

New Testament

Avokaya Language

Avokaya - Bible - New Testament

MĀTÁYŌ	3
MÁRĀKŌ	92
LÚKĀ	146
YŌWÁNĪ	226
TĀ 'Ē'Ē	297
RÓMĀ LÉ 'BÁ	383
1 KŌRÍNĪTŌ LÉ 'BÁ	425
2 KŌRÍNĪTŌ LÉ 'BÁ	461
GĀLĀTÍYĀ LÉ 'BÁ	483
ĒFÉSŌ LÉ 'BÁ	496
FĪLÍPĪ LÉ 'BÁ	508
KŌLÓSĪ LÉ 'BÁ	517
1 TĒSĀLŌNÍKĀ LÉ 'BÁ	525
2 TĒSĀLŌNÍKĀ LÉ 'BÁ	531
1 TĪMÁTĪYĀ	535
2 TĪMÁTĪYĀ	545
TÍTŌ	552
FĪLĒMÓNĀ	556
ĪBŪRŪ	558
YĀKÓBĀ	588
1 PÉTĒRŌ	596
2 PÉTĒRŌ	606
1 YŌWÁNĪ	612
2 YŌWÁNĪ	621
3 YŌWÁNĪ	623
YÚDĪ	625
TĀ Â'DĀ	628

Avokaya - Bible - New Testament

Mātáyō

Mātáyō 1

¹Tā afō-afō Yésū Krístō rī á'bíyá yí ká rī rí'á nōô. Yésū rí'á kúmú Dăwúdĭ rī ózōwá 'í. Gō'dá Dăwúdĭ íyíkâ Ābārāyámā rī ózōwá 'í. Ózōwá gólĭyĭ ítōlé bê Ābārāyámā rú sĭ cālē būúū kúmú Dăwúdĭ rú rī rí'á ĭyĭ ózō nōô 'bá yí kâtí.

²Ābārāyámā tĭ Īsákā. Gō'dá Īsákā tĭ íyíkâ Yākóbā. Gō'dá Yākóbā tĭ íyíkâ Yúdā yĭ âdrúpĭ lâ yí bê.

³Gō'dá Yúdā tĭ Pĕrēzē yĭ Zērā bê, gō'dá ândrē lâ yĭ Tāmā ĭ'dĭ. Gō'dá Pĕrēzē tĭ íyíkâ Ĕzĕrónĕ. Gō'dá Ĕzĕrónĕ tĭ íyíkâ Rámā.

⁴Gō'dá Rámā tĭ íyíkâ Āmĭnādábā. Gō'dá Āmĭnādábā tĭ íyíkâ Nāsónō. Gō'dá Nāsónō tĭ íyíkâ Sālāmónā.

⁵Gō'dá Sālāmónā tĭ íyíkâ Bō'ázā. Gō'dá Bō'ázā rī ândrē íyíkâ Rāhábā. Gō'dá Bō'ázā tĭ íyíkâ Óbĕdĕ. Gō'dá Óbĕdĕ rī ândrē íyíkâ Rútā. Gō'dá Óbĕdĕ tĭ íyíkâ Yésē.

⁶Gō'dá Yésē tĭ íyíkâ kúmú Dăwúdĭ. Gō'dá nĭngá sĭ, ózōwá gólĭyĭ ítōlé bê kúmú Dăwúdĭ rú sĭ cālē būúū kăyĭ gólā ōjĭlā Īsĭrā'élĕ kâ trōzó âjĭlí 'bădrĭ lídí 'á Băbĭlónā 'álā rī sĭ rī rí'á ózō nōô rī 'bá yĭ tí. Kúmú Dăwúdĭ tĭ Sólōmō. Gō'dá Sólōmō rī ândrē íyíkâ Ūrĭyā rī âyĭzĭ rú bê Bătĕsĕbā rī ĭ'dĭ.

⁷Gō'dá Sólōmō tĭ íyíkâ Rĕhōbówā. Gō'dá Rĕhōbówā tĭ íyíkâ Ābĭjā. Gō'dá Ābĭjā tĭ íyíkâ Āsā.

⁸Gō'dá Āsā tĭ íyíkâ Yōsāpātā. Gō'dá Yōsāpātā tĭ íyíkâ Yĕhōrāmā. Gō'dá Yĕhōrāmā tĭ íyíkâ Ūzĭyā.

⁹Gō'dá Ūzĭyā lōfō íyíkâ Yōtāmā. Gō'dá Yōtāmā tĭ íyíkâ Āházā. Gō'dá Āházā tĭ íyíkâ Ĕzĕkĭyā.

¹⁰Gō'dá Ĕzĕkĭyā tĭ íyíkâ Mānásē. Mānásē gō tĭ íyíkâ Āmónā. Gō'dá Āmónā tĭ íyíkâ Yōsĭyā.

¹¹Gō'dá Yōsĭyā tĭ íyíkâ Yĕhōyākĭnĭ yĭ âdrúpĭ lâ yí bê. Ótrō gólĭyĭ trá ndrô gólā ōjĭlā āwā drĭ ōjĭlā Īsĭrā'élĕ kâ ũrúzó âjĭ 'ásĭ âjĭlí 'bădrĭ lídí 'á Băbĭlónā 'álā rĭlí tólā ndrô dūū sĭ rī 'á.

¹²Gō'dá ózōwá gólĭyĭ ítōlé ndrô gólā ōjĭlā Īsĭrā'élĕ kâ rŭzó âjĭlí Băbĭlónā 'álā rī vósĭ rī cālē būúū ndrô Yésū rī tĭzó rī 'á rī rí'á ĭyĭ ózō nōô rī 'bá yĭ tí. Yĕhōyākĭnĭ tĭ Sĕyālĕtĕlĕ. Gō'dá Sĕyālĕtĕlĕ tĭ íyíkâ Zārābābālā.

13Gõ'dá Zārābābālā tị íyíkā Ābīyúdā. Gõ'dá Ābīyúdā tị íyíkā Ēlīyākímō. Gõ'dá Ēlīyākímō tị íyíkā Āzórā.

14Gõ'dá Āzórā tị íyíkā Zādókā. Gõ'dá Zādókā tị íyíkā Ākímā. Gõ'dá Ākímā tị íyíkā Ēlīyúdā.

15Gõ'dá Ēlīyúdā tị íyíkā Ēlēyázā. Gõ'dá Ēlēyázā tị íyíkā Mātánā. Gõ'dá Mātánā tị íyíkā Yākóbā.

16Yākóbā tị íyíkā Yōsépā. Yōsépā 'dī íyíkā Mārīyā rī ágó ró rī ĩ'dī. Mārīyā íyíkā Yēsū gólā á'dó 'bá 'díyī pā 'bá ró rī ândré ĩ'dī.

17Ítí rī, gõ'dá ítōlé Ābārāyāmā rú sī cālē būúū kúmú Dāwúdī rú rī, ózōwá ândā rú trá mûdrī-drī-lâ-ngâ-sû. Gõ'dá kpá ítōlé Dāwúdī rú sī cālē būúū kâyī òjílā Īsīrā'élē kâ trōzó Bābīlōnā 'álā rī, ózōwá ândā rú kpá trá mûdrī-drī-lâ-ngâ-sû. Gõ'dá ítōlé ndrô òjílā Īsīrā'élē kâ trōzó Bābīlōnā 'álā rī 'á cālē būúū Yēsū Krístō rī tịrī 'á rī, ózōwá ândā rú kpá trá mûdrī-drī-lâ-ngâ-sû.

18Tā gólīyī rú 'ē 'bá Yēsū Krístō rī tịtị tāsī rī á'dô trá nōtī, gólā rī ândré Mārīyā óndrē trá 'ē'á gīlā òkó ró Yōsépā drī. Gõ'dá drē ākpākā'dā Yōsépā yī drī rī ākó Mārīyā bē vō ãlô 'á òzō ágó yī drī rīrī rīlī òkó bē rī kâtī rī, Mārīyā úsú vō lâ trá kī, yī 'bā rú trá mvá bē mbârākā Líndrī Tândí Ôvârí kâ rī kâ sī.

19Gõ'dá Yōsépā nī bē trá kī'á nī rī, Mārīyā trá cú òtô bē ítí rī, gólā lēé kô ānyī lôgólē Mārīyā drī. Gólā ĩsū tā trá 'ēzó Mārīyā rī âyéle ĩnīnī ró vō lâ úsú ākó, tālā gólā rī'á āgô tândí 'ī.

20Gõ'dá Yōsépā òtírī rī tā rī 'dī ĩsūlī 'ē'á 'ēlā rī, nyī ró, mālāyíkā Ôvârí kâ drī rú á'dázó gólā drī ābī-ābī 'á tā âtalé gólā drī kī, "Yōsépā, Dāwúdī rī ózōwá, ní 'ē ũrī kô Mārīyā rī trōlé ânī òkó ró, tālā gólā 'bā rú mvá bē 'dī mbârākā Líndrī Tândí Ôvârí kâ rī kâ sī. Á'dó kô āgô āzā sī.

21Gólā á'dô mvá ágó tị'á, gõ'dá ní á'dô rú lâ zī'á Yēsū, tālā gólā á'dô òjílā íyíkā pā'á tā ònjí gólīyíkā 'ásī."

22Gõ'dá Yōsépā nī bē līfī á'dú 'ásī rī, drīlā gōzó tā rī 'dī 'ēlé, té òzō mālāyíkā drī âtalé 'dī kâtī. Gólā drī Mārīyā rī trōzó íyī òkó ró, gõ'dá gólā âyī Mārīyā bē òkó ró kô cālē būúū kâyī Mārīyā drī mvá tịzó rī 'á. Gõ'dá útī bē mvá rī 'dī rī, Yōsépā drī rú lâ zīzó Yēsū. Tā Yēsū rī tị kâ 'ē rú ítí 'dī, tālā tā gólā Ôvârí drī âtalé trá ākú ró nā 'bá yī sī tā ângū 'bá íyíkā Īsáyā sī rī á'dô ró bē tā pătī ró kī'á nī rī, "Ízámvá gólā tā āgô kâ nī 'bá drē kô rī á'dô 'ē'á rú 'bālē 'á bē. Gólā á'dô 'ē'á mvá ágó tịlī, áá'dô rú lâ zī'á Īmánōwēlē." Rú Īmánōwēlē 'dī, tā ífī lâ kī, Ôvârí bē rī'á âmá bē.

Mátáyō 2

1Útī Yēsū Bētēlēmē 'á 'bādrī Yūdáyā kâ 'á. Ndrô gólā rī tịzó 'dī 'á rī, Ēródē ĩ'dī kúmú ángí 'ī 'bādrī rī 'dī drīlī. Gõ'dá Yēsū rī tịtị vósī rī, tā nī 'bá āzā 'bá yī gólīyī rī 'bá tā ĩ'bī'bīwá drī rī'á á'dálā rī nīlī rī drī ângázó ânīlī vō jējē 'ásī ómvórē lésī âcálē Yērōsálēmā 'á, tālā ĩ'bī'bīwá āzā drī gólīyī trá jārībā rī 'dī 'álā.

²Gõ'dá gólíyî câ bê tólâ rî, drílíyî rîzó tâ ìjílí kî nî rî, "Mvá gólâ tîlí nōngá 'bādrî nô 'á 'ê 'bá â'dólé kúmú ạngí ró ânî òjlā Yúdā yí kâ drîlí rî bê ángô lé ró yā? Âmâ drí 'bāzó drē ómvóre 'álâ rî, ì'bî'bîwá âzâ âfō trá tâ â'dalé âmâ drí kî, úútî kúmú ạngí trá 'bādrî nô 'á. Ì'dî âmâ drí ânîzó nô gólâ rî ìnjílí."

³Gõ'dá tâ 'dî 'dê bê kúmú ạngí Ēródē bílí rî, drílâ â'dózo tâ ìsũ ró rōô, tālâ gólâ ìsũ tâ trá kî nî rî, kúmú ó'dí 'dî 'dô trá ânî'á kũmũ trólé yí drígá sî. Gõ'dá tâ 'dî drí òjlā dûu Yērōsālēmā 'á rî 'bāzó kpá â'dólé tâ ìsũ ró.

⁴Tā rî 'dî tāsî rî, kúmú ạngí Ēródē drí drî-'bá ạngí Yúdā yí kâ rî 'bá yî âzízó gõ'dá kpá lā'bî ìmbá 'bá yí bê ndrî 'dó ânîlí yí ngálâ. Drílâ gólíyî ìjízó kî, "Úlí tâ ạngũ 'bá Ôvârí kâ rî 'bá yí kâ vó ró rî, áâ'dô kúmú 'ê 'bá â'dólé 'díyî pā 'bá ró rî tî'á ángô lé yā?"

⁵Gõ'dá drî-'bá Yúdā yí kâ 'dî 'bá yî drí tâ-drî lôgōzó kúmú Ēródē drí kî, "Ôvârí kî, áâ'dô gólâ rî tî'á Bētēlēmē 'á 'bādrî âmákâ Yūdáyā kâ 'á nōngá, ôzō tâ ạngũ 'bá Míkā drí tâ lâ ìgílí trá ặkũ ró rî kâtí kî'á nî rî,

⁶Bētēlēmē 'bādrî Yūdáyā kâ 'á, ní â'dô kpálé jārîbā fînyáwá ró rî, tâ áníkâ lậvũ trá gặrặ jārîbặ ázî drî sî, tālâ áâ'dô kúmú ạngí lôfō'á ní 'ásî. Gólâ â'dô 'ê'á 'bālé lôkí 'bá ró òjlā âmákâ Īsīrā'élē kâ drîlí." " Míkā 5.2

⁷Gõ'dá nīngá sî rî, kúmú Ēródē drí tâ nî 'bá 'dî 'bá yî âzízó ânîlí yí ngálâ ìninî ró, tālâ gólâ lê kậyî sîsî gólâ ì'bî'bîwá drí âfōzó 'á lâ rî nîlí gólíyî tî sî, tālâ yí ùnî ró kậyî mvá rî 'dî tîzó 'á lâ rî bê.

⁸Gõ'dá tâ nî 'bá 'dî 'bá yî lôgō tâ-drî tâ ìjî gólâkâ 'dî kâ gólâ drí bê rî, gólâ drí gólíyî âdózo kî nî rî, "Nî nî mvá 'dî lôndālê. Ôzō nî ùsũ gólâ trá rî, nî lôgō tâ lâ má drí, má nî ró bê kpá gólâ rî ìnjílí." Gõ'dá Ēródē drí tâ nî 'bá 'dî 'bá yî jōzó nîlí Bētēlēmē 'álâ.

⁹Nīngá sî, gólíyî drí rîrî nîlí Bētēlēmē 'álâ rî sî rî, gólíyî drí kpá ì'bî'bîwá ãlô-ãlô drílíyî ndrêlé trá ómvóre 'álâ rî ndrêzó ó'dí. Gõ'dá gólíyî ndrê ì'bî'bîwá 'dî bê rî, gólíyî drí â'dózo ãyîkô âmá sî. Ì'bî'bîwá rî 'dî drí 'dêzó gólíyî drí sîsî, gõ'dá nîzó âdrêlé té vō mvá bê rî 'á.

¹¹Gõ'dá gólíyî câ bê tólâ rî, drílíyî fîzó jó mvá bê rî 'á mvá ùsulí ândrê lâ Mārîyā bê. Gõ'dá drílíyî 'á'î tîzó vũdrî mvá 'dî ìnjízó. Drílíyî ngá fêfê ìyíkâ â'dó 'bá dáábō ró, dō rú'bá kâ zîlí múrặ, gõ'dá kpá ngá tândí ặjî bê rî 'bá yí bê lôfōzó fêlé mvá 'dî drí. Ngá fêfê 'dî 'bá yî lâgî lâ lậvũ gặrặ.

¹²Gõ'dá tâ nî 'bá 'dî 'bá yî 'ê bê gólê 'bādrî ìyíkâ 'álâ rî, Ôvârí drí gólíyî lặfặ ìmbázô âbî-âbî 'á kî nî rî, gólíyî ôgō ìyî kô kôrô Ēródē drî sî, tālâ gólíyî ôzó mvá 'dî vō lâ â'dá Ēródē drí kô. Gõ'dá gólíyî drí ngázô gólê ìyî drí 'bādrî 'álâ lặtặ ngî âzâ 'ásî.

¹³Gõ'dá gōgō tâ nî 'bá 'dî 'bá yí kâ rî vósî rî, mālâyíkâ Ôvârí kâ drí rû â'dázô kpá ó'dí Yōsépā drí âbî-âbî 'á tâ âtálé gólâ drí kî, "Ní ngá 'wāâ ùrũ mvá 'dî trólê ândrê lâ bê, nî râ ró ì'dí bê lâ 'bādrî Mặsặrặ kâ 'álâ, tālâ Ēródē rặ'á mvá 'dî lôndá'á 'ê'á fũlâ! Ítí rî, nî nî rílí Mặsặrặ 'á tólâ, té ôzō má ââtâ tâ trá ânî drí rî, nî gõ ró bê âgólê."

¹⁴Gõ'dá Yösépã drí tã 'dĩ 'ëzó té õzõ mälâyíkã drí âtalé trá gólã drí rĩ kâtí. Ngácĩ rĩ gógó 'dĩ sĩ rĩ, gólã drí ngãzó mvá 'dĩ trölé ândrê lâ bê rãzó Măsĩrĩ 'álã.

¹⁵Gõ'dá drĩlĩyĩ rĩzó Măsĩrĩ 'á tólã cãlé bũũ ndrô kúmú Ęródē drí drãzó rĩ sĩ. Tã 'dĩ 'ê rũ íti 'dĩ, tãlã úlĩ Ôvãrí drí âtalé trá tã ângũ 'bã íyíkã sĩ kí'á nĩ rĩ, "Má âzĩ âmã mvã âfõlé Măsĩrĩ 'ásĩ" rĩ ã'dô ró bê tã pãtĩĩ ró.

¹⁶Gõ'dá nĩngã sĩ rĩ, kúmú Ęródē nĩ bê trá kí'á nĩ rĩ, tã nĩ 'bã 'dĩ 'bã yĩ 'é tã yĩ drí 'bãlé gólĩyĩ drí rĩ kô'dává rĩ, gólã drí 'bãzó õmbã ró rõô. Gõ'dá nĩngã sĩ rĩ, drĩlã tã 'bãzó âjú 'bũ 'bã íyíkã rĩ 'bã yĩ drí kí, "Nĩ nĩ 'dĩyĩmvã õnyíkõ ágó ró ítõlé gólĩyĩ cã 'bã drē ndrô ãlô kô rĩ 'bã yĩ rũ sĩ cãlé bũũ gólĩyĩ ndrô lâ yĩ drí cãlé rĩ rĩ 'bã yĩ rũ rĩ úfúlĩ Bětēlēmē 'á gõ'dã kpã võ ã'dó 'bã ãnyĩ Bětēlēmē lãgãtĩ rĩ 'bã yĩ 'ásĩ ndrĩ." Gólã 'bã tã 'dĩ íti 'dĩ rĩ, tãlã kãyĩ sĩsĩ gólã ĩ'bĩ'bwã 'dĩ drí âfõzó 'á lâ tã nĩ 'bã 'dĩ 'bã yĩ drí ã'dálé gólã drí rĩ tãsĩ.

¹⁷Gõ'dã ĩzã gólã tã ângũ 'bã Yērēmĩyã drí âtalé trá âkũ ró jãrĩbã Rãmã kã tãsĩ rĩ drí rũ 'ëzó íti Bětēlēmē 'á 'dĩyĩmvã 'dĩ 'bã yĩ úfũ-úfũ lâ yĩ tãsĩ.

¹⁸Gólã kí, "Ããrĩ ãwó lúlũ bê Rãmã 'álã. Őkõ ĩsĩrã'élē kã rĩ 'bã yĩ rĩ ĩyĩ nĩ ãwó ngõlé mvã lâ yĩ ôdrã 'bã trá rĩ tãsĩ. Gõ'dã gólĩyĩ lēē kô ãwô ngõngõ 'dĩ âyélé mvã lâ yĩ ôdrã 'bã rĩ 'bã yĩ tãsĩ." Yērēmĩyã 31.15

¹⁹Gõ'dã kúmú ângĩ Ęródē drã bê rĩ, nyĩĩ ró, mälâyíkã Ôvãrí kã drí rũ ã'dázó Yösépã drí Măsĩrĩ 'álã âbĩ-âbĩ 'á.

²⁰Drĩlã tã âtãzó Yösépã drí kí, "Nĩ ngã, nĩ trõ mvã 'dĩ ândrê lâ bê, nĩ nĩ ró gõlé gólĩyĩ bê 'bãdrĩ ĩsĩrã'élē kã rĩ 'álã, tãlã õjĩlã gólĩyĩ lē 'bã mvã 'dĩ fũlĩ rĩ 'bã yĩ ôdrã ĩyĩ trá ndrĩ."

²¹Gõ'dã úlĩ mälâyíkã drí âtalé 'dĩ drí sĩ rĩ, Yösépã drí ngãzó mvã 'dĩ trölé ândrê lâ bê gõzó gólĩyĩ bê 'bãdrĩ ĩsĩrã'élē kã rĩ 'álã.

²²Gõ'dã Yösépã õtĩrĩ tã ârĩ kí'á nĩ rĩ, kúmú Ęródē rĩ mvã rũ bê Ārĩkēlãsã rĩ õrĩ trá kúmú ró átã lâ rĩ võ 'á 'bãdrĩ Yũdãyã kã drĩlĩ rĩ, gólã drí ã'dózó ũrĩ ró nĩ'á gõlé tólã. Gõ'dã Ôvãrí drí lĩfĩ lõmbã fēzó Yösépã drí âbĩ-âbĩ 'á, gólã õnĩ kô gõlé 'bãdrĩ Yũdãyã kã rĩ 'álã. Tã rĩ 'dĩ tãsĩ rĩ, gólã drí ngãzó nĩlĩ 'bãdrĩ Gãlĩlãyã kã rĩ 'álã.

²³Íti rĩ, gõ'dã Yösépã yĩ drí nĩzó rĩlĩ jãrĩbã Nãzãrētã kã 'álã. Tã 'dĩ 'ê rũ trá íti 'dĩ, tãlã úlĩ gólĩyĩ tã ângũ 'bã ãzã drí âtalé trá âkũ ró 'dĩyĩ pã 'bã tãsĩ kí'á nĩ rĩ, ãã'dô gólã rĩ zĩ'á Nãzãrētã lé 'bã ró rĩ, ã'dô ró bê tã pãtĩĩ ró.

Mãtáyõ 3

¹Gõ'dã Yēsũ mbã bê âcãlé âgõ ângĩ ró rĩ, Yõwãní bãbãtĩzĩ 'ê 'bã ró rĩ drí âcãzó õmã 'álã 'bãdrĩ Yũdãyã kã 'á. Gólã drí ítõzó rĩ'á tã pēlé õjĩlã drí kí nĩ rĩ,

²"Nĩ âjã drĩ vólé tã õnjĩ ãnĩkã rĩ 'bã yĩ 'ásĩ, tãlã 'dĩyĩ pã 'bã gólã Ôvãrí drí tã lâ 'bãlé âjólé rĩ trá ãnyĩ 'ê'á âcãlé ã'dólé kúmú ró ãnĩ drĩlĩ."

³Yōwánī ɪ'dī ōjílā tíbê tā àngũ 'bá Ísáyā drí tā là àngũlí ăkũ ró nã sī kí'á nī rí, "Ōjílā àzâ bê òmã 'álâ, rí'á tā íyá'á ngbálá-ngbálá kí, 'Nī êdê látì njââ Kúmú àníkâ drí ànizó 'álâ sī. Nī êdê látì là 'dī ă'dô ró mbì drílâ lămúzó 'álâ sī rí." Ísáyā 40.3

⁴Yōwánī rí 'dī ítá drílâ rí'á sölâ rí éédê trá gámēlē 'bí 'ásī. Gō'dá gásī gólâ drí rí'á òmbélâ íyí ípítìkũ 'á rí éédê trá ínyíríkó 'ásī. Gō'dá gólâ rí òmbí nyälé ɪ'dī ápé ògò kâ bê.

⁵Gō'dá nīngá sī rí, ōjílâ düü àrì tā bê tā pēpē Yōwánī kâ fáfā áyágá Jōrōdénī kâ rí 'álâ rí tāsī rí, dríliyí ngázó rí'á íyí ànīlí Yōwánī ngáá tólâ. Ōjílâ rí 'dī 'bá yí ūrúkâ là yí ànī trá Yērōsālémã lésī, gō'dá àzâ 'bá yí ànī trá vò àzâ 'bá yí 'bādrī Yūdáyâ kâ rí kâ 'ásī, gō'dá àzâ 'bá yí ànī íyíkâ trá 'bādrī gólâ ànyí áyágá Jōrōdénī rí lăgátì rí 'ásī.

⁶Gō'dá ōjílâ 'dī 'bá yí àrì íyí úlí Yōwánī kâ 'dī bê rí, dríliyí tā ònjí íyíkâ lófōzó. Ítí rí, gō'dá Yōwánī drí bābātízī 'ēzò gólíyí drí áyágá Jōrōdénī rí 'á.

⁷Kâyí nã 'bá yí sī rí, ōjílâ gólíyí zílí Părúsī ró rí 'bá yí gō'dá kpá gólíyí zílí Sādúsī ró rí 'bá yí bê, dríliyí ànizó Yōwánī ngálâ, tálâ Yōwánī ɪ'ábátízâ ró íyí bê. Gō'dá Yōwánī nī ă'dô-ă'dô gólíyíkâ trá. Gólâ drí tā átázó dríliyí kí, "Ànī rí'á nyé òzò ɪnī gólíyí rí 'bá rälé volé lăsí ūrī drí sī rí 'bá yí kâtí. Nī ɪsũ àníkâ bê rí, nī ă'dô 'é'á ngá pälé òmbâ Ôvârí kâ 'ásī cé bābātízī sī yā?

⁸Ōzò nī òlē trá ngá pälé rí, 'dövó nī àjà drí volé tā ònjí àníkâ 'ásī. Ítí rí, tā 'é'è tändí àníkâ ă'dô ă'dó'á òzò lõ'wâ tändí kâtí, tálâ áâ'dâ ró bê kí pătí nī àjà drí trá volé tā ònjí àníkâ 'ásī.

⁹Gō'dá nī àyê tā ɪsũ àníkâ kí'á nī rí, nī ă'dô 'é'á ànī nyáányâ pälé òmbâ Ôvârí kâ 'ásī, tálâ ànī rí'á Ābārāyámã rí ózowá yí ɪ'dī rí. Tã 'dī ícá kò ànī pälé. Nī àrì drē, Ôvârí rí'á mbârākâ bê kúní mvá nõ 'bá yí ôjázó Ābārāyámã rí ózowá yí ró ànī vò 'á.

¹⁰Ànī rí'á òzò fê ɪ'dílí rí kâtí ɪnyákú nõ drī. Ôvârí 'bã òlówá trá njââ fê gólíyí 'wã 'bá kò rí yí àgázó vūdrí. Ôvârí ă'dô ngá-ărú gólâ 'wã 'bá kò rí zã'á òzò tötò kâtí lăsí gólâ rí 'bã vélé ădũkũ ăkó rí 'á."

¹¹Gō'dá Yōwánī drí kpá tā íyázó ōjílâ drí ndrī kí, "Má rí bābātízī 'élé ànī drí cé lūmvú sī, 'dī ăâ'dâ ró tā bê kí, nī àjà drí trá volé tā ònjí àníkâ 'ásī. Gō'dá ōjílâ àzâ bê 'é 'bá ácalé má vósī. Āmbã ōjílâ rí 'dī kâ lăvũ gāră ámakâ rí drī sī. Má ă'dó kò tändí ró ícalé ká'bókâ gólâkâ trölé. Gólâ ă'dô bābātízī 'é'á ōjílâ drí Líndrí Tändí Ôvârí kâ sī gō'dá kpá lăsí sī.

¹²Gólâ trá njââ 'é'á ădrúgú íyíkâ cälé. Ítí rí, gólâ ă'dô ădrúgú ífí tändí rí 'bá yí élé'á 'bälé êró 'á. Gō'dá gólâ ă'dô ădrúgú kúrũmũ é'bé'á vélé lăsí 'á zã bādī."

¹³Nīngá sī rí, Yésũ drí ngázó jārībã íyíkâ Gālíláyã 'á rí àyélé nízó cälé áyágá Jōrōdénī rí 'álâ, tálâ Yōwánī ò'è ró bābātízī bê yí drí.

¹⁴Gō'dá Yōwánī àrì tā Yésũ drí lélé yí drí 'élé rí bê rí, gólâ lée kò Yésũ rí ɪbábátízälé, tálâ ămbã Yésũ kâ lăvũ gāră ămbã gólâkâ rí drī sī. Gólâ kí Yésũ drí rí,

"Ní ânĩ má drí bābātízĩ 'ēzò ní drí ã'dò tāsĩ yā? Ní ã'dò bābātízĩ 'ē'á bē-rĩ nĩ má drí."

¹⁵Gõ'dá Yésũ drí tã-drĩ lôgõzò Yõwánĩ drí kĩ, "Ní 'è bābātízĩ nĩ má drí, tãlã mã 'è ró tã mbĩ gólã Ôvãrí drí lélé ãmã drí 'élé rĩ 'bá yĩ bē." Gõ'dá Yõwánĩ ãrĩ ùlĩ Yésũ kã 'dĩ bē rĩ, gólã drí tã-drĩ lēzò Yésũ rĩ ìbábátízãzò.

¹⁶Gõ'dá Yõwánĩ ìbábátízã Yésũ bē rĩ, Yésũ òtírĩ íyĩ drĩ ìngá ìmvũ 'ásĩ rĩ, gõ'dá kòrò 'bũũ drí rũ njĩzò, gõ'dá Yésũ drí Líndrĩ Tãndĩ Ôvãrí kã ndrēzò ânĩrĩ 'á òzò ãtũ'bu kãtĩ 'délé yĩ drĩ.

¹⁷Gõ'dá gbórókò drí ã'úzò ùrũ lésĩ ùlĩ ãtã-ãtã bē kĩ nĩ rĩ, "Nõò ãmã mvã gólã má drí lélé tákányĩ rĩ ì'dĩ. Gólã rĩ tã sũ trá má rú rõò."

Mãtáyõ 4

¹Gõ'dá nĩngã sĩ rĩ, Líndrĩ Tãndĩ Ôvãrí kã drí Yésũ rĩ trõzò ãjĩlĩ òmã 'álã, tãlã Sãtãnã ùũjũ ró gólã bē.

²Gólã drí rĩzò òmã 'á tólã kãyĩ nyã'dĩ-rĩ ìtũ sĩ gõ'dá kpã ngãcĩ sĩ 'álé 'ã'ĩ sĩ. Tã rĩ 'dĩ tāsĩ rĩ, lõfó 'è gólã trá rõò.

³Gõ'dá 'dĩ vósĩ rĩ, Sãtãnã drí ânĩzò Yésũ rĩ ùjũlĩ kĩ, "Òzò ní ã'dò fĩ Ôvãrí rĩ mvã 'ĩ rĩ, 'dõvò ní 'bã tã kúnĩ mvã nõ 'bá yĩ òjã ró rũ bē ãmbãtã ró ní drí nyãlé lõfó drí sĩ."

⁴Gõ'dá Yésũ drí tã-drĩ lôgõzò Sãtãnã drí kĩ, "'É'è, tã ìgĩ Ôvãrí kã ãtã tã trá kĩ, 'Òjĩlã ñcã kò rĩlĩ cé ngã nyãnyã sĩ. Ngã ãzã lãvũ 'bá ngã nyãnyã drĩ sĩ kòrò rĩ kpã bē, rĩ'á tãkò ì'dĩ ùlĩ ndrĩ gólĩyĩ Ôvãrí drí ãtãlé òjĩlã drí rĩ 'bá yĩ ì'dĩ.' " Tã 'Bã'bã ãndã 8.3

⁵Gõ'dá nĩngã sĩ rĩ, Sãtãnã drí kpã Yésũ rĩ ãtrõzò òmã lésĩ ãjĩlĩ jãrĩbã Ôvãrí kã Yērõsãlãmã rĩ 'á. Gõ'dá Sãtãnã drí mbãzò gólã bē jó ãngĩ Ôvãrí kã rĩ ãpĩrĩ lã 'álã.

⁶Gõ'dá Sãtãnã drí kpã tã ãtãzò Yésũ drí kĩ, "Òzò ní ã'dò fĩ Ôvãrí rĩ mvã 'ĩ rĩ, 'dõvò ní wã drē jó nõ drĩ sĩ 'délé vũdrĩ 'álã, ãã'dã ró kĩ nĩ rĩ, Ôvãrí lõkĩ nĩ trá rõò, tãlã ìgĩ trá búkũ Ôvãrí kã 'á kĩ nĩ rĩ, 'Ôvãrí 'bã tã trá mãlãyĩkã íyĩkã yĩ drí ãnĩ tāsĩ rĩzò ãnĩ vò ndrēlé. Gólĩyĩ ã'dò ãnĩ lõkó'á íyĩ drĩgã, tãlã ngã ãzãkã òzò ãnĩ rú'bã dõò kò, gbõ lé ãnĩ pá mvã òzò kpã rũ sĩ kúnĩ mvã rú kò.' " Lõngó 91.11-12

⁷Gõ'dá Yésũ drí kpã tã-drĩ lôgõzò Sãtãnã drí kĩ, "Gõ'dá ìgĩ kpã trá búkũ Ôvãrí kã 'á kĩ, 'Nĩ ùũjũ Kúmũ ãnĩkã Ôvãrí kò.' Tã 'Bã'bã ãndã 6.16 Ìtĩ rĩ, má ùũú Ôvãrí kò."

⁸Gõ'dá nĩngã sĩ rĩ, Sãtãnã drí Yésũ rĩ trõzò ãjĩlĩ kpã ùnĩ ãngĩ ãpĩrĩ 'álã. Gõ'dá Sãtãnã drí 'bãdrĩ ãmbã ãngò nõ 'á nõngã nõ 'bá yĩ ã'dãzò Yésũ drí ã'dò lã tãndĩ ró rĩ bē.

⁹Gõ'dá Sãtãnã drí gõzò tã ãtãlé Yésũ drí kĩ, "Ngã gólĩyĩ ndrĩ ãngò nõ 'á nõngã nõ 'bá yĩ, mã ì'dĩ lĩpĩ lã 'ĩ. Òzò ní ùtĩ 'ã'ĩ trá má ãndrà ãmã ìnjĩzò kúmũ ró rĩ, mã ã'dò ngã 'dĩ 'bá yĩ fē'á ndrĩ ní drí."

- 10 Gõ'dá Yésũ drí tã-drĭ lôgõzô Sātánã drí kĭ, "Sātánã, ní âyê mâ! Ígĭ trá búkũ Ôvârí kã 'á kĭ, 'Kúmú Ôvârí ĭ'dĭ cé Ôvârí pãtĭĭ ãníkã ãní drí ĩnjĭlĭ rĭ ĭ'dĭ, gõ'dá nĭ ĭ'bũ rũ cé gólã drí." " Tã 'Bã'bã Ândã 6.13
- 11 Nĭngã sĭ, Sātánã lõndã lãtĭ bê trá kpĭĭ Yésũ rĭ pëzô rĭ, gólã drí ngãzô nĭlĭ Yésũ rĭ âyélé. Gõ'dá kôrô mālãyĭkã drí ânĭzô gólã rĭ pãlé.
- 12 Gõ'dá nĭngã sĭ, gõgõ Yésũ kã õmã 'ásĭ rĭ vósĭ rĭ, gólã drí tã ârízô kĭ, Yõwãnĭ bãbãtízĭ 'ê 'bã ró rĭ óõ'bã trá gãnímã 'á. Gõ'dá nĭngã sĭ rĭ, Yésũ drí ngãzô gólã 'bãdrĭ Gãlĭlãyã kã 'álã.
- 13 Gólã rĭ kô jãrĭbã íyĭkã Nãzãrétã rĭ 'álã. Gõ'dá drĭlã ngãzô lãvũlĭ nĭ'á rĭlĭ jãrĭbã zĭlĭ Kãpëránómã rĭ 'álã, tĭbê â'dó 'bã ãnyĭ lĭmvũ ândrê Gãlĭlãyã kã rũ rĭ. 'Dĭĭ 'bãdrĭ 'bãsurũ zĭlĭ Zãbũlãnã gõ'dá Nãfãtãlĭ bê rĭ 'bã yĭ drĭ rĭzô 'á lâ rĭ ĭ'dĭ.
- 14 Gõ'dá Yésũ câ bê Gãlĭlãyã 'á tólã rĭ, gólã drí ĩtõzô tã âtĭ-âtĭ tãndĭ Ôvârí kã ĩmbálã õjĭlã drí. Gólã kĭ, "Nĭ âjã drĭ volé tã õnjĭ ãníkã rĭ 'bã yĭ 'ásĭ, tãlã Ôvârí njĭ lãtĭ trá ãní drĭ rĭzô kũmũ íyĭkã zélé õjĭlã íyĭkã ró." Yésũ 'ê tã rĭ 'dĭ tólã ĩtĭ 'dĭ, tãlã úlĭ gólĭyĭ tã ângũ 'bã Ísãyã drĭ âtalé trá ãkũ ró rĭ ã'dô ró bê tã pãtĭĭ ró kĭ'á nĭ rĭ, "'Bãdrĭ gólã 'bãsurũ zĭlĭ Zãbũlãnã gõ'dá Nãfãtãlĭ yĭ bê drĭ rĭzô 'á lâ 'bãsurũ ãzã 'bã yĭ gólĭyĭ â'dó 'bã kô õjĭlã Yúdã yĭ kã ró rĭ 'bã yĭ bê rĭ, 'bãdrĭ Gãlĭlãyã kã 'dĭ ĩtõ áyágã Jõrõdénĭ rĭ 'ásĭ nĭ'á cãlé bũũũ lĭmvũ ândrê zĭlĭ Mëdĭtërenĭ rĭ rũ. Gõ'dá õjĭlã gólĭyĭ rĭ 'bã ĩnrĭkúwã 'á ndrô dũũ sĭ tólã nã 'bã yĭ, gólĭyĭ â'dô ngã ĭ'ĭ ângĭ ndrë'á. Ôjĭlã gólĭyĭ rĭ 'bã ngã lãnĭ õdrã kã zélé 'dĭ 'bã yĭ, ngã ĭ'ĭ rĭ 'dĭ â'dô võ ĩwã'á gólĭyĭ drĭĭ." Ísãyã 9.1-2
- 18 Kãyĭ ãzã sĭ rĭ, Yésũ rĭ'á nĭ'á lĭmvũ ândrê Gãlĭlãyã kã gãrã drĭ lâ 'ásĭ. Gõ'dá gólã drĭ nĭzô ĭ'bĭ 'bã 'bã ãzã 'bã yĭ úsulĭ rĭ, Sĭmónã Pëtërõ gõ'dá âdrúpĭ lâ Ândĭrĭyã bê, gólĭyĭ vũ ĩmbã trá lĭmvũ 'á ĭ'bĭ rũzô.
- 19 Gõ'dá Yésũ drĭ tã âtãzô gólĭyĭ drĭ kĭ, "Nĭ ãní 'dëlé má vósĭ rĭ, gõ'dá má â'dô ãní 'bã'á â'dólã õjĭlã ãzĭ ãsê 'bã ró, tãlã gólĭyĭ ã'dô ró bê õjĭlã ámãkã ró, õzõ ãní drĭ rĭrĭ ĭ'bĭ ãsélé rĭ kãtĭ."
- 20 Gõ'dá nĭngã sĭ, kôrô drĭlĭyĭ ĩmbã ĭyĭkã âyézô 'dëzô Yésũ vósĭ lãjõ'bã gólãkã ró.
- 21 Gõ'dá nĭngã sĭ, Yésũ yĭ drĭ ngãzô lãvũlĭ ãtĭ 'álã. Gólĭyĭ drĭ nĭzô Zëbëdãyõ rĭ mvã ágõ rĭ Yãkõbã yĭ úsulĭ âdrúpĭ lâ Yõwãnĭ bê. Gólĭyĭ rĭ'á kõlõngbõ 'á átã lâ yĭ bê ĩmbã ĭyĭkã lĭfĭ lâ êdã'á. Gõ'dá Yésũ drĭ gólĭyĭ ãzĭzô ãnĭlĭ 'dëlé yĭ vósĭ.
- 22 Gõ'dá 'wãã ró, drĭlĭyĭ ngãzô átã lâ yĭ âyélé kõlõngbõ 'á 'dëzô Yésũ vósĭ lãjõ'bã gólãkã ró.
- 23 Nĭngã sĭ rĭ, Yésũ yĭ drĭ nĭzô ãcĭ tõ bê jãrĭbã mvã Gãlĭlãyã kã rĭ 'bã yĭ 'ásĭ. Gõ'dã võ rĭ 'dĭ 'bã yĭ 'ásĭ rĭ, gólã rĭ trá nĭ'á õjĭlã lĭfĭ ĩmbã bê tã âtĭ-âtĭ tãndĭ kũmũ Ôvârí kã rĭ kã tãsĭ jõ tã Ôvârí kã ârĭ kã rĭ 'ásĭ. Gõ'dã gólã nĭ kpã trá õjĭlã gólĭyĭ ngã lâzã tĭ ngĭngĭ bê rĭ êdã bê ngã lâzã gólĭyĭkã 'ásĭ.

²⁴Tã rî 'dĩ tãsi rî, mbârâkã Yésũ kã rĩzó ngá lâzé 'bá êdéle 'dĩ tã lâ drí lâ'búzó 'bãdrĩ Sírĩyã kã 'ásĩ ndrĩ. Ítí rî, gõ'dá òjílã Sírĩyã kã rî 'bá yí drí òjílã gólĩyí ngá lâzé tĩ ngĩngí bê rî 'bá yí âjízó dũũ Yésũ ngálã. Gõ'dá Yésũ êdé òjílã gólĩyí ngá lâzé lâ drí lâzéle rõô rî 'bá yí trá ngá lâzé gólĩyíkã 'dĩ 'bá yí 'ásĩ. Gõ'dá gólã lâdrô líndrí ònjí kpá trá òjílã gólĩyí líndrí ònjí drí òmbélé trá rî 'ásĩ. Gõ'dá gólã êdé òjílã gólĩyí ngbã'ó bê rî 'bá yí trá. Gõ'dá gólã êdé gólĩyí pá lâ yí drí drálé trá âcĩ tõ 'bá kô rî yí kpá trá, drílĩyí âcĩ tõzó.

²⁵Gõ'dá tã rî 'dĩ 'bá yí tãsi rî, ò'bí ãmbá ãnĩ trá Yésũ ngálã vò ngĩngí 'bãdrĩ Gãlĩláyã kã rî 'ásĩ, kpá jãrĩbã gólĩyí mùdrí ìmvũ ândrê Gãlĩláyã kã gãrã drĩ lâ ãzã rî lésĩ, Yêrôsãlémã lésĩ gõ'dá kpá vò ãzã 'bá yí Yũdáyã kã rî 'bá yí 'ásĩ, gõ'dá vò ãzã 'bá yí áyágá Jõrõdénĩ 'dĩ 'á'á lé drĩ lâ lésĩ rî 'ásĩ. Gólĩyí ãnĩ trá ndrĩ 'délé Yésũ vósĩ.

Mătáyõ 5

¹Gõ'dá Yésũ ndrê bê òjílã ò'bí 'dĩ 'bá yí rî, drílã nĩzó rĩlí vũdrí úní pá 'álã. Gõ'dá tã ârí 'bá yí drí nĩzó kpá úní pá 'á tólã ò'bí 'dĩ 'bá yí bê, drílĩyí nĩzó rû ê'bélé gbãã Yésũ rú sĩ.

²Gõ'dá Yésũ drí ìtõzó òjílã 'dĩ 'bá yí ìmbálé kí nĩ rî,

³Õzõ nĩ ùnĩ trá kí'á nĩ rî, rĩ'á Ôvãrí 'dĩ gólã ícã 'bá mbârâkã félé ãnĩ drí tãlã nĩ rî mbârâkã ãkó tã gólãkã 'élé rî, tã ãníkã â'dô sũ'á gólã rú. Ítí rî, nĩ â'dô rĩ'á Ôvãrí bê ùrú 'álã.

⁴Õzõ nĩ â'dô ìzã ró tã ònjí tãsi rî, tã ãníkã â'dô sũ'á Ôvãrí rú. Ítí rî, Ôvãrí â'dô ìzã ãníkã ndrê'á, gõ'dá gólã drí ãnĩ pãzó ìzã ãníkã 'dĩ 'ásĩ.

⁵Õzõ nĩ òrĩ cú ìtĩ ãnĩ nyãányã 'bã ãkó sĩsĩ 'álã rî, tã ãníkã â'dô sũ'á Ôvãrí rú. Ítí rî, Ôvãrí â'dô ãnĩ 'bã'á â'dólé cú drĩ-âcê bê ãmbã.

⁶Õzõ nĩ òlê tákányĩ tã mbĩ Ôvãrí kã 'élé rî, tã ãníkã â'dô sũ'á Ôvãrí rú. Ítí rî, Ôvãrí â'dô mbârâkã fê'á ãmbã ãnĩ drí tã mbĩ íyíkã 'ézó ndrĩ.

⁷Õzõ nĩ òrĩ òjílã ãzĩ âyéle tã ònjí drílĩyí 'élé trá ãnĩ rú rî 'ásĩ rî, tã ãníkã â'dô sũ'á Ôvãrí rú. Ítí rî, Ôvãrí â'dô kpá ãnĩ âyé'á tã ònjí ãníkã 'ásĩ.

⁸Õzõ nĩ òrĩ tã ìsũ tãndí bê ãnĩ pĩpĩsĩlĩ 'á rî, tã ãníkã â'dô sũ'á Ôvãrí rú. Ítí rî, nĩ â'dô rĩ'á vò ãlô 'á Ôvãrí bê gólã rî nĩlĩ dódó.

⁹Õzõ nĩ òrĩ òjílã gólĩyí â'dó 'bá òmbã bê ìyĩ lâfálé 'ásĩ rî 'bá yí pãlé tã gólĩyí lâfálé 'ásĩ rî â'dílĩ tã tãndí sĩ rî, tã ãníkã â'dô sũ'á Ôvãrí rú. Ítí rî, Ôvãrí â'dô ãnĩ zĩ'á íyĩ mvã yí ró.

¹⁰Õzõ nĩ òrĩ zãã tã mbĩ Ôvãrí kã 'élé kãyĩ òjílã drí lâñõ fêzó ãnĩ drí tã lâ tãsi rî 'á rî, tã ãníkã â'dô sũ'á Ôvãrí rú. Ítí rî, ngá gólĩyí Ôvãrí drí tã lâ 'bãlé 'é'á fêlã òjílã íyíkã drí rî, nĩ â'dô kpá ùsũ'á lâ.

¹¹Nĩ ndrê drê, òzõ òjílã òlô'dã ìyĩ ãnĩ ngãtã gólĩyí òfê ìyĩ lâñõ ãnĩ drí ngãtã ããdô ìyĩ ònjõ 'í ãnĩ rú, gólĩyí drí gõzó rĩlí tã ònjí 'dĩ 'bá yí 'élé ãnĩ drí tãlã ãnĩ rĩ'á tã ârí

'bá ámakâ ɪ'di rí drí sī rí, nī ɪsū tā kó kô. 'Dī rí kpá lãñō tā àngū 'bá Ôvârí kâ sísí rí 'bá yí drí úsúlí rí ɪ'di. Ôzō nī ùnjú Ôvârí rí rú lùyílí fī àtū-àtū sī tā 'dī 'bá yí tāsí rí, tā àníkâ à'dô sū'á Ôvârí rú. Ítí rí, nī à'dô drí-'à àngí úsú'á úrú 'álâ Ôvârí ngálâ."

13Gõ'dá nīngá sī rí, Yésū drí ìtōzó tā àrí 'bá dūú 'dī 'bá yí ìmbálé úlí mǎnīgō sī kī nī rí, "Àní nyāányā, tā 'ě'ě àníkâ à'dô nyé òzō 'ǎ'í-nyá drí à'dórē tǎndí ró ngá nyānyā drí rí kátí. Gõ'dá òzō nī àâyê tā tǎndí 'ě'ě trá rí, àní drí gōzó à'dólé nyé òzō 'ǎ'í-nyá gólâ àsó 'bá kô pētēkē rí kátí. Ícá kô 'bǎlâ drílâ àsózó dódó ó'dí, tǎlâ ìzā rú trá. Ítí rí, áá'dô dǎ'á lâ vūdrí.

14"Àní rí'á kpá nyé òzō ngá ɪ'í gólâ vō ìwá 'bá òjílâ drí ndrī rí kátí, tǎlâ gólíyí òndrē ró bê tā gólíyí Ôvârí drí lélé gólíyí drí 'élé rí bê. Kpá ìtí, àní rí'á nyé òzō jǎrǐbǎ gólâ 'dǐlǐ lútú drǐ ndrēlé tō lǎpǐlǐ kô rí kátí.

15Nī ndrē drē, òjílâ àzâ ɪ'í lǎmbā íyíkâ kô 'bǎlé jó 'á drí lâ àkólé límvo sī. Gólâ à'dô 'bǎ'á lâ úrú tǎrǎbízā drǐ ɪ'í ró vō bê òjílâ drí vō ndrēzó dódó.

16Gõ'dá kpá rí'á ìtí, nī 'bǎ tā 'ě'ě àníkâ àà'dô sūsū ró òjílâ àzǐ lǐfǐ drí 'á, tǎlâ òzō gólíyí òndrē tā sūsū àní drí rí'á 'èlâ 'dī 'bá yí trá rí, gólíyí à'dô à'dó'á àyíkō ró, gõ'dá gólíyí à'dô àní átá úrú 'álâ rí lùyí'á."

17Gõ'dá Yésū drí kpá tā ìmbázó tā 'bǎ'bǎ Ôvârí kâ rí tāsí kī, "Nī ɪsū tā kô kī nī rí, má àní tā ngī ìmbálé tā 'bǎ'bǎ Ôvârí drí félé Músā sī gõ'dá tā ìmbâ tā àngū 'bá íyíkâ rí kâ bê rí ìzálé. Má àní, tǎlâ tā pǎtǐ tǎ ìmbâ gólíyíkâ 'dī 'bá yí kâ à'dalé òjílâ drí.

18Má àtâ àní drí tā pǎtǐ ró, tā gólíyí ndrī ìgǐlǐ trá búkū Ôvârí kâ 'á rí, tā ìgǐ rí 'dī 'bá yí ícá kô jǎlâ à'dólé tā ìgǐ ngī àzâ ró úlí Ôvârí kâ drǐ sī. À'dô rí'á ìtí cǎlé búúú kǎyǐ àdūkū àngó nō kâ 'á. Gõ'dá tā rí 'dī 'bá yí à'dô rú 'é'á ìtí, té òzō Ôvârí drí 'bǎlé trá rí kátí.

19Gõ'dá òjílâ tǐbē tā 'bǎ'bǎ Ôvârí kâ 'bǎlé 'élé rí gǎ 'bá trá dó 'ézó lâ kô ngátá drílâ òjílâ àzǐ ìmbázó tā 'élé òzō gólâ kátí yā rí, Ôvârí à'dô kpá òjílâ rí 'dī gǎ'á dó, ícá kô gólâ rí lǎgúlí òjílâ íyíkâ ró kūmū íyíkâ vō úrú 'álâ rí kâ 'á. Gõ'dá gólâ rí 'bá tā 'bǎ'bǎ Ôvârí kâ 'élé ndrī gõ'dá drílâ rǐzó òjílâ àzǐ ìmbálé tā 'élé òzō drílâ rǐrǐ tā rí 'dī 'bá yí 'élé 'dī kátí rí, Ôvârí à'dô gólâ rí lǎgú'á òjílâ íyíkâ ró kūmū íyíkâ vō úrú 'álâ rí kâ 'á.

20Nī ndrē drē, Pǎrúsí yí lǎ'bí ìmbá 'bá rí 'bá yí bê, gólíyí rí trá tā 'bǎ'bǎ Ôvârí kâ 'élé dódó. Gõ'dá òzō nī òrǐ kô tā gólíyí à'dó 'bá mbǐ rí 'élé lǎvūlǐ gǎrǎ tā mbǐ gólíyí Pǎrúsí yí gõ'dá lǎ'bí ìmbá 'bá yí bê drí rí'á 'élé rí 'bá yí drǐ sī rí, nī ícá kô cǎlé kūmū Ôvârí kâ vō úrú 'álâ rí kâ 'á."

21Gõ'dá nīngá sī rí, Yésū drí ìtōzó tā ìmbálé tā ngǎngā kâ ǎwǎ ró rí tāsí. Gólâ kī, "Nī àrí tā gólâ àtálé trá àmâ á'bíyá yí drí ǎkū ró Músā sī kǐ'á nī rí, 'Ní fū òjílâ àzǐ kô' rí trá. Gõ'dá áátâ kpá trá kī, 'Ôzō òjílâ àzâ úfū òjílâ àzǐ trá rí, áá'dô tā kǐ'á òjílâ rí 'dī rú.'

22Gõ'dá má àtâ àní drí òzō òjílâ àzâ òngā trá ǎwǎ ró íyí àzǐ-àzǐ bê rí, áá'dô tā kǐ'á òjílâ rí 'dī rú. Gõ'dá òzō òjílâ àzâ àátâ úlí ònjǐ trá íyí àzǐ-àzǐ rú rí, tā kī 'bá yí à'dô tā

kĩ'á òjílà rí 'dĩ rú. Gõ'dá òzò òjílà àzà ùzì íyí àzì-àzì trá lífò-lífò ró rí, rĩ'á mbì òjílà rí 'dĩ vùzò lāsì Ôvârí drí êdélé trá Sātánā yì drí rí 'á.

23"Gõ'dá ìtí rí, ní àzà, òzò ní àànì trá 'ě'á ngá fěfě áníkà fělé Ôvârí drí vò rìzò ngá fěfě 'bàlé rí 'á rí, gõ'dá òzò ání àzì-àzì à'dò cú tã àzà bè ní rú rí, òzò tã rí 'dĩ ààgà trá ní drĩ rí, ní fě ngá fěfě rí 'dĩ drě kò.

24Ní àyè ngá fěfě rí 'dĩ àkpā vò tã rí 'dĩ drí àgázó ní drĩ 'dĩ 'á nīngá. Mí ní ání àzì-àzì 'dĩ ngálà, ní êdè ró tã àní lāfálé 'ásì 'dĩ zālò sīsì, ní gò ró bè àgòlé nĩ'á ngá fěfě áníkà 'dĩ fělé Ôvârí drí.

25"Gõ'dá òzò òjílà àzà à'dò cú tã bè ní rú rí, gõ'dá òjílà rí 'dĩ òlè trá ání àjílí kúmú àndrá tã áníkà kíí rí, ní ngá 'wāà nílí gólà ngálà, nĩ'á tã àní lāfálé 'á gólà bè 'dĩ êdélé drě àkpākã'dã gólà drí ání àjì àkó kúmú àndrá. Gõ'dá òzò ní êdè tã rí 'dĩ kò rí, gólà òtrò ní trá nĩ'á àjílà kúmú àndrá rí, kúmú à'dò tã áníkà kí'á ònjí ró, gólà à'dò ání fě'á drì-'bà gānīmā kà drīgā. Ìtí rí, gólà à'dò ání trō'á 'bàlé gānīmā 'á.

26Má àtā ní drí tã pātī rí, ní à'dò rĩ'á gānīmā 'á tólà cālè bũũũ àdì kúmú drí 'bàlé ní drí fělé rí fě'á zālò gòzò ání lòfòlé gānīmā 'ásì."

27Nīngá sī, Yésū drí kpá tã àtázó kí, "Nĩ àrì tã gólà 'bàlé trá àkù ró àmā à'bíyá yì drí Músā sī kí'á ní rí, 'Nĩ 'bā òkó gólīyì à'dó 'bà kò ání òkó ró ngátá àgò gólīyì à'dó 'bà kò àní ágò ró rí kò àní ùgúlí àyízó ì'dí bè là' rí trá.

28Gõ'dá má àtā tã àní drí, òzò àgò àzà òndrè òkó àzà trá lòvó sī à'dú kòzò ì'dí bè là rí, gólà 'è 'dĩ tã ònjí 'ì íyí pīpīšìlì 'á òkó 'dĩ rú. 'Dĩ kpá rĩ'á nyé òzò àgò 'dì 'è tã rí 'dĩ trá rí kátí. Gõ'dá kpá rĩ'á ìtí òkó tāsì.

29Gõ'dá à'dò bè trá ìtí rí, ní àzà, òzò ání līfì drì-ágó lésì rí ò'bā ní tã ònjí 'élé rí, ní àngì gólà trúwá volé. Rĩ'á tãndí ró ní drí cázó vò ùrú 'álà rí 'á cé līfì àlò bè, gõ'dá ní drí cázó līfì bè rĩ nĩ'á vèlé lāsì gólà Ôvârí drí êdélé Sātánā yì drí rí 'á rí drĩ sī.

30Gõ'dá kpá rĩ'á ìtí, òzò ání drì-ágó ò'bā ní tã ònjí 'élé rí, ní gā ání drì rí 'dĩ njíyá volé. Rĩ'á tãndí ró ní drí cázó vò ùrú 'álà rí 'álà cé drì àlò bè, gõ'dá ní drí cázó drì bè rĩ nĩ'á vèlé lāsì gólà Ôvârí drí êdélé Sātánā yì drí rí 'á rí drĩ sī."

31Gõ'dá Yésū ìmbā tã trá tã òkó ìngā kà tāsì kí ní rí, "Nĩ àrì kpá tã gólà àtálé trá Músā sī tã òkó ìngā kà tāsì kí'á ní rí, 'Òzò òjílà àzà òlè trá íyí òkó rí ìngalé rí, gólà òfè wárāgā òkó ìngā kà òkó rí 'dĩ drì' rí trá.

32Gõ'dá má rí gógó, má àtā àní drí, òzò òjílà àzà ùùsù òkó là kò àyírì 'á àgò àzà bè rí, gõ'dá gólà drí òkó là 'dĩ ìngázó cú ìtí tã ònjí 'dĩ 'è àkó rí, gõ'dá òzò òkó 'dĩ ònì trá nĩ'á àgò àzà tròlé rí, gólà 'bā òkó 'dì trá tã ònjí 'élé. Ìtí rí, àgò rí gógó òkó 'dì trō 'bà 'dĩ, gólīyì kpārātì òkó rí 'dì bè, gólīyì 'è tã ònjí trá Ôvârí rí līfì drì 'á."

33Gõ'dá Yésū ìmbā tã kpá trá tã òjílà drí 'bàlé 'élé Ôvârí àndrá rí tāsì, gólà kí, "Nĩ àrì tã gólà àtálé trá àmā à'bíyá yì drí kí'á ní rí, 'Nĩ àzà, òzò ní ò'bā tã trá Ôvârí àndrá tã àzà 'ézó rí, ní 'è tã rí 'dì té ìtí. Òzò ní ò'è tã rí 'dì kò rí, rĩ'á ònjí ró.'

- 34 Gõ'dá má rí gógó, má âtâ ãnî drí, nî ìtrí lâtrítrí kô tâ gólíyî ãnî drí 'é'á 'èlâ rí 'bá yî tāsī. Ítí rí, nî ìtrí lâtrítrí kô 'bũũ sī, tãlâ 'bũũ 'dī rí'á rī-vô Ôvârí kâ rīzô rīlí kúmú ạngí ró ngá drīlī ndrī rí 'dī.
- 35 Gõ'dá nî ìtrí lâtrítrí kpá kô ìnyákú drī sī, tãlâ ìnyákú drī 'dī rí'á pá tō vô Ôvârí kâ rīzô kúmú ạngí ró ãngó nō drīlī rí 'dī. Gõ'dá nî ìtrí lâtrítrí kpá kô jãrĩbã Yērōsãlēmã kâ rú lâ sī, tãlâ 'dī kpá rí'á jãrĩbã gólâ Ôvârí drí rīzô òjílã íyíkã drīlī kúmú ạngí ró rí 'dī.
- 36 Gõ'dá nî ìtrí lâtrítrí kpá kô ãnî drī sī, tãlâ ãnî nyãányã ícã kô drī-'bí ãlô rí lâràkô lâ jãlê á'dólé mvêêmvê ró ngãtã nññí ró.
- 37 Ítí rí, nî âtâ tâ cé kī, 'Áwô, pãtĩĩ mã â'dô 'é'á lâ, òzô nî òlê trá 'èlâ rí. Òzô nî òlê 'èlâ kô rí, gõ'dá nî âtâ kpá cé kī, "É'è, mã ícã kô 'èlâ', tãlâ úlí òjílã ãzã drí âtálé tâ 'dī 'bá yî drī sī rí, tâ á'dálé kī, tâ òjílã 'dī drí âtálé 'dī rí'á tâ Sãtãnã kã 'dī.
- 38 Gõ'dá Yésũ drí kpá tâ ìmbázó tâ tâ-vô lôgô kâ tāsī kī, "Nî ârí úlí gólâ âtálé ãkũ ró nã sī rí trá kí'á nî rí, 'Òzô òjílã ãzã òcã íyî ãzĩ-ãzĩ rí lĩfĩ ãlô rí trá kpãcũ rí, áã'dô kpá òjílã rí 'dī lĩfĩ lâ cã'á òzô drílã íyî ãzĩ-ãzĩ rí lĩfĩ cãrê 'dī kãtí' rí trá. Gõ'dá 'òzô òjílã ãzã òcã íyî ãzĩ-ãzĩ rí sī trá ñólé kããlĩ rí, áã'dô kpá òjílã rí 'dī sī lâ cã'á ñólé òzô drílã íyî ãzĩ-ãzĩ rí sī ñõrê 'dī kãtí' rí kpá trá.
- 39 Gõ'dá ngbãangbãno rí, má âtâ ãnî drí, nî lôgô tâ ònjí kô tâ ònjí ãzĩ sī òjílã gólâ tâ ònjí 'è 'bá trá ãnî rú rí drí. Òzô òjílã ãzã òsã ání áyã' bú drí-ágó lésĩ rí, gõ'dá ní jã kpá ání áyã' bú drí-lĩjĩ lésĩ rí, gólâ òsã ró bê.
- 40 Gõ'dá òzô òjílã ãzã ããjĩ nî vô tâ kī kã 'álã, á'dô ró bê tâ-vô áníkã kízó ítã áníkã ãlô rí trözó rí, ní òcĩ tĩ kô tâ rí 'dī 'á, gõ'dá ní áyê gólâ òtrô ró kpá ãzã.
- 41 Ítí rí, gõ'dá òzô ãjú 'bũ 'bã ò'bã íyî nî mbãràkã sī ngá íyíkã njĩlĩ nĩzó 'dĩ bê lâ áyágã drī mbãlê ãlô rí, ní mbã áyágã drī zãlô rĩ ngá gólíyíkã 'dĩ bê.
- 42 Òzô òjílã ãzã ùzĩ ngá trá ní tĩ sī rí, ní fê ngá rí 'dĩ drílã. Gõ'dá òzô òjílã ãzã òlê ngá ãmúlĩ ní drígã sī rí, ní fê ngá rí 'dĩ drílã, ní lôgã kô."
- 43 Gõ'dá Yésũ drí tâ âtázó tâ ngá lèlê kâ tāsī kī, "Nî ârí tâ gólâ âtálé ãkũ ró nã sī kí'á nî rí, 'Nî lê ãnî rú-lê-ãzĩ yî, gõ'dá nî 'bã ãnî ãjú-'bã-ãzĩ yî lôvó kô' rí trá.
- 44 Gõ'dá ngbãangbãno rí, má âtâ tâ ãnî drí, nî lê ãnî ãjú-'bã-ãzĩ yî. Gõ'dá nî 'è rãtãã òjílã gólíyĩ rĩ 'bã lâñô fèlê ãnî drí rí 'bã yî tāsī, Ôvârí òpã ró gólíyĩ bê.
- 45 Òzô nî ò'è trá ítí rí, 'dĩ ãã'dã ró bê kī, pãtĩĩ ãnî rí'á ãnî átã Ôvârí úrú 'álã rí mvã lâ yî 'dĩ. Tãlã Ôvârí rí rí'á tâ tãndĩ 'èlê òjílã drí ndrī, gólã rí nî ìtũ 'bãlê rí'á vô 'ĩlĩ òjílã gólíyĩ tãndĩ rí 'bã yî drí kpãkã ãlô òjílã gólíyĩ ònjí rí 'bã yí bê. Gõ'dá gólã rí kpá nî òzê 'bãlê 'dĩlĩ òjílã gólíyĩ rí 'bã tâ mbĩ rí 'èlê rí 'bã yî drí, gõ'dá kpá òjílã gólíyĩ rí 'bã tâ ònjí 'èlê rí 'bã yî drí.
- 46 Gõ'dá òzô nî òrĩ cé òjílã gólíyĩ rí 'bã tâ tãndĩ 'èlê ãnî drí rí lèlê 'dĩ rí, Ôvârí á'dô drí-'á fê'á ãnî drí á'dô tāsī yã? Tãlã gbô lé òjílã ònjí rí 'bã íyĩ ãdĩ òmbê gĩ kã ù'dúlĩ rí 'bã yî, gólíyĩ rí kpá cé òjílã gólíyĩ íyĩ lê 'bã rí lèlê 'dĩ.

⁴⁷Ōzō nī ōrī cé nǎ́á nī-bê-yā fē bê ãnī rû-lē-ãzí yī drí ǐ'dí rī, nī ðsũ ãníkâ bê rī, nī 'ê 'dī tā tãndí 'î Ôvârí rī lǐfí drĭ 'á yã? Ōjílã gólĭyĭ gbō lé Ôvârí rī nĭ 'bá kô rī 'bá yī rī ðyĭ kpá 'êlá ĩtí.

⁴⁸Ītí rī, ãnī nyãányã, nī rī tā gólĭyĭ â'dó 'bá mbĭ pãtĭĭ rī 'êlé ǐ'dí kára, òzō ãnī átã úrú 'álã rī drí rĭrĭ tā mbĭ 'êlé rī kãtí."

Mātáyō 6

¹Gō'dá nĭngá sĭ rī, Yésũ drí ĩtōzó kpá rĭ'á ō'bĭ 'dĭ 'bá yī ĩmbálé tā tā tãndí 'êzó ĩnĭnĭ ró rī tãsĭ, gólã kĭ, "Ōzō nī ōlē trá tā tãndí 'êlé rī, nī 'ê tā rī 'dĭ dódó lǐfí lōmbã sĭ, ãã'dô kô ōjílã lǐfí drĭ 'á, tãlá gólĭyĭ ōzó ndrêlá kô. Gō'dá ōzō nī ō'ê tā 'dĭ trá ōjílã lǐfí drĭ 'á ãnī tā lōngózó bê rī, nī ĩcã kô drĭ-'ã ãzã úsúlĭ ãnī átã úrú 'álã rī drĭgã sĭ.

²"Bê trá ĩtí rī, òzō nī ōtĭrĭ rĭĭ ngã fêlé ōjílã gólĭyĭ ĩzã bê rī pãzó rī, nī ðyã tā lâ kô, òzō ōjílã gólĭyĭ â'dó 'bá lómbé-lómbéwã 'bá ró rī 'bá yī drí rĭrĭ 'êlá rī kãtí. Ōzō gólĭyĭ ōfê ngã trá ōjílã ãzí pãzó rī, gólĭyĭ rī tā lâ ðyálé úrú ngbãlá-ngbãlá jó tá Ôvârí kã ãrĭ kã rī 'bá yī 'ásĭ gō'dá kpá lãtĭ drĭĭ sĭ. Gólĭyĭ rī tā 'dĭ 'êlé ĩtí 'dĭ, cé tãlá ōjílã ōndrê ró ðyĭ bê, gō'dá gólĭyĭ ùlũyĭ ró ðyĭ kpá bê. Má ãtã ãnī drí, gólĭyĭ ĩcã kô drĭ-'ã úsúlĭ Ôvârí drĭgã sĭ, drĭ-'ã gólĭyĭkã 'ê'á úsúlã rī trá cé ǐ'dĭ gólĭyĭ lũyĭ-lũyĭ sĭ 'dĭ.

³Gō'dá nī ãzã, òzō ní ōtĭrĭ rĭĭ ngã fêlé ōjílã gólã ĩzã bê rī pãzó rī, ní 'bã ōjílã ãzã kô tá ní drí rĭ'á 'êlé 'dĭ vō lâ úsúlĭ.

⁴Ní 'ê tā rī 'dĭ ĩnĭnĭ ró cé ãnī lãfálé 'ásĭ ōjílã rī 'dĭ bê. Ōzō ní ō'ê trá ĩtí rī, gō'dá Ôvârí ãnī átã úrú 'álã gólã rĭ 'bã tá gólĭyĭ rĭ'á 'êlá ĩnĭnĭ ró rī nĭlĭ ndrĭ rī ã'dô tá ní drí 'êlé 'dĭ ndrê'á. Ītí rī, gólã ã'dô drĭ-'ã tãndí fê'á ní drí."

⁵Gō'dá nĭngá sĭ, Yésũ drí ngãzó kpá rĭ'á ō'bĭ 'dĭ 'bá yī ĩmbálé tá rãtãã 'ê'ê kã tãsĭ. Gólã kĭ, "Ōzō nī ōtĭrĭ rĭĭ rãtãã 'êlé Ôvârí drí rī, nī 'ê kô ōzō ōjílã gólĭyĭ â'dó 'bã lómbé-lómbéwã 'bã ró rī 'bã yī drí rĭrĭ 'êlá rī kãtí. Gólĭyĭ lē tā rōô ãdrélé úrú jó tá Ôvârí kã ãrĭ kã 'ásĭ gō'dá kpá lãtĭ rû úsũmã 'ásĭ ðyĭ nyãányã ã'dálé, ōjílã ãzí ōndrê ró ðyĭ bê yĭ ōtĭrĭ rĭĭ rãtãã 'êlé rī. Má ãtã ãnī drí tá pãtĭĭ ró, gólĭyĭ ĩcã kô drĭ-'ã úsúlĭ Ôvârí drĭgã sĭ, drĭ-'ã gólĭyĭkã 'ê'á úsúlã rī trá cé ǐ'dĭ gólĭyĭ lũyĭ-lũyĭ sĭ 'dĭ.

⁶Ītí rī, òzō nī ōtĭrĭ rĭĭ rãtãã 'êlé Ôvârí drí rī, nī fĭ jó ãníkã 'á, nī ã'bã ró ãtĭ ãníkã, nī gō ró bê rãtãã 'êlé ĩnĭnĭ ró ãnī átã gólã ãnī drí ndrêlé kô'dãwã rī drí. Ītí rī, rãtãã gólã ãnī drí 'êlé ĩnĭnĭ ró 'dĭ, gólã ã'dô ãrĭ'á lâ, gō'dá gólã ã'dô drĭ-'ã fê'á ãnī drí tá lâ sĭ.

⁷"Ītí rī, nī ãã'dô trá rãtãã 'ê'á Ôvârí drí rī, nī rī kô 'êlá òzō ōjílã gólĭyĭ Ôvârí rī nĭ 'bã kô rī 'bã yī drí rĭrĭ 'êlá rī kãtí. Gólĭyĭ rī rĭ'á rãtãã 'êlé ãcê úlĭ tá ĩfĭ ãkó rī 'bã yĭ bê dũũ. Gólĭyĭ rī ĩyĭkã tá ãnyã ðsúlĭ kĭ, rãtãã ĩyĭkã rĭ'á 'êlá ãcê 'dĭ, Ôvârí ã'dô ãrĭ'á lâ.

⁸Nī rī kô rãtãã 'êlé ĩtí tá ĩfĭ ãkó, òzō gólĭyĭ drí rĭrĭ 'êlá rī kãtí. Gō'dá ã'dó kô ĩcã-ĩcã ró ãnī drí rãtãã 'êzó ãcê, tãlá ãnī átã Ôvârí nĭ ngã gólĭyĭ ãnī drí lélé yĭ drĭgã sĭ rī trá cú ĩtí ãnī drí ĩyĭ ĩjĭ ãkó.

- ⁹Gõ'dá òzō nī òtírī rīī rā́táā 'élé rī, nī 'è rā́táā òzō nōō rī tí. 'Āmā átá úrú 'álâ rī, ání rú ā'dô ìnjīlī ìnjī.
- ¹⁰Kūmū áníkâ rī āâcâ, tā ní drī lēlé rú 'élé rī ò'è rú ìnyákú drīī, òzō drílâ â'dórē úrú 'álâ rī kâtí.
- ¹¹Āndrō nô, ní âfē ngá nyānyā āmákâ kâyī vósī cé rī āmâ drī.
- ¹²Ní âyē āmâ tā ònjī āmákâ rī 'bá yī 'ásī, òzō āmâ drī gólīyī tā ònjī 'ē 'bá trá āmâ rú rī yī âyérē kâtí.
- ¹³Ní âjī āmâ kô lôfilī tā ùjū-ùjū 'á, gõ'dá ní pā āmâ Sātánā drīgá sī.'
- ¹⁴"Òzō nī āâyē òjílâ gólīyī rī 'bá tā ònjī 'élé ānī drī rī yī trá tā ònjī gólīyíkâ rī'á 'ēlá 'dī 'ásī rī, gõ'dá Ôvârī ānī átá úrú 'álâ rī â'dô kpá ānī âyé'á tā ònjī āníkâ 'ásī.
- ¹⁵Gõ'dá òzō nī āâyē gólīyī kô tā ònjī gólīyíkâ rī'á 'ēlá rī 'ásī rī, Ôvârī ānī átá úrú 'álâ rī âyē ānī kpá kô tā ònjī āníkâ 'ásī."
- ¹⁶Nīngá sī rī, Yésū drī ò'bī 'dī 'bá yī ìmbázó kī, "Òzō nī āâ'dô trá tī 'bī'á rīzó 'alé 'ā'í sī ngá nyā ākó rā́táā 'élé Ôvârī drī rī, nī ìnjī līfī kô, òzō òjílâ gólīyī â'dó 'bá lómbé-lómbéwá 'bá ró rī 'bá yī drī rīrī 'ēlá rī kâtí. Gólīyī rī ìyī nyāányâ â'dalé òjílâ āzī òndrē ró bē kī, ìyī rī'á tī 'bī'á. Tā gólīyíkâ rī'á 'ēlá ìyī tā lóngózó 'dī tāsī rī, má âtâ ānī drī tā pātīī ró, gólīyī ícá kô drī-'â úsúlī Ôvârī drīgá sī.
- ¹⁷Òzō nī āâ'dô trá tī 'bī'á rīzó 'alé 'ā'í sī rā́táā 'élé Ôvârī drī rī, nī jī ānī līfī ngbángbá ānī 'bázó â'dólé āyīkō ró,
- ¹⁸tālâ òjílâ āzī òzó nīlâ kī'á nī rī, ānī rī'á tī 'bī'á. Ānī átá tībē ānī drī ndrēlé kô'dáwá rī â'dô nī'á lâ cé nī. Ítí rī, rā́táā gólâ ānī drī 'élé tī 'bī'bī sī ìnjīnī ró 'dī, Ôvârī â'dô ârī'á lâ, gõ'dá drílâ tā-drī lâ jázó."
- ¹⁹Nīngá sī, Yésū drī kpá tā âtázó kī, "Nī è'bē ngá-tī āngó nō 'á nō 'bá yī kô cé tītī 'dó ānī nyāányâ drī, 'bālē vō tībē ngá āsūkū'dū yī kâtí gõ'dá ùjúrúkú yī bē rī yī drī 'ézó filí ìzālâ rī 'á, ngātá vō ngá gólīyī âdī 'ásī rī 'bá yī drī 'ézó lâkálé rú ìzálé rī 'á, gõ'dá kpá vō gólâ ùgú yī drī ícálé âtī ònlé ngá ùgūzó 'álâ sī rī 'á kô.
- ²⁰Gõ'dá nī lăpī bē-rī ngá-tī tândí ānī nyāányâ drī vō úrú 'álâ rī 'á. Tālâ tólâ rī, ngá āsūkū'dū yī kâtí ùjúrúkú yī bē rī ícá kô filí ngá-tī tândí 'dī 'bá yī ìzálé, gõ'dá ngá-tī 'dī 'bá yī rúbâ lâ yī ícá kô lâkálé gõ'dá rú ìzálé, gõ'dá ùgú ícá kpá kô filí ngá-tī 'dī 'bá yī ùgūlī.
- ²¹Tālâ tā ìsū āníkâ â'dô 'bā'á nyé vō gólâ ānī drī ngá tā lâ drī lâzélé ānī rú kôrô rī 'bázó 'á lâ rī 'á.
- ²²"Nī ndrē drē, ānī līfī rī'á nyé òzō lám̄bā kâtí vō ì'ílī ānī rúbâ drī tā ndrī ndrēzó dódó. Gõ'dá òzō ānī līfī òndrē vō dódó rī, ānī rúbâ â'dô 'bā'á kpá ngá ì'í ró tā pātīī Ôvârī kâ 'ézó. Ā'dô rī'á ìtī ānī drī òzō nī òrī rīlī ngá ālô ró Ôvârī bē rī.
- ²³Gõ'dá òzō ānī līfī òndrē vō kô dódó tā gólīyī mbī Ôvârī kâ ndrēzó rī, Gõ'dá òzō nī òrī kô ānī līfī 'bālē Ôvârī drīī tā gólâkâ 'élé rī, ānī rúbâ â'dô 'bā'á kpá ìníríkúwá ró

tā ányâ rî 'bá yî 'èlé ǐ'dí. Gõ'dá ngá gólíyî ãní drí rǐ'á ndrêlâ íniríkúwá ró rî 'bá yî, òzò nǐ ìsù kí'á nǐ rî, 'dǐ ã'dô ngá ǐ'í 'í ãní drí tā mbǐ 'èzò ǐ'dí sǐ lâ rî, tā ìsù ãníká 'dǐ rǐ'á ányâ ró ãní ãdólé ngbá.

24"Nǐ ndrê drê, ícá kô òjílâ ãlô drí rû ǐ'büzó kúmú rǐ drí 'dó ǐtú-pá ãlô 'á. Gõ'dá gólâ ícá kô kúmú ngǐngǐ rǐ 'dǐ 'bá yî lélé ndrǐ 'dó. Gólâ á'dô tā kúmú ãlô rǐ kâ lǐ'á ǐ'dí, gòzò ázâ rǐ gǎlé dó. Á'dólé bê trá ǐtí rǐ, òzò nǐ òlê trá lǐǐ 'bǎlé ngá-tǐ düü úsúlí ãní nyáányâ drí ǐ'dí rǐ, nǐ á'dô ícá'á rû ǐ'bülí Ôvârí drí pǐpǐsǐlǐ ãlô rǐ sǐ ángô tí yǎ? 'Dǐ ícá kô ãlôwálâ. Nǐ ǐ'bü rû cé Ôvârí drí ǐ'dí!"

25"Nǐngá sǐ, Yésù drí ò'bí 'dǐ 'bá yî ìmbázó kí, "Ngá gólíyî ãní drí lélé rǐzó ángô nõ 'á rǐ tǎsǐ rǐ, má âtâ tā ãní drí kí, nǐ á'dô kô tā ìsù ró ngá gólíyî 'è 'bá ãní 'bǎlé rǐlí lédrê-lédrê ró ngá nyányâ kátí ngá mvümvü bê, ngátá ítá ãní drí sölê ãní rú'bá 'á rǐ tǎsǐ. Nǐ ndrê drê, tā ngá nyányâ kâ ítá sösö bê rǐ lǎvüü kô gǎrâ lôvó-lôvó drǐ sǐ.

26'Dövó nǐ ìsù drê áríwá tā. Gólíyî 'wáá ámvú kô, gõ'dá è'bé ǐyǐ kpá ngá-ǐyínyâ ámvú 'ásǐ 'bǎlé èró 'á kô. Gbô lé ǐtí rǐ, Ôvârí ãní átá úrú 'álâ rǐ, rǐ nǐ rǐ'á ngá nyányâ félé gólíyî drí rǐ'á nyálâ. Gõ'dá ãní tā lâzê gǎrâ Ôvârí rú áríwá drǐ sǐ. ǐtí rǐ, gólâ ícá kô tā ãníká ǐvǐlí.

27Gõ'dá nǐ ìsù ãníká bê rǐ, lǐǐ lô'bê-lô'bê ãníká ngá 'dǐ 'bá yî tǎsǐ rǐ á'dô kǎyǐ ãníká rǐ kâ ángô nõ 'á rǐ lôpé'á á'dólé ãcê yǎ?

28"Gõ'dá tǎlâ á'dô 'í ãní drí rǐzó lǐǐ lô'bélé ítá sölê rú'bá 'á rǐ tǎsǐ yǎ? 'Dövó nǐ ndrê drê lǎtǐ gólâ fê fô òmâ 'álâ rǐ drí rǐzó mbǎlé rǐ. Gólíyî lôsé ítá kô gõ'dá 'é ǐyǐ lôsǐ kpá kô ítá úsúzó ǐyǐ nyáányâ drí.

29Gõ'dá Ôvârí 'bǎ gólíyî trá á'dólé lâràkô bê sūsü ró röö. Gõ'dá ǐtí rǐ, ítá lâràkô Ôvârí drí 'bǎlé drǐlǐyǐ rǐ sù lǎvülí kôrô ítá lâràkô kúmú Sólömô drí sölê kümü kâ rǐ drǐ sǐ.

30Gõ'dá nǐ ndrê drê, Ôvârí 'bǎ ngá-ǎrú nǐ á'dólé lâràkô bê sūsü ró gólíyǐ rǐ 'bá mbǎlé rǐlí cé kǎyǐ dǎ sǐ gõ'dá ándrálé 'ílí vélé volé òmâ bê mǐlí sǐ rǐ. Ôzò gõ'dá Ôvârí ǐicâ trá ngá-ǎrú 'bǎlé á'dólé lâràkô bê sūsü ró rǐ, gõ'dá gólâ ícá íyíkâ ítá félé ãní drí kô yǎ? ǐtí rǐ, nǐ rǐ kô tā lélé sǐ Ôvârí 'á pǐpǐsǐlǐ ãlô sǐ á'dô tǎsǐ yǎ? ãní tā lǎvü gǎrâ Ôvârí drí ngá-ǎrú 'dǐ 'bá yǐ drǐ sǐ.

31Gõ'dá ǐtí rǐ, nǐ lô'bê lǐǐ kô kí, 'Óò, mã á'dô nõ kó á'dô nyá'á ǐ'dí yǎ?' ngátá 'Óò, mã á'dô nõ kó á'dô mvü'á ǐ'dí yǎ?' ngátá 'Óò, mã á'dô ítá úsú'á sölê nõ kó á'dô 'ásǐ yǎ?'

32Tā 'dǐ 'bá yǐ tǎsǐ rǐ, òjílâ gólíyǐ rǐ 'bá tā ìsúlí ǐtí 'dǐ 'bá yǐ, 'dǐ òjílâ gólíyǐ tā lē 'bá drê Ôvârí 'á kô rǐ 'bá yǐ ǐ'dí. Ôvârí ãní átá úrú 'álâ rǐ nǐ ngá gólíyǐ ãní drí á'dózó ìzâ lâ bê rǐ trá.

33Tā lǐǐ lô'bê-lô'bê kâ ngá ángô nõ 'á rǐ tǎsǐ rǐ vö lâ 'á rǐ, nǐ rǐ zǎâ kümü Ôvârí kâ zélé, gõ'dá nǐ 'bǎ ró tā ìsù ãníká bê tā gólíyǐ Ôvârí drí lélé ãní drí 'èlé rǐ 'bá yǐ drǐ ǐ'dí. Ôzò nǐ ò'è tā rǐ 'dǐ 'bá yǐ trá ǐtí rǐ, Ôvârí á'dô ngá gólíyǐ ãní drí á'dózó ìzâ bê tā lâ tǎsǐ rǐ 'bá yǐ áfê'á ãní drí.

³⁴Gõ'dá á'dô bê trá ítí rí, nĩ lô'bê lĩfĩ kô ãndrô nô tâ gólĩyĩ 'ě 'bá á'dólé ịdrú rí 'bá yĩ tāsĩ, tãlã nĩ nĩ drē tâ gólĩyĩ 'ě 'bá rú 'ėlé kãyĩ ịdrú rí 'á rí kô. Kãyĩ ndrĩ rĩ'á lãnõ ngĩngĩ iyĩkã bê ãlô-ãlô. Rĩ'á ícã-ícã ró ãnĩ drĩ cé lãnõ kãyĩ ãlô rí kã njĩzó ỉ'dĩ, ãnĩ drĩ lãnõ kãyĩ ndrĩ kã njĩzó rí drĩ sĩ."

Mátayō 7

¹Gõ'dá Yésũ drĩ kpá tâ ìmbázó tâ tâ-vó kĩkĩ kã ányã ró ãzĩ-ãzĩ rú rí tāsĩ kĩ, "Nĩ kĩ tâ òjĩlã ãzĩ kã kô tâ gólĩyĩ drĩ rĩ'á 'ėlã ányã ró rí 'bá yĩ tāsĩ, tãlã Ôvãrĩ òzó kô kpá tâ-vó ãnĩkã kĩ ònjĩ ró.

²Nĩ ndrē drē, Ôvãrĩ á'dô 'ě'á tâ-vó ãnĩkã kĩlĩ kpá té òzõ ãnĩ drĩ tâ-vó ãnĩ ãzĩ-ãzĩ yĩ kã kĩrĩ kãtĩ, gõ'dá gólã á'dô ãnĩ 'ě'á kpá té òzõ ãnĩ drĩ rĩrĩ òjĩlã ãzĩ 'ėlé rí kãtĩ.

³Òzõ nĩ òlě kô 'dásĩ 'ėlé ãzĩ-ãzĩ rú rí, nĩ àtã tâ ãzĩ-ãzĩ drĩ kĩ'á nĩ rí, gólĩyĩ á'dó ònjĩ rí kô. Nĩ ò'è trá ítí rí, ãnĩ cú tị ãcê bê. Tõtõ ãnĩ drĩ ậ'dị-drĩ 'á rí, nĩ kũ zãlô, nĩ gõ ró tõtõ ãnĩ ãzĩ-ãzĩ yĩ kã rí tâ lã àtãlã. Nĩ ndrē tâ 'ě'è ãnĩkã rí zãlô, nĩ gõ ró ãnĩ ãzĩ-ãzĩ yĩ kã rí tâ lã àtãlã."

⁶Gõ'dá nĩngã sĩ, Yésũ drĩ kpá tâ ìmbázó kĩ, "Òzõ nĩ òrĩ úlĩ Ôvãrĩ kã ìmbálé òjĩlã drĩ gõ'dá òjĩlã rí 'dĩ 'bá yĩ òrĩ iyĩ ãnĩ lô'dálé lô'dã úlĩ Ôvãrĩ kã 'dĩ 'bá yĩ tāsĩ rí, nĩ àyê gólĩyĩ, nĩ ìmbã gõ'dá úlĩ Ôvãrĩ kã kô drĩlĩyĩ, tãlã gólĩyĩ á'dô 'ě'á volé gãlê dó úlĩ Ôvãrĩ kã 'dĩ àrĩlĩ gõ'dá kpá tâ lã 'ėlé. Gólĩyĩ rĩ'á nyé òzõ òkê lĩfõ tĩbê ãnĩ drĩ ngã nyãnyã fězó drĩlã, gõ'dá drĩlã rú jãzó ãkpã ãnĩ òcĩlĩ dró ngã nyãnyã tãndĩ ãnĩkã fėlé drĩlã 'dĩ drĩlĩ rí kãtĩ. Gõ'dá gólĩyĩ kpá rĩ'á òzõ ngbĩkpĩ 'bã kã gólã ngã sũsũ 'diyĩ lô'ĩ kã ãnĩ drĩ fėlé trá drĩlã rí tã 'bá pá sĩ ùlũtrã 'á rí kãtĩ."

⁷Gõ'dá Yésũ drĩ kpá tâ ìmbázó tâ rãtãã 'ě'è kã tāsĩ kĩ, "Òzõ nĩ òjĩ ãnĩ átã úrũ 'álã rí ngã gólĩyĩ ãnĩ drĩ á'dózó ịzã lã bê rí 'bá yĩ tāsĩ rí, gólã á'dô áfě'á lã ãnĩ drĩ. Gõ'dá òzõ nĩ òrĩ lônđãlã rí, nĩ á'dô úsũ'á lã. Gõ'dá òzõ nĩ ògã ậtị rí, áá'dô njĩ'á lã ãnĩ drĩ. Nĩ ndrē drē, Ôvãrĩ á'dô rãtãã ãnĩ drĩ 'ėlé drĩlã rí àrĩ'á trá. Gólã á'dô ngã gólĩyĩ ãnĩ drĩ á'dózó ịzã bê tâ lã tāsĩ 'dĩ 'bá yĩ fě'á trá ãnĩ drĩ.

⁹Ítĩ rí, 'dõvó nĩ ịsũ drē ãnĩ nyãányã tâ, ãnĩ mvã rí átã yĩ, òzõ ãnĩ mvã yĩ òjĩ ãmbãtã tâ ãnĩ tị sĩ nyãlê rí, nĩ á'dô kúnĩ mvã àtrõ'á ỉ'dĩ fėlé gólĩyĩ drĩ ãmbãtã 'dĩ võ lã 'á yã?

¹⁰Ngãtã òzõ ãnĩ mvã yĩ òjĩ ị'bị tâ ãnĩ tị sĩ nyãlê rí, ní á'dô ịnĩ àtrõ'á ỉ'dĩ fėlé gólĩyĩ drĩ yã?

¹¹Òzõ ãnĩ gólĩyĩ á'dó 'bã tâ ònjĩ 'bã ró rí òcã trá ngã tãndĩ fėlé ãnĩ mvã yĩ drĩ rí, ítĩ rí, Ôvãrĩ ãnĩ átã úrũ 'álã rí á'dô ícã'á kó ngã tãndĩ fėlé ãnĩ drĩ. Gólã rĩ'á njãã ngã tãndĩ fėlé ãnĩ drĩ lãvũlĩ gãrã ãnĩ drĩ fėlé ãnĩ mvã yĩ drĩ rí drĩ sĩ.

¹²"Tã gólã Ôvãrĩ drĩ lėlé lãvũ 'bã gãrã rí ỉ'dĩ nõ. Nĩ rí tâ gólĩyĩ á'dó 'bã tãndĩ rí 'bã yĩ 'ėlé ỉ'dĩ òjĩlã ãzĩ drĩ. Tã tãndĩ gólĩyĩ ãnĩ drĩ lėlé òjĩlã drĩ 'ėlé ãnĩ drĩ rí 'bã yĩ, nĩ rí kpá 'ėlã ỉ'dĩ òjĩlã ãzĩ drĩ. 'Dĩ tâ Ôvãrĩ drĩ 'bãlê ãmã drĩ 'ėlé tâ ịgĩ-ịgĩ iyĩkã 'á rí ỉ'dĩ."

¹³Gõ'dá Yésũ drĩ tâ ìmbázó tâ fifĩ kã cãlê ãngó Ôvãrĩ kã 'álã rí tāsĩ kĩ, "Lãtị gólã fĩzó cãlê ãngó Ôvãrĩ kã 'álã rí, jó tịlị-tị lã rĩ'á ngbãã 'bĩlĩwã ítĩ. Lãtị fĩzó cãlê tólã rí, rĩ'á

lătî âmbâ-âmbâ 'î. Ōjílā 'ě 'bá filí 'álâ sī rī â'dô 'bā'á cé dā. Gō'dá ōjílā gólīyī fī 'bá tólâ rī â'dô iyī lédrē-lédrē ādūkū ākó rī ūsú'á. Gō'dá lătî nīzó vō lāsí ká Ôvârí drí édélé trá Sātánā yī drí rī 'álâ rī, jó tīlī-tī lâ rī'á âvû-âvû ró. Lătî fī ká tólâ rī â'dó kô âmbâ-âmbâ ró. Ōjílā āmbá â'dô iyī nī'á 'álâ sī."

15Gō'dá Yésū drí drí-mbílí sōzó ōjílā ō'bí 'dī 'bá yī līfī tā ōjílā gólīyī tā âmā 'bá kī'á nī rī, yī ā'dô tā Ôvârí ká ìmbâ 'bá 'î rī ká tāsī kī, "Ānī līfī ōmbâ ānī rú tā ìmbâ 'bá gólīyī â'dó 'bá ōjílā âdó 'bá ró rī tāsī. Gólīyī lēndrē ōzō kápīlīkī mvá kâtí, gō'dá tā ìsū gólīyī pīpīsilī 'á rī rī'á ōzō kíákêlówá gólâ rī 'bá kōrōnyā āzī fūlī rī kâtí.

16Ōzō nī ōrī tā ìmbâ 'bá 'dī 'bá yī ndrēlé mánísī rī, nī â'dô gólīyī â'dô-â'dô nī'á tā 'ě'ě gólīyīkâ 'ásī. Nī â'dô kpá nī'á lâ ngátá tā gólīyī drí rī'á ìmbálâ 'dī pātī tā Ôvârí ká 'î ngā â'dó kô tā Ôvârí ká 'î yā rī. Tā 'ě'ě gólīyīkâ â'dâ gólīyī trá ōzō fê lō'wâ drí fê lâ â'dárē kâtí. Ākū lâ sī, ólófī fê 'wâ lō'wâ bē kănīkī ró yā? Ngátá púrūcī fê 'wâ lō'wâ bē kánágōwá ró yā?

17Fê gólâ tândí ró rī 'wâ íyīkâ té lō'wâ tândí ĩ'dī, gō'dá fê gólâ ōnjí ró rī 'wâ íyīkâ kpá té lō'wâ ōnjí ĩ'dī.

19Ītí rī, fê gólīyī tībē lō'wâ tândí 'wā 'bá kô rī, āâ'dô gā'á lâ volé vūdrí zálé lāsí sī.

20Kpá ĩtí rī, nī â'dô tā ìmbâ 'bá rī 'bá ōjílā âdólé rī 'bá yī nī'á tā gólīyī drí rī'á 'ēlâ rī 'bá yī 'ásī."

21Gō'dá Yésū drí gōzó tā ìmbálé tā ōjílā drí 'ězó cālē āngó Ôvârí ká ūrú 'álâ rī 'á rī tāsī kī, "Ōjílā ndrī gólīyī rī 'bá âmā zīlī kúmú, kúmú rī, gólīyī ícá kô ndrī cālē āngó Ôvârí ká ūrú 'álâ rī 'á. Gō'dá gólīyī rī 'bá tā âmā átá Ôvârí ūrú 'álâ rī drí lēlé 'ēlé rī 'bá yī 'ēlé rī, gólīyī â'dô cā'á cé nī.

22Gō'dá kâyī gólâ Ôvârí drí 'ězó tā-vó ōjílā ndrī ká kīlī rī tú rī, ōjílā dūū â'dô iyī ānī'á má ngálâ tā átálé kī, 'Kúmú, mā ìmbâ tā áníkâ trá ōjílâ drí.' Gō'dá āzâ 'bá yī â'dô iyī tā átá'á kī'á nī rī, 'Kúmú, mā rī trá rī'á línđrī ōnjí lâdrólé ōjílâ 'ásī ānī rú sī.' Gō'dá āzâ 'bá yī â'dô iyī tā átá'á kī'á nī rī, 'Kúmú, mā 'ē tā lârákô tī drí â'dízó rī 'bá yī trá dūū ānī rú sī.'

23Gō'dá má â'dô tā lôgō'á drílīyī kī, 'Mī nī volé má lăgátí sī, ānī tā ōnjí 'bá yī! Má nīī ānī kô! "

24Gō'dá Yésū drí kpá tā átázó ōjílā gólīyī íyī vó lôbē 'bá rī yī tāsī kī, "Ōjílâ gólâ úlí ámakâ ârí 'bá gō'dá tā lâ 'ězó rī, gólâ rī'á ōzō tā nī 'bá gólâ jó íyīkâ 'dī 'bá gá lūtú drīī ĩnyákú tândí 'á rī kâtí.

25Tā 'dī tāsī rī, gbō lé ôzē ū'dī trá kăgūmăă bē rōô rī, gō'dá līmvū drí tīzó rōô rī, jó 'dī ícá kô 'délé vūdrí, tálâ ú'dī trá gá lūtú drīī ĩnyákú tândí 'á.

26Gō'dá ōjílâ tībē úlí ámakâ ârí 'bá cé ârí gō'dá 'ě 'bá lâ kô rī, gólâ rī'á ōzō tā nī ākó lé 'bá gólâ jó íyīkâ 'dī 'bá vō ālólē 'á rī kâtí.

27Ītí rī, gō'dá ōzō ôzē ū'dī trá kăgūmăă bē rōô rī, gō'dá līmvū drí tīzó rōô rī, jó 'dī â'dô 'ě'á 'délé, drílâ rú ĩzázó."

²⁸Gõ'dá Yésũ ndě bē tā ìmbâ íyíkâ 'dĩ 'bá yí rí, ò'bí gólíyí tā 'dĩ 'bá yí àrí 'bá 'dĩ tị lâ ìyí drí à'dízó tā ìmbâ gólâkâ 'dĩ tāsĩ.

²⁹Gõ'dá gólíyí nì ìyí trá kĩ, gólâ rí kô tā ìmbálé òzô tā lã'bí kâ ìmbá 'bá rí 'bá yí drí rĩrĩ tā ìmbálé rí kâtí. Gólâ cú rĩ'á drí-ácê bē.

Mātáyō 8

¹Nĩngá sĩ rí, Yésũ yí drí ngázó nĩlĩ lütú 'dĩ âyélé, gõ'dá ò'bí ãmbá drí kpá 'dězó zãã gólíyí vósĩ.

²Gõ'dá ãgô ãzâ ngá lãzé àrí kâ bē rí drí ânĩzó 'ã'ĩ tịlĩ vũdrí Yésũ àndrá, gōzó rú'bá lô'bãlé Yésũ drí kĩ, "Óò kúmú, òzô ñcâ trá ní lĩfĩ ní drí âmâ pãzó ngá lãzé nō 'ásĩ rí, ní êdê âmâ rú'bá nō à'dólé ngbángbá."

³Ítí rí, Yésũ drí íyí drí ìjōzó ãgô 'dĩ rú'bá lâ dólé. Gõ'dá gólâ drí tā àtázó kĩ, "Áwô, má lē trá àní êdélé ngá lãzé àníkâ 'dĩ 'ásĩ. 'Dövó àní rú'bá êdê rú ngbángbá." Gõ'dá kôrô ãgô 'dĩ rú'bá lâ drí rú êdézó dódó ngá lãzé íyíkâ 'dĩ 'ásĩ.

⁴Ítí rí, Yésũ drí tā àtázó ãgô rí 'dĩ drí kĩ, "Tã gólâ rú 'ē 'bá ní drí nō, ní àtã tā lâ kô òjílã ãzã drí àlólã. Ní nì drĩ-'bã lã'bí 'ē kâ ngálã lã'bí 'díyí êdê kâ àrí 'ásĩ rí 'dãlé zãlô, tãlã gólâ òndrê ró bē kĩ, pãtĩ ngá lãzé àníkâ ndě rú trá ngbángbã, ní gô ró kôronyã lĩlĩ ngá fěfě ró Ôvãrí drí, òzô Músã drí tā lâ 'bãlé trá rí kâtí." Gõ'dá ãgô 'dĩ drí nĩzó tā 'dĩ 'élé.

⁵Gõ'dá nĩngá sĩ, Yésũ yí drí ngázó nĩlĩ cãlé jãrĩbã gólâ zĩlĩ Kãpērãnomã rí 'álã. Gõ'dá gólíyí cã bē tólã rí, ãgô ãzã drĩ-'bã àjú 'bũ 'bã Rómã kâ ró rí drí ânĩzó Yésũ ngálã. Gõ'dá drílã ngázó tā àtálé Yésũ drí rú'bá lô'bã-lô'bã sĩ kĩ,

⁶"Ãmbã, rú ì'bũ 'bã ámãkã rĩ'á ngá lãzé ró ànyí 'ē'á drãlé. Ngá lãzé 'dĩ lãzê trá rōô gólã rú, gólã mbãrãkã àkô íyí jãzó. Ní pã gólã!"

⁷Gõ'dá Yésũ drí tā àtázó drĩ-'bã 'dĩ drí kĩ, "Tãndí ró, má à'dô nĩ'á rú ì'bũ 'bã àníkã 'dĩ pãlé."

⁸Gõ'dá drĩ-'bã 'dĩ drí tã-drĩ lôgōzó Yésũ drí kĩ, "'É'ē ãmbã, ãmbã ámãkã rí ìcã kô àní 'bãlé àcãlé bũũũ má drí 'bã 'álã. Gõ'dá òzô ní àãtã kó cé tã drí-ácê àníkã sĩ rí, má nì trá, rú ì'bũ 'bã ámãkã à'dô ngã'á ngá lãzé 'dĩ 'ásĩ.

⁹Ní ndrê drē, ãmbã, mã kpã rĩ'á drí-ácê drĩ-'bã ámãkã gólíyí sísí-lésĩ rí 'bã yí kã zélé. Gõ'dá mã kpã cú rĩ'á drí-ácê bē tā 'bãzó òjílã mã zélé rí 'bã yí drí mã drí lélé rí 'bã yí 'ézó. Òzô mã àãtã tã trá àjú 'bũ 'bã ámãkã àlô rí drí kĩ, gólã ònĩ nĩ'á tã ãzã 'élé rí, drílã nĩzó 'élã. Gõ'dá òzô mã àãzĩ àjú 'bũ 'bã àlô rí trá kĩ, gólã àãní rí, drílã ânĩzó 'wãã. Gõ'dá mã òkĩ kpã rú ì'bũ 'bã ámãkã àlô rí drí, 'Ní 'ē tã nō' rí, drílã 'ézó lâ, té òzô mã drí àtálé 'dĩ kâtí."

¹⁰Gõ'dá Yésũ àrí tã drĩ-'bã àjú 'bũ 'bã kã 'dĩ drí àtálé bē rí, gólã rí tị drí à'dízó à'dĩ. Gõ'dá drílã ngázó tã àtálé òjílã gólíyí rĩ 'bã 'délé gólã vósĩ 'dĩ 'bã yí drí kĩ, "Mã àtã

ānī drī, tā pātīī ró, má úsú drē ōjīlā āzā ōrī āmākā Īsīrā'élē kā 'ásī â'dó 'bá tā lēlē bē rōō ōzō āgō āwā nō kâtī rī kō.

11Gō'dá má átā ānī drī nōtī. Kāyī ādūkū āngó nō kā tú rī, ōjīlā gólīyī â'dó 'bá kō ōjīlā Yúdā yī kā ró rī 'bá yī â'dō ānī'á 'bādrī 'ásī ndrī rīlī vō ālō 'á āngó Ôvārī kā úrú 'álā rī 'á kārāmā nyālē āmā á'bīyá Ābārāyāmā yī Īsákā gō'dá kpá Yākóbā yī bē.

12Gō'dá ōjīlā Yúdā yī kā tībē Ôvārī drī njīlī â'dólē ōjīlā íyíkā ró rī 'bá yī, Ôvārī â'dō ōjīlā dūū gólīyī lāfálē 'ásī rī gā'á dó, tālā gólīyī gā volé trá dó tā lēlē má 'á. Áâ'dō gólīyī vū'á ínrīkúwá 'á, lāsī Ôvārī drī édélé trá Sātánā yī drī rī 'á. Tólā rī, gólīyī â'dō āwó ngō'á sí-gílī nyānyā bē ngá lâzê-lâzê lāsī kā drī sī."

13Nīngá sī, Yésū drī gōzō tā átálē drī-'bá ājú 'bū 'bá kā 'dī drī kī, "Mí nī gólē 'bā 'álā pīpīsilī á'dī sī, tālā tā gólā ní drī lēlē rī 'ê rú trá ní drī tā lēlē ánīkā má 'á rī sī." Gō'dá kōrō rú ĩ'bū 'bá gólākā nā drī rú édézó ngá lâzē íyíkā 'dī 'ásī ĩtú-pá ālō-ālō 'dī 'á.

14Gō'dá Yésū yī drī ngāzō nīlī Pétērō drī 'bā 'álā. Gō'dá drīlīyī Pétērō rī ādrá rī úsúzó ngá lâzē ró āyī'á gbārākā drīī. Rú'bá lâ ndrī âmê-âmê ró tīlī-tīlī.

15Gō'dá Yésū drī ngāzō drī lâ dólē. Gō'dá kōrō ngá lâzē 'dī drī rú ndézó. Ítí rī, Pétērō rī ādrá 'dī drī ngāzō úrú gbārākā drīī sī ngá nyānyā ātrólē áfēlé Yésū yī drī nyālē lājó'bá gólākā rī 'bá yī bē.

16Gō'dá câ bē lānjátúlī sī rī, ōjīlā āzā 'bá yī drī ōjīlā gólīyī líndrī ōnjí drī ōmbélé trá rī 'bá yī ātrōzó ājīlī Yésū ngálā. Gō'dá Yésū drī líndrī ōnjí 'dī 'bá yī lâdrózó ōjīlā 'dī 'bá yī 'ásī cé úlī átā-átā sī. Gō'dá gólā drī ōjīlā gólīyī ndrī ngá lâzē bē rī 'bá yī íngázó ngá lâzē íyíkā 'ásī.

17Yésū 'ê tā 'dī ĩtí 'dī, tālā úlī gólā tā āngū 'bá Īsáyā drī átálē trá ākū ró kī'á nī rī, gólā trō ngá lâzē trá volé āmā rú sī, gō'dá gólā édē ngá lâzē āmākā trá rī, ā'dō ró bē tā pātīī ró.

18Nīngá sī rī, ōjīlā dūū drī rīzó ĩyī 'dó ānīlī Yésū ngálā līmvū āndrē Gālīláyā kā 'dī gārā drī lâ 'á, tālā mbārākā gólākā rīzó tā lârākō 'dī 'bá yī 'élé 'dī tāsī. Gō'dá Yésū ndrē bē ōjīlā yī lāgátī dūū 'dī 'bá yī rī, drīlā tā átázó lājó'bá íyíkā drī, gólīyī ēédē ró kōlóngbō njāā, tālā yī ōmbā ró gólīyī bē 'á'á lé drī līmvū āndrē 'dī kā āzā lésī rī 'álā.

19Ítí rī, lājó'bá Yésū kā 'dī 'bá yī ōtírī rīī kōlóngbō édélé rī, gō'dá kōrō lā'bí ĩmbá 'bá āzā drī ānīzó Yésū ngálā. Gō'dá drīlā tā átázó Yésū drī kī, "Tā ĩmbá 'bá, má rī'á njāā ānī vó bēlé vō gólā ní drī 'ézó nīlī 'álā rī 'á."

20Yésū drī tā-drī lōgōzó drīlā kī, "Ōbá yī cú rī'á 'bú íyíkā bē rīzó 'á lâ, gō'dá āríwá yī kpá rī'á jó íyíkā á'dú kō kā bē. Gō'dá má rī gógó gólā Ôvārī drī ājólē úrú lésī rī rī'á vō ākó rīzó 'á lâ gō'dá kpá vō á'dú kō kā ākó."

21 Nĩngá sĩ rĩ, āgō āzā gólā rĩ 'bá úlĩ Yésũ ká ārĩlĩ rĩ drĩ kpá ânĩzō tā átálé Yésũ drĩ kĩ, "Kúmú, má lē fĩ trá nĩlĩ ánĩ vó bēlé rĩ, gō'dá má drē rĩ'á tākō ámā átá rĩ tēlé 'bālé zālō 'bú 'á."

22 Gō'dá Yésũ drĩ tā-drĩ lōgōzō āgō rĩ 'dĩ drĩ kĩ, "Nĩ āyē ōjílā gólĩyĩ ā'dó 'bá āvō ró rĩ 'bá yĩ ō'bā āvō āzĩ ĩyíkā. Gō'dá ní ānĩ 'dēlé má vósĩ."

23 Dĩĩ vósĩ rĩ, Yésũ yĩ drĩ ngāzō mbālé kōlóngbō 'á lājó'bá íyíkā yĩ bē nĩlĩ lĩmvũ āndrē Gālĩláyā ká 'dĩ drĩ lā mbālé.

24 Gō'dá gólĩyĩ ōtĩrĩ rĩ nĩlĩ rĩ, gō'dá nyĩ ró, kāgũmāā āndrē drĩ ĩtōzō rĩ'á sĩlĩ ōnjĩ ró. ĩtĩ rĩ, kāgũmāā 'dĩ drĩ rĩzō kōlóngbō íyálé mbārākā sĩ kāgbā-kāgbā. Gō'dá kāgũmāā rĩ 'dĩ drĩ lĩmvũ vĩzō dũũ kōlóngbō 'á, gō'dá kōlóngbō drĩ 'ēzō rũ ĩrĩlĩ lĩmvũ 'á. Tā 'dĩ 'bá yĩ ōtĩrĩ rĩ rũ 'ēlé 'dĩ rĩ, Yésũ rĩ'á ā'dú kō'á kōlóngbō 'á.

25 ĩtĩ rĩ, ũrĩ drĩ fĩzō lājó'bá gólākā 'dĩ 'bá yĩ 'á. Gō'dá drĩlĩyĩ ngāzō nĩ'á gólā rĩ ōlólé ā'dú 'ásĩ ōtrē-ōtrē bē kĩ "Kúmú, ní ngā ũrũ āmā pālé. Āmā trá 'ē'á drālé nō."

26 Gō'dá Yésũ drĩ tā-drĩ lōgōzō gólĩyĩ drĩ kĩ, "Ānĩ ũrĩ ró ā'dō tāsĩ yā? Tā lēlé ānĩkā má 'á rĩ cé fĩnyáwá ĩtĩ ā'dō tāsĩ yā?" Gō'dá gólā drĩ ngāzō ādrélé ũrũ tā 'bālé kāgũmāā āndrē rĩ 'bá sĩlĩ gō'dá lĩmvũ rĩ 'bá rũ íyálé 'dĩ bē āādrē ró bē. Gō'dá kōrō kāgũmāā āndrē āmbā rĩ 'bá sĩlĩ gō'dá lĩmvũ gólā rĩ 'bá kōlóngbō íyálé rĩ bē drĩ ādrézō.

27 ĩtĩ rĩ, lājó'bá Yésũ ká 'dĩ 'bá yĩ ndrē tā gólā rũ 'ē 'bá 'dĩ bē rĩ, gólĩyĩ tĩ drĩ ā'dízō ndrúndrú. Gō'dá drĩlĩyĩ ngāzō tā átálé ĩyĩ vō 'ásĩ kĩ, "Āgō gólā kāgũmāā drĩ tā 'bā'bā gólākā ārízō lĩmvũ āmbā rĩ 'bá kōlóngbō íyálé rĩ bē nō íyíkā āgō lārākō āngō rĩ ĩ'dĩ yā?"

28 Gō'dá Yésũ yĩ mbā bē lĩmvũ āndrē 'dĩ drĩ lā rĩ, drĩlĩyĩ nĩzō cālé vō gólā zĩlĩ Gērāgēsā rĩ 'álā. Gō'dá vō rĩ 'dĩ 'á tólā rĩ, drĩlĩyĩ nĩzō rũ ũsúlĩ āgō āzā 'bá yĩ rĩ lĩndrĩ ōnjĩ ābābā ká bē rĩ yĩ bē. Āgō rĩ 'dĩ 'bá yĩ rĩ ĩyĩ rĩlĩ ũgĩ ló'dé ká rĩzō ōjílā 'bādrĩ 'dĩ ká ōdrā 'bá rĩ yĩ 'bālé 'á lā rĩ 'á. Gō'dá lĩndrĩ ōnjĩ 'dĩ 'bá yĩ 'bā āgō 'dĩ 'bá yĩ trá ā'dólé āwālākā ró rōō. Tā rĩ 'dĩ tāsĩ, ōjílā ā'dō trá ũrĩ ró ācĩ tōlé látĩ rĩ 'dĩ 'ásĩ.

29 Gō'dá āgō 'dĩ 'bá yĩ ũsũ vō lā bē kĩ'á nĩ rĩ, 'dĩ ā'dō Yésũ ĩ'dĩ rĩ, lĩndrĩ ōnjĩ gólĩyĩ 'á rĩ 'bá yĩ drĩ ngāzō rĩ'á ōtrélé kĩ, "Ōvārĩ rĩ mvá, ní lē ā'dō 'ĩ āmā drĩgá sĩ yā? Nĩ ānĩ trá lāṇō fēlé āmā drĩ drē ākpākā'dā ĩtũ gólā Ōvārĩ drĩ 'bālé lāṇō fēzō āmā drĩ rĩ drĩ ácā ākó yā?"

30 Ānyĩ vō rĩ 'dĩ lāgátĩ sĩ rĩ, ngbĩkpĩ ōtólō'bĩ rĩ'á ĩyĩ ngá nyā'á gĩā nātĩ.

31 Gō'dá lĩndrĩ ōnjĩ 'dĩ 'bá yĩ drĩ ngāzō rũ'bā lō'bālé Yésũ drĩ kĩ, "Ōzō ní ōlē trá āmā drólé vólé rĩ, ní jō āmā nĩ'á fĩlĩ ōtólō'bĩ ngbĩkpĩ nā 'bá yĩ ká 'á."

32 Gō'dá Yésũ drĩ tā 'bāzō lĩndrĩ ōnjĩ 'dĩ 'bá yĩ drĩ kĩ, "Dōvó, nĩ āfō!" Gō'dá drĩlĩyĩ ngāzō āfōlé, nĩ'á kōrō fĩlĩ ngbĩkpĩ 'dĩ 'bá yĩ 'á. ĩtĩ rĩ, ōtólō'bĩ ngbĩkpĩ 'dĩ 'bá yĩ ká drĩ ngāzō ĩyĩ ndrĩ rālē ālólé gólókō lĩmvũ āndrē 'dĩ ká 'á. Drĩlĩyĩ lō'dézō lĩmvũ 'á lĩmvúlĩ ōdrālē ndrĩ.

³³Gõ'dá 'dĩ vósí rí, òjílā rī 'bá ngbíkpí 'dĩ 'bá yí vó lâ yí ndrēlé rí 'bá yí drí ngāzó ìyí rālé jārībā 'álā, n'á tā ndrī Yésū drí 'élé líndrī ònjí drōzó āgò 'dĩ 'bá yí 'ásí gólíyí drí ndrēlé rí tā lâ ngílí òjílā tólā nā 'bá yí drí.

³⁴Gõ'dá òjílā jārībā 'dĩ ká 'dĩ 'bá yí árí ìyí tā Yésū drí 'élé 'dĩ bē rí, gólíyí drí 'bāzó āwā ró Yésū rú. Tā 'dĩ tāsí rí, drílíyí ngāzó nílí Yésū ngálā tā átálé drílā rú 'bá lô 'bā-lô 'bā sī kī, "Ní ngā fòlé vólé 'bādrī āmákā 'ásí."

Mātáyō 9

¹Gõ'dá nīngá sī rí, Yésū yí drí mbāzó kōlóngbō 'á lājó'bá íyíkā yí bē. Drílíyí ngāzó nílí kōrō līmuvū āndrē Gālíláyā ká 'dĩ drī sī, n'á gólé jārībā ìyí nyāányā ká Kāpērānómā rí 'álā.

²Gõ'dá gólíyí cá bē Kāpērānómā 'álā rí, òjílā āzā 'bá yí drí āgò āzā gólā pá lâ yí drí drāzó trá rí ātrōzó gbārākā drī ājílí Yésū ngálā, gólā ìngā ró āgò 'dĩ bē. Gõ'dá Yésū ndrē tā òjílā 'dĩ 'bá yí drí 'élé āgò 'dĩ ātrōzó ājízó yí ngálā 'dĩ bē rí, gólā drí nīzó lâ kī, gólíyí lē tā trá mbārākā íyíkā rīzó òjílā ìngálé ngá lāzé 'ásí rí 'á. Gõ'dá drílā ngāzó tā átálé āgò rí gógó 'dĩ drí kī, "Ámā rú-lē-āzīyā, ní 'ē ūrī kō. Áyē nī trá tā ònjí áníkā 'ásí."

³Gõ'dá lā'bí ìmbá 'bá āzā 'bá yí bē rī'á ìyí vō rí 'dĩ 'á tólā. Gõ'dá gólíyí árílí bē úlí Yésū ká átálé āgò rí 'dĩ drí rí, drílíyí ìtōzó rī'á tā átálé ìyí lāfálé 'ásí kī, "Āgò 'dĩ rí úlí átálé ìtí 'dĩ ā'dô tāsí yā? Gólā ìsū íyíkā bē rí kī, yí ā'dô Ôvārí 'í yā? Ôvārí rí cé nī rī'á tā ònjí òjílā ká āyéle."

⁴Gõ'dá Yésū nī tā ìsū gólíyíkā ányā ró yí rú 'dĩ trá tō. Yésū drí gōzó tā átálé drílíyí kī, "Ní rí tā ìsūlí má rú ányā ró ìtí ā'dô tāsí yā?"

⁵Mā gólā ājólé ūrú lésí rí cú rī'á drí-ācē bē āngó nō 'á tā ònjí āyézó. Ā'dô 'bā'á cú ìtí lānō ākó má drí tā ònjí òjílā ká āyézó cé úlí ātā-ātā sī. Gõ'dá òzō má ìngā āgò pá lâ drí drālé nō trá ūrú ācī tólé cé úlí ātā-ātā sī rí, 'dĩ ā'dô ā'dálā kī, mā cú rī'á drí-ācē bē tā ònjí gólākā āyézó." Gõ'dá ìtí rí, Yésū drí ngāzó tā átálé āgò pá lâ drí drālé 'dĩ drí kī, "Ní ngā ūrú!" Gõ'dá kōrō āgò 'dĩ pá lâ drí āmbāzó ācálé tāndí ró, gõ'dá drílā ngāzó ādréle ūrú. Gõ'dá Yésū drí tā átázó gólā drí kī, "Ní nī gbārākā áníkā nīzó gólé 'bā 'álā." Nīngá sī, āgò 'dĩ drí gbārākā íyíkā nīzó nīzó gólé yí drí 'bā 'álā.

⁸Gõ'dá òjílā ò'bí tólā nā 'bá yí ndrē ìyí tā lārākō Yésū drí 'élé 'dĩ bē rí, gólíyí tī drí ā'dízó ndrúndrú. Gõ'dá drílíyí ìtōzó rī'á Ôvārí rí lùyílí, tálā gólā āfē mbārākā trá āmbá Yésū drí.

⁹Gõ'dá nīngá sī, Yésū yí āyē vō 'dĩ bē rí, drílíyí ngāzó nílí ācī íyíkā 'á. Gõ'dá drílíyí nīzó āgò āzā bélé-bélé ū'dú 'bá ró rú bē Mātáyō rí ūsúlí rī'á vō íyíkā bélé-bélé ū'dú ká 'á. Gõ'dá Yésū ndrē gólā bē rí, Yésū drí tā átázó drílā kī, "Ní ānī āmā vó bélé lājó'bá āmákā ró." Gõ'dá kōrō Mātáyō drí ngāzó ūrú 'dēlé Yésū vósí.

¹⁰Kāyí āzā sī, Mātáyō drí Yésū yí āzízó lājó'bá gólākā yí bē yí drí 'bā 'álā ngá nyālé yí bē. Gõ'dá gólā drí kpá ìyí rú-lē-āzī yí bélé-bélé ū'dú 'bá ró rí 'bá yí gõ'dá kpá

ōjílā āzā 'bá yí gólīyī Pārúsī yí drí rǐ'á ndrēlā tā ōnjí 'bá ró rī yí bē āzízó ânīlí ngá nyālé Yésū yí bē.

11Gō'dá Pārúsī āzā 'bá yí nī īyī bē tā Yésū yí drí ngá nyāzó bélé-bélé ū'dú 'bá yí bē gō'dá ōjílā tībē gólīyī drí rǐ'á ndrēlā tā ōnjí 'bá ró rī 'bá yí bē 'dī rī, drīlīyī ngāzō ânīlí lājó'bá Yésū ká rī 'bá yí ngálā tā átálé Yésū rú āwā sī kī, "Tālā ā'dô 'ī tā ĩmbá 'bá āníkā drí rǐzō ngá nyālé vō ālō 'á ōjílā ōnjí ĩtī 'dī 'bá yí bē yā?"

12Gō'dá Yésū ārī tā Pārúsī 'dī 'bá yí drí átálé 'dī bē rī, drílā gōzō tā átálé Pārúsī 'dī 'bá yí drí kī, "Ōjílā gólā ngá lāzé ākó rī nī kō ālókō 'bá ngálā, cé gólīyī ngá lāzé ró rī 'bá yí ĩ'dī.

13Nī ārī drē gō'dá nī ĩsū drē úlí gólā Ōvārī drí átálé búkū íyíkā 'á rī, tā lâ kī'á nī rī, "Tā gólā lāvū 'bá gārā tā kōrōnyā zā ká ngá fēfē ró má drí rī drī rī sī ĩ'dī nō, nī ā'dô ngá lēlē bē ōjílā āzī drí." Gō'dá má ânī kō tā mbī 'bá pālē, má ânī tā ōnjí 'bá āzīlī, tālā ópā ró gólīyī bē tā ōnjí gólīyíkā 'ásī."

14Nīngá sī, tā ārī 'bá Yōwánī bābātízī 'ē 'bá ró rī ká āzā 'bá yí drí ânīzō īyī Yésū ngálā tā ĩjílí gólā tī kī, "Āmā tā ārī 'bá Yōwánī bābātízī 'ē 'bá ró rī ká rī 'bá yí gō'dá tā ārī 'bá Pārúsī ká rī 'bá yí bē, kāyī āzā 'bá yí sī, mā rī tī 'bīlí rǐzō 'alé 'ā'í sī rātāā 'elē Ōvārī drí. Gō'dá lājó'bá āníkā rī 'bá yí rī īyī kō tī 'bīlí ā'dô tāsī yā?"

15Nīngá sī, Yésū drí tā-drī lôgōzō gólīyī drí úlí mǎnīgō sī kī nī rī, "Ā'dô ā'dó'á íyíkā ángō tī ró ūmú drí tī 'bīzō ĩzā ā'dalé vō kārāmā ká 'á ōdrógō drí 'bārē drē bē gólīyī lāfálé 'á rī yā? 'Dī ĩcá kō. Gō'dá ĩzátú rī, kāyī ā'dô ācá'á ōdrógō drí ā'dózō yū gólīyī lāfálé. Gō'dá kāyī rī 'dī sī, gólīyī drí gōzō rīlí 'alé 'ā'í sī tī 'bīlí ĩzā drí sī.

16"Gō'dá nī ĩsū drē kpá tā ítá ākū gólā sī 'bá trá rī tā lâ. Ōzō ōjílā āzā ōñō ítá ó'dí lôsélé ūpī ítá ākū gólā sī 'bá trá 'dī ká rú gōzō jílā līmvú sī rī, ítá gólā ó'dí 'dī ā'dô íyīngá ōró'á ānjolé volé ítá ākū 'dī rú sī, ūpī lâ drí rǐzō hōwēē āvū-āvū ró lāvūlí gārā sísí rī drī sī.

17Gō'dá ā'dó kō tǎndí ró ōjílā āzā drí ōdrá ó'dí lôrózō mōrá gólā ākū mbārākā ākó rī 'á. Gólā ō'ē trá ĩtī rī, gō'dá ōdrá ōtírī āngá rī, mōrá ākū 'dī ā'dô pī'á, ōdrá 'dī drí lâsózō vūdrī rú ĩzálé. ĩtī rī, órī ōdrá ó'dí lôrólā mōrá gólā tǎndí ró rī 'á. Tā 'dī tāsī rī, ā'dô rǐ'á dódó cú ĩtī rú ĩzā ākó. Gō'dá tā ĩmbā ámakā 'dī rǐ'á tā ĩmbā ó'dí gólā ĩcá 'bá kō ōnjálé lā'bī ākū bē rī ĩ'dī, rǐ'á ōzō ítá ó'dí 'dī gō'dá ōdrá ó'dí 'dī bē rī kátī."

18Gō'dá nīngá sī, Yésū drē rǐ'á tā átá'á tā ārī 'bá Yōwánī ká 'dī 'bá yí drí rī, gō'dá āgō āzā gólā ā'dó 'bá jó tā Ōvārī ká ārī ká vó lâ ndrē 'bá ró rī drí ânīzō Yésū ngálā 'ā'ī tīlí vūdrī gólā āndrá rú'bá lô'bálé drílā kī, "Ōō kúmú, ámā mvá ānjó drā trá ngbāāngbānō. Gō'dá ōzō ní āānī gólā ngálā drí 'bálé rú'bá lâ 'á rī, gólā ā'dô līdrí'á ó'dí ōdrā 'ásī rīlí lédrē-lédrē ró."

19Ītī rī, kōrō Yésū yí drí ngāzō nīlí lājó'bá íyíkā yí bē 'dēlé āgō 'dī vó lâ bēlé.

20Gō'dá gólīyī ōtírī 'bāā rǐ'á nǐ'á lātī 'ásī rī, ōkó āzā drí ânīzō. Ōkó 'dī rǐ'á cú ngá lāzé párá ká bē. Ngá lāzé rī 'dī 'ē ōkó 'dī trá ndrō mùdrī-drī-lā-ngā-rī sī. Drílā ânīzō Yésū ūgúlí lésí ró, ānǐ'á ítá tī Yésū ká dōlé kírī ró.

- 21 Gólâ ìsũ tã trá yí 'á kī, òzō yí òdō kó cé ítá tị Yésũ kã 'dī ĩ'dī rī, yí ãã'dô rû êdê'á ngá lâzé íyíkã 'dī 'ásĩ.
- 22 Gõ'dá Yésũ ùsũ tã òkó 'dī drí 'élé 'dī vō lâ bê rī, drílâ gōzó íyī jálé vō ndrélé òkó 'dī ngálâ, gõ'dá drílâ tã átázó kī, "Ámâ ízó, ání pīpīsilí ậ'ậ'ậ. Tã lēlē áníkã má 'á rī êdê nī trá ngá lâzé 'dī 'ásĩ." Gõ'dá kôrô ãrī rī 'bá rãlé òkó 'dī rú sī rī drí âdrézó.
- 23 Gõ'dá Yésũ yí drí ngãzó lậvũlĩ nĩ'á cãlé ãgô drĩ-'bá ró 'dī drí 'bã 'álâ ãgô rī gógó 'dī yí bê. Gõ'dá gólĩyĩ câ bê tólâ rī, gólĩyĩ drí òjílã dũũ ùsúzó rĩ'á íyī kángá yí vō'á gũnyá yí bê, gõ'dá ãzã 'bá yí rĩ'á íyíkã ãwô ngõ'á. Vō trá bảrảbảnyả rỏ.
- 24 Nĩngá sĩ, Yésũ drí gōzó tã átálé òjílã 'dī 'bá yí drí kī, gólĩyĩ òfô ndrĩ ĩvĩ 'álâ jó mvả ãvô bê 'dĩ 'ásĩ. Gólâ kĩ gólĩyĩ drí rĩ, "Ízá 'dĩ drãá kô. Gólâ rĩ 'dĩ íyĩngá ậ'dú kô'á." Gõ'dá òjílã 'dĩ 'bá yí ãrĩ bê úlĩ Yésũ kã átálé 'dĩ rĩ, drĩlĩyĩ ngãzó rĩ'á Yésũ rĩ gũlĩ gbô gũgũ.
- 25 Gõ'dá òjílã 'dĩ 'bá yí fô íyĩ bê ĩvĩ 'álâ rĩ, Yésũ drí ngãzó filĩ jó gólâ mvả ãvô bê 'dĩ 'á. Gõ'dá drílâ ízámvá 'dĩ drĩ lâ rũzó, gõ'dá kôrô ízámvá 'dĩ drĩ ngãzó ùrũ lédrẽ-lédrẽ rỏ.
- 26 Gõ'dá nĩngá sĩ rĩ, tã lârãkô Yésũ drí 'élé 'dĩ tã lâ drĩ lậ'búzó ndrĩ 'bậdrĩ 'dĩ 'ásĩ.
- 27 Gõ'dá nĩngá sĩ rĩ, Yésũ yí drí ngãzó vō 'dĩ âyélé nĩzó zãã ậcĩ íyíkã 'á ậtĩ 'álâ. Gólĩyĩ òtĩrĩ rĩ nĩlĩ lậtĩ 'ásĩ rĩ, ãgô ãzã 'bá yí rĩ lĩfĩ ãkó lé 'bá ró rĩ 'bá yí drĩ 'dẽzó Yésũ yí vớĩ. Gõ'dá drĩlĩyĩ ngãzó trėlé ùrũ lặzĩ zặzặ bê kĩ nĩ rĩ, "Yésũ Dặwủdặ rĩ ózỏwỏ, nĩ ndrẽ ãmả ĩzã! Nĩ pả ãmả!"
- 28 Gõ'dá Yésũ yí drí ngãzó kũlĩ ãgô rĩ 'dĩ 'bá yí bê 'bã gólĩyĩ drĩ rĩzó 'álâ lặjỏ'bả íyíkã bê rĩ 'á. Gõ'dá Yésũ drĩ ãgô lĩfĩ ãkó lé 'bá 'dĩ 'bá yí ĩjĩzó kĩ, "Nĩ lẽ tã trá kĩ, má ậ'dô ícả'ả ãnĩ lĩfĩ êdélé yã?" Gõ'dá drĩlĩyĩ tã-drĩ lỏgỏzó Yésũ drĩ kĩ, "Ãwỏ kủmủ, mả lẽ tã trá."
- 29 Ítĩ rĩ, Yésũ drĩ gólĩyĩ lĩfĩ dỏzó tã ãtả-ậtả bê kĩ, "Dỏvỏ ãnĩ lĩfĩ êêdê rũ tãlả tã lếlế ãníkã má 'á 'dĩ tãĩ."
- 30 Gõ'dá kôrô, gólĩyĩ lĩfĩ drĩ rũ nặzó vô ndrėlé ngbảngbả. Nĩngá sĩ rĩ, Yésũ drĩ drĩ-mbĩlĩ sỏzó gólĩyĩ lĩfĩ kĩ, "Tã lârãkô gólâ rũ 'ế 'bả ãnĩ drĩ 'dĩ, nĩ ãtả tã lâ kô òjílã ãzãkã drĩ ãlỏwỏlả."
- 31 Gbô lé Yésũ ãtả tã bê ĩtĩ rĩ, ãgô rĩ 'dĩ 'bá yí drĩ nĩzó tã Yésũ drĩ gólĩyĩ lĩfĩ êdẻzó 'dĩ tã lâ ãtả bê òjílã drĩ. Ítĩ rĩ, tã rĩ 'dĩ drĩ lậ'búzó ndrĩ 'bậdrĩ 'dĩ 'ásĩ.
- 32 Gõ'dá ãgô gólĩyĩ Yésũ drĩ lĩfĩ lâ yí êdélé trá 'dĩ 'bá yí lậvũ íyĩ bê rĩ, òjílã ãzã 'bá yí drĩ ãgô ãzã lĩndrĩ ònặ drĩ rĩ'á òmbẻlé gõ'dá gólâ rĩ 'bã 'bả úlĩ átálé kô rĩ ãtrỏzó ậjĩlĩ Yésũ ngálâ.
- 33 Gõ'dá Yésũ drĩ lĩndrĩ ònặ 'dĩ drỏzó vẻlé ãgô 'dĩ 'ásĩ, gõ'dá kôrô ãgô 'dĩ drĩ ngãzó rĩ'á úlĩ átálé. Ítĩ rĩ, òjílã dũũ gólĩyĩ tã 'dĩ ndrẽ 'bả rĩ yí, tị lâ íyĩ drĩ ậ'dặzó ndrủndrủ. Gõ'dá drĩlĩyĩ ngãzó tã átálé kĩ, "Mả ndrẻ drẻ tã lârãkô nỏtĩ nỏ kỏ kỏ rũ 'ẻẻ 'ả 'bậdrĩ ĩsĩrả'ẻẻ kã 'ả nỏngả."

³⁴Gõ'dá Pãrusĩ ãzâ 'bá yí kpá bê tólâ. Gõ'dá gólĩyĩ ndrê bê ãgô 'dĩ úlí âtarê 'á gõ'dá kpá ârĩ úlí òjílâ 'dĩ 'bá yí kâ bê rĩ, drílĩyĩ ngãzó tã âtalé Yésũ rú kí, "Mbârâkã gólâ Yésũ drí rĩzó tã lâràkô 'élé rĩ'dĩ sĩ lâ 'dĩ, drĩ-'bá líndrĩ ònjí kâ Sātánã fẽ mbârâkã 'dĩ nĩ Yésũ drí líndrĩ ònjí 'dĩ lôfõzó ãgô 'dĩ 'ásĩ."

³⁵Gõ'dá nĩngá sĩ rĩ, Yésũ yí drí ngãzó nĩ'á lâmú bê lâjõ'bá íyíkâ yí bê jãrĩbã Gãlĩláyã kâ rĩ 'bá yí 'ásĩ ndrĩ gõ'dá kpá võ mvá ònyíkô Gãlĩláyã 'á rĩ 'bá yí 'ásĩ ndrĩ. Võ rĩ 'dĩ 'bá yí 'ásĩ cé tĩtĩ, Yésũ rĩ trá òjílâ lífĩ ìmbá bê jó tã Ôvãrí kâ ârĩ kâ 'ásĩ. Gõ'dá gólâ rĩ kpá trá nĩ'á tã âtĩ-âtĩ tãndĩ pẽ bê òjílâ drí, tãlâ gólĩyĩ òjã ró ãyĩ nyãanyã 'bãlé kũmũ Ôvãrí kâ zélé òjílâ gólâkâ ró. Gõ'dá gólâ drí kpá rĩzó òjílâ ndrĩ gólĩyĩ ngá lâzé bê rĩ 'bá yí ìngalé ngá lâzé gólĩyíkâ 'ásĩ.

³⁶Gõ'dá Yésũ ndrê bê õ'bĩ rũ ê'bé 'bá yí lâgátĩ rĩ 'bá tã ìmbã íyíkâ ârĩlĩ 'dĩ 'bá yí rĩ, gólâ drí â'dózó tã ãsũ ró gólĩyĩ tãsĩ, tãlâ gólĩyĩ rĩ'á lâñõ bê ãmbã, òjílâ ãzã yũ gólĩyĩ pãlé. Gólĩyĩ rĩ'á nyé õzõ kãbĩlĩkĩ gólĩyĩ â'dó 'bá lôkĩ 'bá ãkó rĩ kãtĩ gólâ rĩ lífĩ drĩ 'á.

³⁷Nĩngá sĩ, Yésũ drí gõzó tã âtalé lâjõ'bá íyíkâ yí drí òjílâ dũu gólĩyĩ â'dó 'bá lâñõ bê ãmbã 'dĩ 'bá yí tãsĩ kí nĩ rĩ, "Nĩ ndrê drẽ, ngã-ĩyĩnyã ãmvú 'á rĩ rĩ'á ãmbã, trá nãã 'é'á lôsĩ lâ 'élé, gõ'dá òjílâ gólĩyĩ 'é 'bá lôsĩ lâ 'élé rĩ rĩ'á cé dã.

³⁸Tã 'dĩ tãsĩ rĩ, nĩ 'é rãtãã Ôvãrí gólâ ãmvú lípĩ ró rĩ drí, gólâ ããjõ ró bê òjílâ dũu ânĩlĩ lôsĩ 'élé ãmvú gólâkâ 'dĩ 'á."

Mátáyõ 10

¹Gõ'dá nĩngá sĩ rĩ, Yésũ drí lâjõ'bá íyíkâ mũdrĩ-drĩ-lã-ngã-rĩ rĩ 'bá yí ãzĩzó yí ngálâ. Gõ'dá drílâ drĩ-ãcê fẽzó drílĩyĩ, tãlâ gólĩyĩ ònĩ ró ãyĩ líndrĩ ònjí lâdró bê òjílâ 'ásĩ, gõ'dá kpá òjílâ gólĩyĩ ngá lâzé bê rĩ 'bá yí ìngã bê ngá lâzé tĩ ngĩngĩ gólĩyíkâ rĩ 'bá yí 'ásĩ ndrĩ.

²Lãjõ'bá Yésũ kã mũdrĩ-drĩ-lã-ngã-rĩ rĩ 'bá yí rú lâ ãyĩ rĩ'dĩ nõ, Sĩmónã gólâ kpá rĩ'á zĩlã Pétèrõ rĩ, ãdrúpĩ lâ ãndĩrĩyã, Zebédáyõ rĩ mvá yí Yãkóbã yí Yõwãní bê,

³Fílĩpõ, Bãtõlõmãyõ, Tãmã, Mátáyõ bélé-bélé ù'dú 'bá ró rĩ, Yãkóbã ãlõpãyã rĩ mvá, Tãdãyõ,

⁴Sĩmónã gólâ ãkũ ró ãsĩ 'bá trá ãjũ 'bũlĩ mĩrĩ Rómã kã bê rĩ, gõ'dá Yúdã Ísĩkãrĩyõtã gólâ 'é 'bá Yésũ rĩ drĩ-bã fèlé fũlĩ rĩ.

⁵Gõ'dá Yésũ drí gõzó tã âtalé lâjõ'bá íyíkâ mũdrĩ-drĩ-lã-ngã-rĩ 'dĩ 'bá yí drí ãcĩ gólĩyíkâ 'é'á tólâ 'dĩ tãsĩ kí, "Mĩ nĩ kô òjílâ gólĩyĩ â'dó 'bá kô òjílâ Yúdã yí kã ró rĩ 'bá yí ngálâ gõ'dá kpá òjílâ gólĩyĩ â'dó 'bá Sãmãrĩyã lé 'bá ró rĩ 'bá yí ngálâ.

⁶Mĩ nĩ bê-rĩ cé òjílâ ãmãkã Ísĩrã'élé kã gólĩyĩ â'dó 'bá õzõ kãbĩlĩkĩ gólĩyĩ kũ 'bá trá lãtĩ mbĩ 'ásĩ rĩ 'bá yí kãtĩ rĩ 'bá yí ngálâ, nĩ pẽ ró úlĩ Ôvãrí kã bê gólĩyĩ drí.

⁷Gõ'dá võ cé tĩtĩ ãnĩ drí 'èzó nĩlĩ 'álã sĩ rĩ 'bá yí 'ásĩ rĩ, nĩ pẽ tã òjílâ drí kí nĩ rĩ, 'Kãyĩ gólâ Ôvãrí drí 'bãlé òjílâ drí 'èzó rĩlĩ kũmũ íyíkâ zélé rĩ ãbí 'é'á ãcálé 'wãã ró.'

⁸Ōzō nī ūūsū gólīyī ngá lāzé bê rī 'bá yī trá rī, nī ñngá gólīyī ngá lāzé ñyíkâ 'ásī. Gō'dá nī ñngá gólīyī òdrā 'bá trá rī yī òdrā 'ásī. Gólīyī ngá lāzé ãrí kâ bê rī 'bá yī, nī êdê gólīyī ngá lāzé gólīyíkâ 'dī 'ásī. Gō'dá gólīyī líndrí ònjí bê rī 'bá yī, nī làdrô líndrí 'dī 'bá yī volé gólīyī 'ásī. Nī 'ê tã 'dī 'bá yī tãkó cú ñtí ngá ãzãkã zī ãkó gólīyī tí sī, tãlã má fē drī-ãcê trá ãñí drí tãkó ñtí tã làrãkô 'dī 'bá yī 'èzó.

⁹Gō'dá ñtí rī, nī trô ãdī ãzãkã kô ãñí bê ãcī ãñí drí 'è'á tōlã 'dī 'á.

¹⁰Gō'dá nī trô jōráã ítá 'bã kâ kpá kô ãñí bê. Gō'dá nī trô ítá, ngátá kã'bókã, ngátá pīdrígú ãzã kpá kô ãñí bê. Nī ndrê drê, rī'á mbī òjílã drí ngá ãñí drí á'dózó ñzã lâ bê tã lâ tãsī lōsī Ôvãrí kâ 'èzó rī 'bá yī fèzó ãñí drí.

¹¹"Ōzō nī òcã trá jãrībã ãzã 'á ngátá vō mvã ãzã 'á yã rī, òzō nī ūūsū òjílã tãndí gólã njãã 'è 'bã ãñí lãgúlí yí drí 'bã 'á ūmú ró rī trá rī, nī rī 'bã rī 'dī 'á ñíngã cãlé búũũ kãyī gólã ãñí drí 'èzó vō 'dī ãyélé lãvũzó ãtí 'álã rī tú.

¹²Gō'dá òzō nī òfī trá 'bã ãzã 'á rī, nī ãtã tã kī, Ôvãrí ãã'dô òjílã 'bã rī 'dī kâ rī 'bá yī bê.

¹³Ōzō gólīyī òlãgũ ãñí trá rī, Ôvãrí á'dô á'dó'á gólīyí bê. Gō'dá òzō gólīyí ògã volé trá dó ãñí lãgúlí rī, nī ãyê 'bã rī 'dī, nī lãvũ volé ñíngã sī. Ítí rī, Ôvãrí ícã kô á'dólé gólīyí bê.

¹⁴Gō'dá òzō òjílã jãrībã ãzã 'bá yí kâ ngátá òjílã 'bã ãzã 'bá yí kâ òlãgũ ñyī ãñí kô rī, gō'dá gólīyí ògã volé trá dó úlí Ôvãrí kâ ãñí drí pélé rī ãrílí rī, nī ãyê vō rī 'dī. Nī òtírī vō rī 'dī ãyê rī, nī ñyã tãpílíndrí vō rī 'dī kâ volé ãñí pá ágálé 'ásī lãmbé lãtrí kâ ró gólīyí rú.

¹⁵Mã ãtã ãñí drí tã pãtíí ró, kãyī gólã Ôvãrí drí 'èzó tã-vô òjílã ndrī kâ kílí rī tú rī, lãñô gólã Ôvãrí drí 'è'á fêlã òjílã gólīyí volé gã 'bã tã ãñíkã ãrílí 'dī 'bá yí drí rī, á'dô lãvũ'á gãrã lãñô gólã Ôvãrí drí fêlé trá ãkũ ró òjílã Gõmórã kâ gō'dá Sõdómõ kâ bê rī 'bá yí drí rī drí sī."

¹⁶Ñíngã sī, Yésũ drí tã ãtãzó lãjõ'bã íyíkã drí lãñô gólīyí drí 'è'á ùsúlã rī tãsī kī nī rī, "Nī ãrī drê! Mã 'è'á ãñí jólé úlí Ôvãrí kâ pélé òjílã gólīyí tã ámãkã lē 'bã kô rī 'bá yí drí. Òjílã rī 'dī 'bá yí rī'á nyé òzō ápápã gólã rī 'bã 'ã'ú mvã lókólé rī kãtí. Gólīyí á'dô 'è'á lãñô fêlé ãñí drí. Ítí rī, ãñí lĩfĩ òmbã ãñí rú òzō kãkãrá lĩmú lĩfĩ drí mbãrê rī kãtí. Nī 'bã ãñí á'dólé nyé òzō ãtú'bú kãtí, tã ònjí ãzã 'è ãkó gólīyí drí.

¹⁷Ãñí lĩfĩ òmbã ãñí rú, tãlã òjílã Yúdã yí kã ãzã 'bá yí á'dô ñyī 'è'á ãñí rũlĩ cãlé ònjórõ'bí sī jó gólīyíkã tã Ôvãrí kâ ãrī kã 'á. Gō'dá òjílã á'dô ãñí trõ'á ãjílí tã kī 'bã ãndrá vō tã kī kã 'á tã ãñíkã kílí.

¹⁸Òjílã á'dô ãñí trõ'á kpã ãjílí drī-'bã ãngí 'bãdrī kâ rī 'bá yí ãndrá tã ãñíkã kílí, tãlã ãñí bê rī'á lãjõ'bã ámãkã ró rī drí sī. Ōzō gólīyí ããjĩ ãñí trá tã kī 'bã 'dī 'bá yí ãndrá rī, 'dĩ trá ãndrã-tãndĩ gólã ãñí drí 'èzó tã ámãkã á'dálé gólīyí drí, gō'dá kpã òjílã ãzã 'bá yí gólīyí á'dó 'bã kô òjílã Yúdã yí kã ró rī 'bá yí drí rī ñdĩ.

- 19 Gõ'dá òzò áààtrò ànì trá àjílí tã kî 'bá àndrá tã-vó àníkà kílí rí, nî 'è ùrî kò tã gólíyî ànì drí 'é'á àtálà gólíyî drí rí 'bá yî tāsì, tãlã áà'dò tã gólíyî ànì drí 'é'á àtálà rí fè'á ànì drí.
- 20 Nî ndrê drê, Líndrí Tãndí ànì átá Ôvârí kâ rí â'dô úlî gólíyî ànì drí 'é'á àtálà rí 'bá yî â'dá'á nî ànì drí àtálé. Úlî 'dî 'bá yî â'dó kò ànì nyãányã kâ ì'dî.
- 21 "Ôjílã â'dô rû jã'á tã lè 'bá má 'á rí 'bá yî rú. Ôjílã àzã 'bá yî â'dô rû jã'á ìyî àdrúpî yî drî-bã fèlé fùlî ùrî drí sî, gõ'dá mvá rí átá yî â'dô kpá rû jã'á àkpã mvá lâ yî drî-bã fèlé fùlî, gõ'dá 'dìyímvá yî â'dô kpá rû jã'á àkpã átá lâ yî gõ'dá àndrê lâ yî bè drî-bã lâ yî fèlé fùlî.
- 22 Ôjílã gólíyî tã lè 'bá má 'á kò rí 'bá yî â'dô rû jã'á ànì rú. Gólíyî 'bãá ànì lòvó kò tãlã tã lèlè àníkà â'dózó òjílã ámákà ró 'dî tāsì. Gólíyî ndrî tìbè tã lèlè ìyíkà má 'á rí àtî 'bá gágá rìzò zãã ì'dî bè lâ rí, gólíyî â'dô ngá pãpã ùsú'á.
- 23 Ôzò òjílã òfè ìyî lànò trá ànì drí jãrìbã àlò rí 'á rí, nî àyè jãrìbã rí 'dî. Nî rá tã ámákà pèlé òjílã jãrìbã àzã kâ rí 'bá yî drí. Má àtã ànì drí tã pãtî ró, nî ìcá kò lòsì àníkà tã pèpè kâ ndèlé jãrìbã Ìsirà'élè kâ dùù rí 'bá yî 'ásì ndrî, drê àkpãkã'dã mà rí gógó Ôvârí drí àjólé ùrú lésì nò drí àgò àkó.
- 24 "Má àtã ànì drí, ìnjî tã àrì 'bá kò lãvùlî gãrã tã ìmbá 'bá gólákà drî sî. Gõ'dá ìnjî rãgî kpá kò lãvùlî gãrã gólã rí lîpî drî sî.
- 25 Gõ'dá ànì lãjóbã ámákà rí 'bá yî, òzò òjílã òrî ìyî tã 'èlé ànì drí òzò drílíyî 'èrè lâ mà tã ìmbá 'bá àníkà ró rí drí rí tí rí, nî â'dô àyìkò ró. Ànì gólíyî rãgî ró rí 'bá yî kpá rí'á ìtí. Nî nî trá kî, rí'á mbî òjílã drí rìzò tã 'èlé ànì drí, òzò drílíyî 'èlé mà ànì lîpî ró rí drí rí kãtí. Ìtí rí, mà gólã â'dó 'bá drî-'bã 'bã-tî Ôvârí kâ rí kâ ró rí, àátã úlî 'dásí kâ trá má rú kî, Sātánã òrî nî rí'á mbârãkã fèlé má drí. À'dô bè trá ìtí rí, â'dô ìcá'á ìyíkà úlî 'dásí kâ àtázó ànì gólíyî â'dó 'bá 'bã-tî Ôvârí kâ rí 'bá yî rú ònjí ró lãvùlî gãrã úlî 'dásí kâ gólã òjílã drí àtálé má rú rí drî sî kò yã?
- 26 "Gõ'dá nî 'è ùrî kò òjílã gólíyî 'è 'bá lànò fèlé ànì drí rí 'bá yî drí sî. Tã ndrî gólíyî lãpîlî lãpî rí 'bá yî, Ôvârí â'dô lòfõ'á lâ vò ngbángbã 'á. Gõ'dá tã gólíyî òjílã drí rí'á 'èlé kírî vò lâ ùsú àkó rí 'bá yî áà'dô lòfõ'á lâ òjílã drí nîlî ndrî.
- 27 Gõ'dá kpá ìtí, ngbãàngbãnrò rí, tã ndrî gólíyî má drí àtálé ànì lãjóbã drí ìnjî ró rí 'bá yî, nî lòfõ ndrî òjílã drí vò ngbángbã 'á. Gõ'dá tã ndrî gólíyî má drí àtálé ànì bî-'bálé 'á àyãyã sî rí 'bá yî, nî ìyã tã rí 'dî 'bá yî òfõ ró kòrò jó-drî àpírî 'ásì òjílã drí àrílí.
- 28 Nî 'è ùrî kò òjílã gólíyî 'è 'bá ànì fùlî tã ámákà tāsì rí 'bá yî drí sî. Nî rí tã ámákà 'èlé, tãlã gólíyî ìcá kò ànì líndrí fùlî cé ànì rú'bã ì'dî. Nî ùrî cé Ôvârí gólã 'è 'bá òjílã líndrí ìzálé rú'bã ìnyákú bè lãsí gólã èdèlé trá Sātánã yî drí rí 'á rí ì'dî.
- 29 "Gõ'dá nî ìsù tã àrìwã mvá gólíyî njúwã ró rí 'bá òjílã bè 'bã 'á rí 'bá yî tã lâ. Órî rí'á gólíyî ndrèlé ngá fínyáwã ró. Gbõ lé ìtí rí, àlò rí ìcá kò â'déle vùdrî drãlé cú ìtí Ôvârí drí vò lâ ùsú àkó. Ôvârí rí nî rí'á gólíyî vò ndrèlé.

30 Gõ'dá ãní nyáányâ nî ìsũ tã kô. Ôvârí lē ãní trá rōô lậvũlị gặặ ãríwá mvá 'dĩ 'bá yĩ drị sị. Gólâ nị tã ãníkâ trá ndrị dódó. Gbõ lé drị-'bí ãní drị 'dĩ, gólâ lâ trá ãlô-ãlô ndrị.

32 "Gõ'dá òjílâ gólỹyĩ ndrị âdré 'bá tã lələ ìyíkâ má 'á rí sị ùrị ãkó òjílâ ázị ândrá tã âtálé kị, yĩ ã'dô òjílâ ámakâ ỉ'di tã lələ ìyíkâ má 'á rí âyé ãkó rí, má ã'dô kpá tã âtá'á ámakâ átá ùrú 'álâ rí ândrá kị, gólỹyĩ 'dĩ 'bá yĩ rí'á pặặ òjílâ ámakâ ỉ'di.

33 Gõ'dá òjílâ gólỹyĩ tìbê tã lələ ìyíkâ má 'á rí âyé 'bá ùrị drị kặặ lậặ kâ sị gõ'dá ámakâ tị gặ 'bá dọ òjílâ ázị ândrá gõ'dá tã âtá 'bá kị'á nị rí, yĩ ã'dô kô òjílâ ámakâ ỉ'di rí, má ã'dô kpá gólỹyĩ tị gặ'á ámakâ átá ùrú 'álâ rí ândrá kị, gólỹyĩ ã'dó kô òjílâ ámakâ ỉ'di, má nị gólỹyĩ kô."

34 Gõ'dá Yésũ drị kpá tã âtázó kị, "Nị ìsũ tã kô kị nị rí, má ãñi tã ặ'dị ájílị òjílâ ãngó nō kâ lặfále. ãñi-ãñi ámakâ sị rí, òjílâ gólỹyĩ tã lē 'bá drē má 'á kô rí 'bá yĩ ã'dô ìyĩ 'bá'á ájụ-'bá-ãzị ró ãñi gólỹyĩ tã lē 'bá trá má 'á rí 'bá yĩ rú.

35 ãñi-ãñi ámakâ òjílâ ặzịlị má ngálâ rí ã'dô 'ế'á lặfále cặặ ájílị òjílâ drị. Tã 'dĩ tã sị rí, gólỹyĩ ájụ-'bá-ãzị yĩ ã'dô 'bá'á ákpá òjílâ 'bá-tị gólỹyĩ nyáányâ kâ rí 'bá yĩ 'ásị. "Dịyĩmvá ã'dô ngặ'á 'dələ ặặ bē átá lâ yĩ drị tã lələ átá lâ yĩ kâ má 'á rí tã sị. Gõ'dá òkó mvá ã'dô kpá ngặ'á 'dələ ặặ bē ândrê lâ yĩ drị tã lələ ândrê lâ yĩ kâ má 'á rí tã sị. Gõ'dá mvặzị yĩ ã'dô ìyĩ kpá tã rí 'dĩ 'bá yĩ 'ế'á ỉtị ádrá lâ yĩ drị tã lələ ádrá lâ yĩ kâ má 'á rí tã sị.' Míkã 7.6

37 "ãñi gólỹyĩ ãñi átá yĩ lē 'bá ãñi ândrê yĩ bē ỉ'di lậvũlị gặặ ámakâ lələ drị sị rí, nị ícá kô ã'dólé tã ári 'bá ámakâ ró. Gõ'dá ãñi gólỹyĩ ã'dó 'bá mvá rí átá yĩ ró rí 'bá yĩ kpá rí'á ỉtị, òzō nị òrị ãñi mvá yĩ lələ ỉ'di lậvũlị gặặ ámakâ lələ drị sị rí, nị ícá kpá kô ã'dólé tã ári 'bá ámakâ ró.

38 Òzō òjílâ ázâ òlē trá ámakâ vó bələ ã'dólé tã ári 'bá ámakâ ró rí, gólâ ãã'dô njãã lậặ ùsúlị tã lələ gólâkâ má 'á rí tã sị, òzō òjílâ gólâ 'ế 'bá fê lặặ-lặặ ìyíkâ njịlị gốzó nị'á gólâ rí ípále drị lâ, drílâ lậặ ùsúzó rí kặtị. Gõ'dá òzō òjílâ rí 'dĩ ỉcá kô tã rí 'dĩ 'ələ ỉtị rí, gólâ ícá kô ã'dólé tã ári 'bá ámakâ ró.

39 Òjílâ gólâ tìbê rí 'bá tã gólỹyĩ ìyĩ pặ kâ ãngó nō 'á rí 'ələ cé ỉ'di gốzó lặặ ámakâ áyéle rí, gólâ ícá kô lếdrê-lếdrê áđũkũ ãkó rí ùsúlị. Gõ'dá gólâ tìbê ã'dó 'bá njãã ìyĩ nyáányâ fələ lậặ ùsúlị ámakâ tã sị rí, gólâ ã'dô lếdrê-lếdrê áđũkũ ãkó rí ùsú'á."

40 Nịngá sị, Yésũ drị tã âtázó òjílâ gólỹyĩ lặjố'bá ìyíkâ rí 'bá yĩ drị 'ế'á ùsúlâ ácị gólỹyíkâ 'á rí tã sị kị, "Òzō òjílâ ázâ òlặặ ãñi trá ùmú ró yĩ drị 'bá 'á rí, òjílâ rí 'dĩ lặặ 'dĩ mặ ỉ'di, gõ'dá kpá Ôvârí gólâ ámakâ ájólé bē rí ỉ'di.

41 Gõ'dá òzō òjílâ ázâ òlặặ ãñi gólỹyĩ nị 'bá ùlị Ôvârí kâ átá bē tãlâ ãñi rí'á ùlị Ôvârí kâ átá 'bá ró rí, Ôvârí ã'dô drị-'á gólâ ícá 'bá rí fế'á òjílâ rí 'dĩ drị, òzō drílâ 'ế'á fələ ãñi drị rí kặtị. Gõ'dá òzō òjílâ ázâ òlặặ ãñi trá tã tặndị 'ế 'bá ró rí, Ôvârí ã'dô kpá drị-'á tìbê 'ế'á fələ tã mbị 'bá drị rí fế'á ỉ'di gólâ drị.

⁴²Nĩ āzā, ōzō ní ōpā ōjílā āzĩ trá gbõ kó cé lĩmvũ ǎ' dī fězò ǐ' dī ōjílā rĩ ' dī drĩ mvũlĩ tǎlā gólā tǎ árí 'bá ámakā ǐ' dī, gbõ lé ndrēlé ngá tǎkó ró rĩ, tǎ tǎndĩ ánikā 'dĩ tǎsĩ rĩ, Ôvǎrĩ á' dō drĩ- 'á fě' á ní drĩ."

Mātáyō 11

¹Gõ' dá nĩngá sĩ rĩ, Yésũ ndē bē tǎ ãmbā drílā á' dǎlé lǎjó' bá íyíkā 'dĩ 'bá yĩ drĩ 'élé 'dĩ 'bá yĩ rĩ, gõ' dá drílā ngǎzò nĩlĩ jǎrĩbǎ 'bǎdrĩ Gǎlĩláyā kǎ rĩ 'bá yĩ 'ásĩ, nĩ' á ōjílā lĩfĩ ãmbā bē tǎ Ôvǎrĩ kǎ sĩ, gõ' dá kpá tǎ pē bē.

²Gõ' dá ó' bǎ Yōwǎnĩ bǎbǎtízĩ 'ē 'bá ró rĩ bē gǎnĩmǎ 'á rĩ, Yōwǎnĩ drĩ tǎ lǎrǎkō Yésũ drĩ rĩ' á 'élā rĩ 'bá yĩ tǎ lǎ árízò. Ítĩ rĩ, drílā ngǎzò vǔrǎ 'bá íyíkā āzā 'bá yĩ jǔlé Yésũ ngálā, nĩ' á Yésũ rĩ ãjĩlĩ, ǎ' dō ró bē yĩ drĩ tǎ gólā rĩ nyǎányǎ tǎsĩ rĩ nĩzò.

³Gõ' dá vǔrǎ 'bá 'dĩ 'bá yĩ cá ãyĩ bē Yésũ rĩ úsúlĩ rĩ, drĩlĩyĩ Yésũ rĩ ãjízó kĩ, "Nĩ ōjílā gólā 'ē' á ǎjólā 'díyĩ pǎ 'bá ró rĩ ǐ' dī, ngǎtǎ mǎ ōtē drē ōjílā āzā ngĩlĩ lǎ ǐ' dī yǎ?"

⁴Gõ' dá Yésũ drĩ tǎ- drĩ lǔgǔzò drĩlĩyĩ kĩ, "Nĩ gõ tǎ gólĩyĩ ǎnĩ drĩ ndrēlé trá gõ' dá kpá ǎrĩlĩ trá ámǎ tǎsĩ rĩ 'bá yĩ ǎtǎlé Yōwǎnĩ drĩ.

⁵Mǎ 'bǎ ōjílā lĩfĩ ǎkó lé 'bá trá vǔ ndrēlé ngbǎngbǎ, ōjílā gólĩyĩ ōṅò ró rĩ 'bá yĩ trá ǎcĩ tǔlé tǎndĩ ró, gõ' dá ōjílā ǎrĩ bē rĩ 'bá yĩ rú' bǎ lǎ êdē rú trá ngbǎngbǎ, ōjílā bĩ- 'bǎlé lǎ drĩ ǎsĩlĩ rĩ trá tǎ árí' á, ōjílā drǎ 'bá rĩ 'bá yĩ ngǎ ãyĩ trá ōdrǎ 'ásĩ, gõ' dá tǎ ǎtĩ- ǎtĩ tǎndĩ Ôvǎrĩ kǎ ǎá' dō trá rĩ' á pē' á lǎ ōjílā gólĩyĩ ãzǎ 'bá ró rĩ 'bá yĩ drĩ.

⁶Nĩ ndrē drē, gbõ lé tǎ gólĩyĩ má drĩ 'élé rĩ 'bá yĩ ō' bǎ ōjílā dũũ nĩ ámǎ gǎlé dó rĩ, Ôvǎrĩ á' dō ōrē fē' á ōjílā gólĩyĩ ámǎ gǎ 'bá kō tǎ 'dĩ 'bá yĩ tǎsĩ rĩ 'bá yĩ drĩ. Ítĩ rĩ, nĩ ǎtǎ tǎ Yōwǎnĩ drĩ, gólā ōrĩ zǎā tǎ lēlé má 'á."

⁷Gõ' dá vǔrǎ 'bá Yōwǎnĩ kǎ 'dĩ 'bá yĩ lǎvũ ãyĩ bē nĩ' á gǔlé rĩ, Yésũ drĩ ãtǔzò rĩ' á tǎ ǎtǎlé ōjílā dũũ gólĩyĩ rĩ 'bá yĩ bē rĩ 'bá yĩ drĩ Yōwǎnĩ rĩ tǎsĩ kĩ, "Kǎyĩ gólā ǎnĩ drĩ nĩzò ōmǎ 'álā tǎ Yōwǎnĩ kǎ ǎrĩlĩ rĩ 'á rĩ, nĩ ndrē ǎ' dō ngá 'ĩ tólā yǎ? Nĩ ndrē ōjílā gólā mbǎrǎkǎ ǎkó ōzò ōmǎ ãlĩ drĩ 'ē' á bĩlǎ vũdrĩ rĩ kǎtĩ rĩ ǐ' dī yǎ? 'É' ē, ǎ' dō ãtĩ kō.

⁸Ngǎtǎ nĩ ãsũ ǎnikā bē- rĩ kĩ, nĩ ǎ' dō ōjílā gólā ítǎ tǎndĩ sũ 'bá rĩ úsú' á ǐ' dī ōmǎ 'á tólā yǎ? 'É' ē ǎ' dō ãtĩ kō. Ōjílā gólĩyĩ rĩ 'bá ítǎ tǎndĩ sũlĩ rĩ 'bá yĩ, rĩ ãyĩ rĩlĩ jó ǎngĩ ǎngĩ 'á jǎrĩbǎ 'ásĩ.

⁹Nĩ ǎ' dǎ drē ngá gólā ǎnĩ drĩ nĩ' á ndrēlǎ kǎyĩ ǎnĩ drĩ nĩrĩ Yōwǎnĩ ngálā tólā rĩ sĩ rĩ má drĩ. Ōzò nĩ ōnĩ tǎ ǎngũ 'bá ndrēlé rĩ, 'dĩlĩ tǎ pǎtĩlĩ 'ĩ. Yōwǎnĩ rĩ' á tǎ ǎngũ 'bá 'ĩ, ǎmbǎ gólǎkǎ rĩ lǎvũ gǎrǎ tǎ ǎngũ 'bá āzā 'bá yĩ kǎ drĩlĩ sĩ.

¹⁰Yōwǎnĩ ǐ' dī ōjílā gólā Ôvǎrĩ drĩ tǎ ǎtǎzò gólā rĩ tǎsĩ tǎ ãgĩ íyíkā 'á kĩ' á nĩ rĩ, yĩ ǎ' dō lǎjó' bá íyíkā ǎjó' á sĩsĩ, ǎǎnĩ ró bē lǎtĩ êdélé má drĩ ǎnĩ- ǎnĩ ámakā rĩ tǎsĩ.

¹¹"Mǎ ǎtǎ nǔ ǎnĩ drĩ tǎ pǎtĩlĩ ró, ǎmbǎ Yōwǎnĩ bǎbǎtízĩ 'ē 'bá ró rĩ kǎ rĩ lǎvũ gǎrǎ ǎmbǎ ōjílā gólĩyĩ tĩlĩ ndrĩ ǎngó nǔ 'á bũũũ ǎndrǔ nǔ rĩ 'bá yĩ kǎ drĩlĩ sĩ. Gõ' dá ōjílā ndrĩ gólĩyĩ ǎ' dō 'bá ōjílā Ôvǎrĩ kǎ ró tǎ lēlé gólĩyíkǎ má 'á 'díyĩ pǎ 'bá ró rĩ tǎsĩ rĩ

'bá yî lǎfálé 'ásî rî, òjílǎ gólâ ãmbã lâ drí â'dólé cé fínyáwá rî, ãmbã gólâkâ lǎvũ gǎrǎ ãmbã Yōwánî kâ drî sî.

12 Ìtòlè kǎyî gólâ Yōwánî drí ìtòzò tǎ Ôvârí kâ pèlè rî sî, ácalé búúú ãndrô nô, òjílǎ ǎwǎláká ró rî 'bá yî rí'á lǎṅò fè'á òjílǎ Ôvârí kâ drí. Òjílǎ rî 'dî 'bá yî rî ìyî tǎ rî 'dî 'èlè ònjí ró mbârâkâ sî.

13 Drè ãkpākã'dã Yōwánî bǎbâtízî 'è 'bá ró rî ájó ãkó ácalé búúú kǎyî gólâ drí rîzò tǎ Ôvârí kâ pèlè rî sî, tǎ gólíyî 'è 'bá rú 'èlè rî, tǎ ǎṅũ 'bá yî ndrî tǎ ìgî Músǎ kâ yî bè âtâ ìyî tǎ trá tǎ rî 'dî 'bá yî tǎsî.

14 Òzò nî òlè tǎ trá úlî tǎ ǎṅũ 'bá yî kâ 'dî 'á rî, nî â'dô nǎ'á lâ kî, Yōwánî bǎbâtízî 'è 'bá ró rî ì'dî tǎ ǎṅũ 'bá gólâ Ôvârí drí tǎ lâ 'bálé trá 'è'á ájólá òzò tǎ ǎṅũ 'bá Èlìyǎ kâtí rî.

15 Òzò ǎnî bí-'bálé ǎârî tǎ bè rî, 'dôvó nî ârî drè úlî nõ 'bá yî.

16 "Òjílǎ kǎyî nõ 'bá yî kâ gólíyî volé gǎ 'bá dó tǎ lèlè tǎ Ôvârí kâ 'á nõ 'bá yî, áâ'dô gólíyî ì'bî'á òzò á'dô kâtí yǎ? Gólíyî rí'á nyé òzò 'dîyímvá gólíyî volé gǎ 'bá dó lǎvílí ǎzî-ǎzî lâ yî bè vò ǎlò 'á rî kâtí. Òzò 'dîyímvá òcâ ìyî lǎrî trá rîzò ǎndú tólè rî, gǎ'dá ǎzâ 'bá yî ògǎ trá dó ǎndú tólè rî, drílíyî tǎ átázó kî nî rî, 'Mǎ câ lǎrî ǎndú tòzò, gǎ'dá nî lèé ǎndú tólè ǎmá bè kò á'dô tǎsî yǎ?' Gǎ'dá òzò gólíyî òṅgò gbò ǎwó lǒngó drílíyî ǎwó ṅòzò rî, gǎ'dá ǎzâ 'bá yî ògǎ kpá dó ǎwó ṅòlè gólíyî bè rî, drílíyî tǎ átázó kî nî rî 'Nî lèé kpá ǎwó ṅòlè ǎmá bè kò á'dô tǎsî yǎ?"

18 Nî ndrè drè, Yōwánî bǎbâtízî 'è 'bá ró rî ácâ bè rî, gólâ nyá ṅá nyǎnyǎ tǎndí kò, gǎ'dá gólâ mvú òdrá kpá kò. Tǎ rî 'dî tǎsî rî, nî âtâ kî nî rî, gólâ cú líndrî ònjí bè yî 'á.

19 Gǎ'dá má gólâ Ôvârí drí ájólé úrú lésî rî ácâ bè rî, má nyá ṅá nyǎnyǎ tǎndí trá, gǎ'dá má mvú kpá òdrá trá. Tǎ 'dî tǎsî rî, áâtâ tǎ ǎmá tǎsî kî nî rî, 'Mî ndrè, nõ rí'á 'álé kò 'bá 'î gǎ'dá kpá òdrá mvú 'bá 'î. Gǎ'dá gólâ trô òjílǎ ònjí ǎzâ 'bá yî trá á'dólé gólâ rî rú-lè-ǎzìyǎ yî ró.' Gǎ'dá má kî nî rî tǎ ǎzâ ì'dî nõ, ǎnî òjílǎ gólíyî úlî Yōwánî kâ árí 'bá úlî ǎmáká rî bè rî á'dô ìyî nǎ'á lâ tǎ pǎtî-pǎtî ró. Úlî má drí rí'á átalâ nõ rî Ôvârí kâ ì'dî."

20 Gǎ'dá nǐṅá sî rî, Yésũ drí tǎ átázó òjílǎ gólíyî rî 'bá rílí jǎrîbǎ gólíyî gólâ drí rîzò tǎ lǎrâkò ǎmbá tî drí á'dízò tǎ lâ sî rî 'bá yî 'èlè 'álâ sî rî 'á rî 'bá yî rú, tǎlâ òjílǎ rî 'dî 'bá yî lèé ìyî kò drî ádílí tǎ ònjí ìyíkâ rî 'bá yî 'ásî tǎ lèzò gólâ 'á.

21 Gólâ kî, "ǎnî òjílǎ jǎrîbǎ Kòrázǎ kâ rî kâ rî 'bá yî gǎ'dá ǎnî òjílǎ jǎrîbǎ Bètásédã kâ rî kâ rî 'bá yî bè, lǎṅò ònjí tètè á'dô 'è'á 'dèlè ǎnî drî, tǎlâ nî gǎ volé dó tǎ lèlè má 'á. Nî ìsũ drè tǎ jǎrîbǎ Tírǎ kâ rî kâ gǎ'dá Sídónǎ kâ bè. Ôvârí ìzǎ jǎrîbǎ 'dî 'bá yî trá ǎkú ró tǎ ònjí òjílǎ gólíyî rî 'bá tólâ nǎ 'bá yî kâ tǎsî. Gǎ'dá tí òjílǎ jǎrîbǎ 'dî 'bá yî kâ 'dî 'bá yî òró ìyî tǎ lǎrâkò gólíyî má drí rí'á 'èlâ ǎnî lǎfálé 'á rî 'bá yî ndrèé cú ìyî lǐfî sî rî, tí gólíyî sò ítá lǐríkũ ìzǎ kâ trá ìyî rú gòzò ófó fólè ìyî drî, 'dî ãâ'dá ró bè kî, pǎtî gólíyî ádí drî trá 'wǎâ tǎ ònjí ìyíkâ rî 'bá yî 'ásî.

22Mā âta ânî drí tã pãtĩ ró, ânî òjílã Kōrázã kã gō'dá Bētāsédã kã bê rí, kãyî gólã Ôvârí drí 'ézó tã-vó òjílã ndrĩ kã kílí rí tú rí, lâṅō gólã 'é'á fêlã ânî drí rí â'dô 'é'á lâvũlĩ gãrã lâṅō gólã Ôvârí drí 'é'á fêlã òjílã Tírã yí kã Sídónã bê 'dĩ 'bá yí drí rí drĩ sĩ.

23"Gō'dá ânî òjílã Kãpērãnomã kã rí 'bá yí, nĩ ìsũ âníkã bê-rí kĩ, Ôvârí ãã'dô ânî lâgú'á yí ngálã úrú 'álã yã? Gólã â'dô ânî vũ'á lâsĩ gólã êdéle Sātánã yí drí rí 'á. Gólã ícã kô ânî lâgúlĩ, tãlã nĩ gã volé trá dó tã lélé má 'á. Gō'dá nĩ ìsũ drē tã Södómō kã tíbê Ôvârí drí ìzãlé trá òjílã íyíkã bê ãkũ ró tã ònjĩ gólĩyíkã tãsí rí tã lâ. Gō'dá tí tã lâràkô gólĩyĩ ânî òjílã Kãpērãnomã kã drí ndrēlé rí 'bá yí óöró 'elã Södómō 'álã rí, tí òjílã lâ yí âdĩ drĩ trá tã ònjĩ ìyíkã rí 'bá yí 'ásĩ, gō'dá tí Ôvârí ícã jãrĩbã 'dĩ ìzãlé kô, â'dô 'bã'á drē bê rí'á zãã ácálé búúũ ãndrō nô.

24Má âta ânî drí tã pãtĩ ró, ânî òjílã Kãpērãnomã kã rí 'bá yí, kãyî gólã Ôvârí drí 'ézó tã-vó òjílã ndrĩ kã kílí rí tú rí, lâṅō gólã 'é'á fêlã ânî drí rí â'dô 'é'á lâvũlĩ gãrã lâṅō gólã Ôvârí drí 'é'á fêlã òjílã Södómō kã 'dĩ 'bá yí drí rí drĩ sĩ."

25Gō'dá nĩngã sĩ rí, Yésũ drí ìtözó rĩ'á Ôvârí rí lùyílĩ kĩ nĩ rí, "Tátá, ní rí trá vō úrú 'álã rí 'á gō'dá kpá ãngó nõ drĩlĩ kúmú ró, má lùyĩ nĩ, tãlã ní lâpĩ tã pãtĩ áníkã rí trá òjílã gólĩyĩ tã ìsũ 'bá kí'á nĩ rí, ìyĩ lĩfĩ òmbã rōō gō'dá yĩ ùnĩ tã kpá rōō rí 'bá yí drí sĩ. Ítĩ rí, ní â'dã tã rí 'dĩ 'bá yí trá trá òjílã gólĩyĩ ìyĩ nyãányã lôgō 'bá òzō 'dĩyĩmvã kátĩ rí 'bá yí drí.

26Tátá, sũ trá ní rú tã rí 'dĩ 'bá yí drí rú 'ézó ìtĩ 'dĩ."

27Gō'dá Yésũ drí tã âtázó kĩ, "Ámã átã âfē drĩ-ãcē trá má drí â'dózó ngã ndrĩ drĩlĩ. Ítĩ rí, òjílã ãzãkã ícã kô ámã nĩlĩ Ôvârí rí mvã ró, ámã átã Ôvârí nĩ mã cé nĩ. Gō'dá òjílã ãzãkã ícã kpá kô ámã átã rí nĩlĩ. Gō'dá mã rí gógó gólã rí mvã ró rí nĩ gólã cé nĩ, gō'dá òjílã gólĩyĩ mã drí njĩlĩ ámã átã rí â'dázó drĩlĩyĩ rí 'bá yí bê."

28Gō'dá Yésũ drí tã âtázó kĩ, "Ánĩ gólĩyĩ â'dó 'bá lâṅō ngã lânjĩ kã bê rí, nĩ ânĩ mã ngálã, tãlã mã fē ró mbãràkã bê ânĩ drí. Má â'dô ânî 'bã'á lôvólé pĩpĩsĩlĩ ã'dĩ sĩ kãyî lâṅō kã rí 'bá yí 'á.

29Nĩ 'bã ânĩ nyãányã drĩ-ãcē ámakã zélé rú ì'bũ 'bá ámakã ró. Nĩ ârĩ tã gólĩyĩ mã drí rĩ'á âtálã ânĩ drí rí 'bá yí, nĩ gō ró tã rí 'dĩ 'bá yí 'elē ì'dĩ, tãlã mã â'dó kô sí lômbã 'bá 'í. Tã ámakã rĩ'á mánĩsĩ, â'dó kô mbãràkã sĩ. Òzō nĩ ò'è tã rí 'dĩ 'bá yí trá ìtĩ rí, nĩ â'dô lôvô-lôvô úsú'á ânĩ nyãányã drí.

30Tã gólĩyĩ mã drí lélé ânĩ drí 'elē rí 'bá yí, mã â'dô mbãràkã fē'á ânĩ drí 'ézó lâ lâṅō ãkó. Ítĩ rí, ngã gólĩyĩ mã drí lélé ânĩ drí njĩlĩ rí rĩ'á tēlēfē ìtĩ, â'dó kô ngã lânjĩ-lãnjĩ 'í."

Mátáyō 12

1Kãyî rãtãã kã sĩ, Yésũ yí drí ngãzó nĩlĩ lâjō'bã íyíkã yí bê kôró ámvú ãdrúgú lĩnjĩ 'bá trá rí kã 'ásĩ. Gō'dá lâjō'bã gólãkã 'dĩ 'bá yí trá rĩ'á lôfó ró. Ítĩ rí, gólĩyĩ òtĩrĩ rĩlĩ lâvũlĩ ãdrúgú 'dĩ 'bá yí rú sĩ rí, drĩlĩyĩ rĩzó ãdrúgú òsĩlĩ nyãlé.

- ²Nĩngá sī, P̄rúsī āzā 'bá yī ōtírī lājó'bá Yésū kā 'dī 'bá yī ndrēē tā 'dī 'ērē 'á rī, drílīyī tā átázó Yésū drí kī, "Lājó'bá áníkā 'dī 'bá yī rī iyī tā gólā āmā drí áyélé kō 'élé lā'bí āmákā vó ró rī 'élé ítí k̄yī rātāā kā sī ā'dô tāsī yā?"
- ³Gõ'dá Yésū drí tā-drī lôgōzó drílīyī kī, "Nī zī tā gólā ígīlí kúmú ạngí D̄wúđī rī tāsī búkū Ôv̄arí kā 'á rī kō yā? K̄yī gólīyī drí 'bāzó lõfó ró ậjú 'bū 'bá íyíkā yī bê rī 'á rī, gólīyī 'ê ā'dô 'i yā?"
- ⁴Gólīyī fī trá jó Ôv̄arí kā 'á āmbātā fēlé trá ngá fēfē ró Ôv̄arí drí rī nyālē. Nī nī trá t̄andí ró k̄'á nī rī, cé drī-'bá lā'bí 'ē kā rī 'bá yī ááyē 'ĩ dī ngá nyānyā rī 'dī nyālē. Gbō lé D̄wúđī yī nyā bê ngá nyānyā rī 'dī rī, úzī gólīyī kō lā'bí ìzā 'bá ró.
- ⁵Gõ'dá nī zī tā 'bā'bā gólīyī ígīlí búkū Ôv̄arí kā 'á drī-'bá lā'bí 'ē kā rī 'bá yī tāsī rī kō yā? Gólīyī rī lōsī 'élé jó ạngí Ôv̄arí kā 'á k̄yī rātāā kā sī. Gõ'dá úzī gólīyī kō lā'bí ìzā 'bá ró.
- ⁶Má âtā ānī drí tā p̄tī-p̄tī ró, ngá āzā bê nōngá, āmbā gólākā l̄vū ḡr̄r̄ āmbā jó ạngí Ôv̄arí kā rī k̄ drī sī.
- ⁷Gõ'dá nī ìsū drē tā gólā ígīlí búkū Ôv̄arí kā 'á k̄'á nī rī, "Tā gólā má drí lēlé l̄vū 'bá ḡr̄r̄ tā k̄ōrōnyā zāzā kā má drí rī drī sī rī 'dī nō, nī ndrē ìzā òjílā āzī k̄." Úlī 'dī 'bá yī, mī n̄jī tā ífī lā kō. Tí nī ōró tā ífī lā n̄jī rī, tí nī ícá kō tā k̄lī òjílā gólīyī rī 'bá kō tā 'élé ányā ró rī 'bá yī rú.
- ⁸Gõ'dá má gólā ậjólé úrú lésī rī r̄'á cú drī-ácē bê k̄yī rātāā k̄ drīlī."
- ⁹Gõ'dá nĩngá sī rī, Yésū yī drí ngāzó vō 'dī áyélé n̄zó fīlí jó tā Ôv̄arí k̄ arī k̄ rī 'alā.
- ¹⁰Gõ'dá jó 'dī 'á tólā rī, Yésū drí āgō āzā drī lā drí ôgólé ôgō rī úsúzó. Gõ'dá P̄rúsī yī lā'bí ìmbá 'bá āzā 'bá yī bê kpá bê r̄'á iyī tólā. Gólīyī ndrē āgō gólā drī lā drí ôgólé ôgō 'dī bê rī, gólīyī ìsū tā trá kī, ngātá Yésū ā'dô āgō 'dī édé'á yā rī. Gõ'dá drílīyī ngāzó Yésū rī ìjílī kī, "Ā'dô lā'bí āmákā vó ró rī, r̄'á t̄andí ró òjílā ngá l̄zē bê rī édélé k̄yī rātāā k̄ sī yā?" Gólīyī rī 'dī Yésū rī m̄ndīkā lō'bā'á, òzō gólā ò'ē tā ányā trá rī, ókī ró tā gólākā bê ònjī ró.
- ¹¹Gõ'dá Yésū drí tā-drī lôgōzó drílīyī kī, "Ôzō òjílā āzā ālō ānī l̄fálé sī ā'dô k̄b̄l̄l̄k̄ íyíkā bê ālō, gõ'dá k̄b̄l̄l̄k̄ gólākā 'dī ò'dē trá 'bú ạngí 'á k̄yī rātāā k̄ 'á rī, ááyē gólā kō lõfōlā vólé 'bú 'ásī yā? Gólā ā'dô k̄b̄l̄l̄k̄ 'dī ásé'á.
- ¹²Lā'bí āmákā áyē āmā tā t̄andí 'élé k̄ōrōnyā 'bā k̄ p̄lē k̄yī rātāā k̄ sī. Gõ'dá nī ìsū drē tā òjílā mvá k̄. Òjílā mvá tā l̄zē ḡr̄r̄ k̄b̄l̄l̄k̄ tā drī sī. Ítí rī, lā'bí āmákā áyē āmā tā t̄andí 'élé òjílā āzī p̄lē k̄yī rātāā k̄ sī."
- ¹³Gõ'dá Yésū drí gōzó tā átálé āgō drī lā drí ôgólé 'dī drí kī, "Ní ìjō ánī drī." Gõ'dá āgō 'dī drí íyī drī ìjōzó mb̄. Gõ'dá gólā rī drī drí rú édézó ā'dólé t̄andí ró, òzō drī lā āzā rī k̄atī.
- ¹⁴Nĩngá sī, P̄rúsī 'dī 'bá yī drí ngāzó n̄lí vō 'dī áyélé tā 'b̄l̄l̄ Yésū rú, t̄alā yī úsū ró l̄atī bê gólā rī f̄úzó.

- 15 Gõ'dá Yésũ nĩ tã ìsũ Pãrusĩ 'dĩ 'bá yí kã 'èzò íyí fùlì 'dĩ bẽ rí, drílâ ngãzò nílí volé vò 'dĩ 'ásí. Nĩngá sī, ò'bí dũũ vò àzâ 'bá yí 'ásí drí ngãzò 'dèlé gólâ rí vó bélé. Gõ'dá òjílâ gólíyí ndrĩ ngá lãzé tị ngĩngí bẽ rí 'bá yí, gólâ drí gólíyí èdézò ngá lãzé ìyíkã 'ásí.
- 16 Gõ'dá Yésũ èdê òjílâ gólíyí ngá lãzé bẽ 'dĩ 'bá yí bẽ rí, gólâ drí drí-mbílí sòzò gólíyí lĩfí tã àtâ-àtâ bẽ kī, "Nĩ lófò àmâ tã kò kī má àà'dò à'dĩ ì'dĩ yã òjílâ àzākã drí."
- 17 Tã 'dĩ 'è rú trá ìtí 'dĩ, tãlâ tã gólâ Ôvârí drí àtálé trá tã àngũ 'bá Ìsáyã tị àkù ró nã rí à'dò ró bẽ tã pãtíí ró. Gólâ kī,
- 18 "Nõò gólâ tíbê má drí njílí à'dólé rú ì'bũ 'bá àmákã ró rí ì'dĩ. Gólâ ì'dĩ tíbê má drí lèlé ròò rí. Gõ'dá gólâ rí tã sũ trá má rú tákányí. Má à'dò Líndrí Tãndí àmákã àjójá mbârâkã sòlé gólâ 'á, tãlâ gólâ òpè ró tã ngá pãpã kã mbì rí bẽ òrĩ ndrĩ òjílâ kã àngó 'ásí rí drí.
- 19 Òzò gólâ òtírí rĩ tã ìmbálé rí, gólâ rí kò lãwãlé ngátá òtrélé. Ítí rí, òjílâ gólíyí rí 'bá lãtì dríí rí 'bá yí àrí gólâ kò òtréré 'á.
- 20 Lómí gólâ tólé pá sī rí, gólâ ìcá kò òlâ, gõ'dá gólâ ìcá kpá kò lãmbã gólâ rí 'bá kòlé òcìkã ró rí àdrãlé, cãlé bũũũ kàyì gólâ drí 'èzò lãtì ngá pãpã kã njílí òjílâ pãzò rí tú.
- 21 Tã 'dĩ tãsí rí, òjílâ 'bãsurú ndrĩ kã à'dò ìyí lĩfí 'bã'á gólâ dríí 'díyí pã 'bá ró." Ìsáyã 42.1-4
- 22 Gõ'dá nĩngá sī, àgò àzâ líndrí ònjí drí rí'á òmbélé òmbê rí àtròzò àjílí Yésũ ngálâ. Líndrí ònjí rí 'dĩ 'bã àgò 'dĩ trá úlí àtã àkò gõ'dá kpá vò ndrè àkò. Gõ'dá Yésũ drí líndrí ònjí 'dĩ dròzò volé àgò 'dĩ 'ásí. Gõ'dá gólâ lófò líndrí ònjí 'dĩ bẽ rí, àgò 'dĩ drí ngãzò rí'á úlí àtálé, gõ'dá kpá lĩfí lâ drí rú njìzò vò ndrèlé dódó.
- 23 Ítí rí, ò'bí 'dĩ 'bá yí ndrè ìyí tã Yésũ drí 'èlé 'dĩ bẽ rí, tị lâ ìyí drí à'dízò ndrúndrú. Gõ'dá gólíyí drí tã ìjízò ìyí lãfálé 'ásí kī, "Àgò nõ à'dò 'bã'á Dãwúdì rí ózowá gólâ Ôvârí drí 'è'á àjólâ 'díyí pã 'bá ró rí ì'dĩ yã?"
- 24 Gõ'dá Pãrusĩ àzâ 'bá yí àrí ìyí úlí ò'bí 'dĩ 'bá yí drí àtálé 'dĩ bẽ rí, gólíyí drí ngãzò tã àtálé Yésũ rú kī nĩ rí, "Mbârâkã gólâ Yésũ drí rìzò tã lâràkò 'èlé ì'dĩ sī lâ 'dĩ, drí-'bá líndrí ònjí kã Sātãnã òrĩ nĩ rí'á mbârâkã 'dĩ fèlé gólâ drí rìzò tã 'dĩ 'bá yí 'èlé 'dĩ."
- 25 Gõ'dá Yésũ nĩ tã Pãrusĩ 'dĩ 'bá yí drí rí'á ìsũlâ 'dĩ trá. Gõ'dá drílâ gòzò tã àtálé gólíyí drí úlí mãnìgò sī kī nĩ rí, "Òzò òjílâ 'bãdrí àlò kã òcã ìyí lãfã trá àjú 'bũlì àkpã ìyí vò 'ásí rí, 'bãdrí 'dĩ à'dò 'dè'á, drílâ rú ìzãzò. Òzò gõ'dá òjílâ jãrìbã àlò kã ngátá 'bã-tì àlò kã òcã ìyí lãfã rú fùlì àkpã ìyí vò 'ásí rí, à'dò ìyí 'dè'á drílâ rú lãpèzò.
- 26 Gõ'dá òzò Sātãnã òrĩ àkpã nĩ líndrí ònjí ìyíkã lâdrólé òjílâ gólíyí líndrí ònjí bẽ rí 'ásí rí, 'dĩ gólíyí cã lãfã trá àkpã ìyí vò 'ásí. Ítí rí, kũmũ gólâkã à'dò 'è'á 'bãlé àmbâ-àmbâ ró mbârâkã bẽ rí ìyíkã àngò tí ró yã?

27Gõ'dá òjílã àníkã rí ìyí bē líndrí ònjí làdrólé òjílã 'ásí rí, ã'dí fē mbàràkã 'dí nī gólíyí drí yã? 'Dòvó nī ìsũ drē tā 'dí vó là dódó, nī gō ró tā-vó ámakã kílí mbìmbì. Tã-vó gólíyíkã à'dô tā à'dá'á ànì drí kī, ícá kô má drí líndrí ònjí làdrólé òjílã 'ásí mbàràkã drī-'bá líndrí ònjí 'dī 'bá yí kã rí kã sī.

28Gõ'dá òzō pātī Línđrí Tãndí Ôvârí kã òfē mbàràkã nī má drí rızó líndrí ònjí làdrólé rí, Ôvârí à'dã tā trá kī, yí àjô mã trá 'díyí pã 'bá ró, tãlã òjílã ndrī òrī ró bē kũmũ íyíkã zélé."

29Gõ'dá Yésũ drí úlì mǎnīgō àzã àtázó kī, "Ûgú ícá kô filí òjílã gólã fãfã bē rí drí 'bã 'á, nĩ'á ngá gólãkã ùgũlì jó 'ásí. Ícã trá ùgú rí 'dī fãfã là drí làvũzó gãrã fãfã 'bã-lípì 'dī kã drī sī gólã drí 'bã-lípì 'dī òmbézó zãlô sísí rí, gólã òró gō ícálé filí nĩ'á ngá 'bã-lípì 'dī kã ùgũlì.

30Má àtã ànì drí, òzō òjílã àzã àã'dô kô má bē ngá àlô ró rí, òjílã rí 'dī rĩ'á àmã àjũ-'bã-àzì 'í.

31Má àtã ànì drí tā pātī ró, òzō òjílã àzã ò'è tā ònjí àzã 'bá yí trá Ôvârí rú ngãtã àãtã úlì ònjí Ôvârí rú rí, àã'dô ícã'á tā ònjí gólãkã àyélé. Gõ'dá òzō òjílã àzã àãtã úlì ònjí mã rí gógó Ôvârí drí àjólé ùrú lésí 'díyí pã 'bá ró nõ rú rí, àã'dô kpá tā ònjí òjílã rí 'dī kã àyé'á. Gõ'dá òzō òjílã àzã àãtã úlì ònjí trá Líndrí Tãndí Ôvârí kã rú rí, Ôvârí ícã kô tā ònjí òjílã rí 'dī kã àyélé, ngbãàngbãno cãlé búúú ìzãtú."

33Gõ'dá Yésũ drí kpá tā àtázó kī nĩ rí, "Òzō nī òrī úlì àtálé rí, nĩ ìsũ vó là dódó. Òzō nī òlè fē lō'wã tãndí rí ùsúlì rí, ní à'dô ùsú'á là fē tãndí drī. Òzō gõ'dá fē rí 'dī ã'dô fē gólã ònjí rí rĩ'dí rí, nĩ à'dô lō'wã ònjí rí ùsú'á rĩ'dí fē rí 'dī drī. Tã 'dī tãsí rí, nĩ à'dô fē nĩ'á lō'wã là 'ásí.

34Gõ'dá ànì Pãrúsì yí, ànì rĩ'á nyé òzō ìnì kãtí, tā ìsũ ànì pìpìsílì 'á rí rĩ'á ònjí ró. Nĩ à'dô ícã'á tā tãndí àtálé íyíkã àngô tí ró yã? Nĩ ndrē drē, òjílã rí íyíkã fí té tā íyí pìpìsílì 'á rí àtálé rĩ'dí.

35Gõ'dá òjílã gólíyí tãndí ró rí, rí íyíkã tā tãndí ìsúlì rĩ'dí. Tã 'dī tãsí rí, gólíyí rí úlì tãndí lófólé rĩ'dí ìyí pìpìsílì 'ásí. Gõ'dá ítí rí, òjílã gólíyí ònjí rí 'bá yí, gólíyí rí íyíkã tā ònjí ìsúlì rĩ'dí. Tã 'dī tãsí rí, gólíyí rí tā ònjí lófólé rĩ'dí ìyí pìpìsílì 'ásí.

36Gõ'dá má àtã ànì drí, kãyì gólã Ôvârí drí 'ézó tã-vó òjílã ndrī kã kílí rí tú rí, Ôvârí à'dô 'é'á tã-vó àníkã kílí úlì gólíyí ndrī ànì drí àtálé vó là ìsũ àkô rí vó ró.

37Ítí rí, úlì àníkã àzã 'bá yí à'dô à'dálã kī, nĩ 'è tã mbì 'í, gõ'dá úlì àzã 'bá yí à'dô à'dálã kī, nĩ 'è tã ànyã 'í."

38Gõ'dá nĩngã sī rí, lã'bí ìmbã 'bá àzã 'bá yí gõ'dá Pãrúsì yí bē drí Yésũ rí ùjũzó kī, "Tã ìmbã 'bá, ní 'è tã làràkô gólã tì drí à'dízó rí àmã drí, tãlã mã nĩ ró bē kī, pātī Ôvârí àjô nĩ nĩ."

39Gõ'dá Yésũ drí ngãzó tã lògólé òjílã 'dī 'bá yí drí tã lè àkô gólíyíkã yí 'á rí drí kī, "Ànì òjílã kãyì nõ 'bá yí kã nõ rĩ'á òjílã ònjí 'í. Nĩ ró Ôvârí kô. Nĩ rí àmã ìjílì tã làràkô 'èlè ànì drí ndrélè à'dô tãsí yã? Tã làràkô gólã ànì drí 'é'á ndrélã má sī rí

â'dô 'bã'á cé õzõ tâ lârâkô gólâ Ôvârí drí 'ële trá âkû ró tâ ângû 'bá Yónã drí rí kâtí rí ĩ'dí.

40Ākû ró nã 'bá yí sī, ĩ'bī ândrê tê Yónã bê rí, gólâ rí trá ĩ'bī ândrê nã 'á ĩtú nã gō'dá ngacî kpá nã. Ā'dô 'bã'á kpá ĩtí âmã tāsī. Mâ gólâ Ôvârí drí âjólé úrú lésī 'díyī pã 'bá ró rí â'dô 'é'á rīlí ĩnyákú 'á ĩtú nã gō'dá ngacî kpá nã.

41Dõvó nī ĩsũ drē õjílã Nínĩvê kã tâ lâ. Yónã pē úlí Ôvârí kã bê gólĩyī drí rí, drílĩyī tâ lēzó 'á lâ, gō'dá gólĩyī âdĩ drī trá tâ õnjĩ ĩyíkã 'ásī. Āmbã âmákã lâvũ gãrã âmbã Yónã kã drĩ sī. Nĩ lēé tâ kô úlí âmákã 'á ã'dô tāsī yã? Ānĩ õjílã kãyī nõ 'bá yí kã nõ, nĩ ndrê drē, kãyī gólã 'ēzó tâ-vó õjílã kã kílĩ rí tú rí, õjílã Nínĩvê kã â'dô ĩyī ícícíyã 'é'á ãnĩ rú Ôvârí ândrá, tâlã nĩ gã vólé trá dó tâ lēlé úlí âmákã 'á.

42Gō'dá nī ĩsũ drē kpá kúmú ângí gólã õkó ró â'dó 'bá 'bãdrĩ Sébã kã drĩlĩ rí tâ lâ. Gólã rĩ'á õkó tâ nĩnĩ 'bá 'í. Gólã ângã trá ânĩlí 'bãdrĩ íyíkã jējē ró nã lésī, nĩ'á kúmú ângí Sólõmõ rí ndrēlé, tâlã gólã ârĩ tâ nĩnĩ kúmú Sólõmõ kã rõõ 'dĩ tâ lâ trá, ĩ'dí gólã drí ângázó ânĩlí, tâlã Sólõmõ ĩĩmbã ró yí bê tâ nĩnĩ íyíkã 'dĩ sī. Āmbã âmákã lâvũ gãrã kúmú Sólõmõ kã drĩ sī. Má âtã ãnĩ drí, ãnĩ õjílã kãyī nõ 'bá yí kã nõ, kãyī gólã Ôvârí drí 'ēzó tâ-vó õjílã kã kílĩ rí tú rí, õkó 'dĩ â'dô ícícíyã 'é'á ãnĩ rú Ôvârí ândrá, tâlã nĩ gã vólé dó tâ lēlé má 'á."

43Gō'dá nĩngã sī, Yésũ drí kpá tâ âtázó kī, "Õzõ óodrô líndrĩ õnjĩ trá õjílã 'ásī rí, líndrĩ õnjĩ 'dĩ â'dô nĩ'á lâmú bê võ âgângbêlê 'ásī, nĩ'á võ lôndã bê rĩzó 'á lâ. Õzõ gō'dá gólã ùsũ võ kô rĩzó lôvólé 'á lâ rí,

44gólã â'dô tâ âtã'á íyī nyãányã drí kī, 'Má â'dô nĩ'á gólé õjílã má drí âfõzó 'álã sī rí 'á.' Õzõ õjílã 'dĩ âzĩ Líndrĩ Tãndĩ Ôvârí kã kô rīlí íyī pĩpĩsĩlí 'á rí, líndrĩ õnjĩ 'dĩ â'dô õjílã 'dĩ pĩpĩsĩlí lâ úsú'á drē zãã tãkó ĩtí. Úkũ 'ã lâ trá ngbãngbã, gō'dá éédê trá tãndĩ ró.

45Gō'dá líndrĩ õnjĩ 'dĩ â'dô nĩ'á líndrĩ õnjĩ õnjĩ lâ drí lâvũlí gãrã gólãkã drĩ sī rí 'bá yí âdrĩlĩ nĩ-drĩ-lã-rĩ, drílĩyī ânĩzó filí õjílã 'dĩ 'á. ĩtĩ rí, líndrĩ õnjĩ 'dĩ 'bá yí â'dô õjílã 'dĩ 'é'á õnjĩ tētē ró rõõ lâvũlí gãrã gólã sísĩ rí drĩ sī. Ā'dô â'dó'á kpá ĩtí õjílã kãyī nõ 'bá yí kã gólĩyī vólé gã 'bá dó tâ lēlé má 'á rí 'bá yí drí."

46Gō'dá Yésũ õtĩrĩ rĩ drē zãã tâ âtálé õ'bĩ 'dĩ 'bá yí drí rí, ândrê lâ yí âdrúpĩ lâ yí bê, drílĩyī âcázó ânĩ'á gólã rí lôndã bê. Drílĩyī âdrézó âkpã ĩví 'álã.

47Gō'dá drílĩyī õjílã ãlô jõzó filí jó 'álã, nĩ'á tâ âtálé Yésũ drí kī nĩ rí, "Ānĩ ândré yí ânĩ âdrúpĩ yí bê, gólĩyī bê ĩví 'álã, gólĩyī kī nĩ rí, ní õnĩ ĩyī ngálã, tâlã yí lē tâ âtálé ní bê."

48Gō'dá Yésũ drí tâ-drĩ lôgõzó kī nĩ rí, "Āmã ândré íyíkã ã'dĩ ĩ'dĩ âmã âdrúpĩ yí bê yã?"

49Gō'dá Yésũ drí íyī drí ĩjõzó tâ ârĩ 'bá íyíkã 'dĩ 'bá yí â'dálé, gō'dá drílã ngãzó tâ âtálé kī nĩ rí, "Nĩ ndrê drē, nõ 'bá yí rĩ'á âmã ândré yí ĩ'dĩ âmã âdrúpĩ yí bê.

⁵⁰Ítí rí, òjílà gólíyí rí 'bá tã gólâ áamá átá úrú 'álâ rí drí lélé òjílà drí 'èlé rí 'bá yí 'èlé ì' dī rí, gólíyí ì' dī áamá àdrúpī yí, áamá ízó yí, gō'dá áamá àndré yí bē."

Mātáyō 13

¹Kàyī àlô-àlô 'dī sī rí, Yésū yí drí ngāzó 'bā 'dī àyéélé nīzó līmvú àndré Gālíláyā ká tī 'álâ, tálâ yí nī ró bē rīlī tólâ òjílâ ìmbálé.

²Gō'dá òjílâ drí ìtōzó rī'á ànīlī Yésū ngálâ. Gō'dá gólâ ndrê òjílâ 'dī 'bá yí bē rú è'bé'á àcálé dūū yí lāgátī rí, drílâ ngāzó mbálé kōlóngbō 'á rīlī vūdrī. Gō'dá òjílâ ò'bī 'dī 'bá yí drí àdrézó ìyíkâ līmvú àndré 'dī gārā drī lâ 'á.

³Gō'dá Yésū drí ìtōzó rī'á tã àmbá àzâ 'bá yí ìmbálé ò'bī 'dī 'bá yí drí úlī mǎnīgō yí sī í'dígówá yí bē. Gólâ kí nī rí, "Kàyī àzâ sī, àmvú 'wā 'bá àzâ drí ngāzó nīlī yí drí àmvú 'álâ nī'á órī rīlī.

⁴Gō'dá gólâ òtírī rīlī órī rīlī rí, órī àzâ 'bá yí lô'dé ìyíkâ trá pávó tī 'á. Gō'dá àrīwá ànī trá ú'dúlâ nyálé.

⁵Gō'dá órī àzâ 'bá yí lô'dé ìyíkâ vō gólâ rōvō bē ìnyákú lâ drí à'dózó cé fīnyáwá rí 'á. Gō'dá ìtí rí, órī lâ drí àfōzó mbálé 'wāá'wā, tálâ ìnyákú à'dó kō fīfī ró.

⁶Gō'dá ìtú àfō bē kálé gbílí-gbílí rí, drílâ ngá-àrú 'dī zāzó, drílâ àndrázó 'līlī, gō'dá drílâ drāzó, tálâ ìndrīgó lâ fī kō dódó ìnyákú 'á.

⁷Gō'dá órī àzâ 'bá yí lô'dé ìyíkâ àsōpá ngbūkpū rí 'bá yí lāfálé 'á. Ítí rí, drílíyí àfōzó mbálé tǎndí ró. Gō'dá àsōpá 'dī 'bá yí drí ngá-àrú 'dī 'bá yí vōzó, drílíyí drāzó.

⁸Gō'dá órī àzâ 'bá yí lô'dé ìyíkâ ìnyákú tǎndí 'á. Drílíyí mbāzó tǎndí ró lô'wá 'wālé cōkpō-cōkpō. Gō'dá àzâ 'bá yí drí lô'wá 'wāzó kámá-àlô, àzâ 'bá yí 'wā ìyíkâ nyā'dī-nā, gō'dá àzâ 'bá yí 'wā ìyíkâ nyā'dī-trá-drī-lâ-ngá-mūdrī.

⁹Gō'dá òzō nī àârī tã bē rí, 'dōvó nī àrī úlī 'dī 'bá yí dódó 'balé ànī drīlī."

¹⁰Nīngá sī, tã àrī 'bá Yésū ká rí 'bá yí drí ànīzó ìyí gólâ ngálâ tã ìjílí gólâ tī kí, "Tálâ à'dô 'ì ní drí rīzó tã ìmbálé òjílâ drí úlī mǎnīgō sī yā?"

¹¹Gō'dá Yésū drí tã-drī lògōzó drílíyí kí, "Ónyī ànī nyāányā trá, tálâ tã Ôvârí ká gólâ drí lāpílí òjílâ àzâ 'bá yí drí sī tã tībê gólâ drí òjílâ 'bāzó rīlī kūmū ìyíkâ zélé rí tāsī rí áá'dâ ró bē ànī drí. Gō'dá rī'á àmbâ-àmbâ ró òjílâ àzâ 'bá yí drí tã 'dī 'bá yí nīzó.

¹²Nī ndrê drē, òjílâ gólíyí tã Ôvârí ká drí fīzó gólíyí drīlī rí, áá'dô gólíyí ìmbá'á rōô tã Ôvârí ká sī. Gólíyí à'dô 'bā'á tã nīnī bē àmbá. Gō'dá gólíyí tã ámakâ drí fīzó gólíyí drīlī kō'dáwá rí, tã Ôvârí ká fīnyáwá gólíyí drí nīlī 'dī ícá kō gólíyí pālé, à'dô 'bā'á cú ìtí lôsī àkó.

¹³Má rí tã ìmbálé úlī mǎnīgō sī í'dígówá bē, tálâ tã gólíyí má drí rī'á 'èlá rí, òjílâ àmbá gólíyí rí 'bá ndrêlâ rí 'bá yí àmbê ìyí līfī kpāákū, tálâ ìyí òzó kō ícá ndrêlâ. Ítí rí, gólíyí ícá kō tã ífí lâ nīlī. Gō'dá tã má drí rī'á àtálâ rí, àrī ìyí bē rí, gólíyí já ìyí bī

vólé, tãlã ìyí òzó kô ícá àrílã. Ítí rí, tã lâ fí kpá kô gólíyí drī. 'Dī tã ífí gólã má drí rízó gólíyí ìmbálé úlí mǎnīgō sī í' dígówá bē rí r' dī 'dī.

14Ítí rí, tã gólã tã àngū 'bá Ísáyã drí àtálé trá àkú ró gólíyí tāsí rí r'á tã pätī 'í, k'á nī rí, 'Nī à'dô úlí ámákã àr'á, gō'dá tã lâ ícá kô filí ànī drī. Nī à'dô tã gólã má drí r'á 'èlã rí ndrē'á, gō'dá nī ícá kô tã ífí lâ nīlí.

15Tí òjílã 'dī 'bá yí drī lâ yí òró 'bãã kô àmbã-àmbã ró, gō'dá gólíyí òró ìyí bí-'balé àsī kô kpàákū, gō'dá òró ìyí kpá lífí àmbé kpàákū kô rí, tí lífí lâ yí ndrē tã nô trá, tí bí-'balé lâ yí àrī tã nô trá, tí tã ámákã fí nô trá gólíyí drī. Gō'dá gólíyí àjà drī nô trá àgólé má ngálã, má pã ró gólíyí bē.' Ísáyã 6.9-10

16"Ànī tã àrī 'bá ámákã rí 'bá yí, ànī r'á àndrã-tãndí bē, tãlã nī njī ànī lífí trá tã ámákã ndrélé dódó, gō'dá nī njī ànī bí-'balé kpá trá tã ámákã àrílí dódó gōzó 'èlã tãndí ró.

17Má àtã ànī drí tã pätī ró, tã àngū 'bá dūū gólíyí à'dó 'bá àkú ró nã 'bá yí gō'dá tã mbí 'bá dūū Ôvãrí kã àzã 'bá yí bē, gólíyí lē ìyí trá tákányí tã gólíyí ànī drí r'á ndrélé ngbãangbãno ànī lífí sī nõ 'bá yí ndrélé, gō'dá gólíyí ícá kô ndrélã. Gólíyí lē trá kpá tã gólíyí ànī drí r'á àrílã ngbãangbãno rí àrílí ìyí bí sī, gō'dá gólíyí ícá kpá kô àrílã."

18Gō'dá Yésū drí ìtōzó í' dígówá òrī rí 'bá kã 'dī tã ífí lâ à'dalé. Gólã kí nī rí,

19"Nī àrī drē, òrī gólíyí 'dē 'bá lätí 'á rí, 'dī òjílã gólíyí tã àtí-àtí tãndí kũmũ Ôvãrí kã rí tāsí rí àrī 'bá, gō'dá tã lâ fí gólíyí drī dódó kô. Ítí rí, Sātãnã drí ànizó úlí gólíyí drí àrílí 'dī trólé vólé gólíyí pīpīslí 'ásí.

20Gō'dá òrī gólíyí 'dē 'bá ñnyákú rövö bē rí 'á rí, 'dī r'á òjílã gólíyí tã àtí-àtí tãndí 'dī àrī 'bá dódó, gō'dá drílíyí tã lēzó 'á lâ àyíkō sī.

21Gō'dá tã lēlē gólíyíkã à'dó kô cú mbãràkã bē rōö. Ítí rí, úlí gólíyí drí àrílí 'dī 'bá yí ícá kô rílí zãã gólíyí pīpīslí 'á. Gō'dá òzö kàyí ìzã kã àacã trá rí, ngãtã òzö óöfē lâno ònjí tētē trá gólíyí drí tã lēlē gólíyíkã tāsí rí, drílíyí tã lēlē ìyíkã 'dī àyézó 'wãã ró.

22Órī gólã 'dē 'bá àsöpã ngbũkpũ lãfálé 'á rí, 'dī r'á òjílã gólíyí tã àtí-àtí tãndí Ôvãrí kã 'dī àrī 'bá dódó gōzó tã lēlē 'á lâ. Gbõ lé ìtí rí, gólíyí r'á tã ìsũ bē rōö ngã gólíyí àngó nõ 'á nõ 'bá yí tāsí. Ítí rí, gólíyí lē à'dólé ngã-drī àmbã bē. Tã ìsũ gólíyíkã 'dī à'dô gólíyí àdó'á. Ítí rí, tã lēlē gólíyíkã Ôvãrí 'á 'dī drí à'dózó cú ìtí lō'wã àkó.

23Órī gólã 'dē 'bá ñnyákú tãndí 'á rí, 'dī r'á òjílã gólíyí tã àtí-àtí tãndí Ôvãrí kã 'dī àrī 'bá drílíyí tã lēzó 'á lâ pīpīslí àlô sī rí 'bá yí r'dí. Ítí rí, àzã 'bá yí drí lō'wã 'wãzó àcálé kámã-àlô tã 'è'è tãndí gólíyíkã sī, àzã 'bá yí 'wã ìyíkã nyã'dí-nã, gō'dá àzã 'bá yí 'wã ìyíkã nyã'dí-àlô-drī-lã-ngã-mûdrí."

- 24 Gõ'dá nǎngá sǐ, Yésũ drí ìtòzò í'dígówá àzà àtálé ò'bí 'dĩ 'bá yí drí kǐ, "Tã gólá Ôvârí drí 'èzò òjílã gólíyí rǐ 'bá ìyí kùmũ íyíkâ zélé rǐ vó lâ yí ndrêlé rǐ rǐ'á nõtí. Àgò àzà drí àmvú íyíkâ 'wázò, gõ'dá drílã ìfó órǐ tãndí rǐzò àmvú íyíkâ 'dĩ 'á.
- 25 Gõ'dá ngàcì àzà sǐ, òjílã òtírǐ 'bãà ìyí ndrǐ à'dú kǒ'á rǐ, àjú-'bá-àzì àmvú lípì 'dĩ kâ drí ànǐzò kí rǐ ró írírí ífí rǐlǐ dró ìfó gólâkâ rǐlǐ 'dĩ 'bá yí lãfálé sǐ. Gõ'dá drílã íyíngá ngázò lãvũlǐ.
- 26 Gõ'dá ìfó 'dĩ 'bá yí òtírǐ 'bãà àfò'á mbãlé lǒ'wá 'wálé rǐ, gõ'dá írírí 'dĩ 'bá yí drí kpá àfòzò mbãlé 'dũwà ìfó 'dĩ 'bá yí bê.
- 27 Gõ'dá rú ì'bũ 'bá àmvú lípì 'dĩ kâ 'dĩ 'bá yí ndrê ìyí írírí rǐ 'bá àfòlé ìfó lãfálé sǐ 'dĩ 'bá yí bê rǐ, drílíyí ngázò nǐlǐ àmvú lípì 'dĩ ìjílí kǐ, 'Àmbá, ákǐ, ní rǐ fí cé ìfó órǐ í'dĩ àmvú áníkâ 'dĩ 'á kò yã? Gõ'dá írírí àfò 'bá 'á lâ rǒò 'dĩ 'bá yí ùsù rú ìyíkâ ángò lésí yã?
- 28 Gõ'dá àmvú lípì 'dĩ drí tã-drǐ lògòzò drílíyí kǐ, 'Àjú-'bá-àzì rǐ ìyí írírí 'dĩ 'bá yí nǐ.' Ítí rǐ, rú ì'bũ 'bá gólâkâ 'dĩ 'bá yí drí gólâ rǐ ìjízò kǐ, 'À'dò bê ìtí rǐ, ní lè tã-drǐ trá àmâ drí nǐzò írírí 'dĩ 'bá yí òngílí volé yã?
- 29 Gõ'dá ìtí rǐ, àmvú lípì 'dĩ drí kpá tã-drǐ lògòzò drílíyí kǐ, "É'è, nǐ òngí drê kò ngbãangbãno, tãlã nǐ òzò gõ'dá kò ìfó òngí kpãà gólíyí bê.
- 30 Nǐ àyê drê írírí 'dĩ 'bá yí òmbâ ró ìyí 'dũwà ìfó 'dĩ 'bá yí bê cãlé bũũ párá rǐzò ìfó nòlé rǐ 'á. 'Dĩ vósí rǐ, má à'dò tã àtá'á lósí 'è 'bá àmákâ rǐ 'bá yí drí, gólíyí òngí ró ìyí drê írírí 'dĩ 'bá yí sísí, gólíyí òombê ró tũ vò àlò 'á zálé lãsǐ sǐ, gõ'dá gólíyí ògò ró ìfó nòlé 'bãlé èró 'á.' "
- 31 Gõ'dá Yésũ drí ùlǐ mǎnǐgò àzà àtázò rǐ òjílã gólíyí 'è 'bá à'dólé òjílã Ôvârí kâ ró rǐ 'bá yí tãsí. Gólâ kǐ, "Làtì gólâ Ôvârí drí 'èzò òjílã dũ 'bãlé lǐzólé à'dólé òjílã íyíkâ ró rǐ rǐ'á òzò àgò àzà gólâ lí'bá ífí ì'dí 'bá àmvú íyíkâ 'á rǐ kâtí.
- 32 Gbò lé lí'bá ífí 'dĩ rǐ'á fǐnyáwá ìtí rǐ, gõ'dá òtírǐ àfòò rǐ, à'dò mbã'á àcálé fê àngí ró. Ítí rǐ, àrǐwá à'dò ìyí rǐ'á gárá lâ 'dĩ 'bá yí drǐ. À'dò à'dó'á kpá ìtí òjílã dã gólíyí rǐ 'bá àmâ vó lòbèlé rǐ 'bá yí drí, gólíyí à'dò 'è'á lǐzólé dũ ìtí ìzátú."
- 33 Gõ'dá nǎngá sǐ rǐ, Yésũ drí kpá ùlǐ mǎnǐgò àzà àtázò tã àlò-àlò 'dĩ tãsí. Gólâ kǐ, "Làtì gólâ Ôvârí drí 'èzò òjílã íyíkâ 'bãlé lǐzólé dũ rǐ kpá rǐ'á òzò òkò àzà gólâ lè 'bá àmbãtã íyíkâ àkú sǐ rǐ 'bèlé rǐ kâtí. Gólâ à'dò 'à'í-àrá àtrò'á àmbá gòzò àkú àtrólé fǐnyáwá ìtí dãlé 'á lâ. Ítí rǐ, àkú fǐnyáwá 'dĩ drí 'à'í-àrá 'dĩ 'bãzò àpǐlǐ àmbá."
- 34 Yésũ rǐ kò ò'bí ìmbálé cú ìtí ùlǐ mǎnǐgò àkò í'dígówá bê. Gólâ rǐ gólíyí ìmbálé ùlǐ mǎnǐgò sǐ í'dígówá bê 'dĩ, tãlã ùlǐ gólâ tã àngũ 'bá Ôvârí kâ drí àtálé trá àkú ró Yésũ rǐ tãsí rǐ nã 'bá yí à'dò ró bê tã pãtǐ ró. Úlǐ rǐ 'dĩ 'bá yí kǐ, "Má à'dò tã àtá'á ànǐ drí ùlǐ mǎnǐgò sǐ í'dígówá bê. Má à'dò tã gólíyí lãpǐlǐ kí rǐ ìtò vò àngò nò kâ 'ásí rǐ 'bá yí à'dá'á ànǐ drí ùlǐ mǎnǐgò sǐ í'dígówá bê." Lôngó 78.2

36 Nĩngá sĩ, Yésũ yĩ drí ngāzó ō'bí 'dĩ 'bá yĩ àyélé tã àrí 'bá íyíkà yĩ bē nĩzó gólé 'bã 'álâ. Gõ'dá gólĩyĩ câ bē 'bã 'álâ rĩ, tã àrí 'bá gólâkâ 'dĩ 'bá yĩ drí ânĩzó ÿyĩ gólâ rĩ ñjĩlĩ kĩ, "Nĩ â'dâ drē í'dígówá áníkâ írírĩ ífĩ kâ rĩlĩ ámvú ïfó kâ 'á 'dĩ ïtō lâ âmâ drĩ."

37 Gõ'dá Yésũ drí ngāzó í'dígówá 'dĩ tã ífĩ lâ â'dalé drĩlĩyĩ. Gólâ kĩ, "Ăgō gólâ órĩ ïfó kâ rĩ 'bá ámvú íyíkâ 'á 'dĩ mâ gólâ Ôvârí drĩ âjólé ùrú lésĩ nō ï'dĩ.

38 Gõ'dá ámvú rĩ gógó íyíkâ ãngó nō ï'dĩ. Gõ'dá órĩ ïfó kâ 'dĩ íyíkâ òjĩlã gólĩyĩ 'ē 'bá â'dólé òjĩlã Ôvârí kâ ró rĩ 'bá yĩ ï'dĩ. Gõ'dá órĩ írírĩ kâ 'dĩ íyíkâ òjĩlã gólĩyĩ Sātánã kâ ró rĩ 'bá yĩ ï'dĩ.

39 Gõ'dá ãjú-'bá-ãzĩ gólâ órĩ ònjĩ írírĩ kâ rĩ 'bá 'dĩ íyíkâ Sātánã ï'dĩ. Kãyĩ ïfó nō kâ 'dĩ íyíkâ kãyĩ ãdũkũ ãngó nō kâ rĩ ï'dĩ. Gõ'dá lōsĩ 'ē 'bá ngá gólĩyĩ ámvú 'á rĩ ñólé rĩ ïyíkâ mālãyíkã Ôvârí kâ rĩ 'bá yĩ ï'dĩ.

40 "Ōzō írírĩ ê'béré tũ vō ãlō 'á zãlé lãşĩ 'á rĩ kâtĩ, â'dô rú 'ē'á kpá ïtĩ kãyĩ ãdũkũ ãngó nō kâ sĩ.

41 Gõ'dá má â'dô mālãyíkã âmákâ âjó'á. Gólĩyĩ â'dô ânĩ'á òjĩlã gólĩyĩ rĩ 'bá òjĩlã ãzĩ 'bãlé tã ònjĩ 'élé rĩ 'bá yĩ ê'bélé ndrĩ ãngó Ôvârí drĩ 'bãlé nō 'ásĩ, gõ'dá kpá gólĩyĩ ndrĩ rĩ 'bá tã ònjĩ ãzã 'bá yĩ 'élé rĩ 'bá yĩ bē.

42 Gõ'dá mālãyíkã 'dĩ 'bá yĩ â'dô gólĩyĩ trō'á vũlĩ lãşĩ rã'dã êdelé Sātánã yĩ drĩ rĩ 'á vélé tólâ ngbã. Gólĩyĩ â'dô ãwó ngō'á sĩ-gĩlĩ nyãnyã bē, ngá lãzé-lãzé ònjĩ 'dĩ drĩ sĩ.

43 Gõ'dá òjĩlã gólĩyĩ rĩ 'bá tã mbĩ Ôvârí kâ 'élé rĩ 'bá yĩ, gólĩyĩ â'dô lãgú'á lãgũ òzō ïtũ kâtĩ ãngó ó'dĩ gólĩyĩ átã Ôvârí kâ rĩ 'álâ. Ōzō nĩ ã'dô bĩ bē rĩ, 'dōvó nĩ àrí drē úlĩ âmákâ 'dĩ 'bá yĩ dódó."

44 Gõ'dá nĩngá sĩ, Yésũ drĩ úlĩ mãnĩgō ãzã átázó rĩ tã â'dô-â'dô òjĩlã Ôvârí kâ ró rĩ kâ tãsĩ. Gólâ kĩ, "Tã â'dô-â'dô òjĩlã Ôvârí kâ ró rĩ kâ rĩ'á nyé òzō ãgō ãzã gólâ nĩ 'bá ngá gólâ lâgĩ lâ drĩ â'dózó rōō òzō dáãbō kâtĩ lãpĩlĩ trá vō ámvú kâ 'á rĩ ùsúlĩ rĩ kâtĩ. Gõ'dá gólâ ndrē ngá rĩ 'dĩ bē rĩ, drĩlã lãpĩzó lâ kpá ó'dĩ vō rĩ 'dĩ 'á. Gõ'dá drĩlã ngāzó nĩ'á gólé yĩ drĩ 'bã 'álâ, nĩ'á ngá íyíkâ 'bã kâ lãzĩlĩ gĩlĩ ndrĩ vólé, ã'dô ró yĩ drĩ â'dózó lãfã bē dũũ ãgōzó ámvú vō 'dĩ gĩlĩ, ã'dô ró bē íyĩ nyãnyã kâ ró, gõ'dá ngá gólâ òzō dáãbō kâtĩ 'dĩ, yĩ trō ró bē yĩ drĩ.

45 "Gõ'dá â'dô-â'dô òjĩlã Ôvârí kâ ró rĩ kpá rĩ'á òzō ngá lãzĩ 'bá gólâ nĩ 'bá ngá 'díyĩ lô'ĩ kâ sũsũ ró zĩlĩ pérélẽ rĩ lōndã bē gĩlĩ rĩ kâtĩ.

46 Gõ'dá drĩlã pérélẽ ãzã sũsũ ró lâgĩ lâ drĩ lãvũlĩ gãrã rĩ ùsúzó. Gõ'dá gólâ ùsũ pérélẽ 'dĩ bē rĩ, drĩlã nĩzó ngá íyíkâ lãzĩlĩ gĩlĩ ndrĩ vólé, gõ'dá drĩlã pérélẽ 'dĩ gĩzó yĩ drĩ."

47 Gõ'dá nĩngá sĩ, Yésũ drĩ kpá úlĩ mãnĩgō ãzã átázó kĩ, "Tã Ôvârí drĩ 'ēzó òjĩlã íyíkâ êpélé trólé ùrú 'álâ rĩ rĩ'á nyé òzō ï'bĩ 'bē 'bá ãzã 'bá yĩ nĩ 'bá ï'bĩ 'bélé áyágá 'álâ ïmbã sĩ gõ'dá drĩlĩyĩ ï'bĩ tĩ ùrúzó dũũ ïmbã íyíkâ 'dĩ 'á rĩ kâtĩ.

48 Gõ'dá drĩlĩyĩ gōzó ïmbã 'dĩ àsélé ïvĩ ángálãngã drĩ 'álâ. Gõ'dá drĩlĩyĩ ï'bĩ gólĩyĩ tãndĩ rĩ yĩ êpēzó 'bãlé bãgã 'á, gõ'dá ngá lédrẽ-lédrẽ ònjĩ rĩ 'bá yĩ êpēzó vũlĩ vólé.

49Á'dô 'é'á rú 'élé kpá íti káyì ãdūkū āngó nō ká sī. Mālāyíkā Ôvârí ká á'dô ÿyî ân'á òjílā gólŷyî ònjí rí 'bá yî lāfálé lâ cālé òjílā gólŷyî tándí rí 'bá yî rú sī.

50Íti rí, áá'dô òjílā ònjí 'dī 'bá yî trō'á vūlī lāsí 'á. Tólā gólŷyî á'dô āwó ngō'á sí-gílí nyānyā bê ngá lāzé-lāzé lāsí ká 'dī drí sī."

51Gō'dá Yésū drí tā ñjízó tā árí 'bá íyíkā 'dī 'bá yî tī kī, "Tā 'dī 'bá yî fī trá ānī drīŷ yā?" Gō'dá drílŷyî tā 'dī drī lâ kōzó kī, "Āwô, tā 'dī 'bá yî fī trá āmā drīŷ."

52Gō'dá Yésū drí kpá tā átázó drílŷyî kī nī rí, "Rí'á tándí ró òzō á'dô trá íti rí, tálā lā'bí ìmbá 'bá gólā tā Ôvârí ká ñlī 'bá gō'dá drílā gōzó rílí kūmū Ôvârí ká zélé rí, gólā rí'á nyé òzō 'bā-lípī gólā ngá tándí ó'dí íyíkā lôfō 'bá ngá tándí ãkū bê vō gólā drí lāpízó lâ rí 'ásí tā tándí 'ézó í'dī sī lâ yî rí kátí. Gólā á'dô tā Ôvârí drí á'dalé ãkū ró rí 'bá yî ñlī'á tā Ôvârí drí á'dalé ngbāāngbānō rí 'bá yí bê."

53Nīngá sī, Yésū ndē bê tā ìmbā íyíkā úlī mǎnīgō sī 'dī 'bá yî rí, drílā ngāzó nílí volé nīngá sī.

54Gō'dá nīngá sī rí, Yésū drí ngāzó nī'á gólé jārībā íyî nyānyā ká Nāzārētā rí 'álā. Gō'dá gólā cá bê tólā rí, drílā nīzó fílí jó tā Ôvârí ká árí ká 'álā, rí'á òjílā ìmbalé. Íti rí, òjílā árí ÿyî tā gólā drí rí'á ìmbalā 'dī 'bá yî bê rí, tī lâ ÿyî drí á'dízó. Gō'dá drílŷyî ngāzó tā átalé Yésū rú kī, "Āgō nō úsū íyíkā tā nīnī rōô mbârākā bê rīzó tā lārākō 'élé nō á'dô 'ásí yā?

55Mā nī gólā trá tándí ró. Gólā í'dī āgō gólā rí 'bá ngá édélé fé 'ásí rí mvá lâ í'dī. Āndrē lâ Māryā í'dī. Gō'dá ádrúpī lâ yí í'dī Yākóbā, Yōsépā, Sīmónā gō'dá kpá Yúdā.

56Gō'dá ñzó lâ yí ndrī 'dó rí'á ÿyî āmā bê nōngá. Gō'dá gólā á'dô rú jā'á á'dolé tā nīnī 'dī 'bá yí bê rōô gō'dá kpá mbârākā bê rōô 'dī íyíkā āngó tí ró yā?"

57Íti rí, òjílā 'dī 'bá yí drí á'dózó āwā ró Yésū bê, Gō'dá drílŷyî Yésū rí gāzó dó līfī ìmbá 'bá ró. Gō'dá íti rí, Yésū drí ngāzó tā átalé drílŷyî kī, "Órí tā āngū 'bá ñnjīlī ñnjī vō 'ásí ndrī. Gō'dá cé òjílā 'bādrī gólā rí nyānyā ká rí 'bá yí gō'dá òjílā 'bā-tī gólākā rí ká rí 'bá yí bê ñnjīlī ÿyî gólā kō."

58Tālā tā lē ākō òjílā 'dī 'bá yí ká tāsī rí, gólā 'é tā tī drí á'dízó rí 'bá yí kō āmbā 'bādrī íyíkā 'dī 'á nīngá.

Mātáyō 14

1Káyì nā 'bá yí sī rí, Ēródē Ānítípā í'dī kúmú āngí 'í 'bādrī Gālīláyā ká drīlī. Gō'dá drílā rīzó tā lārākō Yésū drí rí'á 'elā rí 'bá yí tā lâ yí árílí.

2Gō'dá Ēródē árí tā lārākō 'dī 'bá yí tā lâ bê rí, gólā drí tā átázó Yésū rí tāsī tā lôgō 'bá íyíkā rí 'bá yí drí kī, Yésū āá'dô pātīŷ Yōwánī bābātízī 'ē 'bá ró rí í'dī. Gólā òlīdrī trá ó'dí òdrā 'ásí mbârākā bê. Í'dī gólā drí á'dózó cú mbârākā bê rīzó tā lārākō 'dī 'bá yí 'élé 'dī.

³Nĩ ndrê drê, tâ gólâ ȳdrã pá âsé 'bá Yōwánĩ drĩ rĩ 'ĩ'dĩ nõ. Sísĩ rĩ, kúmú Ęródê drĩ âdrúpĩ lâ Fílĩpō rĩ ȳkó rú bê Ęrōdíyã rĩ drĩ ĩzãzó. Gõ'dá drílã ȳkó 'dĩ pãzó âdrúpĩ lâ drĩgã sĩ trōlê yĩ drĩ ȳkó ró. Gõ'dá Yōwánĩ ndrê tâ Ęródê drĩ 'elê 'dĩ bê rĩ, gólâ drĩ gōzó tâ lôgólê Ęródê drĩ kĩ, "Á'dó kô tâ mbĩ ró ní drĩ ȳkó pãzó ání âdrúpĩ drĩgã sĩ." Gõ'dá Ęródê ârĩ tâ Yōwánĩ drĩ âtalé yĩ drĩ 'dĩ bê rĩ, drílã ngãzó ăwã ró Yōwánĩ bê 'ezó gólâ rĩ fũlĩ. Gõ'dá Ęródê 'ê bê Yōwánĩ rĩ fũlĩ rĩ, gólâ drĩ á'dózó ũrĩ ró tâ ĩsũ ȳjĩlã Yúdã yĩ kã rĩ 'bá yĩ kã tãsí, tãlã gólâ nĩ trá kĩ, ȳjĩlã Yúdã yĩ kã rĩ 'bá yĩ nĩ ĩyĩ trá kĩ Yōwánĩ á'dô rĩ'á tâ ăngũ 'bá 'ĩ. Tã 'dĩ tãsí rĩ, gólâ 'bãá tâ kô Yōwánĩ rĩ fũzó, gõ'dá gólâ drĩ tâ 'bãzó Yōwánĩ rĩ ărúzó ȳmbélé 'bãlé gănimã 'á.

⁶Nĩngã sĩ, kăyĩ Ęródê rĩ tĩzó 'á lâ rĩ ăcã bê rĩ, gólâ drĩ kărãmã ăngĩ 'ezó. Gõ'dá gólâ drĩ ȳjĩlã ăngĩ ăngĩ ăzízó dũũ ânĩlĩ kărãmã 'dĩ 'á. Gõ'dá drílã tâ 'bãzó Ęrōdíyã rĩ mvã ănjó drĩ ăndú tōzó ũmú 'dĩ 'bá yĩ ăndrá. Gõ'dá ízãmvã 'dĩ drĩ ăndú tōzó sũsũ ró lăvũlĩ kôrô gólĩyĩ ăndrá. ăndú gólâkã tōlé 'dĩ tâ lâ drĩ sũzó kúmú Ęródê rú rōũ.

⁷Tã rĩ 'dĩ tãsí rĩ, kúmú Ęródê drĩ lătrĩtrĩ ĩtrízó ízãmvã 'dĩ drĩ kĩ, ngã tĩbê gólâ drĩ zĩlĩ yĩ tĩ sĩ rĩ, yĩ á'dô ngã rĩ 'dĩ fě'á gólâ drĩ.

⁸Gõ'dá Ęródê rĩ ȳkó drĩ gōzó ngã íyĩ mvã drĩ 'ě'á zĩlã Ęródê tĩ 'dĩ á'dalé íyĩ mvã drĩ. Gõ'dá ízãmvã 'dĩ drĩ gōzó tâ âtalé Ęródê drĩ kĩ, "ȳnĩ nĩ'á Yōwánĩ bãbătĩzĩ 'ě 'bá ró rĩ drĩ lâ ăgalé njĩyã 'bãlé tãbĩgã drĩ ăjĩlĩ má drĩ nōlê."

⁹Gõ'dá Ęródê ârĩ úlĩ 'dĩ 'bá yĩ bê rĩ, gólâ drĩ gōzó á'dólê tâ ĩsũ ró úlĩ 'dĩ 'bá yĩ tãsí. Gõ'dá lătrĩtrĩ gólâ drĩ ĩtrĩlĩ ũmú 'dĩ 'bá yĩ ăndrá 'dĩ tãsí rĩ, drílã tâ-drĩ lězó ngã ízãmvã 'dĩ drĩ lėlê 'dĩ fězó drílã.

¹⁰Nĩngã sĩ rĩ, Ęródê drĩ ăjú 'bũ 'bá íyĩkã rĩ 'bá yĩ jōzó nĩ'á gănimã 'álã Yōwánĩ rĩ drĩ ăgalé njĩyã, drĩ lâ ătrōlê tãbĩgã drĩ.

¹¹Gõ'dá gólĩyĩ ăgã Yōwánĩ rĩ drĩ bê rĩ, drĩlĩyĩ ătrōzó lâ tãbĩgã drĩ, ănĩ'á fėlã ízãmvã 'dĩ drĩ. Gõ'dá ízãmvã 'dĩ drĩ trōzó lâ nĩ'á fėlã ăndrê lâ drĩ.

¹²Dĩ vósĩ rĩ, tâ ârĩ 'bá Yōwánĩ kã rĩ 'bá yĩ drĩ ănĩzó ĩyĩ Yōwánĩ rĩ ăvũ ălĩ 'dĩ trōlê nĩ'á 'bãlã 'bũ 'á. Gõ'dá drĩlĩyĩ nĩzó kpã nĩ'á tâ lâ âtalé Yésũ drĩ.

¹³Gõ'dá Yésũ ârĩ bê Yōwánĩ rĩ ȳdrã tâ rĩ, drílã ngãzó nĩlĩ mbãlé kōlóngbō 'á nĩ'á lĩmvũ ăndrê Gălĩlãyã kã 'dĩ drĩ lâ mbãlé, tãlã yĩ nĩ ró bê vō gólâ ȳjĩlã ăkó rĩ ũsũlĩ rĩzó 'á lâ. Gõ'dá ȳjĩlã ârĩ ĩyĩ tâ bê kí'á nĩ rĩ, Yésũ ngã trá 'ě'á nĩlĩ kōlóngbō sĩ rĩ, drĩlĩyĩ ngãzó jãrĩbã ĩyĩkã ăyélê lăvũzó sísĩ 'álã pá sĩ lĩmvũ ăndrê 'dĩ gãrã drĩ lâ 'ásĩ, nĩ'á vō gólâ Yésũ drĩ 'ezó nĩlĩ 'á lâ rĩ 'á.

¹⁴Gõ'dá Yésũ câ bê tólã rĩ, drílã ăfōzó kōlóngbō 'ásĩ. Drílã ȳ'bĩ tĩlĩlĩ ndrêzó. Gõ'dá gólâ ndrê ȳ'bĩ 'dĩ 'bá yĩ bê rĩ, gólĩyĩ ĩzã drĩ gãzó gólâ rú, gõ'dá drílã gólĩyĩ ngã lăzé bê rĩ 'bá yĩ êdézó ngã lăzé ĩyĩkã 'ásĩ.

¹⁵Gõ'dá câ bê lănjátúlĩ bê rĩ, lăjó'bã Yésũ kã drĩ ănĩzó Yésũ ngálã tâ ĩjĩlĩ gólâ tĩ kĩ, "Nōũ gõ'dá trá vō ăgăngbêlê 'ĩ nõ, ĩtũ gõ'dá trá 'ě'á fĩlĩ. Nĩ jô ȳ'bĩ nõ 'bá yĩ ăkpã nōtĩ, ȳnĩ ró ĩyĩ bê, nĩ'á ngã nyãnyã lōndãlé vō mvã ăzã 'bá yĩ ȳjĩlã bê rĩ 'ásĩ ĩyĩ drĩ nyãlé."

- 16Gõ'dá Yésũ drí gõzó tã-drĩ lógólé lājó'bán íyíkã 'dĩ 'bá yĩ drí kĩ nĩ rĩ, "Á'dó kô ícã-ícã ró drĩlĩyĩ nĩzõ ngá nyãnyã lõndálé ÿyĩ drí nyálé. Ánĩ nyãnyã, nĩ fẽ ngá nyãnyã gólĩyĩ drí nyálé."
- 17Gõ'dá lājó'bán 'dĩ 'bá yĩ drí tã-drĩ lógõzó Yésũ drí kĩ, "Ámã kó cé rĩ'á ãmbãtã bê nji gõ'dá ÿ'bĩ mvã bê kpã rĩ."
- 18Nĩngã sĩ, Yésũ drí tã átázó drĩlĩyĩ kĩ, "Nĩ ãjĩ ngá nyãnyã rĩ gógó 'dĩ 'bá yĩ má ngáá nõlé." Gõ'dá drĩlĩyĩ trõzó lâ fêlé Yésũ drí.
- 19Gõ'dá ïtĩ rĩ, Yésũ drí tã átázó õ'bĩ 'dĩ 'bá yĩ drí kĩ nĩ rĩ, gólĩyĩ õrĩ vũdrĩ õmã drĩ. Gólĩyĩ rĩ bê vũdrĩ rĩ, gólã drí ãmbãtã nji 'dĩ trõzó ÿ'bĩ rĩ 'dĩ bê yĩ drĩgã gõ'dã võ ndrẽzõ 'bũũ 'álã, drĩlã rãtãã 'ẽzõ Ôvãrĩ drí ngá nyãnyã 'dĩ 'bá yĩ tãsi. Gõ'dã drĩlã ãmbãtã 'dĩ 'ã lâ pĩzõ ÿ'bĩ 'dĩ 'bá yĩ bê. Nĩngã sĩ, drĩlã trõzó lâ fêlé lājó'bán íyíkã 'dĩ 'bá yĩ drĩgã, gõ'dã lājó'bán 'dĩ 'bá yĩ drí trõzó lâ lãnjĩlĩ õ'bĩ 'dĩ 'bá yĩ drí.
- 20Drĩlĩyĩ nyãzó lâ, ngá nyãnyã 'dĩ drí gólĩyĩ ícãzó. Gõ'dã lājó'bán 'dĩ 'bá yĩ drí ngá nyãnyã ãmbũkũ lâkĩ 'bã rĩ ê'bẽzó ívõ 'ásĩ dũũdũ zãlõ mũdrĩ-drĩ-lã-ngã-rĩ.
- 21Ítĩ rĩ, õjĩlã gólĩyĩ ngá 'dĩ 'bá yĩ nyã 'bã rĩ rĩ'á ÿyĩ kútũ-nji. 'Dĩ õlã cé ãgõ ÿ'dĩ. Gõ'dã õlãã õkõ 'dĩyĩmvã bê kô.
- 22Gõ'dã kôrõ tã 'dĩ vósĩ rĩ, Yésũ drí tã átázó lājó'bán íyíkã 'dĩ 'bá yĩ drí kĩ nĩ rĩ, gólĩyĩ õmbã kõlõngbõ 'ã lãvũlĩ sĩsĩ 'álã, nĩ'ã gõlé 'ã'ã lé drĩ lĩmvũ ãndrẽ 'dĩ kã ãzã lésĩ rĩ 'ã. Yĩ drẽ rĩ'ã tãkõ, tãlã yĩ lẽ õ'bĩ 'dĩ 'bá yĩ jõlé zãlõ sĩsĩ, gólĩyĩ õnĩ ró bê gõlé ÿyĩ drí 'bã 'ásĩ.
- 23Gõ'dã Yésũ jõ õ'bĩ 'dĩ 'bá yĩ bê ndrĩ, nĩ'ã gõlé ÿyĩ drí 'bã 'ásĩ rĩ, drĩlã gõzó mbãlé únĩ drĩ 'álã, nĩ'ã rãtãã 'êlé. Gólã drí rĩzó êlé únĩ drĩ 'ã tólã rãtãã 'êlé ngãcĩ 'dĩ sĩ.
- 24Gõ'dã lājó'bán Yésũ kã 'dĩ 'bá yĩ õtĩrĩ nĩ jẽjẽ ró lĩmvũ ãndrẽ 'dĩ ítõ 'ã lâ 'ã rĩ, kãgũmãã ãndrẽ drí ítõzó rĩ'ã ãsĩlĩ õnjĩ ró. Ítĩ rĩ, kãgũmãã 'dĩ drí rĩzó lĩmvũ ãndrẽ 'dĩ drĩ lâ ÿyálé kãgbã-kãgbã. Lĩmvũ rĩ 'bã rũ ÿyálé 'dĩ drí rĩzó rũ sĩlĩ kõlõngbõ rũ. Drĩlã rĩzó kõlõngbõ ÿyálé õnjĩ tẽtẽ ró.
- 25Gõ'dã õtĩrĩ cãã 'bõlõwã ãwõ sĩ rĩ, Yésũ drí ngãzó rĩ'ã nĩlĩ lājó'bán íyíkã 'dĩ 'bá yĩ ngálã lĩmvũ drĩ sĩ.
- 26Gõ'dã lājó'bán gólãkã 'dĩ 'bá yĩ ndrẽ ÿyĩ gólã bê rĩ'ã ãnĩ'ã lĩmvũ drĩ sĩ rĩ, ùrĩ drí gãzó gólĩyĩ rũ. Gõ'dã drĩlĩyĩ ngãzó trêlé tã átã bê kĩ, "Wúũwú, 'dĩ ãvõ lĩndrĩ 'ĩ rĩ 'bã ãnĩlĩ 'dĩ!"
- 27Yésũ ãrĩ tã gólĩyíkã átálé 'dĩ bê rĩ, gõ'dã kôrõ drĩlã ngãzó tã átálé drĩlĩyĩ kĩ nĩ rĩ, "Nĩ 'ê ùrĩ kô. Nõõ mã Yésũ ÿ'dĩ."
- 28Gõ'dã Pétẽrõ drí gõzó tã-drĩ lógólé Yésũ drí kĩ nĩ rĩ, "Kúmú, õzõ 'dĩ ã'dõ fĩ pãtĩ nĩ ÿ'dĩ rĩ, 'dõvõ ní zĩ mã nĩlĩ ní ngálã lĩmvũ drĩ sĩ."
- 29Gõ'dã Yésũ drí tã átázó Pétẽrõ drí kĩ nĩ rĩ, "Dõvõ ní ãnĩ." Gõ'dã Pétẽrõ drí ãrĩzó kõlõngbõ 'ásĩ nĩlĩ Yésũ ngálã lĩmvũ drĩ sĩ.

30Gõ'dá Pétērō òtírī rī nīlī rī, gólâ drī līfī jãzó vō ndrēlé gārã drī. Ítí rī, gólâ úsú kãgũmãã rī 'bá lĩmvũ drī ìyálé 'dī vō lâ bê rī, kôrô ùrī drī gãzó gólâ rú. Gõ'dá drílâ ìtòzó rī'á lètélé nī'á lĩmvũ zē 'álâ. Gõ'dá drílâ ngãzó trēlé kī, "Kúmú, ní pâ mâ!"

31Gõ'dá kôrô Yésũ drī ìyī drī ìjòzó 'wãã Pétērō rī lòkózó àsélé gólâ òzó lèté kô. Gõ'dá drílâ ngãzó tã àtálé Pétērō drī kī, "Tã lēlē àníkã má 'á rī cé fĩnyáwá ìtí ã'dô tãsí yã? Ní rī tã ìsũlī rī rī ã'dô tãsí yã?"

32Gõ'dá Pétērō yī Yésũ bê drī ngãzó ìyī mbãlé kôlóngbō 'á. Ítí rī, gólīyī fī bê kôlóngbō 'á rī, kôrô kãgũmãã 'dī drī àdrézó.

33Gõ'dá lãjó'bã gólīyī ndrī kôlóngbō 'dī 'á 'dī 'bã yī ndrē ìyī tã gólīyī rú 'ē 'bã 'dī 'bã yī bê rī, drílīyī ngãzó Yésũ rī ìnjīlī úlī àtã-àtã bê kī, "Pãtīī nōô rī'á Ôvãrī rī mvã ì'dī."

34Nĩngã sī, Yésũ yī mbã bê lĩmvũ àndrē 'dī drī lâ rī, drílīyī nĩzó cãlé 'bãdrī gólâ zīlī Gēnēsãrētē rī 'álâ.

35Gõ'dá òjílã tólã nã 'bã yī àrī ìyī tã bê kī'á nī rī, Yésũ àãcã trá rī, drílīyī ngãzó tã lâ 'bãlé òjílã gólīyī vō 'dī kã 'dī 'bã yī drī àrīlī ndrī, gólīyī àãjī ró òjílã gólīyíkã ngã lãzé bê rī 'bã yī Yésũ ngálâ.

36Gõ'dá àãjīlī bê òjílã gólīyī ngã lãzé bê 'dī 'bã yī Yésũ ngálâ rī, òjílã gólīyī òjílã ngã lãzé bê 'dī 'bã yī àjī 'bã rī yī drī gòzó rú'bã lò'bãlé Yésũ rú kī, "Ní àyē òjílã ngã lãzé bê 'dī 'bã yī òdō ìyī cé ítã tī àníkã ì'dī, ngã lãzé gólīyíkã à'dô rú ndē'á." Gõ'dá Yésũ drī tã gólīyíkã 'dī drī lâ lēzó. Ítí rī, gólīyī ndrī ítã tī Yésũ kã dō 'bã rī yī, ngã lãzé gólīyíkã drī rú ndēzó.

Mãtáyō 15

1Gõ'dá nĩngã sī rī, Pãrúsī àzã 'bã yī gõ'dá lã'bī Yúdã yī kã ìmbã 'bã àzã 'bã yī bê drī ànizó Yērôsãlémã lésī, ànī'á ícícíyã 'élé Yésũ rú. Gõ'dá drílīyī tã ìjízó Yésũ tī kī,

2"Lãjó'bã àníkã rī 'bã yī rī ìyī kô lã'bī àmã á'bíyã yī kã 'élé ndrī ã'dô tãsí yã? Ní ndrē drē, gólīyī òlē trá ngã nyãlé rī, gólīyī rī kô ìyī drī jīlī látī mbī sī lã'bī àmãkã rī vó ró."

3Gõ'dá Yésũ drī tã-drī lògòzó drílīyī kī, "Tãlã ã'dô 'ì ànī drī rīzó tã 'bã'bã Ôvãrī kã 'élé kô tã lã'bī àníkã rī 'bã yī kã 'ē'ē lâ sī yã?"

4Ní ndrē drē, Ôvãrī 'bã tã trá kī nī rī, 'Ní ìnjī ànī átã yī ànī àndrē bê. Gõ'dá òzō òjílã àzã ò'ē 'dásí átã lâ rú ngãtã àndrē lâ rú yã rī, áã'dô òjílã rī 'dī fũ'á volé.'

5Gõ'dá nī rī tã ìmbãlé kī nī rī, òzō òjílã àzã àã'dô ngã àzã 'bã yī bê ìcálé fēlé ìyī átã rī pãzó ìyī àndrē bê gõ'dá sīsī gólâ àtã tã trá ngã 'dī 'bã yī à'dô trá fēlé ngã fēfē ró Ôvãrī drī rī, ìtí rī, ìcã gõ'dá kô gólâ drī ngã rī 'dī fēzó ìyī átã yī drī ìyī àndrē bê. Ítí rī, lã'bī 'dī 'ē'ē lâ sī rī, nī njī látī trá gólâ drī átã lâ rī ìnjīzó kô àndrē lâ bê. Tã 'dī tãsí rī, nī njã tã 'bã'bã Ôvãrī kã rī trá ànī drī gòzó tã lã'bī ànī nyãányã kã rī kã 'élé ì'dī.

- 7** Ānī gólīyī â'dó 'bá tā įsū bê rī nô 'bá yī, úlī gólâ Ôvârí drī âtalé tā ąngū 'bá Įsáyā sī ānī tāsī rī, rī'á mbī.
- 8** Gólâ kī, 'Ōjīlā nô 'bá yī rī įyī âmâ įnjīlī cé įyī tī sī, gō'dá gólīyī lēé kô tā âmákâ 'ēlé įyī pīpīsīlī sī.
- 9** Gólīyī rī âmâ įnjīlī tā ífī ākó, tālâ gólīyī rī lā'bī įyīkâ ōjīlā mvá kâ rī įmbálé ĩ'dī tā 'bā'bā âmákâ Ôvârí kâ rī vō lâ 'á.' " Įsáyā 29.13
- 10** Gō'dá nīngá sī rī, Yésū drī ō'bī gólīyī rú ê'bé 'bá gólâ lągátī rī 'bá yī ązízó ānīlī yī ngálâ. Gō'dá drīlâ tā âtázó gólīyī drī kī, "Nī ārī úlī má drī 'ē'á âtalâ ānī drī nō, gō'dá tā lâ ōfī ānī drī dódó.
- 11** Ngá gólâ fī 'bá ōjīlā sī-'bálé 'ásī rī, rī kô ōjīlā 'bālé â'dólé ōnjī ró Ôvârí rī līfī drī 'á. Gō'dá ngá gólâ rī 'bá zāâ ląpī-ląpī ró ōjīlā pīpīsīlī 'á rī, rī nī rī'á ōjīlā 'bálé â'dólé ōnjī ró Ôvârí rī līfī drī 'á."
- 12** Nīngá sī, ląjó'bá Yésū kâ rī 'bá yī drī rú êsézó ānyī gólâ lągátī. Gō'dá drīlīyī tā įjízó gólâ tī kī, "Nī nī trá kī'á nī rī, úlī ní drī âtalé 'dī 'bá yī 'bā Pārúsī yī trá â'dólé ąwā ró ní bê yā?"
- 13** Gō'dá Yésū drī tā-drī lōgōzó drīlīyī úlī mănīgō sī kī, "Ngá-ąrú ndrī gólīyī âmâ átá ūrú 'álâ rī drī ĩ'dīlī nī kô'dává rī, áâ'dô āngī'á lâ vólé ōmvórē lâ 'ásī.
- 14** Nī āyē drē Pārúsī 'dī 'bá yī. Gólīyī rī'á ōzō ōjīlā gólīyī līfī ākó lé 'bá tībē rī 'bá įyī āzī-āzī yī līfī ākó lé 'bá ró rī 'bá yī sēlé rī kâtī. Ā'dô ícá'á fī trá ōjīlā gólâ līfī ākó rī drī įyī āzī-āzī rī sēzó yā? Ícá kô. Ōzō gólâ ōsē įyī āzī-āzī trá rī, gólīyī kparatī â'dô 'dē'á įyī 'bú āndrē fīfī ró rī 'á."
- 15** Gō'dá Pētērō drī gōzó tā âtalé Yésū drī kī nī rī, "Nī â'dâ drē úlī mănīgō ngá gólâ rī 'bá ōjīlā 'bálé â'dólé ōnjī ró Ôvârí rī līfī drī 'á rī tāsī rī tā ífī lâ âmâ drī."
- 16** Įtī rī, Yésū drī tā lōgōzó āmbâ-āmbâ ró ląjó'bá įyīkâ 'dī 'bá yī drī kī, "Tā nô fī drē zāâ ānī drī kô yā?"
- 17** Nī nī kô kī'á nī rī, ngá gólâ fī 'bá ōjīlā tī 'ásī rī, rī įyīkâ nīlī ōjīlā 'á 'á, gō'dá drīlâ āfōzó vólé rú'bá 'ásī yā? Ngá gólâ ōjīlā drī nyālē rī ícá kô gólâ rī įzālē Ôvârí rī līfī drī 'á.
- 18** Gō'dá ngá gólâ āfō 'bá ōjīlā tī 'ásī rī, 'dīlī ngá gólâ āfō 'bá tā įsū gólâkâ 'ásī rī ĩ'dī. 'Dīlī ngá gólâ rī 'bá ōjīlā įzālē Ôvârí rī līfī drī 'á rī ĩ'dī.
- 19** Nī ndrē drē, tā įsū ōnjī gólâ rī 'bá ōjīlā āzâ 'bálé ōjīlā āzī fūlī, ngātá gólâ rī 'bálé ąyīlī 'dāzī rī ōkó bê ngātá 'dāzī rī ágó bê, ngātá gólâ rī 'bálé āvē 'ēlé, ngātá gólâ rī 'bálé ngá ōjīlā āzī kâ ūgūlī, ngātá gólâ rī 'bálé ōnjō âdólé ōjīlā āzī rú, ngātá gólâ rī 'bálé úlī ōnjī âtalé ōjīlā āzī rú yā rī, tā įsū ōnjī 'dī 'bá yī rī āfōlé ōjīlā rī 'dī pīpīsīlī lâ 'ásī.

- 20'Dĩ ngá gólíyí rí 'bá òjílā 'bālé á'dólé ònjí ró Ôvârí rí lĩfí drĩ 'á rí 'bá yí rí'dí. Ítí rí, ngá nyānyā drĩ jĩjĩ látĩ mbĩ 'ásí rí ãkó rí 'bāá òjílā kô á'dólé ònjí ró Ôvârí rí lĩfí drĩ 'á."
- 21Gõ'dá nĩngá sĩ rí, Yésũ yí drí ngāzó vō 'dĩ àyélé lājó'bá íyíkā 'dĩ 'bá yí bē nĩzó 'bādrĩ gólā ānyĩ jārībā Tírā kâ Sīdónā kâ bē rí lāgátĩ rí 'álā.
- 22Gõ'dá gólíyí cā bē tólā rí, òkó āzā òrĩ Kānānā kâ 'ásí gólā rí 'bá 'bādrĩ 'dĩ 'á rí drí ānĩzó āwó ngólé Yésũ drí rú'bá lô'bā-lô'bā sĩ kī, "Kúmú Yésũ, Dāwúdĩ rí ózōwá, ní ndrē áamá ízā! Mvā ānjó ámakā, gólā cú rí'á líndrĩ ònjí bē. Líndrĩ ònjí 'dĩ rí gólā rí ìkpókpólólé rōō. Ní pā gólā!"
- 23Gõ'dá Yésũ lògōó tā òkó 'dĩ kâ 'dĩ drĩ lâ kô. Gólā drí íyīngá rīzó títĩ. Nĩngá sĩ, lājó'bá Yésũ kâ 'dĩ 'bá yí drí ānĩzó tā átálé gólā drí rú'bá lô'bā-lô'bā sĩ kī, "Ní drō òkó lídí 'dĩ volé āmā lāgátĩ sĩ, gólā òzó rī kô āmā ìkpókpólólé ôtrē-ôtrē sĩ."
- 24Ítí rí, Yésũ drí ngāzó tā-drĩ lògólé kī, "Ôvârí ājō mā ānīlí nōngá nō cé òjílā Yúdā yí kâ gólíyí àvĩ 'bá trá òzō kàbīlīkī kátí rí 'bá yí lōndālé."
- 25Gõ'dá òkó 'dĩ drí ngāzó ānīlí Yésũ rí ìnjīlī. Gõ'dá drīlā ngāzó tā átálé kī, "Kúmú, ní pā mā!"
- 26Gõ'dá Yésũ drí kpá tā-drĩ lògōzó gólā drí úlī mǎnīgō sĩ kī, "Á'dó kô tǎndí ró ngá nyānyā trōzó 'dīyímvá drīgá sĩ fēlé òké drí nyālé."
- 27Ítí rí, òkó 'dĩ drí ngāzó tā átálé Yésũ drí kī nī rí, "Āwō kúmú, 'dī rí'á tā pātĩ 'í. Gõ'dá òké rí ngá ídíkō rí 'bá lô'délé íyí lípĩ drīgá sĩ rí 'bá yí ú'dúlí rí'dí nyālé."
- 28Gõ'dá Yésũ drí tā-drĩ lògōzó òkó 'dĩ drí kī, "Nī rí'á òkó gólā á'dó 'bá tā lēlē bē gārā má 'á rí rí'dí. Tā gólā ní drí lēlé rí á'dô rú 'é'á ní drí." Gõ'dá kôrô líndrĩ ònjí rí 'bá mvā ānjó lâ 'dĩ ìkpókpólólé 'dĩ drí áfōzó volé. Ítí rí, mvā ānjó gólākā 'dĩ rú'bá lâ drí rú êdézó.
- 29Gõ'dá nĩngá sĩ rí, Yésũ yí drí 'bādrĩ 'dĩ àyézó lājó'bá íyíkā 'dĩ 'bá yí bē. Drīlīyí ngāzó nīlí, nĩ'á cālé līmvū āndrē Gālīláyā kâ tī. Gõ'dá drīlīyí nĩzó zāā līmvū āndrē 'dĩ gārā drĩ lâ 'ásí, nĩ'á cālé úní āzā rú. Gõ'dá drīlīyí mbāzó úní gārā drĩ lâ 'á rīlí vūdrĩ.
- 30Nĩngá sĩ, ò'bí dūū drí ngāzó íyí rí'á ānīlí Yésũ ngálā. Gólíyí drí ngá lāzé 'bá gólíyí òṅō ró àcĩ tō 'bá kô rí 'bá yí, gólíyí lĩfí ãkó lé 'bá ró rí 'bá yí, gólíyí kōrōkpó ró rí 'bá yí, gólíyí úlī átā 'bá kô rí 'bá yí, gõ'dá gólíyí ngá lāzé tī ngíngí bē rí 'bá yí àtrōzó ājílí Yésũ ngálā. Gõ'dá drīlīyí òjílā gólíyí ngá lāzé ró 'dĩ 'bá yí lô'bāzó Yésũ āndrā. Gõ'dá Yésũ drí gólíyí êdézó ngá lāzé gólíyíkā 'dĩ 'bá yí 'ásí.
- 31Ítí rí, ò'bí 'dĩ 'bá yí ndrē íyí òjílā gólíyí úlī átā 'bá kô rí 'bá yí bē trá rí'á úlī átā'á, gólíyí kōrōkpó ró rí 'bá yí pá lá yí lôtô rú bē trá ácálé mbĩmbĩ, gólíyí òṅō ró rí 'bá yí gõ'dá bē trá àcĩ tō'á, gólíyí lĩfí lâ yí drí vō ndrēlé kô rí 'bá yí bē trá vō ndrē'á dódó rí, tī lâ íyí drí à'dízó ndrúndrú. Ítí rí, drīlīyí ngāzó íyí rí'á Ôvârí gólā òjílā Ísīrā'élē kâ drí rí'á ìnjīlā rí lūyīlī tā gólā rú 'é 'bá 'dĩ tāsí.

32Gõ'dá nĩngá sĩ rĩ, Yésũ drí lājó'ba íyíkà 'dĩ 'bá yĩ àzízó ànĩlí yĩ ngálà. Gõ'dá drílà tã àtázó drílĩyĩ kĩ, "Má rĩ'á tã ìsũ ró ò'bí nò 'bá yĩ tāsĩ, tãlã gólĩyĩ rĩ trá má bê nongá kàyĩ nã, gõ'dá ngbãangbãno rĩ, gólĩyĩ trá rĩ'á ngá àzã àkó nyālè. Má lèé kò gólĩyĩ jòlè nĩ'á gòlè ìyĩ drí 'bã 'alã lõfó sĩ, gólĩyĩ lĩfĩ òzò ànĩ kò lãtĩ 'á lõfó drí sĩ."

33Gõ'dá lājó'ba Yésũ kã 'dĩ 'bá yĩ drí tã-drĩ lògòzò gólã drí kĩ, "Mã à'dô ngá nyãnyã ùsú'á vò 'bã àkó nò 'á ò'bí nò 'bá yĩ ìcálè à'dô 'ásĩ yã?"

34Gõ'dá Yésũ drí tã ìjízó gólĩyĩ tĩ kĩ, "Ànĩ rĩ'á àmbãtã bê nongá tãşĩ yã?" Drílĩyĩ tã-drĩ lògòzò kĩ, "Àmã cé rĩ'á àmbãtã bê nĩ-drĩ-lã-rĩ gõ'dá kpã ì'bĩ bê dã."

35Nĩngá sĩ, Yésũ drí gòzò tã àtálè ò'bí 'dĩ 'bá yĩ drí kĩ, gólĩyĩ òrĩ vũdrĩ ìnyákú drĩ.

36Gõ'dá drílã àmbãtã nĩ-drĩ-lã-rĩ 'dĩ 'bá yĩ tròzò yĩ drígá ì'bĩ dã 'dĩ bê. Drílã àwò-ìtĩ 'èzò Ôvãrĩ drí ngá 'dĩ 'bá yĩ tāsĩ. Gõ'dá drílã 'á lã yĩ ùpĩzò, gõ'dá tròzò lã fèlè lājó'ba íyíkà 'dĩ 'bá yĩ drígá. Gõ'dá drílĩyĩ tròzò lã lãnjílĩ ò'bí 'dĩ 'bá yĩ drí nyālè.

37Ìtĩ rĩ, ò'bí 'dĩ 'bá yĩ ndrĩ drí ngá nyãzò. Ngá nyãnyã drí gólĩyĩ ìcázò. Gõ'dá lājó'ba Yésũ kã 'dĩ 'bá yĩ drí ngá nyãnyã àmbúkũ lãkĩ 'bã rĩ ù'dúzò è'bélè ívò 'ásĩ dũũdũ nĩ-drĩ-lã-rĩ.

38Õjílã ndrĩ gólĩyĩ ngá 'dĩ nyã 'bã rĩ yĩ rĩ'á kútũ-sũ. 'Dĩ òlã cé àgò ì'dĩ. Gõ'dá òlã òkò 'dĩyĩmvã bê kò.

39Gõ'dá 'dĩ vòsĩ rĩ, Yésũ drí ò'bí 'dĩ 'bá yĩ jòzò, nĩ'á gòlè ìyĩ drí 'bã 'ásĩ. Gõ'dá gólã jò ò'bí 'dĩ 'bá yĩ bê vólè rĩ, drílĩyĩ ngãzò mbälè kòlóngbò 'á lājó'ba íyíkà yĩ bê nĩlí 'bãdrĩ mvã gólã zĩlí Mägãdãnrĩ 'alã.

Mátáyõ 16

1Kàyĩ àzã sĩ, Pãrúsĩ àzã 'bã yĩ gõ'dá Sãdúsĩ àzã 'bã yĩ bê drí ànĩzò ìyĩ Yésũ rĩ ùjũlí. Ìtĩ rĩ, drílĩyĩ Yésũ rĩ ìjízó kĩ, "Nĩ 'è tã lãràkò tĩ drí à'dízò rĩ 'bã yĩ, tã à'dálè kĩ, pãtĩ Òvãrĩ àjò nĩ nĩ ùrú lésĩ."

2Gõ'dá Yésũ drí tã-drĩ lògòzò drílĩyĩ ngá gólĩyĩ drí rĩ'á ndrèlã rĩ 'bã rũ à'dálè lãmbé sĩ rĩ 'bã yĩ tāsĩ kĩ, "Õzò ìtũ òtĩrĩ 'èè nĩ'á filĩ rĩ, vò lĩfĩ òlĩkã trá líkã kããkã ró rĩ, nĩ rĩ tã àtálè kĩ nĩ rĩ, ìdrũ 'bũũ lĩfĩ à'dô 'bã'á ngbãngbã.

3Õzò gõ'dá nĩ òndrè 'bũũ lĩfĩ à'dô trá mũkũkũ ró cĩjĩnó rĩ, nĩ rĩ tã àtálè kĩ nĩ rĩ, òzè àbí 'è'á 'dĩlí. Nĩ rĩ lãmbé ngá gólĩyĩ rĩ 'bã rũ 'èlè 'bũũ 'alã rĩ 'bã yĩ kã ndrèlè ànĩ drí tã ìfĩ lã à'dázò. Gõ'dá lãmbé kàyĩ nò 'bã yĩ kã gólã à'dó 'bã tã má drí rĩ'á 'èlã rĩ ró nò, nĩ ìcã kò tã ìfĩ lã à'dálè.

4Õjílã kàyĩ nò 'bã yĩ kã nò rĩ'á òjílã ònjĩ 'ì. Gólĩyĩ ró Ôvãrĩ kò. Gólĩyĩ rĩ rĩ'á àmã ìjílĩ lãmbé tã lãràkò tĩ drí à'dízò rĩ 'bã yĩ kã 'èlè ìyĩ drí ndrèlè à'dô tāsĩ yã? Tã lãràkò gólã gólĩyĩ drí 'è'á ndrèlã má sĩ rĩ à'dô 'bã'á cé òzò tã lãràkò gólã Ôvãrĩ drí 'èlè tã àngũ 'bã Yónã drí rĩ kãtĩ rĩ ì'dĩ." Nĩngá sĩ, Yésũ drí ngãzò gólĩyĩ àyélè nĩzò vólè.

5Nĩngá sī rī, Yésū yī drī mbāzó lājó'ba íyíkâ 'dī 'bá yí bē 'á'á lé drī lĩmvú ândrê 'dī kâ āzâ lésī rī 'á. Gõ'dá gólĩyī mbā bē lĩmvú 'dī drī lâ rī, lājó'ba gólâkâ 'dī 'bá yí drī vō lâ úsúzó kī, āmbātā tā jâ trá ĩyī drī sī trōlé kpāā ĩyī bē.

6Gõ'dá Yésū drī lĩfī lōmbâ fēzó lājó'ba íyíkâ 'dī 'bá yí drī kī, "Ānī lĩfī ōmbâ ānī rú ākú Pārúsī yí kâ Sādúsī yí bē rī tāsī."

7Gõ'dá lājó'ba Yésū kâ 'dī 'bá yí ârī ĩyī úlī gólâkâ 'dī bē rī, tā ífī lâ fī gólĩyī drī dódó kō. Gõ'dá drīlĩyī ngāzó rī'á tā átálé ĩyī lāfálé 'ásī kī, "Yésū átâ úlī ĩtī 'dī, tālâ āmbātā tā drī jázó āmâ drī sī ātrōlé kpāā āmâ bē rī drī sī yā?"

8Gõ'dá Yésū nī tā gólĩyī drī rī'á ĩsūlâ 'dī bē rī, drīlâ gōzó tā átálé kī, "Nī rī āmbātā ānī drī 'ē'á nyālâ rī tā lâ ĩsūlī ā'dô tāsī yā? Tā lēlē ānīkâ má 'á rī rī'á cé fīnyáwá ĩtī ā'dô tāsī yā?"

9Tā gólâ má drī ngá nyānyā fēzó ō'bī kútū-njī drī nyālé āmbātā njī sī rī, tā lâ fī ānī drī kō yā? Gõ'dá ngá nyānyā āmbúkū lâkī 'bá ānī drī ū'dúlī ē'bélé dūūdū ívō 'ásī rī tāsī yā? Tā 'dī āgá ānī drī kō yā?"

10Gõ'dá nī ĩsū drē tā má drī ngá nyānyā fēzó ō'bī kútū-sū drī āmbātā njī-drī-lâ-rī sī rī tā lâ, ngá nyānyā āmbúkū lâkī 'bá rī nī ū'dū ē'bélé ívō 'ásī dūūdū tāsī yā?"

11Nī rī tā ĩsūlī kī'á nī rī, má rī drī-mbílī sōlé ānī lĩfī ngá nyānyā tāsī rī ā'dô tāsī yā? Má rī kō tā ngá nyānyā kâ tā lâ átálé ānī drī, ānī lĩfī ōmbâ ānī rú ākú Pārúsī yí kâ Sādúsī yí bē rī tāsī."

12Nĩngá sī, úlī Yésū kâ 'dī tā ífī lâ drī gōzó fīlī lājó'ba gólâkâ 'dī 'bá yí drī dódó. Gólĩyī nī trá kī nī rī, Yésū rī kō lĩfī lōmbâ fēlé ĩyī drī 'dī ākú gólâ rīzó āmbātā 'bélé rī tāsī. Gólâ rī lĩfī lōmbâ fēlé ĩyī drī 'dī tā ĩmbâ ányâ Pārúsī yí kâ Sādúsī yí bē gólâ ícá 'bá tā ĩsū ōjílâ kâ ĩzálé rī tāsī.

13Gõ'dá nĩngá sī, Yésū yī drī nīzó lājó'ba íyíkâ 'dī 'bá yí bē cālé vō gólâ ānyī jārībā zīlī Sēsārēyā Fīlīpī rú rī 'álâ. Gõ'dá gólĩyī cā bē tólâ rī, Yésū drī lājó'ba íyíkâ 'dī 'bá yí ĩjízó kī, "Mâ gólâ ājólé ūrú lésī nō, ōjílâ ĩsū ĩyī tā bē amâ tāsī rī, gólĩyī kī nī rī, mâ ā'dī ĩ'dī yā?"

14Gõ'dá drīlĩyī tā-drī lôgōzó Yésū drī kī, "Ōjílâ āzâ 'bá yí ĩsū ĩyíkâ kī nī rī, ní ā'dô Yōwānī bābātīzī 'ē 'bá ró gólâ drā 'bá trá rī ĩ'dī. Gõ'dá ōjílâ āzâ 'bá yí ĩsū ĩyíkâ kī nī rī, ní ā'dô tā āngū 'bá Ēlīyā gólâ á'dó 'bá bē ākú ró gō'dá 'ē 'bá āgōlé āngó nō 'á rī ĩ'dī. Gõ'dá āzâ 'bá yí ĩsū ĩyíkâ kī nī rī, ní ā'dô tā āngū 'bá Yērēmīyā á'dó 'bá kpá bē ākú ró rī ĩ'dī. Gõ'dá āzâ 'bá yí ĩsū ĩyíkâ tā kī nī rī, ngátá ní ā'dô 'bā'á ālô tā āngū 'bá āzī yí lāfálé sī rī ĩ'dī yā rī."

15Nĩngá sī, Yésū drī gōzó tā ĩjílī lājó'ba íyíkâ 'dī 'bá yí tī kī nī rī, "Ānī nyāányā nī ĩsū ānīkâ bē rī, mâ ā'dī ĩ'dī yā?"

16Gõ'dá Sīmónā Pétērō drī ngāzó tā-drī lôgōlé kī, "Nī rī'á 'díyī pā 'bá gólâ ājólé ūrú lésī rī ĩ'dī, ní Ōvārī gólâ lédrē-lédrē ró rī mvá lâ ĩ'dī."

- 17Ítí rí, Yésū drí tā-drī lōgōzó Pétērō drí kī nī rí, "Sīmónā Yónā rí mvá, Ôvârí fê òrē tā nīnī kâ trá ní drí. Úlī 'dī ámâ átá gólâ úrú 'álâ rí â'dâ nī ní drí."
- 18Gõ'dá Yésū drí tā átázó Pétērō drí tā 'bā'bā ró kī nī rí, "Nī Pétērō, má âta tā ní drí, nī rī'á òzō kúní kâtí. Má â'dô kănīsā ámakâ 'dī'á kúní nō drī. Gõ'dá mbârākā òdrā kâ ícá kô kănīsā 'dī pēlé.
- 19Tā 'dī tāsī rí, má â'dô drī-âcê vō úrú 'álâ rí kâ fē'á ní drí. Òzō ní òlôgâ tā âzâ trá dó â'dólé ìnyákú drī nōngá rí, 'dī rí tā â'dalé kī, Ôvârí lôgâ tā 'dī kpá trá dó úrú 'álâ. Gõ'dá òzō ní òlē tā-drī trá tā drí rú 'ézó ìnyákú drī nōngá rí, 'dī rí tā â'dalé kī, Ôvârí lē tā 'dī kpá trá drílâ rú 'ézó úrú 'álâ."
- 20Nīngá sī, Yésū drí ngāzó drī-mbílí sōlé lājó'bá íyíkâ 'dī 'bá yī līfī kī nī rí, gólīyī āā'dâ íyī tā kô òjílâ āzākā drí kī, yí â'dô 'díyī pā 'bá gólâ Ôvârí drí ájólé úrú lésī rí rī'dī.
- 21Gõ'dá tā 'dī 'bá yī vósī rí, Yésū drí ítōzó tā gólīyī 'ē 'bá rú 'élé yí drí rí ngīlī ngbálí-ngbálí lājó'bá íyíkâ rí 'bá yī drí. Gólâ kī, "Ícâ trá má drí nīzō Yērōsālēmā 'álâ. Tólâ má â'dô lâṅō úsú'á rōō drī-'bá ạngí Yúdā yí kâ rí 'bá yī gõ'dá gólīyī sīsī-lésī rí 'bá yī drīgá sī, gõ'dá kpá gólīyī lā'bí ímbá 'bá ró rí 'bá yī bē. Áâ'dô ámâ fū'á. Gõ'dá kâyī nâ sī, má â'dô līdrī'á òdrā 'ásī."
- 22Gõ'dá Pétērō ârī úlī Yésū drí átálé 'dī bē rí, drílâ Yésū rí drī rüzó sélé gbíyá gārā drī ãzī-ãzī lâ yī rú sī. Gõ'dá drílâ tā lōgōzó Yésū drī kī nī rí, "Kúmú, tā 'dī 'bá yī ò'ē rú kô ní drí, Ôvârí òpâ nī tā 'dī 'bá yī 'ásī."
- 23Gõ'dá Yésū drí rú jázó tā átálé Pétērō drí âmbâ-âmbâ ró kī, "Pétērō, ní âyê má tā ìsū áníkâ Sātánā kâ 'dī 'ásī. Lătī Ôvârí drí 'bālé trá má drí rí, ní lē â'bâlâ ã'dô tāsī yā? Tā ìsū áníkâ 'dī rī'á tā ìsū ánī nyāányâ kâ 'í, 'dī ã'dô kô tā ìsū tândí Ôvârí kâ rí rī'dī."
- 24Gõ'dá Yésū drí tā átázó lājó'bá íyíkâ 'dī 'bá yī drí kī, "Nī ârī drē, òzō òjílâ āzâ òlē trá 'délé má vósī tā ârī 'bá ámakâ ró rí, gólâ āâyê tā gólâ drí lélé íyī nyāányâ drí rí 'bá yī, gõ'dá gólâ ã'dô njāâ fē lălī-lălī íyíkâ njīlī, ânīzó 'délé má vósī tā ârī 'bá ámakâ ró.
- 25Nī ndrē drē, òzō òjílâ āzâ òlē trá íyī nyāányâ pālē òdrā 'ásī ámâ gāgā dó rí sī rí, gólâ ícá kô lédrē-lédrē ãdūkū ãkó rí úsúlī. Gõ'dá òjílâ gólâ íyī nyāányâ fē 'bá rú ìzālē gõ'dá kpá drālē ámâ tāsī rí, gólâ â'dô lédrē-lédrē ãdūkū ãkó rí úsú'á.
- 26Â'dô â'dó'á ángô tí òzō òjílâ ã'dô cú ngá-drī āmbá āngó nō 'á nō bē ndrī rí, gõ'dá òzō gólâ ìvī lătī lédrē-lédrē ãdūkū ãkó rí kâ trá rí yā? Ítí rí, gólâ â'dô ícá'á ngá āzâ gīlī lédrē-lédrē ãdūkū ãkó rí vō lâ lōgōzó yā?
- 27Tā 'dī tāsī rí, má gólâ ájólé úrú lésī nō â'dô 'é'á āgólé kpá ó'dí mbârākā ámâ átá kâ bē gõ'dá kpá mālāyíkâ ámakâ yí bē. Gõ'dá má â'dô 'é'á tā-vó òjílâ ndrī kâ kīlī â'dô tā gólīyī drí 'élé rí vó ró.

²⁸Má âta ânî drî nõ tã pãtĩ ró, ânî gólĩyĩ á' dõ 'bá ngbãângbã nõ ngã nõ 'bá yĩ lâfálé sĩ rĩ, õjĩlã ãzã 'bá yĩ ícã kô drãlé cãlé bãũũ kãyĩ gólĩyĩ drĩ 'ëzõ ámã ndrëlé ágõrë 'á rĩlĩ kúmú ángĩ ró ãngõ nõ drĩlĩ rĩ tú."

Mátáyõ 17

¹Gõ'dá kãyĩ njĩ-kázíyá vósĩ rĩ, Yésũ drĩ Yãkóbã yĩ drĩzõ âdrúpĩ lâ Yõwánĩ bê, gõ'dá kpá Pétërõ bê nõzõ mbãlé únĩ ãzã drĩ lâ 'á rĩlĩ cé gólĩyĩ bê ãyĩ drĩlĩ sĩ tólã.

²Gõ'dá Yésũ õtĩrĩ 'bãã lâjõ'bá íyĩká 'dĩ 'bá yĩ bê únĩ 'dĩ drĩ 'á tólã rĩ, nyĩ ró, Yésũ rĩ lârákõ drĩ rũ jãzõ á'dólé lâgũ-lâgũ ró, nõlĩ lâ drĩ gõzõ lâgũlĩ kã'dã-kã'dã õzõ ãtũ kãtĩ. Gõ'dá ítã gólãkã drĩ rũ jãzõ kpá á'dólé lâgũ-lâgũ ró rõõ õzõ ngã ãĩ kãtĩ.

³Gõ'dá nyĩ ró, Músã yĩ drĩ ágãzõ Êlĩyã bê gólĩyĩ ândrá, rĩ'á ãyĩ úlĩ âtálé Yésũ bê.

⁴Nĩngã sĩ, Pétërõ drĩ ngãzõ tã âtálé Yésũ drĩ kĩ nĩ rĩ, "Kúmú, rĩ'á tã tãndĩ 'ĩ âmã drĩ á'dózõ ânĩ bê nõngã. Õzõ ní õlë rĩ, má á'dõ gũgũ gã'á nõngã nã, ãlõ ní drĩ, ãlõ Músã drĩ, gõ'dá ãlõ Êlĩyã drĩ."

⁵Gõ'dá Pétërõ õtĩrĩ 'bãã drë zãã rĩ'á úlĩ âtã'á rĩ, 'wãã ró, mbãrãsã sã mvëêmvë drĩ ânĩzõ ùrũ lésĩ ânĩ'á gólĩyĩ rũ'bã lĩmólé. Gõ'dá gbórókõ drĩ á'úzõ úlĩ âtã-âtã bê mbãrãsã 'dĩ 'ásĩ kĩ, "Nõõ ámã mvã gólã má drĩ lëlé rõõ rĩ ã' dĩ. Nĩ ârĩ tã gólãkã."

⁶Ítĩ rĩ, lâjõ'bá Yésũ kã nã 'dĩ 'bá yĩ ârĩ ãyĩ úlĩ 'dĩ bê rĩ, gólĩyĩ drĩ á'dózõ ùrũ ró, gõ'dá drĩlĩyĩ ngãzõ 'dëlé ãyĩ lĩfĩ ákólé vũdrĩ ãnyãkũ drĩlĩ.

⁷Gõ'dá Yésũ drĩ ânĩzõ drĩ dólé gólĩyĩ rũ, gõ'dá drĩlã ngãzõ tã âtálé gólĩyĩ drĩ kĩ nĩ rĩ, "Nĩ 'ë ùrũ kô'dãwã. Nĩ ngã ùrũ!"

⁸Gõ'dá gólĩyĩ õtĩrĩ ãyĩ drĩ ãngã võ ndrëlé rĩ, gólĩyĩ ndrë gbõ cé Yésũ ã' dĩ élë.

⁹Nĩngã sĩ rĩ, Yésũ yĩ õtĩrĩ 'bãã ârĩ'á únĩ drĩ lésĩ rĩ, gólã drĩ ngãzõ tã âtálé ngbãlĩ-ngbãlĩ lâjõ'bá íyĩká nã 'dĩ 'bá yĩ drĩ kĩ nĩ rĩ, "Tã lârákõ gólã ânĩ drĩ ndrëlé 'dĩ, nĩ âtã tã lâ kô õjĩlã ãzãkã drĩ ãlõwãlã cãlé bãũũ kãyĩ gólã mã gólã ájólé ùrũ lésĩ rĩ drĩ 'ëzõ lĩdrĩlĩ õdrã 'ásĩ rĩ tú."

¹⁰Gõ'dá lâjõ'bá gólãkã 'dĩ 'bá yĩ drĩ gólã rĩ ãjĩzõ kĩ, "Tãlã á'dõ 'ĩ lâ'bĩ ãmbã 'bã rĩ 'bã yĩ drĩ tã âtãzõ kĩ nĩ rĩ, rĩ'á ícã-ícã ró Êlĩyã drĩ ágõzõ zãlõ sĩsĩ ãngõ 'á nõngã 'díyĩ pã 'bã drĩ gõzõ ácãlé yã?"

¹¹Gõ'dá Yésũ drĩ tã-drĩ lôgõzõ kĩ nĩ rĩ, "Úlĩ gólĩyĩ drĩ âtálé 'dĩ rĩ'á tã mbĩ 'ĩ. Rĩ'á ícã-ícã ró Êlĩyã drĩ ácãzõ sĩsĩ látĩ êdëlé njãã 'díyĩ pã 'bã drĩ ânĩzõ 'álã sĩ.

¹²Gõ'dá má âtã ânĩ drĩ kĩ, Êlĩyã ácã trá nõngã. Gõ'dá drĩ-'bã Yúdã yĩ kã 'dĩ 'bá yĩ nĩ ãyĩ gólã kô. Gõ'dá gólĩyĩ lô'ë gólã rĩ lârákõ trá õnjĩ ró, õzõ gólĩyĩ drĩ lëlé rĩ kãtĩ. Gõ'dá kpã rĩ'á ãtĩ, mã gólã ájólé ùrũ lésĩ rĩ, gólĩyĩ á'dõ 'ë'á lâñõ fëlé má drĩ rõõ."

¹³Ítĩ rĩ, lâjõ'bá Yésũ kã 'dĩ 'bá yĩ ârĩ ãyĩ úlĩ Yésũ drĩ âtálé 'dĩ bê rĩ, úlĩ Êlĩyã rĩ tãsĩ 'dĩ tã ãfĩ lâ drĩ gõzõ fĩlĩ gólĩyĩ drĩlĩ dódó. Gõ'dá gólĩyĩ drĩ nõzõ lâ kĩ, Yésũ õrĩ 'dĩ tã Yõwánĩ bãbãtĩzĩ 'ë 'bã ró rĩ kã tã lâ âtálé ã' dĩ ãyĩ drĩ 'dĩ.

14Gõ'dá Yésũ yí âcâ ãyî bê únî 'dî pálé lâ 'á lājó'bán íyíkâ nâ 'dî 'bá yí bê rî, gólîyî drí ò'bí dũũ úsúzó, rĩ'á ãyî gólîyî tẽ'á. Nĩngá sî, ãgô ãzâ drí ânîzó nĩ'á 'ã'î tĩlî Yésũ ânđrá.

15Gõ'dá gólâ drí ngãzó tã âtálé Yésũ drí kî, "Kúmú, âmâ mvá ãgô ró rî rĩ'á cú líndrí ònjí tîbê rî 'bá gólâ rî 'êlé ònjí ró rî bê. Líndrí ònjí 'dî rî gólâ rî âsélé âsê. Kãyî ãzâ 'bá yí sî rî, líndrí ònjí 'dî rî gólâ rî vũlî lãsí 'á, gõ'dá kãyî ãzâ 'bá yí sî rî, rî gólâ rî vũlî lĩmvũ 'á. Ní ndrê gólâ rî ãzã! Ní pâ gólâ!

16Má âjî gólâ bê lājó'bán âníkâ rî 'bá yí ngálâ rî, gõ'dá gólîyî ícá kô gólâ rî êdélé."

17Gõ'dá Yésũ ârî úlî ãgô 'dî drí âtálé 'dî bê rî, drílâ ngãzó tã âtálé kî, "Ãnî òjílâ kãyî nõ 'bá yí kâ nõ, ânî rĩ'á tã lèlê ãkó Ôvârí 'á. Tã ãsũ âníkâ rĩ'á ányâ ró. Má â'dô 'ẽ'á rĩlî ânî bê ãtî 'dî bũũũ ángô tú yã? Má â'dô fĩ ãtũ'á rĩzó ânî bê ãtî 'dî bũũũ ángô tú yã? Áãjî mvá líndrí ònjí bê 'dî má ngáá nõlê."

18Gõ'dá áãjî mvá 'dî bê Yésũ ngálâ rî, gólâ drí tã 'bãzó drî-ãcê sî líndrí ònjí 'dî drí kî, "Ní âfô!" Gõ'dá kôrô líndrí ònjí 'dî drí âfôzó vólé. Ítî rî, kôrô mvá 'dî drí rû êdézó ãtú-pá ãlô-ãlô 'dî sî.

19Gõ'dá tã rî 'dî vósî rî, lājó'bán Yésũ kâ 'dî 'bá yí drí ngãzó nĩ'á Yésũ rî ãjílî gólîyî drí 'bãrê ãyî drĩî sî rî 'á. Gólîyî kî, "Mã ícá kô líndrí ònjí 'dî drólé ágámvá 'dî 'ásî ã'dô tãsî yã?"

20Gõ'dá Yésũ drí tã-drî lôgôzó drílîyî kî, "Ní ícá kô líndrí ònjí 'dî drólé, tãlâ tã lèlê âníkâ Ôvârí 'á rî rĩ'á cé fĩnyáwá ãtî. Má âtã ânî drí tã pãtĩî ró, tí nĩ òró 'bãã tã lèlê bê Ôvârí 'á cé fĩnyáwá òzô ánú ífî rî kãtî rî, nĩ â'dô ícá'á cú tã âtálé únî nõ drí kî, gólâ êsê rû vò íyíkâ 'dî 'ásî rî, únî 'dî â'dô rû êsê'á. Ngá ãzâ ícá kô ânî ndélé."

21(Gõ'dá Yésũ drí tã âtázó kî, "Líndrí ònjí lâràkô bê ãtî 'dî ícá kô âfólé, òzô nĩ ò'bî tî kô rĩzó rãtãã 'êlé Ôvârí drí tã lâ tãsî rî."

22Yésũ yí ãgô bê lājó'bán íyíkâ 'dî 'bá yí bê âcálé 'bãdrî Gãlîláyã kâ 'á rî, kãyî ãzâ sî, gólâ drí ngãzó tã âtálé gólîyî drí kî, "Áã'dô trá 'ẽ'á mã gólâ ájólé úrú lésî rî drî-bã lâ fèlê òjílâ drígá.

23Ítî rî, áã'dô âmâ fũ'á. Gõ'dá kpálé ãtî rî, kãyî nâ sî, mã â'dô lídrí'á òdrã 'ásî." Gõ'dá lājó'bán gólâkâ 'dî 'bá yí ârî ãyî úlî gólâ drí âtálé 'dî bê rî, gólîyî drí gôzó á'dólé ãzã ró rõ.

24Gõ'dá nĩngá sî, Yésũ yí drí nĩzó lājó'bán íyíkâ 'dî 'bá yí bê cãlé jãrîbã Kãpêrãnomã kâ rî 'álâ. Tólâ rî, bélé-bélé ú'dú 'bá gólîyî rî 'bá bélé-bélé ú'dúlî jó ángî Ôvârí kâ 'á rî ãzâ 'bá yí drí ânîzó ãyî Pétêrô rî ãjílî kî, "Tã ãmbá 'bá âníkâ, Yésũ rî bê bélé-bélé rĩ'á fèlâ jó ángî Ôvârí kâ 'á rî fèlê yã?"

25Gõ'dá Pétêrô drí tã-drî lôgôzó gólîyî drí kî nĩ rî, "Áwô, gólâ rî bê fèlâ." Nĩngá sî, Pétêrô drí ngãzó gólé 'bã 'álâ, nĩ'á tã 'dî âtálé Yésũ drí. Drê ãkpãkã'dã Pétêrô ãtõó drê tã 'dî ngílî sîsî Yésũ drí kô rî, kôrô Yésũ drí Pétêrô rî ãjízó kî, "Sîmónã, ní â'dã drê tã ãsũ âníkâ tã bélé-bélé fê kâ tãsî rî mã drí. Tã ãsũ âníkâ 'á rî, òzô kúmú 'bãdrî

kâ rî 'bá yî òlě trá bélé-bélé ú'dúlí rî, gólíyî rî ú'dúlâ ã'dî yî drígá sî yã? Gólíyî rî ú'dúlâ ãkpã mvá íyíkâ rî 'bá yî drígá sî ngátá òjílâ ázâ 'bá yî drígá sî yã?"

²⁶Gõ'dá Pétērō drí tã-drī lōgōzō kī nī rī, "Ōjílâ ázâ 'bá yî rī íyī nī fēlâ." Gõ'dá Yésū drí tã átázó kī, "'Dī rī'á mbī. Ítí rī, ícá kô mvá kúmú 'dī 'bá yí kâ drí bélé-bélé fēzō.

²⁷Gõ'dá ítí rī, mã 'bã bélé-bélé ú'dú 'bá 'dī 'bá yí kô â'dólé ăwă ró ămá bê. Ní ngâ nīlī ĩ'bī 'bēlě ĩmvū ândrē 'álâ. Ōzō ní ăāsē ĩ'bī drī-káká trá rī, ní njī ĩ'bī rī 'dī sī-'bálé lâ. Ní â'dô âđī úsú'á sī-'bálé lâ 'dī 'á, gō'dá ní trō ró âđī rī 'dī nī'á fēlâ bélé-bélé ú'dú 'bá 'dī 'bá yí drí ămâ ômbē gīzō ní bê." Gõ'dá Pétērō drí tã 'dī 'ēzō té ōzō Yésū drí átálé 'dī kâtí. Ítí rī, drílâ âđī úsúzó, drílâ nīzō âjílâ bélé-bélé ú'dú 'bá 'dī 'bá yí drí íyī ômbē gīzō Yésū bê.

Mātáyō 18

¹Gõ'dá nīngá sī rī, lājó'bá Yésū kâ rī 'bá yí drí ânīzō íyī tã ĩjílí gólâ tī kī nī rī, "Ōjílâ gólíyî rī 'bá kúmū Ōvârí kâ zélé rī 'bá yí lăfálé sī rī, òjílâ gólâ ămbâ gólâkâ drí lăvūlī găřă ăzí-ăzí drī sī rī íyíkâ ã'dī ĩ'dī yã?"

²Gõ'dá Yésū ârī bê tã ĩjī lājó'bá íyíkâ 'dī 'bá yí kâ 'dī rī, gólâ drí mvá fīnyáwá ázâ âzízó 'bălě âdrélé lājó'bá íyíkâ 'dī 'bá yí ândrá.

³Gõ'dá Yésū drí gōzō tã átálé drīlīyī kī, "Má âtâ ânī drí tã pătī ró, ōzō ní òlōgō ânī nyăányâ kô â'dólé ōzō mvá fīnyáwá nō kâtí rī, ní ícá kô călě ăngó Ōvârí kâ vō úrú 'álâ rī 'á.

⁴Tã 'dī tāsī rī, òjílâ gólâ ămbâ lâ drí â'dólé găřă òjílâ rī 'bá kúmū Ōvârí kâ zélé rī 'bá yí lăfálé sī rī, rī'á òjílâ gólâ tībē íyī nyăányâ lōgō 'bá áyábálâ ró ōzō mvá fīnyáwá nō kâtí rī ĩ'dī.

⁵Gõ'dá ōzō òjílâ ázâ òlăgū gbō cé mvá fīnyáwá nōtí nō ĩ'dī tã lělē gólâkâ má 'á rī tāsī rī, òjílâ rī 'dī lăgū kpá má ĩ'dī."

⁶Gõ'dá Yésū drí kpá tã átázó tã òjílâ ází âdô-âdô kâ tāsī. Gólâ kī, "Ōzō òjílâ ázâ ăâdô òjílâ gólíyî â'dó 'bá tã lělē bê ōzō 'dīyímvá fīnyáwá kâtí rī trá, ă'dô ró bê drīlīyī tã lělē íyíkâ má 'á rī áyézó rī, lăñō gólâ Ōvârí drí 'ē'á fēlâ òjílâ rī 'dī drí rī â'dô 'ē'á 'bălě ònjí tētē ró lăvūlī găřă lăñō òjílâ gólâ kúní úngú kŭlŭtŭtŭ rī ômbézó ômbē lâ 'á trölē vŭlī gálí 'á drălē vólé rī kâ drī sī.

⁷Gõ'dá kpá ĩtí, lăñō bê rī'á ămbâ òjílâ ăngó nō kâ rī 'bá yí drí, tălâ ngá gólíyî rī 'bá òjílâ âdólé tã ònjí 'élé rī 'bá yí bê dŭŭ. Ngá 'dī 'bá yí â'dô rī'á rŭ 'élé zăâ ĩtí. Gõ'dá gólíyî rī 'bá òjílâ ází âdólé 'dī 'bá yí, lăñō gólâ Ōvârí drí 'ē'á fēlâ gólíyî drí rī â'dô 'ē'á 'bălě ònjí tētē ró.

⁸"Gõ'dá ní ázâ ōzō ânī drí ngátá ânī pá òrī ní ânī 'bălě tã ònjí 'élé rī, ní gâ ânī drí rī 'dī njíyá vólé ngátá ânī pá 'dī vólé. Rī'á tândí ró ní drí căzō vō úrú 'álâ rī 'á cé drí bê ălô ngátá pá bê ălô, ní drí căzō drí bê rī ngátá pá bê rī, nī'á vėlē lăsī gólâ Ōvârí drí êdélé Sătánâ yí drí rī 'á rī drī sī.

⁹Gõ'dá òzō àní lǐfǐ ǒ'bā ní nǐ tā ònjí 'èlé rí, ní àngí gólá vólé. Rǐ'á tǎndí ró ní drí cǎzó úrú 'álá vǒ lédrē-lédrē ǎdūkū ǎkó rí ká 'á cé lǐfǐ bē ǎlò, ní drí cǎzó lǐfǐ bē rǐ, nǐ'á vélé lǎsǐ gólá Ôvǎrí drí êdélé Sātánā yí drí rí 'á rí drǐ sǐ."

¹⁰Gõ'dá nǐngá sǐ, Yésū drí tā àtázó lǎjǒ'bá íyíkà rí 'bá yí drí kǐ nǐ rí, "Nǐ ndrē òjǐlǎ gólǐyí rǐ 'bá 'délé má vósǐ òzō 'dǐyímvá kǎtí rí 'bá yí kò òzō ngá tǎkò kǎtí. Má àtā àní drí, tā là yí làzē rōô Ôvǎrí rú. Ítí rí, mǎlǎyíkà gólǐyí rǐ 'bá gólǐyí vó ndrélé rí 'bá yí bē àmà átá úrú 'álá rí àndrá gólǐyí tā à'dále gólá drí.

¹¹(Nǐ ndrē drē, mà rí gógó àní 'bá úrú lésǐ nò, Ôvǎrí àjò mà àngó nǒ 'á nǒ òjǐlǎ gólǐyí àvǐ 'bá trá rí 'bá yí lǒndǎlé, tǎlǎ má pà ró gólǐyí bē.)

¹²"Dǒvó ní ìsū drē tā kǎbǐlǐkǐ lókí 'bá ká. Òzō gólá ǎ'dò kǎbǐlǐkǐ íyíkà bē nyá'dí-njǐ rí, gõ'dá òzō kǎbǐlǐkǐ ǎlò kǎbǐlǐkǐ gólákà 'dǐ 'bá yí lǎfálé 'ásǐ àvǐ trá rí, gólá à'dò ǎ'dò 'é'á ǐ'dí yǎ? Gólá à'dò kǎbǐlǐkǐ lǎkí 'bá nyá'dí-sù-drǐ-lâ-gâ-mùdrǐ-drǐ-lâ-gâ-njǐ-drǐ-lâ-sù 'dǐ 'bá yí àyé'á ngá nyǎrē 'á lütú pǎlé nǐngá, gǒzó nǐlǐ gólá ǎlò àvǐ 'bá trá rí lǒndǎlé.

¹³Má àtā àní drí tā pǎtǐjǐ ró, òzō gólá ùùsù kǎbǐlǐkǐ íyíkà ǎlò àvǐ 'bá 'dǐ trá rí, gólá à'dò 'bǎ'á àyǐkò ró rōô lǎvǔlǐ gǎrǎ àyǐkò gólá drí à'dózó ǐ'dí bē là kǎbǐlǐkǐ gólákà nyá'dí-sù-drǐ-lâ-gâ-mùdrǐ-drǐ-lâ-gâ-njǐ-drǐ-lâ-sù àvǐ 'bá kò 'dǐ 'bá yí tǎsǐ rí drǐ sǐ.

¹⁴Gõ'dá kpá rǐ'á ítí, àní átá úrú 'álá rí lée òjǐlǎ gólǐyí rǐ 'bá 'délé má vósǐ òzō 'dǐyímvá ònyǐkò kǎtí nǒ 'bá yí ǎlò rí drí àvǐlǐ kò'dává lǎtǐ íyíkà 'ásǐ."

¹⁵Gõ'dá Yésū drí kpá tā ìmbázó lǎjǒ'bá íyíkà rí 'bá yí drí kǐ nǐ rí, "Nǐ àzâ, òzō tā lē 'bá àzǐ àzâ ǒ'è tā ònjí trá ní drí rí, ní nǐ gólá ngálá nǐ'á tā ònjí gólákà 'dǐ à'dále gólá drí. Nǐ 'è tā rí 'dǐ cé rǐ àní lǎfálé 'ásǐ gólá bē. Òzō gólá àârǐ tā àníkà trá rí, ní pà gólá trá tā ònjí gólákà 'dǐ àyé'á.

¹⁶Gõ'dá òzō òjǐlǎ rí 'dǐ ògâ vólé trá dó tā àníkà àrǐlǐ rí, ní drǐ òjǐlǎ àzâ ǎlò ngátá rǐ yǎ rí nǐzó kpá ó'dí òjǐlǎ 'dǐ ngálá, tǎlǎ áàatá ró tā 'dǐ bē òjǐlǎ 'dǐ 'bá yí lǐfǐ drǐ là 'á, tǎlǎ tā ndrǐ àní drí àtálé gólá bē rí, òjǐlǎ 'dǐ 'bá yí àârǐ ró ìyí bē dódó.

¹⁷Gõ'dá òzō òjǐlǎ rí 'dǐ ògâ vólé kpá trá dó tā òjǐlǎ 'dǐ 'bá yí ká àrǐlǐ rí, nǐ àtā tā là òjǐlǎ kǎnǐsǎ ká drí. Gõ'dá òzō gólá ògâ vólé kpá trá dó tā òjǐlǎ kǎnǐsǎ ká ká àrǐlǐ rí, nǐ 'è gólá òzō òjǐlǎ tā lē 'bá Ôvǎrí 'á kò rí kǎtí, gõ'dá kpá tā ònjí 'bá ró òzō bélé-bélé ù'dú 'bá gólǐyí rǐ 'bá àdǐ nyǎlé rí kǎtí.

¹⁸"Má àtā àní drí tā pǎtǐjǐ ró, òzō nǐ ògâ tā àzâ trá dó rú 'èlé àngó nǒ 'á nǒngá rí, 'dǐlǐ kpá tā gólá Ôvǎrí drí gǎlé trá dó rú 'èlé úrú 'álá rí ǐ'dí. Gõ'dá òzō nǐ àâyê tā àzâ trá rú 'èlé àngó nǒ 'á nǒngá rí, 'dǐlǐ kpá tā gólá Ôvǎrí drí àyé'á trá rú 'èlé úrú 'álá rí ǐ'dí.

¹⁹Gõ'dá má àtā kpá àní drí nǒtǐ, òzō òjǐlǎ rǐ òlē ìyí tǎ-drǐ trá ngá àzâ 'ézó àngó nǒ 'á nǒngá rí, nǐ 'è rǎtǎā Ôvǎrí àmà átá úrú 'álá rí drí ngá rí 'dǐ tǎsǐ. Gólá à'dò ngá rí 'dǐ 'é'á àní drí.

²⁰Ítí rí, òzō òjǐlǎ èè'bē ìyí rú trá rǐ ngátá nà vǒ ǎlò 'á àmà rú sǐ rí, má à'dò à'dó'á gólǐyí lǎfálé 'á."

21 Gõ'dá nĩngá sĩ rĩ, Pétěrō drí ânĩzó tã ìjílí Yésũ tĩ kĩ nĩ rĩ, "Kúmú, òzō ámâ ãzí-ãzí ãzâ òrĩ trá zãã rĩ'á tã ònjí 'èlé má drí àndálé àndálé rĩ, má àâyê gólâ tã ònjí gólâkâ 'dĩ 'bá yĩ 'ásĩ àndâlâ tãşĩ yã? Rĩ'á tãndĩ ró má drí gólâ rĩ àyézó àndâlâ njĩ-drĩ-lâ-rĩ yã?"

22 Gõ'dá Yésũ drí tã-drĩ lògõzó Pétěrō drí kĩ, "'É'è, ní àyê gólâ kô cé àndâlâ njĩ-drĩ-lâ-rĩ. Ní àyê gólâ nyâ'dĩ-nâ-drĩ-lâ-mùdrĩ àndâlâ njĩ-drĩ-lâ-rĩ."

23 Gõ'dá Yésũ drí tã àtázó tã kùmũ Ôvârí kâ rĩ kâ tãşĩ. Gólâ kĩ, "À'dô-à'dô kùmũ Ôvârí kâ rĩ kâ rĩ rĩ'á òzō kúmú àngĩ ãzâ gólâ à'dó 'bá lôsĩ 'è 'bá íyíkâ bê rĩ kâtĩ. Lôsĩ 'è 'bá gólâkâ 'dĩ 'bá yĩ, ãzâ 'bá yĩ trõ ìyĩ àdĩ trá gólâ drĩgá sĩ 'è'á lògõlâ àtĩ 'á tólâ. Gõ'dá kâyĩ ãzâ sĩ, gólâ drí lôsĩ 'è 'bá gólâkâ 'dĩ 'bá yĩ àzízó ànĩlí àdĩ íyíkâ 'dĩ 'bá yĩ lògõlé.

24 Ítĩ rĩ, lôsĩ 'è 'bá àlô kúmú 'dĩ kâ tĩbê àdĩ trõ 'bá gólâ drĩgá sĩ rĩ àjízó lâ kúmú 'dĩ àndrà. Àdĩ rĩ 'dĩ rĩ'á àdĩ òjílâ dũũ lôsĩ ndrô dũũ kâ rĩ kâ 'ĩ.

25 Nĩngá sĩ, lôsĩ 'è 'bá kúmú 'dĩ kâ 'dĩ ícá kô àdĩ 'dĩ vò lâ lògõlé, tãlâ àdĩ 'dĩ rĩ'á àdĩ àmbá 'ĩ. Tã 'dĩ tãşĩ rĩ, kúmú 'dĩ drí tã 'bãzó òõgĩ ró gólĩyĩ bê vólé rãgĩĩ ró òkó lâ bê mvá lâ yĩ bê gõ'dá kpá ngá gólâkâ 'bã kâ rĩ yĩ bê ndrĩ vólé, gólâ ícá ró bê àdĩ íyíkâ 'dĩ vò lâ lògõlé.

26 "Gõ'dá lôsĩ 'è 'bá 'dĩ àrĩ tã 'dĩ bê ìtĩ rĩ, drílâ à'dózó tã ìşũ ró, gõ'dá drílâ ngãzó 'ã'ĩ tĩlĩ vùdrĩ kúmú 'dĩ àndrà rũ lò'bãlé gólâ drí kĩ, 'Òõ kúmú, ní ndrê ámâ ìzã, ànĩ 'à àdĩ má rú. Ní èşè kâyĩ gbíyá má drí sĩşĩ 'álâ, má à'dô àdĩ ànĩkâ 'dĩ vò lâ lònđã'á ànĩzó lògõlâ ndrĩ ní drĩ.'

27 Gõ'dá lôsĩ 'è 'bá kúmú 'dĩ kâ 'dĩ, ìzã lâ drí gãzó gólâ rú. Ítĩ rĩ, drílâ àdĩ 'dĩ àyézó drílâ, gõ'dá gólâ drí lôsĩ 'è 'bá gólâkâ 'dĩ àyézó nĩlí drĩ-báláyĩ ró.

28 "Nĩngá sĩ, lôsĩ 'è 'bá gólâ àyélé nō drí nĩzó ìyĩ rũ úşúlí ãzí-ãzí lâ ãzâ àdĩ fĩnyáwá trõ 'bá gólâ drĩgá sĩ kpá 'è'á lògõlâ àtĩ 'álâ rĩ bê. Gõ'dá gólĩyĩ úşú rũ bê àzí-ãzí lâ 'dĩ bê rĩ, gõ'dá kôrô drílâ ngãzó 'délé òmbê lâ rũlí àngbũ rĩ'á ìzálâ. Gõ'dá drílâ ngãzó tã àtálé ãzí-ãzí lâ 'dĩ drí kĩ, 'Ní àfê àdĩ àmákâ tĩbê ní drí trólé má drĩgá sĩ rĩ ngbãàngbãno!'

29 Gõ'dá ãzí-ãzí lâ 'dĩ drí ngãzó 'ã'ĩ tĩlĩ vùdrĩ lôsĩ 'è 'bá ãzí lâ 'dĩ àndrà rũ lò'bãlé gólâ drí kĩ, 'Òõ ámâ ãzí-ãzí, ní ndrê ámâ ìzã, ànĩ 'à àdĩ má rũ! Ní èşè kâyĩ gbíyá má drí sĩşĩ 'álâ. Má à'dô àdĩ ànĩkâ 'dĩ vò lâ lònđã'á ànĩzó fêlâ ndrĩ ní drĩ.'

30 Gõ'dá lôsĩ 'è 'bá gólâ sĩşĩ kúmú drí gólâ rĩ àyélé àdĩ íyíkâ tãşĩ nō rĩ, gâ vólé trá dó ãzí-ãzí lâ àdĩ fĩnyáwá trõ 'bá gólâ drĩgá sĩ rĩ àyélé. Bê-rĩ, gólâ drí lôsĩ 'è 'bá ãzí gólâkâ 'dĩ trõzó 'bãlé gãnimã 'á rĩlí tólâ, té gólâ àáfê ró àdĩ íyíkâ 'dĩ bê zãlô.

31 Ítĩ rĩ, lôsĩ 'è 'bá kúmú 'dĩ kâ ãzâ 'bá yĩ ndrê tã rũ 'è 'bá 'dĩ bê rĩ, gólĩyĩ drí à'dózó tã ìşũ ró rōō. Gõ'dá drĩlĩyĩ ngãzó nĩlí tã 'dĩ àtálé kúmú íyíkâ 'dĩ drĩ.

32 "Gõ'dá kúmú 'dĩ àrĩ bê tã 'dĩ ìtĩ rĩ, drílâ lôsĩ 'è 'bá íyíkâ gólâ ãzí-ãzí lâ rĩ 'bã 'bá gãnimã 'á 'dĩ àzízó. Gõ'dá gólâ àcã bê rĩ, kúmú drí ngãzó tã àtálé drílâ kĩ, 'Nĩ rĩ'á

lôsĩ 'ě 'bá ònjí 'í! Ní lô'bã rú'bá bê má drí âđĩ ní drí trôlé má dríḡá sĩ rĩ tãĩ rĩ, má âyê nĩ té òzô ní drí ìjílí rĩ kâtí.

³³Gõ'dá ní 'ě tã ání âzí-âzí drí ìtí ã'dô tãĩ yã? Tí ní ã'dô ání âzí-âzí rĩ ìzã ndrě'á kpá òzô má drí ání ìzã ndrěrě rĩ kâtí!

³⁴Gõ'dá kúmú 'dĩ drí 'bãzó ãwã ró tã 'dĩ tãĩ. Drílâ lôsĩ 'ě 'bá 'dĩ jôzó 'bãlé ḡãnímã 'á, tãlá óòfě ró lâṇô bê gólâ drí, té âđĩ íyíkâ gólâ drí trôlé rĩ, gólâ òlôḡô ró bê ndrĩ zãlô."

³⁵Gõ'dá Yésũ ngĩ bê í'dígówá 'dĩ ndélé rĩ, gólâ kĩ, "Òzô nĩ ãâyê tã ònjí ãní âzí-âzí kã kô ãní pĩpĩsílí 'ásĩ rĩ, ãní ãlô-ãlô ndrĩ, ámã átá úrú 'álá rĩ ã'dô kpá 'ě'á ãní 'élé té òzô 'dĩ rĩ kâtí."

Mátáyô 19

¹Gõ'dá Yésũ ndélé bê tã ìmbâ íyíkâ tã ònjí âyê-âyê tãĩ rĩ, drílĩyĩ ngãzó 'bãdrĩ Gãlĩláyã kã âyélé lãj'ó'bá íyíkâ bê. Drílĩyĩ nĩzó mbãlé 'á'á lé drĩ áyágá Jôrôdénĩ kã ãzã lésĩ rĩ 'á. Drílĩyĩ nĩzó zãã áyágá Jôrôdénĩ kã 'dĩ 'á'á lé drĩ lâ lésĩ. Gõ'dá drílĩyĩ mbãzó kpá ḡolé 'á'á lé drĩ ãzã rĩ lésĩ cãlé 'bãdrĩ Yũdáyã kã rĩ 'á.

²Gõ'dá ḡólĩyĩ cã bê 'bãdrĩ Yũdáyã kã 'dĩ 'á tólâ rĩ, òjílã ò'bí dũũ drí ìtôzó 'délé ḡólĩyĩ vósĩ. Òjílã ḡólĩyĩ ngã lâzé bê rĩ 'bá yĩ, Yésũ drí ḡólĩyĩ êdézó ndrĩ ngã lâzé íyíkâ 'dĩ 'bá yĩ 'ásĩ.

³Nĩngá sĩ, Pãrúsĩ ãzã 'bá yĩ drí ãnĩzó ìyĩ Yésũ rĩ ùjũlĩ, ngãtã gólâ ã'dô úlĩ ányã á'tá'á yã rĩ. Drílĩyĩ tã ìjízó gólâ tĩ kĩ nĩ rĩ, "Tã 'bã'bã Ôvãrí drí félé ãmã drí 'élé Músã sĩ rĩ vó ró rĩ, rĩ'á tãndĩ ró òjílã ãzã drí òkó lâ rĩ ìngázó, òzô òkó rĩ 'dĩ ò'ě tã ányã ãzã trá rĩ yã?"

⁴Gõ'dá Yésũ drí tã-drĩ lôḡôzó Pãrúsĩ 'dĩ 'bá yĩ drí kĩ nĩ rĩ, "Nĩ zĩ tã gólâ ìḡílĩ búkũ Ôvãrí kã 'á rĩ kô kĩ'á nĩ rĩ, ìtô vò ãngó kã 'ásĩ rĩ, Ôvãrí 'bã òjílã mvã bê rĩ, gólâ 'bã ãḡô yĩ trá òkó yĩ bê yã?"

⁵Tã 'dĩ tãĩ rĩ, Ôvãrí á'tã tã trá kĩ nĩ rĩ, 'Ãḡô ã'dô átã lâ rĩ âyê'á ãndrě lâ bê ã'dózó òkó lâ bê ngã ãlô ró.

⁶ḡólĩyĩ rĩ 'dĩ ã'dó ngã ngĩngĩ 'í kô. Ìtĩ rĩ, ãḡô yĩ òkó bê ḡólĩyĩ rĩ'á ngã ãlô 'í. 'Dòvó ngã gólâ Ôvãrí drí êbélé trá ngã ãlô ró rĩ, òjílã ãzã òcã ḡólĩyĩ lãfálé kô.' " Tã Ômvó Ngã 2.24

⁷Gõ'dá Pãrúsĩ 'dĩ 'bá yĩ drí Yésũ rĩ ìjízó kpá ó'dí kĩ, "Nĩ kĩ nĩ rĩ, ã'dó kô tãndĩ ró ãmã drí òkó ìngázó rĩ, gõ'dá tãlá ã'dô 'í Músã drí tã 'bãzó ãmã drí kĩ, òzô mã òlě trá òkó ìngálé rĩ, mã ìḡĩ wárãḡã òkó ìngã kã félé òkó rĩ 'dĩ drí yã?"

⁸Gõ'dá Yésũ drí tã-drĩ lôḡôzó ḡólĩyĩ drí kĩ, "Músã ìḡĩ tã 'dĩ ãní drí ìtí 'dĩ, tãlá ãní drĩ rĩ'á ãmbã-ãmbã ró, tãlá tã ã'dô trá ãní lãfálé 'ásĩ ãní òkó yĩ bê rĩ nĩ ìcã kô tã rĩ 'dĩ êdélé. Gõ'dá tã 'bã'bã Ôvãrí kã ã'dó kô ìtí ìtô vò ãngó kã 'ásĩ. Sĩsĩ rĩ, Ôvãrí 'bãã tã 'bã'bã òkó ìngã kã kô.

- ⁹Má âta ânî drí, â'dó kô tândí ró ôjílâ âzâ drí ôkó lâ rî ìngázó cú ìtí tâ ífí âzâ âkó, ôzô ôkó rî 'dî ô'ê tâ ònjí âzâ kô gô'dá âgô rî 'dî drí nîzó ôkó âzâ trôlé âyízó ì'dí bê lâ rî, gólâ 'ê 'dî tâ ònjí 'î Ôvârí rî ìfí drí 'á, âyê fí âlô, ôzô ôjílâ rî 'dî ùûsû ôkó lâ trá âyírî 'á ìyî âgô âzâ bê rî ì'dî, gólâ ôró gô ôkó lâ 'dî ìngálé."
- ¹⁰Gô'dá lâjô'bá Yésû kâ 'dî 'bá yî ârî ìyî úlî Yésû drí âtálé 'dî bê rî, gô'dá drílîyî gôzó tâ âtálé gólâ drí kî nî rî, "Ôzô tâ âgô yî lâfálé 'á ôkó bê rî ââ'dô âmbâ-âmbâ ró ìtí rî, rî'á tândí ró âgô drí rîzó cú ìtí ôkó trô âkó."
- ¹¹Gô'dá Yésû drí tâ-drî lôgôzó drílîyî kî nî rî, "Ôjílâ dũû ìcá ìyî kô tâ ìsû ânîkâ ôkó tâsî 'dî 'êlé. Â'dô 'bâ'á cé ôjílâ ìcá 'bá rílî ôkó trô âkó rî 'bá yî ì'dî."
- ¹²Tâ 'dî tâsî rî, tâ ífí bê rî'á ngíngî ôjílâ âzâ 'bá yî drí ôkó trôzó kô 'á lâ rî. Útî ôjílâ âzâ 'bá yî trá ìtí 'bâná ró, gô'dá ôjílâ âzâ 'bá yî ôjílâ âzí lîsî gólîyî nî, gô'dá ôjílâ âzâ 'bá yî lêé ìyî ôkó gílî kô, tâlá gólîyî fê ìyî nyâányâ trá cé lôsî Ôvârí kâ 'êlé ì'dî. Ôjílâ gólâ ìcá 'bá trá tâ rî 'dî 'êlé rî, 'dôvó gólâ ô'ê."
- ¹³Gô'dá nîngá sî, ôjílâ âzâ 'bá yî drí 'dîyîmvá ônyíkô âtrôzó âjílî Yésû ngálâ, tâlá Yésû ô'bâ ró drí bê gólîyî drî òrê fêzó drílîyî, gô'dá kpá râtáâ 'êzó bê gólîyî tâsî. Gô'dá lâjô'bá gólâkâ 'dî 'bá yî drí ôjílâ 'dî 'bá yî lôgázó dó ânîlî 'dîyîmvá 'dî 'bá yî bê Yésû ngálâ.
- ¹⁴Gô'dá Yésû drí ngázó tâ âtálé kî nî rî, "Nî âyê 'dîyîmvá 'dî 'bá yî âânî ró ìyî má ngálâ, nî lôgâ gólîyî kô, tâlá ôjílâ rî 'bá kũmũ Ôvârí kâ zélé rî 'bá yî rî'á ôjílâ gólîyî ìyî nyâányâ lôgô 'bá ôzô 'dîyîmvá ônyíkô nôtî nô 'bá yî kâtî rî ì'dî."
- ¹⁵Nîngá sî rî, drílâ ìyî drí 'bázó 'dîyîmvá 'dî 'bá yî drî sî âlô-âlô, gô'dá drílâ ôrê fêzó drílîyî. Gô'dá drílîyî ngázó nîlî vó 'dî âyélé lâjô'bá 'dî 'bá yî bê.
- ¹⁶Gô'dá nîngá sî rî, ágámvá âzâ ngá-tî âmbâ bê rî drí ânîzó tâ ìjílî Yésû tî kî nî rî, "Tâ ìmbâ 'bá, ôzô má ôlê lédrê-lédrê âdũkũ âkó rî ùsúlî rî, má â'dô tâ tândí ângô rî 'ê'á ì'dî sùlî Ôvârí rî ìfí drí 'á ùsúzó lâ yâ?"
- ¹⁷Gô'dá Yésû drí tâ-drî lôgôzó drílâ kî, "Tâlá â'dô 'î ní drí âmâ ìjízó tâ gólâ â'dó 'bá tândí ró rî tâsî yâ? Ôvârí cé ì'dî rî'á tândí ró. Ôzô ní ôlê trá lédrê-lédrê âdũkũ âkó rî ùsúlî rî, ní ìnjî tâ 'bâ'bâ Ôvârí kâ rî ì'dî ndrî."
- ¹⁸Ìtí rî, ágámvá 'dî drí Yésû rî ìjízó kî, "Má â'dô tâ 'bâ'bâ ângô rî 'ê'á ì'dî yâ?" Ìtí rî, Yésû drí gôzó tâ-drî lôgólé drílâ kî, "Ní fû ôjílâ âzí kô. Ní 'bâ ôkó gólâ â'dó 'bá kô ânî ôkó ró rî kô ní ùgúlî âyízó ì'dí bê lâ. Ní ùgũ ngá kô. Ní âdô ònjô kô ôjílâ âzí rú.
- ¹⁹Ní ârî ânî átá yî tî-vô ânî ândré bê, tâlá ní ìnjî ró gólîyî bê. Ní lê ôjílâ âzí ôzô ní drí ânî nyâányâ lèrê kâtî."
- ²⁰Nîngá sî, ágámvá 'dî drí tâ-drî lôgôzó Yésû drí kî, "Tâ 'bâ'bâ 'dî 'bá yî, má 'ê trá ndrî. Gô'dá tâ âzâ kpá bê drê zââ má drí 'êlé yâ?"
- ²¹Gô'dá Yésû drí tâ-drî lôgôzó drílâ kî, "Ôzô ní ôlê trá â'dólé tâ mbî 'ê 'bá ró Ôvârí rî ìfí drí 'á rî, ní gô nîlî ngá-tî âmbâ ânîkâ 'dî 'bá yî lâzîlî gílî ndrî vólé, ní fê ró âdî

lâ ôjilã gólīyī īzā bê rī 'bá yī drī, gō'dá ní gō ró bê ânīlī 'dēlé ámā vó bēlé tā ârí 'bá ámakā ró. Ōzō ní ō'ê tā 'dī trá ītī rī, ní â'dô 'bā'á ngá-tī tândí bê dūū úrú 'álâ."

²²Gō'dá ágámvá 'dī ârílī bê úlī Yēsū drī átálé ītī 'dī rī, kôro rú'bá lâ drī âdázó. Gō'dá drílâ â'dózó tā īsū ró rōô, tãlã gólã lēé kô ngá íyíkã āmbá 'dī 'bá yī lãzīlī gīlī vólé. Gō'dá drílâ ngāzó nīlī vólé.

²³Nīngá sī, Yēsū drī gōzó tā átálé tā ârí 'bá íyíkã rī 'bá yī drī kī, "Má âtã ânī drī tā pãtīlī ró, rī'á āmbã-āmbã ró ôjilã gólīyī ngá-tī āmbã bê rī 'bá yī drī â'dózó ôjilã Ôvârí kã ró gólīyī drī ícázó rīlī kūmū gólãkã zélé tā gólãkã rī 'ēlé.

²⁴Ā'dô 'bā'á āmbã-āmbã ró gólīyī drī lãvūlī gãrã tā āmbã-āmbã īnjígó drī 'ē'á úsúlã ùjūrī filī kôro lībīrã 'bú 'ásī rī drīlī sī."

²⁵Gō'dá tā ârí 'bá Yēsū kã 'dī 'bá yī ârí īyī úlī gólã drī átálé 'dī bê rī, tī lâ yī drī â'dízó rōô úlī 'dī 'bá yī drī sī. Gō'dá drīlīyī Yēsū rī ījízó kī, "Ōzō ā'dô trá ītī rī, ôjilã gólīyī Ôvârí drī 'ē'á pãlã rī â'dô 'bā'á íyíkã ôjilã ángô rī 'bá yī 'dī yã?"

²⁶Yēsū drī līfī jãzó vō ndrēlé gólīyī ngálã ró, gō'dá drílã gōzó tā átálé kī, "Ngá gólīyī ôjilã mvá drī ícálé kô 'ēlã rī, Ôvârí ícã trá 'ēlã ndrī."

²⁷Nīngá sī rī, Pētērō drī ngāzó tā átálé Yēsū drī kī nī rī, "Ní ndrē drē, āmã lãjó'bã ánikã rī 'bá yī, mã âyē ngá āmã nyãányã kã rī 'bá yī trá ndrī ânīzó 'dēlé ní vósī tā ârí 'bá ánikã ró. Ítī rī, tā tândí gólã āmã drī 'ē'á úsúlã Ôvârí drīgã sī īzátú rī íyíkã ā'dô 'ī yã?"

²⁸Gō'dá Yēsū drī tã-drī lôgōzó lãjó'bã íyíkã 'dī 'bá yī drī kī, "Má âtã ânī drī tā pãtīlī ró, mã gólã Ôvârí drī âjólé trá úrú lésī nô, kãyī gólã mã drī 'ēzó ngá ndrī 'bãlé ó'dí īzátú rī sī rī, mã â'dô 'ē'á rīlī kītī ámakã drīlī kúmvá ángí ró drī-ácê bê. Gō'dá ânī lãjó'bã ámakã mūdri-drī-lã-gã-rī rī 'bá yī â'dô 'ē'á rīlī mã bê kītī mūdri-drī-lã-gã-rī rī 'bá yī drīlī kúmvá ró tã-vó ōrī ôjilã Īsīrã'élē kã rī kã mūdri-drī-lã-gã-rī rī 'bá yī kã kīlī.

²⁹Gō'dá ôjilã ndrī gólīyī 'bã íyíkã âyē 'bá, átã lâ yī, ândrē lâ yī, mvã lâ yī, âdrúpī lâ yī, ízó lâ yī, ngátã ámvú yī bê âyē 'bá 'dēzó mã vósī tā ârí 'bá ámakã ró rī, ngá gólīyī drī 'ē'á úsúlã ámã átã Ôvârí drīgã sī īzátú rī â'dô 'ē'á lãvūlī gãrã ândãlã kãmã-ãlô ngá gólīyī drī âyélé rī drīlī sī. Gō'dá gólīyī â'dô kpã lédrē-lédrē ãdūkū ákó rī úsú'á.

³⁰Gō'dá ītī rī, ôjilã dūū tībē ngbãāngbãno ndrēlé īyī ôjilã āmbã-āmbã ró rī 'bá yī, īzátú rī, gólīyī â'dô â'dó'á ôjilã tãkó ró Ôvârí rī līfī drī 'á, gólīyī â'dô gō'á vólé 'álâ. Gō'dá ôjilã gólīyī dūū gólīyī ngbãāngbãno rī'á ndrēlã īyī ôjilã tãkó ró rī 'bá yī, īzátú rī, gólīyī â'dô â'dó'á ôjilã āmbã-āmbã ró Ôvârí rī līfī drī 'á, gólīyī â'dô 'bã'á sīsī 'álâ."

Mátayō 20

¹Gō'dá nīngá sī rī, Yēsū drī ítōzó tā ímbálé úlī mãnīgō sī tā ârí 'bá íyíkã rī 'bá yī drī lãtī gólã Ôvârí drī 'ēzó drī-'ã fēlé ôjilã íyíkã drī īzátú rī tãsī. Gólã kī, "Lãtī gólã Ôvârí drī 'ēzó drī-'ã fēlé ôjilã íyíkã drī rī rī'á nyé ōzō āgō āzã ámvú līpī ró rī kãtī.

Kâyî âzâ sî, âkpâ cǐnó, gólâ drí ngázó nǐlí wô ngá lâzî kâ gǐlí rí 'álâ, nǐ'á ôjílâ lônďâlê ânǐ ró iyî lôsî 'êlé ámvú iyíkâ 'ďí 'á âďí sî.

²Gô'dá ámvú lípî úsú ôjílâ bê lôsî 'êlé ámvú iyíkâ 'ďí 'á rí, gólâ drí tâ ỳ'bǐzó gólíyí bê âďí tândí kâzî ãlô kâ fêlé drílíyî ndrǐ ícâ-ícâ ró. Gô'dá drílíyî tâ-drǐ lâ lězó. Nǐngá sî rí, ámvú lípî drí gólíyî jôzó nǐ'á lôsî 'êlé ámvú iyíkâ 'ďí 'álâ.

³Nǐngá sî, ỳtú-pá nǐ-drǐ-lâ-sú cǐnó 'ďí kâ rí sî, ámvú lípî 'ďí drí nǐzó gólê kpá ó'dí wô ngá lâzî kâ gǐlí 'ďí 'álâ. Gô'dá drílâ nǐzó ôjílâ âzâ 'bá yí úsúlí, rǐ'á iyî âdré'á tólâ tákó ítí.

⁴Gô'dá drílâ tâ âtázó drílíyî kǐ nǐ rí, 'Nǐ nǐ kpá nǐ'á lôsî 'êlé má drí ámvú 'álâ, má á'dô âďí mbî lôsî ânǐ drí 'êlé má drí kâzî ândrô nô kâ sî rí fê'á ânǐ drí.' Gô'dá drílíyî ngázó nǐlí lôsî 'êlé.

⁵Gô'dá ỳtú-pá câ bê mûdrǐ-drǐ-lâ-gâ-rǐ ỳtú-âyí sî rí gô'dá kpá ỳtú-pá nâ lǎnjátúlí bê rí, ámvú lípî 'ďí drí kpá tâ ãlô-ãlô 'ďí 'êzó. Drílâ nǐzó kpá ó'dí wô ngá lâzî kâ gǐlí rí 'álâ, nǐ'á ôjílâ lônďâlê ânǐ'á lôsî 'êlé ámvú iyíkâ 'ďí 'á.

⁶Gô'dá câ bê lǎnjátúlí bê ỳtú drí 'bǎrê 'ê'á nǐ'á filí rí 'á rí, ámvú lípî 'ďí drí nǐzó gólê kpá ó'dí wô ngá lâzî kâ gǐlí rí 'álâ. Drílâ nǐzó ôjílâ âzâ 'bá yí úsúlí rǐ'á âdré'á iyî tákó tólâ wô ngá lâzî kâ 'ďí 'á. Gô'dá drílâ tâ ỳjízó gólíyî tǐ kǐ, 'Nǐ rí âdrélé nǐngá ỳtú kǎálũ tákó lôsî 'ê ákó á'dô tǎsǐ yǎ?'

⁷Gô'dá drílíyî tâ-drǐ lôgôzó kǐ nǐ rí, 'Ôjílâ âzákâ yú lôsî fê 'bá âmâ drí 'êlé.' Gô'dá ámvú lípî drí gôzó tâ âtálê drílíyî kǐ nǐ rí, 'Dôwó nǐ nǐ kpá lôsî 'êlé má drí ámvú 'álâ.' Gô'dá drílíyî nǐzó kpá lôsî 'êlé.

⁸Gô'dá câ bê wô drí 'êrê ânǐlí rí 'á rí, ámvú lípî drí tâ âtázó drǐ-'bá iyíkâ lôsî kâ drí kǐ, 'Nǐ âzî lôsî 'ê 'bá 'ďí 'bá yí, nǐ fê ró âďí gólíyî drí. Nǐ ítô âďí fêlé ôjílâ gólíyî lôsî ítô 'bá 'êlé lǎnjátúlí bê rí 'bá yí rú sî, cǎlé gólíyî lôsî ítô 'bá 'êlé âkpâ cǐnó rí 'bá yí rú.'

⁹Gô'dá ôjílâ gólíyî lôsî ítô 'bá 'êlé lǎnjátúlí 'ásǐ rí 'bá yí ânǐ iyî bê âďí iyíkâ trólê rí, drǐ-'bá lôsî kâ fê gólíyî drí âďí lôsî kâzî ãlô kâ rí kâ ǐ'dí. Kpá ítí, ôjílâ gólíyî ndrǐ ámvú lípî drí âzǐlí ânǐ'á lôsî 'êlé rí 'bá yí, drǐ-'bá lôsî kâ fê kpá âďí lôsî kâzî ãlô kâ rí kâ ǐ'dí gólíyî drí ndrǐ.

¹⁰Gô'dá ôjílâ gólíyî lôsî ítô 'bá 'êlé âkpâ cǐnó rí lésǐ rí 'bá yí ânǐ iyî bê âďí iyíkâ trólê rí, gólíyî ỳsú tâ trá kǐ nǐ rí, áá'dô âďí fê'á iyî drí lǎvũlí gǎrǎ âďí fêlé ôjílâ gólíyî lôsî ítô 'bá 'êlé lǎnjátúlí bê rí 'bá yí drí rí drǐ sî. Gô'dá ófê kpá âďí lôsî kâzî ãlô kâ rí kâ ǐ'dí gólíyî drí.

¹¹Gô'dá gólíyî trô âďí iyíkâ bê rí, drílíyî ítôzó rǐ'á lôzólé úlí ngũrũ-ngũrũ bê ámvú lípî 'ďí rú.

¹²Gô'dá drílíyî ngázó tâ âtálê ámvú lípî drí kǐ, 'Ôjílâ gólíyî lôsî ítô 'bá 'êlé lǎnjátúlí 'ásǐ rí 'bá yí 'ê iyî lôsî cé ďá ítí. Gô'dá âmâ rí gógó âmákâ lôsî 'ê 'bá ỳtú kǎálũ ỳtú âmê drǐ sî nô rí 'bá yí, áá'dô âďí fê'á âmâ drí ícâ-ícâ ró ôjílâ gólíyî lôsî ítô 'bá 'êlé vólê lésǐ rí 'bá yí bê ángô tǐ ró yǎ?'

- 13Gõ'dá ámvú lípî drí gōzó tã átálé lōsī 'ē 'bá ãlô gólīyî lãfálé 'ásī rî drí kī, 'Ámâ rû-lē-ãziyã, nī lē tã-drī trá ãdî kãyî ãlô kã 'ē'á fêlã ãnî drí rî tãsī. Má ádó ãnî kô.
- 14Nī trô ãdî ãnîkã, nī nī gólé ãnî drí 'bã 'ásī. Má lē kpá ãdî fêlé îcã-îcã ró ôjílã gólīyî lōsī îtô 'bá volé lésī rî 'bá yî drí ôzô má drí fêlé ãnî drí 'dī kãtī.
- 15Ní îsũ ánîkã bê-rî, á'dó kô rĩ'á mbî má drí tã gólã má drí lélé 'élé rî 'ëzó ãdî ámãkã sī ôzô má drí lélé rî kãtī yã? Gõ'dá tãlã ã'dô 'î ãnî drí á'dózó ãwã ró má bê yã? ãnî rĩ'á ãwã ró má bê tãlã tã gólã má drí 'élé tãndí ró ôjílã pãlé rî tãsī yã? Má á'dô îcã'á tã gólã má drí lélé 'élé rî 'élé ôzô má drí lélé rî kãtī ãdî ámãkã sī.' "
- 16Gõ'dá Yésũ ndélé bê úlî mãnîgô lãtî gólã Ôvãrî drí 'ëzó drí-'ã fêlé ôjílã íyíkã drí rî tãsī rî, drílã gōzó tã átálé kī nī rî, "Ôjílã düü tîbê ngbãangbãno ndrêlé îyî ôjílã ãmbã-ãmbã ró rî 'bá yî á'dô îyî á'dó'á îzátú ôjílã tãkó ró Ôvãrî rî lîfî drî 'á, gólīyî á'dô gõ'á volé 'álã. Gõ'dá ôjílã düü gólīyî ngbãangbãno rĩ'á ndrêlã îyî ôjílã tãkó ró rî 'bá yî, îzátú rî, gólīyî á'dô á'dó'á ôjílã ãmbã-ãmbã ró Ôvãrî rî lîfî drî 'á, gólīyî á'dô 'bã'á sîsî 'álã."
- 17Gõ'dá nîngã sī, Yésũ yî drí ngãzó nîlî Yêrôsãlémã 'álã tã ârî 'bá íyíkã rî 'bá yî bê. Gõ'dá gólīyî ôtîrî rîlî nîlî lãtî 'ásī rî, drílã ngãzó lãjó'bã íyíkã mùdrî-drî-lã-gã-rî rî 'bá yî drîlî gbíyã lãtî gãrã drî 'á tã ârî 'bã 'dî 'bã yî lãfálé sī, tãlã yî á'dô ró bê cé îyî drîlî sī. Gõ'dá Yésũ drí tã gólīyî 'ē 'bã rû 'élé yî drí Yêrôsãlémã 'álã rî tã lâ átázó gólīyî drí.
- 18Gólã kī, "Ní ârî drê, ãmã trá 'ē'á nîlî Yêrôsãlémã 'álã nō. Mã gólã ájólé úrú lésī nō, áã'dô 'ē'á ámã drî-bã fêlé drî-'bã ãngî Yúdã yî kã rî 'bã yî drîgã gõ'dã kpá lã'bî îmbã 'bã rî 'bã yî bê. Gólīyî á'dô 'ē'á tã-vó ámãkã kîlî ányã ró, tãlã úfû ró mã bê.
- 19Gõ'dá gólīyî á'dô îyî ámã drî-bã fê'á ôjílã ãtrã Rómã kã rî 'bã yî drîgã. Ítî rî, gólīyî á'dô ámã lãrãkô lô'é'á. Gólīyî á'dô ámã cã'á ônjóró'bí sī, gõ'dã gólīyî á'dô ámã îpã'á fê lãlî-lãlî drîlî má drí drãzó. Gõ'dã kãyî nã sī, má á'dô lîdrî'á kpá ó'dî ôdrã 'ásī." Gõ'dã Yésũ átã úlî 'dî 'bã yî bê lãjó'bã íyíkã 'dî 'bã yî drí rî, drílīyî ngãzó gólé tã ârî 'bã íyíkã 'dî 'bã yî lãfálé.
- 20Gõ'dã nîngã sī rî, Zêbêdáyô rî ôkó drí ngãzó mvã lâ yî rî Yãkóbã yî Yôwãnî bê drîlî áfôzó gólīyî bê lãjó'bã 'dî 'bã yî lãfálé sī. Drílīyî nîzó cãlé Yésũ lãgãtî. Gõ'dã cã îyî bê Yésũ lãgãtî rî, ôkó rî gógó drí ngãzó 'ã'î tîlî vüdrî Yésũ ândrã tã înjî sī. Gõ'dã drílã tã îjízó Yésũ tî íyî mvã 'dî 'bã yî tãsī.
- 21Gõ'dã Yésũ ârî úlî gólãkã 'dî bê rî, drílã tã îjízó ôkó 'dî tî kî nî rî, "Ní lē má ô'ê á'dô 'dî ní drí yã?" Gõ'dã ôkó 'dî drí ngãzó tã átálé Yésũ drí rú'bã lô'bã-lô'bã sī kî nî rî, "Îzátú kãyî gólã ní drí 'ëzó rîlî kúmú ãngî ró ãngó nō drîlî rî tú rî, ní 'bã ámã mvã nō 'bã yî rîlî ní bê, ãlô rî ôrî íyíkã ánî drî-ágó drî lésî ró gõ'dã ãzã rî ôrî íyíkã ánî drî-lîjî drî lésî rî 'á."
- 22Gõ'dã Yésũ drí tã átázó Yãkóbã yî drí Yôwãnî bê kî, "Tã gólã ãnî drí tã lâ îjílî má tî sî 'dî rî, nî nîlî tã ífî lâ kô. Ní á'dô îcã'á cú ngã mvülî îgã mvã lãno kã gólã má drí

'ēzó ngá mvūlī 'á lâ sī rī 'ásī má bê yā?" Gō'dá drílīyī tā-drī lôgōzó Yésū drí kī nī rī, "Áwô, âmâ rī'á njāâ ngá mvūlī ĩgā mvá lâṇō kâ 'dī 'ásī."

²³Gō'dá Yésū drí tā-drī lôgōzó drílīyī kī nī rī, "Nī â'dô ngá mvū'á trá cú ĩgā mvá lâṇō kâ 'dī 'ásī. Gō'dá mâ rī'á drī-âcê âkó òjílā gólīyī 'ē 'bá rīlí âmâ gārā drī 'á rī 'bá yī njīzó. Âmâ átá êdê vō 'dī 'bá yī trá òjílā gólīyī gólâ drí 'ē'á njílâ nī rīlí 'á lâ rī 'bá yī drí."

²⁴Gō'dá lājó'bá ămbúkū Yésū kâ mûdrī 'dī 'bá yī ârī ĩyī tā Yākóbā yī Yōwánī bê ândré lâ yī drí ĩjílī Yésū tī gólīyī tāsī 'dī tā lâ bê rī, drílīyī â'dózo ăwă ró Yākóbā yī rú Yōwánī bê.

²⁵Tā 'dī tāsī rī, Yésū drí lājó'bá íyíkâ 'dī 'bá yī âzízó ndrī ânīlí yí lăgátī. Gō'dá drílâ tā âtázó gólīyī drí kī, "Mī nī trá kī nī rī, kúmú 'băsurú kâ rī 'bá yī rī rīlí 'băsurú íyíkâ rī 'bá yī drīlí mbârâkâ sī.

²⁶Gō'dá ânī lājó'bá âmákâ rī 'bá yī lâfálé 'á rī, nī 'é ĩtí kô. Gólâ tībê lē 'bá â'dólé âmbá ró ânī lâfálé 'ásī Ôvârí rī līfī drī 'á rī, gólâ ĩ'bū rú íyī âzī-âzī yī drí ndrī.

²⁷Ôjílâ ânī lâfálé sī gólâ tībê lē 'bá â'dólé âmbá ró sīsī íyī âzī-âzī yī drī sī Ôvârí rī līfī drī 'á rī, gólâ ââ'dô răgĭ ró rú ĩ'būlí âzī-âzī lâ yī drí ndrī.

²⁸Tā 'dī tāsī rī, mâ rī gógó âjólé úrú lésī nô, má ânīí kô ââ'dô ró bê rú ĩ'būzó má drí. Má ânī rú ĩ'būlí âzī-âzī yī drí gō'dá kpá âmâ nyăányâ félé drálé òjílâ dūú tāsī, tâlâ má ĩnjī ró gólīyī bê tā ònjī íyíkâ 'ásī."

²⁹Gō'dá nīngá sī rī, Yésū yī drí ngăzó nīlí zââ âcī íyíkâ 'á lājó'bá íyíkâ rī bê, nī'á Yērôsâlemā 'álâ. Gō'dá drílīyī ânīzó âcálé jârĭbă gólâ zílī Yérĭkô rī 'á. Gō'dá gólīyī òtírī jârĭbă 'dī âyé rī, òjílâ ò'bí dūú drí ngăzó 'délé gólīyī vósī.

³⁰Gō'dá tólâ rī, Yésū yī òtírī 'bââ lâvū'á lâtī 'ásī rī, âgô līfī âkó lé 'bá ró âzâ 'bá yī bê rī'á rī lâtī gārā drī 'á. Gō'dá gólīyī ârī ĩyī tā bê kí'á nī rī, 'dīî â'dô Yésū ĩ'dī rī'á lâvū'á rī, drílīyī ngăzó trélé lâzī bê kí nī rī, "Yésū, ní 'bâ âmâ ĩzâ ôgâ ní drī, ní ĩ'dī tībê Ôvârí drí tā lâ âtálé kí'á nī rī, â'dô ânī'á âmâ pâlé nô, ní pâ âmâ."

³¹Nīngá sī, ò'bí 'dī 'bá yī ârī ĩyī bê ôtrê-ôtrê līfī âkó lé 'bá 'dī 'bá yī kâ rī, drílīyī tā lôgōzó gólīyī drī mbârâkâ sī kī, "Nī ôtrê kô, nī rī tĭtĭ." Gō'dá gbô lé ĩtí rī, līfī âkó lé 'bá 'dī 'bá yī drí ngăzó rī'á ôtrélé lâvūlí gāră sīsī rī drī sī kī nī rī, "Nī ĩ'dī tībê Ôvârí drí tā lâ âtálé kí'á nī rī, â'dô ânī'á âmâ pâlé nô, ní ndrê âmâ ĩzâ! Ânī 'â ăă'dī âmâ rú! Ní pâ âmâ!"

³²Gō'dá Yésū drí âdrézó līfī âkó lé 'bá 'dī 'bá yī âzílī ânīlí yí ngálâ. Gō'dá gólīyī âcâ bê Yésū lăgátī rī, Yésū drí tā ĩjízó gólīyī tī kī nī rī, "Nī lē má drí â'dô 'élé ânī drí yā?"

³³Gō'dá drílīyī tā-drī lôgōzó Yésū drí kī nī rī, "Kúmú, ní njī âmâ līfī, tâlâ mã ndrê ró vō bê!"

³⁴Ítí rí, gólíyî ìzã drí gãzó Yésũ rú. Gõ'dá Yésũ drí gólíyî lîfî dôzó. Gõ'dá gólâ dôlé bê gólíyî lîfî rí, kôro gólíyî lîfî drí rú nîjzó vò ndrêlé dódó. Nîngá sî rí, drílíyî ngãzó 'dêlé Yésũ vósî.

Mâtáyô 21

¹Gõ'dá nîngá sî, Yésũ yî nî ìyî bê tâ ârí 'bá íyíkâ 'dî 'bá yí bê ãnyî 'é'á cãlé Yêrôsãlémã rú rí, drílíyî cãzó 'bãdrî mvá zîlî Bêtêfágê rí 'álâ únî gólâ fê dô kã zîlî ôlívî rí bê yí drî rí lãgátî. Gõ'dá nîngá sî rí, Yésũ drí tâ ârí 'bá íyíkâ rî rí 'bá yí ãzízó jôlé nílî sîsî 'álâ.

²Gõ'dá Yésũ drí tâ âtázó drílíyî kî, "Nî nî filí 'bãdrî mvá Bêtêfágê ãmã ágá 'álâ nã 'á. Ôzô nî ôcã trá tólâ rí, nî â'dô dôngí ândrê úsú'á mvá lâ bê ólô'í trá. Ítí rí, nî âtî gólíyî âjílî má drí nôlé.

³Gõ'dá ôzô ôjílã ãzã ñjî ãnî trá kí'á nî rí, nî rí dôngí 'dî 'bá yí âtílî ã'dô tãsî yã rí, nî âtã kî nî rí, 'Kúmú ãmãkã lê nî, gólâ â'dô lôgô'á lâ 'wãã vólé.' "

⁴Yésũ âtã tâ tâ ârí 'bá gólâkã 'dî 'bá yí drí ìtí 'dî, tãlã úlî gólâ tâ ãngũ 'bá Zêkãrîyã drí âtálé trá ãkú ró nã rí â'dô rú 'é'á té ôzô drílã ãngülî trá rí kãtî kí'á nî rí,

⁵"Nî âtã tâ ôjílã Yêrôsãlémã kã drí kî, 'Nî ndrê drê, kúmú ãnîkã rî'á ãnî'á ãnî ngálã. Gólâ lôgô íyî nyãányã trá vüdrî, gólâ mbã trá dôngí drî, gólâ rî'á ãnî'á dôngí mvá drî.' " Zêkãrîyã 9.9

⁶Ítí rí, tâ ârí 'bá rî 'dî 'bá yí drí nîzó tâ 'dî 'êlé té ôzô Yésũ drí âtálé 'dî kãtî.

⁷Gólíyî drí dôngí ândrê 'dî âtrôzó mvá lâ bê âjílî Yésũ drí. Gõ'dá drílíyî ítã ìyíkã âtrôzó, ãnî'á 'bãlã dôngí 'dî 'bá yí drî. Gõ'dá Yésũ drí mbãzó rílî dôngí mvá 'dî drî, tãlã yí nî ró bê filí drî lâ Yêrôsãlémã 'álâ.

⁸Nîngá sî rí, ô'bí dũú drí ítã ìyíkã âtrôzó 'bêlé vüdrî lãtî drî sî. Gõ'dá ôjílã ãzã 'bá yí gólíyî lãfálé sî rí ònô ìyíkã mbîrã bí ì'dî lô'bêlé vüdrî lãtî drî sî, tãlã Yésũ ònî ró dôngí 'dî bê drî lâ 'ásî. Gólíyî 'ê tâ 'dî ìtí 'dî Yésũ rí ñnjzó.

⁹Gólíyî ôtîrî 'bãã rî'á nî'á rí, ôjílã ô'bí gólíyî rî 'bá nílî Yésũ yí bê 'dî 'bá yí, gólíyî 'dê 'bá sîsî rí 'bá yí gõ'dã gólíyî 'dê 'bá vólé lésî rí 'bá yí bê, drílíyî ngãzó rî'á Yésũ rí lûyílî kî nî rí, "Mã lûyî nî kúmú gólâ 'bãlé trá 'díyî pã 'bá ró rí. Ôvãrî ôfê ôrê ní drí, nî tîbê ãnî 'bã mbãrãkã gólâkã bê rí. Ôvãrî 'bũú 'álã rí, rú lâ ã'dô lûyílî lûyî rôô."

¹⁰Gõ'dá Yésũ yí cã bê Yêrôsãlémã 'álã rí, ôjílã ndrî jãrîbã Yêrôsãlémã kã 'á 'dî 'bá yí drí â'dózó lãrô-lãrô ró. Gõ'dã drílíyî tâ ñjízó ìyî vò 'ásî kî nî rí, "Ãgô nõ ìyíkã ã'dî ì'dî yã?"

¹¹Gõ'dã ô'bí gólíyî ãnî 'bã Yésũ yí bê 'dî 'bá yí drí tâ-drî lôgôzó drílíyî kî nî rí, "Nôô Yésũ Nãzãrêtã 'bãdrî Gãlîlãyã kã rí lésî, gólâ Ôvãrî drí tâ lâ 'bãlé 'é'á ãjólã tâ ãngũ 'bã ró rí ì'dî."

¹²Gõ'dã nîngá sî rí, Yésũ drí ngãzó nílî filí ã'dî-drî jó ãngí Ôvãrî kã rí kã 'álã. Gõ'dã gólâ fî bê tólã rí, drílã ngã lãzî 'bã gõ'dã kpã ãmãmô lãzî 'bã ngã fêfê ró Ôvãrî drí rí

'bá yí úsúzó ngá ìyíkà lậzị'á lậgì ònjí sị. Gõ'dá gólà drí kpá òjílà góllyì rị 'bá àdị òrì ngĩngì ìkúrălẹ àdị òrì àzà 'bá yí kà sị rị úsúzó. Gõ'dá Yésù úsù tã 'dị bẹ ìtí rị, gólà drí ngãzó òmbã ró òjílà 'dị 'bá yí bẹ. Gólà drí ngãzó tãrãbízã rızó àdị ìkúrălẹ drị là 'á rị drị là àkólẹ ndrị vùdrị. Gõ'dá Yésù drí kpá gbá'dá òjílà góllyì rị 'bá àmámõ 'dị 'bá yí lậzịlị gĩlị rị 'bá yí kà drị là àkózó vùdrị. Nĩngá sị, Yésù drí ngãzó òjílà 'dị 'bá yí lậdrólẹ ndrị volé ặ'dị-drị jó ặngị Òvãrị kà rị kà 'dị 'ásị úlị àtã-àtã bẹ kị,

13"Ìgị trá búkù Òvãrị kà 'á kị nị rị, 'Jó àmákã rị'á vò gólà rızó rãtãã 'èlẹ má drí 'á là rị ì'dị.' Ísáyã 56.7 Gõ'dá nị jã jó àmákã 'dị trá à'dólẹ vò ùgù yí drí rızó ngá ìyíkà lậpịlị 'á là rị kà ró."

14Nĩngá sị rị, òjílà góllyì lịfị àkó lẹ 'bá ró rị 'bá yí gõ'dá góllyì ònõ ró rị 'bá yí bẹ, dríllyì ànızó Yésù ngálà ặ'dị-drị jó ặngị Òvãrị kà rị kà 'dị 'á. Gõ'dá Yésù drí òjílà 'dị 'bá yí èdézó àcálẹ dódó ngá lãzẹ góllyíkã 'dị 'bá yí 'ásị.

15Gõ'dá drị-'bá ặngị Yúdã yí kà rị 'bá yí gõ'dá kpá lã'bì ìmbá 'bá rị 'bá yí bẹ, ndrẹ ìyì tã làrãkò Yésù drí 'èlẹ 'dị 'bá yí bẹ, gõ'dá góllyì àrị 'dịyímvá bẹ rị'á ìyì òtré'á Yésù rị lùyì-lùyì bẹ kị nị rị, "Mã lùyì nị gólà kúmú, Dặwúdị rị ózõwá ró" rị, dríllyì à'dózó ặwặ ró Yésù rú.

16Ìtí rị, dríllyì Yésù rị ìjızó kị, "Nì àrị tã 'dịyímvá 'dị 'bá yí drí rị'á àtálà 'dị trá yã? Góllyì rị rị'á ànị lùyìlị ìtí 'dị ã'dò tãsị yã?" Gõ'dá Yésù drí tã-drị lògõzó dríllyì kị nị rị, "Áwò, má àrị tã góllyíkã 'dị trá. Nị zị tã gólà Dặwúdị drí àtálẹ Òvãrị drí kị'á nị rị, 'Nì 'bã 'dịyímvá ònyíkò trá 'dịyímvá òdẹ bẹ ànị lùyìlị ìyì tị sị' rị kò yã?"

17Nĩngá sị, Yésù drí ngãzó drị-'bá 'dị 'bá yí àyélẹ. Drílà fõzó volé Yërõsãlémã 'ásị. Drílà nızó jãrịbã Bètãnị kà rị 'álà. Gõ'dá drílà ặ'dú kózó àkpã tólà.

18Gõ'dá nĩngá sị, kặyì drızò là àzà rị sị àkpãkã'dã cịjínó, Yésù yí drí ngãzó nị'á gólẹ lãjò'bá ìyíkà yí bẹ Yërõsãlémã 'álà. Gõ'dá lậtị drị sị rị, gólà gõ'dá trá lỏfó ró.

19Gõ'dá gólà drí kãnágõwá fẹ ndrẹzó lậtị gãrã drị 'á bị bẹ ngbũkpù. Gõ'dá drílà nızó kãnágõwá fẹ 'dị lỏ'wã là ndrẹlẹ, ã'dò ró bẹ yí drí nyălẹ lỏfó drí. Gõ'dá gólà úsù lỏ'wã là kò. Gólà úsù cé bị là ì'dị. Tã 'dị tãsị rị, Yésù drí kãnágõwá fẹ 'dị trızó kị, "Nì ìcã ànìkã lỏ'wã àzãkã 'wălẹ kó kò." Gõ'dá kòrò fẹ 'dị drí àndrãzó drălẹ.

20Ìtí rị, lãjò'bá Yésù kà 'dị 'bá yí ndrẹ ìyì bẹ tã gólà rù 'è 'bá 'dị ìtí rị, tị là ìyì drí ặ'dịzó ndrúndrú. Gõ'dá dríllyì tã ìjızó Yésù tị kị nị rị, "Fẹ 'dị àndrã 'wãã drălẹ ìtí 'dị àngò tị ró yã?"

21Gõ'dá Yésù drí tã-drị lògõzó lãjò'bá ìyíkà 'dị 'bá yí drí kị, "Má àtã ànị drí tã pặtị rọ, òzò nị ã'dò cú tã lẹlẹ bẹ Òvãrị 'á gõ'dá tã ìsù ànị pịpịsịlị 'á rị ã'dò kò rị rị rị, nị ã'dò ìcã'á cú tã gólà má drí 'èlẹ fẹ nò drí nò 'èlẹ, gõ'dá nị ã'dò ìcã'á cú tã àzà 'bá yí 'èlẹ gặrặ nò drị sị. Òzò nị àãtã tã únị ặngị drí kị, 'Nì ngã nị'á 'dẹlẹ lịmvù àndrẹ 'á' rị, tã rị 'dị ã'dò rù 'è'á, òzò ànị drí àtálẹ 'dị kãtị.

22Òzò nị ã'dò cú tã lẹlẹ bẹ ìtí rị, ngá gólà ànị drí tã là ìjìlị Òvãrị tị rãtãã sị rị, nị ã'dò úsù'á là."

23 Gõ'dá nĩngá sī rī, Yésū drí nĩzó gólé kpá ó'dí ă'dĩ-drĩ jó ąngĩ Ôvârĩ kâ rī kâ 'dĩ 'á Yērōsālēmā 'álâ. Drílâ ítōzó rĩ'á ôjílâ ìmbálé. Gólâ òtírĩ 'bãâ tâ ìmbá'á rī, drĩ-'bá ąngĩ Yúdâ yí kâ rī 'bá yí gõ'dá gólĩyĩ ă'dó 'bá sīsĩ-lésĩ ró rī 'bá yí bê rī drĩ ânĩzó ìyĩ tâ ìjílĩ Yésū tĩ kī, "Nĩ ùsũ ánĩkâ drĩ-ăcê tâ nô 'bá yí 'ězô ă'dô 'ásĩ yă? Ă'dĩ fē drĩ-ăcê nĩ ní drĩ rĩzó tâ gólĩyĩ ní drĩ rĩ'á 'ělâ 'dĩ 'bá yí 'élé yă?"

24 Ítĩ rī, Yésū drĩ tâ-drĩ lôgōzó drĩlĩyĩ kī nĩ rī, "Ōzō nĩ òlē trá nĩlâ kĩ'á nĩ, ă'dĩ fē drĩ-ăcê nĩ má drĩ tâ 'dĩ 'bá yí 'ězô yă rī, má lē ânĩ ìjílĩ tâ ìjĩ ăzâ sī, ōzō nĩ òlôgō tâ ìjĩ ámakâ 'dĩ drĩ lâ trá rī, má drĩ gōzó gólâ tĩbē drĩ-ăcê fē 'bá má drĩ rī ă'dálé ânĩ drĩ.

25 Nĩ ă'dâ drē tâ má drĩ, tâ Yōwánĩ bābātízĩ 'ē 'bá ró rī kâ tāsĩ, ă'dĩ fē drĩ-ăcê gólâ drĩ rĩzó bābātízĩ 'élé ôjílâ drĩ rī nĩ, Ôvârĩ fē nĩ ngátá ôjílâ mvá fē nĩ yă?" Gõ'dá drĩ-'bá ąngĩ Yúdâ yí kâ 'dĩ 'bá yí ărĩ ìyĩ tâ Yésū drĩ ìjílĩ 'dĩ bê rī, drĩlĩyĩ ngăzó rĩ'á tâ ôjálé ìyĩ vō 'ásĩ kī, "Ōzō mǎ ăâtâ tâ kī nĩ rī, Ôvârĩ ôfē drĩ-ăcê nĩ Yōwánĩ drĩ rī, Yésū ă'dô ămâ ìjĩ'á kī, mǎ lēé tâ kô tâ Yōwánĩ drĩ pēlé rī 'á ă'dô tāsĩ yă?"

26 Gõ'dá ōzō mǎ ăâtâ kī nĩ rī, ôjílâ mvá ôfē drĩ-ăcê nĩ Yōwánĩ drĩ rī, ămâ rĩ'á ũrĩ ró tâ ôjílâ drĩ 'ē'á 'ělâ ămâ drĩ rī tāsĩ, tâlâ gólĩyĩ ă'dô ngă'á ăwă ró ămâ bê. Gólĩyĩ ndrĩ nĩ ìyĩ trá kī nĩ rī, Yōwánĩ rĩ'á tâ ąngũ 'bá 'ĩ."

27 Gõ'dá drĩlĩyĩ tâ-drĩ lôgōzó Yésū drĩ kī, "Mǎ nĩjĩ kô ă'dĩ fē drĩ-ăcê nĩ Yōwánĩ drĩ yă rī." Gõ'dá Yésū drĩ kpá tâ ătázó drĩ-'bá ąngĩ Yúdâ yí kâ 'dĩ 'bá yí drĩ kī nĩ rī, "Má ìcá kpá kô ă'dálâ ânĩ drĩ ngátá ă'dĩ fē drĩ-ăcê nĩ má drĩ yă rī."

28 Gõ'dá nĩngá sī rī, Yésū drĩ ngăzó 'dígówá ăgô ăzâ mvá bê rĩ rī kâ ngílĩ drĩ-'bá ąngĩ Yúdâ yí kâ 'dĩ 'bá yí drĩ. Gólâ kī, "Ăgô ăzâ bê rĩ'á mvá ágó bê rĩ. Drílâ ngăzó tâ ătálé ìyĩ mvá sīsĩ rī drĩ kī, 'Ămâ mvá, ní nĩ ăndrō nĩ'á ngá 'wǎlé má drĩ ămvú 'álâ."

29 Gõ'dá mvá 'dĩ drĩ tâ-drĩ lôgōzó ìyĩ átá drĩ kī nĩ rī, "É'ē, má lēé kô." Gõ'dá tâ 'dĩ vósĩ rī, drílâ gōzó tâ ìsũ ìyĩkâ jǎlé, drílâ gōzó nĩlĩ ngá 'wǎlé.

30 Gõ'dá ăgô 'dĩ drĩ kpá tâ ălô-ălô 'dĩ ătázó ìyĩ mvá ădũ rī drĩ. Gõ'dá mvá ădũ rī drĩ tâ-drĩ lôgōzó átá lâ drĩ kī, 'Ăwô, tátá, má ă'dô nĩ'á ngá 'wǎlé.' Gõ'dá gólâ nĩlĩ kô."

31 Gõ'dá Yésū drĩ drĩ-'bá ąngĩ Yúdâ yí kâ 'dĩ 'bá yí ìjĩzó kī, "'Dĩyĩmvá rĩ 'dĩ 'bá yí lǎfálé sī rī, mvá gólâ ąngô rī 'ē tâ átá lâ drĩ lēlé rī nĩ yă?" Gõ'dá drĩlĩyĩ tâ-drĩ lôgōzó Yésū drĩ kī, "Mvá gólâ sīsĩ rī 'dĩ." Gõ'dá Yésū drĩ tâ ătázó drĩlĩyĩ kī, "Má ătâ ânĩ drĩ tâ pătĩjĩ ró, bélé-bélé ũ'dú 'bá ǒnjĩ rī 'bá yí gõ'dá ôkó gólĩyĩ ăgô kpá 'bá ró rī 'bá yí bê, gólĩyĩ ânĩ drĩ ndrēlé tâ ǒnjĩ 'bá ró rī ă'dô ìyĩ rũ jǎ'á nĩ sīsĩ ănĩ drĩ sī tâ lēlé Ôvârĩ 'á ă'dózó ôjílâ Ôvârĩ kâ ró.

32 Gõ'dá tâ ă'dálâ 'dĩ nō, Yōwánĩ bābātízĩ 'ē 'bá ró rī ânĩ bê lătĩ mbĩ ă'dálé ânĩ drĩ ă'dózó tâ mbĩ 'ē 'bá ró Ôvârĩ rī lĩfĩ drĩ 'á rī, nĩ gâ vólé trá dó tâ lēlé úlĩ Ôvârĩ kâ gólâ drĩ pēlé rī 'á. Gõ'dá bélé-bélé ũ'dú 'bá yí gõ'dá ôkó gólĩyĩ ăgô kpá 'bá ró rī yí bê, gólĩyĩ lē tâ trá tâ Yōwánĩ drĩ pēlé 'dĩ 'á. Gõ'dá nĩ ndrē tâ gólĩyĩ drĩ 'élé 'dĩ bê rī, nĩ gâ vólé trá dó drĩ ăjálé tâ ǒnjĩ ănĩkâ 'ásĩ tâ lēzó úlĩ Ôvârĩ kâ Yōwánĩ drĩ pēlé ânĩ drĩ 'dĩ 'á."

33 Gõ'dá nĩngá sĩ rĩ, Yésũ drĩ úlí mǎnĩgõ ǎzâ âtázó drĩ-'bá ǎngĩ Yúdǎ yĩ kǎ 'dĩ 'bá yĩ drĩ. Gólâ kĩ, "Nĩ ârĩ drē, ǎgõ ǎzâ bê rĩ'á ǎmvú ǎngĩ íyĩkǎ bê. Gólâ drĩ fē õzõ ǎlâ'bâ kǎtĩ gólâ rĩzó õdrǎ 'elē lō'wâ lâ 'ásĩ rĩ ì'dǐzó dũũ ǎmvú íyĩkǎ 'dĩ 'ásĩ. Gõ'dá drĩlâ ndõgõ gǎzó dǐrĩ gbǎâ ǎmvú íyĩkǎ 'dĩ rú sĩ, tǎlâ ũgú gõ'dá kōrōnyǎ bê õzó látĩ úsú ǎfízó ǎmvú íyĩkǎ 'dĩ 'á kō. Gõ'dá ǎmvú lípĩ 'dĩ drĩ vō ǎzâ êdézó gũǎlĩ-gũǎlĩ kúnĩ 'á, tǎlâ rĩzó õdrǎ 'dĩ zǎlé 'á lâ. Gõ'dá drĩlâ kpǎrǎ êdézó ǎcē ũrũ, tǎlâ õjĩlǎ gólâ rĩ 'bá ǎmvú íyĩkǎ 'dĩ vó lâ ndrēlé rĩ drĩ mbǎzó rĩlĩ drĩ lâ 'á rĩ'á vō lõndrēlé. Nĩngá sĩ, ǎmvú lípĩ 'dĩ drĩ ǎmvú 'wǎ 'bá ǎzâ 'bá yĩ ǎzǐzó ǎnĩ'á lõsĩ 'elē ǎmvú íyĩkǎ 'dĩ 'á nĩngá. Gõ'dá drĩlĩyĩ tǎ ì'bĩzó ǎmvú 'wǎ 'bá 'dĩ 'bá yĩ bê fē ǎmvú íyĩkǎ 'á 'dĩ 'bá yĩ lō'wâ lâ yĩ lǎfǎlé lâ cǎlé gólĩyĩ bê. Nĩngá sĩ, ǎmvú lípĩ 'dĩ drĩ ngǎzó nĩlĩ ǎcĩ íyĩkǎ 'á jējē ró 'bǎdrĩ ǎzâ 'á.

34 Gõ'dá kǎyĩ fē lō'wâ 'dĩ 'bá yĩ drĩ kǎzó rĩzó ôkĩlǎ rĩ ǎcǎ bê rĩ, ǎmvú lípĩ drĩ lǎjó'bá íyĩkǎ ǎzâ 'bá yĩ jōzó ǎmvú 'wǎ 'bá íyĩkǎ 'dĩ 'bá yĩ ngálâ, nĩ'á fē lō'wâ gólâ íyĩkǎ ró rĩ âtrōlé ǎjĩlĩ yĩ drĩ.

35 "Gõ'dá lǎjó'bá 'dĩ 'bá yĩ cǎ ìyĩ bê ǎmvú 'wǎ 'bá 'dĩ 'bá yĩ ngálâ rĩ, ǎmvú 'wǎ 'bá 'dĩ 'bá yĩ drĩ ngǎzó 'dēlé lǎjó'bá 'dĩ 'bá yĩ drĩ. Drĩlĩyĩ lǎjó'bá ǎlô rĩ rũzó cǎlé, gõ'dá drĩlĩyĩ lǎjó'bá ǎzâ rĩ fũzó, gõ'dá drĩlĩyĩ lǎjó'bá ǎzâ nǎ lâ ró rĩ lũvũzó kúnĩ mvǎ sĩ.

36 "Gõ'dá ǎmvú lípĩ 'dĩ ârĩ tǎ õnjĩ ǎmvú 'wǎ 'bá 'dĩ 'bá yĩ drĩ 'elē 'dĩ bê rĩ, drĩlâ gōzó kpá ó'dĩ lǎjó'bá íyĩkǎ ǎzâ 'bá yĩ jōlé lǎvũlĩ gǎrǎ lǎjó'bá gólâ drĩ jōlé sĩsĩ rĩ 'bá yĩ drĩ sĩ. Gõ'dá lǎjó'bá 'dĩ 'bá yĩ cǎ ìyĩ bê ǎmvú 'wǎ 'bá 'dĩ 'bá yĩ ngálâ rĩ, ǎmvú 'wǎ 'bá 'dĩ 'bá yĩ drĩ tǎ gólĩyĩ drĩ 'elē lǎjó'bá ǎmvú lípĩ kǎ ǎjólé sĩsĩ rĩ 'bá yĩ drĩ rĩ 'ezó kpá lǎjó'bá ǎjólé 'dĩ 'bá yĩ drĩ.

37 Gõ'dá ǎmvú lípĩ 'dĩ ârĩ tǎ gólâ rũ 'ē 'bá lǎjó'bá íyĩkǎ jōlé 'dĩ 'bá yĩ drĩ rĩ bê rĩ, gólâ drĩ tǎ ìsũzó kĩ nĩ rĩ, 'Má â'dô ǎmǎ mvǎ nyǎányǎ rĩ jō'á ǎmvú 'wǎ 'bá 'dĩ 'bá yĩ ngálâ. ǎzǎngá sĩ, gólĩyĩ â'dô gólâ rĩ ìnjĩ'á.' Gõ'dá ǎdũkũ lâ ró, ǎmvú lípĩ drĩ gōzó íyĩ mvǎ rĩ jōlé gólĩyĩ ngálâ.

38 Gõ'dá ǎmvú 'wǎ 'bá 'dĩ 'bá yĩ ndrē ìyĩ ǎmvú lípĩ rĩ mvǎ bê rĩ'á ǎnĩ'á ìyĩ ngálâ rĩ, drĩlĩyĩ tǎ ì'bĩzó ìyĩ vō 'ásĩ kĩ, "Dĩ ǎmvú lípĩ rĩ mvǎ ì'dĩ 'ē 'bá ngá nõ 'bá yĩ trōlé ndrĩ drĩ-vó ró yĩ drĩ rĩ. ǎ'dô ìtĩ rĩ, mǎ fũ gólâ vólé, tǎlâ mǎ trō ró bê ǎmvú 'ē 'bá ǎ'dólé drĩ-vó gólâkǎ ró nõ ngá ndrĩ 'á lâ nõ 'bá yĩ bê ǎmǎ nyǎányǎ drĩ."

39 Gõ'dá ǎmvú lípĩ 'dĩ mvǎ lâ ǎcǎ bê gólĩyĩ ngálâ rĩ, drĩlĩyĩ gólâ rĩ rũzó sēlé lõfōlé vólé ǎmvú 'ásĩ. Gõ'dá drĩlĩyĩ gólâ rĩ fũzó."

40 Nĩngá sĩ, Yésũ drĩ tǎ ìjízó drĩ-'bá ǎngĩ Yúdǎ yĩ kǎ 'dĩ 'bá yĩ tĩ kĩ nĩ rĩ, "Tǎ ìsũ ǎnĩkǎ 'á rĩ, õzõ ǎmvú lípĩ ǎǎgõ trá ǎcǎlé rĩ, gólâ â'dô ǎ'dô tǎ 'ē'á ì'dĩ ǎmvú 'wǎ 'bá 'dĩ 'bá yĩ drĩ yǎ?"

41 Gõ'dá drĩ-'bá ǎngĩ Yúdǎ yĩ kǎ 'dĩ 'bá yĩ drĩ tǎ-drĩ lõgōzó Yésũ drĩ kĩ nĩ rĩ, "ǎmvú lípĩ 'dĩ ǎ'dô õjĩlǎ õnjĩ tētē 'dĩ 'bá yĩ ũfú'á. Gõ'dá drĩlâ gōzó ǎmvú 'wǎ 'bá tǎndĩ gólĩyĩ 'ē 'bá lō'wâ íyĩkǎ ró rĩ fēlé yĩ drĩ mbĩ kǎyĩ fē lō'wâ 'dĩ ôkĩ-ôkĩ kǎ sĩ ǎzâ 'bá yĩ ǎzĩlĩ, ǎnĩ'á lõsĩ 'elē ǎmvú íyĩkǎ 'dĩ 'á nĩngá."

⁴²Gõ'dá Yésũ drí tã âtázó drĩ-'bá ąngí Yúdã yí kã 'dĩ 'bá yí drí kĩ nĩ rĩ, "Tã ãnĩ drí lôgólé má drí 'dĩ rĩ'á tã mbĩ 'ĩ. 'Dõvó nĩ řsũ drě ãnĩ nyãanyã tã." Gõ'dá Yésũ drí gõzó tã řjĩlĩ gólĩyĩ tĩ kĩ, "Nĩ zĩ tã gólã řgĩlĩ búkũ Ôvãrí kã 'á ámã tãsĩ rĩ kô kĩ'á nĩ rĩ, 'Jó řjũ gólã jó 'dĩ 'bá yí drí gãlé trá dó rĩ, gólã trá ř'dĩ řjũ tãndĩ jó kã tã lâ drí lâzélé gãřã rĩ ró, tãlã gólã ř'dĩ mbãřãkã jó-drĩ kã 'ĩ. Ôvãrí 'ê tã rĩ 'dĩ nĩ â'dólé řtĩ. Tã rĩ 'dĩ rĩ'á tã gólã ãmã tĩ drí ř'dĩzó tã lâ tãsĩ rĩ ř'dĩ." "Lôngó 118.22-23

⁴³Gõ'dá Yésũ drí tã âtázó drĩ-'bá ąngí Yúdã yí kã 'dĩ 'bá yí drí kĩ, "Tãlã nĩ gã volé trá dõ tã lélé má 'á rĩ drí sĩ rĩ, ândrã-tãndĩ gólã Ôvãrí drí 'ě'á fělã ãnĩ drí â'dózó řjĩlã řyĩkã ró rĩ, Ôvãrí â'dô 'ě'á trõlã volé ãnĩ drĩgã sĩ fělé řjĩlã ãzã 'bá yí gólĩyĩ tĩbê 'ě 'bá řyĩ tã gólã Ôvãrí drí lélé 'ělé rĩ 'bá yí drí, ř'dô ró bē drĩlĩyĩ lõ'wã tãndĩ 'wãzó Ôvãrí drí.

⁴⁴Řtĩ rĩ, řzõ řjĩlã ãzã řsĩ řyĩ pá trá jó řjũ 'dĩ rũ rĩ, gólã rĩ pá â'dô nõ'á. Gõ'dá řzõ jó řjũ 'dĩ řã'dē řjĩlã rĩ 'dĩ drĩlĩ rĩ, â'dô gólã rĩ řnõ'á cĩnyĩ-cĩnyĩ."

⁴⁵Gõ'dá drĩ-'bá ąngí Yúdã yí kã řĩ řyĩ úlĩ mãńĩgõ gólĩyĩ Yésũ drí âtalé 'dĩ 'bá yí bē rĩ, gólĩyĩ nĩ trá kĩ nĩ rĩ, Yésũ rĩ úlĩ 'dĩ 'bá yí âtalé 'dĩ řyĩ rũ.

⁴⁶Řtĩ rĩ, drĩlĩyĩ řızó lãtĩ lõndãlé 'ězó Yésũ rĩ rũlĩ. Gõ'dá gólĩyĩ řcã kô tã rĩ 'dĩ 'ělé 'wãã ró, tãlã gólĩyĩ rĩ'á řřĩ ró ř'bĩ 'dĩ 'bá yí drí sĩ, tãlã ř'bĩ 'dĩ 'bá yí nĩ řyĩ trá kĩ nĩ rĩ, Yésũ rĩ'á tã řngũ 'bã Ôvãrí kã 'ĩ.

Mãtãyõ 22

¹Gõ'dá nĩngã sĩ rĩ, Yésũ drí kpã ř'dĩgõwã ãzã ngĩzó řjĩlã Yúdã yí kã 'dĩ 'bá yí drí tã řjĩlã drí 'ězó řĩlĩ kũmũ Ôvãrí kã zélé rĩ tãsĩ.

²Gólã kĩ, "Tã řĩrĩ kã kũmũ Ôvãrí kã zélé rĩ rĩ'á řzõ kũmũ ąngĩ ãzã kãřãmã lãgĩ kã êdē 'bã mvã lâ drí rĩ kãtĩ. Gõ'dã kũmũ 'dĩ êdē kãřãmã lãgĩ kã 'dĩ bē nĩãã rĩ, gólã âtã trá řjĩlã dũũ řãnĩ ró řyĩ kãřãmã rĩ 'dĩ 'á ũmũ ró.

³Gõ'dã kãřyĩ gólã 'ězó kãřãmã lãgĩ kã 'dĩ 'ělé rĩ řcã bē rĩ, kũmũ 'dĩ drí rũ ř'bũ 'bã řyĩkã řzõ nĩ'á tã âtalé řjĩlã gólĩyĩ yí drí řzĩlĩ rĩ 'bã yí drí, gólĩyĩ řãnĩ ró řyĩ kãřãmã 'dĩ 'á. Gõ'dã řjĩlã gólĩyĩ řzĩlĩ 'dĩ 'bã yí lēé řyĩ kô řnĩlĩ kãřãmã rĩ 'dĩ 'á.

⁴"Gõ'dã řjĩlã řzĩlĩ 'dĩ 'bã yí lēé řyĩ bē kô řnĩlĩ rĩ, gõ'dã kũmũ 'dĩ drí rũ ř'bũ 'bã řyĩkã ãzã 'bã yí řzõ kpã ó'dĩ võřã bē tã âtalé řjĩlã gólĩyĩ gólã drí řzĩlĩ řsĩ'ĩ 'dĩ 'bã yí drí řlõ-řlõ kĩ, 'Nĩ ndrē drē, má fũ řtĩ trá dũũ. Má êdē ngã trá ndrĩ nĩãã, nĩ řnĩ 'wãã kãřãmã nyãlé.'

⁵Gõ'dã řjĩlã võřã řzõ gólĩyĩ vó 'dĩ 'bã yí drí volé gãzó dó tã rũ ř'bũ 'bã řlõlé 'dĩ 'bã yí kã řĩlĩ, tãlã gólĩyĩ rĩ řyĩngã trá lõsĩ řyĩ nyãanyã kã 'ělé ř'dĩ. ãzã 'bã yí nĩ řyĩngã trá ngã 'wãlé ř'dĩ řyĩ drí řmvũ 'ãlã. Gõ'dã ãzã 'bã yí nĩ řyĩngã trá võ řyĩkã lõsĩ kã ãzã 'bã yí 'ãsĩ.

⁶Gõ'dã řjĩlã gólĩyĩ řzĩlĩ 'dĩ 'bã yí lãřãlé 'ãsĩ rĩ, ãzã 'bã yí drí ngãzó 'dēlé rũ ř'bũ 'bã 'dĩ 'bã yí drĩlĩ gólĩyĩ rũlĩ cãlé řnjĩ tētē ró, gõ'dã drĩlĩyĩ rũ ř'bũ 'bã 'dĩ 'bã yí řřũkã 'bã yí řřũzó.

⁷Gõ'dá kúmú 'dĩ ârî tâ rû 'ê 'bá 'dĩ bê ãtî rî, gólâ drí â'dózó ăwă ró rōô. Gõ'dá drílâ ngăzó ăjú 'bũ 'bá íyíkâ rî 'bá yî jölê, nĩ'á ôjílâ 'dĩ 'bá yî úfúlí gõ'dá kpá jăřłbă gólíyíkâ lôzălê vólê.

⁸"Dĩ vósî rî, kúmú 'dĩ drí rû ã' bũ 'bá gólâkâ ũrûkâ lâ âgô 'bá 'dĩ 'bá yî ăzízó ânílí yî ngálâ, gõ'dá drílâ tâ âtázó drílíyî kî, 'Nĩ ndrê drê, ôjílâ gólíyî má drí ăzílí sísî rî 'bá yî rĩ'á ôjílâ ônjî 'î. Gólíyî â'dó kô ôjílâ tândí îcálê ăzílí rî yî ã'dî.

⁹Tă 'dĩ tāsî rî, nĩ ngă nílí lătî rû ũsûmă 'ásî, ôjílâ gólíyî tîbê ânî drí ũsúlí rî, nĩ ăzî gólíyî ăânî ró ãyî bê kărámă ámákâ nō 'á.'

¹⁰Gõ'dá rû ã' bũ 'bá 'dĩ 'bá yî drí nízó ãyî tâ 'dĩ 'êlé ôzô kúmú 'dĩ drí âtálê trá gólíyî drí 'dĩ kâtí. Drílíyî nízó ôjílâ gólíyî drí ũsúlí tândí ró rî 'bá yî, gõ'dá kpá ônjî ró rî 'bá yî bê ê'bélê ădrílí ânízó gólíyî bê vō kărámă kâ 'á. Ítî rî, jó gólâ kărámă kâ 'dĩ drí â'dózó ũmú bê dũ.

¹¹"Gõ'dá nĩngă sî rî, kúmú kărámă lípî ró 'dĩ drí ngăzó filí jó kărámă kâ 'dĩ 'á, nĩ'á nî-bê-yă 'êlé ũmú íyíkâ 'dĩ 'bá yî drí. Gólâ fî bê tólâ rî, gólâ drí ũmú ăzâ gólâ ítá lăgî kâ sō 'bá kô rî ũsúzó ũmú 'dĩ 'bá yî lăfálê 'á.

¹²Nĩngă sî, kúmú kărámă lípî ró 'dĩ drí tâ ãjízó ũmú rî gógó 'dĩ tî kî nî rî, 'Ămă rû-lê-ăzîyă, ní ăfî nōngă cú ítá ítá lăgî kâ ăkô nō ángô tí ró yă?' Gõ'dá ăgô 'dĩ îcá kô tâ lôgólê kărámă lípî 'dĩ drí. Gólâ rî trá títî ró.

¹³Gõ'dá kúmú 'dĩ drí tâ 'băzó rû ã' bũ 'bá íyíkâ 'dĩ 'bá yî drí kî, 'Nĩ ômbê pá lâ yî drí lâ yî bê, nĩ vû ró gólâ ãví 'álâ ãnîříkúwă 'á. Tólâ gólâ â'dô ăwó ngô'á sî-gílí nyănyă bê.' "

¹⁴Gõ'dá ădũkũ lâ ró, Yésũ drí tâ âtázó kî nî rî, "Nĩ ndrê drê, Ôvărî ăzî ôjílâ trá dũ ũ â'dólê ôjílâ íyíkâ ró. Gõ'dá gólâ nî ôjílâ trá cé dă â'dólê ôjílâ íyíkâ ró. 'Dĩ ôjílâ gólíyî 'ê 'bá tâ gólâkâ 'êlé rî 'bá yî ã'dî."

¹⁵Gõ'dá nĩngă sî rî, Părusî yî drí nízó rû ê'bélê vō ălô 'á tâ ã'bílí, ă'dô ró bê ãyî drí lătî lôndăzó Yésũ rî ũjúlí ngătá gólâ â'dô úlí ănyă ătá'á yă rî.

¹⁶Nĩngă sî, Părusî 'dĩ 'bá yî drí ôjílâ ãyíkâ ăzâ 'bá yî jōzó ôjílâ kúmú Ęródê kâ ăzâ 'bá yî bê, nĩ'á Yésũ rî ũjúlí tâ ãjî sî. Gõ'dá gólíyî câ bê Yésũ ngálâ rî, drílíyî tâ ãjízó Yésũ tî kî nî rî, "Tă ãmbă 'bá, mă nî trá, ãnjî nî trá tâ mbî 'ê 'bá ró. Ní rî tâ gólíyî mbî Ôvărî kâ rî ãmbálê ã'dî ôjílâ drí 'êlé. Ní ă'dó kô ũřî ró tâ ãsũ ôjílâ kâ ănyă ró tâ ãmbă ănîkâ rû rî tāsî. Ní rî kô lîřî 'bălê ămbă gólíyíkâ drî.

¹⁷Ní ă'dă drê tâ ãsũ ănîkâ rî ămă drí. Rĩ'á mbî ămă drí ômbê gízó kúmú ăngí Rómă kâ drí, ngătá ă'dó kô rĩ'á mbî yă?"

¹⁸Gõ'dá Yésũ nî tâ ãsũ Părusî 'dĩ 'bá yî kâ gõ'dá ôjílâ Ęródê kâ rî 'bá yî bê drílíyî 'ézó ãyî mândîkă lô'bălê 'dĩ bê rî, gólâ drí ngăzó tâ âtálê drílíyî mbărâkă sî kî nî rî, "Ănî gólíyî ă'dó 'bá tâ ănjú 'bá ró nō 'bá yî, nî lē ămă ũjúlí ămă mândîkă lô'bă-lô'bă 'dĩ sî ă'dô tāsî yă?"

- 19 Nĩ â'dâ drē âđĩ tĩbê ãnĩ drĩ 'ězô ômbê gĩlĩ ĩ'dĩ sĩ lâ 'dĩ ãlô rĩ má ndrê ró bê." Gõ'dá drĩlĩyĩ âđĩ rĩ 'dĩ ãlô rĩ âtrôzô fělé Yésũ drĩ ndrělé.
- 20 Gõ'dá Yésũ drĩ gólĩyĩ ĩjízó kĩ, "Nõô ã'dĩ rĩ líndrĩ 'ĩ âđĩ ífĩ nõ rú, gõ'dá rú ĩgĩlĩ rú lâ 'á nõ bê yã?"
- 21 Gõ'dá drĩlĩyĩ tã-drĩ lógôzô Yésũ drĩ kĩ nĩ rĩ, "Dĩ rĩ'á kúmú ąngĩ Rómã kã Sízã rĩ líndrĩ 'ĩ gõ'dá rú lâ bê 'dĩ." Gõ'dá Yésũ drĩ tã âtázô gólĩyĩ drĩ kĩ, "Ōzô ã'dô ĩtĩ rĩ, gólã ĩ'dĩ lãfã 'dĩ lĩpĩ lâ 'ĩ, nĩ lógô lãfã 'dĩ vólé gólã drĩ ômbê gĩgĩ sĩ. Gõ'dá ãnĩ rĩ gógó ífĩfĩ lâ ãnĩ lĩpĩ rĩ'á Ôvãrĩ ĩ'dĩ, nĩ fě ãnĩ nyãanyã gólã drĩ tã gólã drĩ lělé ãnĩ drĩ 'ělé rĩ 'ězô."
- 22 Gõ'dá gólĩyĩ arĩ ĩyĩ tã Yésũ drĩ âtálé 'dĩ bê rĩ, gólĩyĩ tĩ drĩ â'dĩzô ndrúndrú, gõ'dá drĩlĩyĩ ngãzô lã'búlĩ Yésũ rĩ âyélé.
- 23 Gõ'dá kãyĩ ãlô-ãlô 'dĩ sĩ rĩ, Sădúsĩ ãzã 'bã yĩ drĩ kpã ânĩzô ĩyĩ Yésũ rĩ újũlĩ tã ĩjĩ sĩ tã lídrĩ-lídrĩ kã ôdrã 'ásĩ rĩ tãsi. Sădúsĩ 'dĩ 'bã yĩ tã ĩsũ gólĩyĩkã 'á rĩ, gólĩyĩ kĩ nĩ rĩ, ôzô ôjĩlã ôdrã trá rĩ, gólã ícã kô lídrĩlĩ kpã ó'dĩ ôdrã 'ásĩ.
- 24 Gõ'dá drĩlĩyĩ tã ĩjízó Yésũ tĩ kĩ, "Tã ĩmbã 'bã, tã ĩmbã Músã kã 'bãlé ãmã drĩ rĩ rĩ'á nõtĩ, 'Ōzô nĩ ãzã ánĩ âdrúpĩ ôdrã trá ôkó lâ rĩ âyélé cú ĩtĩ mvã ãkó rĩ, nĩ âdrúpĩ lâ 'dĩ ã'dô ãyĩzĩ 'dĩ trô'á, ã'dô ró bê mvã tĩzô ánĩ âdrúpĩ â'dĩ ró 'dĩ vô lâ 'á.'
- 25 ã'dô ĩtĩ rĩ, mã lě tã ĩsũ ánĩkã nĩlĩ tã nô tãsi. Ôjĩlã ãzã 'bã yĩ bê rĩ'á ĩyĩ njĩ-drĩ-lã-rĩ 'dô âdrúpĩ ró ôjĩlã ãmãkã lãfálé sĩ. Gõ'dá gólĩyĩ âdrúpĩ sĩsĩ rĩ drĩ ôkó trôzô, gõ'dá drĩlã drãzô drē ãkpãkã'dã tĩ ĩyĩ mvã kô ôkó lâ 'dĩ bê. Gõ'dá âdrúpĩ gólã 'dē 'bã sĩsĩ rĩ vó rĩ drĩ ãyĩzĩ 'dĩ trôzô ã'dô ró bê mvã tĩzô âdrúpĩ lâ 'dĩ vô lâ 'á.
- 26 Gõ'dá drĩlã kpã drãzô drē ãkpãkã'dã tĩ ĩyĩ mvã kô ãyĩzĩ 'dĩ bê. Gõ'dá tã ãlô-ãlô 'dĩ drĩ kpã rú 'ězô âdrúpĩ gólã nã lâ ró rĩ drĩ, gõ'dá kpã âdrúpĩ ãmbúkũ 'dĩ 'bã yĩ drĩ ndrĩ ĩtĩ, gólĩyĩ drĩ ãyĩzĩ 'dĩ trôzô gõ'dá gólĩyĩ tĩ mvã ĩ'dĩ bê lâ kpã kô.
- 27 Gõ'dá âdũkũ lâ ró, ôkó ãyĩzĩ ró 'dĩ drĩ kpã drãzô.
- 28 ĩtĩ rĩ, ôjĩlã gólĩyĩ â'dô 'bã njĩ-drĩ-lã-rĩ âdrúpĩ ró 'dĩ 'bã yĩ trô ĩyĩ ôkó 'dĩ trá ndrĩ ĩyĩ drĩ ôkó ró. Ōzô ã'dô bê trá ĩtĩ rĩ, kãyĩ gólã ôjĩlã drĩ 'ězô lídrĩlĩ ôdrã 'ásĩ rĩ tú rĩ, ôkó 'dĩ ã'dô 'bã'á âdrúpĩ ąngô rĩ ôkó lâ 'ĩ âdrúpĩ gólĩyĩ njĩ-drĩ-lã-rĩ 'dĩ 'bã yĩ lãfálé sĩ yã?"
- 29 Gõ'dá Yésũ drĩ tã-drĩ lógôzô drĩlĩyĩ kĩ nĩ rĩ, "Nĩ rĩ ãnĩ nyãanyã âdólé tã lídrĩ-lídrĩ kã ôdrã 'ásĩ rĩ tãsi, tãlã mĩ nĩ tã gólã ĩgĩlĩ búkũ Ôvãrĩ kã 'á rĩ kô, gõ'dá mĩ nĩ mbãrãkã Ôvãrĩ kã kpã kô.
- 30 Tã ĩjĩ ãnĩ drĩ ĩjĩlĩ 'dĩ tãsi rĩ, kãyĩ gólã ôjĩlã drĩ 'ězô lídrĩlĩ ôdrã 'ásĩ rĩ tú rĩ, ôjĩlã trôô ôkó kô. Gólĩyĩ ã'dô 'bã'á ôzô mālãyĩkã úrú 'álã rĩ 'bã yĩ kãtĩ.
- 31 "Tã lídrĩ-lídrĩ kã ôdrã 'ásĩ rĩ tãsi rĩ, nĩ zĩ tã gólã Ôvãrĩ drĩ âtálé ãnĩ drĩ búkũ íyĩkã 'á rĩ kô yã?"

- 32 Gólâ kí, 'Mâ Ôvârí tíbê Ābārāyāmā drí rĩ'á rōlâ rí, mâ kpá ɪ'di Ôvârí tíbê Īsákâ drí rĩ'á rōlâ rí, kpá Ôvârí Yākóbâ drí rōlé rí ɪ'di.' Āfō-âfō 3.6 Rĩ'á òjílâ lédrē-lédrē ró gólīyī ícá 'bá Ôvârí rí rōlé. Ícá kô äwō drí Ôvârí rí rōzó. Ítí rí, gbō lé Ābārāyāmā yī òdrâ bê trá əkū ró nâ rí, gólīyī líndrī bê rĩ'á lédrē-lédrē ró Ôvârí ngálâ úrú 'álâ."
- 33 Ítí rí, òjílâ gólīyī rú è'bé 'bá tã Yésū drí rĩ'á átálâ Sădúsī yī drí 'dī árílí rí 'bá yī árí tã Yésū drí átálé 'dī bê rí, tī lâ iyī drí ă'dízó úlí gólâkâ 'dī 'bá yī tāsī.
- 34 Gō'dá nīngá sī, Părúsī yī árí tã bê kí'á nī rí, Yésū òpē Sădúsī 'dī 'bá yī trá rí, drílīyī ngăzó rú è'bélé tã ɪ'bīlí, ă'dô ró lătī äzâ lōndăzó, tălâ iyī drí Yésū rí újūzó bê kpá ó'dí.
- 35 Dīi vósī rí, Părúsī 'dī 'bá yī drí ânīzó Yésū ngálâ. Gō'dá älo gólīyī lăfálé sī gólâ tíbê tã 'bă'bă Ôvârí kâ nī 'bá trá dódó rí, gólâ drí Yésū rí újūzó tã ijī äzâ sī.
- 36 Gólâ kí, "Tă îmbâ 'bá, tã 'bă'bă gólīyī ndrī Ôvârí drí âfêlé âmâ drí 'êlé Músâ sī rí 'bá yī lăfálé sī rí, tã 'bă'bă gólâ lăvū 'bá gără rí íyíkâ ángô rí ɪ'di yă?"
- 37 Gō'dá Yésū drí tã-drī lôgōzó drílâ kí, " 'Ní lē Yākóvâ Ôvârí áníkâ ánī pīpīsílí sī ndrī, ánī líndrī sī ndrī, gō'dá kpá tã ɪsū áníkâ sī ndrī.' Tă 'Bă'bă Āndâ 6.5
- 38 Dīi rĩ'á tã 'bă'bă sīsī gólâ lăvū 'bá gără tã 'bă'bă äzí drīi sī rí ɪ'di.
- 39 Gō'dá tã 'bă'bă äzâ rī lâ ró gólâ lăvū 'bá kpá gără rí rĩ'á ɪ'di nō. 'Ní lē òjílâ äzí òzō ní drí ánī nyăányâ lērē kâtí.' Lăvī 'bá yī 19.18
- 40 Tã 'bă'bă gólīyī ndrī Ôvârí drí âfêlé âmâ drí 'êlé Músâ sī rí 'bá yī gō'dá tã îmbâ tã ângū 'bá yī kâ bê rí, ólôgō trá cé ɪ'di rī 'dī."
- 41 Gō'dá nīngá sī rí, Părúsī yī drē bê rĩ'á iyī zăâ vō älo 'á Yésū yī bê rí, Yésū drí tã ijízó gólīyī tī kí,
- 42 "Tă ɪsū áníkâ 'á rí, 'díyī pã 'bá gólâ Ôvârí drí tã lâ 'bălê âjólé rí íyíkâ ă'di ɪ'di yă? Gólâ rĩ'á ă'di rí ózōwá ɪ'di yă?" Gō'dá drílīyī tã-drī lôgōzó Yésū drí kí nī rí, "Gólâ rĩ'á kúmú Dăwúdī rí ózōwá ɪ'di."
- 43 Gō'dá Yésū drí tã ijízó gólīyī tī kí, "Özō 'díyī pã 'bá ă'dô Dăwúdī rí ózōwá 'í rí, gō'dá tălâ ă'dô 'í Dăwúdī drí gólâ rí zīzó kúmú ró yă? Nī ndrē drē, Dăwúdī âtâ úlí Ôvârí kâ nō 'bá yī trá 'díyī pã 'bá tāsī mbârâkâ Líndrī Tândí Ôvârí kâ rí kâ sī.
- 44 Gólâ kí, 'Kúmú Ôvârí âtâ tã trá kúmú âmákâ drí kí nī rí, "Ní rí âmâ drī-ágó drī lésī ró drī-ăcê bê. Má ă'dô ánī ăjú-'bá-ăzí yī 'bă'á ánī pá zêlé." " " Lôngó 110.1
- 45 Gō'dá Yésū drí tã ijízó gólīyī tī kí, "Özô Dăwúdī üzī 'díyī pã 'bá trá kúmú íyíkâ ró rí, ítí rí, ă'dô ă'dó'á íyíkâ ángô tí ró 'díyī pã 'bá drí ă'dózó gólâ rí ózōwá ró yă?"
- 46 Nīngá sī rí, Părúsī 'dī 'bá yī árí iyī úlí Yésū drí lôgōlé gólīyī drí 'dī bê rí, òjílâ äzākâ yū gólīyī lăfálé sī gólâ ícá 'bá tã ijī Yésū kâ 'dī 'bá yī tã-drī lâ lôgōlé rí. Ítí rí, ítölé kâyī 'dī sī nĩ'á ătī 'álâ òjílâ äzākâ yū lē 'bá Yésū rí ijílí tã ijī äzâ 'bá yī sī, tălâ gólīyī trá ndrī ũrī ró.

Mātáyō 23

¹Gõ'dá nĩngá sī rī, Yésū drí tā âtázó lājó'bán íyíkâ rī 'bá yī drí òjílâ gólīyī rû ê'bé 'bá úlī gólâkâ ârílī rī 'bá yī bē.

²Gólâ kī, "Lā'bí ìmbá 'bá yī gō'dá Pārúsī yī bē, gólīyī cú rī'á drī-âcê bē tā 'bā'bā Ôvârí drí âfêlé Músâ sī rī 'bá yī â'dázó òjílâ drí.

³Gõ'dá nī ìsū tā kī nī rī, rī'á mbî ãnī drí tā ndrī gólīyī drí âtálé rī 'bá yī 'êzó yā? Nī ndrê tā gólīyī drí rī'á 'êlâ rī 'bá yī! Gõ'dá nī 'ê tā kô òzô gólīyī drí rī'á 'êlâ rī kâtí, tâlâ tā gólīyī drí rī'á ìmbálâ ãnī drí 'êlé 'dī 'bá yī, gólīyī nyāányâ rī ìyī kô tā rī 'dī 'bá yī 'êlé té ìtí.

⁴Nī ndrê drē, gólīyī âtrô tā 'bā'bā ìyī nyāányâ kâ âzâ 'bá yī trá dró 'bālê tā 'bā'bā Ôvârí kâ drī. Tā 'bā'bā rī 'dī 'bá yī ndrī gō'dá trá rī'á ngá lạnjī ró òjílâ drí 'êlé. Gõ'dá drīlīyī gōzó òjílâ 'bālê rī'á tā rī 'dī 'bá yī 'êlé mbârâkâ sī. Gbô lé ìtí rī, gólīyī nyāányâ lēé kô òjílâ pālê ngá lạnjī rī 'dī 'bá yī 'ásī.

⁵"Gõ'dá gólīyī rī úlī Ôvârí kâ ìgílī ìnyíríkó âvû-âvû ró rī drī, tâlâ òlêndrê ró bē dódó. Gõ'dá drīlīyī gōzó òmbêlâ ìyī ândrá-gâ-sílī 'ásī, gō'dá drīlīyī sōzó lâ kpá ìyī drī 'ásī. Gólīyī 'ê 'dī rīzó râtââ 'êlé ì'dī sī lâ. Gõ'dá gólīyī cú rī'á ítá âzâ rī'á âkólâ ìyī ùwû 'á rī bē. Gólīyī drí kêlêlê lôsézó dūu ítá rī 'dī tī sī âcê-âcê ìtí. Gólīyī rī tā 'bā'bā Ôvârí kâ lâlê kêlêlê rī 'dī 'bá yī sī, gólīyī òtírī rī râtââ 'êlé rī. Gólīyī rī tā 'dī 'bá yī 'êlé ìtí 'dī, tâlâ òjílâ ùnī ró bē kí'á nī rī, yī rī tā 'bā'bā Ôvârí kâ 'êlé ndrī dódó.

⁶Gõ'dá gólīyī ònī trá vō kâramâ kâ 'ásī gō'dá jó tá Ôvârí kâ ârī kâ 'ásī rī, gólīyī lē ìyī nyāányâ 'bālê rīlī rī-vô òjílâ âmbâ-âmbâ kâ drī sī.

⁷Gõ'dá òzô gólīyī òtírī nī vō ngá lạnjī kâ gílī rī 'bá yī 'ásī rī, gólīyī lē òjílâ drí nī-bê-yâ 'êlé ìyī drí tā rōrô sī, gō'dá gólīyī lē òjílâ ìjnjī ró ìyī bē ìnjī, gō'dá úzī ró ìyī bē "'âmbâ"' ró.

⁸Nī 'bā òjílâ âzī kô ãnī zīlī "'âmbâ'", ãnī rī'á tá ìmbá 'bá bē cé âlô, tâlâ âmbâ ãnīkâ rī'á 'dô âlô, ãnī ndrī rī'á âdrúpī âzī ró.

⁹Gõ'dá kpá ìtí, nī zī òjílâ âzī ângó nō 'á nōngá nō kô "'átá'", tâlâ ãnī átá rī'á cé âlô Ôvârí ì'dī 'būu 'álâ.

¹⁰Nī 'bā òjílâ kô ãnī zīlī "'kúmú"' ró, tâlâ Kúmú ãnīkâ cé Krístô 'díyī pā 'bá ró rī ì'dī.

¹¹Gõ'dá òjílâ ãnī lăfálê sī gólâ lē 'bá â'dólê âmbâ ró rī, gólâ ââ'dô rû ì'bū 'bá ró ìyī âzī-âzī yī drí.

¹²Gõ'dá òjílâ tībê ìyī nyāányâ 'bā 'bá â'dólê âmbâ ró rī, Ôvârí â'dô gólâ rī lôgô'á vūdrī. Gõ'dá òjílâ gólâ tībê ìyī nyāányâ lôgô 'bá â'dólê ngá tākó ró rī, Ôvârí â'dô gólâ rī 'bā'á â'dólê òjílâ âmbâ ró."

¹³Gõ'dá nĩngá sī, Yésū drí ngázó tá âtálé drī-'bá Yúdâ yī kâ 'dī 'bá yī drí lãnô gólâ Ôvârí drí 'ê'á fêlâ gólīyī drí rī tāsī. Gólâ kī, "Ânī lā'bí ìmbá 'bá yī Pārúsī yī bē, nī rī

trá ānī nyāányā ādólé. Ôvârí â'dô lâṇō ònjí tētē fē'á ānī drí, tālâ nī â'bā áṭī fīzó vō úrú 'álâ rī 'á rī trá kpāákū òjílâ drí, tâ 'bā'bā dūû ānī drí 'balé òjílâ drí 'élé rī 'bá yī sī. Gō'dá ānī nyāányā ícá kô filí, tālâ nī rí kô tâ 'bā'bā ānī drí rī'á ìmbálâ òjílâ drí rī 'bá yī 'élé. Gō'dá òjílâ gólīyī lē 'bá filí rī, nī njī áṭī kô gólīyī drí fīzó.

14(Ānī drī-'bá ąngí Yúdā yí kâ nō 'bá yī, ānī rī'á mǎnī 'bá 'í. Nī rī ąyízí ādólé rīzó áḍí gólīyī drí 'é'á fēlá jó drīlīyī rīzó 'á lâ rī līpī lâ yī drí rī trólé drīgá lâ yī nyálé volé. Gō'dá nī rī kpá rātāā 'élé ācē, tālâ Ôvârí ā'dô ró bê ąyīkō ró ānī bê. Tā 'dī tāsī rī, Ôvârí â'dô lâṇō ònjí tētē fē'á ānī drí.)

15"Ānī drī-'bá ąngí Yúdā yí kâ rī 'bá ānī nyāányā ādólé nō 'bá yī, Ôvârí â'dô lâṇō ònjí tētē fē'á ānī drí, tālâ nī rī nī'á 'bādrī āzâ 'bá yī 'ásī jējē ró òjílâ lōndā bê â'dólé tâ ârí 'bá ānīkâ ró, gō'dá nī rī kpá nī'á līmuvū āndrē drī mbā bê, nī'á òjílâ lōndā bê â'dólé kpá tâ ârí 'bá ānīkâ ró. Gō'dá òzō nī ūúsū gólīyī trá rī, tâ ìmbâ ānīkâ lā'bí ndrī 'é'ē tāsī 'dī â'dô gólīyī 'bā'á â'dólé ònjí ró lāvūlī gāṛā ānī nyāányā drī sī. Ítí rī, nī 'bā gólīyī trá 'é'á nī'á velé lāsí gólâ Ôvârí drí édélé Sātānā yī drí rī 'á.

16"Ānī drī-'bá ąngí Yúdā yí kâ, ānī rī'á līfī ākó lé 'bá gólīyī rī 'bá īyī āzī-āzī yī sélé rī 'bá yī 'dī, tālâ nī rī tâ ányā ìmbálé 'dī òjílâ drí. Nī rī trá tâ ìmbálé kī nī rī, òzō òjílâ āzâ ītrī lātrītrī trá ngá āzâ 'ézó jó ąngí Ôvârí kâ rú lâ sī rī, gō'dá òzō gólâ ō'ē ngá rī 'dī kô rī, 'dī â'dó kô tâ ònjí 'í. Gō'dá òzō òjílâ rī 'dī ītrī lātrītrī trá ngá āzâ 'ézó dáābō jó ąngí Ôvârí kâ 'á 'dī rú lâ sī rī, gō'dá ícá trá gólâ drí tâ rī 'dī 'élé. 'Dī rī'á tâ ìmbâ ányā 'í. Tā 'dī tāsī rī, Ôvârí â'dô lâṇō ònjí tētē fē'á ānī drí.

17Ānī rī'á līfī ākó lé 'bá gólīyī tâ nīnī ākó rī 'bá yī 'dī. Ítí rī, tâ īsū ānīkâ 'á rī, ngá ángô rī 'dī tâ lâ drí lāvūlī gāṛā rī, dáābō jó ąngí Ôvârí kâ 'á 'dī 'dī ngātá jó ąngí Ôvârí kâ gólâ dáābō 'dī 'bā 'bá â'dólé tāndí ró Ôvârí drí 'dī 'dī yā?

18Gō'dá nī rī kpá tâ ìmbálé kī, òzō òjílâ āzâ ītrī lātrītrī trá vō rīzó kōrōnyā zālé fēlé Ôvârí drí ngá fēfē ró rī rú lâ sī ngá āzâ 'ézó rī, gō'dá òzō gólâ ō'ē ngá rī 'dī kô rī, 'dī â'dó kô tâ ònjí 'í. Gō'dá òzō òjílâ āzâ ītrī lātrītrī trá ngá gólīyī fēlé Ôvârí drí ngá fēfē ró 'dī rú lâ sī ngá āzâ 'ézó rī, ícá trá gólâ drí ngá rī 'dī 'élé.

19Ānī rī'á òjílâ gólīyī līfī ākó lé 'bá ró rī yī 'dī. Tā ìmbâ ānīkâ 'dī rī'á ányā ró. Gō'dá tâ īsū ānīkâ 'á rī, ngá ángô rī 'dī tâ lâ drí lāvūlī gāṛā rī, ngá gólīyī fēlé trá Ôvârí drí ngá fēfē ró 'dī 'bá yī 'dī ngātá vō gólâ ngá 'dī 'bá yī 'bāzō drī lâ 'á tībē ngá fēfē 'dī 'bá yī 'bā 'bá â'dólé tāndí ró Ôvârí drí rī 'dī yā?

20Tā 'dī tāsī rī, òjílâ gólâ tībē lātrītrī 'bá trá vō rīzó kōrōnyā zālé fēlé Ôvârí drí ngá fēfē ró rī rú lâ sī rī, gólâ 'bā lātrītrī kpá trá ngá fēfē gólīyī drī lâ 'á 'dī 'bá yī rú lâ sī ndrī.

21Gō'dá òzō òjílâ āzâ ītrī lātrītrī trá jó ąngí Ôvârí kâ rú lâ sī rī, gólâ 'bā lātrītrī 'dī kpá trá Ôvârí gólâ rī 'bá jó 'dī 'á 'dī rú lâ sī.

22Gō'dá òzō òjílâ āzâ ītrī lātrītrī 'būū rú sī rī, gólâ 'bā lātrītrī trá kītī Ôvârí drí rīzó rīlī drī lâ 'á kúmú ró rī rú lâ sī gō'dá kpá Ôvârí gólâ tībē rī 'bá kītī rī 'dī drī rī bê.

23"Gõ'dá nĩ rĩ trá ãlô mùdrĩ 'ásĩ trólé ngá gólĩyĩ áto drĩ âsózó drĩ lâ sĩ, õzõ 'ã'ĩ-nyá yĩ kátĩ, dõ yĩ kátĩ, gõ'dá kpá õzõ 'ã'ĩ-tĩtĩ kátĩ rĩ 'bá yĩ bê, fêlé Ôvârí drĩ ngá fêfê ró. Tã 'dĩ 'bá yĩ, nĩ rĩ 'êlâ ndrĩ tãndĩ ró, gõ'dá nĩ rĩ kô tã 'bã'bã Ôvârí kâ lãvũ 'bá gãrã rĩ 'bá yĩ 'êlé. Nĩ rĩ kô tã-vó õjĩlã kâ kĩlĩ mbĩ, gõ'dá nĩ rĩ kpá kô õjĩlã gólĩyĩ ãzã bê rĩ 'bá yĩ pãlé, gõ'dá nĩ rĩ kpá kô rĩlĩ zãã tã gólĩyĩ mbĩ Ôvârí drĩ lãlé ãnĩ drĩ 'êlé rĩ 'bá yĩ 'êlé. Tã 'dĩ tãsí rĩ, Ôvârí â'dô lãñõ õnjĩ têtê fê'á ãnĩ drĩ."

24Gõ'dá Yésũ drĩ úlĩ mãnĩgõ ãzã átázó tã 'dĩ tãsí drĩ-'bá ąngĩ Yúdã yĩ kã 'dĩ 'bá yĩ drĩ kĩ, "Ãnĩ rĩ'á õzõ lĩfĩ ãkó lé 'bá yĩ kátĩ. Ãnĩ rĩ'á nyé õzõ õjĩlã gólĩyĩ nyãámúrúwã drĩ 'dẽzó ngá mvũmvũ gólĩyĩkã 'á ndrêlé tõ drĩlĩyĩ ãpẽzó lâ volé gõ'dá ãnjĩgõ ãndrê gólã 'dẽ 'bá ngá mvũmvũ 'dĩ 'á 'dĩ ndrẽzó lâ kô gõ'dá drĩlĩyĩ gõzó ãnjĩgõ 'dĩ mvũlĩ tãlé nyé ãyĩ 'ã 'á rĩ kátĩ.

25"Ãnĩ drĩ-'bá Yúdã yĩ kã nõ 'bá yĩ, tã 'ẽ'ẽ ãnĩkã rĩ 'bá yĩ rĩ'á rĩ rĩ. Nĩ rĩ ãgã mvã ãnĩkã gõ'dá tãbĩgã ãnĩkã bê rĩ 'bá yĩ rú'bã lâ ãví lãsí rĩ jĩlĩ cé ã'dĩ ngbãngbã, gõ'dá ãnĩ drĩ 'álé lâ yĩ ãyãzó ãyĩkã ãndĩ ró, tãlã ngá gólĩyĩ ãnĩ drĩ rĩ'á úsúlã rĩ 'bá yĩ, nĩ rĩ rĩ'á úsúlã õjĩlã ãdõ-ãdõ sĩ, gõ'dá nĩ lã ngá dũũ ndrĩ ãnĩ nyãányã drĩ. Nĩ 'bã ãnĩ nyãányã â'dólé õjĩlã tãndĩ ró, gõ'dá ãnĩ pĩpĩsĩlĩ rĩ'á õnjĩ ró. Tã 'dĩ tãsí rĩ, Ôvârí â'dô lãñõ õnjĩ têtê fê'á ãnĩ drĩ.

26"Ãnĩ rĩ'á õjĩlã gólĩyĩ lĩfĩ ãkó lé 'bá ró rĩ yĩ ã'dĩ. 'Dõvó nĩ jĩ drẽ ãgã mvã ãnĩkã 'ã lâ zãlõ sĩsĩ, gõ'dá nĩ gõ ró bê rú'bã lâ ãví lãsí rĩ jĩlĩ, tãlã ã'dô ró bê ngbãngbã.

27"Ítĩ rĩ, ãnĩ drĩ-'bá Yúdã yĩ kã 'dĩ 'bá yĩ, ãnĩ kpá rĩ'á nyé õzõ ló'dé gólĩyĩ rú'bã lâ bẽlé dódó õlẽndrê ró bê ãví lãsí sũsũ ró rĩ kátĩ. Gõ'dá ló'dé rĩ 'dĩ 'álé lâ 'á tólã rĩ, ãã'dô õjĩlã ãvõ fã úsú'á ã'dĩ, gõ'dá kpá ngá õnjĩ-õnjĩ ãzã 'bá yĩ bê dũũ. Tã 'dĩ tãsí rĩ, Ôvârí â'dô lãñõ õnjĩ têtê fê'á ãnĩ drĩ.

28Gõ'dá ãnĩ kpá rĩ'á ãtĩ. Nĩ 'bã ãnĩ nyãányã trá â'dólé õjĩlã ãzĩ lĩfĩ drĩ 'á tã mbĩ 'ẽ 'bá ró. Gõ'dá ãnĩ pĩpĩsĩlĩ rĩ'á õnjĩ ró tã ãsũ bê rĩ rĩ.

29"Ãnĩ drĩ-'bá Yúdã yĩ kã 'dĩ 'bá yĩ, ãnĩ rĩ'á tã ôjã 'bã 'ĩ. Ôvârí â'dô lãñõ õnjĩ têtê fê'á ãnĩ drĩ tã nõ 'bá yĩ tãsí. Nĩ rĩ trá ló'dé tã ąngũ 'bã Ôvârí kã ôdrã 'bã trá rĩ yĩ kã rú'bã lâ êdélé dódó, gõ'dá nĩ rĩ kpá trá rĩ'á ló'dé tã mbĩ 'bã Ôvârí kã ôdrã 'bã trá rĩ yĩ kã rú'bã lâ êdélé sũsũ ró njõrókõ bê, tãlã ã'dô ró bê ãnĩ drĩ rĩzó gólĩyĩ ãnjĩlĩ.

30Nĩ rĩ tã ãtálé kĩ nĩ rĩ, 'Tĩ mã õró 'bãã bê kãyĩ ąkũ ró gólã ãmã ą'bĩyã yĩ drĩ rĩzó tã ąngũ 'bã Ôvârí kã úfúlĩ nã 'bá yĩ sĩ rĩ, tí mã ãcã kô tã-drĩ lãlé rũ 'ê'bélé gólĩyĩ bê tã ąngũ 'bã 'dĩ 'bá yĩ úfúzó.'

31Úlĩ gólã ãnĩ drĩ ãtálé ãnĩ tĩ sĩ 'dĩ rĩ ã'dã tã trá kĩ nĩ rĩ, õjĩlã tã ąngũ 'bã Ôvârí kã úfũ 'bã nã 'bá yĩ, ãnĩ rĩ'á gólĩyĩ ózõwã yĩ ã'dĩ.

32Bê trá ãtĩ rĩ, tã õnjĩ ãnĩ ą'bĩyã yĩ drĩ ãtõlé 'êlé rĩ, nĩ trõ kpá ã'dĩ 'êlé cãzó bê búũũ ądũkũ lâ 'á, tãlã ãnĩ rĩ'á nyé õzõ gólĩyĩ kátĩ.

33"Ãnĩ rĩ'á ãnĩ cú gĩĩ bê rĩ 'bá yĩ ã'dĩ, nĩ ã'dô ãcã'á ãnĩ pãlé lãñõ lãsí kã Ôvârí drĩ 'ẽ'á fãlã ãnĩ drĩ rĩ 'ásĩ ąngõ tí ró yã?

34" Tã gólâ 'ê 'bá tã 'dĩ 'bá yí â'dalé ãnĩ tãsí rĩ 'dĩ nõ. Má â'dô tã Ôvârí kã átã 'bá ãzã 'bá yí tã nĩ 'bá ãzã 'bá yí bê gõ'dá kpá tã ìmbã 'bá ãzã 'bá yí bê àj'ó'á ãnĩ ngálã. Nĩ â'dô ùrũkã 'bá yí ìp'á'á fê lãlĩ-lãlĩ drĩ, gõ'dá nĩ â'dô 'ê'á ùrũkã 'bá yí ùfúlĩ lãtĩ ngĩngĩ 'ásĩ. Gõ'dá nĩ â'dô 'ê'á ãzã 'bá yí cãlê ònjóró'bí sĩ j'ó tã Ôvârí kã ârĩ kã 'ásĩ. Gõ'dá nĩ â'dô nĩ'á lãrã bê jãrĩbã 'ásĩ, nĩ'á ãzã 'bá yí gólĩyĩ lãfálé 'ásĩ rĩ l'òndã bê lãṅõ fëzõ drĩlĩyĩ.

35 Tã ònjĩ ãnĩ drĩ 'ê'á 'elã 'dĩ 'bá yí tãsí rĩ, tã mbĩ 'bá Ôvârí kã ãnĩ à'bíyã yí drĩ ùfúlĩ trá ãkũ ró nã 'bá yí, lãṅõ lã â'dô àgõ'á ãkpã ãnĩ drĩ, ìtõlê òdrã tã mbĩ 'bá Ôvârí kã Ábëlê rú sĩ bũũũ àcálê òdrã tã àṅgũ 'bá rú bê Zëkãrĩyã kã rĩ rú gólã tĩbê â'dó 'bá Bërëkĩyã rĩ mvã ró ãnĩ à'bíyã yí drĩ fúlĩ j'ó àṅgĩ Ôvârí kã 'á, v'õ tĩbê Ôvârí drĩ rĩzõ 'á lã rĩ lãfálé 'á v'õ rĩzõ k'õrõnyã zãlê fêlê Ôvârí drĩ ngã fêfê ró rĩ bê.

36 Má átã ãnĩ drĩ tã pãtĩ r'ó, tã ònjĩ gólĩyĩ 'elê tã mbĩ 'bá Ôvârí kã ùfúzõ ãkũ ró nã 'bá yí, lãṅõ lã â'dô 'dê'á ãnĩ òjĩlã kãyĩ nõ 'bá yí kã nõ drĩ."

37 Gõ'dá nĩngã sĩ rĩ, Yësũ drĩ tã àtãzõ òjĩlã Yúdã yí kã Yërõsãlémã 'álã rĩ 'bá yí drĩ kĩ, " ãnĩ òjĩlã Yërõsãlémã kã, nĩ ùfũ tã àṅgũ 'bá Ôvârí kã àj'ólê ãnĩ ngálã rĩ 'bá yí trá, gõ'dá nĩ l'ũvũ lãj'ó'á gólĩyĩ Ôvârí drĩ àj'ólê ãnĩ ngálã rĩ 'bá yí kpá trá kúnĩ mvã sĩ. Gbõ lé ìtĩ rĩ, mã r'ã zãã ngã lëlê bê ãnĩ tãsí. Gõ'dá mã ùjũ trá kpĩ ãnĩ ê'bélê v'õ ãlõ 'á sũzõ ãnĩ rú, òzõ 'ã'ú àndrê drĩ mvã lã yí ê'bérê íyĩ úfú zêlê sũzõ gólĩyĩ rú rĩ kãtĩ. Gõ'dá nĩ gã l'õvõ àmãkã ãnĩ drĩ 'dĩ trá dó.

38 Nĩ ndrê drê, jãrĩbã ãnĩkã gõ'dá j'ó àṅgĩ ãnĩ drĩ rĩzõ Ôvârí rĩ ìnjĩlĩ 'á lã rĩ bê â'dô rú ìzã'á, gõ'dá drĩlã rĩzõ cú ìtĩ òjĩlã àzãkã ãkó, tãlã Ôvârí àyê trá.

39 Má átã ãnĩ drĩ tã pãtĩ r'ó, nĩ ìcã k'õ àmã ndrêlê ó'dí nõngã cãlê bũũũ kãyĩ gólã mã drĩ 'êzõ àgõlê rĩlĩ kúmú ró àṅgõ nõ drĩlĩ rĩ tú. Kãyĩ 'dĩ 'á rĩ, òzõ òjĩlã òndrê ìyĩ mã trá rĩ, gólĩyĩ â'dô 'ê'á tã àtãlê kĩ nĩ rĩ, Ôvârí òfê òrê mã gólã ãnĩ 'bá drĩ-ãcê gólãkã bê kúmú ró rĩ drĩ."

Mãtáyõ 24

1 Gõ'dá nĩngã sĩ rĩ, Yësũ yí drĩ ngãzõ j'ó àṅgĩ Ôvârí kã 'dĩ àyélê lãj'ó'á íyĩkã rĩ 'bá yí bê. Gõ'dá gólĩyĩ òtĩrĩ 'bãã lãvũ'á j'ó àṅgĩ 'dĩ rú sĩ rĩ, lãj'ó'á gólãkã 'dĩ 'bá yí drĩ ngãzõ j'ó àṅgĩ 'dĩ 'bá yí bêbê lã sũsũ lã 'dĩ 'bá yí bê â'dalé gólã drĩ.

2 Gõ'dá Yësũ drĩ tã àtãzõ gólĩyĩ drĩ kĩ, " Nĩ ndrê j'ó àṅgĩ Ôvârí kã 'dĩ trá yã? Tã pãtĩ r'ó, j'ó ãnĩ drĩ ndrêlê sũsũ ró 'dĩ àã'dô ùfú'á lã ndrĩ, gõ'dá kúnĩ mvã ãlõ ìcã k'õ lãkĩlĩ j'ó 'dĩ drĩ, â'dô l'õ'dé'á ndrĩ vũdrĩ."

3 Gõ'dá nĩngã sĩ rĩ, Yësũ yí drĩ nĩzõ cãlê únĩ gólã fê dõ kã bê rĩ drĩ 'álã lãj'ó'á íyĩkã 'dĩ 'bá yí bê. Gõ'dá drĩlĩyĩ mbãzõ únĩ 'dĩ drĩ, gólĩyĩ cé ìyĩ drĩ sĩ. Gõ'dá Yësũ drĩ ngãzõ rĩlĩ vũdrĩ. Nĩngã sĩ, lãj'ó'á gólãkã 'dĩ 'bá yí drĩ rú êsézõ ãnyĩ gólã lãgãtĩ. Drĩlĩyĩ tã ìjízõ gólã tĩ kĩ, " Kúmú, tã j'ó àṅgĩ Ôvârí kã ùfũ kã 'dĩ â'dô 'ê'á rú 'elê àṅgõ tú yã? Tã gólĩyĩ 'ê 'bá rú 'elê tã â'dã ró kãyĩ àgõ-àgõ ànĩkã àṅgõ nõ 'á rĩ kã â'dalé àmã drĩ rĩ â'dô 'bã'á ã'dô 'ì yã? Gõ'dá kpá tã gólĩyĩ 'ê 'bá kãyĩ àdũkũ àṅgõ nõ kã â'dalé àmã drĩ rĩ â'dô 'bã'á ã'dô 'ì yã?"

- 4**Gõ'dá Yésū drí tã-drī lógōzó lājó'bán íyíkã 'dī 'bá yī drí kī, "Ānī līfī ōmbã ānī rú, nī āyē ōjílã āzākã kō ānī ādólé āgō-āgō amákã tāsī.
- 5**Tālã ōjílã dūū á'dô iyī ānī'á tã amálé kī, yī āā'dô 'díyī pã 'bá gólã Ôvãrí drí ájólé úrú lésī rī ĩ'dī. Tã 'dī tāsī rī, gólīyī á'dô 'é'á ōjílã dūū ādólé, drīlīyī tã lēlē iyíkã má 'á rī āyézó.
- 6**"Gõ'dá nī á'dô kpá ãjú ãyī árí'á ānyī, gõ'dá nī á'dô kpá ãjú gólīyī jējē ró rī 'bá yī tã lâ árí'á. Tã 'dī 'bá yī á'dô rú 'é'á ndrī sīsī tã Ôvãrí drí lēlé rī vó ró. Ítī rī, nī 'é ūrī kō, tãlã 'dīí á'dá tã kō kī nī rī, 'dīí trá ãdūkū āngó nō kã 'í.
- 7**Gõ'dá ōjílã 'bãdrī ālô kã á'dô ngã'á 'dēlé ãjú bê ōjílã 'bãdrī āzã kã rī drīī. Gõ'dá ãjú 'bū 'bá kúmú āzã rī kã á'dô ngã'á nīlī 'dēlé ãjú bê ãjú 'bū 'bá kúmú āzã kã rī drīī. Gõ'dá lōfó ōnjī tētē á'dô 'é'á 'dēlé ōjílã drīī, gõ'dá ãgbīgbī á'dô ĩnyákú drī iyá'á vō 'ásī ndrī.
- 8**Tã 'dī 'bá yī á'dô 'bã'á, nyé ōzō mvã lâzê-lâzê á'dó 'bá sīsī ōkó gólã 'é 'bá mvã tīlī rī drī rī kâtī.
- 9**"Ōjílã á'dô iyī ānī rū'á fēlé ānī ãjú-'bã-āzī gólīyī 'é 'bá lâṇō fēlé ānī drī rī 'bá yī drīgã. Gólīyī á'dô ānī 'bã'á gānīmã 'á. Gõ'dá gólīyī á'dô lâṇō ōnjī tētē fē'á ānī drī. Gõ'dá gólīyī drī kpá ānī úfúzó. Ítī rī, ōjílã cé tītī 'bãã iyī ānī lôvó kō, tãlã ānī rī'á tã árí 'bá amákã ĩ'dī rī drī sī.
- 10**Tã rī 'dī 'bá yī ōtírī rīī rú 'élé rī, ōjílã dūū á'dô iyī tã lēlē iyíkã má 'á rī āyé'á, gõ'dá gólīyī á'dô iyī āzī-āzī yī drī-bã fē'á ãjú-'bã-āzī lâ yī drīgã.
- 11**Tã āngū 'bã dūū tã amã 'bã kī'á nī rī, iyī ā'dô tã āngū 'bã Ôvãrí kã ĩ'dī rī, á'dô iyī ānī'á ōjílã dūū ādólé ōnjō sī.
- 12**Tã ōnjī gólīyī 'é 'bã rú 'élé āngó nō 'á rī 'bá yī á'dô lītī'á rōō lâvūlī gārã sīsī rī drīī sī. Tã 'dī tāsī rī, 'dīí trá kãyī gólã ōjílã āmbã drī 'ézó á'dólé ngã lēlē ākó iyī āzī-āzī yī drī rī trá ĩ'dī.
- 13**Gbō lé ĩtī rī, ōjílã gólã tã lēlē iyíkã má 'á rī ãtī 'bã gágã áyē 'bã lâ kō cãzó būūū ãdūkū lâ 'á rī, gólã á'dô lédrē-lédrē ãdūkū ākó rī úsú'á.
- 14**Gõ'dá áá'dô tã áti-áti tãndī kūmū Ôvãrí kã tāsī nō rī pē'á zãlō sīsī ōjílã ōrī ndrī kã āngó nō 'ásī rī 'bá yī drī, tãlã gólīyī āārī ró iyī tã pãtīī 'dī bê. Gõ'dá 'dīí vósī, ãdūkū āngó nō kã ōró gõ ácalé.
- 15**"Tã gólã 'ézó Yērōsãlémã rī ĩzãlé rī tāsī, kãyī á'dô 'é'á ácalé ānī drī ngã tã āngū 'bã Dãñiyélē drī tã lâ átalé trá ãkū ró nã rī ndrēzó. Nī árí drē úlī ngbãngã nō. Gólã kī, 'Īzátú nī á'dô ngã ōnjī gólã 'é 'bã ānyī ájílī rī ndrē'á. Gõ'dá áá'dô ngã rī 'dī átrō'á 'bãlé jó āngī Ôvãrí kã 'á. Ngã rī 'dī á'dô jó Ôvãrí kã 'dī 'bã'á á'dólé ĩndī ró Ôvãrí rī līfī drī 'á.' " Dãñiyélē 9.27; 11.31
- 16**Gõ'dá Yésū drī kpá tã átázó lājó'bán íyíkã drī kī, "Ōjílã Yūdáyã kã rī 'bá yī, ōzō gólīyī ōndrē tã ānyī kã 'dī trá rú 'ērē 'á rī, gólīyī ōrã volé 'wãã'wã, nī'á iyī lâpílī únī lâfálé 'á.

- 17 Õjílã gólã rî 'bá lôsî 'élé jó íyíkã drî rî, gólã ãârî rãlé volé 'wãâ'wã, gólã òlîpî kô kpá filí jó 'álã nî'á ngá íyíkã jó kã rî 'bá yî âtrôlé.
- 18 Gõ'dá òjílã gólã rî 'bá lôsî 'élé yí drí ámvú 'á kâyî rî 'dî sî rî, gólã ògô kô 'bã 'álã nî'á ítá íyíkã âtrôlé. Gólã òlîpî kô, gólã òrã nî'á íyî lãpîlî.
- 19 Gõ'dá kâyî 'dî sî rî, òkó gólîyî rú 'bã 'bá mvá bê rî 'bá yî â'dô ìyî 'é'á 'bãlé lãṅõ ònjí têtê bê gõ'dá kpá òkó gólîyî mvá òdé bê ìyî drígá rî 'bá yî bê, tãlã rãrã 'dî tãsî.
- 20 Òzô kâyî lãṅõ rî 'dî kã ãâcã trá rî, ìcã trá ãnî drí rãlé 'wãâ'wã. Tã 'dî tãsî rî, nî 'ê rãtãã Ôvãrî drí kâyî rî 'dî òzô ácã kô òzê lîmvú sî gõ'dá kâyî lôvô-lôvô kã sî.
- 21 Lãṅõ gólã 'ê 'bá â'dólé kâyî 'dî 'á rî, â'dô lãvũ'á gãrã lãṅõ gólîyî rú 'ê 'bá ìtô vò ãngó nõ 'bãrê kã 'ásî ácálé bũúũ ãndrõ nõ rî kã drî sî. Gõ'dá ãtî 'álã rî, lãṅõ ãzã ìcã kô lãvũlî gãrã lãṅõ 'dî drî sî.
- 22 Gólã lôgô kâyî rî 'dî trá ngbãã kútúwá, tãlã yí pã ró òjílã yí drí njílí trá â'dólé òjílã íyíkã ró rî 'bá yî bê. Tí gólã òrô gô kâyî rî 'dî 'bãlé ãcê rî, òjílã â'dô ìyî òdrã'á ndrî. Gólîyî ìcã kô ngá pãlé.
- 23 "Gõ'dá kâyî 'dî 'bá yî sî, òzô òjílã ãzã ãâtã tã trá ãnî drí kî, 'Nî ndrê drê, 'díyî pã 'bá rî'á nõ', ngãtã 'gólã rî'á nã' yã rî, ní lã tã gólãkã 'dî kô.
- 24 Tãlã òjílã dũú rî'á gólîyî 'ê 'bá ìyî tã ãmãlé kí'á nî rî, ìyî ã'dô 'díyî pã 'bá Ôvãrî drí ãjólé rî 'bá yî ì'dî. Gõ'dá tã ãngũ 'bá òjílã ãdó 'bá ãzã 'bá yî bê, gólîyî â'dô kpá ãnî'á ìyî tã lãrãkô ãmbã òjílã tî drí ã'dízó drílã sî rî 'bá yî 'élé, tãlã ã'dô ró bê ìyî drí lãtî lôndãzó òjílã gólîyî Ôvãrî drí njílí â'dólé òjílã íyíkã ró rî 'bá yî ãdózó, tí òzô yí úúsú lãtî lã trá rî.
- 25 Nî ãrî drê, má ãtã tã 'dî 'bá yî ãnî drí sîsî, tãlã ãnî lîfî òmbã ró bê ãnî rú drê ãkpãkã'dã tã 'dî 'bá yî drí rú 'ê ãkó.
- 26 "Gõ'dá òzô òjílã ãzã ãâtã tã trá ãnî drí kî nî rî, 'Nî ndrê drê, 'díyî pã 'bá â'dô bê rî'á vò ãgãngbêlé 'á' rî, nî nî kô tólã gólã rî lôndãlé. Ngãtã òzô ããâtã tã trá kí'á nî rî, gólã òlãpî yî trá rî'á jó 'á nõ rî, ní lã tã gólãkã 'dî kpá kô.
- 27 Kâyî gólã mã ãjólé úrú lésî 'díyî pã 'bá ró rî drí 'ézó ãgólé kpá ó'dí ãngó nõ 'á rî tú rî, òjílã ndrî ã'dô ìyî ãmã ndrê'á òzô ngá ì'í gólã vò ì'í 'bá kã'dã-kã'dã ómvorê lésî bũúũ lãnjî 'álã rî kãtî.
- 28 Kâyî gólã mã drí 'ézó ãgólé ãngó nõ 'á rî tú rî, òjílã ndrî ã'dô ndrê'á lã òzô drílîyî lögônõ ndrêrê lô'dérê kôrõnyã ãvõ drî rî kãtî."
- 29 Gõ'dá Yésũ drí kpá tã ãtãzó kí nî rî, "Gõ'dá kôrô lãṅõ kâyî 'dî 'bá yî kã vósî rî, ngá gólîyî â'dó 'bá 'bũú 'álã rî 'bá yî â'dô ìyî rú ìyá'á ndrî, ìcã ìyî kô lôsî 'élé dódó. Gõ'dá ìtú lîfî ã'dô ìkãnãgõ'á ìnîrîkúwá ró, ìcã kô vò ìwálé. Gõ'dá párá ìcã kpá kô vò ìwálé. Gõ'dá ì'bî'bîwá ã'dô ìyî lô'dé'á ndrî vũdrî 'bũú lésî.
- 30 Dîí vósî rî, ngá gólã 'ê 'bá ãgõ-ãgõ mã gólã ãjólé úrú lésî nõ kã ã'dálé rî, ã'dô rú ã'dá'á 'bũú 'álã. Ítí rî, òjílã òrî ndrî kã ã'dô ìyî 'é'á ãmã ndrêlé ãnîrî 'á mbãrãsã

bê. Ōzō gólīyī ōndrê mâ trá rī, ōjílā āmbá ā'dô īyī āwó ngō'á ūrī drī sī, tālā má ā'dô 'ē'á ānīlí cú mbârākā ạngí bê gō'dá kpá āmbā Ôvârí kâ bê.

31Má ā'dô 'ē'á mālāyíkā yī ạngí gúníyá sī. Áā'dô 'ē'á gúníyá vólé, gō'dá mālāyíkā yī ā'dô īyī rú ê'bé'á ndrī vō ālô 'á. Ôvârí ā'dô gólīyī jō'á ạngó 'ásī ndrī, nī'á ōjílā ndrī gólīyī yī drī njílí ōjílā íyíkâ ró rī 'bá yī ê'bélé vō 'ásī ndrī.

32"Nī ârī drē úlí mănīgō gólâ fê bí tāsī nō, iĩmbâ ró ānī bê. Ōzō nī ōndrê gárâ lâ 'dī 'bá yī trá ârō'á bí bê cārō rī, nī ā'dô nī'á lâ kī nī rī, ôzê lĩmvú trá ānyī 'ē'á ácálé.

33Ā'dô 'ē'á ā'dólé kpá ĩtí âgō-âgō ámákâ tāsī. Ōzō nī ōndrê tã gólīyī ndrī má drī átálé 'dī 'bá yī trá rú 'ērē 'á rī, nī ā'dô nī'á lâ kī nī rī, kâyī má drī 'ēzō âgōlé rī trá ānyī.

34Má âtâ ānī drī tã pătĩ ró, tã 'dī 'bá yī ā'dô 'ē'á rú 'élé sísí drē âkpākâ'dã ōjílā kâyī nō 'bá yī kâ ôdrāá īyī kô ndrī.

35Ōzō ạngó nō ōndē gbō lé 'būū bê rī, úlí ámákâ ícá kô rú ndélé."

36Gō'dá Yēsū drī kpá tã átázó lājó'bá íyíkâ 'dī 'bá yī drī tã âgō-âgō íyíkâ ạngó nō 'á rī kâ tāsī. Gólâ kī, "Kâyī má drī 'ēzō âgōlé ạngó nō 'á rī, ōjílā āzākâ ícá kô nīlā, gbō lé mālāyíkâ gólīyī úrú 'álâ rī 'bá yī (gō'dá mâ rī gógó Ôvârí rī mvá ró nō bê) nī'ī īyī kâyī rī 'dī kpá kô. Ámâ átá nī kâyī rī 'dī cé nī.

37Kâyī gólâ má drī 'ēzō âgōlé tã-vó ōjílâ kâ kīlī ạngó nō 'á rī tú rī, ā'dô 'bā'á nyé ōzō kâyī gólâ Nówā kâ ặkú ró nã sī rī kátí.

38Gō'dá drē âkpākâ'dã Ôvârí âjô lĩmvú tĩtĩ kô ānī'á ōjílâ úfúlí tã ōnjí īyíkâ tāsī rī, ōjílâ nã 'bá yī rī īyīngá drī-báláyī ró tã ĩsū ákó kí'á nī rī, lãnō ā'dô 'ē'á ānīlí 'délé īyī drī. Gólīyī rī trá ngá nyālé, ngá mvūlí, gō'dá âgō rī īyī trá ôkó gīlí cālê būūū kâyī gólâ Nówā yī drī fízó kōlóngbō ândrê 'á īyī nyāányâ pālê rī tú. Gō'dá gólīyī nī'ī īyī kí'á nī rī, ôzê trá ānī'á 'dīlī rī kô, cālê būūū kâyī gólâ lĩmvú tĩtĩ drī ānīzó gólīyī úfúlí rī tú. Ā'dô rú 'ē'á kpá ĩtí kâyī mâ gólâ ájólé úrú lésí rī drī 'ērē âgōlé ạngó nō 'á rī tú. Āgō-âgō ámákâ ā'dô 'ē'á gólīyī ĩrōlé ĩrō.

40Gō'dá kâyī rī 'dī tú rī, ōzō âgō rī ā'dô īyī trá rī'á ngá 'wā'á ặmvú 'á rī, áā'dô ālô rī trō'á, gōzó āzâ rī âyélé.

41Gō'dá ōzō ôkó ā'dô īyī rī rī'á ngá 'ĩ'á kúní ngá 'ĩ kâ drī rī, áā'dô kpá ālô rī trō'á 'ĩdī, gōzó āzâ rī âyélé.

42"Nī rī rīlí tã mbĩmbĩ rī 'ē'ē lâ sī âgō-âgō ámákâ tēlé, tālā mĩ nī'ī kâyī gólâ má drī 'ēzō âgōlé rī kô. ĩtí rī, nī rī ngíyá ró.

43Gō'dá nī ĩsū drē tã nō, tí 'bā-lípĩ ōró gō ĩtú-pá ngácĩ kâ gólâ ũgú drī 'ēzō ānīlí ngá gólâkâ ũgūlí 'á lâ rī nī'ī rī, tí gólâ ā'dô rī'á ngíyá ró, gólâ ícá kô ũgú 'dī âyélé áfílí ngá gólâkâ ũgūlí gólâ drī jô 'ásī.

44Gō'dá kpá rī'á ĩtí âgō-âgō ámákâ tāsī. Nī rī rīlí ngíyá ró, tālā mĩ nī'ī kâyī gólâ má drī 'ēzō âgōlé 'á lâ rī kô. Má ā'dô âgō'á nyī rō."

⁴⁵Gõ'dá nĩngá sĩ rĩ, Yésũ drĩ kpá tã ìmbázó lājó'bá íyíkà 'dĩ 'bá yĩ drĩ tã rũ ì'bũ 'bá tãndĩ rĩ kã tãsi. Gólá kĩ, "Bã-lípì à'dô ã'dô 'é'á ì'dĩ rũ ì'bũ 'bá gólá tã nĩnĩ bê lĩfĩ 'bázó drĩ là 'á rĩ drĩ yã? Òzõ gólá òtírĩ 'éé nĩlĩ àcĩ íyíkà 'á rĩ, gólá à'dô 'é'á rũ ì'bũ 'bá 'dĩ 'bãlé àzĩ-àzĩ là yĩ vó ndrèlé mbĩmbĩ lòsĩ lànjĩ-lànjĩ sĩ.

⁴⁶Gõ'dá òzõ 'bã-lípì rĩ 'dĩ àãgõ trá àcálé rũ ì'bũ 'bá gólákã 'dĩ ùsúlĩ tã 'dĩ 'èrè 'á tãndĩ ró ìtĩ rĩ, gólá à'dô 'bã'á àyĩkõ ró rũ ì'bũ 'bá 'dĩ bê.

⁴⁷Má àtã ànĩ drĩ tã pãtĩfĩ ró, 'bã-lípì 'dĩ à'dô rũ ì'bũ 'bá 'dĩ 'bã'á ngá íyíkã 'bã kã ndrĩ rĩ 'bá yĩ vó là ndrèlé.

⁴⁸Gõ'dá òzõ rũ ì'bũ 'bá gólá 'bãlé àzĩ-àzĩ là yĩ vó ndrèlé 'dĩ à'dô rũ ì'bũ 'bá ònjĩ 'ĩ rĩ, òzõ 'bã-lípì 'dĩ ònjã trá àcĩ gólákã 'dĩ 'á rĩ, rũ ì'bũ 'bá 'dĩ à'dô tã ìsũ'á kĩ nĩ rĩ, 'bã-lípì íyíkã 'dĩ njã trá rõõ, gólá ìcã kô àgõlé 'wãã.

⁴⁹Gõ'dá rũ ì'bũ 'bá 'dĩ drĩ ngãzó rĩ'á rũ ì'bũ 'bá àzĩ 'dĩ 'bá yĩ 'èlé ònjĩ ró, rĩ'á gólĩyĩ cãlé, gõ'dá drĩlã rĩzó cé ngá nyãlé ì'dĩ gõ'dá kpá òdrã mvũlĩ òdrã mvũ 'bá àzĩ là yĩ bê.

⁵⁰Gõ'dá òzõ 'bã-lípì rũ ì'bũ 'bá 'dĩ kã òtírĩ àgõõ àcálé rĩ, gólá à'dô àcã'á nyĩ ró, ìtũ gólá rũ ì'bũ 'bá 'dĩ drĩ nĩlĩ kô'dáwã rĩ sĩ.

⁵¹'Bã-lípì à'dô lànõ ònjĩ tètè fè'á drĩlã, òzõ lànõ 'é'á fèlã tã ònjĩ 'è 'bá drĩ rĩ kãtĩ, gõ'dá à'dô gólá rĩ vũ'á vò lànõ kã rĩ 'á, tólã gólá à'dô àwó ngõ'á sị-gílĩ nyãnyã bê ngá làzè-lázè drĩ sĩ."

Mátáyõ 25

¹Gõ'dá nĩngá sĩ rĩ, Yésũ drĩ ìtõzó lājó'bá íyíkà 'dĩ 'bá yĩ ìmbálé àgõ-àgõ íyíkã àngó nõ 'á kúmú ró rĩ tãsi. Gólá kĩ, "Àgõ-àgõ àmákã kúmú ró àngó nõ 'á rĩ à'dô gõ'dá à'dó'á òzõ òkó mvã mùdrĩ gólĩyĩ rĩ 'bá òdrógõ drĩ tèle rĩ kãtĩ. Gólĩyĩ trõ lãmbã ìyíkã trá nĩzó òdrógõ drĩ tèle.

²Òkó mvã njĩ rĩ 'bá yĩ rĩ'á tã nĩ 'bá 'ì, gõ'dá gólĩyĩ àzã njĩ rĩ 'bá yĩ rĩ'á tã nĩ àkó lé 'bá 'ì.

³Gõ'dá òkó mvã gólĩyĩ njĩ tã nĩ àkó lé 'bá ró rĩ 'bá yĩ trõ lãmbã ìyíkã bê rĩ, gólĩyĩ trõõ dõ àlípì kpãã kô ìyĩ bê.

⁴Gõ'dá òkó mvã gólĩyĩ tã nĩ 'bá rĩ yĩ trõ lãmbã ìyíkã bê rĩ, gólĩyĩ trõ dõ àlípì kpãã ìyĩ bê mālãngĩ 'á.

⁵Gõ'dá òdrógõ drĩlĩyĩ rĩ'á tèle rĩ àcã kô 'wãã, gõ'dá à'dú drĩ ìtõzó rĩ'á gólĩyĩ 'èlé, gólĩyĩ trá lùsũ-lùsũ ró à'dú drĩ sĩ, gõ'dá drĩlĩyĩ ngãzó à'dú kòlé.

⁶"Gõ'dá cã bê à'bĩ ító 'á rĩ, òkó mvã gólĩyĩ mùdrĩ 'dĩ 'bá yĩ drĩ òtrè-òtrè àrízó kĩ nĩ rĩ, 'Nĩ ndrè drè, òdrógõ bí ànĩ'á! Nĩ àfõ 'wãã'wã gólá rĩ lãgúlì!"

⁷Gõ'dá òkó mvã mùdrĩ 'dĩ 'bá yĩ drĩ lĩfĩ njĩzó à'dú 'ásĩ, gõ'dá drĩlĩyĩ ìtõzó rĩ'á lãmbã ìyíkã 'dĩ 'bá yĩ bãgõ là èdélé.

⁸Gõ'dá òkó mvá gólíyî njî tã nî ãkó lé 'bá ró rî 'bá yî úsú ìyî vò lâ bê trá kî, dô lám̄bã ìyíkã 'á rî bê trá 'è'á rû ndélé rî, òkó mvá njî 'dî 'bá yî drí tã àtázó òkó mvá gólíyî tã nî 'bá ró rî yî drí kî nî rî, 'Nî àfē dô àlípî ãmã drí, tãlã dô ãmãkã trá 'è'á rû ndélé.'

⁹Gõ'dá òkó mvá tã nî 'bá 'dî 'bá yî drí tã-drî lògòzó òkó mvá gólíyî tã nî ãkó lé 'bá ró rî 'dî 'bá yî drí kî, 'Dô nô ícã ãmã drí ãnî bê kô, nî nî dô gílí dô lãzî 'bá ngálã.'

¹⁰"Gõ'dá òkó mvá gólíyî tã nî ãkó lé 'bá ró 'dî 'bá yî drí ngãzó nílí vò dô gî kã 'álã. Gõ'dá gólíyî òtírî lãvũũ rî, òdrógô drí íyîngã àcázó. Òkó mvá gólíyî njî lám̄bã ìyíkã êdé 'bá njãã rî 'bá yî drí fízó òdrógô bê jó kãrãmã kã 'álã, gõ'dá ódrí àtî à'bãzó.

¹¹'Dî vósî rî, òkó mvá gólíyî tã nî ãkó lé 'bá ró 'dî 'bá yî drí àgòzó àcálé vò dô gî kã rî lésî. Gõ'dá gólíyî àgô bê àcálé rî, àã'bã àtî trá kpãákũ. Gõ'dá drílíyî lãzî zízó kî nî rî, 'Kúmú, kúmú, ní njî àtî ãmã drí!'

¹²Gõ'dá òdrógô drí tã-drî lògòzó drílíyî kî nî rî, 'Má àtã ãnî drí tã pãtî ró, má nî ãnî kô.' "

¹³Àdũkũ lâ ró, Yésũ drí tã àtázó lãjó'bá íyíkã 'dî 'bá yî drí kî nî rî, "Nî rî njãã àgô-àgô àmãkã tēlé, tãlã mî nî kàyî gólã má drí 'èzó àgólé 'á lâ rî kô. Má à'dô àgô'á àcálé nyî ró."

¹⁴Gõ'dá nîngã sî rî, Yésũ drí í'dígówã àzã ngízó drí-'ã drílã 'è'á fēlã òjílã íyíkã drí lósî íyíkã 'èzó rî tãsî kàyî drílã 'èzó àgólé kúmú ró rî sî. Gólã kî, "Tã drí-'ã Ôvãrî drí 'è'á fēlã òjílã íyíkã drí lósî íyíkã 'èzó rî tãsî rî r'ã òzô kúmú àzã 'è 'bã nílí àcî íyíkã 'á jējē ró rî kâtí. Gõ'dá drē àkpãkã'dã gólã nî kô àcî íyíkã 'dî 'á rî, gólã drí rû ì'bũ 'bã íyíkã nã rî 'bã yî àzízó, gõ'dá drílã tã àtázó drílíyî kî nî rî, 'Nî ndrē ngã àmãkã nõ 'bã yî vò lâ dódó.'

¹⁵Gõ'dá kúmú 'dî drí àdî fēzó drílíyî, à'dô mbãràkã gólíyíkã sũzó ngã rú rî vò ró, tãlã gólíyî ùlípî ró àdî íyíkã 'dî bê. Gõ'dá rû ì'bũ 'bã sísî rî drí rî, gólã drí àdî fēzó kísî njî, gõ'dá rû ì'bũ 'bã rî lâ ró rî drí, gólã drí àdî fēzó kísî rî, gõ'dá rû ì'bũ 'bã nã ró rî drí, gólã drí àdî fēzó kísî àlô. Nîngã sî, kúmú 'dî drí ngãzó nílí àcî íyíkã 'á.

¹⁶Gõ'dá rû ì'bũ 'bã gólã sísî àdî fēzó drílã kísî njî rî, gólã drí nízó lósî àzã 'èlé àdî 'dî sî, tãlã àdî 'dî ùlípî ró bê. Gõ'dá drílã àdî àzã úsúzó kpã kísî njî lósî 'è'è sî. Àdî gólãkã 'dî drí lîpîzó àcálé kísî mùdrí.

¹⁷Gõ'dá rû ì'bũ 'bã gólã àdî fēzó drílã kísî rî rî drí kpã nízó lósî 'èlé àdî fēlã gólã drí 'dî sî. Gõ'dá drílã àdî àzã úsúzó kpã kísî rî lósî 'è'è sî. Àdî gólãkã drí lîpîzó àcálé kísî sũ.

¹⁸Gõ'dá rû ì'bũ 'bã gólã àdî fēzó drílã kísî àlô rî drí nízó 'bũ 'dîlî àdî kúmú gólãkã 'dî kã lãpîzó 'á lâ, tãlã yî drí sũzó bê àdî 'dî rú kúmú drí.

¹⁹"Gõ'dá kàyî dũũ vósî, kúmú 'dî drí àcázó àgólé yî drí 'bã 'á. Gólã àgô bê rî, gólã drí rû ì'bũ 'bã íyíkã 'dî 'bã yî àzízó yî ngálã, tãlã gólíyî à'dã ró lósî gólíyî drí 'èlé àdî íyíkã 'dî sî rî bê yî drí.

20 Gõ'dá rû ì'bũ 'bá gólâ âdî fëzó drílâ kîsî njî rî drí âdî gólâ drí ùsúlî ndrî rî âtrôzó âjílî kúmú drí. Gõ'dá drílâ ngâzó tâ âtálé kî nî rî, 'Ămbá, ní ndrê drê, âdî ní drí fêlé má drí kîsî njî sîsî rî ì'dî rî'á nŏ. Gõ'dá má ùsû âdî âzâ kpá kîsî njî âdî rî 'dî drî, âdî lâ ì'dî rî'á nŏ!'

21 "Gõ'dá kúmú drí rû ì'bũ 'bá 'dî lûyîzó kî nî rî, 'Nî rî'á rû ì'bũ 'bá ámákâ tândí ró má drí lîfî 'bázó drî lâ 'á rî ì'dî. Tâlâ ní ndrê âdî fînyáwá má drí fêlé ní drí rî vó lâ trá tândí ró, má â'dô ânî 'bã'á ngá ámákâ âmbá rî 'bá yî vó lâ ndrêlé. Ní ânî, mã 'ê ró âyîkŏ ní bê.'

22 "Gõ'dá rû ì'bũ 'bá gólâ âdî fëzó drí lâ kîsî rî rî drí kpá âdî gólâ drí ùsúlî rî âtrôzó âjílî kúmú drí. Gõ'dá drílâ tâ âtázó kî nî rî, 'Ămbá, ní ndrê drê, âdî ní drí fêlé má drí kîsî rî rî'á nŏ. Má ùsû âdî âzâ kpá kîsî rî âdî rî 'dî drî, âdî lâ ì'dî rî'á nŏ!'

23 "Gõ'dá kúmú drí kpá rû ì'bũ 'bá íyîkâ 'dî lûyîzó kî nî rî, 'Nî rî'á rû ì'bũ 'bá ámákâ tândí ró má drí lîfî 'bázó drî lâ 'á rî ì'dî. Tâlâ ní ndrê âdî fînyáwá má drí fêlé ní drí rî vó lâ trá tândí ró, má â'dô ânî 'bã'á ngá ámákâ âmbá rî 'bá yî vó lâ ndrêlé. Ní ânî, mã 'ê ró âyîkŏ ní bê.'

24 "Gõ'dá rû ì'bũ 'bá gólâ âdî fëzó drílâ kîsî ãlô rî drí ngâzó âdî fêlé gólâ drí rî lôgôlé kúmú drí. Gõ'dá drílâ tâ ìsû íyî nyãányâ kâ âtázó kúmú drí kî nî rî, 'Ămbá, má nî trá kî nî rî, nî rî'á sî lŏmbâ 'bá 'î, tâlâ âdî ânî nyãányâ kâ rî âpîlî lôsî rû ì'bũ 'bá ánîkâ rî 'bá yî kâ sî, gõ'dá ní rî kpá ngá íyînyâ tîbê ânî nyãányâ drí ì'dîlî nî kŏ'dáwá rî 'bá yî ê'bélé ânî nyãányâ drí.

25 Ítî rî, mã rî'á ùrî ró âdî ánîkâ 'dî ìzâlê. Tâ 'dî tãsî rî, ì'dî má drí nîzó 'bú 'dîlî âdî 'dî lãpîzó 'á lâ. Ní ndrê, âdî rî ì'dî rî'á nŏ.'

26 "Gõ'dá kúmú drí tâ-drî lôgôzó rû ì'bũ 'bá 'dî drí kî nî rî, 'Nî rî'á rû ì'bũ 'bá ònjî 'î, rû ì'bũ 'bá gólâ òvó ró rî ì'dî. Mí nî trá kî nî rî, má rî âdî ùsúlî rû ì'bũ 'bá ámákâ rî 'bá yî drígá sî. Gõ'dá má rî kpá ngá íyînyâ tîbê ámâ nyãányâ drí ì'dîlî nî kŏ'dáwá rî 'bá yî ê'bélé má drí.

27 Ní lãpî âdî ámákâ ã'dô tãsî yã? Tí ã'dô ã'dó'á tândí ró ní drí âdî 'dî fëzó òjílâ âzâ drí lôsî 'ëzó ì'dî sî lâ, ã'dô ró bê gólâ drí âdî âzâ ùsúzó fînyáwá gá drî lâ 'á, tâlâ má òtírî âgôô rî, mã ùsû ró bê âdî rî 'dî cú drî bê.'

28 "Nîngá sî, kúmú drí tâ 'bázó rû ì'bũ 'bá íyîkâ ãlô rî drí kî, 'Ní trô âdî 'dî vólé rû ì'bũ 'bá ònjî 'dî drígá sî, fêlé rû ì'bũ 'bá gólâ âdî ùsú 'bá kîsî mùdrî rî drí.'

29 Gõ'dá kúmú drí tâ âtázó kî nî rî, 'Ōjílâ gólâ ã'dó 'bá ngá bê rî, áâ'dô 'ë'á ngá fêlé gólâ drí âmbá lãvũlî gãrã ngá gólâ drí ùsúlî rî drî sî. Gõ'dá òjílâ gólâ ã'dó 'bá ngá ãkŏ rî, gbŏ lé ngá fînyáwá gólâ drí ùsúlî rî, áâ'dô trô'á lâ vólé gólâ drígá sî.'

30 Gõ'dá kúmú drí tâ âtázó kî nî rî, 'Rû ì'bũ 'bá gólâ lôsî 'ë 'bá kŏ nŏ, òtrô gólâ vũlî ìvî 'álâ ìnîrîkúwá 'á, vŏ gólâ Ôvârî drí êdélé Sātánâ yî drí rî 'á, vŏ gólâ òjílâ drí 'ëzó ãwŏ ngôlé sî-gílî nyãányâ bê rî 'á.' "

- 31 Gõ'dá nĩngá sī rī, Yésū drī tā átázó ágō-ágō íyíkā āngó 'á nōngá tā-vó òjílā ká kílí rī tāsī. Gólā kī, "Kâyī tībē mā gólā ájólé úrú lésī rī drī 'ézó ágólé āngó nō 'á rī sī, má á'dô ágō'á mbârākā ākī bē, mālāyíkā ámakā rī 'bá yī á'dô íyī 'bā'á ndrī má bē. Má á'dô rī'á kúmú ró kítī ámakā drī drī-ācē bē tā-vó òjílā ká kílí.
- 32 Gõ'dá òjílā òrī ndrī ká āngó 'ásī rī 'bá yī á'dô íyī rú é'bé'á ndrī má āndrá. Má á'dô gólīyī lāfá cā'á rī, òzō kábīlīkī lāfá cārē īndrī rú sī rī kátí.
- 33 Má á'dô òjílā tā mbī 'bá rī 'bá yī 'bā'á áamá drī-ágó drī lésī ró, gõ'dá má á'dô òjílā tā ònjī 'bá ró rī 'bá yī 'bā'á íyíkā áamá drī-lījī lésī rī 'á.
- 34 "Gõ'dá mā gólā rī 'bá kúmú ró rī á'dô tā átá'á òjílā gólīyī áamá drī-ágó drī lésī rī 'bá yī drī kī nī rī, 'Ānī òjílā gólīyī áamá átá drī òrē fēzó drīlīyī rī 'dī, nī ānī ngá tándí gólīyī Ôvārī drī édélé ānī òjílā íyíkā ró rī 'bá yī drī ítō vō āngó nō ká sī rī trólé ānī drī drī-'á ró.
- 35 Tālā má á'dô bē lōfó ró rī, nī āfē ngá nyānyā trá má drī nyālē. Gõ'dá līmvū lōvó 'é mā bē rī, nī āfē līmvū trá má drī mvūlī. Gõ'dá nī ndrē mā bē òjílā lídí ró rī, nī lāgú mā trá ānī drī 'bā 'á ūmú ró.
- 36 Gõ'dá nī ndrē mā bē ítá īzā bē rī, nī āfē ítá trá má drī sōlé. Gõ'dá má á'dô bē ngá lāzé ró rī, nī ndrē áamá vó trá tándí ró. Gõ'dá ó'bā mā bē gānīmā 'á rī, nī ānī trá áamá lōmílí.'
- 37 "Gõ'dá òjílā tā mbī 'bá á'dô íyī tā-drī lōgõ'á má drī kī nī rī, 'Kúmú, mā ndrē nī lōfó ró āmā drī ngá nyānyā fēzó ní drī nyālē rī āngó tú yā? Mā ndrē nī līmvū lōvó bē áamá drī līmvū fēzó ní drī mvūlī rī āngó tú yā?
- 38 Mā ndrē nī òjílā lídí ró áamá drī ānī lāgúzó áamá drī 'bā 'á ūmú ró rī āngó tú yā? Gõ'dá mā ndrē nī ítá īzā bē áamá drī ítá fēzó ní drī sōlé rī āngó tú yā?
- 39 Gõ'dá mā ndrē nī ngá lāzé ró ngátá gānīmā 'á áamá drī nīzó ānī ndrēlé rī āngó tú yā?'
- 40 Gõ'dá mā kúmú ró rī á'dô tā-drī lōgõ'á drīlīyī kī nī rī, 'Má átā ānī drī tā pātī ró, òzō nī òpā òjílā ámakā ālō rī trá rī, gbō lé òōndrē òjílā rī 'dī ngá tākó ró rī, nī pā 'dī kpá mā 'dī.'
- 41 "Gõ'dá má á'dô rú jā'á tā átálé òjílā gólīyī áamá drī-lījī drī lésī rī 'bá yī drī kī nī rī, 'Ānī gólīyī Ôvārī drī trílí nō 'bá yī, nī nī volé má lāgátī sī, nī'á lāsī gólā rī 'bá vélé ādūkū ākó tībē Ôvārī drī édélé Sātānā yī drī mālāyíkā gólākā rī 'bá yī bē rī 'álā.
- 42 Tālā nī ndrē mā bē lōfó ró rī, nī āfēé ngá nyānyā kō má drī nyālē, gõ'dá nī ndrē mā bē līmvū lōvó bē rī, nī āfēé līmvū kō má drī mvūlī.
- 43 Gõ'dá nī ndrē mā bē òjílā lídí ró rī, nī lāgú mā kō ānī drī 'bā 'á. Gõ'dá nī ndrē mā bē ítá īzā bē rī, nī āfēé ítá kō má drī sōlé. Gõ'dá má á'dô bē ngá lāzé ró rī, nī ndrē áamá vó kō. Gõ'dá ó'bā mā bē gānīmā 'á rī, nī ānī kō áamá ndrēlé.'

44"Gõ'dá õjilã rí 'dĩ 'bá yí â'dô ãyî tã-drĩ lôgõ'á kĩ nĩ rí, 'Kúmú, mã ndrê nĩ lõfó ró rí ángô tú yã, ngãtã lõmvũ lõvó bê rí ángô tú yã, ngãtã õjilã lídí ró rí ángô tú yã, ngãtã ítã ãzã bê rí ángô tú yã, ngãtã ngá lãzé ró rí ángô tú yã, ngãtã gãnimã 'á rí ángô tú ãmã drí ánĩ pãzó kô rí yã?'

45Gõ'dá má â'dô tã-drĩ lôgõ'á drĩlyî kĩ, 'Má âtã ãnĩ drí tã pãtĩ ró, õzõ nĩ õgã vólé trá dó õjilã ámakã ãlô rí pãlé rí, gbõ lé õõndrê õjilã rí 'dĩ ngá tãkó ró rí, nĩ gã vólé 'dĩ kpá trá dó ãmã pãlé.'

46Gõ'dá Ôvãrí â'dô õjilã õnjí 'dĩ 'bá yí jõ'á võ gólã lâñõ ãdũkũ ãkó rí kã rí 'á. Gõ'dá tã mbĩ 'bá â'dô ãyî nĩ'á cé nĩ rĩlí Ôvãrí bê zãã gbãdú ãdũkũ ãkó."

Mãtáyõ 26

1Gõ'dá nĩngã sĩ rí, Yésũ ndrê bê tã ãmbã íyíkã 'dĩ 'bá yí ndrĩ rí, drĩlã gõzó tã átalé lãjõ'bã íyíkã 'dĩ 'bá yí drí kĩ,

2"Nĩ nĩ trá kĩ, kãyî 'ẽzó kãrãmã lâvũ-lãvũ kôrô kã 'élé rí â'dô 'ẽ'á ãtõlé kãyî rĩ vósĩ. Mã rí gógó ãjólé úrú lésĩ nõ, áã'dô ãmã drĩ-bã fẽ'á ãmã ãjú-'bã-ãzí yí drĩgã. Gólĩyî â'dô ãmã ãpã'á fẽ lâlĩ-lãlĩ drĩ."'

3Gõ'dá kãyî Yésũ drí tã átzó lãjõ'bã íyíkã 'dĩ 'bá yí drí 'dĩ sĩ, drĩ-'bã ãngĩ Yúdã yí kã rí 'bá yí gõ'dá õjilã sísĩ-lésĩ rí 'bá yí bê, gólĩyî ê'bê ãyî rú trá drĩ-'bã drĩ-'bã ãzí rí 'bá yí drĩlĩ rú bê Kãyífã rí drí 'bã 'álã.

4Gólĩyî ê'bê rú tólã 'dĩ, tãlã tã ãbĩlĩ ãyî võ 'ásĩ Yésũ rí rüzó bê kírĩ ró gólã rí füzó vólé.

5Gõ'dá gólĩyî ãsũ tã trá kĩ nĩ rí, â'dó kô tãndĩ ró ãyî drí Yésũ rí rüzó kãyî kãrãmã lâvũ-lãvũ kôrô kã 'dĩ sĩ, tãlã õjilã dũũ â'dô ngã'á ãwã 'élé ãyî bê.

6Kãyî 'dĩ 'bá yí sĩ rí, Yésũ yí rí rĩlí jãrĩbã zĩlí Bêtãní rí 'álã, ãgõ ãzã gólã drí êdéle ngá lãzé ãrí kã 'ásĩ rú bê Sãmõnã rí drí 'bã 'á.

7Gõ'dá Yésũ yí õtĩrĩ 'bãã ngá nyã'á Sãmõnã drí 'bã 'á tólã rí, õkó ãzã drí dô gólã ãjĩ bê tũrũ-tũrũ rí ãtrõzó mãlãngĩ gólã êdéle kúnĩ zĩlí ãlãbãsetã rí 'ásĩ rí 'á, ãnĩ'á ãtúlã Yésũ drĩ. Lãgĩ dô rí 'dĩ kã lâvũ gãrã dô ãzí drĩ sĩ. Ôkó 'dĩ 'ẽ tã 'dĩ ítĩ 'dĩ tãlã Yésũ rí ãnjĩzó.

8Gõ'dá lãjõ'bã Yésũ kã 'dĩ 'bá yí ndrê ãyî tã õkó 'dĩ drí 'élé 'dĩ bê rí, tã 'dĩ 'bãã gólĩyî gõ'dá kô â'dólé ãyĩkõ ró. Drĩlyî rĩzó tã átalé ãyî lãfálé 'ásĩ kĩ, "'Dĩ rĩ'á tã ngá ãzã-ãzã kã 'ĩ.

9Tĩ â'dô â'dó'á tãndĩ ró õzõ õõ'bã dô 'dĩ gĩlí vólé ãdĩ ãmbã sĩ, gõzó ãdĩ lâ fẽlé ngá ãkó lé 'bã rí 'bá yí pãzó rí."

10Gõ'dá Yésũ nĩ tã ãsũ lãjõ'bã 'dĩ 'bá yí kã 'dĩ bê rí, gólã drí ngãzó tã átalé drĩlyî kĩ nĩ rí, "Nĩ rí õkó 'dĩ ãkpókpolõlé ítĩ ã'dô tãsĩ yã? Gólã 'ẽ 'dĩ tã tãndĩ 'ĩ mã drí. Tã gólãkã 'dĩ sũ trá mã rú tãkãnyĩ.

- 11Ngá ãkó lé 'bá ró rí 'bá yí â'dô ÿyí 'bá'á ãní bê nõngá kâÿî vósî cé. Gõ'dá má ícá kô rílí zãã ãní bê nõngá.
- 12Dõ õkó 'dî drí útúlí má drîÿ 'dî, tâ ífí lâ kî, gólâ êdê 'dî âmâ rú'bá ävõ 'î 'bälé 'bú 'á.
- 13Má âtâ ãní drí tâ pätîÿ ró, õzõ õótírî tâ âtî-âtî tãndí Ôvârí kâ pëê ängó 'ásî õjílâ 'bâsúrú ndrî kâ rí drí rí, áâ'dô tâ tãndí õkó 'dî drí 'ëlé 'dî tâ lâ âtá'á õjílâ drí, tâlâ gólâ rí tâ ïsüzó bê."
- 14Gõ'dá nõngá sî rí, lâjõ'bá älo Yésü kâ rú bê Yúdä Ìsîkârîyótâ rí drí ngãzõ nílí drî- 'bá ängî Yúdä yí kâ rí 'bá yí ngâlâ, tâlâ Yésü rí drî-bã fëzõ gólîÿî drí.
- 15Gõ'dá Yúdä drí tâ ïjízõ gólîÿî tî kî nî rí, "Õzõ nî õlê tâ-drî trá má drí Yésü rí drî-bã fëzõ ãní drí rí, nî â'dô âdî fë'á má drí tãsî yã?" Gõ'dá drîlîÿî tâ ïjî Yúdä kâ 'dî drî lâ lôgõzõ. Gólîÿî drí âdî ífí lâzõ nyâ'dî-trá-drî-lâ-ngâ-mûdrî sílîvã 'ásî fëlé Yúdä drí.
- 16Gõ'dá îtõlê kâÿî rí 'dî 'ásî rí, Yúdä drí îtõzõ rî'á lâÿî lõndälé, tâlâ yí fë ró Yésü rí drî-bã bê gólîÿî drí.
- 17Gõ'dá nõngá sî, kâÿî drî-káká kâramã ämbätâ äkú äkó rí kâ rí kâ âcâ bê rí, lâjõ'bá Yésü kâ rí 'bá yí drí ânîzõ tâ ïjílí gólâ tî kî nî rí, "Ní lë âmâ drí nílí kâramã lâvü-lâvü kôro kâ êdélé âmâ drí nyälé ängô lé yã?"
- 18Gõ'dá Yésü drí tâ-drî lôgõzõ lâjõ'bá íyíkâ 'dî 'bá yí drí kî, "Nî ngâ nílí filí jãrîbã ängî Yërõsälémã kâ nã 'álâ. Õzõ nî õcâ trá tólâ rí, nî â'dô ägô äzâ úsú'á. Nî âtâ tâ gólâ drí kî, "Tâ ïmbá 'bá ämákâ kî nî rí, kâÿî gólâ Ôvârí drí 'bälé yí drí rí trá änyí 'ë'á äcálé. Yí â'dô ânî'á kâramã lâvü-lâvü kôro kâ nyälé ní drí 'bá 'á âmâ lâjõ'bá íyíkâ yí bê." "
- 19Gõ'dá lâjõ'bá Yésü kâ 'dî 'bá yí drí nîzõ ÿyí tâ 'dî 'ëlé té õzõ Yésü drí âtálé gólîÿî drí 'dî kâtí. Drîlîÿî ngá nyãnyã kâramã kâ êdézõ ägô 'dî drí 'bã 'á nõngá.
- 20Gõ'dá câ bê lânjátúlí bê rí, Yésü yí drí rú ê'bézõ võ älo 'á lâjõ'bá íyíkâ mûdrî-drî-lâ-ngâ-rî 'dî 'bá yí bê kâramã 'dî nyälé.
- 21Gólîÿî õtírî 'bãã rî'á ngá nyã'á rí, Yésü drí ngãzõ tâ âtálé lâjõ'bá íyíkâ 'dî 'bá yí drí kî, "Má âtâ ãní drí tâ pätîÿ ró, lâjõ'bá älo ãní lâfálé sî â'dô âmâ drî-bã fë'á âmâ äjü-'bá-äzî yí drígá."
- 22Gõ'dá lâjõ'bá Yésü kâ 'dî 'bá yí ârî ÿyí úlí gólâ drí âtálé 'dî bê rí, gólîÿî drí â'dózõ ndrî tâ ïsü ró rõõ. Gõ'dá drîlîÿî ngãzõ rî'á ÿyí â'dálé Yésü drí älo-älo kî, "Kúmú, õjílâ 'ë 'bá ání drî-bã fëlé rí â'dô â'dó'á mâ ï'dî yã?"
- 23Gõ'dá Yésü drí tâ-drî lôgõzõ drîlîÿî kî nî rí, "Õjílâ älo ãní lâfálé 'ásî gólâ ngbãângbãno rî 'bá drî sölé má bê sããní átó kâ älo 'á rí â'dô âmâ drî-bã fë'á nî.
- 24Áâ'dô má gólâ äjólé úrú lésî nô fû'á, õzõ tâ lâ ïgílí trá búkú Ôvârí kâ 'á rí kâtí. Gõ'dá õjílâ gólâ 'ë 'bá âmâ drî-bã fëlé 'dî, Ôvârí â'dô lâno õnjî têtê fë'á drílâ. Tí â'dô â'dó'á tãndí ró õzõ úütî õjílâ rí 'dî kô."

- 25 Yúdã gólâ tíbê 'ě 'bá Yésũ rí drí-bã fêlé rí drí tã ìjízó gólâ tì kǐ nǐ rí, "Tã ìmbá 'bá, á'dô á'dó'á á'dí ì'dí yã? Mâ ì'dí yã?" Yésũ drí tã-drí lôgôzó drílâ kǐ nǐ rí, "Áwô, nǐ ì'dí!"
- 26 Gõ'dá Yésũ yí òtírí rǐí ngá nyälé rí, gólâ drí ãmbãtã trözó. Drílâ rãtãã 'ëzó Ôvãrí drí ãmbãtã 'dí tãsí. Drílâ ãmbãtã 'dí 'á lâ ùpǐzó, gõ'dá drílâ trözó lâ fêlé lâjó'ba íyíkã yí drí tã átã-átã bê kǐ nǐ rí, "Nǐ trô, nǐ nyã, nõô rǐ'á ámã rú'ba 'í."
- 27 Gõ'dá Yésũ drí kpá ìgã òdrá ãlã'ba kã trözó. Drílâ rãtãã 'ëzó Ôvãrí drí tã lâ tãsí. Gõ'dá drílâ fëzó lâ lâjó'ba íyíkã 'dí 'bá yí drí mvũlì tã átã-átã bê kǐ nǐ rí, "Ánǐ ndrǐ, nǐ mvũ!"
- 28 Nõô rí ámã árí tã-drí lëlê ó'dí êdézó Ôvãrí yí lâfálé òjílã íyíkã yí bê rí ì'dí, tíbê rã 'bá tã ònjí òjílã kã áyê-áyê kã tãsí rí ì'dí.
- 29 Má átã ãnǐ drí, má ìcã kô òdrá nõ mvũlì, cãlé búúú kãyì gólâ má drí 'ëzó mvũlã ání bê kpá ó'dí kãyì ámã átã drí ámã 'bãzó kúmú ró òjílã drílì rí tú."
- 30 Nǐngã sǐ rí, Yésũ yí drí lôngó Ôvãrí rí lùyì kã ngôzó lâjó'ba íyíkã 'dí 'bá yí bê. 'Dǐ vósí rí, drílìyí nǐzó únì fê dô kã bê yí drǐ rí 'álã.
- 31 Gõ'dá nǐngã sǐ rí, Yésũ drí tã lâjó'ba íyíkã 'dí 'bá yí drí 'ëzó rãlé yí rú sǐ rí tã lâ átãzó gólìyí drí. Gólâ kǐ, "Má átã ãnǐ drí, ngácì nõ sǐ, nǐ á'dô rã'á ndrǐ ámã áyélé, tãlã Ôvãrí átã tã trá tã ìgǐ íyíkã 'á kǐ nǐ rí, 'Má á'dô kãbǐlìkǐ lôkǐ 'bá fũ'á, gõ'dá kãbǐlìkǐ gólãkã á'dô ìyí rú lâpě'á ndrǐ vólé.' Zëkãríyã 13.7
- 32 Má á'dô lǐdrí'á òdrã 'ásí. 'Dǐ vósí rí, má á'dô lâvũ'á sǐsǐ ãnǐ ándrá Gãlǐlãyã 'álã. Nǐ á'dô nǐ'á ámã ùsúlì tólã."
- 33 Gõ'dá Pétërô drí ngãzó tã-drí lôgólé Yésũ drí kǐ nǐ rí, "Ámã ázì-ázì yí òlã'bù gbô lé ndrǐ ánǐ áyélé rí, má ìcã kô ánǐ áyélé."
- 34 Gõ'dá Yésũ drí tã átãzó Pétërô drí kǐ, "Pétërô, má átã ní drí tã pãtǐ ró, ngácì nõ sǐ, drê ãkpãkã'dã 'ã'ú-lúgu drí cǐrǐ 'bê ãkó rí, ní á'dô tì gã'á má rú sǐ ándãlã nã. Nǐ á'dô tã átã'á kǐ nǐ rí, yí nǐí mã kô."
- 35 Gõ'dá Pétërô drí tã-drí lôgôzó Yésũ drí kǐ nǐ rí, "Má ìcã kô tì gãlé ní rú sǐ. Ôzô á'dô òdrã 'í rí, mã á'dô drã'á ní bê." Gõ'dá lâjó'ba ázì 'dí 'bá yí drí kpá tã átãzó ôzô Pétërô drí átãlé 'dí kãtí.
- 36 Gõ'dá nǐngã sǐ rí, Yésũ yí drí nǐzó cãlé vô gólâ zǐlì Gëtësëmãní rí 'álã. Gólìyí cã bê tólã rí, Yésũ drí ngãzó tã átãlé lâjó'ba íyíkã 'dí 'bá yí drí kǐ nǐ rí, "Nǐ rí nõngã. Mâ drê nǐ'á gbíyã ãtǐ 'álã rãtãã 'élé."
- 37 Gõ'dá Yésũ drí Pétërô yí, Zëbëdáyô rí mvã rǐ Yãkóbã yí Yôwãní bê rí 'bá yí drǐzó kpãã yí bê. Gõ'dá Yésũ drí á'dózó ìzã ró gõ'dá kpá tã ìsũ ró rôô.
- 38 Gõ'dá gólâ drí tã átãzó lâjó'ba íyíkã 'dí 'bá yí drí kǐ nǐ rí, "Ámã pǐpǐsǐlì trá tã ìsũ ró rôô. Tã ìsũ 'dí 'ê trá ámã fũlì. Nǐ rí nõngã lǐfì ngbã ró tãlã rãtãã 'élé mã bê."

39Nĩngá sĩ, Yésũ drí ngãzó nĩlĩ gbíyá ățĩ 'álâ, gõ'dá drílâ íyĩ lâlãzó vũdrĩ ãnyákú drĩĩ rãtãã 'èlé kĩ, "Tátá, õzõ ãcã trá ní lĩfĩ rĩ, ní trõ ãgã mvá lâñõ gólâ 'è 'bá ámã 'èlé rĩ kã nõ vólé. Gõ'dá ní 'è tã gólâ ní drí lèlé 'èlé rĩ ã'dĩ, â'dó kô tã gólâ má drí lèlé rĩ ã'dĩ."

40Gõ'dá Yésũ drí ngãzó gólé lãjó'bá íyĩkã nã 'dĩ 'bá yĩ ngálâ. Gólâ drí gólĩyĩ ùsúzó rĩ'á ãyĩ â'dú kõ'á. Gõ'dá gólâ drí ngãzó tã âtalé Pétērõ yĩ drí kĩ, "Nĩ ãcã kô rĩlĩ lĩfĩ ngbã ró rãtãã 'èlé má bê cãlé cé ãtú-pá ãlõ ã'dõ tãsi yã?"

41Nĩ rĩ lĩfĩ ngbã ró rãtãã 'èlé, tãlã Sãtãnã õzó ãnĩ ùjũũ kô ámã áyélé. ãnĩ pĩpĩsĩlĩ lã tã tãndĩ 'èlé, gõ'dá ãnĩ rú'bã rĩ'á cú ãtĩ mbãrãkã ãkó tã rĩ 'dĩ 'èzó."

42Gõ'dá Yésũ drí gõzó kpá ó'dĩ nĩ'á rãtãã 'èlé. Gólâ kĩ, "Tátá, õzõ ãcã kô ní drí ãgã mvá lâñõ kã nõ trólé vólé má drí mvũ ãkó lâ rĩ, má â'dõ 'è'á lâ õzõ ní drí lèlé rĩ kãtĩ."

43Nĩngá sĩ, Yésũ drí ngãzó gólé lãjó'bá íyĩkã 'dĩ 'bá yĩ ngálâ. Gõ'dá gólâ drí kpá gólĩyĩ ùsúzó rĩ'á ùsú'á â'dú drí sĩ.

44Gõ'dá drílâ ngãzó lãjó'bá íyĩkã 'dĩ 'bá yĩ áyélé, nĩzó rãtãã ãndãlã nã lâ 'èlé. Gõ'dá drílâ kpá rãtãã ãlõ-ãlõ 'dĩ 'èzó ã'dĩ.

45Gõ'dá Yésũ drí gõzó lãjó'bá íyĩkã 'dĩ 'bá yĩ ngálâ. Gólâ ùsũ gólĩyĩ rĩ'á â'dú kõ'á. Gõ'dá gólâ drí tã âtãzó drílĩyĩ kĩ, "ãnĩ drã zãã rĩ'á â'dú kõ'á yã? Nĩ ndrã drã, ãtú-pá ãcã trá ngbãngbãnõ 'èzó mã gólâ ãjólé ùrũ lãsi nõ drĩ-bã lâ fãlé tã õnjĩ 'bá yĩ drĩgã.

46Nĩ ngã ùrũ, mã nĩ ró bê! Nĩ ndrã õjĩlã gólâ 'è 'bá ámã drĩ-bã fãlé rĩ rĩ'á ãnĩ'á nã!"

47Gõ'dá nĩngá sĩ, Yésũ õtĩrĩ rĩĩ drã zãã tã âtã'á lãjó'bá íyĩkã 'dĩ 'bá yĩ drí rĩ, kôrõ lãjó'bá gólãkã ãlõ Yúdã rĩ drí ãcãzó õjĩlã õ'bĩ bê dũũ. Õjĩlã rĩ 'dĩ 'bá yĩ, drĩ-'bã ángĩ Yúdã yĩ kã rĩ 'bá yĩ gõ'dá gólĩyĩ sĩsĩ-lãsi rĩ 'bá yĩ bê rĩ ãjõ gólĩyĩ nĩ lĩgũ mbãlãsõ-mbãlãsõ bê gõ'dá kpá pĩdrĩgũ ángĩ ángĩ yĩ bê ãyĩ drĩgã sĩ, ãnĩ'á Yésũ rĩ rũlĩ.

48Yúdã â'dã lãtĩ yĩ drí 'èzó Yésũ rĩ drĩ-bã fãlé rĩ trá ãkũ ró õjĩlã 'dĩ 'bá yĩ drí. Gólâ kĩ, "Õjĩlã gólâ má drí 'è'á nĩ'á ãmvólã bĩ-'bãlé lâ vólé rĩ, nĩ rũ gólâ ã'dĩ."

49Gõ'dá gólĩyĩ ãnĩ bê ãcãlé rĩ, Yúdã drí nĩzó mbĩ Yésũ ngálâ, nĩ'á nĩ-bã-yã fãlé Yésũ drí, gólâ kĩ, "Tã ãmbã 'bã, nĩ bê yã?" Gólâ drí Yésũ rĩ ãmvózó bĩ-'bãlé lâ vólé.

50Gõ'dá Yúdã 'è nĩ-bã-yã bê Yésũ drí rĩ, Yésũ drí tã âtãzó gólâ drí kĩ nĩ rĩ, "ãmã rũ-lã-ãzĩyã, ní 'è tã ní drí ãnĩ'á 'èlã rĩ." Gõ'dá kôrõ õjĩlã 'dĩ 'bá yĩ drí ngãzó ndrõlé ãngbũ Yésũ drĩĩ. Gõ'dá drílĩyĩ Yésũ rĩ rũzó.

51Gõ'dá lãjó'bã ãlõ lãjó'bã Yésũ kã 'dĩ 'bá yĩ lãfãlé 'ãsi drí lĩgũ mbãlãsõ íyĩkã ãngĩzó fókã lâ 'ãsi. Gõ'dá kôrõ drílã rũ ã'bũ 'bã drĩ-'bã drĩ-'bã Yúdã yĩ kã rĩ 'bá yĩ rĩ kã rĩ kã bĩ lâ gãzó njĩyã vólé vũdrĩ.

52 Gõ'dá Yésũ drí tã âtázó lãj'ó'á gólâ rû ì'bũ 'bá 'dĩ bí lâ gã 'bá 'dĩ drí kĩ nĩ rĩ, "Nĩ sô lĩgú ánĩkã 'dĩ lôgôlé volé fókã lâ 'á. Ôjĩlã gólĩyĩ rĩ 'bá ăwă 'élé lĩgú mbêlēsó-mbêlēsô rĩ 'bá yĩ sĩ rĩ, áá'dô kpá gólĩyĩ fũ'á lĩgú mbêlēsó-mbêlēsô sĩ.

53 Mĩ nĩyĩ kô kĩ nĩ rĩ, má â'dô ícá'á amã átã Ôvãrí rĩ zĩlĩ mālãyĩkã ajólé ânĩ'á amã pãlé yã? Gólâ â'dô ícá'á mālãyĩkã ajólé dũũdũ.

54 Gõ'dá ôzô Ôvãrí ãajô mālãyĩkã trá ânĩ'á amã pãlé rĩ, tã gólâ ãgĩlĩ búkũ Ôvãrí kã 'á 'ē 'bá rû 'élé amã tãsĩ rĩ â'dô rû 'ē'á ángô tí yã?"

55 Gõ'dá Yésũ drí ngãzó tã átálé ôjĩlã ô'bĩ 'dĩ 'bá yĩ drí kĩ nĩ rĩ, "Nĩ ânĩ amã rũlĩ lĩgú mbêlēsó-mbêlēsô bê gõ'dá kpá pĩdrĩgú ạngĩ ạngĩ yĩ bê ôzô ôjĩlã gólâ tã ônjĩ 'ē 'bá mĩrĩ rú rĩ kãtĩ ă'dô tãsĩ yã? Má rĩ trá tã ãmbálé kãyĩ vósĩ cé ă'dĩ-drĩ jó ạngĩ Ôvãrí kã rĩ kã 'á. Nĩ rú mã kô tólã ă'dô tãsĩ yã?

56 Tã gólĩyĩ ndrĩ ânĩ drĩ rĩ'á 'ělã 'dĩ 'bá yĩ, 'ē rû ãtĩ 'dĩ, tãlã úlĩ gólĩyĩ tã ạngũ 'bá yĩ drĩ ãgĩlĩ búkũ Ôvãrí kã 'á rĩ ă'dô ró bê tã pãtĩĩ ró." Nĩngã sĩ rĩ, lãj'ó'á Yésũ kã 'dĩ 'bá yĩ drĩ lârázó ndrĩ Yésũ rú sĩ, gólâ rĩ áyélé élé.

57 Gõ'dá nĩngã sĩ rĩ, ôjĩlã gólĩyĩ Yésũ rĩ rũ 'bá rĩ yĩ drĩ gólâ rĩ trôzó ajĩlĩ ămbã drĩ-'bá ạngĩ Yúdã yĩ kã rĩ 'bá yĩ kã rú bê Kãyĩfã rĩ drĩ jó 'álã. Tólã lã'bĩ ãmbã 'bá yĩ gõ'dá ôjĩlã gólĩyĩ sĩsĩ-lésĩ rĩ 'bá yĩ bê ê'bê ãyĩ rû trá drĩ-'bá ạngĩ Yúdã yĩ kã ăzã 'bá yĩ bê, tãlã ãyĩ drĩ tã-vó Yésũ kã kĩzó bê.

58 Gõ'dá Pétērô drĩ ngãzó 'dêlé nĩlĩ Yésũ yĩ vósĩ jējē ró volé lésĩ. Drĩlã ânĩzó ácálé ă'dĩ-drĩ drĩ-'bá ạngĩ Kãyĩfã kã rĩ 'á. Gólâ câ bê tólã rĩ, drĩlã fĩzó nĩ'á rĩlĩ vô ălô 'á lómĩgówã gólĩyĩ rĩ 'bá ă'dĩ-drĩ 'dĩ vó lâ ndrêlé rĩ 'bá yĩ bê, tãlã yĩ ndrê ró tã gólâ 'ē 'bá rû 'élé Yésũ drĩ rĩ bê.

59 Gõ'dá jó Yésũ rĩ lôfĩzó 'álã 'dĩ 'á tólã rĩ, tã kĩ 'bá 'dĩ 'bá yĩ ndrĩ ôjĩlã gólĩyĩ rû ê'bê 'bá tólã nã 'bá yĩ bê, drĩlĩyĩ rĩzó ôjĩlã gólĩyĩ 'ē 'bá tã ă'bãlé Yésũ rú ônjô sĩ rĩ lôndãlé, tãlã ãyĩ drĩ gólâ rĩ fũzó bê.

60 Gbô lé ôjĩlã dũũ ăfô ãyĩ bê tã átálé Yésũ rú ônjô sĩ rĩ, úúsú tã ônjĩ Yésũ drĩ 'élé rĩ kô. ădũkũ lâ ró rĩ, ăgô ăzã 'bá yĩ rĩ drĩ ngãzó ăfôlé ădrêlé tã kĩ 'bá 'dĩ 'bá yĩ ăndrá tã ă'bãlé Yésũ rú ônjô sĩ kĩ,

61 "Ăgô nô kĩ nĩ rĩ, yĩ ă'dô ícá'á jó ạngĩ Ôvãrí kã úfũlĩ, gõ'dá yĩ drĩ bêzó lâ ó'dĩ vô lâ 'á kãyĩ nã sĩ."

62 Gõ'dá ămbã drĩ-'bá ạngĩ 'dĩ 'bá yĩ kã 'dĩ ărĩ úlĩ ăgô 'dĩ 'bá yĩ drĩ átálé 'dĩ bê rĩ, drĩlã ngãzó ãrũ tã átálé Yésũ drĩ kĩ nĩ rĩ, "Nĩ ărĩ úlĩ ăgô 'dĩ 'bá yĩ drĩ átálé ní rú 'dĩ trá yã? Nĩ cú tã ăzã bê lôgôlé tã gólĩyĩ drĩ átálé ní rú 'dĩ vó lâ 'ásĩ yã?"

63 Gõ'dá Yésũ drĩ rĩzó tĩtĩ úlĩ átã ăkô. Nĩngã sĩ, ămbã 'dĩ drĩ tã átázó Yésũ drĩ kĩ nĩ rĩ, "Má 'bã ní drĩ lãtrĩrĩ ãtrĩlĩ Ôvãrí gólâ rĩ 'bá lédre-lédre ró rĩ rú lâ sĩ, ní ă'dã ămã drĩ ôzô ní ă'dô pãtĩĩ 'dĩyĩ pã 'bá, Ôvãrí rĩ mvã ã'dĩ rĩ."

64 Gõ'dá Yésũ drĩ tã-drĩ lôgôzó kĩ nĩ rĩ, "Rĩ'á ôzô ní drĩ átálé 'dĩ kãtĩ. Gõ'dá má átã ânĩ drĩ tã pãtĩĩ ró, ãzãtũ rĩ, nĩ ă'dô mã gólâ ajólé ãrũ lésĩ nô ndrê'á rĩrĩ 'á Ôvãrí

mbârâkã âkĩ rĩ drĩ-ágó drĩ lésĩ ró. Nĩ â'dô âmâ ndrê'á âgõrê 'á mbârâkã bê 'bũũ lésĩ mbârâsãsã bê."

⁶⁵Gõ'dá ãmbá 'dĩ ârĩ úlí Yésũ drĩ átálé 'dĩ bê rĩ, gólâ drĩ â'dózó õmbã ró, gõ'dá drílâ ítã íyíkã sĩzó õmbã sĩ. Gõ'dá drílâ tâ átázó tâ kĩ 'bã 'dĩ 'bã yĩ drĩ kĩ, "Ãnĩ ndrĩ, nĩ ârĩ úlí gólâ drĩ átálé Ôvârí rĩ 'dãzó 'dĩ trá. Gólâ âmã tâ trá kĩ nĩ rĩ, yĩ â'dô 'díyĩ pã 'bã Ôvârí rĩ mvã 'ĩ'dĩ. Mã lée gõ'dá õjílã äzãkã kô ânĩ'á tâ átálé gólâ rĩ tãsí.

⁶⁶Gõ'dá tâ ãsũ-ãsũ âníkã ángô tí tâ ägô 'dĩ kã tãsí yã?" Gõ'dá drílyĩ ngãzó tâ kílĩ Yésũ rú kĩ nĩ rĩ, "Gólâ âtã úlí õnjĩ trá Ôvârí rú. Úfũ gólâ volé."

⁶⁷Nĩngã sĩ, drílyĩ Yésũ rĩ lífĩ âmbézó kpãákũ ítã sĩ. Gõ'dá lómígówã äzã 'bã yĩ drĩ tũ lúwúzó gólâ rĩ lífĩ 'á. Gõ'dá äzã 'bã yĩ drĩ gólâ rĩ sızó drĩ sĩ. Gõ'dá äzã 'bã yĩ drĩ ãyíkã gólâ rĩ lífĩ sãzó.

⁶⁸Gõ'dá drílyĩ rĩzó 'dãsí 'élé Yésũ rú tâ ãjĩ sĩ kĩ, "'Díyĩ pã 'bã, nĩ â'dã drẽ õjílã ánĩ sĩ 'bã 'dĩ âmã drĩ."

⁶⁹Gõ'dá Yésũ õtĩrĩ 'bãã drẽ ádré'á lâkíkã 'á tâ kĩ 'bã 'dĩ 'bã yĩ ándrá gõ'dá Pétērõ drẽ kpã zãã ä'dĩ-drĩ 'dĩ 'á rĩ, ízãmvã äzã rú 'bũ 'bã ró rĩ drĩ Pétērõ rĩ ndrẽzó. Drílâ ânĩzó tâ átálé Pétērõ drĩ kĩ, "Ãkĩ, nĩ fĩ 'ĩ'dĩ gólâ rĩ 'bã lâmúlĩ Yésũ gólâ Gãlĩlã yã lé 'bã ró rĩ bê rĩ!"

⁷⁰Gõ'dá Pétērõ ârĩ tâ ízãmvã 'dĩ drĩ átálé gólâ drĩ 'dĩ bê rĩ, drílâ tĩ gãzó õjílã gólĩyĩ drĩ rĩzó gólĩyĩ bê 'dĩ ándrá kĩ nĩ rĩ, "Mã nĩjĩ tâ âníkã rĩ'á átálé 'dĩ kô!"

⁷¹Gõ'dá Pétērõ nĩ drĩ ngãzó nĩlí võ 'dĩ 'ásĩ gólé ätĩ ndõgõ 'dĩ kã rĩ tĩ 'álã. Ätĩ tĩ tólã rĩ, õjílã äzã 'bã yĩ kpã bê rĩ'á ãyĩ ádré'á nĩngã. Gõ'dá ízãmvã äzã rú 'bũ 'bã ró rĩ drĩ kpã Pétērõ rĩ ndrẽzó. Ízãmvã 'dĩ drĩ gólâ rĩ â'dãzó õjílã 'dĩ 'bã yĩ drĩ kĩ nĩ rĩ, "Ägõ nõ õjílã älö gólâ rĩ 'bã lâmúlĩ Yésũ gólâ Nãzãrétã lé 'bã ró rĩ yĩ bê rĩ 'ĩ'dĩ."

⁷²Gõ'dá Pétērõ nĩ ârĩ úlí 'dĩ bê rĩ, nĩ drĩ tĩ gãzó ándálé kpã ó'dĩ. Gõ'dá nĩ drĩ lâtrĩtrĩ ãtrĩzó gõ'dã tâ átázó kĩ nĩ rĩ, "Mã nĩjĩ ägõ 'dĩ kó kô!"

⁷³Gõ'dá ãtũ-pã dã vósĩ rĩ, õjílã äzã 'bã yĩ gólĩyĩ rĩ 'bã ádrélé tólã nã 'bã yĩ drĩ ânĩzó ãyĩ tâ átálé Pétērõ drĩ kĩ, "Pãtĩjĩ, nĩ õjílã älö gólâ rĩ 'bã lâmúlĩ Yésũ yĩ bê rĩ 'ĩ'dĩ! Mã nĩ nĩ úlí âtã-âtã âníkã 'ásĩ, nĩ rĩ úlí átálé nyé õzõ Gãlĩlã yã lé 'bã kãtĩ."

⁷⁴Gõ'dá Pétērõ nĩ drĩ lâtrĩtrĩ ãtrĩzó kĩ nĩ rĩ, "Õzõ mã ä'dô fĩ älö õjílã Yésũ kã 'ásĩ rĩ 'ĩ'dĩ rĩ, ngã äzã õ'ê mã! Mã nĩjĩ ägõ 'dĩ kô!" Úlí Pétērõ kã 'dĩ vósĩ rĩ, kôrõ 'ã'ú-lúgú drĩ cĩrĩ 'bẽzó.

⁷⁵Gõ'dá Pétērõ ârĩ 'ã'ú-lúgú 'dĩ cĩrĩ lâ bê rĩ, kôrõ úlí Yésũ drĩ átálé gólâ drĩ kĩ'á nĩ rĩ, "Drẽ äkpãkã 'dã 'ã'ú-lúgú 'bé cĩrĩ kô rĩ, nĩ â'dô tĩ gã'á mã rú sĩ ándálã nã" rĩ drĩ ägãzó gólâ drĩ. Gõ'dá úlí Yésũ kã 'dĩ 'bã yĩ ägã bê Pétērõ drĩ rĩ, drílâ ngãzó fõlé ãvĩ 'álã ä'dĩ-drĩ 'dĩ 'ásĩ, gõ'dã drílâ ngãzó rĩ'á äwõ ngõlé ngbãlã-ngbãlã ãlĩndrĩ bê tâ õnjĩ íyíkã 'dĩ tãsí.

Mãtãyo 27

- ¹Gõ'dá nĩngá sī, cĩjńó rī sī, drī-'bá ąngí Yúdā yí ká rī 'bá yí ndrī gō'dá gólīyī sīsī-lésī rī 'bá yí bē drī rú ē'bézó vō ālō 'á tā ĩ'bīlī, ā'dō ró bē ĩyī drī Yésū rī fūzō.
- ²Gõ'dá gólīyī drī Yésū rī āmbézó drīlī ājílī Pīlātō gólā mīrī Rómā ká drī 'bālē kúmú ró 'bādrī Yūdáyā ká drīlī rī āndrá, tālā Pīlātō ōkī ró tā gólākā bē.
- ³Gõ'dá Yúdā gólā Yésū rī drī-bā fē 'bá rī ārī tā bē kī'á nī rī, ōōkī tā trá 'ēzō Yésū rī fūlī rī, gólā drī ā'dózó tā ĩsū ró tā ōnjī gólā drī 'ēlé 'dī tāsī. Gō'dá drīlā ngāzō āđī ífī sīlīvā 'ásī fēlé gólā drī nyā'dī-trá-drī-lā-ngā-mūdrī 'dī trōlé nī'á lōgōlā volé drī-'bá ąngí Yúdā yí ká rī 'bá yí drī gólīyī sīsī-lésī rī 'bá yí bē ā'dī-drī jó ąngí Ôvārī ká rī ká 'álā.
- ⁴Gõ'dá Yúdā drī ngāzō tā ātálé gólīyī drī kī, "Má 'ē tā ōnjī trá, má drī āgō tā ōnjī 'ē 'bá kō nō drī-bā lā fēzō ānī drī ōnjō sī fūlī." Gō'dá drī-'bá 'dī 'bá yí drī tā-drī lōgōzō Yúdā drī kī, "Dī rī'á tā ánīkā ĩ'dī, gō'dá ā'dó kō tā āmákā ĩ'dī."
- ⁵Yúdā ārī ulī drī-'bá 'dī 'bá yí ká 'dī bē rī, drīlā āđī 'dī trōzō vūlī vūdrī ā'dī-drī jó ąngí Ôvārī ká 'dī ká 'á. Gō'dá gólā drī ngāzō nīlī volé íyī ōmbē ĩlī, gō'dá drāzō.
- ⁶Gõ'dá drī-'bá ąngí Yúdā yí ká 'dī 'bá yí drī ngāzō āđī 'dī trōlé. Gō'dá drīlīyī tā ātázó kī, "Tā 'bā'bā āmákā vó ró rī, ā'dó kō mbī āmā drī āđī nō 'bāzō vō gólā rīzō āđī jó ąngí Ôvārī ká rī ká 'bālē 'á lā rī 'á, tālā 'dī rī'á āđī ōjílā ārī ká 'ī, ófē Yésū rī fūzō."
- ⁷Gõ'dá drī-'bá 'dī 'bá yí drī tā ĩ'bīzō tā gólīyī drī 'ē'á 'ēlā āđī 'dī sī rī tāsī. Drīlīyī tā-drī lēzō vō gīzō āđī rī 'dī sī. Gō'dá drīlīyī vō rī 'dī gīzō límvo rū 'bá āzā drīgá sī, ā'dō ró bē vō ló'dé ká ró rīzō ōjílā lídí ró rī 'bá yí āvō lā yí lō'bālē 'á lā.
- ⁸Tā 'dī tāsī rī, gōzō vō 'dī rú lā zīlī "Vō Ārī ká" ācálé būūū āndrō nō.
- ⁹Tā 'dī 'ē rú trá ĩtī 'dī, tālā ulī gólā tā ąngū 'bá Yērēmíyā drī ātálé trá ākū ró nā rī ā'dō ró bē tā pātījī ró. Gólā kī, "Gólīyī drī āđī ífī sīlīvā 'ásī rī trōzō nyā'dī-trá-drī-lā-mūdrī. 'Dī rī'á āđī ōjílā ĩsīrā'élē ká drī tā-drī lēzō trōlé fēlé ōjílā drī-bā fēzō fūlī rī ĩ'dī.
- ¹⁰Gõ'dá gólīyī drī āđī 'dī trōzō vō gīzō ĩ'dī sī lā límvo rū 'bá drīgá sī. Tā 'dī 'ē rú trá ōzō Ôvārī drī tā lā 'bālē trá má drī rī kátī."
- ¹¹Gõ'dá Yésū ōtírī rī ādrélé kúmú 'bādrī Yūdáyā ká drīlī Pīlātō āndrá rī, Pīlātō drī Yésū rī ĩjízó kī, "Nī ĩ'dī kúmú ąngí gólā rī 'bá rīlī ōjílā Yúdā yí ká drīlī rī ĩ'dī yā?" Gō'dá Yésū drī tā-drī lōgōzō kī, "Rī'á ōzō ní drī ātálé nī 'dī kátī."
- ¹²Nĩngá sī, drī-'bá Yúdā yí ká ndrī 'dī 'bá yí drī rīzō ĩyī ícícíyá 'ēlé Yésū rú. Gō'dá gólīyī rī bē ícícíyá 'ēlé Yésū rú rī, gólā drī rīzō títī ró tā āzākā átá ākó.
- ¹³Gõ'dá Pīlātō drī ngāzō tā ātálé Yésū drī kī, "Tā āmbá rī'á ātálé ní rú 'dī 'bá yí, ní ārī kō yā?"
- ¹⁴Gõ'dá Yésū drī rīzō títī ró tā-drī lōgō ākó Pīlātō drī. Tā 'dī tāsī rī, Pīlātō rī tī drī ā'dízó ndrúndrú.

15 Rĩ'á ndrô vósĩ cé, kâyî kâramã lâvũ-lâvũ kôro kâ rĩ sĩ, kúmú Rómã kâ â'dó 'bá ndrô rĩ 'dĩ sĩ 'bãdrĩ Yũdáyã kâ drĩlĩ rĩ drĩ òjĩlã 'bãlé gãnĩmã 'á rĩ ãlô rĩ 'bá yĩ ãlô lâ yĩ lôfôzó volé gãnĩmã 'ásĩ drĩ-báláyî ró. 'Dĩ rĩ rĩ'á òjĩlã gólã ò'bĩ Yúdã yĩ kâ drĩ njĩlí lôfólé rĩ rĩ'dĩ.

16 Kâyî 'dĩ 'bá yĩ sĩ rĩ, gãnĩmã lé 'bá ãzã rú bê Bãrãbã tĩbê rú lâ drĩ lâ'búlĩ òjĩlã drĩ tã ònjĩ 'ê'ê gólãkã drĩ sĩ rĩ bê rĩ'á gãnĩmã 'á.

17 Gõ'dá òjĩlã ò'bĩ ê'bê ãyĩ rú bê ácalé dũũ Pĩlátô ándrá rĩ, Pĩlátô drĩ ò'bĩ 'dĩ 'bá yĩ ãjízó kĩ, "Nĩ lã má drĩ òjĩlã ángô rĩ ãnjĩlí rĩ'dĩ ãnĩ drĩ gãnĩmã 'ásĩ kâyî ámbã nõ tú yã? Má ãnjĩ Bãrãbã rĩ'dĩ ngãtã Yésũ gólã zĩlí 'díyĩ pã 'bá ró rĩ rĩ'dĩ yã?"

18 Pĩlátô ãjĩ tã 'dĩ ãtĩ 'dĩ, tãlã gólã nĩ trá dódó kĩ nĩ rĩ, drĩ-'bá Yúdã yĩ kâ 'dĩ 'bá yĩ 'álé lâ yĩ ádrã trá Yésũ rú drĩ-ácê gólãkã tãsí. Rĩ'dĩ gólĩyĩ drĩ Yésũ rĩ trôzó ájĩlí gólã ándrá.

19 Nĩngã sĩ, kúmú Pĩlátô drẽ zãã rĩ'á kĩtĩ ãyĩkã tã kĩ kã 'dĩ drĩ rĩ, òkó lâ drĩ tã átizó ãnĩ'á átalã drĩlã kĩ, "Nĩ 'ê tã ònjĩ ázãkã kô ãlôwãlã ángô tã ònjĩ 'ê 'bá kô 'dĩ drĩ, tãlã má ábĩ trá ònjĩ ró tã gólãkã tãsí ngãcĩ ágĩ rĩ kã sĩ. Gõ'dá ábĩ-ábĩ rĩ 'dĩ ãkpókpolô mã trá rôô."

20 Nĩngã sĩ rĩ, drĩ-'bá Yúdã yĩ kâ 'dĩ 'bá yĩ drĩ rĩzó tã sôlé òjĩlã ò'bĩ 'dĩ 'bá yĩ 'á kĩ nĩ rĩ, "Nĩ áta tã Pĩlátô drĩ kĩ, 'Mã lã òlôfô Bãrãbã rĩ'dĩ ámã drĩ, gõ'dá úfũ Yésũ rĩ'dĩ volé."

21 Gõ'dá Pĩlátô drĩ tã ãjízó kpã ó'dĩ ò'bĩ 'dĩ 'bá yĩ tĩ kĩ nĩ rĩ, "Òjĩlã rĩ nõ 'bá yĩ lãfálé sĩ rĩ, nĩ lã má ãnjĩ òjĩlã ángô rĩ rĩ'dĩ ãnĩ drĩ yã?" Drĩlĩyĩ tã-drĩ lôgôzó kĩ, "Nĩ ãnjĩ Bãrãbã rĩ'dĩ!"

22 Gõ'dá Pĩlátô drĩ tã átizó gólĩyĩ drĩ kĩ, "Òzô mã ãnjĩ Bãrãbã trá rĩ, mã ò'ê ã'dô rĩ'dĩ Yésũ gólã zĩlí 'díyĩ pã 'bá ró rĩ drĩ yã?" Drĩlĩyĩ tã-drĩ lôgôzó òtrê-òtrê sĩ kĩ nĩ rĩ, "Rĩpã gólã fê lâlĩ-lãlĩ drĩ drãlé volé!"

23 Gõ'dá Pĩlátô drĩ tã ãjízó òjĩlã ò'bĩ 'dĩ 'bá yĩ tĩ kĩ, "Nĩ lã má drĩ ángô nõ fũlí ã'dô tãsí yã? Tã gólã drĩ 'élé ònjĩ rĩ ã'dô 'ĩ yã?" Òjĩlã 'dĩ 'bá yĩ ári ãyĩ tã Pĩlátô drĩ ãjĩlí 'dĩ bê rĩ, drĩlĩyĩ ngãzó trélé tã bê ngbãlã-ngbãlã kĩ nĩ rĩ, "Rĩpã gólã fê lâlĩ-lãlĩ drĩ òdrã ró volé!"

24 Gõ'dá Pĩlátô cé rú bê trá kpĩ tã ãsũ òjĩlã 'dĩ 'bá yĩ kã jãlé rĩ, gólã ícã kô tã rĩ 'dĩ 'élé. Tãlã òzô gólã òrĩ zãã tã ãjĩlí Yésũ rĩ tãsí rĩ, òjĩlã 'dĩ 'bá yĩ ã'dô ãyĩ ngã'á áwã ró rôô gólã bê. Gõ'dá Pĩlátô ndrê tã 'dĩ bê ãtĩ rĩ, drĩlã ngãzó lĩmvũ átrólé ãyĩ drĩ jĩzó ò'bĩ 'dĩ 'bá yĩ ándrá tã á'dã ró. Gõ'dá drĩlã ngãzó tã átalé kĩ, "Mã tã ázãkã ákó òdrã ángô nõ kã tãsí. 'Dĩ rĩ'á tã ánĩkã rĩ'dĩ."

25 Gõ'dá ò'bĩ 'dĩ 'bá yĩ ndrĩ drĩ ngãzó tã átalé Pĩlátô drĩ kĩ, "Òdrã ángô 'dĩ kã, lâ nõ lâ ògô ámã drĩ ámã mvã yĩ bê."

26 Nĩngã sĩ, Pĩlátô drĩ Bãrãbã rĩ ãnjízó gãnĩmã 'ásĩ félé ò'bĩ 'dĩ 'bá yĩ drĩ. Gõ'dá drĩlã tã 'bãzó Yésũ rĩ cãzó ònjóró'bĩ sĩ, gõ'dá Yésũ rĩ fëzó, nĩ'á ãpãlã fê lâlĩ-lãlĩ drĩ drãlé.

27 Gõ'dá nĩngá sĩ rĩ, ąjú 'bũ 'bá kúmú Pílatō ká rĩ 'bá yĩ drĩ Yésũ rĩ trōzó, nĩ'á ąjílā vō ỹyíkā rĩzó rĩ 'á 'bā ąngĩ Pílatō ká rĩ 'álā. Gõ'dá tólā rĩ, ąjú 'bũ 'bá 'dĩ 'bá yĩ drĩ ỹyĩ ązĩ-ązĩ yĩ ązĩzó ndrĩ ąnĩ'á rũ ê'bélé dĩrĩ Yésũ rú sĩ.

28 Gõ'dá drĩlĩyĩ ítá Yésũ drĩ sōlé rĩ ąngízó vólé gólā rú sĩ. Gõ'dá drĩlĩyĩ ítá bĩ ąkũ kăākā ró kũmũ ká rĩ'á ąkólā rĩ ątrōzó ĩ'dĩ ąkólé gólā rú, ą'dô ró bē 'dásĩ 'ėzó gólā rú.

29 Gõ'dá drĩlĩyĩ púrũcĩ gárā ędėzó ąpā ró ąkólé ątrā Yésũ drĩ. Drĩlĩyĩ pĩdrĩgũ trōzó 'bálé Yésũ rĩ drĩ-ągó lésĩ rĩ 'á, ą'dô ró bē ۆzō pĩdrĩgũ kũmũ ká rĩ kátĩ. Gõ'dá drĩlĩyĩ ąndĩzó Yésũ ąndrá, rĩ'á 'dásĩ 'ėlé gólā rú kĩ nĩ rĩ, "Kúmú ąngĩ gólā rĩ 'bá ۆjílā Yúdā yĩ ká drĩlĩ rĩ, mā lũyĩ nĩ, ní rĩ zāā gbądú ró."

30 Nĩngá sĩ, gólĩyĩ drĩ rĩzó tũ lũwúlĩ Yésũ rĩ lĩfĩ 'á. Gõ'dá gólĩyĩ drĩ pĩdrĩgũ drĩlĩyĩ fėlé gólā drĩ rĩ trōzó gólā drĩgą sĩ, rĩzó gólā rĩ cālė drĩ 'á ĩ'dĩ sĩ lā ąndálė ąndálė.

31 Gõ'dá gólĩyĩ lō'ė ỹyĩ Yésũ rĩ lārākō bē trá mǎnĩ mǎnĩ ıcıálė rĩ, drĩlĩyĩ gōzó ítá kúmú ká gólĩyĩ drĩ ąkólé gólā rú rĩ ąngízó vólé, gõ'dá drĩlĩyĩ ítá gólākā rĩ sōzó ĩ'dĩ lōgólė gólā rú. Gõ'dá nĩngá sĩ, gólĩyĩ drĩ Yésũ rĩ 'bázó fē lălĩ-lălĩ 'ėzó gólā rĩ ıpálė drĩ lā 'á rĩ nĩlĩ, nĩzó vō 'ėzó nĩ'á gólā rĩ ıpálė rĩ 'álā.

32 Gõ'dá gólĩyĩ ۆtĩrĩ 'bāā rĩ'á nĩ'á lătĩ 'ásĩ rĩ, drĩlĩyĩ nĩzó rũ ũsúlĩ ỹyĩ ągō ązā rú bē Sĩmónā rĩ bē. Gólā rĩ ỹyĩngá ąnĩlĩ ąjřbā gólā zĩlĩ Kĩrėnė rĩ lésĩ. Gólĩyĩ ũsũ rũ bē lătĩ 'á rĩ, ąjú 'bũ 'bá 'dĩ 'bá yĩ drĩ ągō rĩ 'dĩ 'bázó mbārākā sĩ fē lălĩ-lălĩ Yésũ ká 'dĩ nĩlĩ nĩzó ĩ'dĩ bē lā.

33 Gõ'dá drĩlĩyĩ nĩzó cālė vō gólā zĩlĩ Gōlōgótā rĩ 'á.

34 Vō rĩ 'dĩ 'á tólā rĩ, ąjú 'bũ 'bá 'dĩ 'bá yĩ drĩ ۆdrā gólā ۆnjálė ąlókō ązā gĩgĩ lā ró rĩ sĩ rĩ ątrōzó fėlé Yésũ drĩ mvũlĩ, ą'dô ró ngá lāzē-lāzē gólā rú 'dĩ sĩ lā ą'dĩlĩ. Gõ'dá Yésũ ąmbē ۆdrā 'dĩ bē rĩ, gólā drĩ vólé gāzó dó mvũlā.

35 Nĩngá sĩ rĩ, ąjú 'bũ 'bá 'dĩ 'bá yĩ drĩ Yésũ rĩ ıpázó fē lălĩ-lălĩ drĩ. Gõ'dá gólĩyĩ ndē Yésũ rĩ ıpā-ıpā bē rĩ, drĩlĩyĩ tā gólā ığılĩ trākũ tā ą'bā-ą'bā ró Yésũ rú fē kpėkėrė drĩ rĩ ıpázó ũrũ Yésũ drĩlĩ. Tā ą'bā-ą'bā ığılĩ 'dĩ rĩ'á nōō. |scNŌŌ YĚSŪ GŌLĀ Ā'DŌ 'BĀ KŪMŪ ĄNGĪ RŌ|d |scŌJĪLĀ YŪDĀ YĪ KĀ DRĪLĪ RĪ Ī'DĪ|d Gõ'dá drĩlĩyĩ kpá ngá ۆpā 'bá rĩ ązā 'bá yĩ ıpázó fē lălĩ-lălĩ ązā drĩ Yésũ rĩ gārā drĩ 'á, ıpā ąlō rĩ gólė Yésũ rĩ drĩ-ągó drĩ lésĩ ró, gõ'dá ązā rĩ ıpázó ỹyíkā gólė Yésũ rĩ drĩ-lĩjĩ drĩ lésĩ ró. 'Dĩ vósĩ rĩ, ąjú 'bũ 'bá 'dĩ 'bá yĩ drĩ ítá Yésũ ká lāfálė lā cāzó ỹyĩ vō 'ásĩ. Gõ'dá drĩlĩyĩ gōmārĩ vũzó ĩ'dĩ, tālā ngátā ítá tāndĩ ązā Yésũ ká rĩ ą'dô 'dē'á ą'dĩ drĩ yā rĩ. Nĩngá sĩ, drĩlĩyĩ ngāzó rĩlĩ vũdrĩ rĩ'á Yésũ rĩ ndrėlé ũrũ fē lălĩ-lălĩ drĩ lómígówá ró.

39 Nĩngá sĩ, ۆjílā gólĩyĩ rĩ 'bá lāvũlĩ lătĩ 'ásĩ rĩ 'bá yĩ ndrė ỹyĩ Yésũ bē rĩ, drĩlĩyĩ rĩzó drĩ ỹyálė gõ'dá kpá Yésũ rĩ lō'dā-lō'dā bē kĩ,

40 "Nĩ ątā tā nĩ kĩ nĩ rĩ, yĩ ąā'dô jó ąngĩ Ővārĩ ká ũfú'á gōzó bėlā ó'dĩ kųyĩ nā sĩ, ۆzō ní ą'dô fĩ Ővārĩ rĩ mvá 'ĩ rĩ, ní pā ąnĩ nyāányā, ní ąrĩ vũdrĩ fē lălĩ-lălĩ 'dĩ drĩ sĩ."

- 41 Gõ'dá drĩ-'bá ąngĩ Yúđạ yí kâ rĩ 'bá yĩ, lă'bí ìmbá 'bá yĩ, gõ'dá gólĩyĩ sísĩ-lésĩ rĩ 'bá yĩ bē drĩ rĩzọ ãyĩ kpá Yésũ rĩ gũlĩ.
- 42 Drĩlĩyĩ tã átázọ kĩ, "Nĩ gólâ rĩ 'bá ọjílâ ązí pǎlé rĩ, ní pá ąnĩ nyáányâ kô ą'dô tāsĩ yã? Ọzọ ní ą'dô fĩ kúmú ąngĩ gólâ rĩ 'bá ąmâ ọjílâ Īsĩrǎ'élē kâ drĩlĩ rĩ ĩ'dĩ rĩ, 'dövó ní ąrĩ vũdrĩ fē lălĩ-lălĩ drĩlĩ sĩ, tǎlâ mǎ lē ró tã bē ní 'á.
- 43 Nĩ ątâ tã trá kĩ, yĩ 'bǎ lĩfĩ trá Ọvǎrĩ drĩlĩ, gõ'dá kpá kĩ nĩ rĩ, yĩ ą'dô Ọvǎrĩ rĩ mvá 'ĩ. Gõ'dá ọzọ Ọvǎrĩ ọlē trá ąnĩ pǎlé rĩ, gólâ ọpâ nĩ ngbǎąngbǎnō."
- 44 Gõ'dá ngá ọpá 'bá gólĩyĩ ãpǎlé Yésũ bē fē lălĩ-lălĩ drĩlĩ rĩ drĩ kpá Yésũ rĩ 'dǎzó lǎ'dá ąlô-ąlô 'dĩ sĩ.
- 45 Gõ'dá nĩngá sĩ rĩ, ĩtú ọtĩrĩ cǎă ĩtú-pá mũdrĩ-drĩ-lâ-ngǎ-rĩ ĩtú-ąyĩ sĩ rĩ, ĩnĩrĩkúwǎ drĩ 'bǎdrĩ 'dĩ lĩmózọ ndrĩ cǎlé bũũũ ĩtú-pá nǎ lǎnjátúlĩ sĩ rĩ 'á.
- 46 Gõ'dá cǎ bē ĩtú-pá nǎ lǎnjátúlĩ kǎ 'dĩ 'á rĩ, Yésũ drĩ ngǎzó trélē úrũ ngbǎlǎ-ngbǎlǎ ǎrǎmǎyǎ tĩ sĩ kĩ nĩ rĩ, ĩĒlójĩ, Ēlójĩ, lámǎ sǎbǎkátánĩr? Tǎ ĩfĩ lǎ kĩ, "Ọvǎrĩ ąmǎkǎ, Ọvǎrĩ ąmǎkǎ, ní ąyē mǎ ą'dô tāsĩ yã?"
- 47 Gõ'dá ọjílâ ązǎ 'bá yĩ rĩ 'bá ądrélē tólâ nǎ 'bá yĩ ąrĩ ĩyĩ trētrē Yésũ kǎ úrũ 'dĩ bē rĩ, gólĩyĩ ĩsũ ĩyĩkǎ tǎ kĩ nĩ rĩ, Yésũ ọrĩ 'dĩ tǎ ąngũ 'bá Ēlĩyǎ rĩ zĩ'á ĩ'dĩ.
- 48 Gõ'dá ąlô ọjílâ 'dĩ 'bá yĩ lǎfǎlé 'ásĩ rĩ drĩ rǎzó 'wǎă, nĩ'á ngá ązǎ cǔfō-cǔfō rĩ ątrólē sólē ọdrǎ ą'dĩ 'á. Drĩlǎ ngá rĩ 'dĩ ọmbézọ fē mvá sĩlĩ, ąnĩ'á 'bǎlǎ Yésũ tĩ gólâ ũnjũ ró lĩmvũ lǎ 'dĩ bē.
- 49 Gõ'dá ọjílâ ũrũkǎ 'bá yĩ ątâ ĩyĩkǎ tǎ kĩ nĩ rĩ, "Ó'bǎ drē ọdrǎ 'dĩ Yésũ tĩ kô. Mǎ ndrē drē ngǎtǎ tǎ ąngũ 'bá Ēlĩyǎ ą'dô ąnĩ'á gólâ rĩ pǎlé yǎ rĩ."
- 50 Gõ'dá Yésũ drĩ trēzó kpá ó'dĩ úrũ, gõ'dá drĩlǎ lǔvó-lǔvó ąyézọ.
- 51 ĩtú-pá gólâ Yésũ drĩ lǔvó-lǔvó ąyézọ 'dĩ 'á rĩ, ĩtǎ gólâ 'ĩlĩ jó ąngĩ Ọvǎrĩ kǎ 'á, jó mvá ązǎ zĩlĩ "'vō ngĩngĩ lǎ Ọvǎrĩ drĩ"' ąlé lésĩ rĩ jó tĩlĩ-tĩ lǎ 'á rĩ, ĩtǎ 'dĩ 'á lǎ drĩ sĩzọ kpēéré rĩ úrũ lésĩ ącǎlé bũũũ vũdrĩ. Gõ'dá ĩnyǎkú drĩ drĩ rũ ĩyǎzó kĩgbĩ-kĩgbĩ, gõ'dá kúnĩ drĩ úfũzó lǔ'délé ngĩngĩ vō 'ásĩ.
- 52 Gõ'dá ló'dé drĩ rũ njĩzó hũwǎ ĩnyǎkú drĩ rũ ĩyǎ 'bá 'dĩ drĩ sĩ, gõ'dá tǎ mbĩ 'bá dũũ Ọvǎrĩ kǎ ọdrǎ 'bá trá ąkũ ró rĩ 'bá yĩ drĩ lĩdrĩzó ĩyĩ ọdrǎ 'ásĩ ą'dólē lédrē-lédrē ró.
- 53 Gõ'dá drĩlĩyĩ ąfǔzó ĩyĩ ló'dé 'ásĩ. Gõ'dá Yésũ rĩ lĩdrĩ-lĩdrĩ ọdrǎ 'ásĩ rĩ vólē drĩ lǎ 'ásĩ rĩ, drĩlĩyĩ nĩzó jǎrĩbǎ Ọvǎrĩ kǎ Yērǔsǎlémǎ 'á rĩ 'álǎ. Tólâ rĩ, ọjílâ dũũ drĩ gólĩyĩ ndrēzó.
- 54 Gõ'dá drĩ-'bá ąjú 'bũ 'bá Rómǎ kǎ rĩ kǎ gõ'dá ąjú 'bũ 'bá gólǎkǎ gólĩyĩ rĩ 'bá ĩyĩ Yésũ rĩ lǔmĩlĩ rĩ 'bá yĩ bē ndrē ĩyĩ ągbĩgbĩ gólâ ĩnyǎkú drĩ ĩyǎ 'bá 'dĩ bē gõ'dá tǎ gólĩyĩ rũ 'ē 'bá 'dĩ 'bá yĩ bē rĩ, gólĩyĩ drĩ ą'dózọ ũrĩ ró rǔô. Gõ'dá drĩlĩyĩ ngǎzó tǎ ątǎlé kĩ, "Pǎtĩlĩ, nǔô rĩ'á Ọvǎrĩ rĩ mvá 'ĩ."
- 55 Ọkó dũũ gólĩyĩ rĩ 'bá Yésũ rĩ pǎlé rĩ 'bá yĩ, ąnĩ 'bá ĩyĩ Yésũ yĩ bē Gǎlĩlǎyǎ lésĩ rĩ yĩ drĩ ądrézọ jējē ró, rĩ'á ĩyĩ Yésũ rĩ ndrēlé.

⁵⁶Gólíyî lăfálé 'á rî, Măriyă Măgădălă, gō'dá Măriyă gólâ â'dó 'bá Yăkóbă yî Jósê bê ândrê ró rî, gō'dá kpá Zēbēdayō rî ôkó gólâ â'dó 'bá Yăkóbă yî Yōwánî bê rî ândrê lâ ró rî bê, gólíyî bê nīngá.

⁵⁷Gō'dá câ bê lănjátúlí bê rî, āgō āzâ ngá-tî āmbá 'bá ró gólâ â'dó 'bá Ārāmātáyă lé 'bá ró rú bê Yōsépă rî drí ngāzō nílí Pīlātō ngálâ, nǐ'á Yésū rî āvō tā ijílí, yí trō ró bê nǐ'á 'bălâ. Yōsépă rî 'dī, gólâ rǐ'á tā ârí 'bá Yésū kâ ĩ'dī. Gō'dá Pīlātō drí tā 'bāzō Yésū rî āvō 'dī âyézó Yōsépă drí trōlé.

⁵⁹Nīngá sī, Yōsépă yî drí Yésū rî āvō 'dī âtrōzó êdéle, gō'dá drílíyî Yésū rî āvō gōzó ítá ó'dí ngbángbá ró rî 'á.

⁶⁰Gō'dá drílíyî Yésū rî āvō 'dī trōzó, nǐ'á 'bălâ 'bú Yōsépă drí êdéle ó'dí ró ũgí ró íyî nyăányâ drí rî 'á. Măriyă Măgădălă yî Măriyă āzâ rî bê tībê rǐ 'bá âdrélé ĩyî Yésū rî ndrélé fê lălî-lălî drī rî, gólíyî drí nǐzó Yōsépă yî ājílí 'bú gólâ 'ézó Yésū rî āvō 'bălê 'á lâ rî drī 'álâ. Gō'dá Yōsépă yî 'bă Yésū rî āvō bê rî, drílíyî kúní úngú ąngí lílízó, gō'dá drílíyî ũgí 'dī tî lâ â'bāzó kpăăkū ĩ'dī sī lâ. Gō'dá drílíyî nǐzó vólé nīngá sī. Gō'dá ôkó 'dī 'bá yî drí rǐzó ĩyíkâ ākpă ló'dé gāră drī 'á tólâ, rǐ'á vō ndrélé ló'dé drī 'álâ.

⁶²Gō'dá drīzō āzâ rî sī, 'dī rǐ'á kăyî ôjílă Yúdă yî kâ drí rǐzó rătăă 'élé 'á lâ rî ĩ'dī. Kăyî rî 'dī 'á rî, drī-'bá ąngí Yúdă yî kâ rî 'bá yî gō'dá Părúsī yî bê drí ngāzō nílí Pīlātō ngálâ tā âtálé Yésū rî āvō tāsī.

⁶³Gólíyî kī, "Āmbá, ní ndrê drē, ōnjō 'bá 'dī âtâ tā trá kī nī rî, ōzō yí ōdră trá rî, kăyî nâ sī, yí â'dô līdrī'á ōdră 'ásī.

⁶⁴Tă 'dī tāsī rî, mǎ ânī nō tā ijílí ní tǐ, â'dô â'dó'á tândí ró, ōzō ní ō'bă ąjú 'bū 'bá āzâ 'bá yî ló'dé drī 'dī lômílí dódó cǎlé būúú kăyî nâ sī rî, tǎlă lăjó'á gólâkâ 'dī 'bá yî ōzó ânī ĩyî kô gólâ rî āvō ũgūlǐ gōzó tā âtálé kī nī rî, gólâ ōlīdrī trá ōdră 'ásī. Ōnjō 'dī â'dô ôjílă âdó'á dūú lăvūlǐ gāră ōnjō Yésū drí âdólé sǐsǐ rî drī sī."

⁶⁵Gō'dá Pīlātō drí tǎ-drī lēzó drī-'bá Yúdă yî kâ 'dī 'bá yî drí kī, "Tândí ró, nī trō ąjú 'bū 'bá ámákâ āzâ 'bá yî 'bălê, ōndrê ró ĩyî ló'dé 'dī vō lâ bê dódó."

⁶⁶Gō'dá drílíyî nǐzó ló'dé 'dī tî lâ bēlé í'dá sī, gō'dá drílíyî ąjú 'bū 'bá 'dī 'bá yî 'bāzó tólâ lómígówá ró.

Mătáyō 28

¹Gō'dá nīngá sī rî, kăyî Yúdă yî kâ rătăă kâ vósī rî, kăyî Gímă kâ sī ākpăkă'dă cǐnó, Măriyă Măgădălă yî drí ngāzō nílí Măriyă āzī lâ bê ló'dé drī 'álâ.

²Gō'dá gólíyî câ bê tólâ rî, mǎlăyíkă Ôvărí kâ āzâ drí âcázó úrú lésī. Nyī ró, ągbǐgbǐ ândrê drí ítōzó ĩnyákú drī ĩyálé rōô, tǎlă âcâ-âcâ mǎlăyíkă 'dī kâ 'dī drí sī. Mǎlăyíkă 'dī âcâ bê rî, drílă kúní úngú 'bălê ũgí Yésū rî āvō 'bāzó 'á lâ rî tǐ 'dī lílízó vólé, drílă gōzó rǐlí gá kúní rî 'dī drī.

- ³Gõ'dá mālāyíkā 'dī ándrá-gá-sílí là rí'á lậgû-lậgû ró ỏzỏ ngá í'í-í'í kátí, gõ'dá ítá gólákà rí'á mvêêmvê ró kpírí-kpírí.
- ⁴Ítí rí, ặjủ 'bủ 'bá gólíyí 'bále rí'á íyí Yếsủ rí ló'dé vó ndrêlẻ 'dỉ 'bá yí ndrẻ íyí mālāyíkā 'dỉ bẻ rí, ừỉ drí gặzỏ gólíyí rủ rỏỏ. Gólíyí rủ'bặ drí rízỏ lẻlẻ ừỉ drí sỉ, gõ'dá drílíyí lỏ'dẻzỏ ndrỉ vủdrỉ rủ í'wặ ặkỏ ỏzỏ ặvỏ kátí.
- ⁵Gõ'dá mālāyíkā 'dỉ drí ngặzỏ tặ átalẻ ỏkỏ 'dỉ 'bá yí drí kỉ, "Nỉ 'ẻ ừỉ kỏ! Mặ nỉ trá, nỉ rí Yếsủ gólặ ípále fẻ lặlẻ-lặlẻ drỉ rí lỏndále.
- ⁶Gólặ yủ nỏngặ. Gólặ lỉdrỉ trá, ỏzỏ gólặ drí tặ là átarẻ trá ặnỉ drí rí kátí. Nỉ ặnỉ vỏ gólặ rí ặvỏ lặlặzỏ 'á là rí ndrẻlẻ.
- ⁷Nỉ nỉ 'wặặ, nỉ'á tặ là átalẻ lặjỏ'bặ gólákà rí 'bặ yí drí kỉ, gólặ lỉdrỉ trá ỏdrặ 'ásỉ. Gólặ á'dỏ lặvủ'á sỉsỉ ặnỉ ặndrá nỉlỉ Gặlỉlặyặ 'álah. Nỉ á'dỏ nỉ'á gólặ rí ndrẻlẻ tólah. 'Dỉ tặ mặ drỉ átlỉ ặnỉ drỉ nỉ'á átalẻ rí í'dỉ."
- ⁸Ítí rí, ỏkỏ 'dỉ 'bặ yí drẻ zặ ừỉ ró, gõ'dá gólíyí drỉ kpặ á'dỏzỏ ặyỉkỏ ặmbặ bẻ tặ tặndỉ átlỉ gólíyí drỉ 'dỉ tặsỉ. Gỏ'dá drílíyí nỉzỏ 'wặặ'wặ tặ mālāyíkā 'dỉ drỉ átlỉ gólíyí tỉ 'dỉ átalẻ lặjỏ'bặ Yếsủ kặ rí 'bặ yí drỉ.
- ⁹Gólíyí ỏtírỉ 'bặặ nỉ'á rí, nyỉ rỏ, Yếsủ rí gỏgỏ nyặặnyặ là drỉ ặnỉzỏ rủ úsủlỉ gólíyỉ bẻ lặtỉ 'á. Yếsủ drỉ nỉ-bẻ-yặ 'ẻzỏ drílíyỉ. Gỏ'dá drílíyỉ rặzỏ nỉ'á rủ útủlỉ Yếsủ drỉ, gõ'dá drílíyỉ Yếsủ rí pặ ặmvỏzỏ gólặ rí ặnjỉzỏ.
- ¹⁰Gỏ'dá Yếsủ drỉ tặ átázỏ drílíyỉ kỉ, "Nỉ 'ẻ ừỉ kỏ! Nỉ nỉ tặ átalẻ ámặ rủ-lẻ-ặzỉ yỉ drỉ, gólíyỉ ỏnỉ Gặlỉlặyặ 'álah. Gólíyỉ á'dỏ ámặ ndrẻ'á tólah."
- ¹¹Nỉngặ sỉ rí, ỏkỏ 'dỉ 'bặ yí drỉ ngặzỏ lặvủlỉ ặcỉ íyíkặ 'á, nỉ'á lặjỏ'bặ Yếsủ kặ rí 'bặ yí ngálah. Gỏ'dá drẻ ặkpặkặ'dặ gólíyỉ drỉ cặ ặkỏ rí, ặjủ 'bủ 'bặ ừừkặ 'bặ yí gólíyỉ rỉ 'bặ Yếsủ rí ló'dẻ drỉ lỏmỉlỉ rí 'bặ yí drỉ ngặzỏ nỉlỉ íyí Yẻrỏsặlẻmặ 'álah, nỉ'á tặ gólíyỉ rủ 'ẻ 'bặ 'dỉ 'bặ yí tặ là átalẻ drỉ-'bặ ặngỉ Yủdặ yỉ kặ rí 'bặ yí drỉ.
- ¹²Drỉ-'bặ ặngỉ Yủdặ yỉ kặ 'dỉ 'bặ yí ặrỉ íyí tặ ặjủ 'bủ 'bặ 'dỉ 'bặ yí drỉ átalẻ 'dỉ bẻ rí, drílíyỉ ngặzỏ rủ ẻ'bẻlẻ vỏ ặlỏ 'á ỏjỉlặ sỉsỉ-lẻsỉ rí 'bặ yỉ bẻ tặ í'bỉlỉ tặ gólíyỉ rủ 'ẻ 'bặ 'dỉ 'bặ yí tặsỉ. Gỏ'dá drílíyỉ ặjủ 'bủ 'bặ 'dỉ 'bặ yí lỉfỉ là yỉ gỉzỏ ặdỉ ặmbặ sỉ, tặlah gólíyỉ ặáđỏ ró ỏnjỏ bẻ tặ 'dỉ 'bặ yí tặsỉ.
- ¹³Gỏ'dá drỉ-'bặ ặngỉ Yủdặ yỉ kặ 'dỉ 'bặ yí drỉ tặ átázỏ ặjủ 'bủ 'bặ 'dỉ 'bặ yí drỉ kỉ, "ỏzỏ íỉjỉ ặnỉ trá rí, nỉ átặ tặ kỉ nỉ rí, 'Mặ ỏtírỉ 'bặặ ặ'dủ kỏ'á ngặcỉ bẻ rí, lặjỏ'bặ Yếsủ kặ rí 'bặ yí drỉ ặnỉzỏ gólặ rí ặvỏ úgủlỉ úgỉ 'ásỉ."
- ¹⁴Gỏ'dá ỏzỏ úlỉ 'dỉ ỏ'dẻ trá kủmủ Pỉlátỏ bỉlỉ rí, mặ á'dỏ ádrẻ'á ặnỉ bẻ. Mặ á'dỏ tặ átặ'á gólặ drỉ kỉ nỉ rí, úlỉ ặnỉ drỉ átalẻ 'dỉ rí'á tặ pặtỉ 'ỉ. Ítí rí, gólặ ícặ kỏ lặnỏ fẻlẻ ặnỉ drỉ."
- ¹⁵Nỉngặ sỉ, ặjủ 'bủ 'bặ 'dỉ 'bặ yí drỉ tặ-drỉ lẻzỏ. Drílíyỉ ặdỉ fẻlẻ íyí drỉ 'dỉ trỏzỏ nỉzỏ tặ gólặ átalẻ gólíyỉ drỉ kỉ'á nỉ rí, lặjỏ'bặ Yếsủ kặ úủgủ íyí Yếsủ rí ặvỏ nỉ 'dỉ tặ là átalẻ ỏjỉlặ drỉ. Gỏ'dá tặ 'dỉ drỉ lặ'bủzỏ ỏjỉlặ Yủdặ yỉ kặ rí 'bặ yí lặfále sỉ, ácalẻ bủúủ ặndrỏ nỏ. Ítí rí, ỏjỉlặ Yủdặ yỉ kặ lẻẻ íyí tặ kỏ kỉ'á nỉ rí, Yếsủ ỏlỉdrỉ trá ỏdrặ 'ásỉ rí.

16Gõ'dá nĩngá sī, lājó'ba Yésū ká mûdrī-drī-lâ-ngâ-âlô 'dī 'bá yī ârí ãyī tã Yésū drī âtilí òkó 'dī 'bá yī tī ânĩ'á âtalâ ãyī drī 'dī bê rī, drīlīyī ngāzó nīlī Gālīláyã 'álâ únī gólā Yésū drī tã lâ âtalé kí'á nī rī, gólīyī ã'dô nĩ'á íyī úsúlī drī lâ 'álâ rī drī 'álâ.

17Gólīyī cá bê tólâ rī, drīlīyī Yésū rī úsúzó, gõ'dá drīlīyī gólâ rī ãnjĩzó. Gõ'dá kpálé gólīyī ndrélé bê Yésū rī, tã ârí 'bá ãrũkâ 'bá yī, tã ãsũ gólīyīkâ drē zãã rĩ'á rī rī tã lélé kí, 'dī ã'dô pãtī Yésū ĩ'dī.

18Gõ'dá Yésū drī rú êsézó ãnyī lājó'ba íyīkâ 'dī 'bá yī lãgãtī, gõ'dá drīlâ ngāzó tã âtalé drīlīyī kí, "Ôvârí fē drī-ãcê ngá gólīyī ndrī 'bũú 'álâ rī 'bá yī ká gõ'dá ngá gólīyī ndrī ãngó nõ 'á rī 'bá yī bê rī ká trá má drīgá.

19Tã 'dī tãsī rī, nī ngâ lâ'búlī vō 'ásī ndrī tã âtī-âtī tãndí ámakâ nõ pélé òjílâ òrī ndrī ãngó 'ásī rī ká drī, gólīyī ã'dô ró bê tã ârí 'bá ámakâ ró. Gõ'dá gólīyī tã lē 'bá trá rī, nī ãbábátízã gólīyī Átá rī rú sī, Mvá rī rú sī, gõ'dá kpá Líndrī Tãndí rī rú sī.

20Gõ'dá nī ãmbâ gólīyī kpá tã ndrī má drī â'dalé ãnī drī rī 'bá yī 'êlé. Má ã'dô rĩ'á ãnī bê kãyī vósī cé, cálé bũúũ kãyī ãdũkũ ãngó nõ ká rī tú." ĩ'dī 'dī.

Márākō

Márākō 1

- ¹Tā âti-âti tândí Yésū Krístō gólâ Ôvârí rî mvá rî tāsī rî rī'á nōtí.
- ²Tā Yésū kâ ítō rû trá ôzō tā ângū 'bá Ísáyā drí îgílí trá âkû ró nã sī rî kâtí, Ôvârí âtâ íyî mvá drí kī nī rī, "Ní ndrê drê, má â'dô lâjô' 'bá ámakâ jô'á âtí 'álâ, â'dô ró lâtî êdélé ní drí ânizó. Málákí 3.1
- ³Lājó' 'bá rî gógó 'dī â'dô rī'á ômã 'á. Gólâ â'dô tā íyá'á ûrû âkī'á nī rī, 'Ānī ôjílâ, kúmú ámakâ ââ'dô bí 'é'á âcálé. Ítí rī, nī êdê lâtî âníkâ njââ gólâ drí. Nī êdê lâtî rī 'dī dódó mbîmbî ró, â'dô ró bê gólâ drí âcî tōzô drī lâ 'ásī.' " Ísáyā 40.3
- ⁴Lājó' 'bá gólâ Ôvârí drí tā lâ pêlé 'dī Yōwánī rī'dī. Gólâ rī ômã 'á, gō'dá drílâ rīzô ôjílâ âzílí ânílí, yí dã ró lûmvû gólíyî drī bābâtízī ró. Gólâ âtâ úlí gólíyî drí kī nī rī, "Nī âjâ drī tā ônjí 'ásī Ôvârí rī rôlé. Ôzô nī ô'ê tā 'dī rī'dī rī, Ôvârí â'dô ânî âyé'á tā ônjí âníkâ 'ásī. Gō'dá nī ânî má dã ró lûmvû ânî drī bābâtízī ró."
- ⁵Nīngá sī, ôjílâ dūû drí ngāzô nílí Yōwánī ngálâ ômã 'álâ. Ôjílâ rī 'dī 'bá yí ûrûkâ lâ ânî íyî Yērôsálémã lésī, gō'dá âzâ 'bá yí ânî íyî vō âzâ 'bá yí lésī Yūdáyâ 'á. Nīngá sī, drílíyî úlí Yōwánī drí pêlé 'dī ârízó íyî. Vólé drī lâ 'ásī rī, drílíyî ngāzô tā ônjí íyíkâ lôfólé. Gō'dá nīngá sī, Yōwánī drí ngāzô lûmvû dālé gólíyî drī lîmvû áyágá zílí Jōrōdénī rī 'á bābâtízī ró.
- ⁶Yōwánī rī 'dī, éedê ítá gólâkâ trá gámêlê 'bí 'ásī. Gásī gólâkâ íyí ípítíkû 'á rī íyíkâ ínyíríkó 'ásī, gō'dá ngá nyānyā gólâkâ rī íyíkâ ômbí rī'dī gbō ápé ôgô kâ bê.
- ⁷Yōwánī íyâ tā âti-âti tândí 'dī kī, "Ôjílâ âzâ âbí ânī'á má vó, âmbâ gólâkâ gārâ ámakâ rī drī sī. Āmbâ ámakâ ícá kô. Má ícá kô ândílí ká'bókâ gólâkâ ângílí.
- ⁸Mâ rī gógó Yōwánī nô 'ê bābâtízī ôjílâ drí cé lûmvû sī. Gō'dá gólâ rī gógó â'dô bābâtízī 'é'á ôjílâ drí Líndrí Tândí Ôvârí kâ rī sī."
- ⁹Nīngá sī, Yésū drí ngāzô Nāzārétâ gólâ 'bādrī zílí Gālíláyâ rī 'á rī lésī nílí Yōwánī ngálâ. Nīngá sī, Yōwánī drí ngāzô gólâ rī îbábâtízâlê áyágá zílí Jōrōdénī rī 'á.
- ¹⁰Gō'dá nīngá sī, Yésū ôtírī rī âfólé lîmvû 'dī 'ásī rī, gólâ drí 'būû ndrêzô rû njírī 'á, gō'dá Líndrí Tândí Ôvârí kâ drí â'dézó drī lâ ôzô âtú' 'bú kâtí.
- ¹¹Gō'dá úlí drí â'úzó 'būû lésī Yésū drí kī nī rī, "Nī nō ámâ mvá ífífí má drí lôvó lâ 'bálé kôro rī rī'dī. Ānī tā sū trá má rú rōô."
- ¹²Tā 'dī vólé drī lâ 'ásī, Líndrí Tândí Ôvârí kâ 'dī drí Yésū rī jōzô vólé ômã 'álâ.
- ¹³Tólâ ômã 'álâ, Yésū 'ê kâyî rī'á nyâ'dí-rī kōrōnyā ônjí ômã kâ lâfálé. 'Dīl Sātánâ íyíkâ rī'á gólâ rī ûjū'á kpīl. Gō'dá mālâyíkâ Ôvârí kâ rī 'bá yí bê, rī'á íyî Yésū rī gógó lôkí'á.
- ¹⁴Yōwánī gólâ bābâtízī 'ê 'bá rī ômbérê gānīmâ 'á rī vólé drī lâ 'ásī rī, Yésū drí ngāzô gólê Gālíláyâ 'álâ. Tólâ gólâ lâmvû vō 'ásī nílí nī'á tā âti-âti Ôvârí kâ pê bê.

15 Gólâ kí nĩ rĩ, "Ôvârí nĩ lâtĩ trá ãnĩ drĩ rĩzó kũmũ íyíkâ zélé òjílâ íyíkâ ró. Â'dô bê trá ítĩ rĩ, nĩ ãjâ drĩ tá ònjĩ ãnikâ 'ásĩ, nĩ gô ró tá lèlè ãnikâ 'bälé tá âtĩ-âtĩ tãndĩ Ôvârĩ kâ 'dĩ 'á."

16 Kâyĩ ãlô sĩ, Yésũ òtĩrĩ rĩĩ nĩlí lĩmvũ ândrê Gãlĩláyã kâ rĩ tĩ sĩ rĩ, drĩlâ nĩzó ĩ'bĩ 'bê 'bá ãzã 'bá yĩ úsúlĩ rĩ, Sĩmónã Pétêrô gô'dá âdrúpĩ lâ ãndĩrĩyã bê. Gólĩyĩ rĩ'á ãmbã ĩyíkâ ĩ'bĩ kâ vũ'á lĩmvũ 'á. Sĩmónã yĩ ãndĩrĩyã bê rĩ'á ĩyĩ kpãrãtĩ ĩ'bĩ 'bê 'bá 'ĩ.

17 Nĩngã sĩ, Yésũ drĩ ngãzó tá âtalé gólĩyĩ drĩ kí nĩ rĩ, "Nĩ ãnĩ 'dèlé má vósĩ, tãlã má 'bã ró ãnĩ bê òjílã ásé 'bá ró má drĩ, gólĩyĩ ã'dô ró òjílã ámakã ró, òzô ãnĩ drĩ â'doré ĩ'bĩ ásé 'bá ró sísĩ rĩ kãtĩ."

18 Gô'dã nĩngã sĩ, drĩlĩyĩ ngãzó 'wãã ãmbã ĩyíkâ áyélé 'dèzó Yésũ vósĩ lãjó'bã gólãkã ró.

19 Gô'dã drĩlĩyĩ ngãzó nĩlí ãtĩ 'álã fĩnyãwã. Nĩngã sĩ, Yésũ drĩ Zèbèdáyô yĩ úsúzô mvã lâ yĩ bê rĩ, rú lâ yĩ Yãkóbã yĩ Yôwãní bê. 'Dĩĩ gólĩyĩ rĩ'á kôlóngbô 'á ãmbã ĩyíkã lĩfĩ lâ êdé'á.

20 Gô'dã nĩngã sĩ, Yésũ ndrê gólĩyĩ bê rĩ, drĩlã ngãzó 'wãã Yãkóbã yĩ ãzĩlĩ Yôwãní bê â'dólé lãjó'bã íyíkã ró. Nĩngã sĩ, drĩlĩyĩ ngãzó átã lâ yĩ áyélé kôlóngbô 'á 'dèzó Yésũ vósĩ lãjó'bã gólãkã ró.

21 'Dĩĩ vósĩ, Yésũ yĩ drĩ ngãzó nĩlí lãjó'bã íyíkã bê jãrĩbã zĩlĩ Kãpêrãnómã rĩ 'álã. Kâyĩ rãtãã kã sĩ rĩ, Yésũ yĩ drĩ ngãzó filĩ ĩyĩ jó tá Ôvârĩ kã ârĩ kã 'á. Tólã Yésũ drĩ ngãzó rĩ'á tá Ôvârĩ kã ãmbälé òjílã drĩ.

22 Gô'dã nĩngã sĩ rĩ, òjílã 'dĩ 'bã yĩ tĩ lâ yĩ drĩ â'dízô tá Yésũ drĩ rĩ'á ãmbãlã 'dĩ drĩ sĩ. Tá ãmbã Yésũ kã rĩ â'dó òzô lĩfĩ ãmbã 'bã ãzã 'bã yĩ gólĩyĩ rĩ 'bã rĩlí lã'bĩ Ôvârĩ kã â'dálé rĩ ãzã 'bã yĩ kãtĩ kô ãlôwãlã, tãlã Yésũ rĩ gógó nyãányã lâ ãmbã tá íyíkã cú drĩ-ãcê kúmú kã rĩ sĩ.

23 Yésũ òtĩrĩ rĩĩ drê tá ãmbälé rĩ, ãgô ãzã bê rĩ'á lĩndrĩ ònjĩ ãbãbã Sãtãnã kã rĩ kã bê, òmbê gólã trá vũdrĩ. Gô'dã ãtrũ kũ'dũ ró, ãgô rĩ 'dĩ drĩ ngãzó rĩ'á ôtrélé lãzĩ zĩzĩ bê úlĩ lĩndrĩ ònjĩ yĩ 'á 'dĩ 'bã yĩ kã sĩ kí nĩ rĩ,

24 "Mã nĩ nĩ trá dódó, Yésũ òjílã Nãzãrétã kã ró. Nĩ òjílã ndĩndĩ 'ĩ pãtĩĩ Ôvârĩ kã rĩ ĩ'dĩ. Nĩ lè ã'dô 'élé má rú yã? Nĩ ãnĩ nô mã lĩndrĩ ònjĩ ró ãgô nô 'á nô fũlĩ yã?"

25 Gô'dã nĩngã sĩ, Yésũ drĩ tá âtãzó lĩndrĩ ònjĩ ãbãbã kã 'dĩ drĩ 'álé ãdrã sĩ, "Nĩ rĩ tĩtĩ, nĩ âfô volé ãgô nô 'ásĩ."

26 Gô'dã nĩngã sĩ, lĩndrĩ ònjĩ ãbãbã kã rĩ 'bã ãgô 'dĩ 'á 'dĩ drĩ rĩzó ãgô rĩ 'dĩ ĩyálé kííkĩ mbãrãkã sĩ, drĩlã ãgô 'dĩ 'bãzó ôtrélé ngbãlã-ngbãlã, gô'dã drĩlã ngãzó drĩ ĩnjĩlĩ volé ãgô rĩ 'dĩ rú sĩ.

27 Gô'dã nĩngã sĩ, òjílã tĩ drĩ â'dízô ndrĩ tá 'dĩ drĩ sĩ. Nĩngã sĩ, drĩlĩyĩ ngãzó rĩ'á tá ĩjĩlĩ ĩyĩ vô 'ásĩ kí nĩ rĩ, "Ngã nõtĩ nõ ã'dô 'ĩ? Gólã rĩ tá âtalé drĩ-ãcê Ôvârĩ kã rĩ sĩ, tãlã lĩndrĩ ònjĩ 'dĩ ããrĩ ró kpã tá gólã drĩ rĩ'á rãlã rĩ 'bã yĩ bê."

28 Nĩngá sĩ, ɔjĩlã 'dĩ 'bá yĩ drí ngãzó nĩlĩ 'bã 'álâ tâ Yésũ drí líndrĩ ɔnjĩ 'dĩ drõzó 'dĩ átálé ɔjĩlã ázâ 'bá yĩ drí. Ítĩ, tâ 'dĩ 'bã Yésũ rĩ rú â'dólé lĩkũ-lĩkũ ró 'bãdrĩ Gãlĩláyã kã rĩ 'ásĩ dĩrĩ kãngbũ.

29 Dĩĩ vósĩ, Yésũ yĩ drí ngãzó nĩlĩ volé jó tâ Ôvãrí kã ârĩ kã rĩ 'ásĩ. Gólĩyĩ Sĩmónã, Āndĩrĩyã, Yãkóbã, gõ'dá Yõwãnĩ yĩ bê. Gólĩyĩ nĩ kôrô mbĩ Sĩmónã Pétêrõ yĩ drí 'bã 'álâ âdrúpĩ lâ Āndĩrĩyã bê.

30 Tólã Sĩmónã rĩ âdrã rĩ'á âyĩ'á vũdrĩ gbãrãkã drĩĩ jó 'á. Rú'bã lâ âmê trá tĩlĩ-tĩlĩ. Nĩngá sĩ, 'wãã ngá lâzé gólãkã 'dĩ ódrĩ tâ lâ pëzó Yésũ drí.

31 Yésũ drí ngãzó filĩ ɔkó rĩ 'dĩ ngálã jó 'álâ. Nĩngá sĩ, Yésũ drí drĩ lâ rũzó sêlé, tãlã gólã ɔngã ró bê ûrũ. Kôrô 'wãã ɔkó rĩ 'dĩ rú'bã lâ âmê 'bã 'dĩ drí â'dízó, gõ'dá drĩlã ngãzó nĩlĩ ngá nyãnyã lâ'dĩlĩ gólĩyĩ drí nyãlé.

32 Ítũ ɔtĩrĩ fĩ rĩ, ɔjĩlã drí ngãzó rĩ'á ngá lâzé 'bã gõ'dá kpã gólĩyĩ líndrĩ ɔnjĩ Sãtãnã kã drí ɔmbélé trá rĩ 'bã yĩ bê âtrólé âjĩlĩ Yésũ ngálã.

33 Gõ'dá nĩngá sĩ, ɔjĩlã jãrĩbã 'dĩ 'ásĩ rĩ drí ãyĩ ɔmózó tĩlĩlĩ ró jó tĩlĩ jó Yésũ drí rĩzó rĩlĩ rĩ tĩ.

34 Nĩngá sĩ, Yésũ drí ngãzó rĩ'á ɔjĩlã dũũ ngá lâzé tĩ lãrãkô ngĩngĩ bê rĩ 'bã yĩ pãlé ngá lâzé ãyĩkã 'ásĩ. Drĩlã kpã líndrĩ ɔnjĩ 'dĩ 'bã yĩ lâdrózó volé ɔjĩlã gólĩyĩ â'dó 'bã ã'dĩ bê lâ rĩ 'bã yĩ 'ásĩ. Gólã âyé líndrĩ ɔnjĩ 'dĩ 'bã yĩ kô tĩ njĩlĩ lãndrã drĩĩ sĩ, tãlã gólĩyĩ nĩ trá kĩ, gólã ã'dĩ ã'dĩ yã. Gõ'dá ítĩ rĩ, Yésũ lëé drë kô gólĩyĩ drí ãyĩ tâ 'bãlé lâ'búlĩ 'wãã ɔjĩlã drí.

35 Cĩjĩnó rĩ 'dĩ sĩ, Yésũ drí ngãzó jó 'dĩ 'ásĩ ãkpã võ drë pãñĩ-pãñĩ nĩlĩ võ ɔjĩlã ãkó rĩ 'á tólã nĩlĩ tĩ írátálé Ôvãrí drí.

36 Gõ'dá Yésũ bê trá yũ'dãwã rĩ, Sĩmónã yĩ ãyĩ ãzĩ-ãzĩ yĩ bê drí ngãzó nĩlĩ Yésũ rĩ lãndãlé.

37 Gõ'dá gólĩyĩ ãsũ Yésũ bê rĩ, drĩlĩyĩ ngãzó tâ átálé drĩlã kĩ nĩ rĩ, "Ôjĩlã ndrĩ 'dó rĩ'á ânĩ lãndã'á, ní ããgõ ró ãyĩ pãlé!"

38 Nĩngá sĩ, Yésũ drí tâ-drĩ lãgõzó gólĩyĩ drí kĩ nĩ rĩ, "Nĩ 'dê, mã nĩ ró võ ázã 'bã yĩ â'dó 'bã ãnyĩ rĩ 'bã yĩ 'álã, tãlã mã lë kpã úlĩ Ôvãrí kã pëlé ɔjĩlã gólĩyĩ võ 'dĩ 'bã yĩ 'á 'dĩ yĩ drí, tãlã 'dĩ ngã 'ê'ê mã drí ânĩ'á 'ëlã nãngã rĩ ã'dĩ."

39 Ítĩ ró rĩ, gólĩyĩ drí lãmúzó dĩrĩ võ Gãlĩláyã kã rĩ 'ásĩ ndrĩ. Võ rĩ 'dĩ 'bã yĩ 'á rĩ, Yésũ drí nĩzó úlĩ Ôvãrí kã pë bê ɔjĩlã drí jó tâ Ôvãrí kã ârĩ kã rĩ 'bã yĩ 'ásĩ. Gõ'dá gólã lâdrõ líndrĩ ɔnjĩ kpã ɔjĩlã líndrĩ 'dĩ 'bã yĩ drí rĩzó 'á lâ yĩ rĩ 'ásĩ.

40 Ítũ ázã sĩ, ãgõ ázã ãrĩ 'bã ró drí ânĩzó 'ã'ĩ tĩlĩ ãnyãkũ drĩĩ Yésũ ânãdrã. Drĩlã ngãzó rú'bã lô'bãlé Yésũ drí kĩ nĩ rĩ, "Ôzõ ãcã trá ní lĩfĩ ã'dõ ró bê âmã êdézó rĩ, 'dõvó ní êdê mã ngbãngbã ngá lâzé âmãkã nõ 'ásĩ."

41 Nĩngá sĩ, ãgõ rĩ 'dĩ ãzã lâ drí gãzó Yésũ drí. Gõ'dá Yésũ drí ngãzó drĩ 'bãlé gólã drĩĩ, gõzó tâ átálé kĩ nĩ rĩ, "Ãwõ, mã lë tâ trá ânĩ pãzó â'dólé rú'bã bê ngbãngbã."

⁴²Nĩngá sī, kôro ārí 'dī drí rú ndēzó volé āgô 'dī rú'ba lá 'ásī. Gō'dá āgô rí 'dī rú'ba lá drí â'dózo lúwá-lúwá.

⁴³Gō'dá nĩngá sī, Yésū drí ngāzo āgô rí 'dī átílí ngbílí-ngbílí kí nĩ rí, "Ní ārī dódó, ní átā tā kô tā rí nō tāsī ōjílā āzākā drí. Ní 'dā lā'bí rú'ba drí rú édézó ārī 'ásī rí 'dī. Ní nĩ cú nĩ, ánĩ nyāányā â'dalé drī-'bā lā'bí 'ē kâ rí drí, ní gō ró kōrōnyā līlī ngá fēfē ró Ôvārí drí, ōzō tā átā Músā kâ 'balé ārī 'bā ā'dô ró ngbāngbā rí kâtí, tālā ní 'ē ró āwō-ítí āmbā Ôvārí drí. Ōzō ní ō'ē tā rí 'dī trá ítí rí, ōjílā ndrī â'dô nĩ'á lá iyī kí nĩ rí, ngá lāzé áníkā ārī ró 'dī ōndē rú trá ní rú sī."

⁴⁵Yésū átā bē tā 'dī kpálé ítí āgô rí 'dī drí rí, āgô rí 'dī cí tī tā Yésū drí pélé yí drí 'dī drī kô. Gólā ngá iyíngá nĩ'á tā rí 'dī átā bē ōjílā drí ārílí ndrī, gō'dá tā rí 'dī drí lā'búzo fāā vō 'ásī cé tītī. Ítí lā 'dī drí rí, Yésū ícá gō'dá kô nĩ'á filí jārībā āzā 'bā yí 'ásī, ōjílā tīlīlī ōzó iyī gólā rí ōmó kô rōō. Í'dī ítí, Yésū lājó'ba iyíkā rí 'bā yí bē drí gōzó rīlī iyī ōmā 'á. Kpálé Yésū yí rīrī ōmā 'á 'dī sī rí, ōjílā dūū iyíkā zāā ānĩ'á iyī gólā ngálā vō drī 'ásī cé tītī.

Márākō 2

¹Kāyī fīnyáwá volé drī 'ásī, Yésū drí ngāzo gólé volé Kāpērānómā 'álā. Áátā ókī nĩ rí, Yésū bē 'bā gólā drí rīzó rí 'álā.

²Gō'dá ōjílā ārī iyī bē úlī rí 'dī rí, ōjílā ítīlīlī drí ngāzo rú 'ē'belé dūū jó 'á Yésū ngálā būūū ā'dī-drī 'ásī ndrī. Gō'dá Yésū drí ngāzo rī'á tā Ôvārí kâ átálé gólīyī drí.

³Nĩngá sī, Yésū ōtírī rīlī úlī átálé rí, ōjílā sū drí āgô āzā pá lá drí ōdrālé trá kpārātī rí ānjīzó ānīzó í'dí bē lá gbārākā sī Yésū ngálā, tālā Yésū ōpā ró gólā bē â'dolé ndīndī ró.

⁴Nĩngá sī, gólīyī ácā bē 'bā rí 'dī 'á rí, gólīyī ícá gō'dá kô āgô pá lá drí ōdrālé trá kpārātī 'dī lôfilí Yésū ngálā jó 'álā, tālā ōjílā trá rī'á iyī ngbā'ū rōō. Gō'dá nĩngá sī, ōjílā gólīyī āgô pá lá drí ōdrālé trá 'dī ānjī 'bā 'dī 'bā yí drí ngāzo mbālé ūpī lōlé jó-drī lésī gōzó gbārākā āgô pá lá drí ōdrālé 'dī bē 'dī ā'izó bāgó sī írīlī kôro ūpī rí 'dī 'ásī jó 'álā.

⁵Gō'dá Yésū ndrē tā rí 'dī ítí bē rí, drílā nīzó lá kí nĩ rí, āgô 'dī 'bā yí rī'á iyī tā lēlé āngí bē mbārākā iyíkā ōjílā pā kâ rí 'á. Ítí ró rí, Yésū drí ngāzo tā átálé āgô pá lá drí ōdrālé trá 'dī drí kí nĩ rí, "Ámā rú-lē-āzīyā, ááyē nĩ trá tā ōnjī áníkā 'ásī."

⁶Nĩngá sī rí, gólīyī lā'bí ímbā 'bā rí 'bā yí kpā rī'á iyī tólā Yésū bē. Gō'dá gólīyī ārī úlī Yésū kâ 'dī bē rí, drīlīyī ngāzo tā ísūlī iyī 'á kí nĩ rí,

⁷Iyíkā kô āngô tí ró āgô nō drí rīzó úlī átálé nōtí nō yā? Gólā trá 'ē'á Ôvārí rí mbārākā āmālé yí drí. Cé Ôvārí í'dí ícá 'bā ró tā ōnjī ōjílā kâ áyéle.

⁸Nĩngá sī, Yésū drí 'wāā tā ísū-ísū gólīyíkā 'dī nīzó, gō'dá drílā gólīyī íjízó kí nĩ rí, "Nĩ rí tā ísūlī ítí lā 'dī ró má rú ā'dô tāsī?"

- 9**Mâ 'díyî pâ 'bá Ôvârí ngá lésî rî ǐ'đî cú mbârâkâ bê ôjílâ âyézó tâ ònjí gólíyíkâ 'ásî. Gõ'dá má îcâ trá tâ 'đî âtálé cú ǐtí lâṅõ âkó. Tâ 'ě 'bá â'dálâ kí'á nǐ rî, pätǐjí má â'dô â'dó'á mbârâkâ 'đî bê rî, rǐ'á nôtí, má â'dô âgô nõ pá lâ yí 'bã'á â'dólé tândí ró.
- 10**Ngbãângbânõ, má â'dô úlí âtá'á, tâlâ mǐ nǐ ró bê kí'á nǐ rî, mâ gólâ Ôvârí drí âjólé trá úrú lésî rî rǐ'á cú mbârâkâ tâ ònjí âyé kê bê ângó nõ 'á nõngá." Nǐngá sǐ, Yésũ drí tâ âtázó âgô pá lâ drí ôdrâlé trá kp̄ar̄ätǐ rǐ drí kí nǐ rî,
- 11**"Má 'bã tâ ní drí kí nǐ rî, ní ngâ úrú, ní trõ gbârâkâ áníkâ 'đí nǐzó 'bã 'álâ."
- 12**Nǐngá sǐ, ôjílâ 'đí 'bá yí lífǐ drǐ lâ 'á ndrǐ âgô 'đí drí ngâzó 'wãâ kôrô âdrélé úrú, drílâ gbârâkâ íyíkâ 'đí trõzó gõzó ngálé fólé ǐ'đí bê lâ ǐví 'álâ. Tâ lâràkô 'đí tãsí rǐ, ôjílâ 'đí 'bá yí tǐ lâ yí drí â'dízó. Gõ'dá nǐngá sǐ, drílíyî ngâzó Ôvârí rǐ lúyǐlí kí nǐ rǐ, "ǐtú âmâ tǐzó rǐ sǐ rǐ, mã ndrê drê tâ 'đí rǐ kâtí rǐ drê kó kô. Mã nǐjí kô kí, Ôvârí ââfê mbârâkâ trá âmbá Yésũ drí."
- 13**Tólâ sǐ, Yésũ yí drí ngâzó gólé volé lǐmvú ândrê tǐ 'álâ tâ ârí 'bá íyíkâ rǐ 'bá yí bê. 'Đí ôjílâ ǐtǐlí rõô bê rǐ'á ânǐ'á tâ Yésũ kê ârílí. Nǐngá sǐ rǐ, Yésũ drí ngâzó tâ ìmbálé gólíyî drí.
- 14**Gõ'dá 'đí vosǐ rǐ, Yésũ yí rǐ'á lâmú'á rǐ, drílíyî Mâtáyõ Älöpáyã rǐ mvá rǐ úsúzó rǐ'á võ íyíkâ bélé-bélé ú'dú kê rǐ 'á. Nǐngá sǐ rǐ, Yésũ drí ngâzó tâ âtálé gólâ drí kí nǐ rǐ, "Ní ngâ 'délé má vosǐ â'dólé lâjõ'bá ámakâ ró." Nǐngá sǐ, Mâtáyõ drí ngâzó 'wãâ 'délé gólâ vosǐ lâjõ'bá ró.
- 15**'Đí vosǐ, Mâtáyõ drí Yésũ yí âzízó yí drí 'bã 'álâ. Yésũ yí òtírǐ rǐ ngá nyãlé Mâtáyõ rǐ 'bã 'álâ rǐ, bélé-bélé ú'dú 'bá gõ'dá gólíyî lâ'bí Yúdã yí kê rǐ 'dã 'bá kô rǐ 'bá yí bê rǐ'á ǐyí dũũ, tâlâ ôjílâ ôzõ gólíyí kâtí 'đí 'bá yí trá rǐ'á dũũ 'dó Yésũ rǐ vó lôbê 'bá ró. Yésũ yí lâjõ'bá íyíkâ rǐ 'bá yí bê rǐ ǐyí rǐ'á ngá nyã'á gólíyí bê tólâ.
- 16**Nǐngá sǐ, lâ'bí ìmbá 'bá â'dó 'bá ǐyí P̄arúsǐ ró rǐ 'bá yí drí ngâzó ânǐlí Yésũ rǐ úsúlí lâjõ'bá íyíkâ bê rǐ'á ǐyí ngá nyã'á bélé-bélé ú'dú 'bá 'đí 'bá yí bê gõ'dá kpá gólíyí lâ'bí ǐzã 'bá rǐ 'bá yí bê. Nǐngá sǐ, drílíyî ngâzó tâ ǐjílí lâjõ'bá Yésũ kê rǐ 'bá yí tǐ kí nǐ rǐ, "Yésũ rǐ rǐ'á ngá nyãlé tâ ònjí 'bá 'đí 'bá yí bê võ âlô 'á â'dô tãsí yã?"
- 17**Nǐngá sǐ, Yésũ ârí bê tâ ǐjí gólíyíkâ 'đí rǐ, drílâ ngâzó tâ-drǐ lôgólé kí nǐ rǐ, "Ngá lâzé âkó lé 'bá lôndãá ójó kô, cé ngá lâzé 'bá lôndã ójó nǐ ǐyí pãlé. Gõ'dá má ânǐ kô tâ mbǐ 'bá pãlé, má ânǐ tâ ònjí 'bá âzǐlí, tâlâ ópâ ró gólíyí bê tâ ònjí gólíyíkâ 'ásî."
- 18**Nǐngá sǐ, tâ ârí 'bá Yõwánǐ bãbãtǐzǐ 'ě 'bá ró rǐ kê gõ'dá kpá P̄arúsǐ kê bê rǐ ǐyí trá tǐ 'bǐlí rǐzó 'álé 'ã'í ró rãtãã 'élé Ôvârí drí lâ'bí Yúdã yí kê vó ró. Nǐngá sǐ, ôjílâ âzã 'bá yí drí ngâzó Yésũ rǐ ǐjílí kí nǐ rǐ, "Tã ârí 'bá Yõwánǐ bãbãtǐzǐ 'bá ró rǐ kê kp̄ar̄ätǐ tâ ârí 'bá P̄arúsǐ kê bê, rǐ ǐyí tǐ 'bǐlí rǐzó 'álé 'ã'í ró rãtãã 'élé Ôvârí drí. Gõ'dá â'dô tãsí gólíyí tâ ârí 'bá ânǐ nyãányã kê ró rǐ 'bá yí rǐ kô tǐ 'bǐlí rǐzó 'álé 'ã'í ró ôzõ gólíyí kâtí yã?"
- 19**Nǐngá sǐ, Yésũ drí tâ-drǐ lôgõzó gólíyí drí úlí mǎnǐgõ sǐ kí nǐ rǐ, "Ôdrógô bê rǐ'á nõngá ânǐ lâfálé 'á. Ä'dô â'dó'á íyíkâ ângô tǐ ró ùmú gólâkâ drí rǐzó tǐ 'bǐlí, gõ'dá

ōdrógô drí â'dózo kpá bê lâfálé lâ yí 'á äyĩkō ònō-vō kâ 'élé gólíyí bê rí yā? Ícá kô â'dólé ítí lâ 'dī ró, tálâ òdrógô bê gólíyí lâfálé.

²⁰Gõ'dá ìzátú rí, ìtú â'dô âwú'á trá òdrógô trózó volé gólíyí lâfálé sī. Gõ'dá ìtú rí 'dī tú rí, gólíyí â'dô rí'á trá 'álé 'á'í ró ìzā drí sī.

²¹"Úlì mǎnĩgō āzā bê rī tā ìmbā ó'dí ámakā rī tāsī, gólíyí rí'á nōtí. Ólòsé ítá ó'dí ró rí kô kpā̀ákū ítá àkū òsī 'bá trá rí rú, tálâ ítá ó'dí 'dī òzó òró ànjólé volé ítá àkū 'dī ùpì lâ àyélé hōwēē àvù-àvù ró lāvũlì gǎrǎ sísì rí drī sī.

²²Gõ'dá â'dó kô tǎndí ró òjílā āzā drí òdrá ó'dí lôrózó mōrá gólā àkū mbārākā àkó rí 'á. Gólā ò'è trá ítí rí, gõ'dá òdrá òtírī àngá rí, mōrá àkū 'dī â'dô pī'á, òdrá 'dī drí lâsózó vūdrì rú ìzálé. Ítí rí, órì òdrá ó'dí lôrólá mōrá gólā tǎndí ró rí 'á. Tā 'dī tāsī rí, â'dô rí'á dódó cú ítí rú ìzā àkó. Ítí rí, ícá kô tā ìmbā ó'dí ámakā rí ònjálé lâ'bí àkū rí bê."

²³Kàyì rātāā kâ sī, Yésū yí lājó'ba íyíkā rí 'bá yí bê rí'á ìyí nǐ'á kôró àmvú àdrúgú ìnjì 'bá trá rí kâ 'ásì. Àmvú rí 'dī 'á nĩngá rí, drílíyí ngāzó rí'á àdrúgú vūlì rí'á nyālā lõfó drí sī.

²⁴Nĩngá sī, òjílā Pǎrusī kâ àrì ìyí tā 'dī bê rí, drílíyí ngāzó Yésū rí ìjílì kǐ nǐ rí, "Lājó'ba áníkā rí ìyí cú ítí lâ'bí àmakā rí 'dā àkó à'dô tāsī yā? Drílíyí rízó rí'á lósì 'élé kàyì rātāā kâ rí sī."

²⁵Nĩngá sī, Yésū drí ngāzó tā 'dī drì lâ lògólé gólíyí drí kǐ nǐ rí, "Nǐ zì tā kúmú àngì Dǎwúdì rí tāsī búkū Ôvârí kâ 'á rí kô yā? Ìtú Ābīyātārā drí â'dózo drē àmbá drī-'bá lâ'bí 'è 'bá rí 'bá yí kâ ró, gõ'dá Dǎwúdì yí drí â'dózo àjú 'bū 'bá íyíkā rí 'bá yí bê lõfó ró kôró rí. Gõ'dá drílíyí ngāzó filí jó Ôvârí kâ 'á àmbātā félé trá ngá fēfē ró Ôvârí drí rí nyālé rí. Nǐ nǐ trá tǎndí ró kǐ nǐ rí, cé drī-'bá lâ'bí 'è kâ rí 'bá yí áâyê ì'dī ngá nyānyā rí 'dī nyālé. À'dô kpálé ítí rí, Dǎwúdì yí nyā ngá nyānyā rí 'dī àjú 'bū 'bá íyíkā 'dī 'bá yí bê. Gõ'dá áatá kô kǐ nǐ rí, gólíyí lâ'bí ìzā 'bá 'í tā gólíyí drí 'élé trá 'dī tāsī, tálâ lõfó mbārākā lāvũ kôró tā lâ'bí 'dā 'bá kâ rí drī sī."

²⁷Nĩngá sī, Yésū àtā tā āzā kpá trá gólíyí drí kǐ nǐ rí, "Ôvârí 'bā ìtú rātāā kâ 'dī â'dólé òjílā drí lôvózó 'á lâ. Gõ'dá 'bāā òjílā kô lâ'bí kàyì rātāā kâ ìnjì lâ trólé.

²⁸Mā gólā Ôvârí drí àjólé trá ùrú lésì rí, ì'dī kàyì rātāā kâ drílì."

Márākō 3

¹Kàyì rātāā kâ āzā sī, Yésū yí drí ngāzó nílì filí jó tā Ôvârí kâ àrì kâ rí 'álā. Jó rí 'dī 'á tólā rí, àgō āzā bê rí'á. Àgō rí 'dī drì lâ rí'á ògō-ògō ró.

²Gõ'dá Pǎrusī yí lâ'bí ìmbá 'bá āzā 'bá yí bê kpá bê rí'á ìyí tólā. Gólíyí lē Yésū rí àlì àpòlé tā ònjì 'bá ró. Gólíyí rí'á Yésū rí mǎndīkā lô'bá'á ngátá Yésū rí â'dô àgō gólā drì lâ drí ògólé ògō 'dī pǎ'á yā rí, à'dô kpálé kàyì rātāā kâ rí ì'dī rí.

³Nĩngá sī, Yésū drí ngāzó àgō 'dī zílì kǐ nǐ rí, "Ní ngá ùrú, gõ'dá ní ànǐ ró àdrélé òjílā lâfálé 'á nólé." Ítí rí, àgō rí 'dī drí tā 'dī 'èzó té ítí.

4'Dĩ vósĩ rí, Yésũ drí ngāzō tā pēlé òjílā 'dĩ 'bá yí drí kī nĩ rí, "Kâyî rātāā 'ēzō rí sī rí, tā mb̄mb̄ 'ēlé rí íyíkā kó ā'dô 'í yā? Ítí rí, tā 'bā'bā āmákā 'ēlé rí 'bā āmā òjílā 'ā âmúlí ngātá 'ā âmúlí kô yā? Tā 'bā'bā rí gógó ālólā āmákā 'dĩ 'bā āmā bê òjílā pālē ngātá òjílā âyélé drālē yā?" Nĩngá sī rí, òjílā 'dĩ 'bá yí drí rīzō ìyî njürü tā 'dĩ drī lâ lôgō ãkó.

5Gõ'dá ítí rí, Yésũ drí vō ndrēzō gólīyī drī sī līfī ìnjī-ìnjī òmbā ká rí sī. Gólā gõ'dá kpá ìzā ró gólīyī tāsī, tālā gólīyī drī rī'á âmbâ-âmbâ ró ìzā ngá lâzé 'bá ká nīlī. Í'dí ítí, Yésũ drí ngāzō tā pēlé āgō drī bê kōgō'dô 'dĩ drí kī nĩ rí, "Ní êjē ánī drī 'dĩ, tālā êjē ró rú bê mb̄mb̄ ró." Nĩngá sī, āgō 'dĩ drī tā 'dĩ 'ēzō té òzō âtalé 'dĩ kátí, gõ'dá kôro drī lâ 'dĩ drī rú êjēzō âcalé mb̄mb̄ dódó.

6Tā rí 'dĩ volé drī lâ 'ásī, Pārúsī 'dĩ 'bá yí drí ngāzō nīlī òjílā gólīyī kúmú ąngí zīlī Ēródē rí ká rí 'bá yí ngálā nīlī nī'á tā 'bīlī, ā'dô ró bê Yésũ rí fūzō volé.

7Tólā sī, Yésũ yí drí ngāzō tā árí 'bá íyíkā rí 'bá yí bê nīlī òjílā ò'bí 'dĩ 'bá yí âyélé nīzō līmvú ândrē zīlī Gālīláyā rí tī 'álā. Gõ'dá òjílā dūú drí ânīzō 'bādrī Gālīláyā ká rí lésī 'dēlé gólīyī vósī. Òjílā dūú āzā 'bá yí fī kpá dró dūú 'dēlé gólīyī vó, tālā gólīyī árí tā ąngí Yésũ drí rī'á 'ēlā rí trá. Òjílā āzā 'bá yí ânī ìyî íyíkā Yērōsālémā lésī, kpá vō āzā 'bá yí lésī Yūdáyā 'á. Āzā 'bá yí ânī ìyî 'bādrī Īdūmīyā ká rí lésī, ūrūkā 'bá yí gõ'dá íyíkā kpá áyágá Jōrōdēnī rí 'á'á lé drī lâ lésī, gõ'dá gólīyī jārībā zīlī Tírā Sīdónā bê rí gārā drī lâ lésī.

9Tālā òjílā ítīlīlī 'dĩ 'bá yí tāsī rí, Yésũ drí ngāzō tā âtalé tā árí 'bá íyíkā rí 'bá yí drí kōlóngbō mvá âsélé ānyī mbāzō 'á lâ, òzō ìyî ìyî lôzé kô.

10Yésũ 'ē ítí ró, tālā òjílā ngá lâzé 'bá ndrī 'dó rú fū'á ìyî ânīlī gólā rí dōlé, tālā yī pá ró ngá bê kpá ngá lâzé íyíkā rí 'bá yí 'ásī, tālā gólīyī nī trá kī, sīsī Yésũ pá òjílā ngá lâzé 'bá trá rō.

11Òjílā línđrī ònjí drí òmbélé rí 'bá yí tāsī, òzō gólīyī òtírī Yésũ rí ndrēē rí, kôro línđrī ònjí gólīyīkā 'dĩ drí gólīyī lūvūzō ìnyákú drī òtrē-òtrē bê ūrú kī nĩ rí, "Ní 'dĩ Ôvārī rí mvá 'í."

12Yésũ drí tā 'bāzō línđrī ònjí 'dĩ 'bá yí drí, tālā gólīyī òzō íyī tā lôfō.

13Nĩngá sī, Yésũ yí drí ngāzō tā árí 'bá íyíkā yí bê nīlī úní 'álā. 'Dĩ vósĩ rí, drílā ngāzō āgō mūdri-drī-lā-ngā-rī yí drí lēlé rí 'bá yí ązīlī ā'dólé lājó'bá íyíkā ró. Gõ'dá nĩngá sī, drīlīyī ngāzō ânīlī gólā ngálā. Gólā nī gólīyī 'dĩ, tālā gólīyī òrī ró bê yí bê, gõ'dá kpá tālā yí lâjō ró gólīyī bê nīlī úlí íyíkā pē bê,

15gõ'dá gólīyī ā'dô ró bê cú mbārākā drī-ācē ká bê línđrī ònjí lâdrózō òjílā gólīyī línđrī ònjí drí òmbélé rí 'bá yí 'ásī, tālā línđrī ònjí āáfō ró volé gólīyī 'ásī.

16Nōô yí rī'á āgō Yésũ drí nīlī mūdri-drī-lā-ngā-rī rí 'bá yí rú lâ yí 'dĩ, Sīmónā gólā drí zīlī kpá Pétērō rí,

17Zēbēdáyō rí mvá yí Yākóbā yí Yōwánī bê gólīyī Yésũ drí rú lâ yí zīlī kpārātī "'Mōgbárā Mvā"' rí,

- 18 Gólâ njĩ kpá Āndĩrĩyā, Fílĩpō, Bātōlōmėyō, Mātáyō, Tómā, Yākóbā Ālōpáyā rĩ mvá, Tādėyō, Sımónā gólâ fĩ 'bá ōmā 'á ōmbā 'ėlé 'bādrĩ tāsĩ rĩ 'ĩdĩ,
- 19 gō'dá Yúdā Īsĩkārĩyótā gólâ 'ē 'bá Yėsũ rĩ gĩlí fũlí rĩ.
- 20 Dĩĩ vósĩ, Yėsũ yĩ drĩ ngāzó nĩlí tã árĩ 'bá íyíkā yĩ bē gōlé 'bā íyĩ drĩ rĩzó rĩ 'álā. Gólĩyĩ cācā gōlé 'bā 'álā rĩ vósĩ, ōjĩlā drĩ rũ é'bėzó ó'dĩ ngbā'ũ dĩrĩ Yėsũ yĩ rũ sĩ lāvũlí kōrō, tālā Yėsũ yĩ ōzó ícā nyāsā nyālė kō.
- 21 Tã Yėsũ drĩ rĩ'á 'ėlā 'dĩ drĩ lũ'úzō árō lâ yĩ bĩlí, gō'dá drĩlĩyĩ ngāzó ânĩlí, tālā yĩ ōtrō ró gólâ bē vólė, tālā áátā trá ókĩ nĩ rĩ, "Yėsũ ā'dō ōjĩlā lífō 'ĩ."
- 22 Gō'dá kpá lã'bĩ ímbā 'bá āzā 'bá yĩ ânĩ 'bá íyĩ Yěrōsālėmā lėsĩ rĩ, ânĩ'á tã Yėsũ kã rĩ'á 'ėlā rĩ 'bá yĩ ndrėlė íyĩ lífĩ sĩ, átā íyĩ tã mbārākā Yėsũ kã rĩ tāsĩ kĩ nĩ rĩ, "Sātānā ōfē mbārākā nĩ Yėsũ drĩ. 'Dĩĩ kúmú líndrĩ ōnjĩ kã rĩ nĩ rĩ'á mbārākā fėlė drĩlā líndrĩ ōnjĩ lādrózō 'ĩdĩ sĩ lâ vólė ōjĩlā 'ásĩ."
- 23 Gō'dá ítĩ, Yėsũ árĩ tã 'dĩ bē rĩ, drĩlā ngāzó gólĩyĩ lã'bĩ ímbā 'bá 'dĩ 'bá yĩ āzĩlí yĩ ngálā. Nĩngā sĩ, drĩlā ngāzó rĩlí tã átálė gólĩyĩ drĩ kĩ nĩ rĩ, "Ítĩ rĩ, Sātānā ā'dō ícā'á íyĩ nyāányā drōlė vólė ōjĩlā 'ásĩ 'dĩ ángō tí ró yā? Tã ísũ ânĩkã ámā tāsĩ ányā ró.
- 24 Tã ā'dálā bē rĩ: Ōzō 'bā-tĩ ōrĩ rũ lōnyĩ-lōnyĩ ró āwā 'ėlė rĩ, 'bā-tĩ rĩ 'dĩ ícā kō ādrėlė āwā 'dĩ 'ėlė tē ōzō gólĩyĩ drĩ fĩ ōmbėrē ālō rĩ kātĩ.
- 25 Gō'dá kpá ōzō ōjĩlā ā'dĩ-drĩ ālō rĩ kã ōlōnyĩ íyĩ lāfálė lōnyĩ-lōnyĩ rũ fũzó āzĩ-āzĩ bē rĩ, 'dĩĩ ā'dĩ-drĩ 'dĩ njāá kō zĩ rũ fũfũ rĩ 'dĩ 'á.
- 26 Kpá ítĩ ró, ōzō Sātānā ōfē fĩ mbārākā trá má drĩ líndrĩ ōnjĩ drōzó rĩ, 'dĩĩ gólâ ngā trá ājú 'bũlí íyĩ nyāányā bē gō'dá gólâ rĩ'á rũ lōnyĩ-lōnyĩ ró, gō'dá gólâ ā'dō mbārākā gólākā ízā'á 'wāā.
- 27 "Gō'dá mĩ nĩ trá, ũgú ícā kō filĩ jó ōjĩlā gólâ fāfā bē rĩ kã 'á cú ítĩ ōjĩlā rĩ 'dĩ ōmbė ākō njĩrĩ-njĩrĩ. Ícā trá fāfā ōjĩlā 'dĩ kã drĩ ā'dólė lāvũlí kōrō fāfā 'bā lípĩ 'dĩ kã drĩ sĩ. Ōzō óóōmbė gólâ trá rĩ, ũgú drĩ gōzó fĩ filĩ ngā 'ē'á ũgũlā rĩ ũgũlí. Ítĩ rĩ, fāfā ámākā lāvũ trá kōrō fāfā Sātānā kã drĩ sĩ.
- 28 "Nōō má átā tã pātĩ-pātĩ 'ĩ ânĩ drĩ, tã tĩ ōnjĩ ōjĩlā úlĩ átā 'bá ōnjĩ Ōvārĩ rũ rĩ, ā'dō ícā'á cú Ōvārĩ drĩ tã ōnjĩ gólĩyíkā 'dĩ 'bá yĩ āyėlė.
- 29 Gō'dá ōjĩlā úlĩ ōnjĩ átā 'bá Líndrĩ Tāndĩ Ōvārĩ kã rũ rĩ, ícā kō tã ōnjĩ gólĩyíkā āyėlė ālōwálā. Gō'dá ā'dō íyíkā lānjĩ tã ōnjĩ 'dĩ kã njĩ'á zāā bādĩ ādũkũ ākō."
- 30 Yėsũ átā úlĩ 'dĩ ítĩ, tālā ōjĩlā 'dĩ 'bá yĩ 'ē 'dásĩ trá Líndrĩ Tāndĩ Ōvārĩ kã rũ úlĩ gólĩyíkā sĩ kĩ nĩ rĩ, Yėsũ ā'dō líndrĩ ōnjĩ zėlė.
- 31 Dĩĩ ōjĩlā dũũ trá rĩ'á íyĩ dĩrĩ gbāā Yėsũ rũ sĩ. Nĩngā sĩ rĩ, Yėsũ rĩ āndrė gō'dá Yėsũ rĩ ādrúpĩ yĩ bē drĩ ācázō. Gólĩyĩ ācā bē rĩ, drĩlĩyĩ rĩzó tākō ívĩ 'álā, tālā ícā kō gólĩyĩ drĩ ācázō filĩ kōrō jó 'álā ōjĩlā ō'bĩ 'dĩ 'bá yĩ tāsĩ. Gō'dá drĩlĩyĩ tã átízō jó 'álā Yėsũ drĩ, Yėsũ rĩ āzĩlí ânĩlí íyĩ ngálā ívĩ 'álā. Nĩngā sĩ, ōjĩlā rĩ 'bá jó 'álā 'dĩ 'bá yĩ drĩ tã

ấtázó Yésũ drí kǐ nĩ rĩ, "Nĩ ndrê drê, ání ấndré ání ấdrúpĩ yí bê rĩ'á ãyĩ ãví 'álâ, gô'dá gólĩyĩ lē nĩ ấfōlé ãyĩ ngálâ."

³³Nĩngá sǐ, Yésũ drí ngázó tã lōgōlé kǐ nĩ rĩ, "Ámâ ấndré ámâ ấdrúpĩ yí bê ãyĩkâ á'dĩ ã'dĩ yã? Ōjílã äzã 'bá yĩ kpá ámâ áró 'í."

³⁴Ítí, drílã ngázó vō ndrêlé dírĩ ōjílã rĩ 'bá pãrã-pãrã gólã rú sǐ gbãã 'dĩ 'bá yĩ drĩ sǐ, gô'dá drílã tã ấtázó kǐ nĩ rĩ, "Nĩ ndrê, nōô ámâ ấndré yĩ ã'dĩ ámâ ấdrúpĩ yí bê ámâ ãzó yí bê.

³⁵Gólĩyĩ tã Ôvãrí drí lēlé rĩ 'ē 'bá rĩ, gólĩyĩ rĩ'á ámâ ấdrúpĩ yĩ ã'dĩ, ámâ ãzó yĩ ã'dĩ, ámâ ấndré yĩ ã'dĩ. Má lē gólĩyĩ rōô."

Márãkō 4

¹Nĩngá sǐ, Yésũ drí ngázó kpá ó'dĩ rĩ'á lãmúlĩ lĩmvũ ấndré Gãlĩlãyã kã rĩ tĩ sǐ. Nĩngá sǐ, drílã ngázó rĩ'á ōjílã ãmbálé. Ōjílã tĩlĩlĩ drí ávázó mãndrĩ dũũ. Tãlã ōjílã ō'bĩ 'dĩ 'bá yĩ lôzê rú trá ãnyĩ Yésũ rú, Yésũ drí ngázó mbãlé cú kōlóngbō 'á nĩlĩ lĩmvũ 'álã fĩnyáwá, drílã gōzó rĩlĩ kōlóngbō 'dĩ 'á. 'Dĩ ōjílã ämbã ávã 'bá rú ê'bélé ngbã'ũ 'dĩ 'bá yĩ rĩ ãyĩkâ gōlé ángálãngã drĩlĩ lésĩ ró.

²Ítí, Yésũ drí rĩzó rĩ'á tã á'dálé gólĩyĩ drí úlĩ mãñĩgō sǐ. Úlĩ mãñĩgō ãlō sǐ rĩ, drílã ngázó tã ấtálé nōtĩ,

³"Nĩ ấrĩ drê úlĩ má drí 'ē'á ấtálã äñĩ drí nō. Ítũ äzã sǐ, ámvũ 'wã 'bá ngã trá nĩlĩ órĩ rĩlĩ yí drí ámvũ 'álã.

⁴Gô'dá gólã rĩ bê rĩ'á órĩ 'dĩ rĩlĩ rĩ, órĩ äzã 'bá yĩ lōngã lô'délé gĩã pávó 'á êsê-drĩ. Ítĩ rĩ, äríwã drí á'dézó ù'dúlã nyãlé vólé.

⁵"Nĩngá sǐ, gô'dá órĩ äzã 'bá yĩ lô'dê ãyĩkâ ãnyãkú á'dó 'bá rōvō drĩ rĩ 'á. Ítĩ rĩ, ãnyãkú rĩ 'dĩ á'dó kō njĩnjĩ ró.

⁶Gô'dá ngã-ãrú drí äfōzó mbãlé 'wãã'wã. Lé ãtĩ rĩ, ōzō ãtũ äãcã trá lété-lété lâ 'á rĩ, ngã-ãrú äfō 'bá trá 'dĩ á'dô ändrã'á vélé vólé háwō, tãlã ãndrĩgō lâ yĩ fĩ drê kō dódó ãnyãkú 'á.

⁷"Gô'dá órĩ ífĩ ãrũkã 'bá yĩ 'dê ãyĩkâ äsōpã kãrãnyã rĩ 'á. Nĩngá sǐ, äsōpã rĩ 'dĩ drí lĩpĩzó ángĩ ró, gô'dá drílã ngã-ãrú äfō 'bá 'dĩ ùfúzó tĩlĩlĩ ngã ífĩ äzã ùsú äkō ngã-ãrú 'dĩ 'bá yĩ 'ásĩ.

⁸Gô'dá nĩngá sǐ, órĩ äzã 'bá yĩ lōngã 'délé ãyĩkâ ãnyãkú tãndĩ drĩ, gô'dá drílĩyĩ mbãzó tãndĩ ró lō'wã 'wãlé cōkpō-cōkpō. Gô'dá äzã 'bá yĩ drí lō'wã 'wãzó ändãlã nyã'dĩ-trã-drĩ-lã-ngã-mũdrĩ, gô'dá äzã 'bá yĩ ōzō ändãlã nyã'dĩ-nã kãtĩ, nĩngá sǐ, äzã 'bá yĩ ãyĩkâ ändãlã nyã'dĩ-njĩ kãtĩ."

⁹Ä'dô trá ãtĩ, Yésũ drí úlĩ mãñĩgō ãyĩkâ vó lâ ätízó ōjílã 'dĩ 'bá yĩ drí kǐ nĩ rĩ, "Gô'dá ōzō nĩ äãrĩ tã bê rĩ, 'dōvō nĩ ấrĩ úlĩ 'dĩ 'bá yĩ dódó 'bãlé äñĩ drĩ."

¹⁰Gô'dá 'dĩ vósĩ, Yésũ yĩ lãjō'bã ãyĩkâ mũdrĩ-drĩ-lã-ngã-rĩ rĩ 'bá yĩ bê ōtĩrĩ rĩ rĩlĩ ōjílã ãrũkã 'bá yĩ bê ãyĩ drĩ sǐ rĩ, lãjō'bã rĩ 'dĩ 'bá yĩ ōjílã ãrũkã 'dĩ 'bá yĩ bê drí

ngāzó Yésū rí ìjílí, à'dô ró bê gólâ drí úlí mǎnīgō ífí gólâ drí âtálé trá 'dī lófōzó ìyí drí trāṭrā.

11Bê trá ìtí rí, Yésū drí ngāzó tā-drī lôgōlé gólīyī drí kī nī rí, "Ākū ró Ôvārí à'dá tā kô ngbálí-ngbálí òjílā drí pávó yí drí òjílā 'bāzó à'dólé òjílā íyíkā ró rí tāsī. Gō'dá ngbāngbānō, má à'dô à'dá'á lâ ngbálí-ngbálí ānī drí. Gō'dá òjílā gólīyī lē 'bá kô Ôvārí rí nīlī rí 'dī 'bá yí tāsī, nōô má rā tā trá ākí ākó gólīyī drí úlí mǎnīgō sī.

12Tā rí 'dī à'dô à'dó'á, òzō tā àngū 'bá drí ìgīlī trá gólīyī tā lēlē ākó rí tāsī ākū ró ākū ró nā sī rí kátí. 'Ìtí rí, gólīyī à'dô tā Ôvārí kâ ndrē'á té ìyí līfī sī cú ìtí ìtō lâ nī ākó. Gō'dá gólīyī à'dô kpá Ôvārí rí gbórókō àrī'á ìyí bí sī cú ìtí tā ífí lâ nī ākó. Òzō gólīyī òndrē tā 'dī trá àrī-àrī lâ bê rí, gólīyī drí gōzó drī àjálé tā ònjí ìyíkā 'ásī, tǎlā ògō ró bê tā ònjí ìyíkā 'dī àyélé ìyí drí.' " Ísáyā 6.9-10

13Bê trá ìtí rí, Yésū drí ngāzó lājó'bá íyíkā mùdrī-drī-lâ-ngâ-rī 'dī 'bá yí ìjílí kī nī rí, "Tā ífí úlí mǎnīgō ìnyákú tì lârâkô tāsī 'dī fí trá ānī drī yā? Òzō gō'dá òòfī ānī drī kô'dáwá rí, nī à'dô ícá'á gō'dá ángô tì ró úlí mǎnīgō āzâ 'bá yí tā ífí lâ yí nīlī yā? 'Dōvó bê trá ìtí rí, úlí mǎnīgō lâ tā ífí lâ 'dī nōtí.

14Órī rīrī 'dī rī'á òzō tā àtí-àtí Ôvārí kâ pērē rí kátí.

15Gō'dá òjílā āzâ 'bá yí tāsī rí, à'dô trá òzō órī gólâ lóngá 'bá 'délé pávó 'á èsê-drī rí kátí. Òzō àāâtâ tā àtí-àtí Ôvārí kâ trá gólīyī drí rí, gólīyī ìnjī kô, tǎlâ kôrô Sātānā àtrō'á lâ volé gólīyī 'ásī.

16Gō'dá úlí 'dī àrī 'bá āzâ 'bá yí tāsī rí, gólīyī ìyíkā à'dó'á òzō órī gólâ lóngá 'bá 'délé ìnyákú gólâ rōvō drī rí 'á rí kátí. Gólīyī 'dī 'bá yí àrī ìyí tā àtí-àtí Ôvārí kâ trá rí, gō'dá drīlīyī trōzó lâ 'wāā àyīkō sī.

17Gō'dá gólīyī rī'á òzō ngá-àrú ìndrīgó lâ drí fílí kô'dáwá rí tì, gólīyī rí cé fínyáwá ìtí tā lēlē sī Ôvārí 'á. Gō'dá nīngá sī, òzō lānō 'díyí úfú kâ àā'dê trá gólīyī drī tǎlâ tā àtí-àtí 'dī tāsī rí, gólīyī drí àyézó lâ kôrô 'wāā.

18Gō'dá òjílā āzâ 'bá yí tāsī rí, ìyíkā òzō órī gólâ lóngá 'bá 'délé àsōpá kārānyā rí lāfálé 'á rí kátí. Gólīyī 'dī 'bá yí àrī ìyíkā fí tā àtí-àtí Ôvārí kâ trá.

19Gō'dá gólīyī rī'á pīpīsilī bê rī, tǎlâ tā ìsū ngá àngó nō kâ rí kâ fí trá gólīyī 'á, ngátá gólīyī àyē lāfâ trá ìyí àdólé, gólīyī lē à'dólé cú ngá-tì bê dūú. Tā 'dī 'bá yí tāsī rí, tā àtí-àtí 'dī gō'dá já gólīyī kô Ôvārí rí rōlé dódó. 'Dī rīrī gólīyíkā rí rī'á cú ìtí lō'wā ākó.

20Nīngá sī, òjílā āzâ 'bá yí kpá bê rī'á ìyí òzō órī gólâ lóngá 'bá 'délé ìnyákú tǎndí drī rí kátí. Gólīyī rī'á pīpīsilī àlô bê, gō'dá gólīyī àrī ìyíkā tā àtí-àtí Ôvārí kâ gōzó kpá tā-drī lâ lēlē, gō'dá kpá lō'wā lâ lófōzó rīrī gólīyíkā tǎndí rí sī, àndâlâ nyâ'dī-trá-drī-lâ-ngâ-mùdrī, nyâ'dī-nâ, gō'dá kpá nyâ'dī-njī, gārā órī gólâ tībê rīlī trá rí drī sī."

21Drē Yésū zāā rī'á úlí pē'á òjílā tīlīlī 'dī 'bá yí drí rí, drílâ kpá tā àtázó kī nī rí, "Òzō òjílā āzâ ìlāmbā íyíkā trá ngácī sī rí, gólâ trō fí bê 'balé gōzó drī lâ àkólé līmvo sī

yā? Ítí rí, gólâ â'dô trô'á lâ lậpílí gbārākā íyíkâ zélé yā? 'Dĩ ícá kô â'dólé ítí lâ 'dĩ ró. Gólâ trô lầmbā rí 'dĩ 'bălé gá tārābízā drị, tầlầ vồ íwálé.

²²Ōzō lầmbā drí â'dórē kátí, tầ âtí-âtí pặtị lậpílí ngbầāngbầnồ rí, ícá trá àtrồlầ â'dále ndrị lặfị drị 'á ịzátú. Gồ'dá ícầ kầ trá ồjầlầ drí tầ ímbầ-ímbầ ámakầ nặlầ ịzátú.

²³Ōzō ànầ à'dồ bệ bề rí, nầ àrầ tầ 'dầ tầndầ rồ."

²⁴Gồ'dá nầngầ sầ, Yếsu drí kầ trá tầ àtázồ gồlầyầ drí kầ nầ rầ, "Nầ ígầ bệ dồdồ tầ má drí àtầlề ànầ drí nồ àrầzồ. Ítầ rầ, nầ à'dồ Ôvầrầ rầ nầ'á dồdồ. Ōzồ nầ ààrầ tầ trá dồdồ 'ềlề rầ, nầ à'dồ tầ nầ'á Ôvầrầ rầ tầsầ kầ trá dồdồ lậvầlầ kồrồ.

²⁵Ōzồ nầ íicầ trá tầ Ôvầrầ kầ rầ 'bầ yầ àrầlầ rầ, 'dầ à'dồ ànầ 'bầ'á tầ gồlầkầ rầ 'bầ yầ àrầlầ kồrồ. Ōzồ nầ ồgầ trá àrầlầ rầ, tầ nầnầ tầ Ôvầrầ kầ rầ 'bầ yầ tầsầ rầ à'dồ àvầ'á ànầ drị sầ."

²⁶Nầngầ sầ, Yếsu àtầ úlầ mầnầgồ àzầ kầ kầ nầ rầ, "Ôvầrầ 'ề ồjầlầ kồ àngồ tí rồ à'dólề ồjầlầ íyíkầ rồ yầ? 'Dầ à'dồ ồzồ ồrầ mbầ 'bầ rầ kầtầ. Ồjầlầ ngầ ồrầ rầlầ ỉ'dầ sầsầ yầ drí àmvầ 'á.

²⁷Dầ vồsầ, ồjầlầ rầ 'dầ drí rầzồ à'dú kồlề ngặcầ vồsầ cề, gồzồ ngầlề rầ'á ngầ 'ề'ề àzầ 'ềlề cầjầnồ vồsầ kầ trá cề. Gồlầ ồtầrầ rầ ngầ àzầ 'bầ yầ 'ềlề rầ, ồrầ 'dầ drí vồ lầtúzồ ỉvầ mbầlề. 'Dầ gồlầ nầ kồ kầ'á nầ rầ, ngầ rầ 'dầ 'ề rồ ítầ 'dầ àngồ tí rồ yầ.

²⁸Ôzề 'ề ồrầ nầ vồ lầtầlầ cú ítầ. Sầsầ ngầ-ầrầ pá fầ àfồ nầ mbầlề, vồ lầ 'ásầ, drầlầ ngầzồ fồ 'bầlề, gồ'dá lặfị lầ drí lặnầjầzồ drị lầ 'á àdầkầ lầ rồ.

²⁹Ōzồ àdrầgầ úlầnầ trá rầ, gồzồ tồlầ vầdrầ, 'dầ trá tầ lầ ítồnầrề 'ầ àmvầ lầpầ drí."

³⁰Yếsu ỉjầ kầ ồjầlầ, gồlầ kầ nầ rầ, "Lặtầ gồlầ Ôvầrầ drí 'ềzồ ồjầlầ dầ 'bầlề lầzồlề à'dólề ồjầlầ íyíkầ rồ rầ rầ'á ồzồ à'dồ tầ kầtầ yầ? 'Dầ rầ'á ồzồ àgồ àzầ gồlầ lầ'á ỉfầ ỉ'dầ 'bầ àmvầ íyíkầ 'á rầ kầtầ. Lí'á ỉfầ rầ'á cầkầrầnyầwầ ítầ.

³²Ōzồ à'dồ kầlề ítầ lầ 'dầ kầtầ rầ, ồzồ ỉjầ'ầ lí'á ỉfầ rầ 'dầ trá rầ, drầlầ àfồzồ mbầlề fề àndrề rồ gầrầ cú gầrầ bề ngầkầpầ àrầwầ drí rầzồ 'dềlề lồvồlề drầ lầ 'á. À'dồ à'dồ'á kầ trá ítầ ồjầlầ dầ gồlầyầ rầ 'bầ àmầ vồ lồbềlề rầ 'bầ yầ drí, gồlầyầ à'dồ 'ề'á lầzồlề dầ ítầ ịzátú."

³³Yếsu ngầ íyầ tầ-vồ ồjầlầ tầlầlầ 'dầ 'bầ yầ drí kầ trá úlầ mầnầgồ àzầ 'bầ yầ sầ ồzồ drầlầ ngầlầ 'dầ 'bầ yầ kầtầ. Gồlầ ngầ úlầ mầnầgồ 'dầ 'bầ yầ tầ nầnầ ồjầlầ 'dầ 'bầ yầ kầ vồ rồ.

³⁴Gồlầ ngầ tầ ồjầlầ tầlầlầ 'dầ 'bầ yầ drí cề úlầ mầnầgồ sầ cú ítầ ítồ lầ yầ lồfồ àkồ. Gồ'dá ồzồ gồlầyầ à'dồ trá ỉyầ drị sầ tầ àrầ 'bầ íyíkầ bề rầ, drầlầ tầ 'dầ 'bầ yầ ítồ lầ lồfồzồ ndrầ tầ àrầ 'bầ íyíkầ 'dầ 'bầ yầ drí.

³⁵Lầnjầtầlầ bề kầ trá ỉtầ rầ 'dầ sầ, Yếsu drí ngầzồ tầ àtầlề lầjồ'á íyíkầ 'dầ 'bầ yầ drí kầ nầ rầ, "Nầ 'dề mầ ngầ rồ nầlầ lầmvầ àndrề mbầlề 'á'á tồlầ sầ."

³⁶Ítầ, lầjồ'á rầ 'dầ 'bầ yầ drí ngầzồ mbầlề fầlầ kồlồngồ Yếsu drí à'dồzồ 'á lầ 'dầ 'á. 'Dầ gồlầyầ àyề ồjầlầ tầlầlầ 'dầ 'bầ yầ trá àkầpầkầ'dầ 'á'á lề drầ àzầ lềsầ rầ 'á, drầlầyầ gồzồ

Yésū rí âjílí kōlóngbō sī 'á'á 'álâ. 'Dĩ gō'dá kōlóngbō âzâ 'bá yí kpá bē kpāâ gólíyí vó.

³⁷Nĩngá sī, Yésū yí òtírí rĩ lĩmvú ândrê 'dĩ mbälé kōlóngbō sī rí, nyĩ ró, kăgũmăă drí ngăzó vĩlĩ ònjí lâ ró. Drílâ lĩmvú drĩ ònjázó kpūrú-kpūrú kōlóngbō drí rĩzó rú ìkándälé ngăâlō-ngăâlō. Gō'dá lĩmvú drí fizó kōlóngbō 'á 'ě'á kōlóngbō ìcálé dũu.

³⁸'Dĩ Yésū bē rĩ'á â'dú kō'á vólé lésí kōlóngbō rí 'dĩ 'á. Gólâ 'bā íyí drĩ gá ngá drĩ-âdrĩ kâ drĩ. Nĩngá sī, lăjó'bá gólâkâ rí 'bá yí drí ânĩzó gólâ rí òlólé kí nĩ rí, "Wáâwá, lĩfĩ ícĩ 'bá, ní pā âmâ, tí nõtí nō lĩmvú ûfũ âmâ trá ngbá cú ítí ní drí vō lâ úsú âkó. Ítí rí, âmâ tã nĩlĩ ní drĩ kô, òzō mǎ òdrǎ trá rí yǎ? Ní ndrê lăñō âmâ drí â'dózó 'á lâ nō kô yǎ?"

³⁹Ítí rí, Yésū drí ngăzó tã âtálé kăgũmăă 'dĩ drí âdrézó tíj. Gólâ kí nĩ rí, "Kăgũmăă, ní âdrê tíj. Lĩmvú, ní âdrê." Gō'dá ítí kôrô kăgũmăă drí âdrézó, vō âyí drí vĩzó yĩ, kpá lĩmvú drí âdrézó lě.

⁴⁰Nĩngá sī, Yésū drí ngăzó tã âtálé lăjó'bá íyíkâ drí kí nĩ rí, "Ănĩ ũrĩ ró â'dô tāsĩ yǎ? Tã lělé âníkâ má 'á rí â'dô drě cé fĩnyáwá ítí â'dô tāsĩ yǎ? Má â'dô ânĩ âtĩ'á gágá."

⁴¹Ítí rí, gō'dá lăjó'bá gólâkâ drí ngăzó rĩ'á gólâ rí rôlé kôrô, tǎlâ gólâ rí mbârâkâ tāsĩ. Nĩngá sī, gólíyí drí tã âtázó íyí lăfálé 'ásĩ kí nĩ rí, "Ăgô rí nō íyíkâ cú rĩ'á mbârâkâ Ôvárí kâ bē! Í'đĩ kăgũmăă gō'dá lĩmvú bē drí tã gólâkâ ârízó nō!"

Márākō 5

¹Tã 'dĩ 'bá yí vósí, Yésū yí lăjó'bá íyíkâ â'dó 'bá kōlóngbō 'á rí 'bá yí bē drí ngăzó lĩmvú ândrê zĩlĩ Gălílâyǎ rí mbälé 'á'á âzâ rí lésí. Drílíyí cǎzó vō tǎkó 'álâ Gěrăgésǎ rí 'álâ.

²Drě gólíyí òtírí rĩ âfólé kōlóngbō íyíkâ 'ásĩ rí, drílíyí âgô âzâ úsúzó, líndrĩ ònjí âbăbă kâ Sătánǎ vá lésí rí òmbê gólâ trá vũdrĩ. Ăgô rí 'dĩ ngá trá rǎlé ũndú ró Yésū ngálâ ũgĩ 'ásĩ cǎlé Yésū rí úsúlí.

³Gólâ ânĩ trá rĩlĩ ló'dé ũgĩ ró rí yí lăfálé 'á âkũ ró. Ōjílǎ rí trá rĩ'á gólâ rí òmbélé nyārĩ yí sī ândálâ dũu. Ă'dô kpálé ítí rí, ítú vósí cé, òzō óòombê gólâ trá rí, gólâ drí rĩzó nyārĩ 'dĩ 'bá yí òkílí tú tú vólé. Ítí rí, ícá gō'dá kô gólâ rí òmbézó, â'dô kpálé òmbélé nyārĩ sī rí. Ōjílǎ âzâ 'bá yí mbârâkâ lâ ícá kô gólâ rí âtũzó.

⁵Gólâ rí trá lămúlí ítú kárá ngăcĩ gĩrĩ ló'dé ũgĩ ró rí 'bá yí lăfálé sī gō'dá kpá kúní lăfálé sī. Gólâ rí kárá rĩ'á òtrélé gō'dá kpá rĩ'á íyí âdĩlĩ kúní mvá sī, tǎlâ yí ũúsú ró lǎzé bē. Ízǎ 'ê gólâ kó trá rō.

⁶Rú úsú-úsú âgô rí 'dĩ kâ Yésū bē rí â'dô trá nõtí. Gólâ ndrê Yésū bē rí, drílâ ngăzó nĩ'á Yésū ngálâ. Gō'dá gólâ cǎ bē Yésū ngálâ rí, drílâ ngăzó 'dělé 'ă'ĩ drĩ Yésū ândrá rú'bă lô'bälé gólâ drí.

⁷Ítí, Yésū ndrê âgô rí 'dĩ bē rí, Yésū drí ngăzó tã âtálé líndrĩ ònjí âbăbă kâ gólâ 'á 'dĩ drí kí nĩ rí, "Líndrĩ ònjí, ní âfō vólé âgô nō 'ásĩ." Gō'dá nĩngá sī, âgô rí 'dĩ drí

ngāzó trélé ûrû kí nĩ rĩ, "Yésũ, Ôvârí āmbá rĩ mvá, ní lě ã'dô ngá 'î má drígá sĩ yã? Má lô'bā rú'bá ní drí Ôvârí rĩ rú sĩ, ní ìkpókópólô āmā kô'dáwá."

⁹Ítí, Yésũ drí ngāzó gólâ rĩ ìjílí kí nĩ rĩ, "Ánî rú ã'dî ã'dî yã?" Gõ'dá nĩngá sĩ, āgô rĩ 'dĩ drí tã-drĩ 'dĩ lôgôzó Yésũ drí kí nĩ rĩ, "Āmā rú Ô'bígó, tãlâ āmā rĩ'á dũũ líndrĩ ònjí bē."

¹⁰Nĩngá sĩ, āgô rĩ 'dĩ drí rú'bá lô'bāzó rōô Yésũ drí, tãlâ Yésũ ôzó líndrĩ ònjí 'dĩ 'bá yĩ lâdró volé 'bãdrĩ 'dĩ 'ásĩ.

¹¹Dĩ rĩ, ngbíkpí òtòlô'bĩ 'bā kâ bē rĩ'á ãyĩ ãnyĩ vō rĩ 'dĩ 'á zãlô kútũ-rĩ gólĩyĩ rĩ'á ãny'á lütú gārã 'á. Gõ'dá líndrĩ ònjí āgô 'dĩ 'á 'dĩ 'bá yĩ drí ngāzó rú'bá lô'bālē Yésũ drí kí nĩ rĩ, "Ní drô āmā filí ngbíkpí 'bā kâ gólĩyĩ rĩ 'bá ãyĩ ãnyálē nā yĩ 'á." Ítí, Yésũ drí tã lēzó drílĩyĩ fízó ngbíkpí 'dĩ 'bá yĩ 'á. Nĩngá sĩ, líndrĩ ònjí rĩ 'dĩ 'bá yĩ ndrĩ drí āfōzó āgô rĩ 'dĩ 'ásĩ nĩlĩ ãyĩ filí ngbíkpí 'bā kâ 'á, ôzō Yésũ drí lēlé trá rĩ kâtí. Gõ'dá 'wãā ngbíkpí 'bā kâ 'dĩ 'bá yĩ drí ngāzó rālē ãlólē lütú pá lâ gólókō nā 'á zãā lô'délé lĩmvũ 'álâ, gõ'dá drílĩyĩ lĩmvúzó ôdrālē ndrĩ.

¹⁴Nĩngá sĩ, ngbíkpí 'dĩ 'bá yĩ lôkí 'bá lâ yĩ ndrélē bē ãyĩ tã 'dĩ 'bá yĩ rĩ, drílĩyĩ ngāzó rālē volé tã lâ á'dalē òjílâ gólĩyĩ 'bãdrĩ 'dĩ kâ á'dó 'bá ãyĩ òmā 'ásĩ gõ'dá kpá jãrĩbã 'ásĩ rĩ 'bá yĩ drí. Tãlâ tã gólĩyĩ drí á'dalē 'dĩ tãsĩ rĩ, òjílâ dũũ drí ngāzó ãnĩlĩ ãyĩ tã rú 'ē 'bá trá 'dĩ ndrélē.

¹⁵Gõ'dá gólĩyĩ ācálē bē Yésũ ngálâ rĩ, drílĩyĩ āgô líndrĩ ònjí dũũ drí òmbélē trá gõ'dá Yésũ drí drólē trá 'dĩ ndrēzó, gólâ trá gõ'dá rĩ'á tĩtĩ drĩ tãndí sĩ, gõ'dá kpá trá cú ítá bē yĩ rú. Gólĩyĩ ndrē bē kí'á nĩ rĩ, líndrĩ ònjí ãbãbã kâ āfō ãyĩ trá āgô rĩ 'dĩ 'ásĩ rĩ, drílĩyĩ á'dózó ndrĩ 'dó ùrĩ ró tákányĩ.

¹⁶Tã 'dĩ volé drĩ lâ 'ásĩ, gólĩyĩ líndrĩ ònjí ndrē 'bá trá āfōrē 'á rĩ yĩ drí tã āgô 'dĩ 'ē 'bá 'dĩ ngĩzó òjílâ ùrũkã 'bá yĩ drí árílĩ. 'Dĩ gólĩyĩ ngĩ tã ngbíkpí 'ē 'bá lô'délé ndrĩ lĩmvũ 'á ôdrālē rĩ kpá trá òjílâ ùrũkã 'dĩ 'bá yĩ drí.

¹⁷Nĩngá sĩ, òjílâ 'dĩ 'bá yĩ drí rú'bá lô'bāzó Yésũ rú, tãlâ Yésũ āâyē ró 'bãdrĩ ãyĩkã.

¹⁸Bē trá ítí rĩ, Yésũ yĩ drí ngāzó mbālē kōlóngbō 'á kpá ó'dí gólē lĩmvũ āndrē ãlólâ 'dĩ drĩ sĩ 'á'á 'álâ. Gólâ mbâ bē kōlóngbō 'á rĩ, āgô líndrĩ ònjí yĩ drí āfōzó trá 'álâ sĩ 'dĩ drí ngāzó rú'bá lô'bālē Yésũ rú kí nĩ rĩ, "Yésũ, má lě nĩlĩ ní bē."

¹⁹Gõ'dá nĩngá sĩ, Yésũ drí gāzó dó. Gólâ kí āgô 'dĩ drí rĩ, "Dōvó ní ngā gólē ní drí 'bā 'álâ òjílâ ánikã 'bā 'á rĩ yĩ ngálâ, ní ngĩ ró bē tã Ôvârí drí 'élé ní drí tãndí ró 'dĩ gólĩyĩ drí. Ní ngĩ gólĩyĩ drí, ní kí, Ôvârí ndrē ání ãzã 'î, gõ'dá drílâ ání pãzó 'álâ sĩ."

²⁰Nĩngá sĩ, āgô rĩ 'dĩ drí ngāzó nĩlĩ jãrĩbã 'bãdrĩ 'dĩ kâ mũdrĩ rĩ 'bá yĩ 'ásĩ. Drílâ tã Yésũ drí 'élé yĩ drí rĩ ngĩzó òjílâ drí. Gõ'dá òjílâ ndrĩ tã 'dĩ árí 'bá rĩ tĩ lâ yĩ drí á'dízó ndrú tã lârákô 'dĩ drí.

²¹Tólâ sĩ, Yésũ yĩ drí āmbāzó kōlóngbō sĩ āgólē lĩmvũ āndrē 'dĩ 'á'á lé drĩ ãtú drí fĩrĩ 'álâ rĩ āzã rĩ lésĩ. Gõ'dá gólĩyĩ ācã bē lĩmvũ tĩ rĩ, òjílâ ãtĩlĩlĩ drí rú ê'bézó Yésũ lãgátí.

22Yésũ yí bē drē ãkpã lĩmvũ àndrê tĩ 'álà rĩ, ãgò ãzà rú là Yáirõ drĩ àcázó. Gólà jó tã Ôvãrí kã àrĩ kã vó là ndrē 'bá 'ĩ. Gólà àcã bē gõ'dá drílà Yésũ rĩ ndrēzó rĩ, drílà 'ã'ĩ tĩzó vũdrĩ gõzó drĩ àsõlé Yésũ àndrà.

23Nĩngá sĩ, drílà rú'bã lò'bãzó Yésũ rú rõô kĩ nĩ rĩ, "Àmã mvã òkó mvã ró rĩ 'è trá ãnyĩ drãlé. 'Dõvó ní ànĩ drĩ 'bãlé drĩ là, tãlà gólà òpã ró ngá bē. Nĩ pã gólà, tãlà gólà òzó drãã kò."

24Ìtĩ rĩ, Yésũ drĩ tã-drĩ lēzó nĩlĩ Yáirõ bē. Nĩngá sĩ, Yésũ yĩ òtĩrĩ rĩ nĩlĩ Yáirõ bē Yáirõ drĩ 'bã 'álà rĩ, òjílã dũũ drĩ ngãzó kpã 'délé gólĩyĩ vósĩ. Gõ'dá nĩ'á iyĩ lò'bé bē Yésũ rú sĩ.

25Nĩngá sĩ, òkó ãzà ní ànĩkã bē gólĩyĩ bē nĩngá. Nĩ rĩ'á cú ãrĩ bē lãsó'á ní rú sĩ pará ró. Rú'bã rĩ 'dĩ rĩ trá rĩ'á gólà rĩ 'èlé ndrô mùdrĩ-drĩ-lã-ngã-rĩ sĩ.

26'Dĩ gólà lãmũ trá kpĩ òjó ngálã. Nĩngá sĩ, òjó 'dĩ 'bã yĩ ìcã kò òkó 'dĩ 'bãlé à'dólé tãndĩ ró. Tíkó ã'dô ró bē òkó rĩ 'dĩ 'bãzó à'dólé tãndĩ ró rĩ, gõ'dá rú'bã gólà rú 'dĩ lãnjĩ iyĩngá àtĩ 'álà. Gõ'dá lãfã ìdĩkò gólà drĩgã rĩ 'bã yĩ ndē rú trá ndrĩ òjó drĩ.

27Gõ'dá òkó 'dĩ àrĩ bē Yésũ rĩ tã rĩ, gõ'dá gólà gõ ndrélé bē Yésũ rĩ, gólà drĩ ngãzó 'délé kpãã òjílã ò'bĩ 'dĩ 'bã yĩ bē Yésũ vósĩ. Gólà ìsũ iyĩkã yĩ drĩ rĩ kĩ nĩ rĩ, òzõ yĩ òdõ cé ítã tĩ Yésũ kã 'dĩ 'dĩ rĩ, iyĩ rú'bã à'dô àgõ'á vò là 'á tãndĩ ró. Gõ'dá tólã sĩ, gólà drĩ ànĩzó ítã Yésũ kã dólé kíri ró.

29Ìtĩ rĩ, 'wãã ãrĩ rĩ 'bã lãsólé gólà rú sĩ 'dĩ drĩ kízó vólé. Gõ'dá gólà drĩ nĩzó là kĩ nĩ rĩ, yĩ èdē rú trá ndrĩ dódó.

30Gõ'dá nĩngá sĩ, 'wãã Yésũ ní drĩ nĩzó là kĩ, mbãràkã ànĩkã èdē òjílã trá. Gõ'dá ìtĩ rĩ, ní drĩ àdrézó rú pĩlĩ gbãã tã ìjílĩ òjílã ò'bĩ 'dĩ 'bã yĩ tĩ kĩ nĩ rĩ, "À'dĩ dõ ítã àmãkã kíri ró nĩ yã?"

31Gõ'dá lãjó'bã gólãkã drĩ tã-drĩ lògõzó kĩ nĩ rĩ, "Nĩ ìjĩ tã kĩ, ã'dĩ dõ ítã ànĩkã nĩ yã 'dĩ ã'dô tãsi yã? Nĩ ndrē ànĩkã òjílã nõ 'bã yĩ rĩ 'bã rĩ'á rú ìfílĩ ní rú nõ kò yã?"

32Gõ'dá bē kpálé ìtĩ rĩ, Yésũ drē zãã rĩ'á vò ndrē'á dĩrĩ gbãã tãlà gólà ítã iyĩkã dõ 'bã trá 'dĩ ùsúzó.

33Nĩngá sĩ, òkó ítã Yésũ kã dõ 'bã trá 'dĩ drĩ ngãzó ànĩlĩ Yésũ ngálã lēlē ró kpã kpã kpã ùrĩ bē, tãlà gólà nĩ trá kĩ, iyĩ rú'bã èdē rú trá. Ìtĩ, drílà iyĩ àdãzó àdrũ Yésũ àndrà gõzó ngálé tã pãtĩ rĩ àtálé Yésũ drĩ kĩ, "Mã dõ ítã ànĩkã mã kíri ró."

34Vó là sĩ, Yésũ drĩ tã àtázó kĩ nĩ rĩ, "Àmã ìzó, ní èdē rú trá tã lēlē ànĩkã mã 'á rĩ tãsi. Nĩ ngã gólé 'bã 'álà rú'bã à'dĩ sĩ. Nĩ à'dô kò tã ìsũ-ìsũ ró rú'bã ní rú à'dó 'bã trá 'dĩ tãsi. Rú'bã ànĩkã 'dĩ kĩ trá zãã gbádú."

35Gõ'dá Yésũ yĩ òtĩrĩ rĩ ùlĩ 'dĩ àtálé òkó rĩ 'dĩ bē rĩ, òjílã ùrũkã 'bã yĩ drĩ ngãzó àcálé Yáirõ mvã là drĩ 'bãlé ngá lãzé ró rĩ drĩ 'bã lésĩ võrã bē Yáirõ drĩ kĩ nĩ rĩ, "Yáirõ, ànĩ mvã drã trá. Nĩ rĩ gõ'dá lĩfĩ ìcí 'bã rĩ ìjílĩ ànĩlĩ ní drĩ 'bã 'álà kò."

³⁶Lé ítí rí, Yésū gā tā ōjílā 'dī 'bá yí drí âtalé Yáirō drí 'dī dó. Gõ'dá gólâ kí Yáirō drí rí, "Ánî líndrí ō'bê kô dī. Ní rí tā lèlê sī Ôvârí 'á."

³⁷Tā 'dī vósí, Yésū lée gõ'dá ōjílā ō'bí 'dī 'bá yí kô 'délé yí vósí nílí Yáirō drí 'bā 'álâ. Lājó'bá gólâkâ lăfálé sī, cé Pétērō, gõ'dá Yōwání âdrúpī lâ Yăkóbâ bê âjî iyî Yésū nī.

³⁸Gõ'dá nīngá sī, gólīyî ōtírī âcá Yáirō drí 'bā 'álâ rí, vō trá bārábányá, gõ'dá ōjílâ dūū trá 'dó âwó ngō'á rōō ízā ró, gõ'dá lúlū ângbâ iyíkâ trá káwó-káwó.

³⁹Nīngá sī, Yésū yí drí fīzō jó âwó kâ rí 'álâ, gõ'dá Yésū drí tā âtázó âwó ânjó 'bá drí âgō bê kí nī rí, "Nī rí rí'á âwó ngōlé ngbálâ-ngbálâ nō ã'dô tāsī yā? Nī rí rí'á tā gólâ bārábányá ró nōtí nō 'élé ã'dô tāsī yā? Mvâ nō dráá kô. Gólâ rí íyīngá â'dú kō'á."

⁴⁰Nīngá sī, ōjílâ âwó 'á 'dī 'bá yí drí Yésū rí gūzō gbō gūgū. Gõ'dá nīngá sī, Yésū drí tā 'bázó ōjílâ gólīyî jó âvō kâ rí 'álâ rí 'bá yí drí âfōlé ívī 'álâ. Gõ'dá drílâ ngāzō mvâ 'dī ândré lâ yí, átá lâ bê gõ'dá kpá lājó'bá iyíkâ nâ 'dī 'bá yí bê zīzō filí yí bê jó âvō 'bázó ngbāngbá drīī 'dī 'álâ.

⁴¹Gõ'dá gólīyî âfi bê rí, Yésū drí ízámvá rí 'dī drí lâ rūzō. Gõ'dá drílâ ngāzō tā âtalé Ārāmáyā tī sī kí nī rí, |iTálítâ gúmī|r. Ítō lâ kí nī rí, "Ízámvá, ní ngâ ûrû."

⁴²Ítí rí, 'wââ ízámvá 'dī drí kôro ngāzō ûrû, gõ'dá drílâ gōzō rí'á lâmúlí dírí. Â'dô bê trá ítí rí, ōjílâ kâkârâ ndrī gólâ rí ndrē 'bá trá rí yí, tī lâ iyî drí â'dízó 'dó â'dî-â'dî ndrú. Gõ'dá nīngá sī, Yésū drí tā 'bázó gólīyî drí, tâlâ gólīyî ōzō tā 'dī pêê kô ōjílâ drí âlôlâ. Gõ'dá gólâ drí kpá tā âtázó kí, ōófē ngá nyānyā ízámvá rí 'dī drí nyâlê. Ízá rí 'dī ndrô lâ trá rí'á mùdrí-drī-lâ-ngâ-rī.

Márākō 6

¹Tólâ sī, Yésū yí drí ngāzō lājó'bá iyíkâ rí 'bá yí bê vō nā âyéle nīzō jārībā Yésū rí līfī drí cīzō 'á lâ âgō ró rí 'álâ.

²Ítí, gõ'dá kâyî rātāā 'ē kâ Ôvârí drí rí âcâ bê rí, Yésū drí ngāzō nílí filí jó tā Ôvârí kâ ârī kâ rí 'álâ. Jó rí 'dī 'á tólâ rí, drílâ ngāzō rí'á ōjílâ līfī îmbálé. Nīngá sī, ōjílâ dūū gólīyî Yésū rí úlí ârī 'bá trá rí yí tī lâ yí drí â'dízó ndrú. Gõ'dá gólīyî drí tā âtázó kí nī rí, "Āgō rí gólâ nō ûsû iyíkâ tā nīnī ângí rí nō 'bá yí ângō lésí ró yā? Gõ'dá gólâ rí 'bā 'bá kpá â'dólé cú mbârâkâ bê rīzō tā lârâkô 'élé nō ã'dô 'ásī yā?

³Gólâ â'dó kô cé ōjílâ rí 'bá ngá êdélé fê 'ásī âmâ drí nīlī trá nō 'dī kô yā? Gólâ â'dó kô Mārīyā rí mvâ ágó ró rí 'dī yā? Ítí rí, mǎ nī âdrúpī lâ yí trá. Gólīyî 'dī Yăkóbâ, Yōsépâ, Yúdâ gõ'dá kpá Sīmónâ. Gõ'dá gólâ rí ízō yí â'dó kô âmâ bê nōngá yā? Â'dô ícá'á gólâ drí tā îmbázó tā nīnī sī âmâ drí ângō tī yā?" Bê trá ítí rí, drílīyî Yésū rí gāzō dó līfī îmbá 'bá ró.

⁴Nīngá sī, Yésū drí ngāzō tâ-drī lôgōlé gólīyî drí úlí mǎnīgō sī kí nī rí, "Tā pătī-pătī ró, gõ'dá cé ōjílâ 'bâdrī gólâkâ rí 'á rí 'bá yí înjīī iyî kô gólâ rú. Ítí lâ 'dī ró, ânî ndrī 'dó 'bāâ lânjī má rú kô."

⁵Yésū rí tị drí à'dízó, tǎlâ òjílǎ 'dī 'bá yī rǐ'á cú ítí tǎ lēlē àkó gólá 'á. Tǎ rí 'dī tǎsī rí, ícá kô Yésū drí tǎ lâràkô àmbá 'èzò ìyī drí 'bǎdrī 'á tólá. Gólá 'bǎ drí trá cé ngá lâzé 'bá ùrúkà 'bá yī drī, tǎlâ gólīyī à'dô ró bē tǎndí ró. 'Dī 'bá yī ngá Yésū drí 'élé vò gólá rí lǐfī drí cǐzò àgò ró rí 'álá rí ǐ'dí. Tólá sī, Yésū yī drí ngǎzò nǐlǐ lǎmú bē gbǎà jǎrǐbǎ àzà 'bá yī 'ásī òjílǎ lǐfī ìmbá bē.

⁷Ítú àzà sī, Yésū drí ngǎzò lǎjó'bá íyíkà mùdrī-drī-lâ-ngâ-rī rí 'bá yī àzízó yí ngálá, yí jò ró gólīyī tị sú àzì ró rī rī nǐlǐ tǎ àtī-àtī íyíkà pē bē òjílǎ drí. Gólá fē mbàràkà gólīyī drí líndrī ònjí lâdrózó ǐ'dí sī lâ vólé.

⁸Yésū 'bǎ tǎ lǎjó'bá rí 'dī 'bá yī drí àcì gólīyíkà 'dī tǒzó drī-drī ró. Gólá kī gólīyī drí rí, "Nǐ trò ngá nyānyā kô. Nǐ trò jǒràā ítá 'bǎ ká kô, gǒ'dá nǐ trò lǎfá kpá kô. Nǐ trò cé pǐdrīgú mvá ǐ'dí ànǐ drīgá.

⁹Nǐ sǒ ká'bókà ǐ'dí ànǐ pá. Gǒ'dá nǐ àkpá ítá kô zǎlò rī ànǐ rú."

¹⁰Nǐngá sī, Yésū drí tǎ àtázó lǎjó'bá 'dī 'bá yī drí kī nǐ rí, "Jǎrǐbǎ ànǐ drí nǐzó fī bē 'álá sī cé tǐtǐ 'dī 'á rí, òzò nǐ òcà trá 'bǎ àzà 'á ùmú ró rí, nǐ rí à'dú kólé cé 'bǎ rí 'dī 'á té búúú kǎyǐ ànǐ drí jǎrǐbǎ rí 'dī àyézó rí tú.

¹¹Nǐ òcà trá vò ùrúkà 'bá yī ànǐ lǎgúzó 'á lâ sī kô rí 'á rí, gǒ'dá òzò ógǎ trá dó úlǐ ànǐkà àrǐlǐ rí, nǐ rí kô 'á lâ tólá. Gǒ'dá òzò nǐ òngâ trá nǐlǐ 'á lâ 'ásī vólé rí, nǐ yà ró tǎpǐlǐndrī lâ vólé ànǐ pá ágálé 'ásī. Nǐ 'é 'dī, àà'dà ró bē tǎ gólīyī rú lâmbé ró kī nǐ rí, Òvǎrǐ à'dô lâno fē'á gólīyī drí."

¹²Vólé drī lâ 'ásī, lǎjó'bá 'dī 'bá yī drí ngǎzò nǐlǐ ìyī òzò tǎ Yésū drí àtálé trá rí kâtí. Gólīyī pē tǎ òjílǎ drí kī nǐ rí, òjílǎ àādī drī tǎ ònjí íyíkà 'ásī.

¹³Gólīyī nǐ trá líndrī ònjí lâdró bē òjílǎ 'ásī. Gǒ'dá gólīyī lôbē dō kpá trá ngá lâzé 'bá àndrà-gǎ-sǐlǐ 'ásī rǎtǎā 'é'è sī gǒ'dá ngá lâzé drí ndézó gólīyī rú sī.

¹⁴Kúmú àngǐ 'bǎdrī Gǎlǐláyǎ ká rí rú lâ Ēródē Ānǐtǐpǎ. Gólá àrǐ tǎ lâràkô dūú Yésū drí 'élé 'dī 'bá yī trá ndrī, tǎlâ Yésū rí rú lǐkú trá rōò. Gǒ'dá òjílǎ ùrúkà 'bá yī àtá ìyī tǎ kī nǐ rí, "À'dô Yōwǎnǐ bǎbǎtízǐ 'bá ró drǎ 'bá trá rí ǐ'dí. Ítí rí, ó'è gólá kpá trá lǐdrǐlǐ ó'dí. Tǎlâ ǐ'dí, ngbǎàngbànò, gólá drí à'dózó cú mbàràkà àmbá ítí 'dī bē tǎ lâràkô 'èzò."

¹⁵Àzà 'bá yī kī íyíkà rí, "Yésū à'dô tǎ àngū 'bá Ēlǐyǎ ǐ'dí. Òvǎrǐ àájò gólá trá ùrú lésǐ, òzò yí drí 'bǎlé rí kâtí." Gǒ'dá àzà 'bá yī àtá íyíkà kpá kī nǐ rí, "Gólá à'dô cé tǎ àngū 'bá àzà 'í, òzò tǎ àngū 'bá à'dó 'bá trá àkú nǎ 'bá yí kâtí."

¹⁶Gǒ'dá nǐngá sī, kúmú àngǐ Ēródē àrǐ bē tǎ òjílǎ drí rǐ'á àtálá, gǒ'dá kpá ìsūlǎ Yésū rí tǎ 'á rí, gólá rí nyānyā drí ngǎzò tǎ ìsūlǐ cú nǐ kī nǐ rí, "Gólá 'dī Yōwǎnǐ má drí òmbē lâ gǎlé trá njíyá vólé rí ǐ'dí. Gólá lǐdrǐ nǒ gǒ'dá kpá trá lǐdrǐ òdrǎ 'ásī."

¹⁷Tǎ gólá òdrǎ pá àsé 'bá Yōwǎnǐ drī rí ǐ'dí nǒ. Sǐsǐ òkó àzà rú lâ Ēródíyǎ à'dô trá Ēródē rí àdrúpǐ Fǐlǐpò rí òkó 'í. Gǒ'dá Ēródē ní drí ngǎzò òkó rí 'dī drī lâ ìzálé vólé ànǐ àdrúpǐ Fǐlǐpò drīgá sī à'dólé nǐ rí gógó drí òkó ró. Gǒ'dá Yōwǎnǐ ndrè tǎ 'dī bē rí, drílǎ ngǎzò tǎ pélé Ēródē drí kī nǐ rí, "À'dó kô tǎ mbì ró ní drí ànǐ àdrúpǐ rí òkó

rî trôzó â'dólé ní drí òkó ró." Tālâ tâ 'dî tāsī rî, òkó rî gógó Ērōdíyā drí ngāzó tā òmbélé ngóló yí 'á Yōwánī rú. Gólâ lôndā pávó yí drí Yōwánī rî fūzó 'á lâ sī rî kpīī. Gō'dá ĩtí rî, Ērōdē áyé gólâ kô tâ rî 'dī 'élé, tālâ Ērōdē rî gógó ĩnjī Yōwánī trá rōô. Gólâ nī trá kī, Yōwánī òjílâ tândí mbī rî ĩ'dī Ôvārī rî līfī drī 'á. ĩtí rî, Ērōdē rî līfī drí mbāzó Yōwánī drīī Ērōdíyā drīgá sī. ĩ'dī Ērōdē drí Yōwánī rî òmbézó 'bālē gānīmā 'á. Ērōdē rî kpá zāâ nīlí úlí Ôvārī kâ Yōwánī drí rī'á ngīlâ rî 'bá yī ârīlí gānīmā 'álâ. Úlí Yōwánī kâ 'dī ã'dô kpálé gólâ rî drī lījā'á rî, gólâ rî kpá zāâ gólé ârīlâ, tālâ úlí rî 'dī 'bá yī rī'á tândí ró kôrô.

²¹Gō'dá kâyī āzâ sī, Ērōdíyā drí ngāzó lâtī úsúlí Yōwánī rî fūzó. Kâyī rî 'dī kâyī Ērōdē rî tīzó 'á lâ rī ĩ'dī. ĩtí, kâyī rī 'dī tú, Ērōdē yī drí kārāmā ândrē 'bāzó. Gō'dá Ērōdē drí ngāzó tā âtīlí òjílâ āmbâ-āmbâ kūmū íyíkâ zélé rī yī drí, drī-'bá ājú 'bū 'bá yī kâ gō'dá kpá 'dó òjílâ āmbâ-āmbâ Gālīláyā 'álâ rī yī drí, tālâ gólīyī ânī ró ĩyī kārāmā rī 'dī nyālē yī ngálâ.

²²Nīngá sī, kārāmā rī 'dī tú rī, Ērōdíyā rī mvá ānjó ró rī drí ngāzó filí ândú tólé lāvūlí gārā. ĩtí rī, ândú tōtō gólâkâ 'dī drí Ērōdē yī ūmú íyíkâ rī 'bá yī bē 'bāzó â'dólé ndrī āyīkō ró lāvūlí kôrô. Tālâ ândú ízámvá 'dī drí tólé 'dī tāsī rī, Ērōdē drí tā âtázó drīlâ kī nī rī, "Ōzō ní ĩjī mā rī, má â'dô ngá ní drí lēlé rī fē'á ní drí."

²³Gō'dá nīngá sī, Ērōdē drí ngāzó tā âtálé lātrītrī ró kī nī rī, "Má â'dô ngá ní drí lēlé rī fē'á ní drí. Ōzō ní òlē rī, má â'dô 'bādrī amákâ lāfálâ nyī'á rī gōzó āzâ rī fēlé ní drí."

²⁴Tólâ sī, ízámvá 'dī drí ngāzó nīlí ândrē lâ Ērōdíyā rī ĩjīlī kī nī rī, "Má â'dô ngá ángô rī zī'á ĩ'dī Ērōdē tī sī âfēlé má drí yā?" Gō'dá ândrē lâ drí tā-drī lôgōzó drīlâ kī nī rī, "Ní âtâ Ērōdē drí, gólâ òjô òjílâ nī'á Yōwánī bābātízī 'bá ró rī òmbē lâ gālē njíyá, áatrō ró drī lâ 'dī tábígá 'á âjílī ní drí, tālâ má nī ró kī nī rī, gólâ drā trá."

²⁵Ītí rī, ízámvá 'dī drí ngāzó rālē 'wāā'wā pá drī kâ sī gólé Ērōdē ngálâ. Gō'dá drīlâ tā âtázó Ērōdē drí kī nī rī, "Má lē úfū Yōwánī bābātízī 'bá ró rī, ógâ òmbē lâ njíyá vólé, ó'bā ró drī lâ 'dī tábígá 'á âtrólé âjílī má drí nólé."

²⁶Nīngá sī, Ērōdē drí â'dózó tā ĩsū ró, tālâ lātrītrī gólâ drí ĩtrīlī trá ízámvá 'dī drí rī tāsī. Ōzō gólâ ògā dó tā ízámvá 'dī kâ lēlé 'dī 'élé rī, ānyī â'dô gā'á gólâ drī ūmú gólâkâ 'dī 'bá yī ândrā.

²⁷Gō'dá bē trá ĩtí rī, Ērōdē drí gbō tā-drī lēzó óōgâ ró Yōwánī rī òmbē njíyá vólé. Gō'dá Ērōdē drí tā 'bāzó ājú 'bū 'bá íyíkâ ālô rī drí, ònī ró bē Yōwánī rī drī ágálé âtrólé ágōzó ĩ'dī bē lâ. Gō'dá ājú 'bū 'bá Ērōdē kâ 'dī drí ngāzó nīlí gānīmā 'álâ. Gólâ câ bē tólâ rī, drīlâ Yōwánī rī òmbē gāzó njíyá vólé.

²⁸Nīngá sī, drīlâ ngāzó ágólé Yōwánī rī drī bē tábígá 'á âjílī fēlé ízámvá 'dī drí. Gō'dá gólâ âcâ bē ĩ'dī bē lâ rī, ízámvá 'dī drí ngāzó drī rī 'dī trólé âjílī ândrē lâ drí.

²⁹Nīngá sī, tā ârī 'bá Yōwánī kâ rī 'bá yī ârī ĩyī tā 'dī bē ĩtí rī, drīlīyī ngāzó nīlí gānīmā 'álâ Yōwánī rī āvō ālī 'dī njīlī nīzó ĩ'dī bē lâ 'bālē 'bū 'á.

30Tólâ sî, lâjóbá Yésū kâ 'dî 'bá yî drí âgōzó iyî âcî iyíkâ tólé nã 'ásî Yésū ngálâ. Gõ'dá drílyî rîzó tâ rû 'ê 'bá âcî iyî drí tólé nã 'bá yî 'ásî rî ngílí Yésū drí kpá 'dó ndrî tâ drílyî ìmbálé trá òjílâ drí rî yî bê.

31Ītú rî nã 'bá yî sî, òjílâ dūû rî iyî trá ânílí kárâ Yésū rî ndrêlé. Ītí rî, ânî-ânî gõ'dá òjílâ 'dî 'bá yî kâ 'dî 'bãá Yésū yî kô ngá nyälé dódó gõ'dá kpá lôvólé tãndí ró. Gõ'dá tâ rî 'dî tãsî rî, Yésū drí tâ âtázó lâjóbá íyíkâ 'dî 'bá yî drí kî nî rî, "Nî ngá, mã nî ró vō òjílâ ãkó rî ndälé úsúlí, ã'dô ró ãmâ nyãnyã drí lôvózó 'á lâ tãkō."

32Nĩngá sî, drílyî ngãzó filí kōlóngbō 'á, gōzó lĩmvû ândrê 'dî drî lâ mbãzó nílí vō òjílâ ãkó rî 'álâ.

33Gõ'dá tólâ sî, òjílâ dūû ndrê iyî Yésū yî trá nĩrî 'á kōlóngbō sî. Drílyî vō Yésū yî drí rîzó nílí 'álâ 'dî nĩzó téké, gõ'dá drílyî ngãzó ndrî nílí 'wãá'wã rû ê'bélé jãrĩbã 'ásî ndrî. Nĩngá sî, drílyî ngãzó nílí 'wãá'wã pá sî lĩmvû ândrê 'dî tî 'álâ, gõ'dá cãlé vō òjílâ ãkó 'dî 'á sísí Yésū yî drí sî.

34Gõ'dá nĩngá sî, Yésū yî câ bê vō rî nã 'á gōzó 'ê'á ârílí kōlóngbō 'ásî rî, drílyî òjílâ ò'bí ndrêzó ê'bê rû iyî trá ngbã'ũ Yésū rî tēlé. Gõ'dá Yésū ndrê gólíyî bê trá ĩtí rî, ĩzã lâ yî drí gólâ rî 'êzó. Òjílâ 'dî 'bá yî lēndrê iyî Yésū rî lĩfí drî 'á òzō kãbĩlíkĩ â'dó 'bá iyî lôkí 'bá ãkó rî kãtí. Nĩngá sî, Yésū drí ngãzó gólíyî ìmbálé tâ dūû sî. Yésū â'dã tâ trá gólíyî drí cãlé bũũ lãnjátúlí 'á.

35Nĩngá sî, lãnjátúlí ãlô 'dî sî, lâjóbá Yésū kâ rî 'bá yî drí ngãzó ânílí Yésū rî gógó ngálâ tâ âtálé gólâ drí kî nî rî, "Ní ndrê drê, Kúmú, nõô ĩtú trá 'ê'á filí. Gõ'dá òjílâ ãmbá 'dî 'bá yî trá iyî ndrî lõfó ró, gõ'dá 'bã kpá yû'dãwã vō rî nõ 'á gólíyî drí ngá nyãnyã úsúzó.

36Ní îcã drê gólíyî âyéle, tãlá ònĩ ró iyî bê ngá nyãnyã ndälé gílí iyî drí nyälé vō mvã ãzã 'bá yî òjílâ bê rî 'á."

37Gõ'dá nĩngá sî, Yésū drí tâ lôgōzó lâjóbá íyíkâ 'dî 'bá yî drí kî nî rî, "Ãnî rî gógó, nî fê ngá nyãnyã òjílâ rî 'dî 'bá yî drí nyälé kê." Nĩngá sî, lâjóbá 'dî 'bá yî drí ngãzó tâ ĩjílí kî nî rî, "Mã â'dô 'ê'á lâ ángô tí ró yã? Ngá 'dî lē íyíkâ cú lãfã ãmbá ngá nyãnyã ndrô ãlô rî kã gĩzó ĩ'dî dūû ícãlé fēlé òjílâ rî nõ 'bá yî drí ndrî."

38Gõ'dá nĩngá sî, Yésū drí lâjóbá íyíkâ 'dî 'bá yî ĩjízó kî nî rî, "Ãmbãtã ãnî drígã ò'bí 'dî 'bá yî bê tãsî yã? Nî ngá drê ndrêlá." Ītí, lâjóbá 'dî 'bá yî drí ngãzó nílí ngá nyãnyã ndrêlé ò'bí 'dî 'bá yî drígã sî. Gõ'dá gólíyî úsú ãmbãtã cé nĵi gõ'dá ĩ'bî mvã bê rî. Nĩngá sî, lâjóbá 'dî 'bá yî drí gōzó ngá nyãnyã 'dî bê â'dálé Yésū drí.

39Vō 'dî 'á tólâ rî, òmã ãrú dĵrî bê rĩ'á ĩnyákú drĩ kpãákũ. Nĩngá sî, Yésū drí tâ âtázó lâjóbá íyíkâ 'dî 'bá yî drí, tãlá gólíyî òlonyĩ ró ò'bí 'dî 'bá yî lãfálé lâ rĩlí òmã ãrú 'dî drĩ vō 'ásî tũ tũ ngĩngĩ.

40Ītí, ò'bí 'dî 'bá yî drí rîzó iyî vūdrí vō 'ásî tũ tũ. 'Dĩ rî, òjílâ ũrúkã 'bá yî vō ãlô 'á kámã-ãlô gõ'dá ãzã 'bá yî rĩ'á nyã'dî-rĩ-drĩ-lã-ngã-múdrí.

41 Nĩngá sĩ, Yésũ drí ămbătă nĵĩ gŏ'dá ř'бі řĩ 'dĩ bē âtrŏzó. Drílâ vŏ ndrēzó 'bũũ 'álâ, gŏ'dá drílâ ăwŏ-ĩtĩ 'ēzó Ôvârĩ drí tălâ ngá nyănyă 'dĩ tāsĩ. Nĩngá sĩ, drílâ ămbătă 'dĩ 'bá yĩ 'â lâ ûpĩzó ōnyĩ ró. Gŏ'dá drílâ fēzó lâ lăjŏ'bá íyíkâ 'dĩ 'bá yĩ drígá sĩ, tălâ gŏlĩyĩ ōlânĵĩ ró ndrĩ ō'бі 'dĩ 'bá yĩ drí nyălé. Gólâ 'ê ř'бі řĩ 'dĩ 'bá yĩ kpá té ōzŏ drílâ ămbătă 'ērē kătĩ lănjílĩ ō'бі 'dĩ 'bá yĩ drí.

42 Ītĩ rĩ, ō'бі 'dĩ 'bá yĩ drí ngá nyăzó dũũdũ. Ngá nyănyă drí gŏlĩyĩ pēzó.

43 Vólé drĩ lâ 'ásĩ, lăjŏ'bá 'dĩ 'bá yĩ drí ngăzó ngá nyănyă ămbúkũ lăkĩ 'bá trá rĩ 'bá yĩ ê'bélé. Ītĩ rĩ, ngá nyănyă ămbúkũ gŏlĩyĩ drí ê'bélé 'dĩ îcâ trá cú ívŏ mũdrĩ-drĩ-lă-ngâ-řĩ 'ásĩ dũũdũ.

44 Gŏ'dá ăgŏ ndrĩ ngá 'dĩ nyă 'bá trá rĩ yĩ řĩ'á kútũ-nĵĩ. 'Dĩ rĩ, ōlăă ōkŏ kŏ 'dĩyĩmvá bē.

45 Nĩngá sĩ, Yésũ drí ngăzó tă âtălé lăjŏ'bá íyíkâ 'dĩ 'bá yĩ drí, tălâ gŏlĩyĩ ōmbă ró 'wăă kŏlŏngbŏ 'á, ă'dŏ ró bē gŏlĩyĩ drí lăvũzó ătĩ 'álâ ĵăřĩbă zĩlĩ Bētăsédă rĩ 'álâ gŏlė lĩmvũ ândrē 'dĩ 'á'á lé drílâ ĵtũ drí řĩrĩ 'álâ ró rĩ lésĩ. Gŏ'dá gólâ rĩ gŏgó ă'dŏ íyíkâ lăkĩ'á tăkŏ, tălâ ō'бі 'dĩ 'bá yĩ ĵŏlė gŏlė 'bă 'álâ. Nĩngá sĩ, lăjŏ'bá 'dĩ 'bá yĩ drí tă Yésũ drí âtălé 'dĩ 'ēzó té ĩtĩ.

46 Gŏ'dá ō'бі 'dĩ 'bá yĩ lăvũlĩ bē trá gŏlė ĵyĩ drí 'bă 'ásĩ rĩ, Yésũ drí ngăzó nĩ'á mbălė únĩ drĩ 'álâ rătăă 'élė Ôvârĩ drí.

47 Vŏ lâ sĩ, vŏ drí ănĩřĩ 'á 'dĩ, kŏlŏngbŏ tĩbē lăjŏ'bá bē yĩ 'á 'dĩ trá lĩmvũ ândrē ítŏ 'â 'á. 'Dĩ Yésũ rĩ gŏgó íyíkâ élêwălâ lĩmvũ ândrē gără drĩ ăză rĩ lésĩ únĩ drĩ 'álâ.

48 Gŏ'dá nĩngá sĩ, kăgũmăă ândrē drí ngăzó řĩ'á ăřĩlĩ řĩ rĩ lĩmvũ ândrē drĩ sĩ. Bē trá ĩtĩ rĩ, lăjŏ'bá 'dĩ 'bá yĩ drí lăŋŏ ândrē ũsúzó kŏlŏngbŏ 'dĩ zērē 'á vólė kăgũmăă 'dĩ drí sĩ. Gŏlĩyĩ ũĵũ kpĩĩ kŏlŏngbŏ 'dĩ zėlė řĩřĩ 'álâ ró fē sĩ. Gŏ'dá Yésũ ndrē bē rĩ, lăjŏ'bá íyíkâ trá lăŋŏ ândrē 'á. Ītũ-pă sũ ngá drí ăwúrĩ sĩ, drílâ gŏzó ngălė nĩ'á lĩmvũ ândrē 'dĩ tĩ 'álâ. Tŏlă gólâ drí ngăzó řĩ'á nĩlĩ lĩmvũ drĩ sĩ, nĩ'á lăjŏ'bá íyíkâ kŏlŏngbŏ 'á 'dĩ 'bá yĩ ngălâ.

49 Gŏ'dá lăjŏ'bá 'dĩ 'bá yĩ ndrē gólâ bē řĩ'á ănĩ'á lĩmvũ drĩ sĩ ĵyĩ ngălâ rĩ, drĩlĩyĩ ngăzó trėlė ũrũ kĩ nĩ rĩ, "Wúũwũ, nĩ ndrē drē ngá 'bă 'bă ănĩ'á nă, ăvŏ lĩndrĩ 'ĩ, řĩ'á ănĩ'á nă."

50 Gŏ'dá gŏlĩyĩ ndrē gólâ bē ĩtĩ lâ 'dĩ ró rĩ, lĩndrĩ lâ yĩ drí lô'bėzó dĵĩ ũrĩ drí. Ītĩ rĩ, kŏrŏ Yésũ drí ngăzó tă âtălė gŏlĩyĩ drí kĩ nĩ rĩ, "Nĩ ă'dŏ kŏ ũrĩ ró. Nĩ ătũ ănĩ řĩ, nŏŏ mâ rĩ gŏgó Yésũ ř'dĩ."

51 Vŏ lâ 'ásĩ, drílâ ngăzó mbălė řĩlĩ kŏlŏngbŏ 'álâ gŏlĩyĩ bē. Gŏ'dá kŏrŏ ĩlĩ ândrē 'dĩ drí ădrėzó. Nĩngá sĩ, lăjŏ'bá 'dĩ 'bá yĩ tĩ lâ ĵyĩ drí ă'dĩzó, gŏ'dá řĩ-'bălė drí řĩzó kă'dă. Tă řĩsũ gŏlĩyĩkă kĩ, "Á! Nŏtĩ nŏ ă'dŏ tă 'ĩ yă?"

52 Gŏlĩyĩ tĩ ă'dĩ trá, tălâ mbărăkă Yésũ drí ămbătă nĵĩ fēzó ō'бі drí rĩ, tă lâ řĩ gŏlĩyĩ drĩ kŏ.

⁵³Tólâ sî, Yésũ yî drí lĩmvũ ândrê 'dĩ drĩ lâ mbãzó kôlóngbô sî, gôzó cãlé 'bãdrĩ zĩlí Gēnēsārētē rî 'álâ. Gõ'dá mbã ãyĩ lĩmvũ ândrê 'dĩ bê rî, drĩlĩyĩ ngãzó kôlóngbô 'dĩ sêlé ômbélé gá lĩmvũ tĩ.

⁵⁴Gõ'dá nĩngá sî, gólĩyĩ ôtirĩ kôlóngbô 'dĩ âyé rî, ôjĩlã tólâ nã, drĩlĩyĩ kôrô Yésũ rî nĩzó.

⁵⁵Gõ'dá nĩngá sî, drĩlĩyĩ ngãzó lâ'búlĩ nĩlí 'wãã'wã ãyĩ drí 'bã 'ásĩ tã pélé ôjĩlã drí ndrĩ kĩ, Yésũ âcã trá. Gõ'dá 'bãdrĩ 'dĩ 'ásĩ ndrĩ, ôjĩlã drí ngãzó ngá lâzé 'bã ãyĩkã ãnjĩlí gbãrãkã sî ânĩzó ãjĩlã ãyĩ Yésũ ngálâ.

⁵⁶Jãrĩbã 'ásĩ gõ'dá kpá 'bãdrĩ 'ásĩ ndrĩ, ôzô Yésũ ãacã trá rî, órĩ ngá lâzé 'bã âtrôlé ãjĩlí vô rĩzó ngá lâzĩlí rî 'á. Tólâ rî, ngá lâzé 'bã rî ãyĩ rú'bã lô'bãlé Yésũ drí kĩ nĩ rî, "Dôvô mã dô cé ítã tĩ ânĩkã ã'dĩ, tãlã mã ngã ró ngá lâzé 'ásĩ." Gõ'dá ngá lâzé 'bã ndrĩ kãkãrã ítã tĩ Yésũ kã sôlé rî dô 'bã trá rî drí ngãzó ngá lâzé 'ásĩ â'dólé ndĩndĩ.

Márãkô 7

¹Ítũ ãzã sî, Pãrúsĩ Yērôsãlēmã lé 'bã ró rî 'bã yĩ drí ânĩzó Yésũ ngálã gólĩyĩ tã lâ'bí kã ãmbã 'bã ãzã 'bã yĩ bê.

²Gólĩyĩ ndrê tã ârí 'bã Yésũ kã ãzã 'bã yĩ trá ngá nyãnyã nyã'á ãyĩ cú ítĩ ãyĩ drĩ jĩ ãkó tãndĩ ró bũũũ drĩ kúlúgũsú 'ásĩ. Â'dô lâ'bí gólĩyĩkã vó ró rî, gólĩyĩ drĩ drê 'dó ãndĩ ró.

³Nĩ ndrê trá Pãrúsĩ yĩ gõ'dá ôjĩlã ôrĩ Yúdã yĩ kã ãzã 'bã yĩ bê drê zãã ndrĩ lâ'bí ãyĩ á'bĩyã yĩ kã 'dã'á. Lã'bí 'dĩ â'dã gólĩyĩ drí lãtĩ mbĩmbĩ 'ĩ gólĩyĩ drí ãyĩ drĩ jĩzó drê ãkpãkã'dã sĩsĩ ngá nyãnyã nyã ãkó rĩ ã'dĩ.

⁴Gõ'dá kpá ôzô Pãrúsĩ 'dĩ 'bã yĩ ôgĩ ngá nyãlé rĩ yĩ trá rî, gólĩyĩ jĩ zãlô sĩsĩ drê gólĩyĩ drí nyã ãkó lâ. Lã'bí gólĩyĩkã 'dĩ â'dã gólĩyĩ drí kpá lãtĩ tãndĩ ngá ãzã 'bã yĩ ngá nyãnyã tãsĩ ôzô ãgã yĩ, lĩmvó yĩ, sãánĩ yĩ, gõ'dá kpá kôjôrónĩ yĩ tí rĩ jĩjĩ â'dólé ngbãngbã ãndĩ ãkó rĩ tãsĩ, tãlã Ôvãrí ôzó ãyĩ ndrêê ãndĩ 'bã ró kô.

⁵Tãlã lâ'bí ãmbã 'dĩ 'bã yĩ tãsĩ rî, Pãrúsĩ 'dĩ 'bã yĩ gõ'dá gólĩyĩ tã lâ'bí kã ãmbã 'bã 'dĩ 'bã yĩ bê drí ngãzó Yésũ rî ãjĩlí kĩ nĩ rî, "Tã ârí 'bã ânĩkã 'dĩ 'bã yĩ 'dá ãyĩ lâ'bí ãmã á'bĩyã yĩ kã lôpélé ãmã drí rĩ kô â'dô tãsĩ yã? Gólĩyĩ jĩ ãyĩ drĩ kô bũũũ drĩ kúlúgũsú 'ásĩ drê ãkpãkã'dã ngá nyã ãkó. Ôzô gólĩyĩ ônyã ngá trá rî, gólĩyĩ drĩ â'dó kô ngbãngbã lâ'bí ãmãkã rĩ vó ró."

⁶Gõ'dá nĩngá sî, Yésũ drí tã 'dĩ drĩ lâ lôgôzó kĩ nĩ rî, "Ãnĩ rĩ'á ãndôtô kãtĩ drĩ bê rĩ Ôvãrí rĩ tãsĩ. Tã ãngũ 'bã ãsãyã ãgĩ tã pãtĩĩ trá ãnĩ tãsĩ ãkũ ró kĩ nĩ rî, 'Ôjĩlã nô 'bã yĩ ãnjĩ ãyĩ mã cú ítĩ ãyĩ tĩ sî, gõ'dá gólĩyĩ 'bãã ãmã lôvó kô ãyĩ pĩpĩsĩlí 'á.

⁷Gólĩyĩ ãnjĩ ãyĩ mã cú ítĩ tĩ sî, tãlã tã drĩlĩyĩ rĩ'á ãmbãlã rî 'bã yĩ â'dó kô mã Ôvãrí ngá lésĩ. Tã drĩlĩyĩ rĩ'á ãmbãlã 'dĩ 'bã yĩ rĩ'á cé lâ'bí ôjĩlã mvã kã 'ĩ. ãsãyã 29.13

⁸Nĩ âyé tã Ôvãrí drí 'bãlé rĩ yĩ trá vólé gõ'dá nĩ rĩ trá cé ãnĩngã lâ'bí ôjĩlã mvã kã â'dálé ã'dĩ.

⁹Nĩngá sī, Yésū âtâ úlí āzâ kpá gólíyí drí kī nī rī, "Pātīī nī įsū āníkâ bê rī, 'dīī â'dô rī'á tã tãndí 'į yã? Gõ'dá ānī drí rīzô tã Ôvârí drí 'bãlé rī gálé dó, gôzô rīlī lã'bí ānī nyãányâ kã rī 'bã yī 'dãlé ĩ'dī.

¹⁰Músã kī nī rī, 'Ní įnjī ánī átã ánī ândré bê.' Āfõ-âfõ 20.12 Gõ'dá 'Ôzõ õjílã āzã āâtã úlí õnjí trá átã lâ rú ngãtã ândré lâ rú yã rī, áã'dô gólã rī fũ'á volé.' Āfõ-âfõ 21.17

¹¹'Dīī tã Ôvârí drí âtãlé trá rī ĩ'dī. Gõ'dá nī ró úlí rī 'dī kô, tãlã lã'bí āníkâ zīlī |iKõrõbánī|r 'dī tãsī. Ā'dô lã'bí Kõrõbánī kã vó ró rī, õjílã āzã âtã tã trá nõtí, 'Ngã nõ 'bã yī ndrī Ôvârí kã ĩ'dī.' Gõ'dá 'dīī vósī rī, tã 'bã'bã gólãkã Ôvârí drí rī tãsī, ícã kô drílã ngã 'dī 'bã yī fêlé íyī átã yī drí íyī ândré bê.

¹²Lã'bí rī 'dī tãsī, ānī Pãrúsī, nī áyé gólíyī lã'bí Kõrõbánī kã 'dã 'bã 'dī 'bã yī kô ngã āzãkã 'elé íyī átã yī drí íyī ândré yī bê, tãlã ngã íyíkã ndrī â'dô trá Ôvârí kã.

¹³Lã'bí rī ānī drí rī'á lôpélã ãtīlī ãtīlī ānī ózõwã yī drí 'dī 'bã yī 'ê úlí Ôvârí drí 'bãlé trá rī â'dólé äyõ ró ífī ākó. Gõ'dá nī rī kpã trá tã ányã āzã 'bã yī ãmbálé õzõ 'dīī kãtī."

¹⁴Nĩngá sī, Yésū drí ngãzõ õjílã ãzīlī dũũ ânīlī úlí íyíkã ârīlī. Gólã kī gólíyī drí rī, "Ānī ndrī, nī ârī úlí ámakã nõ 'bã yī õfī ró ānī drīī.

¹⁵Ngã rī 'bã õjílã ãzãlé Ôvârí rī līfī drī 'á rī íyíkã ã'dô 'į yã? Ā'dó kô ngã gólã fī 'bã õjílã 'ã kôro sī-'bãlé 'ásī rī ĩ'dī, íyĩngã ngã gólã rī'á lãpílã zãã pīpīsilī 'á rī ĩ'dī.

¹⁶Ītī rī, ānī cú bī bê yã? 'Dõvõ nī ârī úlí ámakã nõ 'bã yī ndrī."

¹⁷Nĩngá sī, Yésū yī drí ngãzõ tã ârī 'bã íyíkã rī 'bã yī bê õ'bí dũũ 'dī 'bã yī áyéle ngãzõ fīlī jó 'álã. Jó 'dī 'á tólã rī, tã ârī 'bã Yésū kã 'dī 'bã yī drí ngãzõ Yésū rī įjílī úlí mãnĩgõ tã õjílã ãzã 'bã rī kã ĩtõ lâ lófõlé íyī drí.

¹⁸Nĩngá sī, Yésū drí ngãzõ drī-mbílī sölé gólíyī līfī úlí âtã-âtã sī kī, "Tã nõ fī drē zãã ānī drīī kô yã? Nyãsã gólã ānī drí nyãlé rī ãzãã ānī kô,

¹⁹tãlã nyãsã rī gógó 'dī lãpí rú ānī pīpīsilī 'á kô. Nyãsã rī 'dī fī rīlī õjílã fīī 'á, gõ'dã drílã lã'búzõ rú'bã 'ásī." Úlí nõ 'bã yī sī, Yésū â'dã tã 'į kī nī rī, ngã õjílã drí rī'ã nyãlã rī 'bã yī ndrī tãndí ró Ôvârí rī līfī drī 'á.

²⁰Nĩngá sī, Yésū drí tã rī 'bã õjílã ãzãlé rī 'bã yī lófõzõ nõtí, "Tã įsũ-įsũ õnjí õjílã kã 'álé lésī ró rī ĩ'dī rī 'bã gólã rī ãzãlé rī.

²¹Tã õnjí 'dī 'bã yī ndrī âfī tã įsũ-įsũ õnjí õjílã kã rī 'ásī, õkó zīzī, ãgõ ndãndã, ûgũ, õjílã fũfũ, ãvẽ, ngã õjílã kã lówó lâ 'bã'bã, tã õnjí 'ẽ'ẽ äzī-äzī drí, âdõmã, tã õnjí lówó tã õnjí 'ezõ, õjílã ndrīndrī, õjílã 'dã'dã, áru-áruwã, tã õfõ 'ẽ'ẽ.

²³Tã õnjí 'dī 'bã yī ndrī 'dó rī âfõlé õjílã 'ásī. Gõ'dã tã rī 'dī 'bã yī ĩ'dī rī 'bã õjílã ãzãlé rī."

²⁴Tólã sī, Yésū drí ngãzõ nīlī 'bãdrī ānyī jãrībã zīlī Tírã rī lãgãtí rī 'álã. Gõ'dã gólã câ bê tólã rī, drílã fızõ jó āzã 'á kírī rīlī tī õjílã drí sī, tãlã gólã lée kô õjílã drí võ yī drí rīzõ 'á lâ rī nīlī. Tãkõ gólã lãpí rú bê kpálé õjílã drí sī rī, õjílã ûsũ gólã rī võ trá.

25 Gõ'dá vō rī 'dī 'á rī, ōkó ātrā āzā bē rī'á 'bā́súrú Gĩrĩkĩ ká 'ásĩ. Útĩ gólá trá vō zĩlĩ Sírĩyā rī 'álā rī. Ōkó rī 'dī cú mvá ānjó bē, líndrĩ ōnjĩ rī trá ōmbélā. Nĩngá sĩ, ōkó rī 'dī drĩ tā ārízó kĩ nĩ rī, Yésū ācā trá. Drílā ānizó kōrō íyĩ ādālé ādrũ ñnyákú drĩ Yésū āndrá rú'bá lò'bā-lò'bā sĩ Yésū drĩ kĩ nĩ rī, gólá ōlōfō líndrĩ ōnjĩ nā volé íyĩ mvá ānjó ró nā 'ásĩ.

27 Gõ'dá Yésū drĩ ngāzō tā-drĩ lògōlé drílā úlĩ mǎnĩgō sĩ kĩ nĩ rī, "Nĩ āyē má fē ró ngá nyānyā sĩsĩ ámā mvá yĩ nyānyā rī yĩ drĩ. Á'dó kō rī'á mbĩ ngá nyānyā 'dīyĩmvá sĩlĩ sĩ rī ātrōzō volé fēlé ānĩ ōké drĩ nyālé."

28 Nĩngá sĩ, ōkó rī 'dī drĩ tā-drĩ lògōzō Yésū drĩ kĩ nĩ rī, "Kúmú, ōzō ā'dō kpálé ĩtĩ rī, 'dī rī'á úlĩ mbĩ 'ĩ, gõ'dá ōké gólĩyĩ vū 'bá tārābízā zélé rī ĩcā íyĩ kpá trá ngá nyānyā lò'dé 'bá 'dīyĩmvá drígá sĩ rī nyālé."

29 Nĩngá sĩ, úlĩ ōkó 'dī ká lògōlé 'dī drĩ sūzō Yésū bílĩ tákányĩ. Gõ'dá Yésū drĩ ngāzō tā ātálé ōkó 'dī drĩ kĩ nĩ rī, "Tālā úlĩ ní drĩ ātálé trá 'dī tāsĩ rī, líndrĩ ōnjĩ nā ódrō trá volé ánĩ mvá ānjó nā 'ásĩ. 'Dōvó ní ngá gōlé 'bā 'álā gólá rī ndrēlé."

30 Tólā sĩ, ōkó 'dī drĩ ngāzō gōlé 'bā 'álā. Drílā íyĩ mvá ānjó 'dī úsúzō āyĩ'á gbārākā drĩ. Tā pātĩ ró, líndrĩ ōnjĩ 'dī fō trá gólá 'ásĩ volé.

31 Tólā sĩ, Yésū drĩ ngāzō nĩlĩ kōrō vō ānyĩ Tírā rú rī 'ásĩ. Gólā nĩ lāvũlĩ 'dī kōrō jārĩbā zĩlĩ Sídónā rī rú sĩ. Nĩngá sĩ, drílā nĩzō lāmúlĩ dīrĩ lĩmvū āndrē zĩlĩ Gālĩláyā rī rú sĩ būũ drílā cāzō 'bādrĩ gólá jārĩbā bē mūdri rī 'á rī 'álā.

32 Tólā rī, ōjĩlā drĩ ngāzō āgō āzā bí-'bálé ākó rī ātrōlé ājĩlĩ Yésū ngálā, gólā ōpā ró āgō rī 'dī drĩ 'bā'bā sĩ drĩ lā. Āgō rī gógó 'dī ĩcā kpá kō úlĩ ātálé kpĩyā-kpĩyā ró.

33 Nĩngá sĩ, Yésū drĩ āgō 'dī ātrōzō élēwálā ōjĩlā dūũ 'dī 'bá yĩ lāfálé 'ásĩ. Drílā ngāzō íyĩ drĩ-mvá sōlé āgō rī 'dī bí-'bálé lā 'á. Nĩngá sĩ, Yésū drĩ tū wūzō íyĩ drĩ-mvá 'á, gõ'dá drílā bēzō lā āgō 'dī lāndrā lā 'á.

34 Gõ'dá nĩngá sĩ, Yésū drĩ vō ndrēzō úrú 'álā 'būũ 'álā. Nĩngá sĩ, drílā lòvózō kēfēē mbārākā úsúzō ngá pāpā 'ēzō ĩ'dĩ sĩ lā. Gólā ātā tā trá íyĩ tĩ sĩ āgō 'dī bí-'bálé lā tāsĩ gólá rī lāndrā bē kĩ nĩ rī, |iÉfātā|r. Ītō lā kĩ, "Nĩ njĩ rū".

35 Ītĩ rī, āgō 'dī bí-'bálé lā drĩ rū njĩzō, drílā tā ārízō. Gõ'dá kpá lāndrā lā drĩ rū ĩnjízō úlĩ ātálé ngbálá-ngbálá dódó.

36 Vó lā sĩ, Yésū drĩ āgō 'dī ātrōzō lògōlé volé ōjĩlā dūũ 'dī 'bá yĩ válā. Gõ'dá nĩngá sĩ, Yésū drĩ tā 'bāzō gólĩyĩ drĩ ngbĩlĩ-ngbĩlĩ kĩ nĩ rī, "Nĩ pē tā lārākō nō tā lā kō ōjĩlā āzā drĩ ālōwálā." Gõ'dá bē kpálé ĩtĩ rī, ōjĩlā 'dī 'bá yĩ ārĩ íyĩ úlĩ Yésū ká 'dī kō. Gõ'dá drĩlĩyĩ ngāzō nĩlĩ tā lā pē bē ōjĩlā drĩ ākĩ ākó. 'Dī Yésū íyĩkā zāā rī'á tā pē'á ōjĩlā drĩ, tālā gólĩyĩ ōzō tā tā lārākō 'dī ká 'bāā lā'búlĩ fāā. Gõ'dá gólĩyĩ ĩyĩngá gbō zāā tā 'dī lòpé'á ōjĩlā āzā 'bá yĩ drĩ ātĩ 'álā, tālā tā rī 'dī ōlā'bū ró bē ōjĩlā drĩ ārĩlĩ ndrĩ kākārā.

37 Ītĩ rī, gólĩyĩ tā rī 'dī ārĩ 'bá trá rī yĩ, tĩ lā yĩ drĩ ā'dízō ndrúndrú. Gõ'dá nĩngá sĩ, drĩlĩyĩ tā ātázō Yésū rī tāsĩ kĩ nĩ rī, "Gólā 'ē tā trá ndrĩ dódó. Tā gólākā 'dī tā āngĩ 'ĩ.

Gõ'dá gólâ êdê ãgô bí-'balé ãkó 'dĩ trá tã ârílí, gõ'dá gólâ êdê ãgô ùdũrũdú ró rí kpá trá úlí átálé kpīyā-kpīyā dódó."

Márākō 8

¹Ītú āzâ sī, ōjīlā tīlīlí āzâ 'bá yī drí ngāzō īyī ê'bélé 'dēlé Yēsū vó. Gólīyī 'ê trá Yēsū yī bê kâyī nâ. Gõ'dá nīngá sī rī, ngá nyānyā gólīyīkâ ndē rú trá. Tã rī 'dĩ tāsī rī, Yēsū ní drí ngāzō lājó'bá ánīkâ rī 'bá yī āzīlí ní ngálâ, gõ'dá ní drí tã átázó gólīyī drí kī nī rī,

²"Mā rī'á īzā ró ōjīlā tīlīlí nō 'bá yī tāsī. Mā rī trá gólīyī bê kâyī nâ, gõ'dá ngbāngbānō rī, gólīyī trá cú ĩtí ngá āzâ ãkó īyī drīgá nyālé.

³Ōzō má ōjō gólīyī nīlí gōlé īyī drí 'bā 'ásī cú ĩtí ngá nyānyā fē ãkó sīsī gólīyī drí rī, gólīyī līfī â'dô ãnī'á lätī 'á lōfó drí sī, tãlâ gólīyī āzâ 'bá yī ânī īyī trá vō jējē 'ásī."

⁴Nīngá sī, lājó'bá gólākâ rī 'bá yī drí ngāzō úlí 'dĩ drī lâ lôgōlé gólâ drí kī nī rī, "Nōō rī'á vō ngbāngbā 'ā'í 'ī 'bā āzākâ ãkó. Gõ'dá trá ĩtí rī, mā â'dô ícá'á trá ngá nyānyā úsúlí vō rī nō 'á fēlé ōjīlā rī tīlīlí ró nō 'bá yī drí yā?"

⁵Bê trá ĩtí rī, Yēsū drí ngāzō lājó'bá íyīkâ 'dĩ 'bá yī ĩjīlí kī nī rī, "Ānī ndrī 'dó ōjīlā 'dĩ 'bá yī bê rī, āmbātā bê ānī drīgá tāsī yā?" Gõ'dá lājó'bá drí tã-drī lôgōzō Yēsū drí kī nī rī, "Bê rī'á njī-drī-lâ-rī."

⁶Ītí rī, Yēsū drí ngāzō tã átálé ōjīlā tīlīlí 'dĩ 'bá yī drí kī, gólīyī ōrī vūdrī. Vó lâ sī rī, drīlâ ngāzō āmbātā njī-drī-lâ-rī 'dĩ 'bá yī ātrōlé. Drīlâ gōzō āwō-ĩtí 'ēlé Ōvārī drí tã lâ sī. Nīngá sī, drīlâ āmbātā 'dĩ 'bá yī 'á lâ ūpīzō gōzō trōlâ fēlé lājó'bá íyīkâ 'dĩ 'bá yī drí lānjīlí ōjīlā tīlīlí 'dĩ 'bá yī drí. Gõ'dá lājó'bá 'dĩ 'bá yī drí 'ēzō lâ té gólâ drí átálé rī kâtí.

⁷Dĩ rī, ĩ'bī ōnyī kpá bê cé dā ĩtí. Nīngá sī, Yēsū drí ngāzō ātrōlâ, gõ'dá drīlâ āwō-ĩtí 'ēzō kpá Ōvārī drí tã lâ sī, gōzō tã átálé lājó'bá íyīkâ 'dĩ 'bá yī drí, ōtrō ró īyī kpá ĩ'bī ōnyī 'dĩ 'bá yī lānjīlí ōjīlā tīlīlí 'dĩ 'bá yī drí.

⁸Gõ'dá nīngá sī, ōjīlā 'dĩ 'bá yī drí ngá nyāzō dũũdũ. Gõ'dá ngá nyānyā 'dĩ volé drī lâ 'ásī rī, lājó'bá drí āmbātā āmbúkũ ĩ'bī yī bê lākí 'bá 'dĩ ū'dúzō lô'bálé dũũdũ ívō āmbá āmbá zālō njī-drī-lâ-rī rī 'bá yī 'ásī.

⁹Āgô ngá nyānyā rī 'dĩ nyā 'bá rī yī olā gólīyī rī'á kútũ-sũ. 'Dĩ rī, olāá ōkó kō 'dīyīmvá bê. Tã rī 'dĩ vósī, Yēsū drí ngāzō ōjīlā 'dĩ 'bá yī jōlé volé.

¹⁰Nīngá sī, kôrô Yēsū yī drí nīzō mbālé kōlóngbō 'á lājó'bá íyīkâ yī bê. Drīlīyī gōzō līmvú drī mbālé nīlí 'bādrī mvá zīlí Dālāmānótā rī 'álâ.

¹¹Nīngá sī, Pārúsī ūrūkâ 'bá yī drí ngāzō ânīlí úlí ngīlí Yēsū bê, tãlâ gólīyī lē trá Yēsū rī ūjūlí. Ītí rī, drīlīyī Yēsū rī ĩjīzō tã lârákô gólâ tã â'dá 'bá kī'á nī rī, Ōvārī ājō gólâ nī rī, â'dálé īyī drí. Gólīyī ĩsũ tã kī, ícá kō Yēsū drí tã lârákô 'ēzō.

¹²Bê ĩtí rī, Yēsū drí ngāzō zōlé tãlâ tã lē ãkō gólīyīkâ tāsī, gōzō úlí átálé kī nī rī, "Ānī ōjīlā rī 'bá āndrō nō 'bá yī, tãlâ â'dô 'ī ānī drí ngāzō rī'á tã tã lârákô kâ ĩjīlí

ndrêlé, tâ á'dalé ânî drí kî, Ôvârí âjô mâ nî yâ? Má âtâ trá ânî drí, nî ndrê tâ lârákô âzākā tî, tî drí á'dízó rî gbô kó kô âlôwálâ."

13Nĩngá sî, drílîyî ngázó Pārúsî 'dî 'bá yî âyéle gōzó mbâlê filí kōlóngbō 'á lâjō'bá íyíkâ bê ó'dí. Gō'dá Yésū yî drí 'ērê lîmvû ândrê drî mbâlê nîzó 'á'á âzâ rî 'álâ rî,

14Yésū drí drî-mbílî sōzó lâjō'bá íyíkâ rî 'bá yî lîfî úlî mǎnîgō sî kî nî rî, "Nî ndrê ânî vó âkú ódrí 'bâlê âmbātā 'á rî drí sî Pārúsî yî drígá sî gō'dá kpá ôjílâ 'dê 'bá Êródê vó rî 'bá yî bê." Gō'dá lâjō'bá 'dî 'bá yî nîfî íyî úlî mǎnîgō 'dî ífî lâ kô. Drílîyî rîzó rî'á úlî Yésū kâ 'dî ngílî íyî lâfálê 'ásî kî nî rî, "Gólâ âtâ úlî rî 'dî kó ítî lâ 'dî ró, tâlâ âmâ rî'á âmbātā âkó rî drí."

17Dîfî Yésū nî tâ gólîyíkâ rî'á âtálâ kírî ró 'dî trá. Gō'dá á'dólê bê ítî rî, Yésū drí tâ âtázó gólîyî drí kî nî rî, "Nî rî tâ ânî drí á'dózó âmbātā âkó rî âtálê ânî lâfálê 'ásî á'dô tâsî yâ? Tâ fî drê zââ ânî drîfî kô yâ?

18Ânî rî'á cú lîfî bê, ngâ nî ndrê vó kô á'dô tâsî yâ? Ânî rî'á cú bí bê, ngâ nî ârí tâ kô á'dô tâsî yâ? Ânî rî'á tâ má drí 'êlé trá rî 'bá yî ísū'á yâ?

19Má ôtírî âmbātā nîfî rî úpîfî fêlé ôjílâ kútû-nîfî drí nyâlê rî, ívô lâkî 'bá íyî dûûdû ngá nyānyā âmbúkû bê ânî drí ú'dúlî rî tǎsî yâ?" Nĩngá sî, drílîyî tâ-drî lôgōzó kî nî rî, "Ívô dûûdû múdrî-drî-lâ-ngâ-rî."

20Gō'dá nĩngá sî, Yésū drí kpá tâ íjízó gólîyî tî kî nî rî, "Ngâ gō'dá má úpî bê âmbātā nîfî-drî-lâ-rî rî trá fêlé ôjílâ kútû-sû drí nyâlê rî, ívô ândrê dûûdû ngá nyānyā âmbúkû bê ânî drí ú'dúlî trá rî rî'á tǎsî yâ?" Gō'dá drílîyî tâ lôgōzó kî nî rî, "Nîfî-drî-lâ-rî."

21Nĩngá sî, Yésū drí tâ lôgōzó gólîyî drí kî nî rî, "Tâ ndrî 'dî 'bá yî 'ásî rî, zââ tâ mbârākâ âmákâ kâ ngá nyānyā fêzó ânî drí ôjílâ bê rî fî drê ânî drîfî kô yâ?"

22Nĩngá sî, Yésū yî drí nîzó kōlóngbō sî cālê jārîbâ zîlî Bêtāsédâ rî 'álâ. Tólâ ôjílâ âzâ 'bá yî drí âgô âzâ lîfî âkó rî âtrōzó âjílî Yésū ngálâ. Gō'dá drílîyî rú'bâ lô'bázó Yésū drí, gólâ ô'bâ ró drí âgô lîfî âkó 'dî drîfî, tâlâ âgô rî 'dî ôndrê ró vó bê.

23Nĩngá sî, Yésū drí âgô 'dî drí lâ ârúzó âsélé nîzó í'dí bê lâ volé jārîbâ 'ásî. Gō'dá drílâ tú wúzó pē pē âgô 'dî lîfî lâ 'á. Drílâ drí 'bázó kpá lîfî lâ 'á. Vó lâ sî, Yésū drí gōzó gólâ rî íjílî kî nî rî, "Nî bí ngá âzākâ ndrê'á yâ?"

24Gō'dá âgô 'dî drí vó ndrêzó dîrî, gō'dá drílâ tâ-drî lôgōzó Yésū drí kî nî rî, "Áwô, mâ bí ngá ndrê'á mǎnâ-mǎnâ. Má ndrê ôjílâ lâmú'á má lîfî ôzô fê gárâ îlî drí rî'á íyálâ rî kâtî."

25Nĩngá sî, Yésū drí drí 'bázó âgô 'dî lîfî lâ 'á kpá ó'dí. Gō'dá 'dîfî vósî rî, âgô 'dî drí vó ndrêzó rárâ. Pǎtîfî lîfî lâ éédê trá á'dólê sîsî rî kâtî dódó ó'dí.

26Nĩngá sî, Yésū drí âgô rî 'dî jōzó mbî 'bâ 'álâ, gō'dá tâ âtázó drílâ kî nî rî, "Nî gō volé kôró jārîbâ 'ásî kô, tâlâ tâ ânî lîfî drí rû édézó trá dódó 'dî ôzó kô lâ'bú ôjílâ drí."

27Tólâ sî, Yésû yî lâjô'ba íyíkâ rî 'bá yí bê drí ngázó ÿyî nílí 'bãdrî mvá ãnyî jãrîbã zîlí Sēsārēyā Fīlīpī rú rî 'álâ. Ākpākã'dã drē lãtî drî, Yésû drí lâjô'ba íyíkâ 'dî 'bá yí ïjízó kî nî rî, "Nî âtâ drē má drí, òjílã kî má ãã'dô ã'dî ï'dî yã?"

28Nĩngá sî, lâjô'ba drí tã ïjî Yésû kã 'dî drî lâ lôgõzó kî, "Òjílã ïsû tã kî, ní ãã'dô òjílã ãkû gólâ ãgõ 'bá úrú lésî rî ï'dî. Òjílã ùrûkã 'bá yí kî nî rî, ní ãã'dô Yõwánî bãbãtízî 'ē 'bá ró rî ï'dî. Gõ'dá òjílã ãzã 'bá yí kî nî rî, ní ãã'dô Ēllyã tã ãngû 'bá ró ãkû nã ããgõ nî úrú lésî. Nĩngá sî, ãzã 'bá yí kî ÿyíkâ, ní ãã'dô ãlô tã ãngû 'bá ãkû ró rî yí ï'dî."

29Ítî rî, Yésû drí ngázó lâjô'ba íyíkâ 'dî 'bá yí ïjílí kî nî rî, "Ngã gõ'dá ãnî, nî kî ãnîkã rî, má ãã'dô ã'dî ï'dî yã?" Nĩngá sî, Pétērõ drí tã ïjî Yésû kã 'dî drî lâ lôgõzó kî nî rî, "Nî 'díyî pã 'bá gólâ Ôvãrî drí ãjólé rî ï'dî."

30Ítî rî, Yésû drí tã 'bãzó lâjô'ba 'dî 'bá yí drí kî nî rî, góllyî ããtã tã pãtî gólâ rî tãsî 'dî kô òjílã ãzã drí ãlõwálâ.

31Vó lâ sî, Yésû drí ngázó rî'á lâjô'ba íyíkâ 'dî 'bá yí lîfî lâ ÿyî ïmbálé kî nî rî, "Mã Ôvãrî drí ãjólé úrú lésî rî íyíkâ kó ïzã 'élé tákanyî. Ítî rî, góllyî sîsî-lésî rî 'bá yí gõ'dá drî-'bá ãngî Yúdã yí kã rî 'bá yí bê, gõ'dá kpá góllyî lã'bî ïmbá 'bá rî 'bá yí bê ã'dô ÿyî ãmã gã'á dó. Gõ'dá drîlyî ãmã füzó, gõ'dá kãyî nã sî, má ã'dô lîdrî'á õdrã 'ásî."

32Yésû pē úlî trá trã lâjô'ba íyíkâ 'dî 'bá yí drí, góllyî ããrî ró ÿyî tã 'dî bê dódó. Nĩngá sî, Pétērõ drí ngázó Yésû rî drîlî gbíyã volé ãzî-ãzî 'ásî, gõ'dá ngázó rî'á tã lôgólé Yésû drí kî nî rî, "Nî âtâ úlî 'dî 'bá yí kô. Úfú nî kô."

33Gõ'dá nĩngá sî, Yésû drí íyî jãzó võ ndrēlé lâjô'ba íyíkâ ngálã gõzó tã lôgólé Pétērõ drî kî nî rî, "Nî ãyē mã úlî ãnîkã Sātãnã kã ró 'dî 'ásî. Tã ní drí ãtálé 'dî ã'dó kô Ôvãrî kã. 'Dî tã ïsû ãnî nyãányã kã ï'dî."

34Gõ'dá nĩngá sî, Yésû drí òjílã düü 'dó tã ãrî 'bá íyíkâ bê 'dî 'bá yí ãzízó kpãkã ãlô gõzó tã ãtálé góllyî drí kî nî rî, "Õzõ òjílã ãlô ãzã õlê trá 'dēlé mã vó tã ãrî 'bá ró rî, 'dõvó gólâ ããyē tã lôvókô íyî nyãányã kã, gõ'dá gólâ ã'dô kpá njãã drãlé, õzõ òjílã fē lãlî-lãlî íyíkâ njî 'bá ã'dô ró íyî ïpázó drî lâ rî kãtî. 'Dõvó gólâ õ'dē mã vósî zãã tã ãrî 'bá ãmãkã ró.

35Õzõ òjílã ãzã ããyē mã õdrã ùrî drí sî rî, gólâ trõó lédrē-lédrē ãdükü ãkó rî kó kô. Õzõ tã ãrî 'bá õrî zãã tã ãmãkã 'élé tã ãtî-ãtî Ôvãrî kã bê rî, úüfú gólâ kpálé rî, gólâ ã'dô rî'á zãã lédrē-lédrē ãdükü ãkó rî bê.

36Nî ïsû tã ãnî lédrē-lédrē tãsî. Õzõ nî õlãzî ãnî lédrē-lédrē nyãányã trá gílî volé, tãlã lãfã ndrî 'bãdrî nô 'á rî úsúzó rî, nî ã'dô ã'dó'á trá ãyîkõ ró lãfã rî 'dî bê yã? Ítî kô, 'dî nî ïvî ngã tã lâ drí 'dēlé kôrô rî trá.

37Ngã ãzã bê rî'á tólã òjílã drí íyî lédrē-lédrē ãgízó lôgólé volé ï'dî sî lâ yã? Ngã ãzãkã yû'dãwã.

³⁸Ítí rí, òzò òjílà àzà ògã mà trá dó tã má drí rĩ'á ìmbálà gō'dá àtálà rí 'bá yí bē òjílà ònjí àngó nō kà àndrà rí, ìtí rí, ìtú tã ònjí kī kà sī, mà gólà Ôvârí drí àjólé ùrú lésí rí à'dô kpá gólà rí gã'á dó ìtú gólà má òtírí àgòò rí 'á. Ìtú rí 'dī tú rí, mà à'dô àgò'á cú à'dô lánjã Ôvârí kà bē, gō'dá kpá màlâyíkã tãndí àkī gólàkà rí 'bá yí bē."

Márākō 9

¹Nīngá sī, Yésū drí kpá úlí àtázó gólíyí drí kī nī rí, "Tã 'dī òjã àní drī sī kò. Òjílà ùrúkà 'bá yí nōngá à'dô 'bã'á ìyí drē zãà lédrē-lédrē ró, Ôvârí òtírí mbârākã àngí ìyíkà rí à'dá àngó nō 'á rí."

²Kâyí nḡ-kázíyá vósí, Yésū yí drí ngázó nīlí. 'Dī gólíyí Pétērō, Yākóbã gō'dá Yōwání yí bē. Yésū drí gólíyí drīzò nīzò úní àzà drī 'álà ngī òjílà ùrúkà 'bá yí 'ásí. Gō'dá úní 'dī drī 'á tólà rí, Yésū rí lârâkò drí rú ôjázó Pétērō yí līfí drī 'á Yākóbã gō'dá Yōwání yí bē.

³Ítá Yésū kà drí ngázó lăgúlí kă'dâ-kă'dâ, gō'dá drílà rú jázó mvêêmvê ró kpírí-kpírí gărə ítá gólà òjílà drí ícalé jílà àngó 'á nōngá rí drī sī.

⁴Nīngá sī, Êllyã yí Músã bē drí àfòzò lăjò'bá nã 'dī 'bá yí àndrà, rĩ'á ìyí úlí àtá'á Yésū yí bē.

⁵Gō'dá Pétērō ndrē gólíyí bē rí, drílà ngázó tã àtálé Yésū drí kī nī rí, "Kúmú rĩ'á tã tãndí 'í àmã drí à'dózó àní bē nōngá. Ítí rí, mà à'dô gūgū gã'á nã. 'Dī àlô ní drí, àzà Músã drí gō'dá kpá àlô Êllyã drí."

⁶Pétērō àtá úlí 'dī tã ìsū àkò, tãlã gólà nī tã yí drí 'é'á àtálà rí kò. Gólà gō'dá lăjò'bá àzà rī rí 'bá yí bē trá ùrī ró rōò.

⁷Nīngá sī, mbârāsã drí àsízó ùrú lésí gólíyí lîmólé ndrī. Gō'dá lăjò'bá 'dī 'bá yí drí úlí àrízó mbârāsã 'ásí kī nī rí, "Nōò àmã mvã nyãányã mà drí lôvó lâ 'bãlê rí ìdī, 'dôvó nī rí úlí gólàkà àrílí."

⁸Nīngá sī, mbârāsã wálé bē rí, lăjò'bá 'dī 'bá yí drí ngázó 'wãã vò ndrélé dírí gbãã. Drílíyí cé Yésū rí ndrēzò ì'dī ìyí bē, gō'dá Músã yí Êllyã bē trá yú'dawá.

⁹Vó lâ 'ásí, gólíyí òtírí rī àrílí úní drī lésí Yésū yí bē rí, Yésū drí ngázó tã àtálé gólíyí drí, tãlã gólíyí òzó tã gólíyí drí ndrélé trá 'dī pēê òjílà àzãkã àlôlã drí. Gólíyí ò'bã tã 'dī tãkò ìyí 'á té ìtú gólà yí Yésū drí lîdrízó ó'dí òdrã 'ásí rí tú.

¹⁰Ítí rí, drílíyí tã Yésū kà àtálé ìyí drí 'dī 'ézó té ìtí. Gō'dá gólíyí drí rīzò kpá ìyí ìjílí ìyí lăfálé 'ásí úlí ìtò kí'á nī rí, lîdrí-lîdrí ó'dí òdrã 'ásí rí tãsí.

¹¹Vólé drī lâ 'ásí, lăjò'bá 'dī 'bá yí drí Yésū rí ìjízó kī nī rí, "Úlí lă'bí ìmbá 'bá drí àtálé kí'á nī rí, Êllyã à'dô àcá'á àgólé zãlô sísí 'díyí pã 'bá àjólé Ôvârí ngá lésí rí drí sī rí tã pătí 'í yã?"

¹²Nīngá sī, Yésū drí tã ìjí gólíyíkã 'dī drī lâ lôgòzó kī nī rí, "Tã pătí 'í, rĩ'á dó Êllyã drí àcázó sísí òjílà pīpīsíí édelé njãã àcã-àcã 'díyí pã 'bá kã tãsí. Mà àtã àní drí pătí ró, Êllyã àcã trá. Gō'dá òjílà 'é ìyí gólà trá ònjí ró, òzò drílíyí lélé rí tí. Gólíyí 'é

gólâ té ôzô tâ ângũ 'bá drí îgĩlĩ trá Êlĩyã rĩ tãsi ãkũ ró rĩ kãtĩ. Gõ'dá kpá mâ rĩ gógó Ôvãrĩ drĩ âjólé trá úrú lésĩ nô kãtĩ, îgĩ trá kĩ nĩ rĩ, má â'dô 'bã'á lâñô bê rôô. Áã'dô âmã gã'á dó. Íngĩ úlĩ 'dĩ 'bá yĩ trá âmã tãsi ãtĩ ã'dô tãsi yã?"

14Nĩngã sĩ, Yésũ yĩ ângã bê lâjó'bã nã rĩ 'bá yĩ bê âgólé lâjó'bã ùrũkã 'bá yĩ ngálã rĩ, drĩlĩyĩ ôjĩlã tĩlĩlĩ úsúzó ê'bê rũ ãyĩ trá gbãã lâjó'bã rĩ 'dĩ 'bá yĩ rú sĩ. 'Dĩ lã'bĩ ãmbã 'bã rĩ ãyĩ kpá bê tólã rĩ'ã ãyĩ tã ôjã'ã lâjó'bã rĩ 'dĩ 'bã yĩ bê.

15Gõ'dá 'wãã ôjĩlã drĩ ndrĩ lĩfĩ 'bészó Yésũ rú ânĩrĩ 'ã ãyĩ lâjó'bã nã rĩ 'bã yĩ bê. Ítĩ rĩ, tĩ lâ ãyĩ drĩ â'dızó ndrĩ. Ôjĩlã 'dĩ 'bã yĩ drĩ ngãzó rãlé gólã ngálã nĩ-bê-yã félé gólã drĩ.

16Nĩngã sĩ, Yésũ drĩ ôjĩlã rĩ 'dĩ 'bã yĩ ãjızó kĩ, "Nĩ rĩ ã'dô tâ ôjã'ã ngbããngbãñô lâjó'bã âmãkã nõ 'bã yĩ bê yã?"

17Gõ'dá nĩngã sĩ, ãgô ãzã ãlô ôjĩlã tĩlĩlĩ 'dĩ 'bã yĩ lâfálé sĩ drĩ ngãzó tâ ãjĩ Yésũ kã 'dĩ drĩ lâ lôgólé kĩ, "Tã ãmbã 'bã, má ãjĩ âmã mvã ágó ró nõ nĩ ngálã, tãlã gólã rĩ'ã cú lĩndrĩ ãnjĩ bê, gõ'dã 'ê gólã trá rĩlĩ úlĩ ãtã ãkó.

18Lĩndrĩ ãnjĩ rĩ 'dĩ rĩ gólã rĩ ãsélé ãsê gĩ gĩ gĩ vũdrĩ cú ãmósã bê yĩ tĩ kãtrũ-kãtrũ, gõ'dã nĩ'ã lóngã bê pẽrẽ-pẽrẽ. Nĩngã sĩ, kpá cú sĩ-gĩlĩ nyãnyã bê kĩtrĩ-kĩtrĩ, gõ'dã drĩlã gólã rĩ ãsézó kãgã'dã. Gõ'dã má ãcálé bê nõngã rĩ, má ndã nĩ trá kpĩĩ. Gõ'dã má drĩ gbõ lâjó'bã ánĩkã 'dĩ 'bã yĩ ãjızó, tãlã gólĩyĩ ôlôfô ró ãyĩ lĩndrĩ ãnjĩ 'dĩ âmã mvã ágó ró nõ 'ãsi. Tãkô gólĩyĩ ãcã kô lĩndrĩ ãnjĩ 'dĩ lôfólé."

19Nĩngã sĩ, Yésũ drĩ tã-drĩ lôgôzó gólĩyĩ drĩ kĩ nĩ rĩ, "Ãnĩ ndrĩ rĩ'ã 'dó tâ lãlã ãkó. Má ã'dô rĩ'ã ãnĩ tã lãlã ãkó 'bã bê ãdũkũ lâ cãlé bũũũ ángô tú yã? Nĩ ã'dô tâ ãrĩ'ã ángô tú yã? Nĩ ãjĩ ágãmvã 'dĩ má ngãã nõlé."

20Ítĩ rĩ, drĩlĩyĩ ágãmvã 'dĩ ãjızó Yésũ ngálã. Nĩngã sĩ, lĩndrĩ ãnjĩ rĩ 'bã ômbélã 'dĩ ndrẽ Yésũ bê rĩ, 'wãã drĩlã ágãmvã rĩ 'dĩ ãngázó vũlĩ vũdrĩ. Gõ'dã drĩlã rĩzó ãyĩ lĩnyĩlĩ ãnyãkũ drĩ sĩ, gõ'dã cú ãmósã bê yĩ tĩ kãtrũ-kãtrũ.

21Nĩngã sĩ, Yésũ drĩ ágãmvã 'dĩ átã lâ rĩ ãjızó kĩ, "Lĩndrĩ ãnjĩ 'dĩ ãtã ãnĩ mvã ágó 'dĩ 'élé ángô tú yã?" Ítĩ rĩ, ágãmvã 'dĩ átã lâ drĩ tã Yésũ kã ãjĩlĩ 'dĩ drĩ lâ lôgôzó kĩ, "Ítõ gólã trá ãkũ ró kó 'dĩmvã 'ãsi.

22Gõ'dã lô'bê gólã kpã trá ãndálé ãndálé ãtũ ãzã 'bã yĩ sĩ rĩ lãsí 'ã, gõ'dã ãtũ ãzã sĩ rĩ lĩmvũ 'ã, ã'dô ró tĩkó drĩlã drãzó vólé. Ítĩ rĩ, nĩ ãcã trá gólã rĩ pãlé yã? Ôzô nĩ ãcã fĩ trá rĩ, 'dõvó nĩ ndrẽ ãmã ãzã. Nĩ pã ãmã."

23Nĩngã sĩ, Yésũ drĩ tã ãtãzó gólã drĩ kĩ nĩ rĩ, "Nĩ ãtã trá má drĩ kĩ, ôzô má ãcã trá rĩ, má ãtã nĩ drĩ, ôzô nĩ ã'dô cú tã lãlã bê Ôvãrĩ 'ã rĩ, rĩ'ã tã tãkó 'ĩ Ôvãrĩ drĩ tã cé tĩtĩ 'ézó nĩ drĩ."

24Gõ'dã 'wãã, ágãmvã 'dĩ átã lâ drĩ ãwó ngôzó kĩ nĩ rĩ, "Mã rĩ'ã tã lãlã bê fĩnyãwã ãtĩ, 'dõvó nĩ pã mã, má ã'dô ró tã lãlã bê ãtĩ 'álã."

25Nĩngã sĩ, Yésũ drĩ ôjĩlã tĩlĩlĩ ndrẽzó ãrã'ã yĩ ngálã. Gõ'dã gólã ndrélé bê gólĩyĩ ãtĩ rĩ, drĩlã ãyĩ jãzó lĩndrĩ ãnjĩ gólã ágãmvã 'dĩ 'ê 'bã trá ã'dólé úlĩ ãtã ãkó gõ'dã kpã tã

ârí âkó 'dī drōzó vólé úlí âtâ-âtâ sī kī nī rī, "Nī líndrī ōnjí 'dī, ní âfō vólé gólâ 'ásī. Ní fī gō'dá kô gólâ 'á kpá ó'dí."

26Nīngá sī, líndrī ōnjí 'dī drī trēzó úrú ágámvá 'dī tī lâ sī, gō'dá ngāzó ágámvá 'dī â'bélé vūdrī, gō'dá kpá rī'á gólâ rī ízílí kīzī-kīzī. Gō'dá drílâ ngāzó âfōlé vólé ágámvá 'dī 'á lâ 'ásī. 'Dī 'élé bê rú trá ítí rī, ágámvá 'dī drī rīzó drē nyé ävō kâtí. Gō'dá tā 'dī tāsī rī, ōjílâ drī ngāzó tā âtálé kī nī rī, "'Á, mvá ägō 'dī kâ 'dī drā 'bô trá 'dī!"

27Gō'dá nīngá sī, Yésū drī ágámvá rī 'dī drī lâ rūzó gólâ rī íngázó úrú. Ítí rī, ágámvá 'dī drī ngāzó âdrélé úrú, éédê gólâ trá.

28Vó lâ 'ásī, Yésū yī lājó'ba íyíkâ yī bê drī ngāzó filí jó 'álâ. Gō'dá lājó'ba gólâkâ 'dī 'ba yī drī gólâ rī íjízó ñíní ró kī nī rī, "Tālâ ä'dô 'î ämâ nyāányâ drī ícázó kô líndrī ōnjí 'dī lôfōlé vólé ágámvá 'dī 'ásī yā?"

29Nīngá sī, Yésū drī tā-drī 'dī lôgōzó gólīyī drī kī nī rī, "Líndrī ōnjí lārâkô 'dī ícá kô äñí drī drōlé cú ítí rātāā 'é'ë âkó. Nī ä'dô rātāā 'é'á zālô ämbâ Ôvârí drī, tälâ gólâ ôfē ró mbârâkâ drōzó lâ 'dī sī lâ vólé."

30Nīngá sī, Yésū yī drī ngāzó lâvūlí vō 'dī äyéolé. Gólīyī lâvū kôrô ñíní ró 'bâdrī zīlí Gālílâyâ rī 'ásī, tälâ Yésū lée kô ōjílâ äzâ drī nīlâ kī, íyī bí lâvū'á.

31Yésū 'ê tā rī 'dī ítí 'dī, tälâ gólâ rī'á lājó'ba íyíkâ 'dī 'ba yī lífí lâ yī ñmbá'á íyī ōdrâ tāsī. Ítí rī, gólâ kī gólīyī drī rī, "Mâ gólâ Ôvârí drī äjólé úrú lésī rī, ää'dô ämâ drī-bâ fē'á ōjílâ drī, drīlīyī fūlí. Ōzō ä'dô kpálé ítí rī, kâyī nâ sī rī, má ä'dô lídrī'á ōdrâ 'ásī."

32Nīngá sī, lājó'ba 'dī 'ba yī nīí úlí gólâkâ âtálé 'dī 'ba yī ífí lâ kô. Gō'dá gólīyī íjī ífí lâ tā kpá kô, tälâ ūrī gâ trá gólīyī rú.

33Nīngá sī, Yésū yī lājó'ba íyíkâ mùdrī-drī-lâ-ngâ-rī rī 'ba yī bê drī ngāzó gólé Kâpērânómâ 'álâ. Gō'dá tólâ Yésū yī ä'dólé bê íyī jó 'á rī, drílâ lājó'ba 'dī 'ba yī íjízó kī nī rī, "Tâ äñí drī rī'á tā lâ ōjálé äñí lâfálé 'ásī lâ'tí 'ásī rī ä'dô 'î yā?"

34Ítí rī, lājó'ba 'dī 'ba yī drī ägízó tīí änyī drī sī, tälâ pávó 'ásī rī, gólīyī rī trá tā ōjálé tälâ lājó'ba gólâ 'é 'ba ä'dólé ōjílâ ämbâ ró gārâ rī Yésū rī lífí drī 'á rī ä'dí 'dī yā rī tāsī.

35Nīngá sī, Yésū drī rīzó vūdrī. Drílâ lājó'ba íyíkâ 'dī 'ba yī äzízó ä'dólé dīrī yī rú sī. Gō'dá gólâ kī gólīyī drī rī, "Ōjílâ gólâ lē 'ba ä'dólé ämbâ íyī äzī-äzī rī lâvūlí kôrô rī, gólâ ō'bâ yī ä'dólé ädūkū ró ämbâ ängó nō kâ äkó, tälâ gólâ ä'dô ró bê rú 'bū 'ba ró äzī-äzī drī ndrī."

36Nīngá sī rī, Yésū drī ngāzó mvá äzâ âtrōlé älo âdrélé íyī ändrá ndrī. Gō'dá drílâ mvá 'dī ämvózó íyī drī sī gōzó tā âtálé lājó'ba drī kī,

37"Ōjílâ gólâ älo 'dīyīmvá fīnyáwá nō 'ba yī 'ásī lâgú 'ba, ōzō ōjílâ má drī lélé rī kâtí rī, 'dīí lâgú kpá trá mâ 'dī. Gō'dá ōjílâ ämâ lâgú 'ba rī lâgú kpá gólâ ämâ äjó 'ba nōngá rī 'dī."

38 Nĩngá sī, Yōwánī drí tã âtázó Yésū drí kī, "Ămbá, mã ndrê ãgô ãzâ trá gólâ â'dó kô âmâ lâfálé 'ásī, gō'dá gólâ rĩ'á ânī rú zĩ'á ĩ'dī líndrī ōnjī lâdrózó volé ōjílâ 'ásī. Mã cê rú trá kpĩĩ rú lâ tã 'dī âyéélé, tãlâ gólâ â'dó kô âmâ lâfálé 'ásī."

39 Gō'dá ĩtí rī, Yésū drí tã-drĩ lògōzó gólĩyī drí kī nī rī, "Nī ĩsū tã kô. Nī êdrē gólâ kô. Ōjílâ gólâ âmâ rú zĩ 'bá ĩ'dī tã lâràkô 'ězó rī, gólâ ícá kô úlĩ ōnjī âtálé 'wãâ má rú.

40 Ōjílâ ãzâ rī 'bá kô tã ōnjī 'élé âmâ rú rī, rĩ'á tã pãtĩĩ ró âmâ ãzĩ-ãzĩ 'ĩ.

41 Má âtâ ânī drí tã pãtĩĩ ró. Ōzō kpálé ōjílâ ãzâ ôfē lūmvū cé ĩgã sī dūū mvūlĩ, tãlâ ânī trá ōjílâ âmákâ ĩ'dī rī, gólâ 'dī tã mbĩ ró â'dô drĩ-'â Ôvãrĩ kâ úsú'á."

42 Nĩngá sī, Yésū drí tã âtázó kī nī rī, "Nī ãzâ, ōzō ní ããdô gólĩyī dãdãwá ró rī yī trá lãtĩ mbĩ Ôvãrĩ kâ rī âyéélé gō'dá rĩzó tã ōnjī 'élé ĩ'dī rī, rĩ'á ōnjī ró lâvūlĩ. Tíkó â'dô â'dó'á tãndĩ ró, ōzō tí óotrô kúnĩ ândrê kũlũtũtũ rī ĩ'dī 'bãlé ômbélé ngãrã ânī ômbê 'á, gō'dá ânī trózó vūlĩ ĩ'dī bê lâ gálĩ 'á, tãlâ ní drã ró bê volé, drē ãkpãkã'dã ní drí gólâ dãwá 'dī âdó ãkó.

43 "Kpá ĩtí ōzō ní ôlê tã ōnjī 'élé ânī drĩ sī rī, ní âyé, ní lĩ gólâ túú volé, ã'dô ró bê lédrē-lédrē ãdũkũ ãkó rī tãsī. Ní drí â'dózó lédrē-lédrē ãdũkũ ãkó rī bê cé drĩ ãlĩ bê rī sū nĩ gãrã ní drí â'dózó drĩ bê rĩ, gō'dá fĩzó vélé lâsĩ ândrê rã'dã âdrã 'bá kô rī 'á rī drĩ sī.

45 Kpá ĩtí ró, ōzō ní ôlê nĩlĩ pá sī tã ōnjī 'élé rī, ní âyé, ní lĩ ânī pá njíyá volé. Rĩ'á tãndĩ ró ní drí â'dózó lédrē-lédrē ãdũkũ ãkó rī bê cé pá ãlô bê, gō'dá gólâ ní drí â'dózó cú pá bê rĩ ní drí vëzó lâsĩ 'á rī drĩ sī.

47 Ōzō gō'dá ânī lĩfĩ ô'ê nĩ ânī 'bãlé tã ōnjī 'élé rī, ní ângĩ gólâ vūlĩ volé. Rĩ'á tãndĩ ró ní drí cãzó 'bũũ 'álâ lĩfĩ bê ãlô, gō'dá ní drí â'dózó lĩfĩ bê rĩ ânī vūzó lâsĩ 'á rī drĩ sī.

48 Vō 'dī 'á tólâ rī, ĩ'bũ gólĩyī drã 'bá kô rī 'bá yī rī ĩyíkã zãã ōjílâ nyãlé, gō'dá lâsĩ rī 'bá gólĩyī zãlé rī âdrãã ĩyíkã kpá kô.

49 "Órĩ 'ã'ĩ-nyá ñãlé ã'wá ĩbĩ rú, tãlâ ôzó ñãã kô. ĩ'dī kpá nyé ĩtĩ, Ôvãrĩ rī âmâ jũlĩ lâsĩ sī â'dólé ōjílâ tãndĩ ró yĩ drĩ.

50 'Ă'ĩ-nyá rĩ'á ngã âsô-âsô 'ĩ. Gō'dá ōzō 'ã'ĩ-nyá rī 'dĩ âsô-âsô lâ ōndē trá rī, ní â'dô 'ã'ĩ-nyá rī 'dĩ 'ě'á ângô tí yã? Ní â'dô dã'á lâ volé vũdrĩ, tãlâ ní ícá kô 'elâ âsólé ó'dĩ. Ănī ndrĩ, nĩ â'dô 'ã'ĩ-nyá ró ngĩrĩ-ngĩrĩ ânī ãzĩ-ãzĩ yī lâfálé. Nĩ rī gólĩyī bê ã'dĩ ró. Nĩ ôjã tã kô ânī lâfálé 'ásī â'dózó âmbá ró." 'Dĩ 'bá yī Yésū rī tĩ-vō 'ĩ lâjô'bá ĩyíkã rī 'bá yī drĩ.

Márãkô 10

1 'Dĩ vósĩ, Yésū yī drĩ Kãpërãnomã rī âyézó ngãzó nĩlĩ mbãlé 'á'á lé drĩ áyágã Jõrõdénĩ kã ãzã lésĩ rī 'á. Drĩlĩyī nĩzó zãã áyágã Jõrõdénĩ kã 'dĩ 'á'á lé drĩ lâ lésĩ. Gō'dá drĩlĩyī mbãzó kpá gólé 'á'á lé drĩ ãzã rī lésĩ cãlé 'bãdrĩ Yũdáyã kã rī 'á. ĩtĩ rī, vō 'dĩ 'bá yī 'ásĩ ndrĩ, ōjílâ ō'bĩ drĩ rú ê'bëzó dĩrĩ gbãã gólâ rú sī kpá ó'dĩ. Nĩngá sī, gólâ drĩ ngãzó rĩ'á tã â'dálé gólĩyī drĩ ōzō drĩlã rĩ'á kó 'elâ sĩsĩ rī kãtĩ.

- ²Nĩngá sī rí, P̄rúsī yī drí nḡázó ânĩlí ÿyī gólâ ngálâ, tãlâ gólĩyī lē gólâ rí ùjũlĩ tã ïjĩ sī, òzō gólâ ãâtâ tã ányâ trá tã 'bã'bã Músã kã rú rí tãsī. ïjĩ ÿyī gólâ kĩ nĩ rí, "Rĩ'á tã mbĩ 'ĩ òjĩlã drí ÿyī òkó rí ñngázó volé òzō òkó rí 'dĩ ò'è tã ányâ ãzã trá rí yã?"
- ³Ítĩ rí, Yésũ drí tã ïjĩ gólĩyĩkã 'dĩ drĩ lâ lôgõzõ kĩ, "Tã âtã Músã kã 'bãlé trá búkũ Ôvãrí kã 'á ãkũ ró ãnĩ drí 'élé tã 'dĩ tãsī rí kĩ ã'dô yã?"
- ⁴Nĩngá sī, drĩlĩyĩ tã-drĩ lôgõzõ kĩ nĩ rí, "Músã 'bã tã kĩ, òzō òjĩlã òlē ÿyī òkó rí ñngálé rí, gólâ òfē wárãgã òkó ñngã kã òkó rí 'dĩ drí."
- ⁵Ítĩ, Yésũ drí tã âtázó gólĩyĩ drí kĩ nĩ rí, "Músã ñgĩ tã trá òzō 'dĩĩ kãtĩ cé tãlã ãnĩ á'bĩyã yī drĩ á'dô trá âmbã-âmbã ró. Ngbãângbãñõ, ãnĩ drĩ kpã trá âmbã-âmbã ró, tãlã tã á'dô trá ãnĩ lâfálé 'ásĩ ãnĩ òkó yĩ bê rí, nĩ ñcã kô tã rí 'dĩ êdélé.
- ⁶Ãkũ ró kãyĩ nã 'bã yĩ sī, Ôvãrí drí sĩsĩ ñnyãkũ yĩ 'bũũ bê 'bãzõ rí, 'gólâ 'bã ãgõ cú ÿyī òkó bê'.
- ⁷Tãlã rĩ'dĩ 'dĩ, òjĩlã drí 'bã ÿyī átã yĩ kã ândrê bê rí âyézõ, gõ'dã njũzõ òkó lâ bê ngã ãlõ ró.' Tã Ômvó Ngã 2.24 Nĩ ndrê drê, gólĩyĩ á'dó gõ'dã kô ngã rĩ 'ĩ.
- ⁹Ítĩ rí, nĩ cã òjĩlã lâfálé Ôvãrí drí ñcũlĩ trá ngã ãlõ ró rí kô'dãwã."
- ¹⁰Nĩngá sī, Yésũ yĩ gõ bê 'bã 'álã rí, lâjõ'bã gólãkã drí gólâ rí ñjízõ kpã ó'dĩ tã 'dĩ tãsī.
- ¹¹Ítĩ, Yésũ drí tã-drĩ lôgõzõ drĩlĩyĩ kĩ nĩ rí, "Ôjĩlã ãzã gólâ ÿyī òkó rí ñngã 'bã volé ã'dô ró bê òkó ó'dĩ ãzã gĩzõ rĩ'dĩ rí, gólâ 'è 'dĩ tã ònjĩ 'ĩ òkó lâ rú gõ'dã kpã Ôvãrí rú.
- ¹²Gõ'dã òzõ òkó òngã kpã trá volé ÿyī ágõ drĩgã sī nĩ'á ágõ ãzã trõlê rĩ'dĩ rí, 'dĩĩ gólâ 'è tã ònjĩ kpã trá ÿyī ágõ ãkũ rí drí gõ'dã kpã Ôvãrí rú."
- ¹³Nĩngá sī, òjĩlã ãzã 'bã yĩ drí 'dĩyĩmvã ònyĩkõ ãdrĩzõ ájĩlĩ Yésũ ngálâ, ã'dô ró bê gólâ drí tũ wũzõ gólĩyĩ pĩpĩsĩlĩ 'á òrê ró gólĩyĩ drí. Gõ'dã lâjõ'bã gólãkã drí ngãzõ tã lôgõlê òjĩlã 'dĩyĩmvã ájĩ 'bã 'dĩ 'bã yĩ drĩĩ kĩ nĩ rí, gólĩyĩ ããnĩ kô.
- ¹⁴Yésũ ndrê bê lâjõ'bã 'dĩ 'bã yĩ tã 'è'á ñtĩ rí, tã 'dĩ cí Yésũ rí fĩĩ kô, gõ'dã drĩlã tã âtázó gólĩyĩ drí kĩ nĩ rí, "Nĩ âyê 'dĩyĩmvã 'dĩ 'bã yĩ ânĩlí má ngálâ. Nĩ lôgã gólĩyĩ kô, tãlã òjĩlã gólĩyĩ tã ámãkã ârí 'bã 'élé 'wãã òzõ 'dĩyĩmvã nõ 'bã yĩ drí tã ârírĩ 'élé rí kãtĩ rí á'dô ÿyī á'dó'á òjĩlã Ôvãrí kã ró.
- ¹⁵Tã pãtĩĩ ró, má âtã ãnĩ drí, òzõ nĩ òlê á'dólé òjĩlã Ôvãrí kã ró rí, 'dõvõ nĩ ârí tã ámãkã 'élé 'wãã òzõ 'dĩyĩmvã ònyĩkõ nõ 'bã yĩ kãtĩ. Òzõ ã'dô ñtĩ kô'dãwã rí, nĩ ñcã kô á'dólé òjĩlã Ôvãrí kã ró."
- ¹⁶Võ lâ sī, Yésũ drí 'dĩyĩmvã 'dĩ 'bã yĩ ázĩzõ ágõlê yĩ ngálâ. Gõ'dã drĩlã tũ wũzõ gólĩyĩ pĩpĩsĩlĩ 'á, gõzõ Ôvãrí rí ñjĩlĩ òfē ró bê òrê gólĩyĩ drí ndrĩ.
- ¹⁷Võ lâ sī, Yésũ yĩ òtĩrĩ ngãã võ 'dĩ âyélé rí, ãgõ ãzã drí ngãzõ ârálé 'ã'ĩ tĩlĩ vũdrĩ Yésũ ândrã, gõ'dã drĩlã Yésũ rí ñjízõ kĩ, "Lĩfĩ ñmbã 'bã tãndĩ, má á'dô tã ángõ rí 'è'á rĩ'dĩ, tãlã má drí á'dózõ lédrê-lédrê ãdũkũ ãkó rí bê yã?"

18Ítí rí, Yésū drí ngāzó tā 'dī drī là lôgōlé drílâ kí nī rí, "Ní zī mâ òjílâ tândí ró ã'dô tāsī yā? Òjílâ tândí āngó nō 'á yū. Cé Ôvârí ĩ'dī rī'á tândí ró.

19Ã'dô lătī 'būū 'álâ rí tāsī rí, ní nī tā Ôvârí drí 'bālê trá rí yī rī'á nō 'bá yī tí. Ní fū òjílâ kô. Ní 'bā òkó gólâ á'dó 'bá kô ánī òkó ró rí kô ní ùgúlí àyízó ĩ'dí bē lâ. Ní ùgū ngá kô. Ní âdô ònjô kô. Ní âdô òjílâ kô ngá gólâkâ trôzó vólé. Ní ârī ánī átá yī tī-vô ánī ândré bē, tálâ ní ĩnjī ró gólīyī bē."

20Nĩngá sī, āgô 'dī drí tā lôgōzó Yésū drí kí, "Ãwô, má rí trá tā 'dī 'bá yī 'élé kó âkpākã'dã 'dĩmvã lésī būūū âcálé ândrô nô."

21Nĩngá sī, Yésū drí ngāzó vō ndrēlé mbī āgô rí 'dī ngálâ lôvó sī. Gō'dá nĩngá sī, Yésū drí tā átázó drílâ kí nī rí, "Ngá āzâ lâkī trá âlô ní drí 'élé. 'Dôvó ní ngá nīlí ngá á'dó 'bá áníkâ ró rí 'bá yī lâzílí gílí ndrī vólé, tálâ ní trô ró lâfâ lâ 'dī fēlé ngá âkó lé 'bá drí. Ítí rí, ní á'dô á'dó'á ngá tândí bē dūū 'būū 'álâ. Ôzô ní ò'ê tā rí 'dī 'bá yī trá rí, ní gō ró bē ânīlí 'dēlé má vó zāâ tā ârī 'bá ámakâ ró."

22Gō'dá āgô 'dī ârīlí bē úlí Yésū kâ 'dī 'bá yī rí, vō drí rú îzázó rú lâ. Drílâ ngāzó nīlí vólé îzâ ró, tálâ gólâ rī'á ngá-tī bē dūū. Gólâ lēé kô ngá āmbá íyíkâ 'dī 'bá yī lâzílí gílí vólé.

23Nĩngá sī, Yésū drí ngāzó vō ndrēlé dīrī gbāâ, gō'dá drílâ tā átázó tā ârī 'bá íyíkâ drí kí nī rí, "Rī'á âmbâ-âmbâ ró òjílâ ngá-tī bē dūū rí drí á'dózó òjílâ Ôvârí kâ ró."

24Ítí rí, tā ârī 'bá tī drí â'dízó. Gō'dá Yésū drí tā 'dī átázó kpá ó'dí gólīyī drí kí nī rí, "Ámâ 'bá yī, rī'á lâṅô ró āmbá ngá-tī dūū 'bá drí á'dózó òjílâ Ôvârí kâ ró.

25Lâṅô lâ á'dô lâvū'á kôro lâṅô ĩnjígó rī 'bá ùjūlí filí kôro líbīrã 'bú 'ásī rí kâ drī sī."

26Gō'dá nĩngá sī, tā ârī 'bá 'dī 'bá yī tī lâ yī drí â'dízó rōô úlí 'dī 'bá yī drí sī. Nĩngá sī, drílīyī tā átázó ĩyī lâfálé 'ásī kí nī rí, "Ôzô ã'dô ítí lâ 'dī ró rí, á'dô á'dó'á āngó tī ró òjílâ āzākã drí ngá pázó yā?"

27Vó lâ sī, Yésū drí vō ndrēzó gólīyī ngálâ, gōzó tā átálé kí nī rí, "Òjílâ āzâ ícá kô íyī nyāányâ pālê yī sēésē ró. Cé Ôvârí ĩ'dī, tálâ tā ndēé gólâ kô. Ôvârí cú fāfā bē tā ndrī 'ézó."

28Nĩngá sī, Pétērô drí tā átázó Yésū drí ĩyī lâjô'bá yī tāsī kí nī rí, "Ní ndrē drē, mã âyê ngá ámakâ rí 'bá yī trá ndrī, tā lâ rīzó ánī vó lôbēlé ĩ'dī. Gō'dá bē trá ítí rí, mã á'dô ã'dô úsú'á ĩ'dī Ôvârí drīgá sī yā?"

29Ítí rí, Yésū drí tā átázó lâjô'bá íyíkâ drí kí nī rí, "Pătīī, má âtâ ânī drí, òjílâ ngá íyíkâ rí 'bá yī âyê 'bá tā ámakâ 'ézó ĩ'dī rí, òzô gólâ āâyê íyī átá 'ī ngátá íyī ândré, íyī âdrúpī, íyī ízó ngátá 'dīyímvá yī ĩ'dī yā, ngátá 'bô 'bã 'ī ámvú yī bē, ã'dô ró bē tā âtī-âtī Ôvârí kâ átázó òjílâ drí yā rí,

30gólâ á'dô ngá úsú'á dūū āngó nō 'á. Gólâ á'dô á'dó'á ândré bē dūū, âdrúpī yī, ízó yī, átá yī, 'bá yī gō'dá ámvú yī bē dūūdū āngó nō 'á. Gólâ á'dô kpá lâṅô úsú'á rōô,

tālâ òjílâ á'dô gólâ rí lârákô 'é'á úlí ámákâ âta-âta lâ tāsī. Gō'dá gólâ á'dô kpá tā tândí úsú'á 'būū 'álâ, rīzó zāā gbádú ădūkū ăkó tólâ.

31Gō'dá nī 'bā ānī nyāanyā kô á'dólé lănjī-lănjī ró ngá ānīkâ áyéle ndrī amā tāsī rí tāsī, tālâ òjílâ gólīyī tā lâ drī lănjīlī rōō rí 'bá yī, tā lâ yī á'dô ázá'á, gō'dá gólīyī tā lâ drī lănjīlī kô'dáwá rí, áá'dô gólīyī tā 'bā'á á'dólé lănjī-lănjī ró kôō ĩzátú."

32Kăyī āzâ sī, Yēsū yī drī ngāzó nīlī lătī Yērōsălémā kâ rí 'ásī gólé Yērōsălémā 'álâ. 'Dīlī Yēsū 'dé íyíkâ tā ârī 'bá íyíkâ 'dī 'bá yī ândrá. Gō'dá tā ârī 'bá gólâkâ 'dī 'bá yī, tī lâ yī drī â'dızó, tālâ fīlī ĩdū-ĩdū gólâkâ 'dī tāsī. Gólīyī bê kpálé 'dé'á Yēsū vósī rí, gólīyī kpá rī'á ũrī ró. Ītī rí, Yēsū drī âdrézó, gō'dá drílâ lăjó'bá íyíkâ mūdri-drī-lăngâ-rī 'dī 'bá yī âzızó yī ngálâ. Nīngá sī, drílâ tā âtázó gólīyī drī tā 'é 'bá rú 'éle yī drī rí tāsī.

33Gólâ kī gólīyī drī rí, "Nī ârī drē, nōō amā trá nī'á Yērōsălémā 'álâ nō. Tólâ rí, mâ gólâ Ôvârī drī âjólé trá ũrú lésī nō, áá'dô amā drī-bā fē'á amā trōzó drī-'bá ăngí Yúdă yī kâ rí 'bá yī ândrá gō'dá kpá lă'bī ĩmbá 'bá yī bê. Tólâ rí, gólīyī á'dô tā amákâ kī'á kī nī rí, 'dōvó úfū mâ. Gólīyī á'dô amā trō'á âjílī òjílâ âtrâ Rómā kâ rí 'bá yī drī.

34Gō'dá òjílâ 'dī 'bá yī á'dô amā gū'á. Gólīyī á'dô tū lūwú'á má lĭfī, vó lâ sī, amā cāzó. Gō'dá tā 'dī 'bá yī vósī, gólīyī á'dô amā fū'á. Gō'dá kăyī nâ sī rí, má á'dô līdrī'á ôdrâ 'ásī."

35Nīngá sī, Yăkóbâ yī âdrúpī lâ Yōwánī bê, Zēbēdáyō rí mvá yī ró rí drī ngāzó ĩyī rú êsélé anyī Yēsū lăgátī gō'dá tā ĩjílī tī lâ kī nī rí, "Lĭfī ĩmbá 'bá, ní á'dô ĩcá'á trá tā âlô gólâ amā drī 'é'á ĩjílâ nō 'éle amā drī yā?"

36Ītī rí, Yēsū drī gólīyī ĩjízó kī, "Nī lē má ô'ê á'dô ĩ'dī ānī drī yā?"

37Gō'dá lôgō ĩyī tā-drī Yēsū drī kī, "Ītú ní drī ânīzó rīlī kúmú ăngí ró ăngó nō drīlī rí sī, ní 'bā amā rīlī ánī gārâ drī 'á, âlô amā lăfálé 'ásī rí íyíkâ ánī drī-ăgó drīlī, gō'dá āzâ âlô rí á'dô ró íyíkâ ánī drī-lĭjī drīlī, mâ gō ró rīlī ānī bê ăngó nō drīlī."

38Nīngá sī, Yēsū drī tā âtázó gólīyī drī kī, "Mī nĭjī tā ífī tā ānī drī ĩjílī 'dī kâ kô. Nī ôlē trá âyĭkô amákâ rí 'éle rí, ĩtī rí, nī á'dô ĩcá'á trá ĩzâ kōkô amákâ á'dô 'bá ătī 'álâ rí 'éle yā? Nī á'dô ĩcá'á trá ngá mvŭlī ĩgâ lănō kâ gólâ má drī 'ézó ngá mvŭlī 'álâ sī rí 'ásī yā? Lănō á'dô 'dī'á má drīlī ôzō lĭmvŭ gólâ rī'á dălâ òjílâ drīlī bābătízī 'é vō 'á rí kătī. Nī ĩcâ trá á'dólé bābătízī 'é'ē ĩtī 'dī bê yā?"

39Ītī rí, drīlīyī tā-drī lôgōzó Yēsū drī kī nī rí, "Ăwô, mâ ĩcâ trá." Nīngá sī, Yēsū drī tā âtázó gólīyī drī kī nī rí, "Á'dô á'dó'á ôzō 'dīlī tī. Nī á'dô kpá ngá mvŭ'á ĩgâ lănō kâ má drī ngá mvŭzó 'álâ sī rí 'ásī, gō'dá áá'dô kpá bābătízī lănō kâ 'é'á ānī drī ôzō 'é'á 'éle má drī rí kătī.

40Ôzō á'dô kpálé 'dīlī kătī rí, mâ mbârâkâ ăkó vō rī kâ amā gārâ drī 'á rí fēzó ānī drī. Ôvârī rī'á vō kŭmŭ kâ êdé'á òjílâ drílâ 'é'á êpēlâ rí yī drī."

- 41 Gõ'dá nĩngá sī, lājó'bá mûdrí rî 'bá yî ârílí bê ÿyî úlí Yākóbã yí kâ âdrúpî lâ Yōwánî bê 'dî rî, gólîyî drí â'dózó òmbã ró Yākóbã yî drí.
- 42 Ítí rî, Yésũ drí tã âtázó gólîyî drí rû ê'bézó ndrî dîrî, gõ'dá gólâ drí tã âtázó gólîyî drí kî nî rî, "Mî nî trá kî nî rî, kúmú 'bãsurú kâ rî 'bá yî rî rîlí 'bãsurú íyíkâ rî 'bá yî drîlí mbârâkã sī.
- 43 Gõ'dá ânî lājó'bá ámakâ rî 'bá yî lâfálé 'á rî, nî 'é ítí kô. Gólâ tîbê lê 'bá â'dólé âmbã ró ânî lâfálé 'ásî Ôvârí rî lîfî drî 'á rî, gólâ ñ'bũ rû íyî âzî-âzî yî drí ndrî.
- 44 Ôjílã ânî lâfálé sī gólâ tîbê lê 'bá â'dólé âmbã ró sîsî íyî âzî-âzî yî drî sī Ôvârí rî lîfî drî 'á rî, gólâ ââ'dô rãgîí ró rû ÿ'bũlí âzî-âzî lâ yî drí ndrî.
- 45 Nî ârî drê, mâ gólâ âjólé trá ûrú lésî rî, ânîí kô â'dólé âzî-âzî drí rû ÿ'bũzó má drí. Má ânî nô rû ÿ'bũlí ï'dî âzî-âzî drí, gõ'dá kpá âmâ nyãányã fêlé drâlê, tâlá má ã'dô ró bê ôjílã dûû drî tîzó ï'dî sî lâ."
- 46 Nĩngá sī, Yésũ yî rî trá nî'á gólé Yêrôsãlémã 'álâ ró, gõ'dá drîlíyî cãzó Yérîkô 'á. Gõ'dá gólîyî bê trá lãvũ'á Yérîkô 'ásî rî, ôjílã tîlîlí íyíkâ kpá zãã gólîyî bê 'dũwã. Tólã lîfî âkó lé 'bá âzã bê rî'á rû lâ Bâtîmãyã, gõ'dá átã lâ rî rû rî'á Tîmãyã, gólâ rî rîlí lãtî gãrã drî 'á, tâlá yî òrî ró bê lâfã zîlí ôjílã lãtî kâ drígã sī.
- 47 Ítí rî, gólâ drí tã ârízó kî nî rî, ââ'dô Yésũ Nãzãrêtã lésî rî ï'dî lãvũ'á ôjílã tîlîlí bê. Gõ'dá gólâ ârílí bê tã 'dî rî, drílã ngãzó rîlí lãzî zîlí ngbãlã-ngbãlã kî nî rî, "Yésũ, nî 'bã âmã ïzã ôgã ní drî, nî ï'dî tîbê Ôvârí drí tã lâ âtálé kî'á nî rî, â'dô ânî'á âmã pãlé nõ, ní pâ mâ."
- 48 Nĩngá sī, ôjílã dûû drí ngãzó nîlí gólâ ngálã rî'á tã lôgólé gólâ drî, gólâ âãgî títî. Gõ'dá lé ítí rî, Bâtîmãyã, ní lëé tã ôjílã 'dî 'bá yî kâ 'dî ârílí kô. Ítí, ní drí gõzó trêlé ûrú kpá ó'dî ngbãlã-ngbãlã kî, "Nî ï'dî tîbê Ôvârí drí tã lâ âtálé kî'á nî rî, â'dô ânî'á âmã pãlé nõ, ní ndrê âmã ïzã! Ânî 'á ã'â'dî má rû! Ní pâ mâ!"
- 49 Nĩngá sī, Yésũ drí âdrézó tã âtálé ôjílã 'dî 'bá yî drí kî nî rî, "Nî âzî ãgô nã ânîlí má ngãã nôlé." Ítí rî, ôjílã 'dî 'bá yî drí lîfî âkó lé 'bá Bâtîmãyã rî âzîzó kî nî rî, "Ânî pîpîsîlí ã'â'dî. Ní ngã ûrú nîlí, tâlá gólâ trá ânî zî'á."
- 50 Ítí rî, Bâtîmãyã ní drí ítã ândrê ní rû rî ângízó vũlí vũdrî, ngãzó nîlí 'wãã'wã Yésũ ngálã.
- 51 Gõ'dá gólâ câ bê rî, Yésũ drí ïjízó lâ kî nî rî, "Ní lë má ô'ê ã'dô ï'dî ní drí yã?" Nĩngá sī, drílã tã lôgõzó Yésũ drí kî, "Âmbã, ní êdê âmã lîfî, ã'dô ró bê má drí vò ndrêzó."
- 52 Gõ'dá Yésũ kî drílã rî, "Â'dô trá 'dîí kâtí rî, ní nî, má pâ nî trá, tâlá ní rî rîlí tã lëlé ámakâ bê ní 'á." Gõ'dá Yésũ òtîrî kpá úlí 'dî 'bá yî átã ndêlé rî, kôrô Bâtîmãyã rî lîfî drí rû njîzó, drílã vò ndrêzó rãrã. Ítí rî, Bâtîmãyã drí ngãzó 'dêlé kpãã Yésũ vósî ôjílã tîlîlí 'dî 'bá yî bê 'dũwã.

Márãkô 11

- 1**Yēsū yī tā ârī 'bá íyíkâ rī 'bá yí bê trá rī'á ÿyī nī'á sísí 'álâ ró gólé Yērōsālēmā 'álâ. Nīngá sī, drīlīyī cāzó jārībā zīlī Bētānī gō'dá Bētēfágē bê ānyī Yērōsālēmā rú rī 'álâ. Tólâ látī 'dī drī rī, drīlīyī cāzó úní gólâ fê dô kâ zīlī ōlívī rī bê yí drī rī 'álâ. Gō'dá gólīyī câ bê tólâ rī, Yēsū drī ngāzó tā ârī 'bá íyíkâ rī rī 'bá yí jólé ātī 'álâ.
- 2**Ítí, drīlâ tā âtázó gólīyī drī kī nī rī, "Nī fī 'bādrī mvá Bētēfágē ātī 'álâ nā 'á. Tólâ rī, nī â'dô dōngí mvá āzâ ómbāá drē drī lâ 'á kō'dáwá rī úsú'á ó'ī trá 'ī tólâ. Nī âtī ânīzó 'ī dī bê lâ.
- 3**Ōzō ōjīlā āzâ 'bá yí ñjī ānī trá kī nī rī, nī rī dōngí 'dī âtilī ā'dô tāsī yā rī, nī lôgō tā-drī drīlâ kī nī rī, 'Kúmú āmákâ lē nī, gólâ â'dô lôgō'á lâ 'wāâ volé.' "
- 4**Ítí, tā ârī 'bá rī 'dī 'bá yí drī ngāzó nīlī, gō'dá drīlīyī dōngí úsúzó, ó'ī 'ī ānyī jó tīlī-tī bê 'bā āzâ 'á látī gārā drī 'á. Nīngá sī, drīlīyī 'dēzó rī'á âtilâ.
- 5**Gō'dá gólīyī 'dē bê rī'á dōngí rī 'dī âtilī rī, ōjīlā rī 'bá âdrélé ānyī rī 'bá yí drī gólīyī ñjízó kī, "Nī rī dōngí 'dī âtilī ā'dô tāsī yā?"
- 6**Gō'dá tā ârī 'bá rī 'dī 'bá yí lôgō yī tā-drī gbō ōjīlā rī 'dī 'bá yí drī nyé ōzō Yēsū drī âtálé trá gólīyī drī rī kâtí. Bê trá 'ī rī, ōjīlā 'dī 'bá yí drī tā ârī 'bá 'dī 'bá yí âyézó dōngí rī 'dī âtilī sélé nīzó 'ī dī bê lâ volé.
- 7**Nīngá sī, drīlīyī dōngí 'dī âsézó âjīlī Yēsū drī. Gō'dá gólīyī drī ítá bī ąngí ró rī 'bá yí âtrózó 'bélé dōngí rī 'dī ūgúlī, tálâ Yēsū ōrī ró bê drī lâ. Gō'dá 'ī rī, Yēsū drī mbāzó rīlī gá drī lâ filī Yērōsālēmā 'álâ.
- 8**Gō'dá dōngí â'dô bê rī'á nī'á Yēsū bê yí drī rī, ōjīlā dūu drī ngāzó 'dó rī'á ítá íyíkâ 'bélé ñnyákú drī sī látī 'ásī Yēsū ândrá, tálâ gólâ ōnī ró drī lâ sī. Gō'dá ōjīlā ūrūkâ 'bá yí íyíkâ nī'á lârá bê mbírâ bī âñō bê ōmā 'ásī âjīlī 'bélé 'dó Yēsū ândrá drīlâ nīzó drī lâ sī. 'Dīlī gólīyī lăgû ōjīlâ āmbá 'ī.
- 9**Nīngá sī, ōjīlâ ātī 'álâ rī 'bá yí gō'dá 'dó gólīyī volé 'álâ rī 'bá yí bê drī ngāzó ÿyī rīlī tā pēlé gbórókō vāvávává sī kī nī rī, "Mā lūyī nī, Kúmú. Nī âjō Yēsū trá drī-âcē áníkâ bê rīlī ąngó drīlī 'dīyī pā 'bá ró, Mā lūyī nī, Ôvârí, tálâ ąngó līpī trá ānyī 'ē'á ąngó rīlī. Mā lūyī nī, Ôvârí gólâ rī 'bá 'būu 'álâ rī." Ítí, gólīyī lăgû Yēsū trá kúmú ąngí íyíkâ ró.
- 11**Ítí rī, Yēsū yī drī ngāzó nīlī Yērōsālēmā 'álâ. Tólâ, Yēsū yī drī âfízó ą'dī-drī jó ąngí Ôvârí kâ rī kâ 'á. Gō'dá Yēsū drī vō ndrēzó dīrī 'alé lâ 'ásī. Tálâ 'ítú 'dē trá rī drī sī, Yēsū yī lăjō'á íyíkâ mūdri-drī-lâ-ngâ-rī rī 'bá yí bê drī ngāzó gólé volé Bētānī 'álâ, vō drīlīyī rīzó rī 'álâ.
- 12**Gō'dá cījínó lâ sī, Yēsū yī trá ągō'á ÿyī lăjō'á íyíkâ yí bê Yērōsālēmā 'álâ Bētānī lésī. Yēsū trá gō'dá lōfó ró.
- 13**Gō'dá Yēsū yī â'dô bê rī'á nī'á ÿyī látī 'ásī rī, drīlâ fê āzâ rī'á zīlâ kănágōwá rī ndrēzó gīâ jējē ró bī bê ngbūkpū. Ítí, drīlīyī ngāzó nīlī zélé lâ 'álâ, tálâ ndrēlâ ngátá lō'wâ lâ bê yā rī tāsī. Gō'dá gólīyī câ bê fê rī 'dī zélé rī, lō'wâ lâ trá yú'dawá âlôwálâ. Úsú ÿyī cé bī lâ 'ī dī ngbūkpū fê lâ drī, tálâ kâyī gólâkâ 'wāzó rī âcá drē kô.

14 Bê trá ítí rí, Yésũ drí fê 'dĩ trízó kĩ nĩ rí, "Ní rí áníkâ fí zãâ ítí lŏ'wâ 'wã ãkó, gŏ'dá òjílã òzó ícá kô ání lŏ'wâ nyálé ó'dí ãlŏwálã." Gŏ'dá nĩngá rí, lãjŏ'bá gólãkã rí 'bá yí ârí ìyí lãtrí drílã trílí 'dĩ trá.

15 Vó lâ sĩ, Yésũ yí drí ngãzó nílí cãlé Yērŏsãlémã 'álã kpá ó'dí. Gŏ'dá drílíyí fízó ã'dí-drĩ jó ąngí Ôvãrí kã rí kã 'á. Tólã rí, Yésũ drí òjílã úsúzó rĩ'á ìyí ngá lãzĩ'á gŏ'dá kpá ngá gĩ bê lãgĩ ònjí sĩ. Gŏ'dá gólã drí kpá òjílã ãzã 'bá yí ndrẽzó rĩ'á ìyí ãdĩ òrĩ ãzã 'bá yí ìkúrã'á ãdĩ òrĩ ãzã 'bá yí sĩ. Gŏ'dá Yésũ ndrê tã 'dĩ bê ítí rí, gólã drí ã'dózó òmbã ró, tãlã gólíyí rí trá vŏ ìyí átã kã rí ìzãlé. Ítí rí, Yésũ drí ngãzó nílí tãrãbízã ãdĩ ìkúrã 'bá yí kã 'dĩ 'bá yí lŏzélé gŏ'dá drĩ lâ yí ãkólé ndrĩ vũdrĩ. Gŏ'dá gólã drí kpá ngãzó nílí gbã'dá òjílã gólíyí rĩ 'bá ìyíkã ãmãmŏ ã'dó 'bá ngá fêfê ró Ôvãrí drí rí yí lãzĩlĩ gĩlĩ vólé rí lŏzélé kpá ndrĩ 'dó vũdrĩ. Drílã gŏzó òjílã 'dĩ 'bá yí lâdrólé ndrĩ vólé úlĩ âtã-âtã bê kĩ,

16 "Úlĩ Ôvãrí kã ìgĩlĩ jó Ôvãrí kã tãsí rí kĩ ã'dô yã? Ôvãrí kĩ nĩ rí, 'Jó ámakã rĩ'á vŏ 'bãsurú ngĩngĩ drí ânĩzó rú ê'bélé 'á lâ rĩlĩ cé rãtãã 'élé ì'dĩ.' Gŏ'dá nŏŏ, 'nĩ jã jó ámakã trá vŏ ùgũ kã ró, òzŏ ânĩ drí rĩ'á 'elã 'dĩ kãtĩ." Yésũ lē trá vŏ 'dĩ ãyélé cé òjílã drí rãtãã 'ezó ì'dĩ 'á lâ. Gólã ãyé òjílã kô ngá ìyíkã lãzĩlĩ ã'dí-drĩ jó ąngí Ôvãrí kã 'dĩ 'á.

18 Nĩngá sĩ, drĩ-'bá Yúdã yí kã rí 'bá yí drí tã Yésũ kã òjílã lâdrŏzó 'dĩ ârízó ìyí. Tã 'dĩ tãsí rí, gólíyí drí ngãzó rĩ'á lãtĩ lŏndãlé Yésũ rí fúzŏ ùrĩ drí sĩ. Tã ìsũ gólíyíkã kĩ, òjílã ã'dô 'dẽ'á ndrĩ Yésũ vŏ ìyí ãyélé, tãlã òjílã dũũ ndrĩ tĩ lâ yí ã'dĩ trá lĩfĩ ìmbã-ìmbã Yésũ kã 'dĩ tãsí.

19 Nĩngá sĩ, tã Yésũ drí òjílã lâdrŏzó ã'dí-drĩ 'ásĩ 'dĩ vŏsí, lãnjãtúlĩ bê rí, Yésũ yí lãjŏ'bá ìyíkã yí bê drí ngãzó drĩ dĩlĩ ìyí gŏlé 'bã 'álã Bêtãní 'álã.

20 Gŏ'dá cĩjĩnŏ Yésũ yí drí ngãzó gŏlé Yērŏsãlémã 'álã. Lãtĩ 'ásĩ rí, gólíyí drí fê Yésũ drí trílí sĩsĩ rí ndrẽzó. Gŏ'dá gólíyí ã'dô bê rĩ'á lãvũ'á rí, drílíyí fê rí 'dĩ ndrẽzó drã trá, gŏ'dá 'ĩ trá kŏ òmvŏrē lâ lésĩ rãñŏ.

21 Ítí rí, tã Yésũ drí fê 'dĩ trízó rí drí ãgãzó Pétērŏ drĩ. Gŏ'dá drílã ngãzó tã ãtãlé Yésũ drí kĩ nĩ rí, "Tã ìmbã 'bã, ní ndrê drē, fê gólã ní drí trílí rí drã trá, 'ĩ trá kãgã'dã nã."

22 Nĩngá sĩ, Yésũ drí tã-drĩ lŏgŏzó Pétērŏ yí drí kĩ nĩ rí, "Ōzŏ nĩ ō'bã tã lēlē ãníkã ndrĩ gágã Ôvãrí 'á rí, nĩ ã'dô kpã ícã'á tã rí 'dĩ 'élé má tí mbãrãkã Ôvãrí kã sĩ.

23 Má âtã ãnĩ drí nŏ tã pãtĩ 'ĩ. Ōzŏ nĩ ããtã úlĩ trá únĩ ąngí drí kĩ nĩ rí, 'Únĩ ąngí, únjĩ rú 'dēlē ìmvũ ãndrē 'á rí.' Ōzŏ nĩ ããtã úlĩ rí 'dĩ tã lēlē gágã rãkã fê kãtĩ rí sĩ cú ítí tã ìsũ rĩ rĩ ãkŏ ãlŏwálã rí, Ôvãrí ōró fí tã rí ãnĩ drí ãtãlé 'dĩ 'ēē ãnĩ drí pãtĩ.

24 Tã 'dĩ tãsí rí, má âtã kpã ó'dí, òzŏ nĩ òtĩrĩ rãtãã 'ēē Ôvãrí drí tã ãzã 'ezó ãnĩ drí rí, òzŏ nĩ òrĩ tã lēlē sĩ kĩ pãtĩ Ôvãrí ã'dô tã rí 'dĩ 'ẽ'á rí, tã rí 'dĩ ã'dô rú 'ẽ'á ãnĩ drí.

25 "Ōzŏ nĩ ãzã ãã'dô bí rĩ'á tĩ ìrãtã'á Ôvãrí drí, ngãtã òjílã ãzã ō'ē tã ònjí trá ní drí yã rí, ãnĩ fĩ ãdĩ gólã rú, ní ãyē gólã tã ònjí 'dĩ 'ásĩ, tãlã ãnĩ átã gólã 'bũũ 'álã rí ããyē ró kpã tã ònjí ãníkã rí 'bá yí bê.

26 Õzō ní ògā dó tã ònjí àzì-àzì kà àyélé rí, Òvârí à'dô gǎ'á kpá dó tã ònjí àníkà rí àyélé."

27 Nǐngá sǐ, Yésū yí drí cǎzó kpá ó'dí Yērōsǎlémǎ 'álà lǎjó'bá íyíkà 'dǐ 'bá yí bē. Gǒ'dá gólíyí à'dô bē rǐ'á nǐ'á íyí jó ǎngí Òvârí kà rí 'álà òjílǎ lǐfí ìmbálé rí, lǎ'bí ìmbá 'bá, gǒ'dá drǐ-'bá ǎngí Yúdǎ yí kà rí 'bá yí ndrǐ 'dó gólíyí sǐsǐ-lésǐ ró rí 'bá yí bē, drílíyí ngǎzó íyí ànǐlǐ Yésū ngálà ǎ'dǐ-drǐ jó Òvârí kà rí kà 'á.

28 Nǐngá sǐ rí, drílíyí tã ìjízó Yésū tí kǐ nǐ rí, "Ndá drǐ-ǎcê ǎ'dô kà 'í ní drǐgá rǐzó òjílǎ lǐfí ìmbálé ǎ'dǐ-drǐ jó Òvârí kà rí kà 'ásí yǎ? Kó ǎ'dí fē drē drǐ-ǎcê rí 'dǐ ní drǐ nǐ yǎ?"

29 Nǐngá sǐ, Yésū drí tã ìjǐ gólíyíkà 'dǐ drǐ lâ lôgōzó kǐ, "Má à'dô kpá ànǐ ìjǐ'á tã ìjǐ sǐ. Òzō tã ìjǐ àmákà 'dǐ nǐ òlôgō tǎ-drǐ lâ trá rí, má drí 'dēzó fí drǐ-ǎcê ǎngô rí sǐ má drí rǐzó tã nò 'bá yí 'élé nò lôfólé ànǐ drí.

30 Ítí rí, ǎ'dí àjô Yōwǎnǐ bǎbǎtízǐ 'ē 'bá ró rí nǐ ànǐlǐ rǐlǐ bǎbǎtízǐ 'élé òjílǎ drí yǎ? Òvârí àjô gólà nǐ bǎbǎtízǐ 'élé ngǎtá òjílǎ mvá àjô gólà nǐ yǎ?"

31 Nǐngá sǐ, drǐ-'bá Yúdǎ yí kà 'dǐ 'bá yí drí ngǎzó rǐ'á tã ìjǐ Yésū kà 'dǐ òjálé íyí lǎfálé 'ásí kǐ nǐ rí, "Má à'dô tã ìjǐ gólákà 'dǐ drǐ lâ jǎ'á ǎngô tí yǎ? Òzō má òjà kǐ nǐ rí, Òvârí àjô Yōwǎnǐ nǐ rí, 'dǐlǐ gólà à'dô tã lôgō'á ǎmá drí kǐ nǐ rí, 'Òzō ǎ'dô trá ítí rí, nǐ gǎ dó úlǐ Yōwǎnǐ kà rí lélé ǎ'dô tǎsǐ yǎ?"

32 Gǒ'dá òzō má ǎátà kǐ, òjílǎ ǎzà ǎájô gólà nǐ rí, à'dô à'dó'á ǎngô tí yǎ?" Gólíyí rí tã 'dǐ òjálé 'dǐ ùrǐ drí, tǎlǎ òjílǎ íyíkà rí 'bá yí òzó kô rú jǎà íyí rú, tǎlǎ òjílǎ rí 'dǐ 'bá yí ndrǐ tã pǎtǐlǐ ró lē íyí tã trá kǐ nǐ rí, Yōwǎnǐ rǐ'á tã ǎngū 'bá nyǎányà Òvârí kà 'í.

33 À'dólé bē trá ítí rí, drǐ-'bá Yúdǎ yí kà 'dǐ 'bá yí drí ngǎzó tǎ-drǐ lôgólé íyí Yésū drí kǐ nǐ rí, "Má nǐlǐ gólà Yōwǎnǐ rí àjô 'bá rí kô." Nǐngá sǐ, Yésū drí ngǎzó úlǐ àtálé gólíyí drí kǐ nǐ rí, "Òzō tǎ-drǐ lôgō àníkà ǎ'dô ítí rí, gǒ'dá má gǎ kpá trá dó drǐ-ǎcê fē 'bá má drí rí à'dálé ànǐ drí."

Márākō 12

1 Nǐngá sǐ, Yésū drí ngǎzó úlǐ mǎnǐgō àtálé drǐ-'bá Yúdǎ yí kà 'dǐ 'bá yí drí. Úlǐ mǎnǐgō rí í'dí nǒtí. "Ágô ǎzà bē àlô. Drílǎ ngǎzó fē òzō àlǎ'bà kátí gólà rǐzó òdrá 'élé lǒ'wà lâ 'ásí rí ì'dǐlǐ dūù yí drí ǎmvú 'á. Gǒ'dá drílǎ ndōgō gǎzó dǐrǐ gbǎà rú lâ sǐ, tǎlǎ ùgú gǒ'dá kōrōnyǎ bē òzó lǎtǐ úsú ǎfízó ànǐlǐ fē lǒ'wà 'dǐ ìzǎlé. Gǒ'dá èèdē vǒ ǎzà kpá kúnǐ 'á gūǎlǐ-gūǎlǐ ítí rǐzó òdrá 'dǐ zǎlé 'á lâ. Gǒ'dá drílǎ kpǎrá 'dǐzó ùrú, tǎlǎ kpá ǎmvú vó ndrē 'bá drí rǐzó mbálé rǐlǐ gá drǐ lâ 'á rǐ'á ǎmvú vó ndrélé. Nǐngá sǐ, gólà drí ǎmvú 'wǎ 'bá ǎzà 'bá yí ǎzízó ànǐlǐ lǒsǐ 'élé ǎmvú íyíkà 'dǐ 'á, òzō ò'wà trá rí, yí fē ró ùrúkà lâ bē gólíyí drí. Gǒ'dá gólà rí gógó drí íyíkà ngǎzó nǐlǐ 'bǎdrǐ ǎzà 'álà jējē ró.

2 Gólà volé sǐ rí, fē lǒ'wà 'dǐ 'bá yí drí lǐnjízó kǎlé. Gǒ'dá lǒ'wà 'dǐ 'bá yí òkírǐ tú rí, ǎmvú lǐpǐ nǐ 'bá trá 'bǎdrǐ lídí 'álà nǎ drí ngǎzó lǎjó'bá íyíkà àjólé kó tólǎ sǐ ǎmvú 'wǎ 'bá 'dǐ 'bá yí ngálà, tǎlǎ lǒ'wà à'dó 'bá trá íyíkà ró rí tǎsǐ yí drí.

³Gõ'dá ́m̀vú 'wã 'bá 'dĩ 'bá yí gã dó. Nĩngá sĩ, drĩlĩyĩ lãjó'bá ́jólé 'dĩ rũzó ́njĩ cãlé kpãdí-kpãdí ́njĩ lâ drĩ, gõ'dá drĩlĩyĩ drĩ yĩzó rú lâ sĩ gólé volé ́m̀vú lípĩ ngálâ drĩ-drĩ ró.

⁴"Vó lâ sĩ, ́m̀vú lípĩ drĩ kpá lãjó'bá íyíkã ́zã ́józó ́m̀vú 'wã 'bá rĩ 'dĩ 'bá yí ngálâ zã lâ ́wã íyíkã ró rĩ tãsi. Gõ'dá 'dĩ rĩ, ́m̀vú 'wã 'bá drĩ ngãzó íyĩ rĩ'á lãjó'bá 'dĩ cãlé ́njĩ ró. Gólĩyĩ 'ê tã ́nyĩ kã trá ́mbã lãjó'bá 'dĩ drĩ, gõ'dá kpá gólâ rĩ lô'dázó drólé gólé volé.

⁵Nĩngá sĩ, ́m̀vú lípĩ drĩ ngãzó kpá lãjó'bá íyíkã ́zã ́jólé ́m̀vú 'wã 'bá 'dĩ 'bá yí ngálâ. Gõ'dá ́m̀vú 'wã 'bá 'dĩ 'bá yí drĩ lãjó'bá 'dĩ fũzó. Lé ítĩ rĩ, ́m̀vú lípĩ drĩ rĩzó fĩ zã lãjó'bá íyíkã rĩ 'bá yí ́jólé ́lô-́lô ́m̀vú 'wã 'bá 'dĩ 'bá yí ngálâ. Nĩngá sĩ, ́m̀vú 'wã 'bá 'dĩ 'bá yí drĩ íyíkã rĩzó kpá zã, lãjó'bá rĩ'á ́jólâ 'dĩ 'bá yí, ́zã 'bá yí cãlé gõ'dá ́zã 'bá yí úfúlĩ.

⁶"Gõ'dá vó lâ sĩ, lâkĩ 'bá ́m̀vú lípĩ drĩ jólé ́m̀vú 'wã 'bá 'dĩ 'bá yí ngálâ kó rĩ, cé mvã lâ drĩlã lélé tákanyĩ rĩ rĩ'dĩ. Ítĩ rĩ, ́m̀vú lípĩ 'dĩ drĩ íyĩ mvã 'dĩ józó ́m̀vú 'wã 'bá 'dĩ 'bá yí ngálâ ́dũkũ lâ ró tã ́sũ-́sũ bê yí drĩ kĩ nĩ rĩ, ́m̀vú 'wã 'bá 'dĩ 'bá yí ́dô íyĩ íyĩ mvã 'dĩ ́njĩ'á.

⁷Gõ'dá vó rĩ 'dĩ 'á nĩngá rĩ, mvã lâ 'dĩ ́cálé bê ́m̀vú 'wã 'bá 'dĩ 'bá yí ngálâ ́m̀vú 'álâ rĩ, ́m̀vú 'wã 'bá 'dĩ 'bá yí drĩ ngãzó tã ngólé kírĩ ró íyĩ lãfálé 'ásĩ kĩ nĩ rĩ, 'Nôô trá rĩ'á gólâ drĩ-vó lípĩ ró rĩ rĩ'dĩ. Nĩ ngã mã fũ ró gólâ volé. Vó lâ sĩ rĩ, drĩ-vó 'dĩ ́dô ́dó'á ́mãkã ró.'

⁸Ítĩ rĩ, drĩlĩyĩ ́m̀vú lípĩ rĩ mvã 'dĩ fũzó gózó ́vô lâ trólé vũlĩ volé ́m̀vú 'ásĩ tã ́dũkũ ró.

⁹"Ngbãngbãno rĩ, má ́jĩ ́nĩ nõtĩ, ́m̀vú 'dĩ lípĩ lâ ́dô ́dô 'é'á rĩ'dĩ yã? Má ́dô ́dá'á lâ ́nĩ drĩ. Gólâ ́dô ́ngá'á ́nĩlĩ ́m̀vú 'wã 'bá 'dĩ 'bá yí úfúlĩ ngbã, gózó ́m̀vú 'dĩ trólé félé ́m̀vú 'wã 'bá ́zã 'bá yí drĩ vó lâ ndrélé."

¹⁰Gõ'dá Yésũ drĩ kpá tã ́tázó íyĩ ífĩfĩ tãsi kĩ nĩ rĩ, "Nĩ zĩ tã nô kô tã ́gĩ Ôvãrí kã 'ásĩ yã? Gólâ kĩ nĩ rĩ, 'Ájũ nyãányã gólâ jó 'dĩ 'bá yí drĩ gálé dó rĩ, ́dô gõ'dá trá ́jũ tã lâ drĩ lãzélé rôô jó kã ró rĩ rĩ'dĩ.

¹¹Tã 'dĩ rĩ'á Ôvãrí drĩgã sĩ, gõ'dá gólâ rĩ nyãányã 'ê nĩ. ́mã tĩ ́dĩ trá tã 'dĩ drĩ sĩ.' " Lôngó 118.1-2

¹²Yésũ ndẽ bê úlĩ ́tã-tã 'dĩ rĩ, drĩ-'bá Yúdã yĩ kã lã trá gólâ rĩ rũlĩ, tãlã gólĩyĩ nĩ trá kĩ nĩ rĩ, Yésũ ́tã úlĩ mãngõ 'dĩ 'bá yí íyĩ rú. Gõ'dá gólĩyĩ ́yê Yésũ gózó nĩlĩ volé cú ítĩ gólâ rĩ rũ ́kó, tãlã gólĩyĩ trá ́rĩ ró ́jĩlã ́bĩ 'dĩ 'bá yí tãsi.

¹³Tólã sĩ, drĩ-'bá Yúdã yĩ kã 'dĩ 'bá yí drĩ ngãzó Pãrúsĩ ́zã 'bá yí jólé ́jĩlã gólĩyĩ 'dẽ 'bá kúmũ Ēródẽ vó rĩ 'bá yí bê Yésũ ngálâ nĩlĩ gólâ rĩ újũlĩ tã ́tã-tã ́nyã gólãkã tãsi, tãlã gólã ́tã ró tã ́nyã bê kúmũ Sízã kã rú.

¹⁴Nĩngá sĩ, gólĩyĩ drĩ ́cázó Yésũ ngálâ, gõ'dá drĩlĩyĩ tã ́tázó kĩ nĩ rĩ, 'Ámbã, mã nĩ trá kĩ nĩ rĩ, ́njĩ nĩ trá tã mbĩ 'ê 'bá ró. Nĩ ́yê ́jĩlã kô'dáwã ́nĩ drĩ ́zálé, ́mbã

gólǵyíkâ sī. Vō rī 'dī 'á rī, pātīī ní rī ōjílā ìmbálé tã Ôvârí kâ rī 'bá yī sī. Â'dô bê trá ítí rī, mã ìjī tã ní tī. Rī'á tã mbī 'ī òmbê gǵzó kúmú ạngí Rómã kâ Sízã drī ngátã rī'á tã ányã 'ī yã?

15Mã ògī òmbê ngátã mã ògã dó òmbê gǵlí yã?" Gõ'dá Yésũ ârǵlí bê tã ìjī 'dī rī, gólã nī tã ìsũ gólǵyíkâ trá tã ạngú 'bá ró. Nĩngã sī, drǵlã tã ìjízó gólǵyī tī kī nī rī, "Nī lē âmã âdólé tã ányã âtalé mǵrī rú â'dô tã sī yã? Nī âfê drē lãfã ãnī drī rǵzó òmbê gǵlí 'dī ãlô rī má drī, tãlã má ndrê ró bê."

16Ítí rī, gólǵyī drī ngãzó âđđí ífí 'dī âjǵlí Yésũ ngálã. Nĩngã sī, drǵlã âđđí ífí 'dī âtrözó â'dalé gólǵyī drī, gõ'dã tã ìjízó kī, "Nõõ ã'dī rī lĩndrī 'ī âđđí ífí nõ rú, gõ'dã rú ìgǵlí rú lâ 'á nõ bê yã?" Nĩngã sī, drǵlǵyī tã-drī lôgõzó Yésũ drī kī, "Kúmú ạngí Rómã kâ Sízã rī lĩndrī 'ī rú lâ bê."

17Gõ'dã Yésũ drī tã âtázó gólǵyī drī kī, "Õzõ ã'dô ítí rī, gólã ì'dī lãfã 'dī lǵpī lâ 'ī, nī lôgõ lãfã 'dī volé gólã drī òmbê gǵgī sī. Gõ'dã ãnī rī gógó ífíí lâ ãnī lǵpī rī'á Ôvârí ì'dī, nī fê ãnī nyãányã gólã drī tã gólã drī lēlé ãnī drī 'èlé rī 'èzó." Ítí rī, ãgõ 'dī 'bá yī tī lâ yī drī â'dǵzó, gõ'dã drǵlǵyī ngãzó nǵlí ìyī volé.

18Nĩngã sī, ōjílã zǵlí Sãdúsī rī 'bá yī drī ânǵzó kpã Yésũ ngálã gólã rī ùjǵlǵ. Gólǵyī ōjílã tã ìmbã 'bã kī'á nī rī, Ôvârí òlĩdrī ōjílã kó kô õdrã 'ásī rī yī ì'dī. Gólǵyī âcã bê rī, drǵlǵyī Yésũ rī ìjízó kī nī rī,

19"Ãmbã, ãkũ ró Músã ìgī tã trá ãmã drī 'èlé kī, 'Õzõ nī ãzã ãnī âdrúpī õdrã trá òkó lâ rī âyélé cú ítí mvã ãkó rī, nī âdrúpī lâ 'dī â'dô ãyǵzǵ 'dī trõ'á, ã'dô ró bê mvã tǵzó ãnī âdrúpī ã'dǵ ró 'dī vō lâ 'á.'

20'Dõvó, tã â'dã ró, mã ngī drē í'dǵgówã ní drī. Ōjílã bê rī'á ìyī zãlô nǵl-drī-lã-rī 'dó âdrúpī ró. Nĩngã sī, âdrúpī sǵsǵ rī drī ngãzó òkó trölé. Gõ'dã gólã drã bê rī, gólã cú ítí 'dǵyĩmvã ãkó òkó rī 'dī bê.

21Tã rī 'dī tã sī rī, âdrúpī lâ tǵlǵ ùgǵlǵ lâ 'á rī drī òkó rī 'dī trözó. Nĩngã sī, gólã drī kpã drãzó cú ítí 'dǵyĩmvã ãkó òkó 'dī bê. Gõ'dã âdrúpī nã lâ ró rī drī kpã òkó ãlô 'dī trözó. Nĩngã sī, gõzó kpã drãlé volé.

22'Dó lãtǵ ãlô 'dī 'ásī, âdrúpī nǵl-drī-lã-rī 'dī 'bã yī drī 'dó òkó 'dī trözó ãlô-ãlô, gõ'dã õdrãzó kpã ngbã volé 'dǵyĩmvã ãzãkã tǵ ãkó. Gõ'dã âđũkũ lâ ró, òkó rī 'dī nyãányã lâ drī ngãzó drãlé kpã volé.

23Ngã âdrúpī nǵl-drī-lã-rī 'dī 'bã yī drī òkó 'dī trözó trá ndrī òkó ró nõ, gõ'dã ìtũ gólã âdrúpī 'dī 'bã yī òkó rī 'dī bê drī lĩdrǵzó õdrã 'ásī rī sī rī, òkó rī 'dī â'dô 'bã'á âdrúpī ángõ rī kã ì'dī yã?"

24Ítí rī, Yésũ drī tã 'dī drī lâ lôgõzó gólǵyī drī kī nī rī, "Tã ìsũ ãnĩkã rī'á ányã ró, tãlã nī nǵl tã ífí úlǵ Ôvârí kã kô. Gõ'dã nī gã dó tã lēlé kī, Ôvârí mbãrãkã bê ōjílã lĩdrǵlǵ õdrã 'ásī.

25 Ịtú gólâ òjílâ drí lîdrízó âfôlé òdrâ 'ásí rí tú rí, ãgô trôó gô'dá òkó kô, gô'dá ófêé òkó kpá kô'dáwá ãgô drí òkó ró. Vó 'dî 'á rí, òjílâ â'dô â'dó'á òzô mälâyíkâ gólîyî â'dó 'bá úrú 'álâ rí 'bá yí kâtí.

26 "Á'dô lîdrí-lîdrí òdrâ 'ásí rí tāsí rí, búkū Ôvârí kâ 'á, nî zî tã Músâ drí îgílí úlí Ôvârí drí âtálé gólâ drí fê cú lāsí bē yí 'á rí kô yā? Ịtú rí 'dî sî, Ôvârí kî Músâ drí rí, 'Mâ Ôvârí gólâ Âbârâyámâ yî drí rí'á rôlâ Yâkóbâ yî Ísákâ yí bē rí 'dî."

27 "Úlí 'dî 'bá yí â'dâ tã âmâ drí kî, lîdrí-lîdrí òjílâ kâ òdrâ 'ásí rí rí'á tã pätîî 'î. Nî ndrê drê, îcâ fí trá Ôvârí drí tã nô âtázó ävô tāsí kî, gólîyî rí'á gólâ rí rôlé yā? Ícâ kô. Gólâ Ôvârí òjílâ gólîyî lédrê-lédrê ró rí 'bá yí drí rôlé 'î. Nî ndrê drê, Âbârâyámâ yî òdrâ bē kpálé rí, gólîyî lîndrî bē zââ úrú 'álâ Ôvârí bē. Ítí rí, tã îsû ânîkâ kî'á nî rí òjílâ òlîdrî kô òdrâ 'ásí 'dî rí rí'á ányâ ró."

28 Lã'bí ìmbá 'bá äzâ älo ârî Yésû trá tã 'dî 'bá yí ngîrî 'á Sâdúsî 'dî 'bá yí bē. Gô'dá gólâ ndrê bē Yésû lôgô tã îjî gólîyíkâ 'dî trá tã nîñî sî rí, gólâ drí kpá ngâzó Yésû rí îjílí tã îjî sî kî, "Tã âmâ ndrî Ôvârí kâ 'bälé 'dî lâfálé lâ 'ásí rí, tã 'bã'bã ángô rí íyíkâ 'dî lâvûlí kôrô âmâ drí ârîlí yā?"

29 Nîngá sî, Yésû drí tã îjî gólâkâ 'dî drî lâ lôgôzó kî, "Tã 'bã'bã gólâ lâvû 'bá kôrô ânî drí 'elê rí 'dî nô, 'Âñî òjílâ âmákâ Ísîrâ'elê kâ, nî ârî drê tã nô! Ôvârí âmákâ Yâkôvâ rí'á Ôvârí älo pätîî rí 'dî. Ôvârí äzâ yû'dâwá.

30 Nî 'bã Yâkôvâ Ôvârí ânîkâ lôvó lâ pîpîsîlí älo sî ndrî, ânî lîndrî sî ndrî, tã îsû ânîkâ sî ndrî, gô'dá kpá ânî mbârâkâ sî ndrî.'

31 Vó lâ sî, tã 'bã'bã äzâ lâvû 'bá kôrô rî lâ ró rí 'dî nô. 'Nî 'bã òjílâ äzí lôvó kpá té òzô ânî drí ânî lôvó 'bârê kâtí.' Tã 'bã'bã äzâ yû'dâwá lâvû 'bá kôrô tã 'bã'bã gólîyî rí 'dî 'bá yí drîî sî."

32 Nîngá sî, lã'bí ìmbá 'bá 'dî drí tã-drî lôgôzó Yésû drí kî, "Tã ìmbá 'bá, ní pē úlí trá dó, úlí ânîkâ rí'á mbî kî'á nî rí, Ôvârí rí'á älo gô'dá Ôvârí äzâ yû'dâwá.

33 Ôvârí rí lôvó 'bã'bã pîpîsîlí älo sî ndrî, ânî lîndrî sî ndrî, tã îsû ânîkâ sî ndrî, ânî mbârâkâ sî ndrî, gô'dá äzí-âzí lôvó 'bã'bã té òzô ânî drí ânî nyâányâ lôvó 'bârê kâtí rí, gô'dá ítí rí, tã 'bã'bã rî 'dî 'bá yí rí'á îyî lâvû 'bá kôrô kôrönyâ lîlî òjílâ drí rí'á zälâ ngá fêfê ró Ôvârí drí rí 'bá yí drîî sî. Kôrönyâ lîlî lôvó äkó rí rí'á tã tãkó 'î."

34 Nîngá sî, Yésû ârî bē úlí ägô 'dî kâ 'dî 'bá yí rí, gólâ nî trá kî, ägô 'dî âtâ úlí rí 'dî 'bá yí tã nîñî sî. Gô'dá drílâ tã âtázó ägô rí 'dî drí kî, "Nî trá änyî 'é'á tã Ôvârí drí òjílâ 'bâzó â'dólé íyíkâ ró rí nîlî mbîmbî." Vó lâ sî, òjílâ gô'dá trá îyî ndrî ùrî ró tã îjílí Yésû tî tã ùjû-ùjû ró.

35 Gô'dá nîngá sî, Yésû rí'á òjílâ ìmbá'á ä'dî-drî jó ángî Ôvârí kâ rí kâ 'á. Drílâ ngâzó tã îjílí kî nî rí, "Lã'bí ìmbá 'bá âtâ îyî kî nî rí, 'Ôjílâ Ôvârí drí äjólé 'dîyî pâ 'bá ró rí â'dô â'dó'á òzôwá kúmú ángî Dâwúdî kâ ró.' Á'dô â'dó'á ítí 'dî ángô tî ró yā?

36 Dâwúdî rí nyâányâ pē úlí gólîyî Lîndrî Tândî Ôvârí kâ drí â'dálé drílâ 'dîyî pâ 'bá 'dî tāsí rí trá kî, 'Ôvârí Yâkôvâ âtâ trá kúmú âmákâ drí kî nî rí, "Dôvó ní rí âmâ

gārā drī 'á gólé drí-ágó drí lésí ãngó nō rŭlí má bê. Gõ'dá má â'dô ãjú-'bá-ãzí áníkâ rí 'bá yí 'bã'á rílí ání pá zélé." ' Lôngó 110.1

³⁷Nĩ ndrê, Dãwúdĩ rí nyãányã zĩ 'díyĩ pã 'bá Ôvârí ngá lésí 'dĩ trá kúmú íyíkâ ró. Gõ'dá bê trá ítí 'dĩ kâtí rí, 'díyĩ pã 'bá 'dĩ â'dô 'bã'á cé Dãwúdĩ rí ózõwá ró ángô tí yã?" Yésũ átã tá 'dĩ ítí, tãlã gólã lē gólĩyĩ drí nĩlí dódó, 'díyĩ pã 'bá 'dĩ rí â'dô 'bã'á òjílã mvá ró, kpá òzõ Ôvârí rí ífífí tí. Nĩngá sĩ, òjílã tĩlĩlí ã'dĩ-drĩ jó ángí Ôvârí kã rí 'á 'dĩ 'bá yí drí úlí Yésũ kã 'dĩ tã-drĩ lâ lēzó ãyĩkõ sĩ.

³⁸Yésũ â'dã tá kpá kĩ nĩ rí, "Ãní lĩfĩ òmbã ãní rú, lâ'bí ìmbã 'bá tãsí, nĩ òzó kô 'bãã òzõ gólĩyĩ tí. Gólĩyĩ lē òjílã ndrĩ drí ìyĩ ndrêlé òjílã ãmbã ró. Gólĩyĩ lē ítã kũndrũ-kũndrũ ìyíkã sòlé gòzó ngálé nĩ'á lâmú bê dírĩ vò ngá lâzĩ kã 'ásĩ, tãlã òjílã ò'ê ró bê ní-bê-yã ìyĩ drí òzõ òjílã ãmbã kâtí rú ìnjĩ-ìnjĩ sĩ.

³⁹Gõ'dá kpá òzõ gólĩyĩ òfĩ ìyĩ trá jó tã Ôvârí kã árí kã 'á rí, gólĩyĩ fĩ rílí té rĩ-vò sũ 'bá kôró rí 'bá yí drĩ sĩ. Kãráãmã sĩ rí, gólĩyĩ lē kpá rílí rĩ-vò sũ 'bá kôró rí 'bá yí drĩ ngá nyãlé òjílã ãmbã-ãmbã bê.

⁴⁰Gólĩyĩ njãã rãtãã 'élé Ôvârí drí ãcê ró, tãlã ìjĩsũ ró bê kĩ nĩ rí, yĩ â'dô ìyíkã lâvũ 'bá gãrã rí ì'dĩ. Gõ'dá nĩ ndrê drê tá ònjí gólĩyĩ nyãányã drí rĩ'á 'èlã rí. Gõ'dá ó'bã gólĩyĩ bê rĩ'á ngá 'élé ãyízĩ rí 'bá yí drí vó lâ yí ndrêlé rí, gólĩyĩ âdô ãyízĩ 'dĩ 'bá yí lâfã gólĩyíkã tãsí. Ôvârí â'dô lâñõ ãndrê fẽ'á òjílã 'dĩ 'bá yí drí."

⁴¹Nĩngá sĩ, Yésũ drí ngãzó nĩlí rílí vũdrĩ ãnyĩ ngá òjílã drí rĩzó lâfã ngá fẽfẽ ró Ôvârí drí 'á lâ rí lâgãtĩ jó ángí Ôvârí kã rí 'á. Gólã rí trá rĩ'á òjílã gólĩyĩ ndrĩ rí 'bá ãnĩlí lâfã ngá fẽfẽ ìyíkã ró rí 'bá yí 'bã'bã lâ yí ngá 'dĩ 'á rí ndrêlé. Ngã-tĩ dũũ 'bá ãnĩ'á ìyĩ kpá lâfã ãmbã ãmbã 'bãlé ngá 'dĩ 'á.

⁴²Gõ'dá ãyízĩ ãzã lâfã ìzã 'bá ró rí drí kpá ãnĩzó ngá fẽfẽ íyíkã rí bê fêlé Ôvârí drí. Drílã lâfã ífĩ ãmbúkũ íyíkã cé fĩnyáwã rĩ rí 'bá yí ãtrõzó 'bãlé ngá 'dĩ 'á.

⁴³Gõ'dá Yésũ ndrêlé bê gólã rí, drílã ngãzó lâjõ'bã íyíkã rí 'bá yí ãzĩlí ãnĩlí ãnyĩ, gõ'dã gólĩyĩ ãnĩlí bê ìyĩ rí, Yésũ drí tã átzó gólĩyĩ drí kĩ, "Nĩ ndrê ãyízĩ lâfã ìzã 'bã nã. Má átã tá pãtĩ 'ĩ ãní drí. Ôvârí rí lĩfĩ drĩ 'á, ãyízĩ lâfã ìzã 'bã ró nã 'bã lâfã ãmbã 'ĩ ngá nō 'á lâvũlí kôró òjílã ãzã 'bã yí drĩ sĩ,

⁴⁴tãlã òjílã ãmbã 'dĩ 'bã yí ndrĩ 'dó rĩ'á ìyĩ lâfã ãmbúkũ bê ìyĩ líkítí 'ásĩ, lâfã gólĩyĩ drí 'bãlé ngá nō 'á nō rí ùrũkã lâ 'ĩ. Gõ'dã ãyízĩ 'dĩ 'bã íyíkã rí trá ndrĩ, ùrũkã lâ áyé ãkó yí drí ngá pãzó drĩ lâ."

Márãkõ 13

¹Yésũ yí lâjõ'bã íyíkã yí bê drí ngãzó áfólé vólé jó ángí Ôvârí kã rí 'ásĩ. Gólĩyĩ drí rĩrĩ áfólé rí 'á rí, lâjõ'bã ãlõ lâjõ'bã gólãkã 'dĩ 'bã yí lâfálé sĩ drí tã átzó gólã drí kĩ, "Tã ìmbã 'bã, jó 'dĩlí Ôvârí drí nō 'bã yí sũ trá kôró. Nĩ ndrê drê kúnĩ mvá lâ yí 'dó rĩ'á ángí ángí ró ãbê 'á."

²Gõ'dá Yésù drí tã-drĩ 'dí lògõzó gólĩyĩ drí kĩ nĩ rĩ, "Nĩ ndrê jó ąngĩ ąngĩ sũsũ ró 'dĩ 'bá yĩ. Pãtĩ rĩ, má âtã tã ąnĩ drĩ ndrĩ, ĩzátú rĩ, áá'dô úfú'á lâ ndrĩ. Kúnĩ mvá ązãkã ąlólã lâkĩ kô rú ądrõ-ądrõ ró gá ązĩ-ązĩ drĩ."

³Nĩngá sĩ, Yésù yĩ drĩ ngãzó nĩlĩ mbãlé únĩ fê dô kã bê yĩ drĩ rĩ drĩ 'álã. Únĩ rĩ 'dĩ drĩ sĩ, óndrê jó ąngĩ Ôvãrí kã 'dĩ tũ. Gõ'dá gólã òtĩrĩ 'bãã rĩ'á únĩ 'dĩ drĩ rĩ, Pétẽrõ, Yãkóbã, Yõwãní, gõ'dá kpá Ąndĩrĩyã yĩ drĩ rú êsézó ĩyĩ ąnyĩ Yésù rĩ ĩjĩlĩ ĩnĩnĩ ró kĩ nĩ rĩ,

⁴"Dõvõ, ní á'dã kãpĩ gólã 'ézõ jó Ôvãrí kã nõ ĩzãlé rĩ ąmã drĩ. Nĩ gõ ró kpá lâmbé tã gólĩyĩ 'ẽ 'bá á'dólé sĩsĩ tã á'dã ró kĩ'á nĩ rĩ kãpĩ rĩ 'dĩ trá ąnyĩ rĩ á'dálé ąmã drĩ."

⁵Ītĩ rĩ, Yésù drĩ tã lògõzó gólĩyĩ drĩ kĩ, "Ąnĩ ĩĩfĩ òmbã ąnĩ rú. Nĩ ąyê òjĩlã ązãkã kô ąnĩ ądólé ągõ-ągõ ąmãkã tãsĩ.

⁶Mã âtã tã 'dĩ ĩtĩ, tãlã òjĩlã dũũ á'dô ĩyĩ ąnĩ'á 'dó ąmã rú bê ĩyĩ sĩlĩ sĩ tã á'bã-á'bã bê kĩ, 'Mã 'dĩyĩ pã 'bã Ôvãrí drĩ ąjólé rĩ ĩ'dĩ. Ītĩ rĩ, gólĩyĩ á'dô òjĩlã dũũ ądó'á lãtĩ Ôvãrí kã ąyélé.

⁷"Gõ'dã kpá òzõ nĩ ąãrĩ tã ąjũ kã trá ąnyĩ ąnyĩ, gõ'dã kpá òzõ nĩ ąãrĩ tã òmbã kã trá rĩ, nĩ 'ê ũrĩ kô. Tã ĩtĩ 'dĩ 'bã yĩ ĩcã trá á'dólé òzõ tã Ôvãrí kã lélé rĩ kãtĩ. Gõ'dã ądũkũ ąngõ nõ kã ącã drẽ kô. Ngã ònjĩ ązã 'bã yĩ á'dô kpá rú 'ẽ'á cãkã'dã.

⁸Pãtĩ rĩ, 'bãdrĩ á'dô ngã'á 'délé ąjũ bê 'bãdrĩ ązĩ drĩ. Kúmũ ąngĩ ązã ąjũ 'bũ 'bã ĩyĩkã bê á'dô ngã'á ĩyĩ 'délé ąjũ bê kúmũ ąngĩ ązĩ drĩ. Gõ'dã kpá ĩnyãkũ drĩ á'dô rú ĩyã'á gbĩ gbĩ gbĩ rõõ võ drĩ ązã 'bã yĩ ąsĩ. Lõfõ ònjĩ tẽtẽ á'dô 'dẽ'á òjĩlã drĩ. Lãõ rĩ 'dĩ 'bã yĩ rĩ'á òzõ ngã lâzẽ-lãzẽ sĩsĩ rĩ 'bã drĩ ĩngálé drẽ ąkpãkã'dã útĩ mvá kô rĩ kãtĩ."

⁹Yésù sõ drĩ-mbĩlĩ kpá lâjõ'bã ĩyĩkã rĩ 'bã yĩ ĩĩfĩ kĩ nĩ rĩ, "Ąnĩ ĩĩfĩ òmbã ąnĩ rú, òjĩlã á'dô ąnĩ rú trõ'á ąjĩlĩ kúmũ ąndrã, tãlã nĩ 'dẽ trá má võ. Gólĩyĩ á'dô ąnĩ ũrũkã 'bã yĩ òkĩ'á ònjõrõ'bĩ sĩ jó tã Ôvãrí kã ąrĩ kã rĩ 'á. Óõtĩrĩ ąnĩ ąjĩ ądrélé kúmũ ąndrã rĩ, nĩ á'dô ĩcã'á tã ąmãkã ątãlé ĩĩfĩ drĩ 'bã ró.

¹⁰Ąkpãkã'dã ądũkũ ąngõ nõ kã ącã drẽ kô rĩ, ĩcã-ĩcã tã lẽ 'bã drĩ tã ątĩ-ątĩ tãndĩ Ôvãrí kã nõ ątãzó zãã bãdĩ òjĩlã drĩ ąngõ nõ 'ásĩ kãkãrã.

¹¹Õzõ úũrũ ąnĩ trá trõlé ąjĩlĩ ądrélé kúmũ ąndrã rĩ, ąnĩ ĩndrĩ ò'bẽ kô dĩ sĩsĩ tã ąnĩ drĩ 'ẽ'á ątãlã kúmũ drĩ rĩ tãsĩ. Nĩ pẽ cẽ úlĩ gólĩyĩ Ôvãrí drĩ ątãlé ąnĩ drĩ pélé ądrerẽ 'á kúmũ ąndrã rĩ ĩ'dĩ. ĩndrĩ Tãndĩ Ôvãrí kã á'dô á'dó'á nĩ tã ątãlé ąnĩ tĩ sĩ. Nĩ ątã úlĩ ąnĩ nyãnyã kã rĩ kô."

¹²Nĩngá sĩ, Yésù drĩ tã ątãzó zãã kĩ nĩ rĩ, "Kãpĩ rĩ 'dĩ 'bã yĩ tú rĩ, ągõ á'dô ĩyĩ ądrũpĩ rĩ ąlĩ ąnõ'á 'bãlé fũlĩ vólé, tãlã ądrũpĩ lâ 'dĩ òjĩlã ąmãkã ĩ'dĩ. Ątã ró rĩ á'dô kpã tã ąlólã 'dĩ 'ẽ'á ĩ'dĩ ĩyĩ mvã nyãnyã òjĩlã ąmãkã ró rĩ drĩ. Kpã ĩtĩ, 'dĩyĩmvã á'dô ĩyĩ rú jã'á kpũrũkélẽ ąkpã ĩyĩ ąndrẽ yĩ rú ątã yĩ bê, gólĩyĩ 'bãlé á'dô ró úfũlĩ vólé.

¹³Ītĩ rĩ, òjĩlã cẽ tĩtĩ 'bãã ąnĩ lõvõ kô, tãlã nĩ lẽ tã trá má 'á. Òjĩlã gólĩyĩ ądrẽ 'bã ĩyĩkã zãã rákã fê kãtĩ ĩtũ lãõ ąmbã 'dĩ 'bã yĩ kã 'ásĩ rĩ, Ôvãrí á'dô gólĩyĩ pã'á."

- 14 Gõ'dá Yésū âta tâ kpá kī, "Dõvó nī ârī drē úlī ngbàngâ nõ. Ìzátú, áá'dô ngá ònjí ànyī ká àtrõ'á lôfilí jó àngí Ôvârí ká 'á 'bâlâ á'dólé ìndí ró Ôvârí rī lǐfí drī 'á. Òzõ nī òndrē ngá rī 'dī trá rī, 'dõvó òjílâ Yūdáyâ 'á rī òrâ volé 'wâá'wâ úní 'álâ ìyī nyáányâ pâlé.
- 15 ãnī gólǐyī jó-drī 'álâ rī 'bá yī, nī ârī gõ'dá kô vūdrī filí jó 'álâ ngá lôfólé ìvī. Ìtú-pá yū ngá rú'bá ká rī 'bá yī pázó.
- 16 ãnī rī 'bá ngá 'élé ãnī drí àmvú 'ásī rī 'bá yī, nī ngá kô gólé 'bâ 'álâ ítá àníkâ àtrólé.
- 17 Kàyì rī 'dī tú rī, òkó gólǐyī cú 'à bē gõ'dá gólǐyī cú 'dīyímvá òdé bē drē bā ndrõ'á yī rī 'bá yī á'dô lànõ nǐ'á rōô.
- 18 Nī ìrátâ tì Ôvârí drí, tálâ tâ ònjí rī 'dī òzó kô rú 'ēē òzē ìmvú sī,
- 19 tálâ ìtú lànõ ká 'dī 'bá yī á'dô á'dó'á lànõ bē rōô, ìtú àzâ 'bá yī drī sī, ìtólé kó Ôvârí drí àngó 'bázó rī sī. Lànõ ònjí ìtí 'dī 'bá yī àndá rú kô ó'dí 'dī vósī.
- 20 Òzõ Ôvârí àâyê lànõ ònjí 'dī njálé kàyì dūú sī rī, òjílâ rī 'bá lédrē-lédrē ró rī yú'dawá. Tálâ òjílâ gólǐyī Ôvârí drí zílí trá tâ lélé yī 'á rī tāsī, gólâ àyé lànõ ònjí 'dī njálé kô, á'dô 'bâ'á cé kàyì fínyáwá sī."
- 21 "Kàyì rī 'dī sī, òzõ òjílâ àzâ àànī trá tâ pélé ãnī drí kī, 'Nī ndrē drē, 'dīyī pā 'bá àmákâ rī rī'á nõ', ngátâ òjílâ àzâ òkī nī rī, 'Dīyī pā 'bá àmákâ gīâ rī'á nā' rī, nī 'bâ tâ kô úlī gólákâ 'dī 'bá yī 'á.
- 22 Òjílâ á'dô ànī'á ìyī rī'á ònjõ àgálé kī nī rī, yī á'dô tâ àngū 'bá Ôvârí ká, ngátâ yī á'dô 'dīyī pā 'bá àjólé Ôvârí ngá lésī rī ìdī. Gólǐyī á'dô tâ tì drí à'dízó rī 'bá yī 'é'á òjílâ àdózó ì'dī sī là. Òzõ ìicâ trá rī, gólǐyī á'dô kpá tâ jū'á òjílâ Ôvârí drí èpélé trá pâlé rī 'bá yī àdózó.
- 23 "Tálâ lànõ rī 'dī 'bá yī tāsī ndrī rī, 'dõvó ãnī lǐfí òmbâ ãnī rú kákárâ ìmú kâtí. Má sō drī-mbílí ãnī lǐfí tâ 'dī 'bá yī tāsī drē àkpākã'dã, òzó ìyī ãnī àdó kô."
- 24 Gõ'dá Yésū drí tâ àtázó gólǐyī drí kpá òzõ úlī Ìsáyâ drí àtálé rī kâtí kī nī rī, "Lànõ rī 'dī 'bá yī vósī, tâ nõ 'bá yī á'dô á'dó'á, 'Ìníríkúwá á'dô àsì'á àmvú ìtú lǐfí. Gõ'dá pará ìwá vō kô ngàcì bē.
- 25 Ì'bì'bìwá á'dô lò'dé'á ìnyákú drī 'būú lésī. Ngá 'būú 'álâ rī 'bá yī ndrī drí rú ìyázó kīzī-kīzī.' Ìsáyâ 13.10; 34.4
- 26 "Ìtú rī 'dī tú rī, òjílâ drí mà Ôvârí drí àjólé úrú lésī rī ndrēzó tō ànīrī 'á úrú lésī mbārāsāsā bē. Má á'dô ànī'á cú mbârākâ àngí bē gõ'dá kpá àmbâ Ôvârí ká rī bē.
- 27 Má á'dô mālâyíkâ àmákâ rī 'bá yī àjó'á vō àngó nõ drī rī 'ásī ndrī, tálâ nī'á òjílâ gólǐyī Ôvârí drí èpélé trá tâ àrī 'bá àmákâ ró rī 'bá yī è'bélé tū vō àlô 'á àngó drī sī ndrī."

²⁸Yésū âta kpá gólíyí drí kǐ nǐ rí, "Nǐ ìsū tā lāmbé gólá ôzê lǐmvú â'dá 'bá kǐ trá ànyí 'é'á âcálé rí tāsí. Ôzō nǐ òndrê fê bí â'dô trá ârō'á kǎ'dâ-kǎ'dâ rí, 'dǐ nǐ ìsū kǐ nǐ rí, ôzê lǐmvú trá 'é'á âcálé.

²⁹Ítí rí, ôzō nǐ òndrê ngá má drí tā lâ àngūlǐ 'dǐ 'bá yí trá rú 'é'á rí, nǐ â'dô nǐ'á lâ kǐ, ìtú má drí 'ézó àgōlé 'á lâ rí bí 'é'á âcálé.

³⁰Má âta ànǐ drí nō úlǐ pǎtǐ-pǎtǐ 'í. Tā má drí âtalé ànǐ drí nō 'bá yí ndrǐ â'dô rú 'é'á drē àkpākǎ'dǎ òjílǎ ùrúkǎ 'bá yí gólíyí lédrē-lédrē ró ngbāangbānō nō 'bá yí ôdrǎá drē kō.

³¹Ìnyákú drǐ 'būū bē â'dô rú ndě'á. Gō'dá tā ámakǎ má drí âtalé nō 'bá yí nděé rú kō, â'dô rú 'é'á ndrǐ."

³²Yésū âta kpá kǐ nǐ rí, "Òjílǎ àzākǎ nǐ kǎyí má drí âcázó àgōlé àngó nō 'á rí kō. Gō'dá mǎlǎyíkǎ 'būū 'álá rí 'bá yí nǐ kpá kō. Kpálé mǎ Ôvǎrǐ rí mvá ró rí nǐ kǎyí rí 'dǐ kpá kō, cé Ôvǎrǐ àmǎ átá nǐ íyǐngá nǐ.

³³Ànǐ lǐfǐ òmbǎ ànǐ rú, nǐ rí tǐ ìrátǎ-ìrátǎ sǐ, tǎlǎ mǐ nǐ kǎyí mbǐmbǐ tā rí 'dǐ drí 'ézó â'dólé 'á lâ rí kō.

³⁴"Àgō-àgō ámakǎ â'dô 'bǎ'á ôzō àgō gólá 'bǎ àyé 'bá ngǎzó nǐlǐ àcǐ 'á rí kǎtǐ. Drē àkpākǎ'dǎ gólá ngá drē kō rí, gólá lǎnjǐ lôsǐ trá cé tǐtǐ ngá 'é 'bá íyíkǎ drí 'élé. Gólá âta tā kpá lómígówá íyíkǎ àtǐ tǐ rí drí vō àrǐlǐ dódó.

³⁵Ànǐ lǐfǐ òmbǎ tā ámakǎ àrǐlǐ dódó, ôzō lómígówá 'dǐ kǎtǐ, nǐ nǐlǐ kō má â'dô àcǎ'á àgōlé àngô tú. Má â'dô íyǐngá àcǎ'á àgōlé lǎnjátúlǐ sǐ, à'bí ító 'á, 'à'ú-lúgú cǐrǐ sǐ ngǎtá cǐjínó yǎ rí.

³⁶Nǐ kō à'dú kō. Nǐ rí njǎâ, má â'dô àcǎ'á àgōlé nyǐ ró ànǐ ùsúlǐ ìtú ànǐ drí nǐlǐ kō rí 'á.

³⁷Má âta kpá úlǐ àlólá nō ì'dǐ ànǐ drí ndrǐ. Ànǐ lǐfǐ òmbǎ tā rí 'dǐ drǐlǐ dódó. Úlǐ àdūkū ámakǎ ànǐ drí rí ì'dǐ 'dǐ."

Márākō 14

¹Kǎyí àmbúkū lǎkǐ trá rǐ ìtú kǎrámǎ lǎvū-lǎvū kôrô kǎ rí drí 'ézó àcálé. Kǎrámǎ rí 'dǐ úzǐ kpá kǎrámǎ àmbātǎ àkú àkó rí nyǎ kǎ. Drē àkpākǎ'dǎ sǐsǐ kǎyí kǎrámǎ 'dǐ kǎ drí àcǎ àkó rí, drǐ-'bá àngǐ Yúdǎ yí kǎ rí 'bá yí gō'dá lǎ'bí ìmbǎ 'bá bē trá rǐ'á ìyí tā lōndǎ'á ìnǐnǐ ró Yésū rí rúzó fúlǐ vólé.

²Kpálé gólíyí lē bē trá Yésū rí fúlǐ rí, gólíyí kǐ nǐ rí, "Mǎ rú gólá kō kǎyí kǎrámǎ kǎ 'dǐ sǐ, tǎlǎ òjílǎ dūū 'dǐ 'bá yí ôzō ìyí ngǎâ àwǎ ró Yésū rí pǎlé cú àmǎ drǐgǎ sǐ." Gólíyí lē kǎrámǎ àdūkū tǎlǎ ì'dǐ.

³Kǎyí rí 'dǐ sǐ, Yésū rí gógó rǐ'á Bētánǐ 'álá. Gólá rí àgō àzǎ gólá drí édélé ngá lǎzé àrǐ kǎ 'ásǐ, rú bē Símónǎ rí drí 'bǎ 'álá. Gō'dá Yésū yí bē trá rǐ'á nyásá nyǎ'á tólá rí, òkó àzǎ drí ngǎzó àfílǐ cú mǎlǎngǐ dō àjǐ bē tūrū-tūrū lǎgǐ lâ drí 'bǎlé kôrô rí kǎ bē

yí drígá. Dō rí 'dī, rú lâ rī'á nárādā. Ítí rí, òkó 'dī drí cāzó Yésū ngálā. Drílā mālāngī tị pịzó, gō'dá dō 'á lâ 'dī útúzó trūtrū tílílí Yésū drī, ã'dô ró bê gólā rí ñnjızó.

⁴Nĩngá sī, òjílā ūrúkà 'bá yí jó 'álā rí yí drí ngāzó rī'á úlí átálé ăwă sī ñyí lăfálé 'ásí kī nī rí, "Òkó 'dī ñzā dō lăgí lâ drí 'bălé kôrô 'dī dălé vūdrí ã'dô tāsī yā?

⁵Lăfâ gızó lâ rí lăvū gără lăfâ ngá 'ê 'bá kâ ndrô ãlô kâ rí drī sī. Gólā ã'dô tíkó dō 'dī lăzı'á gílí vólé tălā lăfâ lâ 'dī tāsī fêlé ngá ãkó lé 'bá drí." Gólīyí átā úlí trá rō òkó rí 'dī drí.

⁶Ítí rí, Yésū drí tã-drī lógôzó gólīyí drí kī nī rí, "Nī rí òkó 'dī ñkpókpolólé ã'dô tāsī yā? Gólā 'ê tã sūsū trá má drí.

⁷Ngá ãkó lé 'bá ã'dô ã'dó'á zāā ãnyí ãnī drí pălé zāā cé, òzō ãnī drí lēlé rí tí. Gō'dá mâ rí gógó ã'dó kô zāā cé ãnī bê.

⁸Òkó nō 'ê ngá gólā drí ícálé 'elā má drí rí trá. Gólā dā dō ăjı bê tūrū-tūrū 'dī trá má drī ãmâ rú'bá êdélé sısı ãmâ ãvō lăpı ãkó 'bú 'á.

⁹Pătı vō drı 'ásí ndrī ãngó 'ásí, òjílā òtírí rī tã átí-átí Ôvărí kâ ngílí rí, gólīyí ã'dô kpá tã òkó nō drí 'elé trá nō ngı'á tólā, gólā rí tã ãăgâ ró bê drı 'á."

¹⁰Vó lâ sī, lăjó'bá ãlô mūdri-drı-lâ-ngâ-rı rí 'bá yí lăfálé 'ásí rú bê Yúdă Īsīkārīyótā rí drí ngāzó nílí drı-'bá ăngı Yúdă yí kâ rí 'bá yí rí ngálā, ã'dô ró bê Yésū rí drı-bă fêlé rūlí.

¹¹Gólīyí rī'á ãyīkō ãmbá sī úlí Yúdă kâ 'dī 'á. Nĩngá sī rí, gólīyí drí tã 'bázó lăfâ fēzó Yúdă drí. Tã rí 'dī tāsī rí, Yúdă drí lătı ndāzó Yésū rí fēzó gólīyí drígá.

¹²Kăyı drı-káká kărámă ãmbătă ăkú ãkó rí kâ, gō'dá kpá rī'á kăyı rızó kăbīlíkī ūlílí lămbé lăvū-lăvū kôrô ătı tı sī kâ ró rí ĩ'dī, lăjó'bá Yésū kâ rí 'bá yí drí ngāzó gólā rí ñjílí kī nī rí, "Ní lē ãmâ drí vō êdélé ăngô lé, ã'dô ró ãmâ drí nyāsá lăvū-lăvū kôrô kâ nō nyāzó 'á lâ kpăkă ãlô yā?"

¹³Nĩngá sī, Yésū drí lăjó'bá íyíkă rı rí 'bá yí ăzızó gólīyí mūdri-drı-lâ-ngâ-rı 'dī 'bá yí lăfálé sī. Drílā ngāzó tã pėlé gólīyí drí kī nī rí, "Nī nī filí Yērōsălémă 'álā. Tólā nī ã'dô ăgô ūsú'á rī'á lımvū lımvū bê dūu yí 'á rí nı'á. Nī 'dê, nī bê ró gólā rí vó, būū gólā ôfı ró jó 'álā.

¹⁴Gō'dá nī ñjı ró tã jó lıpı 'dī tı kī nī rí, "Tã ñmbá 'bá ñjı tã nô nī kī, "Jó ūmú kâ ăngô lé ró ãmâ drí nyāsá kărámă lăvū-lăvū kôrô rí kâ nyāzó 'á lâ lăjó'bá ámákă rí 'bá yí bê yā?"

¹⁵Tólā rí, jó lıpı ã'dô ãnī ăjı'á jó lăkū ūrú lésı rí 'álā, éêdê trá njăă tărăbıză yí bê yí 'á. Nī êdê vō rí 'dī ãmâ drí ngá nyāzó 'á lâ tólā."

¹⁶Ítí rí, lăjó'bá rı 'dī 'bá yí drí ngāzó nílí ñyí. Gō'dá gólīyí drí cāzó jărıbă ăngı nă 'álā. Gō'dá tã Yésū drí rălé trá gólīyí drí 'dī 'bá yí, drılīyí 'êzó lâ, té òzō Yésū drí átálé rí tí. Drılīyí nyāsá 'êzó dódó ítí kărámă lăvū-lăvū kôrô rí kâ tāsı.

- 17 Nĩngá sī, lǎnjátúlí bē, Yésū yī drí cǎzó tólá lǎjóbá íyíkâ mûdrí-drí-lâ-ngâ-rí 'dí 'bá yí bē nyāsá kārámâ kâ nyǎlé.
- 18 Gõ'dá gólíyí drē rí'á dírí gbāâ tārābízā rú sī nyāsá nyā'á íyí rí, Yésū drí ngǎzó tǎ átálé gólíyí drí kī nī rí, "Pǎtíí ró, òjílā ãlô ãnī rí 'bá tārābízā rú sī nyāsá nyǎlé nō 'bá yí 'ásí â'dô ámâ drí-bā fě'á nī ãjú-'bá-ãzí ámakâ yí drí."
- 19 Gõ'dá lǎjóbá 'dí 'bá yí árílí bē úlí 'dí 'bá yí rí, drílíyí â'dózo tǎ ìsū-ìsū ró. Gõ'dá gólíyí drí ngǎzó ãlô-ãlô Yésū rí ìjílí kī nī rí, "Â'dô ícá'á trá má drí â'dózo òjílā rí 'dí ró yǎ? Ícá kô."
- 20 Ítí, Yésū drí tǎ-drí lôgōzó gólíyí drí kī nī rí, "Gólá 'ě 'bá ámâ drí-bā félé rí, ãnī lǎjóbá ámakâ nō 'bá yí lǎfálé sī. Gólá í'dí 'ě 'bá ãmbātā íyíkâ trólé sǒlé sǎání mvá áto kâ 'á 'dūwǎ má bē rí.
- 21 Mǎ gólá ãjólé úrú lésí rí, â'dô drǎ'á nyé òzō ìgílí trá búkū Ôvǎrí kâ 'á ámâ tǎsí rí kǎtí. Gõ'dá ãgô gólá 'ě 'bá ámâ drí-bā félé ámâ ãjú-'bá-ãzí yí drí 'dí, lǎnō â'dô 'dē'á gólá dríí rōô. Â'dô â'dó'á kó tǎndí ró tí òzō úúttí ãgô rí 'dí kó'dáwá rí."
- 22 Gõ'dá gólíyí drē bē zǎâ ngá nyā'á íyí rí, Yésū drí ãmbātā átrōzó áwô-ítí 'ězó Ôvǎrí drí, gõ'dá gólá drí 'á lâ pǐzó. Gólá drí trōzó lâ félé lǎjóbá íyíkâ 'dí 'bá yí drí ndrí, gõ'dá drílā tǎ átázó gólíyí drí kī nī rí, "Nī nyā, nōô ámâ rú'bá 'í."
- 23 Vó lâ sī, Yésū drí ìgǎ òdrá ãlǎ'bā kâ rí átrōzó. Drílā áwô-ítí 'ězó Ôvǎrí drí. Gõ'dá gólá drí trōzó lâ félé lǎjóbá íyíkâ yí drí. Drílíyí mvúzó lâ.
- 24 Gólíyí òtírí ríí mvúlā rí, Yésū drí tǎ átázó gólíyí drí kī nī rí, "Nōô ámâ árí tǎ-drí lélé ó'dí rí kâ, gólá 'ě 'bá rǎlé má rú sī rí í'dí ãnī òjílā dūú pǎlé, òzō Ôvǎrí drí 'bǎlé trá rí tí.
- 25 Má átā ãnī drí nō tǎ pǎtíí 'í. Nōô rí vósí, mǎ mvú òdrá ãlǎ'bā kâ gõ'dá kô ãnī bē kpá ó'dí, mǎ â'dô mvú'á lâ ãnī bē té ítú gólá òjílā drí Ôvǎrí rí ndrēzó ãngó nō rú 'bá ró rí sī."
- 26 Nĩngá sī, gólíyí drí ngǎzó lôngó ngólé Ôvǎrí rí lúyízó. Vó lâ 'ásí, drílíyí ngǎzó fólé nílí úní fē dō kâ bē yí dríí drí 'álá.
- 27 Lǎttí dríí rí, Yésū drí tǎ átázó lǎjóbá íyíkâ rí 'bá yí drí kī nī rí, "Nī â'dô ndrí 'dó ámâ áyé'á. Â'dô â'dó'á òzō Ôvǎrí drí átálé trá ãkú ró búkū íyíkâ 'á rí kǎtí kī, yí â'dô lôkí 'bá fū'á, gõ'dá kǎbǐlǐkí â'dô rú lâpě'á ndrí.
- 28 Má átā ãnī drí, òzō má òlǐdrí trá òdrǎ 'ásí rí, má â'dô cǎ'á sǐsǐ ãnī drí Gǎlíláyǎ 'álá, nī â'dô ámâ úsú'á tólá."
- 29 Nĩngá sī, Pétērō drí ngǎzó tǎ átálé Yésū drí kī nī rí, "Ôzō â'dô kpálé lǎjóbá òjá ùgúlí nī ní drí rí, mǎ rí gógó nyǎányá lâ já ùgúlí ní drí kô ãlôwálá."
- 30 Nĩngá sī, Yésū drí tǎ-drí lôgōzó drílā kī nī rí, "Má átā tǎ pǎtíí 'í ní drí. Ngǎcì nō sī, drē ãkpǎkǎ'dǎ 'ǎ'ú-lúgú 'bé cǐrǐ kô ãndǎlā rí, ní â'dô ttí gǎ'á má rú sī. Ní â kǐ'á nī rí, yí nǐí mǎ kô ãndǎlā nǎ."

31 Gõ'dá Pétērō drí tã âtázó ngbálá-ngbálá kī nī rī, "Mâ rī'á njãã drälé ní bê, má gãã tī kô." Gõ'dá lājó'bánâ 'dī 'bá yī âtâ ÿyī kpá ndrī 'dó úlí Pétērō kâ ãlôlá 'dī rī dī.

32 Nĩngá sī, Yésū yī lājó'bánâ íyíkâ yī bê, drīlīyī ngāzó nīlí vō zīlí Gētēsēmānī rī 'álâ. Tólâ, Yésū drí tã âtázó gólīyī ãzâ 'bá yī drí kī nī rī, "Nī rī nōngá, má drē nī'á rātãã 'élé."

33 Nĩngá sī, Yésū drí Pétērō, Yākóbã gõ'dá Yōwānī yī bê drīzō kpãã yī bê. Drílâ ngāzó â'dólé tã ÿsū ró rōô gõ'dá kpá ÿzã ró.

34 Gõ'dá nĩngá sī, drílâ tã âtázó gólīyī drí kī nī rī, "Mâ trá rī'á ÿzã ró rōô, má ÿsū tã kī, ÿzã má rú trá rōô, â'dô âmâ fū'á nī. Nī rī nōngá līfī lōmbã sī â'dólé ãnī vó lôkílí."

35 Ítí, Yésū drí nīzó gbíyá ãtī 'álâ. Drílâ ngāzó íyī âdãlé ãdrū vūdrī, gõ'dá ngāzó tī írátãlé Ôvārī drí kī nī rī, "Ôzō ÿcã trá rī, ní âyê má kô ÿzã nīlí.

36 Âmâ átã, rī'á ní drí lâṅō ãkó tã tī 'ézó cé tītī. Ítí rī, ní trō ÿgã lâṅō kâ nō vólé má drīgá sī. Gõ'dá kpálé má òlê ní drí âmâ pãlé rī, má â'dô ngá ní drí lélé má drí 'élé rī 'é'á."

37 Vó lâ sī, Yésū drí ngāzó gólé lājó'bánâ íyíkâ nã 'dī 'bá yī ngálâ. Gólâ úsū gólīyī â'dú kō'á. Gõ'dá drílâ tã âtázó Sīmónã Pétērō drí kī nī rī, "Sīmónã, ãnī â'dú kō'á yã? Nī ícã kô rīlí cé ÿtú-pã ãlô līfī ngbã vō lôkílí yã?

38 Âmâ âdrúpī yī, nī lôkī ãnī nyãnyã gõ'dá nī írátã ró tī, tãlã nī òzó kô tã ányã 'êê. Má nī trá, nī lē tã mbĩmbĩ rī 'élé, gõ'dá ãnī mbârãkã ãkó 'ézó lâ."

39 Nĩngá sī, Yésū drí ngāzó nīlí kpá ó'dí nī'á rātãã ãlôlá 'dī 'élé Ôvārī drí.

40 Gõ'dá gólâ âgō bê lājó'bánâ íyíkâ nã 'dī 'bá yī ngálâ rī, gólâ úsū gólīyī kpá zãã â'dú kō'á, tãlã gólīyī rī'á lĩndī'á. Gõ'dá Yésū drí gólīyī ÿjízó kī, "Nī rī â'dú kólé nōtí ã'dô tãsí yã?" Nĩngá sī, gólīyī nī tã-drī ÿyī drí 'é'á lôgólâ Yésū drí rī kô.

41 Nĩngá sī, Yésū drí ngāzó nīlí kpá ó'dí rātãã 'élé, gõ'dá drílâ âgōzó. Gõ'dá gólâ úsū bê lājó'bánâ íyíkâ nã 'dī 'bá yī drē kpá zãã â'dú kō'á rī, drílâ ngāzó tã âtálé gólīyī drí kī nī rī, "Ãnī drē zãã â'dú kō'á yã? Ícã trá 'dī. Nī ndrē drē, ngbãangbãnō rī, má gólâ Ôvārī drí âjólé úrú lésī rī ó'ê trá fēlã ãjú-'bã-ãzí drīgá.

42 Gólâ âmâ drī-bã fē 'bá rī trá ãnī'á. Nī ngã úrú, mã nī ró rú úsúlí gólīyī bê lãtī 'á."

43 Yésū òtírī rīlī úlí âtálé rī, Yúdã gólâ â'dó 'bá ãlô lājó'bánâ múdrī-drī-lã-ngã-rī Yésū kã rī 'bá yī 'ásī rī drí âcázó. Gólâ âdrī òjílã tīlīlī kpãã yī bê. Gólīyī cú līgú mbēlēsó-mbēlēsô rī 'bá yī bê, gõ'dá kpá pīdrīgú kījúbī-kījúbī rī 'bá yī bê. Òjílã tīlīlī âjólé Yúdã bê 'dī 'bá yī, drī-'bã ãngí Yúdã yī kã rī 'bá yī, lã'bí ímbã 'bá yī, gõ'dá kpá òjílã gólīyī â'dó 'bá sīsī-lésī rī 'bá yī bê âjô gólīyī nī.

44 Drē ãkpãkã'dã gólīyī âcã drē kô'dáwã rī, Yúdã rī 'dī lē tã-drī trá kírī ró òjílã tīlīlī 'dī 'bá yī drí Yésū rī â'dázó. Gólâ kī òjílã rī 'dī 'bá yī drí rī, "Òjílã gólâ má drí âmvólé gōzó bī-'bálé lâ vólé rī, 'dīlī gólâ rī dī ãnī drí rūlī ãngbū òmbélé njírī-njírī trólé vólé lôkī-lôkī lâ ró rī."

- 45 Nĩngá sĩ, gólĩyĩ âcâ bê rĩ, kôrô Yúdă drĩ ânĩzó Yésũ rĩ zĩlĩ "Tă ĩmbá 'bá!" gô'dá gólâ rĩ âmvózó gôzó bĩ-'bálé lâ vólé.
- 46 Ītĩ rĩ, kôrô āgô 'dĩ 'bá yĩ drĩ ngāzó ndrôlé āngbũ Yésũ drĩ. Gô'dá drĩlĩyĩ Yésũ rĩ rũzó.
- 47 Bê trá ĩtĩ rĩ, lăjô'bá Yésũ kâ ālô rĩ drĩ ngāzó lĩgú mbêlēsô íyĩkâ āngĩlĩ āhōwā, fókā lâ 'ásĩ rũ fũzó. Gô'dá drĩlâ āgô āzâ ālô rĩ bĩ lâ gāzó njíyá. Āgô 'dĩ rũ ĩ'bũ 'bá drĩ-'bá drĩ-'bá āzĩ drĩ kâ rĩ ĩ'dĩ.
- 48 Nĩngá sĩ, Yésũ drĩ tă âtázó ōjĩlă dũũ 'dĩ 'bá yĩ drĩ kĩ nĩ rĩ, "Nĩ ânĩ âmâ rũlĩ pĩdrĩgú āndrê āndrê bê gô'dá kpá lĩgú mbêlēsô-mbêlēsô bê ā'dô tāsĩ yā? Mâ drĩ-'bá ōjĩlă ōnjĩ kâ 'ĩ mĩrĩ rú yā?
- 49 Mâ rĩ rĩlĩ ānĩ bê ĩtũ vósĩ cé. Má rĩ rĩlĩ tă â'dálé ā'dĩ-drĩ jó āngĩ Ôvârí kâ rĩ kâ 'á. Drē má ā'dô bê tólâ rĩ, nĩ rú mâ kô. Gô'dá 'dĩ rĩ'á mbĩ, tă tă ĩgĩ Ôvârí kâ drĩ âtálé rĩ drĩ rũ 'ēzó."
- 50 Ītĩ rĩ, lăjô'bá Yésũ kâ 'dĩ 'bá yĩ ndrĩ drĩ Yésũ rĩ âyézó, gô'dá ngāzó rālé ĩyĩ vólé.
- 51 Gô'dá āgô ānjĩ ālô ítá tândĩ gô 'bá tākó yĩ rú rĩ trá rĩ'á 'dē'á Yésũ vósĩ. Gô'dá ōjĩlă 'dĩ 'bá yĩ ndrô ĩyĩ bê āngbũ drĩ lâ rĩ,
- 52 drĩlâ íyĩ ānjózó āpōwā, ítá íyĩkâ ālô 'dĩ âyéle gólĩyĩ drĩgá, rāzó ũndú ró.
- 53 Nĩngá sĩ, ōjĩlă 'dĩ 'bá yĩ drĩ Yésũ rĩ drĩzó ājĩlĩ āmbá drĩ-'bá āngĩ Yúdă yĩ kâ rĩ 'bá yĩ kâ rĩ āndrâ. Drĩ-'bá āngĩ āzâ 'bá yĩ 'dô ndrĩ lă'bĩ ĩmbá 'bá yĩ bê, gô'dá gólĩyĩ ā'dô 'bá sĩsĩ-lésĩ rĩ 'bá yĩ bê drĩ rũ ê'bézó tũ tólâ.
- 54 Gô'dá Pétērô drĩ ngāzó 'dêlé Yésũ yĩ vó gĩā jējē ró vólé 'álâ. Vó lâ sĩ, drĩlâ āfĩzó kířĩ ā'dĩ-drĩ āmbá drĩ-'bá āngĩ Yúdă yĩ kâ rĩ 'bá yĩ kâ rĩ kâ 'á. Tólâ drĩlĩyĩ rĩzó lăsĩ yālé kpākā ālô lómígówá 'dĩ 'bá yĩ bê.
- 55 Gô'dá jó 'álâ rĩ, drĩ-'bá āngĩ 'dĩ 'bá yĩ ndrĩ 'dô tă kĩ 'bá āzâ 'bá yĩ bê rĩ'á zāā ĩyĩ tă ĩfĩ lōndā'á lô'bālé Yésũ rú cú ĩtĩ, ā'dô ró bê gólâ rĩ fũzó vólé. Nĩngá sĩ rĩ, Yésũ rĩ'á cú ĩtĩ tă ōnjĩ ākó.
- 56 Ōjĩlă dũũ âdô ĩyĩ ōnjô trá Yésũ rú. Gô'dá ōnjô drĩlĩyĩ lô'bālé Yésũ rú 'dĩ 'bá yĩ 'bé drĩ kô ālôwálâ.
- 57 Ōjĩlă ũrũkâ 'bá yĩ ngā ĩyĩ ādréle cú ũrũ tă lô'bālé Yésũ rú ōnjô sĩ kĩ nĩ rĩ,
- 58 "Mâ ârĩ gólâ trá tă âtá'á kĩ nĩ rĩ, yĩ ā'dô jó āngĩ Ôvârí kâ ōjĩlă mvá drĩ bēlé nĩ nô ũfú'á ĩzālé vólé. Gô'dá kâyĩ nâ sĩ, yĩ ā'dô jó āzâ Ôvârí kâ ōjĩlă mvá drĩ bēlé nĩ kô'dáwá rĩ bē'á."
- 59 Gô'dá ōnjô gólĩyĩkâ 'dĩ ā'dô bê kpá trá lé ĩtĩ rĩ, 'bé drĩ kpá kô úlĩ āzâ drĩlĩyĩ lô'bālé trá rĩ 'bá yĩ bê.

60 Nĩngá sī, āmbá drī-'bá ąngí 'dī 'bá yí ká 'dī drí ngāzó ādrélé ũrú tā kī 'bá ndrī āndrá, tǎlá Yésū rī ijílí tā ijí sī. Ítí gólá kī Yésū drí rī, "Ní lógōó úlí āmbá ōjílā nō 'bá yí drí rīzó áńí ąlǐ ąnōlé ǐ'dí sī lá nō kō yā?"

61 Lé ítí rī, Yésū rī íyíngá gbō títí ró úlí ijílí 'dī drī lá lógō ákó. Drī-'bá drī-'bá Yúdā yí ká 'dī 'bá yí ká 'dī drí Yésū rī ijízó kpá ó'dí tā ijí sī kī nī rī, "Ní įsū áníkā bē rī, nī 'díyí pā 'bá ąjólé ũrú lésí rī ǐ'dí, gō'dá kpá Ôvārí gólá tǎndī ákī rī mvá lá 'í yā?"

62 Nĩngá sī, Yésū drí tā-drī lógōzó kī, "Pǎtǐj, má fí ǐ'dí gólá ní drí tā lá átálé 'dī. Gō'dá nī á'dô má gólá Ôvārí drí ąjólé ũrú lésí nō ndrē'á kǎyí rī gógó 'dī sī, má ōtírí rǐj Ôvārí mbārākā ákī rī drī-ągó drī lésí ró rī, nī á'dô kpá ámā ndrē'á ągō-ągō rī 'dī sī ąngó nō 'á mbārākā Ôvārí ká bē."

63 Nĩngá sī, drī-'bá ąngí 'dī drí ngāzó ōmbā ró. Drílá ítá íyíkā sīzó ōmbā sī, gō'dá tā átázó kī nī rī, "Ícá gō'dá kō ōjílā āzā 'bá yí drí kpá ngāzó įyí úlí átálé tǐ gā 'bá ró.

64 Āńí ōjílā nō 'bá yí, nī árí lǎ'dá gólákā Ôvārí rú nō trá. Ągō nō lē íyí 'bǎlé á'dólé Ôvārí kǎtí, 'dǐj sū kō. Á'dô bē trá ítí rī, má lēé gō'dá tǐ gā 'bá āzā kō. Tǎ įsū áníkā tā 'dī 'á rī íyíkā ąngó tǐ ró yā?" Gō'dá nĩngá sī, gólíyí drí ngāzó 'dó tā kílí Yésū rú kī nī rī, "Úfú gólá volé."

65 Ítí rī, lómígówá āzā 'bá yí drí ngāzó rǐ'á tū lúwúlí gólá rú. Drílíyí gólá rī lǐj ōmbézó kpǎákū ítá sī. Gō'dá gólíyí drí rīzó Yésū rī ądǐlǐ drí mbācǐkō sī kǐ kǐ. Gō'dá ągōzó įyí tā átálé kī nī rī, "Ní kī yí á'dô tā ąngū 'bá 'í rī, ní á'dā drē ngbāąngbānō ngátá á'dí dǐ nī ąmā lǎfálé sī nī yā rī." Gō'dá ítí rī, lómígówá āzā 'bá yí gólíyí lǎfálé 'ásí drí gólá rī trōzó cǎlé rōō.

66 Yésū ōtírí 'bāā drē tā kī 'bá āndrá jó 'álá rī, Pétērō drí rīzó íyíkā ąkpā ą'dí-drǐ 'á įvǐ. Ízámvá ąlō gólá á'dó 'bá rú į'bū 'bá drī-'bá ąngí 'dī ká rī ró drí ąńízó ąnyí Pétērō lǎgátǐ ą'dí-drǐ 'á.

67 Gō'dá nĩngá sī, gólá ndrē bē Pétērō rǐ'á lǎsǐ tǐ rī, drílá ngāzó gólá rī ndrélé trǐj. Nĩngá sī rī, drílá tā átázó kī nī rī, "Hé, nī ákī fí kpá Yésū Nǎzǎrétā lé 'bá ró rī bē!"

68 Ítí rī, Pétērō drí tǐ gāzó dó. Gólá kī nī rī, "Má nǐj tá áníkā rǐ'á átálá 'dī 'bá yí kō'dáwá. Má nǐj ągō 'dī kō." Gō'dá Pétērō drí ngāzó nǐlǐ gólé ątǐ ndōgō ká tǐ 'álá ró. Kōrō 'ą'ú-lúgú drí cǐrǐ 'bēzó.

69 Gō'dá rú į'bū 'bá ízámvá ró 'dī ndrē bē gólá ādrérē 'á ątǐ ndōgō ká rī tǐ 'álá rī, drílá ngāzó tā átálé kpá ó'dí ōjílā gólíyí á'dó 'bá trá ādré'á ąnyí rī 'bá yí drí kī nī rī, "Má nǐ trá, ągō nō rǐ'á ōjílā Yésū ká ǐ'dí."

70 Ítí rī, Pétērō drí tǐ gāzó kpá ó'dí kī, "Á'dó má ǐ'dí kō." Gō'dá įtú-pá dǎ vósí rī, ōjílā gólíyí rǐ 'bá ādrélé ąnyí Pétērō lǎgátǐ rī 'bá yí drí ngāzó tā átálé kī nī rī, "Pǎtǐj, nǐ rǐ'á ąlō ōjílā Yésū ká rī 'bá yí 'ásí, tǎlá ní ąńí Gǎlǐláyā lésí."

71 Gō'dá Pétērō drí ngāzó íyí lǎtrílí kī nī rī, "Ōzō má ąādō ōńjō 'í rī, ngá āzā ō'ē má. Nǐ fú má tǎkó kō. Má nǐj ągō ąńí drí rǐ'á tā lá átálé 'dī kō."

⁷²Nĩngá sĩ, kôro 'ã'ú-lúgú drí cĩrĩ 'bēzô ândâlâ rĩ lâ ró. Nĩngá sĩ, úlĩ Yēsũ kâ átálé trá kĩ'á nĩ rĩ, drē ãkpākã'dã 'ã'ú-lúgú 'bé cĩrĩ kô ândâlâ rĩ rĩ, ní â'dô tĩ gã'á kĩ nĩ rĩ, yĩ nĩĩ mâ kô'dáwá ândâlâ nâ rĩ drí kôro âgázó Pētērō drĩ. Ítĩ rĩ, kpããfũ Pētērō drí fũzó áwô bê ònjĩ tētē ró ìlĩndrĩ bê cōrō-cōrō tã ònjĩ íyíkã 'dĩ tãĩ.

Márākō 15

¹Ãkpã cĩĩnó, gólĩyĩ tã kĩ 'bá ró rĩ yĩ ndrĩ drí rĩzó ãyĩ tã ã'bĩlĩ ãyĩ lãfálé 'ásĩ Yēsũ rú. Gólĩyĩ ã'dĩ drĩ-'bá ángĩ Yúdã yĩ kâ rĩ 'bá yĩ, gō'dá gólĩyĩ sĩsĩ-lésĩ rĩ 'bá yĩ, lã'bĩ ãmbá 'bá yĩ bê. Nĩngá sĩ, drĩlĩyĩ tã-drĩ kĩzó Yēsũ rĩ òmbélé drĩlĩ ájĩlĩ kúmú Pĩlátō ândrã, Pĩlátō òlē ró tã-drĩ bê gólã rĩ fũzó.

²Gō'dá nĩngá sĩ, gólĩyĩ fĩlĩ bê kúmú Pĩlátō drĩ jó 'álã tã Yēsũ kâ 'dĩ ngĩlĩ drĩlã rĩ, Pĩlátō drí ngãzó Yēsũ rĩ ãjĩlĩ kĩ, "Nĩ ã'dĩ kúmú ángĩ òjĩlã ánikã Yúdã yĩ kâ rĩ kã yã?" Nĩngá sĩ, Yēsũ drí tã ãjĩ kúmú kã 'dĩ drĩ lâ lôgōzó kĩ, "Ã'bã'á fĩ òzō ní drí átálé 'dĩ tí."

³Nĩngá sĩ, drĩ-'bá ángĩ Yúdã yĩ kã 'dĩ 'bá yĩ drí ngãzó tã ã'bãlé kpã ó'dĩ Yēsũ rú. Gólĩyĩ kĩ nĩ rĩ kúmú Pĩlátō drí rĩ, Yēsũ ò'ê tã ònjĩ trá dũũ.

⁴Gō'dá tãlã úlĩ 'dĩ 'bá yĩ tãĩ rĩ, Pĩlátō drí ngãzó Yēsũ rĩ ãjĩlĩ kpã ó'dĩ, "Nĩ ã'dô tã nõ drĩ lâ lôgō'á trá yã? Nĩ ãrĩ tã ònjĩ ánikã 'ëlé dũũ nõ tã lâ trá yã?"

⁵Ã'dô bê ãtĩ rĩ, Yēsũ lôgōó tã ãjĩ 'dĩ drĩ lâ kô kúmú Pĩlátō drí ãlôwálã. Ítĩ rĩ, Pĩlátō rĩ tĩ drí ã'dĩzó ndrú.

⁶Gō'dá lã'bĩ ãzã kpã bê rĩ'á kãyĩ kãrãmã lãvũ-lãvũ kôro kã nã 'á, ódrĩ òjĩlã ãlô ãnjĩzó volé gãñĩmã 'ásĩ. Òjĩlã gólã ódrĩ njĩlĩ ãnjĩlĩ rĩ, gólã ã'dĩ ãnjĩlĩ gãñĩmã 'ásĩ.

⁷Ãgô ãzã bê rĩ'á gãñĩmã 'á, rú lâ Bãrãbã. Gólĩyĩ rĩ'á òjĩlã ãrũkã gã 'bá trá ãyĩ kōrã ró rĩ 'bá yĩ bê. Bãrãbã rĩ gógó fũ òjĩlã ãzã 'bá yĩ trá kãyĩ gólã drí tã sōzó òjĩlã 'á rũ jãlé kōrã ró mĩrĩ Rómã kã rú rĩ sĩ.

⁸Tãlã lã'bĩ 'dĩ tãĩ rĩ, òjĩlã tĩlĩlĩ drí ãnĩzó ãyĩ kúmú Pĩlátō ngálã tã ãjĩlĩ gólã tĩ òjĩlã ãlô gãñĩmã 'á rĩ ãnjĩ-ãnjĩ lâ volé rĩ tãĩ, òzō gólã drí rĩrĩ trá 'ëlã ndrô vósĩ cé ãtũ kãrãmã rĩ 'dĩ kã tú rĩ kãtĩ.

⁹Nĩngá sĩ rĩ, kúmú Pĩlátō drí ngãzó òjĩlã rĩ 'dĩ 'bá yĩ ãjĩlĩ kĩ nĩ rĩ, "Nĩ lē má ãnjĩ kúmú ángĩ ãnĩ Yúdã yĩ kã nõ ã'dĩ volé gãñĩmã 'ásĩ yã?"

¹⁰Pĩlátō ãjĩ tã 'dĩ ãtĩ lâ 'dĩ ró, tãlã gólã nĩ trá dódó kĩ nĩ rĩ, drĩ-'bá Yúdã yĩ kã 'dĩ 'bá yĩ 'ê ãyĩ Yēsũ rĩ rũlĩ ájĩlĩ yĩ drí, tãlã drĩ-ãcê Yēsũ kã 'dĩ ágĩ-ágĩ gólĩyĩ lĩfĩ.

¹¹Gō'dá drĩ-'bá rĩ 'dĩ 'bá yĩ lēé ãyĩ tã rĩ 'dĩ kô ãlôwálã. Gō'dá gólĩyĩ rĩ ãyĩkã trá zãã tã sōlé òjĩlã tĩlĩlĩ 'dĩ 'bá yĩ 'á, ã'dô ró tã ãjĩlĩ Bãrãbã rĩ ãnjĩzó ã'dĩ volé gãñĩmã 'ásĩ Yēsũ rĩ vō 'á.

¹²Nĩngá sĩ, Pĩlátō drí gólĩyĩ ãjĩzó kĩ, "Nĩ lē má ò'ê ã'dô ã'dĩ gólã ódrĩ zĩlĩ trá kúmú Yúdã yĩ kã ró nõ drí yã?"

¹³Ítĩ rĩ, òjĩlã tĩlĩlĩ 'dĩ 'bá yĩ drí ngãzó ángbálé kãwō kĩ, "Ípã gólã ngãrã fê lãlĩ-lãlĩ drĩ, tãlã gólã òdrã ró bê volé."

14 Nĩngá sĩ, kúmú Pĩlátō drí gólĩyĩ ìjízó kĩ, "Tālā ã'dô 'î má drí tã ònjí tètē 'dĩ 'èzò yā? Gólā 'è ã'dô 'î ònjí tètē ró yā?" Gõ'dá òjĩlā 'dĩ 'bá yĩ gā dó tã àrĩlí. Gõ'dá gólĩyĩ òtrē gbō àtĩ 'álā ùrú kĩ nĩ rĩ, "Ìpā gólā fē lālì-lālì drĩ òdrā ró vólé."

15 Nĩngá sĩ, kúmú Pĩlátō lē trá tã gólā òjĩlā tĩlĩlĩ 'dĩ 'bá yĩ drí lēlé rĩ 'èlé gólĩyĩ drí. Tã rĩ 'dĩ tāsĩ, Pĩlátō ní drí Bārābā rĩ ìnjízó vólé gānĩmā 'ásĩ, òzō òjĩlā rĩ 'dĩ 'bá yĩ drí lēlé rĩ kātí. Nĩngá sĩ, gólā drí ngāzō tã àtálé àjũ 'bũ 'bá íyĩkā rĩ 'bá yĩ drí, ã'dô ró bē Yēsũ rĩ cāzō ònjóró'bí sĩ ndĩrĩ-ndĩrĩ, gõ'dá gólā rĩ trōzō fēlé òjĩlā gólĩyĩ 'è 'bá gólā rĩ ìpálé ngárá fē lālì-lālì drĩ rĩ 'bá yĩ drí.

16 Ìtĩ rĩ, àjũ 'bũ 'bá Pĩlátō kã 'dĩ 'bá yĩ drí Yēsũ rĩ drĩzō àjĩlí à'dĩ-drĩ jó àngĩ kúmú àmbá rĩ kã rĩ 'álā. Gõ'dá gólĩyĩ cã bē tólā rĩ, drĩlĩyĩ àjũ 'bũ 'bá àzā 'bá yĩ àzízó ndrĩ tũ.

17 Gõ'dá nĩngá sĩ, gólĩyĩ drí ítá bí àkũ kãákã dādā lâ ró rĩ àtrōzō gólé dĩrĩ gbāā Yēsũ rĩ ùwũ 'ásĩ. Nĩngá sĩ, gólĩyĩ gā kpá púrũcĩ gárá pālē òzō ìtĩtĩ kātí àpā kúmú àngĩ kã ró àsálé àtrā Yēsũ drĩ. Gólĩyĩ 'è tã 'dĩ 'bá yĩ íyĩkā 'dó, tãlā Yēsũ rĩ gógó òlèndrē ró kúmú àngĩ kātí.

18 Vó lâ 'ásĩ, àjũ 'bũ 'bá 'dĩ 'bá yĩ drí ngāzō rĩ'á òtrélé Yēsũ drĩ, gólā rĩ gũ'á ìyĩ kĩ, "Mā 'è nĩ-bē-yā ní drí kúmú àngĩ òrĩ Yúdā yĩ kã rĩ kã."

19 Gólĩyĩ tĩ 'á'ĩ kpá Yēsũ àndrā àndálé àndálé òzō gólā rĩ ìnjĩrĩ kātí. Nĩngá sĩ rĩ, drĩlĩyĩ Yēsũ rĩ drĩ cāzō pĩdrĩgú sĩ kpōwē-kpōwē àndálé àndálé, gõ'dá rĩzō tũ lùwúlĩ lĩfĩ lâ 'ásĩ àndálé àndálé. 'Dĩ 'bá yĩ ndrĩ 'dó 'dásĩ 'è'è 'î Yēsũ rú.

20 Gõ'dá 'dásĩ 'è'è 'dĩ ìcã gólĩyĩ bē trá rĩ, gólĩyĩ drí ítá kãákã drĩlĩyĩ gólé trá rú'bá lâ 'á rĩ ìnjízó gōzō ítá gólākã rĩ àtrólé rĩ'dĩ àsólé rú'bá lâ 'á ó'dí. Drĩlĩyĩ gólā rĩ drĩzō àjĩlí vō 'èzō gólā rĩ ìpálé fē lālì-lālì drĩ rĩ 'álā.

21 Yēsũ trá rĩ'á fē lālì-lālì njĩ'á nĩzō rĩ'dĩ bē lâ vō òjĩlā ìpā kã rĩ 'álā. Gõ'dá pávó 'á rĩ, Yēsũ rĩ fāfā drí rú ndēzō. Gõ'dá ìcã kō drĩlā rĩzō zāā fē lālì-lālì íyĩkā 'dĩ njĩlĩ. Tólā àgō àzā bē Kĩrēnē lé 'bá 'î pávó tĩ 'á, rú lâ Sĩmónā. Sĩmónā rĩ nĩ'á Yērōsālēmā 'álā 'bādrĩ mvá íyĩkā rĩ lésĩ. Gõ'dá àjũ 'bũ 'bá 'dĩ 'bá yĩ ùsũ gólā bē pávó 'á rĩ, drĩlĩyĩ gólā rĩ 'bāzō mbārākã sĩ fē lālì-lālì Yēsũ drí ìcálé njĩlā kō 'dĩ njĩlĩ Yēsũ bē.

22 Ìtĩ rĩ, drĩlĩyĩ Yēsũ rĩ àjízó vō zĩlĩ Gōlōgótā rĩ 'álā. Gōlōgótā 'dĩ ìtō lâ kĩ, vō àvō drĩ fā kã.

23 Vō rĩ 'dĩ 'á tólā rĩ, àjũ 'bũ 'bá 'dĩ 'bá yĩ drí ngāzō rĩlĩ òdrā ònjálé trá àlókō bē rĩ àtrólé rĩ'á fēlā Yēsũ drí mvũlĩ, ã'dô ró ngá lâzē-lâzē gólā rú 'dĩ sĩ lâ à'dĩlĩ. Gõ'dá Yēsũ gā íyĩngá dó mvũlā.

24 Nĩngá sĩ, àjũ 'bũ 'bá 'dĩ 'bá yĩ drí ngāzō ítá Yēsũ kã àngĩlĩ vólé, gõ'dá gólā rĩ trōzō ìpálé ngárá fē lālì-lālì drĩ, gōzō ítá gólākã àtrólé lāfálā cālē ìyĩ vō 'ásĩ, gõ'dá àzā tãndĩ rĩ àtrōzō vũlĩ gōmārĩ sĩ, tãlā gólĩyĩ lē ndrēlā ngátá ítá rĩ 'dĩ à 'dē'á ã'dĩ drí yā rĩ.

25 Ìtũ-pá gólĩyĩ drí Yēsũ rĩ ìpázó rĩ trá rĩ'á njĩ-drĩ-lā-sũ cĩjĩnó.

26 Nĩngá sī, tā á'bǎlé Yésū rú rí ìgĩzó ngá tā á'dà ká drī trólé ìpálé gá fê lǎlì-lǎlì 'dī drī Yésū rí drīlì 'á. Tā á'bǎ ìgĩlì Yésū rú 'dī rī'á nōtí, |scNŌŌ RĪ'Á KÚMÚ ǺNGĪ YÚDǺ YÍ KĀ RĪ Ī'DĪ|d.

27 Ītú gólá Yésū rí ìpázó 'dī tú rí, ìpá ngá òpá 'bá āzā 'bá yī kpá zālō rī gólá rí gārā drī 'á fê lǎlì-lǎlì drī. Ngá òpá 'bá āzā ālō rí ìpá ìyíká gólé Yésū rí drī-ágó drī lésī, gō'dá gólá āzā rí ìyíká gólé drī-lījī lā lésī ró.

28 (Tā ngá òpá 'bá gólīyī ìpálé Yésū rí gārā drī 'á 'dī 'bá yī ká á'dà tā gólá ìgĩlì trá búkū Ōvārī ká 'á kī'á nī rí, "Úúsū gólá trá tā ōnjī 'bá ró, ĩ'dī gōzó gólá rí fūlì tā ōnjī 'bá āzī bē." Īsáyā 53.12

29 Ōjílā gólīyī rī 'bá lǎvūlì rí 'bá yī drī rīzó Yésū rí lō'dálé gōzó ìyī drī ìyálé. Nĩngá sī, drīlīyī tā átázó kī nī rí, "Nī kī nī rí, yī á'dō ìcá'á cú jó ǺngĪ Ōvārī ká úfúlì gō'dá kpá bēzó lā jó ó'dí ró cé kǎyī nā sī.

30 Bē trá ĩtí rí, ōzō ní á'dō cú mbārākā bē rí, 'dōvó ní pā drē nī ngbāngbānō kǎyī nō sī fê lǎlì-lǎlì 'dī drī sī."

31 Kpá té ōzō sīsī nā 'bá yī kátí, drī-'bá ǺngĪ YúdǺ yī ká rí 'bá yī ndrī 'dó lǎ'bí ìmbá 'bá āzā 'bá yī bē drī ngāzó ìyī rīlì Yésū rí gūlì rōō ìyī lǎfálé 'ásī kī nī rí, "Gólá ìcá ìyíká cé ōjílā āzā 'bá yī pālé ĩ'dī, gō'dá gólá ìcá ìyíká kō ìyī nyānyā pālé ōdrā 'ásī.

32 Gólá kī, yī á'dō 'díyī pā 'bá 'ī gō'dá kpá kúmú ǺngĪ āmā ōjílā Īsīrā'élē yī ká ĩ'dī rí, 'dōvó gólá āārī vūdrī fê lǎlì-lǎlì drī sī ngbāngbānō, tǎlā mā ndrē ró drē gólá rí mbārākā, gō'dá mā lē ró tā gólá 'á." Gō'dá ngá òpá 'bá gólīyī rī Yésū bē fê lǎlì-lǎlì drī rí 'bá yī gū ìyī kpá gólá.

33 Ītú-pá mūdri-drī-lā-ngā-rī sī, ĩtú gǎgǎlīgā sī ìnīrīkúwá drī 'bādrī ìmózó ndrī gúndrī tā lārākō ró. Ìnīrīkúwá 'dī ìmō 'bādrī njálé būúú ĩtú-pá nā 'á.

34 Gō'dá ĩtú-pá nā 'dī 'á rí, Yésū drī ngāzó trélé úrú Ārāmáyā tī sī kī nī rí, |iĒlōyī, Ēlōyī, lámā sǎbākātánī|r? Ītō lā kī, "Ōvārī ámakā, Ōvārī ámakā, ní áyē má á'dō tāsī yā?"

35 Gō'dá nĩngá sī, ōjílā ūrūkā 'bá yī rī 'bá ādrélé ìyī ānyī rí 'bá yī árílì bē ìyī úlì Yésū ká 'dī rí, gólīyī nī tā ífí lā kō, gō'dá drīlīyī ngāzó tā átalé kī, "Hé! Nī árī drē úlì gólákā 'dī. Gólá rī'á tā Ǻngū 'bá Ēlīyā rí zī'á ānīlì ìyī pālé."

36 Vó lā sī, āgō āzā drī ngāzó rǎlé nī'á ngá āzā ōzō cōfó kátí rí átrólé. Drílā trōzó lā sōlé ōdrá ǎ'dí 'á gōzó sōlā fē mvá sīlì, gō'dá ìngázó lā ìjōlē Yésū drī ndrólé. Nĩngá sī, drílā tā átázó ōjílā āzā 'bá yī drī kī nī rí, "Nī rí drē njūrū ngbāngbānō ndrēlā ngátá Ēlīyā á'dō ácá'á fí trá gólá rí pālé yā rí."

37 Ītí, Yésū drī kpá ngāzó trélé úrú ó'dí gō'dá lōvó-lōvó áyézó.

38 Gō'dá Yésū drā bē rí, ítá bí 'bǎlé jó mvá tī jó ǺngĪ Ōvārī ká 'á rí drī ngāzó sīlì ǎkpērē úrú lésī būúú vūdrī.

³⁹Nĩngá sǐ, drĩ-'bá ǎjú 'bũ 'bá kâ gólâ âdré 'bá Yésũ ândrá rĩ ârílí bē Yésũ rĩ trētrē gō'dá ndrélé bē látĩ Yésũ drí drǎzó 'dĩ rĩ, drílâ gōzó tǎ âtalé kǐ, "Pǎtĩ! ǎgō nō rĩ'á Ôvǎrí rĩ mvá 'ĩ."

⁴⁰Gō'dá nĩngá sǐ, ôkó ũrũkâ 'bá yĩ Yésũ rĩ lē 'bá trá rĩ ãyíkâ gĩâ âdré'á ãyĩ nǎtĩ Yésũ rú sǐ rĩ'á ãyĩ gólâ rĩ ndrē'á drǎrē 'á. Gólĩyĩ lǎfálé 'á rĩ, rĩ'á Mǎrĩyǎ Mǎgǎdálǎ, Sǎlómē, gō'dá kpá Mǎrĩyǎ Yǎkóbǎ gólâ dǎwá ró rĩ ândrē yĩ Jósē bē.

⁴¹Gǎlĩláyǎ 'álâ rĩ, ôkó nâ 'dĩ 'bá yĩ lôbē ãyĩ Yésũ rĩ vó trá, gólĩyĩ fē ngá nyǎnyǎ trá tólâ Yésũ yĩ drí lǎjó'bá ãyíkâ 'dĩ 'bá yĩ bē. Gō'dá ôkó ǎmbá dũũ gólĩyĩ ǎnĩ 'bá trá Yésũ bē Yērōsǎlémǎ lésĩ rĩ, kpá 'dó bē ndrĩ rĩ'á ãyĩ tólâ ôkó nâ 'dĩ 'bá yĩ bē.

⁴²Yésũ drǎ té ãtũ gólâ ôjílâ drí rĩzó ãyĩ êdélé kǎyĩ gólâ lôvô-lôvô kâ rĩ tǎsĩ rĩ 'á. Kǎyĩ rĩ 'dĩ 'dĩ sísĩ Sǎbĩ drí sǐ. Tólâ ǎgō ǎzǎ bē rĩ'á rú lâ Yōsépǎ ǎrǎmǎtáyǎ lésĩ. Gólâ ǎgō ãnjĩ-ãnjĩ 'ĩ gólĩyĩ drĩ-'bá Yúdǎ yĩ kâ rĩ 'bá yĩ lǎfálé 'ásĩ. Gólâ rĩ trá tǎ lē'á Yésũ 'á gō'dá gólâ rĩ ǎgō-ǎgō ǎngó nō 'á rĩ tēlé. Gō'dá lǎnjátúlĩ ǎcǎ bē rĩ, drílâ ngǎzó ãyĩ fĩ zǎlé ngǎzó nĩlí kúmú Pílátô ngálâ Yésũ rĩ ǎvô tǎsĩ, tǎlâ yĩ ôlǎpĩ ró bē drē ǎkpǎkǎ'dǎ kǎyĩ lôvô-lôvô kâ rĩ ǎcǎ drē kô.

⁴⁴Gō'dá úlí kǐzó nĩ Yésũ ôdrǎ trá rĩ drí ě'dē dǎzó Pílátô rú. Nĩngá sǐ, drílâ drĩ-'bá ǎjú 'bũ 'bá kâ ǎzízó ǎlô yĩ ngálâ ãjílĩ ngǎtǎ fĩ tǎ pǎtĩ 'ĩ kǐzó nĩ rĩ, Yésũ ôdrǎ trá yǎ rĩ.

⁴⁵Gō'dá gólâ ârílí bē kǐ, pǎtĩ Yésũ drǎ trá rĩ, drílâ tǎ-drĩ lēzó Yōsépǎ yĩ drí Yésũ rĩ ǎvô trólé nĩ'á 'bǎlâ.

⁴⁶Ítĩ rĩ, Yōsépǎ yĩ drí ítá tǎndĩ mvēēmvē ǎtrōzó, gōzó Yésũ rĩ ǎvô ǎtrólé fē lǎlĩ-lǎlĩ drĩ sǐ, gō'dá ítá 'dĩ ǎtrōzó Yésũ rĩ ǎvô gōzó 'dĩ sǐ lâ ngóló-ngóló. Nĩngá sǐ, trōzó lâ 'bǎlé ũgĩ gólâkâ drílâ 'dĩlĩ 'dĩ'dĩ únĩ 'á rĩ 'á. Vó lâ sǐ, drílâ kúnĩ úngũ ǎngĩ lĩlízó ndũũ ũgĩ 'dĩ tĩ.

⁴⁷Dĩ Mǎrĩyǎ Mǎgǎdálǎ yĩ Mǎrĩyǎ gólâ Jósē rĩ ândrē ró rĩ bē, drílĩyĩ ngǎzó 'délé ãyĩ Yōsépǎ yĩ vó nĩ'á vō gólâ Yésũ rĩ ǎvô 'bǎzó rĩ ndrélé.

Márǎkô 16

¹Gō'dá kǎyĩ lôvô-lôvô kâ ndē rũ bē ãtũ-pá njĩ-kázĩyǎ sǐ lǎnjátúlĩ bē rĩ, Mǎrĩyǎ Yǎkóbǎ rĩ ândrē, gō'dá Mǎrĩyǎ Mǎgǎdálǎ lésĩ rĩ, Sǎlómē yĩ bē drí ngǎzó ãyĩ nĩlí ǎlókô dō ró gólĩyĩ drí gĩlí trá rĩ ǎtrólé ǎnĩzó 'dĩ bē lâ ló'dé drĩ 'álâ ãnjĩlĩ Yésũ rĩ ǎvô rú.

²Kǎyĩ ǎlô kǎyĩ lôvô-lôvô kâ vósĩ rĩ, drílĩyĩ ngǎzó nĩlí ãyĩ ǎkpǎkǎ'dǎ 'bôlôwá ǎwó sǐ. Gō'dá ãtũ drí ǎfōrē 'á rĩ, drílĩyĩ cǎzó ló'dé drĩ 'álâ.

³Drē gólĩyĩ ǎkpǎkǎ'dǎ látĩ 'á rĩ, gólĩyĩ ãjĩ tǎ trá ãyĩ vō 'ásĩ kǐ, "ǎ'dĩ ǎ'dô kó kúnĩ úngũ ǎngĩ ũgĩ tĩ 'dĩ jǎ'á volé ǎmǎ drí nĩ yǎ?"

⁴Gō'dá gólĩyĩ ãngǎ bē drĩ vō ndrélé ǎtĩ 'álâ rĩ, drílĩyĩ ngá ndrēzó, kúnĩ úngũ ǎngĩ ũgĩ tĩ rĩ ójǎ trá volé.

5Ítí, drílīyī ngāzó filí cú ūgí 'álá. Gō'dá ūgí 'á tólá rī, gólīyī drí āgō ānjī āzā ndrēzó ítá mvēēmvē ācē kpírí-kpírí rī bē yí rú. Āgō ānjī rī 'dī rī gólé drī-ágó lésī ró. Gō'dá ōkó nā 'dī 'bá yī ndrē bē gólá ĩtí rī, tī lā yī drí ậ'dízó ũrī drí tã lârákô 'dī drí sī.

6Nĩngá sī, āgō rī 'dī drí ngāzó tã átálé gólīyī drí kī, "Nĩ 'è ũrī kô. Nĩ lōndā 'dī Yésū Nāzārétā lésī rī ĩ'dī. Gólá ĩ'dī fūlī fē lậlậ-lậlậ drī rī. Nĩ ndrē vō gólá rī āvō lâlāzó rī. Nĩ ndrē, ngbāangbānō gólá gō'dá trá nĩngá yū'dáwạ. Gólá bē rī'á lédrē-lédrē ró. Gólá līdrī trá ōdrā 'ásī.

7Nĩ ngā nīlī tã 'dī pēlé Pētērō drí lâjó'bánĩ lā yí bē. Nĩ pē gólīyī drí kī nĩ rī, Yésū trá rī'á nĩ'á Gālíláyā 'álá gólīyī āndrá 'álá. Gólīyī ậ'dô gólá rī ndrē'á tólá, ōzō drílā átálé trá gólīyī drí sīsī rī tī."

8Ítí, ōkó 'dī 'bá yī drí ngāzó ló'dé drī áyéle rāzó, tãlā tī lā yī ậ'dị trá ậ'dị, gō'dá gólīyī trá ndrī ũrī ró kpá lēlē ró. Gólīyī njī tī kô ōjílā āzākā drí pávó 'á, tãlā gólīyī trá ũrī ró rōō.

9Gō'dá Yésū līdrī bē ōdrā 'ásī Gímā sī ākpākā'dā cījínó rī, drílā íyī ậ'dázó sīsī Mārīyā Māgādālā drí. Mārīyā 'dī gólá Yésū drí līndrī ōnjī njī-drī-lā-rī lâdrózó trá vólé 'álá sī rī ĩ'dī.

10Nĩngá sī, Mārīyā Māgādālā drí ngāzó nīlī tã 'dī ngílí ōjílā gólīyī ậ'dó 'bá Yésū bē rī yī drí. Gólīyī trá ĩzā 'é'á, gō'dá kpá āwó ró rōō.

11Gō'dá Mārīyā Māgādālā drí tã átázó ōjílā 'dī 'bá yī drí kī nĩ rī, yí ōndrē Yésū trá, gólá līdrī trá. Gólīyī gā dó úlī Mārīyā drí átálé 'dī ậrílí.

12Dĩ vósī, Yésū drí kpá íyī ậ'dázó lârákô ngī āzā sī tã ậrī 'bá rī rī 'bá yī drí, drílīyī rú ũsúrī lậtậ 'á nĩrī 'á 'bậdrī mvá āzā rī 'álá.

13Nĩngá sī, tã ậrī 'bá rī 'dī 'bá yī drí ngāzó gólé Yērōsālēmā 'álá nĩ'á kpá tã lâ pēlé tã ậrī 'bá ậmbúkū 'dī 'bá yī drí. Gō'dá tã ậrī 'bá ậmbúkū 'dī 'bá yī lēē íyī tã kpá kô úlī tã ậrī 'bá rī 'dī 'bá yī drí pēlé 'dī 'á.

14Dĩ vósī, Yésū drí íyī ậ'dázó lâjó'bánĩ íyíkā mūdri-drī-lā-ngā-ālō rī 'bá yī drí gólīyī drí rīrī ngā nyālē rī 'á. Yésū drí tã lôgōzó gólīyī drī tã ōnjī gólīyíkā tāsī, tãlā gólīyī cú ĩtí tã lēlē ắkó. Gólīyī gā trá dó úlī ōjílā Yésū rī ndrē 'bá trá rī 'bá yī kã ậrílí Yésū rī gógó līdrī-līdrī lâ ōdrā 'ásī rī tāsī.

15Gō'dá nĩngá sī, Yésū drí tã átázó gólīyī drí kī, "Nĩ ngā lậ'búlí 'bậdrī 'ásī ndrī tã ậtí-ậtí tãndí Ôvārī kã ngílí ōjílā drí ndrī kậkậ.

16Áậ'dô ōjílā gólīyī tã lē 'bá trá tã ậtí-ậtí tãndí Ôvārī kã 'á gō'dá kpá lūmvú bābătízī kã dázó trá drī lâ íyī rī pã'á. Gólīyī gā 'bá íyíkā dó rī, ậậ'dô tã-vó gólīyíkā kĩ'á ōnjī ró.

17Gólīyī tã lē 'bá trá rī 'bá yī ậ'dô íyī tã lârákô nō 'bá yī 'é'á ĩ'dī. Gólīyī ậ'dô līndrī ōnjī lôfō'á vólé ōjílā 'ásī ậmā rú zīzī sī. Gólīyī ậ'dô tī drílīyī átálé kô'dává rī ậtá'á.

18Gólĩyĩ â'dô ãnĩ rũ'á drĩ sĩ, ngãtá õzõ gólĩyĩ ãmvũ ãlĩ trá rĩ, gólĩyĩ drãá kô. Gólĩyĩ â'dô drĩ 'bã'á ngá lãzé 'bá drĩĩ, tãlã õngã ró ãyĩ bê ngá lãzé 'ásĩ â'dólé rú'bã ã'dĩ sĩ."

19Nĩngá sĩ, Yésũ âtã bê úlĩ ndēlé lãjõ'bã íyĩkã drĩ rĩ, ódrĩ gólã rĩ trõzõ 'bũũ 'álã rĩlĩ drĩ-ágó Ôvãrí kã drĩĩ, ãngó rũlĩ Ôvãrí bê.

20Nĩngá sĩ, tã ârí 'bã 'dĩ 'bã yĩ drĩ ngãzõ nĩlĩ tã âtĩ-âtĩ tãndĩ Ôvãrí kã ngĩ bê õjĩlã drĩ võ 'ásĩ ndrĩ. Gõ'dá Yésũ drĩ gólĩyĩ pãzõ tã â'dalé õjĩlã drĩ kĩ, tã âtĩ-âtĩ gólĩyĩ drĩ âtalé 'dĩ rĩ'á pãtĩĩ tã lãrãkô gólĩyĩ drĩ 'elé rĩ 'bã yĩ sĩ. Í'dígówã nõ ãdũkũ lâ ã'dĩ nõ.

LÚKĀ

LÚKĀ 1

¹Āgô āmbá Tīyōfilē, tā īgī-īgī nô ní drí ōjílā āzā 'bá yī ānī drí 'bāzó gólīyī bē Kúmú Yésū 'á rī yī bē. Má lē trá tā nô ífí lá mb̄mb̄i lá átálé ānī drí tā Yésū ká tāsī. Ōjílā āzā 'bá yī rī'á nī īyī trá dódó, īgī īyī tā trá tā gólākā tāsī. Má nī trá tā ōjílā nā 'bá yī drí īgīlī 'dī rī'á tā pātī-pātī rú 'ē 'bá trá rī rī'dī. Ōjílā nā 'bá yī rī'dī rī 'bá īyī tā gólākā rī ícílí ōjílā drí rī rī'dī, mā rī gógó má rī trá tā gólākā 'dī tī lá nālē ōjílā nā 'bá yī bē. Má drí kpá tā 'dī ndrē 'bá lá āzā 'bá yī úsúzó āmā drí rīzó tā 'dī tī lá nālē gólīyī bē. Má ūjū tā gólīyī drí īgīlī 'dī īgīlī ó'dí mánísī tándí ró, tálā nī lē ró tā lá bē ndrī dódó. Tā má drí īgīlī ānī drí nô ítō rī'á Yésū rī tītī 'ásī būūū ácalé gólā rī gōgō Ôvârí ngálá ūrú 'álā rī 'á.

⁵Ndrô gólā tībē Yōwánī rī tīzó rī 'á rī, Ēródē rī'dī kúmú ró 'bādrī Yūdáyā ká rī drī. Ndrô gólā 'dī 'á rī, āgô āzā rī'á drī-'bá lā'bī 'ē ká rī ró, rú lá Zākāriyā, ōkó lá rī rú íyíkā Ēlīzābētā. Gō'dá Ēlīzābētā rī átá kpá drī-'bá lā'bī 'ē ká 'ī.

⁶Zākāriyā yī ōkó lá bē tā 'ē'ē gólīyíkā rī'á tándí ró Ôvârí rī līfī drī 'á. Gólīyī rô Ôvârí rī tī-vō trá, té ōzō Ôvârí drí lēlé rī tī.

⁷Gólīyī cú ítí mvá ākó, tálā Ēlīzābētā rī'á óndó 'ī. Gólīyī 'dó kpārātī ārākā ró.

⁸Tā 'ē'ē gólā drī-'bá lā'bī 'ē ká rī ká 'dī, órī 'ēlā Yērōsālémā 'álā jó ạngí Ôvârí ká nā 'á. Zākāriyā yī drī-'bá lā'bī 'ē ká āzā 'bá yī bē gólīyī 'bāsúró dāwá rī gógó Zākāriyā ká rī 'ásī rī, drīlīyī ānīzó Yērōsālémā 'álā rīlī ngá ạngí bē tūrū-tūrū ōzō bāhúrū kátí rī zālē Ôvârí drí ūrú 'álā. Gólīyī 'ē īyī tā 'dī ōrī Yúdā yī ká drí ndrī. Kāyī vósī cé lānjátúlí bē, drī-'bá lā'bī 'ē ká ālō rī drí fīzó jó ạngí Ôvârí ká 'dī 'álā rīlī ngá ạngí bē rī zālē Ôvârí drí ūrú 'álā.

⁹Kāyī āzā sī, lānjátúlí bē, Zākāriyā rī āzī-āzī yī zī gólā trá 'bālē rī'á ngá ạngí bē rī zālē jó ạngí Ôvârí ká nā 'á. Drílā gōzó fīlī jó ạngí 'dī 'á cé élēwálā.

¹⁰Ōjílā āzā 'bá yī bē dūū, rī īyíkā īvī 'álā rātāā 'ēlé.

¹¹Gólā rī bē ngá ạngí bē 'dī zālē jó ạngí 'dī 'álā rī, mālāyíkā lājó'bá Ôvârí ká drí áczó. Mālāyíkā 'dī rī ādrélé ānyī vō ngá zāzó 'dī rú, drī-ágó lésī ró.

¹²Gō'dá gólā ndrē mālāyíkā 'dī bē rī, gólā lārô trá, dākārū, lēlé ró.

¹³Gō'dá mālāyíkā 'dī drí tā átázó gólā drí kī nī rī, "Ní 'ē ūrī kō. Má ānī rī'dī tā nô átálé ní drí nô, rātāā áníkā rī'á 'ēlé ítú vósī cé rī, Ôvârí ārī trá. Ánī ōkó Ēlīzābētā ā'dô rú 'bā'á 'ā bē. Drílā mvá tīzó ágó ró. Ní ā'dô rú lá zī'á Yōwánī.

¹⁴Ānī līfī ā'dô wā'á tōwā mvá 'dī tāsī. Ōjílā ndrī sí lá īyī ā'dô ārī gū'á tā 'ē'ē tándí mvá 'dī ká rī tāsī.

¹⁵Tā ífí lá rī'dī rī'á nōtí, tálā Ôvârí zī gólā trá rīlī ōjílā līfī ícílí tā mb̄mb̄i sī. Ôvârí zī gólā trá 'bālē ōjílā ífífí ró, tā 'ē'ē gólākā ā'dô 'bā'á ngī āzī-āzī lāfálē sī. Gólā mvú

ôdrá kô. Líndrí Tãndí Ôvârí kâ â'dô rĩ'á gólâ bê gólâ rĩ lôpélé gólâ rĩ pâ'á tâ íyíkâ 'élé ndrĩ tãndí ró.

16Gólâ â'dô ôjílâ ôrĩ Īsĩrã'élé kâ rĩ 'bá yí kâ drĩ lâ yí âjá'á 'délé Ôvârí vó.

17Gólâ â'dô 'dẽ'á sísí vō êdélé Ôvârí drí â'dézó gólâ vó. Gólâ â'dô tâ âtĩ-âtĩ tãndí Ôvârí kâ pê'á, drílâ ôjílâ âsezó ndrĩ ârílâ. Gólâ rĩ gógó â'dô 'bã'á kpá mbârâkâ bê, ôzō tâ ângũ 'bá Ēlĩyã tĩbê drã 'bá âkũ ró rĩ tí. Gólâ â'dô tâ pê'á mvá rĩ átá yí drí mvá lâ yí bê gólĩyĩ 'bãlé â'dólé âyĩkō ró 'â ă'dĩ sĩ. Gólâ â'dô tâ pê'á ôjílâ gólĩyĩ ârĩmâkō 'bá drí, gō'dá drĩlĩyĩ ãyĩ jãzó tâ mbĩ rĩ ĩsũlĩ ĩ'dĩ. Gólâ â'dô tâ pê'á ôjílâ drí ãyĩ êdézó njãã tâ ônjĩ âkō Ôvârí drí âcázó ùsúlâ ãyĩ ndrĩ."

18Zākãrĩyã drí tâ âtázó mālãyĩkã 'dĩ drí, "Â'dô 'bã'á ângô tí ró yã? Mâ trá ârãkã ró, âmã ôkō kpá trá ârãkã 'ĩ rĩ."

19Mālãyĩkã 'dĩ drí tâ-drĩ lôgōzó kĩ nĩ rĩ, "Mâ Gãbêrélê ĩ'dĩ. Mâ lãjó'á Ôvârí kâ ĩ'dĩ. Ôvârí âjô mâ tâ tãndí nō âtálé ní drí, gō'dá ní lée kô.

20Tã âmã âjózó ĩ'dĩ bê lâ rĩ rĩ'á tâ pãtĩ 'ĩ, â'dô rũ 'ẽ'á té ôzō má drí âtálé 'dĩ tí. Gō'dá ní lée tâ má drí âtálé 'dĩ bê kô rĩ, ngbãângbãnō nĩlĩ sísí 'álâ Ôvârí â'dô ânĩ 'bã'á ù'dú'dú ró."

21Gō'dá ôjílâ gólĩyĩ ĩví 'álâ rĩ 'bá yí ãyĩkã drē zãã âdré'á jó ângĩ 'dĩ tĩlĩ Zākãrĩyã rĩ télé âfólé rĩ, gólĩyĩ kĩ, "Zākãrĩyã rĩ njãlé jó 'á nō â'dô 'ẽ'á yã?"

22Gō'dá gólâ âfō bê rĩ, âtá úlĩ gō'dá kó kô, tãlâ gólâ trá ù'dú'dú ró. Rĩ tâ âtálé cé drí sĩ. Gō'dá ôjílâ 'dĩ 'bá yí âtã ãyĩ tâ trá kĩ nĩ rĩ, "Dĩ, gólâ ndrê tâ lârãkô âzã 'bá yí trá jó 'á tólâ."

23Gō'dá 'dĩ rĩ vósĩ rĩ, kãyĩ 'dĩ 'bá yí gólâ drí rĩzó ngã 'ẽ'ẽ 'élé jó ângĩ Ôvârí kâ 'dĩ 'álâ rĩ ndē rũ trá. Gólâ ngã trá gólé 'bã 'álâ té 'bãdrĩ mvá íyíkã rĩ 'álâ.

24Gō'dá ôkō lâ Ēlĩzãbétã 'bã rũ trá 'ã bê. Ēlĩzãbétã rĩ trá 'bã 'á lâmú âkō 'bã-tĩ 'ásĩ párá njĩ.

25Ēlĩzãbétã kĩ nĩ rĩ, "Ngbãângbãnō Ôvârí pâ mâ trá. Gólâ ndrê mâ bê rĩ, âmã ĩzã gã trá gólâ lĩfĩ, má 'bã rũ trá 'ã bê. Gólâ trō ãnyĩ trá má drĩ sĩ."

26Ēlĩzãbétã bê trá 'ã bê párá njĩ-kázĩyã rĩ, Ôvârí drí lãjó'á íyíkã Gãbêrélê rĩ âjózó ízãmvã âzã rũ bê Mãrĩyã rĩ ngálâ. Mãrĩyã 'dĩ rĩ rĩlĩ Nãzãrétã 'álâ. Nãzãrétã rĩ'á Gãlĩlãyã 'á.

27Gólâ lē tâ trá âgô âzã rũ bê Yōsépã rĩ trōzó ágó ró. 'Dĩ gólâ nĩ drē âgô tâ kô. 'Dĩ Yōsépã rĩ'á kúmú Dãwúdĩ rĩ ózōwã ĩ'dĩ.

28Gãbêrélê drí âcázó Mãrĩyã ngálâ tâ âtálé kĩ nĩ rĩ, "Tã â'dĩ-â'dĩ Ôvârí kâ âã'dô ní bê. Gólâ lē ní trá kôrô."

29Tã âtálé 'dĩ sĩ rĩ, Mãrĩyã rĩ drĩ lĩjã trá, gō'dá gólâ nĩ úlĩ ífĩ Gãbêrélê drí âtálé yí drí 'dĩ kô.

30 Gābērelē drí gōzó tā átálé gólâ drí kī nī rī, "Māriyā, ní 'ê ūrī kô, tālâ Ôvârí zī nī trá cé ĩ'dī élēwálâ ôkó mvá āzī lāfálé sī 'bālē 'díyī pā 'bá rī ândrê ró.

31 Ní â'dô rú 'bā'á 'â bê, gō'dá ní drí tīzô lâ mvá ágó ró. Ní â'dô rú lâ zī'á "'Yēsū".

32 Gólâ ĩ'dī tībē Dāwúdī rī ózōwá ró rī, gō'dá gólâ kpá ĩ'dī tībē Ôvârí drí tā lâ 'bālē kī'á nī rī, yí â'dô āj'ó'á lâ rīlī kúmú ró ōrī āníkâ rī 'bá yī drīī zāâ ãdūkū ākó rī ĩ'dī."

34 Māriyā kī nī rī, "'Dīī rī â'dô 'bā'á ángô tí yā? Mā drē 'dīyīmvá ró nō. Má nīī drē tā āgô kâ kpá kô nō."

35 Gābērelē kī, "Ôvârí rī mbârākâ â'dô ánī 'bā'á trá rú 'bālē 'â bê, tālâ mvá rī 'dī â'dô 'bā'á Ôvârí rī mvá ró, gólâ â'dô té ōzō Ôvârí rī gógó kâtí.

36 Ní ndrê drē, ánī áró Ēlīzābētā gólâ óndó 'ī gō'dá kpá ārākâ ró, ngbāāngbānō rī, gólâ trá cú 'â bê pará nīī-kázíyá.

37 Tā āmbá nā 'bá yī, Ôvârí â'dô 'bā'á lâ rú 'élé cú ĩtī lāñō ākó. Úlī Ôvârí kâ cú mbârākâ bê."

38 Māriyā kī, "Mā rī'á rú ĩ'bū 'bá Ôvârí kâ ĩ'dī. Má rī gólâ rī rōlé zāâ rōrō kárá. Má â'dô rú 'bā'á mvá 'dī bê. Tā 'dī â'dô â'dó'á ĩtī." Gābērelē drí Māriyā rī âyézó, gōzó nīlī.

39 Gō'dá nīngá sī rī, Māriyā drí ngá íyíkâ êdézó 'wāā'wā nīzó íyī áró Ēlīzābētā rī ndrélē. Ēlīzābētā rī rīlī 'bādrī mvá āzā 'á, vō lâ 'dī lūtú ró 'bādrī Yūdáyā kâ rī 'álâ.

40 Māriyā drí ācázó Ēlīzābētā drí 'bā 'álâ, gōzó filí jó 'álâ, nī-bē-yā fēlé Ēlīzābētā drí.

41 Gólâ fē nī-bē-yā bê Ēlīzābētā drí rī, mvá drí rú ĩ'wāzó Ēlīzābētā 'á. Gō'dá Líndrī Ôvârí kâ ĩmbâ Ēlīzābētā rī līfī trá tā nīnī sī.

42 Gō'dá Ēlīzābētā kī nī rī, "Óō Māriyā, Ôvârí 'bā līfī trá ní drīī kôrô ôkó āzī drīī sī, tālâ Ôvârí zī nī trá mvá íyíkâ tīlī. Mvá tībē ní drí 'é'á tīlâ nō rī, Ôvârí lē trá kôrô.

43 Tālâ ā'dô 'ī, ní drí ānīzó ámâ ndrélē yā? Mā cú ĩtī fōlōgâ ró nō. Nī ámâ pā 'bá rī ândrê 'ī.

44 Má nī trá kī, ní â'dô 'bā'á Ôvârí rī ândrê ró, tālâ mvá mâ rī gógó 'á nō ĩ'wā rú trá āyīkō drí nī-bē-yā ní drí fēlé má drí 'dī sī.

45 Ôvârí lē nī fī trá kôrô, gólâ â'dô 'é'á tā 'dī 'élé té ōzō drīlâ átálé mālāyíkâ drí rī tí pātīī ró."

46 Gō'dá Māriyā drí Ôvârí rī lūyízó lōngó sī nōtī, "Má rī nō Ôvârí rī lūyīlī gólâ tībē 'díyī pā 'bá ró nō.

47 Gólâ 'bā mâ trá â'dólé āyīkō sī.

48 Mā gólâ áyábálá ró nō, gólâ 'bā līfī trá má drīī. Nōngá sī, ôkó āzī ndrī kī nī rī, mâ trá cú ândrâ-tāndī bê, tālâ Ôvârí tībē mbârākâ ākī nō, gólâ â'dô fāfā fē'á kpá nī má

drí tã 'dî 'bá yî 'ëzó. Gólâ ɾ'dî â'dô-â'dô gólâkâ drí 'bãlé ngĩ òjílã ndrĩ drĩ sĩ, tã tãndĩ gólâkâ rĩ'á ãmbá.

50 ãmã ɾzã gã trá gólâ drĩ. Òzõ mã òrõ gólâ rĩ, gólâ â'dô ãmã pã'á, òzõ gólâ drí ãmã á'bíyá yî pãrẽ ãkũ ró rĩ tí.

51 Gólâ rĩ drí rĩ'á mbârâkã bê òjílã gólíyî lómbé-lómbéwá 'bá rĩ 'bá yî ìzãzó vólé.

52 Gólâ â'dô kúmú gólíyî lómbé-lómbéwá 'bá ró rĩ yî ìngá'á vólé kítĩ kúmú kã rĩ drĩ sĩ, gólíyî 'bã 'bá vólé 'álã rĩ 'bãzó ɾ'dî sísí 'álã.

53 Gólâ rĩ pĩpĩsílí mvêêmvê ró, òjílã gólíyî 'bã 'bá ɾzã ró rĩ yî pãlé. Gõ'dá gólâ lëé òjílã gólíyî ãrõ-ãrõ 'bá ngã ãmbá ã'dô ró 'dó yí drí 'dĩ 'bá yî kô.

54 Ngbãângbãno rĩ, gólâ 'bã trá zãã tã íyíkã yí drí âátalé ãmã á'bíyá yî drí rĩ ɾ'dî.

55 Gólâ rĩ ãmã pãlé, gõ'dá gólâ zĩ ãmã, ãbãrãyãmã rĩ òrĩ yî, òjílã íyíkã ró. ɾ'dî 'dĩ."

56 Mãrĩyã rĩ trá áró lâ Ëlĩzãbétã bê párá nã. Ëlĩzãbétã drí mvá tĩzó zãlô, drílã gõzó gõlé.

57 Ëlĩzãbétã tĩ mvá trá mvá ágó ró.

58 Gólâ rĩ áró yî, gólâ rĩ rû-lë-ãzí yí bê trá ìyí ndrĩ ãyĩkõ ró, tãlã Ôvãrĩ 'bã gólâ trá mvá tĩlĩ gólâ drí 'bãrẽ òkõ ãdrã ró rĩ 'á.

59 Kãyî njĩ-drĩ-lã-rĩ vósĩ rĩ, òjílã ãzã 'bá yî ãnĩ ìyí trá mvá 'dĩ ãjílĩ 'dëlé bãsã 'á. Kãyî 'dĩ trá kpã kãyî gólâ rû zĩzó mvá 'dĩ drĩ rĩ ɾ'dĩ. Gólíyî kĩ nĩ rĩ, "Mvã 'dĩ rû lâ úzĩ Zãkãrĩyã."

60 Gõ'dá Ëlĩzãbétã lëé kô. Ëlĩzãbétã kĩ nĩ rĩ, "Mvã 'dĩ rû lâ rĩ'á Yõwãní."

61 Òjílã 'dĩ 'bá yî kĩ nĩ rĩ, "Dĩ rĩ lã'bí ãmãkã rĩ ɾ'dĩ, mvã 'dĩ rû lâ zĩzó òzõ áró lâ yí kãtĩ. Nĩ áró ãzã ãkõ rû bê Yõwãní."

62 Gõ'dá gólíyî ìjĩ Zãkãrĩyã trá kĩ nĩ rĩ, "Nĩ lë mvã nõ rû lâ zĩlĩ ã'dĩ ɾ'dĩ yã?"

63 Zãkãrĩyã drí gõzó mvã 'dĩ rû lâ ìgĩlĩ wãrãgã bí drĩ kĩ nĩ rĩ, "Úzĩ rû lâ Yõwãní." Òjílã 'dĩ 'bá yî lâro trá.

64 Kõrõ Zãkãrĩyã rĩ tĩ drí rû njĩzó úlĩ âátalé íyí tĩ sĩ. Drílã ìtõnãzó Ôvãrĩ rĩ lûyílĩ.

65 Gõ'dá ãzí-ãzí lâ yí trá 'dó ùrĩ ró. Tã 'dĩ lã'bũ trá ndrĩ võ nã 'bá yî 'ásĩ.

66 Òjílã ndrĩ tã 'dĩ 'bá yî ãrĩ 'bã rĩ ìyí trá 'dó tã ìsũ-ìsũ ró, gólíyî kĩ nĩ rĩ, "Á! Mvã rĩ nõ ã'dô lâ 'î yã?"

67 Gõ'dá nĩngã sĩ rĩ, Ôvãrĩ njĩ Zãkãrĩyã rĩ tĩ bê rĩ, Líndrĩ Tãndĩ Ôvãrĩ kã drí gólâ rĩ lĩfĩ ìmbãzó tã nĩnĩ sĩ, úlĩ âátãzó nõtĩ,

68 "Mã lûyĩ drẽ Ôvãrĩ ãmãkã. Gólâ trá ãnyĩ 'ë'á 'díyĩ pã 'bã ãjólé ãmã drí mbârâkã bê.

69'Díyî pã 'bá nõ rî â'dô 'é'á 'bãlé ãmâ drî ndrî kúmú ró. Gólâ â'dô 'bã'á nî ãmâ lípî ró, òzõ gólâ rî á'bíyá Dăwúdí tîbê Ôvârí rō 'bá rî tí.

70'Ăkû ró rî, tâ ăngũ 'bá Ôvârí kâ drî tâ lâ âtilí kî'á nî rî,

71Ôvârí â'dô ãmâ pã'á nî ãmâ ăjú-'bá-ăzí yî drîgá sî, îzãá îyî ãmâ kô.

72'Dî rî tâ gólâ drîlâ 'bãlé zãã ãmâ á'bíyá drî ăkû ró rî î'dî. Gólâ â'dô tâ gólâ drîlâ 'bãlé gólîyî drî 'dî 'bã'á drîlâ rû 'ézó.

73Gólâ 'bã tâ rî gógó 'dî trá rû 'élé Ābārāyāmā drî, gō'dá tâ rî gógó 'dî drî rû 'ézó.

74Gólâ â'dô ãmâ pã'á ãmâ ăjú-'bá-ăzí yî drîgá sî, mã ì'bũ ró rû bê yî drî cú îtî ũrî ăkó.

75Gō'dá kpá mã rî ró bê tâ mbî 'bá ró yî lífî.

76'Ămâ mvá, má âtâ tâ nõ ní drî. Ní â'dô 'bã'á tâ ăngũ 'bá mbârākā bê kôro rî ró. Ní â'dô 'bã'á tâ ãmâ pã 'bá kâ lôyá 'bá ró. Ní â'dô kpá 'bã'á lífî îcí 'bá ró ôjîlā drî âcā-âcā ãmâ pã 'bá kâ rî drî lâ tēlé.

77Ní â'dô ôjîlā lífî îcí'á nî kî nî rî, Ôvârí rî'á pîpîsîlî bê mvēemvê ró, tâlā gólâ â'dô rî'á nî tâ ônjî ôjîlā kâ âyéle.

78Ôvârí ãmákā rî'á 'á ă'dî bê kpá ngá lēlē bê.

79Gólâ â'dô ácá'á ôjîlā 'bãlé rû ôjálé ngî tâ 'é'ē îyîkâ rî 'ásî. Gólâ â'dô ãmâ îcí'á 'bãlé mbî Ôvârí ágálé, Ôvârí rî pîpîsîlî drî á'dízó ãmâ rú. Gólâ â'dô ôdrā ũrî gólâ rî 'bá ãmâ lífî ôjálé òzõ Ìnîrîkúwá kátî rî trō'á volé ãmâ pîpîsîlî 'ásî. Gólâ â'dô lătî Ôvârí kâ rî î'á ngbángbá, gólâ rî pîpîsîlî â'dô á'dî'á á'dî ãmâ rú ndrî. Î'dî 'dî."

80Gō'dá Yōwānî mbâ trá ăngî ăgô ró, gō'dá gólâ nî trá rîlî ômā 'álâ élêwálâ bũũ ácálé ndrô gólâ drîlâ rîzó tâ pēlé ôjîlā gólîyî Yūdáyā kâ rî 'bá yî drî rî 'á.

LÚKĀ 2

1Ndrô nã 'bá yî sî, kúmú ăngî Rómā kâ ăzâ rî'á kúmú ăzí drî sî ndrî, rú lâ rî'á Āgúsūtū. Kúmú ăngî 'dî drî tâ 'bãzó ôjîlā drî ndrî kî nî rî,

3ôjîlā ôgô tîlîlî 'bădrî îyî á'bíyá yî tîzó rî 'ásî, nî'á îyî rú îgîlî 'bã-tî îyîkâ vó ró bélé-bélé tāsî.

4'Ăkû ró rî, Yōsépā rî á'bíyá rî trá 'bădrî mvá gólâ zîlî Bētēlēmē 'dî 'á, gólâ 'băsurú kúmú Dăwúdí yî kâ rî 'ásî. Gō'dá nîngá sî rî, Yōsépā yî ngā îyî trá Mārîyā bê, Nāzārētā 'ásî nîlî Bētēlēmē 'álâ îyî rú îgîlî bélé-bélé tāsî. Mārîyā 'bã rû trá 'á bê mbârākā Ôvârí kâ sî.

6Gólîyî ôtirî rî Bētēlēmē 'álâ rî, kăyî Mārîyā drî 'ézó mvá tîlî rî câ trá, ũsû gólâ trá tólâ.

⁷Māriyā drí gōzó mvá sísí íyíkâ tīlī ágó ró. Drílâ mvá 'dī gōzó ítá sī ngóló-ngóló gólâ rī lālê òmā 'ǎ'í drīī. Gólīyī rī'á jó gólâ kábīlīkī drí rīzó 'á lâ rī 'á, tālâ vō yū'dáwá drīlīyī âyízó jó ūmú kâ rī 'álâ.

⁸Kâyī 'dī 'bá yī 'á rī, òjīlâ âzâ 'bá yī kpá rī'á íyī kábīlīkī íyíkâ lôkí'á ngácī sī òmā 'álâ.

⁹Mālāyíkâ Ôvârí kâ âzâ drí ânīzó gólīyī ngálâ. Gō'dá íniríkúwá āmbá ngácī kâ 'dī drí gōzó 'bālê òzō ìtú-āyī kâtí, kǎngbê-kǎngbê, lậgû-lậgû ró. Lôkí 'bá 'dī 'bá yī lâ rô íyī trá ūrī bê.

¹⁰Mālāyíkâ 'dī drí tã átázó drīlīyī kī nī rī, "Nī 'ê ūrī kô, tālâ Ôvârí âjô mâ trá tã tãndí pélé ânī drí. Tã tãndí má drí ânīzó ì'dí bê lâ nô â'dô òjīlâ ndrī 'é'á âyīkô ró,

¹¹tālâ āndrô nô rī 'díyī pã 'bá tībê Ôvârí drí tã lâ átálê kī'á nī rī, áâ'dô âjô'á lâ òjīlâ pālê rī, útī trá Bêtêlémê 'álâ.

¹²Nī â'dô ūsú'á lâ 'wāâ. Tã pătīlī ró rī, òzô nī òcâ trá Bêtêlémê 'álâ rī, nī â'dô mvá òdé ūsú'á ògô trá ítá sī ngóló-ngóló jó kábīlīkī drí rīzó rī 'á. Ândrê lâ lâ trá òmā 'ǎ'í drīī."

¹³Kô rô 'dī rī vósī rī, mālāyíkâ Ôvârí kâ údúgú'bī drí rīzó íyī ânīlī ūrú lésī lóngó ngô bê Ôvârí rī lùyī-lùyī bê kī nī rī,

¹⁴"Òjīlâ ndrī ūlùyī Ôvârí ūrú 'álâ rī, gólâ lē òjīlâ trá kô rô. Gólâ 'bã íyī pīpīslī trá â'dī-â'dī ró ânī rú ndrī. Ì'dī 'dī."

¹⁵Mālāyíkâ údúgú'bī Ôvârí kâ 'dī 'bá yī drí gōzó ūrú 'álâ. Gō'dá lôkí 'bá 'dī 'bá yī drí tã ì'bīzó kī nī rī, yī ònī drē Bêtêlémê 'álâ tã gólâ mālāyíkâ 'dī 'bá yī drí rī'á pēlâ íyī drí 'dī ndrēlê.

¹⁶Gólīyī râ íyī trá 'wāâ'wâ, nī'á tã nã ndrēlê, drīlīyī mvá òdé 'dī ūsúzó ândrê lâ bê, mvá òdé 'dī òlâ trá vūdrī òmā 'ǎ'í drīī.

¹⁷Gō'dá nīngá sī rī, drīlīyī nīzó gólê volé lóngó Ôvârí rī lùyī-lùyī kâ bê. Tã tībê drīlīyī ârīlī gō'dá kpá drīlīyī ndrēzó lâ rī'á kpá té òzô mālāyíkâ 'dī 'bá yī drí átálê drīlīyī rī tí. Òjīlâ gólīyī tībê tã kábīlīkī lôkí 'bá yī drí átálê nô ârí 'bá lâ íyī rī, gólīyī trá 'dó ndrī lâ rô-lâ rô ró tã 'dī ârīrī 'á. Gō'dá nīngá sī rī, tákô tã tībê sísí Ôvârí drí rī'á átálâ Māriyā drí mālāyíkâ íyíkâ sī rī âgâ trá ndrī gólâ 'á. Drílâ rīzó tītī dīyī rī'á tã 'dī ìtô lâ ìsūlī.

²¹Kâyī nī-drī-lâ-rī vósī rī, ó'bê mvá 'dī trá bāsā 'á, gō'dá átá lâ zī rú lâ trá Yēsū, té òzô Gābêrêlê drí átálê ândrê lâ Māriyā drí rī kâtí.

²²Mvá 'dī tītī lâ vósī rī, Māriyā drí 'ézó lâ kâyī nyâ'dī-rī, drīlīyī gōzó ngālê nīlī Yôsépâ bê Yêrôsālémâ 'álâ. Gólīyī câ bê rī, nī íyī trá filí jó ángí Ôvârí kâ rī 'álâ mvá 'dī â'dálê Ôvârí drí kpá ngá fēfē íyíkâ fēlê Ôvârí drí. Ngá fēfē drīlīyī fēlê 'dī rī'á âmámô rī, â'dô tã 'bã'bã Ôvârí drí 'bālê Músā sī rī vó ró, tālâ 'dī rī'á mvá sísí 'î.

- 25'Dĩi vosĩ rĩ, ãgô ãzâ bê rĩ'á Yērōsālēmā 'á tólâ, rú lâ rĩ'á Sīmónā. Gólâ rĩ'á ãgô tãndĩ 'ĩ. Gólâ 'ê lã'bí 'dĩ 'bá yĩ trá ndrĩ bê rĩ, gólâ drĩ tã gólâ Líndrí Tãndĩ Ôvârí kâ drĩ rĩ'á âtálâ drílâ rĩ rōzō.
- 26Líndrí Tãndĩ Ôvârí kâ 'bã tã trá gólâ drĩ kĩ, gólâ òdrãá kô té gólâ drĩ 'díyĩ pã 'bá ndrēzō zãlô.
- 27Líndrí Tãndĩ Ôvârí kâ drĩ tã âtázō drílâ ònĩ ró bê jó ạngĩ Ôvârí kâ nã 'á tólâ. Gõ'dá 'dĩ rĩ kpá trá té kâyĩ gólâ Mārīyā yĩ drĩ nĩzō ágô lâ Yōsépā bê filí jó ạngĩ 'dĩ 'álâ ngá fēfē iyíkâ fēlé Ôvârí drĩ rĩ 'ĩ'dĩ. Sīmónā drĩ drĩ 'bēzō gólīyĩ bê jó ạngĩ nã 'á tólâ.
- 28Gõ'dá gólâ ndrē mvá nã bê rĩ, nĩ trá, yĩ trō mvá 'dĩ trá yĩ rú ândrē lâ rú sĩ. Gólâ kĩ, "Dĩi rĩ 'díyĩ pã 'bá Ôvârí drĩ tã lâ âtálé rĩ 'ĩ'dĩ." Gõ'dá drílâ gōzō Ôvârí rĩ lùyĩlĩ kĩ nĩ rĩ,
- 29"Kúmú ámakâ Ôvârí, má 'ê ãwô-ĩtĩ ãmbá ní drĩ, tãlâ ní ãjô mvá 'dĩ ãngó 'á nō, 'dĩi má â'dô gõ'dá drã'á, má ndrē gólâ trá cú ámã lĩfĩ sĩ.
- 31Mvá 'dĩ ní 'bã trá, kó ăkú ró òrĩ nō 'bá yĩ pãlé ndrĩ ãngó 'á nōngá.
- 32Mvá, nĩ â'dô 'bã'á òzō lãşĩ kōkō kâtĩ Ôvârí rĩ ífífí â'dálé òjílã ãngó 'á nō 'bá yĩ drĩ ndrĩ. Gólâ 'ĩ'dĩ ãlô òjílã Ísĩrã'élē kâ 'ásĩ gólâ 'é 'bá òjílã ndrĩ drĩ lùyĩlĩ rĩ. 'ĩ'dĩ 'dĩ."
- 33'Dĩi vosĩ rĩ, Mārīyā yĩ Yōsépā bê trá iyĩ lâ-rō-lâ-rō ró úlĩ Sīmónā drĩ âtálé 'dĩ 'á.
- 34Sīmónā drĩ gōzō òrē fēlé gólīyĩ drĩ, gõ'dá Sīmónā drĩ tã âtázō Mārīyā drĩ kĩ nĩ rĩ, "Nĩ ârĩ drē, òjílã ãzâ 'bá yĩ â'dô iyĩ âtálâ kĩ, ãwô, tã pãtĩĩ ró, Ôvârí ãjô gólâ nĩ ãngó 'á nōngá, gõ'dá òjílã 'dĩ 'bá yĩ, Ôvârí â'dô gólīyĩ pã'á. Gõ'dá òjílã ãzâ 'bá yĩ â'dô iyĩ âtálâ kĩ, 'é'ê, Ôvârí ãjô gólâ nĩ kô, gõ'dá òjílã gólīyĩ itĩ 'dĩ 'bá yĩ Ôvârí â'dô gólīyĩ ãzã'á. Óô Mārīyā, nĩ gólâ rĩ ândrē, ní â'dô 'bã'á ãzã kōkō bê rōô lâñō 'ê 'bá gólâ rĩ 'élē rĩ sĩ."
- 36Gõ'dá kô-rô 'dĩi rĩ vosĩ rĩ, òkô ãzâ drĩ kpá âfízō jó ạngĩ Ôvârí kâ 'dĩ 'á, rú lâ Ánã, Fãñwélē rĩ mvá 'ĩ, 'bãşúrú Ásērã yĩ kâ. Gólâ tã ạngũ 'bá 'ĩ. Gólâ rĩ'á òkô ãdrã 'ĩ, ndrô lâ trá nyã'dĩ-sũ-drĩ-lã-sũ. Ágô lâ gĩ gólâ bê rĩ, 'ê iyĩ trá ndrô nĩ-drĩ-lã-rĩ, ágô lâ drĩ gōzō drãlé. Gólâ rĩ gõ'dá trá ăyĩzĩ ró ágô lâ rĩ volé drĩ 'ásĩ zãã ágô ãkô. Gólâ rĩ'á kâyĩ vosĩ cé jó ạngĩ Ôvârí kâ 'dĩ 'álâ rãtãã 'ê'á Ôvârí drĩ, gõ'dá rĩ kâyĩ ãlô tã ãşũlĩ nōtĩ kĩ'á nĩ rĩ, ngá nyãnyã 'ēzō yĩ drĩ rĩ kô, cé rĩzō rãtãã 'élē 'ĩ'dĩ Ôvârí drĩ.
- 38Gõ'dá gólâ ndrē mvá 'dĩ bê rĩ, gólâ nĩ trá kĩ nĩ rĩ, 'dĩi rĩ 'díyĩ pã 'bá 'ĩ Ôvârí ngá lésĩ. Gólâ lùyĩ Ôvârí trá, gõ'dá lâñjĩ tã lâ trá gólīyĩ rĩ 'bá 'díyĩ pã 'bá tēlé Yērōsālēmā 'álâ ânĩlĩ Ôvârí ngá lésĩ ãngó 'á nōngá òjílã iyíkâ pãlé rĩ yĩ drĩ.
- 39Gõ'dá nĩngá sĩ, Yōsépā yĩ Mārīyā bê Yēsũ rĩ òdē yĩ bê nĩ iyĩ trá rĩlĩ Nãzãrētã 'á 'bãdrĩ zĩlĩ Gãlĩláyã rĩ 'álâ.
- 40Mvá Yēsũ 'dĩ mbã trá tólâ mbãrãkã bê. Gólâ trá tã nĩnĩ bê ãmbã. Ôvârí pã gólâ trá.

- 41Ndrô vósí cé, gólâ rí átá yí ândrê lâ bê rí ÿyí trá nílí Yērōsālēmā 'álâ kārāmā lâvũ-lâvũ kôrô kâ 'élé.
- 42Gõ'dá gólâ òtírí 'bãâ ndrô bê mûdrî-drî-lâ-ngâ-rî rí gólâ nî trá lâmúlí íyí átá yí íyí ândrê bê Yērōsālēmā 'álâ kārāmā 'dí 'élé. Áró lâ yí dũũ nî ÿyí trá 'dó gólíyí bê.
- 43Kārāmā 'dí vósí rí, Yōsépā yí Mārīyā bê ngâ ÿyí trá gólê Nāzārētā 'álâ, gõ'dá mvá Yēsũ 'dĩ 'bê íyîngá vō trá âkpākā'dā Yērōsālēmā 'álâ cú ïtí, ândrê lâ yí átá bê drí nî âkó.
- 44Átá lâ yí nîyí ÿyí ândrê lâ bê kí'á nî rí, gólâ ã'dô âkpā vólé rí kô. Gólíyí kí ÿyíkâ rí, gólâ òlâvũ trá áró lâ âzâ 'bá yí bê sísí 'álâ. Kâyí drílíyí ngázó ÿyîngá nílí rí sî, lânjátúlí bê, ïtú drí fírí 'á, Yōsépā Mārīyā bê gõ'dá drílíyí rîzô gólâ rí ndâlê.
- 45Gõ'dá gólíyí ndâ gólâ trá kpî, úsú ÿyí gólâ kô âzî-âzî lâ yí lâfálé sî. Gõ'dá gólíyí drí gōzô vólé Yērōsālēmā 'álâ gólâ rí ndâlê kpá ó'dí.
- 46Ndâ ÿyí gólâ trá kâyí rî sî, drílíyí gōzô nílí gólâ rí úsúlí jó ąngí Ôvârí kâ 'dĩ 'álâ, íyîngá rí'á lâ'bí ïmbá 'bá rí 'bá yí lâfálé, rí'á úlí gólíyíkâ ârí'á, kpá rí'á gólíyí ïjî'á tâ ïjî-ïjî âzâ 'bá yí sî.
- 47Ôjílâ rí 'bá ÿyí tâ gólâ drí âtálé rí 'bá yí ârílí rí, tî lâ ÿyí â'dî trá tâ gólâ drí rí'á âtálâ rí 'á kpá tâ ïjî gólâkâ rí 'á, tâlâ gólâ nî tâ trá kôrô.
- 48Gõ'dá ândrê lâ Mārīyā âtâ tâ trá gólâ drí nōtí kí nî rí, "Ămâ mvá, ní 'ê âmâ drí nō ã'dô tâ 'î yā? Ămâ ânî átá bê gõ'dá trá ũrî ró, tâlâ mã ndâ nî trá kpî."
- 49Gõ'dá gólâ lôgô úlí vō trá gólíyí drí nōtí, "Nî rí âmâ ndâlê âmá vō âzâ 'bá yí 'ásí nō ã'dô tāsí yā? Nî nîyí kô kí'á nî rí, bê má drí 'é'á rílí jó âmâ átá Ôvârí kâ rí 'á tâ gólâkâ rí 'élé yā?"
- 50Mārīyā yí Yōsépā bê nîyí ÿyí tâ ífí gólâ drí âtálé 'dĩ kô.
- 51Drílíyí gōzô ândrê lâ yí bê átá lâ yí bê 'dũwā Nāzārētā 'álâ. Gólâ rô íyí átá yí trá ândrê lâ bê tâ âmá 'dí 'bá yí 'ásí ndrî. Ăndrê lâ ïsũ tâ gólâ kó rú 'é 'bá gólâ rí tîrî 'á rí trá gõ'dá âgâ trá 'á lâ, rí trá tâ ïsũlî âmá tâ lâ sî.
- 52Gólâ mbâ trá mbârâkâ bê, gólâ ícî íyí lîfî trá tâ nîñî âzâ 'bá yí sî. Ôvârí trá âyîkô ró âmá gólâ bê. Gõ'dá kpá ôjílâ gólâ rí nî 'bá rí yí, gólíyí kpá trá âyîkô ró gólâ bê.

LÚKĀ 3

- 1Gõ'dá Yēsũ òtírí cãâ ndrô nyâ'dî-trá-drî-lâ-ngâ-mûdrî rí, Tîbérīyā ĩ'dĩ kúmú ąngí 'î kúmú âzî drî sî ndrî 'bâlê Ăgúsütũ rí vō 'á. Tîbérīyā 'ê trá kũmũ 'á ndrô mûdrî-drî-lâ-ngâ-njî. Tîbérīyā 'bã kúmú Pílátô trá Yũdáyâ lé 'bá yí drílí, gõ'dá kúmú Ęródê Ănítípā trá Gãlíláyâ lé 'bá yí drílí, gõ'dá kúmú Fílípô íyíkâ trá Ĩtũrīyâ lé 'bá drílí gõ'dá kpá Trākónî bê, gõ'dá kúmú Līsánî íyíkâ Ăbílínî 'álâ.

²Kāyífā ɪ̄dī drī-'bá drī-'bá Yúdā yí ká rī 'bá yí ká 'í, gólá rī á'bí Ánāsī bē. Kāyī 'dī 'á rī, Ôvārī drí tā átázó Yōwánī drí kī nī rī, "Ngbāāngbānō rī, ní ítónā ōjílā 'bālē tā pēpē sī njāā látī 'á rīlī Ôvārī rī drī tēlé lậgúlí." Yōwánī rī'á ōmā 'á.

³Gō'dá Yōwánī drí ngázó nīlī lậmú bē tā 'bālē ōjílā rī 'bá ānyī áyágá Jōrōdénī lậgátī rī yī drí. Tā gólá drí rī'á pēlā rī ɪ̄dī rī'á nōtí, "Nī ādī drī tā ōnjí 'ásī Ôvārī rī rōlé. Gō'dá nī ānī má drí lậmvú dāzó ānī drī bābātízī ró áyágá Jōrōdénī 'dī 'á tā á'dā-á'dā ró kī'á nī rī, nī ājā drī trá tā ōnjí ānīkā 'ásī. Nī ō'ē tā 'dī rī ɪ̄dī rī, Ôvārī á'dō ānī áyē'á tā ōnjí ānīkā 'ásī."

⁴Ākpā ākū ró rī, Ôvārī 'bā tā āngū 'bá āzā trá rú lâ Īsáyā tā pēlé Yōwánī rī tāsī nōtí, "Āgō āzā á'dō rī'á ôtrélé ōmā 'á kī nī rī, 'Nī édē látī mbị Kúmú ānīkā 'díyī pā 'bá rī drí ácázó lậmúlí drī lâ sī.

⁶Ā'dô ɪ̄tí rī, ōrī ndrī 'bādrī āmbá nō 'bá yī 'ásī á'dô ɪ̄yī nī'á lâ tō kī nī rī, nōō āgō gólá Ôvārī drí 'ē'á ájólā rī ɪ̄dī.' " Īsáyā 40.3-5

⁷Nīngá sī rī, ōjílā āmbá rī trá ānīlī Yōwánī ngálá gólá ōdā ró lậmvú bē ɪ̄yī drī bābātízī ró. Ō'bí āmbá 'dī 'bá yī lāfálē sī, ōjílā āzā 'bá yī lē ɪ̄yī tā-drī kpá trá lậmvú dāzó ɪ̄yī drī. Gō'dá gólīyī gā ɪ̄yī dó drī ájálē tā ōnjí ɪ̄yíkā 'ásī. Gō'dá Yōwánī drí tā átázó gólīyī drí kākārākā sī kī nī rī, "Ānī á'dō rī'á ōzō ɪ̄nī gólīyī rā 'bá lậsị ngbịlịrị ágálē sī rī kátí. Nī ɪ̄sū ānīkā bē rī, nī á'dô 'ē'á ngá pālē ōmbā Ôvārī ká 'ásī cé bābātízī sī yā?

⁸Ōzō nī ōlē trá ngá pālē rī, 'dōvó nī ājā drī volé tā ōnjí ānīkā 'ásī. ɪ̄tí rī, tā 'ē'ē tándí ānīkā á'dô á'dó'á ōzō lō'wā tándí kátí, tálā āá'dā ró bē kī, pậtị nī ājā drī trá volé tā ōnjí ānīkā 'ásī. Gō'dá nī áyē tā ɪ̄sū ānīkā kī'á nī rī, nī āá'dô 'ē'á ānī nyāányā pālē lậnō Ôvārī drí 'ē'á fēlā ānī drí rī 'ásī, tálā ānī rī'á Ābārāyāmā rī ózōwá yī ɪ̄dī rī. Tā 'dī ɪ̄cá kō ānī pālē. Nī ārī drē, Ôvārī mbārākā bē á'dô kúnị mvá nō 'bá yī ōjá'á Ābārāyāmā rī ózōwá yī ró ānī vō 'á.

⁹Ānī ōzō fē ɪ̄dílí rī kátí ɪ̄nyákú nō drī. Ôvārī 'bā ōlówá trá njāā fē gólīyī 'wā 'bá kō rī yī āgázó vūdrị. Ôvārī á'dô fē gólá 'wā 'bá kō rī zā'á ōzō tōtō kátí lậsị gólá rī 'bá vélé ậdūkū ākó rī 'á."

¹⁰Gō'dá ōjílā gólīyī tā gólá Yōwánī drí átálē rī árí 'bá rī, átā ɪ̄yī tā trá kī nī rī, "Mā á'dô á'dá'á lâ ángō tí yā kī'á nī rī, ááyē āmā trá tā ōnjí āmākā tāsī rī, mā rī gō'dá trá Ôvārī rī rōlé ɪ̄dī yā?"

¹¹Yōwánī kī, "Nī 'ē tā tándí ɪ̄dī ōjílā drí ndrī lā'bí ānīkā rī lậvūlị. Ōzō nī á'dô ɪ̄tá bē rī rī, nī fē ālō rī ōjílā gólá ɪ̄tá ākó rī drí. Ōzō nī á'dô ngá-ɪ̄yínyā bē rī, nī cā lāfálā ōjílā gólá ɪ̄zā lâ bē rī yī drí."

¹²Gō'dá bélé-bélé ú'dú 'bá āzā 'bá yī kpá rī'á tólā, gólīyī lē kpá Yōwánī ɪ̄bábátízā ró ɪ̄yī bē tā ōnjí ɪ̄yíkā tāsī. Bélé-bélé ú'dú 'bá 'dī 'bá yī átā ɪ̄yī trá Yōwánī drí kī nī rī, "Āmā bélé-bélé ú'dú 'bá nō 'bá yī, mā á'dô āmākā kó mbịmbị lâ á'dô 'ē'á ɪ̄dī yā?"

¹³Yōwánī kī, "Nī lậpē lāfā bélé-bélé ká 'dī kō sịsị 'álā tā ānīkā rī tí."

14Gõ'dá ãjú 'bũ 'bá äzâ 'bá yí kpá rĩ'á ïtí, gólíyí ïjî Yõwánî kpá trá kî nî rî, "Ngã gõ'dá âmâ tâsî rî yã?" Yõwánî kî, "Nî 'bã òjílâ òrî ãnî lĩfî gílí, nî áyê ró ïyí bê tâ ángí ïyí drí 'élé rî tâsî kô. Nî 'ê ícícíyá òjílâ äzî rú ònjô sî kô. Lãfâ gólâ rĩ'á fêlâ ãnî drí rî, nî mã kô."

15'Dĩ rî kâyî tîbê äyîkô drí 'bãsurú Yúdâ yí kâ rî 'bá yí cîzó rî ï'dî. Gólíyí ïsũ ïyíkâ bê rî, Yõwánî â'dô 'díyî pã 'bá ïyí drí rĩ'á têlâ Ôvârí ngá lésî rî, â'dô 'é'á âjólâ òjílâ pãlê rî ï'dî.

16Gõ'dá Yõwánî drí tâ ïyázó gólíyí drí kî nî rî, "Má â'dó kô 'díyî pã 'bá gólâ 'ê 'bá òjílâ ïbábátízälê lãsí sî gõ'dá kpá Líndrí Tãndí Ôvârí kâ sî rî ï'dî. Mã ámakâ cé ãnî ïbábátízälê lümvû sî. Gõ'dá ägô äzâ kpá rĩ'á ãnî'á mã vó. Gólâ ï'dî tîbê ãnî drí rĩ'á têlâ 'ê 'bá ácalê 'díyî pã 'bá ró rî, tâ gólâkâ rî ï'dî nôtí, òjílâ tâ gólâkâ lê 'bá rî, gólâ â'dô Líndrí Tãndí Ôvârí kâ fê'á drílâ. Gõ'dá òjílâ tâ gólâkâ lê 'bá kô rî, áâ'dô ïzã'á lâ lãsí sî. Gólâ mbârâkâ bê gãrã mã drî sî. Mã ícá kô ká'bókâ gólâkâ ángílí pá lâ sî.

17Gólâ íyíkâ rĩ'á òzô òjílâ ãdrúgú cã 'bá kâtí, gólâ â'dô ãdrúgú ífî tãndí rî êlê'á dãlê yí drí 'bãlê êró 'álâ rî ï'dî, gõ'dá kúrûmû lâ 'dî dãzó íyíkâ tötô ró òmã 'álâ zãlê volê lãsí sî ãdükû äkô."

18'Dĩ rî tâ gólâ Yõwánî drí rĩ'á pêlâ ándálê kárâ lãjô'bá Ôvârí kâ ró òjílâ drí rî ï'dî, òjílâ ò'bã ró lĩfî bê Ôvârí drî.

19Tã äzâ Yõwánî drí 'élé rî ï'dî nõ. Gólâ nî trá kúmú Êródê Änítípã ngálâ, sô drí-mbílí trá gólâ lĩfî tâ ònjí Êródê drí 'élé rî 'á, tãlâ Êródê pá ãdrúpî lâ rî òkó rú bê Êródíyã rî trá gólâ drígá sî trölê yí drí òkó ró.

20Gõ'dá Êródê árílí bê tâ Yõwánî drí átalê ïtí 'dî rî, gólâ 'bã Yõwánî trá gãnîmã 'á. 'Dĩ rî tâ ònjí äzâ gólâ Êródê drí 'élé rî ï'dî.

21Äkpãkã'dã Êródê rú drê Yõwánî 'bãlê gãnîmã 'á kô rî, Yõwánî dã lümvû trá òjílâ drî bãbátízí ró ämbá áyágá Jörödénî kâ 'álâ. Gólâ 'ê bãbátízí kpá trá Yésũ drí zãlô Jörödénî 'álâ. Gõ'dá gólâ ndê bãbátízí 'ê'ê bê rî, Yésũ drí rîzó rãtãã 'élé drê äkpãkã'dã lümvû 'á.

22Kôrô 'bũû drí rú njîzó, Líndrí Tãndí Ôvârí kâ drí â'dézó Yésũ drî òzô ätú'bú kâtí. Úlí drí ä'úzó 'bũû lésî Yésũ drí kî nî rî, "Nî âmâ mvá ífíí rî ï'dî mã drí lêlê rôô rî. Änî tâ sũ trá mã rú rôô."

23Yésũ trá ndrô bê nyã'dî-trá-drî-lâ-ngâ-mûdrí, gólâ drí ngá 'ê'ê ïtözó ängó nõ 'á nõngá. Ôjílâ ndrî ïsũ ïyíkâ bê rî, gólâ â'dô Yôsépã rî mvá 'í. Äkû ró rî Ôvârí 'bã Ädãmã trá. Ädãmã tî mvá trá rú lâ Sétê. Sétê tî mvá trá rú lâ Ênósã. Ênósã tî mvá trá rú lâ Kënanã. Kënanã tî mvá trá rú lâ Mäjälélê. Mäjälélê tî mvá trá rú lâ Yãradã. Yãradã tî mvá trá rú lâ Ênókã. Ênókã tî mvá trá rú lâ Mëtüsélâ. Mëtüsélâ tî mvá trá rú lâ Lëmékê. Lëmékê tî mvá trá rú lâ Nówã. Nówã tî mvá trá rú lâ Sémê. Sémê tî mvá trá rú lâ Ärãpãsadã. Ärãpãsadã tî mvá trá rú lâ Kãnanã. Kãnanã tî mvá trá rú lâ Sélâ. Sélâ tî mvá trá rú lâ Êbêrê. Êbêrê tî mvá trá rú lâ Pêlégê. Pêlégê tî mvá trá rú lâ Rúû. Rúû tî mvá trá rú lâ Sêrúgî. Sêrúgî tî mvá trá rú lâ Nãhórã. Nãhórã tî mvá trá rú lâ

Térã. Térã tị mvá trá rú lâ Ābārāyāmã. Ābārāyāmã tị mvá trá rú lâ Īsákã. Īsákã tị mvá trá rú lâ Yākóbã. Yākóbã tị mvá trá rú lâ Yúdã. Yúdã tị mvá trá rú lâ Pērezē. Pērezē tị mvá trá rú lâ Ēzērónē. Ēzērónē tị mvá trá rú lâ Ārínĩ. Ārínĩ tị mvá trá rú lâ Ādāmínō. Ādāmínō tị mvá trá rú lâ Āmĩnādábã. Āmĩnādábã tị mvá trá rú lâ Nāsónō. Nāsónō tị mvá trá rú lâ Sălámō. Sălámō tị mvá trá rú lâ Bō'ázã. Bō'ázã tị mvá trá rú lâ Óbēdē. Óbēdē tị mvá trá rú lâ Yēsē. Yēsē tị mvá trá rú lâ Dăwúdĩ. Dăwúdĩ tị mvá trá rú lâ Nătánã. Nătánã tị mvá trá rú lâ Mătátã. Mătátã tị mvá trá rú lâ Ménagã. Ménagã tị mvá trá rú lâ Mēlĩyã. Mēlĩyã tị mvá trá rú lâ Ēlĩyākímō. Ēlĩyākímō tị mvá trá rú lâ Yōnámō. Yōnámō tị mvá trá rú lâ Yōsépã. Yōsépã tị mvá trá rú lâ Yúdã. Yúdã tị mvá trá rú lâ Sĩmónã. Sĩmónã tị mvá trá rú lâ Lávĩ. Lávĩ tị mvá trá rú lâ Mătátã. Mătátã tị mvá trá rú lâ Yōrímō. Yōrímō tị mvá trá rú lâ Ēlĩyézē. Ēlĩyézē tị mvá trá rú lâ Yásōwã. Yásōwã tị mvá trá rú lâ Ērē. Ērē tị mvá trá rú lâ Ēlēmădémō. Ēlēmădémō tị mvá trá rú lâ Kōsámō. Kōsámō tị mvá trá rú lâ Ādĩ. Ādĩ tị mvá trá rú lâ Mēlėkē. Mēlėkē tị mvá trá rú lâ Nėrĩ. Nėrĩ tị mvá trá rú lâ Sĩyátĩ. Sĩyátĩ tị mvá trá rú lâ Zărăbăbălã. Zărăbăbălã tị mvá trá rú lâ Rėsã. Rėsã tị mvá trá rú lâ Yōănã. Yōănã tị mvá trá rú lâ Yódã. Yódã tị mvá trá rú lâ Yōsėkē. Yōsėkē tị mvá trá rú lâ Sēmėnē. Sēmėnē tị mvá trá rú lâ Mătătĩyã. Mătătĩyã tị mvá trá rú lâ Mătã. Mătã tị mvá trá rú lâ Nágã. Nágã tị mvá trá rú lâ Ēsĩlĩ. Ēsĩlĩ tị mvá trá rú lâ Năhũmă. Năhũmă tị mvá trá rú lâ Āmósē. Āmósē tị mvá trá rú lâ Mătătĩyã. Mătătĩyã tị mvá trá rú lâ Yōsépã. Yōsépã tị mvá trá rú lâ Jănáyĩ. Jănáyĩ tị mvá trá rú lâ Mēlėkē. Mēlėkē tị mvá trá rú lâ Lávĩ. Lávĩ tị mvá trá rú lâ Mătátã. Mătátã tị mvá trá rú lâ Ēlĩ. Ēlĩ tị mvá trá rú lâ Yōsépã. Gō'dá Yōsépã ĩmbã Yēsũ trá ۆzō ĩyĩ mvá tĩlĩ nĩ rĩ kătĩ.

LÚKĂ 4

¹Gō'dá nĩngã sĩ rĩ, Yēsũ trá mbârăkã Líndrĩ Tăndĩ Ōvărĩ kã rĩ kã bê yĩ 'á rōō. Gólã ngã trá 'bădrĩ áyágã Jōrōdėnĩ kã 'dĩ 'ásĩ nĩlĩ sĩsĩ 'álã rĩ, gō'dá Líndrĩ Tăndĩ Ōvărĩ kã drĩ gólã rĩ âjızó nĩlĩ lămúlĩ ōmã 'álã. Tólã rĩ, Sătánã drĩ rĩzó gólã rĩ ũjũlĩ kăyĩ nyã'dĩ-rĩ sĩ.

²Kăyĩ nyã'dĩ-rĩ 'dĩ 'bã yĩ 'á rĩ, gólã cú ĩtĩ ngã nyănyã âkó, gólã trá lőfó ró tákányĩ.

³Gō'dá Sătánã drĩ tã âtázó gólã drĩ kĩ nĩ rĩ, "Nĩ ă'dô fĩ pătĩlĩ Ōvărĩ rĩ mvá 'ĩ rĩ, nĩ jã kúnĩ mvá nō ngã nyănyã ró nĩ drĩ nyălė."

⁴Gō'dá Yēsũ kĩ, "'É'ē, tã ĩgĩ Ōvărĩ kã 'á áâtã trá nőtĩ, 'Ōjĩlã rĩ rĩlĩ cé ngã nyănyã sĩ kô. Ngã âzã lăvũ 'bã ngã nyănyã drĩlĩ sĩ kôrô rĩ kpá bê, tákô ĩ'dĩ rĩ'á úlĩ Ōvărĩ kã.' " Tã 'Bã'bã Āndã 8.3

⁵Sătánã drĩ kpá gólã rĩ ĩngázó ũrũ 'wãã 'bădrĩ âmbã nō 'bã yĩ â'dázó ndrĩ drĩlã.

⁶Sătánã drĩ gōzó tã âtălė gólã drĩ kĩ nĩ rĩ, "Mă ĩ'dĩ ngã ndrĩ ângó nō 'á lĩpĩ lâ 'ĩ. Ōzō nĩ ōlė trá rĩ, má â'dô kpá drĩ-ăcē âmăkã rĩ fě'á nĩ drĩ gō'dá kpá ngã tăndĩ âmbã ângó nō kã rĩ 'bã yĩ fě'á nĩ drĩ, tã âzã 'bã yĩ nĩ drĩ lėlė 'ėlė rĩ 'ėzó ĩ'dĩ bê lâ.

⁷Ōzō nĩ ũtĩ 'ă'ĩ trá vũdrĩ âmă ĩnjızó rĩ, má â'dô kpá mbârăkã fě'á ndrĩ nĩ drĩ."

8Yésū kī, "Ígī trá búkū Ôvârí kâ 'á kī, 'Kúmú Ôvârí ĩ'dí cé Ôvârí pătĩĩ ãníkâ ãní drí ĩnjĩlí rí ĩ'dí, gō'dá nĩ ĩ'bũ rú cé gólâ drí.' " Tã 'Bã'bã Ândã 6.13

9Gō'dá Sātánã drí gólâ rí ajízó 'wãã Yērōsālémã 'álâ. Gō'dá Sātánã drí gólâ rí 'bázó jó ąngĩ Ôvârí kâ rí ąpĩrĩ lâ 'álâ. Sātánã drí tã átázó gólâ drí kī nĩ rí, "Ōzō ní ă'dô fĩ Ôvârí rí mvá ĩ'dí rí, ní ăwã drē ă'délé vũdrĩ ăă'dã ró tã bê kī nĩ rí, Ôvârí lôkĩ nĩ trá rōô,

10tãlã ígĩ trá búkū Ôvârí kâ 'á kī nĩ rí, 'Ôvârí 'bã tã trá mālăyĩkã íyĩkã yĩ drí ăní tāsĩ rĩzó ăní vó ndrēlé.

11Gólĩyĩ ă'dô ăní lôkó'á ĩyĩ drĩgá, tãlã ngá ăzãkã ōzó ăní rú'bã dōô kô, gbō lé ăní pá mvá ōzó kpá rú sĩĩ kúnĩ mvá rú kô.' " Lôngó 91.11-12

12Gō'dá Yésū kī, "Búkū Ôvârí kâ 'dĩ 'á rí, ókĩ nĩ rí, 'Nĩ 'bã Kúmú ăníkâ Ôvârí kô rĩ'á ũjũlã.' " Tã 'Bã'bã Ândã 6.16

13Sātánã ũjũ Yésū bê kpĩĩ ngá ămbã nõ 'bã yĩ 'ásĩ ĩtĩ rí, gō'dá Sātánã ăyē gólâ trá drē tãkô.

14Yésū drí gōzó Gălĩlăyã 'álâ. Líndrĩ Tăndĩ Ôvârí kâ drí mbârâkã fēzó drĩlã rĩzó ōjĩlã ĩfĩ ĩcĩlí kôrô. Gólâ rí trá ōjĩlã ĩfĩ ĩcĩlí jó tã ărĩ kâ rí 'bã yĩ 'ásĩ ndrĩ 'bădrĩ Gălĩlăyã kâ 'á. Ōjĩlã rí trá gólâ rí rú lŭyĩlí rōô 'bădrĩ 'ásĩ ndrĩ tã 'ē'ē tăndĩ gólâkâ drí.

16Yésū drí ăgōzó Năzărētã 'álâ, vō yĩ drĩ rĩzó trá ăkpăkă'dă 'dĩyĩmvá ró rí 'álâ. Kăyĩ rătãã 'ēzó rí, drĩlã nĩzó jó tã ărĩ kâ rí 'álâ, 'dĩ ĩyĩkã kó tã 'ē'ē gólâkâ ĩ'dĩ. Drĩlã gōzó ădrēlé ũrũ, tãlã gólâ lē ũlí Ôvârí kâ zĩlí ōjĩlã drí.

17Gō'dá ófē wărăgã bĩ ăzã trá drĩlã ngóló-ngóló. Wărăgã bĩ nã 'á rí, Ôvârí ăngũ tã gólĩyĩ 'ē 'bã rú 'élé ĩzátú rí 'bã yĩ trá tã ăngũ 'bã ĩsăyã tĩ sĩ. Yésū zĩ ũlí 'dĩ trá nōtĩ,

18"Ôvârí zĩ mâ trá ōjĩlã pālē. Gólâ ăfē făfă trá má drĩ Líndrĩ Tăndĩ íyĩkã sĩ. Má ănĩ trá tã ă'dĩ-ă'dĩ fēlé ōjĩlã gólĩyĩ rĩ 'bã ĩfĩ lô'bélé tã ōnjĩ ĩyĩkã tāsĩ rí yĩ drí.

19Tã má drĩ ănĩ'á ătálâ ănĩ drĩ nõ trá kăyĩ Ôvârí drĩ ōjĩlã íyĩkã lôfōzó tã ătũ-ătũ 'ásĩ rí ĩ'dĩ." ĩsăyã 61.1-2

20Dĩ rí vósĩ rí, Yésū drí gōzó wărăgã bĩ yĩ drĩ rĩ'á zĩlã 'dĩ rí ă'bázó pālē ngóló-ngóló fēlé ōjĩlã gólâ rĩ 'bã vó lâ ndrēlé rí drĩgá. Drĩlã gōzó rĩlí vũdrĩ rĩ'á ōjĩlã ĩfĩ ĩcĩlí tã yĩ drĩ zĩlí rí yĩ sĩ. Ōjĩlã rĩ 'bã ĩyĩ ndrĩ 'dĩ 'bã yĩ ĩgă ĩyĩ bĩlí trá, tã 'ē 'bã ăfōlē rí ărĩzó ndrĩ.

21Drĩlã gōzó tã pēpē ĩtónălé nōtĩ kī nĩ rí, "Ītú gólâ ăndrô nõ sĩ rí, tã tĩbē má drĩ rĩ'á zĩlã ănĩ drĩ tĩbē nõ 'ē rú trá, ăcâ trá tã pătĩ-pătĩ ró, ōzō tã ăngũ 'bã drĩ ĩgĩlí rí kătĩ." Gólâ ĩcĩ ōjĩlã trá tã ífĩ gólâ drĩ rĩ'á zĩlã 'dĩ 'bã yĩ sĩ, gō'dá ĩ'dĩ ōjĩlã 'dĩ 'bã yĩ ĩsũ ĩyĩkâ bê rí kī, gólâ ōkĩ yĩ ă'dô ĩ'dĩ tĩbē tã ăngũ 'bã ĩsăyã drĩ rĩ'á tã lâ ătálē rí ĩ'dĩ.

22Ōjĩlã ndrĩ ă'dó 'bã tólâ rí 'bã yĩ rí ĩyĩ trá tã tăndĩ ătálē ĩ'dĩ gólâ rí tāsĩ. Gō'dá tĩ lâ yĩ drĩ ă'dĩzó ndrũndrũ tãlã tã tăndĩ gólâ drĩ rĩ'á ătálâ 'dĩ 'bã yĩ tāsĩ. Gō'dá drĩlĩyĩ

kpá rǐzó tā âtalé kǐ, "Ícâ ángô tí ró mvá Yôsépâ kâ nô drí rǐzó úlí ítí 'dǐ 'bá yí âtalé yâ?"

23Yésū âtâ trá òjílâ 'dǐ 'bá yí drí kǐ nǐ rǐ, "Nǐ lée tā má drí rǐ'á âtalâ rǐ kô. Nǐ nǐ nô úlí mǎnǐgô gólâ kí'á nǐ rǐ, 'Nǐ ójó, ní ngí ngá sǐsǐ ání rú sǐ, ní gô ró ázǐ-ázǐ rú sǐ rǐ ngílí.' Má âtâ úlí mǎnǐgô 'dǐ, tǎlâ nǐ ârǐ tā má drí rǐzó tā lârákô 'élé Kǎpērānómâ 'álâ rǐ trá, ǐ' dǐ nǐ kǐ kpá má ò'ê ró bê ânǐ drí nǒngá zǎlô, yí òndrê ró, yí ògô ró tā lélé.

24'Dôvó má lôgô drê úlí mǎnǐgô ngíngí ânǐ drí, 'Tâ ângû 'bá úsú òrê kô íyí áró yí drígá sǐ.'

25Nǐ ndrê drê, âkû ró rǐ, tâ ângû 'bá Êlǐyâ úsú òrê kô òjílâ íyíkâ drígá sǐ. Ítí rǐ, Ôvârí drí gôzó lôfó ònjí tètê 'bǎlé gólǐyí ízǎlé ndrô nâ cú drǐ bê. Gô'dá 'bǎdrǐ âmâ Ísǐrǎ'élé kâ 'á rǐ, âyízǐ bê rǐ'á dûú ízǎ 'é'á íyí.

26Gô'dá Ôvârí âjó tâ ângû 'bá Êlǐyâ kô âyízǐ rǐ 'dǐ 'bá yí pǎlé. Gô'dá gólâ jô íyíngá Êlǐyâ volé 'bǎdrǐ âmákâ nô 'ásǐ, nǐ'á âyízǐ âzâ ngǐ lâ pǎlé ǐ'dǐ. Âyízǐ rǐ 'dǐ Zārêpátâ lé 'bá 'í 'bǎdrǐ Sídónâ kâ 'á.

27"Gô'dá kpá kâyí tâ ângû 'bá Êlísâ kâ rǐ sǐ, Ôvârí pá òjílâ âzâ òrǐ âmákâ nô 'ásǐ, ngá lâzé bê òzô árǐ 'bá kâtí rǐ kô, gô'dá gólâ pâ cé âgô rú bê Námánâ Sírǐyâ lé 'bá ró rǐ ǐ'dǐ, gǐâ 'bâsúrú lídí 'ásǐ."

28Gô'dá òjílâ 'dǐ 'bá yí ârǐlí bê tâ gólâ drí rǐ'á âtalâ 'dǐ rǐ, drǐlǐyí ngázó 'dó òmbâ ró lâvûlí kôrô.

29Ôjílâ 'dǐ 'bá yí ndrǐ ngá íyí trá úrû gólâ rǐ drôlé volé 'bǎdrǐ mvá nâ 'ásǐ, nǐzó gólâ rǐ lôzé bê vô cǐrǐngí'dǐ'dǐ rǐ 'ásǐ, tǎlâ gólâ ââ'dê ró bê drǎlé volé.

30Gô'dá gólâ drí íyíngá ngá pázó cú òjílâ ò'bǐ 'dǐ 'bá yí lâfálé sǐ vô 'dǐ âyéélé, gô'dá íyíngá nǐzó vô âzâ 'á.

31Nǐngá sǐ rǐ, drǐlâ nǐzó gólê Kǎpērānómâ 'álâ. Kâyí rǎtǎâ kâ sǐ, gólâ rǐ'á tâ Ôvârí kâ ìmbá'á òjílâ drí jó tâ Ôvârí kâ ârǐ kâ 'á tólâ.

32Gô'dá òjílâ 'dǐ 'bá yí tǐ lâ yí drí â'dízó, tǎlâ Yésū ìmbâ tâ íyíkâ cú drǐ-âcê Ôvârí kâ rǐ sǐ.

33Âgô âzâ rǐ'á jó tâ ârǐ kâ 'dǐ 'á. Âgô 'dǐ cú rǐ'á líndrǐ ònjí âbâbâ Sâtánâ kâ bê yí 'á, gô'dá líndrǐ ònjí 'dǐ òmbê gólâ trá. Gô'dá líndrǐ ònjí 'dǐ drí trézó âgô 'dǐ gbórókô lâ sǐ úrû kǐ nǐ rǐ,

34"Yésū, ní ízǎ âmâ drǐ kô. Nǐ ânǐ nô trá âmâ ízǎlé. Má nǐ trá, nǐ Ôvârí rǐ mvá ǐ'dǐ."

35Yésū drí gôzó tâ âtalé líndrǐ ònjí âbâbâ kâ 'dǐ drí 'álé âdrâ sǐ, "Nǐ, ní rǐ tǐtǐ. Nǐ âfô âgô 'dǐ 'ásǐ." Ítí rǐ, líndrǐ ònjí 'dǐ drí âgô 'dǐ vûzó vûdrǐ òjílâ 'dǐ 'bá yí ândrá. Líndrǐ ònjí 'dǐ drí âfôzó âgô 'dǐ âyéélé. Gô'dá líndrǐ ònjí âbâbâ kâ 'dǐ 'é gólâ ònjí ró kô.

36Nǐngá sǐ, òjílâ tǐ drí â'dízó ndrǐ tâ 'dǐ drí sǐ. Ôjílâ 'dǐ 'bá yí rǐ íyí trá tâ âtalé íyí vô 'ásǐ kǐ nǐ rǐ, "Â'dǐ fê mbârâkâ Yésū drí líndrǐ ònjí âbâbâ kâ 'bázó íyí rôlé rǐ nǐ yâ?"

- ³⁷Gõ'dá òjílã 'dì 'bá yí drí tã Yésũ drí 'èlé 'dĩ átázó là'búlí ndrĩ vò 'dì 'bá yí 'ásì.
- ³⁸Dĩ vòsĩ rí, Yésũ yí àzì-àzì là yí bê drí gòzó ngálé jó tã àrì kà 'ásì n'á Símónã Pétèrò drí 'bã 'álà nyásá nyálé. Gõ'dá Símónã Pétèrò rí àdrá r'á ngá làzé ró, rú'bá là àmè trá tílì-tílì. Ódrí tã là pèzó Yésũ drí.
- ³⁹Yésũ drí ànìzó àdrélé ànyì gbārākā gólá drí àyìzó rí làgátí. Gólá kī, "Ngá làzé 'dĩ òndè rú." Kòrò Símónã Pétèrò rí àdrá rí rú'bá drí à'dìzó. Drílà ngázó ùrú nyásá là'dílì.
- ⁴⁰Lànjàtúlì bê, òjílã àzà 'bá yí drí kpá ìyì rú-lè-àzì yí àjízó ngá làzé ngíngì bê gólá ngálá èdélé. Gólá rí trá ìyì drí 'bālè gólìyì drì, èdè rú ìyì trá ndrì.
- ⁴¹Gólá rí trá òjílã àzà 'bá yí kpá ìnjílì líndrì ònjì Sātánā kà 'ásì. Líndrì ònjì 'dì 'bá yí drí trézó ùrú kī nī rí, "Wúú! Nì Ôvārì rí mvá ì'dì, 'dìyì pã 'bá 'ì." Gõ'dá gólá àtá tã trá líndrì ònjì 'dì 'bá yí drí kī nī rí, "Nì rí títì." Gólá lèé drè kò òjílã drí gólá rí nìlì 'dìyì pã 'bá ró.
- ⁴²Ìdrú rí tí, vò drí àwúrì sī, gólá drí ngázó jārìbã nã 'ásì àfòlé n'á vò òjílã àkò rí 'álá. Gõ'dá òjílã 'dì 'bá yí drí ìyì rìzó gólá rí ndalé. Gõ'dá ùsù ìyì gólá bê rí, àtá ìyì tã trá drílà kī nī rí, "Nì rí àmá bê nōngá. Nì nī kò."
- ⁴³Gólá kī, "Ìcá kò má drí rìzó cé vò àlò nò 'á, má à'dò n'á kpá vò àzà 'bá yí 'ásì tã Ôvārì kà àtálé òjílã drí ndrì, tãlã Ôvārì àjò mã trá tã ìyìkà àtálé."
- ⁴⁴'Dĩ vòsĩ rí, gólá nī trá zãã tã ìmbá bê jó tã Ôvārì kà àrì kà 'ásì 'bàdrì mvá 'bàdrì Yūdáyã kà 'á 'dì 'bá yí 'ásì ndrì.

LÚKĀ 5

- ¹Kâyì àzà sī rí, Yésũ r'á òjílã ò'bì àmbá lǐfì ìcì'á ànyì lǐmvù àndrè zǐlì Gālíláyã rí làgátí. Òjílã lǐzò trá ròò ìfì ìyì 'à trá ngárá-ngárá rú ìpì 'bá rí yí, rú lòzé 'bá rí 'bá yí bê.
- ²Gõ'dá Yésũ ndrè bê ìtí rí, òjílã trá dùù ànyì ànyì yí rú rí, gólá ndrè kòlóngbò trá rí ìtì lǐpì là yí àsè ìyì trá ìvì 'álá lǐmvù 'ásì. Gólá drí gòzó mbālè àlò rí drì, tãlã òndrè ró yí bê tó tã àtárè 'á. Kòlóngbò 'dì, lǐpì là Símónã Pétèrò ì'dì. Símónã Pétèrò yí lāmù-àzìyã là yí bê r'á ìyì ìmbá ìyìkà ì'bì kà lǐfì là èdé'á ngbã ànyì. Lāmù-àzìyã là 'dì 'bá yí, rú là yí Yākóbã yí Yōwánì bê, Zèbédáyò rí mvá ró rí yí. Yésũ drí tã átázó Símónã drí, gólá èèsè drè kòlóngbò ìyìkà 'dì fínyáwá lǐmvù 'álá òjílã 'dì 'bá yí rú sī, yí gò ró tã àtálé rìzó gólìyì lǐfì ìcìlì lǐmvù lésì ró, ààrì ró ìyì bê tãndì ró.
- ⁴Yésũ ndè òjílã ò'bì 'dì 'bá yí lǐfì là yí ìcì-ìcì trá. Drílà gòzó tã àtálé Símónã Pétèrò yí drí Yākóbã yí bê Yōwánì yí bê kòlóngbò zélé lǐmvù gálì 'á, ò'bè ró ìyì ìmbá ìyìkà lǐmvù 'á ì'bì rùzó.
- ⁵Símónã drí tã átázó Yésũ drí kī nī rí, "Lǐfì ìcì 'bá, mã rí trá ìmbá nò 'bèlé ì'bì drí ngacì nò sī kárá lǐmvù nò 'á, gõ'dá mã rú kó ngá àzà kò. Gõ'dá tãlã ní àtá tã trá àmá drí rí drí sī, mã à'dò ìmbá 'bè'á ó'dì."

- 6**Gõ'dá 'bê iyî ìmbá bê àndalé rî, drílíyî gōzó ɾ'bì rùlì iyíkà ìmbá 'á dùù òzō tōtō kátí, àsê iyî kpîî.
- 7**Drílíyî àzì-àzì là yì àzízó iyî pàlé ɾ'bì àsélé lìm vú 'ásì 'bàlé kōlóngbō 'á, ìmbá gõ'dá trá s'á, 'bà iyî ɾ'bì gõ'dá trá njú'dà-njú'dà kōlóngbō 'á lạnjì-lạnjì ró, kōlóngbō trá 'è'á filí fifí lìm vú zélé.
- 8**Gõ'dá Sìmónā yì àzì-àzì là yì bê ndrê bê ɾ'bì trá dùù ìmbá 'á rî, tì là yì à'dì trá ndrì. Sìmónā drí 'á'ì tìzò vùdrì Yésù ágálé kī nī rî, "Ôvârí, mà nō òjílā ònjí 'ì. Nì, ní 'è àfílí kōlóngbō àmákà nō 'á àmà pàlé nō àngò tí ró, mà cú ítí áyábálá ró nō yā?" Yésù kī, "Ní 'è ùrì kò, ìtónā ɾ'dì ngbāngbānō ìtú àndrō nò sī rî, tã 'è'è àníkà à'dó gõ'dá ɾ'bì àsélé ɾ'dì kò. Ní à'dò gõ'dá r'á òjílā mvá àsélé ɾ'dì 'délé má vó tã àmákà rî 'èlé ɾ'dì."
- 11**Sìmónā yì àzì-àzì là yì bê drí gōzó kōlóngbō àsélé lìm vú 'ásì. Ìtónālè kàyì 'dì 'á rî, Sìmónā yì Yākóbā yì Yōwánì bê àyè iyî lôsì ɾ'bì rūrū kà trá, àgò iyî trá 'délé Yésù vó lājó' bá ró.
- 12**Kàyì àzà sī, Yésù r'á 'bàdrì mvá àzà 'á. Drílā àgò àzà ùsúzó ngá làzé àrì kà bê yì rú. Àgò nō drí rìzò vùdrì 'á'ì drì gólá ágálé rú' bá lò' bàlé kī nī rî, "Kúmú, òzō ìcà trá ní lĩfì rî, ní èdè àmà rú' bá nō, à'dò ró bê ngbángbá."
- 13**Drílā drì 'bázó gólá rú kī nī rî, "Áwô-'dì, má lè trá àní pàlé èdélé rú' bá bê lúwá-lúwá." Nìngá sī rî, kòrò ngá làzé 'dì drí ndèzò àgò 'dì rú sī. Àgò 'dì, rú' bá là drí àgòzó lúwá-lúwá.
- 14**Drílā tã 'bázó àgò 'dì drí kī nī rî, "Ní à'dà tã nò òjílā àzà drí kò. Ní nī zālò àní rú' bá 'dì à'dalé drì-' bá lã' bí 'è kà drí, ní gō ró ngá fèfè fèlé Ôvârí drí. 'Dì rî tã Ôvârí drí àtálé àmà à' b'iyá Músà drí tã 'bã' bã ró rì ɾ'dì. Òzò ní ò'è trá ítí rî, òjílā ndrì à'dò iyî n'á là kī nī rî, ní èdè rú trá ngbángbá àrì 'dì 'ásì."
- 15**Tã Yésù drí r'á 'èlā nō là' bú trá zãà ngbèrè vò 'ásì ndrì. Gõ'dá ò' bí àzà 'bá yì iyíkà kpá zãà àn'á gólá ngálá úlì gólákà rî àrílí, gõ'dá kpá gólá rì ìjílì iyî èdélé ngá làzé 'ásì.
- 16**Gõ'dá Yésù rì r'á 'bélé íyîngá 'bè' bē ùgū sī, n'á vò gólá òjílā àkò rì 'álā rātáà iyíkà 'èlé.
- 17**Gõ'dá kàyì àzà sī rî, Yésù r'á òjílā ìmbá'á jó àzà 'á. Lã' bí ìmbá 'bá yì Pàrúsì àzà 'bá yì bê r'á iyî úlì Yésù kà r'á àtálá rì àrílí kpá gólá rì ùjúlì. Vò drílíyì ànìzò 'álá 'ásì rî, àzà 'bá yì ànyì ànyì, àzà 'bá yì jējè ró òzò Yērōsālémā tí rî. Gõ'dá Ôvârí rì r'á mbârākā fèlé Yésù drí rìzò òjílā ngá làzé bê rì 'bá yì èdélé.
- 18**Òjílā àzà 'bá yì ànjì iyî àgò àzà trá gbārākā sī nìzò gólá ngálá. Àgò rì 'dì r'á kòròkpó ró.
- 19**Òjílā 'dì 'bá yì ìcà gõ'dá filí jó 'álá kò, tãlā òjílā gõ'dá trá rōò bùúú ìvì sī. Gõ'dá òjílā 'dì 'bá yì drí gōzó mbàlé jó-drì 'álá, ùpì lólé jó-drì lésì ró àgò nā ìrízò kòrò gbārākā bê nyé vùdrì 'álá ànyì Yésù ágálé ítí.

- 20** Gólâ nî trá kî nî rî, òjílâ 'dî 'bá yî lě ìyî tã trá kî nî rî, yî rî'á cú mbârâkã bê ãgô 'dî êdézó rî, drílâ gòzò tã átálé ãgô ngá lâzé bê 'dî drí kî nî rî, "Ámâ rû-lě-ãzí, ááyê nî trá tã ònjí áníkã 'ásí."
- 21** Níngá sî rî, Pãrúsî 'dî 'bá yî lã'bí ìmbá 'bá 'dî 'bá yî bê, drílíyî rîzò lòzólé ìyî vò 'ásí Yésù rú. Drílíyî tã átázó kî nî rî, "Ágô nõ gólâ rî íyíkã ã'dô tã átálé ì'dî, gólâ ìsù íyíkã bê rî, yî ãã'dô Ôvârí ì'dî yã? Cé Ôvârí ì'dî rî 'bá tã ònjí òjílâ kã áyélé rî."
- 22** Gõ'dá Yésù nî tã ìsù-ìsù gólíyíkã bê trá ìtí rî, drílâ gòzò tã átálé kî nî rî, "Nî rî tã ìsúlí ìtí ã'dô tãsí yã?"
- 23** Mâ gólâ àjólé ùrú lésí rî cú rî'á drí-ãcê bê ãngó nõ 'á tã ònjí òjílâ kã áyézó. Á'dô 'bã'á cú ìtí lâṅò ãkó má drí tã ònjí òjílâ kã áyézó cé úlí âtâ-âtâ sî.
- 24** Gõ'dá òzò má ìngã ãgô kòròkpó ró nõ trá ùrú àcì tólé cé úlí âtâ-âtâ sî rî, 'dî ã'dô â'dálâ kî, má cú rî'á drí-ãcê bê tã ònjí gólâkã áyézó." Drílâ tã átázó ãgô ngá lâzé bê 'dî drí kî nî rî, "Ní ngá ùrú. Ní trô gbârâkã áníkã, ní gô ró 'bã 'álâ."
- 25** Tã Yésù drí átálé 'dî sî rî, ãgô 'dî drí ngãzó ùrú, gbârâkã íyíkã trólé, zãâ nîzó íyí pá sî yí drí 'bã 'álâ.
- 26** Òjílâ tîbê tã 'dî ndrê 'bá trá rî, tî lâ ìyî drí à'dízó. Gõ'dá drílíyî Ôvârí rî lúyízó kî nî rî, "Mã ndrê tã tî drí à'dízó drí lâ sî rî trá ãndrô nõ."
- 27** Gõ'dá 'dî rî vósí rî, kâyî ãzã sî rî, Yésù rî'á lâmú'á. Gólâ ùsù ãgô ãzã trá. Ágô 'dî bélé-bélé ù'dú 'bá 'î, rú lâ Mátáyô. Mátáyô rî'á vò íyíkã bélé-bélé ù'dú kã 'á. Yésù drí tã átázó Mátáyô drí kî nî rî, "Mátáyô, ní àní 'délé má vó lâjò'bã ámákã ró."
- 28** Ìtónálé kâyî 'dî 'ásí rî, Mátáyô áyê ngá 'è'è íyíkã trá, nî trá 'délé Yésù vó.
- 29** Níngá sî rî, Mátáyô drí rû-lě-ãzíyã lâ yî àzízó, ààní ró ìyî ngá nyãlé yí drí 'bã 'álâ, tãlã ùsù ró ìyî Yésù yî bê lâjò'bã gólâkã yí bê tólâ. Rû-lě-ãzíyã lâ 'dî 'bá yî àmbá lâ rî'á bélé-bélé ù'dú 'bá 'î.
- 30** Pãrúsî yî gõ'dá gólíyî ùrúkã á'dó 'bá lã'bí ìmbá 'bá ró rî 'bá yî bê ndrê ìyî bélé-bélé ù'dú 'bá rî 'bá yî tã ònjí 'bá ró, tãlã bélé-bélé ù'dú 'bá yî ìzã lã'bí òrî gólíyíkã trá. Gõ'dá lîfí ìcì 'bá Yúdã yí kã 'dî 'bá yî drí tã átázó lâjò'bã Yésù kã 'dî 'bá yî drí kî nî rî, "Yésù rî íyíkã ngá nyãlé tã ònjí 'bá 'dî 'bá yî bê tãlã ã'dô 'î yã?"
- 31** Níngá sî rî, Yésù drí tã átázó lîfí ìcì 'bá 'dî 'bá yî drí kî nî rî, "Nî àrî drê, ngá lâzé 'bá nî cé nî ójó ngálâ ngá ngílí. Gõ'dá má àní kô tã mbî 'bá pãlé, má àní trá tã ònjí 'bá àzílí, tãlã ópã ró gólíyî bê tã ònjí gólíyíkã 'ásí."
- 33** Gõ'dá níngá sî rî, lã'bí ìmbá 'bá 'dî 'bá yî drí tã átázó gólâ drí kî nî rî, "Tã àrî 'bá Yòwání kã rî 'bá yî tã àrî 'bá Pãrúsî yí kã bê rî ìyî trá tî 'bílí rîzò 'álé 'ã'í ró rãtãã 'élé ì'dî, gõ'dá tã àrî 'bá áníkã nõ 'bá yî rî íyíkã ngá nyãlé zãâ kárã kpá ngá mvũ'á cú ìtí tî 'bî ãkó ã'dô tãsí yã?"
- 34** Gõ'dá Yésù drí tã-drî lògòzó gólíyî drí kî, "Nî àrî drê, gõ'dá òdrógô yí òtírí rî òdùbã bê lâgí 'á á'bí lâ drí 'bã 'álâ rî, gólíyî nyá ìyî ngá ndrî 'dó vò ãlô 'á àyìkô 'èzó

kô yā? Ōzō ā'dô ĩtí ngbāangbānō rí, āmā tā árí 'bá ámákâ bê kpá trá 'dó āyĩkō ró ngá nyā'á 'dó vō ālô 'á.

³⁵Tā á'dâ-á'dâ lâ ōzō ōdrógô ōtírí á'dó yú rí, gólíyí á'dô rí'á cú ĩtí ngá nyā ākó. Kpá ĩtí, ōzō má ōtírí gōô ámā átá ngálâ úrú 'álâ rí, tā árí 'bá ámákâ á'dô rí'á kpá cú ĩtí ngá nyā ākó."

³⁶Gólâ áttá trá lā'bí ĩmbá 'bá 'dī 'bá yí drí kī nī rí, "Má rí nō tā ó'dí ĩmbálé ĩ'dí tā árí 'bá ámákâ rí 'bá yí drí, tā ó'dí ró rí ĩ'dí tā ākú rí vō lâ 'á. Tā gólâ má drí rí'á ĩmbálâ nō rí'á ōzō ítá ó'dí kátí. Ólósé ítá ó'dí ró rí kô kpāákú ítá ākú ōsī 'bá trá rí rú, tálâ ítá ó'dí 'dī ōzó ōró ānjólé vólé ítá ākú 'dī ūpī lâ áyélé hōwéē àvù-àvù ró lậvũlị gặặ sịsị rí drị sị.

³⁷Gō'dá tā gólâ má drí rí'á ĩmbálâ nō kpá rí'á ōzō ōdrá ó'dí kátí. Á'dó kô tándí ró ōjílâ ázâ drí ōdrá ó'dí lôrózó mōrá gólâ ākú mbârākâ ākó rí 'á. Gólâ ō'ê trá ĩtí rí, gō'dá ōdrá ōtírí āngá rí, mōrá ākú 'dī á'dô pị'á, ōdrá 'dī drí lậsốố vủdrị rú ízălé.

³⁸Ītí rí, órí ōdrá ó'dí lôrólâ mōrá gólâ tándí ró rí 'á. Tā 'dī tāsī rí, á'dô rí'á dódó cú ĩtí rú ízā ākó.

³⁹Ānī lā'bí ĩmbá 'bá nō 'bá yí Pạrúsị yí bê lẹ ìyíkâ cé tā ākú rí rôlé ĩ'dí, nī á'dô trá ōzō ōjílâ gólâ rí 'bá íyíkâ cé ōdrá ākú mvũlị ĩ'dí rí kátí, nī lẹé kô ngá ó'dí ítójólé ngá 'bô tándí ró, ngá á'dó kô tándí ró yā rí, nī lẹé kpá tā árí 'bá ámákâ drí tā ó'dí ámákâ árílì kô. Ī'dí 'dī."

LÚKĀ 6

¹Kạyị rậtầầ kầ sị, Yếsu yí rí'á lậvũ'á pávó kôró ạmvú ặdrúgú lịnịjị 'bá trá rí kầ 'ásị lậj'ố'ố íyíkâ rí 'bá yí bê. Gō'dá lậj'ố'ố gólâkâ 'dī 'bá yí drí ặdrúgú ôsịốố nyălé lốố drí sị.

²Gō'dá lậj'ố'ố 'dī 'bá yí 'ê bê ĩtí rí, Pạrúsị ázâ 'bá yí ngá trá ōmbā ró. Pạrúsị 'dī 'bá yí drí tá áttázó Yếsu drí kī nī rí, "Tălâ á'dô 'í lậj'ố'ố áníkâ 'dī 'bá yí drí ặdrúgú ôsịốố kạyị rậtầầ kầ nồ sị yầ? Rí'á tá ōnị 'í lồsị 'ếốố ĩtí kạyị rậtầầ kầ sị."

³Yếsu drí tá áttázó Pạrúsị 'dī 'bá yí drí kī nī rí, "Nī zị tá ámā ặ'bịyặ kúmú ặngị Dặvủdị rí tāsị rí trá búkũ Ôvầrị kầ 'á yầ? Gólíyị ặjủ 'bũ 'bá íyíkâ rí 'bá yí bê rí'á lốố ró.

⁴Gólíyị fị ìyị trá jố Ôvầrị kầ 'álâ ặmbầầ fềlề trá ngá fềfề ró Ôvầrị drí rí nyălé. Nị nị trá tầndị ró kị'á nị rí, cé drị-'ố'ố lầ'bị 'ế kầ rí 'bá yí ááyề ĩ'dí ngá nyầnyầ rí 'dị nyălé. Gō'dá áttá kô kī nī rí, gólíyị lầ'bị ízầ 'bá 'í tá gólíyị drí 'ếlề trá 'dị tầsị, tầlầ lốố mbârākâ lậvũ kôró tá lầ'bị 'dầ 'bá kầ rí drị sị.

⁵Mầ gólâ ájólé úrú lếsị rí rí'á drị-ặcề bê kạyị gólâ 'bălề rậtầầ 'ếốố 'dị drịlị."

⁶Kạyị ázầ sị, kpá kạyị rậtầầ kầ 'í, Yếsu drí fịốố jố tá Ôvầrị kầ árí kầ ázầ 'á ōjílâ lịfị ícịlị. Ágồ ázầ rí'á tồlầ, drị-ặgồ lầ lịsị trá, ềjềề rú kồ, rí trá kồgồ'dồ ĩtí.

⁷P̄rúsī yī lā'bí ìmbá 'bá āzā 'bá yī bê rī'á ÿyī vō 'dī 'á tólā, rī'á ÿyī Yésū rī lôtí'á ngátá gólā āá'dō 'bō tā ìzā'á k̄yī rātāā 'ézó 'dī 'á āgō 'dī êdézó yā rī, yī òfē ró mōndrā lâ bê, úūrū ró gólā, rī ÿyī trá cé gólā rī ndrēlé ĩ'dī lōsī 'dī 'ērē 'á k̄yī rātāā k̄ā 'dī sī.

⁸Gō'dá Yésū nī bê tā ìsū-ìsū gólīyíkā 'dī trá rī, gólīyī lēē ÿyī trá íyī fūlī vólé, tālā gólā lēē tā āmbá gólīyíkā rī'á 'bālā 'dī 'bá yī kō. Yésū drī gōzó tā átálé āgō drī bê līsī ró 'dī drī kī nī rī, "Ní ngā úūrū, ní ānī ró má ngáá nōlé, P̄rúsī 'dī 'bá yī lā'bí ìmbá 'bá 'dī 'bá yī bê òndrē ró ÿyī bê tā má drī 'ē'á 'ēlā rī." Āgō 'dī drī ngāzó úūrū ānīlī gólā ngálā.

⁹Gólā drī tā átázó P̄rúsī yī drī lā'bí ìmbá 'bá 'dī 'bá yī bê kī nī rī, "Tā 'bā'bā āmákā 'á rī, ìcā trá āmā drī òjílā pāzó k̄yī rātāā 'ézó rī 'á ngátá kō yā? Má á'dō òjílā ālō rī p̄'á cú ngátá má āāyē gólā òrī ró bê ìzā 'élé yā?"

¹⁰Gólā drī rīzó P̄rúsī yī tēlé tā-drī ÿyīkā 'dī jālē rī, kó òjílā ālō āzā átá úlī kō. Gólā drī gōzó tā átálé āgō 'dī drī kī nī rī, "Ní èjē ánī drī mb̄mb̄." Āgō 'dī drī úlī gólākā 'dī árízó íyī drī èjēzó. Gō'dá āgō 'dī drī íyī drī 'bāzó tándí ró mb̄mb̄ mēné-méné.

¹¹Gō'dá P̄rúsī yī lā'bí ìmbá 'bá 'dī 'bá yī bê trá 'dó òmbā ró, rī'á līfī ìnjī'á, sī-gílī nyā'á, rī ÿyī trá tā átálé ÿyī vō 'ásī kī, yī á'dō gólā rī 'ē'á āngō tí ró yā ÿyī drī fūzó lâ vólé rī.

¹²Gō'dá 'dó k̄yī gólā 'dī 'á rī, Yésū āyē tā árī 'bá íyíkā trá 'dó vólé, drílā mbāzó únī drī 'álā élēwálā, gólā rī trá tólā ngácī gīrī cé rātāā 'élé ĩ'dī.

¹³Gō'dá vō āwúlī bê rī, drílā āgōzó únī drī lésī tā árī 'bá íyíkā rī 'bá yī āzīlī yī ngálā. Gō'dá drílā tā árī 'bá íyíkā 'dī 'bá yī è'bézo 'dó vō ālō 'á, tā átázó drílīyī, drílā gōzó zīlā 'álā 'ásī cé mùdrī-drī-lā-ngā-rī rīlī yī bê lājó'bá íyíkā ró tā yī drī rī'á ìmbālā rī 'bá yī ìlīlī.

¹⁴Gō'dá rú lâ ÿyī ĩ'dī nō, Sīmónā rī'á zīlā Pétērō rī, Āndīrīyā, Sīmónā rī ādrúpī ró rī, Yākóbā yī ādrúpī lâ Yōwánī bê. Fílīpō, Bātōlōmēyō, Mātáyō, Tómā, Yākóbā Ālōpáyā rī mvá ĩ'dī, Sīmónā gólā fī 'bá òmā 'á òmbā 'élé 'bādrī tāsī rī ĩ'dī, Yúdā Yākóbā āzā rī mvá lâ ró rī, Yúdā Īsīkārīyótā gólā 'ē 'bá Yésū rī gīlī fūlī rī.

¹⁷Yésū yī lājó'bá íyíkā rī 'bá yī bê, árī ÿyī trá vūdrī únī āpírī lésī, zāā ācā ÿyī trá ìnyákú drī vō sālārā sālārā rī 'á, vō gólā òjílā drī rīzó rú è'bélé vō āmbā nō 'bá yī 'ásī ndrī tā ìmbā-ìmbā gólākā árílī rī 'á, vō jējē 'ásī, Yērōsālēmā lésī, Tírā lésī, gō'dá kpá Sīdónā lésī.

¹⁸Vō 'dī 'á rī, òjílā āzā 'bá yī ngá lāzé bê rī ānī ÿyī trá gólā ngálā, gólā èédē ró ÿyī. Gō'dá kpá āzā 'bá yī Sātánā drī òmbélé trá rī ānī ÿyī trá, gólā èédē ró ÿyī.

¹⁹Òjílā ndrī ùjū ÿyī trá 'ē'á drī dōlé Yésū rú kī nī rī, Yésū òdō drī gbō 'wāā òjílā nō 'bá yī rú, kōrō drílīyī rú êdézó. Gólā rī mbārākā cā trá òjílā 'dī 'bá yī rú, drílīyī 'bāzó tándí ró 'dī.

- 20 Gõ'dá nĩngá sĩ rĩ, gólâ ndrê tâ ârí 'bá íyíkâ rĩ yĩ lĩfĩ lâ trá, drílâ rĩzó tâ âtálé gólĩyĩ drĩ kĩ nĩ rĩ, "Ănĩ tâ ârí 'bá ámakâ rĩ yĩ, õzõ ănĩ ă'dô mbârâkâ ăkó ngá ăkó lé 'bá ró rĩ, tâ ănĩkâ ă'dô sũ'á Ôvârí rú. Ítĩ rĩ, nĩ ă'dô rĩ'á gólâ bê úrú 'álâ.
- 21 Ôzõ ănĩ ă'dô ngá lôvó bê dũu rĩ, cé Ôvârí ĩ'dĩ ngá lôvó ănĩkâ 'dĩ ndrêlé. Gólâ ă'dô ngá ănĩ drĩ ă'dózó lôvó lâ bê 'dĩ fê'á ănĩ drĩ. Ôzõ nĩ õrĩ ăwó ngôlé nũ tâlá tâ 'ěě õnjĩ ănĩkâ ĩzâ tâ tândĩ ănĩ lâfálé Ôvârí bê rĩ 'á rĩ trá rĩ drĩ rĩ, tâ ănĩkâ ă'dô sũ'á Ôvârí rú. Ăyĩkõ ă'dô ănĩ cĩ'á, õzõ Ôvârí õtĩrĩ tâ õnjĩ ănĩkâ trõô volé rĩ.
- 22 Ôzõ õjĩlâ ăzâ 'bá yĩ õcâ ĩyĩ lâfálé câ ănĩ rú sĩ, rĩzó ănĩ lô'dálé kpá 'dásĩ 'élé ănĩ rú, tâlá ănĩ ă'dô tâ ârí 'bá ámakâ ĩ'dĩ rĩ, nĩ ĩsũ tâ kô. Tâ ĩsũ-ĩsũ vò 'á rĩ, nĩ 'bâ tâ ă'dĩ-ă'dĩ ĩ'dĩ ăyĩkõ sĩ ănĩ pĩpĩsĩlĩ 'á, ănĩ rĩ'á cú tâ tândĩ bê, tâlá nĩ ă'dô drĩ-'á ăngĩ úsú'á úrú 'álâ Ôvârí ngálâ. Ăkũ rĩ, tâ ăngũ 'bá Ôvârí kâ rĩ 'bá yĩ, ă'bĩyá õjĩlâ 'dĩ 'bá yĩ kâ rĩ ĩzâ kpá gólĩyĩ rú. Ănĩ pĩpĩsĩlĩ ĩdũ ĩdũ Ôvârí rĩ rôlé õzõ tâ ăngũ 'bá nã 'bá yĩ tí.
- 24 "Ngbâângbânõ rĩ, gólĩyĩ tĩbê 'bã 'bá tâ ârí 'bá ámakâ ró kô rĩ, tâ gólĩyĩkâ rĩ ĩyĩkâ kpá ngĩ. ĩzâ kôkô ă'dô ăcá'á gólĩyĩ rĩ 'bá ăngó nũ 'á rĩ ngá-tĩ dũu rĩ 'bá yĩ bê rĩ 'bá yĩ drĩ, tâlá gólĩyĩ ê'bê ngá-tĩ trá dũu lâpĩ 'bá ró gólĩyĩ nyăányâ drĩ.
- 25 ĩzâ kôkô ă'dô ăcá'á gólĩyĩ 'bã 'bá ărõ-ărõ bê rĩ 'bá yĩ drĩ, gólĩyĩ trá cé ngá bê ăngó 'á nõngá, gõ'dá gólĩyĩ ngá ăzâ ăkó Ôvârí ngálâ. ĩzâ kôkô ă'dô ăcá'á gólĩyĩ tĩbê ă'dó 'bá cé ăyĩkõ bê ăngó nũ 'á rĩ 'bá yĩ drĩ, tâlá gólĩyĩ lée tâ ámakâ kô.
- 26 ĩzâ kôkô ă'dô ăcá'á gólĩyĩ tĩbê lē 'bá ĩyĩkâ cé õjĩlâ drĩ ĩyĩ lũyĩlĩ ĩ'dĩ rĩ drĩ, gólĩyĩ rĩ'á õzõ tâ ăngũ 'bá õnjĩ gólĩyĩ ănĩ ă'bĩyá yĩ drĩ lũyĩlĩ rĩ 'bá yĩ kâtĩ."
- 27 "Ănĩ tâ ârí 'bá ámakâ rĩ, nĩ ărĩ drē, nĩ lē õjĩlâ gólĩyĩ rĩ 'bá ănĩ ĩzálé rĩ 'bá yĩ. Nĩ 'ê tâ tândĩ gólĩyĩ drĩ.
- 28 "Ôzõ gólĩyĩ ăă'dô rĩ'á ănĩ trĩ'á rĩ, nĩ 'ê rătăă Ôvârí õfē ró tâ tândĩ gólĩyĩ drĩ.
- 29 Ôzõ õjĩlâ ăzâ ũsĩ ănĩ ékpē ngătá 'bõ ănĩ úlũgbúrũ ngã 'bõ ănĩ găgălĩ-fă yă rĩ, nĩ sĩ gólâkâ kô, nĩ ăyē gólâ ũsĩ ró ănĩ kpá ó'dĩ. Ôzõ ũgũ ũũgũ ítá ănĩkâ ălõ rĩ, nĩ êdrē gólâ kô. Ôzõ õjĩlâ ăzâ ũzĩ ngá ní tĩ sĩ rĩ, nĩ lôgâ kô, nĩ fē drílâ. Ôzõ óólõgõ kô rĩ, nĩ ĩjĩ kô.
- 31 Tâ gólâ ní drĩ lélé kĩ'á nĩ, ĩyĩ ăzĩ-ăzĩ yĩ õ'ê ĩyĩ ĩ'dĩ ănĩ drĩ rĩ, nĩ 'ê kpá ĩ'dĩ gólĩyĩ drĩ.
- 32 "Ícá kô õzõ nĩ õlē cé ănĩ rũ-lē-ăzĩ yĩ ĩ'dĩ. Ă'dô 'bã'á kpá ĩtĩ õjĩlâ gólĩyĩ Ôvârí rõ 'bá kô rĩ yĩ drĩ. Ôvârí lē ănĩ drĩ õjĩlâ lélé ndrĩ ănĩ ăjũ-'bã-ăzĩ yĩ bê ndrĩ. 'Dĩ rĩ, tâ gólĩyĩ má drĩ 'ě'á ă'dálâ ănĩ drĩ rĩ, ĩ'dĩ nĩ 'ê kpá gólĩyĩ rĩ 'bá ănĩ ĩkpókpólólé rĩ yĩ drĩ.
- 33 Tâ õnjĩ 'bá 'ê ĩyĩkâ tâ tândĩ ĩ'dĩ õjĩlâ drĩ, tâlá gólĩyĩ lē ĩyĩkâ kpá ólõgõ ró tâ tândĩ ĩyĩkâ 'dĩ vò lâ ĩyĩ drĩ. Gõ'dá ănĩ, nĩ 'ê kpá tâ tândĩ ĩ'dĩ õjĩlâ gólĩyĩ ícá 'bá tâ tândĩ vò lôgólé ănĩ drĩ kô rĩ yĩ drĩ.
- 34 Tâ õnjĩ 'bá yĩ fē ĩyĩkâ lâfâ cé õjĩlâ gólâ ícá 'bá vò lâ lôgólé ĩyĩ drĩ rĩ 'bá yĩ drĩ. Gõ'dá Ôvârí kĩ, nĩ fē ngá kpá õjĩlâ gólâ ícá 'bá ngá ănĩkâ 'dĩ vò lâ lôgólé kô rĩ yĩ drĩ.

35 Nĩ 'è tã tãndí kpá òjílã drí ndrĩ. Òzō nĩ ò'è trá ítí rĩ, òjílã ãã'dô kí'á nĩ rĩ, ãní â'dô òzō ãní átá Ôvârí kâtí, ãní rú â'dô lĩkú'á. ãní átá Ôvârí rĩ sí rĩ'á ìvĩ òjílã drí ndrĩ, gólá rĩ òjílã âyéle tã ònjí ìyíkã 'ásí. Nĩ trō lârâkô ãní átá Ôvârí kã ì'dí.

37 "Nĩ 'è 'dásí tã kízó ányâ ró òjílã ãzí rú kô, Ôvârí òzó kpá 'èlã ãní drí. Nĩ âyé tã ònjí ãní ãzí-ãzí yĩ drí 'èlé ãní drí rĩ, Ôvârí ògō ró tã ònjí ãníkã rĩ âyéle.

38 Nĩ fê ngá ãní ãzí-ãzí yĩ drí nyâlê lĩfĩ âmbé ãkó, tãlã Ôvârí â'dô kpá vō lâ lôgō'á ãní drí lĩfĩ âmbé ãkó lãvũlĩ gãrã."

39 "Lĩfĩ ãkó lé 'bá sê lĩfĩ ãkó lé 'bá kpá bê yã? 'É'è gólĩyĩ kpãrãtĩ â'dô ìyĩ 'dê'á 'bú 'á. Nĩ 'dê kô lĩfĩ ìcí 'bá ònjí vó, gólã rĩ'á òzō lĩfĩ ãkó lé 'bá kâtí.

40 Òzō ãní ífífí â'dô trá lĩfĩ ìcí 'bá ró rĩ, nĩ nĩ tãndí ró kí nĩ rĩ, 'dĩyĩmvã ãní drí rĩ'á lĩfĩ lâ yĩ ìcílí rĩ â'dô ìyĩ ãní lârâkô trō'á ì'dí. Lĩfĩ ìmbá 'bá ònjí â'dô 'dĩyĩmvã ìyíkã ìmbá'á kpá ònjí tètê ítí.

41 Òzō nĩ òlê kô 'dásí 'èlé ãzí-ãzí rú rĩ, nĩ âtã tã ãzí-ãzí drí kí'á nĩ rĩ, gólĩyĩ â'dô ònjí rĩ kô. Nĩ ò'è trá ítí rĩ, ãní cú tĩ ãcê bê. Tõtō ãní drí ã'dĩ-drĩ 'á rĩ, nĩ kũ zãlô, nĩ gō ró tõtō ãní ãzí-ãzí yĩ kã rĩ tã lâ âtálê. Nĩ ndrê tã 'è'è ãníkã rĩ zãlô, nĩ gō ró ãní ãzí-ãzí yĩ kã rĩ tã lâ âtálê."

43 Yésũ âtã úlĩ mãñgō ãzã kpá trá kí nĩ rĩ, "Fê tãndí 'wã lō'wã ònjí kô.

44 Gō'dã mã nĩ fê lârâkô tãndí ró rĩ lō'wã lâ sĩ, òzō nĩ òndrê lō'wã lâ trá rĩ, nĩ kí nĩ rĩ, nōô rĩ fê 'dĩ ì'dí. Tã â'dã-â'dã lâ rĩ'á nõtí, ã'dĩ òkĩ ìyíkã kãñíkĩ lō'wã ólófí fê drĩ sĩ rĩ nĩ yã?

45 Úlĩ mãñgō ámakã nō rĩ tã ífí lâ rĩ'á nõtí, òjílã tãndí rĩ kpá té tã tãndí 'èlé ì'dí, gō'dã rĩ kpá úlĩ tãndí âtálê ì'dí yĩ sílĩ sĩ. Òjílã ònjí rĩ ìyíkã kpá té tã âfō 'bã ndrĩ gólã 'ásí ònjí tètê ró rĩ 'èlé ì'dí.

46 ãní ãzã 'bã yĩ, nĩ rĩ kãrá ámã zĩlĩ kúmú kúmú, gō'dã nĩ ró tã ámakã kô.

47 Òjílã gólã úlĩ ámakã rō 'bã rĩ rĩ'á òzō ãgō ãzã gólã 'bú 'dĩ 'bã kãlũ jó ìyíkã 'dĩzō gã lütú drĩ ìnyákú tãndí 'á rĩ kâtí. Tãlã gbō lé òzê ù'dĩ trá kãgũmãã bê rōô rĩ, gō'dã lĩmvũ drí tĩzō rōô rĩ, jó 'dĩ ìcã kô 'dêlé vũdrĩ, tãlã ú'dĩ trá gã lütú drĩ ìnyákú tãndí 'á.

49 Gō'dã òjílã gólã úlĩ ámakã ârí 'bã cú ítí rō 'bã lâ kô rĩ rĩ'á òzō ãgō ãzã gólã jó ìyíkã 'dĩ 'bã vō ãlólê 'á rĩ kâtí. Ítí rĩ, gō'dã òzō òzê ù'dĩ trá kãgũmãã bê rōô rĩ, gō'dã lĩmvũ drí tĩzō rōô rĩ, jó 'dĩ â'dô 'è'á 'dêlé, drílã rũ ìzãzō."

LÚKÃ 7

1 Gō'dã Yésũ ndê bê úlĩ 'dĩ 'bã yĩ âtã-âtã lâ ndrĩ rĩ, drĩlĩyĩ gōzō nĩlĩ gólê Kãpêrãnomã 'álã lãjō'bã ìyíkã 'dĩ 'bã yĩ bê.

2 Tólã rĩ, ãgō ãzã rĩ'á, gólã drĩ-'bã ãjú 'bũ 'bã Rómã kã rĩ 'bã yĩ kã 'ĩ. Rú ì'bũ 'bã gólãkã bê 'bã 'álã ngá lãzé bê, ãnyĩ 'è'á drãlé. Gólã lã rũ ì'bũ 'bã ìyíkã 'dĩ tã lâ trá rōô.

- ³Gõ'dá ârî bê kĩ'á nĩ rî, Yésũ âcâ trá rî, gólâ drí òjílâ Yúdâ yí kâ sísí-lésí rî jòzó Yésũ ngálâ gólâ êêê ró rû ì'bũ 'bá 'dĩ bê 'bälé tândí ró.
- ⁴Gõ'dá òjílâ gólíyí sísí-lésí 'dĩ 'bá yí âcâ ìyí bê Yésũ ngálâ rî, drílíyí tã átázó Yésũ drí kĩ nĩ rî, "Ní ânĩ rû ì'bũ 'bá âgô nã kã nã pälé, tälâ âgô nã rĩ'á âgô tândí 'ì.
- ⁵Gólâ â'dó òrĩ âmákâ rî 'ásí kô. Gõ'dá ní ndrê drê, gólâ âfê läfâ trá âmâ drí jó tã ârî kã 'dĩzó."
- ⁶Gõ'dá Yésũ drí ngázó nílí òjílâ sísí-lésí 'dĩ 'bá yí bê drĩ-'bá äjú 'bũ 'bá kã 'dĩ drí 'bã 'älâ. Gõ'dá câ ìyí bê ânyí rî, drĩ-'bá äjú 'bũ 'bá kã 'dĩ drí òjílâ äzâ 'bá yí jòzó, nĩ'á Yésũ rî ùsúlí pávó 'á tã âtí-âtí äzâ bê kĩ nĩ rî, "Lífí ící 'bá, nĩ rĩ'á âgô ämbá 'ì. Ícá kô ní drí ânĩzó âní ìkpókpólölé âcázó bũúú má drí 'bã 'á nölé.
- ⁷Mã âmákâ nõ áyábálá 'ì, má jô cé tã ì'dĩ ní drí, ní âtâ ró tã tólâ sî, ngá läzé äâyê ró rû ì'bũ 'bá âmákâ nõ.
- ⁸Mã nĩ tã gólâ drí-âcê kã 'dĩ trá, mã rĩ'á drĩ-'bá äjú 'bũ 'bá kã 'ì, mã rî kpá tã òjílâ gólâ sísí-lésí má drí rî kã rôlé. Gõ'dá gólíyí 'bã 'bá má zélé rî 'bá yí rô ìyí kpá tã âmákâ rî, òzô má äâtâ gólíyí drí kĩ nĩ rî, gólíyí ònĩ rî, â'dô ìyí nĩ'á, òzô má òkĩ nĩ rî, gólíyí äânĩ rî, â'dô ìyí kpá ânĩ'á. Gõ'dá rû ì'bũ 'bá âmákâ rî 'bá yí rî ìyí kpá âmâ rôlé kpá ìtí. Òzô ní äâtâ cé tã ì'dĩ tólâ sî rî, mã nĩ trá, gólâ â'dô 'bã'á tândí ró."
- ⁹Gõ'dá Yésũ ârílí bê tã âgô ämbá drĩ-'bá äjú 'bũ 'bá kã 'dĩ kã rî, gólâ lâro trá kĩ nĩ rî, "Ägô 'dĩ lë tã trá tã pätíí ró, mbârākã âmákâ trá kôrô." Gõ'dá Yésũ drí tã átázó ò'bí ämbá â'dé 'bá yí vósí 'dĩ 'bá yí drí kĩ nĩ rî, "Òjílâ gólíyí òrĩ âmákâ Ísĩrã'élê kã rî 'á rî, tã lëlê gólíyíkã Ôvârí 'á rî â'dó rôô té òzô âgô nõ kã rî tí kô." Yésũ 'ê trá té òzô drĩ-'bá äjú 'bũ 'bá kã 'dĩ drí âtálé rî tí. Gólâ 'ê rãtãã trá Ôvârí drí rû ì'bũ 'bá 'dĩ tãsí.
- ¹⁰Dĩ vósí rî, òjílâ gólíyí tíbê ânĩ 'bá drĩ-'bá äjú 'bũ 'bá kã nõ drí 'bã lésí rî, gõ'dá gô ìyí bê 'bã 'älâ rî, ùsú ìyí rû ì'bũ 'bá tíbê ngá läzé bê 'dĩ ngá trá ngá läzé 'ásí trá tândí ró.
- ¹¹Dĩ rî vósí rî, Yésũ drí ngázó nílí 'bãdrĩ mvá äzâ rĩ'á zílâ Nánã rî 'älâ. Gõ'dá tã ârî 'bá gólākã 'dĩ 'bá yí ò'bí ämbá 'dĩ 'bá yí bê 'dê trá zãã gólâ vósí.
- ¹²Gólâ òtírĩ cãâ ânyí 'bãdrĩ mvá nã 'á rî, ùsú ìyí rû trá òjílâ ò'bí äzâ 'bá yí bê, ânĩ'á ìyí 'bãdrĩ nã lésí ágámvá äzâ ävô lâ bê, nĩ'á 'bälâ 'bú 'á. Ágámvá 'dĩ útí gólâ kó ì'dí élêwálâ 'dĩ, átá lâ drã trá. Ändrê lâ gõ'dá ì'dí äyízí ró.
- ¹³Kúmú Yésũ ndrê bê ìtí rî, gólâ trá tã ìsũ-ìsũ ró òkó äyízí ró nõ ìzã lâ drí. Gólâ drí tã átázó òkó äyízí ró 'dĩ drí kĩ nĩ rî, "Óô âmâ ändré, ní ngô äwô kô."
- ¹⁴Drílâ gõzó ìyí drí tìlì gbārākã ävô njĩzó 'dĩ rú. Òjílâ gólíyí tíbê rî 'bá ävô njílí 'dĩ 'bá yí drí ädrézó ävô bê. Drílâ tã átázó ävô 'dĩ drí kĩ nĩ rî, "Ní, ní ngá ùrú òdrã 'ásí."
- ¹⁵Ävô drí gõzó ngälé ùrú rĩ'á úlí âtálé òjílâ drí. Yésũ drí mvá nõ ìngázó äsézó lâ ändrê lâ ngálâ.

16 Õjílã tị drí à' dízó ndrĩ 'dó, drílĩyĩ àwô-ĩtí àmbá 'èzó Ôvârí drí. Õjílã àzâ 'bá yí kĩ nĩ rĩ, "Àgô gólã Yésũ nõ rĩ'á pătĩĩ òzô tã àngũ 'bá kâtí cú mbârâkã bê." Àzâ 'bá yí drí tã àtázó kĩ nĩ rĩ, "Ôvârí lē 'bāsúrú àmákã nõ trá kôró, tãlã gólã àjô àgô gólã Yésũ nõ trá àmá drí."

17 Tã gólã Yésũ drí 'èlé nõ rĩ lậ' bủ trá vồ 'ásĩ ndrĩ.

18 Yôwánĩ bābātízĩ 'ē 'bá ró rĩ'á drē gānīmā 'álã. Gólã àrĩ bê tã lārākô àmbá Yésũ drí rĩ'á 'èlã 'dĩ 'bá yí tã àrĩ 'bá yí rĩ gógó kã rĩ sịlị sị rĩ,

19 gólã jô vōrã 'bá yí trá rị nĩ'á Yésũ ngálã vōrã bê. Vōrã 'bá rị 'dĩ 'bá yí ìjĩ ìyĩ Yésũ trá tã Yôwánĩ drí àtálé rĩ sị kĩ nĩ rĩ, "Nĩ òjílã gólã 'ē'á àjólã 'dìyĩ pã 'bá ró rĩ ì' dĩ, ngátã mã òtē drē òjílã àzã ngĩ lã ì' dĩ yã?"

21 Vōrã 'bá 'dĩ 'bá yí òtĩrĩ àcã rĩ, ùsũ ìyĩ Yésũ rĩ'á òjílã àzã 'bá yí èdè'á dũũ, kpá rĩ'á òjílã àzã 'bá yí lịfị lã èdè'á vồ ndrēlé, gō'dá kpá gólĩyĩ línđrĩ ònjĩ bê rĩ ìnjĩ'á 'bālē tãndĩ ró.

22 Yésũ drí tã àtázó vōrã 'bá Yôwánĩ kã 'dĩ 'bá yí drí kĩ nĩ rĩ, "Nĩ gō vólé Yôwánĩ ngálã, nĩ gō ró ngá gólã tĩbê ànĩ drí ndrēlé nólé nõ 'bá yí tã lã àtálé Yôwánĩ drí. Nĩ àtã gólã drí, mã 'bã òjílã lịfị àkó lé 'bá trá vồ ndrēlé ngbángbã, òjílã gólĩyĩ òjô ró rĩ 'bá yí trá àcị tólé tãndĩ ró, gō'dá òjílã àrĩ bê rĩ 'bá yí rú' bủ lã èdè rũ trá ngbángbã, òjílã bĩ-'bālē lã drí àsịlị rĩ trá tã àrĩ'á, òjílã drã 'bá rĩ 'bá yí ngã ìyĩ trá òdrã 'ásĩ, gólĩyĩ ngá àkó lé 'bá ùsũ ìyĩ ùlị tãndĩ trá mã tị sị.

23 Ìtĩ rĩ, nĩ àtã Yôwánĩ drí, mã ì' dĩ àjólé trá Ôvârí ngá lésĩ 'dìyĩ pã 'bá ró, gólã òrĩ zãã tã lèlé ì' dĩ mã 'á. Nĩ ndrē drē, gbô lé tã gólĩyĩ mã drí 'èlé rĩ 'bá yí ò' bã òjílã dũũ nĩ àmã gālè dó rĩ, Ôvârí à' dō òrē fē'á òjílã gólĩyĩ àmã gã 'bá kô tã 'dĩ 'bá yí tãsị rĩ 'bá yí drí."

24 Gō'dá vōrã 'bá rị 'dĩ 'bá yí gō ìyĩ bê vólé rĩ, Yésũ ìtónã trá tã àtálé ò' bĩ àmbá à' dē 'bá gólã vó 'dĩ 'bá yí drí. Àtã tã trá gólĩyĩ drí kĩ nĩ rĩ, "Tã Yôwánĩ kã rĩ'á nótĩ. Nĩ nĩ ndrĩ Yôwánĩ rĩ àrĩlĩ òmã 'álã 'dĩ à' dō tãsị yã? Nĩ nĩ ndrĩ òjílã gólã mbârâkã àkó òzô òmã ìlĩ drí 'ē'á bịlã vũđrị rĩ kâtĩ rĩ ndrēlé yã? 'É'ē, à' dō ìtĩ kô.

25 Ngã gō'dá nĩ nĩ Yôwánĩ rĩ àrĩlĩ òmã 'álã nõ rĩ, tãlã drílã 'bãzó òjílã ngá-drị àmbá bê, ítã sũ 'bá tãndĩ ró rĩ bê rĩ drí sị yã? 'É'ē! À' dō kpá ìtĩ kô, tãlã òjílã gólã ngá-drị àmbá bê rĩ rĩ òmã 'á kô. Õjílã gólã ngá-drị àmbá bê rĩ, rĩ ìyĩkã jãrịbã 'álã jô àngị àngị 'á.

26 Nĩ nĩ Yôwánĩ rĩ ndrēlé, tãlã nĩ lē tã trá kĩ, gólã ì' dĩ tã àngũ 'bá 'ì Ôvârí ngá lésĩ. Tãndĩ ró, Yôwánĩ lậvũ gặrặ tã àngũ 'bá àzã 'bá yí drị sị.

27 Yôwánĩ ì' dĩ tĩbê Ôvârí drí tã lã àtálé tã àngũ 'bá Mālákĩ sịlị kĩ'á nĩ rĩ, 'Ôvârí kĩ nĩ rĩ, yí àbĩ lājó' bủ ìyĩkã jō'á sịsị, nĩ'á àmã tã àtálé sịsị òjílã drí, mã àcã ró bê ùsúlã njãã.' "

28 Yésũ àtã trá kĩ nĩ rĩ, "Õjílã gólĩyĩ tịlị trá àngó nõ 'á bũũũ àndrô nõ rĩ 'bá yí lãfálé sị rĩ, àmbã Yôwánĩ kã ì' dĩ kôró gólĩyĩkã drị sị. Gō'dá ànĩ gólĩyĩ lịfị 'bã 'bá mã drị sị.

'díyî pâ 'bá âníkâ ró, ámâ rôlé òzō Kúmú âníkâ kâtí rî 'bá yî lâfálé 'ásî, òjílâ tîbê 'bã 'bá áyábálá ró āngó 'á nōngá rî, āmbā lâ â'dô 'bã'á kôrô Yōwánî kâ drîî sî kúmū Ôvârí kâ rî 'á."

29Gõ'dá òjílâ 'dî 'bá yî ndrî ârî tã Yésū drí âtálé ìtí 'dî bê rî, òjílâ ndrî bélé-bélé ù'dú 'bá rî 'bá yî bê lûyî ìyî Ôvârí trá, tãlâ gólîyî lē tã trá úlî Yōwánî kâ 'á. Sísî rî, òjílâ 'dî 'bá yî ìjî ìyî tã trá Yōwánî tî, gólâ òdã ró lūmvú ìyî drîî tã ònjî ìyíkâ âyézo tã lēlē ìyíkâ Ôvârí 'á rî sî.

30Gõ'dá Pãrúsî yî lâ'bí ìmbá 'bá rî yî bê, gã ìyî trá dó Yōwánî drí lūmvú dãlé ìyî drîî tã ònjî ìyíkâ tãsí, tãlâ gólîyî lēé tã Ôvârí kâ rî kô.

31Gõ'dá Yésū rî trá zã tã âtálé kî nî rî, "Ôjílâ āndrô nô kâ gólîyî tã Yōwánî kâ lē 'bá kô rî, gõ'dá gólîyî lēé tã ámakâ kpá kô tã 'dî 'á rî ì'dî, má âtâ úlî mǎnîgô nô gólîyî tãsí. Gólîyî rî'á nyé òzō 'dîyîmvá gólîyî vólé gã 'bá dó lâvîlí âzî-âzî lâ yî bê vō ãlô 'á rî kâtí. Òzō 'dîyîmvá òcã ìyî lârí trá rîzó ândú tólé rî, gõ'dá âzã 'bá yî ògã trá dó ândú tólé rî, drîlîyî tã âtázó kî nî rî, 'Mã câ lârí ândú tōzó, gõ'dá nî lēé ândú tólé ámã bê kô ã'dô tãsí yã?' Gõ'dá òzō gólîyî òngô gbô áwó lōngó drîlîyî áwó ngōzó rî, gõ'dá âzã 'bá yî ògã kpá dó áwó ngólé gólîyî bê rî, drîlîyî tã âtázó kî nî rî 'Nî lēé kpá áwó ngólé ámã bê kô ã'dô tãsí yã?'

33"Nî ndrê drê, kâyî áwó ngô kâ sî, Yōwánî rî bê cú ìtí nyãsã tãndí nyã ákô òdrã mvū ákô rî, nî âtã kpá kî nî rî, Yōwánî ãâ'dô cú lîndrî ònjî bê.

34Gõ'dá mã gólâ Ôvârí drí âjólé úrú lésî rî âcã bê nyãsã nyãlé ãní bê 'dũwã, òdrã mvūlî ãní bê 'dũwã rî, nî kî nî rî, mã ãâ'dô 'álé kô 'bã 'î, mã ãâ'dô kpá òdrã mvū 'bã 'î, mã òtrô òjílâ ònjî-ònjî kpá lâmvú-ãzîyã ró mã drí.

35Gõ'dá mã kî nî rî tã âzã ì'dî nô, ãní òjílâ gólîyî úlî Yōwánî kâ ârî 'bá úlî ámakâ rî bê rî â'dô ìyî nî'á lâ tã pãtî-pãtî ró. Úlî mã drí rî'á âtálã nô rî Ôvârí kâ ì'dî."

36Kâyî âzã rî sî rî, Pãrúsî âzã rú lâ Sîmónã drí Yésū rî âzîzó ânîlî yî drí 'bã 'álã ngã nyãlé òzō ùmú kâtí. Gõ'dá Yésū âcálé bê rî, drílã ânîzó rîlî ãnyî tãrãbîzã lâgãtî ngã nyãlé.

37Gõ'dá òkô âzã rî'á tólã ãnyî Sîmónã drí 'bã lâgãtî. Òkô 'dî tã 'é'ê lâ sú kô, òjílã ndrî zî ìyî gólâ 'dó òkô ònjî ró. Òkô 'dî ârî bê kî'á nî rî, Yésū rî'á ngã nyã'á Sîmónã drí 'bã 'álã rî, òkô 'dî drí mǎlāngî mvá dô ìnî-ìnî kâ ãjî bê tûrû-tûrû rî âtrôzó kpãã yî drîgã. Dô ìnî-ìnî 'dî òrî gîlã lâfã āmbã sî. Òkô 'dî drí ânîzó áfîlî jô 'álã.

38Òkô 'dî drí rû jãzó Yésū ùgúlî lésî ró áwó bê. Gõ'dá áwó drílã rî'á ngólã 'dî rî ìlîndrî lâ drí Yésū rî pá ùgúlî âjîzó ndrî 'bêlêkête. Gõ'dá òkô 'dî drí rîzó vûdrî Yésū rî pá lîlî ìyî drî-'bí âcê-âcê 'dî sî. Òkô 'dî drí tû wûzó pē pē Yésū rî pá 'á, gólã rî rúmva ãâ'dî ndrúndrú, drílã gōzó dô ãjî bê nô ìnîlî Yésū rî pá ùgúlî 'á òzō òrê fêrê kâtí.

39Sîmónã ndrê bê tã òkô 'dî drí 'elê 'dî ìtî rî, ìsû tã trá ákpã yî 'á kî nî rî, "Ágô gólã Yésū nô rî â'dô tã ângû 'bã 'î kô. Tí gólã òrô 'bãã tã ângû 'bã 'î rî, gólã nî tã 'é'ê òkô 'dî kâ ònjî 'dî trá, tí âyé òkô 'dî âcálé ãnyî yî lâgãtî kô."

- ⁴⁰Gõ'dá Yésũ kí nĩ rĩ Sĩmónã drí rĩ, "Má lě trá tã ãzã átálé ní drí." Sĩmónã kí, "Áwô, ní ãtã."
- ⁴¹Yésũ drí úlĩ mǎnĩgô átázó nõtí, "Ágô ãzã 'bá yĩ rĩ nĩ ãyĩ trá lǎfã zĩlĩ ágô ãzã tĩ sĩ, tí drĩlĩyĩ 'ězó lǎfã 'dĩ vô lâ lôgôlé. Ágô ãzã rĩ trô íyíkã gĩnĩyã kútũ-njĩ, ãzã rĩ trô íyíkã gĩnĩyã kámá-njĩ.
- ⁴²Ícã gõ'dá ágô 'dĩ 'bá yĩ drí lǎfã drĩlĩyĩ trôlé 'dĩ lôgôzó lĩpĩ lâ drí kô. Gõ'dá lǎfã lĩpĩ 'dĩ kí nĩ rĩ, 'Nĩ áyê lǎfã 'dĩ nĩ lôgô má drí gõ'dá kô.' Í'dĩ 'dĩ. Ngbãangbãnô rĩ, má ãjĩ drě nĩ, ágô ángô rĩ á'dô lǎfã lĩpĩ rĩ lě'á nĩ kôrô íyĩ ázĩ-ázĩ drĩ sĩ rĩ nĩ yã?"
- ⁴³Sĩmónã lôgô tã ãjĩ-ãjĩ 'dĩ trá Yésũ drí nõtí, "Ágô gólã lǎfã trô 'bá gǎrã rĩ, gõ'dá lǎfã lĩpĩ drí tã átázó kí'á nĩ rĩ, gólã ááyê ôlôgô lǎfã 'dĩ vô lâ yĩ drí kô rĩ í'dĩ." Yésũ kí, "Tã pǎtĩ ró.
- ⁴⁴Sĩmónã, ní 'é tã dódó má drí kô, ní dǎá lĩmvũ ámã pá 'á kô, gõ'dá ôkó 'dĩ jĩ ámã pá trá íyĩ lĩfĩ ãlĩndrĩ sĩ.
- ⁴⁵Gõ'dá ní áfôó ámã ãngĩlĩ ndrôlé ôzô lǎ'bĩ ámákã rĩ tí kô, ôkó nô ndrô ámã pá mvá trá gǎrã ní drĩ sĩ.
- ⁴⁶Gõ'dá ní ãnĩ dô kô ámã pá rĩzó dô ãnĩlĩ rĩ 'á kô. Ôkó nô gõ'dá ánĩ nĩ dô ãnĩlĩ ámã pá rú. Gõ'dá dô 'dĩ ógĩ rĩ'á lǎfã ámbã sĩ.
- ⁴⁷Má ãtã tã ãzã í'dĩ ní drí nô. Tã ôkó nô drí 'élé nô rĩ, tǎlã gólã nĩ trá Ôvãrĩ áyê gólã trá tã ônjĩ ámbã íyíkã rĩ 'ásĩ ndrĩ, tã gólã drí ámã lězó kôrô rĩ í'dĩ 'dĩ. Ôzô ôjĩlã á'dô cé tã ônjĩ bê fĩnyáwá ítĩ rĩ, Ôvãrĩ drí gólã rĩ áyézó tã lâ sĩ rĩ, gólã á'dô Ôvãrĩ rĩ lě'á kpá cé dǎwá ítĩ."
- ⁴⁸Yésũ drí tã átázó ôkó 'dĩ drí kí nĩ rĩ, "Ôvãrĩ áyê nĩ trá tã ônjĩ ánĩkã tãsĩ."
- ⁴⁹Gõ'dá ôjĩlã ãzã 'bá yĩ rĩ 'bá ãyĩ ngá nyǎlé Yésũ yĩ bê vô ãlô 'á 'dĩ 'bá yĩ, drĩlĩyĩ tã átázó ãyĩ vô 'ásĩ kí nĩ rĩ, "Ágô nô íyíkã kó á'dĩ í'dĩ yã? Gólã rĩ kpá tã ônjĩ ôjĩlã kã rĩ áyélé yã?"
- ⁵⁰Gõ'dá Yésũ drí tã átázó ôkó 'dĩ drí kí nĩ rĩ, "Ôvãrĩ á'dô íyĩ lĩfĩ 'bã'á ní drĩ ánĩ pǎlé, tǎlã ní lě tã ámákã trá. Nĩ nĩ, ánĩ rú'bã ãã'dĩ ndrúndrú."

LÚKĀ 8

- ¹Gõ'dá 'dĩ rĩ volé drĩ lâ 'ásĩ rĩ, Yésũ yĩ nĩ ãyĩ trá lǎmú bê 'bǎdrĩ mvá ônyíkô 'dĩ 'bá yĩ 'ásĩ ndrĩ, ní'á tã tǎndĩ átã bê ôjĩlã drí tã kũmũ Ôvãrĩ kã rĩ kã tãsĩ. Lǎjóbã gólãkã mũdrĩ-drĩ-lã-ngã-rĩ 'dĩ 'bá yĩ nĩ ãyĩ kpá trá lǎmúlĩ gólã bê.
- ²Gõ'dá ôkó ãzã 'bá yĩ dũũ 'dê ãyĩ trá nĩlĩ gólĩyĩ bê. Ôkó 'dĩ 'bá yĩ, ãzã 'bá yĩ Yésũ êdê trá ngá lǎzé 'ásĩ. Gõ'dá ãzã 'bá yĩ, Yésũ drô lĩndrĩ ônjĩ trá 'á lâ yĩ sĩ, ôzô Mǎrĩyã Mǎgádálã gólã Yésũ drí lĩndrĩ ônjĩ drôzó 'á lâ sĩ njĩ-drĩ-lã-ngã-rĩ rĩ kátĩ.

- ³Gõ'dá òkó àzâ 'dĩ íyíkâ Kózã rí òkó ỉ'dĩ, rú lâ Jõánã. Kózã 'dĩ rĩ'á drĩ-'bá rú ỉ'bũ 'bá kúmú Êródê kâ rí 'bá yí kâ ỉ'dĩ. Gõ'dá òkó àzâ kpá tólá, rú lâ Sõzánã. Gõ'dá òkó 'dĩ 'bá yí rí trá ndrĩ lãfã íyíkâ fêlé ngá nyãnyã gĩzò gólĩyĩ drí nyálé.
- ⁴Nĩngá sĩ, òjílã è'bê rú trá 'dó ndrĩ vò àlô 'á. Òjílã ànĩ trá 'bãdrĩ mvá àmbá nõ 'bá yí 'ásĩ ndrĩ 'dó úlí Yésũ kâ àrĩlí. Gõ'dá gólá àtã tá trá drĩlĩyĩ úlí mǎnĩgõ sĩ nõtĩ kĩ nĩ rí,
- ⁵"Àmvú 'wã 'bá àzã nĩ trá àmvú 'álã. Drílã órĩ rĩzò. Órĩ àzã 'bá yí lòwã trá 'dêlé lãtĩ lĩfĩ 'á, gõ'dá òjílã rí trá lãmúlí drĩ lâ sĩ, úkũú ỉnyákú drĩ lâ kô, àrĩwá ànĩ trá nyálã vólé.
- ⁶Gõ'dá órĩ àzã 'bá yí 'dê íyíkâ trá rövõ drĩ, àfõ trá. Gõ'dá nĩngá sĩ rí, ỉtũ àfõ bê kǎlé rí, drílã ngá-àrũ lâ 'dĩ zázó, drílã drãzò kpá vólé.
- ⁷Gõ'dá órĩ àzã 'bá yí lò'dê íyíkâ àsõpá ngbũkpũ rí 'bá yí lãfálé 'á. Ỉtĩ rí, drĩlĩyĩ àfõzò mbǎlé tǎndĩ ró. Gõ'dá àsõpá 'dĩ 'bá yí drĩ àrũ lâ 'dĩ 'bá yí vòzò, drĩlĩyĩ drãzò.
- ⁸Gõ'dá órĩ àzã drí íyíkâ 'dêzò ỉnyákú tǎndĩ àzã rũ'bũ-rũ'bũ lâ 'á. Drílã àfõzò íyíkâ tǎndĩ ró, pá fã bê kòdõngbõ ỉtĩ. Drílã fõzò 'wǎlé cõkpõ-cõkpõ pá fã àlô 'dĩ sĩ, ỉfĩ bê kũrũgbũ." Gõ'dá gólá àtã tá trá ò'bĩ 'dĩ 'bá yí drĩ kĩ nĩ rí, "Ànĩ, nĩ ỉsũ úlí àmákã 'dĩ vólé drĩ lâ tǎndĩ ró, nĩ 'bã ró ànĩ drĩ."
- ⁹Gõ'dá 'dĩ rí vòsĩ rí, lǎjò'bá gólákã 'dĩ 'bá yí drĩ tã àtázò gólá rí ỉjízò kĩ nĩ rí, "Úlĩ mǎnĩgõ ànĩkã àtálé nõ tá ỉfĩ lâ àngò tí yã?"
- ¹⁰Drílã tã-drĩ lògõzò kĩ nĩ rí, "Ónyĩ ànĩ nyáányã trá, tǎlã tã Ôvãrĩ kã gólá drí lãpĩlí òjílã àzã 'bá yí drĩ sĩ tã tĩbê gólá drí òjílã 'bãzò rĩlí kũmũ íyíkâ zélé rí tǎsĩ rí àá'dã ró bê ànĩ drí. Gõ'dá òjílã gólĩyĩ tĩbê tá lâ lã 'bá kô rí, gólĩyĩ àrĩ ỉyĩ úlí mǎnĩgõ má drí rĩ'á àtálã rí trá. Ỉtĩ rí, gólĩyĩ à'dô tã Ôvãrĩ kã ndrẽ'á té ỉyĩ lĩfĩ sĩ cú ỉtĩ ỉtõ lâ nĩ àkó. Gõ'dá gólĩyĩ à'dô kpá Ôvãrĩ rí gbórókõ àrĩ'á ỉyĩ bĩ sĩ cú ỉtĩ tã ỉfĩ lâ nĩ àkó.' Ỉsáyã 6.9
- ¹¹"Úlĩ mǎnĩgõ má drí àtálé nõ, tá ỉfĩ lâ rĩ'á nõtĩ. Órĩ 'dĩ 'bá yí à'dô trá òzõ tã tĩbê Ôvãrĩ drí rĩ'á àtálã ànĩ drí rí tí.
- ¹²Lãtĩ lĩfĩ 'dĩ rí íyíkâ òzõ òjílã gólá úlí Ôvãrĩ kã àrĩ 'bá trá rí tí, gõ'dá Sãtánã drí ỉzãzò lâ vólé pĩpĩsĩlĩ lâ 'ásĩ, gólá lée gõ'dá tã Ôvãrĩ kã rí kô, Ôvãrĩ pá gõ'dá gólá tã ònjĩ gólákã rí 'ásĩ kô.
- ¹³Rövõ drĩ 'dĩ íyíkâ òzõ òjílã gólá úlí Ôvãrĩ kã àrĩ 'bá trá fĩ dódó, gõ'dá gólá cé tã lèlé fĩnyáwá bê Ôvãrĩ 'á. Òzõ lãnõ àzã òtĩrĩ gólá rí ùsũ rí, drílã tã Ôvãrĩ kã 'dĩ àyézò vólé 'wãã.
- ¹⁴Órĩ gólá 'dê 'bá àsõpá ngbũkpũ lãfálé 'á rí, 'dĩ rĩ'á òjílã gólá tã àtĩ-àtĩ tǎndĩ Ôvãrĩ kã 'dĩ àrĩ 'bá dódó gõzò tã lèlé 'á lâ. Gbõ lé ỉtĩ rí, gólá rĩ'á tã ỉsũ bê rõõ ngá gólĩyĩ àngó nõ 'á nõ 'bá yí tǎsĩ. Ỉtĩ rí, gólá lã yí drí 'bǎlé ngá-drĩ àmbá nõ 'bá yí bê gǎrã. Gõ'dá 'dĩ vòsĩ rí, tã 'ẽ'ẽ àngó nõ kã òmbê gólá trá ngǎrã-ngǎrã, gólá ỉcã tã tǎndĩ 'élé dódó kô tã ònjĩ àyézò.
- ¹⁵Ỉnyákú gólá tǎndĩ ró rũ'bũ-rũ'bũ 'dĩ rí, íyíkâ òjílã gólĩyĩ tĩbê úlí Ôvãrĩ kã àrĩ 'bá rõzò lâ rí 'bá yí ỉ'dĩ. Gólĩyĩ rí trá zãã tá lèlé bê Ôvãrĩ 'á 'alé ỉdũ-ỉdũ sĩ rí, gólĩyĩ rí

íyíkâ zãâ tâ tãndí 'ě'ě sī Ōvârí drí. Tã tãndí drílíyí rí'á 'ělâ 'dī â'dô â'dó'á òzô àdrúgú gólâ 'wã 'bá ífí bē cōkpō-cōkpō lífí bē kūrūgbū nã kâtí."

16Yésū kí nī rí, "Ōzô má drí rí'á átálâ ãnī drí rí tí, má rí bē ãnī lífí ícílí úlí mǎnīgō sī rí, òjílâ ãmbá nīyí tã ífí lâ kô. Gō'dá rí'dí nō kâyí lâ trá 'ě'á ácalé rí'dí nō òjílâ ndrī drí tã ífí lâ yí nīzô dódó. Tã ìmbâ-ìmbâ ámakâ íyíkâ rí'á òzô lám̄bã rí-rí kâtí. Ōjílâ ãzâ rí lám̄bã íyíkâ bē drí lâ ákólé límvó sī ngã 'bô lãpílí gbārākã zélé yã? Á'dó ítí kô. Ōjílâ ndrī rí lám̄bã rí'ílí 'bálé tārābízã drī jô 'á. Ōjílâ òtírí fī jô 'álâ rí, drílâ ndrēzô lâ tō. Kpá rí'dí ítí, kâyí trá 'ě'á cālé òjílâ drí tã ìmbâ-ìmbâ ámakâ nīzô dódó. Ænī lãjô'á ámakâ rí 'bá yí â'dô 'bã'á lâ nī òjílâ drí nīlí tãndí ró. Á'dô 'bã'á kpá ítí, nī â'dô tã ámakâ rí árí'á nī ìmbálé òjílâ ãzī drí. Ōzô nī ò'ê trá ítí rí, má â'dô tã nīnī ãnīkâ lōpé'á tã ámakâ rí 'á. Gō'dá òzô nī ògã trá dó árílâ rí, tã tã nīnī 'dí tãsī rí â'dô àvĩ'á ãnī drī sī."

19Gō'dá 'dī rí vósī rí, Yésū rí àndré, gólâ rí àdrúpī yí bē àcã ìyí trá, 'ě'á gólâ rí ndrēlé. Gō'dá nīngá sī rí, gólíyí ícá kô ãnīlí ãnyí gólâ rú, tãlâ ò'bí ãmbá 'dī 'bá yí drí sī.

20Drílíyí gōzô òjílâ jólé rí'dí gólâ rí àzílí ìyí ngálâ.

21Gō'dá gólâ árílí bē tã kí'á nī rí, íyí àndré yí, íyí àdrúpī yí bē, lē ìyí íyí ndrēlé rí, drílâ gōzô tã átálé nōtí kí nī rí, "Tã pãtī rí ró rí, má lē ámã àndré yí ámã àdrúpī yí bē. Gō'dá òjílâ gólíyí úlí ámakâ árí 'bá kpá rōzô lâ rí, gólíyí kpá ámã àndré yí rí'dí ámã àdrúpī yí bē."

22Kâyí ãzã sī rí, Yésū àtã tã trá lãjô'á íyíkâ 'dī 'bá yí drí kí nī rí, "Mã mbã límvú àndré nō drī sī 'á'á 'álâ." Drílíyí gōzô mbálé kōlóngbō 'á.

23Gō'dá gólíyí drí ítōzô trá 'ě'á mbálé 'á'á 'álâ rí, Yésū òkô trá lãñô ãmbá ò'bí kã 'dī 'bá yí drí, gólâ 'dē trá à'dú bē kōlóngbō 'á kīnī-kīnī. Gō'dá nīngá sī rí, kãgũmã àndré drí ãnīzô rí'á vīlí. Gō'dá kōlóngbō bí íyīngá 'ě'á filí límvú zē 'álâ.

24Gō'dá lãjô'á 'dī 'bá yí drí gólâ rí òlózô à'dú 'ásī kí nī rí, "Ámã lípí, ní ngã, ámã trá 'ě'á drálé nō." Gólâ drí lífí nīzô tã átálé límvú ãmbá tī 'bá kãgũmã bē 'dī drí rīzô títí. Gō'dá kôrô kãgũmã àndré ãmbá rí 'bá sīlí gō'dá límvú gólâ rí 'bá kōlóngbō íyálé rí bē drí àdrézô.

25Gólâ drí gōzô tã átálé lãjô'á íyíkâ rí yí drí kí nī rí, "Tãlã ã'dô 'í ãnī drí tã lēlē ãnīkâ àyézo yã?" Lãjô'á 'dī 'bá yí, tī lâ yí drí à'dízô gólâ rí mbārākã drí. Àtã ìyí tã trá ìyí vō 'ásī kí nī rí, "Ágô nō íyíkâ ã'dô lâ 'í tã àtã 'bá kãgũmã drí límvú bē drílíyí àdrézô nō."

26Gō'dá nīngá sī rí, Yésū yí lãjô'á íyíkâ 'dī 'bá yí bē mbã ìyí límvú àndré 'dī drí lâ trá 'á'á lésī ró rí, gólíyí drí nīzô fólé vō ãzã zīlí Gērãgēsã rí 'á.

27Vô 'dī 'á tólâ rí, àgô ãzã rí'á, Sātãnã àjô líndrí ònjí àbãbã kã trá rílí 'á lâ. Gólâ rí'á jô àkô gō'dá rí íyíkâ rí bē ùgí gólíyí rīzô àvô 'bálé rí 'bá yí 'ásī jējē ró. Óòmbē gólâ trá nyārī sī, gō'dá rí trá òkílâ tōwārī-tōwārī vólé. Gólâ rí íyīngá lãrã bē òmã 'ásí cú ítí ùndú ró. Yésū àfô bē kōlóngbō 'ásí ácalé vō tãkó 'álâ rí, àgô gólâ líndrí ònjí bē

'dĩ drí ngãzó ânĩ'á ôtré bê gbõ ìtí líndrí ònjí ẹ̀bẹ̀bẹ̀ kà drí. Gólà drí ânĩzó 'dèlé 'á'ì sī Yésū ágálé. Yésū àtá tã trá líndrí ònjí 'dĩ drí áfòzó vólé gólà 'ásí. Yésū àtá bê tã ìtí líndrí ònjí 'dĩ drí rí, líndrí ònjí 'dĩ drí gòzó trèlé gbórókò àmbá àgò 'dĩ kà sī kī nī rí, "Yésū, Òvârí àmbá rí mvá, ní lè ã'dô ngá 'ì àmà dríḡá sī yā? Ní ìkpókpolò àmà kò, ní ìzā àmà kò."

30Gõ'dá nĩngá sī rí, Yésū ìjì líndrí ònjí ẹ̀bẹ̀bẹ̀ kà 'dĩ trá kī nī rí, "Ánì rú ã'dí ì'dí yā?" Líndrí ònjí ẹ̀bẹ̀bẹ̀ kà 'dĩ lògò tã-drí trá Yésū drí kī nī rí, "Àmà rú rí'á Ò'bígó, tálà àmà rí'á dūú." Gõ'dá líndrí ònjí 'dĩ ìjì Yésū trá àndálé àndálé, "Ní 'bā àmà kò vò ònjí rú ìzā kà ẹ̀dūkū àkó rí 'á. Ní jò àmà cé ànyí."

32Ngbíkpí òtòlò'bī àzà 'bá yí rí'á ìyí ngá sī'á nyàlé ànyí lútú gārā 'á, gõ'dá líndrí ònjí ẹ̀bẹ̀bẹ̀ kà 'dĩ 'bá yí ìjì tã trá kī nī rí, "Mā ànì filí ngbíkpí 'dĩ 'bá yí 'á. Ní lè tã-drí trá àmà drí yā?" Yésū lè tã-drí trá líndrí ònjí 'dĩ 'bá yí drí, gõ'dá nī ìyí trá filí ngbíkpí 'á.

33Gõ'dá nĩngá sī, líndrí ònjí ẹ̀bẹ̀bẹ̀ kà fí bê ngbíkpí 'dĩ 'bá yí 'á rí, rā ìyí trá zāà líndrí ònjí ẹ̀bẹ̀bẹ̀ kà 'dĩ 'bá yí bê òzò lífò-lífò kátí, àlólè lútú pá 'álà gólókò 'á zāà lò'délé lĩmvú 'á òdràlé.

34Gõ'dá òjílà gólíyí rí 'bá ngbíkpí lòkílí rí, gólíyí rí'á tólà. Lòkí 'bá 'dĩ 'bá yí ndrè tã 'dĩ bê ìtí rí, rā ìyí trá vólé, nĩ'á tã àtá bê òjílà drílíyí ùsúlí lẹ̀tí 'ásí rí 'bá yí drí.

35Òjílà gólíyí tã 'dĩ àrí 'bá rí ànì ìyí trá ndrì tã 'dĩ ndrèlé cú ìyí lífí sī. Ùsù ìyí àgò gólà líndrí ònjí ẹ̀bẹ̀bẹ̀ kà drí áfòzó 'á là sī nò rí'á vūdrí Yésū lẹ̀ḡátí, tã Yésū drí rí'á àtálà rí àr'á. Gõ'dá àgò 'dĩ trá cú ítá bê yí rú, líndrí ònjí ẹ̀bẹ̀bẹ̀ kà 'dĩ 'bá yí àyè gólà trá zāà. Tã ìsù gólàkà gõ'dá trá tãndí ró.

36Gólíyí 'bā 'bá nĩngá tã 'dĩ ndrèlé ìyí lífí sī rí, àtá ìyí tã Yésū drí àgò 'dĩ 'bázó tãndí ró 'dĩ trá kpá àzà 'bá yí drí.

37Gólíyí trá ùrī ró àmbá, àtá ìyí tã trá Yésū drí, ònī ró bê nĩngá sī vólé. Àgò 'dĩ gõ'dá á'dó kò zāà líndrí ònjí ẹ̀bẹ̀bẹ̀ kà bê, lè trá zāà 'dèlé Yésū vó tã àrí 'bá ró. Gõ'dá Yésū àtá trá drílà nòtí,

39"Ní gò ní drí 'bā 'álà, ní àtá ró tã Òvârí drí 'èlé ní drí nò òjílà drí." Gõ'dá nĩngá sī rí, àgò 'dĩ nī trá, nĩ'á tã 'èlé yí drí 'dĩ àtá bê òjílà drí. Gõ'dá Yésū yí lẹ̀jò'bá íyíkà 'dĩ 'bá yí bê mbā ìyí trá kòlóngbò 'á, nĩ'á gólé vólé.

40Yésū yí òtírí àgòò lĩmvú àndrè nā 'á'á lé drí là lésí rí, ò'bí àmbá rí ìyí trá gólà rí tèle lẹ̀ḡúlí.

41Àgò àzà bê rú là Yáírò, drílà ânĩzó Yésū ngálà. Yáírò rí'á jó tã àrí kà vó là ndrè 'bá 'ì. Yáírò ànì trá rílí 'á'ì sī Yésū ágálé, ìjì gólà trá ànìlì yí drí 'bā 'álà íyí pàlé,

42tálà mvá là trá ngá lāzé ró, 'è'á dràlé. Ízámvá 'dĩ ì'dí àlò 'dĩ. Ndrò là rí'á mùdrí-drí-là-ngà-rí. 'Dī 'ásí rí, Yésū nī trá Yáírò rí àjílí 'bā 'álà. Gõ'dá ò'bí àmbá 'dĩ 'bá yí nī trá ndrì gólà vósí, rú lòzè-lòzè bê gólà rú sī.

⁴³Gõ'dá òkò àzà rí'á ngá lãzé bê ndrô mùdrí-drí-lâ-ngâ-rí, ndéé rù kò, ngá lãzé 'dĩ rí párá ró. Òkò 'dĩ rí trá lãfâ ìzálé àmbá ngá lãzé 'dĩ òndé ró rù bê. Gõ'dá òjílã àzà ójó ró, àlókò 'bá ró édé 'bá lâ rí yù.

⁴⁴Gõ'dá òkò 'dĩ drí ànizó rù àjálé Yésù ùgúlí lésí ró, ítá tị gólákà dólé. Kòrô ngá lãzé 'dĩ drí rù ndězó.

⁴⁵Gõ'dá nĩngá sī rí, Yésù drí tã ìjízó, "À'dí dō mà nī yā?" Gõ'dá òjílã ndrī 'dī 'bá yī gā ìyī tị trá kī nī rí, "Mā nījī kō." Gõ'dá òjílã 'dī 'bá yī gā ìyī tị bê ndrī rí, Pétērō àtā tã trá nōtí kī nī rí, "Ámā ìpì, òjílã ndrī 'dó rí'á ànī ìpì'á."

⁴⁶Gõ'dá Yésù kī nī rí Pétērō drí rí, "Òjílã àzà dō mà trá, má nī trá, má òtójō trá búúú má rú, àmā fāfā cá trá gólá rú."

⁴⁷Gõ'dá òkò 'dĩ àrílí bê tã gólá drí àtálé 'dĩ rí, gólá nī trá kī nī rí, Yésù nī yī trá. Kòrô drílá ànizó rílí 'á'í sī gólá ágálé, ùrī àmbá sī lèlè ró. Tã gólá drí Yésù rí dōzó èédé ró yī bê rí tāsī, kpá pātíjī gólá èdè rù trá.

⁴⁸Gõ'dá gólá àtā trá òkò 'dĩ drí kī nī rí, "Ámā ìzó, ngbāàngbānō rí, nī trá dódó. Tã lèlè ànìkà 'bā mà nī ànī èdélé. Ní ngá ùrù, ní nī. Òvārí àà'dô ní bê."

⁴⁹Gõ'dá gólá drē tã àtá'á òkò nō drí rí, lājó'bá àzà àcá kpá trá Yáírō drí 'bā lésí kī nī rí, Yáírō rí mvá òdrā trá, ícá kò Yésù drí ànizó.

⁵⁰Gõ'dá Yésù àrílí bê úlì 'dĩ ìtí rí, gólá kī nī rí Yáírō drí rí, "Ní 'è ùrī kò, ní lè tã-drí àmákà, ànī mvá à'dô ngá'á à'dólé tándí ró."

⁵¹Gõ'dá gólíyī ndrī nī ìyī trá 'dó cālè Yáírō drí 'bā 'álá. Gõ'dá àcá ìyī bê rí, òjílã ò'bí àmbá 'dĩ 'bá yī rí'á ìyī 'dó àwó ngó'á. Gõ'dá nĩngá sī rí, Yésù lè cé Pétērō, Yōwání, Yākóbā gõ'dá gbō mvá rí àndrē mvá rí átá bê filí jó àwó kà rí 'á yī bê. Gólá kī nī rí àwó ànjó 'bá 'dĩ 'bá yī drí rí, "Nī àyè àwó, mvá 'dĩ drāá kò, gólá rí ìyīngá à'dú kó'á."

⁵³Gõ'dá ò'bí àmbá àwó ànjó 'bá kà 'dĩ 'bá yī gù ìyī gólá trá kī nī rí, "Dĩ tã ònjō kà 'ì, mvá 'dĩ drā trá."

⁵⁴Gólá fī trá jó 'álá, rù mvá àvō nō drí lâ trá, gõ'dá àtā tã trá kī nī rí, "Ízámvá, ní ngá ùrù."

⁵⁵Kòrô mvá nō lòvó-lòvó lâ drí àgōzó 'á lâ. Drílá ngázó òdrā 'ásí. Yésù àtā tã trá mvá rí àndrē drí kī nī rí, "Ní àfè ngá nyānyā mvá nō drí nyálé."

⁵⁶Gõ'dá mvá rí àndrē yī átá lâ yī bê làrō ìyī trá àmbá, tã làrākò drílíyī ndrèlé sísí lâ kò 'dĩ 'á. Yésù àtā trá drílíyī, gólíyī àtā tã 'dĩ òjílã àzà àlólá drí kò.

LÚKĀ 9

¹Gõ'dá nĩngá sī rí, Yésù zī lājó'bá íyíkà mùdrí-drí-lâ-ngâ-rí 'dĩ 'bá yī trá ndrī yī ngálá. Gólá kī nī rí, "Ngbāàngbānō, má fè drí-àcè àmákà trá ànī drí, má fè fāfā àmákà kpá trá ànī drí, ànī drí nízó líndrī ònjí làdró bê òjílã 'ásí, kpá rízó òjílã

gólíyî ngá lâzé bê rî 'bá yî 'bälé ngälé ngá lâzé 'ásî tándí ró. Ngbãangbânô rî, nî lánjî tá 'dî 'bá yî jārībā 'ásî ndrī kpá rīzô òjílā līfī ícī bê tā kùmū Ôvārī kâ rî kâ tāsī.

³Nî árī drē, nî trô ngá āzâ kô ānī bê âcī 'dī tōrē lâ 'á. Tā â'dâ-â'dâ lâ rī'á òzô nōô rī tí, ngá tībē 'bā 'bá òzô pīdrīgú, ngá nyānyā, jōrāā ítá 'bā kâ, lāfā rīzô ngá nyālē rī 'bá yî kâtī rī, nî trô ānī bê kô.

⁴Ōzô nî āacā trá â'dī-drī 'á rī, 'bā-lípī òlāgū ānī rīlī yī bê nīngá rī, nî rī gólā bê cālē būūū kâyī gólā ānī drī 'ézó 'bādrī mvá 'dī âyéle 'ézó nīlī sīsī 'álā rī sī.

⁵Ōzô òjílā òlāgū ānī kô rīlī yī bê rī, nî lāvū ānīngá sīsī 'álā. Nī yā tǎpīlīndrī 'bādrī 'dī kâ ānī pá ágálē 'ásī. Nī 'ê 'dīlī tá â'dâ ró kī, òjílā 'dī 'bá yî gā Ôvārī trá dó."

⁶Gō'dá lājó'bá gólíyî mūdri-drī-lā-ngā-rī 'dī 'bá yî drī ngāzô nīlī âcī íyíkā 'á, nī'á lāmú bê vō kpā bê nīngá sī kōrô nīngá 'bā ònyīkō 'ásī ndrī, òjílā līfī ícī bê tā kùmū Ôvārī kâ rī kâ tāsī, nīzô ngá lâzé 'bá êdé bê.

⁷Dīlī 'ásī rī, tā Yésū kâ nī'á 'ê bê lâ 'dī 'bá yî cā trá kúmū Ēródē Ānītípā rú. Ēródē rī drī lījā trá lījā-lījā tā Yésū kâ rī 'á, tālā òjílā āzâ 'bá yî kī nī rī, Yésū āā'dô Yōwānī bābātīzī 'ê 'bá ró gólā âfō 'bá òdrā 'ásī rī rī'dī.

⁸Gō'dá āzâ 'bá yî kī nī rī, Yésū ā'dô tā ângū 'bá Ēlīyā rī'dī. Gō'dá òjílā āzâ 'bá yî kī nī rī, Yésū ā'dô kpá tā ângū 'bá āzâ 'bá yî ngī rī rī'dī.

⁹Ēródē ísū tá trá ākpā yī 'á kī nī rī, "Āgô nō â'dô Yōwānī rī'dī kô, tālā mâ rī gógó rī fū Yōwānī trá drī lâ gālē volé âkū ró. Āgô nō â'dô 'bā'á gō'dá kó ā'dī rī'dī yā? Má lē drē gólā rī līfī ndrēlé."

¹⁰Gō'dá lājó'bá Yésū kâ 'dī 'bá yî òtīrī íyī âgōô âcī íyíkā tōlé rī tā lâ âtálē Yésū drī rī, Yésū yī drī ngāzô nīlī 'bādrī mvá āzâ fīnyáwá rī'á zīlā Bētāsédā rī 'álā lôvolé lānō òjílā ò'bī kâ 'ásī.

¹¹Gō'dá ò'bī 'dī 'bá yî 'dē íyī kpá té zāâ gólíyî vó. Yésū drī kpá tā-drī lēzô ngá lâzé 'bá íngázô ngá lâzé 'ásī, gólíyî līfī ícīlī tā kùmū Ôvārī kâ rī kâ tāsī.

¹²Gō'dá lānjátúlī bê rī, lājó'bá 'dī 'bá yî ānī íyī trá gólā ngálā tā âtálē drīlā kī nī rī, "Ní jô òjílā 'dī 'bá yî volé, ònī ró íyī vō ndālē íyī drī â'dú kōzô 'á lâ, kpá ngá ndālē íyī drī nyālē, tālā jó yū'dáwá vō nō 'á nōngá gólíyî drī."

¹³Gólā kī nī rī lājó'bá 'dī 'bá yî drī rī, gólíyî rī gógó òfē nyāsá òjílā 'dī 'bá yî drī nyālē. Gō'dá lājó'bá 'dī 'bá yî kī nī rī gólā drī rī, "Mā â'dô nyāsá gī'á òjílā āmbá nō 'bá yî drī yā? Ícā kô, āmā cé rī'á āmbātā bê nījī, rī'bī cé rī.

¹⁴Āgô 'dī 'bá yî trá gārē lāvūlī kūtū-njī drīlī sī." Yésū drī gōzô tā âtálē lājó'bá íyíkā rī 'bá yî drī, āātā ró íyī tā ò'bī āmbá 'dī 'bá yî drī rīzô vūdrī vō 'ásī tū tū, vō ālô rī 'á òjílā òrī nyā'dī-rī-drī-lā-ngā-mūdri.

¹⁵Gō'dá ò'bī āmbá 'dī 'bá yî rī íyī bê ndrī vūdrī rī,

- 16Yésū drí gōzó āwō-ĩtí 'ēlé Ôvârí drí ngá nyānyā drílīyī 'ē'á nyālā 'dī tāsī. Gólâ drí gōzó āmbātā ĩ'bī bē 'dī trōlé 'â lâ ūpīlī dādā ĩtī, fēlé ō'bī āmbá 'dī 'bá yī drí. Lājó'bá gólâkâ rī drí āmbātā lānjízó ōjílā ō'bī 'dī 'bá yī drí.
- 17Ō'bī āmbá 'dī 'bá yī ndrī drí āmbātā nyāzó ícálé ĩyī 'á dūūdū. Āmbúkū lâ drí lâkízó ū'dúzó lâ ívō 'ásī dūūdū mùdrī-drī-lâ-ngâ-rī.
- 18Kâyī āzâ sī, Yésū rī'á rātāā 'ē'á Ôvârí drí. Lājó'bá gólâkâ 'dī 'bá yī kpá rī'á ānyī gólâ bē. Gólâ ndē rātāā bē rī, gólâ drí ngāzó lājó'bá íyíkâ 'dī 'bá yī ĩjílī. Gólâ kī nī rī gólīyī drí rī, "Ōjílā ō'bī āmbá rī 'bá 'dī 'bá yī tā ĩsū-ĩsū gólīyíkâ ámâ tāsī rī ĩyíkâ ángô tí yā?"
- 19Lājó'bá gólâkâ 'dī 'bá yī kī nī rī gólâ drí rī, "Tā ĩsū-ĩsū ō'bī 'dī 'bá yī kâ rī kī nī rī, ní āā'dô Yōwānī bābātízī 'ē 'bá ró rī ĩ'dī. Gō'dá āzâ 'bá yī kī ĩyíkâ, ní āā'dô Ēlīyā āgō 'bá ūrú lésī rī ĩ'dī. Gō'dá āzâ 'bá yī kī ĩyíkâ, ní āā'dô tā āngū 'bá āzâ 'bá yī ngī āgō 'bá ūrú lésī rī ĩ'dī."
- 20Yésū drí kpá lājó'bá íyíkâ 'dī 'bá yī ĩjízó, "Gō'dá ānī rī gógó rī, nī ĩsū ānīkâ bē rī, mâ ā'dī ĩ'dī yā?" Pétērō drí gōzó tā átálé kī nī rī, "Nī 'díyī pā 'bá gólâ Ôvârí drí ājólé rī ĩ'dī."
- 21Yésū drí gōzó tā átálé lājó'bá íyíkâ 'dī 'bá yī drí kī nī rī, "Āwō, 'dīī tā pātīī 'ī. Gō'dá nī ā'dâ drē ōjílā āzâ 'bá yī drí kō.
- 22Mâ Ôvârí drí ājólé ūrú lésī rī ĩ'dī, má ā'dô lānō ūsú'á rōō sīsī-lésī rī 'bá yī gō'dá drī-'bá āngí Yúdā yī kâ rī 'bá yī bē gō'dá kpá lā'bī ĩmbá 'bá rī 'bá yī bē rī drīgá sī. Gō'dá drílīyī ámâ fūzó, gō'dá kâyī nā rī sī, má ā'dô līdrī'á ōdrā 'ásī."
- 23Yésū drí kpá tā átázó kī nī rī, "Ngbāāngbānō tā gólâ má drí 'ē'á átálé ōjílā drí ndrī nō rī, ōzō ōjílā āzâ ōlē trá 'dēlé má vó rī, gólâ ĩsū tā kō íyī ífífí tāsī, gólâ ōrī njāā drālē tā ámakâ 'ērē 'á.
- 24Ōzō ōjílā āzâ ōfē íyī ífífí ōdrā drí tā ámakâ rī 'á kō rī, gō'dá gólâ ā'dô ūrī ró rī, gólâ ā'dô 'bā'á cú ĩtī vō ākó má ngálâ. Ōzō ōjílā āzâ ō'ē ūrī kō ōdrā drí tā ámakâ tāsī rī, gólâ ā'dô 'bā'á cú vō bē má ngálâ ūrú 'álâ.
- 25Ā'dô ā'dó'á ángô tí ōzō ōjílā ā'dô cú ngá-drī āmbá āngó nō 'á nō bē ndrī rī, gō'dá ōzō gólâ ĩvī lātī lédrē-lédrē ādūkū ākó rī kâ trá rī yā?
- 26Nī ārī drē, ōzō ōjílā āzâ drī lâ ōōkī ōkī ámâ zīlī ōjílā íyíkâ ró ngā 'bō rū-lē-āzī ró yā rī, ōzō má ōtírī āgōō kpá ó'dí mbârākā Ôvârí drí āfēlé má drí rī bē mālāyíkā ámakâ rī 'bá yī bē rī, ámâ drī ā'dô ōkī'á kpá ōkī gólâ rī zīlī má ngálâ.
- 27Ānī, má átā ĩ'dī ānī drí nō ānī 'dī 'bá yī lāfálé sī, nī drāā drē kō, Ôvârí ā'dô 'ē'á ā'dálâ ānī drí dódó ānī drí nīzó lâ kī, mâ rī'á gólâ tībē gólâ drí ājólé rī ĩ'dī."
- 28Gō'dá kâyī njī-drī-lâ-nā lāvū bē tā Yésū drí átálé 'dī volé drī lâ 'ásī rī, drílâ gōzó mbālē únī drī 'álâ rātāā 'ēlé. Pétērō, Yōwānī, Yākóbā drílīyī gólâ rī ājízó.

- 29 Gólâ drí rĩrĩ rãtãã 'élé rĩ 'á rĩ, lĩfĩ lâ drí rû ôjázó gõ'dá ngĩ kã'dã-kã'dã, ítá gólâ rû rĩ drí gõzó rĩ'á lãgúlĩ, õzõ mõgbará drí lãgúrĩ kãtĩ.
- 30 Kõrõ 'dĩ rĩ vósĩ rĩ, ãgõ ãzã 'bã yĩ rĩ drí ãfõzó gólâ lãgátĩ. ãgõ rĩ 'dĩ 'bã yĩ Músã yĩ rĩ'á Ëlĩyã bẽ. Gólĩyĩ 'dó lãgũ-lãgũ ró. Gólĩyĩ rĩ'á õdrã tã Yésũ kã rĩ tã lâ átã'á ãfõ-ãfõ gólãkã õdrã 'ásĩ Yẽrõsãlãmã 'álã rĩ bẽ 'ẽ 'bã rû 'élé ngbãangbãno rĩ.
- 32 Pétẽrõ yĩ iyĩ ãzĩ-ãzĩ yĩ bẽ trá iyĩ lĩndĩ'á â'dú bẽ. Gõ'dá gólĩyĩ õtĩrĩ lĩfĩ njĩ ã'dú 'ásĩ rĩ, gõ'dá ndrẽ iyĩ gbõ Yésũ rĩ'á iyĩ lãgátĩ rúmva bẽ 'dó lãgũ-lãgũ ró zãã ãgõ rĩ 'dĩ 'bã yĩ bẽ yĩ lãgátĩ.
- 33 Gõ'dá ãgõ rĩ 'dĩ 'bã yĩ drí Yésũ rĩ ãyézó iyĩngã nĩzó. Pétẽrõ drí tã átãzó Yésũ drí kĩ nĩ rĩ, "Lĩfĩ ãcĩ 'bã, rĩ'á tã tãndĩ 'ĩ ãmã drí ã'dózó ãnĩ bẽ nõngã. Ngbãangbãno rĩ, mã gã gũgũ nã, ãlõ rĩ ní drí, ãlõ rĩ Músã drí, gõ'dá ãlõ rĩ Ëlĩyã drí." Tãkõ Pétẽrõ rĩ iyĩkã nõ 'dó tã tãkõ átãlé rĩ'á.
- 34 Pétẽrõ drẽ rĩ'á tã átã'á yĩ sĩlĩ sĩ nõtĩ nõ rĩ, mbãrãsãsã drí gólĩyĩ lĩmózó kpããkũ, gólĩyĩ gõ'dá trá ùrĩ ró.
- 35 Drĩlĩyĩ gõzó õjĩlã ãzã gbórókõ lâ ãrĩlĩ mbãrãsãsã 'dĩ 'á rĩ'á úlĩ átã'á kĩ nĩ rĩ, "Nõõ rĩ ãmã mvã gólâ mã drí lãlé rõõ rĩ rĩ'á."
- 36 Gõ'dá 'dĩ rĩ vólé drĩ lâ 'ásĩ rĩ, gólĩyĩ ndrẽ iyĩ võ bẽ tãndĩ ró rĩ, ndrẽ iyĩ Yésũ gõ'dá élẽwãlã. Gõ'dá lãjõ'bã 'dĩ 'bã yĩ drí rĩzó 'dó njũrũ, átã iyĩ tã kõ õjĩlã ãzã drí tã gólĩyĩ drí ndrẽlé 'dĩ tãsĩ, té Yésũ drí gõzó zãlõ ùrũ 'álã.
- 37 Gõ'dá cĩjĩnõ ãzã rĩ sĩ rĩ, drĩlĩyĩ gõzó ãrĩlĩ kũnĩ drĩ lãsĩ, gõ'dá õ'bĩ ãmbã drí rû ê'bãzó gbãã dĩrĩ Yésũ rũ sĩ.
- 38 Õjĩlã ãlõ õ'bĩ 'dĩ 'bã yĩ lãfãlé sĩ, drĩlã trẽzó ùrũ lãzĩ bẽ Yésũ drí kĩ, "Lĩfĩ ãcĩ 'bã, ní ãnĩ ãmã mvã nõ ndrẽlé, gólâ cẽ rĩ'á mã drí ãlõ nõ.
- 39 Lĩndrĩ õnjĩ rĩ 'bã Sãtãnã rĩ rõlé rĩ, rĩ trá mvã 'dĩ vũlĩ vũdrĩ trẽtrẽ bẽ ùrũ. Lĩndrĩ õnjĩ 'dĩ rĩ mvã 'dĩ ãsélé ãmõsã bẽ kãtrũ iyĩ tĩ 'ásĩ, gólâ rĩ 'élé kãyĩ vósĩ cẽ. Fãfã lâ drí rĩzó rũ ndẽlé.
- 40 Mã lô'bã rũ'bã trá lãjõ'bã ãnĩkã 'dĩ 'bã yĩ drí, ããtã ró iyĩ tã, lĩndrĩ õnjĩ 'dĩ ããyẽ ró gólâ rĩ, gõ'dá gólĩyĩ ãcã kõ."
- 41 Yésũ kĩ nĩ rĩ, "Ãnĩ õjĩlã nõ 'bã yĩ, nĩ lãé tã Ôvãrĩ 'á kõ yã? Mã ã'dõ rĩ'á zãã ãnĩ bẽ ãdũkũ lâ cãlé bũũũ ãngõ tú yã? Nĩ ãjĩ ãnĩ mvã 'dĩ mã ngãã nõlé."
- 42 Gõ'dá mvã 'dĩ õtĩrĩ kpã ãngã ãnĩlĩ gólâ ngãlã rĩ, lĩndrĩ õnjĩ 'dĩ drí ãsézó lâ, drĩlã rĩzó lãlé. Yésũ drí gõzó tã átãlé lĩndrĩ õnjĩ 'dĩ drí mvã 'dĩ ãyézó, drĩlã 'bãzó tãndĩ ró. Drĩlã mvã 'dĩ trõzó ãjĩlĩ átã lâ ngãlã.
- 43 Õjĩlã ndrẽ trá ndrĩ, Ôvãrĩ fẽ fãfã trá Yésũ drí. Kãyĩ nã 'bã yĩ sĩ rĩ, õjĩlã 'bãdrĩ nã kã rĩ trá 'dó úlĩ átãlé gólâ rĩ tãsĩ. Gõ'dá õjĩlã 'bãdrĩ mvã nã 'bã yĩ kã nã ã'dõ bẽ trá ndrĩ lãrõ-lãrõ ró tã Yésũ drí rĩ'á 'ãlã rĩ 'á rĩ, gõ'dá Yésũ drí gõzó úlĩ ngũrũ-ngũrũ átãlé lãjõ'bã iyĩkã 'dĩ 'bã yĩ drí kĩ nĩ rĩ,

- 44"Nĩ ârí úlí má drí 'ě'á âtalâ ãní drí nõ tãndí ró, tã má drí 'ě'á âtalâ ãní drí rí 'ĩ'dĩ nõ. Mã gólâ Ôvârí drí âjólé úrú lésĩ rí, áá'dô bí 'ě'á âmâ drí-bã fělé òjílã drí fülí."
- 45Lãjó'bán gólâkã 'dĩ 'bã yĩ nĩyĩ úlí gólâ drí âtalé 'dĩ ífí lâ kô, tãlã Ôvârí lôgã tã ífí lâ nĩ gólíyĩ drí. Gõ'dã nĩngã sĩ rí, gólíyĩ kpã úrĩ ró Yésũ rí ijílĩ tã ífí lâ á'dalé yĩ drí.
- 46Gõ'dã lãjó'bán gólâkã rí 'bã yĩ ngã yĩ trá ndrĩ tã ôkĩ-ôkĩ bê yĩ lãfálé 'ásĩ á'dĩ 'ĩ'dĩ ãmbã ró gãrã yĩ drĩ sĩ yã.
- 47Gólâ nĩ tã ãsũ-ãsũ gólíyĩkã 'dĩ trá téké. Gõ'dã drílã gõzó mvã fĩnyáwã ãzã âtrólé 'bãlé âdrélé yĩ lãgátĩ ítĩ.
- 48Gõ'dã drílã tã âtázó nõtĩ gólíyĩ drí, "Õzõ òjílã ãzã òlẽ 'dĩyĩmvã fĩnyáwã trá rí, òjílã rí 'dĩ lẽ mã 'ĩ'dĩ. Õzõ òjílã ãzã òlẽ mã trá rí, gólã lẽ 'dĩ Ôvârí gólã âmã âjó 'bã rí 'ĩ'dĩ. Nĩ ndrẽ drẽ, òzõ óõ'bã kpálé mvã fĩnyáwã nõ 'ĩ'dĩ ãní drĩ ãmbã ró rí, nĩ 'ĩ'bũ rú kpã gólã drí. Nĩ ndrẽ trá, tã ãsũ-ãsũ Ôvârí kã 'á rí, íyĩkã cé rĩlĩ òjílã ázĩ pãlé 'ĩ'dĩ. ãní tã ârí 'bã âmãkã rí 'bã yĩ, tãlã á'dô 'ĩ ãní drí rĩzó rú cėlé 'bãzó òjílã ąngĩ ró yã?"
- 49Gõ'dã nĩngã sĩ rí, Yõwãní drí tã âtázó kĩ nĩ rí, "Lĩfĩ ící 'bã, mã ndrẽ ãgõ ãzã trá rĩ'á líndrĩ ònjĩ lõfõ'á òjílã 'ásĩ. Gólã rí trá ngã nyãlé ání rú sĩ tã líndrĩ ònjĩ lõfõ-lõfõ kã 'dĩ 'á, mã rí trá gólã rí íkílĩ tã 'dĩ 'bã yĩ 'ěrẽ lâ 'ásĩ, tãlã gólã á'dó ãmã lãfálé sĩ kô."
- 50Gõ'dã Yésũ kĩ nĩ rí gólíyĩ drí rí, "Nĩ âyê gólã, tãlã gólã 'é tã 'dĩ kô õzõ ąjú-'bã-ãzĩ kãtĩ."
- 51Gõ'dã Yésũ òtĩrĩ kãyĩ yĩ drí 'ězó gólé úrú 'álã rí ndrẽ ãnyĩ ãnyĩ ácã'á rí, gólã òmbê íyĩ fĩ trá íyĩ êdézó nĩlĩ drãlé Yērõsãlémã 'álã. Gólã âyê 'bãdrĩ gólã Gãlĩláyã kã 'dĩ trá, drílã fĩzó 'bãdrĩ Sãmãrĩyã lé 'bã kã rí 'á.
- 52Drílã íyĩ ândrã âtízó sĩsĩ, tãlã gólíyĩ òrĩ ró yĩ bê njãã íyĩ ácã-ácã tėlé. Tã gólã drí âtílĩ 'dĩ rí cã trá bũũũ 'bãdrĩ mvã ãzã gólã òjílã Sãmãrĩyã lé 'bã yĩ drí rĩzó kpã 'á lâ rí 'á.
- 53Õjílã 'dĩ 'bã yĩ lěe yĩ tã gólãkã 'dĩ tã-drĩ lâ kô, tãlã gólíyĩ nĩ trá kĩ nĩ rí, gólã 'é trá nĩlĩ Yērõsãlémã 'álã, 'bãdrĩ yĩ ąjú-'bã-ãzĩ yĩ kã rí 'álã.
- 54Gõ'dã Yõwãní yĩ âdrúpĩ lâ Yãkóbã bê ârí yĩ tã 'dĩ bê rí, gólíyĩ âtã yĩ tã trá Yésũ drí kĩ nĩ rí, "Ãmã lípĩ, ní lẽ tã-drĩ ãmã drí Ôvârí rí ijĩzó ããjõ ró bê lãsí òjílã 'dĩ 'bã yĩ zãlé vólé."
- 55Gólã âtã trá, tã ãsũ gólíyĩkã 'dĩ ãâyê ró yĩ.
- 56Gõ'dã nĩngã sĩ rí, zãã drĩlĩyĩ nĩzó 'bãdrĩ mvã ãzã ngĩ lâ 'á.
- 57Gõ'dã gólíyĩ drí rĩrĩ nĩlĩ látĩ 'ásĩ rí 'á, gólíyĩ ùsũ ãgõ ãzã trá. ãgõ 'dĩ âtã trá Yésũ drí kĩ nĩ rí, "Mã lẽ trá ání vó bėlé zãã võ ãmbã nõ 'ásĩ bãdĩ võ ní drí rĩzó lãmúlĩ rí 'ásĩ õzõ tã ârí 'bã áníkã kãtĩ."
- 58Gõ'dã gólã lõgõ tã 'dĩ drĩ lâ trá úlí mãnĩgõ sĩ kĩ, "Õbã cú 'bũ íyĩkã bê â'dú kõzó 'á lâ, gõ'dã ãrĩwã kpã cú jó íyĩkã bê â'dú kõzó. Gõ'dã mã gólã âjólé trá úrú lésĩ nõ rí, mã cú ítĩ 'bã ãkõ rĩzó lõvólé 'á lâ âmã ífĩfĩ kã."

⁵⁹Kâyî ãzâ sî, drílâ kpá ãgô ãzâ ijízó ãânî ró bê, yí òrî ró lîfî lâ ìcílí. Ægô 'dî lôgô tâ trá gólâ drí kî nî rî, "Má lë fí trá nílí rî, mâ drë rî'á tãkô âmâ átá rî ãrãkã tëlë 'bãlé 'bú 'á zãlô."

⁶⁰Gõ'dá Yésũ kî, "Ní âyê òjílã gólîyî tâ lë 'bá iyî pîpîsîlî 'á kô rî â'dô iyî ãvô 'bã'á trá. Má lë ní drí ânîzó âmá bê ãndrô nô òjílã âzîlî ânîlî 'bãlé Ôvârí rî mvá ró."

⁶¹Gõ'dá ãgô ãzâ âtâ tâ kpá trá kî nî rî, "Æwô, má lë trá ãmâ drí nîzó ní bê, ní âyê drë mâ, má nî'á zãlô tâ lâ ì'bîlî âmâ átá bê."

⁶²Gólâ âtâ úlî mãnîgô kpá trá drílâ kî nî rî, "Õzô òjílã ãzâ òndë lôsî íyíkã 'bãlé rî kô drílâ rîzó gólë vólë 'bã 'álâ tâ lâ sî, lôsî âmákã rî âyézo rî, òjílã 'dî â'dô òjílã âmákã lôsî âmákã 'ë 'bá rî ì'dî kô."

LÚKÃ 10

¹Dîrî rî vósî rî, Kúmú Yésũ drí òjílã ãzâ 'bá yî zîzó nyâ'dî-nâ-drî-lâ-ngâ-mûdrî-drî-lâ-ngâ-rî, jôlë sîsî 'bãdrî mvá ònyîkô yí drí 'ë'á nî'á lãmú bê 'á lâ sî rî 'ásî, rî rî.

²Drílâ úlî mãnîgô ãzâ âtázó òjílã 'dî 'bá yî drí kî nî rî, "Nî nî sîsî má ágã 'álâ tâ Ôvârí kã pëlë òjílã drí, tãlã òjílã ãmbã lë tâ 'dî ãrílí. Gólîyî rî'á òzô ãmvú ángî ãdrúgú lâ drí mvëlë trá njãã 'ë'á nòlã rî, gõ'dá òjílã nõ 'bá lâ yú rî kãtí. Gõ'dá má lë nî 'ë rãtãã Ôvârí drí gólâ tîbê 'bã 'bã òjílã ndrî lîpî ró rî, gólâ ããjô ró bê òjílã rî'á òjílã ãzî nõ 'bá yî lîfî lâ yî ìcílí tâ gólãkã ãrílí.

³Nî nî, nî ndrê ãnî tãndí ró, tãlã ãnî rî'á òzô ìndrî mvá gólã rî 'bã lãvûlî kôrô vò gólã kíãkêlówã drí 'bãzó 'á lâ 'ásî rî kãtí.

⁴Nî nî 'wãã'wã, nî trô ngã kô ãnî bê, òzô lãfã, jôrãã, kã'bókã kãtí rî 'bã yî. Nî ãdrê kpá kô nî'á nî-bê-yã 'ë bê òjílã drí lãtî 'ásî.

⁵Õzô nî ããcã trá 'bã ãzã 'á rî, nî fë nî-bê-yã 'bã-lîpî drí nôtí kî nî rî, 'Ní trô tâ ã'dî Ôvârí kã trá ní bê.'

⁶Õzô 'bã-lîpî yî òlë tâ trá rî, Ôvârí â'dô gólîyî pã'á. Õzô òlë iyî kô rî, Ôvârí pá gólîyî kô.

⁷Nî rî zãã 'bã ãlô 'á, â'dô kô nî'á lãmú bê 'bã-tî kpã bê kô. Nî nyã ngã, nî mvû ngã gólîyî drí ãfëlë ãnî drí rî 'bã yî, tãlã ngã 'dî òfë ró fãfã ãnî drí rîzó tâ âmákã rî ìcílí.

⁸Õzô óòlãgû ãnî trá 'bãdrî mvã ãzã 'á rî, nî nyã ngã ndrî, nî gã ngã gólã gólîyî drí ãfëlë ãnî drí rî kô.

⁹Nî êdê òjílã gólîyî ngã lãzé bê rî 'bã yî dódó, nî âtã gólîyî drí kî nî rî, 'Ôvârí lë ãnî ã'dô ró òjílã íyíkã ró, òlë ngã lëlë ãnîkã gólã bê rî ò'bê drî ãlô.'

¹⁰Õzô òjílã ãzã 'bã yî 'bãdrî 'dî kã òlë tâ ãnîkã kô rî, nî âtã gólîyî drí nôtí kî nî rî,

¹¹Mã âyê ãnî trá zãã, nî ndrê drë, mã yã tãpîlîndrî 'bãdrî 'dî kã trá ãmã pá ágálë 'ásî, mã tô pá 'á lâ gõ'dã kô. Nî ndrê trá, Ôvârí lë ãnî, gólã rî ãnî zî'á ãnîlî òjílã íyíkã ró, gõ'dã nî gã dó.'

12Lanõ gólâ Ôvârí drí 'é'á fêlá dríllyî rî â'dô lanõ gólâ drílâ 'é'á fêlá ôjílâ Sôdómô kâ drí rî lâvũ'á.

13"Á! Ânî ôjílâ 'bâdrî Kôrázâ kâ nõ ôjílâ góllyî 'bâdrî Bêtásédâ kâ rî 'bá yî bê, má 'ê tâ lârákô trá ândalé ândalé ânî lîfî drî 'á. Ânî lée kô drî ájálé 'dézó Ôvârí vó. Nî nî trá â'dô tâ â'dô nî jârîbâ Tírâ yî kâ drí Sîdónâ bê, âkû ró rî, Ôvârí îzâ góllyî trá kôro. Góllyî ôró tâ lârákô góllyî má drí rî'á 'êlá ânî lâfálé 'á rî 'bá yî ndrêê cú îyî lîfî sî rî, tí góllyî âdí drî trá tâ ônjî îyíkâ rî 'bá yî 'ásî. Ítî rî, Ôvârí â'dô lanõ âmbá fê'á ânî drí lâvũlí kôro.

15Gõ'dá ôjílâ góllyî Kâpêránómâ kâ rî 'bá yî îsũ îyíkâ bê rî, Ôvârí â'dô góllyî lâgú'á trôlé úrú 'álâ, tâlá góllyî ârí tâ âtâ-âtâ âmákâ bê rî, gõ'dá nî îyî mâ trá tâ lârákô ndrî má drí 'êlé rî 'á yâ? 'É'ê! Góllyî â'dô nî'á lâsî ãdũkũ âkó rî 'á, tâlá góllyî gã dó drî âdílí tâ ônjî góllyíkâ 'ásî."

16Gõ'dá Yésũ âtâ tâ trá lâjô'bá íyíkâ rî 'bá yî drí nõtî, "Má fê drî-âcê âmákâ trá ânî drí ôjílâ lîfî ícízó âmâ vó 'á. Ôzô ôjílâ âzâ 'bá yî ôlé tâ âníkâ trá rî, góllyî lê tâ âmákâ rî kpá trá. Ôzô góllyî ôgâ tâ îmbâ-îmbâ âníkâ trá dó rî, góllyî gã âmákâ rî kpá trá dó. Ôzô ôjílâ âzâ 'bá yî ôgâ tâ âmákâ trá dó rî, góllyî gã Ôvârí kâ rî kpá trá dó, tâlá gólâ âmâ âjô 'bá rî 'í'dî."

17Gõ'dá ôjílâ góllyî zílî nyâ'dî-nâ-drî-lâ-ngâ-mûdrî-drî-lâ-ngâ-rî 'dî 'bá yî, nî îyî trá tâ Yésũ kâ âtâ bê. Gõ'dá góllyî âgô îyî gólâ ngálâ rú'bâ âsô-âsô bê. Góllyî kí nî rî, "Mâ 'ê tâ 'dî trá té ôzô ní drí âtálé rî tí. Líndrí ônjî gólâ Sâtánâ kâ, mâ âtâ tâ bê dríllyî rî, góllyî âyê ôjílâ trá. Mã zî ânî rú bê rî, gõ'dá kôro dríllyî rôzó lâ."

18Yésũ drí gôzó tâ âtálé góllyî drí kí nî rî, "Áwô, âkû ró rî, Sâtánâ njâ tâ Ôvârí kâ bê njânjâ rî, má ndrê âmâ lîfî sî Ôvârí drí Sâtánâ rî âvũzó úrú lésî vûdrî 'á nõlé.

19Líndrí ônjî 'dî 'bá yî rî'á ôzô ótónyî kâtî ôjílâ zálé zázâ, kpá ìnî bê rî ôjílâ cílî lâzê-lâzê ró. Gõ'dá nî ró tâ kô, góllyî lîsî ânî kô, tâlá má fê drî-âcê âmákâ trá ânî drí góllyî îzázó.

20Ngbâangbânô rî, ânî rú'bâ trá âsô-âsô ró, tâlá nî îsũ bê, rî îyî trá mbârákâ bê líndrí ônjî îzázó. Tândí ró, ânî rú'bâ ââ'dô âsô-âsô ró, tâlá nî â'dô trá Ôvârí rî mvá ró rî drí sî."

21Gõ'dá Líndrí Tândí Ôvârí kâ 'bâ Yésũ trá â'dólé pîpîsílî lâ bê ndrî âyîkô ró, drílâ tâ âtázó Ôvârí drí râtáâ sî kí nî rî, "Áwô-ítî, âmâ átá, nî tîbê ângó lîpî ró rî, ní lâpî tâ nô 'bá yî trá ndrî ôjílâ góllyî tâ nî âkî nõ 'bá yî drí. Ânî Líndrí â'dâ tâ ífî nõ ôjílâ góllyî áyábálâ ró rî yî drí. Ní 'ê ítî ôzô tâ gólâ ânî pîpîsílî drí lélé rî tí."

22Gõ'dá gólâ drí tâ âtázó lâjô'bá íyíkâ rî drí kí nî rî, "Âmâ átá Ôvârí âfê ngá âmbá nõ 'bá yî trá ndrî má drígá. Âmâ átá Ôvârí nî mâ trá íyî mvá ró, mâ 'í'dî. Má nî gólâ kpá trá âmâ átá ró Ôvârí 'í'dî. Gõ'dá má lê trá Ôvârí rî â'dalé ôjílâ góllyî má drí êpêlé nõ 'bá yî drí."

23Drílâ gôzó tâ âtálé mánîsî lâjô'bá íyíkâ 'dî 'bá yî drí kí nî rî, "Ôvârí rî lîfî ââ'dô ânî drî, tâlá nî rî trá âmâ ndrêlé tâ lârákô 'êrê 'á âmbá.

24 Kúmú ãmbá ãzâ 'bá yî, gō'dá tã ãngũ 'bá ãmbá rî 'bá yî bê lê ãyî tã lâràkô 'dî 'bá yî ndrêlê rî, gō'dá ícá ãyî ndrêlâ kô, lê ãyî kpá úlî gólîyî má drí rî'á âtálâ cú âmâ tî sî ãnî drí nã 'bá yî ãrîlî rî, gólîyî ãrî kpá kô."

25 Kãyî ãzâ sî, ãgô ãzâ gólâ lâ'bî ãmbá 'bá rî ãjî Yésũ trá, 'ězô tã nîñî Yésũ kâ rî újûlî tã ãzâ 'bá yî 'á, tãlâ lâ'bî ãmbá 'bá 'dî lê Yésũ âtâ ró úlî ãzâ bê ányâ ró. Lã'bî ãmbá 'bá 'dî drí tã âtázô gólâ drí kî nî rî, "Lîfî ícî 'bá Yésũ, òzô má òlê trá rîlî ãdũkũ ãkô vò úrú 'álâ rî 'á rî, má â'dô ã'dô 'é'á rî'dî yã?"

26 Gólâ âtâ trá lâ'bî ãmbá 'bá 'dî drí nôtî kî nî rî, "Tã tîbê Músã drí ãgîlî tã 'bã'bã Ôvârí kâ tãsî rî, âtâ tã kî ã'dî yã? Ní âtâ tã lâ má drí."

27 Lã'bî ãmbá 'bá 'dî lôgô tã trá kî nî rî, "Tã ãgî tã 'bã'bã Ôvârí kâ 'dî rî úlî âtálê ãmâ drí kî nî rî, 'Ní lê Ôvârí Kúmú áníkâ ró rî pîpîsîlî ãlô sî, ání mbâràkâ sî ndrî, tã ãsũ-ãsũ áníkâ sî ndrî.' Tã 'Bã'bã Ándâ 6.5 Gō'dá kpá, 'Ní lê ání ãzî-ãzî yî, òzô ní drí ání ífîfî lèrê kâtî.' " Lávî 'bá yî 19.18

28 Yésũ kî, "Tã ní drí ãjîlî má tî rî, ní ndê trá rî'dî 'dî. Òzô ní ò'è tã 'dî 'bá yî trá ngbá 'bũu rî, ní â'dô rî'á Ôvârí bê 'bãdrî úrú 'álâ rî 'á ãdũkũ ãkô."

29 Lã'bî ãmbá 'bá 'dî lèé kô òjîlã drí tã âtálê kî'á nî rî, Yésũ rî'dî tã nîñî bê kôrô yî drî sî. Lã'bî ãmbá 'bá 'dî kî, "Ní â'dâ drê má drí òjîlã ángô rî 'bá yî rî'dî âmâ ãzî-ãzî ró má drí lèlê rî yã?"

30 Gō'dá Yésũ lôgô tã-drî trá lâ'bî ãmbá 'bá 'dî drí 'dígówá sî kî nî rî, "Ãgô ãzâ rî'á ãnî'á Yêrôsãlémã lésî, 'é'á nîlî Yêrîkô 'álâ. Ãgô ãzâ 'bá yî ngá ôpá 'bá 'î, rû ãyî gólâ trá lãtî 'á. Ngá ôpá 'bá 'dî 'bá yî drí ngá gólâkâ ôpázô ndrî, ítá yî bê ndrî. Gólâ gō'dá cú ítî ãndú ró. Ngá ôpá 'bá 'dî 'bá yî drí gôzô gólâ rî cãlê 'é'á fũlã fũfũ, sêzô lâ nî'á vũlã pávô gãrã 'á ítî, gbôcô, ãyî drígá sî ãyélê ãvô ró.

31 "Kãyî 'dî sî rî, ãndrã-tãndî ró, drî-'bá lâ'bî 'é kâ ãzâ ãyîngá kpá rî'á ãnî'á ãcálê vò tîbê gólâ drí rîzô òzô ãvô kâtî 'dî 'á. Gō'dá drî-'bá lâ'bî 'é kâ 'dî ndrê bê gólâ ãyî'á vũdrî ítî rî, drílã ãyîngá lãvũzô rú lâ sî ãyélê nîngá.

32 "Gō'dá 'dî rî vòsî rî, ãgô ãzâ drí kpá ãcázô. Ãgô ãcá 'bá nò rî lôsî gólâkâ rî rî'á ãyîkâ ãgúlî ãtî 'bá drî-'bá lâ'bî 'é kâ rî 'bá yî kâ lãfálê sî. Gō'dá ãgô nò ndrê gólâ bê rî, drílã ãyîngá kpá lãvũzô rú lâ sî lãtî gãrã drî ãzâ rî 'ásî.

33 "Gō'dá 'dî rî vòsî rî, ãgô ãzâ drí kpá ãcázô. Ãgô 'dî Sãmáryã lé 'bá 'î, ãyîkâ gîã ngá ãwã 'î. Ãgô gólâ Sãmáryã lé 'bá ró 'dî ndrê bê ãgô lãzé bê 'dî ãyî'á vũdrî rî, ãzã lâ gã trá drílã, gólâ kî nî rî, 'Óô! Á'dô 'é ãgô nò nôtî nò nî yã?"

34 "Gō'dá drílã ãnîzô ãgô lãzé bê 'dî ãngálê lãzé lâ jîzô òdrã sî, drílã kpá dõ dãzô rî'dî lãzé 'dî 'á ãlókô ró, drílã lãzé lâ òmbézô ítá sî ngárã-ngárã. Drílã ãgô lãzé bê 'dî ãngázô 'bãlê dõngî ãyîkâ rî drî, trólê ãjîlî jãrîbã 'álâ. Ácã ãyî bê jãrîbã 'álâ rî, 'bã ãgô lãzé bê 'dî trá jó ãmú kâ rî 'álâ. Gólâ ndrê ãgô lãzé bê 'dî vò lâ trá tãndî ró.

35 Ìdrú rí tí, drílâ gōzó lậvũlị. Drílâ lấfâ fềzô ãgô jó ùmú kâ vó lâ ndrê 'bá ró 'dị drí ãlókô gịzô, kpá ngá nyãnyã gịzô ãgô lặzê bê 'dị drí. Drílâ kpá tã áttázó kị nị rí, òzô yí òtírí ãgôô rí, yí á'dô kpá lấfâ ãzâ fề'á ngá gólâ drí nyălê nōngá rí tấsị. Í'dị 'dị."

36 Gõ'dá Yészũ áttá trá ãgô gólâ lấ'bí ìmbá 'bá ró 'dị drí kị nị rí, "Tã ìsũ ánikâ rí íyíkâ ángô tí yã? Òjílã nã 'dị 'bá yí lấfálê sị rí, ã'dị pã ãgô gólâ ngá ôpá 'bá drí cắlê rí nị yã, tã 'ézô drílâ òzô áró lâ kátí rí yã?"

37 Lấ'bí ìmbá 'bá 'dị áttá trá kị nị rí, "Cé òjílã ání 'bá Sãmáryã lész rí í'dị." Yészũ kị, "Ní gô 'bã 'álâ, ní 'ê kpá òzô ãgô gólâ Sãmáryã lész rí drí 'èlê 'dị tí."

38 Yészũ yí lấjô'bá íyíkâ bê dríllyi rĩrĩ nílí Yêrôsălémã 'álâ rí 'á, kậyị ãzâ sị pávó 'á rí, dríllyi áttázó 'bãdrị mvá ãzâ 'á. 'Bãdrị mvá 'dị 'á rí, òkô ãzâ rĩ'á tólâ rú bê Mărătã. Ámvúpị lâ rí rú Măríyã. Góllyi nị Yészũ trá. Mărătã drí Yészũ rí tã áttázó ánílị íyị drí 'bã 'álâ ùmú ró. Yészũ áttá bê dríllyi 'bã 'á rí, Măríyã áttá trá rĩlị vũdrị Kúmú Yészũ lặgátị, úlị gólâkâ rĩ'á áttálâ rí árílị í'dị.

40 Gõ'dá Mărătã ícá íyíkâ úlị Yészũ kâ 'dị árílị kó kô, tấlâ gólâ rí lịfị trá lầrâ-lầrâ ró, lôsị nyãsá lâ'dị-lầ'dị kâ rí 'è'á í'dị, drị lâ lịjã trá ndị íttí. Mărătã drí tã áttázó Yészũ drí kị nị rí, "Kúmú Yészũ, tấlâ ã'dô 'í áttá ámvúpị Măríyã drí áttá áyézô élêwálâ, rĩ'á lôsị nyãsá lâ'dị-lầ'dị kâ 'èlê yã? Ní áttá gólâ drí áttá rí ró áttá pálê lôsị ãzâ 'bá yí 'ásị."

41 Gõ'dá Kúmú Yészũ drí tã áttázó kị nị rí, "Mărătã, Mărătã, kậyị vósị ndrị, ní rí zãã rĩ'á lịfị lồ'bélê lồ'bê lôsị jó kâ 'èrê 'á ángô tí yã?"

42 Ní áttá drê, lôsị tầndị kó í'dị ãlô nồ. Tákô í'dị úlị má drí rĩ'á áttálâ nồ áttá-áttá lâ í'dị. Măríyã lề trá úlị má drí rĩ'á áttálâ nồ áttá. Nĩngá sị rí, má ícá tã áttálê drílâ kị'á nị rí, gólâ ònị lôsị ãzâ 'èlê rí kô."

LÚKĂ 11

1 Gõ'dá kậyị ãzâ sị, Yészũ rí rătãã 'è'á Ôvărí drí. Gõ'dá lấjô'bá gólâkâ rĩ'á gólâ bê tólâ, ãlô góllyi lấfálê 'ásị rí kị nị rí, "Kúmú áttákâ, ní ícá áttá lịfị rătãã 'è'è sị Ôvărí drí. Ókị nị rí, Yôwánị ícá íyíkâ tã áttá 'bá íyíkâ rí 'bá yí lịfị lâ trá rătãã 'è'è sị."

2 Gõ'dá Yészũ drí gōzó tã áttálê lấjô'bá íyíkâ 'dị 'bá yí drí kị nị rí, "Ní 'è rătãã nồttí, nị kị, Áttá áttá úrú 'álâ rí, áttá rú ã'dô ìnjịlị ìnjị. Kùmũ áttákâ rí áttá. Áttá nồ, ní áttá ngá nyãnyã áttákâ kậyị vósị cé rí áttá drí. Ní áttá áttá tã ònjị áttákâ rí 'bá yí 'ásị, áttá drí rĩ'á 'èlê rí 'bá yí tấsị, òzô áttá drí rĩrĩ áttá-áttá góllyi rĩ 'bá tã ònjị 'èlê áttá drí rí 'bá yí áttá kátí. Tã úttũ-úttũ 'á rí, ní 'bã áttá pịpịsịlị ìttũ ìttũ, tấlâ má òzó tã ònjị 'èè."

5 Gõ'dá nĩngá sị, Yészũ drí kpá tã ãzâ áttázó góllyi drí tã rătãã 'è'è kâ Ôvărí drí rí tấsị nồttí, "Òzó tí tã ãzâ 'bá yí ã'dô trá òzó nồttí rí. Ngắttí íttó 'á, òzó ùmú ãzâ áttá ní drí 'bã 'á vồ jềjề ãzâ 'ásị rí, gõ'dá ùmú rí 'dị rĩ'á lồfó ró, gõ'dá nị cú íttí ngá nyãnyã áttá fềlê ùmú 'dị drí nyălê rí, gõ'dá ní ngá nílí 'bã-tị-'dị-áttá áttákâ ngálâ. Ní kị 'bã-tị-'dị-áttá 'dị drí rí, ùmú áttá trá yí drịttí vồ jềjề 'ásị, yí cú íttí ngá nyãnyã áttá fềlê drílâ nyălê, ícá kô áttá drí áttá áttázó yí drí fềlê drílâ yã?"

- 7"Ngbãangbânõ rî, má âtâ ãnî drí drê ãnî tâ ìjî-ìjî sî. 'Bã-tî-'dî-ãzí ánikâ 'dî â'dô lôgô'á lâ ní drí kî nî rî, 'Ní ìkpókpolõ mâ kô, má â'bã àtî trá, má njîí gô'dá àtî kô, âmâ, âmângá trá âmâ mvá yí bê à'dú kô'á.'
- 8"Gô'dá 'bã-tî-'dî-ãzí ánikâ 'dî â'dô ngã'á gbārākā drî sî, àtî njîlí ní drí, ngá gólâ ní drí lélé rî âfêzô ní drí. Gólâ 'ê tâ 'dî ìtí tâlâ ã'dô 'î yã? Tâlâ ní gólâ rî rû-lê-ãzí 'î rî drí yã? 'É'ê, gólâ 'ê tâ 'dî ìtí, tâlâ nî rî'á zãâ tâ ìjî'á gólâ tî, gólâ gô'dá lélé òjílâ drí tâ ìsùlí kî, yí 'bã-tî-'dî-ãzí ònjí 'î rî kô. Òzô ã'dô ìtí rî, Ôvârí gólâ tîbê 'bã 'bá kôrô ání 'bã-tî-'dî-ãzí drî sî rî â'dô tâ ìjî-ìjî ánikâ àrî'á.
- 9"Òzô òjílâ ãzâ ìjî ngá ãzâ tâ lâ Ôvârí tî rî, áá'dô fê'á lâ té gólâ drí. Òzô òjílâ òrî ngá ãzâ ndã'á rî, áá'dô kpá úsú'á lâ. Òzô òjílâ ãzâ òrî àtî gálé rî, áá'dô njî'á lâ gólâ drí.
- 11Òzô mvá ãzâ ùzî ngá nyãnyã átá lâ tî rî, átá lâ fêé kúnî mvá ì'dî kô gólâ drí. Òzô ùzî ì'bî 'î rî, ófêé ìnjî ì'dî drílâ kô.
- 12Òzô ùzî 'à'ú 'bú ì'dî rî, ófêé ótónyî ì'dî drílâ kpá kô.
- 13Nî ndrê drê, ãnî gólîyî tîbê tâ ònjí bê rî 'bá yî, nî fê kpá ngá tândí ì'dî ãnî mvá yí drí. Ngã gô'dá âmâ átá tîbê úrú 'álâ rî â'dô íyíkâ fê'á lâ ãnî drí gārā kô yã? Òzô nî àzàzî Líndrí Tãndí gólākā ì'dî rî, gólâ â'dô fê'á lâ kpá ãnî drí."
- 14Kàyî ãzâ sî rî, Yésù êdê ãgô ãzâ trá ngá lâzé líndrí ònjí kâ 'ásî. Líndrí ònjí 'dî 'bã ãgô rî 'dî trá rílí cú ìtí úlí átá àkó ù'dú'dú ró. Gô'dá éedê ãgô 'dî bê rî, ãgô 'dî rî trá gô'dá tâ átálé íyî tî sî tândí ró òjílâ drí àrílí. Òjílâ gólîyî ãgô 'dî ndrê 'bá Yésù drí rîrî êdêrê lâ 'á rî â'dô ìyî trá ndrî lâ-rô-lâ-rô ró.
- 15Gô'dá òjílâ ãzâ 'bá yî gã dó tâ-drî lélé kî, mbârākā gólâ Yésù drí rîzô òjílâ êdélé ì'dî sî lâ 'dî, á'dó Ôvârí ngá lésî kô, òjílâ gólâ mbârākā fê 'bá Yésù drí rîzô òjílâ êdélé nõ rî'á Sātánā ì'dî, tâlâ líndrí ònjí 'dî bê rî'á Sātánā bê mbârākā Sātánā kâ zélé.
- 16Òjílâ ãzâ 'bá yî tâ lélé àkó rî, lē ìyî Yésù rî ùjūlí kî nî rî, gólâ â'dô ngá ádó 'bá 'î, 'dôvó gólâ ò'ê drê kpá tâ lâ-rākô ngîí gólîyî òndrê ró bê gólîyî ùnjî ró bê kî'á nî rî, Ôvârí fê mbârākā 'dî nî gólâ drí.
- 17Gô'dá Yésù nî tâ ìsù-ìsù ònjí òjílâ 'dî 'bá yî kâ 'dî trá kî nî rî, gólîyî lē trá kôlôgbô cālê yí drí. Gólîyî lē á'dálâ kî, Ôvârí á'dó ì'dî kô íyî ájô 'bá rî. Gô'dá Yésù âtâ tâ trá òjílâ 'dî 'bá yî drí kî nî rî, "'Bãsurú gólâ tîbê lâfálé cã 'bá rî gôzô rílí rû fúlí ìyî vò 'ásî rî â'dô rî'á fî trá zílí 'bãsurú àlô ró yã? 'Bã gólâ rîzô lâwālê 'á lâ ìtú vósî cé ãzí-ãzí bê rî, á'dô rî'á trá vò àlô 'á 'bã-tî àlô ró yã?
- 18Òzô òjílâ gólîyî àyî 'bá 'dó Sātánā zélé rî òrî ìyî lâwālê kárá rî, kũmũ Sātánā kâ á'dô rî'á àlô rî ángô tí yã? 'É'ê, ícá rílí kô. Rî'á pätîí ró, Sātánā á'dô volé gã'á dó mbârākā àfêlé má drí. Nî ìsù ánikâ bê rî, Sātánā fê mbârākā nî má drí rîzô líndrí ònjí àbàbà kâ lôfólé òjílâ 'ásî 'dî. Òzô ã'dô ìtí rî, Sātánā á'dô kpá mbârākā àfê'á má drí rîzô líndrí ònjí gólākā gólâ rî úfú zélé 'dî 'bá yî ìzãzó yã?

19Gõ'dá nĩ ìsũ drẽ tã dã ãnĩ drĩ, tã gólã má drí 'é'á átálã ãnĩ drí nõ tãsí. Òzõ Sātánã á'dô ɪ'dĩ mbârâkã fẽ 'bá ró má drí rĩ, gõ'dá á'dĩ fẽ íyíkã mbârâkã ãnĩ drĩ-'bá yĩ drí rĩzó líndrí ònjí lófólé òjílã 'ásĩ rĩ nĩ yã? Nĩ ìjĩ tã drẽ drĩ-'bá 'dĩ 'bá yĩ tĩ, á'dĩ fẽ mbârâkã 'dĩ gólĩyĩ drí nĩ yã? Drĩ-'bá 'dĩ 'bá yĩ á'dô átá'á lâ ãnĩ drí kĩ, Òvãrí áfẽ mbârâkã nõ nĩ ìyĩ drí.

20Gõ'dá mã rĩ gógó kpá rĩ'á mbârâkã Òvãrí ngá lésĩ rĩ bẽ. Nĩ ndrẽ drẽ, gólã rĩ gógó tĩbẽ mbârâkã 'bá ró 'ẽ 'bá ãnĩ pãlé rĩ, mã ɪ'dĩ rĩ'á nõ. Òvãrí ájô mã nĩ ãnĩ lĩfĩ ícílĩ, mã ɪ'dĩ tĩbẽ ãnĩ drí 'é'á rólã rĩ.

21"Sātánã rĩ'á òzõ ãgô ăwăłăkă 'bá íyíkã rĩ 'bá íyĩ mvá yĩ vó ndrẽlé ndrẽndrẽ ăjú sĩ rĩ kâtĩ.

22Òzõ ãgô ăzâ kpá ăwăłăkă ró mbârâkã lâ drí gólã rĩ lăvũlĩ găřă rĩ ăănĩ kpá 'dẽlé òmbã bẽ gólã drĩ rĩ, á'dô gólã rĩ drõ'á cú 'bã 'ásĩ 'dĩyĩmvá gólãkã 'dĩ 'bá yĩ úwũzó ngbã ngá 'bã kã bẽ.

23"Má ìmbã ãnĩ lĩfĩ ɪ'dĩ nõ. Nĩ rĩ kô òmbã Òvãrí yĩ lăfálé 'á Sātánã bẽ rĩ tẽlé. Pătĩ ró, òmbã rĩ 'dĩ 'é'á ácálé. Òzõ nĩ ămũ 'á mã bẽ kpăkă ălô kô rĩ, nĩ lẽ gõ'dá trá 'á ămũlĩ ăjú-'bá-ăzĩyã Sātánã bẽ. Ænĩ drí ămã pãlé òjílã Òvãrí kã ê'bélé vó ălô 'á òzõ kăbĩlĩkĩ lókĩ 'bá drí kăbĩlĩkĩ íyíkã ê'béré kâtĩ. Òzõ nĩ ò'ê ɪtĩ kô rĩ, nĩ lẽ gõ'dá trá òjílã Òvãrí kã lăpélé mã rú sĩ vólé. Gõ'dá 'dĩ 'ásĩ rĩ, Òvãrí á'dô tã átá'á kĩ nĩ rĩ, 'Ænĩ ămã ăjú-'bá-ăzĩ 'ĩ.'

24"Má lẽ trá tã ăzâ átálé ãnĩ drí nõngá líndrí ònjí 'bá tãsí. Òzõ líndrí ònjí Sātánã 'ásĩ 'dĩ ăâyê òjílã trá rĩ, drílã rĩzó nĩ'á lămú bẽ élé nĩ'á òjílã ăzâ 'bá yĩ ndálé, nĩzó rílĩ 'á lâ 'á. Òzõ úsũ òjílã 'á ăzâ kô drílã rĩzó 'á lâ rĩ, á'dô òjílã sĩsĩ 'dĩ nĩ'á, gõ'dá drílã ăgõzó ó'dĩ.

25Òzõ òjílã 'dĩ ăzĩ Líndrí Tãndĩ Òvãrí kã íyĩ pĩpĩsĩlĩ 'á kô líndrí ònjí 'dĩ vó lâ 'á rĩ, líndrí ònjí 'dĩ òtĩrĩ ăgõô rĩ, á'dô gólã rĩ pĩpĩsĩlĩ úsũ'á zã tãkó ɪtĩ íyĩ tẽ'á ngbãngbã, òzõ jó gólã tõtô ăkũzó trá 'álã sĩ êdélé ùmú drí rĩ kâtĩ.

26Gõ'dá líndrí ònjí 'dĩ á'dô ăzĩ-ăzĩ ê'bé'á dũũ ănĩzó rílĩ vó 'dĩ 'á, 'dĩ rĩ á'dô 'bã'á lănô ró ămbã lăvũlĩ sĩsĩ rĩ drĩ sĩ."

27Gõ'dá Yésũ drẽ rĩ'á tã ădũkũ íyíkã átá'á ǒ'bĩ ămbã rĩ 'bá ɪtĩ 'dĩ 'bá yĩ drí rĩ, gõ'dá òkó ăzâ ǒ'bĩ 'dĩ 'bá yĩ lăfálé 'ásĩ, drílã trẽzó úlĩ bẽ Yésũ drí kĩ nĩ rĩ, "Òkó ăzâ gólã 'bã 'bá ănĩ ăndrẽ ró nõ, Òvãrí fẽ ăyĩkô trá drílã lăvũlĩ kôô."

28Gõ'dá Yésũ drí tã átázó òkó 'dĩ drí nõtĩ, "Òvãrí á'dô ăyĩkô fẽ'á lăvũlĩ kôô òjílã gólã rĩ 'bá úlĩ mã drí átálé nõ ărílĩ rĩ drí gõ'dá kpá rõ 'bá lâ rĩ drí."

29Gõ'dá nĩngá sĩ rĩ, ǒ'bĩ ămbã 'dĩ 'bá yĩ trá ăsĩ'á dĩrĩ gbãã Yésũ rú sĩ, òzõ òbẽbẽwã drí vó bẽrẽ gbãã rĩ kâtĩ. Gõ'dá Yésũ drí tã átázó gólĩyĩ drí kĩ nĩ rĩ, "Òjílã rĩ'á ămbã tã lële ăkó. Gólĩyĩ lẽ mã drí tã lărâkô 'élé gólĩyĩ lĩfĩ drĩ 'á. Mã gã dó tã lărâkô 'élé gólĩyĩ lĩfĩ drĩ 'á. ădũkũ lâ, gólĩyĩ á'dô ìyĩ tã lărâkô ăzã ndrẽ'á cé ălô, òzõ tã á'dã-á'dã kâtĩ, òzõ tã tĩbẽ Òvãrí drí 'élé Yónã drí rĩ kâtĩ.

30 Tã Yónã kã rî rî'á nõtí. Ākû ró, ĩ'bí ąngí āzã tê gólã trá nyé yí 'á. Gõ'dá Ôvârí drí ĩ'bí 'dĩ 'bãzó gólã rî lô'délé volé lédrē-lédrē ró. Gõ'dá õjlã gólĩyĩ 'bãdrĩ Nínĩvê kã rî 'bã yí 'á rî ârĩ ĩyĩ tã 'dĩ bê rî, gólĩyĩ drí nĩzó lâ kĩ nĩ rî, Ôvârí ajô gólã nĩ ĩyĩ ngálã. Gõ'dá tã ámakã rî rî'á nõtí, Ôvârí â'dô kpá amã 'bã'á â'dolé lédrē-lédrē ró má drí 'bãzó 'bũ 'álã rî vósĩ. Gõ'dá 'dĩ rî vósĩ rî, õjlã gólĩyĩ rî 'bã ąngó 'á nōngã nō 'bã yí rî â'dô ĩyĩ nĩ'á lâ kĩ nĩ rî, Ôvârí ajô mã nĩ.

31 Īzátú kạyị gólã Ôvârí drí tã-vó ãnĩ õjlã kã rî kĩzó rî 'á rî, õjlã gólĩyĩ Nínĩvê kã rî â'dô 'bã'á kpá ĩtĩ tị gã 'bã ró ícícíyá 'élé ãnĩ tĩbê tã ârĩ 'bã kô rî 'bã yí rú, tãlã õjlã gólĩyĩ Nínĩvê kã rî 'bã yí ârĩ ĩyĩ tã Yónã kã bê rî, drĩlĩyĩ drĩ âdĩzó tã õnjĩ 'ásĩ. "Gõ'dá kúmú āzã kpá gólã vō jējē āzã kã rî rî'á òkó 'í. Gólã â'dô 'bã'á tólã kpá ĩtĩ ícícíyá 'élé ãnĩ gólĩyĩ tã lē 'bã kô rî 'bã yí rú. Gólã ãnĩ trá vō jējē 'ásĩ úlĩ tã nĩnĩ kã ârĩlĩ kúmú Sólomō sịlị sị. Gõ'dá mã tĩbê ajólé úrú lésĩ rî â'dô 'bã'á gặ kúmú Sólomō drị sị. Gõ'dá nĩ lēé úlĩ ámakã ârĩlĩ kô. Ngbãąngbãnō, mã rî tã Ôvârí kã ícĩ'á ãnĩ drí, gõ'dá nĩ lēé kô ârĩlã mã tị sị.

33 ""Dõvó nĩ ârĩ drē, õjlã āzã yũ'dạwạ lặsị ĩ'ĩlĩ drị lâ ákólé límvo zélé. Ỗzō õjlã ĩ'ĩ lặsị ỉngalé úrú rî, õjlã õtĩrĩ 'êê filĩ jó ỉnịrịkúwạ ró rî 'á rî, â'dô ndrē'á lâ tō. Úlĩ ámakã rî ĩyĩkã õzō lặsị ĩ'ĩlĩ lặpịlị límvo zélé kô rî kătĩ. Ícã té tã lârãkô 'êzó ĩ'đĩ rî kô.

34 Vō ĩ'ĩ-ỉ'ĩ drí fızó bũũ 'á lâ ngbángbã. Ỗzō ãnĩ lịfị ã'dô ngã lãzé ró rî, ngã ĩ'ĩ fĩ kô, â'dô 'bã'á ỉnịrịkúwạ ró. Ỗzō nĩ ãârĩ úlĩ ámakã kô rî, ãnĩ nyé õzō lịfị gólã ngã lãzé ró rî kătĩ.

35 Úlĩ ámakã nō â'dô 'bã'á õzō ngã ĩ'ĩ-ỉ'ĩ kătĩ, ãnĩ lịfị õmbã ãnĩ rú, ãnĩ drí úlĩ ámakã trõzó 'bãlê ãnĩ pịpịsịlị 'á tãlã úlĩ ámakã nō rî rĩlĩ vō ĩ'ĩlĩ ãnĩ pịpịsịlị 'á, õzō vō ĩ'ĩ-ỉ'ĩ ngbángbã rî kătĩ."

37 Gõ'dá 'dĩ rî vósĩ rî, Pạrúsị āzã drí Yésũ rî zịzó ãnĩlĩ ngã nyãlé yí bê. Gõ'dá Yésũ drí âcázó rĩlĩ vũdrị õzō lã'bí gólĩyĩkã rî tí. Drĩlã gõzó ítónãlé ngã nyãlé.

38 Gõ'dá gólã ĩjĩ límvo tã kô íyĩ drí jızó bũũ kũlúgũsú 'á, õzō lã'bí Pạrúsị kã rî tí. Pạrúsị 'dĩ trá lârō-lârō ró.

39 Gõ'dá Yésũ drí tã átázó Pạrúsị 'dĩ drí kĩ nĩ rî, "Ănĩ ãnĩ ązĩ-ązĩ yí bê gólĩyĩ â'dó 'bã Pạrúsị ró rî 'bã yí, nĩ ârĩ drē. Nĩ rô lã'bí ãnĩkã trá tákanyĩ. Nĩ jĩ ãnĩkã cé ãnĩ rúmva ĩ'đĩ, gõ'dá ãnĩ pịpịsịlị drí ĩyĩkã rĩzó ỉndị ró. Mã âtã tã 'dĩ tãlã ãnĩ ngã lõvó 'bã 'í, gõ'dá nĩ â'dô kpá õjlã gólĩyĩ ĩzã 'bã ró rî yí 'bã'á ậđị ĩyĩkã fêlé ãnĩ drí.

40 Ỗzō nĩ õjĩ cé límvo rú'bã ĩvĩ lésĩ rî ĩ'đĩ rî, nĩ ịsũ ãnĩkã bê rî, 'álé lâ â'dô 'bã'á kpã ngbángbã yã? Nĩ jĩ ãnĩ pịpịsịlị kpã, Ôvârí êêđê ró kpã ãnĩ rú'bã ãnĩ pịpịsịlị bê. Gõ'dá ã'dô ĩtĩ rî, nĩ âyê ngã lõvó volé, ậđị ãnĩ lĩkítĩ 'á, ãnĩ drí rĩ'á 'bãlã 'dĩ, nĩ fê ĩzã 'bã drí, ãnĩ pịpịsịlị ã'dô ró bê ngbángbã.

42 "Ănĩ Pạrúsị yĩ, lâñō ąngí â'dô ãnĩ 'ê'á, tãlã nĩ rî trá tã õnyĩkō ãmbã lã'bí ãnĩkã rî 'bã yí kã vō lâ lõbêlé ỉndị-ỉndị, gõ'dá tã 'bã'bã tĩbê Ôvârí kã rî âyézó vũdrị. Tã â'dã-â'dã lâ rĩ'á nõtí, nĩ câ ạmvũ ãnĩkã ặtúbị kã lãfãlã mũdrị, gõ'dá ãlô rî ãnĩ drí fêzó lâ

Ôvârí drí, gō'dá nī lēé ōjílā gólīyī ĭzā ró rī 'bá yī vó lâ ndrēlé kô. 'Dī rī, nī lēé Ôvârí pīpīslīlī ālō sī kô.

43"Ānī Pārúsī nô 'bá yī, nī lē ānīkâ rīlī 'dó rī-vō āmbā-āmbā drī sīsī lésī ōjílā ágálé, ōzō nī ōtírī nīlī jō tā ārí kâ rī 'álâ rī, nī lē ōjílā ōfē ró nī-bē-yā ĭyī drí rīzō ĭyī ĭnjīlī vō rû ê'bē kâ 'dī 'á.

44Ōjílā 'dī 'bá yī nīlī kô kī, ānī pīpīslīlī ā'dô rī'á ĭndī ró."

45Gō'dá āgō āzâ rī 'bá lā'bī ĩmbálé rī drí ngāzō tā átálé Yésū drí kī nī rī, "Ōzō ní āātâ tā trá ĭtī ōjílā gólīyī Pārúsī ró rī yī drí rī, 'dī rī, ní rī kpá gólīyī rī 'bá lā'bī ĩmbálé rī 'bá yī 'bā'á 'dásī 'ēzō rú lâ ĭyī."

46Nīngá sī, Yésū drí tā átázō āgō 'dī drí kī, "Tā pātīlī ró, ōjílā gólīyī lā'bī ĩmbá 'bá 'dī 'bá yī, Ôvârí ā'dô lâṇō fē'á gólīyī drí, tálâ lā'bī ĩmbá 'bá 'dī 'bá yī rī ĭyī tā āzâ 'bá yī lā'bī kâ lôpélé dūū ōjílā drí 'ēlé. Tā ōnyīkō 'dī 'bá yī ndrī ê'bē rû gō'dá trá dūū gólīyī ōmbē kúkú 'á lânjī-lānjī ró, ōzō ngá lânjī kâtī. Ānī gólīyī lā'bī ĩmbá 'bá 'dī 'bá yī rī ĭyī ngá ê'bélé dūū lânjī-lānjī ró ōjílā drí njīlī, gō'dá nī lēé gólīyī pālē njīrī lâ 'á gō'dá kpá kô.

47"Nī rī ló'dé tândí ó'dí bēlé vō āzâ 'bá yī 'ásī ngīngī vō gólīyī tībē tā āngū 'bá Ôvârí kâ rī 'bá yī āvō lâ 'bāzō rī 'á. Nī 'ē ĭtī, tálâ ōjílā ōlōngō ró ānī tā bē, gō'dá ānī á'bíyá yī gā ĭyī volé dó úlī tā āngū 'bá 'dī 'bá yī kâ ārīlī, gōzō tā āngū 'bá yī fūlī volé.

48Nī trō ānīkâ 'dī té ānī á'bíyá yī lârákô ĭ'dī.

49Ōzō āndrō nô Ôvârí āājō tā āngū 'bá āzâ rī, nī ā'dô úlī gólākâ gā'á dó, gō'dá ānī drí kpá gólâ rī fūzō volé. Tā pātīlī ró, Ôvârí kī, yī ā'dô vōrā ājō'á tā āngū 'bá íyíkâ bē tā átálé ānī drí, ānī rī gógó ā'dô gólâ rī drō'á volé kpá gólâ rī fūzō.

50Ôvârí ā'dô kpá ānī ĭzā'á volé. Ôvârí ā'dô ícícíyá 'ē'á ānī rú, tálâ tā āngū 'bá yī ānī drí fūlī āmbá kó ĭtō vō āngó kâ rī 'á būūū ĭtū āndrō nô 'á rī tāsī,

51ĭtōlé kó sīsī Ābēlē drīlī sī būūū ācálé āzâ rú bē Zēkārīyā rī rú, úfū Zēkārīyā íyíkâ jō āngī Ôvârí kâ rī 'á, ānyī vō kōrōnyā zā kâ lāgátī. Ānī ōjílā gólīyī 'bā 'bá drē lédrē-lédrē ró rī, Ôvârí ā'dô ānī ĭzā'á kpá lâṇō fēzō ānī drí tā ōnjī 'dī tāsī.

52"Ānī gólīyī lā'bī ĩmbá 'bá ró 'dī íyíkâ ōzō ōjílā gólīyī 'bā 'bá gbákálâ-fē, jō tīlī-tī Ôvârí kâ ĩgbálákázō ĭ'dī sī lâ rī kâtī. Gbákálâ-fē íyíkâ ōzō tā nīnī gólâ 'ēzō āmā pālē mbârākâ tā ōnjī kâ 'ásī rī kâtī. Ānī lā'bī ĩmbá 'bá yī, nī lēé kô ātī Ôvârí kâ njīlī ōjílā drí fīzō jō tīlī-tī 'dī 'ásī. Ôvârí ā'dô kpá gólīyī pā'á, drīlīyī fīzō, gō'dá ānī rī gógó, nī fī kô."

53Gō'dá Yésū drí vō 'dī āyézó. Pārúsī yī lā'bī ĩmbá 'bá 'dī 'bá yī bē drí rīzō tā átálé 'álé ādrā sī Yésū rú. Kāyī 'dī 'á rī, Yésū gō'dá trá zāā gólīyī ājū-'bá-āzīyā 'ī, gō'dá gólīyī rī trá Yésū rī ĭjīlī tā ĭjī-ĭjī āzâ 'bá yī sī dūū,

54tálâ Yésū āāvī ró bē úlī āzâ 'bá yī 'á, gō'dá yī ūrū ró gólâ bē úlī āfō 'bá gólâ sīlī sī rī sī, ā'dô ró bē ĭyī drí ícícíyá 'ēzō gólâ rú gólīyī sīsī-lésī rī drí, ā'dô ró bē gólâ rī fūzō volé.

LÚKĀ 12

¹Kāyī vósī cé, ō'bí āmbā è'bê rû trá zāâ rī'á Yésū rī vó bēlé. Ōjīlā trá dūû. Gō'dá Yésū drī tā átázó lājó'bá íyíkā drī kī nī rī, "Ānī līfī ōmbā ānī rú, nī trō tā Pārúsī yī kâ kô. Pārúsī yī rī íyíkā tā átálé kôrô Ôvârí rī rōrō tāsī, gō'dá gólīyī 'é íyī tā lâ kô, gō'dá gólīyī rī rīlī tā lā'bí íyíkā rī kâ 'ēlé ĩ'dī, gólīyī pīpīsilī sū kô.

²Gō'dá ĩzátú rī, Ôvârí â'dô tā gólīyī ōjīlā pīpīsilī 'á rī â'dá'á ālô-ālô ndrī.

³Ícá kô ōjīlā ālô ānī lāfálé 'ásī rī drī úlī āyāyā ānī drī rī'á átálā jó ĩnīrīkúwá ró rī 'á rī lāpīlī, āyāyā rī 'dī â'dô â'dó'á úlī ngbálá-ngbálá ró ōjīlā ndrī drī ārīlī 'būû."

⁴"Nī ārī drē, nī rô ōjīlā gólā mbârākā bê 'ē 'bá ānī rú'bá ĩnyákú fūlī rī kô.

⁵Nī rô cé Ôvârí ĩ'dī, tālā gólā ícā kpá ānī 'bālē drālē, gō'dá gólā ícā kpá ānī 'bālē vō gólā lāsī ādūkū ākó rī 'bá vélé rī 'á, tālā tā ōnjī ānīkâ tāsī. Gólā ĩ'dī rī'á ānī drī 'ē'á rōlā rī.

⁶"Nī ārī drē, ōzō nī ōgī āríwá mvá rī'á sōlā fē sīlī dādāwá 'dī 'bá yī ĩ'dī nyālē lāfā fīnyáwá sī rī, ōjīlā 'bāá līfī drī lâ kô. Gō'dá āríwá dādāwá rī 'dī 'bá yī, Ôvârí nī gólīyī trá ālô-ālô ndrī.

⁷Nī ndrē trá, Ôvârí lā ōjīlā drī-'bí 'dī trá ndrī ālô-ālô, 'bāá ānī tā vīlī kô. Ā'dô ĩtī rī, nī 'é ūrī kô, tālā Ôvârí lē ānī trá kôrô lāvūlī ngā ōnyīkō ndrī drī sī."

⁸Yésū kī nī rī, "Ōzō nī āâ'dâ tā gólā ānī drī tā ámákā lēzō 'dī trá ōjīlā līfī drī 'á rī, gō'dá má â'dô kpá â'dá'á lâ ámā átá rī līfī drī 'á kī'á nī rī, ānī nō ōjīlā ámákā ĩ'dī. Gō'dá mālāyīkā Ôvârí kâ â'dô íyī kpá tā 'dī 'bá yī nī'á ndrī.

⁹Ōzō nī ōgā dó 'dēlé má vó ōjīlā līfī drī 'á ūrī drī sī rī, gō'dá má â'dô volé gā'á kpá dó ānī â'dalé ámā átá drī mālāyīkā íyíkā rī 'bá yī bê. Nī â'dó ōjīlā ámákā kô.

¹⁰Nī ārī drē, má átā tā āzā gólīyī tībē ámā gā 'bá dó rī 'bá yī drī, ōzō gólīyī ō'ē 'dásī mā tībē ājólé ūrú lésī nō rú rī, gō'dá gólīyī drī Ôvârí rī ĩjízó íyī áyéle tā ōnjī íyíkā 'dī tāsī rī, Ôvârí â'dô gólīyī áyé'á. Ōzō nī āâtā kī nī rī, mbârākā ámákā nō â'dô íyíkā Sātānā kâ ĩ'dī, mbârākā ámákā rī āâ'dó kô Líndrī Tāndí Ôvârí kâ sī rī. Ōzō nī ĩjī Ôvârí ānī pālē rī, Ôvârí ícā kô ānī pālē tā ōnjī ānīkā 'ásī.

¹¹"Ānī tībē 'bā 'bá ōjīlā ámákā ró rī, nī ārī drē. Ōzō ōjīlā āzā ōfē ānī drī-bā ícícíyá 'ēzō ānī rú, ānī 'bāzō ādrélē ōjīlā āmbā-āmbā 'bālē jó tā ārī kâ rī 'á rī ágálē, ngā 'bô kúmú ágálē tā Ôvârí kâ rī sī rī, nī 'é ūrī kô,

¹²Tālā Líndrī Tāndí Ôvârí kâ â'dô úlī tāndí 'bā'á ānī sīlī átálé."

¹³Āgō āzā rī'á ō'bí āmbā ĩtī 'dī 'ásī, āgō 'dī drī Yésū rī ĩjízó nōtī kī nī rī, "Līfī ícī 'bá, ní átā tā ámā ādrúpī sīsī rī drī, gólā āāfē drī-vó āmā átá kâ rī ūrūkā lâ má drī â'dô lā'bí ámákā rī vó ró, tālā 'dī rī ngā ādūkū āmā átá drī 'ēlé rī ĩ'dī. Gō'dá gólā lēé tā 'dī 'ēlé kô."

¹⁴Yésū jā tā-drī 'dī trá gólā drī kī nī rī, "Má â'dó mvá sīsī 'bāsúru ānīkā rī 'á rī ĩ'dī kô tā ānīkā 'dī átálé yā?"

- 15 Yésū âtâ tâ trá ò'bí ãmbá 'dĩ 'bá yí drí kī nī rī, "Nī 'bã ãnī lĩfĩ ngá ãmbá dũu rī drĩ kô, tâlâ rĩrĩ ãmákâ ãngó nõ 'á rī â'dó kô ãnī drí 'bãzó ngá-tĩ bê ãmbá. Õzõ nĩ ò'bã ãnī lĩfĩ ngá ãmbá dũu rī drĩ rī, nĩ â'dô 'ẽ'á látĩ vò úrú 'álâ rī kâ ìvĩlĩ.
- 16 "Dõvó má âtâ drẽ í'dígówá ãzâ ãnī drí, nĩ ârĩ ró bê. Ágô ãzâ rĩ'á ámvú íyíkâ bê ãdrúgú lâ rĩ'á rõô. Gólâ trõ ãdrúgú trá ndrô 'dĩ 'á rõô.
- 17 Gólâ rī trá tâ ìsũlĩ nõtĩ kī nī rī, 'Mâ ẽró ángĩ ãkó má drí ãdrúgú 'bãzó 'á lâ.
- 18 Á'dô bê trá ìtĩ rī, má lẽ trá ẽró gólâ ãkũ rī úfúlĩ vólé ó'dí lâ 'dĩzõ í'dĩ vò lâ 'á ángĩ ró, má drí ãdrúgú ámákâ ãmbá 'dĩ 'bãzó ndrĩ 'á lâ ngá ònyĩkô bê ndrĩ,
- 19 tâlâ ndrô ãzâ rĩ 'bá ágólé nã sī rī, má ã'dô ró bê ngá nyãnyã bê dũu, gõ'dá má lẽé gõ'dá ámvú ãzâ 'wãlé kô, tâlâ má rī ró tâkô ìtĩ cé ngá nyãlé í'dĩ ãyĩkô sī.'
- 20 Gõ'dá Ôvârí drí tâ âtázó ágô 'dĩ drí kī nī rī, 'Ánī drĩ yũ. Gõ'dá ngácĩ ãndrõ nõ sī, má â'dô fê áníkâ nõ'á. Nĩ â'dô ngá áníkâ ãmbá 'dĩ 'bá yí áyé'á ã'dĩ drí yã? Í'dĩ 'dĩ."
- 21 Gõ'dá Yésũ kī, "Í'dígówá má drí âtálé 'dĩ rĩ'á òjĩlã gólĩyĩ ìyĩngá lẽ 'bá 'bãlé ngá bê ãmbá ãngó nõ 'á rī 'bá yí drí. Õzõ ã'dô trá ìtĩ rī, tândĩ ró ãmâ drí tâ Ôvârí kâ rī 'ẽzõ í'dĩ ãngó nõ 'á, tâlâ ìzã òzó ãmâ 'ẽê kô ìzátú."
- 22 Gõ'dá Yésũ drí tâ âtázó lâjõ 'bá íyíkâ rī 'bá yí drí kī nī rī, "Má âtâ í'dĩ ãnī drí nõ, nĩ lô'bê lĩfĩ kô ngá nyãnyã ãngó nõ kâ tãsĩ, ítá sõsõ, ãyĩkô ãngó nõ kâ rī bê. Ícã ãnī drí rĩ'á Ôvârí rī tâ lôngólé í'dĩ.
- 23 Nĩ òrĩ cé tâ ìsũlĩ ngá-tĩ ãmbá tãsĩ rī, Ôvârí 'bãã ãnī rúmvã áso-áso ró kô.
- 24 Nĩ ndrê drẽ gbõ tâ â'dã-â'dã lâ ãrĩwã tãsĩ, gólĩyĩ cú ìtĩ ámvú ãkó kpá ẽró ãkó ãngó 'á nõngá, gõ'dá Ôvârí rī ngá nyãnyã fêlé nĩ gólĩyĩ drí kãyĩ vósĩ cé. Ngã gõ'dá ãnī rī gógó òjĩlã mvã ró, Ôvârí drí lélé kòrõ ãrĩwã drĩ sī rī.
- 25 Õzõ nĩ òrĩ lĩfĩ lô'bélé lô'bê rī, â'dô Ôvârí rī 'bã'á fĩ trá kãyĩ ãníkâ lôpélé àtĩ 'álâ yã?
- 26 Õzõ ã'dô ìtĩ kô rī, tâlâ ã'dô 'ì ãnī drí rĩzó lĩfĩ lô'bélé ìtĩ yã?
- 27 "Nĩ ndrê drẽ gbõ fê fõõ òmã 'álâ rī, rĩ'á sũsũ ró, lâràkô lâ ìyĩ 'dó ngĩngĩ. Gólĩyĩ 'é lôsĩ fãfã sī ítá lôfõzó ìyĩ drí kô. Kúmú ángĩ rú bê Sólõmõ rī, gólâ rī trá ítá tândĩ sũsũ ró rī bê. Gõ'dá ítá gólâ fê fõõ kâ rī sũ íyíkâ lâvũlĩ gãrã.
- 28 Gõ'dá fê fõõ 'dĩ 'bá yí rī ìyíkâ cé kãyĩ dãwã sī ìtĩ, gõ'dá drĩlĩyĩ vëzó òmã bê ndrĩ vólé. Õzõ Ôvârí òfê íyíkâ ítá tândĩ fê fõõ yí drí òmã 'álâ vélé vólé rī, fêé íyíkâ ngá ãnī drí rī kô yã? Nĩ lëé tâ-drĩ kí'á nĩ rī Ôvârí rĩ'á ãnī vó ndrê'á rī kô tâlâ ã'dô 'ì yã?
- 29 Nĩ ìsũ tâ kô kãyĩ vósĩ cé tâ tândĩ ãngó nõ kâ tãsĩ, òzõ ngá mvũmvũ kátĩ ngá nyãnyã bê rī tãsĩ, gõ'dá nĩ lô'bê lĩfĩ kpá kô.
- 30 Òjĩlã gólĩyĩ tĩbê Ôvârí rī rõ 'bá kô rī, gólĩyĩ rī ngá 'dĩ 'bá yí lélé zãã nĩ. Nĩ 'è ùrĩ kô, tâlâ ãnī átã úrú 'álâ rī nĩ ngá gólĩyĩ ícã 'bá ãnī drí rī trá.

- 31 Nĩ 'bã Ôvârí rĩ lĩfĩ òwã tówã tã rōrō ãníkã gólã drĩ rĩ sĩ. Ítí gólã â'dô ãní vó ndrē'á ngá gólĩyĩ 'ē 'bá ícálé ãní drĩ rĩ fězó ãní drĩ.
- 32 "Ãní lãjõ'bã ámakã rĩ'á cé dãwã ítí gõ'dá ãní tã 'dê má drĩ tákányĩ. Nĩ 'ê ùrĩ kô, tãlã ãní átã tíbê Ôvârí rĩ â'dô ãní 'bã'á ãní rú'bã drĩ ásózó kôrô úrú 'álã.
- 33 Òzõ nĩ ò'bã ngá ãmbã ãníkã 'dĩ 'bã yĩ gĩlĩ volé òjĩlã ìzã 'bã rĩ pãzó ì'dĩ sĩ lâ rĩ, nĩ â'dô ngá tãndĩ ùsú'á trá Ôvârí ngálã. Ùgú ùgũú ngá tãndĩ gólã Ôvârí drĩ fělé trá ãní drĩ 'dĩ kô, gõ'dá ìzãã rú kpã kô, â'dô rĩ'á ãdũkũ ãkó zãã ãníkã ró.
- 34 Òzõ ngá tãndĩ ãníkã òlãpĩ rú ãngó 'á nõngã rĩ, nĩ lē rĩlĩ zãã ngá tãndĩ 'dĩ lãgãtĩ. Òzõ ngá tãndĩ ãníkã òlãpĩ rú úrú 'álã Ôvârí bē rĩ, nĩ lē rĩlĩ kpã Ôvârí bē lãgãtĩ lâ.
- 35 "Ãní lãjõ'bã ámakã rĩ 'bã yĩ, nĩ rĩ ìtũ vósĩ cé njãã ámã ãgõ-ãgõ tēlé, tãlã nĩ nĩĩ kãyĩ ámakã ãgõzó rĩ kô. Nĩ rĩ njãã vō tēlé, òzõ rú ì'bũ 'bã drĩ rĩrĩ njãã ìyĩ lĩpĩ rĩ tēlé ãgõlé ngãcĩ sĩ 'bã 'á kãrãmã vósĩ rĩ kãtĩ, tãlã yĩ òrĩ ró bē lĩfĩ ngbã ãtĩ njĩlĩ ìyĩ lĩpĩ drĩ.
- 37 Òzõ lĩpĩ lâ ùsũ gólã rĩ'á njãã rĩ, gólã ã'dô ró bē ãyĩkõ sĩ. Gõ'dã lĩpĩ lâ â'dô gólã rĩ 'bã'á rĩlĩ vũdrĩ tãrãbĩzã lãgãtĩ, gõ'dã gólã rĩ lĩpĩ â'dô nyãsã trõ'á fělé gólã drĩ nyãlé. Gõ'dã òzõ mã ãní lĩpĩ ró rĩ ããgõ ãngó nõ 'á ãní ùsũlĩ njãã ámã tērē 'á rĩ, mã â'dô ã'dó'á kpã ãyĩkõ ró. Kãyĩ 'dĩ 'á rĩ, mã â'dô ãní 'bã'á rĩlĩ vũdrĩ tãrãbĩzã ámakã lãgãtĩ úrú 'álã.
- 38 Rú ì'bũ 'bã nĩĩ kô ngãtã 'bô lĩpĩ lâ â'dô ácã'á lãnjãtũlĩ bē ngãtã 'bô ngãcĩ ító 'á yã rĩ. Òzõ ùsũ rú ì'bũ 'bã ìyĩkã zãã lĩfĩ ngbã rĩ, gólã â'dô 'bã'á ãyĩkõ ró.
- 39 Dõvõ ã'dô ítĩ rĩ, nĩ rĩ njãã ámã ãgõ-ãgõ tēlé, tãlã ãgõ-ãgõ ámakã ùnĩĩ ìtũ lâ kô. Òzõ ãgõ-ãgõ ámakã rĩ ã'dô kpálé jējē ró rĩ, nĩ â'dô njãã. Ãní lĩfĩ òmbã ãní rú, nĩ â'dô kô òzõ òjĩlã ùgú drĩ ngá gólãkã ùgũlĩ rĩ tí. Tãlã gólã nĩĩ kô kĩ, ùgú â'dô ãní'á fĩlĩ yĩ drĩ jó 'á ngá ùgũlĩ. Òzõ tí gólã òró nĩlã nĩnĩ rĩ, gólã â'dô rĩ'á njãã ùgú 'dĩ tēlé."
- 41 Nĩngã sĩ rĩ, Pétērõ drĩ tã átzó Yésũ drĩ kĩ nĩ rĩ, "Kúmú ámakã, ní rĩ tã 'dĩ átalé 'dĩ ãmã lãjõ'bã áníkã ró rĩ yĩ drĩ, ngã 'bô òjĩlã drĩ ndrĩ yã?"
- 42 Gõ'dã Kúmú Yésũ lògõ tã-drĩ 'dĩ trá Pétērõ drĩ kĩ, "Mã áttã tã 'dĩ tã lē 'bã ámakã rĩ yĩ drĩ ndrĩ. Ãní lãjõ'bã ámakã rĩ ãní lĩfĩ òmbã ãní rú, nĩ â'dô ró rú ì'bũ 'bã tãndĩ ró. Ítĩ rĩ, rú ì'bũ 'bã gólã â'dó 'bã drĩ-'bã ngá vó ndrē 'bã ró drĩ lõmbã bē rĩ, rĩ ìyĩkã ã'dô 'ēlé ì'dĩ yã? Gólã ì'dĩ tíbē lĩpĩ lâ drĩ 'bãlé â'dólé rú ì'bũ 'bã ãzĩ drĩ ndrĩ drĩ-'bã ró rĩ. Gólã rĩ rĩ'á ngá nyãnyã gólĩyĩkã êdélé.
- 43 Gõ'dã lĩpĩ lâ òtĩrĩ ãgõô ãcĩ 'ásĩ rĩ, rú ì'bũ 'bã gólãkã 'dĩ 'ê ngá 'ē'ē gólãkã trá ndrĩ tãndĩ ró. Gõ'dã lĩpĩ lâ drĩ â'dózó gólã rĩ tã lõngõ-lõngõ bē, gõ'dã drĩlã â'dózó ãyĩkõ ró, gõ'dã kpã gólã rĩ 'bãlé ngá 'ē'ē ìyĩkã vó lâ ndrēlé ndrĩ, tãlã gólã ì'dĩ drĩ-'bã tãndĩ ì.
- 45 "Gõ'dã rú ì'bũ 'bã drĩ-'bã ró 'dĩ òkĩ ìyĩ lĩpĩ ãcã drē ãgõlé 'wãã ãcĩ 'ásĩ kô, gólã drĩ rĩzó rú ì'bũ 'bã ãzĩ gólã bē nĩngã 'dĩ 'bã yĩ cãlé, gõ'dã kpã rĩ'á ngá lĩpĩ lâ kã ìzãlé, gõ'dã gbõ rĩ'á ngá nyãlé ì'dĩ, òdrã yĩ mvũlĩ ì'dĩ rõ, òdrã drĩ rĩzó cĩlã rĩ.

- 46 Gõ'dá nĩngá sĩ rĩ, lípĩ lâ â'dô âgõ'á nyĩ rô, gólâ rĩ úsúlĩ tã ányâ rĩ 'bá yĩ 'ērē lâ 'á. Gõ'dá lípĩ lâ 'dĩ â'dô 'ē'á gólâ rĩ cālē, gõ'dá kpá trólē 'bālē gānĩmā 'á, tãlâ gólâ â'dó drĩ-'bá tãndĩ 'ĩ kô. Gólâ rĩ rú â'dó kpá kô lōngô-lōngô ró.
- 47 "Rũ ị'bũ 'bá tĩbē tã lípĩ lâ kã nĩ 'bá trá gõ'dá drílâ rōzô lâ kô rĩ, lípĩ lâ â'dô lãṅō fē'á drílâ kôrô.
- 48 Gõ'dá rũ ị'bũ 'bá tĩbē tã lípĩ lâ kã nĩ 'bá kô gõ'dá drílâ âvĩzô 'á lâ sĩ rĩ, â'dô kpá lãṅō fē'á drílâ cé fĩnyáwá ítĩ. Ānĩ lājó'á ámakâ rĩ 'bá yĩ, má ícĩ ānĩ trá tã āmbá sĩ tã 'dĩ 'bá yĩ ānĩ drĩ gólĩyĩ rólē gõ'dá kpá ānĩ drĩ tã 'dĩ 'bá yĩ ĩmbálē òjílâ drĩ 'bũũ.
- 49 "Āgō-āgō ámakâ āngó 'á nōngá rĩ â'dô lãṅō Ôvârí kã 'bã'á āngó drĩ. Lãṅō Ôvârí kã 'dĩ â'dô â'dó'á òzō ngbĩlĩrĩ lāsĩ kã rĩ tí. Ngbĩlĩrĩ rĩ gógó 'dĩ â'dô kpá ámā zã'á. Tã 'dĩ rĩ trá zãā ngiyá má drĩ tã 'dĩ ò'ē rũ gbō 'wãā.
- 51 Nĩ ịsũ ānĩkã bē rĩ, má ānĩ āngó nō ēdélē yã? 'É'ē, òjílâ â'dô ĩyĩ lãfálē cã'á āzĩ-āzĩ rú sĩ ámā tãsĩ.
- 52 Bã-tị ãlô nōtĩ nō 'á rĩ, òjílâ āzã 'bá yĩ â'dô 'dē'á má vó, gõ'dá āzã 'bá yĩ â'dô ámā gã'á.
- 53 Āzã 'bá yĩ átã lâ yĩ â'dô ámā lē'á, gõ'dá mvã lâ yĩ lēē ĩyĩkã má kô. Òzō mvázĩ yĩ òlē má nĩ rĩ, gõ'dá ādrã yĩ lēē má kô. Nĩ ịsũ drē tã ítĩ 'dĩ 'bá yĩ dódó ānĩ drĩ."
- 54 "Ānĩ òjílâ ndrĩ nĩ ârĩ drē, òzō nĩ òndrē mbārāsāsã mũkũkũ trá ãnĩ'á rōō ómvorē lésĩ rĩ, nĩ nĩ trá kĩ nĩ rĩ, ôzē bí ānĩ'á 'dĩlĩ.
- 55 Gõ'dá kpá ítĩ, òzō nĩ òndrē fē bí òmã bē trá lãwã'á rĩ, nĩ nĩ trá kĩ nĩ rĩ, mĩlí trá ānyĩ ácã'á.
- 56 Nĩ kĩ, nĩ rĩ ĩyĩ rĩ'á tã nĩnĩ bē mĩlí tãsĩ kpá ôzē lĩmvũ tãsĩ rĩ, ngã gõ'dá â'dô tã 'ĩ, nĩ â'dó kô tã nĩnĩ bē tã Ôvârí kã tãsĩ yã?
- 57 "Nĩ ârĩ drē, òzō nĩ òtrō lãfã òjílâ āzã drĩgã sĩ rĩ, gólâ ákĩ'á nĩ rĩ, nĩ áfē 'wãã'wã yĩ òzô ānĩ ájĩ tã-vó kĩ kã 'á kô.
- 59 Gõ'dá óõ'bã ānĩ trá gānĩmā 'á rĩ, nĩ áfōó tãkó ítĩ kô, nĩ â'dô té lãfã fē'á zãlô gōzô ānĩ lōfōlē. Gõ'dá Ôvârí 'ē ícĩcĩyã trá ānĩ rú, tãlâ nĩ lēē gólâ rĩ rólē kô. Ā'dô ítĩ rĩ, nĩ ndã lãtĩ 'wãã'wã ānĩ drĩ ānĩ pãzó, tãlâ kãpĩ 'ēzô lãṅō fēlē ānĩ drĩ rĩ trá ácã'á ānyĩ."

LÚKÃ 13

- 1 Gõ'dá nĩngá sĩ rĩ, òjílâ āzã 'bá yĩ ácã ĩyĩ trá tã tĩbē āmbá rũ 'ē 'bá Yērōsālēmã 'álã nã tã lâ átálē. Òjílâ 'dĩ 'bá yĩ átã ĩyĩ tã trá kĩ nĩ rĩ, "Kúmú Pílátō úfũ āgō āzã 'bá yĩ trá Gālĩláyã lésĩ. Pílátō fũ gólĩyĩ drĩlĩyĩ rĩrĩ ngã fēfē fēlē jó ąngĩ Ôvârí kã 'á rĩ 'á. 'Dĩ rĩ'á tã pãtĩ 'ĩ gólĩyĩ òjílâ ònjĩ 'ĩ yã?"
- 2 Yēsũ átã trá kĩ nĩ rĩ, "Nĩ ịsũ ānĩkã bē rĩ, Ôvârí 'bã òjílâ 'dĩ 'bá yĩ Pílátō úfũ ró, tãlâ gólĩyĩ òjílâ ònjĩ 'ĩ yã? Gólĩyĩ rĩ'á òjílâ ònjĩ 'ĩ lãvũlĩ gãrã òjílâ ázĩ Gālĩláyã lé 'bá ró rĩ yĩ drĩ sĩ yã?"

- ³Ôvârí fú gólíyî volé 'dĩ kí'á nĩ rî gólíyî òjílã ònjí 'î rî kô. 'Dĩ rî â'dó tâ ífí lâ ỉ'dĩ kô, gô'dá â'dô íyíkâ 'bã'á tâ pătĩ rô, Ôvârí â'dô tâ-vó gólíyíkâ kí'á òjílã ãmbá nõ 'bá yí bê ndrĩ gôzó lâṅô fêlé gólíyî drĩ. Gô'dá nĩ âdĩ drĩ tâ ònjí ãníkâ 'ásĩ.
- ⁴Nĩ nĩĩ tâ tíbê òjílã gólíyî ãmbá drã 'bá múdrĩ-drĩ-lâ-ngâ-njĩ-drĩ-lâ-nâ jó bélé tōrōngōlō Sílómã 'á rî drĩ pĩzó drĩ lâ yí gólíyî úfúlí ndrĩ rî kô yã? Nĩ ìsũ ãníkâ bê rî, Ôvârí 'bã gólíyî íyíkâ kó drãlé ítí, tâlá gólíyî òjílã ònjí 'î lâvũlí gãrã ázĩ-ázĩ drĩĩ sĩ yã?
- ⁵'É'ê, nĩ ârĩ drê, òzô nĩ ãadĩ drĩ tâ ònjí 'ásĩ kô rî, Ôvârí â'dô ãní ìzã'á."
- ⁶Gô'dá Yésũ âtâ úlí mǎnĩgô ãzã trá nõtí kí nĩ rî, "Ãgô ãzã ỉ'dĩ kǎnágôwá trá yí drĩ ámvú 'á. Fê 'dĩ rî trá ndrô ãmbá sĩ 'wá kô.
- ⁷Nĩngá sĩ rî, gólã lê trá fê 'dĩ gǎlé volé, tâlá rî trá vô ámvú 'á 'dĩ lôgálé tǎkô.
- ⁸Gô'dá nĩngá sĩ rî, ázĩ-ázĩ lâ ãzã drĩ tâ âtázó drílã kí nĩ rî, 'Ní âyê drê ndrô ãlô sĩ, òzô ò'wã kpá kô rî, ní gô ró gǎlá volé. Ní 'wã lâgátí lâ ngbá dírĩ, ní njô ró tōtō ỉdíkô 'dĩ ndrĩ òmvórê lâ 'á,
- ⁹ngátã â'dô 'wãã yã rî, òzô ò'wã kpá kô rî, ní gô ró gǎlá volé.' "
- ¹⁰Kâyĩ rǎtãã kã ãzã sĩ rî, Yésũ rĩ'á tâ Ôvârí kã ìmbá'á jó tâ ârĩ kã 'á.
- ¹¹Ôkó ãzã rĩ'á tólã ngá lâzé ãnyã-fã kã bê. ãnyã-fã âdĩ òkó 'dĩ trá ngbãã kúgú'dúwã ítí, ìjôó yí kô ndrô lâ múdrĩ-drĩ-lâ-ngâ-njĩ-drĩ-lâ-nâ.
- ¹²Yésũ ndrê òkó 'dĩ bê rî, gólã kí nĩ rî, "Íyã, ngbãàngbãnô rî, ngá lâzé áníkâ 'dĩ ndê rû trá."
- ¹³Drílã gôzó íyĩ drĩ 'bãlé òkó 'dĩ drĩĩ. Kôró ngá lâzé 'dĩ drĩ rû ndêzó. Ôkó 'dĩ drĩ rû ìjôzó mbĩmbĩ, té òzô íyíkã ãkũ rî tí. Ôkó 'dĩ drĩ gôzó Ôvârí rî lûyílí ãmbá íyĩ êdê-êdê 'dĩ tãĩ.
- ¹⁴Gô'dá ãgô gólã ãmbá sísĩ-lésĩ jó tâ ârĩ kã 'dĩ 'á rî, gólã trá òmbã ró, tâlá Yésũ êdê òkó 'dĩ trá kâyĩ rǎtãã 'êzó 'dĩ sĩ. ãgô gólã ãmbá sísĩ-lésĩ 'dĩ drĩ tâ âtázó òjílã drĩ kí nĩ rî, "Kâyĩ rĩ'á ãmã drĩ ngá 'êzó 'á lâ njĩ-kázíyã. Nĩ ãní kâyĩ 'dĩ 'bá yí 'á êdê ró ãní, â'dó kô kâyĩ rǎtãã kã sĩ."
- ¹⁵Kúmú Yésũ lôgô tâ-drĩ trá ãgô ãmbá sísĩ-lésĩ 'dĩ drĩ kí nĩ rî, "Ãní ákpúrúkã 'î, ãní 'dĩ 'bá yí ndrĩ, òzô òjílã ãlô ã'dô ìndrĩ íyíkã bê ngátã kãbĩlíkĩ íyíkã bê yã rî, ìnjílã lĩmvú fêzó drílã mvũlí kâyĩ rǎtãã kã 'dĩ 'á kô yã?
- ¹⁶Gô'dá òkó nõ rĩ'á òjílã ãníkã ỉ'dĩ, gólã rĩ'á ngá lâzé bê. Sâtãná òmbê trá âdĩ-âdĩ ró ndrô ãmbá sĩ, ícã kô gólã rî ìnjízó kâyĩ rǎtãã kã 'dĩ 'á yã?"
- ¹⁷Gô'dá nĩngá sĩ rî, tâ-drĩ lôgô-lôgô Yésũ kã 'dĩ 'ê íyĩ ájú-'bã-ázĩ yí trá 'dó 'bãlé ãnyĩ ró tâ gólã drĩ âtálé 'dĩ 'á. Gô'dá òjílã ùrũkã ãzã 'bá yí rĩ'á íyĩ áyĩkô ãmbá sĩ tâ tãndĩ ángĩ Yésũ drĩ 'êlé 'dĩ 'á.

- 18Gõ'dá Yésũ kĩ nĩ rĩ, "Õjílã gólĩyĩ úlĩ Ôvârí kâ rĩ ârí 'bá rĩ 'bá yĩ rĩ'á òzõ lí'bá ífí kâtí. Nĩ ndrê lí'bá ífí cé fĩnyáwá ítí, drílã ngázó âfólé mbâlé fê ạngĩ ró gára bê dùu tōrōngōlō ùrũ. Áríwá drí rĩzó 'délé drĩ lâ kpá 'bã 'dĩzó drĩ lâ 'á. Õjílã gólĩyĩ cé dāwá úlĩ ámákâ ârí 'bá rĩ â'dô ãyĩkâ 'bã'á ítí dùu.
- 20"Õjílã Ôvârí kâ kpá rĩ'á òzõ ậkú kâtí. Õkó ãzâ â'dô ậkú dã'á cé fĩnyáwá ítí òdrá 'á, drílã lậ'búzó ndrĩ 'á lâ sĩ."
- 22Yésũ òtĩrĩ rĩ nĩlĩ lậmúlĩ Yērōsālēmã 'álâ rĩ, gólâ rĩ trá âdrélé 'bãdrĩ mvá ònyĩkō ãzâ 'bá yĩ 'ásĩ òjílã lĩfĩ ící bê.
- 23Ãgô ãzâ ãjĩ gólâ trá kĩ nĩ rĩ, "Lĩfĩ ící 'bá, áâ'dô cé òjílã ùrũkâ pã'á rĩdĩ filĩ ùrũ 'álâ yã?"
- 24Yésũ lôgô tã trá gólâ drĩ kĩ nĩ rĩ, "Õjílã ãzâ nĩjĩ kô kĩ'á nĩ rĩ, òjílã bê tậsĩ 'ẽ'á cālê 'bãdrĩ Ôvârí kâ rĩ 'álâ. Gõ'dá ãnĩ, nĩ sō fãfã nĩ cá ró bê, tãlã òjílã ãmbá ãsũ ãyĩkâ kĩ, áâ'dô tã fĩnyáwá 'ĩ cãzó kũmũ Ôvârí kâ 'á. Gõ'dá Ôvârí â'dô òjílã 'dĩ 'bá yĩ lôgá'á dó cālê, tãlã gólĩyĩ rĩ ãyĩ Ôvârí rĩ tēlé pĩpĩsĩlĩ ãlô sĩ kô.
- 25Ôvârí rĩ'á òzõ jó lípĩ kâtí. Õjílã ãmbá â'dô ùjũ'á lâ filĩ, gõ'dá kậyĩ ndē rũ bê rĩ, Ôvârí drĩ íyĩngá ngázó ậtĩ â'bălê kpặkũ. Õzõ ní ã'dô zãã rĩ'á jó tĩlĩ-tĩ 'á rĩ, ícá gõ'dá ní drĩ fĩzó kô. Gõ'dá ní ãkĩ'á nĩ rĩ, 'Ôvârí, ní nĩjĩ ậtĩ má drĩ.' Ôvârí ãkĩ'á nĩ rĩ, 'Má nĩjĩ nĩ kô. Má nĩjĩ vō ní drĩ ãnĩzó rĩ kpá kô.'
- 26Õzõ ní ãâtã gbō lé kĩ nĩ rĩ, 'Nĩ rĩ trá fĩ nĩ ámã lĩfĩ ícĩlĩ tã áníkã sĩ jặrặbặ ámákâ rĩ 'álâ rĩ. Má rĩ trá kpá ngá nyălê ãnĩ bê' rĩ.
- 27Ôvârí ãkĩ'á nĩ rĩ kpá, 'Má nĩjĩ vō ní drĩ ãnĩzó rĩ kpá kô. Nĩ nĩ nĩngá sĩ vólê. Má nĩjĩ nĩ kô, nĩ òjílã ònjĩ 'ĩ.'
- 28Gõ'dá ní drĩ â'dô rĩ'á ãwó ngólê ãmbá, tã ãsũ-ãsũ bê gõ'dá kpá ãzã drĩ rĩzó ánĩ 'êlê ậdũkũ ãkô. Nĩ â'dô ãbãrãyãmã yĩ ndrê'á ãsákã bê Yãkóbã yĩ bê rĩ'á ãyĩ jó tãndĩ ã 'álâ tã ạngũ 'bá Ôvârí kâ yĩ bê, gõ'dá nĩ rĩ gógó Ôvârí ãkĩ nĩ trá ãkpã jó tĩlĩ-tĩ 'á fĩ ãkô yĩ ngálâ.
- 29"Tã pậtĩjĩ ró, Ôvârí â'dô òjílã ậzĩ'á òrĩ ãmbá 'bãdrĩ 'á nō 'bá yĩ 'ásĩ òmvórê lésĩ, kpá ãtũ drĩ fĩrĩ lésĩ 'dó ndrĩ ãnĩlĩ rĩlĩ ngá nyălê yĩ bê jó 'álâ.
- 30'Á'dô 'bã'á ítĩ ãzátũ rĩ, gólĩyĩ tĩbê kĩ 'bá nĩ rĩ ãyĩ ãyĩkâ òjílã vólê áyábálã ró rĩ rĩdĩ rĩ, Ôvârí â'dô gólĩyĩ trõ'á lậvũlĩ 'bălê sĩsĩ òjílã 'bặsũrũ ãyĩkâ kâ rĩ ró. Gõ'dá â'dô 'bã'á kpá ítĩ ãnĩ tĩbê ãyĩ 'bã 'bá sĩsĩ rĩ, â'dô ãyĩkâ 'bã'á òjílã ậdũkũ ró. Nĩ fĩ kô 'bãdrĩ Ôvârí kâ rĩ 'álâ."
- 31Gõ'dá kôrô Pặrũsĩ ãzã 'bá yĩ drĩ ácázó Yésũ ngálâ tã átalê mbãrãkã sĩ gólâ drĩ kĩ nĩ rĩ, "Yésũ, ní ngã nĩlĩ nōngã sĩ vólê, tãlã Êródê lē trá ánĩ fũlĩ."
- 32Yésũ lôgô tã-drĩ trá Pặrũsĩ 'dĩ 'bá yĩ drĩ kĩ nĩ rĩ, "Nĩ êgbê mã lé rĩ, mã 'é ùrĩ kô ãlôlã. Êródê â'dô òzõ òtógôwã kâtí. Nĩ nĩ tã átalê òtógôwã 'dĩ, Êródê drĩ kĩ, mã drê zãã ngá ámákã 'ẽ'á òjílã gólĩyĩ lĩndrĩ ònjĩ bê rĩ 'bá yĩ kpá gólĩyĩ ngá lãzê bê rĩ 'bá yĩ êdé bê.

³³Kâyî á mákâ má drí ngá á mákâ ndězó rí á cá drě kô. Ęródě á 'dó rí dī 'ě 'bá á má fūlí rí kô, tálá má rí'á tã àngũ 'bá 'í, má á 'dô drě'á Yērōsālēmā 'álá, tálá 'dī rí vō gólá òjílá tã àngũ 'bá drí drāzó 'á lá rí rí dī.

³⁴"Á! Ānī òjílá Yērōsālēmā lé 'bá yí, nī fū tã àngũ 'bá yí gólá Ôvârí ngá lésí nō nī. Nī lūvū vōrã 'bá Ôvârí kâ rí 'bá yí nī kúní mvá sī. Má lě á má drí 'bálé ānī rú sī ānī àmvózó kūrú-kūrú òzō 'ǎ'ú àndrē drí vūrī íyí úfú 'bálé mvá lá yí drī sī kūrú-kūrú rí kâtí rí, gō'dá nī gâ volé dó.

³⁵Ngbāāngbānō rí, áá'dô jārībā āníkâ 'dī ízā'á volé. Nī ndrē má kô zāā, té kâyî ìzátú ānī drí á má lūyízó má drí rīrī āgōlé Ôvârí ngá lésí rí 'á."

LÚKĀ 14

¹Kâyî āzā rātāā kâ sī rí, Pārúsī āzā gólá āmbá ró rí, àzī Yésū trá ānīlí ngá nyálé yí bē. Gō'dá Pārúsī 'dī āzī-āzī lá yí āzā 'bá yí bē, lě íyí trá Yésū rí ùjūlí. Drīlīyí rīzó gólá rí ìpítalé òzō tí gólá āá'dô tã ònjí āzā 'ě'á yā rí.

²Drīlīyí tã ì'bīzó, āgō āzā ājízó pá lá drí lá bē rí'á gāgā ró, Yésū ēēdē ró gólá bē kâyî 'dī sī.

³Gō'dá nīngá sī rí, Yésū nī tã gólīyíkâ 'dī trá, ì'bī íyí tã 'ézó íyí drí rūlí 'á lá. Drílá tã ìjízó gólīyí tí kī nī rí, "Ícá trá ngá pāpā 'ézó kâyî rātāā kâ nō 'á yā? Nī átā tã 'dī má drí."

⁴Gō'dá nīngá sī rí, òjílá āzā ālō tã-drī jā 'bá rí yū. Drílá gōzó drí 'bálé ngá lāzé 'bá nō drī lá rūzó drí lá bē kī nī rí, "Ní ngá ūrū, ngá lāzé áníkâ ndē rú trá." Drílá gōzó tã 'bálé ngá lāzé 'bá nō rí drí nīzó.

⁵Gō'dá Yésū drí tã átázó līfī ímbá 'bá 'dī 'bá yí drí kī nī rí, "Āgō āzā ā'dô mvá bē, gō'dá mvá 'dī ò'dē óró fīfī 'á rí, á'dô ícá'á lófōzó lá kâyî rātāā kâ 'dī 'á kô yā? Òzō òjílá āzā ā'dô ìtí bē, ìtí gólákâ ò'dē óró 'á rí, á'dô ícá'á lófōzó lá kâyî rātāā kâ 'dī 'á kô yā?"

⁶Gō'dá nīngá sī rí, gólīyí rí íyí trá 'dó títí, ícá íyí kô úlí gólákâ 'dī vō lá lōgōlé.

⁷Dī rí vósí rí, Yésū drí úlí mǎnīgō āzā átázó ūmú gólīyí gólá bē tólá rí yí drí tã yí drí rí'á ndrēlá ūmú āzā 'bá yí drí rí'á 'ēlá rí 'ásí. Ūmú āzā 'bá yí āácá trá vō kārámā kâ 'á rí, gólīyí lě íyíkâ rílí té kítí gólá 'bálé òjílá āmbā-āmbā drí rīzó rí drī.

⁸Yésū kī nī rí, "Òzō úúzī ānī trá vō āmbá āzā 'á ngátá 'bô lāgī 'á ngā 'bô kārámā àngí āzā 'bá yí 'á yā rí, nī āzā, nī rí kô kítí gólá 'bálé òjílá āmbā-āmbā drí rīzó rí drī.

⁹Òzō òjílá āmbá rí vō 'dī 'bāzó drílá 'dī āácá trá rí, áá'dô ání ìngá'á rí vō 'dī drī sī. Ānyí àngí drí gāzó ní drī, ní drí nīzó rílí ìnyákú 'á.

¹⁰Òzō ní ā'dô tã nī 'bá 'í rí, ní rí sísí ìnyákú drī, ógō ró ání ìngalé rílí kítí drī, òjílá ndrī ūnī ró bē kī nī rí, ìnjī nī trá kôrô.

- 11 Õjílã gólâ tíbê íyî 'bã 'bá òjílã ąngí ró gąřą ązı-ązı drıı sı rı, Ôvârı â'dô gólâ rı lıfı êmvé'á, drılâ 'bázó ąnyı ró òjılâ lıfı drı 'á ndrı. Gõ'dá òjılâ gólâ íyî 'bã 'bá áyábálá ró rı, Ôvârı â'dô òjılâ 'bã'á gólâ rı ınjılı."
- 12 Gõ'dá Yésü drı tã áťázó ągô gólâ ngá lıpı ró nõ drı kı nı rı, "Õzô òjılâ ązâ òťırı 'êê ązı-ązı zılı kărámã íyıkâ 'á ngã 'bô ąnılı ngá nyălé yı bę yã rı, gólâ ąązı cé íyı ląmú-ązıyã yı ı'dı kô, gólâ ąązı kpá cé òjılâ gólıyı ngá bę ąmbá 'dı 'bá yı ı'dı kô. Nı nı trá òjılâ gólıyı cé ąnı ląmú-ązıyã ró ı'dı, â'dô íyı kpá ąnı ązı'á ngá nyălé íyı bę kărámã íyıkâ 'á.
- 13 Õzô nı òlę trá òjılâ zılı rı, nı zı lıfı ąkó lé 'bá kôrôkpó gõ'dá kpá ızã 'bá bę, ąnı ró íyı kărámã nyălę.
- 14 Tălâ gólıyı ngá ąkó lógólę ąnı drı. Įzátú rı, òdrã ąnıkâ vósı, nı òťırı cãâ úrú 'álâ rı, Ôvârı â'dô òrę fę'á nı ąnı drı tã tándı bę."
- 15 ągô ązâ kpá rı'á tărábızã lągátı ıtı, ągô nõ ąrılı bę tã Yésü drı áťálę nõ rı, gólâ áťâ tã trá nõťı kı nı rı, "Wááwá! Õjılâ tıbę gólıyı â'dó 'bá 'ę'á kărámã nyălę Ôvârı drı 'bã 'álâ úrú 'álâ rı, gólıyı rı'á cú ąndrã-tándı bę."
- 16 Yésü áťâ tã trá ągô 'dı drı nõťı kı nı rı, "Áwô, tã pătı-pătı ró, 'dı tã tándı 'ı. "Nı ąrı drę ı'dıgówá ámákâ nõ. ągô ązâ zı òjılâ trá kărámã íyıkâ 'á dũũ ląvũlı kôrô.
- 17 Gõ'dá nıngá sı rı, óťırı nyásá ávó rı, gólâ jô rú ı'bũ 'bá íyıkâ trá, nı'á òjılâ gólıyı ũmú ró rı 'bá yı ązılı, ąnı ró íyı. Gólâ áťâ tã trá kı nı rı, éêdę ngá nyąnyã trá ngá mvũmvũ yı bę kpánó-kpánó. Gólıyı ąnı.
- 18 Gõ'dá òjılâ 'dı 'bá yı ndrı gã íyı trá dó ąnılı. Õjılâ gólâ zılı sısı rı kı nı rı, 'Má nı kô. Má gı ąmvú ó'dı ámákâ trá, má drę nı'á ndręlã.'
- 19 Gõ'dá ązâ rı kı nı rı, 'Má gı ındrı ámákâ trá ó'dı ró, má nı drę trá, nı'á ąjılã vó tándı ązâ 'á ngá nyălę, má ącá kărámã 'dı 'á kô.'
- 20 Gõ'dá kpá ągô ązâ kı nı rı rú ı'bũ 'bá 'dı drı rı, 'Má ıcá ąnılı kô, tălâ lągı ámã òkó ká ó'ę drę ągı.'
- 21 "Gõ'dá rú ı'bũ 'bá 'dı drı gózó vólę íyı lıpı ngálâ tã lã áťálę drılã. ągô kărámã lıpı ąmbá 'dı trá òmbã ró, áťâ tã trá rú ı'bũ 'bá íyıkâ 'dı drı kı nı rı, 'Nı ndrę drę, má êdę ngá nyąnyã trá ngá mvũmvũ yı bę kpánó-kpánó kărámã nõ tásı, òjılâ ąnı ndrı nyălã òzó rú ızãã. Nı ngá nılı fõfõrõ, nı'á ląmú bę lătı ònyıkõ 'ásı ndrı òjılâ ązı bę, nı ązı lıfı ąkó lé 'bá, kôrôkpó ızã 'bá, ąyızı bę, ąnı ró íyı kărámã ámákâ nõ 'á.' Gõ'dá rú ı'bũ 'bá 'dı nı trá òjılâ 'dı 'bá yı ązılı, ągózó ı'dı bę lã íyı.
- 22 Gõ'dá kărámã lıpı kı nı rı, vó drę zãã bę òjılâ drı rızó, gólâ ògô kpá. Rú ı'bũ 'bá íyıkâ ònı gõ'dá 'bã-tı 'ásı òjılâ ązı bę mbârákã sı ąnılı. Kărámã lıpı lę ą'dı-drı íyıkâ drı 'bálę ndrı 'dó ũmú ró.
- 24 Kărámã lıpı kı nı rı, yı áťâ trá nõťı, òzô òjılâ tıbę gã 'bá dó ąnılı rı ąnı rı, gólıyı nyá ngá ązâ rú bę nyásá rı yı drı 'bã 'á nõngá kô."

- 5** Õzõ ùsù trá rî, drílâ ãnjĩzó lâ ángbálángõ 'á, ágõzó ì'dí bê lâ, drílâ gõzó 'bälé äyĩkõ ró.
- 6** Õró gõ tâ lâ átálé íyí lãmû-ãzíyã drí kî nî rî, "Mâ trá äyĩkõ ämbá sî, tâlá kábĩlĩkî ámakâ âvĩ 'bá rî, má ùsù trá."
- 7** Gõ'dá nĩngá sî rî, Yésù kî nî rî, í'dígówá íyíkâ 'dĩ tâ ífí lâ rĩ'á nõtí, Ôvârí rĩ'á äyĩkõ ämbá sî, õzõ õjílã ãlô ãådĩ drĩ trá tâ õnjí 'ásí rî, Ôvârí â'dó kô äyĩkõ sî õjílã gólíyí drĩ âdĩ 'bá kô 'dĩ 'bá yí bê, tâlá gólíyí rĩ'á õjílã lómbé-lómbéwá 'bá 'î, kî nî rî, yí â'dô tãndí ró.
- 8** Nĩngá sî, Yésù âtâ í'dígówá äzâ kpá trá òkó äzâ tãsí kî nî rî, Lãfâ òkó äzâ kâ âvĩ trá drígá lâ sî jó 'á. Òkó 'dĩ rî trá lãfâ íyíkâ 'dĩ ndälé jó 'ásí. Drílâ lãsí ì'izó ãlíká sî, rĩzó jó 'alé âkũlí mãnísí, ìndĩ-ìndĩ, rĩzó lãfâ íyíkâ 'dĩ ndälé té drílâ ùsúzó lâ ì'dí. Gólâ kî nî rî, "Wáâwá! Äwô-ìtí, má ùsù lãfâ ámakâ âvĩ 'bá rî trá."
- 9** Òkó 'dĩ drí kpá íyí lãmû-ãzíyã yí âzízó kî nî rî drílíyí, "Äwô-ìtí, äyĩkõ cí trá má rú, tâlá lãfâ ámakâ âvĩ 'bá jó 'á rî, má ùsù trá."
- 10** Yésù drí gõzó tâ átálé kî, "Õzõ tâ õnjí 'bá ãlô âdĩ drĩ trá tâ õnjí 'ásí rî, äyĩkõ cí trá Ôvârí rú ämbá."
- 11** Yésù âtâ í'dígówá äzâ ngĩ lâ kpá trá tâ Ôvârí drí drĩ âdĩ 'bá rî lëzó rî tãsí drílíyí kî nî rî, Ägô äzâ ngá-drĩ ämbá bê, gólâ rĩ'á mvá bê rî, ägô mvá ró.
- 12** Gõ'dá mvá gólâ ädú ró rî drí tâ átázó íyí átá drí kî nî rî, "Tátá, nî rĩ'á ngá bê ämbá. Má lë ní câ ngá 'dĩ 'bá yí lãfálé ämâ drí äkpã ní drí drã äkó. Ní âfë ámakâ rî ngbãangbãno." Gõ'dá átá lâ drí ngá yí bê rî lãfálé lâ cãzó drílíyí âdrúpĩ lâ bê.
- 13** Gõ'dá nĩngá sî rî, mvá gólâ ädú rî drí ngá gólâ íyíkâ rî gĩzó ngbá vólé, íyĩngá nĩzó 'bãdrĩ äzâ 'á jëjë ró átá lâ rú sî. Gõ'dá nĩngá sî rî, gólâ ìzã lãfâ tíbê 'bã 'bá yí bê rî trá ndrĩ rĩrĩ õnjĩ-õnjĩ sî.
- 14** Lãfâ tíbê ämbá mvá 'dĩ drígá nõ ndë rú trá 'bũũ. Gõ'dá nĩngá sî, kãrãbã ángí lõfó kâ 'dê trá 'bãdrĩ ämbá 'dĩ 'ásí ndrĩ, gõ'dá ùsù mvá nã trá cú ìtí lãfâ äzâ äkó yí drígá.
- 15** Gõ'dá nĩngá sî, mvá 'dĩ nî trá ägô äzâ 'bá yí kó 'bãdrĩ 'bá ró rî ãlô lâ ngálâ lõsí ndälé 'élé. Gõ'dá ägô 'dĩ drí gólâ rî jõzó nĩ'á vö ngbíkpí kâ rî 'álã, ngbíkpí íyíkâ vó lâ ndrëlé. Gõ'dá gólâ ìsũ tâ trá kî nî rî, "Äwô-'dĩ, tãkó, má â'dô ngá nyã'á ändrö ädrúgú kúrũmú rĩ'á dãlá ìgìzë bê ngbíkpí drí 'dĩ 'bá yí." Gõ'dá nĩngá sî rî, õjílã äzã ãlólã fëé ngá 'dĩ 'bá yí drílâ nyälé kô.
- 17** Nĩngá sî rî, tâ ìsũ-ìsũ âcã trá gólâ drĩ nõtí kî nî rî, "Má õtírĩ rĩ drälé lõfó drí nõ rî, lõsí 'ë 'bá ämã átá drí ämvú 'á rî yí, gólíyí rĩ'á ngá nyãnyã bê kpãnó-kpãnó vüdrí sî. Gõ'dá nõõ rî, má drí rĩzó íyíkâ drälé lõfó drí ämã átá drí 'bãrë bê rî 'á yã?
- 18** Mâ nĩ'á gólé ämã átá ngálã, mâ kí'á nî rî, "Tátá, má ìzã rú trá, má 'ë tâ õnjí trá bũũ Ôvârí rú, gõ'dá kpá ní rú.

- 19Ngbãangbânõ rî, îcá gō'dá kô ní drí áamá zīzō kpá ó'dí ání mvá ró. Ní 'ê mã õzō lôsī 'ê 'bá áníkâ rî tí.' "
- 20Gō'dá nīngá sī rî, drílâ ngāzō zāâ nǐ'á gōlé íyī átá ngálâ. Gólâ drē jējē ró íyī átá lăgátí sī rî, átá lâ drí gólâ rî ndrēzō. Átá lâ rî 'â gâ trá ătră. Átá lâ drí ârazō ânīlī rû ûtúlí gólâ drī, gólâ rî âmvólé bí-'bálé lâ vōzō.
- 21Gólâ âtâ tâ trá átá lâ drí kī nī rî, "Tátá, má îzā rû trá, má 'ê tâ õnjí trá bũũ Ôvârí rû gō'dá kpá ní drí, îcá kô gō'dá ní drí áamá zīzō ání mvá ró."
- 22Gō'dá mvá 'dī átá lâ, âyīkō cí gólâ trá âmbá, rî tâ 'êlé 'dó lǐfí âkó. Drílâ lăj'óbá íyíkâ zīzō kī nī rî, "Wāâ'wâ, nī 'bâ lūmvû drílâ dălé yí rû, õsō ró ítá tândí, ká'bókâ bê íyī pá 'á. Nī âfē ró tómó ámakâ nă sōlé drīgá lâ. Nī nī ró bê kăbīlīkī sēsē ró 'dī âsélé fūlī. Mã 'ê ró bê kărámă ăngí.
- 24Má kī nī rî, mvá ámakâ nõ dră trá, tákō íyīngá lédrē-lédrē ró." Gō'dá drīlīyī kărámă îtónăzō.
- 25Nīngá sī rî, ójô 'dīyīmvá nǐ'á mvá gólâ sīsī rî âzīlī ămvú lésī ânī ró, tâlâ gólâ rî âdrúpī tībē âvī 'bá rî âcá trá 'bâ 'á. Gō'dá ágámvá gólâ sīsī 'dī õtírī íyíkâ âcá ânyī 'bâ lăgátí rî, kálálá gō'dá trá tákányī 'bâ 'álâ. Ágámvá 'dī kī, "Ă'dô tâ 'î nōtí nõ yă?"
- 27'Dīyīmvá 'dī kī, "Ání átá fû kăbīlīkī līngâ-līngâ trá kărámă ăngí 'êzō 'î dī sī lâ, tâlâ ání âdrúpī âgō trá vólé 'bâ 'á, tâ âmbá gólâ rî îmvú 'bá 'dī 'ásī."
- 28Mvá sīsī rî trá õmbâ ró, îcá gō'dá âfōlé ă'dí-drī 'á kô. Nīngá sī, átá lâ drí ânīzō rû'bá lô'bálé rû lâ, ââfō ró bê 'bâ 'álâ nī-bē-yă fēlé íyī âdrúpī drí.
- 29Âtâ tâ trá átá lâ drí kī nī rî, "Ámâ átá, ní ndrē drē, ndrô âmbá nõ sī rî, má rî trá 'bâ 'á ngá 'êlé ní drí õzō lăj'óbá kâtí. Má 'é tâ õnjí âzâ ní drí kô. Ní âfē íyíkâ ă'dô 'î má drí yă? Ngbãâ 'ă'ú ró rî, ní fû âmâ drí nyălé âmâ lămû-ăzīyă yí bê kărámă 'êzō kô.
- 30Gō'dá mvá áníkâ tībē ngá áníkâ îzâ 'bá ndrī õkó mvá drī õlē ró yí bê gō'dá âgō íyíkâ bê rî, ní drí kăbīlīkī ăngí fūzō drílâ."
- 31Átá lâ lôgō tâ-drī trá drílâ kī nī rî, "Ámâ mvá, ní ndrē drē, âmâ rǐ'á ní bê îtú vósī cé 'bâ 'á nõ, ngá gólâ ámakâ rî ndrī 'dó rǐ'á kpá áníkâ.
- 32Má 'ê drē kărámă, má â'dô ró âyīkō sī, tâlâ ání âdrúpī tībē ngá pă 'bá õdră 'ásī nõ rî tāsī." Ngá gólâ í'dígówá gólīyī nă nõ 'bá yí 'á rî yí rî tâ â'dalé â'dô ngá lēlē Ôvârí kâ tâ õnjí 'ê 'bá drí rî tāsī. Yésū rî tâ 'dī âtalé Părúsī yí drí, tâlâ Părúsī yí lēé íyī Yésū drí rílí tâ õnjí 'ê 'bá bê vō ălô 'á kô.

LÚKĀ 16

- 1Gō'dá Yésū âtâ trá lăj'óbá íyíkâ rî yí drí kī nī rî, "Nōô rî í'dígówá âgō âzâ ngá-drī âmbá līpī ró rî kâ, âgō âzâ drílâ 'bálé ngá íyíkâ 'dī 'bá yí vó lâ ndrēlé rî bê. Ôjílâ âzâ drí tâ âtázō âgō âmbá ngá līpī ró 'dī drí, âgō tībē âkórí drí 'bálé ngá íyíkâ 'dī 'bá yí vó lâ ndrēlé rî, â'dô trá rǐ'á lăfâ âkórí kâ nyă'á.

²Āgô ngá lípî ró 'dĩ drí ngāzó ngá vó ndrē 'bá íyíkâ 'dĩ âzîlí tã âtázó drílâ kí nĩ rî, 'Ōjílâ âzâ âtâ tã má drí kí nĩ rî, ní òrî trá lãfâ ámakâ ízâlê. Á'dô trá ítí rî, ní ígî ngá gólâ tîbê rû ízã 'bá rî, òjílâ drí trôlé ní dríğá sî mǎrî ró rî 'ě'á lôgôlá má drí rî 'bá yî vǔdrî, gô'dá kpá ngá gólâ 'bã 'bá rî 'bá yî bê, mã nî ró bê. Gô'dá má lě trá ání ìnjílí vólé ngá 'ěrê 'ásî, tãlâ ní 'é ngá dódó kô.'

³"Gô'dá āgô gólâ ngá vó ndrē 'bá ró 'dĩ ìsũ tã trá ākpā yî 'á kí nĩ rî, 'Ōô! Ámâ lípî lě trá ámâ ìnjílí ngá 'ěrê 'ásî vólé, má á'dô 'ě'á lâ ã'dô ró yã? Má drí rîzó ó'bã ngá 'elê cú ámâ drí sî yã? 'É'ê! Mã fãfã ãkó, má ícá kô. Má drí 'bãzó ngá ndã 'bá ró 'bã 'ásî kpá ngá zî 'bá ró yã? 'É'ê! Mã ãnyî ró tã 'dĩ 'bá yî 'ěrê 'á.

⁴Má nî tã má drí 'ě'á 'elâ rî trá. Má lě trá tã tãndí 'elê òjílâ drí ndrî, òzô ìñnjî mã trá ngá 'ěrê 'ásî rî, ùzî ró ìyî mã bê ngá nyâlê ìyî drí 'bã 'ásî.'

⁵Āgô gólâ ngá vó ndrē 'bá ró 'dĩ 'ê tã trá nõtí, gólâ zî òjílâ gólíyî rî 'bá mǎrî trôlé āgô āmbá 'dĩ dríğá sî rî yî trá ndrî ânîlí yî ngálâ ãlô-ãlô. Gólâ âtâ tã trá āgô sîsî rî drí kí nĩ rî, 'Ní á'dô 'ě'á ngá āgô āmbá nō kâ lôgôlé tǎsî yã?'

⁶Āgô 'dĩ kí nĩ rî, 'Má trô dô rî'á sǎfíyã kámá-ãlô-drî-lâ-nyâ'dî-nâ.' Ngá vó ndrē 'bá 'dĩ kí nĩ rî, 'Ní ndrê drê, āmâ 'dó rî'á ngá ãlô 'î ní bê. Mã á'dô 'ě'á lâ ní drí nõtí, ã'dô ró bê ní drí njôzó lâ 'á lâ, kpá ní drí ání drí lãfálê ândrãzó, sǎfíyã kámá-ãlô-drî-lâ-nyâ'dî-nâ 'dĩ 'á rî, má ígî cé nyâ'dî-sũ ní drí lôgôlá.' Gô'dá āgô gólâ mǎrî trô 'bá 'dĩ drí tã-drî lězó 'dó ãlô.

⁷Ngá vó ndrē 'bá 'dĩ drí kpá āgô āzâ ítí 'dĩ ìjízó, 'Ní mǎrî āgô āmbá kâ bê ní vó tǎsî yã? Āgô 'dĩ kí nĩ rî, íyíkâ bê ãdrúgú rî'á kômvo kútũ-ãlô. Ngá vó ndrē 'bá nã drí tã-drî lězó ìgîzó lâ cé kômvo kámá-njî.

⁸"Gô'dá āgô āmbá ngá lípî ró 'dĩ ârî tã gólâ ngá vó ndrē 'bá 'dĩ drí rî'á 'elâ 'dĩ bê rî, gólâ kí, 'Ngá vó ndrē 'bá 'dĩ 'ê 'dĩ lîfî lômbâ 'î yî drí. Gólâ êdê látî yî drí ìzátú óótírî íyî âyé ngá 'ěrê 'ásî rî tãsî.' " Gô'dá Yésũ âtâ tã trá nõtí kí nĩ rî, "Ní ndrê drê, òjílâ āngó nō kâ bê ndrî, gólíyî rî'á tã nî 'bá 'î kôro òjílâ Ôvârí kâ rî 'bá yî drî sî, tãlâ òjílâ āngó nō rî kâ rî ìyî êdélê njãã rîlí tã gólâ 'ě 'bá ácalé ìdrú ìnâttú āngó nō 'á rî tãsî. Gô'dá òjílâ Ôvârí kâ rî 'bá yî êdê ìyíkâ ìyî kô vò 'bũũ 'álâ rî tãsî.

⁹Má âtâ ãní drí nō, òzô ãní ã'dô trá lãfâ ángî bê ãní dríğá rî, nî 'bã cé ãní ífíí drí 'dĩ kô. Ní pâ kpá òjílâ gólíyî ngá ãkó lé 'bá ízã ró rî 'dĩ sî lâ. Ìzátú rî, nî ótírî drãã nîlí úrú 'álâ rî, Ôvârí òlâgú ró ãní bê, ãnîrî 'á yî ngálâ."

¹⁰Ōzô òjílâ âzâ ã'dô drí lômbâ bê, ngá fínyáwá rú rî, gólâ á'dô 'bã'á kpá drí lômbâ bê ngá ángî rú.

¹¹Ámâ ádrúpî yî, Ôvârí fê lãfâ ángî ãní drí nō, ã'dô ró ãní drí ãní ázî-ázî yî pãzó 'dĩ sî lâ, ngá gô'dá òzô ãní drí ããmbâ ámbâ rú lâ rî, nî òpâ ãní ázî-ázî yî 'dĩ sî lâ kô rî, gô'dá ìzátú òdrã ãníkâ vósî rî, Ôvârí á'dô fî ãní pã'á trá ngá tãndí sî yã?

¹²Ōzô nî òrî ngá ázî-ázî kâ rî ízâlê ízã rî, ã'dî á'dô ngá fê'á nî ãní drí ã'dô ró bê ãní drí vó lâ ndrêlé yã?

13"Ōzō nī ōlē lāfâ ạngí rí, â'dô 'bǎ'á ãnī drí lậnjĩ-lậnjĩ ró Ôvârí rí rōzó. Rú ỉ'bũ 'bá ãlô rí ỉ'bũ rú ỏjlã rĩ drí 'dó ỉtú-pá ãlô rí 'á kô. Ōzō gólâ ãârí cé tã ỏjlã ãlô rí ká ỉ'dí rí, gólâ árí tã ỏjlã ãzâ rí ká kô. Má âtâ ỉ'dí ãnī drí nō, â'dó kô tãndí ró 'bǎzô rú ỉ'bũ 'bá Ôvârí ká ró gō'dá kpá lāfâ ká ró rí."

14Pǎrúsĩ yí lē ỉyíkâ tã lāfâ ká 'dĩ kôrô, ârí ỉyí úlĩ Yésũ drí âtálé ỉtí 'dĩ bê rí, drĩlĩyĩ rĩzô Yésũ rí gũlĩ.

15Yésũ kĩ nĩ rí, "Ănĩ Pǎrúsĩ yí, nĩ rí tã tãndí ãníkâ 'elé cé ỏjlã lĩfĩ drĩ 'á, óolôngô ró ỉyí tã bê. Ôvârí lēe ỏjlã gólĩyĩ rĩ 'bá tã 'elé ỉtí 'dĩ 'bá yí kô. Ôvârí nĩ ỉyíkâ ãnĩ pĩpĩsĩlĩ trá ndrĩ 'dó ãnâ ró.

16"Ăkũ ró rí, Ôvârí âtâ tã tãndí yí drí 'e'á 'elâ ỏjlã pǎzô rí trá. Músǎ rí trá úlĩ Ôvârí ká âtálé, gō'dá tã ạngũ 'bá ãzâ 'bá yí rí kpá 'elâ. Gō'dá Yōwánĩ tĩbê rĩ 'bá lĩmvũ dǎlé ỏjlã drĩ, ãâyê ró ỉyí tã ỏnjĩ ỉyíkâ rí âtâ kpá. Mâ kpá ỉ'dí âtá'á lâ nō, ỏzō nĩ ãâjâ drĩ tã ỏnjĩ 'ásĩ rí, Ôvârí â'dô ãnĩ pǎ'á. Ỏjlã ãmbá árí tã ámakâ trá, gō'dá 'bǎ ỉyí trá âyĩlĩ úlĩ ámakâ rí drĩ ỉcâ-ỉcâ ró.

17Gō'dá má lē zǎâ ãnī drí rĩlĩ tã Músǎ ká rí rōlé kpá tã tã ạngũ 'bá ká rí bê ndrĩ 'bũũ, tǎlâ úlĩ Ôvârí ká nō rĩ'á úlĩ ỉfĩfĩ 'ỉ, pǎtĩ-pǎtĩ ró. Mǎ ỉnjĩ úlĩ 'dĩ 'bá yí ỏrĩ ró ặđũkũ ặkó.

18"Nĩ nĩ trá lǎ'bĩ 'á rí, rĩ'á 'wǎâ ró ãnī drí ãnĩ ỏkó yí ỉngázó, ỏkó ó'dĩ trōzô. Má âtâ ãnī drí 'dĩ, ỏzō nĩ ỏ'ê trá ỉtĩ rí, nĩ ró Ôvârí kô. Ōzō nĩ ỏgĩ ỏkó ặzĩ-ặzĩ drĩ ỉngále trá ặkũ rí ỉ'dĩ rí, 'dĩ kpá rĩ'á tã ỏnjĩ 'ỉ Ôvârí ágále. Tã ỉfĩ lâ ỉ'dĩ rĩ'á nō, tǎlâ kặyĩ gólâ ặgô ỏtĩrĩ rú gũ ỏkó lâ bê rí, Ôvârí kĩ gólĩyĩ ặâ'dô ngá ãlô ró té drĩlĩyĩ drǎzô drǎdrǎ, ágô ró ỏkó ró, lǎfále cǎ ặkó."

19Gō'dá Yésũ âtâ tã trá kĩ nĩ rí, "Ăgô ặzâ bê rĩ'á nōngá, gólâ rĩ'á ngá ặmbá nō 'bá yí tĩ lâ bê cé tặtặ. Gólâ rĩ'á ỉtá tãndí bê, rí ỉyíkâ ngá tãndí nyǎlé ỉ'dĩ, kặyĩ vớsi cé.

20Ăgô ặzâ rú bê Lázǎrô. Ỏjlã ặzâ ặnjĩ gólâ trá âyélé ndōgô ặgô gólâ ngá bê ặmbá 'dĩ ká 'dĩlĩ 'bǎ rú sĩ ỉtĩ 'dĩ ká tặlặ. Lázǎrô rĩ'á ỉzǎ 'bá 'ỉ, kpá lǎzé bê dũũ. Lǎzé gólâkâ 'dĩ 'bá yí rí lờrále lờrâ, ỏké rí trá ặndrǎlâ. Lázǎrô ỉsũ tã trá, yí ặnĩ ró bê nyǎsá 'ặ'ỉ lắkĩ 'bá ặgô 'dĩ drĩ âyélé lỏ'dé 'bá vũdrĩ sĩ rí nyǎlé ỉ'dĩ.

22"Ỉtú ặzâ sĩ, Lázǎrô tĩbê ỉzǎ 'bá ró nō drǎ trá. Mǎlǎyĩkǎ Ôvârí ká drĩ gólâ rí ặjízô vồ gólâ ặmǎ ặ'bíyặ Ặbǎrǎyámǎ drĩ rĩzô 'á lâ ừú 'á lắ rí 'á. Gō'dá ặgô ặmbá 'dĩ drĩ kpá drǎzô, ặvồ lâ 'bǎzô 'bũ 'á,

23gólâ drĩ nĩzô vồ ỏjlã zǎ ká lặsĩ ró rí 'á lắ rĩ'á vélé. Ăgô ặmbá 'dĩ ỏtĩrĩ vồ ndrêê ừú 'á lắ rí, gólâ ndrê Ặbǎrǎyámǎ yí trá Lázǎrô bê jặjặ ró yí rú sĩ. Ặbǎrǎyámǎ ặmvồ Lázǎrô trá kpǎácĩ yí rú.

24Ăgô ặmbá 'dĩ drĩ trêzô ừú kĩ nĩ rí, 'Ặbǎrǎyámǎ, nĩ ndrê ặmǎ ỉzǎ nồ, nĩ ặjồ Lázǎrô lũmvũ bê dǎlé má sĩlĩ, ặmǎ lǎndrǎ pá ỏmvóré trá kĩ'á lặsĩ drĩ nồ. Mâ trá vế'á nồ.'

25"Ặbǎrǎyámǎ lồgồ tã trá ặgô ặmbá 'dĩ drĩ kĩ nĩ rí, 'Nĩ ỉsũ drê, tã tĩbê nĩ drĩ 'bǎzô drê ặngô 'á lắ rí, nĩ rĩ'á ngá bê ặmbá ặyĩkồ bê, kặyĩ vớsi cé, ngá tãndí nyǎ'á. Lázǎrô

íyíkâ rĩ'á ìzā 'ē'á tā ìsū-ìsū bê. Ngbāângbânō rĩ, Ôvârí 'bā Lázārō trá vō tândí nō 'á àyìkō bê kâyì vósì cé, nì áníkâ kpá rĩ'á ìzā 'ē'á.

²⁶Tā āzā kpá ĩ'dī nō. Ícá kō má drí lậvũzō nĩngá tólâ, tǎlâ gólókō ạngí rĩ'á 'dī āmā lǎfálé ǎnì bê rĩ 'á, òjìlǎ āzā ícá lậvũlị tólâ kō.'

²⁷"Ăgô ămbá 'dī ătâ trá kĩ nĩ rĩ, 'Ă'dô trá ĩtĩ rĩ, nĩ ăjô Lázārō ăânĩ ró ămâ átá rĩ mvá yĩ ngálâ.

²⁸Mā rĩ'á ădrúpĩ bê nĩ, ăătâ ró tā gólĩyĩ drĩ mbĩmbĩ, ốzô ĩyĩ gô'dá kpá pávó tị má drĩ trólé nō trồ ôdră gólĩyíkâ rĩ vósì.'

²⁹Ăbārăyámă ătâ trá gólâ drĩ kĩ nĩ rĩ, 'Gólĩyĩ cú búkũ Músă drĩ ĩgĩlĩ rĩ bê, gô'dá kpá tā ạngũ 'bá drĩ ĩgĩlĩ rĩ bê, gólĩyĩ ăârĩ úlị lâ.'

³⁰Ăgô ămbá 'dī ătâ kpá trá kĩ nĩ rĩ, 'Ă'bĩyă Ăbārăyámă, gólĩyĩ ă'dô ĩyĩ tā lē'á, té ốzô òjìlǎ āzā ăăfô trá ôdră 'ásĩ gólé tā ătálé gólĩyĩ drĩ rĩ, ốró ĩyĩ gô ărĩlâ.'

³¹Gô'dá Ăbārăyámă ătâ kpá trá gólâ drĩ kĩ nĩ rĩ, 'Ốzô gólĩyĩ ăârĩ úlị Músă yĩ drĩ ĩgĩlĩ tā ạngũ 'bá bê búkũ 'á rĩ kô rĩ, gólĩyĩ ărĩ úlị òjìlǎ ăfô 'bá ăvô 'ásĩ nĩlĩ tā ătálé gólĩyĩ drĩ rĩ kâ kpá kô.' ĩ'dī 'dī."

LÚKĂ 17

¹Yésũ ătâ tā trá tā ărĩ 'bá íyíkâ rĩ 'bá yĩ drĩ kĩ nĩ rĩ, "Ốjìlǎ ădó 'bá bê dũũ rĩ 'bá òjìlǎ ăzĩ 'bălé rĩ'á tā ònjĩ 'élé rĩ. Nĩ ărĩ drē, má ătâ ănĩ drĩ, òjìlǎ rĩ 'bá òjìlǎ ăzĩ ădólé rĩ'á tā ònjĩ 'élé rĩ, Ôvârí ă'dô lậñô ạngí fē'á gólĩyĩ drĩ.

²Ốzô ă'dô ĩtĩ rĩ, ănĩ gólĩyĩ rĩ 'bá òjìlǎ 'bălé tā ònjĩ 'élé rĩ, ốzô tí nĩ ốrĩ nĩlâ kĩ'á nĩ, lậñô lâ Ôvârí drĩ 'ē'á fêlâ ănĩ drĩ rĩ rĩ'á gặră rĩ, nĩ ă'dô tā ìsũ'á kĩ, 'Tĩ ùkũkũ ốró tā ngĩĩ bê má drĩ sịsị rĩ, má 'é tā 'dĩ 'bá yĩ kô. 'É'ē, nồ má ă'dô ămâ 'ră băgô sĩ vólé.'

³Ốzô òjìlǎ ăzā ố'ê tā ònjĩ ănĩ drĩ rĩ, nĩ sô drĩ-mbĩlĩ gólâ lịfị sịsị, ốzô gólâ ă'dô trá tā ìsũ-ìsũ ró tā lâ sĩ rĩ, ốzô ĩjĩ ănĩ trá íyĩ ăyélé tā ònjĩ íyíkâ tāsĩ rĩ, nĩ ăyê gólâ.

⁴Ốzô gólâ ốrĩ kpá zăă tā ònjĩ 'dĩ 'élé ănĩ drĩ ăndálé ăndálé rĩ, gô'dá gólâ ă'dô trá kpá tā ìsũ-ìsũ ró tā lâ sĩ rĩ, gólâ ĩjĩ ănĩ rĩ, nĩ ăyê kpá gólâ tā lâ tāsĩ."

⁵Kậyì ăzā sĩ rĩ, lậjô'bá Yésũ kâ drĩ gólâ rĩ ĩjızó kĩ nĩ rĩ, "Mă lē nĩ 'bă ămâ tā pặtịĩ ró tā lélé gặră."

⁶Yésũ lôgô tā trá kĩ nĩ rĩ, "Ốzô tā lếlế ănĩkâ ă'dô cé fĩnyáwá ĩtĩ ốzô lí'bá ífĩ kătĩ rĩ, nĩ ă'dô tā lậrăkô 'ē'á, ănĩ drĩ tā ătázó fê ạngí ĩtĩ 'dĩ drĩ, íyĩ ĩndrĩgô ăngızó rũ êsézó, nĩ'á ădrélé lậmvũ ăndrê ĩtĩ 'dĩ 'á. Gô'dá fê 'dĩ ă'dô tā 'dĩ 'ē'á té ĩtĩ."

⁷Kậyì ăzā sĩ, Yésũ ătâ úlị mănĩgô trá tā ărĩ 'bá íyíkâ rĩ yĩ drĩ nőtĩ, "Ốzô nĩ ă'dô rặgịĩ lịpị 'ĩ rĩ, rặgịĩ 'dĩ ố'ê ngá trá ănĩ drĩ rĩ, ngătá rĩ 'bô ămvũ ănĩkâ 'wă'á, ngă 'bô kặbịlịkị ănĩkâ vó lâ ndrêlê yă rĩ, ốzô rặgịĩ 'dĩ ốndê ngá 'ē'ē trá ndrĩ lậnjătúlị bê drĩlâ ăgôzô 'bă 'ălâ rĩ, gólâ ă'dô ăgô'á zăă rĩlĩ vũdrị ngá nyălê yă?

8'É'ê ícá kô, sísí gólâ á'dô âgô'á nyásá âtrôlé 'bálé tārābízā drīî êdélé íyî lípî drí zâlô nyálé sísí. Ôzô gólâ ô'ê trá rî, gô'dá 'dīî vósī rî, lípî lâ ôró gô gólâ rî âyéle rīlī vūdrī íyíkâ rî nyálé.

9'Ôzô gólâ ôndē ngá 'é'ê 'dī 'bá yī trá ndrī rî, lípî lâ 'é âwô-ítī drílâ kpá kô âkī'á nī rî, rāgīî 'dī 'é ngá āzâ gólâ drí tândí ró lâvūlī kô rî tí.

10'Ítī Ôvârí ĩ'dī ānī lípî 'î, gô'dá ānī rāgīî gólâkâ ĩ'dī, ícâ trá ānī drí gólâ rî rôzó ĩ'dī. Nī rô Ôvârí, gólâ ô'ê tā tândí kpálé ānī drí kô rî, tālâ gólâ rī'á lípî ānīkâ ĩ'dī."

11'Yésū drí rīrī lâmúlī Yērōsālēmā 'álâ rī 'á, gólâ lâvū trá ānyī êsê-drī Sāmārīyā yī kâ Gālīlāyā bê rī 'ásī.

12'Gólâ úsū âgô āzâ 'bá yī trá mūdrī 'dó ārī 'bá 'î ĩyī 'bā-tī āzâ gārā lâ 'á. Āgô 'dī 'bá yī âdrē ĩyī trá ĩyī vō 'á, ānī ĩyī ānyī Yésū ngálâ kô.

13'Gólīyī zī Yésū trá kī nī rī, "Yésū âmâ lípî, ní ndrē âmâ ĩzā, ní êdê ró âmâ bê."

14'Yésū ndrē gólīyī bê ĩtī rī, drílâ gōzó tā âtálé gólīyī drí kī nī rī, "Nī ngā nī nī ró ānī rú'bā 'dī 'bá yī â'dálé drī-'bá lā'bī 'ē kâ drī, tālâ drī-'bá lā'bī 'ē kâ ôlôyā ró bê tā lâ ôjīlâ drí kī nī rī, ānī rú'bā êdê rú trá." Gô'dá gólīyī ôtīrī nī rī, rú'bā lâ yī êdê rú trá tândí ró.

15'Ārī 'bá gólâ ālô rī ndrē bê ĩtī rī, gólâ âgô trá Yésū ngálâ âwô-ítī 'éle Yésū drí, kpá Ôvârí rī lūyī-lūyī bê ôtrē-ôtrē bê gbórókô āmbá sī.

16'Gólâ ānī trá 'ā'î tīlī Yésū ágálé âwô-ítī 'éle Yésū drí. Āgô 'dī rī'á Sāmārīyā lé 'bá 'î, gólâ á'dó ôjīlâ Yúdā yī kâ 'î kô.

17'Gô'dá Yésū drí tā âtázó kī nī rī, "Má êdê ôjīlâ mūdrī trá tândí ró. Ālô rī âgô cé nī rī, āmbúkū lâ 'dī 'bá yī ā'dô 'á yā?"

18'Cé ôjīlâ âtrâ nō âgô íyíkâ cé nī, âwô-ítī 'éle Ôvârí drí rī yā?"

19'Yésū drí tā âtázó âgô 'dī drí kī nī rī, "Nī ngā úrū, ní nī, nī trá tândí ró. Tā lēlē ánīkâ má 'á rī êdê nī nī."

20'Kâyī āzâ sī rī, Pārúsī āzâ 'bá yī ĩjī ĩyī tā ĩjī-ĩjī trá Yésū tī gólâ rī újūzó kī nī rī, "Ôvârí á'dô gólâ tībē yī drí zīlī rī ájō'á âmâ pālē, gô'dá kpá rīlī âmâ drīî kúmú ró rī ángô tū yā?" Gô'dá Yésū lôgô tā trá gólīyī drí, "Ôzô gólâ tībē Ôvârí drí zīlī rī āâcâ rī, á'dô ácá'á ĩnīnī ró.

21'Gólâ ácá kô rīlī kītī íyíkâ drīî rī'á ānī vó ndrēlé kúmú āzâ vō lâ 'á rī kô. Nī nīlī kī'á nī rī, gólâ tībē Ôvârí drí zīlī rī âcâ trá āngó 'á nōngá, gólâ rī'á ngbāngbānō ānī lāfálé 'á nōngá rī kô yā?"

22'Dīî vósī, Yésū âtâ tā trá tā árī 'bá íyíkâ rī yī drí kī nī rī, "Īzátú rī, nī á'dô tā má gólâ ájólé trá úrú lésī rī kâ ĩsū'á kôró, má āâgô ró bê āngó 'á nōngá ĩyī pālē, gô'dá 'dī rī á'dó drē kâyī âmákâ 'ézó âgólé rī ĩ'dī kô.

- 23 Õjílã äzâ 'bá yí â'dô rí'á ãní âdólé kí nĩ rí, yí òndrê mâ gólâ âjólé úrú lésí rí trá vò äzâ 'á. Gõ'dá 'dĩ rí, nĩ lée tã-drĩ lâ kô, nĩ lée tã-drĩ kpá kô á'dézó gólíyí vó.
- 24 Õzô má ò'ê ácalé rí, tã lâ â'dô lâ'bú'á 'bãdrĩ ãmbá nõ 'bá yí 'ásí ndrĩ, òzô ôzê lâgú-lâgú gólâ lâgú 'bá 'wãâ úrú òjílã drí ndrêlé vò 'ásí ndrĩ rí kátí.
- 25 Ngbãângbânô rí, mâ 'é'á lâñô úsúlí ìzã kôkô ãmbá bê, òjílã gólíyí 'bã 'bá lédrê-lédrê ró ndrê 'bá lâ rí â'dô gã'á dó tã ámakâ rí lélé. Tákô, 'dĩ rí mâ gólâ Ôvârí drí âjólé úrú lésí rí ì'dí.
- 26 "Gõ'dá kâyí tíbê má drí 'ézó âgôlé ãngó 'á nõngá rí 'á, òjílã â'dô rí'á tã 'élé, té òzô drílíyí rĩrĩ tã 'élé kâyí Nówã kâ rí 'á rí kátí.
- 27 Gólíyí â'dô ìyíngá rí'á ândú tólé, òdrá mvũlí, lâgĩ òkó kâ 'é'á ì'dí. Nĩ ndrê drê, òjílã kâyí Nówã kâ rí 'á rí ìsũú ìyí tã kô, Nówã òtírĩ fĩ kólóngbô ángí 'dí 'á rí, gõ'dá 'dĩ rí vósí rí, ôzê drí 'dĩzó, ìmvú ândrê drí tĩzó gólíyí úfúlí ndrĩ volé, tãlã gólíyí êdé ìyí njíyá ró ìmvú tĩtĩ drĩ tēzó kô, tãlã gólíyí kí, ìmvú ícã tĩlĩ ãngó ãmbá nõ êtéle kô. Á'dô tã âgô-âgô ámakâ ángó 'á rí kâ tãsí rí kpá ìtí, òjílã ícã kô tã lâ lélé kí, má âgô trá.
- 28 "Kâyí gólâ má drí 'ézó âgôlé ãngó 'á nõlé rí, â'dô 'bã'á òzô kâyí gólâ tíbê Ôvârí drí òjílã Södómô kâ zázó lâsĩ sĩ Gómórã kâ bê rí tí, kâyí Lótô drí 'bázó drê rí'á gólíyí lâfálé rí kátí. Õjílã 'dí 'bá yí rí ìyíngá drĩ-báláyí ró. Õjílã äzâ 'bá yí ìyíngá ngá nyã'á, gõ'dá äzâ 'bá yí rí'á òdrá mvũ'á, gõ'dá äzâ 'bá yí ìyíkã ngá gí'á, äzâ 'bá yí ámvú ìyíkã 'wã'á, äzâ 'bá yí jó ó'dí ìyíkã bê'á. Gólíyí nĩ kí'á nĩ rí, Ôvârí bí 'é'á ìyí zãlé 'bũú ngbãângbânô rí tí rí kô.
- 29 Lótô yí 'bã-tí ìyíkã rí bê, drílíyí ìyíngá rãzó fólé volé, gõ'dá Ôvârí drí lâsĩ âdãzó 'bũú lésí òjílã 'dí 'bá yí drĩ gólíyí zãlé ngá ònyíkô bê ngbã ndrĩ.
- 30 Ámã âgô-âgô ìzátú rí, â'dô 'bã'á nyé òzô 'dĩ rí kátí. Õjílã ãmbá á'dó kô njãã ámã âgô-âgô tã ârílĩ rízó ámã drĩ tēlé.
- 31 "Kâyí gólâ má drí 'ézó âgôlé rí 'á, òzô nĩ á'dô úrú jó-drĩ tĩ'á rí, nĩ ârí gõ'dá vũdrí fĩlĩ ãní drí jó 'álã kô ngá ònyíkô ãníkã âtrólé. Õzô nĩ äã'dô ngá 'wã'á ámvú 'álã rí, nĩ âgô gõ'dá 'bã 'álã kô.
- 32 Tã gólâ Lótô rí òkó kâ rí äãgã drê ãní 'á, nĩ ìsũ tã lâ.
- 33 Õzô nĩ ìsũ rĩrĩ ãníkã ángó 'á nõngá rí tã lâ úsú ãní drí kôrô rí, nĩ ícã gõ'dá rĩlĩ 'bãdrĩ Ôvârí kâ ãdũkũ ãkó nã 'álã rĩlĩ zãã gólâ bê gbádú kô. Kâyí gólâ âgô-âgô ámakâ ángó 'á nõngá rí tú rí, má á'dô òjílã äzâ 'bá yí pã'á, gõ'dá má á'dô kpá ùgúlí dí'á òjílã äzâ 'bá yí drí.
- 34 Ágô äzâ 'bá yí, òzô òkô ìyí á'dú gbãrãkã ãlô drĩ rĩ rí, má á'dô ãlô rí pã'á, má á'dô ãlô rí âyé'á.
- 35 Õzô òkó äzâ 'bá yí á'dô rí òrĩ ìyí ngá 'ĩ'á rí, má á'dô cé ãlô rí trõ'á ì'dí, òzô äzâ rí á'dô kô òjílã ámakã ì'dí rí, má á'dô âyé'á lâ ákpã vò 'dí 'á nĩngã."

³⁷Gõ'dá tã árí 'bá Yésũ kã 'dĩ 'bá yí drí gólâ rî ìjízó kĩ nĩ rî, "Võ mbîmbî ánikâ ní drí 'èzò àgòlé rî, íyíkâ ã'dò 'á yã?" Gõ'dá Yésũ drí tã lògòzò kĩ nĩ rî, "Nĩ ã'dò nĩ'á lâ, òzò lògònò drí võ gólâ kòrõnyã drí drãzò 'á lâ rî nĩrî kâtí."

LÚKÃ 18

¹Dĩ vósĩ, Yésũ ngi í'dígówá ãzâ trá tã árí 'bá íyíkâ rî 'bá yí drí. Í'dígówá 'dĩ rî tã á'dalé nõtí, tãndí ró ãnĩ drí rĩzò zãã rãtãã 'élé í'dĩ, nĩ àyê tã lâ, ùvĩ kò, nĩ òzò òkòò kò.

²Yésũ kĩ nĩ rî, "Tã kĩ 'bá ãzâ gólâ á'dó tã kĩ 'bá tãndí 'î kò.

³Òkò ãzâ àyízí ró ãnĩ trá gólâ ngálâ àndalé àndalé, òpã ró yí tã-vó íyíkâ kílí rî.

⁴Tã kĩ 'bá 'dĩ rî gálé zãã dó tã-vó òkò 'dĩ kã kílí. Gõ'dá kàyì ãmbá ãzâ 'bá yí vósĩ rî, tã kĩ 'bá 'dĩ ìsũ tã trá yí 'á kĩ nĩ rî, 'Má ró Ôvãrí kò òjílã bê ndrĩ.

⁵Tákò má lè trá tã-vó òkò 'dĩ kã kílí, tãlã gólâ rî trá ámã ìkpókpolòlé ìtú vósĩ cé.' "

⁶Yésũ gõ'dá átã trá lãjò'bá íyíkâ rî yí drí kĩ nĩ rî, "Nĩ árí ùlì tã kĩ 'bá 'dĩ drí átálé 'dĩ trá yã? Gólâ á'dó kò tã kĩ 'bá tãndí 'î, gõ'dá gólâ pã òkò 'dĩ trá.

⁷Nĩ ndrê drê, Ôvãrí tíbê 'bã 'bá ìtú vósĩ cé tãndí ró nõ ã'dò rĩ'á zãã òjílã rĩ 'bá ãwó ngòlé yí drí rãtãã bê rî pãlé.

⁸Òzò gólâ òpã òjílã 'dĩ 'bá yí kò 'wãã ró, ãkpã drílìyì ãwó ngòrê 'á rî, 'dĩ rî á'dò gólìyì pã'á kpá kàyì ãzâ 'bá yí sĩ 'wãã ró. Á'dò ìtí rî, má ìjì ãnĩ rílì ãwó ngòlé ìtú vósĩ cé rãtãã bê, tãlã mã gólâ ùrú lésì nõ òtírì àgòò àngó 'á nõngá rî, ùùsù ró ãnĩ bê njãã rãtãã 'erê 'á ãwó ngòngò bê."

⁹Kàyì ãzã sĩ, Yésũ átã ùlì mãnìgò ãzã trá òjílã gólìyì lómbé-lómbéwá 'bá ró kĩ'á nĩ rî, yí ã'dò tã tãndí 'è 'bá 'î rĩzò òjílã ãzì zílì tã ònjì 'bá ró rî yí drí.

¹⁰Gólâ kĩ nĩ rî nõtí, "Òjílã ãzã 'bá yí rĩ, nĩ ìyì trá rãtãã 'élé jó àngì Ôvãrí kã 'álã. Àlò rî íyíkâ bélé-bélé ù'dú 'bá 'î, gõ'dá ãzã rî íyíkâ Pãrúsì 'î.

¹¹Pãrúsì 'dĩ àdrê íyíkâ ùrú òjílã lĩfì drì 'á íyì á'dalé rĩzò rãtãã 'élé. Gólâ kĩ nĩ rî, 'Áwô-ìtí Ôvãrí, má lùyì nĩ trá, tãlã ní 'bã mã trá tãndí ró òjílã ãzì drì sĩ ndrĩ, gólìyì ngá òpã 'bá, òmbã 'è 'bá, 'dãzì rî òkò àyì 'bá, gõ'dá kpá òzò bélé-bélé ù'dú 'bá ámã gãrã 'á nõtí nõ gõ'dá kpá gólìyì tã lã'bì àmákã kã ìzã 'bá rî. Hãã! Mã tãndí ró gãrã drì lâ yí sĩ.

¹²Ôvãrí, ní ndrê trá, má rî rãtãã 'élé 'álé 'ã'í sĩ ní drí, má rî rílì lófó sĩ àndâlã rĩ gímã àlò 'á. Má rî kpá lãfã félé òjílã rĩ 'bá tã ánikâ átálé àmã drí rî drìgá.'

¹³"Gõ'dá bélé-bélé ù'dú 'bá 'dĩ ãnĩ bê rî, 'è rãtãã íyíkâ ìnìñì ró rú'bã lò'bã-lò'bã sĩ. Òzò òjílã áyábálã kâtí, gólâ rî àdrélé íyìngá ãkpã volé 'álã ró. Drílã rĩzò íyì àgásì drì sálé ìzã sĩ trã trã kĩ nĩ rî, 'Óò! Ôvãrí mã tã ònjì 'bá nõ, má lò'bã rú'bã ní drí, ní àyê mã tã ònjì àmákã ãmbã nõ 'ásì, mã rĩ'á tã ònjì 'bá 'î.' "

- 14 Gõ'dá Yésũ âta trá kî, "Má âta drê tâ nô ãni drí. Ôvâri âyê tâ ãnjí bélé-bélé ú'dú 'bá 'dî kâ trá, gõ'dá gólâ âyê tâ ãnjí gólâ Pãrusî kâ rî kô. Ôzô ôjílâ âzâ òlôngô íyî tâ âkpã nî rî, Ôvâri â'dô gólâ rî 'bã'á â'dólé ngá tãkó ró. Ôzô ôjílâ âzâ ô'bã yî â'dólé ngá tãkó ró rî, Ôvâri â'dô gólâ rî rú 'bã'á lôngô-lôngô ró."
- 15 Gõ'dá nîngá sî rî, ôjílâ âzâ 'bá yî drí 'dîyímvá ònyíkô âjízó Yésũ ngálâ, ôfê ró òrê gólîyî drí. Gõ'dá lãjó'bá gólâkâ 'dî 'bá yî lôgâ gólîyî dó ânîlî ãnyî 'dîyímvá 'dî 'bá yî bê.
- 16 Gõ'dá gólâ ndrê bê ãtî rî, gólâ âzî 'dîyímvá ònyíkô 'dî 'bá yî trá ânîlî yî ngálâ. Gólâ âta trá lãjó'bá íyîkâ 'dî 'bá yî drí kî nî rî, "Nî âyê 'dîyímvá ònyíkô 'dî 'bá yî ãânî ró íyî má ngáá nólé. Nî lôgâ gólîyî kô.
- 17 Nî ndrê trá, tâ kûmû Ôvâri kâ 'á rî rî'á nõtí, ôjílâ lâ 'á lâ rî, rî'á tâ lëlê bê, ôzô 'dîyímvá ònyíkô kâtí. Á'dô 'bã'á cé ãni tâ lê 'bá ôzô 'dîyímvá ònyíkô kâtí rî 'bá yî drí. Á'dô íyî fî'á nî kûmû Ôvâri kâ rî 'á."
- 18 Kãyî âzâ sî, âgô âmbá âzâ îjî Yésũ trá kî nî rî, "Lîfî ãmbá 'bá tãndí, má á'dô á'dô 'é'á í'dî má drí rîzô kûmû Ôvâri kâ zêlé, rîlî gólâ bê âdûkû ákó yã?"
- 19 Yésũ kî nî rî, "Má lôgô tâ-vô ánikâ 'dî nõtí. Nî zî má lîfî ãmbá 'bá tãndí ró tâlâ á'dô 'î yã? Cé Ôvâri í'dî tãndí ró.
- 20 Gõ'dá ní rô tâ âmbá Ôvâri drí á'dalé Músã drí mûdrî rî 'bá yî trá ndrî yã, kî'á nî rî, ní 'bã ôkó gólâ á'dô 'bá kô áni ôkó ró rî kô ní ùgúlî âyízó í'dî bê lâ, ní fû ôjílâ kô, ní ùgû ngá kô, ní ádô ònjô kô, ní ârî áni áta yî tî-vô áni ândré yî bê, tâlâ ní ãnjî ró gólîyî bê yã?"
- 21 Ágô 'dî lôgô tâ-drî trá Yésũ drí kî nî rî, "Drê âkpãkã'dã, má drí 'bãzó 'dîyímvá ró rî, má rô tâ 'dî 'bá yî trá ndrî."
- 22 Gõ'dá Yésũ ârî tâ 'dî 'bá yî bê rî, drílâ tâ âtázó âgô 'dî drí kî nî rî, "Tãndí ró, ní rô tâ 'dî 'bá yî trá ndrî. Tã âzâ rî'á ãlô, ní gî ngá ní drí 'bãzó í'dî bê lâ 'dî 'bá yî ndrî, ní fê ró lãfã lâ ízã 'bá yî drí íyî pãzó. Ôzô ní ô'ê trá ãtî rî, Ôvâri á'dô ngá tãndí tî dũû fê'á ní drí, ní drí rîzô gólâ bê vô úrú 'álâ rî 'álâ. 'Dî rî tâ gólâ lãvũ 'bá gãrã lãfã drî sî rî í'dî, ní gô ró á'délé má vó."
- 23 Ágô 'dî ârî tâ Yésũ drí átalé ãtî 'dî bê rî, gólâ trá tâ ãsũ-ãsũ ró âmbá, tâlâ gólâ rî'á ngá-tî bê âmbá, lêé gílâ ndrî kô.
- 24 Gõ'dá Yésũ âta trá ôjílâ rî 'bá ãtî tâ 'dî ârîlî rî 'bá yî drí kî nî rî, "Rî'á lâñô ró âmbá ôjílâ ngá-tî bê dũû rî drí fîzô kûmû Ôvâri kâ rî 'álâ.
- 25 Á'dô 'bã'á cú ãtî lâñô ákó ãnjígó drí fîzô lîbîrã 'bú 'ásî kôólöró."
- 26 Gõ'dá ôjílâ rî 'bá âmbá tâ ârîlî ãtî 'dî 'bá yî âta íyî trá Yésũ drí kî nî rî, "Ôzô á'dô ãtî rî, á'dô á'dô'á ángô tî ró ôjílâ âzãkã drí ngá pãzó yã?"

27Yésū drí tã-drī jãzó kī nī rī, "Ōjílã āzākã yú'dawá ãnī lãfálé sī tã tãndí 'élé tãlã ãyí 'bãlé ōjílã Ôvãrí kã ró rílí gólã bê ãdũkũ ãkó úrú 'álã, cé Ôvãrí â'dô ãnī 'bã'á nī ōjílã íyíkã ró."

28Pétērō âtã trá Yésū drí kī nī rī, "Ní ndrê drê, ãmã rī gógó rī, mã âyê ngã ãmbã ãmãkã rī 'bã yī trá ndrī vólé â'dézó áñí vó bêlé nõ. Â'dô îcã'á trá ãmã drí fízó kũmũ Ôvãrí kã rī 'álã yã?"

29Yésū drí kpã tã âtãzó tã ârí 'bã íyíkã 'dī 'bã yī drí kī nī rī, "Ôvãrí â'dô ngã tãndí âfê'á dũũ ãñí drí ãngó 'á nõngã, gõ'dã gólã â'dô lédrê-lédrê ãdũkũ ãkó rī fê'á ãñí drí vó úrú 'álã rī 'álã, ãñí gólíyī 'bã íyíkã âyê 'bã ndrī ãyí áró yí bê ndrī kũmũ Ôvãrí kã tãsī rī yī drí."

31Gõ'dã Yésū yī drí ngãzó nílí lãtī Yērōsãlémã kã 'ásī gólé Yērōsãlémã 'álã ró. Drílã lãjó'bã íyíkã mùdrī-drī-lã-ngã-rī rī 'bã yī ãzízó ndrī tã ârí 'bã ãzã 'dī 'bã yī lãfálé 'ásī rílí yí lãgátī tã âtãzó drílíyī. Gólã kī, "Ngbããngbãñõ rī, nī ngã, mã nī Yērōsãlémã 'álã, tãlã ãkũ ró rī, tã ãngũ 'bã Ôvãrí kã âtã trá kī nī rī, cé Yērōsãlémã 'álã í'dī, tã ãzã 'bã yī drí rú 'ézó mã gólã tíbê ãjólé Ôvãrí ngã lésī rī drí."

32Ãmã drī â'dô â'dé'á ōjílã ãtrã Rómã kã rī 'bã yī drígã. Ōjílã 'dī 'bã yī â'dô ãyí ãmã lô'dã'á, â'dô ãyí tũ lúwú'á mã rú.

33Drílíyī ãmã cãzó kpã drílíyī ãmã fúzó. Gõ'dã kãyī nã lâ 'á rī, mã drí kpã âfõzó ó'dí òdrã 'ásī."

34Gõ'dã lãjó'bã Yésū kã 'dī 'bã yī nī ãyí tã Yésū drí âtálé ãyí drí 'dī ífí lâ kô, â'dó kô mbī gólíyī bílī.

35Yésū drí 'erê nílí lãvũlī kôrô Yérĩkô 'ásī nílí Yērōsãlémã 'álã rī 'á rī, õ'bí ãmbã rī trá nílí gólã bê. Ãgô ãzã lĩfī ãkó rī 'bã nĩ'á lãfã zī bê ōjílã tī sī rī, rĩ'á ãnyī pávó tī gãrã 'á.

36Lĩfī ãkó lé 'bã 'dī ârílī bê ōjílã õ'bí ãmbã dũũ rī 'bã ãyí lãvũlī yí lãgátī sī 'dī ãyí lâ rī, gólã ãjī ōjílã ãzã ãnyī yí lãgátī ítī 'dī trá kī nī rī, "Dĩ ã'dô 'í yã ãmbã ãyí bê 'dī?"

37Ōjílã 'dī âtã trá gólã drí kī nī rī, "Yésū Nãzãrétã lé 'bã ró rī í'dī ōjílã ãzã 'bã yí bê lãvũ'á ãyí."

38Ãgô gólã lĩfī ãkó 'dī zī lãzī trá ãmbã ãmbã kī nī rī, "Yésū, ní 'bã ãmã ãzã õgã ní drī, ní í'dī tíbê Ôvãrí drí tã lâ âtálé kĩ'á nī rī, ãã'dô ãñí'á ãmã pãlé nõ, ní pã mã."

39Gõ'dã ōjílã ãzã 'bã yī drí tã lôgõzó gólã drī kī nī rī, "Ní, ní rī títī." Gõ'dã gólã ârí tã ōjílã 'dī 'bã yí kã 'dī kô. Drílã lãzī ãzã zĩzó kpã ãmbã ãmbã kī nī rī, "Ní í'dī tíbê Ôvãrí drí tã lâ âtálé kĩ'á nī rī, ãã'dô ãñí'á ãmã pãlé nõ, ní ndrê ãmã ãzã! Áñí 'ã ãã'dī mã rú! Ní pã mã!"

40Gõ'dã Yésū drí âdrézó kī nī rī ōjílã 'dī 'bã yī drí rī, "Ní ãjī ãgô 'dī mã ngãã nõlé." Gõ'dã lĩfī ãkó lé 'bã 'dī drí ãñízó ãnyī Yésū lãgátī. Yésū kī nī rī,

⁴¹"Ní lē ā'dô má dríḡá sī yā? Má ā'dô ánī pā'á ángô tí ró yā?" Līfī ākó lé 'bá 'dī kī, "Āḡô āmbá, ní ēdē ámā līfī nō vō ndrēlé tāndí ró."

⁴²Gō'dá Yésū kī, "Ānī līfī 'dī ā'dô vō ndrē'á, ā'dô 'bā'á tāndí ró. Tā lēlē áníkā má 'á rī 'bā nī trá rú ēdélé tāndí ró."

⁴³Kôro ĩtú 'dī sī rī, āḡô 'dī drī vō ndrēzô tāndí ró rará. Gō'dá āḡô 'dī drī ngāzô 'dēlé Yésū vó, Yésū rī rú lûyî-lûyî bê āwô-ĩtī āmbá 'ē'ē bê Ôvârī drī ĩtú vósī cé kī nī rī, "Tákô, Ôvârī rī'á mbârákâ bê tákányī pātīī tí má ndrē vō kô." Gō'dá ôjílā āmbá 'dī 'bá yī ndrē ĩyī gólâ bê vō ndrē'á rī, lûyî ĩyī Ôvârī kpá trá kī nī rī, "Tákô, Ôvârī fē fāfā trá ḡārā Yésū drī pātīī."

LÚKĀ 19

¹Gō'dá Yésū drī ngāzô nīlī kôro jārībā Yérīkô kâ rī 'ásī.

²Āḡô āzâ bê tólâ rú lâ Zākáyô, gólâ rī'á drī-'bá bélé-bélé ú'dú 'bá kâ 'ī, gólâ rī'á kpá ngá-tī āmbá rī 'bá yī bê dūū, tā ndēé gólâ kô. Ôjílā ndrī 'bāā ĩyī bélé-bélé ú'dú 'bá lôvô kô, tálâ gólīyī rī ĩyī trá lā'bī gólīyīkâ ĩzâlê kpá rī'á lāfâ ôjílâ kâ ādólê nyālê.

³Zākáyô ārī bê kī'á nī rī, Yésū trá ānī'á kôro jārībā 'ásī rī, gólâ lē trá cú Yésū rī līfī ndrēlé. Zākáyô rī'á āḡô kútúwá 'ī, nyāḡōrā ró, ícá Yésū rī rú'bā ndrēlé tólâ kô, tálâ ô'bī trá dūū.

⁴Gō'dá nīngá sī rī, rá trá lậvũlī sísí 'álâ mbālê fê ángí tōrōngōlō lâ drīī Yésū rī lậvũ-lậvũ tēlé rú'bá lâ ndrēlé.

⁵Gō'dá Yésū ácálê bê té fê ángí 'dī zēlé rī, gólâ drī Zākáyô rī zīzô kī nī rī, "Zākáyô, Zākáyô, ní ārī vūdrī. Āndrô nô rī, má lē trá nīlī rīlī ní drī 'bā 'álâ ní bê."

⁶Āyīkô cī Zākáyô trá. Drílâ ārízô fê drī sī vūdrī 'wāā'wā, nī-bê-yā fēlé Yésū drī.

⁷Gō'dá ôjílâ ndrē bê 'dó Yésū nī trá Zākáyô drī 'bā 'álâ rī, gólīyī ngá trá ndrī 'dó úlī ngūrū-ngūrū bê kī nī rī, "'É'ē, Yésū nī íyīkâ rīlī āḡô tā ônjí 'bá nā drī 'bā 'álâ ā'dô drī yā?"

⁸Zākáyô drī ḡōzô ādrélé Yésū ágálê ānyī, íyī ômbê kúkú ādīlī tā átázô kī nī rī, "Kúmú ámákâ, ní āyê mâ tā ônjí ámákâ tāsī. Má lē trá ngá āmbá má drī 'bāzô ĩ'dí bê lâ nō lāfālâ cālê rī, āzâ 'bá yī fēzô ôjílâ ĩzā 'bá ngá ākó rī yī drī. Gō'dá má lē trá lāfâ tībê ôjílâ kâ má drī rī'á ādólâ nyālê rī 'bá yī kâ rī lôḡólê vólê gólīyī drī. Má lē ḡō'dá vō lâ fēlé āndâlâ sū ôjílâ drī ālô-ālô."

⁹Yésū kī nī rī gólâ drī rī, "Kâyī āndrô nô sī rī, Ôvârī āyê nī trá tā ônjí áníkâ tāsī. Sísí rī, ní ā'dô trá ḡbô bélé-bélé ú'dú 'bá 'ī rī, ní ĩzā lā'bī trá, ôjílâ kī nī rī, ní ā'dô Ābārāyámā rī ózōwá 'ī kô. Tákô ngbāāngbānô rī, nī pātī-pātī ró Ābārāyámā rī ózōwá ĩ'dí, tálâ ní ājâ drī trá tā ônjí áníkâ 'ásī.

¹⁰Má drī ānīrī Ôvârī ngá lésī rī tú rī, má ānī cé ôjílâ gólīyī âvī 'bá trá lậtī Ôvârī kâ 'ásī tā ônjí drī rī pālê."

- 11 Gõ'dá nĩngá sĩ, Yésũ ìtónã trá í'dígówá àzà àtálé òjílã nĩ 'bá ìyì àjílí Yērōsālēmã 'álã rĩ drí, tãlã òjílã 'dĩ 'bá yì ìsũ ìyíkã bē rĩ, tã Yésũ drí rĩ'á àtálã tã kũmũ Òvãrí kã rĩ tãsĩ rĩ à'dô rũ 'ē'á àkpākã'dã ìyì lĩfĩ drĩ 'á, Yērōsālēmã 'á tólã.
- 12 Gólã kĩ nĩ rĩ, "Àgò àmbá àzà úzì gólã trá nĩlĩ 'bãdrĩ àzà 'á jējē ró ìyì 'bãlé kúmú 'bãdrĩ ìyíkã kã ró, gõ'dá àgòlé yì drĩ 'bã 'álã.
- 13 Drē àkpã gólã ngá drē nĩlĩ 'bã 'ásì kò, gólã àzì rũ ì'bũ 'bá ìyíkã trá mùdrĩ ànĩlĩ yì ngálã, tã ìyíkã 'ē'á àtálã gólìyì drĩ rĩ àrílí. Drílã lãfã fēzó gólìyì drĩ cé tìtì lãfã párá nã kã. Gõ'dá drílã tã àtázó gólìyì drĩ kĩ nĩ rĩ, 'Nĩ 'ē lòsì lãfã àmákã nò drĩ mbãzó, à'dô ró bē àmbá má drĩ.' Gõ'dá gólã drĩ ngãzó nĩlĩ 'bãdrĩ jējē ró nã 'álã.
- 14 Òjílã gólã rĩ ífífí kã rĩ gã ìyì gólã dó 'bãlé kúmú ró ìyì drĩ, gólìyì drĩ kpá tã àtízó jòlé 'bãdrĩ jējē ró 'dĩ 'álã kĩ nĩ rĩ, 'Mã lēé àgò 'dĩ kò 'bãlé kúmú ró àmã drĩ.'
- 15 "Gõ'dá nĩngá sĩ rĩ, ó'bã gólã trá kúmú ró, àgò trá yì drĩ 'bã 'á. Gõ'dá gólã àgò bē rĩ, àzì rũ ì'bũ 'bá ìyíkã 'dĩ 'bá yì trá ndrĩ ànĩlĩ yì ngálã, gólã lē trá lãfã yì drĩ àyéle gólìyì drígá rĩ ndrélé, à'dĩ kã rĩ lãvũ nĩ kòrò yã?
- 16 Gõ'dá rũ ì'bũ 'bá àlò rĩ drĩ ànĩzó gólã ngálã kĩ nĩ rĩ, "Bã-lípì, má 'ē lòsì trá lãfã párá nã kã 'dĩ lòpè rũ trá àndálé mùdrĩ.'
- 17 Gólìyì lípì 'dĩ kĩ nĩ rĩ àgò 'dĩ drĩ rĩ, 'Tã tãndí 'ì, má à'dô ànì 'bã'á kpá kúmú 'bãdrĩ mvã mùdrĩ rĩ kã ró.'
- 18 Gõ'dá rũ ì'bũ 'bá rĩ lã rĩ drĩ ànĩzó gólã ngálã kĩ nĩ rĩ, "Bã-lípì, má 'ē lòsì trá lãfã párá nã kã 'dĩ lòpè rũ trá àndálé njì.'
- 19 Gólìyì lípì 'dĩ kĩ nĩ rĩ àgò 'dĩ drĩ rĩ, 'Tã tãndí 'ì, má à'dô ànì 'bã'á kpá kúmú 'bãdrĩ njì kã ró.'
- 20 "Gõ'dá àzà drĩ kpá àngázó kĩ nĩ rĩ, "Bã-lípì, lãfã ànìkã tìbē fēlé má drígá lãfã párá nã kã rĩ rĩ'á nò, má àbí lògò'á lã ní drĩ, má lãpì zãã rĩ'á kpàkà ítã kã 'á nò.
- 21 Ùrì 'ē mã 'ē'ē, tãlã nĩ òjílã àwàlákà 'ì. Nĩ rĩ ngá gólìyì 'bã 'bá ànìkã ró kò rĩ tròlé 'dó ndrĩ ní drĩ, gõ'dá ní rĩ kpá ngá gólìyì òjílã kã ì'dílí kã 'bá à'dó 'bá ànìkã ró kò rĩ nòlé ndrĩ ní drĩ.'
- 22 Gõ'dá àgò 'dĩ lípì lã kĩ nĩ rĩ, 'Nĩ rĩ'á rũ ì'bũ 'bá ònjì 'ì. Tã 'dĩ àfò nĩ rĩ gógó sìlì sĩ kĩ nĩ rĩ, má à'dô òjílã àwàlákà 'ì.
- 23 Tãlã à'dô 'ì ní drĩ lãfã 'dĩ 'bãzó cú ìtí lòsì 'ēzó ì'dì sĩ lã, drílã tìzó nĩ'á sìsì 'álã kò yã? Tã ní drĩ lãfã 'dĩ lãpìzó rìlì cú ìtí 'dĩ rĩ, má lē trólã vólé ní drígá sĩ.'
- 24 "Kúmú drĩ tã àtázó rũ ì'bũ 'bá àzà 'bá yì drĩ kĩ nĩ rĩ, 'Nĩ trò lãfã 'dĩ vólé drígá lã sĩ, fēlé àgò gólã ìyíkã 'bã 'bá tìlì àndálã mùdrĩ rĩ drĩ.'
- 25 Gõ'dá rũ ì'bũ 'bá 'dĩ 'bá yì kĩ nĩ rĩ, 'Gõ'dá àgò àzà nã kpá rĩ'á lãfã dũũ bē rĩ, à'dô nòò rĩ fē'á kpá gólã drĩ yã?'

- 26Gõ'dá lãfâ lîpî kî nî rî, 'Má âtâ drê tâ âzâ ânî drí, òjílã gólîyî má drí ìnjîlî rî, má â'dô ngá fê'á drílîyî gãrã. Gõ'dá gólîyî tîbê má drí ìnjîlî kô rî, má â'dô ngá gólîyîkâ rî trô'á volé drîgá lâ ìyî sî.
- 27Ngbãangbânô má lë nî âjî ámâ àjú-'bá-ãziyã yî gólîyî tîbê ámâ lë 'bá kô 'bãlé kúmú ró ìyî drî rî fûlî ngbãangbânô ámâ lîfî drî 'á nõngá.' "
- 28Gõ'dá nîngá sî rî, Yésû drê zãâ rî'á nî'á Yêrôsãlémã 'álâ. Tã ârí 'bá gólâkâ 'dî 'bá yî 'dê trá zãâ gólâ vó.
- 29Gólîyî ânî trá âcalé anyî 'bãdrî mvá zîlî Bêtêfágê rî 'á. Bêtêfágê 'dî rî'á anyî Bêtánî lãgátî. Yésû yî câ trá únî gólâ fê dô kâ zîlî òlívî rî bê yî drî rî drî 'álâ, gõ'dá drílâ tâ ârí 'bá âzâ 'bá yî jôzó rî sîsî, nî'á filî 'bãdrî mvá Bêtêfágê kâ 'dî 'á.
- 30Gólâ kî nî rî, "Nî nî, nî fî Bêtêfágê 'álâ. Ôzô nî òcâ trá rî, nî â'dô dõngí mvá úsú'á ó'î trá 'î'î tólâ. Dõngí 'dî kó òjílã âzâ mbãá drê drî lâ kô. Nî âtî dõngí 'dî, nî âsê ró âjîlî má drí nõlé.
- 31Ôzô òjílã âzâ ìjî ânî trá kî'á nî rî, nî rî dõngí 'dî âtîlî nîzô ì'dî bê lâ ã'dî drî yã rî, nî âtâ drílâ nõtî kî nî rî, 'Kúmú âmákâ lë nî, gólâ â'dô lôgô'á lâ 'wãâ volé.' "
- 32Tã ârí 'bá rî 'dî 'bá yî nî ìyî trá, 'ê ìyî tâ 'dî trá, té òzô Yésû drí âtálé gólîyî drí rî tí. Nî ìyî úsú ìyî dõngí ó'díwá 'dî trá,
- 33'dê ìyî trá rî'á âtîlâ. Gõ'dá dõngí 'dî lîpî lâ ìjî gólîyî trá kî nî rî, "Háyî, nî rî dõngí 'dî âtîlî ã'dô tãsî yã?"
- 34Tã ârí 'bá rî nõ 'bá yî lôgô ìyî tâ trá kî nî rî, "Kúmú rî lèlâ nî."
- 35Tã ârí 'bá rî 'dî 'bá yî drí dõngí 'dî âtîzó âjîlî Yésû drí. Ôjílã rî'á dũû ânî 'bá Yésû rî âjîlî rî, âzâ 'bá yî drí ítá dãzó dõngí 'dî ùgúlî, ã'dô ró bê Yésû drí rîzó drî lâ mî 'dî.
- 36Gõ'dá drílîyî Yésû rî ìngázó 'bãlé dõngí ùgúlî. Gõ'dá âzâ 'bá yî 'dê ìyîkâ sîsî zãâ, nî'á ítá 'bê bê vûdrî sî lãtî 'ásî, Yésû drí nîzó dõngí bê drî lâ sî. Ôjílã 'dî 'bá yî 'ê ìyî tâ 'dî ìtî 'dî, tãlâ gólîyî lë ìyîkâ trá Yésû trá ì'dî kúmú àngî ìyîkâ ró.
- 37Gõ'dá nîngá sî rî, Yésû drí ngãzó âlólé únî gólâ fê dô kâ bê yî drî 'dî pálé lâ 'álâ. Ô'bî âmá drí nîzó gólâ rî âjîlî. Drílîyî rîzó Ôvârí rî lûyîlî gbórókô âmá sî. Gólîyî 'ê ìyî âwô-îtî trá Ôvârí drí, tãlâ Yésû 'ê tâ lâràkô âzâ 'bá yî òyî ró rî trá dũû gólîyî lîfî drî 'á.
- 38Gólîyî kî nî rî, Ôvârí ããfê òrê kúmú àngî drílâ âjólé ìyî drí nõ drí. Gólîyî kî nî rî, ngbãangbânô, tâ ã'dî âcâ trá ìyî lãfálé Ôvârí ngá lésî, yî ìnjî Ôvârí gólâ rî 'bá mbârâkâ bê gãrã úrú 'álâ rî.
- 39Gõ'dá Pãrúsî yî ârí ìyî tâ 'dî bê ìtî rî, gólîyî âtâ ìyî tâ trá Yésû drí kî nî rî, gólâ ãâtâ tâ òjílã 'dî 'bá yî drí kî, gólîyî ãâtâ tâ 'dî 'bá yî kô, gólîyî òrî tîtî, gólîyî òrî tâ âzâ âtálé Yésû rî rú sî kô.
- 40Yésû drí tâ âtázó Pãrúsî 'dî 'bá yî drí kî nî rî, "Îcá kô gólîyî drí rîzó tîtî. Ôzô gólîyî ùlûyî Ôvârí kô ámâ tãsî rî, kúnî mvá gólîyî lãtî 'á nõ 'bá yî ã'dô Ôvârí rî lûyî'á trá."

⁴¹Gõ'dá nĩngá sĩ rĩ, Yésũ drí Yērōsālēmā rĩ ndrēzō sĩsĩ yĩ ágálé ĩtĩ, gólā drí ĩtónāzō āwó ngólé ĩlĩndrĩ sĩ.

⁴²Drĩlā tā átázó kĩ nĩ rĩ, "Óō ānĩ ōjĩlā Yērōsālēmā lé 'bá nō rĩ trá āndrā-tāndĩ 'ĩ ãdũkũ ānĩkā 'ēzō ānĩ pālé rĩ ĩ'dĩ nō. Ōmbā Ōvārĩ ká sĩ lā drí ã'dĩzō ānĩ rú rĩ ĩ'dĩ. Gõ'dá nĩ nĩĩ gõ'dá kō, nĩ ndrē kpá kō.

⁴³Ngbāngbānō rĩ, ānĩ ājũ-'bá-āzĩ yĩ â'dō 'dē'á ānĩ drĩĩ vō 'ásĩ ndrĩ. Gólĩyĩ â'dō rũ ê'bé'á ndrĩ gbāā jārĩbā ānĩkā rú sĩ. Gólĩyĩ â'dō ngá 'bárāṇā ró rĩ 'dĩ'á, kpá bēzō lā únĩ sĩ jārĩbā ānĩkā rú sĩ, nĩ ōzō 'bēē rālé kō. Gólĩyĩ â'dō ānĩ úfú'á ngbā ndēlé volé. Drĩlĩyĩ jārĩbā ānĩkā 'dĩ ĩzāzō ngbāngbā. Tālā nĩ gā volé dó tā lēlé kĩ'á nĩ rĩ, Ōvārĩ âcā trá ĩyĩ pālé."

⁴⁵Yésũ drí fĩzō jārĩbā 'álā zāā lāvũlĩ jó ąngĩ Ōvārĩ ká rĩ 'álā, gólā ōtĩrĩ âcā ą'dĩ-drĩ jó ąngĩ Ōvārĩ ká 'dĩ 'álā rĩ, gólā ūsũ ōjĩlā āzā 'bá yĩ trá rĩ'á ĩyĩ ngá gólā rĩ'á fēlā zālé ngá fēfē ró rĩ gĩ'á ākpā jó 'á. Yésũ drí tā átázó gólĩyĩ drĩ ōmbā sĩ kĩ nĩ rĩ, "Ōvārĩ átā trá tā ąngũ 'bá ĩsáyā sĩlĩ kĩ nĩ rĩ, 'Jó ámakā rĩ íyĩkā cé rātāā 'ēzō ĩ'dĩ 'á lā má drĩ ámā luyĩ-luyĩ bē.' ĩsáyā 56.7 Nĩ ārĩ drē, jó Ōvārĩ ká â'dó kō ngá āzā 'ēzō 'á lā. Gõ'dá nōō rĩ, nĩ jā trá rĩzō ngá ānĩkā gĩlĩ 'á lā, rĩ'á lāfā lā nyālé. Ānĩ trá ōzō ūgũ kátĩ." Gõ'dá Yésũ lādrō ōjĩlā 'dĩ 'bá yĩ trá ōmbā sĩ.

⁴⁷Gõ'dá nĩngá sĩ rĩ, Yésũ rĩ trá lāmúlĩ kųyĩ vósĩ cé, jó ąngĩ Ōvārĩ ká 'dĩ 'á, rĩlĩ tā tāndĩ Ōvārĩ ká átálé ōjĩlā gólĩyĩ rĩ 'bá rũ ê'bélé jó ąngĩ Ōvārĩ ká rĩ 'á rĩ yĩ drĩ. Drĩ-'bá ąngĩ Yúdā yĩ ká rĩ 'bá yĩ, lā'bĩ ĩmbā 'bá yĩ gõ'dá kpá gólĩyĩ sĩsĩ-lésĩ ró rĩ 'bá yĩ bē, lē ĩyĩ trá Yésũ rĩ fũlĩ rĩ.

⁴⁸Īcā ĩyĩ kō, tālā ōjĩlā āmbā 'dó rĩ'á tólā úlĩ Yésũ drĩ rĩ'á lōyálā 'dĩ ārĩ'á. Ō'bĩ āmbā ĩtĩ 'dĩ 'bá yĩ lē 'dó úlĩ Yésũ ká ārĩlĩ ĩyĩ bĩ-'balé sĩ.

LÚKĀ 20

¹Kųyĩ āzā sĩ, Yésũ ōtĩrĩ rĩĩ tā pēlé jó ąngĩ Ōvārĩ ká 'dĩ 'á rĩ, drĩ-'bá ąngĩ Yúdā yĩ ká rĩ 'bá yĩ gõ'dá lā'bĩ ĩmbā 'bá yĩ bē, rĩ ĩyĩ trá Yésũ rĩ ĩjĩlĩ tā ĩjĩ-ĩjĩ sĩ kĩ nĩ rĩ,

²"Ā'dĩ 'bā nĩ rĩ'á tā pēlé jó Ōvārĩ ká nō 'á rĩ nĩ yā? Ā'dĩ fē drĩ-ācē ní drĩ tā 'dĩ 'bá yĩ 'ēzō rĩ nĩ yā?"

³Yésũ lōgō tā-drĩ trá gólĩyĩ drĩ nōtĩ, "Má lē trá ānĩ ĩjĩlĩ tā ĩjĩ-ĩjĩ sĩ nōtĩ,

⁴ā'dĩ 'bā Yōwānĩ rĩ'á bābātĩzĩ 'ēlé ōjĩlā drĩ rĩ nĩ yā?"

⁵Gõ'dá drĩ-'bá Yúdā yĩ ká 'dĩ 'bá yĩ ĩcā ĩyĩ úlĩ Yésũ ká 'dĩ vō lā lōgōlé kō. Gólĩyĩ ĩsũ tā trá kĩ nĩ rĩ, ōzō yĩ āātā gólā drĩ kĩ'á nĩ rĩ, Ōvārĩ ĩ'dĩ rĩ, Yésũ â'dō lōgō'á lā ĩyĩ drĩ kĩ nĩ rĩ, ngá ā'dō kpá ĩtĩ rĩ, gólĩyĩ ró úlĩ Yōwānĩ ká kō ā'dō tāsĩ yā?

⁶Ōzō gõ'dá yĩ āātā kpá â'dó Ōvārĩ ĩ'dĩ kō rĩ, ō'bĩ āmbā rĩ 'bá ĩtĩ 'dĩ 'bá yĩ â'dō 'dē'á kpá ĩyĩ drĩĩ ĩyĩ fũlĩ, tālā gólĩyĩ lē ĩyĩ tā-drĩ trá kĩ nĩ rĩ, Yōwānĩ ĩ'dĩ tā ąngũ 'bá Ōvārĩ ká.

7Gõ'dá â'dô bê ãtí rí, drĩ-'bá Yúdã yí kã 'dĩ 'bá yí gã ãyĩ trá dó tã-drĩ lôgôlé, gólĩyĩ drĩ tã âtázó Yésũ drĩ kĩ nĩ rí, yĩ nĩĩ kô.

8Gõ'dá Yésũ âtã trá gólĩyĩ drĩ kĩ nĩ rí, "Õzõ ã'dô ãtí rí, má lěé kpá kô â'dálã ãnĩ drĩ kĩ, ã'dĩ 'bã mã nĩ tã pělé yã rí."

9Yésũ âtã í'dígówá trá drĩ-'bá Yúdã yí kã 'dĩ 'bá yí drĩ kĩ nĩ rí, "Ãgô ãzã 'wã ãmvú íyíkã trá, gólã drĩ fê õzõ ãlã'bã kãtĩ gólã rĩzó õdrã 'ělé lõ'wã lã 'ásĩ rí ã'dízó 'á lã. ãmvú lípĩ 'dĩ drĩ gõzó ãmvú 'wã 'bã ãzã 'bã yí 'bãlé rĩ'á lôsĩ 'ělé ãmvú íyíkã 'dĩ 'á, tãlã gólã 'ě'á nĩlĩ rĩlĩ 'bãdrĩ ãzã 'á jējē ró ãmvú íyíkã 'dĩ rú sĩ. Drĩlã gõzó tã âtálé ãmvú 'wã 'bã 'dĩ 'bã yí drĩ kĩ nĩ rí, 'Õzõ fê ãmvú 'á 'dĩ õ'wã trá rí, nĩ trõ lõ'wã lã ũrũkã 'bã yí ãnĩ drĩ, nĩ gõ ró ãmbúkũ lã âfělé mã lípĩ lã drĩ.'

10Gõ'dá fê lõ'wã 'dĩ kã trá ãmvú 'wã 'bã 'dĩ 'bã yí drĩ ôkízó lã. ãmvú lípĩ drĩ gõzó lãjõ'bã íyíkã ãjólé ãnĩ'á fê lõ'wã íyíkã ró rí trõlé. ãmvú 'wã 'bã 'dĩ 'bã yí drĩ lãjõ'bã ãmvú lípĩ kã 'dĩ rũzó cãlé drõlé vólé, drĩlĩyĩ gãzó dó fê lõ'wã 'dĩ fělé ãmvú lípĩ 'dĩ drĩ.

11ãmvú lípĩ 'dĩ drĩ kpá lãjõ'bã ãzã ãjózó. ãmvú 'wã 'bã 'dĩ 'bã yí drĩ rũzó lã kpá cãlé. Gólĩyĩ 'ê tã ãnyĩ kã trá ãmbã lãjõ'bã 'dĩ drĩ, gõ'dã kpá gólã rí lõ'dázó drõlé gólé vólé. Lôgã ãyĩ fê lõ'wã 'dĩ kpá dó fělé.

12ãmvú lípĩ 'dĩ drĩ gõzó lãjõ'bã nã lã jõlé, drĩlĩyĩ kpá cãzó lã, lõ'ézó lã rõõ. Fěé ãyĩ fê lõ'wã 'dĩ ãmvú lípĩ drĩ kpá kô.

13"ãmvú lípĩ 'dĩ drĩ tã ãsũzó kĩ nĩ rí, 'Má â'dô 'ě'á lã nõ ángô tí ró yã? Má lě gõ'dã trá drē ámã mvã mã drĩ lělé kôrô rí jõlé ã'dĩ. ãzãngã sĩ, gólĩyĩ â'dô gólã rí rõ'á, drĩlĩyĩ ngã ámãkã 'dĩ âfězó.' Gõ'dã mvã 'dĩ drĩ nĩzó ãmvú 'álã.

14"Gõ'dã ãmvú 'wã 'bã 'dĩ 'bã yí õtĩrĩ ãmvú lípĩ 'dĩ mvã lã rí ndrēē rí, âtã ãyĩ tã trá ãyĩ lãfálé 'ásĩ kĩ nĩ rí, 'Nõõ rí ãmvú lípĩ rí mvã ã'dĩ, mã rũ gólã fũlĩ vólé, tãlã ãmvú nõ õrĩ ró bê ãmãngã ãmã drĩ.'

15Gólĩyĩ lõkô ãmvú lípĩ rí mvã trá, sělã vólé ãmvú 'ásĩ gõ'dã nĩ'á fũlĩ vólé." Gõ'dã í'dígówá 'dĩ vósĩ rí, Yésũ ãjĩ tã trá drĩ-'bã Yúdã yí kã 'dĩ 'bã yí tĩ kĩ nĩ rí, "Gõ'dã ãmvú lípĩ 'dĩ â'dô 'ě'á lã ángô tí ró yã?

16Tã pãtĩĩ ró, ãmvú lípĩ â'dô ãnĩ'á ãmvú 'wã 'bã õnjĩ 'dĩ 'bã yí ũfũlĩ, drĩlã gõzó ãmvú 'wã 'bã ãzã 'bã yí 'bãlé ã'dĩ ãmvú 'dĩ 'á." Gõ'dã õ'bĩ ãmbã rĩ 'bã ãtĩ 'dĩ 'bã yí drĩ tã âtázó kĩ nĩ rí, "Tã ãtĩ 'dĩ 'bã yí ãcã rũ 'ělé kô."

17Yésũ â'dã õjĩlã 'dĩ 'bã yí lĩfĩ lã trá drĩ-mbĩlĩ sĩ kĩ nĩ rí, "Nĩ nĩ ũlĩ tã ãngũ 'bã Ôvãrĩ kã drĩ âtálé kĩ'á nĩ rí, 'Ãjũ nyãányã gólã jõ 'dĩ 'bã yí drĩ gãlé dó rí, â'dô gõ'dã trá ãjũ tã lã drĩ lãzélé rõõ jõ kã ró rí ã'dĩ. Tã 'dĩ rĩ'á Ôvãrĩ drĩgã sĩ, gõ'dã gólã rí nyãányã 'ê nĩ. ãmã tĩ ã'dĩ trá tã 'dĩ drĩ sĩ.' Lõngó 118.22

18"Ãtĩ rí, õzõ õjĩlã ãzã ũsĩ ãyĩ pá trá jõ ãjũ 'dĩ rú rí, gólã rí pá â'dô nõ'á. Gõ'dã õzõ jõ ãjũ 'dĩ ãã'dē õjĩlã rí 'dĩ drĩ rí, â'dô gólã rí õnõ'á cĩnyĩ-cĩnyĩ."

19Gõ'dá nĩngá sī, drī-'bá Yúdā yí ká 'dī 'bá yí lē ìyí trá Yésū rí trōlé nĩ'á fūlā, tālā gólīyí nĩ trá Yésū rí í'dígówá átálé 'dī ìyí rú. Nĩngá sī rí, gólīyí ícá 'èlā kô, tālā gólīyí rô ò'bí àmbá 'dī 'bá yí àwālakā là yí í'dī.

20Drī-'bá Yúdā yí ká 'dī 'bá yí rí ìyí trá Yésū rí àdólé, úlí ònjí àzā àáfō ró bē gólā sílí sī, yí ùrú ró gólā bē. Jô ìyí tã ngō 'bá yí trá nílí Yésū rí tì lôtēlé, àâtā ró úlí àzā bē ànyā ró, gólīyí àânī ró bē tã là ngólé ìyí drí. Gólīyí drí kpá tã átázó tã ngō 'bá 'dī 'bá yí drí, gólīyí òjā ìyí kpá 'bālé òjílā tãndí ró tã ìjī-ìjī àzā 'bá yí ìjílí Yésū tì, pávó lōndāzó gólā rí rüzó, drī là àā'dē ró bē, gólīyí àā'dô kpá ícícíyá 'è 'bá ró Yésū rú.

21Òjílā gólīyí tã ngō 'bá 'dī yí ìjī ìyí Yésū trá kī nĩ rí, "Lífí ícī 'bá, ní àtā úlí tãndí trá, gõ'dá ní ícī òjílā lífí trá tã pätì-pätì Ôvārí ká rí sī, òzō òjílā àmbá 'dī 'bá yí à'dô ìyí gbō lé òmbā ró ní bē rí.

22Mā lē ní àtā àmā drí tã mbì ró, mā ògì òmbē ngá àtrā Rómā ká drí ngá kô yā?"

23Yésū nĩ trá gólīyí rí 'dī kōlōgbō cǎ'á yí drí 'dēzó, tālā yí ùrú ró yí bē. Gólā drí gōzó tã átálé gólīyí drí nōtí,

24"Nĩ àfē drē lāfā ànī drí rīzó òmbē gílí í'dī sī là 'dī àlō rí má drí, tālā má ndrē ró bē. Nōò à'dī rí líndrì 'ì àdì ífí nō rú, gõ'dá rú ìgílí rú là 'á nō bē yā?"

25Tã ngō 'bá 'dī 'bá yí drí tã átázó Yésū drí kī nĩ rí, "Nōò rí kúmú Rómā ká 'bālé àmā drī nō líndrì là í'dī." Gõ'dá Yésū àtā trá gólīyí drí nōtí, "Òzō à'dô ìtí rí, gólā í'dī lāfā 'dī lípì là 'ì, nĩ lògō lāfā 'dī volé gólā drí òmbē gīgí sī. Gõ'dá ànī rí gógó ífíí là ànī lípì rí'á Ôvārí í'dī, nĩ fē ànī nyáanyā gólā drí tã gólā drí lēlé ànī drí 'èlé rí 'èzó."

26Nĩngá sī rí, tã ngō 'bá 'dī 'bá yí trá 'dó lārō-lārō ró, tālā Yésū lògō tã ìjī-ìjī gólīyíkā 'dī trá tã nĩnĩ sī. Gólīyí ícá ìyí úlí àzā átálé Yésū rí drī rüzó rí kô. Gólīyí gõ'dá trá úlí àzā àkó átálé.

27Gõ'dá Sādúsì àzā 'bá yí àcā ìyí trá Yésū rí ùjūlí. Gólīyí rí ìyíkā òjílā lífí ícílí kī nĩ rí, Ôvārí ícá kô òjílā ìngalé òdrā 'ásì.

28Gólīyí àtā trá Yésū drí nōtí, "Lífí ícī 'bá, àmā à'bíyá Músā ìgí tã trá àmā drí kī nĩ rí, 'Òzō àgō àzā òdrā cú ìtí mvá tì àkó rí, gólā rí àdrúpì yí à'dô gólā rí òkó 'dī trō'á mvá tìzó gólā drí.'

29Ngbāngbānō rí, mā àtā drē í'dígówá àzā ní drí. Àgō àzā rí'á mvá bē njì-drī-lā-rí 'dó ìyí ágó ró. Gõ'dá mvá sísì rí drí òkó gīzó, drílā drāzó òkó 'dī àyéle tì ìyí mvá òkó 'dī bē kô.

30Àdrúpì là àzā drí trōzó là àyízì ró, tì ìyí mvá kpá kô, drílā kpá drāzó.

31Àdrúpì àzā drí kpá àyízì 'dī trōzó, tì mvá kpá kô, drílā kpá drāzó. Àdrúpì àzā drí kpá àyízì 'dī trōzó, tì mvá kpá kô, drílā kpá drāzó, ndrì gbō 'dó ìtí té àdūkū là mvá àdū ró rí, drílā àyízì 'dī trōzó nĩ, tì ìyí mvá kpá kô. Mvā àdū 'dī drí kpá drāzó.

32Òkó 'dī drí kpá drāzó. Gõ'dá ní àtā drē tã là àmā drí.

33 Ẫzátú āngó nō 'á rí, ōzō Ôvârí ñngâ òjílâ ôdrã 'bá rí yí trá lédrē-lédrē ró rí, âdrúpĩ gólíyí n̄jī-drī-lâ-rī 'dó ôkó 'dī trō 'bá ndrī 'dī 'bá yí 'ásī rí, ôkó 'dī â'dô 'bã'á āngô rí ôkó lâ ró yã?" Gólíyí âtã tâ 'dī ïtí 'dī, tãlã Yésū rí rú'ba ònjã ró bê tâ ányã lôgölē ï'dī.

34 Yésū drí tâ âtázó Sãdúsī 'dī 'bá yí drí kī nī rí, "Āngó 'á nōngá rí, āngô rí ôkó gīlī.

35 Gõ'dá vō Ôvârí ngálã ùrú 'álã rí 'á rí, â'dó kô ôkó gīzó ï'dī 'bãzó āyīkô ró, òjílã tí mvá kô,

36 gõ'dá òjílã drãá kpá kô. Òjílã â'dô 'bã'á 'dó ndrī ōzō mālāyīkã kátí, drãá ïyí gõ'dá kô. Gólíyí â'dô 'bã'á Ôvârí rí mvá ró, tãlã Ôvârí ñngâ gólíyí trá ôdrã 'ásī.

37 Ānī Sãdúsī yí, tâ ïsū ānīkã â'dó kô mbī. Āmã á'bíyã Músã ñgī tâ trá âyélélã ãmã drí, kãyí tībê Ôvârí drí úlī âtázó yí drí fê ngbũkpũ-ngbũkpũ rí 'bá kólé lãsí ró ïtí 'dī 'ásī kī nī rí, 'Mã cé ï'dī Ôvârí tībê Ābãrãyãmã drí rĩ'á rōlã rí, mã kpá ï'dī Ôvârí tībê Īsákã drí rĩ'á rōlã rí ï'dī, kpá Ôvârí Yãkóbã drí rōlé rí ï'dī. Ôvârí òtírī tâ âtã Músã drí rí, Ābãrãyãmã, Īsákã gõ'dá Yãkóbã yí drã ïyí trá.

38 Ícã gõ'dá kô ãvō drí Ôvârí rí rōzó, gõ'dá ngbãāngbãnō rí, Ābãrãyãmã, Īsákã, Yãkóbã gõ'dá trá lédrē-lédrē ró Ôvârí ngálã."

39 Lã'bí ñmbã 'bã ãzã 'bã yí drí tâ âtázó Yésū drí kī nī rí, "Yésū, ní lôgō tâ-drī Sãdúsī 'dī 'bã yí kã trá tãndí ró." Gólíyí âtã tâ 'dī ïtí 'dī, tãlã gólíyí lēé ïyí Sãdúsī yí kô.

40 Gõ'dá nĩngã sī, lã'bí ñmbã 'bã 'dī 'bã yí òjílã gólíyí sīsī-lésī rí yí bê rô ïyí Yésū trá, ñjī ïyí gõ'dá gólã ó'dí kô, tãlã gólíyí ícã gõ'dã tâ ãzã ïsūlī Yésū rí drī rüzó 'á lâ kô. Tã lôgō-lôgō Yésū kã rí lãvũ gólíyí trá tâ nĩnĩ sī.

41 Gõ'dá Yésū kī drī-'bã Yúdã yí kã 'dī 'bã yí drí rí, "Nĩ ïsū drē tâ mãnísī tâ 'díyí pã 'bã kã tãsí. Íñgī trá búkũ Ôvârí kã 'á kĩ'á nī rí, 'díyí pã 'bã gólã Ôvârí drí 'é'á ãjólã nō rĩ'á kúmú Dãwúdī rí ózōwã 'í.

42 Gõ'dá mã kī, kúmú Dãwúdī rí gógó âtã trá lõngó ãzã 'á nĩngã kī nī rí, 'díyí pã 'bã gólã Ôvârí drí 'é'á ãjólã nō ãã'dô 'bã'á kúmú íyīkã ró. Dãwúdī âtã trá nōtí, 'Ôvârí âtã tâ trá Kúmú ámãkã drí, gólã òrī yí bê vō ãlô 'á cú drī-ãcê bê āngó nō rūlī yí bê.

43 Gõ'dá yí â'dô gólã rí ãjú-'bã-ãzí yí 'bã'á â'dólé áyábálã ró gólã rí pá zélé." "Lõngó 110.1

44 Gõ'dá Yésū âtã tâ trá drī-'bã Yúdã yí kã 'dī 'bã yí drí úlī mãnĩgō sī kī nī rí, "Ā'dô â'dó'á āngô tí ró, 'díyí pã 'bã gólã Ôvârí drí 'é'á ãjólã rí drí 'bãzó kúmú ró Dãwúdī drī, gõ'dã kpã â'dólé Dãwúdī rí ózōwã ró yã?" Yésū âtã tâ 'dī ïtí, tãlã gólã lē gólíyí drí nĩlã dódó, 'díyí pã 'bã 'dī rí â'dô 'bã'á òjílã mvá ró, kpã ōzō Ôvârí rí ífífí tí.

45 Gõ'dã nĩngã sī, Yésū âtã tâ trá tâ ãrī 'bã íyīkã rí drí, gõ'dã ò'bí ãmbã 'dī 'bã yí ãrī ïyí gólã kpã trá, tâ âtã rĩ'á nōtí,

46 "Nĩ 'bã ãnī drī, ãdũkũ lâ ró, nĩ ōzó 'bãã kô ōzō lã'bí ñmbã 'bã 'dī 'bã yí tí. Lã'bí ñmbã 'bã rí 'bã yí gólíyí rí íyīkã ítã ãcê-ãcê sölé ï'dī kãtrã-kãtrã vũdrī sī, ïyí â'dázó

bê lĩfĩ ící 'bá ró. Gõ'dá kpá rĩzó âcí tólé lómbé-lómbéwá sĩ gõcê-gõcê vò ngá gĩ kâ 'ásĩ, òjílã òrĩ ró bê ní-bê-yã félé ìyĩ drí tã ròrò sĩ. Gõ'dá gólĩyĩ ní bê rãtãã 'élé jó tã ârĩ kâ 'álã rĩ, gólĩyĩ drí té kítĩ ạngí ạngí sísí 'álã rĩ 'bá yĩ zĩzó ì'dĩ rĩzó drĩ lâ. Òzõ gólĩyĩ òcã trá vò kãrãmã kâ 'á rĩ, gólĩyĩ drí ìyĩkã rĩzó zãã ìyĩ ífífí 'bãlé â'dólé sísí rĩlĩ kítĩ ạngí ạngí drĩ, kítĩ gólĩyĩ kó 'bãlé cé ùmú gólĩyĩ ãmbã-ãmbã drĩ rĩ yĩ drĩ.

⁴⁷Gõ'dá ó'bã gólĩyĩ bê rĩ'á ngá 'élé òkó gólĩyĩ ágó lâ yĩ drí òdrãlé rĩ vó lâ yĩ ndrélé rĩ, gólĩyĩ rĩ ìyĩngã cé lãfã òkó 'dĩ 'bá yĩ kã 'dĩ ìzãlé ì'dĩ. Gõ'dá gólĩyĩ rĩ trá rĩ'á rãtãã 'élé kãrá Ôvãrĩ drĩ, gbórókõ ãmbã sĩ ngbálã-ngbálã, òjílã ãzĩ lĩfĩ drĩ 'á. Gõ'dá nĩngã sĩ rĩ, gólĩyĩ rĩ'á tã ònjĩ bê tákányĩ ìyĩ pĩpĩsílĩ 'á. Tã lâ rĩ'á nõtĩ, Ôvãrĩ â'dô lãñõ fẽ'á gólĩyĩ drĩ lãvũlĩ kòrõ."

LÚKÃ 21

¹Yésũ rĩ trá ãnyĩ ngá gólã rĩzó lãfã ngá fẽfẽ ró rĩ 'bãlé 'á lâ rĩzó ngá 'ẽ'ẽ Ôvãrĩ kã vó lâ ndrélé jó ạngí Ôvãrĩ kã 'á rĩ lãgátĩ. Gólã ndrê ãgõ ãzã 'bá yĩ ngá-drĩ ãmbã bê rĩ 'bá yĩ trá, lãfã ãmbã 'bã'á ngá 'dĩ 'á.

²Gõ'dá ãyĩzĩ ãzã ìzã 'bá ró rĩ gólã cé lãfã ífĩ bê rĩ, drĩlã kpá ãnĩzó fẽlã Ôvãrĩ drĩ.

³Gõ'dá Yésũ drĩ tã âtãzó kĩ nĩ rĩ, "Má âtã ãnĩ drĩ tã pãtĩ rĩ, nĩ ndrê drẽ òkó ìzã 'bá ró nõ. Gólã fẽ lãfã dódó ró Ôvãrĩ drĩ lãvũlĩ gãrã, tãlã gólã cú ìtĩ ngá ãzã ãkó félé. Ôvãrĩ â'dô tã tãndĩ gólãkã 'dĩ vò lâ lógõ'á.

⁴Ãgõ gólĩyĩ ngá-drĩ ãmbã bê nõ 'bá yĩ rĩ'á lãfã bê dũũ, fẽfẽ lâ â'dó lãñõ ró kò. Gõ'dá òkó gólã ìzã 'bá ró nõ kã rĩ, fẽ ìyĩkã ì'dĩ nyé 'dĩ, ãmbúkũ lâ âyé ãkó yĩ drĩ ngá pãzó drĩ lâ ãtĩ 'álã, 'dĩ ngá lãlẽ gólãkã rĩ ì'dĩ."

⁵Lãjõ'bã Yésũ kã bê rĩ'á ãfõ'á jó ạngí Ôvãrĩ kã 'ásĩ rĩ, gólĩyĩ drĩ rĩzó tã âtãlé tã jó ạngí Ôvãrĩ kã sũ ãkĩ, bélé kúnĩ mvã sĩ ìgígĩrãlé nyãrũ-nyãrũ nã tãsĩ, kpá ngá fẽfẽ Ôvãrĩ drĩ jó ạngí gólãkã nã êdézó sũlĩ rõõ nã tãsĩ.

⁶Yésũ âtã tã trá gólĩyĩ drĩ kĩ nĩ rĩ, "Má âtã ì'dĩ ãnĩ drĩ tã pãtĩ rĩ, ìzãtú rĩ, nĩ â'dô ndrẽ'á lâ, jó ạngí tòrõngõlõ sũ 'bã ãkĩ 'dĩ, kãyĩ lâ òtĩrĩ cãã rĩ, áã'dô lãpẽ'á lâ ndrẽ-ndéré, kúnĩ mvã lâ 'dĩ 'bá yĩ drĩ lô'dézó ndrĩ vũdrĩ sĩ ndiyã-ndiyã."

⁷Gõ'dá nĩngã sĩ, lãjõ'bã 'dĩ 'bá yĩ drĩ tã ìjĩzó Yésũ tĩ kĩ nĩ rĩ, "Ngá 'dĩ, kãyĩ lâ â'dô ácã'á ángõ tũ yã? Ngá ãzã bê 'ẽ 'bá rũ 'élé sísí kãyĩ lâ â'dálé ãmã drĩ yã?"

⁸Yésũ kĩ, "Nĩ 'bã ãnĩ drĩ tãndĩ ró, nĩ 'bã òjílã ããdõ ãnĩ kò ãgõ-ãgõ ámãkã rĩ tã lã tãsĩ. Ònjõ 'bã ãzã 'bá yĩ bê rĩ'á dũũ. ãzã 'bá yĩ â'dô tã ãmã'á kĩ nĩ rĩ, yĩ ã'dô ì'dĩ 'diyĩ pã 'bã 'ĩ. ãzã 'bá yĩ â'dô âtã'á lâ kĩ nĩ rĩ, kãyĩ cã trá ãdũkũ ãngõ kã drĩ ácãzó. Gõ'dá nĩ ârĩ tã 'dĩ 'bá yĩ kò ãlõwãlã, tãlã 'dĩ 'dó ònjõ 'ĩ.

⁹Gõ'dá òzõ nĩ ããrĩ tã ãjú kã ngã'á gbõ lé vò ãzã 'bá yĩ 'ásĩ rĩ, nĩ 'ê ùrĩ kò. Nĩ lô'bê lĩfĩ kpá kò kĩ'á nĩ rĩ, ãdũkũ ãngõ kã trá ácã'á ì'dĩ 'dĩ. Ngá ãmbã 'dĩ 'bá yĩ â'dô lãvũ'á ndrĩ ãdũkũ ãngõ kã òrõ gõ ácãlé vólé lésĩ ró.

¹⁰Nĩ â'dô ndrẽ'á lâ, òrĩ tĩ ãmbã â'dô ngã'á rĩ'á rũ fũlĩ ìyĩ vò 'ásĩ gĩã nãlé gõ'dá kpá nõngã. Kó nĩ 'ê ùrĩ kò.

- 11 Nĩ â'dô ndrě'á lâ, tã lâràkô â'dô rû 'ě'á, ĩnyákú drí rĩzó rû ìyálé, kpá lõfó ònjí drí 'dězó òjílã drĩ, ngá lâzé tị ònjí-ònjí â'dô òjílã 'ě'á ndrĩ. Gõ'dá nĩ â'dô ndrě'á lâ kpá tã lâràkô àzâ 'bá yí òzō òyĩ ạngí kátí rí â'dô rû 'ě'á 'bũú 'á. Ītú lĩfĩ ngá 'bô ĩ'bĩ'bwá lĩfĩ 'ì yã rí, â'dô rĩ'á rû ôjálé vō 'ásĩ ngĩngĩ. 'Dĩ rí tã â'dálé kĩ, kạyị ặđũkũ trá ẵnyị.
- 12 "Gõ'dá ẵkpākã'dã drě ngá 'dĩ 'bá yí 'é rû kô rí, ẵnĩ ẵzâ 'bá yí, òjílã â'dô ẵnĩ rũ'á ẵjílĩ òjílã ạngí sịsị-lésĩ rí ẵgálé tã lâ kílĩ, ẵzâ 'bá yí ẵjízó kúmú ạngí ạngí ẵgálé tã lâ kílĩ 'bălé gặnịmặ 'á, rĩ'á ẵnĩ ẵzălé, tălã ẵnĩ lặj'ố'bá ẵmákã ĩ'dĩ rí drí sĩ.
- 13 Õzō tã 'dĩ 'bá yí òtĩrĩ rû 'ě'é rí, nĩ â'dô lặtị tặndị ẵsủ'á tã ẵtázó ẵmã tặsĩ.
- 14 Nĩ 'é ẵrị kô. Õ'ố'bã ẵnĩ gặ'ố lé gặnịmặ 'á rí, nĩ lồ'bê lặfị kô úlị vồ ẵnĩ ẵjủ-'bá-ẵzị yí kã ícịcịyá 'ếzố ẵnĩ rú rí lồgồrề 'á, tălã mã bê. Mã â'dô tã nặnị ẵfế'á ẵnĩ drí úlị ífịfị ẵtázó ĩ'dĩ gồlịyị pặzố.
- 16 ẵnĩ ẵzị-ẵzị yí ngặ'tá 'bô ẵnĩ áró yí â'dô lé òdrã sồ'á nĩ ẵnĩ lặfị ẵmã tặsĩ rí, nĩ 'é ẵrị kô. ẵ'ầ'dô òjílã ẵzâ 'bá yí ẵnĩ lặfălé sĩ rí ẵfủ'á kpá ẵmã tặsĩ.
- 17 Õjílã ẵzâ 'bá yí dũ'ố'á lặ'ố drí ẵdrặzố kpá ẵnĩ rú ẵmã tặsĩ.
- 18 Gồlịyị â'dô ẵnĩ fủ'á gồ'dá gồlịyị ícã kô ẵnĩ fủlị zầ'á, â'dô ĩyị cé ẵnĩ rú'bặ fủ'á ĩ'dĩ, ẵnĩ lặdrị-lặdrị ẵyế'ế.
- 19 Õzō òjílã ẵ'ầ'dô ẵnĩ ẵzầ'á rồ'ố ẵmã tặsĩ rí, nĩ rí fị ặtũ-ặtũ sĩ. Ītị rí, nĩ â'dô lếdrề-lếdrề ặđũkũ ặkố rí ẵsủ'á.
- 20 "Nĩ ndrề dốdố òzō ặjủ 'bũ 'bá òtĩrĩ rầ'ầ đĩrị gặ'ầ Yềrồsălế'ầ rú sị ặjủ 'bủlị rí, nĩ nị trá ặbị 'ế'á ẵzălã.
- 21 Õjílã gồlịyị rĩ 'bá đĩrị Yũdặyặ rú sị rí òrã ndrĩ únị drị 'á'á ĩyị lặpịlị. Gõ'dá òjílã gồlịyị rĩ 'bá ĩyị 'bã-tị ĩyịkã 'ásĩ rí, â'dó kô tặndị rồ drịlịyị gồ'dá rặzố Yềrồsălế'ầ 'á'á ĩyị lặpịlị.
- 22 Gồlịyị 'é rălé 'dĩ, tălã Ôvặrị trá 'ế'á Yềrồsălế'ầ rí ẵzălé. Ôvặrị 'é Yềrồsălế'ầ rí ẵzălé 'dĩ, tălã ặkũ rồ rí tã ặngũ 'bá ặtầ tã lâ trá ĩtị.
- 23 Nồ'ố rí trá kạyị ẵzầ kã 'ì òkố 'ầ bê rí 'bá yí drí gồ'dá kpá gồlịyị mặ'ầ bê drị 'á rí 'bá yí drị! Õjílã ndrĩ â'dô ẵzầ 'ế'á rồ'ố ngặlặrị Ôvặrị kã drí sĩ.
- 24 ẵ'ầ'dô òjílã ẵmặ'ầ 'dị'á ẵzầ'á ặjủ sị, ẵ'ầ'dô òjílã ẵzầ 'bá yí rũ'á fề'ế rặgị rồ 'bặdrị ẵzầ 'bá yí 'á jề'ế rồ. Õjílã lịdị drị ẵnặzố nĩ Yềrồsălế'ầ rí rủlị, tề kạyị Ôvặrị drị 'bălé mặ'ầ'ầ kồlịyịkã drí rú ndrềzố rí drị cặzố nĩ."
- 25 "Gõ'dá nặngã sị rí, tã lâràkô ẵzầ 'bá yí â'dô rû 'ế'á ĩtú lặfị, kpá pặrá lặfị, kpá ĩ'bị'bwá lặfị. 'Dĩ rí, ngá 'bũú 'á'á rí 'bá yí â'dô rû ìyá'á kịzị-kịzị òyĩ rồ. Tã 'dĩ 'bá yí â'dô òjílã ẵmặ'ầ 'bầ'á â'dó'ế kồ'ố-kồ'ố rồ fặfặ ặkố ĩtị. Õjílã ẵmặ'ầ ícã rălé kô, tălã ngá 'dĩ 'bá yí â'dô lặmvồ ẵndrề 'bầ'á tặlị òjílã ẵfủlị. Õjílã ẵmặ'ầ drị â'dô lặjầ'á ẵrị drị, tălã gồlịyị ặkị'á nĩ rí, ặđũkũ ặngố kã ặcầ trá.
- 27 Gõ'dá mã gồ'ầ ặjố'ế ẵrồ lếsị nồ â'dô ặgồ'á mặ'ầ'ầsầ'ầ bê. Mã â'dô ẵnặ'á cú mặ'ầ'ầ kồ'ố bê gồ'dá kpá ẵmặ Ôvặrị kã rí bê, òjílã drị ndrềzố lâ ndrĩ.

28Tā 'dī 'bá yī ōtírī rú 'ēē ítí rī, nī 'bā līfī vó lâ, tālâ má â'dô âgō'á ōjílâ gólīyī īzā bê âmâ tāsī rī pālē īzā rī 'dī 'ásī."

29Gō'dá Yésū âtâ úlí mǎnīgō trá gólīyī drí nōtí kī nī rī, "Nī ōtírī fē bí ndrēē ârō'á cārō rī, nī nī trá kī nī rī, ōzē līmuvú trá ānyī 'ē'á âcálé.

31Gō'dá nōō rī kpá ítí, ōzō nī ōtírī tā lârâkô 'dī 'bá yī ndrēē rú 'ē'á rī, nī â'dô nī'á lâ kpá kī nī rī, tā kūmū Ôvârí kâ rī kâ rī 'ē'á ānyī âcálé.

32Ōjílâ ānī lâfálé sī rī, āzâ 'bá yī â'dô ndrē'á lâ drē ākpā gólīyī ôdrāá drē kô.

33Ōzō kpálé ĩnyákú drī 'būū bê āâ'dô rú ndē'á ndrī rī, úlí ámakâ nō ndēé rú kô ālôwálâ.

34Nī sū ānī rú dódó, nī ĩsū tā kô cé tā āngó nō kâ tāsī, nī sō ānī kô mōrá ôdrá kâ rī 'á, rīzō cú ítí tā ĩsū-ĩsū ākó. Âgō-âgō ámakâ āngó 'á nōlé rī â'dô 'bā'á cú ítí, ōjílâ āzâ drí kâyī lâ nī ākó, â'dô 'bā'á 'wāâ ró, ōzō kōlōgbō drí âsírī 'wāâ ró âcōmō édrégó drī rī kâtí. Ōjílâ gólīyī tībē drī âdī 'bá tā ōnjí ĩyíkâ 'ásī kô rī, úsú ĩyī kâyī gō'dá drī âdīzō tā ōnjí ĩyíkâ 'ásī kô.

36Ānī lâjō'bá ámakâ rī 'bá yī, nī rī njāâ. Má â'dô 'ē'á âgōlé 'wāâ ró, nī rī zāâ rātāâ 'élé Ôvârí drí, ō'bā ró ānī pīpīsīlī bê ĩdū-ĩdū ró rīlī lâjō'bá tândí ró. Ōzō nī ō'ē trá ítí rī, â'dó kô ānyī ró âdréré 'á ĩzátú má ágálé, má ōtírī âgōō tā kīlī âdūkū lâ ró rī. Nī â'dô kákárâ līmú kâtí, nī pâ ró ngá bê lâñō āmbá 'dī 'bá yī 'ásī. Nī 'bā ānī pīpīsīlī kpá vūdrī, nī pâ ró ngá bê lâñō Ôvârí rī mvá kâ rī 'ásī. 'Dī tā ámakâ ĩ'dī."

37Yésū rī trá ōjílâ līfī ícílí ĩtú vósī cé jó ạngí Ôvârí kâ 'álâ. Lạnjătúlí sī rī, drílâ ngázó gólé táyâ gólīyíkâ 'álâ, úní fē dō kâ bê dūū drī lâ rī drī 'álâ.

38Ākpākā'dā ōjí bê, ĩtú vósī cé, ōjílâ āmbá rī ĩyī trá nīlī tā gólâkâ ârīlī.

LÚKĀ 22

1Gō'dá kārāmā āmbātā ākú ākó rī kâ tībē rī'á zīlâ kpá kārāmā lâvū-lâvū kôrô kâ âcâ trá ānyī.

2Drī-'bá ạngí Yúdâ yī kâ rī 'bá yī lâ'bí ĩmbá 'bá yī bê, ê'bê ĩyī rú trá tā ĩ'bīlī 'ēzô Yésū rī fūlī ĩnīnī ró, tālâ gólīyī rô ōmbā ōjílâ kâ rī ĩ'dī.

3Kpá kâyī gólīyī drí rīrī tā ĩ'bīlī rī 'á rī, Sātánâ drí fīzô Yúdâ ĩsīkārīyótâ 'á, Yúdâ rī 'bālē Yésū rī drī-bā fēlé íyī ạngú-'bá-âzī yī drīgá. Yúdâ 'dī kpá lâjō'bá Yésū kâ ĩ'dī.

4Yúdâ drí nīzô ōjílâ āmbâ-āmbâ Yúdâ yī kâ gólīyī rī 'bá ĩyī tā lōndālē 'ēzô Yésū rī fūlī 'dī 'bá yī ngálâ tā 'dī ĩ'bīlī gólīyī bê.

5Ācâ-âcâ Yúdâ kâ gólīyī ngálâ rī, āyīkō lâ cí gólīyī trá kôrô. Drīlīyī tā-drī lēzô lâfâ fēzô Yúdâ drī, Yésū rī drī-bā fēzô ĩyī drī rī sī.

6Yúdâ rī trá cé ĩtú tēlé ĩ'dī 'ēzô Yésū rī drī-bā fēlé ạngú-'bá-âzī drī, gólâ ōtírī 'bāâ élêwálâ rī.

- ⁷Kâyî gólâ kâramã nã kâ sî rî, 'bã-lípî 'bã-tî ãlô-ãlô kâ drí kâbîlîkî ùlîzó nyâlê ã'dî-drî ìyîká 'á, ã'dô ró bê kâyî Ôvârí drí lãvũzó kôró ìyî drî sî Mãsîrî 'álâ rî, tâ lâ ôzó jãâ kô.
- ⁸Yésũ drí tâ âtázó Pétêrô yî drí Yôwánî bê nîlí ngá kâramã 'dî kâ êdéle.
- ⁹Pétêrô yî Yôwánî bê drîlîyî tâ ìjîzó Yésũ tî kî, vò lâ 'dî ángô lé yã?
- ¹⁰Yésũ âtâ trá gólîyî drí kî, "Nî nî, ôzô nî ôcâ trá Yêrôsãlémã 'álâ rî, nî ã'dô ãgô ãzâ ùsú'á, rî'á lûmvû límvó nîj'á. Nî 'dê zãâ gólâ vó, ã'dô nî'á filí jó 'álâ.
- ¹¹Nî gô ró ùlî âtálê 'bã-lípî drí kî nî rî, 'Ãmâ lîpî âtâ tâ ní drí nôtî, jó ìyî drí rîzó 'á lâ lâjô'bá ìyîká rî 'bá yî bê kâramã nyâlê rî ìyîká ángô lé yã?"
- ¹²Gólâ ã'dô jó 'álê ángî ãzâ ã'dá'á ãnî drí, lãkũ úrú lésî rî 'á ôrî mbãlé mbãmbã nî'á 'álâ ãzâ rî 'á tólâ. Tãrãbízã yî ngá ãzâ 'bá yî bê 'dó rî'á tólâ kpá, nî lî ró kâbîlîkî lâ'dílî ngá nyãnyã ãzâ 'bá yî bê êdéle nîjã, ãmâ drí ãnî'á nyãlã, nî gô ró ãnîlí tâ lâ âtálê ãmâ drî."
- ¹³Gô'dá Pétêrô yî Yôwánî bê, drîlîyî nîzó ãgô 'dî ùsúlî, té ôzô Yésũ drí âtálê rî tí. Gô'dá drîlîyî ngá kâramã 'dî kâ êdézó.
- ¹⁴Gô'dá nîngá sî, Pétêrô yî Yôwánî bê ãnî ìyî trá tâ lâ âtálê Yésũ drí. Yésũ yî drí ãcázó lâjô'bá ìyîká rî 'bá yî bê kâramã nyâlê. Drîlîyî nîzó rîlí tãrãbízã lâgátî ìtî.
- ¹⁵Yésũ drí gôzó tâ âtálê lâjô'bá ìyîká drí kî nî rî, "Má rî tâ âtálê ãnî drí rî, má lã tâ trá tákányî ãmâ drí kâramã nô 'êzó ãnî bê drê ãkpãkã'dã má drãá drê kô.
- ¹⁶Má 'é kâramã ãzâ gô'dá ôzô nôô rî tí kô, zãâ té ngá gólâ tâ lâ ã'dálê nô ã'dô rû 'é'á zãlô. Gô'dá Ôvârí ã'dô ãmâ 'bã'á kúmú vò úrú 'álâ rî kâ ró."
- ¹⁷Yésũ drí ìgã ôdrá ãlã'bã kâ ìngázó úrú, drîlã rãtãã 'êzó Ôvârí drí. Gô'dá gólâ kî nî rî, "Ãnî ndrî, nî trô ìgã ôdrá ãlã'bã kâ nô má drîgá sî, nî mvû ró.
- ¹⁸Ôzô má drí âtálê ãnî drí nôtî, má mvú ôdrá ãlã'bã gô'dá kô té tâ kũmũ Ôvârí kâ tâ lâ drí rû 'êzó zãlô."
- ¹⁹Gô'dá drîlã ãmbãtã trôzó, rãtãã 'êzó Ôvârí drí, drîlã ùpîzó lâ fêlé lâjô'bá ìyîká rî yî drí kî nî rî, "Ãã'dô ãmâ rû'bã ùpî'á, ôzô ãmbãtã nô tí. Má lã ãnî drí ãmbãtã nô nyâlê kpãkã ãlô ôzô nôô tí, ã'dô ró bê ãnî drí ãmâ ôdrã gólâ ãnî pãzó rî tâ lâ ìsüzó."
- ²⁰Gô'dá nyã ìyî ngá bê trá ndrî rî, Yésũ drí kpá ìgã ôdrá kâ nô trôzó kpá ó'dí kî nî rî, "Ãmã ãrî ã'dô lâsó'á trá ôzô ôdrá nô tí, ã'dô ró bê Ôvârí drí ãnî pãzó. Ôdrã nô ã'dã tâ-drî lãlã ó'dí Ôvârí kâ ì'dî ãnî pãzó, tãlã ôdrã ãmãkã ã'dô ãnî gî'á.
- ²¹"Tãkô gólâ 'é 'bá ãmâ drî-bã fêlé ãmã ãjú-'bã-ãzî yî drîgá rî kpá rî'á ãnyî má lâgátî nô.

- 22Trá ãnyî 'ě'á áamá fūlí volé ǐ'dî, 'dīi tā Ôvârí drí áamá âjózó ânīlí ãngó 'á nõ, ã'dô ró bê tā ònjí ãníkâ tāsī ãní drī tīzó. Gólâ tībê áamá drī-bā fē 'bá áamá ãjú-'bá-ãzí yí drígá rí, gólâ rí ǐzā gâ trá má drīi, tā ònjí 'ě'ě gólâkâ 'dī â'dô gō'á ãkpā gólâ drīi."
- 23Lājó'bá 'dī 'bá yí rí trá tā ǐjílí ǐyí vō 'ásī kí nī rí, "Tā 'dī â'dô 'bā'á ángó tí yā? Ôjílâ ángó rí â'dô tā 'ě'á nī ǐtí ãmâ lāfálé sī yā?"
- 24'Dīi rí vósī rí, lājó'bá gólâkâ 'dī 'bá yí drí ngāzó rí'á tī ôcílí ǐyí vō 'ásī, ã'dī ǐ'dī ǐyí lāfálé kôro ǐyí drīi yā.
- 25Gō'dá Yésū âta trá gólīyí drí kí nī rí, "Nī ârí drē, tā kúmú ángí ángí kâ ãngó 'á nõngá rí trá nõtí, gólīyí âta ǐyí tā trá ôjílâ drí ânīzó 'wāâ'wâ ngā 'bô tā ãzâ 'bá yí 'ězó 'wāâ'wâ. Gō'dá gólīyí 'bâ ôjílâ trá rú ãzâ zīlí ǐyí drīi nõtí, "'rû-lê-ãzíyā ôjílâ kâ ndrī".
- 26Gō'dá ãní drí rí â'dó ǐtí kô. Gólâ tībê 'ě 'bá rú ǐ'būlí ǐyí ãzí-ãzí yí drí rí, gólâ ǐ'dī tībê Ôvârí drí 'ě'á 'bālâ ôjílâ ángí ró rí.
- 27Nī â'dâ drē má drí, ã'dī ǐ'dī gāřā yā, ôjílâ gólâ rí 'bá tārābízā bê yí ágálé rí ǐ'dī, ngā 'bô ôjílâ rí 'bá nyāsá lânjílí ǐyí drí nõ ǐ'dí? Nī lôgō drē tā nõ má drí, ôjílâ gólâ rí 'bá tārābízā lâgátí nõ, nī ǐsū drē tā 'ě'ě ámákâ. Nī ndrē drē, mâ bê ãní lāfálé nõngá, ôzō rú ǐ'bū 'bá kâtí."
- 28Gō'dá Yésū kí, "Nī rí trá má bê lâñō drí áamá 'ērē 'á.
- 29Ámâ átá Ôvârí âfē drī-âcê ǐyíkâ trá má drí. Ngbāângbânō rí, má fē drī-âcê trá ãní drí ndrī, tálâ nī rí trá ãnyî má lâgátí tā ámákâ ârílí.
- 30Nī â'dô rí'á ngá mvūlí, ngá nyälé má bê tārābízā ámákâ drīi kūmū ámákâ 'á, nī â'dô rí'á má bê tã-vó 'bāsúró ǐsīrã'élê kâ múdrī-drī-lâ-ngâ-rī rí 'bá yí kâ kílí."
- 31Yésū drí tā âtázó Sīmónā Pétērō drí kí, "Sīmónā, ní ârí úlí ámákâ. Sātánā úsū drī-âcê Ôvârí drígá sī ãní újūzó ndrī. Gólâ â'dô ãní ǐyá'á ôzō yāvó ãdrúgú kúrūmū kâ ǐyárē kâtí.
- 32Má rí trá rātāā 'élê ání tāsī, tálâ ní ôzó tā lēlē áníkâ âyé volé kô. Ní â'dô tā ònjí 'ě'á, gō'dá ní ôtírī drī âdīi tā ònjí áníkâ 'ásī rí, ní sō mbârākâ ání ãdrúpī yí nõngá nõ 'bá yí rí 'á gágá, 'dê ǐyí kô."
- 33Pétērō âta trá Yésū drí kí nī rí, "Ámâ lípî, mâ trá njāâ nīlí gāñímâ 'álâ kpá drālê ní bê."
- 34Yésū kí, "Kâyî gólâ ândrō nõ 'á nõ, drē ãkpākã'dã 'ã'ú-lúgú 'bé cīrī kô, ní â'dô áamá gã'á ândâlâ nâ kí'á nī rí, yí nīi mâ kô."
- 35Gō'dá Yésū drí tā âtázó lājó'bá ǐyíkâ 'dī 'bá yí drí ndrī kí nī rí, "Kâyî tībê má drí ãní jōzó nīlí tā âtá bê rí 'á, má kí nī rí, nī trō lãfâ kô, nī trō ǐtá, ká'bókã, jōráã áníkâ ngá 'bázó 'á lâ rí yí kô. Nī lē ngá ãzâ trá yā?" Gólīyí lôgō tã-drī trá Yésū drí kí nī rí, "'É'ě."

- 36Yésū kī, "Ngbāāngbānō rī, trá ʔtú-pá ʔzā kā 'í. Nī trō lāfā jōráā yí bē, tālā nī nīj kō, nī āā'dō 'ē'á rālē jējē ró rī. Nī ā'dō ʔtá ʔngí ʔníkā 'bā'á gīlī, līgú ʔndrē gīzō drī-lāfā ró ʔnī drīgá oōzō ʔnī fūū kō.
- 37Má ʔtā tā 'dī ʔtī, tālā tā tībē tā ʔngū 'bā ʔsáyā drī ʔtálē ʔkú ró rī 'á ʔmā tāsī ʔ'dō bí 'ē'á ʔcálē ngbāāngbānō, ʔ'dō ʔyī ʔmā ʔzā'á oōzō tā ʔnjī 'bā kátī. ʔwō, tā 'dī 'bā yī ʔ'dō rū 'ē'á 'dó ngbāāngbānō."
- 38Lājó'ba gólākā 'dī 'bā yī nīj ʔyī tā 'dī ʔfī lá kō. Gólīyī kī, "Nī ndrē, Yésū, ʔmā rī'á līgú ʔndrē bē zālō rī." Yésū ʔkī gólīyī kī nī rī, "ʔcā trá 'dī."
- 39'Dī rī vósī rī, Yésū yī drī gōzō lājó'ba ʔyíkā 'dī 'bā yī bē táyā gólīyíkā rī gārā drī lá mbālē únī fē dó kā bē yī drī rī drī 'álá.
- 40Gólīyī ʔtírī cāā vō 'dī 'á rī, gólā drī tā ʔtázó lājó'ba ʔyíkā 'dī 'bā yī drī kī nī rī, "Nī 'ē rātāā ʔvārī drī, gólā ʔ'bā ʔnī pīpīsilī ʔdū-ʔdū ró, tālā nī oōzō tā lēlē ʔníkā ʔjá ʔdrā ūrī drī."
- 41Drīlā ngāzō nīlī gólīyī lāgátī sī volé rīlī gīā nātī, 'ā'ī tīlī vūdrī rātāā 'ēzō ʔvārī drī.
- 42Gólā kī nī rī, "Tátá, oōzō ní ʔlē trá rī, ní 'bā lānō ʔngí nō kā kō má drī. Gō'dá ní 'bā tā ʔ'dō oōzō tā lēlē ʔníkā rī tí. Má ʔ'dō rō'á lá."
- 43Gō'dá mālāyíkā ʔvārī kā drī ʔnīzō ūrú lésī gólā rī lōpélé mbārākā fēlē gólā drī, tālā gólā rī rú'ba ʔdrā trá ndrī, tā ʔsū-ʔsū tāsī.
- 44Gólā 'ē rātāā trá rōō cú tā ʔsū-ʔsū ʔzā kā sī ʔyī pīpīsilī 'á. Gō'dá gólā rī ūrī rā trá gólā rú sī vūdrī, oōzō ʔrī drī rārē kátī.
- 45Gólā ndē rātāā 'ē'ē bē rī, drīlā gōzō lājó'ba ʔyíkā rī yī ngálā, ūsū gólīyī trá 'dó ʔ'dú kō'á, gólīyī trá lānō ró ʔzā drī sī.
- 46Gō'dá gólā ʔtā trá drīlīyī kī nī rī, "Nī rī ʔ'dú kōlē ʔ'dō drī yā? Nī ngā ūrū rātāā 'ēlē, tālā nī oōzō tā lēlē ʔníkā ʔjá kō ʔdrā ūrī drī sī."
- 47Yésū drē tā ʔtá'á lājó'ba ʔyíkā drī nō rī, ʔjīlā ʔ'bī ʔzā 'bā yī drī ʔcázó. Yúdā, lājó'ba Yésū kā rī, ʔdrī ʔjīlā ʔ'bī trá ʔnīlī Yésū rī rūlī. Yúdā ʔnī trá Yésū rī ʔmvolé, nī-bē-yā fēzō drīlā.
- 48Yésū ʔtā trá Yúdā drī kī nī rī, "Yúdā, ní 'ē tā nōtī ʔ'dō tāsī yā, ʔmā drī-bā fēzō ʔjú-'bā-ʔzī drī nī-bē-yā fēfē sī má drī nō?"
- 49Lājó'ba gólākā 'dī 'bā yī ndrē ʔyī bē tā 'dī trá ʔnyī rī, gólīyī kī nī rī, "ʔmā līpī, mā ʔgā gólīyī līgú ʔndrē ʔmākā nō 'bā yī sī yā?"
- 50Gō'dá lājó'ba ʔzā Yésū kā rī drī, drī-'bā drī-'bā Yúdā yī kā rī 'bā yī kā rū ʔ'bū 'bā lá bí lá gāzō līgú ʔndrē sī njíyā vūdrī.
- 51Gō'dá Yésū drī tā ʔtázó lājó'ba 'dī drī kī nī rī, "ʔcā trá 'dī, ní ʔyē." Gō'dá drīlā ngāzō ʔgō 'dī bí lá trōlē lōgōlē vō lá 'á ʔdélé dódó.

- 52 Gõ'dá Yésũ âtâ tâ trá drĩ-'bá ąngĩ Yúdă yĩ kâ rĩ 'bá yĩ, ąjú 'bũ 'bá gólĩyĩkâ yĩ drĩ kĩ nĩ rĩ, "Nĩ lě ânĩlí lĩgú yĩ bē, pĩdrĩgú yĩ bē yā?"
- 53 Ōzō nĩ ōlē mâ rĩ, má rĩ trá jó ąngĩ Ōvârĩ kâ 'á ânĩ bē, nĩ lěé kô âmâ rŭlĩ tólâ ă'dô tāsĩ yā? Nĩ rĩ ânĩlí ngáčĩ sĩ nô tâ nô 'bá yĩ 'élé má drĩ nō rĩ, tālâ nĩ rĩ tâ 'ě'ě Sātānā kâ 'élé ĩ'dĩ yā?"
- 54 Ōjĩlā nā 'bá yĩ rŭ ĩyĩ Yésũ trá, sē ĩyĩ gólâ trá mbârākā sĩ, nĩzō ĩ'dĩ bē lâ drĩ-'bá drĩ-'bá Yúdă yĩ kâ rĩ 'bá yĩ kâ nā ngálâ. Pétērō drĩ 'dēzō zāâ gólĩyĩ vó ũgŭlĩ lésĩ ró, ũgŭ sĩ.
- 55 Lómígówá ązâ 'bá yĩ ĩcĩ ĩyĩ ląsĩ trá ą'dĩ-drĩ 'á ĩtĩ, rĩzō tĩ lâ. Pétērō drĩ ânĩzō âtolé tĩ lâ ĩtĩ.
- 56 Ízámvá ązâ rŭ ĩ'bũ 'bá ró rĩ drĩ Pétērō rĩ nĩzō rĩrĩ ląsĩ tĩ rĩ 'á. Ízámvá 'dĩ drĩ Pétērō rĩ ă'dázō ōjĩlā ązâ 'bá yĩ drĩ tâ âtázō kĩ nĩ rĩ, "Ăgō nō gólĩyĩ Yésũ yĩ bē ălō."
- 57 Pétērō gā tĩ trá dó kĩ nĩ rĩ, "Má nĩ ągō 'dĩ kō."
- 58 Gõ'dá kpá 'dĩ rĩ vósĩ rĩ, ōjĩlā ązâ drĩ kpá ânĩzō tâ âtálé Pétērō drĩ kĩ nĩ rĩ, "Má nĩ trá kĩ, nĩ rĩ'á ălō Yésũ bē rĩ 'bá yĩ 'ásĩ rĩ ĩ'dĩ." Pétērō kĩ, "'É'ě, ă'dó mâ ĩ'dĩ kō."
- 59 Gõ'dá 'dĩ rĩ vólé drĩ lâ 'é cé ĩtú-pá ălō, ōjĩlā ązâ drĩ kpá ânĩzō kĩ nĩ rĩ, "Tā pătĩ rō, ągō nō gólĩyĩ Yésũ bē. Nĩ ndrē gólâ Gālĩláyā lé 'bá 'ĩ."
- 60 Pétērō kĩ, "'Dĩ ōnjō 'ĩ." Drē Pétērō rĩ'á tâ âtá'á yĩ sĩlĩ nōtĩ nō rĩ, 'ą'ú-lŭgú trá cĩrĩ 'bē'á.
- 61 Kúmú Yésũ drĩ lĩfĩ ąjázō mbĩ vō ndrēlé Pétērō ngálâ. Kōrō Pétērō drĩ tâ Yésũ drĩ âtálé yĩ drĩ rĩ ĩsŭzō kĩ'á nĩ rĩ, 'ą'ú-lŭgú ōtĩrĩ cĩrĩ 'bē ąndrō nō rĩ, gólâ gā ĩyĩ tĩ trá ąndâlâ nā rĩ.
- 62 Gõ'dá Pétērō drĩ ngązō nĩlĩ vólé ą'dĩ-drĩ 'dĩ 'ásĩ, rĩ'á ąwō ngólé rōō tâ ĩsŭ-ĩsŭ bē tâ ōnjĩ íyĩkâ 'dĩ tāsĩ.
- 63 Gõ'dá ngáčĩ ălō-ălō 'dĩ sĩ rĩ, lómígówá gólĩyĩ rĩ 'bá Yésũ rĩ vō ndrēlé rĩ, rĩ ĩyĩ trá zāâ Yésũ rĩ lô'dálé kpá rĩ'á gólâ rĩ cālé.
- 64 Ōmbē ĩyĩ ítá trá gólâ lĩfĩ kĩ nĩ rĩ, "Nĩ ă'dô ōzō tâ ąngŭ 'bá kátĩ rĩ, nĩ ă'dâ ąmâ drĩ, ă'dĩ rĩ ąnĩ cālé ngbāągbānō rĩ nĩ yā?"
- 65 Rĩ ĩyĩ trá zāâ tâ ązâ ōnjĩ-ōnjĩ âtálé gólâ drĩ.
- 66 Ngá drĩ ąwŭrĩ 'á, drĩ-'bá ąngĩ Yúdă yĩ kâ rĩ 'bá yĩ ă'bē ĩyĩ rŭ trá gólĩyĩ ă'dó 'bá sĩsĩ-lésĩ rĩ 'bá yĩ bē gõ'dá kpá lă'bí ĩmbá 'bá rĩ 'bá yĩ bē vō ălō 'á. Ódrĩ nĩzō Yésũ rĩ ądrĩlĩ 'bālé gólĩyĩ ągálé.
- 67 Gólĩyĩ drĩ Yésũ rĩ ĩjízō kĩ nĩ rĩ, "Ōzō ní ă'dô ĩ'dĩ Ōvârĩ drĩ ąjólé 'dĩyĩ pā 'bá ró rĩ, ní âtâ tâ lâ ąmâ drĩ." Yésũ âtâ trá gólĩyĩ drĩ kĩ nĩ rĩ, "Ōzō má ąâtâ ąnĩ drĩ ngbāągbānō kĩ'á nĩ rĩ, mâ ĩ'dĩ nōō rĩ, nĩ lěé tâ-drĩ lâ kō, nĩ ąkĩ'á nĩ rĩ, ă'dô ōnjō 'ĩ.
- 68 Ōzō má ĩjĩ tâ ąnĩ tĩ rĩ, nĩ lōgōó vō lâ má drĩ kpá kō.

⁶⁹Gõ'dá ngbãangbânõ rî, tã pãtĩ ró, mã âjólé Ôvârí ngá lésĩ nô, â'dô fĩ gõ'á, rĩlí Ôvârí mbârâkã lípĩ ró rî gãrã drĩ lâ 'á drĩ-ágó lâ lésĩ ró."

⁷⁰Gólĩyĩ kĩ nĩ rî, "Nĩ ã'dĩ Ôvârí rî mvá 'ĩ yã? Nĩ âtã ãmã drĩ." Yésũ kĩ, "Ĩ'dĩ 'dĩ òzõ ãnĩ drĩ âtálé 'dĩ tí."

⁷¹Gõ'dá gólĩyĩ âtã ãyĩ kĩ nĩ rî, "Ãmã tã ãsũ ãzã ãkó òjĩlã ãzã ãzĩlí ãmã ãlĩpĩ ró. Gõ'dá mã ãrĩ trá gólã sĩlí sĩ, âtã trá ãyĩ tĩ sĩ kĩ nĩ rî, yĩ ã'dô Ôvârí ã'dĩ. 'Dĩ rĩ'á tã ònjĩ 'ĩ, mã fũ gólã vólé."

LÚKÃ 23

¹Gõ'dá 'dĩ vósĩ rî, drĩlĩyĩ Yésũ rî ãjízó kúmú Pĩlátõ ágálé.

²Gólĩyĩ drĩ rĩzó ícĩcĩyã 'èlé gólã rú kĩ nĩ rî, "Ãgõ nõ sõ tã trá òjĩlã ãmãkã 'á kĩ nĩ rî, gólĩyĩ ògĩ òmbê kô ãnĩ gólĩyĩ ngá ãtrã ró rî 'bã yĩ drĩ. Gõ'dá gólã kĩ nĩ rî, yĩ ã'dô kpã 'dĩyĩ pã 'bã gólã tĩbê Ôvârí drĩ tã lâ âtálé, yĩ ã'dô ãjõ'á lâ ãngó 'á nõngã 'bãlé kúmú ãmãkã ró rî ã'dĩ. Nĩ fũ gólã vólé."

³Gõ'dá Pĩlátõ ãjĩ Yésũ trá kĩ nĩ rî, "Nĩ ã'dĩ kúmú 'ĩ òrĩ Yúdã yĩ kã drĩ yã?" Yésũ lògõ tã trá Pĩlátõ drĩ kĩ nĩ rî, "Rĩ'á òzõ nĩ drĩ âtálé nĩ 'dĩ kãtĩ."

⁴Gõ'dá Pĩlátõ ãrĩ ícĩcĩyã 'dĩ 'bã yĩ bẽ ndrĩ rî, âtã tã trá drĩ-'bã sĩsĩ-lésĩ rî 'bã yĩ drĩ ò'bĩ ãmbã 'dĩ 'bã yĩ bẽ kĩ nĩ rî, "Mã âtã ãnĩ drĩ nõ, ãgõ nõ 'é tã ònjĩ ãzã ãlõlã kô."

⁵Gõ'dá òjĩlã gólĩyĩ ícĩcĩyã 'bã 'dĩ 'bã yĩ rĩ ãyĩ trá zãã sõlé tã bẽ kĩ nĩ rî, Yésũ òrĩ òjĩlã 'ã ãngálé, lífĩ ícĩlí tã ònjĩ 'èlé ã'dĩ ãtõnãlé 'bãdrĩ Gãlĩlã yã kã rĩ 'ásĩ ndrĩ bũũũ ãcálé nõngã Yẽrõsãlãmã 'á.

⁶Gõ'dá Pĩlátõ ãrĩ tã 'dĩ bẽ ãtĩ rî, gólã ãjĩ gólĩyĩ trá kĩ nĩ rî, "Yésũ 'dĩ Gãlĩlã yã lé 'bã 'ĩ yã?"

⁷Gõ'dá Ęródẽ ã'dĩ kúmú 'ĩ Gãlĩlã yã lé 'bã yĩ drĩlí. Gõ'dá kãyĩ nã 'bã yĩ sĩ rî, Ęródẽ kpã trá ãnĩ'á ãmũ tólé Yẽrõsãlãmã 'álã, gõ'dá Pĩlátõ drĩ Yésũ rî jõzó ícĩcĩyã 'bã 'dĩ 'bã yĩ bẽ ndrĩ Ęródẽ ngálã gólã òkĩ ró tã gólĩyĩkã.

⁸Kãyĩ ãmbã 'dĩ 'bã yĩ sĩ rî, Ęródẽ 'è trá látĩ lõndãlé 'èzó Yésũ rî ndrĩlé tã lãrãkõ drĩlã rĩ'á 'èlã 'dĩ 'bã yĩ bẽ, gõ'dá Ęródẽ trá ãyĩkõ ró ãmbã Pĩlátõ bẽ Yésũ rî ãjólé yĩ ngálã.

⁹Ęródẽ ãjĩ Yésũ trá tã ãjĩ-ãjĩ ãzã 'bã yĩ sĩ dũũ, gõ'dá Yésũ âtã úlí ãzã kô ãlõwãlã.

¹⁰Drĩ-'bã ãngĩ Yúdã yĩ kã rĩ 'bã yĩ lã'bĩ ãmbã 'bã ãzã 'bã yĩ bẽ, rĩ ãyĩ trá zãã ícĩcĩyã 'èlé Yésũ rú kõrõ. 'Á lâ yĩ drĩ ngãzó òmbã bẽ gólã rú.

¹¹Ęródẽ yĩ ãjú 'bũ 'bã ãyĩkã rĩ yĩ bẽ, rĩ ãyĩ trá Yésũ rî lõ'dálé rĩzó lãrãkõ lâ 'èlé, drĩlĩyĩ ítã nyãrũ-nyãrũ sõzó Yésũ rú òzõ ítã kúmú kã kãtĩ 'dãsí ró. Drĩlĩyĩ Yésũ rî jõzó lògõlé vólé Pĩlátõ ngálã.

¹²Kãyĩ 'dĩ sĩ rî, Ęródẽ yĩ Pĩlátõ bẽ, drĩlĩyĩ 'bãzó zãã rũ-lẽ-ãzí ró. Kõ drẽ ãkũ rî, gólĩyĩ lãé ãyĩ rũ ãyĩ lãfãlé 'ásĩ kô.

- 13Gõ'dá Pīlátō drí drī-'bá ạngí Yúdă yí kâ 'dī 'bá yí ạngízó gólīyī sīsī-lésī 'dī 'bá yí bê 'dó, gõ'dá drílā òjílā ndrī kpá zīzó vō ãlô 'á,
- 14tā átázó drīlīyī kī nī rī, "Nī àjī Yésū trá má ngálā ícícíyá 'ézó rú lâ má drí kī nī rī, gólā òrī òjílā ádólé. Gõ'dá má rī gógó, má rī bê ndrēlā rī, má úsú tā ònjí gólākā kô, ícícíyá ãníkâ 'dī tā ífí ãkó.
- 15Ēródē ìsū tā kpá ìtí, tãlā àjô Yésū kpá trá lôgôlé má ngálā. Nī ndrē trá gólā 'é tā ònjí kô, má lēé kô gólā rī fūlī cú ìtí.
- 16Ā'dô trá ìtí rī, má lē trá gólā rī àyéélé. Sīsī má ā'dô òjílā 'bā'á gólā rī cãlé ònjóró'bí sī ãnī drí."
- 18Gõ'dá òjílā 'dī 'bá yí àngbā ìyī trá 'dó tā bê kī nī rī, "Ní fū gólā vólé, gólā tībē ãmā drí lēlé lôfôlé ãmā drí rī Bārābā 'dī."
- 19Bārābā nō rī, ó'bā gólā gānīmā 'á, tãlā gólā fū òjílā trá, gólā sō tā kpá trá òjílā 'ā ngá ātrā rōzó kô.
- 20Gõ'dá Pīlátō átā trá ò'bí ãmbá 'dī 'bá yí drí ó'dí kī nī rī, yí lē trá Yésū rī àyéélé, yí lēé gólā rī fūlī kô.
- 21Gõ'dá drīlīyī kpá ôtrézó tā bê ó'dí kī nī rī, "Ní fū gólā vólé fê lậlậ-lậlậ drīl."
- 22Kpá Pīlátō drí ò'bí ãmbá 'dī 'bá yí ìjízó ó'dí kī nī rī, "Tãlā ā'dô 'ì nī lē Yésū rī fūlī yā? Nī ā'dā drē tā ònjí gólā drí 'élé rī má drí. Má kī nī rī, gólā 'é tā ònjí kô, má lē cé gólā rī cãlé 'dī, gólā rī àyéézó."
- 23Gõ'dá ò'bí ãmbá 'dī 'bá yí drí àngbázó ôtrê-ôtrê bê kī nī rī, "Ní fū gólā! Ní ìpā gólā fê lậlậ-lậlậ drīl!" Gõ'dá gólīyī ôtrê trá rōô.
- 24Pīlátō drí tā gólīyīkâ drī lâ lēzó,
- 25Bārābā rī lôfōzó gānīmā 'ásī gõ'dá Yésū rī fūzó, òzō tā gólīyī drí lēlé rī tí.
- 26Ājú 'bū 'bá 'dī 'bá yí drí Yésū rī sēzó vólé nīngá sī. Lậlậ 'á rī, drīlīyī kpá ãgô ãzā rú bê Sīmónā rī úsúzó. Sīmónā gólā Kīrénē lé 'bá 'ì. Sīmónā rī nī'á Yērōsālēmā 'álā 'bādrī mvá íyíkā rī lésī. Drīlīyī Sīmónā rī 'bázó mbârākā sī fê lậlậ-lậlậ êdéélé Yésū rī ìpázó drī lâ nā njīlī Yésū bê.
- 27Gõ'dá ò'bí ãmbá 'dī 'bá yí drí 'dēzó ìyíkā gólīyī vó. Òkó ãzā 'bá yí kpá tólā rī ìyī trá ãwó ngôlé ãmbá Yésū rī tāsī.
- 28Yésū drí lịlị ájázó vólé gólīyī ndrēlé, tā átázó drīlīyī kī nī rī, "Ānī mvá Yērōsālēmā kâ rī yí, nī ngô ãwó ãmā tāsī kô, nī ngô ãwó ãnī ífífí tāsī kpá ãnī mvá yí tāsī.
- 29Īzátú rī, ìzā ạngí ā'dô ãnī 'é'á. Ītú ìzā kâ 'dī sī rī, nī ā'dô tā ìsū'á kī nī rī, 'Ā'dī kī tí mǎ útí mvá gbō kô, mǎ rī ró ãmàngá óndó ró mvá ãkó, mǎ òzó rī ìzā ndrēlé ãmā mvá yí rú drīlīyī drārē 'á.'

30'Nĩ â'dô tâ ãjĩ'á kúnĩ tí kĩ nĩ rĩ, yĩ òfĩ ró ãyĩ lãpĩlĩ ùgĩ lâ 'á, gõ'dá ícá kpá kô.' Òséyã 10.8

31Òzõ lãñõ 'dĩ ò'è mã gólã tâ ònjĩ 'è 'bá kô rĩ trá rĩ, lãñõ â'dô 'é'á â'dólé òjĩlã gólĩyĩ tâ ònjĩ 'è 'bá kô rĩ yĩ drĩ lãvũlĩ gãrã. 'Í'dĩ 'dĩ."

32Gõ'dá ãgõ ãzã 'bá yĩ kpá rĩ, ãgõ 'dĩ 'bá yĩ ngá òpá 'bá yĩ 'ĩ'dĩ, ãjú 'bũ 'bá 'dĩ 'bá yĩ trõ ãyĩ kpá trá nĩ'á ãpálã Yésũ bê fê lãlĩ-lãlĩ drĩ sĩ fũlĩ vólé, võ ãzã kó òjĩlã fũ kã rĩ'á zĩlĩ ãvõ drĩ-fã rĩ 'álã. Ípã Yésũ trá gólĩyĩ lãfálé 'á.

34Gõ'dá 'dĩ vósĩ rĩ, Yésũ drĩ tâ âtázó Ôvãrĩ drĩ kĩ nĩ rĩ, "Ámã átã, ní ãyè òjĩlã gólĩyĩ ãmã fũ 'bã nõ 'bã yĩ, tãlã gólĩyĩ nĩ kô kĩ'á nĩ rĩ, mã ãnĩ mvã ní drĩ ãjólé gólĩyĩ pãlã rĩ 'ĩ'dĩ." ãjú 'bũ 'bã 'dĩ 'bã yĩ lãnjĩ ítã Yésũ kã trá ãyĩ võ 'ásĩ, gõ'dá ãzã tãndĩ rĩ âtrõzó vũlĩ gõmãrĩ sĩ.

35Ò'bĩ ãmbã 'dĩ 'bã yĩ rĩ ãyĩ trá ndrẽlã. Drĩ-'bã Yúdã yĩ kã rĩ 'bã yĩ rĩ ãyĩ trá 'dásĩ 'èlã Yésũ rú kĩ nĩ rĩ, "Nĩ ndrẽ drẽ, gólã rĩ íyĩkã ãzĩ-ãzĩ pãlã, gõ'dã pá ãyĩ ífĩfĩ kô ã'dô drĩ yã? Gólã â'dó kô 'ĩ'dĩ 'dĩyĩ pã 'bã tĩbê Ôvãrĩ drĩ zĩlĩ nĩ rĩ 'ĩ'dĩ yã?"

36ãjú 'bũ 'bã 'dĩ 'bã yĩ 'è ãyĩ 'dásĩ kpá trá Yésũ rú, drĩlĩyĩ òdrã ãdrĩ fãzó Yésũ drĩ mvũlĩ.

37Gólĩyĩ kĩ nĩ rĩ, "Òzõ ní ã'dô 'ĩ'dĩ kúmú 'ĩ òjĩlã Yúdã yĩ kã rĩ drĩlĩ mbãrãkã bê kô rĩ, ní pã ãnĩ ífĩfĩ."

38Áãtã tâ 'dĩ ítĩ, tãlã òjĩlã ãzã ãgĩ trá fê lãlĩ-lãlĩ 'dĩ drĩ kĩ nĩ rĩ, |scNÕÔ RĨ'Á KÚMÚ YÚDÃ YÍ KÃ RĨ 'Í'DÍ|d

39Ngã òpã 'bã ãzã ãlõ ãpálã Yésũ bê rĩ 'è 'dásĩ kpá trá kĩ nĩ rĩ, "Òzõ ní ã'dô 'dĩyĩ pã 'bã Ôvãrĩ ngã lésĩ rĩ 'ĩ'dĩ rĩ, ní pã ãnĩ ífĩfĩ ãmã bê ndrĩ."

40Gõ'dã ngã òpã 'bã ãzã gólã ãpálã 'dó võ ãlõ 'á Yésũ yĩ bê rĩ kĩ nĩ rĩ, "Nĩ ró Ôvãrĩ kô, ní drĩ tâ âtázó drĩlã ítĩ 'dĩ yã? Nĩ kpã rĩ'á ãzã 'é'á gólã tí,

41gõ'dã mã rĩ ãmãkã ãzã 'èlã nõ tâ 'é'è ònjĩ ãmãkã rĩ drĩ. Gõ'dã gólã 'é tâ ònjĩ ãzã kô."

42Gõ'dã ngã òpã 'bã 'dĩ drĩ tâ âtázó Yésũ drĩ kĩ nĩ rĩ, "Yésũ, ní 'bã ãmã tâ ãvĩ kô òzõ ní òtĩrĩ ãgõ ãngó nõ 'á kúmú ró rĩ."

43Gõ'dã nĩngã sĩ, Yésũ kĩ gólã drĩ rĩ, "Tã pãtĩjĩ ró, mã ãtã ní drĩ, ní ã'dô 'bã'á mã bê võ ãrú 'álã rĩ 'á ãndrõ nõ."

44Gõ'dã 'dĩ rĩ vósĩ rĩ, ãtũ-pã mũdrĩ-drĩ-lã-ngã-rĩ ãtũ-ãyĩ 'dĩ sĩ, ãnĩrĩkúwã drĩ 'bãdrĩ lĩmózó ndrĩ cãlã bũũ ãtũ-pã nã sĩ.

45Jẽjẽ ró, jó ãngĩ Ôvãrĩ kã nã 'álã rĩ, ítã gólã tĩbê òmbélã jó mvã òjĩlã drĩ cãzó 'á lâ kô rĩ 'á, drĩlã sĩzó kpẽrẽ ãrú lésĩ bũũ vũdrĩ zãlõ rĩ.

46Gõ'dã Yésũ drĩ trẽzó ãmbã ãrũ Ôvãrĩ drĩ kĩ nĩ rĩ, "Tátã, mã fẽ ãmã lãvõ-lãvõ ní drĩgã." Nĩngã sĩ, kô rĩ Yésũ drĩ drãzó.

47Gõ'dá drĩ-'bá gólâ ãmbá ãjú 'bũ 'bá kâ 'bãlé gólĩyĩ vó ndrêlé 'dĩ rĩ ndrê tâ 'dĩ bê ãtĩ rĩ, drĩlâ Ôvârí rĩ lûyízó kĩ nĩ rĩ, "Tã pãtĩĩ ró, ãgô nõ tâ mbĩ 'bá 'ĩ, úfũ gólâ nõ cú ãtĩ."

48Kpá õ'bĩ ãmbá nõ 'bá yĩ ndrê ãyĩ tâ 'dĩ bê ãtĩ rĩ, drĩlĩyĩ gõzó ãyĩ 'bã 'álâ, ágásĩ sãsã bê tâ ãsũ-ãsũ ãmbá 'dĩ drĩ sĩ.

49Gõ'dá Yésũ rĩ rû-lê-ãzí yĩ òkó gólĩyĩ ãnĩ 'bá gólâ rĩ ãjĩlĩ Gãlĩláyã lésĩ rĩ 'bá yĩ bê, ãdrê ãyĩ trá jējē ró Yésũ rĩ ndrêlé.

50Nĩngá sĩ, ãgô ãzã rĩ'á, rú lâ Yõsépã, gólâ Ārãmátáyã lé 'bá 'ĩ. Gólâ ãdĩ drĩ-'bá Yúdã yĩ kâ. Gólâ ãdĩ rĩ'á òjĩlã tãndĩ 'ĩ. Gólâ lée tâ-drĩ kô Yésũ rĩ fũzó. Gólâ lē tâ trá pãtĩĩ kĩ, Yésũ ãdĩ tĩbê ãjólé Ôvârí ngá lésĩ ró rĩ ãdĩ 'bãlé òjĩlã drĩĩ kúmú ró.

52Gólâ nĩ trá Pĩlátõ rĩ ãjĩlĩ Yésũ rĩ ãvõ tãsĩ, yĩ òtrõ ró bê 'bãlé.

53Pĩlátõ lē tâ-drĩ trá drĩlã, Yésũ rĩ ãvõ ãngízó fê lãlĩ-lãlĩ drĩĩ sĩ, itã tãndĩ mvêêmvê sõzó rú lâ. Gólĩyĩ 'bã Yésũ rĩ ãvõ trá ãgĩ 'á kãtrã-kãtrã ró, gólâ ndéé êdê-êdê lâ ndrĩ kô, tãlã ãtũ trá fĩ'á. Ô'bãã drē òjĩlã ãzã kô ãgĩ 'dĩ 'á kô sĩsĩ lâ sĩ.

54Kãyĩ 'dĩ gĩmã vólé drĩĩ njĩ 'ĩ, kãyĩ rĩ 'dĩ rĩ'á kãyĩ òjĩlã drĩ rĩzó ãyĩ êdélé nĩzó rãtãã 'élé rĩ ãdĩ. Ācã kô ngá 'ézó kãyĩ rãtãã 'ézó rĩ 'á.

55Ôkó gólĩyĩ Yésũ rĩ ãjĩ 'bã Gãlĩláyã lésĩ rĩ 'bá yĩ 'dê ãyĩ trá zãã Yõsépã yĩ vó bũũũ võ Yésũ rĩ 'bãzó ãgĩ 'á rĩ 'álâ, tãlã yĩ ãgõ ró bê kãyĩ rãtãã kã vósĩ Yésũ rĩ ãvõ êdélé.

56Drĩlĩyĩ gõzó ãgõlé vólé 'bãdrĩ mvã nã 'álâ ãlókõ ãzã 'bã yĩ 'bãdrĩ kã êdélé dõ bê ãvõ lâ ãnĩzó kpã nĩ'á ãwó ngõlé, ãdrũ cĩjĩnó rĩ tĩ, gõ'dã rãtãã 'ézó, tãlã 'dĩĩ trá tâ 'bã'bã 'ĩ, òtó ãcĩ kô.

LÚKÃ 24

1Kãyĩ gólâ rãtãã kã 'dĩ vósĩ, ãkpãkã'dã ngá drĩ ãwúrĩ 'á, võ pãnĩ-pãnĩ rĩ, òkó 'dĩ 'bã yĩ ngá ãyĩ trá gõlé võ gólâ Yésũ rĩ ãvõ 'bãzó ãgĩ 'á rĩ 'álâ êdélã ãlókõ sĩ dõ yĩ bê.

2Gõ'dã òkó 'dĩ 'bã yĩ cã ãyĩ bê ãgĩ 'álâ rĩ, ndrê ãyĩ òlĩlĩ kúnĩ úngũ 'bãlé tĩbê ãgĩ tĩ ãngĩ nã trá vólé ãgĩ tĩ sĩ.

3Gólĩyĩ fĩ ãyĩ bê ãgĩ 'álâ rĩ, ãsũ ãyĩ Yésũ rĩ ãvõ gõ'dã võ lâ 'á kô.

4'Ã lâ yĩ drĩ gãzó. Gõ'dã gólĩyĩ tĩ drĩ kpã ã'dĩzó. Kõrõ ãgõ ãzã 'bã yĩ rĩ itã lãgũ-lãgũ bê rĩ 'bã yĩ drĩ ãdrézó ãyĩ tólã.

5Ôkó 'dĩ 'bã yĩ lãrõ ãyĩ trá ãrĩ bê, ãsõ ãyĩ drĩ trá vũdrĩ. Gõ'dã ãgõ 'dĩ 'bã yĩ drĩ tã ãtãzó gólĩyĩ drĩ kĩ nĩ rĩ, "Tãlã ã'dõ 'ĩ ãnĩ drĩ rĩzó òjĩlã lédrê-lédrê ró rĩ ndãlé võ ãvõ 'bã kã rĩ 'á yã?"

6Yésũ ãtã tâ trá ãnĩ drĩ kĩ nĩ rĩ, yĩ ã'dõ ngã'á õdrã 'ásĩ. Gólâ nõngã yũ'dãwã. Nĩ ãsũ drē tâ tĩbê drĩlã ãtãlé ãnĩ drĩ Gãlĩláyã 'álâ rĩ, gólâ ãtã tâ ãnĩ drĩ kĩ nĩ rĩ,

7'Mã ãjólé ãrũ lésĩ nõ ãã'dõ ãmã drĩ-bã fē'á ãwãlãkã drĩgã ãpálé fê lãlĩ-lãlĩ drĩĩ. Mã drĩ drãzó, kãyĩ nã 'á rĩ mã drĩ kpã ngãzó õdrã 'ásĩ.' "

- ⁸Gõ'dá tã tîbê Yésũ drí âtalé rî drí âgázó gólîyî drî.
- ⁹Gõ'dá òkó 'dî 'bá yî drí âgõzó ùgí lésî volé Yērōsālēmā 'álâ tã 'dî 'bá yî âtalé lājó'bá Yésũ kê rî yî drí rû-lê-âzî lâ yî âzâ 'bá yî bê.
- ¹⁰Ōkó 'dî 'bá yî lāfálé sî rî nîlî rî Mārīyā Māgādālā ĩ'dî, Jōanā gō'dá Mārīyā gólâ Yākóbā rî ândré yî bê.
- ¹¹Gõ'dá lājó'bá 'dî 'bá yî ârî ĩyî tã òkó 'dî 'bá yî drí âtalé kí'á nî rî, Yésũ lîdrî trá òdrā 'ásî rî, gólîyî drí tã âtázó kí nî rî, òkó 'dî 'bá yî âtâ ĩyî úlî âzâ-âzâ 'î, lēé ĩyî úlî 'dî tã lâ ârílî kô.
- ¹²Gõ'dá Pétērō drí ngázó rālê nî'á ùgí 'álâ. Gõ'dá gólâ câ bê tólâ rî, drílâ ândîzô rî'á vō ĩndrîlî dîyî ùgí 'álâ, gō'dá ndrê cé ítá tândî gólâ âvō 'bázó 'á lâ rî ĩ'dî, âvō gō'dá yû. Gõ'dá nîngá sî, drílâ ngázó nî'á gólê 'bā 'álâ tã ĩsũ-ĩsũ bê lâvũlî kôrô.
- ¹³Dó kâyî âlô 'dî ĩ'dî, Yésũ rî rû-lê-âzî yî kpá zâlô rî rî'á ĩyî nî'á 'bâdrî mvá âzâ rî'á zîlâ Ēmáwō rî 'álâ. 'Bâdrî mvá 'dî jējē lâ rî'á kílômítîrî mûdrî-drî-lâ-ngâ-âlô Yērōsālēmā rú sî. Āgô âlô, rú lâ Kêlêópâ.
- ¹⁴Gólîyî rî'á òdrā tã Yésũ kê rî âtá'á, gō'dá ngá nō 'bá yî 'ê rû 'dó volé lésî.
- ¹⁵Gólîyî drí rîrî tã âtalé rî 'á Yésũ drí ânîzó âcálê ânyî gólîyî lâgátî tã âtalé gólîyî bê.
- ¹⁶Gõ'dá Ôvârí 'ê âgô 'dî 'bá yî gólâ rî nîlî kô.
- ¹⁷Gõ'dá Yésũ drí tã âtázó gólîyî drí kí nî rî, "Nî rî â'dô tã âtá'á lâttî 'ásî yā?" Gólîyî drí âdrézó pávó tî 'á, lîfî lâ yî gō'dá trá ĩzā ró.
- ¹⁸Gõ'dá Kêlêópâ drí tã âtázó Yésũ drí kí nî rî, "Nî ârî tã ângî rû 'ê 'bá ândrátú Yērōsālēmā 'álâ rî kô yā?"
- ¹⁹Yésũ drí tã-drî jázó kí nî rî, "Ā'dô tã 'ê rû nî yā?" Gólîyî kí, "Tã gólâ Yésũ Nāzārétâ lé 'bá ró rî kê. Gólâ trá tã ângũ 'bá Ôvârí kê 'î. Drílâ rîzô tã tândî âtalé dódó mbârâkâ sî. Tã 'ê'ê gólâkâ ndrî 'dó tã Ôvârí kê rî vó ró. Ōjílâ dūū ĩnjî ĩyî gólâ trá.
- ²⁰Gõ'dá drî-'bá ângî Yúdâ yî kê rî 'bá yî rî gólîyî sîsî-lésî rî 'bá yî bê, fê ĩyî gólâ rî drî-bâ trá fūlî volé, gólâ rî ĩpâ-ĩpâ fê lâlî-lâlî drî sî rî.
- ²¹Mā nî trá âgô rî 'dî â'dô âmâ pā'á nî âmâ âjú-'bá-âzî yî drîgá sî. Gõ'dá gólâ drā trá, 'ê trá kâyî rî.
- ²²Gõ'dá tã âzâ kpá ĩ'dî nō, úsú gō'dá âvō lâ ùgí 'á kpá kô. Cîjîno nō òkó âzâ 'bá yî âmâ lāfálé sî, âtâ ĩyî úlî rûbââ âzâ trá nōngá kí nî rî, yî ònî bê ùgí gólâ Yésũ rî âvō 'bázó rî ndrêlé rî,
- ²³yî úsú gólâ rî âvō 'á lâ kô. Gólîyî drí âgõzó volé tã lâ âtalé âmâ drí, yî òndrê mālâyíkâ 'î gólâ rî vō 'á tólâ. Gõ'dá mālâyíkâ 'dî drí tã âtázó ĩyî drí kí nî rî, 'Yésũ â'dô bê lédrê-lédrê ró.'

- 24 Gõ'dá ãgô ãzâ 'bá yî ãmâ lâfálé sî rî drí kpá nîzó ùgí gólâ rî 'bázó 'á lâ 'dî ndrêlé rî, ùsú ìyî tâ kpá té òzô òkó 'dî 'bá yî drí âtárê lâ tí, ùsú ìyî gólâ rî ãvô kô."
- 25 Gõ'dá nîngá sî, Yésù kî nî rî gólîyî drí rî, "Ãnî gólîyî tîbê tâ nî 'bá kô'dáwá nô 'bá yî, nî lée kô úlí gólîyî tîbê tâ ãngû 'bá drí ìgîlí ãnî drí rî ãrîlí yã?"
- 26 Tã ãngû 'bá âtâ trá kî nî rî, ìzátú rî, gólâ tîbê Ôvârí drí zîlí nî 'díyî pã 'bá ró rî â'dô rû ìzã'á ìtí, gõ'dá Ôvârí drí gólâ rî 'bázó kpá mbârâkã bê gãrã kúmú ãngí ró."
- 27 Gõ'dá Yésù drí tâ gólâ Músã yî drí ìgîlí tâ ãngû 'bá bê tâ ìyíkã rî tãsî rî ífí lâ âtázó drîlîyî.
- 28 Gõ'dá gólîyî câ ìyî bê Êmáwô 'á rî, Yésù 'ê trá zãâ nîlí sîsî 'álâ.
- 29 Gõ'dá ìkî ìyî Yésù trá tâ âtázó drîlá kî nî rî, "Ní rî ãmã bê nõngá. Ní ndrê, ìtú trá fí'á." Gõ'dá Yésù drí ãnîzó ãfîlí jó 'á gólîyî bê rîlí.
- 30 Gólâ rî trá vûdrî ngá nyãlé gólîyî bê. Gõ'dá trô ãmbãtã trá, drîlá rãtãã 'êzó Ôvârí drí, gõ'dá drîlá ùpîzó lâ cíkîrînyáwá ró ìtí fêlé gólîyî drí.
- 31 Ngbããngbãnô rî, Ôvârí nîjî gólîyî rî lîfî trá Yésù rî nîlí. Gõ'dá Yésù drí ìyîngá ãvîzó.
- 32 Gõ'dá ãgô 'dî 'bá yî drí tâ âtázó ìyî vô 'ásî kî nî rî, "Ãgô 'dî fí té Yésù rî ífíí í'dî. ãmã trá ãyîkô ró gólâ drí tâ âtárê ãmã drí lãtî 'á, kpá tâ gólâ drí tâ lâ ìgîlí 'dî 'bá yî ífí lâ lôfôré ãmã drí rî 'á."
- 33 Kôro gólîyî drí ngãzó ùrû, nî'á gólé volé Yêrôsãlémã 'álâ. Gõ'dá gólîyî câ ìyî bê rî, ùsú ìyî lãjô'bá Yésù kã mùdrî-drî-lã-ngã-ãlô 'dî 'bá yî ê'bê ìyî rû trá 'dó vô ãlô 'á, ìyî rû-lê-ãzîyã yí bê.
- 34 Lãjô'bá 'dî 'bá yî kî nî rî gólîyî drí rî, "Ãwô-ìtí Yésù lídrî trá ôdrã 'ásî, gólâ â'dã yî trá Sîmónã Pétêrô drí."
- 35 Gõ'dá ãgô rî nã 'bá yî âtâ ìyî kpá gólîyî drí, tâ tîbê rû 'ê 'bá lãtî 'á drîlîyî ndrêlé rî tãsî, gõ'dá kpá drîlîyî Yésù rî nîzó drîlá rîrî ãmbãtã ùpîlí rî 'á.
- 36 Nîngá sî, kôro Yésù rî gógó drí ãdrézó gólîyî lâfálé tâ âtálé gólîyî drí kî nî rî, "Ãnî pîpîsîlí ãã'dî."
- 37 Gõ'dá lãjô'bá 'dî 'bá yî lâro ìyî trá, rî ìyî trá 'dó tîtî ùrî bê, tãlã gólîyî ìsù ìyíkã bê rî, Yésù â'dô 'búlî-'bá 'î.
- 38 Yésù drí tâ âtázó gólîyî drí kî nî rî, "Ní rî ùrî 'êlé ã'dô drí sî yã? Ní rî tâ ìsùlí rî rî kî'á nî rî, ã'dó mã í'dî kô rî ã'dô drí sî yã?"
- 39 Ní ndrê drê ãlîbí ãmã drí 'á, ãmã pá bê. Mã rî gógó í'dî rî'á nô. Ní ãnjû drê ãmã rú'bã. Ní ndrê drê, 'búlî-'bá cú ìtí ìnyîrîkô ãkó kpá fã ãkó, mã rî'á cú ìnyîrîkô bê gõ'dá kpá fã bê."

- 41 Gólíyî 'à gâ trá, líndrí lâ yî 'bê trá dî, tãlã tã 'dî trá õzõ tã lâârâkõ tã lëzó 'á lâ kô rî kátí. Gõ'dá Yësũ drí tã átázó gólíyî drí kî nî rî, "Ãnî cú ngá nyãnyã bê âfêlé má drí nyãlé yã?"
- 42 Gõ'dá gólíyî drí ÿ'bî lâ'dî-lã'dî âfëzó Yësũ drí nyãlé.
- 43 Yësũ drí gõzó ÿ'bî 'dî nyãlé gólíyî lîfî drí 'á.
- 44 Gõ'dá nĩngá sî, Yësũ drí tã átázó gólíyî drí, "Ãnî, nî ÿsũ tã tíbê má drí átálé ãnî drí, má drí 'bãzó drë ãnî bê 'bãdrî 'á nõngá rî 'á rî trá yã? Má âtã tã trá ãnî drí kî, tã gólíyî Músã yî drí îgílí âmã tãsî, tã ângũ 'bá yî bê, kpá tã ndrî lô'bãzó lôngó sî rî â'dô rû 'ë'á trá."
- 45 Gõ'dá 'dî vósî rî, Yësũ âtã bê tã 'dî rî, gólã drí gólíyî 'bãzó nîlã lîfî îcî úlî Ôvãrî kã búkũ 'á rî kã rî sî, gólíyî ùnî ró tã ífî lâ bê dódó.
- 46 Gõ'dá drílã tã átázó gólíyî drí, "Ôvãrî âtã trá tã ângũ 'bá drí kî, gólã tíbê âjólé úrú lésî 'díyî pã 'bá ró rî, ïzã â'dô gólã rî 'ë'á, drílã drãzó, gõ'dá kâyî nã 'á rî, gólã drí lîdrízó õdrã 'ásî.
- 47 'Dî rî vósî rî, õjílã ãzã 'bá yî â'dô ÿyî tã lâ pë'á õrî ãmbã ângó 'á nõ 'bá yî drí kî nî rî, gólíyî tíbê drî âjá 'bá trá tã 'ë'ë õnjí ÿyíkã 'ásî rî, Ôvãrî â'dô gólíyî âyé'á tã õnjí gólíyíkã 'ásî 'díyî pã 'bá rî tãsî.
- 48 Ãnî ífíí ÿ'dî 'ë 'bá tã âmákã pélé rî, tãlã ãnî rî gógó rî ndrê tã rû 'ë 'bá rî cú nî ãnî lîfî ífíí sî.
- 49 Âmã ífíí â'dô Líndrí Tãndí Ôvãrî kã tíbê âmã átã drí tã lâ átálé rî âjó'á ãnî pãlé. Nî rî drë tãkõ Yërõsãlémã 'á nõngá tëlã té drílã âcázó nî. Gõ'dá kpá mbârãkã Ôvãrî kã â'dô âcá'á rílí ãnî bê."
- 50 Gõ'dá nĩngá sî rî, Yësũ drí gólíyî lôfõzó 'bãdrî mvã nã 'ásî, nílí ãnyî 'bãdrî mvã ãzã 'álã Bëtãní rú. Gõ'dá drílã õrë fëzó drílíyî.
- 51 Gõ'dá Yësũ fë õrë bê gólíyî drí ndrî rî, Ôvãrî drí Yësũ rî trõzó nílí võ 'bũû 'álã úrú 'álã rî 'álã.
- 52 Nĩngá sî, gólíyî drí ãwõ-ítí ãmbã 'ëzó Yësũ drí gólã rî lûyízó Ôvãrî ró. Gõ'dá drílíyî âgõzó vólé Yërõsãlémã 'álã ãyíkõ ró ãmbã.
- 53 Gólíyî rî trá Ôvãrî rî lûyílí ÿtú vósî cé ÿyî pîpîsílí sî jó ângí Ôvãrî kã rî 'á.

YŌWÁNĪ

YŌWÁNĪ 1

- ¹Drē ākpākā'dā sísí ó'bāá āngó nō drē kō rī, "'Ōvârí rī â'dá 'bá" ' bê rī'á Ōvârí bê. Gólâ Ōvârí 'î.
- ²Îtō vō 'ásí, Ōvârí òtírí āngó 'bāâ rī, gólâ bê rī'á Ōvârí bê.
- ³Ōzō Ōvârí òlē trá ngá lô'bálé rī, Ōvârí âtâ tâ lâ gólâ drí, drílâ 'ēzó lâ, nyé òzō Ōvârí drí lélé rī kâtí. Ngá āzâ yū'dạwạ 'bálé cú ítí gólâ ākó.
- ⁴Gólâ ỉ'dí Ōvârí drí âjólé lédrē-lédrē ãdūkū ākó rī félé òjílâ drí rī. Gólâ kpá ỉ'dí Ōvârí drí âjólé ngá ỉ'í íyíkâ bê ânílí ỉníríkúwạ tâ ònjí kâ drólé volé òjílâ pípìsílí 'ásí rī. Gbō lé òjílâ lélé ỉyí kô ỉníríkúwạ ỉyíkâ ỉ'ílí rī, ícá kô lôsí gólâkâ ỉníríkúwạ ỉ'í kâ 'dì pélé.
- ⁶Āgô āzâ bê rú lâ Yōwání bābātízí 'ē 'bá ró rī. Ōvârí nǐ gólâ trá jólé nǐ'á tâ Ngá ỉ'í 'bá kâ pélé òjílâ drí, gólíyí ēēdē ỉyí njāâ ngá ỉ'í 'bá 'ē 'bá ácalé 'dì tēlé tâ lélé sǐ tâ âtí-âtí 'dǐ 'á.
- ⁸Yōwání rī gógó â'dó kô Ngá ỉ'í 'bá 'dǐ ỉ'dí. Gō'dá lôsí Yōwání kâ rī íyíkâ cé Ngá ỉ'í 'bá rī gógó 'dǐ tâ lâ pélé òjílâ drí.
- ⁹Gólâ Ngá ỉ'í 'bá ró Ōvârí rī â'dá 'bá âmâ drí rī ỉ'dí tíbê Ōvârí drí âjólé úrú lésí òjílâ mvá ró âmâ lāfálé āngó 'á nōngá, tâ mbị Ōvârí kâ â'dalé âmâ òjílâ drí rī ỉ'dí.
- ¹⁰Gbō lé ó'bā bê òjílâ āngó nō 'á ndrǐ gólâ sǐ rī, gō'dá kpálé gólâ â'dô bê kpá ỉ'dí Ōvârí rī â'dá 'bá ró òjílâ drí āngó nō 'á rī, òjílâ dūu gâ ỉyí volé dó gólâ rī nǐlǐ 'díyí pā 'bá ró.
- ¹¹Gbō lé útị bê gólâ òjílâ Yúdạ yí kâ ró rī, Yúdạ yí gâ ỉyí gólâ dó.
- ¹²Gō'dá ūrúkạ 'bá yí lāfálé sǐ gólíyí tíbê tâ lē 'bá trá gólâ 'á rī, gólâ 'bā gólíyí trá â'dólé Ōvârí rī mvá yí ró pípìsílí tǎndǐ íyíkâ rī sǐ.
- ¹³Gólíyí âcâ trá â'dólé Ōvârí rī mvá yí ró, tǎlâ gólíyí lē tâ trá gólâ tíbê Ōvârí rī â'dá 'bá rī 'á rī drí sǐ. Gólíyí âcâ â'dólé Ōvârí rī mvá ró 'dǐ â'dó òzō âmâ òjílâ mvá ândrê drí tǐlǐ nǐ átá bê rī tí kô, Ōvârí jâ â'dô-â'dô gólíyíkâ rī ỉ'dí gólíyí 'bálé â'dólé ỉyí mvá yí ró.
- ¹⁴Gō'dá gólâ tíbê "'Ōvârí rī â'dá 'bá" rī útị trá òjílâ mvá ró ânílí rílí âmâ lāfálé 'á āngó nō 'á. Âmâ lājó'bá gólâkâ rī, mã nǐ gólâ Ōvârí rī mvá ǎlôwá ró, tǎlâ mbârākâ átá lâ Ōvârí kâ félé gólâ drí rī tāsí. Gólâ ỉ'dí tíbê Yōwání bābātízí 'ē 'bá ró rī drí tâ lâ âtalé kí'á nǐ rī, gólâ â'dô âcá'á rī. Yōwání âtâ kí, "Nōô āgô tíbê má drí rǐ'á tâ lâ âtalé âní drí kízó nǐ rī, āâ'dô âcá'á má vósí rī ỉ'dí. Gō'dá āmbā gólâkâ rī lậvũ gặặ ámakâ rī drǐ sǐ. Má nǐ trá, 'dǐi tâ pặặtị 'ỉ, tǎlâ gólâ bê rǐ'á drē ākpākā'dā útị mã kô." Gólâ Ōvârí rī â'dá 'bá ró 'dǐ āâ'dô pípìsílí pặặtị mbị bê 'á ạ'dị bê òjílâ tāsí.
- ¹⁶À ạ'dị ảmbá gólâkâ òjílâ tāsí 'dǐ sǐ, gólâ fē òrē trá âmâ drí lậvũlǐ gặặ zǎâ bặặdị.

17Nĩ ndrê drê, Ôvârí fê tâ 'bã'bã íyíkâ ãmâ drí Músã sĩ, gõ'dá gólâ rĩ 'á ã'dĩ trá ãmâ tãsí Yésũ Krístõ sĩ. Gõ'dá mã nĩ pĩpĩsĩlĩ pãtĩĩ mbĩ gólâkâ Yésũ sĩ.

18Õjĩlã ãzãkã yũ'dãwã Ôvârí rĩ ndrê 'bã trá íyĩ lĩfĩ sĩ rĩ. Gõ'dá Yésũ Ôvârí rĩ mvã ró rĩ'dĩ Ôvârí rĩ cócóló 'ĩ. Gólâ á'dã á'dô-á'dô tãndĩ Ôvârí kã õjĩlã tãsí rĩ trá dódó õjĩlã drí ãngó nõ 'á tã 'ẽ'ẽ íyíkâ rĩ sĩ.

19Drĩ-'bã ąngĩ Yúdã yĩ kã rĩ 'bã yĩ árĩ ãyĩ tã bê kĩ'á nĩ rĩ, Yõwãní rĩ'á tã pẽ'á kpã bãbãtĩzĩ 'ẽ'á õjĩlã drĩ rĩ, gólĩyĩ pĩpĩsĩlĩ drĩ lõngázó tã rĩ 'dĩ tãsí. Gõ'dá drĩlĩyĩ drĩ-'bã ãzã 'bã yĩ gólĩyĩ lãfálé 'ásĩ gõ'dã kpã ũgúlĩ ątĩ 'bã gólĩyíkã ãzã 'bã yĩ bê jõzó Yẽrõsãlãmã 'ásĩ nĩlĩ Yõwãní rĩ ãjĩlĩ ngãtã gólâ á'dĩ rĩ'dĩ yã rĩ, ngãtã gólâ 'dĩyĩ pã 'bã Ôvârí drĩ tã lâ átalé kĩzó nĩ, yĩ á'dô ąjõ'á lâ ãngó 'á õjĩlã pãlé rĩ rĩ'dĩ yã rĩ.

20Gõ'dã õjĩlã jõlé 'dĩ 'bã yĩ câ bê Yõwãní ngálã tã 'dĩ ãjĩlĩ rĩ, Yõwãní drĩ ngãzó tã lõgõlé gólĩyĩ drĩ trã kĩ, yĩ á'dó kô 'dĩyĩ pã 'bã tã lâ átalé rĩ rĩ'dĩ.

21Gõ'dã ągõ 'dĩ 'bã yĩ drĩ tã ãjĩzó kpã ó'dĩ Yõwãní tĩ kĩ, "Háyĩ, ngã gõ'dã nĩ á'dĩ rĩ'dĩ yã? Nĩ tã ąngũ 'bã Ēlĩyã gólã 'ẽ 'bã ągõlé kpã ó'dĩ rĩ rĩ'dĩ yã?" Yõwãní kĩ gólĩyĩ drĩ rĩ, "Má á'dó Ēlĩyã rĩ'dĩ kô." Gõ'dã gólĩyĩ drĩ Yõwãní rĩ ãjĩzó kpã ó'dĩ kĩ, "Mã kĩ, gõ'dã nĩ ánikã kó á'dĩ rĩ'dĩ yã, nĩ tã ąngũ 'bã Músã drĩ tã lâ ãgĩlĩ búkũ Ôvârí kã 'á kĩ'á nĩ rĩ, áá'dô ácã'á rĩ rĩ'dĩ?" Gõ'dã Yõwãní drĩ tã-drĩ jãzó kpã ó'dĩ kĩ, "Kó kô, mã á'dó kpã kô tã ąngũ 'bã ąnĩ drĩ tã lâ átalé 'dĩ rĩ'dĩ."

22Gõ'dã gólĩyĩ drĩ gólã rĩ ãjĩzó kpã ó'dĩ kĩ, "Nĩ áttã drê tã mbĩ ãmã drĩ, mã gõ ró bê nĩ'á átalã õjĩlã ąmbã-ąmbã ãmã ąjõ 'bã rĩ yĩ drĩ. Gõ'dã nĩ ánikã kó á'dĩ rĩ'dĩ yã?"

23Gõ'dã Yõwãní drĩ tã-drĩ lõgõzó gólĩyĩ drĩ úlĩ gólĩyĩ tã ąngũ 'bã Ĩsáyã drĩ ąngũlĩ íyĩ tãsí kĩ, "Má á'dô ácã'á tã íyálé õmã 'álã õjĩlã drĩ kĩ, 'Kúmũ ąmãkã bí ąnĩ'á, nĩ êdê látĩ njãã gólã drĩ ąnĩzó 'á lâ sĩ." Ĩsáyã 40.3

24Gõ'dã õjĩlã drĩ-'bã ąngĩ Yúdã yĩ kã 'dĩ 'bã yĩ drĩ ąjõlé 'dĩ 'bã yĩ, Pãrũsĩ yĩ kpã bê gólĩyĩ lãfálé. Drĩlĩyĩ Yõwãní rĩ ãjĩzó kĩ,

25"Õzõ nĩ á'dô 'dĩyĩ pã 'bã ãmã Yúdã yĩ drĩ rĩ'á tãlã rĩ rĩ'dĩ kô, nĩ á'dô gõ'dã kpã Ēlĩyã rĩ'dĩ kô, gõ'dã kpã tã ąngũ 'bã Músã drĩ tã lâ átalé rĩ rĩ'dĩ kô rĩ, gõ'dã nĩ rĩ õjĩlã ãbãbãtĩzãlé á'dô tãsí yã?"

26Gõ'dã Yõwãní drĩ tã-drĩ jãzó gólĩyĩ drĩ kĩ nĩ rĩ, "Má rĩ rĩ'á õjĩlã ãbãbãtĩzãlé lĩmvũ sĩ, tãlã mã rĩ gólĩyĩ êdélé á'dólé njãã 'dĩyĩ pã 'bã rĩ lãgúlĩ. Mã áttã ąnĩ drĩ, 'dĩyĩ pã 'bã rĩ gógó 'dĩ bê rĩ'á ngbãąngbãnõ ąngó ąmãkã nõ 'á nõngã. Gõ'dã gólã rĩ'dĩ tĩbê tã lâ drĩ 'ẽ'á lãzélé kôrõ 'ẽ 'bã á'dólé ąmbã ró rĩ. Gólã á'dô bê gbõ lé nõngã rĩ, nĩ nĩjĩ gólã kô. Mã rĩ gógó Yõwãní nõ á'dó kô tãndĩ ró ícálé á'dólé rũ ã'bũ 'bã gólãkã ró kã'bókã gólãkã ąngĩlĩ."

28Tã 'dĩ 'ẽ rũ trá ítĩ áyágã ąmbã zĩlĩ Jõrõdẽnĩ gólã Yõwãní drĩ rĩzó bãbãtĩzĩ 'ělé 'á lâ rĩ, 'á'á lé drĩ õjĩ lészĩ rĩ 'álã.

29Kãyĩ ązã rĩ sĩ, Yõwãní bãbãtĩzĩ 'bã ró rĩ drĩ Yésũ rĩ ndrẽzó ąnĩrĩ 'á yĩ ngálã. Kôrõ Yõwãní drĩ ngãzó tã átalé õjĩlã gólĩyĩ rĩ 'bã gólã bê 'dĩ 'bã yĩ drĩ kĩ, "Nĩ ndrê drê

ãgô nã. 'Dĩ ãgô Ôvârí drí âjólé drĩ tí 'bá ró rí ĩ'đí. Gólâ ĩ'đí "'Kábĭlĭkĭ drĩ tí 'bá Ôvârí kâ"' ãrí lâ drí 'ě'á tã ònjí òjĭlã kâ jĭlĭ ndrĩ rí.

30Gólâ ĩ'đí má drí tã lâ átálé ãní drí kĭ, gólâ ãã'dô íyĭ â'dá'á ngbãangbânô rí. Gõ'dá gólâ kpá ĩ'đí má drí kĭ'á nĭ rí, ãmbã gólâkâ rí rĭ'á gãrã má drĩ sĭ rí, tãlã drē ãkpã útĭ mã kô rí, gólâ bê rĭ'á.

31Sĭsĭ rí, má nĭjĭ gólâ kô 'díyĭ pã 'bá ró. Gõ'dá ngbãangbânô rí, má nĭ gólâ trá. Má rí bãbãtízĭ 'élé ãní drí ĭmvũ sĭ, 'dĩ rí ã'dô ró bê gólâ rí â'dázó ãní Ĭsĭrã'élé yĭ drí, tãlã ã'dô ró bê kpá òjĭlã 'bãlé â'dólé njãã gólâ rí ĭgũlĭ kãpĭ gólâ drí ãcázó rí tú."

32Gõ'dá Yõwãní drí lãtĭ yĭ drí tã nĭzó kĭ, Yésũ ĩ'đí rĭ'á 'díyĭ pã 'bá 'ĭ rí â'dázó òjĭlã drí kĭ, "Kãpĭ Yésũ drí ãnĭzó má drí gólâ rí ĭbãbãtízãzó rí, má nĭ gólâ trá 'díyĭ pã 'bá ró. Mĭ ndrē drē, Ôvârí kĭ, má ãã'dô íyĭ mvã 'dĩ nĭ'á, òzõ má òtĭrĭ Lĭndrĭ Tãndĭ íyĭkã ndrēê â'déré 'á rĭlĭ gólâ drĩ òzõ ãtũ'bú kãtĭ rí. Ôvârí kĭ, òzõ má òndrē tã 'đí trá rũ 'ě'á rí, má ã'dô nĭ'á lâ kĭ, òjĭlã tã rí 'đí drí rũ 'ězó drĭlã 'dĩ rí, trá rĭ'á 'díyĭ pã 'bá 'ĭ, gõ'dá kpá gólâ tĭbê rĭ 'bá Lĭndrĭ Tãndĭ Ôvârí kã ãfĕlé òjĭlã drí rí ĩ'đí.

34Mã rí gógó Yõwãní, má ndrē Lĭndrĭ Tãndĭ Ôvârí kã 'dĩ trá ãmã ĭĭfĭ sĭ ã'dê trá rĭlĭ gã Yésũ rí gógó drĩ. Má ãtã ãní drí pãtĭ-pãtĭ ró, gólâ rĭ'á 'díyĭ pã 'bá 'ĭ, gõ'dá gólâ kpá rĭ'á Ôvârí rí mvã 'ĭ."

35Ĭdrũ rí tí rí, Yõwãní bãbãtízĭ 'ě 'bá ró rí rĭ'á ĭyĭ ãdré'á ĭãjõ'bã íyĭkã rĭ rí 'bá yĭ bê.

36Gõ'dá Yõwãní ndrē Yésũ bê ãnĭ'á rí, gólâ drí tã átázó ĭãjõ'bã íyĭkã rĭ 'đí 'bá yĭ drí kĭ, "Nĭ ndrē drē ãgô rĭ 'bá ãnĭlĭ nã! 'Dĩ rĭ'á 'díyĭ pã 'bá gólâ Ôvârí drí âjólé ãnĭ'á drãlé òzõ kábĭlĭkĭ drĩ tĭtĭ kã ró rí kãtĭ."

37Gõ'dá nĭngã sĭ, ĭãjõ'bã Yõwãní kã rĭ 'đí 'bá yĭ ãrĭ ĭyĭ bê úlĭ Yõwãní drí átálé 'đí rí, kôrô drĭlĭyĭ ngãzó 'dĕlé Yésũ vósĭ.

38Nĭngã sĭ, Yésũ òtĭrĭ võ ndrēê vólé rí, ĭãjõ'bã Yõwãní kã rĭ 'đí 'bá yĭ rĭ'á ĭyĭ ãnĭ'á gólâ vósĭ. Ĭtĭ rí, Yésũ drí ãdrézó gólĭyĭ tĕlé, gõ'dá ãcã ĭyĭ bê rí, Yésũ drí gólĭyĭ ĭjĭzó kĭ, "Ngã ãní drí ĭlélé rí ã'dô 'ĭ yã?" Gõ'dá ĭãjõ'bã Yõwãní kã 'đí 'bá yĭ drí tã-drĩ ĭôgõzó Yésũ drí kĭ, "Ĭĭfĭ ĭmbã 'bã, mã ĭē võ ní drí rĭzó rĭlĭ rí ndrĕlé."

39Gõ'dá nĭngã sĭ, Yésũ drí kpã tã-drĩ ĭôgõzó gólĭyĭ drí kĭ, "Ôzõ nĭ òlĕ trá võ mã drí rĭzó rí ndrĕlé rí, 'dõvó nĭ ã'dê mã vósĭ, nĭ ãnĭ ró bê ndrĕlã." Ĭtĭ rí, drĭlĭyĭ 'dĕzó Yésũ vósĭ, gólâ rí ãjĭlĭ bũũ cãlé võ gólâ drí rĭzó rĭlĭ rí 'álã. Gólĭyĭ drí cãzó Yésũ yĭ bê võ Yésũ drí rĭzó rĭlĭ rí 'álã ĭãnjãtũlĭ sĭ ĭtũ-pã sũ 'á. Gõ'dá drĭlĭyĭ rĭzó Yésũ yĭ bê tólã kãpĭ rí 'đí sĭ.

40Ĭãjõ'bã Yõwãní kã ãlô gólâ 'dĕ 'bã Yésũ vósĭ kãpĭ rí 'đí 'á rí, rũ lâ ãndĭrĭyã.

41Gõ'dá ĭdrũ rí tí rí, kôrô ãndĭrĭyã drí ngãzó nĭlĭ íyĭ ãdrũpĭ rũ bê Sĭmõnã rí ngálã. Gõ'dá ãndĭrĭyã drí tã átázó ãdrũpĭ lâ Sĭmõnã drí kĭ, "Mã ãsũ 'díyĭ pã 'bã trá!"

42Gõ'dá drĭlã íyĭ ãdrũpĭ Sĭmõnã rí ãdrĭzó ãjĭlĭ Yésũ ngálã. Gõ'dá Yésũ ndrĕlé bê Sĭmõnã rí, kôrô gólâ drí nĭzó lâ tõ kĭ, Sĭmõnã ĭē trá 'dĕlé yĭ vósĭ ã'dólé ĭãjõ'bã íyĭkã

ró. Gõ'dá gólâ drí tã âtázó Símónã drí kī, "Símónã, Yónã rī mvá, má â'dô ánî rú zī'á gõ'dá Pétērō." (Rú Pétērō 'dī Íbūrū tī sī rī'á Kéfã, tã ífí lâ kī, kúní.)

⁴³Gõ'dá ĩtú āzã rī sī, Yésū ĩsū tã trá nīzó gólé 'bãdrī zīlī Gālíláyã rī 'álâ lâjóbã yí drí úsúlí 'dī 'bã yí bê. Gõ'dá gólīyī câ bê Gālíláyã 'álâ rī, Yésū drí āgô āzã úsúzó tólâ rú lâ Fílīpō, gõ'dá Yésū drí tã âtázó gólâ drí kī, "Ní â'dê má vósī."

⁴⁴Fílīpō rī gógó 'dī ânī jãrībã zīlī Bêtásédã rī lésī, Bêtásédã 'dī kpá jãrībã Āndīrīyã yí drí ânīzó 'álâ sī Pétērō bê rī ĩ'dī.

⁴⁵Gõ'dá nīngã sī, Fílīpō drí nīzó nī'á Nātãnélē rī úsúlí, drílâ tã âtázó Nātãnélē drí kī, "Ní ĩsū drē tã gólâ Ôvãrī drí âtálé ākū ró Músã yī tī sī tã āngū 'bã yí bê kīzó nī, yí ā'dô 'díyī pã 'bã ájójã āmã drí rī! 'Díyī pã 'bã rī gógó 'dī bê rī'á āmã lâfálé ngbãāngbãñō! Mã úsú gólâ trá! Rú lâ Yésū gólâ Yôsépã rī mvá 'ī jãrībã zīlī Nãzãrétã rī lésī."

⁴⁶Gõ'dá Nātãnélē drí tã âtázó Fílīpō drí kī, "Tã tãndí îcã fí trá âfólé Nãzãrétã lésī yã?" Fílīpō drí tã-drī lôgōzó Nātãnélē drí kī, "Ní ôkī tã kô, nõô tã pãtīī 'ī! Ní ânī, mã nī ró bê ndrêlã." Gõ'dá ĩtī rī, drílīyī ngãzó nīlī Yésū rī ndrêlê.

⁴⁷Gõ'dá Yésū ndrê bê Nātãnélē ânīrī 'á yí ngálâ rī, Yésū drí tã âtázó kī, "Nī ndrê drē āgô rī 'bã ânīlī nã! Gólâ rī'á ôjílã tãndí āmákã Īsīrã'élē yí kã tībê õnjō ádó 'bã kô rī ĩ'dī."

⁴⁸Nīngã sī, Nātãnélē drí tã âtázó Yésū drí kī, "Tí ní nī mã āngô tī ró yã?" Gõ'dá Yésū drí tã-drī jãzó Nātãnélē tī kī, "Mã ndrê nī trá vō tībê ní drí rīzó lôvólé 'á lâ, kãnãgōwã líndrī nã 'á, drē ākpãkã'dã Fílīpō nīlī āmã tã âtálé ní drí kô."

⁴⁹Gõ'dá Nātãnélē drí tã âtázó Yésū drí kī, "Līfī ĩmbã 'bã, mã lē tã trá kī, nī Ôvãrī rī mvá 'ī, gõ'dá kpá Kúmú āmã ôjílã Īsīrã'élē kã kã."

⁵⁰Gõ'dá nīngã sī, Yésū drí kpá tã-drī lôgōzó Nātãnélē drí kī, "Ní lē tã kīzó nī, mã ā'dô Ôvãrī rī mvá ĩ'dī rī, tãlã mã drí tã âtázó ní drí kī, mã ndrê nī ākpãkã'dã, ní drí rīzó lôvólé kãnãgōwã líndrī nã 'á rī drí sī yã? Mã âtã ní drí pãtī-pãtī ró, ní â'dô tã lârákô gólâ ánî tī drí â'dízó rī ndrê'á ĩzátú gãrã gólâ nõ drīī sī."

⁵¹Gõ'dá Yésū drí kpá tã âtázó ó'dí kī, "Nī ârī tã nõ, ânī ndrī! ĩzátú 'bũũ â'dô rú nĵī'á ânī drí mālãyíkã Ôvãrī kã rī 'bã yī ndrêzó ânīrī 'á mã ngálâ, Ôvãrī â'dô â'dã'á lâ kī, pãtīī, mã rī'á gólâ tībê yí drí ájólé trá úrú lésī rī ĩ'dī."

YŌWÁNĪ 2

¹Kãyī rī vósī, ôjílã āzã 'bã yī rī'á kãrãmã lâgī kã 'é'á jãrībã mvá zīlī Kãnã rī 'á, 'bãdrī Gālíláyã kã rī 'álâ. Mãrīyã Yésū rī ândrê kpá rī'á lâgī 'dī vō lâ 'á.

²Gõ'dá lâgī lípī yī drí kpá Yésū rī āzízó ânīlī kãrãmã lâgī 'dī kã 'dī 'á lâjóbã íyíkã rī 'bã yí bê. Ítī rī, Yésū yī drí ngãzó nīlī.

³Gõ'dá òtírí cãâ kãrãmã lãgĩ kã 'dĩ ító 'à lâ 'á rí, òdrá kãrãmã kã 'dĩ drí rù ndězó. Gõ'dá òdrá kãrãmã rí 'dĩ kã ndě rù bê rí, Mãriyã drí ânizó Yésũ ngálã tã átálé gólã drí kĩ nĩ rí, "Ámã mvá, òdrá kãrãmã nô kã nõ ndě rù trá!"

⁴Gõ'dá nĩngá sĩ rí, Yésũ drí tã-drĩ lògõzó àndrê lâ drí kĩ, "Nĩ átã tã lâ má drí ã'dô tãsí yã? 'Dĩ ã'dó tã ámakã ɾ'dĩ kô. Kàyĩ má drí mbârãkã ámakã ã'dázó òjĩlã drí rí áká drě kô."

⁵Gõ'dá nĩngá sĩ, àndrê lâ drí lĩfĩ jázó rù ɿ'bũ 'bá lãgĩ lĩpĩ kã rí 'bá yĩ ngálã tã átálé gólĩyĩ drí kĩ nĩ rí, "Nĩ 'è ngá gólã drí ã'dálé ànĩ drí 'èlé rí ɿ'dĩ."

⁶Bã kãrãmã 'ězó 'á lâ 'dĩ, cú rĩ'á límvo ạngĩ ạngĩ bê nĩ-kázĩyã rĩzó lĩmvũ lòdãlé 'á lâ sĩ.

⁷Gõ'dá nĩngá sĩ, Yésũ drí tã átázó rù ɿ'bũ 'bá 'dĩ 'bá yĩ drí kĩ nĩ rí, "Nĩ nĩ lĩmvũ àbèlé óró lésĩ lòdãlé límvo 'dĩ 'bá yĩ 'ásĩ." Ítĩ rí, rù ɿ'bũ 'bá 'dĩ 'bá yĩ drí nĩzó lĩmvũ àbèlé lòdãlé límvo 'dĩ 'bá yĩ 'ásĩ dũũdũ.

⁸Gõ'dá nĩngá sĩ, límvo ạngĩ ạngĩ 'dĩ 'bá yĩ ìcã bê dũũdũ rí, Yésũ drí kpá tã átázó rù ɿ'bũ 'bá 'dĩ 'bá yĩ drí kĩ, "Nĩ bê lĩmvũ 'dĩ àjĩlĩ kãrãmã vó ndrě 'bá drí." Drĩlĩyĩ 'ězó lâ té òzõ Yésũ drí átálé rí kãtĩ.

⁹Nĩngá sĩ, kãrãmã vó ndrě 'bá 'dĩ drí lĩmvũ rù ɿ'bũ 'bá 'dĩ 'bá yĩ drí àjĩlĩ yĩ drí 'dĩ trözó àmbèlé rí, gõ'dá lĩmvũ rí 'dĩ jã rù trá òdrá ró, gõ'dá àsô-àsô ró gãrã sĩsĩ gólĩyĩ drí rĩ'á mvũlã rí drĩ sĩ. Kãrãmã vó ndrě 'bá 'dĩ nĩ kô ngátã òdrã 'dĩ ùsũ rù ã'dô 'ásĩ yã rí, gõ'dá rù ɿ'bũ 'bá 'dĩ 'bá yĩ nĩ vò òdrã 'dĩ ùsúzó rí trá, gólĩyĩ ã'dã lâ kô kãrãmã vó ndrě 'bá 'dĩ drí. Gõ'dá kãrãmã vó ndrě 'bá 'dĩ drí òdrógô òkó lâ rí àjĩlĩ 'dĩ àzĩzó tã átázó drĩlã kĩ nĩ rí,

¹⁰"Òjĩlã rí òdrã íyĩkã àsô 'bá àsô rí lànjĩlĩ ɿ'dĩ sĩsĩ kãrãmã vò 'ásĩ, gõzó gólã àsô 'bá kô rí fèlé àdũkũ lâ ró, òzõ òjĩlã àzĩlĩ rí 'bá yĩ ã'dô trá 'dó òdrã ró rí. Gõ'dá ànĩkã rí ã'dó íyĩkã ítĩ kô. Nĩ àyè ànĩkã òdrã àsô 'bá dódó kôrô rí trá fèlé òjĩlã drí àdũkũ lâ ró."

¹¹Dĩ tã lãrãkô drĩ-kákã Yésũ kã 'èlé rí ɿ'dĩ. Tã lãrãkô 'dĩ rí ã'dálã kĩ, Yésũ Ôvãrĩ rí mvã 'ĩ. Gõ'dá lãjój'á gólãkã ndrě ìyĩ bê tã lãrãkô gólã drí 'èlé 'dĩ rí, gólĩyĩ drí tã-drĩ lězó pãtĩ-pãtĩ ró kĩ, Yésũ Ôvãrĩ rí mvã 'ĩ.

¹²Kãrãmã lãgĩ kã 'dĩ vósĩ rí, Yésũ yĩ drí ngãzó nĩlĩ Kãpẽrãnómã 'álã, àndrê lâ yĩ bê, gõ'dá àdrúpĩ lâ yĩ bê gõ'dá kpá lãjój'á íyĩkã rí 'bá yĩ bê 'èlã kàyĩ fĩnyáwã.

¹³Gõ'dá kàyĩ kãrãmã lãvũ-lãvũ kôrô kã rí trá ànyĩ. Tã 'dĩ tãsí rí, Yésũ yĩ drí nĩzó Yẽrõsãlãmã 'álã lãjój'á íyĩkã 'dĩ 'bá yĩ bê.

¹⁴Tólã drĩlĩyĩ fĩzó ã'dĩ-drĩ jó ạngĩ Ôvãrĩ kã rí kã 'á, drĩlĩyĩ ngá lãzĩ 'bá ùsúzó dũũ, àzã 'bá yĩ rĩ'á ítĩ lãzĩ'á, àzã 'bá yĩ rĩ'á kãbĩlĩkĩ lãzĩ'á, àzã 'bá yĩ àmãmõ lãzĩ'á, ã'dô ró bê fèlé ngá fèfè ró Ôvãrĩ drí, gõ'dá àzã 'bá yĩ íyĩkã kpá àdĩ òrĩ ìkúrã'á àdĩ òrĩ ngĩngĩ òjĩlã àzã 'bá yĩ kã sĩ.

15Gõ'dá Yésũ ndrê tâ 'dĩ bê rĩ, tâ rĩ 'dĩ sú gólâ lĩfĩ kô, tâlâ õjĩlã 'dĩ 'bá yĩ rĩ ngá 'dĩ 'bá yĩ lâzĩlĩ lâgĩ õnjĩ sĩ jó Ôvârí kâ rĩ 'á. Ítĩ rĩ, Yésũ drĩ ngázó bãgõ pĩpĩ âtrõlé gõzó 'â lâ âtlĩ ândálé, ã'dô ró bê õnjóró'bí ró, õjĩlã rĩ 'bá kõrõnyã lâzĩlĩ 'dĩ 'bá yĩ lâdrózó ndrĩ vólé kõrõnyã ãyĩkã 'dĩ 'bá yĩ bê ã'dĩ sĩ lâ, gõ'dá gólâ drĩ kpá târãbízã âdĩ ãkúrã 'bá yĩ kã 'dĩ lôzézó ndrĩ vũdrĩ âdĩ gólĩyĩkã 'dĩ 'bá yĩ drĩ rũ lâpëzó ndíyángã vũdrĩ sĩ.

16Gõ'dá Yésũ drĩ tâ âtázó õjĩlã gólĩyĩ rĩ 'bá ãmãmõ lâzĩlĩ 'dĩ 'bá yĩ drĩ kĩ nĩ rĩ, "Nĩ ârĩ drê tâ âmákã nõ! Nĩ rĩ ngá lâzĩlĩ ã'dĩ-drĩ jó ạngĩ Ôvârí kâ rĩ kã 'á ã'dô tãsi yã? Nõô võ âmã átã kã ã'dĩ. Rĩ'á õnjĩ ró ãnĩ drĩ 'bãzó lâ ã'dólé võ ngá lâzĩ kã ró! Nĩ ã'dũ ngá ãnĩkã 'dĩ 'bá yĩ trõlé, nĩzó ã'dĩ bê lâ vólé nõngã sĩ."

17Gõ'dá nĩngã sĩ, lâjõ'bã Yésũ kã ârĩ ãyĩ tâ Yésũ drĩ âtálé 'dĩ bê rĩ, gólĩyĩ drĩ nĩzó lâ kĩ, Yésũ rĩ'á võ Ôvârí rĩ ãrátã kã lôvó lâ bê yĩ 'á dũũ. Gólâ rĩ vó lâ ndrêlé nyé õzõ kúmũ Dãwúdĩ kãtĩ, tĩbê tâ âtã 'bã kĩ'á nĩ rĩ, "Ôvârí, tâ lôvó bê rĩ'á má 'á dũũ rĩzó jó ãnĩkã vó lâ ndrêlé."

18Gõ'dá nĩngã sĩ, drĩ-'bã ạngĩ Yúdã yĩ kã rĩ 'bã yĩ trá ãwã ró tâ Yésũ drĩ ngá lâzĩ 'bã lâdrózó ã'dĩ-drĩ jó ạngĩ Ôvârí kã rĩ kã 'ásĩ rĩ tãsi, gólĩyĩ drĩ ãnĩzó Yésũ ngálã tĩ ãnyálé gólâ bê tâ 'dĩ tãsi kĩ, "Tãlã ã'dô 'ĩ ní drĩ ãnĩ 'bãzó ã'dólé gãrã ãzĩ-ãzĩ drĩ sĩ yã? ã'dô ãtĩ rĩ, ní 'ê drê tâ lâràkô tĩbê ã'dã 'bã lâ kĩ'á nĩ rĩ, 'dĩ drĩ-ãcê Ôvârí kã rĩ ã'dĩ rĩ, mã nĩ ró bê kĩ'á nĩ rĩ, ní ãnĩ Ôvârí ngá lésĩ."

19Yésũ drĩ tâ-drĩ lôgõzó gólĩyĩ drĩ kĩ, "Ãnĩ, õzõ kpálé nĩ ãũfũ jó Ôvârí kã nõ rĩ, mã rĩ gógó, mã ã'dô bê'á lâ kpá ó'dĩ cé kãyĩ nã sĩ."

20Gõ'dá drĩ-'bã ạngĩ Yúdã yĩ kã 'dĩ 'bã yĩ drĩ tâ-drĩ jãzó Yésũ drĩ kĩ, "Wũũwũ, ní ãvĩ tráã! Nĩ nĩ kô kĩ'á nĩ rĩ, õjĩlã 'dĩ jó ạngĩ Ôvârí kã 'dĩ ndrêlé ndrõ nyã'dĩ-rĩ-drĩ-lã-ngã-nĩ-kãzĩyã sĩ yã? Nĩ ãsũ ãnĩkã bê-rĩ kĩ, ní ã'dô ãcã'á jó ạngĩ 'dĩ 'dĩlĩ ndrêlé cé kãyĩ nã sĩ yã?"

21Úlĩ Yésũ drĩ âtálé jó ạngĩ Ôvârí kã ãfũ kã 'dĩ, tãkõ, rĩ'á úlĩ mãnĩgõ 'ĩ, ãyĩ rũ'bã ãnyákũ tãsi, drĩ-'bã ạngĩ Yúdã yĩ kã ã'dô ãyĩ fũ'á, gõ'dã kãyĩ nã sĩ, yĩ ã'dô lĩdrĩ'á kpá ó'dĩ õdrã 'ásĩ.

22Gõ'dã kãyĩ gólâ lâjõ'bã Yésũ kã 'dĩ 'bã yĩ drĩ Yésũ rĩ ndrêzó lĩdrĩ trá õdrã 'ásĩ rĩ, úlĩ tĩbê Yésũ drĩ âtálé gólĩyĩ drĩ kĩ'á nĩ rĩ, ãã'dô ãyĩ fũ'á, gõ'dã kãyĩ nã sĩ, yĩ ã'dô lĩdrĩ'á kpá ó'dĩ õdrã 'ásĩ rĩ drĩ ãgázó gólĩyĩ drĩ. Gõ'dã lâjõ'bã gólãkã 'dĩ 'bã yĩ drĩ tâ lëzó úlĩ tĩbê Ôvârí drĩ âtálé búkũ 'á kĩ'á nĩ rĩ, yĩ ã'dô 'dĩyĩ pã 'bã rĩ lĩdrĩ'á kpá ó'dĩ õdrã 'ásĩ rĩ trá, tãkõ, rĩ'á tâ mbĩ 'ĩ. Gólĩyĩ lë tâ 'dĩ, tâlã gólĩyĩ ndrê trá úlĩ Yésũ drĩ âtálé rĩ, tâ lâ 'ê rũ trá pãtĩ.

23Kãyĩ kãrãmã lâvũ-lãvũ kõrõ kã 'dĩ 'bã yĩ sĩ, Yésũ drĩ tâ lâràkô õjĩlã pã kã 'ëzó dũũ mbãràkã Ôvârí kã sĩ. Gõ'dã õjĩlã ndrê ãyĩ tâ lâràkô gólãkã 'ëlé 'dĩ 'bã yĩ bê rĩ, õjĩlã dũũ drĩ ngázó 'dõ tâ lëlé gólã 'á. Gõ'dã tâ ãsũ gólĩyĩkã Yésũ rĩ tãsi kĩ'á nĩ rĩ, Yésũ ã'dô ãyĩ pã'á õjĩlã Rómã kã drĩgã sĩ 'dĩ rĩ'á ãnyã ró.

24Gõ'dã Yésũ lëé kô tâ ãsũ gólĩyĩkã 'dĩ 'ëlé ã'dĩ, tâlã gólã nĩ tâ ãsũ gólĩyĩkã trá ndrĩ tãndĩ ró.

²⁵Gólâ lée kô ôjílâ äzâ drí tâ átálé yí drí ôjílâ mvá tāsī, tälâ gólâ nī tâ ìsū anyâ gólíyí p̄p̄ìsílí 'á rí kpá trá ndrī.

YŌWÁNĪ 3

¹Ăgô äzâ bê rú lâ Nīkōdīmā, gólâ sīsī-lésī tâ Yúdā yí kâ kī 'bá 'î, gō'dá kpá drī-'bá P̄rúsī yí kâ ĩ' dī.

²Ngácī ãlô sī, gólâ drí ngāzó nīlí Yésū ngálâ. Gō'dá gólâ câ bê Yésū ngálâ rī, drílâ tâ átázó Yésū drí kī, "Tā ìmbá 'bá, mā nī trá kī, Ôvârí âjô nī nī ânī'á tâ íyíkâ ìmbálé ãmâ drí, tälâ ôjílâ äzâ yû'dawá ängó nõ 'á tâ lâràkô ní drí rī'á 'ëlâ 'dī 'élé, ôzô mbârâkâ Ôvârí kâ ä'dô yû'dawá gólâ bê rī."

³Gō'dá Yésū drí tâ-drī jâzó Nīkōdīmā drí kī, "Má âta ní drí nõ tâ p̄tī-p̄tī ró rī ĩ' dī, ôzô ôjílâ ôlê tâ trá ä'dózó Ôvârí rī mvá ró rī, ää'dô gólâ rī tī'á zälô ó'dí."

⁴Gō'dá Nīkōdīmā nīí úlí Yésū kâ átálé 'dī ífí lâ kô, gólâ rī tī ä'dî gō'dá trá ä'dî tâ Yésū drí átálé 'dī tāsī. Gō'dá gólâ drí tâ-drī jâzó Yésū drí kī, "Ä'dô ä'dó'á ĩtí 'dī íyíkâ kó ängô tí ró kīzó nī rī, ôjílâ ä'dó 'bá trá ängí rī ää'dô tī'á lâ kpá ó'dí 'dī yā? Ôjílâ mbā 'bá trá ängí rī ä'dô gō'á kpá ó'dí ändrê lâ 'á gōzó tīlâ ändalé trá ó'dí yā?"

⁵Gō'dá Yésū drí kpá tâ-drī lôgōzó Nīkōdīmā drí kī, "Má âta ní drí nõ tâ p̄tī'î, ôzô úutī ôjílâ kô ó'dí ró rī, gólâ ícá kô ä'dólé ôjílâ Ôvârí kâ ró. Ää'dô ôjílâ ndrī tī'á zälô Líndrí Tändí Ôvârí kâ rī sī, gō'dá kpá tâ ònjí gólíyíkâ jīzó zälô ìmvú Ôvârí kâ rī sī, ĩtí rī, gólíyí 'dê gbô ä'dólé ôjílâ Ôvârí kâ ró.

⁶Mí ndrê drê, ôjílâ mvá tī íyíkâ kpá té íyí nyäänyâ ĩ' dī, gō'dá Líndrí Tändí Ôvârí kâ tī íyíkâ fí té íyí nyäänyâ ĩ' dī, ä'dô-ä'dô bê ôjílâ Ôvârí kâ ró.

⁷Nīkōdīmā! Änī drī ôlījā tâ má drí átálé ní drí nõ sī kô! Rī'á tâ p̄tī'î ró äñī ndrī tīzó ó'dí, nī 'dê gbô ä'dólé ôjílâ Ôvârí kâ ró.

⁸Ní ìsū drê gbô tâ ĩlī kâ. Īlī vī íyíkâ vō 'ásī ndrī. Gō'dá mā ndrê vō ĩlī kâ rīzó rī kô. Īlī ôtírī rīí vīlī rī, mā nīí kô, gólâ rī nīlí ängô lé, gō'dá mā ndrê ĩlī rī 'dī rú'bá lâ kpá kô. Gō'dá ôjílâ gólâ tīlī trá Líndrí Tändí Ôvârí kâ sī rī, ä'dô 'bā'á kpá ĩtí. Ītí rī, mā nīí tâ tâ lâ sī rī kpá kô."

⁹Gō'dá Nīkōdīmā drí kpá tâ-drī lôgōzó Yésū drí kī, "É'ê, tâ ánikâ 'dī fí drê zää má drī kô."

¹⁰Nīngá sī, Yésū drí kpá tâ átázó Nīkōdīmā drí ó'dí kī, "Nīkōdīmā, nī tâ ìmbá 'bá ängí ôjílâ ndrī ämákâ Īsīrā'élê kâ drí rī'á ĩnjílâ rī ĩ' dī. Tälâ ä'dô 'î úlí má drí átálé nõ drí zää fīzó ní drī kô rī?"

¹¹Ní ärí drê tâ má drí átálé ní drí nõ tändí ró, tälâ 'dīí rī'á ngá gólâ ãmâ drí ndrêlé trá ämâ ìfī sī rī ĩ' dī. Gō'dá tälâ ä'dô 'î ní drí tâ lêzó kô ngá ämâ drí ndrêlé trá p̄tī'î ró nõ 'á yā?

- 12Ní ârî drê, má â'dâ tâ ûrú 'álâ nã â'dô lâ ãnî drí ngá gólîyî ãngó nõ 'á nõ 'bá yî sî, gõ'dá tâ lâ fî drê zãã ãnî drî kô. Ôzõ gõ'dá má ââtâ ngá gólîyî ûrú 'álâ rî tâ lâ í'dî pãtî rî, nî â'dô tâ-drî lâ lë'á fî trá yã?
- 13Má âtâ ní drí, ôjîlã äzâ yû'dawạ câ 'bá trá ûrú 'álâ, cé mâ gólâ âjólé trá ûrú lésî nõ í'dî ãnî 'bá tâ ûrú 'álâ kã nã 'bá yî âtálé ní drí rî.
- 14"Má âtâ ní drí, rî'á îcâ-îcâ ró ódrî mâ âjólé trá ûrú lésî rî îngálé ûrú fê drî, tâlã gólîyî tîbê tâ lë 'bá trá má 'á rî ûûsû ró îyî lédrê-lédrê ädükû äkó rî bê, nyé ôzõ Músạ drí 'êrê lâ äkû ró ãmã ạ'bíyạ yî drí òmã 'á kạyî ìnî drí rîzõ gólîyî ôcílî rî tú rî kâtí. Gólâ êdê ìnî líndrî trá ípálé fê sílî îngálé ûrú, tâlã ôjîlã gólîyî ìnî drí ôcílî rî ìngã îyî lîfî trá ûrú ìnî líndrî 'dî ndrêlé rî, Ôvârí â'dô gólîyî pã'á ôdrã ìnî drí gólîyî cîzõ 'dî 'ásî.
- 16Ôvârí lë ôjîlã trá ndrî rõô, tâlã gólâ âjô mvá íyîkã kó ãlô nõ trá ãnî'á drálé tâ ònjí gólîyîkã tãsî, tâlã ôjîlã tîbê tâ lë 'bá trá mvá gólâkã nõ 'á rî drãã kô gõ'dá â'dô rî'á lédrê-lédrê ró zãã, ôzõ rú'ạ ìnyákú lâ ôdrã kpá lé rî."
- 17Pãtî-pãtî ró, Ôvârí âjô íyî mvá ãngó nõ 'á nõ, â'dó kô lâ nõ fêlé ôjîlã drí tâ ònjí gólîyîkã tãsî. Bê-rî Ôvârí âjô íyî mvá ãngó nõ 'á nõ ôjîlã pãlé tâ ònjí gólîyîkã rî 'ásî.
- 18Ôjîlã gólîyî ndrî lë 'bá trá Ôvârí rî mvá 'á rî áã'dô îyî ngá pã'á lâ nõ 'ê'á fêlã gólîyî drí tâ ònjí gólîyîkã tãsî rî 'ásî. Gõ'dá gólîyî lë 'bá Ôvârí rî mvá 'á kô rî, áã'dô îyîkã lâ nõ tâ ònjí íyîkã rî kã nã'á îyî drî.
- 19Rî'á tâ mbî ró, lâ nõ tâ ònjí ôjîlã gólîyî tâ lë 'bá Ôvârí rî mvá 'á kô rî kã fêzõ gólîyî drí. Nî ndrê drê, Ôvârí âjô íyî mvá ãngó nõ 'á nõ, â'dô ró ngá í'î tâ mbî kã â'dálé ôjîlã drí. Gõ'dá ôjîlã lëé kô rîlî ngá í'î 'dî 'á. Gólîyî lë tákányî rîlî zãã ìnrîkúwạ Sâtãnã kã rî 'á, tâlã tâ 'ê'ê gólîyîkã ndrî rî'á ònjí ró.
- 20Ôjîlã gólîyî tâ ònjí 'ê 'bá rî yî gã îyî ngá í'î trá dó, tâlã ôôzõ tâ ònjí íyîkã ndrêé kô.
- 21Ôjîlã gólîyî rî 'bá tâ pãtî Ôvârí kã lëlé pîpîsîlî ãlô sî rî, gólîyî í'dî tîbê ngá í'î Ôvârí kã 'dî lậgú 'bá rî. Gõ'dá ngá í'î 'dî â'dô tâ â'dá'á ôjîlã äzâ 'bá yî drí kî, gólâ rî 'dî tâ Ôvârí drí lëlé gólâ drí 'êlé rî 'êlé í'dî.
- 22Gõ'dá nîngã sî rî, Yêsû yî drí ngãzõ Yêrôsãlémã 'ásî nîlî lâjõ'á íyîkã yî bê 'bãdrî mvá äzã 'bá yî Yũdạyạ kã 'álâ rîlî ôjîlã 'bãdrî mvá 'dî 'bá yî kã lîfî lâ yî ìmbálé tâ Ôvârí kã sî. Gõ'dá gólîyî drí rîzõ ôjîlã gólîyî tâ ìmbã Yêsû kã tãsî rî lë 'bá trá rî 'bá yî ìbábátízãlé.
- 23'Dî Yõwãnî íyîkã kpá rî'á ôjîlã ìbábátízã'á võ zîlî Äyênónã rî 'á ãnyî jãrîbã äzã zîlî Sãlímã rî lậgátî, tâlã lîmvû tãndí bê tólã dũû bãbátízî 'êzõ 'á lâ. Gõ'dá ôjîlã dũû tâ lë 'bá trá tâ Ôvârí kã 'á rî, rî îyî trá ãnîlî Yõwãnî rî ìjîlî îyî ìbábátízãlé.
- 24Tã 'dî 'bá yî â'dô trá drê äkpãkã'dã Êródê Änítípã rú drê Yõwãnî 'bãlé gãnîmã 'á kô.
- 25Kạyî äzã sî, lâjõ'á Yõwãnî kã rî'á îyî tî ãnyá'á ägõ äzã 'bãsúrú Yũdạ yî kã 'ásî rî bê, tâ lã'bí ngîngî gólâ â'dózõ ngbãngbã Ôvârí rî lîfî drî 'á rî tãsî.

26 Gõ'dá gólíyî ârílí bê tâ tíbê ãgô 'dĩ âtálé rí, lãjó'ba Yõwánĩ kâ 'dĩ 'bá yî drí tâ âtázó Yõwánĩ drí kĩ nĩ rí, "Lĩfĩ ìmbá 'bá, ãgô gólâ ní drí ùsúlí 'á'á lésĩ ní drí zĩlĩ 'díyĩ pã 'bá ró rí kpá rĩ'á òjílâ ìbábátízã'á gõ'dá ânĩ-ânĩ òjílâ kâ âmâ ngáá nòlé rí vò lâ 'á rí, òjílâ ìyíngá 'dó rĩ'á nĩ'á gólâ ngálâ bãbátízĩ tãsí."

27 Gõ'dá nĩngá sĩ, Yõwánĩ drí tâ-drĩ lôgõzó lãjó'ba íyíkâ 'dĩ 'bá yî drí kĩ, "Nĩ ìsũ tâ kô, tâlá ãgô rú bê Yésũ 'dĩ rí, Ôvârí fê mbârâkã nĩ gólâ drí rízó òjílâ ìbábátízálé 'dĩ. Gólâ 'ê 'dĩ á'dó kô mbârâkã íyíkâ sĩ.

28 Ânĩ ndrĩ, nĩ nĩ trá tãndí ró, má rí trá âtálâ òjílâ drí ndrĩ kĩ, 'Má á'dó kô 'díyĩ pã 'bá 'ĩ. Ôvârí âjô mâ trá sísí íyíkâ cé òjílâ êdélé njã ânĩ-ânĩ gólâkâ rí tēlé.'

29 Mâ rĩ'á ãyĩkô ró, tâlá òjílâ dũu rĩ'á nĩ'á Yésũ ngálâ. 'Dĩ má á'dô 'bã'á nyé òzô ãgô ãnjĩ ãzâ rú-lê-ãzí lâ bê rí kâtí, gõ'dá òzô ãgô ãnjĩ rí 'dĩ ògĩ òkó trá ó'dí rí, òjílâ ndrĩ drí á'dózó ãyĩkô ró, tâlá gólíyî ndrê ãyĩkô ãgô ãnjĩ 'dĩ kâ ì'dĩ òkó lâ ó'dí 'dĩ bê. Kpálé rí, gólíyî ìcá kô òkó 'dĩ trólé nĩ.

30 Rĩ'á tãndí ró Yésũ drí ácázó òjílâ âmá tâ lâ drí lâzélé rõô rí ró. Òzô âmâ tâ òlâzê kô rí, tâ lâ 'é ngá ãzâ kô.

31 "Tã pãtĩ ró, òjílâ gólâ ânĩ 'bá Ôvârí ngá lésĩ rí ìmbâ íyíkâ kpá té tâ gólíyî Ôvârí ngá lésĩ rí yî ì'dĩ. Gõ'dá mâ òjílâ ãngó nõ kâ ró rí, rí tâ Ôvârí kâ ìmbálé tâ nĩnĩ ãngó nõ kâ rí vó ró. Ítĩ rí, Yésũ rĩ'á gãrã má drĩ sĩ, tâlá gólâ ânĩ trá Ôvârí ngá lésĩ.

32 Yésũ rí íyíkâ nõ tâ yí drí ndrêlé trá kpá yí drí ârílí trá rí ìmbálé ì'dĩ. Gõ'dá cé òjílâ fínyáwá lē ìyĩ tâ nĩ tâ ìmbâ gólâkâ 'dĩ 'á.

33 Ôjílâ gólíyî tâ lē 'bá trá tâ ìmbâ Yésũ kâ 'á rí, 'dĩ gólíyî á'dâ tâ trá kĩ, tâ Ôvârí kâ tâ pãtĩ ró.

34 Tãlá Ôvârí âjô Yésũ nĩ ânĩlí tâ âtĩ-âtĩ íyíkâ ìmbálé âmâ drí. Ôvârí rĩ'á Yésũ bê ngá ãlô ró, gõ'dá gólâ drí Líndrí Tãndí íyíkâ âjózó mbârâkã bê ânĩlí rĩlí Yésũ bê, Yésũ ò'ê ró ngá ndrĩ mbârâkã lâ sĩ.

35 Nĩ ndrê drê, Ôvârí lē íyĩ mvá Yésũ trá rõô. Gõ'dá gólâ drí drí-ácê fëzó Yésũ drí á'dózó mbârâkã bê ngá ndrĩ drĩlĩ.

36 Ôjílâ ndrĩ tíbê tâ lē 'bá trá Ôvârí rí mvá 'á rí, gólíyî trá òjílâ Ôvârí kâ ì'dĩ gõ'dá Ôvârí á'dô lédrê-lédrê ãdũkũ ãkó rí fē'á gólíyî drí. Gõ'dá òzô òjílâ òlê tâ Ôvârí rí mvá 'á kô rí, rĩ'á ònjĩ ró! Ôvârí fêé lédrê-lédrê ãdũkũ ãkó rí gólíyî drí kô. Ôvârí á'dô rĩ'á zãâ lâñô fē'á ì'dĩ gólíyî drí tâ ònjĩ gólíyíkâ 'dĩ tãsí, tâlá Ôvârí rĩ'á ãwã ró gólíyî bê."

YÕWÁNÌ 4

1 Kãyî nã 'bá yî 'á rí, òjílâ dũu rí trá nĩlí Yésũ ngálâ bãbátízĩ 'élé. Ôjílâ rĩ 'bá 'délé Yésũ vósĩ gõ'dá Yésũ yî drí kpá rízó bãbátízĩ 'élé drĩlĩyĩ rí, trá gãrã gólíyî rĩ 'bá nĩlí Yõwánĩ ngálâ rí 'bá yî drĩ sĩ. Gbõ lé òjílâ 'dĩ 'bá yî rí ìyĩ bê nĩlí Yésũ ngálâ rí, Yésũ rí gógó nyáanyâ lâ 'é bãbátízĩ cú nĩ òjílâ rí 'dĩ 'bá yî drí kô. Lãjó'ba gólâkâ rí 'bá yî rí ìyĩ nĩ bãbátízĩ 'élé òjílâ 'dĩ 'bá yî drí. Gõ'dá Pãrúsĩ yî ârĩ ìyĩ bê tâ 'dĩ rí, tâ 'dĩ sú

gõ'dá gólíyí rú kô. Gõ'dá Yésù nĩ tã 'dĩ bê kĩ, tã 'dĩ sú Pãrusĩ yĩ rú gõ'dá kô rĩ, gólíyí drí ngázó nĩlĩ lãjóbá íyíkã 'dĩ 'bá yĩ bê 'bãdrĩ Yūdáyã kã 'dĩ áyéle gōzó volé Gālíláyã 'álã.

⁴Gõ'dá gōgō Gālíláyã 'álã rĩ sĩ rĩ, Yésù yĩ nĩ kôrô lãtĩ gólã nĩ 'bá kpũrũ 'bãdrĩ zĩlĩ Sãmáryã rĩ 'ásĩ rĩ 'ásĩ.

⁵Gõ'dá gólíyí drí nĩzó cãlé ãnyĩ jãrĩbã mvã ãzã Sãmáryã kã zĩlĩ Sĩkãrã rĩ lãgãtĩ. Óró bê rĩ'á tólã tĩbê Yãkóbã drí 'dĩlĩ trá ãkũ ró gõ'dá drĩlã fêlé ñnyãkũ lâ bê íyĩ mvã Yôsépã drí rĩ. Yésù yĩ gō cã bê óró 'dĩ tĩ rĩ, lãñõ ãcĩ kã fĩ trá gólã rú rōõ. 'Dĩ rĩ'á ãtũ-pã mũdrĩ-drĩ-lã-gã-rĩ sĩ, ãtũ ãmê gõ'dá trá rōõ. Ítĩ rĩ, gólã drí rĩzó vũdrĩ lówólé óró 'dĩ tĩ.

⁷Gõ'dá lãjóbã gólãkã 'dĩ 'bá yĩ drí ãyĩ ngázó nĩlĩ jãrĩbã mvã nã 'álã nĩ'á ngã nyãnyã gĩlĩ, gólã rĩ áyéle ãkpã óró 'dĩ tĩ nĩngã élê. Nĩngã sĩ, òkó ãzã 'bãsurũ Sãmáryã kã 'ásĩ, rĩ rĩlĩ jãrĩbã mvã 'dĩ 'á nĩngã drí ãnĩzó lĩmvũ 'ũlĩ óró 'dĩ 'ásĩ. Gõ'dá òkó Sãmáryã lé 'bá ró 'dĩ ãcã bê rĩ, Yésù drí tã ãtãzó òkó 'dĩ drĩ kĩ, "Ámã ãzó, ní ã'dô ãcã'á fĩ trá lĩmvũ ãfêlé má tĩ yã?"

⁹Gõ'dá òkó 'dĩ drí tã-drĩ lógōzó Yésù drĩ kĩ, "Nĩ zĩ lĩmvũ má tĩ 'dĩ ãngô tĩ ró? Mã Sãmáryã lé 'bá 'ĩ. ãkũ lâ sĩ, ãnĩ òjĩlã Yúdã yĩ kã mvũ ãyĩ ãgã tĩ bê òjĩlã Sãmáryã kã bê yã?" Òkó 'dĩ ãtã úlĩ 'dĩ ãtĩ 'dĩ, tãlã òjĩlã Yúdã yĩ kã kĩ, ngã Sãmáryã lé 'bã kã ã'dô ãyĩ ãzã'á Òvãrĩ rĩ lĩfĩ drĩ 'á.

¹⁰Gõ'dá Yésù drí tã-drĩ lógōzó òkó 'dĩ drĩ kĩ, "Tĩ ní òró ngã fêfê tãndĩ Òvãrĩ drí rĩ'á fêlã òjĩlã drí ngbãngbãno rĩ nĩlĩ bê, gõ'dá ní òró tĩ kpã mã rĩ gógó lĩmvũ zĩ 'bã ní tĩ sĩ nõ nĩlĩ bê, gõ'dá ní drí lĩmvũ zĩzó má tĩ sĩ rĩ, tĩ má ã'dô lĩmvũ gólã ãnĩ 'bã 'bã rĩlĩ zãã lédrẽ-lédrẽ ró rĩ fê'á ní drĩ."

¹¹Gõ'dá òkó 'dĩ drí tã-drĩ lógōzó Yésù drĩ kĩ, "Ámbã, óró nõ fĩfĩ, ní kpã ngã lĩmvũ ãsê kã ãkó rĩ, ní ã'dô ãnĩkã lĩmvũ rĩ 'dĩ ãsê'á ã'dô sĩ yã? Gõ'dá ní ã'dô ãnĩkã lĩmvũ ãmã 'bã 'bã rĩlĩ zãã lédrẽ-lédrẽ ró rĩ ãsũ'á ã'dô 'ásĩ ãngó nõ 'á rĩ yã?"

¹²Úlĩ ãnĩkã ãtãlé 'dĩ 'á rĩ, ní ãsũ ãnĩkã bê rĩ, ní gãrã ãmã ã'bĩyã Yãkóbã tĩbê óró nõ 'dĩ 'bã nĩ, yĩ rĩ gógó drí mvũlĩ kōrōnyã íyíkã yĩ bê ndrĩ, gõ'dá íyĩ mvã yĩ drí mvũzó lâ kpã ã'dĩ rĩrĩ gólíyíkã sĩ gõ'dá ãcãlé bũũ ãmã rú rĩ drĩlĩ sĩ yã?"

¹³Gõ'dá Yésù drí tã-drĩ jãzó òkó 'dĩ drĩ kĩ, "Òjĩlã tĩbê lĩmvũ mvũ 'bã óró Yãkóbã kã 'dĩ 'ásĩ rĩ, lĩmvũ lówó ã'dô gólã rĩ 'ẽ'á kpã ó'dĩ.

¹⁴Gõ'dá òjĩlã tĩbê lĩmvũ má drí 'ẽ'á fêlã ní drí rĩ mvũ 'bã rĩ, lĩmvũ lówó 'é gólã gõ'dá kô, tãlã lĩmvũ má drí 'ẽ'á fêlã gólã drí 'dĩ rĩ, ã'dô rĩ'á gólã rĩ pĩpĩsĩlĩ 'á òzõ óró kãtĩ, lĩmvũ lâ 'dĩ ã'dô rĩ'á ãtĩlĩ gólã rĩ pãlé zãã gbãdũ ãdũkũ ãkó."

¹⁵Gõ'dá òkó 'dĩ drí tã lógōzó kpã Yésù drĩ kĩ, "Ámbã, ní ãfê lĩmvũ rĩ lãrãkô bê ãtĩ 'dĩ má drí kē, tãlã lĩmvũ lówó òzó kô ãmã 'ẽẽ kpã ó'dĩ, gõ'dá má òzó kô kpã ãnĩ lĩmvũ ã'ũlĩ ó'dĩ óró nõ 'ásĩ."

- 16 Yésū drí gōzó tā âtalé ôkó 'dī drí kī, "Tāndí ró, 'dōvó ní nī ânī ágó rī âzīlī, nī ânī ró gólâ bê má ngáá nōlé."
- 17 Gō'dá ôkó 'dī drí tā-drī jázó Yésū drí kī, "Mâ âmângá ágó âkó." Gō'dá Yésū drí tā âtázó gólâ drí kī, "Pātīī, úlī âníkâ 'dī rī'á mbī! Nī ágó âkó, tâlâ ní trō ágó trá âyéle âyéle ândâlâ njī, gō'dá âgô gólâ ânī drí 'bázó gólâ bê ngbâangbânō rī, â'dó kô ânī ágó 'ī."
- 19 Gō'dá ôkó 'dī drí tā-drī lôgōzó Yésū drí kī, "Āmbá, ā'dô ītī rī, pātīī ní rī'á tā ângū 'bá 'ī!
- 20 Ītī rī 'dōvó, má ījī drē tā ní tī. Vō gólâ tāndī mbī ōjīlā drí Ôvârí rī īnjīzó 'á lâ rī íyíkâ ángô rī ī'dī yā? Tālâ âmâ á'bíyá yī īmbâ īyíkâ âmâ lâ'bí âmákâ 'á Ôvârí rī īnjīlī únī âmá āzâ drīī nōngá. Gō'dá ânī ōjīlā Yúdâ yī kâ rī, rī âtalâ kī, vō tāndī mbī Ôvârí rī īnjī kâ â'dô cé Yērōsālēmā 'álâ. Ngbâangbânō vō rī 'dī 'ásī rī, gō'dá ángô rī íyíkâ ī'dī tāndī ró Ôvârí rī īnjīzó yā?"
- 21 Gō'dá Yésū drí tā-drī jázó gólâ drí kī, "Nī ârī drē úlī má drí 'ē'á âtalâ ní drí nō. Kâyī lâ trá ngbââ ānyī ōjīlā drí Ôvârí rī īnjīzó vō 'ásī ndrī pīpīsilī ālô sī, gō'dá Ôvârí drí rātāâ gólīyíkâ 'dī ârízó. Ā'dó kô cé únī drīī nōngá, ngātá cé Yērōsālēmā 'álâ.
- 22 Ānī Sāmārīyā lé 'bá, nī rī Ôvârí gólâ ânī drí nīlī kô rī īnjīlī ī'dī. Gō'dá âmâ Yúdâ yī, mā rī Ôvârí âmâ drí nīlī trá dódó rī īnjīlī ī'dī, tâlâ 'díyī pā 'bá gólâ Ôvârí drí âjólé rī rī'á ōjīlā Yúdâ kâ 'ī.
- 23 Gō'dá kâyī âcâ trá Ôvârí drí lâtī ó'dí â'dázó ōjīlā drí. Ôvârí lē ōjīlā drí íyī īnjīlī vō 'ásī ndrī tā mbī sī. Gō'dá tā lāvū 'bá gārā rī, gólâ lē ōjīlā drí íyī īnjīlī pīpīsilī ālô tāndī rī sī.
- 24 Nī ârī drē! Ôvârí rī'á líndrī ró. Gólâ rī kô cé vō ālô 'á. Gólâ rī kárâ tā 'élé pīpīsilī tāndī ālô rī sī. Ōjīlā īnjī gólâ pīpīsilī tāndī pātīī mbī gō'dá kpá ālô rī sī. 'Dīī rī sū nī Ôvârí drí rōô."
- 25 Gō'dá ôkó 'dī drí tā-drī lôgōzó kī, "Úlī tāndī ní drí âtalé 'dī 'bâ má trá 'díyī pā 'bá tībē 'ē 'bá âcálé rī tā lâ īsūlī, gólâ â'dô âcá'á nī tā pātīī Ôvârí ngá lésī rī â'dalé ndrī âmâ drí."
- 26 Yésū drí tā-drī lôgōzó ôkó 'dī drí kī, "Mâ rī 'bá tā nô âtalé ní drí nō rī'á 'díyī pā 'bá rī gógó ī'dī."
- 27 Gō'dá Yésū drē zāâ rī'á úlī âtá'á ôkó 'dī bê rī, lājó'bá gólâkâ rī 'bá yī drí âgōzó jārībâ lésī gólīyī ūsūlī úlī âtarē 'á. Gō'dá lājó'bá Yésū kâ 'dī 'bá yī ūsū īyī gólīyī bê úlī âtarē 'á rī, drīlīyī â'dózó lâ-rō-lâ-rō ró, tâlâ lâ'bí Yúdâ yī kâ 'á rī, rī'á ōnjī ró âgô drí rīzó tā ngīlī ôkó lídí bê. Gbō lé lājó'bá 'dī 'bá yī â'dô bê lâ-rō-lâ-rō ró gō'dá kpá tā īsū ró rī, ōjīlā ālô gólīyī lâfálé sī ôkó 'dī ījī 'bá kī'á nī rī, ní lē ā'dô yā, ngātá Yésū rī ījī 'bá kī'á nī rī, gólâ rī úlī âtalé ôkó Sāmārīyā lé 'bá ró 'dī bê ā'dô tāsī yā rī yū.

- 28 Gõ'dá òkó 'dĩ drí lĩmvũ límvó íyíkâ âyézó ãkpã nĩngá, gólâ drí ngázó nĩlĩ 'wãâ'wã gólé volé jãrĩbã 'álâ. Gõ'dá gólâ câ bê tólâ rĩ, gólâ drí òjílâ âzízó tã âtázó gólĩyĩ drí kĩ,
- 29 "Nĩ ânĩ drẽ 'wãâ'wã tã nô ârĩlĩ! Má ùsũ ãgô ãzã trá óró tĩ tólâ, gõ'dá ãgô rĩ 'dĩ â'dã tã gólĩyĩ má drí 'èlé trá ãkũ ró rĩ yĩ trá ndrĩ má drí! Gólâ ìcã fĩ trá â'dólé 'díyĩ pã 'bã ãmã drí rĩ'á tẽlã rĩ ì'dĩ yã? Nĩ ânĩ, mã nĩ ró ndrẽlã."
- 30 Gõ'dá òjílâ 'dĩ 'bã yĩ ârĩlĩ bê úlĩ òkó 'dĩ kã âtálé 'dĩ rĩ, gólĩyĩ drí ngázó ndrĩ nĩlĩ Yésũ rĩ ndrẽlé óró tĩ 'á tólâ.
- 31 Gõ'dá òkó 'dĩ òtĩrĩ kpã lãvũũ rĩ, kôrô lãjóbã Yésũ kã 'dĩ 'bã yĩ drí ngã nyãnyã âtrózó fèlé Yésũ drí. Gólĩyĩ drí tã âtázó kĩ, "Tã ìmbã 'bã, mã gĩ ngã nyãnyã trá, rĩ'ã nõ, ní nyã."
- 32 Gõ'dá Yésũ drí tã âtázó lãjóbã íyíkâ 'dĩ 'bã yĩ drí kĩ, "Mã cú ngã nyãnyã ámakã bê, tĩbê ânĩ ndrĩ drí tã lâ nĩlĩ kô rĩ."
- 33 Gõ'dá lãjóbã 'dĩ 'bã yĩ, drĩ lâ ìyĩ trá lĩjã-lĩjã ró. Gõ'dá drĩlĩyĩ rĩzó tã âtálé ìyĩ lãfálé 'ásĩ kĩ, "Òjílâ ãzã âjĩ ngã nyãnyã trá gólâ drí ãmã volé sĩ nô yã?"
- 34 Nĩngã sĩ, Yésũ drí gózó úlĩ mãnĩgô íyíkâ ngã nyãnyã kã 'dĩ ìtô lâ â'dalé gólĩyĩ drí kĩ, "Nĩ ndrẽ drẽ, mã rĩ nõ lôsĩ gólâ Ôvãrĩ drí ámã âjózó 'èlã rĩ 'è'á. Ôzô mã òtĩrĩ rĩlĩ lôsĩ gólâ drí lèlé mã drí 'èlé rĩ 'èlé rĩ, 'dĩlĩ fẽ fãfã mã drí òzô ngã nyãnyã drí fãfã fèrẽ òjílâ drí rĩ kãtĩ. Má lẽ ámakã zãã ìtũ vósĩ cé lôsĩ rĩ 'dĩ 'èlé ndrẽlé volé.
- 35 Òjílâ rĩ trá tã âtálé kĩ, òzô ãããfũ ãdrúgú trá rĩ, ãdrúgú rĩ 'èlã parã dũũ ãmvũ 'á gózó nõlã! Nĩ ndrẽ drẽ, ãndrõ nõ rĩ, â'dó gõ'dã ìtĩ kô. Nĩ ndrẽ drẽ võ lãtĩ 'álã! ãdrúgú lĩnĩjĩ trá njãã nõlé! Nĩ ânĩ, mã nõ ró è'bélé võ ãlô 'á 'bãlé èró Ôvãrĩ kã 'á.
- 36 Ôvãrĩ âjô mã ânĩlĩ úlĩ íyíkâ ì'dĩlĩ òjílâ 'ásĩ. Nĩ ânĩ ámã pãlé òjílâ 'dĩ 'bã yĩ è'bélé tũ võ ãlô 'á, tãlã òrĩ ró ìyĩ bê lèdrẽ-lèdrẽ ró zãã gbãdũ ãdũkũ ãkó. Mã ì'dĩ ì'dĩ 'bã lâ 'ì, mã â'dô lãñõ lôsĩ kã ânĩ drí ámã pãzó 'dĩ drĩ-'ã lâ fẽ'á ânĩ drí, mã â'dô ró bê ãyĩkô ró kpãkã ãlô ãnĩ bê òjílâ gólĩyĩ ãmã drí ìmbálé 'dĩ 'bã yĩ tãsĩ.
- 37 Rĩ'ã tã pãtĩjĩ ró òjílâ drí rĩzó tã âtálé kĩ, 'Ãzã 'bã yĩ ì'dĩ ìyíkâ ì'dĩ-ì'dĩ lâ, gõ'dã ãzã 'bã yĩ nõ ìyíkâ nõñõ lâ è'bélé èró 'á.'
- 38 Gõ'dã ngbãangbãno rĩ, mã rĩ'ã ânĩ jõ'ã ngã gólĩyĩ má drí ì'dĩlĩ rĩ 'bã yĩ è'bélé. Gbõ lé òjílâ ãzã 'bã yĩ ò'è ìyĩ lôsĩ òjílâ 'dĩ 'bã yĩ èdè-èdè lâ kã nĩ ânĩ drí rĩ, gõ'dã nĩ â'dô ãndrã-tãndĩ lâ ùsũ'á."
- 39 Gõ'dã Sãmãrĩyã lé 'bã 'dĩ 'bã yĩ ârĩ ìyĩ bê úlĩ òkó 'dĩ kã âtálé kĩ'ã nĩ rĩ, Yésũ òlôfô tã yĩ drí 'èlé trá ãkũ ró rĩ yĩ trá ndrĩ 'dó yĩ drí rĩ, òjílâ dũũ gólĩyĩ lãfálé 'ásĩ drí tã lèzó pãtĩjĩ kĩ, Yésũ ãã'dô 'díyĩ pã 'bã 'ì.
- 40 Gõ'dã Sãmãrĩyã lé 'bã 'dĩ 'bã yĩ câ ìyĩ bê Yésũ ngálã óró tĩ 'á tólâ rĩ, gólĩyĩ lẽ drẽ zãã tã ìmbã Yésũ kã ârĩlĩ, gõ'dã drĩlĩyĩ rúbã lô'bãzó Yésũ rú, gólâ òrĩ ró drẽ dã ìyĩ bê jãrĩbã ìyíkâ 'dĩ 'á nĩngã. Yésũ drí tã-drĩ gólĩyíkã 'dĩ lèzó, gõ'dã gólâ drí rĩzó gólĩyĩ bê nĩngã kãyĩ rĩ sĩ.

- 41 Gõ'dá Yésũ ìmbâ gólĩyĩ bẽ kạyị rị 'dĩ 'á rị, òjílã dũũ drí ngãzó tã lələ Yésũ 'á 'dĩyĩ pã 'bá ró pịpịsịlị ălô sị.
- 42 Òjílã gólĩyĩ tã lẹ 'bá trá Yésũ 'á 'dĩ 'bá yĩ, drílĩyĩ ngãzó úlị átálé òkó gólã gólĩyĩ àzị 'bá ànịlị Yésũ rị ndrėlé 'dĩ drí kị, "Àmâ ìzó, mã nị trá ngbãàngbânõ kị, pạtị Yésũ ỉ'dĩ gólã ànị 'bá òjílã ndrị pələ tã ònjí gólĩyĩkâ 'ásĩ rị. Sịsị rị, mã lẹ tã cé úlị ní drí átálé àmâ drí nã tāsị. Gõ'dá mã lẹ tã pịpịsịlị ălô sị ngbãàngbânõ rị, tãlã mã àrị úlị rị 'bá àfólé gólã sịlị sị rị trá cú àmâ bị sị. Ngbãàngbânõ, mã 'dê trá gólã vósị."
- 43 Kạyị rị 'dĩ vósị, Yésũ yĩ drí ngãzó lậvũlị Gălĩláyã 'álã.
- 44 Gõ'dá 'dĩ gólã àtã úlị mănĩgõ trá kị, "Òjílã gólã tã àngũ 'bá Ôvãrị kã ró rị, òjílã gólãkã rị 'bá yĩ ró gólã kô." Gólã àtã úlị 'dĩ trá ỉtị, tãlã gólã nị trá kị, òjílã Yúdã yĩ kã rị 'bá yĩ ìnjịlị yĩ yĩ kô.
- 45 Gõ'dá gólĩyĩ câ bẽ Gălĩláyã 'álã rị, òjílã ndrị drí ngãzó Yésũ rị lậgúlị àyĩkõ sị, gólĩyĩ ìsũ ìyĩkã bẽ rị kị, Yésũ à'dô kpá tã lârâkõ gólã drí 'élé Yěrõsãlémã 'álã rị 'ẽ'á 'bãdrị ìyĩkã 'á nĩngá, tãlã òjílã gólĩyĩ ùrũkã 'bá yĩ nị 'bá Yěrõsãlémã 'álã kãrãmã lậvũ-lậvũ kôrõ kã 'élé nã 'bá yĩ ngị ìyĩ tã lârâkõ Yésũ drí 'élé tólã nã tã lã trá gólĩyĩ drí.
- 46 Kạyị àzã sị, Yésũ drí nızó kpá ó'dĩ Kãnã tĩbẽ gólã drí lịmvũ jãzó òdrã ró 'á lã rị 'álã. Gõ'dá àgõ àmbã àzã kũmũ Ēròdẽ kã zėlé bẽ jãrịbã àzã zịlị Kãpěrãnómã nã 'á. Mvã àgõ àmbã 'dĩ kã trá ngã lãzẽ ró ànyị 'ẽ'á drãlẹ.
- 47 Gõ'dá àgõ àmbã 'dĩ àrịlị bẽ tã kị'á nị rị, Yésũ àacã trá Yũdáyã lésị Gălĩláyã 'á, gõ'dá gólã àã'dô bẽ Kãnã 'álã rị, àgõ àmbã 'dĩ drí ngãzó 'wãã nịlị Yésũ ngálã. Gõ'dá àgõ 'dĩ câ bẽ Yésũ rị ùsúlị rị, gólã drí rù'bã lỏ'bãzó Yésũ rù kị, "Óõ, kúmú, mvã ágõ ámakã ngã lãzẽ ró àmbúkũ lã cé pịpịsịlị 'á, ní à'dô ànị'á fị trá pãlã mã drí òdrã 'ásị yã?"
- 48 Gõ'dá Yésũ drí tã-drị jãzó àgõ 'dĩ drí trậ kị, "Ànị òjílã Gălĩláyã kã nõ 'bá yĩ, òzõ nị òndrẽ tã lârâkõ mã drí rị'á 'ėlã rị kô rị, nị gã dó tã lələ kị, pạtị Ôvãrị àjõ mã nị."
- 49 Gõ'dá àgõ àmbã 'dĩ drí tã lỏgõzó Yésũ drí kị, "Àmbã, ní ànị, mã nị ró bẽ 'wãã'wã àmã mvã ágõ nõ trá 'ẽ'á lỏvỏ-lỏvỏ àyėlẹ!"
- 50 Gõ'dá nĩngá sị, Yésũ drí tã átázó àgõ 'dĩ drí kị, "Tãndị ró, ànị mvã ágõ 'dĩ drãá kô, à'dô ngã pã'á. Nị nị gólẹ ní drí 'bã 'álã." Àgõ àmbã 'dĩ drí tã lẻzó úlị Yésũ kã 'dĩ 'á, gõ'dá gólã drí ngãzó nị'á gólẹ yĩ drí 'bã 'álã.
- 51 Gõ'dá àgõ àmbã 'dĩ ngã bẽ nị'á gólẹ yĩ drí 'bã 'álã rị, gólã òtĩrị cãã ànyị yĩ drí 'bã bẽ rị, gólã drí rù ùsúzó rù ỉ'bũ 'bá ìyĩkã yĩ bẽ lạtị 'á. Gõ'dá kôrõ rù ỉ'bũ 'bá gólãkã 'dĩ 'bá yĩ drí ngãzó tã átálé gólã drí kị, "Ànị mvã ágõ ngã trá ngã lãzẽ 'ásị! Gólã rị rù'bã àcã trá tãndị ró!"
- 52 Gõ'dá àgõ 'dĩ drí tã ìjızó rù ỉ'bũ 'bá ìyĩkã 'dĩ 'bá yĩ tị kị, "Dĩ tã pạtịlị 'ỉ yã? Gólã rị rù'bã àcã tãndị ró 'dĩ àngõ tú yã?" Gõ'dá gólĩyĩ drí tã-drị jãzó kị, "Àgị ỉtũ drí drị

dĩrĩ 'á kôro gólâ rĩ rú'bánbá âmé 'bá 'dĩ drí â'dízó, gô'dá mbârâkâ lâ drí âgôzó rú'bánbá lâ 'á."

⁵³Gô'dá kôro âgô 'dĩ drí nĩzó lâ kĩ, ngá lâzé fô trá íyĩ mvá rú sĩ té ãtú-pá gólâ Yésũ drí úlĩ âtázó yĩ drí kĩ'á nĩ rĩ, yĩ ãnĩ 'bã 'álâ, íyĩ mvá ágó ãã'dô ngã'á ngá lâzé 'ásĩ 'dĩ 'á. Gô'dá âgô âmá 'dĩ drí tã lëzó pãtĩ-pãtĩ ró pĩpĩsĩlĩ ãlô sĩ Yésũ 'á, gô'dá òjĩlã gólâkâ 'bã kã ndrĩ drí tã lëzó kpá pĩpĩsĩlĩ ãlô sĩ òzô gólâ kãtĩ.

⁵⁴Dĩ tã lârákô rĩ lâ Yésũ drí 'élé Gãlĩláyã 'álâ âgô-âgô gólâkâ Yũdáyã lésĩ rĩ vósĩ rĩ ã' dĩ.

YŌWÁNĪ 5

¹Tã Yésũ drí 'élé Gãlĩláyã 'álâ 'dĩ 'bá yĩ vósĩ rĩ, gólâ drí ngázó kpá ó'dĩ Gãlĩláyã 'ásĩ nĩlĩ Yërôsãlémã 'álâ kãrãmã Yúdã yĩ kã 'élé.

²Gô'dá Yërôsãlémã 'á tólâ rĩ, ápãrĩ ãzã bê rú lâ Bëtëzãdã tĩ Yúdã yĩ kã sĩ, ãnyĩ átĩ jãrĩbã kã zĩlĩ Átĩ Kãbĩlĩkĩ kã rĩ lãgãtĩ. Gô'dá ápãrĩ 'dĩ tĩ rĩ, ú'dĩ pãtrã trá tólâ njĩ.

³Ōjĩlã gólĩyĩ ngá lâzé 'bá ró rĩ rĩ íyĩ trá pãtrã 'dĩ 'bá yĩ 'ásĩ, gólĩyĩ lĩfĩ ãkó rĩ 'bá yĩ, lĩsĩ ró rĩ 'bá yĩ bê gô'dá rĩ 'bá ònô ró rĩ 'bá yĩ bê. (Tãlã mãlãyĩkã Ōvãrĩ kã rĩ ãnĩlĩ lĩmvũ ápãrĩ 'dĩ kã íyálé kãgbã-kãgbã. Ōzô òjĩlã ãzã ngá lâzé bê rĩ ò'dê trá sĩsĩ lĩmvũ ápãrĩ 'dĩ kã rĩ 'bá rú íyálé 'dĩ 'á rĩ, kôro ngá lâzé gólâkâ 'dĩ drí rú ndëzó.) Ì'dĩ ngá lâzé 'bá 'dĩ 'bá yĩ rĩ lĩmvũ 'dĩ rú íyã-íyã lâ tãlã.

⁵Gô'dá Yésũ yĩ câ bê ápãrĩ 'dĩ tĩ 'álâ rĩ, gólĩyĩ drí âgô ãzã úsúzó tólâ, âyĩ'á gbũrũkũ drĩ ngá lâzé bê, âgô rĩ 'dĩ 'é trá ndrô nyã'dĩ-trã-drĩ-lã-ngã-mũdrĩ-drĩ-lã-ngã-njĩ-drĩ-lã-nã ngá lâzé íyĩkã 'dĩ bê. Gô'dá Yésũ ndrélé bê âgô ngá lâzé bê 'dĩ âyĩrĩ 'á vũdrĩ rĩ, drĩlã nĩzó lâ kĩ, âgô 'dĩ 'é trá ndrô âmá lãnô ngá lâzé íyĩkã 'dĩ kã bê. Gô'dá Yésũ drí âgô rĩ 'dĩ ãjĩzó kĩ, "Ámã âdrũpĩ, ní lã ngãlé ngá lâzé áníkã 'dĩ 'ásĩ yã?"

⁷Gô'dá âgô ngá lâzé bê 'dĩ drí tã lôgôzó Yésũ drí kĩ, "Ōô âmá, mã òjĩlã ãkó ámã zãlé 'wãã lĩmvũ 'dĩ 'á tólâ, òzô lĩmvũ 'dĩ òtĩrĩ rú íyã kãgbã-kãgbã rĩ. Tãlã mã òtĩrĩ ámãkã drã rĩlã ámã sãlé mãnísĩ rĩ, ãkũ ró òjĩlã gólĩyĩ mbârâkã bê rĩ 'bá yĩ 'dã íyĩngã trá sĩsĩ mã drí lĩmvũ 'á tólâ."

⁸Gô'dá Yésũ drí tã âtázó gólâ drí kĩ, "Nĩ ngã úrũ! Nĩ pã gbũrũkũ áníkã, ní ngã nĩ'á lãmũ bê!"

⁹Ítĩ rĩ, kôro âgô 'dĩ pá lâ drí âmãzó ó'dĩ, té òzô ãkũ rĩ tĩ. Gô'dá drĩlã ngázó úrũ gbũrũkũ íyĩkã pãlé nĩzó lãmũ bê. 'Dĩ Yésũ ãngã âgô 'dĩ ngá lâzé 'ásĩ, té kãyĩ Yúdã yĩ kã lôvô kã 'á.

¹⁰Tã 'dĩ tãsĩ rĩ, drĩ-'bã ángĩ Yúdã yĩ kã ãzã 'bã yĩ ndrã bê âgô Yésũ drí ãngãlé ngá lâzé 'ásĩ 'dĩ nĩ'á lãmũ bê lãtĩ 'ásĩ gbũrũkũ íyĩkã bê yĩ drĩ kãyĩ íyĩkã lôvô kã sĩ rĩ, gólĩyĩ drí 'bãzó ãwã ró âgô 'dĩ bê. Gô'dá gólĩyĩ drí tã ãjĩzó âgô 'dĩ tĩ kĩ, "Nĩ, tãlã ã'dô 'ĩ ní drí rĩzó ngã njĩlĩ kãyĩ ámãkã kãyĩ lôvô kã sĩ yã? Nĩ njĩ kĩ'á nĩ rĩ, ãndrô nô rĩ kãyĩ ámãkã rãtãã 'ã kã 'ĩ rĩ kô yã? 'Dĩ rĩ'á tã ònjĩ 'ĩ."

- 11 Gõ'dá ãgô 'dĩ drí tã-drĩ lógôzó gólĩyĩ drí kĩ, "Tã ámakâ bê yã? Mâ ámângá kó àyĩ'á ngá lâzé ámakâ bê gõ'dá ãgô ãzã drí ânĩzó ámâ ìngálé ngá lâzé ámakâ 'dĩ 'ásĩ, gõ'dá drílã tã átázó má drí kĩ, má òngã má òtrõ gbürükũ ámakâ, má ònĩ lùmú bê. Ī'dĩ má drí rĩzó nĩlĩ nõ."
- 12 Gõ'dá drĩlĩyĩ tã átázó ãgô 'dĩ drí kĩ, "Õjĩlã ònjĩ rĩ gógó gólã tã átã 'bã ní drí kĩ'á nĩ rĩ, ní òtrõ gbürükũ ánĩkã nĩzó ĩ'dĩ bê lâ kàyĩ ãmakâ rãtãã 'ẽ kã nõ 'á nõ íyĩkã ã'dĩ ĩ'dĩ yã?"
- 13 Gõ'dá ãgô 'dĩ ìcã kô tã ĩjĩ gólĩyĩkã 'dĩ tã-drĩ lâ lógólé, tãlã gólã nĩjĩ òjĩlã íyĩ ìngã 'bã ngá lâzé 'ásĩ 'dĩ rú lâ kô. Tãlã Yésũ ìngã gólã bê ngá lâzé 'ásĩ rĩ, Yésũ drí íyĩngã kôrõ fĩzó 'wãã òjĩlã ò'bĩ àpãrĩ tĩ 'dĩ 'bã yĩ lãfálé.
- 14 Tã ndrĩ 'dĩ vósĩ rĩ, ãgô ìngálé ngá lâzé 'ásĩ 'dĩ drí ngãzó kpã nĩlĩ jó àngĩ Òvãrĩ kã rĩ 'álã. Gõ'dá Yésũ drí gólã rĩ ùsúzó kpã ó'dĩ jó Òvãrĩ kã nã 'álã. Gõ'dá Yésũ drí tã átázó gólã drí kĩ, "Ámã àdrúpĩ, ópã nĩ trá! Ngbããngbãnõ rĩ, ní àyê tã ònjĩ 'ẽ'ẽ. Òzõ ní àyê tã ònjĩ 'ẽ'ẽ kô rĩ, ngá ãzã ònjĩ tètê lâ à'dô à'dó'á ní bê gãrã sĩsĩ 'dĩ drĩ sĩ."
- 15 Gõ'dá ãgô 'dĩ drí ngãzó nĩlĩ 'wã'wã drĩ-'bã àngĩ Yúdã yĩ kã tĩbê gólã rĩ ĩjĩ 'bã sĩsĩ rĩ yĩ ngálã. Gõ'dá drílã tã átázó gólĩyĩ drí kĩ, "Ãgô tĩbê ámã ìngã 'bã ngá lâzé 'ásĩ ãnĩ drí rĩ'á tã lâ ĩjĩlĩ má tĩ rĩ, gólã ĩ'dĩ ãgô gólã rĩ'á zĩlã Yésũ rĩ."
- 16 Gõ'dá drĩ-'bã àngĩ Yúdã yĩ kã 'dĩ 'bã yĩ àrĩ íyĩ bê tã 'dĩ ĩtĩ rĩ, gólĩyĩ 'bãã Yésũ rĩ lôvó gõ'dã kô, tãlã tã Yésũ drí 'èlé kàyĩ gólĩyĩkã rãtãã kã 'dĩ 'á 'dĩ tãĩ. Gõ'dã gólĩyĩ drí rĩzó zãã Yésũ rĩ ìkpókpólólé úlĩ sĩ.
- 17 Gõ'dã Yésũ drí tã átázó gólĩyĩ drí gólĩyĩ lĩfĩ drĩ 'á kĩ, "Tãlã ã'dô 'ĩ nĩ lèé tã gólã má drí rĩ'á 'èlã nõ kô yã? Nĩ nĩjĩ kô kĩ'á nĩ rĩ, ámã átã Òvãrĩ rĩ lôsĩ 'èlé kàyĩ vósĩ cé yã? Gólã rĩ zãã ãnĩ vó ndrèlé kàyĩ rãtãã kã 'á. Tãlã ĩ'dĩ 'dĩ má drí rĩzó kpã lôsĩ 'èlé kàyĩ rãtãã kã sĩ 'dĩ, òzõ ámã átã kãtĩ."
- 18 Úlĩ Yésũ kã 'dĩ drí drĩ-'bã àngĩ Yúdã yĩ kã 'dĩ 'bã yĩ 'bãzó à'dólé àwã ró rõõ. Yésũ rĩ lôvó drí fõzó gólĩyĩ 'ásĩ zãã gbãdú. Gõ'dã drĩlĩyĩ rĩzó lãtĩ lònãlã, ã'dô ró bê Yésũ rĩ fũzó volé. Tã ífĩ gólĩyĩ drí 'bãzó àwã ró Yésũ bê rĩ, tãlã Yésũ ró lã'bĩ gólĩyĩkã kĩ'á nĩ rĩ, kàyĩ rãtãã kã 'dĩ ãã'dô kàyĩ lôvó kã 'ĩ òjĩlã ò'è lôsĩ 'á lâ kô rĩ kô. Gõ'dã ngĩngĩ lâ, tã pãtĩĩ gólã Yésũ drí Òvãrĩ rĩ zĩzó íyĩ átã ró 'dĩ 'bã gólĩyĩ trá à'dólé àwã ró rõõ, tãlã tã ĩsũ gólĩyĩkã 'á rĩ, úlĩ Yésũ kã 'dĩ rĩ à'dálã kĩ, Yésũ ããmã yĩ trá à'dólé Òvãrĩ ró.
- 19 Gõ'dã drĩ-'bã àngĩ 'dĩ 'bã yĩ rĩ íyĩ bê Yésũ rĩ tĩ ànyálé rĩ, Yésũ drí gõzó tã átálé gólĩyĩ drí kĩ, "Mã átã ãnĩ drí tã pãtĩ-pãtĩ ró, mã ìcã kô tã 'èlé cú ĩtĩ ámã átã ãkó. Mã rĩ cé tã Òvãrĩ drí rĩ'á 'èlã rĩ 'bã yĩ 'èlé ĩ'dĩ. Mã lã cé ngá gólã drí lèlé mã drí 'èlé rĩ 'èlé ĩ'dĩ.
- 20 Tãlã ámã átã lã mã íyĩ mvã trá rõõ, ĩ'dĩ 'dĩ gólã drí ngã yĩ drí lèlé 'èlé rĩ à'dázó ndrĩ mã drí. Mã átã ãnĩ drí, ámã átã à'dô ámã 'bã'á tã tãndĩ ãzã 'bã yĩ 'èlé gãrã tã gólã ãnĩ drí ndrèlé nõ drĩ sĩ. Nĩ òtĩrĩ ámã ndrèê 'èrê lâ 'á rĩ, gõ'dã ãnĩ tĩ à'dô à'dĩ'á à'dĩ.

- 21 Ámâ átá rí òjílã lídrílí òdrã 'ásí gólíyí 'bálé á'dólé lédrē-lédrē ró, òzò drílã lélé rí tí. Mâ rí gógó gólã rí mvá ró nõ á'dô kpá òjílã lídrí'á òdrã 'ásí gólíyí 'bálé á'dólé lédrē-lédrē ró, òzò má drí lélé rí tí, nyé òzò ámâ átá kátí.
- 22 Gõ'dá ámâ átá fē drí-ácê trá ndrī má drígá, má drí tã-vó òjílã ndrī kã kízó.
- 23 Gólã 'ê tã 'dí ítí 'dí rí, tãlã òjílã ndrī ññjī ró mâ bê íyí mvá ró, òzò gólíyí á'dô fí gólã rí ññjī 'bá 'í rí. Òzò òjílã ázã ññjī mâ Ôvârí rí mvá ró nõ kô rí, òjílã rí gógó 'dí ññjī ámâ átá gólã tíbê ámâ ájó 'bá nõ kpá kô.
- 24 "Má âtã ãñí drí tã pätj-pätj ró, òzò òjílã ázã ãârí úlì má drí rí'á âtálã rí 'bá yí trá, gõ'dá òjílã rí 'dí drí tã lészó kī, Ôvârí ájó mâ nī rí, òjílã rí gógó 'dí á'dô lédrē-lédrē ãdükü ãkó rí úsú'á. Òjílã rí 'dí rú'bá ñnyákú lá òdrã lé rí, lôvó-lôvó lá á'dô rí'á zãã gbádú ãdükü ãkó òdrã gólãkã vósí, tãlã lâṅõ má drí 'é'á fêlã gólã drí tã òñjī gólãkã tãsí rí, má fêé gõ'dá kô. Gólã lâvũ trá òdrã 'ásí filí lédrē-lédrē ãdükü ãkó rí 'á.
- 25 Má âtã tã pätj ró, kâyí ácã trá tã ó'dí drí rú 'ézó ngbãangbãñõ! Gõ'dá mâ rí gógó Ôvârí rí mvá ró nõ á'dô tã âtã'á òjílã gólíyí òdrã 'bá rí yí drí, gólíyí drí ámâ gbórókô ârízó, gõ'dá drílíyí ngãzó âfólé òdrã 'ásí rílí lédrē-lédrē ró zãã gbádú ãdükü ãkó.
- 26 Tãlã ámâ átã fē mbârãkã trá má drí òjílã ñngázó òdrã 'ásí ó'dí rílí lédrē-lédrē ró zãã gbádú ãdükü ãkó, nyé òzò gólã drí ngã ndrī lô'bãrē tí, gòzó ngã ndrī 'dí 'bá yí vó lâ ndrélé á'dólé lédrē-lédrē ró cé íyí úlì sí.
- 27 Gõ'dá látj ãlô-ãlô 'dí 'ásí, ámâ átã Ôvârí âfē drí-ácê kpá trá má drí tã-vó òjílã ndrī kã kízó, tãlã mâ gólã rí mvá 'í, gõ'dá í'dí gólã drí ámâ ájózó úrú lészí.
- 28 "Ãñí tj rí â'dílí úlì má drí rí'á âtálã nõ 'á tãlã á'dô 'í yã? Ní lē tã úlì má drí âtálé nõ 'á. Kâyí ábí ácã'á, má drí òjílã gólíyí ndrī òdrã 'bá trá rí yí zjzó, drílíyí lâzjí ámakã ârízó, gõ'dá drílíyí ngãzó âfólé òdrã 'ásí.
- 29 Gõ'dá òjílã gólíyí tã tãndí 'é 'bá kâyí drílíyí 'bãzó lédrē-lédrē ró rí sí rí, á'dô ngã'á òdrã 'ásí rílí lédrē-lédrē ró zãã gbádú ãdükü ãkó. Gõ'dá òjílã gólíyí tã òñjī 'é 'bá kâyí drílíyí 'bãzó drē lédrē-lédrē ró ñnyákú drjñ nõngã nõ 'á rí, á'dô ñyí lâṅõ zãã gbádú ãdükü ãkó rí úsú'á.
- 30 Tã ndrī má drí rí'á 'élã rí, á'dó kô tã ámã nyãányã kã í'dí. Má rí kô tã ámã nyãányã drí lélé rí 'élé í'dí. Má á'dô tã-vó òjílã kã kí'á, nyé òzò ámã átã drí á'dálé trá má drí rí kátí. Òzò 'dí rí kátí rí, má rí tã-vó òjílã kã kílí látj mbj 'ásí, tãlã má rí té tã gólíyí ámã átã ámã ájó 'bá rí drí lélé rí 'élé í'dí."
- 31 "Má âtã ãñí drí, nī ñsũ ãñíkã bê rí, má lôngô 'dí ámã tã 'í yã? Á'dó ítí kô. Òzò má òró nõ rñí ámã nyãányã tã lôngólé í'dí rí, tí tã ndrī má drí rí'á âtálã nõ 'bã yí á'dô 'bã'á ndrī tã tãkó ró.
- 32 Pätj-pätj ró, ámã átã Ôvârí á'dã tã pätjí ámakã rí nī ãñí drí. Gõ'dá má nī trá kī, tã drílã á'dálé ámã tãsí rí rí'á tã pätjí 'í.

- 33 Nĩ jô òjílǎ trá Yōwánĩ ngálá, gólíyí ǎ'dô ró tǎ góláká árílǐ. Gõ'dá Yōwánĩ drí tǎ pǎtǐĩ á tázó gólíyí drí á má tǎsĩ.
- 34 Tǎ bê á'dó 'bá tǎndí ró lǎvũlǐ gǎrǎ úlǐ òjílǎ mvá òzô Yōwánĩ kǎtí rí kǎ drǐ sĩ. Gõ'dá má rí tǎ nô á tálé úlǐ Yōwánĩ kǎ tǎsĩ, tǎlá úlǐ góláká 'dĩ áágá ró bê ǎnĩ drǐ, gõ'dá nĩ ǎdĩ ró drǐ bê tǎ ònjĩ ǎnĩkǎ rí 'ásĩ ǎnĩlǐ má ngálá, má pǎ ró ǎnĩ bê.
- 35 Yōwánĩ rǐ'á òzô ngá ǐĩ gólá tǐbê rǐ 'bá lǎtǐ ǐlǐlǐ ǎnĩ drí rí kǎtí. Gõ'dá nĩ á'dô trá ǎyĩkô ró tǎ lǐlé úlǐ góláká 'á kǎyǐ dǎ sĩ.
- 36 Tǎ tǐbê á'dó 'bá 'bǎlé tǎndí ró lǎvũlǐ gǎrǎ úlǐ Yōwánĩ kǎ drǐ sĩ rǐ'á tǎ gólíyí má drí rǐ'á 'èlá nõ rí, gólíyí rí tǎ á'dǎlé kǐ, Ôvǎrí ǎjô má nĩ. Má rí nõ té tǎ á má á tá drí á tálé má drí 'èlé rí 'èlé ǐ'dĩ ndǐlé.
- 37 "Òzô pǎtǐĩ nĩ ùnĩ úlǐ Ôvǎrí kǎ fǐ trá dódó rí, nĩ á'dô nǐ'á lá kǐ, pǎtǐĩ Ôvǎrí ǎjô má nĩ, tǎlá búkũ góláká 'á rí, gólá á tá tǎ á má á cá-á cá kǎ trá ǎnĩ drí. Gõ'dá nĩ gǎ trá dó tǎ lǐlé úlǐ góláká 'dĩ 'á, nĩ ǎrí gólá rí úlǐ kô ǎnĩ bí sĩ, gõ'dá nĩ ndrǐ gólá kpá kô ǎnĩ lǐfǐ sĩ.
- 39 Nĩ rí zǎá kǎrá búkũ Ôvǎrí kǎ rí zǐlǐ mǎnĩsĩ, tǎlá ǎnĩ drí tǎ mbǐ úsúzó lédrǐ-lédrǐ ǎdũkũ ǎkó rí tǎsĩ, gõ'dá tǎlá ǎ'dô 'ĩ ǎnĩ drí tǎ lǐzó kô kǐ, búkũ Ôvǎrí kǎ 'dĩ rí á má tǎ á tálé ǐ'dĩ ǎnĩ drí yǎ?
- 40 Gõ'dá nĩ rí á má gǎlé dó ǎ'dô tǎsĩ yǎ? Má ǐ'dĩ òjílǎ lédrǐ-lédrǐ ǎdũkũ ǎkó rí fǐ 'bá 'ĩ.
- 41 "Má nĩ trá, ǎnĩ ndrǐ, nĩ lǐé Ôvǎrí kô ǎlólá, tǎlá nĩ lǐé kô tǎ lǐlé tǎ á tí-á tí má drí ǎnĩzó ǐ'dĩ bê lá nõ 'á. Á má á tá Ôvǎrí ǎjô má nĩ ǎnĩlǐ ǎnĩ ǐmbǎlé. Gõ'dá má ndrǐ bê rí, nĩ 'è ǎnĩkǎ tǎ lǐlé cé òjílǎ gólá ǎnĩ 'bá ǐyǐ tǎ lǐngô-lǐngô bê kǐ, yǐ ǎá'dô ǐyǐkǎ ǐ'dĩ gǎrǎ rí 'á! Má rí gógó nyǎányǎ lá nõ, tǎ ǐsũ á má kǎ rí á'dó kô cé ǎnĩ òjílǎ drí á má lúyǐlǐ ǐ'dĩ. Má lǐ á má kǎ cé ǎnĩ drí tǎ lǐlé tǎ á tí-á tí á má kǎ nõ 'á ǐ'dĩ.
- 44 Tǐ nĩ á'dô tǎ lǐ'á má 'á á ngô tǐ, òzô nĩ ò'bǎ lǐfǐ nõ gbô zǎá ngá gólíyí á ngó nõ kǎ rí 'bá yǐ vó, tǎlá ǎnĩ ǎzĩ-ǎzĩ yǐ ùlúyǐ ró ǎnĩ rú bê kǐ, ǎnĩ á'dô òjílǎ tǎndí 'ĩ rí yǎ? 'Dĩ gõ'dá nĩ lǐé kô tǎ gólíyí sũ 'bá Ôvǎrí rú rí 'bá yǐ 'èlé.
- 45 "ǎnĩ, nĩ gǎ úlǐ ǎnĩ ǎ'bǐyǎ Músǎ kǎ kpá trá dó, tǐbê ǎnĩ drí kǐ'á nĩ, ǎá'dô tǎ ǎnĩ drí lǐfǐ 'bǎzó vó lá rí á tá'á nĩ ǎnĩ tǎsĩ Ôvǎrí á gǎlé rí. Gõ'dá nĩ gǎ bê úlǐ góláká á má tǎsĩ rí kpá trá dó 'dĩ rí, Músǎ rí gógó á'dô á drǐ'á gõ'dá kpá nĩ Ôvǎrí á gǎlé ǎnĩ ǎlǐ ǎnǐlé. Á'dó kô má rí gógó nõ ǐ'dĩ.
- 46 Nĩ ndrǐ trá, tǐ nĩ òró úlǐ Músǎ kǎ á tálé rí lǐé rí, tǐ nĩ lǐ tǎ kpá trá úlǐ á má kǎ 'á, tǎlá Músǎ rí tǎ á tálé á cá-á cá á má kǎ rí tǎsĩ.
- 47 Gõ'dá nĩ lǐé bê tǎ tǎ Músǎ drí ǐgǐlǐ trá rí 'á kô rí, ǐtǐ rí, tǐ nĩ á'dô tǎ lǐ'á úlǐ má drí á tálé rí 'á á ngô tǐ yǎ?" 'Dĩ úlǐ Yésũ drí á tálé drǐ-'bá á ngǐ Yúdǎ yǐ kǎ drí Yèrôsǎlémǎ 'á lá rí ǐ'dĩ.

YŌWÁNĪ 6

- 1**Gõ'dá 'dĩ vósĩ rĩ, Yésũ yĩ drí âgõzó Yērõsãlémã lésĩ gólé Gãlĩláyã 'álã lãjó'bá íyíkã rĩ 'bá yĩ bê. Kãyĩ ãzã sĩ, gólĩyĩ drí ngãzó filí kólóngbõ 'á mbãlé lĩmvũ ândrê Gãlĩláyã kã rĩ 'á'á lé drĩ lâ lésĩ.
- 2**Dĩ rĩ'á kãyĩ kãrãmã Yúdã yĩ kã zĩlĩ kãrãmã lãvũ-lãvũ kôrô kã rĩ trá ãnyĩ. Gõ'dá õjĩlã ndrê bê tã lâràkô Yésũ drí rĩ'á 'êlã rĩzó õjĩlã ãngálé ngá lãzé 'ásĩ 'dĩ rĩ, gólĩyĩ drí ngãzó 'dó 'dêlé gólã vósĩ. Nĩngã sĩ, Yésũ yĩ drí nĩzó mbãlé lûtú drĩ 'álã, gõ'dá gólĩyĩ drí rĩzó vũdrĩ lãjó'bá íyíkã rĩ 'bá yĩ bê dĩrĩ yĩ lãgátĩ sĩ.
- 5**Gõ'dá Yésũ õtĩrĩ rĩ lãjó'bá íyíkã 'dĩ 'bá yĩ lĩfĩ lâ yĩ ãcĩlĩ rĩ, 'dĩ õjĩlã ãzã 'bá yĩ kpá bê dũũ rĩ'á ãyĩ ãnĩ'á gólã ngálã. Gõ'dá Yésũ jã lĩfĩ bê gólĩyĩ ndrêlé dĩrĩ rĩ, drĩlã ngãzó tã ãjĩlĩ Fĩlĩpõ tĩ kĩ, "Fĩlĩpõ, mã ã'dô ngá nyãnyã ãsũ'á ã'dô 'ásĩ gĩlĩ fêlé õjĩlã õ'bĩ nõ 'bá yĩ drĩ nyãlé yã?"
- 6**Yésũ ãjĩ tã 'dĩ Fĩlĩpõ tĩ 'dĩ, ã'dô ró tã ãsũ Fĩlĩpõ kã ãjũzó, ngãtã Fĩlĩpõ lã tã trá kĩ, yĩ Yésũ cú rĩ'á mbãràkã bê ngá nyãnyã ãsũzó fêlé õjĩlã dũũ rĩ 'bá ãnĩlĩ 'dĩ 'bá yĩ drĩ yã. Tãkõ gólã nĩ ãyĩngã tã yĩ drĩ 'ê'á 'êlã rĩ trá.
- 7**Gõ'dá nĩngã sĩ, Fĩlĩpõ drĩ tã 'dĩ drĩ lâ jãzó Yésũ drĩ kĩ, "Mã ã'dô ngá nyãnyã rĩ 'dĩ ãsũ'á õjĩlã õ'bĩ 'dĩ 'bá yĩ drĩ ãtĩ 'dĩ ã'dô 'ásĩ yã? Õzó kpálé õõtrõ ãdĩ kãyĩ kãmã-rĩ kã ãmbãtã gĩzó rĩ, ãcã õjĩlã õ'bĩ 'dĩ 'bá yĩ drĩ nyãlé cé tĩtĩ kô."
- 8**Gõ'dá nĩngã sĩ, lãjó'bá Yésũ kã Sĩmõnã Pétẽrõ rĩ ãdrúpĩ ró rú bê ãndĩrĩyã rĩ drĩ tã ãtãzó Yésũ drĩ kĩ,
- 9**"Ágãmvã ãzã bê rĩ'á nõ, gólã cú ãmbãtã dãdãwã bê nĩjĩ, gólã kpá cú ã'bĩ fĩnyã-fĩnyãwã bê rĩ. Gõ'dá õzó kpálé mã õfê ãmbãtã nĩjĩ 'dĩ gõ'dã ã'bĩ rĩ 'dĩ 'bá yĩ bê õjĩlã õ'bĩ 'dĩ 'bá yĩ drĩ nyãlé rĩ, ãcã gólĩyĩ drĩ kô."
- 10**Gõ'dã ãtĩ rĩ, Yésũ drĩ tã ãtãzó lãjó'bá íyíkã rĩ 'bá yĩ drĩ, gólĩyĩ ããtã ró tã õjĩlã õ'bĩ 'dĩ 'bá yĩ drĩ, tãlã õrĩ ró ãyĩ bê vũdrĩ ngá nyãlé. Gõ'dã õjĩlã õ'bĩ 'dĩ 'bá yĩ drĩ rĩzó vũdrĩ õmã ãrũ drĩ ngá nyãnyã tãlé. Õjĩlã rĩ 'bá 'dĩ 'bá yĩ rĩ'á kútũ-nĩjĩ. 'Dĩ ãlã cé ãgõ ãdĩ, gõ'dã ãlãã õkõ 'dĩyĩmvã bê kô.
- 11**Gõ'dã nĩngã sĩ, Yésũ drĩ ãmbãtã nĩjĩ 'dĩ trõzó, gõ'dã drĩlã rãtãã 'êzó Õvãrĩ drĩ, gõ'dã drĩlã fẽzó lâ lãjó'bá íyíkã 'dĩ 'bá yĩ drĩ, gólĩyĩ õlãnjĩ ró õjĩlã õ'bĩ gólĩyĩ rĩ 'bá vũdrĩ 'dĩ 'bá yĩ drĩ. Gõ'dã gólã drĩ ã'bĩ rĩ 'dĩ 'bá yĩ 'êzó kpã ãtĩ. Mbãràkã Õvãrĩ kã sĩ, ãmbãtã nĩjĩ 'dĩ 'bá yĩ gõ'dã kpã ã'bĩ rĩ 'dĩ 'bá yĩ bê drĩ õjĩlã õ'bĩ 'dĩ 'bá yĩ ãcãzó ndrĩ.
- 12**Gõ'dã õ'bĩ 'dĩ 'bá yĩ nyã ãyĩ ngá nyãnyã bê ãcãlé dũũ rĩ, Yésũ drĩ tã ãtãzó lãjó'bá íyíkã 'dĩ 'bá yĩ drĩ, gólĩyĩ ãũ'dũ ngá nyãnyã ãmbúkũ õjĩlã õ'bĩ 'dĩ 'bá yĩ drĩ nyãlé ãyãlé 'dĩ 'bãlé dódó, õzó kô rũ ãzãã.
- 13**Gõ'dã ãtĩ rĩ, lãjó'bá Yésũ kã 'dĩ 'bá yĩ drĩ ãmbãtã ãmbúkũ ã'bĩ bê lãkĩ 'bá 'dĩ ã'dũzó ãvõ 'ásĩ dũũdũ. 'Dĩ cé ãmbãtã dãdãwã nĩjĩ gõ'dã ã'bĩ fĩnyã-fĩnyãwã bê rĩ Yésũ drĩ rãtãã 'êzó drĩ lâ rĩ drĩ õjĩlã õ'bĩ 'dĩ 'bá yĩ ãcãzó, gõ'dã ãmbúkũ lâ drĩ kpã lãkĩzó ãvõ 'ásĩ mũdrĩ-drĩ-lã-ngã-rĩ.

- 14Gõ'dá nĩngá sī, õjílã õ'bí 'dĩ 'bá yĩ ndrê ãyĩ bê tâ lâràkô Yésũ drí 'èlé mbàràkã Ôvãrí kã sī ngá nyãnyã 'dĩ 'èzó àcálé düü rĩ, tĩ lâ ãyĩ drí à'dízó. Gõ'dá drílyĩ tâ ãsüzó kĩ, "À'dô ãtĩ rĩ, 'dĩ trá pãtĩ 'díyĩ pã 'bá gólã Ôvãrí drí tâ lâ 'bãlé trá búkũ íyĩkã 'á 'è'á àjólã àmã pãlé rĩ ã'dĩ, ã'dĩ gólã àcã trá."
- 15Gólĩyĩ lã trá Yésũ rĩ 'bãlé à'dólé kúmú gólĩyĩkã ró mbàràkã sī, tâlã gólã õdrô ró bê àjú-'bã-ãzí gólĩyĩkã vólé. Tãkõ, Yésũ nĩ tâ ãsũ gólĩyĩkã 'dĩ trá àkũ, gõ'dá tâ ãsũ gólĩyĩkã 'dĩ sú gólã rú kô, gõ'dá gólã drí ãyĩngá 'bèzó kíri élêwálã ró nĩlí ãyĩ lãpĩlí únĩ lãfálé.
- 16Gõ'dá ngá drí ànĩrĩ 'á, Yésũ drê zãã únĩ lãfã 'álã. Lãjó'bã gólãkã 'dĩ 'bá yĩ drí ngãzó nĩlí gólé lĩmvũ àndrê tĩ 'álã, à'dô ró nĩ'á kólóngbõ mbãlé nĩzó gólé Kãpãrãnomã 'álã ró. Gõ'dá Yésũ rĩ gógó àgõó drê kô gólĩyĩ ngálã. Gõ'dá ngá ànĩ bê gólĩyĩ úsúli drê àkpã lĩmvũ ító 'á 'á rĩ, 'dĩ Yésũ àcã drê zãã gólĩyĩ ngálã kô.
- 18Gõ'dá gólĩyĩ cã bê kólóngbõ bê lĩmvũ àndrê 'dĩ kã 'dĩ ító 'á lâ 'á rĩ, kãgũmãã àndrê drí ãtõzó rĩ'á àsĩli mbàràkã sī. Gõ'dá lĩmvũ drĩ drí rĩzó rú ãyálé mbàràkã sī kãgbã-kãgbã.
- 19Gõ'dá 'dĩ gólĩyĩ nĩ trá õzõ kílõmítĩrĩ nĩ kãtĩ lĩmvũ àndrê 'dĩ tĩ sī, drílyĩ ngá ndrêzó vólé rĩ, drílyĩ õjílã àzã ndrêzó ànĩ'á gólĩyĩ ngálã lĩmvũ drĩ sī, kôrô ãrĩ drí gãzó gólĩyĩ rú.
- 20Gõ'dá Yésũ àcã bê ànyĩ rĩ, gólã drí tâ àtãzó gólĩyĩ drí kĩ, "Nĩ 'è ãrĩ kô! Nĩ nĩ kô kĩ, nõõ mã ã'dĩ yã?"
- 21Gõ'dá lãjó'bã 'dĩ 'bá yĩ drí 'bãzó ndrĩ àyĩkõ ró, drílyĩ Yésũ rĩ àzĩzó mbãlé kólóngbõ 'á ãyĩ ngálã. Gõ'dá 'wãã ró, kólóngbõ 'dĩ drí cãzó tãndĩ ró lĩmvũ tĩ 'álã.
- 22Gõ'dá cĩjĩnõ àzã lâ sī rĩ, õ'bí gólĩyĩ Yésũ drí ngá nyãnyã fëzó drílyĩ rĩ drí ngãzó rĩ'á Yésũ rĩ lõndãlé võ ngá nyãnyã fëzó drílyĩ 'dĩ 'á nĩngá, tâlã gólĩyĩ nĩ trá kĩ, àgĩ rĩ, kólóngbõ kó cé àlõ lãjó'bã Yésũ kã drí mbãzó 'á lâ nĩlí Kãpãrãnomã 'álã rĩ ã'dĩ, gõ'dá gólĩyĩ nĩ kpã trá kĩ, Yésũ mbãã kô kólóngbõ 'dĩ 'á nĩlí lãjó'bã íyĩkã yĩ bê.
- 23Gõ'dá kólóngbõ àzã 'bã yĩ drí kpã àcãzó jãrĩbã Tĩbãrĩyã kã rĩ lãsí àdrélé ànyĩ võ Yésũ drí ngá nyãnyã fëzó õ'bí 'dĩ 'bã yĩ drí 'dĩ lãgãtĩ nĩngá.
- 24Gõ'dá õ'bí 'dĩ 'bã yĩ lõndã ãyĩ bê Yésũ trá kpĩ, gõ'dá lãjó'bã gólãkã à'dô bê kpã tólã yũ'dãwã rĩ, gólĩyĩ drí mbãzó kólóngbõ àcã 'bã Tĩbãrĩyã lãsí 'dĩ 'bã yĩ 'á, à'dô ró nĩlí Kãpãrãnomã 'álã Yésũ rĩ lõndãlé tólã.
- 25Gõ'dá Kãpãrãnomã 'á tólã rĩ, õjílã 'dĩ 'bã yĩ drí Yésũ rĩ úsúzó jó tâ Ôvãrí kã àrĩ kã 'á õjílã bê düü. Gõ'dá drílyĩ Yésũ rĩ ãjĩzó kĩ, "Lĩfĩ ãmbã 'bã, nĩ àcã nõngá àngõ tĩ yã?"
- 26Nĩngá sī, Yésũ drí tâ àtãzó gólĩyĩ drí kĩ, "Nĩ rĩ àmã lõndãlé tâlã à'dô 'ĩ yã? Nĩ rĩ àmã ndãlé nõ cé ngá nyãnyã mã drí fëlé ànĩ drí àgĩ rĩ tãsí, à'dó kô tâ lâràkõ mã drí 'èlé trá rĩ tãsí.

- 27Pățî-pățî ró, má âta ânî drî, nî âyê nyásá tîbê 'ě 'bá lâvâlê ânî 'ásî 'wââ rî ndândâ lâ. Nî ndâ nyásá gólâ tîbê 'ě 'bá ânî pâlê gbádú rî ǐ'dî, tâlâ lédrê-lédrê ădükû âkó rî fêlê ânî drî. 'Dî ngá nyānyā tîbê mâ rî gógó ânî 'bá úrú lésî nō drî 'ě'á fêlâ ânî drî rî ǐ'dî. Ámâ átá Ôvârí âjô mâ nî ngá nyānyā fêlê ânî drî, gō'dá tâ ámákâ sù trá gólâ rú rōô."
- 28Gō'dá Yésū âta bê úlî 'dî ǐtî rî, ôjîlâ 'dî 'bá yî drî tâ ǐjízó gólâ tî kî, "Ōzō ă'dô ǐtî rî, mã ă'dô ă'dô 'ě'á ǐ'dî sūlî Ôvârí lǐfî yā?"
- 29Yésū drî gōzó kpá tâ-drî lôgólê gólîyî drî kî, "Tâ Ôvârí drî lêlê ânî drî 'êlê rî cé ǐ'dî nō, ânî drî tâ lêlê mâ rî gógó gólâ Ôvârí drî âjólê nō 'á."
- 30Gō'dá ôjîlâ 'dî 'bá yî drî kpá Yésū rî ǐjízó kî, "Ă'dô ǐtî rî, 'dōvó ní 'ê tâ lârákô ăzâ, ă'dô ró bê mbârâkâ ánîká ă'dálê ămâ drî. Gō'dá mã 'dê gbō nîlâ kî, pățîfî Ôvârí âjô nî nî, gō'dá ămâ drî gōzó tâ lêlê bê ní 'á."
- 31Mî ndrê drê, ămâ ă'bîyâ yî ôtîrî lâmú ômâ 'álâ rî, Músâ fê ngá nyānyā trá gólîyî drî. ǐgî trá búkû Ôvârí kâ 'á kî, 'Gólâ âfê ngá nyānyā trá úrú lésî gólîyî drî nyâlê.' Gólîyî rî trá ngá nyānyā 'dî nyâlê ǐtú vósî cé ndrô drîlîyî rîzó lâmúlî ômâ 'álâ rî 'bá yî sî."
- 32Gō'dá nîngá sî, Yésū drî gōzó kpá tâ-drî lôgólê gólîyî drî kî, "Má âta tâ pățîfî ânî drî, ngá nyānyā gólâ ódrî fêlê ânî ă'bîyâ yî drî nâ rî, ămâ átá âfê nî, ă'dó kô Músâ ǐ'dî. Ngá nyānyā rî 'dî trá ngá nyānyā rú'bâ ǐnyákú kâ 'î. Gō'dá ngá nyānyā pățî-pățî tîbê úrú lésî rî, ămâ átá lē trá fêlâ ânî drî ăndrô nô.
- 33Ōjîlâ gólâ Ôvârí drî âjólê trá úrú lésî rî, gólâ ǐ'dî rî 'bá ngá nyānyā gólâ rî 'bá lédrê-lédrê ădükû âkó rî fêlê ôjîlâ drî rî fêlê rî."
- 34Gō'dá ôjîlâ 'dî 'bá yî drî tâ-drî lôgōzó Yésū drî kî, "Tândî ró kúmú, ă'dô ǐtî rî, ní âfê ngá nyānyā rî gógó 'dî ămâ drî kâyî vósî cé!"
- 35Gō'dá Yésū drî gōzó tâ âtálê gólîyî drî kî, "Nî ârî drê, ămâ nyānyā ǐ'dî ngá nyānyā lédrê-lédrê ădükû âkó rî fê 'bá 'î. Ōjîlâ gólâ tîbê tâ lē 'bá má 'á pǐpǐsîlî ălô sî, gō'dá kpá íyî nyānyā fê 'bá ndrî má drî pățî-pățî rî, mã ă'dô gólâ rî 'bâ'á lōfó drî ăcázó gō'dá gólâ rî 'êlê kô, gō'dá lîmvû lôvó fú gólâ kpá kô. Drîlâ rîzó lédrê-lédrê ró zââ gbádú ădükû âkó.
- 36Gō'dá nî ndrê mbârâkâ ámákâ bê kpálê trá rî, nî lēê tâ drê zââ kô kî, Ôvârí âjô mã nî.
- 37Ōjîlâ ndrî gólîyî ămâ átá drî âfêlê má drî rî ă'dô tâ lē'á má 'á. Gō'dá mã ă'dô gólîyî ndrî lâgú'á ăyîkô ămbá sî ă'dólê ôjîlâ ámákâ ró.
- 38Ôvârí âjô mã trá úrú lésî ăngó nō 'á tâ gólâkâ 'êlê. Má ânî kô tâ ămâ nyānyā kâ 'êlê ǐ'dî.
- 39Tâ ămâ átá Ôvârí drî lêlê má drî 'êlê rî ǐ'dî nōô. Ōjîlâ gólîyî gólâ drî âfêlê má drî rî, gō'dá tâ lē 'bá mã Ôvârí rî mvá ró rî 'á rî, gólâ lē má drî vó lâ ǐyî ndrêlê dódó,

ōjílā āzā gólīyī lāfálé 'ásī âvīī kô. Ôvârí lē kpá má drí lédrē-lédrē ãdūkū ãkó rī fēlé gólīyī drí. Gō'dá kâyī ãdūkū 'á rī, má â'dô gólīyī līdrí'á ôdrā 'ásī."

41Gō'dá ōjílā ō'bí 'dī 'bá yī ârī īyī bê úlī Yésū ká átálé kí'á nī rī, yī āâ'dô ī'dī ngá nyānyā gólā úrú lésī rī ī'dī rī, gólīyī drí ngāzō rī'á lôzólé īyī vō 'ásī Yésū rú.

42Gō'dá drīlīyī tā âtázó kī, "Āgô 'dī rī tā átálé ítí tālā ā'dô 'ī yā? Gólā â'dô kô cé Yésū Yōsépā rī mvá ró nō ī'dī, tībē āmā drí átá lâ rī nīlī trá ândré lâ bê nō yā? Gólā kī, yī ânī úrú lésī rī ángô tí ró yā?"

43Gō'dá ítí rī, Yésū drí ngāzō tā átálé gólīyī drí kī, "Nī âyē drē lôzô-lôzô ānīkâ má rú ânī lāfálé 'ásī 'dī. Nī ârī drē úlī ámákâ nō.

44Tā pātīī ró, má âtā ânī drí, ōjílā āzā ícá kô tā lēlé má 'á cú ítí ámā átá Ôvârí gólā ámā âjō 'bá rī drí gólā rī âzī ãkó. Gō'dá má â'dô ōjílā rī 'dī līdrí'á ôdrā 'ásī kâyī ãdūkū 'á.

45Tā ângū 'bá yī îgī trá búkū Ôvârí kâ 'á kī, 'Ôvârí â'dô ōjílā îmbá'á nī'. Pātīī má âtā ânī drí, ōjílā gólīyī tā îmbâ-îmbâ Ôvârí kâ ârī 'bá dódó rī, gólīyī â'dô īyī tā lē'á má 'á.

46Gō'dá ōjílā āzā âlô ânī lāfálé sī ámā átá rī ndrē 'bá rī yū. Mâ rī gógó nō ndrē Ôvârí cé nī, tālā má ânī Ôvârí ngá lésī.

47"Má âtā ânī drí tā pātī-pātī ró, ōjílā tībē tā lē 'bá má 'á pīpīsilī âlô sī rī úsú lédrē-lédrē ãdūkū ãkó rī trá.

48Mī ndrē drē, mâ ngá nyānyā gólā ōjílā 'bā 'bá rīlī zāâ gbádú ãdūkū ãkó rī ī'dī!

49Dōvó nī îsū tā ânī á'bíyá yī tāsī. Gólīyī ndrī nyā īyī bê ngá nyānyā Músā drí fēlé gólīyī drí rī bê rī, gólīyī zāâ bê rī'á lédrē-lédrē ró yā? Â'dô ítí kô, gólīyī ôdrā trá ndrī!

50Gō'dá mâ ngá nyānyā ânī 'bá úrú lésī rī ī'dī. Ōjílā gólā ngá nyānyā 'dī nyā 'bá rī drāá kô.

51Má âtā ânī drí kpá ó'dí, ngá nyānyā lédrē-lédrē ãdūkū ãkó fē 'bá 'dī rī'á ámā rú'bá 'ī. Má ânī trá úrú lésī, gō'dá má rī'á njāâ ámā rú'bá fēlé drālē ânī ōjílā ângó nō kâ pālē tā ōnjī ānīkâ 'ásī. Ōzō nī ōnyā ámā rú'bá trá rī, ânī drí rīzō lédrē-lédrē ró zāâ gbádú ãdūkū ãkó."

52Gō'dá ōjílā ō'bí 'dī 'bá yī ârī īyī bê úlī Yésū ká kí'á nī íyī rú'bá â'dô ī'dī ngá nyānyā ânī 'bá úrú lésī rī ī'dī rī, gólīyī drí ngāzō âwā ró, gō'dá rī'á īyī úlī átálé īyī lāfálé 'ásī kī, "Āgô nō â'dô íyī rú'bá âfē'á āmā drí nyālē 'dī íyíkâ ángô tí ró yā?"

53Gō'dá Yésū drí kpá tā-drī jázó gólīyī drí kī, "Pātī-pātī ró, má âtā ânī drí, mâ gólā Ôvârí drí âjólé trá úrú lésī rī, ōjílā gólā ámā rú'bá nyā 'bá kô gō'dá ámā ârī mvū 'bá kpá kô rī, úsú lédrē-lédrē ãdūkū ãkó rī kô!

- 54 Pātí-pātí má âtâ ãní drí, òjílâ gólâ ámâ rú'bá nyã 'bá gō'dá kpá ámâ ãrí mvũ 'bá rí, â'dô rí'á lédrē-lédrē ró zãâ gbádú ãdũkũ ãkó. Má â'dô gólâ rí lîdrí'á òdrã 'ásí, kâyî ãdũkũ 'á.
- 55 Mî ndrê drê, ámâ rú'bá gō'dá ámâ ãrí bê rí í'dí cé ngá nyãnyã gólâ 'ê 'bá òjílâ 'bálé rílí lédrē-lédrē ró zãâ gbádú ãdũkũ ãkó rí.
- 56 Òjílâ gólâ tîbê ámâ rú'bá nyã 'bá gō'dá kpá ámâ ãrí mvũ 'bá rí, gólâ â'dô rí'á má bê ngá ãlô ró, gō'dá má â'dô kpá rí'á gólâ bê.
- 57 Nî ârí drê, ámâ átá í'dí rí 'bá lédrē-lédrē âfêlé rí. Gō'dá gólâ 'bã má kpá nî rílí lédrē-lédrē ró. Ítí rí, òjílâ gólâ ámâ rú'bá nyã 'bá rí â'dô rí'á kpá lédrē-lédrē ró mbârâkã ámákã sî zãâ gbádú ãdũkũ ãkó.
- 58 Kpá í'dí òzô má drí âtálé trá ãní drí rí kâtí, má rí'á ngá nyãnyã úrú lésí rí í'dí. 'Dî ã'dó kô òzô ngá nyãnyã gólâ ãní á'bíyá yí drí nyálé trá rí kâtí, gō'dá 'dî vósí rí, gólíyî drã trá ndrî. Gō'dá gólíyî tîbê ámâ rú'bá nyã 'bá rí â'dô íyíkã rí'á lédrē-lédrē ró zãâ gbádú ãdũkũ ãkó."
- 59 Úlî 'dî 'bá yí Yésũ âtâ trá òjílâ 'dî 'bá yí drí, drílâ rírî tã ìmbálé Kãpêránómã 'álâ jó tã Ôvârí kã ârí kã rí 'á.
- 60 Gō'dá tã ârí 'bá Yésũ kã ùrúkã 'bá yí ârí íyî bê úlî Yésũ kã 'dî 'bá yí ndrî rí, tî lâ yí drí â'dízó, gō'dá drílíyî úlî Yésũ kã 'dî gãzó dó. Gō'dá drílíyî ngãzó rí'á úlî âtálé íyî lâfálé 'ásí kî, "Áá, úlî 'dî âmbã trá rō òjílâ drí tã lëzó 'á lâ!"
- 61 Gō'dá Yésũ nî trá cú ítí kî, tã ârí 'bá íyíkã 'dî 'bá yí lâfálé sî, ãzã 'bá yí lëé úlî yí drí âtálé 'dî 'bá yí kô. Gólâ drí gōzó tã ìjílí gólíyî tî kî, "Úlî má drí âtálé 'dî sú ãní rú kô, í'dí ãní drí 'ézó ámâ âyéle gōzó vólé yã?
- 62 Òzô nî òndrê má gōrê 'á vólé úrú 'álâ, vō ámâ âjózó rí 'álâ sî rí 'álâ rí, tã ìsũ ãníkã tã 'dî tãsí rí â'dô 'bã'á ángô tî yã?
- 63 Má âtâ ãní drí, nî ìsũ úlî má drí âtálé ãní drí ámâ rú'bá nyã kã 'dî ífí lâ dódó. Mbârâkã òjílâ mvá kã ícã lédrē-lédrē ãdũkũ ãkó rí fêlé ãní drí kô. Tã 'dî tãsí rí, úlî ámákã 'dî 'bá yí â'dó kô rú'bá ìnyákú nō tãsí. Úlî 'dî 'bá yí rí'á Líndrí Tãndí Ôvârí kã tãsí, gólâ 'ê 'bá ãní 'bálé rílí lédrē-lédrē ró zãâ gbádú ãdũkũ ãkó tã lëlé ãníkã má 'á rí sî rí.
- 64 Gō'dá ngbãangbãno rí, má rí'á tã ìsũ ró, tãlã ãní ùrúkã 'bá yí lëé drê zãâ tã kô má 'á." Yésũ âtâ tã 'dî ítí 'dî rí, tãlã gólâ nî tã ìsũ tã ârí 'bá íyíkã 'dî 'bá yí kã trá ndrî ãkpãkã'dã kâyî gólíyî drí 'dëzó yí vósí rí 'á. Gólâ nî gólíyî tã íyíkã lë 'bá kô rí yí trá ndrî. Gō'dá gólâ nî lâjó'bã gólâ ángô rí í'dí tîbê 'ê 'bá íyî drí-bã fêlé fúlî rí kpá trá.
- 65 Tãlã gólâ âtâ trá sísí lâjó'bã íyíkã rí yí drí kî, òjílâ ãzãkã ícã kô ãnílî yí ngálâ cú ítí tã ìsũ gólãkã sî. Ôvârí â'dô gólâ rí pîpîsílí ájã'á nî í'dí 'dê gbô tã lëlé yí 'á.
- 66 Gō'dá úlî Yésũ kã 'dî 'bá yí vósí rí, tã ârí 'bá gólãkã ãzã 'bá yí düü drí ngãzó íyî gólâ rí âyéle, nîzó gólé íyî drí 'bã 'ásí. Gólíyî drí tã ìmbã-ìmbã Yésũ kã âyézó.

⁶⁷Gõ'dá Yésũ drí lĩfĩ jǎzó lǎjó'bán íyíkâ mùdrĩ-drĩ-lâ-gâ-rĩ tĩbê gólâ drí êpêlé nĩ sĩsĩ rĩ yĩ ngálâ, gõ'dá drílâ tâ ïjízó gólĩyĩ tí kĩ, "Ănĩ, nĩ lě kpá trá âmâ âyélé nĩzó, òzò gólĩyĩ nĩ 'bá 'dĩ 'bá yĩ kâtí yǎ?"

⁶⁸Gõ'dá Sĩmónǎ Pétěrò drí tâ-drĩ jǎzó Yésũ drí kĩ, "Kúmú, mã á'dò âmákâ nĩ'á nõ 'bô ángò lé ró yǎ? Mã nĩ trá, mã lě tâ kpá trá kĩ, nĩ rĩ'á òjílǎ ndĩndĩ 'ĩ pǎtĩfĩ Ôvǎrĩ kǎ rĩ 'dĩ, úlĩ áníkâ átálé rĩ á'dò âmâ 'bǎ'á nĩ rĩlĩ zǎâ gbǎdú ǎdũkũ ǎkò, òjílǎ ǎzǎkǎ yũ'dǎwǎ âmâ drí 'dězò vó lâ 'ásĩ òzò ánĩ kâtí."

⁷⁰Gõ'dá Yésũ drí tâ átázó lǎjó'bán íyíkâ 'dĩ 'bá yĩ drí kĩ, "Má zĩ ǎnĩ nĩ mùdrĩ-drĩ-lâ-gâ-rĩ lǎjó'bán âmákâ ró, gõ'dá kpálé rĩ, ǎnĩ lǎfálé sĩ rĩ, âmâ ǎjú-'bá-ǎzĩ bē ǎlò tĩbē 'ě 'bá âmâ drĩ-bǎ fělé fũlĩ rĩ."

⁷¹Yésũ átâ tâ 'dĩ ïtĩ 'dĩ rĩ Yúdǎ Sĩmónǎ Ĩsĩkǎrĩyótǎ rĩ mvá rĩ tǎsĩ. Gõ'dá kpálé Yúdǎ rĩ'á lǎjó'bán ǎlò lǎjó'bán Yésũ kǎ mùdrĩ-drĩ-lâ-ngâ-rĩ rĩ lǎfálé sĩ rĩ, Yésũ nĩ trá kĩ, ǎtĩ 'á tólâ gólâ ǎá'dò íyĩ drĩ-bǎ fě'á nĩ fũlĩ.

YŌWÁNĪ 7

¹Gõ'dá Yésũ drē rĩ'á Gǎlĩláyǎ 'álâ rĩ, drílâ nĩzó lǎmú bē òjílǎ lĩfĩ ïmbá bē jǎrĩbǎ Gǎlĩláyǎ kǎ 'ásĩ. Gólâ lěé kò cǎlé Yũdáyǎ 'álâ òjílǎ lĩfĩ ïmbálé, tǎlâ drĩ-'bá ǎngĩ Yúdǎ yĩ kǎ Yēròsǎlémǎ 'álâ rĩ lě trá gólâ rĩ fũlĩ.

²Gõ'dá kǎyĩ gólĩyĩ kǎrǎmǎ Yúdǎ yĩ kǎ zĩlĩ kǎrǎmǎ gũgũ kǎ rĩ kǎ trá ǎnyĩ.

³Gõ'dá kǎyĩ gólĩyĩ kǎrǎmǎ 'dĩ kǎ cǎ bē rĩ, Yésũ rĩ ǎdrúpĩ yĩ drí ngǎzó Yésũ rĩ ïcĩlĩ tâ lǎrǎkò gólâ drí rĩ'á 'ělâ rĩ 'bá yĩ tǎsĩ, gõ'dá drĩlĩyĩ tâ átázó drílâ kĩ, "Hé, tí gõ'dá ní nĩ Yēròsǎlémǎ 'álâ òjílǎ lĩfĩ ïmbálé kǎyĩ gólĩyĩ ǎmbá kǎrǎmǎ nõ kǎ 'á mbǎrǎkǎ áníkâ á'dálé tólâ ò'bĩ 'á, tǎlâ òjílǎ dũũ ò'dé ró bē ní vòsĩ rĩ kò yǎ?"

⁴Nĩ lě áníkâ tâ lǎrǎkò 'élé nõ cé nõngǎ kírĩ ũgũ ró ǎ'dò tǎsĩ yǎ? Òzò ní òlě òjílǎ dũũ drí 'délé ní vòsĩ rĩ, ní nĩ tâ lǎrǎkò 'élé ò'bĩ 'á Yēròsǎlémǎ 'á tólâ, ò'bĩ nǎ 'bá yĩ òndrē ró mbǎrǎkǎ áníkâ bē."

⁵Gõ'dá 'dĩ zǎâ Yésũ rĩ ǎdrúpĩ yĩ lěé ïyĩ drē tâ kò Yésũ 'á.

⁶Gõ'dá Yésũ drí tâ lògòzó íyĩ ǎdrúpĩ yĩ drí kĩ, "Ītú âmákâ nĩzó Yēròsǎlémǎ 'álâ rĩ cá drē kò. Ănĩ drí rĩ, kǎyĩ íyíkâ ndrĩ rĩ'á tǎndĩ ró ǎnĩ drí nĩzó Yēròsǎlémǎ 'álâ.

⁷Ănĩkâ rĩ, òjílǎ ǎngò nõ kǎ 'bǎ ïyíkâ ǎnĩ lòvó 'bǎ'bǎ, gõ'dá gólĩyĩ 'bǎǎ ïyíkâ âmâ lòvó kò, tǎlâ má rĩ bē kǎrǎ tâ ònjĩ gólĩyíkâ rĩ'á 'ělâ rĩ tâ lâ á'dálé gólĩyĩ drí rĩ sĩ.

⁸Ănĩ rĩ gógó, nĩ lǎvũ sĩsĩ kǎrǎmǎ 'á tólâ. Má ïcǎ nĩlĩ tólâ ngbǎangbǎnò kò, tǎlâ ïtú âmákâ nĩ kǎ cá drē kò."

⁹Ītĩ rĩ, úlĩ Yésũ kǎ 'dĩ vòsĩ rĩ, ǎdrúpĩ lâ yĩ drí ngǎzó nĩlĩ Yēròsǎlémǎ 'álâ. Gõ'dá Yésũ drí rĩzó Gǎlĩláyǎ 'á nĩngǎ.

¹⁰Gõ'dá Yésũ rĩ ǎdrúpĩ yĩ lǎvũ bē Yēròsǎlémǎ 'álâ rĩ, kǎyĩ ǎzǎ sĩ, Yésũ drí ngǎzó kpá nĩlĩ Yēròsǎlémǎ 'á tólâ kírĩ ũgũ ró.

- 11 Gõ'dá kạyị kārāmā gũgũ kâ 'dĩ kâ rĩ 'bá yĩ sĩ rĩ, Yērōsālēmā 'á tólâ rĩ, drĩ-'bá ạngí Yúdạ yĩ kâ rĩ 'bá yĩ drĩ rĩzọ Yésũ rĩ lônđalé ỏ'bí lăfălé 'ásĩ. Drĩlĩyĩ nĩzọ tã ìjĩ bê ỏjĩlă tĩ sĩ kĩ, "Ăgô rú bê Yésũ rĩ, rĩ rĩlĩ ạngô lé ró yă? Nĩ ndrê gólâ kô yă?"
- 12 Gõ'dá ỏjĩlă 'dĩ 'bá yĩ drĩ rĩzọ tã âtalé ìyĩ lăfălé 'ásĩ ăyăyă sĩ. Ăzâ 'bá yĩ kĩ, "Ăgô rú bê Yésũ 'dĩ ăgô tândĩ 'ì." Gõ'dá ăzâ 'bá yĩ kĩ ìyĩkâ, "'É'ê, ăgô 'dĩ rĩ ỏjĩlă âđólé ỏnjô sĩ."
- 13 Gõ'dá ỏjĩlă ăzākâ yũ'dạwạ úlĩ âtalé Yésũ rĩ tāsĩ drĩ-băláyị ró ngbălạ-ngbălạ, tălă ỏjĩlă ndrĩ 'dó ũrĩ ró, drĩ-'bá ạngí Yúdạ yĩ kâ ỏzọ ngă kô ặwạ ró ìyĩ bê.
- 14 Gõ'dá ỏjĩlă 'ê ìyĩ kārāmā 'dĩ bê călê kạyị nă sĩ rĩ, Yésũ drĩ nĩzọ filĩ jó ạngí Ôvârĩ kâ rĩ 'ălă, drĩlă ìtôzọ rĩ'á ỏ'bí rĩ 'bá tólâ nă 'bá yĩ ìmbălé.
- 15 Gõ'dá drĩ-'bá ạngí Yúdạ yĩ kâ ârĩ ìyĩ bê tã ìmbâ Yésũ kâ 'dĩ rĩ, tị lă yĩ drĩ ặ'dịzọ. Drĩlĩyĩ ngăzọ tã âtalé gólâ rĩ tāsĩ kĩ, "Gólâ ũsũ ìyĩkâ tã nịnĩ tã ìmbâ kâ nỏ ă'dô 'ásĩ yă? Gólâ rĩ'á cú ìtĩ tã ìmbâ 'bá ăkô."
- 16 Gõ'dá Yésũ ârĩ tã gólĩyĩkâ rĩ'á âtală 'dĩ bê rĩ, gólâ drĩ tã-drĩ lôgôzọ gólĩyĩ drĩ kĩ, "Tă gólâ má drĩ rĩ'á ìmbălă nỏ ă'dó tã ìmbâ-ìmbâ âmă nyăányă kâ ì'dĩ kô, má rĩ tã ìmbâ Ôvârĩ gólâ âmă ặjô 'bá rĩ kâ ìmbălé ì'dĩ.
- 17 Ôjĩlă gólĩyĩ tã Ôvârĩ kâ 'ê 'bá rĩ 'bá yĩ ặ'dô ìyĩ nĩ'á lă pặtĩ kĩ, ngătă tã má drĩ rĩ'á ìmbălă nỏ âmă nyăányă kâ ngă tã ìmbâ Ôvârĩ kâ ì'dĩ yă rĩ.
- 18 Ôzô má ỏrĩ nỏ tã âmă nyăányă kâ ìmbălé ì'dĩ rĩ, nĩ ặ'dô nĩ'á lă kĩ, má lê cé ỏjĩlă drĩ lặnjị 'bălê má rú ì'dĩ. Gõ'dá ặ'dó kô ìtĩ. Má ânĩ tã Ôvârĩ gólâ âmă ặjô 'bá rĩ kâ ìmbălé ì'dĩ, tălă ỏ'bă ró bê lặnjị gólâ rú. Tă ìmbâ âmăkâ 'dĩ ặ'dó kô ỏnjô 'ì, rĩ'á tã pặtĩ 'ì.
- 19 Gõ'dá ănĩ, nĩ rĩ âmă lônđalé fũlị tăkô ă'dô tāsĩ yă? Nĩ rĩ tã ặ'bălê kĩ, yĩ ârĩ tã 'bă'bă Ôvârĩ kâ Músạ drĩ ặ'dalé ănĩ drĩ rĩ trá. Tăkô, ănĩ rĩ'á nặă âmă fũlị. Nĩ ârĩ tã 'bă'bă Músạ kâ 'dĩ kô kô."
- 20 Gõ'dá ỏjĩlă ămbă gólĩyĩ lăfălé 'ásĩ rĩ yĩ drĩ tã-drĩ lôgôzọ Yésũ drĩ kĩ, "Ă'dĩ 'ê tí ănĩ fũlị nĩ yă? Nĩ lĩfô-lĩfô! Ôjĩlă ăzâ yũ'dạwạ 'ê 'bá ănĩ fũlị!"
- 21 Gõ'dá Yésũ drĩ ngăzọ tã âtalé gólĩyĩ drĩ kĩ, "Mă ìngă ỏjĩlă ngă lăzê 'ásĩ ăndălă ălô kạyị ămăkâ rătăă 'ê kâ sĩ, gõ'dá nĩ kĩ, má ỏ'ê 'dĩ tã ỏnjĩ 'ì tã lă drĩ lăzézọ ănĩ rú ì'dĩ ănĩ drĩ ngăzọ má bê ặwạ ró tã lărăkô má drĩ 'elê 'dĩ 'á yă?"
- 22 Gõ'dá tã 'dê'dê kâ băsă 'á rĩ, nĩ rĩ 'elă kạyị lỏvô-lỏvô kâ sĩ. Músạ 'bă tã Yúdạ yĩ drĩ mvă lă yĩ 'bêlê băsă 'á. 'Dê'dê băsă 'á rĩ ặ'dó kô cé tã Músạ drĩ 'bălê 'dĩ ì'dĩ. 'Dê'dê băsă 'á rĩ ìtô trá âmă ặ'bịyạ Ăbărăyămă drĩ sĩ.
- 23 Ôzô kạyị 'dịyĩmvă kâ 'dê kâ băsă 'á rĩ ỏ'dê trá kạyị lỏvô-lỏvô kâ 'á rĩ, nĩ 'băă 'dịyĩmvă 'dêlê băsă 'á kô yă? Nĩ rĩ 'elă! Gõ'dá má ìngă bê ỏjĩlă ngă lăzê 'ásĩ kạyị lỏvô-lỏvô kâ 'á rĩ, tã lă sũ ănĩ drĩ kô tălă ă'dô 'ì yă? Nĩ ìsũ ănĩkâ bê rĩ, tã 'dê'dê kâ băsă 'á Músạ drĩ 'bălê rĩ tã lă lặvũ gặrạ tã 'bă'bă kạyị lỏvô-lỏvô kâ kâ drĩ sĩ.

- 24 Nĩ âyê tâ gólâ ãnĩ drí rĩzó lâ'bí ãníkâ tâ lâ trólé ỉ'dĩ 'bãlé gãrã 'dĩ. Nĩ 'ê tâ 'é'ê gólâ tândĩ ró mbĩmbĩ rĩ ỉ'dĩ."
- 25 Gõ'dá nĩngá sĩ, Yésũ âtâ bê úlĩ 'dĩ 'bá yĩ ỉtĩ rĩ, òjĩlã ãzã 'bá yĩ rĩ 'bá rĩlĩ ỉyĩ jãrĩbã Yěrõsãlãmã kã 'á rĩ drĩ ngãzó ỉyĩ tâ âtálé ỉyĩ võ 'ásĩ kĩ, "'Dĩ ã'dó kô ãgô gólâ drĩ-'bã ãmãkã rĩ yĩ drĩ 'é'á fũlã rĩ ỉ'dĩ yã?"
- 26 Gõ'dá òjĩlã ãzã 'bá yĩ ãkpã gólĩyĩ lãfálé 'ásĩ drĩ tâ-drĩ lôgõzó kĩ, "Drĩ-'bã ãmãkã 'dĩ 'bá yĩ âyê ỉyĩ gólâ rĩ'á tâ ãmbálé òjĩlã drĩ drĩ-bãlãyĩ ró tãlã ã'dô 'ĩ yã? Drĩ-'bã ãmãkã 'dĩ 'bá yĩ êdrẽe ỉyĩ gólâ tâ ãmbã 'dĩ 'ásĩ kô, tãlã gólĩyĩ ỉsũ tâ bê rĩ kĩ, ãgô 'dĩ ãã'dô 'díyĩ pã 'bã 'ĩ yã?"
- 27 Gõ'dá òjĩlã ãzã 'bá yĩ drĩ kpã tâ-drĩ lôgõzó kĩ, "Ãgô nõ ã'dô 'bã'á 'díyĩ pã 'bã ró 'dĩ ãngô tí yã? Mã nĩ jãrĩbã gólâ drĩ rĩzó 'á lâ rĩ trá! Gólâ Nãzãrãtã lé 'bã 'ĩ! Gõ'dá òjĩlã ỉcã kô võ 'díyĩ pã 'bã drĩ 'ẽzó ãnĩlĩ ãfõlã 'álã sĩ rĩ nĩlĩ."
- 28 Gõ'dá Yésũ bê drẽ zãã tâ ãmbã'á jó ạngĩ Ôvãrĩ kã rĩ 'álã rĩ gõ'dã ãrĩ úlĩ òjĩlã 'dĩ 'bã yĩ kã âtálé 'dĩ bê rĩ, drĩlã tâ âtãzó drĩlĩyĩ ngbãlã-ngbãlã kĩ, "Nĩ ỉsũ ãnĩkã bê rĩ, nĩ ãnĩ mã trá. Nĩ ãnĩ jãrĩbã mã drĩ ãnĩzó 'álã 'ásĩ rĩ trá. Gõ'dã nĩ nĩlĩ kô kĩ, ã'dĩ ãjô mã nĩ ãngô nõ 'á yã rĩ. ãmã átã Ôvãrĩ ãjô mã nĩ. Mã ãnĩlĩ kô drĩ-ãcê ãmãkã sĩ. Mã ãnĩ trá drĩ-ãcê ãmã átã gólã ãmã ãjô 'bã rĩ kã sĩ. Gólã Ôvãrĩ pãtĩ-pãtĩ rĩ ỉ'dĩ. Gõ'dã nĩ nĩlĩ gólã kô.
- 29 Gõ'dã mã nĩ gólã trá, tãlã mã ãnĩ gólã ngã lãsĩ, gólã ãjô mã nĩ."
- 30 Gõ'dã drĩ-'bã ạngĩ Yúdã yĩ kã 'dĩ 'bá yĩ ãrĩ ỉyĩ bê úlĩ Yésũ kã âtálé 'dĩ rĩ, drĩlĩyĩ ngãzó 'é'á gólã rĩ rũlĩ rĩ, gõ'dã gólĩyĩ ỉcã kô gólã rĩ rũlĩ, tãlã kãyĩ Ôvãrĩ drĩ 'bãlé gólã rĩ rũzó 'á lâ rĩ ãcã drẽ kô.
- 31 Gõ'dã òjĩlã dũũ õ'bí 'dĩ 'bá yĩ lãfálé sĩ lã ỉyĩ tâ trá Yésũ 'á, drĩlĩyĩ ngãzó gõ'dã tâ âtálé kĩ, "Ãgô gólã Yésũ nõ 'díyĩ pã 'bã 'ĩ pãtĩlĩ. Ỉcã kô òjĩlã ãzã drĩ ã'dólã 'díyĩ pã 'bã ró tâ lãrãkô 'elã lãvũlĩ gãrã tâ lãrãkô Yésũ drĩ 'elã 'dĩ 'bã yĩ drĩlĩ sĩ." 'Dĩ ã'dã trá kĩ, Yésũ ỉ'dĩ 'díyĩ pã 'bã 'ĩ.
- 32 Gõ'dã Pãrũsĩ yĩ ãrĩ ỉyĩ bê tâ òjĩlã dũũ 'dĩ 'bá yĩ drĩ rĩ'á âtãlã tâ lãrãkô ãmbã Yésũ kã 'elã rĩ tãsĩ rĩ, gólĩyĩ drĩ 'bãzó ãwã ró. Drĩlĩyĩ ngãzó nĩlĩ drĩ-'bã ạngĩ Yúdã yĩ kã rĩ 'bã yĩ ngãlã tâ ỉ'bĩlĩ Yésũ rũ. Gõ'dã drĩlĩyĩ ãjú 'bũ 'bã ỉyĩkã jõzó nĩlĩ Yésũ rĩ ãrũlĩ.
- 33 Gõ'dã ãjú 'bũ 'bã 'dĩ 'bã yĩ nĩ ỉyĩ bê cãlé Yésũ ngãlã rĩ, Yésũ drĩ rĩzó zãã tâ ãmbálã kĩ, "Mã ã'dô 'bã'á drẽ zãã bê ãnĩ bê nõngã kãyĩ fĩnyãwã sĩ. 'Dĩ vósĩ rĩ, mã ã'dô gõ'á ãmã átã gólã ãmã ãjô 'bã rĩ ngãlã.
- 34 Ôzõ nĩ õrĩ ãmã lõndãlé sĩsĩ 'álã rĩ, nĩ ỉcã kô ãmã ãsũlĩ, tãlã võ gólã mã drĩ 'ẽzó nĩlĩ 'álã rĩ, nĩ ỉcã kô nĩlĩ cãlé tólã."
- 35 Gõ'dã òjĩlã Yúdã yĩ kã ãrũkã 'bã yĩ ãrĩ ỉyĩ bê úlĩ Yésũ kã âtálé 'dĩ rĩ, drĩlĩyĩ ngãzó rĩ'á ỉyĩ úlĩ ãtálã ỉyĩ lãfálã 'ásĩ kĩ, "Ãgô nõ rĩ ỉyĩkã kó úlĩ ãtálã nõtĩ nõ ãngô tí yã? Gólã 'é ỉyĩkã nĩlĩ nõngã sĩ nõ 'bõ ãngô lé yã ãmã drĩ 'ẽzó gólã rĩ lõndãlé kpĩ, gõ'dã

gólâ rî úsúzó kô rî? Gólâ 'ê nílí 'bãdrî Gĩrĩkĩ kâ 'álâ vò gólâ òjílâ àmákâ drí rĩzó rî 'álâ, òjílâ Gĩrĩkĩ kâ ìmbálé tólâ yā?

36Úlí Yésū kâ átálé kí'á nĩ rî, òzō mā òrĩ íyĩ lòndálé rî, mā ícá kô íyĩ úsúlí, tálâ vò yí drí 'èzó nílí 'álâ rî, mā ícá kpá kô cālè 'á là 'dĩ tã ífí là ã'dô 'ì yā?"

37Gõ'dá kâyî ãdūkū kārāmā gūgū kâ 'dĩ kâ sī rî, Yésū drí áfōzó ádrélé kpá ó'dí jó àngí Ôvârí kâ 'á. Drílâ ngāzó rĩ'á ò'bí 'dĩ 'bá yí lĩfí là yí ìmbálé rē-rē úrú kī, "Nĩ àrĩ drē tã nô, ànĩ ndrĩ, òzō òjílâ àzâ ã'dô lĩmvú lòvó bē rî, òjílâ rî 'dĩ àanĩ má ngálâ rî, má ã'dô lĩmvú lãnã fē'á òjílâ rî 'dĩ drí.

38Òjílâ gólíyî tã lē 'bá trá má 'á pĩpĩsílí àlô sī rî, òzō gólíyî ùmvú lĩmvú má drí fēlé gólíyî drí rî trá rî, lĩmvú 'dĩ ã'dô rĩ'á àdílí gólíyî pĩpĩsílí 'ásí òzō óró kátí. Lĩmvú rî 'dĩ ã'dô lédrē-lédrē ãdūkū àkó rî fē'á gólíyî drí, òzō Ôvârí drí átálé trá rî kátí."

39Úlí gólâ Yésū drí átálé lĩmvú kâ 'dĩ, gólâ rî 'dĩ Líndrí Tãndí Ôvârí kâ rî tã là átálé rĩ'dí. Òjílâ gólíyî tībē tã lē 'bá trá yí 'á rî, yí ã'dô Líndrí Tãndí Ôvârí kâ àjó'á gólíyî drí. Yésū òtírĩ rĩí úlí 'dĩ 'bá yí átálé rî, gólâ drāá drē kô áfōlé ó'dí òdrā 'ásí gólé úrú 'álâ Líndrí Tãndí rî 'dĩ àjólé.

40Gõ'dá ò'bí 'dĩ 'bá yí àrĩ úlí Yésū drí átálé 'dĩ bē trá rî, ùrúkâ 'bá yí drí ngāzó íyĩ rĩ'á tã átálé kī, "Ã'dô ìtí rî, àgô nõ pãtĩ tã àngū 'bá Ôvârí drí kí'á nĩ rî, yí ã'dô àjó'á là àmâ drí rî rĩ'dí!"

41Gõ'dá àzâ 'bá yí kī ìyíkâ, "Pãtĩ ró, 'dĩ 'díyí pã 'bá 'ì." Gõ'dá òjílâ àzâ 'bá yí lēé ìyíkâ tã 'dĩ kô. Gólíyî kī ìyíkâ rî, "Àgô nõ ã'dó kô 'díyí pã 'bá 'ì, tálâ àgô nõ rĩ'á Gālíláyā lé 'bá 'ì. Gõ'dá 'díyí pã 'bá ícá kô ànĩlí Gālíláyā lésí.

42Mã nĩ trá ndrĩ búkū Ôvârí kâ kī nĩ rî, "Díyí pã 'bá 'dĩ ã'dô ã'dó'á Dãwúdĩ rî ózōwá yí 'ásí, gõ'dá àã'dô tĩ'á là Bētēlémē 'álâ, jãrĩbã Dãwúdĩ kâ rî 'á.' "

43Tã ìsū ò'bí 'dĩ 'bá yí kâ ã'dó kô àlô ìyĩ lãfálé 'ásí. Ùrúkâ 'bá yí lē ìyĩ tã trá Yésū 'á. Gõ'dá àzâ 'bá yí gâ ìyĩ vólé dó tã lēlé Yésū 'á.

44Drĩ-'bá àngí Yúdã yí kâ rî 'bá yí gõ'dá àjú 'bū 'bá ìyíkâ rî 'bá yí bē lē ìyĩ bē kpálé Yésū rî rũlí rî, òjílâ àzâ àlô gólíyî lãfálé 'ásí drí dō 'bá Yésū rú rî yú, tálâ gólíyî ndrĩ 'dó ùrĩ ró.

45Gõ'dá àjú 'bū 'bá gólíyî jólé Yésū vó rî drí àgōzó ìyĩ cú ìtí Yésū rî rú àkó drĩ-drĩ ró drĩ-'bá àngí Yúdã yí kâ gõ'dá Pãrúsĩ yí bē 'dĩ 'bá yí ngálâ. Gõ'dá drĩ-'bá 'dĩ 'bá yí drí àjú 'bū 'bá 'dĩ 'bá yí ìjízó kī, "Nĩ àgô cú ìtí Yésū rî àrú àkó ã'dô tãsí yā? ã'dô tã ã'dô nĩ ànĩ drí àgōzó àmâ ngálâ drĩ-drĩ ró nõ yā?"

46Gõ'dá àjú 'bū 'bá 'dĩ 'bá yí drí tã-drĩ lògōzó drĩ-'bá 'dĩ 'bá yí drí kī "Úlí Yésū drí átálé rî 'bã àmâ ndrĩ ã'dólé ùrĩ ró tã ònjí 'èlé gólâ drí, tálâ gólâ rî úlí átálé mbârâkâ sī. Mã úsú drē òjílâ àzâ kô úlí átá 'bá òzō Yésū kátí."

47Gõ'dá drĩ-'bá 'dĩ 'bá yí Pãrúsĩ yí bē drí àjú 'bū 'bá 'dĩ 'bá yí ìjízó kpá ó'dí àwã sī kī, "Àgô 'dĩ àdô ànĩ kpá trá úlí gólâkâ sī òzō drílâ òjílâ àzâ 'bá yí àdórē tí yā?"

- 48 Nĩ ùsù drĩ-'bá ạngí ãmákâ Yúdă yí kâ ăzâ 'bá yí tã lě 'bá ăgô 'dĩ 'á rĩ trá yă?
- 49 Dĩ òjílă gólíyĩ tã lě 'bá Yésũ 'á rĩ 'bá yí gólíyĩ lă'bí ãmákâ nĩ 'bá kô rĩ 'dĩ. Lănõ ạngí ò'dê gólíyĩ drĩ."
- 50 Gõ'dá Părusĩ ăzâ ălô gólíyĩ lăfálé 'ásĩ rú bê Nĩkôdímă rĩ, gólâ tĩbê nĩ 'bá trá sísí ngăcĩ bê tã ìjílí Yésũ tĩ rĩ, drĩ tã âtázó íyĩ ăzĩ-ăzĩ yí drĩ kĩ,
- 51 "Ícâ fĩ trá lănõ fězô òjílă ăzâ drĩ cú ìtĩ tã gólâkâ kĩ ăkó yă? Ícâ kô! Tã 'bă'bă ãmákâ vó ró, sísí ăă'dô tã gólâkâ ârĩ'á zălô."
- 52 Gõ'dá Nĩkôdímă rĩ ăzĩ-ăzĩ yí drĩ tã-drĩ lôgôzô gólâ drĩ ăwă sĩ kĩ, "Ndá nĩ, ní rĩ úlí âtálé ìtĩ rĩ, nĩ kpá Gălíláyă lé 'bá 'ĩ yă? 'Dôvó ní âtâ bê trá ìtĩ rĩ, ní nĩ drě ndălâ búkũ Ôvărĩ kâ 'á, ngătá ní ă'dô tã ùsú'á kĩ, tã ạngũ 'bá ăă'dô ăfô'á Gălíláyă lěsĩ yă rĩ!"
- 53 Gõ'dá drĩ-'bá ạngí Yúdă yí kâ 'dĩ 'bá yí ndă ìyĩ lătĩ bê trá kpĩ 'ězô Yésũ rĩ rŭlĩ rĩ, gbô drílíyĩ ngăzô lă'búlí nílí gólé ìyĩ drĩ 'bă 'ásĩ.

YŌWÁNĪ 8

- 1 Gõ'dá Yésũ ndě bê tã ìmbâ-ìmbâ gólâ drĩ rĩ'á ìmbálâ jó ạngí Ôvărĩ kâ nă 'álâ rĩ, gólâ drĩ ngăzô nílí únĩ fê dô kâ bê yí drĩ nă 'álâ ă'dú kólé tólâ.
- 2 Gõ'dá vô ăfô bê ăwúlí ăkpăkă'dă cĭjínó rĩ, Yésũ drĩ ngăzô kpá ó'dí gólé jó ạngí Ôvărĩ kâ nă 'álâ. Òjílă òtĩrĩ ìyĩ Yésũ rĩ ndrêê rĩ, 'wăă drílíyĩ rú ê'bézô kpá ó'dí dũũ dĩrĩ gólâ rú sĩ tã gólâkâ ârĩlĩ. Gõ'dá Yésũ ndrê bê òjílă 'dĩ 'bá yí dũũ ìtĩ rĩ, gólâ drĩ rĩzô vŭdrĩ òjílă rú ê'bé 'bá 'dĩ 'bá yí ìmbálé.
- 3 Gõ'dá Yésũ òtĩrĩ rĩ òjílă ò'bí 'dĩ 'bá yí ìmbálé rĩ, kôrô Părusĩ yí gõ'dá kpá gólíyĩ lă'bí ìmbá 'bá yí bê drĩ ôkó ăzâ drílíyĩ rŭlĩ ăgô ăzâ bê ăyĩrĩ 'á rĩ âtrôzô 'bălé âdrélé Yésũ ândrá ò'bí 'dĩ 'bá yí bê.
- 4 Gõ'dá drílíyĩ tã âtázó Yésũ drĩ kĩ, "Nĩ tĩbê tã ìmbá 'bá ró nō, mă lě ání ìjílí tã nô tāsĩ. Nĩ ndrê drě ôkó nō, mă rú gólâ trá ăyĩrĩ 'á ìyĩ ăgô ăzâ tĩbê ă'dó 'bá kô gólâ rĩ ágó ró rĩ bê.
- 5 Tã 'bă'bă ãmákâ Músă drĩ 'bălé rĩ vó ró rĩ, ìcâ trá ôkó 'dĩ lŭvŭlĩ kúnĩ mvá sĩ drălé vólé." Gõ'dá drílíyĩ Yésũ rĩ ìjízó kĩ, "Gõ'dá ngbăângbănô rĩ, tã ìsũ áníkă rĩ ăngô tí tã ôkó nō drĩ 'élé rĩ tāsĩ yă?"
- 6 Tã ìjĩ òjílă 'dĩ 'bá yí kâ 'dĩ 'á rĩ, gólíyĩ rĩ 'dĩ Yésũ rĩ ùjũ'á. Ôzô gólâ ăâtâ úlí trá ányâ ró tã 'bă'bă ìyíkă rú rĩ, yĩ ă'bă ró bê tã gólâ rú, tălâ tã gólâkâ kĩzô bê tã rĩ 'dĩ tāsĩ. Gõ'dá Yésũ lôgôô tã-drĩ gólíyíkă 'dĩ kô. Ìtĩ rĩ, gólâ drĩ ăndĭzô vŭdrĩ rĩ'á tã ìgĩlĩ ìnyákũ drĩ ìyĩ drĩ-mvá sĩ.
- 7 Gõ'dá Părusĩ yí lă'bí ìmbá 'bá 'dĩ 'bá yí bê, drílíyĩ rĩzô Yésũ rĩ ìjílí kpá ó'dí, tălâ gólâ ăă'dă ró bê tã ìsũ ìyíkă tã ôkó 'dĩ kâ tāsĩ rĩ. Gõ'dá nĩngă sĩ rĩ, Yésũ drĩ ngăzô âdrélé úrú ìyĩ ăcê vó 'ásĩ tã âtálé gólíyĩ drĩ kĩ, "Ôzô òjílă ăzâ ă'dô bê ălô ání lăfálé sĩ ìyĩ ndrê 'bá trá kĩ yí ăă'dô tã ònjĩ ăkó rĩ, 'dôvó gólâ òtrô kúnĩ mvá nĩ ôkó 'dĩ vŭzô sísí."

- 8**Gõ'dá drílâ ândîzô kpá ó'dí, rí'á tã îgílí ìnyákú drîî.
- 9**Gõ'dá ôjílâ 'dî 'bá yî ârî ÿî bē úlî Yésũ kâ âtálé 'dî rî, kôrô ôjílâ gólîyî ôkó 'dî ârú 'bá âjílí Yésũ ngálâ 'dî 'bá yî drí ngázó lâ'búlí âlô-âlô. Gólîyî ârākā ró rî 'bá yî drí 'dēzô lâvūlî sísí, gõ'dá âmbúkũ lâ 'dî 'bá yî drí 'dēzô gólîyî vósî. Âyê cé Yésũ yî ÿ'dî ôkó 'dî bē gõ'dá ô'bí tólâ nã 'bá yî bē.
- 10**Gõ'dá ôjílâ gólîyî ôkó 'dî âjî 'bá 'dî 'bá yî lâ'bû ÿî bē ndrî rî, Yésũ drí gôzô ngälé ûrú tã îjílí ôkó 'dî tî kî, "Ôjílâ 'ê 'bá ÿî ânî fûlî nõ 'bá yî ângô lé yã? Ôjílâ âlô lâkí 'bá gólîyî lâfálé 'ásî lâṇô fê 'bá ní drí rî bē yã?"
- 11**Ôkó 'dî drí tã lôgôzô Yésũ drí kî, "É'ê lîfî ìmbá 'bá, ôjílâ âzâ âlô lâṇô fê 'bá má drí rî yû'dawá." Gõ'dá Yésũ drí tã âtázó ôkó 'dî drí kî, "Ã'dô bē trá ïtí rî, má âyê ní trá tã ônjí âníkâ 'ásî. Ní nî, gõ'dá ní 'ê tã ônjí 'dî kpá kô ó'dí."
- 12**Gõ'dá nîngá sî, Yésũ drí îtôzô kpá ó'dí ôjílâ ô'bí 'dî 'bá yî ìmbálé. Gólâ kî, "Mâ ÿ'dî Ngá ÿ'î ôjílâ ndrî ângô nõ kâ rî 'bá yî drí. Ôjílâ gólâ tã lē 'bá má 'á rî, gólâ â'dô lâmú'á ngá ÿ'î 'ásî. Gõ'dá gólâ lâmú ìnrîkúwá 'ásî kô. Ìtí rî, ngá ÿ'î má drí 'ê'á fêlâ ôjílâ rî 'dî drí rî â'dô lédrê-lédrê âdükũ âkó rî fê'á gólâ drí."
- 13**Gõ'dá Pârusî yî tîbê rî 'bá ÿî lâtî lôndälé 'ézô Yésũ rî fûlî rî kpá bē ÿî ôjílâ ô'bí Yésũ drí rí'á ìmbálâ 'dî 'bá yî lâfálé. Gõ'dá drîlîyî ngázó úlî âtálé Yésũ drí kî, "Nî, â'dî â'dô kó tã lē'á nî úlî âníkâ ní drí rîzô ânî lômbélé âtálâ 'dî 'bá yî 'á, ní drí 'bázó cú ïtí ùgúlí âtî 'bá âkó nõ yã?"
- 14**Gõ'dá Yésũ drí tã-drî lôgôzô gólîyî drí kî, "Mâ ã'dô kpálé ùgúlí âtî 'bá âkó rî, úlî má drí rí'á âtálâ âmâ tâsî nõ rí'á tã pätîî 'î. Ânî, nî ndrê vô má drí ânîzô 'álâ sî gõ'dá má drí 'ézô kpá gólé 'álâ rî kô. Mâ rî gógó, má nî trá kî, má ânî Ôvârí ngá lésî, gõ'dá má â'dô gõ'á kpá Ôvârí ngálâ ûrú 'álâ.
- 15**Nî 'bã tã ÿsũ âníkâ cé lâ'bí âníkâ 'á ÿ'dî. Tã 'dî tâsî rî, ânî drí tã â'bázó má rú kî, má âã'dô tã ônjí 'bá 'î. Tã ÿsũ âmákâ rî â'dó ïtí kô, tâlâ má zî ôjílâ âzâ âlô kô tã ônjí 'bá ró.
- 16**Gõ'dá ôzô má ôlê tã-vô âníkâ kílí rî, má â'dô kî'á lâ mbî, tâlâ má â'dó kô élê tã ÿsũ rî 'dî 'á. Tã ndrî má drí ÿsûlî 'élé rî, rí'á âmâ átá gólâ âmâ âjó 'bá rî kâ ÿ'dî.
- 17**Tã 'bã'bã âníkâ 'á rî, ïgî trá kî, 'Ôzô ôjílâ rî ôlê ÿî tã-drî trá 'dó úlî âlô 'á rî, úlî rî 'dî trá úlî pätîî 'î.'
- 18**Ïtí rî, úlî má drí rí'á âtálâ 'dî 'bá yî, mâ rî gógó âkpã ÿ'dî ùgúlí âtî 'bá âmâ nyãányã kâ, gõ'dá âmâ átá gólâ âmâ âjó 'bá rî kpá ÿ'dî ùgúlí âtî 'bá âzâ tã ndrî má drí rí'á âtálâ nõ 'bá yî kâ ÿ'dî, tâlâ úlî âmákâ âmâ átá bē ndrî 'dó rí'á úlî âlô 'î."
- 19**Gõ'dá nîngá sî, gólîyî drí Yésũ rî îjîzô kî, "Ânî átá íyíkâ ã'dî ÿ'dî yã? Gólâ bē ângô lé yã?" Gõ'dá Yésũ drí tã-drî lôgôzô gólîyî drí kî, "Ôzô nî ôlê tã trá má 'á rî, nî â'dô âmâ átá rî nî'á. Gõ'dá ôzô nî ôlê tã má 'á kô rî, nî nîî âmâ átá kpá kô."

- 20 Yésū rí úlí 'dī 'bá yí âtalé 'dī gólâ drí rĩrĩ tã ìmbálé jó ạngí Ôvârí kâ rí 'álâ rí 'á, ãnyí jó gólâ rĩzó ngá fêfê rĩ'á fêlâ Ôvârí drí rí 'bálé 'álâ rí 'á. Gõ'dá òjílâ ãzākâ dõo drí Yésū rú kô, tãlâ kâyî 'èzó gólâ rí rŭlî rí âcá drê kô.
- 21 Gõ'dá Yésū drí tã âtázó drĩ-'bá ạngí Yúdâ yí kâ 'dī 'bá yí drí kpá ó'dí kī, "Má âtâ ãnî drí tã pătĩ ró, má â'dô nĩ'á nōngá sī vólé. Nĩ â'dô âmâ ndã'á kpĩ. Vò gólâ má drí 'èzó nĩlî 'álâ rí, nĩ cá kô tólâ, gõ'dá nĩ â'dô ôdrã'á tã ònjí ãníkâ 'á, tãlâ nĩ lée tã âmákâ kô."
- 22 Gõ'dá nĩngá sī, drĩ-'bá ạngí Yúdâ yí kâ 'dī 'bá yí ârĩ ãyî bē úlí Yésū kâ âtalé 'dī rí, drĩlĩyî tã âtázó ãyî lãfálé 'ásí kī, "Úlî gólâkâ âtalé kī, mã ícá kô cãlê vò yí drí 'èzó nĩlî 'álâ rí 'á rí, tã ífí lâ ángó tí yã? Gólâ â'dô ãyî nyãányã fũ'á yã?"
- 23 Nĩngá sī, Yésū drí tã âtázó drĩlĩyî tã lē ãkô gólĩyíkâ tãsí kī, "Má âtâ ãnî drí, ãnî rĩ'á cé òjílâ ángó nò kâ 'î, gõ'dá mã rí gógó â'dó kô cé òjílâ ángó nò kâ 'î, mã ãnî ùrú lésí.
- 24 Ítí rí, mã âtâ ãnî drí, òzô nĩ òlê tã kô kī, mã ã'dí 'díyî pã 'bá 'î rí, lâṇò tã ònjí ãníkâ rí kâ â'dô gõ'á ãkpã ãnî drĩ. Nĩ â'dô ôdrã'á tã ònjí ãníkâ 'á."
- 25 Gõ'dá drĩ-'bá ạngí Yúdâ yí kâ 'dī 'bá yí drí tã ãjízó Yésū tí kī, "Ní â'dâ drê tã ãmâ drí trê, nĩ ã'dí ã'dí yã?" Yésū drí gõzó tã-drĩ lôgólé gólĩyî drí kī, "Mã òjílâ gólâ má drí rĩ'á tã lâ âtalé ãnî drí ãtú vósí cé rí ã'dí.
- 26 Mã rĩ'á tã bē dũũ 'è'á â'dálâ ãnî drí tã ònjí ãníkâ rĩ'á 'èlâ rí 'bá yí tãsí. Gõ'dá mã rí nò kpá té tã gólâ âmâ ãjó 'bá rí kâ âtalé ã'dí ãnî òjílâ ángó nò kâ drí. Gõ'dá gólâ âmâ ãjó 'bá rí, rí ãyíkâ zãâ úlí pătĩ âtalé ã'dí.
- 27 Gõ'dá drĩ-'bá ạngí Yúdâ yí kâ 'dī 'bá yí nĩ kô kī, Yésū rí 'dī tã ãyî átá Ôvârí tĩbê ãyî ãjó 'bá rí kâ âtalé ã'dí gólĩyî drí.
- 28 Ítí rí, Yésū drí tã âtázó gólĩyî drí kī, "Mã nĩ trá kī, òzô kâyî ãnî drí 'èzó âmâ fŭlî 'á lâ rí òtĩrĩ âcá rí, nĩ â'dô âmâ ãpá'á fê lãlî-lãlî drĩ ùrú. Gõ'dá òzô nĩ ò'è trá ãtí rí, ãnî drí gõzó nĩlâ ãdũ lésí kī, pătĩ, mã ã'dí 'díyî pã 'bá tĩbê Ôvârí drí ãjólé ùrú lésí rí. Nĩ â'dô nĩ'á lâ kpá kī, tã ndrĩ mã drí rĩ'á ìmbálâ rí 'bá yí, â'dó kô tã âmâ nyãányã kâ ã'dí. Gõ'dá mã rí tã âmâ átá drí â'dálé rí ìmbálé ã'dí.
- 29 Ôvârí âmâ ãjó 'bá rí, gólâ bē rĩ'á mã bē kâyî vósí cé, tãlâ mã rí tã gólâ drí lélé rí 'èlê ã'dí."
- 30 Gõ'dá òjílâ 'dī 'bá yí ârĩ ãyî tã ìmbâ-ìmbâ Yésū drí ìmbálé 'dī bē rí, òjílâ dũũ gólĩyî lãfálé 'ásí drí ngãzó tã lélé Yésū 'á.
- 31 Nĩngá sī, Yésū drí ngãzó tã âtalé òjílâ gólĩyî tã lē 'bá trá yí 'á 'dī 'bá yí drí kī, "Mã âtâ ãnî drí pătĩ-pătĩ ró, úlí Ôvârí kâ mã drí rĩ'á ìmbálâ ãnî drí nò, òzô nĩ ùnjũ trá rú lâ rí, nĩ â'dô 'bã'á pătĩ tã ârĩ 'bá âmákâ ró.
- 32 Gõ'dá nĩ â'dô úlí Ôvârí kâ 'dī ífí lâ nĩ'á. Òzô nĩ ùnĩ úlí rí 'dī ífí lâ trá rí, úlí rí 'dī â'dô ãnî ãnjí'á lâṇò tã ònjí ãníkâ rí kâ 'ásí. Nĩ â'dó gõ'dá rãgĩ tã ònjí kâ ró kô."

- 33 Gõ'dá Pãrúsĩ yĩ tĩbê tã Yésũ kã lã 'bá kô rĩ yĩ drĩ tã lôgõzó Yésũ drĩĩ kĩ, "Nĩ kĩ ã'dô yã? Mã á'dó rãgĩĩ òjĩlã ãzã kã 'ĩ kô! Âmã rĩ'á Ābārāyāmã rĩ ózõwá yĩ 'ĩdĩ. Nĩ á'dô âmã ãnjĩ'á ángô tí yã?"
- 34 Gõ'dá Yésũ drĩ tã-drĩ lôgõzó gólĩyĩ drĩ kĩ, "Mã âtã tã ãnĩ drĩ, òjĩlã gólã tĩbê rĩ 'bã zãã tã ònjĩ 'ëlé rĩ, gólã rĩ'á rãgĩĩ tã ònjĩ kã 'ĩ.
- 35 Nĩ nĩ trá tãndĩ ró kĩ, rãgĩĩ rĩ zãã lôsĩ 'ëlé íyĩ lípĩ gólã drĩ rĩzó lôsĩ 'ëlé drĩlã rĩ bê kô, tãlã lípĩ lã ícã trá gólã rĩ gĩlĩ vólé òjĩlã ãzã drĩ. Gõ'dá mvã ágó ró 'bã-lípĩ kã rĩ á'dô rĩ'á cé nĩ zãã átã lã rĩ mvã ró.
- 36 Ítĩ rĩ, mã rĩ gógó Ôvãrĩ rĩ mvã ró rĩ, òzõ mã ãnjĩ ãnĩ trá tã ònjĩ ãnĩkã 'ásĩ rĩ, pãtĩĩ ró, áã'dô ãnĩ 'bã'á drĩ-bãláyĩ ró rãgĩ tã ònjĩ kã 'dĩ 'ásĩ."
- 37 Gõ'dá nĩngã sĩ, Yésũ drĩ kpã tã átázó Pãrúsĩ 'dĩ 'bã yĩ drĩ kĩ, "Mã nĩ trá kĩ, ãnĩ Ābārāyāmã rĩ ózõwá yĩ 'ĩdĩ. Gõ'dã nĩ 'ê âmã fũlĩ ã'dô tãsĩ yã? Mã ndrê bê rĩ, nĩ 'ê âmã fũlĩ 'dĩ, tãlã nĩ lãé tã ámakã rĩ'á ãmbãlã rĩ kô.
- 38 Pãtĩĩ ró, mã âtã ãnĩ drĩ tã gólĩyĩ mã drĩ rĩ'á ãmbãlã nõ rĩ'á âmã átã drĩ á'dálé mã drĩ 'ëlé rĩ 'ĩdĩ. Gõ'dã nĩ rĩ ãnĩkã tã gólã ãnĩ átã ázãkõlã 'dĩ drĩ átãlé ãnĩ drĩ 'ëlé rĩ 'ëlé 'ĩdĩ."
- 39 Gõ'dã òjĩlã 'dĩ 'bã yĩ ãrĩ ãyĩ bê úlĩ Yésũ kã átãlé 'dĩ 'bã yĩ rĩ, drĩlĩyĩ tã-drĩ lôgõzó gólã drĩ kĩ, "Pãtĩĩ âmã átã rĩ'á Ābārāyāmã 'ĩdĩ." Gõ'dã Yésũ drĩ tã-drĩ lôgõzó gólĩyĩ drĩ kĩ, "Tĩ òzõ nĩ ã'dô pãtĩĩ Ābārāyāmã rĩ mvã yĩ 'ĩdĩ rĩ, tí nĩ á'dô tã lã'á úlĩ ámakã nõ 'bã yĩ 'á, òzõ Ābārāyāmã drĩ tã lãrẽ úlĩ Ôvãrĩ kã 'á rĩ tí.
- 40 Mã rĩ nõ pãtĩĩ ró tã Ôvãrĩ drĩ á'dálé trá mã drĩ rĩ átãlé 'ĩdĩ. Kpãlé ítĩ rĩ, nĩ lã âmã fũlĩ. Ābārāyāmã 'é tã ãzã kô òzõ ãnĩ drĩ 'é'á 'ëlã rĩ kãtĩ!
- 41 Á'dô ítĩ rĩ, nĩ á'dó kô Ābārāyāmã rĩ mvã yĩ 'ĩdĩ. Ānĩ átã bê rĩ'á ngĩĩ, tãlã nĩ rĩ tã gólãkã 'ëlé 'ĩdĩ." Gõ'dã òjĩlã 'dĩ 'bã yĩ ãrĩ ãyĩ bê úlĩ Yésũ kã átãlé 'dĩ rĩ, drĩlĩyĩ kpã tã-drĩ lôgõzó Yésũ drĩ ãwã sĩ kĩ, "Tã pãtĩĩ ró, mã á'dó kô mörögíyã mvã 'ĩ. Âmã átã íyĩkã kó cé ãlõ Ôvãrĩ 'ĩdĩ."
- 42 Ítĩ rĩ, Yésũ drĩ kpã tã átázó òjĩlã 'dĩ 'bã yĩ drĩ kĩ, "Ôzõ tĩkó ãnĩ ã'dô pãtĩ-pãtĩ Ôvãrĩ rĩ mvã 'ĩ rĩ, âmã lôvó á'dô 'bã'á ãnĩ 'á, nĩ á'dô âmã lã'á. Mã ãnĩĩ kô âmã nyãányã sĩ. Mã ãnĩ drĩ-ãcê Ôvãrĩ kã sĩ. Gólã ãjõ mã nĩ.
- 43 Úlĩ mã drĩ rĩ'á átãlã ãnĩ drĩ rĩ, tã ífĩ lã fĩ kô ãnĩ drĩ ã'dô tãsĩ yã? Nĩ gã vólé dó, tãlã nĩ lãé úlĩ 'dĩ ãrĩlĩ tã lã 'ëzó kô!
- 44 Mã nĩ trá kĩ, ãnĩ Sãtãnã rĩ mvã yĩ 'ĩdĩ. Tãlã 'ĩdĩ 'dĩ ãnĩ drĩ lãzó tã Sãtãnã drĩ lãlé rĩ 'ëlé 'ĩdĩ. Tã gólã drĩ lãlé rĩ íyĩkã zãã tã òjĩlã úfũ kã 'ĩdĩ. Gólã lãé tã mbĩ Ôvãrĩ kã rĩ kô. Gólã âtã íyĩkã zãã úlĩ ònjõ kã òjĩlã ádózó rĩ 'ĩdĩ, gólã 'ê íyĩkã kpã zãã tã íyĩ pĩpĩsĩlĩ drĩ lãlé rĩ 'ĩdĩ, tãlã gólã á'dó kô tã pãtĩĩ átã 'bã 'ĩ. Gólã rĩ'á ònjõ lípĩ 'ĩ.
- 45 Gõ'dã mã rĩ gógó ádó ònjõ kô, gõ'dã mã rĩ zãã tã pãtĩĩ átãlé 'ĩdĩ. Tã 'dĩ tãsĩ rĩ, 'ĩdĩ ãnĩ drĩ vólé gãzó dó tã lãlé úlĩ mã drĩ átãlé rĩ 'á.

- 46 Mĩ ndrê drê, tã ndrĩ má drí rĩ'á 'êlâ rĩ 'bá yĩ, tã ònjí bê 'á lâ yã? Òzô tã má drí rĩ'á âtalâ rĩ 'bá yĩ ã'dô tã pãtĩ'ĩ rĩ, gô'dá nĩ lěé tã kô 'á lâ ã'dô tãsí yã?
- 47 Òzô ã'dô trá ítí rĩ, nĩ ã'dó kô Ôvârí rĩ mvá yĩ ỉ'dĩ, tãlâ nĩ gã úlĩ Ôvârí kã trá dó! Òzô tí nĩ ã'dô pãtĩ-pãtĩ ró Ôvârí rĩ mvá yĩ ỉ'dĩ rĩ, nĩ ã'dô tã lě'á úlĩ Ôvârí kã má drí rĩ'á âtalâ nô 'bá yĩ 'á."
- 48 Gô'dá nĩngá sĩ, òjĩlã Yúdã yĩ kã 'dĩ 'bá yĩ drí tã âtázó Yésũ drí 'dásí sĩ kĩ, "Tíkó mã nĩjĩ kô kĩ, nĩ rĩ'á Sãmáryã lé 'bá 'ĩ, cú líndrí ònjí bê ní 'á yã?"
- 49 Ítí rĩ, Yésũ drí tã-drĩ lògôzó òjĩlã 'dĩ 'bá yĩ drí kĩ, "Má ã'dó líndrí ònjí bê kô. Má rĩ nô âmã átã Ôvârí rĩ ìnjĩ'á. Gô'dá nĩ gã dó âmã ìnjĩlĩ.
- 50 Má âtã ãnĩ drí tã pãtĩ'ĩ ró, má 'bãã âmã nyãányã nĩ kô òjĩlã ìnjĩ ró mã bê. Ôvârí lě nĩ òjĩlã drí âmã ìnjĩlĩ, gô'dá Ôvârí ã'dô tã gólĩyĩkã kĩ'á nĩ.
- 51 Má âtã ãnĩ drí tã pãtĩ-pãtĩ ró, òzô òjĩlã ãzã òlě tã trá úlĩ âmákã rĩ'á âtalâ nô 'bá yĩ 'á rĩ, òjĩlã rĩ 'dĩ drãã kô, gólã ã'dô rĩ'á lédre-lédre ró zãã."
- 52 Gô'dá òjĩlã 'dĩ 'bá yĩ ârĩ ãyĩ bê úlĩ Yésũ kã âtalé 'dĩ rĩ, drĩlĩyĩ tã âtázó gólã drí kĩ, "Úlĩ âmã drí âtalé rĩ fô trá 'álã sĩ pãtĩ'ĩ. Āgô 'dĩ rĩ'á cú líndrí ònjí bê yĩ 'á. Âmã á'bíyã Ābãrãyãmã tã ãngũ 'bã ãkũ rĩ 'bá yĩ bê rĩ ôdrã ãyĩkã trá. Gô'dá òjĩlã ãzã kpã bê ãngó nô 'á drã 'bã kô yã? Gô'dá ãnĩ nyãányã, ní âtã tã kĩ, òzô mã ããrĩ úlĩ ánĩkã trá rĩ, mã ícã kô drãlě rĩ! Nĩ ãsũ ánĩkã bê rĩ, nĩ ã'dĩ ỉ'dĩ yã? Ítí rĩ, mbãrãkã ánĩkã rĩ lãvũ gãrã mbãrãkã gólĩyĩ tĩbê drã 'bã 'dĩ 'bá yĩ kã drĩ sĩ yã?"
- 54 Gô'dá nĩngá sĩ, Yésũ drí tã-drĩ lògôzó kpã ó'dĩ gólĩyĩ drí kĩ, "Nĩ ãsũ ánĩkã bê rĩ, má 'bã âmã nyãányã nĩ ã'dólé ãmbã ró yã? Ā'dó ítí kô. Tĩ òzô mã ôró âmã nyãányã 'bãã nĩ ã'dólé ãmbã ró rĩ, tí úlĩ âmákã nô ã'dô 'bã'á ãzã-ãzã ró ãnĩ drí. Gólã tĩbê âmã 'bã 'bã ãmbã ró rĩ, rĩ'á âmã átã tĩbê ãnĩ drí rĩ'á ìnjĩlã kĩ, ãã'dô Ôvârí ánĩkã ỉ'dĩ rĩ ỉ'dĩ.
- 55 Gô'dá nĩ nĩjĩ gólã kô. Má nĩjĩ gólã trá cé nĩ. Tĩ òzô mã ããtã kĩ, má ãnĩjĩ gólã kô rĩ, má ã'dô 'bã'á ònjô 'bã ró òzô ãnĩ kãtĩ. Má nĩjĩ gólã trá tãndĩ ró, gô'dá má rĩ nô té tã gólã drí lělé má drí 'élé rĩ 'élé ỉ'dĩ.
- 56 Ākũ ró drê ãkpã Ābãrãyãmã drãã kô rĩ, gólã 'bã lĩfĩ trá âcã-âcã âmákã drĩ, gô'dá gólã rĩ'á ãyĩkô ró âmã ndrělě. Gô'dá tãlã ã'dô 'ĩ ãnĩ gólã rĩ òzôwã yĩ drí âmã lězô kô yã?"
- 57 Gô'dá Pãrúsĩ 'dĩ 'bá yĩ drí kpã tã lògôzó Yésũ drí kĩ, "Wããwã, ní rĩ tã âtalé ítí 'dĩ ã'dô tãsí yã? Ndrô ánĩkã cá drê nyã'dĩ-rĩ-drĩ-lã-ngã-mũdrĩ kô. Âmã á'bíyã Ābãrãyãmã drã trá ãkũ ró, gô'dá ní ãkĩ'á nĩ rĩ, yĩ òndrê gólã trá 'dĩ ãngô tí yã?"
- 58 Yésũ drí tã-drĩ lògôzó drĩlĩyĩ kĩ, "Má âtã ãnĩ drí tã pãtĩ-pãtĩ ró, sĩsí drê Ābãrãyãmã rĩ tĩ ãkô rĩ, mã bê rĩ'á ãkũ ró Ôvârí ngálã."
- 59 Gô'dá nĩngá sĩ, Pãrúsĩ yĩ ârĩ ãyĩ úlĩ Yésũ drí âtalé 'dĩ bê rĩ, kôrô drĩlĩyĩ ngãzó ãwã ró, nĩ'á kúnĩ mvã lõndãlě 'ězô Yésũ rĩ lũvũlĩ ỉ'dĩ sĩ lâ fũlĩ, tãlã gólã âmã yĩ trá ã'dólé

Ôvârí ró. Gõ'dá kôro Yésũ drí íyîngá 'bêzó dĩ volé gólîyî ágálé sî ã'dî-drî jó ángí
Ôvârí kâ kâ 'dî 'ásî.

YŌWÁNĪ 9

¹Kâyî ãzâ sî, Yésũ yî rî'á lậvũ'á lậj'á íyíkâ rî 'bá yí bê lậtî drî sî. Gõ'dá drîlîyî nîzô
ãgô ãzâ ùsúlí, útî ãgô rî 'dî kó lậfí ãkó 'alé lésî.

²Lậj'á Yésũ kâ 'dî 'bá yí ndrê ìyî bê ãgô 'dî lậfí ãkó rî, drîlîyî Yésũ rî ìjízó kî, "Tã
îmbá 'bá, tã ònjí rî gógó ãgô nõ 'bã 'bá gólâ rî tîzô 'alé lésî lậfí ãkó nõ ã'dî kâ ì'dî yã?
'Dî tã ònjí átá lâ yí kâ ì'dî ândrê lâ bê, ngátá tã ònjí gólâ rî nyãányâ kâ ì'dî yã?"

³Gõ'dá Yésũ drí tã-drî jâzô gólîyî drí kî, "Tậtậ ãgô 'dî kâ lậfí ãkó 'dî rî á'dó kô tã ònjí
ôjílâ ãzâ ãlôlâ kâ tã sî. Tậtậ gólâkâ lậfí ãkó 'dî, Ôvârí lê má drí mbârâkâ íyíkâ á'dalé
ãgô nõ rú lậfí lâ nậnậ sî.

⁴Rî'á tãndí ró ãmâ drí lôsî Ôvârí gólâ ámâ âjô 'bá rî kâ rî 'êzô ngbãângbãnô
ãkpãkã'dã ngá ãnậ drê kô. Tãlâ ìtú ôfí trá rî, ôjílâ ãzâ gõ'dá yũ'dạwạ lôsî 'êlé ngácí
sî.

⁵Gõ'dá nî ndrê drê, kâyî má drí 'bãzó drê bê rî'á lédrê-lédrê ró ãngó nõ 'á rî, má
ì'dî rî'á Ngá ì'ì 'ì ôjílâ ãngó nõ kâ drí."

⁶Gõ'dá Yésũ átálé bê úlî 'dî ìtí lậj'á íyíkâ 'dî 'bá yí drí rî, gólâ drí ãndîzô tũ wũlî
înyákú drî, gõ'dá drílâ tũ 'dî ònjázô ìnyákú bê gôzô ùlútrá lâ 'dî bêlé ãgô 'dî lậfí
înyîrîkô lâ 'á.

⁷Gõ'dá nîngá sî, drílâ tã átázô ãgô 'dî drí kî, "Ní nî ánậ lậfí jílí ápậrậ gólâ zílí Sîlómã
nã 'alâ." Gõ'dá ãgô 'dî drí ngãzô nílí ápậrậ rî 'dî tậ 'alâ. Gólâ câ bê tólâ rî, drílâ íyî lậfí
jízô lủmvũ ápậrậ 'dî kâ sî, ôzô Yésũ drí átálé gólâ drí rî kâtí. Kôro ãgô 'dî lậfí lâ drí
rũ nậzô, drílâ vô ndrêzô ngbángbã. Gõ'dá ãgô 'dî drí ngãzô gólê 'bã 'alâ.

⁸Ìtí rî, ôjílâ gólîyî 'bã-tậ-'dî-ãzî gólâkâ ró rî yí gõ'dá kpá gólîyî gólâ rî ndrê 'bá trá
sísí rîrî 'á lậtậ gãrã drî 'á rî'á ngá zílí ôjílâ tậ sî rî drí tã átázô kî, "Hé, ákî 'dî fí ãgô
lậfí ãkó rî 'bá rílí ngá zílí kárá ôjílâ tậ sî lậtậ gãrã drî 'á rî ì'dî kô yã? Gólâ gõ rî ngá
ndrêlé nõ ángô tí ró yã?"

⁹Gõ'dá ôjílâ ãzâ 'bá yí kî, "Dî ã'dó kô gólâ ì'dî! ãgô ãzâ bê rî'á nyé ôzô gólâ tí."
Gõ'dá ãgô lậfí lâ drí rú nậlậ trá 'dî árlí bê tã ôjílâ 'dî 'bá yí drí rî'á ôjálâ ìyî lậfí 'ásî
'dî rî, drílâ gôzô tã átálé gólîyî drí kî, "Mâ ì'dî tậ bê lậfí ãkó rî 'bá ngá zílí ôjílâ tậ sî
lậtậ gãrã drî 'ásî rî. Má rî vô ndrêlé nõ nî pậtậ, tãlâ ámâ lậfí nậ rú trá!"

¹⁰Gõ'dá ôjílâ 'dî 'bá yí tậ lâ yí drí ã'dízô ndrî. Gõ'dá drîlîyî ãgô 'dî ìjízô kî, "Ánậ lậfí
nậ rú ní drí rîzô vô ndrêlé 'dî ángô tí yã?"

¹¹ãgô 'dî drí tã-drî lậgôzô gólîyî drí kî, "ãgô gólâ rú bê Yésũ rî nậ ámâ lậfí nî. Gólâ
wũ tũ nî ìnyákú ònjázô ì'dî sî lâ, gôzô ùlútrá lâ 'dî bêlé ámâ lậfí 'á. Gõ'dá gólâ drí
ámâ jôzô nílí ápậrậ zílí Sîlómã rî tậ 'alâ ámâ lậfí jílí lủmvũ lâ sî. Gõ'dá má jî ámâ lậfí
lủmvũ nã sî bê rî, kôro ámâ lậfí drí rú nậzô má drí vô ndrêzô ngbángbã!"

- 12 Gõ'dá òjílã 'dĩ 'bá yĩ drí kpá gólâ rĩ ìjízó kĩ, "Gõ'dá ãgô rĩ gógó 'dĩ bê ángô lé yã?" Ægô 'dĩ drí tã-drĩ lôgôzô gólĩyĩ drí kĩ, "Má nĩ vò gólâ drí 'bãzô 'á lâ rĩ kô."
- 13 Gõ'dá nĩngá sĩ, òjílã 'dĩ 'bá yĩ drí ngãzô ãgô lĩfĩ lâ njĩlĩ trá 'dĩ trólé ájílĩ Pãrúsĩ yĩ ândrá tã lâ â'dalé gólĩyĩ drí.
- 14 Gólĩyĩ ájĩ ãgô 'dĩ Pãrúsĩ yĩ ngálâ, tãlâ kãyĩ gólâ Yésũ drí ãgô 'dĩ lĩfĩ lâ njĩzó 'á lâ rĩ rĩ'á kãyĩ lôvô kã 'ĩ.
- 15 Gõ'dá Pãrúsĩ yĩ drí ãgô 'dĩ ìjízó kĩ, "Ánĩ lĩfĩ njĩ rù trá ángô tí ró vò ndrèlé yã?" Gólâ kĩ, "Ægô rù bê Yésũ rĩ ònjã ìnyákú nĩ tũ sĩ ùlútrá lâ trólé bêlé âmã lĩfĩ 'á, gõ'dá gólâ kĩ, má ònĩ nĩ'á âmã lĩfĩ jílĩ. Gõ'dá má jĩ âmã lĩfĩ bê rĩ, kôrô âmã lĩfĩ drí rù njĩzó vò ndrèlé dódó nō!"
- 16 Gõ'dá Pãrúsĩ yĩ árílĩ bê úlĩ ãgô 'dĩ drí ngílĩ gólĩyĩ drí 'dĩ rĩ, kôrô drílĩyĩ ngãzô rĩ'á tĩ ânyalé ìyĩ lãfálé 'ásĩ. Æzã 'bá yĩ kĩ, "Ã'dô ìtĩ rĩ, ãgô Yésũ 'dĩ tã ònjĩ 'bá 'ĩ. Ôvãrí ájô gólâ nĩ kô, tãlâ gólâ wã trá tã 'bã'bã âmákã kãyĩ rãtãã kã rĩ kã drĩ sĩ." Gõ'dá ãzã 'bá yĩ kĩ ìyĩkã rĩ, "Òjílã gólâ 'bã 'bá tã ònjĩ 'bá ró rĩ â'dô ìyĩkã mbãrãkã úsú'á tã lârákô ãmbã ìtĩ 'dĩ 'ézó 'dĩ ã'dô 'ásĩ yã?"
- 17 Ìtĩ rĩ, Pãrúsĩ 'dĩ 'bá yĩ drí ãgô 'dĩ ìjízó kpá ó'dĩ kĩ, "Nĩ gólâ tĩbê lĩfĩ lâ njĩlĩ nō, ní âtã drẽ tã nô tãndĩ ró âmã drí. Tã ìsũ ánĩkã ãgô gólâ ánĩ lĩfĩ njĩ 'bá 'dĩ tã sĩ rĩ ìyĩkã ángô tí yã?" Gõ'dá ãgô 'dĩ drí tã-drĩ lôgôzô gólĩyĩ drí kĩ, "Ægô âmã lĩfĩ njĩ 'bá 'dĩ, gólâ rĩ'á tã ângũ 'bá Ôvãrí drí ájólé rĩ ì'dĩ!"
- 18 Gõ'dá kpálé tã ndrĩ ãgô 'dĩ drí ngílĩ Pãrúsĩ 'dĩ 'bá yĩ drí 'dĩ 'bá yĩ 'ásĩ rĩ, gólĩyĩ gã ìyĩ volé dó tã lèlé kĩ, pãtĩfĩ ãgô 'dĩ tĩrĩ lâ 'ásĩ rĩ gólâ rĩ'á lĩfĩ ãkó, gõ'dá Yésũ njĩ lĩfĩ lâ nĩ vò ndrèlé dódó. Gõ'dá drílĩyĩ vòrã jòzó ãgô 'dĩ átã lâ yĩ vò ândré lâ bê gólĩyĩ ãzĩlĩ ânĩlĩ ìyĩ ngálâ.
- 19 Gõ'dá ãgô 'dĩ átã lâ yĩ âcã bê ândré lâ bê rĩ, Pãrúsĩ 'dĩ 'bá yĩ drí kpá gólĩyĩ ìjízó kĩ, "Nôô pãtĩfĩ mvã ágô ânĩ drí tĩlĩ lĩfĩ ãkó 'alé lésĩ rĩ ì'dĩ yã? Òzô ã'dô pãtĩfĩ gólâ ì'dĩ rĩ, lĩfĩ lâ gõ njĩ rù rĩ'á vò ndrèlé ãmbã drĩ nō ángô tí ró yã?"
- 20 Gõ'dá ãgô 'dĩ átã lâ yĩ ândré lâ bê drí tã-drĩ lôgôzô Pãrúsĩ 'dĩ 'bá yĩ drí kĩ, "Ãwô pãtĩfĩ, nôô mvã ágô âmákã rĩ ì'dĩ, mã nĩ trá pãtĩfĩ kĩ, mã tĩ gólâ trá lĩfĩ ãkó.
- 21 Gõ'dá mã nĩ lãtĩ âmã mvã 'dĩ lĩfĩ lâ drí rù njĩzó rĩ kô, ngãtã ã'dĩ njĩ lĩfĩ lâ nĩ vò ndrèlé yã rĩ. Nĩ ã'dô ìjĩ'á lâ fĩ gólâ tĩ, gólâ ãã'dã ró ìyĩ tĩ sĩ ânĩ drí, tãlâ gólâ trá òjílã ãmbã 'ĩ."
- 22 Ægô 'dĩ átã lâ yĩ ândré lâ bê âtã ìyĩ tã 'dĩ ìtĩ 'dĩ rĩ, tãlâ gólĩyĩ ùrĩ ró tã 'bã'bã Yúdã yĩ kã tã sĩ kĩ'á nĩ rĩ, òzô òjílã ãzã òlẽ tã trá Yésũ 'á kĩ, gólâ ãã'dô 'díyĩ pã 'bá 'ĩ rĩ, áã'dô òjílã rĩ 'dĩ drõ'á volé jó tã Ôvãrí kã ârĩ kã 'ásĩ.
- 23 Dĩ tã ìfĩ ãgô 'dĩ átã lâ yĩ ândré lâ bê drí tã âtãzó Pãrúsĩ 'dĩ 'bá yĩ drí, gólĩyĩ ñjĩ mvã 'dĩ ãã'dã ró bê cú ìyĩ tĩ sĩ, tãlâ gólâ trá ãmbã ró rĩ ì'dĩ.

- 24 Gõ'dá Pãrusĩ 'dĩ 'bá yí drí ãgô lĩfĩ lâ njĩlĩ 'dĩ ãzĩzó kpá ó'dí tã ãjĩzó tí lâ kĩ. "Ní â'dâ drẽ tã pãtĩ-pãtĩ Ôvãrí rĩ ãnjĩzó rĩ ãmã drĩ Ôvãrí ágálé, pãtĩfĩ ãgô rú bê Yésũ 'dĩ njĩ ãní lĩfĩ fĩ nĩ yã? Mã ãjĩ nĩ nũ rĩ, tãlã mã nĩ trá ãgô gólã Yésũ 'dĩ rĩ'á tã ãnjĩ 'bá 'ĩ."
- 25 Gõ'dá ãgô 'dĩ drĩ tã-drĩ lãgõzó Pãrusĩ 'dĩ 'bá yí drĩ kĩ, "Mã nĩfĩ kũ ngãtã Yésũ tã ãnjĩ 'bá 'ĩ yã ngãtã â'dó kũ tã ãnjĩ 'bá 'ĩ yã rĩ. Tã mã drĩ nĩfĩ rĩ íyĩkã cé tã ãlũ 'ĩ, ãmã lĩfĩ ndrẽ vũ kũ kũ ãkpã ãmã tĩrĩ lésĩ. Gõ'dá ngbãangbãno rĩ, Yésũ njĩ ãmã lĩfĩ trá, ãmã lĩfĩ ndrẽ vũ gõ'dá trá dódó."
- 26 Nĩngã sĩ, Pãrusĩ 'dĩ 'bá yí drĩ ãgô 'dĩ ãjĩzó kpá ó'dí kĩ, "Ní ãtã drẽ tã mbũ rĩ rĩ'dĩ ãmã drĩ! Gólã 'ê ã'dũ tã 'ĩ ãní lĩfĩ drĩ rũ njĩzó vũ ndrẽlé nũ yã?"
- 27 Gõ'dá ãgô 'dĩ drĩ ngãzó tã-drĩ lãgõlé gólĩyĩ drĩ kĩ, "Nĩ rĩ ãmã ãjĩlĩ kpá ó'dí tã ãlũ nũ tãsĩ 'dĩ tãlã ã'dũ 'ĩ yã? Tĩ õzũ mã õró tã-drĩ lãgõũ ãní drĩ kũ rĩ, rĩ'á tãndĩ ró! Nĩ ãjĩ mã 'dĩ, tãlã nĩ lã kpã trá ã'dólé tã ãrĩ 'bá Yésũ kã ró yã?"
- 28 Gõ'dá Pãrusĩ 'dĩ 'bá yí drĩ ngãzó ãwã ró ulĩ 'dĩ 'bá yí tãsĩ. Drĩlĩyĩ ãgô 'dĩ 'dãzó gõ'dá tã ãtãzó drĩlã kĩ, "Mã ndrẽ bê rĩ, nĩ rĩ gógó rĩ'á tã ãrĩ 'bá ãzã ãlũ Yésũ kã rĩ rĩ'dĩ. Gõ'dá mã rĩ ãmãkã tã 'bã'bã Músã kã rĩ ãrĩlĩ gõ'dá 'elã rĩ'dĩ."
- 29 Tãlã mã nĩ trá kĩ, Ôvãrí ãtã ulĩ trá ãmã ã'bĩyã yí drĩ Músã sĩ, rĩ'á ulĩ pãtĩfĩ 'ĩ. Gõ'dá mã nĩfĩ tã ãzãkã kũ Yésũ rĩ tãsĩ. Gõ'dá mã nĩfĩ vũ gólã drĩ ãnĩzó 'ãlã sĩ rĩ kpã kũ."
- 30 Nĩngã sĩ, ãgô 'dĩ drĩ kpã tã-drĩ lãgõzó 'wãã gólĩyĩ drĩ kĩ, "Dĩ ulĩ ãngũ rĩ rĩ'dĩ ãní drĩ rĩ'á ãtãlé itĩ 'dĩ yã? Nĩ kĩ, yĩ ãnĩfĩ vũ gólã drĩ ãnĩzó 'ãlã sĩ rĩ kũ! Nĩ ãsũ tã mbãrãkã gólãkã tãsĩ. Útĩ mã rĩ'á lĩfĩ ãkũ, gõ'dá ngbãangbãno rĩ, gólã njĩ ãmã lĩfĩ nĩ mã drĩ rĩzó vũ ndrẽlé dódó nũ!"
- 31 Itĩ ãkũ lâ sĩ tã ómvó ngã 'ásĩ rĩ, nĩ ãrĩ tã ãzã trá kĩ, õjĩlã mvã ãzã bê êdã õjĩlã gólĩyĩ tĩlĩ lĩfĩ ãkũ rĩ 'bá yí trá, gõ'dá lĩfĩ lâ yí drĩ rũ njĩzó vũ ndrẽlé dódó yã? Ôzũ mbãrãkã Yésũ drĩ ãmã lĩfĩ êdãzó nũ ã'dũ Ôvãrí kã kũ rĩ, gólã ícã tã lãrãkũ itĩ 'dĩ 'elã kũ, tãlã Ôvãrí fãã mbãrãkã íyĩkã kũ õjĩlã gólĩyĩ rĩ 'bã tã ãnjĩ 'elã rĩ 'bã yí drĩ, gólã rĩ cé tã õjĩlã gólĩyĩ rĩ 'bã tã gólãkã 'elã rĩ kã ãrĩlĩ rĩ'dĩ."
- 34 Gõ'dá Pãrusĩ 'dĩ 'bá yí ãrĩ ãyĩ tã ãgô 'dĩ drĩ lãgõlé ãyĩ drĩ 'dĩ bê rĩ, drĩlĩyĩ ã'dózó ãwã ró rũ. Gõ'dá drĩlĩyĩ tã ãtãzó ãgô 'dĩ drĩ kĩ, "Útĩ nĩ lĩfĩ ãkũ 'dĩ ãkĩ fĩ tã ãnjĩ ãníkã drĩ sĩ kũ yã? ãmã gólĩyĩ tã Ôvãrí kã nĩ 'bã trá tãndĩ ró rĩ, nĩ ã'dũ ãmã ãmbã'ã tã Ôvãrí kã sĩ ãngũ tí yã?" Gõ'dá drĩlĩyĩ ãgô 'dĩ drũzó vólã ãyĩ lãfãlé sĩ."
- 35 Gõ'dá Yésũ ãrĩlĩ bê kĩ, Pãrusĩ yí drũ ãgô yí drĩ lĩfĩ lâ njĩlĩ 'dĩ trá rĩ, gólã drĩ 'dãzó rĩ'á ãgô 'dĩ lãndãlé. Gõ'dá gólã ãsũlĩ bê ãgô 'dĩ rĩ, gólã drĩ ãgô rĩ 'dĩ ãjĩzó kĩ "Pãtĩfĩ, nĩ lã tã fĩ trá 'dĩyĩ pã 'bã Ôvãrí drĩ ãjólã ãrũ lésĩ rĩ 'ã yã?"
- 36 ãgô 'dĩ drĩ tã-drĩ lãgõzó Yésũ drĩ kĩ, "ãmbã, nĩ ã'dã drẽ 'dĩyĩ pã 'bã rĩ gógó 'dĩ mã drĩ, tãlã mã lã ró tã bê gólã 'ã."
- 37 Nĩngã sĩ, Yésũ drĩ gõzó tã-drĩ lãgõlé gólã drĩ kĩ, "Nĩ ndrẽ gólã trá ãní lĩfĩ sĩ. Gólã rĩ gógó rĩ'dĩ rĩ 'bã tã ãtãlé nĩ bê ngbãangbãno rĩ."

³⁸Gõ'dá ãgô 'dĩ ârílí bê tâ Yésũ kâ átálé 'dĩ rí, gólâ drí 'á'î tĩzó vũdrĩ Yésũ rí ñnjĩlí. Gõ'dá drílâ tâ átázó kĩ, "Kúmú, má nĩ trá kĩ, nĩ 'dĩ 'díyí pã 'bá Ôvârí drí ãjólé trá rí. Ngbãangbânô rí, má lē tâ trá ní 'á."

³⁹Tã 'dĩ 'bá yí vósí rí, Yésũ drí ngãzó tâ átálé ãgô yí drí lĩfí lâ njĩlí trá 'dĩ drí kĩ, "Má ânĩ ãngó nõ 'á nõ, tâlá òjílâ gólĩyí lĩfí ãkó tâ Ôvârí kâ nĩ 'bá drē kô rí 'bá yí lĩfí lâ yí ùnjĩ ró rú bê tâ Ôvârí kâ nĩlí, gõ'dá gólĩyí kĩ 'bá nĩ, yí ùnĩ tâ Ôvârí kâ trá dódó rí, lĩfí lâ yí drí ãsĩzó kpãákũ. 'Dĩ tâ ífí gólâ má drí ânĩzó ãngó nõ 'á rí 'dĩ 'dĩ."

⁴⁰Gõ'dá Yésũ òtírĩ rĩ ùlí 'dĩ 'bá yí átálé rí, Pãrúsĩ ãzã 'bá yí kpá bê ádré'á tólâ. Gõ'dá drílĩyí tâ ñjízó Yésũ tĩ kĩ, "Úlí gólâ ní drí átálé 'dĩ 'bá yí 'ásí rí, ní ñsũ áníkâ bê rí, ãmã kpá lĩfí ãkó yã?"

⁴¹Yésũ drí tâ-drĩ lôgõzó gólĩyí drí kĩ, "Tí òzõ nĩ òró tâ-drĩ lēê nõ kĩ, nĩ â'dô lĩfí ãkó rí, nĩ â'dô ânĩ'á Ôvârí ngálâ, gõ'dá gólâ â'dô ânĩ áyé'á tâ ònjí âníkâ 'ásí ndrĩ. Gõ'dá nĩ átálé bê trá kĩ, yí â'dô cú lĩfí bê vò ndrēzó rí, nĩ âdô 'dĩ ânĩ nyãányã 'î. Gõ'dá Ôvârí â'dô lâñô fē'á ânĩ drí tâ ònjí âníkâ tãsí."

YŌWÁNĪ 10

¹Gõ'dá nĩngá sĩ, Yésũ drí ngãzó ùlí mǎnĩgõ átálé Pãrúsĩ 'dĩ 'bá yí drí kĩ, "Má âtã ânĩ drí tâ pãtĩ-pãtĩ ró, òjílâ gólâ fí 'bá kô jó tĩlí-tĩ kãbĩlíkĩ lókí 'bá kâ rí 'ásí, gõ'dá mbã 'bá íyíkã ãbē drĩ 'ásí filí jó 'álâ rí, gólâ rĩ'á ùgú 'î.

²Gõ'dá òjílâ gólâ ânĩ 'bá filí jó 'álâ kôró jó tĩlí-tĩ 'ásí rí, rĩ'á kãbĩlíkĩ lókí 'bá 'î.

³Kãbĩlíkĩ lípĩ 'dĩ â'dô ânĩ'á âcálé àtĩ tĩ. Ítí rí, kôró tĩ vó ndrē 'bá 'dĩ â'dô àtĩ njĩ'á drílâ. Gõ'dá gólâ â'dô kãbĩlíkĩ íyíkã 'dĩ 'bá yí zĩ'á rú sĩ ãlô-ãlô. Gõ'dá kãbĩlíkĩ gólâkã 'dĩ 'bá yí ndrĩ â'dô gólâ rí gbórókô nĩ'á, gõ'dá drílĩyí ânĩzó gólâ ngálâ, drílâ gólĩyí lôfõzó ívĩ 'álâ.

⁴Gólâ â'dé'á sísí, gõ'dá kãbĩlíkĩ gólâkã 'dĩ 'bá yí drí 'dēzó gólâ vósí. Ítí rí, kãbĩlíkĩ 'dĩ 'bá yí â'dô ìyí 'dē'á ndrĩ nĩlí vó lâ sĩ ùrĩ ãkó, tâlá gólĩyí nĩ gólâ rí gbórókô trá tãndí ró. Gólâ â'dô gólĩyí drĩ'á nĩ'á ãjílâ vò òmã bê rí 'álâ.

⁵Gõ'dá òzõ ã'dô òjílâ lídí 'î rí, kãbĩlíkĩ 'dĩ 'bá yí â'dô 'bã'á ìyí ùrĩ ró 'dēlé vó lâ sĩ, gólĩyí â'dô lârá'á vólé, tâlá gólĩyí nĩ gólâ rí gbórókô kô."

⁶Ítí rí, Pãrúsĩ 'dĩ 'bá yí ârí ìyí bê ùlí Yésũ kâ átálé 'dĩ rí, tâ ífí lâ fí gólĩyí drĩ kô, tâlá gólâ âtã ùlí 'dĩ 'bá yí ùlí mǎnĩgõ sĩ.

⁷Gõ'dá Yésũ drí kpá tâ átázó ó'dí Pãrúsĩ 'dĩ 'bá yí drí kĩ, "Má âtã tâ pãtĩ ró ânĩ drí kĩ, má 'dĩ rĩ 'bá òjílâ ámákã rí 'bá yí vó lâ yí ndrēlé dódó òzõ kãbĩlíkĩ lókí 'bá drí rĩrĩ kãbĩlíkĩ íyíkã vó lâ yí ndrēlé rí kátí. Gõ'dá má rí gógó 'dĩ àtĩ jó tĩlí-tĩ kã 'dĩ gólĩyí drí ndrĩ.

⁸"Gõ'dá òjílâ ãzã 'bá yí ânĩ 'bá sísí má drí sĩ rí 'bá yí 'bã ìyí nyãányã trá â'dólé kãbĩlíkĩ lókí 'bá ró, tãkô gõ'dá gólĩyí rĩ'á ùgú 'î. Tã 'dĩ tãsí rí, kãbĩlíkĩ gã dó gólĩyí gbórókô ârílí 'dēzó gólĩyí vósí.

- 9**Ítí rí, má ɾ'dí r'á átí tì 'í kábìlìkì drí. Kábìlìkì gólìyì fì 'bá jó 'álá kôró má sī rí â'dô ìyì ngá pã'á. Má â'dô gólìyì vó ndrě'á, ngá ònjí 'é gólìyì kô. Òzô gólìyì òtírí ìyì 'èè àfòlé n'á òmã nyálé rí, gò'dá drílìyì àgòzò fílí jó 'álá lãṅô àzâ àkô.
- 10**Ūgú ànì ìyìkà cé kábìlìkì ùgùlì, gò'dá kpá gólìyì ùfúlì volé. Gò'dá má rí gógó, má ànì nò, tãlã kábìlìkì àmákà rí 'bá yì ùsù ró ngá pãpã bē, ngá pãpã gólã 'è 'bá gólìyì 'bálé rílí zãã lédrē-lédrē ró àyìkò sī mbàràkã Ôvãrí kã sī rí.
- 11**"Má ɾ'dí r'á ""Kábìlìkì lòkí 'bá tãndí"" rí 'bá vó kábìlìkì ìyìkà vó là yì ndrèlé dódó rí ɾ'dí. Má r'á njãã àmã nyãányã fèlé drálé gólìyì pãlé tã ònjí 'ásì.
- 12**Ōjílã gólã rí 'bá kábìlìkì vó ndrèlé cé lãfã tãsì rí ndrè kábìlìkì vó dódó kô, tãlã gólã â'dó kô kábìlìkì 'dì 'bá yì lípì là 'í. Òzô gólã òndrè kíákèlówá trá ànìrì 'á kábìlìkì rùlì rí, gólã â'dô rã'á kábìlìkì 'dì 'bá yì àyélé kíákèlówá 'dì drí rùlì, gò'dá kpá gólìyì lãpèlé lã'búlì fãã.
- 13**Kábìlìkì vó ndrè 'bá 'dì rã kábìlìkì 'dì 'bá yì àyélé, tãlã gólã 'è lòsì 'dì cé lãfã ùsúzó. Tí òzô kábìlìkì vó ndrè 'bá 'dì òró 'bãã ngá lèlè bē kábìlìkì 'dì 'bá yì vó là yì ndrèndrè tãsì rí, gólã ícã rãlé gólìyì àyélé kô.
- 14**"Má rí gógó ɾ'dí ""Kábìlìkì lòkí 'bá tãndí"" rí 'bá kábìlìkì àmákà rí 'bá yì vó là yì ndrèlé dódó rí ɾ'dí. Àmã r'á àmã átá bē ngá àlô 'í. Má nì gólã trá tãndí ró, gò'dá gólã nì má kpá trá tãndí ró. Kpá ìtí, kábìlìkì àmákà rí 'bá yì nì ìyì má trá dódó, kpá òzô má drí gólìyì nìrì dódó rí kãtí. Má r'á njãã drálé gólìyì pãlé tã ònjí 'ásì.
- 16**Kábìlìkì àzâ 'bá yì kpá bē. Má â'dô gólìyì 'bã'á â'dólé kábìlìkì àmákà ró. Ngbãàngbãṅô gólìyì rí kô vò àlô 'á kábìlìkì àmákà nò 'bá yì bē. Gò'dá má â'dô gólìyì àzì'á kpá ànìlì má ngálã, tãlã gólìyì òrì ró ìyì bē ngá àlô ró kábìlìkì àmákà nò 'bá yì bē. Gólìyì â'dô àmã gbórókò n'á. Gò'dá má â'dô gólìyì è'bé'á ndrì vò àlô 'á â'dólé kábìlìkì àmã nyãányã kã ró. Má lòkí 'bá gólìyìkã ɾ'dí ndrì.
- 17**Má â'dô àmã nyãányã fè'á drálé. Òzô má òdrã trá rí, má â'dô lídrí'á kpá ó'dí òdrã rí 'dì 'ásì, tãlã òjílã àmákà rí 'bá yì pãlé. 'Dĩ tã àmã átá drí 'bálé má drí 'èlé rí ɾ'dí.
- 18**Ōjílã àzâ yù 'è 'bá àmã fùlì cú ìtí mbàràkã ìyìkà sī. Má â'dô àmã nyãányã fè'á nì drálé. Má kpá r'á mbàràkã bē lídrízó òdrã rí 'dì 'ásì. Tãlã 'dĩ r'á tã gólã àmã átá Ôvãrí drí 'bálé má drí 'èlé rí ɾ'dí."
- 19**Gò'dá drì-'bá àngí Yúdã yí kã 'dì 'bá yì àrì ìyì bē úlì Yésù kã àtálé 'dì rí, gólìyì lèé ìyì tã-drì kô ìyì lãfálé 'ásì úlì Yésù kã àtálé 'dì 'bá yì tãsì, gò'dá drílìyì lãfálé cãzò.
- 20**Ōjílã dũù gólìyì lãfálé sī kī, "Yésù à'dô cú líndrì ònjí bē yí 'á r'á gólã rí 'bálé à'dólé lífò-lífò ró. Tãlã à'dô 'í ànì drí rízó tã gólãkã àrìlì yã?"
- 21**Gò'dá òjílã àzâ 'bá yì gólìyì lãfálé sī kī ìyìkà rí, "Ōjílã gólã líndrì ònjí bē rí ícã kô úlì àtálé ìtí. Líndrì ònjí â'dô mbàràkã ùsú'á òjílã gólìyì lĩfì là yì drí vò ndrèlé kô rí 'bá yì lĩfì là yì njìzò à'dô 'ásì yã?"

- 22Tã 'dĩ 'bá yí vósĩ ndrĩ, kạyị Yúdạ yí kã kãrãmã jó ạngị Ôvârí kã 'bã kã â'dólé cé Ôvârí drí rĩ'á 'êlã ndrô vósĩ cé vồ ặ'dị sĩ Yērôsãlémã 'álã rĩ drí ácázó. Gõ'dá ítĩ rĩ, Yúdạ yí drí ngãzó nĩlĩ ndrĩ kãrãmã rĩ 'dĩ 'álã.
- 23Kãrãmã nã 'á tólã rĩ, kạyị ặzã sĩ, Yếsũ drí ngãzó nĩlĩ lậvũlị ặ'dị-drị jó ạngị Ôvârí kã rĩ kã 'dĩ 'ásĩ, nĩ'á gồlé jó-bịlị Sólômô kã rĩ 'álã.
- 24Gõ'dá Yếsũ drí rĩrĩ lậvũlị rĩ 'á rĩ, drị-'bá ạngị Yúdạ yí kã drí ặnĩzó gólã rĩ êdrêlé gồ'dá ặdrézó ìyị rú lã sĩ dĩrĩ. Nĩngã sĩ, drĩlịyị gólã rĩ ìjízó ặwặ sĩ kị, "Nĩ ặ'dô kó ặmã drị 'bã'á rĩ'á lịjãlé nõtĩ nồ bũũũ ặngô tú yã? Nĩ ặtã drê ặmã drí ặ, ặzồ nĩ ặ'dô pặtị ìdịyị pã 'bã tĩbê Ôvârí drí ặjólé rĩ ì'dĩ rĩ."
- 25Gõ'dá nĩngã sĩ, Yếsũ drí tã-drị lồgồzó gólịyị drí kị nĩ rĩ, "Mã ặtã tã 'dĩ trá ặnĩ drí ặkũ ró kị, mã 'dịyị pã 'bã tĩbê Ôvârí drí ặjólé rĩ ì'dĩ, gồ'dá nĩ gã vólé dó úlị ặmãkã ặtálé 'dĩ ặrĩlị, gbồ lé nĩ ndrê bê tã lầrãkồ gólã má drí 'êlé trá ngã lặzế 'bã ìngázó mbầrãkã Ôvârí kã sĩ rĩ 'bã yí rĩ. Gõ'dá tã lầrãkồ 'dĩ 'bã yí rĩ tã ặ'dálé kị, mã ì'dĩ pặtị òjĩlã gólã má drí tã lã ặtálé trá ặnĩ drí rĩ ì'dĩ.
- 26Gõ'dá nĩ gã vólé dó tã lếlé má 'á, tầlã nĩ ặ'dó kồ kặbịlịkị ặmãkã ì'dĩ.
- 27Kặbịlịkị ặmãkã rĩ 'bã yí rĩ ìyịkã zầ kãrá tã ìmbã ặmãkã rĩ 'bã yí ặrĩlị 'êlé tầndị ró, gồ'dá mã rĩ gógó, má nị gólịyị trá ặlồ-ặlồ kặbịlịkị ặmãkã ró, gồ'dá gólịyị rĩ 'dếlé má vồ pịpịsịlị ặlồ sĩ tã ặrĩ 'bã ặmãkã ró.
- 28Mã rĩ gógó, má ặ'dô gólịyị 'bã'á rĩlị zầ gbặdú ặdũkũ ặkồ. Gõ'dá gólịyị ôdrầ kồ zầ gbặdú. Gõ'dá ítĩ rĩ, òjĩlã ặzã ìcã kồ gólịyị ôpálé má drịgã sĩ.
- 29Mĩ ndrê drê, ặmã átã Ôvârí ặfế gólịyị nĩ má drí, gồ'dá mbầrãkã gólãkã lậvũ trá gặrặ ngã ặngó nồ kã rĩ 'bã yí drị sĩ ndrĩ. Tã 'dĩ tầsĩ rĩ, òjĩlã ặzã ìcã kồ gólịyị ôpálé ặmã átã drịgã sĩ.
- 30Mĩ ndrê drê, ặmã ặmã átã bê rĩ'á ngã ặlồ 'ì."
- 31Gõ'dá Pặrũsị 'dĩ 'bã yí ặrĩ ìyị bê úlị Yếsũ kã 'dĩ rĩ, drĩlịyị ngãzó ặwặ ró rồồ gồ'dá kúnị mvã ù'dúlị ìyị drịgã, tĩkồ yị ùlũvũ ró Yếsũ ì'dĩ sĩ lã drầlé vólé.
- 32Nĩngã sĩ, Yếsũ drí gồzó ngãlé tã ặtálé gólịyị drí kị, "Ặnĩ ndrĩ, nĩ ndrê òjĩlã gólịyị ngã lặzế bê má drí rĩ'á ìngãlã ngã lặzế 'ásĩ mbầrãkã ặmã átã Ôvârí kã sĩ rĩ 'bã yí trá ặnĩ lịfị sĩ tầndị ró. Gõ'dá tã gólã sũ 'bã ặnĩ rú kồ, ặnĩ drí 'ếzó ặmã lủvũlị kúnị mvã sĩ fũlị vólé nồ ìyịkã ặngô rĩ ì'dĩ yã?"
- 33Gõ'dá Pặrũsị 'dĩ 'bã yí drí tã-drị lồgồzó Yếsũ drí kị, "Mã 'ê ặnĩ fũlị nồ, ặ'dó kồ tã tầndị ặnĩkã 'êlé 'dĩ tầsĩ. Mã 'ê ặnĩ fũlị nồ, tầlã úlị 'dásị ặnĩkã ặ'bầlé Ôvârí rĩ gógó rú kị'á nĩ rĩ, yị ặã'dồ ặlồ Ôvârí bê nồ tầsĩ. Nĩ òjĩlã mvã tầkồ nồ ì'dĩ, nĩ ặ'dô ặnĩkã ặnĩ lồmbế'á 'bầlé ặlồ Ôvârí bê 'dĩ ặngô tí yã?"
- 34Gõ'dá Yếsũ drí kpã tã-drị lồgồzó gólịyị drí kị, "Ngã gồ'dá úlị Ôvârí drí ặtálé ìgĩlị búkũ gólãkã 'á rĩ kị ặ'dô yã? Gólã ặtã trá kị, tã kị 'bã yí drí 'bầlé òjĩlã ìyịkã drịlị rĩ 'bã yí rĩ'á ặzồ yị Ôvârí tí.

35Mã nĩ trá kĩ nĩ rĩ, úlí gólâ Ôvârí drí rĩ'á átálâ rĩ rĩ'á pătĩ-pătĩ ró zââ gbádú. Gõ'dá ĩtĩ rĩ, Ôvârí zĩ tã kĩ 'bá rĩ 'dĩ 'bá yĩ ôvârí yĩ ró. 'Dĩ òjílâ gólĩyĩ tã átĩ-átĩ gólâkâ âfězò trá drílĩyĩ rĩ rĩ'dĩ.

36Gõ'dá òzò má tí rĩ, âmâ átá âjò mâ trá ângó nõ 'á. Bê trá ĩtĩ rĩ, nĩ ìcã tã átálé kĩ, má ãã'bã tã 'ĩ, tãlã má ãâtã tã trá kĩ, má ãã'dô Ôvârí rĩ mvá 'ĩ rĩ ângô tí ró yã?

37Nĩ ârĩ drě úlí nõ, tí òzò tã lârákô ndrĩ má drí rĩ'á 'ělâ nõ 'bá yĩ, má ò'ê mbârâkã âmâ átá kã sĩ kô rĩ, nĩ lě tã má 'á kô.

38Òzò gõ'dá má òrĩ fĩ tã lârákô 'dĩ 'ělé ndrĩ mbârâkã âmâ átá kã sĩ rĩ, 'dövó nĩ lě tã má 'á, tãlã tã lârákô ndrĩ má drí rĩ'á 'ělâ 'dĩ 'bá yĩ rĩ'á Ôvârí kã ĩ'dĩ, gólâ fě mbârâkã lâ nĩ 'ězò lâ, gõ'dá âmâ gólâ bê ngá ãlô 'ĩ."

39Gõ'dá Yésũ rĩ âjú-'bá-âzí 'dĩ 'bá yĩ ârĩ ĩyĩ bê úlí Yésũ drí átálé 'dĩ rĩ, gólĩyĩ drí kpá ngázò ĩyĩ, tãlã úürú ró Yésũ bê fũlĩ, gõ'dá Yésũ drí íyîngá 'bězò gólĩyĩ drígá sĩ dĩ íyîngá nĩlĩ vólé.

40Nĩngá sĩ, Yésũ drí ngázò Yěrôsãlémã rĩ âyéle nĩzò áyágá zĩlĩ Jörödénĩ rĩ mbãlé, nĩzò lãvũlĩ rĩlĩ vò sĩsĩ Yówánĩ bãbâtízĩ 'ě 'bá ró rĩ drí rĩzò tã Ôvârí kã pělé gõ'dá kpá òjílâ gólĩyĩ tã lě 'bá trá rĩ ìbãbâtízãlě rĩ 'álã.

41Gõ'dá Yésũ ã'dô bê tólã rĩ, òjílã düü drí rĩzò ânĩlĩ tã ìmbã gólâkâ 'dĩ ârĩlĩ. Gõ'dá òjílã 'dĩ 'bá yĩ ârĩ ĩyĩ bê tã ìmbã gólâkâ 'dĩ, gõ'dá ndrě ĩyĩ bê kpá tã lârákô gólâkâ rĩ'á 'ělâ 'dĩ 'bá yĩ rĩ, drílĩyĩ tã átázò kĩ, "Pătĩ, ângó nõ rĩ'á 'díyĩ pã 'bá Yówánĩ drí tã lâ ìmbálé trá âmã drí kĩ'á nĩ rĩ, ãã'dô âcã'á Ôvârí ngá lésĩ rĩ ĩ'dĩ, tãlã âmã rĩ'á tã lârákô gólâ drí rĩ'á 'ělâ rĩ ndrě'á. Gbõ lé Yówánĩ 'é bê tã lârákô âmã drí ndrělé kô rĩ, úlí Yówánĩ kã átálé Yésũ rĩ tãsĩ rĩ rĩ'á ndrĩ pătĩ ró."

42Gõ'dá tã 'dĩ kã rĩ tí rĩ, òjílã düü vò 'dĩ 'á 'dĩ drí ĩyĩ tã lězò Yésũ 'á kĩ, pătĩ Yésũ rĩ'á 'díyĩ pã 'bá gólâ Ôvârí drí âjólé rĩ ĩ'dĩ.

YÓWÁNĪ 11

1Ângô ãzã bê rú lâ Lázãrõ, gólâ rĩ'á ìzò bê zãlô rĩ, rú lâ yĩ rĩ'á Mãrĩyã gõ'dá ãzã rĩ rú lâ íyĩkã Mãrãtã. Gólĩyĩ nĩ ĩyĩ rú trá Yésũ yĩ bê tãndĩ ró. 'Bã gólĩyĩkã jãrĩbã zĩlĩ Bětãní rĩ 'álã. Gõ'dá Mãrĩyã rĩ Lázãrõ rĩ ìzò ró 'dĩ ã'dô dõ lâgĩ-lãgĩ lâ drí lãvũlĩ gãrã rĩ dã'á kpá nĩ Yésũ rĩ pá drĩ ĩzãtú. Gõ'dá kãyĩ ãzã sĩ rĩ, Lázãrõ drí 'dězò ngá lãzé bê Yésũ vólé sĩ.

3Gõ'dá nĩngá sĩ, Lázãrõ rĩ ìzò yĩ ndrélé bê ngá lãzé Lázãrõ kã 'dĩ lãnjĩ-lãnjĩ ró kĩ, gólâ ĩcã kô ngá pãlé 'álã sĩ rĩ, drílĩyĩ ngázò vörã jólé Yésũ drí kĩ, "Kúmú, ání rú-lě-ãzí tãndĩ Lázãrõ trá ngá lãzé bê lãnjĩ-lãnjĩ ró ãnyĩ 'ě'á drãlé."

4Gõ'dá Yésũ ârĩlĩ bê ngá lãzé Lázãrõ kã 'dĩ tã lâ rĩ, gólâ drí tã átázò lãjò'bã íyĩkã drí kĩ, "Ngá lãzé Lázãrõ kã 'dĩ íyĩkã fĩ lãnjĩ-lãnjĩ ró rĩ, gõ'dá gólâ ìcã drãlé trólé 'bãlé 'bú 'á zãã kô, tãlã ngá lãzé gólâkã 'dĩ ã'dô ĩtĩ 'dĩ, ã'dô ró bê mbârâkã Ôvârí kã ã'dázò, gõ'dá kpá nĩzò lâ kĩ, pătĩ Ôvârí âjò mâ nĩ mbârâkã íyĩkã 'dĩ bê."

- 5**Tã pãtĩ ró, Yésũ lã Lázãrõ trá rõô ìzó là yí bê.
- 6**Gbõ lé Yésũ ârĩ tã bê kĩ, ngá lâzé Lázãrõ kã lãnjĩ-lãnjĩ ró, gõ'dá gólâ õpá ngá 'á là sĩ kô 'dĩ tã là rĩ, gólâ ngá kôrõ nĩlĩ Lázãrõ rĩ ndrêlê kô. Vò 'dĩ 'á rĩ, gólâ 'ê kãyĩ zãlô rĩ võrã 'dĩ ârĩ-ârĩ là volé drĩ 'ásĩ.
- 7**Dĩ vósĩ rĩ, Yésũ drĩ tã âtázó lãjõ'bá íyíkã drĩ kĩ, "Mã nĩ gólê kpá volé Yūdáyã 'álã, tãlã mã nĩ ró bê Bětãní 'álã."
- 8**Gõ'dá lãjõ'bá gólãkã drĩ tã-drĩ lôgõzó gólâ drĩ kĩ, "Tã ìmbá 'bá, àndrãtú drĩ-'bá àngĩ Yúdã yí kã rĩ 'bá yí 'ê ìyĩ kpá ànĩ fũlĩ tólã kô yã? Gólĩyĩ à 'bã'á nõ zãã rĩ'á lãtĩ lônđã'á 'èzó ànĩ fũlĩ. Gõ'dá ní lã nõ kpá ãmã drĩ gõzó tólã ó'dĩ yã?"
- 9**Gõ'dá nĩngã sĩ, Yésũ drĩ ngãzó ùlĩ àtálé gólĩyĩ drĩ tãlã ùrĩ gólĩyíkã 'dĩ tãsí kĩ, "Nĩ 'ê ùrĩ kô, Ôvãrĩ à'dô ãmã vó ndrẽ'á bũũ mã drĩ lôsĩ gólãkã ndẽzó. Kãyĩ bê drẽ rĩ'á ãmbã, mã à'dó kô ùrĩ ró tã gólĩyĩ drĩ 'èzó ãmã fũlĩ 'dĩ 'á."
- 11**Gõ'dá Yésũ àtã bê ùlĩ 'dĩ ìtĩ rĩ, gólâ drĩ kpá tã yí drĩ lèlê 'ẽ'á 'èlã Yūdáyã 'álã rĩ àtázó kĩ, "Ãmã rũ-lẽ-ãzĩyã Lázãrõ bê rĩ'á à'dú kõ'á Bětãní 'á tólã, mã nĩ, gõ'dá mã nĩ ró bê gólã rĩ ôlólé à'dú 'ásĩ."
- 12**Gõ'dá lãjõ'bá gólãkã 'dĩ 'bá yí drĩ tã-drĩ lôgõzó gólâ drĩ kĩ, "Kúmú, õzõ Lázãrõ ãã'dô à'dú kõ'á rĩ, rĩ'á tãndĩ ró, gólâ à'dô lĩfĩ njĩ'á trá à'dú rĩ 'dĩ 'ásĩ."
- 13**Gõ'dá nĩngã sĩ, tãkõ tã Yésũ kã àtálé lãjõ'bá íyíkã 'dĩ 'bá yí drĩ kĩ'á nĩ rĩ, Lázãrõ ãã'dô à'dú kõ'á nõ rĩ, íyĩngã rĩ'á ùlĩ mãnĩgõ 'ĩ, gólâ nĩ trá tãndĩ ró kĩ, Lázãrõ drã trá. Gõ'dá lãjõ'bá gólãkã 'dĩ 'bá yí nĩ ìyíkã ùlĩ mãnĩgõ gólãkã àtálé 'dĩ ífĩ là kô, gólĩyĩ ìsũ ìyíkã rĩ kĩ, tã pãtĩ-pãtĩ ró, Lázãrõ ãã'dô à'dú tãkõ rĩ kõ'á 'dĩ.
- 14**Gõ'dá Yésũ drĩ tã yí drĩ àtálé 'dĩ ífĩ là lôfõzó gólĩyĩ drĩ trã, tãlã gólĩyĩ ùnĩ ró ìyĩ ífĩ là bê. Ìtĩ rĩ, gólã kĩ, "Lázãrõ drã trá!
- 15**Gõ'dá mã rĩ'á ãyĩkõ ró, tãlã Lázãrõ drã trá mã volé sĩ, 'dĩ trá rĩ'á tãndĩ ró, tãlã nĩ lã ró tã bê mã 'á pãtĩ-pãtĩ ró. Bê trá ìtĩ rĩ, 'dõvó nĩ ànĩ mã nĩ ró bê ãwó vò 'álã."
- 16**Gõ'dá nĩngã sĩ, lãjõ'bá Yésũ kã rú bê Tãmã rĩ drĩ ngãzó tã àtálé íyĩ ãzĩ-ãzĩ yí drĩ kĩ, "Ã'dô trá ìtĩ rĩ, 'dõvó mã nĩ gólĩyĩ bê ãwó 'dĩ vò là 'á, tãlã õzõ óólê gólã rĩ fũlĩ rĩ, ógõ ró bê ãmã ùfũlĩ ndrĩ gólĩyĩ bê." Gõ'dá ìtĩ rĩ, Yésũ yí drĩ ngãzó nĩlĩ Bětãní 'álã lãjõ'bá íyíkã 'dĩ 'bá yí bê ndrĩ.
- 17**Gõ'dá Yésũ yí ngã bê nĩlĩ lãjõ'bá íyíkã yí bê rĩ, gõ'dá cãlé ãnyĩ jãrĩbã Bětãní kã 'dĩ rú rĩ, drĩlĩyĩ rú ùsúzó õjĩlã ãzã 'bá yí bê. Gõ'dá õjĩlã rĩ 'dĩ 'bá yí drĩ tã àtázó gólĩyĩ drĩ kĩ nĩ rĩ, yí õ'bã Lázãrõ trá 'bú 'á, 'dĩ gólâ 'ê trá kãyĩ sũ 'bú 'á.
- 19**Ìtĩ rĩ, õjĩlã Yúdã yí kã ãzã 'bá yí dũũ ànĩ ìyĩ kpá trá nĩ'á ãwó ngólê Mãrãtã yí ngálã Mãrĩyã bê gõ'dá kpá tã tãndĩ lôgólê gólĩyĩ drĩ, tãlã ìzã õzó gólĩyĩ 'èè rõô kô.
- 20**Gõ'dá Mãrãtã ârĩ tã bê kĩ'á nĩ rĩ, Yésũ ãã'dô trá ànĩ'á, gõ'dá gólã ããcã trá ãnyĩ rĩ, Mãrãtã drĩ ngãzó rãlê nĩ'á Yésũ rĩ drĩ tãlê lãtĩ 'álã. Gõ'dá Mãrĩyã drĩ íyíkã rĩzó ãkpã ãwó jó 'á tólã.

- 21 Gõ'dá nǎngá sǐ, Mǎrǎtǎ ndrê Yésũ bê rǐ, gólâ drí tǎ âtázó Yésũ drí kǐ nǐ rǐ, "Óõ kúmú, tǐkó ní òró 'bǎâ nǎngá rǐ, âmâ lônýí nõ drǎá kô, tǐ ní ìngâ gólâ nõ trá ngá lâzé gólâ rǐ fũ 'bá trá nõ 'ásǐ.
- 22 Gõ'dá má nǐ trá kǐ, Ôvǎrí â'dô tǎ ndrǐ ní drí ìjǐlǐ gólâ tǐ rǐ 'ě'á, Lázārō òdrǎ gbō lé rǐ."
- 23 Gõ'dá nǎngá sǐ, Yésũ drí tǎ âtázó Mǎrǎtǎ drí kǐ, "Mǎrǎtǎ âmâ ìzó, ânǐ lônýí â'dô lǐdrǐ'á òdrǎ 'ásǐ."
- 24 Gõ'dá ìtǐ rǐ, Mǎrǎtǎ drí tǎ-drǐ lôgōzó kpá Yésũ drí kǐ, "Ăwô, má nǐ trá, Ôvǎrí â'dô gólâ rǐ 'ě'á lǐdrǐlǐ òdrǎ 'ásǐ kǎyǐ Ôvǎrí drí òjǐlǎ ìyǐkâ lǐdrǐzó ndrǐ rǐ 'á."
- 25 Gõ'dá nǎngá sǐ, Yésũ drí tǎ-drǐ lôgōzó kpá Mǎrǎtǎ drí kǐ, "Mǎrǎtǎ, mâ rǐ'á cú mbârâkâ òjǐlǎ lǐdrǐ kâ bê òdrǎ 'ásǐ. Gõ'dá òjǐlǎ gólâ tǎ lē 'bá trá má 'á rǐ, òzō gólâ òdrǎ kpálé ǎngó nõ 'ásǐ rǐ, gólâ â'dô lǐdrǐ'á kpá ó'dí òdrǎ 'ásǐ.
- 26 Òzō òjǐlǎ rǐ 'dǐ òlǐdrǐ trá òdrǎ 'ásǐ rǐ, gólâ drǎá gõ'dá kô ǎlôwálâ. Ìtǐ rǐ, Mǎrǎtǎ, ní lē tǎ trá úlǐ má drí âtálé nõ 'á yǎ?"
- 27 Gõ'dá nǎngá sǐ, Mǎrǎtǎ drí tǎ-drǐ lôgōzó Yésũ drí kǐ, "Ăwô kúmú, má lē tǎ trá úlǐ 'dǐ 'á, tǎlâ má nǐ trá, ní ânǐ Ôvǎrí ngá lésǐ 'díyǐ pǎ 'bá ró. Má nǐ trá, ní Ôvǎrí rǐ mvá 'ǐ."
- 28 Gõ'dá Mǎrǎtǎ âtâ úlǐ 'dǐ bê Yésũ drí ìtǐ rǐ, gólâ drí ngǎzó nǐlǐ 'bǎ 'álâ tǎ âtálé ìyǐ ǎmvúpǐ Mǎrǐyǎ drí kǐrǐ ró kǐ, "Tǎ ìmbá 'bá ǎmákâ âcâ trá, gólâ kǐ, yǐ òlē úlǐ âtálé ní bê."
- 29 Gõ'dá nǎngá sǐ, Mǎrǐyǎ ârǐlǐ bê úlǐ ǎmvúpǐ lâ drí âtálé 'dǐ rǐ, gólâ drí ngǎzó ǎvũ ùrũ nǐlǐ 'wǎâ'wâ Yésũ ngálâ.
- 30 Dǐlǐ Yésũ drê zǎâ âdré'á lǎtǐ 'á vō tǐbê Mǎrǎtǎ drí gólâ rǐ âyézó 'álâ rǐ 'á. 'Dǐlǐ gólâ cá drê zǎâ ǎwó vō 'dǐ 'álâ kô.
- 31 Gõ'dá òjǐlǎ ò'bǐ Yúdǎ yǐ kâ rǐ 'bá ìyǐ Mǎrǎtǎ yǐ lǎgǎtǐ Mǎrǐyǎ bê ǎwó vō 'álâ nǎ 'bá yǐ ndrê bê ìyǐ Mǎrǐyǎ nǐ'á 'wǎâ'wâ rǐ, gólǐyǐ drí kpá ngǎzó 'délé Mǎrǐyǎ vósǐ, tǎlâ gólǐyǐ ìsũ ìyǐkâ bê rǐ kǐ, Mǎrǐyǎ òrǐ nǐlǐ 'dǐ ló'dé drǐ 'álâ.
- 32 Nǎngá sǐ, Mǎrǐyǎ yǐ nǐ bê cǎlé Yésũ rǐ ùsúlǐ rǐ, Mǎrǐyǎ drí ârázó 'ǎ'ǐ tǐlǐ Yésũ ândrá ǎwó bê, gõ'dá drǐlâ tǎ âtázó Yésũ drí kǐ, "Óõ kúmú, tǐ ní òró 'bǎâ nõ kó nǎngá rǐ, tǐ âmâ lônýí nõ drǎá kô, tǎlâ tǐ ní pǎ gólâ nõ trá ngá lâzé 'dǐ 'ásǐ."
- 33 Gõ'dá Yésũ ndrélé bê Mǎrǐyǎ òjǐlǎ dũu 'dē 'bá vó lâ sǐ 'dǐ 'bá yǐ bê 'dó ǎwó ngõ'á ìyǐ rǐ, kôrô ìzǎ drí gǎzó gólâ rú.
- 34 Gõ'dá drǐlâ tǎ ìjǐzó gólǐyǐ tǐ kǐ, "Nǐ 'bǎ gólâ rǐ ǎvō nô ǎngô lé ró yǎ?" Gõ'dá drǐlǐyǐ tǎ-drǐ lôgōzó Yésũ drí kǐ, "Kúmú, ní ânǐ, mã nǐ ró bê vō gólâ rǐ 'bázó rǐ â'dálé ní drǐ."
- 35 Gõ'dá ìtǐ rǐ, kôrô ìlǐndrǐ drí lâdǎzó Yésũ lǐfǐ sǐ.

- 36 Gõ'dá òjílã gólíyî ânî 'bá 'dĩ 'bá yî ndrê ìyî Yésũ bê ãwó ngõ'á rî, ãzâ 'bá yî drí ngãzó tâ átálé kî nî rî, "Nî ndrê drê, gólâ lë Lázārõ trá rõô!"
- 37 Gõ'dá òjílã rî 'dĩ ãzâ 'bá yî átâ ìyíkâ tâ kî, "Dĩ ã'dó kô tí ãgô gólâ rî 'bá òjílã lĩfĩ êdélé rî ì'dĩ yã? Tí gõ'dá gólâ ìngá rû-lë-ãzí lâ ngá lâzé òdrã kâ 'dĩ 'ásí kô ã'dô tãsí yã?"
- 38 Gõ'dá Yésũ ndrélé bê òjílã düü 'dó rû ê'bé 'bá ãwó ngõlé Māríyã yí bê 'dĩ 'bá yî rî, gólíyî ìzã drí gólâ rî 'ézó rõô, ì'dĩ gólâ drí rízó ãwó ngõlé 'dĩ. Ítí rî, Yésũ yî òtírî nî cãlé ló'dé drĩ 'álâ rî, gólâ drê zãã ãwó ngõ'á. Ó'bã Lázārõ rî ãvõ 'dĩ ùgĩ 'á, gõzó kúní ùngû âtrólé 'bãlé kpãákũ tí lâ.
- 39 Nĩngá sî, Yésũ yî cã bê ló'dé drĩ 'álâ rî, gólâ drí tâ átázó gólíyî drí kî, gólíyî òlĩlí kúní ùngû 'bãlé ùgĩ tí 'dĩ vólé. Gõ'dá ìtí rî, Mārãtã drí tâ átázó Yésũ drí kî, "Kúmú, ãvõ ãyí 'bá trá 'bú 'á kãyí sũ nõ rî ãã'dô tí lâ njí'á ãngô tí ró yã? ãjí lâ ngũ nõ trá ònjí ró."
- 40 Gõ'dá nĩngá sî, Yésũ drí tâ-drĩ lògõzó Mārãtã drí kî, "Mārãtã, tâ má drí átálé rî fí drê zãã ní drĩ kô yã? Má kî ní drí rî, òzõ ní òlë tâ trá má 'á pĩpĩsĩlĩ ãlõ sî rî, ní ã'dô mbãrãkã Ôvãrí kã ndrê'á."
- 41 Nĩngá sî, drílíyî kúní ùngû ùgĩ tí 'dĩ lĩlízó vólé. Gõ'dá Yésũ drí lĩfĩ ìngázó ùrú 'álâ, gõzó rãtãã 'élé Ôvãrí drí kî, "Tátã, ãwõ-ìtí ãã'dô ní drí, má luyí ní, tãlã ní rî ìtú vósí cê zãã rãtãã ámãkã ãrĩlí mbãrãkã ãfêzó má drí.
- 42 Má nî trá kî, ní ãfê mbãrãkã trá ndrĩ má drĩgã. Gõ'dá má ãrãtã ní nõ rî, tãlã òjílã gólíyî má lãgãtĩ nõ 'bá yî ùnĩ ró ìyî tâ bê kî, pãtĩ-pãtĩ ró ní ãjõ mã nî."
- 43 Gõ'dá nĩngá sî, Yésũ ndê rãtãã ìyíkã 'dĩ bê ndrĩ rî, gólâ drí Lázārõ rî zĩzó ngbãlã-ngbãlã kî, "Lázārõ, ámã rû-lë-ãzíyã, ní ãfõ ìvĩ 'á nõlè!"
- 44 Gõ'dá nĩngá sî rî, Lázārõ tĩbê drã 'bá trá 'dĩ rî drí lĩdrízó òdrã 'ásí ãfõlé ìvĩ ùgĩ 'dĩ 'ásí. Ítí rî, gólâ drê zãã ítã gólâ rî 'bãzó rî bê yí rú, gõ'dá ítã tí òmbélé kpãákũ drĩ lâ 'á rî drê kpã zãã bê. Nĩngá sî, Yésũ drí tâ átázó òjílã rî 'bá ìyî ãdrélé 'dĩ 'bá yî drí kî, "Nî ãnjí ítã 'dĩ 'bá yî gólâ rú sî, ítã drĩ lâ 'á 'dĩ bê, mã nî ró bê 'bã 'álã."
- 45 Gõ'dá òjílã gólíyî ãwó võ 'á 'dĩ 'bá yî ndrélé bê ìyî tâ lãrãkõ Yésũ drí 'élé Lázārõ rî ìngázó òdrã 'ásí 'dĩ rî, ãmbã võ lâ yí drí ngãzó ìyî 'dó tâ lëlé Yésũ 'á.
- 46 Gõ'dá ãzã 'bá yî drí ìyíkã rãzó bê-rî nĩ'á tâ lãrãkõ Yésũ kã 'élé 'dĩ tâ lâ átálé ì'dĩ Pãrúsĩ yí drí.
- 47 Gõ'dá Pãrúsĩ yí drĩ-'bã ãngĩ rî 'bá yí bê ãrĩ ìyî bê tã 'dĩ rî, gólíyî drí ã'dózó ndrĩ ãwã ró. Nĩngá sî rî, drílíyî tâ kî 'bã Yúdã yí kã ró rî 'bã yí ãzízó ndrĩ rû ê'bélé võ ãlõ 'á tâ ì'bĩlí Yésũ rú. Gõ'dá ê'bê rû ìyî bê ndrĩ rî, drílíyî rízó tâ ì'bĩlí kî, "Mã ã'dô ã'dô 'é'á ì'dĩ ãgõ nõ êdrêzó, tâ gólãkã rĩ'á 'ëlã nõ 'ásí yã? Gólã rĩ'á òjílã drĩ ìzã'á tâ lãrãkõ ìyíkã 'dĩ sî nõ.
- 48 Òzõ mã ããyê gólã trá rĩ'á zãã tâ 'dĩ 'élé ìtí rî, gólã ã'dô òjílã drĩ ìzã'á ndrĩ 'dó 'délé yí vósí, tâ ìyíkã rî lëlé ì'dĩ! Gõ'dá òzõ mĩrĩ Rómã kã ããrĩ ìyî tâ lâ trá rî, gólíyî ã'dô

ngã'á ãmá bê ãwã ró, gólíyî â kí'á nî rî, mã ñ'î'bí tã 'dó nî gólíyî bê tã 'dî 'bá yî 'ëzó 'dî. Gõ'dá gólíyî á'dô ânî'á ãjú 'bû 'bá íyíkâ yî bê ânî'á ãmá rûlí ôjálé volé kûmû ãmákâ 'ásî."

⁴⁹Gõ'dá drî-'bá drî-'bá Yúdã yî kê rî kê ndrô 'dî sî zîlí Kãyífã rî drí ngãzó tã átálé gólíyî drí kí nî rî, "Ûrî âníkâ nôtí nõ kó ã'dô kê 'î yã? Nî nîjî tã ãmá ñnjízó lâpô 'dî 'ásî rî kô yã?

⁵⁰Nî nîjî kô kí'á nî rî, rî'á tãndí ró ôjílã ãlô drí drãlé ôjílã dûú drî tîlí yã? Ôjílã rî 'dî á'dô drã'á 'bãsurú ãmákâ Yúdã yî kê pãlé, tãlá mîrî Rómã kê ôzó kô ânîjî ôjílã ãmákâ ûfúlí ndrî."

⁵¹Kãyífã âtã úlí 'dî ítí 'dî, tãlá úufû ró Yésû bê. Gólã nîjî kô kí, Ôvãrí 'bã úlí 'dî nî yî sîlí átálé ítí, ôzó tã ãngû 'bá kâtí kí, Yésû ãã'dô drã'á 'bãsurú Yúdã yî kê tãsí ndrî,

⁵²gõ'dá kpá 'bãsurú ãzã 'bá yî ngíngî rî yî pãlé. Drãdrã Yésû kê 'dî 'á rî, gólã á'dô ôjílã gólíyî tîbê ôjílã íyíkâ ró rî yî 'bã'á á'dólé ngã ãlô ró íyî mvá yî ró.

⁵³Gõ'dá drî-'bá ãngî Yúdã yî kê 'dî 'bá yî ârî íyî bê úlí Kãyífã kê átálé 'dî rî, gólíyî kí íyíkâ, ãwô-'dî yî úsû lãtî trá Yésû rî fúzó. 'Dîi vósî rî, 'á lâ íyî drí íyíkâ gôzó gílí Yésû rû rôô lâvûlí sîsî rî drîjî sî.

⁵⁴Gõ'dá Yésû nî bê trá kí'á nî rî, gólíyî lê trá íyî fúlí rî, gólã drí rîzó íyî lâpílí lâpî, gõ'dá drílã nîzó nî'á rílí jãrîbã mvá zîlí Êfëremã rî 'álã lâjô'bá íyíkâ yî bê kãyî dã sî. Jãrîbã 'dî rî'á ãnyî vò gólã 'bã ãkó rî lâgãtî.

⁵⁵Tã 'dî 'bá yî vósî rî, kãyî Yúdã yî kê kãrãmã lâvû-lãvû kôrô kê rî trá ãnyî. Gõ'dá ôjílã dûú trá 'dó rî'á íyî nî'á Yërôsãlemã 'álã kãrãmã rî 'dî tãsí.

⁵⁶Gõ'dá Yúdã yî ãzã 'bá yî câ bê íyî Yërôsãlemã 'álã rî, lîfî lâ yî íyíkâ trá 'dó pávó 'á Yésû rî tã'á ácalé ã'dî-drî jó ãngî Ôvãrí kê rî kê 'dî 'álã. Gõ'dá ãzã 'bá yî íyíkâ tã ñj'á íyî lâfálé 'ásî ngãtã Yésû ãã'dô ácã'á fî té trá kãrãmã 'dî 'á yã rî.

⁵⁷Ítí rî, ãkû drî-'bá ãngî Yúdã yî kê Pãrúsî yî bê rî, 'bã íyî tã trá lânjî-lãnjî ró gólíyî íyíkâ ró rî 'bá yî drí. Ôzó ôjílã ãzã ôndrê vò Yésû drí 'bãzó 'á lâ rî trá rî, gólíyî ânî kôrô tã lâ átálé íyî drí, tãlá yî ònî ró bê gólã rî ârúlí.

YŌWÁNĪ 12

¹Gõ'dá nîngã sî, Yésû yî drí ngãzó gólé kpá ó'dí Bêtãní 'álã vò Lázãrô gólã Yésû drí ñngálé ôdrã 'ásî rî drí rîzó rî 'álã rî, 'dîi kãyî ãmbúkû âyê trá cé nîjî-kázíyã kãrãmã lâvû-lãvû kôrô kê drí ácãzó. Tólã rî, ôjílã ãzã 'bá yî drí Yésû rî zîzó lâjô'bá íyíkâ yî bê ngã nyãlé Yésû rî lâgúzó, gõ'dá Lázãrô kpá bê ngã nyãnyã 'dî vò lâ 'á. Mãrãtã rî nî rû ñ'bûlí gólíyî drí ngã nyãnyã 'dî vò lâ 'á tólã.

³Gõ'dá Yésû yî ôtírî 'bãã ngã nyã'á rî, Mãríyã drí ânîzó dô ãjî bê tûrû-tûrû lâgî lâ drí lâvûlí kôrô rî bê mãlãngî 'á dûú. Drílã ânîzó kôrô dô 'dî bê útúlã Yésû rî pá ùgúlí 'á gólã rî ñnjízó, gõ'dá rîzó lîlá íyî drî-'bí sî. Gõ'dá dô rî 'dî ãjî lâ drí lâ'búzó jó 'dî 'álé lâ 'ásî ndrî tûrû-tûrû.

4Ítí rí, lājó'ba āzā Yēsū kā rú bē Yúdā Īsīkārīyótā rí kpá bē vō 'dī 'á. Yúdā rí gógó ɪ'dī 'ē 'bá tībē Yēsū rí drī-bā fēlé ājú-'bá-āzī Yēsū kā rí yī drí rí. Gō'dá Yúdā ndrē bē tā Mārīyā drí 'ēlé 'dī rí, gólā drí ngāzō tā átálé āwā sī kī,

5"Dō lāgī lā drí lāvūlī kōrō 'dī órī ɪzālā ɪtí ā'dō drí yā? Tí gólā gí dō 'dī volé gōzō lāfā lā ūsúlī āfēlé āmā drí lānjílí ngá ākó lé 'bá drí kō ā'dō drí yā?"

6Tā Yúdā kā átálé 'dī rí ā'dó kō kī, gólā lē pātī lāfā 'dī fēlé ngá ākó lé 'bá drí. Yúdā átā tā 'dī ɪtí 'dī rí, tālā gólā ɪ'dī lāfā āzī-āzī lā 'dī 'bá yī kā vó lā ndrē 'bá 'ī. Gólā lē ōzō ōófē lāfā 'dī trá yī drí vó lā ndrēlé rí, yī ōrī ró bē rī'á ūgūlā nīzō ɪyī tị nyā bē.

7Yúdā átā úlī 'dī bē ɪtí rí, Yēsū drí tā átázó gólā drí kī, "Ní ɪkpókpolō ōkó 'dī kō! Gólā 'ē 'dī tā tādí 'ī. Tā gólā drí 'ēlé dō dāzō ámā pá rú 'dī rí ā'dálā kī, gólā ēdē 'dī ámā rú'bā 'ī njāā 'bālē 'bú 'á.

8Ōzō ní ōlē ngá ākó lé 'bá pālē rí, gólīyī bē ānī bē nōngá ɪtú vósī cé ānī drí rī'á pālā. Gō'dá mā rí gógó nō, má ā'dó kō rī 'bá 'ī ānī bē nōngá ɪtú vósī cé. Má ā'dō nī'á volé 'wāā."

9Nīngá sī, ōjílā gō árī ɪyī bē tā kī'á nī rí, Yēsū ā'dō bē Bētānī 'álā rí, drílīyī ngāzō nílí tólā, ā'dō ró bē Yēsū rí ndrēlé, gō'dá lāvūlī bē gārā lā, gólīyī lē Lázārō tībē Yēsū drí ɪngálé ōdrā 'ásī rí ndrēlé.

10Gō'dá drī-'bá ąngí Yúdā yī kā árī ɪyī bē kpá tā kī, ōjílā dūū nī ɪyī trá 'dó Lázārō rí ndrēlé rí, drílīyī kpá tā ɪ'bīzō ɪyī lāfálé 'ásī 'ézó Lázārō rí fūlī volé,

11tālā mbārākā Yēsū drí Lázārō rí ɪngázó ɪ'dī sī lā ōdrā 'ásī 'dī pātī Ōvārī kā ɪ'dī. ɪtí rí, mbārākā ākī 'dī drí tā ā'dázó ōjílā ō'bí 'dī 'bá yī drí kī, pātī Yēsū Ōvārī rí mvá 'ī. Ōjílā āmbá gólīyī lāfálé rí 'bá yī drí drī-'bá ąngí Yúdā yī kā 'dī 'bá yī āyézó, gō'dá 'dēzō Yēsū vósī tā árī 'bá ró.

12Gō'dá kạyī āzā rí sī, Yēsū yī drí ngāzō lājó'ba ɪyíkā yī bē nílí Yērōsālémā 'álā. Látī 'á, lājó'ba 'dī 'bá yī drí dōngí ātrōzō ā'dō ró bē Yēsū drí mbāzō bē drī lā 'á nílí fílí Yērōsālémā 'álā. ɪtí rí, ōjílā ō'bí tībē ānī 'bá gólā rí ndrēlé Lázārō bē Bētānī 'á nīngá rí, ndrē ɪyī bē Yēsū nī'á Yērōsālémā 'álā rí, drílīyī 'dēzō kpāā Yēsū yī vó. Gō'dá ōjílā ō'bí āzā 'bá yī ānī 'bá Yērōsālémā 'álā kārāmā lāvū-lāvū kōrō kā 'ēlé rí, árī ɪyī bē tā kī'á nī, Yēsū āā'dō bí ānī'á rí, drílīyī nīzō gólā rí lūyī bē ājílí Yērōsālémā 'álā.

13Drílīyī ngāzō ndrī 'dó mbírā bí ōñólé ɪyī drígá rāzō nī'á Yēsū rí drī tēlé látī 'álā. Gō'dá drílīyī rīzō kpá Yēsū rí lūyílí gō'dá kpá ɪnjílí úlí átā-átā bē ngbálá-ngbálá kī, "Āmā ndrī, mā lūyī Ōvārī! Mā lūyī nī gólā ācá 'bá Ōvārī ngá lésī rí. Ní ānī rílí kúmú ąngí āmákā Īsīrā'élē kā ró!"

14Yēsū rí rālē dōngí drī nyé ōzō bükū Ōvārī kā drí átálé rí kátí kī'á nī rí,

15"Ānī ōjílā Yērōsālémā kā, nī 'ē ūrī gō'dá kō. Nī ndrē kúmú ānīkā bí ānī'á! Nī ndrē gólā rī'á ānī'á dōngí jōrā drī." Zēkārīyā 9.9

16Ítí rí, lājó'bá Yésū ká 'dī 'bá yī nīi iyī tā rú 'ē 'bá 'dī ífí lá kô. Yésū ngá té nī zālô ôdrā 'ásī, drílīyī gōzô úlī ífí ígílí búkū Ôvârí ká 'á nā nīlī. Yésū ôtírī ngāâ ôdrā 'ásī rí, drílīyī nīzô lá kī, tā Yésū drí âcázô dōngí drīi ôjílā drí gólā rí lùyízó nā 'ê rú trá té ôzô búkū Ôvârí ká drí tā lá â'dalé rí tí.

17Ôjílā ô'bí 'dī 'bá yī ngá iyī ndrī 'dó nī'á Yésū rí lậgúlí 'dī rí, tālā gólīyī ârī tā gólā kī'á nī rí, Yésū iingā Lázārô trá ôdrā 'ásī rí i'dī. Tālā ôjílā gólīyī Yésū rí ndrē 'bá cú Lázārô rí íngarē 'á ôdrā 'ásī rí yī, gólīyī rí nī nīlī vōrā lá lánjī bê ôjílā drí kī, Yésū ââ'dô cú mbârākā Ôvârí ká bê.

19Gõ'dá Pārúsī yī ndrē iyī bê ôjílā dūū 'dó Yésū rí luyí'á rí, drílīyī 'bázô gõ'dá tā ìsū ró rōô. Drílīyī rīzô tā âtalé iyī vō 'ásī kī, "Mā â'dô Yésū rí êdrē'á ángô tí yā? Nī ndrē drē gbō ôjílā ô'bí rī 'bá 'dēlé gólā sī 'dī 'bá yī."

20Ôjílā ô'bí âmbá ânī 'bá Yērōsālémā 'á Ôvârí rí îrátalé kâyī kâramā ká 'dī 'á 'dī, 'bāsúru Gīrīkī ká kpá bê lāfálé lá iyī 'á.

21Gõ'dá ôjílā Gīrīkī ká ūrūkâ 'bá yī drí ânīzô tā âtalé Fílīpō drí. Gólīyī kī gólā drí rí, "Āmbá, mā lē Yésū rí ndrēlé."

22Gõ'dá Fílīpō drí ngázô nīlī tā ôjílā Gīrīkī ká 'dī 'bá yī drí âtalé yí drí 'dī âtalé Āndīrīyā drí, gõ'dá drílīyī ngázô kpārātī Āndīrīyā bê nī'á ôjílā 'dī 'bá yī âjílí Yésū ngálā. Drílīyī ngá ôjílā 'dī 'bá yī drí lēlé rí tā lá âtázô ndrī Yésū drí.

23Gõ'dá Yésū ârílí bê ngá ôjílā gólīyī Gīrīkī ká 'dī 'bá yī drí lēlé 'dī tā lá rí, gólā drí ngázô úlī âtalé gólīyī drí ndrī lājó'bá íyíkâ 'dī 'bá yī bê kī, "Kâyī gólā Ôvârí drí âmâ â'dázô gólā tībē yí drí âjólé ūrú lésī rí âcâ trá. Ôvârí â'dô tā lá â'dá'á gólīyī drí ôdrā âmákâ sī līdrī-līdrī âmákâ ôdrā 'ásī rí bê.

24Nī ârī tā má drí 'ē'á âtalā nō dódó, má â'dô 'ē'á drālē 'bālē 'bú 'á, nyé ôzô ãdrúgú ífí ì'dīrī kâtí. Ôzô ní ôlē ãdrúgú ífí âlô rí drí tīlī dūū rí, ní â'dô ãdrúgú ífí âlô 'dī ì'dī'á zālô 'bú 'á, ãdrúgú ífí 'dī drí gōzô âfōlé ó'dí mbālē âcê, drílā fōzô, drílā gōzô ífí 'bālē dūū. Rī'á tândí ró ãdrúgú ífí rí 'dī ì'dīzô zālô 'bú 'á, drílā gōzô âfōlé dūū. Tí ôzô ì'ì'dī 'bú 'á kô rí, ífí lá 'dī â'dô 'bā'á kó zāâ cé âlô ítí. Ítí rí, îcâ trá má drí drālē âmâ 'bázô 'bú 'á.

25Ôjílā gólā tā ângó nō ká lē 'bá i'dī rōô gārā má drīi sī rí, gólā â'dô drā'á zāâ gbádú ãdūkū âkó. Gõ'dá ôjílā gólā iyī nyāányā fē 'bá drālē âmâ tāsī rí, gólā â'dô lédrē-lédrē ãdūkū âkó rí ūsú'á.

26Ôzô ôjílā âzâ pātī-pātī ró ôlē trá 'dēlé má vó rí, ôrī iyī ânyī má bê nōngá tā ârī 'bá âmákâ ró. Gbō lé óôlē âmâ fūlī gólīyī bê rí, gólīyī ôrā kô vólé. Ôzô gólīyī ãtū fī trá 'dūwā má bê rí, âmâ átá â'dô drī-'â fē'á gólīyī drí."

27Gõ'dá Yésū drí ngázô tā ìsū íyíkâ â'dalé gólīyī drí kī nī rí, "Ngbāângbânō rí, má tā ìsū bê rōô. Má nīi kô, ngátá má âkī'á nī rí â'dô yā rí. Ngátá má ìjī âmâ átá má ôzô kô drāâ yā? Kó, má îcá kô tā ìjílí ítí, tālā má ânī trá ângó nō 'á lānō tā ônjí ká trōlé má drīi ôjílā ndrī pālē.

28Ítí rí, ámâ átá, má fê ámâ nyáanyâ ní drígá. Ní á'dâ mbârâkâ áníkâ òjílâ drí òzò ámâ drí ì'bílí trá ní bê rí kâtí!" Gõ'dá Yésù àtâ bê úlí 'dì ítí rí, Ôvârí drí tâ átázó úrú lésí kī, "Má á'dâ mbârâkâ ámákâ trá, gõ'dá má kpá trá njââ á'dálâ òjílâ drí ngbâangbânò ó'dí ró ní sī."

29Òjílâ ndrī vò 'dī 'á 'dī drí ìyí úlí à'ú 'bá úrú lésí Ôvârí drí átálé 'dī àrízó ndrī. Gõ'dá òjílâ àzâ 'bá yī kī ìyíkâ rí, 'dīl àà'dò mògbará 'ì. Gõ'dá àzâ 'bá yī kī, mālâyíkâ Ôvârí kâ àâtâ tâ nī Yésù drí úrú lésí.

30Gõ'dá Yésù drí tâ átázó òjílâ 'dī 'bá yī drí kī, "Áwò, Ôvârí àtâ úlí 'dī nī, gólâ átâ tâ 'dī kò ámâ pälé, gólâ átâ tâ 'dī ámâ á'dálé ànī drí Ôvârí rí mvá ró.

31Má á'dò Sātánâ gólâ íyí 'bâ 'bá kúmú ró àngó nò 'á nò pē'á ngbâangbânò, má drí gólâ rí drözó volé. Gõ'dá òjílâ vò 'ásí ndrī gólíyí tìbê rí 'bá tâ Sātánâ kâ rí 'élé ì'dī rí drí ìyí jázó 'dèlé má vò tâ ámákâ rí 'élé ì'dī.

32Òzò ìíngâ má trá fê drī rí, gõ'dá òjílâ ndrī drí àgòzò 'dèlé má vósí."

33'Dīl tâ Yésù drí òdrâ lâràkò íyí àjú-'bá-àzì yī drí 'èzò íyí fülí rí á'dázó rí ì'dī.

34Gõ'dá Yésù àtâ tâ 'dī bê ítí rí, òjílâ àzâ drí tâ átázó ò'bí 'dī 'bá yī lâfálé sī kī, "Úlì áníkâ átálé 'dī 'bâ ámâ drī gõ'dá trá nólé lījálé lījâ. Ílígí trá búkù Ôvârí kâ 'á kī, 'díyí pā 'bá Ôvârí drí 'é'á àjólâ rí òdrâá kò, àà'dò rí'á zââ gbádú àdúkù àkò rí, gõ'dá ní àtâ tâ kī'á nī rí, ìíngâ gólâ tìbê àjólé trá úrú lésí 'dī fê drī rí à'dò tāsí yā? Gólâ tìbê àjólé trá úrú lésí ní drí tâ átálé tâ lâ tāsí 'dī à'dí ì'dī yā?"

35Níngá sī rí, Yésù drí tâ átázó kpá gólíyí drí kī, "Má bê ànī bê ngá ì'í ró ànī drí cé kàyí fínyáwá sī. Bê trá ítí rí, nī tò àcì drē àkpā ngá ì'í drē bê nò, tâlá vò òtírí gõ'dá ànī rí, nī ícá gõ'dá àcì tólé ìnìrìkúwá 'ásí kò, ìnìrìkúwá 'ásí rí, òjílâ ícá kò vò yí drí lélé nílí 'álâ rí ndrélé dódó.

36Ní lē tâ má 'á ngbâangbânò pīpīsilí àlò sī má drí 'bārē bê nōngá nò 'á nò! Òzò nī òlè tâ trá má 'á ngá ì'í látì Ôvârí kâ á'dá 'bá rí ró rí, ànī drí á'dózó òjílâ ámákâ ró á'dólé cú ngá ì'í ámákâ bê. Ítí rí, nī á'dò látì Ôvârí kâ nī'á dódó àcì tōzò drī lâ sī mbîmbî ró." Gõ'dá Yésù àtâ úlí 'dī bê ítí rí, gólâ drí ngázó gólíyí àyélé ndrī 'dò nīngá nīzò íyí lāpílí íyí àjú-'bá-àzì yī līfí drī 'ásí kírí ró.

37Gbò lé Yésù á'dá yī bê òjílâ Yúdā yí kâ rí 'bá yī drí àndálé tâ lâràkò dūú sī kī, Ôvârí àjò yī nī rí, òjílâ dūú gâ volé trá dó tâ pātī 'dī lélé.

38Gólíyí gâ volé trá dó tâ pātī rí lélé, nyé òzò òjílâ gólíyí àkù volé gâ 'bá 'dó dó tâ lélé rí yí kâtí. Tâ àngū 'bá Ísáyā àngū tâ gólíyí tāsí kī nī rí, "Ôvârí, òjílâ nò 'bá yī àlólâ lée tâ kò úlí áníkâ ámâ drí rí'á átálâ gólíyí drí nò 'á! Òjílâ àzâ fí bê àlò gólíyí lâfálé sī mbârâkâ áníkâ ndrē 'bá yā?" Ísáyā 53.1

39Òjílâ gólíyí tâ lē 'bá Yésù 'á kò 'dī, gólíyí nyé òzò òjílâ gólíyí gâ 'bá dó tâ lâràkò tì drí à'dízó à'dì Ôvârí drí rí'á 'èlâ Ísáyā drí rírí tâ ìmbálé gólíyí drí rí 'á rí kâtí. Gõ'dá Ôvârí àtâ kpá ítí Ísáyā tì sī òjílâ gólíyí tâ lē 'bá Yésù 'á kò 'dī 'bá yī tāsí. Gólâ kī nī rí,

40" Góllyi drī rī'á âmbâ-âmbâ ró tã ámakâ Ôvârí kâ drí fızó 'á lâ. Gõ'dá góllyi âmbê ÿi lĩfĩ kpá trá gágá. Tí õzõ ã'dô kô ïtí rí, tí góllyi ã'dô ícá'á pãtĩ tã ámakâ ndrêlé ÿi lĩfĩ sí nızó lâ. Tí tã âti-âti ámakâ ã'dô f'á góllyi drĩ, tãlã góllyi ããdĩ ró drĩ tã õnjĩ 'ásĩ âgõzó má ngálã. Ítí rí, má ã'dô góllyi êdé'á ã'dólé dódó." Ísáyã 6.10

41 Ísáyã âtã tã 'dĩ tã ângũ 'bá ró tã õjĩlã drí Yésũ rí gãzó dó rí ã'dázó, tãlã Ôvârí ã'dã mbârãkã Yésũ kã trá Ísáyã drí.

42 Gbõ lé drĩ-'bá ângĩ Yúdã yĩ kã 'dĩ 'bá yĩ ãmbã lâ gã vólé bê dó tã lèlé Yésũ 'á rí, gõ'dá ãzã 'bá yĩ góllyi lãfálé 'ásĩ lè ÿiíkã tã kpá trá Yésũ 'á. Gõ'dá góllyi ãzã 'bá yĩ 'dó tã lè 'bá trá Yésũ 'á 'dĩ rí, góllyi lèé ÿi kô ã'dálã õ'bĩ 'á kĩ, yĩ õlè tã trá Yésũ 'á, tãlã góllyi ùrĩ ró ÿi ãzĩ-ãzĩ Pãrúsĩ ró 'dĩ 'bá yĩ tãsí. Tãlã Pãrúsĩ 'dĩ 'bá yĩ 'bã ÿi tã trá kĩ, õjĩlã tĩbê tã lè 'bá trá Yésũ 'á rí, góllyi trá ndrĩ õjĩlã õnjĩ 'i, ááyé góllyi kô filĩ jó tã Ôvârí kã ârĩ kã 'á.

43 Tãlã Pãrúsĩ tĩbê tã lè 'bá Yésũ 'á 'dĩ 'bá yĩ, lèé ÿi kô ÿi ãzĩ-ãzĩ yĩ drí ÿi zĩlĩ õjĩlã õnjĩ ró, góllyi lè tã ïsũ ÿi ãzĩ-ãzĩ Pãrúsĩ ró rí 'bá yĩ kã gãrã tã ïsũ Ôvârí kã rí drĩ sí.

44 Gõ'dá kãyi ãzã sí rí, Yésũ kpá rĩ'á õjĩlã lĩfĩ ïmbá'á. Ítí rí, Yésũ drí tã âtázó ùrũ góllyi drí kĩ, "Õzõ õjĩlã õlè tã trá má 'á rí, gólã lè tã 'dĩ kpá Ôvârí tĩbê âmã âjó 'bã nõ 'á. Gólã lè tã 'dĩ ã'dó kô cé má 'á.

45 Ôjĩlã gólã âmã nĩ 'bã trá tãndĩ ró kĩ, mã Ôvârí rí mvã 'i rí, 'dĩ gólã nĩ Ôvârí kpá trá.

46 Má ânĩ ângó nõ 'á nõ ã'dólé ngã ïĩ ró ânĩ drí. Ôjĩlã gólã tĩbê tã lè 'bã trá má 'á rí, õjĩlã rí 'dĩ ã'dô ÿiíkã zãã rĩ'á âcĩ tólé ngã ïĩ 'ásĩ, gõ'dá gólã rí kô ïnrĩkúwã 'á.

47 "Õzõ õjĩlã ãzã õlè tã lèlé tã ïmbã ámakã 'á gõ'dã kpã má 'á kô rí, õjĩlã rí 'dĩ ã'dô lâñõ lânjĩ-lãnjĩ ùsú'á. Tã lè ãkõ gólãkã 'dĩ ã'dô tã-vó gólãkã k'á ãkpã nĩ. Mã rí gógó ã'dó kô õjĩlã gólã 'è 'bã tã-vó gólãkã kĩlĩ rí 'dĩ, tãlã mã ânĩ trá ângó nõ 'á nõ õjĩlã pãlé tã õnjĩ góllyiíkã 'ásĩ, ã'dó kô lâñõ fèlé drĩlyi tã õnjĩ góllyiíkã tãsí.

49 Tã gólã mã drí rĩ'á âtálã ânĩ drí nõ rí ã'dó kô ùlĩ ámakã 'dĩ, âmã átã ùrũ 'álã rí âtã ùlĩ nõ nĩ mã sílĩ. Gólã kĩ nĩ rí, mã ânĩ âtálã ânĩ drí, nyé õzõ yĩ drí âtálé mã drí rí kãtĩ.

50 Má rí nõ té tã gólã drí âtálé mã drí rí âtálé 'dĩ ânĩ drí nõ. Mã nĩ kpã trá tãndĩ ró, õzõ õjĩlã ãzã õlè tã trá ùlĩ âmã átã kã nõ 'á rí, õjĩlã rí 'dĩ ã'dô lédrẽ-lédrẽ ãdũkũ ãkó rí ùsú'á."

YŌWÁNĪ 13

1 Kãyi Yésũ drí kãrãmã lâvũ-lãvũ kôrô rí kã 'ézó lâjó'bã ÿiíkã rí 'bã yĩ bê rí drí âcázó. Gõ'dã Yésũ drí tã ã'dázó lâjó'bã ÿiíkã yĩ drí kĩ, yĩ lè góllyi trá kó ïtõ võ 'ásĩ bũũ kãyi gólã yĩ drí rĩzó góllyi bê ângó nõ 'á ngã lèlé ã'dálé góllyi drí 'dĩ 'á. Kãyi 'dĩ 'á rí, Yésũ nĩ trá kĩ, kãyi yĩ drí drãzó rí âbí âcã'á. Ítí rí, Yésũ ã'dã ngã lèlé ÿiíkã lâjó'bã ÿiíkã rí yĩ drí lâti nõ 'bã yĩ 'ásĩ.

²Kâyî rî gógó 'dĩ 'bá yí 'á rî, Yúdâ Īsīkārīyótā Sīmónā rî mvá, 'bā 'bá bê kpá lājó'bá Yésū ká ró rî, Sātánā fī trá pīpīsilí lá 'á, gólá ò'è Yésū rî drī-bā fēlé. Ítí rî, kâyî kārámā lāvū-lāvū kôró rî ká 'dĩ lānjátúlí lá sī rî, Yésū yí lājó'bá íyíkā yí bê è'bē rú ÿyí trá 'dó vō ãlô 'á ngá nyãlé.

³Gõ'dá Yésū nī trá kī, íyí átá fē mbârākā trá ndrī 'dó yí drígá tã 'bā 'bá bê rî 'bá yí ndězó. Gõ'dá gólá nī kpá trá kī, yí ânī Ôvârí ngá lésī, gõ'dá yí â'dô 'è'á kpá gólé ngbãangbânō Ôvârí ngálá.

⁴Gõ'dá gólíyí drí 'bārē ngá nyã'á lājó'bá íyíkā yí bê rî, Yésū drí ngá nyãnyã âyézó, gõ'dá ngãzó âdrélé ûrû, gõzó ítá íyíkā ãmbá rī'á âsálá yí rú ítá âzí drī rî ângízó 'bálé vūdrī, gõzó ítá rú'bá lī ká âtrōlé âmbélé íyí ípítíkú 'á.

⁵Nĩngá sī rî, gólá drí lūmvú âdãzó límvó lūmvú dã ká 'á òzō rãgĩ tãndí kâtí, gõ'dá ngãzó rī'á lājó'bá íyíkā 'dĩ 'bá yí pá lâ yí jílí ãlô-ãlô gõzó līlá ítá rú'bá lī ká 'dĩ sī.

⁶Gõ'dá Yésū rî bê lājó'bá íyíkā 'dĩ pá lâ yí jílí ãlô-ãlô cãzó ĩ'dí bê lâ bũũ Sīmónā Pétērō rú, gõ'dá kpá yí òjī ró Pétērō rī pá rī, Pétērō ní drí volé gãzó dó. Ní kī Yésū drí rī, "Kúmú, má lée kô ní drí âmá pá jīzó òzō rãgĩ âmákā kâtí!"

⁷Gõ'dá Yésū drí tã-drī lôgõzó Pétērō drí kī, "Pétērō, ní nī drē tã má drí rī'á 'èlâ nõ ífí lâ kô, gõ'dá ní â'dô ífí lâ nī'á trá tãndí ró."

⁸Ítí rî, Pétērō gâ volé zãá dó Yésū drí íyí pá jīzó. Gólá kī nī rî, "Kúmú kó kô, ní â'dô âní lôgõ'á òjílã rãgĩ ró âmá pá jílí 'dĩ kó ângô tí yã? Má lée kô!" Gõ'dá Yésū drí kpá tã-drī lôgõzó Pétērō drí kī, "Pétērō, òzō má òjī âní pá kô rî, ní â'dó gõ'dá kô lājó'bá âmákā ĩ'dí."

⁹Nĩngá sī rî, gbō Pétērō drí tã-drī lēzó Yésū drí íyí pá jīzó. Gólá kī, "Ā'dô ĩtí rī Kúmú, 'dõvó ní jī kpá âmá drī yí âmá drī bê, má â'dô ró bê zãá âníkā ró."

¹⁰Gõ'dá Yésū drí tã-drī lôgõzó Pétērō drí kī, "Ní ndrē drē, òjílã gólá tībē lūmvú dã 'bá trá rî, rú'bá lâ trá ndrī ngbángbá. Òzō òjílã rī 'dĩ òtô âcī trá rî, rī'á tãndí ró gólá drí cé íyí pá jīzó ĩ'dí. Ānī lājó'bá âmákā rī 'bá yí, âní trá ngbángbá, gõ'dá cé òjílã ãlô âní lãfálé 'ásī gólá â'dó kô ngbángbá."

¹¹Yésū âtá tã 'dĩ ĩtí 'dĩ rî, tãlã gólá nī trá kī, lājó'bá íyíkā rî 'bá yí lãfálé sī rî, ãlô rî â'dô íyí drī-bā fē'á nī íyí âjú-'bá-âzí yí drí. ĩ'dí gólá drí tã âtázó kī, "Nī â'dó kô ndrī ngbángbá ĩtí."

¹²Gõ'dá Yésū jī bê lājó'bá íyíkā 'dĩ 'bá yí pá lâ yí ndrī rî, gólá drí ítá íyíkā âtrōzó sōlé yí rú ngãzó gólé íyí vō 'álá. Drílã gõzó tã ĩjílí lājó'bá íyíkā 'dĩ 'bá yí tī kī, "Nī nī tã gólá má drí 'èlé âní drí 'dĩ ífí lâ trá yã?"

¹³Rī'á tãndí ró âní drí rīzó âmá zīlī ""Tã ìmbá 'bá"" gõ'dá kpá ""Kúmú"", òzō má drí 'bārē ãmbá âníkā ró rī tí rî.

¹⁴Nī ĩsū drē ngbãangbânō, má drí ngãzó ûrû âní pá jílí ndrī òzō rãgĩ âníkā kâtí ngá lēlé sī 'dĩ, má lē kpá âní drí tã gólá má drí 'èlé âní drí 'dĩ 'èlé âní lãfálé 'ásī, âní âzí-âzí yí pá jílí kpá, òzō má drí âníkā jīrī tí.

- 15 Má lē ānī drī ānī lôvó 'bālé ānī lāfálé 'ásī, nyé ōzō má drī rû ì'būrī ānī drī ngbāangbānō rī kâtí.
- 16 Nī ārī úlí má drī 'ē'á átálá nō tándí ró. Ngbāangbānō, nī ndrē má gólá tíbē 'bā 'bá kúmú āníkâ ró nō trá rû ì'būrī 'á ānī lājó' 'bá ámákâ ró rī 'bá yī drī, ítí rī, má lē kpá ānī drī rû ì'būlī ānī āzī-āzī yī drī, ōzō má drī 'ēlé 'dī kâtí.
- 17 Ōzō nī ō'ē tā má drī â'dalé nō trá ānī āzī-āzī yī drī rī, Ôvârí â'dô 'bā'á āyīkō ró ānī bē."
- 18 Dīl vósī rī, Yésū drī kpá tā átázó lājó' 'bá íyíkâ 'dī 'bá yī drī kī, "Ānī gólīyī ámákâ ró má drī njílí nī rī, má nī tā ìsū āníkâ trá tándí ró. Gō'dá ānī lāfálé 'ásī rī, má nī trá kī, ōjílā ālô â'dô 'bā'á nyé ōzō ōjílā gólá tā lá ígílí trá ākū ró búkū Ôvârí kâ 'á rī kâtí kī'á nī rī, 'Ōjílā gólá āmā drī rīzó ngá nyálé gólá bē ngá ālô 'á rī â'dô ámā drī-bā fē'á ākpā nī.' Gō'dá tā má drī átálé 'dī â'dô rû 'ē'á ngbāangbānō.
- 19 Má âtâ tā 'dī ānī drī drē ākpākā'dā tā lá 'é rû drē kō. Gō'dá ōzō tā rī 'dī ō'ē rû trá rī, nī lē ró tā bē kī, pātīī, má Ôvârí rī mvá 'ī.
- 20 Nī ārī úlí ámákâ nō tándí ró, ānī nō 'bá yī lājó' 'bá ámákâ rī 'bá yī 'dī. Ōzō ōjílā ōlē tā trá úlí ānī drī átálé gólīyī drī rī 'á rī, 'dīl gólīyī lē tā 'dī kpá úlí ámákâ 'á, ōzō gō'dá gólīyī ōlē tā trá úlí pātī-pātī ró ámákâ nō 'á rī, 'dīl gólīyī lē tā 'dī kpá Ôvârí rī gógó ámā ājō 'bá rī 'á."
- 21 Gō'dá Yésū âtâ bē úlí 'dī 'bá yī ndrī rī, 'dīl vósī rī, drílā 'bāzō ízā ró rōō íyī pīpīsilí 'á tā íyī drī-bā fēfē kâ 'dī tāsī. Ítí rī, gólá drī ngāzō kpá ó'dí tā átálé ngbálá-ngbálá lājó' 'bá íyíkâ 'dī 'bá yī drī kī, "Nī ārī drē, ōjílā ālô ānī lāfálé sī â'dô ámā drī-bā fē'á nī ámā ājū-'bá-āzī yī drī rūlī."
- 22 Yésū gō âtâ tā 'dī bē ítí rī, lājó' 'bá 'dī 'bá yī drī lá íyī gō'dá trá 'dó lījā-lījā ró úlí 'dī 'bá yī tāsī, gólīyī nī lājó' 'bá Yésū drī tā lá átálé 'dī kō, gō'dá drīlīyī ngāzō rī'á íyī lôndrélé íyī lāfálé 'ásī.
- 23 Gō'dá lājó' 'bá āzā Yésū drī lēlé rōō rī, rī íyíkâ trá ānyī Yésū lāgátī.
- 24 Gō'dá Sīmónā Pétērō drī tā átázó lājó' 'bá Yésū drī lēlé rōō 'dī drī līfī sī kī, gólá nījī drē Yésū ngātā ōjílā gólá drī tā lá átálé 'dī ā'dī 'dī yā rī.
- 25 Gō'dá lājó' 'bá rī 'dī drī rû êsézó ānyī Yésū rú tā íjílí kī, "Kúmú, ōjílā ní drī tā lá átálé 'dī ā'dī 'dī yā?"
- 26 Yésū drī tā-drī lôgōzō kī, "Ōjílā rī 'dī â'dô 'bā'á ōjílā gólá má drī 'ēzō āmbātā má drīgá nō sōlé ātó 'á fēlé drílā rī 'dī." Gō'dá kōrō Yésū drī āmbātā yī drīgá 'dī sōzō ātó 'á fēlé Yúdā Sīmónā Ísikārīyótā rī mvá drī.
- 27 Gō'dá Yúdā ní drī āmbātā 'dī trōzō nyálé, gō'dá ní nyā āmbātā 'dī bē rī, kōrō Sātānā drī fīzō ánī pīpīsilí 'á. Ítí rī, Yésū drī tā átázó Yúdā drī kī, "Nī nī tā ní drī 'ē'á 'ēlé rī 'ēlé 'wāā'wā!"

28 Õjílā ālô lājó'ba Yésū kā 'dī 'bá yī lāfálé 'ásī úlí Yésū drí átálé Yúdā drí 'dī ífí là nī 'bá rī yū.

29 Gō'dá lājó'ba 'dī 'bá yī, āzā 'bá yī gólīyī lāfálé sī įsū įyíkā bē-rī kī, Yésū āātā úlí 'dī ĩtí 'dī, tālā gólā ōlē Yúdā ōnī ró ngá nyānyā ālípī gīlí, āzā 'bá yī įsū įyíkā kī, ngātā Yésū ōlē Yúdā rī jōlé nī'á lāfā fēlé ngá ākó lé 'bá drí, gólīyī įsū tā 'dī ĩtí, tālā Yúdā ĩ'dī lāfā vó ndrē 'bá 'ī.

30 Gō'dá Yúdā nyā āmbātā Yésū drí fēlé 'dī bē rī, kōrō gólā drí ngāzō fōlé ĩvī 'álā. 'Dīī gō'dá trá ngáčī bē.

31 Gō'dá Yúdā fō bē ĩvī 'álā nīlí rī, Yésū drí gōzō tā átálé lājó'ba āmbúkū lākí 'bá 'dī 'bá yī drí kī, "Tā ā'dô 'ē'á rū 'élé ngbāāngbānō 'wāā tībē āmbā ámákā ā'dázó ōjílā drí gólīyī ũnī ró bē kī, mā ĩ'dī gólā tībē ājólé trá ũrú lésī rī. Nī ā'dô āmbā Ōvārí kā ndrē'á mbārākā gólākā 'ē'á ā'dálā ānī drí rī sī. Tā 'dī tāsī rī, ōjílā ndrī ā'dô Ōvārí rī lūyí'á.

32 Ngbāāngbānō, Ōvārí ā'dô āmbā íyíkā ā'dá'á mbārākā íyíkā bē tā 'ē'ē ámákā sī. Tā 'dī sī, gólā ā'dô āmbā ámákā ā'dá'á ōjílā līfī drí 'á.

33 "Ámā rū-lē-āzī yī, má ā'dô 'ē'á rīlí ānī bē cé dā ĩtí, tālā mā 'ē'á nīlí ngbāāngbānō vólé. Nī ā'dô 'bā'á cú ámā lôvó bē ndrēlé, gō'dá nī ícá kō ámā úsúlí. Gō'dá ngbāāngbānō má ātā ānī drí, nyé ōzō má drí átálé drī-'bá āngí Yúdā yí kā rī 'bá yī drí rī kátí. Nī ícá cālē vō má drí 'ēzō nīlí 'álā rī 'á kō.

34 "Ngbāāngbānō, mā trá tā ó'dí nō 'bā'á ānī drí 'élé nō, nī 'bā ānī āzī-āzī yī lôvó nyé ōzō má drí ānī lôvó 'bārē kátí.

35 Ōzō nī ōlē ānī trá ānī vó 'ásī ĩtí rī, ōjílā drí nīzō lá kī, pātī-pātī ānī lājó'ba ámákā ĩ'dī."

36 Gō'dá Sīmónā Pétērō drí Yésū rī įjízó kī, "Kúmú, ní 'ē nīlí āngō lé yā?" Yésū drí tā lôgōzō kī, "Nī ícá kō cālē vō má drí 'ēzō nīlí nō 'á ngbāāngbānō nō. Gō'dá įzátú rī, nī ā'dô cā'á nī'á rīlí má bē tólā."

37 Tā Yésū drí átálé 'dī ícá Pétērō drē zāā kō, Pétērō drí kpá tā átázó āndálé kī, "Kúmú, má 'dé ní vósī kō ā'dô drí yā? Mā ā'dô nī'á ní bē gbō lé ā'dô ōdrā 'ī rī, mā njāā 'ē'á drālē ní bē."

38 Yésū drí kpá tā-drī lôgōzō Pétērō drí kī, "Ní kī, mā ā'dô drē'á yí bē yā? Ní ārī tā má drí 'ē'á átálā nō. Má nī trá kī, pātī rō, ngáčī bē nō ní ā'dô tī gā'á má rú sī āndálā nā ũrī drí sī, drē ākpākā' dā 'ā'ú-lúgú 'bé cīrī kō."

YŌWÁNĪ 14

1 Gō'dá Yésū drí kpá zāā rīzō úlí átálé kī, "Nī įsū tā kō rōō tā gólā má drí 'ēzō ānī āyélé nō 'á. Vō lá 'á rī, nī 'bā līfī Ōvārí drīī, gólā ōrī ró bē zāā ānī vó ndrēlé. Gō'dá nī gō ró līfī 'bālē kpá má drīī, mā rī ró kpá bē ānī vó ndrēlé.

- ²Má 'è nīlí vō êdélé ānī drí ámā átá Ôvārí ngálâ. Vō rīrī kâ bê rī'á dūū ámā átá Ôvārí drí 'bā 'álâ. Tí ōró 'bāâ ítí kô rī, tí má átá tã lâ ānī drí ítí kô.
- ³Gō'dá ōzō má ēēdē vō ānīkâ trá ndēlé rī, má drí gōzó āgōlé ānī drīlī nīzó ĩ'dí bê lâ vō má drí êdélé ānī drí nã 'álâ, tãlâ mã rī ró bê kpākã ālô ānī bê tólâ.
- ⁴Vō gólâ má drí 'ēzó nīlí 'á lâ 'á rī, nī nī trá gō'dá nī nī lätī lâ cãzó 'á lâ rī kpá trá."
- ⁵Gō'dá lājó'ba āzâ zīlī Tómmā rī drí tã ĩjízó Yésū tī kī, "Kúmú, mã nīlī vō ní drí 'ēzó nīlí 'álâ 'dī kô. Ítí rī, mã â'dô lätī nīzó vō 'dī 'á tólâ rī nī'á ángô tí yã? Ní â'dâ lätī lâ āmā drí kē!"
- ⁶Ítí rī, Yésū drí gōzó tã-drī jálé Tómmā drí kī, "Má ĩ'dī lätī mbī Ôvārí kâ rī â'dá 'bá lâ 'ī ānī drí, gō'dá mã kpá ĩ'dī lédrē-lédrē ādūkū ākó rī fē 'bá lâ 'ī ānī drí. Tã ĩmbá 'bá tãndí āzâ yū 'ē 'bá tã mbī ámā átá Ôvārí kâ ĩmbálé ānī drí rī, kó cé mã ĩ'dī.
- ⁷Ānī gólīyī lājó'ba ámákâ ró rī 'bá yī, nī nī mã trá tãndí ró. Ōzō nī ũnī mã trá ítí rī, nī nī ámā átá kpá trá. Gō'dá nī ndrē mã trá. Ōzō ānī drí ámā ndrērē tí rī, ĩ'dī nī ndrē ámā átá kpá trá. Gō'dá ngbāangbānō zāâ nī'á ātī 'álâ rī, nī â'dô ámā átá rī nī'á gārā sīsī rī drīlī sī."
- ⁸Gō'dá nīngá sī, lājó'ba āzâ rú bê Fílīpō rī drí kpá tã átázó kī, "Kúmú, mã bê tã bê ālô 'é'á ĩjílâ ní tī. Ní â'dâ átá gólâ rī 'bá ūrú 'álâ rī āmā drí kē, tãlâ mã nī ró gólâ bê dódó. 'Dīlī rī'á cé tã gólâ āmā drí lēlé ní drīgā sī rī ĩ'dī."
- ⁹Ítí rī, Yésū drí gōzó tã-drī Fílīpō kâ 'dī lōgōlé kī, "Fílīpō, mã rī trá ānī bê nōngá ākū ró būūū ngbāangbānō. Gō'dá nī nī mã trá tãndí ró, gō'dá 'dīlī rī, nī nī ámā átá kpá trá. Ōzō nī ōndrē mã trá tã 'ērē 'á rī, 'dīlī nī ndrē tã 'ē'ē ámā átá kâ kpá trá ĩ'dī 'dī. Ní nīlī drē zāâ tã 'ē'ē ámákâ rī kô ānī drí rīzó zāâ ámā ĩjílī ítí, kī'á nī, mã āā'dâ átá ānī drí rī yã?
- ¹⁰Ní lēé drē zāâ tã kô kī'á nī rī, tã 'ē'ē ámákâ rī nyé ōzō ámā átá kâ rī tí yã? Ámā átá rī nī tã má drí rī'á ĩmbálâ ānī drí nō â'dalé, ĩ'dī má drí rīzó ānī ĩmbálé ĩ'dī sī lâ nō. Ámā átá rī má 'á, gō'dá gólâ rī kpá nī rī'á mbârākã fēlé má drí rīzó tã ndrī má drí rī'á 'ēlâ rī 'ēlé.
- ¹¹Ōzō nī ōlē drē zāâ tã úlī má drí átálé nō 'á kô rī, 'dōvó nī ĩsū drē tã lârâkô má drí rī'á 'ēlâ rī 'bá yī vó lâ, 'dīlī nī â'dô kôrô tã lē'á 'wāâ tãndí ró má 'á. Tã pätīlī ró, āmā ámā átá bê, āmā rī'á ngá ālô ró.
- ¹²"Gō'dá nī ârī drē úlī má drí 'é'á átálâ nō! Ōzō ōjílâ āzâ ōlē tã trá má 'á pätī-pätī ró pīpīsīlī ālô sī rī, ōjílâ rī 'dī â'dô tã lârâkô má drí rī'á 'ēlâ rī 'é'á, gō'dá má â'dô mbârākã fē'á gólâ drí tã 'ēzó gārā má drí rī'á 'ēlâ rī 'bá yī drīlī sī, tãlâ mã trá nī'á gōlé ámā átá ngálâ.
- ¹³Má â'dô tã ndrī ānī lājó'ba ámákâ rī 'bá yī drí ĩjílī ámā rú sī rī 'é'á ānī drí, tãlâ mã Ôvārí rī mvá 'ī, gō'dá má lē ōjílâ ũlūyī ró gólâ bê.
- ¹⁴Má âtâ tã pätīlī ró, ōzō ānī ōjílâ ámákâ rī 'bá yī ĩjīlī tã trá má tī sī rī, má â'dô 'é'á lâ ānī drí."

- 15 Gõ'dá nĩngá sī, Yésū drí kpá tã äzâ âtázó lãjó'bá íyíkâ drí kī, "Ámâ rû-lë-ãzí yī, òzō nī ò'bã ámâ lôvó trá rī, nī â'dô tã ìmbâ gólâ má drí ìmbálé ànī drí rī ìnjī'á 'èlé.
- 16 Gõ'dá òzō má òcâ trá úrú 'álâ ámâ átá ngálâ rī, má â'dô gólâ rī ìjī'á, tãlâ gólâ òfê ró Líndrí Tãndí íyíkâ bê rīlí ànī bê zãâ gbádú ànī àmú 'bá ró, gõ'dá kpá òrī ró bê mbârâkã fêlé ànī drí.
- 17 Líndrí Tãndí Ôvârí kâ 'dī â'dô rī'á ànī ìmbálé tã pätī rī sī. Gõ'dá ànī drí gólâ rī nīzô ndrī, tãlâ Líndrí Tãndí 'dī â'dô rī'á ànī bê mbârâkã sô 'bá ró rīlí zãâ ànī 'á. Gõ'dá òjílâ ängó nõ 'á gólīyī â'dó 'bá kô ámákâ ró rī, â'dô ìyíkâ gólâ rī gã'á dó, tãlâ gólīyī ícá kô gólâ rī ndrêlé ìyī līfī sī gõ'dá nī ìyī â'dô-â'dô gólâkâ rī kpá kô.
- 18 Òzō má ònī trá rī, má ícá kô ànī àyélé rīlí ànī drī sī òzō ìmvá-ànī kâtī. Má â'dô kpá àgõ'á trá ànī pãlé.
- 19 "Kâyī àndrô nô kâ vósī rī, òjílâ ängó nõ kâ ícá gõ'dá kô ámâ ndrêlé kpá ó'dí. Gõ'dá ànī gólīyī ámákâ ró rī 'bá yī â'dô ámâ ndrê'á cé nī kâyī dã vósī, tãlâ mâ 'é'á līdrīlí kpá ó'dí. Gõ'dá līdrī-līdrī ámákâ sī rī, má â'dô ànī 'bã'á rīlí zãâ gbádú.
- 20 Òzō gõ'dá má òlīdrī trá ó'dí rī, ànī drí gōzô nīlâ pätī-pätī ró kī, ámâ rī'á ngá àlô ró ámâ átá Ôvârí bê. Ítí rī, ànī drí gōzô kpá nīlâ tãndí ró kī, pätī ànī ámákâ rī dī gõ'dá mâ kpá ànīkâ rī dī.
- 21 "Òzō òjílâ äzâ àârī gõ'dá ìnjī tã 'bã'bã ámákâ rī 'bá yī trá rī, 'dīl má â'dô nī'á lâ kī, òjílâ rī 'dī lë má trá pīpīslīlī àlô sī. Gõ'dá mâ rī gógó â'dô kpá òjílâ rī gógó 'dī lë'á, gõ'dá ámâ átá â'dô kpá gólâ rī lë'á. Gõ'dá má â'dô ámâ nyãányâ â'dá'á kpá òjílâ rī gógó 'dī drí."
- 22 Nĩngá sī, lãjó'bá äzâ kpá bê àlô rú lâ Yúdâ gólâ â'dó kô Yúdâ Ísīkãrīyótã rī dī. Gõ'dá gólâ drí ngãzó tã ìjīlí Yésū tī kī, "Kúmú, nī â'dô ànī nyãányâ â'dá'á cé àmâ drí gõ'dá â'dó kô òjílâ ängó nõ kâ drí â'dô tãsī yã?"
- 23 Gõ'dá nĩngá sī, Yésū drí tã-drī lôgōzó lãjó'bá 'dī 'bá yī drí ndrī kī, "Nī àrī drê, òzō òjílâ äzâ òlë mâ fī trá rī, òjílâ rī 'dī â'dô tã ìmbâ ámákâ ìnjī'á 'èlá. Òzō òjílâ rī 'dī ìnjī tã ìmbâ ámákâ trá rī, ámâ átá Ôvârí drí kpá gólâ rī lëzó gõ'dá ámâ drí ànīzô kpārätī rīlí òjílâ rī 'dī 'á.
- 24 Gõ'dá òzō òjílâ äzâ òlë mâ kô rī, gólâ ícá kô tã ìmbâ ámákâ ìnjīlí gõ'dá 'èzó lâ. Gõ'dá nī nī trá ndrī kī nī rī, tã ìmbâ má drí rī'á ìmbálâ ànī drí nõ ànī ámâ átá ngá lésī. Má ìmbá tã kô cú ítí drī-ácê ámákâ sī. Ámâ átá àjô mâ trá tã 'dī ìmbálé.
- 25 "Má lë tã 'dī 'bá yī â'dalé ànī drí drê àkpākã'dã má drí 'bãrê ànī bê nõ 'á nõ.
- 26 Gõ'dá òzō Líndrí Tãndí ámâ átá kâ òtīrī ànīl gólâ ngá lésī rīlí ànī bê ànī pãlé ámâ vō 'á rī, gólâ â'dô tã ámákâ ndrī ìmbá'á ànī drí tãndí ró, ànī drí gōzô tã má drí ìmbálé ànī drí rī nīlí tãndí ró, mbârâkã gólâkâ sī, gõ'dá tã ndrī gólīyī má drí ìmbálé trá ànī drí rī â'dô àgá'á ànī drī.
- 27 "Gbõ lé má â'dô bê 'é'á nīlí volé ànī àyélé rī, má â'dô tã à'dí ámákâ àyé'á ànī pīpīslīlī 'á. Má lë ànī drí â'dózó cú tã à'dí bê ànī pīpīslīlī 'á. Tã à'dí má drí 'é'á fêlá

ānī drí rí á'dô lăvũ'á gără tã ă'dí gólâ ngá āngó nō kâ rí 'bá yí drí ícálé félé ānī drí rí drī sī. Má lēé kô ānī drí á'dólé ũrī ró gō'dá kpá tã įsũ ró, ōzō má ōtírī ānī áyé rí. Ōzō nī ōlē mā pīpīslīlī ālō sī rí, nī á'dó kô tã įsũ ró, tālâ tã gólâ má drí átálé ānī drí kī'á nī rí, 'Má á'dô 'é'á nīlī vólé ānī rú sī' rí tāsī, tālâ má á'dô āgō'á trá ānī ngálâ. Tí nī á'dô 'bā'á āyīkō ró, tālâ má 'é nīlī 'dī ámâ átá mbârâkâ lâ drí lăvũlī gără má drī sī rí ngálâ, gō'dá mā ă'dô ró bê kpá āmbá ró ó'dí gólâ bê.

²⁹Nī ārī drē, má âtâ tã nō 'bá yí ānī drí drē ākpā 'é rú kô, tālâ ōzō tã lâ ō'ê rú trá rí, nī lē ró tã bê má 'á dódó.

³⁰"Ngbāāngbānō rí, mā gō'dá trá kâyī āzâ ākó dũũ ānī bê má drí rīzō zāā rī'á ānī ímbálé, tālâ Sātánā kúmú āngó nō kâ ró rí, trá 'é'á tã ōnjī 'élé ngbāāngbānō má drí, má ōzō kô lōsī Ôvârī kâ nō ndēē. Gō'dá kpálé rí, gólâ ícá kô ámâ pélé.

³¹Mâ rí gógó trá njāā drālé, tālâ má ndē ró tã ámâ átá drí 'bálé má drí rí bê. Má lē ōjílā ndrī ũnī ró įyī bê kī, pātī-pātī ró, má lē ámâ átá trá. Nī ngá, mā nī ró bê vō rí gógó āmákâ rí 'álâ."

YŌWĀNĪ 15

¹Gō'dá ítí rí, Yésũ drí rīzō zāā bādī úlī átálé lājó'bá íyíkâ 'dī 'bá yí drí kī, "Má âtâ ānī drí pātī-pātī ró ámâ âdrúpī yī, má rí nī mbârâkâ félé ānī drí. Ámâ ānī bê kpākâ ālō ōzō fē rī 'bá 'wālé rí kâtí. Mâ íyíkâ ĩ'dī ōzō âmbândī lâ kâtí. Gō'dá ámâ átá íyíkâ ámvú lípī rī 'bá ámâ vó ndrélé rí ĩ'dī.

²Ōzō gárá lâ āzâ 'bá yí ō'wâ lō'wâ kô rí, gólâ drí āgāzō lâ vólé, gólīyī rī 'bá lō'wâ 'wālé rí áyézo ĩ'dī. Gō'dá kpá gárá gólīyī ōnyīkō ró 'wā 'bá dódó kô 'dī 'bá yí, gólâ drí drī lâ āgāzō vólé, tālâ ō'wâ ró gō'dá bê gără sīsī rí drī sī.

³Ānī lājó'bá ámákâ rí 'bá yí, ámâ átá Ôvârī njī ānī trá á'dólé ámâ gárá ró. Tã ímbâ gólâ má drí rī'á ímbálâ ānī drí nō drí rīzō ānī 'bálé á'dólé ōzō fē gárá gólâ lō'wâ 'bá rōô rí kâtí Ôvârī rí lífī drī 'á.

⁴Ānī ndrī, nī rí ngá ālō ró má bê, ítí rí, má á'dô kpá rī'á ngá ālō ró ānī bê. Tālâ fē gárá āzâ yú'dawá lō'wâ 'wā 'bá ōzō ōōgâ trá vólé âmbândī lâ rú sī rí. Fē gárá rí 'wālé, ōzō ă'dô drē ākpā âmbândī lâ rú rí ĩ'dī. Gō'dá ānī kpá ítí, nī ícá kô tã Ôvârī drí lélé ānī drí 'élé rí 'élé cú ítí mā ākó.

⁵"Má âtâ ānī drí kpá ó'dí nōtí kī, ámâ ānī bê rī'á kpākâ ālō ōzō fē rí 'bá 'wālé rí kâtí. Mâ ámákâ ĩ'dī âmbândī lâ 'í, gō'dá ānī ānīkâ ĩ'dī ōzō gárá lâ kâtí. Ōzō ōjílā āzâ ōrī trá ngá ālō ró má bê rí, gólâ á'dô tã tândí gólâ Ôvârī drí lélé rí 'é'á ĩ'dī gără sīsī rí drī sī. Nī ārī drē, nī ícá kô tã Ôvârī drí lélé ānī drí 'élé rí 'élé cú ítí mā ākó.

⁶Gō'dá ōzō ōjílā āzâ ōrī zāā ngá ālō ró má bê kô rí, ōjílā rí 'dī á'dô 'bā'á, ōzō fē gárá gólâ ĩ 'bá trá rí kâtí. Ámvú lípī rí fē gárá gólâ ĩ 'bá trá rí āgālé vólé vūlī vūdrī, ō ĩ ró bê dódó. Gō'dá gárá 'dī á'dô 'bā'á tândí ró cé lăsī ró rí ĩ'dī.

⁷Gō'dá ōzō ānī drí 'bārē trá ngá ālō ró má bê tã ímbâ ámákâ įnjī-įnjī sī 'élé rí kâtí rí, tã ndrī ānī drí įjílí má tī sī rí, má á'dô 'é'á lâ ānī drí.

8Nĩ ârĩ drē, tā 'ě'ě tãndĩ ãníkã rĩ â'dô òjílã 'bã'á nĩ ámã átã Ôvãrĩ rĩ lùyílí, òzô nĩ ãã'dã trá pãtĩ-pãtĩ kĩ ãnĩ lãjó'bã ámãkã ĩ'dĩ tá 'ě'ě tãndĩ ãníkã 'dĩ sĩ rĩ.

9"Ámã átã lē mã trá rōô. Gō'dã mã lē ãnĩ kpã trá rōô òzô ámã átã drĩ ámã lērē kãtĩ. Ītĩ rĩ, nĩ rĩ zãã ngã lēlē ámãkã ãnĩ drĩ 'dĩ 'á, tãlã mã lōkĩ ró ãnĩ bē tãndĩ ró lōvō ámãkã 'dĩ sĩ.

10Ãnĩ gō'dã òzô nĩ òrĩ zãã mã ìmbã ámãkã 'elē rĩ, nĩ â'dô rĩ'á zãã ngã lēlē ámãkã ãnĩ drĩ 'dĩ 'á, gō'dã mã drĩ ãnĩ lōkízó tãndĩ ró. Nĩ â'dô ámã ñnjĩ'á gō'dã mã ámãkã 'ezó, nyé òzô mã drĩ rĩrĩ ámã átã rĩ ñnjĩlí gō'dã mã gólãkã 'ezó, gō'dã drĩlã rĩzó ámã vó ndrēlē tãndĩ ró rĩ kãtĩ.

11Mã rĩ mã nô ìmbálē ãnĩ drĩ nō rĩ, tãlã nĩ ùúsù ró ãyĩkō gólã mã drĩ ùsúlí ámã átã rĩ ñnjĩrĩ 'á rĩ bē, gō'dã kpã ãyĩkō ãníkã ã'dô ró bē gãrã.

12"Nōô mã 'bã'bã ámãkã ĩ'dĩ ãnĩ drĩ. Nĩ lē ãnĩ ãnĩ vó 'ásĩ, òzô mã drĩ ãnĩ ãlô-ãlô lērē rĩ kãtĩ.

13Mã lē bē ãnĩ trá rōô rĩ, ĩ'dĩ 'dĩ mã trá nĩ'á drãlē ãnĩ tãsĩ. Ākũ lâ sĩ, nĩ ndrē mã ĩtĩ 'dĩ 'bã yĩ trá rũ 'ě'á, òjílã ãlô drĩ íyĩ nyãányã fēzó drãlē íyĩ ãzĩ-ãzĩ yĩ pãlē yã? 'Dĩ rĩ'á ngã lēlē ãngĩ 'ĩ!

14Ītĩ rĩ, ãnĩ gō'dã trá ámã rũ-lē-ãzĩ yĩ ĩ'dĩ, tãlã nĩ rĩ trá zãã mã ìmbã ámãkã ãnĩ drĩ rĩ 'elē ĩ'dĩ.

15Gō'dã ngbããngbãno rĩ, mã zĩ gō'dã ãnĩ kô cé lãjó'bã ámãkã ró, tãlã lãjó'bã yĩ nĩĩ mã ndrĩ gólĩyĩ ãmbã gólĩyĩkã rĩ drĩ rĩ'á 'elã rĩ kô. ãnĩ trá ámã rũ-lē-ãzĩ yĩ ĩ'dĩ, tãlã mã gólĩyĩ mã drĩ ârĩlí ámã átã tĩ sĩ rĩ, mã âtã trá ndrĩ ãnĩ drĩ.

16Ītĩ rĩ, nĩ njĩ mã nĩ kô, mã njĩ ãnĩ nō nĩ, tãlã nĩ nĩ ró bē zãã mã ámãkã nō ìmbã bē òjílã drĩ, gólĩyĩ drĩ mã lēzó 'á lâ pĩpĩsĩlí ãlô sĩ. Òzô nĩ òrĩ trá mã 'dĩ 'elē ĩtĩ rĩ, Ôvãrĩ â'dô mã ãnĩ drĩ ĩjĩlĩ gólã tĩ ámã rũ sĩ rĩ 'ě'á ãnĩ drĩ.

17Ītĩ rĩ, mã ãngĩ mã drĩ lēlē ãnĩ drĩ 'elē rĩ ĩ'dĩ nō. Nĩ lē ãnĩ ãnĩ vó 'ásĩ."

18Gō'dã nĩngã sĩ, Yēsũ drĩ mã âtãzó lãjó'bã íyĩkã yĩ drĩ kĩ, "Mã âtã ãnĩ drĩ, òjílã gólĩyĩ ãngó nō 'á nō â'dô 'ě'á ãnĩ gãlē dó òjílã ámãkã ró, tãlã gólĩyĩ gã mã kpã trá dó sĩsĩ ãnĩ drĩ sĩ.

19Tĩ nĩ òró rĩ nō zãã mã 'elē nyé òzô òjílã ãngó nō 'á rĩ drĩ rĩ'á 'elē rĩ kãtĩ rĩ, tĩ òjílã ãngó nō 'á nō â'dô ãnĩ lē'á òjílã ĩyĩkã ró. Gō'dã â'dó kô ĩtĩ, â'dô-â'dô ãníkã trá ngĩ gólĩyĩkã rĩ yĩ drĩ sĩ, tãlã mã njĩ ãnĩ trá rĩ drĩ sĩ â'dólē òjílã ámãkã ró mã ámãkã 'elē. Ītĩ rĩ, ãnĩ lōvó fō trá gólĩyĩ 'ásĩ.

20Tã mã drĩ âtãlē ãnĩ drĩ rĩ 'bã yĩ ùvĩ ãnĩ drĩ sĩ kô, kĩ'á nĩ rĩ, lãjó'bã ãzãkã yũ'dãwã ñnjĩlí gãrã ãmbã gólãkã drĩ sĩ rĩ. 'Dĩ kã rĩ tĩ rĩ, òjílã ãngó nō kã â'dô lâno fē'á ãnĩ drĩ, nyé òzô drĩlĩyĩ lâno fērē mã drĩ rĩ tĩ. Tĩ òzô gólĩyĩ òrĩ trá mã ìmbã ámãkã ârĩlí rĩ, tĩ gólĩyĩ â'dô mã ãníkã ârĩ'á.

21 Ānī lōvó â'dô fō'á gólīyī 'ásī, tālā ānī trá ōjīlā ámákā ǐ'dī, tālā gólīyī gā volé dó tā lēlé kī, pātīī Ōvārī ājō mā nī.

22 Mā ǐ'dī gólā Ōvārī drī ájólé tā íyíkā pélé ōjīlā āngó nō kā drī rī, gō'dá gólīyī gā tā âtī-âtī Ōvārī kā 'dī trá dó. Tí má ōró ānī tā âtī-âtī 'dī bê gólīyī drī kō rī, tí gólīyī â'dô 'bā'á tā ōnjī tā âtī-âtī 'dī gāgā lâ kā ākó. Gō'dá ngbāangbānō rī, gólīyī ícá gō'dá kō īyī nyāányā pālē lānō tā ōnjī 'dī kā 'ásī kī, īyī āâ'dô tā ōnjī 'dī ākó.

23 "Má âtā ānī drī, ōjīlā gólā ámā gā 'bá dó rī, 'dī gólā gā 'dī kpá ámā átá gólā ámā ājō 'bá rī ǐ'dī.

24 Tí gólā ōró ámā ndrēē tā lârākō ámákā gólīyī ōjīlā āzā 'bá yī drī ícálé kō 'ēlā rī 'ērē 'á kō rī, tí lānō tā ōnjī gólākā ámā gā kō dó 'dī kō ícá kō á'dólé gólā drīī lāvūlī gārā. Gō'dá gólā ndrē bê tā lârākō má drī rī'á 'ēlā rī trá, gólā drī gōzō āmā gālé dó kpārātī ámā átá bê rī, gō'dá tā ōnjī tētē gólākā āmā gāzō dó 'dī íyíkā trá gólā rī ōmbé'á ōzō bāgō kátī.

25 Ōjīlā gólīyī ámā gā 'bá dó 'dī 'bá yī rī'á īyī, nyé ōzō ōjīlā gólīyī tā lâ ígīlī búkū Ōvārī kā 'á kī'á nī rī, 'Gólīyī 'bāá ámā lōvó kō tākó ítī, má 'é tā āzā ōnjī lâ gólīyī drī rī kpá kō.' Lōngó 35.19; 69.4

26 "Ámā rû-lē-āzī yī, nī īsū tā kō. Ōzō má ōcā trá ámā átá ngálā rī, má â'dô Líndrī Tāndí tā pātīī â'dá 'bá ró rī ājō'á 'wāā ānī pālē. Ōzō Ōvārī āājō Líndrī Tāndí íyíkā 'dī trá rī, Líndrī Tāndí 'dī â'dô tā gólīyī má drī ímbálé trá ānī drī 'dī ífī lâ â'dá'á ngbálī-ngbálī ānī drī.

27 Ítī rī, ānī drī gōzō úlī ámákā â'dalé ōjīlā drī ndrī, tālā ānī ǐ'dī ōjīlā gólīyī â'dó 'bá ámákā ró kó ítō vō lēsī rī, gō'dá nī nī tā ímbā ámákā rī 'bá yī trá tāndí ró."

YŌWÁNĪ 16

1 "Má rī tā ōjīlā 'dī 'bá yī kō 'ézō ānī lōvó 'bālē kō 'dī âtalé ānī drī nō, tālā nī ādrē ró bê gágá, nī ōzō kō tā lēlē ānīkā má 'á rī áyē ūrī drī sī, ōzō ōjīlā 'dī 'bá yī ōtírī īyī ítō tā ōnjī 'ēlé ānī drī rī.

2 Má âtā ānī drī, kâyī lâ ōtírī ácá rī, ōjīlā 'dī 'bá yī, āzā 'bá yī â'dô īyī ānī drō'á volé jó gólīyíkā tā Ōvārī kō ārī kō rī 'ásī. Ázā 'bá yī â'dô īyī rû cē'á ānī fūlī, gō'dá gólīyī â'dô kī'á nī rī, yī ōrī tā 'dī 'ēlé 'dī lātī pātīī rīzō Ōvārī rī īnjīlī rī 'ásī.

3 Gólīyī â'dô tā 'ē'á ānī drī ítī 'dī rī, tālā gólīyī nīī ámā átá Ōvārī kō, gō'dá gólīyī nīī mā kpá kō.

4 Ngbāangbānō rī, má âtā tā gólīyī 'ē 'bá rû 'ēlé ānī drī rī yī trá, tālā ōzō nī ōndrē tā 'dī 'bá yī trá rû 'ē'á ānī drī rī, tā má drī âtalé ānī drī 'dī āāgā ró bê ānī drīī ānī pālē ādrélé gágá." Gō'dá Yésū drī kpá zāā rīzō tā âtalé lājó'á íyíkā 'dī 'bá yī drī kī, "Má átá tā 'dī 'bá yī ānī drī sīsī ānī drī ítōrē 'dēlé má vó rī 'á kō, tālā mā drē bê ānī bê nōngá rī drī sī.

- 5**Gõ'dá ngbãangbânõ rî, má 'è trá nǐ'á gólé gólâ tîbê ámâ âjó 'bá rî ngálâ. Gõ'dá â'dô kpálé ìtí rî, òjílâ âzâ ãlô ânî lãfálé sǐ ámâ ìjǐ 'bá nǐnǐ ámakâ 'dǐ tãsǐ rî yû.
- 6**Gõ'dá má âtâ tâ 'dǐ 'bá yǐ bê ânî drǐ rî, ânî gõ'dá trá ndrǐ tâ ìsũ ró rõô.
- 7**Má âtâ tâ pãtǐjǐ ânî drǐ, gõgõ ámakâ úrú 'álâ nõ â'dô 'é'á tâ tãndǐ áfélé ânî drǐ. Tãlâ má â'dô Líndrǐ Tãndǐ Ôvârí kâ ájó'á 'wãâ, ãânǐ ró bê ânî pãlé tâ ìmbá 'bá âníkâ ró. Tǐ òzõ má ònǐ vólé kô rî, tǐ Líndrǐ Tãndǐ Ôvârí kâ 'dǐ ìcá kô ânǐlǐ ânî ngálâ.
- 8**Gõ'dá òzõ Líndrǐ Tãndǐ Ôvârí kâ 'dǐ ãâcâ trá rî, gólâ â'dô â'dá'á lâ òjílâ ãngó nõ kâ nõ drǐ mbǐ kǐ, gólǐyǐ ndrǐ 'é ìyǐ tâ ònjǐ trá, gõ'dá tâ mbǐ gólâ sũ 'bá Ôvârí rú rǐ íyíkâ ángô rǐ ì'dǐ, gõ'dá tâ pãtǐjǐ ró Ôvârí â'dô tâ-vó gólǐyíkâ kǐ'á.
- 9**Líndrǐ Tãndǐ 'dǐ â'dô â'dá'á lâ gólǐyǐ drǐ mbǐmbǐ kǐ nǐ rǐ, lâṅõ tâ ònjǐ gólǐyíkâ kâ â'dô 'dǛ'á ãkpã gólǐyǐ drǐjǐ, tãlâ gólǐyǐ gã dó tâ lélé má 'á 'dǐyǐ pã 'bá gólǐyíkâ ró.
- 10**Líndrǐ Tãndǐ 'dǐ â'dô kpá tâ â'dá'á gólǐyǐ drǐ tâ mbǐ 'é'é tãsǐ kǐ, pãtǐjǐ má rǐ kárâ tâ mbǐ gólǐyǐ sũ 'bá Ôvârí rú rǐ 'bá yǐ 'élé ì'dǐ. Líndrǐ Tãndǐ 'dǐ â'dâ tâ mbǐ 'dǐ nǐ, tãlâ mâ rǐ gógó bí nǐ'á gólé ámâ átá Ôvârí ngálâ, gõ'dá nǐ ndrè mâ kô nõngá.
- 11**Gõ'dá Líndrǐ Tãndǐ 'dǐ â'dô kpá â'dá'á lâ gólǐyǐ drǐ kǐ, Ôvârí â'dô tâ-vó gólǐyíkâ kǐ'á tâ ònjǐ gólǐyíkâ tãsǐ, tãlâ Ôvârí kǐ tâ-vó Sâtánâ tîbê òjílâ ãngó nõ kâ âdó 'bá rǐ kâ trá kǐ, gólâ tâ ònjǐ tètè 'é 'bá 'ì.
- 12**"Mâ rǐ'á úlǐ bê dũu 'é'á âtálâ ânî drǐ, gõ'dá ngbãangbânõ rǐ, tâ nǐnǐ âníkâ drè ngbãâ dã ìtǐ, gõ'dá nǐ ìcá kô tâ rǐ 'dǐ 'bá yǐ ìfǐ lâ nǐlǐ ndrǐ.
- 13**Gõ'dá òzõ Líndrǐ Tãndǐ gólâ tîbê tâ pãtǐjǐ â'dá 'bá 'dǐ ãâcâ trá rǐ, gólâ â'dô tâ gólâ má drǐ ìmbálé ânî drǐ rǐ ìfǐ lâ â'dá'á ânî drǐ tãndǐ ró. Líndrǐ Tãndǐ rǐ 'dǐ â'dô tâ má drǐ 'é'á âtálâ gólâ drǐ rǐ ìmbá'á ì'dǐ ânî drǐ. Gõ'dá gólâ ìmbá tâ kô cé drǐ-âcè íyíkâ rǐ sǐ. Gólâ â'dô tâ gólǐyǐ 'é 'bá rú 'élé ámâ tãsǐ gõ'dá kpá ânî tãsǐ rǐ ìfǐ lâ â'dá'á ânî drǐ.
- 14**Gõ'dá gólâ â'dô kpá mbârâkâ ámakâ rǐ â'dá'á ânî drǐ tâ ìmbâ ámakâ gólâ drǐ ìmbálé ânî drǐ rǐ sǐ.
- 15**Ámâ átá Ôvârí 'bã mâ nǐ tâ ndrǐ íyíkâ rǐ ìmbálé òjílâ drǐ. Tãlâ ì'dǐ 'dǐ má drǐ tâ âtázó ânî drǐ kǐ'á nǐ rǐ, tâ ìmbâ gólâ Líndrǐ Tãndǐ 'dǐ drǐ 'é'á tâ ìfǐ lâ â'dálé ânî drǐ 'dǐ, 'dǐlǐ rǐ'á tâ ìmbâ ámakâ ì'dǐ.
- 16**"Nǐ ârǐ drè, ìtú-pá dã vósǐ má â'dô âvǐ'á ânî lãfálé sǐ, gõ'dá nǐ ndrè mâ kô. Gõ'dá kâyǐ dã vósǐ rǐ, nǐ â'dô ámâ ndrè'á kpá ó'dǐ ânî lãfálé."
- 17**Gõ'dá lãjó'á gólâkâ âzâ 'bá yǐ drǐ rǐzõ tâ ìjǐlǐ ìyǐ võ 'ásǐ kǐ, "Úlǐ gólâkâ âtálé 'dǐ ìfǐ lâ íyíkâ ángô tǐ kǐ'á nǐ rǐ, ìtú-pá dã vósǐ mã òndrè yǐ kô, gõ'dá kâyǐ dã vósǐ mã ãâ'dô íyǐ ndrè'á kpá ó'dǐ 'dǐ, tâ ìfǐ lâ â'dô 'ì yã? Gõ'dá nǐnǐ Yésũ kâ íyǐ átá ngálâ rǐ, tâ lâ ìcũ rú úlǐ gólâkâ Líndrǐ Tãndǐ tãsǐ 'dǐ bê 'dǐ íyíkâ ángô tǐ ró yã?"
- 18**Lãjó'á 'dǐ 'bá yǐ drǐ lâ ìyǐ gõ'dá trá lǐjã-lǐjã ró, tãlâ gólǐyǐ nǐjǐ úlǐ Yésũ kâ âtálé "ìtú-pá dã" gõ'dá kpá "kâyǐ dã" kâ 'dǐ ìfǐ lâ kô.

- 19 Ɛ́tí rí, Yésū nī trá íyí p̄p̄s̄l̄l̄ 'á tólá k̄í, lājó'bá íyíkà 'dī 'bá yí lē trá íyí ìjílí úl̄í íyíkà 'dī ífí lâ tāsī. Gõ'dá Yésū drí gól̄iyí ìjízó k̄í, "Nī rí tã ìjílí ànī vō 'ásī tã gólà má drí àtálé ànī drí k̄í'á nī rí, 'Ītú-pá dā vósī nī ndrē má kō, gō'dá nī â'dô áamá ndrē'á k̄yí dā vósī' nō tã ífí lâ tāsī yã?
- 20 Nī àrī drē, má â'dô úl̄í 'dī 'bá yí ífí lâ â'dá'á ànī drí. Ītú-pá rí 'dī 'á rí, nī â'dô áamá àwó ngō'á. Gõ'dá gól̄iyí áamá lōvó 'bã 'bá kō rí 'bá yí â'dô ìyí 'bã'á àyīkō àmbá bē. Gõ'dá òzō nī òtírī áamá ndrēē kpá ó'dí rí, àwó ànīkà 'dī drí gōzó rú jálé àyīkō àndrē ró.
- 21 Īzã ànīkà 'dī â'dô 'bã'á nyé òzō òkó gólà mvá drí rīzó làzélé 'á lâ 'é'á t̄l̄l̄á rí k̄atí. Òkó rí 'dī rí àwó ngólé rōō mvá làzè-lázé 'dī drí, gō'dá mvá 'dī òtírī kpá àfōō ìvī rí, ngá làzè-lázé àmbá rí 'bá làzélé 'dī tã lâ v̄í trá gólà 'ásī, tãlã àyīkō cī trá gólà rú mvá drílã t̄l̄l̄í 'dī tāsī.
- 22 Ngbãàngbânō rí, â'dô 'é'á â'dólé ànī drí kpá ĩtí. Â'dô 'bã'á ĩtú-pá ĩzã kã 'í ànī drí. Gõ'dá òzō nī òtírī áamá ndrēē kpá ó'dí rí, nī â'dô â'dó'á àyīkō ró rōō, òjílã àzã ícã kō ànī 'bálé àyīkō 'dī àyéle.
- 23 "Ɛ́tí rí, k̄yí gólà má drí 'ézó àgólé rí sī, ícã kō ànī drí áamá ìjílí tã àzã 'bá yí sī, ífí lâ â'dalé ànī drí, tãlã 'dī gō'dá nī ícã trá cú tã ìjílí áamá átá t̄í sī. Nī àrī drē, tã ndrī ànī drí ìjílí áamá átá t̄í sī rí, gólà â'dô 'é'á lâ ànī drí, tãlã ànī rí'á òjílã áamá kã ĩ' dī.
- 24 Gõ'dá cãlé búúú ngbãàngbânō, nī â'dô bē lé áamá kã ĩ'dī rí, nī ìjī drē zãã ngá áamá átá t̄í sī áamá drí-ácē sī rí kō. Gõ'dá ngbãàngbânō rí, nī ìjī tã ĩtí áamá rú sī ngá ànī drí lélé rí yí tāsī, gō'dá gólà â'dô fē'á lâ ànī drí, tãlã ànī p̄p̄s̄l̄l̄í 'â'dô ró bē àyīkō ró.
- 25 "Búúú ngbãàngbânō rí, má rí ànī ìmbálé zãã úl̄í m̄n̄gō sī 'í dígówá bē. Gõ'dá s̄s̄í 'álã rí, má â'dô gō'dá ànī ìmbá'á ífí sī áamá átá Ôvârí rí tāsī, tãlã tã áamá átá kã nō òfí ró bē ànī dr̄l̄l̄i lãñō àkó.
- 26 Tã 'dī vósī rí, nī â'dô áamá átá rí ìjī'á ngá ànī drí lélé rí yí tāsī. Gõ'dá tãlã ànī òjílã áamá kã ĩ' dī, gólà â'dô àfē'á lâ ànī drí tãkó ĩtí. Â'dó kō má ĩ'dī tã ànīkã ìjī 'bá ró. Nī â'dô 'é'á lâ ànī.
- 27 Gólà â'dô ngá 'dī 'bá yí àfē'á ànī drí lōvó 'bã'bã gólákã sī, tãlã nī lē má trá rōō gō'dá tã lēzó k̄í, p̄t̄t̄l̄l̄ Ôvârí àjô má trá ànī drí.
- 28 Má ànī àngó nō 'á nō áamá átá ngá lésī. Gõ'dá ngbãàngbânō rí, ĩtú-pá lâ câ trá má drí àngó nō àyézó n̄zó gólé gólà ngálã."
- 29 Gõ'dá lājó'bá Yésū kã 'dī 'bá yí drí tã àtázó Yésū drí k̄í, "Ngbãàngbânō Kúmú, nī gō'dá trá úl̄í àtá'á àmã drí h̄. Úl̄í ànīkã â'dó gō'dá kō úl̄í m̄n̄gō ró.
- 30 Ngbãàngbânō rí, mã nī gō'dá trá k̄í, ní nī tã àmã kã trá ndrī, tãlã tã ìjī gól̄iyí àmã drí ìs̄l̄l̄í 'é'á ìjílã ní t̄í rí, drē àkpākã'dã mã ìjī kō ní t̄í àkū ró, ní lôgō tã-dr̄l̄l̄i lâ trá àmã drí. ĩtí rí, mã nī gō'dá trá p̄t̄l̄l̄i-p̄t̄l̄l̄i k̄í, ní ànī trá Ôvârí ngá lésī."
- 31 Gõ'dá Yésū drí tã-dr̄l̄l̄i lôgōzó gól̄iyí drí k̄í, "D̄iyí m̄n̄í, nī lē gō'dá tã trá má 'á ngbãàngbânō!

32 Ǻnĩ lĩfĩ ǒmbā ānĩ rú. Tā á'dô 'ě'á ácalé ngbāāngbānō ānĩ drĩ á'dózó ndrĩ ũrĩ ró gō'dá ānĩ drĩ rāzó ndrĩ 'dó volé má rú sī, nĩ'á ānĩ lāpĩ bē, áamá áyéle élēwálā áamá ājú-'bá-āzĩ yĩ drīgá. Ōzō nĩ āāyē má gbō lé élēwálā rĩ, gō'dá má á'dó kō élēwálā, tālā āmā rĩ'á kárá áamá átá bē, gólā rĩ nĩ áamá lōkílí.

33 Má áatā tā 'dĩ 'bá yĩ ndrĩ ānĩ drĩ, tālā nĩ ōlē ró tā bē má 'á pĩpĩsílí ālō sī, gō'dá tā lēlē 'dĩ ō'bā ró ānĩ bē á'dólé tā ā'dĩ bē káyĩ lānō ká 'á. Tālā ōjílā āzā 'bá yĩ āngó 'á nōngá á'dó ĩyĩ lānō fē'á ānĩ drĩ rōō áamá tāsī. Gō'dá nĩ ātū ānĩ fĩ tā lēlē āníkā má 'á 'dĩ 'á tāndĩ ró, tālā má cú mbārākā bē gārā ōjílā 'dĩ 'bá yĩ drĩ sī ānĩ vó ndrēzó lānō 'dĩ 'bá yĩ 'ásī ndrĩ!"

YŌWÁNĪ 17

1 Gō'dá nīngá sī, Yēsū áatá úlí bē ndēlé lājó'bá íyíkā 'dĩ 'bá yĩ drĩ rĩ, drílā lĩfĩ ĩngázó ũrú 'álā rātāā 'ézó Ōvārĩ drĩ. Gólā kī, "Tátá, má nĩ trá kī, ĩtú-pá ámákā drā ká rĩ trá ānyĩ, ōzō ní drĩ 'bālé trá rĩ kātí! Nĩ ĩnjĩ má mbārākā áníkā fēfē lā má drĩ rĩ sī, tālā má ĩnjĩ ró nĩ kpá bē ōjílā lĩfĩ drĩ 'á mbārākā 'dĩ sī.

2 Nĩ ĩnjĩ má, tālā má cú drĩ-ācē áníkā bē 'díyĩ pā 'bá ró ōjílā gólíyĩ ní drĩ áfēlé má drīgá nō 'bá yĩ 'bāzó rĩlĩ zāā gbádú ādūkū ākó.

3 Gō'dá má á'dô lédrē-lédrē ādūkū ākó rĩ fē'á gólíyĩ drĩ, ōzō gólíyĩ ōlē tā trá kī, ní á'dô ĩ'dĩ Ōvārĩ ālō tībē 'bā 'bá Ōvārĩ pātĩ-pātĩ ró rĩ, gō'dá gólíyĩ ōlē tā kpá trá kī, ní ājō má Yēsū nĩ ānĩlĩ āngó nō 'á ōjílā pālē rĩ.

4 Tátá, má á'dā āmbā áníkā trá dódó ōjílā drĩ āngó nō 'á nōngá, gō'dá gólíyĩ drĩ ání lúyízó tā lā tāsī, tālā má rĩ trá tā ní drĩ 'bālé trá má drĩ 'ēlé rĩ 'ēlé ndrĩ dódó.

5 Ngbāāngbānō rĩ, tátá, má ĩjĩ nĩ, ní sō mbārākā má 'á má drĩ tā 'dĩ 'bá yĩ ndēzó dódó, gō'dá ní trō ró má kpá ó'dĩ ũrú 'álā rĩlĩ ní bē kūmū áníkā zēlé, ōzō āmā drĩ rĩrĩ ní bē ĩtō vō 'ásī drē ākpākā'dā ó'bāā drē āngó nō kō rĩ kātí.

6 "Tátá, má ĩrátā ní ōjílā gólíyĩ ní drĩ njílĩ āngó nō 'á áfēlé má drĩ nō 'bá yĩ tāsī. Má ĩmbā tā áníkā trá gólíyĩ drĩ, drílíyĩ ání nīzó dódó. Nĩ 'bā ōjílā áníkā trá tā lēlé má 'á, gō'dá gólíyĩ ĩnjĩ ĩyĩ ní trá tā áníkā 'ě'ē lā sī.

7 Ítí tátá, má ĩmbā gólíyĩ trá tā áti-áti tāndĩ áníkā sī, gō'dá gólíyĩ lē tā trá 'á lā pĩpĩsílí ālō sī. Ítí rĩ, ngbāāngbānō rĩ, gólíyĩ nĩ trá pātĩ ró kī, ní ājō má nĩ tá áníkā á'dalé ōjílā drĩ.

9 "Ngbāāngbānō tátá, má 'ē rātāā ōjílā áníkā ní drĩ njílĩ áfēlé má drĩ nō 'bá yĩ tāsī. Gō'dá má ĩrátāā ní nō kō ōjílā gólíyĩ ndrĩ āngó nō 'á rĩ 'bá yĩ tāsī.

10 Ōjílā ámákā ró rĩ 'bá yĩ ndrĩ kpá áníkā ĩ'dĩ. Nĩ 'ē gólíyĩ trá ndrĩ 'dēlé má vó, gō'dá ōjílā āzā 'bá yĩ nĩ ĩyĩ āmbā ámákā trá gólíyĩ sī.

11 Tátá, ōjílā gólíyĩ ní drĩ áfēlé trá má drĩ nō 'bá yĩ, má 'ě'á trá gólíyĩ áyéle āngó nō 'á nōngá ĩyĩ drĩ sī ōjílā gólíyĩ ní drĩ njílĩ kō nō 'bá yĩ lāfálé, ōzō má ōtírĩ gōō ní ngálā ũrú 'álā rĩ. Tátá tāndĩ, má ĩjĩ nĩ ngbāāngbānō, ní ātĩ gólíyĩ gá mbārākā áníkā

sī, gólīyī ōrī ró bê zāā ōjílā tāndí áníkā ró, gō'dá gólīyī ōrī ró bê ngá ālô ró īyī lāfálé 'ásī, ōzō āmā drí 'bārē ní bê nō kátí.

12Ní āfē mbârākā trá má drí, gō'dá má ìmbâ gólīyī trá gólīyī àtīlī gágá mbârākā áníkā 'dī sī. Má lôkī gólīyī trá ndrī tāndí ró. Gō'dá ítí rī, cé ōjílā ālô gólīyī lāfálé sī gâ volé íyíkâ trá dó tā ārílí, gólâ ĩ'dī tībê látī ōnjí njī 'bá ró, ōzō tā àngū 'bá áníkâ rī yī drí tā lâ ìgīlī trá àkú ró búkū áníkâ 'á rī kátí.

13"Ngbāāngbānō rī, mâ trá 'ē'á ōjílā ámákâ 'dī 'bá yī áyéle nīzō gólé ní ngálâ úrú 'álâ. Má rī ánī ìjílí gólīyī pālē ítí drē àkpākā'dā má drí 'bārē bê gólīyī bê nō 'á, tálâ má lē gólīyī ōrī ró bê zāā ánī ìnjīlī, gō'dá gólīyī ā'dô ró bê āyīkō ró īyī pīpīsilī 'á ōzō ámá kátí.

14Má ìmbâ gólīyī trá tā àtī-àtī áníkâ sī, drílīyī gō'dá tā lēzō 'á lâ. Gō'dá ōjílā gólīyī āngó nō 'á nō 'bāā gólīyī lôvó kô tā 'dī tāsī, tálâ gólīyī 'é gō'dá tā ōjílā āngó nō kâ drí lēlé rī ĩ'dī kô, nyé ōzō má drí gō'dá tā āngó nō kâ 'ērē kô rī kátí.

15Tátá, ní fē mbârākā gólīyī drí rīzō tā áníkâ 'élé āngó nō 'á. Má rī ánī ìjílí nō, ní lôkī ró gólīyī bê, ōzō gólīyī ōtírī rīī ōjílâ āngó nō 'á nō 'bá yī lāfálé rī. Ní pâ gólīyī, tálâ Sātánâ ōzō gólīyī ádó kô.

16Tátá, ní ndrē ōjílā ámákâ nō 'bá yī á'dó īyī gō'dá kô tā āngó nō kâ 'ē 'bá lâ 'ī, ōzō mâ rī gógó drí rīrī tā āngó nō kâ 'ē àkó rī tí.

17Tátá, ní êdē gólīyī njāā tā pātīlī áníkâ sī, gólīyī drí rīzō tā áníkâ ndrī 'élé dódó. Ní rī tā pātīlī á'dalé gólīyī drí tā ìmbâ áníkâ sī.

18Tátá mâ trá 'ē'á gólīyī jólé nī'á tā àtī-àtī tāndí áníkâ nō ìmbâ bê ōjílâ āngó nō kâ rī 'bá yī drí, ōzō ní drí ámā àjórē ànīlī tā àtī-àtī tāndí áníkâ nō ìmbálé ōjílâ āngó nō kâ lāfálé rī kátí.

19Ítí rī, gō'dá má fē ámā nyāányā trá drālē gólīyī tāsī, tálâ gólīyī ōrī ró bê lôsī áníkâ nō 'élé tāndí ró mbârākā áníkâ sī.

20"Tátá, má rī ánī ìjílí lājó'bá ámákâ nō 'bá yī tāsī. Gō'dá má ìjī ní kpá ōjílâ gólīyī 'ē 'bá tā lēlé má 'á tā pēpē gólīyíkâ sī rī yī tāsī.

21Tátá, ní fē mbârākā gólīyī drí, tálâ tā ìsū gólīyíkâ ā'dô ró bê ālô, nyé ōzō tā ìsū ámákâ drí 'bārē ní bê ālô rī kátí. Ní pâ gólīyī, gólīyī ōrī ró bê ngá ālô ró ámá bê, tálâ ōjílâ gólīyī āngó nō 'á nō ūnī ró īyī bê kī, pātī-pātī ní àjô mâ nī.

22Má á'dâ tā áníkâ rī 'bá yī trá ndrī gólīyī drí, ōzō ní drí á'darē lâ trá má drí rī kátí. Má lē gólīyī ōrī ró ngá ālô ró īyī lāfálé 'ásī, nyé ōzō ámā drí rīrī ngá ālô ró ní bê rī kátí.

23Gō'dá ōzō ámā drí 'bārē ní bê ālô rī kátí rī, má lē gólīyī drí 'bālē kpá kpākā ālô má bê. Á'dô bê ítí rī, ōjílâ āngó nō 'á rī 'bá yī á'dô nī'á lâ kī, ní àjô mâ nī, gō'dá ní lē ōjílâ ámákâ 'dī 'bá yī rōō, nyé ōzō ní drí ámā lērē rōō rī kátí.

²⁴Tátá, má lē gólīyī ũnī ró bē pātī-pātī kī, ní fē drī-ācē ngá ká trá ndrī má drīgá drē ākpākā'dā ó'bāá drē āngó nō kō, tālā ní lē má trá rōō rī drī.

²⁵"Tátá tā mbī 'bá ró rī, gbō lé ámā ājú-'bá-āzī yī ōgā īyī dó â'dô-â'dô áníkā nīlī rī, má nī â'dô-â'dô áníkā trá tándí ró! Gō'dá ōjīlā ámákā nō 'bá yī nī īyī trá kī, pātī nī ājō mā nī.

²⁶Ítí rī, Tátá, má ímbā gólīyī trá tándí ró â'dô-â'dô áníkā tāsī, gō'dá má â'dô kpá zāā rī'á gólīyī ímbalé. Tátá, má lē gólīyī ōlē ró īyī āzī-āzī yī bē rōō, ōzō ní drī ámā lērē kátí. Gō'dá má lē kpá má drī rīzō bē gólīyī pīpīsilī 'á ngá ālō ró gólīyī bē. Āâ'dô ítí."

YŌWÁNĪ 18

¹Gō'dá Yésū ndē bē rātāā 'ē'ē rī, gólīyī drī ngāzō nīlī lājó'bá íyíkā yī bē. Gólīyī drī áyágá mvá zīlī Kīdrónā rī mbāzō. Áyágá 'dī 'á'á lé drī lâ lésī rī, ámvú āzā bē rī'á fē dō ká zīlī ōlīvī rī bē dūū 'á lâ. Gólīyī drī cāzō ámvú rī 'dī 'á tólā.

²Āgō gólā rú bē Yúdā tībē Yésū rī drī-bā fē 'bá rī nī vō tībē Yésū yī drī 'ēzō â'dú kōlē 'á lâ lājó'bá íyíkā yī bē rī trá, tālā 'dī vō Yésū yī drī rīzō 'á lâ āndalé āndalé rī rīdī.

³Gō'dá Yúdā tībē Yésū rī drī-bā fē 'bá rī drī 'dēzō sīsī ōjīlā tībē drī-'bá āngī Yúdā yī ká rī 'bá yī drī ājólé rī yī ágálé nī'á Yésū rī vō â'dalé rūlī. Ājú 'bū 'bá rī 'bá yī kpá bē rī'á lómígówá gō'dá jó āngī Ōvārī ká rī ká rī 'bá yī bē gólīyī bē. Gólīyī 'dó ngá ājú 'bū ká bē, līgú ārāwā ācē-ācē, ājú yī bē. Gō'dá āzā 'bá yī íyíkā cú lāsī yī bē īyī drīgá sī nyānyā, ā'dô ró bē vō ndrēzō ngácī bē 'dī.

⁴Gō'dá Yésū ndrē bē ōjīlā 'dī 'bá yī ānī'á rī, gólā drī ngāzō āfōlē lājó'bá íyíkā 'dī 'bá yī lāfálé sī ādrélé sīsī 'álā, ā'dô ró bē gólīyī drī íyī ndrēzō bē tō, tālā gólā nī tā gólīyī drī 'ē'á 'ēlā yī drī rī trá ndrī. Gō'dá ōjīlā ājólé 'dī 'bá yī ācā īyī bē ānyī rī, Yésū drī tā ījízó gólīyī tī kī, "Nī rī ā'dī rī ndalé rīdī yā?"

⁵Gólīyī drī tā-drī lōgōzō kī, "Mā rī Yésū tībē ānī 'bá Nāzārētā lésī rī ndalé rīdī." Gō'dá Yésū drī tā-drī lōgōzō gólīyī drī kī, "Mā rīdī rī'á nō." 'Dī Yúdā 'ē 'bá gólā rī drī-bā fēlē rī kpá bē rī'á ādré'á ānyī gólā lāgátī ítí.

⁶Gō'dá Yésū lōgō tā-drī bē gólīyī drī kī'á nī rī, yī rī'á nō rī, gólīyī drī ngāzō īyī wālē gólē volé dā, gō'dá drīlīyī lō'dézō 'dó vūdrī ūrī drī.

⁷Gō'dá nīngá sī, Yésū drī tā ījízó kpá ó'dí gólīyī tī kī, "Nī rī ā'dī rī lōndā'á rīdī yā?" Gólīyī ājólé 'dī 'bá yī drī tā-drī lōgōzō kpá ó'dí kī, "Mā ndā Yésū ānī 'bá Nāzārētā lésī rī rīdī."

⁸Yésū drī gōzō tā átálé gólīyī drī kpá ó'dí kī, "Mā átā trá ānī drī kī nī rī, mā rīdī rī'á nō. Ōzō ānī drī ámā ūsūrī tī rī, 'dōvó nī āyē lājó'bá ámákā nō 'bá yī ōnī ró īyī volé. Nī íkpókpólō gólīyī kō."

⁹Tā 'dī â'dô ítí 'dī, tālā ulī gólā drī átálé trá kī nī rī, "Ōjīlā tībē ní drī āfēlē má drī rī, má īyī ālólā kō" rī ā'dô ró bē tā pātī ró.

10 Gõ'dá lājó'ba Yésū kâ ãlô rú bê Sīmónã Pétērō rī rī'á cú lǐgú mbêlēsō bê, gõ'dá gólâ drí lǐgú 'dī ãngízó fókâ lâ 'ásī ãgô gólǐyī ãjólé 'dī 'bá yī ãlô rī 'bá ãdrélé ãnyī yī lǎgátí ĩtí 'dī bī lâ drī-ágó lésī rī gǎzó nǐyá vólé.

11 Gõ'dá Yésū drí tã átázó Pétērō drí kī nī rī, "Ītí kô Pétērō, ní lógô lǐgú ánikâ fókâ lâ 'á! Ní ĩsū ánikâ bê rī, má ũnjī lâṇō tíbê áamá átá drí êdélé trá má drí nõ kô yã? Má â'dô nǐ'á lâ."

12 Gõ'dá nǐngá sī kôrô, drī-'bá ãjú 'bū 'bá gólǐyī ãjólé 'dī 'bá yī kâ drí tã átázó ãjú 'bū 'bá íyíkâ drí, gólǐyī ũrú ró Yésū. Gõ'dá ĩtí rī, drǐlǐyī Yésū rī rüzó òmbélé.

13 Gõ'dá rú ĩyī Yésū bê òmbélé rī, drǐlǐyī gólâ rī trözó ãjílí ãmbá ĩyíkâ rī 'bá yī ngálâ. Sísí rī, gólǐyī ãjī gólâ ãmbá drī-'bá ãngí òjlã Yúdã yī kâ rī 'bá yī kâ rī 'bá yī kâ ágálé, tíbê rī'á zǐlã Ánãsī rī. Ánãsī 'dī rī'á Kãyífã rī ǎ'bí 'í.

14 Kãyífã ĩ'dí tíbê tã átá 'bá òjlã íyíkâ Yúdã yī kâ drí kī'á nī rī, "Rī'á tãndí ró òjlã ãlô drí drãzó, â'dô ró bê òjlã ndrī drī tǐlǐ rī."

15 Gõ'dá nǐngá sī, Sīmónã Pétērō yī drí 'dēzó kpã òjlã gólǐyī Yésū rī rü 'bá 'dī 'bá yī vósí. Gõ'dá lājó'ba Yésū kâ ãzã ãlô rī drí 'dēzó kpá gólǐyī vó. Gõ'dá drī-'bá drī-'bá Yúdã yī kâ rī kâ 'dī nī lājó'ba ãlô 'dī trá tãndí ró. Tã 'dī tãsī rī, òjlã gólǐyī Yésū rī trö 'bá 'dī 'bá yī òtírí ĩyī cãã ǎtí ǎ'dí-drī gólâkâ rī kâ 'á rī, lómígówá gólâkâ 'dī 'bá yī drí lājó'ba 'dī áyézó filí ǎ'dí-drī 'álâ Yésū rī ãjílí.

16 Gõ'dá gólǐyī áyé ĩyíkâ Pétērō kô filí ǎ'dí-drī 'dī 'álâ. Gólâ ãdré íyíkâ ãkpã ǎtí ãgã kâ tǐ. Gõ'dá lājó'ba ãzã ãlô fī 'bá cú ǎ'dí-drī 'álâ nã rī ndrê Pétērō bê ãdré'á ĩvǐ 'álâ rī, gólâ drí tã átázó rãgǐĩ òkó ró ǎtí ãgã kâ vó lâ ndrêlé 'dī drí, ãâyê ró Pétērō bê filí ǎ'dí-drī 'álâ.

17 Gõ'dá òkó 'dī drí lǐfǐ jãzó Pétērō ngálâ tã ĩjílí gólâ tǐ kī, "Tí ní â'dó lājó'ba ãgô zǐlǐ Yésū rī kâ ãkípálâ ĩ'dí kô yã?" Gõ'dá Pétērō drí tǐ gãzó dó òkó rãgǐĩ ró 'dī drí kī, "Á'ã! Á'dó má ĩ'dí kô!"

18 Ītí, rãgǐĩ kpá lómígówá yī bê ĩcǐ ĩyī lǎsǐ trá ǎtí ãgã kâ tǐ ĩtí ĩyī drí rī'á yãlã ě'dê drí sī, gõ'dá Pétērō drí kpá ãnǐzó ãdrélé gólǐyī lãfálé 'á lǎsǐ yãlã ě'dê drí sī.

19 Gõ'dá áãjī bê Yésū drī-'bá ãmbá zǐlǐ Ánãsī 'dī ágálé rī, gólâ drí Yésū rī ĩjízó lājó'ba gólâkâ rī 'bá yī tãsǐ gõ'dá kpá tã gólâ drí rī'á ãmbálâ gólǐyī drí rī tãsǐ.

20 Nǐngá sī, Yésū drí tã-drī jãzó gólâ drí kī nī rī, "Má rī ĩtú vósí cé rī'á òjlã ãmbálé gbórókô rê-rê sī. Má lǎpǐ rú kô òjlã ãmbárê 'á. Má rī trá òjlã ãmbálé vö Yúdã yī drí rǐzó rú ê'bélé úlǐ Ôvârí kâ árilí rī 'á. Ngã ãzã yû má drí ãmbálé ũgũ ró ãmã drí 'bãrê cé ãmã drī sī rī 'á.

21 Ngã ní ĩjī mã ĩtí ã'dô tãsǐ yã? Ní nī òjlã gólǐyī rī 'bá tã má drí rī'á ãmbálé rī árilí rī yī ngálâ, gólǐyī â'dô tã mbǐ lâ â'dá'á ní drí, ngãtã má ãmbã tã ányã 'í yã rī."

22 Gõ'dá Yésū átã bê tã 'dī ĩtí rī, lómígówá ãlô rī 'bá drī-'bá ãmbá 'dī vó lâ ndrêlé gólâ rī 'bá ãnyī Yésū lǎgátí ĩtí 'dī rī drí Yésū rī áyá'bú sãzó íyī drí sī, gõzó kpá tã átálé kī, "Dĩ úlǐ ní drí átálé òjlã ãmbá drí rī ĩ'dí yã?"

- 23 Gõ'dá Yésũ drí tã âtázó drĩ-'bá ãmbá Ánãsí 'dĩ drí kī, "Õzõ má ãâtã úlí ányã 'ĩ rĩ, 'dõvó ní â'dã drẽ úlí ányã má drí âtálé 'dĩ. Ócã õjílã rĩ 'bá tã mbĩ âtálé 'ĩdĩ rĩ kpá bê yã?"
- 24 Dĩĩ vósĩ rĩ, Ánãsí drí Yésũ rĩ jõzó Kãyífã ngálã, drẽ zãã õmbê-õmbê ró, tãlã Kãyífã 'ĩdĩ drĩ-'bá drĩ-'bá Yúdã yĩ kã rĩ 'bá yĩ kã gólã rĩ 'bá tã ạngĩ kĩlĩ rĩ.
- 25 Gõ'dá nĩngã sĩ, Sĩmõnã Pétẽrõ kpá zãã rĩ'á âdré'á lãsí yã'á ítĩ. Gõ'dá õjílã gólĩyĩ rĩ 'bá kpá âdrélé Pétẽrõ bê 'dĩ 'bá yĩ drí tã ãjízó Pétẽrõ tĩ kĩ, "Tĩ nĩ fĩ lãjõ'á Yésũ kã 'ĩdĩ yã?" Pétẽrõ drí tĩ gãzó dó kĩ, "É'ẽ! Má â'dó 'ĩdĩ kô."
- 26 Nĩngã sĩ, ãgõ ãzã kpá bê rĩ'á âdré'á lãsí lãgátĩ 'dó Pétẽrõ yĩ bê. ãgõ rĩ 'dĩ rũ ã'bũ 'bá drĩ-'bá drĩ-'bá Yúdã yĩ kã rĩ 'bá yĩ kã rĩ kã, gõ'dá kpá ãgõ tĩbê Pétẽrõ drí bĩ lã gãlé njíyã Yésũ rĩ rũrĩ 'á rĩ áró lã 'ĩ. Gõ'dá drílã kpá tã ãjízó mbãrãkã sĩ Pétẽrõ tĩ kĩ, "Nĩ â'dó kô 'ĩdĩ má drí ndrélé Yésũ yĩ bê ạmvũ fê dõ kã bê ã'álã rĩ yã?"
- 27 Gõ'dá Pétẽrõ drí kpá tĩ gãzó dó ó'dĩ kĩ, yĩ nĩ ãgõ 'dĩ kô. Gõ'dá nĩngã sĩ, kôrõ, 'ã'ú-lúgú drí cĩrĩ 'bẽzó.
- 28 Gõ'dá nĩngã sĩ, tã Kãyífã drí Yésũ rĩ ãjízó rĩ vósĩ rĩ, ãkpã cĩjĩnó ítũ drí âfõrẽ 'á, gólĩyĩ drí Yésũ rĩ âdrĩzó Kãyífã drí 'bã lésĩ ãjĩlĩ kúmú Rómã yĩ kã zĩlĩ Pĩlátõ rĩ drí 'bã 'álã. Drĩ-'bá ạngĩ Yúdã yĩ kã 'dĩ 'bá yĩ fĩ ãyĩkã cú jó kúmú Pĩlátõ kã 'álã kô, óõzó ãyĩ 'bãã â'dólé õnjĩ ró Ôvãrĩ lĩfĩ drĩ 'á, tãlã kãrãmã lãvũ-lãvũ kôrõ kã trá ãnyĩ. Á'dõ lã'bĩ gólĩyĩkã vó ró rĩ, ãcã trá gólĩyĩ drí â'dózó tãndĩ ró Ôvãrĩ lĩfĩ nyãsã kãrãmã 'dĩ kã nyãrẽ 'á. Gõ'dá gólĩyĩ drí võrã jõzó kúmú Pĩlátõ vó.
- 29 Gõ'dá Pĩlátõ âfõ bê ãvĩ rĩ, gólã drí tã ãjízó drĩ-'bá ạngĩ Yúdã yĩ kã 'dĩ 'bá yĩ tĩ kĩ, "Ãgõ nõ 'ẽ tã õnjĩ ã'dõ kã 'ĩ ãnĩ drí gólã rĩ ãjízó má ngálã nõ yã?"
- 30 Gõ'dá drĩ-'bá ạngĩ Yúdã yĩ kã 'dĩ 'bá yĩ drí tã-drĩ lõgõzó Pĩlátõ drí kĩ, "Õzõ õjílã õ'ẽ tã õnjĩ tẽtẽ ãzã kô rĩ, mã â'dõ fĩ gólã rĩ ãjĩ'á trá ní ágálé yã? Mã rĩ ãmãkã fĩ zãã õjílã tã õnjĩ tẽtẽ 'ẽ 'bã ãjĩlĩ 'ĩdĩ ní ágálé."
- 31 Gõ'dá ítĩ rĩ, Pĩlátõ drí tã-drĩ jãzó gólĩyĩ drí kĩ, "Õzõ ã'dõ trá ítĩ rĩ, ãnĩ nyãányã, nĩ 'ẽ ngã ãnĩ drí lãlé 'ëlé gólã drí rĩ, nyé lã'bĩ ãnĩkã Yúdã yĩ kã rĩ vó ró." Gõ'dá nĩngã sĩ, drĩ-'bã ạngĩ Yúdã yĩ kã drí tã-drĩ lõgõzó Pĩlátõ drí kĩ, "Ãnĩ mĩrĩ Rómã kã áyẽ ãmã kô õjílã gólĩyĩ ãmã drí úsúlĩ trá tã õnjĩ tẽtẽ bê rĩ yĩ úfúlĩ, nĩ kĩ, yĩ â'dõ õjílã tã õnjĩ tẽtẽ 'ẽ 'bã úfú'á cé nĩ."
- 32 Dĩĩ lãtĩ tĩbê drĩ-'bã ạngĩ Yúdã yĩ kã yĩ drí úsúlĩ Pĩlátõ rĩ 'bãzó Yésũ rĩ fũlĩ fê lãlĩ-lãlĩ drĩ rĩ 'ĩdĩ. Tã rĩ gógó 'dĩ Yésũ ạngũ kó trá ãkpãkã'dã sĩsĩ kĩ'á nĩ rĩ, Yúdã yĩ ã'dõ ãyĩ fũ'á, ãyĩ ãpã-ãpã sĩ fê lãlĩ-lãlĩ drĩ.
- 33 Gõ'dá Pĩlátõ drí fĩzó kpá ó'dĩ jó 'álã, drílã tã 'bãzó Yésũ rĩ ãjízó yĩ ngálã jó 'á tólã. Gõ'dá áãjĩ bê Yésũ gólã ngálã rĩ, gólã drí Yésũ rĩ ãjízó kĩ, "Mã lã nĩlã kĩ, nĩ kúmú ạngĩ õjílã ãnĩkã Yúdã yĩ kã kã 'ĩdĩ yã?"

34Nĩngá sī, Yésū drí tã-drĩ lôgōzó Pílátō drí kī, "Ní rí tã 'dī ìjílí má tĩ 'dĩ, tãlã pãtĩĩ ní rí gógó lē nĩ nĩlã kī, mã ỉ'dĩ kúmú Yúdã yĩ drí rĩ'á tēlã rí ỉ'dĩ yã, ngãtã 'dĩ tã ìjĩ gólã òjílã àzã 'bá yĩ drí lēlé nĩ ní drí ámã ìjízó ỉ'dĩ sĩ lã rí ỉ'dĩ yã?"

35Gõ'dá kúmú Pílátō drí kpá tã-drĩ jãzó Yésū drí kī, "Ní ịsũ áníkã bê rí, mã òjílã Yúdã yĩ kã ỉ'dĩ yã? Ní ndrê trá, òjílã áni nyáanyã kã gõ'dá drĩ-'bá ạngĩ áníkã ró rí 'bá yĩ bê, ậừ ịyĩ nĩ nĩ ậjílí má ágálé. Ní 'ê ấ'dô 'ỉ ỏnjí ró gólĩyĩ 'bãlé ậwặ ró ní bê yã?"

36Yésū drí tã-drĩ jãzó kpá ó'dí Pílátō drí kī, "Ní ndrê drẽ, kũmũ ámakã rí ấ'dó kô òzô kũmũ òjílã ảníkã ảngó nũ 'á rí kãtĩ. Tĩ ỏró 'bãã nũ ỉtĩ rí, lãj'ó'bã ámakã fũ rũ nũ trá ậjũ 'bũ 'bã òjílã drí ậjólé ámã ậrũlĩ 'dĩ 'bá yĩ bê, gõ'dá tĩ gólĩyĩ ỉcã kô ámã ậrũlĩ. Ní ndrê drẽ, kũmũ ámakã rí ấ'dó kô kũmũ áníkã ảngó nũ kã rí tĩ. Ỉtĩ rí, kũmũ ámakã rĩ'á kũmũ ừừ 'á lã rí kã 'ỉ."

37Gõ'dá Pílátō drí kpá tã ìjízó Yésū tĩ ó'dí, "Má kī, nĩ kúmú 'ỉ yã?" Gõ'dá Yésū drí tã-drĩ lôgōzó kpá Pílátō drí kī, "Dĩ rĩ'á tã mbị 'ỉ, mã kúmú 'ỉ pãtĩĩ. Áajô mã tĩlĩ ảngó nũ 'á òjílã mvã ró nũ kó tã 'dĩ sĩ, tãlã mã ỉmbã ró tã pãtĩĩ mbị Ỏvãrĩ kã nũ bê òjílã drí ndrĩ. Tãlã òjílã tĩbê tã lē 'bã trá tã pãtĩĩ 'dĩ 'á, ámã nĩ 'bã trá, gõ'dá rĩ 'bã tã mbị lôbėlé ỉ'dĩ rí, gólã ấ'dô tã mã drí ấtãlé rí 'ế'á pãtĩĩ."

38Gõ'dá Pílátō drí kpá tã-drĩ lôgōzó Yésū drí kī, "Ỉcã fĩ trá tã pãtĩĩ nĩzó yã?" Pílátō lēé gõ'dá kô tã Yésū drí ấtãlé 'dĩ ảrĩlĩ, gõ'dá gólã drí ngãzó fólé ỉvĩ 'á lã. Nĩngá sĩ, drĩlã tã ấtãzó òjílã Yúdã yĩ kã gólĩyĩ rĩ 'bã tã kĩkĩ gólãkã tēlé 'dĩ 'bá yĩ drí kī, "Má ừừ tã ảnyã ảgô nũ kã kô.

39Nĩ ảrĩ drẽ, lã'bí ảníkã ậkũ ró rí kī, kậyĩ kãrãmã lậvũ-lậvũ kôrô rí kã 'á rí, ảmã mĩrĩ Rómã kã drí òjílã Yúdã yĩ kã 'bãlé gặnịmặ 'á rí lỏfỏlé cé ảlô gặnịmặ 'ảsĩ nĩlĩ 'bã 'á lã. Gõ'dá ngbãangbãno rí, nĩ lē mã ỏlỏfỏ ấ'dĩ ỉ'dĩ gặnịmặ 'ảsĩ ảnĩ drĩ yã, ảgô gólã ảnĩ Yúdã yĩ ừừkặ 'bã yĩ drí rĩ'á zĩlã kúmú ảníkã ró nũ ỉ'dĩ yã?"

40Gõ'dá ỉtĩ rí, Yúdã yĩ drí tã-drĩ jãzó Pílátō drí ngbãlã-ngbãlã, "Ế'ế, mã lēé ní drĩ ảgô 'dĩ lỏfỏlé ỉ'dĩ kó kô. Mã lē ní lỏfỏ Bãrãbã ỉ'dĩ." Bãrãbã 'dĩ rí ảgô gólã ảsĩ 'bã ậwặ bê 'ế'á mĩrĩ Rómã kã jãlé rí ỉ'dĩ, gõ'dá mĩrĩ Rómã kã drí gólã rí rũzó vũlĩ gặnịmặ 'á 'dĩ.

YŌWÁNĪ 19

1Gõ'dá 'dĩ vớsi rí, Pílátō drí tã 'bãzó ậjũ 'bũ 'bã ỉyĩkã rí 'bã yĩ drĩ, gólĩyĩ ỏtrô ró Yésū volé nĩ'á cãlã ỏnjór'ỏbĩ sĩ, tã lã ừừ ró bê òjílã Yúdã yĩ kã 'dĩ 'bã yĩ rú.

2Gõ'dá nĩngá sĩ, ậjũ 'bũ 'bã Pílátō kã 'dĩ 'bã yĩ drĩ Yésū rí trôzó rĩ'á lãrãkô lã 'ėlé gõ'dá kpá cãlé. Gõ'dá drĩlĩyĩ kpá ảsỏpã pũrũcĩ ró rí gãrã lã ảgãzó pãlé òzô ỉtĩtĩ kãtĩ ậpặ kũmũ kã ró ảsãlé gólã drĩ mbãrãkã sĩ ảtrã. Gõ'dá gólĩyĩ drĩ kpá ỉtã ậkũ kũmũ kã kãkãkã ỉtĩ ảtrôzó ảkólé gólã rú.

3Gõ'dá ậjũ 'bũ 'bã 'dĩ 'bã yĩ drĩ rĩzó 'dãsí 'ėlé gólã rú, rĩzó rĩ'á ảnĩlĩ ảndãlé ảndã ảnyĩ Yésū rú pá-sỉlĩ ậgbĩ gólã ảndrã nyé òzô ậjũ 'bũ 'bã drĩ rĩrĩ 'ėlã kúmú ỉyĩkã drĩ rí kãtĩ, gõ'dá rĩzó ỉyĩ kpá tã ấtãlé Yésū drí ảndãlã dũũ kī, "Áã, kúmú ạngĩ Yúdã yĩ

kâ nõ, mã 'ê nî-bê-yã ní drí." Úlí âta-âta bê, gô'dá drílyî âsízó ãnyî Yésũ rú rí'á gólâ rí lîfî sálé drí sî âkpîyã âkpîyã.

⁴Gô'dá nîngá sî, ãjú 'bũ 'bá 'dî 'bá yî ndê ìyî bê Yésũ rí lârákô 'ê'ê rí, Pílátô drí ngázó âfólé ìvî 'álâ kpá ó'dí òjílâ Yúdã yí kâ dũũ 'dî 'bá yî ngálâ. Gô'dá drílâ tâ âtázó òjílâ 'dî 'bá yî drí kî, "Nî ârî drê, mã trá nî'á gólâ rí lôfólé nílí vólé, tâlá má úsú tâ ònjí gólâ drí 'élé rí kô."

⁵Gô'dá Pílátô âta tâ 'dî bê ìtí rí, ãjú 'bũ 'bá gólâkâ 'dî 'bá yî drí Yésũ rí lôfózó ìvî 'álâ cú ápã êdélé púrũcî gárá 'ásî 'dî bê yí drî gô'dá kpá ítá kãákâ ãmbá kũmũ kâ kũndrũ-kũndrũ rí bê yí rú. Gô'dá nîngá sî rí, Pílátô drí tâ âtázó gbórókô vávávãvã sî òjílâ 'dî 'bá yî drí kî, "Nî ndrê drê lâñô fêlé ãgô nõ drí nõ, îcã trá 'dî, nî âyê gólâ ònî ró."

⁶Gô'dá drî-'bá ąngí 'dî 'bá yî sîsî lé 'bá gólîyîkâ 'dî 'bá yî bê ndrê ìyî bê Yésũ rí, gólîyî drí ângbázó tâ bê kãwô kî, "Ní îpã gólâ! Ní îpã gólâ! Ní îpã gólâ fê lâlî-lâlî drî drâlê vólé!" Gô'dá bê ìtí rí, Pílátô drí tâ âtázó gólîyî drí kî, "Ănî nyãányã òtrô gólâ nî nî'á fũlá, árí lâ ògô ró bê ânî drî, tâlá má ndrê ámakã tâ ònjí gólâ drí 'élé rí kô."

⁷Nîngá sî, òjílâ Yúdã yí kâ 'dî 'bá yî drí ngázó ângbálé ìyî úlí bê kî, "Lã'bí ámakã kî, òjílâ tîbê tâ âmã 'bá kîzó nî rí, yí á'dô Ôvârí rí mvã 'î rí íyîkã kó fũlí vólé. Úfũ gólâ kó vólé."

⁸Gô'dá Pílátô ârílí bê úlí gólîyî drí âtálé kî'á nî rí, Yésũ òkî, yí ãã'dô Ôvârí rí mvã 'î 'dî rí, ùrî drí gôzó gálé Pílátô rú gãrã sîsî rí drî sî.

⁹Gô'dá drílâ ngázó kpá filí ó'dí jó 'álâ, gólâ drí tâ âtázó ãjú 'bũ 'bá íyîkâ 'dî 'bá yî drí Yésũ rí trôzó lôfílí jó 'álâ kpá ó'dí. Gô'dá tólâ rí, gólâ drí tâ ìjízó Yésũ tî kî, "Ní ânî nõ vô ángô rí lésî yã?" Gô'dá Yésũ lôgôo tâ 'dî drî lâ kô.

¹⁰Gô'dá Pílátô drí tâ âtázó Yésũ drí kî, "Tí ní gã vólé dó tâ kólé mã tî rí, ní nî kô kî'á nî rí, mã á'dô cú rí'á drî-ãcê bê ngátá ânî füzó yã ngã kpá ânî âyézó nílí yã rí?"

¹¹Gô'dá nîngá sî, Yésũ drí tâ-drî lôgôzó Pílátô drí kî, "Tí Ôvârí òró âmã drî-bã fêê ní drígã fũlí kô rí, nî rí'á mbârãkã ákô âmã füzó. Tã rí gógó 'dî tãsí rí, òjílâ gólâ âmã rũ 'bá âjílí ní ândrá, 'dî rí, tâ ònjí gólâkâ rí lâvũ íyîkã gãrã ánikã rí drî sî."

¹²Gô'dá Pílátô ârí úlí Yésũ drí âtálé 'dî bê rí, kôrô Pílátô drí rîzó zãã tâ î'bîlí drî-'bá ąngí Yúdã yí kâ 'dî 'bá yî bê kî, yí lã trá Yésũ rí âyélé nílí vólé. Gô'dá òjílâ Yúdã yí kâ 'dî 'bá yî drí tâ-drî lôgôzó Pílátô drí kî, "Ní ndrê nî dódó! Ôzô ní ââyê ágô 'dî trá nílí vólé rí, tákô, ní á'dó kô kúmú ãmbá Rómã kã Sízã rí rú-lê-ázíyã ì'dî. Ní ndrê trá! Ôzô òjílâ ázã ââtã tâ trá kî, yí ãã'dô kúmú 'î, gô'dá Sízã 'bãá gólâ nî kô rí, òjílâ rí gógó 'dî rí 'dî òjílâ ázî lîfî îcî'á ngálé ąwã 'bêlé Sízã bê."

¹³Gô'dá Pílátô ârí úlí gólîyî drí âtálé 'dî bê rí, gólâ drí tâ âtázó ãjú 'bũ 'bá íyîkâ rí 'bá yî drí Yésũ rí lôfózó kpá ó'dí ìvî 'álâ. Ìtí rí, gólâ drí gôzó rílí gã kî'tî íyîkã kũmũ kâ drî.

- 14 Gõ'dá nĩngá rĩ, drĩlâ tâ âtázó drĩ-'bá ạngí Yúdă yí kâ 'dĩ 'bá yĩ drĩ kĩ, "Nĩ ndrê drê, kúmú ănikâ rĩ'á nŏ!"
- 15 Gõ'dá ĩtĩ rĩ, drĩ-'bá ạngí Yúdă yí kâ 'dĩ 'bá yĩ drĩ trêzŏ úlĩ bê ũrũ kĩ, "Nĩ trŏ gólâ nĩngá sĩ volé! Úfũ gólâ volé ngbăangbănŏ!" Gõ'dá nĩngá sĩ, Pĩlátŏ drĩ tâ-drĩ lôgŏzŏ gólĩyĩ drĩ kĩ, "Nĩ lē má ũfũ kúmú ạngí ănikâ volé yă?" Gõ'dá gólĩyĩ drĩ tâ-drĩ lôgŏzŏ Pĩlátŏ drĩ kĩ, "Mă lēé gólâ kŏ, gólâ â'dó kŏ kúmú ămákâ ĩ'dĩ! Mă nĩ ămákâ cé Síză kúmú ạngí ămákâ Rŏmă kâ ró rĩ ĩ'dĩ."
- 16 Bê trá ĩtĩ rĩ, Pĩlátŏ drĩ gbŏ tâ-drĩ lēzŏ Yésũ rĩ fũzŏ ĩpâ-ĩpâ lâ sĩ fê lălĩ-lălĩ drĩ, tâlâ gólâ lēé kŏ íyĩ nyăanyă 'bălé Síză rĩ ăjũ-'bă-ăzí ró. Á'dô bê trá ĩtĩ rĩ, ăjũ 'bũ 'bá Pĩlátŏ kâ 'dĩ 'bá yĩ drĩ Yésũ rĩ drĩzŏ nĩzŏ ĩ'dĩ bê lâ vŏ ōjĩlă fũ kâ rĩ 'ălă. 'Dĩ gólĩyĩ drĩ ăgŏ ăză 'bá yĩ rĩ ngá ôpă 'bá ró rĩ 'bá yĩ kpă kpăă Yésũ bê nĩ'á kpă fũlă ĩyĩ.
- 17 Gõ'dá nĩngá sĩ rĩ, gólĩyĩ drĩ Yésũ rĩ 'băzŏ fê lălĩ-lălĩ 'êzŏ gólâ rĩ ĩpălé drĩ lâ 'á rĩ njĩlĩ kpăă nĩzŏ ĩ'dĩ bê lâ vŏ 'êzŏ gólâ rĩ ĩpălé rĩ 'ălă. Gõ'dá vŏ 'êzŏ nĩ'á gólâ rĩ ĩpălé 'ălă nă, úzĩ rú lâ Gŏlŏgŏtă. Vŏ rĩ 'dĩ rĩ'á ănyĩ Yērŏsălémă rú.
- 18 Vŏ rĩ nă 'á rĩ, drĩlĩyĩ Yésũ rĩ ĩpázŏ fê lălĩ-lălĩ drĩ 'dŏ ăgŏ rĩ ngá ôpă 'bá ró ădrĩlĩ ĩyĩ kpăă Yésũ bê 'dĩ 'bá yĩ bê. 'Dĩ ĩpă ălŏ rĩ íyĩkă Yésũ rĩ drĩ-ăgŏ drĩ lésĩ, gŏ'dă ăză rĩ íyĩkă Yésũ rĩ drĩ-lĩjĩ drĩ lésĩ.
- 19 Drê Yésũ bê ăkpă kúmú Pĩlátŏ drĩ jó 'ălă rĩ, Pĩlátŏ 'bă tâ trá tâ ĩgĩ 'bá íyĩkă drĩ tâ ă'bă-ă'bă ĩgĩzŏ lămbé ró ĩpălé ũrũ fê lălĩ-lălĩ rú Yésũ rĩ drĩlĩ 'á, ōzŏ ōŏtĩrĩ gólâ rĩ ĩpă fê lălĩ-lălĩ drĩ ũrũ rĩ. Gólâ kĩ, tâ ĩgĩ 'bă ĩgĩ kĩ, |scNŌŌ YÉSŪ NĂZĂRÉTĂ LÉ 'BĂ RŌ KÚMÚ ẶNGỈ|d |scYÚDẶ YÍ KĂ RŌ RÍ Ĩ'DĨ|d
- 20 ĩtĩ rĩ, ĩgĩzŏ lâ tĩ nă nŏ yĩ sĩ: 'dĩ tĩ Yúdă yí kă sĩ, tĩ Rŏmă lé 'bă kă sĩ, gŏ'dă kpă tĩ Gĩrĩkĩ kă sĩ, tâlă ōjĩlă dũ rĩ 'bă ĩyĩ lăvũlĩ lătĩ 'ăsĩ rĩ 'bá yĩ ũzĩ ró ĩyĩ bê.
- 21 Gõ'dă drê ăkpăkă'dă ĩpă Yésũ drê kŏ fê lălĩ-lălĩ drĩ rĩ, drĩ-'bá ạngí Yúdă yí kâ 'dĩ 'bá yĩ zĩ ĩyĩ bê tâ ĩgĩlĩ trá 'dĩ rĩ, gólĩyĩ drĩ ngăzŏ tâ ătălé Pĩlátŏ drĩ gbŏrŏkŏ ămbă sĩ kĩ, "Ígĩ kŏ Kúmú ămákă Yúdă yí kă! Ígĩ kĩ, 'Ăgŏ 'dĩ ă'bă tâ kĩ nĩ rĩ, yĩ ăă'dô kúmú Yúdă yí kă.' "
- 22 Gõ'dă nĩngá sĩ, Pĩlátŏ drĩ găzŏ dŏ, gŏ'dă gólâ drĩ tâ ătázŏ kĩ nĩ rĩ, "Tă ĩgĩlĩ trá rĩ, ĩgĩ trá, ōjĩlă jă 'bă lâ yũ."
- 23 Gõ'dă ăjũ 'bũ 'bă 'dĩ 'bá yĩ ndē ĩyĩ bê Yésũ rĩ ĩpă-ĩpă fê lălĩ-lălĩ drĩ ndrĩ rĩ, gólĩyĩ drĩ ăgŏzŏ ítă gólăkă rĩ'á ăkŏlă yĩ rú ĩvĩ lésĩ ró ăcê rĩ ătrŏzŏ ôsĩlĩ lăfălă călē ĩyĩ lăfălē 'ăsĩ ălŏ-ălŏ sũ cé. Gõ'dă gólĩyĩ ôsĩlĩ ĩyĩ ítă Yésũ kă drĩlă rĩ'á sŏlă 'ălē lésĩ rĩ kŏ, tâlă ítă rĩ gŏgŏ 'dĩ ō'dĩ drĩ sĩ, lărăkŏ lâ ngĩ, sũsũ ró gŏ'dă ĩcũ vŏ lâ yũ. ăjũ 'bũ 'bă sũ 'dĩ 'bá yĩ ndrê ítă 'dĩ sũsũ lâ bê rĩ, drĩlĩyĩ tâ ĩ'bĩzŏ kĩ, rĩ'á tăndĩ ró ĩyĩ drĩ gŏmărĩ vũzŏ ĩ'dĩ tâlă ítă rĩ 'dĩ trŏzŏ. Tă rĩ 'dĩ ă'dô ĩtĩ 'dĩ, tâlă úlĩ ăză Ôvărĩ drĩ ătălē bũkũ íyĩkă 'á ă'dô ró bê pătĩ. Gólâ kĩ, "Gólĩyĩ drĩ ítă ămákă lănjĩzŏ ĩyĩ lăfălē 'ăsĩ gŏ'dă ítă sŏlē 'ălē lésĩ rĩ vũzŏ gŏmărĩ sĩ." Lŏngŏ 22.18
- 25 Gõ'dă ăjũ 'bũ 'bă 'dĩ 'bá yĩ ōtĩrĩ rĩlĩ tâ íyĩkă 'dĩ 'bá yĩ lô'élé ndrĩ 'dĩ rĩ, ōjĩlă ăză 'bá yĩ íyĩkă kpă rĩ'á ĩyĩ ădrē'á fê lălĩ-lălĩ Yésũ rĩ ĩpázŏ drĩ lâ 'dĩ lăgătĩ ĩtĩ. Ōjĩlă 'dĩ 'bá yĩ

lãfálé rí rĩ'á Yésū rí ândré Mārīyā yī âmvúpī lâ bê, gō'dá kpá Mārīyā gólâ Kílópā rí òkó ró rí bê, gō'dá kpá Mārīyā gólâ ânī 'bá jārībā zīlī Māgādālā rí lésī rí 'dó ìyī bê ândré'á nīngá.

26Gō'dá ìtí rí, Yésū drí līfī jázó ândré lâ yī ngálâ lājó'bá gólâ drí lélé rōô rí bê. Gō'dá drílâ tâ âtázó ìyī ândré drí kī, "Ámâ ândré, ngbãângbânō âmâ rû-lē-âzīyā nô òndrê ânī vó, òzō ânī mvá ágó ró rí kâtí."

27Gō'dá drílâ kpá līfī jázó lājó'bá ìyīkâ lélé rōô 'dī ngálâ, gō'dá kpá tâ âtázó lājó'bá rí 'dī drí kī, "Ámâ rû-lē-âzīyā, âmâ ândré gō'dá trá rĩ'á 'dī, ngbãângbânō ní ndrê vó lâ, òzō ânī ândré kâtí." Gō'dá tâ 'dī 'bá yī vósī ndrī rí, lājó'bá 'dī drí Yésū rí ândré rí trōzó 'bálé rīlī yī bê òzō ìyī ândré kâtí.

28Tā 'dī 'bá yī vósī rí, Yésū nī trá kī, yī ndē lôsī tībê ìyī átá drí lélé yī drí 'èlé rí trá ndrī. Ìtí rí, gólâ drí tâ âtázó kī, "Mâ līmvû lôvó ró." Gō'dá gólâ âtâ tâ 'dī bê rí, úlī tībê ìgīlī búkū Ôvârī kâ 'á rí drí âcázó pātīī.

29Tákō òjīlā gólâ rí ìpá 'bá fê lâlī-lâlī drīī 'dī 'bá yī âtrō ìyī òdrá ã'dī trá kpāâ ìyī lăgátī nīngá. Gō'dá Yésū âtâ bê tâ kī'á nī rí, yī ã'dô līmvû lôvó ró rí, ãjú 'bū 'bá 'dī 'bá yī ãlô rí drí ngázó ngá cōfō-cōfō òzō cōfó kâtí rí êrêlé fê mvá sīlī sölê òdrá rí 'dī 'á ìjölê 'bálé Yésū tī.

30Gō'dá Yésū âmbê òdrá rí 'dī bê rí, gólâ drí tâ âtázó kī, "Lôsī má drí ânĩ'á 'èlâ rí ndē rû trá!" Gō'dá ìtí rí, kôro gólâ drí lôvó-lôvó âyézó. Gō'dá drī lâ drí â'dézó ãlê'bê ágásī drī 'á.

31Gō'dá 'dīī vósī rí, kâyī ìdrú rí tí rí rĩ'á kâyī rātáã kâ 'î, â'dó kô tândí ró òjīlā ãvô drí rīzô fê lâlī-lâlī drīī cãlé būúū kâyī rātáã kâ 'dī 'á. Gō'dá bê trá ìtí rí, drī-'bá ângí Yúdā yī kâ drí ìyī ngázó nīlī Pīlátō ngálâ gólâ rí ìjīlī, gólâ ò'bā ró tâ, ãjú 'bū 'bá gólâkâ drí ònī ró ìyī nĩ'á Yésū yī ìpálé ngá ôpá 'bá rī 'dī 'bá yī bê 'dī pá lâ yī òṅölê vólé, tãlâ gólīyī òòdrā ró bê 'wãâ, gō'dá òò'bã ró ãvô lâ ìyī bê 'bú 'á drē ãkpākã'dã ìtú fī kô.

32Gō'dá ãjú 'bū 'bá Pīlátō kâ ârí ìyī bê tâ Pīlátō drí 'bálé gólīyī drí kī'á nī rí, gólīyī òcâ Yésū yī pá òṅölê 'dī rí, gólīyī drí ìtōzó ãgô gólīyī ìpálé Yésū rí gārã drī 'á rī 'dī 'bá yī pá lâ ìyī òṅölê sīsī.

33Gō'dá âcâ ìyī bê Yésū rú tí kpá yī òcâ ró Yésū rí pá òṅölê rí, 'dīī gō'dá Yésū drā ìyīngá trá ãkú ró. Gō'dá gbō drīlīyī âyézó lâ.

34'Dīī vósī, ãjú 'bū 'bá ãlô rí drí ngázó Yésū rí gārã 'dīlī ãjú sī, kôro ârí drí âdãzó kpākã ãlô līmvû bê lâzé 'dīlī 'dī 'ásī, tâ â'dâ ró kī, Yésū drā trá pātīī.

35Mâ rí gógó rí, má ndrê tâ 'dī 'bá yī trá cú âmâ līfī sī. Má âtâ tâ pātīī 'î kī, tâ 'dī 'bá yī 'è rû trá ndrī. Má ìgī tâ lâ nô ânī drí, nī lē ró tâ bê Yésū 'á.

36Tā 'dī 'bá yī 'è rû ìtí 'dī, tãlâ tâ gólīyī ìgīlī búkū Ôvârī kâ 'á rí 'bá yī, ã'dô ró bê pātīī ró kī nī rí, "Gólīyī ṅôô fã lâ kô ãlôwálâ"

37gō'dá kpá kī nī rí, "Gólīyī â'dô òjīlā gólâ tībê gārã lâ 'dīlī rí ndrē'á" rí.

38Gõ'dá 'dĩ vósĩ, ãgô ãzâ rú lâ Yõsépã Ārãmātáyã lé 'bá ró rĩ drĩ ngãzó nĩlĩ Pĩlátõ rĩ ãjĩlĩ Yésũ rĩ ãvõ tãsí, yĩ ããtrõ ró nĩ'á 'bãlã. Gõ'dá Yõsépã rĩ 'dĩ rĩ'á kpá õjĩlã gólã tã lã 'bá trá kĩ'á nĩ rĩ, Yésũ 'díyĩ pã 'bá 'ĩ rĩ 'ĩdĩ. Gõ'dá tã lãlã gólãkã rĩ'á lãpĩ-lãpĩ lâ ró, tãlã gólã rĩ'á ùrĩ ró drĩ-'bã ạngĩ Yúdã yĩ kã drĩ. Gõ'dá ùrĩ gólãkã 'dĩ 'ásĩ ndrĩ rĩ, gólã drĩ fĩlĩ ãtũzó ãnĩzó Pĩlátõ ngálã Pĩlátõ rĩ ãjĩlĩ Yésũ rĩ ãvõ tãsí, yĩ ããtrõ ró fê lãlĩ-lãlĩ drĩlĩ sĩ nĩ'á 'bãlã ùgĩ 'á. Ítĩ Pĩlátõ drĩ tã-drĩ lãzó gólã drĩ. Gõ'dá drĩlã gõzó Yésũ rĩ ãvõ ãtrõlã fê lãlĩ-lãlĩ drĩlĩ sĩ vũdrĩ nĩ'á 'bãlã ùgĩ 'á.

39Gõ'dá ãgô rú bê Nĩkõdĩmã rĩ drĩ kpá ãnĩzó Yõsépã rĩ pãlã Yésũ rĩ ãvõ nĩjĩnĩ sĩ. Nĩkõdĩmã 'dĩ rĩ'á drĩ-'bã ạngĩ Yúdã yĩ kã tĩbã sĩsĩ ãnĩ 'bã kĩrĩ ró ngãçĩ bê Yésũ rĩ ãjĩlĩ rĩ 'ĩdĩ. Gõ'dá Nĩkõdĩmã ãtrõ ãlókõ ãvõ 'bã kã kpãã. Ālókõ ãvõ 'bã kã gólã drĩ ãtrõlã 'dĩ rĩ'á cú ãmbã.

40Gõ'dá gólĩyĩ drĩ Yésũ rĩ ãvõ nĩjĩzó ãjĩlĩ 'bũ ùgĩ ró rĩ 'álã. Tólã rĩ, drĩlĩyĩ ãlókõ ãvõ 'bã kã 'dĩ ãnĩzó Yésũ rĩ ãvõ rú, gõ'dá drĩlĩyĩ gólã rĩ gõzó ítã tãndĩ sĩ, á'dõ lã'bĩ gólĩyĩkã rĩ vó ró.

41Ūgĩ gólã Yésũ rĩ ãvõ 'bãzó 'á lâ 'dĩ rĩ'á ãnyĩ võ Yésũ rĩ ãpázõ fê lãlĩ-lãlĩ drĩlĩ rĩ lãgãtĩ. Ūgĩ 'dĩ rĩ drẽ rĩ'á ó'dĩ ró, ó'bãã ãvõ ãzãkã drẽ 'á lâ kô. Ūgĩ rĩ 'dĩ lãgãtĩ lâ rĩ'á sũsũ ró.

42Nĩngã sĩ, Yõsépã yĩ drĩ Yésũ rĩ ãvõ trõzó 'wãã'wã, tãlã ãtũ ãbĩ fĩ'á rú êdãzó kãpĩ rãtãã kã rĩ tãsí. Ítĩ, drĩlĩyĩ Yésũ rĩ ãvõ trõzó 'bãlã ùgĩ ãnyĩ võ lâ drĩ sũlĩ sũsũ 'dĩ 'á. Gõ'dá gólĩyĩ drĩ gõzó kúnĩ ùngũ ạngĩ lĩlĩlĩ ã'bãlã kpããkũ ùgĩ rĩ 'dĩ tĩ.

YŌWÁNĪ 20

1Gõ'dá nĩngã sĩ rĩ, kãpĩ Yúdã yĩ kã rãtãã kã vósĩ rĩ, kãpĩ Gĩmã kã sĩ ãkpãkã'dã çĩjĩnõ, Mãrĩyã Mãgãdãlã lé 'bá ró gõ'dá ãzĩ-ãzĩ lâ yĩ bê drĩ ngãzó nĩlĩ ãyĩ ùgĩ Yésũ rĩ ãvõ 'bãzó rĩ 'álã. Gõ'dá gólĩyĩ cã bê tólã rĩ, Mãrĩyã drĩ võ ndrẽzó ùgĩ tĩ 'álã rĩ, gõ'dá ùgĩ tĩ trá rĩ'á hũwã, kúnĩ ùngũ lĩlĩlĩ 'bãlã kpããkũ tĩ lâ rĩ ólĩlĩ trá vólã.

2Ítĩ rĩ, Mãrĩyã drĩ ngãzó ãcãlã ãnyĩ ùgĩ tĩ, gõ'dá gólã ãndrĩ bê võ ùgĩ 'álã rĩ, Yésũ rĩ ãvõ gõ'dá trá yũ tólã. Gõ'dá nĩngã sĩ, Mãrĩyã yĩ drĩ ngãzó pá sõlã ngũ 'á rãlã gólã vólã võ gólĩyĩ drĩ ãnĩzó 'álã sĩ rĩ 'álã. Gõ'dá Mãrĩyã cã bê tólã rĩ, drĩlã Sĩmõnã Pãtãrõ rĩ ãsũzó lãjõ'bã ãlõ Yésũ kã rĩ'á lãlã rõõ rĩ bê. Gõ'dá Mãrĩyã drĩ tã yĩ drĩ ndrãlã trá 'dĩ ãtãzó gólĩyĩ drĩ kĩ, "Ówũ, nĩ õtĩrĩ ãnĩkã rĩlĩ nõtĩ nõ rĩ, ótrõ ãyĩngã kũmũ ãmãkã Yésũ rĩ ãvõ trá vólã ùgĩ 'bãzó lâ rĩ 'ásĩ. Mã nĩlĩ kô ngãtã ãjĩ yĩ trá ãngõ lã yã rĩ."

3Tólã sĩ, Pãtãrõ yĩ lãjõ'bã 'dĩ bê drĩ ãyĩ ngãzó ãrũ pá sõlã ngũ 'á rãlã Yésũ rĩ ló'dã drĩ 'álã, nĩ'á tã rú 'ã 'bã trá 'dĩ ndrãlã.

4Gõ'dá lãjõ'bã gólã Yésũ drĩ lãlã rõõ nõ rĩ rã ãyĩkã gõ'dá kõrõ Pãtãrõ rĩ lãvũlĩ, gõ'dá gólã cã nĩ sĩsĩ ló'dã drĩ 'álã Pãtãrõ drĩ sĩ.

- ⁵Gõ'dá drílâ ãndĩzò vò ìndrìlì ùgì 'álâ rî, drílâ ítá mvêêmvê gólé Yésù rî ãvò rú rî ndrèzò nyé tũ vũdrì vò ãlò 'á, òzò gòrê lâ Yésù rî ãvò rú rî tí. Gõ'dá gólâ fí cú ùgì 'álâ kò.
- ⁶Gõ'dá Pétèrò drí íyíkâ ácázò volé lésì ró kòrò filí ùgì 'álâ. Gõ'dá gólâ fí bè rî, gólâ drí kpá ítá mvêêmvê Yésù rî ãvò gòzò 'á lâ rî ndrèzò tũ vò ãlò 'á, Yésù rî ãvò gõ'dá trá 'á lâ yù.
- ⁷Pétèrò drí kpá ítá gólâ òmbélé Yésù rî ãvò rî drì rú rî ndrèzò rí'á kpá nyé tũ vò ãlò 'á drìlì lâ lésì, á'dó kò kpākā ãlò ítá gólé gólâ rî ãvò rú rî yí bè.
- ⁸Gõ'dá lājó'ba gólâ tìbè Yésù drí lèlé ròò gõ'dá rā 'bá cǎlé sísì ùgì tì 'álâ rî drí kpá fízò ùgì 'álâ Pétèrò ngálâ. Gõ'dá gólâ drí kpá ítá 'dì 'bá yì ndrèzò cú ìtí Yésù rî ãvò ãkò. Gõ'dá ìtí rî, tā lâ 'dì drí fízò gólâ drì, gõ'dá gólâ drí kpá tā lèzò kī, Yésù lídrì trá òdrā 'ásì.
- ⁹Sísì gólìyì lèé tā 'wǎâ kò kí'á nī rî, Yésù lídrì trá òdrā 'ásì rî, tǎlâ tā gólâ ìgìlì búkũ Òvǎrì kǎ 'á rî fí drè zǎâ gólìyì drì kò.
- ¹⁰Dìi vòsì rî, Pétèrò yì drí ngǎzò gólé vò drìlìyì árázò 'álâ sī rî 'álâ lājó'ba Yésù kǎ lèlé ròò 'dì bè.
- ¹¹Gõ'dá nīngá sī, Mǎrìyǎ Mǎgǎdálǎ drí ngǎzò gólé Yésù rî ló'dé drì 'álâ, gõ'dá ádrélé ákpǎ ìvì ló'dé drì 'á tólâ, rí'á áwó ngólé. Gõ'dá gólâ drè zǎâ áwó ngò'á rî, gólâ drí ãndĩzò vò ìndrìlì ùgì Yésù rî ãvò 'bǎzò nò 'álâ kpá ó'dí.
- ¹²Tólâ rî, kòrò drílâ mǎlǎyíkǎ rì ndrèzò ítá lǎgù-lǎgù bè rí'á ìyì vò Yésù rî ãvò 'bǎzò rî 'á, ãlò drìlì lésì, gõ'dá ázâ rî íyíkâ pǎlé lésì.
- ¹³Nīngá sī, mǎlǎyíkǎ rì 'dì 'bá yì drí tā ìjízò gólâ tì kī, "ǎmâ ìzò, ní rî áwó ngólé nò á'dò tǎsì yǎ?" Gõ'dá Mǎrìyǎ drí tā-drì lògòzò gólìyì drí kī nī rî, "ǎyè, ótrò ìyìngá Kúmú tǎndì ámákǎ nò ãvò lâ trá ùgì 'ásì volé, má nì kò, ngǎtá ótrò ìyì trá 'bǎlé á'dò 'á yǎ rì! Í'dì má drí rìzò áwó lâ ngólé nò."
- ¹⁴Gõ'dá Mǎrìyǎ òtírì kpá úlì 'dì átá ìtí mǎlǎyíkǎ 'dì 'bá yì drí rî, kòrò gólâ drí ìyì jǎzò vò ndrèlé dírì. Gõ'dá gólâ jǎ yì bè rî, kòrò drílâ Yésù rî ndrèzò ádré'á tólâ cú ìtí Yésù rî nì ãkò.
- ¹⁵Gõ'dá nīngá sī, Yésù drí gòzò tā ìjìlì tì lâ kī, "Òkò nò, ní rî áwó ngólé á'dò tǎsì yǎ? Ní ndǎ á'dì ì'dì yǎ?" Gõ'dá Mǎrìyǎ ìsù íyíkǎ kī, 'dìi á'dò òjìlǎ gólâ rì 'bá vò 'dì vó lâ ndrèlé rì ì'dì. Tólâ rî, kòrò Mǎrìyǎ drí tā-drì jǎzò Yésù drí kī, "ǎmbá, òzò ní òtrò kúmú ámákǎ Yésù rî ãvò nī rî, ní á'dâ vò ní drí 'bǎzò lâ 'á lâ rî má drí, tǎlâ má nī ró bè nì'á átrólâ 'bǎlé vò tǎndì 'á."
- ¹⁶Gõ'dá ìtí rî, Yésù drí gólâ rî zìzò kī, "Mǎrìyǎ." Gõ'dá Mǎrìyǎ árì lǎzì Yésù drí zìlì 'dì bè rî, kòrò Mǎrìyǎ ní drí ngǎzò trèlé tā bè kī, "Tǎ ìmbá 'bá ámákǎ!" Gõ'dá drílâ drì dòzò Yésù rú.

17Gõ'dá Yésũ drí tã âtázó drílâ, "Ní rí drí dôlé má rú kô, Mǎrîyã, ní âyê mâ, tâlâ má cá drê kô úrú 'álâ âmâ átá ngálâ. Ní nĩ gôlé vô âmâ âdrúpî yî drí rîzó rî 'álâ, ní âtã tâ gólîyî drí kî, mâ trá ãnyî 'ê'á gôlé úrú 'álâ Ôvârí âmâ átá ró ãní bê rî ngálâ."

18Ítí rî, kôrô Mǎrîyã drí úlî Yésũ drí âtalé yî drí 'dî ârízó, gõ'dá drílâ ngázó rǎlé gôlé kpá ó'dí lǎjóbá Yésũ kâ rî 'bá yî ngálâ. Gõ'dá gólâ câ bê gólîyî ngálâ rî, gólâ drí tã âtázó ãyîkô sî lǎjóbá Yésũ kâ 'dî 'bá yî drí kî, "Má ndrê kúmú âmákâ Yésũ trá! Gólâ lîdrî trá ôdrã 'ásî, gõ'dá gólâ bê rî'á lédrê-lédrê ró." Gõ'dá nîngá sî rî, drílâ kpá úlî Yésũ kâ âtalé yî drí 'dî 'bá yî â'dázó gólîyî drí.

19Kâyî ãlôlâ Yésũ drí lîdrízó ôdrã 'ásî 'dî lǎnjátúlî lâ 'dî sî rî, lǎjóbá gólâkâ rî 'bá yî drí rú ê'bézó îyî ndrî jó 'á, îyî tî â'bálé kpãákû jó 'á úrî drî-'bá ángî Yúdã yî kâ rî 'bá yî kâ drí sî, tâlâ gólîyî îsũ îyîkâ tâ kî, drî-'bá ángî Yúdã yî kâ 'dî 'bá yî â'dô ájú 'bũ 'bá îyîkâ ájô'á ânîlî îyî úrúlî. Gõ'dá nyî ró, Yésũ drí âfôzó gólîyî lǎfálé cú ítí átî nîjî ãkó. Gõ'dá Yésũ drí nî-bê-yã fêzó gólîyî drí úlî nũ 'bá yî sî kî, "Tã ã'dî ãã'dô ãní bê."

20Gõ'dá gólâ fê nî-bê-yã bê gólîyî drí rî, gólâ drí kpá ãlîbí îyî gǎrã 'á îyî drí yî bê rî â'dázó gólîyî drí. Gõ'dá lǎjóbá 'dî 'bá yî drí â'dózó ndrî ãyîkô ró rôô, tâlâ gólîyî ndrê kúmú îyîkâ Yésũ trá lédrê-lédrê ró kpá ó'dí.

21Dîlî vósî, Yésũ drí tã âtázó kpá ó'dí gólîyî drí kî nî rî, "Tã ã'dî ãã'dô ãní bê. Ôzô âmâ átá drí âmâ ájôrê trá ânîlî ángó nũ 'á ãní lîfî îmbálé rî tí rî, ngbãângbãno má jô kpá ãní nî'á ôjîlã lîfî îmbá bê."

22Gõ'dá nîngá sî rî, Yésũ drí drî-âcê Ôvârí kâ fêzó drîlîyî lôvó-lôvó îyîkâ vôzó gólîyî drî òmbî kâ sî. Vó lâ sî rî, gólâ kî gólîyî drí rî, "Mbârâkâ Líndrî Tãndî Ôvârí kâ rî kâ ôrî ãní bê.

23Má fê kpá mbârâkâ ãní drí ôjîlã âyézó tâ ônjî gólîyîkâ rî 'bá yî 'ásî. Ôzô nî ãâyê tâ ônjî ôjîlã ãzã kâ trá rî, gõ'dá Ôvârí â'dô kpá tâ ônjî ôjîlã rî gógó 'dî kâ âyé'á. Ôzô nî ãâyê tâ ônjî ôjîlã rî 'dî kâ kô rî, Ôvârí âyé tâ ônjî gólâkâ kpá kô." Gõ'dá Yésũ âtalé bê úlî 'dî 'bá yî ndrî ndêlé rî, kôrô gólâ drí gólîyî âyézó.

24Kâyî gólâ Yésũ drí îyî â'dázó lǎjóbá îyîkâ yî drí rî sî, lǎjóbá gólâkâ ãzã ãlô rú bê Tórnã Lǎtîgô rî yû'dáwã ázî-ázî lâ yî lǎfálé.

25Gõ'dá Tórnã âcã bê volé lésî rî, lǎjóbá ázî lâ yî drí tã 'dî âtázó gólâ drí kî nî rî, "Kúmú âmákâ Yésũ bê rî'á lédrê-lédrê ró, mã ndrê gólâ trá." Gõ'dá lé ítî rî, Tórnã gã volé dó tâ lêlé úlî îyî ázî-ázî yî drí âtalé yî drí 'dî 'á. Gólâ kî gólîyî drí rî, "Ôzô má ôndrê ãlîbí gólâ rî îpázó drî 'á gõ'dá kpá gólâ rî gǎrã 'dîlî ájú sî 'dî ãlîbí lâ âmâ lîfî sî kô, gõ'dá ôzô má ôdô kpá âmâ drî-mvã sî kô rî, má lêé tâ gbô té kô úlî ãní drí âtalé má drí 'dî 'á."

26Gõ'dá kâyî nîjî-drî-lã-rî vósî rî, lǎjóbá Yésũ kâ rî 'bá yî ê'bê rú kpá trá ó'dí jó ãlô-ãlô lâ 'dî 'á îyî tî â'bálé kpãákû. Kâyî rî 'dî 'á rî, Tórnã gõ'dá bê gólîyî bê jó 'á tólâ. Gólîyî â'bã bê gbô lé átî kpãákû rî, nyî ró Yésũ drí âfôzó gólîyî lǎfálé ândálé kpá ó'dí gõ'dá âdrêlé gólîyî ândrá. Nîngá sî, drílâ nî-bê-yã 'êzó gólîyî drí kî nî rî, "Tã ã'dî ãã'dô ãní bê."

²⁷Gõ'dá nĩngá sī rī, gólâ drí íyî jãzó Tórnã ngálâ gõ'dá Tórnã rī zīlī kī, "Tórnã, ní ânĩ ãlĩbí árnã drí ágálé 'á nō 'bá yī ndrēlé. Ní ânĩ dōlâ cú árnĩ drí-mvá sī. Ní ndrē kpá ãlĩbí árnã gārã 'á nō, ní gõ ró kpá dōlâ árnĩ drí sī, tãlâ ní lē ró tã bê. Ní áyē tã gólâ rīzó tã ãsũlī rī rī 'dī volé. Gõ'dá ĩtī rī, ní lē tã pĩpĩsĩlī ãlō sī ngbãangbãno kī, mã bê rī'á lédrē-lédrē ró!"

²⁸Gõ'dá nĩngá sī, Tórnã drí tã-drī lōgōzó Yésũ drí kī, "Áwô, Kúmú! Má lē tã trá ní 'á ngbãangbãno. Gõ'dá mã nĩ kpá trá kī nĩ rī, nĩ rī'á Kúmú árnãkã ĩ'dĩ! Pãtĩ ró, nĩ rī'á Ôvãrí ĩ'dĩ!"

²⁹Gõ'dá nĩngá sī, Yésũ drí tã-drī lōgōzó Tórnã drí kī nĩ rī, "Tórnã, ní lē tã ngbãangbãno kī'á nĩ rī, mã bê lédrē-lédrē ró nō, tãlâ ní ndrē mã trá árnĩ lĩfĩ sī rī drí sī yã? Má âtã ní drí, rī'á tãndĩ ró rōô ãtĩ 'á tólâ ôjĩlã gólĩyī tã lē 'bá kī mã bê lédrē-lédrē ró, gõ'dá cú ĩtī gólĩyī ndrē mã kō rī 'bá yī drí."

³⁰Yésũ 'ê tã lârnãkô ãzã 'bá yī trá rōô lãjó'bá íyĩkã rī 'bá yī lĩfĩ drī lâ yī 'á, gõ'dá ĩgĩĩ kō ndrī 'dó búkũ nō 'á nōngã.

³¹Gõ'dá gólâ fĩnyáwã ĩgĩlĩ nō, ĩgĩ trá, tãlâ ôjĩlã ôlē ró ĩyī tã bê kī, Yésũ rī'á Ôvãrí rī mvã 'ĩ. Ôjĩlã gólâ tĩbē tã lē 'bá trá Yésũ 'á kī'á nĩ rī, Yésũ ĩ'dĩ 'díyī pã 'bá Ôvãrí drí ãjólé trá, gõ'dá gólâ Ôvãrí rī mvã 'ĩ rī, gólâ â'dô â'dó'á cú lédrē-lédrē ãdũkũ ãkó rī bê tã lēlē gólãkã 'dĩ sī.

YŌWÁNĪ 21

¹Gõ'dá kãyī ãzã sī, Yésũ drí kpá íyī â'dãzó ó'dĩ lãjó'bá íyĩkã nĩ-drī-lã-rī rī 'bá yī drí ĩ'bĩ 'ērē ĩnbã sī ĩmvũ ândrē zĩlī Gãlĩlãyã rī 'á.

²Nĩnĩ gólĩyĩkã ĩ'bĩ 'élé ĩnbã sī 'dĩ rī, tã lâ â'dô trá nōtĩ. Lãjó'bá nĩ-drī-lã-ngã-rī 'dĩ 'bá yī rú lâ ĩyī, Sĩmónã Pétērō, Tórnã, Nãtãnelē 'bãlé bê Kãnã lé 'bá ró Gãlĩlãyã 'álã rī, Zēbēdáyō rī mvã yī Yãkóbã gõ'dá Yōwãnĩ bê, gõ'dá kpá lãjó'bá rī ãzã 'bá yī bê, rī'á ĩyī ndrī 'dó vō ãlō 'á.

³Pétērō drí ngãzó tã âtãlé lãjó'bã ãzĩ íyĩkã nĩ-kãzĩyã 'dĩ 'bá yī drí kī, "Má lē árnãkã trá nĩ'á ĩ'bĩ 'élé ĩmvũ ândrē nã 'álã." Gõ'dá lãjó'bã ãzĩ gólãkã 'dĩ 'bá yī drí tã-drī lōgōzó gólâ drí kī, "Mã â'dô nĩ'á ní bê, mã nĩ ró kpá ĩ'bĩ 'élé." Gõ'dá ĩtī rī, gólĩyī drí ngãzó nĩlĩ cãlé ĩmvũ ândrē 'dĩ tĩ 'á tólã. Gõ'dá gólĩyī cã bê tólã rī, drĩlĩyī nĩzó kōlóngbō sī ĩmvũ ândrē 'dĩ drĩ sī ĩ'bĩ 'ê bê ngãcĩ gĩrĩ, gõ'dá gólĩyī úsú ĩ'bĩ ãlōlã kō.

⁴Gõ'dá vō drī drí 'bãrē pōwã rī 'á, drĩlĩyī Yésũ rī ndrēzó âdré'á ãnyī 'á'á lé drī lésĩ ĩmvũ ândrē 'dĩ tĩ, gõ'dá gólĩyī nĩĩ kō kī nĩ rī, 'dĩ ã'dô Yésũ ĩ'dĩ, tãlã ngã âwú drē dódó ôjĩlã ndrēzó nĩlĩ tō rī kō.

⁵Gõ'dá nĩngá sī, kōrō Yésũ drí tã ĩjĩzó gólĩyī tĩ kī, "Árnã âdrúpĩ yī, nĩ úrũ ĩ'bĩ fĩ té trá yã?" Gõ'dá drĩlĩyī tã-drī lōgōzó Yésũ drí kī, "É'ê, mã rú ãlōwãlã kó kō."

⁶Gõ'dá ĩtī rī, Yésũ drí tã-drī jãzó gólĩyī drí kī, "Nĩ 'bê drē ĩnbã ãnĩkã 'dĩ gólē drĩ-ágó drĩ 'álã ró." Gõ'dá gólĩyī drí gōzó ĩnbã ĩyĩkã 'dĩ 'bélé, ôzō Yésũ drí âtãlé trá rī

kátí. Ítí, tã lâro ró rí, drílíyí ɽbì rúzó dũu ìmbá ÿíká 'dĩ 'á. Gõ'dá nĩngá sĩ, gólíyí ngá bê ìmbá âsélé gólé kólóngbõ 'álá rí, gólíyí âsê gõ'dá kpɽɽ, tãlã ɽbì 'dê trá dũu 'á lâ.

⁷Gõ'dá lãjó'ba gólã Yésũ drí lélé rōo rí ndrê bê ɽbì ÿí drí âsélé dũu 'dĩ rí, kôro gólã drí nĩzó lâ kĩ, òjílã âdré 'ba 'á'á lésĩ 'dĩ Yésũ ɽdĩ. Gõ'dá gólã drí tã âtázó 'wã Pétêrō drí kĩ, "Wũu, ãgō rĩ 'ba âdrélé nã Kúmú ãmákã Yésũ ɽdĩ!" Gõ'dá Pétêrō ârílĩ bê tã kí'á nĩ rí, ãgō rĩ 'ba âdrélé 'á'á lé drĩ lésĩ nã kúmú ÿíká Yésũ ɽdĩ rí, 'wã ró gólã drí ítã íyíkã ùrúkã 'ba yí drílã ângílí trá volé ɽbì 'èzó rí âtrōzó sōlé yí rú, gōzó wālê lĩmvũ ândrê 'dĩ 'á gbōjō yālê nĩzó Kúmú Yésũ ngálã lĩmvũ tĩ 'álã íyí ãzĩ-ãzĩ yí âyélé kólóngbõ 'á lĩmvũ ândrê 'dĩ 'á tólã.

⁸Gõ'dá ãzĩ-ãzĩ lâ yí drí ÿíká ânĩzó kólóngbõ sĩ, ɽbì tĩbê drílíyí rũlĩ ìmbá 'á dũu 'dĩ âsélé kpá fōzó ɽdĩ bê lâ 'á'á 'álã Yésũ ngálã. Vō gólíyí drí ɽbì rúzó 'dĩ jêé 'á'á lé drĩ rú sĩ kō.

⁹Gõ'dá gólíyí câ bê 'á'á lésĩ rí, gólíyí drí gōzó ârílĩ kólóngbõ 'ásĩ, gólíyí drí lãsí ãndrã-ãndrã ndrêzó cú ɽbì bê drĩ lâ 'á lô'bí'á, gõ'dá kpá ãmbãtã bê.

¹⁰Gõ'dá kôro Yésũ drí tã âtázó gólíyí drí kĩ nĩ rí, "Nĩ âjĩ ɽbì ãnĩ drí rũlĩ 'dĩ ùrúkã 'ba yí nōlé."

¹¹Gõ'dá Pétêrō ârí tã 'dĩ bê rí, kôro gólã drí ngãzó filí kólóngbõ 'álã kpá ó'dí, gõ'dá gólíyí drí ìmbá tĩ rúzó lãjó'ba ãzĩ 'dĩ 'ba yí bê âsélé ïví 'álã lĩmvũ lésĩ. Gõ'dá gólíyí âsê ìmbá bê cú ïví 'álã rí, gólíyí drí ɽbì tãndĩ ùsúzó 'á lâ dũu, ndrĩ 'dó rĩ'á kámã-ãlô-nyã'dĩ-rĩ-drĩ-lã-ngã-mũdrĩ-drĩ-lã-nã (153). ɽbì tãndĩ ãmbã-ãmbã lâ á'dô bê gbō lé dũu ìmbá 'dĩ 'á rí, ìmbá 'dĩ ôkí kō ãlôlã. Gõ'dá Pétêrō drí ɽbì 'dĩ ùrúkã 'ba yí âtrōzó fêlé Yésũ drí.

¹²Dĩ vósĩ, Yésũ drí tã âtázó gólíyí drí kĩ, "Nĩ ânĩ ngá nyálê." Nĩngá sĩ rí, gólíyí ïjĩ tã kí'á nĩ rí, gólã ã'dĩ ɽdĩ yã rí kō, tãlã gólíyí trá ndrĩ lâro-lâro ró, tãlã gólíyí nĩ trá kĩ, 'dĩ Kúmú Yésũ gólã drã 'ba trá, gõ'dá lĩdrĩ 'ba kpá trá òdrã 'ásĩ rí ɽdĩ.

¹³Nĩngá sĩ, gólíyí ânĩ bê ÿí ndrĩ rĩlĩ vũdrĩ rí, Yésũ drí ngãzó nĩ'á ɽbì lô'bí 'ba trá gõ'dá ãmbãtã lâ bê 'dĩ trólê fêlé gólíyí drí nyálê.

¹⁴Dĩ rĩ'á Yésũ rí rú á'dã-á'dã ândãlã nã lâ lãjó'ba íyíkã drí lĩdrĩ-lĩdrĩ gólãkã òdrã 'ásĩ rí vósĩ rí ɽdĩ.

¹⁵Gõ'dá gólíyí nyã bê ÿí ngá ndrĩ ndêlé rí, Yésũ drí ngãzó tã âtálê Pétêrō drí kĩ, "Sĩmónã Pétêrō Yōwãní rí mvã, ní lē mã lãvũlĩ kôro yã?" Gõ'dá Pétêrō drí tã-drĩ lôgōzó gólã drí kĩ, "Ãwô Kúmú, ní nĩ trá kĩ, mã lē nĩ trá." Gõ'dá ïtĩ rí, Yésũ drí tã âtázó kĩ, "Õzó á'dô bê trá ïtĩ rí, 'dōvó ní ndrê kãbĩlĩkĩ ámákã vó lâ."

¹⁶Dĩ vósĩ, Yésũ drí Pétêrō rí ïjízó kpá ó'dí 'wã ró kĩ, "Pétêrō, tã pãtĩ rí, ní lē mã trá yã?" Pétêrō drí tã-drĩ lôgōzó kĩ, "Kúmú, ní nĩ trá tãndĩ ró kĩ, mã lē nĩ trá." Gõ'dá Yésũ drí gōzó kpá tã âtálê kĩ, "Õzó ní òlê mã trá pãtĩ rí, 'dōvó ní ndrê kãbĩlĩkĩ ámákã vó lâ tãndĩ ró."

17Gõ'dá Yésũ drí tã ìjì ãlô-ãlô 'dĩ ìjízó kpá ó'dí Pétērō tị ãndâlâ nâ lâ ró kĩ, "Pétērō, pătị-pătị ró, ní lē mâ fí trá yã?" Tã ìjì 'dĩ 'bã Pétērō gõ'dá trá â'dólé tã ìsũ ró kpá ìzã ró, tãlã Yésũ ìjì tã ìjì ãlô-ãlô 'dĩ trá ãndâlâ nâ gólâ tị. Gõ'dá ìtì Pétērō drí tã-drị lôgõzó kpá kĩ, "Kúmú, ní nị tã trá ndrị. Ní nị trá kĩ, má lē nị fí trá pịpịsịlị ãlô sị!" Gõ'dá Yésũ drí gõzó kpá tã âtálé kĩ, "Õzõ pătị-pătị ró ní òlē mâ trá rị, 'dõvó ní ndrê kápịlịkị ámakã 'dĩ 'bá yì vó lâ yì tãndí ró."

18Nĩngá sị, Yésũ drí tã âtázó Pétērō drí zãâ bậdị kĩ, "Pătị-pătị ró, má âtã ní drí, Pétērō, kậyị ní drí 'bãzó drē ãgõ ãnjì ró lịfị bē rị, ání nyãányã, ní rị trá ítã ánikã sòlè ní rú, gõ'dá ní rị kpá trá lậmúlị lậtị ní drí lələ rị yì 'ásị. Gõ'dá ní òtírì cãã ãrãkã ró rị, òjìlã ãzã â'dô ání drị rũ'á nị lãsélé nızó võ gólâ ní drí lələ nızó 'alã kô rị 'alã."

19Gõ'dá Yésũ âtã úlị mãnĩgõ 'dĩ Pétērō drí ìtì 'dĩ rị, ã'dô ró bē gólâ rị lịfị ìmbálé òdrã lãrãkô gólâ 'ē 'bá â'dólé gólâ drí ìzátú rị tãsị. 'Dĩ rị â'dálé kĩ, gólâ Pétērō ìnjị Ôvãrì trá. Õzõ Pétērō rị ãzì-ãzì yì òndrê gólâ trá fị ãtũ'á òdrã lãrãkô ìtì 'dĩ 'á rị, gólìyì â'dô Ôvãrì rị rú lùyì'á. Gõ'dá nĩngá sị, Yésũ drí tã âtázó Pétērō drí kpá kĩ, "Ní ãrì úlị ámakã, gõ'dá ní 'dē má vó pịpịsịlị ãlô sị."

20Gõ'dá ìtì rị, Pétērō drí gõzó lịfị jãlè volé, drìlã lịfị 'bēzó lãjõ'bã gólâ tìbē Yésũ drí lələ rōô rị rú. Lãjõ'bã rị gógó 'dĩ rĩ'á ãnĩ'á volé gólìyì vó. Lãjõ'bã rị 'dĩ kpá ì'dì tìbē ìyì ãtị 'bá Yésũ rú kậyị gólìyì drí rızó ngá nyãnyã ãdũkũ nyãlè Yésũ yì bē drē ãkpãkã'dã úfú drē Yésũ kô, gõ'dá kpá tã ìjì 'bá kĩ'á nị rị, "Kúmú, ã'dì â'dô ání drị-bã fē'á nị yã rị."

21Gõ'dá Pétērō ndrê lãjõ'bã 'dĩ bē rị, Pétērō drí tã ìjízó Yésũ tị kĩ, "Kúmú, ã'dô tã â'dô gõ'dá â'dó'á nị lãjõ'bã rĩ 'bá ãnìlì nã bē, áã'dô kpá gólâ rị fũ'á yã?"

22Gõ'dá Yésũ drí tã-drị lôgõzó Pétērō drí kĩ, "Má âtã kpá ó'dí ní drí, Pétērō, ní 'è tã má drí âtálé ní drí 'èlè rị ì'dì. 'Dĩ ã'dó kô tã ánikã ì'dì, òzõ má òlè gólâ òdrã kô bũũũ kậyì má drí 'èzó ãgòlè rị tú rị. Tã ánikã bē 'á lâ yã? Nị rị gógó, ní ãrì úlị ámakã ì'dì."

23Úlị 'dĩ 'bá yì tãsị rị, tã ãrì 'bá Yésũ kã rị 'bá yì drí tã ìsũzó kĩ, Yésũ òkĩ, lãjõ'bã yì drí lələ rōô 'dĩ òdrãã kô. Tãkô úlị Yésũ drí âtálé Pétērō drí 'dĩ ìfì lâ â'dó ìyĩngá ìtì kô. Ìfì lâ kĩ ìyĩngá, òzõ yì Yésũ òlè lãjõ'bã 'dĩ drí rìlì lédrē-lédrē ró bũũũ kậyì yì rị gógó Yésũ drí ãgõzó ãngó nō 'á rị sị rị, 'dĩ ã'dó kô tã Pétērō kã ì'dì.

24Lãjõ'bã gólâ Yésũ drí lələ rōô 'dĩ ìgĩ tã nô nị, gõ'dá gólâ ndrê tã 'dì 'bá yì trá rú 'èrē 'á ndrị. Gólâ ìgĩ nô tã pătị-pătị 'ì. Ámã tã ãrì 'bá gólìyì sịsị-lésì rị yì nị gólâ trá, gólâ ìtù vósì cé rị ìyìkã zãã tã mbị pătị-pătị rị âtálé ì'dì.

25Nõô trá úlị ãdũkũ ìgìlì búkũ nō 'á rị ì'dì. Yésũ 'è tã ãzã 'bá yì trá dũũdũ ãngó nō 'á nõngá, tìbē má drí ìgìlì búkũ nō 'á kô rị. Õzõ tì má òró tã rị 'dĩ 'bá yì ìgĩ ndrị rị, òjìlã ndrì ãngó 'á rị ìcã kô njìlã, tãlã búkũ lâ â'dô 'bã'á ãngì ró lậvũlị kôrô. Ì'dì 'dì.

TĀ 'Ē'Ē

TĀ 'Ē'Ē 1

¹Kúmú Tīyōflē, úlí gólīyī má drí îgílí ní drí búkū drī-káká ámakâ rī 'á rī â'dô īyī trá ndrī tā gólīyī Yésū drí îtōlé 'élé gō'dá kpá tā gólīyī gólâ drí îtōzó ôjílâ līfī îmbálé ĩ'dī sī lâ rī yī ĩ'dī,

²cālē būúú kâyī gólâ Ôvârí drí gólâ rī trōzó úrú 'álâ rī 'á. Gō'dá ākpākā'dâ Ôvârí trōó drē gólâ úrú 'álâ kô rī, Líndrí Tāndí Ôvârí kâ drí gólâ rī 'bázó tā â'dalé lājó'ba gólâkâ gólâ drí njílí trá sīsī tā gólīyī Ôvârí drí lēlé gólīyī drí 'élé rī yī tāsī.

³Yésū rī ôdrā gō'dá kpá gólâ rī lídrí-lídrí volé drī 'ásī, gólâ rī trá ĩnyákú drī nōngá kâyī nyâ'dī-rī íyī nyāányâ â'dalé lājó'ba íyíkâ rī 'bá yī drí ândâlâ dūú, tâlâ 'dī gólīyī ũnī ró dódó kī, pātīī yī rī'á lédrē-lédrē ró. Lājó'ba 'dī 'bá yī ndrē īyī gólâ trá, gō'dá gólâ rī trá rī'á tā ũrúkâ 'bá yī âtalé gólīyī drí tā gólâ Ôvârí drí ôjílâ 'bázó â'dolé kūmū íyíkâ zélé rī tāsī.

⁴Nīngá sī, kâyī āzâ sī, Yésū yī ê'bê rú bê ngá nyālē lājó'ba íyíkâ rī 'bá yī bê rī, drílâ tā 'bázó gólīyī drí kī nī rī, "Mī rī drē tākō Yērōsālēmā 'á nōngá fīnyáwá, gō'dá nī tē ró Líndrí Tāndí gólâ ámâ átá drí tā lâ 'bālē trá sīsī kī, yī āâ'dô âfē'á lâ mbârākâ sōlé ānī 'á rī.

⁵Sīsī rī, Yōwánī 'ê bābātízī íyíkâ ôjílâ drí līmvú sī, gō'dá kâyī fīnyáwá volé drī 'ásī rī, Ôvârí â'dô íyíkâ bābātízī 'ē'á ānī drí Líndrí Tāndí íyíkâ sī."

⁶Gō'dá kâyī āzâ sī, lājó'ba Yésū kâ úsū īyī rú bê ó'dí gólâ bê rī, drílīyī gólâ rī ĩjízó kī nī rī, "Kúmú āmakâ, nōó trá ĩ'dī ngbāangbānō kâyī gólâ ní drí 'bālē â'dózó kúmú ángí āmakâ ró, gō'dá ôjílâ āmakâ Īsīrā'élē kâ 'bālē 'bādrī āmakâ trōlé ôjílâ lídí drígá sī rī ĩ'dī yā?"

⁷Gō'dá gólâ kī gólīyī drí rī, "Ámâ átá cé ĩ'dī élē â'dô â'dó'á nī drī-âcê bê kâyī tā 'dī 'bá yī drí 'ézó â'dolé rī 'bā'á nī. Ícá kô ānī drí kâyī tā rī 'dī 'bá yī drí 'ézó rú 'élé rī nīlī.

⁸Gō'dá nī ârī drē tā nō. Líndrí Tāndí Ôvârí kâ â'dô â'dé'á ānī drī mbârākâ sōlé ānī 'á, tâlâ nī nī ró bê â'dolé līfī drī 'bá ró má drí, tā ámakâ â'dalé ôjílâ Yērōsālēmā 'á rī drí nōngá, gō'dá vō ũrúkâ 'bá yī Yūdáyā kâ 'ásī ndrī, gō'dá 'bādrī zīlī Sāmārīyā rī 'álâ, nīngá sī rī, ôjílâ 'bādrī āzâ 'bá yī kâ drí ndrī."

⁹Gō'dá Yésū âtalé bê úlí 'dī 'bá yī ndrī rī, Ôvârí drí gólâ rī trōzó nīzó úrú 'álâ nyé kúlúndúndú ró. 'Dī lājó'ba gólâkâ rī 'bá yī līfī drī lâ yī 'á. Nīngá sī, mbārāsāsā drí gólâ rī līmózó lāpílí, gō'dá gólīyī ícá kô gólâ rī ndrēlé kpá ó'dí.

¹⁰Yésū ôtírī rī nīlī 'būú 'álâ rī, gólīyī zāâ rī'á gólâ rī vó ndrē'á. Nīngá sī 'wāâ, āgō āzâ 'bá yī rī sō īyī ítá mvēēmvē kpírí-kpírí 'ī, drílīyī āgázó âdrélé gólīyī gārā drī 'á.

¹¹Gō'dá ôjílâ rī 'dī 'bá yī drí ngázó tā âtalé kī nī rī, "Ānī ôjílâ Gālíláyā kâ nō 'bá yī, nī ĩsū tā kô. Yésū rī gólâ ānī drí ndrēlé trá tō nīrī 'á 'būú 'álâ nā, kâyī āzâ sī, gólâ

â'dô âgô'á kpá ó'dí ãngó nõ 'á, kpá nyé òzô látì gólâ ãnî drí gólâ rí ndrèzó trá nĩrĩ 'á vólé 'dĩ tí. Gõ'dá ngbãângbânõ, nĩ rí âdrélé rĩ'á vò ndrélé 'bũũ 'álâ ró kô. Tã ndè rú trá!"

12Tã rí 'dĩ â'dô trá únì gólâ fê dõ kâ zĩlì òlívì rí bè rí drĩ 'álâ, vò rí 'dĩ jèé kô, â'dô 'bã'á òzô áyágá ãlô kátì Yèròsálémã rú sĩ. Tólâ sĩ, lãjò'bá Yèsũ kâ 'dĩ 'bá yí drí ngãzó gólé filí jãrĩbã Yèròsálémã kâ rí 'álâ.

13Gólìyì mbã trá nĩlì jó 'alé ùrú lésì gólìyì drí rĩzó rĩlì rí 'á lâ. Lãjò'bá Yèsũ kâ 'dĩ 'bá yí rú lâ yí rĩ'á ì'dì nõ: Pétèrõ, Yòwánì, Yãkóbã, Ændĩrìyã, Fílìpõ, Tómã, Bãtòlòmèyõ, Mátáyõ, Yãkóbã Ælãpáyã, Sìmónã, gõ'dá Yúdã Yãkóbã.

14Gólìyì rí trá rú è'bélé vò ãlô 'á rãtãã 'élé kpãkã ãlô pĩpĩsĩlì ãlô sĩ òkó gólìyì rĩ 'bá lãmúlì Yèsũ yí bè rí 'bá yí bè, gõ'dá Mãrìyã Yèsũ rí ândrè ró rí, gõ'dá Yèsũ rí âdrúpì yí bè.

15Nĩngá sĩ, kãyì ãzã sĩ, òjìlã gólìyì tã lè 'bá trá Yèsũ 'á rí 'bá yí drí ngãzó rú è'bélé tũ vò ãlô 'á. Gólìyì rĩ'á òzô kãmã-ãlô-drĩ-lã-nyã'dì-trã kátì. Nĩngá sĩ, Pétèrõ drí ngãzó âdrélé ùrú tã âtálé gólìyì drí kĩ nĩ rí,

16"Ãmã âdrúpì yí ãmã ìzó yí bè, ìcã trá úlì Ôvãrì kã gólìyì ìgìlì trá tã ìgì-ìgì ìyìkã 'á nõ drí rú 'élé Yúdã drí. Ækù ró Ækù ró nã rí, Líndrì Tãndì gólãkã 'bã kúmú Dãwúdì trá tã âtálé tã 'è 'bã rú 'élé ãtì 'álâ vò Yúdã kã lãjò'bá ró rí tãsì, Yúdã gólã ãjú 'bũ 'bá yí âtrõ 'bã Yèsũ rí rũlì rí,

17kpálé Yèsũ njìlì bè Yúdã rí gógó 'dĩ trá nĩ lãjò'bá ró lòsì 'élé ãmã ãzì-ãzì ró rí."

18(Pétèrõ rí rĩ'á úlì 'dĩ 'bá yí âtálé Yúdã rí òdrã tãsì, tãlã ófèlé bè lãfã gólã Yèsũ rí gĩ kã ró Yúdã drí rí, gõ'dá drílã ãmvú gĩzó ì'dì sĩ lâ. Nĩngá sĩ, kãyì ãzã sĩ, Yúdã drí drãzó ãmvú rí 'dĩ 'á tólã. Gólã 'dè vũdrì gõ'dá 'ã lâ drí fũzó kpèèrè, fĩ lâ drí ãtũzó ãdrũ ìnyãkú drĩ.

19Õjìlã ndrì gólìyì rĩ 'bã Yèròsálémã 'álã rí 'bã yí drí Yúdã rí òdrã tã 'dì ãrìzó. Gõ'dá gólìyì drí ãmvú rí 'dĩ rú lâ zĩzó tì ìyìkã rí sĩ kĩ, |iÃkélè Dãmã|r, tã ífì lâ kĩ, Æmvú Ærì kã.)

20Nĩngá sĩ, Pétèrõ drí tã âtãzó kpá ó'dì Yúdã rí tãsì kĩ, "Ígì trá Ækù ró Lôngó Dãwúdì kã 'á kĩ nĩ rí, 'Jó gólãkã òrì ngbòròngólô tãkó ìtì òjìlã ãzã ãkó 'á lâ.' Lôngó 69.25 Gõ'dá ìgì kpá trá tólã lÔNGÓ ãzã rí 'á kĩ, 'Óõ'bã òjìlã ãzã vò ìyìkã lòsì 'è kã rí 'á.' Lôngó 109.8

21"Ítì tãlã úlì 'dĩ 'bã yí tãsì rí, mã âtã ãnî drí kĩ nĩ rí, ìcã trá ãmã drí òjìlã ãzã njìzó â'dólé ãmã bè, gólã â'dó 'bã lĩfì drĩ 'bã ró Yèsũ rí lĩdrì-lĩdrì òdrã 'ásì rí tãsì. Ìcã trá ãmã drí òjìlã ãzã â'dó 'bã ãmã lãmũ-ãzì ró kãyì ndrì ãmã drí lãmúzó Kúmú ãmãkã Yèsũ bè ìtú gólã Yòwánì drí gólã rí ìbãbãtízãzó rí 'á cãlé bũũũ kãyì Ôvãrì drí gólã rí trõzó vólé ùrú 'álã rí 'á rí njĩ'á ì'dì."

23Ítì rí, òjìlã rú è'bè 'bã 'dĩ 'bã yí drí tã ìsũ ìyìkã ãdũkũ lâ trõzó 'bãlé òjìlã rĩ rú. 'Dĩ rĩ'á Mãtìyã gõ'dã ãzã lâ gbõ Yòsépã Sábã rí mvã ró rĩ'á zĩlã kpã Yúsètũ rí.

²⁴Nĩngá sī, dríliyī ngāzó rātāā 'élé Ôvārī drī kī, "Kúmú āmákā, ní nī tā įsū ōjīlā ká ndrī gólīyī pīpīšlī 'ásī rī 'bá yī nī. Įtī rī, ní ā'dā āmā drī gólīyī rī nō 'bá yī lāfálé 'ásī ní drī njīlī trá

²⁵lōsī lājó'ba Yēsū ká rī ká 'élé Yúdā rī vō 'á rī, tālā Yúdā āyē lōsī 'dī trá, gō'dá nīzó vō gólā ní drī nīlī cé nī rī 'á."

²⁶Nĩngá sī, gólīyī drī gōmārī vūzó į'dī ōjīlā ālō rī njīzó. Gō'dá įtī rī, gōmārī drī Mātīyā rī vūzó į'dī ā'dólé lōfīlī lājó'ba Yēsū ká ró Yúdā rī vō 'á. Gō'dá gólīyī ā'dō trá lājó'ba ró mūdri-drī-lā-ngā-rī Mātīyā sī.

TĀ 'Ē'Ē 2

¹Kāyī kārāmā Pēnītākósītī rī ká ācā bē rī, ōjīlā gólīyī ndrī tā lē 'bá trá Yēsū 'á rī 'bá yī drī rū ē'bézó vō ālō 'á Yērōsālēmā 'álā.

²Nĩngá sī, 'wāā dríliyī ngā āyī āmbā ārízó ūrú lésī, 'ū'ū lā ā'dō trá ōzō ilī gólā vī 'bá mbārākā sī rī kātī. Gō'dá ōjīlā ārī ngā āyī rī 'dī trá vō gólīyī drī rīzó rīlī rī 'ásī ndrī.

³Gō'dá gólīyī drī ngā gólīyī ā'dó 'bá ōzō lāsī lāndrā mbēlē-mbēlē rī kātī rī ndrēzó lāfálé cā'á nīzó rīlī ālō-ālō gólīyī drī sī cé tītī.

⁴Nĩngá sī, Líndrī Tāndī Ôvārī ká drī ānīzó mbārākā íyíkā fēlé gólīyī drī, gō'dá drīlā gólīyī 'bāzó rī'á úlī ātálé ālō-ālō tī lídī gólīyī drī nīlī ākū lā sī kō rī 'bá yī sī.

⁵Jārībā Yērōsālēmā ká 'á tólā rī, ōjīlā Yúdā yī ká gólīyī ānī 'bá trá 'bādrī dūū ngīngī 'ásī Ôvārī rī irátálé rī 'bá yī kpá bē rī'á įyī dūū.

⁶Gō'dá ōjīlā ārīlī bē úlī tā lē 'bá 'dī 'bá yī drī rī'á ātálā tī ngīngī sī 'dī 'bá yī rī, dríliyī ngāzó rū ē'bélé ācálé ōjīlā įtīlīlī ró. Įtī rī, ōjīlā įtīlīlī rī 'dī 'bá yī nīlī tā rū 'ē 'bá 'dī kō, tālā tā lē 'bá Yēsū 'á rī 'bá yī lāfálé 'ásī ālō-ālō rī'á úlī ātá'á tī ōjīlā rī 'bá úlī rī 'dī ārīlī rī 'bá yī ká sī.

⁷Tālā tā rī 'dī tāsī, ōjīlā tī drī ā'dízó ndrúndrú. Gō'dá dríliyī ngāzó rī'á tā ātálé įyī lāfálé 'ásī kī nī rī, "Nōō íyíkā ā'dó 'bá tā lārākō 'į yā? Ōjīlā gólīyī rī 'bá úlī ātálé nōngá nō, gólīyī rī'á įyī ndrī Gālīláyā lé 'bá 'į.

⁸Īcā ángō tī ró gólīyī drī úlī ātázó tī āmā nyāányā ká rī 'bá yī sī yā?

⁹Nōngá rī, āmā bē rī'á 'bādrī ngīngī nō 'bá yī 'ásī, Pārātīyā, Mēdīyā, Ēlāmā, Mōsōpōtāmīyā, Yūdáyā, Kāpādōsīyā, Pónītō, Ásīyā, Fārīgīyā, Pāmbīlīyā, Māsīrī, Kērētē, Sāwōdīyā, gō'dá kpá vō gārā drī āzā Líbīyā ká rī ānyī jārībā Kīrēnē ká rī rú, gō'dá Rómā lésī rī, rī'á āmā gólīyī pātīlī Yúdā ró rī, gō'dá gólīyī rū jā 'bá trá Ôvārī rī įnjīlī ā'dā tā Yúdā yī ká ró rī 'bá yī. Āmā ōjīlā ndrī 'bādrī tī ngīngī nō 'bá yī ká nō, ārī ōjīlā rī 'dī 'bá yī trá rī'á úlī ātá'á įyī tī ngīngī āmā nyāányā ká sī tā āngī Ôvārī drī 'élé trá rī 'bá yī tāsī."

¹²Įtī rī, ōjīlā ndrī ō'bī 'dī 'bá yī, tī lā yī drī ā'dízó tā rī 'dī drī sī, gō'dá tā 'dī drī gólīyī drī lījāzó. Gō'dá gólīyī drī ngāzó rī'á tā įjīlī įyī vō 'ásī kī nī rī, "Tā ífī tā lārākō rī 'bá rū 'élé nō ká ā'dō 'į yā?"

- 13Gõ'dá òjílã äzâ 'bá yí drí úlí 'dásí âtázó tã lë 'bá Yésũ 'á rí 'bá yí drí kí nĩ rí, "Äyë, ngá òdrá òcì gólíyí kpá nĩ nô íyíkã ä'dô 'í."
- 14Nĩngá sī, Pétērō yí drí ngāzó âdrélé ûrû lâjô'bá Yésũ kâ ûrûkâ mùdrī-drī-lâ-ngâ-âlô rí 'bá yí bê. Gõ'dá drílâ ngāzó úlí âtálé ngbálá-ngbálá òjílã ítílí 'dī 'bá yí drí kí nĩ rí, "Änī, ämâ òjílã Yúdä yí kâ rí 'bá yí, gõ'dá kpá äñi äzâ 'bá yí gólíyí rí 'bá nõngá Yērōsälēmā 'á rí yí, nĩ ârī drē tã má ngáá nõlé, tãlã má ngí ró tã äñi drí ârílí 'dī ífí lâ äñi drí mbîmbî.
- 15Nĩ âtã tã kí'á nĩ rí, òdrá òcì ämâ nĩ òjílã nô 'bá yí bê ä'dô tãsí yã? Drē rí'á ítú-pá nñi-drī-lâ-sû 'í cīnó. Òdrá ícã kpá bê òjílã cīlí äkpākã'dã cīnó ítí yã? Tã rí 'dī ä'dó ítí kô. Líndrī Tãndí Ôvârí kâ 'bã ämâ nĩ úlí âtálé tī 'dī 'bá yí sī ítí.
- 16Tã rí 'dī kpá rí'á òzō tã gólã tã ângũ 'bá Ôvârí kâ Yōwélē rí drí ângülí trá äkû ró nãtí kí nĩ rí,
- 17Ôvârí âtã kí, "Kâyî ädükû rí 'bá yí sī, má ä'dô Líndrī Tãndí ámakã lôfí'á òjílã gólíyí rí 'bá rû ì'bülí má drí rí 'á, vō 'ásí ndrī. Nĩngá sī, äñi mvá òkó gõ'dá ägō ró rí 'bá yí ä'dô íyí úlí má drí félé gólíyí drí rí 'bá yí âtá'á òjílã äzâ 'bá yí drí. Má ä'dô ägō äñjî gõ'dá kpá ägō äräkã äñíkã rí 'bá yí 'bã'á äbî-äbî äbílí tã ámakã nīzō 'élé.
- 19Gõ'dá má ä'dô kpá ngá gólíyí tī drí ä'dízó drí lâ sī rí yí 'bã'á ä'dólé ìnyákú drī nõngá, gõ'dá kpá 'bũũ 'álã. Nĩ ndrē drē, äri ä'dô ä'dó'á gõ'dá læsî gõ'dá òcīkã äñi 'bá gúndrī-gúndrī ìnyákú drī lîmólé rí.
- 20Gõ'dá 'bũũ 'álã rí, ìnrírkúwã ä'dô äsî'á ämvũ ítú lífí 'á, gõ'dá párá lífí ä'dô rû jã'á ä'dólé kãäkã ró òzō äri kãtí. Tã rí 'dī 'bá yí ä'dô ä'dó'á sîsî, gõ'dá vó lâ sī rí, kâyî ängí rí gógó má drí 'ëzō ägölē äcálé ìnyákú drī nõngá tã òjílã kâ kílí rí drí ä'dózó.
- 21Gõ'dá gólíyí ndrī ämâ zī 'bá íyí pälé rí yí, má ä'dô gólíyí pã'á pätî ró, tãlã gólíyí ä'dô ró lédrē-lédrē ädükû äkó rí bê." ' Yōwélē 2.28-32
- 22"Äñi òjílã ämakã Ísīrã'élē kâ, nĩ ârī úlí ámakã Yésũ gólã Nãzãrétã lé 'bá ró rí tãsí nô 'bá yí, tã ä'dã-ä'dã Ôvârí kâ äñi drí rí kí, Yésũ í'dí gólã yí drí äjólé äñi drí 'díyí pã 'bá ró, tã lâràkô gólã yí drí Yésũ rí 'bãzō 'ëlã òjílã pälé rí 'bá yí sī. Yésũ rí gógó 'ë tã lâràkô 'dī 'bá yí äñi lâfálé 'á nõngá, gõ'dá mī nī tã rí 'dī 'bá yí trá dódó.
- 23Gõ'dá Ôvârí nī tã gólã äñi drí 'ë'á 'ëlã Yésũ drí rí trá sîsî, gõ'dá í'dí gólã drí tã lâ lëzō äñi drí kí, nĩ õ'ë tã rí 'dī 'bá yí Yésũ drí. Ítí rí, Ôvârí drí gólã rí äyézó äñi drígã, gõ'dá äñi drí Yésũ rí gógó fëzō òjílã tã 'bã'bã Músã kâ rí 'bá yí ìnjî 'bã kô'dává rí 'bá yí drígã îpálé fê lâîî-lâîî drī, ítí rí, gõ'dá äñi drí gólã rí füzó.
- 24Gõ'dá Ôvârí ìngã gólã trá ngá læzé òdrã kâ gólã rí ìmvú 'bã trá rí 'ásí, gõ'dá gólã rí 'bãzō lídrílí, tãlã òdrã ícã kô tã trölé gólã drígã sī.
- 25Rí'á òzō tã gólã kúmú ängí Dãwúdî drí âtálé äkû ró nã sī Yésũ rí tãsí rí tí, kí nĩ rí, 'Má ndrē nī Ôvârí Yãkóvã rí'á änyí má bê kâyî vósí cé, tãlã nĩ rí'á änyí má bê rí drí, ngá äzã ícã kô ämâ ìkpókpólólé, gõ'dá kpá ämâ 'bãlé ä'dólé ûrî ró.

- 26**Tälâ tâ rî 'dĩ tāsĩ rî, âmâ pĩpĩsĩlĩ â'đĩ trá ndrúndrú, gô'dá má lùyĩ nĩ äyĩkô ämbá sĩ. Má â'dô rĩ'á lĩfĩ 'bã'bã sĩ âmâ ävô tāsĩ,
- 27**tälâ ôzô má ôdrã trá rî, nĩ Ôvãrí ôzô kô âmâ ävô äyé ñalé ló'dé 'á. Mĩ nĩ trá má rĩ'á rû ì'bũ 'bã tãndĩ ánikã rĩ ì'dĩ.
- 28**Nĩ â'dâ lätĩ lĩdrĩ kã ôdrã 'ásĩ rĩ trá má drĩ. Mã rĩ'á äyĩkô ró, tälâ nĩ rĩ'á má bê.'
Lôngó 16.8-11
- 29**"Âmâ âdrúpĩ yĩ âmâ ìzó yĩ bê, má âtã tã ãnĩ drĩ âmâ á'bíyã kúmú ạngĩ Dãwúđĩ rĩ tāsĩ ãndrô nô trậ. Gólã drã trá ặkũ ró nã sĩ, ó'bã ävô lâ trá 'bũ 'á, gô'dá gólã rĩ ló'dé rĩ'á nõngã ãnyĩ âmã bê.
- 30**Mã nĩ trá Dãwúđĩ âtã úlĩ 'dĩ 'bã yĩ tã ặngũ 'bã ró, tälâ gólã nĩ tã Ôvãrí drĩ tã lâ 'bãlé trá yĩ drĩ rĩ trá. Mĩ ndrê drê, Ôvãrí 'bã tã trá lãtrĩtrĩ ró kĩ nĩ rĩ, 'Má â'dô ôjĩlã ãlô ánĩ ózôwã yĩ lãfãlé 'ásĩ rĩ 'bã'á â'dólé kúmú ạngĩ ró ôzô nĩ tí.'
- 31**Dãwúđĩ ndrê tã gólã Ôvãrí drĩ 'ẽ'á 'ẽlã ặtĩ 'á tólã rĩ trá. Tälâ tâ rî 'dĩ tāsĩ, gólã drĩ úlĩ nõ 'bã yĩ âtãzó kĩ nĩ rĩ, 'Ôvãrí äyé âmâ ävô kô ñalé ló'dé 'á', 'đĩ Dãwúđĩ rĩ úlĩ 'dĩ âtãlé lĩdrĩ-lĩdrĩ ôjĩlã gólã Ôvãrí drĩ ñĩlĩ trá âmã pã 'bã ró ôdrã 'ásĩ rĩ tāsĩ.
- 32**Mĩ ndrê drê, Yếsũ ì'dĩ gólã Ôvãrí drĩ 'ẽlé lĩdrĩlĩ ôdrã 'ásĩ rĩ. Âmã ndrĩ lãjó'bã ró rĩ 'bã yĩ ndrê gólã rĩ trỗtrỗ nyé kũlũndũndũ ró nĩzó gõlé ùrũ 'álã rĩ trá âmã lĩfĩ nyãányã sĩ.
- 33**Gô'dá 'đĩ vósĩ, Ôvãrí drĩ gólã rĩ trỗzó 'bãlé íyĩ drĩ-ágó drĩ kúmú ró. Ôvãrí âjô Líndrĩ Tãndĩ íyĩkã Yếsũ drĩ ôzô gólã drĩ tã lâ 'bãlé trá ặkũ ró nã sĩ rĩ kãtĩ kĩ nĩ rĩ, yĩ â'dô âjó'á lâ rĩ tí. Gô'dá ngbãngbãno rĩ, gólã âjô Líndrĩ Tãndĩ íyĩkã 'dĩ trá âmã drĩ, ôzô ãnĩ drĩ ndrêlé trá gô'dá kpã árlĩ rĩ tí.
- 34**Mã nĩ trá kĩ nĩ rĩ, kúmú gólã nĩ 'bã cú kũlũndũndũ ró rĩ â'dó kô rĩ'á kúmú ạngĩ Dãwúđĩ ì'dĩ, tälâ gólã âtã trá 'díyĩ pã 'bã âmãkã tāsĩ kĩ nĩ rĩ, 'Ôvãrí Yãkóvã âtã trá Kúmú âmãkã drĩ kĩ, "Nĩ rĩ mã lặgặtĩ âmã drĩ-ágó drĩ lếsĩ kúmú ró drĩ-ặcê bê.
- 35**Gô'dá má â'dô ặjũ-'bã-ặzĩ ánikã rĩ 'bã yĩ 'bã'á rĩlĩ ánĩ pá zélé." ' Lôngó 110.1
- 36**Nĩngã sĩ, 'dỗvô ãnĩ ndrĩ ôjĩlã âmãkã Ísĩrã'ẽlé kã ùnĩ tã pặtặ rĩ kĩ nĩ rĩ, Yếsũ nõ gólã ãnĩ drĩ ípãlé trá fê lặlặ-lặlặ drĩ rĩ ì'dĩ, gólã ì'dĩ Ôvãrí drĩ ñĩlĩ 'díyĩ pã 'bã ró rĩ. Gólã kpã ì'dĩ ôjĩlã gólã Ôvãrí drĩ 'bãlé kúmú ró ặngó drĩlĩ ndrĩ rĩ ì'dĩ. Tã âmãkã ãnĩ drĩ rĩ ặđũkũ lâ ì'dĩ 'dĩ."
- 37**Gô'dá ôjĩlã dũũ 'dĩ 'bã yĩ árlĩlĩ bê úlĩ Pétêrô kã 'dĩ 'bã yĩ rĩ, úlĩ 'dĩ 'bã yĩ drĩ gólĩyĩ 'bãzó tã ísũ ró rỗô. Nĩngã sĩ, gólĩyĩ rũ'bã drĩ âdãzó sỗlĩ, gô'dá drĩlĩyĩ ngãzó rũ'bã lô'bãlé Pétêrô drĩ lãjó'bã Yếsũ kã ặzã 'bã yĩ bê kĩ nĩ rĩ, "Âmã âdrúpĩ yĩ, mã â'dô gô'dá ặ'dô 'ẽ'á ì'dĩ yã?"
- 38**Ítĩ rĩ, Pétêrô drĩ tã-drĩ lâ lặgặzó gólĩyĩ drĩ kĩ nĩ rĩ, "Nĩ âđĩ drĩ vólé tã õnĩjĩ ánikã rĩ 'bã yĩ 'ásĩ, gô'dá ílĩbãbãtĩzã ró ãnĩ bê, tälã nĩ â'dô ró bê ôjĩlã Yếsũ Krĩstô kã ró. Nĩngã sĩ, Ôvãrí â'dô tã õnĩjĩ ánikã rĩ 'bã yĩ äyé'á, gô'dã Líndrĩ Tãndĩ íyĩkã fếzó ãnĩ drĩ,

³⁹tālâ ãkû ró nã sî, gólâ âtâ tâ trá kî nî rî, yí ãã'dô Líndrí Tãndí íyíkâ âfê'á òjílâ ãmákâ gólíyî yí drí ãzílí rî yî drí ndrî, ãnî ngbãangbãno nõngá nõ 'bá yî drí ãnî mvá yí bê, gõ'dá kpá gólíyî rî 'bá jējē ró rî 'bá yí bê."

⁴⁰Nĩngá sî, Pétērō drí tâ ãzâ 'bá yî âtázó dũũ òjílâ 'dî 'bá yî drí Yésũ rî tãsî Yésũ rî â'dalé 'díyî pã 'bá ró gólíyî drí, gõ'dá gólíyî ãrî ró ãyî tâ Yésũ kâ bê. Gõ'dá drílâ kpá rû lô'bãzó gólíyî rú úlí âtâ sî kî nî rî, "Nî 'bã Yésũ òpã ãnî lâno gólâ 'ê 'bá â'dolé tâ ònjí 'bá yî drí rî 'ásî."

⁴¹Gõ'dá ãtî, òjílâ dũũ 'dî 'bá yî drí úlí Pétērō kâ 'dî 'bá yî ãrízó, gõ'dá gólíyî ãbãtízãzó. Kãyî rî 'dî sî, òjílâ tâ lē 'bá trá Yésũ 'á rî rî'á ãyî òzō kútũ-nã kãtî, gõ'dá gólíyî drí rû ê'bézó kpãkã ãlô gólíyî tâ lē 'bá trá Yésũ 'á rî 'bá yí bê.

⁴²Gõ'dá òjílâ rî 'dî 'bá yî drí rízó rî'á tâ kãkãrã gólíyî lâjô'bá Yésũ kâ drí rízó gólíyî ãmbálé ã'dî sî lâ rî 'bá yî ãrílí ãyíkō sî. Gõ'dá gólíyî ndrî drí rízó rû ê'bélé kpãkã ãlô vō ãlô 'á kãyî vósî cé. Gólíyî rî trá ngá ãlô ró ngá lēlē sî ãzî-ãzî yí bê, ngá nyãlé kpãkã ãlô, gõ'dá Ôvãrî rî ãnjílí rãtãã 'ê'ê sî.

⁴³Kãyî rî 'dî 'bá yî sî, Ôvãrî 'bã lâjô'bá Yésũ kâ 'dî 'bá yî trá rî'á tâ lâràkō dũũ tî drí ã'dízó drílíyî sî rî 'êlé. Tãlâ tâ 'dî tãsî rî, òjílâ ãzâ 'bá yî dũũ drí gólíyî rōzó.

⁴⁴Gõ'dá gólíyî ndrî tâ lē 'bá Yésũ 'á rî 'bá yî drí rízó zãã rû ê'bélé kpãkã ãlô, gõ'dá gólíyî drí rízó ngá ãmúlí ãyî vō 'ásî ngá-tî ãyíkã rî 'bá yí sî.

⁴⁵Kãyî ãzâ 'bá yî sî, gólíyî rî trá ngá-tî ãyíkã rî 'bá yî 'bãlé gílí volé, gõ'dá ãdî lâfálé lâ cãzó fēlé gólíyî ãzã ró rî 'bá yî drí, tãlâ gólíyî ã'dô ró ãyî bê cú ngá gólíyî drí ã'dózó ãkō lâ rî 'bá yí bê.

⁴⁶Kãyî vósî cé, gólíyî rî trá zãã rû ê'bélé ã'dî-drî jô ãngí Ôvãrî kâ rî kâ 'á ngá ãlô ró. Gólíyî rî kpá rî'á ngá nyãlé kpãkã ãlô ãyî drí 'bã 'ásî drî-bãlãyî ró ãyíkō sî.

⁴⁷Gólíyî rî kpá Ôvãrî rî lûyílí. Gõ'dá òjílâ ãtílílí ãnjî ãyî gólíyî òjílâ tãndí ró. Gõ'dá kãyî vósî cé, Ôvãrî rî'á òjílâ pã'á tâ ònjí ãyíkã 'ásî, gõ'dá gólíyî lôfílí tâ lē 'bá ãzî yí lâfálé.

TÃ 'Ê'Ê 3

¹Kãyî ãzâ sî, Pétērō yî Yōwãní bê drí nízó jô ãngí Ôvãrî kâ rî 'álã, ãtú-pã nã sî lânjátúlí bê, tãlâ 'dî rî'á ãtú-pã rãtãã 'ê kâ Ôvãrî drí rî ã'dî.

²Gõ'dá gólíyî cã bê ãtî ãzã ndõgō ã'dî-drî kã jô ãngí Ôvãrî kâ rî kã gólâ rî'á zílã Sũ-ãkî 'dî tî rî, drílíyî òjílâ ãzã 'bá yî ãsúzó rî'á ãyî ãgō ãzã gólâ rî 'bá õno ró rî njî'á. Útî ãgō 'dî kô õno ró ãtî. Kãyî vósî cé, òrî trá ãgō rî 'dî njílí gõ'dá 'bãlé vō rî 'dî 'á rílí ãdî zílí òjílâ gólíyî rî 'bá nílí jô ãngí Ôvãrî kâ 'dî 'álã rî yí tî sî.

³Gõ'dá ãgō õno ró 'dî ndrélé bê Pétērō yî Yōwãní bê rî'á ãyî ãnî'á jô ãngí Ôvãrî kâ 'dî 'álã rî, drílâ ngãzó ãdî zílí gólíyî tî sî.

⁴Ítî rî, Pétērō yî Yōwãní bê drí ngãzó rî'á ãyî gólâ rî ndrélé dî, gõ'dá Pétērō drí ngãzó tâ ãtálé kî nî rî, "Nî ndrê vō ãmã ngáã nõlé."

- ⁵Nĩngá sĩ, ãgô õņõ ró 'dĩ drí vō ndrēzō gólĩyĩ ngálâ lĩfĩ 'bā'bā bê. Gólâ įsũ įyĩkâ kĩ nĩ rĩ, ãwō-'dĩ, gólĩyĩ â'dô įyĩ trá 'ě'á âđĩ fělé yĩ drĩ.
- ⁶Gõ'dá Pétērō drĩ tã âtázó kĩ nĩ rĩ, "Á'dó kô ngá gólâ âđĩ ró rĩ į'dĩ má drĩ 'ě'á fělá ní drĩ. Gõ'dá vō lâ 'á rĩ, má â'dô ngá gólâ â'dó 'bá má bê rĩ fě'á į'dĩ. Má âtã tã ní drĩ nõ mbârâkã gólâ Yésũ Krístō gólâ Nãzãrětã lésĩ rĩ kã sĩ, 'dõvó ní ngã ûrũ gõ'dá âcĩ tólé."
- ⁷Gõ'dá Pétērō ní drĩ õņõ 'dĩ drĩ-ágó lâ rüzó ãngbũ, ã'dô ró bê gólâ rĩ 'bálé ngálé âdrélé ûrũ. Gõ'dá 'wã õņõ 'đĩ pá lâ yĩ gõ'dá pá lĩfĩ lâ yĩ bê drĩ âmbázó.
- ⁸Gõ'dá drĩlã ngãzô âdrélé ûrũ įyĩ pá nyãányã drĩ, gõ'dá ngálé rĩ'á lãmúlĩ. Drĩlã ngãzô Ôvãrĩ rĩ lûyĩlĩ ãyĩkõ ãmbá sĩ. Gõ'dá drĩlĩyĩ ngãzô nĩlĩ 'dũwã Pétērō yĩ bê jó ángĩ Ôvãrĩ kã 'dĩ 'álã Ôvãrĩ rĩ lûyĩlĩ. Gõ'dá ãyĩkõ drĩ sĩ rĩ, ãgô rĩ 'dĩ drĩ ngãzô nĩ'á lãmú bê gõ'dá kpá lôwã bê.
- ⁹Gõ'dá õjĩlã ndrĩ gólĩyĩ â'dó 'bá tólã jó ángĩ Ôvãrĩ kã nã 'álã rĩ 'bá yĩ ndrê įyĩ bê ãgô rĩ 'dĩ rĩ'á lãmú'á gõ'dá kpá rĩ'á Ôvãrĩ rĩ lûyĩ'á rĩ,
- ¹⁰drĩlĩyĩ gólâ rĩ nĩzô kĩ, gólâ į'dĩ ãgô õņõ ró gólâ rĩ 'bá rĩlĩ ãnyĩ áťĩ tĩ kãyĩ vósĩ cé rĩ'á âđĩ zĩlĩ õjĩlã tĩ sĩ rĩ į'dĩ. Gõ'dá õjĩlã 'dĩ 'bá yĩ tĩ lâ yĩ drĩ â'dızó ndrũndrũ, tãlã tã lãrãkõ gólâ rũ 'ě 'bá trá ãgô 'dĩ drĩ rĩ tãsĩ.
- ¹¹Nĩngá sĩ, õjĩlã tĩ lâ yĩ drĩ â'dĩlĩ trá ndrũndrũ 'dĩ 'bá yĩ ndrê įyĩ ãgô rĩ 'dĩ trá âdré'á ãnyĩ Pétērō yĩ lãgátĩ Yõwãní bê jó bĩlĩ gólâ zĩlĩ jó bĩlĩ kúmú Sólõmõ kã rĩ 'á. Įtĩ, õjĩlã dũ drĩ ngãzô rãlé gólĩyĩ ngáá tólã.
- ¹²Gõ'dá Pétērō ndrélé bê õjĩlã tĩlĩlĩ rũ ê'bé'á rĩ, drĩlã ngãzô tã âtálé gólĩyĩ drĩ kĩ nĩ rĩ, "Õjĩlã ámákã Įsĩrã'élé kã, ãní tĩ â'dĩ tã nõ tãsĩ ã'dô drĩ sĩ yã? Gõ'dá nĩ rĩ ãmã ndrélé đĩlĩ ã'dô tãsĩ yã? Nĩ rĩ įsũlã kĩ nĩ rĩ, mã êđé ãgô rĩ nõ mbârâkã ãmákã sĩ ngãtã rĩrĩ ãmákã mbĩ Ôvãrĩ lĩfĩ rĩ sĩ yã? Á'dó kô rĩ'á įtĩ.
- ¹³Nõõ tã gólâ Yésũ drĩ 'élé trá rĩ į'dĩ. Gólâ rĩ'á rũ į'bũ 'bã Ôvãrĩ gólâ ãmã á'bĩyã Ābãrãyãmã, Įsákã, Yãkóbã, gõ'dá kpá ũrũkã 'bã yĩ drĩ rólé rĩ kã. Ôvãrĩ 'bã Yésũ rĩ lãnjĩ trá tákányĩ į'dĩ, drĩlã mbârâkã fězô Yésũ drĩ â'dózô ngã-tĩ ãmbá dũ nõ drĩlĩ ndrĩ. Gõ'dá â'dólé bê trá įtĩ rĩ, nĩ ãņõ gólâ rĩ ãlĩ trá drĩ-ãcê 'bã drĩ gõ'dá gólâ rĩ gãzô dó kúmú Pĩlátõ ândrã, gbõ lé Pĩlátõ lē tã bê drĩ âyézô Yésũ rũ sĩ rĩ.
- ¹⁴Yésũ rĩ'á õjĩlã tãndĩ ró gólâ tã Ôvãrĩ kã 'ě 'bã rĩ į'dĩ, gõ'dá nĩ gã gólâ trá dó Pĩlátõ ândrã, gõ'dá Pĩlátõ rĩ įjĩzô ãvõ fũ 'bã ãzãkõlã 'dĩ įnjĩlĩ į'dĩ Yésũ rĩ gógó vō lâ 'á.
- ¹⁵Yésũ gólâ nõ ãní drĩ 'élé drãlé 'dĩ, gólâ į'dĩ rĩ'á ãlõ gólâ õjĩlã 'ě 'bã â'dólé lédre-lédre ró zãã gbãdú rĩ. Gólâ rĩ õdrã vósĩ, Ôvãrĩ 'bã gólâ trá lĩdrĩlĩ õdrã 'ásĩ. Āmã nyãányã ndrê gólâ trá kpá ó'dĩ cú ãmã lĩfĩ sĩ.
- ¹⁶Rĩ'á mbârâkã Yésũ rĩ 'dĩ kã, gólâ ãgô õņõ ró ãní drĩ ndrélé trá ndrĩ nõ 'bã 'bã â'dólé dódó 'dĩ. Gólâ lē tã trá Yésũ 'á. Tã rĩ 'dĩ tãsĩ, Yésũ drĩ fãfã fězô gólâ drĩ ngãzô âcĩ tólé, õzõ ãní drĩ ndrélé nõ tĩ.

17"Ámâ âdrúpī yī, má nī tā gólīyī ānī drī 'ēlé drī-'bá āníkâ rī 'bá yī bê Yésū rú gólâ rī ālī âņōzô drālê rī trá, gō'dá nī 'ê tā rī 'dī 'bá yī ítī 'dī rī, tālâ mī nījī kô kī nī rī, rī'á gólâ Ôvâri drī 'ē'á âjólâ āngó nō 'á 'díyī pā 'bá ró rī 'dī.

18Gō'dá âkû ró nā sī, Ôvâri 'bā tā ângū 'bá íyíkâ rī 'bá yī trá tā ângūlī kī nī rī, 'díyī pā 'bá rī 'dī â'dô lâņō ūsú'á gōzô drālê. Gō'dá ngbâângbânō rī, yī âyê tā rī 'dī trá â'dólê ôzō 'dī kâtī.

19"Ānī âmâ âdrúpī yī, tā rī 'dī 'bá yī tāsī rī, má lô'bā rú'bâ ānī drī, nī âdī drī tā ōnjī āníkâ rī 'bá yī 'ásī, gō'dá rú jālê úlī Ôvâri kâ rī 'bá yī ârīlī gō'dá ĩnjīlī 'dī, tālâ Ôvâri ōjī ró bê tā ōnjī āníkâ vólê ngbâ.

20Ôvâri â'dô Yésū rī gógó gólâ drī njīlī âkû ró nā sī 'díyī pā 'bá ró rī âjô'á ānī ngálâ, tālâ gólâ ôsô ró mbârâkâ íyíkâ bê ānī 'á ôjīlâ íyíkâ ró.

21Yésū bê 'būū 'álâ, rī'á tólâ būūū kâyī tībê gólâ drī ngá 'ēzô ndrī ó'dí ró ôzô sīsī rī kâtī rī. Ākû ró nā sī, Ôvâri 'bā tā ângū 'bá íyíkâ rī 'bá yī rī'á tā rī 'dī 'bá yī ngīlī.

22Tā â'dálâ ró, Músâ âtâ tā Yésū rī tāsī kī nī rī, 'Ôvâri Yākóvâ â'dô ôjīlâ âzâ ānī 'ásī 'ē'á â'dólê tā ângū 'bá ró má tí. Īcâ trá ānī drī tā cé tītī tā ângū 'bá rī 'dī drī âtálê ānī drī rī ârīlī 'ēlé,

23tālâ gólīyī gólâ rī ârī 'bá kô'dáwá rī, Ôvâri â'dô gólīyī trô'á vólê ôjīlâ íyíkâ rī 'bá yī lâfálê sī ūfúlī.' 'Dīlī úlī Músâ kâ 'dī.

24Gō'dá má âtâ kpá ó'dí ānī drī drī âdīlī tā ōnjī āníkâ rī 'bá yī 'ásī, tālâ Sāmōwélê gō'dá tā ângū 'bá ūrûkâ 'bá yī bê ndrī, gólīyī tā âtî-âtî Ôvâri kâ âtâ 'bá trá rī ângū ĩyī tā trá tā gólīyī Yésū drī 'ē'á 'ēlâ kâyī âmákâ nō 'bá yī 'á rī tāsī.

25"Ītī rī, ĩcâ trá ānī drī ānī drī âdīlī tā ōnjī 'ásī, tālâ tā gólīyī Ôvâri drī tā lâ 'bālê trá 'ēlé tā ângū 'bá íyíkâ rī 'bá yī sī âkû ró nā rī kpá rī'á ānī drī, gō'dá tā-drī lēlê gólâ Ôvâri drī 'bālê âkû ró nā sī ānī á'bíyâ yī bê rī rī'á kpá ānī drī. Gólâ âtâ trá Ābārâyámâ drī kī nī rī, 'Má â'dô ánī ózōwá yī 'bā'á ândrâ-tândī fēlê ôjīlâ āngó drī kâ drī ndrī.'

26Má âtâ tā ānī drī kī nī rī, Yésū 'dī rī'á gólâ Ôvâri drī njīlī lâjô'á íyíkâ ró gō'dá gólâ rī âjózô ānī drī sīsī tā ōnjī āníkâ âyélê, tālâ Yésū ôsô ró mbârâkâ íyíkâ ānī 'á rīzô tā mbī 'ēlé 'dī ôjīlâ íyíkâ ró."

TĀ 'Ē'Ē 4

1Pétērō yī Yōwánī bê ōtírī rīlī tā 'dī 'bá yī âtálê ôjīlâ drī rī, drī-'bá lâ'bī 'ē kâ ūrûkâ 'bá yī drī âcázô Sâdúsī ūrûkâ 'bá yī bê, gō'dá kpá drī-'bá lómígówá jó ângī Ôvâri kâ rī 'bá yī kâ lómígówá íyíkâ ūrûkâ 'bá yī bê.

2Gólīyī rī'á âwâ ró, tālâ úlī gólīyī Pétērō yī drī rīzô ôjīlâ ĩmbálê kī'á nī rī, Yésū ôlīdrī trá ôdrâ 'ásī rī tāsī, tālâ úlī 'dī 'bá yī â'dâ tā līdrī-līdrī ôjīlâ kâ ôdrâ 'ásī rī trá rī'á tā pătīlī 'î.

³Á'dólé bê trá ítí rí, drílíyí Pétērō yí Yōwánī bê rúzó 'bálé gānīmā 'á à'dú kólé tólá ngacì ãlô, tãlã trá rĩ'á lãnjátúlí drĩ lésí ró, gō'dá ítú-pá ícá kô tã kí 'bá àzízó ndrĩ tã gólíyíkã kílí kàyí rí 'dĩ sī.

⁴Gō'dá kpálé bê ítí rí, òjílã gólíyí tìbè úlí Pétērō kã árí 'bá trá rí ìyí lãfálé sī rí, òjílã dũũ àdĩ ìyí drĩ trá tã ònjí ìyíkã 'ásí tã lélé Yésũ 'á. Bê trá ítí rí, òjílã gólíyí tã lē 'bá trá Yésũ 'á rí yí drí àcázó òzō kútũ-njì kátí.

⁵Cĩjínó lâ sī, tã kí 'bá Yúdã yí kã 'dĩ 'bá yí drí rú è'bézó kpākã ãlô vō ãlô 'á tólá Yērōsálémã 'álã tã Pétērō yí kã kílí.

⁶Gō'dá Ánāsí gólã à'dô trá sísí nã sī àmbá drĩ-'bá Yúdã yí kã rí 'bá yí kã rĩ'á gólíyí bê, gō'dá òjílã à'dó 'bá kpá bê rí yí rĩ'á Kãyífã, Yōwánī, Ālèkězándã gō'dá òjílã àzã 'bá yí 'bã 'álé Ánāsí kã rí 'ásí à'dó 'bá kpá drĩ-'bá lã'bí 'è kã ró rí 'bá yí bê.

⁷Nĩngá sī, gólíyí drí Pétērō yí àzízó àdrélé ìyí àndrá kpākã ãlô àgô gólã òṅô ró èdéle trá rí bê. Gólíyí ìjì Pétērō yí trá kí nĩ rí, "Ánì, nĩ èdè àgô òṅô ró nō àngô tí yã? Á'dĩ fè mbàràkã ànì drí drĩ-àcè bê tã 'dĩ 'èzô rí nĩ yã?"

⁸Nĩngá sī, Pétērō drí tã lògōzô mbàràkã Líndrí Tándí Ôvãrí kã sī kí nĩ rí, "Drĩ-'bá òjílã àmákã rí yí kã gō'dá sísí-lésí àmákã rí 'bá yí bê,

⁹nĩ rí rĩ'á àmã ìjílí nō tã tãndí àmákã 'èlè àgô òṅô ró nō 'èzô à'dólé dódó rí tãsí yã?

¹⁰Dōvó nĩ lē bê trá tã nílí tã lâ 'dĩ tãsí rí, má àtã ànì drí gō'dá kpá òjílã àmákã Īsĩrã'èlè kã drí ndrĩ kí nĩ rí, rĩ'á drĩ-àcè Yésũ Krístō Nãzãrètã lé 'bá ró rí kã rĩ'dĩ àgô òṅô ró nō pã 'bá à'dólé dódó gō'dá kpá gólã rí 'bálé àdrélé nōngá ànì àndrá àndrō òjílã ndĩndĩ ró nō. Yésũ rĩ'dĩ àlólã gólã ànì drí ìpálé drãlè fè lãlì-lãlì drĩ rí, gō'dá Ôvãrí 'è gólã trá lĩdrílí òdrã 'ásí.

¹¹"Ánì drĩ-'bá òjílã àmákã rí 'bá yí kã, nĩ àrì drè úlí àmákã nō. Gólã rĩ'á rĩ'dĩ kó ãlô àjũ ró tã ìgĩzô tã lâ sī búkũ Ôvãrí kã 'á kí'á nĩ rí, 'Àjũ gólã jó 'dĩ 'bá drí gálé dó rí à'dô gō'dá trá àjũ tãndí ró tã lâ drí lãzélé rōó jó 'dĩzô rí rĩ'dĩ.' Lôngó 118.22

¹²Ítí rí, má lē ànì drí nílã dódó kí nĩ rí, gólã cé rĩ'dĩ ãlô gólã ícá 'bá àmã òjílã mvã pãlè rú ìzã gō'dá kpá òdrã àmákã rí 'bá yí 'ásí tãlã tã ònjí àmákã sī, Ôvãrí àfèè drĩ-àcè tã 'dĩ 'èzô òjílã àzãkã drí kó kô."

¹³Nĩngá sī, tã kí 'bá gólíyí rú è'bè 'bá 'dĩ 'bá yí tì lâ yí drí à'dízó, tãlã úlí gólíyí Pétērō yí drí àtálé Yōwánī bê ngbàngã lâ ró ùrĩ àkó 'dĩ yí sī, tãlã gólíyí nĩ trá kí nĩ rí, Pétērō yí Yōwánī bê òjílã tãkó 'ì, zí ìyí tã kô. Gólíyí ndrè ìyí Pétērō yí Yōwánī bê kí nĩ rí, gólíyí à'dô rĩ'á Yésũ rí àzì-àzì 'ì, tãlã tã 'è'è gólíyíkã rĩ'á nyé òzō Yésũ kã rí tí.

¹⁴Gō'dá àgô gólã òṅô ró pãlè trá rí rĩ'á àdré'á tólã dódó Pétērō gō'dá Yōwánī yí bê. Tã rí 'dĩ sī, gólíyí ícá gō'dá kô tã ònjí àzãkã àtálé úlí Pétērō kã àtálé trá 'dĩ rú.

¹⁵Nĩngá sī, drílíyí Pétērō yí gō'dá àgô òṅô ró rí bê lòfōzô vólé ìvì 'álã jó rú è'bè kã 'dĩ 'ásí. Gō'dá gólíyí drí ngãzó rĩ'á tã ì'bílí ìyí vō 'ásí kí nĩ rí,

- 16"Mã â'dô â'dô 'ě'á ɾ'di ɔjilã 'di 'bá yí drí yã? Tã pãtɿí ró, ɔjilã ndrĩ rĩ 'bá rilí iyí Yērōsālēmã 'á nōngá rĩ 'bá yí nĩ trá kĩ nĩ rĩ, gólíyí 'ě tã tĩ drí â'dízó 'dĩ nĩ, gō'dá mã gãá tĩ lâ kô.
- 17Gō'dá mã 'bã tã gólíyí drí, gólíyí ɔzó kô tã átá Yésū rĩ tãsi ãlôwálã ɔjilã äzãkã drí, tãlã tã rĩ 'dĩ ɔzó lâ'bú ɔjilã rōô drí kô."
- 18Gō'dá nĩngá sĩ, tã kĩ 'bá 'dĩ 'bá yí drí ngãzó Pétērō yí âzilí Yōwánĩ bê ägölé jó 'álã. Nĩngá sĩ, drilíyí tã 'bãzó Pétērō yí drí, gólíyí ïmbã ɔjilã kô ó'dí Yésū rĩ tãsi ngátá cé Yésū rĩ rú zilí ɾ'di ɔjilã drí yã rĩ.
- 19Gō'dá Pétērō yí drí ngãzó ûrû Yōwánĩ bê tã-drĩ gólíyíkã 'dĩ lôgölé kĩ nĩ rĩ, "Dôvó nĩ nĩ drē, tã gólã ängô rĩ ɾ'di Ôvãrí drí ndrēlé tãndí ró rĩ, tã äníkã ärilí ɾ'di, ngátá tã Ôvãrí kã ärilí ɾ'di.
- 20Ämã drí rĩ, mã ícã kô tĩ cilí gã tã gólíyí ämã drí ndrēlé trá Yésū drí 'élé gō'dá kpã tã gólíyí ämã drí ärilí trá gólã drí ɾ'á ätãlã rĩ 'bá yí drĩ."
- 21Gō'dá ití rĩ, tã kĩ 'bá 'dĩ 'bá yí nĩ gō'dá lãtĩ lâñô fëzó Pétērō yí drí rĩ kô, tãlã ɔjilã trá ndrĩ ɾ'á iyí Ôvãrí rĩ luyí'á ɾ'di ägô ɔñô ró 'bãlé trá â'dólé dódó 'dĩ tãsi. Tã rĩ 'dĩ tãsi rĩ, gólíyí drí cé ulí iyíkã älô 'dĩ 'bá yí ätãzó ɾ'di ngbãlí-ngbãlí ó'dí Pétērō yí drí Yōwánĩ bê, gō'dá drí yizó gólíyí rú sĩ.
- 22Pétērō yí Yōwánĩ bê 'ě iyí trá tã lârákô ängí 'i, tãlã ägô ɔñô ró 'bãlé â'dólé dódó 'dĩ, ndrô lâ ɾ'á kôró nyã'di-rĩ drĩ sĩ.
- 23Gō'dá óyilí bê drí Pétērō yí rú sĩ Yōwánĩ bê rĩ, drilíyí ngãzó gölé äzi-äzi lâ yí ngálã, gō'dá tã gólã drĩ-'bá Yúdã yí kã 'dĩ 'bá yí drí ätãlé trá 'dĩ ngilí gólíyí drí.
- 24Nĩngá sĩ, ɔjilã äzã 'bá yí ärilí bê iyí tã 'dĩ ití rĩ, gólíyí drí ngãzó ndrĩ Ôvãrí rĩ luyílí kpã rãtãã 'élé kpãkã älô kĩ, "Kúmú ämãkã gólã ämã drilí ängó nõ 'á rĩ, ní 'bã ämã nĩ 'bũũ bê, ïnyákú bê, ìmvũ ändrê bê, gō'dá ngã ndrĩ gólíyí â'dó 'bá 'á lâ rĩ 'bá yí bê.
- 25Gō'dá ní nĩ tã ämãkã trá. Nĩ ɾ'di tã nõ átã 'bá sísí ulí ífí sĩ ämã á'bíyã Dãwúdĩ drí, gólã â'dó 'bã tã äníkã 'ě 'bã ró rĩ. Líndrí Tãndí äníkã 'bã gólã trá tã ätãlé kĩ nĩ rĩ, 'Kúmú ängí 'bãdrĩ kã rĩ 'bã yí â'dô iyí trá äwã ró Kúmú ämãkã Ôvãrí rú. Gólíyí drí rú ê'bézó älô tã ɔnjí ɿ'bílí kpĩ äwã 'élé gólã rú lõ'wã äkó. Gólíyí lē trá kpã õmbã 'élé 'díyí pã 'bã gólã Ôvãrí drí 'ě'á äjólã ängó nõ 'á rĩ rú.' Lôngó 2.1-2
- 27"Gō'dá ngbãângbãñô rĩ, ulí Dãwúdĩ kã 'dĩ 'ě rú trá, tãlã kúmú ängí Ęródē gō'dã drĩ-'bã ïnyákú drĩ kã Põnítíyõ Pilãtõ drí tã ɿ'bízó jãrĩbã nõ 'á nōngá ɔjilã lídí Rómã lésĩ rĩ 'bã yí bê gō'dã kpã ɔjilã Ĭsirã'élé kã bê Yésū rú, lãjõ'bã äníkã gólã ní drí äjólé 'díyí pã 'bã ró ängó nõ 'á rĩ.
- 28Õzõ kpálé gólíyí ɾ'di ɔjilã tã ɿ'bĩ 'bã tã ɔnjí 'dĩ 'bã yí 'ëzó rĩ, ní 'bã tã rĩ 'dĩ 'bã yí nĩ â'dólé, tãlã 'dĩ ɾ'á tã gólã ní drí lēlé trá rĩ ɾ'di, gō'dã ní trá cú mbãrákã lâ bê drilã rú 'ëzó.

29"Kúmú ãmákâ Ôvârí, mí nî tã ònjí gólíyî òjílã ãmákâ sísí-lésí rî 'bá yî drí lèlé 'é'á 'èlã ãmã rú rî trá, tâlã ãmã drí tã Yésù kã pèzó òjílã drí rî sí. ãmã rí'á lãjó'bá ánikã ĩ'dî, ní âfê mbârâkã ãmã drí úlí ánikã nõ 'bá yî átázó òjílã drí Yésù rî tãsí cú ĩtí ũrĭ ãkó.

30Ní â'dã ání mbârâkã òjílã drí tã 'é'è gólã nõ sí. Ní 'bã ãmã ngá lâzé 'bá pãlé â'dólé dódó, gõ'dá kpá tã lâràkô ãzã 'bá yî 'èlé drí-ãcê gólã lãjó'bá tãndí ánikã Yésù kã sí."

31Gõ'dá gólíyî ndèlé bê rãtãã rî, vò gólíyî drí rú ê'bézó 'á lâ 'dĩ drí rú ìyázó gbĭ gbĭ gbĭ. Gõ'dá nĩngá sí, Líndrí Tãndí Ôvârí kã drí mbârâkã fèzó gólíyî drí ròò, gõ'dá gólíyî drí ngãzó rí'á tã âtî-âtî Ôvârí kã pèlé òjílã drí cú ĩtí ũrĭ ãkó.

32Ītí rî, kâyĭ rî 'dĩ 'bá yî sí, òjílã ndrĭ gólíyî tã lè 'bá Yésù 'á rî drí rĭzó ĩyĭ ngá ãlò ró, tã ĩsũ gólíyĭkã kpá ãlò. Gõ'dá gólíyî kárã lè trá ngá 'èlé vò ãlò 'á. Gõ'dá òjílã ãzã yũ'dãwã ãlò gólíyĭ lãfálé sí ngá gólíyĭ ĩyĭ nyãányã kã lãpĭlĭ cé ĩyĭ ĩfĭfĭ drí. Gólíyĭ ndrĭ rî trá ĩyĭ ãmúlĭ ĩyĭ lãfálé 'ásĭ.

33Lãjó'bá rî ĩyĭ trá mbârâkã ãmbã sí kárã tã ìyálé òjílã drí kĭ nĭ rî, Kúmú Yésù lídrĭ trá òdrã 'ásĭ. Gõ'dá Ôvârí rî trá ândrã-tãndĩ fèlé gólíyĭ drí tákányĭ.

34Ītí rî, gólíyĭ â'dó 'bá trá gólíyĭ lãfálé 'á ãmvú yĭ bê gõ'dá kpá jó yĭ bê rî 'bá yĭ trá rí'á ĩyĭ njãã 'bãlã ĩyĭ gĭlĭ vólé gõ'dá lãfã lâ tròlé fèlé lãjó'bá drí lãnjílĭ òjílã gólíyĭ ĩzã bê rî 'bá yĭ lãfálé 'ásĭ â'dò ĩzã gólíyĭkã rî 'bá yĭ vó ró. Gõ'dá ĩtí rî, òjílã ãzãkã trá yũ'dãwã ĩzã ró gólíyĭ lãfálé 'ásĭ.

36Ãgò ãzã rú bê Yôsépã rî 'è tã 'dĩ nĭ té ĩtí. Gólã rí'á 'bãsurú Lãvĭ kã rî 'ásĭ, gõ'dá útĭ gólã 'bãdrĭ zĭlĭ Sãyĭpãrásĭ rî 'álã. Gõ'dá gólã kpá ĩ'dĩ tĭbê lãjó'bá drí zĭlĭ kpá Bãrãnãbã rî. Ītò lâ kĭ nĭ rî, òjílã gólã rĭ 'bã mbârâkã sòlé ãzĭ-ãzĭ 'á rĭ.

37Yôsépã Bãrãnãbã rĭ gógó gĭ ãmvú ĩyĭkã ãzã vólé gõ'dã lãfã lâ trözó fèlé lãjó'bã drĭ, ã'dò ró bê òjílã ĩzã ró rĭ 'bã yĭ pãzó ĩ'dĩ sí lâ.

TÃ 'È'È 5

1Gõ'dã ãgò ãzã bê rú lâ ãnãnyã, gõ'dã òkó lâ rĭ rú ĩyĭkã rí'á Sãfĭrã. ãnãnyã ndrê tã Bãrãnãbã kã 'èlé ãmvú ĩyĭkã gĭzó vólé gõ'dã ãdĭ lâ trözó fèlé ngbã tã lè 'bã gólíyĭ ngá ãkó lé 'bã ró rĭ 'bã yĭ drĭ rĭ trá. Gõ'dã kâyĭ ãzã sí rĭ, ãnãnyã yĭ kpãrãtĭ òkó lâ bê drĭ kpã ngãzó ãmvú ĩyĭkã ãzã 'bãlé gĭlĭ vólé, tâlã tã lè 'bã gólíyĭ ĩzã ró rĭ 'bã yĭ pãzó lãfã lâ sí. Tãkò tã ĩsũ gólíyĭkã bê rí'á ngĭ, gólíyĭ trò lãfã rĭ 'dĩ ũrũkã lâ lãpĭlĭ ĩnĭnĭ ró ĩyĭ drĭ, gõ'dã ã'dò ró cé ũrũkã lâ trözó ĩ'dĩ fèlé lãjó'bã drĭ òjílã ĩzã ró rĭ 'bã yĭ pãzó ĩ'dĩ sí lâ. Nĩngá sí rĭ, ãnãnyã drĭ lãfã 'dĩ ũrũkã lâ trözó cé ĩ'dĩ fèlé Pétērõ drĭgã nĭ'á lãnjílã ngá ãkó lé 'bã yĭ drĭ.

3Nĩngá sí, Pétērõ nĭ tã ãnãnyã kã 'èlé 'dĩ trá. Ī'dĩ Pétērõ drĭ tã átázó ãnãnyã drĭ kĭ nĭ rĭ, "ãnãnyã, ní ãdò ònjò 'ĭ. Ní âyê tã ĩsũ ònjĭ Sãtãnã kã filĭ ání pĭpĭsĭlĭ ĩzãlé ĩtĭ ã'dò tãsí yã? Tã ní drĭ 'èlé 'dĩ rí'á tã ònjĭ 'ĭ. Tã 'dĩ rí'á tã Sãtãnã kã 'ĭ, gólã 'bã nĭ nĭ ãndrõ ònjõ ãdólé Líndrí Tãndí Ôvârí kã drĭ kĭ, lãfã ãmvú 'dĩ kã gĭzó vólé rĭ, ní fê

trá ndrĩ ngá ãkó lé 'bá yí drí, gō'dá ní drí ũrũkâ lâ trōzó áningá lãpĩlí ání nyãányã drí 'dĩ.

⁴Sĩsĩ rĩ, ámvú 'dĩ trá ánikâ ĩ'dĩ, gō'dá ní gĩlí bê vólé rĩ, lãfâ lâ trá kpá ánikâ ĩ'dĩ ngá gólĩyĩ ní drí lélé rĩ 'bá yĩ 'ézó ĩ'dĩ sĩ lâ. Gō'dá ní ĩsũ tã tã ōnjĩ nõ 'ézó ã'dô tãsi yã? Nĩ rĩ 'dĩ kô ōnjõ ádólé 'dĩ cé ãmâ lãjõ'bá Yésũ kâ rĩ yĩ drí, ní rĩ ōnjõ 'dĩ ádólé 'dĩ kpá Ôvãrí rĩ nyãányã drí!"

⁵Ítĩ, Ānãnyã, ní drí rĩrĩ úlí nõ árilĩ rĩ 'á rĩ, ní drí ngãzó 'délé gbũ ỹnyákú drĩĩ ãvõ ró kĩnĩ-kĩnĩ. Gō'dá ání drãdrã 'dĩ ũrĩ lâ drí fĩzó rõô õjĩlã gólĩyĩ tã lâ árí 'bá trá rĩ 'bá yĩ rú. Gólĩyĩ ã'dô trá ũrĩ ró mbãrãkã Ôvãrí kâ 'dĩ tãsi.

⁶Nĩngá sĩ, ãgõ mvá ãzã 'bá yĩ drí ánízó ãvõ lâ gólé ítã sĩ gō'dá njĩzó lâ vólé 'bãlé 'bú 'á.

⁷Gō'dá ỹtũ-pá lãvũ trá nã rĩ kãtĩ, òkó lâ Sãfĩrã drí gōzó ácalé Pétẽrõ ngálã, gō'dá gólã nĩ drĩ tã gólã rũ 'ẽ 'bá ágó lâ drí rĩ kô.

⁸Nĩngá sĩ, Pétẽrõ drí tã átãzó Sãfĩrã drí kĩ nĩ rĩ, "Nĩ átã drĩ má drí lãfã gólã ámvú gĩzó vólé rĩ vó lâ trá ỹ'dĩ rĩ'á ndrĩ má drĩgã nõ yã?" Ítĩ rĩ, Sãfĩrã ní drí tã kōzó kĩ, "Áwõ, lãfã vó ámvú gĩzó rĩ rĩ'á ndrĩ ỹ'dĩ 'dĩ."

⁹Gō'dá nĩngá sĩ, Pétẽrõ drí ngãzó gólã rĩ ỹjĩlí kĩ nĩ rĩ, "Āní ání ágó bê, nĩ dĩ mãní Lĩndrĩ Tãndĩ Ôvãrí kã ádózó ã'dô tãsi yã? Nĩ ndrĩ trá, õjĩlã gólĩyĩ ání ágó rĩ ãvõ trõ 'bã 'bãlé 'bú 'á rĩ trá rĩ'á ání'á ỹyĩ jó tĩlí-tĩ 'á nõ. Gólĩyĩ ã'dô kpá ání ãvõ njĩ'á ngbãangbãno vólé nĩ'á 'bãlã 'bú 'á."

¹⁰Nĩngá sĩ 'wãã, Sãfĩrã ní drí ngãzó 'délé vũdrĩ Pétẽrõ ándrã gō'dã kpã drãlé. Gō'dã ãgõ mvã 'dĩ 'bã yĩ áfĩlí bê jó 'álã rĩ, gólĩyĩ drí ãvõ lâ ndrẽzó àyĩ'á tólã ndrãã. Nĩngá sĩ, ãgõ mvã 'dĩ 'bã yĩ drí ãvõ lâ njĩzó vólé nĩ'á 'bãlã kpã 'bú 'á ágó lâ rĩ ló'dé gãrã drĩ 'á.

¹¹Nĩngá sĩ, ũrĩ drí fĩzó õjĩlã ndrĩ kãníşã kã 'á rõô, gō'dã kpã õjĩlã ũrũkâ 'bã yĩ ndrĩ tã 'dĩ árí 'bã trá rĩ yĩ bê.

¹²Kãyĩ rĩ 'dĩ 'bã yĩ sĩ, lãjõ'bá Yésũ kã 'ẽ ỹyĩ tã lãrãkõ gólĩyĩ õjĩlã tĩ drí à'dĩzó drí lâ yĩ sĩ rĩ trá dũũ, õzõ gólĩyĩ drí Ôvãrí rĩ ỹjĩzó ỹyĩ pãlé 'elã rĩ kãtĩ. Gō'dã tã lã 'bã Yésũ 'á rĩ 'bã yĩ rĩ ỹyĩ trá kãrã rũ 'ẽ'bélé võ ãlõ 'á ã'dĩ-drĩ jó ángĩ Ôvãrí kã rĩ kã 'á.

¹³Gbõ lé õjĩlã tã lã 'bã Yésũ 'á kô rĩ 'bã yĩ 'bã ỹyĩ bê lãnjĩ gólĩyĩ rú rĩ, gō'dã gólĩyĩ rĩ'á ũrĩ ró rũ 'ẽ'bélé võ ãlõ 'á õjĩlã 'dĩ 'bã yĩ bê.

¹⁴Gō'dã ã'dô bê kpãlé ỹtĩ rĩ, tólã kãyĩ rĩ 'dĩ 'bã yĩ 'á rĩ, ãgõ òkó ãzã 'bã yĩ bê dũũ, drĩlĩyĩ kpã tã lãzó Kúmú Yésũ 'á, gō'dã gólĩyĩ drí ỹyĩ lôfĩzó õjĩlã tã lã 'bã Yésũ 'á rĩ 'bã yĩ lãfãlé.

¹⁵Nĩngá sĩ, tãlã tã lãrãkõ lãjõ'bá Yésũ kã rĩ 'bã yĩ drí rĩ'á 'elã rĩ 'bã yĩ tãsi rĩ, õjĩlã drí ngãzó rĩ'á ngã lãzé 'bã ỹyĩkã lôjĩlí lô'bãlé ỹyĩ ndrĩ lãtĩ lãjõ'bã yĩ kã rĩ'á trõlã ỹ'dĩ rĩ gãrã drĩ lâ 'ásĩ gbãrãkã drĩĩ sĩ gbũrũkũ yĩ bê, ã'dô ró bê, õzõ Pétẽrõ õtĩrĩ lãvũũ

rî, gólâ ôdô ró ngbãâ gólîyî dôdô ngátá gbô ngbãâ gólâ rî líndrí ôgô ró ngá lâzé 'bá ũrûkâ 'bá yî drî sî, gólîyî tâ ïsû bê kî, ãâ'dô ngá lâzé 'bá 'dî 'bá yî 'bã'á â'dólé dódó.

16Nĩngá sî, ôjílâ tîlîlî drí ânîzó 'bãdrî mvá gólîyî ãnyî Yērōsālēmā rú rî lésî rî'á ngá lâzé 'bá ïyíkâ lôjílî gō'dá kpá gólîyî líndrí ônjî bê rî 'bá yî bê. Ítî rî, gólîyî â'dô trá ndrî 'dó dódó.

17Gō'dá nĩngá sî, tâ drí 'dēzó Kāyífā drî-'bá drî-'bá Yúdā yî kâ rî kâ 'á ôjílâ gólākā rî'á zílā Sādúsî rî 'bá yî bê lājó'bá Yēsū kâ 'dî 'bá yî rú, tālā tâ 'ē'ē lājó'bá 'dî 'bá yî kâ tâ lâ âgî trá gólîyî lîfî.

18Nĩngá sî, gólîyî drí lājó'bá Yēsū kâ 'dî 'bá yî ũrúzó ômbélé 'bālê gānîmā 'á.

19Gō'dá mālāyíkā Ôvārî kâ drí ânîzó ngácî sî átî gānîmā kâ 'dî 'bá yî njîlî hōwé-hōwéē, gō'dá lājó'bá 'dî 'bá yî lôfōzó vólé. Gō'dá mālāyíkā 'dî drí tâ átázó gólîyî drí kî nî rî,

20"Mî nî ã'dî-drî jó ạngí Ôvārî kâ rî kâ 'álâ, gō'dá nî âtâ ró tâ lédrē-lédrē ó'dî Yēsū 'á nō tāsî ndrî ôjílâ drî."

21Nĩngá sî, lājó'bá Yēsū kâ 'dî 'bá yî drí úlî 'dî ânîzó. Gō'dá cîjîno lâ sî, gólîyî drí ngāzó nîlî ã'dî-drî jó ạngí Ôvārî kâ rî kâ 'álâ rîlî ôjílâ ïmbálé tólâ. Gō'dá kpá ïtú-pá rî 'dî sî, drî-'bá ôjílâ Yúdā yî kâ rî kâ 'dî 'bá yî drí ngāzó ôjílâ Yúdā yî kâ sîsî-lésî rî 'bá yî ãzîlî ndrî rú ê'bélé ïyî ãlô vō tâ kî kâ 'á. Nĩngá sî, drîlîyî ngāzó lómígówá jólé ïyî nîlî lājó'bá 'dî 'bá yî ãdrîlî ãjílî ïyî drí gānîmā lésî.

22Gō'dá lómígówá 'dî 'bá yî calé bê ïyî gānîmā 'álâ rî, gólîyî ũsú lājó'bá 'dî 'bá yî tólâ kô'dáwá. Ítî rî, gólîyî drí ngāzó gólé gō'dá tâ âtálé tâ kî 'bá 'dî 'bá yî drí kî nî rî,

23"Mā calé bê gānîmā 'á tólâ rî, mā ũsú átî áâ'bā trá ngárá-ngárá, gō'dá lómígówá lâ yî rî'á ïyî lîfî ngíyá ró átî 'dî ndrē'á. Gō'dá mā njîlî bê átî lâ 'dî rî, mā ũsú ôjílâ ãzākā jó 'á tólâ kô."

24Gō'dá drî-'bá lómígówá jó ạngí Ôvārî kâ rî kâ rî 'bá yî kâ gō'dá drî-'bá ôjílâ Yúdā yî kâ rî kâ 'dî 'bá yî ânîlî bê úlî 'dî 'bá yî rî, ïtô lâ fî gólîyî drîlî kô, gō'dá gólîyî tî drí ã'dízó kî, "Á'dô tâ á'dô nî yā?"

25Nĩngá sî, ôjílâ ãzâ drí ngāzó ânîlî gō'dá tâ âtálé kî nî rî, "Nî ndrê drê, ôjílâ gólîyî ânî drí 'bālê trá gānîmā 'á rî 'bá yî ïyîngá rî'á ïyî ã'dî-drî jó ạngí Ôvārî kâ rî kâ 'álâ ôjílâ lîfî ïmbá'á ïyî tólâ."

26Gō'dá nĩngá sî, gólîyî ânîlî bê ïyî tâ 'dî rî, drî-'bá lómígówá kâ rî drí ngāzó lómígówá ïyíkâ yî bê gō'dá nîlî lājó'bá Yēsū kâ 'dî 'bá yî ãdrîlî ãjílî tâ kî 'bá 'dî 'bá yî drí. 'Dî, gólîyî ãdrîlî lājó'bá Yēsū kâ 'dî 'bá yî mbârākā sî kô, tālā gólîyî rî'á ũrî ró kî, ôjílâ ãâ'dô ngā'á ômbā ró, ôzô yî ôlô'ê lājó'bá 'dî 'bá yî lârákô lâ ïyî trá rî, gō'dá ôjílâ ãâ'dô kpá ïyî lûvû'á kúnî mvá sî.

27Gō'dá nĩngá sî, lómígówá 'dî 'bá yî drí ngāzó lājó'bá Yēsū kâ 'dî 'bá yî ãdrîlî gō'dá gólîyî 'bālê âdrélé tâ kî 'bá yî ânîdrá. Nĩngá sî, Kāyífā drí tâ átázó ômbā sî lājó'bá 'dî 'bá yî drí kî,

28"Śisī nā sī, mā 'bā tā trá ānī drī ngbálí-ngbálí á'dó kô tā Yésū rī tāsī rī ìmbálé òjílā drī. Gõ'dá ngbāangbānō, tā rī 'dī vō lâ 'á rī, tā ìmbā ānīkâ lâ'bū trá òjílā Yērōsālēmā kâ drī ndrī, gõ'dá nī lē nô āmā rú ìzálé òdrā Yésū kâ 'dī tāsī. Nī 'è tā ònjī 'dī ìtí á'dô tāsī yā?"

29Nĩngá sī, Pétērō yī lājó'ba āzā 'bá yī bē, drílīyī ngāzō tā-drī lògōlé gólīyī drī kī nī rī, "Āmbā āmākā, mā lē trá tíkó tā ánīkâ ārílí. Gõ'dá òzō tā ánīkâ 'dī ò'bā āmā tā Ôvārí kâ rī gālē dó rī, gõ'dá rī'á mbī āmā drī lānjī 'bāzō Ôvārí rú, á'dó kô òjílā mvá rú.

30Gõ'dá ānī nyāányā tāsī rī, ānī ĩ'dī gólīyī Yésū rī ìpá 'bá fē lālī-lālī drī drālē òdrā ānyī kâ ró rī sī, gõ'dá Ôvārí rī ĩ'dī gólā Yésū rī 'bā 'bá līdrílí òdrā 'ásī rī, á'dô trá kpá Ôvārí rī gógó 'dī ĩ'dī gólā āmā á'bīyá yī drī rī'á ìnjīlā rī.

31Gõ'dá Ôvārí 'bā lānjī trá Yésū rú gólā rī 'bāzō rīlī yī Ôvārí rī drī-ágó drī lésī ró 'būū 'álā drī-ācē bē Kúmú āmākā ró, gõ'dá kpá 'dīyī pā 'bá ró. Gõ'dá āmā rī gógó nyāányā lâ yī tāsī rī, mā rī tā nô 'bá yī átálé òjílā āmākā Īsīrā'élē kâ drī, tālā gólīyī ūnī ró bē, gólā 'dīyī pā 'bá 'ī, gõ'dá gólīyī āādī ró ĩyī drī tā ònjī ĩyīkâ rī 'bá yī 'ásī, tālā gólā āāyē ró tā ònjī gólīyīkâ bē. Mā ĩcā trá tā 'dī 'bá yī átálé, tālā tā gólīyī Yésū drī 'élē rī 'bá yī rī'á ndrī āmā līfī drī 'á. Gõ'dá Líndrī Tāndī gólā Ôvārí drī ájólé gólīyī tā ĩyīkâ ārī 'bá rī yī drī kpá rī'á līfī drī 'bá ró tā pātīī á'dalé gólīyī drī."

33Gõ'dá nĩngá sī, tā kī 'bá ārílí bē ĩyī úlī 'dī 'bá yī rī, gólīyī drī ngāzō òmbā ró lāvūlī kôrô. Ītī rī, gólīyī lē trá lājó'ba Yésū kâ 'dī 'bá yī úfúlī.

34Gõ'dá tā kī 'bá āzā ālô drī ngāzō ādrélé ūrū vō tā kī kâ 'dī 'á. Tā kī 'bá rī 'dī rú lâ Gāmālélē, gólā rī'á Pārúsī gólā tā 'bā'bā Ôvārí kâ rī 'bá yī ìmbā 'bá 'ī òjílā drī, gõ'dá òjílā cé tītī ìnjī ĩyī gólā trá. Gõ'dá nĩngá sī, drílā tā 'bāzō lómígówá 'dī 'bá yī drī kī nī rī, gólīyī òtrō lājó'ba Yésū kâ 'dī 'bá yī tākō fīnyáwá ĩvī 'álā.

35'Dī vósī, drílā ngāzō tā átálé tā kī 'bá āzī 'dī 'bá yī drī kī nī rī, "Ānī òjílā āmā āzī-āzī yī ró Īsīrā'élē kâ nô 'bá yī, nī ĩsū tā dódó tā gólā ānī drī 'é'á 'élā āgô nô 'bá yī drī rī tāsī, tālā nī òzō tā ányā 'èè kô.

36Nī ĩsū tā tā gólā Túdā kâ rī tāsī, gólā śisī tā āmā 'bá kī nī rī, yī á'dô òjílā tā lâ drī lâzélé kôrô rī ĩ'dī. Gólā ngā rú jālē ājú 'būlī kúmú 'bādrī nô kâ bē. Ītī rī, òjílā dūū 'dē 'bá gólā vósī ājú 'bū 'bá ró rī rī'á òzō kámá-sū kátí. Gõ'dá úfúlī bē gólā rī gógó trá rī, gólīyī 'dē 'bá trá gólā vósī rī 'bá yī drī rú lāpēzō, gõ'dá tā rī 'dī drī á'dózó gbō tā gólā cú ĩtī ífī ākó rī ró.

37"Gõ'dá tā 'dī vósī rī, Yúdā gólā òjílā Gālīláyā kâ ró rī drī kpá drī ìngázó káyī gólā rīzō òjílā lālē rú lâ yī ĩgī-ĩgī bē rī sī. Ōjílā dūū 'dē ĩyī kpá trá gólā vósī ājú 'būlī kúmú 'bādrī nô kâ bē. Gõ'dá ódrī kpá gólā rī fūzō. Nĩngá sī, gólīyī 'dē 'bá trá gólā vósī rī 'bá yī drī kpá rú lāpēzō ĩyī.

38Bē trá ĩtī rī, á'dô tā òjílā nô 'bá yī kâ tāsī nōngá rī, má átā ānī drī, nī 'è tā ònjī ānī drī lélē 'élē rī gólīyī drī kô'dáwá. Nī āyē gólīyī nīlī drī-bāláyī ró. Tālā òzō tā ĩsū

gólíyíkâ 'dī 'bá yī gō'dá tā 'ē'ē gólíyíkâ rī yī bē ā'dô cé tā gólíyíkâ rī ǐ'dī rī, tā rī gógó yī ā'dô ā'dó'á kpá cú ǐtí ǐfí ākó, ōzō tā Túdā yī kâ Yúdā bē rī kátí.

³⁹Gō'dá ōzō tā rī gógó ā'dô ǐyī Ôvârí kâ ǐ'dī rī, ícá kô gólíyī lôgálé, tálâ nī ā'dô ānī nyāányâ úsú'á ājú 'bū'á Ôvârí bē."

⁴⁰Nīngá sī, tā kī 'bá 'dī 'bá yī drī úlí Gāmālélē kâ kīzō nī rī, úũfû lājó'bá Yésū kâ 'dī 'bá yī kô'dáwá rī tā-drī lâ lēzō. ǐtí, drīlīyī lājó'bá 'dī 'bá yī âzízó lôfílí gólé jó 'álâ. Gō'dá nīngá sī, lājó'bá rī 'dī 'bá yī 'bázó cālē ōnjóró'bí sī, gō'dá tā 'bázó gólíyī drī kī, gólíyī āâtâ ǐyī tā kó kô ó'dí Yésū rī tāsī, gō'dá gólíyī âyézó.

⁴¹Nīngá sī, lājó'bá Yésū kâ 'dī 'bá yī drī âfōzó ǐvī 'álâ vō tā kī kâ rī 'ásī. Gólíyī trá âyīkō ró, tálâ gólíyī úsú lâṇō trá tā Yésū kâ tāsī. Gō'dá Ôvârí ndrē gólíyī kpá trá ícâ-ícâ ró lâṇō úsúlí tā Yésū kâ tāsī.

⁴²Gō'dá tā 'dī 'bá yī vósī, lājó'bá 'dī 'bá yī rī ǐyī trá zāâ rīlí kâyī vósī cé rī'á tā ímbálé òjílâ drī Yésū rī tāsī ā'dí-drī jó ángí Ôvârí kâ rī kâ 'á gō'dá kpá òjílâ drī 'bā 'ásī. Gólíyī 'bā òjílâ trá tā nīlí kī, Yésū āā'dô ǐ'dī 'díyī pā 'bá ró gólâ Ôvârí drī tā lâ 'bālē trá âjólé sísí rī.

TĀ 'Ē'Ē 6

¹Kâyī rī 'dī 'bá yī sī, tā lē 'bá Yésū kâ ā'dólé bē trá ǐyī līzó'á rōō rī, tā lē 'bá gólíyī lāfálé sī ā'dó 'bá ǐyī òjílâ Yúdā yī kâ ró rī 'bá ǐyī Gīrīkī tī átálé ǐ'dī rī 'bá yī, drīlīyī ngāzó rī'á tā gílí gólíyī Yúdā ró rī 'bá cé Íbūrū tī átálé ǐ'dī rī 'bá yī rú. Gólíyī kī nī rī, "Āyízí āmákâ rī 'bá yī rī ǐyī gō'dá ngá nyānyā gólíyíkâ gólâ rī'á lânjílâ kâyī vósī cé âyízí drī ndrī rī úsúlí kô."

²ǐtí rī, lājó'bá mûdrī-drī-lâ-ngâ-rī 'dī 'bá yī drī ngāzó ǐyī tā lē 'bá Yésū kâ rī 'bá yī âzílí rú è'bélé vō ālô 'á. Gō'dá drīlīyī tā átázó tā lē 'bá 'dī 'bá yī drī kī nī rī, "Rī'á fí dó āmâ drī ngāzó lôsī tā âtí-âtí Ôvârí kâ âtâ kâ òjílâ drī rī âyézó gō'dá ngāzó nīlí rī'á lôsī ngá nyānyā lânjī kâ 'élé ǐ'dī yā?"

³Dī vō lâ 'á rī, āmâ âdrúpī yī, rī'á tândí ró ānī drī ícázó òjílâ njī-drī-lâ-rī njílí ānī lāfálé sī, gólíyī ānī drī nīlí trá kī, Líndrí Tândí Ôvârí kâ bē ǐyī 'á rī 'bá yī gō'dá kpá ā'dó 'bá ǐyī tā nīnī bē rōō rī. ǐtí rī, mā ā'dô gólíyī 'bā'á lôsī 'dī 'élé.

⁴Gō'dá āmâ rī gógó nyāányâ lâ tāsī rī, lôsī āmákâ ā'dô ró zāâ rātāā 'ē'ē ǐ'dī, gō'dá úlí Ôvârí kâ rī 'bá yī âtâ-âtâ lâ ǐ'dī òjílâ drī."

⁵ǐtí rī, òjílâ ndrī drī tā 'dī drī lâ lēzō ǐ'dī gō'dá gólíyī drī ngāzó òjílâ tândí njī-drī-lâ-rī rī 'bá yī njílí. Òjílâ rī 'dī 'bá yī lāfálé rī, gólíyī njī Sītífánō gólâ tā lē 'bá trá Yésū 'á rōō pīpīsílí ālô sī gō'dá Líndrí Tândí Ôvârí kâ bē yī 'á dūū rī kpá trá. Gō'dá gólíyī njī-kázíyá njílí Sītífánō bē rī 'bá yī rī'á: Fílípō āzâ, Pōrōkārō, Nīkōnórâ, Tīmōnō, Pārāmónâ gō'dá Nīkólâ.

⁶Nīngá sī, òjílâ 'dī 'bá yī drī òjílâ ǐyī drī njílí trá njī-drī-lâ-rī 'dī 'bá yī âzízó 'bālē lājó'bá 'dī 'bá yī ândrá. Gō'dá lājó'bá 'dī 'bá yī drī drī 'bázó gólíyī drī, ā'dô ró bē

gólīyī 'bālé ngá lānjí 'bá ró ōjīlā āyīzī ró rī 'bá yī drī. Gō'dá drīlīyī rāṭāā 'ēzō ngá lānjí 'bá rī 'dī 'bá yī tāsī Ôvārī drī, tālā gólā ōpā ró gólīyī lōsī rī 'dī 'ērē lā 'á.

⁷Gō'dá nīngá sī, kâyī rī 'dī 'bá yī sī, ōjīlā ìtīlīlī drī ngāzō rī'á tā lēlé úlī Ôvārī kâ 'á. Ī'dī ĩtī, tā lē 'bá Yēsū 'á rī 'bá yī drī līzózó ácalé dūū Yērōsālēmā 'álā. Gō'dá drī-'bá lā'bī 'ē kâ rī 'bá yī dūū drī kpá tā lēzō tā ātī-ātī tāndī Ôvārī kâ 'dī 'á.

⁸Gō'dá Ôvārī rī trá āndrā-tāndī fēlé rōō Sītīfānō drī gō'dá kpá rī'á mbārākā fēlé gólā drī tā dūū tī drī â'dīzō rī 'ēzō ōjīlā dūū āndrā.

⁹Nīngá sī, ōjīlā Yúdā yī kâ ūrūkā 'bá yī drī ngāzō ĩyī rī'á tī ānyálé gólā bē mbārākā Ôvārī drī fēlé drīlā rī tāsī. Gólīyī rī'á ōjīlā jāribā gólīyī zīlī Sīrēnē gō'dá Ālēkēzāndīrīyā rī 'bá yī kâ, gólīyī rī trá lā'bī Yúdā yī kâ 'élé ndrī. Ōjīlā rī 'dī 'bá yī drī ngāzō fīlī ĩyī ōjīlā ūrūkā 'bādrī gólīyī zīlī Sīlīsīyā gō'dá Ásīyā bē rī 'bá yī kâ lāfálé tī ānyálé Sītīfānō bē.

¹⁰Gō'dá Líndrī Tāndī Ôvārī kâ 'bā Sītīfānō trá â'dólé tā nīnī bē ícalé tā trólé ōjīlā rī 'dī 'bá yī tī sī.

¹¹Ītī, ōjīlā 'dī 'bá yī drī ngāzō nīlī ōjīlā āzā 'bá yī līfī lā yī gīlī, tālā ōnjō ádólé Sītīfānō rú tā átalé kī nī rī, "Mā ārī āgō nō gbórókō lā trá rī'á Ôvārī yī ló'dá'á āmā á'bīyā Músā bē."

¹²Ītī rī, úlī 'dī 'bá yī drī sī rī, ōjīlā Yērōsālēmā kâ gō'dá gólīyī sīsī-lésī rī 'bá yī gō'dá lā'bī ímbā 'bá gólīyīkâ rī 'bá yī bē drī ngāzō ĩyī āwā ró Sītīfānō bē. Gō'dá nīngá sī, tā rī 'dī tāsī rī, gólīyī drī ngāzō árálé āwā sī Sītīfānō ngálā gō'dá gólā rī rūlī ājīlī vō tā kī kâ rī 'álā drī-'bá Yúdā yī kâ âzīlī tā kī 'bá ró rī 'bá yī āndrā.

¹³Nīngá sī, gólīyī drī tā átázó ōjīlā ūrūkā 'bá yī drī lātī gólā ángō rī ĩ'dī gólā rī mōndrā fēzō ōnjō sī yā. Gō'dá gólīyī kī nī rī, "Kâyī vósī cé, āgō nō rī zāā tā ōnjī átalé ĩ'dī jó ángī Ôvārī kâ rú gō'dá kpá tā 'bā'bā Ôvārī kâ gólīyī Músā drī lōpélé ātī 'álā āmā drī rī 'bá yī rú.

¹⁴Mā ārī gólā trá gólā ōtírī átalā kī'á nī rī, Yēsū ōjīlā Nāzārētā kâ ró rī āā'dō jó ángī Ôvārī kâ rī ūfú'á gō'dá kpá lā'bī gólīyī Músā drī ímbálé trá āmā drī rī 'bá yī ōjā'á vólé."

¹⁵Ītī rī, ōjīlā gólīyī rī 'bá rīlī vō tā kī kâ 'á rī 'bá yī drī ngāzō ĩyī vō ndrēlé Sītīfānō ngálā, tālā tā gólā drī 'ē'á átalā rī ārīlī, gō'dá gólīyī ndrē gólā rī nīlī trá rī'á lāgú'á ōzō mālāyīkā nīlī kâtī.

TĀ 'Ē'Ē 7

¹Nīngá sī, drī-'bá drī-'bá Yúdā yī kâ rī 'bá yī kâ drī ngāzō tā ĩjīlī Sītīfānō tī kī nī rī, "Úlī gólīyī ōjīlā nō 'bá yī drī rī'á átalā ní rú nō 'bá yī pātī yā?"

²Gō'dá Sītīfānō drī ngāzō tā 'dī lôgólé gólā drī kī nī rī, "Ámbā ámákā, mōndrā ōjīlā 'dī 'bá yī kâ má rú 'dī â'dó kō tā pātī 'í. Ámā âdrúpī yī gō'dá ānī sīsī-lésī rī 'bá yī bē, nī ārī drē úlī ámákā nō 'bá yī. Ākū ró nā sī rī, Ôvārī gólā â'dó 'bá mbārākā bē ngá āmbā nō 'bá yī drī sī ndrī rī â'dā íyī nyāányā trá āmā á'bīyā Ābārāyāmā drī

ōzō ānī drí nīlī trá rī kátí. Kàyī rī 'dī sī, Ābārāyámā rī trá rīlī 'bādrī gólâ rī'á zīlâ Mōsōpōtāmīyā rī 'álâ, 'dīlī gólâ nīlī drē kō rīlī Hārānā 'álâ.

³Gō'dá nīngá sī, Ôvārī â'dalé bê íyī nyāányā trá Ābārāyámā drí rī, Ôvārī drí ngāzō tā átálé Ābārāyámā drí kī nī rī, 'Ní ngā 'bādrī nô 'ásī ōjīlā ánī átá kâ rī 'bá yī lāfálé sī nīlī 'bādrī gólâ má drí 'ē'á â'dalâ ní drí ātī 'álâ nā 'á.'

⁴Ítí rī, Ābārāyámā yī ātī-drī íyīkâ rī 'bá yī bê drí ngāzō nīlī 'bādrī rī 'dī 'ásī nīlī rīlī Hārānā 'álâ. Vō rī 'dī 'álâ rī, átá lâ drí drāzō. Gō'dá átá lâ rī ōdrā volé drī 'ásī rī, Ôvārī drí gólâ rī ājózó Hārānā 'á tólâ sī ānīlī rīlī 'bādrī Kānānā kâ gólâ āmâ drí â'dózó ngbāngbānō 'álâ nō 'á.

⁵Gō'dá kàyī rī 'dī 'bá yī sī rī, Ôvārī fēé vō drī mvá āzākā gbúrúwá lâ â'dolé Ābārāyámā rī nyāányā kâ ró rī kō. Gō'dá Ôvārī 'bā tā lâ trá gólâ drí kī, yī āā'dô fē'á lâ gólâ drí kàyī āzā sī īzátú â'dolé 'bādrī gólīyī nyāányā kâ ró gólâ rī ózōwá yī bê. Ôvārī ōtírī tā 'dī 'bāā ítí rī, 'dīlī Ābārāyámā drē cú ítí 'dīyīmvá ākō.

⁶Gō'dá sīsī kàyī rī 'dī drí sī rī, Ôvārī átā tā kpá kī nī rī, 'Ānī ózōwá yī â'dô nī'á rīlī īyī ngā āwā ró 'bādrī ātrā 'á. Gō'dá ōjīlā 'bādrī 'dī kâ â'dô gólīyī 'bā'á lōsī īyīkâ 'ēlē rāgīlī ró gō'dá āā'dô rī'á gólīyī 'ēlē ōnjī ró ndrō kámá-sū sī.

⁷Gō'dá nīngá sī, má â'dô lānō fē'á ōjīlā gólīyī 'bādrī 'dī kâ gólīyī ánī ózōwá yī 'bā 'bá trá rāgīlī ró rī 'bá yī drí. Nīngá sī, ánī ózōwá yī â'dô āfō'á volé 'bādrī 'dī 'ásī ānīlī 'bādrī gólâ má drí 'ē'á fēlâ gólīyī drí nō 'álâ, gō'dá gólīyī â'dô āmâ īnjī'á 'bādrī nô 'á.'

⁸Nīngá sī, Ôvārī drí tā átázó Ābārāyámā drí ōjīlā gólākâ āgō āmbá ró rī 'bá yī gō'dá kpá āgō mvá ró rī 'bá yī bê 'dēlé īyī bāsā 'á lāmbé tā-drī lēlē Ôvārī yī kâ Ābārāyámā bê rû-lē-āzī ró rī ró. 'Dīlī volé drī lâ 'ásī, Ābārāyámā drí íyī mvá Ísákā rī tīzō, gō'dá Ísákā rī gógó ājízó 'dēlé bāsā 'á, 'dīlī drē kàyī gólâ rī tīzō rī rī'á cé njī-drī-lā-nā. Gō'dá vó lâ sī, Ísákā drí Yākóbā rī tīzō gō'dá ājízó lâ kpá 'dēlé bāsā 'á. Gō'dá vó lâ sī, Yākóbā drí 'dīyīmvá tīzō mūdri-drī-lā-ngā-rī â'dó 'bá īyī á'bīyá ró 'bāsúrú āmākâ mūdri-drī-lā-ngā-rī rī 'bá yī kâ ró rī, gō'dá Yākóbā drí kpá gólīyī ājízó ndrī 'dēlé bāsā 'á.

⁹Nīngá sī, Yākóbā rī mvá rú bê Yōsépā rī, tā lâ drí āgízó ādrúpī lâ yī līfī. Gō'dá gólīyī drí ngāzō gólâ rī gīlī volé ōjīlā gólīyī gólâ rī trō 'bá rāgīlī ró Māsīrī 'álâ rī yī drí. Gō'dá Ôvārī bê rī'á kárá Yōsépā bê āndrā-tāndī fēlé gólâ drí.

¹⁰Gō'dá nīngá sī, Ôvārī drí kpá gólâ rī pāzō īzā gólākâ rī 'bá yī 'ásī ndrī, gō'dá Ôvārī 'bā gólâ trá tā nīnī bê, tālā kúmú Māsīrī kâ ā'dô ró tāndī ró gólâ bê. Gō'dá kúmú 'dī 'bā Yōsépā trá â'dolé drī-ācē bê Māsīrī drīlī gō'dá kpá â'dolé ngá cé tītī 'bā íyīkâ 'á rī vó lâ ndrē 'bá lâ ró.

¹¹"Dīlī vósī, lōfó ōnjī tētē drí 'dēzō Māsīrī 'ásī ndrī gō'dá kpá 'bādrī Kānānā kâ nō bê gō'dá ōjīlā 'bālé ndrī rú īzālē kōrō. Gō'dá tālā lōfó 'dī tāsī rī, āmâ á'bīyá gólīyī â'dó 'bá Kānānā 'álâ rī 'bá yī ícá īyī gō'dá ngá-īyīnyā āzākā ūsúlī kō.

- 12 Gõ'dá Yākóbā ârílí bê tâ kí'á nĩ rĩ, ãdrúgú ãâ'dô bê Măsĩrĩ 'álâ rĩ, drílâ íyĩ mvá yĩ jözó Măsĩrĩ 'á tólâ nĩ'á ãdrúgú âgílí tólâ sĩ.
- 13 Gõ'dá gólíyĩ ândálé bê íyĩ rũ nĩ'á ãdrúgú gílí kpá ó'dí Măsĩrĩ 'álâ rĩ, Yösépâ drí gólíyĩ 'bázó íyĩ nĩlĩ gólíyĩ âdrúpĩ ró, gõ'dá gólâ drí kpá íyĩ âdrúpĩ yĩ 'dĩ 'bá yĩ â'dázó kúmú Măsĩrĩ kâ 'dĩ drí.
- 14 Dĩ vósĩ, Yösépâ drí kpá tâ âtízó âdrúpĩ lâ yĩ sílĩ átá lâ Yākóbâ drí tólâ, gólâ ãânĩ ró Măsĩrĩ 'álâ õjílâ íyíkâ 'bâ kâ rĩ 'bá yĩ bê ndrĩ. Õjílâ Yösépâ kâ ndrĩ rĩ'á nyâ'dĩ-nâ-drĩ-lâ-ngâ-mûdrĩ-drĩ-lâ-ngâ-njĩ.
- 15 Ítí rĩ, Yākóbâ yĩ drí ngázó nĩlĩ Măsĩrĩ 'álâ. Gõ'dá volé drĩ lâ 'ásĩ, Yākóbâ drí drázó âkpākã'dã Măsĩrĩ 'á tólâ. Gõ'dá gólâ rĩ mvá yĩ drí ävõ lâ trözó 'bãdrĩ Kánánâ kâ 'álâ 'bälé ügĩ 'á, võ gólâ Ābārāyāmā drí gílí trá âdĩ sĩ ãkũ ró rĩ 'álâ. Gõ'dá vó lâ sĩ, Yākóbâ rĩ mvá yĩ ôdrã íyĩ kpá trá 'dó ndrĩ Măsĩrĩ 'á tólâ. Gõ'dá mvá lâ yĩ drí gólíyĩ ävõ trözó Sëkémē 'álâ gõ'dá 'bälé ügĩ äzâ 'á.
- 17 "Gõ'dá nĩngá sĩ, kâyĩ gólâ Ôvârí drí tâ 'bã'bã íyíkâ ândrã-õnjĩ kâ Ābārāyāmā drí rĩ 'ëzó vó lâ âtlí rĩ âcã bê trá ãnyĩ rĩ, 'dĩ ãmã á'bíyã yĩ lízô trá dũu Măsĩrĩ 'álâ.
- 18 Gõ'dá kúmú äzã gólâ Yösépâ rĩ tâ nĩ 'bã kô rĩ 'ĩdĩ rĩ'á drĩ-ãcê bê Măsĩrĩ drĩ sĩ ndrĩ.
- 19 Kúmú rĩ 'dĩ âdô ãmã á'bíyã yĩ trá mãnĩ sĩ, gõ'dá dĩ gólíyĩ drĩ kpá trá 'bälé ïzã nĩlĩ. Gõ'dá kúmú rĩ 'dĩ 'bã gólíyĩ trá rĩ'á íyĩ mvá õdê ró rĩ 'bá yĩ trölê 'bälé âyéle õmã 'álâ, tâlã õodrã ró íyĩ bê volé.
- 20 "Nĩngá sĩ, kâyĩ rĩ 'dĩ 'bã yĩ sĩ, Músã rĩ tĩzó. Gólâ rĩ'á mvá sũsũ tãndĩ 'ĩ Ôvârí lífĩ. Ândrê lâ yĩ trõó gólâ kô vũlĩ âyéle õmã 'álâ. Íimbã gólâ zãlô cãlé párá nã átá lâ drí jó 'á.
- 21 Dĩ vósĩ, gólâ rĩ trözó lâpílĩ õmã 'á, gõ'dá mvã ãnjó kúmú Măsĩrĩ kâ rĩ kâ drí gólâ rĩ ùsúzó, gõ'dá drílâ trözó lâ 'bã 'álâ, ã'dô ró yĩ drí vó lâ ndrêlé mvã ró íyĩ nyãányã drí.
- 22 Ítí rĩ, Músã drí gõzó tâ nĩnĩ gólâ õjílâ Măsĩrĩ kâ rĩ 'bã yĩ kã ìlízó 'ĩdĩ nĩlĩ ndrĩ. Gólâ â'dô trá cú mbârãkã bê úlĩ âtã-âtã 'á gõ'dá kpã tâ 'ë'ë 'á.
- 23 "Gõ'dá nĩngá sĩ, gólâ rĩ ndrô â'dólé bê trá nyã'dĩ-rĩ rĩ, drílâ tâ ïsũzó nĩzó nĩ'á õjílâ íyíkã Īsĩrã'élê kâ ró rĩ 'bã yĩ lômílĩ.
- 24 Gõ'dá gólâ cãlé bê võ rĩ 'dĩ 'á tólâ rĩ, gólâ drí õjílâ Măsĩrĩ kâ ndrëzó rĩ'á õjílâ Īsĩrã'élê kã cã'á, gõ'dá gólâ drí ngázó gbõ õjílâ äzĩ íyíkã Īsĩrã'élê kã ró 'dĩ pãlé, gõ'dá gólâ rĩ gógó õjílâ Măsĩrĩ kã ró nõ rüzó cãlé kpãdí-kpãdí tâ-võ lògõ ró, gõ'dá õjílâ 'dĩ drí drázó.
- 25 Gólâ ïsũ íyíkã kĩ nĩ rĩ, õjílâ íyíkã rĩ 'bã yĩ â'dô nĩ'á lâ kĩ, yĩ â'dô 'ĩdĩ gólâ Ôvârí drí lélé 'ë'á gólíyĩ pãlé ïzã íyíkã rĩ 'bã yĩ 'ásĩ rĩ 'ĩdĩ. Gõ'dá gólíyĩ nĩlĩ tâ lâ kô ítĩ.

- 26" Gõ'dá kâyî tâ 'dî kâ rî vósî rî, gólâ ndrélé bê ôjílâ Īsīrā'élē kâ rû fū'á ĩyî rî, gólâ ngâ trá rû cêlé gõ'dá tâ ă'dî 'bâlé ĩ'dî gólĭyî lâfálé 'á. Gõ'dá gólâ kĭ nĭ rî, 'Ānĭ, nĭ ârĭ drē tâ má ngáá nōlé, ānĭ 'dó âdrúpĭ āzĭ ró. Gõ'dá nĭ rî rû fūlĭ ānĭ lâfálé 'ásĭ ă'dô tāsĭ yā?'
- 27 Gõ'dá gólâ ăwă ĩtō 'bá rĭ ngâ íyĭkâ kôrô Músă rĭ zélé zēzē volé, gõ'dá ngăzô tâ âtálé kĭ nĭ rĭ, 'Nĭ, ă'dĭ 'bā nĭ nĭ tâ kĭ 'bá ró âmă drĭlĭ tâ âmákă rĭ kĭlĭ nĭ yā?
- 28 Nĭ lē nō kpá âmă fūlĭ ôzō nĭ drĭ Măsĭrĭ lé 'bá nă fūrĭ ăgĭ rĭ kătĭ yā?'
- 29" Gõ'dá Músă ârĭlĭ bê tâ ĩjĭ 'dĭ rĭ, ũrĭ drĭ găzô rú lâ, gõ'dá gólâ drĭ ngăzô râlé volé Măsĭrĭ 'ásĭ nĭlĭ rĭlĭ 'bădrĭ Mĭdĭyānă kâ rĭ 'álâ ngă ăwă ró. 'Dĭ vósĭ rĭ, drĭlă ôkô gĭzô gôzô mvă tĭlĭ rĭ tólă.
- 30" Ndrô nyă'dĭ-rĭ Músă drĭ 'élé trá Mĭdĭyānă 'álâ rĭ vósĭ rĭ, kâyĭ ăză sĭ, gólâ nĭ trá ômă 'álâ ănyĭ únĭ ăngĭ zĭlĭ Sĭnáyĭ rĭ rú. Gõ'dá tólă rĭ, Ôvârĭ drĭ rû ă'dázô gólâ drĭ lâsĭ lândră rĭ 'bá kôlé fê rú rĭ 'á.
- 31 Gõ'dá Músă ndrélé bê lâsĭ rĭ 'dĭ rĭ, tĭ lâ drĭ ă'dĭzô. Gõ'dá nĭngă sĭ, gólâ drĭ ngăzô rû êsélé ănyĭ lâsĭ rĭ gógó 'dĭ rú, tâlă yĭ ôndrê ró bê dódó tâ ífĭ lâ nĭzô. Gõ'dá drĭlă Ôvârĭ rĭ gbórókô ârĭzô úlĭ âtá'á gólâ drĭ kĭ nĭ rĭ,
- 32' Mă rĭ'á Ôvârĭ gólâ rĭ 'bá ânĭ ă'bĭyă Ābărăyámă, Īsákă gõ'dá Yăkóbă yĭ vó ndrē 'bá ró rĭ ĩ'dĭ. Nĭngă sĭ, Músă drĭ ngăzô rĭ'á lélé ũrĭ drĭ, gõ'dá gólâ ĩcá kô fĭlĭ ătūlĭ rĭzô vō ndrélé lâsĭ lândră rĭ 'bá kôlé 'dĭ ngălă ălólă.
- 33' Ītĭ rĭ, Ôvârĭ drĭ ngăzô tâ âtálé gólâ drĭ kĭ nĭ rĭ, 'Vō nĭ drĭ âdrézô 'á lâ 'dĭ rĭ'á vō mă Ôvârĭ kâ ĩ'dĭ. Ītĭ rĭ, nĭ ângĭ kă'bókă ânĭkă pá 'á 'dĭ volé.
- 34 Músă, nĭ ârĭ drē, âmă nyăányă ndrê trá pătĭlĭ kĭ, ôjĭlă âmákă rĭ'á ĩză nĭ'á rōô Măsĭrĭ 'álâ, gõ'dá má ârĭ ăwô gólĭyĭkâ trá, ĩ'dĭ má drĭ ânĭzô ũrú lésĭ ăngó nō 'á, tâlă gólĭyĭ pâlê ĩză gólĭyĭkâ 'dĭ 'bá yĭ 'ásĭ. Ītĭ rĭ, Músă, nĭ ngă, má jô ró nĭ gólê 'bădrĭ Măsĭrĭ kâ rĭ 'álâ.'
- 35' Ītĭ rĭ, âmă âdrúpĭ yĭ, má âtă ânĭ drĭ kĭ nĭ rĭ, rĭ'á Músă rĭ gógó ĩ'dĭ gólâ ôjĭlă drĭ gâlê trá dó kĭzô nĭ rĭ, 'Ă'dĭ 'bā nĭ nĭ tâ kĭ 'bá ró âmă drĭlĭ tâ âmákă kĭlĭ yā? Rĭ'á gólâ ĩ'dĭ Ôvârĭ drĭ ăjólê trá gólĭyĭ drĭ, ă'dólê drĭ-ăcê bê gólĭyĭ drĭlĭ gõ'dá kpá gólĭyĭ pâlê ĩză gólĭyĭkâ rĭ 'bá yĭ 'ásĭ. Ôvârĭ 'bă tâ 'dĭ 'bá yĭ Músă drĭ kâyĭ tĭbê gólâ drĭ íyĭ ă'dázô Músă drĭ vō lâsĭ drĭ kôzô fê rú rĭ 'álâ rĭ sĭ.
- 36' Nĭngă sĭ, Músă drĭ 'dēzô sĭsĭ ôjĭlă Ôvârĭ kâ lôfólê volé 'bădrĭ Măsĭrĭ kâ rĭ 'ásĭ tâ 'ē'ē gólĭyĭ tĭ drĭ ă'dĭzô rĭ 'bá yĭ sĭ 'bădrĭ 'dĭ 'álâ gõ'dá kpá lĭmvū ândrê zĭlĭ Lĭmvū Kăă rĭ 'álâ, gõ'dá gólâ drĭ rĭzô zăă rĭlĭ tâ gólĭyĭ tĭ drĭ ă'dĭzô drĭlă sĭ rĭ 'élé gólĭyĭ păzô ômă 'álâ ndrô nyă'dĭ-rĭ sĭ.
- 37 Gõ'dá rĭ'á kpá Músă ĩ'dĭ gólâ tâ âtă 'bá ôjĭlă Īsīrā'élē kâ drĭ kĭ nĭ rĭ, 'Ôvârĭ ă'dô ăzákólă 'dĭ 'ē'á ânĭ ózōwă yĭ lâfálé 'ásĭ ă'dólê úlĭ Ôvârĭ kâ lôpê 'bá ró má tĭ.'
- 38 Músă rĭ 'dĭ ă'dô kpá trá ôjĭlă Īsīrā'élē kâ bê kâyĭ gólâ gólĭyĭ drĭ rĭzô kpākă ălô ômă 'álâ ănyĭ únĭ ăngĭ zĭlĭ Sĭnáyĭ rĭ rú rĭ 'á. Nĭngă rĭ, Ôvârĭ drĭ tâ âtázô gólâ drĭ âmă

á'bíyá yí bê, gōzó tā 'bā'bā íyíkā lédrē-lédrē âfē 'bá òjílā drí rí 'bá yí trōzó fēlé drílā, tālá gólā òlòpè ró kpá tā 'bā'bā rí 'dī 'bá yí bê âmā drí 'élé.

39"Gō'dá Músā á'dô bê drē ākpā úní ạngí Sīnáyī drī 'álā rí, âmā á'bíyá yí lēé ìyí gólā rí tēlé kô. Ítí rí, gólíyí drí gólā rí gāzó dó. Gólíyí ìsū tā trá, á'dô ró nīzó gólé Māsīrī 'álā.

40Ítí rí, drílíyí tā átázó Ārónā Músā rí àdrúpī drí kī nī rí, 'Gō'dá Músā, ání àdrúpī ró gólā âmā àtrō 'bá Māsīrī lésī rí, mā nījī tā gólā á'dó 'bá gólā bê tólā rí kô. Á'dólé bê trá ítí rí, ní á'dô drī-'bá âmákā ró gólā rí vō 'á. Ní êdê ôvārī âmā drí àdī 'ásī, tālá mā nījī ró bê kpāā 'bālē âmā àndrá âmā pālē gōgō âmákā Māsīrī 'álā rí sī.'

41Ítí rí, gólíyí drí Ārónā rí 'bāzó ôvārī líndrī ābārādāgō êdélé ítí jōrā lārākō kátí. Gō'dá gólíyí drí rīzó kōrōnyā zālē fēlé drílā gō'dá kpá kārāmā lâ 'ézó, tālá ôvārī ābārādāgō gólíyí nyāányā drí êdélé trá 'dī tāsī.

42"Gō'dá Ôvārī rī'á òmbā ró gólíyí bê tā rí 'dī tāsī. Í'dī drílā gólíyí gāzó dó gōzó gólíyí àyélé rī'á ítú, párá gō'dá ì'bī'bīwá yí írátālē í'dī. Gólíyí tā á'dô trá òzō tā ạngū 'bá Ôvārī ká Āmósē drí ìgílí trá rí kátí kī'á nī rí, 'Āní òjílā Īsīrā'élē ká, á'dó má í'dī kô ání drí rīzó kōrōnyā līlī zālē drílā òmā 'álā ndrō nyā'dī-rī sī rí.

43Dīi vō lâ 'á rí, nī nījī māsāmā bí ró rí kpāā gūgū 'dīzó í'dī sī lâ líndrī ró ôvārī ābārādāgō āníkā zīlī Mōlékā rí drí, gō'dá nī nījī ôvārī ābārādāgō líndrī zīlī Rēpānā gólā pālē fē 'ásī ì'bī'bīwá lārākō ró rí kpá kpāā. Ní êdê ôvārī ābārādāgō lārākō 'dī 'bá yí nī, gō'dá ání drí rīzó gólíyí írátālē. Nīngá sī, tā 'dī tāsī rí, má á'dô ání drō'á vólé nīlī gō'dá rīlī átí'bá ró 'bādrī āwā 'á Bābīlōnā ūgū 'álā.' Āmósē 5.25-27 Ítí rí, ání òjílā gólíyí káyī ngbāāngbānō ká rí 'bá yí kpá rī'á āndōtō ró òzō ání á'bíyá yí kátí.

44"Káyī âmā á'bíyá yí drí rīzó rīlī òmā 'álā rí sī, gólíyí rī'á cú líndrī 'dīlī ítá 'ásī gūgū ró rí bê Ôvārī rí ìnjīzó 'á lâ, tālá 'dīi úní ró kī'á nī rí, Ôvārī āá'dô bê ìyí bê. Êedē gūgū rí 'dī òzō Ôvārī drí átálé trá Músā drí rí kátí, á'dô cú lārākō lâ gólā Ôvārī drí á'dálé gólā drí rí vó ró.

45Vó lâ 'ásī, âmā á'bíyá yí drí gūgū rí 'dī lôpézó àtīlī ìyí mvá yí drí. Gō'dá vó lâ sī, mvá lâ yí 'dī 'bá yí drí ngá gólíyí gūgū 'dī ká 'dī 'bá yí trōzó ánízó drī-'bá gólíyíkā Yásōwā yí bê ácalé 'bādrī gólā nō Ôvārī drí òjílā lâ lâdrólé nī gólíyí drí nō 'á. Gō'dá gūgū rí 'dī rí trá ácalé būúú káyī gólíyí âmā á'bíyá Dāwúdī ká rí 'bá yí tú.

46"Gō'dá tā Dāwúdī rí 'dī ká sū trá Ôvārī rú. Ítí rí, Dāwúdī drí ngāzó Ôvārī rí ìjílí, tālá tā-drī lēlé yí drí jó 'dīzó òjílā Īsīrā'élē ká drí Ôvārī rí ìnjīzó 'á lâ.

47Gō'dá Sólōmō, Dāwúdī rí mvá í'dī gólā Ôvārī drí 'bālē jó rí 'dī 'dīlī yí Ôvārī drí rí.

48"Gō'dá má átā drē tā ání drí, òzō Ôvārī ò'bā òjílā kpálé vō íyí ìnjīzó 'á lâ rí 'bá yí êdélé ítí rí, gólā rí rīlī jó gólíyí òjílā mvá drí 'dīlī nī rí 'bá yí 'á kô, tālá Ôvārī rī'á āmbá kōrō. 'Dīi rī'á nyé òzō úlī gólākā tā ạngū 'bá Īsáyā drí átálé trá àkū ró nā sī rí kátí kī'á nī rí,

49" Bũu rĩ'á kítĩ kũmũ ámakâ rĩ kâ ĩ'dĩ má drĩ rĩzó drĩ lâ kúmú ạngĩ ró tã kĩlĩ gõ'dá ñnyákú drĩ nô iyíkâ má drĩ òzò tókporó kátĩ má drĩ âmâ pá tózó gá drĩ lâ. Ítĩ rĩ, á'dô ícá'á ạngô tí ró ãnĩ òjílã mvá drĩ jó 'dĩzó má drĩ yã? Á'dô ícá'á ạngô tí ró ãnĩ drĩ vò êdézó má drĩ lôvózó 'á lâ yã?

50 Nĩ ícá kô vò êdélé má drĩ. Mâ rĩ'á gólã ngá lô'bã 'bá kâkâ'rê ndrĩ ãkĩ ãkó rĩ ĩ'dĩ. " Ísáyã 66.1-2

51 Gõ'dá nĩngá sĩ, Sītĩfãnõ drĩ tã átázó kĩ, "Ámâ ãdrúpĩ yĩ, nĩ ârĩ drẽ úlĩ ámakâ nõ 'bá yĩ! ãnĩ rĩ'á òjílã gólĩyĩ drĩ lâ yĩ drĩ âmbalé âmbarĩ 'bá yĩ ĩ'dĩ! ãnĩ ĩ'dĩ rĩ'á gólĩyĩ úlĩ Ôvãrĩ kâ ñnjĩ 'bá kô'dáwá rĩ. ãnĩ rĩ'á nyé òzò ãnĩ á'bĩyá yĩ kátĩ. ãnĩ gõ'dá ãnĩ á'bĩyá yĩ bê, nĩ rĩ trá rĩ'á Líndrĩ Tãndĩ Ôvãrĩ kâ gálé kárã dó.

52 ãnĩ á'bĩyá yĩ fẽ lâñõ tã ạngũ 'bá Ôvãrĩ kâ rĩ 'bá yĩ drĩ ndrĩ, gõ'dá gólĩyĩ úfũ òjílã gólĩyĩ tã iyá 'bá kĩ'á nĩ rĩ, Ôvãrĩ á'dô òjílã mbĩmbĩ 'dĩyĩ pã 'bá ró rĩ ájór'á ñnyákú nõ drĩ rĩ kpá trá. Nĩngá sĩ, kãyĩ rĩ 'dĩ 'bá yĩ sĩ, 'dĩyĩ pã 'bá drĩ ácázó, gõ'dá ãnĩ drĩ tã â'bãzó gólã rú, gõ'dá gólã rĩ fũzó vólé.

53 Kpálé mĩ nĩ tã 'bã'bã Ôvãrĩ kâ gólã málãyíkã yĩ drĩ á'dalé ãnĩ á'bĩyá yĩ drĩ rĩ trá rĩ, nĩ ñnjĩ kô'dáwá."

54 Úlĩ Sītĩfãnõ kâ 'dĩ 'bá yĩ fĩ bê tã kĩ 'bá Yúdã yĩ kâ 'dĩ 'bá yĩ drĩ rĩ, gólĩyĩ drĩ ngãzó òmbã ró kô'rô sĩ-gílĩ cĩlĩ iyĩ gólã rú.

55 Gõ'dá nĩngá rĩ, Líndrĩ Tãndĩ Ôvãrĩ kâ drĩ fĩzó mbãrãkã bê Sītĩfãnõ 'á gólã rĩ 'balé vò ndrẽlé 'bũu 'álã gõ'dá lâgũ-lãgũ Ôvãrĩ kâ rĩ ndrẽlé, gõ'dá Yësũ rĩ'á ádré'á Ôvãrĩ rĩ drĩ-ágó drĩ.

56 Nĩngá sĩ, Sītĩfãnõ drĩ tã átázó kĩ, "Nĩ ndrê, má ndrê átĩ rĩzó filĩ 'bũu 'álã rĩ trá hã. Gõ'dá tólã rĩ, Yësũ gólã Ôvãrĩ drĩ ájólé trá ãmã pã 'bá ró rĩ rĩ'á ádré'á gólé Ôvãrĩ rĩ drĩ-ágó drĩ lésĩ ró."

57 Gõ'dá òjílã tã kĩ kâ 'dĩ 'bá yĩ drĩ ngãzó iyĩ rĩ'á ôtrélé iyĩ ùrũ, gõ'dá kpá drĩ 'bãzó kpãákũ iyĩ bí-'balé 'ásĩ, tãlã yĩ òzó úlĩ Sītĩfãnõ kâ 'dĩ 'bá yĩ ârĩ kô'dáwá. Vó lâ sĩ, gólĩyĩ drĩ ngãzó ndrĩ ùrũ rãlé Sītĩfãnõ ngálã.

58 Gõ'dá drĩlĩyĩ gólã rĩ rũzó ạngbũ gõ'dá gólã rĩ trözó mbãrãkã sĩ vólé jãrĩbã 'ásĩ. Nĩngá sĩ, gólĩyĩ drĩ gólã rĩ luvũzó kúnĩ mvá sĩ fũlĩ vólé. Gólĩyĩ òtĩrĩ rĩ Sītĩfãnõ rĩ luvũlĩ rĩ, drĩlã ngãzó lâzĩ zĩlĩ rãtãã sĩ kĩ nĩ rĩ, "Yësũ Kúmú ámakâ rĩ, ní trõ âmã líndrĩ." Nĩngá sĩ, gólã drĩ 'ã'ĩ tĩzó vũdrĩ gõ'dá tã átázó kĩ, "Kúmú ámakâ, ní âyê òjílã nõ 'bá yĩ tã ònjĩ nõ 'ásĩ. Nĩ fẽ lâñõ gólĩyĩ drĩ tã lâ tãsĩ kô." Gõ'dá gólã âtã bê úlĩ ãdũkũ nõ rĩ, kô'rô gólã drĩ lôvó-lôvó âyézó á'dĩzó. Òjílã gólĩyĩ rĩ 'bá Sītĩfãnõ rĩ luvũlĩ kúnĩ mvá sĩ rĩ 'bá yĩ, sĩsĩ gólĩyĩ ângĩ ítã ạngĩ iyíkâ trá vólé trólé fèlé ágãmvã ãzã rú bê Sóolõ rĩ drĩ sũzó rú lâ 'á iyĩ drĩ.

TÃ 'Ë'Ë 8

1 Sītĩfãnõ rĩ òdrã tã drĩ sũzó ágãmvã Sóolõ 'dĩ rú. Kãyĩ gólã Sītĩfãnõ drĩ drãzó rĩ sĩ, gólĩyĩ tã lã 'bá Yësũ 'á Yërõsãlãmã 'álã rĩ 'bá yĩ drĩ ngãzó rĩ'á lâñõ úsúlĩ rõõ. Nĩngá

sī, ōjīlā dūū gólīyī lāfálé sī rī drí ngāzó lậ'búlí volé 'bặdrị dādā gólīyī Yūdáyā ká gō'dá kpá Sāmáryā ká rī 'bá yī 'ásī ngá pālé lậnō rī 'dī 'ásī. Gō'dá lājó'bá Yésū ká rī 'bá yī lậkī iyíkā nī ắkpā Yērōsālēmā 'álā.

²Kpálé lậnō á'dô bê rōō tólā rī, ōjīlā ũrúkạ rī 'bá Ôvârí rī ỉnịlị rī 'bá yī drí fī zázó gōzó nīlī Sītífánō rī ắvō trōlé 'bălé 'bú 'á. Gólīyī 'è Sītífánō rī ỉzā rōō lúlū 'bế'bế sī.

³Gō'dá Sóolō drí ngāzó nīlī rī'á ōjīlā tǎ lế 'bá Yésū 'á rī lônđā bê. Ōzō gólā ũsū gólīyī trá rī, iyíkā kōrō rúlị ắgō ôkó bê ndrị tịlịlị iyī drí 'bā 'ásī, gō'dá gólīyī ắmbézó lậ'bălé gặnịmặ 'á. 'Dịlị lậtị gólā Sóolō drí rī'á júlā 'ézó kặnịsặ ỉzălế rī ỉ'dī.

⁴Tǎ lế 'bá Yésū ká rī 'bá yī lậ'búlí bê iyī trá 'bặdrị mvá ắzā 'bá yī 'ásī rī, gólīyī drí rızó zǎ tǎ ắtị-ắtị Yésū rī tǎsī rī ắtǎlế ōjīlā drí.

⁵Gō'dá nịngá sī, Fílípō ní drí ngāzó nīlī jặrịbặ ắngị zịlị Sāmáryā rī 'álā rịlị tólā, rī'á tǎ ắtǎlế ōjīlā drí Yésū rī tǎsī kị, Yésū ắá'dô 'dịyị pǎ 'bá gólā Ôvârí drí ắjólế trá 'būū lếsī rī ỉ'dī.

⁶Nịngá sī, ōjīlā tịlịlị drí ngāzó iyī bị ỉgálế úlị Fílípō ká 'dī 'bá yī ắrịlị dódó, tǎlā gólīyī ndrế gólā trá rī'á tǎ tị drí ắ'dịzó rī 'bá yī 'ế'á.

⁷Gólā lậdrō línđrị ōnị rī 'bá yī volé ōjīlā gólīyī línđrị ōnị rī 'dī 'bá yī drí ômbélé trá rī 'bá yī 'ásī. Gō'dá línđrị ōnị lậkpō iyī cú ôtrế-ôtrế bê ũrū ngbǎlặ-ngbǎlặ. Dró 'dịlị drị sī rī, Fílípō drí kpá ōjīlā tịlịlị gólīyī ōnō ró rī 'bá yī gō'dá kpá ōjīlā gólīyī pá lậ yī drí ôdrǎlế rī 'bá yī bê êdézó.

⁸Ỉtị rī, ắyịkō drí cịzó ōjīlā jặrịbặ 'dī ká 'dī 'bá yī rú tǎ rī 'dī 'bá yī tǎsī.

⁹Ắgō ắzā bê rī'á ójó 'ỉ jặrịbặ 'dī 'á, gólā rī rú rī'á Sịmónǎ. Gō'dá gólā rī trá rī'á tǎ tị drí rızó ắ'dịlị rī 'bá yī 'ếlế ōjō iyíkā 'dī sī ōjīlā drí ndrō dūū sī. Gólā 'bā yī ắ'dólế ōjīlā ắmbá ró.

¹⁰Tǎlā tǎ rī 'dī tǎsī rī, ōjīlā ndrị jặrịbặ 'dī ká rī trá kǎrá rī'á úlị Sịmónǎ ká rī 'bá yī ắrịlị ỉ'dī dódó. Gō'dá gólīyī ắtǎ tǎ trá kị nī rī, "Ắgō nō rī'á mbǎrǎkǎ bê ắmbá tǎ lǎrǎkō 'ézó! Ókịzō 'dịlị mbǎrǎkǎ Ôvârí ká ỉ'dī!"

¹¹Ỉtị rī, gólīyī drí úlị gólǎkǎ rī 'bá yī ắrızó tǎndị ró, tǎlā ōjō ắmbá gólǎkǎ rī'á 'ếlā gólīyī lǎfálế 'á rōō 'dī tǎsī.

¹²Fílípō ắátǎ tǎ ắtị-ắtị tǎndị kūmū Ôvârí ká tǎsī gō'dá kpá Yésū Krístō rī tǎsī ōjīlā Sāmáryā ká drí rī, gō'dá gólīyī tǎ lế 'bá Yésū 'á úlị gólǎkǎ 'dī tǎsī rī, drílā gólīyī ỉbǎbǎtịzǎzó ắgō ró rī 'bá yī ôkó bê ndrị.

¹³Ỉtị rī, Sịmónǎ rī 'dī lế tǎ kpá trá úlị Fílípō ká 'dī 'bá yī 'á, gō'dá Fílípō ní drí kpá gólā rī ỉbǎbǎtịzǎzó. Nịngá sī, gō'dá Sịmónǎ ní drí ngāzó rī'á rịlị kǎrá Fílípō bê, gō'dá ắnị tị drí rızó ắ'dịlị tǎ lǎrǎkō gólīyī Fílípō drí rī'á 'ếlā rī 'bá yī drí sī.

¹⁴Gō'dá lājó'bá Yésū ká Yērōsālēmā 'álā rī 'bá yī ắrịlị bê tǎ kị nī rī, ōjīlā Sāmáryā ká lế iyī tǎ trá úlị Ôvârí ká 'á rī, gólīyī drí Pétěrō yī Yōwǎnị bê jōzó nīlị ōjīlā Sāmáryā ká 'dī 'bá yī ngǎá tólā.

- 15 Gõ'dá Pétērō yí Yōwánī bē cā iyí bē tólâ rî, gólīyî úsû Fílīpō íbábátízā gólīyî tā Yésū kâ lē 'bá rî yí trá rú Yésū Krístō kâ rî sī, gõ'dá Líndrí Tāndí Ôvârí kâ âcá drē kô filí gólīyî 'á mbârākā bē. Nīngá sī, gólīyî drí ngāzō rātāā 'elē Ôvârí rî ijilí Líndrí Tāndí íyíkā 'bālē filí ōjilā 'dī 'bá yí 'á mbârākā bē.
- 17 Gõ'dá nīngá sī, gólīyî drí iyí drī 'bāzō ōjilā rî 'dī 'bá yí drī, gõ'dá Líndrí Tāndí Ôvârí kâ drí fīzō gólīyî 'á.
- 18 Nīngá sī, Sīmónā rî 'dī ndrē bē kī'á nī rî, Líndrí Tāndí Ôvârí kâ fī trá ōjilā 'dī 'bá yí 'á drī 'bā'bā Pétērō yí kâ Yōwánī bē gólīyî drī rî sī rî, gólâ drí ngāzō âdī âtrōlē 'ē'á fēlā gólīyî drí tā âtā-âtā bē kī nī rî,
- 19 "Nī âfē mbârākā 'dī kpá má drí, tālâ ōzō má ō'bā ámâ drí trá ōjilā āzā 'dī drī rî, Líndrí Tāndí Ôvârí kâ ōfī ró kpá bē gólâ 'á."
- 20 Nīngá sī, Pétērō drí tā lôgōzō gólâ drī kī nī rî, "Ngā tí ní fī gbō lāsī ândrē rā'dā rî 'á âdī áníkā 'dī bē! Ní ïsū áníkā kī, órī mbârākā Ôvârí drí fēlē ōjilā drí rî gīlī gīgī âdī sī yā?"
- 21 Lōsī Ôvârí kâ nō á'dó kô rī'á áníkā ī'dī. Ní ícá kô úsúlâ, tālâ tā ïsū áníkā rī'á ïsúlâ rī á'dó kô mbī Ôvârí rī līfī drī 'á.
- 22 Dōvó ā'dô bē trá ítí rî, ní âyē tā ōnjí ró rî 'bá yí volé, gõ'dá ní ijī Ôvârí rātāā 'á, gólâ āâyē ró ní bē tā ïsū ōnjí ítí 'dī 'bá yí 'ásī,
- 23 tālâ má nī trá kī, ní rī'á âgī-âgī ró, gõ'dá tā ōnjí áníkâ ōmbē ní kpá trá njírī-njírī."
- 24 Ítí rî, Sīmónā ní drí ngāzō rú lô'bālē Pétērō yí drí Yōwánī bē kī, "Āyē! Nī 'ē rātāā Ôvârí drí ámâ tāsī, tālâ gólâ ōzō kô tā gólīyî ânī drí âtálē trá 'dī 'bá yí 'bāā á'dolé má drí!"
- 25 Gõ'dá 'dī vósī rî, Pétērō yí Yōwánī bē drí ngāzō iyí tā âtī-âtī Kúmú Yésū rī tāsī rī ímbálē ōjilā drí. Gõ'dá gólīyî ndē bē tā drīlyí rī'á ímbálâ 'dī rî, drīlyí ngāzō gólē Yērōsālēmā 'álâ Fílīpō yí bē. Ācī 'dī 'á rî, gólīyî nī kpá zāā nī'á âdrē bē 'bādrī mvā dūū 'bādrī Sāmārīyā kâ 'á rî 'bá yí 'ásī tā âtī-âtī tāndí Yésū kâ átá bē ōjilā drí vō 'dī 'bá yí 'ásī ndrī.
- 26 Nīngá sī, mālāyíkā Ôvârí kâ drí ngāzō tā âtálē Fílīpō drí kī nī rî, "Ní ngā nīlī drī-ágó drī 'álâ ró kôrô lātī gólâ nīzō Yērōsālēmā 'ásī Gázā 'álâ rī 'ásī." Ōjilā lāmú lātī rī 'dī drī sī nīzō Māsīrī 'álâ. Ōjilā yú'dawá 'bā bē lātī rī 'dī drī.
- 27 Gõ'dá nīngá sī, Fílīpō ní drí tā 'dī 'ēzō té ítí. Ní drí ngāzō nīlī tólâ, gõ'dá ní drí āgō āzā Sōdánī lésī rī úsúzō nyī ró lātī rī 'dī drī. Āgō rī 'dī rī'á ōjilā āmbá ōkó gólâ kúmú ạngí rī 'bá Sōdánī 'álâ rī kâ rī ī'dī. Gólâ rī nī sūlī âdī kākârâ ndrī ōkó gólâ kúmú ạngí ró 'dī kâ rú. Gólâ cā kpá trá Yērōsālēmā 'álâ Ôvârí rī ñjilí tólâ kâyí āzā sī.
- 28 Gõ'dá ngbāngbānō rî, gólâ trá gõ'á yí drí 'bādrī 'álâ ārābīyā íyíkā ōsánī drí rī'á sēlā nī rī 'á. Gõ'dá gólâ ōtírī rī nīlī ārābīyā 'dī 'á rî, gólâ rī'á ulí Ôvârí kâ gólīyî tā ạngū 'bá Ísáyā drí ígílí trá rī zī'á.

29Gõ'dá nĩngá rĩ, Líndrí Tãndí Ôvãrí kã drí tã átázó Fílípõ drí kĩ nĩ rĩ, "Mí nĩ ãnyĩ ãrãbíyã 'dĩ rú sĩ."

30Ítí rĩ, Fílípõ drí ngãzó rãlé nĩlí ãnyĩ ãrãbíyã 'dĩ rú 'álã. Gõ'dá gólã drí ãgõ ãmbã ãrãbíyã 'dĩ 'á 'dĩ gbórókõ lâ ãrízó, rĩ'á tã gólã tã ãngũ 'bã Ísáyã drí ígĩlí trá rĩ 'bã yĩ zĩ'á. Nĩngá sĩ, drílã tã ãjízó kĩ, "Mí nĩ tã ífí gólã ní drí rĩ'á zĩlã nõ 'bã yĩ trá yã?"

31Gõ'dá ãgõ ãmbã 'dĩ drí tã-drĩ lógõzó kĩ nĩ rĩ, "Má â'dô ícã'á nĩlã ángõ tí ró cú ítí òjílã ãzã drí ítõ lâ ngĩ ãkó má drí yã?" Gõ'dá Fílípõ lã tã-drĩ bê trá ítõ lâ ngízó gólã drí rĩ, kôrõ gólã drí Fílípõ rĩ ãzízó mbãlé rĩlí íyĩ gãrã drĩ 'á ãrãbíyã 'álã íyĩ ãjílí.

32Úlí gólíyĩ ãgõ 'dĩ drí rĩ'á zĩlã búkũ Ôvãrí kã 'ásĩ rĩ rĩ'á rĩ'dĩ nõ 'bã yĩ, "Ãgõ rĩ nõ rĩ trá rĩlí òzõ kãbílíkĩ gólã ódrí trólé fúlí rĩ kãtí, gõ'dá gólã â'dô kpã trá òzõ kãbílíkĩ gólã òzõ óótírĩ rĩ 'bí lâ rãlé rĩ ãnãé kô rĩ kãtí. Té ítí, gólã átã úlí kô'dãwã.

33Úgũ gólã trá gũgũ gõ'dá ókí tã gólãkã mbĩmbĩ ró kô. Úfúlí bê gólã trá vólé ãngõ nõ 'ásĩ 'wãã'wã ró mvã tĩ ãkó ró rĩ. Mvã yũ gólã rĩ tã lópélé sísí 'álã." Ísáyã 53.7-8 'Dĩ 'bã yĩ rĩ'á úlí gólíyĩ ãgõ 'dĩ drí rĩ'á zĩlã rĩ 'bã yĩ rĩ'dĩ.

34Nĩngá sĩ, ãgõ ãmbã 'dĩ drí tã átázó Fílípõ drí kĩ nĩ rĩ, "Ísáyã íyíkã ã'dĩ rĩ'dĩ rĩ'á tã átãlé úlí nõ 'bã yĩ tãsí yã? Gólã rĩ tã átãlé nõ íyĩ nyãányã tãsí ngãtã òjílã ãzãkólã 'dĩ tãsí yã?"

35Gõ'dá nĩngá sĩ, Fílípõ drí ngãzó rĩ'á úlí ífí gólíyĩ Ísáyã kã Yésũ rĩ tãsí rĩ 'bã yĩ ngĩlí, gõ'dá drílã kpã tã átĩ-átĩ tãndí Yésũ rĩ tãsí rĩ átázó ãgõ rĩ 'dĩ drí.

36Gõ'dá gólíyĩ òtírĩ rĩ nĩlí íyĩ lãtĩ drĩ sĩ rĩ, gólíyĩ drí ãcãzó ãpãpã ãzã 'á. Gõ'dá ãgõ ãmbã 'dĩ ndrã bê ãpãpã rĩ 'dĩ rĩ, drílã tã átázó kĩ, "Nĩ ndrã drã, lĩmvũ rĩ'á nõ. Ítí rĩ, ngã ãzã bê 'ã 'bã ãmã lógãlé íbãbãtízãlé lĩmvũ nõ 'á nõngã yã?"

37(Gõ'dá Fílípõ drí tã lógõzó gólã drí kĩ, "Õzõ ní òlã tã trá Yésũ 'á pĩpĩsĩlĩ ãlõ sĩ rĩ, ãã'dô ãní íbãbãtízã'á." Gõ'dá ãgõ rĩ 'dĩ drí tã lógõzó kĩ, "Má lã tã trá kĩ nĩ rĩ, Yésũ Krístõ rĩ'á Ôvãrí rĩ mvã 'ĩ."

38Nĩngá sĩ, ãgõ 'dĩ drí tã 'bãzó òsãní rĩ 'bã ãrãbíyã gólãkã sãlé rĩ 'bã yĩ drí ãdrãzó té nĩngã. Gõ'dá gólíyĩ Fílípõ bê drí ngãzó nĩlí fílí lĩmvũ 'á, gõ'dá Fílípõ drí ãgõ rĩ 'dĩ íbãbãtízãzó lĩmvũ ãpãpã rĩ 'dĩ kã sĩ.

39Gõ'dá gólíyĩ ãfõlé bê íyĩ lĩmvũ 'ásĩ rĩ, Líndrí Tãndí Ôvãrí kã drí Fílípõ rĩ trõzó vólé, gõ'dá ãgõ rĩ 'dĩ ndrã gólã gõ'dã kô ãlõlã. Lé rĩ, ãgõ rĩ 'dĩ drí nĩzó zãã ãtĩlí ãcĩ íyíkã 'dĩ 'á ãyĩkõ sĩ rõõ.

40Gõ'dá Fílípõ ní drí ãní ífífí ùsúzó, nĩ trá gĩã võ zĩlí ãzótõ rĩ 'álã. Ítí, ní drí ngãzó tólã sĩ gõ'dã nĩlí 'bãdrĩ ã'dó 'bã ãnyĩ rĩ 'bã yĩ 'ásĩ ndrĩ tã átĩ-átĩ tãndí Yésũ rĩ tãsí rĩ átã bê òjílã drí búũũ ní drí cãzó jãrĩbã zĩlí Sãsãrãyã rĩ 'álã.

TÃ 'Ë'Ë 9

1Sóolõ drã kpã zãã lãtĩ ãzã lõndã'ã lãñõ fãzó òjílã tã lã 'bã Yésũ 'á rĩ 'bã yĩ drí, tãlã gólã átã tã kĩ nĩ rĩ, yĩ òlã trá gólíyĩ ùfúlí vólé. Gõ'dã nĩngã sĩ, gólã ãrĩlí bê kĩ, tã lã

'bá ũrũkâ 'bá yî òrâ ìyî trá jējē ró jārībā zīlī Dāmāsékē rî 'álâ rî, gólâ drí ngāzó nīlī drī-'bá drī-'bá Yúdā yî kâ rî 'bá yî kâ ngálâ,

²tālâ gólâ rî ìjílí wárāgā 'díyî â'dâ kâ ìgílí yî drí trōlé yî drīgá nīzó Dāmāsékē 'álâ ìyî â'dázó drī-'bá jó òjílâ Yúdā yî kâ drí rīzó tā Ôvârí kâ ârílí rî 'bá yî kâ rî 'bá yî drí, gólīyî ìjílí ìyî pālē òjílâ gólīyî 'dē 'bá trá Kúmú Yésū látî ró rî vósī Dāmāsékē 'á tólâ rî ũsúlí, ã'dô ró bê yî drí ìcázó ũrúlâ ìyî, āgô ró rî 'bá yî òkó bê ndrī, tálâ yî trō ró bê lôgólé volé Yērōsálēmā 'álâ 'bālē gānīmā 'á.

³Nīngá sī, Sóolō yî drí âçí ìngázó nīzó Dāmāsékē 'álâ wárāgā 'dī bê. Gõ'dá gólīyî bê látî drī ãnyî cázó Dāmāsékē 'álâ rî, 'wāā vō ì'ī ndrāā kâ'dâ-kâ'dâ ũrú lésī drí vō gólīyî gārā drī 'ásī rî ì'īzó ngbāngbā.

⁴Gõ'dá ìtí rî, Sóolō drí ngāzó 'dēlé ãdrũ vũdrī ìnyákú drī vō ì'ī 'dī drí sī. Gõ'dá gólâ drí gbórókō ârízó rī'á ulí âtá'á gólâ drí 'bũũ lésī kī nī rî, "Sóolō! Sóolō! Ní rî rī'á lâṅō ònjí fēlé má drí rōō nōtí ã'dô tāsī yā?"

⁵Nīngá sī, Sóolō drí ngāzó tā ìjílí tā rōrō sī kī nī rî, "Kúmú, nī ã'dī ì'dī yā?" Ìtí, gbórókō rî 'dī drí tā-drī lôgōzó kī nī rî, "Mâ Yésū ì'dī, mâ gólâ ní drí rī'á lâṅō fēlé drílâ rî ì'dī.

⁶Gõ'dá ngbāangbānō rî, ní ngâ ũrũ nīlī filí Dāmāsékē 'álâ, tálâ áâ'dâ ró lōsī má drí 'bālē ní drí 'ēlé má drí rî tā lâ ní drí."

⁷Gõ'dá vō rî 'dī 'á rî, òjílâ Sóolō bê rî 'bá yî rī'á ìyî âdré'á njūrũ ũrī drí sī, tálâ gólīyî ârī gbórókō lû'ũ trá cú ìtí tā ìfí lâ nī ãkó gõ'dá kpá òjílâ gbórókō lâ drí lû'ulí 'dī ndrē ãkó.

⁸Gõ'dá nīngá sī, Sóolō drí ngāzó ãvũ âdrélé ũrũ ìyî līfí njílí. Gõ'dá līfí lâ njī rû bê rî, līfí lâ ndrē vō gõ'dá kô. Tā rî 'dī tāsī rî, āzī-āzī lâ yî drí gōzó gólâ rî drí rúlí sēlé kūdũ-kūdũ âjílí filí Dāmāsékē 'álâ.

⁹Gõ'dá Sóolō drí rīzó tólâ kâyî nâ vō ndrē ãkó. Kâyî nâ rî 'dī 'bá yî sī rî, gólâ rî cú ìtí 'álé 'áí ró.

¹⁰Tā lē 'bá Yésū 'á āzâ bê rī'á Dāmāsékē 'á tólâ rú lâ Ānānīyā. Kúmú Yésū drí rû â'dázó gólâ drí òzō âbī-âbī kâtí, gõ'dá gólâ rî zīlí kī nī rî, "Ānānīyā!" Gõ'dá gólâ drí ngāzó tā kōlé kī nī rî, "Kúmú, mâ rī'á nō."

¹¹Nīngá sī, Yésū drí ngāzó tā âtálé gólâ drí kī nī rî, "Mí ngâ ũrũ gõ'dá nīlī látî gólâ rī'á zīlâ Látî Mbī rî 'álâ. Mí nī nī'á āgô āzâ Tārāsō lé 'bá ró zīlí Sóolō rî ũsúlí. Gólâ rī'á Yúdā drí jó 'álâ, gõ'dá gólâ rī'á ngbāangbānō rātāā 'ē'á má drí.

¹²Má â'dâ tā trá gólâ drí âbī-âbī 'á, gólâ ndrē ní Ānānīyā trá rī'á ânī'á jó gólâ drí rīzó 'dī 'álâ, gõ'dá ânī drí 'bālē gólâ drī, ã'dô ró bê gólâ drí vō ndrēzó kpá ó'dí."

¹³Gõ'dá nīngá sī, Ānānīyā drí ngāzó tā-drī lôgólé kī nī rî, "Kúmú, má ârī āgô 'dī tā lâ trá òjílâ dũũ sílí sī. Gólīyî âtâ kī nī rî, gólâ 'bā lâṅō 'dēlé òjílâ âmákâ Yērōsálēmā 'álâ rî 'bá yî drī ũfũ-ũfũ lâ yî sī rōō.

- 14Gõ'dá ngbãangbânõ rî, ókĩ nĩ rî, drĩ-'bá Yúdã yí kã rî 'bá yí îgĩ tã trá fêlé gólã drĩgã, tãlã gólã drĩ âtrôlé ânĩzó nõngã õjĩlã gólĩyĩ ndrĩ rĩ 'bá ânĩ ñnjĩlĩ rĩ 'bá yí ùrúlĩ 'bãlé gãnimã 'á."
- 15Gõ'dá nĩngã sĩ, Yésũ drĩ tã âtázó gólã drĩ kĩ, "Nĩ ñsũ tã kô. Mĩ nĩ! Gólã rĩ'á ãgô gólã má drĩ njĩlĩ trá rû ñ'bũlĩ má drĩ rĩ ñ'dĩ, tãlã gólã õpẽ ró tã âtĩ-âtĩ ámakã bê gólĩyĩ ngã ãwã ró rĩ yí drĩ kúmú lâ yí bê ndrĩ gõ'dá kpã õjĩlã Ìsĩrã'élẽ kã rĩ 'bá yí drĩ.
- 16Má â'dô rû ñzã tĩbẽ õjĩlã drĩ 'élẽ gólã rú amã tãsĩ rĩ â'dá'á nĩ gólã drĩ."
- 17Ítĩ rĩ, Ñnãnyã drĩ úlĩ Yésũ kã 'dĩ 'bá yí arízó, gõ'dá ngãzó nĩlĩ 'bã gólã Sóolõ drĩ rĩzó 'á lâ rĩ ndãlé. Gõ'dá gólã ùsũ 'bã 'dĩ bê rĩ, drĩlã fizó jó 'álã Sóolõ rĩ ùsúlĩ. 'Dĩ vósĩ rĩ, gólã drĩ ngãzó drĩ 'bãlé Sóolõ drĩ, gõ'dá drĩlã tã âtázó kĩ nĩ rĩ, "Sóolõ amã ãzĩ-ãzĩ, Kúmú Yésũ ãjô mã trá nĩ ní ngálã. Gólã ñ'dĩ gólã ní drĩ ùsúlĩ lãtĩ 'á rĩ. Gólã ãjô mã trá ânĩ 'bãlé võ ndrẽlé kpã ó'dĩ, tãlã Líndrĩ Tãndĩ Ôvãrĩ kã õfĩ ró kpã ní 'á mbãrãkã bê."
- 18Nĩngã sĩ 'wãã, ngã ãzã 'bá yí ókĩzõ ñ'bĩ õ'bõrõkõ 'ĩ rĩ kãtĩ rĩ 'bá yí drĩ rĩzó rĩ'á lô'délé Sóolõ rĩ ñfĩ 'ásĩ, gõ'dá gólã drĩ ngãzó rĩ'á võ ndrẽlé kpã ó'dĩ. Gõ'dá nĩngã sĩ, gólã drĩ ngãzó ùrũ, gõ'dá Ñnãnyã drĩ gólã rĩ ñbãbãtĩzãzó.
- 19Gõ'dá 'dĩ vósĩ, Sóolõ drĩ nyãsã nyãzó gõ'dá rú'bã lâ drĩ ãmbãzó ãgólẽ võ lâ 'á ó'dĩ. Nĩngã sĩ, Sóolõ drĩ rĩzó tã lẽ 'bá Yésũ 'á rĩ 'bá yí bê kãyĩ fĩnyãwã sĩ Dãmãsékẽ 'álã.
- 20Gõ'dá nĩngã sĩ, Dãmãsékẽ 'á tólã rĩ, Sóolõ drĩ ngãzó nĩlĩ jó tã Ôvãrĩ kã arĩ kã rĩ 'bá yí 'ásĩ kãyĩ vósĩ cé, tãlã yí ngĩ ró tã bê Yésũ 'díyĩ pã 'bá ró rĩ tãsĩ õjĩlã drĩ ngbãlĩ-ngbãlĩ kĩ nĩ rĩ, pãtĩ ró, Yésũ ñ'dĩ rĩ'á Ôvãrĩ rĩ mvã 'ĩ.
- 21Nĩngã sĩ, õjĩlã ndrĩ gólĩyĩ tã gólãkã ngĩlĩ 'dĩ 'bá yí arĩ 'bã rĩ 'bã yí, tĩ lâ yí drĩ ã'dĩzó ndrũ. Gõ'dá gólĩyĩ drĩ rĩzó tã âtãlé ñyĩ võ 'ásĩ kĩ nĩ rĩ, "Ãgô rĩ nõ, gólã â'dó gólã rĩ 'bã õjĩlã gólĩyĩ rĩ 'bã Yésũ rĩ ñnjĩlĩ Yẽrõsãlãmã 'álã rĩ ùfúlĩ rĩ ñ'dĩ kô yã? Gõ'dá gólã drĩ ânĩzó nõngã nõ kpã tã lẽ 'bã Yésũ 'á gólĩyĩ nõngã rĩ 'bã yí ùrúlĩ trólẽ fêlé drĩ-'bã Yúdã yí kã rĩ 'bã yí kã drĩ yã?"
- 22Gõ'dá tã ñsũ õjĩlã 'dĩ 'bã yí kã rĩ â'dô bê kpã trá lé rĩ rĩ ñtĩ ró rĩ, Sóolõ drĩ rĩzó tã âtĩ-âtĩ tãndĩ Yésũ kã pẽlé dódó ñtĩ mbãrãkã sĩ, tãlã 'dĩ õjĩlã gólĩyĩ tã lẽ 'bã trá úlĩ gólãkã 'á gólĩyĩ lãfãlé 'á rĩ 'bã yí õlĩzõ ró bê ãcãlé dũũ. Gõ'dá gólã rĩ trá tã pẽlé õjĩlã Yúdã yí kã gólĩyĩ rĩ 'bã Dãmãsékẽ 'álã rĩ yí drĩ kĩ nĩ rĩ, Yésũ ñ'dĩ rĩ'á 'díyĩ pã 'bã gólã Ôvãrĩ drĩ ãjólẽ ãngó nõ 'á rĩ. Ítĩ rĩ, gólĩyĩ ñcã kô tĩ ãnyãlé úlĩ gólãkã 'dĩ 'bã yí 'á.
- 23Gõ'dá kãyĩ dũũ vósĩ, õjĩlã ùrũkã Yúdã yí kã Dãmãsékẽ 'álã rĩ 'bã yí drĩ rû ê'bézó ñyĩ võ ãlõ 'á tã ñ'bĩlĩ Sóolõ rĩ fũzó bê vólẽ.
- 24Gõ'dá nĩngã sĩ, Sóolõ drĩ tã gólĩyĩkã ñ'bĩlĩ 'dĩ tã lâ arízó. Gólĩyĩ rĩ rĩlĩ ñtũ ngãcĩ gĩrĩ ãtĩ ãgã ñãrĩbã kã rĩ tĩ gólã rĩ tãlé fúlĩ, õzõ gólã õtĩrĩ 'ẽẽ ãfólẽ nĩlĩ rĩ.

- 25 Â'dólé bê trá ítí rí, ngáčî ãlô sî, tâ ârí 'bá ũrûkâ gólâkâ rí 'bá yî drí ngâzó nílí gólâ rí pãlé fólé vólé jãrîbã 'dî âyéle. Gólîyî nîjî gólâ ívô ạngí sî trólé ìngalé ìrílí bãgó sî kôro ùpî ãgã kâ drîjî sî vûdrî 'álâ ãgã 'dî ùgúlí lésî.
- 26 Gõ'dá nîngá sî, Sóolô drí nîzó cãlé Yêrôsãlémã 'álâ. Tólâ rí, gólâ lë trá filí tâ lë 'bá Yésũ kâ tólâ nã 'bá yî lâfálé lâ yî 'á, gõ'dá tâ lë 'bá 'dî 'bá yî gã ìyî dó tâ lëlé kî nî rí, pãtîjî gólâ ôlë tâ trá Yésũ 'á. Ítí rí drí sî, gólîyî drí â'dózo ndrî zãâ ũrî ró gólâ drí sî.
- 27 Tã 'dî tãsî rí, Bãrãnãbã drí ngâzó nílí gólâ rí pãlé tâ âtalé lâjô'bá Yésũ kâ rí 'bá yî drí gólâ rí tãsî. Bãrãnãbã drí tâ ngîzó gólîyî drí gólâ rí tãsî, tâlã tâ gólâ Yésũ drí rû â'dázó gólâ drí lâtî 'á gõ'dá kpá tâ Yésũ drí âtalé gólâ drí rí tãsî. Gõ'dá Bãrãnãbã ngî tâ kpá gólîyî drí kî nî rí, Sóolô ñyã tâ âtî-âtî tãndí Yésũ rí tãsî rí trá dódó cú ítí ũrî ãkó Dãmãséke 'álâ. Tãlã úlí Bãrãnãbã kâ 'dî 'bá yî tãsî rí, gólîyî drí tâ-drî lëzo Sóolô drí â'dózo tâ ârí 'bá Yésũ kâ ró.
- 28 Ítí Sóolô drí fîzó lâjô'bá Yésũ kâ rí 'bá yî lâfálé, gõ'dá gólîyî drí rîzó rí'á lâmúlí vò Yêrôsãlémã kâ rí 'bá yî 'ásî ndrî, tâ âtî-âtî tãndí Yésũ rí tãsî rí pëlé drî-bãláyî ró ôjílã drí ũrî ãkó.
- 29 Gõ'dá ítí rí, Sóolô rí kpá rí'á tâ pëlé ôjílã Yúdã yí kâ gólîyî rí 'bá Gîrîkî tî âtalé í'dî rí 'bá yî drí. Gólâ rí trá kárã rí'á tî ânyálé gólîyî bê tâ Yésũ kâ tãsî. Tãlã tâ 'dî tãsî rí, drîlîyî rîzó lâtî tãndí lônðãlé gólâ rí fûzó bê vólé, gólâ ôzó lâ'bí Yúdã yí kâ ìzãã.
- 30 Nîngá sî, tâ lë 'bá Yésũ 'á rí 'bá yî drí tâ 'bãlé 'ëzó Sóolô rí fûlí 'dî ârîzó. Gõ'dá nîngá sî, gólîyî drí ngâzó Sóolô rí trólé âjílí jãrîbã Sësãrëyã kâ rí 'álâ, gõ'dá gólâ rí 'bãzó kôlóngbô ạngí 'á jólé tólâ sî nílí jãrîbã gólâkâ zîlí Tãrãso rí 'álâ.
- 31 Gõ'dá kãyî rí 'dî 'bá yî sî rí, ôjílã ndrî gólîyî tâ lë 'bá Yésũ 'á rí 'bá yî rí ìyî trá rílí cú ítí ôjílã ãzãkã rí 'bá lâno fëlé gólîyî drí rí ãkó 'bãdrî gólîyî zîlí Yûðáyã, Gãlîláyã, gõ'dá kpá Sãmãrîyã rí 'á. Gõ'dá Líndrí Tãndí Ôvãrî kâ sô mbãrãkã trá gólîyî 'á gõ'dá kpá ôjílã dûû ãzã 'bá yî 'ëzó tâ lëlé tâ âtî-âtî tãndí Yésũ rí tãsî rí 'á. Gõ'dá Líndrí Tãndí 'dî 'ë kpá tâ nîjî gólîyîkã Yésũ rí tãsî rí mbãlé nî'á ãtî 'álâ. Ítí rí, gólîyî drí rîzó zãã rí'á Ôvãrî rí ñnjîlí rîrî gólîyîkã rí 'bá yî sî.
- 32 Gõ'dá kãyî rîrî kâ lâno ãkó 'dî 'bá yî sî rí, Pétêrô kpã jãrîbã 'álé Yúdã yí kâ rí 'bá yî trá ndrî. Kãyî ãlô sî, gólâ drí ngâzó nílí tâ lë 'bá Yésũ 'á gólîyî rí 'bá Líðã 'álâ rí 'bá yî lômílí.
- 33 Nîngá sî, jãrîbã rí 'dî 'á rí, gólâ drí ãgô ãzã rú bê Âyînéyã rí ùsúzó pá lâ yî ôðrã-ôðrã ndrô nîjî-drî-lã-nã sî, gólâ tó âcí kô ngãtã ngbãã íyî ìngalé ùrû gbãrãkã drîjî sî.
- 34 Gõ'dá Pétêrô ndrê gólâ bê rí, Pétêrô drí tâ âtãzó kî, "Âyînéyã, Yésũ Krístô 'bã nî trá â'dólé dódó. Mí ngã ùrû gbãrãkã drî áníkã 'dî êðelé ã'dô ró bê dódó." Gõ'dá 'wãã Âyînéyã drí ngâzó ãvû ùrû gbãrãkã drî íyîkã êðelé.
- 35 Gõ'dá tólâ sî, ôjílã dûû Líðã kâ gõ'dá kpá ôjílã fãfã Sãrónã kâ rí 'bá yí kâ bê drí gólâ rí ndrëzó lâmú'á. Tãlã tâ tî drí â'dîzó 'dî drí sî rí, gólîyî drí tâ lëzo tâ âtî-âtî tãndí Kúmú Yésũ rí tãsî rí 'á.

³⁶Gõ'dá nĩngá sī, òkó ãzâ kãńsã kâ bê rĩ'á jãrĩbã Yópã kâ rĩ 'á. Òkó rĩ 'dĩ rú lâ Tãbítã. Gólã rĩ trá kárã rĩ'á tã 'ẽ'ẽ tãndĩ 'elé ĩ'dĩ òjílã drí gõ'dá kpá rĩ'á òjílã ngá ãkó rĩ 'bá yĩ pãlé.

³⁷Gõ'dá Pétērō drē bê zãã Lídã 'álã rĩ, ngá lãzé drí òkó rĩ 'dĩ 'ězó rōô, gõ'dá drílã drãzó. Nĩngá sī, òjílã drí lũmvũ dãzó ãvõ lâ 'dĩ rú, gõ'dá njĩzó lâ 'bãlé jó 'álé ùrú lésĩ gá ãzí drĩ rĩ 'á drílã 'bã 'á.

³⁸Võ gólã Yópã 'dĩ rĩ'á ãnyĩ Lídã rú. Ítĩ rĩ, òjílã kãńsã kâ drí ãgô rĩ jōzó nĩlĩ Lídã 'álã vōrã bê Pétērō vó, tãlã gólĩyĩ ãrĩ trá kĩ, gólã ãã'dô bê Lídã 'á tólã. Gõ'dá ãgô rĩ 'dĩ 'bá yĩ câ ĩyĩ bê tólã rĩ, drílĩyĩ tã ãtázó Pétērō drí kĩ nĩ rĩ, "Õzõ ĩcã trá ní drí rĩ, ní ãnĩ drē 'wãã ãmã ngáã nōlé."

³⁹Ítĩ rĩ, Pétērō drí ngãzó nĩlĩ Yópã 'álã. Gõ'dá gólã câ bê tólã rĩ, òjílã drí gólã rĩ trōzó jó 'álé gá ãzí drĩ ùrú lésĩ ãvõ bê 'dĩ 'álã. Gõ'dá ãyĩzĩ dũũ drí rĩzó ĩyĩ ĩfĩlĩ gbãã gólã rú sī tólã ĩzã 'ẽ'á ĩyĩ rōô, gõ'dá kpá ítã gólĩyĩ Tãbítã drí lōsélé trá drē Tãbítã rĩ gógó drí ã'dózó lĩfĩ bê rĩ ãtrōzó ã'dálé Pétērō rĩ drí ndrēlé.

⁴⁰Gõ'dá nĩngá sī, Pétērō ní drí ngãzó òjílã ndrĩ lōfōlé ĩvĩ 'álã jó rĩ 'dĩ 'ásĩ vólé. Gõ'dá ní drí 'ã'ĩ tĩzó vũdrĩ gõ'dá rãtãã 'ězó Òvãrĩ drí. 'Dĩ vósĩ, gólã drí rú jãzó gólé ãvõ 'dĩ ngálã tã ãtálé kĩ, "Tãbítã, ní ngá ùrũ." Nĩngá sī, Tãbítã ãvõ ró 'dĩ drí lĩfĩ njĩzó. Gõ'dá gólã ndrē Pétērō bê rĩ, drílã ngãzó rĩlĩ ùrũ òdó drĩ.

⁴¹Nĩngá sī, Pétērō drí drí lâ rũzó ãngálé, tãlã gólã ĩcã ró bê ãdrélé ùrũ. Gõ'dá Pétērō drí ãyĩzĩ 'dĩ 'bá yĩ ãzĩzó, gõ'dá kpá òjílã ãzã 'bá yĩ kãńsã kâ rĩ 'bá yĩ bê Tãbítã rĩ ã'dázó gólĩyĩ drí, gõ'dá trá rĩ'á lédrē-lédrē ró.

⁴²Gõ'dá nĩngá sī, tã tĩ drí ã'dĩzó 'dĩ drí lù'úzó lã'búlĩ òjílã Yópã kâ drí ndrĩ. Gõ'dá òjílã dũũ gólĩyĩ lãfálé 'ásĩ rĩ 'bá yĩ drí tã lēzó Kúmú Yésũ 'á.

⁴³Ítĩ rĩ, Pétērō drí 'ězó lâ tólã kãyĩ dũũ, rĩ'á rĩlĩ ãgô ãzã rú bê Sĩmónã rĩ bê.

TÃ 'Ë'Ë 10

¹Ãgô ãzã bê rú lâ Kōrōnãlĩyã, gólã rĩ rĩlĩ jãrĩbã gólã Sēsãréyã rĩ 'álã. Gólã rĩ'á ãjú 'bũ 'bá Rómã kâ ĩ'dĩ, gólã kpá ĩ'dĩ drĩ-'bã 'ĩ ãjú 'bũ 'bá nyã'dĩ-njĩ zĩlĩ ĩyĩ ãjú 'bũ 'bá Ítãlĩyã kâ rĩ 'bá yĩ drĩlĩ.

²Gólã ã'dó kô rĩ'á òjílã Yúdã yĩ kâ 'ĩ, gõ'dá gólã rĩ trá Òvãrĩ rĩ ĩnjĩlĩ òjílã íyĩkã 'bã kâ bê ndrĩ rãtãã 'ẽ'ẽ sī. Gõ'dá gólã rĩ trá kpá kárã rĩ'á ngá ãkó lé 'bá Yúdã yĩ kâ rĩ 'bá yĩ pãlé.

³Gõ'dá kãyĩ ãlô sī, gólã drí rĩrĩ Òvãrĩ rĩ ĩrátálé rĩ 'á, 'wãã mãlãyĩkã Òvãrĩ kâ drí rú ã'dázó gólã drí tã ã'dã ró, gõ'dá gólã rĩ zĩlĩ kĩ nĩ rĩ, "Kōrōnãlĩyã."

⁴Gõ'dá Kōrōnãlĩyã ãrĩ íyĩ rú bê rĩ, drílã ngá ndrēzó dĩ mãlãyĩkã 'dĩ ngálã. Gõ'dá gólã trá ùrĩ ró rōô. Gõ'dá gólã drí ngãzó tã ĩjĩlĩ kĩ, "Ãmbã, ã'dô 'ĩ yã?" Gõ'dá mãlãyĩkã drí tã lōgōzó kĩ nĩ rĩ, "Òvãrĩ rĩ'á ãyĩkô ró rãtãã áníkã sī gõ'dá kpá ngá pãpã áníkã ngá ãkó lé 'bá drí rĩ tãsĩ. Gõ'dá gólã lē ní drí tã íyĩkã nĩlĩ dódó.

- ⁵Ítí rí, mí ngâ lâj'óbá ánikâ rí 'bá yí jölé Yópá 'álâ, n'á ägô äzâ zĩlí Símónã Pétērō rí âdrĩlí ânĩlí ní ngálâ tâ Ôvârí kâ â'dálé ní drí.
- ⁶Gólâ bê r'á ägô äzâ rú bê Símónã gólâ íyíkâ ínyíríkó êdé 'bá ró rí drí 'bã 'álâ. 'Bã gólâkâ 'dĩ r'á änyí lĩmvû ândrê rú."
- ⁷Gõ'dá nĩngá sĩ, mālāyíkâ 'dĩ drí Kōrōnālīyā rí äyézó. Nĩngá sĩ, Kōrōnālīyā drí lâj'óbá íyíkâ rĩ rí 'bá yí äzízó kpá äjú 'bũ 'bá äzâ älo gólâ rĩ 'bá ngá 'ëlé gólâ drí gõ'dá kpá gólâ Ôvârí rí ñnjĩ 'bá ró rí bê.
- ⁸Nĩngá sĩ, gólâ drí ngāzō tâ mālāyíkâ 'dĩ kâ âtalé gólâ drí 'dĩ ngĩlí òjĩlā gólīyī nā gólâ drí äzĩlí 'dĩ 'bá yí drí, gõ'dá drílâ gólīyī jōzō nĩlí Pétērō rí äzĩlí ânĩlí Yópá lésĩ.
- ⁹Kāyī 'dĩ vósĩ rí, lâj'óbá Kōrōnālīyā kâ â'dô ïyī bê trá änyī 'é'á cālē Yópá rú ïtú gāgālīgā sĩ rí, Pétērō drí ngāzō n'á mbālē jó drī bê sālārā rí drī 'álâ rĩlí rātāā 'ëlé tólā.
- ¹⁰Gõ'dá rātāā vósĩ rí, lõfó drí gólâ rí 'ézó, gõ'dá gólâ lē nyāsá nyälé. Gõ'dá ää drē nyāsá lâ'dí'á gólâ drí rí, tâ drí rú â'dázó gólâ drí tâ â'dâ ró.
- ¹¹Tā â'dâ rí 'dĩ 'á rí, gólâ ndrê ngá ängĩ òzō ítá bí kâtí, árí'á 'bũũ lésĩ. Ítá rí 'dĩ rí ânĩlí ókĩzō úúrú tĩ lâ sũ rí 'bá yí trá 'dó úrú.
- ¹²Gõ'dá ítá rí 'dĩ 'á rí, r'á kōrōnyā lârákō 'ĩ düũ, ngá lédrē-lédrē dĩ 'bá dĩdĩ rí 'bá yí, gõ'dá äríwá yí bê.
- ¹³Gõ'dá nĩngá sĩ, gbórókō drí ä'úzó tâ âtalé gólâ drí kĩ nĩ rí, "Pétērō, ní ngâ úrú, ní úfũ ró ngá nõ 'bá yí, tälâ ní nyâ ró gólīyī bê, má fē gólīyī nĩ ní drí ngá nyānyā ró."
- ¹⁴Nĩngá sĩ, Pétērō drí ngāzō tâ-drī lôgölē kĩ nĩ rí, "Kó kō, Kúmú, má ícá kō 'dĩ 'ëlé. Má nyá drē kó ngá äzākā gólâ tâ 'bã'bã Ôvârí kâ drí 'bälé trá ònjĩ ró ämâ òjĩlā Yúdā yí kâ drí nyälé rí kō'dáwá."
- ¹⁵Gõ'dá gbórókō 'dĩ drí 'üzó kpá ó'dí kĩ nĩ rí, "Ngá gólīyī Ôvârí drí r'á zĩlā tändí ró òjĩlā mvá drí nyälé rí 'bá yí, ní zĩ kō ònjĩ ró."
- ¹⁶Tā rí 'dĩ 'é rú trá ítĩ ändälâ nâ. Gõ'dá ítá 'dĩ drí ngāzō gölé 'bũũ 'álâ.
- ¹⁷Nĩngá sĩ, Pétērō drē r'á tâ â'dâ rú â'dá 'bá yí drí 'dĩ ítō lâ ïsũ'á rí, gõ'dá òjĩlā gólīyī Kōrōnālīyā drí äjólé rí 'bá yí drí 'bã gólâ Símónã kâ 'dĩ úsúzó gözō cālē ädrélé tĩ lâ.
- ¹⁸Nĩngá rí, drīlīyī læzĩ zĩzō gözō tâ ïjĩlí kĩ nĩ rí, "Ūmú äzâ zĩlí Símónã Pétērō rí bê r'á nõngá yā?"
- ¹⁹Dĩ Pétērō drē zāā r'á jó-drī 'álâ r'á tâ ïsũ'á tâ 'dĩ tāsĩ, ítĩ Líndrí Tändí Ôvârí kâ drí tâ ätázó gólâ drí kĩ nĩ rí, "Ní ärí drē má. Òjĩlā nâ äcá ïyī trá r'á ïyī äní lõndā'á.
- ²⁰Ítí rí, mí ngâ úrú, árĩlí vūdrī 'álâ gólīyī ngálâ. 'Dĩ vósĩ, mĩ nĩ gólīyī bê. Ämâ nyāányā 'bã gólīyī nĩ ânĩlí. Bê trá ítĩ rí, 'dōvó ní gā kō nĩlí gólīyī bê. Mí nĩ!"

- 21 Nĩngá sĩ, Pétērō drí ngǎzó nĩlí òjílǎ 'dĩ 'bá yĩ ngálǎ gǒ'dá tǎ átálé gólĩyĩ drí kĩ nĩ rĩ, "Má ǐ'dĩ òjílǎ gólǎ ãnĩ drí rĩ'á lǒndǎlǎ rĩ. Nĩ ãnĩ má ngálǎ ǎ'dô tǎsĩ yǎ?"
- 22 Gǒ'dá òjílǎ 'dĩ 'bá yĩ drí tǎ-drĩ 'dĩ lǒgǒzó kĩ nĩ rĩ, "Drĩ-'bá ǎjú 'bũ 'bá Rómǎ kǎ rĩ kǎ rú bē Kōrōnǎlĩyǎ rĩ ǎjō ǎmǎ lǎjǒ'bá iyíkǎ rĩ nĩ ní ngálǎ. Gólǎ rĩ'á òjílǎ tǎndĩ 'ĩ, gǒ'dá gólǎ ñnjĩ Ôvǎrĩ ñnjĩ-ñnjĩ, gǒ'dá òjílǎ Yúdǎ yĩ kǎ ndrĩ 'bǎ lǎnjĩ trá gólǎ rú. Mǎlǎyíkǎ Ôvǎrĩ kǎ ǎzǎ átǎ tǎ nĩ gólǎ drí tǎ 'bǎzó ǎnĩ ǎzĩzó ǎnĩlí yĩ drí 'bǎ 'álǎ, tǎlǎ yĩ ǎǎrĩ ró tǎ ní drí 'ě'á átálǎ yĩ drí Ôvǎrĩ kǎ ró rĩ."
- 23 Gǒ'dá nĩngá sĩ, Pétērō drí gólĩyĩ ǎzĩzó 'bǎ 'álǎ, gǒ'dá drílǎ ngǎ nyǎnyǎ fězó gǒ'dá kpá vǒ ǎyĩ kǎ ǎdézó gólĩyĩ drí ǎ'dú kǒzó 'á lǎ. Cĩjĩnó lǎ sĩ rĩ, Pétērō yĩ drí ngǎzó nĩlí òjílǎ 'dĩ 'bá yĩ bē. Gǒ'dá tǎ lē 'bá Yésũ kǎ ũrũkǎ 'bá yĩ Yópǎ 'álǎ rĩ 'bá yĩ drí nĩzó iyĩ 'dũwǎ gólĩyĩ bē.
- 24 Gǒ'dá kǎyĩ ǎzǎ rĩ sĩ, drílĩyĩ cǎzó Sēsǎrěyǎ 'álǎ. Tólǎ rĩ, Kōrōnǎlĩyǎ yĩ trá rĩ'á gólĩyĩ tē'á. Gólǎ ǎzĩ òjílǎ iyíkǎ trá gǒ'dá iyĩ ǎzĩ-ǎzĩ yĩ bē rũ ǎ'bélé iyĩ bē vǒ ǎlǒ 'á Pétērō yĩ drĩ tēlé.
- 25 Gǒ'dá Pétērō yĩ ǎcǎ bē ǎfílĩ ǎ'dĩ-drĩ 'á rĩ, Kōrōnǎlĩyǎ drí ngǎzó rũ ũsúlĩ gólǎ bē nĩngá, gǒ'dá drílǎ 'ǎ'ĩ tĩzó vũdrĩ Pétērō rĩ ñnjĩzó.
- 26 Gǒ'dá Pétērō drí Kōrōnǎlĩyǎ rĩ drĩ rũzó ñngálé ǎdrélé ũrũ, gólǎ kĩ nĩ rĩ, "Nĩ ngǎ ũrũ, Kōrōnǎlĩyǎ. Nĩ tĩ 'ǎ'ĩ má ǎndrá vũdrĩ ǎtĩ kǒ, tǎlǎ má kpá cé rĩ'á òjílǎ mvǎ 'ĩ òzó ní tí."
- 27 Gǒ'dá nĩngá sĩ, Pétērō yĩ drí rĩzó rĩ'á tǎ ngílĩ Kōrōnǎlĩyǎ bē, gǒ'dá gólĩyĩ fĩ bē Kōrōnǎlĩyǎ drí jó 'álǎ rĩ, gǒ'dá gólǎ drí òjílǎ ndrězó dũũ ǎ'bē rũ iyĩ trá jó 'á tólǎ.
- 28 Nĩngá sĩ, gólǎ drí tǎ átázó òjílǎ rĩ 'dĩ 'bá yĩ drí kĩ nĩ rĩ, "ǎnĩ ndrĩ, nĩ nĩ trá kĩ, lǎ'bĩ Yúdǎ yĩ kǎ rĩ rĩ ǎmǎ ǎyélé rũ ǎ'bélé ǎnĩ òjílǎ lídí bē ngǎtǎ fílĩ ǎnĩ drí 'bǎ 'ásĩ kǒ. Gǒ'dá Ôvǎrĩ ǎ'dǎ tǎ trá má drí kĩ, òjílǎ lídí ǎ'dó iyĩ kǒ ònjĩ ró yĩ lĩfĩ.
- 29 Gǒ'dá nĩngá sĩ, lǎjǒ'bá ǎnĩkǎ rĩ 'bá yĩ ñjílĩ bē má ǎnĩlí ní ngálǎ rĩ, má gǎǎ kǒ dó ǎnĩlí, gǒ'dá má ǎngǎ trá 'wǎǎ kǒrǒ ǎnĩlí. Gǒ'dá nǒô rĩ, má lē trá ǎrĩlǎ dódó cú ní tĩ sĩ tǎ gólǎ Ôvǎrĩ kǎ ró ní drí tĩ jǒzó má vǒ ǎnĩ'á átálǎ ní drí rĩ."
- 30 Gǒ'dá Kōrōnǎlĩyǎ drí tǎ átázó kĩ nĩ rĩ, "Kǎyĩ sũ lǎvũ 'bá trá nǎ sĩ ǎtũ-pǎ nǎ lǎnjǎtúlĩ sĩ rĩ, má rĩ trá rǎtǎǎ 'ě'á Ôvǎrĩ drí má drí 'bǎ 'á nǒngǎ. Gǒ'dá nyĩ ró, ǎgǒ ǎzǎ gólǎ sǒ ítǎ lǎgũ-lǎgũ 'ĩ drí ǎgázó má ǎndrá iyĩ ǎ'dǎlé má drí.
- 31 ǎgǒ rĩ 'dĩ átǎ úlĩ trá má drí kĩ nĩ rĩ, 'Kōrōnǎlĩyǎ, Ôvǎrĩ ǎrĩ rǎtǎǎ ǎnĩkǎ trá, gǒ'dá ngǎ pǎpǎ ǎnĩkǎ rĩ'á 'ǎlǎ òjílǎ ngǎ ǎkǒ lē 'bá drí rĩ, tǎ lǎ sũ trá gólǎ rú.
- 32 ǎtĩ rĩ, ní jǒ lǎjǒ'bá ǎnĩkǎ rĩ 'bá yĩ Yópǎ 'álǎ, tǎlǎ gólĩyĩ ǎǎzĩ ró bē ǎgǒ ǎzǎ zĩlí Sĩmónǎ Pétērō rĩ ǎnĩlí ní ngálǎ. Gólǎ bē rĩ'á Sĩmónǎ ǎzǎ gólǎ rĩ 'bá ñnyĩrĩkǒ ǎdélé rĩ drí 'bǎ 'álǎ lĩmvũ rú 'álǎ.'
- 33 ǎtĩ, 'wǎǎ má drí lǎjǒ'bá ǎmǎkǎ rĩ 'bá yĩ jǒzó nĩ'á ǎnĩ ǎdrĩlí, gǒ'dá nĩ rĩ'á òjílǎ tǎndĩ 'ĩ ǎmǎ drí, ní drí ǎngázó ǎnĩlí rĩ sĩ. Ngbǎǎngbǎnǒ rĩ, ǎmǎ ndrĩ, mǎ ǎ'bē rũ trá nǒngǎ Ôvǎrĩ ǎndrá, gǒ'dá mǎ lē úlĩ gólĩyĩ Kúmũ Ôvǎrĩ drí félé ní drí átálé ǎmǎ drí rĩ ǎrĩlí."

- 34 Gõ'dá nĩngá sī, Pétērō drí ngāzō rĩ'á tã ngĩlí gólĩyī drí kī nĩ rī, "Tã p̄t̄ĩ rō, ngbāangbānō rī, gõ'dá má nĩ trá kī, Ôvārī ndrē 'bāsúrú ndrī 'dó ngá ãlō rō yī lĩfī.
- 35 Gõ'dá gólá rĩ'á ãyīkō rō òjílā āzákōlá 'bāsúrú āzákōlá 'ásī gólá iyī ñnjī 'bá gõ'dá tã tãndí 'ē 'bá rī bē.
- 36 Nĩ nĩ trá ngbāangbānō tã átī-átī tãndí gólá Ôvārī drí ajólé ãmā òjílā Īsīrā'élē kã drí. Tã átī-átī tãndí 'dī kī, òmbā Ôvārī kã ãmā rú rī à'dī trá, tãlā gólá ajō Yésū Krístō trá drālē ãmā pālē tã ònjī ãmákã 'ásī. Gõ'dá ngbāangbānō rī, ãmā tã sū trá Ôvārī rú tã Yésū kã 'dī tāsī. Yésū ĩ'dī rĩ'á Kúmú ãmbá 'ī 'bāsúrú drīlī ndrī k̄k̄ar̄.
- 37 Gõ'dá mĩ nĩ tã gólĩyī Yésū drí 'élē trá 'bãdrī Yúdã yī kã 'ásī rī 'bá yī kpá trá ndrī. Gólá ãtō rĩ'á tã rī 'dī 'bá yī 'élē sīsī 'bãdrī Gãliláyã kã 'álá k̄yī gólá Yōwánī drí rīzō tã bābātízī kã átálē òjílā drí rī sī.
- 38 Gõ'dá mĩ nĩ kpá trá kī, Ôvārī ajō Líndrī Tãndí iyíkã trá gõ'dá kpá mbārākã iyíkã bē Yésū Nāzārētã lé 'bá rō rī drí, tãlā gólá ñcã rō bē nĩ'á lãmú bē tã tãndí 'ē bē òjílā drí, gõ'dá kpá òjílā gólĩyī Sātánã drí rĩ'á ãkpókpolōlá rī 'bá yī pã bē. Yésū 'ē tã rī 'dī ĩtī, tãlā Ôvārī bē rĩ'á gólá bē mbārākã fēlé gólá drí tã 'dī 'bá yī 'ēzō.
- 39 "Ãmā lãjō 'bá Yésū kã rī 'bá yī ndrē tã gólĩyī gólá drí 'élē rī trá 'bãdrī ãmákã òjílā Yúdã yī kã rī 'bá yī kã 'ásī rī trá ndrī ãmā lĩfī sī. Mã à'dō ãcã'á ngbāangbānō tã átálē mb̄mb̄ gólá rī tāsī. Úfū gólá, gólá rī ãpã-ãpã sī fē lãlī-lãlī drīlī.
- 40 Gõ'dá k̄yī nã sī rī, Ôvārī drí gólá rī ãngázō òdrã 'ásī, gõ'dá òjílā ũrūkã 'bá yī 'ēzō gólá rī ndrēlé iyī lĩfī sī.
- 41 Gõ'dá à'dó kō òjílā ndrī ndrē iyī gólá trá, cé rĩ'á ãmā gólĩyī Ôvārī drí njílī trá sīsī tã nô pēlé òjílā drí rī 'bá yī ĩ'dī. Mã ndrē gólá trá, gõ'dá mã nyã ngá, gõ'dá mã mvū ngá kpá trá gólĩyī bē gólá rī lídrī-lídrī òdrã 'ásī rī vósī.
- 42 K̄yī rī 'dī 'bá yī sī rī, gólá átã tã ãmā drí tã átī-átī iyíkã átázō òjílā drí gõ'dá òjílā 'bãlé ñlã kī, rĩ'á yī rī gógó ĩ'dī gólá Ôvārī drí njílī tã òjílā ndrī gólĩyī òdrã 'bá trá rī 'bá yī gõ'dá kpá gólĩyī drē lédrē-lédrē rō rī 'bá yī kã kīlī.
- 43 Ākū rō nã sī, tã ãngū 'bá ndrī gólĩyī Ôvārī kã rī 'bá yī rã iyī tã gólákã trá. Tã lâ kī, gólĩyī ndrī tã lē 'bá trá gólá 'á rī 'bá yī, Ôvārī à'dō tã ònjī gólĩyíkã rī 'bá yī ãyé'á."
- 44 ĩtī rī, Pétērō òtírī rīlī drē úlī átálē rī, Líndrī Tãndí Ôvārī kã drí fīzō gólĩyī ndrī nĩngá rī 'bá iyī úlī rī 'dī 'bá yī ãrílī rī 'bá yī 'ásī.
- 45 Gõ'dá òjílā Yúdã yī kã tã lē 'bá trá gõ'dá ãnī 'bá iyī kpãã Pétērō yī bē Yópã lésī rī 'bá yī, tī lâ yī drí à'dízō, tãlā Ôvārī fē Líndrī Tãndí iyíkã kpá trá gólĩyī à'dó 'bá kō òjílā Yúdã yī kã rō rī 'bá yī drí.
- 46 Gólĩyī ãrī iyī òjílā lídī 'dī 'bá yī trá ãtō'á tã átálē tī lãrãkō ãzã drīlīyī átã-átã lâ ñlīlī kō sīsī lâ sī rī 'bá yī sī, gõ'dá gólĩyī kpá rĩ'á iyī Ôvārī rī lùyī'á. Gõ'dá Pétērō drí ngázō tã átálē tã lē 'bá gólĩyī ãnī 'bá kpãã yī bē rī 'bá yī drí kī,

47"Nĩ ndrê drê, Líndrí Tãndí Ôvãrí kã fĩ trá òjílã nô 'bá yĩ 'á kpá òzõ drílã fĩrĩ sĩsĩ ãmã 'á rĩ kãtĩ. 'Dõvó á'dô bê trá ìtĩ rĩ, ìcã kô òjílã ãzãkã ãlõlã drĩ ãmã lôgálé gólĩyĩ ìbábátizãlé."

48Gõ'dá nĩngã sĩ, Pétêrõ drĩ tã 'bãzõ òjílã Kõrõnãliyã kã 'dĩ 'bá yĩ ìbábátizãzõ, á'dólé òjílã Yésũ Krístõ kã ró. Gõ'dá òjílã 'dĩ 'bá yĩ drĩ gólã rĩ ìjízõ, tãlã gólã òrĩ ró drê ìyĩ bê kãyĩ fĩnyãwã sĩ, gõ'dá gólã drĩ tã-drĩ lâ lèzõ.

TÃ 'Ë'Ë 11

1Gõ'dá nĩngã sĩ, lâjõ'bã Yésũ kã Yũdãyã 'á gõ'dá kpá tã lè 'bã ãzã 'bã yĩ bê ãrĩ ìyĩ tã trá kĩ nĩ rĩ, òjílã lídí ãzã 'bã yĩ lè ìyĩ tã trá tã ãtĩ-ãtĩ Yésũ kã 'á.

2Gõ'dá Pétêrõ nĩlĩ bê gólé Yêrõsãlémã 'álã rĩ, gólĩyĩ tã ìsũ gólĩyĩkã drĩ á'dólé kĩ òjílã lídí ò'dê zãlõ bãsã 'á gõ'dá drĩliyĩ á'dózõ òjílã Ôvãrí kã ró rĩ 'bã yĩ drĩ ngãzõ tĩ ãnyãlé Pétêrõ bê.

3Gólĩyĩ ìjĩ Pétêrõ kĩ, "Mĩ rĩ ùmú òjílã 'dê 'bã bãsã 'á kô rĩ 'bã yĩ kã ró gõ'dá kpá rĩlĩ ngã nyãlé gólĩyĩ bê ã'dô tãsĩ yã? 'Dĩ rĩ'á tã ãnyã 'ì."

4Nĩngã sĩ, Pétêrõ drĩ ngãzõ tã gólĩyĩ ndrĩ rũ 'è 'bã trá rĩ 'bã yĩ ngĩlĩ ãkĩ ãkõ ómvorẽ lâ lésĩ gólĩyĩ drĩ.

5Pétêrõ ngĩ tã kĩ nĩ rĩ, "Mã trá Yópã 'álã. Gõ'dá kãyĩ ãlõ sĩ, mã òtĩrĩ rãtãã ndêê rĩ, tã drĩ rũ á'dázõ mã drĩ tã á'dã ró. Tã á'dã rĩ 'dĩ 'á rĩ, mã drĩ ngã ãzã òzõ ítã bí ãngĩ kãtĩ rĩ ndrêzõ á'dé'á vũdrĩ 'bũũ lésĩ, ítã rĩ 'dĩ rĩ á'délé vũdrĩ ókĩzõ úrũ gãrã tĩ lâ sũ rĩ 'bã yĩ trá rũrũ rĩ kãtĩ. Gõ'dá drílã á'dézõ ãnyĩ mã lâgãtĩ.

6Gõ'dá mã drĩ ngãzõ võ ndrêlé dódó ítã bí rĩ 'dĩ 'á. Mã drĩ kõrõnyã tĩ lâràkõ ndrĩ òmã kã gõ'dá 'bã kã bê gõ'dá ngã gólĩyĩ dĩ 'bã dĩdĩ rĩ 'bã yĩ bê gõ'dá ãrĩwã yĩ bê ndrêzõ 'dó ítã bí rĩ 'dĩ 'á.

7Nĩngã sĩ, mã drĩ gbórókõ ãrízõ. Gbórókõ 'dĩ ãtã tã kĩ nĩ rĩ, 'Pétêrõ, mĩ ngã úrũ gõ'dá ní ùfũ ngã 'dĩ 'bã yĩ nyãlé.'

8"Ìtĩ rĩ, mã gã dó, mã kĩ nĩ rĩ, 'Kúmú, mã lèé kô ngã 'dĩ 'èlé. Mã nyã drê kô ngã ãzãkã gólã tã 'bã'bã gólã Ôvãrí kã drĩ 'bãlé trá ònjĩ ró nyãlé rĩ kô.'

9Nĩngã sĩ, gbórókõ 'dĩ drĩ kpá ã'úzõ ó'dĩ 'bũũ lésĩ kĩ nĩ rĩ, 'Ngã gólĩyĩ Ôvãrí drĩ zĩlĩ trá tãndĩ ró òjílã mvã drĩ nyãlé rĩ 'bã yĩ, ní zĩ kô ònjĩ ró.'

10"Tã 'dĩ 'è rũ trá ãndãlã nã, gõ'dá ngã rĩ 'dĩ 'bã yĩ drĩ ngãzõ gólé úrũ 'álã.

11"Nĩngã sĩ, 'wãã ãgõ ãzã 'bã yĩ zãlõ nã, drĩliyĩ ãnĩzõ ìyĩ 'bã gólã mã drĩ rĩzõ rĩlĩ rĩ 'á. Áãjõ gólĩyĩ mã ngãlã 'dĩ Sêsãréyã lésĩ.

12Gõ'dá Líndrí Tãndí Ôvãrí kã drĩ tã ãtãzõ mã drĩ, tãlã mã ònĩ ró ãgõ rĩ 'dĩ 'bã yĩ bê, gólã kĩ mã drĩ rĩ, mã ògã kô'dãwã nĩlĩ gólĩyĩ bê. Ìtĩ rĩ, mã drĩ ngãzõ nĩlĩ gólĩyĩ bê, gõ'dá ãmã ãdrúpĩ gólĩyĩ tã lè 'bã ró njĩ-kãzĩyã nõ 'bã yĩ nĩ ìyĩ kpã kpãã ãmã bê. 'Dĩ vósĩ, ãmã drĩ cãzõ Kõrõnãliyã võrã jõ 'bã mã drĩ ãnĩzõ rĩ drĩ 'bã 'álã gõ'dá fĩlĩ drílã jõ 'álã.

- 13"Gõ'dá Kõrõnãlĩyã rĩ 'dĩ âtã tã ãmã drĩ kĩ, yĩ ndrê mãlãyĩkã Ôvãrĩ kã trã rĩ'ã âdrê'ã yĩ drĩ 'bã 'ã tã âtã'ã kĩ nĩ rĩ, 'Nĩ jô lãjõ'bã ánikã rĩ 'bã yĩ Yópã 'álã, nĩ'ã ägõ äzã rĩ'ã zĩlã Sĩmõnã Pêtêrõ rĩ äzĩlĩ ânĩlĩ nĩ ngálã,
- 14tãlã gólã äãtã rõ bê tã gólã ängõ tí rĩ 'dĩ ânĩ pãzõ lãñõ tã õnjĩ kã 'ásĩ õjĩlã ánikã 'bã kã rĩ 'bã yĩ bê ndrĩ.'
- 15"Ítĩ rĩ, mã drĩ ngãzõ tã âtãlê gólĩyĩ drĩ, gõ'dã mã õtĩrĩ drê rĩlĩ ãtãlê rĩ, Lĩndrĩ Tãndĩ Ôvãrĩ kã drĩ ânĩzõ filĩ gólĩyĩ 'ã nyê õzõ drĩlã firĩ ãmã 'ã sĩsĩ rĩ tí.
- 16Gõ'dã úlĩ gólĩyĩ kúmú ãmãkã Yêsũ kã kĩ'ã nĩ rĩ, 'Yõwãnĩ 'ê bãbãtĩzĩ íyĩkã õjĩlã drĩ rĩ lũmvũ sĩ, gõ'dã Ôvãrĩ â'dõ bãbãtĩzĩ 'ê'ã ânĩ drĩ Lĩndrĩ Tãndĩ íyĩkã sĩ' rĩ 'bã yĩ drĩ ägãzõ mã drĩlĩ.
- 17Nĩngã sĩ, mã ndrê kĩ, Ôvãrĩ fê Lĩndrĩ Tãndĩ íyĩkã trã õjĩlã lídĩ 'dĩ 'bã yĩ drĩ, té õzõ gólã drĩ äfêrê lã trã sĩsĩ ãmã drĩ kãyĩ gólã ãmã drĩ tã lëzõ tã âtĩ-ãtĩ tãndĩ Kúmú ãmãkã Yêsũ Krĩstõ rĩ tãsĩ rĩ 'ã rĩ tí. Mã â'dõ ãcã'ã lôsĩ Ôvãrĩ kã lôgãlê ängõ tí rõ yã?"
- 18Tólã sĩ, õjĩlã gólĩyĩ rĩ 'bã tĩ ãnyãlê Pêtêrõ bê sĩsĩ 'dĩ 'bã yĩ ärĩlĩ bê ãyĩ úlĩ 'dĩ 'bã yĩ rĩ, gólĩyĩ drĩ tĩ ãnyã-ãnyã Pêtêrõ bê 'dĩ äyêzõ. Tã 'dĩ võ lã 'ã rĩ, gólĩyĩ drĩ ngãzõ rĩ'ã Ôvãrĩ rĩ lũyĩlĩ kĩ, "Ngbããngbãñõ rĩ, mã ndrê trã kĩ, Ôvãrĩ fê lãtĩ trã õjĩlã lídĩ rõ rĩ 'bã yĩ drĩ drĩ ädĩzõ vólê tã õnjĩ íyĩkã rĩ 'bã yĩ 'ásĩ, tãlã gólĩyĩ õrĩ rõ ãyĩ lëdrê-lëdrê rõ zãã gbãdũ ädũkũ äkõ!"
- 19Kãyĩ lãñõ drĩ 'dëzõ tã lë 'bã drĩlĩ Sĩtĩfãñõ rĩ õdrã vósĩ rĩ sĩ, tã lë 'bã Yêsũ 'ã dũũ lã'bũ ãyĩ trã vólê Yêrõsãlêãmã 'ásĩ. Gólĩyĩ 'ásĩ, äzã 'bã yĩ nĩ trã cãlê gĩã Fõnĩsĩyã 'álã, gõ'dã ãrũkã 'bã yĩ Sãyĩpãrãsĩ 'álã, gõ'dã ãrũkã 'bã yĩ íyĩkã Äñĩtĩyõkã 'álã rõ. Gõ'dã võ rĩ 'dĩ 'bã yĩ 'ásĩ rĩ, gólĩyĩ ätã tã ätĩ-ãtĩ Yêsũ rĩ tãsĩ rĩ trã cê õjĩlã Yúdã yĩ kã drĩ.
- 20'Dĩlĩ vósĩ rĩ, tã lë 'bã Yêsũ 'ã äzã 'bã yĩ gólĩyĩ ä'dõ 'bã Sãyĩpãrãsĩ lë 'bã rõ gõ'dã Kĩrêñê lë 'bã rõ rĩ 'bã yĩ bê drĩ rãzõ Äñĩtĩyõkã 'álã. Gõ'dã gólĩyĩ cã bê tólã rĩ, gólĩyĩ drĩ tã ätĩ-ãtĩ tãndĩ Yêsũ rĩ tãsĩ rĩ ätãzõ õjĩlã Yúdã yĩ kã drĩ gõ'dã kpã gólĩyĩ 'bãsũrũ äzã kã võ rĩ 'dĩ 'ã rĩ 'bã yĩ drĩ.
- 21Nĩngã sĩ, Ôvãrĩ drĩ mbãrãkã fëzõ gólĩyĩ drĩ lôsĩ íyĩkã 'dĩ 'êzõ, gõ'dã ãtĩ rĩ, õjĩlã dũũ drĩ tã lëzõ tã ätĩ-ãtĩ tãndĩ Kúmú Yêsũ rĩ tãsĩ 'dĩ 'ã. 'Dĩlĩ rĩ'ã õjĩlã Yúdã yĩ kã gõ'dã kpã gólĩyĩ õjĩlã lídĩ rõ rĩ 'bã yĩ bê.
- 22Gõ'dã 'dĩlĩ vósĩ rĩ, õjĩlã kãñĩsã kã Yêrõsãlêãmã 'álã rĩ 'bã yĩ drĩ tã 'dĩ ärĩzõ, ãtĩ gólĩyĩ drĩ Bãrãnãbã rĩ jõzõ nĩlĩ Äñĩtĩyõkã 'álã tã rĩ 'dĩ mbĩmbĩ lã ärĩlĩ.
- 23Bãrãnãbã rĩ'ã õjĩlã tãndĩ 'ĩ. Gólã trã cú rĩ'ã mbãrãkã Lĩndrĩ Tãndĩ Ôvãrĩ kã rĩ kã bê dũũ lãvũlĩ kõrõ. Ítĩ rĩ, gólã lë tã trã tã ätĩ-ãtĩ tãndĩ Kúmú Yêsũ rĩ tãsĩ rĩ 'ã pĩpĩsĩlĩ älø sĩ. Nĩngã sĩ, gõ'dã gólã cã bê trã Äñĩtĩyõkã 'álã rĩ, gólã ndrê trã kĩ, Ôvãrĩ fê ändrã-tãndĩ trã tã lë 'bã Yêsũ 'ã rĩ 'bã yĩ drĩ rõõ. Tã 'dĩ tãsĩ rĩ, gólã rĩ'ã äyĩkõ rõ ämbã, gõ'dã gólã drĩ õjĩlã rĩ 'dĩ 'bã yĩ lĩfĩ lã yĩ ãmbãzõ rĩlĩ zãã õjĩlã Kúmú Yêsũ kã rõ pĩpĩsĩlĩ älø sĩ. Gõ'dã nĩngã sĩ rĩ, õjĩlã dũũ äzã 'bã yĩ drĩ tã lëzõ kpã tã ätĩ-ãtĩ tãndĩ Kúmú Yêsũ rĩ tãsĩ 'dĩ 'ã.

²⁵Gõ'dá nĩngá sī rī, Bārānābā lē lōsī Ôvārī kâ 'ē āzī ūsúlí. Gõ'dá tā rī 'dī tāsī rī, gólá drí ngāzó Ānītīyókā 'āsī nīlí lāvūlí jējē ró Tārāsō 'álā Sóolō rī lōndālē.

²⁶Gõ'dá gólá ūsúlí bē Sóolō rī, drílā Sóolō rī âdrīzō kpāā ānīlí Ānītīyókā 'álā lōsī 'ē 'bá āzī gólākā ró. Gõ'dá gólīyī kpārātī drí fīzō īyī ōjílā kānīsā kâ 'á tólā ndrō ālō sī rī'á ōjílā dūū ĩmbálē. Gõ'dá â'dô trá Ānītīyókā 'á tólā, ōjílā kānīsā kâ zīzō īyī sīsī lá ró "'krístō 'bá"' rī.

²⁷Gõ'dá kâyī 'dī 'bá yī sī rī, tā āngū 'bá ūrūkā Ôvārī kâ ró rī 'bá yī drí ānīzō īyī Yērōsālēmā lēsī nīlí Ānītīyókā 'álā.

²⁸Gõ'dá Līndrī Tāndī Ôvārī kâ drí ōjílā ālō gólīyī 'āsī zīlí Ágābā rī 'ēzō ādrélē ūrū tā ātálē kī, lōfō ōnjī tētē āā'dô 'dē'á āngó drī 'āsī ndrī. Ītī rī, gõ'dá ōjílā kānīsā Ānītīyókā 'álā rī kâ ārīlí bē īyī úlí Ágābā kâ 'dī rī, drīlīyī tā lēzō âdī āmbā īyī nyāányā kâ fēlé ōzō gólīyī drí ícálē fēlé rī tí, ā'dô ró bē īyī âdrúpī yī 'bādrī Yūdāyā kâ 'álā rī 'bá yī pāzō ĩ'dī sī lá. Gõ'dá nĩngá sī, gólīyī drí âdī rī 'dī ū'dúzō ê'bélē vō ālō 'á gõ'dá trólē fēlé Bārānābā yī drīgā Sóolō bē, tālā gólīyī ōtrō ró âdī rī 'dī fēlé ōjílā āmbā-āmbā kānīsā kâ Yērōsālēmā 'álā rī 'bá yī drí. Lōfō ōnjī tētē rī 'dī 'dē trá kâyī gólá Kālōdiyā drí 'bāzō drē kúmú āngí Rómā kâ ró rī sī.

TĀ 'Ē'Ē 12

¹Bārānābā yī Sóolō bē drē īyī rī'á zāā Ānītīyókā 'álā rī, kúmú āngí Ēródē Āgārīpā drí ngāzó rī'á lānō fēlé rōō drī-'bá kānīsā kâ Yērōsālēmā 'álā rī 'bá yī drí.

²Gólá 'bā tā trá ōjílā drí Yākóbā, Yōwānī rī âdrúpī ró rī fūzō vólē līgú mbēlēsō sī.

³Gõ'dá gólá ndrē bē trá kī, tā 'dī ūsū trá drī-'bá Yūdā yī kâ rī 'bá yī rú rī, gólá drí kpá ngāzó tā ōnjī āzā 'ēlé. Gólá 'bā tā lómígówá íyíkā rī 'bá yī drí nīzō Pétērō rī rūlí. Pétērō rī rūrū 'dī â'dô trá kâyī kārāmā lāvū-lāvū kōrō rī kâ rī sī.

⁴Gõ'dá úrúlí bē Pétērō trá rī, gólá rī trōzō 'bālē gānīmā 'á gõ'dá lómígówá mūdri-drī-lā-njī-kázíyā drí rīzō īyī gólá rī vó ndrélē, 'dīlī gólīyī rī'á sū sū ĩtú-pá vósī cé. Kúmú āngí Ēródē lē trá gólá rī fūlí ōjílā āndrá gímā lāfálē kārāmā lāvū-lāvū kōrō kâ rī vólē drī lā 'āsī.

⁵Ītī, gólá drí Pétērō rī āyézō ōmbē-ōmbē ró gānīmā 'á. Gõ'dá ōjílā kānīsā kâ īyíkā zāā rī'á Ôvārī rī ĩjī'á rātāā 'ē'ē sī Pétērō rī pālē.

⁶Gõ'dá ngācī gólá sīsī kâyī gólá Ēródē drí tā lēzō 'ēzō Pétērō rī fūlí rī sī rī, Pétērō rī'á â'dú kō'á gānīmā 'á lómígówá rī gólá rī ōmbézō gā rú lá yī nyārī kágā'dā sī rī lāfálē. 'Dīlī lómígówá āzā 'bá yī īyíkā rī'á âtī gólá gānīmā kâ rī vó lá ndrē'á.

⁷Gõ'dá 'wāā mālāyíkā Ôvārī kâ drí rú â'dázō, gõ'dá ngā ĩī drí vō ĩwázō kâ'dā-kâ'dā jó 'alé rī gānīmā kâ 'dī 'āsī. Gõ'dá mālāyíkā 'dī drí ngāzó Pétērō rī ōlólē â'dú 'āsī. Gõ'dá mālāyíkā rī 'dī drí tā átázō Pétērō drí kī nī rī, "Mí ngā drē 'wāā ūrū." Gõ'dá nĩngá sī rī, nyārī kágā'dā-kágā'dā gólá rī ōmbézō 'dī 'bá yī drí rú ĩnjízō gólá rī drí ōmbē 'āsī.

8Gõ'dá mālāyíkā 'dī drí tā átázó kī nī rī, "Ní ômbê gāsī ítá áníkā 'dī kâ, gõ'dá ní sô ró ká'bókâ áníkâ 'dī 'bá yī ní pá." Gõ'dá Pétērō ní drí tā átálé 'dī 'ězó té ítí. Gõ'dá nīngá sī rī, mālāyíkā drí tā átázó kī nī rī, "Ní sô ítá áníkâ ąngí 'dī, gõ'dá ní ânī mā nī ró ní bê."

9Ítí, Pétērō drí ngāzó 'dēlé mālāyíkā 'dī vó fōlé volé gānimā 'ásī. Gõ'dá 'dīl gólâ nīl kô ngátá tā gólâ mālāyíkā 'dī drí rī'á 'ēlá 'dī rī'á tā pātīl 'ī yā rī. Pétērō įsū íyíkâ kī nī rī, yī āā'dô rī'á ābī'á.

10Gõ'dá gólīyī ngā bê áfōlé rī, gólīyī nī sīsī kôró jó tīlī-tī gānimā gólâ Pétērō rī ômbézó 'á lâ rī tī sī. Gõ'dá nīngá sī rī, gólīyī drí nīzó kôró jó tīlī-tī āzâ lómígowá āzâ 'bá yī drí kpá rīzó ádrélé rī 'álâ. Ādūkū lâ ró rī, gólīyī drí ácázó átī tī ādī ró āgā ąngí bēlé bê ą'dī-drī gānimā kâ rī kâ tī, gõ'dá fōlé volé nī'á įarībā 'álâ. Átī rī gógó 'dī rī'á ādī nīnīl ró rī 'ásī. Bē kpálé ítí rī, átī rī 'dī drí rú nīżó hōwēē, tálâ 'dīl gólīyī drí ícázó cú fōlé ívī 'álâ gõ'dá nīl lātī ąngí įarībā kâ rī 'ásī. Nīngá sī, nyīl ró, mālāyíkā 'dī drí āvīżó Pétērō lāgátī sī.

11Nīngá sī, Pétērō nī tā ā'dó 'bá yī drí 'dī trá, gõ'dá 'dīl gólâ drí tā átázó kī nī rī, "Ngbāāngbānō rī, má nī trá pātīl kī, Ôvārī ājō mālāyíkā íyíkâ trá ámâ pālē Ēródē drīgá sī, gõ'dá kpá rú įzā gólâ drī-'bá gólīyī Yúdā yī kâ rī 'bá yī drí 'ē'á 'ēlá má drí rī 'bá yī 'ásī."

12'Dīl vósī, Pétērō nī bê trá kī, pātīl Ôvārī pā yī trá rī, gólâ drí ngāzó nīlī Yōwánī āzâ gólâ kpá rī'á zīlâ Mārākō rī āndrē lâ Mārīyā drí 'bā 'álâ. Gõ'dá 'dīl ōjīlā dūū kānīsā kâ ē'bē rú įyī trá tólâ, gõ'dá rī'á įyī rú'bā lô'bā'á Ôvārī drí Pétērō rī pāzó bê.

13Gõ'dá Pétērō drí ngāzó átī tī ą'dī-drī 'dī kâ gālē kōwā-kōwā, gõ'dá ízámvá āzâ gólâ rī 'bá lōsī 'ēlé 'bā 'dī 'á zīlī Ródā rī drí ngāzó ānīlī átī tī 'álâ ōjīlā átī tī gā 'bá 'dī nīlī.

14Gõ'dá Pétērō zī lāzīlī bê rī, ízámvá rī 'dī drí ngāzó gólâ rī gbórókō nīlī. Gõ'dá āyīkō drí cīzó ízámvá rī 'dī rú rōō, drīlâ ngāzó rālē gólē tā lâ átálé ōjīlā āzâ 'bá yī drí cú ítí drē átī nīl ākó. Gólâ kī gólīyī drí rī, "Pétērō 'dīl rī'á ādré'á ívī 'á tólâ."

15Ítí rī, ōjīlā 'dī 'bá yī drí ngāzó tā átálé ízámvá rī 'dī drí kī, "Nī līfō-līfō." Gõ'dá ízámvá 'dī drí nīżó zāā rī'á tā átálé ōjīlā rī 'dī 'bá yī drí kī, "Tā pātīl ró, Pétērō 'dīl rī'á ādré'á tólâ." Gõ'dá gólīyī drí tā lōgōzó kī nī rī, "'Dīl ā'dó Pétērō 'dīl kô, 'dīl rī'á mālāyíkā gólâ rī 'bá gólâ rī vó ndrēlé rī 'dīl."

16Gõ'dá 'dīl Pétērō íyíkâ drē zāā rī'á átī tī gā'á. Ādūkū lâ ró rī, gólīyī drí átī 'dī nīżó gõ'dá Pétērō rī ndrēzó, gõ'dá tī lâ yī drí ā'dīżó ndrú.

17Gõ'dá nīngá sī, Pétērō drí ngāzó drī íngalé íyalé gólīyī drí, tálâ gólīyī ōrī ró bê nījūrū. Gõ'dá drīlâ ngāzó tā gólâ Ôvārī drí íyī ātrōzó volé gānimā 'ásī rī ngīlī gólīyī drí. Gõ'dá gólâ drí kpá tā átázó gólīyī drí kī nī rī, "Mī ngī tā rī nō drī-'bá āmákâ Yākóbā drí gõ'dá kpá āmā āzī-āzī yī drí." Nīngá sī, gólâ drí ngāzó nīlī vō āzâ 'bá yī 'ásī.

18Gõ'dá wõ âfõ bê âwúlí rí, gǎnimã 'álâ rí, lómígówá 'dĩ 'bá yí trá 'dó ùrĩ ândrê bê, tâlá gólíyí ùsú Pétērō jó 'alé iyíkâ rí 'á kô'dáwá. Gólíyí nĩjĩ tâ gólâ rû 'ê 'bá Pétērō drí rí kô.

19Nĩngá sī, Ēródē drí tâ 'bázó gólíyí drí nílí Pétērō rí ndälé, gõ'dá gólíyí ùsú gólâ kô'dáwá. Ítí rí, Ēródē drí gólíyí tĩ trĩzó rōô tâ ïjĩ-ïjĩ sī. Gõ'dá nĩngá sī, drílâ tâ 'bázó ã'dô ró gólíyí ùfúzó vólé. Tólâ sī, Ēródē drí ngāzó nílí vólé 'bãdrĩ Yūdáyã kã 'dĩ 'ásí nílí rílí Sēsāréyã 'álâ.

20Dĩĩ wósí rí, kúmú ǎngí Ēródē rí fĩ drí gĩzó òjílã Tírã kã rí 'bá yí rú Sídónã bê. Nĩngá sī, òjílã jǎrĩbã rĩ 'dĩ 'bá yí kã drí ngāzó nílí iyí Ēródē rí ngálâ ǎwã gólâ 'á 'dĩ, sí lá ǎ'dí. Sí sí lá ró rí, gólíyí gĩ òjílã gólâ rĩ 'bá 'bã kúmú ǎngí Ēródē kã wó lá ndrélé rí lífí lá, tâlá gólâ òpã ró bê iyí rú ê'bê iyíkâ 'dĩ wó lá rälé. Òjílã rí 'dĩ 'bá yí ïjĩ iyí tâ gólâ tĩ tâ ǎ'dí 'bázó rĩ drí gólíyí lǎfálé Ēródē bê, tâlá ã'dô ró ïcã-ïcã ró òjílã iyíkâ drí ǎdrúgú gĩzó 'bãdrĩ Ēródē kã nõ 'ásí.

21Ítí rí, kúmú Ēródē drí ngāzó kǎyí rú ê'bê kã 'dĩ iyálé trã. Gõ'dá kǎyí rí 'dĩ tú rí, gólâ drí ngāzó ítá iyíkâ kũmũ kã sölé, gõ'dá nĩzó rílí kĩtĩ iyíkâ kũmũ kã rí drĩ. Gõ'dá nĩngá sī, drílâ tâ âtázó òjílã drí ndrĩ.

22Gõ'dá nĩngá sī, òjílã árílí bê úlí gólâkã 'dĩ 'bá yí rí, gólíyí drí ngāzó gólâ rí ïnjílí rōô kí nĩ rí, "Nõô ã'dó kô rĩ'á òjílã mvá 'í úlí âtá'á, gólâ rĩ'á òvãrí 'í."

23Nĩngá sī, mǎlǎyíkã Ôvãrí kã drí ânĩzó 'wãã gólâ rí 'bãlé ã'dólé ngá lǎzé ró, rĩ'bũ drí gólâ rí nyázó kôró drälé ïndí-ïndí ró ǎwǎlǎkã iyíkâ 'dĩ bê, tâlá gólâ áyê òjílã iyí lúyílí rĩ drí, òzõ Ôvãrí kãtí cú ïtí, tâ âtá ãkó gólíyí drí kí nĩ rí, rĩ'á cé Ôvãrí rĩ drí òjílã drí lúyílí.

24Kǎyí 'dĩ 'bá yí sī rí, tâ âtĩ-âtĩ tãndí Ôvãrí kã rí drí lǎ'búzó. Gõ'dá òjílã dũ drí tâ lēzó 'á lá. Tã lē 'bá Yēsũ 'á rí 'bá yí drí âcázó ã'dólé dũ.

25Gõ'dá tólâ sī, Bǎrãnáã yí Sóólõ bê ndē iyí lōsĩ iyíkã Yērōsālémã 'álâ rí bê rí, gólíyí drí ngāzó gólé ǎnĩtĩyókã 'álâ. Gõ'dá gólíyí drĩ Yōwãní zĩlĩ Mǎrãkõ 'dĩ kpãã iyí bê.

TÃ 'Ē'Ē 13

1ǎnĩtĩyókã gólâ 'bãdrĩ Sírĩyã kã rí 'álâ rí 'á rí, òjílã kǎnĩsã kã rí 'bá yí lǎfálé rí, tâ ǎngũ 'bá Ôvãrí kã ùrũkã 'bá yí bê rĩ'á iyí gõ'dá kpá lífí ícĩ 'bá úlí Ôvãrí kã sī rí 'bá yí bê. Rú lá yí rĩ'á Bǎrãnáã gõ'dá Símónã gólâ zĩlĩ Nĩgérē rí, gõ'dá Lũkĩyã òjílã Kĩrénē kã ró rí, gõ'dá kpá Mǎnyã gólâ ã'dó 'bá trá lǎmũ-ǎzí kúmú Ēródē ǎnĩtĩpã kã ró 'dĩmvã gólíyíkã 'á rí, gõ'dá ǎzã lá drí ã'dózó Sóólõ rĩ drí.

2Gõ'dá kǎyí ǎzã sī, òjílã kǎnĩsã kã òtĩrĩ iyí rĩ Ôvãrí Yǎkóvã rí írátälé, gõ'dá kpá rĩzó 'alé 'ǎ'í ró ngá nyã ãkó rí, Líndrĩ Tãndí Ôvãrí kã drí tâ âtázó gólíyí drí kí, "Mĩ nã Bǎrãnáã yí Sóólõ bê lōsĩ 'ê 'bá ámakã ró, tâlá gólíyí òlãmũ ró wõ 'ásí ndrĩ lōsĩ gólâ má drí 'bãlé gólíyí drí rí 'élé rĩ drí."

³Ítí, òjílà kǎnǐsǎ kǎ 'dǐ 'bá yí drí tǎ 'dǐ drǐ lâ lězó. Gǒ'dá kǎyǐ ǎzǎ sǐ, drǐlǐyǐ rǐzó kpá ó'dí ìyǐ 'álé 'ǎ'í ró gǒ'dá rǎtǎǎ 'ézó, gǒ'dá drǐlǐyǐ drǐ 'bǎzó Bǎrǎnábǎ yí drǐ Sóólò bē àndrǎ-tǎndǐ ró, gǒ'dá gólǐyǐ jǒzó nǐlǐ ǎcǐ gólǐyǐkǎ 'dǐ 'á lǒsǐ Ôvǎrǐ kǎ 'èlé.

⁴Nǐngǎ sǐ, Líndrǐ Tǎndǐ Ôvǎrǐ kǎ jólé bē Bǎrǎnábǎ yí Sóólò bē nǐlǐ rǐ, gólǐyǐ drǐ ngǎzó nǐlǐ jǎrǐbǎ Sǎlǔsǐyǎ kǎ lǐmvú àndrē gǎrǎ drǐ 'á rǐ 'álâ. Gǒ'dá tólâ sǐ rǐ, gólǐyǐ drǐ ngǎzó nǐlǐ kǒlóngbō sǐ 'bǎdrǐ zǐlǐ Sǎyǐpǎrǎsǐ rǐ 'álâ.

⁵Ítí rǐ, gólǐyǐ drǐ cǎzó jǎrǐbǎ zǐlǐ Sǎlámǐ rǐ 'álâ, gǒ'dá rǐlǐ ìyǐ rǐ'á úlǐ Ôvǎrǐ kǎ pē bē jó gólǐyǐ òjílà Yúdǎ yí kǎ drǐ rǐzó tǎ Ôvǎrǐ kǎ ǎrǐlǐ tólâ nǎ 'bá yí 'ásǐ. Gǒ'dá Yǒwǎnǐ Mǎrǎkō nǐ 'bá kpǎǎ gólǐyǐ bē rǐ bē, rǐ'á gólǐyǐ pǎlé lǒsǐ 'è'è sǐ.

⁶Nǐngǎ sǐ, 'bǎdrǐ Sǎyǐpǎrǎsǐ 'dǐ 'á tólâ rǐ, gólǐyǐ drǐ ngǎzó nǐlǐ pá sǐ Sǎlámǐ 'ásǐ cǎlé bǔúú jǎrǐbǎ Páfō rǐ 'álâ. Nǐngǎ rǐ, gólǐyǐ drǐ ójó ònjō 'bá ǎzǎ kǐ 'bá nǐ rǐ, yí ǎǎ'dô tǎ ǎngǔ 'bá Ôvǎrǐ kǎ 'dǐ rǐ úsúzó. Gólâ rǐ'á òjílà Yúdǎ yí kǎ 'í rú lâ Bǎrǎ-Yásōwǎ. Gólâ rǐ rú ǎzǎ kpá rǐ'á Èlímǎ, tǎ ífǐ lâ drǐ ǎ'dólé kǐ, ójó rǐ.

⁷Gólâ rǐ'á lǎmú-ǎzǐ kúmú Rómǎ lé 'bá kǎ gólâ rǐ 'bá 'bǎdrǐ 'dǐ drǐlǐ rǐ kǎ. Kúmú rǐ 'dǐ rú lâ rǐ'á Sērǎgǐyǎ Póólò, gólâ rǐ'á ǎgō tǎ nǐ 'bá 'í. Gǒ'dá nǐngǎ sǐ, kúmú rǐ gógó 'dǐ drǐ ngǎzó Bǎrǎnábǎ yí Sóólò bē ǎzǐlǐ ǎnǐlǐ yí ngǎlâ tǎ ǎtǐ-ǎtǐ tǎndǐ Ôvǎrǐ kǎ 'dǐ ngǐlǐ yí drǐ.

⁸Gǒ'dá ójó rǐ 'dǐ drǐ ngǎzó Bǎrǎnábǎ yí tǐ ǎnyǎlé Sóólò bē, tǎlâ ǎ'dô ró bē kúmú 'dǐ òzó kō tǎ lělé ìyǐkǎ 'bǎǎ tǎ ǎtǐ-ǎtǐ tǎndǐ Yésū rǐ tǎsǐ 'dǐ 'á.

⁹Gǒ'dá nǐngǎ sǐ, Sóólò gólâ zǐlǐ kpá Póólò rǐ drǐ vō ndrēzó mbǐ ójó rǐ 'dǐ ngǎlâ tǎ ìsū ònjǐ ójó 'dǐ kǎ nǐzó, tǎlâ Líndrǐ Tǎndǐ Ôvǎrǐ kǎ sō mbǎrǎkǎ trá Sóólò 'á.

¹⁰Gǒ'dá drǐlâ tǎ ǎtázó ójó rǐ 'dǐ drǐ kǐ nǐ rǐ, "Nǐ Sǎtǎnǎ rǐ mvǎ nō! Nǐ rǐ'á ǎjú-'bá-ǎzǐ tǎ ndrǐ ǎ'dó 'bá tǎndǐ rǐ kǎ 'í. Nǐ rǐ'á òjílâ ǎdó 'bá 'í, gǒ'dá rǐzó ǎdǐ gólǐyǐkǎ nyǎlé! Nǐ rǐ kǎrǎ rǐ'á tǎ ǎtǐ-ǎtǐ tǎndǐ Ôvǎrǐ kǎ rǐ òjǎlé 'bǎlé ǎ'dólé ònjō ró!

¹¹Ngbǎǎngbǎnō rǐ, má ǎtǎ ní drǐ kǐ, Ôvǎrǐ Yǎkóvǎ rǐ drǐ 'è'á lǎnō fělé ní drǐ. Gólâ ǎ'dô ǎnǐ 'bǎ'á ǎ'dólé lǐfǐ ǎkó, tǎlâ ní òzó ngǎ ǎzǎkǎ ndrēē kó'dǎwǎ ǎlôwǎlâ tǎkō." Nǐngǎ sǐ, 'wǎǎ vō drǐ ǎnǐzó ǎmvū ójó rǐ 'dǐ lǐfǐ. Gǒ'dá drǐlâ ngǎzó nǐ'á òjílâ ǎnú bē ǎ'dô ró ìyǐ sélé, tǎlâ gólâ trá kǔdū-kǔdū ró.

¹²Gǒ'dá nǐngǎ sǐ, kúmú rǐ 'dǐ ndrélé bē tǎ rǐ 'dǐ rú 'è'á rǐ, gólâ rǐ tǐ ǎ'dǐ trá mbǎrǎkǎ 'dǐ tǎsǐ drǐlâ tǎ lězó. Gǒ'dá ìtǐ rǐ, drǐlâ rú jǎzó tǎ lělé tǎ ǎtǐ-ǎtǐ tǎndǐ Yésū rǐ tǎsǐ 'dǐ 'á.

¹³Gǒ'dá tólâ sǐ, Póólò yí drǐ ngǎzó ìyǐ ǎzǐ-ǎzǐ yí bē lǐmvú àndrē drǐ mbǎlé kǒlóngbō sǐ Páfō rǐ ǎyézó 'á'á lé drǐ ǎzǎ rǐ lésǐ nǐzó Pērógǎ gólâ ǎ'dó 'bá jǎrǐbǎ ró 'bǎdrǐ zǐlǐ Pǎmbǐlǐyǎ kǎ rǐ 'álâ. Nǐngǎ sǐ, Yǒwǎnǐ Mǎrǎkō ǎyé gólǐyǐ tólâ, gǒ'dá ngǎzó gólé Yērōsǎlémǎ 'álâ.

¹⁴Gǒ'dá Póólò yí Bǎrǎnábǎ bē drǐ ngǎzó Pērógǎ rǐ ǎyéle nǐzó zǎǎ cǎlé ǎnǐtǐyókǎ ǎzǎ gólâ ǎ'dó 'bá ǎnyǐ 'bǎdrǐ zǐlǐ Pǐsǐdǐyǎ rú rǐ 'álâ. Gǒ'dá kǎyǐ gólâ rǎtǎǎ Yúdǎ yí kǎ

kâ sî rî, gólîyî drí ngăzó nîlí jó tâ Ôvârí kâ ârí kâ rî 'álâ, gô'dá rîlí ÿî vüdrî ãâ'dâ ró ÿî tâ bê kí, yî lê ôjîlá lîfî ìmbálé.

15Gô'dá tâ 'bâ'bâ gólâ Músâ drí îgîlí gô'dá kpá tâ îgî gólîyî tâ ângû 'bâ Ôvârí kâ rî 'bâ yî drí îgîlí rî 'bâ yî zîzî lâ vósî rî, drî-'bâ gólîyî jó tâ Ôvârí kâ ârí kâ 'álâ 'dî 'bâ yî kâ drí ngăzó Póólô yî Bārānābā bê âzîlí ânîlí tâ pélé ÿî drí. Gólîyî kí, "Ămâ âdrúpî yî, ôzô nî â'dô cú úlí âzâ bê mbârākâ sôlé ôjîlá 'á rî, mã lô'bâ rú'bâ ânî drí, nî âtâ."

16Gô'dá nîngá sî, Póólô drí ngăzó ûrû, gô'dá íyî drí îngázó ûrû, tâlá gólîyî ôrí ró bê nîjûrû tâ ârílí yî tî sî, gô'dá gólâ kí gólîyî drí rî, "Ănî ôjîlá âmákâ Īsîrā'élê kâ gô'dá kpá ânî ôjîlá lídí ró gólîyî Ôvârí rî ñnjî 'bâ rî yî, nî ârí tâ má sîlí sî nò.

17Mî nî trá dódó kí, Ôvârí gólâ âmâ ôjîlá Īsîrā'élê kâ drí rî'á ñnjîlá rî, gólâ rî'dî âmâ á'bíyá yî nî 'bâ á'dólé ôjîlá íyîká ró rî. Kâyî gólîyî drí 'bázó drê rî'á ngá ãwā ró Măsîrî 'álâ rî, gólâ 'ê gólîyî trá lûtîlí âcálé dũũ ôrî mbârākâ bê rî ró. Gô'dá tólâ sî, gólâ drí gólîyî âtrôzó vólé Măsîrî 'ásî mbârākâ íyîká sî.

18Gô'dá 'dî vósî rî, gólîyî â'dô bê kpálé ârîmâ âkó rî, gólâ rî trá 'á ã'dî bê gólîyî tāsî ndrô nyâ'dî-rî sî, 'dî gólîyî drí rîzó drê rîlí ômā 'álâ vò 'á'í 'á, nî'á vò kpā bê nîngá kô nîngá rî.

19Nîngá sî, gólâ 'ê gólîyî tâ trólé vólé ăwā sî 'bâsúru gólîyî nî-drî-lâ-rî rî 'bâ rîlí 'bâdrî zîlí Kānānā rî 'álâ rî 'bâ yî drîgá sî, tâlá yî fê ró 'bâdrî rî 'dî gólîyî nyānyā kâ ró.

20Tā 'dî 'bâ yî 'ê rû trá ndrî ítî ndrô kámá-sû-nyâ'dî-rî-drî-lâ-ngâ-mûdrî sî. "Gô'dá Ôvârí drí tâ kí 'bâ âzâ 'bâ yî lô'bázó ãlô-ãlô gólîyî drîlí íyî lîfî ró bũũũ âcálé kâyî tâ ângû 'bâ gólâkâ Sāmōwélê kâ rî sî.

21Nîngá sî, kâyî Sāmōwélê drí á'dózó drê gólîyî drîlí tâ ângû 'bâ ró rî, gólîyî drí gólâ rî îjîzó, tâlá Ôvârí ô'bā ró bê ôjîlá âzâ á'dólé kúmú ângî ró ÿî drîlí ndrî. Ítî, Ôvârí drí âmâ rú-âzî Sólô Kísî rî mvá ró rî nîjîzó á'dólé kúmú ângî ró gólîyî drîlí. Sólô rî 'dî rî'á 'bâsúru Bēnjîmónā kâ 'ásî, gô'dá gólâ rî trá ôjîlá Īsîrā'élê kâ drîlí ndrô nyâ'dî-rî sî.

22Gô'dá 'dî vósî, Ôvârí drí Sólô rî năzó vólé, tâlá Sólô ârí tâ Ôvârí kâ kô, gô'dá drîlá Dăwúđî rî 'bázó rî'dî á'dólé kúmú ângî ró. Tā Dăwúđî kâ 'bâ Ôvârí á'dólé âyîkô ró, gô'dá drîlá úlí nò 'bâ yî âtázó Dăwúđî rî tāsî. Gólâ kí nî rî, 'Dăwúđî Yésê rî mvá rî tâ 'bâ mã trá á'dólé âyîkô ró. Tālâ gólâ rî trá tâ gólîyî má drí lélé rî 'élê rî'dî ndrî.'

23"Ămâ âdrúpî yî, má lê tâ âtálé ânî drí Dăwúđî rî ózōwá gólâ á'dó 'bâ âmá ró rî tāsî. Rú lâ Yésũ. Gólâ rî'dî rî'á Ôvârí drí âjólé ôjîlá Īsîrā'élê kâ pâlê tâ ônjî gólîyîká rî 'bâ yî 'ásî, ôzô gólâ drí tâ lâ 'bâlê trá ăkû ró nā 'bâ yî sî rî kâtî rî rî'dî.

24Gô'dá drê sîsî Yésũ îtôó tâ 'ê'ê íyîká tâ pēpē kâ ñnyákú drî rî kô rî, Yōwānî ngâ trá rî'á tâ pélé ôjîlá Īsîrā'élê kâ drí kí nî rî, gólîyî âādî drî tâ ônjî gólîyîká rî 'bâ yî 'ásî, gô'dá nîngá sî, yî îbábátîzā ró gólîyî bê.

25'Dĩ vósĩ, gō'dá Yōwánĩ â'dólé bê 'é'á tã 'ě'ě 'bálé yí drí 'èlé rí ndélé rí, gólá kǐ òjílá drí rí, 'Nĩ ìsũ ànìkà bê rí, mà ã'dĩ ǐ'dĩ yã? Má â'dó kò rǐ'á 'díyĩ pã 'bá ànì drí rǐ'á tēlá rí ǐ'dĩ. Nĩ àrĩ drē, òjílá àzà rǐ'á ànǐ'á nōngá 'díyĩ pã 'bá ró àmà volé drĩ 'ásĩ. Āmbā gólákà rí lậvũ kôrô àmákà rí drĩĩ sĩ. Má ícá kò zĩlĩ òjílá tãndĩ ró ngbāa ká'bókà gólákà pá 'á rí àngílĩ volé.'

26"Ítĩ, má àtã ànì drí àmà àdrúpĩ yĩ, ànì Ābārāyāmā rí ózōwá yĩ ró rí yĩ, gō'dá kpá ànì òjílá lídĩ ró rĩ 'bá Ôvārĩ rí ìnjĩlĩ rí 'bá yĩ, àmà ǐ'dĩ rǐ'á gólĩyĩ Ôvārĩ drí 'bálé tã òjílá pã kã tã ònjĩ 'ásĩ nō àjózó drĩlĩyĩ rí 'bá yĩ ǐ'dĩ.

27'Tālã òjílã Yērōsālēmã kã drĩ-'bá ìyíkã rí 'bá yĩ bê nĩlĩ kò kǐ nĩ rí, Yēsũ ǐ'dĩ rǐ'á 'díyĩ pã 'bá gólã Ôvārĩ drí àjólé trá àngó nō drĩĩ rí ǐ'dĩ. Gólĩyĩ rí trá tã àtĩ-àtĩ tãndĩ gólã tã àngũ 'bá yĩ drí ìgĩlĩ ìyĩ trá àkũ ró nã 'bá yĩ sĩ rí zĩlĩ kậyĩ rātãã kã vósĩ cé. Ā'dô kpálé ìtĩ rí, tã ífĩ tã àtĩ-àtĩ tãndĩ 'dĩ kã fĩ gólĩyĩ drĩĩ kò. ǐ'dĩ tãlã gólĩyĩ rǐ'á cú ìtĩ tã lâ nĩ àkó, gólĩyĩ drí Yēsũ rí àlĩ ànōzó fũlĩ. Ítĩ rí, gólĩyĩ drí úlĩ tã àngũ 'bá 'dĩ 'bá yĩ kã 'dĩ 'ězó à'dólé tã pậtĩĩ ró.

28Kpálé gólĩyĩ ùsúlĩ bê tã ònjĩ Yēsũ drí 'èlé trá tã kǐzó gólã rú gólã rí fũzó tã lâ tãsĩ kò'dáwá rí, gólĩyĩ drí kúmú Pĩlátō rí ìjízó, tãlã Yēsũ rí 'bálé úfũ ró bê.

29"Ólã sĩ, gólĩyĩ drí tã ndrĩ gólĩyĩ tã àngũ 'bá drí àtálé trá kǐ'á nĩ rí, à'dô à'dó'á Yēsũ rú rí 'ězó. Ādũkũ lâ ró rí, gólĩyĩ drí gólã rí ìpázó fê lậlĩ-lậlĩ drĩĩ drálé volé. 'Dĩ vósĩ, gólĩyĩ drí àvō lâ trōzó volé fê lậlĩ-lậlĩ drĩĩ sĩ, gō'dá nĩzó 'bãlã ùgĩ gólã rĩzó àvō 'bálé rí 'á.

30Gō'dá Ôvārĩ 'è gólã kpá trá lĩdrĩlĩ volé òdrã rí 'dĩ 'ásĩ.

31Vó lâ 'ásĩ, gólĩyĩ nĩ 'bá trá sĩsĩ lâ sĩ gólã bê 'bãdrĩ Gãlĩláyã kã rí 'ásĩ jặrĩbặ Yērōsālēmã kã rí 'álã rí ndrē ìyĩ gólã trá kpá ó'dĩ kậyĩ dũũ sĩ. Ngbãàngbãnō òjílã rí 'dĩ 'bá yĩ trá rǐ'á tã àtã'á òjílã Īsĩrã'élē kã drí ndrĩ tã rí 'dĩ tãsĩ.

32"Gō'dá à'dô àmã tãsĩ rí, mà ànĩ trá tã àtĩ-àtĩ tãndĩ Ôvārĩ ngá lésĩ nō àtálé ànì drí, tãlã mĩ nĩ ró bê kǐ, tã gólã Ôvārĩ drí àtálé trá àmã à'bíyá yĩ drí kǐ nĩ rí, yĩ à'dô 'é'á lâ rí,

33gō'dá ngbãàngbãnō rí, gólã 'è trá àmã gólĩyĩ ózōwá yĩ drí. Gólã 'bã Yēsũ trá lĩdrĩlĩ òdrã 'ásĩ. Úlĩ rí Ôvārĩ kã 'dĩ trá rǐ'á ìgĩ-ìgĩ lâ ró Lôngó rĩ lâ ró Yēsũ rí tãsĩ rí 'á. Lôngó rí rǐ'á nōtĩ, 'Āndrō nō 'ásĩ rí, òjílã à'dô tã nĩ'á. Nĩ rǐ'á àmã mvá 'ì lōsĩ àmákà 'èlé.' Lôngó 2.7

34Nĩngá sĩ, Ôvārĩ àtã úlĩ nō 'bá yĩ trá àkũ ró nã 'bá yĩ sĩ Yēsũ rí lĩdrĩ-lĩdrĩ òdrã 'ásĩ rí tãsĩ kǐ nĩ rí, gólã rí àvō ònã kò'dáwá. Gólã kǐ, 'Tã pậtĩĩ ró, tã tãndĩ gólĩyĩ mà drí tã lâ 'bálé trá Dặwúdĩ drí kǐ nĩ rí, mà à'dô 'é'á lâ gólã rí ózōwá yĩ drí rí, mà à'dô 'é'á lâ ànì drí.' Īsáyã 55.3 Tã tãndĩ 'dĩ rǐ'á ǐ'dĩ nō, Yēsũ lĩdrĩ trá òdrã 'ásĩ lédre-lédre ró à'dólé tã êdé 'bá ró òjílã lặfálé Ôvārĩ bê rí 'á.

35Tã rí 'dĩ tãsĩ, Dặwúdĩ drí kpá úlĩ àtázó Ôvārĩ drí kǐ nĩ rí, 'Nĩ ícá kò rũ ì'bũ 'bã tãndĩ ànìkã rú'bặ ìnyĩrĩkō lâ àyélé nặlế ló'dé 'á.' Lôngó 16.10

36 Úlí 'dĩ 'bá yí ícá kô â'dólé Dăwúdĩ rí tāsĩ, tălâ mã nĩ trá kĩ nĩ rí, Dăwúdĩ 'ê trá tã gólâ Ôvârí drí lələ trá gólâ drí 'ələ drē gólâ rĩ'á lédrē-lédrē ró rí ĩ'dĩ. 'Dĩ vósĩ, gólâ drí drăzó, gō'dá gólâ rí ävō trōzó 'bălē á'bíyá lâ yí lăgátĩ, gō'dá gólâ rí ävō drí năzó năñã.

37 Gō'dá rĩ'á Yēsũ ĩ'dĩ gólâ Ôvârí drí 'ələ lĩdrĩlí ōdră 'ásĩ rí. Gólâ rí ävō ĩ'dĩ gólâ nă 'bá kô'dává ló'dé 'á rí. ĩ'dĩ ĩtĩ, úlí Dăwúdĩ kâ 'dĩ 'bá yí rĩ'á Yēsũ rí tāsĩ. Á'dó kô yí Dăwúdĩ rí tāsĩ.

38 "Ámâ âdrúpĩ yí, tã nô ōfĩ ânĩ drĩ, ōzō nĩ ōlē tã Yēsũ 'á rí, Ôvârí â'dô ícá'á tã ōnjĩ ânĩkâ âyéłé.

39 Sísĩ nã rí sĩ, tã 'bã'bã Músã kâ rí ícá kô ânĩ 'bălē â'dólé drĩ-băláyĩ ró tã ōnjĩ ânĩkâ rí 'bá yí 'ásĩ, gō'dá ōjĩlã gólâ tã lē 'bá trá Yēsũ 'á rí gólâ trá rĩ'á drĩ-băláyĩ ró lânō tã ōnjĩ gólâkâ rí 'bá yí kâ 'ásĩ ndrĩ.

40 ĩtĩ rí, má âtã ânĩ drí nōtĩ. Ânĩ lĩfĩ ōmbã ânĩ rú, tălâ tã gólĩyĩ Ôvârí drí âtálé trá âkũ ró nã sĩ tã ângũ 'bá íyĩkâ rí 'bá yí tĩ sĩ rí ōzó rũ 'êê ânĩ drí kô. Gólĩyĩ âtã trá kĩ nĩ rí, 'Ânĩ ōjĩlã gólĩyĩ úlí gólĩyĩ ámakâ ró rí gũ 'bá gũgũ rí 'bá yí, 'dōvó nĩ ndrē, gō'dá ânĩ tĩ ââ'dĩ ró, tălâ tã gólâ má drí 'ě'á 'ělâ kâyĩ ânĩkâ rí 'bá yí sĩ rí, ōzō kpálé ōjĩlã äzã ōngĩ tã ífĩ lâ ânĩ drí rí, nĩ ícá kô tã lələ 'á lâ. ĩtĩ rí, 'dōvó, nĩ ōdră, tălâ nĩ ârĩ tã kô'dává.' " Hăbákã 1.5 Nōo rĩ'á tã âtã-âtã âdũkũ Póólō kâ ĩ'dĩ.

42 Gō'dá nĩngá sĩ, Póólō yí Bărănábã bê ngã ĩyĩ bê nĩlí volé jó tã Ôvârí kâ ârĩ kâ rí 'ásĩ úlí 'dĩ vósĩ rí, ōjĩlã drí ngăzó gólĩyĩ âzĩlí, gólĩyĩ äägō ró kpá ó'dĩ kâyĩ nĩ-drĩ-lã-rĩ vósĩ, kâyĩ äzã rătãã kâ rí sĩ â'dólé tã gólĩyĩ 'dĩ 'bá yí ĩtō lâ ngĩlí ó'dĩ ĩyĩ drí.

43 Nĩngá sĩ, ōjĩlã drí ngăzó lâ'búlı volé jó tã Ôvârí kâ ârĩ kâ rí 'ásĩ gólé 'bã 'ásĩ. Gō'dá ōjĩlã dũu gólĩyĩ lăfálé 'ásĩ â'dó 'bá Yúdã yí ró gō'dá kpá ōjĩlã lídí ró rí 'bá yí drí ngăzó nĩlí ĩyĩ Póólō yí vósĩ Bărănábã bê. Gō'dá Póólō yí drí ngăzó Bărănábã bê tã Yēsũ kâ âtálé ōjĩlã rí 'dĩ 'bá yí drí, gō'dá gólĩyĩ drí kpá mbârâkã sōzó ōjĩlã rí 'dĩ 'bá yí 'á, tălâ gólĩyĩ äadrē ró bê gágá tã lələ sĩ mbârâkã Ôvârí kâ rí sĩ.

44 Gō'dá nĩngá sĩ, kâyĩ äzã gólâ rătãã kâ rí sĩ, ōjĩlã dũu jãrĩbã 'dĩ kâ rí 'bá yí drí ngăzó ânĩlí ĩyĩ tã âtĩ-âtĩ tãndĩ Ôvârí kâ ârĩlí.

45 Gō'dá ōjĩlã Yúdã yí kâ ũrũkã 'bá yí ndrē ĩyĩ ōjĩlã dũu 'dĩ 'bá yí bê rí, tã lâ yí drí âgízó gólĩyĩ lĩfĩ, gō'dá drĩlĩyĩ 'dēzó rĩ'á tĩ ânyálé ōnjĩ lâ ró úlí Póólō kâ rí rú, gō'dá kpá Póólō rí gógó lô'dã-lô'dã bê.

46 Nĩngá sĩ, Póólō yí Bărănábã bê ōtĩrĩ tã Yúdã 'dĩ 'bá yí drí tã âtĩ-âtĩ Yēsũ rí tāsĩ rí găzó rí ndrēê rí, gólĩyĩ drí ngăzó úlí âtálé trăkũ-trăkũ Yúdã rí 'dĩ 'bá yí drí kĩ nĩ rí, "Ôvârí lē trá âmã drí úlí íyĩkâ pələ sísĩ ânĩ drí, gō'dá nĩ gã trá dó, gō'dá nĩ lēé tã lâ kô fĩlí ânĩ drĩ ânĩ 'bălē rĩlí lédrē-lédrē ró zãã âdũkũ âkó. Tălâ tã ârĩ âkō ânĩkã sĩ, mã â'dô ânĩ âyé'á, gō'dá nĩzó ōjĩlã lídí ró rí 'bá yí ngálã.

47 Kúmú Ôvârí âfē tã 'bã'bã nô trá âmã drí, 'Má 'bã trá tã 'bã'bã ró ânĩ drí â'dólé vō ĩ'ĩ-ĩ'ĩ kátĩ ōjĩlã lídí ró rí 'bá yí drí, tălâ látĩ pătĩ rí â'dálé ōjĩlã 'bãdrĩ ndrĩ kâ drí, tălâ 'dĩ ōpã ró gólĩyĩ bê tã ōnjĩ gólĩyĩkâ rí 'bá yí 'ásĩ.' " ĩsáyã 49.6

⁴⁸Gõ'dá òjílā lídí 'dĩ 'bá yí àrílí bê ìyí úlí Póólō ká 'dĩ rí, àyíkō drí cǐzó gólíyí rú rōô, gõ'dá drílíyí ìyí nyàányà fèzó Ôvârí drí úlí gólâkâ drí sǐ. Gõ'dá òjílā ndrǐ gólíyí Ôvârí drí lèlé rílí rǐrǐ ó'dí àdūkū àkó rí sǐ òjílā íyíkâ ró rí 'bá yí drí tã lèzó tã àtí-àtí Yésū rí tāsǐ rí 'á.

⁴⁹Tólâ sǐ, tã lē 'bá gólíyí ó'dí ró 'dĩ 'bá yí drí ngāzó ìyí nílí lāmú bê 'bādrǐ 'dĩ 'ásǐ kâkârà nǐ'á tã àtí-àtí Ôvârí ká 'dĩ pē bê òjílā drí. Ítí rí, tã àtí-àtí rí 'dĩ drí lậ'búzó vō à'dó 'bá 'bādrǐ 'dĩ 'á rí 'bá yí 'ásǐ ndrǐ.

⁵⁰Gõ'dá Yúdâ yí ngâ ìyíkâ gõ'dá nǐ'á tã ícǐ bê ǐ'dĩ drǐ-'bá jǎrǐbâ 'dĩ kâ rí 'bá yí 'á, òkó àmbâ-àmbâ gólíyí ìyí jã 'bá Ôvârí rí ìnjǐlí à'dô tã Yúdâ yí kâ vó ró àzâ 'bá yí bê, tãlâ 'dĩ gólíyí ò'bã ró bê Póólō yí Bārānábâ bê ìzâ kōkō 'á. Gólíyí drí Póólō yí drōzó Bārānábâ bê vólé ìyí drí 'bādrǐ 'ásǐ.

⁵¹Nǐngá sǐ, Póólō yí Bārānábâ bê àyélé bê vō 'dĩ rí, gólíyí drí tǎpǐlǐndrǐ gólâ vō 'dĩ kâ 'dĩ yāzó vólé ìyí pá ágálé 'ásǐ tã ònjí à'dâ-à'dâ ró òjílâ 'dĩ 'bá yí rú. Tólâ sǐ, gólíyí drí ngāzó nílí jǎrǐbâ zǐlǐ Īkōnǐyā 'bādrǐ Lǐkōnǐyā kâ 'á rí 'álâ.

⁵²Gõ'dá tã lē 'bá gólíyí lâkí 'bá Ānǐtǐyókâ 'álâ rí 'bá yí rí trá àyíkō àmbâ sǐ mbârâkâ Lǐndrǐ Tǎndí Ôvârí kâ rí kâ sǐ.

TÃ 'Ë'Ë 14

¹Nǐngá sǐ, Īkōnǐyā 'á tólâ rí, tã drí rú 'èzó Póólō yí drí Bārānábâ bê kpá nyé òzō drílâ rú 'èrē gólíyí drí Ānǐtǐyókâ 'álâ rí kâtí. Gólíyí ngâ nílí jó Yúdâ yí kâ rǐzó tã Ôvârí kâ àrílí 'á lâ rí 'álâ, gõ'dá gólíyí drí úlí Ôvârí kâ àtázó tólâ mbârâkâ sǐ, à'dólé Yúdâ yí dūū gõ'dá kpá òjílâ lídí ró rí 'bá yí drí tã lèzó Yésū 'á.

²Gõ'dá Yúdâ yí àzâ 'bá yí gólíyí tã àtí-àtí Yésū rí tāsǐ rí gâ 'bá dó rí yí drí ngāzó nílí ìyí òjílâ dūū 'bāsúrú jǎrǐbâ 'dĩ kâ àzâ 'bá yí 'bālé à'dólé àwâ ró Póólō yí rú Bārānábâ bê, òzō òjílâ Ānǐtǐyókâ 'álâ rí yí drí 'élé rí kâtí.

³Gõ'dá kpálé ítí rí, Póólō yí Bārānábâ bê drí rǐzó ìyí tólâ kâyǐ dūū sǐ gõ'dá rílí tã àtí-àtí tã ònjí àyê-àyê kâ cú ítí ngâ àzâ àkó Kúmú Yésū rí tāsǐ rí àtálé mbârâkâ sǐ ũrǐ àkó òjílâ drí. Yésū fē mbârâkâ trá gólíyí drí tã gólíyí tǐ drí à'dǐzó rí 'bá yí 'èzó, à'dô ró bê kí, tã àtí-àtí gólíyíkâ à'dálé tã pǎtǐ ró.

⁴Tã ndrǐ 'dĩ 'bá yí tāsǐ rí, òjílâ jǎrǐbâ 'dĩ kâ drí àcázó à'dólé lǎfálé cǎcã ró. Ūrúkâ lâ yí àtǐ ìyíkâ Póólō yí ǐ'dĩ Bārānábâ bê, gõ'dá àzâ 'bá yí àtǐ ìyíkâ Yúdâ yí gólíyí tã àtí-àtí 'dĩ gâ 'bá dó rí yí ǐ'dĩ.

⁵Nǐngá sǐ, òjílâ Yúdâ yí kâ 'dĩ 'bá yí drí ngāzó tã ǐ'bǐlǐ òjílâ gólíyí òjílâ lídí ró rí 'bá yí bê gõ'dá kpá drǐ-'bá jǎrǐbâ 'dĩ kâ rí 'bá yí bê tí à'dô ró bê 'dèzó Póólō yí drǐ gólíyí lûvûlǐ kúnǐ mvá sǐ ùfúlǐ vólé.

⁶Gõ'dá Póólō yí àrílí bê tã tã 'bālé trá 'dĩ tāsǐ ítí rí, gólíyí drí ngāzó Īkōnǐyā rí àyélé gōzó rǎlé jǎrǐbâ Lǐkōnǐyā kâ àzâ 'bá yí 'álâ.

⁷Līkōnīyā 'á tólâ rî, gólīyî nī sīsī jāřībā Lísītrā kâ rî 'álâ, gō'dá nīngá sī, Dérēbē 'álâ, gólīyî lāmû kpá trá jāřībā mvá gólīyî â'dó 'bá ãnyî tólâ nã 'bá yî 'ásī. Vō rî 'dī 'bá yî 'ásī ndrī rî, gólīyî rî trá tã âti-âti tãndí Yésū rî tāsī rî pē bē ōjīlã drī.

⁸Gō'dá nīngá sī, jāřībā Lísītrā kâ 'dī 'á tólâ rî, āgō āzã bē rī'á ōņō ró. Gólâ tó Ạcị kô ãlôwálâ tịrī lâ 'ásī.

⁹Kâyī ãlô sī, Póolō drē rī'á zã Lísītrā 'álâ tã Yésū kâ pē'á ōjīlã drī rî, āgō 'dī bē rī'á tólâ tã Póolō drī rī'á pēlã 'dī ârī'á. Gō'dá Póolō drī vō ndrēzô kôrô mbị gólâ drị. Ítí rî, Póolō rî drī nịzô lâ kī, āgō rî 'dī lē tã trá mbârākã Yésū kâ 'á, tãlã Ôvârí òpã ró yí bē.

¹⁰Á'dô bē trá ítí rî, Póolō drī ngãzô tã âtalé ùrú āgō rî 'dī drī kī, "Mí ngã âdrélé mbịmbị ùrú ání pá drị." Gō'dá nīngá sī, āgō rî 'dī drī ngãzô Ậvũ ùrú gō'dá kôrô lāmú bē íyí pá sī.

¹¹Gō'dá nīngá sī, ōjīlã tịlịlị gólīyî tã Póolō kâ 'êlê tị drī Ậdızó drílã sī 'dī ndrē 'bá rî 'bá yí drī ngãzô rī'á ôtrélé ùrú tị íyíkã Līkōnīyã lé 'bá kã sī kī, "Mī ndrē mbârākã āgō nō 'bá yí kã. Ôvârí gólīyî rú jã 'bá trá Ậdólé ōjīlã mvá ró rî ânī íyí trá ãmã ngálã vūdrị 'á nōlé."

¹²Gō'dá ítí rî, gólīyî drī ôvârí Ặngị gólīyíkã rú bē Zéyō rî rú lâ Ặpázó Bārānábã drị gō'dá ôvârí āzã rú bē Êrēmē rî rú lâ Ặpázó íyíkã Póolō drị, tãlã Póolō tã pē 'bá 'í.

¹³Ôvârí Ặbārādãgō Zéyō 'dī, jô Ặngị gólâ ōjīlã drī rızó íyí Ặnjīlã rî Ặ'dô trá ívı 'álâ jāřībã 'dī 'ásī. Gō'dá ōjīlã gólâ kōrōnyã lị 'bá ró ôvârí Zéyō 'dī drī rî drī ítí āgō ró rî 'bá yí Ặtrōzô rị, gō'dá kpá gólâ drī fê fôô Ặtrōzô ânızó Ỉdí bē lâ Ặtị jāřībã kã 'dī tị 'álâ, nızó Ỉdí bē lâ jô Ặngị 'dī 'á. Kōrōnyã lị 'bá rî 'dī gō'dá ōjīlã bē ndrī, lē íyí tã trá kōrōnyã 'dī 'bá yí lịlị lịlị ngã fêfê ró Bārānábã yí drī Póolō bē ôvârí yí ró.

¹⁴Gō'dá Bārānábã yí Póolō bē ndrē íyí bē tã ōjīlã 'dī 'bá yí kã 'é'á 'êlã íyí drī 'dī rî, drīlīyí ngãzô ítã íyí rú rî 'bá yí ôsílí rãá rãá. 'Dīl Ặ'dálã kī, yí lēé tã-drị gólīyíkã 'é'á 'êlã 'dī kô'dává. Gō'dá ítí rî, Bārānábã rî gógó yí Póolō bē drī ngãzô rãlé íyí nīlị 'bêlê ô'bí lãfálé 'á tã Ặtã-Ặtã bē ùrú kī,

¹⁵Ănī ōjīlã, nī rî nō Ặ'dô 'é'á yã? Nī lị kōrōnyã kô Ặ'dólé ngã fêfê ró ãmã Ặnjīlị! Ặmã rī'á cé ōjīlã mvá 'í ōzō Ặnī tí! Ặmã Ặ'dó kô ôvârí 'í!" 'Dīl vósí rî, ōjīlã ô'bí 'dī 'bá yí ôtírī ngã ùlị Póolō yí kã Ặrílí rî, Póolō yí drī tã Ặtázó gólīyí drī kī, "Mã ânī trá nōngã tã Ặti-Ặti tãndí Ôvârí pặtị gólâ lédrē-lédrē ró rî kâ rî pélé Ỉdí Ặnī drī, tãlã nī Ặâyê ró bē ôvârí tãkô Ặnī drī rızó lặnjị 'bãlé rú lâ 'á 'dī 'bá yí. Gō'dá vō lâ 'á rî, nī Ặnjị cé Ôvârí pặtị rî Ỉdí. Gólâ Ỉdí 'bũũ 'bã 'bá Ặnyákú drị bē gō'dá lịmvũ lô'bã 'bá ngã-tị 'á lâ rî 'bá yí bē ndrī rî.

¹⁶Ặkú ró rî, gólâ Ặyê ōjīlã ndrī tã gólīyí nyãányã drī lélé rî 'bá yí 'êlê Ỉdí.

¹⁷Gō'dá gólâ rî trá kárã rī'á Ặ'dô-Ặ'dô tãndí íyíkã Ặ'dálé Ặnī drī tã tãndí gólīyí gólâ drī 'êlê trá Ặnī drī rî sī. Gólâ 'bã ôzê trá 'dịlị Ặnī drī ndrī, gō'dá gólâ 'bã ngã-Ậrú Ậmvú 'á rî 'bá yí lō'wã lófôlé Ặ'dólé tãndí ró, tãlã Ặnī ndrī Ặ'dô ró bē cú ngã-Ậyínyã bē rồô nyálé, gōzô Ặ'dólé rīlị ndrī Ặyíkô sī. Ítí rî, nī Ặnjị cé gólâ Ỉdí."

18Póolō yí âtalé bê úlí rí 'dī 'bá yí kpálé ítí rí, gólíyí úsú tã 'dī trá âmbâ-âmbâ ró òjílã 'dī 'bá yí íkízó kōrōnyã 'dī 'bá yí līlī, tãlã ìyí ìnjìzó. Ẹ̀dūkū lâ ró, gólíyí drí òjílã 'dī 'bá yí íkízó.

19Gõ'dá kạyị ảzã sĩ, Yúdạ yí ừrụkạ 'bá yí gólíyí á'dó 'bá ỏmbã ró Póolō rú rí 'bá yí drí ângázó ânílí ìyí Lísitrã 'álã Ẽnítíyókã Písídíyã 'álã rí lésí, gõ'dá kpá Ỉkôníyã lésí. Gõ'dá drílíyí tã sỏzỏ òjílã dũũ 'á, tãlã gólíyí ùlũvũ ró bê Póolō fũlị vólé kúnị mvá sĩ. Nĩngá sĩ, drílíyí Póolō rí lũvũzó kúnị mvá sĩ kpỏlỏmvẻ vũdrị. 'Dĩ vớ sĩ, gólíyí drí ngãzó gólã rí sẻlé vólé jạrịbạ 'dī 'ásí, tãlã gólíyí ịsũ ìyíkã kị, gólã ỏdrã trá. Tákỏ, Póolō, nì drãá ánĩngá kỏ'dáwá.

20Gõ'dá 'dĩ vớ sĩ rí, òjílã gólíyí tã lẻ 'bá trá úlí Póolō kã Yẻsũ rí tã sĩ rí 'bá yí 'á rí drí ânízỏ ìyí âdrẻlé gbã Póolō rú sĩ. Gólíyí ỏtírỉ rỉ âdrẻlé tólã rí, gólã drí ngãzó ùrũ gõ'dá nílí gỏlé vólé jạrịbạ 'dī 'álã. Gõ'dá kạyị drịzỏ lâ vớ sĩ, Póolō yí Bảrãnãbã bê drí ngãzó nílí Dẻrẻbẻ 'álã.

21Nĩngá sĩ, Póolō yí Bảrãnãbã bê drí tã âtỉ-âtỉ tãndỉ Ỏvạrỉ kã âtázỏ òjílã drí Dẻrẻbẻ 'á tólã. Gõ'dá tã âtỉ-âtỉ gólíyíkã 'dĩ tã sĩ rí, òjílã dũũ drí tã lẻzó Yẻsũ 'á. Póolō yí drí rỉzó tã Yẻsũ kã ìmbále tã lẻ 'bá 'dỉ 'bá yí drí. Gõ'dá nĩngá sĩ rí, gólíyí drí ngãzó nỉ'á gỏlé Lísitrã 'álã, Ỉkôníyã 'álã gõ'dá Ẽnítíyókã gólã Písídíyã 'álã rí 'álã.

22Vỏ rí 'dỉ 'bá yí 'ásí ảlỏ-ảlỏ, gólíyí pẻ úlí trá tã lẻ 'bá Yẻsũ 'á rí 'bá yí drí, tãlã gólíyí ìcílí gõ'dá kpá mbảrãkã lỏfílí gólíyí 'á, rỉzó tã lẻlé pịpịsịlị ảlỏ rí sĩ Yẻsũ 'á. Ítỉ rí, Póolō yí Bảrãnãbã bê kị, "Ảmã ndrỉ, mã á'dỏ lậỏ úsú'á rỏỏ ảngỏ nỏ 'á òjílã gólíyí tã lẻ 'bá kỏ Yẻsũ 'á rí drịgá sĩ sịsị drẻ mã cá kỏ 'bũũ 'álã, vỏ gólã Ỏvạrỉ drí ẻdẻlé ảmã drí gỏzó rỉlỉ 'á lâ gólã bê kũmũ ảngị gólãkã zẻlé rí 'á."

23Vỏ ảlỏ-ảlỏ 'ásí, Póolō yí Bảrãnãbã bê ẻpẻ ìyí òjílã ảzã 'bá yí 'bále á'dólẻ drỉ-'bá ró òjílã kạnịsạ kã rí 'bá yí drỉlị. Gólíyí 'ẻ rãtãã trá òjílã 'dỉ 'bá yí bê, gõ'dá gólíyí drí ndrỉ rỉzó kpá 'ále 'ả'ỉ ró. Drỉ-'bá 'dỉ 'bá yí fẻ ìyí nyảányã trá lịfị 'bã'bã sĩ Ỏvạrỉ drỉ. Ítỉ rí, Póolō yí Bảrãnãbã bê 'bã gólíyí trá Ỏvạrỉ drịgá, tãlã gólã ỏndrẻ ró bê gólíyí vỏ dỏdỏ.

24Gõ'dá nĩngá sĩ, Póolō yí Bảrãnãbã bê drí ngãzó ảcị tẻlé ìyí kỏrỏ 'bạdrỉ Písídíyã kã rí 'ásí, gõ'dá cẻlé 'bạdrỉ Pảmbỉlịyã kã rí 'álã.

25Gõ'dá 'bạdrỉ 'dỉ 'á tólã rí, drỉlịyí úlí Ỏvạrỉ kã âtázỏ òjílã drí jạrịbạ Pẻrỏgã kã 'álã. Gõ'dá drỉlịyí lậvũzó nílí jạrịbạ Ẽtãlịyã rí 'álã.

26Gõ'dá nĩngá sĩ rí, gólíyí drí ngãzó mbále kỏlỏngbỏ 'á nỉzó gỏlé vólẻ Ẽnítíyókã 'álã 'bạdrỉ Sỉrỉyã kã rí 'álã, kạnịsạ gólã gólíyí ảjỏzó rí lésí, tãlã lỏ sĩ Ỏvạrỉ drí fẻlé gólíyí drí 'ẻlé mbảrãkã ìyíkã sĩ rí ndẻ rũ trá.

27Ítỉ, gólíyí ảcã bê rí, gólíyí drí ngãzó òjílã kạnịsạ kã ẻ'ẻlé ndrỉ kpãkã ảlỏ tã âtázỏ gólíyí drí tã ndrỉ gólíyí Ỏvạrỉ drí 'ẻlé trá gólíyí sĩ rí tã sĩ. Vỏ 'ásí ndrỉ rí, Ỏvạrỉ 'ẻ òjílã dũũ trá tã lẻlé Yẻsũ 'á, òjílã Yúdạ yí kã gõ'dá kpá gólíyí á'dó 'bá kỏ òjílã Yúdạ yí kã ró rí yí bê.

28'Dĩ vósĩ, Póolō yĩ Bārānábā bê drí rĩzó ãyĩ òjĩlā kǎnĩsǎ kǎ gólĩyĩ Ānĩtĩyókǎ 'álā 'dĩ 'bá yĩ bê párá dũũ sĩ.

TĀ 'Ē'Ē 15

¹Gõ'dá nĩngá sĩ, òjĩlā ũrũkǎ Yúdǎ yĩ kǎ gólĩyĩ tǎ lē 'bá trá Yésũ 'á rĩ drí ácázó Ānĩtĩyókǎ 'álā 'bǎdrĩ Yũdáyǎ kǎ rĩ lésĩ. Gõ'dá gólĩyĩ drí ngǎzó rĩ'á òjĩlā kǎnĩsǎ kǎ ãmbálé kĩ, "Ānĩ òjĩlā gólĩyĩ á'dó 'bá kó Yúdǎ ró rĩ, òzō nĩ ò'dé bāsǎ 'á kó'dáwǎ tǎ 'bǎ'bǎ gólǎ Músǎ drí ãgĩlĩ trá ǎkũ ró nǎ vó ró rĩ, Ôvǎrĩ ícǎ kó ãnĩ pǎlé tǎ ònjĩ ãnĩkǎ rĩ 'bá yĩ 'ásĩ."

²Gõ'dá Póolō yĩ Bārānábā bê drí ngǎzó ãyĩ rĩ'á tĩ ãnyálé rōô mbārǎkǎ sĩ tǎ ãmbǎ-ãmbǎ òjĩlā 'dĩ 'bá yĩ kǎ rú. Gólĩyĩ kĩ nĩ rĩ, "Á'dó kó mbĩ tǎ Músǎ kǎ lǎnjĩ lǎ 'bǎlé òjĩlā lídí nō 'bá yĩ drĩ." Gõ'dá òjĩlā kǎnĩsǎ kǎ drí tǎ lēzó lǎjǎ'bá Yésũ kǎ drí tǎ 'dĩ kĩlĩ Yērōsǎlémǎ 'álā. Drĩlĩyĩ Póolō yĩ Bārānábā bê gõ'dá òjĩlā ũrũkǎ gólĩyĩ lǎfǎlé 'ásĩ rĩ êpēzó nĩlĩ Yērōsǎlémǎ 'álā, nĩ'á tǎ 'dĩ òjǎlé lǎjǎ'bá Yésũ kǎ rĩ 'bá yĩ bê, gõ'dá kpá òjĩlā ãmbǎ-ãmbǎ kǎnĩsǎ kǎ tólǎ nǎ 'bá yĩ bê.

³Nĩngá sĩ, òjĩlā kǎnĩsǎ kǎ Ānĩtĩyókǎ kǎ rĩ 'bá yĩ jólé bê gólĩyĩ nĩlĩ Yērōsǎlémǎ 'álā rĩ, gólĩyĩ drí ngǎzó nĩlĩ kôrô 'bǎdrĩ Fōnĩsĩyǎ kǎ rĩ 'bá yĩ 'ásĩ Sāmǎrĩyǎ bê. Gõ'dá 'bǎdrĩ rĩ 'dĩ 'bá yĩ 'ásĩ rĩ, gólĩyĩ rĩ trá tǎ Ôvǎrĩ kǎ á'dǎlé tǎ lē 'bá Yésũ 'á rĩ 'bá yĩ drí kĩ, òjĩlā gólĩyĩ òjĩlā lídí ró rĩ 'bá yĩ jǎ ãyĩ rũ trá tǎ lēlé Yésũ 'á rĩ, gõ'dá tǎ lē 'bá 'dĩ 'bá yĩ drí á'dózó ndrĩ ǎyĩkō ró ãmbǎ tǎlǎ tǎ 'dĩ tǎsĩ.

⁴Gõ'dá nĩngá sĩ, gólĩyĩ cǎlé bê Yērōsǎlémǎ 'álā rĩ, òjĩlā kǎnĩsǎ kǎ drĩ-'bá ãyĩkǎ rĩ 'bá yĩ bê gõ'dá kpá lǎjǎ'bá Yésũ kǎ rĩ 'bá yĩ bê drí gólĩyĩ trōzó pĩpĩsĩlĩ ǎ'dĩ sĩ ũmú ró. Gõ'dá nĩngá rĩ, Póolō yĩ drí ngǎzó tǎ lǎrǎkō gólĩyĩ Ôvǎrĩ drí 'élé ãyĩ nyǎányǎ sĩ 'dĩ 'bá yĩ ngĩlĩ òjĩlā rĩ 'dĩ 'bá yĩ drí, tǎlǎ ò'ê ró bê òjĩlā lídí 'dĩ 'bá yĩ tǎ lēlé ãyĩkǎ 'bǎlé tǎ ãtĩ-ãtĩ Yésũ rĩ tǎsĩ rĩ 'á.

⁵Gõ'dá Pǎrúsĩ ũrũkǎ tǎ lē 'bá trá ãyĩ Yésũ 'á rĩ 'bá yĩ drí ngǎzó tǎ ãtǎlé kĩ, "Òjĩlā lídí gólĩyĩ tǎ lē 'bá Yésũ 'á rĩ, nĩ 'bǎ tǎ gólĩyĩ drí 'délé bāsǎ 'á, gõ'dá gólĩyĩ drí tǎ 'bǎ'bǎ gólĩyĩ Músǎ drí ãgĩlĩ trá rĩ 'bá yĩ 'élé ndrĩ."

⁶Tǎ rĩ 'dĩ tǎsĩ, lǎjǎ'bá Yésũ kǎ gõ'dá drĩ-'bá òjĩlā kǎnĩsǎ kǎ ũrũkǎ 'bá yĩ bê drí ngǎzó ãyĩ rũ ê'bélé vō ãlō 'á tǎ 'dĩ drĩ lǎ òjǎlé.

⁷Gõ'dá úlĩ gólĩyĩ drí ãtǎlé trá mǎnĩ ãyĩ vō 'ásĩ 'dĩ vósĩ rĩ, Pétērō drí ngǎzó ádrélé ũrũ gõ'dá tǎ ãtǎlé gólĩyĩ drí kĩ nĩ rĩ, "Ámǎ ádrúpĩ yĩ, nĩ nĩ trá kĩ, sĩsĩ rĩ, Ôvǎrĩ njĩ mǎ trá ãnĩ lǎfǎlé 'ásĩ, tǎlǎ òjĩlā gólĩyĩ òjĩlā lídí ró ũrũkǎ 'bá yĩ ãârĩ ró bê tǎ ãtĩ-ãtĩ tǎndĩ gólǎ nō má sĩlĩ sĩ. Gõ'dá nĩngá sĩ, gólĩyĩ òlē ró tǎ bê Yésũ 'á.

⁸Ôvǎrĩ gólǎ tǎ ãsũ òjĩlā kǎ rĩ nĩ 'bá ndrĩ rĩ, á'dǎ tǎ trá kĩ, yĩ lē gólĩyĩ òjĩlā lídí ró 'dĩ trá òjĩlā ãyĩkǎ ró Líndrĩ Tǎndĩ ãyĩkǎ áfē-áfē lǎ sĩ gólĩyĩ drí, té òzō gólǎ drí áfēlé trá ãmǎ drí sĩsĩ rĩ kǎtĩ. Gólǎ 'ê tǎ rĩ 'dĩ trá ãtĩ, tǎlǎ á'dǎlé ãmǎ òjĩlā Yúdǎ yĩ kǎ drí kĩ, gólǎ lē gólĩyĩ trá kpá òjĩlā ãyĩkǎ ró.

- 9**Gólâ 'é gólîyî kô ngî ãmâ rú sî. Gólâ nî trá kî, gólîyî lê tâ trá Yésû 'á. Í'dî gólâ drí tâ ònjí gólîyîkâ rî 'bá yî âyézó.
- 10**Gõ'dá bê trá ítí rî, nî lê Ôvârí rî ùjûlî ã'dô tāsî yā? Nî lê tâ lạnjî-lạnjî gólâ 'bālê ãmâ á'bíyá yî drí 'élé tîbê ãmâ nyānyā drí ícálé 'elâ kô rî 'bālê tâ lê 'bá yî drî ã'dô tāsî yā?
- 11**Kúmú ãmákâ Yésû rî'á 'à á'dí tâ âyé-âyé kâ bê ãmâ ôjílâ Yúdâ yî kâ drí ãmâ 'bālê tâ lélê úlî gólâkâ 'á cú ítí, gõ'dá kpá ãmâ pālê. Gõ'dá ngbāngbānō rî, gólâ 'é trá kpá tâ ãlôlâ 'dî í'dî ôjílâ gólîyî á'dó 'bá kô Yúdâ yî ró rî 'bá yî drí."
- 12**Gõ'dá úlî Pétērō kâ 'dî 'bá yî 'ásî rî, ôjílâ cé tîtî drí rîzó njürũ. 'Dî vósî rî, Bārānābā yî Póólō bê drí ngāzó ìyî rî'á tâ gólîyî Ôvârí drí 'élé ôjílâ lídí lāfálé 'á rî 'bá yî ngílí. Ôvârí 'bā gólîyî trá tâ tî drí á'dízó drí lâ sî rî 'élé, á'dô ró bê gólîyî ôjílâ lídí ró rî 'bá yî drí rû jāzó tâ lélê Yésû 'á.
- 13**Nīngá sî, Bārānābā yî Póólō bê ndē bê úlî ngīngî rî, drî-'bá kạnısā kâ Yākóbā drí ngāzó tâ átálé kî, "Ámâ āzî-āzî yî, nî ārî drē úlî má tî nō.
- 14**Sīmónā Pétērō ngî tâ gólâ látî sîsî nā sî Ôvârí drí ôjílâ lídí lôvó 'bāzó, ôjílâ njîzó gólîyî lāfálé 'ásî á'dólé ôjílâ íyîkâ ró rî trá.
- 15**Gõ'dá úlî Ôvârí kâ gólâ tâ ângũ 'bá gólâkâ rî 'bá yî drí ígílí trá ãkũ ró nā sî rî âtâ kpá tâ ãlôlâ 'dî í'dî kî nî rî,
- 16**Sîsî 'álâ, má á'dô âgõ'á 'bāsúru Dāwúdî kâ gólâ rû izā 'bá trá rî édélé ó'dí. Á'dô á'dó'á mbārākā bê ó'dí sîsî rî kâtí. Má á'dô pávó ó'dí njî'á ôjílâ ndrî drí ãmâ ñnjîzó, ôzō jó úfúlî gōzó bêlâ ó'dí ró rî kâtí. Má á'dô 'é'á lâ ítí, tālâ 'bāsúru ndrî ùnî ró bê kî, má rî'á kúmú ángî 'î gólîyî drîlî. Tā 'dî tāsî rî, ôjílâ lídí gólîyî má drí 'bālê trá á'dólé ôjílâ ãmâ nyānyā kâ ró rî 'bá yî ãānî ró ìyî bê má ngálâ.' Ámósē 9.11-12
- 18**'Dî rî'á Ôvârí rî tî-vō 'î, gõ'dá gólâ 'bā ãmâ trá nîlâ kâyî ãkũ nā 'bá yî sî.
- 19**"Á'dô tâ ìsũ ãmákâ rî vó ró rî, má âtâ kî, ôjílâ lídí gólîyî tâ lê 'bá trá Yésû 'á 'dî 'bá yî, mã âyé gólîyî ìkpókpólō-ìkpókpólō 'dē'dē bāsā 'á rî sî tâ 'bā'bā Músā kâ rî 'bá yî bê.
- 20**'Dî vō lâ 'á rî, mã ígî wārāgā gólîyî drí úlî nō 'bá yî sî kî, 'dōvó gólîyî ònyā ã'wá gólâ fēlé ôvârí ābārādāgō drí rî kô'dáwá, tālâ ã'wá rî 'dî rî'á ònjí ró ôjílâ Ôvârí kâ rî 'bá yî lîfî drî lâ yî 'á. Gõ'dá gólîyî ònyā kōrōnyā gólîyî òmbê lâ yî lîlî lîlî kô'dáwá rî kô, gõ'dá kpá rî, gólîyî ònyā ngá gólîyî ārî bê rî kô'dáwá. Gõ'dá gólîyî ò'bā ôjílâ gólâ á'dó 'bá kô gólîyî òkó ró ngátá ágó ró rî kô á'dú kōzó í'dí bê lâ.
- 21**Mî ndrē drē, tâ 'bā'bā gólîyî Músā drí ígílí trá ãkũ ró ãkũ ró nā sî gólâ látî rîrî tândí rî kâ á'dá 'bá rî, mã rî trá tâ 'dî 'bá yî zîlî kâyî rātāā kâ vósî cé jó ãmákâ rîzó tâ Ôvârí kâ árílí rî 'á, vō 'ásî ndrî tâ 'bā'bā 'dî 'bá yî nîlî dódó. Mã á'dô tâ 'dî ígî'á gólîyî drí, tālâ gólîyî ùnî ró rîrî ãmákâ rî bê."
- 22**Gõ'dá lājó'bá Yésû kâ gõ'dá ôjílâ ndrî kạnısā kâ drî-'bá sîsî-lésî íyîkâ rî 'bá yî bê drí tâ ìsũ 'bāzó ôjílâ āzā 'bá yî êpēzó ìyî lāfálé 'ásî á'dólé jōlê Ānītîyókā 'álâ Póólō

yí bê gō'dá kpá Bārānābā bê tā pātīî â'dalé òjílā Ānītīyókā ká drí. Gólīyī êpē drī-'bá ìyíkā rí 'bá yī rī, Sílā yī ì'dī Yúdā gólā rī'á zīlā Bārāsábā rí bê.

23Nīngá sī, gólīyī drí wárāgā ìgīzò òjílā 'dī 'bá yī drí trólé kpāâ. Gō'dá nōô rī'á úlí wárāgā rí 'dī 'á rī ì'dī. Āmā lājó'bá Yésū ká rí 'bá yī gō'dá drī-'bá kǎnīsā ká rí 'bá yī bê rī'á ìyī ānī âdrúpī yī ì'dī. Ì'dī mā ìgī wárāgā nō ānī òjílā kǎnīsā Ānītīyókā ká gō'dá jārībā āzā 'bá yī Sírīyā ká gō'dá kpá Sílīsīyā ká gólīyī â'dó 'bá Yúdā ró kô rí 'bá yī drí. Mā 'ê nī-bē-yā ānī drí.

24Mā ārī trá kī, òjílā āzā 'bá yī nī ìyī trá ānī ngálā nōngá sī, gō'dá ìkpókpólō ìyī ānī trá úlí ìyíkā rí 'bá yī sī. Gō'dá gólīyī pēé ìyī úlí rí 'dī 'bá yī kô drī-âcê āmákā sī.

25Tālā tā ānī ìkpókpólōzò 'dī tāsī rí, āmā drí rú ê'bézó āmā vō 'ásī gō'dá tā ì'bīlī òjílā āzā 'bá yī êpēzò jólé ānī ngálā, Bārānābā yī gō'dá Póólō bê gólīyī āmā drí lòvó lâ yī 'bālé tákányī rí 'bá yī,

26gō'dá kpá ìyī nyāányā fē 'bá trá lôsī kúmú āmákā Yésū Krístō ká 'élé pīpīşlī ālô sī rí.

27Ítí rí, āmā bí Yúdā yī jō'á Sílā bê ānī ngálā Póólō yí bê. Gólīyī â'dô tā ālólā āmā drí ìgīlī wárāgā nō 'á nō ngī'á trá ānī drí ìyī tī nyāányā sī.

28Líndrī Tāndí Ôvārí ká 'bā āmā trá tā-drī lélé kī, â'dó kô āmā drí ngá lānjī 'bālé ānī drīî. Gō'dá tā gólīyī ícá 'bá ānī drí 'élé rí rī'á ìyī ì'dī nō:

29Nī nyā kōrōnyā gólīyī félé ngá fēfē ró ôvārí ābārādāgō drí rí kô, nī nyā kōrōnyā gólīyī òmbē lâ yī līlī līlī kô'dáwá rí 'bá yī kô, nī nyā ngá gólīyī ārī bê rí kô, gō'dá nī 'bā òjílā gólīyī â'dó 'bá kô ānī òkó ró ngátá ágó ró rí kô â'dú kōzò ì'dī bê lâ. Ōzō nī ōrī trá cú ítí tā rí 'dī 'bá yī 'ê ákó rí, 'dīî nī 'ê trá dódó. 'Dīî rī'á ngá gólīyī āmā drí lélé átálé ānī drí rí 'bá yī ì'dī. Ì'dī 'dī.

30Tólā sī, òjílā kǎnīsā ká Yērōsālémā 'álā rí 'bá yī drí ngázó òjílā 'dī 'bá yī jólé wárāgā 'dī trólé félé òjílā gólīyī kǎnīsā Ānītīyókā ká 'álā rí 'bá yī drí. Ōjílā 'dī 'bá yī câ bê Ānītīyókā 'álā rí, gólīyī ê'bē òjílā kǎnīsā ká 'dī 'bá yī kpākā ālô gō'dá wárāgā 'dī fēzò drīlīyī.

31Gō'dá nīngá sī, òjílā kǎnīsā ká 'dī 'bá yī zīlī bê ìyī wárāgā rí 'dī rí, drílā gólīyī 'bázó â'dólé āyīkō ró rōô, tálā tā ìgīlī 'á lâ rí 'bá yī sō mbârākā trá gólīyī 'á.

32Gō'dá 'dīî vósī rí, Yúdā yī Sílā bê drí rīzò òjílā 'dī 'bá yī bê kâyī dûû sī. Gólīyī rī'á òjílā gólīyī tā Ôvārí ká ngī 'bá ngbálí-ngbálí rí 'bá yī ì'dī. Nīngá sī, úlí gólīyíkā 'dī 'bá yī drí òjílā tólā nā 'bá yī pázó tā lélé gólīyíkā Yésū 'á rí 'bālé âdrélé gágá rákā fē kátí.

33Gō'dá ādūkū lâ ró rí, tā lē 'bá Yésū 'á 'dī 'bá yī drí gólīyī jōzò gólé volé rú'bá â'dí sī òjílā kǎnīsā ká Yērōsālémā 'álā gólīyī ájò 'bá rí 'bá yī ngálā.

35Gō'dá Póólō yī Bārānābā bê drí rīzò ìyī kâyī dûû sī Ānītīyókā 'á. Gólīyī gō'dá òjílā āzā 'bá yī bê rí ìyī trá rī'á òjílā ìmbá bê gō'dá kpá tā âtī-âtī tándí Kúmú Yésū rí tāsī rí pē bê.

³⁶Dĩi vósĩ, Póólō drí tã átázó Bārānábã drí kĩ, "'Dōvó mã nĩ gólé tã lē 'bá kúmú ãmákã Yésũ 'á rĩ 'bá yĩ lômílĩ vō kâkâřâ gólĩyĩ ãmã drí tã âti-âti tãndĩ Yésũ rĩ tãsi rĩ pězó sĩsĩ 'álã sĩ rĩ 'ásĩ, tãlã mã ndrê ró tã lëlē gólĩyĩkã bê."

³⁷Gõ'dá Bārānábã lē trá Yōwānĩ Mārākō rĩ drĩlĩ kpãã iyĩ bê.

³⁸Gõ'dá Póólō kĩ nĩ rĩ, â'dó kô tãndĩ ró gólã drí nĩzô kpãã iyĩ bê, tãlã sĩsĩ nã sĩ gólã âyê iyĩ trá Pãmbĩlyã 'álã cú ítĩ iyĩ drí drē lōsĩ 'dĩ 'ē ãkô ndělē.

³⁹Nĩngã sĩ, tĩ ânyã-ânyã ândrê drí 'dězô gólĩyĩ lãfálé 'á tã rĩ 'dĩ tãsi, té gólĩyĩ drí lãfálé cãzô. Bārānábã yĩ Yōwānĩ bê drí ngãzô gólé iyĩ kōlóngbō sĩ 'bãdrĩ Sãyĩpãrãsi kã rĩ 'álã.

⁴⁰Gõ'dá Póólō drí Sílã rĩ nĩzô nĩlĩ yĩ bê. Gõ'dá nĩngã sĩ, õjĩlã kãñĩsã kã tólã Ænitĩyókã 'álã rĩ drí rãtãã 'ězô Ôvãrĩ drí gólĩyĩ vō ndrězô.

⁴¹Gõ'dá Póólō yĩ Sílã bê drí ngãzô nĩlĩ kôřô 'bãdrĩ gólĩyĩ Sírĩyã kã Sílĩsĩyã bê rĩ 'ásĩ. Vō 'ásĩ cé tĩtĩ, gólĩyĩ nĩ iyĩ trá zãã tã lē 'bá Yésũ 'á rĩ 'bá yĩ lĩfĩ lã yĩ ícĩ bê, tãlã gólĩyĩ õrĩ ró bê pĩpĩsĩlĩ ãdũ-ãdũ sĩ tã lëlē Yésũ 'á rĩ 'á.

TÃ 'Ë'Ë 16

¹Gõ'dá nĩngã sĩ, Póólō yĩ Sílã bê drí ngãzô iyĩ rĩ'á nĩlĩ ãcĩ iyĩkã 'á, gõ'dá gólĩyĩ drí cãzô jãřĩbã gólã zĩlĩ Dérébē rĩ 'álã, gõ'dá drĩlĩyĩ nĩzô cãlé jãřĩbã zĩlĩ Lísĩtrã rĩ 'álã. Gõ'dá tã lē 'bã ãzã bê rĩ'á Lísĩtrã 'á tólã, rú lã Tĩmãtĩyã, gólã rĩ ândrê rĩ'á õjĩlã Yúdã yĩ kã gólã tã lē 'bã trá Yésũ 'á rĩ rĩ'dĩ. Gõ'dá gólã rĩ átã iyĩkã Ğĩřĩkĩ lē 'bã 'ĩ.

²Tĩmãtĩyã rĩ gógó 'dĩ, õjĩlã kãñĩsã Lísĩtrã kã gõ'dã Ğkōnĩyã kã bê 'bã iyĩ gólã rĩ lãnjĩ rōô, gõ'dã gólĩyĩ âtã tã trá kĩ nĩ rĩ, gólã ãã'dô rĩ'á õjĩlã tãndĩ 'ĩ.

³Tã 'dĩ tãsi rĩ, Póólō lē Tĩmãtĩyã rĩ 'dĩ trá nĩlĩ iyĩ bê lōsĩ 'ē 'bã ãzĩ ró. Gõ'dã õjĩlã Yúdã yĩ kã gólĩyĩ rĩ 'bã 'bãdrĩ rĩ 'dĩ 'á rĩ 'bã yĩ nĩ iyĩ trá kĩ, Tĩmãtĩyã rĩ'á Ğĩřĩkĩ mvã 'ĩ, gõ'dã gólã 'dé drē bãsã 'á kô. Gõ'dã ítĩ rĩ, Póólō drí gólã rĩ 'bězô bãsã 'á, õjĩlã Yúdã yĩ kã õzô gólã rĩ gãã kô dó.

⁴Nĩngã sĩ, Póólō yĩ drí nĩzô kôřô jãřĩbã 'bãdrĩ 'dĩ kã rĩ 'bã yĩ 'ásĩ. Gõ'dã vō 'dĩ 'bã yĩ 'ásĩ cé tĩtĩ rĩ, gólĩyĩ fē wãrãgã bĩ lãj'ó'bã Yésũ kã rĩ 'bã yĩ kã, gõ'dã kpã õjĩlã ãmbã-ãmbã kãñĩsã Yērōsãlémã 'álã rĩ 'bã yĩ kã bê trá õjĩlã kãñĩsã kã rĩ 'bã yĩ drĩ. Gõ'dã gólĩyĩ kĩ gólĩyĩ drĩ rĩ, gólĩyĩ õ'ê tã wãrãgã bĩ rĩ 'dĩ 'á rĩ 'bã yĩ.

⁵Gõ'dã bê trá ítĩ rĩ, õjĩlã kãñĩsã rĩ 'dĩ 'bã yĩ kã 'dĩ 'bã yĩ drĩ rĩzô tã lëlē sĩ Yésũ 'á pĩpĩsĩlĩ ãdũ-ãdũ sĩ. Kãyĩ vósĩ cé rĩ, õjĩlã ãzã 'bã yĩ drĩ rĩzô tã lëlē iyĩkã 'bãlé Yésũ 'á. Ítĩ rĩ, tã lē 'bã Yésũ 'á rĩ 'bã yĩ drĩ rĩzô lĩzólé dũũ. Nĩngã sĩ, gólĩyĩ drĩ iyĩ lōfĩzô õjĩlã kãñĩsã kã 'dĩ 'bã yĩ lãfálé.

⁶Gõ'dã nĩngã sĩ rĩ, Lĩndrĩ Tãndĩ Ôvãrĩ kã drĩ Póólō yĩ lōgãzô dó nĩlĩ Ásĩyã 'álã nĩlĩ tã âti-âti Ôvãrĩ kã pëlē õjĩlã tólã nã 'bã yĩ drĩ. Gõ'dã bê trá ítĩ rĩ, gólĩyĩ drĩ nĩzô kôřô 'bãdrĩ Fãřĩgĩyã kã gólã â'dó 'bã Gãlãtĩyã 'álã rĩ 'ásĩ.

- ⁷Gõ'dá 'dĩ vósĩ, gólĩyĩ âcálé bê êsê-drĩ Mĩsĩyã kã 'á rĩ, gólĩyĩ 'ê trá nĩlĩ kôrô 'bãdrĩ Bĩtĩnĩyã kã rĩ 'ásĩ rĩ, gõ'dá Líndrí Tãndĩ Ôvãrí kã drĩ gólĩyĩ lôgázó dó nĩlĩ kôrô tólã sĩ ró.
- ⁸Nĩngá sĩ, gólĩyĩ drĩ ngãzó nĩlĩ kôrô 'bãdrĩ zĩlĩ Mĩsĩyã rĩ 'ásĩ, bũũũ cãlé jãrĩbã zĩlĩ Trówã rĩ 'álã.
- ⁹Gõ'dá ngácĩ lâ 'dĩ sĩ rĩ, Póolõ drĩ ngãzó âbĩlĩ. Âbĩ-âbĩ rĩ 'dĩ 'á rĩ, gólã drĩ ãgô ãzã 'bãdrĩ Mẽkẽdónĩyã kã lésĩ rĩ ndrẽzó rĩ'á âdré'á, gõ'dá kpá rĩ'á gólã rĩ zĩ'á kĩ, "Nĩ ânĩ ãmã pãlé Mẽkẽdónĩyã 'á nólé."
- ¹⁰Âbĩ-âbĩ Póolõ kã 'dĩ vósĩ rĩ, ãmã drĩ ãmã êdézó njãã, tãlã nĩzó 'wãã Mẽkẽdónĩyã 'álã, tãlã âbĩ-âbĩ 'dĩ â'dã tã trá ãmã drĩ kĩ, Ôvãrí jô ãmã trá nĩlĩ tã âtĩ-âtĩ tãndĩ íyĩkã pëlé õjĩlã 'bãdrĩ 'dĩ kã drĩ.
- ¹¹Gõ'dá nĩngá sĩ, ãmã drĩ ngãzó mbãlé kôlóngbõ 'á Trówã 'á tólã, gõ'dá nĩlĩ kôlóngbõ rĩ 'dĩ sĩ cãlé ìkĩmã ândrê zĩlĩ Sãmõtrákẽ rĩ 'álã. Gõ'dá kãyĩ 'dĩ vósĩ, ãmã drĩ ãcĩ ìngázó zãã kôlóngbõ sĩ nĩlĩ cãlé jãrĩbã zĩlĩ Nẽyãpólĩ rĩ 'álã.
- ¹²Gõ'dá tólã sĩ, ãmã drĩ nĩzó pá sĩ Fĩlĩpĩ 'álã. Gõ'dá ãmbã Fĩlĩpĩ rĩ 'dĩ kã lãvũ gãrã jãrĩbã ãzã 'bã yĩ 'bãdrĩ Mẽkẽdónĩyã kã rĩ 'bã yĩ kã drĩ sĩ. Ôjĩlã Fĩlĩpĩ kã ãmbã võ lâ yĩ rĩ'á ìyĩ Rómã lé 'bã 'ĩ. Gõ'dá ãmã drĩ rĩzó tólã kãyĩ fĩnyáwã sĩ.
- ¹³Gõ'dá kãyĩ rãtãã kã sĩ, ãmã drĩ fõzó jãrĩbã 'álé 'ásĩ áyágá tĩ 'álã, tãlã mã ârĩ tã trá kĩ, võ rãtãã kã Yúdã yĩ drĩ rĩ bê tólã. Gõ'dá tólã rĩ, mã ùsũ òkó ãzã 'bã yĩ ê'bê ìyĩ rũ trá rãtãã 'èlé. Ítĩ rĩ, ãmã drĩ rĩzó vũdrĩ tã pëlé òkó 'dĩ 'bã yĩ drĩ.
- ¹⁴Nĩngá rĩ, òkó ãzã bê rĩ'á gólĩyĩ lãfálé rú lâ Lúdĩyã. Gólã rĩ'á Tĩyãtĩrã lé 'bã 'ĩ, gõ'dá gólã ítã lãmúrĩ-lãmúrĩ tãndĩ rĩ lãzĩ 'bã lâ 'ĩ. Gõ'dá gólã kpá rĩ'á õjĩlã lídĩ gólã Ôvãrí rĩ ìnjĩ 'bã ró rĩ 'dĩ. Ítĩ rĩ, Póolõ pëlé bê tã âtĩ-âtĩ Yésũ rĩ tãsĩ rĩ òkó dĩ 'bã yĩ drĩ rĩ, Ôvãrí drĩ Lúdĩyã rĩ 'bãzó tã Póolõ kã 'dĩ ârĩlĩ dódó, gõ'dá gólã drĩ tã lẽzó Yésũ 'á.
- ¹⁵Gõ'dá 'dĩ vósĩ rĩ, ãmã drĩ gólĩyĩ ìbábátízãzó õjĩlã gólãkã 'bã kã rĩ 'bã yĩ bê. Ítĩ rĩ, gólã drĩ ngãzó tã âtálé ãmã drĩ kĩ, "Õzõ nĩ õndrê trá kĩ, mã õlẽ tã trá Yésũ 'á rĩ, 'dõvó nĩ ânĩ mã drĩ 'bã 'álã, gõ'dá rĩlĩ ùmũ ámákã ró." Nĩngá sĩ, gólã drĩ ãmã vó ndrẽzó dódó ùmũ íyĩkã rĩ 'bã yĩ ró.
- ¹⁶Kãyĩ ãzã sĩ, ãmã kpá trá rĩ'á nĩ'á võ rãtãã kã 'álã ó'dĩ, gõ'dá ãmã drĩ ízãmvã ãzã gólã líndrí õnjĩ bê rĩ ùsúzó. Líndrí õnjĩ 'dĩ rĩ gólã rĩ 'bãlé tã gólĩyĩ 'ê 'bã â'dólé ãtĩ 'álã rĩ 'bã yĩ ngĩlĩ õjĩlã drĩ. Gólã rĩ'á rãgĩ 'ĩ, ìtĩ rĩ, gólã rĩ lĩpĩ yĩ rĩ ìyĩ trá rĩ'á ãdĩ ùsúlĩ gólã drĩ tã ãngũ-ãngũ gólãkã 'dĩ sĩ.
- ¹⁷Ízãmvã rĩ 'dĩ rĩ trá ãmã vó lôbêlé, gõ'dá nĩ'á ôtrê bê õjĩlã drĩ kĩ, "Ãgô nõ 'bã yĩ rĩ'á ìyĩ rũ 'bũ 'bã Ôvãrí gólã 'bãlé bê ãmbã 'bũũ 'álã rĩ kã 'dĩ. Gólĩyĩ â'dô lãtĩ 'díyĩ pã kã â'dã'á nĩ ânĩ drĩ."
- ¹⁸Gólã 'ê tã rĩ 'dĩ trá kãyĩ dũũ sĩ, gõ'dá tã líndrí õnjĩ 'dĩ kã drĩ ngãzó Póolõ rĩ ìkpókpólólé rõõ. Gõ'dá nĩngá sĩ, gólã drĩ rũ jãzó tã âtálé líndrí õnjĩ 'dĩ drĩ kĩ, "Mã

'bã tā ní drí drī-âcê Yésũ Krístõ kâ rî sî, ní âfõ volé ízámvá nõ 'ásî." Nĩngá sî 'wãã, líndrí ònjí 'dĩ drí âfõzó ízámvá rî 'dĩ 'ásî.

¹⁹Gõ'dá ízámvá rî 'dĩ lípî lâ yî ndrélé bê iyî kî, yî úsú gõ'dá âđì ízámvá 'dĩ drī kô rî, gólīyī drī â'dózó òmbã ró, tâlâ Póólõ drô líndrí gólâ mbârâkã fê 'bá ízámvá 'dĩ drí rî trá volé. Gõ'dá ízámvá 'dĩ lípî lâ yî drí ngãzó Póólõ yî rûlî Sílã bê gólīyī trólé fêlê òjílã jārībã kâ vò tā kî 'bá kâ 'á rî 'bá yî drí.

²⁰Gõ'dá tólâ rî, gólīyī drí tâ âtázó tâ kî 'bá 'dĩ 'bá yî drí kî, "Ãgô nõ 'bá yî rī'á iyī òjílã Yúdã yí kâ ĩ'dī, gõ'dá gólīyī rī'á òjílã ìkpókpolõ'á iyī jārībã 'á nõngá.

²¹Gólīyī rī'á òjílã lífī ícī'á lâ'bí gólâ ãmã drí gälé dó rî yî sî. ãmã òjílã Rómã lé 'bá ícã kô lâ'bí gólīyīkã 'dĩ 'êlé."

²²Gõ'dá bê trá ĩtí rî, òjílã tīlīlī rû ê'bé 'bá 'dĩ 'bá yî drí ngãzó tâ âtálé Póólõ yî rû Sílã bê. Gõ'dá tâ kî 'bá 'dĩ 'bá yî drí lómígówá 'bãzó ítã gólīyīkã ôsílí trããã trããã volé gõ'dá kpá gólīyī cãlé pīdrīgú sî.

²³Ītí, lómígówá 'dĩ 'bá yî drí gólīyī cãzó ònjí lâ drī gõ'dá trólé 'bãlé gãnimã 'á. Gõ'dá tâ kî 'bá 'dĩ 'bá yî drí tâ 'bãzó òjílã gãnimã kâ drí òjílã ãzã ndrélé 'bãlé gólīyī vò lòkílí dódó, tâlâ gólīyī òzó ícã kô rãlé volé gãnimã 'ásî.

²⁴Drī-'bã gãnimã kâ 'dĩ ârī úlī tâ kî 'bã kâ 'dĩ bê rî, gólâ drí gólīyī trözó sölé jó 'á gãnimã ító 'á 'á, gõ'dá pá lâ yî ícízó gágá fê lãlã rī lãfálé nyãrī sî.

²⁵Ngacì ító 'á 'á, Póólõ yî Sílã bê rī'á rãtãã 'é'á gõ'dá kpá lóngó ngõ'á iyī Ôvãrī rī ñnjìzó. Gõ'dá òjílã gãnimã kâ ãzã 'bã yî rī'á tâ gólīyīkã 'dĩ ârī'á.

²⁶Gõ'dá ãtrükũ'dũ ró, ãgbīgbī drí ngãzó rī'á vò iyálé gbī gbī gbī, mbârâkã lâ lãvũ trá kôrô. Gõ'dá vò gólâ gãnimã 'á rî ngã trá ndrī 'dó rī'á rû iyálé ònjí lâ ró. Gõ'dá âtī drí rû ñjìzó ndrī hũwã-hũwã, gõ'dá kpá nyãrī òjílã gólīyī gãnimã 'á rî 'bã yî pá rî drí âtìzó ngbã volé.

²⁷Ãgbīgbī iyã vò bê rî, drī-'bã gãnimã kâ drí ngãzó nílí vò lómílí gãnimã 'ásî. Gólâ òtírī vò ndrêê rî, âtī ñjī rû trá ndrī hũwã. Gólâ ñsũ tâ trá kî, òjílã gólīyī gãnimã 'á rî 'bã yî òrã iyī trá ndrī volé. Ītí rî, gólâ drí lígú ândrê mbêlêso íyíkã âtrözó 'ézó íyí fūlī ĩ'dī sî lâ.

²⁸Gõ'dá Póólõ drí trözó ùrû gólâ drí kî, "Ní lôfõ ânî ãrī 'á ãkpã nĩ kô. ãmã drê bê ndrī rī'á nõ."

²⁹Nĩngá sî, drī-'bã 'dĩ drí tâ 'bãzó lãsí ĩ'ílí âfêlé, gõ'dá drílã ngãzó rãlé nĩ'á jó gólâ Póólõ yî drí 'bãzó 'á lâ Sílã bê rî 'álã. Tólâ rî, gólâ drí ngãzó 'ã'ī tīlī gólīyī ândrá, 'dīlī rû'bã lâ rī'á lã'á kpã kpã kpã ũrī drí sî, tâlâ gólâ ndrê mbârâkã Ôvãrī kâ trá.

³⁰Nĩngá sî, gólâ drí gólīyī trözó lôfólé ĩví 'álã gõ'dá tâ âtázó gólīyī drí kî, "Ãmbã yí, má â'dô ã'dô 'é'á ĩ'dī Ôvãrī drí ãmã pãzó yã?"

³¹Gõ'dá ĩtí rî, Póólõ yî drí tâ 'dĩ drī lâ lôgõzó gólâ drí kî, "Ní lã tâ Kúmú Yésũ 'á, gõ'dá gólâ â'dô ânî pã'á kpã òjílã áníkã 'bã kâ rî 'bã yí bê ndrī."

32 Nĩngá sĩ, gólĩyĩ drí ngǎzó tǎ âti-âti tǎndĩ Kúmú Yésũ rĩ tǎsĩ rĩ ngĩlĩ ãgô rĩ 'dĩ drí òjĩlǎ gólǎkǎ 'bǎ kǎ bê ndrĩ.

33 Gõ'dá ngáčĩ ãlôlǎ 'dĩ sĩ rĩ, ãgô rĩ 'dĩ drí lǎzé gólĩyĩ drí ùsúlĩ gólĩyĩ cǎrē 'á rĩ 'bǎ yĩ jĩzó ngbángbǎ. Nĩngá sĩ, Póolô yĩ drí drĩ-'bǎ rĩ 'dĩ ìbábátízǎzó òjĩlǎ gólǎkǎ 'bǎ kǎ bê ndrĩ.

34 Gõ'dá vó lâ sĩ, gólǎ drí gólĩyĩ trôzó yĩ rĩ gógó drí 'bǎ 'álǎ gõ'dá ngǎ nyǎnyǎ fêzó gólĩyĩ drí. Nĩngá sĩ rĩ, òjĩlǎ gólǎkǎ 'bǎ kǎ rĩ 'bǎ yĩ drí â'dózó ndrĩ 'dó ãyĩkô ró, tǎlǎ gólĩyĩ lē tǎ trá Yésũ 'á.

35 Cĩjĩnó lâ 'dĩ sĩ rĩ, tǎ kĩ 'bǎ jǎrĩbǎ 'dĩ kǎ rĩ 'bǎ yĩ drí ngǎzó drĩ-'bǎ ǎjú 'bũ 'bǎ ãyĩkǎ rĩ 'bǎ yĩ kǎ rĩ jôzó tǎ âti-âti bê drĩ-'bǎ gǎnĩmǎ 'dĩ kǎ 'dĩ drí kĩ, 'dôvó ãgô rĩ 'dĩ 'bǎ yĩ ãâfô volé.

36 Gõ'dá drĩ-'bǎ gǎnĩmǎ kǎ 'dĩ drí nĩzó úlĩ 'dĩ 'bǎ yĩ ngĩlĩ Póolô yĩ drí kĩ, "Tǎ kĩ 'bǎ âjô ãyĩ tǎ trá kĩ, nĩ ãâ'dô nĩ'á cú ãtĩ drĩ-bǎláyĩ ró. Bê trá ãtĩ rĩ, nĩ ãfô gõ'dá mĩ nĩ ró rú'bǎ ǎ'dĩ sĩ."

37 Gõ'dá nĩngá sĩ, Póolô drí tǎ âtázó trǎ drĩ-'bǎ gǎnĩmǎ kǎ 'dĩ drí drĩ-'bǎ ǎjú 'bũ 'bǎ kǎ âjólé 'dĩ 'bǎ yĩ bê kĩ, "Ãmǎ gólĩyĩ nyǎányǎ lâ Rómǎ kǎ ró rĩ 'bǎ yĩ ã'dĩ. Rĩ'á ònjĩ ró lâñô fêlé òjĩlǎ Rómǎ kǎ drí drē tǎ kĩkĩ ãkó. Gõ'dá â'dô bê kpálé ãtĩ rĩ, tǎ kĩ 'bǎ 'dĩ 'bǎ yĩ 'bǎ ãyĩ tǎ trá lâñô fêlé ãmǎ drí ò'bĩ lĩfĩ drĩ 'á ãmǎ lâràkô 'ē'ē sĩ lâcǎcǎ sĩ cú ãtĩ tǎ ãmǎkǎ kĩ ãkó tǎndĩ ró. Gólĩyĩ 'bǎ ãmǎ gǎnĩmǎ 'á nōngǎ tǎkó. Gõ'dá ngbǎângbǎnô rĩ, gólĩyĩ lē trá ãmǎ lôfôlé jólé volé ò'bĩ lĩfĩ drĩ ãkó. Tǎ 'dĩ sú kô. Gólĩyĩ nyǎányǎ â'dô ãnĩ'á nĩ ãmǎ lôfôlé volé nōngǎ sĩ."

38 Nĩngá sĩ, drĩ-'bǎ ǎjú 'bũ 'bǎ kǎ 'dĩ 'bǎ yĩ drí ngǎzó gólé úlĩ Póolô kǎ 'dĩ 'bǎ yĩ trólé nĩ'á âtálǎ tǎ kĩ 'bǎ 'dĩ 'bǎ yĩ drí. Gõ'dá tǎ kĩ 'bǎ 'dĩ 'bǎ yĩ ãrĩlĩ bê kĩ'á nĩ rĩ, Póolô yĩ Sílǎ bê rĩ'á ãyĩ òjĩlǎ Rómǎ kǎ ã'dĩ rĩ, ùrĩ drí fízó gólĩyĩ 'á.

39 Tǎ rĩ 'dĩ tǎsĩ rĩ, gólĩyĩ nyǎányǎ drí ngǎzó nĩlĩ gǎnĩmǎ 'álǎ Póolô yĩ ãjĩlĩ â'dólé tǎ ãyélé ãyĩ drí. Gõ'dá gólĩyĩ drí Póolô yĩ lôfôzó Sílǎ bê volé gǎnĩmǎ 'ásĩ, gõ'dá gólĩyĩ drí Póolô yĩ ãjízó fólé volé jǎrĩbǎ ãyĩkǎ 'ásĩ.

40 ãtĩ lâ 'dĩ ró, Póolô yĩ drí ngǎzó gǎnĩmǎ ãyélé. Sísĩ gólĩyĩ ngǎ nĩlĩ Lúdĩyǎ drí 'bǎ 'álǎ gólĩyĩ tǎ lē 'bǎ trá Yésũ 'á rĩ lômĩlĩ. Gõ'dá gólĩyĩ â'dólé bê rĩ'á rǎtǎǎ 'ē'á ãyĩ kpǎkǎ ãlô rĩ, Póolô yĩ Sílǎ bê drí tǎ lē 'bǎ Yésũ 'á 'dĩ 'bǎ yĩ lĩfĩ lâ yĩ ãcízó âdrélé gágǎ rǎkǎ fê kátĩ kǎyĩ lâñô kǎ 'á. Gõ'dá 'dĩ vósĩ, Póolô yĩ Sílǎ bê drí ngǎzó ãyĩ jǎrĩbǎ 'dĩ ãyélé nĩzó Tēsǎlônĩkǎ 'álǎ.

Tǎ 'Ē'Ē 17

1 Gõ'dá nĩngá sĩ rĩ, Póolô yĩ drí ngǎzó nĩlĩ Sílǎ bê kôro jǎrĩbǎ zĩlĩ ãyĩ ãmbĩpólǎ gõ'dá ãpôlônĩyǎ bê rĩ 'bǎ yĩ 'ásĩ, gõ'dá gólĩyĩ drí cǎzó jǎrĩbǎ zĩlĩ Tēsǎlônĩkǎ rĩ 'álǎ. Gõ'dá jó òjĩlǎ Yúdǎ yĩ kǎ drí rĩzó tǎ Ôvǎrĩ kǎ ãrĩlĩ 'á lâ rĩ bê rĩ'á tólǎ.

²Ítí rí, Póólō yí drí nǐzó tólâ nǐ'á filí òjílâ Yúdâ yí kâ rí 'bá yí lǎfálé, òzō gólíyí drí rǐ'á 'èlâ rí kâtí. Kâyí rǎtáã kâ gólíyí drí 'élé tólâ ândâlâ nâ nâ sǐ rí, gólíyí drí nǐzó tólâ úlí Ôvârí kâ ìgílí trá 'díyí pǎ 'bá tāsí rí 'bá yí ngílí òjílâ tólâ nâ 'bá yí bē.

³Úlí rí 'dǐ 'bá yí sǐ rí, Póólō á'dâ tā trá kǐ, ìcâ trá 'díyí pǎ 'bá gólâ Ôvârí drí ájólé ãngó nō 'á rí drí lâṅō ùsúlí, tǎlâ gólâ òdrâ ró, gō'dá òlǐdrí ró kpá òdrâ 'ásí. Nǐngá sǐ, gólâ drí tā âtázó kpá kǐ, "Yésū rí gólâ má drí tā lâ âtálé âní drí 'dǐ gólâ rǐ'á 'díyí pǎ 'bá gólâ Ôvârí drí tā lâ 'bǎlé ájólé rí rǐ'á."

⁴Gō'dá òjílâ Yúdâ yí kâ 'dǐ 'bá yí ùrúkâ lâ yí drí úlí Póólō kâ 'dǐ 'bá yí tǎ-drí lâ lēzó. Gō'dá gólíyí drí rú è'bézó Póólō yí bē kpākâ ãlô á'dólé òjílâ Yésū kâ ró. Òjílâ Gǐrǐkǐ kâ ùrúkâ 'bá yí rǐ 'bá Ôvârí rí ìnjǐlǐ rí drí kpá ìyí lófízó gólíyí lǎfálé, 'dó òkó gólíyí dūū ãmbâ-ãmbâ ró rí 'bá yí bē.

⁵Gō'dá nǐngá sǐ, tā rí 'dǐ drí âgízó òjílâ Yúdâ yí kâ ùrúkâ 'bá yí lǐfí, tǎlâ òjílâ dūū trá rǐ'á rú è'bé'á Póólō yí bē. Ítí rí, òjílâ Yúdâ yí kâ 'dǐ 'bá yí drí ngǎzó rǐ'á tā ásé 'bá ùrúkâ 'bá yí rǐ 'bá ìyíkâ kó kárâ vō ngá lâzǐ kâ 'ásí tǎkó ngá 'é ãkó rí yí âzǐlǐ gólíyí 'bǎlé á'dólé ãwǎ ró Póólō yí bē. Nǐngá sǐ, tā ásé 'bá 'dǐ 'bá yí drí rú è'bézó òjílâ Yúdâ yí kâ 'dǐ 'bá yí bē á'dólé ò'bí ãwǎ kâ rí ró, nǐ'á òtré bē kôrô jǎrǐbǎ 'ásí. Gō'dá gólíyí drí nǐzó 'délé Yásōnâ drí 'bǎ 'álâ ãwǎ bē. Gólíyí fí nǐ'á Póólō yí lōndálé rúlí, á'dô ró bē ódrí tā gólíyíkâ kǐzó.

⁶Gō'dá nǐngá rí, gólíyí ùsú Póólō yí kô. Gbō gólíyí drí Yásōnâ rí rǐzó rǐ'dǐ òjílâ ùrúkâ 'bá yí tǎ lē 'bá trá Yésū 'á rí 'bá yí bē gō'dá gólíyí trólé ájílí tā kǐ 'bá gólíyíkâ rí 'bá yí ândrá. Gō'dá gólíyí drí ngǎzó òtrélé tǐ-vō ânō-ânō bē tā kǐ 'bá 'dǐ 'bá yí ândrá kǐ nǐ rí, "Òjílâ gólíyí rǐ 'bá òjílâ ìkpókpolólé vō 'ásí ndrǐ rí 'bá yí âní ìyí kpá trá nōngá.

⁷Gólíyí rí tā gólíyí tǎ 'bǎ'bǎ kúmú ãmbâ-ãmbâ Rómâ kâ rí 'bá yí drí 'bǎlé trá 'élé kô rí 'bá yí 'élé. Mǐ ndrê drê, gólíyí kǐ nǐ rí, òjílâ ázâ ãã'dô bē rǐ'á kúmú ạngí 'í kúmú Rómâ kâ rí vō lâ 'á, òjílâ 'dǐ ãã'dô ìyíkâ rǐ'á zǐlâ Yésū rí rǐ'á. Gō'dá Yásōnâ rí gógó nō ndrê gólíyí vó trá ùmú ró yí drí 'bǎ 'álâ."

⁸Nǐngá sǐ rí, tā kǐ 'bá 'dǐ 'bá yí gō'dá ò'bí 'dǐ 'bá yí bē drí ngǎzó ìyí 'dó ãwǎ ró tǎlâ úlí 'dǐ 'bá yí tāsí.

⁹Ítí rí, gólíyí drí Yásōnâ rí 'bázó âdǐ félé, á'dô ró bē gólíyí âyézó. Gō'dá gólíyí kǐ, Póólō yí ò'è gō'dá lâṅō ázâ ó'dí kô. 'Dǐ vósí, gólíyí drí drí yǐzó Yásōnâ yí rú sǐ.

¹⁰Gō'dá câ trá vō drí ânǐrǐ sǐ 'dǐ, tā lē 'bá Yésū 'á rí 'bá yí drí ngǎzó Póólō yí jólé Sílâ bē nǐlǐ jǎrǐbǎ gólâ Bērýǎ rí 'álâ. Gō'dá Bērýǎ 'á tólâ rí, Póólō yí drí ngǎzó nǐlǐ jó òjílâ Yúdâ yí kâ drí rǐzó tā Ôvârí kâ árílí 'á lâ rí 'álâ tā Yésū kâ âtálé gólíyí drí.

¹¹Gō'dá òjílâ Yúdâ yí kâ rí 'dǐ 'bá yí drí úlí Póólō kâ árizó dódó. Gǎá ìyí tā âtí-âtí Póólō yí kâ 'dǐ òzō òjílâ Yúdâ yí kâ ùrúkâ 'bá yí gólíyí Tēsālōníkâ 'álâ rí 'bá yí drí gǎrê lâ tí kô'dáwá. 'Dǐ vō lâ 'á rí, gólíyí lē trá rōô tā rí 'dǐ árílí Póólō yí tǐ sǐ. Kâyí vósí cé, gólíyí rí trá tā ìgí-ìgí Ôvârí kâ zǐlǐ. Ítí rí, drílíyí ndrêzó lâ kǐ, úlí tā ìgí-ìgí Ôvârí kâ 'á 'dǐ 'bá yí 'bē drí trá úlí gólíyí Póólō yí kâ Sílâ bē rǐ'á âtálâ rí bē.

12Gõ'dá ndrê ãyî bê tâ ãmbâ 'dĩ mbî rî, õjĩlã Yúdã yí kã dũu tólã rî 'bã yí drí tâ lëzó Yésũ 'á, gõ'dá kpá ãgõ Gĩrĩkĩ kã ãrũkã 'bã yí gõ'dá õkõ ãmbã-ãmbã Gĩrĩkĩ kã rî 'bã yí bê drí kpá tâ lëzó Yésũ 'á.

13Gõ'dá nĩngã sĩ, õjĩlã Yúdã yí kã Tësãlõnĩkã 'álã gólĩyĩ tâ 'bã 'bã Póõlõ yí rú rî ãrĩ ãyî bê kĩ Póõlõ kpá trá rĩ'á úlĩ Ôvãrĩ kã pẽ'á Bẽrĩyã 'álã rî, gólĩyĩ drí ngãzó nĩ'á cãlë tólã õjĩlã ê'bélë tĩlĩlĩ ró, tãlã gólĩyĩ õngã ró bê ãwã ró Póõlõ yí bê.

14Bê trá ãtĩ rî, 'wãã tâ lë 'bã Yésũ 'á rî 'bã yí drí Póõlõ rî jãzó volé jãrĩbã 'ásĩ tâ lë 'bã ãrũkã 'bã yí bê. Gõ'dá Sílã yí Tĩmãtĩyã bê rî ãyĩkã ãkpãkã'dã Bẽrĩyã 'á tólã. Gõ'dá nĩngã sĩ, tâ lë 'bã Bẽrĩyã kã gólĩyĩ Póõlõ rî ãjĩ 'bã rî 'bã yí drí ngãzó nĩlĩ lĩmvũ ãndrê tĩ 'álã. Gõ'dá drĩlĩyĩ gólã rî ãjĩzó kõlõngbõ sĩ ãcĩ ãngĩ gólãkã 'dĩ 'á bũũũ jãrĩbã zĩlĩ Átẽnã rî 'álã. 'Dĩ vósĩ, Póõlõ drí õjĩlã 'dĩ 'bã yí jõzó gólë volé tâ 'bãlë Sílã yí drí Tĩmãtĩyã bê ãnĩlĩ 'wãã yí ngálã Átẽnã 'álã.

16Gõ'dá Póõlõ drê bê rĩ'á Átẽnã 'álã Sílã yí tẽ'á Tĩmãtĩyã bê rî, gólã drí õvãrĩ ãbãrãdãgõ lĩndrĩ ndrëzó dũu jãrĩbã 'dĩ 'á. Tã 'dĩ drí gólã rî 'bãzó ã'dólë tâ ãsũ ró rõõ.

17Tã rî 'dĩ tãsĩ rî, gólã rî trá kãrã nĩlĩ jõ õjĩlã Yúdã yí kã drí rĩzó tâ Ôvãrĩ kã ãrĩlĩ 'á lã rî 'álã, rĩ'á tâ ãtãlë Yésũ rî tãsĩ gólĩyĩ bê gõ'dá kpá õjĩlã lĩdĩ gólĩyĩ Ôvãrĩ rî ãrãtã 'bã ró tólã nã 'bã yí bê. Kãyĩ vósĩ cë, gólã rî kpá nĩlĩ võ ngã lãzĩ kã 'álã tâ Yésũ kã ngĩlĩ gólĩyĩ ãnĩ 'bã tólã nã 'bã yí bê,

18gõ'dá kpá lĩfĩ ãcĩ 'bã gólĩyĩ zĩlĩ Ēpĩkõrĩyã gõ'dá kpá ãrũkã 'bã yí zĩlĩ Sítõwã rî yí bê. Tãlã tâ ngĩngĩ rî 'dĩ 'bã yí tãsĩ rî, õjĩlã ãrũkã 'bã yí kĩ, "Tĩ ãgõ rî nõ cë rú nõ 'ẽ'á ã'dõ tâ pëlë ã'dĩ úlĩ fãrãngãngã ãyĩkã nõ 'bã yí bê nõ yã?" Gõ'dá ãrũkã 'bã yí kĩ ãyĩkã, "Ngãlë ngãtã gólã rî tâ pëlë õvãrĩ ãbãrãdãgõ ãzã 'bã yí tãsĩ yã?" Gólĩyĩ ãtã tâ trá ãtĩ lã 'dĩ kãtĩ, tãlã Póõlõ rî trá tâ pëlë Yésũ rî tãsĩ gõ'dá kpá gólã rî lĩdrĩ-lĩdrĩ õdrã 'ásĩ rî tãsĩ.

19Ítĩ rî, gólĩyĩ drí gólã rî ãzĩzó ãnĩlĩ tâ pëlë tâ ãmbã 'bã gólĩyĩkã zĩlĩ Ārĩyõpãgõ rî 'bã yí drí, gõ'dá gólĩyĩ kĩ mãnĩsĩ rî, "Mã lë tâ ãmbã-ãmbã ó'dĩ ãnĩkã 'dĩ ãrĩlĩ.

20Tã ãrũkã nĩ drí ãtãlë rî 'bã yí, mã ãrĩ kó kõ sĩsĩ lã sĩ. Āmã rĩ'á lãrõ-lãrõ ró drí lã sĩ. Nĩngã sĩ rî, mã lë ãtõ lã yí nĩlĩ."

21Gólĩyĩ ãtã tâ 'dĩ ãtĩ, tãlã õjĩlã Átẽnã kã gõ'dá õjĩlã ndrĩ 'bãdrĩ ãzã 'bã yí 'ásĩ rî 'bã yí bê tólã rî 'bã yí lë ãyĩ ãmbã lã tâ gólã rĩzó rĩ'á tâ ãtãlë gõ'dá kpá tâ ãrĩlĩ tâ ó'dĩ tãsĩ rî ã'dĩ tãkãnyĩ.

22Nĩngã sĩ, Póõlõ drí ngãzó ãdrëlé õjĩlã rú ê'bë 'bã 'dĩ 'bã yí ãndrã gõ'dã tâ ãtãlë gólĩyĩ drí ndrĩ kĩ, "Ānĩ õjĩlã Átẽnã kã, mã kpã jãrĩbã 'álë ãnĩkã rî trá ndrĩ, gõ'dã mã ndrë õvãrĩ lĩndrĩ dũu ãnĩkã rî 'bã yí trá. Tãlã tâ 'dĩ tãsĩ rî, mã nĩ trá kĩ, ãnĩ rĩ'á õjĩlã gólĩyĩ õvãrĩ ãnĩkã 'dĩ 'bã yí ãnjĩ 'bã rõõ rî yí ã'dĩ. Gõ'dã kpã mã ndrë võ gólã kõrõnyã lĩ kã õvãrĩ ãzã drí rî trá tâ ãgĩ-ãgĩ nõ 'bã yí bê drĩ lã 'á, |scVÕ ÔVÃRĨ GÓLÃ NĨLĨ KÕ RĨ ĪNJĪZÕ RĨ|r Gõ'dã Ôvãrĩ gólã ãnĩ drí ãnjĩlĩ cú ãtĩ nĩ ãkõ lã kĩ gólã ã'dĩ ã'dĩ yã rî, gólã ã'dĩ Ôvãrĩ gólã mã drí ãnĩzó nõngã tâ pëlë ãnĩ drí tâ lã sĩ rî ã'dĩ.

24"Ôvârí rí 'dĩ rĩ'á Ôvârí pătĩĩ 'î. Gólâ 'bã 'bũû nĩ ñnyákú drĩ bê gō'dá ngá ndrĩ 'á lâ rĩ 'bá yĩ bê, gō'dá gólâ 'ĩdĩ rĩ'á kúmú 'î, drĩ-âcê bê ngá lédrê-lédrê 'á lâ rĩ 'bá yĩ drĩ ndrĩ. Bê trá ítĩ rĩ, gólâ rĩ jó gólĩyĩ òjĩlã drĩ 'dĩlĩ nĩ Ôvârí drĩ rĩ 'á kô.

25Gólâ 'bã òjĩlã nĩ kōrōnyã bê ndrĩ rĩlĩ lédrê-lédrê ró gō'dá gólâ âfê ngá-tĩ cé tĩtĩ gólĩyĩ drĩ â'dózó ìzã lâ bê rĩ kpá nĩ gólĩyĩ drĩ. Nĩngá sĩ, gólâ rĩ'á ìzã ãkó òjĩlã mvá drĩ ngá ãzãkã fêzó ngátá 'èzó yĩ drĩ íyĩ pãlé.

26Ăkũ ró rĩ, gólâ 'bã ãgô ãzã Ádãmã trá â'dólé á'bíyá òjĩlã mvá kã ró ndrĩ. Gō'dá tólã sĩ rĩ, gólâ drĩ òjĩlã 'bázó nĩlĩ nĩ'á rĩlĩ vō 'ásĩ ndrĩ ãngó drĩĩ sĩ. Gō'dá drē sísĩ gólâ 'bãã òjĩlã drē kpá kô'dáwá rĩ, gólâ nĩ vō gólĩyĩ òjĩlã rĩ 'dĩ 'bá yĩ drĩ 'èzó rĩlĩ rĩ 'bá yĩ trá ãlô-ãlô, gō'dá gólâ nĩ kâyĩ gólĩyĩ drĩ 'é'á 'èlã ñnyákú drĩ rĩ 'bá yĩ kpá trá ndrĩ.

27Gólâ 'è tã 'dĩ ítĩ, tãlã 'dĩ òzō ngátá òjĩlã ãzã 'bá yĩ òlōndã ìyĩ yĩ rĩ, gólĩyĩ ãñjũ ró vō bê dĩrĩ gō'dá ãdũkũ lâ ró rĩ, gólĩyĩ ãâcã ró ngũ yĩ rú. Nĩ ndrê drē, gólâ bê rĩ'á ãnyĩ ãmã lãgátĩ ãlô-ãlô.

28Rĩ'á òzō òjĩlã ãníkã ãzã drĩ átálé trá rĩ kátĩ kĩ, 'Gólâ 'ĩdĩ ãmã 'bã 'bá â'dólé lédrê-lédrê ró gō'dá rĩlĩ zãã ãtĩlĩ ãtĩlĩ ró lãmúlĩ ãngó nō drĩĩ sĩ.' Gō'dá kpá rĩ'á òzō úlĩ lōngó ngō 'bá ãníkã ãzã 'bá yĩ kã rĩ 'bá yĩ kátĩ kĩ, 'Ămã ndrĩ rĩ'á 'dĩyĩmvá gólãkã 'ĩdĩ.'

29"Ítĩ rĩ, òzō ãmã ã'dô fĩ 'dĩyĩmvá Ôvârí kã 'ĩdĩ rĩ, â'dó kô rĩ'á ãmã drĩ tãndĩ ró ãmã drĩ tã ñsũzó kĩ nĩ rĩ, gólâ rĩ'á ngá ãzãkôlã gólâ òjĩlã tã nĩ 'bá ró rĩ drĩ dĩlĩ nĩ ãdĩ 'ásĩ ngátá pãlé fê 'ásĩ rĩ 'ĩdĩ kô. 'Dĩlĩ cé rĩ'á tã nĩ ãkō 'î.

30Gō'dá Ôvârí ndrê vō trá tãyĩ kâyĩ gólĩyĩ sísĩ drē òjĩlã drĩ íyĩ nĩzó kô'dáwá rĩ 'bá yĩ drĩĩ sĩ. Gō'dá ngbããngbãno rĩ, gólâ 'bã tã trá òjĩlã drĩ ndrĩ vō 'ásĩ ãkĩ ãkó drĩ ãdĩlĩ tã ònjĩ ñyĩkã rĩ 'bá yĩ 'ásĩ â'dólé cé íyĩ ñnjĩlĩ 'ĩdĩ, tãlã yĩ òzó lãno fêê kô gólĩyĩ drĩ.

31Nĩ ârĩ drē, gólâ 'bã kâyĩ íyĩkã trá tã òjĩlã ndrĩ ãngó nō kã nō 'bá yĩ kã kĩzō mbĩmbĩ. Kâyĩ rĩ 'dĩ sĩ, gólâ â'dô òjĩlã gólâ drĩ njĩlĩ trá â'dólé tã kĩ 'bá ró 'dĩ 'bã'á tã òjĩlã kã kĩlĩ. Gō'dá gólâ â'dã òjĩlã rĩ 'dĩ trá òjĩlã drĩ ãkĩ ãkó tã kĩ 'bá gólĩyĩkã ró, òjĩlã rĩ 'dĩ 'é'è lâ sĩ lĩdrĩlĩ òdrã 'ásĩ."

32Ítĩ, òjĩlã rũ 'é'bé 'bá 'dĩ ârĩlĩ ìyĩ bê úlĩ Póolō kã òjĩlã lĩdrĩ-lĩdrĩ kã òdrã 'ásĩ 'dĩ rĩ, gólĩyĩ ùrũkã 'bá yĩ drĩ gólâ rĩ gũzó. Gō'dá ãzã 'bá yĩ kĩ, "Mã lē nĩ tã â'dálé rōo ãmã drĩ tã 'dĩ tãsi kâyĩ ãzã sĩ."

33Gō'dá tólã sĩ, Póolō drĩ ngãzó nĩlĩ vólé rũ 'é'bê vō 'dĩ 'ásĩ.

34Gō'dá òjĩlã ùrũkã 'bá yĩ drĩ ìyĩ lôfizó gólâ bê, gō'dá tã lēzó Yésũ 'á. Ælô òjĩlã rĩ 'dĩ 'bá yĩ 'ásĩ rĩ ãzã rũ lâ úzĩ Dìyōnósìyã, gólâ tã ìmbã 'bá Ārìyōpãgō kã 'ĩdĩ. Gólĩyĩ òkó zĩlĩ Dãmãrĩ rĩ 'bá yĩ bê gō'dá kpá òjĩlã ãzã 'bá yĩ bê.

TÃ 'È'È 18

1Gō'dá kâyĩ ãzã sĩ, Póolō drĩ ngãzó Átēnã 'ásĩ nĩlĩ jãrĩbã zĩlĩ Kōrĩnītō rĩ 'álã.

²Tólâ rî, gólâ drí 'bãdrî ãzí òjílâ Yúdâ kâ ró ãzâ rú bê Ākōwílâ rî úsúzó. Útî Ākōwílâ rî 'dî trá 'bãdrî zîlí Pónitō rî 'álâ. Sísí rî, gólâ rî trá Rómâ 'álâ. Gõ'dá kúmú ángí Rómâ kâ zîlí Kālōdíyâ rî 'bâ tâ trá kî, òjílâ Yúdâ yí kâ ndrî òfō volé Rómâ 'ásí. Nĩngá sî, tâlá tâ 'dî tãsí rî, Ākōwílâ rî 'dî drí ngãzó fólé volé 'bãdrî Ítálíyâ kâ 'ásí òkó lâ Pírísílâ bê. Gólíyî âcâ drê ngbãâ 'dî Kōrínitō 'á nĩngá.

³Ítí, Póólō drí ngãzó nílí gólíyî lômílí tólâ Kōrínitō 'álâ. Gõ'dá tâlá lôsî gólíyîkâ gũgũ ítá 'ásí rî lôsê kâ 'délé bê trá dâ gólâkâ bê rî, gólâ drí rízó gólíyî bê tólâ lôsî gũgũ lôsê kâ 'dî 'élé gólíyî bê.

⁴Kâyî rãtãã kâ vósí cé, gólâ rî trá nílí jó tâ Ôvârí kâ ârî kâ rî 'álâ tâ ngílí òjílâ bê tólâ, 'dî rî'á òjílâ Yúdâ yí kâ gõ'dá kpá 'bãsurú ãzâ 'bá yí bê, ã'dô ró yí drí gólíyî jãzó tâ lélé Yésũ 'á.

⁵Gõ'dá nĩngá sî, Sílâ yí Tĩmátíyâ bê drí âcázó íyî Mèkèdóníyâ lésí. 'Dî vósí, Póólō îcâ trá rílí cú ítí lôsî ítá lôsê kâ gũgũ ró rî 'ê ãkó, gõ'dá rílí tâ âtî-âtî Ôvârí kâ pélé rî'á òjílâ Yúdâ yí kâ drí kî, Yésũ rî'á 'díyî pã 'bá gólâ Ôvârí drí ájólé trá ãngó nõ 'á rî.

⁶Gõ'dá òjílâ Yúdâ yí kâ ãzâ 'bá yí ânyâ íyî tî trá ãwã sî gólâ bê. Tãlá tâ 'dî tãsí rî, drílâ ngãzó tãpílindrí íyálé ngbõõ ítá íyíkâ 'ásí lâmbé ró gólíyî rú kî nî rî, Ôvârí gã gólíyî trá dó. Gõ'dá gólâ sô drí-mbílí trá gólíyî lífí kî nî rî, "Ôzõ nî ããvî látî Ôvârí drí 'ézó ãnî pãlé lâñõ tâ ònjí kâ 'ásí rî trá rî, 'dî cé tâ ãnî nyãányâ kâ rî'á. Má ùjũ trá kpî ãnî pãlé. Ngbããngbãñõ zãã nî'á ãtí 'álâ, má ã'dô nî'á tâ Ôvârí kâ pë bê òjílâ 'bãsurú ãzâ 'bá yí kâ rî 'bá yí drí."

⁷Nĩngá sî, gólâ drí ngãzó gólíyî âyéle jó gólíyîkâ tâ Ôvârí kâ ârî kâ 'dî 'á, gõ'dá nízó òjílâ 'bãsurú ãzâ kâ rú bê Títíyõ Yõsétõ gólâ Ôvârí ñnjî 'bá ró rî drí 'bã 'álâ tâ pélé òjílâ drí tólâ. Jó gólâkâ rî'á ãnyí jó rízó tâ Ôvârí kâ ârílí 'dî rú.

⁸Gõ'dá drî-'bá gólâ jó tâ ârî kâ 'dî kâ zîlí Kírísípõ gõ'dá òjílâ íyíkâ 'bã kâ bê ndrî drí tâ lëzó íyî Kúmú Yésũ 'á. Kōrínitō lé 'bá dũ ãzâ 'bá yí drí úlí Póólō kâ Yésũ rî tãsí rî ârízó. Gõ'dá gólíyî drí tâ lëzó Yésũ 'á, gõ'dá gólíyî íbãbãtízãzó.

⁹Gõ'dá ngãçí ãzâ sî, Kúmú Yésũ drí íyî ã'dázó Póólō drí âbî-âbî 'á. Gólâ kî Póólō drí rî, "Ní ã'dô kô ùrî ró ãmã ãjú-'bã-ãzí yí drí, mí nî zãã ãtí 'álâ tâ âtî-âtî ámãkã pë bê òjílâ drí, ní cí ání lâñdrã kô tâ ámã tãsí rî drî."

¹⁰Mã bê rî'á njãã âdrélé ndũú ní ngã lésí, òzõ òjílâ ãzãkã ò'ê trá ání dólé rî. Mí rî nõngã, tâlá òjílâ má drí zílí ã'dólé òjílâ ámãkã ró rî bê dũú jãrîbã nõ 'á nõngã."

¹¹Ítí rî, Póólō drí rízó Kōrínitō 'á tólâ ndrô ãlô párá njî-kázíyã rî'á òjílâ lífí ñmbálé tâ âtî-âtî Ôvârí ngã lésí Yésũ rî tãsí rî sî. Ítí rî, pãtí òjílâ dũú drí ã'dózó òjílâ Yésũ kâ ró.

¹²Gõ'dá òjílâ Yúdâ yí kâ gólíyî Póólō rî gã 'bá dó rî 'bá yí drí ngãzó rú ê'bélé ãlô Póólō rî êdrélé tâ pëpë 'ásí tâ ònjí 'é'ê sî gólâ drí. Drílíyî gólâ rî rúzó trólé ájílí võ tâ kî kâ rî 'álâ tâ lâ kílí. Kúmú ãzâ zîlí Gálíyõ rî trá drí-ãcê bê kúmú ró 'bãdrî Gîrîkî kâ 'dî drî ndrî.

- 13 Nĩngá rĩ, gólĩyĩ drĩ tã 'bãzó Póólõ rú kúmú Gǎlĩyõ ândrá kĩ, "Ăgõ nõ rĩ rĩ'á tã pẽ bẽ òjĩlã drĩ Ôvârĩ ìnjĩzó tã gólĩyĩ tã 'bã'bã drĩ lôgálé dó òjĩlã drĩ 'èlé rĩ 'bá yĩ sĩ."
- 14 Gõ'dá Póólõ 'élé bẽ tã átálé rĩ, Gǎlĩyõ, ní gõ ní ngã nĩ kôro tã átálé sĩsĩ. Nĩ kĩ nĩ rĩ, "Ănĩ òjĩlã Yúdã yĩ kã rĩ 'bá yĩ, nĩ ârĩ drẽ úlĩ má tĩ sĩ nõ. Tĩ òzõ nĩ ăătrõ ăgõ nõ ăjĩlĩ má ândrá nõngã nõ ngãtã tã 'ẽ'ẽ gólâkã ònjĩ ró ũrũkã 'bá yĩ mĩrĩ rú rĩ tãsĩ yã ngã tãlã tã ădõ-ădõ gólâkã ũrũkã 'bá yĩ mĩrĩ rú rĩ tãsĩ yã rĩ, tĩ ă'dõ ă'dó'á tãndĩ ró má drĩ úlĩ ănĩkã rĩ 'bá yĩ ărĩzó.
- 15 Gõ'dá tã rĩ gógó nõ íyĩngã trá cé úlĩ yĩ tãsĩ, rú yĩ tãsĩ gõ'dá tã 'bã'bã ănĩ òjĩlã nyăányã Yúdã yĩ kã rĩ 'bá yĩ kã rĩ tãsĩ rĩ. Bẽ trá tĩtĩ rĩ, nĩ ă'dõ ănĩngã vó lâ ătĩ'á ănĩ. Ă'dõ mã rĩ, má gã trá dó tã 'dĩ 'bá yĩ kĩlĩ."
- 16 Gõ'dá nĩngã sĩ, gólã drĩ gólĩyĩ drõzó vólé võ tã kĩ kã 'dĩ 'ásĩ.
- 17 Nĩngã sĩ, òjĩlã dũũ rĩ 'bá tólã rĩ 'bá yĩ drĩ ngãzó 'dèlé Sõsõténĩ gólã ă'dó 'bá òjĩlã ămbã ró jó Yúdã yĩ kã rĩzó tã Ôvârĩ kã ărĩlĩ rĩ kã rĩ drĩ. Gólĩyĩ drĩ Sõsõténĩ rĩ cãzó võ tã kĩ kã 'dĩ 'á tólã. Gõ'dá Gǎlĩyõ ndrẽ tã rĩ 'dĩ bẽ rĩ, gólã jã íyĩngã ũgúlĩ tĩtĩ tã rĩ 'dĩ drĩ.
- 18 Gõ'dá nĩngã sĩ, Póólõ drĩ rĩzó Kõrĩnĩtõ 'á tólã tã lẽ 'bá Yésũ 'á 'dĩ 'bá yĩ bẽ kãyĩ dũũ sĩ. Gõ'dá drĩlã ngãzó mí-rĩ-gbõ 'élé tã lẽ 'bá 'dĩ 'bá yĩ drĩ gõ'dá ngãzó nĩlĩ Sẽnẽkõrẽyã 'álã pá sĩ ăzĩ-ăzĩ lâ yĩ bẽ, nĩ'á kõlõngbõ ũsúlĩ íyĩ njĩlĩ ăjĩlĩ 'bãdrĩ Sírĩyã 'dĩ 'álã. Ăzĩ-ăzĩ 'dĩ 'bá yĩ rĩ'á Ăkõwĩlã yĩ tĩtĩ òkó lâ Pĩrĩsĩlã bẽ. Gólĩyĩ lẽ nĩlĩ bũũũ Ĕfèsõ 'álã, gõ'dá Póólõ lẽ íyĩkã nĩlĩ lãvũlĩ bũũũ Yẽrõsãlémã 'álã, gõ'dá gólé tólã sĩ jãrĩbã íyĩkã Ănĩtĩyókã 'álã. Sẽnẽkõrẽyã 'á tólã rĩ, gólã fã íyĩ drĩ-'bí trá vólé, tãlã lãtrĩtrĩ gólã drĩ 'bãlé Ôvârĩ drĩ rĩ kãyĩ lâ ndrẽ rũ trá. Gõ'dá tĩtĩ rĩ, Póólõ yĩ drĩ ngãzó nĩlĩ vólé kõlõngbõ sĩ. Póólõ yĩ ăcã bẽ jãrĩbã Ĕfèsõ 'á rĩ, gólã drĩ ngãzó Ăkõwĩlã yĩ ăyélé nĩzó jó tã Ôvârĩ kã ărĩ kã Ĕfèsõ 'á tólã rĩ 'á tã Yésũ rĩ tãsĩ rĩ ngĩlĩ òjĩlã Yúdã yĩ kã tólã nã 'bá yĩ bẽ.
- 20 Òjĩlã rĩ 'dĩ 'bá yĩ ìjĩ ìyĩ gólã trá rĩlĩ ìyĩ bẽ kãyĩ dũũ sĩ, gõ'dá Póólõ lèé tã-drĩ lâ kõ.
- 21 Gólã 'è mí-rĩ-gbõ tĩtĩ òjĩlã rĩ 'dĩ 'bá yĩ drĩ gõ'dá tã ătãzó gólĩyĩ drĩ kĩ nĩ rĩ, "Òzõ Ôvârĩ òlõpẽ mã trá rĩ, má ă'dõ ăgõ'á trá ănĩ ngálã ìzãtũ." Gõ'dá Póólõ drĩ kõlõngbõ ũsúzõ tólã íyĩ njĩlĩ, tãlã yĩ lõpẽ ró ăcĩ íyĩkã ătĩ 'álã nĩzó Yẽrõsãlémã 'álã. Ĩtĩ, drĩlã ngãzó Ĕfèsõ lésĩ kõlõngbõ sĩ nĩlĩ Yũdãyã 'álã.
- 22 Gõ'dá gólã cã bẽ trá jãrĩbã gólã Sēsãrẽyã rĩ 'á rĩ, gólã drĩ ngãzó ăfõlé kõlõngbõ 'ásĩ gõ'dá nĩlĩ Yẽrõsãlémã 'álã pá sĩ nĩ-bẽ-yã fèlé òjĩlã kãnĩsã kã rĩ 'bá yĩ drĩ tólã. Nĩngã sĩ, gólã drĩ lãvũzó nĩlĩ Ănĩtĩyókã 'álã,
- 23 gõ'dá rĩlĩ tólã kãyĩ fĩnyãwã sĩ. Gõ'dá nĩngã sĩ rĩ, gólã drĩ ngãzó ăcĩ ìtõlé kpã ó'dĩ kôro 'bãdrĩ Gǎlãtĩyã kã gõ'dá Fãrĩgĩyã bẽ rĩ 'bá yĩ 'ásĩ òjĩlã kãnĩsã kã lĩfĩ lâ yĩ ícĩ bẽ, tãlã gólĩyĩ pĩpĩsĩlĩ ă'dõ ró bẽ ìdũ-ìdũ ró.
- 24 Kãyĩ 'dĩ 'bá yĩ sĩ, òjĩlã Yúdã yĩ kã ăzã rú bẽ Ăpólõ rĩ drĩ ăcãzó Ĕfèsõ 'á. Útĩ Ăpólõ rĩ 'dĩ Ălẽkẽzãndĩrĩyã 'álã. Gólã ícã trá úlĩ pèlé dódó, gõ'dá gólã nĩ tã ìgĩ-ìgĩ Ôvârĩ kã kpã trá tãndĩ ró.

²⁵Ícî gólâ trá lâtî mbî sî kî, Kúmú Yésû ââ'dô ỉ'dî 'díyî pã 'bá 'î tã õnjí 'ásî. Gõ'dá gólâ rî gógó ícî õjílâ lĩfĩ trá pĩpĩsĩlĩ ãlô sî tã ndrĩ gólĩyî gólâ drí nĩlĩ trá Yésû rî tãsĩ rî 'bá yî sî. Gõ'dá bãbãtízĩ ãlô gólâ drí nĩlĩ trá rî r'á gólâ Yõwãnĩ drí r'á 'ëlâ trá õjílâ drí rî ỉ'dî. Gólâ nĩlĩ bãbãtízĩ gólâ Líndrí Tãndĩ Ôvãrí kã drí fızó tã lẽ 'bá 'á rî drẽ kô.

²⁶Kãyî ãzã sî, Āpólô r'á tã Ôvãrí kã átã'á drĩ-báláyî ró jó tã Ôvãrí kã árĩ kã 'á rî, Ākõwílã yî Pĩrĩsílã bê drí gólâ rî gbórókô árízó. Nĩngá sî, gólĩyî drí gólâ rî trõzó iyĩ drí 'bã 'álã, n'á tã átĩ-átĩ tãndĩ Ôvãrí kã Yésû rî tãsĩ rî ngĩlĩ mbĩmbĩ ró rõ Āpólô rî gógó drí.

²⁷Dĩ vósĩ, Āpólô lẽ trá nĩlĩ 'bãdrĩ gólâ Gĩrĩkĩ kã rî 'álã tã átĩ-átĩ tãndĩ Yésû rî tãsĩ rî pëlẽ tólã. Gõ'dá nĩngá sî, õjílã kãńĩsã kã Ēfésô kã tólã rî 'bá yî drí gólâ rî pãzó wãrãgã igrĩ-igrĩ sî õjílã kãńĩsã kã 'bãdrĩ Gĩrĩkĩ kã 'álã rî 'bá yî drí, tãlã gólĩyî otrõ ró bê gólâ drí rĩ sî tã ãmbã 'bá Ôvãrí kã ró. Gõ'dá Āpólô cã bê tólã rî, gólâ drí rızó ngã pãpã 'ëlẽ rõ õjílã gólĩyî tã lẽ 'bá trá Yésû 'á pĩpĩsĩlĩ tãndĩ Ôvãrí kã rî sî r'á yî drí.

²⁸Gólâ rî kpã trá tã ngĩlĩ õjílã Yúdã yí kã ãzã 'bá yí bê õ'bí lãfálẽ 'á lĩfĩ lõmbã sî gõzó tã trõlẽ gólĩyî tĩ sî, tã gólĩyî úlĩ Ôvãrí kã á'dã 'bã mbĩ trã kĩ, Yésû ââ'dô ỉ'dî 'díyî pã 'bá gólâ Ôvãrí drí ãjólẽ trá ãngó drĩ 'á rî 'bá yî sî.

TĀ 'Ē'Ē 19

¹Ōzô Āpólô drí á'dózó drẽ Kõrĩnĩtõ 'álã õjílã lĩfĩ íc'á rî tí rî, Póólô rî gógó rî trá ãcĩ tólẽ lâtî kôrô Fãrĩgíyã 'ásĩ rî 'ásĩ, n'á 'bãdrĩ mvã ãzã 'bá yî 'ásĩ cãlẽ jãrĩbã gólâ Ēfésô rî 'álã. Gõ'dá gólâ cã bê Ēfésô 'á tólã rî, gólâ drí tã lẽ 'bã ũrũkã 'bá yî úsúzó tólã.

²Gõ'dá gólâ drí tã ijızó gólĩyî tĩ kĩ nĩ rî, "Ítĩ rî, ãnĩ drí tã lẽzó Yésû 'á rî sî rî, Líndrí Tãndĩ Ôvãrí kã fĩ fĩ tẽ trá mbãrãkã bê ãnĩ 'ásĩ yã?" Gõ'dá nĩngá sî, gólĩyî lõgõ tã 'dĩ drĩ lã kĩ, "É'ẽ, mã árĩ tã k'á nĩ rî Líndrí Tãndĩ Ôvãrí kã ââ'dô bê filĩ rĩlĩ õjílã mvã 'ásĩ rî kô'dãwã."

³Nĩngá sî, Póólô árĩlĩ bê tã k'á nĩ, gólĩyî nĩlĩ tã drẽ kô Líndrí Tãndĩ Ôvãrí kã tãsĩ rî, gólâ drí gólĩyî ijızó kĩ, "Gõ'dá ĩbãbãtízã ãnĩ ãngô tí ró yã?" Gõ'dá gólĩyî lõgõ tã-drĩ kĩ, "Íbãbãtízã ãmã gbõ cẽ õzõ Yõwãnĩ drí rĩrĩ õjílã ĩbãbãtízãlẽ rî kãtĩ."

⁴Nĩngá sî, gólâ drí tã átãzó kĩ, "Yõwãnĩ 'dĩ ĩbãbãtízã õjílã á'dãlã kĩ, gólĩyî ããdĩ iyĩ drĩ trá tã õnjĩ iyĩkã rî 'bá yî 'ásĩ, gõ'dá Yõwãnĩ rî gógó átã tã kpã õjílã ĩsĩrã'ëlẽ kã drí tã lẽzó gólâ ãlô k'á nĩ rî, ââ'dô ãcã'á lõsĩ 'ëlẽ yí vó rî 'á kĩ, 'dĩ r'á Yésû ỉ'dĩ."

⁵Gõ'dá õjílã 'dĩ 'bá yî árĩlĩ bê iyĩ úlĩ Póólô kã átãlẽ Yésû rî tãsĩ rî, drĩlĩyî tã lẽzó tã átĩ-átĩ tãndĩ 'dĩ 'á, gõ'dá Póólô drí gólĩyî ĩbãbãtízãzó Kúmú Yésû rî rú sî.

⁶Nĩngá sî, Póólô drí drĩ 'bãzó gólĩyî drĩ, gõ'dá Líndrí Tãndĩ Ôvãrí kã drí fızó gólĩyî 'ásĩ mbãrãkã bê gólĩyî 'bãlẽ úlĩ átãlẽ tĩ lídĩ ãzã 'bá yî sî gõ'dá tã átĩ-átĩ tãndĩ Ôvãrí kã pẽ bê.

⁷Ōjílã rî 'dĩ 'bá yî ndrĩ 'dó r'á õzõ mũdrĩ-drĩ-lã-ngã-rĩ kãtĩ.

⁸Nĩngá sĩ, Póólō rĩ trá kárá rĩ'á nĩlí kạyị ọjílǎ Yúdạ yí kà drí rĩzọ rǎtǎǎ 'élé Ôvǎrĩ drí rĩ vósĩ cé jó tǎ Ôvǎrĩ kǎ ǎrĩ kǎ rĩ 'álǎ cú ịtí ụrĩ ǎkó, tǎ ǎtǎlé ọjílǎ tólǎ nǎ 'bá yí drí gǔ'dá kpá tǎ ngĩlí gólĩyí bē, tǎlǎ gólĩyí ịĩcǎ ró bē ǎ'dólé rĩlí kúmũ Ôvǎrĩ kǎ rĩ zélé. Gólǎ rĩ trá tǎ 'dĩ 'élé ịtí tólǎ párá nǎ sĩ.

⁹Gǔ'dá ọjílǎ ǎzǎ 'bá yí bē tólǎ rĩ'á ịyị drí ǎmbǎ-ǎmbǎ bē, gǔ'dá gólĩyí gǎ tǎ ǎtí-ǎtí gólǎkǎ 'dĩ trá dó. Gólĩyí ǎtǎ tǎ, ọnǎ ró ọjílǎ dũũ drí lǎtí gólǎ Yésũ drí ǎ'dǎlé 'dēzọ 'á lǎ sĩ rĩ tǎsĩ. Tǎlǎ tǎ rĩ 'dĩ tǎsĩ rĩ, Póólō drí drí yĩzọ gólĩyí rú sĩ gǔ'dá cé gólĩyí tǎ ǎrĩ 'bá 'dũwǎ yí bē rĩ 'bá yí trǔzọ ị'dĩ. Nĩngá sĩ, gólĩyí drí ngǎzọ nĩlí jó lĩfĩ ịcĩ kǎ ǎgọ zĩlĩ Tírǎnǎ rĩ kǎ rĩ 'álǎ. Gǔ'dá jó 'dĩ 'á rĩ, Póólō drí rĩzọ tǎ Yésũ kǎ ịmbǎlé ọjílǎ tólǎ nǎ 'bá yí drí kạyị vósĩ cé.

¹⁰Gólǎ rĩ trá tǎ 'dĩ ịmbǎlé ịtí ndrô rĩ sĩ. Tǎlǎ tǎ 'dĩ tǎsĩ rĩ, ọjílǎ dũũ gólĩyí rĩ 'bá ịyị 'bǎdrĩ ndrĩ ǎsĩyǎ kǎ rĩ 'ásĩ, gǔ'dá ọjílǎ Yúdạ yí kǎ gǔ'dá kpá Gĩrĩkĩ kǎ rĩ 'bá yí bē ǎrĩ ịyị tǎ ǎtí-ǎtí tǎndí trá Kúmũ Yésũ rĩ tǎsĩ.

¹¹Kạyị 'dĩ 'bá yí sĩ rĩ, Ôvǎrĩ 'bǎ Póólō trá ǎ'dólé rĩ'á tǎ tĩbē ọjílǎ tị drí ǎ'dízọ drílǎ sĩ rōô rĩ 'bá yí 'élé.

¹²Ọzọ gǔ'dá ọjílǎ ọtrō gbō cé ịtǎ Póólō drí sǔlé trá yí rú rĩ ị'dĩ, ngǎtǎ ịtǎ ụrĩ lĩ kǎ gólǎkǎ rĩ ị'dĩ félé ngǎ lǎzé 'bá drí dǔlé rĩ, ngǎ lǎzé gólĩyíkǎ 'dĩ drí kĩzọ. Gǔ'dá kpá ịtí, gólĩyí lĩndrĩ ọnǎ drí ọmbélé trá rĩ 'bá yí drí ǎ'dózọ kpá tǎndí ró cé ịtǎ 'dĩ 'bá yí dǔdǔ lǎ sĩ.

¹³Nĩngá sĩ, ọjílǎ Yúdạ yí kǎ ụrũkǎ 'bá yí bē rĩ'á ịyị tólǎ kárá nĩ'á ịyị ǎcĩ tō bē dĩrĩ, gǔ'dá nĩ'á ịyị ụlĩ ǎtǎ bē kĩ nĩ rĩ, yĩ ịĩcǎ trá lĩndrĩ ọnǎ lǔfǔlé volé ọjílǎ 'ásĩ. Gólĩyí ụjũ trá lĩndrĩ ọnǎ lǔfǔlé ọjílǎ 'ásĩ Kúmũ Yésũ rĩ rú sĩ kĩ nĩ rĩ, "Mǎ 'bǎ tǎ ní drí mbǎrǎkǎ Yésũ gólǎ Póólō drí rĩ'á tǎ ǎtǎlé tǎ lǎ sĩ rĩ kǎ sĩ."

¹⁴Ọjílǎ gólĩyí tǎ 'ē 'bá ịtí rĩ rĩ'á ịyị 'dĩyĩmvǎ nị-drĩ-lǎ-rĩ drĩ-'bá ǎngĩ lǎ'bĩ 'ē kǎ zĩlĩ Sēkévǎ rĩ kǎ ị'dĩ.

¹⁵Nĩngá sĩ, kạyị ǎzǎ sĩ, gólĩyí drí tǎ 'bǎzọ 'ēzọ lĩndrĩ ọnǎ ǎzǎ drǔlé volé ǎgọ ǎzǎ 'ásĩ. Gǔ'dá lĩndrĩ ọnǎ rĩ 'dĩ drí tǎ-drĩ lǔgǔzọ gólĩyí drí kĩ nĩ rĩ, "Mǎ nị mbǎrǎkǎ Yésũ kǎ trá, gǔ'dá mǎ nị tǎ kpá trá Póólō lǎjǔ'bǎ Yésũ kǎ ró rĩ tǎsĩ. Gǔ'dá ǎnĩ rĩ gógó nyǎányǎ lǎ ịyíkǎ ǎ'dĩ yí ị'dĩ yǎ?"

¹⁶Nĩngá sĩ, lĩndrĩ ọnǎ 'dĩ drí mbǎrǎkǎ fēzọ ǎgọ 'dĩ drí 'dēzọ gólĩyí drĩ, gǔ'dá ǎgọ 'dĩ drí ngǎzọ gólĩyí lũvũlĩ ngbǎ vũdrĩ sĩ gǔ'dá gólĩyí cǎzọ ọnǎ lǎ drĩ ịtǎ gólĩyíkǎ ọsĩzọ ngbǎ volé. Nĩngá sĩ rĩ, gólĩyí drí ịyị pǎzọ rǎlé volé 'bǎ 'dĩ 'ásĩ ụndũ ró.

¹⁷Gǔ'dá nĩngá sĩ, ọjílǎ Yúdạ yí kǎ ndrĩ gǔ'dá ọjílǎ Gĩrĩkĩ kǎ bē gólĩyí rĩ 'bá Ẹfésǔ 'álǎ rĩ 'bá yí drí tǎ 'dĩ ǎrĩzọ. Gǔ'dá gólĩyí drí ǎ'dózọ ụrĩ ró, gǔ'dá drĩlĩyĩ mbǎrǎkǎ Kúmũ Yésũ kǎ rĩ rǔzọ rōô.

¹⁸Gǔ'dá nĩngá sĩ, gólĩyí tǎ lē 'bá trá Yésũ 'á rĩ 'bá yí drí vǔ lǎ ụsũzọ kĩ, rĩ'á ọnǎ ró gólĩyí drí rĩzọ cú ngǎ ọjǔ kǎ bē gǔ'dá kpá ngǎ ǎlókǔ kǎ ngǎtǎ lǎndrĩ kǎ bē.

- 19Gõ'dá òjílã dũù gólíyí lãfálé 'ásí rí 'bá ÿyí tã òjõ kã 'élé kpá tã ãlókõ kã 'élé sísí rí 'bá yí drí búkũ ÿyíkã òjõ kã kpá ngá ãlókõ kã rí âtrözó lôzálé ngbá volé òjílã lífí drí 'á ãlô-ãlô. Búkũ gólíyíkã 'dĩ 'bá yí rí'á cú úlì gbãwũ kã rí 'bá yí bê gõ'dá kpá cú rí'á tã ìmbã lâràkõ gólíyí tã òjõ kã rí 'bá yí tãsí rí 'bá yí bê. Lâgí búkũ lôzálé trá 'dĩ 'bá yí kã ólã bê rí, âcã rí'á rõô.
- 20Ítí rí, mbârâkã tã 'è'è 'dĩ 'bá yí kã gãrã 'dĩ drí òjílã dũù 'bãzó tã lélé úlì Kúmú Yésũ kã 'á, gõ'dá kpá tã âtí-âtí tãndí Yésũ kã drí lã'búzó mbârâkã bê ãmbã.
- 21Tã 'dĩ vósí rí, Póólõ drí tã ïsüzó íyí nyãányã sí 'ézó nílì àcì tólé kôrô Mëkëdóniyã 'ásí, 'bãdrí Gĩrĩkĩ kã bê gõ'dá kpá ãdũkũ lâ ró rí nílì Yërösälémã 'álã. Tã 'dĩ tãsí rí, Póólõ drí úlì âtázó kĩ nĩ rí, "Nĩnĩ ámakã Yërösälémã 'álã rí vósí rí, má lë àgölé cãlé búũũ jãrĩbã àngí Rómã kã rí lômílì."
- 22Nĩngã sí, Póólõ rí drí ngãzó Tĩmátĩyã yí Êrésitõ bê íyí pã 'bá ró rí yí jölé nílì sísí 'álã Mëkëdóniyã 'álã, gõ gólã rí gógó drí íyíkã rĩzó drë ãkpã nĩngã kãyì fĩnyáwã sí jãrĩbã Êfësõ rí 'á.
- 23Kãyì Póólõ drí rĩzó Êfësõ 'álã rí 'bá yí sí rí, òjílã Êfësõ kã drí rú è'bézó àwãlãkã bê tákányì gõ'dá ôtrê-ôtrê bê tã âtí-âtí tãndí Yésũ rí tãsí rí rú.
- 24Tã 'dĩ 'è rú trá nõtí. Ókã 'bá àzã bê rú lâ Dëmétrĩyõ. Gólã rí trá líndrí ònyíkõ jó ôvãrí àbãràdãgõ zĩlì Àrĩtĩmísã rí kã édélé dáãbõ mvëêmvë 'ásí rí, gõ'dá gólíyí rí 'bá lôsí 'élé gólã bê rí ùsũ ÿyí lãfã rõô lôsí rí 'dĩ 'ásí.
- 25Gõ'dá Dëmétrĩyõ rí 'dĩ ndrélé bê òjílã dũù 'dó rí'á tã lë'á Yésũ 'á rí, drílã à'dózó òmbã ró. Drílã ngãzó lôsí 'è 'bá íyíkã 'dĩ 'bá yí àzĩlì rú è'bélé võ ãlô 'á kpá gólíyí àzã 'bá yí rí 'bá lôsí ãlô 'dĩ 'élé rí 'bá yí bê. Gõ'dá gólã drí tã âtázó gólíyí drí kĩ nĩ rí, "Ànì òjílã, mĩ nĩ trá kĩ, mã rí lãfã àmakã ùsúlì lôsí nõ 'ásí.
- 26Gõ'dá mĩ ndrê kpá trá, gõ'dá nĩ àrĩ kpá trá tã àgõ gólã Póólõ 'dĩ kã rí'á 'èlã rí, gólã àtã kĩ nĩ rí, ngá gólíyí àmã òjílã mvã drí rí'á édélã rí 'bá yí àã'dó ÿyí kó kô ngá gólíyí òjílã drí ìnjĩlì ôvãrí ró rí 'bá yí ÿ'dĩ. Ítí lâ 'dĩ ró rí, gólã 'è òjílã dũù trá úlì íyíkã 'dĩ 'bá yí lélé, Êfësõ 'á nõngã gõ'dá kpá 'bãdrí ngölõ Ásíyã kã nõ 'ásí ndrì!
- 27Má nĩyì kô ngãtã tã rí 'dĩ tãsí rí, òjílã à'dô ngá gólíyí àmã drí rí'á 'èlã rí 'bá yí ndrë'á à'dólé cú ïtí tã ífí àkó lâ ró, gõ'dá ngãtã gólíyí àyë gĩgĩ lâ yí kô yã rí! Gõ'dá à'dô trá ïtí rí, gólíyí à'dô ìcã'á àtálã kĩ, jó àndrê Àrĩtĩmísã kã àã'dô kpá trá rí'á tã ífí àkó, gõ'dá gólíyí à'dô kpá úlì ànyã àtã'á ôvãrí àmakã òkó ró gólã ngbãàngbãno òjílã ndrì Ásíyã kã gõ'dá kpá 'bãdrí àzã 'bá yí kã bê drí rí'á ìnjĩlã rí rú, à'dô ró bê àmbã gólãkã ìzálé!"
- 28Gõ'dá òjílã àrílì bê tã 'dĩ rí, gólíyí drí ngãzó òmbã ró rõô, gõ'dá rí'á ôtrélé kĩ, "Àrĩtĩmísã ÿ'dĩ ôvãrí àmã gólíyí Êfësõ lé 'bá ró rí 'bá yí kã! Gólã rí'á gãrã lãvülì kôrô!"
- 29Nĩngã sí, òjílã ndrì jãrĩbã kã drí ngãzó rú è'bélé ÿyí àwã bê, gõ'dá gólíyí drí Gáyõ yí Àrĩsitãrõkõ bê à'dó 'bá lãmũ-ãzì Póólõ kã ró rí 'bá yí rüzó. Gólíyí ngã nílì 'wãã òjílã rí 'dĩ 'bá yí bê võ gólíyíkã rú è'bê kã rí 'álã.

- 30**Gõ'dá nĩngá sī, Póólō ârī tā bê tā 'dī tāsī rī, gólâ lē trá nīlí lậmû-ãzí gólâkâ 'dī 'bá yī pālē òjílâ rû ê'bé 'bá ngbặ'ũ 'dī 'bá yī drígá sī, gõ'dá tā lē 'bá Yésũ 'á rī 'bá yī lậgá gólâ dó nīlí.
- 31**Gõ'dá kpá òjílâ ãmbâ-ãmbâ ùrúkâ 'bá yī Ēfēsō kâ, góllyī â'dó 'bá gólâ rī rû-lê-ãzí ró rī 'bá yī drī tā âtizó gólâ drī kī, gólâ ònī tólâ kô. Tã 'dī tāsī rī, Póólō nī gõ'dá tólâ kô.
- 32**Gõ'dá vō rû ê'bé kâ 'dī 'á tólâ rī, òjílâ dũũ 'dī 'bá yī drē zãâ ôtré'á ází-vó ází-vó. Ùrúkâ lâ yī ôtrê tā ãzâ 'bá yī sī, gõ'dá ùrúkâ lâ yī ôtrê ìyíkâ tā ãzâ 'bá yī sī, tãlâ ãmbâ lâ góllyī 'ásī rī 'bá yī nī ìyī tā ífí ìyī drī rû ê'bézô rī kô'dáwá.
- 33**Gõ'dá nĩngá sī, òjílâ Yúdâ yī kâ drī ãgô ãzâ góllyī lãfálé 'ásī zīlí Ālêkêzándâ rī 'bázô nĩ'á âdrélé ò'bí ândrá â'dólé tā âtá 'bá ró ìyī ngá lésī. Òjílâ ùrúkâ 'bá yī drī tā gólâ 'é'á nĩ'á âtálâ rī âtázó gólâ drī. Nĩngá sī, Ālêkêzándâ rī drī drī ìngázó ùrũ òjílâ drī rízô bê njürũ, tãlâ yī ngī ró bê tā ìyī ngá lésī góllyī drī.
- 34**Gõ'dá òjílâ nī ìyī bê kī, gólâ rĩ'á òjílâ Yúdâ yī kâ 'î rī, góllyī drī ngázó kpākâ ãlô rĩ'á ôtrélé kī nī rī, "Cé Ārītīmísâ ì'dī gólâ ôvâri ãmákâ òkó ró rī! Gólâ rĩ'á ôvâri ãmbâ 'î gặrặ lậvũlị kôrô!" Ítí rī, góllyī rī trá ôtrélé ìtú-pá rī sī.
- 35**Nĩngá sī, ãdũkũ lâ ró rī, gólâ tā ìgī 'bá ãmbâ jặrặbặ kâ ró rī drī ngázó ânīlí góllyī 'bãlé rīlị njürũ. Gõ'dá drílâ tā âtázó kī, "Ānī òjílâ ãmákâ Ēfēsō kâ ró rī 'bá yī, òjílâ cé tặtặ nī trá kī nī rī, ãmâ Ēfēsô lé 'bá ì'dī rī 'bá jó ândrê gólâ rízô Ārītīmísâ rī ìnjịlị rī vó lâ ndrélé rī. Mã ndrê ãmákâ kúnị mvá lậnjặ â'dé 'bá trá ùrũ lésī gólâ ãmâ drī ìnjịlị Ārītīmísâ ró rī vó lâ ì'dī.
- 36**Ógãá tị tá 'dī 'bá yī drị kô. Ítí rī, ìcâ trá ãnī drī ãgízó tặtặ ró gõ'dá â'dó kô tá ònjị 'ếzô ì'dī tá 'dī 'bá yī tāsī.
- 37**Gõ'dá ãgô rị nô 'bá yī tāsī rī, kpálé góllyī ùgũũ ngá kô jó ôvâri ãmákâ rī kâ 'ásī gõ'dá góllyī 'dá ôvâri ãmákâ òkó ró Ārītīmísâ kpálé kô'dáwá rī, nī rû góllyī trá âtrólé ãjịlị nōngá.
- 38**"Nĩngá sī, òzô Dêmétriyô òjílâ ìyíkâ rī 'bá yī bê ã'dô ìyī cú tá bê 'bãlé òjílâ ãzâ rû rī, góllyī â'dô òjílâ rī 'dī âtrô'á 'bãlé kúmú ândrá kặyị gólâ tá kī kâ rī sī gõ'dá tá rī 'dī ngízó dó dó kúmú drī.
- 39**Gõ'dá òzô ãnī ndrī òlê kpá tá ãzâ 'élé tá 'dī tāsī rī, ìtí rī, trá rĩ'á tãndí ró ãmâ drī òjílâ ndrī jặrặbặ nô kâ ê'bézô kílâ mbặmbặ ró.
- 40**Ặwặ gólâ ãnī ndrī drī 'élé trá ãndrô rī tāsī rī, mã ùrị ró, tãlâ òjílâ ãzâ â'dô nĩ'á tá 'bãlé ãmâ rû kúmú ặngị Rómã kâ ândrá tá lâ sī. Ặwặ 'dī tá ífí lâ yủ'dặwặ, gõ'dá mã ìcá kô ngílâ kúmú Rómã kâ drī mbặmbặ ró."
- 41**Gõ'dá tá ìgī 'bá ãmbâ 'dī ndê tá âtâ-âtâ bê trá rī, gólâ drī ngázó òjílâ 'bãlé lặ'bủlị gólê ìyī drī 'bã 'ásī.

TÃ 'Ē'Ē 20

- ¹Gõ'dá òjílã Ēfésõ kâ ndélé bê ậwặ ùjặ ìyíkâ 'dĩ rí, Póólõ drí ngãzó tã lẽ 'bá Yésũ 'á rí 'bá yí ê'bélé tũ võ ãlõ 'á. Gõ'dá drílã tã âtázó gólĩyí drí, tãlã gólĩyí òrĩ ró bê pĩpĩsĩlĩ ậtũ-ậtũ sĩ. 'Dĩ vósĩ, gólã drí mí-rí-gbõ 'êzó gólĩyí drí gõ'dá ngãzó nĩlĩ Měkêdónĩyã 'álã.
- ²Měkêdónĩyã 'álã rí, gólã tồ ậcị trá nĩ'á mbârâkã sõ bê gólĩyí tã lẽ 'bá trá Yésũ 'á rí 'bá yí 'á ùlĩ tãndĩ rí 'bá yí sĩ. 'Dĩ vósĩ rí, gólã drí ngãzó lậvũlĩ jặrặbặ Kõrínĩtõ 'bặdrặ Gặrặkặ kã 'á rí 'álã.
- ³Gõ'dá gólã drí rĩzó jặrặbặ Kõrínĩtõ 'dĩ 'á tólã parã nã sĩ. Gõ'dá tólã sĩ rí, gólã lẽ trá ângále âgõlẽ 'bặdrặ Sírĩyã kã 'álã kõlõngbõ sĩ gõzó Yêrõsãlémã 'álã. Gõ'dá gólã ârĩ tã kĩ, òjílã Yúdặ yí kã ùrũkặ 'bá yí Gặrặkặ 'álã rí 'bá yí ậyặ ìyí tã trá 'êzó gólã rí fũlĩ. Tã rí 'dĩ tãsĩ rí, gólã drí ngãzó gõlẽ vólẽ pã sĩ kờrồ 'bặdrặ Měkêdónĩyã kã rí 'ásĩ.
- ⁴Gõ'dá gólĩyí nĩ 'bá kpãã gólã bê rí 'bá yí rĩ'á Sõpãtêrã Pírã rí mvá ró gólã Bêrĩyã lé 'bá ró rí, Ārĩsĩtãrõkõ gõ'dá Sêkõndõ bê gólĩyí Têsalõnĩkã lé 'bá 'ì, gõ'dá nĩngã sĩ, Gáyõ ãzã Dêrêbê lé 'bá ró rí, gõ'dá Tĩmãtĩyã, gõ'dá Tĩkĩkõ yí Trõfĩmõ bê, gólĩyí ìyíkã kpặrặtặ Āsĩyã lé 'bá 'ì.
- ⁵Òjílã rí 'dĩ 'bá yí lậvũ ìyíkã sĩsị ậtặ 'álã kõlõngbõ sĩ ãmã tẻlẻ Póólõ bê Trỏwã 'álã.
- ⁶Mã rí trá jặrặbặ Fặlặpặ rí 'á kãrãmã gólã rĩzó ãmbãtã gólã rĩ'á 'bẻlã cú ítí ậkũ ãkõ rí nyãlẻ rí 'ẻlẻ tólã. 'Dĩ vósĩ rí, ãmã drí Fặlặpặ rí ậyẻzó. Trỏ ãmã rĩ'á kặyặ nặ kõlõngbõ sĩ cãzó òjílã gólĩyí lậvũ 'bá sịsị 'álã rí 'bá yí ùsủlặ Trỏwã 'álã ãmã tẻrẻ 'á. Gõ'dá nĩngã rí, ãmã drí 'êzó lã kặyặ nặ-drặ-lã-rặ.
- ⁷Kặyặ òjílã Yúdặ yí kã rãtãã 'ẻ kã rí vósĩ lặnjặtủlặ sĩ rí, ãmã drí ngãzó rũ ê'bẻlẻ rãtãã 'ả ậmũ kã tãsĩ. Gõ'dá Póólõ drí ùlặ Òvãrặ kã pẻzó òjílã drí. Gólã lẽ trá ngãlẻ lậvũlặ tólã sĩ ìdrũ rí kậtặ. Ítặ rí, gólã drí rĩzó tã Òvãrặ kã pẻlẻ òjílã drí bũũũ ã'bặ ítỏ 'ả.
- ⁸Mã ê'bẻ rũ trá jỏ 'ảlẻ lặkũ gólã ùrũ lẻsẻ ãzặ drặ lặmbã dũũ drí rĩzó kỏlẻ rí 'ả.
- ⁹Nĩngã sĩ, ágã ãzã rũ lã Yũtũkũ gólã rĩ 'bá ùpặ ãbẻ kã 'ả rí, ậ'dủ drí ậsịzó lặfặ lã 'ả lặnõ rĩrặ kã 'dặ drí sĩ. 'Dĩ Póólõ drẻ zãã rĩ'ả tã pẻ'ả ậtặlặ ậtặlặ ró rỏõ. Gõ'dá ậdũkũ lã ró rí, Yũtũkũ drí gbõ lặtặzó ả'dẻlẻ 'yãrã ùpặ 'ảsặ ìnyặkũ drặ. Gõ'dá òjílã ngã bê nĩlĩ gólã rí ìngále ùrũ rí, gólĩyí gõ ùsũ gólã trá kịnặ-kịnặ ãvỏ ró.
- ¹⁰Nĩngã sĩ, Póólõ drí ngãzó nĩlĩ rũ ùtủlặ gólã drặ gõ'dã rĩ'ả rũ'bặ lã ậnjủlặ. Gõ'dã Póólõ rí drí tã âtázó òjílã drí, tãlã gólĩyí ãyẻrỏ ró ãwỏ ngõngõ. Gólã kặ, "Nặ ãyẻ ãwỏ, gólã lặdrặ trá."
- ¹¹Gõ'dã nĩngã sĩ, Póólõ drí ngãzó mbẻlẻ gỏlẻ ùrũ 'álã jỏ 'dặ 'ả tólã kpã ó'dặ ãmbãtã 'ả ậmũ kã rí nyãlẻ ngã mvũmvũ bê tã lẽ 'bá Yésũ 'ả rí 'bá yí bê, gõ'dã kpã rặlặ tã ngặlặ gbặyã ãcẻ ró bũũũ vỏ drí ậwủzó. Gõ'dã vólẻ drặ lã 'ảsặ rí, gólã drí ngãzó nặlặ.
- ¹²Nĩngã sĩ, òjílã 'dặ 'bá yí drí ágã Yũtũkũ Póólõ drí lặdrặlặ trá 'dặ drặzó ậjặlặ gỏlẻ yí drí 'bã 'ảlã, 'dặ gólĩyí gõ'dã trá 'dỏ ãyặkỏ ró tãlã tã 'dặ tãsẻ.

- 13 Nĩngá sĩ, Póólō drí tã átázó ãmã drí nĩzó mbãlé kōlóngbō àndrê 'á gō'dá nĩlí ãtĩlí ró, tãlá gólã lē íyíkã vō kílí pá sĩ mbị nĩlí Āsósō 'álã. Ītí rĩ, ãmã drí ãmákã nĩzó lĩgō bē kōlóngbō sĩ cãlé Āsósō 'álã gólã rĩ ùsúlí tólã.
- 14 Gō'dá mã ùsú gólã bē tólã rĩ, gólã drí mbãzó filí ãmã bē kōlóngbō 'á. Gō'dá ãmã drí nĩzó zã Mĩtōlénē 'álã ã'dú kōlé tólã.
- 15 Gō'dá cĩínó ãzã rĩ sĩ rĩ, ãmã drí ngãzó nĩlí kōlóngbō sĩ tólã sĩ cãlé ãnyĩ 'bãdrĩ zĩlí Kíyō rĩ rú. Kãyĩ ãzã rĩ sĩ rĩ, ãmã drí nĩzó zã kōlóngbō sĩ Sámō 'álã. Gō'dá drĩzō là sĩ rĩ, ãmã drí nĩzó nĩ'á cãlé jãrĩbã zĩlí Mēlétō rĩ 'álã.
- 16 Póólō lē trá nĩlí kōrō mbị Mēlétō 'álã cú ĩtí cã ãkō Ēfēsō 'álã, tãlá yí òzó kō nĩ lípí bē 'bãdrĩ Ásĩyã kã 'dĩ 'ásĩ. Gólã lē nĩlí 'wã'wã Yērōsālémã 'álã, tãlá òzō ĩcã trá rĩ yí drí ã'dózó bē Yērōsālémã 'álã kãyĩ Pēnĩtãkósĩtĩ kã sĩ.
- 17 Gō'dá nĩngá sĩ, Póólō drí ngãzó tã átĩlí drĩ-'bã kãñĩsã kã Ēfēsō 'álã rĩ 'bã yí drí ãnĩzó íyĩ ùsúlí Mēlétō 'á tólã.
- 18 Gō'dá drĩ-'bã 'dĩ 'bã yí cã bē tólã rĩ, Póólō drí nĩ-bē-yã fēzó gólĩyĩ drí, gō'dá gólã drí tã átázó gólĩyĩ drí kĩ, "Ānĩ nyãányã nĩ rĩrĩ ãmákã mã drí rĩzó rĩlí kãyĩ vósĩ ndrĩ, mã drí ã'dózó ãnĩ bē kãyĩ drĩ-kákã mã drí ãcázó 'bãdrĩ ãnĩkã Ásĩyã kã rĩ 'á, bũũũ cãlé kãyĩ gólã mã drí lãvũzó rĩ sĩ rĩ trá.
- 19 Mã 'è lōsĩ Kúmú Yēsũ kã trá rũ lōgō dã rĩ sĩ. Mã ngō ãwó trá rōō Ôvãrĩ drí ãnĩ tãsĩ, tãlá nĩ ããdrē ró bē pĩpĩsĩlí ãtũ-ãtũ sĩ kãyĩ lãñō kã rĩ sĩ. Gō'dá mã rĩ gógó ùsú lãñō kpá trá rōō òjĩlã Yúdã yí kã gólĩyĩ tã ãyĩ 'bã trá mã rũ rĩ yí drĩgã sĩ, ndrō gólĩyĩ mã drí rĩzó lōsĩ Ôvãrĩ kã 'èlē ãnĩ lãfálē rĩ 'bã yí sĩ.
- 20 Lãñō rĩ 'dĩ ã'dō bē kpálē ĩtĩ rĩ, mã rĩ trá zã rĩ'á tã ãtĩ-ãtĩ tãndĩ Ôvãrĩ kã pēlé ãnĩ drí, gō'dá kpá ãnĩ ãmbálē ò'bĩ lãfálē gō'dá kpá ãnĩ drí 'bã 'ásĩ, cú ĩtí tã Ôvãrĩ drí 'èlē trá ãnĩ pãzó rĩ ãzãkã là lôkĩ ãkō ãlōwãlã ãnĩ drí.
- 21 Mã ãtã úlí trá ngbálĩ-ngbálĩ òjĩlã drí ndrĩ, ã'dó kō cé òjĩlã Yúdã yí kã drí. Mã ãtã tã trá gólĩyĩ drí drĩ ãdĩzó vólē tã ònjĩ gólĩyíkã rĩ 'bã yí 'ásĩ, tãlá gólĩyĩ ĩnjĩ ró Ôvãrĩ gō'dá kpá tã lēlé Kúmú ãmákã Yēsũ 'á.
- 22 "Ngbããngbãñō rĩ, mã ãtã ãnĩ drí kĩ, Líndrĩ Tãndĩ Ôvãrĩ kã trá ãmã jō'á ĩ'dĩ nō nĩlí Yērōsālémã 'álã, gō'dá mã nĩ tã òjĩlã drí 'ě'á 'èlã mã drí tólã rĩ kō.
- 23 Gō'dá mã nĩ cé tã nō 'bã yí ĩ'dĩ, jãrĩbã gólĩyĩ cé tĩtĩ mã drí rĩzó trá 'á là 'ásĩ rĩ 'bã yí 'ásĩ rĩ, Líndrĩ Tãndĩ Ôvãrĩ kã rĩ ã'dã tã trá mã drí kĩ nĩ rĩ, kãyĩ ãzã sĩ, òjĩlã ã'dō íyĩ ãmã vũ'á gãñĩmã 'á gō'dá ãmã 'bãlé lãñō ùsúlí.
- 24 Gō'dá tã ĩsũ ãmákã rĩ'á ĩsũlã rĩ 'á rĩ, ã'dó kō rĩ'á tã ãngĩ 'ĩ òzō mã òdrã ngãtã mã òdrã kō'dãwã rĩ. Tã ãngĩ mã drí rĩ rĩ'á lōsĩ gólã Kúmú Yēsũ drí tã là 'bãlé trá mã drí 'èlē rĩ ndēlé bũũũ kãyĩ mã drí drãzó rĩ sĩ. 'Dĩ rĩ'á tã ãtĩ-ãtĩ tã tãndĩ Ôvãrĩ drí 'èlē trá òjĩlã pãzó rĩ tãsĩ rĩ ĩ'dĩ.
- 25 Sĩsĩ là sĩ rĩ, mã rĩ trá gbíyã rōō ãnĩ lãfálē tã ãtãlē ãnĩ drí kũmũ ãngĩ Ôvãrĩ kã tãsĩ. "Gō'dá ngbããngbãñō rĩ, nĩ ndrē ãmã lĩfĩ gō'dá kó kō ó'dĩ.

26Ítí rí, má âtâ tâ gólíyî ndrî Ôvârí drí lélé 'êlâ rí trá ânî drí. Má cí tî tâ âzākâ drî ânî drí kô. Bê trá ítí rí, má âtâ ânî drí ândrô, ôzô nî ââyê rîrî lâtî mbî ró rí kâ trá gō'dá lâñô úsúzó rí, 'dîî â'dó gō'dá kô tâ 'ê'ê ányâ ámákâ rí tāsî. Gō'dá 'dîî rî'á tâ ânî nyáányâ kâ rí í'dî.

28"Gō'dá ítí rí, nî ndrê ânî vó dódó ndrî 'dó ôjílâ kâñísâ kâ gólíyî Líndrí Tândí Ôvârí kâ drí ânî 'bálé trá vó lâ yî ndrêlé rí 'bá yí bê. Nî ìmbâ tâ mbî Yésû kâ gólíyî drí ngbálí-ngbálí, gō'dá kpá gólíyî âtîzô ôzô lôkí 'bá drí kâbîlîkî íyíkâ âtîrî kâtí, tâlá gólíyî rî'á ôjílâ Ôvârí kâ í'dî gō'dá gólâ gî gólíyî trá â'dólé íyíkâ ró ôdrâ mvá lâ Yésû kâ rí sî.

29Má nî trá kî, má ââyê ânî trá rí, vólé drî lâ 'ásî, ôjílâ âzâ 'bá yí â'dô ânî'á ânî ngálâ tâ ányâ ìmbálé ôjílâ kâñísâ kâ âdólé tâ lélé gólíyíkâ ìzâlê, ôzô kôrönyâ ònjí drí kâbîlîkî rûrî fûlî nyâlê rí kâtí.

30Gō'dá ôjílâ âzâ 'bá yí ânî lâfálé sî â'dô kpá ngâ'á rî'á ònjô âdólé, tâlá ôjílâ kâñísâ kâ 'bálé 'dêlé íyî vósî Yésû rí vó 'á.

31Tâlâ tâ rí 'dî tāsî rí, nî 'ê lôsî Ôvârí kâ 'dî lîfî lômbâ sî, tâ 'dî ôjá kô ânî drî sî. Nî 'ê tâ ôzô má drí 'êlé trá rí kâtí. Má rí trá ânî ìmbálé ndrî âlô-âlô ôjílâ âlô rí âyé âkô ndrô nâ sî. 'Dîî rî'á ngâçî ìtú bê ndrî. Gō'dá má ngô âwó kpá trá rôô ânî tāsî, â'dô ró bê ânî drí 'dêzô tâ Ôvârí kâ vósî pîpîsîlî âlô rí sî.

32"Ítí ngbâângbânô rí, má fê ânî Ôvârí drîgá, gólâ ôndrê ró bê ânî vó. Gō'dá má âtî ânî úlî gólâkâ ârîlî 'êlé, tâlá úlî rí 'dî 'bá yí ô'bâ ró ânî bê tâ lânjâ gólâkâ gólâ rí gógó drí âfêlé cú ítí tâkó ânî drí rí nîlî. Tâ âtî-âtî rí 'dî â'dô ânî 'bâ'á âdrêlé pîpîsîlî îdû-îdû sî, tâlá Ôvârí ñcâ ró bê ândrâ-tândî gólíyî gólâ drí lélé 'ê'á fêlâ ôjílâ íyíkâ drí ndrî rí fêlé ânî drí âtî 'álâ.

33"Mî nî tâ gólíyî má drí 'êlé sîsî rí 'bá yí trá ndrî, má â'dó kô lâfâ ngátâ ítá lôvó bê trôlé ânî âzākâ drîgá sî.

34Ânî rí gógó nyáányâ lâ nî trá kî, kâyî ndrî má drí rîzô trá ânî lâfálé rí sî rí, má rí trá ngá 'êlé ámâ drí sî ngá gólíyî ndrî âmâ drí lélé âmâ âzî-âzî yí bê rí úsúzó.

35Ítí lâ 'dî ró rí, má â'dâ trá ânî drí kî, kâyî vósî cé nî ô'ê lôsî mbârâkâ sî, â'dô ró bê gólíyî îcâ 'bá ngá 'êlé kô'dáwá rí 'bá yí pázó. Gō'dá kpá úlî Kúmú âmákâ Yésû kâ nõ 'bá yí ôrî ânî drî. Gólâ kî nî rí, 'Ôjílâ gólâ ngá fê 'bá rí â'dô ândrâ-tândî Ôvârí kâ úsú'á rôô lâvûlî ôjílâ gólâ rî 'bá ngá trôlé rí drî sî.' "

36Nîngá sî, Póölô ndê tâ drílâ rî'á âtálâ 'dî 'bá yí bê rí, gólíyî ndrî drî-'bá kâñísâ kâ rí 'bá yí bê drí ngázó íyî 'â'î tîlî vûdrî gō'dá râtáâ 'êzô Ôvârí drí.

37Nîngá sî, gólíyî ndrî 'dó drí Póölô rí âmvózó gō'dá mí-rî-gbô 'êzô gólâ drí âwó ngōngô rôô rí sî.

38Gólíyî trá tâ îsû ró âmá, tâlá gólâ âtâ tâ trá kî nî rí, gólíyî îcâ gō'dá kô íyî ndrêlé ó'dí. 'Dîî vósî, gólíyî drí gólâ rí vó 'bázó nîlî mbâlê filî kôlóngbô 'álâ.

TĀ 'Ē'Ē 21

¹Gõ'dá tólâ sī, âmâ drí mí-rî-gbõ 'ězó drī-'bá Ēfēsō lésī rī 'bá yī drí tã ìsū âmá sī. Gõ'dá âmâ drí ngázó nílí Mēlétō 'ásī kōlóngbõ sī lậvũlị ậcị âmákâ bê Yērōsālēmā 'álâ. Mã ngâ nílí kôrô mbị lịmvũ ândrê drị sī, gõ'dá âmâ drí cãzô âkĩrĩ zịlị Kósã rī 'álâ. Ítí drịzō lâ sī rī, âmâ drí ngázó nílí nĩngá sī âkĩrĩ zịlị Ródã rī 'álâ. Gõ'dá cịnố lâ sī, âmâ drí nĩzố jặrịbặ zịlị Pátarã rī 'álâ.

²Tólâ rī, âmâ drí kōlóngbõ âmâ drí ânĩzố ỉ'đi sī lâ 'đi âyézố, gõ'dá kōlóngbõ ândrê âzâ ùsúzố. Kōlóngbõ 'đi rī nĩ'á vồ mvá zịlị Fõnísĩyã 'bặdrị Sírĩyã kâ 'á rī 'álâ. Gõ'dá bê ỉtị rī, âmâ drí mbặzố filị kōlóngbõ 'đi 'á, gõ'dá nĩzố lịmvũ ândrê drị sī kậỵ đũ sī.

³Ítí ró rī, âmâ drí nĩzố zã zã, gõ'dá nĩngá sī, âmâ drí 'bặdrị zịlị Sãyĩpãrãsī rī ndrếzố jệệ ró. Gõ'dá âmâ drí lậvũzố 'bặdrị rī 'đi rú sī gồlê âmâ drí-lịjị drị ró nĩ'á cãlê 'bặdrị Sírĩyã rī 'álâ. Gõ'dá âmâ drí cãzố âdrélé jặrịbặ zịlị Tírã rī 'á 'bặdrị Sírĩyã 'đi 'á nĩngá, tãlã òjilã gólỹi kōlóngbõ kâ 'đi 'bá yī lế ỉyị ngá lậnjị ỉyíkã kōlóngbõ rī 'đi 'á rī 'bá yī ỉrịlị ndrị vólê kōlóngbõ 'ásī gõ'dá rĩzố nĩngá kậỵ đũ sī.

⁴Tírã 'á nĩngá rī, âmâ drí ngázó nílí tã lế 'bá Yēsũ 'á nĩngá rī 'bá yī ùsúlị. Gõ'dá âmâ drí rĩzố gólỹi bê nĩngá kậỵ nị-drị-lậ-rị sī. Gõ'dá nĩngá rī, gólỹi drí tã á'dázố Póólồ drí ngbálí-ngbálí kị, gólã ònĩ Yērōsālēmā 'álâ kồ, tãlã Líndrị Tãndị Ôvãrị kã á'dã tã trá gólỹi drí kị, Póólồ á'dồ lậñồ ùsú'á tólã.

⁵Gõ'dá kậỵ kōlóngbõ 'đi kã 'ế'á 'ềlã Tírã 'á nĩngá rī ndềlê bê rú trá rī, âmâ drí âmâ êdézố njã ngãlê nílí. Ítí rī, òjilã ndrị òkố lâ yí bê gõ'dá kpá mvá lâ yī âmâ drí rĩzố trá gólỹi bê 'đi 'bá yī drí âmâ vồ 'bặzố jặrịbặ 'ásị lậtị 'á. Nĩngá sī, mã âcã bê lịmvũ ândrê tị rī, âmâ gólỹi bê ndrị drí ngázó 'á'ỉ tịlị lịmvũ ândrê sínỹitã bê 'đi tị rãtãã 'ězố Ôvãrị drí. 'Đĩ vố sị rī, âmâ drí ngázó mí-nĩ-gbõ 'ềlê âmâ vồ 'ásị.

⁶Nĩngá sī rī, âmâ drí âmákâ mbặzố filị kōlóngbõ 'á, gõ'dá gólỹi drí ỉyíkã gbõ ngázố gồlê lậ'búlị ỉyị drí 'bã 'ásị.

⁷Gõ'dá tólâ sī rī, âmâ drí nĩzố Tírã 'ásị Póólồ yí bê zã gõ'dá nĩ'á cãlê Pětölēmáyã 'álâ. Nĩngá rī, âmâ drí nĩzố nĩ-bê-yã 'ềlê tã lế 'bá Yēsũ kã nĩngá 'đi 'bá yī drí gõ'dá á'dú kốzố gólỹi bê kậỵ ãlồ.

⁸Gõ'dá drịzồ lâ sī rī, âmâ drí nĩzố zã kōlóngbõ sī gõ'dá cãlê Sēsãrếyã 'álâ. Nĩngá rī, âmâ drí ngázó nílí rịlị Filípồ ãgồ gólã tã âtị-âtị tãndị Yēsũ kã pề 'bá ró rī drí 'bã 'álâ. Gólã kpá ỉ'đi ãlồ òjilã nị-drị-lậ-rị gólỹi tã lế 'bá Yēsũ 'á rī 'bá yī drí nịlị trá Yērōsālēmā 'álâ ngá nyãnyã fềlê òkố gólỹi ậỵzị ró rī 'bá yī drí rī ỉ'đi.

⁹Gólã rĩ'á cú mvá ãnjố ágố ãkố rī 'bá yí bê sũ ndrị 'dồ ỉyị tã Ôvãrị kã ngĩ 'bá 'ỉ tã ậngũ 'bá ró.

¹⁰Mã rī gólỹi bê tólã kậỵ fĩnyáwá sī. Gõ'dá tã ậngũ 'bã ãzã rú lâ Ágãbã, gólã drí ácázố Yērōsālēmã lésị.

- 11 Gólâ ânî trá ãmâ válâ Fílîpõ drí 'bã 'álâ. Gõ'dá gólâ drí gásî Póólõ kê átîzó Póólõ pí sî, íyî pá gõ'dá íyî drí bê ômbézó í'dî sî lâ, gõ'dá ngãzó tâ átálé kî, "Nõô rî'á tâ gólâ Líndrí Tãndí drí â'dalé trá kí'á nî rî, ôjílâ gólâ gásî ípî kê nõ drí â'dólé gólâkâ rî, ôjílâ Yúdâ yí kê â'dô gólâ rî ômbé'á ôzõ nõô kâtí Yêrôsâlemã 'álâ gõ'dá trólé fêlé Rómã lé 'bá yî drí ômbélé 'bãlé gãnimã 'á."
- 12 Gõ'dá mã ârî bê úlî 'dî 'bá yî rî, ãmâ gõ'dá tâ lê 'bá Yésũ kê äzâ 'bá yî tólâ rî 'bá yî bê drí ngãzó rû lô'bãlé Póólõ rú ândalé ândâ, tâlá gólâ ôzó nî kê Yêrôsâlemã 'álâ.
- 13 Gõ'dá gólâ lôgõ íyîngá tâ-drî ãmâ drí kî nî rî, "Mî rî rî'á äwó ngólé ítí 'dî ä'dô tãsí yã? Mî rî rî'á ámâ fülí îzã sî nõtí ä'dô tãsí yã? Ä'dô bê trá ítí rî, mã trá ngã'á nîlí. Mã ä'dó kê ùrî ró gãnimã Yêrôsâlemã kê tãsí, gõ'dá mã ä'dó kpá kê ôdrã ùrî bê drálé tólâ Kúmú Yésũ rî tãsí."
- 14 Nîngá sî rî, mã îcá gõ'dá kê tâ lôgólé gólâ drí. Ítí rî, ãmâ drí gbõ úlî âtâ-âtâ gólâ drí rî äyézó volé tâ rî 'dî tãsí. Gólâ ãmâ drí átálé rî cé "Ôvârí drí lélé rî vó ró."
- 15 Rîrî gólâkâ tólâ rî vósî, ãmâ drí ngá ãmákâ rî 'bá yî êdézó njãã ngãzó nîlí Yêrôsâlemã 'álâ.
- 16 Nîngá sî, tâ lê 'bá Yésũ 'á Sêsãréyã kê rî 'bá yî drí ngãzó ãmâ âjílí látî nîzó Yêrôsâlemã 'álâ rî drî. Gólîyî trõ ãmâ âjílí bũúú cälé tâ lê 'bá äzâ rú bê Mîñãsonã rî drí 'bã 'álâ rîlí tólâ tãkõ. Mîñãsonã rî'á Sãyîpãrásî lé 'bá ró gólâ ä'dó 'bá tâ lê 'bá Yésũ kê âkû ró nã rî í'dî.
- 17 Gõ'dá ãmâ Póólõ yí bê, mã câ bê Yêrôsâlemã 'á rî, ôjílâ kãñîsã kê tólâ nã 'bá yî drí ânîzó nî-bê-yã fêlé ãmâ drí äyîkõ sî.
- 18 Nîngá sî, drîzõ lâ sî rî, ãmâ Póólõ yí bê drí ngãzó nîlí drî-'bá Yãkóbã yî ndrélé, gõ'dá ôjílâ kãñîsã kê rî 'bá yî drí kpá rú ê'bézó ndrî ãmã bê tólâ.
- 19 Ítí rî, Póólõ drí ngãzó nî-bê-yã fêlé gólîyî drí, gõ'dá kpá tâ tãndí ndrî gólîyî Ôvârí drí 'élé trá ôjílâ lídí gólîyî ä'dó 'bá Yúdâ ró kê rî 'bá yî lâfálé 'á rî 'bá yî ngílí sírú-sírú, tâlá lôsî gólâ drí 'élé trá gólîyî lâfálé 'á rî sî.
- 20 Gõ'dá Yãkóbã yí ârî tâ Póólõ drí ngílí 'dî 'bá yî bê rî, gólîyî drí Ôvârí rî lûyîzó ãmbã, tâlá ôjílâ lídí düú lê íyî tâ trá Yésũ 'á vó 'ásî ndrî. Gõ'dá nîngá sî, gólîyî drí ngãzó tâ átálé Póólõ drí kî nî rî, "Ãmâ âdrúpî, ãmâ rî'á äyîkõ ró rõô tâ Ôvârí drí 'élé lôsî ánikã sî rî tãsí. Gõ'dá kpá jãrîbã ãmákâ 'á nõngá ôjílâ düú Yúdâ yí kê lê íyî tâ trá Yésũ 'á, gõ'dá gólîyî ndrî rî'á ngíyã ró tâ 'bã'bã Músã kê înjílí kôrõ.
- 21 Ôjílâ rî 'dî 'bá yî ârî úlî fã-fã trá ní rú kî nî rî, ní ôrî tâ îmbálé kî, ôjílâ Yúdâ yí kê gólîyî rî 'bá ôjílâ lídí lâfálé rî 'bá yî ô'ê íyî tâ 'bã'bã 'dî 'bá yî kê, gõ'dá kpá 'diyîmvã lâ yî drí 'dêlé bãsã 'á gõ'dá kê, kpá kê lâ'bí ãmákâ rî 'bá yî 'dãlé äløwálâ.
- 22 Nõô rî gólîyî ä'dô tâ ârî'á kî, ní âcã trá nõngá. Gõ'dá bê trá ítí rî, mã ä'dô tâ ní drí îcã'á 'é'á 'êlá tâ lâ sî rî ä'dã'á ní drí.
- 23 Rî'á dó kî, ní 'ê ngá gólâ ãmâ drí átálé ní drí nõ tâ ä'dalé kî, ní zãã rî'á tâ 'bã'bã Músã kê rî 'bá yî 'é'á. Ägõ äzâ 'bá yî ãmákâ bê sũ rî'á íyî nõngá. Gólîyî 'bã lâtrítrí

trá Ôvârí drí. Ngbâangbânô, gólîyî lě trá lâtrítrí 'dî ndélé dódó. Mî nî gólîyî bê jó ąngí Ôvârí kâ rî 'álâ. Tólâ nî 'dâ lâ'bí 'díyî â'dâ kâ ngbángbá Ôvârí rî lîfî drî 'á rî gólîyî bê. Nîngá sî, ní fě ró lâfâ lâ'bí rî 'dî 'dâ kâ drî-'bá lâ'bí 'ě kâ drí gólîyî tāsî ndrî, tâlâ gólîyî ôfâ ró îyî drî-'bí lâmbé ró kî nî rî, yî âtî lâtrítrí îyîkâ Ôvârí drí rî trá. 'Dî rî â'dô â'dá'á lâ ôjîlâ âlô-âlô drí kî, tâ â'bâ-â'bâ ní rú rî rî'á ônjô 'î. Mî rî lâ'bí Músâ yî kâ rî 'élé ĩ'dî.

25"Gõ'dá ôjîlâ lídí gólîyî tâ lě 'bá trá Yésû 'á rî 'bá yî tāsî rî, mí nî trá ngbâangbânô kî, mã jô wárägâ trá ąkû ró ąkû ró nâ sî tâ 'bâ'bâ bê kî, gólîyî ônyâ ä'wá gólâ ômbé lâ lîlî lîlî kô rî kô'dáwá, gõ'dá gólîyî ônyâ ngá ärí drí 'bázó drě bê 'á lâ rî kô, gõ'dá kpá gólîyî ô'bâ ôjîlâ gólîyî â'dó 'bá kô îyî ôkó ró ngátá îyî ágó ró rî kô îyî ügúlî â'dú kôzó ĩ'dí bê lâ. Ícá kô gólîyî drí lâ'bí Yúdâ yî kâ 'élé ndrî."

26Gõ'dá Póölô drí tâ 'dî 'ězó té ĩtí. Cîjîno äzâ rî sî, Póölô yî drí ngäzó nîlí jó ąngí Ôvârí kâ 'álâ ägô gólîyî sû 'dî 'bá yî bê lâ'bí 'díyî â'dâ kâ ngbángbá ró Ôvârí rî lîfî drî 'á 'dî 'dälé gólîyî bê. Nîngá sî, Póölô drí ngäzó nîlí jó 'álâ tâ âtálé drî-'bá lâ'bí 'ě kâ drí kâyî 'bázó kôrönyâ zázó lâ'bí gólîyîkâ 'dî vó lâ âtízó.

27Nîngá sî, Póölô yî drě rî'á jó ąngí Ôvârí kâ rî 'á kâyî njî-drî-lâ-rî lâ'bí â'dózó ngbángbá Ôvârí ágálé rî kâ drí rû ndērē rî sî, Yúdâ yî ürukâ gólîyî ânî 'bá trá Ásîyâ lésî jó ąngí Ôvârí kâ 'dî 'á rî drí îyî Póölô rî ndrēzó. Gõ'dá gólîyî drí ngäzó tâ 'bélé ôjîlâ ô'bí ró 'dî 'bá yî drí, tâlâ gólîyî ä'dô ró bê äwâ ró Póölô bê. ĩtí rî, gólîyî drí ngäzó 'délé Póölô rî rûlí äwâ sî.

28Gõ'dá nîngá sî, gólîyî drí ngäzó tâ rî 'dî îyálé kî nî rî, "Ôjîlâ ämákâ Yúdâ yî kâ, nî pâ ämâ lâno félé ägô nõ drí. Nôo rî'á ägô rî gógó gólâ rî 'bá ôjîlâ îmbálé vö 'ásî cé tîtî kî nî rî, ôjîlâ ämákâ, gõ'dá tâ 'bâ'bâ Músâ kâ rî 'bá yî, gõ'dá jó ąngí Ôvârí kâ ämákâ nõ äâ'dô îyî ndrî rî'á tâ ífî äkó rî ĩ'dî. Gõ'dá ngbâangbânô rî, gólâ ânî kpá trá ôjîlâ lídí lôfîlí jó ąngí ämâ drí rîzó Ôvârí ĩnjîlí nõ 'á îzâlâ."

29Gólîyî âtâ tâ ĩtí, tâlâ sîsî gólîyî ndrê Tröfîmô gólâ ôjîlâ lídí Ĕfésô kâ ró rî trá lâmú'á îyî Póölô bê jârîbâ 'ásî. Gõ'dá ĩtí rî, gólîyî ĩsû tâ trá anyâ ró kî nî rî, Póölô äâtrô gólâ nî äjîlí jó ąngí Ôvârí kâ rî 'á.

30Gõ'dá nîngá sî, ôjîlâ vö rî 'dî 'á nîngá rî 'bá yî ndrî kâkâpâ drí ngäzó rû ämölé äwâ sî. ĩtí gólîyî drí ngäzó 'düwâ kpâkâ älo 'délé Póölô rî rûlí. Gõ'dá drîlîyî gólâ rî sēzó vólé jó ąngí Ôvârí kâ 'dî 'ásî, gõ'dá ätî jó ąngí 'dî kâ rî 'bá yî ä'bázó kpâąkû kpâąkû.

31Nîngá sî, gólîyî trá 'ě'á Póölô rî fûlí lâcáca sî, gõ'dá ôjîlâ äzâ drí ngäzó nî'á tâ 'dî ngölé ämbá äjú 'bü 'bá kâ Rómâ kâ drí kî, ôjîlâ ndrî Yērôsälémâ kâ 'dî 'bá yî ê'bē rû îyî trá äwâ bê.

32Gõ'dá ämbá rî 'dî ärí tâ rî 'dî bê ĩtí rî, 'wââ gólâ drí ngäzó nîlí äjú 'bü 'bá íyîkâ rî 'dî 'bá yî bê ô'bí rî 'dî lâpēlé vólé. Gõ'dá ô'bí rî 'dî 'bá yî ndrê îyî äjú 'bü 'bá 'dî 'bá yî bê rî, drîlîyî Póölô rî cācā äyézó.

³³Nĩngá sī rī, āmbá 'dī drí ânĩzó ānyī Póólō rú gō'dá gólâ rī rŭlī. Nĩngá sī, gólâ drí tã 'bãzó ãjú 'bũ 'bá 'dĩ 'bá yī drí Póólō rī òmbézó nyãrĩ ąngí ąngí rĩ sī. Gō'dá gólâ drí ngãzó tã ãjílí kī, Póólō āã'dô íyíkâ ã'dĩ r'đi yã, gō'dá tã ònjí gólâkâ 'elé trá rī ã'dô 'í yã.

³⁴Gō'dá òjílã ũrũkâ 'bá yī òtrê ãyíkâ úlĩ ãzã 'bá yī r'đi, gō'dá ũrũkâ 'bá yī òtrê ãyíkâ úlĩ ngĩngĩ ãzã 'bá yī r'đi. Gō'dá úlĩ 'dĩ 'bá yī ndrĩ trá tã ífĩ ãkó. Ítĩ rī, āmbá 'dĩ ícã gō'dá kô tã lôgô tã ãjĩ íyíkâ 'dĩ kâ úsúlĩ mbĩ. Gō'dá tã rī 'dĩ tãsĩ rī, gólâ drí tã 'bãzó ãjú 'bũ 'bá íyíkâ 'dĩ 'bá yī drí Póólō rī trõzó ãjílĩ ũrũ 'álã nĩzó ã'dĩ-drĩ ãyíkâ 'bárãñã bê đĩrĩ yĩ rú sī rī 'á.

³⁵Gō'dá nĩngá sī, ãjú 'bũ 'bá 'dĩ 'bá yī drí cãzó Póólō bê bũũ pá tã võ rĩzó mbãlé ũrũ 'álã rõvõ ró rī drĩ sī. Gō'dá ãtĩ rī, òjílã trá rĩ'á ãyĩ 'é'á Póólō rī sélé òmbã sī gólĩyĩ drĩgã sī vólé. Bê trá ãtĩ rī, ãjú 'bũ 'bá 'dĩ 'bá yī drí gólâ rī njĩzó lópélé ũrũ 'álã ró pá tã võ drĩ 'álã.

³⁶Nĩngá sī, òjílã 'dĩ 'bá yī drí 'dẽzó zãã gólĩyĩ vó òtrê-òtrê bê kĩ nĩ rī, "Úfũ gólâ fũfũ vólé!"

³⁷Ãjú 'bũ 'bá 'dĩ 'bá yī 'é ãyĩ bê 'é'á Póólō rī lôfílĩ ãyĩ drí ã'dĩ-drĩ 'álã rī, Póólō drí ngãzó tã ãtãlé āmbã gólĩyíkâ rī drí Gĩrĩkĩ tĩ sī kī, "Āmbã, ní ãyê drê mã tã ãtãlé ní drĩ." Ítĩ rī, āmbã 'dĩ drĩ tã ãtãzó kĩ nĩ rī, "Mĩ nĩ Gĩrĩkĩ tĩ trá!"

³⁸Ítĩ rī, ní ã'dó kô Mãsĩrĩ lé 'bã gólâ ãkũ ró ãjú 'bũ 'bá trá mĩrĩ ãmãkã Rómã kã bê gólâ rã 'bã trá òmã 'álã òjílã 'dĩyĩ úfũ 'bã ró rī bê kũtũ-sũ rī r'đi yã?"

³⁹Gō'dá Póólō kī, "Ítĩ kô! Mã rĩ'á òjílã Yúdã yĩ kã r'đi. Útĩ mã Tãrásõ 'álã, Tãrásõ 'dĩ rĩ'á jãrĩbã 'bãdrĩ Sílĩsĩyã kã tã lâ drí ã'dólé lãnĩ-lãnĩ ró rī r'đi. Āyê, ní ãyê mã tã ã'dãlé òjílã nô 'bã yī drĩ."

⁴⁰Gō'dá ãtĩ rī, āmbã 'dĩ drí gólâ rī ãyézó tã pélé òjílã 'dĩ 'bã yī drí. Nĩngá rī, gólâ drí ngãzó ãdrélé ũrũ pá tã võ drĩ, gō'dá ãyĩ drí ãngãzó ũrũ òjílã 'bãlé ã'dólé njũrũ. Vó lâ sī, gólâ drí tã ãtãzó gólĩyĩ drí tĩ Ìbũrũ kã sī.

TÃ 'Ē'Ē 22

¹Gólâ kī gólĩyĩ drĩ rī, "Āmã áta yī ãmã ãdrúpĩ yĩ, nĩ ãgã drê bĩ mã ngálã, mã ã'dã ró drê tã mbĩ ãmãkã ãnĩ drĩ."

²Õ'bĩ 'dĩ 'bã yī ãrĩlĩ bê ãyĩ gólâ rĩ'á tã ngĩ'á tĩ ãyĩ nyãányã kã Ìbũrũ kã rī sī ãtĩ rī, gólĩyĩ drĩ gõzó rĩlĩ tĩtĩ ró rõô.

³Gō'dá nĩngá sī, gólâ drí tã ãtãzó kĩ nĩ rī, "Mã rī gógó rĩ'á òjílã Yúdã yĩ kã 'í. Útĩ mã jãrĩbã Tãrásõ gólâ ã'dó 'bã 'bãdrĩ Sílĩsĩyã kã 'á rī 'álã. Gō'dá mã mbã Yêrõsãlémã 'á nõngã. Gãmãlélê ícĩ ãmã lĩfĩ nĩ tã 'bã'bã gólĩyĩ Ôvãrĩ drí félé trá ãmã ã'bĩyã yī drĩ rī 'bã yī ãnjĩlĩ 'elé kpádĩ-kpádĩ. Mã rĩ'á kãyĩ vósĩ cé njãã úlĩ Ôvãrĩ kã rī 'bã yī ãrĩlĩ 'elé, nyé õzó ãnĩ drí ã'dórê ãndrõ njãã 'elã rī tĩ.

⁴Nĩngá sĩ, má fě lãṅõ trá õjĩlã gólĩyĩ 'dē 'bá trá lãtĩ gólã Yésũ kã rĩ vó rĩ yĩ drĩ õnjĩ lã ró rõõ. Má 'ê ùrũkã lã yĩ trá ôdrãlé, gõ'dá ùrũkã 'bá yĩ òkó ãgõ bê má ùrũ gólĩyĩ trá òmbélé vũlĩ gãnimã 'á.

⁵Drĩ-'bá Yúdã yĩ kã rĩ 'bá yĩ gõ'dá sísĩ lé 'bá ãmákã rĩ 'bá yĩ bê ndrĩ ìcã ìyĩ trá â'dálã ãnĩ drĩ kĩ, úlĩ ámákã 'dĩ 'bá yĩ rĩ'á tã mbĩ 'ĩ. Gõ'dá gólĩyĩ 'ĩ'dĩ rĩ'á õjĩlã tĩbê wárãgã ìgĩ 'bá fělé má drĩgã trõlé nĩ'á fělá õjĩlã ãmákã Yúdã yĩ kã rĩ 'bá yĩ drĩ Dãmãséké 'álã, ã'dô ró bê õjĩlã Yésũ kã tólã nã 'bá yĩ ùrũzó lãṅõ fězó gólĩyĩ drĩ rĩ.

⁶"Gõ'dá mã bê rĩ'á nĩ'á lãtĩ drĩ sĩ Dãmãséké 'álã rĩ, gõ'dá mã âcã bê ãnyĩ jãrĩbã ândrê 'dĩ 'á, ìtũ gbĩlĩ-gbĩlĩ sĩ rĩ, ãtrũkũ'dũ ró, võ drĩ lãgũzó võ ìwálé ámã gãrã 'ásĩ 'bũũ lésĩ ngã 'ĩlĩ má rũ sĩ dĩrĩ.

⁷Nĩngá sĩ rĩ, má drĩ 'dězõ vũdrĩ, gõ'dá mã drĩ gbórókõ úlĩ âtã-âtã bê ârĩzó tã âtã'á mã drĩ kĩ nĩ rĩ, 'Sóõlõ, Sóõlõ, ní rĩ rĩ'á lãṅõ õnjĩ fělé mã drĩ rõõ ã'dô tãsi yã?'

⁸Gõ'dá nĩngá sĩ, má drĩ tã âtãzó kĩ, 'Kúmú, ní ã'dĩ 'ĩ'dĩ yã?' Gõ'dá gbórókõ 'dĩ drĩ tã lôgõzó mã drĩ kĩ nĩ rĩ, 'Mã Yésũ 'ĩ'dĩ. Mã gólã ní drĩ rĩzó lãṅõ fělé drĩlã rĩ 'ĩ'dĩ.'

⁹Õjĩlã gólĩyĩ mã bê rĩ 'bá yĩ ndrê ìyĩ võ 'ĩ'ĩ kã'dã-kã'dã 'dĩ kpã trá. Lé ìtĩ rĩ, gólĩyĩ ári úlĩ gólĩyĩ âtãlé mã drĩ rĩ kò'dáwã.

¹⁰"Nĩngá sĩ, má drĩ tã ìjĩzó kĩ nĩ rĩ, 'Kúmú, bê trá ìtĩ rĩ, mã â'dô ìcã'á ã'dô 'élé 'ĩ'dĩ yã?' Gõ'dá ìtĩ rĩ, Kúmú Yésũ drĩ ngãzó tã âtãlé mã drĩ kĩ nĩ rĩ, 'Nĩ ngã ùrũ nĩlĩ Dãmãséké 'álã. Tólã rĩ, õjĩlã ãzã bê â'dô tã ndrĩ gólĩyĩ Ôvãrĩ drĩ 'bãlé ní drĩ 'élé rĩ 'bá yĩ âtã'á ní drĩ 'élé.'

¹¹Võ 'ĩ'ĩ-tĩbê kã'dã-kã'dã 'dĩ 'bã mã trá â'dólé lĩfĩ ùdũdũ ró. Nĩngá sĩ rĩ, õjĩlã gólĩyĩ mã bê rĩ 'bá yĩ drĩ ámã drĩ rũzó rĩzó ámã sělé kũdũ-kũdũ nĩzó fĩlĩ mã bê Dãmãséké 'álã.

¹²"Gõ'dá ãgõ ãzã bê Dãmãséké 'á tólã, rũ lã ãnãnyã. Gólã rĩ'á Ôvãrĩ rĩ ìnjĩ 'bá 'ĩ gõ'dá kpã tã 'bã'bã Ôvãrĩ kã rĩ ári 'bã lã 'ĩ. Õjĩlã ãmákã Yúdã yĩ kã ndrĩ â'dó 'bã tólã rĩ 'bá yĩ 'bã ìyĩ lãnjĩ trá gólã rũ õjĩlã tãndĩ mbĩmbĩ rĩ ró.

¹³Nĩngá sĩ, drĩlã ânĩzó âcãlé jó mã drĩ rĩzó 'á lã rĩ 'á, drĩlã âdrézõ ámã gãrã drĩ 'á gõ'dá ngãlé tã âtãlé kĩ nĩ rĩ, 'Sóõlõ, ámã âdrúpĩ, 'dõvõ áni lĩfĩ ùnjĩ rũ võ ndrêlé ó'dĩ.' Gõ'dá ìtĩ rĩ, ámã lĩfĩ drĩ rũ njĩzó võ ndrêlé kpã ó'dĩ, gõ'dá mã drĩ ngã ndrêzó gólã ngálã.

¹⁴"Gõ'dá nĩngá rĩ, ãnãnyã drĩ ngãzó tã âtãlé kĩ nĩ rĩ, 'Ôvãrĩ gólã ãmã á'bĩyã yĩ drĩ rĩ'á ìnjĩlã rĩ njĩ nĩ nĩ, tãlã tã yĩ drĩ lělé ní drĩ 'ě'á 'ělã rĩ nĩlĩ. Gólã njĩ nĩ pávõ mbĩ 'dĩyĩ pã kã rĩ â'dálé õjĩlã drĩ. Tã 'dĩ tãsi, Yésũ â'dã rũ trá ní drĩ úlĩ âtã-âtã sĩ ìyĩ â'dálé ní drĩ 'dĩyĩ pã 'bã gólã tã mbĩ 'bã ró rĩ ró.

¹⁵Nõõ rĩ'á tã gólã Yésũ drĩ áni njĩzó 'ělã rĩ 'ĩ'dĩ, tãlã ní â'dã ró bê tã gólã ní drĩ ndrêlé trá gólã rĩ tãsi gõ'dá ârĩlĩ kpã trá gólã tĩ sĩ rĩ õjĩlã drĩ ndrĩ.

¹⁶Bê trá ìtĩ rĩ, ní tẽ ngã ãzã gõ'dá kò ãlõlã. Nĩ ngã ìbãbãtĩzã ró nĩ. Nĩ 'ê rãtãã Ôvãrĩ drĩ, tãlã gólã ãâyê ró nĩ tã õnjĩ ánikã rĩ 'bã yĩ 'ásĩ.'

17"Gõ'dá 'dĩ vósĩ rĩ, má drí ângázó âgölé Yērōsālēmā 'á nōngá. Gõ'dá kâyî ãzâ sĩ, má nĩ bê jó ạngĩ Ôvârí kâ rĩ 'álâ râtáã 'êlé rĩ, Kúmú Yésũ drí rû á'dázó má drí ôzô âbĩ-âbĩ kâtí. Tã á'dâ 'dĩ 'á rĩ, gólâ kĩ, 'Ôjílã jãrĩbã nô kâ ícá ãyĩ kô tã ní drí átálé áamá tãsí rĩ ârílí. Ítí rĩ, mí ngâ 'wãã'wã vō nô âyéle.'

19Gõ'dá má drí tã átázó gólâ drí kĩ, 'Gõ'dá kúmú, má ícá kô nĩlí vólé. Ôjílã vō 'ásĩ ndrĩ nĩ ãyĩ trá kĩ, sísĩ nã sĩ rĩ, má tô âcí trá vō drĩ 'ásĩ gbãã, nĩ'á tã lē 'bá trá ní 'á rĩ 'bá yĩ úrú bê jó dũũdũ rĩzó tã Ôvârí kâ ârílí rĩ 'bá yĩ 'ásĩ, gõ'dá kpá gólĩyĩ cã bê.

20Gõ'dá gólĩyĩ fúlĩ bê Sítĩfãnō trá tã lēlē gólâkâ ní 'á rĩ tãsí rĩ, 'dĩ mã bê rĩ'á tólâ tã-drĩ gólâ rĩ fũfũ kâ 'dĩ lē'á gõ'dá kpá rĩ'á ítá ạngĩ gólĩyĩ gólâ rĩ fũ 'bá 'dĩ 'bá yĩ kâ vó lâ ndrē'á.'

21Nĩngá sĩ, Yésũ drí tã átázó má drí kĩ, 'Mĩ ngâ úrú nĩlí. Mã rĩ'á ânĩ jō'á jējē ró tã ámakâ pēlé gólĩyĩ á'dó 'bá ôjílã lídí ró rĩ 'bá yĩ drí, tãlã gólĩyĩ ã'dô ró bê ôjílã ámakâ ró.' "

22Ô'bĩ 'dĩ 'bá yĩ rĩ ãyĩ trá rĩ'á úlĩ Póólō kâ 'dĩ 'bá yĩ ârílí, gõ'dá gólĩyĩ ârí úlĩ 'dĩ 'bá yĩ ôjílã lídí tãsí bê rĩ, gólĩyĩ drí ngázó rĩ'á ôtrélé kĩ nĩ rĩ, "Úfũ gólâ! Á'dó kô rĩ'á mbĩ ôjílã gólâ lârákô bê ítĩ 'dĩ drí rĩzó lédrē-lédrē ró ângó nô 'á!"

23Ô'bĩ 'dĩ 'bá yĩ rĩ ãyĩ trá ôtrélé úrú ăwă sĩ. Gólĩyĩ nĩ'á ítá ãyĩkâ ãyá bê gõ'dá kpá tãpĩlĩndrĩ lôdã bê úrú sĩ ăwă sĩ.

24Tã rĩ 'dĩ tãsí rĩ, drĩ-'bá ăjú 'bũ 'bá 'dĩ 'bá yĩ kâ drí tã 'bãzó ăjú 'bũ 'bá ãyĩkâ rĩ 'bá yĩ drí Póólō rĩ âtrōzó lôfĩlí ă'dĩ-drĩ ãyĩkâ rĩ 'álâ. Gólâ 'bã tã kpá trá gólĩyĩ drí, tãlã Póólō rĩ cãzó ônjóró'bĩ sĩ, tãlã gólâ ôlôfō ró tã ônjĩ gólâ drí 'êlé ô'bĩ 'dĩ 'bá yĩ 'bã 'bá ôtrélé ăwă sĩ gólâ rú rĩ.

25Gõ'dá ăjú 'bũ 'bá 'dĩ 'bá yĩ drē zãã gólâ rĩ ômbé'á cãlé rĩ, gólâ drí ngázó tã átálé drĩ-'bá ăjú 'bũ 'bá kâ ãzâ á'dó 'bá tólâ nã drí kĩ nĩ rĩ, "Ítí rĩ, tã 'bã'bã Rómã kâ lôgá ânĩ kô ôjílã gólâ á'dó 'bá pătĩ rĩ Rómã kâ rĩ cãlé cú ítĩ tã gólâkâ kĩ ăkó yã?"

26Gõ'dá drĩ-'bá ăjú 'bũ 'bá kâ 'dĩ ârí úlĩ 'dĩ 'bá yĩ bê rĩ, gólâ drí gōzó ngãlé nĩlí drĩ-'bá ămbá ăjú 'bũ 'bá kâ rĩ ngálâ, gõ'dá gólâ rĩ ãjĩlí kĩ, "Mĩ nĩ tã ônjĩ gólâ ămã drí 'ê'á 'êlá nô trá yã? Ăgô gólâ nãã rĩ rĩ'á ôjílã pătĩ Rómã kâ 'ĩ. Nĩ lē fĩ ămã drí gólâ rĩ cãlé yã?"

27Nĩngá sĩ, ămbá rĩ 'dĩ drí ngázó nĩlí Póólō ngálâ gólâ rĩ ãjĩlí, "Nĩ á'dâ drē tã má drí, nĩ fĩ rĩ'á ôjílã pătĩ Rómã kâ 'ĩ yã?" Gõ'dá Póólō drí tã-drĩ lôgōzó kĩ nĩ rĩ, "Ăwô, mã ôjílã pătĩ Rómã kâ 'ĩ."

28Gõ'dá nĩngá sĩ rĩ, drĩ-'bá ămbá 'dĩ drí tã átázó kĩ, "Mã rĩ gógó nô fē ădĩ ạngĩ 'dĩ má drí á'dózó ôjílã Rómã kâ ró." Gõ'dá Póólō drí tã átázó kĩ, "Ămã tãsí rĩ, útĩ mã trá ôjílã Rómã kâ ró."

29Gõ'dá nĩngá sĩ, ăjú 'bũ 'bá gólĩyĩ 'ê 'bá Póólō rĩ cãlé rĩ 'bá yĩ drí ngázó lôwãlé gólé vólé úrĩ drí sĩ, gõ'dá drĩ-'bá 'dĩ drí kpá á'dózó úrĩ ró, tãlã gólâ 'bã tã 'bã'bã trá Póólō gólâ ôjílã Rómã kâ ró rĩ ômbézó.

³⁰Drīzō āzā rī sī rī, drī-'bá ąngí 'dī lē drē zāā tā ífí gólā ōjílā Yúdā yí ká rī 'bá yí drí tā 'bāzó yí ándrá Póólō rú rī nīlī mbĩmbĩ. Nĩngá sī, gólā drí Póólō rī lófōzó volé gānĩmā 'ásī, gō'dá drílā tā 'bāzó drī-'bá ąngí ąngí Yúdā yí ká rī 'bá yí drí rú ê'bélé vō tā kī ká Yúdā yí ká rī 'á, tālā tā Póólō ká rī kílí. Gō'dá nĩngá sī, gólā drí Póólō rī átrōzó 'bālē ádrélé gólĩyĩ ándrá ndrĩ tā lâ kílí.

TĀ 'Ē'Ē 23

¹Gō'dá nĩngá sī, Póólō drí vō ndrēzó mbĩ ōjílā gólĩyĩ rú ê'bé 'bá tā íyíkā kílí 'dī 'bá yí ngálā, gō'dá tā áházó gólĩyĩ drí kī nī rī, "Ámā ádrúpĩ yí, tā įsū ámákā vó ró rī, má nī trá kī, má rī trá įnyákú drī nō 'á ōjílā tándí rī ró Ôvārĩ ándrá lōsĩ gólākā má drí 'élé trá gólā drí rī tāsĩ būúú ácalé įtú ándrō nō 'á."

²Gō'dá nĩngá sī, āgō āzā rú bē Ānānĩyā gólā āmbā drī-'bá lā'bí 'ē ká rī 'bá yí ká drí tā 'bāzó ōjílā ádré 'bá įyĩ Póólō rī gārā 'á rī 'bá yí drí, gólĩyĩ ōsā ró gólā tī 'á, tālā tā įsū gólĩyíkā 'á rī, Póólō ōlē trá íyĩ nyāányā 'bālē ōjílā āmbā ró.

³Nĩngá sī, Póólō drí tā áházó kī, "Nī, tā pātĩ ró, Ôvārĩ á'dô kpá ánĩ sǎ'á, nī rú ôjá 'bá ró nō, nī ĩ'dĩ rĩ'á ōzō ābē ākū āgā 'bá trá trātrātrā gólā gō'dá ndrūzó lâ ófó sī mvélé kpírĩ-kpírĩ, tālā ūsū ró bē lĩfĩ drī 'á rī kátí. Mí rī tólā ámā tā kílí tā 'bā'bā gólĩyĩ Ôvārĩ drí félé Músā drí rī 'bá yí sī, gō'dá nī rī gógó, ní ró áníkā tā 'bā'bā rī 'dī 'bá yí kō'dáwá, ĩ'dĩ ní drí tā 'bāzó ōjílā drí ámā sǎzó tī 'á 'dī ākpākā'dā úlí ámákā drí ndē ākó."

⁴Gō'dá ōjílā á'dó 'bá tólā ānyĩ Póólō bē rī 'bá yí drí gólā rī įjízó kī nī rī, "Ní 'dā drī-'bá gólā Ôvārĩ drí 'bālē trá āmbā drī-'bá lā'bí 'ē ká rī 'bá yí ká ró rī ā'dô tāsĩ yǎ?"

⁵Ítí, Póólō drí tā-drī lōgōzó gólĩyĩ drí kī nī rī, "Má nĩ kō kī, āgō 'dī rĩ'á drī-'bá ąngí 'ĩ drī-'bá lā'bí 'ē ká rī 'bá yí drĩlĩ. Rĩ'á tā įgĩ-įgĩ Ôvārĩ ká 'á kī, 'Ní áta tā kō ōnjĩ ró drī-'bá ōjílā áníkā rī 'bá yí drĩlĩ rī rú.' "

⁶Gō'dá Póólō nī trá kī nī rī, tā kī 'bá 'dī 'bá yí, ūrūkā 'bá yí rĩ'á įyĩ Sǎdúsĩ 'ĩ, gō'dá ūrūkā 'bá yí įyíkā Pǎrúsĩ 'ĩ. Sǎdúsĩ yí áta įyíkā kī nī rī, ōjílā ōlĩdrĩ kō ōdrā 'ásĩ, gō'dá mǎlāyíkā āā'dô kpá yú'dǎwá, gō'dá ōjílā lĩndrĩ āā'dô kpá yú'dǎwá. Gō'dá Pǎrúsĩ yí lē įyíkā tā-drī tā 'dī 'bá yí ká rī ndrĩ. Ítí rī, Póólō drí ngāzó tā átalé gólĩyĩ drí ngbálá-ngbálá kī, "Ámā ádrúpĩ yí, má Pǎrúsĩ 'ĩ, gō'dá ámā áta kpá Pǎrúsĩ 'ĩ. Gō'dá ngbāngbānō rī, áa trá tā ámákā kĩ'á nōngá, tālā má nī trá kī, ōjílā gólā drā 'bá trá rī á'dô lĩdrĩ'á ōdrā 'ásĩ." Gō'dá Póólō áta úlí 'dī 'bá yí bē rī, gólĩyĩ á'dó 'bá Pǎrúsĩ ró rī 'bá yí drí ngāzó įyĩ rĩ'á lǎwālē gólĩyĩ Sǎdúsĩ ró rī 'bá yí bē, tālā tā kĩ'á nī rī ōjílā āā'dô lĩdrĩ'á ōdrā 'ásĩ rī tāsĩ. Ítí rī, tā kī 'bá 'dī 'bá yí drí lǎfálē cǎzó.

⁹Gō'dá nĩngá sī, gbálálá ǎwǎ ká gō'dá trá rōō. Gō'dá lā'bí ĩmbā 'bá ūrūkā 'bá yí á'dó 'bá įyĩ Pǎrúsĩ ró rī yí drí ngāzó įyĩ ūrū lǎwālē ǎwǎ sī Sǎdúsĩ yí bē. Gólĩyĩ kī nī rī, "Mǎ ūsú tā ōnjĩ āzākā kō āgō nō rú. Ngátá mǎlāyíkā áta úlí nī gólā drí ngā lǎjó'bá Ôvārĩ ká yǎ rī."

¹⁰Nĩngá sī, tā kī 'bá 'dī 'bá yí drí ngāzó ǎwǎ bē. Gō'dá Pǎrúsĩ yí drí rĩzó Póólō rī lǎsélé įyĩ lǎfálē 'ásĩ Sǎdúsĩ yí bē. Gō'dá tā rī 'dī tāsĩ rī, drī-'bá ąjú 'bū 'bá yí ká 'dī

drí â'dózó ũrĩ ró kĩ, áâ'dô Póólô rí fũ'á gólâ rí lâsê-lâsê 'dĩ sĩ. Ítí rí, gólâ drí tã 'bázó ãjú 'bũ 'bá íyíkâ rí 'bá yí drí ònĩ ró ÿyí fílí gólĩyí lãfálé 'á Póólô rí ànjólé ànĩzó gólâ bê ã'dí-drĩ ÿyíkâ rí 'álâ.

11Gõ'dá tã 'dĩ 'bá yí volé drĩ lâ 'ásĩ ngáčĩ lâ 'dĩ sĩ rí, Kúmú Yésũ drí íyí â'dázó Póólô drí gõ'dá tã átázó gólâ drí kĩ nĩ rí, "Ní ìdũ ànĩ fĩ! Tãlâ ní pẽ úlí ámakâ trá òjílâ drí Yërösälémã 'á nõngá. Ítí rí, má â'dô kpá ànĩ 'bã'á nílí úlí ámakâ pèlé òjílâ drí jãrĩbã àngí Rómã kã nã 'á tólâ."

12Cĩjínó drĩzô lâ àzâ rí sĩ rí, òjílâ Yúdã yí kã ũrũkâ 'bá yí drí rú ê'bézó tã àyílí Póólô rú. Gólĩyí 'bã tã trá lãtrítrí ró kĩ nĩ rí, yí ònyá ngá kô, gõ'dá yí ũmvú ngá mvũmvũ kpá kô, té òzô yí ñcã trá Póólô rí fũlí rí vósĩ.

13Òjílâ gólĩyí lãtrítrí 'dĩ ìtrí 'bá rí 'bá yí rĩ'á kôô nyâ'dĩ-rĩ drĩ sĩ.

14Gõ'dá nĩngá sĩ, gólĩyí drí ngãzó nílí drĩ-'bá lã'bí 'ẽ 'bá kã rí 'bá yí ngálâ gólĩyí â'dó 'bá sísí-lésí rí 'bá yí bê tã â'dalé gólĩyí drí kĩ nĩ rí, "Mã 'bã tã trá 'dó kpãkã ãlô lãtrítrí ró kĩ, mã ìcã kô ngá àzãkã nyalé ngá mvũmvũ bê té òzô mã ùfũ Póólô rí 'dĩ trá rí vósĩ.

15Nĩngá sĩ 'dõvó, ànĩ gõ'dá tã kĩ 'bá àzâ 'bá yí bê, nĩ jô tã àtĩ-àtĩ drĩ-'bá ãjú 'bũ 'bá Rómã kã rí 'bá yí drĩlĩ rí drí kĩ, nĩ lã tã Póólô kã 'dĩ ífí lâ ùsúlí dódó, gólâ ñnjĩ drí Póólô rú sĩ ànĩlĩ àdrélé ànĩ àndrá tĩ lâ ñjílí. Ítí rí, mã â'dô àmakâ rú lãp'á pávó gãrã drĩ 'á njãã Póólô rí fũlí drẽ àkpãkã'dã gólâ cá drẽ ànĩ rú kô."

16Gõ'dá Póólô rí ádrã, ìzó lâ rí mvá ró rí drí tã àyílí trá Póólô rú 'dĩ àrízó. Nĩngá sĩ, drílâ ngãzó nílí fílí ã'dí-drĩ ãjú 'bũ 'bá Rómã kã 'dĩ 'bá yí kã rí 'álâ, nĩ'á Póólô rí ùsúlí, tãlâ tã àyílí trá gólâ rú 'dĩ àtálé gólâ drí.

17Gõ'dá ìtí, Póólô àrĩ tã rí 'dĩ bê rí, gólâ drí ngãzó drĩ-'bá ãjú 'bũ 'bá kã àzâ zílí gõ'dá tã átázó drĩ-'bá rí 'dĩ drí kĩ, "Ágá nõ rĩ'á cú tã lãnjĩ-lãnjĩ bê àtálé àmbá ànĩ drĩlĩ rí drí. Ítí rí, ní trõ gólâ àjílí àmbá rí 'dĩ ngálâ."

18Gõ'dá nĩngá sĩ, drĩ-'bá 'dĩ drí ágá rí 'dĩ drĩzó àjílí àmbá rí 'dĩ ngálâ gõ'dá tã átázó àmbá rí 'dĩ drí kĩ, "Póólô gólâ 'bãlé gãñímã 'á rí zĩ mã gõ'dá tã átázó má drí kĩ, ágá nõ à'dô rĩ'á cú tã lãnjĩ-lãnjĩ bê àtálé ní drí. Gõ'dá má àdrĩ gólâ àjílí ní ngálâ."

19Gõ'dá àmbá rí 'dĩ drí ágá rí 'dĩ drí lâ rũzó sélé fĩnyáwã gãrã drĩ ÿyí rĩ-wálâ gõ'dá gólâ rí ñjízó ñnĩnĩ ró kĩ nĩ rí, "Ní lã ã'dô tã àtálé má drí yã?"

20Gõ'dá ágá rí 'dĩ drí tã lôgõzó àmbá rí 'dĩ drí kĩ, "Òjílâ Yúdã yí kã ũrũkâ 'bá yí ê'bê ÿyí rú trá ãlô 'ẽ'á ànĩ ñjílí Póólô rí àjólé àdrélé ÿyí àndrá rú ê'bê ÿyíkâ ìdrú rí 'á, tãlâ yí ñjĩ ró bê gólâ tã ñjĩ-ñjĩ ũrũkâ 'bá yí sĩ, ã'dô ró bê tã gólãkã kízó mbĩmbĩ.

21Ítí rí, ní lã tã-drĩ gólĩyíkã 'dĩ kô. Àgô gólĩyíkã àzâ 'bá yí bê rĩ'á ÿyí kôô nyâ'dĩ-rĩ drĩ sĩ, gólĩyí lãp'á ÿyí trá pávó gãrã drĩ 'ásĩ Póólô rí rũlí fũlí volé. Gólĩyí ìtrí lãtrítrí trá kĩ nĩ rí, yí ònyá ngá kô ngá mvũmvũ bê té òzô yí ùfũ Póólô trá rí ì'dí. Gõ'dá ngbãàngbãno rí, gólĩyí rĩ'á tótó tã ní drí 'bã'á lôgõ'á lâ rí tẽ'á ì'dí."

- 22 Gõ'dá nĩngá sī, āmbá 'dī drī drī-mbílí sōzó ágá 'dī lĩfí, gõ'dá tã átázó drílã kī nī rī, "Nī átã tã kō ōjílã āzākã drī kī, ní pē tã rī 'dī trá má drī." Nĩngá sī, āmbá rī 'dī drī ágá rī 'dī jōzó vólé.
- 23 Tólã sī, gólã drī drī-'bã ájú 'bũ 'bã kã yí zélé rī rī 'bã yí ázízó ânĩlí yí ngálã. Gõ'dá gólã drī tã átázó gólĩyī drī kī nī rī, "Nī ázī ájú 'bũ 'bã āníkã rī 'bã yí kámã-rī gõ'dá kpá nyã'dī-nã-drī-lã-múdrī ájú 'bũ 'bã gólĩyī rã 'bã bê ōsánĩ drī rī 'bã yí, gõ'dá kpá ōjílã gólĩyī ájú bê rī 'bã yí kámã-rī 'dó rú ê'bélé vō ãlô 'á á'dólé njãã ngálé nĩlí Sēsārēyã 'álã ĩtũ-pá njī-drī-lã-sũ ngácī nō rī kã sī.
- 24 Gõ'dá mī 'bã ōsánĩ āzã 'bã yí kpá njãã Póólō yī drī nĩzó drī lã 'á ĩyī, tãlã nī ĩcã ró bê gólã rī ájílí kúmú ángí Fēlíkã ngálã cú ĩtí tã ōnjí úsú ákó látí 'á."
- 25 Gõ'dá nĩngá sī, gólã drī wárãgã ĩgĩzó jólé gólĩyī bê kī nī rī,
- 26 Mã Kãlōdíyã Lĩsíyã ĩgĩ wárãgã nō nī nī kúmú āmákã Fēlíkã drī. Má 'ê nĩ-bē-yã āmbã āmbã ní drī.
- 27 Āgō nō má drī rĩ'á jólã ní ngálã nō, gólã rĩ'á āgō tĩbē ōjílã Yúdã yí kã rī 'bã yí drī rĩlí trá gõ'dá lélé trá fũlã rī ĩ'dī. Gõ'dá má úsú vó lã trá kī nī rī, gólã āã'dô fí ōjílã pãtĩ Rómã kã ĩ'dī. Bē trá ĩtí rī, má drī ngãzó ájú 'bũ 'bã ámákã rī 'bã yí jólé, nĩ'á gólã rī ápálé ōjílã Yúdã yí kã 'dī 'bã yí drīgã sī.
- 28 Nĩngá sī, má lē trá tã gólã gólĩyī drī tã á'bãzó gólã rú tã lã sī nĩlí rī, má drī gólã rī trōzó ájílí rú ê'bē gólĩyíkã vō tã kī kã rī 'álã.
- 29 ĩtí rī, má úsú trá rú ê'bē vō rī 'dī 'á kī, áã'bã tã gólã rú tã ũrũkã fĩnyáwã tã 'bã'bã gólĩyī nyãányã kã rī tã sī. Á'dó kō rĩ'á tã lãnjĩ-lãnjĩ 'ĩ gólã rī fũzó ngã kpálé ōmbélé 'bãlé gãnimã 'á.
- 30 Gõ'dá 'dĩ vósī, ágã āzã drī ngãzó tã á'dálé má drī kī nī rī, ōjílã Yúdã yí kã 'dī 'bã yí áyī ĩyī tã trá āgō nō rú fũlí vólé. ĩtí rī, má drī gólã rī jōzó 'wãã ní ngáã tólã, gõ'dá má 'bã tã kpá trá gólĩyī tã áyī 'bã trá gólã rú rī 'bã yí drī nĩzó ní ngálã, tãlã tã gólĩyī drī á'bãlé āgō rī rú 'dī ngĩlí ní drī ĩyī tĩ sī. 'Dĩ tã má drī 'bãlé ní drī nĩlí rī ĩ'dī. ĩ'dī 'dī.
- 31 Gõ'dá nĩngá sī, ájú 'bũ 'bã tĩlílí 'dī 'bã yí drī tã gólã 'bãlé trá ĩyī drī 'élé rī 'ézó. Gólĩyī trō Póólō trá ngácī 'dī sī ájílí bũúũ jãrĩbã Ānĩtĩpãtrō kã rī 'álã.
- 32 Gõ'dá kãyī āzã sī rī, ájú 'bũ 'bã ũrũkã 'bã yí pá sī rī 'bã yí drī ngãzó gólé ĩyī drī rĩ-vō 'á Yērōsãlēmã 'álã. Gõ'dá gólĩyī ōsánĩ drī rī 'bã yí lãvũ ĩyíkã zãã áťí 'álã Póólō yí bê.
- 33 Gõ'dá gólĩyī drī nĩzó cãlé Sēsārēyã 'álã. Gõ'dá gólĩyī drī wárãgã 'dī fēzó kúmú ángí Fēlíkã drī, gõ'dá Póólō rī fēzó áyélé gólã drīgã.
- 34 Nĩngá sī, kúmú ángí Fēlíkã drī ngãzó wárãgã rī 'dī zĩlí. Gõ'dá drílã Póólō rī ĩjízó 'bãdrī gólã rī tĩzó 'álã 'á rī tã sī. Nĩngá sī, Póólō drī tã-drī lōgōzó drílã kī, úũtĩ yí Sĩlĩsíyã 'álã.

³⁵Gõ'dá nĩngá sī, Fēlīkā drī tā âtázó gólâ drī kī nī rī, "Tāndí ró! Ōzō gólīyī tā â'bā 'bá ní rú 'dī 'bá yī āacā trá rī, má â'dô tā ánīkâ kī'á trá." Ítí rī, gólâ drī tā 'bāzō ājú 'bū 'bá íyíkâ rī 'bá yī drī Póōlō rī vó ndrēlé dódó jó ąngí āzâ kúmú Ęródē kâ ró rī 'á.

TĀ 'Ē'Ē 24

¹Gõ'dá kâyī njī volé drī 'ásī rī, āmbá drī-'bá lā'bī 'ē 'bá kâ rī 'bá yī kâ gólâ rú bê Ānānīyā rī drī ngāzō nīlī īyī gólīyī rī 'bá ādrélé sīsī-lésī ró rī 'bá yī bê Sēsārēyā 'álâ, 'dīlī āgō āzâ rú bê Tērātólō gólâ tā lōpé 'bá ró tā kī 'bá drī rī nī kpá kpāā Ānānīyā yī bê. Gõ'dá nĩngá sī, gólīyī câ bê Sēsārēyā 'álâ rī, gólīyī drī nīzō kúmú ąngí Fēlīkâ ngálâ tā āņōlé gólâ āndrá Póōlō rú.

²Ítí rī, kúmú Fēlīkâ drī Póōlō rī āzízó ānīlī ādrélé īyī āndrá. Nĩngá sī, Póōlō drī ānīzō ādrélé ōzō 'bālē trá 'dī kâtī. Gõ'dá nĩngá sī, Tērātólō drī ngāzō tā Yúdā yī kâ ngīlī Fēlīkâ āndrá kī nī rī, "Kúmú ąngí āmákâ, nī trá 'dī drī-ācē bê 'bādrī āmákâ nō drīlī tā nīnī bê rōō. Gõ'dá ní 'ē tā tāndí kpá trá dūū 'bādrī āmákâ 'á. Nī 'bā ōjīlā āmákâ trá rīlī tā ą'dī sī ndrō āmbá sī.

³Tālâ tā rī 'dī 'bá yī tāsī rī, āmā rī'á āyīkō āmbá bê kūmū ánīkâ tāsī. Gõ'dá ítí rī, mā lūyī nī āwō-ítí 'ē'ē sī ādūkū ākó.

⁴Bē trá ítí rī, má lēē kō ĩtú-pá ánīkâ 'bālē nīlī tākó ítí, gõ'dá má lô'bā rú'bā ní drī úlī āmákâ kútúwā nō 'bá yī ārīlī.

⁵Mā ūsū trá nōngá ōjīlā āmákâ rī 'bá yī bê kī, āgō Póōlō nō rī'á āgō gólâ lāņō āsē 'bá rī 'dī. Gólâ 'bā ōjīlā āmákâ Yúdā yī kâ ngālē ōmbā ró mīrī Rómā kâ rú vō 'ásī ndrī. Gólâ kpá 'dī rī'á drī-'bá 'ī ōjīlā āmā drī zīlī "'ōjīlā Nāzārētā kâ rī 'bá yī'" drī rī.

⁶Gólâ ūjū kpá trá jó ąngí Ōvârí kâ Yērōsālēmā 'álâ rī ĩzālē, gõ'dá mā rú gólâ cú ākpākā'dā drē gólâ 'é tā rī 'dī kō.

⁸Ōzō ánī nyāányā ĩjī tā ĩjī nī gólâ tī rī, ní â'dô tā gólīyī āmā drī âtálé gólâ rú ní drī nō 'bá yī ūsú'á ndrī 'dó tā pātī-pātī ró."

⁹Gõ'dá nĩngá sī, Tērātólō ndē úlī íyíkâ rī'á âtálâ rī 'bá yī bê rī, Yúdā yī āzâ 'bá yī drī tā ālólâ rālē Póōlō rú 'dī 'bá yī âtázó kī, rī'á tā mbī 'ī.

¹⁰Nĩngá sī, Fēlīkâ drī ngāzō tā â'dalé Póōlō drī ngālē ūrū tā ngīlī. Ítí rī, Póōlō drī ngāzō ādrélé ūrū gõ'dá tā âtálé kī, "Kúmú āmákâ ró rī, má nī trá kī nī rī, nī trá rī'á tā kī 'bá 'ī ōjīlā āmákâ rī 'bá yī drīlī ndrō āmbá sī. Bē trá ítí rī, mā rī'á āyīkō ró tā āmákâ rī ngīlī trā ní drī sīrú-sīrú.

¹¹Ōzō ní ĩjī ōjīlā āzâ 'bá yī tī rī, ní â'dô ūsú'á lâ cú ítí lāņō ākó kī, lāvū trá cé kâyī mūdri-drī-lā-ngā-rī 'dī má drī nīzō Ōvârí rī ĩnjīlī Yērōsālēmā 'á tólâ rī.

¹²Gõ'dá ōjīlā gólīyī tā āņō 'bá má rú 'dī 'bá yī ūsú mā kō tī ānyá'á tā 'bā'bā gólīyīkâ rú ōjīlā bê jó ąngí Ōvârí kâ rī 'á. Gólīyī ūsú mā kpá kō tā sō'á ōjīlā 'á, tālâ gólīyī ōngā ró bê ōmbā ró jó tā Ōvârí kâ ārī kâ rī 'bá yī 'ásī jārībā 'dī 'á.

- 13** Gólíyî rǐ'á cú ǐtí tǎ āzākā ākó à'dalé ní drí kǐ, tǎ gólíyî drí àṅòlè má rú rǐ rǐ'á ǐyí tǎ pǎtǐ-pǎtǐ 'í.
- 14** "Tǎ pǎtǐ rǐ ǐ'dí rǐ'á nō, má ǐnjǐ Ôvǎrǐ gólá āmá à'bíyá yí Yúdǎ yí ró rǐ 'bá yí drí kpá rǐ'á ǐnjǐlǎ rǐ ǐ'dí, látǐ gólá Yésū kǎ rǐ vó ró. ǐtí ró rǐ, òjǐlǎ 'dí 'bá yí àtá ǐyí kǐ, āā'dô rǐ'á ányá ró. Gǔ'dá má lě tǎ trá úlǐ gólíyî ndrǐ ǐgǐlǐ trá búkū gólíyî tǎ 'bǎ'bǎ Ôvǎrǐ kǎ bē yí 'á rǐ 'bá yí 'á gǔ'dá kpá búkū tǎ àṅgū 'bá góláká rǐ 'bá yí kǎ 'á.
- 15** Gǔ'dá má kpá rǐ'á ǐǐfǐ 'bǎ'bǎ bē Ôvǎrǐ drǐ kǐ, pǎtǐ gólá à'dô òjǐlǎ ndrǐ tǎ tǎndí 'bá gǔ'dá kpá ònjǐ rǐ 'bá yí bē ǐdrǐ'á òdrǎ 'ásǐ. Gǔ'dá òjǐlǎ Yúdǎ yí kǎ nō 'bá yí kpá rǐ'á ǐyí ǐǐfǐ 'bǎ'bǎ bē gólá drǐ tǎ 'dí tǎsǐ.
- 16** Gǔ'dá tǎlǎ tǎ 'dí tǎsǐ rǐ, má rǐ'á kǎrá rú cǎ'á rōō, à'dô ró bē rǐzó òjǐlǎ tǎ mbǐ 'bá ró Ôvǎrǐ àndrá gǔ'dá kpá òjǐlǎ àndrá.
- 17** "Má rǐ bē trá vō āzǎ 'bá yí 'ásǐ ndrô dū sǐ rǐ, má drí ngǎzó gólé tólá Yērōsǎlémǎ 'álá àdǐ àtrólé òjǐlǎ āmáká Yúdǎ yí kǎ gólíyî ǐzǎ ró rǐ yí drí, gǔ'dá kpá ngá fǐfǐ ró fǐlè Ôvǎrǐ drí jó àṅgǐ góláká 'á.
- 18** Gǔ'dá má drí rǐrǐ lǎ'bǐ 'díyí à'dá kǎ à'dólé ngbǎngbǎ Ôvǎrǐ rǐ ǐǐfǐ drǐ 'á rǐ 'ērē 'á jó àṅgǐ Ôvǎrǐ kǎ 'dí 'á rǐ, òjǐlǎ 'dí 'bá yí ũrúkǎ lǎ yí ũsū ǐyí má trá tólá. Gǔ'dá 'dǐ rǐ'á, òjǐlǎ tǐlǐlǐ è'bē rú drē bē kō má rú rǐ, gǔ'dá òmbǎ drē kpá yú'dǎwǎ.
- 19** Gǔ'dá Yúdǎ yí ũrúkǎ 'bá yí Ásǐyǎ lésǐ rǐ 'bá yí bē rǐ'á Yērōsǎlémǎ 'á tólá. Gǔ'dá gólíyî nyǎányá àtá tǎ nǐ má rú. Ôzō gólíyî òlè trá ǐcǐcǐyá 'èlè má rú tǎlǎ òǒfǐ ró lǎṅō bē má drí rǐ, 'dōvó gólíyî āānǐ ǐyí nōlè ǐcǐcǐyá 'èlè má rú ní àndrá.
- 20** Ôjǐlǎ nō 'bá yí gólíyî ānǐ 'bá kpá trá nōngá nō, 'dōvó gólíyî āātá ní drí ngátá gólíyî nǐ tǎ ònjǐ āzākā trá gólíyî drí ũsúlǐ trá tǎ ámáká kǐlǐ rú è'bē gólíyî nyǎányá kǎ rǐ tú rǐ.
- 21** Gǔ'dá rú è'bē rǐ 'dí 'á rǐ, tǎ ãlō gólíyî drí ũsúlǐ má rú rǐ rǐ'á úlǐ gólíyî má drí àtálé trá kǐ'á nǐ rǐ, 'Mǐ rǐ tǎ ámáká kǐlǐ àndrō nō, tǎlǎ má lě tǎ trá kǐ, òjǐlǎ gólíyî òdrǎ 'bá trá rǐ 'bá yí āā'dô ǐdrǐ'á ǐyí òdrǎ 'ásǐ' rǐ drí rǐ ǐ'dí. Nǐ ǐsū tǎ kǐ, úlǐ má drí àtálé tǎ ámáká à'dalé ngbǎlǐ-ngbǎlǐ tǎ kǐ 'bá 'dí 'bá yí àndrá rǐ rǐ'á ònjǐ ró yǎ? Úlǐ ámáká àdūkū lǎ ǐ'dí 'dí."
- 22** Gǔ'dá Fǐlǐkǎ nǐ tǎ trá tǎndí ró tǎ ǐmbǎ látǐ Yésū kǎ rǐ tǎsǐ. ǐtí rǐ, gólá drí rú è'bē 'dí ndǎzó cú ǐtí tǎ gólá àṅòlè Póólō rú 'dí kǐ ākó. Gólá kǐ nǐ rǐ, "Lǐsǐyǎ drǐ-'bá àṅgǐ àjú 'bū 'bá kǎ 'dí òtǐrǐ ácǎ rǐ, má à'dô tǎ 'dí kǐ'á trá."
- 23** Nǐngá sǐ, gólá drí tǎ 'bázó drǐ-'bá àjú 'bū 'bá kǎ āzǎ drí kǐ nǐ rǐ, "Nǐ ndrē Póólō rǐ vó gǎnǐmǎ 'á, gǔ'dá gólá òrǐ drǐ-bǎláyǐ ró. Gǔ'dá nǐ àyē òjǐlǎ kpá ngá à'dó 'bá bē rǐ 'bá yí àjǐlǐ gólá drǐ."
- 24** Gǔ'dá kǎyǐ fǐnyǎwǎ volé drǐ 'ásǐ, Fǐlǐkǎ yí òkó lǎ Dōrōsǐlǎ òjǐlǎ Yúdǎ kǎ ró rǐ bē drí tǎ jōzó ǐyí, Póólō āānǐ ró gǎnǐmǎ lésǐ tǎ àtálé ǐyí bē. Nǐngá sǐ, Póólō ácǎ bē rǐ, Fǐlǐkǎ yí drí úlǐ Póólō kǎ tǎ lǐlǐ Yésū Krǐstō 'á 'dí tǎsǐ rǐ àrǐzó.

²⁵Tólâ sî, Póölô drí kpá tâ âtázó rĩrĩ tãndí gólâ sũ 'bá Ôvârí rú rĩ tãsí gõ'dá 'diyí nyãányã âtũ-âtũ gõ'dá kâyî Yésũ kâ 'ezó âgólé tâ ôjílâ ndrĩ kâ kílí rĩ tãsí. Fêlíkã ârílí bê tâ kí'á nĩ, Ôvârí â'dô rĩrĩ ôjílâ kâ kí'á rĩ, gólâ drí â'dózó ũrĩ ró rõô. Ítí rĩ, gólâ drí tâ âtázó Póölô drí kí, "Ní gõ drẽ tãkõ vólé. Má â'dô ânĩ âzĩ'á trá ânĩlí má ngálâ ó'dí òzõ má ũsũ ãtũ-pá tãndí trá rĩ."

²⁶Úlí Póölô kâ 'dĩ 'bã Fêlíkã trá â'dólé ũrĩ ró, kpálé rĩ, Fêlíkã lã kpá rõô Póölô drí iyí lífí gílí âdĩ sî. Tã rĩ 'dĩ tãsí, gólâ rĩ trá kárã Póölô rĩ âzĩlí ânĩlí yí ngálâ. Gõ'dá gólíyí drí rĩzó úlí âtálé Póölô bê.

²⁷Gõ'dá ndrô rĩ vólé drĩ 'ásí, ôjílâ âzã rú lâ Põrõsíyã Fésítõ rĩ 'bãzó kúmú ángí ró ôjílâ Yúdã yí kâ drĩlí Fêlíkã rĩ võ 'á. Gõ'dá Fêlíkã kpálé trá 'ẽ'á nĩlí vólé rĩ, gólâ ãnjí Póölô kô'dáwã gãnimã 'ásí, tãlã gólâ lã iyí tâ ũsũ ró bê ôjílâ Yúdã yí kâ rú.

TÃ 'Ë'Ë 25

¹Kâyî nã Fésítõ drí âcázó trá 'bãdrĩ 'dĩ 'á rĩ vósí, drílã ngãzó Sësãréyã 'ásí nĩlí Yërõsãlémã 'álã.

²Gõ'dá Yërõsãlémã 'álã rĩ, drĩ-'bã ángí lã'bí 'ẽ 'bã kã rĩ 'bã yí gõ'dá kpá drĩ-'bã Yúdã yí kã âzã 'bã yí bê drí ngãzó nĩlí iyí kúmú Fésítõ ngálã, nĩ'á tâ âtálé gólâ drí tâ gólíyí drí â'bãlé trá Póölô rú 'dĩ 'bã yí tãsí.

³Gólíyí ãjĩ kúmú Fésítõ trá tâ iyíkã rĩ lélé cé rĩ'dí, gólâ ããjõ ró Póölô ânĩlí Yërõsãlémã 'álã. Gólíyí âtã tâ 'dĩ ítí, tãlã gólíyí âyí tâ trá Póölô rĩ fũzó látĩ drĩ nĩrĩ Yërõsãlémã 'álã rĩ 'á.

⁴Gõ'dá kúmú Fésítõ drí tâ âtázó gólíyí drí kí nĩ rĩ, "Lómígówã ámãkã rĩ 'bã yí rĩ'á Póölô rĩ lòkí'á gãnimã 'á Sësãréyã 'álã. Gõ'dá ámã nyãányã lã trá gólé vólé tólã ngbããngbãõ.

⁵Õzõ gólâ õ'ẽ tâ õnjí trá rĩ, 'dõvõ drĩ-'bã ânĩkã rĩ 'bã yí ããní ícícíyã 'élé gólã rú tólã."

⁶Ítí rĩ, kúmú Fésítõ drí rĩzó tólã cãlé õzõ kâyî nã-drĩ-lã-nã, ngãtã kpã múdrĩ kãtí. Vó lâ sî, drílã ngãzó gólé Sësãréyã 'álã. Gõ'dá drĩzõ âzã rĩ sî, gólã drí rĩzó võ tâ kí kã rĩ 'á, gõ'dá drílã võrã jõzó Póölô vó ânĩlí yí ngálã.

⁷Gõ'dá nĩngã sî, Póölô âcã bê võ tâ kí kã 'dĩ 'á rĩ, drĩ-'bã Yúdã yí kã gólíyí ânĩ 'bã Yërõsãlémã lésí rĩ 'bã yí drí ngãzó iyí ádrélé gbãã gólã rú sî, gõ'dá rĩ'á iyí tâ õnjí-õnjí âtálé tâ gólã drí 'élé rĩ rú. Gõ'dá gólíyí ícã kô úlí iyíkã Póölô rú rĩ 'bã yí 'bãlé â'dólé pãtĩ mbĩmbĩ ró.

⁸Ítí rĩ, Póölô drí ngãzó tâ iyíkã rĩ 'bã yí ngílí kí nĩ rĩ, "Má ãnjí tâ 'bã'bã gólíyí Yúdã yí kã rĩ 'bã yí trá cú ítí tâ õnjí âzãkã ãkõ. Má ãzãã jó Ôvârí kã kô'dáwã, gõ'dã má âtã tâ õnjí kpã kô'dáwã kúmú ángí Rómã kã rú."

9Gõ'dá kúmú Fésitō lē ōjílā Yúdā yí kâ 'bälé â'dólé äyĩkō ró yí drígá sī. Í'di gólâ drí tã lôgōzó Póólō drí kī, "Ní lē tã-drī trá ngāzó nílí Yērōsälémā 'álâ, tãlâ má drí tã áni tāsī rī kīzó bê tólâ yã?"

10Gõ'dá nīngá sī, Póólō drí tã-drī lôgōzó kī nī rī, "Vō nô nōngá rī'á vō tã kī kâ kúmú ạngí Rómã kâ rī kâ í'di, gõ'dá mâ rī'á ōjílā Rómã kâ 'i. Nōô rī'á vō mbị túbê tã ámakâ kīzó rī í'di. Má 'é tã äzākã ōnjí lâ ró ōjílā Yúdā yí kâ rú kô, ōzō ní drí nīrī lâ trá rī tí.

11Tí ōzō má ō'ê tã äzâ 'bá yí trá ōnjí ró ámâ fūzó tã lâ 'á rī, má ijí nī kô ámâ pälé ōdrã rī 'dī 'ásī. Gõ'dá tã gólīyī ōjílā nô 'bá yí drí tã âtrōzó â'bälé má rú tã lâ sī nô, ōzō ní ōndrê tã gólīyíkâ 'dī ōnjō ró rī, 'dīi â'dó kô rī'á tã mbị ró ámâ trōzó fēlé volé gólīyī drígá. Má lô'bã rú'bạ ní drí, kúmú ạngí Rómã kâ ōkī tã ámakâ nī."

12Gõ'dá nīngá sī, kúmú Fésitō drí ngāzó nílí tã 'dī ífí lâ ôjálé ōjílā íyíkâ gólīyī tã lôgō 'bá ró yí drí rī 'bá yí bê. Ítí rī, drílâ tã lôgōzó Póólō drí kī, "Á'dó kô ōnjí ró. Ní lô'bã rú'bạ trá ämbá, kúmú ạngí ámakâ Rómã 'álâ rī äârí ró tã ánikâ 'dī rī, ítí rī, ní â'dô nī'á gólâ ngáá tólâ."

13Kâyí fínyáwá vósī, kúmú ạngí Āgārípã drí nīzó Sēsārēyã 'álâ izó lâ Bērēnīsī bê, nī'á kúmú Fésitō rī lậgúlí kúmú ó'dí ró.

14Gõ'dá gólīyī rílí bê tólâ gbíyá äcê rī, Fésitō drí tã Póólō kâ ngīzó Āgārípã drí kī nī rī, "Ōjílā äzâ drē zãâ bê rī'á nōngá, gólâ Fēlíkã drí 'bälé gặnịmặ 'á ặkủ ró nã sī rī.

15Mã nílí bê Yērōsälémã 'álâ rī, drī-'bá gólīyī lã'bí 'ê 'bá kâ rī 'bá yí gõ'dá sịsị lé 'bá Yúdā yí kâ rī 'bá yí 'bã íyí tã trá má ândrá gólâ rú. Gõ'dá ítí rī, gólīyī ijí mâ trá tã gólâkâ kílí, tãlâ ä'dô ró bê gólâ rī fūzó volé.

16Gõ'dá má lôgō tã gólīyī drí kī nī rī, rī'á lã'bí ämâ ōjílā Rómã kâ rī 'bá yí kâ í'di, sịsị ōjílā zịlị ädrélé kúmú ândrá gólīyī tã 'bã 'bá gólâ rú rī 'bá yí bê, tãlâ gólâ ōngí ró bê tã íyíkâ cú íyí tị sī. Gõ'dá ítí rī, má fēé ōjílâ kô gólīyī tã 'bã 'bá trá gólâ rú rī 'bá yí drígá drē cú ítí má ndēé tã rī 'dī kô.

17"Á'dólé bê trá ítí rī, mã äcâ bê nōngá gólīyī tã 'bã 'bá ägô 'dī rú 'dī 'bá yí bê rī, mã njãá kô. Drīzō äzâ rī sī rī, má drí kôrô ngāzó nílí rílí vō tã kī kâ rī 'álâ, gōzó tã 'bälé ägô 'dī âtrōzó äjílí ädrélé má ândrá.

18Má įsũ ámakâ kī, ōjílâ gólīyī tã 'bã 'bá gólâ rú 'dī 'bá yí ää'dô íyí tã 'bã'á kī, gólâ ōrī trá tã ōnjí 'élé. Gõ'dá 'dīi gólīyī 'é kô.

19'Dīi vō lâ 'á rī, gólīyī ânyâ tị cé gólâ rú, tãlâ tã ūrũkặ gólīyíkâ Ôvârí íyíkâ rī įnjị kâ rī tāsī gõ'dá kpá Yēsũ ägô äzákôlâ 'dī ró rī tāsī. Yēsũ rī 'dī drã trá ặkủ ró, gõ'dá ägô Póólō 'dī ä'bã tã kī nī rī, gólâ ōlđrđ trá gõ'dá ää'dô bê rī'á lédrē-lédrē ró.

20Gõ'dá mã nịj tã mbị ūsúlí tã Póólō kâ 'dī tāsī rī kô. Ítí rī, má drí Póólō rī ijízó ngátá gólâ ä'dô ícá'á tã lélé nīzó Yērōsälémã 'álâ má drí tã gólâkâ kīzó bê yã rī.

21Gõ'dá nīngá sī rī, gólâ drí ngāzó rú'bạ lô'bälé kī, má ñcã trá íyí vó ndrélé būũũ má ñcã ró bê íyí jólé Rómã 'álâ kúmú ạngí ámakâ drí tólâ tã íyíkâ kílí. Nīngá sī, má

drí tã 'bãzó lómígówá yí drí gólâ rî lôkílí nōngá bũúũ òzō ìncâ trá má drí gólâ rî jōzó kúmú âmákâ ąngí ró 'dĩ ngálâ rî."

²²Gõ'dá nīngá sī, Āgārípā drí tã átázó kī, "Ámâ nyāányâ lē kpá tã āgô 'dĩ kâ ārílí." Gõ'dá Fésītō drí tã-drī lôgōzó drílâ kī, "Ní â'dô úlí gólâkâ ārí'á trá ìdrú."

²³Gõ'dá kâyî āzâ sī rî, kúmú ąngí Āgārípā yí Bērēnīsī bē drí ânīzó ìyî âcálé filí òjílâ āmbâ-āmbâ ró jó ąngí rû ê'bē kâ rî 'á. Òjílâ dũũ gólīyî ádré 'bá ndrī pávó gārā 'ásī rî 'bá yí drí gólīyî lăgúzó tândí ró kôrô. Gõ'dá gólīyî drí fizó jó rû ê'bē kâ 'dĩ 'á drī-'bá ąjú 'bũ 'bá drīlí rî 'bá yí bē, gõ'dá kpá òjílâ jārībâ 'dĩ kâ lạnjī 'bá lạnjī rî 'bá yí bē. Nīngá sī, Fésītō drí tã 'bãzó Póólô rî âtrōzó ąjílí ádrélé ìyî ândrá.

²⁴Nīngá sī, kúmú Fésītō drí tã átázó kī nī rî, "Kúmú ąngí Āgārípā gõ'dá kpá ânī gólīyî rû ê'bē 'bá trá âmá bē nōngá nō 'bá yí, nī ndrē drē vō āgô nō ngálâ. Gólâ ì'dĩ rī'á āgô òjílâ ndrī Yúdâ yí kâ Yērōsălémâ 'álâ gõ'dá kpá nōngá nō 'bá yí drí rī'á ícícíyá 'élé rú lâ rî ì'dĩ. Gõ'dá gólīyî rî trá ôtrélé tã âtâ-âtâ bē má drí kī nī rî, má ũfũ gólâ vólé.

²⁵Gõ'dá tã gólâkâ tāsī rî, âmâ nyāányâ úsú tã āzākâ gólâ drí 'élé trá ònjí ró, gólâ rî 'bã 'bá â'dólé fūlí fūfũ tã lâ sī rî kô. Gõ'dá nīngá sī, Póólô lô'bã rú'bã trá tã ìjílí kī, kúmú ąngí âmákâ Rómâ 'álâ rî āâ'dô tã íyíkâ rî kí'á nī. Ítí rî, má ìsũ tã trá gólâ rî jōzó Rómâ 'á tólâ.

²⁶Gõ'dá má nīí úlí gólīyî má drí 'é'á ìgílâ wárāgā 'á jólé kúmú ąngí nã drí gólâ rî tāsī rî drē kô. Gõ'dá bē ìtí rî, má âtrō gólâ trá ândrō nōngá ânī òjílâ ândrá gõ'dá ngīngī lâ nī kúmú Āgārípā ândrá, tãlâ mã ndrē ró tã gólâkâ bē kpākâ ălô. Nīngá sī rî, má â'dô ícá'á cú tã ũrūkâ 'bá yí úsúlí gólâ rî tāsī ìgílí wárāgā 'á kúmú ąngí nã drí,

²⁷tãlâ má nī trá kī, â'dó kô rī'á dó òjílâ gānimā 'á rî jōzó kúmú ąngí drí Rómâ 'álâ cú ìtí tã ònjí gólâkâ rî 'bá yí ngī ąkó."

TÃ 'Ē'Ē 26

¹Gõ'dá nīngá sī, kúmú ąngí Āgārípā drí Póólô rî âyézó úlí yí ngá lésī rî 'bá yí âtálé. Nīngá sī, Póólô drí ngāzó íyî drí ìngálé ũrũ, gõ'dá ngāzó tã íyíkâ rî 'bá yí ngílí kī nī rî,

²"Kúmú Āgārípā, mã rī'á ąyīkō ró āmbá ândrō nô, tãlâ trá rī'á ní ândrá ì'dĩ má drí ícázó tã gólâ Yúdâ yí kâ lô'bãlé trá má rú nō ngílí.

³Mã rī'á ąyīkō ró ngīngī lâ tã âmákâ nō ngílí ní drí kúmú, tãlâ nī rī'á òjílâ gólâ lâ'bí Yúdâ yí kâ nī 'bá ndrī gõ'dá kpá tã gólīyî âmâ drí tã-drī lězó tã lâ sī kô âmâ lăfálé 'ásī rî 'bá yí bē. Bē trá ìtí rî, mã lô'bã rú'bã ní drí úlí âmákâ nō 'bá yí árílí mănísī dódó.

⁴Òjílâ Yúdâ yí kâ ndrī nī ìyî rīrī tândí âmákâ rî 'bá yí trá ndrī òjílâ âmâ nyāányâ kâ Yúdâ yí ró rî 'bá yí lăfálé kó 'dĩmvā 'ásī, sīsī lâ rī'á 'bãdrī âmâ nyāányâ kâ rî 'á, gõ'dá kpá Yērōsălémâ 'álâ.

- 5** Õzō gólíyî òlě trá tã mbîmbî rî âtalé ỉ'đi âmâ tãsî rî, gólíyî â'dô âtá'á lâ kî nî rî, yî nî trá kî, má rî trá rîlí Pãrúsî tãndí ró. Â'dô Pãrúsî yí kâ rî vó ró rî, má rî trá ùjùlí kára rōo rí'á tã 'bã'bã gólíyî Ôvârí kâ rî 'bá yî 'bãlé 'élé ndrî kôro ôjílã äzã 'bá yî drî sî.
- 6** Bê trá ỉtí rî, má drí lîfî 'bãzó tã kî'á nî rî, Ôvârí äâ'dô ôjílã 'é'á lîdrílí ôdrã 'ásî òzō gólã drí âtalé trá ãkû ró ãkû ró nã 'bá yî sî, âmâ á'bíyá yî drí rî kâtí rî drî. Gõ'dá ngbãangbãno rî, áãtrō mã ádrélé ní ándrá ändrō nô rî tã lîdrî-lîdrî rî gógó 'đi kã tãsî.
- 7** Gõ'dá ôjílã Yúdã yí kâ 'bãsurú mùdrî-drî-lã-ngã-rî rî 'bá yî ndrî ùjũ ỉyî Ôvârí rî ỉnjílí kâyî vósí cé, ä'dô ró bê ỉyî drí ícázó Ôvârí rî ndrélé ôjílã lîdrírî 'á ỉzátú. Gólíyî 'bã lîfî drî lâ kî, pãtîfî Ôvârí â'dô ôjílã 'é'á lîdrílí ôdrã 'ásî. Gõ'dá ngbãangbãno, Yúdã yî 'đi 'bá yî nyãanyã lâ rí'á ỉyî älolã gólíyî tã âtã 'bá mã rú tãlã tã lële âmákã tã 'đi 'á rî tãsî rî yí ỉ'đi.
- 8** Äní ôjílã ndrî, nî rî tã ỉsùlí kî, Ôvârí äâ'dô rí'á cú ỉtí mbãrãkã äkó ôjílã lîdrízó ôdrã 'ásî rî ä'dô tãsî yã?
- 9** "Mã rî gógó nyãanyã lâ kpá ỉsũ tã trá sísí nã sî kî, rí'á tã mbî 'í mã drí rízó ôjílã gólíyî tã lë 'bá trá Yésũ Nãzãrétã kâ rî 'á rî 'bá yî íkpókpólólé.
- 10** Níngã sî, mã íkpókpóló ôjílã 'đi 'bá yî trá Yërösãlémã 'álã. Drî-'bã lã'bí 'é 'bã kã rî 'bá yî drí drî-ãcê fëzó mã drí tã lë 'bã dũu Yésũ 'á rî 'bá yî ùrúzó ômbélé 'bãlé gãnímã 'á. Õzō gõ'dá óókí tã gólíyíkã trá kî, gólíyî ôdrã rî, mã drí kpá tã-drî lëzó tã rî 'đi 'á.
- 11** Mã rî trá kâyî vósí kára rí'á lãno fële gólíyî drí jó gólíyî drí rízó tã Ôvârí kã árílí rî 'ásî ndrî, ä'dô ró bê gólíyî 'bãlé tã lële ỉyíkã Yésũ 'á rî gãlé dó. Mã trá õmbã ró rōo gólíyí bê. Ỉtí rî, õmbã âmákã 'bã mã trá nílí jãrîbã ätrã äzã 'bá yî 'ásî nî'á gólíyî ùrú bê.
- 12** "Gõ'dá tãlã tã 'đi tãsî rî, drî-'bã lã'bí 'é 'bã kã rî 'bá yî drí drî-ãcê fëzó mã drí wãrãgã bê nízó tã älolã 'đi 'bá yî 'élé gólíyî tã lë 'bã ró rî 'bá yî drí kpá Dãmãsékê 'álã.
- 13** Óo kúmú Ägãrípã, mã bê drë rí'á nî'á lãtî drî sî Dãmãsékê 'álã rî, ỉtú gbílí-gbílí sî, mã drí vō ỉ'ỉ-ỉ'ỉ ndrëzó lãgũ-lãgũ ró kãngbê-kãngbê kôro ỉtú drî sî. Íwã vō 'bũu lësí gõ'dã vō ỉ'ílí âmã gãrã 'ásî gbãã ôjílã mã bê rî 'bá yí bê.
- 14** Gõ'dã tãlã ngã ỉ'ỉ 'đi tãsî rî, âmã drí ngãzó ndrî lô'délé ỉnyákú drî. Níngã sî rî, mã drí gbórókô árízó úlí âtã'á mã drí tî âmákã Yúdã yí kã sî kî nî rî, 'Sóólō, Sóólō, ní rî lãno fële mã drí ä'dô tãsî yã? Õzō ní ù'bũ äjú mã bê rî, ní rî 'đi lãno sō'á äkpã ání ífíí rú!
- 15** "Níngã sî, mã drí tã lôgōzó drílã kî nî rî, 'Kúmú, ní ä'di ỉ'đi yã?' "Gõ'dã ỉtí rî, gbórókô rî 'đi drí tã kōzó mã tî kî, 'Mã Yésũ gólã ní drí rízó lãno fële drílã rî ỉ'đi.

16Gõ'dá ní ngâ ûrû. Má â'dâ mâ trá ní drí ãndrõ ánî 'bãlé â'dólé lãjó'ba ámakâ ró. 'Dõvó ní 'dê nîlí tã gólâ ní drí ndrêlé trá âmâ tãsí ãndrõ nô nõ pélé õjílã drí gõ'dá kpá tã gólâ má drí 'ě'á â'dálâ ní drí ãzátú rî.

17Má â'dô ánî pã'á õjílã ánî nyãányã Yúdã yí kã drígá sî gõ'dá kpá õjílã lídí ãzã 'bã yí bê. Má jô nî gólîyî ngálã

18gólîyî 'bãlé tã nîlí âmâ tãsí. Gõ'dá ní â'dô gólîyî 'bã'á rû jãlé âfõlé ãnîríkúwã Sâtãnã kã rî 'ásî ãnîlí võ ãrî-ãrî Ôvãrí kã rî 'á, tãlã gólîyî 'bãlé tã lélé má 'á. Ítí rî, Ôvãrí â'dô gólîyî áy'é'á tã õnjí gólîyíkã rî 'bã yí 'ásî. Gõ'dá gólã â'dô gólîyî 'bã'á â'dólé õjílã gólîyî gólã drí zílí trá yí drí rî 'bã yí lãfálé.'

19"Kúmú Āgārīpā, gbórókõ gólã ã'ú 'bã 'bũũ lésî rî, má ãrî fî úlí 'dî 'bã yí trá 'élé dódó.

20Má nî trá úlí Ôvãrí kã pélé sísí Dãmãséké 'álã, gõ'dá Yërõsãlémã 'álã, gõ'dá kpá 'bãdrî ndrî Yúdã yí kã rî 'bã yí 'ásî. Gõ'dá má nî kpá trá tã rî 'dî pélé õjílã 'bãsurú ãzã 'bã yí kã drí. Má pẽ tã trá gólîyî drí drî ãdîzõ vólé tã õnjí ãyíkã rî 'bã yí 'ásî, gõ'dá úlí Ôvãrí kã rî 'bã yí ãrízõ 'élé ã'dî. Má ãtã tã, gólîyî õrî tã tãndí 'élé ã'dî. 'Dî ã'dô ã'dálã kî, pãtîí gólîyî ãdî drî trá tã õnjí gólîyíkã rî'á 'élã ãkũ ró nã 'bã yí 'ásî.

21"Ítí, rî'á tãlã tã gólîyî má drí pélé trá 'bãsurú ãzã 'bã yí drí 'dî tãsí, õjílã Yúdã yí kã drí ngãzõ âmã rûlí ã'dî-drî jó ãngí Ôvãrí kã rî kã 'ásî, tí 'ězõ âmã fûlí fûfû vólé.

22Gõ'dá Ôvãrí drí rîzõ âmã pãlé gólîyî drígá sî bũũũ ãcálé ãtú gólã ãndrõ nô rî sî nõ. Gõ'dá mâ rî trá drẽ zãã lédrẽ-lédrẽ ró úlí Ôvãrí kã ãlõlã nõ pẽ'á õjílã gólîyî â'dó 'bã ãmbã-ãmbã ró gõ'dá fînyáwã rî 'bã yí drí ndrî. Ítí rî, úlí ámakã rî 'bã yí sîí gárã úlí gólîyî Músã yí kã, gõ'dá tã ãngũ 'bã Ôvãrí kã ãzã 'bã yí bê drí ãtálé ãyí ãkũ ró nã sî 'díyî pã 'bã rî tãsí kî, ãã'dô ã'dó'á rî bê kô.

23Gólîyî ãngũ tã trá kî, "Díyî pã 'bã gólã Ôvãrí drí 'ě'á ãjólã ãngõ nõ 'á rî, ãã'dô fũ'á lã. Nîngã sî rî, gólã â'dô ã'dó'á õjílã gólã 'ě 'bã lídrílí sísí õdrã 'ásî gõ'dá rílí zãã gbãdú ãdũkũ ãkõ, tãlã lãtî pãtîí rî ã'dálé õjílã Yúdã yí kã drí gõ'dá kpá õjílã 'bãsurú ãzã kã rî 'bã yí bê drí ngã pãzõ rî ã'dî." "

24Póõlõ drẽ zãã rî'á tã 'dî 'bã yí ãtã'á rî, Fésitõ drí ngãzõ trêlé ûrû kî nî rî, "Póõlõ, ní rî 'dî úlí drî õnjí kã ãtã'á, búkũ dũũ ãmbã ní drí zílí trá 'dî 'bã yí 'bã nî trá ãcálé drî õnjí bê tã mbî ãtã ãkõ."

25Nîngã sî rî, Póõlõ drí tã-drî lôgõzõ gólã drí kî nî rî, "Kúmú ámakã Fésitõ, má ã'dó kô drî õnjí bê, gõ'dá úlí ámakã 'dî 'bã yí ã'dó kô drî õnjí kã 'î. Úlí 'dî 'bã yí rî'á úlí pãtîí 'î.

26Má nî trá kî, kúmú ãngí Āgārīpā nî tã kpá trá tã rî 'dî 'bã yí tãsí. Tãlã tã 'dî tãsí rî, mâ trá rî'á úlí ãtã'á gólã drí trã ró nõ. Má nî trá kî, gólã ãrî tã trá ndrî tã rî 'dî 'bã yí tãsí, tãlã tã rî 'dî 'bã yí 'é rû lãpî-lãpî ró kô.

27Kúmú Āgārīpā, ní lã tã trá tã gólîyî tã ãngũ 'bã drí ãtálé trá ãkũ ró ãkũ ró nã sî 'díyî pã 'bã rî tãsí rî 'á yã? Má nî trá kî, pãtîí ní lã tã trá úlí gólîyíkã 'dî 'bã yí 'á."

²⁸Gõ'dá nĩngá sī rī, Āgārīpā drī tā-drī lōgōzō Póolō drī kī, "Póolō, mí rī nō 'é'á tā ícílí má 'á, tãlã má ã'dô ró bê õjílã Yésũ kã ró ngbãangbãno yã?"

²⁹Gõ'dá ítí rī, Póolō drī tā-drī lōgōzō drílã kī, "Má 'ê rãtãã nō Ôvãrí drī kī, ngãtã ngbãangbãno ngã kãyĩ düü volé drī 'ásĩ yã rī, 'dõvó Ôvãrí õ'ê ãní gõ'dá gólĩyĩ ãzã 'bã yĩ âmã úlí ãrí 'bã trá ãndrõ nõ rī yĩ bê ã'dólé õjílã Yésũ kã ró nyé õzõ má tí, gõ'dá tótó nyãrĩ gólĩyĩ âmã ícízó nõ 'bã yĩ ãkó."

³⁰Nĩngá sī rī, kúmú Āgārīpã, kúmú Fésĩtõ, Bērēnĩsĩ gõ'dã õjílã ãzã 'bã yĩ gólĩyĩ ã'dó 'bã kpãkã ãlõ gólĩyĩ bê rī 'bã yĩ bê drī ngãzõ úrũ gõ'dã nĩlí ãyĩ volé.

³¹Nĩngá sī, drílĩyĩ nĩzõ nĩ'á tã ãtã bê ãyĩ lãfãlé 'ásĩ kī, "Āgõ 'dĩ 'é tã õnjĩ ãzãkã gólã rĩ 'bã 'bã fũlí ngãtã õmbélé gãnimã 'á tã lã sī rĩ kõ'dãwã."

³²Gõ'dã ítí rī, Āgārīpã drī tã ãtãzõ Fésĩtõ drī kī. "Tĩ õzõ ãgõ nõ õró rũ'bã lô'bãã kõ kī, kúmú ãngĩ Rómã kã ãã'dõ tã íyĩkã kĩ'á nĩ rĩ, tí ícã trá gólã rĩ ãnjĩlí volé gãnimã 'ásĩ."

TÃ 'Ē'Ē 27

¹Gõ'dã nĩngá sī, Fésĩtõ lã trá Póolõ rĩ jõlé Rómã 'álã, tãlã tã 'bãlé trá gólã rũ rĩ ngĩlí kúmú ãngĩ Rómã kã drĩ íyĩ tĩ nyãnyã sī. Ítĩ rĩ, Fésĩtõ drĩ Póolõ yĩ gãnimã lé 'bã úrũkã 'bã yĩ bê fẽzõ drĩ-'bã ãzã zĩlí Yũlíyã rĩ drĩgã trõlé nĩ'á ãjílã ãyĩ 'bãdrĩ Ítãlíyã rĩ 'álã jãrĩbã Rómã rĩ 'álã. Yũlíyã 'dĩ lã tã-drĩ trá ãmã drĩ nĩlí Póolõ yĩ bê.

²Bê trá ítí rĩ, gólã drĩ õjílã úrũkã 'bã yĩ Ādrãmítĩ lésĩ gólĩyĩ lã 'bã nĩlí kõlõngbõ ãndrẽ íyĩkã sī jãrĩbã úrũkã 'bã yĩ 'á 'bãdrĩ Ásĩyã kã rĩ 'álã rĩ 'bã yĩ úsúzõ. Gõ'dã nĩngá sī rĩ, Yũlíyã drĩ tã 'bãzõ ãmã drĩ ngãzõ filĩ kõlõngbõ ãndrẽ gólĩyĩkã 'dĩ 'á nĩlí Ásĩyã 'álã. Gõ'dã 'dĩ rĩ, Ārĩsĩtãrõkõ bê rĩ'á ãmã bê. Tólã sī, ãmã drĩ lãvũzõ kõlõngbõ ãndrẽ rĩ 'dĩ sī 'bãdrĩ 'dĩ 'ásĩ.

³Ítĩ drĩzõ ãzã rĩ sī, ãmã drĩ cãzõ jãrĩbã Sĩdõnã rĩ 'álã. Yũlíyã rĩ'á õjílã tãndĩ 'ĩ Póolõ drĩ. Drẽ ãmã drĩ ã'dõzõ Sĩdõnã 'álã rĩ, gólã ãyẽ Póolõ trá ãfõlé kõlõngbõ 'dĩ 'ásĩ nĩ'á ãzĩ-ãzĩ lã yĩ lõmĩlí tólã, tãlã gólĩyĩ õfẽ ró bê ngã gólã drĩ lãlé rĩ 'bã yĩ gólã drĩ.

⁴Gõ'dã nĩngá sī, ãmã drĩ ngãzõ Sĩdõnã rĩ ãyélé kõlõngbõ ãndrẽ ãlõlã 'dĩ sī, gõ'dã ãmã drĩ rĩzõ ãlĩ-sĩ ãnyã trõlé 'dĩ, nĩzõ sĩsĩ 'álã. Nĩngá sī, ícã trá ãmã drĩ võ ndrãzõ gólé drĩ-lĩjĩ drĩ 'álã ró ãnyĩ ãkĩrĩ ãngĩ Sãyĩpãrãsĩ kã 'dẽ 'bã võ tãndĩ 'á ãlĩ drĩ sĩzõ õnjĩ ró kõ rĩ 'álã ró.

⁵Gõ'dã tólã sī rĩ, ãmã drĩ ngãzõ nĩlí lĩmvũ ãndrẽ zĩlí Mẽdĩtãrēnĩ rĩ 'dĩ ítõ 'ã lã 'ásĩ lãvũlí 'bãdrĩ gólĩyĩ Sĩlĩsĩyã kã gõ'dã Pãmbĩlíyã bê rĩ 'ásĩ. Gõ'dã nĩngá sī, ãmã drĩ ngãzõ cãlé jãrĩbã zĩlí Mĩrã 'bãdrĩ gólã Lĩsĩyã rĩ 'á rĩ 'álã.

⁶Gõ'dã Mĩrã 'á tólã rĩ, Yũlíyã drĩ õjílã úrũkã 'bã yĩ úsúzõ jãrĩbã Ālẽkẽzãndĩrĩyã kã rĩ lésĩ nĩ'á ãyĩ kpã kõlõngbõ ãndrẽ sī Ítãlíyã 'álã. Ítĩ rĩ, Yũlíyã drĩ tã lãzõ ãmã drĩ nĩzõ kõlõngbõ rĩ Ālẽkẽzãndĩrĩyã lé 'bã kã 'dĩ sī Ítãlíyã 'álã.

⁷Gõ'dã ãmã drĩ ngãzõ lãvũlí tólã sī kõlõngbõ rĩ 'dĩ sī. Gõ'dã ã'dõ trá ãndrã-õnjĩ ró ãmã drĩ, ãmã trá kãgũmãã cĩrĩ drĩ. Tã 'dĩ tãsĩ rĩ, ãmã drĩ ícãzõ nĩlí mãnĩsĩ ãtĩ 'álã

lânõ ãmbá sī kâyî düü sī, té ãmâ drí cãzó ãnyî jãrĩbã zĩlĩ Kĩnĩdõ rĩ rú. 'Dĩi vósĩ, kãgũmãã 'dĩ 'bãã ãmâ kô nĩlĩ sĩsĩ 'álã. Ítĩ rĩ, ãmâ drí ngãzó võ jãlé lãvũzó jãrĩbã zĩlĩ Sãlãmõnã ãkĩrĩ ãndrê Kêrètê rĩ 'á rĩ rú sĩ. Gõ'dá nĩngá sĩ, ãmâ drí nĩzó zãã gõlé drĩ-lĩjĩ drĩ ãkĩrĩ 'dĩ kã rĩ lésĩ.

⁸Mã rĩ trá zãã nĩlĩ lânõ ãndrê sĩ ãnyî gõlé lĩmvũ tĩ 'álã ró kãgũmãã rĩ 'dĩ drĩ sĩ, gõ'dá té ãmâ drĩ ãcãzó võ gólã rĩzó kõlõngbõ vó ndrêlé 'á lâ dódó rĩ 'á ãnyî jãrĩbã Lãséyã rĩ rú.

⁹Gõ'dá ãmâ drĩ rĩzó võ rĩ 'dĩ 'á kâyî düü sĩ. Gõ'dá kâyî ãngĩ õjĩlã Yúdã yĩ kã drĩ rĩzó 'álé 'ãí ró rĩ ãcã trá. 'Dĩi rĩ'á kâyî gólã lĩmvũ ãndrê drĩ rĩzó ã'dólé õnjĩ lâ ró kõlõngbõ drĩ lãvũzó 'á lâ sĩ kô rĩ 'dĩ. ã'dô bê trá ítĩ rĩ, Póõlõ drĩ ngãzó drĩ-mbĩlĩ sólé õjĩlã ndrĩ gólĩyĩ ã'dó 'bã bê kõlõngbõ 'á rĩ 'bã yĩ lĩfĩ. Gõ'dá gólã kĩ gólĩyĩ drĩ rĩ,

¹⁰"Ãnĩ õjĩlã nô 'bã yĩ, má nĩ trá kĩ nĩ rĩ, õzõ mã õngã trá võ nô ãyéle ngbããngbãno rĩ, ãcĩ ãmãkã 'é'ã tólã rĩ ã'dô 'bã'ã lânõ ãngĩ ró ãmâ drĩ. Ngã gólĩyĩ kõlõngbõ nô drĩ njĩlĩ rĩ 'bã yĩ ã'dô rú ãzã'á, gõ'dá kõlõngbõ ã'dô rú ãzã'á, gõ'dá ãmâ ãrũkã 'bã yĩ ã'dô kpã õdrã'á vólé."

¹¹Gõ'dá kpálé tã Póõlõ drĩ ãtálé trá 'dĩ 'bã yĩ kãtĩ rĩ, kõlõngbõ lĩpĩ gõ'dá ãgõ gólã pĩ 'bã lâ ró rĩ bê lée ãyĩ tã Póõlõ kã ãtálé 'dĩ 'bã yĩ kô'dãwã. Gólĩyĩ gõ'dá ngã 'é 'bã kõlõngbõ 'á rĩ 'bã yĩ bê ãsũ ãyĩ kĩ, võ kõlõngbõ drĩ rĩzó ãdréle tólã 'dĩ ãã'dó kô tãndĩ ró gólĩyĩ drĩ rĩzó 'á lâ kâyî gólĩyĩ kãgũmãã õnjĩ 'dĩ 'bã yĩ kã sĩ ndrĩ. Gõ'dá ã'dô bê trá ítĩ rĩ, õjĩlã düü lã ãyĩ trá nĩlĩ ãyĩ tólã sĩ kõlõngbõ rĩ 'dĩ sĩ. Gõ'dá kõlõngbõ rĩ 'dĩ lĩpĩ lâ gõ'dá pĩ 'bã lâ bê drĩ tã sõzó Yũlĩyã 'á kĩ, rĩ'ã tãndĩ ró kõlõngbõ 'dĩ drĩ ãcĩ ãtõzó kpã ó'dĩ nĩlĩ ãtĩ 'álã. Nĩngá sĩ, Yũlĩyã ãrĩ úlĩ Póõlõ kã 'dĩ kô. Gólã lã tã-drĩ trá gólĩyĩ drĩ ãjũlĩ nĩlĩ cãlé Fõnĩkĩsĩ 'álã, tãlã gólĩyĩ ãcã ró bê rĩlĩ tólã kõlõngbõ 'dĩ bê párá gólĩyĩ kãgũmãã 'dĩ kã 'dĩ 'bã yĩ sĩ. Fõnĩkĩsĩ 'dĩ rĩ'ã kpã võ ãzã gólã kõlõngbõ drĩ rĩzó ãdréle 'á lâ lânõ ãkõ rĩ 'dĩ 'bãdrĩ Kêrètê rĩ 'á gõlé lãnjĩ drĩ lésĩ ró.

¹³Nĩngá sĩ, kãgũmãã drĩ ngãzó rĩ'ã vĩlĩ cé mãnĩsĩ drĩ-lĩjĩ drĩ lésĩ ró. Tã 'dĩ tãsĩ rĩ, õjĩlã kõlõngbõ kã 'dĩ 'bã yĩ drĩ tã ãsũzó kĩ, mã õngã ró nĩlĩ Fõnĩkĩsĩ 'álã. Ítĩ rĩ, gólĩyĩ drĩ ngãzó ãdĩ sĩ pãtrãkã lãnjĩ-lãnjĩ ró ítĩ kõlõngbõ drĩ rĩzó ãdréle rú lâ rĩ ãsélé bãgó lâ sĩ lõgõlé kõlõngbõ 'álã, tãlã kõlõngbõ õnĩ ró bê. Gõ'dá nĩngá sĩ, ãmâ drĩ võ rĩ 'dĩ ãyézo nĩzó ãtĩ 'álã zãã ãnyî ãnyî gõlé lĩmvũ tĩ 'álã ró.

¹⁴Gõ'dá 'wãã kãgũmãã drĩ ngãzó vĩlĩ õnjĩ lâ ró ãvĩ lésĩ ró vĩlĩ vĩlĩ.

¹⁵Drĩlã vĩzó kõlõngbõ ãmã bê yĩ 'á 'dĩ rú mbãrãkã õnjĩ sĩ gõ'dá kõlõngbõ ãyálé kãndã-kãndã. Tã 'dĩ tãsĩ rĩ, mã ãcã kô nĩlĩ sĩsĩ 'álã. Gõ'dá bê ítĩ rĩ, ãmâ drĩ gbõ kõlõngbõ ãyézo kãgũmãã 'dĩ drĩ zélé nĩzó gõlé 'dĩ bê lâ ãlĩ sĩ drĩlã rĩzó vĩlĩ gõlé 'álã rĩ drĩlĩ.

¹⁶Gõ'dá nĩngá sĩ rĩ, ãmâ drĩ cãzó ãnyî ãkĩrĩ zĩlĩ Kódã rĩ rú, tãlã ã'bãlé fĩnyãwã cãcã ró ãmã ngã lésĩ kãgũmãã 'dĩ drĩ sĩ. Nĩngá sĩ, ãmâ drĩ rú cãzó tãkãnyĩ kõlõngbõ fĩnyãwã gólã 'lĩlĩ kõlõngbõ ãndrê ãmã bê 'dĩ ãgũlĩ rĩ ãsélé.

17Nĩngá sĩ, ãmâ drí ìcázó kōlóngbō mvá rí 'dĩ ìngálé cú kōlóngbō àndrê 'dĩ 'á, tãlâ òzó kô lèté dínýì lĩmvù 'á. Gõ'dá òjílã kōlóngbō àndrê 'dĩ 'á rí 'bá yì ùrùkâ lâ yì drí ìyíkâ gbúrúdíyã àtrözó ì'dĩ kōlóngbō àndrê 'dĩ rú'bá lâ gōzó òmbélé njírí-njírí, tãlâ 'bãlâ à'dólé gágá. Gõ'dá gólĩyì kpá rĩ'á ùrĩ ró kĩ, kãgũmãã 'dĩ ãã'dô kpá kōlóngbō 'dĩ zē'á ànyì lĩmvù tĩ 'bãdrĩ Líbĩyã kã sínyitã ró rōô rí 'álâ, gõ'dá kōlóngbō drí vólé gãzó, kãgũmãã drí zēzó lâ rú ìzãlé. Tãlâ gólĩyì lēé kô tã ònjí 'dĩ drí rú 'èlé rí, gólĩyì drí ngãzó ítá bí 'bãrãgã àngí gólâ kãgũmãã drí rĩ'á zèlâ kōlóngbō drí nĩzó rí ìrílí dã vùdrí. Gõ'dá gólĩyì drí kpá àdì lãnjĩ-lãnjĩ kōlóngbō drí rĩzó àdrélé rú lâ rí ìrízó bãgó lâ sĩ lĩmvù 'á. Gõ'dá tã òjílã 'dĩ 'bá yì drí 'èlé 'dĩ drí kōlóngbō 'bãzó rĩ'á nĩlĩ mãní sĩ ró.

18Gõ'dá vó lâ sĩ, kãgũmãã drí rĩzó zãã rĩ'á vĩlĩ ònjí lâ ró kpá ó'dí lĩmvù drí rú cãzó kōlóngbō rú ònjí ró. Gõ'dá ìtí kãyì ãzã rí sĩ rí, òjílã 'dĩ 'bá yì drí ngã lãnjĩ ùrùkâ ãmbã kōlóngbō 'á rí 'bá yì lùvũzó lĩmvù 'á.

19Gõ'dá kãyì ãzã 'dĩ vósĩ rí, gólĩyì drí kpá drí-ngã ngã 'è kã ùrùkâ 'bá yì kōlóngbō kã à'dúzó lùvũlĩ kpá lĩmvù 'á ndrĩ.

20Nōô lãnō ùsù ãmâ trá rōô. Mã ndrē kô lâ ngbãã ìtú ì'bì'bìwá yì bē kãyì dũũ sĩ tãlâ mũkũkũ drí sĩ. Ìtí rí drí sĩ rí, mã ìcã kô nĩlã kĩ, kōlóngbō rí nĩlĩ 'dĩ àngô lé ró yã rí. Gõ'dá nĩngá sĩ, kãgũmãã ìyíkâ kpá fí zãã vĩ'á ònjí ró rōô. Gõ'dá mã ìsù tã gbō kĩ, lãtì ãzã gõ'dá kó trá yù'dãwã ãmâ drí ngã pãzó 'á lâ sĩ.

21Gõ'dá vó lâ sĩ, òjílã kōlóngbō 'dĩ 'á rí 'bá yì rí ìyì trá kãyì dũũ sĩ lōsĩ 'èlé kōlóngbō 'á 'álé 'ã'í ró. Kãyì 'dĩ 'bá yì vósĩ rí, Póòlō drí àdrézó gólĩyì àndrá tã àtálé gólĩyì drí ndrĩ kĩ, "Tí ìcã kó trá à'dólé tãndí ró ãnì drí tã má drí àtálé trá ãnì àndrá Kërétē 'álâ rí àrízó. Tí òzō mã ààngã drē kó kô Kërétē lésĩ rí, mã ìcã kô lãnō nô ùsúlí, gõ'dá kpá ngã gólĩyì kōlóngbō kã rí 'bá yì ìcã kô lùvũlã lĩmvù 'á àvĩlĩ.

22Gõ'dá ngbãàngbãno rí, má lē ãnì lĩfĩ ìmbálé à'dólé pĩpĩsĩlĩ ìdũ-ìdũ bē. Nĩ ndrē drē, òjílã àzãkã yù'dãwã ãnì lãfálé 'ásĩ 'dèlé lĩmvù 'á lĩmvúlĩ drálé. Gõ'dá kōlóngbō à'dô rú ìzã'á cé nĩ.

23Má nĩ 'dĩ trá tã pãtĩ ró, tãlâ Ôvãrí àmákã má drí rĩ'á ìnjĩlã rí àjô mālãyíkã ìyíkã má drĩ ngácì gólâ àwú 'bã àndrō nô sĩ tã rí 'dĩ àtálé má drí.

24Mālãyíkã 'dĩ kĩ má drí rí, 'Póòlō, ní 'è ùrĩ kô! Ôvãrí à'dô ànì 'bã'á à'dólé lédre-lédre ró búũ ní drí té cãzó Rómã 'álâ tã ànìkã ngílí kúmú àngí tólã nã àndrá ànì tĩ sĩ. Gõ'dá Ôvãrí rí 'à à'dô kpá à'dí'á ãnì rú ndrĩ, gõ'dá ãnì ndrĩ àcì 'dĩ drĩ rí 'bá yì à'dô 'è'á ngã pãlé òdrã lĩmvù kã 'dĩ 'ásĩ.'

25Ìtí rí, má àtã ãnì òjílã drí ndrĩ, 'dövó nĩ rí fĩ ìdũ-ìdũ sĩ. Má lē tã-drĩ trá kĩ, Ôvãrí à'dô ãmã pã'á ndrĩ té ìtí òzō gólâ drí àtálé trá má drí 'dĩ kãtí.

26Gõ'dá kãgũmãã à'dô kōlóngbō àmákã zē'á àkĩrĩ ãzã 'á rú ìzãlé cĩnyì cĩnyì."

27Nĩngá sĩ, kãyì mùdrĩ-drĩ-lã-ngã-sù ãmâ drí ngãzó lùvũlĩ Kërétē 'ásĩ rí vósĩ, kãgũmãã drē zãã kōlóngbō zē'á àmã bē lĩmvù àndrê 'dĩ drĩ sĩ. Gõ'dá tólã sĩ ã'bí ító 'à 'á, òjílã kōlóngbō kã drí tã ìsüzó kĩ, mã àcã trá ànyì àkĩrĩ ùrùkâ 'bá yì rú.

28Ítí rí, gólíyí drí ngázó kúní mvá ômbélé trá bāgó sī rí írílí lĩmvú 'á tãlá lĩmvú fĩfĩ ùjũzó rú lâ. Gõ'dá gólíyí àsélé bê kúní mvá rí 'dĩ gõ'dá bāgó ômbézó lâ 'dĩ ndrëzó rí, gólíyí drí ùsúzó lâ kī, lĩmvú 'dĩ fĩfĩ lâ rĩ'á pá lãfálé nyâ'dĩ-rĩ. Gõ'dá 'dĩ vósĩ, mã nĩ bê fĩnyáwá àtĩ 'álâ rí, gólíyí drí kpá lĩmvú fĩfĩ ùjũzó ó'dí. Gõ'dá nĩngá rí, gólíyí drí fĩfĩ lâ ùsúzó rĩ'á cé pá lãfálé nyâ'dĩ-ãlô-drĩ-lã-ngâ-múdrĩ.

29Ítí rí, ùrĩ drí gázó gólíyí rú, tãlá kōlóngbō à'dô nĩ'á rú 'bélé kúní rú gõ'dá rú ìzálé volé. Nĩngá sī, gólíyí drí ngázó àdĩ sị pãtrākã lạnjĩ-lạnjĩ ró ítí sù kōlóngbō drí rĩzó àdrélé rú lâ 'á rí írílí bāgó sī lĩmvú 'á kōlóngbō ùgúlí lésĩ, tãlá kōlóngbō ããdrê ró bê nĩ ãkó sịsị 'álâ. Gõ'dá nĩngá sī, gólíyí ãlô-ãlô drí rãtãã 'ëzó ôvãrí ngĩngĩ ìyíkã rí 'bá yĩ drí, tãlá vō ãwãwũ ró bê 'wãã.

30Gõ'dá òjílã ùrũkã gólíyí kōlóngbō 'dĩ kã rí 'bá yĩ lē ìyĩ trá 'ë'á àvĩlĩ kírĩ ró kōlóngbō 'dĩ 'ásĩ ìyĩ nyãányã pãlé. Gólíyí àtrō kōlóngbō tĩbē fĩnyáwá ró ômbélé ômbē kōlóngbō àndrê 'dĩ rú rí trá írílí lĩmvú 'á bāgó sī, gõ'dá drĩlĩyĩ ònjō gázó kī, yĩ òrĩ rĩ'á nĩlĩ àdĩ lạnjĩ-lạnjĩ kōlóngbō kã rí 'bá yĩ írílí lĩmvú 'á sịsị lésĩ ró, tãlá ò'bã ró kōlóngbō 'dĩ bê nĩ ãkó.

31Gõ'dá bê lé ítí rí, Póolō nĩ tã gólíyíkã 'dĩ trá. Gõ'dá gólã drí ngázó tã lâ átálé Yũlĩyã drí àjú 'bũ 'bá ìyíkã 'dĩ 'bá yĩ bê kī nĩ rí, "Òzō òjílã 'dĩ 'bá yĩ òrĩ kô ãmã bê kōlóngbō nô 'á rí, mã ìcã kô à'dólé ngã pãlé òdrã 'ásĩ lĩmvú àndrê nõ drĩ nōngã."

32Gõ'dá Yũlĩyã àrĩ ùlĩ 'dĩ 'bá yĩ bê rí, drílã tã 'bãzó àjú 'bũ 'bá ìyíkã 'dĩ 'bá yĩ drí bāgó gólíyí kōlóngbō mvá 'dĩ ômbézó gágá gólã àmbã rí rú 'dĩ 'bá yĩ ômvãlé ngbã volé, gõ'dá kōlóngbō mvá 'dĩ drí 'dëzó.

33Gõ'dá nĩngá sī, vō drí 'ërē àwúlĩ rí sī 'dĩ, Póolō ní drí ngázó tã 'bãlé gõ'dá òjílã gólíyí ndrĩ kōlóngbō àndrê 'á 'dĩ 'bá yĩ drí, ònyã ró ìyĩ ngã bê. Ítí rí, gólã kī nĩ rí, "Nĩ 'ë trá rĩ'á kàyĩ múdrĩ-drĩ-lã-ngâ-sù àndrō nõ rĩ'á ngã gólíyí kōlóngbō kã rí 'bá yĩ vó lâ ndrélé ì'dĩ cú ítí ngã nyãnyã àzãkã dō ãkó ãlôwálã.

34Gõ'dá mã 'bã ànĩ drí ngã nyãnyã nyãlé àndrō, à'dô ró bê mbãrãkã sölé ànĩ rú, ànĩ nyãányã pãzó òdrã 'ásĩ. Mã 'bã ànĩ drí tã pãtĩ rí kī, òjílã ãlô drãã kô lĩmvú nõ 'á."

35Nĩngá sī, Póolō drí àmbãtã trözó gōzó àwô-ítĩ 'élé Ôvãrí drí tã lâ sī òjílã 'dĩ 'bá yĩ àndrã ndrĩ. Gõ'dá drílã tĩ mvã lâ pĩzó gõ'dá sölé yĩ sịlĩ nyãlé.

36Ítí, òjílã ndrĩ 'dĩ 'bá yĩ pĩpĩsịlĩ lâ yĩ drí à'dízó, gõ'dá drĩlĩyĩ kpã ngã nyãnyã nyãzó.

37Ãmã kãkãrã ndrĩ kōlóngbō rí 'dĩ 'á rí, rĩ'á dũũ.

38Gõ'dá nĩngá sī, ãmã ndrĩ nyãlé bê ngã nyãnyã ìcãlé dũũ rí, òjílã kōlóngbō 'dĩ kã 'dĩ 'bá yĩ drí ngázó àdrúgú lâkĩ 'bã kōlóngbō drí rĩ'á njĩlã rí àtrözó lùvũlĩ lĩmvú 'á, tãlá lạnjĩ-lạnjĩ lâ òzó kô kōlóngbō ìrĩ lĩmvú zélé.

39Gõ'dá ìtú àfō bê rí, òjílã 'dĩ 'bá yĩ drí ìnyákú ndrëzó. Gõ'dá lé bê ítí rí, gólíyí nĩ kô kī 'bãdrĩ rí 'dĩ àngô rí ì'dĩ yã. Nĩngá sī, gólíyí drí vō 'á'í gólã sínyĩtã bê rí ndrëzó, àfō trá lĩmvú tĩ lésĩ ró. Ítí rí, gólíyí lē trá kōlóngbō 'bãlé àdrélé 'á lâ tólã.

⁴⁰Ítí òjílǎ ũrúkâ 'bá yí kōlóngbō 'dī kâ drí ngāzō bāgō âdī lǎnjī-lǎnjī kōlóngbō drí rīzō âdrélé rú lâ 'á 'dī kâ ômválé tú tú volé, ã'dô ró bê âdī lǎnjī-lǎnjī ró 'dī 'bá yí drí âvīzō lǐmvú 'á. Gō'dá òjílǎ āzâ 'bá yí ìnjī ìyíkâ ngá kúdrǎlǐ kâtí rī ìrílí lǐmvú 'á, ã'dô ró bê njāâ kōlóngbō pīzō rī'dī sī lâ. Gō'dá ũrúkâ 'bá yí ìngâ ìyíkâ ítá bí âmbélé kōlóngbō tǐ lésī ró, tǎlâ kǎgũmǎâ òzê ró kōlóngbō 'dī bê gólé lǐmvú tǐ 'álâ ró.

⁴¹Gō'dá gbō nyī ró, kōlóngbō ândrê nō drí ngāzō nǐ'á íyī 'bélé ngárá sínýtā dī lǐmvú zélé rī rú tólâ. Vō lâ sísí lésī rī drí volé gāzō ngárá-ngárá gō'dá ícá kô rú ì'wálé fínyáwá lâ. Gō'dá tǎlâ lǐmvú cú rǐ'á mbârâkâ bê rōô rī drí sī rī, drílâ vō lâ volé lésī rī pīzō cōlé òṅòlé rō'bó-rō'bó.

⁴²Gō'dá nǐngá sī, ãjú 'bū 'bá 'dī 'bá yí drí tǎ lēzō 'ēzō gǎnǐmǎ 'bá ûfúlí ndrī, tǎlâ gólíyī òzō kô lǐmvú yǎâ fōzō lǐmvú tǐ 'álâ gō'dá rǎlé 'bélé dī ìyī drígá sī.

⁴³Gō'dá Yūlǐyǎ rī gógó gólíyī drǐlǐ ndrī rī lēé kô Póólō drí drǎlé. Ítí rī, gólâ lēé tǎ-drī kô ãjú 'bū 'bá drí gǎnǐmǎ 'bá ûfúzó. Tǎ rī 'dī vō lâ 'á rī, gólâ drí tǎ 'bāzō gólíyī lǐmvú yǎ 'bá bê rī 'bá yí drí lôwāzō sísí lǐmvú 'á lǐmvú yǎlé fōzō lǐmvú tǐ 'álâ.

⁴⁴Dī vósī, gólâ drí tǎ 'bāzō òjílǎ lâkí 'bá rī yí drí 'dēzō gólíyī vó, gólíyī òmbâ ìyíkâ fê ãlǐ gólíyī òṅô 'bá kōlóngbō ândrê 'dī kâ lǎnjī 'bá kô rī 'bá yí drī, ícâ ró bê gólíyī drí fōzō lǐmvú tǐ 'álâ cú ìtí lété ãkó lǐmvú 'á. Ítí rī, ãmâ drí tǎ 'dī 'ēzō té ìtí, gō'dá ãmâ drí ngāzō ndrī fōlé lǐmvú tǐ 'álâ rú 'bá ã' dī sī.

Tǎ 'Ē'Ē 28

¹Gō'dá nǐngá sī, mǎ câ bê dódó lǐmvú tǐ 'álâ rī, ãmâ drí 'bādrī rī 'dī nīzō òjílǎ tólâ nǎ 'bá yí tǐ sī kī, ãâ'dô ãkírī rú bê Mǎlātā rī rī'dī.

²Gō'dá òjílǎ ãkírī 'dī kâ rǐ'á ìyī òjílǎ tǎndí 'î ãmâ drí. Ôzê ìtō trá rǐ'á 'dǐlǐ gō'dá vō trá ã'dí ró rōô. Ítí rī, òjílǎ 'dī 'bá yí drí ngāzō lǎsǐ ícílí ãmâ drí yǎlé. Gō'dá gólíyī drí kpá ãmâ vó ndrēzō dódó ìtí.

³Nǐngá sī, Póólō drí ngāzō nǐ'á ngá zázá â'dúlí lǎsǐ ró. Gō'dá gólâ 'bā ngá zázá 'dī bê lǎsǐ 'á rī, nyī ró, ìnjī drí âfōzō ngá zázá rī 'dī 'ásī, tǎlâ ngá ãmé lǎsǐ kâ 'dī drí sī, gō'dá Póólō rī drí cǐlǐ. Gō'dá drílâ njūzō gágá rú lâ.

⁴Gō'dá nǐngá sī, òjílǎ vō 'dī kâ rī 'bá yí ndrélé bê ìnjī 'dī njū trá ìtí Póólō rī drí rú rī, gólíyī drí rīzō tǎ âtálé ìyī vō 'ásī kī nī rī, "Ágô nō â'dô 'bā'á tǎ pǎtǐlǐ ró òjílǎ ûfú 'bá 'î. Gólâ pâ yí trá òdrǎ lǐmvú kâ rī 'ásī, gō'dá ôvârí āzâ 'bá yí gólíyī tǎ òjílǎ kâ kī 'bá ró rī â'dô lǎṅô fē'á gólâ drí drāzō volé."

⁵Nǐngá sī, Póólō drí ngāzō ìnjī 'dī ìyálé ìyī drí 'ásī lǎsǐ 'á. Nǐngá rī, ngá āzâ ònjí lâ 'é rú kô Póólō rī drí bê.

⁶Gō'dá òjílǎ 'dī 'bá yí drí rīzō gólâ rī tēlé, drí lâ ôgâ ró bê, gō'dá gólâ ò'dê ró bê zǎlô zī ãvō ró vūdrǐ, gō'dá gólíyī drí rīzō kpǐlǐ. Ngá āzākâ ònjí lâ ró rī 'é rú gbō kó kô gólâ drí ãlôwálâ. Ítí rī, tǎ ìsū gólíyíkâ Póólō rī tāsī rī drí rú jǎzō. Nǐngá rī, gólíyī drí tǎ âtázó kī, Póólô ãâ'dô ôvârí āzâ 'î.

⁷Ānyī vō rī 'dī rú rī, 'bā ąngı drı-'bá 'bādrı 'dī kâ rī kâ bê rı'á. Drı-'bá rī 'dī rú lâ rı'á Pūbılyā. İtí rī, āgō rī 'dī drı āmâ trōzó drı rı sī yı drı 'bā 'álâ kâyı nâ sī ūmú iyıkâ ró. Gólâ ndrê āmâ vó tândı ró İtí.

⁸Gō'dá āgō rī 'dī átá lâ bê rı'á āyı'á gbārākā drı 'â lâzé bê gō'dá kpá ē'dē bê rōō. Gō'dá Póólō ārı tã rī 'dī bê rı, drılâ ngāzó nılı filı jó āgō rī 'dī kâ 'álâ, gō'dá iyı drı 'bälé gólâ rú rātãā 'ēzó Ôvârı rı ijızó gólâ rı İngalé ngá lâzé rı 'dī 'ásı. Gō'dá ngá lâzé āgō 'dī kâ drı rú ndēzó.

⁹Gō'dá tãlâ tã rī 'dī tãsi rı, ngá lâzé 'bá āzâ 'bá yı ndrı ākırı 'dī 'á rı 'bá yı drı ngāzó ânılı iyı Póólō ngálâ. Gō'dá İtí rı, Póólō drı gólıyı êdézó ngá lâzé iyıkâ rı 'bá yı 'ásı.

¹⁰Gō'dá nıngá sı rı, āmâ drē zã rı'á Mälátã 'á tólâ rı, ōjılã 'dī 'bá yı drı drı-ngá fēzó āmâ drı dūū, āwō-ıtı 'ēzó āmâ drı rōō. Gō'dá 'dī vósı rı, kâyı āmâ drı 'ēzó vō 'dī āyéle rı sı, gólıyı drı kpá ngāzó ngá gólıyı āmâ drı lélé ącı tōzó rı 'bá yı āfélé āmâ drı.

¹¹Nıngá sı, āmâ drı rızó Mälátã 'álâ párá nâ. 'Dī vósı, āmâ drı ōjılã Ālêkēzândırıyã kâ ūrúkâ 'bá yı gólıyı rı 'bá trá Mälátã 'álâ párá kăgūmăđ ōnjı kâ 'dī 'bá yı sı rı 'bá yı ūsúzó. Gólıyı trá 'ē'á ngälé nılı İtályã 'álâ kōlóngbō āndrê iyıkâ sı.

¹²İtí rı, āmâ drı nızó kōlóngbō rı 'dī sı cälé jārıbã zılı Sırākósã rı 'álâ. Gō'dá āmâ drı rızó tólâ kâyı nâ.

¹³Nıngá sı, āmâ drı ngāzó gō'dá nılı kōlóngbō sı jārıbã zılı Rēgıyã rı 'á 'bādrı İtályã kâ rı 'álâ. Gō'dá kâyı āzâ rı sı rı, kăgūmăđ drı ngāzó rı'á vılı tândı ró āmâ ūgúlı lésı ró kōlóngbō zélé 'wãã'wã ró. Gō'dá āmâ drı ngāzó cälé jārıbã zılı Pötëyólı rı 'á kâyı rı gólâ āmâ drı āngázó Rēgıyã lésı rı sı.

¹⁴Gō'dá jārıbã rı 'dī 'á rı, āmâ drı tã lē 'bá Yésū 'á rı āzâ 'bá yı ūsúzó. Nıngá rı, gólıyı drı āmâ trōzó rılı iyı bê iyı drı 'bā 'álâ kâyı njı-drı-lã-rı sı. Gō'dá vó lâ sı rı, āmâ drı ngāzó tólâ sı nılı pá sı Rómã 'álâ.

¹⁵Gō'dá ōjılã kăńısã kâ Rómã 'álâ rı 'bá yı ārı bê iyı tã kı, āmâ āã'dô bí ânı'á rı, gólıyı drı ngāzó ânılı āmâ ūsúlı lätı drı. Ūrúkâ 'bá yı ūsú āmâ vō ngá lâzetı kâ Āpıyã kâ rı 'á. Gō'dá āzâ 'bá yı ūsú āmâ vō gólâ rı'á zılã "'Jó-nâ-ūmú-kâ-rı-'bá-yı"' 'álâ. Gólıyı ânı āmâ lâgúlı gō'dá āmâ drı Rómã 'álâ. Gō'dá Póólō ndrê ōjılã rı 'dī 'bá yı bê rı, mbârākâ drı fızó gólâ 'á. Gō'dá gólâ drı āwō-ıtı 'ēzó Ôvârı drı tãlâ gólıyı tãsi.

¹⁶Gō'dá mã câ bê Rómã 'álâ rı, drı-'bá găńımă kâ drı găńımă 'bá āzâ 'bá yı trōzó 'bälé găńımă 'á, gō'dá gólâ drı Póólō rı āyézó rılı jó āzâ 'á lómígówá āzâ bê älô gólâ rı vó ndrêlé, tãlâ gólâ ōzó kô rãã.

¹⁷Gō'dá kâyı nâ Póólō rı cãcã Rómã 'álâ rı vólé drı 'ásı rı, gólâ drı ngāzó drı-'bá ōjılã Yúdã yı kâ rı kâ gólıyı á'dó 'bá tólâ rı 'bá yı ązilı ânılı yı ngálâ. İtí rı, gólıyı drı ânızó gólâ rı ūsúlı. Gō'dá nıngá sı, drılã tã átázó gólıyı drı kı, "Āmâ ādrúpı yı, má ązetı ânı ânılı má ngálâ, tãlâ má ngı ró bê tã ámákâ ânı drı. Má 'é ngá āzâ ōnjı lâ ró kô ōjılã ámákâ Yúdã yı kâ rı 'bá yı drı. Gō'dá mã İzãã lâ'bí āmâ á'bıyã yı kâ rı kô.

Ā'dô kpálé ìtí rí, òjílā Yērōsālémā kâ rû mâ trá gō'dá fēlé drī-'bá Rómā kâ rí 'bá yí drígá.

18Gō'dá drī-'bá Rómā kâ 'dī 'bá yí ndrê tā ámakâ bê rí, gólīyī ìsū tā trá kī nī rí, má ò'é tā ònjí āzākā kô gólā lāṅō fēzō má drí tā lâ 'á rí. Bê trá ìtí rí, gólīyī lē trá ámā ìnjílí vólé gānīmā 'ásí.

19Gō'dá drī-'bá ámakâ Yúdā yí kâ Yērōsālémā 'álā rí 'bá yí gā ìyī trá dó kī nī rí, ìñjī má kō'dáwá vólé gānīmā 'ásí. Tālā tā rí 'dī tāsī rí, tā ālō má drí ícalé trá 'ēlā ámā pāzō rí rī'á kúmú ạngí Rómā kâ rí ìjílí ì'dī tā ámakâ kílí. Gō'dá má lēé kô tā átalé òjílā ámā nyāányā kâ Yúdā yí kâ rí 'bá yí rú gólā àndrá.

20Tālā tā rí 'dī 'bá yí tāsī rí, má àzī ànī ànīlí má ngálā nō úlí ámakâ rí 'bá yí àrílí. Mī ndrê drē, óombē má trá nyārī nō sī, tālā 'díyī pā 'bá gólā òjílā Yúdā yí kâ drí ndrī līfī 'bázó gólā rí àcā-àcā vó rí tāsī."

21Nīngá sī rí, òjílā Yúdā yí kâ 'dī 'bá yí drí tā-drī lōgōzō gólā drí kī nī rí, "Mā úsú wārāgā āzākā gólā òjílā ámakâ Yúdā yí kâ drí àjólé ànī tāsī rí kô, gō'dá kpá òjílā gólīyī àcá 'bá trá Yūdáyā lésī rí àtá tā ní rú ònjí ró kô.

22Gō'dá mā nī trá kī, 'bādrī āmbá nō 'bá yí 'ásí òjílā àtā tā ònjí trá ànī gólīyī 'dē 'bá trá Yésū vó rí 'bá yí rú. Gō'dá ìtí rí, má lē trá tā ìsū-ìsū ànīkâ àrílí tā Yésū kâ rí tāsī ámā bí sī."

23Nīngá sī rí, drī-'bá 'dī 'bá yí drí kàyī 'bázó ìyī drí rú è'bézó 'á lâ Póólō yí bê. Gō'dá kàyī rú è'bē 'dī kâ sī rí, òjílā Yúdā yí kâ dūu drí ànīzō ìyī vō gólā Póólō drí rīzō rílí rí 'á. Gō'dá ìtólé cījínó rí lésī cālē būuū ngácī 'á, Póólō ngī tā àtī-àtī tándí lạtí gólā òjílā drí rīzō kúmū Ôvārí kâ zélé Yésū 'ásí rí tāsī rí trá gólīyī drí. Gólā àtā trá gólīyī drí kī nī rí, "Yésū ì'dī 'díyī pā 'bá gólā Ôvārí drí tā lâ 'bālē trá àjólé rí." Gólā àtā 'dī tā gólā Músā yí tā ạngū 'bá yí bê drí ìgílí trá àkú ró àkú ró nā sī 'díyī pā 'bá rí tāsī rí ngĩngĩ lâ sī.

24Gō'dá nīngá rí, òjílā Yúdā yí kâ 'dī 'bá yí ùrūkā lâ yí drí tā lēzō úlí Póólō kâ 'dī 'bá yí 'á, gō'dá ùrūkā 'bá yí lēé kô.

25Ìtí, gólīyī bê trá njāā 'ē'á ìyī Póólō rí àyélé rí, gólīyī lēé tā-drī kô ālō úlí 'dī 'bá yí 'á ìyī lāfálé 'ásí. Gō'dá ìtí rí, Póólō drí tā àdūkū nō àtázó gólīyī gā 'bá dó tā Ôvārí kâ 'dī àrílí 'dī 'bá yí drí kī, "Pātījī ró, má àtā tā ànī drí, nī gā tā Ôvārí kâ kô dó. Nī 'è tā òzō ànī à'bíyā yí drí 'élé rí tí kô, tālā Líndrí Tándí Ôvārí kâ àtā úlí trá gólīyī tāsī tā ạngū 'bá Ísáyā sīlī àkú ró àkú ró kī nī rí,

26Ní ngā gō'dá ní nī ró òjílā ànīkâ Yúdā yí kâ 'dī 'bá yí ngálā, gō'dá ní àtā ró tā gólīyī drí kī, "Nī rí úlí má drí átalé rí àrílí, gō'dá ní ícá kô tā ífí lâ nīlī! Nī rí ngā ndrélé, gō'dá nī ndrē ngá má drí rī'á 'ēlā rí kô!"

27Ní àtā tā gólīyī drí ìtí, tālā gólīyī drī rī'á àmbā-àmbā ró tā ámakâ rí drí fīzō 'á lâ. Gō'dá gólīyī jā ìyī bí kpá trá vólé gō'dá kpá līfī àmbézó gágá. Tí òzō à'dô kó kô ìtí rí, tí gólīyī à'dô ícá'á pātījī tā ámakâ ndrélé ìyī līfī sī nīzō lâ, gō'dá úlí ámakâ àrílí ìyī

bí sī tā ífí lâ nīzó. Tí tā âti-âti ámakâ â'dô fí'á gólīyī drī, tãlã gólīyī ããdī ró drī tā ònjí 'ásī ágōzó má ngálã. Ítí rī, má â'dô gólīyī êdé'á â'dólé dódó.' " Ísáyã 6.9-10

28Gõ'dá nīngá sī, Póólō âtã tā kpá òjílã ãmbã-ãmbã Yúdã yí kã 'dī 'bá yī drí kī, "Má lē ãnī drí nīlã kī, Ôvãrí âfē tā âti-âti tãndí lãtī lédrē-lédrē kã kã nõ trá òjílã gólīyī â'dó 'bá kô òjílã Yúdã yí kã ró rī 'bá yī drí. Gólīyī â'dô tã âti-âti rī 'dī ârí'á nī, tãlã gólīyī òlē ró tã bê 'á lâ." Nīngá sī rī, òjílã Yúdã yí kã 'dī 'bá yī drí ngãzó nīlī ÿyī Póólō rī âyéélé.

30Gõ'dá nīngá sī, Póólō drí rīzó Rómã 'álã ndrô rī jó rīzó rīlī 'á lâ âdī sī rī 'á. Gólã rī zãã rīlī tãndí ró òjílã gólīyī rī 'bá rī'á gólã rī lômílī tólã rī 'bá yí bê.

31Gólã rī trá rī'á tã ngīlī gólīyī drí tã âti-âti tãndí lãtī òjílã drí rīzó kũmũ Ôvãrí kã zélé rī tãsī. Gólã ãmbã gólīyī trá tã Kúmú Yésũ Krístõ rī tãsī rī 'bá yí sī. Gõ'dá gólã ãcã trá tã âti-âti 'dī âtalé òjílã gólīyī ndrī ãnī 'bá gólã ngálã rī 'bá yí drí cú ítí ùrī ãkó, tãlã tólã rī, ófēé lâñõ kô drílã tã âti-âti 'dī tãsī. Í'dī 'dī.

Rómã Lé 'bá

Rómã Lé 'bá 1

- ¹Mâ Póólõ rû ì'bũ 'bá Yésũ Krístõ kê ró rî ì'dî. Ôvârí nǝ má trá â'dólé lâjõ'bá Yésũ kê ró. Gólâ nǝ má trá â'dólé tâ âti-âti Yésũ rî tãsi rî pêlé õjilã drí.
- ²Pãtǝí ró, gólâ 'bã tâ trá ãkũ ró ãkũ ró nã sǝ tâ ãngũ 'bá íyíkã rî 'bá yî tǝ 'díyî pã 'bá rî ãjózó, té õzõ ãgǝlǝ trá tâ ãgǝ tãndí gólãkã 'á rî kãtí.
- ³Gõ'dá tâ âti-âti tãndí rî 'dǝ rǝ'á Kúmú ãmãkã Yésũ Krístõ Ôvârí rî mvã rî tãsi. Yésũ rî â'dô-â'dô õjilã mvã ró rî tãsi rî, gólâ rǝ'á kúmú ãngǝ Dãwúdǝ rî õzõwã 'î.
- ⁴Gõ'dá â'dô-â'dô gólãkã Ôvârí ró rî tãsi rî, Ôvârí 'ê tâ trá mbãrãkã sǝ tâ â'dálé kǝ, pãtǝí Yésũ Krístõ 'dǝ rǝ'á íyî mvã nyãányã 'î. Ítí rî, gólâ 'bã Yésũ trá lǝdrǝlǝ õdrã 'ásí.
- ⁵Tã gólâ Yésũ drí 'êlé ãmã pãzó rî tãsi rî, Ôvârí drí tâ lânjã 'ezó má drí. Gólâ 'bã má trá â'dólé lâjõ'bá ró Yésũ drí, â'dólé õjilã õrǝ ndrǝ ãmbálé tâ lêlé Yésũ 'á gõ'dá kpã gólǝyǝ ãmbálé tâ Ôvârí kê ãrǝlǝ. Má 'ê lôsǝ rî nõ Yésũ drí.
- ⁶Gõ'dá ãnǝ õjilã gólǝyǝ Rómã kê ró rî 'bá yî drí rî, Ôvârí zǝ õjilã kpã ãnǝ lâfálé sǝ â'dólé tâ lê 'bá yî ró Yésũ Krístõ 'á.
- ⁷Gõ'dá ítí rî, má rî tâ nõ 'bá yî ãgǝlǝ ãnǝ ndrǝ Rómã lé 'bá ró gólǝyǝ Ôvârí drí lôvó lâ yǝ 'bãlé gõ'dá kpã gólǝyǝ gólâ drí zilǝ trá â'dólé õjilã íyǝ nyãányã kê ró rî 'bá yî drí. 'Dõvó bê ítí rî, Ôvârí ãmã átã gõ'dá Kúmú ãmãkã Yésũ Krístõ bê õfẽ õrẽ ãnǝ drí tâ ã'dǝ bê.
- ⁸Ãnǝ rû lǝkũ trá võ 'ásí ndrǝ tãlã tâ lêlé ãnǝkã Yésũ 'á pǝpǝsǝlǝ ãlõ sǝ rî tãsi. Gõ'dá tãlã 'dǝ tãsi rî, tâ drǝ-kákã má drí lê'á âtãlã ãnǝ drí rî ì'dí nõ. Má 'ê ãwõ-ítí ãmbã Ôvârí drí ãnǝ tãsi Yésũ Krístõ rî rû sǝ.
- ⁹Mã rǝ rãtãã 'êlé Ôvârí drí ãnǝ tãsi kãyǝ vósǝ cé. Ôvârí nǝ trá kǝ nǝ rǝ, má rǝ tâ pãtǝí ró rǝ'á rãtãã 'êlé ãnǝ tãsi. Ôvârí rǝ gógó kpã ì'dǝ gólâ má drí rǝzó tâ 'êlé drǝlã pǝpǝsǝlǝ ãlõ sǝ rǝ, gõ'dá gólâ 'bã má kpã rǝ'á tâ âti-âti tãndí mvã lâ rǝ tãsi rǝ pêlé õjilã drí.
- ¹⁰Kãyǝ vósǝ cé, õzõ má õtǝrǝ rãtãã 'êê ãnǝ tãsi rǝ, má 'ê rãtãã kǝ, õzõ fǝ kó Ôvârí õlẽ nǝ rǝ, gólâ â'dô lâtǝ nǝ'á trã má drí nǝzó ãnǝ lômǝlǝ tólã.
- ¹¹Ítí rǝ, ãnǝ lôvó rǝ'á ãmã 'ê'á rõõ ndrẽlé, tãlã má ãmbã ró tâ Ôvârí kê bê ãnǝ drí, ãnǝ drí mbãrãkã ãsúzó ãdrẽzó gãgã tâ lêlé ãnǝkã 'á.
- ¹²Nǝ ndrẽ drẽ, õzõ mã ãã'dô rû ê'bé'á kpãkã ãlõ rǝ, mã â'dô ãcã'á mbãrãkã ãsúlǝ ãmã pãzó ãmã võ 'ásí tâ lêlé ãmãkã Yésũ 'á rǝ sǝ.
- ¹³Ãmã ãdrúpǝ yǝ ãmã ãzó yǝ bê, mã âtã nõ tâ pãtǝí 'î ãnǝ drí nǝlǝ, mã ãjũ trá kpǝlǝ kãyǝ dũ sǝ ãndálé ãndálé, tǝkó 'ezó nǝlǝ tólã ãnǝ lômǝlǝ rǝ, gõ'dá ãcã drẽ kó má drí nǝzó. Lê ítí rǝ, mã drẽ zãã tâ ãsũ bê nǝzó õjilã ãzã 'bã yǝ 'bãlé ãnǝ lâfálé sǝ tâ lêlé Yésũ 'á, nyé õzõ Ôvârí drí ãmã 'bãzó 'êlã õjilã õrǝ ãzã 'bã yǝ rǝ 'bã võ ãzã 'bã yǝ 'ásí rǝ 'bã yǝ drí rǝ kãtí.

14 Nĩ ndrê drê, îcâ trá má drí úlí Ôvârí kâ pëzó ôjílã drí ndrĩ, gólĩyĩ Gĩrĩkĩ tĩ âtá 'bá ró rĩ 'bá yĩ drĩ gõ'dá kpá gólĩyĩ Gĩrĩkĩ tĩ âtá 'bá kô rĩ 'bá yĩ drĩ, tã nĩ 'bá rĩ 'bá yĩ drĩ gõ'dá kpá tã nĩ 'bá kô rĩ 'bá yĩ bê.

15 Gõ'dá ã'dô trá ãtĩ rĩ, má lã trá rōô nĩzó nĩ'á tã âtĩ-âtĩ Ôvârí kâ pëlê Rómã 'á tólã.

16 Gõ'dá má lã tã pãtĩĩ ró tã Ôvârí kâ pëlê ôjílã drí ndrĩ. Nĩ ndrê drê, má nĩ tã trá pãtĩĩ ró kĩ, mbârâkã bê rĩ'á rōô tã âtĩ-âtĩ tãndĩ Ôvârí kâ drĩ ôjílã ndrĩ gólĩyĩ tã lâ lã 'bá rĩ 'bá yĩ pãzó tã ònjĩ 'ásĩ. Lãtĩ sĩsĩ lâ ró rĩ rĩ'á trã ôjílã Yúdã yĩ kã rĩ 'bá yĩ drĩ tã gólã Ôvârí kâ ârízó cé ãyĩ nĩ, gõ'dá ngbãangbãno rĩ, lãtĩ kpá trá gõ'dá trã ôjílã òrĩ ãzã 'bá yĩ kã drĩ kpá ndrĩ ârízó lâ.

17 Tã âtĩ-âtĩ tãndĩ 'dĩ ã'dã lãtĩ mbĩ ôjílã drĩ, tãlã gólĩyĩ ã'dô ró bê ôjílã tã mbĩ 'bá ró Ôvârí rĩ lĩfĩ drĩ 'á. ãtĩ rĩ, lãtĩ ãzã trá yũ'dãwã 'dĩyĩ pãzó tã ònjĩ 'ásĩ. Rĩ'á cé tã lãlã Yésũ 'á pĩpĩsĩlĩ ãlô sĩ rĩ ã'dĩ. Rĩ'á nyé ôzô tã ãgĩ-ãgĩ Ôvârí kâ drĩ rĩ'á âtãlã rĩ kãtĩ kĩ, "Ôjílã gólĩyĩ ã'dô 'bá tã mbĩ 'bá ró Ôvârí rĩ lĩfĩ drĩ 'á tãlã tã lãlã gólĩyĩkã tãsĩ rĩ, gólĩyĩ ã'dĩ 'ã 'bá rĩlĩ rĩrĩ gólã lãtĩ Ôvârí kã 'á rĩ ã'dĩ."

18 Ôvârí gólã 'bũũ 'álã rĩ trá ãwã ró tãlã tã gólĩyĩ ònjĩ ró ndrĩ ôjílã drĩ 'ëlê trá rĩ 'bá yĩ tãsĩ. Tã ònjĩ gólĩyĩkã rĩ 'bá yĩ 'bã gólĩyĩ trá rũ dĩlĩ vólê tã gólĩyĩ pãtĩĩ ró Ôvârí kã rĩ 'bá yĩ rũ sĩ gõ'dá ã'dózó ãyĩ nĩ ãkó lâ. Gõ'dá nĩngã sĩ, tãlã gólĩyĩ trá bĩ ãkó rĩ, gólĩyĩ drĩ gãzó dó tã pãtĩĩ Ôvârí kã ârĩlĩ.

19 Lã ãtĩ rĩ, lãtĩ rĩ'á trã gólĩyĩ drĩ tã pãtĩĩ Ôvârí kã ârízó, tãlã Ôvârí ã'dã tã pãtĩĩ ãyĩkã trá trá ôjílã drĩ.

20 Nĩ ndrê drê, ãkũ ró ãkũ ró ãtō vō 'ásĩ Ôvârí drĩ ãngó drĩ nô 'bãzó rĩ, gólã ã'dã ãyĩ nyãányã trá ôjílã drĩ mbârâkã gãrã lĩpĩ ró ngã-tĩ dũũ ndrĩ gólĩyĩ gólã drĩ lô'bãlê rĩ 'bá yĩ sĩ. Gõ'dá nĩngã sĩ, ãcálê bũũũ ãndrō nô rĩ, ôjílã ã'dô ãcã'á nĩlã kĩ, pãtĩĩ Ôvârí bê rĩ'á, ôzô kpálê gólĩyĩ òndrê gólã kô cú ãyĩ lĩfĩ sĩ rĩ. Bê trá ãtĩ rĩ, tã mbĩ tãndĩ yũ'dãwã gólĩyĩ tĩ lôgólê Ôvârí drĩ ârĩmãkô ãyĩkã drĩ sĩ.

21 Nĩ ndrê drê, ôzô kpálê gólĩyĩ ãnĩ trá kĩ Ôvârí ãã'dô bê rĩ'á rĩ, gólĩyĩ gã dó gólã rĩ ãnjĩlĩ Ôvârí ró, gõ'dá kpá ãwô-ãtĩ 'ëlê gólã drĩ. 'Dĩ vō lâ 'á rĩ, gólĩyĩ drĩ drĩ rũ ãzãzó bãndĩ-bãndĩ, gõ'dá tã ãsũ gólĩyĩkã 'bãlê ã'dólê cú ãtĩ tã ãfĩ ãkó.

22 Ôzô kpálê gólĩyĩ ããmã tã ã'dózó cú tã nĩzó rĩ, tã ãsũ-ãsũ gólĩyĩkã rĩ'á pãtĩĩ ró ãzã-ãzã lâ ró.

23 Gólĩyĩ lãé kô Ôvârí gólã rĩ 'bã zãã gbãdũ zãã 'bũũ 'álã rĩ ãnjĩlĩ ãlôwãlã. 'Dĩ vō lâ 'á rĩ, gólĩyĩ jã rũ rĩ'á ngã lĩndrĩ gólĩyĩ lôpálê trá fê 'ásĩ rĩ 'bã yĩ ãnjĩlĩ ã'dĩ ôvârí ró, ngãtã lĩndrĩ rĩ 'dĩ ã'bã'á ôjílã mvã kã 'ĩ yã, ngãtã kōrōnyã kã 'ĩ yã, ngã ãrĩwã 'ĩ yã, gõ'dã ngã ngã-tĩ gólĩyĩ ãngó nô drĩĩ nô 'bã yĩ kã bê yã rĩ.

24 Gõ'dã tã rĩ 'dĩ tãsĩ rĩ, Ôvârí gã gólĩyĩ trá dó. ãtĩ rĩ, gólã kĩ, "Tãndĩ ró, 'dōvó gólĩyĩ ò'dê gbō tã ònjĩ lôvó gólĩyĩ pĩpĩsĩlĩ kã gólã rĩ 'bã gólĩyĩ ãdólê rĩ vósĩ." ã'dô bê trá ãtĩ rĩ, gólĩyĩ ôjã rũ rĩ'á tã lârãkô ndrĩ ãnyĩ kã rĩ 'ëlê ã'dĩ ãyĩ ãzĩ-ãzĩ yĩ bê.

25Gólíyî já rû gō'dá rí'á tã ònjō kã ârílî ɾ'dî tã pãtɿ gólâ Ôvârí kã ró rî vō lâ 'á. Gólíyî já rû kpá rí'á ngá gólíyî ãngó nō kã rî 'bá yî ñnjîlî ɾ'dî. Gō'dá gólíyî rí kô rí'á Ôvârí 'būū 'álá gólâ ngá rî 'dî 'bá yî lô'bã 'bá nî rí ñnjîlî. Gólâ ɾ'dî rí'á gólâ gólíyî drí ícálé lûyílâ zãâ gbádú ãdūkū ãkó rî. Æã'dô ítí.

26Ítí, tãlâ gólíyî 'ê tã ònjí trá rî drí sî rî, Ôvârí dî ùgúlí trá gólíyî drí. Ítí gólâ kî gólíyî drí rî, "Tãndí ró, 'dōvó gólíyî ò'dê gbō ngá gólíyî ãnyî kã tã lôvó gólíyî rú'bá kã drí gólíyî áselé 'êlâ rí 'bá yî 'êlé ɾ'dî." Gō'dá ítí rî, òkó lôvó fō trá volé ãgō 'ásí gō'dá cé ãgō ázî lôvó ɾ'dî ã'dú kōzó ɾ'dí bê lâ òkó ró. Ítí gólíyî drí rízó tã ãnyî kã 'êlé ɾ'dî ñyî vō 'ásí ãgō ázî ró. Níngá sî, òkó drí kpá ngázó ñyî dîlî volé ãgō rú sî gō'dá rízó ãyílí ãkpã ñyî vō 'ásí. Gō'dá ítí rî, Ôvârí drí lâñō gólâ ícá 'bá tã ãnyî 'dî 'bá yî kã 'dî bê rí fēzó gólíyî drí ndrî.

28Gō'dá á'dô bê trá ítí rî, Ôvârí áyê gólíyî trá, tã ñsū-ñsū gólíyîkã ããdô ró gólíyî bê lâvūlî kôrô, gólíyî drí ñzã ró rû ndrî á'dólé rí'á tã gólíyî ícá 'bá kô mbî gólíyî drí 'êlé rî 'bá yî 'êlé ɾ'dî.

29Níngá sî, tã ònjí gólíyîkã rî 'bá yî lîzô trá ácálé rōô. Gólíyî 'ê tã ndrî gólíyî tã ònjí tētē ró rî 'bá yî trá òjílã ázã 'bá yî drí. Gólíyî rí'á ngá lôvó bê dūū á'dólé ñyî nyãányã drí. Gō'dá ázî-ázî lâ yî ãgî-ãgî gólíyî lîfî. Gólíyî rí trá rû cãlé ñyî lâfálé 'ásí, gō'dá kpá rízó ñyî ázî-ázî yî ùfúlî. Gólíyî rí trá rí'á ònjō ádólé ñyî ázî-ázî yî drí. Gólíyî pîpîsílî rí'á ònjí ró ázî-ázî lâ yî rú. Gólíyî rí trá rí'á ázî-ázî lô'dálé gō'dá kpá rí'á tã ngólé ázî-ázî lâ yî rú. Ítí rî, gólíyî lēé Ôvârí kô ãlôwálâ. Gólíyî 'bã ñyî nyãányã òjílã ãmbã-ãmbã ró, gō'dá gólíyî drí ñyî 'bázó á'dólé drî-'bá ró ñyî ázî-ázî yî drîlî. Gólíyî rí ñyî trá rí'á ñyî ãrúlî. Gō'dá gólíyî rí trá rí'á tã ázã ãnyî kã ró rî 'bá yî lôndálé ɾ'dî 'êlé. Gólíyî ârí tã ñyî ãndré yî kã ñyî átá yî bê rî kpá kô.

31Ítí rî, gólíyî trá rí'á tã ázã-ázã 'bá ró. Gólíyî 'é tã gólâ gólíyî drí kî'á nî rî yî ã'dô 'é'á lâ rí kô. Gō'dá gólíyî 'bãã ãdrúpî lâ yî lôvó kpá kô. Gō'dá gólíyî ndrê ñzã lâ ñyî kpá kô.

32Lé rî, gólíyî nî tã Ôvârí drí 'bãlé rî trá dódó kî, Ôvârí ã'dô lâñō òdrã sî rî fê'á òjílã gólíyî rî 'bá tã ãnyî kã ítí 'dî 'êlé rî 'bá yî drí. Kpálé gólíyî nîlî bê tã rî 'dî trá rî, gólíyî áyê tã ányã ònjí ñyîkã 'dî 'bá yî kô. Gólíyî rí trá zãâ 'êlâ ñyî. Gō'dá gólíyî ádô ñyî ázî-ázî yî kpá tã ònjí ãlô-ãlô 'dî 'bá yî 'êlé.

Rómã Lé 'bá 2

1Ámã ãdrúpî yî ámã ízó yî bê, nî rî ãníkã bê ñsūlã rí kî, ãñî òjílã Yúdã yî kã rí ãã'dô ñyî ɾ'dî òjílã tãndí gólíyî ícá 'bá drî-báláyî ró tã gólíyî ázî-ázî kã rî 'bá yî kílî yã? Æ'dî 'bã ãñî á'dólé tã kî 'bá gólíyîkã ró rî nî yã? Òzō nî ããtã tã kî, òjílã ázã ò'ê tã ázákólã 'dî trá ònjí ró rî, 'dōvó nî ñsū tã tã ãñî nyãányã kã rî 'bá yî tãsî. Nî 'ê tã ònjí ró rî 'bá yî kpá trá, nyé òzō tã ònjí gólíyîkã rî 'bá yî kâtí. Ítí rî, nî lē trá lâñjî lâñō tã ònjí 'dî 'bá yî kã rí kã nîlî nî yã?

2Ôvârí ɾ'dî rí'á gólâ tã òjílã gólíyî tã ònjí 'dî 'bá yî 'ê 'bá rî 'bá yî kã kî 'bá lâ 'î. Mã nî trá kî, gólâ rî tã kílî ndrî dódó mbî ró.

³Á'dô bê trá ítí rí, ãní gólíyí cé òjílã mvá ró nõ ìsũ tâ kî, yî ãã'dô ícá'á tâ gólíyí ázî-ázî kâ rí 'bá yî kílí nî rí ã'dô tāsî yã? Òzõ ãní nyáányâ ò'ê tâ ãlôlá ònjí ró gólíyí ãní drí k'á nî rí Ôvârí ãã'dô lâṇõ fě'á ázî-ázî drí tâ lâ sî rí kpá rí, gõ'dá nî ìsũ ãníkâ bê rí, nî ã'dô ícá'á ngá pãlé lâṇõ rí gólã ãní drí lélé á'délé òjílã ázî ázã 'bá yî drî 'dî 'ásî yã?

⁴Nî nîjî pîpîsîlî tãndî ã'dî ró Ôvârí kâ kô. Ítí rí, nî njâ pîpîsîlî tãndî ã'dî ró Ôvârí kâ gólã drí lélé á'dálã ãní drí tâ ònjí ãní nyáányâ kâ rí tāsî rí rú njãnjã yã? Ôvârí rí pîpîsîlî rí'á ã'dî ró ãní rú. Gólã 'bãã 'álé ãdrã íyíkã kô 'wãã á'dólé ãní rú, tâlá gólã rí ãní tēlé ndrî á'dólé tâ ònjí ãníkâ rí 'bá yî nîjî zãlô, gõ'dá vó lâ sî rí, nî ããdî ró drî bê volé 'á lâ yî 'ásî. Á'dó kô tãndî ãní drí tâ 'dî ndrēlé tâ fínyáwá ró.

⁵Gõ'dá òzõ ãní drî ããmbã ãmbã tâ ònjí ãníkâ tāsî rí, 'dî ãní trá rí'á gólã rí 'álé 'bã'á gílî ãní rú á'dólé lâvũlî gãrã kôrô. Ítí, gõ'dá kâyî gólã drí tâ òjílã ndrî kâ kîzô rí sî rí lâṇõ ãníkâ rí á'dô á'dó'á ãmbã gãrã. Kâyî rí 'dî tú, òjílã ndrî á'dô ìyî nî'á lâ kî, Ôvârí rí'á tâ gólíyíkã k'á mbîmbî ró.

⁶Ôvârí á'dô tâ òjílã ãlô-ãlô kâ k'á té á'dô tâ gólíyí òjílã rí 'dî drí rí'á trá 'elã rí kâ vó ró.

⁷Òjílã ùrúkã 'bá yî rí rí'á tâ gólíyí á'dó 'bá mbîmbî ró rí 'bá yî 'elé 'dî, ã'dô ró bê tâ gólíyíkã drí sũzô Ôvârí rú, tâlá ìyî drí rîzô zãã gbádú gólã bê ãdũkũ ãkó. Ítí rí, Ôvârí á'dô gólíyí 'bã'á rílî yî bê zãã gbádú ãdũkũ ãkó.

⁸Gõ'dá òjílã ázã 'bá yî rí ìyíkã rí'á cé tâ gólíyí ìyî nyáányâ tāsî rí 'bá yî 'elé 'dî. Gõ'dá tâ rí 'dî tāsî rí, gólíyí gã dó tâ pãtîjî gólíyí Ôvârí kâ ró rí 'bá yî lélé 'elé. 'Dî vó lâ 'á rí, gólíyí rí gõ'dá tâ gólíyí ònjí lâ ró rí 'bá yî 'elé 'dî Ôvârí rú. Ítí rí, tâ pãtîjî ró, Ôvârí rí fî ã'dô gí'á gólíyí rú.

⁹Nî ndrê drê, Ôvârí á'dô lâṇõ fě'á òjílã ndrî tâ ònjí 'ê 'bá rí 'bá yî drí, ngãtã ã'dô ìyî gbõ òjílã Yúdã yî kâ gõ'dá òrî ázã 'bá yî bê rí 'dî rí. Gõ'dá gólã á'dô ngîngî lâ lâṇõ fě'á òjílã Yúdã yî kâ gólíyí gã 'bá dó tâ gólãkã rí 'bá yî ãrílî rí yî drí.

¹⁰Gõ'dá rí, Ôvârí á'dô òjílã ndrî gólíyí tâ mbîmbî 'ê 'bá rí 'bá yî ìnjî'á, ítí gõ'dá gólíyí á'dô tâ tãndî úsú'á Ôvârí drígã sî, ã'dô ró bê gólíyí drí ícázô rílî ã'dî ró. Ôvârí á'dô tâ tãndî 'dî 'é'á ítí, ngîngî lâ òjílã Yúdã yî kâ gólíyí tâ gólãkã 'ê 'bá rí yî drí, gõ'dá gólã á'dô kpá tâ tãndî 'é'á òjílã ndrî òrî ázã 'bá yî kâ gólíyí tâ gólãkã 'ê 'bá rí 'bá yî drí.

¹¹Nî ndrê drê, Ôvârí á'dô tâ òjílã kâ k'á ndrî ícã-íçã ró, á'dó kô rú nînjî vó ró.

¹²Gõ'dá òjílã Yúdã yî kâ tāsî rí, Ôvârí á'dô tâ gólíyíkã rí 'bá yî k'á á'dô tâ 'bã'bã gólã Músã drí félé rí vó ró, tâlá gólíyí rí rílî tâ 'bã'bã rí 'dî 'bá yî zélé. Gõ'dá nîngã sî, gólíyí 'ê tâ ònjí rí 'bá yî bê trá ítí tâ 'bã'bã 'dî 'bá yî rú rí, Ôvârí á'dô lâṇõ fě'á gólíyí drí tâ 'dî 'ê ãkô lâ yî tāsî. Nî ndrê drê, òzõ nî ããrî tâ 'bã'bã 'dî 'bá yî cé ãní bí sî gõ'dá cú ítí tâ lâ yî 'ezô kô'dáwã rí, Ôvârí ndrê ãní kô òjílã tâ mbî 'bá yî ró. Gõ'dá kpá òjílã òrî ázã 'bá yî kâ rí 'bá yî tāsî rí, òzõ kpálé gólíyí òrî kô tâ 'bã'bã 'dî 'bá yî zélé rí, Ôvârí á'dô tâ k'á kpá gólíyí rú, tâlá tâ ònjí gólíyí drí rí'á 'elã rí 'bá yî tāsî.

14 Õzō kpálé òjílā òrī āzā 'bá yí ká ùnī ìyí tã 'bã'bã gólìyì àfèlé kôô Músã sī 'dī 'bá yí kô'dáwá rí, gō'dá gólìyì òtírí rī rí'á tã 'èlé à'dô tã tã 'bã'bã 'dī 'bá yí ká vó ró gbō ìtí lã 'dī kátí rí, 'dī ã'dá tã kī, Ôvârí lôfí tã 'bã'bã rí 'dī 'bá yí ífí lã yí trá gólìyì drī sī. Ìtí rí, tã ìsū gólìyìkã sī rí, gólìyì nī trá kī, tã ángô rí 'bá yí ì'dī rí'á dódó gō'dá tã ángô rí 'bá yí ì'dī rí'á ányâ ró. Rí'á ókīzō gólìyì nī tã 'bã'bã 'dī 'bá yí trá rí kátí, tãlã tã ìsū gólìyìkã à'dá tã trá gólìyì drí kī, tã gólìyì drí rí'á 'èlã rí 'bá yí rí'á tãndí ró, ngátá ònjí ró yã rí.

16 Ôvârí nī tã gólìyì à'dó 'bá òjílā pīpīsílí 'á rí 'bá yí trá ndrī, gō'dá kâyì gólã drílã Yésū Krístō rí 'bázó tã òjílã kã kílí ndrī rí sī rí, Yésū à'dô tã òjílã kã kí'á àlô-àlô à'dô tã rí 'dī 'bá yí ká vó ró. Gō'dá à'dô rú 'è'á té òzō má drí ìmbálé trá òjílã drí rí 'bá yí kátí.

17 Nī āzā, òzō ní à'dô òjílã Yúdã yí ká ì'dī rí, ní ìsū tã kô kī, yí àã'dô rí'á òjílã tãndí Ôvârí kã rí ì'dī, cé tãlã ní rí rílí tã 'bã'bã gólã drí 'bãlé nī 'èlé rí zèlé.

18 Nī ìsū ánìkã kī, ní nī tã gólìyì sū 'bá Ôvârí rú rí 'bá yí trá. Gō'dá ní ìsū trá kī, tã tãndí Ôvârí kã rí 'bá yí àã'dô trá ánì drí ágálé 'á, cé tãlã ìmbã nī trá tã gólìyì tã 'bã'bã gólãkã kã rí 'bá yí sī. Gō'dá ìtí rí, tã nīnī ánìkã 'dī cú ìtí tã lã 'è àkó ícã kô ánì pãlé.

19 Nī āzā òjílã Yúdã yí ká ró rí, ní àtã tã kī, ní ìcã trá òjílã gólìyì līfí àkó tã gólìyì Ôvârí kã rí 'bá yí ndrèzó rí 'bá yí àtīlì gã, à'dô ró bē gólìyì drí tã pātī Ôvârí kã nīzó. Ní ìsū bē rí kī, ùlì ánìkã 'dī 'bá yí àã'dô à'dó'á òzō lãmbã kátí kólé látì Ôvârí kã ìlì òjílã gólìyì rí 'bá ìyì ìnìrìkúwã 'á rí 'bá yí drí.

20 Gō'dá ní ìsū tã kpá kī, ní nī tã Ôvârí kã trá tãndí ró à'dólé ní drí ìcázó tã lã ìmbálé òjílã gólìyì tã lã nī 'bá kô'dáwá rí yí drí, cé tãlã nī rí'á cú tã 'bã'bã gólìyì Ôvârí kã ìgílí trá búkū gólãkã 'á rí bē rí drí sī.

21 Gō'dá nī bē trá rí'á tã Ôvârí kã ìmbá'á àzì-àzì drí ìtí lã 'dī kátí rí, ngã gō ní rí rílí cú ìtí tã rí gógó gólìyì Ôvârí drí 'bãlé trá ní drí 'èlé 'dī 'bá yí 'è àkó à'dô tã sī yã? Õzō ní òrì trá rí'á tã pèlé òjílã drí kī, ní ùgū ngá kô, ngã nī rí gógó rí ngá ùgūlì íyìkã à'dô tã sī yã?

22 Õzō ní òrì òjílã ìmbálé rílí cé ìyì òkó yí bē rí, ngã ní ngã ánìkã líyã ró nī'á à'dú kólé òkó gólã à'dó 'bá kô ánì òkó ró rí bē à'dô tã sī yã? Õzō ní ògã tã òvârí àbãrãdãgō kã trá dó rí, gō'dá ní rí filí jó òvârí àbãrãdãgō 'dī 'bá yí kã 'ásì nī'á ngã gólìyì sū 'bá ní līfí rí ùgūlì à'dô tã sī yã?

23 Nī gólã ánì nyãányã 'bã 'bá à'dólé sísí tãlã ní nī tã Ôvârí kã rí 'bá yí trá, gō'dá ní gã dó rílí rí'á tã gólãkã rí 'bá yí 'èlé dódó à'dô tã sī yã? Gō'dá ní gã tã Ôvârí kã bē trá ìtí rí, 'dī ní 'dã 'dī gólã ì'dī.

24 Ôvârí àtã tã trá àkú ró tã ònjí ánìkã tã sī tã àngū 'bá Ísáyã sílí tã ìgì íyìkã 'á. Ísáyã kī, "Òjílã òrì āzā 'bá yí kã rí 'bá yí à'dô ìyì Ôvârí rí rú ìzã'á, tãlã tã ònjí ánì òjílã Yúdã yí kã rí kã drí sī." Ísáyã 52.5

²⁵Ānī gólīyī 'dē 'bá trá bāsā 'á ānī pāzó rī tāsī rī, 'dē'dē bāsā 'á 'dī â'dô ānī pā'á cé ōzō nī ōrī tā 'bā'bā Ôvârí drī fêlé trá Músā sī ōjílā drī 'élé rī 'bá yī 'élé ndrī rī. Gō'dá ōzō nī āâyê tā 'bā'bā Ôvârí kâ ālô rī trá 'ē ākó lâ rī, 'dē'dē bāsā 'á ānīkâ 'dī rī'á ngá tākó 'í.

²⁶Gō'dá ōjílā gólīyī 'dē 'bá kô bāsā 'á rī 'bá yī tāsī rī, ōzō tí gólīyī ñcâ tā 'bā'bā 'dī 'bá yī 'élé ndrī rī, tí Ôvârí â'dô gólīyī ndrē'á ōjílā íyíkâ ró nyé ōzō ōjílā íyíkâ gólīyī 'dē 'bá trá bāsā 'á rī kâtí.

²⁷Ōzō tí gólīyī ñcâ trá tā 'bā'bā 'dī 'bá yī 'élé ndrī rī, tí tā tândí gólīyíkâ â'dô ānī ōjílā Yúdā yī kâ rī 'bá yī â'dá'á tā ōnjí 'bá ró, tálā ānī gólīyī 'dē 'bá trá bāsā 'á rī, rī tā ōnjí 'élé, gō'dá nī nī bê tā 'bā'bā Ôvârí kâ kpálé tândí ró rī.

²⁸Tā gólā ōjílā 'bā 'bá â'dólé ōjílā pātīī Ôvârí kâ ró rī â'dó kô cé tā 'dē'dē bāsā 'á 'dī kâ tāsī. Ōjílā āzâ ícâ kô â'dólé ōjílā Ôvârí kâ ró cé lâ'bí ōjílā Ôvârí kâ rī 'bá yī kâ 'ē'ē lâ sī. Ítí rī, ōjílā â'dô ícâ'á â'dólé ōjílā Ôvârí kâ ró, cé ōzō Ôvârí ōjâ â'dô-â'dô gólákâ trá rī. 'Dīī tā Línđrí Tândí Ôvârí kâ rī kâ ĩ'dī. Gō'dá ōzō ōjílā ā'dô trá ōjílā Ôvârí kâ ró rī, Ôvârí ĩ'dī gólā rī 'bá ōjílā 'dī luyíjí rī. Â'dó kô ōjílā āzâ 'bá yī drī gólā rī luyízó nī.

Rómā Lé 'bá 3

¹Áâtâ trá kī nī rī, "Ōzō tā 'dē'dē kâ bāsā 'á rī ō'bā āmâ ōjílā Yúdā yī kâ rī 'bá yī kô â'dólé ōjílā Ôvârí kâ ró rī, gō'dá ítí rī, rī'á tā tândí 'í Ôvârí rī lífí drī 'á ngátá āmâ rī'á ōjílā Yúdā yī kâ ĩ'dī rī drī yā?"

²Tā-drī má drī lôgólé tā 'dī 'á rī rī'á ōzō nōtí. Āwô, tā â'dózó ōjílā Yúdā yī kâ ró rī rī'á tândí ró kôrô ōrī ōjílā āzâ 'bá yī kâ drīī sī. Tā ạngí gólā āmâ âmú 'bá rī rī'á ĩ'dī nōtí kī, Ôvârí âfē tā 'bā'bā íyíkâ tībê 'bālé ōjílā drī 'élé rī trá āmâ ōjílā Yúdā yī kâ rī 'bá yī drī.

³Gō'dá íjī tā kpá trá kī, "Ōzō ōjílā ūrūkâ Yúdā yī kâ rī 'bá yī ōrī ĩyī gō'dá kô tā gólīyī Ôvârí drī 'bālé gólīyī drī rī 'élé rī, 'dīī rī â'dâ tā kī, tā lē ākô ngátá tā ârī ākô gólīyíkâ 'dī â'dô Ôvârí rī 'bā'á rú jálé tā gólīyī yī drī 'bālé trá 'élé ōjílā drī rī 'bá yī 'élé yā?"

⁴Ítí rī, má lôgô tā rī 'dī drī lâ nōtí kī, â'dó kô rī'á ōzō 'dīī rī kâtí ālôwálâ. Tálā Ôvârí rī'á tā gólīyī gólā drī 'bālé 'élé ōjílā drī rī 'é'á kâyī vósī ĩtú-pá bê kárâ. Úlí Ôvârí kâ rī 'bá yī rī'á kâyī vósī kárâ pātīī ró, ōzō kpálé úlí rī gógó 'dī 'bá yī āâ'dâ ĩyī tā kī, tā ĩsū ōjílā ndrī kâ ĩyī tāsī rī āâ'dô ányâ ró rī. Gō'dá ítí rī, úlí Dăwúdī kâ rī 'bá yī â'dâ tā trá kī, úlí Ôvârí kâ rī 'bá yī rī'á pātīī ró. Gólā kī Ôvârí drī rī, "Tā gólīyī ní drī kīlí má rú rī 'bá yī rī'á ĩyī ngbá mbîmbî ró. Ōzō gō'dá ōjílā āzâ āâtâ tā ōnjí trá ní rú rī, ní â'dâ tā kâyī vósī kárâ kī, tā kīkī ánīkâ rī'á mbîmbî ró." Lôngó 51.4

⁵Ōjílā ūrūkâ 'bá yī â'dô ĩyī tī ânyá'á 'dīī drīī sī kī, "Ōzō tā ōnjí āmákâ rī āâ'dâ tā kī Ôvârí rī nyāányâ āâ'dô tândí ró rī, rī'á tā ányâ 'í Ôvârí drī tā kízó āmâ rú tálā tā ōnjí āmákâ 'dī tāsī yā?"

6Gõ'dá má âtâ tâ kî, â'dó ìtí kô. Úlì 'dî 'bá yí â'dó kô mbî. Òzô tí ã'dô trá ányâ ró Ôvârí drí lâṅô fêzô ãmâ drí tâlâ tâ ònjí ãmákâ tāsī rî, gõ'dá gólâ ícá kô ãlôwálâ tâ òjílâ ãngó drî 'á nō kâ kílí.

7Gõ'dá nīngá sī, áátâ tâ kpá kî, "Ònjô má drí ádólé rî â'dâ kpá tâ kî, úlì Ôvârí kâ rî 'bá yí rí'á kâkâpâ pătî ró. Gõ'dá òzô ònjô ámákâ 'dî 'bá yí ò'bâ òjílâ trá Ôvârí rî ìnjílí úlì pătî áatá 'bá ró ìtí lâ 'dî kâtí rî, gõ'dá ìtí rî, Ôvârí á'dô ícá'á ángó tí ró tâ kílí má rú tâ rî 'dî tāsī tâ ònjí 'bá ró yā?"

8Nî ìsū tâ úlì ányâ rî 'dî 'bá yí tāsī. Á'dô á'dó'á ókîzô má âtâ kî, 'dôvó mã ò'ê tâ ònjí ró rî 'bá yí ã'dô ró bê kî, tâ gólíyí tándí ró rî 'bá yí á'dô rú 'é'á tâlâ tâ rî 'dî tāsī. Gõ'dá òjílâ ányâ ùrúkâ 'bá yí ãmâ ìyí tâ kî, 'dî ãá'dô rí'á tâ gólíyí ãmâ drí rí'á ìmbálâ rî 'bá yí ì'dî. Gõ'dá ìtí rî, úlì gólíyíkâ 'dî 'bá yí rí'á 'dó ányâ ró. Rí'á mbî Ôvârí drí lâṅô fêzô drílíyí tâlâ tâ âtâ-âtâ gólíyíkâ ãmâ rú ònjí ìtí 'dî tāsī.

9Ôvârí áfê tâ ìmbâ íyíkâ trá ãmâ òjílâ Yúdâ yí kâ rî 'bá yí drí. Ítí rî, tâ rî 'dî ìtô lâ kî, ãmâ ì'dî òjílâ tándí 'î lậvùlì kôrô tâ òjílâ ùrúkâ 'bá yí kâ rî drî sī yā? 'É'ê, á'dó ìtí kô. Mã âtâ trá ãnî drí sísí nã sī kî, Ôvârí rî tâ kílí ãmâ rú ndrî tâ ònjí 'bá ró. Òjílâ Yúdâ yí kâ gõ'dá òjílâ òrî ãzâ 'bá yí kâ bê ndrî nî ìyí 'dó ngá lậnjì tâ ònjí kâ.

10Rí'á òzô tâ ìgî Ôvârí kâ drí átalé trá rî kâtí kî nî rî, "Òjílâ ãzākâ yú'dawá gólâ rî 'bá íyíkâ kárá rí'á tâ mbîmbî Ôvârí rî lîfî drî 'á rî 'élé ì'dî.

11Òjílâ ãzākâ yú'dawá rî 'bá tâ gólíyí Ôvârí kâ rî 'bá yí nîlì gõ'dá 'élé rî. Òjílâ ãzākâ kpá yú gólâ rî 'bá Ôvârí rî lônðalé rî.

12Gõ'dá òjílâ cé tîtî dî ìyí trá volé Ôvârí rú sī ákí ákó. Ítí rî, Ôvârí rî lîfî drî 'á rî, gólíyí trá cú ìtí tâ ífí ákó, cé rílí ìyí rí'á tâ ònjí têtê ró rî 'bá yí 'élé ì'dî. Ítí rî, òjílâ ãzâ ãlô kpá yú gólâ rî 'bá kárá rí'á tâ mbî 'élé ì'dî rî. Lôngó 14.1-3

13Gõ'dá úlì ndrî gólíyí drí átalé rî 'bá yí á'dâ tâ kî, á'dô-á'dô gólíyíkâ rî rí'á ãṅâ ró, òzô ãvô gólâ ṅâ 'bá trá rî kâtí. Gólíyí rî trá rí'á ònjô ágálé ì'dî òjílâ drí. Lôngó 5.9 Tã ònjí gólíyí drí rí'á átalâ ìyí òjílâ ãzâ 'bá yí rú rî rí'á ókîzô ìnî gî 'î rî kâtí. Lôngó 140.3

14Gólíyí rî trá rí'á òjílâ lô'dalé ăwă sī. Lôngó 10.7

15Gólíyí rí'á njâ òjílâ úfúlí 'wââ cú ìtí tâ ífí ákó.

16Gólíyí rî trá vō ìzâlê gõ'dá kpá ìzâ fêlê òjílâ drí vō gólíyí drí lậmúzô rî 'bá yí 'ásí ndrî.

17Gólíyí nîlì ìyí rîrî ázî-ázî yí bê ă'dí ró rî kô. Ísáyâ 59.7-8

18Gólíyí ùrîlì Ôvârí kô tâ ònjí ìyíkâ 'é'ê lâ sī." Lôngó 36.1 'Dîlî tâ gólíyí Ôvârí drí átalé òjílâ ãngó nō kâ rî 'bá yí tāsī rî ì'dî.

19Mã nî trá kî, tâ gólíyí Ôvârí drí 'bálê Músâ sī òjílâ drí 'élé rî rí'á ìyí ndrî òjílâ Yúdâ yí kâ gólíyí rî 'bá tâ rî 'dî 'bá yí zêlê rî drí. Gõ'dá úlì rî gógó 'dî 'bá yí âtâ tâ trá kî nî rî, kpálê òjílâ Yúdâ yí kâ rî 'bá yí rí'á ìyí òjílâ ònjî-ònjî 'î rî, tâ 'dî tāsī rî, gólíyí ãzākâ

îcá kô tâ-drî lôgôlé Ôvârí tâ kî 'bá ró rî drî tâ ònjí gólíyíkâ tāsī. Ítí rî, Ôvârí rî tâ kílí òjílā rú ndrî.

²⁰Nî ndrê drê, òjílā āzākā ālô îcá kô â'dólé nyé òjílā tâ mbî 'bá ró Ôvârí rî lîfî drî 'á tâ 'bā'bā 'dî 'bá yî ñnjî-ñnjî lâ yî sî. Tālā tâ 'bā'bā rî 'dî 'bá yî îcā ìyî cé tâ ònjí òjílā kâ rî 'bá yî â'dalé ã'dî gólíyî drî.

²¹Ngbāangbānō rî, Ôvârí njî lâtî trá trá òjílā drî â'dózó tâ mbî 'bá ró. 'Dîî â'dó kô lâtî gólā tâ 'bā'bā ñnjî kâ rî ã'dî. Gō'dá Ôvârí âtā tâ trá lâtî tândí ngá pázó rî kâ tāsī tâ ñgî-ñgî íyíkâ 'á. Gólā âtā tâ trá tâ lâ sî ākū ró ākū ró nā sî tâ āngū 'bá íyíkâ rî 'bá yî sílî.

²²Lâtî rî ã'dî rî'á nōtî. Ôvârí rî òjílā 'bālé â'dólé mbî yî lîfî rî, òzō gólíyî òlê tâ trá Yésū Krístō 'á rî, Ôvârí rî rî'á òjílā pālê ndrî lâtî ālôlā 'dî 'ásî. Ôvârí cá òjílā lāfā kô tâ 'dî tāsî.

²³Nî ndrê drê kpá, òjílā ndrî 'ê ìyî tâ ònjí trá. Ôjílā āzākā yû'dawá gólā îcá 'bá tâ gólíyî Ôvârí drî lēlé gólíyî drî 'elê rî 'bá yî 'elê ndrî.

²⁴Kpálê ñtí rî, Ôvârí pā òjílā ndrî gólíyî tâ lē 'bá Yésū Krístō 'á rî yî drî-bálayî ró tālā pîpîsílî ã'dî tândí gólākâ tāsî. Tālā òdrā Yésū kâ tâ ònjí òjílā kâ tāsî rî sî, Ôvârí îcā trá òjílā pālê lānō tâ ònjí gólíyíkâ rî 'bá yî kâ 'ásî, gólā tî āmā drî ró bē.

²⁵Ôvârí āfē Yésū ñpālê fē lālî-lālî drî ngá fēfē ró yî drî òmbā íyíkâ ã'dízó, ã'dô ró bē yî Ôvârí drî îcázó bē tâ ònjí òjílā kâ āyélê tālā Yésū rî ārî tāsî. Ôvârí 'ê tâ 'dî ñtí, ã'dô ró bē yî drî tâ â'dázó kî, yî rî tâ 'elê ndrî mbîmbî ró tâ ònjí tāsî. Būúū āndrō nô rî, Ôvârí rî trá pîpîsílî ã'dî sî tâ ònjí òjílā kâ rî 'bá yî tāsî. Gólā fēé lānō gólíyî drî 'wāā kô'dawá.

²⁶Gō'dá ngbāangbānō rî, Ôvârí â'dā tâ trá kî, yî rî tâ 'elê mbîmbî ró tâ ònjí òjílā kâ rî 'bá yî tāsî. Nî ndrê drê, tālā òdrā Yésū kâ tâ ònjí tāsî rî tāsî, Ôvârí îcā trá tâ kílí mbîmbî ró tâ ònjí tāsî gō'dá kpá tâ ònjí 'bá gólíyî tâ lē 'bá Yésū 'á rî 'bá yî 'bālé â'dólé tâ mbî 'bá ró yî lîfî.

²⁷Gō'dá bē trá ñtí rî, mā â'dô îcā'á āmā ārúlí ã'dô tâ tāsî yā? Ngá āzākā kó yû! Tā Ôvârí drî āmā ndrēzó tâ mbî 'bá ró rî, tâ ífî lâ íyíkâ ã'dô 'î yā? Tā rî 'dî ífî lâ kî, mā ñnjî tâ 'bā'bā yā? Â'dó ñtí kô, gō'dá cé āmā drî tâ lēlé Yésū 'á 'díyî pā 'bá ró.

²⁸Ādūkū lâ ró rî, Ôvârí rî òjílā 'bālé â'dólé mbîmbî ró cé tâ lēlé gólākâ pîpîsílî ālô sî rî tāsî. Â'dó kô tâ tâ 'bā'bā kâ 'elê rî sî.

²⁹Ôvârí rî cé òjílā Yúdā yî kâ rî 'bá yî pālê ã'dî yā? Gō'dá â'dó kô kpá drílā òjílā gólíyî Yúdā ró kô rî 'bá yî pālê yā?

³⁰Ôvârí rî'á cé ālô, gō'dá gólā 'ê tâ ālô trá òjílā pālê ndrî. Gólā 'bā òjílā Yúdā yî kâ rî 'bá yî gō'dá kpá gólíyî â'dó 'bá kô òjílā Yúdā yî kâ ró rî 'bá yî bē â'dólé mbîmbî yî lîfî lâtî ālô sî, tâ lēlé gólíyíkâ Yésū 'á rî sî.

³¹Tā 'díyî pāpā tâ lēlé sî rî kâ 'dî ñtō lâ kî, mā āâyê tâ tâ 'bā'bā ñnjî kâ volé yā? Ítí kô ālôwálā. 'Dîî vō lâ 'á rî, mā âmô tâ 'bā'bā gágá drî-mvá mûdrî sî tâ lēlé āmākâ tāsî.

Rómã Lé 'bá 4

- 1**Tã ãmã á'bíyá Ābārāyámã kã drí îcázó tã ãmbálé ãmã drí tã ngá pãpã kã tã lëlë sî gõ'dá pávó Ôvârí drí rîzô ôjílã pãlé tã ònjí 'ásî rî tãsî.
- 2**Tíkó òzô Ôvârí ôpã Ābārāyámã trá tã ònjí gólâkã 'ásî tãlã tã tãndí gólíyî Ābārāyámã drí 'êlé rî tãsî rî, gõ'dá gólâ á'dô îcá'á á'dólé íyî ârúlí, tã gólâ drí á'dózó ôjílã Ôvârí kã ró rî sî, tãlã á'dô á'dó'á tã tîbê gólâ rî nyãányã drí 'êlé nî rî ró. Gõ'dá Ôvârí nî tã pãtîjî nî ngá pãpã Ābārāyámã kã rî tãsî. Ítí ró rî, Ābārāyámã îcá kô íyî ârúlí tã rî 'dî tãsî Ôvârí ândrá.
- 3**Nî ndrê drê, tã îgî-îgî Ôvârí kã âtã tã trá kî, "Ābārāyámã lë tã trá Ôvârí 'á pîpîsîlî ãlô rî sî, gõ'dá îtí rî, Ôvârí drí gólâ rî 'bázó á'dólé ôjílã mbîmbî ró tã lëlë gólâkã 'dî tãsî." Tã Ômvó Ngá 15.6
- 4**Ôzô ôjílã ôrî lôsî 'êlé âdî tãsî rî, úzî âdî fêlé trá gólâ drí 'dî ngá fêfê ró kô. Gõ'dá tã gólâ Ābārāyámã rî pãzó 'dî á'dó kô kî, Ābārāyámã 'ê lôsî 'î tã lâ tãsî rî.
- 5**Gõ'dá rî, ngá pãpã á'dó kô lôsî 'ê'ê sî. Îcã trá ôjílã drí tã lëzó Ôvârí 'á ngá pãpã tã ònjí 'ásî rî úsúzó. Ítí rî, Ôvârí á'dô ôjílã 'bã'á nî á'dólé ôjílã mbîmbî rî ró drî-báláyî bê tã lëlë gólâkã sî. Á'dó kô kî tãlã lôsî âzãkã drílã 'êlé rî tãsî.
- 6**Gõ'dá âkû ró nã sî rî, kúmú ângî Dãwúdî âtã tã kpá trá tã rî 'dî tãsî. Gólâ âtã tã ôjílã gólâ Ôvârí drí 'bã'á ndrêlã ôjílã mbîmbî ró rî tãsî kî, Ôvârí rî ôjílã 'bãlé á'dólé ôjílã mbîmbî ró íyî lîfî drî 'á cú îtí tã tãndí gólâkã ndrê âkô, gõ'dá ôrê fëzó drílã.
- 7**Kúmú Dãwúdî kî nî rî, "Rî'á tãndí ró tákányî á'dózó ôjílã gólâ Ôvârí drí tã ònjí gólâkã âyézó trá rî ró.
- 8**Ôzô gõ'dá Ôvârí ôkî tã ôjílã gólâ tã ònjí 'ê 'bã trá rî rú kô rî, 'dî rî, Ôvârí fê ôrê trá rôô gólâ drí." Lôngó 32.1-2
- 9**Ítí rî, áã'dô ôrê rî 'dî fê'á cú îtí ôjílã Yúdã yî kã rî 'bã yî drí ôjílã 'dê 'bã íyî trá bãsã 'á rî 'bã yî ró yã? Á'dó îtí lâ 'dî ró kô, tãlã ôrê kpá bê rî'á ôrî âzã 'bã yî drí. Nî îsû tã Ābārāyámã rî tãsî. Ôvârí ndrê gólâ trá ôjílã mbîmbî ró íyî lîfî drî 'á, tãlã gólâ lë tã trá Ôvârí 'á pîpîsîlî ãlô sî.
- 10**Ôvârí ndrê Ābārāyámã á'dólé ôjílã mbîmbî ró ângô tú, gõ'dá tã rî 'ê rú 'dî Ābārāyámã rî 'dê'dê bãsã 'á rî vósî yã? Ítí kô. 'Dôvó má âtã drê tã ânî drí, Ôvârí 'ê tã rî 'dî trá îtí drê âkpãkã'dã sîsî Ābārāyámã 'dê bãsã 'á kô.
- 11**'Dê'dê Ābārāyámã kã bãsã 'á rî rî'á lâmbé 'î tã á'dalé kî, gólâ gõ'dá trá ôjílã Ôvârí kã ró, tãlã tã lëlë gólâkã Ôvârí 'á rî sî. Ābārāyámã î'dî rî'á ôjílã drî-kákã gólâ Ôvârí drí 'bãlé á'dólé mbîmbî tãlã tã lëlë gólâkã Ôvârí 'á rî tãsî. Bê îtí rî, gólâ drí á'dózó átã ró ôjílã gólíyî Ôvârí drí 'bãlé á'dólé mbîmbî tãlã tã lëlë gólíyîkã tãsî rî drí, òzô kpálé gólíyî á'dô kô ôjílã Yúdã yî kã î'dî rî. Ābārāyámã rî'á pãtîjî ãmã Yúdã yî á'bíyá 'î. Á'dó kô kî'á nî rî mã 'dê trá bãsã 'á rî drí sî, gõ'dá tãlã mã lë tã trá Ôvârí 'á kpá òzô Ābārāyámã gólâ îtô 'bã trá tã lëlë Ôvârí 'á drê sîsî gólâ 'dê bãsã 'á kô rî kâtí.

13 Ôvâri 'bã tâ trá kî, yî ã'dô drî-âcê fê'á Ābārāyāmā yî drî ózōwá lâ yî bê â'dózó òjílā āngó drî kâ drīlī. Ôvâri 'bã tâ trá tâ tândí 'ézó gólīyī drī ítí, tálā Ôvâri 'bã Ābārāyāmā trá â'dólé mbîmbî ró tâ lēlē gólākā sī, â'dó kô kî tálā tâ 'ē'ē tâ 'bã'bã Ôvâri kâ vó ró rî tāsī.

14 Nî ndrê drê, òzō tîkó Ôvâri ôfê tâ tândí íyíkâ tîbê drílā 'bālê 'dī 'bá yî òjílā drī, tálā gólīyī ô'ê ró tâ â'dô tâ 'bã'bã kâ vó ró cé ìyī drī sī rî, gō'dá tí ícá kô tâ lēzó Yēsū 'á. Gō'dá tí tâ rî 'dī â'dô kpá tâ gólīyī Ôvâri drī 'bālê trá 'élé òjílā íyíkâ drī 'dī 'bá yî 'bã'á â'dólé cú ítí tâ ífí ãkó rî ró. Gō'dá tâ rî 'dī 'bá yî â'dó kô ítí.

15 Òzō tí tâ 'bã'bã òjílā drī 'élé rî 'bá yî ã'dô yû rî, tí òjílā ícá kô tâ 'élé tâ 'bã'bã 'dī 'bá yî rú. Gō'dá pätījī ró, tâ 'bã'bã 'dī 'bá yî bê òjílā drī 'élé. Gō'dá Ôvâri â'dô lânō fê'á gólīyī tâ lâ yî 'ē 'bá ndrī kô rî 'bá yî drī òmbã íyíkâ sī.

16 Bê trá ítí rî, Ôvâri drī tâ 'bázó tâ tândí 'ézó Ābārāyāmā yî drī ózōwá lâ yî bê tálā tâ lēlē Ābārāyāmā kâ Ôvâri 'á pīpīsilī ãlô sī rî tāsī. Ôvâri 'ê tâ rî 'dī ítí, â'dô ró bê kî, yî ícá ró drī-báláyī ró tâ tândí gólā drī tâ lâ yî 'bālê òjílā íyíkâ drī 'dī fēlé. Tâ tândí rî 'dī 'bá yî â'dó kô cé Ābārāyāmā rî ózōwá yî gólīyī rî 'bá tâ 'bã'bã Ôvâri drī âfēlé trá Músā sī rî ñjīlī í'dī rî 'bá yî drī. Gō'dá tâ tândí 'dī 'bá yî kpá rī'á òjílā ndrī gólīyī tâ lē 'bá trá Ôvâri 'á òzō Ābārāyāmā kâtí rî 'bá yî drī. Ítí rî, Ābārāyāmā â'dô gō'dá trá á'bíyá ró òjílā ndrī gólīyī tâ lē 'bá ìyī Ôvâri 'á rî 'bá yî drī.

17 Ôvâri âtâ tâ Ābārāyāmā drī tâ ñgī íyíkâ 'á kî, "Má â'dô ání 'bã'á â'dólé átá ró òjílā dūu drī." Ābārāyāmā lē tâ Ôvâri kâ 'bālê 'dī 'bá yî trá pīpīsilī ãlô sī. Gō'dá Ôvâri âtâ tâ bê Ābārāyāmā drī kî, "Ání ózōwá yî â'dô lîzó'á, ícá lálā ìyī kô'dáwá" ítí rî, Ābārāyāmā lē tâ 'dī trá, kpálé gólā trá āgô ārākā ró cú ítí 'dīyímvá ãkó rî. Nî ndrê drê, òzō Ābārāyāmā òndrê cé íyī rú'bá nyáanyâ í'dī rî, gólā rī'á òzō ävô kâtí. Gō'dá gólā nī trá kî, Ôvâri â'dô ícá'á ävô 'élé lîdrílí òdrā 'ásī, gō'dá Ôvâri â'dô ícá'á tâ äzâ 'bá yî rú 'ē 'bá drê kô sīsī lâ sī rî 'bá yî 'bālê rú 'élé. Nīngá sī, tálā Ābārāyāmā lē tâ Ôvâri kâ trá pīpīsilī ãlô sī 'dī kâtí rî, gólā rī'á kpá átá 'î ãmâ tâ lē 'bá ró rî 'bá yî drī Ôvâri ândrá. Ítí rî, Ābārāyāmā trá á'bíyá ró òrī dūu drī.

19 Nî ndrê drê, Ābārāyāmā rî trá zãâ tâ lēlē pīpīsilī sī Ôvâri 'á. Kâyī rî 'dī 'bá yî sī, gólā rî ndrô câ trá rī'á ãnyī nyá'dī-njī. Nīngá sī rî, gólā drī nīzó lâ kî, ndrô íyíkâ òlāvū trá kôró ndrô òjílā gólā 'bã'á drê zãâ 'dīyímvá tī'á rî kâ drī sī, gō'dá íyī òkó Sárā rī'á óndó 'î. Á'dô bê kpálé ítí rî, tâ lēlē gólākā Ôvâri 'á rî kî kô. Gólā rî trá zãâ tâ lēlé Ôvâri 'á pīpīsilī ãlô sī kî, Ôvâri ãâ'dô tâ tândí 'é'á yî drī òzō gólā drī 'bālê trá rî kâtí.

20 Ítí rî, tâ ñsū gólākā â'dó kô ändôtô drī ró. Gólā lēbê zãâ tâ Ôvâri drī 'bālê rî rú lēbê. Gō'dá tâ lēlē gólākā Ôvâri rî tāsī rî drī līpīzô â'dólé gārā. Ítí gólā drī äwô-ítí 'ézó Ôvâri drī tálā tâ tândí gólā Ôvâri drī 'é'á 'élā gólā drī ätī 'álā rî tāsī.

21 Gólā nī trá kî, pätījī Ôvâri â'dô ícá'á 'dīyímvá âfēlé yî drī òzō gólā drī tâ lâ 'bālê trá rî kâtí.

22 Tálā tâ lēlē gólākā 'dī tāsī rî, Ôvâri ndrê gólā trá òjílā mbîmbî ró.

²³Gõ'dá úlí gólíyí îgílí kí'á nĩ, Ôvârí ndrê Ābārāyāmā tā mbî 'bá ró 'dĩ 'bá yí â'dó kô cé rí'á tā ìmbá'á r'đĩ Ābārāyāmā rí tāsĩ.

²⁴Úlí rí îgílí 'dĩ 'bá yí rí ìyí kpá tā â'dalé kí, Ôvârí āâ'dô kpá âmâ ndrê'á yí lĩfĩ òjílā tā mbî 'bá ró, tálā mā lē tā trá Ôvârí 'á, tálā gólā r'đĩ ãlô gólā Kúmú âmákā Yésū Krístô rí 'ē 'bá trá lĩdrílí òdrā 'ásĩ rí.

²⁵Ôvârí âfē Yésū fũlí tálā tā ònjí âmákā rí 'bá yí tāsĩ, tálā gólā ò'bā ró âmâ bê â'dolé mbîmbî ró yí lĩfĩ. Gõ'dá gólā 'bā Yésū lĩdrílí òdrā 'ásĩ, ā'dô ró bê âmâ drí ndrêlé kí, Ôvârí 'bā âmâ trá â'dolé òjílā mbîmbî rí 'bá yí ró yí lĩfĩ.

Rómā Lé 'bá 5

¹Ôvârí ndē tā tā ònjí âmákā âmâ lāfálé 'á yí bê rí ká trá, tálā mā lē tā trá Yésū 'díyí pā 'bá ró rí 'á. Bê trá ítí rí, ăwă Ôvârí ká âmâ rú rí ă'dị trá, gõ'dá mā îcā trá âgólé gólā ngálā òjílā gólākā ró rĩlí tândí ró gólā bê, tálā Kúmú âmákā Yésū Krístô rí òdrā sĩ.

²Mā îcā trá tā tândí ndrĩ gólíyí Ôvârí drí 'elē drĩ-báláyí ró âmâ gólíyí tā lē 'bá trá Yésū 'á pĩpĩsĩlí ãlô sĩ rí 'bá yí drí rí nĩlí. Ngbāāngbānô Yésū sĩ rí, âmâ trá rí'á ăyĩkô ró âmábā, tálā mā nĩ trá kí, Ôvârí â'dô pătĩĩ íyí sūsū tā tândí 'ē ká gõ'dá kpá mbārākā bê rí â'dá'á trá âmâ drí.

³Gõ'dá mā îcā ró bê kpá gólā rí luyĩlí kăyí gólā lâñô drí âmâ úsúzó rí tú, tálā âmâ òjílā Yésū ká nĩ tá trá kí, lâñô rí gógó 'dĩ â'dô âmâ 'bā'á fĩ âtũlí 'â ă'dí sĩ.

⁴Ôzô mā ìcā trá fĩ âtũlí ítí rí, gõ'dá âmâ drí â'dózó mbārākā bê rĩlí òjílā Ôvârí ká ró. Gólā rí ndrêlá kí, mā â'dô â'dó'á âmólé drĩ-mvá mũdrĩ sĩ njírĩ-njírĩ kăyí gólā lâñô ká rí sĩ. Gõ'dá bê trá ítí rí, mā îcā trá lĩfĩ 'bālē tā tândí gólíyí Ôvârí drí 'bālē 'ē'á 'elā âmâ drí rí drĩĩ.

⁵Tā pătĩĩ ró, mā nĩ trá kí, Ôvârí â'dô fĩ tā gólíyí âmâ drí lĩfĩ 'bázó trá drĩ lâ rí 'bá yí 'ē'á âmâ drí, tálā gólā lē âmâ trá tákányĩ. Líndrí Tândí gólā Ôvârí drí fēlé trá âmâ drí ngá fēfē ró 'dĩ â'dā tā 'dĩ nĩ âmâ drí ngbálĩ-ngbálĩ.

⁶Nĩ ndrê drē, Ôvârí ndrê trá kí, âmâ rí'á cú ítí mbārākā ăkô âmâ nyăányă pázó. Ítí rí, gólā drí âmâ pázó kăyí tĩbē gólā drí Yésū Krístô rí 'bázó drālē âmâ tā ònjí 'bá ndrĩ tāsĩ rí sĩ. 'Dĩ rí'á tā ăngí 'ĩ.

⁷Ítí rí, òjílā ăzā fĩ bê rí'á ăngó nō 'á nōngá îcā 'bá drālē íyí ăzĩ-ăzĩ rí tāsĩ yă? Â'dô â'dó'á ăngô tí òzô ăzĩ-ăzĩ rí 'dĩ ă'dô òjílā tândí 'ĩ rí yă? Ă'dĩ nĩ nĩ yă? Ôzô òjílā rí 'dĩ ăâ'dô fĩ rí'á pătĩĩ òjílā tândí 'ĩ dódó rí, gõ'dá òjílā ãlô drí fĩ âtũzó â'dólé mbārākā bê drālē gólā rí pālē rí.

⁸Gõ'dá tā gólā Ôvârí drí 'elē âmâ drí rí lâvũ trá găřă tā tândí rí 'dĩ drĩĩ sĩ. Ôvârí â'dā tā trá kí, âmâ lôvó bê rí'á dũu yí 'á lâvũlí kôrô lôvô òjílā ăngó nō ká rí 'bá yí ká ìyí lāfálé 'ásĩ rí drĩĩ sĩ. Nĩ ndrê drē, Ôvârí ăjô íyí mvá Yésū Krístô ânĩlí drālē tálā âmâ pālē, drē âmâ rí'á tā ònjí tētē 'bá ró rí sĩ.

⁹Yésū Krístō drā trá tā ōnjí āmákā rí 'bá yí tāsī. Ítí rí, tā āzākā yú'dáwá Ôvârí drí tā kízó āmā rú tā lâ sī. Gõ'dá ngbâangbânō rí, Ôvârí ndrê āmā bê trá òjílā tândí íyíkā rí 'bá yí ró tálā Yésū rí òdrā sī rí, ítí mā á'dô ícá'á pätĩĩ nílā kí, gólá ícá gõ'dá kô á'dólé ăwă ró āmā bê, tálā Yésū pâ āmā trá ăwă rí 'dĩ 'ásĩ.

¹⁰Sísí lâ sī rí, āmā rĩ'á Ôvârí rí ăjú-'bá-ăzí yí ĩ'dĩ, gõ'dá 'dĩ vósĩ rí, gólá drí āmā 'bázó á'dólé íyí rú-lē-ăzí yí ró tálā mvá lâ rí òdrā sī. Gõ'dá ngbâangbânō āmā bê trá gólá rí rú-lē-ăzí yí ĩ'dĩ rí, gólá á'dô rĩ'á zāā tā pätĩĩ ró āmā pālē lâņō íyíkā āmā drĩĩ rí 'ásĩ, á'dô ró bê āmā drí rízó zāā gbádú lédrē-lédrē ró, tálā Yésū trá ngbâangbânō lédrē-lédrē ró ó'dí.

¹¹Dró 'dĩ drĩĩ rí, mā ícā ró bê kpá Ôvârí rí lúyĩlí mvá lâ Yésū Krístō gólá āmā 'bā 'bá á'dólé ngá ălô ró gólá bê rí tāsĩ.

¹²Tā ómvó ngá 'á rí, āmā á'bíyá ălô rú bê Ádāmā rí 'ê tā ōnjí trá Ôvârí rú. Ítí rí, tā ōnjí drí áfízó āngó nō 'á òjílā ndrĩ drí rĩ'á 'elā. Gõ'dá tā ōnjí rí 'dĩ drí òdrā lôfízó òjílā drí ndrĩ kăkăřă, tálā òjílā cé tĩtĩ 'ê íyí tā ōnjí trá ăkí ăkó.

¹³Drē ăkpăkă'dă sísí Ôvârí áfēē tā 'bā'bā íyíkā rí 'bá yí òjílā drí 'elē Músă sī kô rí, òjílā āngó nō drĩĩ rí 'bá yí rí íyí trá tā ōnjí 'elē. Gõ'dá ítí rí, mā ícā kô tā átálé kí, tā ōnjí ĩ'dĩ rĩ'á cé tā tā 'bā'bā kâ rí 'bá yí 'ê ăkô lâ 'ĩ. Ôjílā rí trá rĩ'á tā ōnjí 'elē 'dĩ drē tā 'bā'bā yú'dáwá rĩ'á ĩnjĩlā.

¹⁴Gõ'dá ítölē kăyĩ gólĩyĩ Ádāmā kâ rí 'bá yí rú sī ácálé kăyĩ Músă kâ rí rú rí, trá rĩ'á òjílā drí ôdrázó, kpálé ôzô gólĩyĩ ôgă kô dó tā āzākā ngĩngĩ tā 'bā'bā Ôvârí kâ kâ 'elē ôzô Ádāmā drí 'erē lâ kâtí rí. Ádāmā rí nyáanyâ á'dô trá líndrí òjílā gólá Ôvârí drí 'é'á ăjólā 'díyĩ pâ 'bá ró rí kâ ĩ'dĩ.

¹⁵Nĩ ndrê drē, tā kpăřătĩ gólĩyĩ drí 'elē íyí rí, 'bā tā rú 'elē òjílā ndrĩ tāsĩ. Gõ'dá tā lâ yí rĩ'á ngĩ. Sísí rí, ngá fēfē Yésū rí òdrā kâ gólá Ôvârí drí áfēlē òjílā pālē rí á'dó kô rĩ'á ícā-ícā ró tā ōnjí Ádāmā kâ rí 'bá yí bê. Tálā ăgô ălô Ádāmā 'dĩ 'ê tā ōnjí trá. Gõ'dá ítí rí, òjílā dũũ òdrā trá. Gõ'dá tā Ôvârí rí pĩpĩsĩlí ă'dĩ kâ drĩ-báláyĩ ró òjílā pázó rí lâvũ kôrô tā tā ōnjí tētē òjílā kâ rí 'bá yí kâ drĩĩ sī. Á'dô bê trá ítí rí, Ôvârí ícā trá drĩ-báláyĩ ró tā lē 'bá ndrĩ 'bă'á á'dólé íyí mbĩ ró yí lífĩ, tálā gólá áfē òjílā ălô trá, Yésū Krístō ĩ'dĩ ngá fēfē ró drălē tálā tā ōnjí òjílā dũũ kâ tāsĩ.

¹⁶Tā rĩ gólá tā ōnjí Ádāmā kâ 'bā 'bá ngĩ tā tândí Yésū kâ rú sī rí rĩ'á ĩ'dĩ nō. Tálā tā ōnjí sísí Ádāmā kâ tāsĩ rí, Ôvârí kí tá trá āmā òjílā rú kpăkă ălô gólá bê tā ōnjí 'bá yí ró, tálā lâņō fēzô āmā drí. Gõ'dá ngá fēfē Ôvârí kâ rí tá lâ á'dó ítí kô. Ôvârí ăjô Yésū trá ngá fēfē ró, tā ōnjí dũũ òjílā āngó nō kâ drí 'elē rí volé drĩ lâ 'ásĩ. Tálā Yésū rí òdrā tāsĩ rí, Ôvârí 'ê òjílā trá dũũ á'dólé mbĩmbĩ ró yí lífĩ.

¹⁷Nĩ ndrê drē, tā ōnjí ăgô ălô Ádāmā kâ 'dĩ 'ê òjílā āngó nō kâ trá ôdrălē. Gõ'dá mbârâkă Yésū kâ 'díyĩ pâ 'bá ró rí lâvũ Ádāmā kâ trá găřă rí, gõ'dá ítí, tā gólá ăgô ălô Yésū Krístō drí 'elē āmā pázó 'dĩ lâvũ tá tā ōnjí gólá áfĩ 'bá tálā tá ōnjí Ádāmā kâ rí 'bá yí kâ drĩĩ sī. Á'dô bê trá ítí rí, òjílā ndrĩ gólĩyĩ ngá fēfē ngá păpă kâ gólá Ôvârí drí áfēlē drĩlĩyĩ drĩ-báláyĩ sī òdrā Yésū kâ sī, á'dô ró bê Ôvârí drí gólĩyĩ 'bázó

â'dólé tã mbî 'bá ró rî úsú 'bá rî, â'dô ìyî rî'á tã pãtîî ró zãã gbádú kúmú ró Yésù bê 'bùú 'álá.

¹⁸Ítí rî, tã òjílã àlô kã ìjō rû trá òjílã drí ndrî. Tã ònjí Ádãmã kã 'bã òjílã ndrî trá rîlí lãñō Ôvârí kã nîjîlí. Gõ'dá tã tãndí gólã Yésù drí 'èlé ìyî òdrã sî fê lãlî-lãlî drîî rî ìnjî òjílã trá lãñō tã ònjí kã 'ásí gólîyî drí rîzô bê zãã gbádú ró Ôvârí bê.

¹⁹Yésù ì'dî rî'á òjílã àlô gólã rî 'bá kárã rî'á cé tã mbî Ôvârí kã rî 'bá yî 'èlé rî ì'dî. Bê trá ìtí rî, Ôvârí ìcã trá òjílã 'bãlé ndrî â'dólé mbîmbî ró yî lîfî tãlã tã mbî 'è'è Yésù kã tãsî, kpá òzō tã ònjí Ádãmã kã drí òjílã ndrî 'bãrê â'dólé tã ònjí 'bá ró rî kãtí.

²⁰Òzō tã 'bã'bã Ôvârí kã Músã sî rî 'bá yî ò'bã ãmã kô â'dólé mbîmbî ró rî, ngã gõ'dá gólã àfê tã 'bã'bã rî 'dî 'bá yî kó ã'dô tãsî òjílã drí 'èlé yã? Ôvârí àfê tã 'bã'bã rî 'dî 'bá yî òjílã drí tã nîzô bê dódó kî, yî 'è tã ònjí trá Ôvârí rú. Òzō kpálé tã ònjí lîpî bê trá àcálé dùú rî, mbârãkã pîpîsîlî tãndî Ôvârí kã rî kã drí kpá lîpîzô lãvùlî kôrô tã gólîyî tã ònjí 'dî 'bá yî kã rî yî drîî sî.

²¹Ítí òjílã ndrî 'è ìyî tã ònjí gõ'dá òdrãzô ìyî tãlã tã ònjí rî 'dî 'bá yî drí sî. Gõ'dá mbârãkã Ôvârí rî pîpîsîlî tãndî kã rî'á ãmbã lãvùlî kôrô. Gólã rî'á drî-báláyî ró òjílã 'bãlé â'dólé mbîmbî ró yî lîfî Kúmú Yésù Kristô sî, ã'dô ró bê gólã drí ãmã 'bãzô rîlí zãã gbádú ãdùkù ãkó.

Rómã Lé 'bá 6

¹Òzō tã ònjí dùú òjílã kã rî ò'bã Ôvârí trá pîpîsîlî tãndî ìyîkã â'dálé gólîyî drí rî, òjílã ãzã àlô ãnî lãfálé sî ã'dô tã ìsù'á kî, "Dòvó mã òrî rî'á tã ònjí 'èlé ì'dî rōô, ã'dô ró bê Ôvârí drí ìcázó tã ònjí dùú ãmãkã 'dî 'bá yî àyélé tãlã pîpîsîlî tãndî gólãkã 'dî sî."

²Tã-drî lògō ãmãkã tã 'dî tãsî rî kî, rî'á ngbã ányã lâ ró. Á'dó kô mbî ãmã drí rîzô rî'á tã ònjí 'èlé. Ìcã trá ãmã drí rîzô ãmã nyãányã ndrêlé òjílã mvã gólîyî ìcã 'bá rî'á tã tã ònjí 'èzô rî gálé dó rî yî ró. Mbârãkã Yésù kã fú mbârãkã tã tã ònjí 'è 'bá ãmã 'èlé rî kã trá.

³Nî ìsù tã tã bãbãtízî kã tãsî. Íbábátízã ãmã bê â'dólé ngã àlô ró Yésù bê rî, rî'á tã â'dã 'î kî, mã drã trá Yésù bê.

⁴Gõ'dá nîngã sî, íbábátízã ãmã bê rî, rî'á ókîzō ó'bã ãmã kpá 'bú 'á Yésù bê àlô. 'Dîî 'bã tã tã ònjí 'è kã â'dólé mbârãkã ãkó ãmã pèlé. Ítí ãmã bê trá ngã àlô ró Yésù bê, gõ'dá òzō Ôvârí drí Yésù rî 'èzô trá lîdrîlí òdrã 'ásí mbârãkã ãmbã ìyîkã sî 'dî tí rî, 'dîî gólã 'è ãmã kpá drî ãdîlí vólé tã ònjí 'ásí gõ'dá rîlí ãngó nō 'á òjílã ó'dí ró.

⁵Gõ'dá mã ã'dô bê trá ngã àlô ró Yésù bê gólã rî òdrã sî rî, ãmã gõ'dá kpá ngã àlô 'î gólã bê gólã rî lîdrî-lîdrî sî. Tãlã tã 'dî tãsî rî, ãmã trá ngbããngbãñō òjílã ó'dí gólîyî ìcã 'bá tã ònjí gálé dó rî 'bá yî ró.

⁶Gõ'dá mã nî trá dódó kî, úfú ã'dô-ã'dô ãmãkã ãkú rî trá vólé fê lãlî-lãlî drîî Yésù bê. Ôvârí 'è tã trá ìtí, ã'dô ró bê Yésù rî mbârãkã drí tã trōzô bê mbârãkã tã ònjí

ámákâ rî 'bá yí kâ drî sî. Ngbãângbânõ rî, mã îcâ trá tã njílí tã gólíyî tã ònjí ró rî 'bá yí gázó dó.

⁷Ítí rî, ìnjí ãmâ trá mbârâkâ tã ònjí ãmâ drî rî kâ 'ásí, òzõ ãvõ drí ìcárê tã ònjí 'élé kô rî kâtí.

⁸Tâlâ mã drã trá ngá ãlô ró Yésũ bê ìtí, mã nî trá ngbãângbânõ kî, mã â'dô kpá rí'á kpãkâ ãlô gólâ bê zãâ gbádú zãâ.

⁹Nî ndrê drê, mã nî trá kî, Ôvârí 'ê Yésũ trá lîdrílí òdrã 'ásí. Gõ'dá ngbãângbânõ rî, gólâ trá rí'á 'bũũ 'álâ. Ícá gõ'dá kô gólâ drí drãzó kpá ó'dí. Ítí rî, òdrã gõ'dá trá cú ìtí mbârâkâ ãkó tã trözó gólâ drígá sî.

¹⁰Gõ'dá gólâ drã bê fê lâlî-lâlî drî rî, gólâ drã 'dî òjílâ pälé ngbã tã ònjí ìyíkâ rî 'bá yí 'ásí. Gõ'dá lîdrí-lîdrí Yésũ kâ òdrã 'ásí rî tã sî rî, gólâ rí'á lédrê-lédrê ró ãndrõ nõ, rí'á Ôvârí bê ngá ãlô ró.

¹¹Ítí, nî ndrê tã ònjí lôvókô gólíyî rî 'bá ãnî lâsélé òzõ ngá gólíyî ãvõ ró rî kâtí mbârâkâ ãkó tã trözó ãnî drígá sî. 'Dõvó nî ndrê ãnî nyãányã òjílâ ó'dí ró ngî rî rî gólâ sîsî rî kâ drî sî, tâlâ nî rî ró bê rí'á Ôvârí rî ìnjílí ngá ãlô ró Yésũ Krístõ bê.

¹²Bê trá 'dî rî kâtí rî, nî âyê tã lôvókô gólíyî rî 'bá ãnî lâsélé nî'á tã ònjí 'élé rî 'bá yí kô ãnî pélé. Nî âyê tã lôvókô ãnî rú'bá ìnyîrîkõ kâ ãnî 'bälé tã ònjí 'élé ã'dô tã sî yã? ãnî rú'bá ìnyîrîkõ rí'á cé ngá tãkó gólâ ícá 'bá cú drälé rî ì'dî.

¹³Nî âyê ãnî nyãányã kô â'dólé rílí mbârâkâ tã ányã lôvókô kâ rî 'bá yí zélé, tã lâ òzó ìyî kô ãnî 'bãã tã ònjí ró rî 'bá yí 'élé Ôvârí rú ãnî rú'bá ìnyîrîkõ sî. Nî 'bã bê-rî ãnî nyãányã nyé Ôvârí drígá, ã'dô ró bê gólâ drí ãnî 'bãzó â'dólé òzõ òjílâ ó'dí gólíyî lîdrí 'bá trá òdrã 'ásí rî 'bá yí kâtí. Nî âyê Ôvârí cé ãnî 'bälé tã gólíyî tãndí ró rî 'bá yí 'élé cé ì'dî ãnî rú'bá ìnyîrîkõ sî ndrî.

¹⁴Nî âyê tã ònjí kô dîlî kôrõ ãnî drî sî, ãnî lîpî ró ãlôwálâ. Nî ndrê drê, nî rí drê kô tã 'bã'bã gólíyî Ôvârí drí 'bälé trá 'élé Músã sî rî zélé. Ôvârí 'bã ãnî trá â'dólé òjílâ ìyíkâ ró cú ìtí pîpîsîlî tãndí ìyíkâ sî. Gõ'dá gólâ rî mbârâkâ âfélê ãnî drí tã ònjí gázó dó.

¹⁵Tã ángõ rî ì'dî mbîmbî 'élé yã? Òjílâ ãzã tã ìsũ ányã bê rî â'dô lôgõ'á lâ kî, "'Dõvó mã òrî rí'á tã gólíyî ònjí ró rî 'bá yí 'élé ì'dî, tâlâ ícá kô ãmâ drí tã gólíyî Ôvârí kâ 'bälé ãmâ drí 'élé ã'dô ró bê yí drí ãmâ pãzó rî 'bá yí 'élé. Gólâ 'bã tã trá ãmâ pãzó cú ìtí tâlâ pîpîsîlî tãndí gólâkâ 'dî sî." Gõ'dá pätî rî, tã ìsũ rî 'dî rí'á ányã lâ 'î.

¹⁶Gõ'dá òzõ nî òfê ãnî nyãányã trá tã òjílâ ãzã kâ rôlé cé ì'dî rî, 'dî gólâ dî trá kôrõ ãnî drî sî. Nî â'dô trá rãgîlî gólâkâ ró. Ítí rî, òzõ nî òfê ãnî nyãányã trá tã ònjí gólíyî sũ 'bá kô Ôvârí rú rî 'bá yí 'élé rî, gõ'dá 'dî nî â'dô trá mbârâkâ tã ònjí rî 'dî 'bá yí kâ zélé. Gõ'dá tã ònjí rî 'dî 'bá yí â'dô ãnî ìzã'á. Ôvârí â'dô kpá ãnî gã'á dó zãâ. Gõ'dá òzõ nî òfê ãnî nyãányã cú Ôvârí drí, rîzó tã gólâkâ rôlé ì'dî rî, 'dî nî â'dô â'dó'á drí-âcê gólâkâ zélé, gõ'dá nî â'dô â'dó'á òjílâ mbîmbî gólâkâ rî 'bá yí ró.

¹⁷Gõ'dá mã 'è ãwô-ĩtĩ ãmbá Ôvârí drí ãnĩ tãsí, tãlã nĩ ãdĩ drĩ trá vólé tã ònjĩ ãnĩkã rĩ 'bá yĩ 'ásĩ, tãlã tã ònjĩ 'dĩ 'bá yĩ òzó gõ'dá kpá kô dīĩ ãnĩ drīĩ sī ãnĩ òmbélé ó'dí. Nĩ ãdĩ ãnĩ trá ãgólé Ôvârí ngálã tã gólãkã rĩ 'bá yĩ 'élé ĩ'dĩ pĩpĩsĩlĩ ãlô rĩ sī, ã'dô tã pãtĩĩ gólĩyĩ ãnĩ ãmbázó trá ĩ'dĩ sī lâ rĩ 'bá yĩ vó ró. Gõ'dá ngbãangbãno rĩ, tã gólĩyĩ rĩ 'bá dīlĩ kôro ãnĩ drīĩ sī 'dĩ 'bá yĩ rĩ'á ĩyĩ tã mbĩ Ôvârí kã ró rĩ 'bá yĩ ĩ'dĩ.

¹⁹Mã ãtã úlĩ ãnĩ drĩ trã úlĩ mãnĩgô ã'dózó rãgĩĩ tã ònjĩ kã ró rĩ tãsí, ã'dô ró bê ãnĩ pãlé úlĩ ãmãkã nõ 'bá yĩ tã ífĩ lâ yĩ nĩzó bê tãndĩ ró. Sísĩ rĩ, nĩ fẽ ãnĩ nyãányã trá rãgĩĩ kãtĩ rĩ'á tã ònjĩ ró ãnyĩ kã gólĩyĩ tã lôvókô ãnĩkã drĩ ãnĩ ãsélé trá rĩ'á 'elã rĩ 'bá yĩ 'élé ĩ'dĩ. Nĩngã sī rĩ, nĩ rĩ trá rĩ'á tã gólĩyĩ ònjĩ ró rĩ 'bá yĩ 'élé rôo ĩ'dĩ. Nĩ gã dó tã Ôvârí kã rĩ 'bá yĩ 'élé. Gõ'dá ngbãangbãno rĩ, 'dôvó nĩ fẽ ãnĩ nyãányã Ôvârí drĩ pĩpĩsĩlĩ ãlô sī, tãlã nĩ rĩ ró bê rĩ'á cé tã gólãkã mbĩmbĩ rĩ 'bá yĩ 'élé ĩ'dĩ, òjĩlã tãndĩ gólãkã rĩ 'bá yĩ ró. Tã gólĩyĩ rĩ 'bá dīlĩ kôro ãnĩ drīĩ sī 'dĩ 'bá yĩ rĩ'á ĩyĩ tã mbĩ Ôvârí kã ró rĩ 'bá yĩ ĩ'dĩ.

²⁰Sísĩ ãnĩ drĩ ã'dózó drẽ rãgĩĩ tã ònjĩ kã ró rĩ, tã mbĩmbĩ gólĩyĩ Ôvârí kã ró rĩ 'bá yĩ dí drẽ kô kôro ãnĩ drīĩ sī.

²¹Kãyĩ rĩ 'dĩ 'bá yĩ sī rĩ, tã tãndĩ gólĩyĩ ãnĩ drĩ ùsúlĩ rĩ 'bá yĩ ã'dô 'ĩ, tã ònjĩ gólĩyĩ ãnĩ drĩ 'élé trá rĩ 'bá yĩ 'ásĩ yã? Tã tãndĩ yũ'dãwã. Ngã ãnĩ drĩ ùsúlĩ rĩ rĩ'á cé ãnyĩ ĩ'dĩ lâno bê Ôvârí drĩgã sī.

²²Gõ'dá ngbãangbãno rĩ, Ôvârí tĩ ãnĩ drĩ trá mbãrãkã rãgĩ tã ònjĩ kã rĩ kã 'ásĩ. Gõ'dá gólã trô ãnĩ trá 'bãlé òjĩlã gólĩyĩ rĩ 'bã tã tãndĩ ró rĩ 'bá yĩ 'élé ĩ'dĩ ĩyĩ ãtĩzó rĩ 'bá yĩ ró. Ngbãangbãno rĩ, nĩ ã'dô trá rãgĩĩ Ôvârí kã ró. Gõ'dá ĩtĩ rĩ, gólã ã'dô kpã ãnĩ 'bã'á ã'dólé rĩlĩ zãã gbãdũ ãdũkũ ãkó yĩ bê.

²³Nĩ ndrẽ drẽ, òjĩlã gólã rĩ 'bã ĩyĩkã rĩ'á tã ònjĩ 'élé ĩ'dĩ rĩ ã'dô ĩyĩkã cé òdrã ùsũ'á ĩ'dĩ. ĩtĩ rĩ, Ôvârí ã'dô gólã rĩ gã'á dó zãã gbãdũ. Gõ'dá òjĩlã gólã ĩyĩ nyãányã fẽ 'bã Ôvârí drĩ pĩpĩsĩlĩ ãlô sī rĩ tãsí rĩ, Ôvârí ã'dô ngã fẽfẽ fẽ'á gólã drĩ drĩ-bãlãyĩ ró ã'dólé gólã rĩ 'bãlé rĩlĩ ngã ãlô ró Kúmũ ãmãkã Yésũ Krĩstô bê zãã gbãdũ ãdũkũ ãkó.

Rómã Lé 'bã 7

¹Ãmã ãdrũpĩ yĩ ãmã ĩzó yĩ bê, mã nĩ trá kĩ, ãnĩ rĩ'á òjĩlã gólĩyĩ tã tã 'bã'bã gólĩyĩ Ôvârí drĩ 'bãlé trá òjĩlã drĩ 'élé rĩ kã nĩ 'bã rĩ 'bã yĩ ĩ'dĩ. ĩtĩ rĩ, 'dôvó nĩ ĩsũ tã dódó tã tã 'bã'bã rĩ 'dĩ 'bã yĩ kã 'ẽ'ẽ lâ tãsí. ĩcã trá cé òjĩlã drĩ tã tã 'bã'bã rĩ 'dĩ 'bã yĩ kã 'ezó ĩ'dĩ drẽ gólã bê rĩ'á zãã lédrẽ-lédrẽ ró rĩ.

²Tã lãgĩ kã rĩ tã 'dĩ ã'dálé ãmã drĩ. Gõ'dá ã'dô tã 'bã'bã Ôvârí kã rĩ vó ró rĩ, ĩcã trá òkó jó kã drĩ ágó lâ rĩ ĩnjĩlĩ, tãlã rĩzó bê ágó rĩ 'dĩ bê ngã ãlô ró kãyĩ gólĩyĩ ágó rĩ 'dĩ kã ã'dózó drẽ zãã lédrẽ-lédrẽ ró rĩ 'bã yĩ kã sī.

³Gõ'dá òzó gólã rĩ ágó 'dĩ òdrã trá rĩ, 'dĩ gólã trá rĩ'á drĩ-bãlãyĩ ró tã 'bã'bã gólĩyĩ drĩ rĩzó rĩlĩ ágó lâ 'dĩ bê ngã ãlô ró 'dĩ kã 'ásĩ. Nĩ ndrẽ drẽ, òzó òkó ãlô ããyẽ ágó lâ gólã ã'dó 'bã drẽ bê lédrẽ-lédrẽ ró rĩ trá gôzó ngãlé ĩyĩ dīlĩ gãrã drīĩ ãyĩlĩ ãgô ãzã vólé kpã ágó ró rĩ bê rĩ, 'dĩ ãã'dô tã kĩ'á gólã rũ ã'dólé gólã rĩ zĩlĩ tã ònjĩ tẽtẽ 'bã ró.

Gõ'dá òzò ágò là 'dĩ òdrã trá drã rí, 'dĩ gólíyí cá lãgĩ lãfã trá. 'Dĩ vósí rí, òzò òkó rí 'dĩ ùúsù íyíngá ágò àzã trá trólé rí, 'dĩ gólã ícá gõ'dá kò zĩlí tã ònjí tètè 'bá ró.

⁴Ámã àdrúpĩ yí ámã ìzó yí bē, tã àníkã rí rĩ'á òzò 'dĩ rí kátí. Tãlã Yésù drálé bē rí, à'dô trá kpá òzò nĩ drã trá 'dũwã gólã bē rí kátí, gõ'dá à'dô kpá trá òzò nĩ drã trá tã tã 'bã'bã gólíyí Ôvãrí drí àfèlé trá Músã sĩ rí 'bá yí kã tãsí rí kátí. Ítí rí, Ôvãrí yí drí trá ànĩ rú sĩ tã 'è'è tã 'bã'bã 'dĩ 'bá yí kã 'ásí, à'dô ró bē ànĩ drí rĩzó tã gólíyí Yésù kã rí 'bá yí 'élé í'dĩ. Gõ'dá nĩ à'dô trá ngá àlô ró Yésù gólã lĩdrí 'bá trá òdrã 'ásí rí bē, à'dô ró bē ànĩ drí ícázó rĩ'á Ôvãrí rí gógó ìnjĩlĩ tã mbĩmbĩ gólãkã rí 'bá yí 'è'è là yí sĩ.

⁵Sísí rí, mã ùjũlí bē tã tãndí 'élé mbàràkã àmákã sĩ rí, tã ònjí lòvókò àmákã rí 'bá yí dĩ trá kòrò àmã drĩ sĩ. Gõ'dá mã nĩlí bē tã àngò rí 'bá yí í'dĩ Ôvãrí drí 'bãlé àmã drí 'élé rí, mã lēé kò tã 'èlé tã 'bã'bã 'dĩ 'bá yí vó ró. Ítí rí, mã rí trá rĩ'á tã ònjí ró rí 'bá yí 'élé í'dĩ ròò. Tãlã tã rí 'dĩ tãsí rí, lànò Ôvãrí kã lãsí sĩ rí trá 'è'á à'délé àmã drĩ.

⁶Gõ'dá ngbãàngbãno rí, Ôvãrí ìnjí àmã trá volé tã gólíyí tã 'bã'bã 'dĩ 'bá yí kã rí 'ásí. Mã àcã gõ'dá trá òzò òjĩlã àvò ró rí 'bá yí kátí tã tã 'bã'bã rí 'dĩ 'bá yí kã tãsí Yésù rí òdrã sĩ. Bē trá ítí rí, mã ícã trá drĩ-báláyí ró tã 'élé Ôvãrí drí látĩ gólã ó'dí ró rí sĩ, à'dô ró tã gólíyí Líndrí Tãndí Ôvãrí kã drí àmã pãzó 'èlã rí vó ró. Mã àyè tã gólíyí àmã drí 'è'á 'èlã Ôvãrí drí cú ítí mbàràkã àmã nyàányã kã sĩ tã 'bã'bã Ôvãrí kã gólíyí ìgĩlí trá àkù ró rí vó ró rí trá.

⁷Ngá tã rí 'dĩ drí ìmbálé àmã drí rí à'dô 'í yã? Tã 'bã'bã Ôvãrí kã rí 'bá yí 'bã àmã trá tã ònjí 'èlé yã? À'dó ítí kò àlòwálã! Tã 'bã'bã Ôvãrí kã à'dã tã trá má drí, tã gólíyí àngò rí 'bá yí í'dĩ ònjí là yí ró 'èlé yã. Nĩ ndrè drè, òzò tíkó má à'dô trá cú ítí tã 'bã'bã Ôvãrí kã àkó kí'á nĩ rí, mã òlè ngá òjĩlã àzã 'bá yí kã kò àmã nyàányã drí rí, tíkó má ícã kò nĩlã kí, ngá òjĩlã àzã 'bá yí kã rí 'bá yí lòvó là 'bã'bã rĩ'á tã ònjí 'í.

⁸Gõ'dá tã ònjí lòvókò àmákã rí 'bá yí 'bã mã trá rú jãlé tã ònjí 'èlé, à'dó kò tã 'bã'bã 'dĩ vó ró. Má lē tã trá ròò lífí 'bãzó ngá gólíyí òjĩlã àzã 'bá yí kã ró 'dĩ 'bá yí drĩ. Tíkó òzò tã 'bã'bã à'dô kò'dáwá ítí là 'dĩ kátí rí, má ícã kò tã ìsù àmákã rí 'bãlé ngá òjĩlã àzĩ kã 'dĩ 'bá yí drĩ.

⁹Sísí rí, mã nĩ kò kí, tã gólíyí àngò rí í'dĩ Ôvãrí drí 'bãlé má drí 'èlé ngãtã tã àngò rí 'bá yí í'dĩ gólã drí 'bãlé má drí 'èlé kò rí. Má ìsù tã trá ànyã ró kí, mã rĩ'á òjĩlã tãndí 'í. Gõ'dá nĩngá sĩ, mã nĩ tã bē tã 'bã'bã 'dĩ 'bá yí tãsí rí, gõ'dá má drí vò là ùsúzó kí, mã 'è tã ònjí ró rí 'bá yí trá tã 'bã'bã rí 'dĩ 'bá yí rú.

¹⁰Gõ'dá má ùsù vò là kpá kí, tã ònjí àmákã rí 'bá yí cá àmã lãfálé trá Ôvãrí bē. Má ìsù tã trá ànyã ró kí, tã 'bã'bã 'dĩ 'bá yí à'dô ícã'á àmã pãlé rĩlí rĩ'á tã gólíyí mbĩmbĩ rí 'bá yí 'èlé lànò àkó, ítí rí, mã drí ícázó rĩlí zãã gbádú ró Ôvãrí bē. Gõ'dá 'é rú kò à'dólé ítí. Gõ'dá má ùsù vò là kí, tã tã 'bã'bã 'dĩ 'bá yí kã 'è'è là ícã kò àmã pãlé. Tã pãtĩ ró, Ôvãrí à'dô lànò fè'á má drí.

¹¹Mã ìsùlí bē tã tã 'bã'bã 'dĩ 'bá yí tãsí rí, tã lòvókò àmákã rí 'bá yí drí ngãzó rĩ'á àmã àdólé, à'dô ró bē má drí rú jãzó tã ònjí ró rí 'bá yí 'èlé tã 'bã'bã rí 'dĩ 'bá yí rú.

Tã 'bã'bã rî 'dî 'bá yî tāsî rî, má ìnjî tã Ôvârí kâ rî 'bá yî kô. Ítí rî, lâṅō òdrã kâ trá njãã â'délé má drî.

12Gõ'dá tã 'bã'bã gólîyî Ôvârí drí 'bálé ãmâ drí 'élé rî 'bá yî rî'á tãndí ró tã mbî Ôvârí kâ rî 'bá yî â'dalé ãmâ drí.

13Ítí rî, â'dó kô tã 'bã'bã rî 'dî 'bá yî ì'dî ámâ 'é 'bá tã ònjí 'élé â'dólé lâṅō Ôvârí kâ òdrã kâ drí 'ézó 'é'á â'délé má drî. Gõ'dá rî'á tã lôvókô ámákâ gólîyî rî 'bá ámâ 'bálé tã ònjí 'élé rî ì'dî. Ítí rî, tã 'bã'bã Ôvârí kâ 'dî 'bá yî nyãányã lâ rî'á tãndí ró, gõ'dá tã lôvókô ámákâ drí ámâ 'bázó ìnjî-ìnjî lâ gálé dó. Gõ'dá má 'é tã ònjí bê rî, tã 'bã'bã tãndí 'dî 'bá yî â'dã tã má drí kî, tã ònjí gólîyî má drí 'élé rî 'bá yî rî'á pätî ònjí tètê lâ ró. Gõ'dá má úsû vò lâ kî, tã ònjí tètê ámákâ 'dî 'bá yî ìzã mã trá Ôvârí rî ìjî drí 'á.

14Ãmâ ndrî, mã nî trá kî, tã 'bã'bã gólîyî Ôvârí kâ 'dî 'bá yî rî'á tã gólîyî Ôvârí drí âfélé ãmâ drí Líndrí Tãndí íyíkã rî sî rî ì'dî. Gõ'dá mã rî gógó tāsî rî, tã lôvókô ámákâ rî 'bá yî ðí trá má drî sî. Ítí rî, mã â'dô trá rãgî gólã ícã 'bá tã ònjí 'élé rî ró.

15Má nî kô tãlã ã'dô 'î má drí rîzó tã 'dî 'bá yî 'élé rî. Má ícã gõ'dá kô tã tãndí má drí lélé rî 'bá yî 'élé. Má rî bê-rî tã ònjí gólîyî má drí lélé kó kô 'elã rî 'élé ì'dî.

16Ítí rî, mã nî trá kî, tã gólîyî má drí rî'á 'elã rî 'bá yî rî'á ìyî ònjí ró. Gõ'dá mã lée kpá kô 'elã ìyî, tãlã mã nî trá kî, tã 'bã'bã Ôvârí kâ rî 'bá yî rî'á 'dó tãndí ró mbîmbî.

17Gõ'dá Ôvârí 'bálé bê mã trá â'dólé òjîlã ó'dí ró, tã 'dî tāsî rî, â'dó kô ámâ nyãányã ì'dî gólã lè 'bá tã ònjí 'élé rî, gõ'dá tã lôvókô má 'á rî drê zãã mbârãkã bê rōô ámâ 'bálé tã ònjí 'élé.

18Gõ'dá tã lôvókô gólîyî má 'á 'dî 'bá yî rî'á jãrá'bítí ònjí ró cú ìtí tã mbîmbî ãkó ìyî 'á. Má lè trá rōô tã mbîmbî rî 'bá yî 'élé ì'dî, tãlã mã trá òjîlã Ôvârí kâ ì'dî, gõ'dá mã rî'á cú ìtí mbârãkã ãkó 'ézó lâ ìyî gbō ìtí lâ 'dî kâtí.

19Nî ndrê drê, mã 'é tã tãndí gólîyî má drí lè'á 'elã rî 'bá yî kô, gõ'dá rî'á bê-rî tã ònjí gólîyî má drí lè'á 'elã kô rî 'bá yî ì'dî má drí rî'á 'elã.

20Gõ'dá má lée bê kô pätî tã ònjí 'dî 'bá yî 'élé rî, tã rî 'dî rî â'dalã kî, ámâ nyãányã â'dó kô cé ì'dî ãlô rî 'bá rî'á tã ònjí 'dî 'bá yî 'élé gbō ìtí lâ 'dî kâtí. Rî'á mbârãkã tã ònjí lôvókô kâ má 'á rî 'bã mã nî 'elã.

21Nî ndrê drê kpá, òzō mã òlê trá tã mbîmbî 'élé rî, tã ònjí lôvókô má 'á rî âsî lätî lâ trá ndũ mã drí 'ézó lâ.

22Tã ìsũ ámákã 'á rî, mã nî tã 'bã'bã Ôvârí kâ 'dî 'bá yî trá rî'á ìyî tãndí ró má drí 'élé. Má lè tã 'bã'bã rî gólãkã 'dî 'bá yî trá rōô.

23Õzō kpálé ìtí rî, mbârãkã ngî lâ ãzã bê rî'á mã 'á, 'dî rî'á mbârãkã tã ònjí lôvókô ámákã rî 'bá yî drí lôfílî nî rî ì'dî. Mbârãkã rî 'dî rî rû fülî tã ìsũ tãndí ámákã bê, tãlã tã ònjí lôvókô ámákã 'dî òtrō ró tã bê mã drígã sî.

²⁴Mâ rí'á tã ìsũ ró àmbá! Mâ trá rí'á cú ìtí mbârâkã àzã àkó tã tãndí 'èzò ì'dí sî lâ. Ìtí rí, à'dí à'dô àmã àtí'á nî vólé mbârâkã tã lôvókô kã gólã àmã 'bã 'bá tã ònjí 'èlé nò 'ásí yã? Mbârâkã rí 'dî ìcã trá àmã ìzálé.

²⁵Má lúyî Ôvârí rōô, tãlã gólã ì'dí ìcã 'bá ró àmã pãlé tã àngí 'dî 'ásí Kúmú àmãkã Yésũ Krístô sî. Gõ'dá ìtí rí, tã àmãkã rí'á nõtí. Má 'bã mâ trá rí'á tã Ôvârí kã rí 'bá yî 'èlé ì'dí, à'dô tã 'bã'bã gólãkã rí 'bá yî vó ró. Gõ'dá tã lôvókô àmãkã rí 'bá yî òmbê mâ kpá à'dólé tã ònjí tètè 'èlé.

Rómã Lé 'bá 8

¹Gõ'dá àwô-ìtí àà'dô Ôvârí drí, gólã ndrê àmã nyé òjílã mbîmbî ró tã lèlè Yésũ Krístô 'á rí sî. Bê trá ìtí rí, ngbãàngbânô tã ònjí gõ'dá trá yú'dawá Ôvârí drí tã kízó àmã rú tã lâ tãsî.

²Sísí rí, tã lôvókô àmãkã gólíyî àmã 'bã 'bá trá tã ònjí tètè 'èlé rí dî trá kôró àmã drî sî. Ìtí rí, lãṅô òdrã kã trá 'è'á à'délé àmã drî. Gõ'dá lé ìtí rí, Líndrí Tãndí Ôvârí kã ìnjí àmã trá tã rí 'dî 'ásí. Gólã 'bã àmã trá rílí òjílã Ôvârí kã ró, tãlã mã à'dô trá ngá àlô ró Yésũ Krístô bê.

³Nî ndrê drê, tã 'bã'bã gólíyî Ôvârí kã 'bãlé trá àmã drí 'èlé rí 'bá yî rí'á mbârâkã àkó àmã 'bãlé tã tãndí Ôvârí kã rí 'bá yî 'èlé, tãlã àmã nyãányã rí'á cú ìtí mbârâkã àkó tã lôvókô gólíyî àmã 'è 'bá trá tã ònjí 'èlé rí 'bá yî gãzó dó. Gõ'dá Ôvârí pã àmã trá ì'dí ìyî mvá Yésũ rí àjózó òjílã mvá ró, òzô àmã gólíyî rí 'bá tã ònjí 'èlé rí 'bá yî kãtí. Ìtí rí, Yésũ ìcã trá drãlé àmã tãsî tã ònjí àmãkã trólé vólé. Lãṅô tã ònjí àmãkã rí kã 'dê trá gólã drî àmã vò 'á.

⁴Ôvârí 'è tã 'dî ìtí, tãlã Yésũ sî àmã gólíyî rí 'bá tã gólíyî tã lôvókô àmãkã drí lèlè 'èlé rí àyélé vólé tã gólíyî Líndrí Tãndí Ôvârí kã drí lèlè rí 'èlé rí, mã ìcã trá tã tãndí ndrî gólíyî Ôvârí drí 'bãlé òjílã drí 'èlé rí 'bá yî 'èlé.

⁵Gõ'dá nî ndrê drê kpá, òjílã gólíyî rí 'bá tã lôvókô ìyíkã rí 'bá yî 'èlé ì'dí à'dô lâ vó ró rí 'bá yî, rí ìyî 'dî cé rí'á tã lôvókô gólíyíkã gólíyî 'bã 'bá trá 'èlã rí 'bá yî tã lâ ìsülí ì'dí. Gõ'dá òjílã gólíyî 'dê 'bá ìyíkã Líndrí Tãndí Ôvârí kã vó rí 'bá yî, rí ìyíkã rí'á tã gólíyî Líndrí Tãndí Ôvârí kã drí lèlè gólíyî drí 'èlé rí tã lâ yî ìsülí ì'dí.

⁶Gõ'dá kpá òjílã gólíyî tã ìsũ ìyíkã 'bã 'bá à'dólé à'dô tã lôvókô ìyíkã rí 'bá yî 'èzò ì'dí rí 'bá yî, à'dô lãṅô Ôvârí kã òdrã kã ṅã'á ìyî drî. Gõ'dá gólíyî rí 'bá ìyíkã tã ìsũ ìyíkã 'bãlé tã gólíyî Líndrí Tãndí Ôvârí kã drí lèlè gólíyî drí 'èlé rí 'èlé ì'dí rí, à'dô ìyî rí'á lédrê-lédrê ró zãã gbádú tã à'dí sî Ôvârí bê.

⁷Nî ndrê drê, òjílã gólíyî rí 'bá rí'á tã ònjí 'èlé ì'dí à'dô tã lôvókô gólíyíkã drí gólíyî sèzó trá 'èlã rí vó ró rí 'bá yî gã trá dó tã 'bã'bã Ôvârí kã ìnjílí, tãlã gólíyî 'bã ìyî nyãányã trá à'dólé àjú-'bã-àzî Ôvârí kã ró. Ìtí rí, gólíyî ìcã kô rú jãlé tã 'bã'bã rí 'dî 'bá yî ìnjílí gõ'dá kpá 'èlé.

⁸Gõ'dá òjílã lâràkô rí 'dî 'bá yî tãsî rí, tã gólíyíkã ìcã kô Ôvârí rí 'bãlé à'dólé àyíkô ró.

⁹Gõ'dá ãnî tâ â'dó kô õzõ 'dĩ rî kâtí. Tãlã Líndrí Tãndí Ôvârí kã rĩ'á ĩ'dĩ ãnî 'á, gólã ìcã trá 'dêlé sísí ãnî drí, gõ'dá gólã ìcã kpá trá mbârâkã sölê ãnî 'ásí, tãlã tâ lôvókô ãníkã õzó kô dĩ kôrô ãnî dĩ sī ãnî 'bãlé tâ õnjí 'êlé. Ôzõ õjílã ãzã ã'dô trá Líndrí Tãndí Ôvârí kã 'dĩ ãkó yí 'á rî, pãtĩ ró, õjílã rî 'dĩ ã'dó kó kô krístõ 'bã 'î.

¹⁰Ôzõ gõ'dá Krístõ ã'dô bê rĩ'á ãnî 'á ĩtí rî, 'dĩ líndrí ãníkã rî 'bã yí kpá bê rĩ'á lédrê-lédrê ró zãã gbádú ró, tãlã Ôvârí ndrê ãnî õjílã mbĩmbĩ ró, õzõ kpálê ãnî rú'bã ãã'dô ôdrã'á tâ õnjí drí rî.

¹¹Líndrí Tãndí Ôvârí kã 'bã Yésũ Krístõ nĩ lídrílí ôdrã 'ásí. Gõ'dá nĩngá sī, õzõ Líndrí Tãndí Ôvârí kã drí ã'dózó trá ãnî 'á 'dĩ kâtí rî, Ôvârí ã'dô kpá ãnî 'é'á lídrílí ôdrã 'ásí rú'bã ĩnyĩrĩkõ ó'dí rî sī mbârâkã Líndrí Tãndí íyíkã rî kã sī.

¹²Ámã ãdrúpĩ yí ãmã ìzó yí bê, trá ĩtí rî, rĩ'á ìcã-ìcã ró ãnî drí cé tâ 'êlé rĩzó rílí tâ Líndrí Tãndí Ôvârí kã drí rĩ'á lèlã rî 'êlé ĩ'dĩ ã'dô lâ vó ró. Gõ'dá ã'dó kô ìcã-ìcã ró ãnî drí rĩzó rílí tâ gólĩyĩ ãnî drí lôvó lâ yí 'bãlé ĩ'dĩ ãnî dĩ, gõ'dá rĩ 'bã ãnî sèlé volé rî 'bã yí 'êlé ĩ'dĩ.

¹³Ôzõ õjílã ãzã õrĩ trá cé rĩ'á tâ tâ lôvókô gólãkã rî 'bã yí drí gólã rî 'bãzó trá 'èlã rî 'êlé ĩ'dĩ rî, ĩtí rî, gólã trá pãtĩ njãã lânõ Ôvârí kã ôdrã kã drí 'dèzó gólã dĩ vèlé lãsí 'á zãã ãdũkũ ãkó. Gõ'dá õzõ mbârâkã Líndrí Tãndí Ôvârí kã rî kã ĩkĩ õjílã ãzã 'bã yí trá tâ õnjí gólĩyĩ tâ lôvókô gólĩyíkã gólĩyĩ sē 'bã volé 'èlã rî 'êlé rî 'ásí rî, ĩtí rî, gólĩyĩ ã'dô rĩ'á lédrê-lédrê ró zãã gbádú Ôvârí bê.

¹⁴Gõ'dá õjílã gólĩyĩ pãtĩ Ôvârí rî mvá yí ró rî 'bã yí rĩ'á ĩyĩ õjílã gólĩyĩ Líndrí Tãndí gólãkã áyê 'bã rĩ'á 'dêlé sísí gólĩyĩ drí tâ 'ásí ndrĩ rî 'bã yí ĩ'dĩ.

¹⁵Tã ãníkã tãsí rî, Líndrí Tãndí gólã Ôvârí drí ãfèlé trá ãnî drí rî, rí kô rĩ'á ãnî 'bãlé ã'dólé rãgĩ ũrĩ kã ró kpá ó'dí. Ôvârí ãfê Líndrí Tãndí íyíkã gólã ãnî 'bã 'bã ã'dólé íyĩ mvá yí ró rî trá ãnî drí. ĩtí rî, Líndrí Tãndí gólãkã 'dĩ njĩ látĩ trá trã ãnî drí gólã rî zĩzó "'Tátá"'.

¹⁶Gõ'dá Líndrí Tãndí Ôvârí kã 'dĩ ã'dã tâ kpá ãnî drí ãnî pĩpĩsílí 'ásí kĩ nĩ rî, pãtĩ ró, ãnî rĩ'á Ôvârí rî mvá yí ĩ'dĩ.

¹⁷Bê trá ĩtí rî, mã ã'dô õrê gólĩyĩ Ôvârí drí tâ lâ yí 'bãlé fèlé íyĩ mvá yí drí rî ùsú'á ndrĩ, kpá õzõ gólã drí õrê ãfèrê trá Yésũ Krístõ drí rî kâtí. Ôzõ rú ìzã gólĩyĩ ãlólã rĩ 'bã Krístõ rî 'êlé rî 'bã yí ã'dô ĩ'dĩ ngbãangbãno rĩ'á ãnî 'é'á rî, gõ'dã mã nĩ trá kĩ, Ôvârí ã'dô ãnî 'bã'á rílí yí bê 'bũũ 'álã zãã gbádú, õzõ Krístõ drí rĩrĩ tólã gólã bê rî kâtí.

¹⁸Gõ'dã tâ ĩsũ ámãkã 'á rî, õzõ kpálê rú ìzã ãngó dĩ nô kã rî 'bã yí ãã'dô rĩ'á rõõ rî, rú ìzã rî 'dĩ 'bã yí rĩ'á tâ fĩnyáwã 'î, õzõ mã òtĩrĩ tâ ĩsũũ tâ lânjã ãmbã gólĩyĩ Ôvârí drí 'é'á 'èlã ãmã õjílã íyíkã ró rî 'bã yí drí ĩzátú rî tãsí ndrĩ rî.

¹⁹Gõ'dã ngã-tĩ ndrĩ gólĩyĩ Ôvârí drí 'bãlé ãngó nõ dĩ rî, rĩ'á ĩyĩ lĩfĩ 'bã'bã bê kãyĩ gólã Ôvârí drí 'èzó tâ ã'dálé ngbálí-ngbálí kĩ õjílã ãngó rî ĩ'dĩ rĩ'á gólã rî mvá pãtĩ ró rî 'bã yí ĩ'dĩ yã rî.

20Nĩ ndrê drê, kâÿî gólâ Ádãmã drí tã ònjí 'èzó rí sī rí, ngá-tì gólīyī ndrī ãngó drī nõ kâ rí 'bá yī drí rû ìzãzó âcálé b̄arábányá ró, tãlâ Ôvârí âÿê tã 'dī rû 'ëlé ìtí 'dī, gõ'dá gólâ nī tã tãndí gólâ drí 'è'á 'ëlâ tã rí 'dī tãsī ìzátú rí trá.

21Gõ'dá ìzátú, kâÿî ãlôlâ 'dī tú rí, Ôvârí â'dô íÿî mvá yī ôjá'á â'dólé yí tí, gólâ â'dô ngá-tì ãngó nõ kâ rí 'bá yī lôtó'á mb̄imb̄î ró ndrī gõ'dá 'bãlé ndrī â'dólé kpá ngá ó'dí ró, òzô yí drí 'ëlé ãmâ íÿî mvá yī drí rí kâtí.

22Gõ'dá ngbãangbânô rí, mã ndrê trá kī, ìtôlé kâÿî Ádãmã drí tã ònjí 'èzó rí sī âcálé b̄uũũ ãndrô nõ rí, ngá-tì ãmbá ndrī gólīyī Ôvârí drí lô'bãlé rí 'bá yī trá rī'á lôzó'á ngá lãzé-lãzé drí sī òzô òkó gólâ 'è 'bá mvá t̄l̄l̄î rí kâtí, tãlâ rû ìzã gólīyī ãngó drī nõ kâ rí 'bá yī drí sī. Gólīyī rī'á l̄l̄î 'bã'á kâÿî Ôvârí drí 'èzó tã gólīyíkã êdélé mb̄î rí drī.

23Ôvârí âfê Líndrí Tãndí íÿíkã trá ãmâ drí ngbãangbânô tã â'dálé ãmâ drí kī, gólâ â'dô tã lãnã yí drí 'bãlé trá âfêlé rí âfê'á trá ãmâ drí ìzátú. Á'dô kpálé ìtí rí, ãmâ rí gógó kpá rī'á âzã'á tã ìsũ bê ãmâ p̄îp̄îs̄îl̄î 'ásī òzô mã òtírī rī kâÿî Ôvârí drí 'èzó tã lãnã 'dī 'bá yī âfêlé ãmâ drí rí t̄l̄é rí. Gõ'dá mã rí kpá l̄l̄î 'bãlé kâÿî Ôvârí drí 'èzó rû'bã ó'dí âfêlé ãmâ drí rí drī.

24Ìtôlé kâÿî gólâ Ôvârí drí ãmâ pãzó rí sī, mã 'bã l̄l̄î trá tã 'dī 'bá yī drī. Òzô gõ'dá mã ùsũ tã rí 'dī 'bá yī trá ngbãangbânô rí, ícã gõ'dá kô ãmâ drí l̄l̄î 'bãzó drī lâ kī, Ôvârí â'dô âfê'á lâ ìÿî trá ìzátú rí.

25Gõ'dá ngbãangbânô, ãmâ rī'á l̄l̄î 'bã'bã bê tã lãnã gólīyī â'dó 'bá drê kô ãmâ drīgá rí drī p̄îp̄îs̄îl̄î ã'dí sī, Ôvârí drí tã lâ yī 'bãlé trá 'è'á âfêlã ãmâ drí ìzátú 'dī drī, tãlâ mã nī trá kī, Ôvârí â'dô pãt̄î tã rí 'dī 'bá yī 'è'á ãmâ drí.

26Ôvârí âfê Líndrí Tãndí íÿíkã kpá trá tã n̄n̄î âfêlé ãmâ drí rãtãã 'èzó. Òzô mã òrī tã ìsũ-ìsũ sī rôô gõ'dá kpá â'dózó mb̄ârãkã ãkó rãtãã 'èzó mb̄imb̄î rí, Líndrí Tãndí gólãkã bê rī'á tã rí 'dī ngĩ'á tãndí ró gólâ bê ãmâ pãzó. Gólâ â'dô tã lãnj̄î-lãnj̄î 'dī tã lâ â'dá'á Ôvârí drí mb̄imb̄î ró mb̄ârãkã íÿíkã sī, tãlâ ùl̄î âtã-âtã ícã kô tã lãnj̄î rí 'dī â'dálé mb̄imb̄î ró.

27Gõ'dá Ôvârí tã tã ómvó ãmâ p̄îp̄îs̄îl̄î 'á rí 'bá yī trá, gõ'dá ârī tã gólīyī Líndrí Tãndí gólãkã drí ngĩl̄î gólâ drí tã ãmãkã tãsī rí kpá trá, tãlâ ãmâ rī'á ôjílã gólãkã ì'dí. Gõ'dá Líndrí Tãndí Ôvârí kã â'dô rãtãã 'è'á ãmâ tãsī nyé òzô Ôvârí drí l̄l̄é drílã 'ëlé rí kâtí.

28Gõ'dá ãmâ ôjílã gólīyī Ôvârí rí l̄é 'bá trá p̄îp̄îs̄îl̄î ãlô sī rí 'bá yī, mã nī trá kī, Ôvârí 'bã tã 'dó ndrī â'dólé, tãlâ ôpã ró ãmâ gólīyī gólâ drí njíl̄î trá ôjílã íÿíkã ró rí 'bá yī bê ãmbãlé tãmbãrã tã l̄l̄é ãmãkã 'á, â'dô tã gólīyī gólâ drí njíl̄î 'ëlé ãmâ tãsī rí vó ró.

29Ăkũ ró ãkũ ró nã sī rí, Ôvârí nī trá ôjílã ángô rí 'bá yī â'dô tã l̄é'á nī yí 'á. Gõ'dá Ôvârí n̄j̄î gólīyī ôjálé â'dólé íÿî mvá Yésũ kâtí. Ìtí rí, Yésũ rī'á mvá s̄îs̄î Ôvârí kã ì'dí, ôjílã tã l̄é 'bá drí 'd̄ézó bê vó lâ sī ìÿî ãdrúp̄î ró gõ'dá kpá lôn̄yí ró.

30'Dĩ 'bá yí rí'á òjílā gólíyí Ôvârí drí njílí â'dólé íyíkâ ró rí 'bá yí ì'dí. Gólâ nǝ òjílā rí 'dĩ 'bá yí nǝtí. Sísí gólâ àzì gólíyí trá 'délé gólâ vósí. Gǝ'dá nǝngá sǝ, gólâ 'bǝ gólíyí â'dólé òjílā mbǝmbǝ rí 'bá yí ró yí lǝfí. Bê trá ìtí rí, gólâ â'dô kpá òjílā rí 'dĩ 'bá yí 'bǝ'á â'dólé àmbǝ àngí bê òzǝ Yésũ kátí.

31'Ìtí rí, nǝ ìsũ tǝ tǝ gólíyí ndrǝ tǝ â'dá 'bá trá àmǝ drí kǝ Ôvârí 'bǝ àmǝ lǝvó trá rǝ ò rí tǝsǝ. Ìtí rí, òzǝ kpálé àjú-'bá-àzì òrǝ ìyí trá àmǝ lǝrǝkǝ 'élé rí, gólíyí â'dô fí ìcǝ'á trá tǝ trǝlè Ôvârí gólâ àdré 'bá ndrũ àmǝ ngá lésí rí drǝgǝ sǝ yǝ?

32'Ôvârí àfǝ ìyí mvá nyǝányǝ Yésũ trá drǝlè àmǝ pǝlè tǝ ònjí àmǝkǝ rí 'bá yí 'ásí ndrǝ. Tǝ rí 'dĩ â'dá tǝ kǝ, Ôvârí â'dô tǝ ndrǝ gólíyí àmǝ àmú 'bá rí 'bá yí àfǝ'á trá àmǝ drí dró òzǝ gólâ drí Yésũ rí àfǝrǝ trá àmǝ drí rí kátí drǝ-bǝlǝyí ró pǝpǝsǝlǝ tǝndí gólǝkǝ sǝ.

33'Ôvârí ndrǝ àmǝ gólíyí yí drí njílí òjílā íyíkâ ró rí 'bá yí trá yí lǝfí òjílā gólíyí mbǝmbǝ rí 'bá yí ró tǝlǝ Yésũ rí tǝsǝ. Bê trá ìtí rí, òjílā àzǝ fí bê rǝ'á gólâ ìcǝ 'bá ìcǝcǝyǝ 'élé àmǝ rú Ôvârí drí tǝ kǝzǝ àmǝ rú yǝ?

34'À'dí â'dô ìcǝ'á tǝ kǝlǝ òjílā Ôvârí kǝ rí 'bá yí rú nǝ, lǝnǝ àâ'dé ró bê gólíyí drǝ yǝ? Yésũ Krístǝ rí nyǝányǝ drǝ trá tǝlǝ tǝ ònjí òjílā àlǝlǝ 'dĩ 'bá yí kǝ tǝsǝ. Gǝ'dá Ôvârí drí gólâ rí 'ézǝ lǝdrǝlǝ òdrǝ 'ásí. 'Dĩ vósí rí, Yésũ drí ngǝzǝ gǝlè rǝlǝ Ôvârí bê 'bũũ 'álǝ vǝ gólâ ìnjǝlǝ ìnjǝ rí 'á kúmú ró. Gǝ'dá Yésũ rí kpá àlǝlǝ drǝ 'bá trá àmǝ tǝsǝ nǝ kpá ì'dí gólâ rí 'bá rǝlǝ ngbǝàngbǝnǝ Ôvârí rí gǝrǝ drǝ 'á tǝ àmǝkǝ èdélé tǝ àzǝ gólâ àtǝlè àmǝ rú rí tǝsǝ.

35'Tǝ àngǝ rí â'dô ìcǝ'á nǝ àmǝ lǝnyǝlǝ vólè Yésũ gólâ àmǝ lǝvó 'bǝ 'bá rí rú sǝ yǝ? Gǝ'dá rú ìzǝ àâ'dô trá àmǝ drǝ rí, tǝ rí 'dĩ â'dá kǝ, Yésũ 'bǝá gǝ'dá àmǝ lǝvó kǝ yǝ? À'dó ìtí kǝ àlǝwǝlǝ. Òzǝ ngǝ mǝ â'dô trá ìtǝ ìzǝ bê rí, tǝ rí 'dĩ â'dá kǝ, Yésũ 'bǝá kpá àmǝ lǝvó kǝ yǝ? À'dó kpá ìtí kǝ. Òzǝ ngǝ lǝfǝ ònjí tǝtǝ àâ'dé trá àmǝ drǝ rí, tǝ rí 'dĩ kǝ, Yésũ 'bǝá àmǝ lǝvó kǝ yǝ? À'dó ìtí kǝ àlǝwǝlǝ! À'dô ngǝtǝ ìzǝ 'ì yǝ ngǝ lǝ'dǝ 'ì yǝ ngǝ àjú 'ì â'dé trá àmǝ drǝ yǝ rí, tǝ rí 'dĩ 'bá yí 'bǝá Yésũ kǝ àlǝwǝlǝ â'dólè àmǝ lǝvó 'bǝ àkǝ.

36'Rú ìzǝ àmǝkǝ rí rǝ'á òzǝ rú ìzǝ gólâ kúmú àngí Dǝwúdrǝ drí tǝ àtǝzǝ trá tǝ lǝ sǝ kǝ, "Àjú-'bá-àzì àmǝkǝ rí 'bá yí rí rǝ'á ìyí rú cǝlè kǝrǝ àmǝ ùfúlǝ gbǝ òzǝ kǝbǝlǝkǝ ùfúrǝ kátí, tǝlǝ àmǝ rǝ'á òjílā ànǝkǝ rí 'bá yí ì'dí." Lǝngó 44.22

37'Àlǝ rú ìzǝ rí 'dĩ 'bá yí 'ásí rí ìcǝ kǝ àmǝ pǝlè tǝ lǝlǝ àmǝkǝ àyélè. Yésũ 'bǝ àmǝ lǝvó trá rǝ ò. Gólâ rí mbǝrǝkǝ àfǝlè àmǝ drí kǝyí lǝnǝ kǝ rí 'bá yí sǝ.

38'Mǝ nǝ trá kǝ, mbǝrǝkǝ lǝvǝ Ôvârí kǝ àmǝ drí rí kǝ rí rǝ'á àmbǝ lǝvǝlǝ mbǝrǝkǝ tǝ ndrǝ àzǝ 'bá yí kǝ drǝ sǝ. Ìtí rí, ngǝ àzǝ yú gólâ ìcǝ 'bá lǝvǝ gólǝkǝ àmǝ drí rí 'élé rú ndrǝ, ngǝtǝ òdrǝ tǝ 'ì yǝ, ngǝ lǝnǝ rǝrǝ àngǝ nǝ 'á rí kǝ ì'dí yǝ, ngǝtǝ mǝlǝyíkǝ ngǝ lésí yǝ, ngǝ Sǝtǝnǝ yí ngǝ lésí òzǝ òlè kátí rí yǝ, ngǝtǝ tǝ rí 'bá rú 'élé ngbǝàngbǝnǝ rí ì'dí yǝ, ngǝtǝ ìzǝtú rí ì'dí yǝ, ngǝtǝ kpá tǝ ùrú 'álǝ gólíyí cú mbǝrǝkǝ bê gǝrǝ àmǝ drǝ sǝ rí drǝgǝ sǝ yǝ, ngǝtǝ gólíyí ìnyǝkú zélè lésí òzǝ òvârí àmǝ à'bǝyǝ yí kǝ rí 'bá yí kátí rí ì'dí yǝ rí. Ngǝ àzǝkǝ yú ngǝ ndrǝ gólíyí àngǝ drǝ nǝ 'bá yí lǝfǝlè sǝ ìcǝ 'bá lǝvǝ Ôvârí kǝ

ãmâ drí rí êdrêlé, tâlá Ôvârí 'bâ ãmâ lôvó trá rōô zãâ gbádú. Mã nĩ tâ rí 'dĩ trá, tâlá tâ Kúmú ãmákâ Yésũ Kristō drí 'êlé trá ãmâ pãzó rí sī.

Rómã Lé 'bá 9

¹Ãmbá òjílã ámákâ Yúdã yí kã rí 'bá yí gã ãyí trá dó tâ lèlé Yésũ 'á 'díyí pã 'bá ró. Gõ'dá tâ rí 'dĩ tãsí rí, ãzã 'è mã trá rōô gõ'dá ámâ 'bãlé ãwó ngölé cú 'ĩ'dĩ òjílã ámákâ Yúdã yí kã rí 'bá yí tãsí. Mã âtã nõ úlí gólíyí pãtĩ rí 'bá yí 'ĩ'dĩ ãnĩ drí Líndrí Tãndí Ôvârí kã gólã rí 'bá ámâ pãlé úlí nõ 'bá yí âtãlé ãnĩ drí rí sī. Mã lè trá rōô Ôvârí drí òjílã ámákâ Yúdã yí kã rí 'bá yí pãlé òjílã tâ lè 'bá trá Yésũ 'á rí ró rí, mã ádó ònjõ kô ãlôwálã òjílã Yésũ kã ró. Gõ'dá mã ãsũ tâ ãzã òjílã ámákâ kã Ôvârí rí gãzó dó 'dĩ rí tãsí rí, mã trá rĩ'á njãã, ã'dô ró bê Ôvârí drí ámâ gãzó kpá dó òjílã Yésũ kã rí ró, tâlá gólã òfê ró lâñõ bê mã drí lâsĩ sī, òzõ tí 'dĩ rí, úũpĩ lâtĩ trá òjílã ámákâ Yúdã yí kã rí 'bá yí drí tâ lèzó Yésũ 'á 'díyí pã 'bá ró rí.

⁴Ãkũ ró nã sī, Ôvârí 'bã tâ trá ãmã á'bíyã ãbãrãyãmã yí drí kĩ, yí á'dô gólíyí ózõwã yí òjílã Ísĩrã'élê kã ró rí 'bá yí njĩ'á á'dólé òjílã íyíkã rí 'bá yí ró. 'Dĩ vósĩ rí, òjílã Ísĩrã'élê kã rí 'bá yí òtĩrĩ rĩ ãyí lâmũ bê fãã nĩngã kô nĩngã võ 'ã'ĩ ró rí 'ásĩ rí, Ôvârí á'dã ãmbã íyíkã trá gólíyí drí ãndãlá dũũ. Gõ'dá Ôvârí rí trá rĩ'á tâ-drĩ lèlé 'bãlé gólíyí bê á'dólé òjílã íyíkã rí 'bá yí ró. Ítĩ rí, Ôvârí fê kpá tâ 'bã'bã íyíkã lèlé gólíyí drí 'êlé rí 'bá yí gólíyí drí, drĩ-'bã gólíyíkã Músã sī. Gõ'dá gólã á'dã lâtĩ mbĩ pãtĩ ãyí ãnjĩ kã rí kpá gólíyí drí. Gõ'dá gólã 'bã tâ ãmã á'bíyã yí drí kĩ, yí ãã'dô òrê fê'á gólíyí drí ãmbã ózõwã lâ yí bê. Gõ'dá òrĩ gólíyíkã drí á'dózó òrĩ gólã Yésũ Kristō gólã yí drí 'è'á ãjólã òjílã pãlé ndrĩ rí tĩzó 'á lâ rí ró. Gõ'dá ngbãangbãñõ rí, Yésũ bê rĩ'á 'bũũ 'álã ngã-tĩ dũũ ndrĩ ãngó drĩ kã nõ 'bã yí drĩlĩ. Gólã 'ĩ'dĩ Ôvârí 'ĩ. Bê trá ãtĩ rí, 'dõvó nĩ 'dê mã 'è ãwô-ĩtĩ gólã drí ãmbã tâlá tâ rí 'dĩ tãsí. Áã'dô ãtĩ.

⁶Tã òjílã dũũ Yúdã yí kã rĩzó rĩ'á Yésũ rí gãlé dó 'dĩ, rí kô tâ-drĩ lèlé Ôvârí kã 'bãlé trá gólíyí á'bíyã yí bê rí ãzãlé volé. Nĩ ndrê drê, rĩ'á cé òjílã ãrũkã Ísĩrã'élê kã rí 'bã yí 'ĩ'dĩ á'dó 'bã pãtĩ òjílã Ôvârí kã ró rí.

⁷Ítĩ rí, Ôvârí njĩ ãbãrãyãmã rí ózõwã yí ndrĩ á'dólé òjílã íyíkã ró yã? Á'dó ãtĩ kô. Ôvârí âtã tâ kĩ, á'dô á'dó'á Ísãkã rí mvã yí 'ĩ'dĩ gólíyí ãcã 'bã á'dólé 'dĩyĩmvã íyíkã ró rí. Ôvârí njĩ ãbãrãyãmã rí ózõwã gólíyí tâ lè 'bã yí 'á rí 'bã yí trá á'dólé òjílã íyíkã ró, á'dó kô kĩ, ãbãrãyãmã rí ózõwã yí njĩlĩ ndrĩ. Ôvârí âtã tâ ãbãrãyãmã drí kĩ nĩ rí, "Ánĩ ózõwã pãtĩ rí 'bã yí á'dô á'dó'á 'dĩyĩmvã gólíyí tĩlĩ ánĩ mvã Ísãkã sĩ rí 'bã yí 'ĩ'dĩ." Gõ'dá úlí rí 'dĩ 'bã yí á'dã tâ kĩ, ãã'dô rĩ'á cé 'dĩyĩmvã gólíyí tĩlĩ, tâlá ãbãrãyãmã lè tâ gólã Ôvârí drí tâ lâ 'bãlé trá 'êlé gólã drí rí 'á rí 'bã yí, gólíyí rĩ'á 'dĩyĩmvã gólíyí Ôvârí drí ndrêlé òjílã íyíkã ró rí 'bã yí 'ĩ'dĩ.

⁹Tã Ôvârí drí 'bãlé trá 'êlé ãbãrãyãmã drí tĩtĩ Ísĩmélê kã vósĩ rí 'ĩ'dĩ nõ, "Ndrô ãlô volé drĩ 'ásĩ rí, mã á'dô ãgõ'á ánĩ òkó Sãrã rí 'êlé ãcãlé mvã tĩlĩ." Gõ'dá úlí rí 'dĩ 'bã yí á'dã tâ kĩ, Ôvârí gã ãbãrãyãmã rí mvã Ísĩmélê trá dó á'dólé á'bíyã ró òjílã íyíkã rí 'bã yí drí.

¹⁰'Dĩyĩmvã Rêbêkã kã rí 'bã yí á'dã kpã tâ ãlólã 'dĩ 'ĩ'dĩ ãmã drí. Ámã á'bíyã Ísãkã 'ĩ'dĩ rĩ'á 'dĩyĩmvã rĩ Rêbêkã kã lâtĩ ró 'dĩ 'bã yí á'tã 'ĩ.

11 Drē ākpākā'dā sísí útí lätí 'dī 'bá yí kò'dáwá gō'dá 'dī gólíyí á'dó kpá kò drē ícálé tã tãndí ngátá tã ònjí 'èlé rí, Ôvârí á'dâ tã kī, yí āā'dô cú drī-ācê bê òjílã yí drí lèlé á'dólé íyíkã ró rí njizó.

12 Ítí rí, á'dó kò rí'á tã gólíyí ángò rí 'bá yí kã í'dí òjílã rí 'dī drí 'èlé rí, ngátá gō'dá kpá tã kī'á nī rí, òjílã rí 'dī átá lâ íyíkã ā'dí í'dí yã rí. Nī ndrê drē, Ôvârí átã tã trá Rēbékã drí lätí gólã drí 'é'á tīlã 'dī 'bá yí tãsí kī, "Lätí gólã tīlí sísí rí á'dô rí'á lätí āzã gólã tīlí yí vó rí zèlé rú 'būlí drílã."

13 Tã ãngū 'bá Ôvârí kã āzã átã tã kpá kī nī rí, "Má lē Yākóbã yí trá rōô ózōwá lâ yí bê, gō'dá má gã Ēsáwō yí dó ózōwá lâ yí bê á'dólé òjílã ámakã rí 'bá yí ró."

14 Òjílã āzã ānī lãfálé sī á'dô ícá'á tã ijílí kī, "Ôvârí āā'dô òjílã ūrúkã 'bá yí gã'á dó gbō cú ítí rīrī gólíyíkã rí ndrê ákó yã? Ítí rí, gólã rí 'dī kò tã mbī rí 'èlé." Gō'dá má á'dô tã 'dī drī lâ lôgō'á kī, "Ôvârí rí trá kárã tã mbī 'èlé. Tí Ôvârí áfē lãṅō nô trá òjílã drí ndrī tã ònjí tētē 'bá ró."

15 Gō'dá Ôvârí rí'á cú mbârãkã bê òjílã yí drí lèlé rí 'bá yí njizó gbō ítí lâ 'dī kátí. Nī ìsū drē tã gólã Ôvârí drí átálé Músã drí kī'á nī rí, "Má á'dô tã ònjí òjílã gólíyí má drí njílí á'dólé ámakã ró rí 'bá yí kã áyé'á. Má á'dô òjílã má drí njílí 'dī 'bá yí pã'á tã ònjí 'ásí." Áfō-áfō 33.19

16 Ôvârí njī òjílã nī á'dólé òjílã íyíkã ró. Á'dó kò kī'á nī rí, rí'á òjílã rí 'dī 'bá yí í'dí gólíyí tã lē 'bá nī á'dólé òjílã Ôvârí kã ró rí. Á'dó kpá kò kī, tãlã òjílã rí 'dī 'bá yí 'é iyí tã Ôvârí kã trá rí drí sī. Gō'dá Ôvârí njī òjílã ūrúkã 'bá yí gbō ítí á'dólé òjílã íyíkã ró, tãlã yí pã ró gólíyí lãṅō tã ònjí gólíyíkã rí 'bá yí kã 'ásí pīpīsilí tãndí íyíkã sī.

17 Ôvârí átã tã kúmú ángí Mãsīrī kã drí Músã sílí kī nī rí, "Má 'bã nī trá á'dólé drī-ācê bê kúmú ángí Mãsīrī kã ró, á'dô ró bê mbârãkã ámakã á'dázó òjílã drí, òzō má ò'è tã trá ní rú ònjí ró tãlã drī àmbã-àmbã ánikã tãsí rí. Gō'dá tãlã tã gólíyí má drí 'èlé ní drí rí 'bá yí tãsí rí, ámã rú á'dô līkú'á līkú ángó drī ndrī."

18 Úlí rí nō 'bá yí á'dâ tã kī, Ôvârí cú rí'á mbârãkã bê tã gólíyí yí drí lèlé 'èlé òjílã ángó nō 'á rí drí rí 'ézó. Ítí rí, pīpīsilí tãndí gólãkã sī rí, gólã rí'á drī-báláyí ró òjílã gólã drí lèlé pãlé rí 'bá yí pãzó. Gō'dá gólã rí kpá òjílã gólíyí yí drí lèlé drī lâ yí drí àmbálé rí 'bá yí drī lâ yí 'bálé àmbálé àmbã, á'dô tã gólã drí lèlé rí vó ró.

19 Òjílã āzã ānī lãfálé sī á'dô ícá'á tã ijílí kī, "Á'dô bê trá ítí rí, gō'dá Ôvârí rí zãã rīlí tã kīlí ãmã rú á'dô tãsí yã? Ítí rí, gólã rí 'dī kò tã mbīmbī rí 'èlé í'dí. Á'dí á'dô ícá'á nī tã gólãkã lèlé 'èlé rí íkílí yã?"

20 Ítí rí, má á'dô tã 'dī drī lâ lôgō'á kī, "Ánī rí'á gbō cé òjílã mvá 'í rí, gō'dá nī ìsū tã kī, nī āā'dô ícá'á tã-drī lôgólé á'dô ró bê kī, tã Ôvârí kã āā'dô rí'á ányã ró rí ángò tí yã? Drē ítí rí, límvó ícã fí trá tã ijílí rú 'bá lâ tī kī nī rí, 'Ní rú mã nōtí nō á'dô tãsí yã?"

21 Drē ítí rí, límvó rú 'bá cú rí'á tã mbī bê ngá yí drí lèlé 'èlé lōdrí sī rí 'ézó. Gólã á'dô ícá'á cú ngá gólíyí sū 'bá sūsū ró rí 'bá yí rūlí gō'dá ngá gólíyí sū 'bá kò

ìgígírâlê kô â'dó 'bá cé lôsî 'ëzó í'dî sî lâ ìyî rî rûlî 'dó lôdrî kûlûtûtû âlô 'dî 'ásî. Tã rî nõ â'dâ tâ kî, Ôvârí îcã trá tâ gólîyî yí drí lèlé 'èlé òjílã yí drí 'bãlé nî rî 'bá yî tãsî rî 'èlé.

22Ítí rî, Ôvârí trá rî'á njãã ăwă ró òjílã bê tãlã tâ ònjí gólîyîkã rî 'bá yî tãsî. Gólã cú rî'á mbârâkã bê lâṅō fëzó òjílã gólã tâ ònjí 'ë 'bá rî drí. Gõ'dá kpálé bê ìtí rî, Ôvârí rî trá rî'á kâyî mbî gólã lâṅō íyîkã drí â'dézó tâ ònjí 'bá yî drî rî tã'á í'dî. Gólã 'è ìtí, tãlã gólã rî pîpîsîlî rî'á ă'dî ró gólîyî tãsî, òzō kpálé óō'bã òjílã rî 'dî 'bá yî lâṅō fëzó gólîyî drí rî.

23Ôvârí fëé lâṅō gólîyî drí 'wãã kô, ă'dô ró bê kî, òjílã gólîyî yí drí lèlé pãlé rî 'bá yî ñcã ró ìyî bê ămbã íyîkã nîlî, nîngá sî yí âyê ró bê tâ ònjí gólîyîkã, tãlã gólîyî ñcã ró bê â'dólé Yésû kâtí rîlî Ôvârí bê 'bũũ 'álã.

24Gólã nî ămã òjílã gólã drí lèlé pãlé òjílã íyîkã ró rî 'bá yî 'bãsurú Yúdã yí kã gõ'dá kpá ăzã 'bá yí kã rî 'bá yí bê rî 'ásî. Ôvârí jã rû òjílã yí drí gálé trá dó sîsî rî 'bá yî nîlî.

25Tã 'dî rî'á òzō tâ ăngũ 'bá Ôsëyã drí úlî âtázó trá ăkũ ró nã kâtí kî, "Má â'dô òjílã gólîyî â'dó 'bá kô ámákã ró rî 'bá yî nî'á, tãlã gólîyî ă'dô ró bê ìyî òjílã ámákã rî 'bá yí ró. Má 'bãã òjílã 'dî 'bá yî lôvó lâ kô sîsî, gõ'dá ngbãangbãno rî, má jã rû trá gólîyî lôvó 'bãlé gãrã." Ôsëyã 2.23

26"Sîsî òjílã âlôlã 'dî 'bá yî Ôvârí zî trá kî, 'Ănî â'dó kô rî'á òjílã ámákã í'dî.' Gõ'dá 'dîlî vósî, ăã'dô gólîyî zî'á ""dîyîmvã Ôvârí mbârâkã ăkî bê rî kã rî 'bá yí ró."" "

27Gõ'dá tâ ăngũ 'bá Ísáyã âtã úlî kpá kî, "Ôjílã Ísîrã'èlé kã lûtî ìyî trá âcálé dũũ òzō sînyítã ònyîkô lîmvũ ândrê tî rî 'bá yí kâtí. Ôzō kpálé ìtí rî, Ôvârí â'dô cé ùrûkã 'bá yí pã'á í'dî gólîyî lâfálé 'ásî â'dólé òjílã íyîkã ró.

28Nî ndrê drê, Ôvârí â'dô pãtîlî lâṅō fë'á òjílã ndrî gólîyî tâ gólãkã gã 'bá dó rî 'bá yí drí 'wãã, ă'dô ró bê yí drí gólîyî ùfúzó." Ísáyã 10.22-23

29Ísáyã âtã tâ kpá ămã tâ ònjí 'bá ró rî 'bá yî tãsî kî, "Ôvârí gólã mbârâkã bê gãrã rōo rî 'è tâ ămã tãsî â'dô pîpîsîlî tãndî íyîkã rî vó ró, gólã âyê ămã ózōwã ùrûkã 'bá yí rîlî lédrê-lédrê ró. Ôzō ă'dô tîkô ìtí kô rî, tâ ămákã rî âtî vó nõ trá ngbã, nyé òzō gólîyî Sôdómô kã Gômórã bê Ôvârí drí ùfúlî ndrî ngbã rî kâtí." Ísáyã 1.9

30Ngbãangbãno rî, nî ârî úlî ámákã nõ 'bá yî, òzō kpálé òjílã gólîyî Yúdã yí ró kô rî 'bá yî òrî kô látî mbî Ôvârí drí gólîyî ndrëzó òjílã mbîmbî íyîkã ró rî 'bá yî lôndalé rî, ùrûkã 'bá yî ùsû látî 'dî trá, tãlã gólîyî lë tâ trá Yésû 'á. Ítí rî, Ôvârí ndrê gólîyî trá tâ mbî 'bá ró tâ lèlé gólîyîkã tãsî.

31Gõ'dá òzō kpálé òjílã Yúdã yí kã òcê rû ìyî kpîlî â'dózó tâ mbî 'bá ró ìyî Ôvârí lîfîlî tâ 'bã'bã gólãkã rî 'bá yî ñnjî-ñnjî lâ yí sî rî, gólîyî îcã kô tâ 'bã'bã rî 'dî 'bá yî ñnjîlî ndrî. Tãlã tâ 'dî tãsî rî, gólîyî â'dó kô mbî Ôvârí lîfîlî.

32Ă'dô trá ìtí, tãlã gólîyî lëé tâ kô Ôvârí gólã îcã 'bá gólîyî 'bãlé mbîmbî ró rî 'á. Gólîyî rî ìyîngã gbō rî'á rû cèlé tâ tâ 'bã'bã gólãkã 'dî 'bá yí kã bê â'dózó òjílã mbî

ró Ôvârí lĩfĩ, tãlã tã gólĩyĩkã 'élé trá rĩ 'bã yĩ tãsí. Gõ'dá Yésũ drã bê trá rĩ, tã rĩ 'dĩ 'bã gólĩyĩ gõ'dá gãlé dó tã lələ Yésũ 'á 'díyĩ pã 'bã ró. Ôdrã Yésũ kã â'dô trá gólĩyĩ drĩ ôzõ kúnĩ gólã drĩlĩyĩ rĩzõ pá sĩlĩ rú lâ ãyĩ rĩzõ lô'délé vũdrĩ rĩ kãtĩ, tãlã gólĩyĩ nĩ tã ífĩ lâ kô.

³³Gõ'dá ĩtĩ rĩ, gólĩyĩ gã dó Yésũ rĩ nĩlĩ 'díyĩ pã 'bã ró, té ôzõ tã ãngũ 'bã ĩsáyã drĩ ãngũlĩ trá rĩ kãtĩ kĩ, "Nĩ ndrê drê, má 'bã kúnĩ trá ôjĩlã ámakã Yúdã yĩ kã lãfálé, kúnĩ rĩ 'dĩ, ôjĩlã dũũ â'dô pá sĩ'á rú lâ lô'dézõ ngbã vũdrĩ. Gõ'dá ôjĩlã ãlô-ãlô gólã tã lē 'bã trá kúnĩ rĩ 'dĩ 'á rĩ â'dô ícã'á njũlĩ gágã tã gólãkã rú, tãlã gólĩyĩ nĩ trá kĩ, gólã â'dô tã 'ẽ'á mbĩmbĩ gólĩyĩ pãzõ." ĩsáyã 8.14; 28.16

Rómã Lé 'bã 10

¹Ámã ãdrúpĩ yĩ ámã ĩzõ yĩ bê, tã gólã má drĩ lələ rõô pĩpĩsĩlĩ ãlô sĩ rĩ rĩ'á Ôvârí drĩ ôjĩlã ámã nyãányã Yúdã yĩ kã rĩ 'bã yĩ pãlé. Má rĩ rãtãã 'élé rõô Ôvârí drĩ, tãlã gólã ôpã ró gólĩyĩ tã õnjĩ gólĩyĩkã rĩ 'bã yĩ 'ásĩ.

²Mã âtã nõ tã pãtĩĩ 'ĩ ãnĩ drĩ, gólĩyĩ rĩ'á lĩfĩ 'bã'bã bê Ôvârí drĩ pĩpĩsĩlĩ ãlô sĩ, ã'dô ró bê gólã drĩ ãyĩ ndrêzõ ôjĩlã mbĩmbĩ ró. Gõ'dá gólĩyĩ lēé kô lãtĩ gólã mbĩ Ôvârí drĩ â'dalé gólĩyĩ drĩ â'dózõ 'álã sĩ mbĩmbĩ ró rĩ trõlé.

³Ôvârí ãfē Yésũ trá drãlé lãtĩ gólã cé ãlô ôjĩlã drĩ ngã pãzõ rĩ ró. ĩtĩ rĩ, gólĩyĩ tã lē 'bã trá Yésũ 'á rĩ 'bã yĩ rĩ'á gólĩyĩ Ôvârí drĩ ndrēlé ôjĩlã íyĩkã mbĩmbĩ ró rĩ 'bã yĩ rĩ'dĩ. Gõ'dá ôjĩlã Yúdã yĩ kã gã tã 'dĩ trá dó. Gõ'dá gólĩyĩ ùjũ tã trá kpĩĩ 'dézõ lãtĩ ãyĩ nyãányã kã rĩ 'ásĩ tãlã â'dózõ bê mbĩmbĩ ró Ôvârí lĩfĩ. Gõ'dá Yésũ ãnĩ bê drãlé tã õnjĩ ámakã rĩ 'bã yĩ tãsí rĩ, tã gólãkã ícã nĩ ãmã tã lē 'bã ró rĩ 'bã yĩ 'bãlé mbĩmbĩ cú ĩtĩ. Ícã kô tã 'bã'bã 'ẽ'ẽ ámakã drĩ ãmã 'bãlé â'dólé mbĩmbĩ ró Ôvârí lĩfĩ.

⁵Tãlã lãtĩ gólã mbĩ Ôvârí rĩ úsúzõ rĩ tãsí rĩ, Músã ĩgĩ tã trá ãkũ ró nã sĩ tãlã tã 'bã'bã gólĩyĩ Ôvârí drĩ 'bãlé ôjĩlã drĩ 'élé rĩ 'ẽ'ẽ lâ tãsí kĩ nĩ rĩ, "Ôjĩlã gólã lē 'bã trá rĩlĩ ôjĩlã Ôvârí kã ró rĩ, ícã trá gólã drĩ rĩzõ rĩ'á tã gólĩyĩ ndrĩ Ôvârí drĩ 'bãlé ôjĩlã drĩ 'élé rĩ 'bã yĩ 'élé rĩ'dĩ ãkĩ ãkõ."

⁶Gõ'dá Ôvârí ndrê ãnĩ yĩ lĩfĩ ôjĩlã mbĩmbĩ íyĩkã rĩ 'bã yĩ ró, tãlã nĩ lē tã trá pĩpĩsĩlĩ ãlô sĩ Yésũ 'á. Gólã â'dã tã rĩ 'dĩ trá trã tã ĩgĩ íyĩkã rĩ 'á kĩ, "'Dõvõ nĩ ĩjĩ tã kô kĩ nĩ rĩ, 'Ã'dĩ â'dô ngã'á nĩlĩ 'bũũ 'álã Yésũ Krĩstõ rĩ âtrõlé vũdrĩ 'á nõlé ãmã drĩ rĩ nĩ yã?"

⁷Gõ'dá nĩ ĩjĩ tã ãnĩ nyãányã 'á kô kĩ, 'Ã'dĩ â'dô nĩ'á nĩ bũũũ võ gólã ôjĩlã ôdrã 'bã trá rĩ 'bã yĩ drĩ rĩzõ rĩlĩ rĩ 'álã, nĩ'á Krĩstõ rĩ âtrõlé tólã sĩ ãjĩlĩ ãmã drĩ ĩnyãkũ drĩ ãmã pãlé rĩ nĩ yã?"

⁸Dĩ võ lâ 'á rĩ, ôjĩlã gólĩyĩ tã lē 'bã trá Ôvârí 'á rĩ 'bã yĩ ícã trá úlĩ átalé kĩ, "Ã'dó kô ãmbã-ãmbã ró tã âtĩ-ãtĩ tãndĩ Ôvârí kã nĩzõ. Nĩ â'dô ícã'á tã lâ nĩlĩ dódó ãnĩ pĩpĩsĩlĩ 'ásĩ gõ'dã kpã tã lâ átalé dódó." Tã âtĩ-ãtĩ tãndĩ Ôvârí kã ãmã drĩ rĩ kĩ, 'dõvõ mã lē tã Yésũ Krĩstõ 'á gólã ãmã drĩ tã pēzõ tã lâ sĩ kĩ'á nĩ rĩ,

⁹ôzõ ôjĩlã ãzã ãlô ãnĩ 'ásĩ õlē tã trá pĩpĩsĩlĩ ãlô sĩ kĩ, Ôvârí 'è Yésũ trá lĩdrĩlĩ lédrē-lédrē ró ôdrã 'ásĩ, gõ'dã ôzõ gólã ããtã tã íyĩ tĩ nyãányã sĩ ãzĩ-ãzĩ ãzã 'bã yĩ ãndrã

kĩ, Yésũ ɾ'dĩ rĩ'á Kúmú gólâ Ôvârí drí âjólé ãmâ pãlé rĩ, ɿtĩ Ôvârí â'dô gólâ rĩ pã'á tã ònjĩ gólâkâ rĩ 'bá yĩ 'ásĩ â'dólé yĩ drí ndrêlé tã mbĩ 'bá ró yĩ lĩfĩ.

11Gõ'dá tã ìgĩ Ôvârí kâ Yésũ rĩ tãsí rĩ kĩ, "Õjílã ndrĩ gólĩyĩ tã lē 'bá Yésũ 'á 'díyĩ pã 'bá ró rĩ 'bá yĩ â'dô nĩ'á lâ kĩ, pãtĩfĩ Ôvârí â'dô gólĩyĩ pã'á trá tã ònjĩ 'ásĩ òrē íyíkâ fēzó drĩlĩyĩ òjílã íyíkâ ró."

12Nĩ ndrê drē, Ôvârí rĩ òjílã ndrĩ pãlé lãtĩ ãlólã 'dĩ 'ásĩ. Ɛtĩ rĩ, gólâ rĩ kô òjílã Yúdã yĩ kâ pãlé lãtĩ ngĩ lâ ãzã 'ásĩ lãtĩ gólâ drí rĩzó òjílã òrĩ ãzã 'bá yĩ kâ pãlé rĩ rú sĩ. Yésũ ɾ'dĩ rĩ'á kúmú ãlô gólâ Ôvârí drí 'bãlé drĩ-ãcê bê òjílã íyíkâ drĩlĩ òrĩ ndrĩ ngĩngĩ rĩ 'bá yĩ 'ásĩ. Yésũ fē òrē trá ãmbã òjílã ndrĩ gólĩyĩ lâkpã 'bá trá gólâ rú rĩ 'bá yĩ drí.

13Tã ìgĩ Ôvârí kâ kĩ, "Õjílã ndrĩ gólĩyĩ Kúmú ãmãkã 'dĩ ãzĩ 'bá ãnĩlĩ ìyĩ pãlé rĩ ãã'dô gólĩyĩ pã'á."

14Gõ'dá òjílã ãzãkólã 'dĩ â'dô tĩ ãnyã'á tã ìjĩ sĩ kĩ, "Á'dô kô ìcã'á ãngô tí ró òjílã drí nĩzó Kúmú Yésũ ngálã ìyĩ pãlé, òzô ngã gólĩyĩ òlē tã gólâ 'á kô'dãwã rĩ yã? Gõ'dá gólĩyĩ â'dô ìcã'á ãngô tí ró tã lēlé Yésũ 'á, òzô lãtĩ ã'dô trá yũ'dãwã gólĩyĩ drí tã ãrĩzó gólâ rĩ tãsí rĩ yã? Ngã gõ'dá òzô òjílã ãzã ã'dô trá yũ'dãwã Yésũ rĩ tã pēlé gólĩyĩ drí rĩ, gõ'dá â'dô ìcã'á ãngô tí ró gólĩyĩ drí tã nĩzó gólâ rĩ tãsí yã?"

15Ngã gõ'dá Ôvârí òjô tã pē 'bá kô òjílã rĩ 'dĩ 'bá yĩ drí rĩ, gõ'dá òjílã ãzã â'dô nĩ'á tã pēlé gólĩyĩ drí Yésũ rĩ tãsí rĩ ãngô tí ró yã?" Nĩ ndrê drē, tã ìgĩ Ôvârí kâ ãtã tã ãmã drí kĩ, "Õzô òjílã ãzã 'bá yĩ òcã òjílã ngálã tã Yésũ kâ pēlé rĩ, tã gólĩyíkã â'dô òjílã gólĩyĩ tã ãtĩ-ãtĩ gólĩyíkã Yésũ rĩ tãsí rĩ ãrĩ 'bá rĩ 'bã'á â'dólé ãyĩkô ró tã ãtĩ-ãtĩ 'dĩ tãsí."

16Õzô gõ'dá òjílã ããnĩ trá tã ãtĩ-ãtĩ tãndĩ Ôvârí kâ Yésũ rĩ tãsí rĩ pēlé òjílã ãmãkã Yúdã yĩ kâ rĩ 'bá yĩ drí rĩ, cē rĩ'á òjílã rĩ gógó Yúdã yĩ kâ ùrũkã 'bá yĩ lē ìyĩ tã nĩ ùlĩ rĩ 'dĩ 'bá yĩ 'á â'dólé tã pãtĩfĩ ró. Ɛkũ ró nã sĩ rĩ, tã ãngũ 'bá Ɛsãyã ãtã ùlĩ trá gólĩyĩ tãsí òjílã gólĩyĩ tã lēlé ãkó rĩ 'bá yĩ ró. Gõ'dá gólâ ìjĩ tã kĩ nĩ rĩ, "Õjílã ãzãkã fĩ bê rĩ'á gólâ tã ãtĩ-ãtĩ ãmãkã ãnĩ tãsí rĩ lē 'bá trá rĩ ró yã?"

17Nĩ ndrê drē, òzô òjílã Ôvârí drí jólé rĩ ããtã ùlĩ trá Yésũ Krístô rĩ tãsí rĩ, 'dĩ Ôvârí njĩ lãtĩ trá trã òjílã drí tã ãtĩ-ãtĩ tãndĩ íyíkã Yésũ rĩ tãsí rĩ ãrĩzó. Gõ'dá òzô gólĩyĩ ããrĩ tã ãtĩ-ãtĩ rĩ 'dĩ trá rĩ, 'dĩ gólĩyĩ ìcã trá tã lēlé 'á lâ.

18Gõ'dá má ìjĩ drē tã ãnĩ tĩ kĩ, "Dĩ fĩ rĩ'á tã pãtĩ-pãtĩ 'ĩ kĩ'á nĩ rĩ, òjílã Yúdã yĩ kâ rĩ 'bá yĩ ããrĩ ìyĩ tã ãtĩ-ãtĩ Ôvârí kâ Yésũ Krístô rĩ tãsí rĩ kô'dãwã yã?" Ɛtĩ rĩ, má ìcã trá tã 'dĩ lôgólé kĩ, "Õjílã 'dĩ 'bá yĩ pãtĩfĩ ãrĩ ìyĩ tã ãtĩ-ãtĩ 'dĩ trá. Órĩ trá pē bê lâ vô ndrĩ gólĩyĩ drí rĩzó rĩlĩ rĩ 'bá yĩ 'ásĩ." Gõ'dá â'dô tã Ôvârí kâ rĩ vó ró rĩ, Dãwúdĩ ãtã trá kĩ, "Tã ãtĩ-ãtĩ gólĩyíkã pēlé trá 'dĩ kpã vô drĩ trá ndrĩ ãkĩ ãkó. Tã ãtĩ-ãtĩ tãndĩ Ôvârí kâ lã'bũ trá vô ãngó drĩ rĩ 'bá yĩ 'ásĩ ndrĩ â'dólé òjílã ndrĩ drí ìcãlé ãrĩlã ìyĩ." Lôngó 19.4

19Dôvó òzô òjílã ìjĩ tã má tĩ kĩ, "Tã tã lēlé Yésũ 'á rĩ tãsí 'dĩ fĩ fĩ trá òjílã Ɛsĩrã'élé kâ rĩ 'bá yĩ drĩ gõ'dá drĩlĩyĩ tã ãtĩ-ãtĩ Ôvârí kâ ãrĩzó ã'dô ró bê gólĩyĩ drí tã lâ nĩzó 'élé yã" rĩ, tã lôgô ãmãkã gólâ drí rĩ â'dô 'bã'á nõtĩ, "Áwô, tã ãtĩ-ãtĩ 'dĩ fĩ trá gólĩyĩ drĩ 'á

tā lâ nîzó." Gõ'dá tā âti-âti 'dī fi trá kpá òjílā òrī āzā 'bá yī drī lâ yī 'á. Ākū ró nā sī, Músā ạngũ tā trá tā 'dī tāsī. Úlī gólākā vó ró, Ôvârí âta tā trá òjílā Īsīrā'élē kâ drī kī, "Tālā nī gā trá dó tā lēlé má 'á rī drī sī rī, má â'dô òjílā gólā ānī drī ndrēlé fōlōgā ró cú ítí tā Ôvârí kâ nī ākó rī nī'á. Gõ'dá tā rī gógó 'dī â'dô āgí'á āgī ānī līfī. Nī â'dô ngā'á ăwā ró, tālā má fē òrē trá òjílā gólīyī âmā tā nī 'bá sīsī lâ sī kô rī 'bá yī drī." Tā 'Bā'bā Āndā 32.21

²⁰Gõ'dá 'dī vósī rī, tā ạngũ 'bá Īsáyā īgī tā āzā kpá tā rī 'dī tāsī kī nī rī, "Ôjílā gólīyī òrī āzā 'bá yī kâ gólīyī âmā lōndā 'bá kô rī, gólīyī rī'á òjílā âmā úsú 'bá tā lēzó má 'á rī 'bá yī rī'dī. Má â'dā âmā nyāányā trá òjílā gólīyī tā âmākā ījī 'bá kô 'dī 'bá yī drī, tālā gólīyī ūnī ró mâ bē.

²¹Ôjílā âmākā rī 'bá yī gā tā âmākā rī trá dó. Gõ'dá má rī trá âmā drī ījōlé kpīī, ā'dô ró bē gólīyī 'bāzó rīlī vūdrī dódó kâyī gólā gólīyī òtīrī āgōô má ngálā rī sī." Īsáyā 65.1

Rómā Lé 'bá 11

¹Ngātā òjílā āzā ālō ānī lāfálé sī â'dô tā ījī'á kī nī rī, "Ôvârí gā òjílā Īsīrā'élē kâ trá ndrī dó â'dólé īyī òjílā íyíkā ró yā?" Ā'dó kô ítí, Ôvârí gāā âmā kô ndrī â'dólé òjílā íyíkā ró. Nī ĩsū tā drē tā âmākā rī tāsī, mâ rī'á òjílā Īsīrā'élē kâ gólā 'bāsúró Bēnjīmónā kâ rī 'ásī rī rī'dī. Mâ rī'á Ābārāyāmā rī ózōwá gólā Ôvârí drī gālē dó kô'dáwá rī rī'dī.

²Gõ'dá ítí rī, Ôvârí gāā òjílā gólīyī Īsīrā'élē kâ gólīyī gólā drī nīlī trá sīsī tā lēlé yī 'á â'dólé òjílā íyíkā ngīngī lâ ró 'dī 'bá yī kô dó. Nī ĩsū tā tā īgī Ôvârí kâ tā ạngũ 'bá Ēlīyā rī tāsī rī tāsī. Gólā âta tā trá Ôvârí drī òjílā Ôvârí kâ Īsīrā'élē kâ rú kī,

³"Ôvârí Yākóvā, úufū tā ạngũ 'bá áníkā rī 'bá yī trá ndrī. Gõ'dá gólīyī lāpē vō gólīyī bēlé trá kōrōnyā zā kâ ró ngā fēfē ró ánī ñnjīzó rī 'bá yī kpá trá vólé. Lākī gõ'dá trá cé ālō mâ tā ạngũ 'bá ró rī rī'dī tākō drē zāā rī'á lédrē-lédrē ró. Gõ'dá ngbāangbānō rī, gólīyī trá rī'á âmā lōndā'á â'dólé īyī drī fūlī kpá vólé ōzō drīlīyī âmā āzī-āzī yī ūfūrī kâtī."

⁴Ôvârí lôgō tā-drī Ēlīyā kâ rī ángō tí yā? Ôvârí lôgō tā-drī rī 'dī kī nī rī, "Ānī līndrī ō'bē kô dī, Ēlīyā, òjílā kútū nī-drī-lā-rī drē bē zāā rī'á má drīgā njírī-njírī. Gólīyī rī'á òjílā gā 'bá īyī trá dó 'ā'ī tīlī vūdrī ôvârí ābārādāgō zīlī Bāálā 'dī ñnjīlī rī rī'dī, tālā gólīyī lē tā trá rīlī cé âmā ñnjīlī rī'dī Ôvârí ró."

⁵Rī'á gbō ítí lâ 'dī kâtī òjílā Yúdā yī kâ rī 'bá yī tāsī āndrō nô. Ôjílā ūrūkā 'bá yī bē rī'á òjílā âmākā Yúdā yī kâ rī 'bá yī lāfálé 'ásī gólīyī drī jā 'bá trá â'dózó tā lēlé Yésū 'díyī pā 'bá ró rī 'á. Ôvârí nī âmā cú ítí drī-báláyī ró â'dólé òjílā íyíkā ró, tālā pīpīsilī tāndī gólākā rī sī.

⁶Ítí rī, 'dōvó nī ĩsū drē tā tā gólā Ôvârí drī âmā njīzó cú ítí drī-báláyī ró â'dólé íyíkā ró 'dī tāsī. Tā lâ â'dó kô kī, tā tāndī gólīyī òjílā drī 'élē trá rī 'bá yī 'bā Ôvârí nī gólīyī nīlī. Ōzō tí Ôvârí ònjī òjílā tālā tā gólīyī drī 'élē rī 'bá yī tāsī rī, gõ'dá rī, tí gólā pá âmā kô cú ítí drī-báláyī ró tālā pīpīsilī tāndī gólākā 'dī tāsī.

⁷Ítí rí, gō'dá nī ìsũ drē tā tā āzā nō tāsī. Ōjílā Īsīrā'élē ká rí 'bá yí ùjũ ìyí tā trá kpīī Ōvārí drí ìyí ndrēzó bē ōjílā íyíkā mbīmbī rí 'bá yí ró. Gólīyī ícá kō ngá pāpā rí 'dī ùsúlí, gō'dá ōjílā gólīyī Ōvārí drí nīlī ōjílā íyíkā ró gólīyī lāfálé 'ásí rí 'bá yí ùsũ ngá rí 'dī trá. Gō'dá ōjílā Īsīrā'élē ká āmbúkũ lá yí drī drí āmbázó āmbā, gō'dá rīlī zāā tā Ōvārí ká ārī-ārī lá gālé dó.

⁸Gō'dá tā gólīyíkā rī'á ōzō úlí gólīyī tā ìgī-ìgī Ōvārí ká 'á rí tí kī'á nī rí, "Ōvārí 'è gólīyī á'dólé rīlī drī ākó lé 'bá ró tā átī-átī íyíkā ārīlī, ōzō ōjílā gólīyī ōdrá drí cīlī nī gō'dá ícá 'bá kō tā nīlī dódó rí kátí. Īsáyā 29.10 Gólīyī rī'á līfī ākó ngá Ōvārí ká rí 'bá yí ndrēzó, gō'dá gólīyī rī'á kpá bí ākó úlí Ōvārí ká rí 'bá yí ārízó. 'Dīlī rī'á tā pātīī ró ōjílā Īsīrā'élē ká rí 'bá yí tāsī būúū āndrō nō." Tā 'Bā'bā Āndā 29.4

⁹Gō'dá kúmú ạngí Dặwúdị átā úlí kpá ítí lá 'dī kátí ōjílā gólīyī gā 'bá dó tā lēlé Ōvārí 'á rí 'bá yí tāsī kī nī rí, "'Dōvó ngá nyānyā tārābízā drīī ạngí gólā gólīyī 'bā 'bá á'dólé āyīkō ró rí ōjā rú á'dólé bāfī cālé trá rí ró gólīyī drí lā'izó gbō 'á lá. 'Dōvó ngá nyānyā ạngí gólīyíkā rí 'dī ōjā rú gbō ōnyā ró ójā sīlī gólīyī drí ānīzó tēlā lā'izó ngàrạ rú lá. 'Dōvó ngá tándí rí 'dī 'bá yí ō'è gólīyī gbō 'dēlé à'dú kōlé kạyị gólā lạnộ drí 'ézó 'é'á á'délé gólīyī drīī rí sī, á'dô ró bē gólīyī ùfúlí.

¹⁰'Dōvó gólīyī līfī ặặặ kạặặ, tặlặ gólīyī ōzó ícá kō ngá Ōvārí ká rí ndrēlé. Gō'dá kpá rí, 'dōvó gólīyī ùnị ngá lạnị-lạnị ìyí drīī sī, á'dô ró bē gólīyī ùgúlí drí árá ávázó bē gō'dá rīlī zāā dặgũ ítí gặdú." Lôngó 69.22-23

¹¹Ōjílā āzā ānī lāfálé sī á'dô tā ìjī'á kī, "Gō'dá ōjílā Yúdạ yí ká 'dē bē trá ìyí tặlặ tá lặ ākō tāsī Yēsũ 'á rí, ítí rí, tá ōnjí gólīyíkā 'dī cặ gólīyī lặfặ trá Ōvārí rú sī zặặ pặtịī ró yặ?" Ítí rí, má á'dô tá 'dī drī lặ lặgặ'á nặtị kị, "Á'dó ítí kộ! Tặ ōnjí gólīyíkặ rí 'bá yí jặ gólīyī kộ vólé Ōvārí rú sī zặặ ró." Nī ndrē drē, ōjílā Īsīrā'élē ká 'è ìyí tá ōnjí bē ítí rí, Ōvārí drí rú jặzộ ōjílặ dặù ờrặ āzặ 'bá yí kặ rí 'bá yí pặlé. Gō'dá tá rí 'dī 'è ōjílặ dặù Īsīrặ'élặ kặ rí 'bá yí ágịlị ágị-ágị tặlặ tá tặndị gólīyị ōjílặ āzặ 'bá yí drí ùsúlí 'dī 'bá yí tặsị.

¹²Gō'dá ōjílā Īsīrā'élē ká 'dī 'bá yí 'è ìyí tá ōnjí bē rí, 'dīlī nị lặtị trá trặ Ōvārí drí ờrặ dặù fặzộ ōjílặ ờrặ āzặ 'bá yí kặ āngộ drị 'á rí 'bá yí drí. Gō'dá nặngặ sị, ōjílặ Īsīrặ'élặ kặ rí 'bá yí ávị tá tặndị gólīyị Ōvārí drí lặlé fặlé gólīyị drí rí 'bá yí trá rí, gō'dá ōjílặ ờrặ āzặ 'bá yí kặ rí 'bá yí drí ìyịngặ ùsúzộ lặ Ōvārí drịgặ sị. Gō'dá bē trá ítí rí, Ōvārí ēē'bē ōjílặ Īsīrặ'élặ kặ gólīyị yí drí nặlị trá íyíkặ ró rí 'bá yí ndrị tá lặlé Yēsũ 'á rí, ítí tá tặndị gólīyị ōjílặ āngộ drị nộ kặ rí 'bá yí drí ùsúlí tá lặ sị rí á'dô lặvặ'á kộrộ tá tặndị gólīyị drịlịyị ùsúlí trá kạyị ōjílặ Īsīrặ'élặ kặ drí Ōvārí rí gặzộ dó rí sị rí drīī sị.

¹³Gō'dá ngbặặngbặnộ rí, má lặ trá átặlặ ānị ōjílặ ndrị gólīyị á'dộ 'bá ōjílặ Yúdạ yí kặ ró kộ rí 'bá yí drí. Ōvārí 'bặ mặ trá á'dólé lặjộ'bặ íyíkặ ró tá íyíkặ átặlé ngặngặ lặ ānị ōjílặ Yúdạ yí kặ ró kộ nộ 'bá yí drí. Á'dô bē trá ítí rí, má ndrē trá kị, rặ'á ámặ tá 'í á'dózó ānị lặfále lặjộ'bặ ró ngặngặ lặ tá Ōvārí kặ rí 'bá yí á'dále ānị drí.

¹⁴Gō'dá má lặ kpá tặkặnyị Ōvārí drí ōjílặ ámặ nyặặnyặ kặ Yúdạ yí kặ pặlé. Nặngặ sị, ōzộ tá 'é'è ámặkặ ānị ōjílặ ờrặ āzặ 'bá yí kặ lặfále rí ō'bặ ōjílặ ámặkặ Yúdạ yí kặ

rî 'bá yî á'dólé âgílí âgî tãlã tã tãndí ãníkã drí sî rî, ìtí rî, má lë tã trá rōô tã rî 'dî drí òjílã dūû òjílã ámakã 'dî 'bá yî lãfálé sî 'bãlé kpá rû jãlé tã lëlé Yésū 'á.

15Nî ndrê drê, òzō Ôvârí òpã òjílã dūû òrî ãzã 'bá yî kã trá kâyî gólã drí òjílã Yúdã yî kã rî 'bá yî gãzô rî sî rî, ìtí òzō gō'dá gólíyî òjã rû trá zãã gbádú Ôvârí drí tã gólãkã rî lëlé ì'dî rî, tã rî 'dî á'dô á'dó'á tãndí ró lãvũlí kôrô. Á'dô á'dó'á òkîzô Ôvârí 'ê gólíyî trá ìdrílí òdrã 'ásî rî kâtí.

16Ãmã á'bíyã yî á'dô trá pãtîjî òjílã Ôvârí kã ró. Bê trá ìtí rî, Ôvârí á'dô kpá ãmã gólíyî òzōwã yî ndrê'á òjílã íyíkã ró. Òzō fê ìndrîgô ã'dô tãndí ró rî, fê gárã á'dô kpá 'bã'á tãndí ró.

17Òzō á'dô kpálé ìtí ìzátú rî, ngbãangbãno òjílã dūû Ìsîrã'élê kã rî'á ìyî òzō fê rî 'dî gárã lâ yî Ôvârí drí âgãlé trá njíyã-njíyã vólé, tãlã gólíyî gã tã Ôvârí kã trá dó rî tãsî rî 'bá yî kâtí. Gō'dá ãnî òjílã òrî ãzã 'bá yî kã gólíyî tã lë 'bá Yésū 'á rî 'bá yî rî'á òzō fê gárã gólíyî Ôvârí drí 'bãlé trá njũlí fê rî 'dî rû 'dî gárã lâ yî gólã drí âgãlé trá njíyã-njíyã vólé 'dî 'bá yî drí sî rî kâtí. Gō'dá ngbãangbãno rî, Ôvârí 'bã ãnî trá njũlí ngárã fê íyíkã 'dî rû. Ìtí rî, ãnî trá rî'á fãfã úsú'á fê rî 'dî 'ásî, tãlã á'dózó rílí dódó òjílã gólíyî Ôvârí kã rî 'bá yî ró. Gō'dá Ôvârí rî'á tã lëlé ãmã á'bíyã yî kã rî 'é'á ãnî pãlé tã lëlé gólã ãnî nyãányã kã rî 'bá yî 'ásî.

18Á'dô bê trá ìtí rî, nî 'bã ãnî nyãányã kô á'dólé gãrã lãvũlí òjílã gólíyî Ìsîrã'élê kã gólíyî Ôvârí drí gãlé trá dó fê gárã íyíkã ró 'dî 'bá yî drîjî sî. Òzō gō'dá nî òngã trá rî'á ãnî ãrúlí tãlã ãndrã-tãndí ãníkã 'dî tãsî rî, 'dôvó tã lâ ããgã ãnî drîjî kí, ãnî rî'á cé fê gárã gólã fê 'dî ìndrîgô lâ yî drí á'dólé ãnî drí mbãzó bê rî ì'dî.

19Òjílã ùrúkã 'bá yî ãnî lãfálé sî rî'á ìyî ãrú'á tã átàzó kí, "Fê gárã Ôvârí kã ãzã 'bá yî áãgã trá njíyã-njíyã vólé, á'dô ró bê gō'dá ãmã 'bãzó ì'dî njũlí fê rî 'dî rû gólíyî vō 'á."

20Mã kô tã ãníkã 'dî drî lâ kí, "'Dî rî'á tã pãtîjî 'î, gō'dá òjílã Ìsîrã'élê kã rî 'bá yî áãgã trá njíyã-njíyã vólé, tãlã gólíyî lëé tã Ôvârí 'á kô." Gō'dá gólíyî vō 'á rî, ó'bã trá ãnî ì'dî njũlí ngárã fê rî 'dî rû tãlã tã lëlé ãníkã Ôvârí 'á rî tãsî. Á'dó kô kí nî rî, á'dô-á'dô tãndí ãníkã rî lãvũ kôrô gólíyíkã rî drîjî sî. Ìtí rî, nî ãrú ãnî kô tã rî 'dî tãsî. 'Dôvó nî rî bê-rî rílí Ôvârí rî ìnjî-ìnjî sî.

21Nî ìsū tã kpá ó'dí tã òjílã Ôvârí kã gólíyî á'dó 'bá òzō fê 'dî kâtí rî 'bá yî tãsî mãnísî ró. Òzō Ôvârí ònjî trá fê gárã gólã mbã 'bá trá fê 'ásî ìtô vō lâ 'ásî rî gãlé vólé rî, ìtí rî, gólã ìcã kpá trá ãnî gãlé njíyã vólé òjílã íyíkã rî 'bá yî lãfálé sî. ãnî gō'dá trá fê gárã gólíyî Ôvârí drí 'bãlé trá njũlí fê rî 'dî rû rî ì'dî.

22'Dôvó ìtí rî, mã ìsū tã Ôvârí rî tãsî. Gólã rî'á pîpîsîlí tãndí ró rî bê tákányî, gō'dá gólã kpá ì'dî rî'á nyé mbîmbî ró lãno fêrê 'á òjílã gólíyî tã ònjî 'ê 'bã rî 'bá yî drí. Ìtí rî, gólã pãtîjî fê lãno trá òjílã Yúdã yî kã gólíyî gólã rî gã 'bã dó rî 'bá yî drí. Gō'dá gólã á'dã kpá òjílã lôvô íyíkã ãnî gólíyî rî 'bã zãã njũlí gólã rû lôvô sî rî 'bá yî drí, tãlã lôvô tîbê gólã drí rî'á á'dálã ãnî drí 'dî tãsî. Gō'dá òzō nî òjã rû tã gólãkã gãlé dó rî, gólã á'dô ãnî gã'á vólé fê rî 'dî rû sî.

23Gõ'dá òjílã Īsīrã'élē kã gólīyī á'dó 'bá sīsī òjílã Ôvârí kã ró gõ'dá Ôvârí drí âgālē volé fê rī 'dī rú sī rī 'bá yī tāsī rī, òzō gõ'dá gólīyī òjã rú kpá gólē tā lēlé Ôvârí 'á ó'dí rī, 'dī Ôvârí á'dô ícá'á gólīyī lôgólē njūlī fê rī 'dī rú, á'dô ró bê gólīyī drí á'dózó òjílã íyíkã ró kpá ó'dí.

24Nī ndrê drē, ānī sīsī lâ sī trá rī'á òzō fê gárá gólã mbã 'bá trá fê āzã rú òmã 'álã rī kâtí. Gõ'dá 'dī vósī rī, Ôvârí drí ānī âfózó 'yará volé fê rī 'dī rú sī âtrólē yī drí lâkpālē fê gólã íyī nyāányã kã ró rī rú. Gõ'dá gólã 'ê tā tãndī 'dī bê ĩtī rī, gólã á'dô rī'á āyīkō ró òjílã Yúdã yī kã rī 'bá yī drí kpá drī âdīzó tā lēlé 'díyī pã 'bá gólīyíkã rī 'á, tãlã gólīyī drí á'dózó bê òjílã íyíkã ró kpá ó'dí. 'Dī á'dô á'dó'á ókīzō gólã fê gárá gólīyī gólã drí âfólē trá 'yará fê íyíkã rī rú sīsī, á'dô ró bê yī drí ícázó ó'dí lâ lâkpālē lâñō ākó fê íyíkã rú tãlã òmbã ró bê ó'dí rī kâtí.

25Ámã âdrúpī yī ámã ízó yī bê, ānī gólīyī á'dó 'bá kô òjílã Yúdã yī kã ró rī 'bá yī, má lē drē tā gólã Ôvârí drí á'dalé má drí òjílã Īsīrã'élē kã 'dī 'bá yī tāsī rī átálē ānī drí, nī òzó ānī ârú tā gólã Ôvârí drí ānī njīzó òjílã Yúdã yī kã vō 'á rī tāsī. Ôjílã āmbã Īsīrã'élē kã rī 'bá yī āá'dô rī'á íyī drī âmbã-âmbã sī cālē būūū kâyī gólã Ôvârí drí 'ézó òjílã ndrī òrī āzã 'bá yī kã rī kã gólīyī yī drí njīlī trá á'dólē íyíkã ró rī 'bá yī pãzó rī sī.

26Gõ'dá 'dī vósī rī, Ôvârí á'dô òjílã āmbúkū ndrī Īsīrã'élē kã rī 'bá yī pã'á, nyé òzō drílã átálē trá tā ĩgī íyíkã 'á rī kâtí, gólã kī, "Díyī pã 'bá gólã má drí 'é'á ájólã rī áá'dô tī'á lâ òjílã Īsīrã'élē kã ró. ĩtī rī, gólã á'dô òjílã Īsīrã'élē kã rī 'bá yī pã'á ndrī tā ònjī gólīyíkã rī 'bá yī 'ásī á'dólē òjílã mbîmbî rī 'bá yī ró. Īsáyã 59.20-21

27Gõ'dá má á'dô tā ònjī gólīyíkã rī 'bá yī áy'é'á, á'dô tā-drī lēlé gólã āmã drí 'balé trá gólīyī bê rī vó ró." Īsáyã 17.9

28Gõ'dá òjílã Īsīrã'élē kã gólīyī tā Ôvârí kã gã 'bá trá dó 'dī 'bá yī trá rī'á íyī gólã drí ājú-'bá-āzī ró. Gõ'dá tā lē ākō gólīyíkã 'dī pã ānī òjílã òrī āzã 'bá yī kã rī trá. Kpálē ĩtī rī, òjílã Īsīrã'élē kã 'dī 'bá yī lôvó lâ yī zãã bê Ôvârí 'á, tãlã tā-drī lēlé Ôvârí kã gólīyī á'bíyã yī bê rī tāsī.

29Tã ĩsū Ôvârí kã já rú kô òjílã Īsīrã'élē kã drī sī. Ākū ró ākū ró nã sī rī, gólã njī gólīyī trá lôvó sī á'dólē òjílã íyī nyāányã kã rī 'bá yī ró.

30Sīsī rī, ānī nyāányã gã tā Ôvârí kã kpá trá dó. Gõ'dá òjílã Īsīrã'élē kã drí tā gólãkã gázó trá dó rī volé drī lâ 'ásī rī, gólã drí gózó rú jálē pīpīslī tãndī íyíkã rī á'dalé ānī drí gólīyī vō 'á.

31Gõ'dá ngbāangbānō rī, Ôvârí kpá rī'á njãã òjílã Īsīrã'élē kã rī 'bá yī pālē, òzō gólã drí ānī pãrē tí, á'dô ró bê gólīyī drí rú ájázó á'dólē òjílã íyíkã ró kpá ó'dí.

32Ôvârí áyē òjílã trá ndrī rãgīlī tā ònjī kã ró, tãlã yī pã ró gólīyī bê drī-báláyī sī tā ònjī gólīyíkã 'dī 'bá yī 'ásī pīpīslī tãndī íyíkã rī sī.

33Má lûyī Ôvârí trá rōô tãlã āmbã gólãkã tāsī. Gólã 'ê tā lânjã trá dūūdū òjílã íyíkã rī 'bá yī drí. Gólã rī'á cú tā nīnī bê. Gólã nī tā ndrī dódó á'dózó rī'á tā kīlī ndrī mbîmbî ró. Tã gólãkã rī 'bá yī rī'á ndrī lânjī-lãnjī ró, mã ícã kô nīlã tãndī ró. Gólã

nĩ tã ángô rĩ ɪ'dĩ rĩ'á tãndĩ ró ãmã drĩ rĩ 'bá yĩ nĩ gãrã ãmã nyãányã drĩ ícálé nĩlã rĩ drĩ sĩ.

³⁴Tã rĩ 'dĩ rĩ'á òzò úlĩ gólĩyĩ ìgĩlí trá búkũ gólâkã 'á gólã rĩ nyãányã tãsi rĩ kátĩ kĩ, "Òjílã ãzã fĩ bê rĩ'á tã nĩnĩ bê gãrã kĩ 'bá nĩ rĩ, yĩ nĩ tã ìsũ Ôvãrí kã trá yã? Gõ'dá òjílã ãzã fĩ bê tã nĩnĩ bê lãvũlí kôrô Ôvãrí kã rĩ drĩ sĩ, ícálé Ôvãrí rĩ ìmbálé yã? Ìsáyã 40.13

³⁵Á'dĩ fẽ drẽ ngá trá Ôvãrí drĩ, ã'dô ró bê Ôvãrí drĩ lògólé gólã drĩ rĩ nĩ yã?" Yóbô 41.11 Tã ãzã kó yũ'dãwã ìtĩ lã 'dĩ kátĩ.

³⁶Nĩ ndrẽ drẽ, Ôvãrí rĩ nyãányã lô'bã ngã-tĩ ndrĩ ãngó nõ drĩ rĩ 'bá yĩ nĩ. Gõ'dá ngã rĩ 'dĩ 'bá yĩ ndrĩ rĩ ã'dólé 'dĩ gólã sĩ, gõ'dá kpã ã'dólé gólã drĩ, gólâkã ró. Ìtĩ rĩ, mã luyĩ Ôvãrí rĩ rú zãã gbãdú ãdũkũ ãkó tãlã tã rĩ 'dĩ 'bá yĩ tãsi. Áã'dô ìtĩ.

Rómã Lé 'bá 12

¹Ámã ãdrúpĩ yĩ ãmã ìzó yĩ, Ôvãrí ãyẽ ãnĩ trá 'ã ã'dĩ sĩ tã ònjĩ ãnĩkã rĩ 'bá yĩ 'ásĩ, tãlã gólã 'bã ãnĩ lòvó trá rôô. Bê trá ìtĩ rĩ, mã lô'bã rúbã ãnĩ drĩ ãlô-ãlô kĩ, nĩ fẽ ãnĩ nyãányã nyé tãndĩ ró Ôvãrí drĩ rĩlĩ zãã gólâkã ró tã ndrĩ gólĩyĩ gólã drĩ lã'á 'ëlã rĩ 'bá yĩ 'ëlé ɪ'dĩ ãkĩ ãkó. Gõ'dá ìtĩ rĩ, ãnĩ nyãányã fẽfẽ Ôvãrí drĩ 'dĩ ã'dô Ôvãrí rĩ 'bã'á ã'dólé ãyĩkô ró rôô. Ìtĩ rĩ, nĩ ã'dô gólã rĩ ìnjĩ'á dódó, tã 'dĩ 'ẽ'ẽ lã sĩ.

²Rĩrĩ ãnĩkã ndrĩ rĩ 'bá yĩ tãsi rĩ, nĩ 'dẽ kô tã ìsũ òjílã ãngó nõ kã rĩ 'bá yĩ kã vósĩ. 'Dĩ vò lã 'á rĩ, 'dövó Ôvãrí òjã tã ìsũ-ìsũ ãnĩkã, ã'dô ró bê ãnĩ drĩ tã gólâkã 'èzó bê òjílã ó'dĩ ró rĩ 'bá yĩ kátĩ. Òzò nĩ ò'è tã trá ìtĩ rĩ, gõ'dá nĩ ã'dô ícã'á tã gólĩyĩ Ôvãrí drĩ lãlã ãnĩ drĩ 'ëlé rĩ 'bá yĩ nĩlĩ dódó. Tã gólĩyĩ Ôvãrí drĩ lãlã rĩ 'bá yĩ rĩ'á ndrĩ 'dó tãndĩ ró, nyé mbĩmbĩ ró, gõ'dá dã ãyĩkô ɪ'dĩ gólã rú.

³Ôvãrí nĩ mã trá lãjõ'bã íyĩkã ró cú ìtĩ tãkó tãlã pĩpĩsĩlĩ tãndĩ gólâkã rĩ sĩ. Á'dólé bê trá ìtĩ rĩ, mã lô'bã rúbã ãnĩ drĩ ãlô-ãlô ndrĩ kĩ, nĩ 'bã ãnĩ nyãányã kô ã'dólé ãmbã lãvũlí kôrô ã'dô-ã'dô ãnĩkã pãtĩ rĩ drĩ sĩ. 'Dĩ vò lã 'á rĩ, 'dövó nĩ ndrẽ ãnĩ nyãányã mbĩmbĩ ró, òzò Ôvãrí drĩ ãnĩ ndrẽrẽ kátĩ. Gõ'dá gólã ɪ'dĩ rĩ'á ãnĩ 'bã 'bã ícálé tã gólĩyĩ ãnĩ drĩ 'ëlé rĩ 'bá yĩ 'ëlé, tã ãnĩ drĩ lãlã gólã rĩ tãsi rĩ vó ró.

⁴Ámã ndrĩ tã lã 'bá ró rĩ 'bá yĩ kpãkã ãlô rĩ'á òzò Krístô rĩ rúbã kátĩ. Òjílã mvã rúbã rĩ'á ngã gólã cú lúkũ-lúkũ bê dũũ ngĩngĩ rĩ ɪ'dĩ. Gõ'dá lòsĩ rúbã lúkũ rĩ 'dĩ 'bá yĩ kã rĩ'á 'ëlã rĩ kpã rĩ'á ngĩngĩ ró. Gõ'dá ãmã tã lã 'bá yĩ ãlô-ãlô rĩ'á rúbã lúkũ Krístô kã rĩ ɪ'dĩ. Ìtĩ rĩ, ãmã rĩ'á ãzĩ-ãzĩ ró ãmã lãfálé 'ásĩ, ã'dólé tã 'ëlé ãzĩ-ãzĩ pãzó ãlô-ãlô.

⁶Lòsĩ ãmã drĩ rĩ'á 'ëlã Krístô drĩ ãlô-ãlô rĩ rĩ'á ngĩngĩ ãmã ãzĩ-ãzĩ yĩ kã rĩ drĩ sĩ. Ôvãrí fẽ mbãrãkã trá ãmã drĩ ãlô-ãlô cú ìtĩ tãkó, tãlã mã ícã ró bê lòsĩ tĩ ngĩngĩ dũũ 'dĩ 'bá yĩ 'ëlé. Òzò Ôvãrí ò'bã òjílã ãzãkôlã trá úlĩ íyĩkã nĩlĩ ngĩlí trã ãzĩ-ãzĩ drĩ rĩ, gõ'dá gólã òngĩ úlĩ rĩ 'dĩ 'bá yĩ mbĩmbĩ ró, ã'dô tã gólĩyĩ Ôvãrí drĩ rĩ'á ãtãlã gólã drĩ rĩ vó ró.

⁷Òzò òjílã ãzã ìicã trá tã 'ëlé íyĩ ãzĩ-ãzĩ yĩ pãzó rĩ, 'dövó gólã ò'è tã rĩ 'dĩ 'bá yĩ dódó. Òzò òjílã ãzã ìicã trá tã Ôvãrí kã ìmbálé òjílã ãzĩ drĩ rĩ, 'dövó gólã ò'è tã 'dĩ dódó.

⁸Ōzō ōjilā āzā ĩcā trá úlí átálé á'dólé mbârākā sölé íyí āzī-āzī yí 'á tā lēlē ĩyíkā tāsī rī, 'dōvó gólā ō'ē tā rī 'dī dódó. Ōzō gō'dá ōjilā āzā ĩcā trá ngá íyíkā rī 'bá yí fēlē ōjilā ĩzā lâ bê rī 'bá yí pázó rī, 'dōvó gólā ōfē ngá rī ndrī gólā ícá'á fēlā rī 'bá yí pīpīsilí ālō tándí rī sī. Gō'dá ōzō ōjilā āzā ĩcā trá 'dēlé sīsī ōjilā Ôvârí kâ rī 'bá yí drī rī, 'dōvó gólā ō'dē sīsī gólīyī drī dódó mb̄mb̄ ró pīpīsilí ālō sī. Ōzō Ôvârí ōfē pīpīsilí ă'dí ĩzā ōjilā kâ ndrēzó rī ōjilā āzā drī rī, gólā ōndrē ĩzā gólīyíkā dódó āyīkō sī.

⁹Tā pātī ró, nī 'bā ānī āzī-āzī yí lōvó pīpīsilí ālō rī sī. Nī rī kô cé rī'á tā átálé ĩ'dī lōvō tāsī. Nī gā tā gólīyī ndrī ōnjí lâ yí ró rī 'bá yí trá dó. Nī sō tā gólīyī tándí ró mb̄mb̄ rī 'bá yí vósī cé, rī'á tā tándí rī 'dī 'bá yí 'ēlē ĩ'dī.

¹⁰Nī 'bā ānī lōvó ānī vó 'ásī dódó, ōzō ānī drī ānī âdrúpī yí lōvó 'bārē kâtī. 'Dōvó nī 'ē tā drī-káká ōjilā āzā 'bá yí ĩnjī-ĩnjī lâ yí sī. Gólīyī tā ōlānjī ānī līfī gārā ānī nyāányā drī sī.

¹¹Ītí rī, nī rī kô rīlí cú ĩtí ngá āzākā 'ē ākó. Nī 'ē ngá mbârākā ānīkâ sī ndrī, tālā á'dózó bê njāā tā Ôvârí kâ 'ēlē pīpīsilí ālō rī sī.

¹²Gō'dá nī 'bā līfī tā tándí gólīyī Ôvârí kâ ró Ôvârí drī 'ē'á 'ēlā ānī drī ĩzátú rī 'bá yí drī, tālā nī ĩcā ró bê á'dólé rīlí āyīkō sī. Á'dô trá kâyī lānō kâ rī tú rī, nī rī ró 'á ă'dí ró fī âtū-âtū sī. Ītí rī, nī rī rātāā 'ē'ē sī Ôvârí drī kâyī vósī cé.

¹³Ōzō krístō 'bá yí gólīyī ĩzā bê rī āâcā trá ānī ngálā ĩzā ĩyíkā bê rī, 'dōvó nī fē ngá ānīkâ rī 'bá yí ũrūkâ lâ gólīyī pázó. Gō'dá ānī līfī āâ'dô trā ũmú ōjilā lídí ró rī 'bá yí drī rīlí ānī drī 'bā 'ásī.

¹⁴Ōzō kpálé ōjilā āzā ō'ē tā ōnjí trá ānī drī rī, gō'dá nī trī gólā kô. Nī 'ē bê-rī tā tándí ĩ'dī gólā drī. Nī 'ē rātāā ĩ'dī Ôvârí drī ōrē fēzō gólā drī.

¹⁵Ōzō tā tándí ō'ē rú trá ānī āzī-āzī āzā 'bá yí drī gólīyī 'bālē á'dólé āyīkō ró rī, nī á'dô kpá āyīkō ró gólīyī bê tālā tā tándí gólā rú 'ē 'bá trá 'dī tāsī. Ōzō ngátá ĩzā 'ī ānī āzī-āzī āzā 'bá yí 'ē'á yā rī, nī 'dē kpá kpākā ālō āwō ngōlē gólīyī bê ĩzā gólīyíkā 'dī drī sī.

¹⁶Ītí rī, nī rī rīlí ōjilā ndrī āzā 'bá yí bê tā ă'dí sī. Nī trō gólīyī 'bālē á'dólé ānī drī ótó-rú'bá-lâ'bé-āzī ró. Gō'dá nī 'ē áru-áruwá kô. Ītí rī, nī á'dô njāā ōjilā gólīyī vō ndrēzō tâyī drī lâ ĩyī sī rī 'bālē kpá ānī ótó-rú'bá-lâ'bé-āzī yí ró. Gō'dá nī 'bā ānī kô á'dólé ōjilā lānjī 'bá lānjī tā nīnjī bê rōō rī 'bá yí ró.

¹⁷Ōzō ōjilā āzā 'bá yí ōtī ōká kpálé ānī līfī rī, nī lōgō vō lâ kô gólīyī drī. Gō'dá nī 'ē cé tā gólīyī á'dó 'bá tándí ró ōjilā līfī rī 'bá yí ĩ'dī ōjilā rī 'dī 'bá yí drī.

¹⁸Ītí rī, nī 'ē tā gólīyī ndrī ānī drī ícá'á 'ē'á 'ēlā rī 'bá yí tālā rīzō bê ōjilā bê ndrī tā ă'dí sī.

¹⁹Āmā āzī-āzī yí gólīyī tā lē 'bá trá Yēsū 'á rī, nī lōgō tā ōnjí vō kô tā ōnjí sī gólīyī tā ōnjí 'ē 'bá trá ānī drī rī 'bá yí drī. Nī āyē tā rī 'dī 'bá yí ndrī Ôvârí drīgá, tālā ăwā gólākā á'dô ró nī ōjilā rī 'dī 'bá yí bê. Nī ndrē drē, Ôvârí âtā tā kī nī rī, "Mā cé ĩ'dī

rĩ'á gólâ â'dó 'bá drĩ-âcê bê lâṅõ fězó òjílâ gólĩyĩ tã ònjí 'ě 'bá rĩ 'bá yĩ drĩ, gõ'dá tã pãtĩ ró, má â'dô tã rĩ 'dĩ 'bá yĩ 'ě'á."

²⁰Ítí rĩ, nĩ 'ě tã tãndí ĩ'dĩ òjílâ gólâ tã ònjí 'ě 'bá ãnĩ drĩ rĩ drĩ. Tã ĩgĩ Ôvârí kã rĩ â'dálâ kĩ, "Ôzõ ãjú-'bá-ãzí áníkã ã'dô lõfó ró rĩ, gõ'dá ní fě nyásã drílã nyãlé. Ôzõ gólâ ã'dô lũmvũ lõvó ró rĩ, gõ'dá ní fě lũmvũ gólâ drĩ mvũlĩ. Ôzõ ní ò'ě tã tãndí trá gólâ rĩ pãzó ĩtí rĩ, 'dĩ gõ'dá tã tãndí áníkã rĩ 'bá yĩ â'dô gólâ rĩ 'bã'á drĩ ãsõlé ãnĩ drĩ vũdrĩ, gõ'dá rũ jãlé tã ònjí drílã rĩ'á 'ělã ãnĩ drĩ rĩ 'bá yĩ âyéle." Úlĩ Mãnĩgõ 25.21-22

²¹Ítí rĩ, nĩ âyé tã ònjí rĩ 'dĩ 'bá yĩ kô dĩlĩ kôrô ãnĩ drĩ sĩ. Nĩ rĩ bê-rĩ rĩ'á tã gólĩyĩ tãndí ró rĩ 'bá yĩ 'ělé ĩ'dĩ, ã'dô ró bê tã tãndí ãníkã 'dĩ 'bá yĩ drĩ dĩzó bê kôrô tã gólĩyĩ ònjí ró 'dĩ 'bá yĩ drĩ sĩ.

Rómã Lé 'bá 13

¹Dõvó òjílâ ãlô-ãlô ãnĩ lãfálé 'ásĩ ĩnĩ drĩ-'bá gólĩyĩ mĩrĩ kã rĩ 'bá yĩ drĩ-âcê gólĩyĩkã tãsí, tãlã Ôvârí lô'bã gólĩyĩ nĩ â'dólé drĩ-âcê 'dĩ 'bá yĩ bê. Gõ'dá tã ndrĩ kãkãrã 'dó rĩ'á gólâ drĩgã sĩ.

²Gõ'dá bê trá ĩtí rĩ, òjílâ ãzã gólâ drĩ jã 'bá trá tã gólĩyĩ mĩrĩ drĩ 'bãlé rĩ 'bá yĩ gãzó dó ĩnjílã rĩ, 'dĩ tã pãtĩ ró gólâ rĩ'á tã Ôvârí kã gã'á kpá dó. Tãlã Ôvârí lô'bã òjílã mĩrĩ kã 'dĩ 'bá yĩ nĩ drĩ-âcê bê. Ôjílã gólâ rũ jã 'bá trá mĩrĩ rũ ĩtí 'dĩ â'dô lâṅõ ásé'á â'délé íyĩ nyãányã drĩ.

³Nĩ ndrê drê, â'dó kô òjílã gólĩyĩ rĩ 'bá tã mbĩmbĩ rĩ 'bá yĩ 'ělé rĩ ĩ'dĩ rĩ 'bá yĩ drĩ-âcê mĩrĩ kã rĩ 'bá yĩ ùrĩlĩ rĩ. Gõ'dá rĩ'á cé gólĩyĩ rĩ 'bá tã gólĩyĩ ányã ró rĩ 'bá yĩ 'ělé rĩ 'bá yĩ ĩ'dĩ. Ítí rĩ, nĩ lē trá rĩlĩ cú ĩtí ùrĩ drĩ-âcê mĩrĩ kã rĩ kã ãkó yã? 'Dõvó nĩ rĩ rĩlĩ cé tã gólĩyĩ mbĩmbĩ ró rĩ 'bá yĩ 'ělé ĩ'dĩ. Gõ'dá ã'dô trá ĩtí rĩ, drĩ-âcê 'bá 'dĩ 'bá yĩ â'dô ãnĩ lũyĩ'á tãlã tã mbĩmbĩ ãníkã 'dĩ 'bá yĩ tãsí.

⁴Ó'bã drĩ-'bá rĩ 'dĩ 'bá yĩ cú drĩ-âcê rĩ 'dĩ 'bá yĩ bê ĩtí 'dĩ, tãlã gólĩyĩ rĩ'á rũ ĩ'bũ 'bã Ôvârí kã rĩ 'bá yĩ ĩ'dĩ, â'dólé rĩ'á òjílã gólĩyĩ â'dó 'bã nyé kũmũ gólĩyĩkã zélé rĩ 'bá yĩ ãmũlĩ. Gõ'dá õzõ nĩ ò'ě tã gólĩyĩ ányã ró rĩ 'bá yĩ rĩ, ĩtí nĩ â'dô â'dó'á drĩ-âcê 'bá 'dĩ 'bá yĩ ùrĩ lâ yĩ bê. Tãlã tã pãtĩ ró gólĩyĩ cú rĩ'á drĩ-âcê bê lâṅõ fězó tã ònjí 'ě 'bá 'dĩ 'bá yĩ drĩ. Ôzõ gólĩyĩ òfê lâṅõ trá tã ònjí 'bá 'dĩ 'bá yĩ drĩ ĩtí rĩ, 'dĩ rĩ, gólĩyĩ rĩ'á lõsí Ôvârí kã 'ě'á, tãlã ãwã Ôvârí kã rĩ 'délé òjílã gólĩyĩ tã ònjí tětē 'ě 'bã ró rĩ 'bã yĩ drĩ.

⁵Ítí rĩ, gõ'dá nĩ rĩ rĩlĩ kũmũ mĩrĩ kã zélé pĩpĩsĩlĩ ã'dĩ sĩ rĩ'á tã gólĩyĩkã ĩnjĩlĩ ĩ'dĩ. Nĩ 'ě tã mbĩmbĩ ró rĩ 'bã yĩ ĩ'dĩ, tãlã ózõ kô lâṅõ fěê ãnĩ drĩ. Nĩ rĩ tã mbĩmbĩ 'ělé ĩtí, tãlã nĩ nĩ trá kĩ, 'dĩ rĩ'á tã gólĩyĩ Ôvârí drĩ lélé ãnĩ drĩ 'ělé rĩ 'bã yĩ ĩ'dĩ.

⁶Bê trá rĩ'á ĩtí rĩ, kpã rĩ'á tã mbĩ ró ãnĩ drĩ òmbê gĩzó, tãlã ã'dô ró bê òjílã mĩrĩ kã drĩ rĩzó lõsí ĩyĩkã 'ělé rĩ. Gõ'dá tã pãtĩ ró, gólĩyĩ rĩ lõsí rĩ 'dĩ 'ě'á Ôvârí drĩ.

⁷Nĩ 'ě tã gólĩyĩ â'dólé bê mbĩmbĩ ró rĩ 'bã yĩ ĩ'dĩ òjílã ãzã gólâ 'bãlé trá drĩ-âcê bê ãnĩ drĩlĩ rĩ drĩ. Ôzõ ĩĩjĩ ãnĩ trá òmbê gĩlĩ rĩ, nĩ gĩ òmbê rĩ 'dĩ 'bã yĩ. Ôzõ lõsí mĩrĩ kã ãzã ã'dô bê òjílã mĩrĩ kã drĩ 'ělé ãnĩ drĩ ãdĩ sĩ rĩ, 'dõvó nĩ fě ãdĩ mbĩmbĩ rĩ ĩ'dĩ lõsí rĩ

'dĩ tāsī. Ītí rí, gō'dá nī 'bā lānjī ōjílā ndrī gólīyī lô'bālē ānī drīlī rí rú, gō'dá nī ĩnjī ró bē kpá gólīyī ānī drí r'á ĩnjīlā rí 'bá yī.

⁸Ōzō nī āāmū ngá āzā trá ōjílā āzī drīgá sī rí, nī lògō ngá rí gógó 'dĩ 'wāā ōjílā rí 'dĩ drí. Nī rí kō rīlī cú ĩtí dāyīnī ōjílā kâ fē ākó. Tā gólā ícá 'bá rīlī zāā ōzō dāyīnī kâtí rí r'á cé tā gólā ānī drí á'dózó lōvō bē ānī lāfálé 'ásī āzī-āzī bē rí ĩ'dī. Gō'dá ōzō nī ōlē gólīyī trá pīpīslīlī ālō sī rí, 'dĩ ānī trá r'á tā mbīmbī gólīyī ndrī Ôvārī drí tā lâ 'bālē ānī drí 'élé ōjílā drí rí 'é'á.

⁹Ôvārī 'bā tā 'bā'bā rí nō 'bá yī nī āmā drí 'élé ōjílā āzā 'bá yī tāsī nōtí. Āgō āyī 'dāzī rí ōkó bē kō, gō'dá kpá ōkó āyī 'dāzī rí ágó bē kō. Nī fū ōjílā āzī kō. Nī ūgū ngá āzī-āzī kâ kō. Nī 'bā ngá āzī-āzī kâ lōvó lâ kō á'dólé ānī nyānyā drí. Gō'dá ōzō nī ōlē trá rīlī tā 'bā'bā ndrī nō 'bá yī ĩnjīlī rí, 'dōvó nī 'bā ōjílā ndrī gólīyī ānī drí ūsúlī rí 'bá yī lōvó lâ ĩyī, nyé ōzō ānī drí ānī lōvó 'bārē kâtí.

¹⁰Gō'dá ōzō nī ō'bā ōjílā lōvó trá ĩtí rí, nī á'dō ícá'á rīlī cú ĩtí tā ōnjī āzākā 'ē ākó gólīyī rú. Ītí rí, āzī-āzī lōvó 'bā'bā r'á tā 'bā'bā gólīyī ndrī Ôvārī kâ ró rí 'bá yī ĩnjī-ĩnjī lâ 'í.

¹¹Dōvó nī ārī úlī ámákā nō 'bá yī tā lâ ĩyī 'ēzó, tālā r'á mbī ānī drí rīzó njāā káyī nō 'bá yī sī. Nī kō á'dú trá tákányī. Ngbāāngbānō, nī njī līfī á'dú 'ásī! Káyī gólā Yésū drí āgōzō āngó nō 'á ōjílā íyíkā rí 'bá yī pālē rí trá ānyī āndrō nō lāvūlī káyī sīsī gólā āmā drí tā lēzó Yésū 'á rí drīlī sī.

¹²Gō'dá rīrī āmákā āngó nō 'á rí, r'á ōzō ĩnīrīkúwá kâtí. Gō'dá lé rí, ĩnīrīkúwá 'dĩ trá 'é'á rú ndēlé. Ītú 'é trá āfōlé. Gō'dá 'dōvó mā āyē tā ōnjī gólīyīkā rí 'bá yī 'ē'ē lâ ndrī vólé. Mā rú bē-rí drī-lāfā āmákā rí 'bá yī ĩ'dī njírī-njírī, á'dō ró bē āmā drí ādrézó ĩtú sī rú fūlī tā ōnjī gólīyī ĩnīrīkúwá kâ rí 'bá yī bē.

¹³Ītí rí, 'dōvó mā rí rīlī cé tā mbīmbī rí 'bá yī 'élé ĩ'dī, ōzō ōjílā gólīyī rí 'bá vō ĩ'ī Ôvārī kâ 'á rí 'bá yī kâtí. Nī mvū ōdrá kō ānī cīlī, tālā ōzó kō ānī 'bāā ĩtōlé r'á tā ānyī kâ rí 'bá yī 'élé āyīkō ānīkâ rí 'bá yī sī. Nī 'bā kārāmā kō ōdrá mvūmvū sī ĩtí. Nī 'bā līfī kō 'dāzī rí ágó ngātá ōkó drīlī, tālā nī ōzó kō tā ānyī kâ 'ēē gólīyī bē. Āzī-āzī āāgī kō ānī līfī. Nī lâwā kō ngātá nī fū rú kō āzī-āzī bē.

¹⁴Tā lōvókō ānīkâ rí 'bá yī ō'bā ānī kō nī'á tā gólīyī ōnjī ró rí 'bá yī 'ē bē ĩ'dī. 'Dōvó nī rú bē-rí tā Kúmú Yésū Krístō kâ rí 'bá yī ĩ'dī gágá zāā bādī, ōzō ítá sōrē rú'bá 'á rí kâtí, cé tā gólā mbī rí 'ēzó ĩ'dī. Nī lāmū kō pávó tā ōnjī kâ 'ásī.

Rómā Lé 'bá 14

¹Āmā tā lē 'bá ndrī lāfálé sī, tā ĩsū āmákā gólā tā mbīmbī tā lē 'bá Yésū 'á rí 'bá yī drí 'élé rí tāsī rí, r'á ngīngī. Gólīyī āmā lāfálé 'á tā lēlē bē fīnyáwá ró rí 'bá yī tāsī rí, nī āyē tī ānyā-ānyā gólīyī bē rí tā gólīyīkā r'á ĩsūlā rí 'bá yī tāsī.

²Nī ndrē 'dōvó drē, tā lē 'bá ūrūkā 'bá yī āmā lāfálé 'ásī, tā gólīyīkā r'á ĩsūlā rí 'bá yī 'bā gólīyī ícálé nyāsá tī ndrī nyālē. Gō'dá tā lē 'bá āzā 'bá yī āmā lāfálé 'ásī gólīyī tā lēlē gólīyīkā drí á'dólé Yésū 'á fīnyáwá ró rí 'bá yī, ātā ĩyī tā kī, yī ícá kō ā'wá nyālē. Yī ícá ĩyīkâ cé r'á ātúbī nyālē ĩ'dī.

³Gõ'dá ãní tã lē 'bá gólīyī tã átá 'bá kī, ã'dô rī'á tã mbī 'ī nyāsá tī lâràkô nyāzó ndrī rī, nī 'ē 'dásí kô ãní ãzí-ãzí yī tã lē 'bá ró gólīyī ã'wá nyā 'bá kô rī 'bá yī rú. Ôvârí rī nyāányâ 'bã kpá gólīyī lôvó ôjílã íyíkâ rī 'bá yī ró. Gõ'dá ãní tã lē 'bá gólīyī rī 'bá rīlí cú ítí ã'wá nyā ãkó rī 'bá yī, nī kī tã kô ãní ãzí-ãzí yī tã lē 'bá ró gólīyī nyāsá tī lâràkô ndrī nyā 'bá rī 'bá yī rú gólīyī zīlī tã ònjí 'bá ró, tãlã Ôvârí lē gólīyī kpá trá.

⁴Gõ'dá nīngá sī rī, krístô 'bá ãzí 'dī 'bá yī á'dó ìyī kô rú ì'bū 'bá ãníkâ rī 'bá yī ì'dī. Yésū ì'dī rī'á kúmú gólīyíkâ ró. Ítí rī, nī á'dô ícá'á ángô tí ró ãní nyāányâ 'bãlé tã kī 'bá ró tã ôjílã gólīyī á'dó 'bá ãní zélé kô rī 'bá yī kâ kīlí yã? Tã lē 'bá ãlô-ãlô ícâ ádrélé cé íyī lípī Yésū ándrá tã kī 'bá íyíkâ ró. 'Dôvó Yésū ìsū nī ngátá gólã rī'á pãtīlī ôjílã mbīmbī 'ī yã rī. Yésū ícâ trá gólã rī rūlī dódó gá ôjílã íyíkâ ró.

⁵Tã á'dá ãzã gólã tã á'dá 'bá kpá kī, tã ìsū ãníkâ ãní lâfálé 'ásí rī rī'á ngīngī rī ì'dī nõ. Ôjílã ùrúkã ãní lâfálé 'ásí rī 'bá yī nī kâyī ãlô gímã vósí cé ngīngī lâ rīzó rãtãã 'élé Ôvârí drī 'á lâ. Gõ'dá ãzã 'bá yī ãní lâfálé 'ásí rī ndrē íyíkâ kâyī Gímã kã 'dī cé tītī á'dólé rãtãã 'ézó 'á lâ íyī. Ítí rī, 'dôvó ôjílã ãzã ãní lâfálé sī ãlô-ãlô ìsū tã tã 'dī tãsí dódó, ã'dô ró bê ãní drī tã ìsū ãníkâ tã lâ sī rī nīzó Ôvârí rī ìnjīzó rīrī ãníkâ mbīmbī rī sī.

⁶Nī ndrē drē, ôjílã gólīyī kâyī Gímã kã nī 'bá ãlô ngīngī lâ ró rīzó Ôvârí rī ìnjīlī 'á lâ rī, lē íyī Kúmú ãmákâ Yésū rī ìnjīlī tã ìsū íyíkâ rī sī. Gõ'dá gólīyī íyī nyāányâ áyé 'bá nyāsá tī ndrī nyálé rī 'bá yī, rī íyī áwô-ítí 'élé Ôvârí drī nyāsá rī 'dī tãsí. Tãlã tã rī 'dī tãsí rī, gólīyī ìnjī Kúmú ãmákâ Yésū rīrī gólīyíkâ rī sī. Gõ'dá gólīyī íyíkâ gã 'bá dó ã'wá nyálé rī, lē íyī kpá Kúmú ãmákâ Yésū rī ìnjīzó tã rī 'dī sī. Ítí rī, gólīyī 'ē kpá áwô-ítí Ôvârí drī nyāsá gólīyī drī nyálé rī tãsí.

⁷Ôjílã ãzãkã yù'dawá ãní lâfálé sī gólã ícá 'bá rīlí gbô rī'á tã gólīyī drílã lē'á 'élã rī 'bá yī 'élé ì'dī. Gõ'dá gólã ícá kô gbô kâyī ãzã gólã sū 'bá gólã rú rī 'bãlé á'dólé kâyī gólã drī drãzó 'á lâ rī ró.

⁸Ítí rī, tã ãmákâ á'dó kô ãmã drīgá, tãlã kâyī ndrī ãmákâ rīzó rīlí ángó nõ drīlī rī sī rī, ícâ trá ãmã drī rīlí tã gólīyī sū 'bá Kúmú ãmákâ Yésū rú rī 'bá yī 'élé ì'dī. Gõ'dá nīngá sī, kâyī gólã Ôvârí drī 'bãlé ãmã drī ôdrãzó rī sī rī, 'dôvó mã 'bã kpá tã ìsū ãmákâ cé sūlī Kúmú ãmákâ Yésū rú. Nīngá sī, ôzô kpálé mã ôrī trá rīlí zãã lédrē-lédrē ró, ngátá mã á'dô ôdrã'á 'wãã yã rī, ãmã rī'á ôjílã Yésū kã ì'dī drī-ãcê gólãkã zélé.

⁹Yésū Krístô drã gõ'dá kpá līdrízo ôdrã 'ásí, tãlã á'dózó Kúmú ró ôjílã ndrī drīlī, ôjílã gólīyī ôdrã 'bá trá rī 'bá yī gõ'dá kpá gólīyī drē lédrē-lédrē ró rī 'bá yī bê.

¹⁰Ítí rī, ãní gólīyī ã'wá nyā 'bá kô'dává rī 'bá yī rī tã kīlí íyī ãzí-ãzí yī rú gólīyī zīlī tã ònjí 'bá ró á'dô tãsí yã? Gõ'dá ãní gólīyī rī 'bá nyāsá tī ndrī nyálé rī 'bá yī, nī rī 'dásí 'élé ãní ãzí-ãzí yī gólīyī ã'wá nyā 'bá kô rī 'bá yī rú ngá gólīyī fīnyáwá tã lēlé ndīndī ãkó rī 'bá yī ró á'dô tãsí yã? Tã ìsū rī 'dī rī'á ányâ ró. Ámã ndrī 'dó á'dô ádré'á Ôvârí ándrá, tã ãmákâ rī 'bá yī kīzó.

¹¹Ôvârí á'dá trá tã îgī-îgī íyíkâ nõ 'á tã 'dī tãsí kī, "Ôvârí Yãkóvã kī nī rī, 'Má îtrī lãtrītrī mã gólã rī 'bá lédrē-lédrē ró zãã gbãdú rī ró, ôjílã ndrī ángó drī nõ kã á'dô

ĩyĩ 'ã'ĩ tĩ'á vũdrĩ má ândrá ôjĩlã má zélé rĩ 'bá yĩ ró. Gõ'dá gólĩyĩ ndrĩ â'dô nĩ'á lâ kĩ, má rĩ gógó nyãányã lâ rĩ'á Ôvãrí 'ĩ.' " Ísáyã 49.18; 45.23

12Gõ'dá bê ĩtĩ rĩ, ĩcã trá ãmã ndrĩ drĩ tã ãmákã rĩ 'bá yĩ lô'bãlé Ôvãrí ândrá, ã'dô ró bê gólã rĩ nyãányã drĩ â'dózó nĩ kĩlã.

13Bê ĩtĩ rĩ, nĩ âyê tã gólĩyĩ ãnĩ ãzĩ-ãzĩ yĩ kã rĩ kĩkĩ lâ. Nĩ 'bã bê-rĩ ãnĩ nyãányã rĩlĩ zãã cú ĩtĩ tã ãzãkã gólã tã lã 'bã ãzĩ 'ê 'bã 'délé tã õnjĩ 'elã rĩ 'ê ãkó.

14Tã ĩsũ ámã nyãányã kã sĩ, tãlã ãmã rĩ'á ngã ãlô 'ĩ Yésũ Krístõ bê rĩ, má ndrê ngã ãmbã ndrĩ ĩnyákú drĩlĩ nõ 'bá yĩ 'dó ngã gólĩyĩ tãndĩ ró Ôvãrí drĩgã sĩ rĩ 'bá yĩ ró. ĩtĩ rĩ, ngã ãzã yũ'dãwã ãmã ĩzãlé Ôvãrí rĩ lĩfĩ drĩ 'á. Gõ'dá õzõ ôjĩlã ãzã ãnĩ lãfãlé sĩ õndrê ngã ãzãkõlã 'dĩ trá ngã gólã ĩcã 'bã ãmã ĩzãlé Ôvãrí rĩ lĩfĩ drĩ 'á rĩ ró rĩ, gõ'dá 'dĩlĩ pãtĩlĩ â'dô 'bã'á tã ányã ró gólã drĩ ngã rĩ 'dĩ nyãzó. Gõ'dá nĩ ĩcĩ gólã kô ngã rĩ 'dĩ nyãlé. 'Dĩlĩ rĩ â'dô gólã rĩ 'ê'á tã õnjĩ 'elã.

15Dró 'dĩlĩ rĩ drĩlĩ rĩ, õzõ gólã õndrê nĩ rĩ'á ngã rĩ tĩbê gólã drĩ tã lâ âtãlé ãã'dô ôjĩlã ĩzã'á Ôvãrí rĩ lĩfĩ drĩ 'á rĩ nyã'á rĩ, 'dĩlĩ rĩ gõ'dá ngã nyãnyã ãnĩkã rĩ'á nyãlã 'dĩ dã ĩzã trá gólã rú. Ôzõ nĩ ĩĩngã ãnĩ ãzĩ-ãzĩ yĩ pĩpĩsĩlĩ trá ãrũ tãlã ngã ãnĩ drĩ nyãlé rĩ tãsĩ rĩ, 'dĩlĩ rĩ, nĩ rĩ 'dĩ kô lõvõ â'dã'á ãnĩ ãzĩ-ãzĩ 'dĩ 'bá yĩ drĩ. Yésũ Krístõ 'bã gólĩyĩ lõvõ trá rõõ gõzó drãlé gólĩyĩ tãsĩ. Bê trá ĩtĩ rĩ, nĩ âyê nyãsã ãzãkã gólã ãnĩ drĩ nyãlé rĩ kô tã ĩsũ gólĩyĩkã ĩzãlé.

16Nĩngã sĩ rĩ, nĩ rĩ cé rĩ'á tã gólĩyĩ ãnĩ drĩ nĩlĩ trá ãnĩ pĩpĩsĩlĩ 'á tãndĩ lâ ró rĩ 'bá yĩ 'elã ĩ'dĩ, tãlã nĩ õzó kô lãtĩ âyê trã ãzĩ-ãzĩ drĩ tã ãnĩ drĩ rĩ'á 'elã rĩ 'bá yĩ zĩlĩ õnjĩ lâ yĩ ró.

17Nĩ ndrê drê, tã tã lâ yĩ drĩ lãnjĩlĩ lãnjĩ gólĩyĩ Ôvãrí drĩ ãmã lãzó 'elã ôjĩlã ĩyĩkã rĩ 'bá yĩ ró rĩ, â'dó kô tã gólĩyĩ kĩ, nyãsã ángõ rĩ ĩ'dĩ nyãlé ngãtã ngã ángõ rĩ ĩ'dĩ mvũlĩ yã rĩ ĩ'dĩ. Ôvãrí lĩfĩ rĩ, tã gólĩyĩ lãnjĩ 'bã rĩ 'bá yĩ rĩ'á ãmã drĩ rĩzó rĩ'á cé tã gólĩyĩ â'dó 'bã nyê mbĩmbĩ rĩ 'bã yĩ 'elã ĩ'dĩ, gõ'dã rĩzó bê tã ã'dĩ sĩ ãmã ãzĩ-ãzĩ yĩ bê, gõ'dã ãmã drĩ â'dózó ãyĩkõ ró tã Ôvãrí kã 'erê 'á. Gõ'dã rĩ'á cé Líndrĩ Tãndĩ Ôvãrí kã ĩ'dĩ gólã ĩcã 'bã mbãrãkã âfêlé ãmã drĩ tã tãndĩ rĩ 'dĩ 'bã yĩ 'ezó.

18Õzõ nĩ õrĩ trá rĩ'á tã tãndĩ rĩ 'dĩ 'bã yĩ 'ê'á ĩtĩ rũ ĩ'bũ 'bã Krístõ kã rĩ 'bã yĩ ró rĩ, ĩtĩ tã ãnĩkã rĩ 'bã yĩ â'dô sũ'á Ôvãrí rú rõõ gõ'dã ôjĩlã ndrĩ â'dô lãnjĩ 'bã'á ãnĩ rú.

19Gõ'dã bê trá ĩtĩ rĩ, 'dõvõ mã õrĩ rĩlĩ tã gólĩyĩ â'dó 'bã ãmã 'bãlé rĩlĩ pĩpĩsĩlĩ ã'dĩ sĩ ãzĩ-ãzĩ bê rĩ 'bã yĩ 'elã ĩ'dĩ. Mã õrĩ tã 'elã ãmã ãzĩ-ãzĩ yĩ pãzó ĩ'dĩ sĩ lâ âdrézó gã tã lãlã ãmákã rĩ sĩ.

20Nĩ âyê tã nyãsã kã kô lõsĩ Ôvãrí kã ĩzãlé ãnĩ lãfãlé 'ásĩ. Pãtĩlĩ ró, rĩ'á tã mbĩ 'ĩ, nyãsã tĩ nyãzó ãkĩ ãkó. Gõ'dã õzõ nyãsã rĩ ãnĩ drĩ nyãlé 'dĩ õ'ê ôjĩlã ãzã tã õnjĩ 'elã â'dô tã ĩsũ gólãkã vó ró rĩ, ĩtĩ rĩ, rĩ'á tã ányã ró ãnĩ drĩ nyãsã rĩ 'dĩ nyãzó.

21Tã mbĩmbĩ ãnĩ krístõ 'bã yĩ drĩ 'elã, ã'dô ró bê krístõ 'bã ãzĩ yĩ pãzó rĩlĩ cú ĩtĩ tã õnjĩ 'ê ãkó rĩ, ĩ'dĩ rĩ'á ãnĩ drĩ rĩzó cú ĩtĩ ã'wã nyã ãkó, ngãtã ãnĩ drĩ rĩzó cú ĩtĩ õdrã mvũ ãkó ngãtã rĩlĩ cú ĩtĩ tã ãzãkã gólã 'bã'á ãnĩ krístõ 'bã ãzĩ yĩ ãsélé tã õnjĩ 'elã rĩ ãkó.

²²Gõ'dá õzõ tã ãzã 'bá yí gólíyí krístõ 'bá ãzã 'bá yí drí ndrêlé tã ányã ró 'êlé rí ã'dô bê rí, gõ'dá ãní nyáanyã õndrê trá kí, ãã'dô rí'á tã mbî 'í ãní drí 'êlé rí, 'dõvó tã ðsũ ãníkã 'dĩ õrĩ cé ãní lãfálé 'ásĩ Ôvãrí bê. Nĩ ùjũ kô ãní krístõ 'bá ãzĩ yí 'bãlé tã ðsũ ðyíkã jãlé ã'dózó tã lëzó ð'dĩ ãní bê. Nĩ rí 'dĩ gólíyí ãsé'á tã õnjí 'êlé. Krístõ 'bá ãzã 'bá yí õrĩ rí'á tã tĩbê gólíyí drí ndrêlé kô tã õnjí ró rí 'bá yí 'êlé. Ítí rí, gólíyí tã sũ trá Ôvãrí rú.

²³Õzõ tã ðsũ ãníkã ã'dô rí rí tã ãzã tãsí rí, ðtí rí, tã rí 'dĩ rí'á ányã ró ãní drí 'êlé. Õzõ nĩ õ'ê tã ãzã gólã ã'dó 'bá kô mbî ró rí trá ã'dô tã lëlé ãníkã Yésũ 'á rí vó ró rí, 'dĩ gõ'dá nĩ rí 'dĩ trá tã õnjí 'ê'á.

Rómã Lé 'bá 15

¹Ãmã gólíyí ãdrê 'bá ngãrã tã lëlé ãmãkã 'á, tãlã ãmã drí ã'dózó bê drĩ-bãláyí ró ngã-tĩ ndrĩ nyãlé rí 'bá yí, 'dõvó mã ðñjĩ ãmã ãzĩ-ãzĩ yí tã lë 'bá ró gólíyí rí 'bá ðyí tã ðsũlí kí, yí ícã kô ã'wã nyãlé rí. Gõ'dá mã õ'ê tã gólíyí ãmã ãzĩ-ãzĩ 'dĩ 'bá yí pãlé rí 'bá yí ð'dĩ rí, mã õ'ê kô cé tã gólíyí sũ 'bã ãmã rú rí 'bá yí ð'dĩ.

²Ítí rí, 'dõvó õjílã ãlô-ãlô ãmã lãfálé sĩ õ'ê tã gólíyí ã'dó 'bã sũlí ãmã ãzĩ-ãzĩ yí tã lë 'bã ró rí 'bã yí rú rí ð'dĩ, ã'dô ró bê ãmã drí tã gólíyí tãndí ró rí 'bã yí 'ëzó ð'dĩ gólíyí drí. ã'dô trá ðtí rí, mã ã'dô ícã'á tã lëlé gólíyíkã 'bãlé ã'dólé ngãrã-ngãrã ró rõõ.

³Kpã Yésũ Krístõ rí tãsí rí, gólã rí kô gbõ rí'á tã gólíyí cé gólã drí lëlé rí 'bã yí 'êlé ð'dĩ. Gólã lë tã-drĩ trá tã Ôvãrí drí 'bãlé yí drí 'êlé rí 'ëzó. Tã ðsũ gólãkã rí'á õzõ tã ðsũ kúmú ãngĩ Dãwúdĩ kã nõ kãtí kí'á nĩ rí, "Õzõ õjílã õlô'dã nĩ Ôvãrí trá rí, 'dĩ gólã ló'dã 'dĩ trá kpã mã lãjó'bã ãníkã ró rí ð'dĩ."

⁴Gõ'dá tã gólíyí ndrĩ ðgĩlí trá búkũ Ôvãrí kã 'á sĩsĩ rí 'bã yí, Ôvãrí 'bã trá rãrã lã yí ró, ã'dô ró bê tã ðmbãlé ãmã drí, tãlã gólã lë úlí ðyíkã 'dĩ 'bã yí drí ãmã 'bãlé ðñjĩ 'bãlé cé yí drĩ, ã'dô ró bê ãmã drí ícãzó ãmã fĩ ãtũlí gã kãyí lãñõ kã rí sĩ, gõ'dã ã'dô ró bê kpã Ôvãrí drí mbãrãkã sõzó bê ãmã 'á úlí ðyíkã 'dĩ 'bã yí sĩ.

⁵Ôvãrí rí'á gólã mbãrãkã ãfê 'bã ãmã drí fĩ ãtũzó ð'dĩ sĩ lã rí ð'dĩ. Gólã rí nĩ tã lëlé ãmãkã gólã 'á rí 'êlé ðpĩlí ãtĩ 'álã, tãlã ãmã drí ãdrëzó bê rãkã fê kãtí. Ítí rí, mã ðrátã gólã ãní 'bãlé rĩlí rú'bã ã'dĩ sĩ ãní võ 'ásĩ cú ðtí lãwã-lãwã ãkõ tã gólíyí gólã drí lëlé krístõ 'bã yí drí 'êlé rí 'bã yí tãsí. Gõ'dã gólã õ'ê ãní ndrĩ ã'dólé cú ã'dô-ã'dô Yésũ Krístõ kã rí bê ð'dĩ.

⁶Mã ðrátã Ôvãrí ãní tãsí, tãlã ãní ndrĩ ãmãmũ ró bê ãní kpãkã ãlõ gólã rí lùyílí gbórókõ lù'ù ãlõ rí sĩ Ôvãrí ãníkã rí ró gõ'dã kpã Yésũ Krístõ rí áttã ró.

⁷Ítí rí, 'dõvó ãní tã lë 'bã yí ndrĩ Rómã 'á tólã rí 'bã yí õ'bã lõvõ ãní lãfálé 'ásĩ, õzõ Yésũ Krístõ drí ãmã lõvó 'bãrê kãtí. Gõ'dã õzõ nĩ õ'ê tã tãndí trá ðtí rí, gõ'dã 'dĩ rí, ãã'dô Ôvãrí rí lùyí'á tã rí 'dĩ tãsí.

⁸Yésũ ãní ãngõ nõ 'á ãmã õjílã Yúdã yí kã rí 'bã yí ãmúlí tã tãndí 'ê'ê sĩ. Gólã 'ê tã ãmã drí ãmã ãmãmũ-ãmãmũ sĩ ðtí 'dĩ, tãlã mã nĩ ró bê kí, pãtĩjĩ Ôvãrí ã'dô tã 'bã'bã gólíyí gólã drí 'bãlé trá 'êlé ãmã ã'bíyã yí drí rí 'bã yí 'ê'á Yésũ sĩ.

⁹Gõ'dá gólâ âjô Yésũ ängó nõ 'á drälé tälâ tâ önjí ämákâ täsí, kpá pîpîsílí tändí íyíkâ rí â'dalé tâ ä'dí sî örí öjílâ kâ ndrî ängó drî 'á nõ 'bá yí drí, gólíyî ndrî ùlúyî ró Ôvârí bê pîpîsílí tändí gólâkâ 'dí täsí. Ítí rí, Däwúdî lúyî gólâ trá kí, "Má â'dô ání lúyí'á, özö má ötirî rî rílí öjílâ örí ngíngí rí 'bá yí läfálé rí. Mã â'dô löngó ngö'á ndrî 'düwä ání lúyízó." Löngó 18.49

¹⁰Gõ'dá Músâ âtä tâ kpá tâ rí 'dí täsí kí, "Äní öjílâ örí äzâ 'bá yí kâ rí, nî äní rú ê'bélé kpäkâ älö ämä öjílâ Ísirä'élé kâ gólíyî öjílâ Ôvârí kâ ró rí 'bá yí bê, ä'dô ró bê ämä drí Ôvârí rí lúyízó." Tä 'Bä'bä Ändâ 32.43

¹¹Gõ'dá kúmú Däwúdî ätä tâ kpá tâ rí 'dí täsí löngó äzâ nõ 'á kí, "'Döví öjílâ örí äzâ 'bá yí ññjî Ôvârí rôö. 'Döví öjílâ älö-äLö äkí äkó gólíyî rí 'bá ängó nõ 'á rí ölüyî kpá Ôvârí." Löngó 117.1

¹²Gõ'dá nîngá sî, tâ ängü 'bá Ísáyâ ätä tâ kpá tâ rí 'dí täsí kí, "'Bä-tî Yésê rí mvä Däwúdî kâ 'ásí rí, kúmú ängí ä'dô ä'dó'á rílí örí ängó nõ kâ rí 'bá yí drîlî ndrî. Gö'dá öjílâ örí äzâ 'bá yí kâ rí 'bá yí ä'dô ícá'á lífî 'bälé gólâ drî ädrélé tâ sílî íyî ngá lésí." Ísáyâ 11.10

¹³Ôvârí ämä drí lífî 'bázó drî lâ rí ö'bä äní rílí pîpîsílí ä'dí sî äní läfálé 'ásí tâ lélé äníkâ gólâ 'á rí sî, gö'dá kpá äní drí rízó äyîkô sî, tâ rí 'dí 'bá yí täsí. 'Döví Líndrí Tändí gólâkâ öfê mbârâkâ äní drí lífî 'bázó Ôvârí drî rôö tâ lélé gólâ mbä 'bá ä'dolé gârâ rí sî kí, gólâ ä'dô päťî ngá gólâ drí tâ lâ yí 'bälé trá ndrî 'élé äní drí rí 'bá yí 'é'á.

¹⁴Ämä ädrúpî yí ämä izó yí bê, ämä nyäányâ nî trá kí, päťî ró, nî lë rílí rí'á tâ gólíyî mbîmbî tändí gólíyî äní äzí-äzí tâ lë 'bá ró rí 'bá yí täsí rí 'élé. Gö'dá nî nî trá dódó tâ ndrî gólíyî Ôvârí drí lélé äní drí nîlî rí. Nî ícâ kpá trá tâ rí 'dí 'bá yí ìmbalé äní äzí-äzí yí drí.

¹⁵Gõ'dá má ígî tâ trê äní drí tâ ígî tâ äzâ 'bá yí täsí nõ 'á, ä'dô ró bê tâ rí 'dí 'bá yí drí ägázó äní drî. Má ígî tâ trá äní drí tâ rí 'dí 'bá yí täsí, tälâ Ôvârí ä'dâ pîpîsílí tändí íyíkâ trá mâ rí gógó drí ämä jäzó rí'á tâ gólíyî íyíkâ ró rí 'bá yí 'élé í'dí.

¹⁶Gõ'dá gólâ nîjî mã trá ä'dolé läjó'ba ró Yésũ Krístö drí, tälâ mã ö'è ró bê lösí gólâkâ öjílâ örí äzâ 'bá yí kâ rí 'bá yí läfálé. Mã rí trá rí'á tâ ätî-ätî tändí gólâkâ Yésũ rí täsí rí ìmbalé gólíyî drí, tälâ tâ gólíyî tâ lë 'bá Yésũ 'á rí 'bá yí kâ öjílâ örí äzâ 'bá yí kâ 'dí 'bá yí läfálé 'ásí rí üsú ró bê rôö Ôvârí rú, nyé özö ngá fêfê tíbê ätrölé fêlé gólâ drí rí drí sürî gólâ rú rí kâtí. Líndrí Tändí Ôvârí kâ rí 'é gólíyî nî ä'dolé íyî öjílâ nyäányâ gólâkâ ró.

¹⁷Gõ'dá mã bê trá rí'á ngá älö 'í Yésũ Krístö bê rí, ítí rí, mã ícâ trá tâ ätälé cé lösí gólâ Ôvârí drí 'bälé mã drí 'élé rí täsí.

¹⁸Má lëé kô tâ ätälé tâ äzâ 'bá yí täsí. Ítí rí, mã ä'dô úlî ätä'á mbârâkâ sî cé tâ gólâ Yésũ Krístö drí 'élé mã sî öjílâ örí äzâ 'bá yí kâ rí 'bá yí 'ézó tâ lélé gólâ 'á rí täsí. Yésũ 'é ürûkâ 'bá yí gólíyî läfálé sî tâ lélé tälâ úlî ämákâ gólâ rí täsí rí 'bá yí täsí.

Gõ'dá gólâ 'ê kpá gólīyī āzâ 'bá yī tā lēlé tā gólīyī má drí 'ēlé gólīyī lāfálé 'á rī 'bá yī sī.

¹⁹Gõ'dá gólâ 'ê gólīyī kpá tā lēlé yī 'á tā ndrī tī drí â'dízó drílâ sī gólīyī Ôvârí drí 'bālē lāmbé ró tā íyíkâ â'dalé ôjílâ ôrī āzâ 'bá yī kâ 'dī 'bá yī drí rī sī. Rī'á mbârâkâ Líndrí Tāndí Ôvârí kâ rī kâ sī gólâ drí tā tī drí â'dízó drílâ sī 'dī 'bāzô rû 'ēlé gólīyī lāfálé 'á má sī. Ítí rī, má îcâ trá tā pēlé Yēsū rī tāsī îtōlé Yērōsālēmā 'ásī, gõ'dá kpá vō gólīyī ndrī má drí âcī tōzô 'álâ sī rī 'bá yī 'ásī cālē būúū 'bādrī gólâ zīlī Ílīrīkómā rī 'álâ.

²⁰Gõ'dá má lē trá pātī tā âtī-âtī tāndí Ôvârí kâ Yēsū rī tāsī rī pēlé ôjílâ gólīyī rī 'bá vō gólīyī drē tā âtī-âtī Yēsū rī tāsī rī drí cāzô drē kô 'álâ sī rī 'á rī 'bá yī drí, tālâ má ôzô kô tā âtī-âtī 'dī âtā gólīyī ârī 'bá lâ trá âkû ró ôjílâ āzâ tī sī rī 'bá yī drí.

²¹Gõ'dá tā gólâ má drí lēlé 'ēlé 'dī rī'á nyé ôzô Ôvârí drí îgílī trá búkū íyíkâ 'á rī kâtī. Gólâ kī nī rī, "Ôjílâ gólīyī ódrī tā âtī-âtī tāndí Ôvârí kâ pēzô drē kô drílīyī rī â'dô îyī tā íyíkâ ârī'á. Gõ'dá ôjílâ gólīyī kô drē Ôvârí rī rû ârī 'bá kô'dáwá rī â'dô îyī tā Ôvârí kâ ârī'á 'ēlé." Ísáyā 52.15

²²Má Póōlō îcá drē kô cālē ānī lômílī Rómā 'á tólâ, ôzô kpálé má ôlē trá tíkó nī'á ānī ndrēlé ândâlâ dūū sīsī nā sī rī.

²³Gõ'dá ngbāngbānō rī, má ndē lôsī gólâ Ôvârí drí âfēlé má drí 'ēlé 'bādrī ndrī gólīyī má drí âcī tōzô 'álâ sī rī 'bá yī 'ásī rī trá. Gõ'dá ndrô dūū sī, má lē nô trá nīlī Rómā 'á tólâ ānī ndrēlé.

²⁴Tālâ tā rī 'dī tāsī rī, ngbāngbānō mâ trá rī'á ámâ êdé'á nīlī filī 'bādrī ānīkâ Ítālīyā 'dī 'álâ, nī'á ānī ndrēlé Rómā 'á tólâ. Má lē trá rīlī ānī bē tólâ kâyī dā sī, tālâ má lē tā ngílī rōō ānī bē. Gõ'dá 'dīlī vósī rī, má â'dô îcá'á âcī îngalé lāvūzô nī'á 'bādrī Ísīpáyīnā rī 'álâ. Gõ'dá ôzô nī îicâ trá ámâ pālē ngá mvá fīnyáwá sī âcī rī 'dī tōzô rī, 'dīlī rī â'dô â'dó'á tāndí ró.

²⁵Gõ'dá sīsī rī, îcâ trá má drí nīzô Yērōsālēmā 'álâ ngbāngbānō. Má lē ôjílâ Ôvârí kâ tólâ nā 'bá yī pālē ngá fēfē sī.

²⁶Gõ'dá krístō 'bá gólīyī â'dó 'bá îyī 'bādrī gólīyī Mēkēdónīyā kâ 'á gõ'dá Gīrīkī kâ bē rī 'bá yī 'bā tā îsū îyíkâ trá ngá fēfē ê'bézô drī-báláyī ró, â'dô ró bē má drí trōlé nī'á fēlâ tā lē 'bá gólīyī îzā ró rī 'bá Yērōsālēmā 'álâ rī 'bá yī drí.

²⁷Gólīyī nyāányā pātī lē îyī āzī-āzī gólīyī tā lē 'bá ró îtī 'dī 'bá yī pālē. Gõ'dá rī'á tā mbī 'î gólīyī drí rīzô îyī āzī-āzī gólīyī îzā ró rī 'bá Yērōsālēmā 'á rī 'bá yī pālē îtī, tālâ sīsī rī, ôjílâ Yúdā yī kâ nī trá nī'á tā âtálé ôjílâ ôrī āzâ 'bá yī kâ drí tālâ tā lānjā gólīyī Ôvârí drí 'ēlé trá gólīyī drí Yēsū sī rī tāsī, Ôvârí ôjā ró ôjílâ 'dī 'bá yī bē â'dólé ôjílâ íyíkâ ró kpākâ ālô gólīyī bē. Ítí rī, rī'á ngbāngbānō mbī ôjílâ ôrī āzâ 'bá yī kâ 'dī drí ngá îyíkâ rī 'bá yī lōnyīzô dā dā fēlé ôjílâ Yúdā yī kâ gólīyī tā lē 'bá Yēsū 'á rī 'bá yī drí ôjílâ îzā ró rī 'bá yī pāzô.

²⁸Ōzō má ōnī trá cālē Yērōsālēmā 'álâ rî, má â'dô ngá fēfē 'dī fē'á tā lē 'bá tólâ nā 'bá yī drí. Gō'dá 'dī vósī rî, má â'dô ngá'á lậvũlị nĩ'á ãnī lômílí Rómā 'á tólâ, gō'dá âcị ìngázó nĩlị Īsīpáyĩnā 'álâ.

²⁹Ōzō má òcâ trá ãnī ndrēlé tólâ rî, má nĩ trá kī, Yēsū Krístō â'dô òrē fē'á âmâ drí rōô ãnī bē.

³⁰Âmâ âdrúpĩ yī âmâ îzó yī bē, âmâ ãnī bē ndrī kpākā ãlô rĩ'á òjílâ Kúmú âmákâ Yēsū kâ ĩ'dī. Líndrī Tândí Ôvârí kâ 'bâ âmâ trá lōvō 'bālē âmâ vó 'ásī. Bē trá ĩtí rî, má lō'bâ rú'bâ rōô ãnī drí, nĩ 'ê rātáã rōô Ôvârí drí âmâ tāsī.

³¹Nĩ 'ê rātáã, tãlâ Ôvârí ũsû ró bē má rú òjílâ Yúdâ yī kâ Yērōsālēmā 'álâ gólĩyī tā lē 'bá kô Yēsū 'á rî 'bá yī drígá sī. Nĩ 'ê rātáã kpá kī, tā lē 'bá gólĩyī òjílâ Yúdâ yī kâ ró tólâ nā 'bá yī ũsû ró ĩyī ngá gólĩyī má drí trólē òjílâ gólĩyī ĩzã ró rî 'bá yī pázó 'dī 'bá yī ãyĩkō sī.

³²Nĩngá sī, òzō Ôvârí òlē nĩ rî, má â'dô ícá'á nĩ'á cālē ãnī ngá 'á Rómā 'á tólâ ãyĩkō sī. Gō'dá òzō mǎ òndrē âmâ trá âmâ vó 'ásī rî, mǎ â'dô ícá'á mbârákâ sōlé âmâ 'á âmâ vó 'ásī ãlô-ãlô.

³³Ôvârí gólâ âmâ 'bâ 'bá rĩlị pĩpĩsĩlị ậ' dị sī rî ãã'dô ãnī bē ndrī. ãã'dô ĩtí.

Rómā Lé 'bá 16

¹Má jô tā ìgĩ-ìgĩ nō ãnī drí âmâ îzó Fóyĩbē drígá. Gólâ rî tā Ôvârí kâ 'èlé tândí ró ândrē kǎnĩsǎ kâ ró jǎrĩbǎ zĩlị Sēnēkōrēyǎ rî 'álâ.

²Nĩ lậgũ gólâ tândí ró dódó ãzĩ-ãzĩ tā lē 'bá Kúmú âmákâ Yēsū 'á rî ró. Rĩ'á tā mbĩ ĩ' òjílâ Ôvârí kâ drí ĩyī ãzĩ-ãzĩ yī 'èzó tândí ró dódó ĩtí. Nĩ pǎ gólâ ngá gólâ drí â'dózó ĩzã lâ bē rî 'bá yī sī, tãlâ gólâ rî nyǎányǎ pǎ mǎ trá rōô gō'dá kpá òjílâ dũũ ãzã 'bá yī bē.

³Má 'ê nĩ-bē-yǎ ãmbá ãmbá Ākōwĩlǎ yī drí òkó lâ Pĩrĩsĩlǎ bē. Gólĩyī ĩ'dī lōsĩ Yēsū Krístō kâ 'ê 'bá ĩ' má bē.

⁴Gólĩyī gǎ ĩyī òdrǎ pá trá ngílí rú âmâ tāsī. Má 'ê ãwô-ĩtí ãmbá Ôvârí drí tãlâ tā rî 'dī tāsī, gō'dá òjílâ òrĩ ãzã 'bá yī kâ gólĩyī tā lē 'bá trá Yēsū 'á tãlâ lōsĩ âmákâ gólĩyī lǎfálē rî tāsī rî 'bá yī 'ê ĩyī ãwô-ĩtí kpá ãmbá Ôvârí drí tãlâ gólĩyī drí âmâ pázó trá òdrǎ 'ásī rî tāsī.

⁵Gō'dá má 'ê nĩ-bē-yǎ kpá krístō 'bá yī ndrī gólĩyī rú ê'bé 'bá tũ vō ãlô 'á Ôvârí rî ĩnjĩlị Ākōwĩlǎ yī drí 'bâ 'á rî 'bá yī drí. Nĩ-bē-yǎ kpá Ēpēnētō drí. Gólâ rî lōvó rĩ'á má 'á dũũ òjílâ drĩ-káká Ásĩyǎ lésĩ gólâ tā lē 'bá Yēsū 'á rî ró.

⁶Gō'dá má 'ê nĩ-bē-yǎ kpá ãmbá Mǎrĩyǎ gólâ lōsĩ 'ê 'bá rōô Yēsū drí ãnī âmúzó rĩ drí.

⁷Má 'ê nĩ-bē-yǎ ãzã kpá Āndrónĩkǎ yī drí òkó lâ Yũnĩyǎ bē gólĩyī rĩ'á âmâ ãzĩ-ãzĩ yī Yúdâ yī kâ ró rî 'bá yī ĩ'dī, gō'dá kpá 'bālē trá gǎnĩmǎ 'á má bē tãlâ tā lēlē gólĩyĩkǎ

Yésū 'á rí tāsī rí. Gólīyī rī'á krístō 'bá yī gólīyī lājó' 'bá yī drí rī'á ñnjī lá ñyī rí ɪ'dí. Gólīyī nyāányā jā rú trá tā lélé Yésū 'á sísí má drí sī.

⁸Má 'è nî-bê-yā Āmbīlīyātō gólâ má drí lôvó lâ 'bālê tā lē 'bá Kúmú āmákâ Yésū 'á rí ró rí drí.

⁹Nî-bê-yā āzâ Ōrōbánō drí. Gólâ 'è lôsī kpá trá Yésū drí kpākā ālō āmá bê. Má 'è nî-bê-yā kpá Sītākísí drí. Má 'bā gólâ rí lôvó kpá amā āzī-āzī ró.

¹⁰Nî-bê-yā Āpélē drí. Gólâ rí trá tā lélé pīpīsílí ālō rí sī Yésū 'á, ōzō kpálé gólâ ūúsū lānō rōō rí. Má 'è nî-bê-yā kpá Ārīsītōbólō yī drí ōjílâ gólâkâ 'bā kâ bê ndrī.

¹¹Gō'dá má 'è nî-bê-yā kpá Hērōdīyónā āzī-āzī tā lē 'bá Yésū 'á ōjílâ Yúdâ yī kâ ró rí drí. Má 'è nî-bê-yā kpá tā lē 'bá gólīyī 'bā 'álé Nārāsísō kâ 'á rí 'bá yī drí ndrī.

¹²Nî-bê-yā Trífénâ yī drí amvúpī lá Trífósâ bê. Gólīyī kpārātī 'è ñyī lôsī trá rōō Kúmú āmákâ Yésū drí. Nî-bê-yā Pērésī gólâ má drí kpá lôvó lâ 'bālê rí drí. Gólâ 'è lôsī kpá trá rōō Kúmú Yésū drí.

¹³Nî-bê-yā āmbâ Rūfúsâ drí. Rīrī tândí gólâkâ krístō 'bá ró rí sū trá rōō Kúmú Yésū rú. Gō'dá nî-bê-yā kpá andrê lá drí. Gólâ 'bā amā lôvó trá té ōzō mvá lá nyāányâ kâtí.

¹⁴Má 'è nî-bê-yā kpá ōjílâ nô 'bá yī drí, Āsīnīkīrītō, Fīlēgónâ, Ērémē, Pātrōbósâ, Ērēmâ yī ndrī tā lē 'bá āzâ 'bá yī gólīyī rú è'bé 'bá gólīyī bê rí 'bá yī drí.

¹⁵Má 'è nî-bê-yā kpá Fīlōlógō yī drí rī Jūlīyâ bê, gō'dá Nērēyósâ yī drí ñzó lá Ōlīmósâ bê, gō'dá kpá tā lē 'bá āzâ 'bá yī rú è'bé 'bá vō ālō 'á gólīyī bê rí 'bá yī drí.

¹⁶Gō'dá kpá ānī lāfálé sī rí, ōzō nī ōtírī rú è'bé vō ālō 'á rí, nī 'è nî-bê-yā ānī lāfálé sī lôvō sī tā lē 'bá āzī yī ró. Krístō 'bá yī kāñsā 'ásī ndrī 'è ñyī kpá nî-bê-yā ñyíkâ ānī drí ndrī.

¹⁷Amā ādrúpī yī amā ñzó yī, má sō drí-mbílí ānī līfī tálâ ānī drí á'dózó līfī ngíyâ bê gō'dá kpá á'dólé sūlī ānī rú ōjílâ gólīyī rī 'bá tā átálé ānī 'bālê lāwālê ānī āzī-āzī yī bê rí 'bá yī tāsī. Gólīyī ūjū trá ānī ádólé drī jálé volé Ôvârí rú sī. Gō'dá tā gólīyī drí rī'á ñmbálâ rí 'bá yī á'dó kô tā átí-átí pātīī Ôvârí kâ rí ɪ'dí. Nī árí tā gólīyíkâ 'dī 'bá yī āzākâ lá kô ālôwálâ. Nī nyī ānī volé 'á lâ sī.

¹⁸Gólīyī rí 'dī kô tā Kúmú āmákâ Yésū kâ rí 'èlê ɪ'dí rú ɪ'bū 'bá tândí rí ró. Gólīyī lē 'dī bê-rí cé tā gólīyī sū 'bá gólīyī rú rí 'èlê ɪ'dí. Gólīyī rí rī'á ulí gólīyī ásó 'bá ásô rí 'bá yī átálé ɪ'dí ōnjō ró ānī 'bālê tā ɪsū ñyíkâ anyâ ró 'dī 'bá yī tā-drī lá lélé. Ōjílâ gólīyī rí 'bá njāâ tā drīlīyī árílí ndrī rí lélé rí 'bá yī lē ñyī ulí gólīyī 'dī tā-drī lá gbō ɪtí, tálâ ásô-ásô lá ñyī sī.

¹⁹Gō'dá tā lē 'bá vō āmbâ dūū 'ásī rí 'bá yī árí ñyī tā trá kí nī rí, ānī nyāányâ rí trá rílí tā lélé sī tā átí-átí mbī Ôvârí kâ rí 'á pīpīsílí ālō sī. Gō'dá amā nyāányâ trá āyīkō ró āmbâ tálâ tā lélé ānīkâ ndá 'dī tāsī. Gō'dá má lē nô ānī līfī ícílí á'dólé rílí tā nīñī sī rōō Ôvârí ngá lésī, tálâ nī ōrī ró bê cé tā gólīyī mbīmbī ró sū 'bá gólâ rú rí 'bá yī

'élé ɪ'dí. Nĩ rĩ tã ákó lé 'bá ró, tãlã nĩ ɔzó kô rĩ rĩ'á tã ázãkã gólíyĩ ònjĩ ró rĩ 'bá yĩ 'élé àlôwálã.

²⁰Ōzō nĩ őrĩ rĩrĩ tãndĩ sĩ ɪtĩ rĩ, 'dĩ Ōvãrĩ gólã ãmã 'bã 'bã nĩ ndrĩ rĩlĩ ă'dĩ ró rĩ â'dô mbãrãkã àfê'á ãnĩ drĩ ăjú 'bũzó Sãtãnã bê. Gõ'dã gólã â'dô Sãtãnã rĩ 'ě'á ãnĩ drĩ lôtólé kpãnyã-kpãnyã ãnĩ pá ágálé sĩ tã trözó drígá lâ sĩ. Ōvãrĩ ããfê őrē ãnĩ drĩ â'dô pĩpĩsĩlĩ tãndĩ gólãkã 'dĩ vó ró.

²¹Tĩmãtĩyã gólã rĩ 'bã lôsĩ 'élé má bê nólé nō 'ê nĩ-bê-yã ãnĩ drĩ tólã ãmbã ãmbã. Gõ'dã kpã ámã ãzĩ-ãzĩ yĩ ɔjĩlã Yúdã yĩ kã ró tã lē 'bã ɪyĩ trá Yésũ 'á rú bê ɪyĩ Lũkĩyã, Yásõnã gõ'dã Sõsĩpãtõ 'ê ɪyĩ nĩ-bê-yã kpã ãnĩ drĩ.

²²Mã Tērãtĩyõ, má rĩ rĩ'á wãrãgã nô ɪgĩlĩ nĩ Póõlõ drĩ tã ɪgĩ 'bã gólãkã ró. Má 'ê nĩ-bê-yã kpã ãnĩ drĩ ãmbã ãzĩ-ãzĩ tã lē 'bã trá Kúmú ãmãkã Yésũ 'á rĩ ró.

²³Gáyõ 'ê nĩ-bê-yã kpã ãnĩ drĩ. Mã Póõlõ ngbããngbãnõ rĩ, rĩ'á gólã drĩ 'bã 'á. Gõ'dã tã lē 'bã gólíyĩ ndrĩ nólé nō 'bã yĩ ê'bê ɪyĩ rú kpã 'dó gólã drĩ 'bã 'á rãtãã 'élé Ōvãrĩ drĩ. Ērésĩtõ 'ê nĩ-bê-yã kpã ãnĩ drĩ. Gólã rĩ'á ɔjĩlã rĩ 'bã sũlĩ ăđĩ rú jãrĩbã nô 'á rĩ ɪ'dí. Gõ'dã ãmã ãzĩ-ãzĩ tã lē 'bã ró zĩlĩ Kãrãtõ rĩ 'ê kpã nĩ-bê-yã ãnĩ drĩ.

²⁴(Kúmú ãmãkã Yésũ Krĩstõ ɔfē őrē ãnĩ drĩ ndrĩ. Āã'dô ɪtĩ.)

²⁵Dõvõ ɪtĩ rĩ, mã lũyĩ Ōvãrĩ ãmbã. Gólã rĩ'á ɪ'dí gólã ɪcã 'bã tã lēlē ãnĩkã Yésũ 'á rĩ 'bãlé â'dólé mbãrãkã bê tã âtĩ-âtĩ tãndĩ Yésũ rĩ tãsĩ má drĩ rĩ'á pēlã ɔjĩlã drĩ rĩ sĩ. Sĩsĩ rĩ, tã âtĩ-âtĩ Yésũ Krĩstõ rĩ tãsĩ rĩ rĩ'á lãpĩ-lãpĩ lâ ró ndrõ dũũ sĩ. Āmã ă'bĩyã yĩ ɪcã ɪyĩ kô tã lâ nĩlĩ ndrĩ. Gõ'dã ngbããngbãnõ rĩ, ɔjĩlã ndrĩ ɪcã trá nĩlã.

²⁶Tã gólíyĩ tã ăngũ 'bã Ōvãrĩ kã rĩ 'bã yĩ drĩ ɪgĩlĩ trá ăkũ ró nã 'bã yĩ sĩ rĩ, Ōvãrĩ 'bã ãmã trá nĩlã ngbããngbãnõ. Gõ'dã Ōvãrĩ gólã rĩ 'bã zãã gbãdũ ăđũkũ ákó rĩ 'bã tã ɔjĩlã őrĩ drĩ ndrĩ tã rĩ 'dĩ 'bã yĩ ărĩzó, tãlã gólíyĩ ɔlē ró tã Ōvãrĩ 'á gõ'dã tã gólíyĩ gólã drĩ lēlē rĩ 'bã yĩ 'ězõ.

²⁷Ōvãrĩ ɪ'dí rĩ'á gólã tã nĩnĩ bê ndrĩ rĩ. 'Dõvõ ɪtĩ rĩ, mã lũyĩ gólã zãã ăđũkũ ákó Yésũ Krĩstõ sĩ. Āã'dô ɪtĩ.

1 KŌRÍNĪTŌ LÉ 'BÁ

1 KŌRÍNĪTŌ LÉ 'BÁ 1

1 Mā Póolō tībē Ôvârí drí njílí nī â'dólé lâjô'bá Yésū Krístō kâ ró rî, îgĩ wárāgā nô nī ānī krístō 'bá rī 'bá Kŏrínītō 'álâ rī yī drí. Āmâ, âmâ âdrúpĭ Sôsôténī bē, mā 'ê nī-bē-yā ānī drí ndrī. Mā îgĩ wárāgā nô ānī gólĭyī tībē Ôvârí drí njílí trá â'dólé ôjílâ íyíkâ nyāányâ lâ ró Yésū Krístō sī rī yī drí. Gō'dá kpá krístō 'bá vō 'ásī ndrī rī 'bá Yésū rī ĩnjĭlí Kúmú íyíkâ ró âmá bē rī yī drí ndrī.

3 Ôvârí âmâ átá gō'dá Kúmú âmákâ Yésū Krístō bē ôfē ĩyī ôrē ānī drí tā ă'dĭ bē.

4 Má rī zāā āwô-ĭtī 'élé Ôvârí drí ānī tāsī, tālâ gólâ fē ôrē trá ānī drí rōô Yésū Krístō sī.

5 Gō'dá nī â'dô bē trá ngá ālô ró Yésū Krístō bē rī, Ôvârí fē ôrē tā nĭnĭ kâ gō'dá mbârākâ tā âtĭ-âtĭ tândĭ íyíkâ rī pē kâ tândĭ ró rī trá ānī drí rōô.

6 Ānī ndrī, nī lē tā trá tā Yésū Krístō rī tāsī nô 'á pĭpĭsĭlí ālô sī, ĭtī rī, tā nô ĩndrĭgô lâ fĭ trá ānī pĭpĭsĭlí 'á gágá.

7 Tā rī 'dĭ tāsī rī, Ôvârí fē ôrē trá ānī drí rōô, dró gólâ 'ě'á fēlâ ānī drí rī drĭĭ, ānī drí rĭrĭ āgô-āgô Yésū kâ rī tēlé ānĭlí mbârākâ íyíkâ â'dálé ôjílâ drí ndrī rī 'á.

8 Ôvârí â'dô ānī âtĭ'á gágá gō'dá kpá ānī 'bālē rĭlí tā lēlē bē pĭpĭsĭlí ālô sī būúú cālē kâyĭ ădükū āngó nô kâ 'á, tālâ nī âdrē ró Ôvârí ândrá ôjílâ tândĭ ró tā ônjĭ ākó ānī rú kâyĭ Kúmú âmákâ Yésū Krístō drí 'ēzô āgólé rī sī.

9 Mā nĭ trá kĭ, Ôvârí â'dô tā gólĭyī gólâ drí tā lâ 'bālē trá 'élé rī 'ě'á tā pătĭ-pătĭ ró. Gólâ ĭ'dĭ tībē ānī nĭ 'bá ā'dô rô bē rĭlí ngá ālô ró íyĭ mvá Yésū Krístō Kúmú âmákâ ró rī bē rī.

10 Âmâ ândré rī mvá yĭ, má lô'bā rú'bá ānī rú drĭ-ăcē Yésū Krístō kâ rī sī, nī âyē lâwā-lâwā ānī lâfálé 'ásī, nī câ ānī lâfâ rĭzó ngĭngĭ kô. Tā 'dĭ 'bá yĭ vō lâ 'á rī, nī â'dô ngá lēlē ālô bē ānī lâfálé 'ásī, nī ĭ'bĭ tā ānī lâfálé 'ásī ālô tā Ôvârí kâ nô tāsī.

11 Âmâ ândré rī mvá yĭ, má âtâ tā 'dĭ ĭtĭ 'dĭ rī, tālâ ôjílâ āzâ 'bá yĭ Kôlówē drí 'bā lésĭ kĭ ĩyĭ nī rī má drí rī, nī ôrĭ lâwālē ānī lâfálé 'ásī.

12 Ānī ālô-ālô, nī 'bā tā trá rĭzó 'dēlé ôjílâ ngĭngĭ vósĭ. Ôjílâ āzâ 'bá yĭ ānī lâfálé sī kĭ ĩyĭkâ, yĭ ôlē tā Póolō kâ ĭ'dĭ gō'dá āzâ 'bá yĭ kĭ, yĭ ôlē tā Āpólô kâ ĭ'dĭ. Gō'dá āzâ 'bá yĭ kĭ, ĩyĭkâ yĭ ôlē tā Pētērô kâ ĭ'dĭ, gō'dá āzâ 'bá yĭ kpá ānī lâfálé sī kĭ yĭ ôlē ĩyĭkâ cé tā Yésū kâ ĭ'dĭ.

13 Ānī drĭ yū yā? Ócâ gō'dá Yésū Krístō rī lâfâ trá ngĭngĭ yā? Ôjílâ gólâ ĭpálé fē lâĭĭ-lâĭĭ drĭĭ ānī tāsī rī mā Póolô ĭ'dĭ yā? Ó'ê bābătĭzĭ ānī drí mā Póolô rī rú sī yā?

14 Gō'dá tālâ tā 'dĭ tāsī rī, má 'ê āwô-ĭtĭ āmbá Ôvârí drí, tālâ má rī gógó nyāányâ lâ má 'ê bābătĭzĭ trá cé ôjílâ dā drí ānī lâfálé sī. Má 'ê bābătĭzĭ trá cé Kĭrĭsĭpô yĭ drí Gáyô bē.

- 15 Ǻ'dô bê trá ítí rí, ǒjílǻ ǻzǻ yú'dǻwǻ 'ě 'bǻ tǻ átalé kí, má ǒ'ě bǻbǻtízí íyí drí ámǻ rú sí.
- 16 Ǻwô, tǻ ví trá má drǐí sí, má 'ě bǻbǻtízí kpá Sítífánásí yí drí ǒjílǻ gólákǻ 'bǻ kǻ bê. 'Dǐí drǐí sí rí, má 'é bǻbǻtízí kô ǒjílǻ ǻzǻkǻ drí ǻlólǻ.
- 17 Ní ndrê drê, Yésú ájô má ǻnǐlí ǻnǐ lǻfǻlé lǻjǒ'bǻ íyíkǻ ró nǒ, á'dó kô cé rǐ'ǻ ǒjílǻ íbǻbǻtízǻlé í'dí. Gólǻ ájô má lǻjǒ'bǻ íyíkǻ ró nǒ, ǻ'dô ró bê tǻ áti-áti tǻndí íyíkǻ nǒ pélé ǒjílǻ drí. Ítí rí, gǒ'dǻ má rí tǻ ǻ'dô kǻ pélé í'dí yǻ? Má rí gǒ'dǻ cé ǒdrǻ tǻ Yésú Krístô kǻ rí pélé í'dí mbǻrǻkǻ gólákǻ ǒjílǻ pǻ kǻ rí tǻ lâ bê. Tí má ǒró rǐí nǒ tǻ nǐnǐ ǒjílǻ mvǻ drǐgǻ sí rí tǻ lâ pélé í'dí rí, tí nǐ ícǻ ngǻ pǻpǻ úsúlí kô, tǻlǻ ngǻ pǻpǻ úsú-úsú cé rǐ'ǻ tǻ áti-áti Yésú rí tǻsí rí lélé lâ sí.
- 18 Rǐ'ǻ tǻndí ró má drí rǐzó tǻ átalé tǻ nǐnǐ Ôvǻrí ngǻ lésí rí tǻsí. ǒjílǻ gólíyí Ôvǻrí drí 'ě'ǻ pǻlǻ kô rí, ícǻ kô tǻ áti-áti tǻndí ǒdrǻ Yésú Krístô kǻ rí tǻsí nǒ tǻ árǐlí dódó, tǻlǻ tǻ áti-áti tǻndí rí 'dǐ rí íyí ndrêlǻ tǻ tǻkó ró íyí lǐfǐ. Gǒ'dǻ ǻmǻ gólíyí Ôvǻrí drí rǐ'ǻ pǻlǻ nǒ 'bǻ yí drí rí, tǻ áti-áti tǻndí 'dǐ rǐ'ǻ cú mbǻrǻkǻ Ôvǻrí kǻ bê rǒô.
- 19 Rǐ'ǻ nyé ǒzǒ Ôvǻrí drí átalé trá búkú íyíkǻ 'ǻ tí kí'ǻ nǐ rí, "Mǻ á'dô tǻ nǐnǐ ǒjílǻ gólíyí ǻngó nǒ drǐí rí yí drǐgǻ sí rí ízǻ'ǻ ndrǐ. Má á'dô tǻ nǐnǐ gólíyíkǻ 'dǐ 'bǻ yí jǻ'ǻ ndrǐ á'dólé ngǻ tǻkó ró." Ísáyǻ 29.14
- 20 ǒzǒ ǻ'dô gǒ'dǻ trá ítí rí, gǒ'dǻ ǒjílǻ gólíyí tǻ nǐ 'bǻ ró ǻngó nǒ drǐí rí á'dô íyí kí'ǻ nǐ rí, tǻ nǐnǐ íyíkǻ 'dǐ ǻǻ'dô Ôvǻrí rí tǻsí yǻ? Lǐfǐ ícǻ 'bǻ gólíyí ǻngó nǒ drǐí rí yí á'dô íyí tǻ ǻ'dô kǻ ímbǻ'ǻ í'dí ǻnǐ drí Ôvǻrí rí tǻsí yǻ? ǒjílǻ gólíyí rǐ 'bǻ íyí tǻ átalé tǻndí ró tǻ nǐnǐ íyíkǻ sí 'dǐ 'bǻ yí ícǻ íyí kô tǻ mbǐ átalé tǻ Ôvǻrí kǻ rí tǻsí. Ôvǻrí 'bǻ tǻ nǐnǐ ǒjílǻ kǻ tǻ ísú gólíyíkǻ bê trá á'dólé ngǻ tǻkó ró.
- 21 Ní ndrê drê, Ôvǻrí 'bǻ trá ǻmbǻ-ǻmbǻ ró ǒjílǻ ǻngó nǒ drǐí rí yí drí íyí nǐzó cé tǻ nǐnǐ gǒ'dǻ tǻ ísú-ísú gólíyíkǻ sí. Ôvǻrí lě nǐ ǒjílǻ pǻlé tǻ lélé gólíyíkǻ tǻ áti-áti gólǻ ǻmǻ drí rǐ'ǻ pélé nǒ 'ǻ rí tǻsí. Tǻ áti-áti gólǻ ǒjílǻ ǻngó nǒ drǐí rí yí drí rǐ'ǻ ndrêlǻ tǻ tǻkó ró nǒ.
- 22 ǒjílǻ Yúdǻ yí kǻ rí íyíkǻ tǻ lǻrǻkô lǒndǻlé í'dí tǻ á'dǻlé íyí drí kí, tǻ áti-áti ǻzǻkólǻ rǐ'ǻ pélé 'dǐ ǻǻ'dô pǻtǐí. Gǒ'dǻ ǒjílǻ Gǐrǐkǐ kǻ lě íyíkǻ tǻ ímbǻ ǒjílǻ tǻ nǐ 'bǻ kǻ rí yí í'dí íyí drí gǒzó tǻ lélé tǻ ímbǻ rí 'dǐ 'ǻ.
- 23 Gǒ'dǻ ítí rí, ǻmǻkǻ rí, mǻ rí ǻmǻkǻ ǒdrǻ tǻ Yésú Krístô kǻ fê lǻlǐ-lǻlǐ drǐí rí tǻ lâ pélé í'dí. ǒdrǻ Yésú Krístô kǻ fê lǻlǐ-lǻlǐ drǐí 'dǐ 'bǻ ǒjílǻ Yúdǻ yí kǻ rí 'bǻ yí Yésú rí gǻlé dó 'díyí pǻ 'bǻ Ôvǻrí drí ájólé rí ró. Gǒ'dǻ ǒjílǻ ǻzǻ 'bǻ yí á'dó 'bǻ ǒjílǻ Yúdǻ yí kǻ ró kô rí yí kí íyíkǻ, tǻ 'dǐ á'dô tǻ tǻkó ró.
- 24 Gǒ'dǻ ǒjílǻ gólíyí Ôvǻrí drí nǐlí trá 'ě'ǻ pǻlǻ ǒjílǻ Yúdǻ yí kǻ lǻfǻlé sí gǒ'dǻ kpá Gǐrǐkǐ kǻ lǻfǻlé sí rí yí drí rí, tǻ Yésú Krístô rí tǻsí rí á'dǻ tǻ kí, Ôvǻrí ǻǻ'dô mbǻrǻkǻ ǻmbǻ bê ǒjílǻ pǻzó, gǒ'dǻ Ôvǻrí ǻǻ'dô kpá cú tǻ nǐnǐ bê gǻrǻ.
- 25 Ní ndrê, tǻ gólǻ Ôvǻrí drí 'élé 'dǐ trá, ǒjílǻ gólíyí ǻngó nǒ drǐí nǒ yí ndrê tǻ 'dǐ íyí lǐfǐ tǻ tǻkó ró, gǒ'dǻ tǻ rí 'dǐ rí á'dǻlé kí, tǻ nǐnǐ Ôvǻrí drǐgǻ sí rí lǻvú gǻrǻ tǻ nǐnǐ ǒjílǻ ǻngó nǒ drǐí nǒ 'bǻ yí drǐgǻ sí rí drǐí sí. ǒjílǻ ǻzǻ yú'dǻwǻ ǻlólǻ tǻ nǐnǐ lâ drí

cälé tā nīnī Ôvârí kâ rí bê. Gõ'dá ôjílã ängó nõ drīī rí ndrê iyī tā 'dī tā tākó ró mbârâkã äkó, gõ'dá tā 'dī mbârâkã lâ lậvũ gặặặặặ mbârâkã ôjílã mvá kâ rí drīī sī.

²⁶Ámã ándré rí mvá yī, nī ìsũ drê äñī tā drê äkpākã'dã Ôvârí drī äñī äzị äkó á'dólé iyī mvá yī ró rí, äñī ängô tí ró.

²⁷Ôvârí lē tā-drī té ôjílã gólīyī tā nī 'bá kô rí 'bá yī njízó 'dī, á'dô ró bê tā á'dále kī, ôjílã gólīyī tā nī 'bá 'dī 'bá yī ngá tākó 'ī tā nīnī iyīká 'dī 'bá yī bê. Gõ'dá Ôvârí njī ôjílã gólīyī mbârâkã äkó 'dī 'bá yī kpá té ī'dī, á'dô ró bê tā á'dále kī, mbârâkã ôjílã mvá kâ rí rí'á ngá tākó 'ī.

²⁸Gólã nī té ôjílã gólīyī ôjílã ängó nõ drīī rí drī rí'á iyī ndrêlé ngá tākó ró rí yī ī'dī, á'dô ró bê tā á'dále kī, ngá tībê ôjílã ängó nõ drīī rí drī rí'á ndrêlá lịị rí ró ängó nõ 'á nõ á'dô rú ìzã'á ndrī.

²⁹Gólã 'ê tā 'dī ìtī 'dī rí, tãlã mã ôzó kô rī lómbé-lómbéwá 'élé Ôvârí rí lịị drī 'á kī, Ôvârí njī ämã nõ rí, tãlã ämã ôjílã tā lâ drī lâzélé gặặặặặ äzị-äzị drīī sī rí ī'dī rí drī.

³⁰Ôvârí ī'dī äñī 'bã 'bá á'dólé ngá älö ró Yésũ Krístô bê rí. Gõ'dá Ôvârí äyê tā ònjị äñikã rí 'bá yī trá ndrī, tãlã Yésũ drã trá äñī vó 'á. Ìtī rí, gõ'dá ólö'bãã tā ämã rú Ôvârí ändrá kô. Yésũ ī'dī tībê ämã ìnjị 'bá á'dólé drī-báलय़ rí ró tā ònjị 'ásī rí.

³¹Ìtī rí, gõ'dá mã rí tā 'élé, nyé ôzô tā ìgī Ôvârí kâ drī ätálé trá rí kätī kī, "Ôjílã gólīyī lē 'bá lómbé-lómbéwá 'élé rí, gólīyī òlömbê iyī tā gólã Ôvârí drī 'élé trá gólīyī drī rí tãsī ī'dī." Yêrêmíyã 9.24

1 KÕRÍNÍTÕ LÉ 'BÁ 2

¹Ámã ándré rí mvá yī, kặặặ má drī cặặặ äñī ngálã tā ätī-ätī Ôvârí kâ pélé rí, má pëé tā ätī-ätī rí 'dī äñī drī úlị lặặặặặ sī kô á'dô ró bê äñī drī tā lặặặ.

²Mã 'bã tā ámakã trá cé Yésũ Krístô rí ôdrã tā pészó ī'dī äñī drī, tā gólã rí ìpázó fê lặặặ-lặặặ drīī, á'dô ró äñī pälé tā ònjị äñikã 'ásī rí bê.

³Mã drī á'dózó drê bê äñī lặặặặ tólã tā pế'á rí, mã äcã trá ôzô ôjílã tākó mbârâkã äkó rí kätī, gõ'dá ùrị fị trá mã 'á rôô búúú ämã 'bälé lélé rôô.

⁴Gõ'dá mã drī rízó tā ätī-ätī Ôvârí kâ nõ pélé äñī drī rí, mã rí kô pëlã äñī drī tā nīnī ôjílã mvá drịgặặ sī rí sī. Nī lē tā tā ätī-ätī 'dī 'á, á'dó kô kī, tãlã mã rí tā ätī-ätī rí 'dī pélé tá nīnī ôjílã ängó nõ kâ drịgặặ sī rí sī rí drī. Gõ'dá Ôvârí á'dã úlị má drī rí'á pëlã 'dī trá äñī drī mbârâkã Líndrị Tändị iyīká rí kâ sī.

⁵Mã 'ê tá 'dī ìtī 'dī rí, tãlã nī òlê ró tá Yésũ rí tãsī mbârâkã Ôvârí kâ sī, á'dó tá nīnī ôjílã mvá drịgặặ sī rí sī kô.

⁶Úlị gólīyī ämã drī rí'á pëlã krístô 'bá gólīyī tā lē 'bá trá tá Ôvârí kâ 'á pịpịsịlị älö sī rí yī drī rí, rí'á úlị tá nīnī Ôvârí kâ bê rí ī'dī. Gõ'dá tá nīnī rí gógó 'dī á'dó tá nīnī ôjílã mvá drịgặặ sī rí ī'dī kô. Tã nīnī rí 'dī á'dó kô drī-'bá ängó nõ kâ rí 'bá yī ngá lésī, tãlã tá nīnī drī-'bá gólīyī ängó nõ kâ nõ 'bá yī ngá lésī rí á'dô rú ndế'á ndế 'dũwặ gólīyị bê.

⁷Gõ'dá tã nĩnĩ gólâ ãmâ drí rĩzó tã átálé ɾ'dĩ sĩ lâ nõ rĩ'á tã nĩnĩ ngĩ 'ĩ. 'Dĩ tã nĩnĩ gólâ Ôvârí drí lậpịlị trá dị ỏjilã drí rĩ ɾ'dĩ. Drẽ ãkpākã'dã gólâ 'bãá drẽ ãngó nõ kô rĩ, ãkũ ró, gólâ 'bã tã nĩnĩ rĩ 'dĩ tã lâ trá ãmâ drí.

⁸Gõ'dá ỏjilã gólĩyĩ à'dó 'bá drĩ-'bá ãngó nõ kã ró nõ 'bá yĩ tã nĩnĩ lârãkô ỉtĩ 'dĩ, tã lâ ỉ gólĩyĩ drĩ kô. Tĩ tã nĩnĩ rĩ 'dĩ tã lâ ỏró ỉtĩ trá gólĩyĩ drĩ rĩ, tĩ gólĩyĩ ỉcã kô Kúmũ Yếsũ rĩ ỉpãlé fê lậlị-lậlị drĩ.

⁹Gõ'dá tã rĩ gógó 'dĩ à'dô trá nyé ỏzô Ôvârí drí átálé trá búkũ ỉyĩkã rĩ 'á rĩ kãtĩ kĩ, "Ngá gólĩyĩ Ôvârí drí êdélé trá 'ẽ'á 'êlã ãmâ ỏjilã ỉyĩkã gólâ rĩ lẽ 'bá trá rĩ yĩ drí rĩ rĩ'á ngĩ lãnjã ró tãkanyĩ. Ỏjilã ỉcã kô ngá lãnjã rĩ gógó 'dĩ ndrêlé ỉyĩ lịfị sĩ ngãtã tã lâ ảrĩlị ỉyĩ bị-'bãlé sĩ." Ỉsãyã 64.4

¹⁰Gõ'dá Ôvârí à'dã tã ỉyĩkã lậpị-lậpị ró 'dĩ trá cé ãmâ gólĩyĩ krĩstô 'bã ró rĩ yĩ drí Lĩndrĩ Tãndĩ ỉyĩkã sĩ. Lĩndrĩ Tãndĩ gólãkã 'dĩ rĩ tã ndrĩ gólâ drí rĩ'á 'êlã rĩ 'bã yĩ nịlị, à'dô tã lãnjị-lãnjị gólâ drí rĩ'á ỉsũlã rĩ 'bã yĩ ỉ'dĩ rĩ.

¹¹Ngá gólã rĩ 'bã tã ỉsũ-ỉsũ ỏjilã kã nịlị rĩ cé ỏjilã rĩ 'dĩ ỉ'dĩ. Kpã ỉtĩ, Lĩndrĩ Ôvârí kã rĩ cé nĩ tã ỉsũ-ỉsũ pặtị-pặtị gólãkã rĩ nịlị ndrĩ.

¹²Mĩ ndrê drẽ, Lĩndrĩ gólã tĩbê ãmâ gólĩyĩ tã lẽ 'bã trá rĩ yĩ drí à'dózô ỉ'dĩ bê lâ nõ rĩ, à'dó kô lĩndrĩ ãngó nõ kã ỉ'dĩ. Ôvârí ảjô Lĩndrĩ ỉyĩ nyãanyã kã trá rĩlị ãmã 'á, tãlã mã ùnị ró tã tãndĩ ndrĩ gólã Ôvârí drí ảfêlé trá ãmã drí tãkô nõ 'bã yĩ bê.

¹³Gõ'dá à'dô bê trá ỉtĩ rĩ, mã rĩ úlị tã ỉsũ ãmã nyãanyã kã átálé ỉ'dĩ kô. Lĩndrĩ Tãndĩ Ôvârí kã rĩ nĩ rĩ'á ãmã ỉmbãlé úlị ỉcã 'bã ỉyĩ ãmã drí 'ẽ'á ỉmbãlã ãmã ảzĩ-ảzĩ gólĩyĩ à'dó 'bã kpã cú Lĩndrĩ Tãndĩ Ôvârí kã bê ỉyĩ 'á rĩ yĩ drí rĩ sĩ.

¹⁴Gõ'dá ỏjilã gólĩyĩ Lĩndrĩ Tãndĩ Ôvârí kã ảkô ỉyĩ 'á rĩ yĩ, gã ỉyĩ tã Ôvârí kã nõ dó. Tã 'dĩ ỉcã ỉlị ỏjilã 'dĩ 'bã yĩ drĩ kô, tãlã 'dĩ tã gólĩyĩ Lĩndrĩ Tãndĩ Ôvârí kã drí 'ẽ'á à'dãlã cé nĩ gólĩyĩ drí rĩ ỉ'dĩ, ỉtĩ rĩ, gõ'dá gólĩyĩ ndrê ỉyĩkã tã rĩ 'dĩ ỉyĩ lịfị 'á tã tãkô ró.

¹⁵Ỏjilã gólã 'bã 'bã bê cú Lĩndrĩ Ôvârí kã bê yĩ 'á rĩ, à'dô ỉcã'á cú tã ỉfị tã lãnjị-lãnjị 'dĩ kã nịlị ndrĩ. Gõ'dá ỉcã kô ỏjilã gólã Lĩndrĩ Ôvârí kã ảkô rĩ drí nịzó lâ,

¹⁶nyé ỏzô búkũ Ôvârí kã drí átálé trá rĩ kãtĩ kĩ, "Ả'đĩ à'dô ỉcã'á kô tã ỉsũ-ỉsũ Ôvârí kã nịlị nĩ yã? Ỏjilã kô yũ. Ả'đĩ à'dô ỉcã'á nĩ tã lỏgôlé Ôvârí drĩ yã? Ỏjilã ảzãkã kô yũ." Ỉsãyã 40.13 Gõ'dá cé ãmã nyãanyã gólĩyĩ ngá ảlô ró Yếsũ Krĩstô bê rĩ, mã nị tã ỉsũ gólãkã rĩ 'bã yĩ cé nĩ, tãlã Lĩndrĩ Tãndĩ Ôvârí kã à'dã nĩ ãmã drí.

1 KÕRÍNÍTÕ LÊ 'BÃ 3

¹Ãmã ảndrê rĩ mvã yĩ, kậyị má drí 'bãzó ảnĩ bê rĩ sĩ rĩ, má rĩ tã átálé ảnĩ drí ỏzô krĩstô 'bã gólĩyĩ tã lẽ 'bã trá Ôvârí 'á pịpịsịlị ảlô sĩ rĩ kãtĩ kô. Má rĩ trá rĩ'á tã átálé ảnĩ drí ỏzô rĩrĩ tã átálé ỏjilã gólĩyĩ rĩ 'bã ỉyĩkã cé tã lỏvô tã ãngó nõ kã rĩ kã bê drí rĩ kãtĩ. ảnĩ drẽ cé 'dĩyĩmvã ỏdê kãtĩ tã lêlê ảnĩkã Yếsũ Krĩstô 'á rĩ 'á.

²Ỉtĩ rĩ, nĩ ỉcã ảnĩkã drẽ cé bã ndrôlé ỉ'dĩ. Nĩ ỉcã drẽ nyãsã ảmbã-ảmbã nyãlé têlé kô.

³Nĩ ícá kô, tâlá nĩ rĩ ãníkâ drē zãâ rĩ'á ngá gólíyĩ ãngó nõ 'bá yí kâ rĩ yí 'élé ĩ'dĩ. Ānĩ drē zãâ pĩpĩsĩlĩ 'bã'bã bê ãnĩ ãzĩ-ãzĩ yí rú, gō'dá ãnĩ drē kpá zãâ rĩ'á lâwã'á ãnĩ lâfálé 'ásĩ.

⁴Gō'dá ãnĩ drĩ ãnĩ lâfálé cãzó ngĩngĩ, nyé õzõ õjĩlã gólíyĩ ãngó nõ kâ tĩbê tã lē 'bá ĩyĩ Yésũ Krístõ 'á kô rĩ 'bá yí kâtĩ. Āzã 'bá yí kĩ, yĩ õlē ĩyĩkâ Póõlõ ĩ'dĩ gō'dá ãzã 'bá yí kĩ, yĩ õlē ĩyĩkâ Āpólõ ĩ'dĩ.

⁵Ānĩ lâfã cãcã ĩtĩ 'dĩ rĩ'á tã tãkó 'ĩ. Āpólõ ĩyĩkâ ã'dĩ ĩ'dĩ yã? Gō'dá mã Póõlõ ĩyĩkâ ã'dĩ ĩ'dĩ yã? Āmã ãmákã cé lâjõ'bá Ôvãrí kâ tĩbê rĩ 'bá tã tã lēlē kâ Yésũ 'á nõ ã'dalé ãnĩ drĩ rĩ yí ĩ'dĩ. Āmã ãlõ-ãlõ mã rĩ ãmákã nõ cé lõsĩ gólã Ôvãrí drĩ ã'dalé ãmã drĩ 'élé rĩ 'élé ĩ'dĩ.

⁶Mã ãmákã ĩ'dĩ úlĩ Ôvãrí kâ nõ ĩ'dĩ 'bá lâ 'ĩ ãnĩ 'á. Gō'dá Āpólõ ĩyĩkâ ĩ'dĩ úlĩ Ôvãrí kâ mã drĩ ĩ'dĩlĩ trá ãnĩ 'á gō'dá ãfõ 'bá trá 'dĩ 'ã lâ lùkũ 'bá 'ĩ. Gō'dá Ôvãrí rĩ ĩyĩngã úlĩ rĩ gógó ãmã drĩ rĩ'á lõsĩ lâ 'élé 'dĩ 'bãlé nĩ rĩ'á mbãlé ãnĩ pĩpĩsĩlĩ 'á, gō'dá ãnĩ drĩ gōzó tã gólãkã lēlé.

⁷Gō'dá lõsĩ ãmákã kpãrãtĩ ngá ĩ'dĩ 'bá gō'dá 'ã lâ lùkũ 'bá bê rĩ, ã'dó kô lõsĩ ãngĩ 'ĩ. Lõsĩ Ôvãrí kâ gólã tĩbê rĩ 'bá ngá ãmã drĩ lõsĩ lâ 'élé 'dĩ 'bá yí 'bãlé mbãlé rĩ, ĩ'dĩ rĩ'á lõsĩ ãngĩ 'ĩ.

⁸Ītĩ rĩ, gō'dá Ôvãrí rĩ õjĩlã ngá ĩ'dĩ 'bá ró gō'dá 'ã lâ lùkũ 'bá ró 'dĩ 'bá yí ndrēlé yí lĩfĩ ndrĩ 'dó ngá ãlõ ró. Ītĩ rĩ, Ôvãrí ã'dõ 'é'á drĩ-'ã gólíyĩkã fēlé ã'dõ lõsĩ gólíyĩ drĩ 'élé rĩ vó ró.

⁹Mã ãtã tã 'dĩ ĩtĩ 'dĩ rĩ, tâlá ãmã kpãrãtĩ Āpólõ bê lõsĩ-'ē-ãzĩyã 'ĩ, mã rĩ 'dó lõsĩ Ôvãrí kâ 'élé ĩ'dĩ kpãkã ãlõ gólã bê. Gō'dá ãnĩ trá õzõ ãmvú Ôvãrí kâ gólã ãmã drĩ rĩzó lõsĩ 'élé nĩ 'á lâ rĩ kâtĩ. Ānĩ gō'dá kpá trá õzõ jó Ôvãrí kâ kâtĩ.

¹⁰Mbãràkã gō'dá tã nĩnĩ bê gólã Ôvãrí drĩ fēlé trá mã drĩ rĩ sĩ rĩ, mã 'ē lõsĩ jó 'dĩ 'dĩ'ĩ lâ kã trá. Gō'dá mã ĩtõ trá jó rĩ 'dĩ 'dĩlĩ õzõ jó 'dĩ 'bá tãndĩ tã nĩnĩ jó 'dĩ kã bê rĩ kâtĩ. Nĩngã sĩ rĩ, gō'dá õjĩlã ãzã 'bá yí ãnĩ trá jó 'dĩ ãmbúkũ lâ 'dĩlĩ ndrēlé. Gō'dá ã'dõ bê trá ĩtĩ rĩ, õjĩlã gólíyĩ 'ē 'bá lõsĩ ãmbúkũ 'dĩ 'élé 'dĩ 'bá yí, õ'ē ĩyĩ lõsĩ 'dĩ dódó.

¹¹Tãlá Ôvãrí 'bã Yésũ Krístõ trá ã'dólé ĩ'dĩ jó 'dĩ ĩtõ-ĩtõ lâ ró. Jó 'dĩ ĩtõ-ĩtõ lâ tãndĩ ãzã õzõ Yésũ tí rĩ yũ.

¹²Õjĩlã ãzã 'bá yí ùjũ trá jó Ôvãrí kâ 'dĩlĩ ngá gólíyĩ 'ē 'bá rũ ĩzãlé 'wãã kô rĩ sĩ, gólíyĩ ĩtõ 'dĩlã lâré ãmbã 'bã ãmbã rĩ yí sĩ, jó-drĩ ãmbã 'bã ãmbã rĩ yí bê gō'dá kpá õmã tãndĩ bê, gō'dá ãzã 'bá yí 'dĩ ĩyĩkã trá fē ãmbã 'bã dódó kô rĩ 'bá yí sĩ õmã rĩ 'bã ñalé 'wãã rĩ bê 'dĩ 'bá yí ĩyĩkã ngá tĩbê 'ē 'bã rũ ĩzãlé 'wãã rĩ yí ĩ'dĩ.

¹³Õzõ Yésũ Krístõ õtĩrĩ ãgõõ ãngó nõ 'á nõngã rĩ, gólã ã'dõ lõsĩ krístõ 'bá yí kã ùjũ'á ãlõ-ãlõ ndrĩ. Kãyĩ lâ 'dĩ tú rĩ, Ôvãrí ã'dõ 'é'á ãgólé õzõ kãgũmãqã kâtĩ lõsĩ õjĩlã gólíyĩ jó 'dĩ 'bá yí kã kã ùjũlĩ ãlõ-ãlõ ngãtã gólíyĩ 'dĩ jó Ôvãrí kã 'dĩ ngá tãndĩ sĩ yã rĩ.

14 Ōzō kăgũmăă rî 'dī āâcâ trá rî, ōzō gō'dá jó áníkâ 'dīlī 'dī ō'dê kô rî, Ôvârí â'dô drī-'â fě'á ní drī lôsī ní drī 'êlé 'dī tāsī.

15 Gō'dá ōzō kăgũmăă ōzê jó áníkâ 'dīlī rî trá vūdrī rî, ní â'dô ngá pǎ'á, gō'dá lôsī rî 'dī trá ōnjí ró, 'dīlī rî, ní úsú gō'dá drī-'â lôsī áníkâ 'dī kâ kô, ní â'dô áníkâ fō'á lôsī vō 'dī 'ásī drī-drīlī ró, ōzō ōjílā gólâ jó gólâkâ drī vēlé nyé ngá gólâkâ jó kâ bê ndrī 'á lâ gō'dá drílâ íyíkâ âkpózó jó rî 'dī 'ásī drī-drīlī ró rî kâtí.

16 Nī nīlī kô kī, ānī ndrī 'dó jó Ôvârí kâ 'dī yǎ? Gō'dá Líndrī gólâkâ rî rīlī ānī 'á yǎ?

17 Ōzō ōjílā āzā ūzā ānī trá tā ĩmbâ ányâ sī rî, Ôvârí â'dô kpá ōjílā rî 'dī ĩzā'á, tǎlā ānī rǎ'á jó Ôvârí kâ 'dī, gō'dá gólâ 'bā ānī kpá trá â'dólé ōjílā íyī nyǎányâ kâ ró.

18 Nī âdô ānī ífíí kô. Ōzō ōjílā gólâ āngó nō drīlī rî ĩsū tā trá kī, yī rî gógó āzákôlâ 'dī ūnī tā trá rōô rî, nī rî gógó āzákôlâ 'dī ní nī tǎndí ró kī, nī rǎ'á tā nīnī ākó, ní drī tā nīnī Ôvârí ngá lésī pǎtīlī rī ĩsūzô.

19 Má âtâ tā 'dī ānī drī ĩtí 'dī rî, tǎlā ngá gólīyī ōjílā āngó nō drīlī drī ndrēlé íyī līfī tā nīnī ró 'dī 'bá yī, Ôvârí ndrē íyíkâ yī līfī ngá tǎkó ró. ĩtí rî, tā ĩgī Ôvârí kâ âtâ kī, "Ôvârí rī âkpākâ'dā tā nīnī ōjílā gólīyī íyī 'bā 'bá tā nī 'bá ró 'dī 'bá yī kâ jǎlé 'dī gólīyī 'bǎlé â'dólé ngá tǎkó ró." Yóbō 5.13

20 Gō'dá Ôvârí âtâ kpá búkū íyíkâ 'á kī, "Ôvârí nī trá kī, tā ĩsū-ĭsū tā nī 'bá āngó nō kâ rī kâ rǎ'á ngá tǎkó 'ĭ." Lôngó 94.11

21 Gō'dá â'dô bê trá ĩtí rî, nī rī ānī lômbélé kô tótó ōjílā mvá tāsī. Āmâ ndrī, āmâ Póolō Āpólō gō'dá kpá Pétērō rǎ'á 'dó áníkâ 'dī. Ngá āmbá nō 'bá yī rǎ'á 'dó áníkâ 'dī, āngó nō, rīrī lédrē-lédrē ró, gō'dá kpá ōdrǎ bê, gō'dá kǎyī gólâ āndrō rī gō'dá kpá gólâ ĩdrú rī bê.

23 Gō'dá ānī trá ndrī Yésū Krístō kâ tā gólâkâ rī 'bá yī 'êlé 'dī, gō'dá Yésū Krístō íyíkâ kpá trá Ôvârí kâ 'dī gō'dá tā Ôvârí kâ rī 'bá yī 'êlé 'dī.

1 KŌRÍNÍTŌ LÉ 'BÁ 4

1 Nī ndrē drē, āmâ Āpólō yī bê, āmâ āmákâ cé rú 'bū 'bá Yésū Krístō kâ tībē Ôvârí drī lôsī fězô drīgá lâ, mā ōpē ró tā íyíkâ lǎpílī lǎpī ró rī ōjílā drī rī kâtí.

2 Ōjílā gólīyī tībē rī 'bá lôsī āmbá ĩtí 'dī 'êlé 'dī 'bá yī, olē drīlīyī â'dólé tā ĩsū ālô bê 'ērē lâ 'á Ôvârí drī.

3 Āmákâ rī, ōzō ōjílā gólīyī āngó nō kâ nō 'bá yī olē íyī tā-vó āmákâ kílī â'dô tā nīnī ōjílā āngó nō kâ drīgá sī rī vó ró rī, tā lâ lâzé má rú kô. Ōjílā gólâ 'ē 'bá tā amákâ kílī nōngá rī 'dī 'dī yǎ? Ōjílā kó yū'dǎwǎ, cé gólâ tībē amâ âjô 'bá lôsī íyíkâ 'êlé rī 'dī.

4 Má ndrē tā ōnjí má drī 'êlé lôsī gólâ má drī rǎ'á 'êlâ nō 'á kô. Gō'dá 'dīlī â'dó kô kī, má cú ĩtí tā ōnjí ākó rī. Kúmú amákâ Yésū Krístō â'dô tā-vó amákâ kǎ'á nī mbī.

5Á'dô gō'dá trá ítí rí, á'dó kô tãndí ró ãní drí tã-vó ãní ãzí-ãzí yí kã kízó, nĩ tẽ kãyì gólá ícá 'bá 'ézó tã-vó kílí rí, rí'á kãyì Kúmú ãmákã Yésũ Krístõ drí 'ézó ãgólé ãngó nõ 'á rí ỉ'dí. Kãyì rí 'dĩ tú rí, gólá á'dô tã gólĩyĩ lậậ-lậậ ró ỏjílã pịậậsịậậ 'á rí lỏfỏ'á ndrĩ, ả'dô ró bê tã lâ kílí. Gõ'dá Ôvãrĩ drí drị-'ả gólĩyĩkã fẻzỏ gólĩyĩ drí á'dô ngá gólĩyĩ drí 'ẻlẻ rí vỏ ró. Ítí rí, gõ'dá nĩ kĩ tã-vỏ lảjỏ'bả Yẻsũ kã rí kã kỏ drẻ ảkpảkả'dả Yẻsũ drẻ ảgỏ ảkỏ.

6Nõngá rí, ảmả rí'ả ảmả 'bả'ả ảpỏlỏ bê á'dỏlẻ tã á'dả ró tã lảjỏ'bả Ôvãrĩ kã rí kã tãsỉ, tảlả nỉ ỉậ ró tã ảmả drỉ rí'ả 'ẻlả nõ ỉ'dí. Nỉ 'ẻ tã kỏ lậvủlậ tã gólả tã 'bả'bả Ôvãrĩ kã 'ả rí drị sỉ. Á'dỏ kỏ ãní drỉ kỉ'ả nỉ rí, lỉfỉ ícỉ 'bả ảzả rí ỏlậvủ ỉyĩkã ảzả drị sỉ rí.

7Á'dỉ 'bả ỉyĩkã ãní nỉ á'dỏlẻ gặặ ãní ãzí-ãzí yỉ drị sỉ rí yả? Tả nặặ ảnỉkã 'dỉ, Ôvãrĩ fẻẻ nỉ ãní drỉ tảkỏ kỏ yả? Ôzỏ gõ'dả tã nặặ gólĩyĩ ãní drỉ rỉzỏ tã ndrỉ 'ẻlẻ ỉ'dỉ sỉ lâ, 'dỉ 'bả yỉ Ôvãrỉ ỏfẻ nỉ ãní drỉ tảkỏ rí, gõ'dả nỉ rí ảnỉkã ãní lỏmbẻlẻ tã lâ sỉ 'dỉ ả'dỏ drỉ yả?

8Nỉ nặ tã gõ'dả trá rỏỏ yả? Nỉ ừsủ gõ'dả ngá ãní drỉ lẻlẻ rí 'bả yỉ trá ndrỉ yả? Nỉ ndrẻ gõ'dả ảnỉkã ãní kúmú ảngỉ ró ỏjílã ảzí drị sỉ yả? Rỉ'ả dó ỏzỏ ãní drỉ kủmủ ảmảrẻ trá ãní nyảảnyả drỉ 'dỉ kátỉ rí. Mả ảtả ãní drỉ á'dỏlẻ kúmú ró, tảlả mả á'dỏ ró bê ảnỉ bê drỉ-ảcẻ bê.

9Mả lẻ tã rí 'dỉ ítỉ 'dỉ, tảlả Ôvãrĩ 'bả ảmả, lảjỏ'bả ỉyĩkã ró rí trá pặặtỉ á'dỏlẻ ảmả lỏgỏlẻ vủdrỉ 'ảlả ỏjílã drỉ ndrỉ, ỏzỏ ỏjílã gólĩyĩ ừfủlủ ỏ'bỉ 'ả ỏjílã dủủ ảndrả rí 'bả yỉ kátỉ, tảlả ỏjílã ảngỏ nõ drị rí 'bả yỉ ndrỉ, mảlảyĩkã ừrủ 'ảlả rí 'bả yỉ bê ỏndrẻ ró ỉyỉ bê.

10Ỏjílã ndrỉ rí ỉyỉ trá ảmả ndrẻlẻ ỏzỏ ngá tảkỏ kátỉ, tảlả mả rí tã Yẻsũ kã pẻlẻ ỉ'dỉ rí drỉ. Gõ'dả ảnỉkã rí, nỉ 'bả ảnỉkã ãní nyảảnyả sỉsỉ 'ảlả tã nỉ 'bả ró lậậ gólả Yẻsũ rí vỏ lỏbẻ kã nõ 'ả. ảmả ảmákã cú ítỉ mbảrảkả ảkỏ, gõ'dả nỉ 'bả ảnỉkã ãní nyảảnyả sỉsỉ 'ảlả mbảrảkả 'bả ró. Gõ'dả ỏjílã rí ỉyĩkã ảmả ndrẻlẻ ngá tảkỏ ró rỉzỏ 'dảsỉ 'ẻlẻ ảmả rủ, gõ'dả rí ỉyĩkã bê-rỉ ảnỉ ỉnặặzỏ ỉ'dỉ.

11Ítỉ rí, bủủủ ảcảlẻ ảndrỏ nõ ảmả gólĩyỉ rủ ỉ'bủ 'bả Yẻsũ Krístõ kã yỉ ró rí yỉ, mả rí rỉlỉ kãyì ảzả 'bả yỉ sỉ lỏfỏ sỉ lủmvủ lỏvỏ bê gõ'dả rí'ả lậmủlậ ítả lỉrỉkủ bê. Órỉ ảmả cảlẻ. Gõ'dả ảmả drỉ rỉzỏ lậmủ bê 'bả tãndỉ ảmákã ảkỏ.

12Ítỉ rí, ảmả drỉ rỉzỏ lỏsỉ 'ẻlẻ rỏỏ ảmả drỉ sỉ, ả'dỏ ró bê ngá nyảnyả ừsủzỏ. Gõ'dả ỏzỏ ỏjílã ỏ'dả ảmả trá rí, mả rí ảmákã ừlậ tãndỉ ảtảlẻ ỉ'dỉ gólĩyỉ drỉ gõ'dả kpả Ôvãrĩ rí ỉjỉlỉ bê rí ỉ'dỉ ỏrẻ fẻlẻ gólĩyỉ drỉ. Ôzỏ ỏjílã ỏfẻ lậặ ảmả drỉ rí, mả rí fỉỉ ảtủlủ.

13Gõ'dả ỏzỏ ỏjílã ỏgả ỏnặ ảmả rủ rí, mả rí ảmákã gõ'dả ừlậ ảsỏ-ảsỏ ảtảlẻ ỉ'dỉ gólĩyỉ drỉ. Ỏjílã ảngỏ nõ drị nõ yỉ ndrẻ ỉyĩkã ảmả ngá tảkỏ ró ítỏlẻ kỏ kãyì gólả ảmả drỉ lỏsỉ ítỏzỏ tỏlả nả sỉ ảcảlẻ bủủủ ảndrỏ nõ.

14Ảmả mvả yỉ tẻbẻ má drỉ lẻlẻ rỏỏ nõ 'bả yỉ, má rí tã ndrỉ rỉ 'bả ảmả 'ẻlẻ 'dỉ 'bả yỉ ỉgỉlỉ ảnỉ drỉ, 'dỉ ả'dỏ kỏ kỉ, ảnyỉ ỏ'ẻ ró ảnỉ bê. Má ỉgỉ tã 'dỉ 'bả yỉ ảnỉ drỉ, 'dỉ rí ỉmbả ró ảnỉ bê lậậ ảmbả-ảmbả gólả rủ ỉ'bủ 'bả pặặ-pặặ Yẻsũ kã drỉ rí'ả trỏlả rí á'dảlẻ ảnỉ drỉ, tảlả má lẻ ảnỉ trá rỏỏ rí drỉ.

15 Ōzō gbō lé ānī ā'dō līfī ícī 'bá bē dūū tībē rī 'bá ānī ìmbálé látì gólá Ôvârí kâ nō 'á rī, gō'dá má ámakâ ĩ'dī ōzō ānī átá kâtí, tálâ má ìmbâ ānī trá sísí ānī 'bálé tã lélé tã Yésū kâ 'á, ĩ'dī āndrō ānī drí á'dózó krístō 'bá ró 'dī.

16 Á'dô gō'dá bē trá ĩtí rī, 'dōvó nī rī nyé ōzō áamá kâtí.

17 Tã rī 'dī tāsī rī, má trá Tīmátīyā rī jō'á ānī pālé á'dólé nyé ōzō má tí. Gólá nyé ōzō áamá mvá má drí lélé rōō rī kâtí, tálâ mã âcâ trá gólá bē ngá ãlô ró Yésū Krístō 'á. Má nī trá tãndí ró kī, gólá á'dô ngá má drí lélé gólá drí 'élé rī 'ě'á. Má jô gólá trá ānī ngálâ, tálâ úlí gólá drí 'é'á ìmbálâ ānī drí rī ō'bā ró ānī bē látì gólá má drí rīzō ōzō krístō 'bá kâtí, gō'dá kpá tã gólīyī má drí rī'á ìmbálâ kãñsã 'á vō 'ásī ngīngī rī 'bá yī ìsūlī.

18 Gō'dá ōjílâ āzâ 'bá yī ānī lãfálé sī ìsū ìyíkâ bē-rī kī, má ĩcá gō'dá gólé kpá ó'dí ānī ndrélé tólâ kô, ĩ'dī gólīyī drí rīzō ìyī lōmbélé 'dī.

19 ĩtí rī, gō'dá Ôvârí òlôpê má trá rī, má á'dô cã'á ānī ndrélé ngbãāngbânō. Má rī gógó nyáányâ lâ, má gō ró ndrélâ ngátá ōjílâ gólīyī rī 'bá ìyī lōmbélé 'dī 'bá yī mbârâkâ gólīyíkâ lãvũ gãrã, ōzō gólīyī drí átálé ìyī tì sī 'dī tí yã rī.

20 Nī nī tãndí ró kī, látì gólá tībē Ôvârí drí rīzō ōjílâ 'bálé á'dólé ōjílâ ìyíkâ ró rī á'dó kô cé úlí tì kâ 'dī ĩ'dī. Rī'á tã mbârâkâ Ôvârí kâ kâ ĩ'dī.

21 ĩtí rī, nī lē má āānī ānī ngálâ látì ángô rī 'ásī yã? Nī lē má āānī ānī cãlé ònjóró'bí sī, ngátá nī lē má āānī ānī ngálâ ngá lélé sī tã átálé ānī drí mǎñísí yã?

1 KŌRÍNĪTŌ LÉ 'BÁ 5

1 Má ârī tã ókī nī rī, ōjílâ āzâ ānī lãfálé sī ō'ê tã ōnjí tētē ānyī kâ trá. Āgô āzâ ōrī àyílí átá lâ rī òkó bē. Tã ōnjí rī gógó 'dī lãvũ gãrã tã ōnjí ōjílâ gólīyī Ôvârí rī nī 'bá kô rī drí rī'á 'élâ rī 'bá yī drī sī.

2 Á'dô gō'dá trá ĩtí rī, nī gō nī rī ānīkâ ānī lōmbélé rīrī ānīkâ krístō 'bá ró rī tāsī 'dī á'dô drí yã? Tí vō lâ 'á rī, tã ōnjí gólīyī ĩtí 'dī 'bá yī á'dô ānī 'bã'á á'dólé tã ìsū ró. Nī drô āgô 'dī vólé ānī lãfálé sī.

3 Gbō lé má á'dó bē kô ngbãāngbânō ānī lãfálé tólâ rī, tã ìsū ámakâ bē ānī bē tólâ. Gō'dá má rī gógó nyáányâ lâ drī-ácê Yésū Krístō kâ sī átâ tã trá kī, rī'á tãndí ró tã-vó āgô 'dī kâ kīzó. Nī ê'bē rú vō ãlô 'á Ôvârí rī ĩrátálé, nī nī tãndí ró kī, nōngá rī, má á'dô rãtãã 'é'á Ôvârí drí ānī pãzó, gō'dá drī-ácê Yésū Krístō kâ rī á'dô 'bã'á ānī bē tólâ.

5 Nī drô āgô rī gógó 'dī vólé ānī lãfálé sī, gō'dá nī àyê gólá Sātánã drīgá, Sātánã ĩzã ró gólá rī rú'bá 'dī vólé ngá lãzé sī. Áá'dô lãnō 'dī fē'á gólá drí ĩtí, tálâ gólá āādī ró drī bē tã ōnjí ìyíkâ 'dī 'ásī, tã mbī rī 'élé ĩ'dī, gō'dá Yésū Krístō ōpã ró gólá bē kãyī drílâ 'ézó āgólé tã-vó ōjílâ kâ kílí rī tú.

6 Rī'á ōnjí ró ānī drí āgô ōnjí 'dī àyézó zãã rílí ānī lãfálé, gō'dá ānī drí kpá rīzō ānī lōmbélé kī, ìyī āá'dô krístō 'bá 'î. Nī nī úlí mǎñīgō gólá átálé nō kī, "Ākú lōngá

fínyáwá rí â'dô ôdrá mōrá 'á dūu rí 'bā'á ângálé gō'dá gīlí kpá gālāhā." Kpá ítí, tā ònjí òjílā àlò ká â'dô lậ'bú'á krístō 'bá àzì ìzālè ndrì.

⁷Á'dô bê trá ítí rí, gō'dá nī drô tā ònjí 'bá 'dī vólé ànì lāfálé sī, tālā nī â'dô ró bê ngbángbá tā ònjí àkó, nyé òzō àmā Yúdạ yí drí lófōrē là àmā lāfálé sī àmbātā àkú àkó rí 'bē'bē là sī kārámā lậvũ-lậvũ kôrô ká 'á rí tí. Nī ndrê, úfú Yésū Krístō trá ítí dī kậbịlịkị kārámā lậvũ-lậvũ kôrô ká ró, tālā gólā òpā ró àmā bê tā ònjí àmákā 'ásì.

⁸Ítí rí, mã 'è kārámā lậvũ-lậvũ kôrô ká 'dī tándí ró. Mã njú kô zāa àmbātā àmákā àkú bê tíbè â'dó 'bá ítí dī 'è'è ònjí àmákā rí rú â'dólé ítí dī ngá nyānyā kārámā rí 'dī ká ró. Bê-rí, mã trô àmbātā gólā àkú àkó rí ítí dī, gólā â'dó 'bá 'è'è ònjí àmákā àkó rí. Àmbātā gólā â'dó 'bá àkú àkó 'dī rí, rí'á rírì tándí àmákā gō'dá tā lězó ítí dī tā pậtị Òvârí ká nō 'á rí ítí dī.

⁹Wárāgā má drí ìgīlí sịsị ànì drí nā 'á rí, má kī ànì drí rí, nī òrì kô kpākā àlò òjílā gólìyì àvè 'bá ró 'dī 'bá yí bê.

¹⁰Tā gólā má drí ìgīlí ànì drí 'dī, tā ífí là â'dó kô kī, òjílā tíbè â'dó 'bá ìyì krístō 'bá ró kô rí yí ítí dī. Òzō nī òlè ànì lāfálé cālè tā ònjí 'bá gólìyì Òvârí rí nī 'bá kô, rí 'bá ìyì tā ònjí gólìyì nō 'bá yí 'èlè rí yí, àyịlị òkó bê ngátá àgô bê ìyì òkó yí ngátá ágò yí bê drịlị sị, àvè 'bá, 'dó-má-drí 'bá, ùgú, òvârí àbārādāgō írátā 'bá yí rú sị rí, ícá kô, té nī â'dô àngó tā ònjí ká nō àyè'á ítí dī vólé.

¹¹Tā ònjí 'bá má drí tā là ìgīlí ànì drí k'á nī rí, nī òcā ànì lāfálé gólìyì rú sị 'dī 'bá yí, àkpā ànì àzì-àzì yí gólìyì ìyì zị 'bá krístō 'bá ró gō'dá kpá zāa rí'á ìyì tā ònjí 'è'á 'dī 'bá yí ítí dī. Òzō krístō 'bá àzā à'dô ànì lāfálé sị òrì zāa rí'á àyịlị òkó bê ngátá àgô bê ìyì ágò ngátá òkó drịlị sị, à'dô àvè 'bá 'ì, à'dô 'dó-má-drí 'bá 'ì, òrì òvârí àbārādāgō írátālè ítí dī, òrì úlị ònjí-ònjí àtálé òjílā àzì rú, òrì ôdrá mvũlị ôdrá drí rízó gólā rí cìlì rōô, gō'dá à'dô ùgú 'ì rí, 'dī òjílā gólìyì má drí tā là ìgīlí ànì drí k'á nī rí, nī òcā ànì lāfā gólìyì rú sị rí 'bá yí ítí dī. Gō'dá nī nyā ngá kpá kô gólìyì bê vò àlò 'á.

¹²Má àtā úlị 'dī ítí 'dī rí, tālā òjílā gólìyì â'dó 'bá kô krístō 'bá yí ró 'dī rí, tā gólìyìkā rí â'dó kô tā àmákā rí ítí dī. Òvârí â'dô tā-vó gólìyìkā k'á nī. Gō'dá ànìkā rí rí'á tándí ró ànì drí krístō 'bá 'dī 'bá yí rírì gólìyìkā vó là àrịlị. Nī 'è tā gólā búkū Òvârí ká drí àtálé rí ítí dī nyé òzō àgô gólā àyì 'bá ìyì átá rí òkó bê 'dī kátì 'dī k'á nī rí, "Nī drô òjílā gólìyì rí 'bá zāa tā ònjí 'èlè ànì lāfálé rí 'bá yí ànì lāfálé sị vólé." Tā 'Bā'bā Àndā 17.7

1 KŌRÍNĪTŌ LÉ 'BÁ 6

¹Ókì nī rí, krístō 'bá àzā 'bá yí rí ìyì àzì-àzì yí àjílì tā kī 'bá gólìyì Òvârí rí nī 'bá kô 'dī 'bá yí àndrá. Àngò tí ró yā? Òjílā Òvârí ká rí 'bá yí rí ìyì tā ìyìkā vó là èdélè àkpā ìyì lāfálé 'ásì.

²Nī nị kô kī, òjílā Òvârí ká rí 'bá yí â'dô 'bā'á ìyì àgô-àgô Yésū ká àngó 'á nōngá rí vósì tā-vó kī 'bá ró òjílā àngó nō ká drí yā? Òzō à'dô gō'dá trá ítí rí, nī ícá kô tā gólìyì fínyáwá-fínyâwá ànì lāfálé 'dī 'bá yí ndèlé yā?

³Nī nị kô kī, àmā gólìyì òjílā Òvârí ká ró nō 'bá yí â'dô tā-vó mālāyìkā ká k'á yā? À'dô trá ítí rí, mã â'dô ícá'á cú tā-vó àngó nō ká kílì.

⁴Ítí rí, á'dó kô mbî, òzô tâ ányâ á'dô bê krístô 'bá lăfálé rí, ânî drí trôzó lâ âjílí tâ kí 'bá gólíyî Ôvârí rí nî 'bá kô gô'dá kpá lôsî âkó kăńısă 'á rí 'bá yî ândrá.

⁵Dî nî 'é 'dî tâ ányâ 'î. Ôjílă ânî krístô 'bá lăfálé sî 'é 'bá tâ-vó kí rí 'bá yî yú'dawá yă?

⁶Gô'dá nî rí krístô 'bá âzí âjílí tâ kí 'bá gólíyî á'dó 'bá kô krístô 'bá ró rí yî ândrá, ôjílă gólíyî Ôvârí nî 'bá kô rí yî drí rîzó tâ gólíyíkă ârílí.

⁷Tă gólă ânî drí rí'á 'êlá ítí 'dî rí á'dálă kí, tâ rí 'dî pē ânî trá lē. Rí'á tândí ró ânî drí rîzó vūdrí ânî vō 'ásí krístô 'bá yî ró tâ á'dó 'bá bê ânî lăfálé 'ásí rí êdélé, á'dó kô âjízó lâ bê-rí 'dî ôjílă gólă Ôvârí rí nî 'bá kô rí ândrá. Á'dô 'bă'á tí tândí ró, òzô ânî âzí-âzí krístô 'bá ró rí yî ô'ê tâ ôńjí ânî drí rí, ânî drí âyézó lâ tâ 'dî vō lâ lôgô âkó.

⁸Tă gólă 'dî 'bá yî vō lâ 'á rí, gô'dá ânî âzâ 'bá yî rí gô'dá kpá rí'á tâ ôńjí 'êlé íyî âzí-âzí yî gólíyî krístô 'bá ró rí yî rú. Ânî âzâ 'bá yî, nî rí gô'dá kpá âkpă ngá ânî âzí-âzí yî krístô 'bá ró rí yî kă ûgŭlí.

⁹Nî nîjî kô kí, ôjílă gólíyî rí 'bá tâ ôńjí 'êlé rí ícá íyî kô pătî-pătî ró filí vō 'būû 'álă rí 'á. Nî ádô ânî nyáányâ kô. Ôzô nî á'dô drē zăâ âyí'á 'dăzí rí ôkó bê ngátá 'dăzí rí ágó bê rí, òzô nî á'dô drē zăâ âyí'á âgô âzí ngátá ôkó âzí bê rí, òzô nî á'dô drē zăâ ôvârí âbărădăgô írátă'á 'dî, òzô nî á'dô drē zăâ rí'á ngá ânî âzí-âzí yî kă ûgŭ'á rí, òzô nî á'dô drē zăâ ârô-ârô bê, òzô nî ôrí drē zăâ rí'á ôdră mvŭlí rí'á ânî cílí gô'dá kpá rîzó âzí-âzí lô'dálé 'dî sî lâ rí, gô'dá òzô ânî á'dô drē zăâ rí'á tâ ôńjí 'dî 'bá yî âkípálă yî 'é'á rí, nî ícá kô filí vō 'būû 'álă nă 'á.

¹¹Síjí rí, ôjílă âzâ 'bá yî ânî lăfálé sî rí trá rí'á tâ ôńjí 'dî 'bá yî 'êlé. Gô'dá ngbâangbânô rí, Ôvârí jî gólíyî trá ngbângbă tâ ôńjí gólíyíkă 'dî 'bá yî 'ásí. Ítí rí, gô'dá ngbâangbânô rí, nî âyé tâ ôńjí 'dî 'bá yî trá tâlá ânî trá ôjílă Ôvârí kă 'dî. Gólă 'bă ânî trá á'dólé ôjílă tâ mbî 'bá ró drí-âcê Kúmú âmákă Yésú Krístô kă rí sî gô'dá Líndrí Tândí Ôvârí kă rí sî.

¹²Ôjílă âzâ ôkí yî á'dô cú drí-băláyî bê ngá ndrî 'ézó rí, gô'dá má á'dô tâ-drí lôgô'á ôjílă rí 'dî drí nôtí, á'dó kô tâ pătî ró kí, ngá ndrî ní drí 'êlé rí á'dô ání pă'á. Nî âyé ngá ndrî ânî drí rí'á 'êlá rí 'bá yî kô ânî 'bălé răgŭí íyíkă ró.

¹³Ítí rí, ôjílă âzâ 'bá yî á'dô kí'á nî rí, ó'bă 'â íyíkă kó ngá nyăzó 'á lâ, gô'dá má á'dô lôgô'á lâ ôjílă rí 'dî drí nôtí, úlí 'dî 'bá yî íyíkă rí'á mbî, gô'dá ĩzátú rí, âmă 'â 'dî á'dô 'é'á rú ndélé kpărătî ngá nyănyă 'dî bê. Úlí mănĭgô 'dî, tâ ífí lâ kí, Ôvârí 'băá ânî rú'bă 'dî kô ânî drí tótó âvē 'ézó 'dî sî lâ. Ôvârí 'bă âvē nî, gô'dá á'dó kô tândí ró âyízó ôkó bê ngátá âgô bê òzô ní drí lélé rí tí. Ôvârí 'bă ânî rú'bă 'dî á'dô ró bê ânî drí íyî ĩńjízó 'dî sî lâ. Gô'dá Ôvârí rí gógó bê njăâ ânî pălé ngá ânî rú'bă drí lélé rí yî sî.

¹⁴Nî ndrē drē, Ôvârí íngă Kúmú âmákă Yésú Krístô rí rú'bă ôdră 'ásí. Gô'dá gólă á'dô âmă rú'bă yî íngă'á kpá ítí ôdră 'ásí mbărăkă íyíkă 'dî sî.

¹⁵Nî nîjî kô kí, gô'dá ânî rú'bă 'dî trá Yésú Krístô rí rú'bă 'î yă? Ítí rí, rí'á tândí ró ânî drí gôzó Yésú Krístô rí rú'bă 'bălé á'dólé rú'bă âvē 'bá kă ró yă? 'Dî sî kô.

16 Ōzō ōjílā āzā āyī trá ōkó āvē 'bá ró 'dī 'bá yí bê ngātá āgō āvē 'bá ró 'dī 'bá yí bê yā rī, 'dī gólīyī ācā trá ngá ālō ró ōkó ngātá āgō āvē 'bá ró 'dī bê, tālā tā īgī Ōvārī ká āzā ātā tā trá kī, "Ágō yī ōkó lâ bê āmū rú īyī ācálé ōjílā ālō ró." Tā Ōmvó Ngá 2.24

17 Gō'dá má ātā ānī drī, ōjílā gólā íyī āmū 'bá ālō Kúmú āmákā Yésū Krístō bê rī, gólīyī ācā trá ngá ālō ró Yésū Krístō bê.

18 Ítí rī, gō'dá nī á'dó kō ōjílā āvē 'bá ró ālōlā. Ōjílā gólā tā ōnjí ítí 'dī 'ē 'bá rī, gólā ízā trá cú íyī rúbá 'ī. Tā ōnjí āzā 'bá yí ōjílā drī rí'á 'ēlā rī 'bá yí, ízāā īyī gólā rī rúbá kō.

19 Nī nījī kō kī, ānī rúbá 'dī jó Líndrī Tāndí Ōvārī ká ká ĩ'dī yā? Ōvārī rī rí'á Líndrī Tāndí íyíkā ājólé rílí ānī 'á. Nī á'dó kō ānī nyāányā ká ĩ'dī rí'á tā 'ēlé ānī drījī sī. Ānī ōjílā Ōvārī ká ĩ'dī.

20 Nī ndrē trá, gólā gī ānī trá lâgī āmbá sī. Ítí rī, nī 'ē gō'dá tā gólīyī rīzō gólā rī ĩnjílí ĩ'dī ānī rúbá 'dī sī.

1 KŌRÍNĪTŌ LÉ 'BÁ 7

1 Tā gólā tībē ānī drī ĩjílí má tī 'dī 'á rī, má á'dô tā-drī lâ lôgō'á ānī drī nōtí, má á'dô kí'á nī rī, āwō, ōzō ōjílā āzā ĩcā cú rílí tākó ōkó gī ākó, gō'dá ōkó lôvó 'ē gólā kpá kō rī, rí'á tāndí ró.

2 Gō'dá kpálé ítí rī, má nī trá tāndí ró kī, āvē 'ē ōjílā rōō. Gō'dá á'dô bê trá ítí ró rī, rí'á tāndí ró ōjílā drī ōkó ngātá ágó trōzō kó ālō gōzō līfī 'bālē cé íyíkā ōkó ngātá ágó rī 'dī drījī ĩ'dī.

3 Ítí rī, gō'dá ágó ōfē íyī nyāányā āyízó ōkó lâ bê dódó, gō'dá ōkó ōfē íyī nyāányā kpá āyízó ágó lâ bê dódó cú ítí íyī rúbá lôgá ākó íyī ágó ngātá ōkó drī, ōzō lôvó lâ ō'ē gólā rī ágó ngātá ōkó trá rī.

4 Ōkó mbârākā ākó íyī rúbá drījī, gō'dá ágó lâ ĩ'dī mbârākā bê drī lâ. Kpá ítí, ágó lâ mbârākā ākó íyī rúbá drījī, gō'dá ōkó ĩ'dī mbârākā bê drī lâ.

5 Āgō ngātá ōkó ĩ'dī yā rī, ōlôgā yí kō āyílí íyī ōkó bê ngā ágó bê tākó ítí. Ōzō nī ōlē rílí ngīngī ā'dô ró bê rātāā 'ēzō Ōvārī drī rī, 'dī rí'á tāndí ró, gō'dá āā'dô cé kâyī dā sī. Kâyī rī 'dī vósī, nī āgō kpá ó'dí āyílí vō ālō 'á ágó ró ōkó ró, ōzō ānī drī rí'á 'ēlā sísí rī kâtí, tālā Sātánā ōzō kō ānī ádó āyílí ōjílā 'dāzī rī ōkó ró ngātá ágó ró rī bê ānī ōkó ngātá ágó drījī sī.

6 Gō'dá úlí ámákā má drī átálé ānī drī ōkó trōtrō ká ngātá ágó trō ká nō á'dó kō tā 'bā'bā ró ānī drī.

7 Gō'dá tā ĩsū ámákā 'á rī, rí'á tāndí ró ānī drī rílí ōkó ākó ōzō ámá kâtí. Gō'dá má nī trá kī, Ōvārī fē mbârākā ōjílā drī ngīngī ālō-ālō ndrī ngá ngīngī 'ēzō. Ōvārī fē mbârākā trá ōjílā āzā 'bá yí drī rīzō ōkó bê tāndí ró, gō'dá gólā fē mbârākā kpá trá āzā 'bá yí drī rīzō tāndí ró ōkó ngātá ágó ākó.

⁸Má lē tā átálé ānī gólīyī ʼánjúlí ró rí ʼbá yī drí, gōʼdá kpá ānī gólīyī ágó ngátá òkó là yī drí òdrálé trá rí ʼbá yī drí. Ríʼá tándí ró ānī drí rízó cú ĩtí ágó ngátá òkó àkó, òzō má drí rīrī nò kátí.

⁹Gōʼdá òzō ní ʼdô cú ĩtí mbârâkâ àkó ānī vó ndrēlé rílí òkó ngátá ágó àkó rí, ʼdòvó nī trō òkó ngátá ágó cé àlô. Áʼdólé òkó bê ngátá ágó bê àlô rí sù nī gólâ ānī drí áʼdózó òkó ngátá ágó àkó gōʼdá àvê drí rízó ānī fūlí rí drī sī.

¹⁰Má kpá úlí āzâ bê átálé ānī krístō ʼbá gólīyī áʼdó ʼbá òkó bê ngátá ágó bê rí yī drí, úlí rí gógó ʼdī áʼdó kô ámâ nyāányâ kâ ĩʼdī, ríʼá úlí Yésū Krístō kâ ĩʼdī. Òkó òngá ágó là drígá sī kô.

¹¹Òzō òkó rí ʼdī òngá trá ágó là drígá sī rí, òkó rí ʼdī òtrō gōʼdá ágó āzâ kó kô. Òzō ĩncâ ícâ rí, gólīyī èèdê ĩyī lāfálé ágó là áyélé ʼdī bê, gōʼdá gólâ ògō ró té ágó là drígá. Gōʼdá krístō ʼbá gólīyī àgô ró òkó bê rí ʼbá yī drí kpá ĩtí, gólīyī ĩngâ ĩyī òkó yī kpá kô.

¹²Ītí rí, gōʼdá má lē kpá tā āzâ átálé ānī drí, tā rí ʼdī áʼdó kô tā ʼbāʼbā Kúmú āmákâ Yésū Krístō kâ ĩʼdī. Òzō krístō ʼbá ʼdô rī-āzī bê gōʼdá rī-āzī ʼdī áʼdô krístō ʼbá ʼi kô rí, òzō ngátá rī-āzī ʼdī gólâ tā lē ʼbá kô Yésū Krístō ʼá ʼdī òlê tā-drī trá rízó kpākâ àlô ágó là ngátá òkó tā lē ʼbá ró ʼdī bê rí, ríʼá tándí ró ágó ngátá òkó krístō ʼbá ró ʼdī ĩngâ rī-āzī íyíkâ ʼdī kô, gólīyī òrī ĩʼdī bê là ngá àlô ró.

¹⁴Má àtâ tā ʼdī ĩtí ʼdī rí, tálâ Ôvârí áʼdô ícâʼá òrê fêlé rī-āzī ʼdī gólâ krístō ʼbá ró kô rí drí, tā lēlé ágó gōʼdá òkó krístō ʼbá ró rí kâ sī. Tí òró ʼbāâ ĩtí kô rí, Ôvârí áʼdô ʼdīyímvá gólīyī drí tīlí rí yī ndrēʼá òjílâ gólīyī Ôvârí rí nī ʼbá kô rí yī ró. Gōʼdá tā pātī ró, Ôvârí ndrē ʼdīyímvá ʼdī ʼbá yī kpá òjílâ íyíkâ ró.

¹⁵Gōʼdá òzō òjílâ gólâ tībê tā lē ʼbá kô ʼdī òlê trá íyī rī-āzī tā lē ʼbá ró ʼdī áyélé rí, rī-āzī ʼdī āâyê gólâ ʼelâ ĩtí. Ícâ gōʼdá kô ānī drí rízó zāâ rī-āzīyā ró, tálâ Ôvârí lē ānī drí rílí tā ʼdī sī ānī lāfálé ʼásī.

¹⁶Ānī gólīyī tībê krístō ʼbá òkó ró rí ʼbá yī, nī áyê ānī ágó gólīyī tībê áʼdó ʼbá kô krístō ʼbá ró rí yī kô. Nī rí kpākâ àlô gólīyī bê, Ôvârí nī tā tándí ʼē ʼbá áʼdólé ānī ágó ʼdī ʼbá yī drí rí trá ndrī. Únī kô, nī áʼdô gólīyī jâʼá ĩzátú áʼdólé òjílâ tándí Yésū Krístō kâ ró. Gōʼdá ānī krístō ʼbá gólīyī àgô ró rí yī drí kpá ĩtí.

¹⁷Ānī ndrī òʼê ĩyī tā íyíkâ nyé òzō Ôvârí drí ʼbálé trá gólīyī drí ʼelê rí kátí. Gólīyī òrī zāâ lôsī tībê gólīyī drí ríʼá ʼelâ Ôvârí drí gólīyī àzízó ʼálâ sī áʼdólé òjílâ íyíkâ ró rí ʼelê. ʼDī tā gólīyī má drí ríʼá ĩmbálâ kâñsâ ndrī má drí rízó lāmúlí ʼálâ sī rí ʼbá yī ʼásī rí yī ĩʼdī.

¹⁸Òzō Ôvârí ũzī òjílâ gólâ ʼdê ʼbá bāsâ ʼá rí ĩʼdī áʼdólé òjílâ íyíkâ ró rí, òjílâ rí ʼdī ʼé ngá āzâ kô áʼdô ró bê àlībí gólâ yí drí ʼdézó trá bāsâ ʼá ʼdī jálé volé yí rú sī. Kpá ĩtí, òzō Ôvârí ũzī òjílâ gólâ ʼdê ʼbá kô bāsâ ʼá rí ĩʼdī áʼdólé òjílâ íyíkâ ró rí, òjílâ rí ʼdī āānī gōʼdá kô ʼdélé bāsâ ʼá, tálâ yí áʼdô ró bê òjílâ Ôvârí kâ ró.

¹⁹Má àtâ tā ʼdī ĩtí ʼdī rí, tálâ ʼdêʼdê bāsâ ʼá ʼdī ríʼá ngá tākó ʼi Ôvârí rí līfī drī ʼá. Ngá gólâ tā là drí lāvulí gârâ Ôvârí rí līfī drī ʼá rí, ríʼá tā ʼbāʼbā gólâkâ rí ĩnjī-ĭnjī là ĩʼdī.

- 20 Ǻnǻ ǻlǻ-ǻlǻ ǻrǻ ǻyǻkǻ fǻ nyǻ ǻzǻ yǻ drǻ 'bǻrǻ tǻ.
- 21 Kpǻ ǻtǻ, ǻzǻ nǻ ǻzǻ ǻ'dǻ rǻgǻǻ ǻjǻlǻ ǻzǻ kǻ, gǻ'dǻ ǻvǻrǻ drǻ ǻnǻ ǻzǻzǻ ǻ'dǻlǻ ǻjǻlǻ ǻyǻkǻ rǻ rǻ, nǻ ǻsǻ tǻ kǻ tǻ lǻ tǻsǻ. Gǻ'dǻ ǻzǻ ǻnǻ lǻpǻ 'dǻ ǻlǻ trǻ ǻnǻ ǻyǻlǻ nǻlǻ drǻ-bǻlǻyǻ rǻ rǻ, 'dǻ rǻ'ǻ tǻndǻ rǻ.
- 22 Mǻ ǻtǻ kǻ, ǻnǻ krǻstǻ 'bǻ gǻlǻyǻ rǻgǻǻ rǻ rǻ yǻ ǻ'ǻ ǻrǻ kǻ 'dǻ rǻ, tǻlǻ ǻvǻrǻ ǻtǻrǻ ǻnǻ ǻzǻ ǻjǻlǻ ǻyǻkǻ rǻ rǻ, ǻvǻrǻ 'bǻ ǻnǻ trǻ ǻ'dǻlǻ drǻ-bǻlǻyǻ rǻ rǻgǻ tǻ ǻnjǻ kǻ 'ǻsǻ. ǻtǻ rǻ, gǻ'dǻ ǻnǻ krǻstǻ 'bǻ gǻlǻyǻ tǻbǻ ǻ'dǻ 'bǻ kǻ rǻgǻǻ rǻ ǻvǻrǻ drǻ zǻlǻ trǻ ǻ'dǻlǻ ǻjǻlǻ ǻyǻkǻ rǻ 'dǻ 'bǻ yǻ, ǻnǻ kpǻ trǻ rǻ'ǻ rǻgǻǻ Yǻsǻ Krǻstǻ kǻ rǻdǻ.
- 23 ǻvǻrǻ rǻdǻ rǻ'ǻ ǻnǻ lǻpǻ 'ǻ. Gǻlǻ gǻ ǻnǻ trǻ lǻgǻ ǻmbǻ sǻ. Gǻ'dǻ ǻ'dǻ bǻ trǻ ǻtǻ rǻ, nǻ 'bǻ gǻ'dǻ ǻnǻ kǻ ǻjǻlǻ ǻzǻ drǻ ǻnǻ drǻ ǻzǻlǻ.
- 24 ǻtǻ rǻ, ǻmǻ ǻndrǻ rǻ mvǻ yǻ, nǻ rǻ nyǻ ǻzǻ ǻvǻrǻ drǻ ǻnǻ 'bǻrǻ kǻtǻ, tǻlǻ nǻ rǻ rǻ bǻ gǻlǻ bǻ.
- 25 Gǻ'dǻ tǻ gǻlǻ ǻnǻ drǻ ǻgǻlǻ mǻ drǻ ǻjǻlǻ gǻlǻyǻ ǻnjǻlǻ rǻ 'dǻ 'bǻ yǻ tǻsǻ rǻ, tǻ 'bǻ'bǻ ǻvǻrǻ kǻ 'bǻlǻ tǻ 'dǻ 'ǻ rǻ yǻ. ǻtǻ rǻ, mǻ lǻ gǻ'dǻ tǻ ǻsǻ ǻmǻkǻ tǻ 'dǻ 'ǻ rǻ ǻ'dǻlǻ rǻdǻ ǻnǻ drǻ, ǻzǻ ǻjǻlǻ gǻlǻ tǻ nǻ 'bǻ kǻ yǻ rǻ zǻǻ tǻ pǻtǻǻ ǻtǻlǻ rǻdǻ mbǻrǻkǻ ǻvǻrǻ kǻ sǻ rǻ kǻtǻ.
- 26 ǻtǻ rǻ, gǻ'dǻ lǻnǻ gǻlǻ rǻ 'bǻ ǻmbǻ ǻjǻlǻ ǻvǻrǻ kǻ 'ǻlǻ nǻ tǻsǻ rǻ, mǻ ǻsǻ bǻ rǻ, rǻ'ǻ tǻndǻ rǻ ǻjǻlǻ drǻ rǻzǻ ǻnjǻlǻ rǻ.
- 27 ǻzǻ gǻ'dǻ ǻnǻ ǻ'dǻ cǻ ǻkǻ bǻ rǻ, nǻ drǻ kǻ vǻlǻ. ǻzǻ gǻ'dǻ ǻnǻ ǻ'dǻ kpǻ ǻkǻ ǻkǻ rǻ, nǻ rǻ ǻtǻ ǻkǻ ǻkǻ.
- 28 Gǻ'dǻ ǻzǻ nǻ ǻsǻ tǻ trǻ 'ǻzǻ ǻkǻ ngǻtǻ ǻgǻ trǻlǻ rǻ, 'dǻ rǻ ǻ'dǻ kǻ tǻ ǻnjǻ 'ǻ. ǻzǻ ǻkǻ mvǻ gǻlǻ tǻ ǻgǻ kǻ nǻ 'bǻ kǻ rǻ ǻlǻ ǻgǻ trǻlǻ rǻ, 'dǻ ǻ'dǻ kǻ tǻ ǻnjǻ 'ǻ. Gbǻ lǻ ǻ'dǻ kǻ tǻ ǻnjǻ 'ǻ ǻkǻ ngǻtǻ ǻgǻ trǻzǻ rǻ, gǻ'dǻ ǻjǻlǻ gǻlǻ ǻkǻ ngǻtǻ ǻgǻ trǻ 'bǻ trǻ rǻ, ǻ'dǻ lǻnǻ ǻsǻ'ǻ rǻ ǻngǻ nǻ 'ǻ. Gǻ'dǻ ǻjǻlǻ gǻlǻ rǻ 'bǻ ǻnjǻlǻ rǻ rǻ pǻ ngǻ trǻ lǻnǻ 'dǻ 'ǻsǻ.
- 29 ǻmǻ ǻndrǻ rǻ mvǻ yǻ, ngǻ gǻlǻyǻ ndrǻ ǻngǻ nǻ 'ǻ nǻ 'bǻ yǻ ǻ'dǻ rǻ ndrǻ'ǻ 'wǻǻ. ǻtǻ rǻ, ngǻtǻ ǻnǻ gǻlǻyǻ ǻkǻ bǻ ngǻtǻ ǻgǻ bǻ rǻ 'bǻ yǻ ngǻ ǻjǻlǻ gǻlǻyǻ 'bǻ 'bǻ ǻnjǻlǻ rǻ rǻ yǻ rǻdǻ yǻ rǻ, ǻ'ǻ ǻyǻ lǻsǻ ǻvǻrǻ kǻ pǻpǻsǻlǻ ǻlǻ sǻ.
- 30 ǻtǻ rǻ, ngǻtǻ ǻnǻ gǻlǻyǻ ǻwǻ vǻ 'ǻ rǻ yǻ, ngǻ ǻnǻ gǻlǻyǻ ǻ'dǻ 'bǻ ǻyǻkǻ rǻ rǻ yǻ rǻdǻ yǻ rǻ, ǻ'ǻ ǻyǻ lǻsǻ ǻvǻrǻ kǻ pǻpǻsǻlǻ ǻlǻ sǻ. Gǻ'dǻ ngǻtǻ ǻnǻ ǻ'dǻ 'bǻ cǻ ngǻ bǻ dǻu rǻ, ngǻ ngǻ ǻkǻ yǻ rǻ, ǻ'ǻ ǻyǻ lǻsǻ ǻvǻrǻ kǻ pǻpǻsǻlǻ ǻlǻ sǻ.
- 31 Nǻ ǻyǻ ngǻ ǻngǻ nǻ kǻ 'dǻ 'bǻ yǻ, nǻ 'ǻ rǻ lǻsǻ ǻvǻrǻ kǻ rǻdǻ. Mǻ ǻtǻ tǻ 'dǻ ǻtǻ 'dǻ rǻ, tǻlǻ ngǻ ndrǻ ǻngǻ nǻ 'ǻ nǻ 'bǻ yǻ ǻ'dǻ rǻ ndrǻ'ǻ ndrǻ.
- 32 Mǻ lǻ ǻnǻ drǻ ǻ'dǻlǻ cǻ ǻtǻ ngǻ lǻnjǻ-lǻnjǻ ǻrǻ ngǻ ǻngǻ nǻ 'bǻ yǻ kǻ tǻsǻ rǻ kǻ ǻkǻ. ǻjǻlǻ gǻlǻyǻ ǻnjǻlǻ rǻ rǻ ǻ'dǻ ǻcǻ'ǻ cǻ lǻsǻ ǻvǻrǻ kǻ 'ǻlǻ pǻpǻsǻlǻ ǻlǻ sǻ, tǻlǻ gǻlǻyǻ ǻyǻngǻ tǻ ǻsǻ-ǻsǻ ǻkǻ rǻ. Gǻlǻyǻ lǻ kpǻ ǻvǻrǻ rǻ 'bǻlǻ ǻ'dǻlǻ ǻyǻkǻ rǻ.

33Gbõ lé ìtí rî, gō'dá òjílã gólâ â'dó 'bá cú òkó bê ngátá ágó bê rî, rî íyíkâ ìtú vósí cé zââ ùrî ró ngá gólìyî àngó nō 'bá yí kâ nō 'bá yí tāsī, tãlâ gólâ lē kpá íyí òkó rî 'bãlê â'dólé àyìkō ró.

34Ìtí rî, tã ìsũ-ìsũ òjílã 'dí 'bá yí kâ rí'á rî, àlô 'bã íyíkâ tāsī, gō'dá rî lâ kpá tã Ôvârí kâ tāsī. Ní ndrê, òkó gólâ ágó ãkó rî fê íyíkâ íyí nyãányã nyé lôsî Ôvârí kâ 'èlê ì'dí, â'dólé Ôvârí drí lôsî íyíkâ bê ndrî. Gō'dá òkó gólâ ágó bê rî kâ rî, gólâ lē kpá tã ìsũlî tã àngó nō 'bá yí kâ rî tāsī. Gólâ lē kpá íyí ágó rî 'bãlê â'dólé àyìkō ró.

35Má âtâ úlî 'dí ìtí 'dí rî, ã'dô ró bê tã ìsũ àníkâ êdélé, ní ã'dô ró bê tã ã'dí bê àní pîpîsîlî 'á. Má lē àní drí tã mbî rî 'èlê ì'dí, gō'dá kpá tã Ôvârí kâ 'èlê pîpîsîlî àlô sî.

36Gbõ lé ìtí rî, òzô àgô ìyî'bî tã trá òkó bê rû trözó gō'dá tã lâ édê rû drê 'wãâ kô, gō'dá àvê ã'dô trá àgô rî 'dí bê rōô rî, gólâ òtrō òkó 'dí. 'Dî ã'dó kô ònjí ró. Gō'dá kpá òzô òkó 'dí ãâ'dô bí ácá'á àrãkã ró trōô rû íyî drê zãâ kô, òkó 'dí òlê trá àgô 'dí trölê 'wãâ rî, gólìyî òtrō rû.

37Gō'dá òzô àgô rî 'dí òkó 'dí bê ìyî'bî tã rî 'dí trá pîpîsîlî àlô sî rîzô tãkô ànjúlî ró, gō'dá ícâ kpá cú íyî rú'bá vó ndrêlê àvê drígá sî rî, 'dî rí'á tãndí ró àgô 'dí drí rîzô tãkô òkó rî 'dí trō ãkó.

38Ìtí rî, àgô gólâ tã-drî lē 'bá òkó gólâ ndrêlê trá yí drí rî trözó rî, àgô rî 'dí 'è 'dí tã tãndí 'î. Gō'dá àgô gólâ tã ìsũ 'bá òkó gólâ ndrêlê trá yí drí rî trözó kô rî, 'è 'dí kpá tã tãndí 'î.

39Ìtí rî, òkó gólâ ágó trō 'bá trá rî, rî rîlî tã 'bã'bã ágó lâ kâ zêlê kâyî ágó drí 'bãzô drê bê lédrê-lédrê ró 'dí 'ásî ndrî. Gō'dá òzô ágó lâ 'dí òdrã trá rî, gólâ gō'dá trá drî-báláyî bê àgô àzâ tã lâ drí sũlî gólâ rú rî trölê, òzô àgô rî 'dí ã'dô krístô 'bá 'î òzô gólâ tí rî.

40Gō'dá tã 'dí 'bá yí 'ásî ndrî rî, tã ìsũ ámákâ 'á rî, tí krístô 'bá gólìyî àyízî ró rî 'bá yí, rí'á tãndí ró gólìyî drí rîzô cú ìtí ágó ngátá òkó àzâ trō ãkó. Má ìsũ bê rî, tã ìsũ-ìsũ ámákâ 'dí 'bá yí, Líndrí Tãndí Ôvârí kâ rî ní â'dálâ má drí.

1 KÖRÍNÍTÖ LÉ 'BÁ 8

1Ngbãàngbânō rî, tã gólâ àní drí ìgílî má drí, kí'á ní rî, àã'dô rí'á tãndí ró krístô 'bá drí ngá gólâ fêlê trá pãrãndã tí rî nyãzô ngátá rí'á ònjí ró yã rî tāsî rî. Ní âtâ trá tãndí ró kí, àmã krístô 'bá àã'dô 'dó ndrî tã nîñî bê. Gbõ lé ìtí rî, ní ìsũ àníkâ bê rî tã 'dí 'bã àní trá ngá àní drí lèlê rî yí 'èlê, tãlâ ní nî trá kí, ngá gólâ lã'bí àní ã'bíyá yí kâ 'dãzô drî lâ rî mbârãkã ãkó àní ìzãlê Ôvârí rî lîfî drî 'ásî rî drí sî. Ní ndrê drê, tã nîñî àníkâ rōô 'dí 'bá yí rî àní 'bãlê â'dólê lómbé-lómbéwá 'bá ró, ìtí rî rí'á tãndí ró tã 'ézô lôvó sî àní àzî-àzî yí drí. Lôvô àníkâ àní àzî-àzî yí drí rî ã'dô gólìyî 'bã'á tã lèlê Ôvârí 'á pîpîsîlî àlô sî.

2Òzô òjílã àzâ ìsũ tã kí, yí ùnî tã trá ndrî rî, gō'dá gólâ tã nîñî ãkó.

3Ìtí rî, gō'dá òjílã gólâ Ôvârí rî lôvó 'bã 'bá rî ã'dô 'bã'á òjílã gólâ Ôvârí drí tã àtázó gólâ rî tāsî kí, gólâ àã'dô òjílã pãtîyî 'î rî ì'dí.

⁴Ngbãângbânô rî, má â'dô gô'dá tâ â'tá'á ngá gólâ fêlé trá pãrãndã tí rî tãsi. Mã nî trá tãndí ró kî, ânî á'bíyá yî ôvâri rî'á mbârâkã âkó. Gô'dá mã nî kpá trá tãndí ró kî, Ôvâri pãtîî rî bê kó rî'á cé âlô.

⁵Mã nî trá kî, ngá bê rî'á düü ãngó nõ 'á gô'dá kpá úrú 'álâ tîbê ôjîlã drî rî'á îrátâlã tâ nî âkô sî ôvâri ró kpá kúmú ró rî yî.

⁶Gólîyî cú mbârâkã âkó, Ôvâri íyîngá rî'á cé âlô, tîbê â'dó 'bá ãmã átã úrú 'álâ rî î'dî. Gólâ 'bã ngá ãngó nõ 'á nõ 'bá yî nî ndrî, mã rî nõ cé tâ gólâkã rî 'êlé î'dî. Gô'dá Kúmú ạngí ãmãkã bê kpá rî'á cé âlô, Yésû Krístô î'dî. Ôvâri 'bã ngá ndrî ãngó 'á nõ gólâ rî drî sî. Gólâ tî ãmã drî tâ ônjî ãmãkã 'ásî, tâlã mã ôrî ró bê âdükü âkó.

⁷Kpálê îtî rî, krístô 'bá âzã 'bá yî nîî tâ 'dî dódó kô. Gólîyî rî zãã îyî á'bíyá yî ôvâri yî ndrêlé ôvâri pãtîî ró mbârâkã bê. Gô'dá îtî rî, ôzô gólîyî ônyã ngá pãrãndã kã rî, kî tâ îsû gólîyîkã 'á rî, gólîyî înjî îyî á'bíyá yî ôvâri yî trá. Îtî rî, gólîyî â'dô 'bã'á tâ îsû ró, tâlã tâ îsû gólîyîkã 'á rî, ãã'dô ônjî ró.

⁸Gô'dá ngá nyãnyã âzã 'bá yî nyãzó ngãtã nyãzó lâ kô yã rî, rî'á cú îtî mbârâkã âkó ôjîlã 'bãlé â'dólê ônjî ró ngãtã tãndí ró Ôvâri rî lîfî drî 'á.

⁹Ânî krístô 'bá yî gólîyî tâ îsû 'bá kî'á nî rî yî ãã'dô tâ nîîî bê rî, nî ârî drê. Tã îsû ânîkã 'á rî, ânî ãã'dô drî-báláyî bê ngá ndrî 'êlé ngãtã ngá pãrãndã kã rî nyãlé. Gô'dá má kî ânî drî rî, nî ndrê tãndí ró, tâlã drî-báláyî ânîkã tâ 'dî kã 'dî ôzó ôjîlã âzî gólîyî tâ nîîî ânîkã 'dî tí rî âkó rî yî 'bãã ngá gólîyî drî ndrêlé îyî lîfî tâ ônjî ró rî yî 'êlé kô. Nî 'bã gólîyî drî lîjãlé tâ îtî 'dî 'bá yî sî.

¹⁰Gô'dá mã drê tâ 'dî ífî lâ ngî'á ânî drî tãndí ró. Ôzô nî ônyã ngá pãrãndã kã gô'dá krístô 'bá âzã 'bá yî gólîyî tâ îsû 'bá kî'á nî rî tâ 'dî ngá ônjî 'î rî, ôndrê ânî rî, gólîyî â'dô kî'á nî rî, nî ô'dã 'dî lâ'bî pãrãndã kã î'dî. Gô'dá gólîyî â'dô kî'á nî rî, tâ ânî drî 'êlé 'dî ãã'dô trá tâ tãndí 'î krístô 'bá drî 'êlé. Gô'dá drîlîyî kpá rîzó tâ 'dî 'êlé. Gô'dá îtî rî, gólîyî drî â'dô lîjã'á lîjã. Gô'dá ícã îyî kô nîlã dódó kî, tâ gólâ Ôvâri drî lêlé îyî drî 'êlé rî íyîkã ángô rî î'dî yã.

¹¹Gô'dá îtî rî, ânî gólîyî tâ nîîî bê rî 'bá yî îzã tâ lêlé ânî âzî-âzî gólîyî tâ nîîî bê dã rî kã trá. Tã 'dî â'dô tâ ãmbã ró, tâlã Yésû Krístô drã trá gólâ rî pãlé.

¹²Îtî rî, 'dîî nî 'ê tâ ônjî trá Yésû Krístô rú, tâlã tâ gólâ ânî drî 'êlé 'dî 'bã ânî âdrúpî yî gólîyî krístô 'bá âzî ró rî yî trá tâ ônjî 'êlé. Tã ânî drî 'êlé 'dî îzã tâ îsû gólîyîkã tâ ônjî rî nîzó rî trá.

¹³Gô'dá ôzô ã'dô trá îtî rî, ámãkã rî, ngá má drî nyãlé rî drî ámã âzî-âzî yî 'bãzó tâ ônjî 'êlé rî, gô'dá má lêé kô kô ngá rî 'dî nyãlé âlôwálã.

1 KÖRÍNÍTÖ LÉ 'BÁ 9

¹Ôvâri fêé drî-âcê má drî tâ má drî lêlé rî 'êzó kô yã? Má â'dó lâjô'bã Yésû Krístô kã î'dî kô yã? Má ndrê Yésû ámã lîfî sî kô yã? Nî ácã â'dólê ôjîlã Ôvâri kã ró 'dî â'dó kô lôsî Kúmú ãmãkã Yésû Krístô kã má drî 'êlé ânî drî rî tãsi kô yã?

- ²Gbõ lé òzõ òjílã äzâ 'bá yí ògã mâ dó â'dólé lãjó'ba Yésũ Krístõ kê ró rî, nî ìcá kô âmã gãlé dó â'dólé lãjó'ba Yésũ Krístõ kê ró. Tã gólã 'è 'bá â'dálã òjílã drí kî pãtĩĩ mâ lãjó'ba Yésũ kê ì'dî rî ânî ì'dî, tãlã nî âcã trá ngá ãlô ró Yésũ Krístõ bê úlî gólãkã má drí pèlé ânî drí rî sî.
- ³Òzõ òjílã äâtã ìyî tã trá má drí kî, má äâ'dó kô lãjó'ba Yésũ Krístõ kê ì'dî rî, má â'dô tã-drî lôgõ'á gólîyî drí nõtí.
- ⁴Ìcá kô ngá nyãnyã fèzõ âmã drí ngá mvũmvũ bê lôsî âmãkã nõ 'èrè lâ Bãrãnãbã bê rî 'á yã?
- ⁵Mã ìcá kô òkó trölé rîzõ lãmulî ì'dî bê lâ òzõ lãjó'ba äzâ 'bá yí kãtí yã? Pétèrõ yî, Kúmú âmãkã Yésũ rî âdrúpî bê gõ'dá kpá lãjó'ba äzâ 'bá yí bê rî ìyî âcî tölé ìyî òkó yí bê.
- ⁶Ìtí rî, âmã Bãrãnãbã bê, mã rî âmãkã nî, rî'á lôsî 'èlé âmã drí sî, â'dô ró bê âmã drí âmã tî nyãzó tãlã ä'dô 'ì yã?
- ⁷Äjú 'bũ 'bá yí gólîyî rî ngá nyãnyã gílî âdî ìyíkã sî yã? Òzõ òjílã äzâ ì'dî ngá-ìyínyã ámvú 'á rî, gólã ìcá kô ãlôwálã nyãlé yã? Òzõ kãbîlîkî vó ndrè 'bá òtírî rî kãbîlîkî vó ndrèlé rî, gólã ìcá kô bã lîmvú kãbîlîkî 'dî 'bá yí kã 'dî mvúlî yã? Gõ'dá òzõ ä'dô trá ìtí rî, ìcã trá âmã drí ngá trözó lôsî âmãkã 'èlé 'dî drî.
- ⁸Tã gólã má drí âtálé 'dî cé tã ìsũ òjílã ängó nõ kê rî 'bá yí kã ì'dî yã? Ä'dó kô ìtí, Ôvãrî âtã kpá trá ìtí búkũ ìyíkã 'á.
- ⁹Músã kî nî rî, "Ní âyè kôrõnyã ánikã 'bã kê rî 'bá yí ngá nyãlé dódó, tãlã gólîyî rî nî ânî pãlé." Tã 'Bã'bã Ändã 25.4 Úlî gólã Ôvãrî drí âtálé 'dî 'á rî, Ôvãrî rî ìyíkã 'dî cé kôrõnyã 'bã kê yí tã âtálé ì'dî pãlé yã?
- ¹⁰Úlî 'dî 'bá yí rî'á âmã tãsî, tãlã òjílã gólã ngá-ìyínyã ìyíkã ì'dî 'bá trá ámvú ìyíkã 'á rî, 'bã ìyî lîfî nyé ngá-ìyínyã ìyíkã gólã 'è 'bá âfólé ámvú 'dî 'ásî 'dî drî ìyî pãlé. Òjílã gólîyî 'è 'bá âdrúgú 'dî ânölé ámvú lésî, gõ'dá 'è 'bá cãlã rî, â'dô 'bã'á ìyî kpá 'dó lîfî 'bã'bã bê âdrúgú 'dî fèlé ìyî drí.
- ¹¹Mã ì'dî ùlî Ôvãrî kê kpá trá ânî 'á. Ìtí rî, ìcá kô âmã drí ngá ùsúzó ânî drígã sî yã?
- ¹²Òjílã äzâ 'bá yí ùsũ ngá trá ânî drígã sî. Ä'dó kô mbî âmã drí kpá ngá ùsúzó ânî drígã sî gãrã òjílã 'dî 'bá yí drî sî yã? Gbõ lé ìtí rî, âmãkã rî, mã ìcî ânî kô ìcî ngá fèlé âmã drí mbãrãkã sî. Ìtí rî, mã rî trá ngá äkó lé 'bá ró, tãlã mã òzõ kô tã lèlé ânîkã Yésũ Krístõ 'á 'dî ìzãã ngá zîzî ânî tî rî sî.
- ¹³Nî nî drè, òjílã gólîyî rî 'bá rî'á lôsî 'èlé jó ángî Ôvãrî kê 'á rî, gõ'dá kpá drî-'bá jó ángî Ôvãrî kê rî kê yí bê gólîyî rî ngá nyãnyã gólîyî fèlé ngá fèfè ró Ôvãrî drí rî nyãlé ì'dî.
- ¹⁴Kpá ìtí, Kúmú âmãkã Yésũ Krístõ 'bã tã trá kî, âmã gólîyî tîbè rî 'bá tã âtî-âtî tãndî ìyíkã rî pèlé rî, ìcã-ìcã âmã drí ngá gólîyî âmã drí lèlé rîzõ rî ùsúzó lôsî âmã drí rî'á 'èlã 'dî 'ásî.

15 Gõ'dá ãmákâ rî, mã zî ngá kô ãnî tî sî fêlé, ã'dô ró bê ãmâ pãlé lôsî Yésû Krístô kâ nõ 'êrê 'á. Mã lê ãmákâ tákányî lôsî 'élé Ôvârí drí tãkó ítí, cú ítí ngá trô ãkó drî lâ ôjílã mvá drígá sî. 'Dĩ kâ rî tí rî, tã ãsû ãmákâ 'á rî, rî'á tãndí ró má drí drãzó lõfó sî gólã má drí nĩzó nĩ'á ngá zĩlĩ ãnî tî sî rî drĩ sî. Má lëé kô ôjílã ãlôlã drí tã ãmákâ lôsî 'ê kâ tãkó Ôvârí drí tĩbê ãmâ 'bã 'bã ãyĩkô ró 'dĩ jãlé ã'dólé ngĩ.

16 Ítí rî, lôsî ãmákâ má drí rĩ'á 'êlã rĩzó tã ãtĩ-ãtĩ tãndí Ôvârí kâ nõ pëlé tãkó ngá ãkó 'dĩ, ã'dó ngá má drí rĩzó ãmâ lõmbélé drî lâ rî r'dĩ kô, tãlã Yésû Krístô 'bã tã lâ nĩ má drí 'élé ítí. Gõ'dá ôzô mã ãcã kô tã Ôvârí kâ pëlé rî, 'dĩ mã ã'dô ã'dó'á ãzã ró.

17 Tí ôzô mã ôrĩ lôsî tã ãtĩ-ãtĩ tãndí pë kâ nõ 'élé tã lëlé ãmákâ rî tí rî, gõ'dá ãcã trá ódrí ngá fêlé má drí lôsî 'dĩ tãsî. Gõ'dá Ôvârí nĩ mã trá, mã ôpë ró tã ãtĩ-ãtĩ tãndí nõ rãgĩ gólãkã ró. Ítí rî, gõ'dá óôfê drĩ-'ã má drí yã?

18 Ngá 'ê'á fêlã mã drí drĩ-'ã ró rî r'dĩ nõ. Mã cú ãndrã-tãndĩ bê úlĩ Ôvârí kâ pë kâ ôjílã drí tãkó ítí ngá zĩ ãkó gólĩyî tî fêlé mã drí.

19 Ítí rî, mã ã'dô tã gólã mã drí lëlé 'élé rî 'ê'á drĩ-bãláyî ró. Ôjílã ãzã yũ'dãwã ãngó nõ 'á nõngá ãmâ lípî ró. Gõ'dá mã 'bã mã ã'dólé ôzô rãgĩ ôjílã ndrĩ kâ kãtĩ, tãlã mã ôjã ró ôjílã lâràkô ngĩngĩ rî 'bã yî bê ndrĩ 'dó ã'dólé ôjílã Yésû Krístô kã ró.

20 Ítí rî, ôzô mã ôrĩ 'bãsúru Yúdã yî kã lãfálé rî, mã rî ã'dólé nyé ôzô ôjílã Yúdã yî kã kãtĩ, tãlã mã ôjã ró gólĩyî bê ã'dólé ôjílã pãtĩ-pãtĩ Yésû Krístô kã ró. Gbõ lé ã'dô bê kô mã drí tã lãnĩ-lãnĩ ró ôzô mã ãnĩ tã 'bã'bã Músã kã rî kô rî, mã 'dã lã'bí Yúdã yî kã 'dĩ 'bã yî ndrĩ kãyî mã drí rĩzó gólĩyî lãfálé rî sî. Mã 'ê tã 'dĩ 'bã yî ítí 'dĩ rî, tãlã ôjílã Yúdã yî kã 'dĩ 'bã yî ôlë ró ãyî tã bê Yésû Krístô 'á 'dĩyî pã 'bã gólã Ôvârí drí ãjólé rî ró.

21 Kpá ítí, ôzô mã ôrĩ 'bãsúru ãzã 'bã yî lãfálé rî, mã 'dá lã'bí ôjílã Yúdã yî kã 'dĩ 'bã yî kã rî kô, tãlã ôlë ró ãyî tã kpá bê Yésû Krístô 'á. Mã gãã tã 'bã'bã Ôvârí kã kô dó. Pãtĩ ró, mã rî bê-rî tã 'bã'bã Yésû Krístô kã rólé r'dĩ.

22 Ítí rî, ôzô mã ôtĩrĩ rĩ ôjílã gólĩyî tã lëlé gólĩyíkã drí 'bãlé cé fĩnyáwã rî lãfálé rî, gõ'dá mã 'é tã gólĩyî drí ndrélé ãyî lĩfĩ ãnyã ró rî kô, tãlã mã ãcã ró bê gólĩyî ãjílĩ Yésû Krístô ngálã, Yésû Krístô ôpã ró gólĩyî bê tã ônjĩ gólĩyíkã 'ásĩ.

23 Mã rî tã 'dĩ 'bã yî 'élé ítí 'dĩ rî, tãlã tã ãtĩ-ãtĩ tãndí Ôvârí kâ nõ ôlã'bũ ró bê vó 'ásĩ 'bãsúru ngĩngĩ drí ndrĩ. Ítí rî, gõ'dá mã ãsũ ró ôrë gólã Ôvârí drí 'ê'á fêlã ôjílã ãyíkã drí rî bê gólĩyî bê.

24 Nĩ ndrê drë, ãcã trá ãnî drí ãnî nyãányã sélé nĩlĩ ãtĩ 'álã nĩlĩ zãã drĩ-'ã ãsũlĩ.

25 Ítí rî, gõ'dá ôjílã gólã lê 'bã ngú rãlé gõ'dá yî ô'dë ró sĩsĩ ãzĩ-ãzĩ drí ndrĩ rî, gólã rî kãyî vósĩ cé zãã rĩ'á ãyî rú'bã ãjũlĩ ngú rãrã sî dódó. Gólã rî tã 'dĩ 'élé ítí 'dĩ rî, yî ãsũ ró drĩ-'ã, gbõ lé drĩ-'ã rî ãã'dô 'ê'á rú ãzãlé 'wãã rî. Gõ'dá ãmákâ rî, mã rî ãmákâ lôsî 'élé rõô nõ rî, mã ãsũ ró drĩ-'ã Ôvârí drí 'ê'á fêlé ãmã drí rî bê. Drĩ-'ã rî gógó 'dĩ ãzãã rú kô ãlôlã.

²⁶Ítí rí, má 'è lôsî Ôvârí drí mbârâkã sî kpá pîpîsîlî ãlô sî, òzô ngú rã 'bá gólâ rî 'bá râlê zãâ mbî cãzó 'wãâ vò nã ãdükû lâ 'álâ sîsî rî kâtí. Gõ'dá má kpá òzô òjílã gólâ rî 'bá ãwã 'èlê íyî ãjú-'bá-ãzí bê, gõ'dá rî 'bá íyíkã íyî ãjú-'bá-ãzí rî sîlî íyíkã zãâ téké-téké rî kâtí. Gólâ sîlî íyî ãjú-'bá-ãzí 'dî ðîrî-ðîrî kô. Má rî lôsî Ôvârí kã 'èlê kpá ïtí dódó.

²⁷Ítí rí, má 'bã gõ'dá âmã rú'bã cé rî'á tâ sũ 'bã Ôvârí rú rî 'èlê ï'dî. Má ï'dî âmã rú'bã 'dî lîpî lâ 'î, tâlá má òtîrî rîlî tâ pèlê âmã ãzí-ãzí yî drí rî, Ôvârí ícã kô tâ ányã úsúlî má rú, gõ'dá drî-'ã gólâ 'è'á fêlã má drí rî lôgázó dó má drí kô.

1 KÕRÍNÍTÕ LÉ 'BÁ 10

¹Âmã ândrê rí mvá yî, nî ïsũ drê tâ gólâ á'dó 'bá òjílã Yúdã yí kã yî drí kâpî Músã kã 'á rî. Ôvârí 'dê trá sîsî gólîyî drí mbârãsã 'á, ã'dô ró bê lãtî á'dalé gólîyî drí nîzó vò ãgãngbêlê 'ásî. Gõ'dá Ôvârí cá lîmvú ândrê lâfã kpá trá, ã'dô ró bê gólîyî drí lâvũzó 'álâ sî 'á'á lé drî ãzã rî lésî rî 'álâ.

²Ítí rí, 'dê'dê mbârãsã kã gólîyî drí sîsî 'dî 'á gõ'dá kpá lâvũ-lâvũ lîmvú ândrê lâfã cã 'bá rî 'dî 'ásî rî, rî'á òzô gólîyî íbãbãtízãlê trá 'dêlê Músã vósî rî kâtí. Ítí rí, gõ'dá ó'bã gólîyî ngá ãlô ró Músã bê, òzô âmã 'bãrê ngá ãlô ró Yésũ bê bãbãtízî sî rî kâtí.

³Ítí rí, òjílã 'dî 'bá yî nyã ïyî trá ngá nyãnyã ãlô gólâ Ôvârí drí âfêlê nî úrú lésî rî ï'dî.

⁴Gõ'dá gólîyî mvú ïyî kpá trá lîmvú ãlô gólâ Ôvârí drí âfêlê nî rî ï'dî. Gólîyî mvú trá lîmvú gólâ âfô 'bá únî 'ásî Ôvârí drí únî rî 'dî 'bãlê rî'á nîlî 'dũwã gólîyî bê rî ï'dî. Nî ndrê drê, únî rî 'dî trá nyé òzô Yésũ Krístô tí.

⁵Gbô lé Ôvârí rí bê nî rî'á gólîyî pãlê gólîyî òtîrî rîlî nîlî vò ãgãngbêlê 'dî 'ásî rí, âmã vò lâ yî, rîrî gólîyíkã sũ Ôvârí rí lîfî drî 'á kô. Tã rî 'dî tãsî rí, Ôvârí 'bã gólîyî trá òdrãlê òmã 'álâ.

⁶Ítí rí, òdrã òjílã 'dî 'bá yí kã rî tâ á'dalé âmã drí kî, mã ò'è gõ'dá tâ ònjí kô kpá òzô gólîyî kâtí.

⁷Gõ'dá òjílã ãzã 'bá yî gólîyî lâfálê sî rî íyíkã trá rî'á òvârí âbãrãdãgô írátãlê ï'dî. Nî 'è tâ ònjí gólîyî drí 'èlê trá 'dî gõ'dá kô. Tã rî 'dî 'á rî, tâ ígî Ôvârí kã âtã tâ gólîyíkã kî, "Gólîyî è'bê rú trá gõ'dá gólîyî drí rîzó vũdrî kãrãmã nyãlê ngá gólîyî fêlê trá òvârí âbãrãdãgô ïnjîzó rî sî, gõ'dá kpá rîzó òdrã lâ yî mvûlî. Tã rî 'dî vósî, gõ'dá òdrã 'dî òcî gólîyî trá rî, gólîyî drí ngãzó ândú tólê gõ'dá rîzó âyîlî òkó bê vò 'dî 'á nîngã."

⁸Gõ'dá mã âyê kpá âyî-âyî òkó gólîyî á'dó 'bã kô âmã òkó rî 'bã yí bê rî. Ôjílã dũu gólîyî lâfálê sî rî 'è ïyî tâ ònjí ïtí 'dî trá. Ítí rí, Ôvârí drí gólîyî úfúzó kútũ nyã'dî-trã-drî-lã-ngã-nã 'dó kâpî ãlô sî tâ gólîyî drí 'èlê 'dî tãsî.

⁹Gõ'dá nî újũ Ôvârí kô tâ ònjí 'è'è sî. Ôjílã 'dî 'bá yî 'è bê ïtí rí, Ôvârí âjô ïnî gólîyî úfúlî vólê.

- 10**Gõ'dá nĩ âtâ úlí ònjí kpá kò drĩ-'bá àníkà Ôvârí drí 'bálé trá àní drĩ rí yí drí. Ôjílã Yúdã yí kà 'dĩ 'bá yí 'è bē ìtí rí, Ôvârí àjò mālàyíkà ànílì gólìyí ùfúlì vólé.
- 11**Tã gólìyí ndrĩ rù 'è 'bá òjílã Yúdã yí kà 'dĩ 'bá yí drí 'dĩ 'bá yí, 'è rù 'dĩ, à'dô ró bē àmà lĩfí ìmbálé. Tã à'dó 'bá gólìyí drí 'dĩ rí, ùgí búkù 'á 'dĩ rí, à'dô ró bē àmà lĩfí ìmbálé, mã òzò kpá kò tã ònjí àlô-àlô 'dĩ 'èè. Nĩ ìsù kĩ, kàyì àdùkù àngó nò kà rí trá ànyí, tã-vó àmákà kizó.
- 12**Nĩ gólã kĩ 'bá nĩ rí, yí àadrè trá gágá tã lèlè íyíkà 'á òzò rákà fè kâtí, yí ò'é tã ònjí kò rí, 'dòvó ní ndrè nĩ dódó, ní òzò kò 'dèè.
- 13**Àní ndrĩ, nĩ àrì drè, gõ'dá òzò Sātánã òtírí àní sèè tã ònjí 'èlé rí, gõ'dá nĩ nĩ kpá tãndí ró kĩ, tã gólã rí 'bá àní ùjùlì 'dĩ rí, rí kpá trá òjílã àzà 'bá yí ùjùlì ìtí. Tã ùjù rí 'dĩ à'dó kò tã ó'dí 'í. Ôvârí nĩ tã àníkà trá. Gólã à'dô àní pã'á, nyé òzò gólã drí 'bálé trá àmà drí rí kâtí. Gólã à'dô látì nji'á àní drí fòzò tã ùjù-ùjù 'dĩ 'ásì tã íyíkà rí 'èlé ì'dí. Gólã ícá kò tã ùjù rí gógó 'dĩ àyélé àní 'èlé gārã àní mbârãkã drĩ sĩ.
- 14**Àní, àmà rù-lè-àzì yí má drí lèlé ròò nò 'bá yí, nĩ 'bã tã gólã má drí ìgílì 'dĩ vjìlì àní drĩ sĩ kò. Nĩ ìratã òvârí àbârãdãgò kò.
- 15**Má ìgí tã nò àní drí nò, òzò òjílã gólìyí tã nĩnĩ bē rí 'bá yí kâtí. Nĩ ìsù drè úlí àmákà 'dĩ dódó, nĩ nĩ ró bē ngátá 'dĩ úlí pätjì 'í yã rí.
- 16**Nĩ ìsù drè ngá gólã fèlé trá pãrãndã zèlé rí tã là. Rú àmù tãndí tãsí rí, òzò mã ùmvù ngá trá ìgã gólã Ôvârí drí òrè fèzò trá drĩ là rí 'á rí, 'dĩ mã rí 'dĩ àwô-ìtí 'è'á Ôvârí drí Yèsù Krístò rí òdrã tãsí. 'Dĩ mã rí 'dĩ rù àmù'á ngá àlô ró Yèsù Krístò rí òdrã bē. Gõ'dá àmbãtã gólã àmà drí rí'á nyálã rù àmù tãndí Yèsù rí tã ìsüzó rí 'á 'dĩ, òzò mã ònyã trá rí, 'dĩ mã rí rù àmù'á ngá àlô ró Yèsù Krístò rí rú'ba'á.
- 17**Àmbãtã gólã àngí 'bã 'bá kò àlô rí'á 'à là òlè òjílã drí nyálé 'dĩ, 'dĩ rí tã à'dalé kĩ, àmà gólìyí dùù àmbãtã àlô pjlì 'dĩ nyã 'bá 'dĩ, gólìyí gõ'dá trá ndrĩ ngá àlô 'í Yèsù Krístò bē, tãlà mã nyã trá ndrĩ 'dó àmbãtã àlô 'dĩ ì'dí.
- 18**Gõ'dá nĩ ìsù drè kpá òjílã Yúdã yí kà tã là. Gólìyí òtírí ngá nyãnyã gólìyí fèlé ngá fèfè ró Ôvârí drí rí ùrùkà là nyãà rí, 'dĩ rí à'dalã kĩ, gólìyí àmù rù trá ngá àlô ró.
- 19**Kpá ìtí, òzò nĩ ònyã ngá gólìyí fèlé pãrãndã zèlé 'dĩ trá rí, 'dĩ rí à'dalã kĩ, àní trá ngá àlô ró àní à'bíyá yí òvârí yí bē. Má àtã tã 'dĩ ìtí 'dĩ rí, à'dó kò kĩ, òvârí 'dĩ 'bá yí cú mbârãkã bē. Gõ'dá mã àtã kpá kò kĩ, ngá gólã fèlé pãrãndã zèlé rí cú mbârãkã bē.
- 20**À'dó kò ìtí, tãkò tã má drí àtálé 'dĩ ìfí là kĩ, ngá gólã fèlé pãrãndã zèlé 'dĩ, ófèé 'dĩ kò Ôvârí pätjì gólã ùrú 'álã rí drí, ófè 'dĩ àjú-'bá-àzì Ôvârí kà rí yí drí. Ìtí rí, mã lèé kò àní drí àcálé ngá àlô ró àjú-'bá-àzì Ôvârí kà rí 'bá yí bē.
- 21**À'dó kò tãndí ró àní drí rìzò ngá mvùlì ìgã rí 'ásì, ìgã Kúmù àmákà Yèsù Krístò kà 'ásì gõ'dá kpá ìgã òvârí àbârãdãgò kà 'ásì. Nĩ ícá kò ngá nyálé rí rí, rù àmù tãndí Yèsù rí tã ìsüzó rí 'á gõ'dá kpá kãrãmã òvârí àbârãdãgò drí rí 'á. Mã à'dô 'bã'á òvârí bē rí, Yèsù Krístò gõ'dá kpá òvârí àbârãdãgò 'dĩ íyíkà kò àngò tí ró yã?

- 22Ítí rí, mã lée kô Kúmú ãmákâ Yésũ Krístõ rí 'bãlé â'dólé ăwă ró tâ 'dĩ 'á, gólâ ôzô kô lâñô fêê ãmâ drí rôô. Mã nĩ trá tãndĩ ró kĩ, mbârâkã gólâkã lâvũ găřă ãmákâ drĩ sĩ.
- 23Gõ'dá ôjílâ äzâ 'bá yĩ rí ãyĩ trá tã átálé kĩ, yĩ äâ'dô drĩ-băláyĩ bê tã ndrĩ 'ëzô ôzô ãyĩ drí lélé rí kâtí. 'Dĩ rí tã pătĩ 'ĩ. Gõ'dá tã ndrĩ â'dó kô tãndĩ ró ãmâ drí 'élé. Ítí rí, tã ndrĩ ãmâ drí â'dólé drĩ-băláyĩ bê 'ërê lâ 'á 'dĩ yĩ, ämbá vö lâ ícá kô ãmâ äzí-äzí yĩ pälé nĩlĩ sĩsĩ 'álâ tã lélé ãyĩkâ bê.
- 24Ítí rí, nĩ 'è kô cé tã gólâ 'ë 'bá äñĩ ífĩfĩ pälé rí 'ĩdĩ. Nĩ 'è tã gólĩyĩ 'ë 'bá äñĩ pälé ndrĩ äñĩ äzí-äzí yĩ bê rí 'ĩdĩ.
- 25Ôzô gõ'dá nĩ ũûsũ ä'wá vö ngá lâzĩ kâ ngá gĩ kâ bê rí 'á rí, nĩ ãjĩ tã kô kĩ'á nĩ rí, ä'wá 'dĩ ä'wá gólâ félé trá pãrãndã zélé rí 'ĩdĩ yã rí. Nĩ ícá kpá kô tã ãjĩlĩ kĩ'á nĩ rí, rĩ'á mbĩ ä'wá 'dĩ nyãzó yã rí. Nĩ gĩ nyälé.
- 26Má ätã tã 'dĩ ítĩ 'dĩ rí, tãlã ígĩ trá búkũ Ôvãrí kã 'á kĩ, "Ngá ndrĩ ängó nõ 'á nõ Ôvãrí kã 'ĩdĩ." Lôngó 24.1 Ítí rí, gólâ äfê ä'wá 'dĩ ôjílâ drí nyälé.
- 27Gõ'dá ôzô äñĩ rû-lê-äzĩyã yĩ â'dó 'bá ãyĩ krístõ 'bá ró kô rí äăzĩ äñĩ ãyĩ drí 'bã 'álâ ä'wá nyälé rí, nĩ nyã ä'wá rí 'dĩ cú ítĩ tã ãjĩ äkó.
- 28Gõ'dá ôzô ôjílâ äzâ 'bá yĩ ôsô drĩ-mbílĩ trá äñĩ lĩfĩ kĩ, 'dĩ ä'wá félé trá pãrãndã zélé rí 'ĩdĩ rí, nĩ nyã ä'wá rí gógó 'dĩ gõ'dá kô, tãlã nĩ ôzô kô ôjílâ gólâ tã 'dĩ ätã 'bá äñĩ drí 'dĩ 'bã tã õnjĩ 'élé.
- 29Gbõ lé â'dó kô tã õnjĩ 'ĩ ngá gólâ félé trá pãrãndã zélé rí nyãzó äñĩ drí tã ãsũ-ãsũ äñĩkã rí vó ró rí, nĩ nyã kô, tãlã nĩ ôzô kô tã ãsũ-ãsũ äñĩ äzí-äzí yĩ kã ngá 'dĩ ndrëzô ãyĩ lĩfĩ tã õnjĩ ró 'dĩ ízãã. Ítí rí, gõ'dá ôjílâ äzâ 'bá yĩ äñĩ lâfálé sĩ â'dô tã-drĩ lôgõ'á kĩ, "Ä'dô ítĩ rí, tãlã ä'dô 'ĩ ãmâ drí rĩzó tã ãsũ-ãsũ ämâ äzí-äzí yĩ kã 'élé 'ĩdĩ yã?"
- 30Gõ'dá ôzô mã ô'è äwô-ítĩ trá Ôvãrí drí ngá gólâ ãmâ drí 'ë'á nyãlã 'dĩ tãsĩ rí, â'dó kô mbĩ ãmâ drí ngá rí 'dĩ nyãzó yã?"
- 31Gõ'dá má ä'dô tã äñĩkã 'dĩ drĩ lâ lôgõ'á nõtĩ, tã lâvũ 'bá kó rôô rí cé Ôvãrí rí ãnjĩ-ãnjĩ 'ĩdĩ. Ä'dó kô ngá nĩ drí nyälé ngätã mvũlĩ rí 'ĩdĩ, nĩ 'bã tã ndrĩ äñĩ drí rĩ'á 'ëlã rí äâ'dô tã gólĩyĩ ôjílâ 'bã 'bá Ôvãrí rí ãnjĩlĩ rí 'ĩdĩ.
- 32Nĩ 'è tã gólĩyĩ 'ë 'bá ôjílâ äzí 'bãlé tã õnjĩ 'élé Ôvãrí rú rí 'ĩdĩ kô, ngätã ôjílâ rí 'dĩ ôjílâ Yúdã yĩ kã ngätã ä'dó kô ôjílâ Yúdã yĩ kã 'ĩ yã rí, ngätã ôjílâ rí 'dĩ ôjílâ Ôvãrí kã 'ĩ yã rí. Tã 'dĩ 'bá yĩ vö lâ 'á rí, nĩ 'è tã gólĩyĩ 'ë 'bá gólĩyĩ 'bãlé tã lélé Yésũ Krístõ 'á pĩpĩsĩlĩ älo sĩ rí 'ĩdĩ.
- 33Mã rí gógó nyãányã lâ, mã rí ãjũlĩ ãtũ vósĩ cé zãã rĩ'á tã gólĩyĩ ôjílâ äzí 'bã 'bá ä'dólé äyĩkõ ró rí 'élé 'ĩdĩ. Nĩ ãjũ gõ'dá kpá 'ëlã ítĩ. Mã ä'dó kô cé ngá 'ë 'bá cé ämã nyãányã pälé rí 'élé 'ĩdĩ. Mã ãjũ kpá ngá gólĩyĩ 'ë 'bá ôjílâ äzí pälé rí 'élé, tãlã Ôvãrí õpã ró gólĩyĩ bê tã õnjĩ gólĩyĩkã 'ásĩ.

1 KÖRÍNĪTŌ LÉ 'BÁ 11

- ¹Nĩ ì'ḃĩ àmâ vó ì'dì, kpá òzò má drí rĩrĩ Yésù Krístò rí volé ì'ḃĩlì rí kàtí.
- ²Má rí'á àyìkò ró, tǎlâ tǎ àmákâ vǐ ãnì drǐ sǐ kò. Nĩ rí trá zǎâ tǎ gólâ má drí ìmbálé ãnì drí rí 'èlé ì'dì.
- ³Ìtí rí, gǒ'dá má lè ãnì drí tǎ nô nǐlì kǐ, Yésù Krístò ì'dì rí'á òjílâ drǐlì sǐ ndrì. Gǒ'dá kpá ìtí, ãgò kpá cú mbàràkâ bê ìyì òkó yì drǐlì. Gǒ'dá Ôvârí íyíkâ kpá cú mbàràkâ bê Yésù Krístò drǐ.
- ⁴Gǒ'dá ìtí rí, òzò ãgò àzâ òrì nĩ rí'á rǎtǎâ 'èlé Ôvârí drí ngátá rí'á tǎ àtì-àtì tǎndí Ôvârí kâ nõ pèlé cú ítá bê yì drǐ rí, ãgò rí 'dì 'è 'dì trá tǎ ãnyì kâ 'ì drǐ-'bá íyíkâ Yésù Krístò drí.
- ⁵Gǒ'dá òzò òkó àzâ òrì nĩ rí'á rǎtǎâ 'èlé Ôvârí drí ngátá rí'á tǎ àtì-àtì tǎndí Ôvârí kâ nõ pèlé cú ìtí ítá àkó yì drǐ rí, 'dǐ òkó rí 'dì 'è trá tǎ ãnyì kâ 'ì íyì ágó drí. Tǎlâ tǎ 'dì rí, trá nyé òzò òkó gólâ tǎ ònjì ãnyì kâ 'è 'bá gǒzò drǐ-'bí lâ fǎlé volé rí kàtí.
- ⁶Ìtí rí, gǒ'dá òzò òkó ògǎ trá dó íyì drǐ àkólé kpǎákù ítá sǐ ò'bì 'á rí, 'dǐ òkó rí 'dì ãnyì gólâkâ rí trá nyé òzò òkó gólâ drǐ lâ fǎlé kòlèrè ngbángbá rí kàtí. Gǒ'dá òzò òkó ògǎ trá dó drǐ àkólé ítá sǐ ò'bì 'á rí, rí'á tǎndí ró gǒ'dá òkó rí 'dì òfâ íyì drǐ gbò volé kúlúró ró ãnyì íyíkâ 'dì à'dálé. Ìtí rí, òkó àâyè ìyì drǐ hùwà kò.
- ⁷Gǒ'dá à'dó kò ìcâ-ìcâ ró ãgò drí ìyì drǐ àkózó kpǎákù, tǎlâ Ôvârí 'bǎ ãgò nyé òzò íyì ífífí kàtí, à'dò ró bê òjílâ drí íyì ìnjǐzò, yì à'dó 'bá gólâ drǐlì rí. Gǒ'dá òkó kâ rí, Ôvârí 'bǎ òkó, à'dò ró bê òjílâ drí ágó lâ rí ìnjǐlì, ágó lâ à'dó 'bá gólâ drǐlì rí.
- ⁸Má àtá tǎ 'dì ìtí 'dì rí, tǎlâ Ôvârí 'bǎ ãgò sǐsǐ, gólâ 'bǎá ãgò kò òkó fǎ 'ásì, gólâ 'bǎ bê rí, òkó ì'dì ãgò fǎ 'ásì.
- ⁹Gǒ'dá Ôvârí 'bǎá ãgò kpá kò òkó drí, gólâ 'bǎ bê rí, òkó ì'dì ãgò drí.
- ¹⁰Ìtí rí, ítá òkó drí rí'á àkólâ yì drǐ kpǎákù 'dì rí, rí'á lǎmbé 'ì tǎ à'dálé kǐ, òkó rí 'dì rí trá ágó lâ zélé, rí'á tǎ ágó lâ kâ àrílì ì'dì. Ìtí rí, rí'á tǎndí ró òkó drí ìyì drǐ àkózó kpǎákù, tǎlâ mǎlǎyíkâ Ôvârí kâ òndrè ró bê kǐ, gólìyì ìnjì ìyì ágó yì trá mbì.
- ¹¹Gǒ'dá Ôvârí 'bǎlé bê ãgò òkó bê rí, òkó ìcá kò rǐlì tǎndí ró ágó àkó. Gǒ'dá ãgò ìcá kpá kò rǐlì tǎndí ró òkó àkó.
- ¹²Tǎ pǎtǐlì ró Ôvârí 'bǎ òkó trá ãgò rú'bá 'ásì, gǒ'dá òkó tì ãgò kpá nĩ. Ìtí rí, ãgò àfò kpá òkó 'ásì. Ôvârí 'bǎ tǎ 'dì 'bá yì ndrì 'dó nĩ.
- ¹³Gǒ'dá nĩ nĩ à'dò 'ì tǎ 'dì tǎsì yǎ? Rí'á tǎ mbì 'ì òkó drí rǐzò rǎtǎâ 'èlé Ôvârí drí ò'bì 'á cú ìtí ítá àkò-àkò àkó yì drǐ kpǎákù yǎ?
- ¹⁴Tǎ pǎtǐlì ró, rí'á tǎ ãnyì kâ 'ì ãgò drí ìyì drǐ-'bí àyézó njǐlì 'dùù'dù èdé àkó lâ.
- ¹⁵Gǒ'dá òkó kâ rí, òkó drǐ-'bí ùnjì trá kpūyà-kpūyà rí, 'dǐ drí òkó rí 'dì 'bázó sūlì sū ròò. Ìtí rí, gǒ'dá drǐ-'bí òkó kâ à'dé 'bá kpūyà-kpūyà 'dì rí, rí gólâ rí drǐ-fǎ à'bǎlé kpǎákù.

16Gõ'dá õzõ õjílã äzâ õkĩ nĩ rĩ, tã má drí átálé 'dĩ 'bá yĩ ã'dô õnjõ 'ĩ rĩ, má â'dô k'á nĩ gólã drí rĩ, âmã krístõ 'bá yĩ kãñsã 'ásĩ ndrĩ, 'dĩ trá lã'bí âmákã 'ĩdĩ, õkó drí iyĩ drĩ ãkólé kpãäkũ ítã sĩ Ôvãrí rĩ írátãlé 'á õ'bí 'á rĩ.

17Má lã kpá trá tã äzâ átálé ãnĩ drĩ. Má ãrĩ tã kĩ nĩ rĩ, nĩ õrĩ r'á tã ányã 'élé 'ĩdĩ, õzõ nĩ ã'bé rũ trá rãtãã rũ ãmũ tãndĩ tã Yésũ kã ãsũzõ 'á lã rĩ kã 'élé rĩ. Má ícã kô â'dólé ãnĩ bẽ äyĩkõ ró tã gólã 'dĩ 'á.

18Sĩsĩ rĩ, má ãrĩ kĩ, õzõ nĩ õtĩrĩ rũ è'bé võ ãlõ 'á Ôvãrí rĩ írátãlé rĩ, nĩ rĩ kô õzõ ngã ãlõ kãtĩ. Nĩ rĩ ãnĩ lãfálé cãlé ngĩngĩ. Tã ãsũ âmákã 'á rĩ, tã gólĩyĩ má drĩ ãrĩlĩ ãnĩ tãsĩ 'dĩ rĩ, r'á tã pãtĩ 'ĩ.

19Tã ãsũ ãnĩkã 'á rĩ, nĩ lã ãnĩ lãfálé cãlé ngĩngĩ, tãlã nĩ nĩ ró bẽ ngãtã ángõ rĩ 'bá yĩ rĩ iyĩkã nĩ tã gólã Ôvãrí rĩ 'bã 'bá äyĩkõ ró rĩ 'élé yã rĩ.

20Gõ'dá nĩ õtĩrĩ rũ è'bé võ ãlõ 'á ngã nyãlé ã'dô ró bẽ rũ ãmũ tãndĩ Yésũ rĩ tã ãsũzõ rĩ 'élé rĩ, nĩ rĩ 'ëlã lãtĩ mbĩ rĩ 'á kô.

21Gõ'dá nĩ è'bé rũ bẽ ngã nyãnyã 'dĩ nyãlé rĩ, õjílã ãrũkã 'bá yĩ ítõ iyĩkã gõ'dã ngã nyãlé s'ĩs'ĩ 'wãã'wã. Gólĩyĩ lãé iyĩ kô iyĩ ãzĩ-ãzĩ yĩ tãlé ácãlé zãlõ. 'Dĩ kã rĩ tí rĩ, gõ'dã nyãsã ndẽ gbõ õjílã äzâ 'bá yĩ äyélé rĩlĩ lõfõ sĩ. Gõ'dã õjílã ãrũkã 'bá yĩ gõ mvũ iyĩkã õdrã kpã rõõ, bũũ õdrã drĩ gólĩyĩ cĩzõ cĩ, äzâ 'bá yĩ ãfúzõ cú ãfũ.

22'Dĩ rĩ tã õnjĩ 'ĩ. Ôzõ õjílã äzâ õlẽ ngã nyãlé rõõ ngãtã õdrã mvũlĩ iyĩ cĩlĩ yã rĩ, gólã õ'è tã 'dĩ 'bá yĩ yĩ drĩ 'bã 'álã. Nĩ lã kãñsã Ôvãrí kã ãzãlé, tãlã nĩ lã õjílã gólĩyĩ ngã nyãnyã ãkõ 'dĩ 'bá yĩ ãnyĩ õgã ró gólĩyĩ drĩ yã? Má â'dô k'á nĩ ãnĩ drĩ tã ãnĩkã 'dĩ 'á rĩ ã'dô yã? Má ícã kô ãnĩ tã lõngólé tã 'dĩ 'á.

23Tã gólã tĩbẽ Kúmũ âmákã Yésũ Krístõ drĩ átálé má drĩ rũ ãmũ gólã rĩ tã ãsũzõ rĩ tãsĩ rĩ, má â'dô ãtã'á lã ãnĩ drĩ nõtĩ. Ngãcĩ gólã rĩ ãlĩ ãñõzõ 'dĩ sĩ, gólã drĩ ãmbãtã äzã ãtrõzõ ãngálé.

24Gõ'dã drĩlã ãwõ-ítĩ 'ezõ Ôvãrí drĩ tã lã sĩ, drĩlã pĩzõ lã, gõ'dã trõzõ lã fãlé lãjõ'bã iyĩkã rĩ 'bá yĩ drĩ tã ãtã-ãtã bẽ kĩ nĩ rĩ, "Nĩ trõ nõõ, nĩ nyã. Nõõ r'á âmã rũ'bã gólã má drĩ 'è'á fãlã ãnĩ pãlé rĩ 'ĩdĩ, nĩ 'è zãã nõtĩ kãrá, ã'dô ró bẽ âmã õdrã tã ãsũzõ."

25Gõ'dã kpã ítĩ, ngã nyãlé 'dĩ vósĩ, drĩlã ãgã mvã õdrã kã ãtrõzõ ãngálé gõzõ fãlã lãjõ'bã iyĩkã 'dĩ 'bá yĩ drĩ tã ãtã-ãtã bẽ kĩ, "Ãnĩ ndrĩ, nĩ mvũ nõõ. Nõõ âmã ãrĩ 'ĩ tĩbẽ ã'dõ 'bã tã-drĩ lãlé ó'dĩ Ôvãrí kã ró ãnĩ bẽ rĩ 'ĩdĩ. Nĩ 'è zãã nõtĩ, nĩ õtĩrĩ rĩ mvũlã rĩ, ã'dô ró bẽ âmã õdrã tã ãsũzõ."

26Nĩ ndrẽ drẽ, nĩ õtĩrĩ rĩ ãmbãtã nyãlé gõ'dã kpã r'á ngã mvũlĩ ãgã mvã 'dĩ 'ásĩ rĩ, 'dĩ rĩ nĩ rĩ 'dĩ tã ã'dã'ã õjílã drĩ kĩ, Kúmũ âmákã Yésũ Krístõ drã nõ, ã'dô ró bẽ gólĩyĩ pãlé tã õnjĩ gólĩyĩkã 'ásĩ ndrĩ. Nĩ rĩ tã rĩ 'dĩ 'élé ítĩ bũũ kãyĩ gólã Kúmũ Yésũ drĩ 'ezõ ãgólé ángõ nõ 'á rĩ sĩ.

27Tã 'dĩ tãsĩ rĩ, gõ'dã õzõ õjílã ãlõ rũ è'bé 'bã võ ãlõ 'á ngã nyãlé, ã'dô ró bẽ rũ ãmũ tãndĩ Yésũ rĩ tã ãsũzõ rĩ 'élé 'dĩ ã'dô mbĩ kô rĩ, 'dĩ gólã 'dã Yésũ Krístõ rĩ rũ'bã gõ'dã ãrĩ lã bẽ 'dĩ trá.

²⁸Ǽ'dô gō'dá bê trá ítí rí, nī êdê ãní pīpīslīlī zālô drē sīsī ãní drí rû âmû Yésû rí tâ ïsüzó 'dī 'ê äkó.

²⁹Nī ndrê drē, ôzô ôjílâ ônyâ Yésû rí rú'bá 'dī trá gō'dá ùmvû kpá árí lâ 'dī trá cú tâ ônjí bê rí, 'dīl gólâ âsê tâ trá yí drīl, tâlâ gólâ izâ tâ-drī lēlê ó'dí Yésû drí 'bälé 'dī trá.

³⁰Ítí rí, ôjílâ düû ãní lâfálé sī rí, gólīyī âsê tâ trá iyī drīl, tâ gólīyī drí âsélé iyī drīl rí drí sī ǽ'dí, drīlīyī rīzô rīlī mbârâkâ äkó gō'dá ngá lâzé drí kpá rīzô gólīyī 'élé kárâ, gō'dá äzâ 'bá yī drí rīzô ôdrälé 'dī.

³¹Ítí rí, mã ârīl ãmâ vó sīsī, ãmâ drí nīzô lâ zālô dódó kí, ãmâ rī'á tâ ônjí äkó Yésû ândrá rí, 'dīl mã ícá kô tâ âsélé ãmâ drīl.

³²Gō'dá gbô lé Yésû ôfê lâṇô ãmâ drí tâ ônjí ãmákâ 'élé 'dī tāsī rí, 'dīl rī'á tândí ró, ã'dô ró bê lífī lōmbâ fēlé ãmâ drí, mã âgō ró bê tâ tândí rí 'élé ǽ'dí, gólâ ôzô kô lâṇô ângí rí fēê ãmâ drí kâyī gólâ drí 'ézô âgölê tâ-vó ôjílâ gólīyī iyī ïnjī 'bá kô ängó nõ 'á rí yí kâ kílī rí tú.

³³Ítí rí, ámâ âdrúpī yí ámâ izó yí bê, ôzô nī êê'bê rû trá kpākâ älo ngá nyälé, ã'dô ró bê rû âmû tândí Yésû rí tâ ïsüzó rí 'ézó rí, nī rí tú ãní äzī-äzī yí tēlé, nī nyâ ró ngá bê 'düwâ.

³⁴Özô ôjílâ äzâ ãní lâfálé sī ã'dô löfó ró rí, gólâ ônyâ ngá zālô yí drí 'bâ lésī, tâlâ gólâ ôzô kô ãnīl rī'á ngá nyälé ôzô lâbägū kátí, Ôvârí ôzô kô tâ-vó gólâkâ kílī ônjí ró, nī ôtírī rû ê'bé rī'á rû âmû tândí Yésû rí tâ ïsüzó 'dī nyälé rí. Gō'dá ã'dô tâ gólâ äzâ ãní drí ïgīlī má drí 'dī 'á rí, mã ã'dô tâ lâ âtá'á trá ãní drí, ôzô má ôtírī cãâ tólâ nī'á ãní ndrēlé rí.

1 KÖRÍNÍTÖ LÉ 'BÁ 12

¹Ámâ âdrúpī yí ámâ izó yí bê, tâ gólâ ãní drí ïjílī má tī Líndrí Tãndí Ôvârí kâ drí mbârâkâ ngīngí rí fēzô ôjílâ drí 'dī tāsī rí, mã lē tâ ïsü ãníkâ 'bälé mbī.

²Nī nī trá tândí ró, drē sīsī ãní drí tâ lēzô tâ Yésû Krístô kâ 'á kô rí, ôjílâ âdô ãní trá lâttī ngīngí 'ásī, gō'dá ãní drí rīzô lâ'bí ôvârí âbârädägô gólâ 'bâ 'bá mbârâkâ äkó rí kâ 'dälé ǽ'dí.

³Gō'dá bê trá ítí rí, mã lē tâ gólâ tībê tâ pätīl nīzô rí â'dälé ãní drí. Özô ôjílâ örī tâ âtálé Líndrí Tãndí Ôvârí kâ rí sī rí, ôjílâ rí gógó 'dī ícá gō'dá kpá kô Yésû Krístô rí 'dälé. Kpá ítí rí, ôjílâ ã'dô tâ âtá'á kí, "Yésû Krístô Kúmú ãmákâ ǽ'dí" rí, té ôzô Líndrí Tãndí Ôvârí kâ ã'dô bê gólâ 'á gólâ rí 'bälé tâ lēlé pīpīslīlī älo sī rí.

⁴Ôvârí fē mbârâkâ trá krístô 'bá yí drí ngīngí Líndrí Tãndí íyíkâ sī. Gō'dá ítí rí, Líndrí Tãndí Ôvârí kâ älo 'dī fē mbârâkâ ngīngí 'dī 'dó nī.

⁵Gō'dá krístô 'bá yí rí kpá trá lôsī ngīngí 'élé, gō'dá gólīyī 'dó rī'á rû ï'bū 'bá Kúmú ãmákâ älo Yésû kâ rí 'bá yí ró.

- 6**Gõ'dá kpá Ôvârí drí tã 'ëzó krístõ 'bá yí drí ngíngí gõ'dá Ôvârí rĩ'á 'dó Ôvârí ãlô 'dĩ ã'đĩ.
- 7**Ítí rĩ, Líndrí Tãndí Ôvârí kã fẽ mbârâkã trá ngíngí krístõ 'bá yí drí. Gólã fẽ mbârâkã 'dĩ, ã'dô ró bê gólĩyí drí krístõ 'bá ãzí pãzó ã'đĩ sĩ lã.
- 8**Mbârâkã gólã Líndrí Tãndí drí fêlê 'dĩ rĩ'á òzõ nõõ 'bá yí tí. Ôjílã ãzã drí rĩ, Líndrí Tãndí Ôvârí kã fẽ íyíkã mbârâkã gólã drí tã ãgílĩ búkũ Ôvârí kã 'á rĩ ífĩ lã nĩzó dódó. Gõ'dá Líndrí Tãndí Ôvârí kã fẽ íyíkã mbârâkã òjílã ãzã rĩ drí gólã rĩ 'bãlê tã gólã Ôvârí drí lêlê òjílã íyíkã drí 'êlê rĩ nĩlĩ.
- 9**Gõ'dá Líndrí Tãndí Ôvârí kã ãlô-ãlô 'dĩ fẽ kpá mbârâkã tã lê kã Ôvârí 'á pĩpĩsílĩ ãlô sĩ kĩ, Ôvârí ãã'dô ícã'á cú tã ãzã 'bá yí 'êlê. Gõ'dá Líndrí Tãndí Ôvârí kã ãlô-ãlô 'dĩ fẽ kpá mbârâkã òjílã ãngã kã ngã lãzê 'ásĩ rĩ kã òjílã ùrũkã 'bá yí drí.
- 10**Gõ'dá gólã fẽ kpá mbârâkã tã lãrãkô ãzã 'bá yí 'ê kã òjílã ùrũkã 'bá yí drí. Gõ'dá òjílã ãzã drí rĩ, Líndrí Tãndí fẽ íyíkã mbârâkã gólã rĩzó tã ãtãlê Ôvârí rĩ tĩ sĩ òjílã yí Ôvârí kã drí rĩ ã'đĩ. Gõ'dá gólã fẽ íyíkã mbârâkã òjílã ãzã 'bá yí drí rĩzó ùlĩ òjílã kã rĩ'á ãtãlã rĩ nĩlĩ, ngãtã gólã rĩ ùlĩ Líndrí Tãndí kã rĩ ãtãlê ã'đĩ, ngãtã líndrí ònjĩ kã 'ĩ yã rĩ. Gõ'dá gólã 'bã òjílã ãzã 'bá yí tĩ gólĩyí drí nĩlĩ kô rĩ 'bá yí ãtãlê. Gõ'dá gólã 'bã òjílã ãzã 'bá yí tĩ gólĩyí drí nĩlĩ kô rĩ ífĩ lã ãrĩlĩ lófólê ãzí-ãzí drí.
- 11**Ítí rĩ, Líndrí Tãndí Ôvârí kã ãlô 'dĩ lê nĩ mbârâkã ngíngí 'dĩ 'bá yí fêlê òjílã drí ngíngí, òzõ tã íyíkã lêlê rĩ tí.
- 12**Ãmã rú'bã yí rĩ'á ngã ãlô 'ĩ, gõ'dã rĩ'á rũ ãcũmã bê ngíngí. Gõ'dã kpã rĩ'á ãtĩ ãmã krístõ 'bá yí kpã rĩ'á òzõ rũ ãcũmã Yésũ Krístõ rĩ rú'bã kã ró rĩ tí, ê'bê rũ kpã ãcãlê ngã ãlô ró, ã'dó 'bã Yésũ Krístõ ã'đĩ rĩ.
- 13**Kpã ãtĩ, ãmã krístõ 'bá yí dũũ nõ yí rĩ'á ndrĩ 'dó ngã ãlô 'ĩ Yésũ Krístõ bê, ngãtã ãmã Yúdã yí ã'đĩ ngãtã ãmã 'bãsurũ ngĩ 'ásĩ yã rĩ, ngãtã ãmã rãgĩ 'ĩ ngãtã ápĩ 'ĩ yã rĩ. Ó'ê bãbãtízĩ ãmã drí ndrĩ Líndrí Tãndí Ôvârí kã ãlô 'dĩ sĩ ãmã drí ã'dózó bê ngã ãlô ró Yésũ bê. Gõ'dã Ôvârí fẽ Líndrí Tãndí íyíkã 'dĩ trá ndrĩ ãmã drí, rĩlĩ ãmã 'ã mbârâkã fêlê ãmã drí.
- 14**Nĩ ndrê drê, rũ ãcũmã rú'bã kã rĩ ã'dó kô cê ãlô. Rũ ãcũmã bê rĩ'ã dũũ.
- 15**Ítĩ rĩ gõ'dã, pá òkĩ nĩ rĩ, yí ãã'dó ùrũkã rú'bã kã 'ĩ kô, tãlã yí ãã'dó kô drĩ ã'đĩ rĩ, 'dĩ rĩ'á ùlĩ ãzã-ãzã 'ĩ, gõ'dã ùlĩ rĩ 'dĩ ícã kô pá rĩ 'bãlê ã'dólê ngĩ rú'bã rũ sĩ.
- 16**Gõ'dã òzõ bí ããtã kpã kĩ, yí ãã'dó kô ùrũkã rú'bã kã 'ĩ, tãlã yí ãã'dó kô lĩfĩ ã'đĩ rĩ, ùlĩ gólãkã 'dĩ 'bã yí ícã kpã kô gólã rĩ 'bãlê ã'dólê ngĩ rú'bã rũ sĩ.
- 17**Ítĩ rĩ, gõ'dã òzõ òjílã rú'bã ã'dô gõ'dã ndrĩ cê lĩfĩ ã'đĩ ãngĩ ró ãlô rĩ, òjílã rĩ 'dĩ ã'dô gõ'dã tã ãrĩ'ã íyíkã ã'dô sĩ yã? Gõ'dã òzõ òjílã rú'bã ndrĩ ã'dô cê bí ã'đĩ ãngĩ ró ãlô rĩ, òjílã rĩ 'dĩ ã'dô íyíkã gõ'dã ngã ãngũ'ã kó drê ã'dô sĩ yã?
- 18**Võ lã 'ã rĩ, Ôvârí 'bã ngã 'dĩ 'bã yí ngíngí ãtĩ ã'dólê 'dó rú'bã rũ 'dĩ rĩ, gólã lê rú'bã ò'ê ró lôsĩ bê ndrĩ 'dó tãndí ró.

- 19Tí òjílā rú'bá òró 'bāā cé ngá-tì ãlô rî ỉ'đi rî, â'dô lôsĩ 'è'á ángô tí yā?
- 20Tā â'dó 'bá bê pătĩ ró rî ỉ'đi nō, rú'bá rĩ'á ngá bê dũu yí rú, 'dó lôsĩ bê ngĩngĩ rĩ'á lôsĩ 'èlé rú'bá drí.
- 21Gõ'dá â'dô bê trá ỉtí rî, ícá kô lĩfĩ drí âtázó lâ drí drí kĩ, "Má lēé nĩ kô." Gõ'dá ícá kpá kô drĩ drí tã âtázó pá drí kĩ, "Má lēé nĩ kô."
- 22Nĩ ndrê drē, ngá āzā 'bá yĩ āmā rú'bá 'á rî, rî ỉyĩ lēndrélé āmā lĩfĩ lôsĩ ākó, gõ'dá mǎ ícá kô lôsĩ 'èlé tǎndĩ ró òzō ngá 'đĩ 'bá yĩ ā'dô yũ rî.
- 23Gõ'dá ngá āzā 'bá yĩ bê āmā rú'bá 'á, lēndrē āmā lĩfĩ sũsũ ró kô, gõ'dá mǎ rî āmákā vó lâ yĩ ndrēlé dódó. Gõ'dá ngá āzā 'bá yĩ āmā rú'bá 'á rî yĩ, mǎ rí â'dálā ỉyĩ ò'bí 'á kô. Mǎ rî rĩ'á ítá sũlĩ ỉ'đi drĩ lâ ỉyĩ.
- 24Gõ'dá ngá āzā 'bá yĩ āmā rú'bá 'á rî mǎ rí lậpĩlā kô. Gõ'dá ỉtí rî, Ôvǎrĩ 'bā ngá ngĩngĩ 'đĩ 'bá yĩ trá 'dó rũ ícúlĩ rú'bá ãlô rú, tǎlā mǎ rí ró bê tǎ rōrō 'èlé ngá āmā rú'bá 'á gólĩyĩ rĩ 'bá ndrēlā kô rî 'bá yĩ drí, gõ'dá kpá vó lâ ỉyĩ ndrēlé dódó.
- 25Gõ'dá ỉtí rî, ngá rú'bá kǎ ngĩngĩ 'đĩ 'bá yĩ, cá ỉyĩ lǎfǎlé kô. Gõ'dá rî ỉyĩ ậtĩlĩ ỉyĩ vō 'ásĩ.
- 26Gõ'dá òzō ngá ãlô rú'bá 'á rî ā'dô trá lǎzē-lǎzē ró rî, 'đĩ, rú'bá kpá trá ndrĩ lǎzē-lǎzē ró. Gõ'dá òzō ngá ãlô rú'bá 'á rî ā'dô trá ặ'dĩ ró rî, 'đĩ rî rú'bá kpá trá ndrĩ ặ'dĩ ró.
- 27Nĩ ndrê drē, krístō 'bá ndrĩ rũ ícú 'bá â'dólé ngá ākó ró rî, rĩ'á Yésũ rî rú'bá 'ĩ. Ānĩ ãlô-ãlô rĩ'á ngĩngĩ. Gõ'dá lē bê rî, ānĩ ãlô-ãlô 'đĩ drí rũ ícúlĩ āzĩ-āzĩ rú.
- 28Gõ'dá nō ò rĩ'á lôsĩ ngĩngĩ òjílā kǎnĩsǎ kǎ drí rĩ'á 'èlā rî ỉ'đi. Sĩsĩ rî, rĩ'á ỉyĩkǎ lǎjó'bá yĩ ỉ'đi. Gõ'dá rĩ lâ ró rî, ỉyĩkǎ tǎ ậngũ 'bá yĩ, òjílā gólĩyĩ rĩ 'bá úlĩ âtálé Ôvǎrĩ rî tĩ sĩ rî yĩ ỉ'đi. Gõ'dá nǎ lâ ỉyĩkǎ lĩfĩ ícĩ 'bá yĩ ỉ'đi. Gõ'dá gólā 'bā āzā 'bá yĩ rĩ'á tǎ lǎrǎkō 'èlé. Gõ'dá gólā 'bā āzā 'bá yĩ rĩ'á ngá lǎzē 'bá ỉngǎlé ngá lǎzē ỉyĩkǎ 'ásĩ. Gõ'dá gólā 'bā āzā 'bá yĩ kpá trá rĩ'á òjílā āzĩ pǎlé. Gólā 'bā āzā 'bá yĩ kpá trá mbǎrǎkǎ bê 'dēlé sĩsĩ lôsĩ krístō 'bá kǎ êdélé. Gõ'dá gólā 'bā āzā 'bá yĩ kpá trá tĩ gólĩyĩ drí nĩlĩ kô rî 'bá yĩ âtálé.
- 29Krístō 'bá yĩ â'dó kô ndrĩ 'dó lǎjó'bá Yésũ Krístō kǎ ỉ'đi. Krístō 'bá yĩ â'dó kô kpá ndrĩ tǎ ậngũ 'bá 'ĩ. Krístō 'bá yĩ â'dó kô ndrĩ 'dó tǎ ỉmbá 'bá 'ĩ úlĩ ífĩ Ôvǎrĩ kǎ ỉmbǎlé òjílā drí. Krístō 'bá yĩ â'dó kô ndrĩ 'dó mbǎrǎkǎ tǎ lǎrǎkō 'è kǎ bê.
- 30Krístō 'bá yĩ â'dó kô ndrĩ 'dó mbǎrǎkǎ òjílā ỉngǎ kǎ bê ngá lǎzē 'ásĩ. Krístō 'bá yĩ â'dó kô ndrĩ 'dó mbǎrǎkǎ tĩ gólĩyĩ drí nĩlĩ kô rî âtā kǎ bê gõ'dá tǎ nĩnĩ tĩ gólĩyĩ drí nĩlĩ kô rî ǎrĩ kǎ bê ífĩ lâ lōgōlé āzĩ-āzĩ drí.
- 31Ỉtí rî, gõ'dá mbǎrǎkǎ gólā ícá 'bá ānĩ drí lēlé rî, mbǎrǎkǎ gólā ngá lậvũ 'bá gǎrǎ rî 'èzō rî ỉ'đi. Ngbǎngbǎnō rî, má lē trá tǎ òjílā āzĩ lỏvó 'bā kǎ tĩbē lậvũ 'bá gǎrǎ mbǎrǎkǎ gólā Lĩndrĩ Tǎndĩ Ôvǎrĩ kǎ drí fēlé trá ānĩ drí 'đĩ drĩ sĩ rî âtálé ānĩ drí.

1 KÕRÍNĨTÕ LÉ 'BÁ 13

- ¹Gõ'dá òzõ ní àzâ, gbõ lé ní àâtâ áníkâ tị góllyí ní drí nĩlị kô rí 'bá yí ndrĩ, gbõ lé ní àâtâ tị mǎlǎyíkǎ góllyí úrú 'álá rí 'bá yí kǎ ndrĩ, gõ'dá òzõ ní òrĩ tị rí 'dĩ 'bá yí átálé cú ítí lówó òjílǎ ázị kǎ ákó rí, 'dĩ úlị áníkǎ rí'á átálá 'dĩ rí'á nyé òzõ áríwá áwó kátí.
- ²Òzõ gõ'dá ní àâtâ tǎ àtĩ-àtĩ tǎndí Ôvǎrĩ kǎ nǒ òjílǎ drí òzõ tǎ àngũ 'bá kátí, gõ'dá ní òrĩ tǎ àtĩ-àtĩ rí átálé lówó ákó rí, 'dĩ tǎ áníkǎ rí'á átálá 'dĩ 'bá yí 'dó tǎ tǎkó 'í. Òzõ gõ'dá ní ùnị áníkǎ tǎ gbõ ndrĩ ní drí tǎ Ôvǎrĩ kǎ lǎpílị lǎpị rí 'bá yí nịzó ndrĩ, gõ'dá ní ǎ'dô lówó ákó rí, 'dĩ 'bá yí ndrĩ tǎ tǎkó 'í. Ítí rí, ní òlě áníkǎ gbõ lé tǎ Yésũ Krístõ kǎ pịpịsílị ǎlô sị, gõ'dá ní drí tǎ átázó únị drí kị, gólá ềsê rú vǒ gólá yí drí 'bázó 'álá sị 'dĩ 'ásị vǒ àzǎ 'á, únị rí 'dĩ drí rú ềsézó, gõ'dá òzõ ní ò'bǎ òjílǎ ázị lówó kô rí, 'dĩ ndrĩ 'dó tǎ tǎkó 'í gõ'dá tǎ lələ áníkǎ ǎmbá 'dĩ trá 'dó tǎ tǎkó 'í Ôvǎrĩ rí lịfị drí 'á.
- ³Ítí rí, gõ'dá òzõ ní òfě kpá té ngá 'bǎ 'bá bẹ ní drígá rí yí ndrĩ òjílǎ ngá ákó lé 'bá ró rí pázó, òzõ gõ'dá ní ò'è tǎ rí 'dĩ lówó ákó rí, 'dĩ tǎ tǎndí áníkǎ 'elẹ 'dĩ íyíkǎ trá ndrĩ tǎkó ítí Ôvǎrĩ rí lịfị drí 'á. Gõ'dá gbõ lé ní àzâ, ní òfě ání rú'á ání ǎjú-'bá-ǎzị yí drí fúlị tǎ Yésũ Krístõ kǎ 'á, gõ'dá òzõ ní ò'bǎ kpá ǎjú-'bá-ǎzị 'dĩ 'bá yí lówó lǎ yí kô rí, 'dĩ òdrǎ áníkǎ 'dĩ íyíkǎ trá vǒ tǎkó 'á Ôvǎrĩ rí lịfị drí 'á.
- ⁴Ngá lələ ǎníkǎ ǎní ǎzị-ǎzị yí drí rí ǎǎ'dô nǒtí, nĩ àtũ fĩ ǎní ǎzị-ǎzị yí lẹzó, òzõ kpálẹ góllyí ò'è tǎ ònjị ǎní drí rí. Nĩ lẹ ǎní ǎzị-ǎzị yí, á'dó kô pịpịsílị 'bázó ỉ'dĩ góllyí rú, gõ'dá á'dó kpá kô ǎní ǎrúlị góllyí drí, ngátá úlị ònjị-ònjị lógólẹ ỉ'dĩ góllyí drí. Nĩ lẹ ǎní ǎzị-ǎzị yí, á'dó kô ǎní 'bǎlẹ sịsị 'álá góllyí drí. Nĩ rí kô rí'á ngǎlẹ ǎwǎ ró, gõ'dá kpá rí'á tǎ ònjị ǎní ǎzị-ǎzị yí drí 'elẹ ǎní drí rí rí'á tǎ lǎ 'bǎlẹ ǎní drí.
- ⁶Nĩ á'dô kô ǎyíkõ ró òzõ ngá góllyí ònjị-ònjị rí 'bá yí á'dô trá ǎní ǎzị-ǎzị yí drí rí. Bẹ-rí, ngá góllyí 'è 'bá ǎní 'bǎlẹ ǎyíkõ ró rí, ǎǎ'dô tǎ góllyí mbịmbị tǎndí ró rí 'bá yí drí á'dólẹ nĩ. 'Dĩ rí'á tǎ gólá lówó kǎ rí ỉ'dĩ.
- ⁷Òzõ nĩ ò'bǎ òjílǎ ázị lówó trá rí, nĩ á'dô fĩ àtũ'á tǎ ònjị ndrĩ góllyí drí rí'á 'elá ǎní drí rí yí 'ásị. Gbõ lé góllyí ò'è tǎ ònjị ǎní drí rí, lówó ǎníkǎ góllyí drí rí òjá rú kô. Nĩ á'dô ǎníkǎ kó zǎá rí'á lịfị 'bǎlẹ bẹ-rí ỉ'dĩ Ôvǎrĩ drí lǎnǒ rí 'dĩ 'bá yí 'ásị ndrĩ. Gõ'dá ǎní drí rízó bẹ-rí kpá cé lịfị 'bǎlẹ ỉ'dĩ ngá góllyí tǎ lǎ 'bǎlẹ trá 'é'á 'elá ǎní drí rí drí.
- ⁸Ítí rí, tǎ gólá òjílǎ ázị lówó 'bǎ kǎ 'dĩ rí, lǎvũ gǎrǎ mbǎrǎkǎ ndrĩ Líndrĩ Tǎndí Ôvǎrĩ kǎ drí fẹlẹ ngá ngíngí 'ézó rí drí sị, tǎlǎ lówó ndẹé rú kô. Tǎ góllyí Ôvǎrĩ drí átálé tǎ àngũ 'bá íyíkǎ rí yí drí pẹlẹ ǎní drí, 'dĩ á'dô 'é'á rú ndẹlẹ. Tǎ nịnị gólá tị ngíngí ǎní drí nịlị kô rí átá kǎ 'dĩ á'dô kpá rú ndẹ'á. Gõ'dá tǎ nịnị tǎ Ôvǎrĩ kǎ ìmbá kǎ 'dĩ á'dô kpá rú ndẹ'á.
- ⁹Tǎ rí 'dĩ á'dô á'dó'á ítí, tǎlǎ mǎ nị tǎ Ôvǎrĩ kǎ cé fínyáwá ítí. Mǎ nị tǎ góllyí Ôvǎrĩ drí 'é'á 'elá ịzátú tólá rí kô. Gõ'dá Ôvǎrĩ rí kpá cé tǎ ngá ǎzǎ 'bá yí kǎ tǎ lǎ á'dálẹ ỉ'dĩ tǎ àngũ 'bá íyíkǎ drí átálẹ òjílǎ drí. Gólá átá tǎ yí drí 'é'á 'elá rí yí ndrĩ kô.
- ¹⁰Gõ'dá òzõ Ôvǎrĩ ềdẹ ngá yí drí lələ rí yí trá ndrĩ rí, ngá 'dĩ 'bá yí á'dô 'é'á rú ndẹlẹ ndrĩ.

11Kâyî sísí rî, má rî rí'á tã átálé òzò 'dīyímvá kâtí. Gõ'dá má rî kpá rí'á tã ìsùlí òzò 'dīyímvá kâtí. Gõ'dá ìtí rî, ngbãangbânò rî, má mbâ gõ'dá trá â'dólé tã lèlè bē àmbá, gõ'dá tã gólíyí má drí rí'á 'èlà òzò 'dīyímvá kâtí rî ndē trá. Gõ'dá ìtí rî, nī â'dò òzò 'dīyímvá kâtí tã ìsù àníkà rí 'á.

12Ìtí rî, ngbãangbânò rî, mã rî tã Ôvârí kâ rî ndrèlé òzò líndrí gólíyí àmâ drí rí'á ndrèlá ngānā 'á cé fūyā-fūyā rî kâtí. Gõ'dá ìzátú rî, mã â'dò 'é'á àdrélé cú Ôvârí àndrá àmâ drí gòzò gólâ rî ndrèlé dódó àmâ nyāányā sī. Ngbãangbânò rî, mã nī tã trá fínyáwá ìtí Ôvârí rî tāsī. Gõ'dá ìzátú rî, mã â'dò 'é'á gólâ rî nìlì tãndí ró dódó ìtí.

13Ìtòlé àndrò nô nìlì zāa sísí 'álâ, tã gólíyí àmâ drí 'bälé drī 'á 'èlé zāa bādī nīzó ì'dí bē là sísí 'álâ rî ì'dí nô 'bá yí, tã lèlè Yésù á pīpīsilí àlò sī, līfī 'bälé àgò-àgò gólâkâ drī, gõ'dá òjílâ àzì lòvó 'bā'bā. Tã gólíyí nâ 'dī 'bá yí 'ásí rî, tã gólâ òjílâ àzì lòvó 'bā kâ 'dī lāvū tã rī 'dī 'bá yí drī sī ndrī.

1 KÕRÍNÌTÕ LÉ 'BÁ 14

1Tã gólâ tã sísí ró, gõ'dá lāvū 'bá bē gārā rî rí'á ànī drí ànī àzì-àzì yí lòvó 'bälé. Gõ'dá nī ìjì ró Ôvârí àáfē ró mbârākā gólâ Líndrí Tãndí drí rí'á fèlâ nā ànī drí, gõ'dá kòrò rî, mbârākā gólâ rīzó tã átálé Ôvârí rî tì sī 'dī.

2Má àtâ tã 'dī ìtí 'dī, tãlâ òzò nī àâtâ úlì tì òjílâ àzì drí nìlì kò rî sī rî, úlì rî ànī drí rí'á átálâ 'dī rî Ôvârí àrī ífí là cé nī élèwálâ, òjílâ àzì àrī kò. Gõ'dá nī rî gógó rī 'bá úlì 'dī átálé 'dī nìlì úlì rî gógó ífí là kpá kò, tãlâ úlì rî 'dī â'dó kò úlì tã ìsù òjílâ kâ 'ásí rî ì'dí, gõ'dá â'dò 'bā'á tã lârâkò 'í.

3Kpálé ìtí rî, gólâ rī 'bá tã àtî-àtî Ôvârí ngá lésí rî pèlé ì'dí òjílâ drí, gólíyí àârī ró rî, gólâ pâ 'dī àzì-àzì 'í. Úlì Ôvârí kâ rî 'dī â'dò mbârākā sò'á òjílâ 'á tã lèzó Yésù 'á pīpīsilí àlò sī, gõ'dá gólíyí pīpīsilí 'bälé kpá â'dólé à'dí ró.

4Gõ'dá gólâ rī 'bá tã átálé tì òjílâ drí nìlì kò rî sī 'dī rî, gólâ pâ íyíkâ 'dī cé íyí nyāányā ì'dí. Gõ'dá òjílâ rī 'bá tã àtî-àtî Ôvârí ngá lésí rî pèlé àzì-àzì drí, àzì-àzì àârī ró bē rî, 'dī gólâ pâ òjílâ àzì trá ndrī, gõ'dá sò mbârākā kpá trá òjílâ 'dī 'bá yí 'á tã lèzó Yésù 'á pīpīsilí àlò sī.

5Ìtí rî, rí'á tãndí ró òjílâ drí â'dózó cú mbârākā tì nìlì kò rî àtâ kâ bē. Kpálé ìtí rî, lāvū 'bá gārā là òjílâ à'dò cú mbârākā tã àtî-àtî Ôvârí ngá lésí rî pē kâ òjílâ àârī ró rî bē rî, â'dò òjílâ pâ'á gārā, té òzò òòlògò tì rî nìlì kò 'dī trá, tãlâ òjílâ àârī ró ìyí úlì rî 'dī ífí là bē rî ì'dí.

6Àmâ àndré rî mvá yí, tí má òró àcá tã àtî-àtî àzâ Ôvârí ngá lésí rî pèlé ànī drí tì gólâ ànī drí nìlì kò rî sī rî, tã gólâ má drí pèlé ànī drí 'dī â'dò ànī pâ'á àngò tí ró yā? Gõ'dá òzò má òpē tã àtî-àtî Ôvârí ngá lésí rî ì'dí ànī drí, ngátá má àà'dâ tã nīnī àzâ 'bá yí Ôvârí ngá lésí rî ì'dí, ngátá má ìmbâ ànī ì'dí tã àzâ 'bá yí sī tì gólâ ànī drí nìlì trá rî sī rî, gõ'dá ìtí rî, 'dī tã gólâ 'é 'bá ànī pälé rî yí ì'dí.

- ⁷Nĩ ndrê drê, úlí Ôvârí kâ nõ ârí-ârí lâ tị nĩlị kô rĩ sĩ rĩ, rĩ'á âmbâ-âmbâ ró. Rĩ'á nyé òzô òjílã gólã rĩ 'bá lôngó cãlé lãrị sĩ rĩ kátí. Gõ'dá òzô òjílã 'dĩ òcã lãrị dódó kô rĩ, òjílã â'dô lôngó ngõ'á gõzó ậndú tólé tãndí ró rĩ íyíkã ángô tí yã?
- ⁸Òzô gõ'dá òjílã òvô gũnyạ ậjú 'bũ kâ dódó kô rĩ, òjílã â'dô ìyì êdè'á njãã, nĩ'á ậjú 'bũlị ìyì ậjú-'bá-ãzí yí bê rĩ ángô tí yã?
- ⁹Kpá ìtí, òzô gõ'dá nĩ ãâtã tã Ôvârí kâ tị gólã òjílã drí nĩlị kô rĩ sĩ rĩ, òjílã â'dô úlí 'dĩ ìfí lâ ârí'á tãndí ró ángô tí yã? Úlị ãníkã rĩ'á âtálã 'dĩ â'dô 'bã'á vò tãkó 'á, òjílã â'dô rĩ'á ìyì ârílã nyé òzô ãríwã áwó kátí, gõ'dá ìlì drí trözó lâ volé ãkpã nĩngã.
- ¹⁰Tị ndrĩ ãngó nõ 'á nõ 'bá yí rĩ'á cú ìyì ìfí lâ ngĩngi bê òjílã drí ârílì.
- ¹¹Gõ'dá òzô mã ãârì tị òjílã drí rĩ'á âtálã rĩ kô rĩ, 'dĩ mã â'dô òjílã rĩ 'dĩ ndrê'á òjílã áwã ró, gõ'dá gólã â'dô ãmã ndrê'á kpá òjílã áwã ró.
- ¹²Ìtí rĩ, òzô nĩ òlê trá Ôvârí rĩ ìjílì mbârãkã tã ngĩngi 'ê kâ fêlé ãnì drí rĩ, nĩ ìjì gólã òfê ró mbârãkã ãnì drí Líndrí Tãndí gólãkã rĩ sĩ, mbârãkã gólã rĩ 'bá òjílã ází pãlé gõ'dá mbârãkã sölé gólìyì 'ásì ndrĩ tã lèlé Yésũ 'á pĩpĩsílì ãlô sĩ rĩ ì'dĩ.
- ¹³Ìtí rĩ, òjílã gólìyì Ôvârí drí mbârãkã tị nĩlị kô rĩ âtã kã fêlé trá gólìyì drí rĩ, gõ'dá gólìyì ñjì kpá Ôvârí rĩ mbârãkã tị gólìyì drí nĩlị trá 'dĩ lógô-lógô lâ kã fêlé gólìyì drí tị rĩ 'dĩ ìfí lâ lógôzó òjílã drí ìfí lâ ârízó bê.
- ¹⁴Nĩ ndrê drê, òzô nĩ òrì rãtãã 'èlé tị ãnì drí nĩlị kô rĩ sĩ rĩ, 'dĩ rĩ ãnì pĩpĩsílì rĩ cé nĩ, rĩ'á rãtãã 'dĩ 'èlé gõ'dá tã ìsũ ãníkã rãtãã rĩ 'dĩ 'á yũ, tãlã nĩ ârí úlí rãtãã 'dĩ kã 'dĩ ìfí lâ kô.
- ¹⁵Gõ'dá â'dô bê trá ìtí rĩ, nĩ â'dô ã'dô 'é'á ì'dĩ yã? Ìtí rĩ, rĩ'á ìcã-ìcã ró ãnì drí rĩzó rãtãã rĩ 'dĩ 'èlé ãnì pĩpĩsílì sĩ gõ'dá kpá tã ìsũ sĩ kpãrãtì, tãlã nĩ nĩ ró ìfí lâ bê. Gõ'dá kpá rĩ'á tãndí ró ãnì drí lôngó rãtãã 'dĩ kã 'dĩ ngõzó ãnì pĩpĩsílì sĩ ndrĩ gõ'dá kpá tã ìsũ sĩ ndrĩ.
- ¹⁶Òzô gõ'dá nĩ ùlùyì Ôvârí cé ãnì pĩpĩsílì sĩ tị ãnì drí nĩlị kô rĩ sĩ, gõ'dá òjílã ãzã 'bá yí tị 'dĩ nĩ 'bá kô rĩ, â'dô ìyì tị ãníkã Ôvârí rĩ lùyízó 'dĩ kõ'á ángô tí yã? Gólìyì ìcã kô úlí ãníkã Ôvârí rĩ lùyì kã 'dĩ ìfí lâ ârílì.
- ¹⁷Tí úlí ãníkã rãtãã 'dĩ 'á 'dĩ â'dô 'bã'á tãndí ró rĩ, gõ'dá ìcã kô òjílã pãlé, tãlã gólìyì ârí úlí rĩ 'dĩ ìfí lâ kô.
- ¹⁸Mã rĩ gógó nyãányã lâ, mã 'ê áwô-ìtí ãmbã Ôvârí drí, tãlã Líndrí Tãndí gólãkã fê mbârãkã trá mã drí, mã ãâtã ró tị mã drí nĩlị kô rĩ 'bá yí gãrã ãnì drĩ sĩ.
- ¹⁹Ìtí rĩ, gõ'dá òzô òjílã êê'bê rù trá vò ãlô 'á Ôvârí rĩ ìnjìlì rĩ, rĩ'á tãndí ró gólìyì drí tã ãlô mã drí âtálé gólìyì drí rĩ ìfí lâ ârízó dódó, gólã mã drí tã âtázó dũu gólìyì drí ìfí lâ ârízó kô rĩ drĩ sĩ.
- ²⁰Ãmã ândrê rĩ mvá yí, nĩ âyê tã ìsũ ãníkã òzô 'dĩyímvã kátí kĩ'á nĩ rĩ, tị âtálé òjílã ází drí nĩlị kô 'dĩ òrì 'díyì 'bãlé òjílã ãmbã ró 'dĩ. Gõ'dá cé â'dô ãníkã rĩ ãã'dô íyíkã òzô 'dĩyímvã tã ònjì 'ê 'bã dũu òjílã ãzã drí kô rĩ yí kátí.

21 Gõ'dá nĩ ìsũ drẽ úlĩ ìgĩlĩ búkũ Ôvârí kâ 'á kĩ nĩ rĩ, "Má â'dô òjílã ãwã àj'ó'á òjílã ámákã rĩ 'bá yĩ ngálã tã átálé gólĩyĩ drĩ tĩ gólĩyĩ drĩ nĩlĩ kô rĩ sĩ. Gbõ lé má ò'è ìtĩ rĩ, gólĩyĩ â'dô volé gã'á zãã dó úlĩ ámákã àrĩlĩ." Ísáyã 28.11-12

22 Ìtĩ rĩ, gõ'dá tã àtã-àtã tĩ nĩlĩ kô rĩ sĩ rĩ rĩ'á drĩ-mbílĩ sôsô Ôvârí kâ ì'dĩ 'èzô lànõ fèlè òjílã gólĩyĩ tã gólãkã lè 'bá kô rĩ yĩ drĩ, gõ'dá ããdĩ ró ìyĩ drĩ tã ònjĩ 'ásĩ. Á'dó kô drĩ-mbílĩ sôsô 'ì òjílã tã Ôvârí kã lè 'bá rĩ yĩ drĩ. Gõ'dá mbârãkã gólã tã àtĩ-àtĩ Ôvârí kã pè kã òjílã drĩ 'dĩ rĩ, rĩ tã ìmbálé òjílã gólĩyĩ tã lè 'bá trá Yèsũ 'á rĩ yĩ drĩ, gólĩyĩ ùnĩ ró tã gólãkã bè dódó, á'dó kô gólĩyĩ tã lè 'bá kô Yèsũ 'á rĩ yĩ pãlè.

23 Ìtĩ rĩ, gõ'dá nĩ òtĩrĩ rũ è'bé kpãkã ãlô Ôvârí rĩ ìnjĩlĩ rĩ, òzô gõ'dá òjílã àzã 'bá yĩ ìtõ trá 'dó ìtũ-pá rĩ 'dĩ 'á tĩ ngĩngĩ drĩlĩyĩ nĩlĩ kô rĩ yĩ átálé ì'dĩ rĩ, gõ'dá ìtĩ rĩ, òzô òjílã gólĩyĩ tã lè 'bá kô rĩ yĩ ã'dô ìyĩ bè nĩngá rĩ, gólĩyĩ â'dô ìsũ'á lâ kĩ, ànĩ rĩ 'bá tĩ nĩlĩ kô 'dĩ 'bá yĩ átálé 'dĩ òlĩfô ìyĩ trá.

24 Gõ'dá òzô nĩ òrĩ úlĩ Ôvârí ngá lèsĩ rĩ á'dalé òjílã drĩ, tĩ gólĩyĩ òjílã drĩ nĩlĩ trá rĩ sĩ rĩ, 'dĩ òjílã gólĩyĩ tĩbè drẽ tã lè 'bá Yèsũ 'á kô rĩ yĩ òfĩ úlĩ rĩ 'dĩ àrĩlĩ rĩ, gólĩyĩ â'dô ìfĩ lâ àrĩ'á. Gõ'dá úlĩ 'dĩ â'dô òjílã gólĩyĩ tã lè 'bá kô 'dĩ 'bá yĩ 'bã'á tã ònjĩ ìyĩkã nĩlĩ, gõ'dá àã'dô tã-vó gólĩyĩkã kĩ'á.

25 Gõ'dá gólĩyĩ òtĩrĩ ànĩ àrĩ tã pè'á tã ònjĩ ìyĩkã tĩbè rĩ'á 'èlã gõ'dá rĩ'á kpá lãpĩlã ìyĩ pĩpĩsĩlĩ 'á rĩ yĩ tãsĩ rĩ, kôrô drĩlĩyĩ tã ònjĩ ìyĩkã 'dĩ lôfôzô gõ'dá àyézô lâ 'dèzô vũdrĩ Ôvârí rĩ ìrátálé. Gõ'dá drĩlĩyĩ nĩzô lâ kĩ, Ôvârí bè ànĩ lãfálé nĩngá.

26 Ámã àndrè rĩ mvá yĩ, má á'dã drẽ lãtĩ mbĩ gólã tĩbè rĩzô Ôvârí rĩ ìrátálé, òzô nĩ èè'bè rũ trá vó ãlô 'á gólã rĩ ìnjĩlĩ rĩ ànĩ drĩ. Nĩ á'dô ngã'á ndrĩ ãlô-ãlô Ôvârí rĩ ìnjĩlĩ mbârãkã gólã drĩ fèlè trá ànĩ drĩ rĩ vó ró. Òjílã ãlô á'dô ìyĩkã lôngó ngõ'á. Àzã á'dô ìyĩkã tã ìmbã'á ì'dĩ. Àzã á'dô ìyĩkã tã gólã Ôvârí drĩ á'dalé trá gólã drĩ á'dalé òjílã drĩ rĩ pè'á ì'dĩ. Àzã á'dô ìyĩkã tã àtĩ-àtĩ nò pè'á ì'dĩ tĩ gólã nĩlĩ kô rĩ sĩ. Gõ'dá àzã á'dô ìyĩkã úlĩ gólã átálé tĩ nĩlĩ kô rĩ sĩ 'dĩ ìfĩ lâ lôfô'á ì'dĩ. Ìtĩ rĩ, tã gólĩyĩ ndrĩ òjílã 'dĩ 'bá yĩ drĩ 'èzô ànĩlĩ ì'dĩ bè lâ 'dĩ 'bá yĩ àã'dô ndrĩ tã gólĩyĩ 'è 'bá krístô 'bá àzĩ 'dĩ 'bá yĩ pãlè rĩ ì'dĩ.

27 Òzô òjílã àzã 'bá yĩ ã'dô ìyĩ bè òlè ìyĩ úlĩ átálé tĩ gólĩyĩ drĩ nĩlĩ kô rĩ sĩ rĩ, òjílã rĩ ngãtã nã àãtã úlĩ rĩ 'dĩ cé nĩ tĩ nĩlĩ kô 'dĩ sĩ krístô 'bá àzĩ yĩ drĩ, gõ'dá gólĩyĩ ò'è ìyĩ trá úlĩ rĩ 'dĩ átálé rĩ, gólĩyĩ àãtã ãlô-ãlô. Òjílã ãlô àãtã ìyĩkã trá ndèlè rĩ, àzã ògô ró ìyĩkã átálé, gõ'dá òjílã ãlô òlôgô ró tã ìfĩ lâ.

28 Ìtĩ rĩ, òzô òjílã àzã á'dô yũ'dãwã 'è 'bá úlĩ 'è'á átálã tĩ nĩlĩ kô rĩ sĩ 'dĩ ìfĩ lâ lôgólè rĩ, òjílã gólĩyĩ 'è 'bá úlĩ rĩ 'dĩ 'bá yĩ átálé tĩ nĩlĩ kô rĩ sĩ 'dĩ òrĩ ìyĩ tĩ, àãtã ìyĩ úlĩ rĩ 'dĩ kô. Gõ'dá gólĩyĩ àãtã úlĩ rĩ 'dĩ cé Ôvârí drĩ tĩ rĩ 'dĩ sĩ ìyĩ pĩpĩsĩlĩ 'á tólã tĩtĩ ró.

29 Gõ'dá òjílã rĩ ngãtã nã àã'dã ìyĩ tã àtĩ-àtĩ Ôvârí ngá lèsĩ á'dalé òjílã àzĩ drĩ rĩ, gõ'dá àzã 'bá yĩ òrĩ ìyĩkã rĩ'á úlĩ gólĩyĩ drĩ rĩ'á á'dalã 'dĩ 'bá yĩ ìfĩ lâ ìsũlĩ ngãtã tã gólĩyĩ drĩ rĩ'á átálã 'dĩ tã mbĩ 'ì yã rĩ.

30 Gõ'dá òzô òjílã àzã á'dô trá rĩ'á tã àtĩ-àtĩ Ôvârí ngá lèsĩ 'dĩ á'dã'á gõ'dá Ôvârí àã'dã tã àtĩ-àtĩ ngĩ kpá trá 'wãã ró òjílã àzã drĩ á'dalé rĩ, òjílã gólã tĩbè rĩ 'bá tã

â'dalé sísí 'dī òndē úlí íyíkâ 'dī, òjílā rī gógó Ôvârí drí tā âtî-âtî â'dázó drílā 'wāā ró 'dī òngā ró íyíkâ 'dī â'dalé.

31Ítí rī, ānī gólīyī â'dó 'bá úlí bē 'ē'á â'dalā krístō 'bá yī drí rī 'bá yī, āātā ìyī ālō-ālō, tālā úlí ānī drí rī'á âtālā 'dī òjílā 'dī 'bá yī ñimbā ró tā bē 'á lâ sī gō'dá òsō ró mbârākā kpá bē gólīyī 'á tā lēzō bē Yēsū 'á pīpīsilī ālō sī.

32Gō'dá gólīyī Líndrī Tāndí Ôvârí kâ drí mbârākā tā âtî-âtî â'dā kâ fēzō trá drílīyī tā â'dázó òjílā āzī drí Ôvârí rī tī sī rī yī, â'dô ìyī ícá'á cú rīlī tī òzō drílīyī lēlé rī tī,

33tālā Ôvârí rī tā íyíkâ rī 'bá yī 'ēlé 'dó lätī mbī rī 'ásī. Â'dô gō'dá bē trá ítí rī, nī òtírī rū ē'bē vō ālō 'á Ôvârí rī ñnjílī rī,

34òkó òrī ìyíkâ títī. Má âtā tā rī 'dī ítí 'dī rī, tālā â'dó kô mbī gólīyī drí rīzō úlí âtálé kǎnīsā 'á. Gólīyī òrī drī-âcē ìyī ágó yī kâ zēlé, nyé òzō Músā drí 'bālé trá gólīyī drí 'ēlé rī kâtí.

35Òzō gólīyī òlē tā āzā 'bá yī nīlī tā Ôvârí kâ tāsī rī, gólīyī ñjī ìyī ágó yī. Má âtā tā 'dī ítí 'dī, tālā â'dó kô mbī òkó drí rīzō tā âtálé kǎnīsā 'á.

36Ítí rī, ānī Kōrínītō lé 'bá yī, nī ìsū drē tā nō â'dô trá cé ānī í'dī tā Ôvârí kâ nō nī 'bá lâ 'í yā? Nī nī trá kī, má ñmbā tā Ôvârí kâ nō nī ānī drí. 'Dōvó nī ārī úlí ámakā.

37Òzō gō'dá òjílā āzā òkī, yī āâ'dô cú tā âtî-âtî bē Ôvârí ngá lésī âtálé ngātá òkī Líndrī Tāndí Ôvârí kâ òfē mbârākā trá yī drí tā āzā 'bá yī 'ézó rī, òjílā rī 'dī ùnī kī, tā má drí ñgílī ānī drí 'dī 'bá yī rī'á tā gólīyī Ôvârí drí 'bālé ānī drí 'ēlé rī yī í'dī.

38Òzō gō'dá òjílā rī 'dī ògā volé trá dó úlí ámakā 'dī 'bá yī ndrēlé tā Ôvârí ngá lésī rī ró rī, gō'dá nī ndrē òjílā rī 'dī kô lājó'bá Ôvârí kâ ró.

39Ámā ándré rī mvá yī, tā ādūkū ámakā ānī drí tā gólā tā âtî-âtî Ôvârí ngá lésī rī âtā kâ gō'dá kpá úlí âtā-âtā tī gólā nīlī kô rī sī 'dī tāsī rī í'dī nō 'bá yī. Nī ndā mbârākā gólā tā âtî-âtî Ôvârí rī tī sī âtázó rī í'dī gārā, gō'dá nī âtā tā kô òjílā drí kī, ólēé kô gólīyī drí tā âtálé tī nīlī kô rī sī.

40Ítí rī, nī lē tā rī 'dī 'bá yī 'ēlé ndrī lätī mbī 'ásī tā ā'dī sī, gō'dá cú ítí tā 'ē'ē bārábányá rī ākó.

1 KŌRÍNÍTŌ LÉ 'BÁ 15

1Ámā ándré rī mvá yī, nī ìsū drē tā gólā má drí pēlé ānī drí Yēsū Krístō rī tāsī rī, ānī drí tā lēzō trá 'á lâ pīpīsilī ālō sī 'dī, gō'dá tā lēlé ānīkā ádrézó trá 'á lâ gágá rākā fē kâtí 'dī.

2Gō'dá nī njū bē trá gágá tā âtî-âtî tándí Yēsū rī tāsī 'dī rú rī, Ôvârí â'dô ānī pā'á tā ònjí ānīkā 'ásī. Tí òró 'bāā ítí kô rī, tā lēlé ānīkā Yēsū Krístō 'á 'dī trá vō tākó 'á.

3Tā gólā má drí ñmbálé ānī drí rī rī'á tā lāvū 'bá gārā rī í'dī, gō'dá kpá tā ālō-ālō gólā Yēsū Krístō drí âtálé má drí kí'á nī rī, yī òdrā nō āmā pālē tā ònjí ámakā 'ásī rī í'dī, òzō Ôvârí drí 'bālé trá bükū íyíkâ 'á rī kâtí.

- 4**Gõ'dá Yésũ rî ävõ 'bãzó 'bú 'á. 'Dĩĩ vósĩ rî, gólâ drí âfõzó ävõ 'ásĩ kâÿî nâ lâ 'á, õzõ Ôvârí drí 'bãlé trá búkũ íyíkâ 'á rî kâtí.
- 5**Nĩngá sĩ rî, Yésũ Krístõ drí íyî â'dázó lédrë-lédrë ró Pétêrõ drí, gõ'dá 'dĩĩ vósĩ rî, lâjõ'bá íyíkâ mũdrĩ-drĩ-lâ-ngâ-rĩ 'dĩ 'bá yî drí.
- 6**'Dĩĩ vósĩ rî, gólâ drí kpá íyî nyáanyâ â'dázó gólíyî 'dê 'bá trá gólâ vó düũ kámá-njĩ rû ê'bé 'bá ndrĩ võ älo 'á rî 'bá yî drí. Ändrõ nõ rî, õjílâ rî 'dĩ 'bá yî ämbá võ lâ yî drë zãâ bê lédrë-lédrë ró, ùrûkâ 'bá yî trá ĩ'dĩ gõ'dá ä'dĩ 'î.
- 7**'Dĩĩ 'bá yî vósĩ rî, gólâ drí kpá íyî â'dázó íyî âdrúpĩ Yākóbã drí, gõ'dá kpá lâjõ'bá íyíkâ drí ndrĩ kpá ó'dí.
- 8**Gõ'dá ädũkũ lâ ró gólâ drí gõzó íyî â'dalé nyĩĩ ró má drí õzõ mvá ädũkũ tĩlĩ rî kâtí.
- 9**Mã ámakã mvá ädú 'î, gõ'dá ämbã äzí-äzí yí kâ rî lævũ gãrã ámakã rî drĩĩ sĩ. Gõ'dá mã ícã kpá kô ndrëlé lâjõ'bá Yésũ kâ ró, tãlã mã rî trá sísĩ rĩ'á lænõ fëlé õjílâ gólíyî tã læ 'bá Yésũ 'á rî yî drí rõõ.
- 10**Gbõ lé má 'ê tã õnjí ĩtĩ bê rî, Ôvârí â'dã 'ã ä'dĩ íyíkâ trá mã drí. Tã 'dĩ tãsí rî, gólâ drí âmã jãzó â'dólé õjílâ íyíkâ ró õzõ ändrõ nõ kâtí nõ. Tã tãndĩ gólâ drí 'ëlé mã drí 'dĩ â'dó kô tãkó ĩtĩ, tãlã mã 'ê lõsĩ gãrã lâjõ'bá äzí drĩĩ sĩ, gbõ lé mã rî bê lõsĩ rî 'dĩ 'ëlé mbârãkã ámakã sĩ kô rî. Mbârãkã Ôvârí kâ rî nĩ lõsĩ 'dĩ 'ëlé mã 'á 'dĩ.
- 11**Nĩ nĩ tãndĩ ró kĩ, tã âtĩ-âtĩ Ôvârí ngá lesĩ nõ rĩ'á tã pãtĩĩ 'î. Gbõ lé mã õpë mã ngãtã õjílã äzã õpë nĩ yã rî, nĩ læ tã 'á lâ tã pãtĩ-pãtĩ ró.
- 12**Gõ'dá õzõ tã âtĩ-âtĩ pãtĩĩ ró âmã drí rĩ'á pëlã rî ä'dõ ĩ'dĩ kĩ, Yésũ Krístõ äãfõ trá lédrë-lédrë ró õdrã 'ásĩ rî, gõ'dá õjílã äzã 'bá yî äñĩ læfálé 'ásĩ rî ä'dõ kí'á nĩ rî, õjílã äãfõ kô õdrã 'ásĩ 'dĩ ángõ tí yã?
- 13**Õzõ tí gõ'dá õjílã ĩcã äfõlé õdrã 'ásĩ kô rî, tí Yésũ Krístõ ícã kpá kô äfõlé õdrã 'ásĩ.
- 14**Gõ'dá tí Yésũ Krístõ pãtĩĩ õró äfõõ õdrã 'ásĩ kô rî, tã âtĩ-âtĩ mã drí pëlé rî ä'dõ 'bã'á tã tãkó 'î, gõ'dá nĩ ä'dõ 'bã'á kpá tã tãndĩ äkó tã læzó 'á lâ.
- 15**'Dĩĩ ä'dõ ä'dalã kĩ, mã rî 'dĩ õnjõ âtã'á ĩ'dĩ Ôvârí rî tãsí, tãlã mã pë tã trá kĩ, pãtĩĩ Ôvârí ñngã Yésũ Krístõ trá õdrã 'ásĩ lédrë-lédrë ró. Nĩ ndrë drë, tí õzõ õjílã ĩcã kô äfõlé õdrã 'ásĩ rî, tí Ôvârí ícã Yésũ rî ñngálé õdrã 'ásĩ kô.
- 17**Tĩ õró 'bãã nõ ĩtĩ rî, Yésũ Krístõ ä'dõ 'bã'á nõ drë zãã ävõ ró, gõ'dá tã lælë äñíkã ä'dõ 'bã'á nõ tí võ tãkó 'á. Gõ'dá tí õdrã Yésũ Krístõ kâ rî ä'dõ 'bã'á mbârãkã äkó äñĩ pälé tã õnjí äñíkã 'ásĩ. Tĩ nĩ ävĩ nõ trá zãã lætĩ Ôvârí kâ 'ásĩ, gõ'dá nĩ ä'dõ 'bã'á nõ drë zãã lænjĩ-lænjĩ lænõ tã õnjí äñíkã kâ njĩ'á.
- 18**Tĩ õró 'bãã nõ pãtĩĩ kĩ, Yésũ äã'dõ nõ drë zãã ävõ ró rî, gõ'dá tã læ 'bá gólíyî drã 'bá Yésũ 'á rî ícã íyî lédrë-lédrë ädũkũ äkó rî ùsúlĩ kô. Gõ'dá lænõ Ôvârí kâ ä'dõ 'bã'á nõ, rĩ'á gólíyî 'ê'á ändrõ nõ rõõ.

- 19Tí òzō mā òró lǐfí 'bāa nō cé tā tãndí gólíyí Yésū drí 'élé ãmâ drí ãngó nō 'á rí drī ï'dí rí, gō'dá tí mā â'dô 'bā'á ngá ãkó lǐfí 'bázó drí lâ ïzátú ãlôwálâ. 'Dī ïzā kōkō 'î.
- 20Ítí rí, gō'dá tā pătíí rí ï'dí nō, Yésū Krístō ngá trá òdrâ 'ásí. Gólâ ï'dí òjílâ ngá 'bá sísí òdrâ 'ásí â'dálâ ãmâ drí kī, òjílâ gólâkâ drâ 'bá trá ngá ãlô rô gólâ bê rí, â'dô ïyí kpá ngá'á òdrâ 'ásí gólâ kâtí.
- 21Nī ndrê drē, òzō òjílâ ãlô drí òdrâ pá âséré nī òjílâ ndrī drī rí tí rí, gō'dá ngāngā òdrâ 'ásí rí âcâ kpá trá òjílâ ãlô sī.
- 22Nī ndrê drē, tā rí gógó 'dī â'dô trá nōtí. Ádāmā gā bê dó tā Ôvârí drí 'bálé drílâ rí 'élé rí, tā ârí ãkō gólâkâ 'dī âsê òdrâ pá trá gólâ rí ózōwá yí drī ndrī. Kpá ítí, Yésū Krístō drâ bê gō'dá ngázó kpá lédrê-lédrê ró òdrâ 'ásí rí, gólâ njí látí kpá trá òjílâ gólíyí tā lē 'bá trá gólâ 'á rí yí drí ngázó òdrâ 'ásí lédrê-lédrê ró.
- 23Ítí rí, gō'dá òjílâ â'dô ngá'á òdrâ 'ásí kâyí gólâ Ôvârí drí 'bálé rí 'á. Sísí rí, Ôvârí 'bā trá Yésū ï'dí âfólé òdrâ 'ásí. Ítí rí, gō'dá Yésū Krístō òtírí âgōô ãngó nō 'á rí, krístō 'bá yí ndrī òdrâ 'bá rí yí â'dô lîdrí'á òdrâ 'ásí.
- 24Gō'dá Yésū Krístō drí òjílâ ndrī ãngó nō drī gólíyí rú jâ 'bá trá Ôvârí rú rí 'bá yí gō'dá kpá líndrí ònjí ndrī gólíyí ãngó nō drīlí rí yí pēzó ndrī. Gō'dá gólâ drí ãngó nō fēzó kūmū íyíkâ bê ndrī íyí átá Ôvârí drígá. Ítí rí, ãngó nō drí rú ndēzó.
- 25Nī ndrê drē, Yésū Krístō â'dô rí'á ãngó nō drī kúmú ró, būúú gólâ drí íyí ãjú-'bá-ãzí yí pēzó ndrī 'bálé íyí pá zélé 'á.
- 26Ítí rí, ãjú-'bá-ãzí ãdūkū gólâ drí 'é'á ïzâlâ volé rí òdrâ ï'dí, tãlâ krístō 'bá yí òzó gō drâ kô kâyí rí nã 'bá yí 'á.
- 27Mā nī tā rí 'dī 'bá yí â'dólé tā pătíí ró, tãlâ tā Ôvârí kâ búkū 'á tā átá 'bá kī'á nī rí, "Ôvârí 'bā Yésū trá â'dólé ngá ndrī drīlí" rí'á cé Ôvârí rí ífíí ï'dí Yésū drí â'dózó kúmú ró drīlí lâ 'á kô rí.
- 28Gō'dá òzō Ôvârí ò'bā ngá trá ndrī Krístō zélé gólâ drí â'dózó kúmú ró gólíyí drīlí rí, gō'dá Krístō rí gógó drí gōzó íyí nyãányâ 'bálé Ôvârí zélé, Ôvârí ògō ró ngá ndrī rúlí 'būú.
- 29Tí òzō gō'dá òjílâ ãâfō òdrâ 'ásí kô rí, ãní ũrúkâ 'bá yí gō'dá rí'á bābâtízí 'élé ãní nyãányâ drí ãní áró òdrâ 'bá rí yí vō lâ 'á ã'dô drí yã? Gō'dá bābâtízí rí gógó 'dī â'dô 'é'á òjílâ ãníkâ òdrâ 'bá trá 'é 'bá âfólé kô 'dī pã'á ãngó tí yã?
- 30'Á'dô ítí rí, gō'dá ãmâ rú ï'bū 'bá Yésū kâ ró nō, mā â'dô gō'dá kó rí'á ãmâ 'bálé rí'á tā âtí-âtí 'dī pélé Yésū rí tãsí kâyí vósí cé, gō'dá òjílâ 'bálé 'é'á ãmâ úfúlí 'dī íyíkâ kó ã'dô tãsí yã? Tí òzō mā òró ïsülâ kī, ãmâ rú'bá ãâfō òdrâ 'ásí kô rí, tí mā ícâ kô tā 'dī 'élé ítí.
- 31'Ámâ ândré rí mvá yí, má âtâ ãní drí, lâñô gólâ ãmâ 'é 'bá má drí 'ézó drälé kâyí vósí cé nō, má âtâ nō tā mbí 'î, má rí'á njãã drälé tā tãndí gólâ Kúmú Yésū Krístō drí 'élé ãní drí rí tãsí.

32 Õzō gō'dá òjílā āāfō kō òdrā 'ásī rī, gō'dá kó tālā íyíkā ã'dô 'î má drí lâṅō úsúzó Ēfésō 'álā ámā ājú-'bá-āzī yī drígá sī, nyé òzō lâṅō gólā òjílā gólā kāmī drí 'délé drī lâ rī drí úsúlí rī kátí yā? Tā ìsū òjílā ká 'á rī, tā tándí má drí 'ě'á úsúlā āngó nō 'á tā ąngí má drí 'élé 'dī 'á rī íyíkā kó ã'dô 'î yā? Ā'dô ítí rī, rī'á tándí ró má drí cé tā gólīyī 'ē 'bá ámā 'bālé āyīkō ró rī 'élé í'dī, òzō átálé trá bükū Ôvârí ká 'á rī kátí kī, "Mā òrī cé rī'á ngá nyālé gō'dá kpá ngá mvūlí í'dī, ã'dô ró bê āmā 'bālé āyīkō ró, tālā ìdrú rī āmā trá 'ě'á drālé, òdrā rī'á njāā āmā tē'á." Īsáyā 22.13

33 Nī āyē òjílā āzā 'bá yī kō ānī ādólé tā ányā 'dī sī, tā pātī rī 'bá yī í'dī rī'á nō 'bá yī, "Ānī āzī-āzī yī rī 'bá íyī tā ònjí 'élé 'dī 'bá yī, á'dô íyī ānī ìzā'á tā tándí ānīkā rī'á 'élé 'dī 'ásī gō'dá rú jālé tā ònjí íyíkā rī'á 'ēlā rī 'bá yī 'élé í'dī."

34 Ítí rī, ānī ìfī ōmbā ānī drī, nī jā tā ìsū-ìsū ānīkā. Gō'dá nī āyē tā ònjí ānīkā. Má sō drī-mbílí ānī ìfī. Má kī, ānī ūrūkā 'bá yī nī Ôvârí kō ālólā.

35 Gō'dá gbō lé má pē bê tā līdrī-līdrī ká òdrā 'ásī rī ānī drí rī, òjílā ūrūkā 'bá yī ānī lāfálé sī íyíkā kpá zāā tā íj'á kī, òjílā á'dô íyíkā līdrī'á òdrā 'ásī 'dī kó ángó tí ró yā? Õzō òjílā ō'ē līdrílí òdrā 'ásī rī, rú'bá lârākō gólīyī drí 'ézó līdrílí í'dí bê lâ 'dī á'dô 'bā'á íyíkā kó ángó tí yā?

36 Tā nī ākō ānīkā ítí 'dī á'dô ká 'î yā? Nī ìsū drē tā ngá ífī ká. Õzō nī ì'dī ngá ífī trá 'bú 'á rī, á'dô drā'á zālō drílā gōzō āfōlé mbālé bí bê ąrú ró kă'dă-kă'dă. Āmā rú'bá á'dô drā'á kpá ítí, gō'dá Ôvârí òtírī āmā 'bāā līdrílí ó'dí òdrā 'ásī rī, gólā drí rú'bá ó'dí āfēzó āmā drí.

37 Ngá gólā ānī drí í'dílí 'dī rī'á cé ngá ífī 'î òzō mbámú kátí, cé fīnyáwá gō'dá ngá gólā āfō 'bá mbālé ūrú rī, lârākō lâ rī'á ngī ngá ífī rú sī.

38 Gō'dá Ôvârí fē lârākō trá ngá ífī 'dī 'bá yī drí ngīngī nyé òzō gólā drí lēlé rī kátí ąkū ró.

39 Gō'dá kpá ítí, ngá gólīyī lédrē-lédrē ró Ôvârí drí 'bālé rī, kpá trá íyī rú'bá lârākō ngīngī bê. Òjílā mvá trá rú'bá lârākō bê ngī. Kōrōnyā kpá trá rú'bá lârākō bê ngī òjílā mvá rú sī. Ārívá kpá trá rú'bá lârākō bê ngī, gō'dá í'bī kpá trá rú'bá lârākō íyíkā bê ngī kōrōnyā āzā 'bá yī drī sī.

40 Gō'dá kpá ítí, ngá gólīyī ūrú 'álā rī 'bá yī lârākō lâ kpá ngī ngá gólīyī āngó nō 'á nō 'bá yī rú sī. Ngá gólīyī ūrú 'álā rī 'bá yī sūsū lâ kpá ngī ngá gólīyī āngó nō ká rī 'bá yī rú sī.

41 Gō'dá mvēmvē ítú ká rī ngī mvēmvē párá ká rī rú sī, gō'dá kpá ngī lągū-lągū í'bī'bīwá ká rī rú sī. Ítí rī, gólīyī rī lągúlí 'dó ngīngī. Lé ítí rī, lągū-lągū í'bī'bīwá ká íyī vō 'ásī rī kpá rī'á ngīngī, ālō rī lągū íyíkā kpá gāřā íyī āzī-āzī drī sī.

42 Gō'dá á'dô 'bā'á kpá ítí, Ôvârí á'dô 'ě'á òjílā gólā drí 'ě'á íngálā òdrā 'ásī rī íyī rú'bá lâ yī òjálé ngī. Rú'bá gólā 'bālé 'bú 'á 'dī rī'á ngá gólā drā 'bá trá gō'dá 'ē 'bá nālē rī í'dī. Gō'dá rú'bá gólā Ôvârí drí 'ě'á līdrílā òdrā 'ásī rī, nā kō. Á'dô 'ě'á á'dólé rú'bá gólā tībē 'ē 'bá drālé kō gō'dá 'ē 'bá nālē kpá kō rī í'dī.

43Ítí rí, rú'bạ gólâ tíbê ãngó nō kâ 'bǎlé 'bú 'á 'dĩ rí fǎfǎ ãkó, rĩ'á rú'bạ lâṅō kâ 'î, gō'dá Ôvârí òtírí lĩdrĩlâ òdrǎ 'ásĩ rí, â'dô 'ě'á 'bǎlé lâṅō ãkó. Kạyị 'bǎzó lâ 'bú 'á rí, mbâràkǎ lâ yû, gō'dá Ôvârí òtírí lĩdrĩlâ rí, â'dô 'bǎ'á cú mbâràkǎ bê gǎrǎ.

44Kạyị 'bǎzó lâ 'bú 'á rí, rĩ'á ngá ãngó nō kâ 'î. Gō'dá Ôvârí òtírí lĩdrĩlâ rí, â'dô 'bǎ'á gō'dá ngá 'bũu kâ 'î. Gō'dá â'dô bê trá kĩ'á nĩ rí, rú'bạ ǎmákǎ nō ǎâ'dô ngá ãngó nō kâ 'î rí, gō'dá rĩ'á tǎ pǎtĩyị 'î ǎmǎ rú'bạ ó'dí rí â'dô 'ě'á 'bǎlé rú'bạ vō úrú 'álâ rí kâ rĩ'dĩ.

45Ádǎmǎ bê rĩ'á rĩ. Úlị Ôvârí kǎ âtǎ tǎ trá ǎmǎ drí Ádǎmǎ sịsị rí tǎsị kĩ, "Ôvârí 'bǎ Ádǎmǎ sịsị rí trá â'dólé òjĩlǎ mvá ró." Tǎ Ómvó Ngá 2.7 Gō'dá Ôvârí 'bǎ Ádǎmǎ rĩ lâ ró rí, Yésũ Krístô rĩ'dĩ tíbê 'ě 'bǎ òjĩlǎ 'bǎlé lédrê-lédrê ró rú'bạ lâràkô ó'dí bê rí.

46Ítí rí, rú'bạ lâràkô sịsị Ôvârí drí 'bǎlé ǎmǎ drí nō rĩ'á rú'bạ ãngó nō kâ 'î, rú'bạ nō vósĩ rí, gólâ â'dô rú'bạ vō úrú 'álâ rí kǎ fě'á ǎmǎ drí.

47Ôvârí 'bǎ Ádǎmǎ sịsị rí trá ãnyákú 'ásĩ. Ádǎmǎ rí 'dĩ rĩ'á òjĩlǎ ãngó nō kâ 'î. Gō'dá Yésũ Krístô â'dó 'bǎ Ádǎmǎ rĩ lâ ró rí, íyíkǎ úrú lésĩ. Kạyị Ôvârí drí gólâ rí ãngázó òdrǎ 'ásĩ rí, Ôvârí fě rú'bạ lâràkô ó'dí rí kǎ úrú 'álâ rí trá gólâ drí.

48Ítí rí, ǎmǎ ndrĩ òjĩlǎ gólĩyị ãngó nō 'á nō rĩ'á ãyị rú'bạ ãnyákú bê, òzô Ádǎmǎ gólâ 'bǎlé ãnyákú 'ásĩ rí kǎtĩ. Gō'dá rú'bạ 'ě'á fělǎ ǎmǎ drí ãcázó rĩlĩ úrú 'álâ rí, lâràkô lâ â'dô 'ě'á 'bǎlé òzô Yésũ Krístô kǎ rí tí.

49Ítí rí, ngbǎângbânō rí, ǎmǎ cú rú'bạ bê òzô Ádǎmǎ kǎtĩ tíbê 'bǎlé ãnyákú 'ásĩ rí, gō'dá â'dô 'ě'á drǎlé drǎ. Ítí rí, gō'dá mǎ â'dô bê trá ngá ǎlô 'î Yésũ Krístô bê rí, gō'dá mǎ â'dô lĩdrĩ'á òdrǎ 'ásĩ rú'bạ ó'dí bê òzô Yésũ Krístô kǎtĩ, tǎlǎ ǎmǎ drí rĩzó bê úrú 'álâ gólâ bê.

50Ámǎ ǎndrê rí mvá yị, má âtǎ ǎnĩ drí, rú'bạ ǎmákǎ ǎmǎ drí â'dózó rĩ'dĩ bê lâ ãngó nō 'á nō, ãcǎ kô filĩ rĩlĩ úrú 'álâ vō gólâ Ôvârí drí 'bǎzó rĩ'dĩ kúmú ró ngá ndrĩ drĩlĩ rí 'á, tǎlǎ rú'bạ rí 'dĩ rĩ'á cé ǎ'wǎ 'î ǎrĩ bê. Ámǎ rú'bạ tíbê 'ě 'bǎ drǎlé gō'dá ñǎlé nō, ãcǎ kô rĩlĩ zǎâ. Ítí rí, mǎ lě rú'bạ ó'dí rĩ'dĩ rĩzó úrú 'álâ.

51Nĩ ǎrĩ drê, má âtǎ drê tǎ lâràkô nō ǎnĩ drí. Yésũ Krístô â'dô ǎgō'á ǎmǎ ǎzǎ 'bǎ yị úsúlị drê zǎâ lédrê-lédrê ró. Ítí rí, gō'dá mǎlǎyíkǎ Ôvârí kǎ òtírí gũnịyǎ vōô rí, Ôvârí drí ǎmǎ rú'bạ òjázó ndrĩ â'dólé rú'bạ ó'dí ró. Tǎ rí 'dĩ â'dô 'ě'á rú 'élé 'wǎâ ró, nyé òzô lĩfị ǎcǎrê kǎtĩ. Gō'dá òtírĩ gũnịyǎ rí 'dĩ vōô rí, òjĩlǎ gólĩyị ǎmǎ lǎfǎlé sị òdrǎ 'bǎ trá rí yị drí lĩdrĩzó òdrǎ 'ásĩ lédrê-lédrê ró kpá ó'dí. Gō'dá â'dólé cú rú'bạ ó'dí tíbê 'ě 'bǎ drǎlé kpá ó'dí kô rí bê. Gō'dá ǎmǎ ǎmbúkũ gólĩyị lédrê-lédrê ró òdrǎ 'bǎ drê kô'dǎwǎ 'dĩ 'bǎ yị, Ôvârí â'dô kpá ǎmǎ òjǎ'á rú'bạ ó'dí ǎfězô ǎmǎ drí.

53Tǎ lâ rĩ'á ãcǎ-ãcǎ ró, Ôvârí drí ǎmǎ rú'bạ gólĩyị rĩ 'bǎ òdrǎlé òdrǎ gō'dá ñǎlé kpá ñǎ nō 'bǎ yị òjǎlé rú'bạ ó'dí gólĩyị tíbê 'ě 'bǎ òdrǎlé kô rí 'bǎ yị 'á.

54Gō'dá tǎ rí 'dĩ òtírĩ rú 'ěê rí, gō'dá úlị gólâ búkũ Ôvârí kǎ drí ǎtǎlé rí drí ǎcázó tǎ pǎtĩyị ró kĩ 'bǎ nĩ rí, "Ôvârí ãzǎ ǎjũ-'bǎ-ǎzị íyíkǎ, Ôdrǎ-trǎ. Gólâ 'bǎ tǎ trá, òjĩlǎ òzô òdrǎâ kô. Gólâ ndê òdrǎ rí mbâràkǎ trá ndrĩ." Ísáyǎ 25.8

55Ítí rí, gō'dá Ôvârí âtâ tâ kpá trá búkū íyíkâ 'á kī, "Ôdrã, mbârâkã ánikâ rīzô ãmâ úfúlí rí gō'dá ã'dô 'á yã? Mbârâkã ánikâ ãmâ drīlī rí ndē trá. Ní ícá gō'dá ãmâ úfúlí kô." Ôséyã 13.14

56Tã ònjí ãmákã rī'á 'èlã rí, rí nī rī'á mbârâkã fèlé òdrã drí rīzô ãmâ úfúlí nō. Gō'dá tâ gólīyí Ôvârí drí 'bálé trá ãmâ drí 'èlé rí, rí nī tâ â'dalé ãmâ drí kī, òdrã cú mbârâkã bê ãmâ pèzô, í'dí ãmâ drí rīzô drálé nō, tãlã tâ 'bã'bã rí 'dī rí tâ â'dalé kī, Ôvârí ãã'dô lâṅṅ fè'á ãmâ drí tâ ònjí ãmákã rī'á 'èlã 'dī 'bã yí tãsí.

57Ítí rí, nī 'dê, mã ngã ndrī 'dó Ôvârí rí lúyílí, tãlã gólã 'bã ãmâ nī òdrã rí pèlé tâ ònjí bê, tãlã tâ gólã Yésū Krístō drí âfōzô òdrã 'ásí nō tãsí.

58Ámã ándré rí mvá yí, ã'dô gō'dá trá ítí rí, 'dōvó nī 'dê, mã njũ tâ lèlè ãmákã rú gágá, gō'dá mã ádrê ró òzô rákã fè kátí. Nī rí gō'dá zãã lōsī Yésū Krístō kã rí 'èlé í'dí dódó. Nī nī tãndí ró kī, lōsī 'è'è Yésū Krístō drí rí â'dó kô tâ tãkó 'í.

1 KŌRÍNÍTŌ LÉ 'BÁ 16

1Tã lãfã è'bê kã jólé krístō 'bã gólīyí Yērōsálémã 'álã rí 'bã yí pãzô rí tãsí rí, nī 'è kpá nyé òzô mã drí átálé òjílã gólīyí Gãlãtīyã 'álã rí 'bã yí drí 'èlé rí kátí.

2Kãyí rãtãã kã vósí cé rí, òjílã ãlô òcã lãfã íyíkã lãfálã lãfã ndrī gólã drí úsúlí rí 'bã yí 'ásí trólé fèlé drī-'bã ánikã drīgá, gólīyí òndrê ró vó lâ búúú kãyí mã drí 'èzô cãlé ãní ngáá tólã rí 'á. Nī 'è tâ rí 'dī ítí, tãlã mã òtírí cãã tólã rí, mã òzô kô kpá rī lãfã zílí ãní tī sí.

3Gō'dá òzô mã òcã trá tólã rí, mã gō ró cé wárãgã ígílí í'dí fèlé òjílã gólīyí ãní drí njílí trá lãfã 'dī ájílí rí Yērōsálémã 'álã rí 'bã yí drīgá, ã'dô ró bê gólīyí â'dalé kī, gólīyí lãjô'bã ánikã ãní drí jólé rí yí í'dí.

4Ôzô ñcã trá mã drí kpá nīzô òjílã rí 'dī 'bã yí bê kãyí rí 'dī 'á rí, gō'dá mã drí nīzô.

5Mã lè nílí Mèkèdónīyã 'álã, nī'á òjílã Ôvârí kã tólã mã 'bã yí ndrèlé. Ôzô mã òtírí nī Mèkèdónīyã 'álã rí, gō'dá 'dī vósí rí, mã ã'dô 'è'á cãlé búúú ãní ngáá tólã.

6Ôzô mã òcã trá ãní ngálã tólã rí, mã lè rílí ãní bê kãyí ãmbá sí, ã'dô 'bã'á búúú cãlé mílí ãdúkū 'á. Gō'dá 'dī ã'dô ãní 'bã'á cú lãfã úsúlí ãmã pãzô áçí ãmákã mã drí 'è'á tólã nīzô sísí 'álã mã 'á.

7Ngbãângbãno rí, mã nī drē tólã kô, tãlã mã lèé kô rílí ãní bê cé kãyí dã sí òzô mã òcã trá ãní ngáá tólã rí. Ôzô Ôvârí òlôpê mã trá cãlé tólã rí, mã lè 'èlã ãní bê kãyí dùú.

8Mã ã'dô 'è'á rílí Ēfésō 'á nōngá cãlé búúú kãyí kãrãmã Pēnītãkósītí kã 'á,

9tãlã mã drē cú ándrã-tãndí bê lōsī Ôvârí kã 'èzô nōngá. Gō'dá òjílã dùú rī'á tâ lè'á tâ Ôvârí kã 'á. Gbō lé ãmã ájú-'bã-ází yí ã'dô bê rī'á látí lōndã'á 'èzô lōsī mã drí rī'á 'èlã 'dī ízãzô rí.

10Ítí rí, Tīmátīyã òtírí cãã ãní ngáá tólã rí, nī lãgũ gólã kpá, nyé òzô ãní drí 'èrē ãmã lãgúlí rí kátí, gólã rí kpá lōsī Kúmú ãmákã Yésū Krístō kã ãlô-ãlô mã drí rī'á

'ēlā nō 'ēlé ǐ'dī. Nī ndrē gólā ōjílā tākó ró kō. Nī pā gólā lāfā sī, ã'dô ró bê gólā drí âcí iyíkā 'ě'á tōlā 'dī tōzó pīpīśílí tándí sī tā ịsū âkó, tālā gólā ãâgō ró bê 'wāâ má ngáá nōlé âdrúpī âzí âzâ 'bá yí bê.

12Gõ'dá ãmâ âdrúpī Āpólō rí tāsī rí, má âtâ tâ trá kpīī gólā drí nīzó ãmâ âdrúpī gólīyī nī 'bá 'dī 'bá yí bê ãnī ngálā, gólā lēé nīlí ãnī ndrēlé ngbãângbânō kō. Gõ'dá gólā â'dô nī'á trá, òzō Ôvârí òlē trá gólā drí rí.

13Ānī līfī ōmbâ ãnī rú, nī âdrē gágá òzō rákâ fē kâtí tâ lēlé pīpīśílí ãlô sī Yésū Krístō 'á, nī âtū fī lãṅō 'ásī ndrī mbârâkâ Ôvârí kâ sī.

14Nī rí tâ 'ēlé ãnī âzí-âzí yī drí ndrī 'dó lówó sī.

15Āmâ ândré rí mvá yī, nī nī tâ Sītīfānāsī yī kâ trá tándí ró. Gólīyī ōjílā drī-káká tâ lē 'bá Yésū Krístō 'á Gīrīkī 'álâ rí ǐ'dī, ōjílā 'dī 'bá yí 'bã iyī trá lôsī 'ēlé ōjílā Ôvârí kâ drí pīpīśílí ãlô sī.

16Má lô'bã rú'bã ãnī drí, nī rí ró bê drī-'bá tándí ãníkâ òzō Sītīfānāsī yī kâtí rí 'bá yí zélé ōjílā gólīyī rí 'bá lôsī 'ēlé gólā bê Ôvârí drí rí 'bá yí bê.

17Mâ rī'á âyīkō ró, tālā Sītīfānāsī, Fōrōtōnátō gõ'dá Ākâyíkâ yī âcâ iyī trá ãmâ ngálā ãmâ pālē, òzō má òtírī rī ãnī tâ ịsūlí ãnī ndrē âkō drí rí.

18Gólīyī rí trá mbârâkâ sōlé má 'á, òzō drīlīyī rīrī 'ēlā ãnī drí tólā nã kâtí. Ítí rí, nī ịnjī gólīyī tándí ró.

19Krístō 'bá gólīyī Ásíyã 'álâ rí 'bá yí 'ê iyī nī-bê-yã ãnī drí rōô. Ākōwílā yī Pīrīsílā bê krístō 'bá gólīyī rú ê'bé 'bá Ôvârí rí írátálé gólīyī drí 'bã 'álâ rí 'bá yí bê 'ê iyī nī-bê-yã ãnī drí, Kúmú ãmákâ Yésū Krístō rí rú sī.

20Gõ'dá kpá ãnī âzí-âzí yī ndrī tībê tâ lē 'bá trá Yésū Krístō 'á rí yí 'ê iyī nī-bê-yã kpá ãnī drí ndrī. Nī òtírī rú ê'bé vō ãlô 'á rí, nī 'ê nī-bê-yã ãmâ âdrúpī yī drí lówó sī.

21Mâ Póólō, má ịgī nī-bê-yã nô cú ámâ drí sī ãnī drí.

22Ôzō ōjílā ãlô ãnī lāfálé sī ò'bã Kúmú ãmákâ Yésū rí lówó kō rí, lãṅō â'dô gólā rí 'ě'á. Kúmú ãmákâ Yésū Krístō ãâgō 'wāâ.

23Kúmú ãmákâ Yésū Krístō òfē òrē ãnī drí.

24Má lē ãnī ndrī, tālā ãmâ ãnī bê trá ndrī ngá ãlô 'í Yésū Krístō bê. ǐ'dī 'dī.

2 KŌRÍNĪTŌ LÉ 'BÁ

2 KŌRÍNĪTŌ LÉ 'BÁ 1

- ¹Mâ Póolō tíbē Ôvârí drí njílí nĩ â'dólé lâjóbá Yésū Krístō kâ ró rí, má îgĩ wárāgã nô nĩ ânî krístō 'bá Kŏrínītō 'álâ nã 'bá yî drí gŏ'dá ânî gólīyî â'dó 'bá 'bădrī Ġīrīkī kâ 'álâ rí yî drí. Âmâ âmâ âdrúpī Tīmátīyā bê, 'ê nĩ-bê-yā ânî drí ndrī.
- ²Ôvârí âmâ átá gŏ'dá Kúmú âmákâ Yésū Krístō bê ôfē ōrē ânî drí tā ă'dí bê.
- ³Mã lûyî Ôvârí Kúmú âmákâ Yésū Krístō rí átá ró rí gólâ tíbē 'â lâ drí â'dílí trá âmâ rú nõ, Ôvârí rí gólâ kpá ĩ'dī mbârâkã sŏ 'bá âmâ rú rí.
- ⁴Ōzō lâṅō āâ'dô trá âmâ 'é'á rí, gólâ drí âmâ 'bázó fīî âtūlī. Gólâ pâ âmâ ĩtí 'dī rí, tálâ mã ōpâ ró ōjílâ gólīyî lâṅō drí 'é'á gólīyî 'élé rí kpá ĩtí.
- ⁵Ōzō lâṅō ō'ê âmâ rŏô tā lēlē âmákâ Yésū Krístō 'á rí tāsī rí, gŏ'dá Yésū Krístō â'dô âmâ pīpīsilī 'bã'á â'dílí â'dí gŏ'dá rīzŏ mbârâkã íyíkâ fēlé âmâ drí rŏô.
- ⁶Ōzō gŏ'dá lâṅō ā'dô trá âmâ 'é'á rí, tā 'dī ā'dô ró bê ânî pālē. Ōzō Ôvârí ō'bã âmâ pīpīsilī trá ĩdúlí kâyî lâṅō drí rīzŏ âmâ 'élé rí 'á rí, tā rí 'dī â'dô ânî pã'á tā nīlī kī nī rí, Ôvârí â'dô kpá ânî pīpīsilī 'bã'á ĩdúlí ōzō lâṅō ōtīrī rīî ânî 'élé rí.
- ⁷Ītí rí, má lē tā trá pătī-pătī pīpīsilī ālŏ sī kī, Ôvârí â'dô tā 'dī 'é'á kpá ĩtí ânî drí. Lâṅō tíbē âmâ 'é 'bá rí, â'dô kpá ânî 'é'á. Gŏ'dá ĩtí rí, Ôvârí â'dô kpá pīpīsilī tā âtū kâ fē'á ânî drí gŏ'dá kpá ânî pīpīsilī 'bālē â'dílí â'dí ōzō drílâ 'ērē lâ má drí rí kâtí.
- ⁸Âmâ âdrúpī yî âmâ ĩzŏ yí bê, má lē lâṅō gólâ âmâ 'é 'bá 'bădrī Ásīyā kâ 'álâ rí tā lâ 'bālē kpá ânî drí nīlī. Lâṅō rí 'dī lâṅjī trá kŏrŏ, gŏ'dá mbârâkã lâ lâvũ trá gārā âmâ drī sī. Ītí rí, mã kī âmákâ rí, lâṅō rí 'dī āâ'dô âmâ fũ'á.
- ⁹Mã kī âmákâ rí, pătī-pătī kâyî âmákâ drā kâ rí āâcâ trá. Tã rí 'dī â'dô ĩtí 'dī rí, tálâ mã ōzŏ kŏ ûjũũ nĩ âmâ nyāányā pālē, mã ôfē ró âmâ bê rí cé Ôvârí drīgá ĩ'dī, Ôvârí tíbē rī 'bá ōjílâ ĩngálē ōdrā 'ásī rí.
- ¹⁰Ôvârí gólâ tíbē âmâ pã 'bá nĩ lâṅō âmábá tíbē 'é 'bá âmâ fūlī ĩtí 'dī 'ásī 'dī rí, gólâ ĩ'dī Ôvârí tíbē âmâ drí 'ézŏ tā lēlē 'á lâ pīpīsilī ālŏ sī rí. Īzátú rí, gólâ â'dô kpá zãã rī'á âmâ pālē lâṅō 'ásī,
- ¹¹tálâ nĩ ōrī trá zãã rī'á gólâ rí ĩrátālē âmâ tāsī rí. Ītí rí, ōjílâ dũũ â'dô ĩcá'á cú Ôvârí rí lûyílí, tálâ gólīyî ndrē gólâ pâ âmâ trá kâyî lâṅō kâ 'ásī.
- ¹²Âmâ âdrúpī yî, tā ĩsũ âmákâ vŏ ró rí, Ôvârí nĩ trá kī, má rí trá āngŏ nõ drīî ōjílâ tãndí rí ró gŏ'dá tā gólīyî má drí rī'á 'ēlâ ânî drí rí 'bá yî rī'á cú tā ōnjí âkŏ. Má rí tā gólīyî sũ 'bá Ôvârí rú rí yî 'élé ĩ'dī ânî drí, â'dô mbârâkã gólâ drí fēlé má drí rí vŏ ró.
- ¹³Tã gólīyî má drí ĩgīlī ânî drí nõ 'bá yî, má ĩgĩ trá tā mbî 'î gŏ'dá kpá dódŏ mã gólīyî ânî drí 'é'á ífí lâ nīlī dódŏ rí yî ĩ'dī.

14Gõ'dá nĩ nĩ tã ámákâ 'dĩ drě cé dã ítí, gõ'dá má lě ãnĩ tã ámákâ rĩ nĩlĩ ngbálĩ-
ngbálĩ ịzátú, tãlã má lě ámã ârúlĩ ãnĩ tãsĩ, gõ'dá nĩ ârũ ró kpá ãnĩ ámã tãsĩ, kãyĩ
gólã Kúmú ámákâ Yésũ Krístõ drĩ 'ězõ âgõlě ãngõ nõ 'á rĩ 'á.

15Tã ịsũ ámákâ 'á rĩ, tã 'dĩ fĩ trá ãnĩ drĩ. Ítĩ rĩ, má lě trá cãlě ãnĩ ngáá tólã ãndãlã rĩ,
tãlã nĩ â'dõ ró bê ãyĩkõ bê má drĩ ãnĩ pãzõ ãndãlã rĩ.

16Má lě trá ãnĩ ndrělě sịsị, má õtĩrĩ nĩ nĩ'á 'bãdrĩ Měkědónĩyã kã 'álã rĩ. Gõ'dá má
lě kpá trá cãlě ãnĩ ngálã má õtĩrĩ âgõõ Měkědónĩyã lésĩ rĩ, tãlã nĩ pã ró má bê âđĩ
sĩ fĩnyáwá má drĩ nĩzõ ị'dĩ sĩ lã 'bãdrĩ Yũđáyã kã 'álã.

17Nĩ ịsũ bê-rĩ, mã rĩ'á õjĩlã tã ịsũ-ịsũ bê rĩ rĩ rĩ ị'dĩ yã? Nĩ ịsũ bê-rĩ mã õjĩlã gólã rĩ
'bã tã yĩ drĩ 'bãlě trá 'ělě rĩ 'ě 'bã kõ rĩ ị'dĩ yã?

18Ôvãrĩ nĩ trá kĩ, mã á'dõ kõ õjĩlã ítĩ 'dĩ ị'dĩ. Má rĩ zãã tã mbĩ rĩ átãlě ị'dĩ, tãlã Ôvãrĩ
rĩ mvã Yésũ Krístõ, tã gólãkã átãlě rĩ ịyĩkã kó zãã ãlõ. Gólã ị'dĩ tĩbê ãmã Sĩlĩvãnõ yĩ
bê gõ'dá Tĩmãtĩyã yĩ bê drĩ tã lã pělě ãnĩ drĩ rĩ.

20Ã'dõ tã gólĩyĩ Ôvãrĩ drĩ 'bãlě trá dũũ 'ě'á 'ělã ãmã drĩ 'dĩ 'bã yĩ tãsĩ rĩ ị'dĩ rĩ, mã nĩ
trã kĩ, tã pãtĩ rĩ, Ôvãrĩ á'dõ tã 'dĩ 'bã yĩ 'ě'á tãlã Yésũ Krístõ rĩ tãsĩ. Ôzõ gõ'dá ã'dõ
trã ítĩ rĩ, 'dĩ tã ãmã drĩ rĩzõ tã átãlě kĩ, "Ãã'dõ ítĩ" õzõ mã õrĩ trá Ôvãrĩ rĩ lũyĩlĩ
Yésũ Krístõ rĩ rũ sĩ rĩ ị'dĩ.

21Ôvãrĩ ị'dĩ gólã tĩbê ãmã 'bã 'bã ndrĩ ãnĩ bê á'dólě ngã ãlõ ró Yésũ Krístõ 'á rĩ,
gõ'dá ãmã 'bãlě rĩlĩ zãã tã lělě sĩ, tã ịyĩkã 'á. Gólã nĩ ãmã trá lõsĩ ịyĩkã 'ělě. Gõ'dá
gólã 'bã lãmbě kpá trá ãmã rũ õzõ ngã gólã 'bã 'bã ngã ịyĩkã ró rĩ kãtĩ, Líndrĩ
Tãndĩ ịyĩkã fěfě lã sĩ rĩlĩ ãmã pĩpĩsĩlĩ 'á. Gólã ãfě Líndrĩ Tãndĩ ịyĩkã trá rĩlĩ ãmã
pĩpĩsĩlĩ 'á sĩ, õzõ ngã drĩ-kákã gólã drĩ 'ě'á 'ělã ãmã drĩ rĩ kãtĩ, tãlã mã ãnĩ ró bê kĩ,
pãtĩ-pãtĩ ró Ôvãrĩ á'dõ ãmã 'bã'á rĩlĩ ãlõ Yésũ bê ãrũ 'álã.

23Ôvãrĩ ị'dĩ lĩfĩ drĩ 'bã ámákã ró tã lã á'dãlě kĩ, õzõ mã õgõ cãlě bũũ Kõrĩnĩtõ 'á
tólã kõ rĩ, mã 'ě tã rĩ 'dĩ ítĩ 'dĩ rĩ, ã'dõ ró bê ãnĩ pãzõ mã õzõ kõ tã lõgõõ ãnĩ drĩ õnjĩ
ró rõõ.

24Mã lěe rĩlĩ ãnĩ drĩ õzõ kúmũ kãtĩ rĩ kõ. Ítĩ rĩ, tãkõ mã rĩ bê-rĩ rĩ'á lõsĩ 'ělě kpãkã ãlõ
ãnĩ bê, tãlã nĩ â'dõ ró bê gágã tã lělě ãnĩkã Yésũ Krístõ 'á rĩ 'á õzõ rákã fě kãtĩ.

2 KÕRĨNĨTÕ LĒ 'BÃ 2

1Ítĩ rĩ, mã 'bã tã ịsũ ámákã kĩ'á nĩ rĩ, mã cá kõ ãnĩ ndrělě rĩ trá, tãlã mã õcã tólã rĩ,
mã á'dõ ãnĩ 'bã'á á'dólě tã ịsũ ró.

2Gõ'dá õzõ mã õ'bã ãnĩ trá á'dólě tã ịsũ ró rĩ, ã'dĩ á'dõ gõ'dá ámã 'bã'á á'dólě ãyĩkõ
ró nĩ yã?

3Mã ịgĩ tã 'dĩ sịsị ãnĩ drĩ 'dĩ rĩ, tãlã nĩ lõbẽ ró Ôvãrĩ rĩ vó bê tãndĩ ró, tãlã mã lěe kõ
á'dólě tã ịsũ ró tã õnjĩ ãnĩkã drĩ. Ôzõ mã õcã tólã rĩ, rĩ'á tãndĩ ró má drĩ á'dózõ
ãyĩkõ ró tã 'ě'ě tãndĩ ãnĩkã sĩ. Nĩ ndrě trá, mã nĩ trá kĩ, õzõ mã ã'dõ trá ãyĩkõ ró rĩ,
ã'dõ kpá ãnĩ 'bã'á á'dólě ãyĩkõ ró.

- ⁴Kâyî gólâ má drí wárãgã ìgĩzò ãnî drí sísí nã rî, tâ 'ê'ê ãníkâ ìkpókpólô mã trá rôô gô'dá 'bã ámâ pîpîsílí trá â'dólé ìzã ró, gô'dá búúú mã drí áwó ngôzó kâyî gólâ má drí rîzó wárãgã nã ìgílí nã 'á. Má lëé kô úlí ámákâ nõ drí ãnî 'bälé â'dólé tâ ìsü ró. Má lë bê-rî úlí ámákâ nõ drí tâ â'dalé ãnî drí kí, má lë ãnî trá rôô.
- ⁵Sísí òjílã rî ãnî lâfálé sí gólâ tîbê tâ ònjí 'ê 'bá trá 'dî rî, gólâ 'bã mã trá â'dólé tâ ìsü ró, gô'dá 'bã bê-rî ãmbá lâ ãnî ì'dî â'dólé tâ ìsü ró rôô.
- ⁶Lãṅô gólâ ãnî 'dî 'bá yî drí fêlé gólâ drí 'dî ìcã trá 'dî.
- ⁷Ítí rî gô'dá, ngbãangbãṅô rî, nî âyê gólâ tâ ònjí gólákâ 'dî 'ásí. Nî âtã úlí ã'dí ì'dî gólâ rî 'bälé â'dólé ãyîkô ró, tâlã ìzã ôzó kô gólâ rî 'êê rôô.
- ⁸Ítí rî, má lô'bã rú'bã ãnî drí, nî â'dã gólâ drí kí, nî lë gólâ trá.
- ⁹Wárãgã ãzã mã drí ìgílí sísí ãnî drí nã rî, ã'dô ró bê ãnî ùjũzó, tâlã mã lë nîlã ngãtã tâ gólíyî ndrî mã drí 'bälé ãnî drí rî 'bá yî, ãnî njãã 'êlã yã rî.
- ¹⁰Ôzô nî ãâyê tâ ònjí ãgô 'dî kã trá rî, 'dî rî mã âyê gólâ kpã trá tâ ònjí íyíkã 'dî 'ásí drí-ãcê Yésü Krístô kã rî sí. Má rî tâ 'dî 'bá yî 'êlé ìtí 'dî rî, ã'dô ró bê ãnî pãlé, tâlã Sãtãnã ôzó kô látî ùsú rîzó drí-ãcê bê ãnî drî,
- ¹¹tãlã ãmã ãní bê mã nî mãñí Sãtãnã kã rîzó ãmã ãdólé rî trá tãndí ró.
- ¹²Mã cã bê Trówã 'álã nî'á tâ âtî-âtî tãndí Yésü rî tãsí nõ pélé tólã rî, Kúmú ãmákã Yésü njî látî trá mã drí lôsî 'ézó tólã yí drí.
- ¹³Gô'dá gbô lé ìtí rî, má rî kô pîpîsílí ã'dí sí, tâlã mã ùsú ãmã âdrúpî Títô tólã võrã bê mã drí ãnî ngã lésí kô. Ítí rî gô'dá, mã drí ngãzó Trówã rî âyélé nîzó Mëkëdóniyã 'álã gólâ rî lôndãlé.
- ¹⁴Ítí rî, gô'dá mã 'dê mã 'ê áwô-ìtí Ôvãrí drí rôô, tâlã gólâ 'bã ãmã trá kãrá ãmã drí rîzó tâ trólé ãjú 'ásí ãjú-'bã-ãzí yî drígã sí, tâlã mã â'dô trá ngã ãlô ró Yésü Krístô bê. Ôvãrí rî rî'á tâ Yésü Krístô rî tãsí rî ìyálé ãmã sí òjílã drí võ 'ásí ndrî, tâ Yésü rî tãsí 'dî rî'á nyé ôzô ngã ãjí bê tũrũ-tũrũ rî ãjí lâ drí rîrî lâ'búlí sũsũ ró rî kãtí.
- ¹⁵Úlí gólíyî ãmã drí rî'á pëlã Yésü Krístô rî tãsí nõ rî 'bã Ôvãrí â'dólé ãyîkô ró. ãjí lâ rî'á ngî òjílã gólíyî Ôvãrí drí 'ê'á pãlã rî 'bá yî drí gô'dá kpã ngî gólíyî Ôvãrí drí 'ê'á zãlã lâsî sí rî yí drí.
- ¹⁶Gô'dá gólíyî Ôvãrí drí 'ê'á pãlã rî 'bá yî drí rî, úlí ãmákã 'dî 'bá yî ãjí lâ ìyíkã gólíyî drí ngã gólâ 'ê 'bã gólíyî 'bälé rílí zãã gbãdú ãdũkũ ãkô rî ró. Gô'dá òjílã gólíyî Ôvãrí drí 'ê'á zãlã rî 'bá yî drí rî, úlí ãmákã 'dî ãjí lâ gólíyî ãngũ ìyíkã ìyî ôdrã ãjí ró. Á'dô gô'dá bê trá ìtí rî, ã'dí â'dô ìcã'á nî tâ ãngí gólâ ìtí tâ pëpë Yésü rî tãsí 'dî 'êlé nî yã?
- ¹⁷Mã â'dó kô ôzô òjílã gólíyî lë 'bã ìyíkã úlí Ôvãrí kã nõ gílí òjílã drí lâfã sí rî 'bá yí kãtí kô. Gô'dá tâlã Ôvãrí rî nyãányã njî ãmã nî â'dólé tâ Yésü Krístô rî tãsí nõ pë 'bã lâ ró, mã rî âdrélé gólã rî lîfî drí 'á rî'á tâ pãtî-pãtî rî pélé ì'dî òjílã ãzí yí drí.

2 KÖRÍNÍTÖ LÉ 'BÁ 3

- 1**Nĩ ìsũ ànìkà bẹ rí, má rí nǒ àmà lòmbe'á yā? Nĩ lẹ wárāgā ỉ'dí fẹlẹ ànì drí, ǎ'dò ró bẹ àmà à'dalé ànì drí ngátá ànì drígá sǐ àfẹlẹ àmà drí, ǎ'dò ró bẹ lǒsǐ má drí rǐ'á 'èlā nǒ à'dalé yā?
- 2**'É'è! Bẹ-rí ànì nyàányà ỉ'dí òzò wárāgā àmàkà tǎ àmàkà à'dalé òjílā drí rí kátí. Tǎ ànìkà ǐgǐ trá àmà pǐpǐsǐlǐ 'á. Òjílā àzà 'bá yí ndrè ànì trá, gǒ'dá gólíyí nǐ tǎ tǎndí má drí rǐ'á 'èlā ànì drí rí 'bá yí trá ndrì.
- 3**Ítí rí, rǐrǐ tǎndí ànìkà 'dǐ rí nǐ tǎ à'dalé òjílā drí kǐ, ànì ỉ'dí òzò wárāgā gólá Yésũ Krístò drí àjólé tǎ íyíkà ró àmà sǐ rí kátí. Òjílā mvá ǐgǐ nǐ ǐbǐrǐbǐ drǐ kò. ǐgǐ trá Líndrí Tǎndí Òvǎrí kǎ tǐbè à'dó 'bá lédrè-lédrè ró zǎà gbádú àdũkũ àkó rí sǐ. ǐgǐ kò ǐbǐrǐbǐ drǐ, ǐgǐ trá òjílā mvá pǐpǐsǐlǐ 'á.
- 4**Mǎ rí tǎ 'dǐ àtálé ǐtí 'dǐ, tǎlā mǎ nǐ trá tǎ pǎtǐ-pǎtǐ ró kǐ, Òvǎrí àfẹ mbàràkà trá àmà drí lǒsǐ íyíkà 'ézó Yésũ Krístò sǐ.
- 5**Tǎ gólá má drí àtálé 'dǐ ǐfí lá à'dó kò kǐ, mǎ à'dò lǒsǐ 'dǐ 'é'á mbàràkà àmàkà sǐ rí. Òvǎrí rí nǐ mbàràkà fẹlẹ má drí.
- 6**Gólá àfẹ mbàràkà nǐ àmà drí à'dózó lǎjǒ'bá tǎ-drǐ lèlè ó'dí gólàkà gólá drí 'bǎlẹ trá òjílā drí nǒ kǎ ró. Ítí rí, tǎ-drǐ lèlè ó'dí gólàkà 'dǐ à'dó kò tǎ 'bǎ'bǎ gólá ǐgǐlǐ trá rí ỉ'dí, íyǐngá bẹ-rí tǎ Líndrí Tǎndí Òvǎrí kǎ rí drígá sǐ rí ỉ'dí. Tǎ 'bǎ'bǎ gólá tǐbè Músà drí ǐgǐlǐ 'dǐ, rí íyíkà rǐ'á òdrǎ pá àsélé ỉ'dí òjílā drǐ. Gǒ'dá Líndrí Tǎndí Òvǎrí kǎ rí, rí íyíkà bẹ-rí rǐ'á òjílā 'bǎlẹ rǐlǐ zǎà gbádú àdũkũ àkó.
- 7**Tǎ 'bǎ'bǎ gólíyí ǐgǐlǐ kúní mvá drǐ 'dǐ rí àsè òdrǎ pá trá òjílā drǐ. Gbò lé ǐtí rí, tǎ 'bǎ'bǎ àfẹlẹ 'dǐ à'dà àmbà Òvǎrí kǎ trá òjílā drí, gǒ'dá Músà rí nǐlǐ 'bǎlẹ kpá lǎgúlǐ lǎgù. Gǒ'dá òjílā ǐsǐrǎ'élẹ kǎ ǐcá ǐyí gǒ'dá kò gólá rí nǐlǐ ndrèlẹ lǎgù-lǎgù lá drí sǐ. Gǒ'dá ǐtí rí, Músà drí ǐyí nǐlǐ àkózó kpǎàkũ ǐtá sǐ, gbò lé lǎgù-lǎgù rí gógó 'dǐ ǐtò trá rǐ'á rú ndèlẹ rí.
- 8**Gǒ'dá ngbàangbànò rí, tǎ-drǐ lèlè ó'dí Òvǎrí kǎ tǐbè Líndrí Tǎndí gólàkà àfẹ 'bá àmà drí nǒ rí, àmbà lá rǐ'á kòrò.
- 9**Nĩ ndrè, òzò tǎ 'bǎ'bǎ gólá tǐbè lǎnò 'bǎ 'bá òjílā drǐ tǎ ònjí 'bá ró rí, ǎ'dò trá tǎndí ró rí, gǒ'dá tǎ 'bǎ'bǎ gólá ngá pǎpǎ fẹ 'bá ỉ'dí rí tǎndí lá à'dò lǎvũ'á gǎrǎ.
- 10**Ítí rí, tǎ 'bǎ'bǎ 'dǐ 'bá yí, mǎ ndrè fínyáwá ró, mǎ ndrè bẹ-rí tǎ-drǐ lèlè ó'dí Òvǎrí kǎ òjílā pǎzó nǒ rí tǎ àmbá ró lǎvũlǐ gǎrǎ.
- 11**Òzò gǒ'dá tǎ 'bǎ'bǎ tǎ lá drí 'é'á rú ndèlẹ rí, àà'dò rǐ'á tǎ àmbà-àmbà bẹ rí, gǒ'dá tǎ-drǐ lèlè ó'dí tǐbè 'é 'bá rǐlǐ zǎà gbádú àdũkũ àkó nǒ, àmbà-àmbà lá à'dò lǎvũ'á gǎrǎ gólá tǎ 'bǎ'bǎ kǎ nǎ drǐ sǐ.
- 12**Ítí rí, mǎ 'bǎ gǒ'dá tǎ ìsũ àmàkà nǒ ndrì 'dó tǎ-drǐ lèlè ó'dí nǒ drǐ. Tǎ 'dǐ tǎsǐ rí, mǎ à'dò nǐ'á Òvǎrí ngálá cú ǐtí ùrǐ àkó.
- 13**Mǎ à'dó kò òzò Músà kátí. Gólá à'bǎ ǐyí nǐlǐ kpǎàkũ ǐtá sǐ tǎlā òjílā ǐsǐrǎ'élẹ kǎ òzó kò ǐyí nǐlǐ rǐ 'bá lǎgúlǐ 'dǐ ndrèè, gǒ'dá lǎgù-lǎgù gólá rí nǐlǐ 'á 'dǐ drí àvǐzó.

14 Õjílã gólíyí Īsīrã'élē kâ 'dī 'bá yí, tã ïsũ gólíyíkâ áá'bã trá kpãákũ, tãlã tã mbî Ôvârí kâ nõ õzõ fīi gólíyí drīi kô. Ītí rí, gõ'dá āndrõ nõ rí kpá ĩtí, tã ïsũ gólíyíkâ á'bálé kpãákũ nã rí, áá'bã úlí ífí tã-drī lēlē ãkũ Ôvârí kâ gólíyí á'bíyá yí bê nã kâ kpá trá, gólíyí òtírī zīlã rí. Ītí rí, Yésũ Krístõ á'dô tã gólã rí 'bá tã ïsũ gólíyíkâ á'bálé kpãákũ 'dī njī'á cé nī.

15 Āndrõ nõ rí, õzõ gólíyí ũzī tã 'bã'bã Ôvârí drī áfēlé Músã sī nã rí, tã ífí lâ fī gólíyí drīi kô.

16 Gõ'dá õzõ õjílã õjã tã ïsũ íyíkâ trá Kúmú āmákâ Yésũ Krístõ rí vó bēlé ĩ'dí rí, Yésũ Krístõ drī tã rī 'bá gólíyí līfī á'bálé kpãákũ 'dī njīzõ lâ, tãlã gólíyí ũnī ró tã Ôvârí kâ nõ ífí lâ bê.

17 Kúmú āmákâ 'dī, gólã fē lédrē-lédrē nī āmã drī. Tã pãtī-pãtī ró gólã 'bã āmã trá drī-báláyī ró tã lãnjī tã õnjī āmákâ kâ 'ásī.

18 Ītí rí, āmã ndrī mã á'dô võ ndrē'á kôrõ Yésũ drīi cú ĩtī āmã līfī á'bã ākó, á'dô-á'dô āmákâ rí á'dô tã tãndí Ôvârí kâ rí á'dá'á lãgúlī õzõ ngãnã kátí. Gõ'dá Líndrī Tãndí drī rīzõ zãã á'dô-á'dô āmákâ rí jãlã á'dólé õzõ Yésũ kátí, gõ'dá āmbã Ôvârí kâ á'dálé gãrã.

2 KÕRÍNÍTÕ LÉ 'BÁ 4

1 Tãlã Ôvârí á'dã pīpīsīlī tãndí íyíkâ trá má drī, ĩtí rí, gólã drī lōsī íyíkâ áfēzõ má drī rī'á 'ēlã. Gõ'dá á'dô bê trá ĩtí rí, gõ'dá ámã rú'bã njã kô.

2 Má gã vólé trá dó 'dēlé lãtī õnjī-õnjī gólã rí 'bã ānyī ājílī rí 'ásī. Má ádó õjílã kô. Gõ'dá ĩtí rí, má rí kpá kô úlí gólíyí Ôvârí drī 'bálé trá má tī rí yí õjálé. Má rí rī'á tã pãtīi Ôvârí kâ 'dī ĩmbálé tãndí ró Ôvârí rí līfī drī 'á, gõ'dá õjílã gólíyí tã ïsũ mbî bê rí á'dô njī'á lâ dódó ĩtí.

3 Õzõ tã ífí tã átī-átī tãndí kâ gólíyí má drī rī'á pēlã nõ õfī õjílã drīi kô rí, 'dīi íyíkâ cé õjílã gólíyí Ôvârí drī 'ē'á ĩzãlã tã õnjī gólíyíkâ drī rí yí ĩ'dí.

4 Sātãnã gólã á'dó 'bã ĩ'dí kúmú õjílã āngó nõ drīi nõ kã ró rí ádô gólíyí trá, gõ'dá gólíyí drī á'dózó õzõ õjílã gólíyí līfī lâ yí drī ášīlī trá rí yí kátí. Ītí rí, gõ'dá gólíyí ícã kô tã átī-átī tãndí Yésũ tãsi nõ ndrēlé dódó, Yésũ Krístõ á'dó 'bã nyé õzõ Ôvârí kátí rí.

5 Tã gólã má drī rī'á pēlã rí, á'dó tã āmã nyãányã kã rí ĩ'dí kô. Tã gólã má drī rī'á pēlã rí, rī'á tã Yésũ Krístõ kã á'dózó Kúmú āmákâ ró rí ĩ'dí, gõ'dá mã rī'á cé rú ĩ'bũ 'bã ānıkã ĩ'dí, tã Yésũ drī 'ēlé má drī rí drī.

6 Sīsī rí, Ôvârí drī tã átãzõ kī, "Áã'dô ngã ĩ'ã'á ĩnīrīkúwã 'á, võ ĩ'ílī ngbãngbã." Ôvârí rí nyãányã 'bã ngã ĩ'í íyíkâ nī rī'á võ ĩ'ílī āmã pīpīsīlī 'á, tãlã mã ũnī ró āmbã íyíkâ tībē āmã drī ndrēlé Yésũ Krístõ rí nīlī 'á rí.

7 Tã njī gólã Ôvârí drī áfēlé āmã drī Yésũ sī nõ rī'á tã sũ 'bã rōõ rí ĩ'dí āmã pīpīsīlī 'á. Gõ'dá Ôvârí lãpī tã rí 'dī trá āmã rú'bã gólã mbãrãkã ākó 'ē 'bã kpã drãlé drã nõ

'á. Ôvârí 'ê tā rî 'dĩ ĩtí 'dĩ rî, tãlã mã ũnĩ ró bê kĩ, mbârâkã ãmã drí â'dózó ĩ'dí bê lâ 'dĩ rî, yí âfê nĩ. Â'dó kô mbârâkã ãmã nyáányâ kã ĩ'dĩ.

⁸Lãṅõ ãmbá rî trá rĩ'á ãmã 'élé ĩtú vósĩ cé, gõ'dá gbõ lé ĩtí rî, lãṅõ rî gógó 'dĩ pëé ãmã kô. Kãyĩ ãzã 'bá yĩ sĩ rî, mã nĩĩ tã mbĩ ãmã drí 'ẽ'á 'êlã rî 'bá yĩ kô, gõ'dá ĩtí rî, tã nĩ ãkô ãmãkã 'dĩ 'bãã ãmã kô tã ĩsũlĩ kĩ, ãmã trá 'ẽ'á drãlé.

⁹Órĩ lãṅõ fêlé ãmã drí rõõ 'dĩ rî tãlã tã lëlê ãmãkã Yésũ Krístõ 'á rî tãsĩ. Gõ'dá ĩtí rî, Ôvârí âyé ãmã kô ãlôwálã. Ócã ãmã 'dêlé vũdrĩ, gõ'dá mã drãã kô.

¹⁰Lãṅõ õnjĩ têtê õdrã kã ãmã 'ẽ 'bá rî, drĩlã ãmã 'bãzó õdrã Yésũ Krístõ kã rî ãmúlĩ, tãlã õjĩlã õndrê ró â'dô-â'dô tãndĩ Yésũ Krístõ kã rî bê ãmã rú'bã 'á.

¹¹Nĩ ndrê drê, õjĩlã rî lëlã ĩyĩkã zãã ãmã fũlĩ kárã, tãlã tã lëlê ãmãkã Yésũ Krístõ 'á rî tãsĩ. Tã rî 'dĩ â'dô ĩtí 'dĩ, tãlã õjĩlã ãzã 'bá yĩ õndrê ró â'dô-â'dô Yésũ Krístõ kã bê ãmã rú'bã tĩbê 'ẽ 'bá drãlé nõ 'á.

¹²Ītĩ rî, ãmã gólĩyĩ lãjó'bã Yésũ Krístõ kã ró nõ 'bá yĩ ãmã ãmãkã zãã 'ẽ'á drãlé drã. Tãlã 'dĩ tãsĩ rî, nĩ â'dô rĩ'á Yésũ Krístõ bê zãã gbádú ãdũkũ ãkô.

¹³Īgĩ trá búkũ Ôvârí kã 'á kĩ nĩ rî, "Má lë tã trá Ôvârí 'á. Tã rî 'dĩ kã rî tí rî, má drĩ rĩzó tã âtálé Ôvârí rî tãsĩ." Gõ'dá mã Póõlõ lë tã kpá trá Yésũ Krístõ á rî drĩ sĩ ĩ'dĩ má drĩ rĩzó gólã rî tã pëlê nõ.

¹⁴Ôvârí ãngã Yésũ Krístõ trá õdrã 'ásĩ. Gõ'dá ĩtí rî, mã nĩ trá kĩ, Ôvârí â'dô kpá ãmã ãngã'á õdrã 'ásĩ õzõ gólã drĩ Yésũ Krístõ rî ãngãrê tí. Gõ'dá gólã â'dô ãmã trõ'á ãnĩ bê ndrĩ 'dó rĩlĩ Yésũ Krístõ bê ãdũkũ ãkô.

¹⁵Ãmã rĩ'á njãã lãṅõ úsũlĩ, tãlã Ôvârí õ'ê ró tã tãndĩ 'dĩ 'bá yĩ bê ãnĩ drĩ. Gõ'dá gólã â'dã pĩpĩsĩlĩ tãndĩ ĩyĩkã bê õjĩlã dũũ drĩ rî, gõ'dá gólĩyĩ õ'ê ãwõ-ĩtĩ ãmbã gólã drĩ. Ītĩ rî, áã'dô Ôvârí rî rú lũyĩ'á rõõ.

¹⁶Gõ'dá â'dô bê trá ĩtĩ rî, mã rî zãã fĩlĩ ãtũlĩ tã lëlê Ôvârí 'á rî tãsĩ. Mã gã vólé kô lõsĩ gólãkã 'élé. ãmã rú'bã ĩnyákú nõ rî ácálé mbârâkã ãkô, õzõ mã ã'dô trá ãrãkã ró rî. Ôzõ ã'dô gbõ lé ĩtĩ rî, gõ'dá ãmã pĩpĩsĩlĩ ójã ĩyĩkã trá â'dólé mbârâkã bê kãyĩ vósĩ cé.

¹⁷Ītĩ rî, lãṅõ gólã rĩ 'bã ãmã 'élé ĩnyákú nõ drĩ nõ, ngã nõ 'bã yĩ cé fĩnyáwã ĩtĩ. Lãṅõ rî 'dĩ 'bã yĩ â'dô ãmã 'ẽ'á cé kãyĩ dã sĩ. Ītĩ rî gõ'dá, lãṅõ rî 'dĩ 'bã yĩ rĩ ĩyĩkã 'dĩ lãtĩ njĩ'á ãmã drĩ mbârâkã Ôvârí kã úsúzó tã lãnjã gólãkã tĩbê lãvũ 'bã gãrã lãṅõ gólã rĩ 'bã ãmã 'élé rĩ 'bã yĩ drĩ sĩ rî bê.

¹⁸Nĩ ndrê drê, mã rĩ lĩfĩ 'bãlé nõ ngã gólĩyĩ õjĩlã drĩ ndrêlé ĩyĩ lĩfĩ sĩ ãngó nõ kã rĩ drĩ kô. Mã rĩ bê-rĩ lĩfĩ 'bãlé ngã gólĩyĩ 'bũũ 'álã õjĩlã drĩ ndrêlé ĩyĩ lĩfĩ sĩ kô rĩ drĩ. Mã rĩ tã rî 'dĩ 'élé ĩtĩ 'dĩ rî, tãlã ngã gólĩyĩ ãmã drĩ rĩ'á ndrêlã ãmã lĩfĩ sĩ ãngó nõ 'á nõ 'bã yĩ â'dô rũ ndê'á ndrĩ 'wãã ró, gõ'dá ngã gólĩyĩ Ôvârí kã ãmã drĩ ndrêlé ãmã lĩfĩ sĩ kô 'dĩ 'bã yĩ â'dô rĩ'á zãã gbádú ãdũkũ ãkô.

2 KÕRÍNÍTÕ LÉ 'BÁ 5

- ¹Nĩ ndrê drê, ãmâ rú'bá nõ rí'á nyé õzõ gũgũ gólâ tíbê ãmâ pĩpĩsílí drí rĩzó 'á lâ búúú 'é 'bá rú ìzálé rí kátí. Gõ'dá ítí rí, mã nĩ trá kĩ, õzõ ãmâ rú'bá rí gógó õzõ gũgũ kátí nõ, ìzã rú trá rí, Ôvârí êdê rú'bá ãzã trá ãmâ drí rĩzó 'á lâ, úrú 'álâ zãã gbádu ãdũkũ ãkó. Á'dó rú'bá gólâ õjílã mvá drí êdélé nĩ rí ì'dí kô.
- ²Ãngó nõ 'á rí, mã rí rílí jó gólâ ãmâ rú'bá ró nõ 'á rí, ìzã sĩ. Mã rí rí'á lèlâ rõô, Ôvârí ããfê ró rú'bá ó'dí 'dĩ ãmâ drí rĩzó ì'dí bê lâ úrú 'álâ.
- ³Nĩ ndrê trá, mã ícá kô á'dólé rú'bá ãkó. Ôvârí á'dô rú'bá ó'dí fê'á ãmâ drí, tâlâ ãmâ pĩpĩsílí õzó rĩ tãkó ítí.
- ⁴Ngbãângbânõ rí, ãmâ drí 'bãzó drê rí'á rú'bá ñnyákú nõ 'á rí, ìzã rí trá rí'á ãmâ 'élé rõô gõ'dá rí'á ãmâ 'bálé rí'á tã gílí. Gõ'dá mã ícá kô rílí cú ítí rú'bá ãkó. Mã lè tí Ôvârí ããfê ró rú'bá gólâ drã 'bá kô rí ãmâ drí, tâlâ mã á'dô ró bê rú'bá ó'dí bê, ãmâ drí rĩzó bê gbádu ãdũkũ ãkó úrú 'álâ.
- ⁵Ôvârí 'bã tã 'dĩ nĩ ãmâ rú'bá drí rĩzó rú òjálé ítí 'dĩ, tâlâ mã õrĩ ró bê yí bê zãã gbádu ãdũkũ ãkó. Gólâ ãfê Líndrí Tãndí íyíkã trá, á'dô ró bê tã á'dalé kĩ, tã pãtĩ-pãtĩ ró yí ãã'dô rú'bá ó'dí ãfê'á ãmâ drí.
- ⁶Gõ'dá á'dô bê trá ítí rí, ãmâ gõ'dá trá cú úrĩ ãkó õdrã tãsĩ. Mã nĩ gõ'dá trá kĩ, õzõ gõ'dá mã á'dô drê zãã rú'bá ñnyákú nõ bê rí, mã ícá kô rílí Kúmú ãmákã Yésũ Krístõ bê úrú 'álâ.
- ⁷Ítí rí, rí'á ícã-íçã ró ãmâ drí rĩzó ãngó nõ 'á nõngã tã lèlê sĩ Yésũ Krístõ 'á, õzõ gbõ lé mã õndrê gólâ ãmâ lĩfĩ sĩ kô rí.
- ⁸Ítí rí, mã Póólõ, mã átã tã nõ kpá ándalé ó'dí ãnĩ drí kĩ, mã á'dô ítú vósĩ cé zãã lĩfĩ 'bã'bã bê tã úrú 'álâ rí 'bá yí tãsĩ. Gõ'dá ngã gólâ ãmâ drí lèlê rí íyíkã rú'bá ñnyákú ãmákã nõ áyélé nĩzó rílí bê-rí ì'dí Kúmú ãmákã Yésũ Krístõ bê.
- ⁹Ítí rí, tã gólâ lãvũ 'bá gãrã ãmâ drí 'é'á 'èlã rí ì'dí nõ, lè tã 'é'è ãmákã drí Yésũ rí 'bálé á'dólé ãyĩkõ ró, ngãtã ãmâ drê zãã rí'á rú'bá ñnyákú nõ 'á, ngãtã mã áyê rú'bá ñnyákú nõ trá rĩzó úrú 'álâ yã rí.
- ¹⁰Nĩ ndrê drê, rí'á ícã-íçã ró ãmâ drí ádrézó ndrĩ 'dó Yésũ Krístõ ándrá gólâ drí tã-vó ãmákã kĩzó tã-vó kĩ 'bá ãmákã ró. Gõ'dá gólâ drí tã-vó ãmákã kĩzó ndrĩ ãlô-ãlô tã 'é'è ãmákã ãmâ drí rí'á 'èlã drê ãmâ drí á'dózó drê ãkpãkã'dã rú'bá ñnyákú nõ 'á rí vó ró, ngãtã mã rí tã tãndí 'èlé ì'dí ngãtã tã õnjí 'èlé ì'dí yã rí.
- ¹¹Ítí rí, tâlâ mã nĩ trá kĩ, Kúmú ãmákã Yésũ Krístõ á'dô tã-vó ãmákã kí'á rí, gõ'dá mã rí rí'á zãã tã átálé õjílã gólĩyĩ tã lè 'bá kĩ mã ãã'dó pãtĩ lãjó'bá Yésũ kã ì'dí kô rí 'bá yí drí. Ítí rí, Ôvârí rí gógó nyãányã lâ nĩ trá kĩ, mã á'dô trá pĩpĩsílí tãndí bê. Gõ'dá mã lè nĩ nĩ ró kpá ítí.
- ¹²Mã rí nõ kô 'é'á ãmâ 'bálé sísí 'álâ ãnĩ lĩfĩ drĩ 'á, õzõ õjílã mã 'bá yí drí átálé rí kátí. Mã lè nõ cé tã gólĩyĩ ãmâ drí 'èlé trá rí tã lâ á'dalé ì'dí ãnĩ drí, tâlâ nĩ 'é ró ãyĩkõ bê ãmâ tãsĩ. Ítí rí, gõ'dá ãnĩ drí á'dózó tã tãndí bê á'dalé õjílã gólĩyĩ rí 'bá íyíkã cé íyĩ

lômbélé ngá gólīyī drí rī'á ndrēlā īyī līfī sī āngó nō 'á nō 'bá yī tāsī rī yī drí. Tā 'dī vō lā 'á rī, lē ōjīlā 'dī 'bá yī drí īyī â'dólé pīpīšīlī tāndī bē.

¹³Ōjīlā rī trá rī'á tā átálé kī, má ōlīfō trá. Ōzō gólīyī ōndrē trá īyī līfī sī kī, má ōlīfō trá rī, 'dīlī â'dô 'bā'á cé Ôvārī lūyīzō. Ōzō má â'dô līfō-līfō ró kō rī, 'dīlī rī rī'á ānī pālē.

¹⁴Tā gólīyī ndrī āmā drí zāā rī'á 'ēlé nō rī, rī'á lôvó Yēsū Krístō ká rī sī, tālā gólā lē āmā trá rōō. Āmā ndrī, mā nī trá kī, Yēsū Krístō drā trá, â'dô ró bē ōjīlā pālē ndrī. Mā nī kpá trá kī, mā drā trá ndrī rīrī ākū gólā āmā drí rīzō rīlī rī 'á.

¹⁵Gólā drā trá ōjīlā tāsī ndrī, tālā ōjīlā gólīyī 'ē 'bá lédrē-lédrē ó'dí gólākā 'dī ūsúlī rī, rīrī gólīyīkā rī â'dó gō'dá rīrī gólā tā lā drí sūlī cé gólīyī ífīfī rú rī 'dī kō. Rīrī gólīyīkā rī, tā lā â'dô bē-rī sū'á Krístō gólā drā 'bá gólīyī tāsī, gō'dá kpá ngā 'bá trá ōdrā 'ásī rī rú.

¹⁶Ítī rī, gō'dá mā āyē tā-vó āzī-āzī ká kīkī lā â'dô tā īsū āngó ká gólīyī tāsī rī vó ró rī trá. Sīsī rī, tā īsū ányā ítī 'dī mā īsū trá Yēsū rī tāsī, gólā drí 'bāzō drē ōjīlā mvá ró rī. Gō'dá ngbāāngbānō rī, tā īsū āmākā gólā rī tāsī rī, gō'dá trá ngīlī.

¹⁷Dīlī tā ífī lā kī, ōjīlā gólīyī ácá 'bá trá krístō 'bá ró rī yī gō'dá īyī trá 'dó ōjīlā ó'dí 'ī. Gólīyī â'dó gō'dá kō ōzō drīlīyī â'dórē sīsī rī tí ālōlā, tālā rīrī gólā ākū rī lāvū trá, rīrī ó'dí ítō gō'dá trá.

¹⁸Ôvārī rī nī tā 'ēlé āmā drí. Gō'dá gólā drí āmā jāzō ājū-'bā-āzī 'ásī â'dólé rû-lē-āzī íyīkā ró Yēsū sī. Ítī rī, gólā drí gōzō lôsī tā pēpē ká kī yī āâ'dô ōjīlā āzā 'bá yī jā'á â'dólé rû-lē-āzī íyīkā ró 'dī āfēzō āmā drí.

¹⁹Nī ndrē, Ôvārī rī lôsī gólā ōjīlā jā ká â'dólé rû-lē-āzī íyīkā ró 'dī 'ēlé Yēsū Krístō sī. Tālā ōdrā Yēsū Krístō ká sī, Ôvārī drí tā 'bāzō tā ōnjī ōjīlā ká āyézō. Gō'dá tā átī-átī tāndī íyīkā tā ōnjī ōjīlā ká āyē ká 'dī āfēzō āmā drí, tālā mā átā ró bē tā lā ōjīlā gólīyī āngó nō ká rī 'bá yī drí.

²⁰Ítī rī, gō'dá Ôvārī drí āmā 'bāzō â'dólé vōrā 'bá íyīkā rô, tālā yī Ôvārī ōpē ró tā Yēsū Krístō ká nō bē ōjīlā drí āmā tī sī. Ítī rī, gō'dá nī ārī úlī āmākā ōzō lāzī Ôvārī ká rīzō ānī zīlī rī kátī nō. Ítī rī, gō'dá má lô'bā rú'bā ānī rú tā Yēsū Krístō ká nō tāsī, nī ādī drī tā ōnjī ānīkā 'ásī â'dólé Ôvārī rī rû-lē-āzī ró.

²¹Yēsū Krístō rī trá cú ítī tā ōnjī āzākā 'ē ākó, gō'dá āmā tāsī rī, Ôvārī drí gólā rī 'bāzō lâṇō ūsúlī tā ōnjī āmākā rī tāsī āmā vō 'á. Gólā 'ē tā 'dī ítī 'dī rī, tālā Ôvārī ō'bā ró āmā bē â'dólé ōjīlā mbī ró ngá ālō ró Yēsū Krístō bē.

2 KŌRÍNÍTŌ LÉ 'BÁ 6

¹Mā rī lôsī 'ēlé 'dūwā Ôvārī bē, gō'dá ítī rī, nī gā tā gólā Ôvārī drí pīpīšīlī tāndī íyīkā â'dázō ānī drí nō dó kō.

²Ôvārī kī, "Kāyī gólā ícá 'bá trá rī, má ārī tā ānīkā trá. Kāyī gólā ícá 'bá trá ānī pāzō rī, má pā ānī trá." Ísáyā 49.8 Nī ārī drē, kāyī gólā Ôvārī drí 'ēzō ōjīlā pālē rī rī'á āndrō nō. Nī ndrē tā 'dī tā tākó ró kō.

³Má lée kô tã gólâ 'ê 'bá tã lèlê òjílâ kâ Yésũ Krístõ 'á rí îzálê rí 'élé ãlôwálâ, tãlâ òjílâ ãzākã òzõ kô tã ányâ ìsũũ lôsĩ ámákâ rĩ'á 'èlâ tã âtĩ-âtĩ tãndĩ Ôvârí kâ nõ pè kâ nõ 'á.

⁴Ítí rí, tã ndrĩ gólíyí má drí rĩ'á 'èlâ rí 'bá yí, ãã'dâ ró bê kí, mâ rĩ'á lājó'bá Ôvârí kâ rĩ'dí. Ítí rí, gõ'dá má rí rĩlĩ pĩpĩsĩlĩ ǎ'dí sĩ lâṅõ ndrĩ gólíyí rí 'bá ámâ 'élé rí 'bá yí 'ásĩ ndrĩ.

⁵Órĩ trá rĩ'á ámâ cǎlé, gõ'dá 'bǎlé gǎnimǎ 'á. Gõ'dá òjílâ ò'bí è'bê rú ìyí trá ùrĩ sòlè má 'á. Ó'bǎ mâ trá lôsĩ 'élé rōõ. Ó'bǎ mâ trá ngá drí ǎwúzõ má drĩ ǎ'dú kō ǎkõ, gõ'dá kpá ngá nyǎnyǎ ǎkõ.

⁶Gbõ lé á'dô bê trá ítí rí, rĩrĩ ámákâ rí zǎâ á'dálâ kí, mâ lājó'bá Ôvârí kâ rĩ'dí. Ítí rí, má rí zǎâ rĩ'á tã mbĩ gólâ Ôvârí drí lèlé má drí 'élé rí 'élé rĩ'dí. Mâ cú tã nĩnĩ bê Ôvârí ngá lésĩ. Má rí rĩ'á fĩ ǎtũlĩ tã ányâ rĩ'á 'èlâ má drí rí 'bá yí 'ásĩ. Má rí tã tãndĩ 'élé rĩ'dí òjílâ ǎzĩ drí. Gõ'dá má rí kpá òjílâ ǎzĩ lèlé pǎtĩ-pǎtĩ ró ámâ pĩpĩsĩlĩ sĩ. Nĩ á'dô ndrè'á lâ tō kí, pǎtĩ-pǎtĩ Líndrĩ Tãndĩ Ôvârí kâ rí rĩlĩ má 'á.

⁷Má rí úlĩ pǎtĩ-pǎtĩ Ôvârí tĩ sĩ nõ pèlé mbârâkã gólâkã sĩ. Gõ'dá á'dô-á'dô tãndĩ ámákâ rí rĩ'á òzõ ngá ǎjú 'bũ kâ gólâ Ôvârí drí ǎfèlé má drí rí kâtí, má drí ǎjú-'bá-ǎzĩ rí 'bá ǎnĩlĩ má rú sĩ dírĩ gbǎâ rí pèzõ rĩ'dí sĩ lâ rí.

⁸Má rí tã mbĩ 'élé rĩ'dí, rĩzõ ámâ lùyílĩ gõ'dá òjílâ ǎzǎ 'bá yí ìyíkã kpá zǎâ ámâ lô'dá'á. Gbõ lé òjílâ ǎzǎ 'bá yí rí ámâ ndrèlé ònjõ 'bá ró, gõ'dá nĩ nĩ tãndĩ ró kí, má rí 'dĩ ámákâ tã mbĩ pǎtĩ-pǎtĩ ró rí ǎtálé rĩ'dí.

⁹Òjílâ kí, únĩĩ má kô, gõ'dá òjílâ dũũ nĩ má trá 'dó tãndĩ ró. Órĩ bê ndrèlé rí, ókĩ, má ǎã'dô trá 'é'á drǎlé drǎdrǎ. Gõ'dá nĩ ndrè drè, mâ drè zǎâ rĩ'á lédrè-lédrè ró nõ. Ócã má trá ǎmbá ǎmbá, gõ'dá úfú drè zǎâ má kô.

¹⁰Gbõ lé lâṅõ 'è bê má rōõ ítí rí, gõ'dá má rí rĩlĩ ǎyĩkõ sĩ. Gbõ lé má á'dô bê ngá ǎkõ rí, má rí trá rĩ'á ngá ǎkõ lé 'bá 'bǎlé á'dólé ngá tãndĩ Ôvârí drígá sĩ rí bê.

¹¹Gõ'dá má âtã tã trá ǎnĩ krístõ 'bá Kōrínĩtõ 'álâ rí yí drí ngbálĩ-ngbálĩ.

¹²Ókĩ má òlèé ǎnĩ kô, gõ'dá má rí trá ǎnĩ lèlé, nĩ lèé bê-rí má kô.

¹³Má rí tã nõ ǎtálé ǎnĩ drí nõ rí, nyé òzõ má drí rĩrĩ tã ǎtálé ámâ mvá yí drí rí kâtí. Ítí rí, nĩ 'è má kpá nyé òzõ má drí ǎnĩ lèrè trá tãndĩ ró rí kâtí.

¹⁴ǎnĩ krístõ 'bá yí, nĩ ǎmũ ǎnĩ kô òjílâ gólíyí lè 'bá ìyí tã lèlé Yésũ Krístõ 'á kô rí 'bá yí bê. Tã tãndĩ á'dô ícá'á fĩ trá rú ǎmúlĩ tã ònjĩ bê yǎ? Ngá ì'ĩ á'dô ícá'á fĩ trá rú ǎmúlĩ ìnĩrĩkúwá bê yǎ? 'Dĩ ìcá rú 'élé kó kô.

¹⁵Á'dô ícá'á fĩ trá Yésũ Krístõ drí drĩ 'bǎlé Sātánã bê límvo ǎlô 'á yǎ? Ítí rí, gõ'dá krístõ 'bá á'dô ícá'á fĩ trá tã 'élé kpākã ǎlô òjílâ kũmũ Sātánã kâ 'á rí bê yǎ?

¹⁶ǎnĩ gólíyí á'dó 'bá nõ 'bá yí rĩ'á òzõ jó ǎngĩ Ôvârí drí rĩzõ 'á lâ rí kâtí, á'dô ícá'á fĩ trá kí, ǎnĩ kpá ôvârí ǎnĩ ǎ'bíyá yí kâ á'dó 'bá Ôvârí pǎtĩ ró kô rí ìrátã'á yǎ? Ôvârí

âtâ tâ trá kī, "Má â'dô rĩ'á òjílā ámákâ bê, má â'dô rĩ'á lêmúlí gólíyí lāfálé sī. Má â'dô 'bā'á Ôvârí gólíyíkâ ró. Gõ'dá gólíyí drí â'dózó òjílā ámákâ ró."

¹⁷Gõ'dá gólâ drí kpá drí-mbílí sōzó òjílā íyíkâ 'dī 'bá yí lĩfí kī, "Ítí rí, nī âyê òjílā 'dī 'bá yí, nī câ ânî lāfâ ngī gólíyí rú sī. Nī dō ngá gólíyí ònjî-ònjî rĩ 'bá ãnyī àjílí rĩ 'bá yí kô. Ôzō nī ò'ê tâ ámákâ 'dī 'bá yí trá rí, má drí ânî lậgúzó." Ísáyā 52.11

¹⁸Ôvârí tībê mbârâkâ lâ drí 'bālê akī Kúmú ámákâ ró rí 'bā tâ kpá trá 'é'á 'èlâ âmâ drí kī, "Má â'dô 'bā'á ânî átá ró. Ânî drí 'bázó âmâ mvá yí ró." 2 Sāmōwélê 7.14 Ítí rí, ulí 'dī 'bá yí ndrī rí tâ â'dalé kī nī rí, Ôvârí 'bā âmâ trá â'dolé ngī òjílā íyíkâ ró.

2 KŌRÍNÍTŌ LÉ 'BÁ 7

¹Âmâ rú-lê-ázíyā yí, òzō Ôvârí drí tâ 'bārē trá 'é'á 'èlâ âmâ drí rí tí rí, mā âyê gõ'dá tâ ònjî-ònjî gólíyí rĩ 'bā âmâ rú'bá tâ ìsū bê 'bālê â'dolé ìzālê rí 'bá yí ndrī. Ítí rí, mā rí ró gõ'dá cé tâ mbî rí 'èlé ĩ'dī, ãâ'dâ ró bê kī, mā ìnjî Ôvârí trá rōô.

²Nī njī ânî pīpīşlī tâ ámákâ nō ârízó. Má âtâ kī, má 'é tâ ányâ âzâ kô ãlôwálâ ânî drí. Má 'é tâ ányâ âzâ kô tâ ìsū âníkâ ìzālê tâ lèlê âníkâ Yésū Krístō 'á rí 'ásī. Má âdó òjílā âzâ kô âđđ gólâkâ nyāzó ãlôwálâ.

³Má rí tâ 'dī 'bá yí âtalé 'dī â'dó kô ânî rú. Má lē tâ nô â'dalé ânî drí, òzō má drí âtalé trá ânî drí rí kâtí kī, má lē ânî trá rōô, má lē tíkó zāâ rīlí ânî bê vō ãlô 'á òzō má òdrā ngátá mâ lédrē-lédrē ró yā rí.

⁴Má nī trá dódó kī, nī â'dô rĩ'á zāâ tâ Ôvârí kâ rí 'èlé ĩ'dī. Tā rí 'dī tāsī rí, ĩ'dī má drí rīzó âmâ ârúlí ânî tāsī. Ítí rí, ârīmâ âníkâ sō mbârâkâ trá má rú. Gbō lé lānō ò'ê mâ rōô rí, má ámákâ zāâ âyīkō ró.

⁵Tā 'dī bê trá ĩtí rí, má câ bê 'bādrī Mēkēdóniyā kâ 'álâ rí, má ícá kô lôvólê ãlôlâ. Lānō 'ê mâ trá rōô vō 'ásī ndrī. Gõ'dá má rí rīlí cú tâ ìsū-ìsū bê.

⁶Gõ'dá Ôvârí rĩ 'bá nī mbârâkâ sōlê òjílā gólíyí ìzā drí rĩ'á gólíyí 'èlé rí 'bá yí rú sī rí, sō mbârâkâ nī má rú Títō rí âcâ-âcâ tólâ sī rí sī ânīlí âmâ pālê.

⁷Ítí rí, âcâ-âcâ Títō kâ rí 'bā mâ â'dolé âyīkō ró, tâ gólâ drí âtalé má drí tâ tândí gólíyí ânî drí rĩ'á 'èlâ tólâ nā tāsī rí tāsī. Gólâ âtâ tâ kī, ânî ãâ'dô âyīkō ró 'é'á âmâ ndrélê kpá ó'dí. Gólâ kī, ânî ãâ'dô rĩ'á tâ ìsū ró tâ ányâ gólíyí ânî drí 'èlé sísí rí 'bá yí tāsī. Gõ'dá gólâ drí tâ gólâ ânî drí â'dózó njāâ 'é'á tâ tândí âtalé âmâ tāsī òjílā rĩ 'bá tâ ònjî âtalé má rú rí yí drí rí tâ lâ âtázó má drí. 'Dī rí 'bā gõ'dá mâ trá â'dolé âyīkō ró gārā lậvūlí sísí rí drī sī.

⁸Wārāgā gólâ má drí ìgīlí sísí ânî drí rí 'bā ânî â'dolé tâ ìsū ró, má â'dô kpá trá tâ ìsū bê ânî tāsī. Gõ'dá ngbāngbānō rí, má â'dó kô tâ ìsū ró.

⁹Mā âyīkō bê. Má â'dó kô âyīkō ró 'dī tâ gólâ ânî drí â'dózó ìzā ró 'dī tāsī. Gõ'dá mâ trá âyīkō ró, tālâ nī âyê tâ ányâ ânî drí rĩ'á 'èlâ rí 'bá yí trá, gõzó âgólê tâ mbî Ôvârí kâ rí 'èlé ĩ'dī. Ôvârí pâ ânî trá ânî drí âđđlī tâ ányâ âníkâ 'ásī 'délê yí vó tâ ìsū âníkâ 'dī sī. Ítí rí, má 'é tâ ònjí kô, wārāgā 'dī ìgīzó ânî drí 'dī.

10Nĩ ndrê tâ ìsũ gólâ Ôvârí drí 'bálé 'dĩ, ǎ'dô ró bê yí drí ǎnĩ pǎzó tâ ònjí ǎnĩkâ 'ásĩ, gǒ'dá tâ ìsũ gólâ rĩ 'bá òjílâ 'èlé rĩ òzò gólìyí ǎádĩ drĩ tâ ònjí ìyíkâ 'ásĩ kò rĩ, ǎdũkũ lâ ǎ'dô ìyíkâ 'bǎ'á òdrǎ ì'dĩ gólìyí drí, úsũ ìyí lédrê-lédrê ǎdũkũ ǎkò rĩ kò.

11Nĩ ndrê tâ tǎndí gólâ Ôvârí drí 'èlé ǎnĩ drí tâ ìsũ ǎnĩ 'è 'bá 'dĩ 'á trá. Tǎ ìsũ 'dĩ 'bǎ ǎnĩ rĩrĩ ǎnĩkâ jǎlé pǎtĩ-pǎtĩ ró. Nĩ lě tâ tǎndí 'èlé ì'dĩ, ǎ'dô ró bê ǎnĩ 'bǎzó ǎ'dólé mbĩ Ôvârí rĩ lĩfĩ drĩ 'á. Nĩ 'bǎ ǎnĩ nyǎányǎ trá ǎ'dólé ǎwǎ ró ǎnĩ ífĩfĩ bê tâ ǎnyǎ gólâ òjílâ ǎnĩ lǎfálé 'ásĩ rĩ drí 'èlé sísí, ǎnĩ drí ǎyélé 'wǎâ kò rĩ tǎsĩ. Ítí rĩ, nĩ ìtò trá ùrĩlĩ ǎmǎ tǎsĩ. Gǒ'dá nĩ lě kpá zǎâ rǒô ǎmǎ ndrêlé ó'dí, tǎlâ má èèè ró ǎmǎ lǎfálé bê ǎnĩ bê. ǎnĩ njǎâ tâ tǎndí ǎtálé ǎmǎ tǎsĩ gǒ'dá kpá lǎnò fèlé òjílâ gólâ tâ ònjí 'è 'bá trá rĩ drí. ǎnĩ nyǎányǎ, nĩ ǎ'dǎ trá má drí kĩ, nĩ 'é tâ ònjí kò tâ 'dĩ tǎsĩ.

12Kǎyí gólâ má drí úlĩ tâ ǎmbǎ-ǎmbǎ bê rĩ ìgĩzó ǎnĩ drí rĩ 'á rĩ, má ìgĩ kò cé òjílâ ǎlò gólâ tâ ònjí 'è 'bá 'dĩ drí ngǎtǎ cé òjílâ drílâ tâ ònjí 'dĩ 'èzó rú lâ rĩ drí. ǎmbǎ lâ, má ìgĩ tâ ǎ'dálé ǎnĩ drí ndrĩ kĩ, Ôvârí rĩ lĩfĩ drĩ 'á rĩ, nĩ lě má trá tâ pǎtĩ-pǎtĩ ró yǎ.

13Dĩ ngǎ gólâ mbǎrǎkǎ sò 'bá ǎmǎ rú rĩ ì'dĩ. Kpá ìtí, úlĩ Títò kǎ ǎtálé ǎnĩ tǎsĩ rĩ sò cé mbǎrǎkǎ ì'dĩ má rú kò, gǒ'dá 'bǎ má kpá ǎcǎlé ǎyíkò ró rǒô. Gǒ'dá tâ 'è'è tǎndí ǎnĩkâ 'bálé bê Títò rĩ gógó ǎ'dólé ǎyíkò ró rĩ, ngbǎangbǎnò gólâ gǒ'dá trá pĩpĩsílĩ ǎ'dí bê ǎnĩ tǎsĩ.

14Nĩ ndrê trá, drě sísí, gólâ drí nĩzó drě tólâ kò rĩ, má lǒngò ǎnĩ tâ trá gólâ drí. Má kĩ, ǎnĩ drě zǎâ rĩ'á tâ Ôvârí kǎ rĩ 'bá yí 'è'á ì'dĩ. Gǒ'dá ìtí rĩ, tâ 'è'è tǎndí ǎnĩkâ rĩ 'bá yí rĩ trá tâ ǎ'dálé gólâ drí kĩ, tâ tǎndí má drí ǎtálé ǎnĩ tǎsĩ 'dĩ rĩ'á tâ pǎtĩ-pǎtĩ 'í. Nĩ 'bǎâ má kò ǎ'dólé ǎnyĩ ró.

15Títò drě zǎâ rĩ'á ǎnĩ tâ ìsũ'á rǒô tâ gólâ ǎnĩ drí gólâ rĩ lǎgúzó rĩ tǎsĩ. Nĩ rò gólâ trá. Gǒ'dá kǎyí rĩ nǎ sĩ rĩ, ǎnĩ trá njǎâ tâ gólâ drí 'bálé ǎnĩ drí rĩ 'bá yí 'èlé. Gǒ'dá tâ rĩ 'dĩ tǎsĩ rĩ, lǒvó gólǎkǎ ǎnĩ tǎsĩ rĩ ǎcǎ gǒ'dá trá rǒô lǎvũlĩ sísí rĩ drĩ sĩ.

16Mǎ gǒ'dá trá ngbǎangbǎnò ǎyíkò ró tâ ǎnĩkǎ tǎsĩ. Ítí rĩ, má nĩ trá tâ pǎtĩ-pǎtĩ ró kĩ, nĩ ǎ'dô tâ 'dĩ 'bá yí 'è'á mbĩ zǎâ.

2 KŌRÍNĪTŌ LÉ 'BÁ 8

1Gǒ'dá ngbǎangbǎnò rĩ, ǎmǎ ǎdrúpĩ yí ǎmǎ ìzó yí bê, mǎ lě trá pĩpĩsílĩ tǎndí gólâ Ôvârí drí fèlé òjílâ ìyíkâ 'bǎdrĩ gólâ Měkédóniyǎ kǎ 'álâ rĩ 'bá yí drí rĩ tâ lâ nĩlĩ.

2Lǎnò 'dê trá gólìyí drĩ tâ ùjũ-ùjũ ró, gǒ'dá kpá gólìyí trá ngǎ ǎkò lé 'bá ró. Gǒ'dá gbò lé ǎ'dô bê trá ìtí rĩ, gólìyí fě ngǎ fěfě ìyíkâ trá rǒô pĩpĩsílĩ ǎlò sĩ, tǎlâ gólìyí rĩ'á ǎyíkò ró, tǎlâ Ôvârí fě pĩpĩsílĩ tǎndí rĩ trá gólìyí drí rǒô.

3Mǎ ǎtǎ tâ ǎnĩ drí, gólìyí fě ngǎ gólìyí drí ìcǎ'á fèlâ rĩ trá ndrĩ. Gǒ'dá gólìyí fě kpá trá gǎrǎ 'dĩ drĩ sĩ. Ítí rĩ, gólìyí fě ngǎ fěfě ìyíkâ 'dĩ 'bá yí trá drĩ-bǎláyí ró, òjílâ ǎzǎ ǎtǎ nĩ gólìyí drí fězó lâ ìtí kò.

4Ítí rĩ gǒ'dá, gólìyí lǒ'bǎ rú'bǎ trá ǎmǎ rú, mǎ ǎâyè ró ìyí bê ngǎ fěfě fèlé ìtí, ǎ'dô ró bê jòlé òjílâ gólìyí ngǎ ǎkò lé 'bá ró Yũdáyǎ 'álâ nǎ 'bá yí pǎzó ì'dĩ sĩ lâ.

⁵Gõ'dá ítí rí, gólíyí fě trá gǎrǎ gólâ ãmâ drí lífí 'bázó drí lâ 'ě'á fělá rí drí sī. Sísí rí, gólíyí fě íyí nyáányâ trá Kúmú ámákâ Yésū Krístō drí 'délé sísí íyí drí tā íyíkâ rí 'ězó. Gõ'dá gólíyí drí gōzó kpá íyí nyáányâ fělé tā ãmâ drí á'dalé rí 'élé.

⁶Ítí rí gõ'dá áníkâ rí, nī 'è kpá tā tándí trá ítí. Mā átâ tā trá Títō drí kí, gólâ ǒngâ ró bê nílí gólé ání ngálâ. Gõ'dá mā 'è trá Títō rí jólé n'á lôsī gólâ ngá fěfě kâ krístō 'bá gólíyí ngá ákó lé 'bá ró Yūdáyā 'álâ rí 'bá yí drí, gólâ drí ítólé trá ání bê nā ndélé.

⁷Gõ'dá nī 'è tā Ôvârí kâ trá tándí ró. Nī lě tá trá Yésū Krístō 'á pīpīslí álô sī. Gõ'dá ání r'á cú tā nīnī Ôvârí ngá lésí rí bê, gõ'dá nī pē tá lâ kpá trá tándí ró ǒjílâ ází drí. Gõ'dá nī lě ãmâ trá rōô. Á'dô bê trá ítí rí, nī fě ngá gǎrǎ, á'dô ró bê krístō 'bá gólíyí Yūdáyā 'álâ rí 'bá yí pázó.

⁸Má 'bā nōô á'dó kô tá 'bā'bā ró ání drí ngá fězó, gbō lé krístō 'bá yí 'bǎdrí ázâ 'bá yí 'ásí rí fě íyí bê ngá rōô íyí ází-áží yí Yūdáyā 'álâ rí 'bá yí pázó rí. Gõ'dá ngá áníkâ fělé rí, á'dô ró bê, má drí nǐzó lâ kí, nī lě ání ází-áží yí trá pīpīslí álô sī.

⁹Nī nī pīpīslí tándí Kúmú ámákâ Yésū Krístō kâ rí trá. Nī nī tá gólâ drí 'élé ání pázó rí trá. Nī nī trá kí, gólâ ngá tándí tī bê dūû átá lâ Ôvârí bê, gõ'dá gólâ drí ngá 'dí 'bá yí áyézo ndrī ánízô drálé, á'dô ró bê ání pázó, tálâ ání nyáányâ nī úsú ró ngá tándí bê dūû Ôvârí drígá sī.

¹⁰Gõ'dá á'dô bê trá ítí rí, tá ísū ámákâ 'á rí, r'á tándí ró ání drí tá ngá fěfě kâ gólâ ání drí ítólé trá ndrô ází rí ndélé ngbāangbânō. Nī êdê tá ísū 'dí nī, gõ'dá ání r'dí ǒjílâ gólíyí ítô 'bá lâ 'élé sísí rí 'bá yí.

¹¹Ítí rí, ícâ trá ání drí tá gólâ ání drí ítólé trá sísí pīpīslí álô sī 'dí ndélé. Nī fě ngá gólíyí ání bê ícâ 'bá trá ání drí 'ě'á fělá rí 'bá yí ngbāangbânō.

¹²Nī ndrê drē, ǒzō nī ǒfě ngá gólíyí á'dó 'bá ání bê rí ǒjílâ ází pázó rí, Ôvârí á'dô 'bā'á áyíkō ró ání bê, gõ'dá á'dô ngá fěfě áníkâ 'dí tá-drí lâ lě'á, ǒzō gbō lé á'dô fínyáwá ítí rí.

¹³Ítí rí, gõ'dá nī ísū kô kí, lâṅō ání ází-áží yí kâ ngá ákó kâ 'dí, má lě trá 'bālâ ání drí ngá fěfě gólâ ání drí fělé gólíyí pázó 'dí sī. Má lě ǒjílâ drí rílí ndrī áyíkō sī ízâ ngá kâ ákó.

¹⁴Ngbāangbânō rí, ání r'á ngá bê dūû. Gõ'dá ngá ání drí á'dózó r'dí bê lâ dūû 'dí rí, drí lâ rí 'bá lâyílí 'dí, nī fě, á'dô ró bê ǒjílâ gólíyí ngá ákó lé 'bá ró rí 'bá yí pázó. Gõ'dá ízátú tólâ, ǒjílâ gólíyí ngá ákó lé 'bá ró 'dí 'bá yí ǒtírí 'bāâ ngá bê rí, gõ'dá gólíyí drí rú jázó kpá ání pālê kâyí ání drí 'bázó ngá ákó rí 'á. Látí 'dí 'á rí, krístō 'bá yí á'dô r'á ǒzō ngá álô kâtí, ízâ ngá kâ ákó.

¹⁵Á'dô 'bā'á nyé ǒzō Ôvârí drí átálé búkū íyíkâ 'á rí kâtí, "ǒjílâ gólâ ngá nyānyā ê'bé 'bá dūû rí, á'dó kô r'á ngá nyānyā bê rōô, gõ'dá ǒjílâ gólâ ngá íyínyâ ê'bé 'bá dā rí, á'dó kô ízâ ngá nyānyā kâ bê nyálé." Áfō-áfō 16.18

¹⁶Mā 'è áwô-ítí ámbá Ôvârí drí, tálâ gólâ 'bā Títō trá á'dólé njāâ ání pālê, gõ'dá gólâ 'è ání tá kpá trá rōô, nyé ǒzō ámákâ rí tí.

17Nĩ ndrê drê, mã ìjì gólâ bê nĩlĩ ãnĩ ngálâ rĩ, gólâ lě tã-drĩ lâ trá, pĩpĩsĩlĩ ãlô sĩ tã gólâ rĩ ífífí drí lělé trá 'ělâ rĩ ró.

18Gõ'dá mã jô Títô trá ãnĩ ngálâ 'dũwã krístô 'bá ãzĩ ãmákâ nólé rú lâ nĩlĩ trá kãñĩsã 'ásĩ ndrĩ tã âtĩ-âtĩ tãndĩ Ôvãrí kã pēpē lâ sĩ nô bê.

19Gõ'dá ãmã âdrúpĩ rĩ gógó 'dĩ kpá ĩ'dĩ òjílã kãñĩsã kã drí njílĩ rĩ'á lãmúlĩ 'dũwã ãmã bê ngá fěfě gólâ 'ězó òjílã Yũdáyã 'álâ rĩ 'bá yĩ pãlé rĩ trólé nĩzó rĩ ĩ'dĩ. Lôsĩ rĩ 'dĩ â'dô òjílã 'bã'á Kúmú Yésũ Krístô rĩ lùyílĩ. Gõ'dá â'dô kpá tã â'dá'á kĩ, ãmã rĩ'á njãã krístô 'bá ãzĩ pãlé.

20Mã 'ê tã rĩ 'dĩ dódó, tãlã òjílã òzó kô tã ònjĩ ùsú ãmã rú ngá fěfě ãmbã 'dĩ vó lâ ndrērē 'á.

21Gõ'dá mã rĩ zãã tã mbĩ rĩ 'bá yĩ 'elē ĩ'dĩ Ôvãrí rĩ lĩfĩ drĩ 'á, gõ'dá kpá òjílã ãzĩ lĩfĩ drĩ 'á.

22Ãmã kpá trá ãmã âdrúpĩ ãzã jõ'á 'dũwã Títô yĩ bê. Mã ùjũ ãmã âdrúpĩ rĩ gógó 'dĩ trá ãndálé ãndálé â'dô-â'dô gólãkã nĩzó. Sĩsĩ mã ùsú trá kĩ, gólâ lě rōô ãzĩ-ãzĩ pãlé. Ítĩ rĩ, ngbããngbãñô rĩ, gólâ lě trá rōô ãmã pãlé, tãlã gólâ nĩ trá kĩ, nĩ â'dô tã mbĩ rĩ 'ē'á ĩ'dĩ.

23Ã'dô íyíkã Títô rĩ tãsĩ rĩ, gólâ ãmã ãzĩ-ãzĩ 'ĩ tã gólâ ãmã drĩ rĩ'á 'ělã ãnĩ pãzó nõ 'á. Ã'dô gõ'dá ãmã âdrúpĩ ãzĩ gólĩyĩ nĩ 'bá Títô bê 'dĩ 'bá yĩ ĩ'dĩ rĩ, gólĩyĩ rĩ'á lãjõ'bã kãñĩsã kã 'ĩ. Gõ'dá rĩrĩ gólĩyíkã 'bã òjílã trá Yésũ rĩ rú lùyílĩ.

24Ítĩ rĩ, gõ'dá nĩ lãgũ ãmã âdrúpĩ 'dĩ 'bá yĩ lõvô sĩ, tãlã gólĩyĩ òndrê ró ỹyĩ lõvô ãnĩkã krístô 'bá ãzĩ drí rĩ bê. Ítĩ rĩ, gõ'dá krístô 'bá yĩ drí nĩzó lâ ndrĩ kĩ, mã rĩ ãnĩ tã lõngólé nõ tãkô tã mbĩ sĩ.

2 KÕRÍNÍTÕ LÉ 'BÁ 9

1Ícã gõ'dá kô mã drí tã ìjízó ãnĩ tĩ tã gólâ ngá fěfě kã òjílã Ôvãrí kã Yũdáyã 'álâ rĩ 'bá yĩ pãzó rĩ tãsĩ,

2tãlã mã nĩ trá kĩ, nĩ lě trá òjílã 'dĩ 'bá yĩ pãlé. Gõ'dá ítĩ rĩ, mã lõngô ãnĩ tã trá krístô 'bá gólĩyĩ Měkēdónĩyã 'álâ rĩ 'bá yĩ drí kĩ, ãnĩ krístô 'bá gólĩyĩ Gĩrĩkĩ 'álâ rĩ 'bá yĩ rĩ'á njãã ngá fěfě 'dĩ jólé ìtólé kó ndrô ãzĩ. Gõ'dá krístô 'bá yĩ gólĩyĩ Měkēdónĩyã 'álâ rĩ 'bá yĩ ârĩ bê kĩ, ãnĩ rĩ'á njãã ngá fěfě 'dĩ jólé rĩ, gõ'dá gólĩyĩ drí kpá ìtõzó â'dólé njãã ngá fělé, ã'dô ró ngá ãkó lé 'bá pãzó.

3Ítĩ rĩ gõ'dá, ãmã trá ãmã âdrúpĩ yĩ krístô 'bá ãzĩ ró nõ jõ'á ãnĩ ngálâ, tãlã ãã'dã ró bê òjílã drí kĩ, ãnĩ tã ãmã drí rĩ'á lõngólã tã ngá fěfě kã tãsĩ nõ ãã'dó vô tãkó 'á kô. Nĩ â'dô njãã ngá fěfě 'dĩ fělé, nyé òzô ãmã drí âtálé trá gólĩyĩ drí ãnĩ drí 'ē'á 'ělã rĩ kãtĩ.

4Nĩ ndrê drê, òzô krístô 'bá gólĩyĩ Měkēdónĩyã 'álâ nã 'bá yĩ ãlô rĩ, ònĩ kpãã mã bê nĩ'á ãnĩ ndrēlé rĩ, gõ'dá òzô nĩ ã'dô kô njãã ngá fěfě ãnĩkã fělé rĩ, gõ'dá 'dĩ rĩ â'dô

ányĩ fě'á ãmâ drí rōô, tãlâ mã âtâ tâ trá gólĩyĩ drí sįsį kį nĩ rĩ, mã nĩ trá nĩ â'dô ngá fěfě fě'á ãmbá.

⁵Tã 'dĩ kâ rĩ tí rĩ, gō'dá má drí įsũzó lâ kį, rĩ'á tãndĩ ró ãmâ âdrúpĩ nô 'bá yĩ jōzó sįsį ãnĩ ngálâ cú ĩtĩ drē ãmâ drí cã âkó. Gō'dá gólĩyĩ ôpâ ró ãnĩ bê ngá fěfě ãnĩkã 'ě'á fělâ rĩ ê'bélé njãã. Gō'dá lãtĩ ũnjĩ ró rũ bê ãnĩ drí ngá fěfě fězó rōô, ôzō ãnĩ drí tã lâ 'bãlé trá 'ě'á fělâ rĩ kãtĩ. ĩtĩ rĩ, ngá fěfě ãnĩkã 'ě'á fělâ krĩstō 'bá gólĩyĩ Yũdáyã 'álâ rĩ 'bá yĩ drí rĩ â'dô 'bã'á njãã ãmâ drí trōlé kpãã ãmã bê, ôzō mã ôcã trá ãnĩ ngáá tólâ rĩ. ĩtĩ rĩ, 'dĩ ã'dô â'dá'á lâ ôjĩlã äzĩ drí kį, nĩ rĩ ngá fěfě fělé, tãlâ nĩ lē kó trá fělâ rĩ drí. Â'dó kô tã gólâ ãmâ drí ãnĩ ĩcízó ĩcĩ 'ělâ rĩ ĩ'dĩ.

⁶Tã nô ôrĩ ãnĩ drĩ. Ôzō ôjĩlã ô'wã ngá ngbãã fĩnyáwã ĩtĩ rĩ, gólâ â'dô ngá ĩyĩnyã ê'bé'á kpá ngbãã fĩnyáwã ĩtĩ. Gō'dá ôzō ôjĩlã ô'wã ngá ãmbá ĩtĩ rĩ, gólâ â'dô ngá ĩyĩnyã ê'bé'á kpá ãmbá ĩtĩ.

⁷Ôjĩlã ãlô ãnĩ lãfálé sĩ ôfě ngá íyĩkã, nyé ôzō gólâ rĩ pĩpįsįlĩ drí lělé rĩ kãtĩ. Gólâ ôfě kô tã įsũ rĩ rĩ sĩ. Gō'dá gólâ ôfě kpá kô, gbō tãlâ ĩcã kô gólâ drí fězó lâ kô rĩ drí. Gō'dá gólâ ôfě lōvó sĩ drĩ-báláyĩ ró gō'dá kpá äyĩkō sĩ, tãlã Ôvãrĩ lē ôjĩlã gólâ ngá fě 'bá drĩ-báláyĩ ró äyĩkō sĩ rĩ ĩ'dĩ.

⁸Gō'dá ôzō nĩ ô'ê tã 'dĩ trá ĩtĩ rĩ, nĩ nĩ tãndĩ ró kį, Ôvãrĩ cú mbãrãkã bê ngá fělé ãnĩ drí gãrã ngá gólâ ãnĩ drí lělé rĩ drĩ sĩ, tãlã nĩ â'dô ró bê ngá bê dũũ gō'dá nĩ pã ró ôjĩlã gólĩyĩ ngá âkó lé 'bá ró 'dĩ 'bá yĩ bê.

⁹Rĩ'á nyé ôzō Ôvãrĩ drí âtálé trá búkũ íyĩkã 'á rĩ kãtĩ, "Ôjĩlã Ôvãrĩ kã rĩ ngá fěfě fělé drĩ-báláyĩ ró ngá âkó lé 'bá yĩ drí, tã tãndĩ gólãkã 'dĩ tã lâ ĩcã vļĩ drĩ 'ásĩ kô zãã gbãdũ ädũkũ âkó." Lôngó 112.9

¹⁰Gō'dá Ôvãrĩ rĩ nĩ rĩ'á ôrĩ âfělé ôjĩlã drí rĩ'á ĩ'dĩlã. Gólâ rĩ kpá nĩ rĩ'á ngá nyãnyã âfělé ôjĩlã drí nyãlé. ĩtĩ rĩ, gólâ â'dô kpá ngá ãnĩ drí lělé rĩ âfě'á nĩ ãnĩ drí, nĩ â'dô ró bê ngá fělé äzĩ-ãzĩ yĩ pãzó.

¹¹Nĩ ndrê drē, gō'dá Ôvãrĩ â'dô ngá tãndĩ âfě'á ãnĩ drí dũũ tãlã ngá ãnĩ drí fělé ôjĩlã äzĩ pãzó 'dĩ tãsĩ. Tãlã ôzō mã ôtĩrĩ ngá fěfě ãnĩkã 'dĩ 'bá yĩ fěē ãnĩ âdrúpĩ yĩ ngá âkó lé 'bá ró 'dĩ 'bá yĩ drí rĩ, gólĩyĩ â'dô äwô-ĩtĩ 'ě'á Ôvãrĩ drí rōô ngá 'dĩ 'bá yĩ tãsĩ.

¹²Ītĩ rĩ, tã tãndĩ gólâ ãnĩ drí 'ělē ãnĩ äzĩ-ãzĩ yĩ drí 'dĩ â'dô gólĩyĩ 'bã'á ngá gólĩyĩ drí â'dólé ĩzã lâ bê rĩ 'bá yĩ ũsũlĩ. 'Dĩ ã'dô gō'dá kpá ôjĩlã äzã 'bá yĩ 'bã'á äwô-ĩtĩ 'ělē Ôvãrĩ drí rōô ngá ãnĩ drí fělé 'dĩ 'bá yĩ tãsĩ.

¹³Nĩ ndrê trá, ngá fěfě tãndĩ ãnĩ drí fělé 'dĩ â'dô â'dálâ kį, nĩ lē tã trá Ôvãrĩ 'á pĩpįsįlĩ ãlô sĩ. Gō'dá ôzō ôjĩlã ôndrê ãnĩ trá tã rĩ 'dĩ 'ě'á ĩtĩ rĩ, gólĩyĩ â'dô Ôvãrĩ rĩ lũyĩ'á rōô tã rōrō ãnĩkã 'dĩ tãsĩ, gō'dá kpá ngá fěfě ãnĩkã drĩ-báláyĩ ró ôjĩlã gólĩyĩ ngá âkó lé 'bá ró rĩ yĩ pãzó 'dĩ tãsĩ.

¹⁴Krĩstō 'bá rĩ gógó Yũdáyã 'álâ rĩ 'bá yĩ rĩ'á rãtãã 'ě'á ãnĩ tãsĩ rōô lōvó sĩ, tãlã Ôvãrĩ â'dã pĩpįsįlĩ tãndĩ íyĩkã rĩ trá gólĩyĩ drí ãnĩ tãsĩ.

¹⁵Nĩ 'dê mã 'ê ãwô-ĩtĩ Ôvârí drí ãmbá, tãlã ngá fêfê ángí gólã drí fêlê ãmã drí ãmbã lâ drí lâvũlí trá gãrã ãmã tĩ drí â 'dízó tã lâ 'á nõ tãsí, ngá fêfê rĩ 'dĩ rĩ'á Yésũ ĩ' dĩ.

2 KÕRÍNÍTÕ LÉ 'BÁ 10

¹Mã Póolõ ámã nyãányã, mã lã ãnĩ drí úlí ámákã mã drí átálé ãnĩ drí mãnisĩ rũ lôgõ sĩ vũdrĩ pĩpĩsĩlí ã' dĩ sĩ õzõ Yésũ Krístõ kãtĩ nõ ârĩlí. Áâtã trá kĩ, kãyĩ mã drí 'bãzó ãnĩ bê nã, mã lôgõ mã trá â'dólé gbõ ngá fĩnyáwã ró ãnĩ ândrá. Gõ'dã õzõ mã õtĩrĩ 'bãã ãnĩ lâfálé yũ rĩ, mã drí gõzó rĩ'á úlí ãmbã-ãmbã átálé ãnĩ drí.

²Õzõ gõ'dã mã õcã trá ãnĩ ngálã rĩ, mã â'dô úlí ãmbã-ãmbã átã'á ĩ'dĩ õjĩlã gólĩyĩ tã átã 'bã kĩ, mã ãátã úlí ãmbã-ãmbã ĩyĩ lĩfĩ drĩ 'á kô 'dĩ 'bã yĩ drí. Gõ'dã mã lãé kô úlí ãmbã-ãmbã átálé ãnĩ nyãányã drí.

³Nĩ ndrê trá, gbõ lé mã ã'dô õjĩlã mvã 'ĩ rĩ, mã rĩ kô ãjú 'bũlí ãmã ãjú-'bã-ãzí yĩ bê tã ĩsũ ãngõ nõ kã rĩ sĩ.

⁴Nĩ ndrê trá, gõ'dã drĩ-fê ãmã drí rĩzó ãjú 'bũlí ĩ'dĩ sĩ lâ rĩ â'dó kô õzõ drĩ-fê õjĩlã mvã kã rĩ 'bã yĩ kãtĩ. Gõ'dã ãmã rĩ'á cú drĩ-fê Ôvârí kã mbãrãkã bê gãrã ãmã drí rĩzó ãmã ãjú-'bã-ãzí Sãtãnã rĩ 'bũlí ĩ'dĩ sĩ lâ rĩ bê. Drĩ-fê gólã Ôvârí drí áfêlê 'dĩ cú rĩ'á fãfã bê võ Sãtãnã kã rĩzó rĩlí 'á lâ kúmú ró ãmã drĩlí rĩ ĩzãzó.

⁵Gõ'dã gólĩyĩ â'dô tã ĩsũ gólã lómbé-lómbéwã kã Sãtãnã drí rĩ'á 'êlã ãmã drí, ãmã 'bã 'bã Ôvârí rĩ nĩlí kô rĩ ĩzã'á drĩ-fê 'dĩ sĩ. Gõ'dã mã rĩ rũ fũlí tã ârĩ ãkõ ámákã Ôvârí drí rĩ bê drĩ-fê 'dĩ sĩ, gõ'dã tã ĩsũ ámákã 'bãlé tã Yésũ Krístõ kã ârĩlí ĩ'dĩ.

⁶Ítĩ rĩ, gõ'dã nĩ fê ãnĩ trá ndrĩ tã Ôvârí kã ĩnjĩlí dódó rĩ. Gõ'dã ãmã rĩ'á njãã lâñõ fêlê õjĩlã gólĩyĩ Ôvârí rĩ ĩnjĩ 'bã dódó kô rĩ 'bã yĩ drí.

⁷Ámã ází-ázĩ yĩ, tã ĩsũ-ĩsũ ãnĩkã rĩ â'dó kô mbĩ. Õzõ õjĩlã ázã 'bã yĩ õrĩ ĩyĩ tã ĩsũlí kĩ, yĩ ãã'dô õjĩlã Yésũ Krístõ kã ĩ'dĩ rĩ, gõ'dã nĩ ĩsũ kpã kĩ, ãmã kpã õjĩlã Yésũ Krístõ kã ĩ'dĩ õzõ gólĩyĩ tĩ. Gõ'dã ãmã kpã cú drĩ-ãcê bê tã átãzó ãnĩ drí ĩtĩ.

⁸Tã ĩsũ-ĩsũ ãnĩkã 'á rĩ, mã rĩ rĩ'á ãmã lómbélé drĩ-ãcê gólã Kúmú ámákã Yésũ Krístõ drí áfêlê ãmã drí nõ tãsí yã? Drĩ-ãcê rĩ 'dĩ rĩ'á tã lãlê ãnĩkã 'bãzó â'dólé gãgã ĩ'dĩ sĩ lâ, â'dó kô ãnĩ ĩzãzó.

⁹Gõ'dã mã lãé kô wãrãgã ámákã ĩgĩlí ãnĩ drí nõ drí ãnĩ 'bãlé â'dólé ũrĩ ró.

¹⁰Nĩ ndrê trá, áátã trá kĩ, mã Póolõ, úlí ámákã ĩgĩlí wãrãgã ámákã 'á rĩ, tã lâ íyĩkã ãmbã-ãmbã ró, gõ'dã mã rĩ gógó drí 'bãzó ãnĩ bê tólã rĩ, mã ãã'dô íyĩkã mbãrãkã ãkõ. Gõ'dã úlí ámákã átálé ãmã lâfálé 'á rĩ ãã'dô íyĩkã úlí tãkó rĩ 'bã yĩ ĩ'dĩ.

¹¹Nĩ ndrê drê, õjĩlã ũnĩ tã nõ dódó, tã gólã mã drí ĩgĩlí wãrãgã 'á rĩ, ícã kô â'dólé ngĩĩ, tã gólã mã drí 'ê'á átálã ãnĩ drí, mã drí 'bãrê cú tólã rĩ 'á rĩ drĩĩ sĩ. Mã ĩgĩ wãrãgã ãnĩ drí ngbããngbãnõ rĩ, tãlã mã â'dó kô ãnĩ bê tólã rĩ drí. Gõ'dã mã õtĩrĩ cãã ãnĩ ngãã tólã rĩ, mã â'dô úlí átã'á ãnĩ drí kpã ĩtĩ drĩ-ãcê gólã Ôvârí ngá lãsí mã drí wãrãgã ĩgĩzó ĩ'dĩ sĩ lâ 'dĩ sĩ.

12Ítí rí, gō'dá má ìsūú tã kô áamá nyãányã 'bãzó á'dólé sísí òjílã ází drí. Gō'dá gólíyí kī ìyíkã rí, ìyí tã òlávũ nī gārã òjílã ází drī sī. Gō'dá gólíyí rí ìyíkã ìyí ì'bílí nō gbō àkpākã'dã ìyí vó 'ásí, ngátá ã'dí lãvũ nī yã rí nìzó bê. Tã rí gógó ìtí 'dī, rí á'dálã kī, gólíyí nī tã kô, tãlã gólíyí ìsū ìyíkã bê rí, gólíyí kī ìyí ãã'dô ìyí nyãányã kã ì'dí.

13Ítí rí, gō'dá ámakã rí, má rí ámakã áamá lômbeélé nō tã mbî drī. Má rí áamá lômbeélé cé lôsî gólã Ôvârí drí âfélé má drí 'élé ãnî lãfálé rí drī.

14Má rí áamá lômbeélé rōô yã? Nī nī trá tãndí ró kī, má ì'dí òjílã drī-kákã gólã pávó tì âcê nō trō 'bã nìzó cãlé tã âtî-âtî tãndí Ôvârí kã nō bê ãnî drí tólã rí.

15Ítí rí, gō'dá má rí kô áamá ârúlí lôsî ází-ázi drí 'élé nī rí drī. Vō lâ 'á rí, gō'dá má lã tã lãlã ãnîkã Ôvârí 'á rí drí mbãlé á'dólé gārã, tãlã lôsî ámakã 'élé ãnî lãfálé rí òmbã ró bê, nyé òzō tã Ôvârí drí 'bãlé trá má drí 'élé rí kâtí.

16Gō'dá má nī ró bê nī'á úlí Ôvârí kã nō 'bã yí pē bê sísí 'álã vō ãzã 'bã yí 'ásí. Má lã nīlí vō ó'dí 'ásí nī'á tã âtî-âtî tãndí Ôvârí kã nō âtã bê, tãlã má òzó kô rī lómbe-lómbevá 'élé lôsî áamá ází-ázi yí drí 'élé nī rí yí drī kī'á nī rí, 'dī 'bã yí ãã'dô lôsî má drí 'élé nī rí yí ì'dí.

17Gō'dá áátã trá tã ìgî Ôvârí kã 'á kī nī rí, "Ôzō òjílã ãzã òlã trá ìyí ârúlí rí, gólã ãârú yí cé tã Ôvârí drí 'élé rí tãsí." Yērēmíyã 9.24

18Gō'dá òjílã gólã rí 'bã ìyí tã lóngólé rí, Ôvârí lëé kô. Gō'dá Ôvârí rí ìyíkã cé òjílã yí drí ndrëlé tãndí rí 'bã yí lëlé ì'dí.

2 KŌRÍNĪTŌ LÉ 'BÁ 11

1Áamá âdrúpî yí áamá ìzó yí bê, má nī trá kī, á'dó kô rī'á tã līfî lōmbã kã ró má drí rīzó áamá lômbeélé.

2Mã rī'á tã ìsū-ìsū bê nyé tã lãlã ãnîkã Yésū Krístō 'á rí tãsí, nyé òzō Ôvârí drí 'bãrë tã ìsū-ìsū bê òjílã ìyíkã tãsí rí kâtí. ãnî gō'dá trá nyé òzō òkó mvã gólã ndrëlé trá 'é'á gílã òkó ró Yésū Krístō drí rí kâtí, tîbê tã lã 'bã trá kī, Yésū Krístō drí á'dózó cé nī ìyí ágó ró rí kâtí. Ítí rí, gō'dá má lëé kô ãnî drí tã ònjí 'élé gólã rú.

3Gō'dá mã rī'á ùrî ró, tãlã òjílã ãzã 'bã yí lã trá ãnî ádólé tã lãlã Yésū Krístō 'á pîpîsílî ãlô sī rí âyéle, nyé òzō ìnî drí Áwã rí ádorë rí tí.

4Mã nī trá, nī rí rī'á tã ìmbã òjílã tî sī ndrî Yésū Krístō rí tãsí rí ârílí, òzō kpálé tã ìmbã rí 'dī ã'dô ngî ámakã rí rú sī rí. Má nī trá, nī rí rī'á línđrî gólã á'dó 'bã ngî rí 'bã yí lãgúlî Línđrî Ôvârí kã má drí tã lâ pélé trá ãnî drí rí drī sī. Gō'dá nī rí kpá rī'á tã lëlé tã âtî-âtî ngî ãzã 'bã yí 'á tã âtî-âtî tãndí gólã má drí pélé trá ãnî drí rí drī sī.

5Á'dô tã ìmbã 'bã gólíyí ngî ãnî drí rī'á tã gólíyíkã ârílí 'dī 'bã yí tãsí rí ì'dí rí, òjílã gólíyí ókîzō nī rí, ãã'dô ìyí lãjó'bã ạngí ró 'dī 'bã yí drí, má ìsūú kô kī, ãmbã gólíyíkã lãvũ mã drī sī.

- 6**Gbõ lé má ãâtâ tâ dódó kô rí, má â'dâ tâ trá ãnî drí ngbálí-ngbálí kī, má rí tâ Ôvârí kâ pèlé ãnî drí nõ tâ nīnī Ôvârí ngá lésī rí sī.
- 7**Gõ'dá kâyī gólâ má drí rīzó tâ âtî-âtî tândí Ôvârí kâ nõ pèlé ãnî drí rí, má ijí ãnî kô âdî âfèlé má drí. Gõ'dá má lôgõ mâ trá â'dólé ngá fínyáwá ró, gõ'dá nī â'dô ró bê gārã. Tã gólâ má drí 'èlé 'dī tâ ònjí 'î yã?
- 8**Ítí rí, gõ'dá krístõ 'bá vò ãzâ 'bá yī 'ásī rí 'bá yī âfè âdî bê má drí rí, má trõ âdî 'dī trá ãnî pázó ỉ'dī sī lâ.
- 9**Kâyī má drí 'bázó ãnī bê tólâ rí, gbõ lé má ã'dô bê ngá ãkó rí, má ìkpókpólõó ãnī kô ngá má drí â'dózó ỉzã lâ bê 'dī tāsī âfèlé má drí, tãlã krístõ 'bá gólīyī ácá 'bá Mèkèdónīyã lésī rí 'bá yī âfè ngá ỉzã lâ drí áamá 'èlé rí nī má drí. Nī ndrê trá, sīsī rí má 'bãã lânõ áamá kô ãnī drī. Gõ'dá ỉzátú rí, má ícá kpá kô 'bãlã ãnī drī.
- 10**Tã pãtī rí, má âtâ tâ ãnī drí Yésū Krístõ rí rú sī, má ícá kô tâ 'dī âtâ-âtâ lâ âyéle 'bãdrī ãnīkã Gīrīkī kâ nõ 'ásī nõngá. Má â'dô áamá kô zãã rī'á áamá lômbélé tâ gólâ má drí âdî trõzõ ãnī drīgá sī kô 'dī 'á.
- 11**Ítí rí, tâ gólâ má drí âdî trõzõ ãnī drīgá sī kô 'dī ífí lâ ã'dô 'î yã? Á'dó kô kī, má lèé ãnī kô rí. Ôvârí nī trá kī, má lè ãnī trá rõô.
- 12**Ítí gõ'dá má â'dô zãã rī'á tâ gólâ má drí rī'á 'èlã ngbãângbã nõ âdî trõzõ ãnī drīgá sī kô rí 'èlé ỉ'dī, tãlã òjílã gólīyī ònjõ kâ 'dī 'bá yī òzõ kô rī ìyī lômbélé kí'á nī rí, yī òrī lósī 'èlé Ôvârí drí, kpá té òzõ áamá drí rīrī 'èlã rí kátí.
- 13**Nī ndrê trá, òjílã 'dī 'bá yī á'dó kô ìyī pãtī-pãtī lãjõ'á Yésū Krístõ kâ ỉ'dī. Gólīyī lãjõ'á rī 'bá òjílã ádólé ònjõ sī rí 'bá yī ỉ'dī. Gólīyī òjã ìyī á'dólé nyé òzõ lãjõ'á Yésū Krístõ kâ rí yí kátí.
- 14**Ítí rí, nī 'bã tâ 'dī òlījã ãnī drī kô. Kpá ítí, Sātãnã â'dô kpá íyī òjã'á, òjílã òndrê ró yí bê òzõ málâyíkã Ôvârí ngá lésī rí kátí.
- 15**Ítí rí, gõ'dá á'dó kpá kô âmbã-âmbã ró lãjõ'á Sātãnã kâ drí ìyī òjãzõ kpá á'dólé nyé òzõ lãjõ'á Yésū Krístõ kâ rī 'bá tâ âtî-âtî tândí gólãkã pèlé rí kátí. Gõ'dá òtírí cãã kâyī âdūkū sī rí, Ôvârí á'dô tâ-vó gólīyíkã kí'á kpá té tâ 'è'è gólīyíkã gólīyī drí 'èlé rí vó ró.
- 16**Má ândã drê tâ nõ kpá ó'dí ãnī drí. Tã ìsũ-ìsũ ãnīkã 'á rí, má rí tâ âtálé tâ nīnī sī kô. Gõ'dá gbõ lé ítí rí, gõ'dá nī ârī tâ áamá kô gólâ má drí áamá lômbézõ tâ lâ sī nõ.
- 17**Tã gólâ má drí 'è'á âtálã ãnī drí rí, má rí âtálã 'dī tâ nī ãkõ áamá kô 'dī sī, á'dó kô tâ âtálé òzõ Yésū Krístõ kátí rí ỉ'dī.
- 18**Òjílã dũu rí ìyī trá rī'á ìyī lômbélé ãngó nõ 'á, ítí rí, gõ'dá má â'dô kpá áamá lômbé'á ãnī drí.
- 19**Nī á'dô ãnīkã bê tâ nī 'bá ró rí, 'dõvó nī á'dô kpá òjílã gólīyī tâ nīnī ãkó rí yí lãgúlí.

- 20**Má âta ânî drí tã pãtĩ-pãtĩ ró, nĩ âyê òjílã 'dĩ 'bá yí trá ânî 'bãlé rãgĩĩ ìyíkã ró. Gólĩyĩ drí rĩzó ânî ádólé àdĩ âníkã nyãzó, ânî lô'dálé ânî ndrëzó ngá fĩnyáwá ró, gõ'dá kpá rĩzó tã ãnyĩ kã 'élé ânî drí.
- 21**Nĩ ndrë drë, má ícã kô tã ònjĩ ìtĩ 'dĩ 'élé ânî drí. Gõ'dá tãlã ã'dô 'î ânî drí rĩzó tã òjílã 'dĩ 'bá yí kã ârĩlí 'dĩ tã ámakã rĩ ârĩ-ârĩ lâ vò 'á yã? Gõ'dá òzô òjílã 'dĩ 'bá yí òrĩ ìyĩ lômbélé tã ìyíkã tãsí rĩ, gõ'dá má â'dô kpá ámã lômbé'á tã ámakã rĩ tãsí. Ngbãangbãno rĩ, má rĩ úlí átálé nõ, nyé òzô tã nĩ ãkô lé 'bá kãtí.
- 22**Gólĩyĩ kĩ, ìyĩ ã'dô òrĩ Ìbũrũ kã 'î. Mã kpá òrĩ Ìbũrũ kã 'î. Gólĩyĩ Ābārāyāmā rĩ ózōwá yí 'dĩ. Gõ'dá má kpá Ābārāyāmā rĩ ózōwá 'î.
- 23**Gólĩyĩ kĩ, ìyĩ â'dô rũ 'bũ 'bá Yésũ Krístõ kã 'î. Gõ'dá má kpá rũ 'bũ 'bá Yésũ Krístõ kã 'dĩ gólĩyĩ lãvũlí ndrĩ. Ngbãangbãno rĩ, úlí ámakã nõ gõ'dá trá pãtĩĩ úlí tã nĩ ãkô lé 'bá kã 'î. Gõ'dá lé ìtĩ rĩ, má 'ê lôsí trá Ôvãrí drí rõô gãrã gólĩyĩ lãvũlí. Gõ'dá òombé má trá 'bãlé gãnĩmã 'á ándálé lôsí Ôvãrí kã nõ 'erë lá 'á gãrã gólĩyíkã drĩĩ sí. Ócã má trá ándálé ándálé ònjĩ tètë, tí ã'dô ró kó má drí drãzó vólé.
- 24**Gõ'dá òjílã drĩ-'bá Yúdã yí kã rĩ cã má trá ònjóró'bí sí nyã'dĩ-trã-drĩ-lã-ngã-mũdrĩ-drĩ-lã-ngã-njĩ-drĩ-lã-sũ ándálé ándãlã njĩ.
- 25**Gõ'dá drĩ-'bá Rómã kã cã má kpá trá fê sí, ándãlã nã. Kãyĩ ãlô sí, òjílã drí kpá ámã lũvũzó kúnĩ mvã sí, ã'dô ró má òdrã ró vólé. Gõ'dá kòlóngbõ 'ê trá rũ ákólé má bê lĩmvũ ándrë 'á ándãlã nã, gõ'dá kãyĩ ãlô sí, kòlóngbõ drí 'ëzó rũ ákólé ãmã bê lĩmvũ ándrë 'á rĩ sí rĩ, má ágô trá kòlóngbõ rũ lĩmvũ drĩĩ, ìtũ gĩrĩ ngácĩ gĩrĩ ìtũpã nyã'dĩ-ãlô-drĩ-lã-ngã-sũ sí, ã'dô ró ámã nyãányã pãlé.
- 26**Má tô àcĩ jējē trá vò 'ásĩ dũũ, àcĩ tõtõ 'dĩ 'bá yí vò 'ásĩ rĩ, má 'bê drĩ trá tã ònjĩ-ònjĩ bê dũũ, lĩmvũ ándrë tĩtĩ, ngá ôpã 'bá, òjílã ámakã Yúdã yí kã rĩ yí drí 'ëzó ámã fũlí, gõ'dá kpá gólĩyĩ á'dó 'bá kô òjílã Yúdã yí kã ró rĩ 'bá yí bê. Gõ'dá jãrĩbã 'á ngãtã òmã 'á yã rĩ, má rĩ ámakã kó zãã drĩ 'bélé tã ònjĩ-ònjĩ bê. Gõ'dá má òtĩrĩ nĩ lĩmvũ ándrë drĩĩ sí kòlóngbõ sí rĩ, má 'bê drĩ ìyíkã kpá zãã tã ònjĩ-ònjĩ bê. Ítĩ rĩ, gõ'dá òjílã gólĩyĩ rĩ 'bá ìyĩ tã ámãlé kĩ, ìyĩ ãã'dô krístõ 'bá yí 'dĩ rĩ, rĩ ìyĩ kpá rĩ'á tã ònjĩ-ònjĩ 'élé má drí.
- 27**Má rĩ lôsí 'élé rõô bũũũ lãno drí fĩzó má rũ. Kãyĩ ãzã 'bá yí sí rĩ, má 'ê lôsí ngácĩ gĩrĩ, má kó à'dú kô. Kãyĩ ãzã 'bá yí sí rĩ, má trá lõfó ró lĩmvũ lôvó bê. 'Dĩ 'ê rũ trá ìtĩ ándálé dũũ. Gõ'dá kãyĩ ãzã 'bá yí sí rĩ, má trá ngá nyãnyã ãkó nyãlé. Má rĩ trá ítã tãndĩ ãkó sölé 'ë'dë drí, gõ'dá kpá jó tãndĩ ãkó rĩzó 'á lâ, òzô ócã trá ôzë lĩmvũ bê rĩ.
- 28**Gõ'dá tã 'dĩ 'bá yí drĩlí sí ndrĩ rĩ, má njĩ lãnjĩ-lãnjĩ lôsí ámakã 'dĩ kã 'dĩ ndrĩ kãñsã tãsí. Mã tã ìsũ ró gólĩyĩ tãsí kãyĩ lãno kã 'ásĩ.
- 29**Òzô gõ'dá òjílã ã'dô trá mbãrãkã ãkó rĩ, gõ'dá má ícã kpá kô á'dólé mbãrãkã ãkó òzô gólĩyíkã tí yã? Gõ'dá òzô áããdô òjílã ãzã trá tã ònjĩ 'élé rĩ, 'dĩ 'bã má á'dólé tã ìsũ ró rõô.

30Gõ'dá á'dô bê trá ítí rí, òzô má òlê trá ámâ ârúlí rí, 'dôvó má ârú má ngá gólíyí rí 'bá á'dálâ kí, má rí'á mbârâkâ ámâ ífífí kâ rí âkó rí tāsí.

31Ôvârí rí nyãányâ nî trá kí, má rí 'dî á'dó kô ònjô âdólé í'dî. Gólâ Kúmú âmákâ Yésū Krístô rí átá 'í, úlúyí gólâ zââ gbâdú âdúkú âkó.

32Kâyí Ārētásí drí 'bázó kúmú ângí ró kúmú âzî dríjí ndrî, má drí drê rîzô rílí jârîbâ Dãmâséke 'álâ rí, kúmú jârîbâ rí 'dî kâ 'ê ámâ rúlí ômbélé 'bâlê gâñímâ 'á. Ítí rí, gõ'dá gólâ drí âjú 'bû 'bá íyíkâ 'bázó dîrî jârîbâ rú sî, á'dô ró bê ámâ rúlí, òzô má ââfô trá rí.

33Gõ'dá ámâ rû-lê-âzî yî pâ má trá. Gõ'dá ùpî bê âgâ jârîbâ 'dî kâ 'á, gõ'dá gólíyí drí ámâ 'bázó ívô 'á gõzô bâfí âcê ômbélé ívô rí 'dî tî ámâ îrízó kôrô ùpî rí 'dî 'ásí. Ítí rí, gõ'dá má drí ngá pâzô kúmú 'dî drígá sî.

2 KÕRÍNÍTÕ LÊ 'BÁ 12

1Gõ'dá má á'dô rí'á zââ ámâ lômbê-lômbê bê âtî 'álâ, gbô lé tâ má drí rîzô ámâ lômbélé tâ lâ sî 'dî rí òpá má kô rí. Gõ'dá má á'dô tâ lârákô Ôvârí drí á'dalé má drí rí tâ lâ átá'á ânî drí, gõ'dá kpá tâ gólâ má drí âbílí lífí ngbâ ró rí bê.

2Ndrô mùdrí-drî-lâ-ngâ-sû lậvũ 'bá nâ 'bá yî vósí rí, ótrô má trá nîzô í'dí bê lâ úrú 'álâ. Gõ'dá má nîj kô ngátá ótrô má trá nîzô í'dí bê lâ úrú 'álâ kûlütütü ró ngátá âbî-âbî 'í yâ rí, gõ'dá tâ gólâ á'dó 'bá rí, Ôvârí nî íyíngá nî.

4Kâyí ámâ trôzô úrú 'álâ rí sî rí, má ârî tâ trá dũu tîbê má drí ícálê tâ lâ ngílí ânî drí kô rí. Ôvârí lêé kô âmâ ôjílâ mvá drí tâ ítí 'dî 'bá yî tâ lâ âtálê.

5Tí má á'dô ámâ lômbé'á tâ gólíyí ítí 'dî 'bá yî tāsí. Gõ'dá ítí rí, má ícá kô ámâ lômbélé âkpâ ámâ nyãányâ tāsí. Má á'dô ámâ lômbé'á tâ gólâ má drí á'dózô mbârâkâ âkó 'á lâ rí tāsí.

6Gõ'dá gbô lé má òlê ámâ lômbélé tâ 'dî tāsí rí, gõ'dá má ícá kô ámâ lômbélé ámâ nyãányâ tāsí, tâlâ má lêé kô ôjílâ drí nî lâ kí, âmbâ âmákâ rí òlậvũ gặặ tá gólíyí drí ámâ ndrêzô 'êrê lâ 'á ngátá âtârê lâ rí 'á 'dî drîjî sî.

7Ítí rí, gõ'dá Ôvârí lêé kô má drí ámâ lômbélé ngá gólíyí yî Ôvârí drí á'dalé má drí 'dî 'bá yî tāsí. Ítí rí, gólâ âyê vôrâ 'bá Sâtánâ ngá lésí rí trá lậặ âfêlé ámâ rú'bạ 'á, tâ lâ òlậặ ró má rú, tâlâ má òzó kô rîjî ámâ lômbélé tákányî.

8Ítí rí, má lô'bâ rú'bạ trá Kúmú âmákâ Yésū Krístô rú ândâlâ nâ, gólâ ótrô ró lậặ ângí 'dî bê vólê má rú sî.

9Gõ'dá gólâ 'é tâ má drí íjílí 'dî kô, gólâ kí bê má drí rí, mbârâkâ lôvô íyíkâ kâ 'dî ñcâ trá má bê ámâ pâlê kâyí lậặ 'dî kâ 'á. Gólâ kí, òzô má á'dô mbârâkâ âkó rí, gõ'dá mbârâkâ íyíkâ drí 'bázô má 'á gặặ. Tâlâ úl'í 'dî tāsí rí, má Póolô, má rí'á âyîkô ró ámâ lômbélé ânî drí tâ gólíyí ámâ 'bâ 'bá á'dólê mbârâkâ âkó 'dî tāsí. Tâlâ tâ 'dî 'bá yî tāsí rí, mbârâkâ Yésū Krístô kâ á'dô rí'á má 'á gặặ ámâ rúlí gặặ.

10Tālā tā 'dī 'bá yī tāsī rī, mā rī'á āyīkō ró ōzō lānō ō'è mā trá rī. Ngātá ngá gólīyī áamá 'bā 'bá á'dólé mbârâkâ âkó rī 'bá yī ĩ'dī ngātá lā'dá 'ī, ngātá rīrī âmbâ-âmbâ ângó nō 'á nō ĩ'dī yā rī, ngātá lānō 'ī yā rī, mā njāâ lānō 'dī 'bá yī lārâkô lâ yī njīlī ndrī Yésū Krístō sī. Nī ndrê trá, gō'dá ōzō lānō 'dī 'bá yī ō'bā mā trá á'dólé mbârâkâ âkó rī, gō'dá mbârâkâ âkī Yésū kâ 'dī drī áamá pázó.

11Má nī trá kī, má rī úlī átálé ōzō tā nīnī âkó lé 'bá kâtí, gō'dá nī 'bā mā nī á'dólé ĩtī tā nī âkó lé 'bá ró 'dī. Tí rī'á tândí ró ânī drī áamá lúyīlī lōsī gólâ má drī 'élé âmbâ ânī lāfálé nō tāsī. Nī ndrê trá, gbō lé má á'dô tā nī âkó lé 'bá 'ī rī, má nī trá, lājó'bá 'dī 'bá yī rī'á ngī. Gólīyī ânī drī rī'á rú lâ ĩyī lúyīlī 'dī 'bá yī, âmbâ gólīyīkâ rī lāvūú âmbâ áamá kâ rī kô.

12Kâyī má drī 'bázó ânī bê tólâ rī, má 'è tā trá dūú, á'dô ró bê tā á'dâ ró kī, pātī mā lājó'bá Yésū Krístō kâ ĩ'dī. Má rī trá rī'á lōsī lājó'bá kâ 'élé ânī lāfálé dódó tā nīnī sī, tā lārâkô gólīyī Ôvârī drī áamá 'bälé 'ëlâ 'dī 'bá yī bê.

13Nī ndrê drē, tā ndrī má drī 'élé trá ōjīlā kâñisâ āzâ 'bá yī kâ drī rī, má rī kpá 'ëlâ ânī drī. Tā gólâ má drī 'élé ânī drī kô rī, rī'á cé má ĩjī ânī kô âdī âfélé má drī áamá vó ndrēzó. Má 'è 'dī tā ányâ 'ī yā?

14Ngbāangbânō rī, nōô trá tā ândâlâ nâ lâ 'ī má drī 'ézó nīlī ânī ndrêlé rī. Gō'dá âcī rī nō 'á rī, má á'dô volé gā'á kpá dó âdī zīlī ânī tī sī. Má lēé ngá ânī drīgá sī kô. Má lē íyīkâ bê-rī ânī drī ânī nyānyâ fēlé ĩ'dī Ôvârī drī. Nī ndrê trá, á'dó kô tândí ró 'dīyímvá drī rīzó nī rī'á átá lâ yī vó ndrêlé ândrê lâ bê. Átá yī ândrê bê rī, rī ĩyī nī rī'á mvá lâ yī vó ndrêlé. Gō'dá ânī trá nyé ōzō áamá mvá yī kâtí.

15Ītī rī, gō'dá má rī'á āyīkō ró ngá áamá kâ fēlé ndrī ânī pázó. Gō'dá má á'dô kpá cú áamá nyānyâ fē'á nyé ânī pázó. Gō'dá má lē ânī trá rōô. Gō'dá tálâ á'dô 'ī ânī drī íyīkâ áamá lēzó dódó kô rī yā?

16Gbō lé nī lē tā-drī trá kī, má zī âdī ânī tī sī áamá pázó kô rī, ōjīlā āzâ 'bá yī ânī lāfálé sī kī, má āá'dô līfī lōmbâ 'bá 'ī. Má ōrī ânī ádólé ōnjō sī.

17Gō'dá tā rī 'dī á'dô íyīkâ 'bā'á ĩtī 'dī ángô tī yā? Kâyī gólâ má drī lājó'bá 'dī 'bá yī jōzó ânī ngáá tólâ rī, má ūjū trá ânī ádólé lājó'bá 'dī 'bá yī tī sī yā?

18Má lò'bā rú'bá trá Títō drī nīzó ânī pälé krístō 'bá āzâ bê. Kâyī rī nā sī rī, Títō ádô ânī trá ngá trōzó ânī drīgá sī íyī ífífí drī yā? Nī nī kô kí'á nī rī, áamá kpārätī Títō bê rī tā tândí 'élé ânī pázó yā?

19Nī ĩsū ânīkâ bê rī, mā rī áamá kâ nō cé áamá tā átálé ĩ'dī ânī drī, tálâ nī ĩsū ró tā bê kī, áamá ōjīlā tândí 'ī yā? Á'dó kô ĩtī. Áamá âdrúpī yī áamá îzó yī bê, mā rī nō cé tā gólâ Kúmú áamá kâ Yésū Krístō drī lēlé áamá drī átálé ânī drī rī átálé ĩ'dī Ôvârī rī līfī drī 'á. Ânī áamá rú-lē-āzīyā gólīyī áamá drī lēlé rōô rī yī ĩ'dī. Ītī rī, tā ndrī gólīyī áamá drī rī'á 'ëlâ 'dī 'bá yī, mā rī 'ëlâ 'dī, á'dô ró bê mbârâkâ sölé ânī rú lōsī Ôvârī kâ 'ézó.

20Gō'dá má rī'á ūrī ró, tálâ má ōtírī cāâ ânī ngálâ tólâ rī, má ícá kô ânī ūsúlī, nyé ōzō má drī lēlé rī kâtí. Gō'dá má ícá kpá kô á'dólé ōzō ânī drī lēlé rī kâtí. Má rī'á

ūrī ró, tãlã má òtírī cãâ ãnî ngáá tólã rî, má â'dô tã ònjî-ònjî nõ 'bá yî ùsú'á ãnî lãfálé, lãwã-lãwã, pîpîsîlî 'bã'bã ngá âzî-âzî kã rú, ăwă, lãfã cãcã, lã'dá, tã ngõngõ, lómbé-lómbéwá gõ'dá tã bãrãbãnyã rî 'bá yî bê.

²¹Mã rî'á tã ìsũ ró, tãlã má òtírī cãâ tólã rî, Ôvãrî â'dô âmã 'bã'á â'dólé ãnyî ró tã ãnîkã tãsî, tãlã nî ãdîí drî kô tã ònjî ãnîkã 'ásî. Má â'dô ãwó ngõ'á rõô òjîlã gólîyî dũũ rî 'bá zãã rî'á tã ònjî ìyîkã sîsî rî 'bá yî 'élé 'dî 'bá yî tãsî. Gólîyî ãdîí drê zãã drî kô tã ònjî ìyîkã rî'á 'êlã sîsî rî 'bá yî 'ásî. Gólîyî drê zãã rî'á â'dú kô'á òjîlã gólîyî â'dó 'bá kô gólîyî òkó ró ágó bê rî 'bá yî bê fãã.

2 KÕRÍNĪTÕ LÉ 'BÁ 13

¹Mã trá nî'á 'dî ãnî ndrêlé ngbãângbãnõ ãndãlã nã lâ ró. Nî nî tãndí ró kî, má â'dô tã 'é'á nyé òzõ úlî Ôvãrî kã drî ãtálé trá rî kãtî, "Òzõ òjîlã ãzã ã'dô bê tã bê rî, rî'á tãndí ró òjîlã drî ã'dózó bê rî ngãtã nã â'dólé lîfî drî 'bá ró tã-drî lèlê kî, pãtîí tã rî 'dî ã'dô trá ìtî."

²Gõ'dá má sõ drî-mbîlî trá ãnî lîfî sîsî tã ònjî ãnîkã ãzã tãsî, kãyî gólã má drî ã'dózó ãnî bê ãndãlã rî lâ ró rî 'á. Ngbãângbãnõ rî, má lë kpá tã 'dî ãndálé ãnî drî wãrãgã má drî 'é'á ìgîlã ãnî drî nõ 'á. Má òtírī cãâ tólã 'wãã ró rî, òjîlã gólã má drî ùsúlî trá tã ònjî bê rî ìcã kô ngá pãlé. Má â'dô lãnõ fê'á òjîlã gólîyî tã ònjî 'é 'bá trá rî 'bá yî drî ndrî.

³Ítî rî, gõ'dá ãnî drî nîzõ lâ dódó kî, pãtîí Yésũ Krístõ rî nyãányã rî úlî ãtálé âmã tí sî. Gõ'dá gólã cú mbãrãkã bê òjîlã jãlé tã mbî rî 'élé ì'dî. Gólã â'dô mbãrãkã ìyîkã ã'dã'á ãnî lãfálé 'á.

⁴Nî ndrê trá, gbõ lé Yésũ Krístõ drã bê fê lãlî-lãlî drî òzõ òjîlã gólã mbãrãkã ãkó rî kãtî rî, gõ'dá gólã ngã trá òdrã 'ásî mbãrãkã Ôvãrî kã sî. Ngbãângbãnõ gólã rî'á lèdrê-lèdrê ró. Âmã lãjõ'bã rî'á fãfã ãkó, gõ'dá òzõ âmã drî ã'dólé ngá ãlõ ró Yésũ bê rî, âmã rî'á cú fãfã bê Ôvãrî ngá lésî. Gõ'dá âmã drî ã'dózó ãnî bê ngá ãlõ ró Yésũ Krístõ 'á, rî'á tã 'élé mbãrãkã Ôvãrî kã sî.

⁵Ítî rî, gõ'dá nî ãrî rîrî ãnîkã dódó. Nî ãrî tã gólîyî ãnî drî rî'á 'êlã rî 'bá yî dódó, nî nî ró bê ngãtã nî rî tã 'élé 'dî tã lèlê ãnîkã Yésũ Krístõ 'á rî vó ró yã rî. Nî nî kô kî, Yésũ Krístõ rî rîlî ãnî 'á pãtîí ró yã? Té òzõ tã 'é'ê ãnîkã ãã'dã kô kî, nî lë tã trá Yésũ 'á rî ì'dî, Yésũ rî ãnî 'á kô.

⁶Òzõ nî ãrî tã 'é'ê ãmãkã rî, nî ã'dô ndrê'á lâ kî, mã âyé lãtî Ôvãrî kã kô.

⁷Gõ'dá âmã rî'á ãwó ngõ'á Ôvãrî drî, tãlã nî rî ró bê cú ìtî tã ányã 'é ãkó. Mã rî rãtãã 'élé Ôvãrî drî ìtî, 'dî rî ã'dó kô cé Ôvãrî òfê ró ãndrã-tãndî bê lôsî ãmãkã 'élé ãnî lãfálé 'dî drî. Mã lë bê-rî ãnî drî tã tãndí 'élé ì'dî, gbõ lé òzõ lôsî ãmãkã ãnî lãfálé rî ò'wã lõ'wã kô rî.

⁸Nî ndrê trá, mã ìcã kô tã ònjî 'élé, ã'dô ró tã ãtî-ãtî tãndí Ôvãrî kã nõ ìzãzõ. Mã lë tã 'élé cé tã ãtî-ãtî tãndí Ôvãrî kã nõ òlã'bũ ró bê võ 'ásî ndrî.

⁹Ítí rí, âmá rí'á ãyĩkō ró â'dólé mbârâkã ãkó, òzō â'dô-â'dô mbârâkã ãkó 'dĩ ãã'dô ãnĩ 'bã'á cú â'dólé mbârâkã bê gãřã rí. Tãlã tã rí 'dĩ tãsĩ rí, mã 'ê rãtãã Ôvãrí drí, nĩ rí ró bê zãã ãtĩ 'álã tã Ôvãrí kã 'ê'ê lâ bê.

¹⁰Ítí rí, gō'dá má rí wárãgã nô ãgĩlí ãnĩ drí drē sĩsĩ má drí cã ãkó ãnĩ ngálã nõ rí, tãlã má òtĩrĩ cãã ãnĩ ngálã tólã rí, má òzō kô úlí âmbâ-âmbâ âtã ãnĩ drí drĩ-ãcê gólã Kúmú âmákã Yésũ Krístõ drí âfêlé má drí nõ sĩ. Drĩ-ãcê 'dĩ ã'dô ró bê ãnĩ pãlé tã Ôvãrí kã 'êlé tãndĩ ró. Â'dó kô ãnĩ ãzãzõ ã'dĩ sĩ lâ.

¹¹Âmã âdrúpĩ yĩ âmã ãzõ yĩ bê, mã â'dô úlí ãdũkũ lâ âmákã âtã'á ãnĩ drí ngbãangbãõ. Nĩ ãjũ cé tã gólĩyĩ Ôvãrí drí lãlé rí 'bã yĩ 'êlé ã'dĩ. Nĩ ãjũ úlí âmákã ârĩlí. Nĩ rí tã ã'bĩ-ã'bĩ sĩ ãnĩ lãfálé 'ásĩ ãlõ. Gō'dá nĩ rí kpã pĩpĩsĩlí ã'dĩ sĩ ãnĩ lãfálé 'ásĩ. Gō'dá Ôvãrí gólã ãnĩ lã 'bã bê gō'dã kpã tã ã'dĩ ãyĩkã âfê 'bã ãnĩ drí rí òrĩ ãnĩ bê.

¹²Nĩ 'ê nĩ-bê-yã krístõ 'bã ãzĩ rí 'bã yĩ drí 'dĩyĩ âmvô-âmvô sĩ.

¹³Krístõ 'bã ãzĩ gólĩyĩ nõlé nõ 'bã yĩ 'ê nĩ-bê-yã ãnĩ drí.

¹⁴Tã lãnjã Kúmú âmákã Yésũ Krístõ kã, ngã lãlã Ôvãrí kã bê gō'dã kpã rũ âmũ Líndrĩ Tãndĩ Ôvãrí kã rí kã òrĩ kpãkã ãlõ ãnĩ bê ndrĩ. ã'dĩ 'dĩ.

GĀLĀTÍYĀ LÉ 'BÁ

GĀLĀTÍYĀ LÉ 'BÁ 1

1 Mâ Póôlô tîbê â'dó 'bá bê lâjój' 'bá Yésū Krístō kâ ró gō'dá ámâ âzî-âzî gólîyî krístō 'bá ró tîbê 'bā 'bá bê má bê nōlé nō, mā îgî tā nō 'bá yî nî jōlé ânî gólîyî krístō 'bá ró kâñîsā 'bâdrî Gālātíyā kâ 'á nā 'bá yî drí. Nî nî trá tândí ró kî, ôjîlā mvá nîjî mâ nî kô â'dólé lâjój' 'bá Yésū kâ ró nō. Gō'dá Yésū Krístō rî nyānyā átá lâ Ôvârí tîbê gólâ rî lîdrî 'bá ôdrā 'ásî rî bê, gólîyî nîjî mâ nî â'dólé lâjój' 'bá Yésū kâ ró nō.

3 Ôvârí tîbê 'bā 'bá bê âmâ átá ró nō gō'dá Kúmú âmákâ Yésū Krístō bê ôfê îyî ôrê ânî drí tā â'dî bê.

4 Nî nî látî gólâ tîbê Yésū Krístō drí îyî nyānyā fêzô drâlê tā ônjî âmákâ rî 'bá yî tāsî, â'dô ró bê yî drí âmâ drî tîzô ângó tā ônjî kâ nō 'ásî, té ôzô Ôvârí drí lēlé gólâ drí 'ēlé rî kâtî.

5 Ítî rî, Ôvârí rî rú ââ'dô ñnjî-ñnjî lâ ró zââ gbâdú âdūkū âkó. Ââ'dô îtî.

6 Mâ rî'á lârô-lârô ró gō'dá tā ñsū-ñsū ró tā má drí ârîlî trá ânî tāsî rî tāsî. Ânî rî'á gólîyî tîbê Ôvârí drí nîjîlî trá â'dólé ôjîlā îyîkâ ró, tâlâ lõvô gólâkâ ânî drí tākó îtî Yésū sî 'dî tāsî, gō'dá nî jâ ânî kpá trá 'wââ tā âtî-âtî tândí gólâkâ nō âyélé gōzô tā âtî-âtî gólâ ânyâ ró gō'dá zîlî kpá kî'á nî ââ'dô tā âtî-âtî Ôvârí kâ 'î nō ârîlî 'ēlé î'dî! Nî â'dô tā 'dî 'ē'á îtî ró 'dî kó ângô tí ró yâ?

7 Nî ârî drê, tā âtî-âtî tândí pătîjî rî bê kó cé âlô. Ôjîlâ âzâ 'bá yî bê rî'á ânî âdó'á tā âtî-âtî tândí pătîjî gólâ tîbê ngá pāpā kâ nō jājā lâ sî ânyâ ró. Gólîyî 'bā ânî drî trá lîjâlê.

8 Má âtâ ânî drí pătî-pătî ró kî, ôzô ôjîlâ âzâ, gbô lé mâ, ngátá ámâ âzî-âzî yî, ngátá mālāyîkâ úrú lésî rî î'dî yâ rî ôpê tā âtî-âtî gólâ ngá pāpā kâ nō trá ngîlî tā gólâ âmâ drí rî'á pēlâ ânî drí sîsî rî drîjî sî rî, nî ârî tā gólâkâ 'dî kô. Ôvârí ôfê lâñô ôjîlâ rî 'dî drí.

9 Má âtâ tā nō kpá ândálé ó'dî ngbálî-ngbálî ôfî ró bê ânî drîjî dódó, ôzô ôjîlâ âzâ ñmbâ tā âtî-âtî tândí gólâ ngá pāpā kâ nō trá ânî drí ngîlî tā gólâ âmâ drí ñmbálê ânî drí sîsî rî drîjî sî rî, óôtrô ôjîlâ rî gógó 'dî vûlî lāsî gólâ âdrâ 'bá kô rî 'bá zââ rā'dâ âdūkū âkó rî 'á ôvê ró vólê.

10 Úlî gólâ má drí âtálê 'dî, má rî âtálâ 'dî, â'dó kô ôjîlâ 'bâlê î'dî â'dólé âyîkô ró. Má lē cé Ôvârí rî 'bâlê î'dî â'dólé âyîkô ró. Ôzô tí má ô'ê 'dî cé ôjîlâ 'bâlê î'dî â'dólé má bê âyîkô ró rî, má â'dó kô pătî-pătî ró rû î'bū 'bá Yésū Krístō kâ î'dî.

11 Âmâ âdrúpî yî âmâ îzô yî bê, má lē â'dálâ ânî drí nôtî kî, tā âtî-âtî tândí má drí rî'á âtálâ nō rî'á tā Ôvârí kâ î'dî, gō'dá â'dó kô tā ôjîlâ mvá kâ 'î.

12 Ítî rî, má ârî tā âtî-âtî tândí rî 'dî kpá kô ôjîlâ âzâ tî sî. Gō'dá ôjîlâ âzâ âlôlâ ñmbâ kpá nî má drí kô. Yésū Krístō rî nyānyā ñmbâ nî má drí.

13Nĩ ârĩ drē! Látĩ má drĩ rĩzó ăkũ ró má drĩ ámâ nyãányâ fězó nyé pĩpĩsĩlĩ ãlô sĩ òjĩlã Yúdã yĩ kã ró rĩ. Gõ'dá má drĩ lâ'bí ãmâ ă'bíyã yĩ kã rĩ 'bá yĩ tã lâ 'bãzó ndrĩ drĩ 'á gãrã ámâ ăzí-ăzí yĩ drĩ sĩ. Tã 'dĩ kã rĩ tí rĩ, má rĩ trá lãñõ fělé òjĩlã Ôvãrí kã rĩ 'bá yĩ drĩ ònjĩ ró gõ'dá látĩ lãndãlé gólĩyĩ úfúzó ngbã vólé.

15Gõ'dá Ôvãrí ă'dã pĩpĩsĩlĩ tãndĩ íyĩkã trá má drĩ. Ī'dĩ ĩtĩ, gólã drĩ tã 'bãzó íyĩ mvã Yésũ rĩ ă'dázó má drĩ. Drē ăkpã útĩ mâ kô rĩ, Ôvãrí njĩ mâ trá ă'dólé òjĩlã íyĩkã ró ĩzátú. Kãyĩ gólã drĩ njĩlĩ rĩ sĩ rĩ, drĩlã ámâ 'bãzó íyĩ mvã rĩ njĩlĩ, tãlã má ĩcã ró bê íyĩ mvã 'dĩ tã lâ pělẽ ănĩ òjĩlã 'bãsurũ ăzã 'bá yĩ gólĩyĩ tĩbê ă'dó 'bá kô òjĩlã Yúdã yĩ kã ró rĩ 'bá yĩ drĩ. Gõ'dá má ă'dô bê òjĩlã Yésũ kã ró tã gólãkã pělẽ rĩ, má ĩjĩ òjĩlã ăzã kô kô ălôwálã, ă'dô ró bê tã má drĩ 'ě'á pělã rĩ ă'dálé má drĩ.

17Gõ'dá má nĩ kpã kô Yěrõsãlãmã 'álã nĩ'á gólĩyĩ tĩbê ă'dó 'bá trá lãjõ'bã Yésũ kã sĩsĩ rĩ yĩ ĩjĩlĩ tã gólã má drĩ 'ě'á pělã rĩ tã sĩ. 'Dĩ võ lâ 'á rĩ, má ngã kôrõ nĩlĩ 'bãdrĩ Sãwõdíyã kã rĩ 'álã, nĩ'á rĩlĩ tólã. Gõ'dá 'dĩ vósĩ rĩ, má drĩ ngãzó gólé Dãmãséke 'álã.

18Gõ'dá ndrõ nã vósĩ rĩ, má drĩ gõzó ngãlé nĩlĩ Yěrõsãlãmã 'álã, nĩ'á rũ úsúlĩ Pétěrõ bê drĩ-kákã lâ ró. Ămã drĩ rĩzó gólã bê tólã kãyĩ mũdrĩ-drĩ-lã-ngã-njĩ sĩ.

19Gõ'dá má drĩ 'bãzó tólã rĩ, má drĩ kpã Kúmũ Yésũ rĩ ădrũpĩ rũ bê Yãkõbã rĩ úsúzó. 'Dĩ 'bá yĩ cé lãjõ'bã Yésũ kã gólĩyĩ má drĩ úsúlĩ tã ngĩzó gólĩyĩ bê rĩ 'bá yĩ ĩ'dĩ.

20Tã má drĩ rĩ'á ătálã ănĩ drĩ nõ rĩ'á tã pãtĩ ĩ. Má ĩtrĩ lãtrĩtrĩ Ôvãrí ágálé, má ădó nõ ònjõ 'ĩ kô.

21Gõ'dá 'dĩ vósĩ rĩ, má drĩ ngãzó nĩlĩ nĩ'á tã pělẽ Sírĩyã 'álã gõ'dá kpã Sílĩsĩyã 'álã.

22Kãyĩ 'dĩ 'bá yĩ 'á rĩ, òjĩlã gólĩyĩ kãñĩsã 'á 'bãdrĩ Yũdãyã kã 'álã rĩ 'bá yĩ ndrẽ ĩyĩ mã cú ĩyĩ ĩĩfĩ sĩ kô.

23Gõ'dá gólĩyĩ ărĩ cé ámã tã ĩ'dĩ ĩyĩ bí sĩ ăndálé ăndálé kĩ, ăgõ gólã tĩbê rĩ 'bã lãñõ fělé ĩyĩ drĩ ònjĩ ró tã ătĩ-ătĩ tãndĩ gólã tã lã kã Yésũ 'á nõ pěrẽ 'á rĩ, ăã'dô gõ'dá kpã trá rĩ'á tã ătĩ-ătĩ tãndĩ tĩbê yĩ drĩ 'ě'á ădrẽlã 'dĩ pẽ'á òjĩlã drĩ.

24Gõ'dá gólĩyĩ ărĩ ĩyĩ tã 'dĩ bê ĩtĩ rĩ, gólĩyĩ drĩ ngãzó rĩ'á Ôvãrí rĩ rũ lũyĩlĩ tã tãndĩ Ôvãrí drĩ 'ělẽ má drĩ 'dĩ tã sĩ.

GĂLĂTÍYĂ LÉ 'BĂ 2

1Ndrõ mũdrĩ-drĩ-lã-ngã-sũ vósĩ rĩ, Ôvãrí drĩ tã ătázó má drĩ Ănĩtĩyókã 'álã kĩ, mã õgõ Yěrõsãlãmã 'álã. Gõ'dá ămã drĩ nĩzó Bãrãnãbã bê. Ămã drĩ Títõ rĩ drĩzó kpãã ămã bê. Gõ'dá mã câ bê Yěrõsãlãmã 'álã rĩ, ămã drĩ tã ngĩzó drĩ-'bã kãñĩsã kã tólã nã 'bá yĩ bê, mã drĩ lôsĩ gólã má drĩ rĩ'á 'ělã tã ătĩ-ătĩ tãndĩ pẽpẽ kã òjĩlã gólĩyĩ ă'dó 'bã kô òjĩlã Yúdã yĩ kã ró nõ 'bá yĩ drĩ rĩ yĩ tã lâ ătázó cé gólĩyĩ drĩ. Mã ngĩ lôsĩ rĩ 'dĩ tã lâ gólĩyĩ drĩ dódó 'dĩ rĩ, tãlã lôsĩ gólã tã pẽpẽ kã mã drĩ rĩ'á 'ělã ănĩ lãfálé gõ'dã kpã ămã drĩ 'ě'á 'ělã ănĩ bê ĩzátú rĩ, õzó kô ă'dó võ tãkó 'á.

³Lā'bí Yúdā yí kâ vó ró, òjílā ícâ trá 'délé bāsā 'á tálā á'dózó bê òjílā Ôvârí kâ ró. Gõ'dá drī-'bá kǎńsǎ kâ 'dī 'bá yí 'bāá tã kô Títō gólá á'dó 'bá kô òjílā Yúdā yí kâ ró rí, drí 'dézó bāsā 'á. Gólíyí ndrê gólá trá cú ítí òjílā Ôvârí kâ ró.

⁴Ní ndrê trá, òjílā ázâ 'bá yí tíbê iyí zī 'bá kī, yī āā'dô kpá krístō 'bá 'í rí, áfī iyí trá âmâ lǎfálé kírí ró tã ímbâ âmákâ nīlī, ā'dô ró bê drī-bálayī Yésū Krístō drí áfēlé trá âmâ drí nō ízálé, tálā yí ò'bā ró âmâ bê lā'bí Yúdā yí kâ nō ìnjīlī kpá ó'dí.

⁵Ítí rí, gbō lé gólíyí átâ bê âmâ drí mbârákâ sī, mā ò'bā ró Títō 'délé bāsā 'á rí, âmâ drī-'bá kǎńsǎ kâ 'dī 'bá yí bê gâ iyí volé dó tã gólíyíkâ 'dī árílí. Mā 'è tã 'dī ítí 'dī rí, tálā tã mbī tã átí-átí tándí ngá pǎpá kâ nō kâ òrī ró bê ání pǐpǐsílí 'á gágá òzō rákâ fê kátí zāá gbádú ǎdūkū ákó.

⁶Tã pǎtī-pǎtī ró, òjílā gólíyí tíbê ndrēlé drī-'bá kǎńsǎ kâ ró 'dī 'bá yí, gólíyí átâ tã kô ònjí ró tã átí-átí tándí âmâ drí rí'á pēlá nō rú. (Òzō òjílā òndrê gólíyí òjílā âmá ró rí, á'dó kô tã ǎngí ró má drí, tálā Ôvârí ndrê âmâ ndrī íyí lǐfí 'á òjílā ǎlô ró.)

⁷Ítí rí, drī-'bá 'dī 'bá yí nī iyí trá kī, Ôvârí njī mâ nī, ā'dô ró bê tã átí-átí tándí Yésū rí tāsī nō pēlé ání gólíyí tíbê á'dó 'bá kô òjílā Yúdā yí kâ ró nō 'bá yí drí, kpá nyé òzō gólá drí Pétērō rí njīrī tã tándí ǎlô-ǎlô nō pēlé òjílā Yúdā yí kâ drí rí kátí.

⁸Dī kâ rí tí rí, gō'dá tã 'dī fī trá gólíyí drī kī, tákō pǎtī Ôvârí rí'á lōsī 'é'á má sī, ání òjílā gólíyí á'dó 'bá kô òjílā Yúdā yí kâ ró rí òlē ró iyí tã kpá bê tã átí-átí tándí nō 'á, kpá nyé òzō Ôvârí drí 'ērē lâ sísí Pétērō sī òjílā Yúdā yí kâ drí rí kátí.

⁹Ítí rí, Pétērō, Yākóbā gō'dá Yōwání yí bê tíbê ndrēlé iyí òjílā âmâ-âmâ kǎńsǎ kâ ró rí 'bá yí, gólíyí árílí bê tã gólá Ôvârí drí ándrâ-tándí fēzó âmâ drí Bārānábâ bê lōsī âmâ drí rí'á 'ēlá tã átí-átí tándí kâ 'dī tāsī âmâ tī sī rí, gólíyí drí âmâ lǎgúzó áyīkō sī gōzó âmâ drí íyálé ní-bê-yā 'ērē 'á tã á'dâ ró kī, yī òlē tã átí-átí gólá âmâ drí rí'á ímbálâ òjílā gólíyí á'dó 'bá kô Yúdā yí ró rí lǎfálé 'dī trá. Ítí rí, yī á'dô iyíkâ kpá zāá rí'á tã átí-átí tándí rí 'dī pēlé òjílā Yúdā yí kâ drí.

¹⁰Ítí rí, tã gólíyí drí âmâ íjízó 'ēlá rí kó cé ǎlô, gólíyí lē âmâ drí krístō 'bá gólíyí ngá ákó Yērōsálémā 'álâ rí 'bá yí pǎlé, gō'dá âmâ rí'á áyīkō ró tã gólíyí drí íjílí 'dī 'á.

¹¹Dī vósí rí, Pétērō drí ngázó nīlī rílí Ánītīyókā 'álâ, gō'dá gólá drí rízó ǎvīlī tã ázâ 'bá yí 'á, má drí tã lōgōzó gólá drī tã ányâ gólâkâ 'dī tāsī krístō 'bá yí lǐfí drī 'á.

¹²Ní ndrê drē, sísí rí, Pétērō rí ngá nyǎlé kpākā ǎlô krístō 'bá gólíyí tíbê á'dó 'bá kô òjílā Yúdā yí kâ ró rí 'bá yí bê vō ǎlô 'á. 'Dī vósí rí, gō'dá krístō 'bá gólíyí òjílā Yúdā yí kâ ró gólíyí Yākóbā drí ájólé rí 'bá yí ácâ bê iyí Yērōsálémā lésí rí, Pétērō ní drí gōzó kpá ngá gǎlé dó nyǎlé krístō 'bá gólíyí á'dó 'bá kô òjílā Yúdā yí kâ ró rí 'bá yí bê. Gólá 'è tã 'dī ítí 'dī rí, tálā gólá trá ūrī ró tã ísū gólíyíkâ kī 'bá ní ícâ trá òjílā drí 'délé zǎlô bāsā 'á ògō ró á'dólé òjílā Ôvârí kâ ró rí kâ rí tāsí.

¹³Dī vósí rí, drī-'bá krístō 'bá kâ gólíyí á'dó 'bá òjílā Yúdā yí kâ ró ázâ 'bá yí 'dē iyí kpá trá Pétērō vósí, gbō lé gólíyí nī trá kī nī rí, 'dī rí'á tã ányâ 'í rí. Gō'dá Bārānábâ ní drí áníkâ kpá ání nyáányâ ádózó, ní drí kpá ítōzó tã Pétērō kâ 'ēlé 'dī 'ēlé í'dí.

14Gõ'dá má ndrê tâ 'dî bê ítí rî, gólîyî rî 'dî kô tâ âti-âti tândî pătîî Ôvâri kâ nô lôbêlé ĩ'dî, má drî tâ lôgôzó Pétêrô drîî ôjîlâ lîfî drî 'á kî, "Nî Pétêrô, nî ôjîlâ Yúdâ yî kâ ĩ'dî, ní âyé tâ 'ê'ê ôjîlâ Yúdâ yî kâ rî 'bá yî kâ trá, gõ'dá ní rî rîlí nyé ôzô ôjîlâ gólîyî â'dó 'bá kô Yúdâ yî ró rî kâtí. Gõ'dá tâlâ ã'dô 'î ní drî ánîkâ lêzó ngá lậjî-lậjî lâ'bí âmákâ Yúdâ yî kâ rî kâ 'bâlê ôjîlâ gólîyî â'dó 'bá kô Yúdâ yî ró rî yî drîî rî yã?"

15Útî ãmâ trá ôjîlâ Yúdâ yî kâ ró. Tã ãsũ âmákâ Yúdâ yî kâ 'á rî, mã â'dó kô tâ ônjî 'bá 'î ôzô 'bâsúrú ãzã 'bá yî kâtí tîbê tâ 'bã'bã Ôvâri kâ nî 'bá kô rî.

16Gõ'dá gbô lé ãmâ ôjîlâ Yúdâ yî kâ ĩ'dî rî, ãmâ gólîyî krístô 'bá ró rî, mã nî trá kî, Ôvâri ndrê cé ôjîlâ gólîyî tâ lê 'bá trá Yésũ Krístô 'á rî yî ĩ'dî ôjîlâ tâ mbî 'bá ró. Mã nî trá tândî ró kî, ôjîlâ ícã kô Ôvâri rî 'bâlê â'dólê ãyîkô ró cé tâ 'bã'bã 'dî 'bá yî 'ê'ê lâ sî. Tã 'dî kâ rî tí rî, mã lê tâ trá Yésũ 'á pîpîsîlî ãlô sî, ã'dô ró bê ãmâ drî ngá pãpã úsúzô. Tã lêlê âmákâ Yésũ 'á rî ã'dô ãmâ 'bã'á nî â'dólê tâ mbî 'bá ró Ôvâri rî lîfî drî 'á, tâ gólâ 'ê 'bá ãmâ 'bâlê â'dólê tâ mbî 'bá ró Ôvâri rî lîfî drî 'á rî ã'dó kô lâ'bí âmákâ Yúdâ yî kâ nô ãnjî-ãnjî lâ ĩ'dî.

17'Dîi kâ rî tí rî, ôzô gõ'dá mã ôlê trá â'dólê tâ mbî 'bá ró Ôvâri rî lîfî drî 'á tâ lêlê sî Yésũ Krístô 'á rî, ã'dó kô lâ'bí Yúdâ yî kâ rî ãnjî-ãnjî lâ sî, 'dîi ôjîlâ Yúdâ yî kâ drî ãmâ 'bãzó â'dólê tâ ônjî têtê 'bá ró. 'Dîi ã'dô ã'dálâ kî, Yésũ 'bã ãmâ nî tâ ônjî 'êlê yã? Á'dó kô ítí!

18Tã gólâ 'ê 'bá ãmâ 'bâlê â'dólê tâ ônjî 'bá ró tákányî rî, ã'dô 'bã'á gôgô kpá ó'dí lâ'bí Yúdâ yî kâ ãnjîlî ã'dô ró ngá pãzó rî ĩ'dî. Mã ã'dô kpá zãã rî'á tâ ônjî 'êlê, ôzô mã ôtírî tâ 'bã'bã 'dî ãlôlâ nõô rî.

19Gõ'dá tâ pătîî rî'á nôtí. Sîsî rî, má cê rû trá kpîî ã'dô ró bê lâ'bí 'dî 'bá yî ãnjîzó. 'Dîi lâ'bí 'dî kî tâ-vô âmákâ trá â'dólê tâ ônjî 'bá ró lédrê-lédrê ãdúkũ ãkô rî ãkô. Ítí rî, gõ'dá má âyéle bê tâ gólâ kí'á nî rî òrî ngá pãpã úsúlî lâ'bí ãnjî-ãnjî sî, má drî gõzó tâ lêlê Yésũ 'á rî, 'dîi 'bã mã trá â'dólê tâ mbî 'bá ró Ôvâri rî lîfî drî 'á.

20Nî ndrê drê, Yésũ drã bê fê lậlî-lậlî drîî ãmâ tãsî rî, 'dîi rî'á ókîzô mã drã trá kpãã Yésũ bê rî kâtí. Á'dô bê trá ítí rî, rîrî âmákâ ã'dó gõ'dá kô ôzô ãkũ rî tí. Ngbãângbãno rî, Yésũ Krístô rî gõ'dá trá nî má 'á. Má rî gõ'dá kpá trá tâ lêlê sî Yésũ Krístô tîbê ã'dó 'bá Ôvâri rî mvá ró tîbê ãmâ lê 'bá trá tákányî gõ'dá íyî nyãányã fê 'bá drãlê ãmâ pãlê rî 'á.

21Ôvâri pã mã nõ cú ítí tãkô ítí, ã'dó kô kî, má ãnjî tâ 'bã'bã gólákã trá. Má ícã gõ'dá kô kô pîpîsîlî tândî Ôvâri kâ 'dî gãlê dó. Tí ôzô ã'dô tâ pătîî 'î ôjîlâ ã'dô ngá pã'á cú ítí tâ 'bã'bã Ôvâri kâ 'ê'ê sî rî, 'dîi rî ã'dálâ kî, Yésũ Krístô drã íyîkã nõ kô vô tãkô 'á.

GÁLĀTÍYĀ LĒ 'BĀ 3

1Ănî ôjîlâ Gãlătíyã kã tâ nî ãkô lé 'bá ró nõ 'bá yî, ã'dî ãdô ãnî nî, ãnî drî gãzó dó tâ pătîî rî nîlî nõ yã? Tã gólã ãmã drî ãtálê trá ãnî drî dódó kî, ípã Yésũ Krístô fê lậlî-lậlî drîî nõ tâ ônjî ãmákã tãsî rî vî trá ãnî drîî sî yã?

²Ítí rí, 'dōvó nī â'dâ drē cé tā ãlô nō ĩ'dī má drí. Ófē Líndrí Tāndí Ôvârí kâ ãnī drí 'dī, tãlã nī ĩnjī lã'bí Yúdã yí kâ trá rí drí yã? Kó kô, â'dó ĩtí kô. Nī ârī tā âtī-âtī tãndí Ôvârí kâ nō ĩ'dī ãnī drí gōzó tā lēlē 'á lâ pīpīsilí ãlô sī, ĩ'dī Ôvârí drí gōzó Líndrí Tãndí íyíkã fēlē ãnī drí 'dī.

³Bê trá ĩtí rí, gō'dá nī â'dô tā nī ãkô lé 'bá ró ĩtí â'dô drí yã? Sísí rí, nī lē tā trá Yēsũ 'á mbârâkã Líndrí Tãndí Ôvârí kâ rí kâ sī. Gō'dá tãlã â'dô 'ĭ ãnī drí kpá ĩtōzó tā 'elē mbârâkã ãnī nyãányã kâ sī yã?

⁴Ā'dô ĩtí rí, gō'dá lâṇō ndrī gólīyī rú 'ē 'bá trá ãnī krístō 'bá ró rí drí rí â'dô trá tãkó ĩtí yã?

⁵Ôvârí âjô Líndrí Tãndí íyíkã trá ãnī drí, gō'dá Líndrí Tãndí rí 'dī 'ê tā lârákô trá ãnī lâfálé 'á dũũ. Ôvârí âjô Líndrí Tãndí íyíkã trá tā lârákô 'dī 'bá yī 'elē ãnī lâfálé 'dī rí, tãlã nī ĩnjī tā 'bã'bã gólâkã trá rí drí sī yã? 'É'ē, â'dó ĩtí kô. Gólâ 'ê tā 'dī ĩtí 'dī rí, tãlã nī ârī tā âtī-âtī tãndí gólâkã 'dī trá gō'dá nī lē tā trá 'á lâ pīpīsilí ãlô sī rí drí.

⁶Tã ngá pãpã kâ 'dī rí'á nyé ôzô tā Ābārāyãmã kâ ĩgīlī trá búkũ Ôvârí kâ 'á ãkũ ró nã rí kãtí. Ígī trá kī, "Ābārāyãmã lē tā trá úlī Ôvârí kâ 'á, ĩ'dī 'dī gólâ drí 'bãzó tā mbī 'bá ró Ôvârí rí līfī drī 'á tā lēlē gólâkã 'dī drí sī."

⁷Nī ĩsũ drē tā 'dī. Tã 'dī â'dâ tā ãmã drí kī, gólīyī tībê tā lē 'bá trá Ôvârí 'á rí yī â'dô 'bã'á ĩyī ôjílã Ôvârí kâ ró, ôzô Ābārāyãmã rí ózōwá yī drí â'dórē ôjílã Ôvârí kâ ró rí kãtí.

⁸Gō'dá ígī kpá trá búkũ Ôvârí kâ 'á ãkũ ró kī, Ôvârí ãâ'dô kpá ôjílã gólīyī 'bãsúrú lídī kâ ró rí 'bá yī ndrē'á tā mbī 'bá ró íyī līfī drī 'á, ôzô gólīyī ôlē tā trá yī 'á pīpīsilí ãlô sī rí. Mã nī tā 'dī trá úlī Ôvârí drí âtalé Ābārāyãmã drí nō 'bá yī sī. Gólâ kī nī rí, yī â'dô ôrē fē'á 'bãsúrú ãzã 'bá yī drí ndrī Ābārāyãmã sī.

⁹Ítí rí, ôjílã gólīyī ndrī tā lē 'bá trá Ôvârí 'á pīpīsilí ãlô sī rí, Ôvârí â'dô ôrē fē'á gólīyī drí, ôzô gólâ drí fērē lâ Ābārāyãmã drí tā lēlē gólâkã tãsī rí kãtí.

¹⁰Ítí rí, gō'dá gólīyī íyíkã tā ĩsũ 'bá kī, Ôvârí â'dô ĩyī ndrē'á tā mbī 'bá ró gólâ līfī tãlã yī ĩnjī tā 'bã'bã gólâkã trá rí drí rí, Ôvârí â'dô gólīyī trī'á ârĩmã ãkô gólīyíkã tãsī. Nī ndrē drē, ôjílã gólâ ícã 'bá tā 'bã'bã 'dī 'bá yī 'elē ndrī ĩtú vósī cé rí yũ'dãwã. Gō'dá ígī trá búkũ Ôvârí kâ 'á kī, "Ôjílã ndrī gólīyī rí 'bá íyíkã újūlī tā Ôvârí drí 'bãlé trá búkũ íyíkã 'á ôjílã drí rí 'elē ndrī rí, gbô lé ôzô tā ônjí gólīyíkã tā 'bã'bã 'dī 'bá yī tãsī rí â'dô cé ãlô rí, lâtrí íyíkã â'dô 'bã'á gólīyī drī."

¹¹Mã nī trá dódó ãnī bê kī nī rí, ôjílã ãzã yũ'dãwã â'dó 'bá tā mbī 'bá ró Ôvârí rí līfī drī 'á tā 'bã'bã gólâkã 'ē'ē lâ sī, tãlã ígī kpá trá búkũ gólâkã 'á kī, "Gólīyī tībê Ôvârí drí ndrēlē tā mbī 'bá ró íyī līfī drī 'á, tãlã gólīyī lē tā trá gólâ 'á rí, â'dô ĩyī rí'á zãã gbãdú ãdũkũ ãkô."

¹²Tã gólâ cé tā 'bã'bã 'ezó ĩ'dī rí rí'á tā ngī 'ĭ. Ā'dó kô tā lēlē Ôvârí 'á rí tãsī, tãlã tā ĩgī Ôvârí kâ âtã kpá trá kī, ôjílã gólâ lē 'bá trá tā 'bã'bã Ôvârí kâ 'elē ĩ'dī â'dô ró bê ngá pãpã úsúzó rí, 'dōvó gólâ ôrī zãã tā 'bã'bã rí 'dī 'bá yī 'elē ndrī, â'dô ró bê ngá pãpã úsúzó.

13Nĩ ndrê drê, lâtrí Ôvârí kâ bê ãmâ drĩĩ sĩ ndrĩ, tãlã mã 'é tã 'bã'bã gólâkâ ndrĩ kô. Gõ'dá Yésũ Krístõ ĩ'dĩ tĩbê ãmâ drĩ tĩ 'bã ró lâtrí Ôvârí kâ 'dĩ 'ásĩ gõ'dá lâtrí rĩ 'dĩ 'bã yĩ trólé ndrĩ 'dó yĩ drĩĩ ãmâ vō 'á. Mã nĩ trá kĩ, gõ'dá ótrĩ gólã trá ĩ'dĩ ãmâ vō 'á, tãlã ĩĩgĩ kpá trá búkũ Ôvârí kâ 'á kĩ, "Õjĩlã gólĩyĩ 'ĩlĩ trá fê drĩĩ rĩ 'bã yĩ, lâtrí Ôvârí kâ bê gólĩyĩ drĩĩ sĩ."

14Yésũ Krístõ tĩ ãmâ drĩ 'dĩ kãpĩ ódrĩ gólã rĩ 'ĩzõ fê drĩĩ ãpã-ãpã lâ sĩ rĩ 'á ĩtĩ 'dĩ rĩ, tãlã õjĩlã 'bãdrĩ 'ásĩ ndrĩ rĩ 'bã yĩ ùũsũ ró ỹyĩ õrê tĩbê ãlõ-ãlõ lâ Ābārāyāmā drĩ ùsũlĩ rĩ bê kpá té lãtĩ Ābārāyāmā drĩ ùsũzõ lâ rĩ 'ásĩ Yésũ Krístõ sĩ. Gólã 'ê tã 'dĩ ĩtĩ 'dĩ rĩ, tãlã yĩ ããfê ró Líndrĩ Tãndĩ íyĩkã bê ãmâ gólĩyĩ tã lē 'bã trá yĩ 'á rĩ yĩ drĩ, nyé õzõ yĩ drĩ 'bãlê trá 'ẽ'á 'ẽlã ãmâ drĩ rĩ kãtĩ.

15Ãmâ ãdrúpĩ yĩ ãmâ ĩzõ yĩ bê, mã lē trá tã ãmãkã ã'dálé ãnĩ drĩ ngã gólĩyĩ ãngõ nõ 'á nõ 'bã yĩ sĩ. Õzõ õjĩlã ãzã ùmvũ ỹyĩ ãrĩ trá õjĩlã ãzã bê rĩ, õjĩlã ãzãkã ícã kô tã gólĩyĩkã ỹ'bĩlĩ ãrĩ mvũzõ 'dĩ ĩzãlê. Gõ'dá õjĩlã ãzãkã ícã kpá kô tã ãzã ãtrólé ãsólê 'á lâ.

16Kpã ĩtĩ, Ôvârí 'bã tã trá 'ẽ'á 'ẽlã Ābārāyāmā drĩ gólã rĩ ózõwã bê kãpĩ yĩ drĩ tã-drĩ lēlē 'bãzõ Ābārāyāmā bê rĩ 'á. Tã ĩgĩ Ôvârí kâ 'dĩ ãtã kô kĩ, "'ãnĩ ózõwã yĩ"'. Gõ'dá ĩĩgĩ trá kĩ, "'ãnĩ ózõwã"'. 'Dĩ rĩ ã'dãlã kĩ, cé õjĩlã ãlõ 'ĩ, tãlã úzĩ trá cé "'ózõwã"'. Ózõwã rĩ gógõ tã lâ ĩgĩlĩ 'dĩ Yésũ ĩ'dĩ.

17Mã ã'dõ tã 'dĩ ĩfĩ lâ ngĩ'ã ãnĩ drĩ nõtĩ. Ākũ ró rĩ, Ôvârí 'bã tã-drĩ lēlē trá Ābārāyāmā bê. Gõ'dá ndrõ dũũdũ vósĩ, gólã drĩ gõzõ tã 'bã'bã íyĩkã ãfēlē õjĩlã íyĩkã rĩ 'bã yĩ drĩ 'ẽlê. Gõ'dã tã 'bã'bã 'dĩ 'bã yĩ ícã kô tã-drĩ lēlē gólãkã 'bãlê trá õjĩlã gólãkã rĩ 'bã yĩ bê sĩsĩ rĩ ĩzãlê. Tã 'bã'bã 'dĩ 'bã yĩ ícã kô úlĩ gólã õrê kã ãtãlê Ābārāyāmā drĩ rĩ ĩzãlê.

18Gõ'dã bê trá ĩtĩ rĩ, tãlã ã'dõ 'ĩ ãnĩ drĩ rĩzõ tã ãtãlê kĩ, Ôvârí ãã'dõ lédrē-lédrē ãdũkũ ãkõ fē'ã ãnĩ drĩ, tãlã nĩ ĩnĩ tã 'bã'bã gólãkã trá yã? Tĩ õzõ ã'dõ trá pãtĩĩ ĩtĩ rĩ, 'dĩ 'bã tã-drĩ lēlē Ôvârí kã 'bãlê 'ẽ'á 'ẽlã Ābārāyāmā drĩ rĩ trá ãcãlê tã tãkõ ró. 'Dĩ rĩ ã'dãlã kĩ, ã'dõ kô pãtĩĩ Ôvârí drĩ õrê íyĩkã fēlê ãmâ drĩ cú ĩtĩ, tãlã tã gólã drĩ 'bãlê trá 'ẽ'á 'ẽlã Ābārāyāmā drĩ rĩ tãsĩ. Gõ'dã mã nĩ trá tãndĩ ró kĩ, Ôvârí fē õrê trá Ābārāyāmā drĩ cú ĩtĩ tã tãndĩ 'ẽ'ẽ gólãkã ãkõ, cé tãlã gólã 'bã tã trá 'ẽ'á 'ẽlã Ābārāyāmā drĩ rĩ drĩ.

19Gõ'dã nĩ ã'dõ tã ĩjĩ'ã kĩ, "Õzõ ã'dõ ĩtĩ rĩ, gõ'dã tãlã ã'dõ 'ĩ Ôvârí drĩ tã 'bã'bã íyĩkã 'bãzõ ãmâ drĩ 'ẽlê yã?" 'Dĩ mã ã'dõ tã-drĩ lâ lógõ'ã ãnĩ drĩ nõtĩ, Ôvârí 'bã tã 'bã'bã íyĩkã õjĩlã drĩ 'dĩ rĩ, tãlã ãã'dã ró bê õjĩlã drĩ kĩ, gólĩyĩ tã õnjĩ 'ẽ 'bã 'ĩ. Gólã 'bã tã 'bã'bã 'dĩ 'bã yĩ trá õjĩlã drĩ cé cãlê bũũũ kãpĩ gólã Ābārāyāmā rĩ ózõwã yĩ drĩ tã lâ 'bãlê 'ẽ 'bã ãcãlê rĩ tú. Ôvârí ãfē tã 'bã'bã íyĩkã 'dĩ 'bã yĩ ãmâ drĩ mãlãyĩkã yĩ sĩ, gõ'dã mãlãyĩkã yĩ drĩ fēzõ lâ Músã drĩ, Músã drĩ gõzõ ã'dólê tã êdê 'bã ró õjĩlã Ôvârí kã drĩ Ôvârí bê.

20Gõ'dã tã êdê 'bã rĩ íyĩkã õjĩlã gólã drĩ rĩ'ã lãfãlê lâ êdélê 'dĩ 'bã yĩ 'bãlê ỹyĩ ndrĩ ãyĩkõ ró, gõ'dã kãpĩ Ôvârí drĩ tã 'bãzõ 'ẽ'á 'ẽlã Ābārāyāmā drĩ rĩ sĩ, gõ'dã gólã ã'dõ bê cé élêwãlã tã êdê 'bã ãkõ rĩ, gólã 'ê íyĩkã tã íyĩkã trá drĩ-ãcê íyĩkã rĩ sĩ.

21 Gõ'dá nĩ àkĩ'á nĩ rĩ, "Tã 'bã'bã Ôvârí kã 'bãlé òjílã íyíkã drí 'èlé rĩ ìzã tã gólã Ôvârí drí 'bãlé 'è'á 'èlã òjílã íyíkã drí rĩ yí trá." 'É'è, à'dó kô ìtí. Ícã kô òjílã mvá drí tã 'bã'bã Ôvârí kã rĩ 'bá yí 'èzó ndrĩ. 'Dĩ kã rĩ tí rĩ, òjílã ícã kô à'dólé tã mbì 'bá ró Ôvârí rĩ lĩfì drí 'á látì 'dĩ sĩ. Òzõ tí tã 'bã'bã Ôvârí kã 'bãlé òjílã mvá drí 'èlé rĩ ìcã lédrè-lédrè àdũkũ àkó fèlé òjílã drí rĩ, tí à'dô òjílã 'bã'á à'dólé lédrè-lédrè àdũkũ àkó rĩ bē tã 'bã'bã 'dĩ 'è'è sĩ.

22 Gõ'dá búkũ Ôvârí kã àtã trá kĩ, tã ònjí òjílã drí 'èlé rĩ à'dô gólã rĩ 'bã'á à'dólé rãgĩ tã ònjí kã ró, tãlã gólĩyì ndrĩ ícã ìyì kô tã 'bã'bã Ôvârí kã 'bãlé gólĩyì drí 'èlé rĩ yí 'èlé ndrĩ. Gõ'dá bē trá ìtí rĩ, òrē gólĩyì Ôvârí drí tã lã yí 'bãlé 'è'á àfèlã gólĩyì tã lē 'bá trá yí 'á rĩ yí drí rĩ, gólã à'dô gõ'dá àf'è'á lã cé òjílã gólĩyì tã lē 'bá trá Yésũ Krístõ 'á rĩ yí drí.

23 Ìtí rĩ, drē àkpã sísí pávó tì nǝǝ rũ drē kô àmã òjílã drí tã lēzó Yésũ 'á rĩ, tã 'bã'bã Ôvârí drí fèlé òjílã drí Músã sĩ rĩ, rĩ nĩ àmã òjílã òmbélé à'dólé rãgĩ ró, búúú cãlé kàyì gólã Ôvârí drí látì gólã tã lēlē kã Yésũ Krístõ 'á rĩ à'dázó àmã drí rĩ 'á.

24 Àkũ ró rĩ, tã 'bã'bã Ôvârí kã fèlé Músã sĩ 'dĩ 'bá yí trá àmã drí lôkí 'bá ró àmã àjílí Yésũ ngálã rĩ, tãlã mã òlē ró tã bē Yésũ 'á òzõ Yésũ òtírì àcã rĩ, gõ'dá mã à'dô ró bē tã mbì 'bá ró Ôvârí rĩ lĩfì drí 'á tã lēlē Yésũ Krístõ 'á rĩ sĩ.

25 Gõ'dá ngbãangbãno rĩ, Ôvârí à'dã látì trá àmã drí ngã pãzó, tã lēlé ì'dĩ Yésũ 'á. Ìtí rĩ, ícã kô àmã drí tã 'bã'bã Ôvârí kã Músã sĩ 'dĩ 'bá yí ndrēzó àmã drí lôkí 'bá ró.

26 Nĩ ndrē drē, látì ànì drí ndrĩ à'dózó òjílã Ôvârí kã yí ró rĩ cé tã lēlē ànìkã Yésũ Krístõ 'á rĩ sĩ.

27 Kàyì gólã ànì ìbábátízãzó ànì drí ànì nyãányã à'dázó krístõ 'bá ró rĩ, 'dĩ nĩ àcã trá kpãkã àlô Yésũ bē.

28 Kpá ìtí, ànì ndrĩ nĩ à'dô trá òjílã Yésũ Krístõ kã ró kpá látì àlô-àlô 'dĩ 'ásì. Látì tã lēlē kã kó cé ì'dĩ àlô 'dĩ, òjílã Yúdã yí kã drí kpá 'bãsurú àzã 'bá yí drí, gõ'dá kpá gólĩyì ngã tãkó ró gõ'dá kpá gólĩyì òjílã àmbã-àmbã ró rĩ 'bá yí drí, gõ'dá kpá òkó àgô bē rĩ 'bá yí drí ndrĩ.

29 'Dĩ kã rĩ tí rĩ, òzõ ànì gólĩyì 'bãsurú àzã 'bá yí kã ró rĩ à'dô gõ'dá trá ngã àlô ró Yésũ Krístõ bē rĩ, ànì gõ'dá trá kpá Àbãrãyãmã rĩ òzõwá yí ì'dĩ. Ìtí rĩ, ànì ndrĩ, nĩ à'dô kpá òrē gólã Ôvârí drí tã lã 'bãlé trá 'è'á fèlã Àbãrãyãmã drí òzõwá lã yí bē rĩ ùsú'á.

GĂLĂTIYĂ LÉ 'BĂ 4

1 Nĩ ndrē drē, tã àmãkã rĩ à'dã-à'dã lã à'dô 'bã'á nyé òzõ àgô gólã ngã-tì dũú bē drã 'bá mvá lã drí 'bãzó drē fínyáwá rĩ kãtí. Mvã lã drí 'bãzó gõ'dá nyé òzõ rãgĩ kãtí. Gbõ lé ngã-tì dũú àmbã átã lã kã 'dĩ à'dô à'dó'á gólãkã ì'dĩ rĩ.

2 Gõ'dá gólã à'dô bē drē 'dĩyímvã ró rĩ, gólã rĩ drē zãã òjílã àzã drígã. Òjílã rĩ 'dĩ drí kpá rĩzó ngã gólãkã 'dĩ 'bá yí vó lã ndrēlé nĩ ìtí búúú gólã drí mbãzó àngí, gõ'dá kàyì átã lã drí njílí trá àkũ ró ngã 'dĩ 'bá yí fèzó gólãkã ró drílã vó lã ndrēlé nĩ rĩ drí àcãzó.

³Gõ'dá ãmákâ rî kpá ìtí. Drě sísí ãmâ drí Yésū Krístō rî nìzò kò rî, ãmâ drě nyé òzō 'dīyímvá fínyáwá rî 'bá yí kâtí. Lã'bí ãmâ drí 'élé trá ãmâ pãzò rî 'bá yí òmbê ãmâ trá nyé òzō rãgĩĩ kâtí.

⁴Ìtí rî, gõ'dá kàyì gólâ Ôvârí drí njílí rî 'á, gólâ drí gōzò íyí mvá rî àjólé ãngó nō 'á nōngá. Òkó drí gólâ rî tịzò òjílã mvá tịrị kâtí 'bãsurú Yúdã yí kâ 'á rílí tã 'bã'bã Músã kâ zélé.

⁵Ôvârí àjò íyí mvá Yésū Krístō ãngó nō 'á nōngá nō, tãlã gólâ ãâní ró bê ãmâ gólíyí ãngó nō 'á rî 'bá mbârãkã tã 'bã'bã kâ zélé nō ìnjílí rílí drí-bàláyì ró mbârãkã tã 'bã'bã kâ 'ásí, gõ'dá mã ùùsù ró ngá gólíyí ãmâ átá Ôvârí drí tã lâ 'bãlé trá 'é'á 'èlã ãmâ drí rî bê gólâ rî mvá yí ró.

⁶Ìtí rî, tãlã nĩ à'dô bê gõ'dá trá Ôvârí rî mvá yí ì'dí rî, gõ'dá Ôvârí drí Líndrí Tãndí íyí mvá kâ àfězò ànílí rílí ànì pịpịsílí 'á 'dĩ. Líndrí Tãndí mvá lâ kâ 'dĩ drí gōzò rĩ'á tã átálé ãmâ tị sĩ mã òtírí rĩ rãtãã 'élé rî, ì'dí gõ'dá ãmâ drí rızó Ôvârí rî zílí "'Tátá"', gõ'dá kpá "'ãmâ átá"'.

⁷Bê trá ìtí rî, nĩ à'dó gõ'dá kò zãã rãgĩĩ 'í. ãnì gõ'dá trá ngbãangbãno Ôvârí rî mvá yí ì'dí. Tã 'dĩ kâ rî tí rî, ngá tìbê gólâ drí 'é'á fèlã íyí mvá yí drí rî, gólâ à'dô kpá fè'á lâ ànì drí.

⁸Àkù ró, drě sísí ànì drí drě Ôvârí pãtịrị rî nìzò kò rî, ànì trá ndrĩ 'dó rãgĩĩ òvârí ànìkã rî 'bá yí kâ ì'dí, tìbê à'dô-à'dô lâ yí drí à'dólé kò 'é'á ìnjì lâ ìyí Ôvârí pãtịrị ró rî.

⁹Gõ'dá ngbãangbãno rî, nĩ nĩ gõ'dá trá tãndí ró Ôvârí pãtịrị rî ì'dí ànì átá ró. Gõ'dá tã àmbá rî rĩ'á nòtí. Ôvârí gõ nĩ ànì trá ì'dí íyí mvá yí ró. Gõ'dá ìtí rî, tãlã à'dô 'í ànì drí kpá 'ězò gólé ó'dí à'dólé rãgĩĩ òvârí 'dĩ 'bá yí kâ ró yã?

¹⁰Tãlã à'dô 'í ànì drí kpá 'ězò ànì nyãányã fèlé kpá ó'dí rĩ'á lã'bí gólíyíkã rĩ'á 'èlã kãrãmã kàyì lãnjà kã sĩ kãrãmã párá lãnjà kã bê gõ'dá kpá kãrãmã ndrô lãnjà kã bê yã? Tã 'dĩ 'bá yí sù trá Ôvârí rú yã?

¹¹Mã rĩ'á tã ìsù ró tã ànìkã 'élé 'dĩ 'á! Mã tã ìsù ró, tãlã lòsì ámákã 'élé ànì lãfálé 'á 'dĩ òzò kò 'bãã tãkó ìtí.

¹²Ámã àdrúpì yí ámã ìzó yí bê, mã lò'bã rú'bã ànì rú, nĩ 'è tã gólâ mã drí 'élé rî ì'dí, tãlã sísí rî, mã kpá ànì tí ìtí. Sísí lâ sĩ, nĩ 'é tã àzã ònjí lâ kò mã drí.

¹³Nĩ nĩ trá tãndí ró kĩ, sísí mã òtírí nĩ tã àtì-àtì tãndí Ôvârí kã nò pèlé ànì drí tólã rî, ngá lãzé 'è mã nĩ. Tã 'dĩ 'bã mã trá rílí zãã tã Ôvârí kã 'dĩ pèlé vò ànìkã nã 'á tólã.

¹⁴Kàyì nã 'bá yí 'á rî, ngá lãzé ámákã nã à'dô trá ngá lãnjì ró ànì drí njílí. Gõ'dá tã 'dĩ 'bá yí 'ásí ndrĩ rî, nĩ gãã mã kò dó. Nĩ lậgù mã trá òzò ànì drí mãlãyíkã Ôvârí kã lậgùrị ngátá Yésū Krístō rî gógó nyãányã lâ lậgùrị kâtí.

- 15 Sísí rî, ânî trá âyîkô ró má bê. Gõ'dá ã'dô 'bã ânî nî tâ ðsũ ânîkâ jãlé yã? Má nî trá, sísí rî, tí óôró ânî ðjî kî, nî ângî ânî ðjî âfêlé má drí 'bãlé ámakâ rî vô lâ 'á rî, tí nî ângî ânî ðjî nô trá âfêlé má drí.
- 16 Tã âtî-âtî pãtîjî má drí pélé ânî drí 'dî 'bã ânî gõ'dá áamá ndrêlé ãjú-'bã-ãzí ânîkâ ró ã'dô tãsí yã?
- 17 Gõ'dá tã ðmbá 'bã ãzã 'bã yî ðyîkã rî'á tã tãndí âtalé ânî drí ânî âdólé sélé tã lélé tã âtî-âtî ányã gólîyîkã 'á. Gólîyî lélé kô tã tãndí drí á'dólé ânî drí. Gólîyî lē ânî lâfã cãlé ãmã rú sî, tãlã nî ôlê ró tã bê cé tã ðmbã ányã ðyîkã 'dî 'á ð'dî.
- 18 Á'dô 'bã'á tãndí ró ôjílã drí ânî lészó pãtîjî ró kárã, kãyî vósî cé, á'dó kô cé kãyî má drí 'bãzó ânî bê rî 'á.
- 19 Ámã mvã yî, pãtîjî ró, má lē ânî rôô, gõ'dá má ôtîrî tã kî 'bã nî, nî rî tã lélé ônjô tã ðmbã 'bã 'dî 'bã yî kã rî 'á rî ârî rî, tã lâ lâzê trá má rú rôô, nyé ôzô mvã lâzê 'bã ôkó 'á tîrî lâ 'á rî kãtî. Tã 'dî á'dô lâzê'á má rú ðtî búúú má drí ndrészó lâ kî, nî âyê ônjô 'dî 'bã yî trá tã Yésũ Krístô kã âtîlî gã drí rî sî.
- 20 Pãtîjî ró, má lē trá nîlî tólã rîlî ânî bê ngbãangbãno. Tí ôzô má ôrî trá ânî bê tã 'dî ð'bîlî ânî bê ðtî rî, tí má á'dô ðcã'á tã ðsũ ámakâ á'dalé ânî drí mãnîsî ânî drí ârîlî dódó. Gõ'dá ngbãangbãno, mã rî'á tã ðsũ bê ânî tãsí.
- 21 Ânî gólîyî lē 'bã rîlî tã 'bã'bã Músã kã zélé ã'dô ró bê ngã pãpã úsúzó tã 'dî 'bã yî 'é'ê lâ sî rî, nî ârî drê úlî gólã ðgîlî búkũ Ôvãrî kã 'á nô.
- 22 ðgî trá 'á lâ kî, ðbãrãyãmã ãã'dô trá rî'á mvã ágó bê rî, ãlô rî ðsîmélê ôkó gólã rãgîjî ró rú bê Hãgãrã rî drí tîlî rî, gõ'dá mvã ágó ãzã rú bê ðsãkã ôkó rú bê Sãrã gólã á'dó 'bã kô rãgîjî ró rî drí tîlî rî.
- 23 Mvã ágó gólã ôkó rãgîjî ró rî drí tîlî rî, útî ðyîkã trá nyé ôzô ôjílã mvã drí kô rîrî mvã tîlî rî kãtî. Gõ'dá mvã ágó gólã ôkó gólã á'dó 'bã kô rãgîjî ró rî drí tîlî rî, útî ðyîkã mbãrãkã Ôvãrî kã sî, tã 'bã'bã gólã Ôvãrî drí 'bãlé trá 'é'á 'êlã ðbãrãyãmã drí rî vó ró.
- 24 Tã ôkó gólîyî rî 'dî 'bã yî kã trá úlî mãnîgô 'î tã ðmbálé ãmã drí. Tã ôkó rî 'dî 'bã yî kã rî, rî tã gólã tã-drî lélé Ôvãrî kã 'bãlé trá ôjílã ðyîkã drí rî rî 'bã yî á'dalé ð'dî. Tã-drî lélé sísí rî'á tã-drî lélé tã 'bã'bã kã Ôvãrî drí 'bãlé Músã sî rî gõ'dá rî lâ rî'á tã-drî lélé tã gólã drí 'bãlé trá 'é'á 'êlã ðbãrãyãmã drí rî 'bã yî kã. Ôkó rãgîjî ró rú bê Hãgãrã gólã mvã tî 'bã 'dó rãgîjî ró rî, rî 'dî lâmbé tã-drî lélé gólã Ôvãrî drí tã 'bã'bã ðyîkã áfészó ôjílã ðyîkã ðsîrã'élê kã drí únî zîlî Sînýî 'bãdrî Sãwôdíyã kã rî 'á rî drî rî á'dã'á. Gõ'dá Hãgãrã 'dî rî kpã Yêrôsãlémã gólã ãngó nô kã nô á'dalé, tãlã ôjílã Yêrôsãlémã 'dî kã rî'á ðyî 'dó rãgîjî tã 'bã'bã Músã kã rî kã ð'dî.
- 26 Gõ'dá ãmã rî'á nyé ôzô Sãrã rî mvã kãtî tã-drî lélé rî lâ 'dî zélé. Sãrã 'dî rî kpã ãmã gólîyî Yêrôsãlémã ó'dí úrú 'álã rî lé 'bã ró rî 'bã yî á'dalé. Mã á'dó kô rãgîjî 'î ngã ãzãkã gólîyî á'dó 'bã bê ãngó nô 'á nô 'bã yî drí. Ámã rî'á drî-bãlãyî ró ôjílã Ôvãrî kã 'î.

27Tã ìgĩ Ôvârí kâ â'dâ trá ãmâ drí kĩ, "Ní òkó gólâ óndó ró nõ, ní â'dô ãyĩkô bê. Ní gólâ mvá tĩtĩ lâzé-lâzé ôtójõ 'bá kó kô nõ, ní ôtrê ãyĩkô sĩ, tãlâ ânî mvá yí â'dô lĩzó'á dũũ gãrã òkó gólĩyĩ ágó drígá mvá bê 'dĩ 'bá yí drĩ sĩ." Ísáyã 54.1

28Ámâ ãdrúpĩ yí ãmâ ìzó yí bê, ãnî rĩ'á mvá gólĩyĩ tĩlĩ mbârâkã Ôvârí kâ sĩ òzõ Ísákã rĩ tĩrĩ kâtí, tã gólâ Ôvârí drí 'bãlé trá 'ẽ'á 'ẽlâ Ābārāyāmā drí rĩ vó ró.

29Kâyĩ 'dĩyĩmvá Ābārāyāmā kâ rĩ 'dĩ 'bá yí drí â'dózó drē 'dĩyĩmvá ró rĩ, mvá gólâ tĩlĩ lãtĩ gólâ kó òjĩlã mvá drí rĩzó mvá tĩlĩ rĩ 'ásĩ rĩ, fē lãṅõ trá rõõ mvá gólâ tĩlĩ mbârâkã Ôvârí kâ sĩ rĩ drí. Tã gólâ 'dĩ âcã trá tã pãtĩ rĩ kãpã ãndrõ nõ. Òjĩlã gólĩyĩ tĩlĩ trá Ābārāyāmā rĩ ózõwá ró gólĩyĩ tã lē 'bá trá tã 'bã'bã Ôvârí kâ ìnjĩ-ìnjĩ lâ 'á rĩ 'bá yí, gólĩyĩ rĩ trá lãṅõ fēlé ãmâ gólĩyĩ â'dó 'bá tã lē 'bá ró Yésũ 'á mbârâkã Ôvârí kâ rĩ sĩ rĩ drí.

30Ítĩ rĩ, úlĩ Ôvârí kâ rĩ âtã ã'dô tã 'ĩ tã 'dĩ tã sĩ yã? Úlĩ Ôvârí kâ kĩ, "Ní drõ òkó gólâ rãgĩ ró 'dĩ vólé mvá lâ 'dĩ bê. Tãlã mvá ágó òkó gólâ rãgĩ ró rĩ drí tĩlĩ 'dĩ ìcã kó kô drĩ-vó gólâ 'ẽ 'bá â'dólé mvá ágó òkó gólâ â'dó 'bá kô rãgĩ ró rĩ kã drí rĩ trólé."

31Ítĩ rĩ, ãmâ ãdrúpĩ yí ãmâ ìzó yí bê, ãmã gõ'dá trá 'dĩyĩmvá òkó gólâ â'dó 'bá kô rãgĩ ró rĩ kã ì'dĩ. Gõ'dá kãpã ìtĩ rĩ, mã â'dó gõ'dá kô rãgĩ 'ĩ tã 'bã'bã ãkũ 'dĩ 'bá yí zēlé.

GĀLĀTĪYĀ LĒ 'BĀ 5

1Yésũ Krístõ tĩ ãmã drĩ trá, mã òrĩ ró bê drĩ-báláyĩ ró ngá lãnjĩ tã 'bã'bã kã 'ásĩ. Ā'dô bê gõ'dá trá ìtĩ rĩ, 'dõvó mã njũ gágá drĩ-báláyĩ ãmãkã Yésũ drí ãfēlé 'dĩ rú, gõ'dá mã ãyē ãmã nyãányã kô tã 'bã'bã Yúdã yí kã 'dĩ 'bá yí drí ãmã 'bãzó rãgĩ ró kãpã ó'dĩ.

2Nĩ ãrĩ drē, mã Póólõ, mã âtã ãnî drí nõtĩ, òzõ nĩ ãyē ãnî nyãányã trá 'dēlé bãsã 'á ngá pãpã ùsúzó rĩ, 'dĩ gõ'dá drãdrã Yésũ Krístõ kã fē lãlĩ-lãlĩ drĩ rĩ â'dô trá ngá tãkó ró ãnî drí.

3Mã â'dã tã ãnî drí kãpã ó'dĩ, òzõ mã drí â'dãrē lâ trá sĩsĩ ãnî drí kâtí kĩ'á nĩ rĩ, òjĩlã gólâ ìyĩ nyãányã ãyē 'bá trá 'dēlé bãsã 'á ngá pãpã ùsúzó rĩ, 'dĩ òjĩlã rĩ 'dĩ 'bã ìyĩ nyãányã trá tã 'bã'bã Yúdã yí kã 'dĩ 'bá yí ìnjĩlĩ, gõ'dá ìcã trá gólâ drí tã 'bã'bã 'dĩ 'bá yí 'ēlé ndrĩ ãkĩ ãkó.

4Ānî òjĩlã gólĩyĩ 'ẽ 'bã ãnî 'bãlé Ôvârí drí ndrēlé tã mbĩ 'bá ró tã 'bã'bã ìnjĩ-ìnjĩ sĩ 'dĩ rĩ, nĩ kĩ ãnî lãfálé trá vólé Yésũ Krístõ rú sĩ. Nĩ gã pĩpĩsĩlĩ tãndĩ gólãkã ãmã pãzó rĩ trá dó.

5Gõ'dã ãmãkã rĩ, mã lē ãmãkã tã trá Yésũ Krístõ 'á pĩpĩsĩlĩ ãlõ sĩ. Tã 'dĩ kã rĩ tí rĩ, Lĩndĩ Tãndĩ Ôvârí kã 'bã ãmã trá lĩfĩ 'bãlé kĩ, ãmã trá tã mbĩ 'bã 'ĩ Ôvârí rĩ lĩfĩ drĩ 'á tã lēlé ãmãkã 'dĩ sĩ.

6Tãlã ãmã gólĩyĩ â'dó 'bá trá ãlõ Yésũ Krístõ bê nõ 'bá yí rĩ, ngátã mã 'dē trá bãsã 'á ngátã mã 'dē kô yã rĩ, Ôvârí ndrē ãmã ndrĩ 'dó ngá ãlõ ró yí lĩfĩ òjĩlã ìyĩkã ró. Ôvârí drí rĩ, ngá tã lâ drí 'bãlé gãrã rĩ cē tã lēlé 'ĩdĩ Yésũ Krístõ 'á. Gõ'dã 'dĩ ã'dô kãpã ãmã 'bã'á ãmã ãzĩ-ãzĩ yí lēlé.

7Ítí rí, drē ākpā sísí rí, nĩ rí trá lōsĩ Yēsũ kã 'ēlé dódó. Gõ'dá ã'dĩ âdô ãnĩ nĩ ãnĩ drí gōzó volé gālé dó tã pātĩ Yēsũ kã 'ēlé rí yã?

8Ôvãrí gólã ãnĩ ãzĩ 'bã Yēsũ Krístõ ngálã rí lēé kô ãnĩ drí tã 'dĩ 'ēlé. Tã 'dĩ â'dó kô tã gólãkã ĩ'dĩ.

9Tã ãmbã ányã rĩ'á nyé õzõ ngã ãṅã kãtĩ. Ngã ãṅã rĩ 'bã ngã ãzã 'bã yĩ lãfálé 'á vō ãlô 'á rĩ â'dô ngã 'dĩ 'bã yĩ 'bã'á 'dó ñalé.

10Gõ'dá má nĩ trá tãndĩ ró tã lēlé ãnĩkã Yēsũ 'á rĩ sĩ rí, nĩ â'dô úlĩ gólã má drí átálé ãnĩ drí nō tã-drĩ lâ lē'á. Gõ'dá õjĩlã gólã rĩ 'bã ãnĩ drĩ ãzãlé 'dĩ, Ôvãrí â'dô lâṅõ fē'á gólã drí, ngãtã gólã ã'dĩ ĩ'dĩ yã rí.

11Ámã âdrúpĩ yĩ ámã ãzõ yĩ bē, áãdô ãnĩ trá õnjõ sĩ tã ãmbã ámakã tãsĩ. Tĩ õzõ gõ'dá má õrĩ kpã zãã rĩ'á tã pēlé kí'á nĩ rí 'dē'dē bãsã 'á rĩ ãã'dô tãndĩ ró Ôvãrí drĩ ãmã ndrēzõ tã mbĩ 'bã ró íyĩ lĩfĩ drĩ 'á rí, gõ'dá Yúdã yĩ rí ãyĩ lâṅõ fēlé má drĩ ã'dô tãsĩ yã? Tã gólĩyĩ drĩ 'bãzõ õmbã ró rĩ rĩ'á tã má drĩ ãmbálé kí, cé õdrã Yēsũ kã rĩ ĩ'dĩ gólã ícã 'bã õjĩlã pãlé tã õnjĩ gólãkã 'ásĩ rí.

12Õjĩlã gólĩyĩ rĩ 'bã ãyĩ tã sōlé ãnĩ 'á 'dēlé bãsã 'á 'dĩ 'bã yĩ, má ãsũ tã tĩkó gólĩyĩ õnĩ nĩ'á ãyĩ ñolé volé, tãlã gólĩyĩ õrĩ ró 'bãṅã ró.

13Ámã âdrúpĩ yĩ ámã ãzõ yĩ bē, Ôvãrí ãzĩ ãnĩ trá â'dólé drĩ-báláyĩ ró tã 'bã'bã 'ē'ē tãsĩ. Gõ'dá drĩ-báláyĩ rĩ 'dĩ, tã ífĩ lâ â'dó kô ãnĩ drĩ ãnĩ áyélé ngã gólĩyĩ ãnĩ rúbã drĩ lôvó lâ 'bãlé â'dó 'bã tã õnjĩ ró rĩ yĩ 'ēzõ. Nĩ ĩ'bũ rũ bē-rĩ ĩ'dĩ ãnĩ ãzĩ-ãzĩ yĩ drĩ lôvõ sĩ.

14Mã áãã tã 'dĩ ítĩ 'dĩ rí, tãlã tã 'bã'bã Ôvãrí kã ólõgõ trá ndrĩ 'dó ãlô tã 'bã'bã gólã tã áãã 'bã kí'á nĩ rí, "Nĩ lē õjĩlã ãzĩ õzõ nĩ drĩ ánĩ nyãányã lēre kãtĩ."

15Ítĩ rí, õzõ gõ'dá nĩ õrĩ ãnĩ tĩ õcílĩ ãnĩ vō 'ásĩ ãnĩ ãzãlé rí, nĩ áyē tã rí gógó ítĩ 'dĩ volé, tãlã nĩ õzõ kô ãnĩ ãzĩ-ãzĩ yĩ ùfũ.

16Tã rí 'dĩ tãsĩ rí, mã áãã ãnĩ drí, nĩ rí látĩ gólã Líndrĩ Tãndĩ Ôvãrí kã drí â'dálé trá ãnĩ drĩ rí 'ásĩ. Ôzõ nĩ õ'ē trá tã gólã Líndrĩ Tãndĩ Ôvãrí kã drí â'dálé trá ãnĩ drĩ rí yĩ ĩ'dĩ rí, 'dĩ nĩ ícã gõ'dá ngã gólĩyĩ ãnĩ rúbã drí lēlé rí 'ēlé kô, tĩbē 'ē 'bã ãnĩ ãjĩlĩ tã õnjĩ 'á rí.

17Mã áãã tã 'dĩ ítĩ 'dĩ rí, tãlã tã lôvó ãmã rúbã kã rí lē ãyĩkã zãã tã gólĩyĩ Líndrĩ Tãndĩ Ôvãrí kã drí lēlé kô rí 'bã yĩ 'ēlé ĩ'dĩ. Gõ'dá Líndrĩ Tãndĩ Ôvãrí kã lē ãmã drĩ kpã tã gólĩyĩ tã lôvó ãmã rúbã kã drí lēlé kô rí 'ēlé ĩ'dĩ. Líndrĩ Tãndĩ Ôvãrí kã gõ'dá tã lôvó ãmã rúbã kã rí bē rí, rí ãyĩ ĩtũ vósĩ cé rũ fũlĩ. Ítĩ rí, gólĩyĩ lēé ãyĩ rũ kô, gólĩyĩ ãjũ-'bã-ãzĩ 'ĩ. Tãlã ĩ'dĩ 'dĩ, ãmã drí ícãzõ tã gólĩyĩ ãmã drí lēlé 'ēlã rí 'ēlé kô 'dĩ cú ítĩ mbãrãkã ámakã sĩ.

18Gõ'dá õzõ nĩ õrĩ tã Líndrĩ Tãndĩ Ôvãrí kã drí â'dálé ãnĩ drĩ rí 'ēlé rí, nĩ â'dô rĩ'á tã mbĩ 'ēlé, gõ'dá tã 'bã'bã Músã kã ícã kô ãnĩ õmbélé õzõ rãgĩlĩ kãtĩ.

19Ítĩ rí, ãmã ndrĩ mã nĩ trá tãndĩ ró tã õnjĩ gólĩyĩ tã lôvó ãmã rúbã kã drí ãmã 'bãlé 'ēlã rí, gólĩyĩ ĩ'dĩ nō 'bã yĩ: ã'dũ kōkō õkō ngãtã ãgõ â'dó 'bã kô ãnĩ õkō ró ngãtã

ágo ró kô rî bê rî, ngá gólîyî ònjí ró ãnyî ájí 'bá rî yî 'ě'ê lâ, ãvê ngátá ngá gólîyî tâ lôvó rú'bá kâ drí lélé sũ 'bá kô rî yî,

²⁰Ôvârí âbârädägö îrátâ-îrátâ ôzô pârändâ tî rî kâtí, bêngê gô'dá mōndrā fēfē, pîpîsîlî 'bā'bā ôjílā ázî rú, rú fũfũ ngátá ăwă 'ě'ê ôjílā ázî bê, pîpîsîlî 'bā'bā ngátá âgî-âgî ngá ôjílā ázî kâ rú, ôjílā ázî 'bā'bā gâră ôjílā ázâ 'bá yî drî sî, lâfá căcă ôjílā gólîyî ânî lê 'bá rî yî êpēzô î'dî rî, 'díyî fũfũ ôdrá sî, kâramā gólîyî ôdrá drí 'díyî 'bázó rî'á tâ ònjî-ònjî ãnyî kâ 'élé rî 'ě'ê lâ, gô'dá tâ gólîyî ndrî sũ 'bá kô rî 'bá yî 'ě'ê lâ. Má sô drî-mbîlî ânî lîfî kpá ó'dí, ôzô má drí 'élé trá sîsî rî kâtí, ôjílā gólîyî rî 'bá zââ tâ ònjî gólîyî lâlé 'dî 'bá yî 'élé rî îcá îyî kô cǎlé ângó Ôvârí kâ úrú 'álâ rî 'á.

²²Gô'dá tâ gólîyî Líndrí Tândí Ôvârí kâ drí âmâ 'bălê 'elâ rî yî kpá ngîî, gólîyî î'dî nõ 'bá yî: ôjílā ázî lélé, â'dólé âyîkô bê âmâ pîpîsîlî 'á, rîlî tâ ă'dî sî, rîlî fîî âtû-âtû sî, rîlî ôjílā bê tândí ró, tâ tândí 'ě'ê sî, rîlî zââ tâ lélé sî Ôvârí 'á,

²³tâ 'ě'ê mǎnîsî rî, gô'dá tâ trô 'bá ró lôvó rú'bá kâ drîgá sî. Tâ 'bā'bā ázâ yú'dăwă gâră 'dî 'bá yî drî sî âmâ êdrêlé tâ tândí 'dî 'bá yî 'élé ndrî.

²⁴Ítî rî, âmâ gólîyî tîbê â'dó 'bá trá ôjílā Yésũ Krístô kâ ró nõ 'bá yî, mã gâ gô'dá tâ lôvó rú'bá kâ tîbê rî 'bá âmâ 'bălê tâ ònjî 'élé rî yî trá ndrî 'dó. Tâ lôvó 'dî 'bá yî rî'á ôzô ãvô kâtí mbârâkâ âkô âmâ 'bălê tâ ònjî 'élé.

²⁵Gô'dá Líndrí Tândí Ôvârí kâ rî bê trá nî âmâ 'bălê rîlî ôzô ôjílā Ôvârí kâ drí rîrî rîlî rî kâtí rî, 'dôvó mã ââyê âmâ nyăányâ nyé gólâ drîgá tâ 'ě'ê âmákâ rî 'bá yî 'ásî ndrî gólâ ô'dê ró nî sîsî âmâ drí.

²⁶Mã 'bā âmâ nyăányâ kô â'dólé gâră âmâ ázî-ázî yî drî sî, tâlâ 'dîî rî â'dô pîpîsîlî ònjî gô'dá rú lê âkô bê ájí'á âmâ lâfálé 'ásî.

GĂLĂTÍYĂ LÉ 'BĂ 6

¹Âmâ âdrúpî yî âmâ îzó yî bê, ôzô nî ôndrê ânî ázî-ázî krístô 'bá ró rî 'bá yî trá tâ ònjî 'ě'á rî, ânî gólîyî rî 'bá tâ gólîyî Líndrí Tândí Ôvârí kâ drí rî'á â'dálâ nî rî 'bá yî 'élé î'dî rî, nî ânî tâ lôgôlé ânî ázî-ázî 'dî 'bá yî drî gô'dá lâtî mbî rî â'dázó î'dî gólîyî drí mǎnîsî pîpîsîlî ă'dî sî. Ítî rî, nî â'dô trá lâtî tândí rî 'dî â'dá'á gólîyî drí rî, gô'dá nî ndrê ânî vó kpá tândí ró, nî ôzó gô'dá kpá tâ ònjî 'ě'ê kô.

²Ítî rî, ânî ndrî, nî pâ ânî ázî-ázî yî lâñô gólîyî drí â'dózó î'dî bê lâ rî 'bá yî 'ásî. Ôzô nî ô'ê trá ítî rî, 'dîî ânî trá tâ gólîyî Krístô drí 'bălê ânî drí 'élé rî yî 'ě'á.

³Ôzô ôjílā ázâ ô'bā yî trá â'dólé gâră îyî ázî-ázî yî drî sî rî, gólâ rî 'dî rî îyî nyăányâ âdó'á, tâlâ gólâ cé rî'á ngá tâkó 'î.

⁴Ítî rî, ânî âlô-âlô ndrî, nî îsũ drê tâ gólîyî ânî nyăányâ drí rî'á 'elâ rî 'bá yî tâ lâ ndrî, gô'dá ôzô tâ ndrî ânî drí rî'á 'elâ rî 'bá yî â'dô trá ndrî tândí ró rî, nî â'dô îcá'á â'dólé âyîkô ró tâ tândí ânîkâ 'dî 'bá yî tâsî, cú ítî ânî î'bî âkô tâ 'ě'ê ôjílā ázâ kâ bê.

⁵Ânî âlô-âlô, tâ ânîkâ 'dî ôndrê ânî î'dî.

- 6**Gõ'dá ãnî gólîyî tîbê ìmbálé trá tã Ôvârí kâ sî rî 'bá yî, nî pâ tã ìmbá 'bá ãníkâ gólîyî rî 'bá ãnî ìmbálé rî ngá ãnî drîgá rî 'bá yî sî.
- 7**Nî ádô ãnî nyáányâ kô, tãlâ ôjílâ ázâ yú'dáwá 'é 'bá 'dásí 'élé Ôvârí rú. Ôjílâ á'dô ìyíkâ kpá té ngá gólîyî drí ì'dílí rî lǒ'wâ lâ ê'bé'á ì'dí 'bálé ìyî drí êró 'á.
- 8**Õzô gõ'dá ôjílâ ôrî cé tã gólîyî ònjî-ònjî tã lòvó rú'bá kâ drí lélé rî yî 'élé ì'dí, á'dô ró bê ìyíkâ cé tã lòvó rú'bá kâ ìcázó ì'dí rî, gólâ á'dô ìyíkâ òdrã lâṅô ãdūkū ãkó rî bê rî ùsú'á ì'dí lǒ'wâ lòsî ìyíkâ 'élé 'dî kâ ró. Gõ'dá òzô gólâ ò'ê tã gólîyî Líndrí Tãndí Ôvârí kâ rî 'bã 'bá ãyîkô ró rî yî ì'dí rî, gólâ á'dô kpá lédrê-lédrê ãdūkū ãkó rî ùsú'á Líndrí Tãndí Ôvârí kâ drîgá sî ì'dí lǒ'wâ lòsî ìyíkâ 'élé 'dî kâ ró.
- 9**Á'dô gõ'dá bê trá ìtí rî, lâṅô tã tãndí 'é kâ ò'ê ãmâ kô, tãlâ òzô lâṅô tã tãndí 'é kâ ò'ê gõ'dá ãmâ kô rî, mã á'dô tã tãndí ùsú'á rōô Ôvârí drîgá sî kâyî gólâ drí njílí trá Yésū rî âjózó âgólé rî 'á.
- 10**Õzô á'dô gõ'dá trá ìtí rî, òzô ìicâ trá ãmâ drí tã tãndí rî 'ézó ãmâ ázî-ázî yî drí rî, mã ò'ê tã tãndí rî gógó 'dî gólîyî drí pîpîsîlî ãlô sî kâyî vósî cé, ngîngî lâ ãmâ ázî-ázî gólîyî krístô 'bá ró rî yî drí.
- 11**Nî ndrê drê tã ìgî ãngî trækū má drí ìgîlî ãnî drí ámâ drí sî nō, mã ìgî 'dî ãnî drí nî zî ró bê dódó.
- 12**Ôjílâ gólîyî rî 'bá ìyî tã átalé ãnî drí mbârâkâ sî, tãlâ nî ò'dê ró bê bãsã 'á 'dî 'bá yî, gólîyî rî tã 'dî 'bá yî átalé ãnî drí ìtí 'dî, tãlâ ôjílâ Yúdâ yî kâ á'dô ró bê ãyîkô ró ìyî bê. Gólîyî lée kô lâṅô ùsúlî, tãlâ tã ìmbâ kí'á nî rî, cé òdrã Yésū Krístô kâ fê lâlî-lâlî drî rî ãá'dô ãmâ pâ'á nî rî tãsî.
- 13**Gõ'dá gbô lé ôjílâ 'dê 'bá trá bãsã 'á 'dî 'bá yî rî, ìnjîlî ìyî tã 'bã'bã Yúdâ yî kâ 'dî 'bá yî kpá ndrî kô. Ìtí rî, gólîyî lē ìyíkâ nō, nî ò'dê ró bê bãsã 'á cé tãlâ yî òlômbê ró ìyî tã bê ãnî sî ìyî ázî-ázî yî ôjílâ Yúdâ yî kâ drí kí, yî ò'bã ãnî nî 'dêlê bãsã 'á.
- 14**Á'dô ìyíkâ ámakâ rî ì'dí rî, mã lē ámakâ ámâ lòmbélé cé tã ãlô tãsî, cé òdrã Yésū Krístô kâ fê lâlî-lâlî drî rî tãsî. Òdrã Yésū Krístô kâ fê lâlî-lâlî drî 'dî tãsî rî, tã ãngó nō kâ rî 'bá yî gõ'dá trá mbârâkâ ãkó má drí. Gõ'dá ôjílâ ãngó nō kâ ndrê mã trá tótô ró ìyî lîfî 'á ngá tãkó ró.
- 15**Tã gólâ tã lâ drí lâzélé gãrã 'élé rî á'dó kô 'dê'dê bãsã 'á rî ì'dí. Tã gólâ tã lâ drí lâzélé gãrã rî ì'dí nō, Ôvârí jâ ãmâ trá á'dólé ôjílâ ó'dí ró ãmâ pâpã sî.
- 16**Gõ'dá ôjílâ gólîyî rú jã 'bá rílí zãã tã Ôvârí kâ 'élé rî 'bá yî, gólîyî trá pâttî ró ôjílâ Ôvârí kâ rî yî ì'dí. Ìtí rî, Ôvârí òndrê gólîyî ìzã pîpîsîlî tãndí sî, gõ'dá gólâ òfê tã ã'dí gólâkâ kpá gólîyî drí ndrî.
- 17**Ãdūkū lâ ró rî, mã âtã ãnî drí, ôjílâ ázã ôrî kô zãã rî'á lâṅô félé mã drí lòsî gólâ mã drí rî'á 'élâ lâjô'bá Yésū kâ ró nō 'á, tãlâ mã rî gógó nō mã ùsú lâzé trá lâṅô bê rōô 'á lâ, tã á'dálé kí, pâttî mã ì'dí lâjô'bá Yésū Krístô kâ.
- 18**Ámã ádrúpî yî ámã ìzó yî bê, Kúmú ámakâ Yésū Krístô òfê òrê ãnî drí pîpîsîlî tãndí sî. Áá'dô ìtí.

ĚFĚSŌ LĚ 'BÁ

ĚFĚSŌ LĚ 'BÁ 1

¹Mâ Póolō tíbê Ôvârí drí njílí trá â'dólé lājó'bá Yésū Krístō kâ ró rî, îgī wárāgā nô nī ānī ōjílā Ôvârí kâ rī 'bá Ěfēsō 'álâ, gólīyī rī 'bá zāâ tā lēlé tā Yésū Krístō kâ 'á pīpīsilí ālō sī rī 'bá yī drí. Ôvârí āmâ átá, gō'dá Kúmú āmákâ Yésū Krístō bê ōfē ōrē ānī drí tā ǎ'dí bê.

³Nī 'dē mā lúyī Ôvârí tíbê â'dó 'bá Kúmú āmákâ Yésū Krístō rī átá ró, gō'dá kpá tíbê Yésū Krístō rī gógó Kúmú āmákâ ró rī drí rī'á ĩnjīlā ĩ'dī Ôvârí íyíkâ ró rī. Gō'dá nī 'dē mā âtâ tā kī, "Ôvârí nī ĩ'dī gārē ngá ndrī drīlī, tālâ ní âfē ōrē áníkâ tíbê â'dó 'bá bê rī yī trá ndrī āmâ drí, tālâ āmâ trá rī'á ngá ālō ró Yésū bê."

⁴Ōrē lâ yī ĩ'dī rī'á nōtí, ǎkū ró, drē ǎkpākā'dā Ôvârí 'bāā āngó nō kô rī, gólâ lē āmâ trá rōô, gō'dá gólâ njī āmâ krístō 'bá trá â'dólé ōjílā íyī nyāányâ kâ ró āmâ 'bā'bā sī â'dólé ngá ālō ró Yésū Krístō bê. Gólâ 'ê tā rī 'dī ĩtí 'dī rī, tālâ gólâ lē āmâ ndrēlé ngbāngbā tā ōnjī ǎkó yī līfī.

⁵Tālâ gólâ lē āmâ trá rōô rī drí rī, ǎkū ró rī, gólâ drí tā ĩsūzō āmâ 'bāzō â'dólé íyī mvá yī ró ōdrā Yésū Krístō kâ sī. 'Dīlī tā gólâ Ôvârí drí ĩsūlī trá ǎkū ró 'ē'á 'ēlâ, íyī 'bālē āyīkō ró rī ĩ'dī.

⁶Ītí rī, gō'dá nī 'dē mā lúyī Ôvârí pīpīsilí mvēēmvē gólâkâ 'dī tāsī, tālâ gólâ 'bā āmâ trá ngá ālō ró íyī mvá yī drí lēlé rōô rī bê.

⁷Tālâ úfū Yésū Krístō trá āmâ tāsī rī drí rī, Ôvârí â'dô ícá'á tā ōnjī āmákâ āyélé, gō'dá āmâ ĩnjízó volé mbârākâ Sātánâ kâ rī 'ásī. Wúúwú! Tā tándī Ôvârí kâ āmâ tāsī rī, rī'á āmbá.

⁸Gō'dá ngá lēlé Ôvârí kâ āmâ tāsī rī rī'á kôrô. 'Dīlī tā ōnjī 'ī yā? Nī ndrē trá, āmâ tā fī trá gólâ drīlī tándī ró ndrī, gō'dá gólâ njī āmâ pāpā kâyī vósī cé rī trá.

⁹Gō'dá gólâ â'dâ tā ífī íyíkâ Yésū rī ājózó āngó 'á nō trá. 'Dīlī tā tíbê gólâ drí tā lâ ĩsūlī trá kírī ró ǎkū ró 'ē'á 'ēlâ rī ĩ'dī.

¹⁰Gō'dá kâyī ícá 'bá trá rī tú rī, Ôvârí â'dô tā íyíkâ 'bālē trá rī 'ē'á rú ndēlé. Ītí rī, gō'dá Ôvârí â'dô ōjílâ ndrī gólīyī â'dó 'bá lédrē-lédrē ró, gō'dá kpá ōdrā 'bá trá āngó nō 'á nōngá rī, gō'dá kpá ngá ndrī yī drí 'bālē āngó nō 'á rī 'bá yī bê, gō'dá kpá gólīyī úrú 'álâ rī 'bá yī bê 'bā'á íyī Yésū Krístō rī ĩnjīlī kúmú íyíkâ ró. Yésū Krístō ĩ'dī gólâ tíbê rī 'bá āngó nō drīlī vō úrú 'álâ rī bê rī.

¹¹Nī ndrē drē, Ôvârí njī mâ trá āmákâ ōjílâ Yúdā yī kâ rī 'bá yī bê, â'dólé ōjílâ íyī nyāányâ kâ ró āmâ 'bā'bā sī â'dólé ngá ālō ró Yésū Krístō bê. Ôvârí ĩsū tā trá 'ēzō lâ ĩtí drē ǎkpākā'dā gólâ 'bāā āngó nō kô. Gō'dá gólâ 'ê ngá 'dī 'bá yī kpá nī â'dólé té ōzō tā yī drí ĩsūlī trá 'ē'á 'ēlâ rī kâtí.

12Gõ'dá ãmâ õrĩ Yúdã yí kâ gólíyí lífí 'bã 'bá sísí âcâ-âcâ 'díyí pã 'bá kâ rí drĩ rí, Ôvârí nĩ ãmâ trá, ã'dô ró mã õrĩ ró íyí lùyílí mbârâkã íyíkâ lãvũ 'bá gãrã tã tãndĩ íyíkâ bê 'dĩ tãsí.

13Gõ'dá ngbãangbânõ rí, ãnĩ gõ'dá kpá trá õzõ ãmâ tí, tãlã ãnĩ drí tã âtí-âtí tãndĩ pãtĩ gólã Ôvârí drí 'bãlé ãnĩ pãzó nõ ârízó rí sĩ. Nĩ lã tã bê 'á lâ tã pãtĩ ró rí, gõ'dá Ôvârí drí ãnĩ 'bãzó â'dólé ngá ãlõ ró Yésũ Krístõ bê. Gõ'dá Ôvârí drí lãmbé íyíkâ 'bãzó ãnĩ drĩ. Lãmbé rí 'dĩ rĩ'á ngá fẽfẽ gólãkã tíbê â'dó 'bá Líndrí Tãndĩ gólãkã gólã drí tã lâ 'bãlé trá ãkũ ró 'ẽ'á âfêlã ãnĩ drí rí 'dĩ.

14Gõ'dá ngá fẽfẽ gólã Líndrí Tãndĩ Ôvârí kâ ró 'dĩ drí rí, mã â'dô kpá nĩ'á lâ kĩ, mã ãã'dô kpá drí-á gólã drí tã lâ 'bãlé trá ãmâ drí rí úsú'á. Gõ'dá ãdũkũ lâ ró rí, gólã â'dô kpá ãmâ ãnjí'á Sâtãnã drígã sĩ â'dólé drí-báláyí ró zãã. Gõ'dá mã lùyí Ôvârí tã tãndĩ gólãkã 'dĩ tãsí.

15Gõ'dá má ârĩ tã bê kĩ'á nĩ rí, nĩ õlẽ tã trá tã Kúmú ãmákã Yésũ Krístõ kã 'á, gõ'dá nĩ õlẽ õjílã Ôvârí kã kpá trá rõõ rí, má drí rízó ãwõ-ĩtí 'elẽ Ôvârí drí ãmbá tã rí 'dĩ tãsí. Ítí rí, gõ'dá tã rí ãgálé má drĩ má drí kpá rízó rãtãã 'elẽ Ôvârí drí ãnĩ tãsí.

17Gõ'dá má rí Ôvârí gólã tíbê Yésũ Krístõ rí âjó 'bá ãngó nõ 'á, gõ'dá kpá â'dó 'bá 'dĩ ãmâ átã ró úrú 'álã rí, ãjílí Líndrí Tãndĩ íyíkã âfêlé ãnĩ drí, ã'dô ró bê ãnĩ 'bãlé tã íyíkã nĩlĩ, gõ'dá kpá ãnĩ 'bãlé â'dô-â'dô íyíkã nĩlĩ, tãlã nĩ ã'dô ró bê ngá ãlõ ró gólã bê.

18Nĩngã sĩ rí, gõ'dá má rí kpá rĩ'á rãtãã 'elẽ Líndrí Tãndĩ Ôvârí kã 'dĩ ãcĩ ró ãnĩ lífí bê tã Ôvârí kã ãzã 'bá yí tãsí. Gõ'dá tã rí yí gógó 'dĩ Ôvârí drí tã lâ 'bãlé trá ãnĩ drí, gõ'dá gólã drí ãnĩ ãzízó ãnĩ'á úsúlã Yésũ Krístõ sĩ nõ. Ítí rí, gõ'dá ãmâ rĩ'á õjílã gólã rí nyãányã kã 'dĩ, gõ'dá gólã â'dô mbârâkã íyíkã 'bã'á ãmâ pãlé. Ítí rí, kãyí ãmâ drí ngá tãndĩ gólã drí tã lâ 'bãlé trá ãmâ drí rí úsúzó rí tú rí, ãmâ tĩ â'dô ã'dí'á ã'dí. Gõ'dá mã nĩ kpá dódó kĩ, gólã rĩ'á fãfã bê ãmbá rízó gólíyí tã gólãkã lã 'bá rí 'bá yí pãlé. Wúúwú! Áyĩkõ! Mã â'dô 'bã'á ãyĩkõ ândrê bê rĩlĩ ãnyí Ôvârí lãgãtĩ gólã rí mvã yí ífífí lâ yí ró.

20Gõ'dá mbârâkã rí gógó 'dĩ kpá 'dĩ mbârâkã ãlõlã gólã drí Yésũ Krístõ rí ãngázó õdrã 'ásí 'dĩ sĩ lâ 'bãlé ãnjĩ-ãnjĩ ró, gõ'dá kpá drí-ãcê bê rĩlĩ ãnyí yí lãgãtĩ Kúmú ró úrú 'álã rí. 'Dĩ rí â'dálã kĩ, Yésũ Krístõ 'dĩ ngá ndrĩ drĩlĩ, ngãtã líndrí õnjí 'ĩ, ngãtã 'búlí-'bã 'ĩ, ngãtã ôvârí ãnĩ ã'bíyã yí kã 'dĩ, ngãtã ólẽ 'ĩ, drí-'bã yí bê, mãlãyíkã yí bê yã rí. Yésũ Krístõ 'dĩ Kúmú ró gólíyí drĩlĩ ndrĩ. Gõ'dá kpá Kúmú 'ĩ ndrĩ õjílã ãngó 'á nõ 'bã yí drĩlĩ.

22Yésũ Krístõ 'dĩ rĩ'á ngá ndrĩ ãmâ drí rĩ'á ndrêlã ãngó 'á nõ drĩlĩ. Ôvârí 'bã õjílã trá ndrĩ drí-ãcê gólãkã zêlé, ngbãangbânõ gõ'dá kpá zãã gbãdú ãdũkũ ãkõ. Gõ'dá Ôvârí nĩ gólã kpá trá â'dólé drí-'bã ró kãníšã Ôvârí kã drĩlĩ.

23Gõ'dá õjílã Ôvârí kã zĩlĩ kãníšã ró rí 'bã yí trá, nyẽ õzõ gólã Yésũ rí rú'ã kãtí. Ítí rí, mbârâkã gólãkã fĩ gõ'dá trá rĩlĩ gólíyí 'ásí rõõ, gõ'dá gólã rí kpá mbârâkã fêlé ngá ãzã 'bã yí drí lãtĩ ãlõ-ãlõ lâ 'dĩ 'ásí.

ĒFĒSŌ LĒ 'BÁ 2

- 1**Gō'dá ākū ró drē ākpākā'dā nī nījī Ôvârí kô rī, tā įsū-įsū āníkâ ānī 'bā 'bá Ôvârí rī nījī rī trá āvō kâtí. Nī ā'dô trá įtí, tálâ nī ró Ôvârí kô, gō'dá nī rī trá rī'á tā ōnjī-ōnjī 'élé.
- 2**Rī'á tā pătī-pătī ró, kâyī rī nā 'bá yī sī rī, nī rī trá rī'á tā ōnjī 'élé kpá nyé ōzō ōjílâ āzī gólīyī āngó 'á nō 'bá yī kâtí. Gō'dá nī rī trá rī'á rû į'bŭlī į'dī Sātānā kúmú líndrī ōnjī āngó nō drīlī rī 'bá yī kâ rī drí. Gō'dá gólâ į'dī rī'á drī-ācē bē ōjílâ gólīyī lē 'bá kô tā Ôvârí kâ rōlé 'dī 'bá yī drīlī.
- 3**Kpálé rī, āmâ gólīyī ōrī Yúdâ yī kâ ró nō 'bá yī kpá rī'á įtí. Mā rī trá cé ngá gólīyī āmâ rú'bâ ngátá tā įsū āmákâ drī lēlé rī yī 'élé į'dī. Tā pătī ró, Ôvârí ā'dô 'é'á lâņō fēlé kpá āmâ drī tā gólâ āmâ drī volé gāzō dó tā gólâkâ ārílī 'dī tāsī.
- 4**Kpálé įtí rī, Ôvârí rī'á pīpīsilī mvēēmvē bē, gō'dá gólâ lē āmâ trá rōō.
- 5**Gō'dá mā ā'dô bē gbō lé āvō ró tā įsū-įsū āmákâ Ôvârí 'á rī sī, tálâ mā gâ volé trá dó tā gólâkâ ārílī rī, Ôvârí íyíkâ zāā āmâ lē'á. Įtí rī, gólâ 'bā tā įsū āmákâ íyī tāsī rī trá ā'dólé lédrē-lédrē ró, gō'dá āmâ įcúzó ngá ālô ró Yésū Krístō bē. Ôvârí pā āmâ trá, tálâ gólâ rī'á tândí ró pīpīsilī mvēēmvē bē rī į'dī.
- 6**Gō'dá mā ā'dô bē trá ngá ālô ró Yésū Krístō bē rī, gō'dá 'dī rī Ôvârí fē āmbā kpá trá āmâ drī, āmâ 'bālē rīlī kúmú ró Yésū bē. Gō'dá Ôvârí 'ē tā rī 'dī įtí 'dī rī, tálâ yī ā'dâ ró bē āmâ drī kī, tā íyíkâ āmâ drī rī lăvŭ trá gārâ ōjílâ drī rī'á įsŭlâ rī drījī sī. Gō'dá gólâ 'ē tā rī 'dī 'bá yī trá āmâ drī įtí ōdrâ Yésū Krístō kâ āmâ tāsī nō sī.
- 8**Má âtâ ānī drī ámâ āndré rī mvá yī, Ôvârí pā āmâ ānī bē nō, tálâ Ôvârí rī gógó rī'á pīpīsilī mvēēmvē bē rī drī, gō'dá ōzō nī ōlē tā trá tā Yésū Krístō kâ 'á rī, gólâ drī ānī pāzó, 'dī rī'á ngá fēfē gólâ Ôvârí ngá lēsī, tíkó āmâ drī įcázó 'é'á ūsŭlâ kô rī į'dī. Gō'dá ā'dó kpá kô kī'á nī rī, mā 'ē tā tândí āzâ 'ī āmâ drī rīzō lómbé-lómbéwá 'élé tā lâ sī, ícá kô āmâ drī āmâ lómbézó ngátá āmâ tā lōngózó tā lâ sī.
- 10**Įtí rī, Ôvârí 'bā āmâ nī ngbāngbānō āmâ drī ā'dózó gólâ rī mvá yī ró nō, āmâ 'bā'bā sī ā'dólé ngá ālô ró Yésū Krístō bē rī. Gō'dá Ôvârí fē mbârākâ kpá trá āmâ drī tā gólīyī tândí tândí yī drī tā lâ įsŭlī trá āmâ drī 'élé rī yī 'ézó.
- 11**Gō'dá nī ā'dó kô ōrī Yúdâ yī kâ 'ī. Ānī rī'á ōrī gólīyī ōrī Yúdâ yī kâ drī rī'á zīlâ "'ōrī 'dē 'bá įyī bāsā 'á kô rī 'bá yī'" ró rī į'dī. Gō'dá įtí rī, sīsī rī, nī ā'dó kpá kô ōrī gólīyī Ôvârí drī nīlī trá ā'dólé íyíkâ ró rī yī į'dī. Gō'dá 'dē'dē bāsā 'á 'dī íyíkâ cé tā gólīyī ōjílâ drī rī'á 'ēlâ įyī drī sī rī į'dī.
- 12**Gō'dá nī nī kpá tândí ró kī, sīsī rī, ānī rī'á ārō ākó Yésū Krístō bē, ānī rī'á ōjílâ lídī 'ī, gō'dá ā'dó kpá kô ōrī gólīyī Ôvârí drī nīlī trá ā'dólé íyíkâ ró rī yī į'dī. Įtí rī, gō'dá ānī rī'á yŭ'dawá tā-drī lēlé gólâ Ôvârí drī 'bālē ōrī Yúdâ yī kâ bē rī 'á. Tā-drī lēlé 'dī 'bā ōjílâ Ôvârí kâ nī ā'dólé ngá ālô ró gólâ bē. Gō'dá ānī rī trá līfī 'bā'bā ākó ngá tândí ūsŭlī Ôvârí drīgá sī, gō'dá nī nījī gólâ kpá kô.

13Gõ'dá ngbãangbânõ rî, â'dó ïtí kô. Nî â'dó gõ'dá kô jējē ró Ôvârí rú sî. Ānî gõ'dá trá ngá ãlô ró Yésũ Krístõ bê. Ôvârí êsê gõ'dá ãnî trá ãnyî yí lăgátí, tãlá Yésũ Krístõ drã trá fê lălî-lălî drî ãnî tãsî.

14Ītí rî, Yésũ Krístõ rî gógó nyãányâ lâ âjî tã ã'dí kpá trá ãnî lâfálé õrî Yúdã yí kâ bê rî 'á, Ôvârí ndrê gõ'dá ãnî nyãányâ ndrî 'dó õrî ãlô ró. Sísí rî, â'dó ïtí kô. Āgã ąngí â'dô trá õrî Yúdã yí kâ lâfálé lâ õrî ãzã 'bá yí ndrî ąngó 'á nõ 'bá yí bê rî 'á. Gõ'dá Yésũ Krístõ úfũ ągã rî 'dî trá ndrî volé drãdrã gólakã fê lălî-lălî drî rî sî, tãlá ągã ãnî lâfálé 'á õrî ązî bê 'dî rî'á ąjũ-'bã-ązî 'î.

15Õrî Yúdã yí kâ rî 'bá yí rî'á tã 'bã'bã, gõ'dá kpá lâ'bí bê dũũ, gõ'dá Yésũ Krístõ úfũ tã 'dî 'bá yí trá ndrî. Gõ'dá tã gólã Yésũ drí lələ 'elã rî, gólã lē õrî Yúdã yí kâ, gõ'dá kpá gólíyî â'dó 'bá kô õrî Yúdã yí kâ ró rî yí 'balé kpãkã ãlô â'dólé íyî rú'bã ró. Ītí rî ngbãangbânõ rî, tã ã'dí bê ãmã lâfálé 'á.

16Tãlá mã âcã gõ'dá trá ndrî õjílã ãlô rî rú'bã lâ ró. Ītí rî, gólã lē kpá ãmã lôgölē ndrî volé Ôvârí ngálã â'dólé õjílã rú'bã ãlô ró õdrã íyíkã fê lălî-lălî drî rî sî. Gõ'dá õdrã Yésũ Krístõ kã fê lălî-lălî drî rî ndē ąwã ãmã lâfálé 'ásî rî trá ndrî.

17Ītí rî, gõ'dá Yésũ Krístõ âcã bê rî, gólã pē tã âtî-âtî tãndí gólã õrî Yúdã yí kâ lâfálé lâ êdê-êdê kã õrî ązî bê rî trá.

18Tã pãtîjî ró, cé rî'á õdrã Yésũ Krístõ kã fê lălî-lălî drî rî tãsî, ĩ'dî ãmã áyézó âcálé ãnyî Ôvârí rú 'dî. Líndrí Tãndí Ôvârí rî gógó kã rî nî ãmã pãlé tã 'dî 'elē 'dî.

19Ītí rî, gõ'dá ãnî gólíyî tîbê â'dó 'bá kô õrî Yúdã kã ró rî, nî â'dó gõ'dá kô õjílã ąwã 'î. Gõ'dá ãnî ndrî trá õrî ãlô Ôvârí kã ĩ'dî. Ānî gõ'dá kpá trá gólã rî mvá yí ĩ'dî.

20Gõ'dá ãnî trá gólíyî bê õzõ lâré tãndí jó ąngí Ôvârí kã 'dîzõ ĩ'dî sî lâ rî kâtí. Lãré rî 'dî 'bá yí ú'dî 'bú lâ trá võ tãndí 'á filí dî. 'Bú gólã 'dîlî võ tãndí 'á fî 'bá dî 'dî rî'á õzõ tã ąngũ 'bá gólíyî rî 'bá úlî Ôvârí kã pėlé lâjõ'bá yí bê rî kâtí. Gõ'dá ãnî ndrî õrî Yúdã yí kâ bê íyíkã ĩ'dî õzõ lâré tãndí sölē 'bú 'á jó ąngí Ôvârí kã 'dîzõ drî lâ rî kâtí. Ītí rî, gõ'dá Yésũ Krístõ íyíkã ĩ'dî lâré gólã tã lâ drí lâzélé kôrô rî. Gõ'dá gólã kpá ĩ'dî jó rî 'dî 'bã 'bá â'dólé 'dũwã nyé lələ rî kâtí, gõ'dá kpá rî'á mbãlé âcálé jó ąngí Ôvârí rî ĩnjî kã ró 'á lâ rî.

22Gõ'dá ãnî trá ndrî 'dó ngá ãlô ró Yésũ Krístõ bê, gõ'dá ãnî ãlô-ãlô trá ndrî 'dó jó Ôvârí drí rîzõ rîlî 'á lâ Líndrí Tãndí íyíkã bê rî 'bá yí ĩ'dî.

ĔFÉSÕ LÉ 'BÁ 3

1Mã Póõlõ lâjõ'bá Yésũ Krístõ kã ró rî, ó'bã mã gãnimã 'á tã gólã mã drí rîzõ rî'á tã âtî-âtî tãndí Yésũ rî tãsî nõ pėlé ãnî gólíyî â'dó 'bá kô õrî Yúdã yí kã ró nõ drí rî tãsî.

2Ītí rî, tã pãtîjî ró, nî nî trá kî, Ôvârí âfē lôsî gólã tã pē kã ãnî drí 'dî trá mã drí õzõ ngá fēfē kâtí. Ôvârí 'bã mã trá tã íyíkã lăpî-lăpî ró rî nîlî.

- ³Gõ'dá gólâ â'dâ tâ lậậ-lậậ íyíkâ 'dĩ kpá trá má drí, ỉ'dĩ má ígĩ tâ lâ kpá trá ãnĩ drí wárãgã nô 'á nô.
- ⁴Ítĩ rĩ, ỗzỗ nĩ ãârĩ tâ gólĩyĩ má drí ígĩlĩ wárãgã nô 'á ãnĩ drí nô trá rĩ, 'dĩ nĩ â'dô nị'á lâ kĩ, pậậ mĩ nị tâ lậậ-lậậ 'dĩ trá.
- ⁵Gõ'dá âcálé búúú ngbãangbãnỗ rĩ, Ôvârí â'dá drẽ zãã tâ lậậ-lậậ íyíkâ 'dĩ ỗjĩlã ãzã 'bá yĩ drí kô, gõ'dá gólâ â'dâ íyíkâ trá lãjố'bá íyĩ nyãányã kã rĩ 'bá yĩ drí, gõ'dá kpá gólĩyĩ rĩ 'bá tâ âtĩ-âtĩ tãndĩ íyíkâ âtálé rĩ 'bá yĩ bê. Gólâ â'dâ trá gólĩyĩ drí Líndrĩ Tãndĩ íyíkã sĩ.
- ⁶Gõ'dá tâ Ôvârí kã lậậ-lậậ rố 'dĩ rĩ'á nốtĩ, tâ âtĩ-âtĩ tãndĩ ỗdrã Yếsũ Krốtỗ kã tãsĩ nô 'bã lậậ trá â'dólé hủwậ ỗrĩ Yúdã yĩ kã, gõ'dá kpá gólĩyĩ â'dó 'bã kô ỗrĩ Yúdã yĩ kã rố rĩ yĩ drí ỗrẽ Ôvârí kã ùsúzố. Gólĩyĩ gõ'dá trá ndrĩ ỗrĩ ãlỗ 'ĩ, gõ'dá gólĩyĩ â'dô kpá tâ gólâ ãlỗ-ãlỗ Ôvârí drí 'bãlé trá 'ếzố ỗjĩlã pãlé, tãlã gólĩyĩ trá ngã ãlỗ 'ĩ Yếsũ Krốtỗ bê rĩ ùsú'á.
- ⁷Gõ'dá Ôvârí 'bã mã trá rĩ'á tâ âtĩ-âtĩ tãndĩ 'dĩ pếlé. 'Dĩ trá ngã fếfế gólãkã má drí rĩ ỉ'dĩ, gõ'dá gólâ âfế fãfã ngĩ rĩ kpá trá má drí rĩzố tâ rĩ 'dĩ pếlé ỉ'dĩ sĩ lâ dốdố.
- ⁸Rĩ'á tâ pậậ 'ĩ, mã rĩ gốgố â'dố 'bã íyíkã ỗjĩlã áyábálã rố lãjố'bã ãzĩ lãfálé sĩ nô, ỗnĩ kpá trá tâ tãndĩ Ôvârí kã tị drí â'dızố â'dị tâ lâ sĩ Yếsũ Krốtỗ sĩ rĩ kã nô pếlé ỗjĩlã gólĩyĩ â'dố 'bã kô ỗrĩ Yúdã kã rố nô 'bã yĩ drí.
- ⁹Gõ'dá Ôvârí 'bã mã trá tâ lậậ-lậậ rĩ 'dĩ pếlé ỗjĩlã drí ndrĩ kĩ, yĩ ãã'dô ỗjĩlã pã'á ỗrĩ 'ásĩ ndrĩ. Yĩ gólâ ãngố nô 'bã 'bã ngã gólĩyĩ 'á lâ rĩ 'bã yĩ bê ndrĩ nô, yĩ ịsũ tâ rĩ gốgố 'dĩ trá ỉtĩ kố ỉtỗ vồ 'ásĩ.
- ¹⁰Ôvârí 'ê tâ rĩ 'dĩ 'bã yĩ ỉtĩ 'dĩ, tãlã gólâ lế ỗjĩlã íyíkã â'dố 'bã kặnịsã rố rĩ 'bãlé tâ â'dálé mãlãyíkã drí ndrĩ, gõ'dá líndrĩ gólĩyĩ ãngố nô 'á nô 'bã yĩ drí ndrĩ kĩ nĩ rĩ, yĩ rĩ'á tâ nịnị bê rồô, gõ'dá kpá tâ ịsũ íyíkã ỗjĩlã íyíkã gólĩyĩ tĩbê â'dô 'bã kặnịsã íyíkã rố rĩ tãsĩ rĩ, bê rĩ'á tãndĩ rố.
- ¹¹Ôvârí 'ê tâ 'dĩ 'bã yĩ trá, nyế ỗzỗ yĩ drí tâ lâ ịsũlị 'ế'á 'ếlã drẽ ãkpãkã'dã yĩ 'bãã drẽ ãngố nô kô rĩ tĩ. Ítĩ rĩ, gólâ 'bã Yếsũ Krốtỗ trá ỉ'dĩ tâ rĩ 'dĩ 'bã yĩ drí â'dốzố gólã sĩ.
- ¹²Gõ'dá ãmã trá ngã ãlỗ rố Yếsũ Krốtỗ bê, gõ'dá mã 'bã lịfị gólã drị, tãlã tâ rĩ 'dĩ sĩ rĩ, mã â'dô fĩ ậậ'á cú ậsịzố ãnyĩ Ôvârí rú tâ âtálé gólã drí ữrị ãkố.
- ¹³Ítĩ rĩ, mã rĩ'á Ôvârí rĩ ịjị'á ỗfế rố mbãrãkã ãnĩ drí, ữrị ỗzố kô ãnĩ 'ếê lậỗ gólã má drí rĩ'á nịlã ãnĩ tãsĩ nô tãsĩ. Mã rĩ'á ãyĩkố rố lậỗ 'dĩ 'bã yĩ drí ãmã 'ế vồ 'á ãnĩ tãsĩ, tãlã ãnĩ rĩ'á ngã lậậ-lậậ 'ĩ Ôvârí drí.
- ¹⁴Ítĩ rĩ, mã rĩ'á 'ã'ĩ tị'á vủdrị rĩzố rãtãã 'ếlé Ôvârí ãmã áttã drí ùrú 'álã tĩbê ỗrĩ ndrĩ ùrú 'álã, gõ'dá kpá ãngố nô drị rĩ 'bã 'bã rĩlĩ lếdrẽ-lếdrẽ rố nô.
- ¹⁶Gõ'dá má rĩ gólã rĩ ịjĩlĩ tâ nịnị gólãkã lậvũ 'bã kồrồ lốvồ bê, gõ'dá kpá mbãrãkã bê, gõ'dá ndế 'bã kpá kô nô tãsĩ, gólã ỗ'bã rố Líndrĩ Tãndĩ íyíkã bê mbãrãkã fếlé ãnĩ drí, â'dô-â'dô ãnịkã ã'dô rố bê ỗzỗ Yếsũ Krốtỗ kãtĩ.

¹⁷Ítí rí, gō'dá nī fē ānī nyāányā ndrī 'dó Yésū Krístō drí tā ìsū āníkā bē. Nī à'dô ícá'á tā 'dī 'élé, òzō nī òrī trá lǐfí 'bā'bā bē cé gólá drī rí ǐ'dí. Gō'dá nī 'bā tā ndrī ānī drí 'é'á 'élá rí 'bá yí à'dólé, òzō nī lē Ôvârí trá rōô rí tí, gō'dá kpá òzō nī lē òjílā ázì trá rōô rí tí. Má rí rātáā 'élé Ôvârí drí, tálá gólá ìcī ró ānī lǐfí bē 'dūwā òjílā íyíkā ró rí 'bá yí bē, nī nī ró bē kī, Yésū Krístō lē ānī trá rōô lậvũlǐ gārā.

¹⁹Òjílā ázākā ícá kô āmbā lõvō Ôvârí ká ānī drí rí ká nǐlǐ, gō'dá ícá kpá kô ị'bǐlā. Gō'dá má 'é rātáā Ôvârí drí, nī ùsù ró lõvō rí 'dī bē ānī pǐpǐsǐlǐ 'á, gō'dá nī à'dô ró bē òzō Ôvârí kátí à'dô-à'dô āníkā rí 'á.

²⁰Gō'dá òzō Ôvârí òfē mbârākā íyíkā trá āmā drí rí, à'dô ícá'á āmā drí gōzó tā 'élé gārā gólá āmā drí ìsũlǐ 'é'á 'élá rí drī sī, gō'dá kpá gārā gólá āmā drí ìjílí Ôvârí drí āmā pālé 'élá rí drī sī.

²¹Ítí rí, nī 'dē āmā ndrī tíbē à'dô 'bá kǎnǐsǎ Ôvârí ká ró rí 'bá yí, ùlũyí Ôvârí zāā gbádú ădũkũ ăkó, tálá Yésū Krístō rí tāsī.

ĔFÉSŌ LÉ 'BÁ 4

¹Tā gólá amā 'bázó gǎnǐmǎ 'á nō rǐ'á tálá tā má drí à'dózó lǎj'ó'bá Yésū ká ró rí tāsī. Gō'dá ítí rí, má lē tā āzā 'bālé ānī drí. Nī ndrē drē, Ôvârí nǐ ānī trá à'dólé òjílā gólíyí íyí nyāányā ká rí 'bá yí ró. Ítí rí, gō'dá tā 'é'ē āníkā rí 'bá yí òrī zāā à'dálá kī, ānī òjílā gólákā rí 'bá yí ǐ'dí.

²Nī lògō ānī vũdrǐ 'álá ró. Gō'dá nī 'è tā tǎndí ǐ'dí òjílā āzì drí, nī à'dô mǎnǐsǐ ró pǐpǐsǐlǐ ătũ-ătũ bē tā 'ásí ndrī. Nī lē ānī āzì-āzì yí lēlē, nī ngô tā gólíyí rú kô.

³Ítí rí, gō'dá nī à'dô bē trá ngá ălô ró Líndrí Tǎndí Ôvârí ká bē 'dī rí, 'dōvó nī ùjũ dódó ānī drí rǐlǐ zāā ítí tā tǎndí sī āzì-āzì bē.

⁴Nī ndrē drē, āmā trá gárá rú'bá ká rú ịcú 'bá ngǐngí rú'bá ălô rú, gō'dá Líndrí Tǎndí drí ịcúzó lâ 'dó nī rú'bá ălô 'dī rú rí yí ǐ'dí. Gō'dá ónjí amā trá ndrī 'dó nī à'dólé lǐfí 'bā'bā bē ndrī 'dó ngá ălô vó.

⁵Āmā gō'dá trá ndrī 'dó cé kúmú ălô bē. Gō'dá Ôvârí pā amā trá ndrī lậtị ălô-ălô 'dī 'ásí, gō'dá ó'è bǎbǎtízí trá amā drí ndrī tā ălô-ălô 'dī tāsī.

⁶Ítí rí, mā rí gō'dá kpá trá Ôvârí ălô-ălô 'dī ịnjǐlǐ ǐ'dí, gō'dá Ôvârí rí gógó 'dī kpá trá ǐ'dí òjílā átá 'í ndrī. Gólá ǐ'dí ngá ndrī drǐlǐ, gō'dá gólá rí kpá nī òjílā ndrī 'bālé tā gólá yí drí lēlē 'élé rí yí 'élé. Gólá bē vō 'ásí ndrī.

⁷Nī ndrē drē, Yésū Krístō fē lôsǐ trá amā drí 'élé ndrī 'dó ngǐngí. Ítí rí, gō'dá lôsǐ rí 'dī trá nyé òzō ngá fēfē ngátá òrē kátí ăăfē trá, ərə āmbá gólá òrē bē yí 'á dũu rí 'ásí.

⁸Tálá ǐ'dí 'dī, ịgǐzó lâ búkũ Ôvârí ká 'á kī, "Kậyí gólá drí ngázó gólé úrú 'álá rí, gólá trō tā íyí ăjũ-'bá-ăzì yí ró rí drǐgá sī, gō'dá úrú gólíyí trá. Gō'dá gólá drí ngá fēfē fēzó òjílā íyíkā rí 'bá yí drí." Lôngó 68.18

9Ítí rí, gō'dá úlí 'dī 'bá yí ígī trá Yésū Krístō rí tāsī, gō'dá ífí lâ kī nī rí, drē ākpākā'dā gólâ drí ngā ākó gólé úrú 'álâ rí, gólâ ânī trá sísí āngó nō 'á nōngá úrú lésī. Sísí rí, gólâ ânī trá āngó nō 'á, gō'dá ngbāngbânō rí, gólâ ngā trá nī'á gólé úrú 'álâ. Tālâ ǐ'dī 'dī, Yésū drí â'dózó vō 'ásī ndrī rí.

11Gō'dá Yésū Krístō fē ngá fēfē trá ōjílâ íyíkâ drí ndrī ālô-ālô. Gólâ nī ōjílâ ūrúkâ 'bá yí trá â'dólé lājó'bá ró, ūrúkâ 'bá yí íyíkâ â'dólé tā āngū 'bá ró, ūrúkâ 'bá yí íyíkâ â'dólé tā âtī-âtī tándí pē 'bá ró, ūrúkâ 'bá yí íyíkâ ōjílâ Ôvârí kâ vó lâ ndrē 'bá ró, gō'dá āzâ 'bá yí íyíkâ lǐfí ímbá 'bá ró.

12Yésū Krístō fē ngá fēfē 'dī 'bá yí trá ōjílâ Ôvârí kâ drí, tálâ ō'bâ ró gólīyī bē kǎnǐsǎ Ôvârí kâ pǎlé mbǎlé â'dólé mbârākâ bē.

13Ítí rí, gō'dá lōsī rí 'dī 'bá yí â'dô rú 'é'á ítí būúū āmâ drí ndrī âcázó â'dólé ōrī ālô ró látí gólâ āmâ drí â'dózó 'dó lǐfí 'bǎ'bǎ bē Ôvârí vó rí 'á, gō'dá tā gólâ āmâ drí Ôvârí rí mvá Yésū Krístō rí nǐzó trá rí 'á. Ítí rí, gō'dá āmâ drí â'dózó ndrī ōjílâ gólīyī mbā 'bá trá āngí tā nǐnī bē rí 'bá yí kâtí, gō'dá kpá nyé ōzō āmâ pǎ 'bá Yésū Krístō kâtí.

14Ítí rí, gō'dá mǎ â'dó kô zǎâ ōzō 'dīyímvá kâtí, tǐbē rí 'bá tā lélé tā ndrī gólīyī ōjílâ drí rǐ'á átálâ gólīyī drí ōzō tā pǎtǐfí kâtí rí 'á. Ítí rí, gō'dá mǎ lēé tā kô ōnjō lǐfí lōmbâ kâ ōjílâ gólīyī rí 'bá rǐ'á ânī âdólé tā ímbâ-ímbâ ányâ Ôvârí rí tāsī mvá lâ Yésū Krístō bē rí kâ 'á.

15Mǎ pē bē-rí tā pǎtǐfí gólâ Ôvârí rí tāsī rí ǐ'dī lōvō sī ōjílâ drí. Ōzō mǎ ōrī trá rǐ'á 'élâ ítí rí, āmâ drí â'dózó Yésū Krístō gólâ â'dó 'bá drī-'bá āmákâ ró rí kâtí rōō.

16Gō'dá Yésū Krístō tǐbē â'dó 'bá nī drī-'bá āmákâ ró rí, rí nī rǐ'á tā lē 'bá ndrī tǐbē â'dó 'bá lúkúmâ íyī rú'bá kâ ró rí 'bá yí vó lâ íyī ndrélé, lúkúmâ rú'bá kâ 'dī 'bá yí ícú rú íyī trá rú'bá rú â'dólé ndrī ōzō ngá ālô kâtí. Ítí rí, gō'dá lúkúmâ rú'bá kâ 'dī 'bá yí ícú rú íyī trá ndrī ālô-ālô āzī-āzī rú, gō'dá lúkúmâ 'dī 'bá yí rí íyī trá rǐ'á lōsī íyī nyānyâ kâ 'élé, ā'dô ró bē rú'bá 'bǎlé mbǎlé, gō'dá kpá 'bǎlá â'dólé fǎfǎ bē. 'Dī rí â'dô-â'dô lâ ǐ'dī krístō 'bá drí â'dózó lōvō bē rǐzó íyī āzī-āzī yí lélé rōō 'dī.

17Gō'dá mǎ cú drī-âcē Kúmú Yésū kâ rí bē, ǐ'dī má drí tā átázó ânī drí kǐzó nī rí, nī âyē tā 'é'ē ākū ānīkâ rí 'bá yí rí. Gō'dá nī rí kô rǐlī zǎâ ōzō ōjílâ gólīyī Ôvârí rí nī 'bá kô rí 'bá yí kâtí. Ōjílâ rí 'dī 'bá yí tā ísū ākó. Gólīyī nīfí tā kô, tálâ gólīyī gâ volé dó tā Ôvârí kâ árílí rí drí. Ítí rí, gō'dá Ôvârí ícá kô gólīyī pǎlé. Gólīyī pǐpǐsǐlǐ rǐ'á ōnjí ró, gō'dá gólīyī kpá rǐ'á ârímákô 'bá 'í.

19Gō'dá ānyī 'é gólīyī kó kô tā ōnjī-ōnjī gólīyī drí rǐ'á 'élâ rí 'bá yí 'ásī ndrī, gō'dá gólīyī fē íyī nyānyâ trá, nyé rǐ'á tā ōnjī-ōnjī 'é bē ǐ'dī. Ítí rí, gólīyī lē zǎâ rǐ'á tā ōnjī-ōnjī tǐ 'élé cé tǐtǐ ndrī.

20Gō'dá tā gólīyī Yésū Krístō drí ímbǎlé ânī drí rí â'dó kô 'dī 'bá yí ǐ'dī. Má nī trá kī, ímbâ ânī trá tā pǎtǐfí rí 'bá yí sī.

22Dōvó nī âyē rǐrǐ gólâ sísí ânī drí rǐzó rǐlī nǎ. Gō'dá rǐrǐ gólâ ânī drí rǐzó rǐlī sísí nǎ rí ízǎ ânī trá, tálâ tā gólīyī ōnjī-ōnjī ânī drí rǐ'á 'élâ rí 'bá yí âdô ânī trá. 'Dī rí gō'dá

trá nyé òzō òjílā drí ítá ôwē 'bá trá cākālāwō, vūlī trá ísá drī 'álā rī âtrōrē kpá ó'dí sōlé dró ítá ó'dí gólā ngbángbá ìndíkū àkó ódrí fēlé trá gólā drí rī drī rī kâtí. Nī sō cé ítá ó'dí 'dī 'bá yī.

24Ítí rī, gō'dá ímbâ trá ãnī drí kī, nī ãã'dô gō'dá trá òjílā ó'dí â'dô-â'dô gólīyíkâ drí â'dólé nyé òzō Ôvârí kâ tí rī yī ï'dī, gō'dá â'dô-â'dô gólīyíkâ drí â'dólé ìtú vósī cé tã tãndí 'bá ró rī 'bá yī ï'dī.

25Ítí rī, gō'dá nī âdô ònjō kô, nī rī zãã ìtú vósī cé tã pãtī ã'dó 'bá mbī rī 'bá yī âtálé ï'dī tã lē 'bá ãzí drí. Tãlã ãmã ndrī 'dó Krístō kâ ï'dī, nyé òzō rú'bá drí â'dórē drī kâ rī kâtí.

26Òzō gō'dá nī òngâ trá òmbã ró ãnī ãzí-ãzí yī bê rī, nī 'bã òmbã 'dī kô ìtú drí fízó drī lâ ãnī 'á, tãlã òzó kô ãnī 'bãã tã ònjí 'élé. Gō'dá nī ndē òmbã rī gógó 'dī ãnī lâfálé 'ásī drē àkpākã'dã ìtú fí kô ró.

27Òzō gō'dá nī òrī trá òmbã 'dī bê ãnī pīpīsīlī 'á bũũ ìtú drí fízó rī, 'dī nī fē ãnī trá â'dólé mbârâkã Sâtãnã kâ zélé.

28Òzō nī ã'dô ùgú 'î rī, nī âyê ùgū 'dī volé, gō'dá nī 'ê lôsī mbârâkã sī, ã'dô ró bê ãnī drí ãnī tī nyázó, gō'dá nī pâ ró kpá ngá àkó lé 'bá ãzã 'bá yī bê ngá gólīyī ãnī drí ùsúlī trá 'dī 'bá yī sī.

29Nī âtã úlī ònjī-ònjī kô ãnī ãzí-ãzí yī drí. Gō'dá nī rī zãã rī'á úlī gólīyī tãndí rī 'bá yī âtálé ï'dī ãnī lâfálé 'ásī, úlī òjílã ãzí pâ 'bá bê rī. Úlī tãndí ãnī drí rī'á âtálã 'dī ã'dô ró bê òzō òrē kâtí ãnī ngá lésī òjílã ãzí drí.

30Gō'dá nī 'bã Líndrī Tãndí Ôvârí kâ ãnī 'á 'dī kô â'dólé ìzã ró úlī ònjī-ònjī âtã-âtã sī òjílã ãzí drí. Ôvârí fē Líndrī Tãndí íyíkâ trá ãnī drí, ãã'dã ró bê tã kī, ãnī òjílã íyíkâ ï'dī. Gō'dá nī â'dô bê trá cú Líndrī Tãndí Ôvârí kâ bê ãnī 'á 'dī rī, nī ã'dô nī'á lâ kī, Líndrī Tãndí rī 'dī â'dô ãnī vó ndrē'á tãndí ró bũũ cãlé kâyī gólã Ôvârí drí 'bãlé 'ézó ãnī pãlé zãã rī tú.

31Gō'dá nī gã tã tã ònjí âyê-âyê kâ dó kô, nī âyê pīpīsīlī 'bã'bã òjílã ãzí rú rī 'bá yī, nī âyê lâwã-lãwã òjílã ãzí bê rī 'bá yī, gō'dá nī âyê kpá lâ'dã tã ngōngō bê.

32Gō'dá tã rī 'dī 'bá yī vō lâ 'á rī, nī â'dô tãndí ró òjílã ãzí bê, gō'dá kpá gólīyī pãlé. Nī âyê òjílã ãzí tã ònjí gólīyíkâ 'ásī, òzō Ôvârí drí ãnī âyérē tã ònjí ãnìkã 'ásī Yésũ Krístō sī rī tí.

ĚFÉSŌ LÉ 'BÁ 5

1Òzō 'dīyímvá drí â'dórē nyé átã lâ yī kâtí rī, 'dōvó nī â'dô kpá nyé òzō ãnī átã Ôvârí drí â'dórē tí.

2Gō'dá nī â'dô cú ãnī ãzí-ãzí yī lôvó bê, tãlã Yésũ Krístō 'bã ãmã lôvó trá rōô ï'dí gólã drí ãnizó drãlé ãmã tãsī nô. Tã rī 'dī 'ērē 'á rī, gólã fē íyī nyãányã trá ngá fēfē ró Ôvârí drí ãmã tãsī, gō'dá tã rī 'dī 'bã Ôvârí trá â'dólé ãyīkô ró tãkányī.

3Ítí rí, gō'dá nī á'dô bê trá òjílā Ôvârí kâ í'dí rí, 'dôvó nī 'ê ävê kô. Nī 'bā pīpīslí ngá òjílā äzí kâ tāsí kô, gō'dá nī á'dô kô ädî lôvó bê rōô. Nī âtâ úlí äzâ-âzâ ânî lâfálé 'ásí ngátá lôtī ònjî-ònjî tīlí ânî lâfálé 'ásí kô. Gō'dá tã 'ê'ê âníkâ äâ'dô nyé ôzô tã 'ê'ê òjílā Ôvârí kâ rí 'bá yí kâtí. Nī rí ìtú vósí cé zãâ rí'á äwô-ìtí 'élé í'dí Ôvârí drí.

5Ítí rí, gō'dá nī nī tãndí ró kī, òjílā gólīyí ävê 'bá ró ngátá gólīyí 'dó-má-drí 'bá ró 'dī 'bá yí, vō gólīyí drí úrú 'álâ yú'dáwá. Gō'dá òjílā gólīyí rí 'bá tã ítí 'dī 'bá yí 'élé í'dí 'dī 'bá yí, rí iyí 'dī rí'á rú ì'būlí ôvârí lídí drí.

6Nī 'bā lífí ící 'bá gólīyí ònjō 'bá ró 'dī 'bá yí äâdô ânî kô, tãlâ Ôvârí á'dô 'é'á 'bälé äwá ró òjílā gólīyí ítí 'dī 'bá yí bê, gō'dá nī á'dô kpá kô gólīyí rú-lê-âzí yí ró.

8Sísí rí, nī rí trá rīlí ìnríkúwá 'á, gō'dá ânî pīpīslí trá ävô ró. Gō'dá ngbãângbãno rí, ânî trá Ôvârí kâ í'dí, ânî gō'dá trá ngá í'í 'á, ânî pīpīslí gō'dá trá lédrê-lédrê ró. Nī rí gō'dá ítí.

9Gō'dá ânî pīpīslí á'dô bê trá ngá í'í ró düü 'dī rí, 'dôvó nī 'ê gō'dá cé zãâ tã gólīyí tãndí ró gō'dá pätī ró rí yí í'dí.

10Gō'dá nī ùjū kpá tã gólīyí Yésū rí 'bā 'bá á'dólé äyīkō ró rí 'bá yí 'élé í'dí

11Ítí rí, gō'dá òjílā äzâ 'bá yí òtírí iyíkâ rī tã ònjî-ònjî 'élé rí, nī fí kô gólīyí bê tã ònjî-ònjî 'dī 'bá yí 'élé. Gólīyí rí tã ònjî-ònjî 'dī 'bá yí 'élé 'dī rí, tãlâ gólīyí pīpīslí ìnríkúwá ró rí drí. Gō'dá tã rí 'dī vō lâ 'á rí, nī 'bā tã 'ê'ê âníkâ äâ'dá gólīyí drí kī, tã 'ê'ê gólīyíkâ 'dī 'bá yí rí'á ònjí ró. Á'dó kpá kô ânî drí rízó tã ngölé gólīyí rú òjílā äzâ 'bá yí bê tã ònjí gólīyíkâ rí'á 'élâ 'dī 'bá yí tāsí.

13Ngá í'í rí òjílā 'bälé vō ndrélé ngbángbá. Gō'dá ítí rí, tã 'ê'ê tãndí âníkâ rí 'bá yí rí'á ôzô vō í'í kâtí, tã á'dálé òjílā 'dī 'bá yí drí kī, tã 'ê'ê gólīyíkâ rí'á ònjí ró. Ítí rí, únīí kô òjílā äzâ 'bá yí á'dô iyí jã'á, gō'dá kpá á'dólé 'dīyímvá ngá í'í kâ ró tã 'ê'ê tãndí âníkâ 'dī sī. 'Dī rí drí á'dózó nyé ôzô lôngó tã âtá 'bá kí'á nī rí, "Nī nī lífí yã ânî ä'dú kô 'bá nō, nī ngá ôdrá 'ásí. Yésū á'dô ngá í'í'á ânî drī" rí kâtí.

15Ítí rí, nī rí gō'dá kô ôzô òjílā gólīyí tã nī 'bá kô rí 'bá yí kâtí. Nī rí ôzô tã nī 'bá kâtí, gō'dá rīrī látī mbī rí 'ásí rí í'dí.

16Nī ùjū kâyí vósí cé zãâ rí'á tã tãndí rí 'bá yí 'élé í'dí, tãlâ nōô gō'dá trá kâyí gólīyí òjílā düü drí rízó rí'á tã ònjî-ònjî rí 'bá yí 'élé rí 'bá yí í'dí.

17Nī á'dô kô tã nī äkó lé 'bá ró, gō'dá nī rí zãâ rí'á tã gólīyí Ôvârí drí lélé ânî drí 'élé rí 'bá yí lôndälé í'dí 'élé.

18Nī 'bā ânî kô á'dólé ôdrá lôvó 'bá ró rōô, ôdrá gólâ tībê cé 'ê 'bá ânî ìzälé í'dí rí. 'Dī vō lâ 'á rí, nī 'bā Líndrí Tãndí Ôvârí kâ rí í'dí 'bā 'dīlí ânî 'â.

19Gō'dá nī rí úlí Ôvârí kâ ìgīlí rí 'bá yí âtálé í'dí ânî äzí-âzí yí drí, lôngó Ôvârí rí lúyí kâ rí 'bá yí bê.

20Gō'dá ìtú vósí cé, nī rí zãâ äwô-ìtí 'élé í'dí Ôvârí drí tã ndrī á'dó 'bá bê rí 'bá yí tāsí. Mã á'dô tã rí 'dī 'bá yí 'é'á ndrī 'dó Yésū Krístó sī.

21 ãní ágó yí gō'dá kpá òkó yí bē, nī àrī ànī ànī vó 'ásī, tǎlá 'dī rī nī ìnjī Yésū Krístō trá. Gō'dá ànī òkó yí, nī ìnjī ànī ágó yí, òzō ànī drí Yésū Krístō rī ìnjīrī tí, tǎlá ágó rī'á òkó lâ drīlī, nyé òzō Yésū Krístō drí á'dóré kǎnísà drīlī rī kátí. Yésū Krístō rī nī kǎnísà pǎlé òzō íyī rú'bá kátí.

24 Nyé òzō kǎnísà drí rīrī Yésū Krístō rī ìnjīlī rī kátí, 'dòvó ànī òkó yí nī ìnjī ànī ágó yí kpá ítí.

25 Gō'dá ànī ágó yí, nī lē ànī òkó yí kpá, té òzō Yésū Krístō drí kǎnísà íyíkà lērē kátí. Kǎnísà Yésū ká 'dī òjílà gólàkà rī 'bá yí ǐ'dí. Yésū Krístō drā fē lǎlì-lǎlì drīlī àmā tāsī, tǎlá yí fē ró àmā ngá fēfē ró Ôvârí drí, ó'è àmā trá á'dólé ngbángbá tǎ ònjí àkó, bǎbátízí sī, gō'dá kpá tǎ lófō-lófō kí'á nī rī mǎ lē tǎ trá tǎ Yésū ká 'á rī sī.

27 Òdrā Yésū ká rī 'è àmā trá á'dólé ngbángbá tǎ ònjí àkó, tǎlá yí drí àmā trōzó òkó ó'dí gólà sūsū ró tǎ ònjí àkó rī kátí.

28 Gō'dá 'dī lōvō lârâkô tǐbē ágó yí drí 'ézó ìyī òkó yí lélé ǐ'dí sī lâ rī ǐ'dí 'dī. Ágó òlē ìyī òkó kpá nyé òzō íyī nyāányā kátí.

29 Tǎlá òjílà àzà yù'dàwà íyī rú'bá nyāányā gǎ 'bá dó rī, gólà rī ngá nyānyā fēlé íyī rú'bá drí, gō'dá kpá vó lâ ndrélé dódó. 'Dīl lǎtì gólà Yésū Krístō drí rǐzó íyī rú'bá tǐbē á'dó 'bá kǎnísà ró nō vó lâ ndrélé rī ǐ'dí. Gō'dá ítí rī, àmā ndrī 'dó ùnjúkū rú'bá 'dī ká 'í.

31 Úlì Ôvârí ká àtá trá kí, "Ágó yí òkó lâ bē àyē ìyī átá yí ìyī àndré yí bē, gō'dá rú àmúzó ìyī àcálé òjílà àlô ró." Tǎ Ómvó Ngá 2.24

32 Úlì 'dī 'bá yí ífí lâ yí rī'á lǎpì-lǎpì ró. Gō'dá tǎ ìsū ámaká 'á rī, úlì 'dī 'bá yí tǎ ífí lâ kí nōtí, Yésū Krístō yí kǎnísà bē àmù rú trá àlô òzō rú'bá àlô kátí.

33 Gō'dá úlì rī 'dī ífí lâ kí, kpá ágó yí ndrī òlē ìyī òkó yí òzō gólìyí drí ìyī rú'bá nyāányā lērē kátí, gō'dá òkó ndrī ìnjī ìyī ìyī ágó yí.

ĒFÉSŌ LÉ 'BÁ 6

1 'Dīyímvá, nī ìnjī ànī àndré yí átá yí bē, tǎlá ànī rī'á 'dīyímvá Ôvârí ká ǐ'dí, 'dīl tǎ gólà ícá 'bá ànī drí 'élé rī ǐ'dí,

2 tǎlá Ôvârí àtá trá kí, "Nī ìnjī ànī átá yí ànī àndré yí bē, tǎlá Ôvârí òfē ró òrē bē ànī drí, ndrô àniká rǐzó ìnyákú drīlī nōngá rī á'dô ró bē dūù." Gō'dá tǎ 'bǎ'bǎ Ôvârí ká 'dī kpá rī'á tǎ 'bǎ'bǎ òrē ká bē yí 'á 'é'á áfēlâ.

4 Gō'dá àndré yí átá yí bē, nī 'è tǎ ònjí tǐbē 'è 'bá ànī mvá yí 'bǎlé á'dólé àwà ró rī kô gólìyí drí, gō'dá nī ìmbâ bē-rí gólìyí ǐ'dí, nyé òzō Yésū Krístō drí ànī ìmbárē tí.

5 Ànī lôsī 'è 'bá yí, nī ìnjī ànī lǐpì yí àngó drī 'á nōngá nō 'bá yí pǐpìsílì àlô sī kpá, nyé òzō ànī drí ànī lǐpì Krístō rī ìnjīrī tí.

6 Gō'dá nī ǐ'bì òjílà gólìyí rī 'bá lôsī 'élé tǎndí ró, cé òzō lǐpì lâ yí á'dô trá gólìyí bē rí volé lâ yí kô. Tǎ 'dī vó lâ 'á rī, nī 'è lôsī fǎfǎ sī gbô lé ànī lǐpì yí á'dô yù'dàwà ànī bē

rí. Nĩ 'è lôsĩ fãfã sĩ, tãlã ãnĩ lôsĩ 'è 'bá Yésũ Krístõ kã 'ĩdĩ, gõ'dá nĩ rĩ rũ 'ĩ'bũlĩ 'dĩ Yésũ drĩ, á'dó kô õjílã mvá drĩ.

⁸Nĩ ãrĩ úlĩ nõ tãndĩ ró, Ôvãrĩ á'dô õrẽ fẽ'á õjílã gólã tã 'è 'bá mbĩ rĩ drĩ ngãtã gólã lípĩ lôsĩ 'è 'bá kã ngãtã lôsĩ 'è 'bá 'ĩ yã rĩ.

⁹Ãnĩ lípĩ lôsĩ 'è 'bá yĩ kã, nĩ á'dô tãndĩ ró lôsĩ 'è 'bá ãníkã yĩ bê. Nĩ tũ ùrĩ kô gólĩyĩ 'á lãñõ fẽfẽ gólĩyĩ drĩ rĩ sĩ. Nĩ nĩ tãndĩ ró kĩ, ãnĩ lípĩ bê ùrũ 'álã 'dó gólĩyĩ bê tĩbê rĩ 'bá tã 'èlẽ õjílã drĩ ndrĩ 'dó ãlõ rĩ.

¹⁰Nĩ ndrẽ drẽ, tã ãdũkũ ró ãnĩ drĩ ndrĩ rĩ, nĩ 'bã fãfã ãníkã ããnĩ Ôvãrĩ ngã lésĩ.

¹¹Nĩ sũ ítã ãjú 'bũzó rĩ 'bá yĩ 'ĩdĩ rĩzó njãã gõ'dá ngã ndrĩ ãjú 'bũ kã gólĩyĩ Ôvãrĩ drĩ fẽlẽ nĩ ãnĩ drĩ ãnĩ lókĩzó tã 'ĩsũ õnjĩ-õnjĩ Sătãnã kã 'èzó ãnĩ 'izãlẽ rĩ drĩgã sĩ rĩ bê. ãnĩ lífĩ õmbã ãnĩ rũ, tãlã mã rĩ ãjú 'bũlĩ nõ kô õjílã mvá yĩ bê, gõ'dá mã rĩ bê-rĩ ãjú 'bũlĩ líndrĩ õnjĩ yĩ bê, gólĩyĩ tĩbê kúmũ 'ĩyĩkã yĩ bê á'dó 'bá cú mbãrãkã bê ãngõ tã õnjĩ kã nõ drĩlĩ rĩ, gõ'dá kpã rĩ 'bá kúmũ gólĩyĩ 'bãdrĩ nõ 'bá yĩ kã nõ drĩlĩ rĩ. Nĩ ndrẽ ãnĩ võ dódó gólĩyĩ drĩgã sĩ.

¹³Gõ'dá á'dô bê trá 'ĩtĩ rĩ, Ôvãrĩ á'dô ãnĩ vó lókĩ'á nĩ ngã 'iyĩkã rĩ 'bá yĩ sĩ, nĩ trõ ngã ãjú 'bũ kã 'dĩ 'bá yĩ ndrĩ ãjú 'bũzó 'ĩdĩ sĩ lâ, tãlã nĩ ãdrẽ ró bê ngĩrĩ-ngĩrĩ ãjú 'bũlĩ líndrĩ õnjĩ-õnjĩ 'dĩ 'bá yĩ bê, gólĩyĩ õzó kô ãnĩ pẽẽ.

¹⁴Gõ'dá nĩ nĩ tã pãtĩlĩ Ôvãrĩ rĩ tãsĩ rĩ, gõ'dá nĩ õmbê ró gágã ãnĩ pĩpĩsĩlĩ 'á õzõ gãsĩ 'ípĩtĩkũ kã õmbẽrẽ gágã rĩ kãtĩ. Gõ'dá nĩ á'dô õjílã mbĩ ró, 'dĩlĩ rĩ á'dô ãnĩ pĩpĩsĩlĩ lókĩ'á õzõ ítã ágãsĩ kã ãdĩ ró ãjú 'bũ 'bá drĩ rĩ'á sõlã rĩ kãtĩ.

¹⁵Gõ'dá õzõ nĩ á'dô trá njãã nĩlĩ tã ãtĩ-ãtĩ gólã tã ãtã 'bã kĩ'á nĩ rĩ, Yésũ ùfũ mbãrãkã líndrĩ õnjĩ kã trá ndrĩ rĩ pẽ bê rĩ, 'dĩlĩ gõ'dá trá nyẽ õzõ ãnĩ drĩ ngã pá kã ãjú 'bũ kã nyãrã'wã rĩ sõrẽ ngã lãndrẽ õzó ãnĩ sũ kô 'dẽlẽ vũdrĩ ãjú 'bũrĩ 'á rĩ kãtĩ.

¹⁶Ítĩ rĩ, gõ'dá kãyĩ vósĩ cé rĩ, nĩ rĩ zãã tã lẽlẽ gólã á'dó 'bã pãtĩ-pãtĩ rĩ bê tã 'bã'bã Ôvãrĩ kã 'á, 'dĩlĩ gõ'dá trá nyẽ õzõ ãjú 'bũ 'bã drĩ dárãgã 'bãrẽ kpãákũ yĩ ngã lésĩ ãjú 'bũrĩ 'á rĩ kãtĩ. Gõ'dá tã lẽlẽ pãtĩ-pãtĩ ãníkã 'dĩ á'dô ãnĩ lókĩ'á õnjõ Sătãnã kã á'dó 'bã 'iyã ãmẽ-ãmẽ gólã rĩ 'bã õjílã zãlẽ zã rĩ kãtĩ 'dĩ 'ásĩ.

¹⁷Gõ'dá nĩ nĩ kpã kĩ, pãtĩ-pãtĩ Yésũ Krístõ rĩ'á 'dĩyĩ pã 'bã ãníkã 'ĩdĩ. 'Dĩlĩ á'dô gõ'dá á'dó'á nyẽ õzõ ãpã ãjú 'bũ 'bã drĩ rĩ'á ãkólã 'iyĩ drĩ lókĩlĩ rĩ kãtĩ. Nĩngã sĩ, nĩ nĩ gõ'dá, nĩ pẽ zãã úlĩ Ôvãrĩ kã 'igĩlĩ búkũ 'ásĩ rĩ 'bã yĩ 'ĩdĩ tĩbê 'è 'bã á'dólẽ nyẽ õzõ ãjú ãrãwã cĩ 'bã rõõ rĩ kãtĩ 'dẽzó Sătãnã drĩlĩ.

¹⁸Ítĩ rĩ, gõ'dá nĩ 'è tã 'dĩ 'bã yĩ ndrĩ 'dó rãtãã 'è'è sĩ rõõ Ôvãrĩ drĩ, gõ'dá Líndrĩ Tãndĩ Ôvãrĩ kã ãnĩ 'á 'dĩ ãrĩ-ãrĩ lâ sĩ, gõ'dá kpã 'ijĩ-ijĩ lâ sĩ ngã gólĩyĩ ãnĩ drĩ lẽlẽ rĩ yĩ tãsĩ. Gõ'dá nĩ rĩ zãã rĩ'á rãtãã 'èlẽ krístõ 'bã ãzĩ tãsĩ ndrĩ gõ'dá kpã ãmã tãsĩ.

¹⁹Nĩ 'ijĩ Ôvãrĩ ãmã tãsĩ, gólã ããfẽ ró tã pãtĩlĩ rĩ bê mã drĩ, tãlã õzõ mã õtĩrĩ tã ãtã rĩ, mã ãtã ró tã lãpĩlĩ lãpĩ tã ãtĩ-ãtĩ tãndĩ Yésũ Krístõ rĩ tãsĩ nõ rĩ bê ùrĩ ãkõ.

²⁰Gõ'dá Ôvãrĩ ãjõ mã trá kó ãnĩlĩ tã ãtĩ-ãtĩ tãndĩ nõ pẽlẽ. Gõ'dá ngbãangbãñõ rĩ, mã rĩ'á pẽ'á lâ gãñĩmã 'á nõlẽ. Nĩ 'è rãtãã, tãlã mã ãtã ró bê ùrĩ ãkõ.

21Mâ trá ãmâ âdrúpĩ Tĩkĩkõ tĩbê ãmâ drĩ lělé rōô nõ jō'á ãnĩ ngálâ, tãlâ gólâ òpě ró tã ndrĩ gólĩyĩ rĩ 'bá rũ 'ělé má bē nõlé nõ 'bá yĩ bē ãnĩ drĩ. Gólâ rĩ'á rũ ì'bũ 'bá tãndĩ 'ì, gō'dá gólâ rĩ kpá lōsĩ Ôvãrí kã 'ělé tãndĩ ró. Má â'dô gólâ rĩ jō'á, nĩ nĩ ró rĩrĩ ámákã nõlé nõ bē, gō'dá òsō ró kpá mbârâkã bē ãnĩ 'á. Ôvãrí tĩbê ãmâ átá ró, gō'dá Kúmú ãmákã Yésũ Krístõ òfě tã ã'dĩ lõvõ bē, gō'dá kpá tã lělé bē ãnĩ drĩ. Gō'dá òrě Ôvãrí kã òrĩ ãnĩ gólĩyĩ tĩbê Yésũ Krístõ rĩ lě 'bá trá pĩpĩsĩlĩ ãlô sĩ rĩ 'bá yĩ bē ndrĩ. Ī'dĩ 'dĩ.

FĪLÍPĪ LÉ 'BÁ

FĪLÍPĪ LÉ 'BÁ 1

¹Mâ Póólō ìgì wárāgā nô nĩ ãnĩ gólíyī ōjílā Ôvârí rí nyāányā kâ Fīlípī 'álâ rí 'bá yī drí. Āmâ Tīmátīyā bē, āmâ gólíyī á'dó 'bá rú ì'bū 'bá Yésū Krístō kâ ró rí 'è nĩ-bē-yā ãnĩ drí. Má rí tā ìgílí ãnĩ ndrī gólíyī rī 'bá ngá ãlō ró Yésū Krístō bē rí yī drí gō'dá kpá ãnĩ drī-'bá kãńsã kâ rí 'bá yī drí, gō'dá kpá ãnĩ kãńsã vó ndrē 'bá ró rí yī bē.

²Ôvârí āmâ átá gō'dá Kúmú āmákâ Yésū Krístō bē, òfē iyī òrē ãnĩ drí tā ă'dí bē.

³Ōzō ãnĩ tā āāgā trá má drī rí, má drí rīzō āwô-ítī 'élé Ôvârí drí, gō'dá má drí rīzō rātāā 'élé ãnĩ tāsī.

⁴Gō'dá ōzō má ō'è rātāā trá Ôvârí drí ãnĩ tāsī rí, ó'bā má á'dólé āyīkō ró,

⁵tālâ má ìsū tā ngá gólíyī tãndí ró ndrī ãnĩ drí 'élé ámâ pázó lōsī tā âti-âti Ôvârí kâ nõ pēzō, ìtōlé kâyī drī-káká má drí ãnīzō ãnĩ ngálâ rí sī būúū ngbāāngbānō rí ỉ'dí.

⁶Tālâ tā 'dī tāsī rí, tā pătī rí, má lē tā trá kī, Ôvârí á'dô lōsī tãndí gólâ drí ìtōlé trá 'élé ãnĩ 'á 'dī lōpé'á būúū kâyī gólâ Yésū Krístō drí 'ēzō ácalé āgōlé āngó nõ 'á rí sī lōsī tãndí rí gógó 'dī drí gōzō rú ndēlé ngbá.

⁷Rí'á tā mbī 'í má drí 'bázō āyīkō ró ãnĩ tāsī, tálâ ãnĩ lōvó bē má 'á rōō. Ngátá má á'dô bē gāńmā 'á, ngá má á'dô bē gāńmā 'á kô yā rí, má drí rīzō tā Ôvârí kâ pēlé mbīmbī kī, tā âti-âti tãndí Yésū rí tāsī rí rí'á pătī rí, nĩ ămú drī trá lōsī ámákâ gólâ Ôvârí drí rí 'á.

⁸Ôvârí rí līfī drī 'á, má 'bā ãnĩ lōvó trá rōō, lōvō gólâ Yésū drí 'bālē ōjílâ íyíkâ drí rí sī. Má lē rōō ãnĩ ndrēlé kpá ó'dí.

⁹Má 'è rātāā Ôvârí drí ãnĩ tāsī kī, lōvō ãnīkâ Ôvârí rí tāsī ōjílâ āzī bē rí ūlípī ácalé rōō. 'Dī kpārătī tā nīnī Ôvârí rí tāsī rí bē, nĩ ícâ ró bē tā gólíyī mbīmbī rí nīlī ỉ'dí gō'dá 'élé dódó. Gō'dá ítī rí, kâyī gólâ Yésū drí āgōzō āngó nõ 'á rí, áāņōō tā ãnĩ rú tā ōnjī tāsī rí kpá kô ãlōwálâ,

¹¹Ōzō nĩ ōrī zāā tā tãndí mbī rí 'bá yī 'élé mbârākâ Yésū Krístō kâ rí sī rí. Gō'dá ítī rí, ōjílâ ndrī á'dô Ôvârí rí ñnjī'á gō'dá lúyízó lâ.

¹²Ámâ ădrúpī yī ámâ ízō yī bē, má lē tā átálé ãnĩ drí kī, lāņō gólíyī ámâ 'è 'bá rí 'bá yī, 'bāá má kô lōsī tā âti-âti tãndí pēpē kâ nõ áyélé. Vō lâ 'á rí, tā âti-âti tãndí Ôvârí kâ rí trá mbālē nĩ'á ătī 'álâ ōjílâ drí tā lēzō 'á lâ.

¹³Gō'dá ăjú 'bū 'bá gólíyī rī 'bá kúmú rí vó ndrēlé rí 'bá yī, ăjú 'bū 'bá yī ndrī gólíyī rī 'bá jārībā 'á nõ, gō'dá kpá ōjílâ āzā 'bá yī ndrī nōlé rí yī bē, nĩ iyī trá kī, ó'bā má trá gāńmā 'á, tálâ tā pēpē ámákâ Yésū Krístō rí tāsī rí drí sī.

14Gõ'dá kpá áamá âdrúpĩ yí krístõ 'bá ró rí 'bá yí trá rí'á ámbá tã lèlè bê gãrã Kúmú áamá Yésù 'á, gõ'dá gólíyí ícá kpá trá tã âtí-âtí Ôvârí ká pèlé òjílã drí cú ítí ùrĩ ákó, tãlã gólíyí ndrê tã gólã Kúmú áamá Yésù drí áamá pázó gånímã 'á rí trá.

15Rí'á tã pätĩ 'í kĩ, òjílã ùrúkã 'bá yí rí cé tã pèlé Yésù rí tāsī, tãlã tã 'dĩ âgĩ-âgĩ gólíyí lĩfĩ. Gõ'dá ítí rí, lè ìyí òjílã òndrê ró ìyí òjílã tã là yí drí lạnjĩlĩ lạnjĩ rí 'bá yí ró òjílã ázã 'bá yí drĩ sī. Gõ'dá lé ítí rí, òjílã ùrúkã 'bá yí bê rí'á ìyí, gólíyí pätĩ tã pè 'bá ró Krístõ rí tāsī pĩpĩsĩlĩ tãndĩ sī.

16Gólíyí rí 'bá pèlã pĩpĩsĩlĩ tãndĩ sī 'dĩ rí ìyí 'dĩ pèlã tãlã lõvõ gólíyíkã áamá drí Yésù bê rí tāsī. Gólíyí nĩ trá kĩ, Ôvârí 'bã trá ódrí áamá 'bãzó gånímã 'á, tãlã á'dálã kĩ, tã pèpè áamá Yésù rí tāsī rí rí'á pätĩ.

17Gólíyí rí 'bá tã pèlé Yésù rí tāsī pĩpĩsĩlĩ ònjí sī rí 'bá yí, ìsũ ìyí tótó ìyí nyãnyã tã rí'á. Gólíyí ìsũ kĩ, yí ãã'dô ícá'á rú ìzã fèlé má drí rõô má drí 'bãzó drẽ gånímã 'á nõ rí sī.

18Má lô'bé pĩpĩsĩlĩ kô òjílã rí 'dĩ 'bá yí tāsī, tãlã gólíyí rí rí'á tã âtí-âtí Yésù rí tāsī rí pè'á òjílã drí. Má lè tã âtí-âtí rí 'dĩ ópè ró kárã lätĩ gólã ícá 'bá bê á'dólé rí 'ásī. Ngátã pĩpĩsĩlĩ tãndĩ sī yã ngã ònjí là sī yã rí, má lè áamá cé tã âtí-âtí Yésù rí tāsī rí òlã'bú ró bê hĩyã. Má á'dô áwô-ítí 'é'á Ôvârí drí tã 'dĩ tāsī.

19Má äyĩkõ bê, tãlã má nĩ trá kĩ, má á'dô rí'á fĩlĩ âtũ-âtũ sī, gõ'dá má áyé tã kô 'dèzó Yésù vósĩ rãtãã ãníkã áamá tāsī, gõ'dá kpá rú àmũ Líndrí Tãndĩ Yésù Krístõ ká rí ká sī.

20Tã gólã má drí lèlé pĩpĩsĩlĩ ãlõ sī, gõ'dá rí'á lĩfĩ 'bálé drĩ là rí rí'á nõtí, tã ázãkã òpè má kô ãlõlã. Má lè á'dólé fĩlĩ âtũ ámbá bê kãyĩ vósĩ cé, ngĩngĩ là ngbãangbãno kãyĩ lãnõ ká nõ sī, tã Ôvârí drí lèlé má drí 'èlé rí 'èzó, tãlã má ìnjĩ ró Krístõ bê ngã ndrĩ gólíyí má drí 'èlé rí 'bá yí sī, ngátã má á'dô rí'á lèdrẽ-lèdrẽ ró, ngã drã'á yã rí.

21Tã gólíyí tã là yí drí lạnjĩlĩ má drí rĩrĩ tāsī rí á'dô 'í yã? Má lĩfĩ rí, 'dèlé Yésù vó rí'á. Bê trá ítí rí, drãdrã rí'á tãndĩ ró, tãlã má á'dô ngã àngĩ úsú'á gãrã gólã má drí á'dózó rí'á bê là àngó nõ 'á rí drĩ sī.

22Kpálé ítí rí, òzõ má òrĩ áamá rú'bã ìnyĩrĩkõ nõ bê rí, má á'dô ícá'á rĩlĩ rí'á lõsĩ tãndĩ 'èlé Ôvârí drí àngó nõ 'á. Gõ'dá bê ítí rí, tã àngó rí 'bá yí rí'á dódó njĩlĩ yã? Rĩrĩ lèdrẽ-lèdrẽ ró, ngátã drãlé yã? Má nĩ kô.

23Tã ìsũ áamá rí'á rĩ rĩ tã 'dĩ 'á. Má lè àngó drĩ nõ áyéle, tãlã má drí ícázó bê rĩlĩ Krístõ bê, gõ'dá má nĩ trá, 'dĩ rí'á tã tãndĩ 'í.

24Kpálé ítí rí, ãní tāsī rí, rí'á ícã-ícã ró kĩ, má òrĩ lèdrẽ-lèdrẽ ró áamá rú'bã ìnyĩrĩkõ bê, tãlã má ìncã ró bê rĩlĩ rí'á ãní ìmbálé.

25Gõ'dá nĩngã sī, má nĩ trá kĩ nĩ rí, má á'dô rí'á lèdrẽ-lèdrẽ ró. Gõ'dá rí, mã á'dô drẽ rí'á zãã ãní bê ndrĩ àngó nõ 'á, tãlã á'dô ró bê tã lèlé ãníkã Yésù 'á rí ùlĩpĩ ró á'dólé àtĩ 'álã, gõ'dá kpá äyĩkõ tã lèlé ãníkã ká 'dĩ 'bálé lĩpĩlĩ kpá àtĩ 'álã.

26 Õzō Ôvârí òfê ândrâ-tândĩ má drí ãnî ndrêzó kpá ó'dí rí, gō'dá nî â'dô Yésū rí lûyí'á, tâlá gólâ pî lâtî nî ãnî drí ámâ ndrêzó kpá ó'dí.

27 Nî 'bâ tâ ïsū ãníkâ tâ gólâ ãlô nõ 'élé. ãnî òjílâ Ôvârí kâ ró rí 'bá yî, nî rí tâ 'élé â'dô tâ âtî-âtî Krístō rí tāsī rí vó ró. Gō'dá ïtí rí, òzō má ïcâ nílî ãnî ndrêlé, ngátá òzō má ïcâ kô â'dólé ãnî bê tólâ rí, má lē ârílâ kî, ãnî rí'á ngárá-ngárá kpākâ ãlô tâ lēlé ãníkâ tâ âtî-âtî Ôvârí kâ 'á rí 'á.

28 Nî âyê ãjú-'bá-ãzí ãníkâ rí 'bá yî kô ãnî 'bâlé ûrîlî. Õzō nî âadrê gágá ûrî ákó ïtí rí, â'dô â'dó'á lâmbé 'î tâ â'dalé ãnî ãjú-'bá-ãzí yî drí kî, Ôvârí â'dô gólîyî úfú'á, gō'dá Ôvârí rí gógó â'dô ãnî pã'á.

29 Nî ndrê drê, Ôvârí njî ãnî trá tâ lēlé Yésū 'á. ïtí rí, gólâ â'dô kpá ãnî 'bã'á lâṇṇ ûsúlî tâlá tâ lēlé ãníkâ Yésū 'á 'dî sî,

30 òzō ãnî drí ámâ ndrêrê rí'á lâṇṇ úsú'á, tâlá má lē tâ trá Yésū 'á rí drí sî rí tí. Tãlá ãnî rí'á rû cê'á kâyî lâṇṇ kâ sî kpá òzō ãnî drí ámâ ndrêrê kâtí rû cê'á ï'dí bê lâ sîsî rí, gō'dá kpá zã ãnî drí rí'á ârílâ rí kâtí kî, mâ drê zã rû cê'á ï'dí bê lâ nõtí.

FĪLÍPĪ LÉ 'BÁ 2

1 ãnî rí'á ngá ãlô ró Yésū Krístō bê. Gō'dá ïtí rí, gólâ sō mbârâkâ trá ãnî 'á. Gō'dá gólâ 'bã ãnî pîpîsílî trá â'dílî â'dî, tâlá nî njî trá kî, gólâ lē ãnî trá rōō. Líndrî Tândî Ôvârí kâ ïcû ãnî rú'bá trá ngá ãlô ró, gō'dá nî njî ãzí-ãzí ïzã bê gólîyî pãzó 'á lâ sî dódó.

2 Bê trá ïtí rí, 'dôvó nî 'ê tâ gólîyî nõ 'bá yî ï'dî ámâ 'bâlé â'dólé ãyîkō ró rōō. Tã ïsū ãníkâ ãâ'dô kpākâ ãlô, nî 'bã ãnî ãzí-ãzí yî lôvó, nî rí ngá ãlô ró pîpîsílî 'á.

3 Nî 'ê tâ kô, â'dô ró bê ãnî nyãányã 'bãzó â'dólé sîsî, ãmbã úsúzó ãnî nyãányã drí. Nî ârû ãnî kô cú ïtí tâ ífî ákó. Vō lâ 'á rí, nî 'bã ãnî nyãányã ngá fínyáwá ró ãnî ãzí-ãzí yî ândrá. Nî 'ê tâ gólâ gólîyî 'bã 'bá â'dólé ãnî drí sîsî rí ï'dî kárá.

4 'Dôvó ãnî ãzá ãlô ò'ê tâ gólîyî íyî ãzí-ãzí yî pãzó rí ï'dî, gō'dá nî 'ê kô cé tâ ãnî nyãányã pãzó rí ï'dî.

5 Tã ïsū ãníkâ ãâ'dô ãlô tâ ïsū Yésū Krístō kâ bê.

6 Õzō kpálé gólâ bê trá Ôvârí 'î rí, gólâ rú ãmbã íyîkâ njírî-njírî Ôvârí ró kô.

7 Dî vō lâ 'á rí, gólâ 'bã ãmbã íyîkâ gãrã drî gōzó íyî nyãányã tâ njâlê gō'dá â'dózó òzō rû ï'bû 'bá kâtí, ï'dî ïtí útî gólâ kpá â'dólé òjílâ mvá ró.

8 Gō'dá â'dô-â'dô gólâkâ òjílâ mvá ró 'dî, gólâ 'bã íyî nyãányã trá gbō â'dólé òjílâ gólâ tâ lâ drí lânjîlî lânjî kô rí ró. ïtí rí, gólâ rō Ôvârí trá búúú cãlé íyî nyãányã âyélê fúlî. Gólâ lē tâ-drî kpá drãzó fê lâlî-lâlî drî òzō tâ ònjî 'bá kâtí.

9 Tãlá tâ 'dî tāsī rí, Ôvârí 'bã gólâ trá â'dólé ïnjîlî ïnjî gō'dá gólâ rí trōzó úrú 'álâ. ïtí rí, Ôvârí fê drî-âcê trá gólâ drí â'dózó drî-âcê bê gãrã ngá lédrê-lédrê úrûkâ ãzá 'bá yî kâ rí drî sî,

10tālā òjílā ìcā ró ìyí bē Yésū rí ìnjílí. Òjílā ndrī 'būū 'álā rí 'bá yí, gō'dá kpá gólíyí àngó drī nōngá rí 'bá yí, kpá gólíyí òdrā 'bá trá rí 'bá yí bē, à'dô ìyí 'á'í tǐ'á ndrī Yésū àndrá Kúmú ìyíká ró.

11Gólíyí ndrī à'dô tā àtá'á hūwà kí, Yésū Krístō rǐ'á Kúmú ąngǐ 'í kōrō òjílā drī sǐ ngá lédrē-lédrē bē ndrī. Ítí rí drí sǐ, áá'dô àmā átá Ôvârí rí lûyí'á.

12Gō'dá bē trá ìtí rí, àní àmā rû-lē-āzǐ yí gólíyí má drí lôvó lâ yí 'bālê rí yí, 'dôvó nǐ rí úlǐ ámakâ rí 'bá yí àrī-àrī lâ yí sǐ, òzō àní drí rǐ'á trá 'èlâ kâyí má drí rǐzó rǐlǐ tólâ àní bē rí 'á rí kâtí. Gō'dá ngbāngbānō, òzō má drí à'dorê kô tólâ àní bē rí tí nō, 'dôvó nǐ 'è tā mbârâkâ sǐ rǐzó zāâ úlǐ Ôvârí kâ rí 'bá yí àrǐlǐ ǐ'dí. Nǐ 'è tā gólíyí ìcā 'bá òjílâ Ôvârí kâ drí rǐ'á 'èlâ rí 'bá yí ǐ'dí mbârâkâ sǐ àní pázó.

13Nǐ ìcā rǐlǐ tā tǎndí 'dǐ 'bá yí 'èlê ǐ'dí, tǎlâ Ôvârí à'dô tā 'dǐ 'bá yí lôvó lâ 'bā'á àní 'á àní drí 'èlê, gólâ à'dô àní 'bā'á tā gólíyí sū 'bá yí ìfǐ rí 'bá yí 'èlê mb̄mb̄. Gólâ gō'dá àfê mbârâkâ kpá trá àní drí 'èzó lâ ǐ'dí sǐ lâ.

14Nǐ 'è tā ndrī tā gǐgǐ àkó, gō'dá kpá lâwā-lâwā àkó àní àzǐ-āzǐ yí bē,

15tālâ óòzó kô tā àṅōō àní rú tā ònjǐ tāsǐ àlôwálâ, gō'dá tǎlâ nǐ à'dô ró bē Ôvârí rí mvá ró cú ìtí tā ònjǐ àkó. Àní drí rǐlǐ òjílâ mb̄mb̄ ró òjílâ gólíyí òjílâ mb̄ ró kô rí 'bá yí lâfálê. À'dô ìtí rí, nǐ à'dô lâgú'á, òzō ǐ'b̄b̄wá gólíyí 'būū 'álâ rǐ 'bá lâgúlǐ vō ǐ'ílǐ rí 'bá yí kâtí.

16'Dôvó nǐ àtâ tā àtí-àtí tǎndí gólâ 'è 'bá lédrē-lédrē àdūkū àkó rí fêlê rí ǐ'dí òjílâ gólíyí à'dó 'bá tā mb̄ 'bá ró kô 'dǐ 'bá yí drí. Nǐ 'è òzō 'dǐl kâtí, tǎlâ má ìcā ró bē àmā àrúlǐ àní tāsǐ kâyí àdūkū Yésū drí 'èzó àgólê tā kǐ 'bá ró àngó nō 'á rí sǐ. Tā tǎndí 'è'è àníkâ à'dô à'dá'á lâ kí, lôsǐ ámakâ àní lâfálê 'á rí à'dó kô cú ìtí, tā ìfǐ àkó òzō ápé fǎràngàngá kâtí.

17Tā lèlê àníkâ Ôvârí 'á gō'dá lôsǐ àníkâ gólâ drí rí bē rǐ'á ngá fêfê 'í Ôvârí drí. Òzō nǐ òrǐ rǐlǐ rǐrǐ tǎndí sǐ rí, ìtí òzō kpálê má òdrâ àmā àrǐ drí rǎzó cārâ-cārâ, òzō òdrâ gólâ rǐ'á dālâ ngá fêfê ró Ôvârí drí rí kâtí rí, 'dǐl 'dó rǐ'á ngá fêfê kâtí kpākâ àlô ngá fêfê àníkâ Ôvârí drí ngá 'è'è àníkâ gólâ drí rí sǐ rí bē.

18Ítí rí, má à'dô 'bā'á àyǐkō ró tā lâ sǐ, gō'dá mǎ à'dô Ôvârí rí lûyí'á kpākâ àlô àní bē. Nǐ à'dô ìcá'á kpá à'dólê àyǐkō ró gō'dá kpá Ôvârí rí lûyílǐ kpākâ àlô má bē.

19Òzō Kúmú àmakâ Yésū òlôpê mâ rí, má à'dô Tǐmátǐyǎ rí jǒ'á 'wāâ àní ngálâ, tǎlâ gólâ ààgō ró bē tā gólâ 'è 'bá àmā 'bālê à'dólê àyǐkō ró rí bē má drí àrǐlǐ.

20Tǐmátǐyǎ cé ǐ'dí rǐ'á òjílâ àzākâ má bē nólê àmā drí àní lôvó 'bázó gólâ bē rí ǐ'dí.

21Nǐ ndrê drê, òjílâ àzâ 'bá yí ìsū ìyí tā cé tā ìyí nyáányâ kâ rí 'bá yí tāsǐ. Gólíyí ìsūū tā, tā Yésū Krístō kâ rí 'bá yí tāsǐ kô dódó.

22Gō'dá àní nyáányâ nǐ trá kí, Tǐmátǐyǎ à'dâ rû trá àní drí ngá 'è 'bá tǎndí ró Ôvârí drí. Gólâ 'è tā dódó kpākâ àlô má bē tā àtí-àtí Ôvârí kâ pē bē, òzō mvá tǎndí drí lôsǐ 'èrê kpākâ àlô ìyí átá bē rí kâtí.

23 Ōzō má ũnĩ áamá nyáányâ tâ trá, ngátá áá'dô drí ìnjĩ'á fí trá má rú sī yā rī, má ìsũ tâ trá gólâ rī jōzó 'wāâ ãnĩ ngálâ.

24 Gõ'dá pătĩ ró, má 'bā tâ lēlē áamáâ Ôvârí 'á kī, gólâ á'dô lătĩ njĩ'á má rī gógó drí nĩzó nĩ'á ãnĩ ndrēlé 'wāâ.

25 Gõ'dá ngbāngbānō rī, má ìsũ tâ, rĩ'á ìcā-ìcā ró má drí Ēpāfārōdītō gólâ rī 'bā wārāgā áamáâ nō trōlé ãnĩ drí nō jōzó gōzó ãnĩ vá tólâ. Sísí nĩ âjō gólâ nōlé vōrā bê má drí gõ'dá kpá áamá vó ndrēlé. Gõ'dá má ndrē gólâ áamá âdrúpĩ ró, gõ'dá kpá ngá 'ē 'bā āzīyā ró, gõ'dá nīngá sī rī kpá ājū-'bū-āzīyā ró lōsī áamáâ Ôvârí kâ rī 'á.

26 Gólâ rĩ'á njāâ nīlí nĩ'á ãnĩ ndrēlé ndrī kpá ó'dí. Gólâ rĩ'á tâ ìsũ ró āmbá, tálâ nĩ ârī trá kī, gólâ rī āmbúkū lākī gbíyá dā drālē ngá lāzé drí sī.

27 Rĩ'á tâ pătĩ 'ĩ, ngá lāzé ìzā gólâ trá rōō. Ótó kāâ 'ē trá 'dēlé gólâ rī bí 'á. Gõ'dá Ôvârí ndrē ìzā kōkō áamáâ gólâ bê rī trá ngá lāzé gólâ rī ēgbé 'bā 'dī sī, Ôvârí pā gõ'dá gólâ trá, tálâ ìzā kōkō gólâ rī ōdrā kâ rī ōzó ngá lānjĩ āzā ātrāâ má drĩ dró gólīyī ndrī áamáâ āzā 'bā yī ró rī yī bê.

28 Tálâ ngá lāzé gólâkâ kī drē trá drí sī rī, má lē trá rōō gólâ rī jōlé ãnĩ ngáá tólâ ngbāngbānō, tálâ nĩ á'dô ró āyīkō sī, ōzō nĩ ōndrē gólâ kpá trá ó'dí rī. 'Dī, má rī gógó á'dô 'bā'á kpá āyīkō ró kpākā ālō ãnĩ bê gólâ rī tāsī. Gõ'dá 'dī rī á'dô ìzā kōkō rī áamá nyáányâ kâ rī 'bā'á á'dólē ngbāâ dā vó bê.

29 Ítí ōzō gólâ ōcā trá tólâ rī, nĩ rú gólâ drí rī sī ãnĩ âdrúpĩ Krístō 'á rī ró, tálâ Kúmú áamáâ Yésũ sī. Nĩ 'bā lānjĩ ōjílâ ōzō gólâ tí rī 'bā yī rú,

30 tálâ gólâ trá gbíyá 'ē'á āngó āyéle, tálâ lōsī gólâ drí rĩ'á 'ēlâ Yésũ drí rī sī. Gólâ tō pá nyānyā drĩ tálâ ãnĩzó áamá pālē áamá vó ndrē 'bā ró, ōzō ãnĩ nyáányâ drí rīrī cú ítí ícā ākó ãnīlí áamá pālē rī kâtí 'dī.

FĪLÍPĪ LÉ 'BÁ 3

1 Áamá âdrúpĩ yī áamá ìzó yī bê, tâ ādūkū áamáâ ãnĩ drí rī ĩ'dī nō. Nĩ á'dô āyīkō ró, tálâ ãnĩ trá ngá ālō 'ĩ Kúmú áamáâ Yésũ bê. Á'dó kō rĩ'á tâ lānjĩ 'ĩ má drí tâ má drí átálē trá ãnĩ drí sísí rī ándázó kpá ó'dí, tálâ úlí áamáâ nō 'bā yī ìcā kpá trá ãnĩ pālē.

2 ãnĩ lífĩ ōmbâ ãnĩ rú ōjílâ Yúdā yī kâ gólīyī rĩ'á ōzō ōké kâtí rī 'bā yī drí sī, ōjílâ gólīyī lē 'bā ãnĩ 'bēlé bāsā zēlé, tálâ nĩ á'dô ró bê ōjílâ Ôvârí kâ ró 'dī rī ĩyī 'dī rĩ'á tâ ōnjí rōō rī 'ē'á.

3 Mā ìsũ tâ kō 'dē'dē bāsā 'á rī drĩ āmā ōjílâ mvá 'bālē á'dólē ōjílâ Ôvârí kâ ró. Āmā gólīyī rī 'bā Ôvârí rī ìnjīlí kōrō Líndrī Tāndí gólâkâ 'ásī rī 'bā yī ĩ'dī rĩ'á gólīyī pătĩ 'dē 'bā trá bāsā 'á rī. Ámā āyīkō ró á'dólē ngá ālō ró Yésũ Krístō bê, gólâ ĩ'dī rĩ'á lătĩ pătĩ 'ĩ á'dózó ōjílâ Ôvârí kâ ró.

4 Tí ōzō tâ gólīyī ōjílâ drí 'élé rī 'bā yī ĩcā trá pătĩ gólâ rī 'bālē á'dólē ōjílâ Ôvârí kâ ró rī, tí má á'dô ícā'á lífĩ 'bālē tâ gólīyī má drí 'élé trá rī 'bā yī drĩ. Ōzō ōjílâ āzā 'bā

yí ìncá lǐfí 'bǎlé tǎ gólǐyí ìyí drí 'èlé ìyí pǎzó rí drǐ rí, má 'è tǎ trá rōô â'dô lâ'bí ãmákâ òjílǎ Yúdǎ yí kǎ kǎ vó ró gǎrǎ gólǐyíkǎ rí 'bá yí drǐ sǐ.

⁵Má 'dê bāsā 'á, 'dǐi má drē rǐ'á kǎyí nǐ-drǐ-lá-ná. Útí má òjílǎ Īsírǎ'élē kǎ ró 'bǎsúrú Bēnjīmónǎ kǎ rí 'á. Má rǐ'á òjílǎ Ībūrū kǎ 'ì, ámâ átá gō'dá ámâ ândré yí bē. Má ìnjǐ lâ'bí ãmâ òjílǎ Yúdǎ yí kǎ kǎ ndrǐ gō'dá Pǎrúsǐ yí kǎ bē tǎndí ró.

⁶Má rí trá, rǐ'á kó njǎâ lâṅō fēlé òjílǎ kǎnǐsǎ kǎ drí, â'dô ró bē vō drí sūzó Ôvǎrǐ rú rōô. Má 'è tǎ ndrǐ tǎ 'bǎ'bǎ 'èlé rí kǎ mbǐmbǐ ró.

⁷Tǎ gólǐyí má drí rǐ'á tǎ lâ yí ìsūlǐ kǐ, ãâ'dô ámâ 'bǎ'á â'dólé sǐsǐ 'álâ ró òjílǎ gólâ tǎ lâ drí sūlǐ Ôvǎrǐ lǐfí rí ró rí, má trá rǐ'á njǎâ 'bǎlâ ìyí má ùgúlǐ Yésū rí tǎsǐ.

⁸Gō'dá â'dó kô cé tǎ rí 'dǐ 'bá yí ì'dǐ. Má ndrē ngá āzǎ 'bá yí kpá ndrǐ òzō 'dǐi kǎtí. Má âyē ngá rí 'dǐ 'bá yí trá ndrǐ, â'dô ró bē má drí ìcázó Yésū Krístō rí nǐlǐ Kúmú ámákâ ró. Gólâ rí nǐnǐ lâvū gǎrǎ kôrô ngá ndrǐ āzǎ 'dǐ 'bá yí drǐ sǐ. Ngá āzǎ 'bá yí 'dǐ lēndrē má lǐfí tōtō má drí kǐlǐ ômvólé dǎlé volé òmǎ 'á rí ró, â'dô ró bē má drí 'bázó òjílǎ Yésū kǎ rí ró.

⁹Má lē trá â'dólé ngá ãlô ró Yésū bē. Má â'dó kô 'è'á ámâ nyǎányâ 'bǎlé â'dólé òjílǎ mbǐmbǐ ró tǎ 'bǎ'bǎ gólǐyí Ôvǎrǐ kǎ rí 'bá yí sǐ, tǎlâ 'dǐi ìcá kó. Vō lâ 'á rí, rǐ'á Ôvǎrǐ ì'dǐ 'è'á fǎfǎ fēlé má drí rǐzó òjílǎ mbǐ ró, tǎ lēlē ámákâ Yésū 'á rí sǐ. 'Dǐi rǐ'á lǎtǐ pǎtǐi Ôvǎrǐ kǎ rí ì'dǐ â'dózó òjílǎ mbǐmbǐ ró. Má ùsū trá tǎ lēlē ámákâ Yésū 'á rí sǐ.

¹⁰Tǎ gólâ pǎtǐi má drí lēlé rí rǐ'á Yésū rí nǐlǐ dódó gō'dá mbârâkǎ gólâkǎ gólâ Ôvǎrǐ drí gólâ rí lǐdrízó òdrǎ 'ásǐ rí bē. Gō'dá má lē lâṅō gólâ rí 'è 'bá 'dǐ ãmúlǐ gólâ bē, tǎlâ má â'dô ró bē gólâ tí tǎ Ôvǎrǐ kǎ rí ìnjǐlǐ bǔúú drǎzó,

¹¹tǎlâ â'dózó ìtí rí tǎsǐ rí, má â'dô lédrē-lédrē ó'dí ùsú'á òzō òjílǎ gólâ lǐdrílǐ òdrǎ 'ásǐ rí kǎtí.

¹²Má rí nō kô tǎ ãmǎlé kǐ, má ùsū ngá gólǐyí má drí lēlé rí 'bá yí trá ngbálá. Má rí nō kô tǎ ãmǎlé kǐ, má trá kǎkǎrǎ òjílǎ mbǐmbǐ 'ì cú ìtí tǎ ònjǐ ákó rǐrǐ ámákâ 'á. Gō'dá má rí nō bē-rí zǎâ bǎdǐ rú cēlé â'dózó òzō 'dǐi rí kǎtí ámâ nyǎányâ drí, tǎlâ Yésū Krístō 'bǎ má trá â'dólé òjílǎ íyíkǎ ró.

¹³Ámâ ãdrúpǐ yí ámâ ìzó yí bē, má ndrē ámâ nyǎányâ kó òzō òjílǎ gólâ ngá 'dǐ ùsú 'bá lâ ró rí drē kô rí kǎtí. Gō'dá má drí rǐzó gbō rǐ'á tǎ gólǐyí nō 'èlé. Tǎ gólǐyí má drí 'èlé sǐsǐ rí 'bá yí jǎ trá má drǐ sǐ, gō'dá má drí ámâ fēzó nǐlǐ ǎtǐ 'álâ tǎndí ró lǎtǐ Ôvǎrǐ kǎ 'á.

¹⁴Má sē ámâ nyǎányâ nǐlǐ ǎtǐ 'álâ 'dǐ nǐlǐ drǐ-'â gólâ Ôvǎrǐ drí ámâ zǐzó ânǐ'á ùsúlâ 'dǐ ùsúlǐ 'būú 'álâ Yésū Krístō sǐ.

¹⁵Ámâ ndrǐ gólǐyí lǐfí cǐcǐyá ró krístō 'bá ró rí ìsū tǎ kpá òzō 'dǐi kǎtí. Òzō tǎ ìsū ãnǐ ũrúkǎ 'bá yí kǎ â'dô ngǐngǐ tǎ 'dǐ 'bá yí tǎsǐ rí, Ôvǎrǐ â'dô ãnǐ 'bǎ'á tǎ ìsūlǐ mbǐmbǐ dódó tǎ lâ yí tǎsǐ.

¹⁶Òzō ò'è rú kpálé ìtí rí, nǐ 'dê mǎ nǐ zǎâ sǐsǐ 'álâ ró tǎ 'èlé, â'dô tǎ tǎndí gólǐyí ãnǐ drí 'èlé sǐsǐ rí vó ró.

17 Ámâ âdrúpĩ yí ámâ ízó yí bê, nĩ rĩ kpākā ãlô tâ 'êlé ôzô má drí 'êlé rĩ kâtí. Má á'dá á'dílínyá tándí trá ãnĩ drí. Gõ'dá bê ítí rĩ, ãnĩ lĩfĩ ãyĩ ôjílã gólíyĩ rĩ 'bá tâ 'êlé á'dô lãtĩ ãmâ drí á'dálé ãnĩ drí rĩ vó ró rĩ 'bá yí drĩ, ã'dô ró bê ãnĩ drí tâ 'ézó kpá ítí.

18 Nĩ ndrê drê, má sô drê drí-mbílí trá ãnĩ lĩfĩ sísí kó tâ 'dĩ tãsí ândálé ândálé dũũ. Gõ'dá ngbãangbânô rĩ, má lã drí-mbílí sölé ãnĩ lĩfĩ tâ rĩ ãlôlã nõ tãsí áwó ngõngõ sĩ ãnĩ drí kĩ, ôjílã dũũ ãnĩ lãfálé 'á rĩ iyĩ rĩlí ãjú-'bá-ãzí Yésũ ká ró. Gólíyĩ já rú trá tâ âtĩ-âtĩ kí'á nĩ rĩ, Yésũ pâ ôjílã trá tâ õnjí iyíkã 'ásí õdrã gólãkã fê lãlĩ-lãlĩ drĩ rĩ sĩ rĩ rú.

19 Ôvãrí á'dô lãñô fê'á ôjílã rĩ 'dĩ 'bá yí drí lãsí sĩ vó gólã lãñô õnjí fê kã rĩ 'á, tãlã gólíyĩ 'dê trá rĩ'á tâ lówó iyĩ rú'bã kã rĩ 'bá yí vó cú ítí 'dê ãkó Yésũ vó. Vó sũ trá gólíyĩ rú rĩrĩ õnjí gólíyíkã rĩ tãsí. Gõ'dá ãnyĩ 'é gólíyĩ tâ rĩ 'dĩ 'bá yí tãsí kô. Gólíyĩ rĩ cé tâ ãnyákú drĩ nõ kã nõ ãsũlí rĩ'dí.

20 Gõ'dá ãmâ tãsí rĩ, ãmâ ãmákã bê-rĩ rĩ'á ôjílã vó 'bũũ 'álã rĩ kã rĩ'dí. Ámâ trá njãã rĩ'á 'díyĩ pâ 'bá ãmákã Kúmú Yésũ Krístô rĩ tã'á ãnĩlĩ ãmâ trólé nĩ'á rĩlĩ yí bê.

21 Gólã á'dô ãmâ rú'bã ãnyĩrĩkô tãkó drã 'bá bê nõ ôjá'á ngĩ, tãlã á'dô ró iyĩ bê ôzô iyíkã ngĩ lâ ró 'dĩ kâtí. Gólã á'dô tâ rĩ 'dĩ 'bá yí 'é'á iyĩ mbãrãkã gólã iyĩ 'bã 'bá á'dólé ngã-tĩ drĩlĩ kãkãrã ndrĩ rĩ sĩ.

FĪLĪPĪ LÉ 'BÁ 4

1 Ámâ âdrúpĩ yí ámâ ízó yí bê ãnĩ rĩ'á gólíyĩ má drí lówó lâ yí 'bãlé rĩ rĩ'dí. Má lã tâ rōô ãnĩ ndrêzô kpá ó'dí. Nĩ 'bã mã trá á'dólé ãyĩkô ró. Ánĩ kpá gólíyĩ ámâ 'bã 'bá drĩ lâ drí pélé rĩ tãlã tâ lēlē ãnĩkã Yésũ 'á rĩ sĩ rĩ rĩ'dí. Bê trá ítí rĩ, nĩ rĩ zãã fĩ ãdũ-ãdũ sĩ tâ lēlē ãnĩkã Yésũ 'á rĩ sĩ.

2 Ēwōdíyã ãnĩ Sīnītíkē bê, má lô'bã rú ãnĩ drí rú lēlē ãnĩ vó 'ásí ãmvúpĩ ází gólíyĩ kpãrãtĩ tâ lã 'bá trá Kúmú ãmákã Yésũ 'á rĩ ró.

3 Gõ'dá nĩ lôsĩ 'é 'bá ází ãmákã gólã pãtĩ rĩ 'bá trá lôsĩ Ôvãrí kã 'êlé dódó rĩ, má ãjĩ nĩ ôkó gólíyĩ rĩ nõ 'bá yí pãlé, tãlã gólíyĩ õrĩ ró tâ ã'dí sĩ. Gólíyĩ âdrê trá má bê lôsĩ 'êlé tándí ró, ã'dô ró bê tâ âtĩ-âtĩ Ôvãrí kã drí lã'búzô ôjílã drí ndrĩ. Gólíyĩ 'é kpá lôsĩ trá dódó 'dũwã Kēlēmēnētĩ yí bê gõ'dá lôsĩ 'é 'bá ãmákã ãzã 'bá yí gólíyĩ rú lâ yí ãgĩlĩ trá búkũ Ôvãrí kã 'á gólíyĩ ôjílã lédre-lédre zãã gbãdú ãdũkũ ãkó rĩ rú lâ yí bê rĩ.

4 Dōvó ãnĩ ndrĩ kãyĩ vósĩ cé õrĩ ãyĩkô sĩ, tãlã nĩ rĩ ngã ãlô ró Kúmú ãmákã Yésũ bê. Má âtã ãnĩ drí kpá ó'dí, nĩ á'dô ãyĩkô ró.

5 Dōvó nĩ 'é tâ ôjílã ndrĩ ãnĩ drí ãsũlí rĩ 'bá yí drí mãnisĩ 'dó pĩpĩsĩlĩ tándí sĩ, gõ'dá ôjílã ndrĩ õndrê ró bê ãnĩ ôjílã tándí gólíyĩ rĩ 'bá tâ tándí 'êlé mãnisĩ pĩpĩsĩlĩ ãlô sĩ rĩ 'bá yí ró. Kúmú ãmákã Yésũ ábí 'é'á ãgólé ãngó nõ 'á 'wãã.

6Nĩ ìngà p̄p̄ìs̄ìl̄ì kò ùrù tā āzākā āzā 'bá yí tāsī. 'Dĩ wò lá 'á rí, nĩ 'è rātāā Ôvārí drí tā t̄ì cé t̄ìt̄ì tāsī. Nĩ 'è rātāā Ôvārí drí tā gólìyì ānì drí lèlè gólà drí 'èlè ānì drí rí 'bá yí tāsī. Nĩ rí rātāā 'èlè zāā āwô-ìt̄ì 'è'è s̄ì gólà drí.

7Ìt̄ì rí, gólà á'dô tā ã'dí fē'á ānì drí tā rí 'dĩ 'bá yí tāsī. Tā ã'dí gólà Ôvārí drí 'è'á fèlā rí lậvũ tā gólìyì āmā drí ìcá'á n̄lā āmā dr̄ì s̄ì rí 'bá yí kôrô. Ôvārí á'dô ānì òjìlā gólìyì á'dó 'bá ngá ãlô ró Yēsũ Krístô bê rí âmó'á njírí-njírí. Gólà á'dô ānì p̄p̄ìs̄ìl̄ì vó ndrē'á dódó, t̄ālā tā ã'dí íyíkā tāsī.

8Ámā ãdrúp̄ì yí âmā ìzò yí bê, tā ãdũkũ ró ānì drí, 'dõvó nĩ ìsũ tā tã nô 'bá yí tāsī, tā gólìyì á'dó 'bá p̄t̄ìt̄ì rí 'bá yí, tā gólìyì ìnjìl̄ì ìnjì rí 'bá yí, tā gólìyì á'dó 'bá mb̄mb̄ rí 'bá yí, tā gólìyì á'dó 'bá cú ìt̄ì tā ònjì ãkó rí 'bá yí, tā gólìyì ãyìkô lá drí c̄ìl̄ì rí 'bá yí, tā gólìyì tā tãndí ró rí 'bá yí, gõ'dá tā òjìlā āzā 'bá yí kã gólà ānì drí ìcá'á Ôvārí rí lùyìl̄ì tā lá s̄ì rí 'bá yí. 'Dõvó nĩ ìsũ tā cé ngá gólìyì tãndí ró ndr̄ì 'dĩ 'bá yí tāsī ì'dĩ.

9'Dõvó ìt̄ì rí, nĩ ìnjì ùl̄ì âmákā rí 'bá yí tā gólìyì má drí ānì ìcízó ì'dĩ s̄ì lá rí 'bá yí 'èzò ndr̄ì. Nĩ 'è tā gólìyì ānì drí âmā ndrēzò r̄í'á 'èlā rí ì'dĩ. Á'dô trá ìt̄ì rí, Ôvārí gólà tā ã'dí fē 'bá trá ānì drí rí á'dô r̄í'á ānì bê.

10Má 'è āwô-ìt̄ì āmbá rōô Ôvārí drí, t̄ālā âmā ìzā gã trá ānì drí, âmā tā rí zāā āgálé ānì dr̄ì. Nĩ 'bā ānì kpá trá á'dólé âmā tāsī ó'dí l̄át̄ì ùsúl̄ì âmā p̄zò ãd̄ì ānìkã s̄ì. Gõ'dá má n̄ì trá k̄ì, s̄ìs̄ì rí, nĩ l̄è trá âmā p̄l̄é, gõ'dá bũũũ ácálé ngbãangbãno rí, nĩ ùsú l̄át̄ì tãndí ãd̄ì rí 'dĩ ãjózó má drí rí kô.

11Má rí kô ùl̄ì át̄alé ãd̄ì tāsī t̄ālā ìzā gólà r̄ì 'bá âmā 'èlè nō s̄ì, t̄ālā má n̄ì tá trá á'dózó r̄ìl̄ì p̄p̄ìs̄ìl̄ì ã'dí s̄ì á'dô r̄ìr̄ì tā t̄ì l̄ârâkô dũũ r̄ì 'bá âmā 'èlè rí 'á.

12Má n̄ì trá l̄át̄ì á'dózó r̄ìl̄ì ìzā ngá ùrũkã 'bá yí kã bê, gõ'dá má n̄ì kpá trá l̄át̄ì á'dózó r̄ìl̄ì cú ngá-t̄ì dũũ bê rōô. Má n̄ì tá kíríwá l̄át̄ì gólà r̄ìzò ãyìkô ró rí kã kpá trá nōt̄ì. R̄ìr̄ì p̄p̄ìs̄ìl̄ì ã'dí s̄ì tá l̄ârâkô r̄ì 'bá âmā 'èlè rí 'á, ngátá má cú nyāsá bê nyāl̄é yā ngā má rí l̄õfó s̄ì yā, ngátá má cú r̄í'á ngá bê rōô âmā nyānyā drí yā, ngā má r̄í'á ngá 'dĩ 'bá yí ìzā lá bê yā rí.

13Má ìcã trá ngá-t̄ì ndr̄ì 'èlè Yēsũ gólà mbârâkã ãfē 'bá má drí 'èzò lá rí s̄ì.

14Íyíkã r̄í'á tá tãndí 'ì rōô ānì drí âmā p̄zò k̄aȳì l̄an̄o drí âmā ùsúzó rōô rí s̄ì.

15Ānì krístô 'bá F̄ìl̄ìp̄ì 'álā rí yí, nĩ n̄ì trá dódó k̄ì, ānì cé r̄í'á òjìlā gólìyì âmā p̄ 'bá ãd̄ì s̄ì rí 'bá yí ì'dĩ, l̄òs̄ì âmákā 'èzò k̄aȳì má drí ānì ãyézó tólā M̄èk̄edóniyā 'álā tá l̄èl̄è ānìkã 'bāl̄é s̄ìs̄ì tá át̄ì-át̄ì p̄t̄ìt̄ì Ôvārí kã 'á rí volé dr̄ì lá 'ásì.

16Gõ'dá kpá k̄aȳì má drí á'dózó r̄í'á T̄ēsālōnìkã 'álā rí, k̄aȳì vósì cé, nĩ rí bê ãr̄ìlā k̄ì, má trá ìzā ngá kã bê rí, nĩ ãjò ãd̄ì trá má drí âmā p̄zò ì'dĩ s̄ì lá.

17Gõ'dá ngá gólìyì ānì drí ãjólé má drí s̄ìs̄ì nã rí, má l̄èé kô gbõ ngá z̄ìl̄ì ānì dr̄ìgá s̄ì. Má l̄è bê-rí Ôvārí òfē ró òrē ānì drí rōô t̄ālā ngá f̄èf̄è ānìkã má drí rí s̄ì.

18Ngbãangbãno rí, má ùsũ ãd̄ì ndr̄ì ānì drí ãjólé má drí Ēp̄ãf̄ãrōdítô dr̄ìgá rí trá. Gõ'dá Ôvārí f̄è òrē trá má drí rōô ānì s̄ì. Má ùsũ dr̄ì-'á l̄òs̄ì âmákā tāsī rí trá dũũ. Ngá f̄èf̄è ānìkã 'dĩ r̄í'á òzò ngá f̄èf̄è Ôvārí drí rí k̄at̄ì, 'bã Ôvārí á'dólé ãyìkô ró āmbá.

19 Ôvârí cú rĩ'á òrê bê rōô fêlé ãní drí Yésũ Krístō sī. Gólâ â'dô ngá gólĩyĩ ãní drí lélé rĩ 'bá yĩ fě'á ãní drí, â'dô lătĩ gólâkâ rĩzó òrê fêlé òjílâ gólâkâ drí rĩ sī, tãlâ ãní rĩ'á ngá ãlô ró Yésũ bê.

20 Dōvó mã rĩ Ôvârí ãmâ átá rĩ lùyĩlĩ 'bũũ 'álâ ãmbá zãã gbádú ădũkũ ãkó.

21 Mã Póólō 'ê nĩ-bê-yã òjílâ Ôvârí kâ ndrĩ gólĩyĩ â'dó 'bá ngá ãlô ró Yésũ Krístō 'á tólâ nã 'bá yĩ drí ndrĩ kăkăřă. Gõ'dá òjílâ Ôvârí kâ nōlé rĩ 'bá yĩ 'ê ãyĩ kpá nĩ-bê-yã ãní drí tólâ, ngĩngĩ lâ gólĩyĩ rĩ 'bá nōlé lôsĩ 'ělé jó ândrê kúmú ăngĩ Sízã kâ 'á rĩ 'bá yĩ.

23 Dōvó ĩtĩ rĩ, Kúmú ãmákâ Yésũ Krístō ãã'dô ãní bê, tã lãnã íyíkâ fêlé ãní drí. ĩ'dĩ 'dĩ.

KŌLÓSĪ LÉ 'BÁ

KŌLÓSĪ LÉ 'BÁ 1

¹Mâ Póolō gólâ Ôvârí drí njílí â'dólé lâjô'bá Yésū Krístō kâ rí ró îgī wárāgā nô nī ānī gólīyī ōjílā nyāányā Ôvârí kâ Kŏlósĭ 'álâ rí yī drí. Ānī ĩ'dī tā lē 'bá yī Yésū 'á pĭpĭsĭlĭ ālō sī rí. Āmā, āmā âdrúpĭ Tĭmátĭyā bê, 'ê nī-bē-yā ānī drí. Ôvârí āmā átá ōfē ōrē ānī drí tā ă'dĭ bê.

³Ōzō mā ōtírĭ rĭī rātāā 'élé Ôvârí, Kúmū āmākā Yésū Krístō rí átá ró rí drí rĭ, mā rĭ trá rĭ'á āwô-ĭtĭ 'élé gólâ drí ānī tāsĭ.

⁴Gō'dá tā gólâ āmā drí rĭzō āwô-ĭtĭ 'élé rí ĩ'dī nō, mā ārĭ tā ānī tāsĭ kĭ, nī ōlē tā trá Yésū Krístō 'á pĭpĭsĭlĭ ālō sī, gō'dá nī ōlē krístō 'bá āzĭ kpá trá rōō.

⁵Nī rĭ tā 'dĭ 'bá yī 'élé, tālā ānī rĭ'á lĭfĭ 'bā'bā bê āyĭkō gólâ Ôvârí drí rĭ'á êdélā ānī drí rĭzō 'álâ ūrū 'álâ nā drĭĭ. Nī nī āyĭkō 'dĭ tā lâ kâyĭ gólâ tā âtĭ-âtĭ tândĭ pătĭ-pătĭ Yésū Krístō rĭ tāsĭ nô tā lâ pēzō ānī drí rĭ 'á.

⁶ĭtĭ rĭ, gō'dá āngó 'á nōngá rĭ, ōzō ōōpē tā âtĭ-âtĭ 'dĭ trá rĭ, tā lâ drí lâ'búzō vō 'ásĭ ndrĭ, gō'dá ōjílā ōjálé rĭlĭ rĭrĭ ō'dĭ tândĭ rĭ sĭ. Gō'dá tā rĭ 'dĭ â'dô kpá trá ānī drí ĭtĭ, kâyĭ gólâ ānī drí tā âtĭ-âtĭ tândĭ Yésū Krístō rĭ tāsĭ nô ārĭzō rĭ 'á rĭ, nī nĭ trá kĭ, tā rĭ 'dĭ rĭ'á tā pătĭĭ 'ĭ, gō'dá tā lânjā Ôvârí kâ drĭlā tā ōnjĭ ōjílā kâ âyézō tākó nō, tā lâ drí fĭzō ānī drĭĭ.

⁷Ĕpāfārāsĭ ĩmbâ tā rĭ 'dĭ nī ānī drí. Gólâ ĩ'dĭ rŭ ĭ'bŭ 'bá tândĭ Yésū kâ tĭbē āmā drĭ jŏlē nĭ'á tā rĭ 'dĭ ĩmbálé ānī drĭ rĭ.

⁸Gō'dá gólâ âtā tā nī āmā drĭ kĭ, nī ōlē ōjílā Ôvârí kâ trá rōō, tālā Líndrĭ Tândĭ Ôvârí kâ ōfĭ trá ānī pĭpĭsĭlĭ 'á.

⁹Gō'dá â'dô bê trá ĭtĭ rĭ, mā ārĭ tā rĭ 'dĭ bê rĭ, mā ĭtō trá rĭ'á rātāā 'élé ānī tāsĭ. Mā rĭ trá rĭ'á rātāā 'élé Ôvârí drĭ, Líndrĭ Tândĭ gólâkâ āā'dâ ró, ngá gólīyĭ gólâ drĭ lēlé ānī drĭ nĭlĭ rĭ ndrĭ ānī drĭ tā ányā ākó 'á lâ gō'dá nī ĩcâ ró kpá bê rĭlĭ rĭrĭ tândĭ gólâ Ôvârí rĭ 'bā 'bá â'dólé āyĭkō ró rĭ sĭ. Mā rĭ gō'dá kpá rĭ'á Ôvârí rĭ ĭjĭlĭ ōfē ró mbârākā ānī drĭ tā tândĭ 'ézō ōjílā drĭ, tā tândĭ gólâ tĭbē 'ē 'bá ōjílā 'bālē ānī ápĭ Ôvârí rĭ ĭnjĭlĭ rĭ. Gō'dá āmā kpá rĭ'á gólâ rĭ ĭjĭ'á gólâ ō'ê ró ānī íyĭ nĭlĭ gĕrĕ.

¹¹Gō'dá āmā kpá rĭ'á rŭ'bā lô'bā'á gólâ drĭ, tālā gólâ ō'bā ró ānī bê â'dólé tā nĭnĭ bê, tālā ōzō gbō lé rĭrĭ ōtírĭ âcā âmbâ-âmbâ ró rĭ, nī rĭ ró bê mánĭsĭ fĭĭ âtŭ-âtŭ sĭ, tālā gólâ rĭ nī mbârākā fēlé ānī drĭ.

¹²Gō'dá nī lŭyĭ kpá Ôvârí āmā átá ró rĭ āyĭkō sĭ, tālā gólâ 'bā āmā trá â'dólé rĭlĭ yĭ bê ōjílā íyĭkâ nyāányā lâ ró, kŭmŭ íyĭkâ 'á vō ĩ'ĭ-ĭ'ĭ 'á rĭ.

¹³Gō'dá Ôvârí ĭnjĭ āmā trá kŭmŭ Sātánā kâ ĭnjĭrĭkŭwĕ ró rĭ kâ 'ásĭ, gō'dá trŏlé tândĭ ró 'bālē kŭmŭ mvá lâ drĭlā lēlé rōō rĭ kâ 'á, gō'dá gólâ Yésū Krístō ĩ'dĭ tĭbē āmā ĭnjĭ 'bá â'dólé drĭ-băláyĭ ró tā ōnjĭ drĭgĕ sĭ rĭ. ĭtĭ rĭ, āmā gō'dá trá gólâkâ ĩ'dĭ gō'dá

ólô'bǎá tā ǎmâ rú Ôvârí ândrá kô. Gõ'dá Ôvârí âyê tā ònjí ǎmákâ rí 'bá yí trá ndrī tǎlá Yésū drǎ trá ǎmâ vò 'á.

15 Ôjílǎ ǎzâ ǎlô Ôvârí rí ndrē 'bá trá rí yú, gõ'dá óndrē íyíkâ Yésū Krístô trá. Gõ'dá gólâ rí â'dô-â'dô rí'á nyé òzô Ôvârí tí. Gólâ rí'á Ôvârí rí mvá 'í drē ǎkpākǎ'dǎ ólô'bǎá drē ngá ǎzākǎ ǎngó 'á nǒ 'bá yí kô. Gólâ kpá ǐ'dí ngá ǎmbá Ôvârí drí lô'bǎlé nǒ 'bá yí drīlǐ ndrī.

16 Gõ'dá Ôvârí lô'bǎ ngá ndrī ǎngó 'á nǒ 'bá yí gólâ rí drí sī. Ítí rí, gõ'dá Yésū lô'bǎ ngá ndrī ǎmâ drí rí'á ndrēlá ǎmâ lǐfí sī ǎngó nǒ 'á nǒ nǐ, gõ'dá gólâ lô'bǎ ngá ndrī ǎmâ drí ndrēlé ǎmâ lǐfí sī kô rí 'bá yí kpá nǐ, tā â'dâ-â'dâ lá ǐ'dí mǎlǎyíkǎ yí, gõ'dá líndrī ònjí yí, ôvârí ôjílǎ gólíyí ôdrǎ 'bá trá rí yí kǎ, 'búlǐ-'bá yí, gõ'dá kúmú gólíyíkǎ kúmú íyíkǎ 'á rí 'bá yí bê ndrī. Gõ'dá Ôvârí lô'bǎ ngá 'dǐ 'bá yí trá ndrī 'dó Yésū Krístô rí drí sī, gõ'dá Ôvârí lô'bǎ gólíyí trá ndrī 'dó gólâ drí, gólâ rí rólé.

17 Ítí rí, gõ'dá Yésū Krístô bê rí'á drē ǎkpākǎ'dǎ ólô'bǎá ngá ndrī ǎngó 'á nǒ 'bá yí kô, gõ'dá gólâ rí mbârâkǎ 'ê ngá 'dǐ 'bá yí nǐ rí'á rílí nǒ, tǎlá gólâ lô'bǎ ngá 'dǐ 'bá yí ndrī nǐ yí drí.

18 Ítí rí, gõ'dá Yésū Krístô íyíkǎ rí'á nyé òzô drí kátí, gõ'dá ôjílǎ gólâkǎ rí 'bá yí íyíkǎ rí'á nyé òzô gólâ rí rú'bá kátí. Gõ'dá gólâ kpá ôjílǎ drí-káká lídrí 'bá ôdrǎ 'ásí rí ǐ'dí. Ítí rí, gõ'dá Yésū Krístô rí'á ôjílǎ drīlǐ ndrī, ôvârí ôjílǎ gólíyí ôdrǎ 'bá trá rí 'bá yí kǎ bê ndrī gõ'dá kpá ngá ndrī drīlǐ.

19 Gõ'dá Ôvârí lē gólâ drí â'dólé nyé òzô yí Ôvârí tí drí-ǎcē gólâkǎ bê, gõ'dá kpá â'dô-â'dô gólâkǎ rí bê.

20 Gõ'dá Ôvârí êdê tā trá íyí lǎfálé 'á ngá ndrī yí drí 'bǎlé rí 'bá yí bê ôdrǎ Yésū Krístô kǎ fê lǎlǐ-lǎlǐ drīlǐ rí sī. Gõ'dá ôdrǎ Yésū Krístô kǎ 'dǐ 'bǎ tā ǎ'dí trá â'dólé Ôvârí yí lǎfálé ôjílǎ íyíkǎ bê rí 'á.

21 Gõ'dá sísí rí, ǎnǐ Kòlósí lē 'bá yí rí trá ngǐ Ôvârí rú sī, tā ìsū-ìsū ǎnǐkǎ 'bǎ ǎnǐ trá â'dólé ǎjú-'bá-ǎzǐ Ôvârí kǎ ró, gõ'dá nǐ ró tā 'bǎ'bǎ gólâkǎ kô.

22 Kpálé rí, ngbǎangbânô rí, Ôvârí 'bǎ ǎnǐ trá â'dólé íyí rú-lē-ǎzǐyǎ yí ró. Tǎ rí 'dǐ â'dô trá ítí, tǎlá Yésū Krístô útí trá ǎngó 'á nǒngá ǎmâ ôjílǎ mvá ró drǎlé fê lǎlǐ-lǎlǐ drīlǐ. Gõ'dá lǒ'wâ lá ró rí, Ôvârí ǎjǐ tā ǎ'dí trá íyí lǎfálé 'ásí ǎnǐ bê, gõ'dá ngbǎangbânô rí, ícǎ trá cú ǎnǐ drí âdrézó Ôvârí ândrá ngbángbǎ tā ònjí ǎkó ǎnǐ rú.

23 Ítí rí, nǐ rí zǎâ tā lélé ǐ'dí tā 'dǐ 'á, gõ'dá nǐ rí kpá zǎâ rí'á lǐfí 'bǎlé ǐ'dí ngá gólíyí Ôvârí drí tā lá 'bǎlé trá 'é'á 'èlá ǎnǐ drí íyí mvá yí ró rí drīlǐ tā âtí-âtí Yésū rí tǎsǐ rí sī. Tǎ âtí-âtí tǎndí Yésū rí tǎsǐ nǒ ópē trá òrǐ dūú ôjílǎ gólíyí ǎngó nǒ 'á nǒ 'bá yí kǎ drí. Gõ'dá 'dǐlǐ kpá rí'á tā âtí-âtí tǎndí ǎlô-ǎlô mǎ Póólô drí rí'á pē lá nǒ rú ǐ'bū 'bá Ôvârí kǎ ró rí ǐ'dí.

24 Ngbǎangbânô rí, mǎ rí'á lǎnô úsú'á gǎnǐmǎ 'á nólé. Kpálé rí, mǎ rí'á ǎyíkô ró tǎlá ǎmâ rú'bá rí lǎnô úsúlǐ nǒ ândrá-tǎndí tǎsǐ ǎnǐ drí. Ítí rí, ngá ǎzâ 'bá yí bê Yésū Krístô drí drē zǎâ rí'á lǎnô úsúlǐ 'á lá ǎmâ tǐbê â'dó 'bá Kǎnǐsǎ ró gólâ rí rú'bá ró rí

yí 'á sī. Ítí rí, gō'dá lâṇō gólíyí má drí rǐ'á úsúlâ ngbâângbânō rí, 'dǐ íyíkâ trá lâṇō rí gógó ámakâ ró má drí 'é'á úsúlâ rí ǐ'dí.

²⁵Ôvârí zī mâ trá â'dólé rú ǐ'bū 'bá Kǎnǐsǎ kâ ró, tâlá má ôpâ ró ânî ôjílâ íyíkâ bê, tâ âtî-âtî tândí nõ tâ lâ ôfi ró bê ânî drǐ dódó.

²⁶Gō'dá tâ âtî-âtî rí 'dǐ trá rǐ'á tâ gólâ tíbê Ôvârí drí lâpílí trá lâpî ôjílâ drí ndrǐ ítô vō 'ásí bũúũ âcalé ngbâângbânō rí ǐ'dí. Ítí rí, gō'dá trá kâyî gólâ drí â'dázó lâ ngbálí-ngbálí ôjílâ íyíkâ drí ndrǐ rí ǐ'dí.

²⁷Ôvârí ǐsũ tâ tâ rí 'dǐ â'dalé ngbá ôjílâ íyíkâ rí 'bá yí drí gō'dá kpá ânî tíbê â'dó 'bá kô ôrǐ Yúdâ yí kâ ró rí yí drí. Tâ kírwá tíbê lâpílí lâpî 'dǐ rǐ'á Yésũ Krístô tíbê ânî drí â'dózó ngá âlô ró gólâ bê 'dǐ ǐ'dí, nǐ ñâṃú ró ngá tândí gólâkâ úrú 'alâ rí bê gólâ bê. 'Dǐ ngá gólâ âmâ drí rǐzô lǐfí 'bálé vó lâ âyíkô sǐ rí ǐ'dí.

²⁸Ítí rí, gō'dá tâlá ǐ'dí 'dǐ âmâ drí rǐzô rǐ'á tâ âtî-âtî tândí Yésũ Krístô rí tâsǐ nõ pêlé ôjílâ gólíyí ndrǐ âmâ drí rǐ'á úsúlâ âlô-âlô rí 'bá yí drí rí. Gō'dá mã rí rǐ'á tâ 'dǐ pêlé ôjílâ drí mbî gō'dá kpá pǎtǐ ró, tâlá ôjílâ âadrê ró bê Ôvârí rí lǐfí drǐ 'á cú ítí tâ ônjí âzâkâ âkó gō'dá kpá lǐnjî-lǐnjî ró tâ 'é'ê tândí bê nyé ôzô Yésũ Krístô kâtí.

²⁹'Dǐ tâ ífí gólâ má drí rǐzô lôsǐ 'élé mbârâkâ sǐ, gō'dá kpá rǐ'á rú cêlé nõ, gō'dá kpálé ítí rí, mbârâkâ â'dó 'bá Yésũ kâ nõ rí rí nǐ lôsǐ rí gógó 'élé má sǐ.

KŌLÓSĪ LĒ 'BÁ 2

¹Nǐ ndrê trá, má lē rú cēcē gólâ má drí rǐzô rú cêlé ânî tâsǐ, gō'dá kpá krístô 'bá gólíyí Lōdīsīyā 'alâ rí 'bá yí tâsǐ, gō'dá kpá krístô 'bá gólíyí má drí ndrêlé kô rí 'bá yí bê nõ tâ lâ 'bálé ânî drí nǐlǐ.

²Gō'dá má 'ê rātāâ ânî drí â'dólé gágá ôzô rákâ fê kâtí tâ lēlé âníkâ 'á gō'dá nǐ lē kpá ânî âzǐ-âzǐ yí rōô. Gō'dá má 'ê rātāâ kpá ânî drí â'dólé tâ ǐsũ-ǐsũ mbî bê tâ nǐnjî âníkâ Ôvârí 'á rí tâsǐ, gō'dá kpá tâ gólâkâ lâpî-lâpî ró tíbê â'dó 'bá Yésũ Krístô tíbê ânî drí â'dózó ngá âlô ró gólâ bê 'dǐ ǐ'dí rí tâsǐ.

³Ítí rí, Yésũ Krístô ǐ'dí tâ nǐnjî mbî gō'dá kpá lǐfí lõmbâ pǎtǐ rí ápí lâ 'í ndrǐ.

⁴Má âtâ tâ 'dǐ ítí 'dǐ rí, tâlá ôjílâ âzâ ôzó kô ânî âdó úlǐ lǐfí lõmbâ kâ sǐ tíbê â'dó 'bá ônjô ró rí.

⁵Gbō lé má â'dô bê jējē ró ânî rú sǐ rí, má rí zââ rǐ'á ânî tâ ǐsūlǐ kárâ tâ 'é'á 'elâ ânî tâsǐ rí bê. Gō'dá mã rǐ'á âyíkô ró, tâlá rǐrǐ âníkâ rǐ'á mbî, gō'dá nǐ lē tâ kpá trá Yésũ Krístô 'á pǐpǐsǐlǐ âlô sǐ.

⁶Gō'dá ôzô ânî drí tâ-drǐ lērē trá kí Yésũ Krístô ââ'dô kúmú âníkâ 'í 'dǐ rí, 'dōvó nǐ 'bâ ânî nyānyā rǐlǐ ngá âlô ró gólâ bê.

⁷Gō'dá ítí rí, nǐ 'bâ ânî ínđrǐgô ôfi dǐ Yésũ Krístô 'á ôzô fê gólâ ínđrǐgô lâ drí filí trá dǐ ǐnyákú tândí 'á rí kâtí. Gō'dá nǐ 'bâ Yésũ Krístô ǐ'dí â'dólé ǐnyákú tândí âníkâ ró ânî ínđrǐgô drí fǐzô bê 'á lâ dǐ gágá gō'dá kpá rǐ 'bá ngá nyānyā tândí fēlé ânî drí

gõ'dá kpá ãní pǎlé rí. Gõ'dá ítí rí, nĩ ã'dô ró gágá tǎ lǎlǎ gólá ãní drí lǎlé trá tǎ pǎtĩĩ gólá ãní ìmbázó 'á lâ nõ 'á, gõ'dá nĩ rí ró zǎâ ǎwô-ítí 'é'é bê Ôvǎrí drí.

8 ãní lĩfĩ òmbâ ãní rú óòzó ãní ádó úlí lĩfĩ lõmbâ kǎ sĩ tǎ lǎlé tǎ ìmbâ tĩbê á'dó 'bá òjílǎ mvá kǎ ró, gõ'dá 'bǎ 'bá ònjò ró rí 'á. Tǎ pǎtĩĩ ró, tǎ ìmbâ lâràkô rí gógó 'dĩ ãní íyíkǎ kôró lǎjò'bá Sǎtánǎ kǎ rí 'bá yĩ tí sĩ, gólĩyĩ òjílǎ ǎngó nõ kǎ nõ 'bá yĩ drĩlĩ kúmú ró rí. Gõ'dá tǎ ìmbâ lâràkô rí 'dĩ á'dó kô Yésũ Krístô ngá lésĩ.

9 Yésũ Krístô cé ǐ'dĩ á'dô-á'dô lâ drí 'bǎlé nyé òzô Ôvǎrí kǎtí gõ'dá kpá mbàràkǎ Ôvǎrí kǎ bê ndrĩ gólá rí rú'bá ñnyákú 'á rí.

10 Ítí rí, gõ'dá ãní rĩ'á ìzǎ òrē kǎ ǎkó Ôvǎrí drígá sĩ, tǎlǎ ãní trá rĩ'á ngá ǎlô ró Yésũ bê, gõ'dá gólá ǐ'dĩ mbàràkǎ ndrĩ ǎngó 'á nõ 'bá yĩ drĩlĩ, mǎlǎyíkǎ tǎndĩ ngátá líndrĩ ònjĩ, 'búlí-'bá yĩ bê, gõ'dá kpá ólé yĩ bê ndrĩ.

11 Mǎ ícǎ kô á'dólé ngá ǎlô ró Ôvǎrí bê 'dē'dē bǎsǎ 'á tĩbê á'dó 'bá tótó ǎmǎ ñnyĩrĩkô nõnõ ǐ'dĩ drí òjílǎ mvá kǎ rí sĩ rí. Vò lâ 'á rí, Ôvǎrí 'bǎ ǎmǎ trá á'dólé ngá ǎlô ró Yésũ bê tǎ lòvókô gólá ǎmǎ 'á, rĩ 'bá ǎmǎ 'bǎlé tǎ ònjĩ 'élé rí nõnõ lâ sĩ volé ǎmǎ pĩpĩsílĩ 'ásĩ.

12 Ítí rí, gõ'dá bǎbǎtízĩ ǎníkǎ rí kpá rĩ'á tǎ 'dĩ 'bá yĩ á'dálé, tǎ rí 'dĩ òrĩ ró bê ãní drĩ. Tǎ rí 'dĩ rí tǎ á'dálé kĩ, òzô ãní drí á'dórē trá ngá ǎlô ró Yésũ Krístô bê rí tí rí, gõ'dá ó'bǎ tǎ lòvókô tǎ ònjĩ ǎníkǎ rí kǎ trá 'bú 'á 'dũwǎ Yésũ Krístô rí ǎvõ bê, gõ'dá nĩ ngá gõ'dá kpá trá òdrǎ 'ásĩ 'dũwǎ gólá bê. Tǎ 'dĩ 'bá yĩ rĩ'á tǎ pǎtĩĩ 'ĩ ãní drí, tǎlǎ nĩ lē tǎ trá Ôvǎrí 'á mbàràkǎ gólákǎ ǎkĩ gólá drí Yésũ Krístô rí ñngázó ǐ'dĩ sĩ lâ òdrǎ 'ásĩ 'dĩ 'á.

13 Gõ'dá tǎ rí 'dĩ á'dô trá nõtĩ, tǎ lòvókô ǎníkǎ Ôvǎrí rí lē kǎ rí drǎ trá ãní pĩpĩsílĩ 'ásĩ volé, tǎlǎ tǎ ònjĩ ǎníkǎ 'élé Ôvǎrí rú rí drí. Ítí rí, Ôvǎrí áyē ãní trá tǎ ònjĩ ǎníkǎ 'ásĩ gòzó kpá tǎ lòvókô ãní pĩpĩsílĩ 'á íyĩ lē kǎ rí lògólé á'dólé lédrē-lédrē ró Yésũ Krístô bê.

14 Gõ'dá Ôvǎrí lí ícícíyǎ ndrĩ ǎmǎ rú tǎ gólá ǎmǎ drí tǎ 'bǎ'bǎ íyíkǎ ròzó kô rí trá ndrĩ 'dó volé. Gólá ìzǎ tǎ ònjĩ ǎmǎkǎ ñgílĩ trá vũdrĩ rí trá ndrĩ ñpǎ-ñpǎ lâ sĩ, fē lǎlĩ-lǎlĩ drĩ Yésũ Krístô bê.

15 Tólá fē lǎlĩ-lǎlĩ nǎ drĩ rí, Yésũ Krístô trõ mbàràkǎ Sǎtánǎ kǎ trá drí-ǎcē gólákǎ bê, gõ'dá kpá líndrĩ gólĩyĩ ndrĩ rí 'bá Sǎtánǎ rí ñnjĩlĩ rí kǎ yĩ bê. Gõ'dá fē lǎlĩ drĩ tólá rí, gólá pē gólĩyĩ cú, gõ'dá gólá á'dá kpá ǎngó drí kĩ, gólĩyĩ gõ'dá trá mbàràkǎ ǎkó.

16 Ítí rí, gõ'dá á'dó kô tǎndĩ ró òjílǎ ǎzǎ drí tǎ 'bǎ'bǎ 'bázó ãní drí kĩ, nĩ ònyǎ ngá ǎzǎ 'bá yĩ kô ngá mvũmvũ ǎzǎ 'bá yĩ bê. Gõ'dá nĩ ǎrĩ tǎ gólĩyíkǎ kpá kô òzô gólĩyĩ ò'bǎ tǎ trá ãní drí kĩ nĩ rí, nĩ ò'ē lǎ'bĩ ǎzǎ 'bá yĩ nyé òzô lǎ'bĩ òrĩ Yúdǎ yĩ kǎ pará sĩ kǎ 'dĩ tí rí, ngátá kǎyĩ njĩ-drĩ-lǎ-rĩ kǎ 'dĩ yǎ rí.

17 Tǎ 'dĩ 'bá yĩ ndrĩ á'dô trá sísĩ á'dô ǎcǎ-ǎcǎ Yésũ Krístô kǎ ǎngó drĩ nõngá rí á'dálé, gõ'dá 'dĩ á'dô kpá òzô tǎ pǎtĩĩ líndrĩ kǎtí. Gõ'dá tǎ gólá á'dó 'bá tǎ pǎtĩĩ ró, gõ'dá kpá mbĩ ró rí íyĩngá Yésũ Krístô ǐ'dĩ.

¹⁸Nĩ âyê òjílā āzā ālólā āādô ānĩ kô, gō'dá nĩ 'bā ānyĩ ò'è ānĩ kô tā gólā ānĩ drí lā'bí 'dāzó kô ngātá òvārí ānĩ á'bíyá yí ká rí írátāzó kô 'dĩ 'á. Ítí rí, òjílā gólíyí rí 'bá tā 'dĩ 'bá yí 'élé 'dĩ rí, gólíyí rí íyí lōmbélélē ābī-ābī íyíkā rí'á ābīlā rí 'bá yí tāsī 'dĩ. Tā ndrī gólíyíkā rí'á ātālā rí 'bá yí rí'á lōsī ākó, tālā tā ìsū gólíyíkā íyíkā cé íyí tā 'bālé 'dĩ ā'dólé gārā.

¹⁹Ítí rí, òjílā rí 'dĩ 'bá yí ā'dó gō'dá kô nyé òzō Yésū Krístō rí rú'bá tíbē Yésū drí ā'dózó nĩ drí lā ró rí yí kátí. Yésū Krístō cé 'dĩ āmā drí 'í tíbē āmā é'bé 'bá kpākā ālō, gō'dá kpá rí 'bá āmā vó ndrélé, tālā mā òmbā ró bē látí gólā Òvārí drí lēlé āmā drí mbāzó rí 'ásí.

²⁰Ítí rí, gō'dá tā lōvókō tā ònjí ānīkā rí ká drā trá Yésū Krístō bē, tālā ānĩ trá ngá ālō ró gólā bē. Gō'dá gólā ìnjí ānĩ trá mbārākā líndrī ònjí gólíyí tíbē rí 'bá òjílā āngó nō ká nō 'bá yí drílí kúmú ró rí 'bá yí ká 'ásí. Gō'dá tālā ā'dô 'í ānĩ drí gōzó kpá zāā rí'á tā 'élé òzō ānĩ drí 'bārē kpá zāā mbārākā líndrī āngó ká rí ká drígá rí kátí yā? Ānĩ drí gōzó kpá zāā tā 'bā'bā gólíyíkā vó lā lōbélé 'dĩ kí'á nĩ rí, nĩ nyā ngá nā kô, nĩ dō ngá nā kô rí.

²²Ngá 'dĩ 'bá yí ā'dô rú ndē'á ndrī. Òjílā mvá rí tā 'bā'bā 'dĩ 'bá yí 'bālé cé nĩ.

²³Tā 'bā'bā 'dĩ 'bá yí lēndrē íyíkā fí tándí ró rí, ā'dô ānĩ 'bā'á lēndrélé nyé òzō nĩ lē Òvārí trá rōo rí kátí, gō'dá áākí'á nĩ rí, nĩ lōgō ānĩ trá vūdrí 'álā rí kátí, gō'dá áākí'á nĩ rí kpá, nĩ āā'dô ícá'á cú ānĩ rú'bá vó ndrélé rí kátí. Kpálé ítí rí, tā 'bā'bā rí 'dĩ 'bá yí mbārākā ākó tā lōvókō tā ònjí 'ē ká ānĩ 'á rí fūlí.

KŌLÓSÍ LÉ 'BÁ 3

¹Nĩ ārī drē, íngā ānĩ trá 'dūwā Yésū Krístō bē òdrā 'ásí rírī ó'dí 'á gólā bē, ítí rí, gō'dá nĩ 'bā lífí cé tā tándí gólā Òvārí drí tā lā 'bālé trá 'é'á 'élā ānĩ drí úrú 'álā Yésū Krístō yí drí ā'dózó 'dĩ kúmú lā ró Òvārí bē rí drī 'dĩ. Nĩ ìsū gō'dá cé ngá gólíyí úrú 'álā rí 'bá yí, tā lā 'dĩ, gō'dá ā'dó kô ānĩ drí gōzó rí'á ūrī 'élé 'dĩ, ngá gólíyí āngó nō 'á 'é 'bá íyí rú ndēlé ndē nō 'bá yí tāsī. Tā lōvókō ākū ānĩ 'á rí 'bá ānĩ 'bālé ngá gólíyí āngó nō ká nō 'bá yí tā lā ìsūlī rí drā trá volé, gō'dá ānĩ trá cú rírī ó'dí bē ngá ālō ró Yésū Krístō bē, gō'dá kpá Òvārí bē úrú 'álā.

⁴Gō'dá āmā rí'á rírī tándí āzā ākó āngó 'á nōngá, rírī tándí cé rírī gólā āmā drí 'é'á āmúlā Yésū Krístō bē rí 'dĩ. Gō'dá káyí āzā sī, Yésū Krístō ā'dô āgō'á āngó 'á nōngá, gō'dá āmā drí kūmū gólākā úrú 'álā rí āmúzó gólā bē.

⁵Ngbāāngbānō rí, nĩ âyê tā ònjí gólíyí ānĩ drí rí'á 'élā sísí, drē ānĩ drí ā'dózó kô ngá ālō ró Yésū bē rí. Ítí rí, nĩ kô á'dú gō'dá cé ānĩ òkó ngātá ágó bē 'dĩ, nĩ 'bā ānĩ drí kô cé rí'á tā ònjí-ònjí rí 'bá yí ìsūlī 'dĩ, nyé òzō āvē kátí, gō'dá 'dó-má-drí bē, gō'dá kpá āgī-āgī ngá òjílā āzī ká rú rí bē. Ítí rí, āvē, 'dó-má-drí bē rí, rí òjílā 'bālé ā'dólé íyí nyānyā ká ró, gō'dá ā'dó kô ā'dólé òjílā Òvārí ká ró.

⁶Gō'dá tā gólíyí ítí 'dĩ 'bá yí rí Òvārí rí 'bālé ā'dólé āwā ró tákányí gō'dá gólā drí lānō fēzō òjílā rí 'bá tā ítí 'dĩ 'bá yí 'élé rí yí drí, gō'dá gólíyí volé gā 'bá dó tā 'bā'bā íyíkā ìnjílí rí 'bá yí bē.

⁷Nĩ rĩ trá tã ònjĩ-ònjĩ gólĩyĩ ìtĩ 'dĩ 'bá yĩ 'èlé drē ākpākā'dā kạyị gólĩyĩ ãnĩ drĩ tã Yésũ Krístõ kã nịzõ kô rĩ 'á.

⁸Ìtĩ rĩ, nĩ àyè gõ'dá tã rĩ gógó ònjĩ-ònjĩ 'dĩ 'bá yĩ vólé, nyé òzõ ăwă kâtí, âgĩ-âgĩ, tã 'bã'bã òjílã ázĩ rú, òjílã ázĩ 'dã'dã, ngátá tã ònjĩ átálé òjílã ázĩ rú rĩ.

⁹Nĩ ádô ònjõ kô, tãlã nĩ àyè rĩrĩ ăkũ ãníkã ányã ró rĩ yĩ trá gõ'dá nĩ ìtõ trá rĩrĩ ó'dĩ rĩlĩ ì'dĩ. ãnĩ gõ'dá trá ndrĩ òjílã ó'dĩ 'ì. Ìtĩ rĩ, gõ'dá â'dô-â'dô ãníkã trá òzõ â'dô-â'dô Ôvãrí tĩbê ãnĩ 'bã 'bá rĩ kâtí.

¹¹Gbõ lé nĩ á'dó kô òrĩ Yúdă yĩ kã 'ì'dĩ, ngátá nĩ 'dè trá bãsã 'á ngátá nĩ 'dé kô yã rĩ, ngátá ãnĩ òjílã gólĩyĩ ázĩ-ázĩ drĩ gálé dó rĩ ì'dĩ yã rĩ, ngátá òjílã ázĩ-ázĩ drĩ ndrèlé ngá ònjĩ ró rĩ ì'dĩ yã rĩ, ngátá ãnĩ ngá-tĩ bē dũũ, ngátá ãnĩ ngá ăkó lé 'bá 'ì yã rĩ, Yésũ Krístõ drĩ rĩ, òjílã ìyíkã ndrĩ ngá ălô ró. Ìtĩ rĩ, Yésũ Krístõ rĩ ìyíkã rĩlĩ ămã pịpịsịlị 'ásĩ ndrĩ, gõ'dá 'dĩ ngá gólã tã lâ drĩ lậvũlị gặặ rĩ ì'dĩ.

¹²Gõ'dá Ôvãrí lē ãnĩ trá rõô, gólã drĩ ãnĩ nịzõ á'dólé òjílã ìyĩ nyãányã kã ró 'dĩ. Gõ'dá tã rĩ gógó 'dĩ tãsĩ rĩ, nĩ 'è zãã tã tãndĩ ì'dĩ òjílã ázĩ drĩ, gõ'dá nĩ á'dô kpá pịpịsịlị ặ'dị bē òjílã rú kạyị vósĩ cé ăyĩkõ sĩ. Nĩ á'dô mãnĩsĩ gõ'dá kpá fĩ ậtũ-ậtũ bē, gõ'dá nĩ 'è lómbé-lómbéwá kô.

¹³Nĩ àyè ãnĩ ázĩ-ázĩ yĩ tã ònjĩ gólĩyĩ drĩ 'èlé trá ãnĩ drĩ rĩ 'ásĩ, tãlã Ôvãrí àyè ãnĩ kpá trá tã ònjĩ ãníkã 'ásĩ rĩ drĩ sĩ.

¹⁴Ìtĩ rĩ, nĩ 'è tã 'dĩ 'bá yĩ ndrĩ, gõ'dá tã gólã lậvũ 'bá gặặ ãnĩ drĩ 'èlé rĩ, ãnĩ drĩ ãnĩ ázĩ-ázĩ yĩ lèlé ì'dĩ. Gõ'dá òzõ nĩ òlè ãnĩ ázĩ-ázĩ yĩ trá rĩ, ãnĩ drĩ rĩzõ ngá ălô ró, tãlã ãnĩ trá gárã rú'bạ kã rũ ìcú 'bá ngĩngĩ rú'bạ ălô rú rĩ ì'dĩ, gõ'dá gólã nĩ ãnĩ trá, tãlã nĩ rĩ ró bē ngá ălô ró tã ặ'dị ìyíkã 'á.

¹⁵Ìtĩ rĩ, gõ'dá tã ặ'dị gólã Yésũ Krístõ drĩ áfèlé rĩ òrĩ tã ìsũ ãníkã 'á kạyị vósĩ cé, tãlã Ôvãrí nĩ ămã trá rũ è'bélé ngá ălô ró òzõ lùkùmậ ngĩngĩ drĩ rũ è'béré rú'bạ ălô rú rĩ kâtí. Nĩ rĩ ró bē zãã rĩ'á ăwô-ìtĩ 'èlé ì'dĩ Ôvãrí drĩ.

¹⁶Gõ'dá tã àtĩ-àtĩ tãndĩ Yésũ Krístõ rĩ tãsĩ rĩ òrĩ zãã kạyị vósĩ cé ãnĩ drĩ. Nĩ rĩ ázĩ-ázĩ ìmbálé lôngó Ôvãrí kã ngõngõ lâ sĩ búkũ gólãkã 'ásĩ, gõ'dá kpá lôngó ăzã 'bá yĩ rĩzõ gólã rĩ lụyịlị rĩ 'bá yĩ bē.

¹⁷Nĩ 'bã ngá ndrĩ ãnĩ drĩ rĩ'á 'èlã rĩ 'bá yĩ, tã ãnĩ drĩ rĩ'á átálã rĩ 'bá yĩ bē Yésũ Krístõ rĩ 'bãlé á'dólé ăyĩkõ ró. Nĩ 'è ăwô-ìtĩ Ôvãrí ămã átã drĩ Yésũ Krístõ rĩ tãsĩ.

¹⁸Ãnĩ òkó yĩ, nĩ àrĩ tã ãnĩ ágó yĩ kã, tãlã 'dĩ tã Ôvãrí drĩ lèlé ãnĩ drĩ 'èlé rĩ ì'dĩ.

¹⁹Gõ'dá ãnĩ ágó yĩ, nĩ lē ãnĩ òkó yĩ dódó, gõ'dá nĩ á'dô tãndĩ ró gólĩyĩ drĩ.

²⁰Ãnĩ 'dịyĩmvá, nĩ ìnjĩ ãnĩ àndrè yĩ átã yĩ bē kạyị vósĩ cé. Òzõ nĩ ò'è trá ìtĩ rĩ, Ôvãrí á'dô á'dó'á ãnĩ bē ăyĩkõ ró.

²¹Gõ'dá átã yĩ, nĩ 'è tã ònjĩ tĩbê 'è 'bã ãnĩ mvá yĩ 'bãlé á'dólé ăwă ró rĩ kô gólĩyĩ drĩ. Òzõ nĩ òrĩ 'èlã ìtĩ, òzõ gólĩyĩ òlè trá tã tãndĩ 'èlé rĩ, drĩlịyị àyézõ lâ.

²²Gõ'dá ãnî rû ì'bũ 'bá ró rí yî, nî ìnjî ãnî lípî yî kâ'yî vósí cé. Nî ìnjî gólîyî òzõ gólîyî ã'dô bê ãnî bê rî, gõ'dá kpálé ìtí rî, òzõ gólîyî ã'dô yú'dawá rî, nî ì'bũ rû gólîyî drí pîpîsílî ãlô sí.

²³Ítí rî, òzõ nî ã'dô trá lôsî 'é'á rî, nî újũ lôsî 'élé tãndí ró. Rí'á ícâ-ícâ ró ãnî drí 'ézó lâ ìtí, tãlâ rû ì'bũrî 'á rî, nî rî rû ì'bũlî 'dî kúmú ãmákâ Yésũ Krístõ drí. Ítí rî, nî nî trá kî, gólâ ã'dô drí-â fê'á ãnî drí úrú 'álâ.

²⁵Ítí rî, gõ'dá nî ìsũ kpá kî, Kúmú Yésũ ã'dô lâno fê'á òjílâ gólîyî rî 'bá tã ònjí 'élé rí yî drí. Gõ'dá gólâ ã'dô òjílâ ndrî 'é'á látî ãlô 'ásí.

KŌLŌSĪ LÉ 'BÁ 4

¹Ãnî lôsî 'é 'bá lípî ró rí 'bá yî, nî ã'dô pîpîsílî mvêemvê bê lôsî 'é 'bá ãnîká yî drí, nî fê ngá gólîyî drí lèlé ã'dô ró rîzõ rí gólîyî drí, ãnî rí'á kpá ãnî lípî bê úrú 'álâ.

²Nî rî zãã rãtãã 'é'ê sí Ôvârí drí, gõ'dá ãnî lífî òrî zãã ngíyá, gõ'dá nî rî kpá zãã ãwô-îtí 'élé Ôvârí drí.

³Gõ'dá nî ìjî Ôvârí ãmâ tãsí, gólâ òfê ró látî bê ãmâ drí tã âtî-âtî tãndí íyíkâ pèzõ òjílâ drí. Nî ìjî Ôvârí, tãlâ gólâ òpâ ró ãmâ bê tã gólâká lãpî-lãpî ró, gõ'dá gólâ drí ã'dalé trá òjílâ drí nõ pèlé òjílâ drí. 'Dî tã ífî gólâ má drí ã'dózó gãnimã 'á nõ í'dî.

⁴Gõ'dá nî ìjî kpá Ôvârí, tãlâ gólâ ò'bã ró mâ bê tã âtî-âtî tãndí gólâká nõ pèlé mbî òjílâ drí, tã lâ òfî ró bê òjílâ drî dódó.

⁵Gõ'dá òzõ ãnî ã'dô trá òjílâ gólîyî tîbê ã'dó 'bá krístõ 'bá ró kô rí lâfálé rî, nî lônã látî íyíkâ zãã tã Yésũ kã nõ ãtázó í'dî gólîyî drí.

⁶Ítí rî, òzõ nî ãã'dô trá tã rî 'dî òj'á gólîyî bê rî, nî ã'dô cú 'díyî ìnjî-ìnjî bê gõ'dá kpá tã ìsũ-ìsũ tãndí bê, tãlâ nî ícâ ró bê tã gólîyî drí rí'á ìjílâ rî lôgólé dódó.

⁷Mã trá ãmâ âdrúpî ázî rú bê Tíkíkõ rî jõ'á ãnî ngálâ nõ. Gólâ ã'dô ãmâ tã ãt'á nî ãnî drí. Tíkíkõ rí'á ãmâ rú-lê-ãzî tãndí tîbê ãmâ drí rîzõ lôsî kúmú ãmákâ Yésũ Krístõ kã nõ 'élé gólîyî bê tãndí ró rî í'dî. Gólâ ã'dô mbârãkã sõ'á ãnî 'á.

⁹Gólîyî ã'dô nî'á Ònèsímõ gólâ tîbê ã'dó 'bá kpá òjílâ ãnîká ró rî bê. Ònèsímõ rî gógó kpá òjílâ tîbê 'dê 'bá trá Yésũ Krístõ vó pãtî-pãtî ró rî í'dî. Gõ'dá gólîyî ã'dô ngá gólîyî ndrî ã'dó 'bá nõlé nõ tã lâ ngí'á nî ãnî drí tólâ.

¹⁰Gõ'dá Ārísītārókõ gólâ tîbê ã'dó 'bá má bê gãnimã 'á nõlé nõ fê nî-bê-yã ãnî drí tólâ. Gõ'dá Mārākõ Bārānābā rî âdrúpî ró rî fê kpá nî-bê-yã ãnî drí. Ítí rî, má âtã Mārākõ rî tã trá sísí ãnî drí, òzõ gólâ òcã trá tólâ rî, nî lãgũ gólâ ãyíkõ sí.

¹¹Gõ'dá Yásowã tîbê zílî kpá Yúsētũ rî fê kpá nî-bê-yã ãnî drí. Ítí rî, òjílâ gólîyî nã 'dî 'bá yî òjílâ gólîyî òrî ãmákâ Yúdã yí kã 'ásí rî 'bá ìyî lôsî 'élé 'dũwã má bê nõlé Ôvârí drí rî í'dî. Gólîyî sõ mbârãkã trá má 'á.

- 12** Ēpāfārasī, krístō 'bá gólâ â'dó 'bá òjílâ āníkâ ró rī fě nī-bē-yā kpá ānī drí. Gólâ nōlé zāâ rī'á rû cē'á rātaā 'ě'ě bē Ôvârí drí, Ôvârí ò'bā ró ānī bē â'dólé gágá tā lēlē āníkâ 'á, gō'dá nī â'dô ró bē òjílâ lārâkô Ôvârí drí lēlé rī yī ró.
- 13** Ītí rī, gō'dá gólâ rī'á rātaā 'ě'á rōô ānī tāsī òjílâ Lōdīsīyā kâ bē gō'dá kpá òjílâ Hērāpólī kâ bē.
- 14** Dēmāsī yī āmâ rû-lē-āzī āmbá Lúkâ tībē â'dó 'bá dōkōtórō ró rī bē fě ĩyī kpá nī-bē-yā ānī drí.
- 15** Mā fě nī-bē-yā āmâkâ krístō 'bá gólīyī Lōdīsīyā 'álâ rī 'bá yī drí, gō'dá kpá Nīmífā yī drí krístō 'bá gólīyī rī 'bá rû ê'bélé gólâ drí 'bā 'álâ rī 'bá yī bē.
- 16** Ōzō gō'dá úūzī wārāgā nô trá ānī drí rī, nī gō ró lōpélâ kpá kǎnīsā Lōdīsīyā 'álâ rī drí úzī ró bē kpá tólâ krístō 'bá tólâ nā 'bá yī drí. Gō'dá nī zī kpá wārāgā gólâ má drí jōlé ngī òjílâ Lōdīsīyā kâ drí nā.
- 17** Gō'dá nī âtâ Ākípā drí kī, gólâ ũnī tāndí ró gólâ drí lōsī Ôvârí drí fēlé trá gólâ drí 'dī ndēlé.
- 18** Gō'dá mâ rī gógó Póólō, má fě nī-bē-yā ānī drí, mâ rī gógó nyāányâ lâ mâ trá âmâ rû ĩgī'á nō. Âmâ tā ũvī ānī drī sī gānīmā 'á nōlé kô, nī 'ê rātaā bē âmâ tāsī. Ôvârí āâ'dô ānī bē ndrī. Ī'dī 'dī.

1 TĚSĀLŌNÍKĀ LÉ 'BÁ

1 TĚSĀLŌNÍKĀ LÉ 'BÁ 1

¹Mâ Póólō, má îgĩ wárãgã nô ãnî òjílã ãmã átá Ôvârí gō'dá Kúmú ãmákã Yésũ Krístō bê rĩ kã rĩ 'bá Tēsālōníkã 'álã rĩ 'bá yĩ drí. Āmã, Sīlīvánō yĩ bê, gō'dá Tīmátīyã yĩ bê 'ê iyĩ nĩ-bê-yã ãmbã ãnî drí. Ôvârí ôfē òrē ãnî drí tã ã'dĩ bê.

²Āmã kárã rĩ'á ãwô-ĩtĩ 'ě'á Ôvârí drí ãnî tãsí. Gō'dá mã ngô ãwó kpá kárã gólã drí ãnî tãsí.

³Āmã drē kpá zãã rĩ'á ãnî tã ãsũ'á ãmã átá Ôvârí ágálé, tãlã nĩ á'dã tã lēlē ãníkã ngbálí-ngbálí Ôvârí 'á rĩ trá, gō'dá kpá òjílã lôvó ãníkã tákányĩ rĩ 'bá yĩ bê tã ãnî drí 'élé rĩ 'bá yĩ sí. Gō'dá ãnî kpá nĩngã sí lĩfĩ 'bã'bã bê Yésũ Krístō rĩ ãgō-ãgō tē'á.

⁴Āmã ãdrúpĩ yĩ ãmã îzó yĩ bê, mã nĩ trá tã pãtĩ ró kĩ nĩ rĩ, ãnî lôvó bê Ôvârí drĩ gō'dá gólã drí kpá ãnî êpēzó á'dólé òjílã íyíkã ró.

⁵Dĩ mã nĩ, tãlã kãpĩ ãmã drí cãzó tólã tã ãtĩ-ãtĩ tãndĩ Yésũ rĩ tãsí rĩ átalé ãnî drí 'dĩ sí, pãtĩ ró tã ãmã drí átalé 'dĩ 'bá yĩ á'dó kô cú itĩ ífĩ lâ yĩ ãkó. Nĩ nĩ trá kĩ nĩ rĩ, tã 'dĩ 'bá yĩ rĩ'á tã pãtĩ 'ĩ mbârãkã Líndrí Tãndĩ Ôvârí kã rĩ kã sí. Nĩ nĩ kpá trá kĩ, tã ãtĩ-ãtĩ rĩ'á pãtĩ, tãlã mã 'ê tã tãndĩ trá dũũ ãmã drí rĩrĩ ãnî bê 'dĩ sí.

⁶Gō'dá nĩ ùsũ lâṅō trá, tãlã nĩ 'dê trá Yésũ vósĩ ãmã bê. Kpálé òjílã ãzã ãnî rĩ, Líndrí Tãndĩ Ôvârí kã á'dô ãnî 'bã'á á'dólé ãyĩkô ró, gō'dá nĩ rĩ trá tã lēlē sí Ôvârí 'á.

⁷Gō'dá ngbãangbãno rĩ, krístō 'bã ndrĩ 'bãdrĩ Gĩrĩkĩ kã 'álã rĩ 'bã yĩ 'dê iyĩ trá 'dó tã ãnî drí rĩ'á 'élã rĩ 'élé rĩ'dĩ.

⁸Gō'dá kpá Gĩrĩkĩ ùgú 'álã rĩ, òjílã ãzã 'bã yĩ ãtã tã ãmã drí tã lēlē ãníkã Yésũ 'á 'dĩ tãsí. Ícã kô ãmã drí tã ãzã átalé drĩlĩyĩ ãnî tãsí.

⁹Átã trá kĩ nĩ rĩ, òzō mã ããcã trá ãnî ngálã rĩ, nĩ ãrĩ ãmã úlĩ ãrĩ-ãrĩ ãyĩkô sí. Gō'dá nĩngã sí rĩ, ãnî drí ípálé jãzó rĩ'á òvârí ãbãrãdãgō ãnî ã'bĩyã yĩ kã rĩ rú sí, gōzō ándrã-gã-sĩlĩ jãlé Ôvârí pãtĩ rĩ drí.

¹⁰Gō'dá ãnî ãã'dô drē lĩfĩ 'bã'bã ró ãgō-ãgō Ôvârí rĩ mvã Yésũ kã úrú lésĩ rĩ tē'á gólã Ôvârí drí gólã rĩ ãngálé lídrĩlí òdrã 'ásĩ rĩ, gō'dá gólã 'ê 'bã ãgólé ãmã pãlé òmbã Ôvârí kã ãmã drí tã ònjĩ ãmákã tãsí rĩ 'ásĩ rĩ.

1 TĚSĀLŌNÍKĀ LÉ 'BÁ 2

¹Āmã ãdrúpĩ yĩ ãmã îzó yĩ bê, nĩ nĩ trá kĩ, lôsí ãmákã ãnî lãfálé rĩ á'dó kô tã ãkó itĩ.

²Ítũ ãmã drí 'bãzó Fĩlĩpĩ 'álã rĩ sí rĩ, ò'ê ãmã trá ònjĩ ró, gō'dá áatã tã ònjĩ trá ãmã rú, drē ãmã drí cã ãkó Tēsālōníkã á tólã rĩ. Kpálé itĩ rĩ, Ôvârí áfē mbârãkã íyíkã trá ãmã drí tã ãtĩ-ãtĩ íyíkã pēzó ãnî drí. Gbō lé òjílã bê dũũ rĩ 'bã tã ònjĩ átalé rĩ'dĩ ãmã rú rĩ, mã rĩ ãmákã zãã tã 'dĩ 'élé mbârãkã ãmákã rĩ sí ndrĩ.

- ³Gõ'dá nĩ ndrê trá kĩ, mã rĩ kô tâ 'dĩ pėlé tâ įsũ-įsũ ōnjĩ sĩ âmâ pĩpĩsĩlĩ 'á ngátá ãnĩ ádólé ĩ'dĩ.
- ⁴Ôvârí 'bã lĩfĩ âmâ drĩĩ â'dólé tâ âti-âti íyĩkã tãndĩ ró 'dĩ pėlé, tãlã cé gólã ĩ'dĩ tâ ómvó tō 'bã tō âmâ 'á rĩ. Mã lē tótó Ôvârí rĩ 'bãlė ĩ'dĩ â'dólé äyĩkō ró, â'dó kô õjĩlã äzĩ 'bãlė ĩ'dĩ. Gõ'dá mã rĩ kpá kô rĩ'á mãnĩ 'ėlė ãnĩ drĩ.
- ⁵Mã rĩ kô rĩ'á úlĩ âsô-âsô âtalé ĩ'dĩ ãnĩ drĩ, tãlã nĩ äâfē ró âđĩ bē âmâ drĩ. 'Dĩĩ Ôvârí nĩ trá ndrĩ.
- ⁶Mã lēé kô ãnĩ õjĩlã äzã 'bã yĩ bē rĩ drĩ âmâ lũyĩlĩ.
- ⁷Íyĩkã fĩ rĩ'á mbĩ âmâ drĩ ngá zĩzō ãnĩ tĩ, tãlã âmâ rĩ'á lãjō'bã Yēsũ kã ĩ'dĩ rĩ drĩ. Gõ'dá mã 'é kô. Bē-rĩ âmâ rĩ'á ãnĩ drĩ õzō ândrē tãndĩ gólã rĩ 'bã íyĩ mvã ärómēyã ró rĩ vó lâ ndrēlė dódó rĩ kãtĩ.
- ⁸Mã âtã tâ âti-âti Ôvârí kã trá ãnĩ drĩ, tãlã ãnĩ lôvó bē rĩ'á âmâ 'á rōō. Gõ'dá mã 'é ngá tĩbē rĩ'á 'ėlã rĩ trá äkĩ äkō ãnĩ drĩ rĩ.
- ⁹Mã 'é ngá trá úrĩ sĩ vō vō įtũ kárã bũũũ ngáčĩ 'á, tãlã âmâ 'ã tãsĩ. 'Dĩĩ drē įtũ âmã drĩ â'dózó tólã tâ âti-âti Ôvârí kã pē'á ãnĩ drĩ rĩ sĩ. Mã 'é ĩtĩ, tãlã mã õzō kô rĩĩ lãņō ngá zĩzĩ kã sölė ãnĩ rũ.
- ¹⁰Tã äkĩ äkō âmã drĩ âtalé trá nõ rĩ'á pãtĩĩ. Änĩ nyãányã Ôvârí yĩ bē nĩ trá, mã 'é tâ â'dó 'bã mbĩmbĩ rĩ 'bã yĩ ĩ'dĩ ãnĩ tã lē 'bã yĩ lãfálė.
- ¹¹Mã 'é ãnĩ älø-älō, té õzō mvã rĩ átã drĩ rĩĩ mvã lâ yĩ nyãányã ró rĩ yĩ 'ėlė rĩ kãtĩ,
- ¹²'díyĩ ĩcĩ-ĩcĩ, gõ'dã kpã tã-drĩ lôgō-lôgō tâ mbĩmbĩ Ôvârí rĩ 'bã 'bã â'dólė äyĩkō ró rĩ 'bã yĩ 'ėlė ĩ'dĩ rĩ sĩ. Gólã rĩ gógó ĩ'dĩ ãnĩ äzĩ 'bã â'dólė íyĩkã ró kũmũ íyĩkã zėlė ämbã íyĩkã nĩlĩ rĩ.
- ¹³Mã lũyĩ Ôvârí kárã, tãlã nĩ õtĩrĩ tâ âti-âti ârí âmã sĩlĩ sĩ rĩ, nĩ įsũũ kô kĩ, 'dĩĩ tâ âti-âti õjĩlã sĩlĩ sĩ rĩ ĩ'dĩ. Nĩ nĩ ãnĩkã cé tâ âti-âti rĩ 'dĩ äã'dô trá Ôvârí sĩlĩ sĩ. Ôvârí rĩ'á tâ 'ē'á úlĩ íyĩkã 'dĩ sĩ ãnĩ gólĩyĩ tã lē 'bã gólã 'á rĩ yĩ drĩ.
- ¹⁴Tã rĩ nõ 'é rũ ãnĩ drĩ nõ, té õzō drĩlã rũ 'ērē trá kãņĩsã Ôvârí kã vō äzã 'bã yĩ 'ásĩ Yũđãyã 'álã rĩ 'bã yĩ drĩ rĩ tí. Ôjĩlã ãnĩkã rĩ 'bã yĩ izã ãnĩ kpã té õzō õjĩlã Yũđã yĩ kã rĩ 'bã yĩ drĩ rĩrĩ krĩstō 'bã Yũđãyã 'álã rĩ 'bã yĩ izãlė rĩ kãtĩ.
- ¹⁵Õjĩlã Yũđã yĩ kã rĩ 'bã yĩ úfũ Kũmũ Yēsũ tâ âņgũ 'bã Ôvârí kã yĩ bē nĩ, gõ'dã nõō gólĩyĩ rĩ'á âmã izã'á iyĩ. Ôvârí trá rĩ'á õmbã ró lãvũlĩ kôrô tâ gólĩyĩ drĩ rĩ'á 'ėlã 'dĩ tãsĩ. Mã nĩ trá kĩ nĩ rĩ, gólĩyĩ jã rũ trá â'dólė äjũ-'bã-äzĩ ró õjĩlã drĩ ndrĩ, tãlã gólĩyĩ lē 'dĩ rũ lô'bãlė pávó tĩ â'bãzō bē âmã drĩ, mã õzō lãtĩ Ôvârí kã ngá pãzō rĩ tã lâ átã õjĩlã â'dó 'bã õjĩlã Yũđã yĩ kã ró kô rĩ 'bã yĩ drĩ. Tã ōnjĩ 'dĩ 'bã yĩ ê'bē rũ trá lãvũlĩ kôrô tâ ōnjĩ gólĩyĩkã äzã 'bã yĩ drĩ sĩ. Gõ'dã ngbãangbãnō rĩ, Ôvârí â'dô pãtĩĩ lãņō fē'á gólĩyĩ drĩ.
- ¹⁷Ä'dô cé âmã rĩ gógó tãsĩ rĩ, âmã âdrũpĩ yĩ âmã izó yĩ bē, mã câ lãfálė trá ãnĩ rũ sĩ äkũ ró. Gõ'dã âmã kpã fĩ zãã rĩ'á ãnĩ tã įsũ'á. Âmã trá tâ įsũ-įsũ äņgĩ bē ãnĩ ndrēzō

ó'dí. Mã rî trá tã 'êlê ânîzô ãnî ngálâ. Mã Póölô rî gógó nyãányâ lâ ítónâ trá tã ìsùlì cãzó tólâ àndâlâ rî, gô'dá Sātánâ lôgâ mã dó.

¹⁹Ãmâ, mã lē rî'á ãnî ndrêlé ítí lâ 'dî ró, tãlâ ãnî rî gógó nyãányâ lâ, ítú gólâ Kúmú ãmákâ Yésù Krístô drí àgôzô rî tú, gólâ â'dô tã átá'á kî nî rî, mã 'ê tã trá tãndí ró ãnî tãsi. Gô'dá vólé drî lâ 'ásî rî, mã â'dô 'bã'á ãyîkô ró.

1 TĚSĀLŌNÍKĀ LÉ 'BÁ 3

¹Tã ìsù ãmákâ ãnî tãsi rî îcâ trá lãvũlì kôro. Í'dí 'dî, ãmâ drí ngãzó tã ìsùlì Tĩmátĩyã rî jôzó. Tĩmátĩyã rî 'dî ãmâ lãmũ-ãziyã 'î. Ôvãrí 'bã gólâ ãmâ bê rî'á tã íyíkã pêlê ôjílã drí. 'Dĩ mã lâkî ãmákâ drê ãkpãkã'dã Átênã 'á nōngá. Nĩngá sî, ãmâ drí tã átázó gólâ drí ãnî îcílì tã lēlê ãníkã 'bãlé ãmbá Yésù 'á,

³tãlâ ôjílã ãzã ãlô ãnî lãfálé 'ásî ôzó úlì Ôvãrí kã âyé lâñô drí sî. Gô'dá nî nî kpá trá lãtî ãmákâ ãnî bê rî rî'á lâñô kã 'î.

⁴Kãyî ãmâ drí â'dózó drê ãnî bê tólâ rî, mã pê úlì rî 'dî trá sîsî ãnî drí. Mã kî nî rî, nî â'dô kpá lâñô úsú'á.

⁵Gô'dá ítí rî, tã ìsù-ìsù ãmákâ ãnî tãsi rî drí 'dēzó lĩbálé ạngí ró. Gô'dá ãmâ drí Tĩmátĩyã rî jôzó ãnî ngáá tólâ, tãlã tã lēlê ãníkã 'bãlé trá rî ârízó bê sîlì lâ 'ásî, ngã tí ã'dô trá tólã ángô tí yã rî. Mã rî'á ùrî ró, tãlã mã ìsù tã kî nî rî, Sātánâ â'dô ãnî âdó'á. Gô'dá 'dĩ, tí tã ãmákâ 'êlé trá tólã nã â'dô â'dó'á ápé fãrạngạngá ró.

⁶Gô'dá Tĩmátĩyã àgô drê kpá trá ãnî ngá lésî. Gô'dá gólâ drí tã átázó ãmâ drí tã lēlê ãníkã Ôvãrí 'á gô'dá kpá ôjílã lôvó bê rî tãsi. Gô'dá nĩngá sî, Tĩmátĩyã rî gógó drí ngãzó kpá tã átálé kî nî rî, ãnî ãã'dô drê zãã rî'á tã ìsù bê ãmâ tãsi â'dólé ãnî drí lãmũ-ãziyã pãtĩ rî ró. Gô'dá drílã ngãzó tã rî 'dî pá lâ átílì kî nî rî, nî lē ãmâ ndrêlé kpá nyé ôzô ãmâ drí lērē ãnî ndrêlé rî kátí.

⁷Ngbãangbãno rî, ãmâ pĩpĩsílì â'dî trá ndrúndrú. Á'dô kpálé lâñô ãmbá ãmâ drí â'dózó í'dí bê lâ nō rî, nî 'bã ãmâ trá â'dólé ãyîkô ró tã lēlê ãníkã sî.

⁹Mã 'ê ãwô-ítí ãmbá ãmbá Ôvãrí drí ãyîkô ãnî drí ãmâ 'bãzó trá 'á lâ ãndrô nô tãsi.

¹⁰Ãmâ rî'á drê zãã ãwó ngô'á mbãrãkã sî Ôvãrí drí, mã gô ró kpá bê ãnî ngálã tã ãzã ngílì ãtì 'álã ãnî pãzó.

¹¹Mã ngô ãwó Ôvãrí ãmâ átã drí gô'dá kpá Kúmú ãmákâ Yésù bê kî nî rî, gólĩyĩ nyãányã ùnjĩ lãtì trã ãmâ drí nĩzó bê cãlé ãnî ngálã.

¹²Gô'dá Ôvãrí ãmákâ rî ô'ê ãnî, ãnî lôvó 'bãlé ãnî vó 'ásî lãvũlì kôro ngbãangbãno rî drĩ sî, gô'dá kpá ãnî 'bãlé â'dólé ôjílã ãzì lôvó bê ãkí ãkó ãnî 'á, kpá té ôzô ãmâ nyãányã drí â'dórē ãnî lôvó bê rî kátí.

¹³Bê trá ítí rî, Yésù ôsô mbãrãkã ãnî 'á, tãlã ãmâ átã Ôvãrí ôndrê ró ãnî bê ôzô ôjílã íyíkã â'dô 'bã ìyî tã ônjí ãkó rî 'bã yí kátí, ítú Kúmú ãmákâ Yésù drí àgôzô ôjílã íyíkã bê ndrî rî tú.

1 TĒSĀLŌNĪKĀ LĒ 'BĀ 4

¹Āmâ drē rī'á cé tā fínyáwá āzâ 'bá yī îgī'á ĩ'dī ānī drī. Mā âtâ úlī ānī drī ōzō ōjīlā gólīyī rī 'bá ĩyī tā âtâ-âtâ Kúmú āmákâ Yésū kâ zélé rī kâtí. Gō'dá nīngá sī rī, mā lōgō tā kpá ānī drī ngbálí-ngbálí, mā kī nī rī, nī 'ê ró tā tândí bê, té ōzō āmâ drī âtálé trá ānī drī rī kâtí, tálâ ūsū ró bê Ôvârí rú. Nī ĩtō trá ĩtí rī, trá rī'á tândí ró. Ā'dô ĩtí rī, 'dōvó nī 'ê tā rī 'dī 'bá yī lāvūlī kôro nōo drī sī. Nī ârí tā āmâ drī âtálé trá ānī drī sīsī Yésū kâ rī kpá trá,

³Ôvârí lē ānī drī â'dólé ōjīlā mb̄mb̄ rī 'bá yī ró, gō'dá kô â'dólé ōjīlā āvē 'bá ró.

⁴Nī āā'dô tā trō 'bá ró lôvó rú'ba kâ drīgá sī. Ā'dô trá ĩtí rī, vō â'dô sū'á Ôvârí rú, rīrī tândí rī 'dī tāsī.

⁵Nī 'bā ānī kô āvē drī lôfílī tā ōnjī-ōnjī rī 'bá yī 'élé, ōzō ōjīlā gólīyī Ôvârí nī 'bá kô rī 'bá yī kâtí.

⁶Nī âyī kô krístō 'bá āzī ōkó bê. Nī 'ê tā rī 'dī 'bá yī ālôlâ kó kô, tálâ pātī-pātī ró Kúmú āmákâ Yésū â'dô lânō ąngī fē'á ōjīlā tā rī 'dī 'bá yī 'ē 'bá rī yī drī. ĩ'dī ĩtí, āmâ drī āndrō ngāzō tā âtálé ānī drī ngbálí-ngbálí tā rī 'dī 'bá yī tāsī.

⁷Ôvârí lēé kô ōjīlā íyíkâ drī rīlī rīrī anyâ sī, bê-rī gólīyī drī rīlī rīrī mb̄mb̄ rī sī.

⁸Ōzō ōjīlā āzâ ālô ōgā trá dó tā rī nō 'bá yī ârílī rī, tákō gólâ gāá dó 'dī kô cé tā ōjīlā mvá āzī kâ ârílī, gólâ gā dó 'dī tā Ôvârí kâ rī 'bá yī ârílī ĩ'dī. Ôvârí lôfī Líndrī Tândí íyíkâ nī āmâ 'ásī.

⁹Tā āzâ kpá bê rī'á nōtí lôvó tāsī. Úlī āmákâ lôvó tāsī rī rī'á cé fínyáwá ĩtí, tálâ Ôvârí â'dâ lātī ānī drī ānī lôvó 'bāzō ānī vó 'ásī rī trá.

¹⁰Gō'dá tā pātī rō, ānī trá 'dó tā rī 'dī 'ē'á ĩtí ndrī krístō 'bá Mēkēdónīyā 'álâ rī 'bá yī bê. ĩtí rī, nī 'ê tā rī 'dī 'bá yī lāvūlī kôro ngbāangbānō rī drī sī.

¹¹Bê trá ĩtí rī, nī rī āyīkō sī lāwā-lāwā ākō. Nī sō ānī tī kô tā tībē â'dó 'bá ānīkâ ró kô rī 'á. Nī gō, nī 'ê lôsī ānīkâ mbârākā sī té ōzō tā āmâ drī âtálé trá ānī drī rī tī.

¹²Nī 'ê tā rī 'dī 'bá yī té ĩtí, tálâ ōjīlā gólīyī drē tā Ôvârí kâ ârí 'bá kô rī 'bá yī ĩnjī rō ĩyī ānī bê, gō'dá nī ōzō ngā ndāâ nyālē.

¹³Āmâ âdrúpī yī āmâ ízó yī bê, mā lē ānī tā nīlī krístō 'bá ôdrā 'bá trá rī yī tāsī, tálâ nī ōzō āwó ngōo, ōzō ōjīlā gólīyī ngā ākō līfī 'bāzō drī lā rī 'bá yī kâtí.

¹⁴Gō'dá mā lē tā trá kī, Yésū līdrī trá ôdrā 'ásī rī, gō'dá mā lē tā kpá trá kī, Ôvârí â'dô krístō 'bá ôdrā 'bá trá rī yī ĩngá'á, ā'dô ró bê gólīyī drī rú ūsúzó Yésū bê kâyī gólâ drī āgōzó āngó drī rī sī.

¹⁵Mā âtâ ānī drī nō tā Yésū rī nyāányâ drī âtálé kī'á nī rī, krístō 'bá â'dó 'bá drē zāâ lédrē-lédrē ró kâyī Yésū drī āgōzó rī sī rī, ícá ĩyī kô nīlī sīsī krístō 'bá ôdrā 'bá trá rī yī drī sī.

16Áá'dô tã rî 'bã'á 'élé, gō'dá mālāyíkā kúmú ró rî á'dô ngã'á ôtrélé, gō'dá áá'dô kpá gūnīyá vō'á tīl'í'á bē Ôvârí drí. Nīngá sī rî, Kúmú âmákâ Yésū á'dô 'é'á âgōlé úrú lésī. Gō'dá krístō 'bá ôdrā 'bá trá rî 'bá yī á'dô līdrī'á īyī sīsī ōdrā 'ásī.

17Gō'dá nīngá sī, Ôvârí á'dô âmâ krístō 'bá á'dó 'bá drē zāâ lédrē-lédrē ró rî 'bá yī ê'bé'á vūdrī sī kākâṛâ ãlô trōlé 'būū 'álâ mbārāsāsā 'á âmâ āzâ 'bá yī tólâ nã 'bá yī bē rû úsúlī Kúmú âmákâ Yésū bē. Vólé drī lâ 'ásī rî, mã á'dô rī'á zāâ gbádú ãdūkū ãkó Kúmú âmákâ Yésū bē.

18Bē trá ītī rî, nī 'dē mã pē tã lâ âmâ āzī-āzī yī drī ākī ãkó, tãlâ âmâ rú'á ãṛ'á dī ró bē ōdrā vólé drī 'ásī.

1 TĒSĀLŌNÍKĀ LÉ 'BÁ 5

1Āmâ tã āzâ ãkó átálé kâyī Yésū drí âgōzó rî tāsī.

2Nī nī trá kī'á nī rî, gólâ á'dô âgō'á īyī tã ájó ãkó, té ōzō ūgú gólâ ânī 'bá kīrī ngá ūgūlī rî kâtí.

3Kâyī rî 'dī sī rî, ōjīlā á'dô rī'á tã átálé kī nī rî, "Āmâ lânō ãkó." Nīngá sī, kôṛô lânō âmá rī á'dô á'dé'á gólīyī drī, ōzō ngá lâzê-lâzê âfī 'bá 'wāâ ōkó 'ē 'bá trá ānyī mvá tīlī rī drī rī kâtí. Gólīyī pá ngá kô ãlôwálâ tã ōnjī 'dī 'ásī.

4Āmâ krístō 'bá nī trá kī nī rî, Kúmú Yésū á'dô âgō'á 'wāâ'wā ītī.

5Tã rī 'dī tāsī rī, mã êdē âmâ nyāányâ njāâ gólâ rī âgō-âgō tāsī. Āmâ rī'á âmâ līfī bē ngbâ. Ítī rī, tã ōnjī á'dé kô âmâ drī, tãlâ âmâ á'dó kô rī'á ínīrīkúwá 'á.

6Ítī rī, mã āá'dô kákará līmú kâtí līfī lōmbâ bē. Mã á'dô kô tã nīnī ãkó ōzō ōjīlā drī lâ yī âkólé ãkô-ãkô nyāsá līmvo zélé rī 'bá yī kâtí.

7Ōjīlā rī á'dú kōlé ngácī sī, gō'dá kpá ītī ōjīlā rī ōdrā mvūlī rī'á gólīyī cīlī rōô rī kpá ngácī sī.

8Gō'dá á'dô ītī rī, mã 'é tã ōjīlā 'dī 'bá yī kâ rī kô. Mã āá'dô ró bē-rī ōjīlā gólīyī rī 'bá zāâ līfī bē ngbâ tã gólīyī 'ē 'bá rú 'élé rī tēlé rī 'bá yī ró. Mã 'bã âmâ lôvó âmâ vó 'ásī, mã 'bã ró līfī ãlô Ôvârí drī, gō'dá mã gō ró kpá rīlī līfī 'bã'bã bē âgō-âgō Kúmú âmákâ Yésū Krístō kâ rī tēlé 'dī.

9Ôvârí 'é ōmbâ íyíkâ kô á'délé âmâ drī. Gólâ lē âmâ pālē Kúmú Yésū rī ōdrā sī.

10Ōzō âmâ līfī ōmbâ trá âmâ rú Yésū drí âgōrē tú rī, mã á'dô rī'á tãndī ró Yésū rī gógó bē. Ōzō á'dô kpálé ōdrā 'ī âmâ drī sīsī Yésū drí âgō ãkó rī, mã á'dô kpá zāâ rī'á gólâ bē. Á'dô á'dó'á ītī, tãlâ âmâ pã 'bá Yésū drā trá âmâ vō 'á.

11Ítī rī, nī sō mbârākâ ânī āzī-āzī yī 'á. Gō'dá nī lôpē gólīyī, tã Ôvârí rī 'bã 'bá āyīkō ró rī 'élé. Ânī rī'á tã 'dī 'bá yī 'é'á ītī ngbāngbānō.

12Āmâ ãdrúpī yī âmâ ízó yī bē, mã lô'bã rú'á ânī drī lãnjī 'bãzó bē ōjīlā Ôvârí kâ 'bālē rī'á tã ãmbálé, ânī lôkílī, gō'dá kpá tã Ôvârí kâ 'ē 'bá mbârākâ sī rī 'bá yī drī.

13Nī 'bã gólīyī lôvó kpá, tãlâ tã drīlīyī rī'á 'élâ īyī rī sī. Nī rī tī ôcī-ôcī ãkó ãlôwálâ.

- 14 Mā lô'bā rú'bá ãní drí tã nô 'bá yí 'élé í'dí, nĩ àtí òjílã òvó ró rí 'bá yí, nĩ ícì gólíyí á'dó 'bá ùrĩ ró tã 'díyí ìzã-ìzã kã tãsí rí, nĩ àmù drí gólíyí tã lèlè bē fínýáwá rí yí drí, nĩ àtù fíi tã ányà òjílã kã drí sí.
- 15 Nĩ lògò tã ònjí kò òjílã tã ònjí 'é 'bá trá ãní drí rí drí. Á'dò kpálé ítí rí, nĩ lòndã tã tãndí í'dí 'élé ãní vó 'ásí, gò'dá kpá òjílã drí ndrĩ.
- 16 Nĩ á'dò àyĩkò ró ìtú vósí cé.
- 17 Nĩ rí zãã rĩlí àwó ngòlé Ôvârí drí ìtú kárá.
- 18 Tã àzã 'bá yí ò'è rú kpálé rí, nĩ 'è àwô-ítí àmbá í'dí Ôvârí drí, tãlã àwô-ítí 'é'è 'dí tã Ôvârí drí lèlé àrílí gólíyí tã lè 'bá Yésù Krístò 'á rí yí sílì sí rí í'dí.
- 19 Nĩ lògã òjílã kò òtírí rĩ ìyí ùlì àtálé òzò tã àngù 'bá Ôvârí kã rí tí rí, tãlã nĩ òzò tã Líndrí Tãndí Ôvârí kã drí rí'á 'èlã rí lògá.
- 21 Nĩ ìsù ùlì òjílã rí 'dí drí rí'á àtálã 'dí ìtò là. Nĩ àrí tãndí ró ùlì gólã á'dó 'bá Ôvârí kã ró rí, nĩ gò ró 'èlã.
- 22 Nĩ gã dó ùlì gólíyí á'dó 'bá Ôvârí kã ró kò rí àrílí.
- 23 Ôvârí rí nyãányã rí'á kó cé í'dí tã tì dùù nõ 'bá yí ndè 'bá 'í. Ítí rí, Ôvârí rí gógó nyãányã là òndè ãní èdè-èdè ícálé rĩlí yí bē òjílã tã mbì 'bá ró. Gólã òndrè ãní rí gógó vó là tã ìsù-ìsù àníkã bē, tã 'é'è àníkã bē ndrĩ 'dó kàkàrà, tãlã nĩ òzò á'dó tã ònjí tètè rí bē, ìtú Kúmú Yésù Krístò òtírí àgòò rí sí.
- 24 Ôvârí àzì ãní trá á'dólé òjílã íyíkã ró. Gò'dá tã pàtĩ ró, gólã á'dò tã àmbá drílã tã là yí 'bálé trá ndrĩ 'dí 'bá yí 'é'á.
- 25 Àmã àdrúpì yí àmã ìzó yí bē, nĩ ngò àwó Ôvârí drí àmã tãsí.
- 26 Nĩ-bē-yã àmákã ãní drí tólã rú àmvô-àmvô sí.
- 27 Mã 'bã tã àtã-àtã àmákã ãní drí Kúmú àmákã Yésù àndrá kí nĩ rí, òlã tã ìgĩ-ìgĩ àmákã nõ ãní krístò 'bá yí drí ndrĩ.
- 28 Kúmú àmákã Yésù Krístò àà'dò àní bē. Í'dí 'dí.

2 TĚSĀLŌNÍKĀ LÉ 'BÁ

2 TĚSĀLŌNÍKĀ LÉ 'BÁ 1

¹Āmâ Póólō, Sīlívánō, Tīmátīyā yí bê, mã 'è nî-bê-yā āmbá ānî òjílā āmâ átá Ôvârí kâ gō'dá Kúmú āmákâ Yésū Krístō kâ rí bê rī 'bá Tēsālōníkâ 'álâ rí 'bá yí drí.

²Āmâ átá Ôvârí gō'dá Kúmú āmákâ Yésū Krístō bê, òfē iyí òrē ānî drí tā ǎ'dí bê.

³Āmâ âdrúpī yí āmâ izó yí bê, rī'á tā mbî ró āmâ drí rīzō Ôvârí rí lûyílí kárá tálâ ānî tāsī, tā lēlē āníkâ Ôvârí 'á rí trá rû lôpé'á ǎtí 'álâ. Gō'dá lôvó āníkâ āzī-āzī drí ākí ākó rí kpá trá rû lôpé'á rōô ǎtí 'álâ.

⁴Ā'dólé bê trá ítí rí, āmâ rí gógó rī'á ānî rú lûyí'á krístō 'bá vō āzâ 'bá yí 'ásī rí yí drí kí nī rí, ānî drē zāâ rī'á tā lēlē bê Ôvârí 'á kâyí āndrō rú izā-izā kâ gō'dá kpá lâñō bê nō sī.

⁵Gō'dá mã nī trá 'á lâ sī kí nī rí, Ôvârí â'dô tā kí'á mbîmbî ró, gólâ òtírī tā ǎdūkū íyíkâ átá kí'á nī rí, ānî rī'á îcâ-îcâ ró â'dólé òjílâ íyíkâ ró rí.

⁶Ôvârí â'dô tā mbîmbî rí 'ě'á rī'dí. Gólâ â'dô lâñō áfē'á òjílâ gólīyí rī 'bá rī'á ānî izālē ítí rí yí drí.

⁷Gólâ â'dô āmâ 'bā'á ānī bê lôvólé rú izā-izā 'ásī, mã òtírī Yésū rí ndrēē ānīrī 'á úrú lésī rí, cú lâsī kōkō lâŕū-lâŕū rí bê kpá mālāyíkâ íyíkâ mbârākâ ākī rí 'bá yí bê rí.

⁸Ôvârí â'dô lâñō fē'á òjílâ gólâ rí nī 'bá kô rí yí drí, tálâ gólīyí gā dó tā âtī-âtī tândí gólâkâ Yésū rí tāsī rí ârílí.

⁹Lâñō rí 'dī â'dô 'bā'á zāâ gbádú ǎdūkū ākó. Áâ'dô òjílâ 'dī 'bá yí drō'á volé Yésū gólâ mbârākâ bê gārā rí lâgátí sī, kâyí gólâ drí 'ézó âgólé āngó nō 'á, òjílâ gólâkâ nyāányâ lâ yí ró rí drí rīzō gólâ rí lûyílí, gō'dá kpá rī'á lâñjī 'bālē gólâ drī rí 'á. Gō'dá ání íffí â'dô 'ě'á 'bālē òjílâ gólīyí rī 'bá gólâ rí lûyílí 'dī 'bá yí lâfálé, tálâ ānī rī'á tā lēlē bê tā âtī-âtī Yésū rí tāsī rí 'á.

¹¹Ítí rí, āmâ rī'á kárá āwó ngō'á Ôvârí drí ānī tāsī kí nī rí, Ôvârí ò'è ānī îcálé â'dólé òjílâ íyíkâ ró, òzō gólâ drí ānī ǎzírī trá nō kátí. Ôvârí āáfē mbârākâ kpá ānī drí yí ngá lésī, ǎ'dô ró bê tā tândí ānī drí lēlē 'ě'á 'elâ tā lēlē āníkâ gólâ 'á rí tāsī rí 'ézó rī'dí sī lâ ndrī.

¹²Ōzō Ôvârí ò'è tā nō 'bá yí trá ānī drí rí, áâ'dô Yésū rí lûyí'á tā ānī drí 'elē trá 'dī tāsī. Gō'dá Yésū â'dô tā átá'á kí nī rí, nī 'è tā trá dódó. Kúmú āmákâ Yésū â'dô tā 'dī 'bá yí 'ě'á cú ítí vō lâ lôgō ākó.

2 TĚSĀLŌNÍKĀ LÉ 'BÁ 2

¹Āmâ âdrúpī yí āmâ izó yí bê, mã lē tā âtálé ānī drí âgō-âgō Kúmú āmákâ Yésū Krístō kâ tāsī, gō'dá kpá āmâ rú ê'bê-ê'bê rú úsúlí gólâ bê vō âlô 'á rí tāsī.

²Nī 'bā tā ïsū-ïsū āníkâ kô â'dólé rú ònjâ-ònjâ ró gólâ rí âgō-âgō tāsī. Ōzō òjílâ āzâ ñmbâ tā trá kí'á nī rí, kâyí rí 'dī âcâ trá rí, nī lē tā-drī lâ kô. Ōzō āzâ òpē íyíkâ tā kí,

yí āābī íyíkā tā rī 'dī ābī rī, nī lē tā-drī lâ kpá kô. Gõ'dá kpá õzõ āzā rī õjõ íyíkā trá tā ígī-ígī 'í kī'á nī rī, nõõ ā'dô Póõlõ rī tị-võ 'í rī, nī lē tā-drī lâ kpá kô.

³Nī āyē õjílā āzā kô ālõwálā ānī ādólé, tālā mā ātā tā 'dī 'bá yí trá ndrī ānī drí. Á'dô āgõ-āgõ Yésū ká tāsī rī, tā āzā 'bá yí á'dô rú 'é'á sísí. Kàyī āndrõ nõ sī, Sātānā rī'á õjílā sē'á ùgũ sī tā ātā-ātā Ôvārí ká ārī-ārī lâ gālé dó. Ízátú rī, õjílā āzā á'dô á'dó'á tā õnjí ásé 'bá ró. Gõ'dá ngbāngbānõ rī, úgbálákā átị trá drílā õzõ āfõõ ñnyákú drī õzõ ānī drí nīrī rī kátí. Nīngá sī, ìtú-pá mbị 'á, gólá átị ígbálákā 'bá rī, á'dô nī'á lâ. Gõ'dá õjílā rī tā õnjí ásé 'bá ró 'dī á'dô rú á'dá'á trá ñnyákú drī nõngá. Vólé drī lâ 'ásí, õjílā āngó 'á rī á'dô íyí rú jā'á kpúrúkélē Ôvārí rú. Gólíyí á'dô gā'á dó tā pătị-pătị ró rī ārílí. Ôvārí pătị-pătị ró rī gõ'dá ôvārí ābārādāgõ āzā 'bá yí bē õjílā drí lúyílí Ôvārí ró rī, õjílā tā õnjí ásé 'bá ró 'dī á'dô á'dó'á ôvārí 'dī 'bá yí drí ndrī ājú-'bá-āzī ró. Gólá á'dô íyí nyānyā 'bā'á á'dólé lạnjị-lạnjị ró lậvũlị kôrô gólíyí drī sī ndrī. Gólá á'dô nī'á rílí vũdrị jó ángí Ôvārí ká rī 'álá. Gõ'dá gólá á'dô úlị átá'á kī nī rī, yí āā'dô Ôvārí 'dī. Sātānā á'dô mbārākā āmbá fē'á õjílā tā õnjí ásé 'bá ró 'dī drí, tālā gólá õ'ē ró bē tā lârākô õjílā tị drí á'dízó á'dị-á'dị drílā sī rī. Gólá á'dô õjílā dũũ ádó'á tā lârākô 'dī 'bá yí sī. Ôvārí á'dô tā ñsũ-ñsũ õjílā 'dī 'bá yí ká 'é'á á'dólé rú õnjā-õnjā ró, tālā gólíyí lē ádômā õjílā tā õnjí ásé 'bá ró 'dī ká trá. Vólé drī lâ 'dī 'ásí, Kúmú Yésū á'dô ácá'á. Yésū rī mbārākā á'dô lậvũ'á gặặ mbārākā õjílā 'dī ká rī drī sī, á'dô ró bē õjílā 'dī mbārākā lâ 'bālé á'dólé tā ífí ákó. Mbārākā āgõ-āgõ Kúmú āmákā rī ká á'dô gólá rī fũ'á.

¹²Tā rī 'dī 'bá yí ādũkũ lâ á'dô á'dó'á nõtí. Ôjílā gólíyí ndrī tā pătị rī lē 'bá kô gõ'dá rī 'bá íyí tā õnjí tētē 'é'ē lỏvó 'élé 'dī rī, Ôvārí á'dô lậõ õnjí tētē ādũkũ ákó rī fē'á 'dī drílíyí ndrī 'dó õjílā gólá tā õnjí ásé 'bá ró 'dī bē.

¹³Ānī nyānyā drí, āmā ádrúpị yí āmā ízó yí bē, rī'á tā mbị ró āmā drí āwõ-ítí 'ézó ānī tāsī Ôvārí drí ānī gólíyí Kúmú drí lələ, tālā tā nõ 'bá yí tāsī rī. Ôvārí épē ānī õjílā drī-káká gólá drí pālé rī yí ró, gólá rī Líndrị Tāndí á'dô ānī 'bā'á ícálé mbịmbị õjílā íyíkā ró, gõ'dá tā lələ ānīkā sī tā mbị 'á.

¹⁴Ôvārí ājõ āmā tā átí-átí íyíkā pələ ānī drí, tālā tā āmbá 'dī 'bá yí ndrī á'dô ró bē, gõ'dá Kúmú Yésū āātā ró bē kī nī rī, nī 'ē trá dódó.

¹⁵Õzõ á'dô ítí rī, āmā ádrúpị yí āmā ízó yí bē, nī ádrē rákā fē kátí, rī'á tā āmā drí ìmbálé úlị átā sī gõ'dá ígī-ígī lâ ró rī 'bá yí bē 'bālé á'dólé āāgā ró ānī drī.

¹⁶Kúmú āmákā Yésū Krístõ yí Ôvārí āmā átā bē lē íyí āmā trá rõõ, gõ'dá sõ fāfā trá āmā 'á āmā 'bālé trá rī'á lịfị 'bālé ngá gólíyí drí tā lâ 'bālé trá 'é'á fēlā āmā drí rī drī. Gólíyí õsõ fāfā gặặ ānī pịpịsịlị 'á, nī 'ē ró tā gõ'dá kpá nī ātā ró úlị gólíyí á'dó 'bá ndrī tāndí ró rī 'bá yí 'dī.

2 TĒSĀLŌNĪKĀ LĒ 'BĀ 3

¹Āmā ádrúpị yí āmā ízó yí bē, úlị āmákā ānī drí rī cé fínyáwá ítí. Nī ngõ āwó Ôvārí drí āmā tāsī kī nī rī, tā átí-átí Ôvārí ká õlậ'bũ ró 'wāā'wā, õjílā āārí ró bē tā ángí ró, kpá té õzõ ānī drí 'élé trá rī kátí.

- ²Nĩ ngó ãwó, Ôvârí ãâ'dô ãmâ pâ'á òjílã ònjí drē zãã rĩ 'bá ìyí úlí nõ ârílí kô rĩ yí drígá sī.
- ³Pätĩ ró, Ôvârí â'dô mbârâkâ âfě'á, gô'dá kpá ãnî gārã drĩ ì'í'á tã ònjí tãsī.
- ⁴Ôvârí 'bã ãmâ pĩpĩsílí trá ã'dílí ã'dí tã ãmâ drí 'bálé ndrĩ ãnî drí gōzó rĩ'á 'ëlâ rĩ yí tãsī. Nĩngá sī, mã nĩ ãnî trá kĩ nĩ rĩ, nĩ â'dô kpá úlí ãmâ drí 'ě'á pëlâ ãnî drí nõ ârí'á dódó.
- ⁵Ôvârí ò'bã ãnî nĩlâ kĩ nĩ rĩ, ãnî lôvó bê rĩ'á gólâ drĩ, gô'dá Kúmú ãmâkâ Yésũ Krístô â'dô 'â ãtũ-ãtũ âfě'á nĩ ãnî drí rĩzó bê tã lëlē sī Ôvârí 'á.
- ⁶Ãmâ ãdrúpĩ yí ãmâ ìzó yí bê, mã âtã tã nõ ãnî drí Kúmú ãmâkâ Yésũ Krístô rĩ vō 'á kĩ nĩ rĩ, nĩ òngí ãrĩ ãnĩkã, nĩ gō ró ótó fã òjílã gólĩyĩ ãnî lãfálé 'á òvō 'ëlé bê rĩ 'bá yí kã âyélé, tãlã gólĩyĩ 'dĩ 'bá yí 'é ìyíkã lôsĩ kô òzō ãmâ drí ìmbálé ãnî drí 'ëlé rĩ kãtí.
- ⁷Ãnî nyãányã nĩ trá kĩ'á nĩ rĩ, rĩ'á tã mbĩ 'í lôsĩ 'ězó té òzō ãmâ drí 'ëlé trá ãnî lãfálé 'á tólã nã kãtí. Mã 'ê ngá cú úrĩ bê ãmâ rú'bã 'ásĩ vō vō ìtũ kárã bũũũ ngãcĩ 'á, tãlã mã òzó nyãsã ãnĩkã nyãã kô cú ìtĩ lãfã lâ fē ãkó.
- ⁹Rĩ'á tã mbĩ 'í ãnî drí nyãsã fězó òjílã gólĩyĩ ãnî ìmbã 'bá rĩ yí drí. Á'dô kpálé ìtĩ rĩ, mã 'ê ngá 'ě'ě trá nyãsã ãmâ rú'bã kã rĩ tãsĩ, ã'dô ró bê tã â'dã ró lãtĩ lôsĩ 'ě'ě kã rĩ ró ãnî nyãányã drí.
- ¹⁰Gô'dá mã 'bã tã âtã trá kpá ãnî drí kĩ nĩ rĩ, òzō òjílã òlē lôsĩ 'ě'ě kô rĩ, ófē nyãsã kô drílã.
- ¹¹Mã âtã tã ãnî drí òzō nõ ò 'bá yí kãtí, tãlã mã ârí trá kĩ nĩ rĩ, òjílã ãzã 'bá yí ãnî lãfálé 'ásĩ rĩ'á ìyĩ pätĩ òvó ró cú ìtĩ lôsĩ 'ě'ě ãzã ãkó ãlôwálã. 'Dĩ gólĩyĩ rĩ'á cé ìyĩ tĩ sō'á ì'dĩ tã òjílã ãzã 'bá yí kã 'á.
- ¹²Ôjílã gólĩyĩ rĩ 'bã tã 'ëlé ìtĩ 'dĩ 'bã yí, mã 'bã tã nõ trá gólĩyĩ drí ngbálí-ngbálí Kúmú ãmâkâ Yésũ rĩ vō 'á kĩ nĩ rĩ, gólĩyĩ òrĩ lôsĩ 'ëlé ìyĩ drí pĩpĩsílí ã'dí sī, nyãsã ìyíkã ùsúzó bê ì'dĩ sī lâ.
- ¹³Ôjílã ãzã 'bã yí ã'dô kpálé òvó ró rĩ, ãmâ ãdrúpĩ yí ãmâ ìzó yí bê, nĩ rĩ ãnĩngã gbō cé lôsĩ pätĩ rĩ 'ëlé ì'dĩ dódó.
- ¹⁴Ôzō òjílã ãzã ògã dó úlí ãmâ drí ìgĩlí ãnî drí nõ ârílí rĩ, nĩ ndrē gólâ lĩfĩ sī, gô'dá nĩ òngí cé ãrĩ ãnĩkã ì'dĩ, nĩ âyē ró gólâ rĩ ótó fã, tãlã gólâ ã'dô ró bê ãnyĩ ró, gô'dá rú jãlé tã mbĩ rĩ 'ëlé ì'dĩ.
- ¹⁵Úlí nõ ìtō lâ â'dó kô ãnî drí gólâ rĩ lôvó 'bãzó kó rĩ kô, nĩ rĩ zãã tã ìsũlí kĩ nĩ rĩ, gólâ ãnî òjílã ãzĩ 'í, gô'dá nĩ sō ró drĩ-mbílí gólâ rĩ lĩfĩ 'á tãlã tã 'dĩ tãsī.
- ¹⁶Ìtĩ rĩ, Kúmú ãmâkâ rĩ nyãányã lâ ò'bã ãnî rĩlí ãyĩkô sī tã ãnî drí rĩ'á 'ëlâ ndrĩ kárã rĩ tãsī. Kúmú tã ã'dí kã rĩ òfē tã ã'dí ãnî drí.
- ¹⁷Á'dálé ãnî drí kĩ'á nĩ rĩ, mã ìgĩ wárãgã nõ nĩ ãnî drí rĩ, ngbãângbãñõ, mã Póólô ìgĩ ãmâ rú nõ trá ãkpã nĩ ãmâ drí nyãányã sī ãnî drí. Nĩ nĩ ãmâ drí vō trá.

18 Ôvâri ãã' dô ãní bê ndrĩ. Gólâ ããfě ōřě ãñî drí cú tãkó ĩtí. Ī' dî 'dĩ.

1 TĪMÁTĪYĀ

1 TĪMÁTĪYĀ 1

- ¹Mâ Póòlō, tíbê 'bǎlé lǎj'ó' bá Yésū Krístō kâ ró tǎ Ôvârí ãmâ pǎ 'bá ró rí kâ rí sī gō'dá kpá tǎ Yésū Krístō, gólâ ãmâ drí rǐzó lǐfí 'bǎlé drí lâ rí sī.
- ²Má îgí wárāgā nô ní drí, Tīmátīyā. Nî rǐ'á òzō ámâ mvá ífíí kâtí, tǎlâ ní lē tǎ trá Yésū Krístō 'á. Ôvârí tíbê ãmâ átá ró gō'dá Kúmú ãmákâ Yésū Krístō bê, gólīyī 'â ââ'dî ní rú, òfē òrē ní drí tǎ â'dí bê.
- ³Má 'bǎ tǎ nô ní drí ngbāāngbānō, òzō má drí tǎ 'bārē ní drí ìtú gólâ má drí 'èzō nǐlī Mēkēdōnīyā 'alâ rí tí. Ní rí áníkâ ākpā Ēfēsō 'á tólâ, tǎlâ ní 'bá ró tǎ òjílâ āzâ 'bá yī drí, gólīyī āâyē ró tǎ ìmbâ-ìmbâ ányâ 'dī vólé.
- ⁴Gō'dá gólīyī āâyē ró kpá tì òcízó í'dígówá gólīyī tǎ ífí ãkó rí 'bá yī tāsī rí, gō'dá kpá tǎ gólīyī drí òjílâ lǎfálé cǎzō â'dô ìyī á'bíyá yī rú vó ró rí. Òjílâ òtírī rǐ tǎ 'dī 'bá yī á'dalé gólīyī drí rí, gólīyī rí ìyīngá gō'dá lǎwǎlé ì'dí. Tǎ 'dī 'bá yī ícá kô òjílâ pǎlē ãlôwálâ, lǎtì gólâ òjílâ pǎ 'bá rí, â'dô tǎ lēlē Yésū 'á rí ì'dí.
- ⁵Tǎ ífí má drí tǎ 'dī átázó 'dī, tǎlâ krístō 'bá yī ndrī òlē ró ìyī āzī-āzī bê pǐpǐsǐlǐlǐ ãlô sī, tǎlâ gólīyī rí tǎ ònjí ãkó tǎ ìsū gólīyíkâ 'á, gō'dá kpá tǎlâ gólīyī lē tǎ trá Yésū 'á pǐpǐsǐlǐlǐ ãlô sī.
- ⁶Òjílâ āzâ 'bá yī âvī lǎtì gólâ â'dó 'bá mbì rí trá. Gō'dá gólīyī lē bê kpálé tǎ 'bǎ'bǎ Ôvârí kâ ìmbálé rí, gólīyī rí cé tǎ ífí ãkó rí ì'bǐlǐ ì'dí, tǎlâ gólīyī nǐ tǎ ífí úlí ìyī ífíí kâ rí 'á kô, gō'dá gólīyī nǐ tǎ mbì drílyī rǐ'á átálâ tǎ nǐnǐ lâ sī rí kô.
- ⁸Mǎ nǐ trá tǎ 'bǎ'bǎ Músā kâ rǐ'á tǎndí ró tǎ â'dázó òjílâ drí 'èlé, òzō òjílâ ò'è tǎ lâ òzō lǎtì gólâ tǎ lâ 'bǎzó rí tí rí.
- ⁹Tǎ 'bǎ'bǎ 'dī ó'bǎá kô tǎ kǐzó òjílâ gólīyī rǐ 'bá tǎ mbì 'èlé ì'dí rí 'bá yī rú. Bê-rí ó'bǎ tǎ kǐzó òjílâ gólīyī tǎ Ôvârí kâ gǎ 'bá dó rí rú. 'Dī 'bá yī rǐ'á òjílâ gólīyī rǐ 'bá tǎ ònjí 'èlé rí 'bá yī ì'dí, òzō òjílâ gólīyī rǐ 'bá òjílâ āzī fūlǐ rí yī, āzâ 'bá yī ícá 'bá cú ândrê lâ yī fūlǐ ngátá átá lâ yī fūlǐ rí yī tí,
- ¹⁰òjílâ gólīyī rǐ 'bá âyǐlǐ òjílâ 'bǎ 'bá ágó lâ ró ngátá òkó lâ ró kô rí 'bá yī bê rí yī, ngátá âyǐlǐ āgô āzī bê gō'dá kpá 'dīyímvá bê rí yī, òjílâ gólīyī rǐ 'bá òjílâ āzī ùgūlǐ gǐlǐ rǎgǐlǐ ró rí yī, òjílâ gólīyī rǐ 'bá ònjō âdólé ì'dí rōð rǐzó tǎ 'bǎlé 'èlé lǎtrí sī, gō'dá 'é tǎ lâ 'dī kô rí yī tí,
- ¹¹gō'dá kpá ìtí òjílâ gólīyī vólé gǎ 'bá trá dó tǎ má drí ìmbálé trá gólīyī drí Yésū rí tāsī gólâ Ôvârí ãmbá ãmákâ rí drí tǎ lâ átálé trá má drí pélé gólīyī drí rí ârǐlǐ rí yī bê.
- ¹²Ámákâ rí, má 'è āwô-ìtí Kúmú ãmákâ Yésū Krístō drí, tǎlâ gólâ âfē fǎfǎ nǐ má drí lôsī 'dī 'èzō. Má 'è āwô-ìtí gólâ drí, tǎlâ gólâ ìsū tǎ nǐ kǐ, má â'dô ícá'á cú lôsī lǎnjā íyíkâ 'dī 'èlé. Tǎ 'dī kâ rí tí rí, gólâ drí ãmâ zǐzó â'dólé íyī lǐfí ró rú ì'būlǐ yī drí.

¹³Yésū nī trá kī nī rí, ãkù ró rí, má rí trá tã ònjí àtálé yí rú, gō'dá kpá rí'á gólá rí málé. Má rí trá òjílã gólákã ìzálé. Gō'dá má 'élé bê tã ònjí 'dĩ kpálé gólá drí rí, gólá rí 'á ã'dĩ trá má rú, tãlá má 'è tã 'dĩ 'bá yí ndrĩ 'dó tã nī ãkò sī, má nīl lätì mbì á'dò-á'dò kã kò, gō'dá má lëé bê tã gólá 'á drë kò rí.

¹⁴Ngbãangbânò rí, Kúmú àmákã á'dã ngá lëlé trá má drí gãrã. Ítí rí, má lë tã trá Yésū Krístò 'á, gō'dá má lë gólá trá ròò.

¹⁵Ní ndrë drë, tã àtã-àtã tìbè òjílã drí á'dózó mbì tã lëlé 'á lá rí ì'dĩ nò, "Yésū Krístò rí gógó útí àngó 'á nò tã ònjí 'bá pälé." Gō'dá mã rí gógó, má ndrë àmã íffí bê rí, mã rí'á tã ònjí 'bá 'í gãrã tã ònjí 'bá àzì drĩ sī.

¹⁶Õzò má drí á'dórë trá kpálé tã ònjí 'bá 'í 'dĩ tí rí, Yésū rí gógó àyê tã ònjí àmákã trá ndrĩ. Gólá 'è 'dĩ ítí, á'dò ró bê pìpìsílí ã'dí gólákã á'dalé òjílã drí. Pìpìsílí ã'dí gólákã mã tìbè tã ònjí 'bá ró gãrã rí drí rí tã sī rí, tã Yésū drí àmã pázó rí á'dò 'bã'á tã á'dã-á'dã ró òjílã gólíyí tã lë 'bá gólá 'á àtí 'á tólã rízó gbádú zãã rí yí drí.

¹⁷Mã ìnjí Kúmú Yésū zãã gbádú àdükü ãkò. Mã lùyí gólá rí rú zãã gbádú àdükü ãkò. Kùmú gólákã á'dò á'dó'á zãã gbádú àdükü ãkò. Òdrã fú gólá kò àlòwálã. Gō'dá ícã kò gólá rí ndrëlé lĩfí sī. Gólá cé ì'dĩ Ôvãrí pätí-pätí 'í. Áã'dò ítí.

¹⁸Àmã mvã Tĩmátĩyã, má 'bã tã trá ní drí á'dózó àjú 'bũ 'bã tãndí Yésū Krístò kã ró. Má 'è trá ítí, tãlá úlí gólá Ôvãrí drí àtálé òjílã àzã tì lá sī ãkù ró àní tã sī nã rí tã sī. Úlí àtálé àní tã sī rí àãgã ní drĩ.

¹⁹Ní rí tã lëlé sī Ôvãrí 'á gō'dá ní rí tã mbì 'élé ì'dĩ. Òjílã àzã 'bá yí gã ìyí trá dó tã ìmbã-ìmbã gólá mbì rí lëlé. Tã ìmbã-ìmbã tãndí 'dĩ vò lá 'á rí, gólíyí lë ìyíngã gō'dá tã ìmbã ànyã ì'dĩ.

²⁰Ãgò gólíyí rí Hëmĩnã sī yí Àlëkëzãndã bê lë ìyíngã tã ìmbã-ìmbã ànyã ì'dĩ. Ngbãangbânò rí, má àyê gólíyí trá Sãtãnã drígã, gólíyí ùnì ró bê kī nī rí, yí ìmbã gō'dá tã ìmbã-ìmbã ànyã Yésū tã sī rí kò.

1 TÌMÁTÌYÃ 2

¹Mã 'bã tã àngí nò ní drí. Àmã krístò 'bá ró rí yí, mã ìjì Ôvãrí ngá gólá ícã 'bã àmã drí ndrĩ rí àfèlé àmã drí. Mã 'è kpá àwò-ítí tã gólá Ôvãrí drí 'élé àmã drí rí tã sī. Mã 'è rãtãã Ôvãrí rí ìjílí ngá àzã 'bá yí tã sī òjílã àzã 'bá yí drí.

²Mã 'è rãtãã kúmú àngí àngí rí 'bá yí tã sī, gō'dá kpá òjílã ndrĩ á'dó 'bá ìyí lätì gólá tã gólá 'dë 'bá vüdrí kò kã 'á rí tã sī, tãlá mã rí ró bê ã'dí ró lãñò ãkò, gō'dá àmã rí gógó drí rízó zãã tã á'dó 'bã mbì rí 'élé ì'dĩ.

³Dĩ yí tã gólíyí á'dó 'bã tãndí ró àmã drí 'élé rí yí ì'dĩ. Drílíyí Ôvãrí gólá àmã pã 'bã rí 'bãzó á'dólé àyĩkò ró.

⁴Ôvãrí ì'dĩ lë 'bã òjílã pälé ndrĩ. Gólá lë kpá àmã drí ndrĩ tã ìmbã gólá á'dó 'bã mbì rí nīl ì'dĩ gō'dá kpá 'èlá. Tã ìmbã 'dĩ drí á'dózó nòtí.

- ⁵Ôvâri gólâ pătĩ rí ró rí rí'á cé ãlô ôjílã drí ãngó 'á nōngá ndrĩ. Gõ'dá kpá ôjílã rí'á cé ãlô tâ êdé 'bá ró ãmâ lâfálé Ôvâri bê rí 'á, gólâ rí'á Yésũ Krístõ ĩ'dĩ.
- ⁶Gólâ drã trá ãmâ ôjílã ndrĩ rí drí, drĩ tĩ 'bá ró. Ītĩ rí, kâyĩ ícá 'bá rí 'á rí, Yésũ â'dã trá trá ôdrã gólâkã rí sĩ kĩ, Ôvâri lē ôjílã pãlé ndrĩ.
- ⁷Â'dô bê ĩtĩ rí, ĩ'dĩ gólâ drí ãmâ zĩzó â'dólé lâjõ'bá ró tâ âtĩ-âtĩ Yésũ rí tãsí rí pélé gõ'dã tâ lēlē pătĩ ĩmbálé 'bãsurũ ãngó nõ kã 'ásĩ ndrĩ. Má âdó õnjõ 'ĩ kô, má rí tâ pătĩ-pătĩ âtálé ĩ'dĩ.
- ⁸Gõ'dã õzõ nĩ õtĩrĩ rú ê'bé rãtãã 'élé Ôvâri drí rí, nĩ 'è rãtãã gólâ drí tâ õnjĩ lâpĩ-lâpĩ ãkó ãnĩ pĩpĩsĩlĩ 'á, gõ'dã kpá õmbã ãkó ôjílã ãzã bê, gõ'dã kpá tâ ĩsũ gólâ lâwã-lãwã ôjílã ãzã bê rí kã ãkó.
- ⁹Gõ'dã ã'dô tâ õkó kã rí tãsí rí, má lēē õkó drí rĩlí ítã gólĩyĩ 'bã 'bã ãgõ drí lēzó âyĩlĩ gólĩyĩ bê rí sölé kô. Gólĩyĩ õrĩ cé rí'á ĩyĩ êdélé ĩ'dĩ sũzó kô, â'dó rĩzó drĩ 'dĩlí dáãbõ sõzó 'á lâ, ngãtã bí 'á, ngãtã õmbê 'á yã rí kô.
- ¹⁰Tã 'dĩ võ lâ 'á rí, gólĩyĩ õ'è tâ ĩyĩ drí 'bãzó sũsũ ró rí ĩ'dĩ, â'dô tâ 'è'è mbĩ rí sĩ. Gólĩyĩ õ'è tâ tãndĩ ĩ'dĩ, õzõ õkó gólĩyĩ rí 'bã pătĩ-pătĩ Ôvâri rĩ ĩnjĩlĩ rí kãtĩ.
- ¹¹Gõ'dã õkó ĩlĩ tâ kpá rĩzó íyĩ ífĩfĩ 'bãlé rĩzó mãnisĩ ró ôjílã gólâ 'bã 'bã mbãrãkã bê gólĩyĩ drĩ rí drí.
- ¹²Mã lēē õkó drí rĩzó ãgõ lĩfĩ ícĩlí tâ Ôvâri kã 'á kô, ngãtã 'bãzó ãmbã ró ãgõ drĩ yã rí kô. 'Dĩ võ lâ 'á rí, má lē õkó drí rĩlí tĩtĩ ró.
- ¹³Tãlã Ôvâri êdé Ádãmã sĩsĩ, gõ'dã 'dĩ vósĩ rí, drĩlã gõzó Áwã rí êdélé Ádãmã drí õkó ró.
- ¹⁴Gõ'dã nĩngã sĩ rí, Ádãmã â'dó kpá ĩ'dĩ sĩsĩ Sãtãnã drí âdólé rí kô, Sãtãnã âdô õkó ĩ'dĩ. Tã 'dĩ kã rí tĩ rí, õkó 'è tâ õnjĩ trá tâ 'bã'bã Ôvâri kã rú.
- ¹⁵Õzõ ã'dô kpálé ĩtĩ rí, Ôvâri pã ôjílã trá ndrĩ mvã gólâ õkó ãzã drí tĩlĩ rí sĩ. Ītĩ rí, õkó rí 'bã yĩ õrĩ tâ lēlē sĩ Ôvâri 'á. Gólĩyĩ õrĩ ôjílã lôvó bê. Gólĩyĩ õrĩ tâ gólâ Ôvâri rí cĩ 'bã rí 'élé ĩ'dĩ zãã bãdĩ.

1 TĪMÁTĪYĀ 3

- ¹Tã drĩ-'bã ôjílã Ôvâri kã rí kã tãsí rí, tâ âtã-âtã ãzã rí'á nõtĩ tĩbê tâ lēzó 'á lâ pătĩ ró rí kĩ nĩ rí, õzõ ôjílã ãzã õcê rú trá 'èzó 'bãlé drĩ-'bã ôjílã Ôvâri kã rí kã ró rí, gõ'dã lē lósĩ tãndĩ 'élé ĩ'dĩ.
- ²Ôjílã gólâ â'dó 'bã drĩ-'bã ôjílã Ôvâri kã rí kã ró drí rĩlí cú ĩtĩ tâ ányã ãzã 'è ãkó, tãlã ôjílã ãzã õzó tâ õnjĩ ãzã úsú gólâ ngã lésĩ kô. Gólâ õrĩ rĩrĩ â'dô 'è'á 'bãlé nõtĩ, ãã'dô cé õkó bê ãlô. Gólâ ãã'dô tâ trõ 'bã ró lôvó rú'bã kã drĩgã sĩ. Gólâ õrĩ mãnisĩ, gólâ ãã'dô ĩnjĩ-ĩnjĩ ró, â'dô rĩrĩ gólâkã rí 'ásĩ. Gólâ ãã'dô ôjílã gólâ ũmú ró yĩ drí 'bã 'á rí lôvó lâ 'bã 'bã ró. Gólâ ãã'dô ícã'á cú tâ ĩmbálé dódó ãzĩ-ãzĩ drí.

- ³Gõ'dá gólâ äâ'dô ôdrá mvũ 'bá ró rĩ'á gólâ rĩ cĩlí kô. Gólâ äâ'dô 'álé âdrã 'bá ró rĩ'á rũ fũlí kô. Gõ'dá gólâ äâ'dô 'dõnyá-ãzí drĩ tũ ró, gólâ õrĩ lâwãlé kpá kô. Gólâ äâ'dô ãrõ-ãrõ 'bá 'î lâfã tãsí kô.
- ⁴Dĩĩ rĩ 'ásĩ ndrĩ rĩ, gólâ äâ'dô íyíkã njãã íyĩ òkó rĩ ìcĩlí dódó lätĩ äzã 'bá yĩ 'ásĩ. Gólâ ñcĩ íyĩ mvá yĩ dódó íyĩ rôlé kpá íyĩ ñnjĩlí gãřã.
- ⁵Õzõ õjĩlä äzã ñcã 'bã 'álé íyĩ íffĩĩ kã vó lâ ndrêlé kô rĩ, gólâ ìcã kpá kô â'dólé drĩ-'bá ró õjĩlä Ôvãrí kã drĩĩ.
- ⁶Drĩ-'bã õjĩlä Ôvãrí kã rĩ kã äâ'dô drẽ õjĩlä gólâ tã Ôvãrí kã drĩ 'ẽ'á jó 'dĩlí 'á lâ rĩ rĩ'dĩ kô, gólâ õzõ â'dó áru-áruwã 'bá ró, Ôvãrí drĩ tã-vó lâ kĩlí, õzõ gólâ drĩ tã-vó Sãtãnã kã kĩrĩ áru-áruwã gólãkã tãsí rĩ tí.
- ⁷Dĩĩ 'ásĩ ndrĩ rĩ, drĩ-'bã õjĩlä Ôvãrí kã rĩ kã õrĩ rĩrĩ dódó sĩ, tãlä õjĩlä äzã 'bã yĩ â'dó 'bã krĩstõ 'bá ró kô rĩ ùnĩ ró íyĩ bê, gólâ rĩ'á õjĩlä tãndĩ 'î, tãlä õjĩlä õzõ tã ányã átã gólã rũ, gõ'dá gólâ ä'dô 'dẽ'á bãfĩ Sãtãnã drĩ cãlé gólã drĩ rĩ 'á.
- ⁸Gõ'dá ä'dô tã ngã kãñĩsã kã vó lâ ndrẽ 'bã rĩ tãsí rĩ, gólĩyĩ õrĩ mãnĩsĩ, gólĩyĩ äâ'dô ñnjĩ-ñnjĩ ró â'dô rĩrĩ gólĩyĩkã rĩ 'ásĩ. Gólĩyĩ äâ'dô ôdrá mvũ 'bá ró rĩ'á gólĩyĩ cĩlí kô. Gólĩyĩ ä'dô ãrõ-ãrõ 'bã 'î lâfã tãsí kô.
- ⁹Gólĩyĩ õlẽ tã pĩpĩsĩlí ãlõ sĩ tã ìmbã gólã tĩbẽ Ôvãrí drĩ â'dálé ãmã drĩ ngbãangbãno ùlí Yésũ kã sĩ rĩ 'á.
- ¹⁰Õlẽ ngã kãñĩsã kã vó lâ ndrẽ 'bã ndrêlé ndrẽndrẽ dódó zĩlí ngãtã gólã õjĩlä tãndĩ 'î ngã kô yã rĩ. Õzõ 'dĩĩ rĩ vósĩ, ùũjũ gólã trá dódó cú ìtĩ tã ányã äzã ãkó rĩ, 'dĩĩ gólã rĩ'dĩ õjĩlä tãndĩ ró ãnĩ drĩ 'bãlé ngã kãñĩsã kã vó lâ ndrẽ 'bã ró.
- ¹¹Ìtĩ rĩ, ä'dô drĩ-'bã kãñĩsã kã rĩ òkó lâ yĩ tãsí rĩ, gõ'dá kpã ãndrẽ kãñĩsã kã rĩ tãsí rĩ, òlẽ gólĩyĩ drĩ rĩlí kpã dódó. Gólĩyĩ drĩ rĩlí tã ñnjĩ-ñnjĩ sĩ, gólĩyĩ äâ'dô tã mbĩ 'ẽ 'bã ró. Gólĩyĩ õrĩ rĩ'á ùlí õnjĩ átãlé õjĩlä rũ kô. Gólĩyĩ õrĩ ôdrã mvũlí rõõ kô.
- ¹²Ngã kãñĩsã kã vó lâ ndrẽ 'bã yĩ drĩ 'bãlé kpã òkó bê cẽ ãlõ. Gólĩyĩ õrĩ kpã 'dĩyĩmvã íyĩkã vó lâ ndrêlé kpã 'bã 'álé íyĩkã ndrêlé dódó.
- ¹³Õzõ ngã kãñĩsã kã vó lâ ndrẽ 'bã 'dĩ 'bã yĩ õ'è tã 'dĩ 'bã yĩ dódó rĩ, gõ'dá õjĩlä ä'dô gólĩyĩ ñnjĩ'á. Gõ'dá gólĩyĩ drĩ kpã rĩzó tã gólĩyĩ drĩ lële Yésũ Krĩstõ 'á pãtĩĩ ró rĩ tã lâ átãlé õjĩlä drĩ fãfã sĩ.
- ¹⁴Tĩmãtĩyã, õzõ mã õlẽ kpálẽ 'ẽ'á nĩlí ánĩ ndrêlé ngbãangbãno rĩ, gõ'dá õzõ mã õngã drẽ nĩlí 'wãã kô rĩ, wãrãgã nõ ä'dô lätĩ gólã õjĩlä gólĩyĩ 'bã 'álé Ôvãrí kã rĩ kã drĩ rĩzó lõsĩ Ôvãrí kã 'èlé rĩ â'dã'á ní drĩ. ãmã õjĩlä Ôvãrí gólã rĩ 'bã zãã gbãdũ rĩ kã rĩ'dĩ, gõ'dã rĩ 'bã tã mbĩ gólã rĩ tãsí rĩ ãtĩlí rĩ 'bã yĩ rĩ'dĩ.
- ¹⁶Nĩ ári drẽ, tã lãpĩ-lãpĩ ró gólã ãmã õjĩlä 'bã 'bã â'dólé ngã ãlõ ró Ôvãrí bê rĩ Yésũ rĩ'dĩ. Yésũ rĩ'dĩ ãnĩ 'bã ùrũ lèsĩ tĩlí 'bã 'bã õjĩlä mvã ró ãmã drĩ tĩ 'bã ró rĩ. Gólã kpã rĩ'dĩ Lĩndrĩ Tãndĩ Ôvãrí kã drĩ ñngãlé ôdrã 'ásĩ â'dálé ãmã drĩ tĩ 'bã ró rĩ. Mãlãyĩkã ä'dô kpã trá gólã bê lĩfĩ drĩ 'bã ró gólã drĩ. Gõ'dã Ôvãrí trõ gólã trá ùrũ 'álã võ kã'dã-kã'dã

iyíkâ rî 'á. Gõ'dá gólâ ɪ'di ãmâ drí rĩ'á tã gólâkâ pêlé ãngó ãmbá nõ 'bá yí 'ásĩ ndrĩ rĩ. Gõ'dá gólâ kpá ɪ'di õjílã äzã 'bá yí drí tã lëlé 'á lâ ãngó 'ásĩ ndrĩ pĩpĩsĩlĩ ãlô sĩ rĩ.

1 TĪMÁTĪYĀ 4

¹Tīmátīyā, Líndrī Tāndī Ōvārī kâ â'dâ tã trá ãmâ drí tã mb̄i ró kī nī rī, ngbāangbānō rī, tã ãmbá 'bá äzã 'bá yí â'dô tã lë'á tã ányâ gólâ líndrī ōnjí drí â'dalé gólīyī drí rī 'á. Drīlīyī tã lëlé iyíkâ Yésū 'á rī áyézó. Gõ'dá gólīyī nī bê tã 'dī kpálé tã ányâ ró rī, gólīyī rī trá zãã tã lëlé 'á lâ. Gólīyī â'dô trá õzõ õjílã gólâ rúbã lâ drí ârĩlĩ âdĩ ãmé ôtojõ 'bá kô rī kâtí. Nĩngá sĩ rī, gólīyī kī nī rī, yī äã'dô õjílã Yésū kâ, rĩ'á õjílã äzĩ âdólé õnjõ sĩ.

³Tã ãmbá gólīyīkâ rĩ'á nõ, gólīyī lëé kô õjílã drí â'dólé ôkó bê. Gõ'dá gólīyī âtã kpá trá kī nī rī, â'dó kô tãndĩ ró õjílã drí rĩzõ ä'wã äzã 'bá yí nyälé, tãlã Ōvārī õzó 'bãã õmbã ró õjílã 'dī 'bá yí bê. 'Dĩ 'dó õnjõ 'ĩ, tãlã ngá 'dĩ 'bá yí Ōvārī 'bã nī fëlé gólīyī drí ngá nyãnyã ró. Ōvārī ãsũ trá nõtĩ kī nī rī, gólīyī tã lë 'bá trá pãtĩ tã ãmbã-ãmbã mb̄i Yésū rī tãsi rī 'á rī yí drí äwõ-ĩtĩ 'ézó yí drí ngá nyãnyã ndrĩ 'dĩ 'bá yí tãsi. Má âtã ɪ'di nõ, tãlã ngá ndrĩ Ōvārī drí 'bãlé rī rĩ'á tãndĩ ró, â'dó kô ngá gólâ Ōvārī drí âfëlé 'dĩ õjílã drí äkípálã gãlé.

⁵Má âtã nõtĩ, tãlã ãtõ võ 'á rī, Ōvārī 'bã ngá ãmbá nõ 'bá yí bê ndrĩ rī, gólâ drí ndrëzó lâ rĩ'á tãndĩ ró, ä'dô ró õjílã drí. 'Dĩ 'ásĩ ndrĩ rī, õjílã ãnĩ ró bê kī nī rī, ngá ndrĩ 'dĩ 'bá yí, Ōvārī âfë nĩ ãmâ drí. Mã õ'ë äwõ-ĩtĩ ãmbã Ōvārī drí tã lâ tãsi.

⁶Tīmátīyā, õzõ ní õrĩ tã má drí âtalé trá ní drí rī 'bá yí ãmbálé áni âdrúpĩ krístõ 'bá ró rī yí drí rī, äã'dô áni â'dá'á rú ɪ'bũ 'bá tãndĩ Yésū Krístõ kâ ró. Ōzõ ní õ'ë tã 'dĩ ãtĩ rī, ní â'dô rĩ'á fãfã úsúlĩ kôrõ tã âtĩ-âtĩ gólâ ãmákã ãmâ drí rĩ'á ãmbálã nõ sĩ. Tã âtĩ-âtĩ nã rĩ'á tã ãmbã tãndĩ 'ĩ ní drí tã lëzó ndrĩ 'dó 'á lâ.

⁷Gõ'dá ní ârĩ ɪ'dígówã ányâ 'dĩ 'bá yí kô. Gólīyī tã ífĩ äkó. Gõ'dá ní ãjũ áni ífĩfĩ 'bãlé tã 'élé gãrã tã gólīyī äyĩkõ lâ drí Ōvārī rī cĩlĩ rī 'á.

⁸Nĩ 'ë ãtĩ, tãlã õzõ õjílã äzã ãjũ iyĩ rúbã 'bãlé â'dólé mbãrãkã bê rī, äã'dô gólâ rī pã'á kpá fĩnyãwã. Gõ'dá õjílã äzã õrĩ zãã tã gólâ äyĩkõ lâ drí Ōvārī rī cĩlĩ rī 'élé ɪ'di rī, äã'dô gólâ rī pã'á lãvũlĩ kôrõ. Má âtã ãtĩ, tãlã rĩrĩ tãndĩ ãmákã â'dô ãmâ pã'á tã Ōvārī drí lëlé ãmâ drí 'élé ngbāangbānō rī nĩlĩ gãrã, gõ'dá kpá ãmâ 'bãlé drĩ-'ã úsúlĩ õdrã ãmákã vósĩ.

⁹Nĩ ndrë drë, tã âtã-âtã tĩbë õjílã drí â'dózó mb̄i tã lëlé 'á lâ rī ɪ'di nõ,

¹⁰Ōvārī gólâ rĩ 'bá zãã rī ɪ'di ãmâ drí lĩfĩ 'bãzó drĩ lâ 'dīyī pã 'bá õjílã ndrĩ tã gólâkã lë 'bá trá rī 'bá yí kâ ró.

¹¹Nĩ ãmbã tã 'dĩ 'bá yí ndrĩ, gõ'dá ní 'bã tã lâ õjílã 'dĩ 'bá yí õ'ë ró.

¹²Tīmátīyā, ní 'bã â'dô-â'dô ánikã ä'dô lãnjĩ-lãnjĩ ró õjílã äzĩ lĩfĩ, drĩ-ãcë ãmákã 'dĩ bê, õzõ ní ä'dô kpálé 'dīyĩmvã ró rī. Kpá ãtĩ rī, ní â'dâ tã õjílã gólīyī tã lë 'bã Ōvārī 'á rī 'bá yí drí, gólīyī drí lãtĩ tĩbë drīlīyī 'ézó rĩlĩ tãndĩ ró rī nĩzõ. Nĩ âtã úlĩ tãndĩ ɪ'di

gõ'dá ní 'è tā mb̄imb̄i tãndí ró, ní lē òjílã, ní lē tā Ôvârí 'á p̄p̄s̄l̄l̄ ãlô s̄i, ní â'dô p̄p̄s̄l̄l̄ bê tãndí ró tā ndr̄i ní dr̄i r̄í'á 'èlã r̄i 'á. Ní â'dã l̄f̄f̄ òkó dr̄i kô.

¹³Tãlã má âgôó drē 'wãã ânî ngálã kô r̄i, má lē ní sô fãfã tā lē 'bã yî 'á, â'dô ró dr̄l̄i yî Ôvârí r̄i ìnj̄zô. Ní â'dô njãã úl̄i Ôvârí kã p̄l̄é ãz̄i-ãz̄i dr̄i, òzô òt̄ir̄i ìȳi rú ê'bé v̄ô ãlô 'á r̄i, ní ìmbã úl̄i 'd̄i 'bã yî tãndí ró.

¹⁴Ní njã fãfã gólã Ôvârí dr̄i âf̄l̄é ní dr̄i tã ìmbãzô cú ìt̄i r̄i rú kô, ãmã dr̄i-'bã k̄ãñs̄ã kã òt̄ir̄i dr̄i 'bãã ní dr̄i r̄ãtãã 'èzô ní dr̄i r̄i. Ní ndr̄é tãndí ró fãfã gólã f̄l̄é ní dr̄i 'd̄i, ní 'è tā lâ tãndí ró, tā lâ 'bã ní trá njãã tã ìmbálé. Úl̄i gólã Ôvârí dr̄i âtálé òjílã ãzã t̄i lâ s̄i ânî tãs̄i r̄i 'bã ní trá njãã mb̄ãrãkã bê tã ìmbálé.

¹⁵Ní 'bã ânî p̄p̄s̄l̄l̄ ãlô â'dólé â'dô-â'dô tãndí s̄i ãz̄i-ãz̄i lãfálé, gõ'dã kpã tã ìmbã-ìmbã tãndí ìmbálé ì'd̄i. Òzô ní ò'è ìt̄i r̄i, òjílã ndr̄i â'dô ndr̄é'á lâ k̄i, tã l̄l̄é âníkã r̄í'á mbã'á. Ní gõ'dã r̄í'á tã nô 'bã yî 'è'á gãrã s̄is̄i r̄i dr̄i s̄i.

¹⁶Tã ndr̄i 'd̄i 'bã yî 'ás̄i r̄i, ní mbã ní dr̄i r̄il̄i dódó gõ'dã kpã tã ìmbã-ìmbã tãndí ìmbálé ì'd̄i. Ní r̄i 'èlã ìt̄i. Tãlã ní ò'è ìt̄i r̄i, â'dô ânî íf̄if̄i pã'á òdrã âníkã vós̄i, â'dô kpã òjílã gólã r̄i 'bã tã âníkã âr̄il̄i r̄i pã'á.

1 TÌMÁTÌYÃ 5

¹Ní âtã tã mb̄i òjílã gól̄iȳi ãrãkã ró r̄i yî dr̄i m̄ãnis̄i, òzô ní dr̄i tã mb̄i â'dãr̄é ânî átã dr̄i r̄i t̄i, tãlã gól̄iȳi òr̄i ró bê tãndí ró. Gõ'dã ní â'dã tã mb̄i ì'd̄i kpã òkó gól̄iȳi ãrãkã ró r̄i yî dr̄i, òzô ní dr̄i tã mb̄i â'dãr̄é ânî ândr̄é dr̄i r̄i t̄i, kpã gól̄iȳi ãgô mvã ró r̄i dr̄i, òzô ânî âdr̄up̄i dr̄i r̄i kãt̄i, gõ'dã kpã òkó mvã ró r̄i yî dr̄i, òzô ânî ìzô yî dr̄i r̄i kãt̄i. Òzô ní ãã'dô bí tã âtã'á òkó dr̄i r̄i, ní â'dã l̄f̄f̄ dr̄il̄iȳi kô.

³Ânî ndr̄i, n̄i ndr̄é ãȳiz̄i gól̄iȳi â'dó 'bã áró ãkó r̄i 'bã yî vó lâ yî. Gõ'dã òzô ãȳiz̄i r̄i 'd̄i ã'dô mvã bê ngãtã ózôwã bê r̄i, áró gólãkã 'd̄i 'bã yî â'dô gólã r̄i vó ndr̄é'á n̄i. Gól̄iȳi â'dô â'dó'á ngã ìzã lâ dr̄i ìȳi ândr̄é ngãtã d̄édé 'd̄i 'è 'bã r̄i 'èl̄é s̄is̄i dr̄ilã, tãlã ngã gólã gól̄iȳi ândr̄é 'd̄i dr̄i 'èl̄é dr̄il̄iȳi dr̄é ãkpã gól̄iȳi dr̄i â'dózô dr̄é f̄inyãwã r̄i v̄ô lâ 'á. 'D̄i tã gólã ãȳikô lâ dr̄i Ôvârí r̄i c̄il̄i r̄i ì'd̄i.

⁵Òzô ãȳiz̄i ã'dô áró ãkó p̄ãt̄i r̄i, 'd̄i r̄i gólã r̄i l̄f̄f̄ 'bãl̄é tótó Ôvârí dr̄i. Gõ'dã gólã dr̄i r̄izô rãtãã 'èl̄é ìt̄ú vós̄i cé Ôvârí dr̄i ìȳi pãl̄é.

⁶Gõ'dã ã'dô ãȳiz̄i gólã r̄i 'bã cé ngã gólã ãȳikô lâ dr̄i gólã r̄i c̄il̄i r̄i l̄l̄é ì'd̄i r̄i, gólã l̄l̄é tã gólã â'dó 'bã Ôvârí kã ró r̄i kô.

⁷Tìmátìyã, ní 'bã tã kr̄istô 'bã yî dr̄i k̄i n̄i r̄i, gól̄iȳi ò'è tã 'd̄i ìt̄i dódó, tãlã òzô tã ányã âtã gól̄iȳi rú.

⁸Òzô òjílã ãzã òndr̄é 'bã 'álé ìȳi áró yî kã vó lâ kô tãndí ró r̄i, nḡinḡi lâ ìȳi ândr̄é yî ngãtã ìȳi d̄édé yî vó kô r̄i, 'd̄i kpã r̄í'á òzô gólã dr̄i úl̄i Ôvârí kã âȳer̄é t̄i. Tã ònj̄i gólãkã r̄i lãvũ trá kôrô òjílã gólã tã lē 'bã Ȳesũ 'á kô r̄i kã dr̄i s̄i.

⁹Ãȳiz̄i ânî dr̄i 'è'á rú lâ yî ìḡil̄i pãl̄é ngã-ìȳinyã s̄i r̄i ãã'dô gól̄iȳi ndr̄o lâ yî dr̄i lãvũl̄i trá nyã'd̄i-nã dr̄i s̄i r̄i ì'd̄i, gõ'dã kpã ãȳi 'bã ãgô ãzã bê ágô lâ dr̄i s̄i kô r̄i ì'd̄i.

10Gõ'dá kpá gólâ rî rú drí rí'á lîkúlî tã 'è'è tãndí íyíkâ 'á rî rí'dî. Gólâ drí rîzó òjílâ pälé kpälé lânõ ämbá gólîyî 'è 'bá 'dî 'bá yî 'ásî rî, drílâ 'dîyîmvá íyíkâ lîfî lâ ícízó dódó. Gõ'dá gólâ kpá rí'á sî bê ârí ró òjílâ gólîyî lânõ bê rî drí, rí'á ngá nyanya félé gólîyî drí 'wãâ'wã. Gólâ drí â'dólé ìtú vósî cé njãã tã tãndí 'èlé rí'dî òjílâ Ôvârí kã drí.

11Nî ìgî äyízî gólîyî òkó mvá ró 'dî 'bá yî rú lâ yî gólîyî ní drí 'è'á pälâ rî lâfálé kô. Tälâ gólîyî ìtî 'dî 'bá yî drê ìyî zãã ágó lôvó bê 'èzó ágó äzã trölé. Ìtî rî, gólîyî 'bã lâtrítrí trá yî tróó ágó äzã kô, gõ'dá òzõ gólîyî gõ'dá òtrõ ágó äzã trá ó'dí rî, gólîyî njã ìyî lâtrítrí gólîyî drí 'bälé 'dî tã lâ trá, 'dî trá gõ'dá tã ònjî 'î, 'é ìyî tã 'bã'bã ìyíkâ Yésû drí rî tã lâ kô.

13Gõ'dá ä'dô trá ìtî rî, ìgî gólîyî rú kô, gólîyî òzó rî ìyíkâ gbõ ìtî tãkó nî'á 'bã-tî kpã bê nî'á tî sölé úlî òjílâ kã 'ásî. Gólîyî rî kpá nî'á lâmú bê úlî ùnúnúwá tã ngõngõ bê 'bã-tî 'ásî òjílâ rú, 'dî rî â'dó tã drílîyî 'èlé rî rí'dî kô.

14'Dî rî tí rî, má ìsû tã trá nõtí. Äyízî gólîyî 'bã 'bá òkó mvá ró rî yî òtrõ ìyî ágó ó'dí ütî ró ìyî mvá äzã òndrê ró ìyî 'bã 'álé ìyíkâ vó lâ bê tãndí ró. Gólîyî ò'è cé tã â'dó 'bá tãndí rî rí'dî òzó ânî rú ìzãã.

15Má âtã tã 'dî ìtî 'dî, tälâ äyízî äzã 'bá yî rí'á, gólîyî njã Ôvârí rî tã trá gõ'dá gólîyî cé òzõ Sâtãná rî äzî-äzî kâtí.

16Òzõ òjílâ äzã tã lè 'bá Ôvârí 'á rî, ä'dô äyízî bê ìyî áró ró rî, gólâ òndrê vó lâ dódó, òzó lânõ 'dî äyé òjílâ kãñîsã kã drí rîzó äyízî 'dî vó lâ ndrêlé cé nî kô. Gõ'dá òjílâ kãñîsã kã òrî ró cé äyízî gólîyî 'bã 'bá ìzã ró áró äkó ícã 'bá ìyî vó ndrêlé kô rî 'bá yî vó lâ ndrêlé cé rí'dî.

17Krístõ 'bá yî äã'dô drî-'bã ìyíkâ rî ìnjî-ìnjî lâ bê tãndí ró. Ämbá lâ, gólîyî ìnjî drî-'bã ìyíkâ tã Ôvârí kã pè 'bá òjílâ drí rî, gõ'dá kpá gólîyî rî 'bá ícílâ rî 'bá yî bê.

18Nî ìnjî gólîyî ngá fêfê sî drílîyî, tälâ tã ìgî Ôvârí kã âtã trá kî nî rî, "Nî äyé kôrõnyã ânîkã 'bã kã rî 'bá yî ngá nyälé dódó, tälâ gólîyî rî nî ânî pälé." Gõ'dá äâtã kpá nõngá kî nî rî, òjílâ gólâ lôsî 'è 'bá rî tã lâ 'dé vüdrî kô drî-'ã fèzó drílâ.

19Òzõ òjílâ äzã äâtã úlî äzã 'bá yî trá drî-'bã òjílâ Ôvârí kã rî kã rî 'bá yî rú rî, nî lè tã-drî kô 'wãâ'wã tã gólîyíkã 'dî bê, té òzõ lîfî drî 'bã ä'dô bê rî ngátã nã tã ònjî gólâkã 'dî ndrê 'bã kî'á nî rî, gólâ 'è trá pätî ró rî.

20Òzõ drî-'bã äzã ò'è tã ònjî trá pätî rî, nî ä'dã tã ònjî gólâkã 'dî gólâ drí òjílâ gólîyî kãñîsã kã ndrî 'dî 'bá yî ândrá, tälâ ämbúkû lâ 'dî 'bá yî òrõ ró ìyî tã bê tã ònjî 'èzó ìyî ífîfî rú.

21Nî ä'dô tã 'è'è bê ìtî ndrî drî-'bã kãñîsã kã drí. Òzõ nî ò'è tã 'dî 'bá yî trá ìtî rî, nî ämbê lîfî kô tã ònjî ânî äzî-äzî drî-'bã ró rî kã drî. Má lè ânî drí lâtrítrí 'bälé Ôvârí ândrá gõ'dá kpá Yésû Krístõ bê gõ'dá kpá mãlâyíkã Ôvârí kã yî bê kî nî rî, nî 'è tã má drí âtálé 'dî 'bá yî ìtî drî-'bã tãsî.

²²Ōzō nī ōtírī 'ēē ōjílā āzā 'bālē drī-'bá kǎnǐsǎ ká ró rī, nī ǎrī gólā rī ūgúlí zālō dírí tā 'ē'ē gólákā nǐzō, á'dó kō gólā rī 'bázó cú ítí ōmvórē lá nī ǎkó. Tǎlá ōzō nī ō'bā ōjílā tā ōnjí 'ē 'bá rī í'dí drī-'bá ró ǎnī drí rī, nī pá ítítí ngá lǎnjī-lǎnjī ítí 'dī 'bá yí njǐzō.

²³Má átā í'dí ǎnī drí nō, nī 'bā ōjílā kō drī-'bá ǎnīkā ró cú ítí ōmvórē lá nī ǎkó tā ōnjí gólákā tāsī. Nī ndrē drē, ōjílā āzā 'bá yí rī íyíkā rī'á tā ōnjí 'élé í'dí, gō'dá āzī-āzī drí tā ōnjí gólíyíkā 'dī nǐzō tō. Gō'dá ōjílā āzā 'bá yí bē rī, tā ōnjí gólíyíkā rī'á 'ēlá ĩníní ró rī, rī rú á'dá'á ĩzátú ǎtí 'á tólá, kpá rī'á ítí ōjílā āzā 'bá yí tā tǎndí gólíyíkā rī'á 'ēlá rī únī tō. Gō'dá āzā 'bá yí tā tǎndí gólíyíkā ícá kpá nǐlá kō, á'dō rú á'dá'á kpá ǎtí 'á tólá. Tǐmǎtǐyǎ, nī rī'á 'á lǎzē bē kárá. Ní rī cé lǐmvú mvūlí í'dí ngá lǎzē ǎnīkā 'dī bē kō, ní ōnjá ōdrá dā lūmvú bē ní drí mvūlí, tǎlá ǎlókō bē 'á lá ǎnī 'á drí á'dǐzō.

1 TĪMǎTĪYǎ 6

¹Rú í'bū 'bá gólíyí krístō 'bá ró rī yí ndrī ūnī íyí tā gólā kí'á nī rī, íyí lǐpí ró rī 'dó íyí drí ĩnjǐlǐ látí ndrī 'ásī. Gólíyí ō'ē ítí, tǎlá ōjílā ōzō úlí ǎnyā átá Ōvǎrī rú kō, gō'dá kpá gólíyí ōzō rǐ tā átálé tā átí-átí ǎmá drí rī'á ĩmbálā nō rú.

²Rú í'bū 'bá gólíyí tǐbē lǐpí lá yí drí 'bālē krístō 'bá ró rī ōrō kpá gólíyí, tǎlá gólíyí lǐpí 'dī rī'á gólíyí ǎdrúpí Kúmú Yésū 'á rī í'dí. 'Dǐi ká rī tí rī, gólíyí á'dō íyí lǐpí yí pá'á gǎrǎ, tǎlá gólíyí rī 'dī kpá rī'á tā lē 'bá āzī pá'á mbârâkâ gólíyíkâ 'dī sī. Má lē ní drí ōjílā ĩmbálé mbârâkâ sī tā 'dī 'bá yí 'élé ndrī.

³Tā gólā ǎmá drí rī'á ĩmbálā rī íyíkâ tā átí-átí tǎndí Ōvǎrī ká í'dí, tā gólā ǎmá 'bā 'bá rǐlí tǎndí ró ǎyíkō lá drí Ōvǎrī rī cǐlí rī í'dí. Ōzō ōjílā āzā ĩmbâ íyíkâ tā átí-átí ngǐ āzā í'dí ǎmákâ rú sī, gō'dá gólā ōlē tā té tā átí-átí tǎndí mbí Yésū Krístō Kúmú ǎmákâ ró rī tāsī rī 'á kō rī,

⁴gólā ǎrú-ǎrúwá 'bá 'í, gō'dá gólā ǎrī úlí Ōvǎrī ká nō mbí kō. 'Dǐi rī gō'dá, gólā lē íyíkâ rǐlí lǎwā-lǎwā 'bālē í'dí ǎnyā ró tā ĩjī gólā tā ífí ǎkó rī 'á, gō'dá kpá lǎwǎlé úlí ífí ǎlō-ǎlō 'á íyí lǎfálé 'ásī. Tǎlá gólíyí ndrī 'álé lá yí ǎdrǎ trá íyí āzī-āzī yí rú, gólíyí rī kpá úlí ǎnyā átálé íyí āzī-āzī yí rú. Gólíyí rī tā ĩsūlí kí nī rī, íyí āzī-āzī yí ǎá'dō tā ĩsū-ĩsū ǎnyā bē. Gō'dá gólíyí drí rǐzō tā ǎnyā 'élé í'dí.

⁵Gólíyí drí kpá rǐzō āzī-āzī 'álé íkólé, ōngá ró bē ōmbā ró. Drí lá íyí ízā rú trá kpá pǎtǐí ró. Gólíyí ĩsǐ íyí bí-'bālē trá yí ōzō tā ǎrī kō. Gō'dá tā 'dī ká rī tí rī, gólíyí ĩsū bē-rí kí, ǎá'dō rī'á tǎndí ró íyí drí lǎfâ úsúzó ōjílā drígá sī tā Ōvǎrī ká rī tāsī.

⁶Látí gólā ǎmá ōjílā drí tā tǎndí úsúzó rī fí í'dí nō, rǐrǐ tǎndí gólā ǎyíkō lá drí Ōvǎrī rī cǐlí rī, gō'dá kpá 'bālē ǎyíkō ró rǐrǐ ǎmákâ 'á, ngá gólā fǐnyáwá ǎmá drí 'bázó í'dí bē lá rī 'bá yí bē ndrī.

⁷Mǎ zǐí tā lá kō, ícá trá ǎmá drí, tǎlá ǎmá cú ítá bē kpá ngá nyǎnyǎ bē, tǎlá rǐrǐ ǎmákâ nō rī'á nōtí, kǎyí gólā ǎmá tǐzō ǎngó nō 'á rī, á'dō 'í ǎmá drígá yǎ? Ngá yú. Gō'dá mǎ ōtírí drǎa rī, mǎ á'dō gō'á kpá ngá ǎkó ǎmá drígá.

⁹Ōzō á'dō kpálé ítí rī, ōjílā āzā 'bá yí lē íyíkâ íyí drí á'dólé ǎrō-ǎrō 'bá ró. Tǎlá tā 'dī tāsī rī, gólíyí drí rǐzō ǎvǐlí 'wǎá látí gólā mbí rī 'ásī rī'á tā ōnjí 'élé, gō'dá kpá rī'á

áyábálá ngá lôvó kâ ró. Tã nĩ ãkõ sī, gólīyī rī īyíkâ āmbá lâ ngá ányâ tã ìsūlī ĩ'đī īyī ífífí tāsī. Gólīyī ìzā rû trá ndrī.

10Rĩ'á nõtí, ārō-ārō lôfī tã ònjí tị dũũ, tãlã òjílã òrī āmbá lâ tã lãfâ kâ ìsūlī ĩ'đī rī, tã ònjí āmbá nō 'bá yī drí â'dózó gólâ bê. Tã â'dalé ĩ'đī nō, ārō-ārō â'dô òjílã āzâ 'bá yī âsé'á tã lēlē īyíkâ Yésū 'á rī 'ásī, drīlīyī rīzō ìzā kōkō 'bālē â'délé īyī drī.

11Ā'dô ánī tāsī rī Tīmátīyā, ní â'dô tã ãkō 'ēlé ngá ndrī gólīyī â'dó 'bá ányâ ró 'đī 'bá yī bê, tãlã ní rĩ'á òjílã gólâ 'dē 'bá trá Ôvârī vó rī ĩ'đī. Ní 'bã tã ìsū-ìsū áníkâ ā'dô cé tã gólâ â'dó 'bá mbī Ôvârī drí lēlé ní drí 'ēlé rī drī. Ní lē tã gólâ 'á pīpīsilī ãlô sī, ní â'dô kpá òjílã āzī lôvó bê. Ní â'dô pīpīsilī ă'đí bê. Ní â'dô kpá fīlī âtū-âtū bê kâyī gólâ ní drí lâñō ùsúzó rī 'á.

12Ní âmbê līfī gá tã gólâ Ôvârī kâ ní drí tã lēzō 'á lâ nō 'ēzō ndrī mbârākã sī. Ní rī mbī â'dô tã lēlē áníkâ 'đī vó ró. Tã 'đī kâ rī tí rī, ní drí nīzō lâ pătī kī nī rī, yī â'dô lédrē-lédrē ãdūkū ãkō rī ùsú'á. Ní 'ê lōsī Ôvârī drí mbârākã sī, tãlã gólâ zī ní trá â'dolé lédrē-lédrē ãdūkū ãkō nō ùsúlī. Ní 'bã tã nô ní drī. Ākū ró rī, ní īyâ tã kpá trá òjílã āmbá ágálé kī nī rī, yī lē tã trá tã âtī-âtī tãndí Ôvârī kâ nō 'á, yī â'dô â'dó'á tã rōrō bê tã lâ sī. Tã 'đī kâ rī tí rī, ní âdrē gágá tã lēlē áníkâ 'á.

13Má 'bã trá ní drí nõtí lãtrírī sī Ôvârī ândrá, Ôvârī gólâ tībê lôvó-lôvó âfē 'bá ngá lédrē-lédrē drí ndrī rī, gō'dá kpá Yésū Krístō ândrá gólâ rī 'bá úlī âtalé fīlī ìdū-ìdū sī kúmú Pōnītīyō Pīlátō drí rī. Ní â'dâ tã 'đī kpá òzō Yésū drí 'ērē lâ tí. Ní 'ê tã 'đī 'bá yī ndrī ĩtī ãkī ãkō, té bũũ Yésū drí âgōrē tú rī, tãlã òzō tã 'ē'ē āzâ ùsú ní rú kō.

15Ôvârī ĩ'đī tībê 'ē 'bá Yésū rī â'dalé āmâ drí Kúmú ạngí ró kâyī tãndí nã 'á rī. Gólâ ĩ'đī tībê āmâ drí rĩ'á lùyílâ rī. Gólâ ĩ'đī Kúmú 'í ăngó drī ndrī, kúmú āzâ yū'dawá ĩ'bīlī gólâ bê.

16Gólâ cé ĩ'đī rī 'bá zã gbádú drã ãkō rī. Vō gólâ Ôvârī drí rīzō rī rĩ'á lậgũ-lậgũ ró rōo, òjílã āzâ yū'dawá ndrēlã íyī līfī sī. Gólâ rī rú ā'dô lùyī-lùyī ró kárá. Kâyī vósí cé, gólâ rĩ'á mbârākã ãkī bê ãdūkū ãkō. Ā'đô ĩtī.

17Ní 'bã tã òjílã gólīyī â'dó 'bá ngá-tị bê dũũ ăngó 'á nōngá nō 'bá yī drí ngbãangbãno kī nī rī, gólīyī ò'bã īyī ífífí gāră āzī-āzī drī sī kō. Gólīyī òlē tã kō rōo ngá-tị āmbá īyíkâ 'đī 'á. Ngá-tị āmbá 'đī â'dô gólīyī pã'á cé ãkpã ăngó 'á nōngá, tãlã òjílã ngá-tị āmbá bê rī nīlī kō kī nī rī, yī â'dô njã'á ngá īyíkâ 'đī 'bá yī bê bũũ ăngô tú yã rī. Ā'dô â'dó'á cé Ôvârī ĩ'đī gólīyī drí tã lēzō 'á lâ, tãlã gólâ ĩ'đī ngá ndrī gólâ āmâ 'bã 'bá āyīkō bê rī âfē 'bá āmâ drí rī.

18Gólâ âfē ngá òjílã ngá-tị āmbá bê rī drí, tãlã gólīyī ò'ê ró bê tã tãndí āzī-āzī drí ngá 'đī 'bá yī sī, rīlī njãã ngá fēlé òjílã drí, gólīyī âmũ ngá gólīyī drí 'bãzō ĩ'đī bê lâ rī āzī-āzī bê ngá lôvó ãkō.

19Tãlã ngá fēfē gólīyíkâ 'đī tāsī rī, gólīyī â'dô tã tãndí āmbá ê'bé'á īyī ífífí drí âtī 'álâ tólâ úrú 'álâ. Gólīyī ò'ê ĩtī, tãlã gólīyī ùsũ ró lédrē-lédrē pătī-pătī ró rī bê ãdūkū ãkō.

20Tĩmátĩyã, ní âmô tâ Ôvârí drí 'bãlé ní drĩgã 'dĩ gãgã. Ní fĩ tâ âtâ-âtâ ányâ ãzâ 'bã yĩ 'á kô õzó ánĩ âsé Ôvârí rú sĩ. Tã ãmbã-ãmbã ányâ ãzâ bê rĩ'á zĩlã lĩfĩ lõmbã. Â'dó kô pãtĩĩ. Gõ'dá lée tâ-drĩ kô tâ Ôvârí kã bê. Ní ârĩ tâ lâ kó kô.

21Mã âtã tâ 'dĩ ãĩ, tãlã õjĩlã gólĩyĩ tâ âtã 'bã kĩ'á nĩ rĩ, yĩ ã'dô lĩfĩ lõmbã bê rĩ âdrẽ ãyĩ trá tâ lĩlẽ gólã ndrĩ ãmã drĩ tâ lẽzó 'á lâ nõ 'ásĩ. Ôvârí õfẽ õrẽ ní drĩ. Ĩ'dĩ 'dĩ.

2 TĪMÁTĪYĀ

2 TĪMÁTĪYĀ 1

¹Mâ Póólō, má îgī tā nô nī ní drí, Tĭmátĭyā. Ní nĭ trá, Ôvârí zĭ mâ nĭ â'dólé lājó'bán Yésū Krístō kâ ró, tálâ má 'ê ró tā yí drí lélé rĭ. Gólâ zĭ mâ, tálâ má â'dâ ró tā nô bê ôjĭlâ drí, gólâ 'bâ tā trá 'ézó lédrē-lédrē ădūkū ăkó rĭ fĕlé gólĭyĭ drí tā lĕlé gólĭyĭkâ Yésū Krístō 'á rĭ sĭ. Tĭmátĭyā, nĭ rĭ'á ôzō âmâ mvá ífĭfĭ kâtĭ. Ôvârí tĭbê âmâ átá ró gō'dá Kúmú âmákâ Yésū Krístō bê, gólĭyĭ 'á ăă'dĭ ní rú, ăăfĕ ôrĕ ní drí tā ă'dĭ bê.

³Má 'ê ăwô-ĭtĭ Ôvârí drí ânĭ tāsĭ, Ôvârí gólâ má drí rĭ'á ĩnjĭlâ pĭpĭsĭlĭ ălô sĭ ôzō âmâ ă'bĭyă yĭ drí rĭ'á ĩnjĭlâ rĭ tí rĭ. Má rĭ rătăă 'ĕlé Ôvârí drí ânĭ tāsĭ ĩtú vósĭ cé gō'dá kpá ngăcĭ bê ndrĭ.

⁴Ăwó ní drí ngólé âmâ drí lăfălé cārĕ 'á ní bê rĭ tā lâ ăgă trá má drĭ. ĭtĭ rĭ, má lĕ kpá tákanyĭ ânĭ ndrĕlé ó'dĭ ăyĭkō 'ĕlé ní bê.

⁵Má nĭ trá, ní lĕ tā trá Yésū 'á pĭpĭsĭlĭ ălô sĭ, ôzō sĭsĭ ânĭ dĕdĕ Lóĭsĭ gō'dá kpá ânĭ ăndrĕ Yúnĭsĭ yĭ drí tā lĕrĕ kâtĭ.

⁶Tálâ má nĭ trá, ní lĕ tā Yésū kâ trá ĭ'dĭ, má drí ătázó lâ ăndălé ní drí, 'dĭĭ tā Ôvârí drí 'bălĕ ní drí rĭ 'ézó â'dô mbârăkă gólâ drí fĕlé ní drí rĭ vó ró, ĩtú gólâ má drí drí 'băzó ní drĭ rĭ 'á. Ní 'ê tā 'dĭ zăă nĭzô sĭsĭ 'ălă.

⁷Ní 'ê ĭtĭ, tálâ Ôvârí ăfĕ Líndrĭ Tăndĭ íyĭkâ trá âmâ drí. Ngă gólâ drĭlâ ăfĕlé âmâ drí nō făfă 'ĭ âmâ drí lôsĭ 'ézó yĭ drí, lôvó ôjĭlâ kâ, gō'dá kpá făfă rĭzô âmâ ífĭfĭ lôkĭlĭ. Líndrĭ Tăndĭ gólăkâ 'bă âmâ trá cú ĭtĭ ũrĭ ăkó.

⁸Ă'dô trá ĭtĭ rĭ, ní ôtĭrĭ tā ătĭ-ătĭ Kúmú âmákâ Yésū rĭ tāsĭ rĭ ătá rĭ, ní 'ê ũrĭ kô ălôwălâ. Gō'dá ní 'ê ũrĭ kpá kô mâ gólâ ă'dó 'bă gănimă 'á tā Kúmú âmákâ Yésū Krístō kâ tāsĭ nō tāsĭ. Ní ă'dô njăă lâņō ũsŭlĭ ôzō má drí ũsŭrĭ lâ kâtĭ tā ătĭ-ătĭ tăndĭ Ôvârí kâ nō tāsĭ. Ní ătŭ fĭĭ mbârăkă Ôvârí kâ rĭ sĭ.

⁹Ní ndrĕ trá, Ôvârí pâ âmâ trá gō'dá zĭ âmâ trá, mă ă'dô ró bê ôjĭlâ tăndĭ íyĭkâ ró jără'bĭtĭ. Gólâ 'ê tā 'dĭ ĭtĭ, tálâ gólâ rĭ ífĭfĭ lĕ âmâ trá rōô, gō'dá 'ă lâ nĭ trá âmâ rú. Gólâ 'é tā 'dĭ âmâ drí 'dĭ tā âmâ drí rĭ'á 'ĕlă rĭ 'á kô. Ăkŭ ró Ôvârí 'băă drĕ ăngó nō kô rĭ, Ôvârí 'bă tā trá tā tăndĭ 'ézó âmâ drí tā Yésū Krístō kâ sĭ.

¹⁰Ngbăangbănō rĭ, ăcă-ăcă Yésū Krístō âmâ pâ 'bă kâ rĭ ă'dâ tā tăndĭ tĭbê Ôvârí drí 'ĕ'ă 'ĕlă âmâ drí rĭ trá. Gólâ ĭ'dĭ tĭbê mbârăkă ôdră kâ rĭ trō 'bă, gō'dá lătĭ gólâ âmâ drí rĭzô zăă lédrē-lédrĕ ró rĭ ă'dă 'bă âmâ drí tā ătĭ-ătĭ tăndĭ sĭ rĭ.

¹¹Mâ âmâ ífĭfĭ ózĭ trá ă'dólé tā ătĭ-ătĭ tăndĭ nō pĕlé vō dŭŭ 'ăsĭ, gō'dá kpá tā ífĭ lâ ĭmbălĕ ôjĭlâ drí.

¹²Gō'dá ă'dô ĭtĭ rĭ, má ũsŭ lâņō kpălĕ gănimă 'á rĭ, má ă'dô kô ũrĭ ró, tálâ má nĭ trá pătĭfĭ Yésū Krístō má drí tā lĕlé 'á lâ rĭ, cú mbârăkă bê lājó'bán ăză ũsŭlĭ tā ătĭ-ătĭ tĭbê gólâ drí ătĭlĭ má sĭlĭ rĭ lôpĕlé cú ĭtĭ drĭlâ ăvĭ ăkó, té bŭŭŭ gólâ drí ăgôzô ăngó 'á nōlé.

¹³Má âta ɪ'di ní drí nō, ní pē té tā âti-âti rî gógó gólâ ní drí ârílí má sɪlɪ sɪ rî ɪ'di ɔjɪlâ drí. Ōzō ní ɔtírɪ rɪî âtálâ rî, ní lē tā Yésū Krístō kâ, té ɔzō mbârâkâ gólâ drí fêlé ní drí rî kâtí.

¹⁴Ní âyē ɔjɪlâ äzâ kô tā âti-âti tândí Ôvârí drí âtílí ní sɪlɪ 'dɪ jâlê älôwâlâ. Ní âtɪ zââ gágá mbârâkâ Líndrí Tândí Ôvârí kâ tíbê rɪ 'bá ní 'á 'dɪ sɪ.

¹⁵Kâyɪ gólâ âmâ drí 'bâzó Rómâ 'âlâ rî, krístō 'bá yɪ âmâ ânɪ 'bá ɪyɪ Ásɪyâ lésɪ rɪ âyē má trá cú ɪtí âmâ pâ äkó. Gõ'dá kpá Fígélê yɪ Ērēmógēnē bê â'dó 'bá ɪyɪ âmâ äzɪ-äzɪ ró âmâ pälé rɪ âyē ɪyɪ má kpá trá.

¹⁶Gõ'dá Ōnēsɪfórâ, Ôvârí rɪ 'â äp'dɪ 'bâ 'alé gólâkâ rɪ rú, tälâ tā tândí gólâ drí 'êlé má drí 'dɪ täsɪ. Má â'dô bê kpälé gänɪmâ 'á nō rɪ, gólâ â'dó kô ũrɪ ró âmâ pälé. Ní ndrê drê, gólâ âcâ bê Rómâ 'á nōngá rɪ, drílâ lâkpázó zââ bädɪ âmâ ndälé, té gólâ drí âmâ úsúzó.

¹⁸Gõ'dá ní nɪ trá tândí ró tā ndrɪ tíbê gólâ drí 'êlé âmâ pázó Ēfēsō 'âlâ rɪ. Ôvârí rɪ 'â äp'dɪ gólâ rú kâyɪ gólâ drí ägōzó ängó 'á nōngá rɪ 'á.

2 TĪMÁTĪYĀ 2

¹Âmâ mvá Tīmátīyā, má âta ɪ'di ní drí nō, ní â'dô mbârâkâ gólâ Yésū drí âfêlé ní drí drɪ-bäláyɪ ró nō bê.

²Gõ'dá ní nɪ trá, tā âti-âti tíbê má drí âtílí ní sɪlɪ 'dɪ kpá ɪ'di tā âti-âti älo-älo lâ tíbê lâjóbâ äzâ 'bá yɪ drí âtálé ní drí rɪ. Nɪ ânɪ ífíí ngbâangbânō, ní lôpê zââ sɪsɪ 'âlâ ɔjɪlâ tíbê tā ɪsū tândí bê rɪ yɪ drí, tälâ gólɪyɪ ɪncɪ ró ɪyɪ äzɪ-äzɪ yɪ lɪfɪ bê tā âti-âti gólâ ní drí gólɪyɪ lɪfɪ ícízó ɪ'di sɪ lâ 'dɪ sɪ.

³Kâyɪ gólâ ní drí rɪzō lâpō úsúlɪ rōô tā Ôvârí kâ 'ē vō 'á rɪ sɪ rɪ, ní âtū ânɪ fɪî gágá ɔzō âmâ kâtí, ɔzō äjù 'bū 'bá tândí Yésū Krístō kâ rɪ tí.

⁴Äjù 'bū 'bá gólâ tândí rɪ lɪfɪ lâ äyɪ 'dó drɪ-'bá íyíkâ drɪ, tälâ drɪ-'bá íyíkâ ä'dô ró bê äyɪkō ró yɪ bê. Ítí rɪ, gólâ lēé kô íyɪ äkpälé tā ɔjɪlâ tákó kâ rɪ 'bá yɪ bê. Gõ'dá ä'dô trá ɪtí rɪ, ní 'bâ ngá äzâ 'bá yɪ kô ânɪ äsélé tā Yésū drí 'bälé ní drí 'êlé rɪ 'ásɪ älôwâlâ.

⁵Ní â'dô ɔzō ɔjɪlâ lē 'bá ngú rälé, tälâ yɪ ɔ'dê ró sɪsɪ ngá tândí úsúlɪ, gólâ rā 'bá mbɪ lâmbé sɪlɪ gólâ drí rɪ drɪ sɪ rɪ kâtí, ɔzō gólâ ɔrâ mbɪ lâmbé 'dɪ drɪ sō kô rɪ, gólâ úsú ngá kô.

⁶Gõ'dá ní â'dô kpá ɔzō ɔjɪlâ gólâ rɪ 'bá zââ ngá 'êlé ämvú íyíkâ 'á rɪ kâtí. Gólâ â'dô kpá ngá tândí úsú'á ɪ'di âmâ ämvú gólâkâ 'ásɪ. Ní â'dô kpá tā 'ē 'bá tândí Yésū Krístō kâ ró, tälâ gólâ ɔfē ró drɪ-'â tândí bê ní drí.

⁷Ní ɪsū tā drê úlɪ âmâ má drí âtálé ní drí 'dɪ 'á dódó, ní 'ê ró tā bê té ícálé ɪ'di bê lâ. Ōzō ní ɔ'ê trá ɪtí rɪ, Kúmú âmâkâ Yésū â'dô tā nɪnɪ fē'á ní drí tā ní drí lélé rɪ nɪzō dódó.

⁸Ní âtū fɪî, tā ɪsū-ɪsū áníkâ tā Yésū Krístō kâ täsɪ rɪ sɪ. Gólâ ɪ'di Kúmú âmâkâ tíbê Ôvârí drí ɪngálé ävō 'ásɪ rɪ. 'Dɪî tā âti-âti má drí pélé ɪ'di.

- 9**Mâ rí'á lâṅō úsú'á òjílā gólíyí ìyí 'bā 'bá àjú-'bá-àzì ró tã àtí-àtí 'dì rú rí drígá. Óòmbê mâ trá gānīmā 'á nyārì sī òzō tã ònjí tètè 'è 'bá kátí. Gō'dá tã àtí-àtí gólá tãndí Òvârí ngá lésì rí óòmbê kò, zãâ rí'á nī'á sísí 'álá.
- 10**Òzō à'dô ìtí rí, mâ rí'á njãâ fíi àtūlì lâṅō gólá àmbá má drí úsúlì nō 'á. Má à'dô rí'á zãâ úlì Òvârí ká àtálé òjílā gólíyí Òvârí drí zílì rí drí, à'dô ró bê kpá Yésù Krístò drí gólíyí pázó, gō'dá ò'bā ró gólíyí bê rílì yí bê ùrú 'álá.
- 11**Ní nī tã mbìmbì úlì nō 'bá yí ká trá, Òzō mã à'dô trá ngá àlò ró Yésù bê gólá rí òdrã sī rí, ìtí rí, àmã trá ngá àlò 'ì gólá bê gólá rí lídrí-lídrí sī.
- 12**Òzō mã òrì zãâ fíi àtū-àtū sī kàyì lâṅō ká 'á rí, mã à'dô rí'á gólá bê kúmú ró. Òzō mã ògã gólá rí tì trá dó kàyì lâṅō ká 'á rí, ìzátú rí, gólá à'dô kpá àmã tì gã'á dó.
- 13**Kpálé mã ò'è tã tíbê àmã drí 'bälé rí kò rí, gólá rí gógó à'dô tã tíbê yí drí 'bälé rí 'è'á ndrì, tãlã gólá já à'dô-à'dô íyíkã kò.
- 14**Ní à'dã tã gólá má drí àtálé ní drí rí kpá ó'dí tã lè 'bá yí drí, ní gō ró kpá drí-mbílì sòlé gólíyí lǐfí Òvârí àndrá kī, yí lâwã kò ìyí lãfálé 'ásì úlì Òvârí ká tã ífí lâ tãsì, tãlã lâwã-lãwã gólíyíkã 'dì à'dó kò tãndí ró àlólã. À'dô òjílã tã gólíyíkã 'dì árí 'bá rí drí lâ yí ìzã'á.
- 15**Ní mbã ání ífífí drǐi tãndí ró à'dólé òjílã gólá rírì gólákã drí sùlì Òvârí rú rí ró. Ní à'dã té tã àtí-àtí Òvârí ká nō ì'dì mbìmbì ró.
- 16**Òzō òjílã àzã àà'dô rí'á úlì Òvârí ká nō tã ífí lâ à'dá'á ànyã ró rí, ní lè tã-drì kò tã 'dì 'bá yí àtázó gólíyí bê, tãlã úlì ànyã àtã-àtã drí rí, à'dô òjílã àsé'á volé Òvârí rú sī,
- 17**Tãlã úlì gólíyí ìtí 'dì 'bá yí à'dô òjílã àzã 'bá yí ìzã'á, òzō lâzé drí 'èrè àmã rú'bã ìnyírìkò òvórólé ndrì rí kátí. Hēmīnásì yí Fīlétã bê ì'dì òjílã rì tíbê rì 'bá úlì òjílã 'è 'bá ngá ìzãlé rí àtálé rí.
- 18**Gólíyí pée té tã àtí-àtí gólá à'dó 'bá mbì rí ì'dì kò. Gólíyí àtã úlì ànyã ì'dì kī nī rí, "Òjílã gólíyí òdrã 'bá trá rí ìngã trá àkù ró lédrè-lédrè ró." Tãlã úlì gólíyíkã 'dì tãsì rí, òjílã àzã 'bá yí rí kpá tã lèlé tã ànyã rí'á àtálã tã àtí-àtí tãndí Òvârí ká rí rú rí 'á.
- 19**Tã àtí-àtí gólá Òvârí ká nō ì'dì rí'á tã mbì ró pãtǐi. Rí'á òzō jó àjú gólá 'dìlì kãálù 'bú 'á gágá rí kátí. Òvârí kī nī rí òjílã tãsì rí, "Kúmú àmãkã Yésù Krístò nī trá pãtǐi òjílã ángò rí 'bá yí ì'dì òjílã íyíkã ró. Òjílã gólíyí ndrì tíbê Yésù Krístò rí zì 'bá Kúmú íyíkã ró rí, àâyè ìyí tã ònjí 'è'è volé."
- 20**Mã ngì drè 'dígówá àzã ní drí à'dô rírì àmãkã rí tãsì. Òjílã ngá-drì bê àmbá rí 'bá yí drí jó 'á rí, ní à'dô sãánì tíbê dáãbò 'ásì lãgù-lãgù ró rí úsú'á, gō'dá kpá sãánì gólá èdélé fè 'ásì rí úsú'á límvo ìnyákú 'ásì rí bê. Lípì lâ à'dô 'è'á ngá tíbê dáãbò 'ásì 'dì lófólé ìvì lòsì 'ézó rí, té kàyì àmbá òzō kãrãmã kátí rí sī. Ngá gólá fè 'ásì rí, à'dô rí'á àtrólã ì'dì ngá dãzó 'á lâ kàyì vósì cé.
- 21**Òzō òjílã àâyè tã ònjí rírì íyíkã 'ásì rí, gólá à'dô à'dó'á njãâ tã lânjã tãndí 'èlé àmã lípì Òvârí drí. Òzō mã òrì zãâ tã ònjí 'è'è àyélé rí, 'dì rí kátí rí, Òvârí à'dô àmã 'bã'á rí'á tã ndrì tãndí ró gólá drí lèlé rí 'bá yí 'èlé ì'dì.

22 Õzō ā'dô trá ítí rí, ní 'è tā ònjí ánì āgō ānjí āzì yí drí lèlé ní drí 'èlé rí kô ālôwálâ. Ní 'bā ánì ífífí cé tā gólâ mbî rí 'èlé ɪ'dî. Ní rí tā lèlé sī tā gólâ á'dó 'bá mbî rí 'á p̄p̄îs̄îl̄î ālô sī. Ní lē Ôvârí, ní 'bā kpá òjílâ āzì lôvó. Ní á'dô p̄p̄îs̄îl̄î ă'dî bē ánì āzì-āzì yí rú. Ní 'è tā 'dî 'bá yí ɪ'dî òjílâ gólîyî á'dó 'bá p̄p̄îs̄îl̄î ngbángbá bē rí 'bá Ôvârí rí z̄l̄î ɪyî p̄alé rí 'bá yí bē.

23 Má âtâ tā 'dî kpá ɪ'dî ândalé ní drí nō tā âtâ-âtâ ányâ tāsī rí. Õzō òjílâ òlē trá tā ányâ ɪ'b̄l̄î ní bē rí, ní lē tā-dr̄î lâ kô tā ányâ 'dî âtázó gólîyî bē, tálâ ní n̄í trá tā âtâ-âtâ ányâ 'bā òjílâ rí'á lâwālê.

24 Ānì gólîyî lājó'bá Ôvârí kâ ró rí 'bá yí, n̄í rí lâwālê òjílâ bē kô. Gō'dá ānì 'á òr̄í m̄an̄ís̄î òjílâ bē ndr̄î. Ní á'dô tā ìmbá 'bá t̄andí ró. Ní rí tā lôgólê òjílâ drí m̄an̄ís̄î.

25 Gō'dá n̄í rí òjílâ gólîyî rí 'bá úl̄î âtalé tā âtî-âtî t̄andí Ôvârí kâ nō rú rí êdélê m̄an̄ís̄î. Ní á'dô 'bā'á ítí, á'dô ró bē lâñō ākó Ôvârí drí tā ɪs̄ū gólîyîkâ j̄ázó, á'dô ró bē ítí, òjílâ òlē ró tā-dr̄î bē k̄í n̄í rí, tā âtî-âtî gólâ ānì drí rí'á âtálâ nō rí'á mbî.

26 Õjílâ gólîyî ícícíyá ányâ bē rí áasê trá mbökô gólâ Sātánâ drí êdélê rí zélê. Sātánâ âdô gólîyî trá tā yí drí lèlé rí 'èlé ɪ'dî. Õzō n̄í êêdê gólîyî m̄an̄ís̄î rí, n̄í á'dô gólîyî ângí'á á'dólê dr̄î-báláyî ró mbökô Sātánâ kâ zélê sī.

2 TĪMÁTĪYĀ 3

1 Tīmátīyā má á'dâ tā ní drí k̄í n̄í rí, k̄ayî nō 'bá yí sī, té búúú âgō-âgō Yésū kâ rí tú rí, òjílâ á'dô 'é'á tā ònjí 'èlé z̄āâ b̄ad̄î l̄av̄ul̄î kôrô.

2 Á'dô á'dó'á ítí, tálâ òjílâ tā ányâ 'bá á'dô cé ngá gólâ 'é 'bá ɪyî 'bālê s̄îs̄î 'álâ rí 'é'á ɪ'dî. Āzâ 'bá yí á'dô á'dó'á òjílâ gólîyî lē 'bá lâfâ ū'dúl̄î ɪyî ífífí drí rí ró. Āzâ 'bá yí á'dô á'dó'á lômbê-lômbê 'bá ró. Āzâ 'bá yí á'dô rí'á tā ányâ âtalé òjílâ āzâ 'bá yí rú. Āzâ 'bá yí ró ɪyî átá yí kô ɪyî ândrê yí bē. Āzâ 'bá yí 'é āwô-ítí kô Ôvârí drí tā t̄andí gólâ drí rí'á 'èlâ gólîyî drí rí tāsī.

3 Āzâ 'bá yí ɪnj̄î òjílâ āzì kô. Āzâ 'bá yí lēé ɪyî áró yí kô. Āzâ 'bá yí gā ɪyî dó tā êdélê ɪyî lâfálê 'ásī. Āzâ 'bá yí rí ɪyî kpá ònjō ádólê òjílâ āzì rú. Āzâ 'bá yí lēé āzì-āzì drí ɪyî ɪk̄ílí kô. Āzâ 'bá yí ɪcá kpá kô ɪyî ífífí ɪk̄ílí. Gólîyî lēé ɪyîkâ tā t̄andí kô.

4 Gólîyî drí kpá āzì-āzì dr̄î-bā fēzó. Āzâ 'bá yí drí r̄ízó cé ngá gólâ āȳkô lâ drí gólîyî c̄l̄í rí 'èlé ɪ'dî. Gólîyî 'é tā t̄íbê Ôvârí rí c̄í 'bá rí kô.

5 Õjílâ 'dî 'bá yí á'dô rú j̄á'á òzō òjílâ Ôvârí kâ k̄atí, gō'dá gólîyî lēé ɪyî j̄alé tā ònjí 'é'é 'ásī kô, tálâ gólîyî ɪj̄í Ôvârí mbârākā f̄elê gólîyî drí á'dô-á'dô ɪyîkâ rí j̄ázó kô. Ní rí kô òjílâ 'dî 'bá yí bē.

6 Õjílâ 'dî 'bá yí á'dô ɪyî òkó gólîyî tā ɪs̄ū lâ yí drí á'dólê ālô kô rí 'bá yí ádó'á, tálâ òkó 'd̄í 'bá yí n̄í l̄at̄î gólâ Ôvârí drí 'ézó tā ònjí gólîyîkâ âyélê rí kô. Òkó 'd̄í 'bá yí rí'á z̄āâ 'd̄elê tā ìmbâ āzâ 'bá yí vósī, gō'dá gólîyî n̄í tā mbî rí dódó kô.

8 Āgō gólîyî òkó ádó 'bá rí yí drí ɪyî ífífí j̄ázó 'bālê ònjí ró tā p̄at̄î rú. Tā ɪs̄ū-ɪs̄ū t̄andí gólîyîkâ ɪzā rú trá, gō'dá ɪs̄ū ɪyî cé tā ònjí ɪ'dî. Gólîyî j̄á ūgúl̄î trá tā âtî-âtî gólâ Ôvârí

kâ rî rú sî, tãlã gólîyî lée tã tãndí kô. Kpálé gô'dá gólîyî âdô bê ôjílã äzã 'bá yî rî, gólîyî ícã ôjílã ádólé ndrî kô, tãlã ôjílã ämbá nî ÿyî trá mbî ró kî, ôjílã 'dî 'bá yî rî'á tã ányã 'bá 'î. Kpá ïtí, äkpãkã'dã äkû ró nã rî, ägô äzã 'bá yî rî Yánë yî Yámbërë bê drílîyî rû jãzó äkpã Músã rú. Âmã á'bíyã yî nî ÿyî trá kî nî rî, tã ïsü gólîyîkã rî'á ányã ró.

¹⁰Tímátîyã, nî ání ífíí, ní rî zãã tã 'élé tãndí ró ôzô áamá kâtí, tãlã ní nî tã gólã ndrî má drí rî'á ïmbálã rî trá. Ní nî tã gólã má drí 'élé rî trá ndrî. Gô'dá nî nî tã gólã áamá 'bã 'bá tã 'dî 'bá yî 'élé rî trá. Ní nî tã lëlë ámakã Ôvârí 'á rî kpá trá, rîrî ámakã mánísî ôjílã bê, gô'dá látî má drí gólîyî lëzó, gô'dá látî má drí fî ätüzó lâñô ämbá má drí úsúlî rî 'ásî.

¹¹Ôjílã drí lâñô fëzó má drí Änîtîyókã, Ìkônîyã, gô'dá Lísitrã bê rî 'álã. Â'dô bê kpálé ïtí rî, má ätû fî trá. Kâyî vósî cé, gólîyî fë bê lâñô má drí rî, Ôvârí rî trá áamá pãlé gólîyî drígã sî.

¹²Tã pãtîí ró, ôjílã gólîyî ndrî lë 'bá rîlí tã Ôvârí drí lëlë rî 'élé, tãlã gólîyî drí â'dózó ôjílã Yésü Krístô kã ró rî, áã'dô kpá lâñô fë'á gólîyî drí.

¹³Gô'dá kpá ôjílã ònjí 'dî 'bá yî â'dô ÿyî 'é'á 'bälé düü, gô'dá drílîyî kpá ôjílã ádózó düü.

¹⁴Gô'dá nî Tímátîyã, ní rî zãã tã lëlë ódrí ïmbálé ní drí rî 'á, tãlã ngbãângbãñô rî nî trá tã lëlë bê röö kî nî rî, tã 'dî 'bá yî fî pãtîí ró.

¹⁵Gô'dá ní lë tã 'dî 'bá yî kpá trá, tãlã ní ârî úlí Ôvârí kã búkû 'á nõ trá drë ní drí â'dózó äkpã 'dîyímvã ró rî. Tã ïgî-ïgî 'dî 'bá yî 'ásî rî, ní â'dô trá tã nî 'bá ró, gô'dá Ôvârí pâ nî trá tã lëlë áníkã Yésü Krístô 'á 'dî sî.

¹⁶Ní nî tã pãtîí úlí nõ 'bá yî kã trá. Ôvârí â'dã nî ôjílã 'dî 'bá yî drí ïgîlí. Úlí 'dî 'bá yî rî'á tãndí ró tã mbî ïmbázó, kpá ämã 'bälé tã ònjí ämakã nîlí, kpá ämã 'bälé tã ònjí ämakã äyélé, kpá ämã 'bälé tã mbî 'bá ró tã mbî 'élé í'dî.

¹⁷Tãlã tã ätî-ätî tãndí Ôvârí kã nõ rî tã tãndí 'élé ämã drí, gô'dá ôjílã gólã 'dë 'bá Ôvârí vó rî â'dô 'bã'á njãã tã tãndí ndrî yî drí 'é'á 'elã rî 'elé.

2 TĪMÁTĪYĀ 4

¹Mã ätã ní drí nõ tã ämbã-ämbã 'î. Ôzô tã 'bã'bã gólã Ôvârí tî sî, gô'dá kpá Yésü Krístô tî sî rî ró, gólã í'dî 'é 'bã ägölë ängó nõ 'á kúmú lâ ró, gô'dá kpá 'é 'bã bê ä'dólé tã kî 'bã ôjílã kã ró ndrî rî.

²Ïtú cé ní â'dô njãã, ní rî tã ätî-ätî mbî rî pëlë í'dî ôjílã drí, gólîyî ünî ró ngã gólîyî ònjí rî bê. Ní ätã gólîyî drí äâyê ró ÿyî tã ònjí 'é'ë. Gô'dá ní â'dã tã tãndí gólîyî drí 'é'á 'elã rî drílîyî. Ôzô ní òtírî rî tã ïmbálé drílîyî rî, ní â'dô mánísî ró gólîyî bê.

³Ní 'é ïtí, tãlã sîsî 'á tólã kâyî â'dô äcã'á gô'dá ôjílã òtírî tã ïmbã-ïmbã mbî rî gãã rî. Gô'dá gólîyî rî gölé cé tã ó'dí gólîyî äyîkô lâ drí gólîyî cîlí rî ïmbã 'bã lâ rî ärílí í'dî, tãlã gólîyî lë rîlí tã ònjí ïtí 'dî 'bá yî 'élé í'dî.

- ⁴Tälâ gólíyî ìsî ìyî bí trá, yî òzó tã gólâ 'bälé bê mbîmbî rî ârí kô. Tälâ gólíyî lë ìyîngá cé í'dígówá lâràkô tîbê òjílã 'bã 'bá tã lélé 'á lâ ányâ ró rî ârílî ì'dî.
- ⁵Má 'bã tã âzâ nõ kpá ní drí, òzô ní ãã'dô 'dë'á Kúmú âmákâ vó rî, ní 'ê tã tîbê ndrî ódrí 'bälé ní drí 'élé rî ì'dî. Ní 'bã ání drî ìtú vósí cé á'dólé zãâ mbî. Ní á'dô njãâ lâṅõ úsúlí, ní rû zãâ tã òjílã âsê-âsê kâ Yésù Krístô rî drí rî ì'dî. Ní ndë lôsî áníkâ Ôvârí drí félé trá ní drígá 'dî tãndí ró.
- ⁶Má á'dâ tã 'dî 'bá yî nõ ní drí 'élé, tälâ ìtú-pá cá trá má drí 'ézó á'dólé ngá fêfê ró, ó'ê trá âmâ fúlí tã Yésù kâ rî tãsí.
- ⁷Á'dô tã âtî-âtî tãndí Ôvârí kâ nõ vó ró rî, má 'bû ãjú lâ trá mâ trá njãâ. Má ndë tã âmá Ôvârí drí 'bälé má drí 'élé rî 'bá yî trá ndrî. Á'dô tã má drí lélé rî tãsí rî, má rî âmákâ trá zãâ pîpîsílí ãlô sí tã lélé 'á pätî ró.
- ⁸Ngbãângbânô rî, má rí'á òzô òjílã gólâ 'dë 'bá sísí ngú rãrë 'á rî tí. Tälâ má rî tã mbî 'élé ì'dî, má á'dô drí-'â úsú'á. Kúmú Yésù gólâ rî 'bá tã mbî 'élé rî, á'dô áfë'á lâ nî má drí, gólâ òtírî rî drí-'â félé òjílã drí rî. Kâyî nã 'á rî, gólâ á'dô kpá drí-'â fë'á òjílã gólíyî rî 'bá njãâ gólâ rî âgõ-âgõ télé rî yî drí ndrî.
- ⁹Tîmátîyã, ní ùjû ânîlí 'wãâ má ngáá nõlé.
- ¹⁰Ní ndrê drë, Kërësenë nî trá Gãlätîyã 'álâ. Gõ'dá Títô nî kpá trá Dãlãmátîyã 'álâ. Gõ'dá âmâ âzî-âzî Dëmásî âyê mâ trá vólé, tälâ äyîkô 'bãdrî nõ kâ âsê gólâ trá vólé. Tã 'dî kâ rî tí rî, gólâ âyê mâ trá gõzó Tësãlôníkã 'álâ.
- ¹¹Ôjílã gólíyî ânî 'bá âmâ pälé nõ 'bá yî lâfálé sí rî, cé Lúkã lâkî nî má bê nõngá. Ní rî gógó òtírî ânî má ngálâ rî, ní âdrî Máraçkô kpãâ ní bê, tälâ gólâ rí'á òjílã tãndí 'ê 'bá âmâ pälé rî ì'dî.
- ¹²Gõ'dá ní âdrî gólâ kpãâ ní bê á'dólé má drí rî-âzî ró, tälâ má jô Tîkîkô trá Êfësô 'á tólâ ãkû ró.
- ¹³Ôzô ní ãâcâ trá rî, ní âtrô ítá âmákâ ngbãkätã rí'á âkólâ ítá âzî drî tîbê má drí âyéle Trówã 'álâ Kãpásî drí 'bã 'álâ rî kpãâ. Gõ'dá ní âtrô búkû âmákâ nã 'bá yî, gõ'dá wárãgã bí âmákâ nã 'bá yî kpãâ.
- ¹⁴Tã Ælëkëzándã gólâ óká 'bá ró rî drí 'élé rî ãâgã ní drî. Gólâ 'ê tã trá má drí ònjí ró. Tã gólâkã 'dî Kúmú Yésù Krístô á'dô lôgõ'á lâ ãkpã gólâ drî.
- ¹⁵Tã 'dî kâ rî tí rî, ání lîfî òmbâ ní rú dódó gólâ rî tãsí, gólâ òzó kpá tã sôô krístô 'bá âzâ 'bá yî 'á ání tãsí, tälâ gólâ rî âwãlãkã lãvû trá kôro tã âtî-âtî gólâ âmâ drí rí'á pëlâ rî rú.
- ¹⁶Áâjî má bê tã kí 'bá ândrá tã Yésù kâ rî tãsí rî, gõ'dá sísí má drí rîrî tã âtálé âmâ ífíí pãzó rî 'á rî, òjílã âzâ yû'dãwã á'dé 'bá ânîlí má bê lîfî drí 'bá ró úlí tãndí âtálé má ngá lésî. Ôjílã ndrî âyê ìyî mâ trá. Má kí, Ôvârí äâyê òjílã 'dî 'bá yî tã gólíyî drí âmâ âyézo 'dî 'ásî.

17 Ōzō ōjílā ã'dô kpálé yû áamá pǎlé rî, Ôvârí rî gógó bê rĩ'á má bê mbârâkã fě'á má drí, má â'dô ró bê njââ tâ âtî-âtî gólâkâ nõ pélé òrĩ ãngó 'á nõ 'bá yî drí ndrĩ. Má kĩ ámakâ rî, tâ-vó kí 'bá 'dĩ 'bá yî â'dô áamá fũ'á. Gõ'dá Ôvârí pâ mâ trá gólĩyî drígá sī, ōzō ōjílā drí ngá pǎrē kāmĩ sílí sī rî kâtí.

18 Má nĩ trá Ôvârí â'dô áamá pǎ'á ngá ãmbá 'dĩ 'bá yî 'ásĩ, té gólâ drí áamá trôlé cú ĩtí lâñō ãkó úrú 'álâ. Ā'dô ĩtí rî, mã lûyî gólâ ãdũkũ ãkó. "Āwô-ĩtí ãmbá Ôvârí drí."

19 Mã ângâ bê ânĩlí Rómã 'álâ rî, má âyê Trõfímō trá Mēlétō 'álâ, tâlâ gólâ trá ngá lâzé ró. Ērésītō rî trá Kōrínītō 'álâ. Tĩmátĩyã, ní ûjũ ânĩlí má ngálâ ãkpãkã'dã ôzê drí âgō ãkó. Ādũkũ lâ ró, ní 'ê nĩ-bê-yã ámakâ Ākōwílã yî drí òkó lâ Pĩrĩsílã bê. Gõ'dá ní fě nĩ-bê-yã kpá ã'dĩ-drĩ Ōnēsífórã kã drí. Yũbúlã, Pōdéně, Línō, Kũlídã yí bê 'ê ĩyî nĩ-bê-yã ní drí. Gõ'dá krístō 'bá ãmbá ãzã 'bá yî 'ê ĩyî nĩ-bê-yã kpá ní drí.

22 Ôvârí ãâ'dô ní bê, Tĩmátĩyã, gõ'dá òfě òrě ãnĩ drí ndrĩ. Ī'dĩ 'dĩ.

TÍTÕ

TÍTÕ 1

1Mâ Póólõ rû ì'bũ 'bá Ôvârí kâ ró gõ'dá kpá lãjõ'bá Yésũ Krístõ kâ ró rí ì'dí, má ìgĩ wárãgã nô ní ní drí Títõ, ní trá rí'á òzõ ámâ mvá nyãányã pãtĩ rí tí, tãlã ãmã ní bê kpãrãtí lã tá trá Ôvârí 'á pĩpĩsĩlĩ ãlõ sĩ. Ôvârí jô mâ trá mbârãkã sölë òjĩlã gólĩyĩ Ôvârí drí njĩlĩ òjĩlã íyíkã ró rí 'bá yĩ 'á gólĩyĩ 'bãlë â'dólë mbârãkã bê gãrã tá lëlë ìyíkã 'á. Gólã lë má drí gólĩyĩ ìmbálë tá pãtĩ gólã gólĩyĩ 'bã 'bá tá mbĩ gólã rí 'ë 'bá ãyĩkõ ró rí 'ëlë rí, nĩlĩ ì'dí. Ítí rí, gólĩyĩ â'dõ nĩ'á lâ kĩ, yĩ â'dõ rí'á Ôvârí bê zãã gbãdú. 'Dĩ rí'á tá gólã drí 'bãlë trá 'ëlë ãmã drí drë ãkpãkã'dã sĩsĩ gólã 'bãã ãngõ nõ kô rí ì'dí. Mã nĩ trá kĩ, gólã âdõ ònjõ kô. Ngbããngbãnõ kãyĩ ìcã 'bá rí sĩ, Ôvârí ãmã pã 'bá ró rí â'dã tá íyíkã trá ãmã drí. Gõ'dá ìtí rí, gólã ãfë tá âtĩ-âtĩ íyíkã trá má drí pëlë ãzĩ-ãzĩ ãzã 'bá yĩ drí, òzõ drílã 'bãrë lâ trá má drí 'ëlë ìtí rí kãtĩ. ãmã átã Ôvârí gõ'dã Yésũ Krístõ ãmã pã 'bá ró rí òfë òrë ní drí tá ã'dĩ bê.

5Mã âyë ní drë ãkpã 'bãdrĩ Kërëtë kã nã 'álã, tãlã ní ndë ró lôsĩ ãmãkã tólã nã bê, gõ'dã ní lãmũ ró bê nĩ'á drĩ-'bã êpë bê kãñĩsã drí jãrĩbã 'ásĩ cé tĩtĩ, òzõ má drí ãtãlë trá ní drí 'ëlë rí kãtĩ.

6Rĩrĩ òjĩlã gólĩyĩ ní drí êpëlë drĩ-'bã kãñĩsã 'dĩ 'bã yĩ kã ró rí kã ìcã trá â'dólë òzõ nõõ kãtĩ, 'dõvõ òjĩlã rí ní drí njĩlĩ trá â'dólë drĩ-'bã ró rí, gólã ã'dõ cú ìtí tá ãnyã 'ë ãkõ, tãlã òjĩlã òzõ tá ònjĩ ãzã ùsú gólã ngã lësĩ kô. Ítí rí, 'dõvõ gólã ãã'dõ òjĩlã gólã cé òkõ bê ãlõ rí ì'dí. Mvã lâ yĩ ãã'dõ kpã tá lëlë bê Yésũ 'á, gõ'dã rĩrĩ mvã lâ yĩ 'dĩ 'bã yĩ kã ãã'dõ mbĩmbĩ ró cú ìtí tá gólĩyĩ ãnyĩ kã rí 'bã yĩ 'ë ãkõ, gõ'dã kpã gólĩyĩ ìnjĩ ìyĩ átã yĩ ìyĩ ãndrë yĩ bê.

7Òjĩlã rí gógõ ní drí njĩlĩ â'dólë drĩ-'bã ró 'dĩ òrĩ cú ìtí tá ònjĩ 'ë ãkõ, tãlã lôsĩ drĩ-'bã kãñĩsã kã rí kã rí'á rĩlĩ lôsĩ gólã Ôvârí kã rí vó lâ ndrëlë. Ítí rí, gólã ò'bã òjĩlã yĩ zëlë rí 'bã yĩ kô mbârãkã sĩ tá ìsũ íyíkã rí 'bã yĩ 'ëlë, òzõ yĩ drí ìsũlĩ rí kãtĩ. Gõ'dã ò'bã yĩ kô òdrã drí cĩlĩ, ìnjĩ ìlĩfĩ ãzĩ-ãzĩ drí kô. Gólã ãã'dõ kô lãfã lôvõ bê yĩ drĩ.

8Bë-rí 'dõvõ gólã ãã'dõ òjĩlã gólã ùmũ ró yĩ drí 'bã 'á rí lôvõ lâ 'bã 'bã ró. Gõ'dã rĩrĩ gólãkã ãã'dõ ìnjĩ-ìnjĩ lâ ró. Gõ'dã gólã ãã'dõ òjĩlã tá mbĩ 'bã ró tá gólĩyĩ Ôvârí kã ró rí rí'á 'ëlã ì'dí.

9Gólã ùrũ tá âtĩ-âtĩ pãtĩ Ôvârí kã gãgã, â'dõ ìmbálë gólã drí rí vó ró. Òzõ gólã ò'ë trá ìtí rí, gólã â'dõ ìcã'á cú ìmbãlã dódõ ãzĩ-ãzĩ drí, tãlã gólĩyĩ ò'bã ró tá lëlë bê tá pãtĩ ró rí 'á. Gõ'dã gólã â'dõ kpã ìcã'á tá lôgõlë mbĩ òjĩlã gólĩyĩ rũ jã 'bã trá tá pãtĩ rí rũ, gõ'dã tá lë 'bã tá ìmbã ãnyã ró rí 'á rí 'bã yĩ drí.

10Drĩ-'bã ìcã trá tá ìmbã ãnyã lôtólë, tãlã òjĩlã dũũ bê rí'á gã ìyĩ dó tá âtĩ-âtĩ pãtĩ Ôvârí kã ãrĩlĩ. Gõ'dã gólĩyĩ jã ìyĩ rũ rí'á ãzĩ-ãzĩ ãdólë tá gólĩyĩ lôsĩ ãkõ rí 'bã yĩ sĩ, nyãányã lâ rí'á gólĩyĩ rí 'bã tá lã'bĩ Yúdã yĩ kã kã 'bãlë ì'dí sĩsĩ rí.

11Rí'á ìcã-ìcã ró tá ìmbã ãnyã gólĩyĩkã 'dĩ lôgãzõ, tãlã gólĩyĩ rí'á tá lë 'bã 'bã-tĩ ãzã 'bã yĩ 'ásĩ rí 'bã yĩ ìzã'á ndrĩ tá ìmbã ãnyã 'dĩ sĩ. Gólĩyĩ rí ìmbãlã ìtí kpã lãfã ùsúzõ bê drĩ lâ.

¹²Ndá ãgô tâ nĩ 'bá ãzâ òrĩ gólĩyíkâ Kêrétê kâ lãfálé 'ásĩ rĩ, gólâ pê tâ trá kĩ nĩ rĩ, "Ãmâ òjílã Kêrétê kâ rĩ kárã rĩ'á tâ gólâ ònjõ ró rĩ pêlé. Ãmâ rĩ'á òjílã òvó ró gólâ rĩ 'bá ngá nyálé kòrô rĩ ĩ'dĩ. Gõ'dá ãmâ kpá rĩ'á òzô ãlígí ãmbâ-ãmbâ kátí tâ ìsũ ãmákâ 'á."

¹³Gõ'dá úlí gólâkâ 'dĩ 'bá yĩ bê trá pãtĩjĩ ró rĩ, ĩtĩ rĩ 'dòvó ní ãtã úlí òjílã 'dĩ 'bá yĩ drĩ, tãlã gólĩyĩ òjã ró bê drĩ tã lèlé Ôvãrĩ 'á pĩpĩsĩlĩ ãlô sĩ.

¹⁴Gõ'dá gólĩyĩ ãâyê ró tâ lèlê í'dígówá ãnyã ãzã 'bá yĩ òjílã Yúdã yĩ kã drĩ rĩ'á ãtálã rĩ 'bá yĩ 'á rĩ, gólĩyĩ ògã ró kpá dó tâ gólĩyĩ òjílã gólĩyĩ gã 'bá trá dó tâ pãtĩjĩ 'èlé rĩ 'bá yĩ drĩ 'bãlé trá rĩ yĩ 'èlé.

¹⁵Nĩ ndrê drê, òjílã gólĩyĩ rĩ 'bã tã mbĩmbĩ rĩ 'bã yĩ 'èlé dódó cé rĩ ndrê ìyíkã ngã ndrĩ tãndĩ ró. Gõ'dá òjílã gólĩyĩ tã lè 'bã kô tã pãtĩjĩ Ôvãrĩ kã 'á rĩ, ngã ã'dô gólĩyĩ drĩ ndrĩ tãndĩ ró kô, gólĩyĩ ĩ'dĩ rĩ'á tâ ònjĩ drĩ ìzãlé trá rĩ. Gõ'dã tâ ìsũ-ìsũ gólĩyíkã ìzã rũ kpã trá, ĩ'dĩ gólĩyĩ nĩjĩ tã gólĩyĩ ã'dó 'bã mbĩ yĩ drĩ 'èlé rĩ kô'dãwã.

¹⁶Gólĩyĩ ãmã tâ kĩ, yĩ ùnĩ Ôvãrĩ trá, gõ'dã tâ gólĩyĩ drĩ rĩ'á 'èlé rĩ ã'dã tâ kĩ, gólĩyĩ nĩjĩ Ôvãrĩ kô ãlôwãlã. Gólĩyĩ 'bãã òjílã lôvó kô. Gólĩyĩ gã dó tâ Ôvãrĩ drĩ 'bãlé gólĩyĩ drĩ rĩ 'èlé. Ɔtĩ rĩ, gólĩyĩ ìcã kô tã mbĩmbĩ rĩ 'bã yĩ 'èlé ãlôwãlã.

TÍTÕ 2

¹Nĩ ãnĩ nyãányã Títõ, 'dòvó ní 'dê ní ìmbã tã gólĩyĩ ã'dó 'bã mbĩmbĩ rĩ, ã'dô gólã Ôvãrĩ drĩ 'bãlé trá rĩ vó ró.

²Nĩ ìmbã ãgô ãmbã-ãmbã ã'dólé ìyĩ rĩlĩ tã ìnjĩ-ìnjĩ sĩ. Gólĩyĩ ãã'dô tâ trõ 'bã ró lôvó rũ'bã kã drĩgã sĩ. Tã ìsũ gólĩyíkã ãã'dô ãlĩkã ró vò Ɔlĩlĩ dódó. 'Dòvó gólĩyĩ òlê tâ Ôvãrĩ 'á pĩpĩsĩlĩ ãlô sĩ. Ɔtĩ rĩ, gólĩyĩ ò'bã ìyĩ kpã òjílã lôvó, gõ'dã gólĩyĩ fĩ Ɔdũ Ɔdũ, òzô gólĩyĩ ùsũ lãnõ trá rĩ.

³Ɔtĩ rĩ, òkó ãmbã-ãmbã tãsĩ rĩ, ní ìmbã gólĩyĩ kpã tâ 'èlé, ã'dô ngã tĩbê gólĩyĩ sũ 'bã Ôvãrĩ rũ rĩ yĩ sĩ. Gólĩyĩ ãã'dô kô tã ngõ 'bã ró òjílã ãzã 'bã yĩ rũ. Ôdrã ùdĩ kô gólĩyĩ drĩjĩ sĩ. Bê-rĩ gólĩyĩ ìmbã cé tâ gólĩyĩ ã'dó 'bã dódó mbĩ rĩ 'bã yĩ Ɔdĩ ãzĩ-ãzĩ lã yĩ drĩ.

⁴Ɔtĩ lã 'dĩ sĩ rĩ, gólĩyĩ ã'dô ìcã'á cú òkó mvã ìmbãlé gólĩyĩ ágó yĩ 'dĩyĩmvã yĩ bê lôvó lã yĩ 'bãlé tãndĩ ró,

⁵tã trõ 'bã ró lôvó rũ'bã kã drĩgã sĩ, ã'dólé ìyĩ rũ'bã vò ndrêlé dódó, tâ 'bã kã rĩ 'bã yĩ 'èzó dódó, ã'dólé òjílã tãndĩ ró gõ'dã kpã rĩlĩ tã ãtã ìyĩ ágó yĩ kã zèlé tâ ìnjĩ sĩ. Ôkó mvã gólĩyĩ 'dê 'bã Yésũ vósĩ rĩ 'bã yĩ ã'dô ìyĩ tã 'dĩ 'bã yĩ 'è'á ndrĩ kãkãrã, tãlã òjílã òzó úlí ònjĩ ãtã tã ãtĩ-ãtĩ Ôvãrĩ kã rũ tã ònjĩ gólĩyíkã 'dĩ sĩ.

⁶Ɔtĩ rĩ, ní ãtã ãgô mvã drĩ ngbãlĩ-ngbãlĩ, gólĩyĩ ãã'dô tâ trõ 'bã ró lôvó rũ'bã kã rĩ drĩgã sĩ.

⁷Ɔtĩ rĩ Títõ, ní drê ãgô mvã ró, 'dòvó ãnĩ nyãányã ãã'dô tâ ã'dã tãndĩ rĩrĩ kã rĩ ró ãgô mvã drĩ tã ndrĩ kãkãrã ní drĩ 'èlé rĩ 'bã yĩ tãsĩ rĩ. Nĩ ìmbã tã mbĩmbĩ ró pĩpĩsĩlĩ tãndĩ rĩ sĩ pãtĩjĩ ró gõ'dã kpã úlí ìnjĩlĩ ìnjĩ rĩ 'bã yĩ sĩ.

⁸Dōvó ní âtâ úlí mbîmbî gólîyî òjílâ drí tã âtázó rú lâ 'á kô rî 'bá yî ì'dî, tãlâ ãjú-'bá-ãzí ánikâ ã'dô ró ãnyî ró á'dólé ní drí ãjú-'bá-ãzí ró, tãlâ gólîyî ícá kô tã ányâ ãzãkã úsúlí âtálé ãmâ krístô 'bá yî rú.

⁹Rú ì'bû 'bá yî tãsí rî, ní ìmbâ gólîyî rílí kárá rí'á tã ìyî lípî yí kâ rî 'bá yî árílí ì'dî. 'Dōvó gólîyî ò'ê tã tãndí gólîyî tã lâ drí sùlí gólîyî lípî yí rú rî ì'dî tã 'è'è ndrî gólîyíkâ rî 'bá yî 'ásí. Gólîyî ãnyâ ìyî lípî yí tî kô'dáwá tã gólîyî lípî yí drí 'bálé gólîyî drí 'élé rî sí.

¹⁰Gólîyî ùûgû ngá gólîyî lípî yí kâ kô. 'Dōvó gólîyî ò'dê gólîyî lípî yí vó tãndí ró pîpîsílí ãlô rî sí. Òzô gólîyî ò'ê ìtí rî, rírî gólîyíkâ dódó 'dî ã'dô òjílâ 'bã'á tã lélé tã ìmbâ-ìmbâ Ôvârí ãmâ pã 'bá ró rî tãsí rî 'á.

¹¹Má kí, krístô 'bá yî ndrî ò'ê tã tãndí ró ìtí, tãlâ Ôvârí á'dâ pîpîsílí tãndí íyíkâ trá ãmâ drí ãjô-ãjô Yésù kâ sí, ã'dô ró bê yí drí òjílâ pázó tã ònjí ìyíkâ rî 'bá yî 'ásí.

¹²Pîpîsílí tãndí gólâkâ lôvó kâ 'dî á'dâ tã ãmâ drí ngá gólîyî sù 'bá gólâ rú kô'dáwá rî 'bá yî gãzô dó, gô'dá kpá tã lôvókô ãngó drî nô kâ rî 'bá yî gálé dó cú ìtí vó lâ yí lôbê ãkó. Lôvó rî 'dî ìmbâ ãmâ kpá fî ãtùlí gágá, gô'dá rírî mbîmbî rî rízó ì'dî, gô'dá tã gólîyî Ôvârí rî lùyízó rî 'bá yî 'ézó ì'dî.

¹³Mã á'dô ícá'á trá rí'á 'èlâ tãndí ró ìtí, òzô ãmâ kpá zãá lífí 'bã'bã bê ãgô-ãgô ãmâ pã 'bá Yésù Krístô gólâ Ôvârí mbârákã gãrã ãmákâ ró rî kâ rî drî rî. Òzô Yésù ããgô trá rî, gólâ á'dô ãmbã íyíkâ á'dá'á ãmâ drí.

¹⁴Gólâ fê íyî nyãányâ trá drâlê ãmâ tãsí, ã'dô ró bê ãmâ pãlé tã ònjí tî 'ásí ndrî gô'dá kpá ãmâ jílí ngbángbá, tãlâ mã á'dô ró bê òjílâ íyî nyãányâ kâ ró, cú ìtí tã ònjí ãkó cé tã lélé rízó tã tãndí ró rî 'bá yî 'élé ì'dî.

¹⁵Ìtí rî Títô, 'dōvó ní ìmbâ tã 'dî 'bá yî òjílâ drí. Ní trá rí'á cú drî-ãcê bê drî-'bá kãnísã kâ ró. Ní lôfí mbârákã òjílâ gólîyî ní drí rí'á ìmbálâ rî 'bá yî 'á, drî-ãcê ánikâ 'dî sí. Gô'dá ní sô drî-mbílí kpá òjílâ gólîyî rî 'bá tã ányâ 'élé rî 'bá yî lífí. Ní áyê òjílâ ãzãkã kô ãlôwálâ vò ndrêlé kôró ní drî sí.

TÍTÔ 3

¹Ní âtâ tã nô tã lè 'bá yî drí ó'dí, tã lâ ããgá ró bê gólîyî drî, gólîyî òrî títí ró mírî ìyíkâ zélé gô'dá drî-'bá gólîyî ndrî drî-ãcê bê mírî lésí rî 'bá yî zélé, gólîyî ãârî tã 'bã'bã drî-'bá 'dî 'bá yí kâ tãndí ró, gólîyî òrî kâyî vósí cé njãá rí'á tã gólîyî tãndí rî 'bá yî 'élé ì'dî.

²Gólîyî ãâtâ úlí ònjí kô òjílâ ãzãkã rú. Gô'dá gólîyî òrî 'á ã'dí sí cú ìtí lâwã-lãwã ãkó ìyî lâfálé 'ásí. Gólîyî ò'ê tã mánísí ró, gô'dá kpá tãndí ró òjílâ drí ndrî.

³Ní ndrê ãkú ró rî, ãmâ nyãányâ rí'á ndrî tã nî ãkó lé 'bá ró. Mã gã dó tã Ôvârí kâ ìnjílí, lôvó tã ãmákâ rî 'bá yí kâ ádô ãmâ trá tã gólîyî ányâ ró rî 'élé. Tã ìsù-ìsù ãmákâ òjílâ ãzã 'bá yí tãsí rî trá rí'á ònjí ró. Ngá gólîyíkâ rî 'bá yí ágî-ágî ãmâ lífí. Gô'dá ãmâ ndrî, ãmâ 'álé ádrã trá ãmâ lâfálé 'ásí.

- ⁴Kpálé ítí rí, Ôvârí ãmâ pâ 'bá ró rí 'è tã gólíyí â'dó 'bá tãndí ró dódó rí 'bá yí rí trá ãmâ drí, gō'dá gólâ 'bã ãmâ lôvó ndrĩ.
- ⁵Gólâ pá ãmâ 'dĩ kô, tãlâ tã tãndí ãzãkã ãmâ drí 'èlé trá rí 'bá yí tãsí. Bê-rí gólâ rí 'â â'dí nĩ ndrú ãmâ rú. Gólâ jĩ ãmâ trá â'dólé ngbángbã tã ònjí ãmákã rí 'bá yí 'ásí, gō'dá ãmâ 'bãlé òjílã ó'dí gólâkã ró Líndrí Tãndí gólâkã rí sĩ.
- ⁶Ôvârí âfê Líndrí Tãndí íyíkã ãmâ drí, tãlâ Yésũ Krístõ pâ ãmâ trá rí drí.
- ⁷Ôvârí 'è tã 'dĩ ítí, tãlâ yí 'bã ró ãmâ â'dólé òjílã tã mbĩmbĩ 'bá ró íyí lĩfĩ drĩ 'á tãlâ pĩpĩsĩlĩ tãndí íyíkã ãmâ drí rí tãsí, gō'dá tãlâ mã îcã ró bê lédrê-lédrê ãdũkũ ãkó ãmâ drí rĩ'á lĩfĩ 'bãlé vó lâ rí ùsúlĩ.
- ⁸Úlĩ ãmákã 'dĩ 'bá yí ndrĩ rĩ'á pãtĩĩ. Títõ, mã lã ní drí tã 'dĩ 'bá yí âtálé ngbálí-ngbálí òjílã gólíyí ní drí ìmbálé trá 'dĩ 'bá yí drí, tãlâ gólíyí tã lã 'bá ró rí 'bá yí ò'bã ró ìyí nyãányã rĩ'á tã gólíyí tãndí ró òjílã pâ 'bá ndrĩ pĩpĩsĩlĩ ãlõ sĩ rí 'bá yí 'èlé í'dĩ.
- ⁹Ní âyê ãzĩ-ãzĩ ãzã 'bá yí kô tĩ òcílĩ ní bê tã gólíyí tã ífĩ ãkó ró rí 'bá yí tãsí. Gō'dá kpá gólíyí ò'bã ní kô rĩzó ãmâ á'bíyã yí rú ngílĩ gólíyí bê. Ní ôjã tã kô tã gólíyí tã 'bã'bã lã'bí kã ró rí tãsí. Tãlâ tã ôjã rí 'dĩ rĩ'á cú ítí tã ífĩ ãkó, gō'dá pá òjílã kô.
- ¹⁰Ní sô drĩ-mbílĩ ândálã rĩ òjílã gólíyí 'è 'bá ìyí lãfã lônnyílĩ ãzĩ-ãzĩ rú sĩ rí 'bá yí lĩfĩ. Ôzõ gólíyí ãâyê tã rí 'dĩ kô'dáwã rí, vó lâ sĩ, ní âyê òjílã rí ònjí ró 'dĩ 'bá yí zãã.
- ¹¹Dõvó ní nĩ pãtĩĩ kĩ, òjílã ítí 'dĩ rĩ'á tã ònjí 'bá 'í. Tã ìsũ gólâkã rĩ'á tã nĩ ãkõ kã ró, ìzã rú trá. Tã gólíyí drílã rĩ'á 'èlã rí 'bá yí â'dã tã drílã kĩ, gólâ rĩ'á tã ányã 'è'á.
- ¹²Mã trá 'è'á Ārítémã yí jólé Tíkíkõ bê ní ngálã, nĩ'á lôsĩ kãñsã kã 'èlé tólã. Ôzõ gólíyí òcã trá tólã rí, ní ùjũ ânĩlĩ 'wãã ró ámã ùsúlĩ Nìkõpólĩ 'á, tãlã mã 'bã tã trá nĩzó rĩlĩ tólã párá gólíyí ôzê kã rí 'bá yí sĩ.
- ¹³Ní ùjũ ró Zénásĩ òjílã pâ 'bá ró võ tã kĩ kã 'ásĩ rí gō'dá kpá Āpólõ yí pãlé âcĩ gólíyíkã 'è'á tólã rí tãsí. Ní pâ gólíyí tãlã ngá gólíyí drí lèlé rí 'bá yí sĩ ndrĩ.
- ¹⁴Dõvó òjílã ãmákã rí 'bá yí ìlĩ tã gólã ngã fê 'bá gólíyí nyãányã drí tã tãndí 'èzó rí 'bá yí í'dĩ. Gólíyí ìlĩ kpá tã ngã fëzó gólíyí ìzã lâ bê rí 'bá yí drí rí. Gō'dá gólíyí òrĩ kô cú ítí lôsĩ tãndí 'è ãkó.
- ¹⁵Ôjílã gólíyí ndrĩ mã bê nõlé nõ 'bá yí 'è ní-bê-yã ãnĩ drí rõõ. 'Dõvó ní 'è ní-bê-yã ãmákã òjílã ámã ãzĩ-ãzĩ ró tã lã 'bã, gólíyí ãmã lôvó bê ìyí 'á tólã rí 'bá yí drí ãkĩ ãkó. Ítí rí, Ôvârí ãã'dõ ãnĩ bê ndrĩ. Í'dĩ 'dĩ.

FĪLĒMÓNĀ

FĪLĒMÓNĀ 1

1Mâ Póòlō ìgĩ wárāgā nô ní drí Fīlēmónā gólâ â'dó 'bá ámâ ngá 'ě 'bá āzīyā ró. Āmâ Tīmátīyā yí bē, mā 'ě nī-bē-yā ānī drí ánī ōkó Āpīyā gō'dá kpá Ārīkípō gólâ rī 'bá kpá tā Ôvārī kâ âtī-âtī rī pēlé, gō'dá ndrī 'dó ōjílā Ôvārī kâ rú é'bé 'bá vō ālō 'á ní drí 'bā 'álâ rī 'bá yí bē. Ōzō ānī drí nīlī rī kâtí, ngbāāngbānō rī, mâ rī'á ōmbē-ōmbē ró gānīmā 'á, tālâ má 'dē trá Yésū Krístō vósī.

3Ôvārī āmâ átá ró gō'dá Kúmú āmákâ Yésū Krístō bē, ōfē ōrē ānī drí tā ă'dí bē.

4Fīlēmónā, ámâ āzī-āzī tándí 'dī, ĭtú-pá vósī cé má ōtírī rīī āwó ngölē Ôvārī drí rī, má rī kpá zāā rī'á āwō-ĭtī 'élé Ôvārī drí ánī tāsī, tālâ má ārī trá kī nī rī, nī Fīlēmónā rī'á ōjílā Ôvārī kâ rī 'bá yí lôvó lâ bē dūū ní 'á, gō'dá kpá ní lē tā áníkâ trá Kúmú āmákâ Yésū 'á.

6Ní ĭcī krístō 'bá līfī trá dūū úlī âtā-âtā sī gólīyī drí tā lēlē áníkâ Ôvārī 'á rī sī. 'Dīī 'bā mā trá â'dólé āyīkō ró āmbá. ĭtī rī, má ngō āwó Ôvārī drí kī nī rī, ōzō ní ōtírī tā rī 'dī 'ēē rī, ní nī ró bē tā tándí ndrī tībē Yésū Krístō drí rī'á 'ēlā āmâ drí rī yī.

8Má ă'dō kpálé mbārākā bē tā 'bālē ní drí Yésū Krístō ngá lésī rī, má ă'dō ánī ĭjī'á cé ālō tā fīnyáwá tāsī, tālâ āmâ rī'á ní bē āzī-āzī ró. Mâ Póòlō rī'á āgō ārākā 'ĭ, gō'dá mā kpá rī'á gānīmā 'á, tālâ má drí 'dēzō Yésū Krístō vósī rī tāsī.

10Āmâ nyāányā lô'bā rú'bá ní drí tālâ ámâ mvá Ōnēsímō rī tāsī. Gólâ 'bā tā trá tā lēlē Yésū 'á, tālâ tā má drí âtálé trá gólâ drí, má drí ă'dózó drē ākpākā'dā gānīmā 'á nōlē rī sī rī.

11Ōnēsímō ōzō ă'dō kpálé trá rāgīī áníkâ ĭ'dī ākū ró rī, gólâ pá nī kō āmbá. Gō'dá ngbāāngbānō rī, gólâ ă'dō āmâ pā'á cú kpārātī ní bē.

12Ōzō ă'dō kpálé ĭzā kōkō āmákâ kī'á nī rī, gólâ ābí ámâ āyé'á nō ĭ'dī rī, má ābí gólâ rī jō'á lôgölē ní ngáá tólâ.

13Má lē gólâ trá ă'dólé rīlī má bē nōlē, ă'dō ró bē gólâ drí rīzō rī'á ámâ vō ndrēlé. Mâ drē gānīmā 'á nō, tālâ tā âtī-âtī Ôvārī kâ tāsī. Gólâ rī ámâ pālē 'dī, tālâ nī yū'dạwạ ámâ pālē nōlē rī drí sī.

14Ōzō má ōlē rāgīī áníkâ 'dī kpálé rīlī má bē nōlē rī, ă'dó kō mbī má drí 'élé kōrō ĭtī lâ 'dī ró cú ĭtī ní drí tā-drī lâ 'dī lē ākó. ĭtī rī, ní 'ě tā ă'dó 'bá mbī rī ĭ'dī má drí Ōnēsímō rī tāsī, tālâ ní lē 'ēlā.

15Tā ĭsū āmákâ ní drí rī rī'á kī nī rī, ōzō Ōnēsímō drí ánī āyērē trá párá fīnyáwá sī, gō'dá nō gólâ ābí gō'á ní ngálâ zāā gbádú 'dī.

16Gólâ gōō 'dī kō ă'dólé rī'á 'ēlā cé rāgīī ró. Ní ĭsū tā gólâ rī tāsī âdrúpī ní drí lôvó lâ 'bālē rī ró. Gō'dá ámâ nyāányā 'bā gólâ rī lôvó bē trá rī, ní gō ní 'bā gólâ rī lôvó kpá rōō āzī-āzī ró gō'dá kpá krístō 'bá āzī ró.

- 17 Õzõ má ǎ'dô fí pǎtĩĩ ání ǎzí-ǎzí 'î rî, ní lâgũ Õnēsímõ rî nõ kpá té õzõ ní drí áamá lâgúrĩ rî kâtí.
- 18 Õzõ ngátá gólâ ùûgũ ngá 'î ní drígá sī tólâ yā rî, má ǎ'dô ngá rî drílâ ûgũlí trá 'dĩ vō lâ fē'á lôgōlé ní drí.
- 19 Mâ Póõlõ má îgĩ áamá rú nõ tǎ 'bǎ'bǎ ró ní drí kí'á nĩ rî, má ǎ'dô ngá rî 'dĩ fē'á lôgōlé ní drí. Ngá áńkâ má bê 'dĩ rĩ'á cé fĩnyáwá ĩtĩ, 'dõvó ní âyê, má pē drē tǎ kpá ǎndálé ní drí kí nĩ rî, má 'ê tǎ ǎngĩ trá ní drí gǎrǎ tǎ lâfâ 'dĩ kǎ drĩĩ sī, má drí látĩ tǎ lâlē kǎ Yésũ 'á rî ǎ'dázó ní drí rî tú.
- 20 Ámâ ǎdrúpĩ, má ĩjĩ nĩ áamá pǎlé nõ, tǎlâ ǎmâ kpǎrǎtĩ ní bê tǎ lē 'bá Kúmú ǎmákâ Yésũ 'á. ĩtĩ rî, ní ǎjõ Õnēsímõ vólé má ngáá nõlé. Tǎ 'dĩ ǎ'dô áamá 'bǎ'á ǎ'dólé ǎyĩkõ ró.
- 21 Má rî rĩ'á wárǎgǎ nõ îgĩ'á nõ ní drí. Gõ'dá má nĩ trá kí nĩ rî, ní ǎ'dô tǎ má drí ĩjĩlí rî 'ē'á.
- 22 ǎǎ'dô áamá ĩnjĩ'á gǎńĩmǎ 'ásĩ, tǎlâ nĩ rĩ'á ǎwó ngõ'á Ôvǎrĩ drí áamá tǎsĩ. ǎǎ'dô bê ĩtĩ rî, ní êdê vō má drí nĩzó rĩlí 'á lâ ní bê ùmú ró tǎkõ.
- 23 Ĕpǎfǎrásĩ kpá bê rĩ'á má bê nõlé gǎńĩmǎ 'á, tǎlâ gólâ 'dê kpá Yésũ Krístõ vósĩ. Gólâ 'ê nĩ-bê-yǎ ǎmbá ǎnĩ drí.
- 24 Ámâ ngá-'ē-ǎzíyǎ yĩ, Mǎrǎkõ, ǎrĩsĩtǎrókõ, Dēmásĩ, gõ'dá kpá Lúkǎ yĩ bê, 'ê ĩyĩ nĩ-bê-yǎ kpá ǎmbá ǎnĩ drí tólâ.
- 25 Kúmú Yésũ Krístõ õ'bǎ íyĩ drĩ ǎnĩ drĩĩ. ĩ'dĩ 'dĩ.

ÍBŪRŪ

ÍBŪRŪ 1

¹Ámâ rû-lě-āzī yī, ākû ró nā 'bá yī sī rī, Ôvârí âta tâ âmâ á'bíyá yī drí tâ ạngũ 'bá íyíkâ rī 'bá yī sīlī. Gólâ âta tâ trá gólīyī drí ítí ândâlâ dũũ lạttī dũũ ngĩngĩ āzâ 'bá yī 'ásī.

²Gõ'dá ndrô nō 'bá yī sī rī, gólâ â'dâ tâ trá âmâ drí íyī mvá sī. Ítí rī, gólâ nĩ íyī mvá trá â'dólé ngá-tị ndrī lípị ró. Mvá lâ sī, gólâ 'bã ngá-tị ndrī ạngó nō 'á nō 'bá yī nĩ.

³Ôvârí rī mvá rĩ'á té ôzō Ôvârí rī gógó kâtí âmâ drí Ôvârí rī â'dô nĩzō dódó. Ítí rī, Ôvârí rī mvá rĩ'á Ôvârí rī sũsũ â'dá'á âmâ drí ngbángbá. Úlī mvá 'dĩ kâ rĩ'á cú mbârâkâ bê ngá-tị ndrī âtĩlī gágá, tãlâ ngá ạngó nō kâ rī 'bá yī ôrī ró tãndí ró lôsĩ Ôvârí kâ 'élé dódó. Ôvârí rī mvá drã trá, â'dô ró bê lạttī ôjĩlã jĩzō tâ ônjĩ íyíkâ 'ásī rī nĩzō, tãlâ gólīyī â'dô ró bê ngbángbá Ôvârí rī lĩfị drị 'á. 'Dĩ vósĩ rī, drĩlã rĩzō vũdrị vō drị-ăcê kâ 'álâ, Ôvârí gólâ â'dó 'bá mbârâkâ ãkĩ bê rī drị-ágó drị lâ 'álâ.

⁴Ôvârí rī mvá drí rĩrĩ vũdrị Ôvârí lăgátị ítí 'dĩ 'á rī, Ôvârí â'dâ tâ trá kĩ, íyī mvá ââ'dô âmá ró kôrô âmã mālăyíkâ íyíkâ rī 'bá yī kâ drĩ sī. Gõ'dá ārō Ôvârí yī lăfálé 'á íyī mvá bê rī rĩ'á lạnjĩ-lạnjĩ ró kôrô ārō gólâkâ mālăyíkâ gólâkâ rī 'bá yī bê rī drĩ sī.

⁵Nĩ ndrê drê, Ôvârí zị mālăyíkâ íyíkâ rī 'bá yī âzākâ lâ kô ãlô íyī mvá ró. Gõ'dá rī, gólâ âta tâ trá Yésũ rī tāsĩ kĩ, "Nĩ rĩ'á âmâ mvá rĩdĩ. Ăndrô nō, ôjĩlã â'dô tâ nĩ'á kĩ, mâ rĩ'á ání átá 'ĩ." Lôngó 2.7 Gõ'dá Ôvârí átá úlī nō 'bá yī kô mālăyíkâ âzākâ tāsĩ kĩ, "Mâ rĩdĩ átá lâ 'ĩ, gõ'dá gólâ rĩdĩ âmâ mvá 'ĩ." 2 Sãmôwélê 7.14

⁶Ôvârí 'ê bê 'ê'á íyī mvá ãlôwá 'dĩ âjólé ạngó nō 'á rī, gólâ âta tâ kĩ, "Dôvô mālăyíkâ ámakâ ndrī ãnĩjĩ gólâ." Lôngó 97.7

⁷Nôô 'bá yī rĩ'á úlī Ôvârí kâ ãgĩlĩ trá mālăyíkâ íyíkâ rī 'bá yī tāsĩ rī yī rĩdĩ, "Ôvârí 'bã mālăyíkâ íyíkâ rī 'bá yī lôsĩ 'ê 'bá íyíkâ rī ró rĩ'á tâ íyíkâ 'élé 'wãã'wã, ôzō kăgũmăđă drí vĩrĩ kpĩ kpĩ rī kâtí lôsĩ Ôvârí kâ 'êrê 'á, gõ'dá kpá ôzō lăşị lăndrâ drí â'dórê rī kâtí." Lôngó 104.4

⁸Gõ'dá ãgĩ trá búkũ Ôvârí kâ 'á gólâ rī mvá rī tāsĩ kĩ, "Ăwô Ôvârí, nĩ Ôvârí 'ĩ. Kũmũ áníkâ â'dô rĩ'á zãã gbădũ ní drí ạngó áníkâ nō rũzō tâ mbị 'ê'ê sī.

⁹Gõ'dá nĩ rĩ'á cú tâ mbĩmbị rī 'bá yī lôvô bê ní 'á, gõ'dá nĩ rĩ'á cú ítí tâ ányâ ró rī 'bá yī lôvô lâ ãkô ní 'á. Tãlâ tâ 'dĩ tāsĩ rī, Ôvârí, Kúmũ áníkâ ró rī, 'bã nĩ â'dólé äyĩkô bê âmã, tãlâ gólâ nĩ nĩ nĩ â'dólé âmã bê lậvũlị gặrặ âmã ání äzĩ-äzĩ yĩ kâ rī drĩ sī." Lôngó 45.6-7

¹⁰Gõ'dá ãgĩ kpá trá búkũ Ôvârí kâ 'á gólâ rī mvá rī tāsĩ kĩ, "Ôvârí, tâ ómvô ngá 'ásĩ rī, ní 'bã ạngó nō nĩ. Gõ'dá ání nyãányã drí kpá 'bũũ 'bãzô.

¹¹Ngá 'dĩ 'bá yī â'dô rũ ãzã'á ndêlé ndrī ngbã, gõ'dá nĩ rī gógó â'dô rĩ'á zãã gbădũ ädũkũ ãkô. Nĩ â'dô ngá-tị ạngó nō kâ rī 'bá yī vũ'á volé ôzō ôjĩlã drí ítá lĩrĩkũ âtĩrĩ

vũlì volé gō'dá ngĩ lâ sōzó ỉ'dĩ rĩ kâtí. Gō'dá ỉtí rĩ, nĩ rĩ gógó â'dô rĩ'á zãa rũ ôjá ãkó ãlôwálâ." Lôngó 102.25-27

¹³Gō'dá Ôvârí átá tã nô kô mālâyíkã ãzãkã drí kĩ, "Nĩ rĩ âmã gārã drĩ 'á âmã drĩ-ágó drĩ, gō'dá má â'dô ânĩ ãjú-'bã-ãzí yĩ 'bã'á ânĩ pá zélé 'á." Lôngó 110.1 Gō'dá gólã âtã tã rĩ 'dĩ 'bã yĩ trá cé íyĩ mvá drí.

¹⁴Gō'dá mālâyíkã ndrĩ rĩ'á ỉyĩ cé gólĩyĩ rĩ 'bã tã 'elé Ôvârí drí rĩ ỉ'dĩ. Ôvârí ãjô gólĩyĩ ôjílã gólĩyĩ drílã 'bã'á pãlã ỉyĩ tã ònjĩ ỉyíkã rĩ 'bã yĩ 'ásĩ rĩ ãmúlĩ.

ÍBÜRÛ 2

¹Â'dô ãmbã Yésũ kã â'dózó gārã lãvũlĩ kôrô rĩ tãsí rĩ, âmã lĩfĩ òmbã âmã rũ, tãlã tã gólĩyĩ ãmbálé trá âmã drí rĩ yĩ ãrízó bê dódó 'elé. Ôzô mã ô'ê trá ỉtí rĩ, ícã kô ãmã âdózó kũlĩ mãnísí volé lãtĩ pãtĩĩ Ôvârí kã rĩ 'ásĩ.

²Â'dã trá âmã drí kĩ, tã 'bã'bã gólĩyĩ Ôvârí drí ãmbálé âmã drí 'elé mālâyíkã yĩ sĩ rĩ rĩ'á cú ỉtí drĩ vê ãkó 'á lâ tã pãtĩĩ ró. Gō'dá mã nĩ trá kĩ, ôzô ôjílã ãzã ô'bã tã lâ kô drĩ 'á 'elé yã rĩ, lãnô tã ãrĩmãkô kã â'dô gólã rĩ úsú'á.

³Bê trá ỉtí rĩ, lãnô â'dô kpã âmã úsú'á trá lãvũlĩ kôrô, ôzô mã ònjã trá 'díyĩ pãpã ãngĩ Ôvârí drí ãfêlé trá âmã drí Yésũ rĩ ôdrã sĩ rĩ rũ rĩ. Kúmú ãmãkã Yésũ rĩ gógó â'dô nĩ sísí tã átálé 'díyĩ pãpã rĩ 'dĩ tãsí. Gólĩyĩ tã lâ ãrĩ 'bã trá gólã sílĩ sĩ rĩ, drí ỉyĩ tã 'dĩ â'dázó âmã drí tã pãtĩĩ ró.

⁴Ôvârí rĩ gógó â'dã tã kpã âmã drí kĩ, tã âtĩ-âtĩ 'dĩ ãã'dô rĩ'á pãtĩĩ, tãlã tã lãrãkô Yésũ yĩ drí 'elé trá lãjó'bã gólãkã rĩ 'bã yĩ bê rĩ 'bã yĩ sĩ. Ôvârí 'bã gólĩyĩ drí tã lãrãkô 'dĩ 'bã yĩ 'elé â'dólé lãmbé tã tã âtĩ-âtĩ ỉyíkã 'dĩ kã â'dálé kĩ, ãã'dô rĩ'á pãtĩĩ rĩ ró. Gólã ãfê mbãrãkã drílĩyĩ tã tĩ drí ã'dízó drílã sĩ 'dĩ 'bã yĩ 'ezó gō'dã kpã mbãrãkã lôsí gólãkã 'ezó rĩ bê Líndrí Tãndĩ ỉyíkã sĩ, â'dô tã gólãkã lélé rĩ vó ró.

⁵Ôvârí njĩ mālâyíkã kô â'dólé drĩ-ãcê bê ãngó ó'dĩ yĩ drí 'ẽ'á 'bãlã rĩ drĩlĩ.

⁶Gō'dã vô ãzã bê rĩ'á búkũ Ôvârí kã 'á gólã ôjílã ãzã drí tã ãgĩzó trá tã ôjílã mvá drí lãnjĩzó lãnjĩ Ôvârí rĩ lĩfĩ drĩ 'á rĩ tãsí. Tã rĩ ãgĩlĩ búkũ rĩ 'dĩ 'á rĩ kĩ, "Ngã ôjílã mvá 'bã 'bã â'dólé lãnjĩ-lãnjĩ ró nĩ Ôvârí rĩ lĩfĩ drĩ 'á rĩ ỉyíkã ã'dô ngã 'ĩ yã? Ngã gō'dã ní rĩ vó lâ yĩ ndrêlé dódó ã'dô tãsí yã? Á'dó kô tã ôjílã drí rĩ'á 'elã rĩ sĩ.

⁷Gō'dã ní 'bã ãmbã gólĩyíkã rĩ â'dólé rôô, gō'dã rĩzó gólĩyĩ ãnjĩlĩ. ãmbã mālâyíkã yĩ kã lãvũ trá gārã ãmbã gólĩyíkã rĩ drĩ sĩ cé fĩnyáwã ỉtĩ.

⁸Gō'dã nĩngã sĩ, ní 'bã ngã-tĩ ãmbã nõ 'bã yĩ trá ndrĩ gólĩyĩ zélé." Lôngó 8.4-6 Gō'dã Ôvârí 'bã ngã-tĩ ãmbã nõ 'bã yĩ bê ndrĩ gólĩyĩ zélé rĩ, gólã ãyé tã ãzãkã kô 'bãlé â'dólé gólĩyĩ zélé. Gō'dã lé ỉtí rĩ, ngbããngbãnô, mã ndrê drê ôjílã mvá kô ngã-tĩ ãngó nõ kã rĩ 'bã yĩ 'bãlé â'dólé ỉyĩ zélé.

⁹Ngã gólã âmã drí ndrêlé rĩ ỉyíkã Yésũ ỉ'dĩ gólã tĩbê ngã ãngó nõ kã ndrĩ rĩ 'bã yĩ 'bãlé â'dólé yĩ zélé. Gō'dã ndrô dã gólã drí â'dózó ãnyãkũ drĩ rĩ sĩ rĩ, Ôvârí 'bã ãmbã gólãkã rĩ â'dólé ãmbã mālâyíkã ỉyíkã rĩ 'bã yĩ kã rĩ zélé. Gō'dã ngbããngbãnô rĩ, ãmbã gólãkã lãvũ trá gārã â'dólé rôô. Ôvârí 'bã lãnjĩ trá drĩ lâ kúmú ró ỉtĩ, tãlã

gólâ úsû lâṅō trá gōzó kpá drālê tā ōnjí ãmákâ rî 'bá yî tāsī. Gō'dá tálâ p̄p̄s̄l̄l̄ tãndī Ôvârí kâ ãmâ òjílâ drí rî sī rî, Yésû drí drázó òjílâ ndrī rî 'bá yî vō lâ 'á, tálâ lâṅō tā ōnjí gólíyíkâ rî kâ njílí.

10 Ôvârí lô'bã ngá-t̄ ãmbá ndrī nô 'bá yî nī, gō'dá ngá-t̄ ãmbá drílâ lô'bálê 'dī r̄'á ndrī 'dó gólâ drí gō'dá tā gólâkâ 'elê cé í'dí. Gō'dá Yésû nj̄ l̄t̄t̄ bê trá òjílâ íyíkâ p̄zó íȳ òdrã sī r̄, trá r̄'á tā mb̄ 'í kī, Ôvârí 'bã Yésû trá tā íyíkâ 'díȳ p̄p̄ã kâ ndêlé lâṅō gólâ 'dê 'bá Yésû rî gógó dr̄r̄ r̄ sī. 'Díȳ p̄p̄ã 'dī sī r̄, gólâ 'bã òjílâ dùu trá â'dólê òjílâ íyíkâ ró, tálâ ìnj̄í ró bê kpá gólíȳ.

11 Yésû gólâ r̄ 'bá ãmâ òjílâ 'bálê â'dólê tãndí ró mb̄mb̄, gō'dá ãmâ r̄ gógó ãlôlá gólíȳ gólâ drí r̄'á 'bãlâ â'dólê tãndí ró mb̄mb̄ 'dī r̄'á íȳ ndrī 'dó ngá ãlô 'í gólâ bê. Gō'dá ãmâ átá r̄'á ãlô Ôvârí í'dí. Tã r̄ 'dī tāsī r̄, Yésû r̄'á ãnȳ ãkô ãmâ z̄z̄ó íȳ âdrúp̄í ȳ ró gō'dá kpá íȳ ízô ȳ ró.

12 Yésû òtírī tā átá r̄ú ízã gólâ 'ê 'bá 'dêlé gólâ dr̄r̄ r̄ tāsī r̄, gólâ z̄í ãmâ trá íȳ âdrúp̄í ȳ ró íȳ ízô ȳ bê. Gólâ âtã tā Ôvârí drí D̄w̄úd̄í t̄í kī, "Má â'dô tā áníkâ p̄'á ãmâ âdrúp̄í ȳ drí ãmâ ízô ȳ bê. Òjílâ áníkâ drí r̄ú ê'bêrê 'á r̄ãtãã 'elê r̄, mã â'dô ání l̄úȳ'á kpãkã ãlô." Lôngó 22.22

13 Gō'dá gólâ âtã tā 'dī kpá Ísáyã t̄í Ôvârí r̄ tāsī kī nī r̄, "Gō'dá mã fê ãmâ nyãányã ní dr̄gá. Mã r̄'á nô, 'd̄íȳmvã Ôvârí kâ âfêlé trá mã drí âdrúp̄í ró gō'dá ízô ró r̄ 'bá ȳ bê." Ísáyã 8.17-18

14 Gō'dá 'd̄íȳmvã r̄ 'dī 'bá ȳ r̄'á íȳ òjílâ mvã ró cú r̄'ú'á ìnyákú bê. Bê trá ítí r̄, Yésû r̄ gógó nyãányã lâ drí â'dózó kpá òjílâ mvã ró gólíȳ kâtí, tálâ gólâ ìcã ró bê drālê gólíȳ tāsī. L̄t̄t̄ ãlô gólâ drí tā trözó Sātãnã gólâ â'dó 'bá cú fãfã bê òjílâ füzó r̄ dr̄gá sī gólâ r̄ p̄zô r̄, cé r̄'á gólâ drí drázó tā ōnjí òjílâ kâ r̄ 'bá ȳ tāsī.

15 Òdrã gólâkâ sī, gólâ ìnj̄í òjílâ gólíȳ òmbêlé trá r̄ḡḡí ró ndrô ndrô r̄ 'bá ȳ trá ùr̄í gólíȳkâ òdrã kâ r̄ 'ásí.

16 Mã nj̄ trá kī, Yésû pá mãlãȳkã í'dí kô. Gólâ pá ãmâ gólíȳ tā l̄ê 'bá trá gólâ 'á òzô ãbãrãyãmã drí tā l̄êrê kâtí r̄ 'bá ȳ í'dí.

17 Ítí r̄, ìcã trá Yésû drí â'dólê òzô íȳ âdrúp̄í ȳ íȳ ízô ȳ bê kâtí tā 'ásí ndrī tálâ tā nô 'bá ȳ tāsī, tálâ gólâ ìcã ró bê â'dólê tā êdé 'bá ró òjílâ lãfálê 'á Ôvârí bê òzô dr̄r̄ 'bá ãngí ngá l̄í 'bá fêlé Ôvârí drí r̄ 'bá ȳ kâ tí. Gólâ fê íȳ nyãányã trá òdrã sī gólíȳ pãlé tā ōnjí gólíȳkâ 'ásí. Gō'dá òdrã gólâkâ sī r̄, Ôvârí âyê tā ōnjí ãmákâ r̄ 'bá ȳ trá, gō'dá mã ã'dô ró ló'bó ãlô 'á Ôvârí bê.

18 Gō'dá gólâ â'dô ìcã'á kpá òjílâ gólíȳ ùj̄j̄l̄í tā ōnjí 'elê r̄ 'bá ȳ pãlé, tálâ tā 'díȳ ùj̄j̄-ùj̄j̄ kâ tā ōnjí 'elê r̄ tr̄í gólâ trá r̄ô kp̄j̄. Ítí r̄, gólâ ìcã trá òjílâ 'bálê r̄l̄í gágá tā l̄êlé gólíȳkâ 'á k̄ȳí òdrí gólíȳ ùj̄j̄zó tā ōnjí 'elê r̄ sī.

ÍBÛRÛ 3

- ¹Ānī ndrī, âmâ âdrúpī yī âmâ îzó yī bê gólīyī Ôvârí drī zīlī trá ôjílā íyíkâ ró rī 'bá yī, 'dôvó ânī ndrī, nī îsū tā Yésū rī tāsī. Ôvârí âjô gólâ trá âmâ drī tā êdé 'bá ró âmâ lâfálé yī bê gō'dá kpá gólâ âmâ drī tā lēzó 'á lâ rī ró.
- ²Yésū rī trá tā Ôvârí kâ 'élé pīpīsilī ālô sī, ôzô âmâ á'bīyá Músâ drī rīrī tā Ôvârí drī âtalé drílâ rī 'élé lâvūlī kôrô rī kâtí.
- ³Gō'dá rī'á îcâ-îcâ ró Yésū rī înjīlī rōô gārâ Músâ drī sī. Nī ndrê drē, Músâ rī'á cé ôjílâ ālô ôjílâ Ôvârí kâ lâfálé rī ĩ'dī. Gō'dá Yésū rī'á gólâ ôjílâ 'bā 'bá â'dólé ôjílâ Ôvârí kâ ró rī ĩ'dī. Tā 'dī tāsī rī, rī'á mbī Yésū rī înjīlī gārâ Músâ drī sī.
- ⁴Nī ndrê drē, 'bâsúrú cé tītī tāsī rī, á'bīyá bê rī'á 'bâsúrú rī 'dī 'bá yī lôfô 'bá ró, gō'dá Ôvârí 'bā á'bīyá rī 'dī 'bá yī nī ndrī.
- ⁵Ôjílâ Ôvârí kâ rī 'bá yī lâfálé 'ásī rī, Músâ rī trá rī'á tā Ôvârí kâ 'élé pīpīsilī ālô sī rī ŷ'bū 'bá Ôvârí kâ ró, gō'dá tā 'é'ē gólâkâ úlī drílâ âtalé trá rī 'bá yī bê rī trá tā Ôvârí drī 'é'á 'ēlâ Yésū sī rī â'dalé.
- ⁶Ītī rī, Yésū Krístô rī íyíkâ tā Ôvârí kâ 'élé kárâ mvá lâ ró, cú drī-âcê bê ôjílâ Ôvârí kâ drīlī rī ró. Gō'dá âmâ nyāányâ gólīyī tā lē 'bá Yésū 'á rī 'bá yī rī'á íyī ôjílâ Ôvârí kâ 'dī ĩ'dī, ôzô mǎ ūrū Yésū gágá kárâ gō'dá līfī 'bāzó drī lâ pīpīsilī ālô sī rī.
- ⁷Ītī rī, tā pātīī ârīmâkô ôjílâ kâ tāsī rī rī'á tā Líndrī Tāndī Ôvârí kâ drī âtalé trá nōô 'bá yī ĩ'dī, "Āndrô nô rī, 'dôvó nī ârī úlī Ôvârí kâ âtalé ânī drī rī 'bá yī dódó.
- ⁸Ānī drī āâmbâ âmbâ kô, ôzô ânī á'bīyá yī drī drī âmbárē trá sīsī kâyī drīlīyī rī jázó Ôvârí rú rī sī rī kâtí. Gólīyī ūjū Ôvârí trá vō āgāngbêlē 'ā'í ró rī 'á ârīmâkô sī, tǎlâ nīzó lâ bê kī, ngátá gólâ â'dô rī'á zāâ gólīyī lôvó bê yā rī.
- ⁹Ôvârí kī nī rī, 'Ānī á'bīyá yī rī bê vō 'ā'í 'dī 'á ndrô nyā'dī-rī sī rī, gólīyī ndrê tā lârákô âmbá má drī 'élé gólīyī pázó rī 'bá yī kpálé rī, gólīyī rī trá âmâ ūjūlī ârīmâkô sī.
- ¹⁰Tā 'dī tāsī rī, mǎ trá ômbā ró gólīyī bê kâyī rī 'dī 'bá yī sī. Má âtâ úlī gólīyī drī kī, gólīyī jâ rī trá má rú ândálâ dūū, gō'dá gólīyī gā trá dó tā âmákâ ârīlī 'élé.
- ¹¹Tā 'dī tāsī rī, má drī ngāzó lâtrītrī îtrīlī gólīyī drī ômbā sī kī, gólīyī îcá kô filī vō má drī lēlé trá fēlé gólīyī drī rīzó á'dī ró nǎ 'á ālôlâ.' " Lôngó 95.7-11
- ¹²Gō'dá ĩtī rī, âmâ âdrúpī yī âmâ îzó yī bê, nī rī līfī lômbâ sī, tǎlâ nī ôzó rīlī cú ĩtī tā lēlé Ôvârí 'á rī âkó ânī pīpīsilī 'á. Nī 'bā ânī pīpīsilī kô â'dólé ísá drī ró ânī 'bālē ūgūlī jālē Ôvârí gólâ pātīī rī 'bá zāâ kárâ rī drī.
- ¹³Ītī rī, nī lôsô bê-rī mbârâkâ ĩ'dī ânī 'ásī âkí âkó kâyī ânī drī rīzó āngó nō 'á rī vósī cé, tǎlâ ânī drī rīzó bê tā lēlé sī tā Ôvârí kâ rī 'á. Nī âmū ânī ânī lâfálé 'ásī kâyī vósī cé, tǎlâ ôzó kô ôjílâ āzākâ ânī lâfálé 'ásī rī âdó tā ônjī 'élé gō'dá rī jālē Ôvârí rú gōzó â'dólé pīpīsilī ônjī bê.
- ¹⁴Āmâ ndrī rī'á ngá ālô ró Yésū Krístô bê, ôzô mǎ ūrū tā lēlé âmákâ 'bālē trá sīsī gólâ 'á nǎ njírī-njírī rīzó zāâ ngá ālô ró gólâ bê rī.

15 Nĩ ìsũ tã búkũ Ôvârí kâ drí âtalé ãnĩ drí òzõ nõõ rĩ kâtí rĩ, "Ãndrõ nõ rĩ, 'dõvó nĩ ârĩ úlĩ Ôvârí kâ âtalé ãnĩ drí rĩ 'bá yĩ dódó. ãnĩ drĩ ããmbã ãmbã kô, òzõ ãnĩ ẹ'bíyá yĩ drĩ drĩ ãmbãrẽ trá sísí kàyí drílíyĩ rũ jãzó Ôvârí rú rĩ sĩ rĩ kâtí." Lôngó 95.7-8

16 Ẹ'dĩ ârĩ úlĩ Ôvârí kâ nĩ gõ'dá rũ jãzó kpá gólâ rú rĩ nĩ yã? Rĩ'á òjílã ndrĩ gólíyĩ Músã drí lófólé 'bãdrĩ Mãsĩrĩ kâ 'ásí volé rĩ 'bá yĩ ɪ'dĩ.

17 Ôvârí trá òmbã ró ndrõ nyã'dĩ-rĩ rĩ Ẹ'dĩ yĩ bê yã? Gólâ trá òmbã ró òjílã gólíyĩ tã ònjí 'bá ró gõ'dá òdrã 'bá vò gólâ 'á'í ró 'dĩ 'á 'dĩ 'bá yĩ bê.

18 Ôvârí âtã úlĩ lãtrítrí sĩ kĩ, gólíyĩ ícã kô ãlôwálã filí 'bãdrĩ gólâ yĩ drí lẽ'á fêlã gólíyĩ drí vò gólíyíkã rĩzó ẹ'dí ró rĩ 'á lâ rĩ 'á rĩ, Ẹ'dĩ yĩ drí yã? Gólâ âtã úlĩ 'dĩ 'bá yĩ lãtrítrí sĩ òjílã gólíyĩ gã 'bá dó tã gólâkã ârílí rĩ 'bá yĩ drí.

19 Bê ìtí rĩ, mã ndrẽ trá kĩ, gólâ àyé gólíyĩ kô filí 'bãdrĩ rĩ 'dĩ 'álã, gõ'dá gólâ àyé gólíyĩ kpá kô rílí pĩpĩsílí ẹ'dí sĩ gólâ bê, tãlã gólíyĩ gã dó tã lèlè úlĩ gólâkã rĩ 'bá yĩ 'á.

ÌBÛRÛ 4

1 'Dõvó mã nĩ trá kĩ nĩ rĩ, pãtĩĩ Ôvârí 'bã tã trá kĩ, mã Ẹ'dô fĩ'á vò gólâ yĩ drí 'ẽ'á fêlã ãmã drí rĩzó 'á lâ pĩpĩsílí ẹ'dí sĩ rĩ 'á. Bê trá ìtí rĩ, 'dõvó ãmã lĩfí òmbã ãmã rú tã Ôvârí kâ 'èlè mbĩmbĩ, tãlã tã ãzã òzó kô Ẹ'dólé ãmã êdrèlè fífí ãmãkã tã ẹ'dí Ôvârí kâ 'dĩ ndrèlè rĩ 'ásí.

2 Nĩ ârĩ drẽ, óngí tã âtĩ-âtĩ tãndí Ôvârí kâ trá ãmã drí té òzõ ngĩrĩ lâ trá ãmã ẹ'bíyá yĩ drí rĩ kâtí. Gõ'dá tã âtĩ-âtĩ 'dĩ pá gólíyĩ kô, tãlã gólíyĩ ârĩ cé ìyĩ bí sĩ cú ìtí tã lè ãkó 'á lâ.

3 Gõ'dá ãmã gólíyĩ tã lâ lè 'bá trá pĩpĩsílí ãlô sĩ rĩ 'bá yĩ, ícã trá filí vò ẹ'dí Ôvârí kâ fêlè ãmã drí rĩ 'á. Òzõ ngã mã ò'è tã rĩ gógó 'dĩ ìtí kò'dáwá rĩ, Ẹ'dô Ẹ'dó'á trá òzõ Ôvârí drí âtalé trá rĩ kâtí. Gólâ kĩ, "Mã trá òmbã ró òjílã 'dĩ 'bá yĩ bê. Nĩngá sĩ rĩ, mã 'bã tã trá lãtrítrí ró kĩ, 'Pãtĩĩ ró, gólíyĩ ícã kô ãlôwálã filí vò gólâ ámãkã ẹ'dí ró rĩ 'álã." " Lôngó 95.11 Gõ'dá òzõ kpálé Ôvârí ẽèdè vò ẹ'dí rĩ 'dĩ gólíyĩ drí ẹkú ró kàyí gólâ drí ǎngó nõ 'bãzó rĩ sĩ rĩ, gólâ Ẹ'dô gólíyĩ lógá'á ìtí.

4 Gõ'dá tã ìgĩ Ôvârí kâ âtã tã kpá kàyí njĩ-drĩ-lã-rĩ lówô-lówô kâ rĩ tãsĩ kĩ nĩ rĩ, "Kàyí njĩ-drĩ-lã-rĩ tú rĩ, Ôvârí drí lówózó lósí íyíkã ngã ǎngó nõ kâ rĩ 'bá yĩ lô'bã-lô'bã rĩ kâ tãsĩ." Tã Ómvó Ngá 2.2

5 Gõ'dá Ôvârí âtã tã trá tã ìgĩ-ìgĩ sĩ kĩ, "Gólíyĩ ícã kô ãlôwálã filí vò ámãkã ẹ'dí ró rĩ 'álã lówólé."

6 Drẽ zãã rĩ'á tã pãtĩĩ ró kĩ, òjílã ùrúkã 'bá yĩ Ẹ'dô fĩ'á vò ẹ'dí Ôvârí kâ rĩ 'álã lówólé gólâ bê. Gõ'dá òjílã gólíyĩ sísí 'díyĩ pãpã Ôvârí kâ tã lâ ârĩ 'bá trá rĩ 'bá yĩ fí kô vò ẹ'dí Ôvârí kâ rĩ 'álã, tãlã gólíyĩ 'é tã Ôvârí kâ drílíyĩ ârílí trá 'dĩ kô.

7 Gõ'dá Ẹ'dô bê trá ìtí rĩ, Ôvârí drí kàyí Ằzã 'bãzó òjílã drí fízó vò ẹ'dí gólâkã 'dĩ 'álã, gõ'dá kàyí rĩ 'dĩ ɪ'dĩ rĩ'á ǎndrõ nõ. Gólâ pè tã Dãwúdĩ sílĩ kàyí zílĩ ǎndrõ nõ fífí òjílã

íyíkâ kâ võ ặ'dị íyíkâ rí kâ 'álâ rí kâ tāsī kī, "Ăndrō, nī ârī tã gólâ Ôvârí drí âtalé rí, nī 'bã ânī drī kô âmbálé âmbâ tã gólâkâ rí sī." Lôngó 95.7-8

⁸Mã nī trá kī nī rí, võ Yásōwã drí ôjilã Ôvârí kâ ajízó 'á lâ rí â'dó kô võ ặ'dị gólâ Ôvârí drí tã lâ âtalé trá rí 'đi, tãlã Ôvârí âtã tã 'đi trá kậỵ ặzã ngĩ tāsī.

⁹Dĩ â'dã tã pặtị 'i kī, võ ặ'dị pặtị ôjilã Ôvârí kâ drí rí bê ặtị 'álâ.

¹⁰Ôjilã ặzãkã gólâ fī 'bã võ ặ'dị Ôvârí kâ rızó rí 'á rí icã trá lỏvólé lỏsī íyíkâ rí 'ásī, nyé ỏzô Ôvârí drí lỏvỏrẻ lỏsī íyíkâ ngá lỏ'bã-lỏ'bã kâ 'ásī rí kátí.

¹¹Dỏvó mã njũ kílkpã rỏ tã gỏlĩyĩ ặmã drí icã'á 'ẻlã rí 'bã yĩ rủ, ặ'dỏ rỏ bê fızó võ ặ'dị Ôvârí kâ 'đi 'álâ, tãlã tã tã ặ'dị 'đi kã ỏzỏ ặmã lậvũũ tã lẻlẻ ặkỏ ặmákã drí sī kỏ, ỏzỏ tã tã ặ'dị 'đi kã drí ặmã ặ'bỷặ yĩ lậvũrỉ kỏrỏ rí kátí.

¹²Ănĩ lỉfỉ ỏmbã ânĩ rủ tã 'đi tāsī, tãlã úlĩ Ôvârí kâ rí 'bã yĩ rỉ'á ỏzỏ lỉgủ cỉcỉ nẻnẻ rí kátí, tãlã ỏsỉ rỏ bê ặmã ỉnyỉrỉkỏ ặkpẻrẻ trặ fızỏ kặlũ đỉ ặmã pỉpỉsỉlỉ 'á. Úlỉ 'đi fỉ kặlũ đỉ 'đi tãlã tã ỉsũ ặmã 'á gỏ'dã kpã tã ặmã pỉpỉsỉlỉ 'á rí 'bã yĩ bê ặnjủlỉ nỉlỉ dỏdỏ tã lâ kỉzỏ mbỉmbỉ.

¹³Ỉcã kỏ tã ặzãkã ặngỏ nỏ 'á rí lậpỉzỏ Ôvârí rí lỉfỉ drỉ 'ásī. Gólâ ndrẻ tã trá ndrỉ. Ặtị bê rỉ'á hủặ gólâ drỉ rızó tã ôjilã kâ ndrẻlẻ ndrỉ kỏrỏ 'á lâ sỉ dỏdỏ. Gólâ rỉ'á gólâ ặmã drỉ 'ẻ'á ặdrẻlẻ tã ặmákã ngỉlỉ ặndrã lâ 'á rí 'đi.

¹⁴Gỏ'dã ôjilã ặzã bê gólâ tã ẻdẻ 'bã rỏ Ôvârí ặndrã ặmã pãzỏ ỏzỏ drỉ-'bã ặngỉ ngá lỉ 'bã Ôvârí drỉ rí 'bã yĩ kã rí kátí. Rú lâ rỉ'á Yẻsũ, Ôvârí rí mvã. Gólâ ngá trá gỏlẻ 'bũũ 'álâ rỉlỉ Ôvârí lặgặtị tã ngỉlỉ Ôvârí drỉ tã ặmákã 'ẻlẻ rí 'bã yĩ tāsī. Ặ'dỏ bê trá ỉtỉ rí, 'dỏvỏ mã njũ gặgặ tã lẻlẻ ặmákã sỉ Yẻsũ rí gỏgỏ rủ.

¹⁵Nỉ ndrẻ drẻ, Yẻsũ tã ẻdẻ 'bã ặngỉ rỏ ặmã lặfále 'ásī Ôvârí bê rí nỉ ặmã trá dỏdỏ. Gólâ nỉ ặ'dỏ-ặ'dỏ ặmákã ặ'dỏzỏ mbãrãkã ặkỏ tã ỏnjỉ gặlẻ dỏ rí kpã trá. Gỏ'dã gólâ rỉ'á nặã ặmã pặlẻ. Kậỵ gólâ drỉ ặ'dỏzỏ drẻ bê ôjilã mvã rỏ ặngỏ nỏ 'á rí sỉ rí, Sặtãnã ủjũ gólâ kpặ tã ỏnjỉ 'ẻlẻ tã cẻ tặtị gólâ Sặtãnã drỉ ặmã ủjũzỏ 'á lâ tã ỏnjỉ 'ẻlẻ rí sỉ. Gỏ'dã gólâ 'ẻ tã ỏnjỉ kỏ ặlỏwãlã.

¹⁶Yẻsũ bê rỉ'á kãrá ặmã tã ngỉlỉ Ôvârí drỉ. 'Dỏvỏ ỉtỉ rí, mã rí ngỉrỉ-ngỉrỉ rỏ lỉfỉ 'bã'bã pặtị rí sỉ Yẻsũ drỉ, tãlã ặmã drỉ fızỏ bê võ gólâ Ôvârí drỉ rızó 'á lâ pỉpỉsỉlỉ tặndỉ sỉ ôjilã íyíkâ tāsī nã 'á, tãlã gólâ ỏndrẻ rỏ bê ặmã ỉzã kậỵ gỏlĩyĩ Sặtãnã drỉ rızỏ ặmã ủjũlỉ tã ỏnjỉ 'ẻlẻ rí sỉ, gỏ'dã gólâ ặặmủ rỏ ặmã mbãrãkã gólâ ặmã drỉ ặ'dỏzỏ ỉzã lâ bê tã trỏzỏ vỏlẻ tã ủjũ-ủjũ 'đi drỉgặ sỉ rí sỉ.

ỈBỮ 5

¹Ỉtỉ, drỉ-'bã ặngỉ gỏlĩyĩ rỉ 'bã kỏrỏnyã lỉlỉ fẻlẻ Ôvârí drỉ rí 'bã yĩ ặlỏ-ặlỏ, ôjilã Ỉsỉrã'ẻlẻ kã rí íyỉngã nỉlã nỉ ặzỉ-ặzỉ lâ yỉ lặfále sỉ ỏzỏ Ôvârí drỉ lẻlẻ rí kátí. Lỏsỉ ặmbã nỉlỉ trá 'đi kã rỉ'á nỉlỉ ặdrẻlẻ Ôvârí ặndrã tã ẻdẻ 'bã rỏ ôjilã Ỉsỉrã'ẻlẻ kã rí 'bã yỉ lặfále Ôvârí bê, tãlã gólâ ỏrỉ rỏ bê ngá fẻfẻ ôjilã Ỉsỉrã'ẻlẻ kã 'đi 'bã yỉ drỉgặ sỉ rí fẻlẻ Ôvârí drỉ, gỏ'dã kpã rỉ'á kỏrỏnyã lỉlỉ tãlã tã ỏnjỉ ôjilã kã tāsī.

²Gólâ rî nyãányâ rí'á cú ítí mbârâkã ãkó tã ndrî Ôvârí drí lô'bãlé ãmã drí 'élé rî 'bá yí 'ézó. Tã rî 'dĩ tãsí rî, gólâ ícã trá tã Ôvârí kã â'dalé tã líkpã sî òjílã gólíyî rî 'bá tã ònjí 'élé tã ísũ ãkó kí'á nĩ rî, ngátã tã 'dĩ 'bá yí rí'á tã ònjí 'í yã rî 'bá yí drí.

³Gõ'dá kpá tãlã mbârâkã ãkõ gólâkã tã ònjí gãzó dó rî tãsí rî, ícã trá gólâ drí kôrõnyã lílì zãlé félé Ôvârí drí, tãlã tã ònjí gólâ rî nyãányã kã tãsí gõ'dá kpá tã ònjí òjílã ãzã 'bá yí kã rî bê.

⁴Ôjílã njíí iyí nyãányã nĩ kô â'dólé drî-'bá ąngí kôrõnyã lí 'bá Ôvârí drí rî 'bá yí kã, tãlã òjílã ñnjí ró iyí yí bê. Cé Ôvârí í'dĩ gólíyî zílí â'dólé drî-'bá ąngí 'dĩ ró, nyé òzõ drílã Áronã rî zĩrĩ ąkũ ró nã 'bá yí sî rî kãtí.

⁵Ítí rî, Yésũ Krístõ lõndãã òjílã kô íyí ñnjílí â'dólé tã êdé 'bá ró ãmã lãfálé Ôvârí bê. 'Dĩ vò lâ 'á rî, Ôvârí âtã tã nĩ gólâ rî tãsí kí, "Nĩ rí'á ãmã mvã nyãányã 'í. Ánrõ nõ rî, òjílã â'dõ nĩ'á lâ kí, mã rí'á ání átã 'í." Lôngó 2.7

⁶Gõ'dá nĩngã sî, gólâ âtã tã ãzã kpá Yésũ drí kí nĩ rî, "Nĩ â'dõ 'bã'á kãyí vósí cé tã êdé 'bá ró ãmã lãfálé 'ásí òjílã ámãkã bê zãã gbãdú òzõ Mãlëkĩsëdëké drí rĩrĩ drî-'bá ró zãã gbãdú rî kãtí." Lôngó 110.4

⁷Yésũ drë bê rí'á nõngã ąngó nõ 'á rî, gólâ nĩ tã trá kí, pãtíí Ôvârí cú rí'á mbârâkã bê íyí pãzó òdrã 'ásí. Í'dĩ ítí, gólâ drí rĩzó rãtãã 'élé Ôvârí drí ñlĩndrĩ sî rõõ Ôvârí rî ñjílí íyí pãlé. Gõ'dá Ôvârí árĩ rãtãã gólâkã 'dĩ mbârâkã fëfë drílã fĩ ãtũzó rî sî, tãlã gólâ rî gógó 'bã yí â'dólé nyé drî-ãcê Ôvârí kã zélé Ôvârí rî ñnjí-ñnjí sî.

⁸Kpálé Yésũ bê trá Ôvârí rî mvã 'í rî, gólâ ñlì tã tã Ôvârí kã árízó 'élé rî trá rû ñzã íyí 'ë 'bá rî 'bá yí sî.

⁹Gólâ ícã trá lõsí tãndí Ôvârí kã 'élé dódó ngbã rû ñzã tĩbê gólâ rî 'ë 'bá rî sî. Gõ'dá gólâ ndë lõsí Ôvârí kã 'dĩ bê rî, gólâ drí ícãzó òjílã ndrî gólíyî úlí gólâkã árí 'bá 'élé rî 'bá yí pãzó tã ònjí gólíyíkã rî 'bá yí 'ásí, tãlã gólíyî òrĩ ró Ôvârí bê zãã gbãdú ãdũkũ ãkó.

¹⁰Dĩ í'dĩ rí'á látí gólâ Ôvârí drí Yésũ rî 'bãzó â'dólé tã êdé 'bã ãmbã ró iyí lãfálé 'ásí òjílã íyíkã rî 'bá yí bê òzõ Mãlëkĩsëdëké drí â'dórë kãtí rî.

¹¹Tã bê rí'á dũũ gólíyî ãmã drí 'ë'á âtãlã ãní drí tã Yésũ kã â'dózó tã êdé 'bã ró ãmã lãfálé 'ásí Ôvârí bê òzõ Mãlëkĩsëdëké drí â'dórë kãtí rî tãsí, gõ'dá rí'á tã ãmbã-ãmbã ró tã rî 'dĩ 'bã yí ngĩzó fílí ãní dríí, tãlã nĩ ícã kô ñtõ lâ yí nĩlì dódó 'wãã'wã.

¹²Ácálé bũũ ãnrõ nõ rî, tĩkó nĩ â'dõ ícã'á nĩ úlí Ôvârí kã ñlílì dódó ícãzó ãzĩ-ãzĩ ñmbálé í'dĩ sî lâ. 'Dĩ vò lâ 'á rî, drë rí'á zãã ícã-ícã ró òjílã ãzã 'bã yí drí tã Ôvârí kã ñmbãzó ãní drí, gõ'dá kpá gólé tã ñtõ-ñtõ tã âtĩ-âtĩ tãndí Ôvârí kã rî kã ñmbálé ãní drí kpá ó'dí. Mĩ rî rílì gbõ zãã bã bê sílì 'á kõnõ kõnõ gõ'dá ícãzó ã'wã nyãlé í'dĩ kô ã'dõ tãsí yã?

¹³Ôjílã rí 'bã iyí zãã bã bê sílì 'á rî, nĩí iyí tã ãzãkã kô tã mbĩ 'ë'ë rî tãsí. Gólíyî ícã kô tã nĩlì kí, tã ąngó rî í'dĩ rí'á tã mbĩmbĩ gólã Ôvârí drí lélé drílíyí 'élé rî.

¹⁴Gõ'dá ìtí rí, ǎ'wá bê rí'á òjílǎ gólíyí mbāmbā ndē 'bá trá rí 'bá yí drí ícálé nyālá. Gólíyí ìlì tā trá nīlì kī, tā ángò rí 'bá yí ì'dí rí'á mbì gõ'dá ángò rí 'bá yí íyíkà ì'dí rí'á ányà là ró, tǎlǎ gólíyí rí ìyí tā gólá Ôvârí kâ rí 'bá yí 'èlé zǎa zǎa ró ì'dí.

ÌBÛRÛ 6

¹Á'dô bê trá ìtí rí, 'dôvó ǎmâ ǎní bê rí òlôpê rú ǎtí 'álâ tā gólíyí Ôvârí drí 'bǎlé trá ǎmâ ìnjí 'bá trá rí yí drí nīlì rí 'bá yí 'èlé dódó mbìmbì. Gõ'dá mǎ rí kô rí'á cé tā ìtô-ìtô gólíyí ǎmâ drí ǎrílí trá Yésù rí tǎsì rí 'bá yí 'èlé ì'dí. Mǎ ìtô kô kpá ó'dí cé tā ìmbálé ùgúlì jǎlé tā ònjí 'ásí gõ'dá tā lèlè ǎmákâ 'bǎlé Ôvârí 'á rí tǎsì.

²Tǎ ìtô-ìtô gólíyí ǎmâ drí ícá'á nīlǎ dódó rí 'bá yí rí'á ìyí ì'dí nò: tā bǎbátízì kâ, gõ'dá kpá tā drí 'bǎ'bǎ kâ, gõ'dá kpá tā Ôvârí kâ òjílǎ ìdrí kâ òdrǎ 'ásí rí, gõ'dá kpá tā Ôvârí kâ rízó tā òjílǎ kâ kīlì, ǎ'dô ró bê lànò ùsúzó zǎa gbádu tá ònjí tǎsì rí. Ìtí rí, mǎ gõ kô cé tā rí 'dì 'bá yí ìmbálé ì'dí.

³Ôzô Ôvârí òlôpê ǎmâ rí, 'dôvó mǎ 'dê mǎ nī sísí 'álâ tā ǎzǎ 'bá yí Ôvârí kâ gólíyí gólá drí lèlé ǎmâ ìnjí 'bá trá rí 'bá yí drí nīlì rí 'bá yí ìlìlì ì'dí 'èlé.

⁴Á'dô òjílǎ gólíyí rú jǎ 'bá trá lǎtì pǎtíjì tā lèlè kâ Yésù 'á rí 'ásí rí tǎsì rí, òzô gólíyí òrì tā ònjí 'dì 'èlé rí, ǎá'dô ícá'á gólíyí 'èlé ángò tí ró tā ònjí ìyíkà rí 'bá yí ǎyéle volé, tǎlǎ gólíyí ò'dê ró bê lǎtì Ôvârí kâ rí drí kpá ó'dí yǎ? 'Dí ìcá kô, tǎlǎ sísí rí gólíyí nī tā pǎtíjì Ôvârí kâ rí trá, gõ'dá gólíyí ǎmbê tā tǎndí 'díyí pǎpǎ kâ gólíyí Ôvârí drí fèlé gólíyí drí Yésù sī rí trá, gõ'dá gólíyí ùsù mbârâkâ Líndrì Tǎndí Ôvârí kâ rí kâ trá, òzô òjílǎ ǎzǎ 'bá yí drí ùsúlì trá rí kâtí,

⁵gõ'dá gólíyí ndrê tā kī 'bá nī tā Ôvârí drí ǎtálé rí 'bá yí rí'á tā tǎndí 'ì rí trá ìyí ìlìfí sī, gõ'dá Ôvârí ǎ'dá ìyí mbârâkâ gólá yí drí 'bǎlé òjílǎ drí ǎ'dózó ì'dí bê là ìzátú rí trá gólíyí drí, òzô yí òtírì ǎ'dó cé nī drí-ǎcê bê ǎngò nò drílì rí.

⁶Kpálé bê trá ìtí rí, ǎdū lésì ró rí, gólíyí gǎ tā Ôvârí kâ dó. Bê trá ìtí rí, ícá kô ngbǎangbānò gólíyí 'bǎlé tā ònjí ìyíkà rí 'bá yí ǎyéle volé, tǎlǎ gólíyí 'bǎ Yésù trá ìpálé kpá ó'dí fê lǎlì-lǎlì drí drǎlé gólíyí gǎgǎ dó rí sī. 'Dí rí, gólíyí rí rí'á Yésù rí rú ìzǎ'á.

⁷Nī ǎrì drê, òjílǎ ǎzǎ 'bá yí rí'á òzô ìnyákú tǎndí kâtí. Ôzô òzê òtírì rí 'dìlì rí, ngǎ-ǎrú 'á là rí drí ngǎzó ǎfòlé dódó ìtí 'wǎ 'bá là yí drí lǒ'wǎ là yí nyǎlé. Ôvârí ì'dí tā tǎndí 'è 'bá ìnyákú 'dì drí.

⁸Gõ'dá òjílǎ ǎzǎ 'bá yí rí'á òzô ìnyákú ònjí kâtí. Ôzô ǎmvú 'wǎ 'bá ò'wǎ ǎmvú trá gõ'dá cé mǎgbùlù ǎsòpá ró rí 'bá yí drí ǎfòzó nī 'á là rí, gõ'dá ǎmvú 'dì rí'á òzô ǎmvú gólá Ôvârí drí trílì trá trírì rí kâtí. ǎdükù là ró rí, lǎsì ǎ'dô mǎgbùlù 'á là rí zǎ'á nī túrú-túrú ngbá volé.

⁹ǎmâ rú-lè-ǎzì yí, má ǎtǎ tā ǎní drí kpálé ìtí rí, má nī trá kī, tā ǎníkà rí rí'á tǎndí ró lǎvùlì kòrò tā ǎmvú mǎgbùlù bê 'dì kâ drí sī. Nī ǎ'dô òrê gólíyí Ôvârí drí ǎfèlé gólíyí gólá drí pǎlé tā ònjí ìyíkà rí 'bá yí 'ásí rí yí drí rí ùsú'á.

10Tã pãtĩ ró, Ôvârí rí tã gólâ mbîmbî rí 'êlé ỉ'đi kára. Ítí rí, tã 'ê'ê tãndí ãnî drí 'êlé trá ãkû ró gólâ drí rí já gólâ drĩ sĩ kô. Ôvârí rĩ'á lówô ãníkâ yí drí ãnî drí rĩzó òjílâ íyíkâ ãmúlí tã 'ê'ê tãndí ró rí 'bá yí sĩ rí ndrê'á.

11Gõ'dá tã gólâ má drí lélé gặặ ãnî drí 'êlé rí, rĩ'á ãnî drí rĩzó zãã rĩ'á tã Ôvârí kã 'êlé ỉtí, té bũũ kặặ ãđũkũ ãníkâ ỉnyákú nỏ drĩ nốngá rí sĩ. Nỉ rí tã 'đi 'bá yí 'êlé ỉtí, tãlã tã tãndí gólĩyĩ ãnî drí lĩfĩ 'bãzó drĩ lâ yí rí 'bá yí ùsúzó.

12Ãnî rú'bá ùũtrặ kô tã Ôvârí kã rí 'êrê 'á. 'Dỏvỏ nỉ rí bê-rí tã 'êlé òzỏ òjílã gólĩyĩ rí 'bá tã lélé Ôvârí 'á pĩpĩsĩlĩ ãlỏ sĩ kặặ lãnỏ kã 'á rí 'bá yí kátí. Ítí rí, nỉ ã'dỏ tã tãndí gólĩyĩ Ôvârí drí tã lâ 'bãlé trá rí 'bá yí ùsú'á.

13Ôvârí òtĩrĩ tã 'bã'bã 'bãã òrê fẻzó Ābārāyāmā drí rí, gólâ ỉtrĩ lãtrĩtrĩ trá íyĩ rú sĩ kĩ, yí Ôvârí ãã'dỏ tã gólĩyĩ yí drí tã lâ 'bãlé trá rí 'ê'á pãtĩ. Āmbã gólãkã rí rĩ'á gặặ kỏrỏ ãmbã òjílã mvã kã rí drĩ sĩ. Bê trá ỉtí rí, gólâ drí lãtrĩtrĩ ỉtrĩzó tã 'đi 'bá yí 'ẻzó Ābārāyāmā drí íyĩ rú nyãányã sĩ kĩ,

14"Tã pãtĩ ró, má ã'dỏ òrê fẻ'á nỉ drí ãmbã, ã'dỏ rỏ bê nỉ drí ã'dỏzó òzỏwã bê dũũ." Tã Ómvỏ Ngá 22.17

15Gõ'dá Ābārāyāmā rí trá ndrỏ ndrỏ rỏ pĩpĩsĩlĩ ặ'dĩ sĩ, Ôvârí ỏ'ê rỏ tã rí 'đi bê yí drí. Gõ'dá đĩyĩ mãní, Ābārāyāmā drí tã gólâ Ôvârí drí 'bãlé 'êlé 'đi ùsúzó.

16Ỗzỏ òjílã òlẻ trá lãtrĩtrĩ ỉtrĩlĩ tã-drĩ lẻlẻ 'ẻzó rí, lỏndã ỉyĩ zãã ngá gólĩyĩ tã lâ drí lãnjĩlĩ lãnjĩ gặặ rí 'bá yí rú lâ ỉ'đi sĩsĩ, gõ'dá lãtrĩtrĩ rí 'đi ỉtrĩzó rú lâ sĩ. Lãtrĩtrĩ ỉtrĩlĩ tã-drĩ lẻlẻ tã sĩ rí rí tã ã'dále kĩ, pãtĩ rỏ, gólĩyĩ ã'dỏ tã tã-drĩ lẻlẻ 'đi kã 'ê'á trá. Bê ỉtí rí, tã ãzãkã gõ'dá trá yủ òjílã ãzã 'bá yí drí tặ ãnyázỏ tã lâ sĩ.

17Ôvârí lẻ ã'dálã trặ òjílã gólĩyĩ yí drí tã 'bãzó trá tã 'ẻzó gólĩyĩ drí rí yí drí kĩ, yí ã'dỏ pãtĩ tã gólĩyĩ yí drí tã lâ 'bãlé 'đi 'bá yí 'ẻ'á, tã ỉsũ lâ já rủ kỏ. Ítí rí, gólâ ỉtrĩ lãtrĩtrĩ tã-drĩ lẻlẻ 'ẻzó 'đi kã ỉ'đi íyĩ rú sĩ.

18Gõ'dá tã rĩ 'đi 'bá yí tã sĩ rí, tã-drĩ lẻlẻ gólãkã gõ'dá kpã lãtrĩtrĩ gólâ drí ỉtrĩlĩ trá tã-drĩ lẻlẻ 'đi tã sĩ rí bê, rĩ'á ngá rủ jã 'bã kỏ rí ỉ'đi. Tãlã tã 'đi 'bá yí ã'dã tã trá kĩ, Ôvârí ã'dỏ pãtĩ tã lâ yí 'ẻ'á. Gólâ ỉcã kỏ ãmã ãđólé tã rí 'đi tã sĩ. Tã tã rí 'đi 'bá yí kã sỏ mbãrãkã trá ãmã gólĩyĩ rã 'bã trá gólâ ngálã ngá pãlé tã gólĩyĩ ãnyã rỏ rí 'bá yí 'ásĩ rí 'bá yí 'á rỏỏ. Tãlã tã gólĩyĩ Ôvârí kã rĩ 'đi 'bá yí tã sĩ rí, mã ỉcã trá tã ãmã drí rĩzó lĩfĩ 'bãlé drĩ lâ rí 'bá yí rũlĩ gặặ.

19Tãlã tã 'đi 'bá yí rí ãmã ặtĩlĩ tũ gặặ Ôvârí rú, gõ'dá rí kpã lặặ njĩlĩ trặ ãmã drí fẻzó kỏrỏ mbỉ vỏ lãnjã Ôvârí drí rĩzó 'á lâ 'bũũ 'álã nã 'á. Mã ỉcã trá filĩ kỏrỏ ỉtã gólã ặtặ tặ vỏ lãnjã rí 'đi kã rí ùgủlĩ lẻ sĩ, nỉ'á kỏrỏ ãdrẻlé mbỉ Ôvârí ãndrã.

20Nỉ ndrẻ drẻ, Yẻsũ cã trá tỏlã sĩsĩ ãmã drí tã êdẻ 'bã rỏ ãmã lãfãlé Ôvârí bê rí, rĩ'á zãã gbặặ ỉtĩ òzỏ Mãlẻkẻsẻdẻkẻ drí rĩrĩ zãã gbặặ drĩ-'bã ặngỉ rỏ rí kátí. Yẻsũ rĩ'á tã 'đi 'ẻ'á ỉtĩ, tãlã lặặ njĩlĩ trặ ãmã drí fẻzó vỏ lãnjã Ôvârí kã rí 'álã.

ỈBỬRỦ 7

- ¹Tā Mālēkīsēdékē kâ rĩ'á nōtí. Mālēkīsēdékē rĩ trá kúmú ạngí ró jārĩbā Sālámō kâ rĩ drĩlĩ, gólâ rĩ kpá trá drĩ-'bá ạngí ró ngá fēfē fēlé Ôvârí gólâ âmákâ âm̄bâ lâ drĩ lậvũlĩ kôrô rĩ drĩ. Gõ'dá Ābārāyāmā yĩ nĩnĩ ngá iyĩkâ gólĩyĩ kúmú ạngí ạngí ạngó nō kâ sũ rĩ 'bá yĩ drĩ ôpálé trá rĩ 'bá yĩ âtrôlé rĩ vósĩ rĩ, gõ'dá Ābārāyāmā yĩ ôtĩrĩ rĩ ãgôlé ậwạ rĩ 'dĩ vō lâ 'ásĩ rĩ, Mālēkīsēdékē drĩ gólĩyĩ ùsúzó gõ'dá òrē fēzó Ābārāyāmā rĩ gógó drĩ.
- ²Gõ'dá nĩngá sĩ, Ābārāyāmā drĩ ngázó ngá-tị iyĩkâ gólĩyĩ iyĩ drĩ âtrôlé ãgôzó ậjũ 'ásĩ rĩ 'bá yĩ lônỹzó vō 'ásĩ zālô mũdrĩ, gõ'dá drĩlâ vō ãlô rĩ trôzó fēlé kôrô Mālēkīsēdékē drĩ-'bá ngá fēfē kâ rĩ ró rĩ sĩ ngá fēfē ró Ôvârí drĩ. Rú Mālēkīsēdékē 'dĩ ãtô lâ kĩ, kúmú ạngí rĩrĩ tã mb̄mb̄ sĩ rĩ kâ. Gõ'dá gólâ kpá rĩ'á kúmú Sālámō kâ rĩ'dĩ. Tã ífĩ lâ kĩ, kúmú tã ậ'dĩ kâ.
- ³Tã ãgĩ-ãgĩ yũ'dạwạ tã ậ'dálé âm̄â drĩ Mālēkīsēdékē rĩ tãsĩ kĩ, ngátá gólâ fĩ cú átá bê ngátá ândrê bê ngá ózowá bê yã rĩ. Tã ãgĩ-ãgĩ kpá yũ'dạwạ ậ'dálâ kĩ, ngátá útĩ gólâ tĩtĩ ngá gólâ drã trá yã rĩ. Gõ'dá ókĩzô gólâ rĩ trá drĩ-'bá gólâ tã êdé 'bá Ôvârí drĩ rĩ ró zãâ gbậdũ ãtô vō lâ ãkó gõ'dá kpá ậdũkũ lâ ãkó. Bê trá ãtĩ rĩ, gólâ rĩ'á ôzô Yēsũ Ôvârí rĩ mvá gólâ rĩ 'bá zãâ gbậdũ ãtô vō ãkó gõ'dá kpá ậdũkũ ãkó tã êdé 'bá ró rĩ kâtĩ.
- ⁴Gõ'dá ãtĩ rĩ, nĩ ãsũ drẽ tã âm̄bâ Mālēkīsēdékē kâ gólâ lậvũ 'bá kôrô rĩ tãsĩ. Âm̄â ậ'bĩyạ ạngí Ābārāyāmā fē ngá-tị ãlô-ãlô ngá cé tĩtĩ mũdrĩ 'ásĩ tĩbê drĩlâ ậ'dũlĩ ãgôzó rĩ'dĩ bê lâ ậjũ vō 'ásĩ rĩ 'bá yĩ ndrĩ Mālēkīsēdékē drĩ.
- ⁵Õjĩlã 'bãsũrũ Lậvĩ kâ rĩ kâ gólĩyĩ ậ'dó 'bá drĩ-'bá ngá fēfē kâ Ôvârí drĩ rĩ 'bá yĩ tãsĩ rĩ, Ôvârí 'bã tã trá gólĩyĩ drĩ ngá ãlô-ãlô cé tĩtĩ mũdrĩ 'ásĩ rĩ ù'dũlĩ õjĩlã iyĩkâ Īsĩrã'élē kâ drĩgạ sĩ ngá fēfē ró Ôvârí drĩ rĩ 'bá yĩ trôlé. Drĩ-'bá gólĩyĩ ngá fēfē õjĩlã kâ fē 'bá Ôvârí drĩ 'dĩ 'bá yĩ gõ'dá kpá õjĩlã gólĩyĩ ngá 'dĩ 'bá yĩ fē 'bá drĩlĩyĩ rĩ 'bá yĩ bê ậ'dô iyĩ kpálé òrĩ ãlô 'ásĩ Ābārāyāmā rĩ ózowá yĩ ró rĩ, rĩ'á tã mb̄mb̄ 'ĩ ngá 'dĩ 'bá yĩ fēzó gólĩyĩ drĩ-'bá ngá fēfē kâ ró rĩ 'bá yĩ drĩ.
- ⁶Gõ'dá drĩ-'bá ngá fēfē kâ Mālēkīsēdékē 'dĩ ậ'dó kô 'bãsũrũ Lậvĩ yĩ kâ rĩ 'ásĩ kpálé ãtĩ rĩ, gólâ trô ngá ãlô-ãlô trá mũdrĩ 'ásĩ cé tĩtĩ ậ'bĩyạ Ābārāyāmā drĩgạ sĩ. Gõ'dá gólâ fē òrē kpá Ābārāyāmā gólâ Ôvârí drĩ tã 'bãzó òrē fēzó drĩlâ rĩ drĩ.
- ⁷Âm̄â ndrĩ nĩ trá kĩ, pậtĩ ró, õjĩlã gólĩyĩ sĩsĩ-lésĩ rĩ 'bá yĩ rĩ iyĩ nĩ òrē fēlé gólĩyĩ ậdũ lésĩ rĩ 'bá yĩ drĩ. ĩtĩ rĩ, Mālēkīsēdékē 'dĩ rĩ'á sĩsĩ-lésĩ ró Ābārāyāmā drĩ sĩ.
- ⁸Ã'dô drĩ-'bá ngá fēfē kâ gólĩyĩ ậ'dó 'bá Lậvĩ kâ rĩ 'bá yĩ tãsĩ rĩ, gólĩyĩ rĩ'á õjĩlã gólĩyĩ 'ē 'bá drãlé gólĩyĩ ngá ù'dũ 'bá ró cé tĩtĩ ngá ãlô-ãlô mũdrĩ 'ásĩ âtrôlé fēlé ngá fēfē ró Ôvârí drĩ rĩ 'bá yĩ rĩ'dĩ. Gõ'dá Mālēkīsēdékē rĩ tãsĩ rĩ, trá rĩ'á ókĩzô drĩ-'bá ngá fēfē kâ gólâ rĩ 'bá zãâ rĩlĩ zãâ bậdĩ ró gólâ ngá-tị ãlô-ãlô mũdrĩ 'ásĩ gólĩyĩ Ābārāyāmā drĩ ậ'dũlĩ trá 'dĩ 'bá yĩ trô 'bá rĩ rĩ'dĩ.
- ⁹Lậvĩ 'dĩ rĩ'á ậ'bĩyạ ró drĩ-'bá ngá fēfē kâ 'dĩ 'bá yĩ kâ ndrĩ gólĩyĩ ngá trô 'bá trá ãlô-ãlô iyĩ drĩ ngá cé tĩtĩ mũdrĩ âtrôlé ngá fēfē ró Ôvârí drĩ rĩ 'bá yĩ 'ásĩ rĩ, mã ậ'dô áttá'á lâ kpá kĩ, Lậvĩ rĩ gógó 'dĩ fē ngá kpá ãlô-ãlô cé tĩtĩ ngá iyĩkâ mũdrĩ âtrôlé ậjũ

lési rí 'bá yí 'ásí ngá fěfě ró Mālěkīsědékē drī-'bá ngá fěfě kâ 'dī drí kôrô á'bíyá lá Ābārāyámā sī. Ítí rí, Mālěkīsědékē 'dī rī'á sīsí-lésí ró kpá Lávī yí drí sī.

¹⁰Nī ndrê drē, kpálé útí drē Lávī rí 'dī kô'dáwá rí, lèndrê òzō gólá trá njāá á'bíyá lá Ābārāyámā rí 'á tīlī kâyī gólá Ābārāyámā drí Mālěkīsědékē rí úsúzó ngá fězó drílá rí sī rí kâtí.

¹¹Drē sīsí, tā ngá àtrólé fělé drī-'bá ngá fěfě kâ gólīyī á'dó 'bá Lávī kâ rí 'bá yí drí ngá fěfě ró Ôvârí drí rí, rī'á lătī ânīzó Ôvârí ngálá tálá gólá āâyê ró òjílá bē tā ònjí ìyíkâ rí 'bá yí 'ásí rí ǐdī. Trá rī'á té ítí kâyī gólá Ôvârí drí tā 'bā'bā íyíkâ rí 'bá yí fězó Músā drí tálá òjílá drí tā lá yí 'ězó bē rí sī. Gō'dá lătī rí 'dī gō'dá tā 'bā'bā Músā kâ 'ě'ě lá bē rí ícá kô òjílá pālé tā ònjí ìyíkâ rí 'bá yí 'ásí àlólá. Bē trá ítí rí, rī'á ícâ-ícâ ró Ôvârí drí drī-'bá tā êdé 'bá ró ngíngí ájózó drī-'bá ngá fěfě kâ 'dī 'bá yí vó lá 'á. 'Dī Yésū ǐdī. Yésū á'dó kô Lávī rí òzōwá 'í òzō Ārónā tí, gō'dá gólá rī'á drī-'bá tā êdé 'bá ró á'dô tā Mālěkīsědékē kâ vó ró.

¹²Nī ndrê drē, ícâ bē trá drī-'bá ngá fěfě kâ drí ngá fělé Ôvârí drí tā ònjí tāsī rí lârâkô lá jálé rí, ítí rí, ícâ kpá trá Ôvârí drí tā drílá 'bālé trá òjílá pázó rí jálé. Gō'dá ítí rí, gólá ájô Yésū trá òjílá pālé tā ònjí 'ásí.

¹³Gō'dá Kúmú àmákâ Yésū tā lá pélé trá búkū Ôvârí kâ 'á 'díyī pā 'bá ró rí tāsī rí, gólá á'dó kô 'bāsúru Lávī kâ 'ásí. 'Bāsúru gólâkâ rī'á ngī, rī'á 'bāsúru Yúdâ kâ rí ǐdī. Músā 'bālé bē tā kí'á nī rí, á'dī á'dô ícá'á nī á'dólé drī-'bá ngá fěfě kâ ró rí nī yā rí tāsī rí, gólá áyē òjílá àzākâ Yúdâ kâ kô á'dólé drī-'bá ngá fěfě kâ ró àlôwálá, gbô cé òjílá Lávī kâ rí 'bá yí ǐdī.

¹⁵Ngbāngbânō rí, mā nī trá dódó rōō kī, Ôvârí nī lătī ó'dí òjílá pázó rí trá, tā êdé 'bá ngī lá gólá òzō drī-'bá ngá fěfě kâ Mālěkīsědékē kâtí rí ájózó tā êdéle àmā lāfálé 'á Ôvârí bē. Tā êdé 'bá rí 'dī rī'á Yésū ǐdī.

¹⁶Gólá á'dó kô drī-'bá tā êdé 'bá ró á'dô tā gólīyī Músā drí 'bālé trá rí vó ró. Á'dó tā á'dózó té 'bāsúru mbīmbī rí 'ásí kô. Gólá á'dô trá tā êdé 'bá ró drī-ácê Ôvârí drí fělé gólá drí rí sī, tálá mbârâkâ gólá 'á tībē gólá rí 'bā 'bá rīlī zāâ gbádú àdūkū àkó rí tāsī.

¹⁷Ôvârí pē tā gólá rí tāsī kī nī rí, "Ní á'dô 'bā'á kâyī vósí cé tā êdé 'bá ró àmā lāfálé 'ásí òjílá àmákâ bē zāâ gbádú òzō Mālěkīsědékē drí rīrī drī-'bá ró zāâ gbádú rí kâtí." Lôngó 110.4

¹⁸Nī ndrê drē, Ôvârí nā lătī tā 'bā'bā 'ě'ě kâ trá gārā drī, tálá tā 'bā'bā rí 'dī 'bá yí rī'á mbârâkâ àkó òjílá pālé.

¹⁹Nī ndrê drē, tā 'bā'bā gólīyī Ôvârí drí àfělé Músā sī rí ícá ìyī kô òjílá àzākâ 'bālé á'dólé tā mbī 'bá ró. Tā 'dī tāsī rí, Ôvârí ájô Yésū trá lătī ó'dí gólá á'dó 'bá tândí ró rōō lătī tā 'bā'bā gólīyī àfělé kôrô Músā 'ásí rí vó ró rí drī sī rí njílí. Mā 'bā līfī Yésū drī lătī njílí àmā drí cázó ànyī Ôvârí rú.

²⁰Rī'á tā lạnjī-lạnjī 'í kī, Ôvârí 'bā Yésū trá tā êdé 'bá ró ítí lātrítrí sī. Gō'dá òjílá Lávī yí kâ 'dī 'bá yí ácâ ìyī trá á'dólé drī-'bá ngá fěfě kâ ró cú ítí lātrítrí ìtrí àkó.

21Gõ'dá Ôvârí îtrí lâtrítrí trá kâyî gólâ drí Yésũ Krístõ rí 'bãzó â'dólé tâ êdé 'bá ãmákâ ró Ôvârí bê rí tú. Gólâ âtâ tâ trá Yésũ rí tãsí kî, "Mâ Ôvârí Yâkóvã îtrí lâtrítrí trá tâ 'dî tãsí. Má já tâ îsũ ãmákâ kô'dáwá. Má 'bã tâ trá kî, 'Ní â'dô 'bã'á kâyî vósí cé tâ êdé 'bá ró zãâ gbádú ãdũkũ ãkó." " Lôngó 110.4

22Látî gólâ Ôvârí drí Yésũ rí 'bãzó tâ êdé 'bá ró ãmâ lâfálé 'á yí bê rí â'dâ tâ ãmâ drí kî, tâ-drî lèlè ó'dí drílâ 'bãlé trá ãmâ lâfálé 'á yí bê rí rí'á ì'dî tãndí ró gãrã tâ-drî lèlè gólâ ãkũ ró rí drîî sí. Yésũ rí gógó rí'á má-tîî 'î ãmâ drí, pãtîî ró ãmâ drí nîlî kî, Ôvârí â'dô pãtîî tâ gólâ drílâ 'bãlé tâ-drî lèlè ó'dí gólâkâ vó ró 'dî 'é'á.

23Tã äzã bê gólâ Yésũ rí 'bã 'bã â'dólé íyíkâ tâ êdé 'bá lârákô ngî lâ ró drî-'bã ngá fêfê kâ rí 'bã yí drîî sí rí. ãkũ ró rí, drî-'bã ngá fêfê kâ 'dî 'bã yí bê rí'á düü. Gõ'dá õzõ drî-'bã 'dî 'bã yí ãlôlâ õdrã trá rí, 'dîî lôsí gólâkâ âdrê trá, îcã trá õjílã äzã 'bãlé â'dólé drî-'bã ró gólâ rí vó 'á, tãlã lôsí ngá fêfê kâ 'dî õní ró bê sísí 'álã.

24Gõ'dá Yésũ rí tãsí rí, gólâ rí íyíkâ zãâ lédrê-lédrê ró tâ êdé 'bá ró ãmâ lâfálé 'á Ôvârí bê zãâ gbádú ãdũkũ ãkó.

25Bê trá îtí rí, gólâ îcã trá õjílã gólîyî ânî 'bã ácalé ãnyî Ôvârí ngálã kôró yí sí rí 'bã yí pãlé ngbã zãâ gbádú ãdũkũ ãkó, tãlã gólâ rí'á tólã kâyî vósí kárã lédrê-lédrê ró Ôvârí bê, rí'á rãtãã 'élé Ôvârí drí tâ êdé 'bã gólîyíkâ ró tâ gólîyíkâ tãsí, ä'dô ró bê Ôvârí drí gólîyî pãzó.

26Îcã trá ãmâ drí Yésũ rí trõzó tâ êdé 'bã ángí ãmákâ ró tâ ãmákâ tãsí ndrî. Nî ndrê drê, gólâ rí'á tãndí ró járá'bítí cú îtí tâ õnjí ãkó yí 'á. Ítí rí, gólâ rí'á ngî drî-'bã ángí ngá lî kâ Ôvârí drí gólîyî â'dó 'bã tâ õnjí 'bã ró rí 'bã yí drîî sí. Ôvârí îngã gólâ trá ùrũ ãmbã lâ drí lâvũlî gãrã tâ ùrũ 'álã rí kâ drîî sí, înjîlî înjî ãmbã lâvũlî kôró. Îcã trá drî-'bã ángí äzã 'dî 'bã yí drí kôronyã lîlî ândálé ândã kâyî vósí cé, sísí lâ, tãlã tâ õnjí gólîyî nyãnyã kâ rí 'bã yí tãsí, gõ'dá rí lâ kpá, tãlã tâ õnjí õjílã Îsîrã'élé kâ rí 'bã yí kâ tãsí ndrî. Gõ'dá îcã kô Yésũ drí tâ 'ézó ândálé ândã tâ õnjí tãsí õzõ gólîyí kâtí. Gólâ 'bã cé ngá ãlô ì'dî ngá fêfê ró tãlã tâ õnjí tãsí cú îtí tâ lâ ândã ãkó. Gólâ fê íyî nyãnyã ì'dî drãlé ngá fêfê ró Ôvârí drí. 'Dîî rí îcã trá Ôvârí drí tâ õnjí õjílã kâ rí 'bã yí áyézó gólâ rí õdrã sí.

28Pãtîî ró, tâ 'bã'bã gólîyî âfêlé kôró Músã sí rí 'bã yí 'bã õjílã gólîyî cú tâ âvî-âvî bê rí 'bã yí â'dólé drî-'bã ángí drî-'bã ngá fêfê kâ rí 'bã yí kâ ró. Gõ'dá volé drî lâ 'ásí rí, Ôvârí drí lâtrítrí îtrízó íyî mvã nyãnyã rí 'bãlé ì'dî tâ êdé 'bã ángí ãmákâ ró. Ó'bã gólâ cú îtí tâ õnjí äzãkã ãkó ãlôwálã, tãlã ä'dô ró bê tâ êdé 'bã tãndí ró ãmâ lâfálé Ôvârí bê rí 'á lâvũlî gãrã zãâ gbádú ãdũkũ ãkó.

ÍBÛRÛ 8

1Tã má drí rí'á âtálã ânî drí Yésũ rí tãsí nô rí'á tâ ángí 'î. Kúmú ãmákâ gólâ rí'á tâ êdé 'bã ró ãmâ lâfálé 'á Ôvârí bê rí, gólâ rí'á õjílã lânjã 'î. Gólâ rí trá gólé Ôvârí rí drî-ágó drîî lésí ró, vó Ôvârí drí rîzó drî-ãcê bê 'bũũ 'álã rí 'á. Vó rí 'dî rí'á vó înjîlî înjî rôô rí ì'dî.

- ²Gólâ rî lôsî íyíkâ 'élé vō lãnĵã pãtĩĵi Ôvârí kâ úrú 'álâ rî 'á, Ôvârí êdê vō rî 'dĩ nĩ, â'dó kô ôĵlã mvá ĩ'dĩ.
- ³Tã gólĵĩ drĩ-'bá ąngĩ drĩ-'bá ngá fĕfĕ kâ rî 'bá yí kâ cé tĩtĩ 'bălĕ 'ĕlé rî, rĩ'á ngá fĕfĕ fĕlé gō'dá kpá rĩ'á kōrōnyã lĩlĩ fĕlé Ôvârí drĩ. Ītĩ rî, ĩcâ trá Yĕsũ drĩ â'dólĕ ngá bĕ fĕlé Ôvârí drĩ tã êdĕ 'bá ąngĩ ămákâ ró tã ōnjĩ ămákâ tãsĩ.
- ⁴Ōzō Yĕsũ ă'dô tíkó cé tã êdĕ 'bá gólâ rĩ 'bá tã 'ĕlé ĩnyákú drĩĵi nōngá rî, ĩ'dĩ rî, tíkó ĩcá kô gólâ rî 'bázó tã êdĕ 'bá ró, tãlã ôĵlã ăzã 'bá yí bĕ gólĵĩ 'bălĕ trá â'dólĕ drĩ-'bá ngá fĕfĕ kâ ró tã êdĕlé, gō'dá rĩ'á ĩyĩ cú ngá bĕ fĕlé ă'dô tã 'bã'bã Ôvârí kâ rî 'bá yí vó ró.
- ⁵Lôsĩ drĩ-'bá 'dĩ 'bá yí kâ 'dĩ rĩ'á cé lĩndrĩ lôsĩ pãtĩĵi gólâ tã êdĕ 'bá ămákâ drĩ rĩ'á 'ĕlã úrú 'álâ rî kâ ĩ'dĩ. Tãlã tã 'dĩ tãsĩ rî, Ôvârí 'bã tã Músã drĩ vō 'dĩ tãsĩ drĩ-mbĩlĩ sōsō sĩ. Músã drĕ 'ĕ'á vō gólâ Ôvârí drĩ 'ĕzó rŭ úsŭlĩ 'á lâ ôĵlã íyíkâ bĕ rî 'dĩ'á rî, Ôvârí drĩ tã ătázó Músã drĩ drĩ-mbĩlĩ sōsō sĩ kĩ, "Nĩ êdĕ ngá ndrĩ 'dĩ 'bá yí, nyĕ ōzō vō pãtĩĵi ămã ĩnjĩzō úrú 'álâ gólâ má drĩ ă'dálĕ ní drĩ únĩ drĩ 'álâ rî kátĩ." Ăfō-ăfō 25.40
- ⁶Gō'dá nĩ ndrĕ drĕ, lôsĩ gólâ Ôvârí drĩ fĕlé Yĕsũ drĩ rî, tã lâ lãnĵĩ-lãnĵĩ rōô gãrã lôsĩ tĩbĕ gólâ drĩ 'bălĕ drĩ-'bá ngá fĕfĕ kâ ăzã 'dĩ 'bá yí drĩ 'ĕlé rî yí drĩĵi sĩ. Nĩ ndrĕ drĕ, lãtĩ ó'dĩ gólâ Yĕsũ drĩ êdĕlé ôĵlã drĩ nĩzō Ôvârí ngálâ rî, rĩ'á tãndĩ ró lãvŭlĩ kōrô lãtĩ ăkũ Ôvârí kâ gólâ Músã drĩ ă'dálĕ trá ămã drĩ rî drĩĵi sĩ, tãlã tã gólâ Ôvârí drĩ rĩ'á tã lâ 'bălĕ 'ĕlé ôĵlã íyíkâ pãzó tã lãtĩ ó'dĩ 'dĩ kâ tãsĩ rî rĩ'á tãndĩ ró lãvŭlĩ kōrô tã 'bã'bã gólâkâ lãtĩ ăkũ rî kâ drĩĵi sĩ.
- ⁷Nĩ ndrĕ drĕ, tíkó ōzō lãtĩ ăkũ tã-drĩ lĕlĕ sĩsĩ 'dĩ kâ ă'dô trá nyĕ ndrĩ tãndĩ ró cú ĩtĩ tã ăzãkã ăkó ĩzãlã rî, tí ĩcá kô Ôvârí drĩ lãtĩ tã-drĩ lĕlĕ ó'dĩ kâ ăzã 'ĕzó.
- ⁸Gō'dá Ôvârí ă'dã tã ányã yí drĩ úsŭlĩ ôĵlã íyíkâ tãsĩ tã-drĩ lĕlĕ yí drĩ 'bălĕ trá gólĵĩ bĕ rî vó ró rî úlĩ nō 'bá yí sĩ. "Ôvârí Yăkóvã ătã tã trá kĩ nĩ rî, 'Kăyĩ ăă'dô ăcá'á ĩzãtú má drĩ tã-drĩ lĕlĕ ó'dĩ 'ĕzó ôĵlã ămákâ Īsĩrã'ĕlĕ kâ rî 'bá yí bĕ.
- ⁹Tã-drĩ lĕlĕ ó'dĩ rî 'dĩ ă'dó kô ōzō gólâ sĩsĩ má drĩ 'ĕlé trá gólĵĩ ă'bĩyã yí bĕ kăyĩ má drĩ gólĵĩ drĩ rŭrŭ ăsĕlé vólĕ 'bãdrĩ Măsĩrĩ kâ 'ásĩ rî sĩ rî kátĩ. Gólĵĩ 'dĕ trá ũgŭlĩ drĩĵi tã tã-drĩ lĕlĕ rî 'dĩ 'bá yí kâ 'ĕlé. Tãlã tã rî 'dĩ tãsĩ rî, má 'bãã lĩfĩ gō'dá kô gólĵĩ drĩĵi, tãlã gólĵĩ vó ndrĕzó.
- ¹⁰Nōô rĩ'á tã-drĩ lĕlĕ ó'dĩ má drĩ 'ĕ'á 'ĕlã ĩzãtú ôĵlã Īsĩrã'ĕlĕ kâ bĕ rî ĩ'dĩ. Má ă'dô gólĵĩ 'ĕ'á tã 'bã'bã gólĵĩ má drĩ 'bălĕ gólĵĩ drĩ 'ĕlé rî 'bá yí trólĕ 'bălĕ ĩyĩ pĩpĩsĩlĩ 'á rî 'bá yí nĩlĩ dódó. Ītĩ rî, gólĵĩ ă'dô rĩ'á tã lâ yí 'ĕlé tãndĩ ró. Má ă'dô ă'dó'á ĩ'dĩ Ôvârí gólĵĩkâ ró. Gō'dá gólĵĩ ă'dô ă'dó'á ôĵlã ămákâ ró.
- ¹¹Ītĩ rî, ă'dó kô ĩcã-ĩcã ró ôĵlã ăzãkã ôĵlã ămákâ rî 'bá yí lãfálĕ sĩ drĩ 'bã-tĩ-'dĩ-ăzĩ ĩyíkâ ró rî 'bá yí ngãtã ădrŭpĩ lâ yí bĕ lĩfĩ lâ yí ĩmbázó Ôvârí Yăkóvã rî nĩlĩ, tãlã gólĵĩ ndrĩ ă'dô ămã nĩ'á, ĩtólĕ ôĵlã gólâ cú ĩtĩ ămbã ăkó rî rŭ sĩ cãlé bŭũũ ôĵlã gólâ ămbã gólâkâ drĩ ă'dólĕ gãrã ndrĩ ăzĩ-ăzĩ lâ yí kâ drĩĵi sĩ rî rŭ.

¹²Má â'dô tâ ònjí gólíyíkâ rí 'bá yí âyé'á p̄p̄îsílí tãndĩ ámakâ rí sī. Gõ'dá tâ ònjí rí 'dĩ 'bá yí tâ lâ âgá má dr̄î kô ãlôwálâ.' " Yērēmíyã 31.31-34

¹³Gõ'dá Ôvârí zílí bê tâ rí 'dĩ tâ-dr̄î lēlē ó'dí íyíkâ ró rí, 'dĩ 'bã gõ'dá tâ-dr̄î lēlē sísí gólákâ 'dĩ trá â'dólé tâ ãkû tâ ífí ãkó rí ró, tãlâ ngá gólâ ãkû 'bá trá gõ'dá kpá tâ lâ dr̄î âzálé trá rí â'dô rú îzã'á 'wãã.

ÍBŪRŪ 9

¹Gõ'dá â'dô tâ-dr̄î lēlē sísí Ôvârí kâ òjílã íyíkâ Īsírã'élē kâ rí 'bá yí bê rí vó ró rí, Ôvârí 'bã tâ âzã 'bá yí trá òjílã dr̄î 'élé, â'dô ró íyí ñnj̄zò bê dódó mb̄î. Gõ'dá vò âzã kpá bê r̄í'á, gólâ 'd̄ílí trá Ôvârí rí ñnj̄zò 'á lâ.

²Ítí rí, ú'dì gūgū rí 'dĩ trá. Gõ'dá óòkí gūgū rí 'dĩ 'álé lâ zãlô r̄î. Vò sísí át̄î t̄ílí sī rí, úz̄î trá "'vò Ôvârí kâ". Vò rí 'dĩ 'á rí, órã ãbélengowá trá nj̄r̄í â'dô lâ vó ró r̄í'á ì'í lâ íyí lámã ró, gõ'dá tãrãbízã kpá bê vò rí 'dĩ 'á cú ãmbãtã gólâ òrē 'bãzò trá dr̄î lâ ngá fēfē ró Ôvârí dr̄î rí 'bá yí bê.

³Vò r̄î lâ ró gūgū 'dĩ 'á rí kpá bê, ócã lãfálé lâ vò sísí rí rú sī ítã bí sī kpããkū. Úz̄î vò r̄î 'dĩ "'vò nḡnḡî lâ Ôvârí dr̄î".

⁴Gõ'dá vò r̄î 'dĩ 'á rí, ngá bê r̄í'á zãlô r̄î. Ælô rí r̄í'á tãrãbízã 'î, éêdê dáãbõ 'ásí, r̄ízó ngá ãj̄í bê tūrū-tūrū rí 'bá yí zálé dr̄î lâ 'á Ôvârí dr̄î. Gõ'dá sãndúkū rú'bã lâ ndr̄ílí dáãbõ sī kpá bê r̄í'á, 'dĩ r̄í'á cú ngá gólíyí â'dô tâ-dr̄î lēlē Ôvârí kâ rí 'bá yí bê yí 'á. Gõ'dá ngá rí 'dĩ 'bá yí r̄í'á ì'dĩ ñò: límvo mvá dáãbõ 'ásí cú ngá nyãnyã zílí mánã rí bê 'á lâ, gõ'dá p̄dr̄ígú Ārónã kâ gólâ bí lô'bã 'bá fõô yí bê ãkû ró rí bê, gõ'dá kpá kúní mvá kpãkãrã-kpãkãrã r̄î gólíyí Ôvârí dr̄î tâ 'bã'bã íyíkâ tâ-dr̄î lēlē sísí òjílã íyíkâ bê rí kâ rí 'bá yí ñḡzò dr̄î lâ 'á rí 'bá yí bê.

⁵Gõ'dá sãndúkū 'dĩ dr̄î lâ ólôpã mālāyíkã líndr̄í ãngí ãngí 'î zãlô r̄î t̄î gãrã lâ r̄î rí 'bá yí 'ásí, tâ â'dalé k̄í, p̄ãt̄î Ôvârí rí rú úsúlí òjílã íyíkâ bê vò 'dĩ 'á. Mālāyíkã líndr̄í 'dĩ 'bá yí úfú lâ yí ãkô rú 'dó gólé sãndúkū 'dĩ dr̄î 'álã ró, gõ'dá 'dĩ r̄í'á vò gólâ Ôvârí dr̄î r̄ízó tâ ònjí òjílã kâ rí 'bá yí âyé'élé 'álã rí ì'dĩ. Gõ'dá ngbãangbãno rí, má lēé kô r̄ílí tâ âzã 'dĩ 'bá yí rãlé ndr̄î gūgū 'dĩ tãsī ãn̄í dr̄î.

⁶Gõ'dá éêdê gūgū 'dĩ bê ngá 'á lâ 'dĩ 'bá yí bê ìtí rí, dr̄î-'bã ngá l̄í kâ rí 'bá yí rí ìyí ñí íyíkâ filí cé 'álé lâ k̄ílí trá sísí ró rí 'dĩ 'álã ãndalé ãndalé r̄í'á tâ Ôvârí rí ñnj̄zò rí 'élé.

⁷Gõ'dá gólíyí ícã kô filí 'álé lâ ãkílí r̄î lâ ró rí 'dĩ 'álã. Cé dr̄î-'bã ãngí dr̄î-'bã ngá l̄í kâ rí 'bá yí kâ ãlô rí ícã ñí filí ítã t̄î ãmbélé kpããkū gūgū 'dĩ 'á 'dĩ ùgúlí lâ lésí, cãlé vò nḡnḡî lâ Ôvârí dr̄î 'dĩ 'álã. Gõ'dá gólâ rí filí vò rí 'dĩ 'á cé ãndãlã ãlô ndr̄ô 'á. Kãyí gólâ dr̄î r̄ízó filí 'dĩ sī rí, ícã trá gólâ dr̄î kōrōnyã gólíyí l̄ílí l̄ílí rí 'bá yí ãr̄í lâ yí ãtr̄ózó kpãã fēlé Ôvârí dr̄î ngá fēfē ró tãlã tâ ònjí íyí nyãnyã kâ rí 'bá yí tãsī, gõ'dá kpá tãlã tâ ònjí òjílã ãzã 'bá yí dr̄î 'élé trá cú ìtí vó lâ ñzò kô rí 'bá yí tãsī.

⁸Tã rí 'dĩ 'bá yí sī rí, Líndr̄í Tãndí Ôvârí kâ â'dã tâ ãmã dr̄î k̄í, lãt̄î òjílã dr̄î f̄ízó ítã t̄î 'dĩ ùgú 'álã Ôvârí rí úsúlí rí únj̄j̄í dr̄ē kô kãyí gólíyí dr̄î-'bã ngá l̄í kâ 'dĩ 'bá yí dr̄î r̄ízó dr̄ē r̄í'á lôsī íyíkâ 'élé gūgū rí 'dĩ 'á rí 'bá yí sī.

⁹Gõ'dá tã gũgũ 'dĩ kã â'dã tã ãmã gólĩyĩ rĩ 'bá lédrẽ-lédrẽ ró ãndrõ nô rĩ 'bá yĩ drĩ. Tã rĩ 'dĩ ãtõ lâ ãdĩ rĩ'á nõtĩ. Kõrõnyã gólĩyĩ ùlĩlĩ trá ùlĩ-ùlĩ gõ'dá kpá ngá ãzã 'bá yĩ drĩ-'bá ngá lĩ kã 'dĩ 'bá yĩ drĩ trõlé fêlé Ôvãrí drĩ rĩ 'bá yĩ bê ãcã kô â'dõ-â'dõ õjĩlã gólĩyĩ Ôvãrí rĩ ãnjĩ 'bá kã êdéle Ôvãrí drĩ gólĩyĩ ndrẽzó bê tã mbĩ 'bá ró ngbãngbã yĩ lĩfĩ.

¹⁰Tã ngá fêfê 'dĩ 'bá yĩ kã Ôvãrí drĩ rĩ tãsi rĩ, cé rĩ'á ngá gólĩyĩ nyãlé nyãnyã gõ'dá mvũlĩ mvũmvũ gõ'dá kpá tã gólĩyĩ õjĩlã drĩ rĩ'á trá 'elã ãyĩ 'bãlé â'dóle ngbãngbã Ôvãrí lĩfĩ rĩ 'bá yĩ tãsi rĩ ãdĩ. Gólĩyĩ rĩ'á cé tã gólĩyĩ Ôvãrí drĩ 'bãlé õjĩlã drĩ 'elã ãyĩ rú'bã sĩ rĩ ãdĩ. Gõ'dá lã'bĩ 'dĩ 'bá yĩ rĩ trá ãtĩ bũũũ kãyĩ Ôvãrí drĩ tã ndrĩ êdézó õjĩlã lãfãlé 'á yĩ bê Yésũ sĩ rĩ sĩ.

¹¹Gõ'dá Yésũ ãcã trá 'dĩyĩ pã 'bá ró â'dóle tã êdé 'bã ąngĩ lâ ró tã êdéle ãmã lãfãlé 'ãsi Ôvãrí bê drĩ-'bã ąngĩ ró, drĩ-'bã ąngĩ drĩ-'bã ngá lĩ kã rĩ 'bã yĩ kã rĩ võ lâ 'á tã tãndĩ gólĩyĩ ngá pãpã kã gólĩyĩ ãcã 'bã ãmã drĩ rĩ 'bã yĩ ãfêlé ngbãangbãno. Gólã nĩ trá filĩ võ pãtĩĩ Ôvãrí kã rĩ 'á 'bũũ 'álã. Võ rĩ 'dĩ rĩ'á ndrĩ nyé tãndĩ ró lãvũlĩ kôro gũgũ drĩ-'bã ngá lĩ kã gólĩyĩ ãnyãkũ drĩĩ nõngã nõ 'bã yĩ kã drĩĩ sĩ. Võ rĩ 'dĩ â'dó kô ãngó nõ kã ãdĩ. Ôjĩlã 'dĩ võ rĩ 'dĩ 'dĩ'ãdĩ kô.

¹²Gõ'dá Yésũ fĩ bê võ rĩ 'dĩ 'á 'bũũ 'álã rĩ, 'dĩĩ gólã fĩ trá võ rĩ gógó gólã Ôvãrí drĩ rĩzó rĩ 'dĩ 'á. Gólã fĩ trá võ rĩ 'dĩ 'á cé ãndãlã ãlõ. 'Dĩĩ ãcã trá ãmã pãlé ndrĩ. Gólã filĩ bê rĩ, gólã trõõ ãndrĩ ãrĩ ngãtã ãtĩ ãrĩ kô nĩ'á fêlã ngá fêfê ró Ôvãrí drĩ. Gõ'dá gólã fĩ trá ãyĩ ãrĩ nyãányã gólã ãcã 'bã trá Ôvãrí drĩ ãmã pãzó tã õnjĩ ãmãkã rĩ 'bã yĩ 'ãsi zãã gbãdũ cú ãtĩ ãdũkũ ãkó rĩ sĩ.

¹³Õzõ drĩ-'bã ngá lĩ kã 'dĩ 'bã yĩ ùlĩ kõrõnyã trá trõlé fêlé ngá fêfê ró Ôvãrí drĩ rĩ, 'dĩĩ vósĩ rĩ, gólĩyĩ trõ ãrĩ lâ yĩ lũvĩlĩ võ Ôvãrí kã 'dĩ 'á, tãlã Ôvãrí ããyê ró tã õnjĩ õjĩlã gólĩyĩ tã õnjĩ gólĩyĩkã drĩ gólĩyĩ 'bãlé â'dóle õnjĩ ró Ôvãrí lĩfĩ rĩ 'bã yĩ kã bê, gõ'dá gólĩyĩ drĩ ófó ãtĩ kã gólĩyĩ zãlé trá Ôvãrí drĩ rĩ 'bã yĩ õnjãlé lĩmvũ sĩ rĩ lũvĩzó õjĩlã 'dĩ 'bã yĩ drĩĩ. Tã ãfĩ tã 'dĩ 'bã yĩ kã kĩ, ngá rĩ 'dĩ 'bã yĩ õ'bã ró õjĩlã 'dĩ 'bã yĩ bê â'dóle ngbãngbã Ôvãrí rĩ lĩfĩ drĩ 'á. Gõ'dá â'dõ bê trá kĩ, ãrĩ gõ'dá ófó 'dĩ 'bã yĩ bê ãã'dõ ãcã'á pãtĩĩ õjĩlã jĩlĩ fĩnyãwã â'dóle ngbãngbã ró ãtĩ rĩ,

¹⁴dõvó nĩ 'dẽ nĩ ãsũ tã drẽ mbãrãkã Yésũ Krĩstõ rĩ ãrĩ kã tãsi. Lõsi gólã rĩ ãrĩ kã lãvũ kôro ãrĩ kõrõnyã 'dĩ 'bã yĩ kã rĩ drĩĩ sĩ. Yésũ fẽ ãyĩ nyãányã bê drãlé ngá fêfê ró Ôvãrí drĩ õjĩlã pãlé zãã gbãdũ ãdũkũ ãkó mbãrãkã Lĩndrĩ Tãndĩ Ôvãrí kã rĩ kã sĩ rĩ, 'dĩĩ gólã rĩ rĩ'á ngá fêfê gólã jãrã'bĩtĩ tãndĩ ró cú ãtĩ tã õnjĩ ãzãkã ãkó yĩ 'á rĩ fẽ'á ãdĩ Ôvãrí drĩ, tãlã ãcã ró bê ãmã pĩpĩsĩlĩ 'bãlé â'dóle ngbãngbã gõ'dã ãmã ãnjĩlã tã 'ẽ'ẽ ãzã-ãzã gólĩyĩ rĩ 'bã ãmã drĩlĩ lãtĩ õdrã kã drĩ rĩ 'ãsi, tãlã pãtĩĩ mã ãcã ró bê tã Ôvãrí gólã rĩ 'bã lédrẽ-lédrẽ ró 'dĩ kã 'elã ãdĩ.

¹⁵Tãlã tã rĩ 'dĩ tãsi rĩ, Yésũ 'dĩyĩ pã 'bã ãmãkã ãdĩ rĩ'á õjĩlã gólã tã tã-drĩ lãlé ó'dĩ Ôvãrí bê rĩ kã êdé 'bã 'ĩ, ã'dõ ró bê Ôvãrí drĩ tã tãndĩ ãrũ 'álã ãdũkũ ãkó gólĩyĩ yĩ drĩ tã lâ yĩ 'bãlé trá rĩ ãfẽzó gólã sĩ cú ãtĩ õjĩlã gólĩyĩ yĩ drĩ ãzĩlĩ trá â'dóle ãyĩ nyãányã kã ró rĩ 'bã yĩ drĩ ndrĩ. Mã ãcã trá tã tãndĩ 'dĩ 'bã yĩ trõlé ãmã drĩ õzõ drĩ-vó kãtĩ, tãlã Yésũ drã trá õjĩlã drĩ tĩlĩ tã õnjĩ gólã gólĩyĩ drĩ 'elã trá gólĩyĩ drĩ ãjũzó

trá kp̄ĩ tā tā-dr̄ĩ lēlē dr̄ĩ-káká Ôvârí kâ rî kâ 'ēlé rî sī rî 'ásī. Tā tā-dr̄ĩ lēlē 'dī kâ pē gólīyī trá.

16 Ā'dô dr̄ĩ-vó tāsī rî, ōzō ōjílā āâyē íyī tī-vō trá ngá íyíkâ ró rî 'bá yī lánjízó íyī ōdrā volé dr̄ĩ 'ásī rî, drē sísí olánjí ngá gólâkâ 'dī 'bá yī kô'dáwá áró lâ yī drī rî, áá'dô nī'á lâ zālō sísí kī, p̄t̄ĩ ōjílā rî 'dī drā trá.

17 Tī-vō ōjílā gólâ 'ē 'bá drālē rî kâ ā'dô ā'dó'á cú ítí tā ífí ākó drē gólâ ā'dô drē bê lédrē-lédrē ró rî. Ó'é tā gólâ rî tī-vō kâ 'dī kô té būúú gólâ rî ōdrā volé dr̄ĩ 'ásī.

18 Ā'dô bê trá ítí rî, ōzō ā'dô tā-dr̄ĩ lēlē dr̄ĩ-káká Ôvârí kâ rî tāsī rî, dr̄ĩ-'bá ngá lī kâ 'dī 'bá yī ícâ trá tā lâ 'ēlé kpá ārí sī, 'dī rî tā ā'dalé kī, kōrōnyā gólâ fēlé trá 'dī drā trá drādrā tā ōnjí ōjílā kâ tāsī.

19 Tā gólīyī rālē trá tā-dr̄ĩ lēlē sísí 'dī kâ ā'dô trá nōtí. Sísí lâ, Músā átā tā ndrī gólīyī 'bālē trá ōjílā drī 'ēlé ā'dô tā 'bā'bā gólīyī Ôvârí drī 'bālē trá gólâ drī rî 'bá yī vó ró rî trá. 'Dī vósī rî, gólâ drī ítí jōrā fūzō ĩndrī bê, gō'dá ārí lâ trōzó ōnjálé lūmvū sī. Gō'dá nīngá sī, fē zázá fē zīlī hīsópā rî kâ āņōzó gō'dá k̄b̄l̄l̄k̄ 'bí íkálé kākâ ró rî ātrōzó ōmbélē fē rî 'dī sīlī ōzō sālāngā kâtí, gō'dá trōzó lâ sōlé ārí ōnjálé 'dī 'á gō'dá āngílí lūv̄l̄l̄ búkū tā 'bā'bā Ôvârí kâ rî 'bá yī kâ dr̄ĩ sī gō'dá kpá ōjílā ndrī tólā nā 'bá yī dr̄ĩ sī.

20 Gólâ bê rī'á ārí 'dī lūv̄'á rî, gólâ rî tā átálé kī, "Nōo rī'á ārí gólâ ā'dó 'bá má-t̄t̄ĩ ró tā-dr̄ĩ lēlē gólâ Ôvârí drī 'bālē ānī drī tā lâ yī ĩnj̄l̄l̄ ĩnj̄ ndrī rî kâ ĩ'dī."

21 Gō'dá Músā lūv̄l̄l̄ ārí kpá ĩ'dī sī lâ gūgū gólâ kōrōnyā ūl̄l̄ kâ Ôvârí drī 'á lâ rî 'dī dr̄ĩ sī gō'dá kpá ngá gólīyī ndrī rīzó lā'bí 'dalé ĩ'dī sī lâ yī Ôvârí rī ĩnj̄l̄l̄ rī 'bá yī dr̄ĩ sī.

22 Ā'dô tā 'bā'bā gólīyī Ôvârí drī 'bālē ōjílā drī 'ēlé rî vó ró rî, ícâ trá ā'dô ró bê ārí lāsózó lūv̄l̄l̄ ngá dr̄ĩ sī ndrī, tālā ngá rî 'dī 'bá yī ā'dô ró bê ngbángbá Ôvârí līfī. Ítí rî, Ôvârí rî tā ōnjí āyélé cé ōzō ōólâsô ārí trá lūv̄l̄l̄ rî.

23 Tālā ngá gólīyī gūgū Ôvârí kâ 'dī kâ 'dī 'bá yī rī'á lāmbé tā p̄t̄ĩ Ôvârí kâ 'būū 'álâ rī 'bá yī ā'dázó ōjílā drī rī ĩ'dī, ícâ trá ngá rī 'dī 'bá yī 'bāzó ā'dólé ngbángbá Ôvârí līfī kōrōnyā ūl̄l̄-ūl̄l̄ sī. Ícâ trá ngá gólīyī p̄t̄ĩ 'būū 'álâ rī drī ā'dózó tándí ró ngbángbá. Tā 'dī tāsī rī, ngá 'é'á fūlā rī ícâ trá ā'dólé tándí ró lāv̄l̄l̄l̄ kôrô tā tándí kōrōnyā 'dī 'bá yī kâ rī dr̄ĩ sī, tālā cé rī'á ōjílā gólīyī rī 'bá ngbángbá tándí ró rī ícâ trá filí 'būū 'álâ Ôvârí ngálâ.

24 Nī ndrē drē, 'díyī pā 'bá āmákâ Yésū fī kô vō rī gógó tándí gólâ ōjílā drī édélé dr̄ĩ-'bá ngá lī kâ rī 'bá yī drī rīzó Ôvârí rī ūsúlí 'dī 'á. Vō rī 'dī rī'á cé líndrī vō gólâ p̄t̄ĩ Ôvârí kâ 'būū 'álâ rī kâ ĩ'dī. Yésū fī trá vō rī gógó p̄t̄ĩ gólâ Ôvârí drī rīzó 'būū 'álâ rī 'á, ādrélē Ôvârí āndrá tā āmákâ ngílí Ôvârí drī.

25 Dr̄ĩ-'bá āngí dr̄ĩ-'bá ngá lī kâ rī 'bá yī kâ íyíkâ rī ícâ nī filí vō ngīngí lâ ró ĩnyákú nō dr̄ĩ Ôvârí drī rī 'á ndrō vósī cé kōrōnyā ārí drílā ūl̄l̄l̄ rī bê. Gō'dá Yésū fī íyíkâ kó cé āndâlā ālō vō Ôvârí kâ rī 'á 'būū 'álâ íyī nyānyā fēlé Ôvârí drī ngá fēfē ró. 'Dī ā'dó kô ōzō tā dr̄ĩ-'bá ngá lī kâ āzā 'dī 'bá yī kâ rī tí.

26 Ōzō tíkó tā Yésū kâ â'dô trá tā gólâ drílâ ícálé ândálâ ândâ ōzō drī-'bá ngá lī kâ 'dī 'bá yī kâtí rī, tí â'dô ícá'á lâṅō òdrā kâ 'dī drí Yésū rī 'ézó ândalé dūūdū ítōlê kâyī gólīyī Ôvârí drí ângó nō 'bázó rī sī ácálé būúū ândrō nō. Vō lâ 'dī 'á rī, ngbāangbānō rī, kâyī gólâ Ôvârí drí 'ézó tā ndrī gólīyī yī drí 'bālê 'élê òjílâ ângó nō kâ pázó rī 'bá yī ndēzó rī tú, Yésū ânī trá cé ândâlâ âlô íyī nyāányâ fêlé drâlê tâlâ lâṅō tā ònjí kâ trólê vólê âmâ drīī sī.

27 Ícâ trá òjílâ drí ndrī òdrāzó cé ândâlâ âlô, vó lâ 'ásī rī, Ôvârí â'dô tā gólīyíkâ lôndâ'á kílí.

28 Ítí rī, Yésū fê íyī nyāányâ bê drâlê ngá fêfê ró Ôvârí drí cé ândâlâ âlô rī, 'dīī rī'á ícâ-ícâ ró lâṅō tā ònjí òjílâ dūū kâ rī 'bá yī kâ trólê vólê. Gō'dá Yésū â'dô âgō'á ângó nō 'á kpá ó'dí. 'Dīī gólâ rī kô ânīlī íyī nyāányâ fêlé kpá ó'dí tâlâ tā ònjí tāsī, gō'dá gólâ rī ânīlī 'dī òjílâ gólīyī rī 'bá íyī līfī 'bā'bā sī 'díyī pā 'bá rī âgō-âgō ângó nō 'á rī drīī rī 'bá yī 'bālê â'dólê ōzō yī kâtí.

ÍBŪRŪ 10

1 Tā 'bā'bā gólīyī Ôvârí drí âfêlé òjílâ íyíkâ drí Músā sī rī 'bá yī ícâ kô òjílâ pâlê tā ònjí 'ásī, tâlâ gólīyī rī'á cé línđrī 'í tā â'dalé âmâ drí cé fūyā-fūyā ró tā tândí gólīyī Ôvârí drí tā lâ 'bālê trá 'élê âmâ drí Yésū sī ìzátú rī tāsī. Tâlâ tā rī 'dī tāsī rī, ōzō òjílâ Ísīrā'élê kâ 'dī 'bá yī ânī íyī trá ndrô vósī cé kōrōnyā ájílí līlī ngá fêfê ró Ôvârí drí â'dô tā 'bā'bā gólâ Músā kâ 'dī 'bá yī vó ró rī, ngá fêfê rī 'dī 'bá yī ícâ kô òjílâ gólīyī ânī 'bá Ôvârí rī ñnjílí ítí 'dī 'bá yī 'bālê â'dólê jārā'bítí tândí ró Ôvârí līfī.

2 Tíkó ōzō ngá fêfê kōrōnyā 'dī 'bá yī sī rī ñcâ fí trá òjílâ 'bālê â'dólê jārā'bítí ngbāngbā ró tā ònjí gólīyíkâ rī 'bá yī 'ásī rī, ítí rī, tíkó ícâ kô drílīyī ânīzó kpá ó'dí kōrōnyā bê līlī ândalé ândâ fêlé Ôvârí drí tā ònjí íyíkâ rī tāsī. Tíkó gólīyī â'dô ícá'á ngá fêfê 'dī 'bá yī fêfê lâ âyélê.

3 Gō'dá â'dó kô ōzō 'dīī kâtí, òjílâ drí rīlī ânīlī ndrô vósī cé kōrōnyā fêlé ngá fêfê ró Ôvârí drí. Tā pātīī ró, tā rī 'dī 'bā gólīyī rī'á tā ñsūlī tā ònjí íyíkâ rī 'bá yī tāsī kpá ó'dí ndrô vósī cé.

4 Â'dô trá ítí, tâlâ ícâ kô ārí kōrōnyā 'dī 'bá yī kâ 'dī drí Ôvârí rī 'bālê tā ònjí òjílâ 'dī 'bá yī kâ âyélê.

5 Ítí Yésū Krístō ânī bê rīlī ângó nō 'á rī, gólâ âtâ tā trá kí nī rī, "Ôvârí, ní lēé tā kô òjílâ drí kōrōnyā yī gō'dá ngá āzâ 'bá yī ōzō ngá fêfê kâtí rī 'bá yī bê fêlé ní drí ánī 'bālê tā ònjí gólīyíkâ âyélê. Tā 'dī 'bá yī sú ní rú kô. Gō'dá ní âfê bê-rī rú'bá ĩ'dī má drí rīzó 'á lâ, má drí drāzó ngá fêfê ró ní drí tā ònjí òjílâ kâ tāsī.

7 Gō'dá má lôgō tā 'dī drī lâ trá kí, 'Ní ndrê drē, Ôvârí, mâ rī'á nō. Má ânī trá rīlī njāâ tā gólīyī ní drí lēlé rī 'bá yī 'élê òjílâ pázó, â'dô tā gólīyī ñgílí trá âmâ tāsī búkū áníkâ rī 'á rī vó ró.' " Lôngó 40.6-8

8 Gō'dá â'dô tā ñgī-ñgī Ôvârí kâ 'dī vó ró rī, Yésū Krístō âtâ tā trá sīsī kí nī rī, "Ní lēé kô òjílâ drí kōrōnyā yī gō'dá ngá āzâ 'bá yī bê fêlé ní drí ngá fêfê ró. Kōrōnyā

gólíyî lîlî zâlé zâzâ ngátá ngá ãzâ 'bá yî fêlé fêfê tâ ònjí trôlé rî, â'dó ÿyî kô ngá gólíyî àyîkô lâ yî drí ánî cîlí rî ǐ'dî." Gólâ âtâ úlí ïtí lâ 'dî kâtí 'dî, òzô 'dî 'bá yî ã'dô kpálé tâ 'bâ'bâ gólíyî Ôvârí drí 'bâlé ãmâ drí 'élé rî 'bá yî ǐ'dî rî.

9'Dî vósí rî, Yésû drí tâ âtázó kpá kî, "Ôvârí, mâ bê rǐ'á nô, má ânî trá tâ gólíyî ní drí ámâ lëzó 'elâ rî 'élé." Gô'dá úlí rî 'dî 'bá yî â'dâ tâ kî nî rî, Ôvârí ndê tâ sísí íyíkâ kôrönyâ úlí kâ tâ ònjí tāsí rî trá, ã'dô ró bê yí drí ícázó gô'dá tâ ó'dí 'élé ǐ'dî òjílâ pázó tâ ònjí 'ásí.

10Tâlâ tâ rî 'dî tāsí rî, Yésû drí íyî nyãányâ fëzó drälé ândâlâ ãlô ngá fêfê tândí ró Ôvârí drí ã'dô tâ Ôvârí drí lëlé yí drí 'élé rî vó ró, tâlâ ãmâ 'bâlé ndrî ã'dolé jârâ'bítí tândí ró Ôvârí lîfí.

11Kâyî vósí cé, drî-'bá ngá lî kâ rî 'bá yî rî ÿyî âdrélé vö Ôvârí kâ rî 'á ngá 'ë'ë ÿyíkâ 'élé Ôvârí drí. Gólíyî rî trá kôrönyâ lârákô ãlôlâ 'dî lîlî fêlé ngá fêfê ró Ôvârí drí tâ ònjí tāsí ândâlâ düü. Gô'dá bê lé ïtí rî, ngá fêfê rî 'dî 'bá yî ícá kô tâ pätíjî ró tâ ònjí òjílâ kâ rî 'bá yî trôlé volé.

12Gô'dá Yésû Krístô tâ êdé 'bá ró ãmâ lâfálé 'á Ôvârí bê òzô drî-'bá ngá lî kâ rî kâtí rî, fê íyî nyãányâ trá drälé ngá fêfê ró Ôvârí drí tâ ònjí tāsí. Gô'dá ngá fêfê rî 'dî ícâ trá tâ ònjí ãmákâ trôlé volé zââ gbádú ãdükü ãkó. 'Dî vósí rî, gólâ rî trá vüdrí 'büü 'álâ Ôvârí rî drí-ágó drí lésí.

13Gô'dá ngbãangbânô rî, gólâ bê rǐ'á tólâ kâyî gólâ äjú-'bá-ãzí gólâkâ ndrî rî 'bá yî 'bázó ã'dolé gólâ rî pá zélé rî tëlé, tâlâ gólâ drí ã'dózó gólíyî dríjî drí-ãcê bê kâkâpâ ndrî.

14Rǐ'á ïtí, tâlâ Yésû fê íyî nyãányâ bê drälé ngá fêfê ró Ôvârí drí tâlâ tâ ònjí tāsí rî, gólâ ícâ trá òjílâ íyíkâ pälé tâ ònjí gólíyíkâ rî 'bá yî 'ásí, ã'dô ró bê gólíyî drí ã'dózó bê jârâ'bítí mbîmbî ró Ôvârí lîfí rîlî zââ ïtí gbádú.

15Gô'dá Líndrí Tândí Ôvârí kâ rî kpá úlí âtálé ãmâ drí lîfí drí 'bá ró tâ rî 'dî 'bá yî tāsí. Gólâ âtâ tâ ângü 'bá Yêrëmíyâ tî kî nî rî,

16"Tâ-drî lëlé má drí 'ë'á 'elâ gólíyî bê ïzátú rî rǐ'á nôtí. Má ã'dô tâ ïmbâ-ïmbâ ãmákâ 'bâ'á rîlî gólíyî pîpîsîlî 'ásí. Má ã'dô ïgǐ'á lâ rîlî gólíyî drîjî, tâlâ gólíyî ò'ë ró bê." Yêrëmíyâ 31.33

17Gô'dá Líndrí Tândí Ôvârí kâ âtâ úlí kpá kî nî rî, "Tâ ònjí gólíyíkâ rî 'bá yî gô'dá tâ gólíyî drí 'élé trá tâ 'bâ'bâ ãmákâ rú rî 'bá yî bê âgá kô äzâkâ lâ má drîjî." Yêrëmíyâ 31.34

18Ïtí tâlâ Ôvârí âyê tâ ònjí 'dî 'bá yî trá ndrî ïtí rî, ícá gô'dá kô kôrönyâ lîzó ǐ'dî kpá ó'dí Ôvârí drí tâlâ tâ ònjí tāsí!

19Gô'dá ã'dô bê trá ïtí rî, ãmâ âdrúpî yî ãmâ îzó yí bê, mã nî trá pätí-pätí ró kî, mã ícâ trá filí drî-báláyî ró ùrî ãkó vö rî gógó gólâ Ôvârí drí ã'dózó rî 'á, tâlâ ôdrâ Yésû kâ ãmâ pázó rî tāsí.

20'Dĩi gólâ rî òdrã nĭ lătĭ ó'dí trá ãmâ drĭ fĭzó drĭ-băláyĭ ró kôrô 'á lâ sĭ âdrélé gá Ôvârí ândrá òzô fĭfĭ ítá tĭ 'ĭlí gũgũ 'álâ rĭ ũgú 'álâ rĭ kâtí. Lătĭ ó'dí 'dĭ rĭ'á hũwâ zãâ gbádú ãdũkũ ãkó ãmâ drĭ fĭzó Ôvârí ngálâ.

21'Ítí rĭ, Yésũ rĭ'á tã êdé 'bá ąngĭ ãmákâ Ôvârí bê gólâ rĭ 'bá ãmâ òjĭlã Ôvârí kã rĭ 'bá yĭ vó lâ yĭ ndrĕlé ndrĭ rĭ ĩ'dĭ.

22'Dôvó mã nĭ Ôvârí ngálâ tã lĕlĕ gólâ 'á zãâ bãdĭ pĭpĭsĭlĭ ãlô rĭ sĭ. Ítí rĭ, tã ĩsũ ãmákâ rĭ ãã'dô kô rĭ rĭ, tãlã Yésũ ĩ ãmâ pĭpĭsĭlĭ trá ngbángbã ngá ląnjĭ-ląnjĭ tã ònjĭ ãmákâ rĭ kã rĭ 'bá yĭ 'ásĭ. Gô'dá gólâ ĩ ãmâ rú'bã trá ndrĭ á'dólé ngbángbã tã ònjĭ 'ásĭ ĩmvũ tãndĭ sĭ.

23'Dôvó mã nĭ kĭlĭkpã ró tã gólĭyĭ ãmâ drĭ tã lĕzó trá 'á lâ Yésũ rĭ tãsĭ rĭ rú pĭpĭsĭlĭ ãlô sĭ tã ĩsũ ãmákâ ĩã ãkó, 'dôvó mã rĭ ĩfĭ 'bã'bã sĭ Yésũ drĭ, nyé òzô ãmâ drĭ átálé rĭ'á 'ĕlã rĭ kâtí, tãlã mã nĭ trá kĭ, Ôvârí ãã'dô pătĭtĭ kárã tã gólĭyĭ gólâ drĭ tã lâ 'bãlĕ trá 'ĕlé rĭ 'ĕ'á.

24'Ítí rĭ, 'dôvó mã ąmũ ãmâ ãmâ vó 'ásĭ lõvô ãmákâ á'dálé ãmâ ázĭ-ázĭ yĭ drĭ gô'dá kpã tã tãndĭ 'ĕlé ĩ'dĭ ãmâ ázĭ-ázĭ yĭ drĭ.

25'Dôvó ĩtí rĭ, mã rĭ rĭ'á zãâ rú ê'bélé kpãkã ãlô vó ãlô 'á Ôvârí rĭ lũyĭlĭ. 'Dôvó ãlô ãmâ 'ásĭ rĭ òrĭ kô pĕtrĕ ró cú ĩtí rú ê'bé ãkó vó ãlô 'á, òzô òjĭlã ũrũkã 'bá yĭ drĭ rĭ'á 'ĕlã rĭ kâtí. 'Dôvó mã rĭ bê-rĭ mbârãkã sôsô sĭ ãmâ 'á ãmâ vó 'ásĭ ląvũlĭ kôrô tã tãndĭ gólĭyĭ ãmâ drĭ 'ĕlé ngbãąngbãrũ rĭ 'bá yĭ drĭ sĭ, tãlã kạyĭ gólâ Kúmú Yésũ drĭ ągôzó rĭ trá 'ĕ'á ácálé.

26'Ănĭ gólĭyĭ tã pătĭtĭ Ôvârí kã nĭ 'bá ró rĭ, òzô nĭ ázã ããdĭ drĭ trá vólé rĭrĭ Ôvârí drĭ lĕlé rĭ rú sĭ rĭlĭ tã ònjĭ 'ĕlé gólâ rú rĭ, gô'dá tã ázãkã yũ ní drĭ 'ĕlé Ôvârí drĭ tã ònjĭ ánikã rĭ 'bá yĭ áyézó.

27'Ítí rĭ, ngá ázã yũ ánĭ pãlé, ní ĩcã trá cé tã tĕlé ũrĭ sĭ Ôvârí òkĭ ró tã ní rú. Gólâ á'dô lãņô ąngĭ fĕ'á òjĭlã gólĭyĭ rú pĭ 'bá trá yĭ rú rĭ drĭ ngbã lãsĭ ònjĭ rã'dã rĭ sĭ.

28'Ôzô òjĭlã ázã ò'ĕ tã ònjĭ trá á'dô tã 'bã'bã gólĭyĭ Ôvârí kã áfĕlé kôrô Músã sĭ rĭ vó ró rĭ, ĩtí rĭ, òzô ĩfĭ drĭ 'bá á'dô trá cé rĭ ngátã nã tã á'dálé kĭ, pătĭtĭ òjĭlã 'dĭ ò'ĕ tã ònjĭ 'dĭ trá rĭ, 'dĩ ĩcã trá tã kĭ 'bá drĭ tã kĭzó gólâ rú. Ítí rĭ, úfũ gólâ trá ĩtí lâ 'dĭ kâtí cú ĩtĭ lătĭ drĭlã íyĭ pãzó lãņô 'dĭ 'ásĭ rĭ ãkó.

29'Ă'dô bê trá ĩtí rĭ, á'dô á'dô rú 'ĕ'á nĭ òjĭlã gólâ rĭ 'bá íyĭkã kó Ôvârí rĭ mvã rĭ ĩnjĭlĭ kô'dává rĭ tãsĭ yã? Lãņô gólâ 'ĕ 'bã 'dĕlé gólâ drĭ rĭ á'dô á'dó'á ąngĭ ląvũlĭ gãrã. Yésũ áyĕ íyĭ árí lãdãlé òjĭlã rĭ 'dĭ ĩlĭ tã ònjĭ íyĭkã 'ásĭ á'dô tã tã-drĭ lĕlĕ kã rĭ vó ró, gô'dá òjĭlã rĭ 'dĭ ndrĕ árí rĭ 'dĭ á'dólé tã ífĭ ãkó ró mbârãkã ãkó, ókĭzó gólâ drĭ Yésũ rĭ lôtórĕ pá sĭ kpãdí-kpãdí rĭ kâtí. Ítí rĭ, òjĭlã rĭ 'dĭ 'dá Líndrĭ Tãndĭ Ôvârí kã gólâ pĭpĭsĭlĭ tãndĭ á'dã 'bá ĩ'dĭ gólâ drĭ drĭ-băláyĭ ró rĭ trá. Nĭ ĩsũ tã lãņô ąngĭ 'ĕ 'bã á'déle gólâ drĭ rĭ tãsĭ. Lãņô rĭ 'dĭ á'dô ląvũ'á kôrô lãņô òjĭlã gólâ gã 'bã trá dó tã 'bã'bã gólĭyĭ Músã kã rĭ 'bá yĭ ĩnjĭlĭ rĭ kã drĭ sĭ.

30'Nĭ ndrĕ drĕ, mã nĭ trá kĭ, Ôvârí ĩ'dĭ gólâ tã átã 'bã kĭ nĭ rĭ, "Mã ĩ'dĭ rĭ'á lãņô fĕ 'bá 'ĭ òjĭlã gólâ tã ònjĭ 'ĕ 'bã rĭ drĭ rĭ. Mã á'dô tã 'ĕ'á gólâ rú, á'dô tã ònjĭ gólãkã 'ĕlé trá

rí 'bá yí vó ró. Mâ Ôvârí Yăkóvâ â'dô tâ ôjílâ ámákâ rí 'bá yí kâ kí'á nĩ." Tâ 'Bă'bă Ândâ 32.35-36

- 31**Lâṅô Ôvârí gólâ rí 'bá zââ gbádú rí drí âfêlé rí, rí'á tâ gólâ ũrĩ ró rōô rí lôfilí ĩ'dĩ.
- 32**'Dôvó ânĩ nyăányâ, tâ âníkâ sísí nă ââgâ ânĩ drĩ. Kâyĩ ânĩ drí rú jăzó â'dólé krístô 'bá ró rí sĩ, Ôvârí îcĩ ânĩ lĩfĩ trá tâ íyíkâ nĩlĩ. Vó lâ sĩ rí, ôzô lâṅô ôtírĩ ânĩ úsú rōô rí, lâṅô rí gógó 'dĩ pēé ânĩ kô.
- 33**Kâyĩ ũrúkâ 'bá yí sĩ rí, ólô'dâ ânĩ gô'dá kpá tâ ânyĩ ró rí 'bá yí 'êzó ânĩ drí ô'bí 'á. Gô'dá kâyĩ âzâ 'bá yí sĩ rí, nĩ îcâ trá âdrélé ânĩ âzĩ-âzĩ gólĩyĩ rĩ'á lô'dálâ rí 'bá yí gārâ drĩ 'á, tâlâ â'dólé mbârâkâ sölé gólĩyĩ 'ásĩ.
- 34**Gô'dá kpá kâyĩ âzâ 'bá yí sĩ rí, nĩ nĩ ĩzâ krístô 'bá gólĩyĩ ômbélé trá gānīmă 'á rí 'bá yí kâ trá, gô'dá ĩtĩ rí, ĩzâ lâ yí drí kpá găzó ânĩ lĩfĩ. Gô'dá ôjílâ ôpâ ngá âníkâ bê ndrĩ ânĩ drígá sĩ tâ ányâ ró rí sĩ rí, nĩ rí trá âyĩkô sĩ, tâlâ nĩ nĩ trá kí, Ôvârí fê tâ tândĩ gólĩyĩ rí 'bá âníkâ ró zââ gbádú rí 'bá yí trá ânĩ drí.
- 35**Â'dô bê trá ĩtĩ rí, 'dôvó nĩ âtũ fĩ gágá âyĩkô sĩ rızó tâ lēlé Ôvârí 'á pĩpĩsĩlĩ âlô sĩ. ĩtĩ rí, Ôvârí â'dô tâ tândĩ 'é'á ânĩ drí ĩzátú drĩ-'â ró.
- 36**'Dôvó nĩ rí zââ fĩ âtũ-âtũ sĩ tâ lēlé Ôvârí 'á ĩtĩ, â'dô ró bê ânĩ drí rızó kárâ, rĩ'á tâ gólĩyĩ Ôvârí drí lēlé ânĩ drí 'élé rí 'bá yí 'élé ĩ'dĩ. Ôzô nĩ ô'ê trá ĩtĩ rí, 'dĩ gô'dá ânĩ drí fĩ tâ tândĩ ndrĩ gólĩyĩ Ôvârí drí tâ lâ yí 'bălé trá âfêlé ânĩ drí rí 'bá yí úsúzó.
- 37**Tâ rí 'dĩ â'dô â'dó'á ôzô Ôvârí drí rĩ'á âtálâ tâ ângũ 'bá Hăbákâ tĩ rí kátĩ kí, "Rĩ'á cé kâyĩ fĩnyáwá volé drĩ 'ásĩ, ôjílâ gólâ mâ Ôvârí drí tâ lâ 'bălé trá âjólé rí drí âcázó. Gólâ njăá kô.
- 38**Ôjílâ tâ mbĩmbĩ 'bá ró rí 'bá yí â'dô rĩ'á ĩyĩ tâ ndrĩ 'élé tâ lēlé sĩ má 'á. Gô'dá ôzô ôjílâ ámákâ âzâ ôdĩ drĩ trá gôzó volé rí, tâ gólâkâ sú gô'dá má rú kô." Hăbákâ 2.3-4
- 39**Ămâ nyăányâ â'dó kô rĩ'á ôjílâ gólĩyĩ drĩ dĩ 'bá gólé volé Ôvârí rú sĩ gô'dá gólĩyĩ Ôvârí drí 'bă'á úfú'á lâ rí 'bá yí ĩ'dĩ. Gô'dá âmâ âmângá rĩ'á ôjílâ gólĩyĩ rí 'bá rĩlĩ tâ lēlé sĩ Ôvârí 'á gólĩyĩ Ôvârí drí pālē ĩyĩngá trá rí yí ĩ'dĩ.

ÍBŪRŪ 11

- 1**Tâ ífĩ tâ lēlé kâ Ôvârí 'á rí ĩ'dĩ rĩ'á nōtĩ. Mă nĩ trá kí, tâ gólĩyĩ âmâ drí lĩfĩ 'băzó vó lâ Ôvârí rí tāsĩ rí 'bá yí â'dô pătĩ ĩ'á té ĩtĩ, ôzô kpálé mă ôndrê tâ rí 'dĩ 'bá yí kô ngbăângbânô âmâ lĩfĩ nyăányâ sĩ rí.
- 2**Nĩ ndrê drê, âkũ ró nă 'bá yí sĩ rí, tâ âmâ á'bíyá yí drí ĩyĩ vó 'băzó tâ lēlé Ôvârí 'á pĩpĩsĩlĩ âlô sĩ rí, sũ trá Ôvârí rú tákányĩ. Gô'dá nōô yí rĩ'á tâ gólĩyĩ â'dó 'bá trá tâ tâ lēlé kâ tāsĩ âkũ ró nă 'bá yí sĩ rí ĩ'dĩ.
- 3**Tâ lēlé Ôvârí 'á rí rĩ'á tâ gólâ âmâ 'bă 'bá tâ nĩlĩ kí nĩ rí, tâ ómvó ngá 'ásĩ rí, Ôvârí lô'bă ngá gólĩyĩ ndrĩ ângó nō kâ rí 'bá yí trá gbô cé úlĩ âtâ-âtâ sĩ. ĩtĩ rí, Ôvârí lô'bă

ngá gólíyí ãmâ drí ndrêlé rí 'bá yí nî gō'dá ngá ãmâ drí ndrêlé ãmâ lîfî sî kô'dáwá rí 'bá yí bê.

⁴Ākû ró nā sî, tālā Ábêlē lē tā trá Ôvârí 'á rí drí sî, gólâ drí ícázó ngá fêfê tândí íyíkâ fêlé Ôvârí drí lậvũlî kôrô ãdrúpî lâ Káyĩnā kâ fêlé Ôvârí drí rí drî sî. Ábêlē rí tā sũ trá Ôvârí rú rōô ỉ'dî. Gō'dá Ôvârí drí gólâ rí ndrêzô ôjílâ tā mbị 'bá ró, gō'dá drílâ tā tândí âtázó ngá fêfê gólâkâ rí tāsî 'dî. Gō'dá nĩngá sî, Ábêlē ícâ trá zāâ tā tândí â'dalé ãmâ drí ãndrô nô tā lêlē gólâkâ Ôvârí 'á rí sî, ôzô kpálé gólâ ôdrâ kpá trá ãkpākâ'dā ãkû ró nā sî rí.

⁵Dĩi vósî rí, tālā Ēnókâ lē tā kpá Ôvârí 'á pîpîsîlî ãlô sî rí drí sî rí, ỉ'dî ícâ kô gólâ drí drázó drãdrã. Ôvârí trô gólâ rí nyãányã cú ítî kũlũndũndũ ró 'bũũ 'álâ, gō'dá úúsú gólâ kô ãnyákú drî nōngá. Gō'dá tā ígî-ígî Ôvârí kâ âtâ trá kî, sîsî ãkpākâ'dā únjî Ēnókâ drê kô úrú 'álâ rí, gólâ rí tā sũ trá Ôvârí rú rōô.

⁶Gō'dá bê ítî rí, ícâ kô ôjílâ ãzākâ drí Ôvârí rí 'bázó ãyîkô ró cú ítî tā lē ãkô gólâ 'á. Nî ndrê drê, ôzô ôjílâ ãzâ ôlê trá ânílî Ôvârí ngálâ rí, ícâ trá gólâ drí tā lêzô kî, pătî Ēnókâ Ôvârí bê, rí'á zāâ lédre-lédre ró, gō'dá Ôvârí â'dô pătî tā tândí 'é'á ôjílâ gólíyî ânî 'bá gólâ ngálâ pîpîsîlî ãlô sî rí 'bá yí drí.

⁷Dĩi vósî rí, tālā Nówã lē tā trá Ôvârí 'á pîpîsîlî ãlô sî rí drí sî rí, gólâ drí ícázó tā gólâ Ôvârí kâ drî-mbílî sôzô gólâ lîfî tā gólíyî 'é 'bá â'dólé ỉzátú drê gólâ ndrê kô rí tāsî rí ârízô 'elê. Gólâ drí Ôvârí rí ãnjîzô tā 'dî tāsî. Gō'dá drílâ ngázó kôlóngbô ândrê pâlê, té ôzô Ôvârí drí tā lâ 'bâlê drílâ rí tí. Ítî rí, Ôvârí drí gólíyî pázó ôjílâ gólâkâ rí 'bá yí bê ndrî kôlóngbô rí 'dî sî. Gō'dá tā gólâ Nówã drí 'elê tā lêlē sî rí â'dâ tā kî, ôjílâ ãzâ 'bá yí ndrî ãngó drî kâ rí'á íyî tā ônjî 'bá gólíyî gâ 'bá trá dó tā Ôvârí kâ ârílî rí 'bá yí ỉ'dî. Ítî rí, Nówã drí â'dôzô ôjílâ ãlô gólâ Ôvârí drí trôlé 'bâlê tā mbị 'bá ró rí ỉ'dî tālâ tā lêlē gólâkâ sî.

⁸Dĩi vósî rí, Ābārâyámã lē tā kpá trá Ôvârí 'á. Tã rí 'dî tāsî rí, Ôvârí zîlî bê gólâ nĩ'á rílî 'bãdrî ãtrã ãzâ gólâ Ôvârí drí tā lâ 'bâlê fêlé gólâ drí rí 'álâ rí, gólâ ârí Ôvârí rí tî-vô 'dî té ítî. Ỉ'dî drílâ ngázó 'bãdrî íyíkâ rí âyéle nîzô, kpálé gólâ nîjî drê 'bãdrî rí gógó Ôvârí drí gólâ rí lêzô nílî 'álâ 'dî sîsî lâ sî kô'dáwá rí.

⁹Tālâ tā lêlē gólâkâ tāsî rí, gólâ rí trá rílî ôzô ôjílâ ãtrã kâtî 'bãdrî gólâ Ôvârí drí tā lâ 'bâlê trá 'é'á fêlâ gólâ drí ỉzátú 'dî 'á. Ítî rí, Ābārâyámã rí trá gũgũ 'á, gō'dá Ísákâ yî Yákóbâ bê rí íyî kpá trá ôzô Ābārâyámã kâtî gũgũ 'ásî ndrô dũũ sî. Ísákâ yî Yákóbâ bê 'dî 'bá yí, Ôvârí 'bã tā kpá volé lésî 'bãdrî ãlôlâ 'dî fêzô gólíyî drí.

¹⁰Ābārâyámã lē tā-drî rîzô ôzô ôjílâ ãtrã kâtî 'dî, tālâ gólâ rí 'dî rí'á jãrîbã ândrê gólâ Ôvârí drí 'é'á tā lâ 'bâlê gō'dá 'é'á fêlâ yí drí rîzô 'á lâ rí têlé. Gō'dá Ôvârí 'dî jãrîbã rí 'dî â'dólé ndãndã zãã gbãdú úfú ãkô lâ.

¹¹Ôzô Ābārâyámã ã'dô kpálé ôjílâ gólâ dē 'bá trá kpãrãdî rí ỉ'dî rí, gō'dá ôzô kpálé ôkô lâ Sárã ã'dô íyíkâ óndó 'î rí, Ābārâyámã ícâ trá â'dólé mvã átã ró, tālâ gólâ lē tā trá tá Ôvârí kâ 'á pîpîsîlî ãlô rí sî. Gólâ lē tā trá kî, Ôvârí â'dô pătî tā gólâ drí 'bâlê 'elê rí 'é'á.

12Gõ'dá õzõ kpálé Ābārāyámā drí â'dózó trá ārākā ró kpārādī ānyî 'ě'á drālé rî, Ôvârí 'bā gólâ trá â'dólé á'bíyá ró ózõwá bê düüdû. Gõ'dá gólâ rî ózõwá yî lûtî trá âcálé õzõ ĩ'bĭ'bĭwá gólĭyî 'būû 'álâ ngátá õzõ sínýtā gólâ îcálé lālâ kô ĩm̄vū ândrê tĭ sĭ rĭ kâtĭ.

13Ītĭ rĭ, õjĭlā tā lē 'bá trá Ôvârí 'á pĭpĭsĭlĭ ālô sĭ 'dĭ 'bá yĭ ôdrā ĩyĭ trá cú ĩtĭ sĭsĭ drē gólĭyĭ ũsú tā gólĭyĭ ndrĭ Ôvârí drĭ tā lâ yĭ 'bālē 'ēlé gólĭyĭ drĭ rĭ kô. Gõ'dá rĭ, gólĭyĭ nĭ trá kĭ, Ôvârí â'dô tā rĭ 'dĭ 'bá yĭ 'ě'á ĩzátú sĭsĭ 'á tólâ. Tālâ tā 'dĭ tāsĭ rĭ, gólĭyĭ rĭ trá āyĭkô sĭ. Gólĭyĭ kĭ, ĩyĭ ā'dô õjĭlā ātrā kâtĭ gõ'dá lāmú 'bá ró õzõ ĩyĭ ā'dô drē bê rĭ'á nōngá ĩnyákú nō drĭĭ rĭ.

14Nĭ ndrê drē, õjĭlā gólĭyĭ tā átá 'bá ĩtĭ 'dĭ 'bá yĭ rĭ, â'dâ tā kĭ, gólĭyĭ rĭ'á ĩĭĭ 'bā'á â'dózó cú 'bādrĭ ĩyĭ nyāányā kâ gólĭyĭ drĭ lēlé rĭ bê ātĭ 'á tólâ rĭ drĭĭ zāā gbádú ró.

15Gólĭyĭ rĭ kô tā ĩsūlĭ 'bādrĭ ĩyĭ átá yĭ kâ ĩyĭ drĭ âyéle trá volé rĭ tāsĭ. Ōzõ tĭ gólĭyĭ ĩsū tā trá 'bādrĭ rĭ 'dĭ tāsĭ rĭ, tĭ gólĭyĭ gō nô trá volé tólâ.

16'Dĭĭ vō lâ 'á rĭ, gólĭyĭ 'bā ĩyĭ ĩĭĭ 'bādrĭ gólâ 'būû 'álâ gólâ 'bā'á â'dólé tāndĭ ró rōô lāvūlĭ 'bādrĭ átá lâ yĭ kâ rĭ drĭĭ sĭ rĭ drĭĭ. Tālâ 'dĭĭ tāsĭ rĭ, Ôvârí êdē jārĭbā ândrê trá 'būû 'álâ gólĭyĭ drĭ rĭzô 'á lâ, ā'dô ró bê yĭ Ôvârí drĭ tā â'dázó kĭ, yĭ āā'dô rĭ'á cú ĩtĭ ānyĭ ākó gólĭyĭ tāsĭ. Gõ'dá gólâ rĭ'á āyĭkô ró, tālâ gólĭyĭ drĭ ĩyĭ zĭzô Ôvârí ĩyĭkâ ró rĭ sĭ.

17Gõ'dá Ôvârí âtā tā trá Ābārāyámā drĭ Īsákā rĭ tāsĭ kĭ nĭ rĭ, "Īsákā â'dô lûtĭ'á nĭ â'dólé ní drĭ ózõwá bê düû, õzõ má drĭ tā lâ 'bālē trá ní drĭ rĭ kâtĭ." Ôvârí 'bā tā kpálé tā 'dĭ 'ēlé Ābārāyámā drĭ Īsákā sĭ rĭ, Ôvârí õtĭrĭ tā ĩnjĭ-ĭnjĭ Ābārāyámā kâ ũjūû rĭ, Ābārāyámā â'dô trá njāā ĩyĭ mvá Īsákā rĭ ômbē ĩĭĭ â'dólé ngá fēfē ró Ôvârí drĭ, tālâ gólâ lē tā trá Ôvârí 'á pĭpĭsĭlĭ ālô sĭ. Gõ'dá tā lēlé gólākā sĭ, gólâ â'dô trá njāā mvá rĭ gógó gólâ Ôvârí drĭ tā 'bāzô trá ózõwá düû fēzô ĩ'dĭ sĭ lâ rĭ 'dĭ fūlĭ.

19Gõ'dá ā'dô bê trá tā Ôvârí drĭ 'bālē trá rĭ ĩ'dĭ rĭ, Ābārāyámā ĩsū tā kĭ, Ôvârí îcâ trá Īsákā rĭ ĩdrĭlĭ ôdrā 'ásĭ, ā'dô ró bê tā yĭ drĭ 'bālē trá 'dĭ 'ēzô. Gõ'dá tā rĭ 'dĭ ā'dô trá ókĭzô Ôvârí ĩdrĭ Īsákā trá ātrōlé lôgōlé Ābārāyámā drĭ.

20'Dĭĭ vósĭ rĭ, tālâ Īsákā lē tā kpá trá Ôvârí 'á rĭ drĭ sĭ rĭ, gólâ drĭ õrē fēzô mvá lâ yĭ Yākóbā drĭ gõ'dá Ēsáwō bê â'dô tā gólĭyĭ 'ē 'bá â'dólé ĩzátú rĭ tāsĭ, â'dô tā gólĭyĭ Ôvârí drĭ 'bālē trá rĭ vó ró.

21'Dĭĭ vósĭ rĭ, tālâ Yākóbā lē tā kpá trá Ôvârí 'á rĭ drĭ sĭ rĭ, gõ'dá gólâ õtĭrĭ 'ēē drālē rĭ, gólâ drĭ ngāzô õrē fēlé 'dĭyĭmvá Yōsépā kâ rĭ 'bá yĭ drĭ â'dô tā Ôvârí kâ rĭ vó ró. Gõ'dá gólâ fēlé bê õrē 'dĭ trá rĭ, gólâ drĭ rĭzô âdrélē drĭ âtĭ-âtĭ ró pĭdrĭgú ĩyĭkâ rú ĩyĭ âtĭĭĭ gá, gõ'dá gólâ drĭ rātāā 'ēzô Ôvârí drĭ 'dĭyĭmvá 'dĭ 'bá yĭ tāsĭ.

22Gõ'dá 'dĭĭ vósĭ rĭ, Yōsépā lē tā kpá trá Ôvârí 'á pĭpĭsĭlĭ ālô sĭ. Tālâ tā rĭ 'dĭ tāsĭ rĭ, gólâ â'dólé bê 'ě'á drālē rĭ, gólâ âtā tā kĭ, Ôvârí ũnjĭ látĭ trē õjĭlā ĩyĭkâ rĭ 'bá yĭ drĭ fōzô volé Māsĭrĭ 'ásĭ ĩzátú, õzõ drĭlā tā lâ 'bālē trá rĭ kâtĭ. Gõ'dá gólâ drĭ tā âtázó kpá ĩyĭ āvō tāsĭ.

- 23**Nĩngá sī rī, Músā rī átá yī Músā rī ândrê bê lē ìyī tā kpá trá Ôvârí 'á. Tā rī 'dī tāsī rī, útilí bê Músā rī, gólíyī drí gólâ rī lậpízó párá nâ sī, tālâ gólâ sū trá rōô. Í'dī gólíyī lēé kô tā gólâ kúmú ạngí Mạsĩrĩ kâ drí 'bălê rī 'êlé, tālâ kúmú Mạsĩrĩ kâ 'dī 'bā tā trá mvá ôdé ãgô ró Ísĩrã'êlé kâ rī 'bá yī ùfúlí ndrĩ. Gólíyī rī trá cú ítí ùrĩ tā kúmú ạngí 'dī kâ 'bălê 'dī kâ âkó tālâ tā lēlé gólíyíkâ 'dī tāsī.
- 24**Gõ'dá Músā rī gógó lē tā kpá trá Ôvârí 'á pĩpĩsílí ãlô sī. Í'dī gõ'dá gólâ mbâ bê âcálê ãgô ãmbá ró rī, gólâ gã dó ôjílâ drí íyī zĩlĩ kúmú Mạsĩrĩ kâ 'dī mvá lâ ôkó ró rī mvá lâ ró.
- 25**Gólâ 'bā bê-rī íyī nyãányã í'dī â'dólê ôjílâ Ôvârí kâ ró ôjílâ Ísĩrã'êlé kâ rī 'bá yī lãfálê, ã'dô ró bê lậô drí íyī ùsúzó bê kpākã ãlô. Gólâ lēé tā kô rĩzó ãyĩkô tā ônjĩ 'bá Mạsĩrĩ kâ rī kâ 'á, ôzô ã'dô bê kpálê kậyĩ fĩnyáwá sī rī.
- 26**Tā ìsũ gólâkâ trá rĩ'á nôô rī tí. Rĩ'á tãndĩ ró íyī lô'dázó ôjílâ Ôvârí pậtĩ kâ rī 'bá yī bê, 'díyī pã 'bá gólâ Ôvârí drí 'ê'á âjólâ ìzátú rī tāsī. Tā rī 'dī lậvũ kôrô drĩ-ngá gólíyī dũ Mạsĩrĩ kâ gólíyī yí drí 'bã'á ùsú'á lâ ózôwá kúmú ạngí kâ ró rī drĩ sī, tālâ gólâ rī íyī lĩfĩ 'bălê tā lậnjã ndrĩ gólíyī Ôvârí drí 'bălê trá 'êlé ôjílâ íyíkâ drí rī 'bá yī drĩ.
- 27**Tālâ Músā lē tā trá Ôvârí 'á rī drí sī rī, í'dī gólâ drí ícázó âfôlê Mạsĩrĩ 'ásĩ cú ítí ậwã kúmú ạngí kâ rī ùrĩ lâ ãkó, gólâ rī trá zãã tā lēlé Ôvârí 'á, tālâ ôkĩzô gólâ ícã trá Ôvârí gólâ ôjílâ drí ícálê ndrêlâ kô íyī lĩfĩ sī rī ndrêlé.
- 28**Tālâ tā lēlé Músā kâ Ôvârí 'á rī sī rī, gólâ drí tā Ôvârí kâ kậyĩ drĩ-kákã lậvũ-lậvũ kôrô rī kâ 'êzô. Gólâ 'bā tā ôjílâ íyíkã Ísĩrã'êlé kâ drí kậbĩlĩkĩ ãrĩ lủvĩzó átĩ tĩ íyíkã rī 'bá yī tĩlĩ sĩ cé tĩtĩ, ã'dô ró bê mẫlâyĩkã gólâ âjólê ôjílâ ùfúlí rī drí lậvũzó bê kôrô jô gólíyíkã rī 'bá yī rú sĩ cú ítí gólíyī mvá drĩ-kákã mvá ágô ró rī 'bá yī ùfú ãkó.
- 29**Gõ'dá tālâ ôjílâ Ísĩrã'êlé kâ rī 'bá yī lē tā kpá trá Ôvârí 'á rī drí sī rī, í'dī gólíyī drí ícázó lậmvũ ândrê zĩlĩ Lậmvũ Kããkã rī mbălê 'á'á lé drĩ ãzã rī lésĩ tãndĩ ró. Gõ'dá ôjílâ Mạsĩrĩ kâ ùjũ íyī bê kpá 'ê'á lậmbălê vô rī gógó ãlôlâ ôjílâ Ísĩrã'êlé kâ drí lậmbãzó 'dĩ 'ásĩ tālâ gólíyī ùrúlí rī, lậmvũ ândrê lãfã cã 'bá trậ 'dĩ drí lãfã â'bãzó íyĩ vô 'á ôjílâ Mạsĩrĩ kâ 'dĩ 'bá yī rú kậngbũ, gõ'dá gólíyī ùfúlí tĩlĩlĩ ngbã.
- 30**Gõ'dá tālâ ôjílâ Ísĩrã'êlé kâ lē tā trá Ôvârí 'á rī drí sī rī, gólíyī drí ngãzó ndrĩ rĩ'á lậmúlĩ mễ'dê mễ'dê mễ'dê jặrặbặ ạngí zặlặ Yẻrặkộ rặ rú sặ kặyặ nặ-dặ-lặ-rặ sặ ítú vớsặ zãã cé, nyé ôzô Ôvârí drí tã lâ 'bălê trá rĩ tí. Gõ'dá tālâ tã 'dĩ tāsĩ rĩ, ãbê gólâ ndrôgô ró bẻlẻ trá ngặặ-ngặặ dặrặ gbặ ãjặrặbặ ândrẻ 'dặ rú sặ rặ drặ ùtúzó rặ'bủ vủdrặ.
- 31**Nĩngá sĩ, Rặhặbặ ã'dô kpálẻ ãgô kpặ 'bá ró sặsặ jặrặbặ ândrẻ rặ 'dặ 'á rặ, gólâ drí rú jặzó tã lẻlẻ Ôvârí pậtặ rặ 'á. Gõ'dá gólâ drí tã lẻzó kặ, Ôvârí cú rặ'á mbặrặkặ bê ãmbặ. Gõ'dá tălâ tã rặ 'dặ tặsặ rặ, gólâ lậgũ tã ngô 'bá Ísĩrã'êlé kâ rặ 'bá yặ trá. Ítặ rặ, Rặhặbặ drặ ngặ pặzó kậyặ gólâ ôjílâ Ísĩrã'êlé kâ rặ 'bá yặ drặ fặzó jặrặbặ rặ 'dặ ìzặlẻ rặ sặ, gõ'dá ôjílâ gólíyặ tã lẻ 'bá kô Ôvârí 'á rặ 'bá yặ ùfúzó ndrặ.

32Tí rĩ'á tãndí ró má drí tã átázó tã lələ ɔjílã āzā 'bá yí kã tāsī rí, gō'dá ɪtú-pá ícá kô má drí 'ézó lâ ngbāangbānō. Má átá tã drē kô tã gólīyí Gīdēyónā kã rí 'bá yí tāsī, ngātá Bārākā kã Sāmōsónā kã, ngātá Yépētā kã, ngā Dāwúdī kã, ngā Sāmōwélē kã gō'dá tã ɱngū 'bá āzā 'bá yí kã bē ndrī.

33Gō'dá tãlā tã lələ ɔjílã āzā 'bá yí kã Ôvârí 'á pīpīslí ălô sī rí tāsī rí, Ôvârí ămû gólīyí ɔzō gólá drí tã lâ 'bălē trá rí kâtí. Ôvârí ămû gólīyí ɔzō nōô 'bá yí kâtí. Tã kī 'bá āzā 'bá yí rí iyí trá tã kīlí mbĩmbĩ lâ ró Ôvârí rí lĩfĩ drĩ 'á. ɔjílã āzā 'bá yí 'bú ăjú trá 'bădrĩ āzā 'bá yí bē gō'dá tã trōzō ăjú-'bá-ăzí lâ yí 'bădrĩ 'dĩ 'bá yí kã drĩgá sī. Gō'dá āzā 'bá yí tã lē 'bá trá Ôvârí 'á rí, Ôvârí 'ê kămĩ rīlí cú ɪtí gólīyí ɔcĩ ăkó fūlí nyălē volé.

34Gō'dá ɔjílã āzā 'bá yí ɔlē tã trá Ôvârí 'á rí, Ôvârí 'é lăsí ăndrē ră'dă rí 'dĩ kô gólīyí zălē vėlē. Gō'dá ɔjílã āzā 'bá yí lē tã trá Ôvârí 'á bē rí, Ôvârí nĩ lătĩ trá gólīyí drí ngá păzô volé ăjú-'bá-ăzí 'ē 'bá gólīyí úfúlí drĩ-lăfă sī rí 'bá yí drĩgá sī. Gō'dá ɔjílã āzā 'bá yí gólīyí mbârākă ăkó rí 'bá yí, úsú iyí mbârākă kpá Ôvârí drĩgá sī tãlā tã lələ gólīyíkă Ôvârí 'á rí tāsī. Ôvârí fē mbârākă kpá ɔjílã āzā 'bá yí drĩ ăwă 'ézó, tãlā gólīyí ɔtrō ró tã bē ăjú-'bá-ăzí ătră ró rí 'bá yí drĩgá sī gólīyí úfû-úfû sī dínyí-dínyí.

35Gō'dá kpá ɔkó ũrūkă 'bá yí lē tã bē trá Ôvârí 'á rí, Ôvârí 'ê gólīyí áró ɔdră 'bá trá rí 'bá yí lĩdrílí ɔdră 'ásĩ. Gō'dá ɔzō ɔjílã ɔnjí ũŭrŭ ɔjílã Ôvârí kã ũrūkă lâ trá lô'élē fūlí rí, tã lē 'bá rí 'dĩ 'bá yí gă iyí dó tã lələ iyíkă Ôvârí 'á rí ăyélē. 'Dĩ rí, gólīyí rŭ iyí tã Ôvârí kã gágá njírí-njírí, tãlā yí ɔrĩ ró bē Ôvârí bē zăă gbădú. Tã 'dĩ sŭ nĩ lăvŭlí găřă tã gólá ɔjílã drí lĩdrízó ɔdră 'ásĩ gō'dá drĩlīyí ícázó drălē kpá ɔ'dĩ rí drĩ sī.

36ɔjílã ɔnjí rí trá tã lē 'bá ũrūkă 'bá yí gŭlí gō'dá kpá călă iyí ɔnjóró'bĩ sī. Gólīyí ɔmbē ɔjílã āzā 'bá yí nyărĩ sī trólē 'bălē gănimă 'á tãlā tã lələ gólīyíkă Ôvârí 'á rí tāsī.

37Nĩngá sī rí, úúfŭ ɔjílã Ôvârí kã ũrūkă 'bá yí lŭvŭ-lŭvŭ lâ yí kŭnĩ mvá sī rí sī. ăzā 'bá yí ɔômvă 'ă lâ iyí mōsérē sī tú tú, gō'dá úúfŭ āzā 'bá yí iyíkă lígú ăngĩ mbělēsô-mbélēsô rí 'bá yí sī. ɔjílã Ôvârí kã āzā 'bá yí bē rĩ'á ngă ăkó lé 'bá ró, gólīyí rí lămŭ bē cé kăbĩlíkĩ ínyíríkó ngātá ɪndrĩ ínyíríkó sōsō ítá ró rí sī. ɪtĩ rí, ɔjílã 'ê tã ănyĩ kã trá gólīyí drí gō'dá kpá gólīyí lărākô 'ē'ē bē.

38ɪtĩ rí, ɔjílã rí 'dĩ 'bá yí ndrĩ ă'dô trá tãndí ró lăvŭlí kôrô ɔjílã gólīyí ăngó nō kã rí 'bá yí drĩ sī. ɔjílã ăngó nō kã ícá kô ă'dólē ămbă gólīyíkă nĩlĩ tãndí ró. Gō'dá ũrūkă 'bá yí kpă vō trá ăgăngbėlē 'ásĩ nĩ'á rĩ bē únĩ lăfălē sī, ũgĩ 'ásĩ, gō'dá kpá 'bú 'ásĩ.

39Tã ɔjílã rí 'dĩ 'bá yí kã sŭ trá Ôvârí rŭ rōô, tãlā tã lələ gólīyíkă tāsī. Gō'dá ɔzō ă'dô trá kpălē ɪtĩ rí, gólīyí úsú drē tã lănjă ndrĩ gólīyí Ôvârí drí lələ fėlē ɔjílã iyíkă drí rí kô.

40Ôvârí lē trá tělă būŭŭ ɪtú-pá ngbāangbānō kã sī tã lănjă āzā 'dĩ 'bá yí 'ézó ămă drí. Ícá trá ɔjílã ndrĩ 'dĩ 'bá yí drí ă'dólē 'dŭwă ămă bē, gō'dá gólīyí drí tã lănjă gólīyí Ôvârí drí ădélē ɔjílã iyíkă drí Yésŭ sī rí úsúzô bē ndrĩ.

ÍBŪRŪ 12

¹Dōvó mã ìsũ drē tā òjílā dũũ tā lē 'bá trá sísí 'dĩ 'bá yí tāsí. Gólíyí ìcâ trá tā tãndí à'dalé àmâ drí tā lēlē Ôvârí 'á pìpìsílí àlò sī rí tāsí. Á'dô bê trá ìtí rí, 'dōvó mã àyê tā gólíyí ndrī àmâ 'á rí 'bá àmâ lôgálé dó njúlí gágá tā Ôvârí kâ rí 'bá yí rú rí volé, ngíngí là tā ònjí gólíyí àmâ rú 'bá trá àngbũ gō'dá ànjolé volé tā Ôvârí kâ rí rūrĩ 'ásí njírí-njírí rí 'bá yí volé. Gō'dá ìtí rí, mã 'dê mã rá zãã bādĩ àtílí àtílí ró fĩ àtũ-àtũ sī tā gólíyí Ôvârí drí 'bálé trá àmâ drí 'èlé rí 'bá yí 'èlé ì'dí.

²Dōvó àmâ lĩfí àadrê cé Yésũ drĩ, gólâ àmâ 'è 'bá à'dolé tá lēlē bê sísí Ôvârí 'á, gō'dá kpá gólâ àmâ 'è 'bá tá lēlē àmákâ drí mbãzó à'dolé cú mbârâkâ bê gārã àmâ drí rízó zãã rí'á 'délé gólâ vó ì'dí rí, tãlâ Yésũ àtũ fĩ trá drãzó fê lâlì-lâlì drĩ. Gō'dá gólâ ndrê ànyí òdrã lârâkô rí gógó 'dĩ kâ rí yí lĩfí ngá fínyáwá ró, tãlâ gólâ rí lĩfí 'bálé àyĩkô gólâ Ôvârí drí 'bálé gólâ drí ìzátú rí drĩ ì'dí. Gō'dá ngbãangbânô rí, gólâ trá rí'á Ôvârí rí drí-ágó drí lésí ró vò gólâkâ à'dózó cú drí-ácê bê àngó nõ drĩlì rí 'á.

³Bê trá ìtí rí, 'dōvó nĩ ìsũ tá tá gólâkâ tāsí. Gólâ àtũ àwã tá ndrī gólíyí òjílâ ònjí gólíyí gólâ rí lòvó 'bã 'bá kô àlòwálâ rí 'bá yí drí 'èlé gólâ rú rí 'bá yí kâ trá. Òzô nĩ ìsũ tá trá tá gólâkâ tāsí rí, nĩ à'dô kpá ìcá'á cú fĩ àtũlì kàyì gólâ lànô kâ rí sī, cú ìtí tá rōrô gólâ 'è 'bá ànì 'bálé tá lēlé tá Ôvârí kâ 'á rí àyê-àyê là àkó.

⁴Nĩ ndrê drē, òzô nĩ òtírĩ rĩ rú cēlé tá ùjũ-ùjũ tá ònjí 'bá yí drí 'èlé ànì rú rí rú rí, àcálé búúũ àndrô nõ rí, 'dĩ úúfú ànì drē kô tá 'dĩ tāsí. Bê trá ìtí rí, nĩ àdrê gágá tá lēlé Yésũ 'á.

⁵Úlì gólíyí Ôvârí kâ àtalé mbârâkâ sölé ànì 'á kàyì ódrí ànì zĩzó 'dīyĩmvá gólâkâ ró rí 'bá yí jâ trá ànì drĩ sī yã? Nôô yí rí'á úlì gólíyí Ôvârí drí rí'á àtalâ ànì drí Sólômô tĩ rí 'bá yí ì'dí. "Àmâ mvá yí, òzô Ôvârí Yákóvã òtírĩ ànì àtí rí, 'dōvó nĩ ìsũ tá mánísí dódó tá tībê gólâ drí lēlé ìmbálé ànì drí. Òzô gólâ àâtí ànì rí, tá rí 'dĩ ò'bã ànì kô à'dolé tá ìsũ ró rōô tá gólâ tá mbì 'ézó rí àyélé.

⁶Nĩ ndrê drē, Ôvârí à'dô òjílâ gólíyí yí drí lòvó là ìyí 'bálé rí 'bá yí àtí'á ndrī lànô fēfē sī, tãlâ gólíyí òrì ró bê rí'á tá mbìmbì rí 'èlé ì'dí. Gólâ à'dô òjílâ ndrī gólíyí gólâ drí trólé ìyí mvá yí ró rí 'bá yí àtí'á." Úlì Mãnĩgô 3.11

⁷Dōvó nĩ àtũ 'alé lànô rí 'bá ànì 'èlé rí 'bá yí drí sī. Nĩ trô lànô rí 'dĩ à'dolé 'dīyĩ àtí-àtí ró ànì átá úrú 'alâ rí drígá sī. Ôvârí rí tá 'èlé ànì drí, òzô ìyí mvá nyãányã ró rí 'bá yí kâtí. Gō'dá mvá àzã fí bê átá là drí àtílí kô'dáwá drílâ à'dózó tá mbì 'bá ró yã?

⁸Órì bê àmâ àtílí ndrī cé tĩtĩ. Òzô gō'dá 'dīyĩ àtí-àtí à'dô trá yũ àmâ drí rí, tí 'dĩ gō'dá Ôvârí rí 'dĩ kô tá 'è'á àmâ drí òzô ìyí mvá pãtĩ rí 'bá yí kâtí. Gō'dá ìtí rí, àmâ rí'á òzô 'dīyĩmvá gólíyí tĩlì cú ìtí átá là yí nĩlì kô'dáwá rí 'bá yí kâtí.

⁹Gō'dá àmâ átá nyãányã gólíyí àmâ tĩ 'bá trá ìnyákú drĩ nōngá rí 'bá yí tāsí rí, gólíyí rí àmâ àtílí 'dĩ kpá 'dīyĩmvá ìyĩkâ rí 'bá yí ró. Tãlâ tá rí 'dĩ 'bá yí tāsí rí, mã ìnjì gólíyí. Gō'dá tá lànô 'dīyĩ àtí-àtí kâ gólâ Ôvârí drí àfélé àmâ drí rí trózó rí lãvũ trá gārã 'dīyĩ àtí-àtí gólâ àmâ átá ìnyákú nõ kâ rí 'bá yí kâ drĩ sī. Ìtí rí, rí'á tá lãnjì-

lânjĩ 'î rōō ãmâ nyãányâ 'bãzó tâ ãnjĩ sĩ ãmâ átá 'bũũ 'álâ rĩ zélé, ãmâ drĩ rĩzó rĩrĩ tãndĩ sĩ gólâ rĩ mvá yĩ ró.

10Gõ'dá ãmâ átá gólĩyĩ ãnyákú drĩ nōngá nō 'bá yĩ rĩ ãmâ átĩlĩ lãñō fēfē sĩ cé kãyĩ kútúwạ sĩ ãmâ 'dĩmvã drĩĩ ãmâ pãlé, ã'dô tâ ãsũ gólĩyĩkâ rĩ vó ró. Gõ'dá Ôvãrĩ nĩ tâ gólĩyĩ ndrĩ ãmâ drĩ tãndĩ ró rĩ 'bá yĩ trá. Gólâ rĩ lãñō fēlé ãmâ drĩ tãlã ãmâ pãzó, ã'dô ró bê ãmâ drĩ ã'dózó bê jãrá'bitĩ tãndĩ ró õzō íyĩ kãtĩ.

11Õzō óófē lãñō trá ãmâ drĩ rĩ, lãñō rĩ 'dĩ 'bã ãmâ ã'dólé ãzã ró ãmbã. Mã ã'dó kô ãyĩkô ró tâ lâ tãsĩ. Gõ'dá vó lâ sĩ rĩ, õzō lãñō rĩ 'dĩ ãcã trá ãmâ 'bãlé tâ mbĩ rĩ 'bá yĩ 'élé tâ mbĩ 'bá Yēsũ kã rĩ 'bá yĩ ró rĩ, ãtĩ rĩ, 'dĩ ãmâ pĩpĩsĩlĩ ã'dô ã'dĩ'ã ndrũndrũ, tãlã mã ã'dô ãcã'ã cú rĩlĩ rĩ'ã tâ mbĩmbĩ rĩ 'bá yĩ 'élé Ôvãrĩ rĩ lĩfĩ drĩ 'ã.

12Nĩngã sĩ, bê trá ãtĩ rĩ, 'dõvó ãnĩ gólĩyĩ ndrĩ ãkô 'bã trá kôlõfô-kólõfô ró lãñō ãmbã 'dĩ 'bá yĩ drĩ sĩ rĩ, ãũsũ ãyĩ mbãrãkã kpã ó'dĩ ãdrézó bê rãkã fē kãtĩ tâ Yēsũ kã ãtĩlĩ gãgã kãyĩ lãñō kã 'dĩ 'bá yĩ sĩ.

13Nĩ êdê lãtĩ tâ Ôvãrĩ kã 'ē kã rĩ tãndĩ ró mbĩ, tãlã lĩsĩ 'bã pá õzó ãfũdãđã kô. Gõ'dá vó lâ 'dĩ 'ã rĩ, êdê ró pá lâ 'dĩ bê.

14Dõvó nĩ 'ē tâ tãndĩ ró pĩpĩsĩlĩ ãlô sĩ, ã'dô ró bê ãnĩ drĩ rĩzó pĩpĩsĩlĩ ã'dĩ sĩ õjĩlã bê ndrĩ. 'Dõvó nĩ ãjũ kpã zãã rĩ'ã tâ gólĩyĩ Ôvãrĩ kã mbĩmbĩ rĩ 'bá yĩ 'élé ã'dĩ ngbã. Gõ'dá õzō õjĩlã ãzãkã õrĩ kô rĩlĩ cé tâ gólĩyĩ Ôvãrĩ kã mbĩmbĩ rĩ 'bá yĩ 'élé ã'dĩ rĩ, gólâ ãcã kô cãlé Kúmũ Ôvãrĩ ngãlã.

15Bê trá ãtĩ rĩ, 'dõvó nĩ ndrē ãnĩ vó dódó, tãlã nĩ õzó kô kũũ vólé lãtĩ Ôvãrĩ gólã lē 'bã tâ gólĩyĩ lãnjã ró rĩ 'bá yĩ 'élé ã'dĩ ãnĩ drĩ pĩpĩsĩlĩ tãndĩ sĩ rĩ kã rũ sĩ. 'Dõvó kpã ãtĩ rĩ, ãnĩ lĩfĩ õmbã ãnĩ rũ, tãlã tâ õnjĩ ãzãkã õzó ãnĩ 'bãã kô ã'dólé pĩpĩsĩlĩ gĩgĩ bê lãvũlĩ kôrô õjĩlã dũũ rĩ 'bá yĩ drĩ lâ ãzãlé.

16Dõvó ãtĩ rĩ, õjĩlã ãzãkã ãnĩ lãfãlé sĩ rĩ õ'ē tâ gólĩyĩ ãnyĩ kã õzō ãvē kãtĩ 'dãzĩ rĩ ãkô drĩ rũzó ãyĩzó ã'dĩ bê lâ rĩ kô. Gõ'dã kpã rĩ, nĩ ã'dô kô cú ãtĩ tâ Ôvãrĩ kã rĩ 'bá yĩ ãnjĩ ãkô. 'Dĩ rĩ'ã tâ õnjĩ Êsãwô kã rĩ ã'dĩ. Gólã fē vó ãyĩkã ã'dózó mvã sĩsĩ ró rĩ ãdrũpĩ lâ drĩ tãlã nyãsã fĩnyãwã ãsũzó nyãlé.

17Ãtĩ rĩ, mã nĩ Êsãwô rĩ tâ trá. Gõ'dã gólã drĩ vó ãyĩkã ã'dózó mvã sĩsĩ ró rĩ fēzó vólé rĩ vó sĩ rĩ, gólã lē gõ'dã ãyĩ átã õfē ró õrē yĩ drĩ, gõ'dã ãcã kô ã'dólé ãtĩ. Lãtĩ ãzã yũ'dãwạ átã lâ drĩ tâ gólã rũ 'ē 'bã trá 'dĩ jãzó, õzō kpãlé Êsãwô rĩ gógó õlõndã lãtĩ kpĩ ãlĩndrĩ sĩ rōō tâ ãyĩkã jãzó rĩ.

18Gõ'dã rĩ, ãnĩ tâ trá rĩ'ã ngĩ tâ õjĩlã ãsĩrã'élē kã sĩsĩ 'dĩ 'bã yĩ kã rũ sĩ. Gólĩyĩ cã trá ãnĩ ãngĩ rĩ'ã dõlã cú dõdõ drĩ sĩ ãngó nō kã rĩ 'álã. Gólĩyĩ cã trá ãnĩ ãngĩ zĩlĩ Sĩnãyĩ gólã ã'dó 'bã cú lãsĩ kôkô Ôvãrĩ kã bê rĩ 'dĩ 'álã. Gõ'dã ãnĩ rĩ 'dĩ 'ã tólã rĩ, õjĩlã rĩ 'dĩ 'bã yĩ drĩ ãnĩrĩkũwạ ndrēzó gõ'dã ãzã kôkô ãsũzó gõ'dã kpã kãgũmãđã kpĩ kpĩ rĩ bê.

19Gõ'dã õjĩlã rĩ 'dĩ 'bã yĩ ãrĩ kpã ngã võvõ õzō tĩlĩ'bã yĩ kãtĩ gũnĩyã yĩ bê rĩ 'bã yĩ gõ'dã kpã gbórókô 'bũũ lēsĩ gólã gólĩyĩ 'ē 'bã ã'dólé ãrĩ ró rōō rĩ, ãtĩ rĩ, gólĩyĩ lō'bã rũ'bã trá, tãlã yĩ õzó kô ãlĩ ãrĩ gbórókô 'dĩ 'ãsĩ ãlõlã.

20Tālā gbórókō rí 'dī 'bā tā trá kī nī rí, "Ōzō ã'dô cé kōrōnyā 'î úní ́ngí 'dī dō 'bá trá yā rí, áá'dô gólíyí úfú'á lùvũ-lùvũ lâ yí sī kúní mvá sī." Á'dô á'dó'á ángô tí ró ōzō ōjílā mvá ōdō úní ́ngí rí 'dī trá rí yā? Ítí rí, tā 'bālé 'dī rí'á lậjị-lậjị ró kôro ōjílā 'dī 'bá yí drí trôlé 'bālé ìyí drị.

21Gõ'dá Músạ rí nyǎányà tāsī rí, gólâ ndrê bê tâ ùrị-gâ-dê ró 'dī 'bá yí rí, ùrị drí gázó gólâ rú, gõ'dá drílâ tâ átázó kī, "Mâ rí'á lế'á tákányị ùrị drí."

22Gõ'dá ǎnì nyǎányà tāsī rí, ǎnì tâ á'dó kô ōzō tâ 'dī rí kátí, tálâ nī ǎnì trá ácalé jǎrịbạ ǎndrê Ôvǎrì gólâ lédrê-lédrê ró rí kâ 'á, 'bũu 'álâ zịlị Yērōsālēmā ó'dí rí ỉ'dí. Gõ'dá tólâ rí, mǎlǎyíkǎ bê rí'á ìyí dũũdũ lậvũlị kútũ drị sī, gõ'dá gólíyí ê'bê rú trá Ôvǎrì rí lùyịlị.

23Nī ǎnì trá Ôvǎrì rí lùyịlị vō ǎlô 'á kpākǎ ǎlô ōjílâ gólâkǎ ndrị rú lâ yí ìgịlị trá búkũ gólâkǎ 'á 'bũu 'álâ rí 'bá yí bê. Nī ǎnì trá Ôvǎrì rí nyǎányà ngálâ. Gólâ ỉ'dí tâ kī 'bá ōjílâ ndrị ǎngó nō 'á rí 'bá yí kǎ. Ôvǎrì ndrê ōjílâ ìyíkǎ rí 'bá yí ndrị ìyí mvá sịsị tâ lâ yí drí lậjịlị lậjị rí 'bá yí ró. Nī ǎnì trá vō gólâ ōjílâ Ôvǎrì kǎ ndrị gólíyí ôdrǎ 'bá trá ǎkũ ró rí 'bá yí drí rú ê'bézó trá rí 'á. Ôvǎrì 'bǎ gólíyí trá á'dólé jǎrǎ'bítí tǎndí ró tâ ōnjị ǎzākǎ ǎkó ǎlôwálâ.

24Gõ'dá 'dị, nī ǎnì kpá trá Yésũ ngáá tólâ. Gõ'dá gólâ rí gógó ỉ'dí rí'á tâ-drị lếlế ó'dí Ôvǎrì yí lǎfálé 'á ōjílâ ìyíkǎ bê rí êdé 'bá lâ 'î. Ítí rí, Yésũ rí ǎrì lǎdǎ trá ǎmǎ pǎlê, á'dô ró bê Ôvǎrì drí ǎmǎ áyézó tâ ōnjị ǎmákǎ 'ásí. Ítí rí, tâ Yésũ rí ǎrì kǎ rí lậvũ kôro tâ Ábêlê rí ǎrì kǎ rí drị sī.

25Gõ'dá nǎngǎ sī rí, ǎnì lịfị òmbǎ ǎnì rú, á'dó kô gǎlê dó tâ Ôvǎrì rí nyǎányà drí rí'á átálâ ǎnì drí rí 'bá yí ǎrìlị. Gõ'dá ōjílâ gólíyí gǎ 'bá trá dó tâ Ôvǎrì kǎ ǎrízó 'êlê ìnyákũ drị nōngǎ Músạ sī rí ícǎ ìyí kô 'bêlê lậnô ǎndrê 'ê 'bá gólíyí ùsúlị rí 'ásí. Á'dô bê trá ítí lâ 'dị ró rí, ngǎ á'dô á'dó'á ángô tí ró ǎmǎ drí ōzō mǎ ōjǎ ùgúlị trá Ôvǎrì gólâ rí 'bá úlị átálé 'bũu lészí Yésũ sī rí drí rí yā? Mǎ ícǎ kô tâ pậtị ró 'bêlê dị lậnô Ôvǎrì kǎ rí 'ásí.

26Sịsị Ôvǎrì drí tâ átázó Músạ drí rí sī rí, gólâ rí gbórókō 'ũ 'bá rí 'bǎ ìnyákũ rú ìyálê kịnyị-kịnyị. Gõ'dá ngbǎngbǎnô rí, Ôvǎrì 'bǎ tâ trá kī nī rí, "Mǎ á'dô ìnyákũ 'bǎ'á rú ìyálê rōo cé ǎndǎlâ ǎlô sịsị 'álâ. Gõ'dá 'bũu á'dô kpá rú ìyá'á gbị gbị ǎmǎ gbórókō sī." Hǎgáyê 2.6

27Ôvǎrì ǎtǎ tâ bê kī nī rí, yí á'dô ìnyákũ ìyá'á cé ǎndǎlâ ǎlô sịsị 'álâ rí, úlị rí 'dī 'bá yí á'dǎ tâ trá ǎmǎ drí kī, gólâ á'dô ngǎ gólíyí ndrị gólâ drí lậ'bālê ǎngó nō 'á rí 'bá yí ìyá'á úfúlị ngbǎ, á'dô ró bê ngǎ gólíyí 'ê 'bá lậkịlị rí 'bá yí drí á'dózó cé ngǎ rí gógó gólíyí ícǎ 'bá kô rú ìyálê rí 'bá yí ỉ'dí.

28Ngǎ gólíyí ndrị tǎndí ró gólíyí Ôvǎrì drí á'dózó ỉ'dí bê lâ yí ǎmǎ gólíyí rí 'bá kũmũ gólâkǎ zêlê rí 'bá yí drí rí'á ngǎ gólíyí ícǎ 'bá kô rú ìyálê rí 'bá yí ỉ'dí. Ítí rí, mǎ á'dô rí'á trá zǎá ōjílâ Ôvǎrì kǎ ró. Ítí rí, mǎ 'ê ǎwô-ítí ǎmbǎ Ôvǎrì drí, gõ'dá mǎ ìnjị ró gólâ kpá tâ rōrō sī. 'Dị rí'á tâ sũ 'bá gólâ rú rí 'bá yí ỉ'dí.

²⁹Ítí rí, 'dövó ãmâ lĩfĩ òmbâ ãmâ rú dódó tã Ôvârí kâ 'élé tãndí ró, tãlâ 'ále ádrã Ôvârí kâ rí rí'á òzõ lãsí gólã ícã 'bá ngá kâkârà ndrĩ zãlé ngbá volé rí kâtí.

ÍBŪRŪ 13

¹Dövó nĩ 'dê nĩ rí ãnĩ lòvó 'bã'bã sĩ ãnĩ ázĩ-ázĩ yĩ bê krístõ 'bá yĩ ró.

²Dövó nĩ 'dê rĩ'á òjílã gólĩyĩ ãnĩ drí nĩlĩ kô rí 'bá yĩ lãgúlĩ ãnĩ drí 'bã 'ásĩ drĩ tãndí rí sĩ. Gõ'dá òzõ òjílã ùrũkâ 'bá yĩ ò'ê tã 'dĩ trá ítí rí, 'dĩ gólĩyĩ lãgũ mālāyíkã Ôvârí kâ rí 'bá yĩ trá cú ítí nĩ ãkó lâ kĩ, 'dĩ 'bá yĩ ãã'dô mālāyíkã yĩ 'dĩ.

³Dövó kpá tã òjílã gólĩyĩ òmbélé trá gānīmā 'á rí 'bá yĩ kâ āāgā ãnĩ drĩ. Nĩ ãmũ gólĩyĩ òzõ ãnĩ drí lélé òjílã āzā 'bá yĩ drí 'élé ãnĩ drí rí kâtí, òzõ òóòmbê ãnĩ trá gānīmā 'á rí. 'Dövó nĩ nĩ kpá ìzā òjílã gólĩyĩ lānõ bê rí 'bá yĩ kâ kpá òzõ òjílã gólĩyĩ lānõ rí ãlõlā 'dĩ bê rí 'bá yĩ kâtí.

⁴Nĩngá sĩ, 'dövó nĩ ñnjĩ tã gólĩyĩ lãgĩ kâ rí 'bá yĩ. Āgõ gõ'dá òkó lâ bê òrĩ ngá ãlõ ró ìyĩ vó 'ásĩ ãtĩlĩ ãtĩlĩ cú ítí lĩfĩ 'bã ãkó òkó āzā 'bá yĩ drĩ, gõ'dá kpá ítí, òkó drí rĩlĩ lĩfĩ 'bã ãkó āgõ āzā 'bá yĩ drĩ. Rĩ'á ítí tã pātĩ ró òzõ nĩ āzākõlā lĩfĩ 'bã 'bá trá òkó āzā 'bá yĩ vó ãyĩzõ 'dĩ bê lâ 'dĩ, gõ'dá ngātá òkó lĩfĩ 'bã 'bá āgõ āzā 'bá yĩ vó ãyĩzõ 'dĩ bê lâ 'dĩ rí, 'dĩ ãkũ ró, òjílã rí 'dĩ drĩ lâ ã'dê trá. Ôvârí ã'dô lānõ fē'á gólĩyĩ drí.

⁵Dövó nĩ rí cú ítí lãfã lòvó ãkó ãnĩ 'á. Nĩ ã'dô ãyĩkõ ró ngá gólĩyĩ ãnĩ drí ã'dózó 'dĩ bê lâ drĩ 'á rí 'bá yĩ tãsí, tãlã Ôvârí 'bã tã trá ãnĩ drí kĩ nĩ rí, "Má ícã kô ãlõwálã ùgúlĩ dĩlĩ ãnĩ drí. Má ãyé ãnĩ kó kô." Tã 'Bã'bã Āndã 31.6

⁶Gõ'dá ã'dô bê trá ítí rí, 'dövó mã sõ ãmâ pá ãdrézó ndrãndrá úlĩ Dãwúdĩ kâ ãtázó trã cú ítí ùrĩ ãkó kĩ nĩ rí, "Ôvârí Yãkõvã 'dĩ rĩ'á gólã ãmâ pã 'bá ró rí. Gõ'dá ítí rí, mã ícã kô ã'dólé ùrĩ ró. Òjílã mvã ícã kô tã 'élé ãmâ drí tã gólã Ôvârí drí lélé 'élé ãmâ drí rí ìzãlé ãlõwálã." Lõngó 118.6

⁷Nĩ ìsũ drẽ drĩ-'bã ãnĩkã gólĩyĩ tã ãtĩ-ãtĩ tãndí Ôvârí kâ ãmbã 'bá trá ãnĩ drí ãkũ ró sĩsĩ rí 'bá yĩ tã lâ. Nĩ ìsũ tã dódó rĩrĩ gólĩyĩkã mbĩmbĩ kãyĩ ndrĩ drĩlĩyĩ rĩzõ ãngó nõ 'á rí sĩ rí tãsí, ã'dô ró bê ãnĩ drí tã lëzõ Ôvârí 'á pĩpĩsĩlĩ ãlõ sĩ, òzõ drĩ-'bã rí 'dĩ 'bá yĩ drí 'élé rí tí.

⁸Yēsũ Krístõ rí íyĩkã kó zãã yĩ ró ãtĩlĩ ãtĩlĩ zãã gbãdú. Ā'dô-ã'dô gólãkã rí òjã rú kô. Tã 'é'è gólãkã ãkũ rí kpá nyé rĩ'á òzõ ãndrõ nõ rí kâtí, gõ'dá kpá ìzãtú rí kâtí.

⁹Ítí rí, nĩ ãyé tã ãmbã-ãmbã ãnyã lãrãkõ dũũ rí 'bá yĩ ãzãkã lâ kô ãnĩ ãdólé ãnĩ bĩlĩ ãnyã ró tã ãmbã-ãmbã gólã mbĩmbĩ rí 'ásĩ. Rĩ'á tã tãndí 'ĩ Ôvârí drí mbãrãkã sõzõ ãmã 'á pĩpĩsĩlĩ tãndĩ íyĩkã rí sĩ, tãlã ãmã drí ãmbãzõ 'dĩ sĩ lâ. Ícã kô mbãrãkã lâ 'dĩ lãrãkõ lâ ùsúlĩ lã'bĩ gólĩyĩ ngá nyãnyã ãzã 'bá yĩ kâ rí 'é'è lâ yĩ sĩ. Òjílã gólĩyĩ drí ãmõ 'bá trá njĩrĩ-njĩrĩ lã'bĩ rí 'dĩ 'bá yĩ rú rí, ícã ìyĩ gõ'dá kô ìyĩ nyãnyã pãlé tã rí 'dĩ sĩ.

¹⁰Gõ'dá drĩ-'bã ngá fēfē kã gólĩyĩ rĩ 'bã lòsĩ 'élé võ gólã òjílã Yúdã yĩ kâ drí rĩzõ Ôvârí rí ñnjĩlĩ ngá fēfē íyĩkã sĩ 'dĩ 'á rí ícã ìyĩ kô ngá pãpã gólã ãmã drí ùsúlĩ Yēsũ rí òdrã sĩ rí ùsúlĩ gbõ cú ítí tãlã gólĩyĩ drí ã'dózó drĩ-'bã ngá fēfē kã ró rí tãsí.

11Ítí rí, rí'á drí-'bá ạngí drí-'bá ngá lị ká rí 'bá yí ká rí 'dĩ kōrōnyā ārí lịlị trá rí trōlé fízó 'dĩ bē là ítá ạtí tị rí ũgú 'álá vō ngīngī Ôvārí drí rīzó rí 'á, tālā gólā ōfē ró ārí 'dĩ Ôvārí drí tālā tā ōnjí ōjílā ká tāsī. Gō'dá únjị kōrōnyā rí 'dĩ āvō là lōfōlé vólé táyā 'ásī nǐ'á zālā.

12Kpá ítí, Yēsū ũsū lānō gō'dá drāzō ívị 'álá Yērōsālēmā 'ásī, tālā ōjílā 'bālē á'dólé ngbángbá tā mbị 'bá ró Ôvārí rí lịfị drí 'á ārí íyị nyāányā ká rí sī.

13Bē trá ítí rí, 'dōvó mā ngá, mā nǐ Yēsū rí ũsúlị ívị 'álá ró lā'bí āmā nyāányā ká rí āyélé vólé, tālā mā ā'dō ró bē njāā ānyị tībē gólā rí 'ē 'bá rí drí kpá āmā ōjílā gólāká ró rí 'bá yí 'ēzō.

14Nǐ ndrē drē, nōngá ìnyákú drīrị rí, jārịbạ yú'dạwạ āmā drí rīzó 'á là zāā gbádú tā ậ'dị sī. Bē ítí rí, āmā trá rí'á lịfị 'bā'bā sị jārịbạ 'bũũ 'álá tībē Ôvārí drí rí'á tā là 'bālē āmā drí rīzó 'á là yí bē rí drīrị.

15Ítí rí, 'dōvó mā rí Ôvārí rí lùyị-lùyị sī rōō kạyị vósị cé ngá fēfē āmāká gólā āmā drí fēlé Ôvārí drí rí ró. Mā fē ngá fēfē rí 'dĩ āmā tị sị Yēsū sị, ōzō mā ōtírị tā átá kị Ôvārí āā'dō 'dĩ rí'á drí-ācē bē āmā drīlị rí.

16Tā ōjā ānị drīrị sị kō tā tǎndị 'ēzō 'dĩ ānị āzị-āzị yí drí. 'Dōvó nǐ ậmũ ānị ānị vó 'ásī ngá fēfē gólā ānị drí ícá'á fēlā Ôvārí drí rí ró. 'Dĩ rí'á tā gólā sũ 'bá Ôvārí rú rí 'dĩ.

17'Dōvó nǐ sō drí drí-'bá ānịká krístō 'bá ró rí 'bá yí zélé tā 'bā'bā ndrị góllyíká rí 'bá yí ñnjị-ñnjị là ñyị sị. Nǐ 'ē tā rí 'dĩ ítí, tālā drí-'bá ānịká 'dĩ 'bá yí rí ñyị nǐ ānị vó ndrélē tālā tā góllyị ānị lǐdrị-lǐdrị ká rí 'bá yí tāsị sịsị-lésị ró Ôvārí āndrá. Ōzō nǐ ñnjị góllyị trá rí, góllyị á'dō tā ñyíká rí 'ē'á ānị drí āyíkō sị. Gō'dá ōzō nǐ ñnjị góllyị kō rí, góllyị á'dō tā 'ē'á tā ñsũ sị. Ōzō nǐ ō'bā tā 'ē'ē góllyíká á'dólé āmbā-āmbā ró rí, 'dĩ á'dō ícá'á ānị pālē ángō tí ró yā?

18'Dōvó nǐ rí Ôvārí rí írátā-írátā sị āmā tāsị āmā āzị-āzị yí bē. Mā nǐ trá kị, mā 'é tā ányā āzākā kō ānị tāsị, gō'dá āmā trá nǐ'á ạtí 'álá, nǐ'á rílị tā mbịmbị rí 'ēlé 'dĩ kōrō.

19Mā rí gógó, má lō'bā rú'bạ ānị drí rōō, tālā nǐ 'ē ró bē rātāā Ôvārí drí lạtị njịzó trậ má drí gōzō bē ānị ngáá tólā 'wāā.

20'Dōvó Ôvārí gólā á'dó 'bá tā ậ'dị áfē 'bá ró āmā pịpịsịlị 'ásī rí āāfē mbārākā ānị drí á'dózó ñzā ró tā là sị rí 'bá yí ānị drí ndrị Yēsū sị, á'dō ró bē ānị drí ícázó tā tǎndị góllyị gólā drí lēlé ānị drí 'ēlé rí 'ēzō. Gō'dá Kúmú Yēsū 'dĩ rí'á lōkí 'bá ạngí āmāká kạbịlịkị íyíká ró rí, tālā gólā drā trá ngá fēfē ró Ôvārí drí tā ōnjí āmāká rí 'bá yí tāsị. Gō'dá gólā rí ārí lādā 'bá fē lặlị-lặlị drīrị rí á'dā tā kị nǐ rí, tā rí 'dĩ únjị ạtí tị trá tǎ-drị lēlé ó'dị Ôvārí ká ōjílā íyíká rí 'bá yí bē drí rīzó zāā gbádú zāā. Gō'dá Ôvārí lǐdrị gólā trá ōdrā 'ásī tā á'dalé kị, tǎ-drị lēlé ó'dị 'dĩ sũ trá gólā rú. Má 'ē rātāā kị, Ôvārí āā'dō tā tǎndị 'ē'á ānị drí dódó Yēsū Krístō sị, tālā rírị ānịká á'dō ró bē sūsũ ró gólā Ôvārí rú. 'Dōvó Krístō ōrị rí'á lùyílā zāā gbádú ậdũkũ ākó. Áā'dō ítí.

²²Ámâ âdrúpĩ yĩ ámâ izó yĩ bê, má lô'bã rú'ba ãnĩ drí bí ígázó mǎnísĩ tã âtĩ-âtĩ gólâ má drí ígĩlí trá mbârâkã sǒlé ãnĩ 'á nõ ârízó drě. Gõ'dá tã ígĩ-ígĩ ámakã nõ rĩ'á cé kútúwá ĩtĩ.

²³Má âtâ ãnĩ drí nĩlí kĩ, ínjĩ ãmâ âdrúpĩ Tĩmátĩyã trá gǎnĩmã 'ásĩ. Ōzō gólâ ĩcã trá ânĩlí má ngálâ 'wãâ rĩ, má â'dô gólâ rĩ drĩ'á kpãâ má bê, ōzō má ōtĩrĩ nĩ ãnĩ ndrělé tólâ rĩ.

²⁴Má 'ê nĩ-bê-yã ãnĩ gólĩyĩ ōjĩlã Ôvârí kã ró rĩ 'bá yĩ drí ndrĩ kpãkã ãlô drĩ-'bá ânĩkã rĩ 'bá yĩ bê. Gõ'dá krístō 'bá yĩ gólĩyĩ ânĩ 'bá Ítálĩyã lésĩ rĩ 'bá yĩ 'ê ĩyĩ nĩ-bê-yã kpá ãmbá ãnĩ drí.

²⁵Ôvârí ãâ'dô ãnĩ bê ndrĩ tã tãndĩ 'ělé ãnĩ drí íyĩ pĩpĩsĩlĩ tãndĩ rĩ sĩ. Ĩ'dĩ 'dĩ.

YĀKÓBĀ

YĀKÓBĀ 1

- 1** Mā Yākóbā rû ǐ'bū 'bá Ôvârí kâ ró gō'dá kpá Kúmú Yésū Krístō kâ rí ǐ'dí. Má 'ê nî-bê-yā ānî ōjílā Ôvârí kâ nyāányā lâ ró vō drī āzâ 'bá yí 'ásí rí yí drí ndrī kâkârà.
- 2** Ámā âdrúpī yí ámā izó yí bê, ōzō tā ùjū gō'dá lâṅō bê rí ūúsū ānî trá rí, nī ndrē lâṅō rí 'dí ngá ōnjí ró kô. Nī trō â'dólé ngá tândí ró, tálā 'dīi â'dô â'dó'á nōtí.
- 3** Ōzō tā ùjū 'dí ō'ê ānî trá kpīī līfī 'bā'bā āníkâ Ôvârí drīī rí âyéle rí, â'dô ānî 'bā'á gō'dá fīi âtūlī kôrô.
- 4** Ōzō nī ōrī fīi âtū-âtū sī kárá rí, nī â'dô ícá'á cú rīlī līnjī-līnjī ró. Ngá āzākā pēé ānī kô ākí ākó.
- 5** Ōzō ōjílā āzâ ānī lâfálé 'ásí ūnī tā āzâ Ôvârí drī lélé yí drī 'élé kâyī tībē tā jūjū 'dí kâ rí sī rí kô rí, ícâ trá gólâ drī tī írâtâlé Ôvârí drī, tálâ Ôvârí rí gógó āā'dâ ró bê tā gólâ drī 'é'á 'elâ rí. Ôvârí â'dô ícá'á gólâ rí pâlé, tálâ Ôvârí ǐ'dí ngá âfē 'bá 'í drī-báláyī sī ōjílā drī līfī âmbé ākô kpāākū ngá fērē 'á.
- 6** Ngá āzâ rī'á ālô. Nī â'dô kô tā ǐsū ōjâ 'bá ró. Nī 'bā ānī līfī ā'dô Ôvârí drīī kī nī rí, gólâ â'dô tā mbīmbī rí 'é'á trá. Ōjílā gólâ tā âyī 'bá rí â'dô â'dó'á té ōzō fē drī ilī drī rī'á ōjálâ nōngá kó nālē nōngá kó nālē rí kâtí.
- 7** Gō'dá nīngá sī, tā ǐsū gólâkâ â'dô 'bā'á līfī rī rī 'á kâ rí tí, nō kpá gō'dá nā kpá rí. Gólâ nīī tā mbīmbī 'élé rí kô'dáwá. Gólâ rí gógó 'dí ǐsū kô kī nī rí, Ôvârí â'dô tā nīnī âfē'á yí drī. Ôvârí fēé íyíkâ ngá āzākā drílâ gbō kó kô'dáwá.
- 9** Ámā âdrúpī yí ámā izó yí bê, ōzō ānī â'dô kpálé ngá ākó rí, nī â'dô âyīkō ró, tálâ Ôvârí â'dô ānī 'bā'á â'dólé ōrē bê.
- 10** Ngá gō'dá ānī rí gógó â'dó 'bá ngá-tī bê dūū rí 'bá yí, ōzō ōjâ ānī trá kpálé ūgúlī 'á rí, nī â'dô âyīkō ró, tálâ gólīyī ngá-tī íyíkâ rí 'bá yí bê â'dô â'dó'á té ōzō fē fōō ōmā kâ gō'dá gólâ ândrá 'bá 'wāâ háwō ǐtú âmé drī sī rí kâtí. Ítí ró rí, ōjílâ ngá-tī bê ǐyī drīgá dūū rí â'dô drā'á 'wāâ ǐtú gólīyī drī rīzō tā ǐyī nyāányā kâ rí 'bá yí 'élé rí sī.
- 12** Ōzō nī ōrī fīi âtū-âtū sī kâyī lâṅō kâ rí tú rí, Ôvârí â'dô ōrē fē'á ānī drī. Má âtâ tā rí nō ānī drī ítí, tálâ ōzō nī ōlâvū trá tā 'dí 'ásí rí, Ôvârí â'dô ānī 'é'á rīlī zāâ lédrē-lédrē ró gbádú drī-'á āníkâ ró, ōzō gólâ drī tā lâ 'bārē trá fēlé ānī gólâ rí lôvó bê rí 'bá yí drī rí kâtí.
- 13** Kâyī lâṅō kâ rí tú rí, nī âtâ kô kī nī rí, āā'dô Ôvârí ǐ'dí ānī ùjū'á tā ōnjí 'élé, tálâ Ôvârí lēé kô tā ōnjí 'ézó ālôwálâ, gō'dá gólâ jūū ōjílâ āzākā kpá kô ālôlâ tā ōnjí 'élé.
- 14** Dīi tā lôvókô ānī nyāányā kâ rí â'dô ānī âsé'á nī tā ōnjí 'élé.
- 15** Tálâ tā lôvókô âsé íyíkâ tā ōnjí, gō'dá volé drī lâ 'ásí rí, tā ōnjí gō'dá âsé íyíkâ ōdrā.

- 16 Ámâ îzó yí ámâ âdrúpĩ yí bê, áádô ãnî kô âfi-âfi tâ ònjí kâ rí sî.
- 17 Ngá ãmâ átá Ôvârí drí âfêlé ãmâ drí rí 'bá yí rí'á jára'bítí tândí ró. Ì'ô kpalé vò ìwâ ìtú kâ párá bê rí òòjâ rú nî rí, Ôvârí rí nyãányã gólìyî lô'bã 'bá rí ôjá rú íyíkâ kô ãlôwálâ. Ítí rí, mã nî trá kî nî rí, Ôvârí ùjũú ãmâ kô'dáwá tâ ònjí 'élé.
- 18 Ôvârí 'bã ãmâ trá â'dólé òjílâ íyíkâ ró tâ âtî-âtî pătĩyî íyíkâ Yésũ rí tãsí âfêlé ãmâ drí rí sî, té nyé òzô gólâ drí lèlé 'élé rí kâtí, tãlâ mã ã'dô ró bê ngá drĩ-káká ró ngá-tĩ tâ lâ drí lâzélé ròô rí ró, ngá-tĩ ãzã 'bá yí lédrë-lédrë bê drílâ lô'bãlé trá rí 'bá yí drĩ sî.
- 19 Ámâ îzó yí ámâ âdrúpĩ yí bê, nî ârî drë úlî nõ, nî ã'dô bê rí'á rí, nî rí rílí bílî ìgã-ìgã sî kárá njãã tâ átálé rí 'bá yí ârízó 'wãã. Gõ'dá nî ã'dô kpá mãnisî ró úlî ìtò vò átálé rí 'á. Gõ'dá nî ã'dô kpá mãnisî ró 'álé âdrã-âdrã tãsí.
- 20 Má âtã nõtí ró, tãlâ rĩrĩ mbîmbî gólâ Ôvârí drí lèlé ãmâ drí rízó rí â'dó kô 'ále âdrã sî.
- 21 Ítí rí, 'dôvó nî âyê tâ lâràkô tâ ònjî-ònjî rí 'bá yí, gõ'dá 'ále âdrã bê vólé, nî 'dê nî trô ró úlî Ôvârí kâ ì'dî lôfílí ãnî 'á, gõzó rílí zèlé lâ 'á ìnîrî ró. Úlî gólâkâ 'dî ã'dô ìcã'á ãnî 'bãlé nî ã'dólé rílí mbîmbî ró.
- 22 Nî ârî úlî gólâ Ôvârí kâ rí ì'dî. Nî ìsũ kô kî nî rí, ìcã trá cé úlî rí 'dî ìngô-ìngô lâ ârízó ì'dî. Nî 'ê kpá tâ Ôvârí drí átálé rí ì'dî.
- 23 Òzô nî ãârî úlî 'dî ìngô-ìngô lâ ì'dî gõ'dá 'ézó lâ té vó lâ 'ásî kô'dáwá rí, ãnî tâ ã'dô ã'dó'á òzô òjílâ gólâ ngãã âtrô 'bá íyî ìfî ìndrízó 'á lâ, gõ'dá 'wãã ngãzó nílî gõ'dá nílî lâ lâràkô drílâ ìndrílî ngãã 'á 'dî drí jãzó drĩ lâ 'ásî rí tí.
- 25 Òzô òjílâ ãnî lâfálé 'ásî òrî trá kárá úlî tândí Ôvârí kâ 'dî yí ìsũlî dódó, gõ'dá tâ lâ 'ézó rí, tâ 'dî ã'dô sũ'á Ôvârí rú, tãlâ nî rí 'dî tâ úlî gólâkâ tândí 'dî drí â'dálé 'dî 'é'á ì'dî. Úlî 'dî 'bá yí cú mbâràkã bê ãmâ ìnjílí tâ ònjí ãmákã 'ásî.
- 26 Nî ãã'dô ãnîkã ìsũ'á lâ kî nî rí, ìyî ãã'dô rí'á 'dê'á látî Ôvârí kâ rí 'bá yí vósî, gõ'dá nîngá sî rí, nî òrî zãã úlî ònjî-ònjî átálé ì'dî òmbã sî ãzî-ãzî drí rí, 'dî rí 'dê'dê ãnîkã Ôvârí vósî 'dî rí'á lôsî ãkó.
- 27 Látî gólâ rízó 'dèlé Ôvârí vósî mbî rí ì'dî rí'á gólâ drí átálé rí 'élé ì'dî, òzô kî'á nî rí ãnî drí ìmvã-ãnjî pãlé gõ'dá kpá ãyízî yí bê ngá sî rí yí tí. Gõ'dá ãnî drí 'dèlé kô látî ònjî òjílâ gólìyî Ôvârí rí gã 'bá dó rí 'bá yí kâ 'ásî.

YĀKÓBĀ 2

- 1 Ámâ âdrúpĩ yí ámâ îzó yí bê, nî lë tâ trá Kúmú ãmákã Yésũ Krístô gólâ ã'dó 'bá sísî ãzî-ãzî drĩ sî rí 'á. Ítí ró rí, nî 'bã òjílâ ãzãkã kô ãlôlâ ã'dólé gãrã òjílâ ãzã 'bá yí drĩ sî.
- 2 Òzô òjílâ ãzã ã'dó 'bá ngá-tî bê dũũ rí ããnî trá ítã lânjã bê yí rú gõ'dá kpá tó mó dáãbô 'ásî bê íyî drí-mvã 'á, drílâ ngãzó âfílí ãnî lâfálé 'á ãnî drí rú ê'bèrë vò ãlô 'á rí tú rí, gõ'dá nîngá sî, ãnî drí ngãzó tâ átálé gólâ drí kî'á nî rí, "Ãgô ãmbã, ní ãnî ãtî

'á nólé ríli rĩ-vò tãndí nò drĩ." Gõ'dá volé drĩ lâ 'ásĩ, àzà íyíkà ngá ãkó lé 'bá 'î cú ítá lĩrĩkũ bê yí rú njävō-njävō, drílâ ngátá íyíkà kpá ngázó âcálé, gõ'dá ànì drí ànìkà ngázó tã àtálé gólâ drí kí'á nĩ rĩ, "Ní nĩ ànìkà ríli gĩà ñnyákú drĩ ìbĩrĩbí nã drĩ nãlé" òzō ngátá nĩ àâyê gólâ íyíkà âdrélé pá drĩ ùrú yã rĩ.

⁴À'dì 'bã ànì òjílâ lãfálé cãlé rĩ nĩ yã? Òzō nĩ òcã òjílâ lãfálé trá rĩ, 'dĩ nĩ 'è trá tã ònjí 'î.

⁵Nĩ ndrê drê, âmâ ìzò yí âmâ âdrúpĩ yí bê, Kúmú àngí àmákà Ôvârí rĩ gógó êpê ngá ãkó lé 'bá trá íyí tã lélé 'ĩ dî, tãlâ gólíyí òrĩ ró bê kũmũ íyíkà rĩ zélé cú tã tãndí àmbá dũu yí Ôvârí drí 'bãlé félé drí-'â ró gólíyí íyí lòvó bê 'dĩ 'bá yí drí 'dĩ bê.

⁶À'dô kpálé ìtí rĩ, ànì nyáanyà ìzã ngá ãkó lé 'bá rú trá. À'dô à'dó'á ngá ãkó lé 'bá 'ĩ dî ànì lâràkò 'élé yã? À'dô à'dó'á gólíyí 'ĩ dî ànì lâsélé nĩlì àjì bê lâ kúmú àndrà sĩ yã? 'É'è, à'dô à'dó'á ngá-tì dũu lé 'bá 'ĩ dî.

⁷À'dô kpá 'bã'á gólíyí àlólâ 'dĩ 'bá yí 'ĩ dî ùlì ònjí àtá 'bá ànì gólíyí Yésũ Krístò rĩ rú àpázó drĩ lâ rĩ yí rú rĩ. Gõ'dá bê trá ìtí rĩ, nĩ 'bã lãnjĩ ngá-tì dũu lé 'bá rú à'dô tã sĩ yã?

⁸Òzō nĩ àârĩ tã gólâ Ôvârí àmákà drí 'bãlé àmâ drí rĩ trá kí nĩ rĩ, "Nĩ 'bã àzì-àzì yí lòvó ndrĩ kpá té ànì drí ànì lòvó 'bãrê kâtí" rĩ, 'dĩ à'dô à'dó'á tãndí ró lãvũlì gãrã.

⁹Gõ'dá òzō nĩ ò'bã òjílâ àzà 'bá yí trá à'dólé gãrã àzà 'bá yí drĩ sĩ rĩ, 'dĩ nĩ 'è tã ònjí tètè trá, tãlâ òòmbê ànì trá tã ìzã 'bá ró à'dô tã Ôvârí kã 'bãlé 'élé rĩ vó ró.

¹⁰Òzō òjílâ àlò ànì lãfálé 'ásì àârĩ tã Ôvârí kã 'bãlé 'élé rĩ trá ndrĩ, gõ'dá drílâ àlò rĩ àyézó 'è ãkó lâ rĩ, 'dĩ gólâ trá tã Ôvârí kã 'bãlé 'élé rĩ àrì 'bá lâ kò rĩ 'ĩ dî.

¹¹Rĩ'á ìtí lâ 'dĩ ró, tãlâ Ôvârí rĩ gógó àtã nĩ ngbálì-ngbálì kí nĩ rĩ, "Nĩ 'bã 'dãzì rĩ òkó ànì ùgúlì 'á kò." Gõ'dá Ôvârí àtã kpá nĩ kí nĩ rĩ, "Nĩ fũ òjílâ kò." Tã rĩ 'dĩ tã sĩ rĩ, òzō kpálé nĩ ò'bã 'dãzì rĩ òkó kò ùgúlì 'á rĩ, gõ'dá òzō nĩ ùfũ òjílâ trá rĩ, 'dĩ ànì rĩ'á tã Ôvârí kã 'bãlé 'élé rĩ àrì 'bá kò rĩ 'ĩ dî. Ìtí, òzō nĩ ñzã òjílâ rú trá rĩ, àà'dô kpá lãnò fè'á ànì drí lãvũlì kòrò.

¹²Tã àtã-àtã ànìkà 'ásì ndrĩ gõ'dá kpá tã 'è'è ànìkà 'ásì ndrĩ rĩ, nĩ ìsũ dódó kí, Ôvârí à'dô tã ànìkà kí'á à'dô tã gólâkã kí 'bá nĩ rĩ, nĩ òlè àzì-àzì kpá òzō ànì drí ànì ífífí lèrè kâtí rĩ rú. Ôvârí 'bã tã 'dì àmâ pázó mbàràkã tã ònjí kã rĩ 'ásì.

¹³Òzō nĩ à'dô tã tãndí 'è 'bá òjílâ drí kò rĩ 'ĩ dî rĩ, Ôvârí 'é tã tãndí ànì drí kpá kò. Àà'dô tã ànìkà kí'á, té òzō tã ànì drí rĩ'á 'èlâ òjílâ drí rĩ vó ró. Tã tãndí 'è'è 'dì à'dô Ôvârí rĩ 'bã'á à'dólé àyìkò ànì bê kàyì tã kí kì kã sĩ.

¹⁴Àmâ âdrúpĩ yí âmâ ìzò yí bê, à'dô à'dó'á kó àngò tí yã, òzō nĩ àâtã kí'á nĩ rĩ, nĩ 'bã tã lélé ànìkà trá Ôvârí 'á, gõ'dá nĩngá sĩ rĩ, nĩ gò nĩ 'é tã rĩ 'dì kò à'dô lâ vó ró rĩ yã? Pãtĩ tã lélé ànìkà 'dì à'dô fí ànì pã'á trá yã? 'Dĩ ìcã kò.

¹⁵Òzō nĩ òndrê òjílâ àzà trá àlò ànì lãfálé sĩ ítã ìzã bê ngátá ngá-ìyínyà ìzã bê, gõ'dá ànì drí ngázó tã àtálé drílâ kí'á nĩ rĩ, "Ôvârí àà'dô ní bê, ní à'dô ró bê ítã lãnjà bê,

gō'dá kpá ngá-īyínyâ tândí bê" cú ítí òjílā rí 'dī àmú àkó àlôwálā rí, 'dī à'dā íyíkā à'dô 'ī yā? 'Dī rí'á cú ítí tā ífí àkó.

17 Ítí rí, tā lēlē àníkà élē tā là 'ē àkó rí à'dô à'dó'á lōsī àkó.

18 Ōzō òjílā āzā àlō āātā tā má drí kí'á nī rí, "Ícā trá òjílā āzā drí rīzō cú tā lēlē Ôvârí 'á rí bê, gō'dá āzā àlô rí íyíkā rí'á cú tā 'ē'ē tândí bê òjílā drí" rí, má à'dô átá'á là drílā kí nī rí, "Gō'dá ní 'élé bê tā āzākā kô'dáwá rí, ní à'dô àníkà gō'dá à'dá'á là má drí kí'á nī rí, ní āà'dô trá cú tā lēlē bê Ôvârí 'á rí íyíkā ángô tí ró yā? 'Dī má à'dô tā lēlē ámákā à'dá'á ní drí cú ítí drī vē àkó, tálā tā 'ē'ē ámákā Ôvârí 'á rí sī."

19 Nī lē tā trá kí'á nī rí, Ôvârí rí gógó rí'á àlô yā? Rí'á tândí ró. Sātánā yī lē īyī kpá ndrī 'dó tā 'dī. Ítí rí, Sātánā rí gólīyī rí'á ūrī bê kpā kpā kpā. Tā lēlē élêwálā tā 'ē'ē àkó rí ícā kô òjílā pālē.

20 Gō'dá bê ítí rí, ānī òjílā gólīyī tā nī àkó nō 'bá yī, nī lē má drí à'dázó là ānī drí kí nī rí, tā lēlē Ôvârí 'á cú ítí 'ē'ē là àkó rí rí'á cú ítí lōsī àkó yā?

21 Dōvó nī 'dē mā ndrē āmā á'bíyá Ābārāyāmā. Gólā ítō íyī mvá Īsákā rí fēlé ngá fēfē ró Ôvârí drí vō ngá lī ká Ôvârí drí rí drī. Gólā rí'á tā lēlē bê gō'dá kpá cú 'ē'ē là bê. Tálā 'dī tāsī rí, Ôvârí ndrē gólā òjílā tā mbī 'bá ró. Nī àrī trá yā? Ítí rí, tā 'ē'ē gólākā à'dā tā lēlē gólākā rí 'dī.

23 Gō'dá tā rí 'dī drí à'dózó òzō ígílí trá rí kátí kí'á nī rí, "Ābārāyāmā 'bā tā lēlē íyíkā trá tā átā Ôvârí ká rí 'á, gō'dá tā rí 'dī tāsī rí, Ôvârí drí gólā rí zīzō òjílā tā mbīmbī 'ē 'bá ró." Tā Ómvó Ngá 15.6 Gō'dá drílā ngāzō zāā rí'á Ābārāyāmā rí zīlī íyī lāmū-āzīyā ró.

24 Mā ndrē drē tā Rāhábā ká. Ōzō gólā à'dô kpálē āgô kpā 'bá ró sīsī là sī rí 'dī rí, gólā lāgū lómígówá 'bāsúru Īsīrā'élē ká rí 'bá yī 'ásī ngá-īyínyâ sī vō rú lāpízō òjílā rí 'bá gólīyī lōndālē rí 'bá yī drí sī rí bê, gō'dá drílā kpá gólīyī jōzō gólē volé kōrō pávó tī ngī āzā 'ásī, tálā gólīyī òpā ró ngá bê. Tā 'dī tāsī rí, Ôvârí drí Rāhábā rí ndrēzō tā mbīmbī 'ē 'bá ró. Tā 'ē'ē òjílā ká à'dô gólā rí 'bā'á nī à'dólē mbīmbī ró Ôvârí rí līfī drī 'á 'dó tā lēlē gólākā Ôvârí 'á rí bê. Tā lēlē gólākā élêwálā ícā kô gólā rí 'bālē à'dólē òjílā mbīmbī ró. Tā lēlē élêwálā tā 'ē'ē àkó rí rí'á òzō āvō lōvó-lōvó àkó yī 'á rí kátí.

YĀKÓBĀ 3

1 Ámā àdrúpī yī ámā ízō yī bê, nī kí kô, yī lē trá à'dólē tā Ôvârí ká ìmbá 'bá ró 'wāā, tálā āmā ndrī 'dó tā ányā átā 'bá 'ī, mā à'dô ícá'á úlí ányā ìmbálē. Tā ìmbá 'bá à'dô àdré'á Ôvârí ágálē tā là kílī lānjī-lānjī ró ítú tā-vó kí'á ká rí sī. Ōzō à'dô òjílā āzā ò'ē tā ònjī kô tā drílā átálē rí tāsī rí, 'dī òjílā rí 'dī trá rí'á līnjī-līnjī ró, gō'dá gólā trá cú yī drī.

3 Tā à'dā ngá fínyáwá ká à'dózó ngá ángí drīlī rí 'dī rí'á nō. Lókí 'bá àlô à'dô òtólō'bī ítí ká bī'á cé fē mvá fínyáwá sī. Ítí à'dô íyíkā kpálē ángí ángí ró cú mbārākā bê rí, lókí 'bá à'dô ícá'á cú tī là yī bīlī fē mvá sī vō yī drí lēlē rí 'á.

⁵Ítí rí, lāndrā ā'dô kpálé ngá fínyáwá 'î rí, gólâ kpá cú mbârâkâ bê tâ ąngí ąngí 'ězó. Nĩ ndrê ląsı ilákô fũ 'bá 'délé ōmā 'á rí, zā vō ąngí.

⁶Lāndrā rí'á ląsı kátı. Ngá āmbá āmā rú'bá 'á rí yı drıı sı, lāndrā ı'dı rı 'bá ōjılā kũlũtũtũ ızálé tâ tı ōnjı dũũ rı 'bá yı sı rı. Gólâ āsê tâ ōnjı nı ıtú úlı ıtōzó átálé rı sı, kpá bũũũ ıtú ōdrā kâ rı tú rı. Lāndrā ú'dũ tâ ōnjı ıyıkâ 'dı 'bá yı 'dó Sātánā drıgá sı. Gō'dá tâ ōnjı lāndrā kâ 'dı 'bá yı drı ōjılā lōfızó ląsı āndrê 'á.

⁷Ōzō ōjılā ōtrō tâ bê kpálé kōrōnyā ārıwá bê drıgá sı ndrı rı,

⁸gō'dá gólıyı ıcá gbō kō tı cılı ıyı lāndrā drıı. Gólâ nıı tâ ōnjı tētē lāndrā drı 'é'á 'elâ rı kō. Lāndrā rı'á ōzō ıñı sı-'bálé kátı cú gıı bê.

⁹Āmā lāndrā ālō nō sı, mā luyı kpá Ôvârı āmā átá Kúmú ąngı ró rı, gō'dá nıngá sı, mā gō mā trı kpá ōjılā. 'Dıı ā'dô ā'dó'á ąngō tí ró āmā drı tâ ōnjı átázó ōjılā Ôvârı drı 'bálé ıyı lārâkô kátı rı 'bá yı rú yā?

¹⁰Lāndrā ālō nō sı, mā luyı gō'dá mā átâ kpá tâ ōnjı. Āmā âdrúpı yı āmā ızó yı bê, ā'dó kō ıtı lâ 'dı ró.

¹¹Bê rı'á ıcâ-ıcâ ró pătıı kı nı rı, ıımvũ tândı drı kpá âfōzó ıımvũ ōnjı bê kpākâ ālō óró ālō rı 'ásı yā?

¹²Fê-kāā ā'dô ıcá'á fı trá 'wálé púrũcı ıfı ró yā? Ngá gō'dá púrũcı ā'dô ıcá'á fı trá 'wálé fê-kāā ıfı ró yā? ıcá kō ā'dólé ıtı lâ 'dı kátı.

¹³Ōzō ōjılā āzâ ālō ānı lāfálé 'ásı ıısũ tâ trá kı nı rı, yı āā'dô pătıı tâ nıñı gólâ tâ lâ drı sũlı Ôvârı rú rı bê rı, 'dōvó tâ 'é'ē gólâkâ rı 'bá yı āā'dâ pătıı gólâ tâ nıñı 'bá ró, tālâ gólâ rı 'dı rı'á tâ tândı 'é'á lątı dódó rı 'ásı lómbé-lómbéwá ākó.

¹⁴Ōzō āzı-āzı tâ ōrı zāā āgılı ānı ııfı rı, gō'dá kpá ōzō nı ōlê ā'dólé ōjılā āmbá ró rı, nı ârũ ānı kō tâ nıñı ānıkâ tāsı, tālâ árú-árúwá ānıkâ 'dı rı'á ōnjō 'ı.

¹⁵'Dıı rı, tâ nıñı ānıkâ 'dı Ôvârı āfēé nı kō ānı drı. 'Dıı ōjılā kâ 'ı ōzō tâ nıñı ınyákú drı kâ nō kátı. Ā'dó kō ngá tıbê Lındrı Tândı Ôvârı kâ rı drı āfēlé nı ānı drı rı ı'dı. 'Dıı Sātánā yı kâ rı ı'dı.

¹⁶Má átâ ıtı, tālâ ōzō nı ā'dô āgı-āgı 'bá 'ı gō'dá kpá árú-árúwá 'bá 'ı rı, 'dı 'bá yı rı'á tâ gólıyı rı 'bá ōjılā 'bálé rı'á tâ ōnjı 'elé rōō gō'dá kpá rı 'bá tâ 'bálé ā'dólé kpōrōkōnyā rı ı'dı.

¹⁷Gō'dá tâ nıñı gólâ Ôvârı drı āfēlé rı ıyıkâ rı'á járâ'bıtı tândı ró. ıtı rı, gō'dá ōjılā gólâ ā'dó 'bá tâ nıñı tândı 'dı bê rı, gólâ ā'dô 'bā'á ōjılā gólâ tâ ą'dı lē 'bá ı'dı rı ró, gō'dá gólâ lāwāā āzı-āzı bê kō gō'dá tâ ōnjı lōgō ākó āzı-āzı drı. Gō'dá gólâ ıcá kpá kō rı'á tâ ōnjı átálé āzı-āzı rú.

¹⁸Gō'dá ıtı rı, ā'dô ıyıkâ tâ tândı lōfō'á ı'dı tâ ōnjı rı vó lâ 'á. Gō'dá ā'dô kpá tâ ą'dı lōfō'á ı'dı tâ ōnjâ-ōnjâ kpōrōkōnyā rı vō lâ 'á.

YĀKÓBĀ 4

- 1**Ngá ãní 'ě 'bá rĩ'á lâwâlê gō'dá kpá rû fũlĩ ãní lâfálê 'ásĩ rĩ ã'dô 'ĩ yã? Tã lôvókô ndrĩ ãní 'á rĩ ĩ'dĩ.
- 2**Nĩ ndrê drê, ãní rĩ'á ngá ãzâ lôvó lâ bê ãní 'á. Gō'dá nĩngá sĩ, nĩ ùsú ngá rĩ gógó 'dĩ kô. ãní kpá rĩ'á ngá òjĩlã ãzâ kâ lôvó lâ bê ãní 'á. Gō'dá nĩngá sĩ rĩ, nĩ ìcá kô ngá rĩ 'dĩ ùsúlĩ. Gō'dá nĩngá sĩ, ngá rĩ 'dĩ drĩ ãní 'bãzó rĩ'á lâwâlê, rû fũfũ yĩ bê. Ītĩ rĩ, ãní gō'dá rĩ'á njãã òjĩlã fũlĩ. Gō'dá ngbãangbânõ, ãní cú ĩtĩ ngá ãzâ ãkó ã'dô tãsí yã? 'Dĩ tãlã nĩ ĩjĩ Ôvãrí kô tã lâ tãsí.
- 3**Ngãtã òzõ nĩ ĩjĩ tã gō'dá drê zãã nĩ ùsú ngá rĩ 'dĩ kô rĩ, 'dĩ tãlã nĩ lē ãnĩngá ngá rĩ 'dĩ cé tã lôvókô ãnĩkã ndélé volé.
- 4**Nĩ nĩjĩ kô kĩ'á nĩ rĩ, òzõ nĩ òlê ngá gólĩyĩ ãngó 'á nõ ĩ'dĩ rĩ, nĩ ìcá kô â'dólê Ôvãrí rĩ rû-lē-ãzĩ ró.
- 5**'Dĩ tã ĩfĩ gólã Ôvãrí drĩ tã âtázó kĩ nĩ rĩ, Líndrĩ Tãndĩ íyĩkã yĩ drĩ 'bãlé ãmã 'á 'dĩ lē mã òrĩ ró zãã tótó Ôvãrí rĩ lélé rĩ ĩ'dĩ.
- 6**Gō'dá Líndrĩ Tãndĩ íyĩkã âfê fãfã trá ãmã drĩ gãzó dó tã gólã lôvókô ãmã rû'bã kâ rĩ drĩ lélé ãmã drĩ 'elê rĩ 'elê. Búkũ Ôvãrí kâ kĩ nĩ rĩ, "Ôvãrí rĩ'á ãjú-'bã-ãzĩ ró òjĩlã gólĩyĩ áru-áruwã 'bã ró gō'dá tã íyĩkã gã 'bã dó rĩ yĩ drĩ. Gō'dá gólã íyĩkã bê-rĩ rû-lē-ãzĩyã ró òjĩlã gólĩyĩ ĩyĩ ĩfĩfĩ fê 'bã gólã zélé rĩ 'bã yĩ bê." Úlĩ Mãnĩgõ 3.34
- 7**Bê trá ĩtĩ rĩ, nĩ sõ drĩ Ôvãrí zélé, gō'dá nĩ gã Sãtãnã dó. Gō'dá nĩngá sĩ rĩ, Sãtãnã ã'dô ãní ãy'é'á.
- 8**Nĩ êsê rû ãnyĩ Ôvãrí lægãtĩ, gō'dá Ôvãrí ã'dô kpá rû êsê'á ãnyĩ ãní lægãtĩ. ãní tã ònjĩ 'bã, nĩ jĩ ãní drĩ ngbãngbã tã ònjĩ ãnĩkã 'ásĩ. ãní rĩ'á tã ĩsũ-ĩsũ bê rĩ. Ītĩ rĩ, nĩ 'bã tã ĩsũ-ĩsũ ãnĩkã ã'dô cé ãlõ Ôvãrí rĩ tãsí.
- 9**Nĩ ã'dô tã ĩsũ ró tã ònjĩ ãnĩkã rĩ 'bã yĩ tãsí. Nĩ 'ê ĩzã, nĩ ngõ ãwó ĩ'dĩ tãlã tã ònjĩ ãnĩkã tãsí.
- 10**Nĩ sõ ãní drĩ Ôvãrí zélé ngá fĩnyáwã ró Kúmú ãndrã, nĩngá sĩ, gólã ã'dô ãní ĩngã'á ã'dólê òjĩlã íyĩkã ró.
- 11**Ãmã ãdrúpĩ yĩ ãmã ĩzó yĩ bê, nĩ ngõ tã kô ãní ãzĩ-ãzĩ yĩ rû òjĩlã ãzã 'bã yĩ drĩ. Òzõ nĩ õ'ê trá ĩtĩ rĩ, nĩ 'bã ãní trá ãdrélé tã kĩ 'bã ró ãní ãzĩ-ãzĩ yĩ drĩ sĩ. 'Dĩ rĩ 'á rĩ, nĩ rĩ 'dĩ tã 'bã'bã Ôvãrí kâ rĩ ònõ'á, gō'dá nĩ rĩ 'dĩ ĩnjĩlã kô. Tã ãnĩkã bê-rĩ tã 'bã'bã 'dĩ ĩnjĩ-ĩnjĩ lâ ĩ'dĩ. Á'dó kô tã ãzĩ-ãzĩ kâ rĩ kĩkĩ lâ ĩ'dĩ.
- 12**Cé rĩ'á Ôvãrí ĩ'dĩ gólã 'ê 'bã tã-vó òjĩlã kâ kĩlĩ rĩ. Gólã ĩ'dĩ rĩ'á cú fãfã bê òjĩlã pãzó, gō'dá kpá fãfã bê lâñõ fëzó òjĩlã drĩ. Gō'dá ã'dô bê ĩtĩ rĩ, nĩ kĩ tã kô ãní ãzĩ-ãzĩ yĩ rû gólĩyĩ zĩzĩ sĩ òjĩlã ònjĩ ró.
- 13**Nĩ ãrĩ drê, ãní gólĩyĩ tã ĩsũ 'bã kĩ, ĩyĩ ã'dô 'ê'á lâ òzõ sũ 'bã ĩyĩ rû rĩ tí rĩ, nĩ ãtã trá kĩ nĩ rĩ, "Ãndrõ, cú ĩtĩ tã ãzã ãkó, ãmã trá nĩ'á jãrĩbã rĩ gógó nã 'á tólã. Mã ã'dô rĩ'á tólã ndrõ ãlõ ngá ãmãkã gĩlĩ gō'dá kpá læzĩlĩ gĩlĩ. Gō'dá nĩngá sĩ, mã ã'dô ã'dó'á cú lâfã bê dũũ."

14Pățî-pățî ró, nĩ nĩ ngbá tã gólâ 'ě 'bá â'dólé ìdrú rí kô. Âmâ rĩrĩ òzô ã'dô kâtí yã? Âmâ rĩrĩ ãngó nõ 'á rí rí'á òzô lũmvû âmé òcĩkã kâtí ndrêlé cé ngbãângbãno tí, drê ãkpãkã'dã drílâ àvĩ ãkó ìlĩ 'á rí.

15Úlĩ ãmbá 'dĩ 'bá yĩ volé drĩ lâ 'á, nĩ âtã cé kĩ nĩ rí, "Òzô Ôvãrí òlě trá rí, áã'dô âmâ lôpé'á, tãlã mã â'dô ró fĩ kpá zãã lédrê-lédrê ró ìdrú, gô'dá mã â'dô tã ãzã nõ 'ě'á gô'dá kpá nã rí 'ězó."

16Gô'dá nĩ rí ãnĩ àrúlí tã gólâ ãnĩ drí lělé 'élé rí tãsí. Árú-àrúwã 'dĩ rí'á ònjí ró.

17Òzô nĩ ùnĩ tã mbĩmbĩ 'élé rí trá gô'dá àyézó lâ 'ě ãkó lâ rí, 'dĩ nĩ 'é tã sũ 'bá Ôvãrí rí lĩfĩ drĩ 'á kô rí trá.

YĀKÓBĀ 5

1Ānĩ òjílã ngá-tĩ dũũ lě 'bá rōô rí 'bá yĩ, nĩ ârĩ drē tã nõ. Nĩ â'dô kpá tã ìsũ àngĩ bē, tãlã tã pățĩ ró tã àngĩ â'dô 'ě'á â'délé ãnĩ drĩ.

2Òzô ìtú tã kĩkĩ kã rí òcã trá rí, ngá-tĩ ãnĩkã dũũ 'dĩ 'bá yĩ â'dô rú ìzã'á ndrĩ. Ítã lãnjã ãnĩkã 'dĩ 'bá yĩ, édrégó â'dô nyã'á lâ ndrĩ. Gô'dá lãfã ãnĩkã â'dô lâkã'á rú ìzãlé. Nĩngã sĩ, lãfã lâkã 'bá 'dĩ â'dô tã pățĩ ãnĩkã â'dã'á nĩ. Lãfã rí 'dĩ â'dô ãnĩ lôzã'á òzô lãsí kâtí.

4Nĩ nĩ trá kĩ nĩ rí, nĩ gã trá dó drĩ-'ã fělé òjílã ngá 'ě 'bá ãnĩ drí àmvú 'á rí 'bá yĩ drí. Tã 'ě'ě ãnĩkã ìzã gólĩyĩ tã mbĩmbĩ Ôvãrí kã 'ě 'bá rí trá, tãlã gólĩyĩ òdrã ró bē. Ítĩ rí, gólĩyĩ ìcã kô ãnĩ àtũlĩ. Gô'dá Ôvãrí ìyĩ mbãrãkã sĩ ndrĩ ârĩ gólĩyĩ gbálálã àwó bē rí trá. Nĩ gô nĩ rí trá cé dõ 'á ì'dĩ bē lâ, gô'dá cé rĩlĩ ãnĩ tã ìsũlĩ ì'dĩ ìnyákú drĩ nõngã. Gô'dá ìtĩ rí, ãnĩ trá òzô kãbĩlĩkĩ 'bõ 'bã 'bõ gólã Ôvãrí drí 'elã lĩlã rí kâtí. Ānĩ trá njãã fũlĩ.

7Nĩ ndrē trá kĩ nĩ rí, tã àngĩ ònjĩ 'ě'á â'délé ngá-tĩ dũũ 'bã drĩ. Ā'dólé bē trá ìtĩ rí, âmã ìzó yĩ âmã àdrúpĩ yĩ bē, nĩ rí drē tĩtĩ ró fĩ àtũ-àtũ sĩ Yésũ rí àgõ-àgõ tēlé. Nĩ â'dô òzô òjílã gólã ngá ì'dĩ 'bã yĩ drí àmvú 'á rí kâtí. Tãlã gólã lě ngá-ìyĩnyã dũũ ì'dĩ, gólã drí rĩzó zãã ngá-àrú yĩ drí àfũlĩ àmvú 'á 'dĩ vó lâ ndrēlé, té bũũ ngá-ìyĩnyã 'dĩ drí lĩnjĩzó gõzó nõlã 'bãlé èró 'á.

8Ítĩ rí, nĩ àdrē Ôvãrí rí mbãrãkã sĩ rákã fē kâtí, tãlã Kúmú âmãkã Yésũ trá 'ě'á àcálé àgõlé.

9Āmã àdrúpĩ yĩ âmã ìzó yĩ bē, nĩ lôzô kô rú ìzã ãnĩkã tãsí, tãlã Ôvãrí òzó lãno fēē ãnĩ drí. Nĩ ndrē drē, Yésũ tã âmãkã lãfãlã cã 'bã rí trá rí'á ãnyĩ àcálé àgõlé.

10Āmã àdrúpĩ yĩ âmã ìzó yĩ bē, tã àngũ 'bã gólĩyĩ àkú ró úlĩ Ôvãrí kã âtã 'bã trá ãnĩ à'bĩyã yĩ drí, tã 'ě'ě gólĩyĩkã rí ãã'dã rú ãnĩ drí. Gólĩyĩ rí trá tĩtĩ fĩ àtũ-àtũ sĩ ìtú òjílã drí rĩzó rí'á gólĩyĩ ìzãlé, drĩlĩyĩ drē rĩzó úlĩ pēlé Ôvãrí rí võ 'á rí sĩ.

11Mã ndrē gólĩyĩ òjílã tã 'ě'ě lâ yĩ drí sũlĩ Ôvãrí rú rí yĩ ró, tãlã gólĩyĩ àtũ fĩ trá àtũ-àtũ. Nĩ ârĩ trá àgõ zĩlĩ Yóbõ rí àtũ fĩ àtũ-àtũ ìtú gólã rí ìzãzó rí sĩ. Gô'dá nĩ nĩ kpá

trá kǐ nǐ rǐ, ǎdũkũ lâ sǐ Ôvârí drí ngá fězó gólâ drí. Ôvârí rǐ gógó nyǎányâ lâ rǐ'á òjílâ ìzâ ndrê 'bá 'î, gô'dá kpá òjílâ pâ 'bá 'î.

12 Ámâ âdrúpǐ yǐ ámâ ìzó yǐ bê, tâ ǎngǐ bê rǐ'á nǒtí. Nǐ ìtrǐ lâtrítrǐ kô'dáwá ǎlôwálâ Ôvârí rǐ rú sǐ gô'dá kpá rú ǎzâ sǐ. Ôzô nǐ òkǐ nǐ rǐ ǎwô rǐ, nǐ kǐ nǐ rǐ cé ǎwô. Gô'dá nǐ òkǐ nǐ rǐ ìtǐ kô'dáwá rǐ, nǐ kǐ rǐ cé ìtǐ kô'dáwá, tâlâ Ôvârí rǐ 'álé òzó kô âdrââ ǎnǐ rú.

13 Ámâ âdrúpǐ yǐ ámâ ìzó yǐ bê, òzô nǐ ǎ'dô trá tâ ìsũ bê rǐ, nǐ 'dê nǐ ìrátâ ǎnǐ tǐ Ôvârí drí. Ôzô ǎyǐkô ǎ'dô trá ǎnǐ cǐ'á rǐ, nǐ ngô lóngó Ôvârí rǐ lúyǐzó rǐ ì'dí.

14 Ôzô nǐ ǎ'dô trá ngá lâzé bê rǐ, nǐ zǐ drǐ-'bá kǎnǐsǎ kâ rǐ 'bá yǐ ǎnǐ ngálâ, gólǐyǐ ìnǐ ró dô ǎnǐ rú tâ âtâ-âtâ bê Kúmú Yésũ rǐ rú sǐ, gô'dá kpá gólǐyǐ ò'ê ró râtââ Ôvârí drí ǎnǐ tǎsǐ.

15 Nǐ 'ê ìtǐ, tâlâ tǐ drǐlǐyǐ ìrátâlé tâ âtâ-âtâ tâ lǐlǐ kâ 'dǐ sǐ rǐ â'dô ǎnǐ rú'â 'bâ'á â'dǐlǐ. Ôzô ngátâ ngá lâzé ǎnǐkâ 'dǐ ǎ'dô tâ ònjǐ ǎnǐkâ tǎsǐ rǐ, nǐ njǐ tǐ drǐ lâ 'ásǐ, ǎ'dô ró bê Ôvârí drí tâ ònjǐ ǎnǐkâ ǎyézó.

16 Tâlâ ngá lâzé rǐ ǎfǐlǐ òzô 'dǐ kátǐ, nǐ rǐ zǎâ rǐlǐ tâ ònjǐ ǎnǐkâ ǎnǐ lâfálé 'ásǐ rǐ ǎngǐlǐ, gô'dá nǐ ǎ'dô ró ìzâ ró. Nǐ ǎngǐ tâ, gô'dá nǐ 'ê ró râtââ ǎzǐ-ǎzǐ drǐ ìtú rú'â âgǐ-âgǐ kâ rǐ sǐ, tâlâ Ôvârí ǎ'dô tâ ìdrǐ dǎ'á ǎnǐ rú. Ôzô òjílâ tâ mbǐ 'bá òtǐrǐ ìyǐ tǐ ìrátââ rǐ, Ôvârí 'ê tâ ǎngǐ ì'dí tǐ drǐlâ ìrátâlé 'dǐ drǐ lâ lôgôzó.

17 Dôvó nǐ ìsũ drê tâ Êlǐyâ rǐ tǎsǐ, gólâ cé rǐ'á òjílâ mvá 'î ǎmâ drǐ ǎ'dórê tǐ. Gólâ ìrátâ ìyǐ tǐ pǐpǐsǐlǐ ǎlô sǐ kǐ nǐ rǐ, "Ôzê ù'dǐ kô." Gô'dá nǐngá sǐ rǐ, ôzê 'dǐ kô ndrô zǎlô nâ párá njǐ-kázǐyá 'á.

18 Dǐlǐ vólé drǐ lâ 'ásǐ rǐ, gólâ drǐ kpá tǐ ìrátâzó ó'dǐ kǐ nǐ rǐ, "Ôzê ù'dǐ" gô'dá ôzê drǐ ngázó rǐ'á 'dǐlǐ cōrō-cōrō, ngá-ǎrú drǐ ngázó ǎfǐlǐ 'bōlâ-'bōlâ vǔdrǐ sǐ ndrǐ.

19 Ámâ âdrúpǐ yǐ ámâ ìzó yǐ bê, òzô òjílâ ǎzâ ùkũ trá látǐ tâ ǎnyâ rǐ kâ drǐlǐ rǐ, nǐ 'dê nǐ êdrê gólâ látǐ tâ mbǐ rǐ kâ drǐlǐ.

20 Ámâ ndrǐ, mã nǐ trá tǎndǐ ró kǐ nǐ rǐ, òjílâ gólâ tâ ònjǐ 'bá êdrê 'bá látǐ mbǐmbǐ rǐ drǐlǐ rǐ pâ gólâ ì'dí òdrâ 'ásǐ, gô'dá tâ ònjǐ ǎmbá 'dǐ 'bá yǐ ǎ'dô ǎyé'á lâ. Ì'dí 'dǐ.

1 PÉTĚŘŮ

1 PÉTĚŘŮ 1

1 Mâ Pétěrō â'dó 'bá lājó' bá Yésū Krístō kâ ró nõ, má îgî wárãgã nô nî ãnî gólîyî Ôvârí drí njílí trá â'dólé òjílã íyíkâ ró gō'dá rû lâpē 'bá trá rílí òjílã ãwã ró 'bãdrî Pónîtō kâ 'á, Gãlãtiyã kâ 'á, Kãpãdõsíyã kâ 'á, Ásíyã kâ 'á gō'dá kpá Bítîniyã kâ 'á rî 'bá yî drí.

2 Ākú ró, ãmã átã Ôvârí îsū tã trá ãnî njízó â'dólé òjílã íyî nyãányã kâ ró Líndrí Tãndí íyíkâ sî, tãlã nî òrô ró Yésū Krístō bê, gō'dá gólã ãâyê ró ãnî bê tã ònjí ãníkã 'ásí tãlã òdrã Yésū Krístō kâ ãnî vō 'á rî sî. Ôvârí òrî zãã òrê fêlê tã ã'dí bê ãnî drí ãmbã.

3 Mã lûyî Ôvârí tîbê â'dó 'bá Kúmú ãmãkã Yésū Krístō rî átã ró rî, tãlã gólã pîpîsîlî mvêêmvê bê ãmã tãsî. Ítí rî, gólã 'bã trá ãmã tîlî zãlô ó'dí gólã rî mvã ró. 'Dîi rî 'bã ãmã trá lîfî 'bãlê drî-â gólã Ôvârí drí 'ê'á fêlã ãmã drí rî drîi, tãlã Yésū Krístō ngã trá òdrã 'ásí.

4 Gō'dã Ôvârí rî'á drî-â 'dî vó lâ ndrê'á ãnî drí úrú 'á tólã. Tã rî 'dî ícã kô ñãlê ngãtã rû îzãlê ngãtã ndêlê.

5 Tã lêlê ãníkã drí rî, gō'dã Ôvârí â'dô ãnî lôkí'á mbãrãkã ãmbã íyíkã sî bûúú kãyî gólã drí ãnî pãzó rílí yî bê ãdûkû ãkó rî 'á. 'Dîi rî â'dô 'bã'á kãyî ãdûkû ãngó nõ kã rî sî.

6 Gō'dã ítí rî, nî â'dô ãyîkô ró tã 'dî 'bá yî tãsî, gbõ lé nî ã'dô tã îsū ró lâñõ gólã ãnî drí rî'á úsúlã rî 'bá yî tãsî rî, lâñõ 'dî â'dô ãnî 'ê'á cé kãyî dã sî.

7 Gō'dã lâñõ 'dî 'dê ãnî drîi 'dî rî, ã'dô ró bê tã lêlê ãníkã Ôvârí 'á rî újûlî, tãlã nî ã'dô ró bê gágã òzõ rákã fê kãtî. Tã lêlê ãníkã áã'dô újû'á lâ zãlô lâsî lâñõ kã sî, rî'á òzõ dáãbõ 'bãrê té zãlô lâsî 'á, tãlã ònjí lâ òvê ró bê vólê rî kãtî. Gō'dã tã lêlê ãníkã Ôvârí 'á rî, ãmbã lâ gãrã dáãbõ drîi sî. Nî âtû ãnî fîi, gō'dã Ôvârí â'dô ãnî lûyî'á kî nî rî, nî 'ê trá dódó, gō'dã gólã â'dô lâñjî 'bã'á ãnî rú kãyî gólã Yésū drí 'êzó ãgólê ãngó nõ 'á rî sî.

8 Gbõ lé nî òndrê Yésū ãnî lîfî nyãányã sî kô rî, nî lê gólã trá, gō'dã nî 'bã tã îsū ãníkã trá nyé gólã drîi. Ítí rî, ngbããngbãñõ rî, ãnî gō'dã trá ãyîkô ãmbã gólã tîbê ícálê tã lâ âtálê kô rî bê.

9 Drî-â tã lêlê ãníkã gólã 'á rî kã rî â'dô 'bã'á lédrê-lédrê ãdûkû ãkó rî í'dî.

10 Tã Ôvârí drí òjílã íyíkã pãzó rî tãsî rî, tã ãngû 'bã Ôvârí kã 'dî 'bá yî âtã tã lâ trá ãkû ró. Tã ãmbã 'dî tãsî rî, tã rî 'dî 'ê rû trá ãmã lîfî 'á, tã gólã drîlîyî rîzó úlî Ôvârí kã 'dî zîlî mãnísî ndrî,

11 tãlã yî ùnî ró lâtî 'díyî pãpã Ôvârí kã 'dî bê, gō'dã kpã kãyî lâ ãã'dô 'bã'á ángô tú yã rî. Gō'dã gólîyî nîi íyî ífí lâ kô, gō'dã Líndrí Tãndí Krístō kã bê gólîyî 'á lâñõ gólã

tíbê 'ě 'bá Yésū rí 'élé ẏzátú rí â'dalé, gō'dá kpá ɪnjĩ-ɪnjĩ Ôvârí drí 'ézó Yésū rí ɪnjĩlí gólá rí 'bā'bā sī ōjílā drĩlí ndrĩ rí bē.

12Gō'dá Ôvârí â'dá tā kpá tā ɱngū 'bá 'dĩ 'bá yí drí kī, tā gólá gólíyí drí ɱngūlí tā 'díyí pāpā ká 'dĩ tāsī rí, ícá kô rú 'élé kâyí gólíyíkâ rí 'á. Bê-rí tā 'dĩ 'è rú gō'dá trá kâyí ăníkâ rí 'á. Ngbāāngbānō rí, nĩ ârĩ tā âtĩ-âtĩ tândí trá ōjílā gólíyí rĩ 'bá ẏyí pēlá ănĩ drí mbârākâ Líndrí Tândí gólá túbê Ôvârí drí ăjólé úrú lésĩ rí ká sī rí tĩ sī. Ítĩ rí, gō'dá nĩ nĩ tā ɱngí ngá pāpā ká gólíyí mālāyíkâ Ôvârí ká drí kpá lēlé rōō lĩfĩ 'bālē nĩlā rí yí trá.

13Ítĩ rí, tā 'dĩ 'bá yí tāsī rí, 'dōvó nĩ rí lĩfĩ lōmbâ sī, nĩ rí njāā tā Ôvârí ká rí 'élé. Nĩ 'bā ănĩ lĩfĩ cé drĩ-'â Ôvârí drí 'ě'á fēlá ănĩ drí kâyí gólá drí 'ézó Yésū rí â'dalé 'díyí pā 'bá ró ōjílā drĩ rí drĩ.

14Ănĩ Ôvârí rí mvá yí ẏdĩ, nĩ rí zāā tā gólíyí Ôvârí drí lēlé rí yí 'élé ẏdĩ. Nĩ lôgō ănĩ nyāányā kô ngá gólíyí ōnjĩ-ōnjĩ ănĩ drí rĩ'á 'ēlá drē ăkpā nĩ nĩjĩ Ôvârí kô rí yí 'élé.

15Bê-rí, nĩ rí gō'dá zāā tā tândí 'élé ẏdĩ, nĩ jâ ănĩ volé tā gólíyí ōnjĩ-ōnjĩ rí yí rú sī nyé ōzō Ôvârí gólá ănĩ njĩ 'bá â'dólé ōjílā ẏyíkâ ró 'dĩ kâtí.

16Ôvârí kī, "Nĩ rí zāā tā tândí mbĩ rí 'élé ẏdĩ kárá, gō'dá ănĩ jālē volé tā ōnjĩ-ōnjĩ rí yí rú sī, tālā má rí zāā tā tândí mbĩ rí 'élé ẏdĩ kárá."

17Nĩ ârĩ drē, Ôvârí ănĩ átá gólá túbê ănĩ drí rĩzó rātāā 'élé drílā rí, rí kpá tā-vó ōjílā ká kílĩ ndrĩ 'dó lătĩ ălō 'ásĩ. Ōzō ă'dô gō'dá trá ẏtĩ rí, 'dōvó ănĩ drí rĩlí ōzō ōjílā ūmú ró ăngó nō drĩ rí kâtí, 'dĩ gō'dá nĩ rí zāā rĩ'á Ôvârí rí rōlé.

18Nĩ ndrē drē, Ôvârí tĩ ănĩ drĩ trá â'dólé drĩ-báláyí ró lā'bí túbê ănĩ ă'bíyá yí drí 'dālē ănĩ drí rí 'ásĩ, lā'bí gólíyí ícá 'bá ănĩ pālē kô rí. Gō'dá gólá tĩ ănĩ drĩ 'dĩ â'dó kô ngá gólá tākó ōzō lăfâ kâtí rí sī.

19Lăgĩ ănĩ drĩ tĩzó rí lăvũ trá kôrô. Gólá tĩ ănĩ drĩ Yésū rí ōdrā sī. Úlĩ Yésū gólá túbê tā ōnjĩ ăkó rí ōzō kăbĩlíkĩ drĩ tĩtĩ ká gólá tândí ró lĩsĩ ăkó gō'dá kpá ălĩbí ăkó yí rú rí kâtí.

20Ăkũ ró, drē ăkpākâ'dā Ôvârí 'bāā ăngó nō kô rí, gólá njĩ Yésū trá â'dólé drĩ tĩ 'bá ămákâ ró. Gō'dá ngbāāngbānō kâyí ădũkũ nō 'á rí, Yésū ăcâ trá ăngó nō 'á ănĩ pālē.

21Gō'dá Yésū Krístō sī, nĩ lē tā trá Ôvârí 'á. Gō'dá tālā Ôvârí ɱngâ Yésū trá ōdrā 'ásĩ gō'dá kpá 'bālē ămbá ró ngá ndrĩ drĩlí, ẏtĩ rí, nĩ 'bā ănĩ lĩfĩ cé Ôvârí drĩ, gō'dá nĩ lē tā kpá cé gólá 'á ẏdĩ.

22Ítĩ rí, ănĩ drĩ ănĩ ăzĩ-ăzĩ yí lēlé pĩpĩsĩlí ălō sī ōzō ănĩ ădrúpĩ yí kâtí. Nĩ ă'dô ícá'á 'ēlá ẏtĩ, tālā nĩ lē tā trá tā âtĩ-âtĩ tândí Yésū rí tāsĩ nō 'á pătĩ ró, gō'dá nĩ jâ rĩrĩ ănĩkâ rí trá tā ōnjĩ 'ásĩ, gō'dá krístō 'bá ăzĩ lēlé ẏdĩ.

23Ănĩ drĩ ănĩ ăzĩ-ăzĩ yí lēlé gārā, tālā útĩ ănĩ gō'dá trá ó'dí Ôvârí rí mvá yí ró. Lēdrē-lēdrē ó'dí gólá ănĩ drĩ ă'dózó ẏdĩ bē lā 'dĩ ă'dó ănĩ átá yí ngátá ăndrē yí ngá lésĩ rí ẏdĩ kô, tālā lēdrē-lēdrē ănĩ átá yí ngátá ăndrē yí ngá lésĩ rí ă'dô rú ndě'á

òdrã sī. Gõ'dá ìtí rí, lédrě-lédrě ó'dí 'dĩ á'dô 'bã'á zãã gbádú ãdũkũ ãkó, tãlã útí ãní gõ'dá trá ó'dí ró úlì Òvãrí kã gólã 'ě 'bã rílí zãã gbádú ãdũkũ ãkó rí sī.

²⁴Tã àngũ 'bã Ísáyã drí tã átázó ìtí, kī nī rí, "Òjílã mvá ndrī tã gólíyíkã rí yí bē rí rí'á òzō òmã kâtí gõ'dá fõô lâ bē. Fõô 'dĩ 'bã yí rí'á sūsũ ró. Gõ'dá drílíyí 'ízó òmã 'dĩ 'bã yí bē gõ'dá drãlé ngbã vólé 'wãã.

²⁵Gõ'dá úlì Òvãrí kã rí íyíkã zãã gbádú ãdũkũ ãkó." Ísáyã 40.6-8 Úlì Òvãrí kã 'dĩ rí rí'á tã átí-átí tãndí Yésũ rí tãsí pélé ãní drí rí 'dĩ.

1 PÉTĚRŌ 2

¹Gõ'dá á'dô bē trá ìtí rí, nī àyē tã ònjí tíbē ãní drí rí'á 'ělã rí 'bã yí. Nī àyē ònjō. Nī àyē tã 'ě'ě àndõtô kâtí rí, nī àyē àgí-àgí òjílã rú, nī àyē òjílã àzì 'dã'dã.

²Tã 'dĩ 'bã yí vō lâ 'á ndrī rí, ãní drí á'dólé tótó úlì Òvãrí kã rí lówó lâ bē ãní 'á dũũ, rí'á àrílã òzō mvá òdé drí 'bãlé àndrē lâ rí bã lĩmvũ lówó bē dũũ rí kâtí. Úlì tãndí Òvãrí kã 'ě 'bã ãní 'bãlé á'dólé mbãràkã bē gõ'dá kpá 'ě 'bã ãní pãlé tã ònjí ãníkã 'ásí rí 'dĩ.

³Ãní, nī ùsũ tã lànjã Kúmú ãmákã rí kã trá.

⁴Gõ'dá nī àsì ãnyí Kúmú ãmákã Yésũ Krístõ lãgátí. Gólã òzō jó àjũ gólã jó àngí Òvãrí kã 'á rí kâtí. Òjílã àngó nõ drĩ rí 'bã yí gã gólã trá dó, gõ'dá tãkõ gólã íyíngã 'dĩ tíbē Òvãrí drí njílí trá àkũ ró tã lâ drí làzélé kôrô rí 'dĩ.

⁵Gõ'dá nī á'dô kpá òzō lãré jó kã kâtí. Òvãrí lē ãní àtrólé 'é'bélé kpãkã ãlô jó àngí íyíkã 'dĩzõ 'dĩ sī lâ. Gõ'dá kpá nī 'bũ ró rú bē yí drí òzō drĩ-'bã íyí nyãányã kã ró rí jó íyíkã 'á rí kâtí, rí 'bã gólã rí lùyílí gõ'dá kpá tã tãndí 'élé gólã drí ngã fēfē gólã tíbē gólã rí 'bã 'bã àyĩkõ ró rí félé gólã drí tãlã Yésũ Krístõ sī rí.

⁶Òvãrí átã tã Yésũ rí tãsí rí trá búkũ íyíkã 'á àkũ ró kī, "Nī ndrē drē, má njí jó àjũ tãndí tã lâ drí làzélé kôrô rí trá 'bãlé òjílã ãmákã lãfálé jó àngí ãmákã 'á Yērõsãlémã 'á. Jó àjũ rí gógó 'dĩ tã lâ drí làzélé kôrô jó àngí ãmákã 'dĩzõ 'dĩ sī lâ rí 'dĩ. Òjílã tíbē tã lē 'bã trá gólã 'á rí á'dô 'bã'á àyĩkõ ró. Lãnõ ùsũ gólíyí kô ãlólã." Ísáyã 28.16

⁷Ìtí rí, ãní gólíyí tíbē tã lē 'bã trá gólã 'á rí, gólã rí tã á'dô làzé'á ãní rú kôrô. Gõ'dá gólíyí tã lē 'bã gólã 'á kô rí, á'dô íyí lànõ ùsũ'á gólã rí tãsí. Úlì Òvãrí kã vó ró, Òvãrí kī, "Àjũ jó kã tíbē jó 'dĩ 'bã yí drí gãlé dó rí, àcã gõ'dá trá àjũ gólã tã lâ drí làzélé kôrô jó àngí ãmákã 'dĩzõ rí ró." Lôngó 118.22

⁸Gõ'dá úlì Òvãrí kã átã kpá kī, "Àjũ ãlô-ãlô 'dĩ á'dô òjílã pá s'í'á kpá nī drílíyí 'dēzõ vũdrí." Ísáyã 8.14 Gólíyí 'dē vũdrí, tãlã gólíyí lēé úlì Òvãrí kã àrílí kô rí drí. Ìtí rí, gólíyí á'dô lànõ gólã Òvãrí drí 'bãlé trá félé gólíyí drí àkũ ró rí ùsũ'á.

⁹Gõ'dá ãní tãsí rí, ãní òjílã tíbē Òvãrí drí njílí trá á'dólé òjílã íyíkã ró rí yí 'dĩ. Nī á'dô trá ãnyí Òvãrí bē kãrá ùrĩ ãkó drĩ-'bã ró. ãní rí'á òjílã Òvãrí drí 'bãlé drĩ-'bã ró kũmũ gólãkã zélé rí 'bã yí 'dĩ. Gõ'dá ãní rí'á gólãkã ífíí lâ ró rí yí 'dĩ. Òvãrí 'é tã 'dĩ ìtí 'dĩ rí, tãlã nī átã ró tã gólíyí àmbã yí drí 'élé ãní drí 'dĩ bē òjílã drí ndrī. Òvãrí

ĩ'dĩ kpá tíbê ãnĩ àzĩ 'bá ãnĩlí volé kũmũ Sātánã kã ìnrĩkúwá kã 'ásĩ ãnĩlí kũmũ ìyíkã vò ì'ĩ-ì'ĩ 'á sũsũ ró rĩ 'á nò. Búkũ Ôvârí kã àtã tã trá kĩ,

10"Drẽ àkpākã'dã sísí rĩ, nĩ à'dó kò òjílã Ôvârí kã ì'dĩ, gõ'dá ngbãangbãnò rĩ, ãnĩ gõ'dá trá òjílã Ôvârí kã ì'dĩ. Drẽ àkpākã'dã sísí rĩ, nĩ nĩjĩ drẽ Ôvârí rĩ pĩpĩsílí à'dĩ kò, Gõ'dá ngbãangbãnò rĩ, gólã rĩ 'à à'dĩ trá ãnĩ rú ãmbá, gõ'dá àyê tã ònjĩ ãnĩkã trá." Òséyã 1.9-10

11Ámã rũ-lẽ-ãziyã yĩ, nĩ rĩ rĩlí ãngó nò 'á òzò òjílã ùmú ró ãnĩ 'bá ãnĩ rĩlí tãkò 'ẽ 'bá lãvũlí kòrò lãvũ rĩ yĩ kãtĩ. Ítĩ rĩ, má lô'bã rú'bã ãnĩ rú lòvó gólã ãnĩ rú'bã kã rĩ 'bá ãnĩ 'bálé tã ònjĩ 'èlé 'dĩ gálé dó, tãlã lòvó gólã rú'bã kã 'dĩ rĩ ìyíkã ìtũ vósĩ cé zãã rĩ'á rú fũlí ãnĩ íffí rú.

12Nĩ rĩ zãã rĩ'á tã tãndĩ 'èlé ì'dĩ, òzò nĩ à'dò trá rĩ'á òjílã gólĩyĩ Ôvârí rĩ nĩ 'bá kò 'dĩ 'bá yĩ lãfálé rĩ. Gbõ lé gólĩyĩ òrĩ tã ngólé ãnĩ rú kĩ, nĩ ò'è tã ònjĩ trá rĩ, gõ'dá gólĩyĩ à'dò ãnĩ ndrẽ'á gbõ zãã rĩ'á tã tãndĩ 'è'á ì'dĩ. Gõ'dá ìtĩ rĩ, gbõ gólĩyĩ drĩ drĩ àdizó tã ònjĩ àyélé gòzò tã tãndĩ 'èlé ì'dĩ Ôvârí rĩ lùyì-lùyì bẽ kàyì gólã Yésũ drĩ ãnĩzò tã-vò òjílã kã kílĩ rĩ sĩ.

13Nĩ 'bã ãnĩ nyãányã rĩlí òjílã gólĩyĩ 'bálé ãnĩ drĩlí rĩ yĩ zélé, òzò à'dò kúmú gólã kúmú ãmbá drĩ drĩ-ácê fèzò drílã rĩ ì'dĩ rĩ. Nĩ 'è ìtĩ, à'dò ró bẽ Kúmú ãmákã Yésũ Krístò rĩ ìnjĩzò. Ngátã à'dò gõ'dá kúmú drĩ-ácê bẽ jãrĩbã àngĩ ãnĩkã drĩlí rĩ ì'dĩ yã rĩ, nĩ ìnjĩ gólã kpá tã kĩ 'bá ró, tãlã lòsĩ gólĩyíkã rĩ'á tã-vò òjílã kã kílĩ, lãṅò fèlé gólĩyĩ tã ònjĩ 'è 'bá trá rĩ yĩ drĩ gõ'dá gólĩyĩ tã tãndĩ 'è 'bá rĩ yĩ lùyìlí.

15Gõ'dá Ôvârí lã zãã ãnĩ drĩ rĩlí tã tãndĩ 'èlé ì'dĩ, tãlã tã tãndĩ ãnĩ drĩ rĩ'á 'èlã 'dĩ 'bá yĩ ò'bã ró òjílã gólĩyĩ tã nĩ àkò lé 'bá ró, rĩ 'bá ìyĩ tã ngólé ãnĩ rú 'dĩ 'bá yĩ bẽ, tã ngõngò ìyíkã ãnĩ rú 'dĩ 'bá yĩ àyélé volé.

16Nĩ rĩ gõ'dá òzò òjílã gólĩyĩ rĩ 'bá drĩ-bàláyì ró rĩ 'bá yĩ kãtĩ. Gõ'dá drĩ-bàláyì ãnĩkã 'dĩ, nĩ ìsũ kò kĩ, àã'dò ãnĩ drĩ tã ònjĩ 'èzò, gõ'dá ãnĩ drĩ rĩlí òzò rú ì'bũ 'bá Ôvârí kã rĩ 'bá yĩ kãtĩ.

17Nĩ ìnjĩ òjílã ndrĩ, nĩ lã ãnĩ àzĩ-àzĩ yĩ krístò 'bá ró rĩ yĩ ndrĩ. Nĩ rò Ôvârí, gõ'dá nĩ ìnjĩ kpá kúmú ãmbá ãnĩkã rĩ yĩ.

18Ánĩ gólĩyĩ rú ì'bũ 'bá ró rĩ, nĩ fẽ ãnĩ nyãányã nyé ãnĩ lípì yĩ ìnjĩlí pĩpĩsílí àlò sĩ gõ'dá kpá tã gólĩyĩ drĩ lèlé ãnĩ drĩ 'èlé rĩ yĩ 'èlé. Òzò ãnĩ lípì yĩ à'dò òjílã tãndĩ 'ì rĩ, nĩ ìnjĩ gólĩyĩ, gõ'dá gbõ lé gólĩyĩ à'dò òjílã ònjĩ 'ì, òrĩ ìyĩ lãṅò fèlé ãnĩ drĩ ròò rĩ, nĩ àtũ ãnĩ fĩ ìnĩnì ró lãṅò 'dĩ njĩrĩ 'à, tãlã nĩ nĩ rĩrĩ gólã Ôvârí drĩ lèlé ãnĩ drĩ rĩzò 'á lã 'á rĩ yĩ trá.

19Gõ'dá nĩ ò'è trá ìtĩ rĩ, Ôvârí à'dò òrẽ fẽ'á ãnĩ drĩ rĩrĩ tãndĩ ãnĩkã 'dĩ tãsĩ.

20Gõ'dá òzò óófẽ lãṅò trá ãnĩ drĩ tã ònjĩ ãnĩ drĩ 'èlé rĩ tãsĩ rĩ, gõ'dá nĩ 'è lómbé-lómbéwá kò fĩ ãnĩ drĩ àtũlí lãṅò 'dĩ njĩzò 'dĩ tãsĩ. Ítĩ rĩ, gõ'dá óófẽ lãṅò ãnĩ drĩ cú ìtĩ ãnĩ drĩ tã ònjĩ 'è àkò rĩ, òzò nĩ àtũ fĩ trá lãṅò rĩ 'dĩ njĩrĩ 'á rĩ, gõ'dá Ôvârí à'dò 'bã'á ãnĩ bẽ àyìkò ró ãmbá.

21 Ôvârí 'bã ãní trá lâṅõ úsúlí ítí 'dĩ rí, tãlã Yésũ Krístõ nḡ lâṅõ kpá trá rõõ ãngó nõ 'á ãmã pãrẽ 'á rí drí. Lãṅõ gólã Yésũ Krístõ drí nḡlĩ 'dĩ rí, rĩ'á tã á'dã 'í ãmã drí 'èlé 'ĩdĩ.

22 Nĩ àrĩ drẽ tã úlĩ Ôvârí kã drí átálé Yésũ rí tãsí rí kĩ, "Gólã 'é tã õnjĩ ãzãkã ãlõwálã kó kô. Áarĩ gólã kpá õnjõ átãrẽ 'á kô." Ísáyã 53.9

23 Ítí rí, gõ'dã ó'dã gólã bê rí, gólã lôgõó lã'dã 'dĩ vò lâ kpá kô. Gõ'dã õjĩlã fẽ lâṅõ bê gólã drí rõõ rí, gólã lôgõó lâṅõ 'dĩ vò lâ gólĩyĩ drí kpá kô, gólã fẽ bê-rí íyĩ nyãányã 'ĩdĩ Ôvârí drĩgã, gólã tĩbê 'ẽ 'bã tã-vó íyĩkã kĩlĩ mbĩ rí drí.

24 Gõ'dã ípã gólã rí rú'bã bê fẽ lãlĩ-lãlĩ drĩ tã õnjĩ ãmãkã tãsí rí, gólã drí tã õnjĩ ãmãkã trõzó ndrĩ yí rú. Gólã 'é tã 'dĩ ítí 'dĩ rí, á'dô ró bê ãmã 'bãlé drĩ-bãlãyĩ ró mbãrãkã tã õnjĩ kã 'ásĩ, gõ'dã kpá mã õrĩ ró bê tã mbĩ 'bã ró Ôvârí rí lĩfĩ drĩ 'á. Lãṅõ Yésũ Krístõ kã 'dĩ pã ãmã nĩ.

25 Sísĩ rí, ãní gõ'dã õzõ kãbĩlĩkĩ gólĩyĩ àvĩ 'bã trá õmã 'á rí 'bã yí kãtĩ, gõ'dã ngbãangbãṅõ rí, Yésũ Krístõ àdrĩ ãní trá lôgõlé pávó 'á íyĩ vó bêlé 'ĩdĩ lôkĩ 'bã ró. Gólã gõ'dã trá 'ĩdĩ 'ẽ 'bã ãní vó ndrẽlé kãbĩlĩkĩ íyĩkã rí 'bã yí ró rí.

1 PÉTÈRÕ 3

1 Gõ'dã kpá ítĩ, ãní òkó, nĩ fẽ ãní nyãányã nyé ãní ágó yí ñnjĩlĩ. Nĩ 'é ítĩ, õzõ gbõ lé ãní ágó ãzã 'bã yí òlẽ íyĩ tã Ôvârí 'á kô rí. Òzõ õõndrẽ rĩrĩ tãndĩ ãníkã 'dĩ trá rí, gbõ gólĩyĩ drí kpá rú jãzó tã lèlé Ôvârí 'á rĩrĩ tãndĩ ãníkã 'dĩ tãsí. Ícã kô ãní drí gólĩyĩ jãzó tã tãndĩ 'èlé cé úlĩ ãní drí átálé gólĩyĩ drí rí 'bã yí sĩ. Tã tãndĩ 'ẽ'ẽ lú'ù gãrã úlĩ àtã-àtã drĩ sĩ.

2 Tãlã gólĩyĩ õndrẽ ró íyĩ látĩ tãndĩ ãní drí rĩzó gólĩyĩ ñnjĩlĩ 'dĩ bê, gõ'dã gbõ gólĩyĩ drí Ôvârí rí ñnjĩzó látĩ ãníkã 'dĩ 'ásĩ.

3 Nĩ rí kô ngã gólĩyĩ ãní rú'bã 'bã 'bã á'dólé sũsũ ró rí 'èlé. Nĩ rí kô rĩ'á ãní drĩ-'bí òmbélé látĩ ngĩ ãzã 'bã yí 'ásĩ, á'dô ró bê sũzó 'ĩdĩ sĩ lâ, gõ'dã nĩ ñzã àdĩ ãníkã kô ngã gólĩyĩ lô'ílĩ rú'bã 'ásĩ sũzó rí yí drĩ, gõ'dã kpá ítã tãndĩ sòlé sũzó 'dĩ 'bã yí bê. Ngã gólĩyĩ ãní drí sũzó rí á'dó ngã 'dĩ 'bã yí 'ĩdĩ kô.

4 Bê-rí nĩ ùjũ mbãrãkã ãníkã rí sĩ ndrĩ á'dólé tã tãndĩ 'èlé 'ĩdĩ, gõ'dã kpá rĩlĩ mãnisĩ ró, gõ'dã kpá pĩpĩsĩlĩ à'dĩ bê. 'Dĩ rí á'dô ãní 'bã'á á'dólé sũsũ ró Ôvârí rí lĩfĩ drĩ 'á. 'Dĩ rĩ'á sũsũ gólã ícã 'bã kô ndèlé rí 'ĩdĩ.

5 Gõ'dã kpá ítĩ, ãmã dèdé yí àkũ ró ndrĩ tĩbê tã lã 'bã íyĩ Ôvârí 'á nã 'bã yí 'é íyĩ kpá trá ítĩ. Gólĩyĩ 'bã íyĩ nyãányã á'dólé sũsũ ró íyĩ fẽfẽ sĩ ndrĩ íyĩ ágó yí ñnjĩlĩ.

6 Sãrã rí nyãányã trá ítĩ. Gólã ñnjĩ íyĩ ágó Æbãrãyãmã trá gõ'dã zĩ íyĩ ágó Æbãrãyãmã íyĩ lípĩ ró. Gõ'dã õzõ nĩ ò'è kpá trá õzõ Sãrã kã 'dĩ tí tã mbĩ 'èlé 'ĩdĩ, gõ'dã ùrĩ 'é ãní gõ'dã kpá kô rí. Tã 'ẽ'ẽ ãníkã 'dĩ á'dô á'dã'á lâ kĩ, ãní gõ'dã trá Sãrã rí ózõwã yí 'ĩdĩ õzõ kpálé ãní á'dô õrĩ Yúdã yí kã 'ásĩ kô rí.

⁷Gõ'dá ãní gólíyí ágó ró rí 'bá yí drí rí, nĩ rí kpá tãndí ró ãní òkó yí bê. Nĩ ndrê gólíyí ìzã bê, gõ'dá â'dólé gólíyí vó ndrêlé tãndí ró rĩlí lówó ngá lèlè ká ágó yí ká òkó bê rí sĩ. Nĩ ìnjĩ gólíyí, tãlá ãní fãfã gãrã gólíyí drĩ sĩ. Gõ'dá nĩ ìnjĩ gólíyí kpá, tãlá nĩ â'dô lédrê-lédrê ãdũkũ ãkó rí ùsú'á 'dó kpãkã ãlô gólíyí bê Ôvãrí drígá sĩ. Òzô ãní ágó nĩ ò'ê trá ìtí ãní òkó yí drí rí, Ôvãrí â'dô rãtãã ãníkã ârí'á.

⁸Ãdũkũ lâ ró rí, nĩ rí zãã rĩlí pĩpĩsĩlí ã'dí sĩ ãní lâfálé 'ásĩ. Nĩ rí ngá ãlô ró. Nĩ ndrê ìzã ãní ãzí-ãzí yí ká bê, nĩ lè ãní ãzí-ãzí yí, nĩ â'dô ã'dí ró ãní ãzí-ãzí yí drí. Nĩ 'bã ãní nyãányã kô â'dólé gãrã ãní ãzí-ãzí yí drĩ sĩ.

⁹Gõ'dá òzô ãní ãzí-ãzí yí ò'ê tã ònjí trá ãní drí rí, nĩ lôgô tã ònjí 'dĩ vó lâ gólíyí drí kô. Gõ'dá òzô óó'dã ãní rí, nĩ lôgô lâ'dã 'dĩ vó lâ kô lâ'dã sĩ. Bê-rí nĩ ìjĩ Ôvãrí ì'dĩ òrê fèlè òjílã ãní 'dã 'bá 'dĩ 'bá yí drí. Tãlá 'dĩ tã gólã Ôvãrí drí ãní njĩzó òjílã íyíkã ró 'èlã rí ì'dĩ. Gõ'dá gólã â'dô kpá òrê fè'á ãní drí, òzô nĩ òfè òrê trá òjílã ãzí drí rí.

¹⁰Dĩ nyé òzô ìgĩlí trá búkũ Ôvãrí kã 'á rí tí kĩ, "Òzô òjílã ãzã òlè â'dólé ãyĩkô ró ãngó nõ 'á gõ'dã kpá ngá tãndí ùsúlí rí, òjílã rí gógó 'dĩ ããtã úlí ònjí kô òjílã ãzí rú, gõ'dã gólã ããdô ònjô kpá kô òjílã ãzí rú.

¹¹Gólã ãâyê tã ònjí ndrĩ gõ'dã rĩzó tã tãndí rí 'bá yí 'èlè ì'dĩ. Gólã ùũjũ ìtú vósĩ cé rĩlí 'ã ã'dí sĩ ãzí-ãzí lâ yí bê.

¹²Gólã ò'ê tã 'dĩ 'bá yí ìtí, tãlá Ôvãrí rí òjílã tã mbĩ 'bá vó ndrêlé gõ'dã kpá rãtãã gólíyíkã ârílí. Gõ'dã Ôvãrí rí íyíkã íyí ùgúlí jãlè jã òjílã rĩ 'bã tã ònjí 'èlè rí yí drí." Lôngó 34.12-16

¹³Òzô gõ'dã nĩ òrĩ trá rĩ'á tã tãndí rí 'èlè ì'dĩ rí, ngá gólã 'è 'bã íyíkã gõ'dã kó ãní dólé rí ã'dô 'í yã?

¹⁴Gõ'dã òzô gbô lé òjílã ãzã 'bã yí òfè lâṅô ãní drí tã tãndí ãní drí 'èlè rí 'bã yí tãsí rí, nĩ ìsũ tã kô, Ôvãrí â'dô òrê fè'á ãní drí lâṅô fèlè ãní drí 'dĩ tãsí. Nĩ 'è ùrĩ kô òjílã gólíyí 'è 'bã lâṅô fèlè ãní drí 'dĩ 'bã yí tãsí.

¹⁵Nĩ rô cé Yésũ Krístô ì'dĩ Kúmú ãníkã ró pĩpĩsĩlí ãlô sĩ. Nĩ rí ìtú vósĩ cé njãã tã-drĩ lôgólé òjílã gólíyí 'è 'bã ãní ìjĩlí kí'á nĩ rí, nĩ òrĩ ìfĩ 'bãlé Yésũ Krístô drĩ 'díyí pã 'bã ãníkã ró ã'dô tãsí yã rí yí drí.

¹⁶Òzô gõ'dã nĩ ãã'dô tã ìjĩ rí 'dĩ drĩ lâ lôgô'á òjílã gólã ãní ìjĩ 'bã 'dĩ drí rí, nĩ lôgô mãnísí pĩpĩsĩlí ã'dí sĩ. Nĩ rí tã gólíyí 'è 'bã ãnyĩ lôgólé ãní drĩ rí 'èlè kô! Tãlá òzô óó'dã ãní trá tã tãndí gólã ãní drí rĩ'á 'èlã rí 'bã yí tãsí rí, gólíyí â'dô 'bã'á ãnyĩ bê gólíyí òtĩrĩ rĩrĩ tãndí ãníkã 'dĩ ndrêê, tãlá ãní òjílã Yésũ kã ì'dĩ rí.

¹⁷Òzô Ôvãrí òlè nĩ ãní drí lâṅô ùsúlí ìtí, tã tãndí gólíyí ãní drí rĩ'á 'èlã 'dĩ 'bã tãsí rí, rĩ'á tãndí ró ãní drí lâṅô rí gógó 'dĩ njĩzó tã tãndí gólíyí ãní drí rĩ'á 'èlã 'dĩ 'bã yí tãsí. Gõ'dã nĩ ùnjĩ lâṅô tã ònjí ãní drí 'èlè rí yí tãsí rí, 'dĩ tã ngĩngĩ 'ì.

¹⁸"Yésũ Krístô tã mbĩ 'è 'bã 'ì, gõ'dã gólã njĩ lâṅô trá drílã drãrê 'á, ã'dô ró bê ãmã pãzó tã ònjí ãmãkã 'ásĩ. Gólã drã trá cé ãndãlá ãlô ndè trá ì'dĩ 'dĩ. Gólã 'é tã ònjí kô, gõ'dã gólã drã bê-rí ãmã tã ònjí 'bã nõ 'bã yí vó lâ 'á, ã'dô ró bê ãmã ãjĩlí Ôvãrí

ngálâ. Úfû gólâ rî rú'ba ãnyákú trá, gô'dá Ôvârí ãngâ gólâ trá lédrê-lédrê ró Líndrí Tândí íyíkâ sî."

¹⁹Kâyî 'dî 'á rî, Líndrí Tândí Ôvârí kâ sî, Yésû ârî trá 'bú 'álâ, nî'á tâ Ôvârí kâ pêlé mālâyíkâ ònjí tîbê 'bâlé trá gânimâ 'á tólâ nâ yî drí.

²⁰Mālâyíkâ ònjí 'dî 'bá yî ró ãyî Ôvârí kô âkû ró âkpâkâ'dâ kâyî Nówâ kâ rî sî. Nówâ òtírî rî kôlóngbô ángí êdéle rî, Ôvârí rî trá 'â ã'dí sî, ã'dô ró bê òjílâ télê drí âdíí tâ ònjí íyíkâ 'ásî, gô'dá òjílâ âdíí drí kô. Gô'dá ítí rî, òzê ândrê 'dî âcâ bê 'díí gô'dá lîmvû lâ drí tîzó gô'dá kôlóngbô drí ngázó lîmvû drí rî, òjílâ ngá pâ 'bá lîmvû drí fúlí kô rî cé njî-drí-lâ-nâ, Nówâ drí 'bâ 'ásî rî 'bá yî í'dî.

²¹Lîmvû gólâ lîmvû tîjí kâ 'dî rî rî'á tâ á'dâ bábâtízî kâ 'î, gólâ ânî pâ 'bá trá ngbâangbânô Krístô rî ngângâ òdrâ 'ásî rî sî rî í'dî. Gô'dá ítí rî, bábâtízî pätîjí rî á'dó kô tótó lîmvû dâdâ rú'ba 'á rî í'dî. Bê-rî bábâtízî pätîjí rî rî'á drí âdíí í'dî âgölê Ôvârí ngálâ pîpîsîlî tândí sî.

²²Yésû Krístô ngâ trá gölê úrú 'álâ rîlí drí-ágó Ôvârí kâ drí lesî rîlí kúmú ró Ôvârí bê. Gô'dá ngbâangbânô rî, gólâ rî trá mālâyíkâ dríí ndrî gô'dá kpá líndrí ãzâ 'bá yî á'dó 'bá cú drí-âcê bê úrú 'á tólâ nâ 'bá yî dríí òjílâ bê ndrî.

1 PÉTĚRŎ 4

¹Mã nî trá ânî bê tândí ró kí, Yésû njî lâno trá rôô. Ítí rî, nî rî njââ fîi âtû-âtû sî lâno njîí òzô Yésû kâtí. Nî rî njââ lâno njîí, tâlá òjílâ gólâ tîbê lâno njî 'bá 'dî rî, gólâ lê trá látî tâ ònjí kâ rî yî âyéle.

²Gô'dá ítí rî, ítölê nõngá sî búúú òdrâ ânîkâ rî sî rî, nî âyé tâ lôvó gólâ rú'ba kâ rî 'bá ânî 'bâle tâ ònjí 'élé 'dî. Nî 'ê gô'dá tâ gólîyî Ôvârí rî 'bâ 'bá âyîkô ró rî í'dî.

³Sîsî rî, nî rî trá rî'á tâ ònjî-ònjî 'élé í'dî òzô òjílâ gólîyî Ôvârí rî nî 'bá kô rî 'bá yî kâtí. Sîsî rî, nî rî trá rî'á âyîíí òjílâ gólîyî á'dó 'bá kô ânî òkó ró ngátá ágó ró kô rî 'bá yî bê, gô'dá ânî trá âvê 'bá ró. Nî rî trá rî'á òdrâ mvûlí rôô rî'á ânî cîlí. Ânî drí rîzó rû ê'bélé tâ ânyî kâ sù 'bá kô rî 'bá yî 'ê bê. Nî rî kpá trá rî'á ôvârí ânî á'bíyá yí kâ á'dó 'bá Ôvârí pätîjí ró kô rî íratâ bê, tîbê á'dó 'bá tâ ònjí têtê ró rî.

⁴Ítí rî, gô'dá ngbâangbânô rî, nî gô nî já ânî bê trá Ôvârí pätîjí mbî rî rôlé í'dî rî, òjílâ gólîyî tîbê Ôvârí pätîjí rî nî 'bá kô rî, drí lâ ãyî trá lîjâ-lîjâ ró, tâlá nî gâ volé trá dó tâ ònjí gólîyíkâ 'dî 'bá yî 'élé kpâkâ âlô gólîyî bê rî drí. Ítí rî, gólîyî drí gô'dá ânî lô'dázó.

⁵Gô'dá ã'dô gbô lé ítí rî, ãzátú rî, gólîyî á'dô âdré'á Ôvârí tîbê rî 'bá tâ-vó òjílâ ndrî kâ kíí rî ágálê, tâ lâ yî kíí gôzó lâno fêlé drííyî, òjílâ gólîyî 'bâ 'bá bê drê lédrê-lédrê ró rî yî gô'dá kpá gólîyî òdrâ 'bá trá rî 'bá yî bê.

⁶Tâ 'dî tásî rî, ópê tâ âtî-âtî tândí Ôvârí kâ trá òjílâ gólîyî òdrâ 'bá trá rî drí drê âkpâkâ'dâ gólîyî drí drâ âkó, tâlá Ôvârí òkí ró tâ-vó gólîyíkâ bê tâ 'ê'ê gólîyíkâ gólîyî drí á'dózó drê lédrê-lédrê ró ângó nõ 'á rî vó ró. Ítí rî, gbô lé gólîyî drâ trá rî, gólîyî òrî ró bê zââ gbádú âdükû âkó úrú 'álâ òzô Ôvârí kâtí.

- ⁷Nĩ ndrê trá, kâŷî Ôvârí drí 'ëzò ngá ndrĩ ãngó 'á nõ 'bá yí ndélé rí âcâ trá. Ítí rí, nĩ rí lĩfĩ lõmbâ bê, nĩ òrĩ ró bê zãã rĩ'á rãtãã 'ële Ôvârí drí kâŷî vósĩ cé.
- ⁸Gõ'dá ítí rí, ngá tâ lâ drí lãvũlí gãrã ãnĩ drí 'ële rí 'ĩ'dĩ nõ, nĩ lë ãnĩ ázĩ-ázĩ yĩ ãnĩ pĩpĩsĩlĩ ãlò sĩ, tãlã òjĩlã lële 'dĩ rí 'ã'dò ãnĩ 'bã'á njãã òjĩlã ázĩ áyélé tâ ònjĩ gólĩyĩká 'ële ãnĩ drí rí 'bá yĩ 'ásĩ.
- ⁹Nĩ rí òjĩlã ázĩ lãgũlí ãnĩ drí 'bã 'á cú ítí tâ ìsũ-ìsũ rĩ rĩ rí ãkó.
- ¹⁰Ôvârí fë mbârãkã lôsĩ íyĩká 'ë kã trá ãnĩ drí ãlô-ãlô ndrĩ ngĩngĩ. Ítí rí, nĩ 'ë lôsĩ tĩbê gólã drí mbârãkã lâ fëlé trá ãnĩ drí 'dĩ dódó òzõ rú 'ĩ'bũ 'bá tãndĩ kãtĩ, 'ã'dò ró bê ãnĩ drí ãnĩ ázĩ-ázĩ yĩ pãzó 'ĩ'dĩ sĩ lâ.
- ¹¹Ítí rí, nĩ ãzã, òzõ Ôvârí òfë mbârãkã tâ pëpë kã 'ĩ'dĩ ní drí rí, gõ'dá ní pë tâ âtĩ-âtĩ gólã drí tâ nĩnĩ lâ fëlé trá ní drí 'dĩ dódó. Nĩ ãzã, òzõ Ôvârí òfë ní drí mbârãkã rú 'ĩ'bũ kã 'ĩ'dĩ òjĩlã ázĩ drí rí, ní 'ĩ'bũ rú gólĩyĩ drí fãfã gólã Ôvârí drí fëlé trá ní drí 'dĩ sĩ ndrĩ. ãnĩ ndrĩ nĩ 'ë tâ 'dĩ 'bá yĩ ítí, tãlã úlũyĩ ró Ôvârí Yësũ Krístõ rí tãsĩ, tâ gólĩyĩ ãnĩ drí 'ële 'dĩ 'bá yĩ tãsĩ. Kúmú Yësũ mbârãkã bê ngá ndrĩ drĩlĩ rí ãã'dò ìnjĩ-ìnjĩ lâ ró zãã gbãdú ãdũkũ ãkó. ãã'dò ítí.
- ¹²Ámã rú-lë-ãzĩ yĩ má drí lële trá rõõ rí 'bá yĩ, lãṇõ gólĩyĩ rĩ 'bã ãnĩ 'ële rí òlĩjã ãnĩ drĩ kò. 'Dĩ ã'dó kò ngá 'ë 'bã ãnĩ drĩ 'bãlé lĩjãlé rí 'ĩ'dĩ.
- ¹³Võ lâ 'á rí, nĩ 'ã'dò ãyĩkò ró, tãlã nĩ rí 'dĩ lãṇõ Yësũ Krístõ rí 'ë 'bã rí ãmú'á gólã bê. Òzõ 'ã'dò trá ítí rí, gõ'dá nĩ 'ã'dò 'bã'á ãyĩkò ró kpãkã ãlò Yësũ bê kâŷî gólã drí 'ëzò ãgólé 'bãlé ìnjĩlĩ rõõ kpã 'ã'dólé mbârãkã bê ãngó nõ drĩlĩ rí sĩ.
- ¹⁴Òzõ òõrĩ ãnĩ lô'dalé tãlã ãnĩ krístõ 'bã 'ĩ rí, 'é ngá kò, Ôvârí 'ã'dò òrë fë'á ãnĩ drí. Líndrĩ Tãndĩ Ôvârí kã gólã 'ã'dó 'bã ãmbã lãvũlí gãrã rí 'ã'dò rĩ'á ãnĩ bê ãnĩ pãlé mbârãkã íyĩká sĩ.
- ¹⁵Òzõ nĩ ùsũ lãṇõ rí, nĩ ùsũ kò ázĩ-ázĩ fũfũ tãsĩ, ngãtã ngá òjĩlã ázĩ kã ùgũ-ùgũ lâ tãsĩ, ngãtã tĩ sòsò tâ ònjĩ-ònjĩ òjĩlã ázĩ kã 'á rí tãsĩ, ngãtã ngá ndrĩ ònjĩ-ònjĩ ázã 'bá yĩ 'ë 'bã lãṇõ áselé ãnĩ drĩlĩ rí 'bá yĩ 'ë'ë lâ tãsĩ.
- ¹⁶Gõ'dá òzõ nĩ ùsũ lãṇõ tãlã ãnĩ krístõ 'bã 'ĩ rí, ãnyĩ lâ ògã ãnĩ drĩlĩ kò. Nĩ lũyĩ Ôvârí kâŷî lãṇõ 'dĩ kã 'á, tãlã ãnĩ rĩ'á òjĩlã gólĩyĩ Yësũ Krístõ rí rú bê rí 'ĩ'dĩ.
- ¹⁷Nĩ ndrê drë, Ôvârí rĩ'á tã-vó òjĩlã kã kí'á lãṇõ rĩ 'bã gólĩyĩ 'ële ãngó 'á nõ sĩ. Ôvârí 'ã'dò rĩ'á tã-vó òjĩlã nyãányã lâ íyĩká rí 'bã yĩ kã kí'á sísĩ. Òzõ gõ'dá gólã ãã'dò tã-vó ãmã òjĩlã gólãkã ró rí 'bã yĩ kã kí'á rí, gõ'dá lãṇõ 'ã'dò 'ë'á 'ã'dólé òjĩlã tâ lë 'bã tâ Ôvârí kã nõ 'á kò rí 'bã yĩ drĩlĩ rí lãvũlí gãrã ángó tĩ yã?
- ¹⁸'Dĩ rí, 'ã'dò 'ã'dó'á nyé òzõ bũkũ Ôvârí kã drí átálé trá rí kãtĩ, "Òzõ 'ã'dò gõ'dá ãmbã-ãmbã ró òjĩlã Ôvârí kã drí ngá pãzó rí, 'ã'dò tâ 'ã'dò íyĩká 'ã'dó'á kó nĩ òjĩlã gólĩyĩ tâ ònjĩ 'bã ró Ôvârí rí rõ 'bã kò rí 'bã yĩ drí yã?" Úlĩ Mãnĩgõ 11.31
- ¹⁹Òzõ Ôvârí òlë trá lãṇõ drí ãnĩ 'ële rí, 'dõvó nĩ 'bã ãnĩ nyãányã nyé gólã drĩgã, gólã òndrë ró ãnĩ vó nĩ lãṇõ 'dĩ 'bã yĩ 'ásĩ ndrĩ. Gólã 'ĩ'dĩ tĩbê ãnĩ 'bã 'bã rí, gõ'dá gólã ícã kò ãnĩ áyélé ãnĩ drĩlĩ sĩ ítí.

1 PÉTĚRŮ 5

- 1** Gõ'dá ngbãangbânõ má âta ãni gólĩyĩ 'bã 'bá drĩ-'bá kãñsã kã ró õzõ má tí rĩ yĩ drí. Mâ rĩ gógó nyãányã lâ, má ndrê lânõ Yésũ Krístõ rĩ 'ê 'bá rĩ trá cú ámã lífĩ sĩ, gõ'dá má drí tã lâ âtázõ õjílã äzí drí. Īzátú rĩ, má â'dõ rĩ'á Krístõ bê kãyĩ gólã Ôvãrí drí 'êzõ ãmbã gólãkã rĩ â'dalé õjílã ndrĩ drí rĩ tú. Má lô'bã rú'bã ãni drí kĩ,
- 2** nĩ ndrê õjílã gólĩyĩ Ôvãrí drí fêlé trá ãni drí vó lâ ãyĩ ndrêlé rĩ yĩ dódó. Nĩ ndrê vó lâ ãyĩ dódó, tãlã pãtĩ nĩ lã trá 'elã ítĩ, â'dó kô kĩ, nĩ 'ê 'dĩ tótó tãlã 'dĩ trá lôsĩ ãníkã rĩ'á 'elã ãdĩ ùsúzõ 'á lâ rĩ ĩ'dĩ.
- 3** Nĩ 'bã ãni kô ãmbã ró õjílã gólĩyĩ Ôvãrí drí fêlé trá ãni drí vó lâ ãyĩ ndrêlé 'dĩ 'bã yĩ drĩlĩ. Gõ'dá ítĩ rĩ, nĩ rĩ ãníkã tãndĩ ró, tãlã gólĩyĩ òtrõ ró bê lâràkõ ãníkã ĩ'dĩ.
- 4** Ítĩ rĩ, gõ'dá Yésũ Krístõ â'dó 'bá drĩ-'bã lôkĩ 'bã ró rĩ, òtĩrĩ ãgõõ rĩ, gólã drí ápã drĩ-'ã ró gólã tĩbê rĩ 'bã zãã gbãdú ró rĩ fẽzõ ãni drí.
- 5** Gõ'dá má âta tã kpã ãni gólĩyĩ rĩ 'bã drẽ mbãlé ó'dĩ rĩ 'bã yĩ drí. Nĩ ârĩ ùlĩ õjílã gólĩyĩ sĩsĩ-lésĩ ãni drí rĩ 'bã yĩ kã. Gõ'dá ãni ndrĩ rĩ'á õzõ rú ĩ'bũ 'bã kãtĩ rú ĩ'bũlĩ ãni äzí-äzí yĩ drí. Nĩ 'bã ãni kô ãmbã ró gólĩyĩ drĩlĩ. Nĩ 'ê tã 'dĩ 'bã yĩ ítĩ, tãlã búkũ Ôvãrí kã âta kpã trá kĩ, "Ôvãrí gã dó òrẽ fêlé õjílã gólĩyĩ lómbé-lómbéwã 'bã ró rĩ yĩ drí. Gõ'dá ítĩ rĩ, gólã fẽ òrẽ õjílã gólĩyĩ ãyĩ 'bã 'bã â'dólé ngã fĩnyáwã ró rĩ 'bã yĩ drí." Úlĩ Mãnĩgõ 3.34
- 6** Gõ'dá â'dõ bê trá ítĩ rĩ, nĩ sõ ãni drĩ Ôvãrí mbãràkã ãkĩ bê rĩ zêlé ngã fĩnyáwã ró, gõ'dá gólã â'dõ õjílã 'bã'á ãni ĩnjĩlĩ.
- 7** Nĩ fẽ lânõ gólĩyĩ rĩ 'bã ãni 'elã rĩ yĩ Ôvãrí drĩgã, tãlã gólã rĩ nĩ ãni vó ndrêlé dódó.
- 8** ãni lífĩ õmbã ãni rú, tãlã ãni ãjú-'bã-ãzí Sãtãnã, rĩ'á ãni lùndrũ'á õzõ kãmĩ kãtĩ. Gólã rĩ'á ãni lôndã'á ĩzãlé.
- 9** Ítĩ rĩ, nĩ rĩ zãã tã lãlã sĩ Ôvãrí 'á gágã õzõ rákã fẽ kãtĩ pĩpĩsĩlĩ ãlõ sĩ. Nĩ fũ rú Sãtãnã bê mbãràkã Ôvãrí kã sĩ, tãlã Sãtãnã õzõ kô ãni pẽê. Kãyĩ lânõ kã 'á rĩ, tã ããgã ãni drĩ kĩ, krístõ 'bã ãzã 'bã yĩ kpã bê ãngó 'á rĩ'á ãyĩ lânõ ãlõ-ãlõ ãni drí rĩ'á ùsúlã 'dĩ 'bã yĩ ùsú'á õzõ ãni kãtĩ.
- 10** Ôvãrí lã ãni rõõ. Gólã nĩ ãni trá, ã'dõ ró ãmbã íyĩkã ãmúlĩ yĩ bê ãdũkũ ãkõ, tãlã ãni trá ngã ãlõ 'ĩ Yésũ Krístõ bê. Lãnõ 'dĩ â'dõ 'é'á ãni 'elã cé kãyĩ dã sĩ. Gõ'dá 'dĩ vósĩ rĩ, Ôvãrí rĩ nyãányã â'dõ mbãràkã fẽ'á ãni drí ãdrézõ gágã, tãlã ngã ãzã ãlõlã õzõ kô ãni pẽê.
- 11** Ôjílã ĩnjĩ gólã gõ'dá ùlũyĩ ãyĩ kpã gólã Kúmú ĩyĩkã ró zãã gbãdú ãdũkũ ãkõ. ãã'dõ ítĩ.
- 12** Nõõ 'bã yĩ ùlĩ ámãkã jólã ãni drí rĩ yĩ ĩ'dĩ. Sílĩvãnõ ĩgĩ nĩ má drí. Gólã õjílã tãndĩ rĩ ĩ'dĩ. Úlĩ ámãkã 'dĩ 'bã yĩ õsõ mbãràkã ãni rú ãni drí fĩ ãtũzõ bê lânõ ndrĩ 'ásĩ. Má lã ùlĩ ámãkã 'dĩ 'bã yĩ ãã'dã ró tã ãni drí kĩ, pãtĩ-pãtĩ ró Ôvãrí lã ãni trá cú ítĩ tãkõ ítĩ, ngã ãzã 'é ãkõ gólã drí. Nĩ lã tã lõvõ gólãkã ãni drí tãkõ 'dĩ 'á pĩpĩsĩlĩ ãlõ sĩ.

13Gõ'dá krístõ 'bá gólĩyî Rómã 'álâ rî 'bá yî 'ê ãyî kpá nî-bê-yã ãnî drí ndrĩ. Gólĩyî kpá rĩ'á õjílã Ôvârí drí njílí trá ãnî tí rî yî ã'dĩ. Márãkõ gólã â'dó 'bá õzõ ámã mvã ífífí kátí rî 'ê kpá nî-bê-yã ãnî drí.

14Nĩ 'ê nî-bê-yã ãnî ãzĩ-ãzĩ yî drí lõvõ sĩ. Tã ă'dĩ ãã'dô ãnî gólĩyî â'dó 'bá ngã ãlô ró Yésũ Krístõ bê rî yî drí. Ì'dĩ 'dĩ.

2 PÉTĚRŮ

2 PÉTĚRŮ 1

¹Mâ Símónā Pétěrō tíbê rû ì'bũ 'bá Yésũ Krístō kâ ró gō'dá kpá lājó'bá ró rí ìgĩ wárāgā nô nĩ ānì gólīyī tā lē 'bá tā ālôlā gólā tā lâ drí lậvũlị gặặ nô 'á āmá bê nô rí 'bá yī drí. Yésũ Krístō, 'díyī pā 'bá āmákā ró gō'dá kpá Ôvârí ró, gólā tíbê āmá 'bā 'bá mbị Ôvârí rí lịfị drị 'á rí, âfê tā lēlē 'dī nĩ āmá drí.

²Ôvârí āā'dô ānì bê òrē fēlē ānì drí tā ặ'dị bê lậvũlị gặặ, gólā rí nịnị tándí ró Kúmú āmákā Yésũ bê rí sī.

³Ōzō āmá drí Ôvârí rí nịrị trá tándí ró rí, Ôvârí âfê ngá gólīyī āmá drí lēlē rí yī trá ndrī āmá drí, ặ'dô ró āmá drí ícázó rílí gólā bê zāā gbádu gō'dá kpá á'dólé ōzō íyí kátí á'dô-á'dô āmákā 'á, mbârākā ākī gólākā rí sī. Gólā nị āmá trá āmbā íyí ífífí kâ ặmúlị gō'dá á'dô-á'dô tándí íyíkā bê.

⁴Gō'dá kpá mbârākā ākī gólākā 'dī sī rí, gólā âfê ngá trá āmbā āmá drí tākó ítí, ngá gólā drí tā lâ 'bālē trá āmá drí rí yī. Gō'dá gólā 'bā āmá tá trá tā ònjí ndrī āngó drị 'á gólīyī tā lỏvókô āmákā drí āmá 'bālē 'èlē nô 'bá yī áyélé, gō'dá tā mbị rí 'èlē í'dí, gō'dá á'dólé ōzō íyí kátí á'dô-á'dô āmákā 'á.

⁵Tā 'dī tāsī rí, á'dó kô ícā-ícā ró tótó tā lězó í'dí tā Yésũ kâ 'á. Ānì drí ùjũlị mbârākā áníkā sī ndrī rílí lậtị mbị rí 'á. Gō'dá kpá ānì drí á'dólé rí'á zāā Ôvârí rí nịlị tándí ró.

⁶Gō'dá nĩ trô tā lỏvó rú'bá kâ drígá sī. Nĩ á'dô fị ặtũ-ặtũ bê kặyị lậnô kâ sī. Nĩ á'dô tándí ró ōzō Ôvârí tí.

⁷Nĩ ùjũ mbârākā sī á'dólé ngá lēlē bê ānì krístō 'bá āzị yí bê gō'dá nĩ 'bā kpá ānì ífífí á'dólé ngá lēlē bê òjílā āzị yī drí ndrī.

⁸Dĩ rĩrĩ gólā ānì drí 'ézó rílí āngó drị nōngá rí í'dí, tālā tā lēlē áníkā Kúmú āmákā Yésũ Krístō 'á rí ōzó kô 'bāā lỏsī ākó, ặ'wá ró lỏ'wá bê tándí ró.

⁹Gō'dá òjílā gólīyī tā gólā Ôvârí drí lēlē gólā drí 'èlē rí 'è 'bá kô rí, gólīyī rí'á nyé ōzō lịfị ākó lé 'bá kátí, tālā tā gólā Ôvârí drí gólīyī áyézó tā ònjí gólīyíkā 'ásī rí vị trá gólīyī drị sī.

¹⁰Āmá ặdrúpị yí āmá ízó yí bê, ặ'dô bê gō'dá trá ítí rí, 'dỏvó nĩ rí ùjũlị rí'á zāā tā tándí 'è 'bá tā á'dalé kī, pặtịlị Ôvârí nị ānì nĩ á'dólé òjílā íyíkā ró rí yī 'èlē í'dí. Ōzō nĩ òrị trá 'èlā ítí rí, 'dĩ nĩ ícá kô 'dế'dế Yésũ vỏsī rí áyélé.

¹¹Gō'dá 'dĩ rí, Ôvârí á'dô ānì 'bā'á rílí yí bê vỏ ùrú 'álā gólā Yésũ Krístō 'díyī pā 'bá āmákā ró rí drí rízó 'á lâ Kúmú ró rí 'álā.

¹²Ítí rí, má á'dô rí'á zāā tā átalé ānì drí ándalé ándalé tā 'dī 'bá yí tāsī, gbô lé má nị trá kī, nị nị tá rí 'dị trá dódó, gō'dá ānì rí'á gặgặ tá lēlē áníkā 'á ōzō rákā fê kátí. Nĩ lē tá trá, 'dĩ rí'á tá pặtịlị 'í.

13 Āwô-'dī, rī'á tãndí ró má drí rīzó zãã rī'á tã 'dī átálé ãní drí ândálé ândálé kâyî má drí 'bãzó drē zãã bê lédrē-lédrē ró nõ 'á nõ,

14 tãlã má nī trá kī, má â'dô 'ě'á drálé ngbãangbãno, nyé õzõ Kúmú ãmákã Yésũ Krístõ drí átãrē lâ má drí rī kãtí.

15 Gõ'dá má â'dô tã gólíyî má drí ícálé cú 'ělã rī 'bá yî 'ě'á, tãlã tã 'dī 'bá yî õrī ró bê ãní drī zãã ãzãtú ámã õdrã volé sī.

16 Gõ'dá mã âtã bê âgõ-âgõ Kúmú ãmákã Yésũ Krístõ kã mbãrãkã bê ãngó nõ 'á rī tã lâ ãní drí rī, mã âtã 'dī tã õnjõ kã rī rī'dí õzõ tã ãmbã 'bá õnjõ kã rī 'bá yî tí yã? Gõ'dá mã ndrē ãmbã gólãkã lãvũ 'bã gãrã rī trá cú ãmã lĩfĩ sī.

17 ãmã gólã bê únĩ Ôvãrĩ kã nã drī 'álã, mã ndrē Ôvãrĩ ãmã átã ró rī drí gólã rī ãnjĩzõ gãrã, gólã rī rú'bã 'bãzó lãgúlĩ kãngbê-kãngbê lãgũ-lãgũ ró. Gõ'dã Ôvãrĩ gólã tĩbê lãvũ 'bã gãrã ngã nõ 'bã yî drī sī ndrĩ rī drí tã átãzó kī, "Nõõ ãmã mvã nyãányã 'ĩ, gólã rĩ'dĩ tĩbê mã drí lãlã rõõ rĩ. Tã gólãkã sũ trá mã rú rõõ." Mã ãrĩ Ôvãrĩ trá úlĩ 'dĩ 'bã yî átãrē 'á úrũ lãsĩ cú ãmã bĩ-'bãlé sī.

19 Gõ'dã kpã mã zĩ tã gólíyî tã ãngũ 'bã Ôvãrĩ kã ãkũ ró nã 'bã yî drí ãgĩlĩ rĩ trá. Mã nĩ trá kī, tã gólíyî drí ãngũlĩ trá 'dĩ 'bã yî â'dô rú 'ě'á. Rĩ'á tãndí ró ãní drí tã gólíyî drí ãgĩlĩ trá 'dĩ tã lâ ãsũlĩ dódó, tãlã tã 'dĩ 'bã yî â'dô 'bã'á ãní drí õzõ ngã rĩ rĩ 'bã võ rĩlĩ ãnjĩkũwã 'ásĩ rĩ kãtĩ. Tã gólíyî drí ãgĩlĩ rĩ â'dô â'dó'á lãtĩ Ôvãrĩ kã ró ãní drí, bũũ kâyî gólã Yésũ Krístõ drí 'ězõ ãgõlé õzõ mõrõbã kãtĩ rĩ 'á, ãní 'bãlé tã Ôvãrĩ kã nĩlĩ.

20 Nõõ rĩ'á tã 'bãlé drĩ 'á rĩ rĩ'dĩ, úlĩ ndrĩ gólíyî tã ãngũ 'bã drí ãgĩlĩ trá 'dĩ rĩ, â'dó kô úlĩ gólã ãfõ 'bã cé gólíyî drī sī rĩ rĩ'dĩ.

21 Úlĩ 'dĩ 'bã yî rĩ'á úlĩ Ôvãrĩ ngã lãsĩ rĩ rĩ'dĩ, mbãrãkã Lĩndrĩ Tãndĩ kã sĩ rĩ rĩ'dĩ tã ãngũ 'bã yî drí rīzó úlĩ rĩ ãlõ-ãlõ lâ Ôvãrĩ kã 'dĩ átálé.

2 PÉTĚRŮ 2

1 Ākũ ró rĩ, tã ãngũ 'bã ãzã 'bã yî õjĩlã Ôvãrĩ kã lãfãlé sĩ rĩ, úlĩ gólíyĩkã rĩ rĩ'á 'dó õnjõ ró. Ítĩ rĩ ngbãangbãno rĩ, õjĩlã ãzã 'bã yî ãní lãfãlé sĩ rĩ, rĩ trá ãyĩ tã ãmãlé kī, yĩ ãã'dô tã Ôvãrĩ kã ãmbã 'bã 'ĩ. Gõ'dã gólíyî â'dô õjĩlã drĩ ãzã'á tã ãmbã ányã gólíyĩkã 'dĩ 'bã yî sī. Gõ'dã tã ãmbã ányã õnjĩ tãtã 'dĩ drí lã'búzõ õjĩlã dũũ drĩ ãzãlé. Ítĩ rĩ, gólíyî â'dô Yésũ rĩ gã'á dó drĩ tĩ 'bã ãyĩkã ró. Gõ'dã Ôvãrĩ â'dô gólíyî ãzã'á 'wãã tã õnjĩ gólíyĩkã 'dĩ 'bã yî tãsĩ.

2 Tã ãmbã 'bã õnjõ kã 'dĩ 'bã yî â'dô ãyĩ tã õnjĩ tãtã 'ě'á dũũ, gõ'dã õjĩlã dũũ ãní lãfãlé sĩ drĩ kpã 'dãzõ ãyĩ tã õnjĩ gólíyĩkã 'dĩ 'bã yî 'ělã rĩ'dĩ. Gõ'dã tã 'dĩ tãsĩ rĩ, Ôvãrĩ rĩ rú drí rú ãzãzó, gõ'dã õjĩlã drí rīzó lãtĩ Ôvãrĩ kã nõ lô'dálé.

3 Tã ãmbã 'bã õnjõ kã 'dĩ 'bã yî 'dó ãyĩ ãrõ-ãrõ 'bã 'ĩ ãyĩ, gólíyî lã ngã ndrĩ ã'dô ró 'dó ãyĩ nyãányã drĩ. Ítĩ rĩ, gólíyî â'dô ãní ãdó'á 'dĩgówã ãzã 'bã yî sĩ ãyĩ drĩ 'ásĩ, ã'dô ró bê ãdĩ ãnĩkã nyãzó. Ôvãrĩ kĩ tã-võ gólíyĩkã trá ãkũ ró, gõ'dã gólã rĩ trá njãã lĩfĩ 'bã'bã bê ngĩyã ãnĩzó gólíyî ãzãlé.

⁴Mã nĩ trá tãndí ró kĩ, Ôvârí â'dô lâṅō fě'á tã ìmbá 'bá ònjō 'bá 'dĩ 'bá yí drí, tãlá sísí rí, mālāyíkā gólīyī tã ònjí 'ě 'bá rí 'bá yí, Ôvârí âdrô gólīyī trá, òmbê gólīyī nyārī sí 'bālě vō lâṅō kâ ìnríkúwá ró rí 'álá rílí tólá būúú kâyī gólá yí drí 'ězó tã-vó kílí gólīyī ìzāzó rí 'á.

⁵Gõ'dá Ôvârí fě lâṅō kpá trá òjílā gólīyī rĩ 'bá kâyī Nówā kâ 'á rí yí drí. Òjílā 'dĩ 'bá yí ndrĩ gā ìyī volé trá dó tã Ôvârí kâ ârílí. Tã 'dĩ tāsī rí, Ôvârí âjô ìmvú tĩtĩ trá ìnyákú drĩ êtéle gólīyī úfúlí ndrĩ volé. Gõ'dá Nówā gólá tã mbĩ 'bá ró rí 'bá tã Ôvârí kâ pělé rí, Ôvârí pā gólīyī trá òjílā ìyíkā āzā 'bá yí 'bā kâ nḣ-drĩ-lā-rĩ rí 'bá yí bē.

⁶Gõ'dá kpá òjílā Sōdómō kâ Gōmórā kâ bē rí tāsī, mã nĩ kpá trá tãndí ró kĩ, Ôvârí kĩ tã-vó gólīyíkā rĩzó tã ònjí 'ělé rí trá. Gólá 'bā lāsĩ trá gólīyī zālě ngbálá, â'dô ró bē tã â'dā ró òjílā gólīyī rĩ 'bá volé gālě dó tã Ôvârí kâ ârílí rí yí drí, lâṅō āâ'dô 'dē'á kpá gólīyī drĩ ìtí.

⁷Ítí rí, Ôvârí pā gõ'dá cé Lótō yí ì'dĩ, tãlá gólá tã mbĩ 'bá 'î, gõ'dá gólá rĩ'á ìzā ró tã ònjí òjílā gólīyī volé gā 'bá dó tã 'bā'bā Ôvârí kâ ârílí rí 'bá yí kâ tāsī.

⁸Gõ'dá Lótō rí bē òjílā 'dĩ 'bá yí lāfálé rí, gólá ndrē tã ònjí tētē gólīyī drí rĩ'á 'ělā rí 'bá yí trá, gõ'dá gólá ârĩ úlí ònjí gólīyī drí rĩ'á âtálā kâyī vósí cé rí trá. Tã 'dĩ 'bá yí 'bā Lótō trá â'dólé ìzā ró rō.

⁹Tã 'dĩ 'bá yí ndrĩ rí tã â'dalé âmā drí kĩ, Ôvârí rĩ'á cú mbârākā bē òjílā tã mbĩ 'bá pālě kâyī lâṅō kâ 'ásí. Gõ'dá gólá nĩ lâtĩ gólá yí drí 'ězó lâṅō fělē òjílā gólīyī tã ònjí 'bá ró rí drí būúú kâyī yí drí 'ězó tã-vó gólīyíkā kílí gólīyī ìzāzó rí sí rí trá.

¹⁰Gólá â'dô lâṅō âmā 'bā'á 'dělē ngĩngĩ lā òjílā gólīyī rĩ 'bá tã ònjí gólīyī rú'bá lôvó drí gólīyī 'bā'á 'ělā rí 'ělé rí yí drĩ, gõ'dá kpá gólīyī kũmũ Ôvârí kâ gā 'bá dó gõ'dá kpá òjílā 'bālě gólīyī drĩ rĩ 'bá kúmú ró rí gā 'bá dó rí yí drĩ. Tã ìmbá 'bá gólīyī ònjō 'bá ró 'dĩ 'bá yí, gólīyī rĩ'á lómbé-lómbéwá 'bá 'î gõ'dá tã ârĩ âkó lé 'bá 'î. Gólīyī ró òjílā āzākā kô. Ítí rí, mālāyíkā 'dā'dā ũrĩ gá kpá gólīyī rú kô.

¹¹Gõ'dá gbō lé mbârākā mālāyíkā 'dĩ 'bá yí kâ lāvũ kpálé gārē gólīyī drĩ sí rí, mālāyíkā 'dĩ 'bá yí 'dá gólīyī kô, òzō mālāyíkā rí 'dĩ 'bá yí òtírĩ rĩ tã ònjí gólīyíkā rĩ'á 'ělā 'dĩ 'bá yí tã lā âtálé Ôvârí ágálé, gólá òkĩ ró tã-vó gólīyíkā bē rí.

¹²Ítí rí, tã ìmbá 'bá gólīyī rĩ 'bá òjílā lô'dalé tã gólīyī nyāányā drí ífí lā nĩlĩ kô rí tāsī rí, 'dĩ tã ìmbá 'bá rí 'dĩ 'bá yí tã nĩnĩ âkó. 'Dĩ gólīyī nyé òzō kōrōnyā òmā kâ rí 'bá yí kâtí, rĩ'á tã 'ělé ìyī drí lělé rí kâtí. Gõ'dá ìtí rí, kōrōnyā gólīyī òmā kâ 'dĩ 'bá yí útĩ ìyíkā gólīyī kó cé rĩ'á úfúlā. Ìzátú sísí 'á tólá rí, Ôvârí â'dô tã ìmbá 'bá gólīyī ònjō kâ 'dĩ 'bá yí úfú'á, kpá òzō rĩrĩ kōrōnyā 'dĩ 'bá yí úfúlí rí kâtí.

¹³Ôvârí â'dô lâṅō fě'á gólīyī drí, kpá nyé òzō gólīyī drí rĩrĩ lâṅō fělē āzĩ-āzĩ drí 'dĩ 'bá yí kâtí. Gólīyī rí ìyíkā cé tã ònjí ìyíkā ānyĩ kâ 'dĩ 'ělé ì'dĩ gbō lé ìtú-āyĩ bē. 'Dĩ tã gólīyī drí rĩzó ānĩ rú ìzālě gõ'dá ānyĩ drí rĩzó gālě ānĩ drĩ. Ítí rí, gõ'dá gólīyī rí kpá tã ònjí tētē tībē gólīyī rú'bá lôvó drí gólīyī 'bālě 'ělé rí 'bá yí 'ělé, òzō gólīyī òtírĩ rĩ kārāmā nyālě ānĩ bē rí.

14Gõ'dá gólíyî lē àyílí òkó à'dò 'bá kô gólíyî òkó ró rî 'bá yí bē kára. Gólíyî lē zāa rí'á tã ònjî-ònjî 'èlé ì'dí àyé àkó lâ. Gólíyî àdô òjílã gólíyî tíbê tã lèlè lâ yí drí à'dólé fínyáwá rí tã lèlé tã ndrî gólíyî drí rí'á átálã gólíyî drí òzô tã pätîjî kâtí rí 'á, rízó tã ònjî 'èlé gólíyî bē. Gólíyî rí'á ārô-ārô 'bá 'î, gõ'dá tã ndrî gólíyî drí rí'á 'èlá 'dî 'ásî rî, Ôvârí à'dô tã ònjî lâ lôgô'á àkpã gólíyî drîjî.

15Gólíyî àyé tã mbî Ôvârí kâ rî trá tã ònjî 'èzô àdî tāsî òzô Bálámã, Bérô rî mvá ró rî kâtí.

16Bálámã lē àdî, gõ'dá dõngí Bálámã kâ átálé bē úlî gólã drí rî ì'dí, ìtí Ôvârí drí Bálámã rî èdrèzô tã ònjî 'è'è 'ásî.

17Ìtí rî, Ôvârí èdê vò trá tã ìmbá 'bá ònjô kâ 'dî 'bá yí drí tólã, vò lâ ìnrîkúwá ró ròô, gólíyî ngá tãkó ró nyé òzô óró gólã ìmvû lâ drí sèlé trá tókórô rî kâtí. Gõ'dá gólíyî kpá nyé òzô mûkûkû ôzê lâ drí 'dîlî kô rî kâtí.

18Tã ìmbá 'bá ònjô kâ 'dî 'bá yí rî ìyî lômbélé úlî tãkó sî. Gólíyî rî òjílã gólíyî tã lē 'bá drē ó'dí ró Yésù 'á rî àdólé àgòlé tã ònjî 'dî 'bá yí 'èlé à'dô rîrî ònjî gólíyîkã 'dî sî.

19Gólíyî rî tã átálé òjílã drí kî, gólíyî àà'dô drî-báláyî bē tã ndrî gólíyî drí lèlé 'èlé rî yí 'èzô. Gõ'dá gólíyî nyáányá rí'á òzô rãgîjî kâtí, tãlã tã ònjî rí'á gólíyî lîpî 'î.

20Nî ndrê drē, òzô òjílã àadî drî trá tã ònjî íyîkã 'ásî tã lèlé Yésù Krístô 'á 'díyî pã 'bá íyîkã ró rî, à'dô íyîkã gõ'dá 'bã'á kó àngô tí ró, òzô òjílã rî gógó pãlé trá tã ònjî 'ásî 'dî àãgô kpá trá tã ònjî 'èlé ó'dí rî yã? Àà'dô gólã rî pã'á kpá ó'dí tã ònjî 'dî 'ásî yã? Tã gólãkã rî à'dô lãvû'á ònjî ró gãrã òjílã gólíyî tã lē 'bá kô kô Yésù 'á àlôwálã rî 'bá yí kã rî drîjî sî.

21Òzô à'dô trá ìtí rî, tí à'dô 'bã'á tãndí ró òjílã 'dî drí tã mbî Ôvârí kâ nõ nîzô kó kô, gõ'dá òjílã rî 'dî drí tã mbî Ôvârí kâ nõ nîzô trá zãlô gòzô kpá àyélá fizó gólé tã ònjî 'á rî drîjî sî.

22Úlî mãnîgô nõ 'bá yí rî tã pätîjî átálé ì'dí kî, "Òké àgô kpá ó'dí ngá drílã lò'délé trá rî nyälé," gõ'dá "Ngbîkpí 'bã kâ tíbê íyî jî 'bá trá ngbàngbã rî àgô kpá ó'dí íyî ñälé ùlútrã 'á." 'Dî tã ìmbã 'bá gólíyî ònjô kâ 'dî 'bá yí gólíyî nyé ìtí, gólíyî rî kpá gólé tã ònjî gólíyî drí àyélé trá rî yí 'èlé ó'dí.

2 PÉTÈRÔ 3

1Àmã rû-lē-àzî yî, nõô tã ìgî àmákã rî lâ 'î ànî drí. Má ìgî wárãgã nõ 'bá yí kpārätî 'dî ànî drí, óôsô ró mbârãkã bē ànî rû, nî ìsù ró úlî Ôvârí kâ tíbê ànî drí àrílî trá nõ tã lâ bē tãndí ró.

2Ìtí rî, nî ìvî úlî Ôvârí kâ tã àngû 'bá yí drí átálé trá àkû ró rî 'bá yí tã lâ kô. Gõ'dá nî ìsù kpá tã 'bã'bã Yésù Krístô 'díyî pã 'bá àmákã ró rî kã kî'á nî rî, mã òrî njãã, gólã tíbê àmã lãjô'bã gólãkã ró rî drí tã lâ átálé ànî drí rî.

3Nĩ ndrê drê, kâÿî ãdũkũ nô 'bá yí 'á drê ãkpãkã'dã Kúmú ãmákâ Yésũ Krístõ âgõó drê kô rî, õjílã ãzâ 'bá yí bê, á'dô ÿî tã õnjí gólîÿî drí lélé 'élé rí 'é'á gõ'dá kpá 'dásí 'élé ãnî rú, kî nî rî,

4"Hé, tí gõ'dá Yésũ rî gógó nõ âgõó gõ'dá ãngó nõ 'á kô õzõ gólã drí 'bãlé trá rî tí nõ á'dô drí yã? Gólã gõ'dá nõ á'dô 'á yã? Åkũ ró nã 'ásí bũúũ ãndrõ nõ rî, ngá gólîÿî ndrî Ôvârí drí 'bãlé trá ãngó nõ 'á nõ gbõ zãã ÿî bê ndrõ ndrõ ôjá rú ÿî kpá kô. Gõ'dá Yésũ rî gógó á'dô âgõ'á nõ ángó tú ãngó nõ rúlî rî yã?"

5Gõ'dá õjílã 'dí 'bá yí ÿsũ ÿíÿkã tã trá gãzó dó tã gólã Ôvârí drí rîzó tã 'élé rî nîlî, õzõ tã gólã Ôvârí drí ãngó nõ 'bãrê ítõ võ 'ásí bũúũ ácalé ngbããngbãno rî tí. Ôvârí âtã cé úlî 'î mbãràkã íÿkã sî ãngó nõ drí á'dózó, gõ'dá kpá lîmvú drí rú ê'bézó võ ãlõ 'á ÿnyákú drí drí áfõzó. Gõ'dá gólã 'bã ÿnyákú lîmvú sî.

6Gõ'dá Ôvârí fê lâno kpá õjílã gólîÿî rú jã 'bá trá yí rú rî yí drí, lîmvú sî. Gólã ájõ lîmvú tîÿî trá gólîÿî úfúlî ndrî vólé.

7Ôvârí 'bã ÿnyákú 'bũú bê trá á'dólé mbãràkã íÿkã sî, bũúũ cálé kâÿî gólã drí 'ézó âgõlé tã-vó õjílã gólîÿî gólã rî rõ 'bá kô rî kã kílî, á'dô ró bê gólîÿî drí vézó zãã ngbálã vólé lâsî rî 'á.

8Ámã rú-lê-ãzîÿã yî, tã nõ ùvî ãnî drîÿ sî kô, kâÿî ndrî 'dó Kúmú ãmákâ lîÿî kâÿî ãlõ ró, ngátã kâÿî ãlõ 'î ngátã ndrõ kútũ-ãlõ 'î yã rî. Gólã á'dô tã íÿkã 'é'á kâÿî ícã 'bá trá 'élã rî sî.

9Õjílã ãzâ 'bá yí rî ÿíÿkã ÿsũlã kî, Ôvârí õ'bãã Yésũ nî âgõlé 'wãã tã-vó kî 'bá ró kô. Nĩ ndrê drê, Yésũ âgõó drê kô tã-vó kî 'bá ró rî, á'dô ró bê õjílã ndrî drí drî ádîzó tã õnjí 'ásí, tãlã Ôvârí ândî íÿngã tã lâno fêfê tã õnjí 'bá drí rî kã trá. Gólã lée kô õjílã ãlõ drí drãlé tã õnjí 'á. Gólã lê tã õjílã drí ndrî drî ádîzó tã õnjí ÿíÿkã 'ásí tã lëzó ÿ'dî Yésũ Krístõ 'á.

10Kâÿî Yésũ drí 'ézó âgõlé tã-vó õjílã kã kílî rî, á'dô ácã'á trá. Yésũ á'dô 'é'á âgõlé nõngã nyî ró, nyé õzõ ùgú drí áfîrî jó 'á ngá ùgûlî kâÿî lâ nî ãkó rî kâtí. Kâÿî gólã Yésũ drí 'ézó âgõlé tã-vó kî 'bá ró rî 'á rî, 'bũú á'dô rú ndé'á cú ãÿî ãmbã bê, õzõ ïlî-kúrú ândrê ãÿî kâtí. Ôvârí á'dô lâsî ájõ'á ãnîlî ãngó nõ zãlé ndrî. Ngá ndrî ãngó nõ 'á nõ 'bá yí á'dô ÿî vè'á ndrî vólé.

11Á'dô gõ'dá trá ÿtî rî, ãnî drí rîlî Ôvârí rôlé tã tãndî 'é'ê sî.

12Ãnî drí lîÿî 'bãlé âgõ-âgõ Yésũ kã drîÿ. Kâÿî rî 'dí 'á rî, Ôvârí á'dô ngá gólîÿî 'bũú 'álã rî 'bá yí zã'á ndrî ôlélé vólé.

13Gõ'dá Ôvârí á'dô 'bũú ó'dí gõ'dá ÿnyákú ó'dí bê rî 'bã'á, õjílã gólãkã rî 'bá yí drí gõzó rîlî 'á lâ cé zãã rî'á tã mbî rî 'bá yí 'élé ÿ'dî. Ítî rî, ãmã gólîÿî krístõ 'bá ró rî rî'á lîÿî 'bã'bã bê Ôvârí gólã tã 'dí 'bã 'bã 'é'á 'élã ãmã drí rî drîÿ.

14Ítî rî, ãmã rú-lê-ãzîÿã yî, nî 'bã lîÿî bê kâÿî Ôvârí drí 'ézó tã 'dí 'élé rî drîÿ ÿtî rî, nî ùjũ ãnî fãfã sî kâÿî vósî cé rîlî rîrî mbî rî sî, gõ'dá á'dólé tã ã'dî bê ãnî lâfálé Ôvârí

bê rî 'á, tãlã Ôvârí òndrê ró ãnî bê òzõ òjílã íyíkã â'dó 'bá ìyî tã ònjí ãkó rî 'bá yí kátí.

15Nî ìsũ drê tã nô 'bá yí dódó, Kúmú ãmákã Yésũ Krístõ àndî tã trá àgõzó, tãlã òjílã òjà ró ìyî bê drî àdílí ngá pãpã úsúlí. Ámã àdrúpî Póòlõ àtã tã rîrî mbî kã 'dî 'bá yí kpá trá ãnî drí kâyî gólã drí wárãgã ìgĩzó ãnî drí rî 'á tã nîñî Ôvârí ngá lésí rî sî.

16Póòlõ â'dã tã àtî-àtî àlô-àlô 'dî kpá trá ndrî wárãgã íyíkã ìgílí 'dî 'á. Gõ'dá úlí gólã drí ìgílí 'dî 'bá yí, ãzã 'bá yí rî'á àmbã-àmbã ró tã ífí lâ yí nîzõ. Gõ'dá òjílã ãzã 'bá yí gólíyî tã nî ãkó lé 'bá ró rî 'bá yí, gólíyî gõ'dã já ìyíkã úlí àmbã 'bá àmbã 'dî 'bá yí ífí lâ gõ'dã ngî gõ'dã àcálé tã àtî-àtî ányã ró. Ítí rî, gólíyî 'ê kpá ítí úlí Ôvârí kã rî òjà-òjà lâ sî. Gõ'dã Ôvârí â'dô lànõ fê'á gólíyî drí tã ònjí gólíyî drí 'élé 'dî tãsî.

17Ámã rû-lê-ãzî yî, nî nî bê dódó kî, òjílã ãzã 'bá yí bê 'ê'á ãnî àdólé ítí rî, gõ'dã ãnî lîfî òmbã ãnî rú gólíyî tãsî, óózó kô ãnî àdó jãlé tã lèlê ànìkã Yésũ 'á rî 'ásî.

18Ítí rî, gõ'dã tã lèlê ànìkã Kúmú ãmákã Yésũ Krístõ 'á rî òmbã íyíkã zãã nî'á àtî 'álã lâvũlî gãrã sísí rî drî sî. Nî àdrê gágá tã lèlê ànìkã 'á òzõ rákã fê kátí, gõ'dã nî nî dódó kî, Yésũ Krístõ lè ãnî trá ròò tãkó ítí. Ítí rî, mã ìnjî Kúmú ãmákã Yésũ ngá ndrî drílí rî ngbãàngbãno gõ'dã zãã gbádú àdũkũ ãkó. Áã'dô ítí.

1 YŌWÁNĪ

1 YŌWÁNĪ 1

¹Tā gólâ ãmâ drí 'ě'á îgîlâ ãnî drí nŏ rî rî'á tâ Yésũ Krístŏ kâ ĩ'dî. Îtŏlé drĕ âkpākã'dã Ôvârí 'bãá drĕ ângŏ nŏ kŏ rî, gólâ bê, gŏ'dá ngbãângbânŏ rî, ãmâ lâjŏ'bá gólâkâ ró rî, mã ndrĕ gólâ trá cú ãmâ lĭfĭ sĭ, mã ârĭ tâ gólâ drĭ âtálé rĭ trá cú ãmâ bí-'bálé sĭ, gŏ'dá mã dŏ gólâ rĭ rú'ạ kpá trá. Gólâ ĩ'dî tâ Ôvârí kâ pătĭĭ rĭ â'dá 'bá ãmâ drĭ rĭ. Gólâ ĩ'dî lédrĕ-lédrĕ ădũkũ âkŏ rĭ fĕ 'bá 'ĭ ōjĭlã drĭ. Ăwŏ-'dĭ tâ pătĭĭ ró, mã ndrĕ gólâ trá ãmâ lĭfĭ sĭ. Gŏ'dá ngbãângbânŏ rĭ, mã rĭ nŏ gŏ'dá tâ pătĭĭ gólâkâ rĭ pĕ'á ãnĭ drĭ, gólâ ĩ'dî lédrĕ-lédrĕ ădũkũ âkŏ rĭ fĕ 'bá lâ 'ĭ, gŏ'dá gólâ ĩ'dĭ kpá â'dŏ 'bá bê kárã ãmâ átã Ôvârí bê rĭ, gŏ'dá Ôvârí â'dã gólâ trá ãmâ drĭ.

³Mã rĭ tâ gólâ ãmâ drĭ ndrĕlé trá gŏ'dá kpá ârĭlĭ trá nŏ â'dã'á ãnĭ drĭ nŏ, tâlã nĭ âmũ ró rũ bê kpākã ălŏ ãmã bê, gŏ'dá mã âmũ ró ãmâ ãnĭ bê kpākã ălŏ, â'dŏlé ngã ălŏ ró ãmâ átã Ôvârí bê gŏ'dá kpá mvã lâ Yésũ Krístŏ bê.

⁴Ītĭ rĭ, ĩ'dĭ ãmâ drĭ tâ îgĭzŏ ãnĭ drĭ nŏ, tâlã mã â'dŏ ró bê âyĭkŏ ămbã bê ãnĭ bê tâ rĭ 'dĭ tã sĭ.

⁵Nŏŏ tâ gólâ ãmâ drĭ ârĭlĭ Yésũ Krístŏ tĭ sĭ, gŏ'dá ãmâ drĭ rĭ'á pĕlã ãnĭ drĭ rĭ ĩ'dĭ. Tã 'ĕ'ĕ Ôvârí kâ rĭ íyĭngã cé tâ tãndĭ ĩ'dĭ ōzŏ ngã ĩ'ĭ kâtĭ, gŏ'dá ĩnĭrĭkúwã tâ ōnjĭ kã rĭ íyĭngã yũ gólâ rĭ pĭpĭsĭlĭ 'á ălŏwálã.

⁶Ītĭ rĭ, ōzŏ nĭ ăâtã kĭ ĩyĭ ăã'dŏ ngã ălŏ ró Ôvârí bê rĭ, gŏ'dá ãnĭ drĕ kpá zãã tâ ōnjĭ 'ĕ'á rĭ, 'dĭ ĩlĭ ănĭkã 'dĭ ōnjŏ 'ĭ. Tãlã tâ 'ĕ'ĕ ōnjĭ ănĭkã 'dĭ â'dŏ rĭ'á â'dálã ōjĭlã drĭ kĭ nĭ rĭ, nĭ lĕé tâ tâ pătĭ-pătĭ Ôvârí kã nŏ 'á rĭ kŏ.

⁷Bĕ-rĭ ōzŏ mã ōrĭ trá ndrĭ ngã ĩ'ĭ Ôvârí kã â'dŏ 'bã tâ tãndĭ ró rĭ 'á, zãã tâ tãndĭ 'ĕlé ĩ'dĭ rĭ, 'dĭ rĭ kpá rĭ'á pătĭ-pătĭ ró mã âmũ ãmâ trá ãmâ ăzĭ-ăzĭ yĭ bê. Gŏ'dã kpã Ôvârí rĭ mvã, Yésũ Krístŏ rĭ ōdrã tĭ ãmâ drĭ trá, gŏ'dã ăã'dŏ ãmâ âyĕ'á tâ ōnjĭ ămãkã 'ásĭ.

⁸Ōzŏ mã ōkĭ mã ō'é tâ ōnjĭ kŏ rĭ, mã rĭ 'dĭ ãmâ nyãányã ădŏ'á, gŏ'dã mã nĭĭ tâ pătĭĭ Ôvârí kã kŏ ălŏwálã.

⁹Bĕ-rĭ ōzŏ gŏ'dã mã ōlŏfŏ tâ ōnjĭ ămãkã rĭ 'bã yĭ trá Ôvârí ândrã rĭ, Ôvârí â'dŏ ãmâ âyĕ'á tâ ōnjĭ ămãkã rĭ 'bã yĭ 'ásĭ. Gŏ'dã gólâ â'dŏ ãmâ jĭ'á ngbãngbã tâ ōnjĭ ămãkã rĭ 'bã 'ásĭ, nyé ōzŏ gólâ drĭ 'bálé trá rĭ kâtĭ, gŏ'dã gólâ rĭ íyĭkã ĩtũ vŏsĭ cé zãã tâ mbĭ rĭ 'ĕlé ĩ'dĭ.

¹⁰Ōzŏ mã ōkĭ mã ō'é tâ ōnjĭ kŏ rĭ, 'dĭ nyé ōzŏ ãmâ drĭ âtãrĕ lâ kĭ'á nĭ rĭ, Ôvârí ăã'dŏ ōnjŏ 'bã 'ĭ rĭ kâtĭ, tâlã Ôvârí âtã trá kĭ, ōjĭlã ndrĭ ângŏ 'á nŏ tâ ōnjĭ 'ĕ 'bã 'ĭ. Gŏ'dã ōzŏ mã ō'é trá ĩtũ rĭ, 'dĭ rĭ mã lĕé tâ gólâkã rĭ kŏ ălŏwálã.

1 YŌWÁNĪ 2

¹Ămã mvã yĭ mã drĭ lĕlé rŏŏ nŏŏ, mã âtã tâ 'dĭ trá ãnĭ drĭ nŏŏ, tâlã nĭ ōzŏ kŏ tâ ōnjĭ 'ĕĕ. Gŏ'dã ōzŏ mã ō'ĕ tâ ōnjĭ trá rĭ, ōjĭlã bê 'ĕ'á ădrĕlé ãmã ngã lĕsĭ Ôvârí rĭ ĩjĭlĭ,

tālâ Ôvârí ââyê ró ãmâ bê tâ ònjí ãmákâ 'dĩ 'bá yí 'ásí, gólâ rí'á Yésũ Krístõ ĩ'dĩ. Gólâ cé ĩ'dĩ òjílâ tãndí ró tâ ònjí ãkó Ôvârí rí lĩfĩ drĩ 'á rí.

²Gõ'dá gólâ kpá ĩ'dĩ tíbê drã 'bá ãmâ vò 'á rí, ãmâ drĩ tĩ 'bá ró tâ ònjí ãmákâ 'ásí rí, ìcã gõ'dá trá cú Ôvârí drí tâ ònjí ãmákâ âyézo gõ'dá kpá òjílâ ãngó nõ kã nõ kã bê ndrĩ nõ, gólâ rí tãsí.

³Ãmâ mvá yí, má âtã ãní drí, látĩ gólâ 'ê 'bá â'dálâ kĩ, pãtĩĩ ãmâ rí'á òjílâ Ôvârí kã ĩ'dĩ rí, rí'á tâ 'bã'bã gólâkã ìnjĩ-ìnjĩ lâ ĩ'dĩ.

⁴Ítí rí, òzõ òjílâ ãní lãfálé sĩ òkĩ, yí ãã'dò òjílâ Ôvârí kã ĩ'dĩ, gõ'dá òjílâ rí 'dĩ ìnjĩ tâ 'bã'bã Ôvârí kã kô rí, 'dĩ òjílâ rí 'dĩ ònjõ 'bá 'í, gólâ lëé tâ tâ pãtĩĩ Ôvârí kã nõ 'á kô.

⁵Bê-rí òzõ mã ò'ê tâ 'bã'bã Ôvârí kã trá rí, 'dĩ pãtĩ-pãtĩ ró mã lë gólâ trá pĩpĩsĩlĩ ãlõ sĩ. Nõõ tâ gólâ tâ â'dá 'bá kĩ, ãmâ rí'á ngá ãlõ ró Ôvârí bê rí ĩ'dĩ.

⁶Dõvó mã rí zãã tâ 'ëlé, nyé òzõ Yésũ Krístõ drí rĩrĩ 'ëlâ rí tí.

⁷Ãní má drí lëlé rõõ nõ 'bá yí, tâ 'bã'bã Yésũ kã má drí rí'á tâ lâ âtalé ãní drí nõ rí, â'dó kô tâ 'bã'bã ngĩ 'í, tãlã nĩ ìtõ kó trá tâ lâ ârílĩ ãkũ ró drë ãkpã ãní drí ìtõrë tâ lëlé Yésũ 'á rí 'á búúú ácalé ngbãangbãno. Tã 'bã'bã rí 'dĩ kĩ, nĩ òlë ãní ãzí-ãzí yí, ópë tâ rí 'dĩ trá ãní drí tâ âtĩ-âtĩ Ôvârí kã rí ró.

⁸Ítí rí, tâ 'bã'bã nõ rí'á cú tâ ífĩ lãnjĩ-lãnjĩ bê ãní drí, tãlã Yésũ Krístõ â'dã látĩ ngá lëlé kã 'dĩ cú nĩ ãmâ drí. Gõ'dá ngbãangbãno rí, rĩrĩ ãmákã rí, rí kpá trá látĩ tãndí ãzí-ãzí lë kã rí â'dalé ĩ'dĩ òjílã drí. Tãlã ìnrĩkúwã gólã tâ ònjí kã rí ìtõ trá rú ndëlé tâ 'ê'ê ãmákã 'ásí gõ'dá kpá â'dô-â'dô ãmákã 'ásí, mã òtĩrĩ rĩĩ tâ 'bã'bã Ôvârí kã rí 'ëlé rí. Â'dô bê trá ìtĩ rí, tâ rí 'dĩ rí gõ â'dálã ãmâ drí kĩ, ìnrĩkúwã bí ndë'á, gõ'dá ngá ĩ'ĩ bí ìtõ'á vò ĩ'ĩlĩ.

⁹Gõ'dá òzõ òjílã ãzã òkĩ, yí òrĩ rĩlĩ ngá ĩ'ĩ Ôvârí kã tâ tãndí kã 'á, gõ'dá òjílã rí 'dĩ lëé íyĩ ãzí-ãzí yí kô rí, 'dĩ òjílã rí 'dĩ drë rí'á zãã ìnrĩkúwã tâ ònjí kã 'á.

¹⁰Ítí rí, òzõ òjílã ãzã òlë íyĩ ãzí-ãzí yí trá rí, 'dĩ òjílã rí 'dĩ trá òjílã ngá ĩ'ĩ kã 'í. Gõ'dã tâ ãzãkã yú Ôvârí rí 'álé 'bãlé âdrãlé gólã rú tâ lâ tãsí.

¹¹Gõ'dã òzõ òjílã ãzã òlë íyĩ ãzí-ãzí yí kô rí, 'dĩ gólã drë zãã rí'á ìnrĩkúwã 'á. Gõ'dã gólã drë zãã tâ ònjí 'ê'á, gõ'dã gólã nĩ drë kpá látĩ Ôvârí kã rí kô. Gólã ìcã kpã kô úsúlã, tãlã ìnrĩkúwã tâ ònjí kã rí 'ê gólã trá â'dólé lĩfĩ ãkó lë 'bá ró.

¹²Mã ìgĩ tâ nõ ãní drí, ãní ãmã mvá yí, Ôvârí âyé ãní trá tâ ònjí ãníkã rí 'bá yí 'ásí ndrĩ, tãlã Yésũ Krístõ drã trá ãní vò 'á.

¹³Mã ìgĩ tâ nõ ãní drí, ãní gólĩyĩ ãgõ âmbã-âmbã ró rí, nĩ nĩ Yésũ Krístõ gólã tíbê â'dó 'bã bê drë ãkpãkã'dã Ôvârí 'bãã drë ãngó nõ kô. Mã ìgĩ tâ nõ ãní drí, ãní gólĩyĩ drë ãgõ ãnjĩ ró rí, nĩ 'ê ãjú trá ãní ãjú-'bã-ãzí Sãtãnã yí bê, gõ'dã nĩ pë gólã trá. Mã ìgĩ tâ nõ ãní drí ãmã mvá yí, ãní ĩ'dĩ gólĩyĩ Ôvârí átã ró rí nĩ 'bã trá rí.

¹⁴Mã ìgĩ tâ nõ ãní drí, ãní gólĩyĩ ãgõ âmbã-âmbã ró rí 'bã yí, nĩ nĩ Yésũ Krístõ gólã tíbê â'dó 'bã bê drë ãkpãkã'dã Ôvârí 'bãã drë ãngó nõ kô. Mã ìgĩ tâ nõ ãní drí, ãní

gólíyî drē āgō ānjî ró rî 'bá yî, ānî rí'á gágá úlî Ôvârí kâ 'á, úlî Ôvârí kâ rî trá ānî pîpîsîlî 'á, nî 'ê ājú trá ānî ājú-'bá-āzî Sātánā bê, gō'dá nî pē gólâ trá.

15Ítí rî, má âtâ ānî drí, nî 'bā ānî lîfî kô cé rîrî āngó nō kâ drî gō'dá ngá 'á lâ rî 'bá yî bê, tálâ ôzō ôjílâ āzâ ô'bā íyî lîfî trá cé rîrî āngó nō kâ drî í'dî gō'dá ngá 'á lâ nō 'bá yî bê rî, gólâ ícá gō'dá kô kpá íyî lîfî 'bālê Ôvârí gólâ āmâ átá ró rî drî.

16Tā gólíyî āngó nō kâ rî 'bá yî í'dî nōô 'bá yî, tā lôvó rú'bá kâ, ngá-tî āmbá rî 'bá yî lôvó lâ 'bā'bā, gō'dá lómbé-lómbéwá. 'Dî 'bá yî tā āngó nō kâ í'dî, 'dî 'bá yî á'dó kô tā āmâ átá Ôvârí kâ í'dî. Nî âyê tā rî 'dî 'bá yî ndrî.

17Tálâ āngó nō ngá 'á lâ rî 'bá yî bê ndrî á'dô 'é'á ndélé ndē, gō'dá ôjílâ gólíyî lîfî 'bā 'bá āngó nō drî gō'dá ngá 'á lâ rî 'bá yî bê rî, á'dô íyî ndē'á kpá 'dūwā āngó nō bê ngá 'á lâ rî 'bá yî bê ndrî. Gō'dá ôjílâ gólíyî lîfî 'bā 'bá úlî Ôvârí kâ drî í'dî gō'dá 'é 'bá lâ rî, á'dô íyî rí'á zāâ gbádú ādūkū ākó.

18Āmâ mvá yî, nî ndrê drē, āngó nō á'dô rû ndē'á ndē, gō'dá kâyî drílâ 'ézó rû ndélé rî trá ānyî. Nî îsū drē úlî āmâ drí âtálé ānî drí sîsî kí'á nî rî, āngó nō ngá 'á lâ rî 'bá yî bê ôtírî 'ēē rû ndélé rî ādūkū lâ 'á tólâ rî, ājú-'bá-āzî Yésū kâ āzâ á'dô ácá'á ôjílâ ádólé. Ítí rî, 'dôvó nî ndrê drē, ājú-'bá-āzî Yésū kâ 'dî 'bá yî, āzâ 'bá yî ácâ íyî trá dūû, tálâ í'dî 'dî āmâ drí nîzô lâ kí'á nî rî, kâyî āngó nō kâ 'ézó rû ndélé rî trá ānyî.

19Gō'dá Yésū rî ājú-'bá-āzî 'dî 'bá yî, sîsî rî, mā rî rílî gólíyî bê kpākā ālô. Gō'dá drílíyî ngázó fólé āmâ lāfálé sî, tálâ gólíyî á'dó kô ôjílâ Yésū kâ í'dî. Ôzō pätî-pätî gólíyî á'dô ôjílâ Yésū kâ í'dî rî, tí gólíyî fôô āmâ lāfálé sî āmâ âyéle kô. Ôvârí 'ê gólíyî fólé āmâ lāfálé sî 'dî, tálâ gólíyî á'dó kô ôjílâ Yésū kâ pätî-pätî lâ í'dî.

20Gō'dá āníkâ rî, Yésū Krístô fē Líndrí Tāndí Ôvârí kâ trá ānî drí. Ítí rî, nî á'dó gō'dá kô ôjílâ gólíyî tā nî 'bá kô rî yî í'dî, gō'dá ānî trá ôjílâ gólíyî tā pätî Ôvârí kâ rî nî 'bá trá rî yî í'dî.

21Nî îsū tā kô kî, má îgî tā 'dî ānî drí ítî, tálâ nî nîjî tā pätî Ôvârí kâ kô rî. Á'dó ítî kô. Má rî nō îgílâ, tálâ nî nîjî tā pätî Ôvârí kâ rî trá dódó ítî, gō'dá nî lēē tā ônjô kâ kô ālôwálâ.

22Nî ârî drē, ôzō ôjílâ āâtâ kî, Yésū āā'dó gólâ Ôvârí drí âjólé rî í'dî kô rî, 'dî ôjílâ rî 'dî ônjô 'bá 'î. Gō'dá ôjílâ rî gógó 'dî trá ājú-'bá-āzî Yésū Krístô kâ rî í'dî, tálâ ôjílâ rî 'dî gā tā Ôvârí āmâ átá ró rî kâ rî trá dó kpārätî gólâ rî mvá Yésū Krístô bê.

23Ítí rî, ôzō ôjílâ ôgā tā Yésū Krístô gólâ Ôvârí rî mvá ró rî kâ trá dó rî, 'dî ôjílâ rî 'dî á'dó ngá ālô ró Ôvârí, Yésū rî átá ró rî bê kô. Bê-rî ôzō ôjílâ āzâ ôlê tā Yésū Krístô kâ trá rî, 'dî ôjílâ rî 'dî á'dô 'bā'á ngá ālô ró Ôvârí bê íyî átá ró.

24Dôvó nî njû zāâ gágá tā Ôvârí kâ rú. 'Dî tā Ôvârí kâ ānî drí ârílî trá ākú ró ānî drí ítôrê tā lélé Yésū 'á rî í'dî. Ôzō nî ô'ê ítî rî, nî á'dô rí'á ngá ālô ró Yésū Ôvârí rî mvá ró rî bê gō'dá kpá gólâ rî átá Ôvârí bê.

25 Ōzō mā ā'dô trá ngá ãlô ró Ôvârí bê rî, mā â'dô tâ gólâ Yésū drí 'bálé âmâ drí kí'á nî rî, mā āâ'dô rî'á úrú 'álâ zāâ gbádú ãdúkū ãkó rî úsú'á.

26 Dîi tâ gólâ má drí îgílî ãnî drí tâ ôjílâ ônjî gólîyî lê 'bá ânîlî ãnî âdólé rî 'bá yî kâ tāsî rî î'dî.

27 Gõ'dá ânîkâ rî, Yésū Krístō âfê Líndrí Tândí Ôvârí kâ trá ãnî drí. Gõ'dá Líndrí Tândí Ôvârí kâ 'dî rî rîlî ãnî pîpîsîlî 'á. Ítí rî, îcá kô ôjílâ ãzâ drí ãnî lîfî îmbálé ó'dí tâ mbî pätîfî ró Ôvârí kâ nō 'á. Tâlâ Líndrí Tândí Ôvârí kâ Yésū drí fêlé ãnî drí 'dî rî'á ãnî lîfî îmbá'á. Líndrí Tândí Ôvârí kâ 'dî îcá kô ãnî âdólé. Ōzō ā'dô gõ'dá trá îtí rî, nî rî gõ'dá ngá ãlô ró Yésū bê.

28 Má âtâ ãnî drí, âmâ mvá yî, nî fê ãnî pîpîsîlî rîzô ngá ãlô ró Yésū Krístō bê, tâlâ ôzō gólâ ôtîrî âgôô ângó nō 'á rî, nî âdrê ró bê gágá ùrî ãkó, ãnyî ôzô kô kpá ãnî 'êê.

29 Ítí rî, mā nî trá kí, Yésū Krístō cé î'dî ôjílâ tândí 'î Ôvârí rî lîfî drî 'á. Tâlâ mā nî trá kí, Yésū rî íyíkâ zāâ tâ tândí rî 'bá yî 'êlé î'dî. Ítí rî, mā nî kpá tândí ró kí, ôzō ôjílâ ãzâ ôrî zāâ tâ tândí 'êlé î'dî rî, ôjílâ rî 'dî â'dô 'bā'á Ôvârí rî mvá ró.

1 YŌWÁNĪ 3

1 Nî îsū drê ngá lèlé ángî Ôvârí kâ âmâ drí nō. Ôvârí lê âmâ trá rōô î'dî gõ'dá gólâ drí âmâ zîzô íyî mvá yî ró. Āwô-'dî, âmâ pätî-pätî rî'á gólâ rî mvá yî î'dî. Gõ'dá ôjílâ ângó nō 'á nō gólîyî rû jâ 'bá trá Ôvârí rû rî 'bá yî nîjî âmâ Ôvârí rî mvá yî ró kô rî, tâlâ gólîyî nîjî Ôvârí kô rî drí.

2 Âmâ ândrê rî mvá yî tîbê má drí lèlé rōô nō, āwô-'dî, âmâ gõ'dá trá Ôvârí rî mvá yî î'dî. Gõ'dá mā nîjî drê kô ngá tândí ãzâ bê Ôvârí drí 'é'á 'êlá âmâ drí îzátú rî. Gõ'dá mā nî dódó kí, ôzō Yésū Krístō ôtîrî 'êê âgólé ângó nō 'á rî, âmâ drí 'bázó nyé ôzō Yésū tí, tâlâ mā â'dô gólâ rî ndrê'á ngbángbá.

3 Ítí rî gõ'dá, ôjílâ gólîyî lîfî 'bā 'bá trá tâ rî 'dî drîî rî, āâyê îyî tâ ônjî 'é'ê, tâlâ Ôvârí ôndrê ró gólîyî bê tâ ônjî ãkó nyé ôzō Yésū Krístō drí 'bārê tâ ônjî ãkó rî kâtí.

4 Ōzō ôjílâ ôrî kpá zāâ tâ ônjî 'êlé rî, 'dîi ôjílâ rî 'dî gā tâ Ôvârí kâ trá dó, tâlâ tâ ônjî 'é'ê 'dî rî'á Ôvârí rî tî-vô árí ãkō 'î.

5 Nî nî dódó tâ ífî gólâ Yésū drí ânîzô ângó nō 'á rî î'dî, tâ ônjî îzálé vólé. Gólâ cé î'dî ôjílâ tâ ônjî ãkó rî.

6 Á'dólé bê trá îtí rî, 'dōvó mā rî ngá ãlô ró Yésū bê gõ'dá â'dô kô rî'á zāâ tâ ônjî 'êlé î'dî, tâlâ ôzō mā ôrî zāâ tâ ônjî 'êlé rî, 'dîi mā nîjî Yésū kô, gõ'dá mā lèé tâ kpá kô tâ gólâkâ 'á.

7 Âmâ mvá yî, ãnî lîfî ômbâ ãnî rû dódó, tâlâ ôjílâ ãzâ ôzô kô ãnî âdó tâ 'dî 'á. Ōzō nî ôrî zāâ tâ tândí rî 'êlé î'dî rî, nî â'dô 'bā'á tândí ró Ôvârí rî lîfî drî 'á nyé ôzō Yésū Krístō kâtí.

8Gõ'dá ĩtí rí, õzõ õjílã õrĩ zãã tã õnjí 'èlé rí, 'dĩĩ gólã á'dó Ôvãrí rí mvá ĩ'dĩ kô. Bê-rí gólã Sătãná rí mvá ĩ'dĩ, tãlã Sătãná rí íyíkã zãã tã õnjí rí 'bá yí 'èlé ĩ'dĩ. Ítõ kó ãkũ ró drẽ Ôvãrí drí ãngó nõ 'bã ãkó gólã ĩ'dĩ tĩbê tã õnjí 'ẽ 'bá ró rí. Gõ'dá tã ífĩ Ôvãrí rí mvá drí ãnĩzó rí ĩ'dĩ, ã'dô ró bê tã 'ẽ'ẽ õnjí Sătãná kã ãzãlé ndrĩ vólé.

9Ítí rí, õzõ pãtĩ-pãtĩ ró ãnĩ á'dô Ôvãrí rí mvá yí ĩ'dĩ rí, 'dõvó nĩ rí zãã tã õnjí 'èlé kô. Ícã gõ'dá kô ãnĩ drí kpá rĩzó zãã tã õnjí 'èlé, tãlã ãnĩ cú á'dô-á'dô Ôvãrí kã bê ãnĩ pĩpĩsĩlĩ 'á.

10Ngã gólã á'dá 'bã lâ ãmã drí kĩ, 'dĩĩ pãtĩ-pãtĩ Ôvãrí rí mvá yí ĩ'dĩ rí gõ'dá 'dĩĩ íyíkã Sătãná rí mvá yí ĩ'dĩ rí ĩ'dĩ nõõ. Ôzõ õjílã ãzã õ'è tã gólã sũ 'bã Ôvãrí rí lĩfĩ drĩ 'á rí ĩ'dĩ rí, õjílã rí 'dĩ rĩ'á Ôvãrí rí mvá 'ĩ. Gõ'dá õzõ õjílã ãzã õ'è tã gólã sũ 'bã Ôvãrí rí lĩfĩ drĩ 'á kô rí ĩ'dĩ rí ngã õzõ õlẽ íyĩ ãzĩ-ãzĩ yí kô rí, õjílã rí 'dĩ rĩ'á Sătãná rí mvá 'ĩ.

11Ítõlé kó kãyĩ gólã ãnĩ drí tã ãtĩ-ãtĩ Yésũ rí tãsĩ rí lẽzó sĩsĩ rí lésĩ bũũũ ãcálé ngbãangbãno rí, nĩ rí trá tã ãmã drí rũ lẽzó ãmã lãfálé 'ásĩ rí ãrĩlĩ ĩ'dĩ.

12Mã á'dô kô õzõ Kãyĩnã 'bã 'bã bê Sătãná rí mvá ífĩfĩ ró íyĩ ãdrúpĩ Ábêlẽ rí fũ 'bã rí kãtĩ. Gólã fũ íyĩ ãdrúpĩ tãlã tã 'ẽ'ẽ gólãkã rĩ'á õnjí ró. Gõ'dá tã 'ẽ'ẽ ãdrúpĩ lâ Ábêlẽ kã rí íyíkã tãndĩ ró Ôvãrí rí lĩfĩ drĩ 'á. Ítí rí, Kãyĩnã nĩ drí pĩpĩsĩlĩ õnjí 'bãzó ãnĩ ãdrúpĩ rũ.

13Gõ'dá ãnĩ ãmã ãdrúpĩ yí, nĩ ĩsũ tã kô õzõ õjílã ãngó nõ 'á nõ gólĩyĩ rũ jã 'bã trá Ôvãrí rũ rí 'bã yí ã'dô pĩpĩsĩlĩ õnjí bê ãnĩ rũ, nyé õzõ Kãyĩnã drí 'bãrẽ lâ íyĩ ãdrúpĩ rũ 'dĩ kãtĩ rí.

14Ítí rí, ãmãkã rí, mã nĩ trá kĩ, ãmã drĩ-báláyĩ bê mbãrãkã õdrã kã 'ásĩ, gõ'dá ãmã rĩ'á lédrẽ-lédrẽ ãdũkũ ãkó rí bê, tãlã ãmã trá rĩ'á ãmã lèlẽ bê ãmã lãfálé 'ásĩ ãmã ãdrúpĩ krĩstõ 'bã yí ró rí yí bê. Gõ'dá õjílã gólã íyĩ ãzĩ-ãzĩ rí lẽ 'bã kô rí, 'dĩĩ gólã drẽ zãã mbãrãkã õdrã kã zèlé.

15Ítí rí, gõ'dá õzõ nĩ õgã ãnĩ ãzĩ-ãzĩ yí dó rí, ãnĩ rĩ'á Ôvãrí rí lĩfĩ drĩ 'á, nyé õzõ õjílã fũ 'bã kãtĩ. Gõ'dá nĩ nĩ kĩ, õjílã gólĩyĩ õjílã ãzĩ fũ 'bã ró rí yí, ãã'dô lédrẽ-lédrẽ ãdũkũ ãkó rí bê rí kô.

16Nĩ ndrẽ drẽ, Yésũ Krĩstõ á'dã ngã lèlẽ gólã pãtĩ-pãtĩ rí trá ãmã drí, íyĩ ífĩfĩ fèfè sĩ drãlé ãmã drĩ tĩlĩ tã õnjí ãmãkã 'ásĩ. Ítí rí, rĩ'á ãcã-ãcã ró, ãmã drí kpã ãmã ífĩfĩ fèlẽ drãlé ãmã ãzĩ-ãzĩ yí pãlé, õzõ ĩĩcã trá ãmã drí 'èzó lâ ĩtĩ rí.

17Gõ'dá õzõ ãmã á'dô ngã-drĩ ãmbã bê, gõ'dá mã õpã ãmã ãzĩ-ãzĩ ĩzã ró rí 'bã yí ngã ãmã drí á'dózó ĩ'dĩ bê lâ 'dĩ sĩ kô rí, 'dĩĩ mã á'dô kĩ'á nĩ rí, ãmã cú ngã lèlẽ Ôvãrí kã bê pĩpĩsĩlĩ ãlõ sĩ ãngõ tí yã?

18Á'dô trá ĩtĩ rí, ãmã mvá yí, 'dõvó mã rí kô cé rĩ'á tã ãtãlé tĩ sĩ kĩ'á nĩ rí, mã lẽ ãmã ãzĩ-ãzĩ yí trá. Ícã trá ãmã drí ãmã ãzĩ-ãzĩ yí lẽzó tã tãndĩ 'ẽ'ẽ sĩ.

19Dĩĩ tã gólã 'ẽ 'bã á'dãlã kĩ'á nĩ rí, ãmã pãtĩ-pãtĩ õjílã Ôvãrí kã rí yí ĩ'dĩ. Ôzõ pãtĩ-pãtĩ ró mã õrĩ trá zãã ãmã ãzĩ-ãzĩ yí lèlẽ rí, gõ'dã mã á'dô 'bã'á ũrĩ ãkó ãdrèlé

Ôvârí ândrá, gbõ lé mã nĩ bê trá kĩ, âmâ tâ ònjí 'bá 'î, tâlá Ôvârí nĩ tâ âmâ pĩpĩsílí 'á rĩ trá ndrĩ.

²¹Ítí rĩ, âmâ mvá yĩ, òzõ mã ùnĩ trá kĩ, âmâ ââ'dô pĩpĩsílí tândí bê rĩ, gõ'dá mã rĩ kô zââ rĩ'á tâ ònjí 'élé, gõ'dá mã 'é ùrĩ kpá kô Ôvârí ágálé.

²²Ôzõ mã âânĩ trá âwó ngólé Ôvârí ândrá ngá âzâ tâsĩ rĩ, Ôvârí â'dô ngá 'dĩ âfê'á âmâ drí. Gólâ â'dô tâ 'dĩ 'é'á âmâ drí ítí, tâlá âmâ òjílâ gólâkâ rĩ 'bá tâ 'bã'bã gólâkâ rĩ ñnjílí rĩ 'bá yĩ ã'dĩ, gõ'dá kpá rĩ 'bá tâ sũ 'bá gólâ rĩ lĩfĩ drĩ 'á rĩ yĩ 'élé rĩ ã'dĩ.

²³Nôô tâ 'bã'bã Ôvârí drí 'bãlé âmâ drí 'élé rĩ ã'dĩ nô 'bá yĩ. Mã òlê tâ Yésũ Krístõ gólâ tĩbê 'bã 'bá Ôvârí rĩ mvá ró rĩ 'á, gõ'dá mã òlê âmâ âzĩ-âzĩ yĩ, té òzõ Yésũ Krístõ drí 'bãlé trá âmâ drí rĩ kâtí.

²⁴Ítí rĩ, òzõ mã ò'ê tâ Ôvârí kâ 'dĩ 'bá yĩ trá rĩ, 'dĩ mã â'dô rĩ'á ngá ãlô ró Ôvârí bê. 'Dĩ ngá gólâ 'é 'bá â'dálâ kĩ, Ôvârí pãtĩ-pãtĩ ró rĩ rĩ'á ngá ãlô ró âmâ bê rĩ ã'dĩ, gólâ âjô Líndrí Tãndí íyíkâ trá rĩlĩ âmâ pĩpĩsílí 'á, â'dálâ kĩ, pãtĩ-pãtĩ ró âmâ trá ngá ãlô 'î gólâ bê.

1 YŌWÁNĪ 4

¹Âmâ rû-lê-âzĩ yĩ, má âtâ ânĩ drí, ânĩ lĩfĩ òmbâ ânĩ rû, tâlá òjílâ dũũ trá rĩ'á ãyĩ nĩ'á tâ âtâ bê kĩ, tâ ãyĩ drí rĩ'á pèlâ rĩ ââ'dô Líndrí Tãndí Ôvârí kâ rĩ tĩ sĩ. Ôzõ gólĩyĩ ââtâ tâ rĩ 'dĩ 'bá yĩ trá ítí rĩ, nĩ lê tâ drê kôro 'wãã tâ gólĩyíkâ 'á kô. Bê-rĩ nĩ ârĩ tâ òjílâ rĩ 'dĩ kâ zãlô dódó nĩ nĩ ró bê, ngátâ tâ gólâkâ 'dĩ âfõ Líndrí Tãndí Ôvârí kâ ngá lésĩ pãtĩ ró, ngá tâ 'dĩ ânĩ íyĩngá líndrí ònjí ngá lésĩ.

²Ítí rĩ, látĩ gólâ ânĩ drí òjílâ gólâ Líndrí Tãndí Ôvârí kâ bê rĩ nĩzõ rĩ ã'dĩ nô. Ôzõ òjílâ âzâ ââtâ tâ trá kĩ, pãtĩ Ôvârí âjô Yésũ Krístõ nĩ ânĩlĩ ângó nô 'á òjílâ mvá ró rĩ, 'dĩ òjílâ rĩ 'dĩ trá Líndrí Tãndí Ôvârí kâ bê yĩ 'á pãtĩ-pãtĩ ró.

³Gõ'dá òzõ òjílâ âzâ ââtâ tâ kĩ, Ôvârí âájõ Yésũ nĩ ângó nô 'á òjílâ mvá ró kô rĩ, 'dĩ òjílâ rĩ 'dĩ Líndrí Tãndí Ôvârí kâ âkõ yĩ 'á. 'Dĩ òjílâ rĩ 'dĩ trá ãjú-'bã-âzĩ Yésũ Krístõ kâ rĩ ã'dĩ, òzõ mã drí âtarê lâ trá ânĩ drí âkũ ró rĩ kâtí, kí'á nĩ rĩ, ãjú-'bã-âzĩ Yésũ kâ â'dô âcã'á ângó nô 'á rĩ. ãjú-'bã-âzĩ rĩ 'dĩ âcã trá, gõ'dá trá rĩ'á mbârâkã fê'á òjílâ ângó nô 'á nô gólĩyĩ rû jã 'bá trá Ôvârí rû rĩ 'bá yĩ drí.

⁴Âmâ mvá yĩ, òzõ â'dô trá ítí rĩ, ùrĩ ò'ê ânĩ kô. Ânĩ trá Ôvârí rĩ mvá yĩ ã'dĩ. Òjílâ gólĩyĩ ònjõ 'bá ró 'dĩ 'bá yĩ ícã ãyĩ ânĩ âdólé kô, tâlá Ôvârí rĩ rĩlĩ ânĩ pĩpĩsílí 'á gõ'dá rĩ'á mbârâkã fèlé ânĩ drí. Gõ'dá mbârâkã Ôvârí kâ rĩ rĩ'á gãrã mbârâkã Sâtãnã rĩ 'bá fèlé Yésũ rĩ ãjú-'bã-âzĩ yĩ drí rĩ kâ drĩ sĩ.

⁵Yésũ rĩ ãjú-'bã-âzĩ 'dĩ 'bá yĩ rĩ'á cé òjílâ ângó nô 'á nô gólĩyĩ rû jã 'bá trá Ôvârí rû rĩ 'bá yĩ ã'dĩ. Ítí rĩ, gólĩyĩ rĩ íyíkâ cé tâ gólĩyĩ ângó nô kâ rĩ 'bá yĩ tâ lâ âtálé ã'dĩ. Ítí rĩ, òjílâ gólĩyĩ ângó nô kâ rĩ 'bá yĩ rĩ íyíkâ kpá cé tâ gólĩyíkâ rĩ yĩ ârĩlĩ ã'dĩ.

⁶Gõ'dá âmâ gólĩyĩ tĩbê lãjõ'bã Yésũ kâ rĩ 'bá yĩ rĩ'á Ôvârí rĩ mvá yĩ ró rĩ ã'dĩ. Gõ'dá òjílâ gólĩyĩ tâ lê 'bá trá Ôvârí 'á rĩ, rĩ íyíkâ kpá zââ tâ gólĩyĩ âmâ drí âtálé rĩ yĩ ârĩlĩ. Gõ'dá òjílâ gólĩyĩ tâ lê 'bá Ôvârí 'á kô rĩ, gólĩyĩ lèé tâ úlĩ âmâ drí âtálé rĩ 'bá yĩ 'á

kpá kô. Ítí rí, 'dĩi tã gólíyí 'é 'bá á'dálâ âmâ drí, òzò òjílâ òtírí úlí átá rí âmâ drí nìzò lá kī, úlí gólâkâ 'dĩi úlí Líndrí Tándí Ôvârí kâ rí kâ, ngátá 'dĩi úlí Sātánâ kâ rí 'bá yí 'ĩdĩ yã rí.

⁷Ámâ rû-lê-âzí yí, âmâ drí âmâ âzí-âzí yí lélé. 'Dĩi ngá gólâ tã lá drí lậvũlị gặặặ rí 'ĩdĩ, tãlâ ngá lélé 'dĩi á'dô Ôvârí ngá lésĩ. Òzò nĩ òrĩ trá ãnĩ âzí-âzí yí lélé rí, 'dĩi ãnĩ trá Ôvârí rí mvá yí 'ĩdĩ. 'Dĩi rí kpá á'dálâ kī, pặặặ-pặặặ ró, nĩ lế tã trá Ôvârí 'á, gồ'dá kpá nĩ nĩ Ôvârí rí á'dô-á'dô trá.

⁸Ítí rí gồ'dá, òjílâ gólâ íyí âzí-âzí yí lế 'bá kô rí, 'dĩi gólâ nịi Ôvârí kô, tãlâ Ôvârí íyíngá ngá lélé lịpị 'i.

⁹Tã gólâ ngá lélé Ôvârí kâ á'dá 'bá âmâ drí rí 'ĩdĩ nò, Ôvârí ájô íyí mvá 'bã 'bá bê kó ãlô, Yésũ Krístô, ãnĩlĩ ãngó nò 'á, á'dô ró âmâ drí rìzò bê zãã gbádu ặặặặặ ặặặặặ ặặặặặ kó gólâ sĩ.

¹⁰Mã ícá kô ngá lélé pặặặặ rí lặặặ lá úsúlị ngá lélé âmákâ Ôvârí drí rí sĩ. Bê-rí mã á'dô ngá lélé Ôvârí kâ âmâ drí rí ndrê'á 'ĩdĩ tã á'dâ ngá lélé kâ ró âmâ drí 'élé. Ôvârí ájô íyí mvá 'bã 'bá bê kó ãlô, gồ'dá gólâ drí lélé kpá rồô rí drále âmâ vồ 'á drí tĩ 'bá ró.

¹¹Ámâ rû-lê-âzí yí, òzò gồ'dá Ôvârí òlê âmâ trá tákányĩ ítí rí, âmâ drí gồ'dá âmâ âzí-âzí yí lélé kpá nyé òzò Ôvârí drí âmâ lếrê kátĩ.

¹²Òjílâ ãzã yú'dáwặ Ôvârí rí ndrê 'bá trá íyí lịfị sĩ rí. Gồ'dá òzò mã òlê âmâ âzí-âzí yí trá rí, 'dĩi Ôvârí rĩ'á âmá bê kpákã ãlô. Gồ'dá 'dĩi rí kpá á'dálâ kī, pặặặ-pặặặ ngá lélé Ôvârí kâ gólâ tĩbê âmâ 'bã 'bá âmâ âzí-âzí yí lélé rồô rí bê âmâ 'á.

¹³Gồ'dá Ôvârí áfê Líndrí Tándí íyíkâ trá rĩlĩ âmá bê. Ítí rí, mã nị kī, âmâ ngá ãlô ró gólâ bê.

¹⁴Gồ'dá âmâ lặặặ'á ró rí 'bá yí, mã ndrê Ôvârí rí mvá kpá trá cú âmâ lịfị nyãányã sĩ. Ôvârí ájô gólâ trá òjílâ pã 'bá ró ndrĩ.

¹⁵'Dĩi kâ rí tí rí, òzò nĩ òlê tã trá kĩ'á nĩ rí, pặặặ-pặặặ Yésũ Krístô Ôvârí rí mvá 'i rí, gồ'dá tã lá átá bê òjílâ drí rí, 'dĩi ãnĩ trá òjílâ Ôvârí kâ pặặặ lá 'i, gồ'dá kpá ãnĩ trá ngá ãlô ró Ôvârí bê.

¹⁶Gồ'dá âmákâ rí, mã nị trá kī, Ôvârí lế âmâ trá tákányĩ. Gồ'dá mã lế tã trá kī, gólâ á'dô rĩ'á zãã âmâ lélé ítĩ kárá. Ôvârí rĩ'á ngá lélé lịpị 'i. Òzò gồ'dá mã òrĩ trá âmâ âzí-âzí yí lélé rí, 'dĩi mã rí trá ngá ãlô ró Ôvârí bê.

¹⁷Ítí rí, ngá lélé Ôvârí kâ rí, rí nĩ mbârákã félé âmâ drí rìzò âmâ âzí-âzí yí lélé, té òzò Ôvârí drí lélé âmâ drí 'élé rí tí. Á'dô trá ítĩ rí, kặặặ Yésũ Krístô drí 'ếzò ágólê tã kī 'bá ró rí tú rí, âmâ gồ'dá trá ùrị ákó. Mã á'dô 'ế'á ádrélé gặặặ gólâ ándrá, tãlâ rĩrĩ âmákâ ángó 'á nólê rí, mã rĩ trá ngá ãlô ró Ôvârí bê nyé òzò Yésũ tí.

¹⁸Òzò nĩ òlê Ôvârí trá rí, nĩ á'dô gồ'dá kpá gólâ rí ùrị 'ế'á 'dĩi ángô tí yã? Òzò ngá lélé Ôvârí kâ êêê ãnĩ pịpịsịlị trá rí, kồồồ drílâ ùrị drốốố vólê ãnĩ pịpịsịlị 'ásĩ. Òjílâ

rí ũrĩ 'élé Ôvârí rí tāsĩ nō rí, tãlã Ôvârí 'ê lãnō félé gólĩyĩ drí rí drí. Ôzō gō'dá nĩ ò'ê Ôvârí rí ũrĩ trá rí, 'dĩ ngá lèlè Ôvârí kã èdé drē ànĩ pĩpĩsĩlĩ dódó kô.

¹⁹Mã à'dô mbârâkã úsú'á Ôvârí rí lèzó gō'dá òjílã àzĩ lèzó rí à'dô 'ásĩ yã? Ôvârí rí nĩ mbârâkã 'dĩ 'bá yĩ félé àmã drí, tãlã gólã lè àmã kó trá sísí drē àkpãkã'dã mã ìtōó drē gólã rí lèlè kô.

²⁰Ôzō gō'dá nĩ ò'bã òjílã àzĩ lówó kô rí, nĩ à'dô àtá'á lâ kĩ'á nĩ rí, yĩ òlè Ôvârí trá pĩpĩsĩlĩ àlò sĩ 'dĩ kó àngô tí yã? 'Dĩ trá ònjō 'ì. Ôzō mã òlè àmã àzĩ-àzĩ yĩ gólĩyĩ àmã drí rí'á ndrèlã cú àmã lĩfĩ sĩ rí kô rí, mã à'dô àmákã gō'dá Ôvârí àmã drí ndrèlé kô rí lè'á àngô tí yã?

²¹Tã gólã Ôvârí drí 'bãlé àmã drí 'élé rí ì'dĩ nō, òzō òjílã àzã òlè Ôvârí rí lèlè pãtĩ-pãtĩ ró rí, 'dówó gólã òlè íyĩ àzĩ-àzĩ yĩ zãlò, tãlã àmã Ôvârí rí mvá yĩ ì'dĩ.

1 YŌWÁNĪ 5

¹Òjílã gólĩyĩ tã lè 'bá trá kĩ, Yésũ àà'dô 'díyĩ pã 'bá gólã Ôvârí drí àjólé àngó nō 'á rí ì'dĩ rí, 'dĩ òjílã rí 'dĩ 'bá yĩ à'dô trá íyĩ Ôvârí rí mvá yĩ ì'dĩ. Òjílã gólĩyĩ Ôvârí átá ró rí lè 'bá trá rí, 'dĩ gólĩyĩ lè Ôvârí rí mvá yĩ kpá trá ndrĩ.

²Gō'dá ìtĩ rí, òzō mã òlè Ôvârí trá rí, gō'dá mã àrĩ tã 'bã'bã gólãkã rí 'bá yĩ kpá trá rí, 'dĩ rí à'dálã kĩ, mã lè Ôvârí rí mvá yĩ kpá trá.

³Gō'dá òzō mã òlè Ôvârí trá rí, 'dówó mã àrĩ tã 'bã'bã gólãkã rí dódó. Gō'dá tã 'bã'bã Ôvârí kã 'dĩ 'bá yĩ à'dó kô àmbã-àmbã ró, tãlã àmã Ôvârí rí mvá yĩ ró rí 'bá yĩ rí'á cú mbârâkã bê gãzó dó tã ònjĩ 'élé. Mã à'dô ícá'á tã ònjĩ pèlé, tãlã mã lè tã Yésũ kã trá pĩpĩsĩlĩ àlò sĩ.

⁵Ìtĩ rí, òjílã cú mbârâkã bê tã ònjĩ pèlé àngô tí yã? Òjílã gólĩyĩ rí 'bá tã ònjĩ pèlé rí, òjílã gólĩyĩ tã lè 'bá trá pĩpĩsĩlĩ àlò sĩ kĩ, Yésũ àà'dô Ôvârí rí mvá 'ì rí yĩ ì'dĩ.

⁶Yésũ Krístō ì'dĩ gólã tíbè Ôvârí drí àjólé ànĩlĩ àngó nō 'á rí, à'dô ró bê gólã rí ìbábátízázó lūmvú sĩ, gō'dá 'dĩ vósĩ rí, úfù gólã trá fè lãlĩ-lãlĩ drĩ. Tã pãtĩ-pãtĩ ró, Ôvârí jô gólã trá à'dô ró bê gólã drí drãzó à'dó kô cé gólã rí ìbábátízálé. Gō'dá Líndrĩ Tãndĩ Ôvârí kã à'dã tã àmã drí kĩ, tã 'dĩ 'bá yĩ àà'dô pãtĩ, tãlã Líndrĩ Tãndĩ Ôvârí kã 'dĩ rí íyíkã zãã tã pãtĩ-pãtĩ rí 'bá yĩ àtálé ì'dĩ.

⁷Ìtĩ rí, tã bê nã gólĩyĩ tíbè à'dá 'bá lâ àmã drí kĩ, Yésũ Krístō tã pãtĩ-pãtĩ ró Ôvârí rí mvá 'ì rí.

⁸Tã drĩ-kákã à'dá 'bá lâ rí, Líndrĩ Tãndĩ Ôvârí kã àmã 'á rí ì'dĩ. Rĩ lâ tã rù 'è 'bá gólãkã rí ìbábátízálé 'á rí ì'dĩ. Nã lâ ró rí, gólã rí àrĩ rã 'bá gólã rí òdrã àmã vō 'á rí 'á rí ì'dĩ. Ngá gólĩyĩ nã 'dĩ 'bá yĩ rí íyĩ tã àtálé 'dó gbórókō àlò sĩ kĩ, Yésũ àà'dô Ôvârí rí mvá ífífí lâ 'ì.

⁹Ôzō òjílã àzã àátã tã gólã yĩ drí ndrèlé trá íyĩ lĩfĩ sĩ rí ànĩ drí rí, nĩ ícã kô tã lèlè 'á lâ yã? À'dô trá ìtĩ rí, 'dówó mã lè tã kpá úlĩ gólã Ôvârí drí àtálé àmã drí íyĩ mvá tāsĩ rí 'dĩ 'á.

10Ítí rí, òzò nǐ òlě kǐ Yésù pàtǐjì Ôvârí rí mvá 'í rí, 'dǐí rí nǐ nǐ trá kǐ, tǎ Ôvârí drí á'dalé ànǐ drí rí rǐ'á pàtǐjì. Òzò gǒ'dá òjílǎ àzà òlě tǎ kò kǐ, Yésù pàtǐjì Ôvârí rí mvá 'í rí, òjílǎ rí 'dǐ zǐ Ôvârí trá ònjò 'bá ró, tǎlá gólá lěé tǎ kò úlí Ôvârí drí átálé kí'á nǐ rí, Yésù àà'dò íyí mvá 'í rí 'á.

11Ítí rí, ngá gólá á'dá 'bá là àmâ drí kǐ, tǎ Ôvârí drí átálé àmâ drí rí rǐ'á tǎ pàtǐ-pàtǐ 'í rí ǐ'dí, Ôvârí pà àmâ trá, mǎ òrǐ ró yí bē zǎà gbádú àdùkù àkó. Gólá pà àmâ trá íyí mvá 'dǐ sǐ.

12Ítí rí, òzò nǐ òrǐ zǎà ngá àlò ró Yésù bē rí, nǐ á'dò ngá pǎpǎ úsú'á.

13Ànǐ tǐbē tǎ lě 'bá trá kǐ, Yésù Ôvârí rí mvá 'í rí, 'dǐí tǎ gólá má drí ìgǐlǐ ànǐ drí rí ǐ'dí, tǎlá má lě ànǐ drí nǐlǐ tǎ pàtǐ-pàtǐ ró ópá ànǐ trá, gǒ'dá nǐ á'dò 'é'á rǐlǐ Ôvârí bē gbádú àdùkù àkó.

14Ítí rí, mǎ 'è gǒ'dá ùrǐ kò rǎtǎá 'èrē 'á Ôvârí drí, tǎlá mǎ nǐ trá kǐ, òzò tǎ ìsù àmákà à'dò àlò Ôvârí kǎ bē rí, gǒ'dá gólá àà'dò rǎtǎá àmákà àrǐ'á.

15Gǒ'dá òzò mǎ ùnǐ trá kǐ, Ôvârí rí rǎtǎá àmákà àrǐlǐ rí, 'dǐí mǎ nǐ kpá trá kǐ, Ôvârí á'dò ngá gólǐyí àmâ drí gólá rí ìrátázó tǎ là sǐ rí àfē'á àmâ drí.

16Òzò nǐ òndrē krístò 'bá àzǐ trá tǎ ònjǐ 'é'á rí, nǐ ìjǐ Ôvârí òpá ró gólá bē, gǒ'dá Ôvârí á'dò gólá rí 'bǎ'á rǐlǐ zǎà gbádú àdùkù àkó. Nǐ ndrē drē, tǎ ònjǐ àzà 'bá yí bē rí 'díyí lǎfálé cǎlé Ôvârí bē zǎà gbádú àdùkù àkó. Má átá tǎ ànǐ drí rǎtǎá 'ézó òjílǎ gólǐyí tǎ ònjǐ ítí 'dǐ 'bá yí 'é 'bá rí yí tǎsǐ kò.

17Tǎ ònjǐ ndrǐ á'dò àrímá àkò tǎ Ôvârí kǎ tǎsǐ rí ǐ'dí, gǒ'dá tǎ ònjǐ àzà 'bá yí rí tǎ ònjǐ 'bá lǎfálé cǎlé Ôvârí bē zǎà gbádú àdùkù àkó.

18Àmâ rú-lě-àzǐ yí, mǎ nǐ trá kǐ, Ôvârí rí mvá yí rí zǎà tǎ ònjǐ-ònjǐ 'élé kò, tǎlá Yésù Ôvârí rí mvá rí trá zǎà rǐ'á gólǐyí vó ndrélé rí drí. Ítí rí, Sātáná ìcá gǒ'dá kò ngá àzà 'élé gólǐyí bē.

19Gǒ'dá òjílǎ àngó nò 'á nò gólǐyí rú jǎ 'bá trá Ôvârí rú rí 'bá yí rí ìyíkà ndrǐ Sātáná drígá. Gǒ'dá àmâ gólǐyí Ôvârí rí mvá yí ró nò rí, mǎ ró Sātáná kò,

20tǎlá mǎ nǐ trá kǐ, Yésù Ôvârí rí mvá àcá trá. Gǒ'dá gólá fē mbâràkà trá àmâ drí tǎ lězó Ôvârí gólá 'bǎ 'bá pàtǐ-pàtǐ ró rí 'á ǐ'dí, gólá ǐ'dí Ôvârí tǐbē 'bǎ 'bá bē àmbá úrú 'álá rí. Gǒ'dá ó'bǎ àmâ trá ngá àlò ró gólá bē, tǎlá àmâ trá ngá àlò ró mvá là Yésù Krístò bē. Ôvârí pàtǐjì àzà yù'dawá, gólá cé ǐ'dí Ôvârí gólá 'é 'bá àmâ 'bǎlé rǐlǐ zǎà gbádú àdùkù àkó úrú 'álá rí.

21Ítí rí, àmâ mvá yí, ànǐ lǐfǐ òmbà ànǐ rú, nǐ òzó kò látí Ôvârí kǎ àyé, gǒ'dá 'dēzó ngá òvârí àbārādāgò rí ró rí vósǐ. ǐ'dí 'dǐ.

2 YŌWÁNĪ

2 YŌWÁNĪ 1

¹Nōō tā ìgĩ mà rí gógó drí-'bá kǎnǐsǎ kǎ ró nō kǎ ǐ'dí. Má ìgĩ tā nō kǎnǐsǎ gólá Ôvârí drí njílí trá rí drí, gō'dá kpá òjílǎ 'á lâ rí 'bá yí bē ndrī. Má lē ãnī trá ndrī pǎtǐ rí ó òzō Ôvârí drí ãnī lērē kǎtí, gō'dá òjílǎ gólíyí tíbē ndrī tā nī 'bá trá tā pǎtǐ Ôvârí kǎ tǎsī rí, lē ìyí ãnī kpá rōō.

²Mǎ lē ãnī, tǎlǎ mǎ rí zǎā tā pǎtǐ-pǎtǐ Ôvârí kǎ nǐlǐ, ìcá kō àvǐlǐ ãmǎ pǐpǐsǐlǐ 'ásī.

³Mǎ 'è nī-bē-yǎ ãnī drí. Ôvârí gólá tíbē 'bǎ 'bá bē ãmǎ átá ró gō'dá kpá mvá lâ Yésū Krístō bē, òrī ãnī bē. Gō'dá gólíyí 'á ãḡ'dí ãmǎ rú ãnī bē, gō'dá gólíyí ãǎfē òrē ãmǎ drí tā ḡ'dí bē òzō ãmǎ drí tā lēlé trá tā pǎtǐ-pǎtǐ Ôvârí kǎ nō 'á, gō'dá kpá ãmǎ ãzǐ-ãzǐ yí lēzó trá pǐpǐsǐlǐ ãlō sī nō tí nō.

⁴Mǎ rǐ'á àyǐkō ró tǎlǎ má àrǐ tā tíbē òjílǎ ãzǎ 'bá yí ãnī lǎfálé 'ásī rí drí tā lēzó trá tā pǎtǐ-pǎtǐ Ôvârí kǎ 'á rí trá, nyé òzō tā 'bǎ'bǎ gólá ãmǎ átá Ôvârí drí 'bǎlé trá ãmǎ drí rí kǎtí.

⁵Ngbǎāngbānō rí, má lē tā átálé ãnī drí tā 'bǎ'bǎ Ôvârí kǎ tǎsī. Tǎ 'bǎ'bǎ 'dí rǐ'á lōvō kǎ ãzǐ-ãzǐ drí rí ǐ'dí. Á'dó kō tā 'bǎ'bǎ ó'dí 'í, bē-rí 'dǐ rǐ'á tā 'bǎ'bǎ gólá Ôvârí drí 'bǎlé trá ãmǎ drí drē ãkpǎkǎ'dǎ kǎyí gólá ãmǎ drí ìtōzó 'délé Yésū Krístō vósí rí 'á rí ǐ'dí. Òzō mǎ òlē Ôvârí trá pǎtǐ rí, mǎ á'dō tā 'bǎ'bǎ gólákǎ rí 'bá yí rō'á. Tǎ 'bǎ'bǎ rí gógó 'dí rí tā átálé kǐ, mǎ òlē ãmǎ ãzǐ-ãzǐ yí pǐpǐsǐlǐ ãlō sī.

⁷Ámǎ mvá yí, ãnī lǐfǐ òmbǎ ãnī rú, tǎlǎ 'díyí ádó 'bá āngó nō 'á bē dūū. Òjílǎ 'dí 'bá yí kǐ, Yésū Krístō ãānǐ āngó nō 'á òjílǎ mvá ró kō, 'dǐ òjílǎ 'dí 'bá yí rǐ'á ònjō 'bá 'í, gō'dá kpá Yésū rí ḡjú-'bá-ãzǐ yí ǐ'dí.

⁸Ítí rí, ãnī lǐfǐ òmbǎ ãnī rú, tǎlǎ ózō kō lōsǐ tǎndí ãnǐkǎ Ôvârí drí būūū ácalé ngbǎāngbānō nō rí ìzǎā. Òzō nī òrī zǎā tā pǎtǐ-pǎtǐ Yésū rí tǎsī nō lēlé rí, Ôvârí á'dō ngǎ tǎndí gólá drí tā lâ 'bǎlé 'é'á fēlǎ ãnī drí rí fē'á ndrī ãnī drí ìzǎtú úrú 'álǎ.

⁹Gō'dá òzō nī àāyē tā pǎtǐ Yésū rí tǎsī nō lēlé lâ nō trá, gō'dá rǐzó lǎmú bē tā tǎkó vósí ǐ'dí rí, 'dǐ nī á'dó gō'dá ngǎ ãlō ró Ôvârí bē kō. Gō'dá òzō nī ùnjú trá zǎā tā ìmbǎ Yésū Krístō rí tǎsī rí rú rí, 'dǐ ãnī gō'dá trá ngǎ ãlō ró Yésū bē, gō'dá ãnī kpá trá ngǎ ãlō ró Ôvârí Yésū rí átá ró rí bē.

¹⁰Ítí rí, òzō 'díyí ádó 'bá 'dí 'bá yí ãānǐ ìyí trá ãnī ìmbálé tā ìmbǎ ányǎ Yésū rí tǎsī rí sī rí, nī lǎgú gólíyí kō. Nī pǎ gólíyí kpá kō ngǎ gólíyí drí á'dózó ìzǎ lâ bē rí 'bá yí tǎsī.

¹¹Tǎlǎ òzō nī òpǎ gólíyí trá rí, 'dǐ nī jǎ ãnī kpá trá tā ònjǐ 'é 'bá ró òzō gólíyí tí.

¹²Tǎ bē dūū má drí 'é'á átálǎ ãnī drí, gō'dá má ìcá kō ìgílǎ ãnī drí. Òzō Ôvârí òlē lǎtǐ njílǐ má drí rí, má á'dō cǎ'á cú nī tólǎ ãnī ndrēlé, gō'dá tā átálé ãnī bē kpǎkǎ ãlō, gō'dá tǎlǎ mǎ á'dō ró bē ndrī àyǐkō ãmbǎ bē.

13 Ǻdũkũ lâ ró rî, õjílã gólĩyî Ôvârí kâ nõlé nõ 'bá yî 'ê ãyî nî-bê-yã ãnî drí ndrĩ. Ǻ'dĩ

3 YŌWÁNĪ

3 YŌWÁNĪ 1

- ¹Nōō tā ìgī mā rī gógó drī-'bá kǎnǐsǎ ká ró nō ká ǐ'dī ámā rû-lê-āzīyā tībē má drī lélé pǎtī rō Gáyō drī.
- ²Ámā rû-lê-āzī Gáyō, mā rī'á rātaā 'ē'á Ôvārī drī ánī tāsī, tālā Ôvārī ôfē rō ôrē gō'dá kpá mbārākā bē ní drī, tālā ánī rú'bá ǎ'dī rō bē ndrúndrú, nyé ôzō ánī pīpīsilī drī 'bārē tāndī rō tā lērē 'á Yésū 'á 'dī kátī.
- ³Mā rī'á āyīkō rō, tālā āmā ǎdrúpī āzā 'bá yī krístō 'bá rō rī yī ānī ìyī ní ngáá tólā sī, gō'dá drīlīyī tā áníkā átázó má drī kī, ní āā'dô zāā rī'á tā pǎtī Ôvārī ká rī 'bá yī 'ē'á ǐ'dī, gō'dá má nī trá kī, ní zāā rī'á tā pǎtī-pǎtī nō lē'á.
- ⁴Dīī tā gólā ámā 'bā 'bá āyīkō rō rōō gǎrǎ tā āzā 'bá yī drīī sī ndrī rī ǐ'dī, má ārī bē kī, ámā mvá yī ôrī trá zāā njūlī úlī pǎtī-pǎtī Ôvārī ká nō rú rī.
- ⁵Ámā rû-lê-āzī Gáyō, ní rī'á tā tāndī 'ē'á, tālā ní rī'á tā pē 'bá gólīyī rī 'bá lāmú bē ìyī tā Ôvārī ká nō pē bē rī 'bá yī pǎ'á. Gō'dá ní trō gólīyī kpá trá ní drī 'bā 'álā, gbō lé gólīyī á'dô bē ôjílā āwā, ní drī ndrēlé sísí kô rī ǐ'dī rī.
- ⁶Gō'dá ôjílā gólīyī ní drī pǎlé 'dī 'bá yī āgō ìyī bē ácalé nōngá rī, gólīyī átā tā gólīyī ní drī rī'á 'élā tólā nā trá ndrī ôjílā kǎnǐsǎ ká nōlé rī 'bá yī drī gō'dá kpá má drī. Gō'dá má átā ní drī, ní rī zāā rī'á ôjílā 'dī 'bá yī pǎlé ǐtí ngá gólīyī drī lélé ǎcī ìyīkā 'dī tōzó nǐ'á sísí 'álā rī sī. 'Dīī tā gólā sū 'bá Ôvārī lǐfī rī ǐ'dī,
- ⁷tālā ôjílā 'dī 'bá yī rī ìyī ǎcī 'dī tōlé tākó kô. Gólīyī rī lôsī Yésū ká 'ē'á, ícá gō'dá kô gólīyī drī nǐzó ngá ndā bē ôjílā gólīyī tā lē 'bá kô Yésū 'á rī yī drīgá sī.
- ⁸Ítí rī, rī'á ícā-íca rō, āmā ôjílā gólīyī tībē Ôvārī ká rī 'bá yī drī gólīyī pǎlé, tālā mā ǎmū rō rû bē kpākā ǎlō gólīyī bē tā pǎtī Ôvārī ká gólīyī drī rǐzó lāmú bē pē bē lá 'dī 'á.
- ⁹Sísí rī, má ìgī tā trá jōlé vō āníkā 'á tólā. Gō'dá Dīyótrēfē lēé tā má drī ìgīlī 'dī kô. Gólā kī nī rī, yī āā'dô gō'dá trá ǐ'dī ôjílā āmbá 'í.
- ¹⁰Ítí rī, kǎyī gólā má drī cǎzó tólā rī, má á'dô tā 'dī 'bá yī ndrē'á trá. Dīyótrēfē rī trá tā ônjí 'élé dūú. Gólā rī trá rī'á tā ngō bē āmā rú sī. Gō'dá gólā lēé kpá kô ôjílā āmákā tībē nī 'bá lāmú bē tā Ôvārī ká nō pē bē nō 'bá yī trōlé yī drī 'bā 'álā, gō'dá gólā lēé kpá ôjílā āzā 'bá yī drī gólīyī pǎlé ngá gólīyī drī á'dózó ìzā lá bē rī 'bá yī sī kô. Ôzō ôjílā āzā ôpā ôjílā 'dī 'bá yī trá ngátá ôtrō gólīyī trá rīlī ìyī drī 'bā 'álā rī, gólā drī ôjílā gólā tā 'dī 'ē 'bá ǐtí 'dī drōzó volé kǎnǐsǎ 'ásī.
- ¹¹Ámā rû-lê-āzī, ní 'ē tā ônjí kô ôzō Dīyótrēfē ká 'dī tí. Ní 'ē zāā tā tāndī rī 'bá yī ǐ'dī, tālā ôjílā rī 'bá zāā tā tāndī rī 'bá yī 'élé ǐ'dī rī, 'dīī gólīyī Ôvārī rī mvá yī ǐ'dī. Gō'dá ôjílā gólīyī rī 'bá zāā tā ônjí 'élé ǐ'dī rī, 'dīī gólīyī á'dó kô Ôvārī rī mvá yī ǐ'dī.

12Ítí rí, Dēmétrīyō, íyîngá ĩ'dî rĩ'á òjílã tãndí 'î. Òjílã ndrĩ rí âtálâ ĩtí. Gólâ òjílã tãndí tíbê njũ 'bá zãã tã pãtĩjĩ Ôvârí kâ nõ rú rí ĩ'dî. Mâ rí gógó nyãányâ lâ âtâ kpá ĩtí, gõ'dá ní nĩ trá tãndí ró kĩ, má rí ònjõ âdólé kô.

13Tã bê rĩ'á dũũ tíbê má drí 'ě'á âtálâ ní drí rí 'bá yî, gõ'dá má lěé kô ìgílâ.

14Õzõ Ôvârí ũnjĩ lãtĩ trá má drí rí, má â'dô nĩ'á ânĩ ndrêlé, gõ'dá mã â'dô tã âtá'á trá kpãkã ãlô ní bê võ ãlô 'á.

15Ôvârí ãã'dô ní bê, òfě tã ã'dĩ ní drí. Gõ'dá òjílã gólĩyî Ôvârí kâ nõlé nõ 'bá yî 'ê ĩyî nĩ-bê-yã ní drí rōô. Ní fě nĩ-bê-yã ámakâ òjílã Ôvârí kâ tólâ nã 'bá yî drí ndrĩ ãlô-ãlô rú sĩ. ĩ'dî 'dĩ.

YÚDĪ

YÚDĪ 1

¹Mâ Yúdĭ, Yākóbā rĭ âdrúpĭ 'î, mâ rû ĩ'bũ 'bá Yésũ Krístõ kâ ró rĭ ĩ'dĭ. Má ĩgĭ wárāgā nõ nĭ ânĭ gólĭyĭ tĭbê Ôvârĭ drĭ njĭlĭ trá íyĭkâ ró nõ 'bá yĭ drĭ. Ânĭ ĩ'dĭ tĭbê Ôvârĭ âmâ átá drĭ lĕlé rōô rĭ gō'dá kpá Yésũ Krístõ ânĭ vó ndrĕ 'bá rĭ bê.

²Ôvârĭ rĭ 'â ãâ'dĭ ânĭ rú. Gólâ ôfĕ kpá lõvõ ânĭ drĭ tã ã'dĭ bê rōô.

³Âmâ rû-lĕ-ãzĭ yĭ tĭbê má drĭ lĕlé rōô nõ 'bá yĭ, má lĕ trá pãtĭ-pãtĭ ró tã ĩgĭlĭ ânĭ drĭ tã tãndĭ gólâ fĕlé trá âmâ drĭ Yésũ Krístõ 'dĭyĭ pã 'bá âmákâ rĭ sĭ rĭ tãsĭ. Gō'dá vō lâ 'á rĭ, ĩcâ trá má drĭ tã ĩgĭlĭ ânĭ drĭ ânĭ ĩfĭ õmbâ ró bê ânĭ rú õjĭlã gólĭyĭ rĭ 'bá tã ányâ ĩmbálé rĭ 'bá yĭ tãsĭ. Má lĕ mbârâkâ sōlé ânĭ 'á ânĭ drĭ tã pãtĭ tĭbê Ôvârĭ drĭ âfĕlé õjĭlã íyĭkâ nyãányâ lâ drĭ âtĭlĭ gágá rû jã ákó gbádú ãdũkũ ákó.

⁴Gō'dá õjĭlã ázã 'bá yĭ âfĭ trá ânĭ lãfálé kĭrĭ ró, á'dô ró bê ânĭ ádólé. Gólĭyĭ kĭ, Ôvârĭ ââyê âmâ trá tã õnjĭ 'ásĭ, gō'dá áã'dó kô õnjĭ ró âmâ drĭ tã õnjĭ 'ézó. Gólĭyĭ gã volé trá dó Kúmú âmákâ Yésũ Krístõ rĭ ĩnjĭlĭ. Pãtĭ ró, Ôvârĭ á'dô gō'dá lâṇõ fĕ'á gólĭyĭ drĭ tã rĭ 'dĭ tãsĭ, õzõ gólâ drĭ átálé trá búkũ íyĭkâ 'á ákũ ró nã sĭ kĭ, yĭ áã'dô lâṇõ fĕ'á õjĭlã rĭ 'bá tã 'élé ĩtĭ rĭ 'bá yĭ drĭ rĭ kãtĭ.

⁵Gō'dá á'dô bê trá ĩtĭ rĭ, má lĕ kpá tã gólâ ânĭ drĭ nĭlĭ trá dódó nõ átálé ó'dĭ ânĭ drĭ. Gbõ lé Ôvârĭ pã õjĭlã íyĭkâ trá ngbá, lõfõ-lõfõ gólĭyĭkâ Mãsĭrĭ 'ásĭ rĭ sĭ rĭ, gō'dá 'dĭlĭ vósĭ rĭ, õjĭlã 'dĭ 'bá yĭ lãfálé 'ásĭ gólâ ĩzã õjĭlã gólĭyĭ tã lĕ 'bá yĭ 'á kô rĭ trá.

⁶Gō'dá nĭ ĩsũ drĕ kpá tã mālãyĭkã gólĭyĭ tĭbê rû jã 'bá tã ányâ 'élé Ôvârĭ rú rĭ yĭ tã lâ. Gólĭyĭ âyê drĭ-ãcĕ tĭbê Ôvârĭ drĭ fĕlé trá gólĭyĭ drĭ rĭ volé. Gō'dá ĩtĭ rĭ, Ôvârĭ drĭ gólĭyĭ rüzó õmbélé nyārĭ gólâ ôkĭ 'bá kô rĭ sĭ, gō'dá gólĭyĭ trözó vŭlĭ vō gólâ ĩnĭrĭkúwã ró rĭ 'á rĭlĭ tólã búũũ kãyĭ gólâ Ôvârĭ drĭ 'ézó lâṇõ fĕlé gólĭyĭ drĭ rōô rĭ 'á.

⁷Ītĭ rĭ, nĭ ĩsũ drĕ kpá Sõdómõ yĭ tã Gõmórã bê, gō'dá õjĭlã gólĭyĭ jãrĭbã ãnyĭ gólĭyĭ lãgátĭ rĭ 'á rĭ 'bá yĭ bê. Gólĭyĭ rĭ ĩyĭ trá rĭ'á tã õnjĭ tĕtĕ tĭ âmá nõ 'bá yĭ 'ĕ bê cé tĭtĭ. Tã 'dĭ tãsĭ rĭ, õjĭlã 'dĭ 'bá yĭ vĕ trá ngbá lãsĭ sĭ, tã á'dã ró lâṇõ lãsĭ gólâ ádrã 'bá kô rĭ kã gólâ 'dĕ 'bá tã õnjĭ 'bá drĭlĭ rĭ tãsĭ.

⁸Ītĭ rĭ, õjĭlã gólĭyĭ rĭ 'bá tã ányâ 'dĭ 'bá yĭ ĩmbálé rĭ, gólĭyĭ kĭ, Ôvârĭ áãfĕ drĭ-ãcĕ ĩyĭ drĭ ábĭ-ábĭ sĭ, gólĭyĭ rĭ 'dĭ tã õnjĭ tĕtĕ 'ĕ'á. Gō'dá gólĭyĭ gã tã Ôvârĭ kã dó drĭ-ãcĕ õjĭlã ázã 'bá yĭ kã yĭ bê. Gō'dá gólĭyĭ rĭ mālãyĭkã Ôvârĭ kã lô'dálé.

⁹Gō'dá kpálé ĩtĭ rĭ, âmá mālãyĭkã yĭ kã, Mãyĭkõlõ rô Ôvârĭ tákányĭ, gólâ átá úlĭ õnjĭ mālãyĭkã ázã 'bá yĭ drĭ kô õzõ tã ĩmbá 'bá ányâ 'dĭ 'bá yĭ kãtĭ. Kãyĭ Mãyĭkõlõ drĭ rĭzõ lâwálé Sātánã bê Músã rĭ ávõ drĭlĭ rĭ, gólâ 'dá Sātánã kô. Gólâ átã tã Sātánã drĭ kĭ nĭ rĭ, "Ôvârĭ ôfĕ lâṇõ nĭ ní drĭ."

¹⁰Gō'dá tã ĩmbá 'bá ányâ 'dĭ 'bá yĭ kã rĭ, gólĭyĭ rĭ ĩyĭkã ngã ndrĭ gólĭyĭ drĭ nĭlĭ kô rĭ lô'dálé lô'dã. Gō'dá drĭlĭyĭ ĩyĭkã rĭzõ nyé õzõ kōrōnyã kãtĭ cú ĩtĭ tã ĩsũ-ĭsũ ákó, rĭ'á tã ĩyĭ drĭ lĕlé rĭ 'élé ĩ'dĭ á'dólé ĩyĭ ĩfĭfĭ ĩzãlé.

- 11 Īzā kōkō! Ôvârî â'dô lâṇō fě'á gólīyî drí. Gólīyî rĩ'á ôzō Káyīnā gólâ íyî âdrúpī rĩ lōvó 'bā 'bá kó kô rĩ kâtí, gō'dá kpá ôzō Bālāmā gólâ ôjílā Ôvârî kâ jā 'bá látī mbî gólâ 'dēzō Ôvârî vó rĩ 'ásī ā'dô ró bê âḍî úsúzó ĩ'dī sī lâ rĩ kâtí, gō'dá kpá ôzō Kórā gólâ tā Ôvârî kâ gā 'bá 'dó drī-ācē Músā kâ yí bê rĩ kâtí. Ītí rĩ, Ôvârî â'dô gólīyî ĩzā'á kpá ôzō gólâ drí Kórā rĩ ĩzārē tí.
- 12 Ôjílā 'dī 'bá yí gólīyî ôtírī ĩyī āfī ānī lāfálé ngá nyālé kārāmā gólâ rú âmú kâ lōvō Ôvârî kâ â'dázó rĩ 'á ānī bê rĩ, gólīyî 'bā ĩyī tā trá cé ĩ'dī sísí, tā ányā 'élé ũrī ākō. Gō'dá gólīyî rĩ'á ôzō ôzē gólâ âñī 'bá cé âñī 'dī 'bá kô rĩ kâtí cé kăgūmāḡ bê. Gō'dá gólīyî kpá ôzō fē gólâ lō'wā 'wā 'bá kó kô drílā drāzō rĩ kâtí.
- 13 Gólīyî 'ē ānī tā ĩsū āníkā drí âvīzō ôzō ôjílā drí 'bú gārē ā'wá drí 'dēzō 'á lâ rĩ kâtí, gō'dá gólīyî rĩ'á ôzō ĩ'bī'bīwá gólâ sī 'bá nĩ'á âvīlī ĩnīrīkúwá 'á rĩ kâtí, únīī tā gólīyî tāsī rĩ kô.
- 14 Ēnókā tībē â'dó 'bá Ādāmā rĩ ózōwá āndālā nĭ-kázíyá ró rĩ ângū tā trá ôjílā 'dī 'bá yí tāsī ākú ró. Gólâ kī, "Ôvârî Yākóvā â'dô āgō'á mālāyíkā ĩtīlīlī íyíkā nyāányā rĩ 'bá yí bê.
- 15 Gólâ â'dô 'ē'á āgōlé tā-vó ôjílā ndrī kâ kīlī. Gólâ â'dô 'ē'á lâṇō fēlé ôjílā gólīyî ndrī gólâ rĩ ĩnĭī 'bá kô rĩ 'bá yí drí tā ōnjī tētē gólīyíkā 'élé trá rĩ tāsī. Ôvârî â'dô 'ē'á lâṇō fēlé gólīyî drí úlī ōnjī gō'dá kpá lā'dá ndrī gólīyî drí rīzō gólâ rĩ lô'dalé ĩ'dī sī lâ 'dī 'bá yí tāsī."
- 16 Ôjílā 'dī 'bá yí rĩ íyíkā kâyī vósī cé zāā rĩ'á tā gīlī. Gólīyî rĩ íyíkā gō'dá kpá zāā rĩ'á ngá gólīyî rú'bá lōvó drí lēlé rĩ 'élé ĩ'dī. Gō'dá gólīyî rĩ íyíkā kpá zāā rĩ'á tā âmālē kī, yī ā'dô íyíkā ôjílā tā lâ drí lâzélē gārā rĩ ĩ'dī. Gō'dá rĩ ĩyī kpá rĩ'á úlī âsô-âsô âtalé rīzō rĩ'á ôjílā drī âdólé ĩ'dī sī lâ, ôjílā 'dī 'bá yí ôlē ró tā gólīyî ĩyī nyāányā drí lēlé 'élé 'dī bê.
- 17 Âmā rú-lē-āzīyā yī tībē má drí lēlé rōō nō 'bá yī, nī ĩsū drē tā gólâ tībē lājó'bá Kúmú âmákā Yésū Krístō kâ 'dī 'bá yī drí âtalé trá sísí nā 'bá yī sī nā.
- 18 Gólīyî kī ānī drí rĩ, "Ôzō ôtírī cāā kâyī âḍūkū nô 'á rĩ, ôjílā āā'dô rĩ'á 'dásí 'élé ānī rú, tālā ānī drí 'bāzō trá krístō 'bá ró rĩ sī. Ôjílā rĩ 'dī 'bá yī, āā'dô íyíkā cé rĩ'á tā gólīyî rú'bá lōvó drí lēlé rĩ 'élé ĩ'dī, ôjílā gólīyî Ôvârî rĩ rō 'bá kô rĩ yī."
- 19 Ôjílā 'dī 'bá yī, gólīyî kpá ĩ'dī tībē rĩ 'bá krístō 'bá lāfálé cālē rĩ. Gólīyî ĩ'dī tībē lōvó rú'bá kâ drí gólīyî pēlé lē rĩ. Gō'dá Líndrī Tāndī Ôvârî kâ rĩ gólīyî 'á kô.
- 20 Gō'dá āníkā rĩ, âmā rú-lē-āzī yī má drí lēlé rōō rĩ 'bá yī, tā lēlé āníkā Yésū Krístō 'á rĩ ōmbā zāā nĩ'á sísí 'álā, tālā nī ā'dô ró bê gágá tā lēlé āníkā 'á ôzō rákā fē kâtí. Nī rĩ zāā rātāā 'élé nyé ôzō Líndrī Tāndī Ôvârî kâ drí â'dalé trá ānī drí rĩ kâtí.
- 21 Gō'dá nī njū lōvō Ôvârî kâ ānī drí rĩ rú gágá, gō'dá lífī 'bāzō cé kâyī gólâ Kúmú âmákā Yésū Krístō drí 'ēzō āgōlé rĩ drīī, gólâ â'dô ānī 'bā'á rīlī zāā gbáḍú âḍūkū ākó yí bê, tālā gólâ rĩ'á pĭpĭsīlī tāndī bê.

22Nĩ sō mbârākã òjílã gólìyì tíbê drĩ lâ yì drí lījāzò trá tã ìmbâ ányâ rí 'bá yì drí rí 'á.

23Gõ'dá nĩ rí zãã gólìyì tíbê tã ìmbá 'bá ányâ ró rí 'bá yì drí àdólé trá ngbá gõ'dá drílìyì 'èzò lāṅō ònjí tētē ùsúlí Ôvârí drígá sī rí 'bá yì pālè, té bũũ lāṅō rí gógó òtírĩ 'èè gólìyì ùsúlí rí 'á, gõ'dá nĩ rí kpá p̄p̄s̄l̄l̄ tãndí bē òjílã drí ndrĩ. Gõ'dá ãnì l̄l̄f̄f̄ òmbâ ãnì rú óòzò kô ãnì íf̄f̄f̄ 'bãã tã ònjí 'èlé.

24Mã lûyì nĩ Ôvârí tíbê ãmâ pã 'bá ró nō. Ní â'dô ãmâ àt̄t̄'á gágá, mã òzò kô tã lēlē ãmákâ Yésũ Krístõ 'á rí àyé. Ní â'dô ìcá'á ãmâ 'bālè àdrélé ní ágálé cú ìtí tã ònjí ãkó, tãlã mã rí ró bē ãyĩkō ãmbá bē.

25Ôvârí, mã lûyì nĩ Ôvârí p̄t̄t̄ ró tíbê ãmâ pã 'bá ró Kúmú ãmákâ Yésũ Krístõ sī rí. Mã ìnjì nĩ, tãlã nĩ ì'dí òjílã ndrĩ ãngó 'á nō kúmú lâ yì ì'dí. Ní ì'dí rĩ'á mbârākã ángí bē kárá zãã gbádú àdũkũ ãkó. ãã'dô ìtí.

TĀ Ā'DĀ

TĀ Ā'DĀ 1

¹Tā ìgī gólâ nõ rĩ'á úlì Òvârí kâ rĩ 'bá yí ĩ'dí. Òvârí lē trá tã äzâ 'bá yí gólìyì 'ē 'bá â'dólé 'wāâ ró rĩ 'bá yí â'dalé rû ì'bū 'bá gólâkâ rĩ 'bá yí drí. Ítí rĩ, Òvârí âtâ tã rĩ 'dĩ 'bá yí trá Yésū Krístō drí, gō'dá Yésū drí mālāyíkā íyíkâ rĩ âjózó tã rĩ 'dĩ 'bá yí â'dalé mâ Yōwānī gólâ rû ì'bū 'bá gólâkâ ró rĩ drí.

²Gō'dá má ìgī tã gólìyì má drí ndrēlé trá ndrĩ rĩ 'bá yí trá té ítí, gō'dá kpá tã gólìyì Yésū Krístō drí tã lâ âtalé má drí rĩ, ā'dô ró bê ānī drí nīzó lâ.

³Gō'dá ândrâ-tāndī ā'dô ā'dó'á òjílā äzâ gólâ úlì gólìyì ìgīlì trá búkū nõ 'á rĩ 'bá yí zī 'bá òjílā äzī drí rĩ 'bá yí drí. Gō'dá ândrâ-tāndī ā'dô ā'dó'á òjílā äzâ gólâ úlì gólìyì ìgīlì trá búkū nõ 'á rĩ 'bá yí ārī 'bá tã ĩsū lâ yí sī mānīsī rĩ yí drí, tālâ kâyī tã rĩ 'dĩ 'bá yí drí ndrĩ 'ēzô ā'dólé rĩ trá rĩ'á ānyī rōô.

⁴Mā Yōwānī ìgī tã ìgī-ìgī nõ nī òjílā Òvârí kâ gólìyì jārībā gólìyì nĵi-drĩ-lâ-rĩ 'bādrĩ Ásīyā kâ 'á rĩ 'bá yí drí. Òvârí rĩ 'alé ā'đī ānī rú, gō'dá gólâ òfē ró tã ā'đī íyíkâ ānī drí. Gólâ ĩ'dī ā'dó 'bá bê kárá rĩ. 'Dōvó Líndrī Tāndī Òvârí kâ ādré 'bá Òvârí āndrá rĩ òfē tã sūsū gō'dá kpá tã ā'đī bê ānī drí.

⁵Gō'dá Yésū Krístō gólâ rĩ 'bá tã mbī 'bá ró zāâ kárá tã Òvârí kâ 'élé pātī rĩ ró búúú gólâ rĩ fūzô rĩ òfē kpá tã sūsū gō'dá tã ā'đī bê ānī drí. Gólâ ĩ'dī rĩ'á òjílā sīsī Òvârí drí ìngalé òdrā 'ásī rĩ. Gólâ rĩ'á kúmú 'ī kúmú äzī drīlì ndrĩ āngó nõ 'á. Óō, Yésū mā lūyī nī. Nī ĩ'dī āmā lôvó 'bā 'bá rōô gō'dá āmā 'bālē ìnjilī volé mbārākā tã ònjī āmākā rĩ kâ 'ásī tālâ ānī òdrā sī rĩ.

⁶Nī nĵi āmā trá ā'dólé 'bālē kúmú yí ró, gō'dá kpá nī 'bā āmā trá ā'dólé ānyī ānī átā Òvârí bê kárá ũrī ākó drĩ-'bá ró. Bē trá ítí rĩ, 'dōvó òjílā ñnjī nī gō'dá òlūyī ìyī kpá nī kúmú ìyíkâ ró zāâ gbádú zāâ. Āā'dô ítí.

⁷Nī ndrē drē, Yésū ābī 'ē'á ācálé vō lāgū-lāgū bê gbāâ yí rú sī. Ítí rĩ, òjílā ndrĩ ā'dô ìyī gólâ rĩ ndrē'á ìyī lĵī nyānyā sī, ngīngī lâ rĩ'á òjílā gólìyì gólâ rĩ rú'bā ìnyīrīkō ā'đī 'bá trá ājú sī rĩ 'bá yí, òrī Yúdā yí kâ tí rĩ. Gō'dá òjílā òrī ndrĩ āngó drĩ kâ rĩ 'bá yí ā'dô ìyī āwó ngō'á ìyī ũrū ìlīndrī sī, tālâ gólìyì drí gólâ rĩ fūzô nī rĩ tāsī. Ítí tã pātī rĩ ró rĩ, tã rĩ 'dĩ ā'dô rú 'ē'á té òzō âtalé trá 'dĩ kâtī. Āwō-'dĩ.

⁸Òvârí āmā lĵī âtâ tã kī, "Mā rĩ'á gólâ tã ndrĩ ítō 'bá ró rĩ ĩ'dī, gō'dá má kpá ĩ'dī rĩ'á gólâ 'ē 'bá tã-vó ndrĩ âtīlī rĩ. Mā ĩ'dī ā'dó 'bá bê kárá rĩ. Mā ĩ'dī rĩ'á gólâ mbārākā ndrĩ lĵī ró rĩ."

⁹Mā gólâ tã nõ ìgī 'bá nõ rĩ'á ānī ādrúpī Yōwānī ĩ'dī. Nī nĵi trá kī, má nĵi lâṇō rú ìzā kâ tālâ tã lēlē āmākā Yésū 'á. Gólâ āmā drí âtūlī ānī bê cú ítí pĵīpĵīlī ìngā ākó kpākpā, tālâ āmā rĩ'á kūmū gólâkâ rĩ zēlé rĩ drí. Sīsī nā sī rĩ, ũrū mā trá gō'dá 'bālē gānīmā 'á ākīrī zīlī Pātōmósā rĩ 'á tālâ tã Òvârí kâ pēpē tāsī tã âtī-âtī Yésū rĩ tāsī rĩ bê.

10Kâyi Ôvâri rî îratâ kâ âzâ sî rî, mbârâkâ Líndrí Tândí Ôvâri kâ kâ fi trá má 'á má drí gōzó Yésū rî ndrēlé. Gō'dá ítí rî, â'dô trá nōtí. Má ârî ôjílâ âzâ úlî lâ trá rî'á tâ âtá'á má ūgúlí lésí. Ôjílâ rî 'dí gbórókō lâ rî'á úrú ōzō gūnyá kâtí.

11Gō'dá ôjílâ rî 'dí kî nî rî, "Ní îgî tâ gólîyî ní drí 'é'á ndrēlá rî 'bá yî búkū 'á, gō'dá ní jô ró bê kânisâ gólîyî njî-drî-lâ-rî gólîyî â'dó 'bá Ēfésō 'álâ, Sîmîrónâ 'álâ, Pêrêgâmómâ 'álâ, Tâyâtírâ 'álâ, Sârâdísí 'álâ, Fílâdêlîfîyâ 'álâ gō'dá kpá Lōdîsíyâ 'álâ rî 'bá yî drí."

12Gō'dá nîngá sî, má drí ngāzó rú pílî 'bô ôjílâ gólâ rî 'bá tâ âtálé má drí nō ndrēlé rî, má drí âzákôlâ lêndrê ōzō ôjílâ mvá kâtí rî ndrēzó âdré'á lãmbã njî-drî-lâ-rî êdélé trá dáãbō 'ásí rî lâfálé, cú ítá kûndrû-kûndrû bê yî rú búúú pá ômbê 'ásí, gō'dá gólâ kpá rî'á bāgō kúmú kâ êdélé dáãbō 'ásí rî bê, ôombê trá gbãâ ágásí lâ 'ásí.

14Gō'dá gólâ rî drî-'bí mvêêmvê kpírî-kpírî kâtóō kâtí gō'dá lîfî bê kō'á njārâ-njārâ ōzō lâsî kâtí.

15Gō'dá pá-gbâyâ lâ yî kâ trá ókîzō âdî gólâ rî'á vólâ kōvō sî óká zélé rî kâtí. Gbórókō lâ lôndrô ókîzō lîmvú ôlé drî rî kâtí.

16Gólâ cú rî'á ì'bî'bîwá bê njî-drî-lâ-rî íyî drî-ágó 'á, gō'dá lîgú ángí cîcî ró néné rî âfō trá mbêlēsō sí-'bálé lâ 'ásí. Gō'dá nîlî lâ rî'á kō'á ōzō ítú gólâ drî-gbádá ndrî 'bá rî'á rî lîfî lâ kâtí.

17Gō'dá má ndrê ôjílâ rî 'dí lâràkô lâ bê ítí rî, má drí ngāzó 'délé gbô ãdrû ãvô kâtí gólâ ândrá. Drílâ ngāzó íyî drî-ágó trólé 'bálé má rú gō'dá ngāzó tâ âtálé kî, Ní 'ê ūrî kô. Nōô rî'á mâ Yésū gólâ tâ ítô 'bá ró ndrî gō'dá kpá gólâ 'é 'bá tâ-vô âtílî ndrî rî rî'á.

18Mâ rî'á â'dó 'bá bê kárâ rî. Kâyi sísí nâ sî rî, úfû mâ trá, gō'dá ngbãângbânô rî, mâ bê rî'á lédrê-lédrê ró kpá ó'dí, gō'dá â'dô rî'á lédrê-lédrê ró zãâ gbádú ãdúkú ãkô. Mâ rî'á cú drî-âcê bê ôdrâ drîlî.

19Ní îgî tâ gólîyî ndrî ní drí ndrēlé trá ngbãângbânô rî, gō'dá kpá gólîyî má drí 'é'á â'dálâ ní drí âtî 'álâ rî 'bá yî búkū 'á.

20Gō'dá ì'bî'bîwá gólîyî njî-drî-lâ-rî âmâ drî-ágó 'á nō 'bá yî tâsî gō'dá kpá lãmbã gólîyî njî-drî-lâ-rî êdélé dáãbō 'ásí nō 'bá yî tâsî rî, 'dôvô má lôfô drê ítô lâ yî ní drí nōtí. Ì'bî'bîwá njî-drî-lâ-rî 'dí 'bá yî rî'á ôjílâ gólîyî rî 'bá ãlô-ãlô kânisâ gólîyî njî-drî-lâ-rî 'dí 'bá yî vó lâ yî ndrēlé rî 'bá yî rî'á, gō'dá lãmbã njî-drî-lâ-rî 'dí 'bá yî rî'á kânisâ rî gógó njî-drî-lâ-rî 'dí 'bá yî nyãányâ lâ yî rî'á.

TĀ Ā'DĀ 2

1Ní îgî tâ nō ôjílâ gólâ rî 'bá ôjílâ âmákâ vó lâ ndrēlé Ēfésō 'álâ rî drí nōtí kî nî rî, Nî ârî drê! Mâ rî'á ôjílâ gólâ â'dó 'bá ì'bî'bîwá bê njî-drî-lâ-rî âmâ drî-ágó 'á, gō'dá kpá ôjílâ gólâ rî 'bá lâmúlî lãmbã njî-drî-lâ-rî gólîyî êdélé dáãbō 'ásí rî 'bá yî lâfálé 'ásí rî rî'á.

²Má nī tā gólīyī ānī drí rī'á 'èlā rī 'bá yī trá ndrī. Má nī trá kī, nī 'è ngá 'é'è trá mbârākā sī rōō. Nī âdrê trá òzō rākā fê kâtí fīi âtū-âtū sī lānō 'ásī tálā tā ámakā rī 'bá yī tāsī. Má nī trá kī, nī âyé òjílā gólīyī rī 'bá tā ányā ímbálé rī 'bá yī kô rīlí ānī lāfálé. Gō'dá kpá rī, nī ùjū úlí òjílā gólīyī kī 'bá nī rī, ìyī āā'dô lājó'bá Ôvârí kâ í'dí, gō'dá gólīyī á'dó ìyī í'dí kô'dáwá rī 'bá yí kâ trá. Gō'dá nī nī trá kī, òjílā rī 'dī 'bá yí rī'á ìyī ònjō 'bá 'í.

⁴Gō'dá tā āzā bê rī'á ālō ānī drí rī'á 'èlā gólā áamá 'bā 'bá á'dólé drī-mbílí sōlé ānī līfí rī. Tā rī gógó í'dí rī'á òzō nōō rī kâtí. Nī 'bāá gō'dá áamá lōvó kô'dáwá ngbāāngbānō òzō ānī drí rī'á 'èlā sísí nā sī rī kâtí.

⁵Dōvó ítí rī, nī ìsū drē tā tā gólā nō tāsī. Gō'dá ángô tí ró ānī drí tā 'é'è āníkā jázó ányā ró tákányī yā? Nī âdī drī volé tā ònjí āníkā rī 'bá yí 'ásí, gō'dá nī rī ró bê rī'á tā gólīyī ānī drí rī'á 'èlā kâyí sísí ānī drí á'dózó òjílā ámakā ró nā sī rī 'èlé í'dí. Òzō gō'dá nī āādī drī kô volé tā ònjí āníkā rī 'bá yí 'ásí rī, má á'dô ānī'á ānī ngálā gō'dá lāmbā āníkā 'dī trōlé volé ānī drí'á sī.

⁶Gō'dá lé ítí rī, tā ālō bê rī'á gólā áamá 'bā 'bá á'dólé āyīkō ró rī. Tā 'dī í'dí rī'á nō, nī gā tā ònjí-ònjí gólīyī lājó'bá Nīkólā kâ rī 'bá yí drí rī'á 'èlā rī 'bá yí trá dó. Gō'dá má rī gógó gā tā ònjí 'é'è gólīyíkā 'dī 'bá yí kpá dó.

⁷Ānī òjílā ámakā rī 'bá yí, òzō ānī ā'dô fí té bí bê rī, 'dōvó nī ârī tā gólā má drí rī'á átálā ānī drí Líndrí Tāndí Ôvârí kâ rī sī rī. Má átā ānī gólīyī ndrī rī 'bá fīi âtūlí gō'dá tā áyézó kô 'dézó má vósí rī, má á'dô ānī áyé'á lō'wá lédrē-lédrē kâ ámvú Ôvârí kâ 'á rī nyālé rīzó zāā gbádú ãdūkū ākó. Í'dí 'dī.

⁸Ní ìgī tā nō òjílā gólā rī 'bá òjílā ámakā vó lâ ndrélé Sīmīrónā 'álā rī drí nōtí kī nī rī, Nī ârī drē! Má í'dí gólā tā ítō 'bá nī gō'dá kpá gólā 'é 'bá á'dólé tā-vó lâ átílí nī rī. Má í'dí gólā fūlí trá rī, gō'dá má kpá í'dí lídrí 'bá ó'dí òdrā 'ásí rī.

⁹Má nī tā trá ndrī lānō rú ìzā āníkā rī'á njílā rī 'bá yí tāsī. Gō'dá má nī kpá trá ānī rī'á ngá ākó āngó 'á. Gō'dá tā pātíí ró rī, ānī rī'á ngá bê rōō èrō āníkā 'á vō 'būú 'á úrú 'álā rī 'á. Gō'dá kpá rī, má nī lā'dá gólīyī òrī Yúdā yí kâ ūrūkā 'bá yí drí rīzó ānī lō'dalé rī 'bá yí trá. Gólīyī kī nī rī, yī āā'dô òrī Ôvârí rī nyāányā kâ í'dí, gō'dá tā pātíí ró rī, gólīyī rī Sātánā rī ìnjílí í'dí kúmú ìyíkā ró. Ítí rī, gólīyī rī kô 'dī rī'á tā 'èlé òjílā pātíí Yúdā yí kâ rī 'bá yí kâtí ālōwálā.

¹⁰Lānō 'é'á á'délé ānī drīí, nī 'è ūrī kô. Ítí rī, má átā drē tā āzā ānī drí, Sātánā lē ìyíkā nō ānī 'èlé á'dólé 'délé má vósí kô. Gólā á'dô gō'dá ānī ūrūkā 'bá yí 'é'á 'bālē gānīmā 'á. Ítí rī, nī á'dô lānō nā'á ānī drīí kâyí āzā 'bá yí sī. Kpálé rī, 'dōvó nī rī tā lēlé sī má 'á, òzō kpálé áā'dô bí ānī úfú'á rī. Òzō nī ò'è trá ítí rī, má á'dô ānī 'bā'á rīlí lédrē-lédrē ró zāā gbádú úrú 'álā.

¹¹Ānī òjílā ámakā rī 'bá yí, òzō ānī á'dô fí té bí bê rī, 'dōvó nī ârī tā gólā má drí rī'á átálā ānī drí Líndrí Tāndí Ôvârí kâ rī sī rī. Má átā tā ānī drí, ānī gólīyī ndrī rī 'bá fīi âtūlí gō'dá tā áyézó kô 'dézó má vósí rī, nī á'dô rī'á ãdūkū ākó, á'dó kô òzō gólīyí òdrā 'bá lāsí Ôvârí kâ 'á rī tí kô. Í'dí 'dī.

12Ní îgî tâ nô ôjîlâ gólâ rî 'bá ôjîlâ ámákâ vó lâ ndrêlé Pêrêgãmómã 'álâ rî drí nõtí kî nî rî, Nî ârî drê! Mâ rî'á gólâ rî gógó á'dó 'bá cú lîgú ąngî mbêlêšô, sî lâ drí cîlî cîcî néné, gô'dá rî'á âfô'á sî-'bálé lâ 'ásî rî bê rî ĩ'dî.

13Má nî trá kî, vô gólâ ânî drí rîzó rîlî rî, rî'á vô Sâtánã drí á'dózó kúmú lâ ró rî ĩ'dî. Kpálé rî, nî gãá tî kô kî, mâ ĩ'dî rî'á kúmú ânîkâ. Gô'dá kpálé rî, úfû Ānîtípã rû ĩ'bũ 'bá ámákâ ró rî, ânî lâfálé sî, tâlâ gólâ rî trá tâ Ôvârí kâ 'élé ĩ'dî pătĭ ró mbî rî tãšî, nî rî trá tâ lêlê sî má 'á. Nî 'ê tâ ámákâ nô, ôzô kpálé nî ôrî vô gólâ ôjîlâ dũ drí rîzó rî'á Sâtánã rî ĩnjîlî ĩ'dî rî 'á rî.

14Gô'dá tâ ũrûkâ 'bá yî bê, má drí ânî rú îzãzó tâ lâ sî rî. Ôjîlâ âzâ 'bá yî bê ânî lâfálé sî, gólîyî rî ĩyîkâ tâ gólîyî Bálámã drí ôjîlâ ĩmbázó ĩ'dî sî lâ rî 'bá yî 'élé ĩ'dî. Bálámã ĩ'dî tâ á'dá 'bá Bálákã drí ôjîlâ Ôvârí kâ jãzó lătĭ mbî gólâ 'dêzó Ôvârí vó rî 'ásî gólîyî ádô-ádô sî âyĭlî ôkó á'dó 'bá kô gólîyî ôkó ró rî 'bá yî bê rî, gô'dá kpá rî, gólîyî ônyâ ró bê nyásá fêlé trá ôvârí âbãrãdãgô drí ngá ôzô pãrãndã kâtî rî tî rî.

15Ānî ũrûkâ 'bá yî rî kpá rî'á tâ ányâ ălôlâ 'dĭ 'bá yî 'élé ĩ'dî. Nî rî rî'á tâ gólîyî lâjô'bá Nîkólã kâ rî 'bá yî drí rî'á ĩmbálâ rî 'bá yî 'élé ĩ'dî.

16Îcã trá ânî drí tâ ônjî 'dĭ 'bá yî âyélé vólé. Ôzô nî ââyê tâ ônjî rî 'dĭ 'bá yî kô rî, má á'dô cã'á tólã 'wãã gô'dá lîgú ąngî mbêlêšô ámã sî-'bálé 'á nô sî lâņô fêlé ânî gólîyî rî 'bá tâ ônjî 'dĭ 'bá yî 'élé rî 'bá yî drí.

17Ānî ôjîlâ ámákâ rî 'bá yî, ôzô ânî á'dô fî té bĭ bê rî, 'dôvó nî ârî tâ gólâ má drí rî'á âtálã ânî drí Líndrî Tãndĭ Ôvârí kâ rî sî rî. Má âtã tâ ânî gólîyî ndrĭ rĭ 'bá fĭlĭ âtũlĭ gô'dá tâ âyézó kô 'dêzó má vósĭ rĭ, má á'dô nyásá gólâ Ôvârí kâ 'bũũ 'álã rĭ fê'á ânĭ drĭ. Má á'dô kpá rú ó'dĭ zĭ'á ânĭ drĭ. Gô'dá rú rĭ 'dĭ má á'dô îgĭ'á lâ kúnĭ mvã mvêêmvê rú fêlé ânĭ drĭ. Ôjĭlã ălôwálã nĭjĭ rú ó'dĭ rĭ 'dĭ kô cé ânĭ rĭ gógó má drĭ kúnĭ mvã rĭ 'dĭ fêzó drĭlĭyĭ rĭ ĩ'dĭ. ĩ'dĭ 'dĭ.

18Ní îgî tâ nô ôjîlâ gólâ rî 'bá ôjîlâ ámákâ vó lâ ndrêlé Tãyãtĭrã 'álâ rî drí nõtí kî nî rî, Nî ârî drê! Mâ Ôvârí rî mvã ĩ'dĭ, lĭfĭ lâ drí rĭ'á kôlé njãrã-njãrã ôzô lâsĭ kâtĭ gô'dá pá-gbãyã lâ drí kãzó ôkĭzô âđĭ gólâ vólé kôvô sĭ ôká zêlé rĭ kâtĭ rĭ.

19Má nĭ tâ gólĭyĭ ânĭ drĭ rĭ'á 'êlã rĭ 'bá yĭ trá ndrĭ. Má nĭ rú lêlê ânĭkã ânĭ vó 'ásĭ rôô rĭ trá gô'dá kpá rĭrĭ ânĭkã tâ lêlê sĭ úlĭ ámákã rĭ 'bá yĭ 'á rĭ trá ndrĭ. Ānĭ rĭ'á ngã 'ê 'bá ró ânĭ vó 'ásĭ, gô'dá nĭ âtũ lâņô cú ĩtĭ tâ gĭgĭ âkó. Gô'dá tâ pătĭ ró rĭ, ânĭ rĭ'á tâ tãndĭ 'ê'á rôô lâvũlĭ sĭsĭ lâ drĭ sĭ.

20Kpálé rĭ, tâ âzã bê rĭ'á ânĭ drĭ rĭ'á 'êlã ányã ró rĭ, tâ rĭ 'dĭ 'bá yĭ ĩ'dĭ nô, nĭ âyê ôkó gólã rĭ 'bã tâ ônjĭ 'élé ôzô Jêzêbêlê tĭ rĭ rĭlĭ ânĭ lâfálé. Gólã rĭ tâ âmãlé ônjô sĭ kĭ nĭ rĭ, yĭ âã'dô ôjĭlã gólã rĭ 'bã tâ âtĭ-âtĭ Ôvârí kã âtálé tâ ąngũ 'bã ró rĭ ĩ'dĭ. Gô'dã gólã rĭ'ã tâ pătĭ ró ôjĭlã ámákã ádó'á ônjô sĭ, tâlã gólĭyĭ ô'ê ró bê tâ ônjĭ âyĭzó ôkó á'dó 'bã kô gólĭyĭ ôkó ró rĭ 'bã yĭ bê, gô'dã kpã rĭ, gólĭyĭ ônyã ró bê nyásã fêlé trá ôvãrí âbãrãdãgô drĭ ngã ôzô pãrãndã kâtĭ rĭ tĭ rĭ.

21Má âyê ôkó 'dĭ trá rĭlĭ kãyĭ dã sĭ, tâlã á'dô ró bê gólã drĭ îcãzó bê drĭ âđĭlĭ vólé tâ ônjĭ 'ásĭ, gô'dã gólã gã íyĭngã vólé dó tâ ônjĭ íyĭkã 'dĭ 'bã yĭ âyélé.

22Nĩ ârĩ drē, má â'dô gólâ rĩ 'ě'á 'dēlé ngá lāzé bê. Gō'dá ōjílā gólīyī rĩ 'bá âyílí gólâ bê ōkó ró rĩ tāsī rĩ, má â'dô 'ě'á lāṇō ândrē fēlé gólīyī drí, ōzō gólīyī āâyē tā ōnjí gólâkâ rĩ'á 'ēlá 'dī 'bá yī vó lâ kō'dáwá rĩ.

23Má â'dô kpá gólīyī rĩ 'bá 'dēlé gólâ vósī rĩ 'bá yī úfú'á ndrĩ. Nĩngá sī rĩ, ōjílā ámakâ ndrĩ vō drīī sī ākí ākó â'dô īyī n'á lâ īyī kī, má ĩ'dī rĩ'á gólâ tā ĩsū ōjílā kâ nī 'bá cé tītī rĩ ĩ'dī, gō'dá má â'dô tā lōgō'á kpá gólīyī drí cé tītī â'dô tā 'ě'ē gólīyíkâ rĩ 'bá yī vó ró.

24Gō'dá ānī ūrūkâ gólīyī Tāyātírā 'álâ rĩ 'bá yī drí rĩ, nī lēé tā-drī tā ĩmbâ ōkó 'dī kâ 'dī 'á kō, tā ōnjí kíríwá ró gólâ rīzō Sātánā rĩ ĩnjílí 'dī. Gō'dá má â'tâ ānī drí kī, má rĩ'á tā 'bā'bā āzâ ākó ānī drí 'ēlé,

25cé nī rĩ tā lēlé sī gágá tā gólīyī ānī ĩmbázó 'á lâ gólīyī â'dó 'bá pātīī ró rĩ yī 'á, té búúú kâyī má drí āgōzō kpá ó'dí āngó nō 'á rĩ sī.

26Má â'tâ tā ōjílā gólīyī rĩ 'bá fīi â'tūlí gō'dá tā áyézó kō 'dēzó má vósī rĩ, gólīyī ĩ'dī tībē má drí 'ēzó drī-ācē ámakâ fēlé drīlīyī, tālâ gólīyī ĩcâ ró bê â'dólé kúmú ró ōrī gólīyī tā Ôvārí kâ gā 'bá dó rĩ 'bá yī drīī rĩ.

27Drī-ācē rĩ nō kpá rĩ'á gólâ ālôlá ámâ átá drí âfēlé trá má drí rĩ ĩ'dī. Ōzō rĩ'á â'tálâ rĩ kâtí kī, "Ní â'dô â'dó'á cú drī-ācē bê ōrī gólīyī tā Ôvārí kâ gā 'bá dó 'dī 'bá yī drīlī mbârâkâ āngí sī, gō'dá ní â'dô kpá gólīyī lô'tó'á 'bōórō-'bōórō ōzō ngbílí drí 'dērē límvo drīī úfúlâ rĩ kâtí." Gō'dá má â'dô kpá ngá ĩnjī ámakâ fē'á gólīyī drí kpá ōzō ngá ĩnjī rĩ'á fēlá má drí zīlī Mōrōbā rĩ kâtí.

29Ōjílâ ámakâ, ōzō ānī ā'dô fī té bī bê rĩ, 'dōvó nī ârĩ tā gólâ má drí rĩ'á â'tálâ ānī drí Líndrī Tāndí Ôvārí kâ rĩ sī rĩ. ĩ'dī 'dī.

TĀ Ā'DĀ 3

1Ní ĩgī tā nō ōjílâ gólâ rĩ 'bá ōjílâ ámakâ vó lâ ndrēlé Sārādísī 'álâ rĩ drí nōtí kī nī rĩ, Nĩ ârĩ drē! Má rĩ'á Líndrī Tāndí Ôvārí kâ bê gō'dá kpá cú ĩ'bī'bīwá bê má drīgá zālô njī-drī-lâ-rī rĩ ĩ'dī. Má nī tā ōnjí gólīyī ānī drí rĩ'á 'ēlá rĩ trá. Gō'dá ĩtí rĩ, ókí ānī â'dô rĩ'á ótó lédrē-lédrē 'ī, gō'dá tā pātīī ró rĩ ānī rĩ'á ótó āvō 'ī.

2'Dōvó ānī ōjílâ ámakâ rĩ 'bá yī, nī njī līfī â'dú 'ásī! Nī sū lédrē-lédrē āmbúkū fīnyáwá gólâ lâkí 'bá 'dī rú dódó, tālâ ōzó ícâ drálé zāā ndrĩ kō. Tā 'ě'ē ānīkâ 'dé kō ālôwálâ Ôvārí rĩ līfī drī bê.

3Má â'tâ tā ānī drí tā gólīyī ĩmbálé trá ānī drí gō'dá kpá tā gólīyī lēlé trá rĩ āāgā ānī drīī, nī rĩ rīlī tā lēlé sī tā rĩ 'dī 'bá yī 'á pīpīslīlī ālô sī. 'Dōvó nī áyē kpá tā gólīyī ōnjí ró ānī drí rĩ'á trá 'ēlá rĩ 'bá yī. Nī njī līfī â'dú 'ásī, tālâ má ōzō ácâ ānī ngálâ nyīī ró ōzō ūgú kâtí gō'dá ānī tī drí â'dízó drílâ sī.

4Kpálé ĩtí rĩ, ānī ūrūkâ 'bá yī Sārādísī 'á rĩ 'bá yī rĩ īyī trá rīlī látī mbī tāndí ró gólâ ámakâ rĩ 'ásī. Nĩ â'dô gō'dá lāmú'á nī má bê vō 'būú 'á úrú 'álâ rĩ 'á. Áâ'dô kpá ítá mvēēmvē rĩ 'bá yī sō'á ānī rú. 'Dīī rĩ tā tāndí ānīkâ rĩ 'bá yī â'dálé ĩ'dī.

⁵Nĩ ârĩ drē! Gólĩyĩ rĩ 'bá fĩl ătũlĩ tã âyézó kô 'dézó má vósĩ rĩ, gólĩyĩ â'dô ãyĩ kpá ítá mvêemvê sô'á gô'dá gólĩyĩ rú â'dô rĩ'á ãgĩ-ãgĩ lâ ró búkũ lédrē-lédrē kã rĩ 'á, 'dĩ rĩ'á òjĩlã gólĩyĩ 'ē 'bá rĩlĩ zãã gbádú ró rĩ 'bá yĩ rú lâ ãyĩ lãfálé 'á. Nĩngá sĩ, má â'dô tã pē'á ámã á tá yĩ drĩ mālãyĩkã â'dó 'bá ãyĩ gólãkã ró rĩ 'bá yĩ bē kĩ, gólĩyĩ 'dĩ 'bá yĩ rĩ'á ãyĩ òjĩlã ámãkã ã'dĩ.

⁶Ãnĩ òjĩlã ámãkã rĩ 'bá yĩ, òzô ãnĩ ã'dô fĩ té bĩ bē rĩ, 'dövó nĩ ârĩ tã gólã mã drĩ rĩ'á á tá lã ãnĩ drĩ Líndrĩ Tãndĩ Ôvãrĩ kã rĩ sĩ rĩ. ã'dĩ 'dĩ.

⁷Nĩ ãgĩ tã nô òjĩlã gólã rĩ 'bá òjĩlã ámãkã vó lâ ndrēlé Fĩlãdēlĩfĩyã 'álã rĩ drĩ nõtĩ kĩ nĩ rĩ, Nĩ ârĩ drē! Mã ã'dĩ rĩ'á â'dô-â'dô ámãkã drĩ 'bãlé ngĩ òjĩlã ndrĩ mã drĩ 'bãlé rĩ 'bá yĩ drĩ sĩ, gô'dá kpá òjĩlã gólã â'dó 'bá tã mbĩ 'bá ró Ôvãrĩ ngá lésĩ rĩ ã'dĩ pãtĩ. Mã cú rĩ'á mãfõtãã jãrĩbã Ôvãrĩ kã rĩ kã bē mã drĩgã. Ôzô mã ãnjĩlã ătĩlã ãzãkãlã 'dĩ trá tólã rĩ, òjĩlã ãzãkã yũ gólã ãcã 'bá ătĩ rĩ 'dĩ ã'bãlé rĩ. Gô'dá kpá òzô mã ãã'bã ătĩ rĩ 'dĩ trá kpãákũ rĩ, òjĩlã ãzãkã kpá yũ gólã ãcã 'bã njĩlã trá rĩ.

⁸Ítĩ rĩ, mã njĩlã ătĩ rĩ 'dĩ trá trá ãnĩ drĩ fízó Ôvãrĩ ngálã. Mã njĩ tã gólĩyĩ ãnĩ drĩ rĩ'á 'ēlã rĩ 'bá yĩ trá ndrĩ. Mã njĩ kpá trá kĩ, ãnĩ mbãrãkã â'dó kô rōô, gô'dá kpálé ítĩ rĩ, nĩ ãnjĩ tã gólĩyĩ mã drĩ á tá lã trá ãnĩ drĩ 'ēlé rĩ 'bá yĩ trá. Gô'dá kpá rĩ, ãnĩ ã'dó kô ãrĩ ró tã á tá lã kĩ, ãnĩ rĩ'á òjĩlã gólĩyĩ tã lē 'bá trá mã 'á rĩ 'bá yĩ ã'dĩ.

⁹Gô'dá òjĩlã gólĩyĩ tã á tá 'bã kĩ ãyĩ ãã'dô òrĩ Ôvãrĩ kã, Yúdã yĩ kã ró rĩ 'bã yĩ ã'dĩ rĩ tã sĩ rĩ, gólĩyĩ ãdô 'dĩ ònjô 'ĩ, gólĩyĩ rĩ'á òjĩlã Sãtãnã kã ã'dĩ. Gô'dá ítĩ rĩ, mã â'dô ònjô 'bã 'dĩ 'bã yĩ 'bã'ã ãnĩlĩ 'ã'ĩ tĩlĩ vũdrĩ ãnĩ pá ãmvózó, gô'dá gólĩyĩ â'dô njĩ'ã lâ kĩ, ãnĩ lôvó bē mã 'á rōô.

¹⁰Nĩ ãnjĩ tã Ôvãrĩ kã gólã rĩzó rĩlĩ tã lēlé sĩ Ôvãrĩ 'á, òzô ámã kãtĩ rĩ trá òzô kpálé kãyĩ lãñô kã rĩ sĩ rĩ. Mã â'dô gô'dá ádré'ã ãnĩ ngá lésĩ kpãákũ cãcã ró kãyĩ lãñô ãngĩ kã gólã 'ē 'bã ã'délé òrĩ ndrĩ ãngó nõ kã drĩlã ngbããngbãñô tã ònjĩ gólĩyĩkã tã sĩ rĩ 'á.

¹¹Mã â'dô ácã'ã ãgólé ãngó nõ 'á ngbããngbãñô. Ítĩ rĩ, nĩ rĩ tã ámãkã rĩ 'bã yĩ lēlé lâ yĩ sĩ, tãlã òózó kô drĩ-ã ãnĩkã gólã Ôvãrĩ drĩ 'ē'ã fēlã ãnĩ drĩ rĩ trōô.

¹²Mã á tá òjĩlã gólĩyĩ rĩ 'bã fĩl ătũlĩ gô'dá tã âyézó kô 'dézó má vósĩ rĩ, mã â'dô gólĩyĩ 'bã'ã ã'dólé ãnyĩ Ôvãrĩ bē kãrã òzô ãjũ kãtĩ jó ãngĩ ámã á tá Ôvãrĩ kã 'bũũ 'álã gólã 'ē 'bã rĩlĩ zãã gbádú nã ătĩlĩ. Ítĩ rĩ, òjĩlã ãzãkã yũ gólĩyĩ ádrólé volé jó rĩ 'dĩ 'ásĩ. Gô'dá kpá rĩ, mã â'dô Ôvãrĩ ámãkã rĩ rú lâ ãgĩ'ã gólĩyĩ ándrã-gã-sĩlĩ 'ã jãrĩbã Ôvãrĩ kã rĩ rú lâ bē. Jãrĩbã rĩ 'dĩ rú lâ Yērōsãlēmã ó'dĩ gólã Ôvãrĩ drĩ 'ē'ã 'bãlã ãnĩlĩ 'bũũ lésĩ nõngã rĩ ã'dĩ. Gô'dá mã â'dô kpá rú ó'dĩ ámãkã ãgĩ'ã gólĩyĩ drĩlã, ã'dô ró bē gólĩyĩ drĩ ã'dózó òjĩlã ámãkã ró.

¹³Ãnĩ òjĩlã ámãkã rĩ 'bã yĩ, òzô ãnĩ ã'dô fĩ té bĩ bē rĩ, 'dövó nĩ ârĩ tã gólã mã drĩ rĩ'á á tá lã ãnĩ drĩ Líndrĩ Tãndĩ Ôvãrĩ kã rĩ sĩ rĩ. ã'dĩ 'dĩ.

¹⁴Nĩ ãgĩ tã nô òjĩlã gólã rĩ 'bã òjĩlã ámãkã vó lâ ndrēlé Lōdĩsĩyã 'álã rĩ drĩ nõtĩ kĩ nĩ rĩ, Nĩ ârĩ drē! Mã rĩ'ã òjĩlã gólã rĩ 'bã ngã yĩ drĩ tã lâ 'bãlé 'ēlé rĩ 'ē 'bã té ã'dĩ rĩ ã'dĩ. Mã kpá rĩ'ã lĩfĩ 'bãzó drĩ lâ rĩ ã'dĩ, gô'dá kpá rĩ'ã tã mbĩ 'bã 'ĩ. Mã kpá rĩ'ã òjĩlã gólã

zãâ kára rĩ 'bá trá tã Ôvârí kâ 'élé ĩ'dĩ pãtĩ ró búúú áamá fúzó rĩ ĩ'dĩ. Mâ ĩ'dĩ rĩ'á Kúmú ró ngá ndrĩ gólĩyĩ Ôvârí drĩ lô'bálé rĩ 'bá yĩ drĩlĩ.

¹⁵Má nĩ tã gólĩyĩ ânĩ drĩ rĩ'á 'elâ rĩ trá ndrĩ, gō'dá kpá tã ĩsũ âníkâ bê. Nĩ ârí tã ámakâ rĩ kô 'élé pĩpĩsĩlĩ ãlô sĩ. Nĩ kĩ, ânĩ ãã'dô áamá lē 'bá ró, gō'dá â'dó kô pãtĩ ró.

¹⁶Ânĩ rĩ'á má drĩ rĩ ôzô áto gólâ pětēkē 'ã'ĩ-nyá ãkó rĩ kâtĩ, gō'dá tãlâ ânĩ trá rĩ'á ĩtĩ rĩ drĩ sĩ rĩ, má lē trá ânĩ âwúlĩ vólé áamá sí-'bálé 'ásĩ.

¹⁷Nĩ âtâ tã kĩ, ânĩ ãã'dô trá cú ngá-tĩ bê dũú, nĩ kĩ nĩ rĩ, gō'dá ngá ĩzã ndēē ânĩ kô. 'Dĩ nĩ nĩ tã kô kĩ, ânĩ rĩ'á ngá ãkó lé 'bá 'ĩ, ãpãrãpã ũdúdú 'ĩ gō'dá kpá rĩ'á ĩyĩ ũndú ró áamá lĩfĩ drĩ 'á.

¹⁸Dōvó má lôgō ânĩ fĩ, tãlâ nĩ ânĩ ró bê dáábō lãgũ-lãgũ ró rĩ ũsúlĩ má drĩgá sĩ, gō'dá kpá ânĩlĩ ítã gólĩyĩ ngbãngbã mvēēmvē ró rĩ 'bá yĩ ũsúlĩ má drĩgá sĩ, ã'dô ró bê ânĩ drĩ sōlé ânĩ rú'bã ũndú 'dĩ drĩ, gō'dá kpá rĩ, nĩ ânĩ ró ãlókō ũsúlĩ má drĩgá sĩ lôtilĩ ânĩ lĩfĩ 'ásĩ, tãlâ nĩ ĩcã ró bê vō ndrēlé pãtĩ ró.

¹⁹Má kĩ, ânĩ má drĩ lôvó lâ yĩ 'bálé rĩ 'bá yĩ tãsĩ rĩ, má â'dã tã õnjĩ âníkâ trá ânĩ drĩ, gō'dá má fē lâñō kpá trá ânĩ drĩ, ã'dô ró bê ânĩ drĩ drĩ âdĩzō tã õnjĩ 'ē'ē 'ásĩ. 'Dōvó bê trá ĩtĩ rĩ, nĩ 'dē nĩ âyē tã õnjĩ âníkâ rĩ 'bá yĩ 'wãã, gō'dá nĩ ĩtō ró bê 'dēlé má vósĩ pĩpĩsĩlĩ ãlô sĩ.

²⁰Nĩ ndrē drē fĩ, mâ rĩ'á âdrē'á áťĩ tĩ rĩ'á ânĩ rú zĩ'á. 'Dōvó ĩtĩ rĩ, nĩ ârí áamá gbórokō gō'dá nĩ njĩ ró bê áťĩ. Gō'dá nĩngá sĩ rĩ, má â'dô fĩ'á ânĩ drĩ jó 'ásĩ. Gō'dá mã â'dô nyāsã nyã'á ânĩ bê kpãkã ãlô.

²¹Nĩ ârí drē, gólĩyĩ rĩ 'bá fĩ âtũlĩ gō'dá tã âyézó kô 'dēzō má vósĩ rĩ, má â'dô gólĩyĩ âzĩ'á rĩlĩ má bê kúmú ró. 'Dĩ rĩ'á tã ãlólâ, ôzô má drĩ âtalé trá kĩ má rĩ trá tã lēlé sĩ, gō'dá nĩngá sĩ áamá átã drĩ áamá zĩzō rĩlĩ kúmú ró yĩ bê rĩ kâtĩ.

²²Ânĩ õjĩlã ámakâ rĩ 'bá yĩ, ôzô ânĩ ã'dô fĩ té bĩ bê rĩ, 'dōvó nĩ ârí tã gólâ má drĩ rĩ'á âtalã ânĩ drĩ Líndrí Tãndĩ Ôvârí kâ rĩ sĩ rĩ. ĩ'dĩ 'dĩ.

TÃ Â'DÃ 4

¹'Dĩ vósĩ rĩ, âbĩ-âbĩ ámakâ 'dĩ 'á rĩ, má drĩ kpá tã ãzã ndrēzō, má ndrē áťĩ tĩ trá rĩ'á hōwēē 'bũú 'álã. Nĩngá sĩ rĩ, õjĩlã rĩ gbórokō lâ drĩ lú'úlĩ ôzô gũnĩyũ kâtĩ 'dĩ drĩ tã âtázó má drĩ kĩ, "Nĩ ânĩ drē má ngáã nōlé, tãlã má â'dã ró bê tã gólã 'ē 'bã rú 'élé ngbããngbãno rĩ ní drĩ."

²Ītĩ rĩ, kôro 'wãã mbãrãkã Líndrí Tãndĩ Ôvârí kã kã drĩ fĩzō má 'á, ã'dô ró bê má drĩ Ôvârí rĩ ndrēzō, gō'dá má drĩ Ôvârí rĩ ndrēzō rĩ'á kĩtĩ ãngĩ gólãkã drĩ kúmú ró.

³Nĩlĩ lâ rĩ'á lãgũ'á njãrã-njãrã ôzô kúnĩ mvã gólĩyĩ zĩlĩ jãsĩpã gō'dá gólĩyĩ rĩ'á zĩlã kãrãnēlĩyãní rĩ 'bá yĩ kâtĩ. Gō'dá ãjúní kpá bê rĩ'á ndrĩ gbãã kĩtĩ gólãkã rú sĩ, lãgũ'á kã'dã-kã'dã, ôzô kúnĩ mvã zĩlĩ ēmērãlãdã rĩ kâtĩ.

⁴Õjĩlã gólĩyĩ â'dó 'bã sĩsĩ-lésĩ rĩ 'bã yĩ kpá bê rĩ'á ĩyĩ zãlô nyã'dĩ-trã-drĩ-lã-ngã-sũ. 'Dĩ gólĩyĩ rĩ'á ĩyĩ kĩtĩ ãzã 'bã yĩ kĩtĩ kúmú kã rĩ gãrã drĩ lâ 'ásĩ rĩ 'bã yĩ drĩ sĩ. Õjĩlã

rî 'dĩ 'bá yî sô iyî 'dó ítá mvêê 'î gô'dá kpá cú ápã drĩ-'â ró dáãbô 'ásĩ rî 'bá yî bê iyî drĩ sî. Ápã 'dĩ 'bá yî rî tã â'dalé kî, gólíyî trô tã trá ãjú-'bá-ãzí drígá sî tã Ôvârí kâ ñnjî-ñnjî lâ sî.

⁵Gô'dá kítĩ ạngí kúmú kâ 'dĩ 'ásĩ rî, vô 'dó rĩ'á lậgú'á nạ-nạ-nạ gô'dá mỗgbára kpá nĩ'á ùfũ bê kpĩyã-kpĩyã. Gô'dá kpá kítĩ rî 'dĩ ândrá rî lámã bê rĩ'á zãlô njî-drĩ-lâ-rĩ 'dó rĩ'á kô'á iyî tã â'dã Líndrí Tãndí Ôvârí kâ kâ ró.

⁶Gô'dá ngá ãzã kpá bê ôzô lịmvũ ândrê kátĩ rĩ'á lậgú'á kã'dã-kã'dã ôzô ngãnã kátĩ kítĩ ạngí Ôvârí kâ 'dĩ ândrá. Ngá lédrê-lédrê ạngí ạngí lâràkô ãzã 'bá yî bê rĩ'á zãlô sũ âdré'á iyî gbãã kítĩ 'dĩ rú sî. Gólíyî rĩ'á cú lịfị yí bê iyî rú'á 'ásĩ ndrĩ kậkậậ.

⁷Ngá lédrê-lédrê sũ 'dĩ 'bá yî ãlô-ãlô rĩ'á iyî úfũ bê njî-kázíyá gô'dá lịfị lâ yí rĩ'á kpá úfũ zélé sî ndrĩ. Ngá lédrê-lédrê gólã sịsị rî nịlị lâ rĩ'á ôzô kặmị kátĩ, gô'dá rị lâ ró rî nịlị lâ íyíkã ôzô ítĩ jôrã kátĩ, gô'dá nã lâ ró rî íyíkã nịlị bê ôzô ôjílã mvá kátĩ, gô'dá sũ lâ ró rî íyíkã nịlị bê ôzô ậrị kátĩ. Gô'dá kậyị vósĩ cé rî, gólíyî rî rĩ'á lôngó ngôlé nôtĩ. "Ôvârí, nĩ 'dĩ rĩ'á â'dô-â'dô áníkã drí 'bãlé ngĩ ôjílã ndrĩ ní drí 'bãlé rî 'bá yî drĩ sî rî. Ôvârí, nĩ 'dĩ rĩ'á kúmú ạngí 'î. Ôvârí, nĩ mbàràkã ndrĩ lịpị ró rî 'dĩ. Nĩ 'dĩ drĩ-'bá ró ngá-tị ndrĩ drĩ sî. Ôvârí, nĩ bê ítô vô 'ásĩ gô'dá nĩ bê zãã gbậdú ậdũkũ ãkô."

⁹Ôzô ítĩ lâ 'dĩ kátĩ, ngá lédrê-lédrê sũ 'dĩ 'bá yî ôtírĩ rĩ iyî lôngó 'dĩyị ñnjî-ñnjî kâ gô'dá ãwô-ítĩ 'ê kâ rî 'bá yî ngôlé Ôvârí gólã rĩ 'bá rĩlị kítĩ íyíkã drĩ kúmú ró, gô'dá kpá gólã rĩ 'bá zãã gbậdú ró rî drí rî.

¹⁰Gô'dá kpá ítĩ gólíyî sịsị-lésĩ nyã'dĩ-trá-drĩ-lâ-sũ 'dĩ 'bá yî drí ngãzó iyî 'ã'í tịlị vũdrị Ôvârí rĩ 'bá kítĩ 'dĩ drĩ gólã rĩ 'bá zãã gbậdú ró 'dĩ ândrá gô'dá gólã rî ñnjízó. Gólíyî âtrô ápã íyíkã dáãbô 'ásĩ rî 'bá yî volé iyî drĩ sî 'bãlé vũdrị pá-gbãyã lâ yí lặgậtị, gô'dá ngãzó iyî lôngó ngôlé kî,

¹¹"Ôvârí, Kúmú ãmákã, mã lụyị nĩ, tãlã ání â'dô-â'dô kó rĩ'á ngĩ ôjílã ndrĩ ní drí 'bãlé rî 'bá yî drĩ sî. Ôvârí, Kúmú ãmákã, mã lụyị nĩ, tãlã nĩ rĩ'á mbàràkã ãmbá bê. Nĩ 'dĩ tìbê ãmã 'bã 'bá ngá-tị bê ndrĩ ãngó nô 'á tã ìsũ áníkã sî rî. Ôvârí, Kúmú ãmákã, mã lụyị nĩ, tãlã ní vô lỏvỏ-lỏvỏ nĩ ãmã gô'dá ngá ndrĩ bê rî drí â'dỏzó lédrê-lédrê ró."

TÃ Â'DÃ 5

¹Gô'dá, mã drí Ôvârí rî ndrẻzó cú rĩ'á wárãgã bị bê íyị drĩ-ágó 'á, wárãgã bị 'dĩ ópã trá pãpã. Gô'dá wárãgã bị 'dĩ 'á rî, íngĩ tã trá drĩ lâ 'á ágále lâ lẻsĩ, gô'dá kpá ùgúlị lâ lẻsĩ, óombê trá bãgó njî-drĩ-lâ-rĩ sî gô'dá bãgó ãlô-ãlô rî ólỏbê tị lâ yí trá lỏbê í'dã sî, tãlã ôjílã ãzãkã ôzó tị lâ njĩ kô.

²Nĩngã sî, mã drí mãlãyíkã ãzã Ôvârí kâ ndrẻzó mbàràkã bê ãmbá. Nĩngã sî, gólã drí tã íyázó kî nĩ rî, "Ã'dĩ â'dô ícã'á nĩ wárãgã lỏbẻlé vô 'ásĩ zãlô njî-drĩ-lâ-rĩ 'dĩ tị lâ njĩlị gô'dá ñnjízó lâ rî nĩ yã?"

³Gô'dá mãlãyíkã ãzãkã yủ'dậwậ 'bũủ 'álã, ngátã ôjílã mvá ãzãkã yủ'dậwậ ãngó drĩ 'á ngã drã 'bá trá ícã 'bá wárãgã 'dĩ tị lâ njĩlị ndrẻlé, gô'dá tã ígỉlị trá 'á lâ tólã 'dĩ zỉzó rî.

⁴Tālâ tâ 'dî tāsī rī, má drí ãwó ngōzó rōô, tālâ òjílâ ãzākā gólâ ícá 'bá wárāgā 'dī tī lâ nǐlǐ gō'dá tâ gólâ ìgílí trá 'á lâ 'dī zīzó rī yù'dawá.

⁵Nĩngá sī, ãlô gólíyī sísí-lésī 'dī 'bá yī kâ drí ngāzó tâ átálé má drí kī, "Ní ngô ãwó kô. Ní ndrê drê, Yésū gólâ rī'á zílâ "'Kāmī ōrī Yúdā kâ 'ásī",

⁶Nĩngá sī rī, má drí "'Kábīlǐkī drī tītī kâ ró"' gólâ rī 'bá kpá rǐlǐ gá kítī Ôvârí kâ 'dī drī rī ndrêzó. Gō'dá ngá lédrê-lédrê gólíyī sù gō'dá òjílâ sísí-lésī zālô nyâ'dī-trá-drī-lâ-ngâ-sù rī 'bá yī bê 'dó rī'á ìyī gbāâ dīrī gólâ rú sī. Kábīlǐkī drī tītī kâ ró rī 'dī rī'á ókīzō gólâ fūlǐ trá fūfū rī kâtí. Í'yá ãfō drī lâ 'ásī zālô nǐ-drī-lâ-rī. Gō'dá lǐfǐ lâ rī'á kpá zālô nǐ-drī-lâ-rī. Lǐfǐ 'dī 'bá yī â'dâ ìyī Líndrī Tándí Ôvârí kâ gólâ jólé trá ãngó drī sī ndrī rī 'dī.

⁷Gō'dá Ôvârí drí wárāgā ìyī drī-ágó 'á 'dī fēzó Kábīlǐkī drī tītī kâ ró rī 'dī drí.

⁸Gō'dá Kábīlǐkī drī tītī kâ ró rī 'dī trô bê wárāgā 'dī trá rī, nĩngá sī, ngá lédrê-lédrê gólíyī sù gō'dá òjílâ gólíyī sísí-lésī nyâ'dī-trá-drī-lâ-ngâ-sù 'dī 'bá yī bê drí ngāzó ìyī 'délé vūdrǐ Kábīlǐkī drī tītī kâ ró rī 'dī pá lâ rú. 'Dī gólíyī sísí-lésī rī 'bá yī ãlô-ãlô ndrī 'dó rī'á ìyī kǔ'dí bê ìyī drǐgá sī cé tītī gō'dá kpá sãánī édélé dáãbō 'ásī rī 'bá yī bê. Sãánī rī 'dī 'bá yī, ólôzã ngá òzō bãhúrū kâtí rī ãjǐ bê tūrū-tūrū rī 'dī drī lâ yī 'ásī. Gō'dá òcīkã bãhúrū kâ rī 'dī â'dâ rātãã òjílâ Ôvârí kâ drí rī'á 'èlâ rī 'dī.

⁹Gólíyī sísí-lésī 'dī 'bá yī ndrī ngá lédrê-lédrê sù 'dī 'bá yī bê drí lóngó drê kó árílí sísí lâ sī kô rī ngōzó Kábīlǐkī drī tītī kâ ró rī 'dī drí kī, "Ní, Kábīlǐkī drī tītī kâ ró rī'á, nǐ cé 'dī gólâ ícá 'bá wárāgā 'dī trólé gō'dá í'dá tī lâ lôbēzó vō 'ásī nǐ-drī-lâ-rī 'dī 'bá yī òwélé. Ní ícá nǐ tãlâ úfú nǐ trá. Ánǐ òdrã sī, ní gī ãmã òjílâ ōrī trá ndrī ãkǐ ãkó lôgólé â'dólé òjílâ Ôvârí kâ ró.

¹⁰Ní 'bã gólíyī trá â'dólé òjílâ Ôvârí kâ gólíyī ánǐ ìnjǐ 'bá kúmú ró, gō'dá kpá â'dólé 'bálé ãnyī Ôvârí bê kárã ùrǐ ãkó drī-'bá yī Ôvârí ãmãkã drí rī 'bá yī kâtí. Ní 'bã gólíyī kpá trá â'dólé kúmú ró ìyī ōrī gólíyī tâ Ôvârí kâ gã 'bá dó rī 'bá yī drǐlǐ."

¹¹Gō'dá nĩngá sī rī, má drí kpá ngá ãzã ndrêzó. Má ndrê mǎlǎyíkã ìtǐlǐlǐ ró ícã lãlâ ìyī kô. Mǎlǎyíkã rī 'dī 'bá yī rī'á âdré'á ìyī kítī ạngí kúmú kâ 'dī lǎgátǐ ngá lédrê-lédrê sù gō'dá kpá gólíyī sísí-lésī rī 'bá yī bê.

¹²Mã ârǐ mǎlǎyíkã trá lóngó ngō'á ìyī ngbálá-ngbálá ró kī, "Ní, Kábīlǐkī drī tītī kâ ró rī gólâ gólíyī drí fūlǐ trá rī, mã lúyǐ nǐ, tãlâ nǐ 'dī rī'á mbârãkã ạngí bê. Mã ìnjǐ nǐ, tãlâ nǐ 'dī ngá ndrī ãngó 'á nō lǐpǐ lâ 'í. Mã lúyǐ nǐ, tãlâ nǐ 'dī rī'á tâ nǐnǐ lǐpǐ 'í."

¹³Gō'dá má drí ngá ndrī rī 'bá ìyī rǐlǐ 'bũ 'álâ rī 'bá yī gbórókô lâ yī árízó ndrī 'dó kpá gólíyī ìnyákú drī rī 'bá yī bê gō'dá kpá òjílâ òdrã 'bá trá rī 'bá yī kâ bê. Gólíyī ndrī 'dó lóngó ngō'á ìyī kī, "Óô Ôvârí gólâ rī 'bá kítī íyíkã drī kúmú ró rī, mã lúyǐ nǐ. Óô Yésū, Kábīlǐkī gólâ fūlǐ trá drī tītī kâ ró rī, mã lúyǐ nǐ. Óô Yésū, ãnǐ Ôvârí bê 'dī rī'á kúmú ró ãmã drǐlǐ mbârãkã ạngí bê zãã gbádú ãdũkũ ãkó."

¹⁴Gō'dá nĩngá sī, ngá lédrê-lédrê sù 'dī 'bá yī drí kpá tâ-drī kōzó kī, "Ãwô-'dī." Gō'dá gólíyī nyâ'dī-trá-drī-lâ-ngâ-sù 'dī 'bá yī drí ngāzó ìyī lô'délé vūdrǐ tâ ìnjǐ ró Ôvârí drí gō'dá kpá Kábīlǐkī drī tītī kâ ró rī drí.

TĀ Ā'DĀ 6

¹Gō'dá 'dī vosī rī, má drī Kābīlīkī drī tītī kā ró rī ndrēzó rī'á vō gólā sīsī ódrī wárāgā 'dī bēzó í'dá sī 'dī njī'á. Gō'dá nīngá sī rī, má drī ngá lédrē-lédrē ālō sū 'dī 'bá yī 'ásī rī ārízó tā átá'á āzákólā 'dī drī kī, "Ní ānī." Gólā rī gbórókō lú'ú trá úrū ōzō mōgbará kátí.

²Nīngá sī, má drī gōzó ōjīlā āzā gólā rī 'bá rālē ōsānī mvēēmve drī rī ndrēzó ānī'á. Gólā rī'á cú úsū bē yī drīgá gō'dá gólā rī ānī-ānī lēndrē nyé ōzō ōjīlā gólā 'ē 'bá tā trōlē ājú 'ásī rī kátí. Gō'dá ófē āpā trá gólā drī gólā rī ā'dalé kī, gólā trō tā trá ājú-'bá-āzī drīgá sī.

³Gō'dá nīngá sī rī, Kābīlīkī drī tītī kā ró rī 'dī drī vō rī lâ ró wárāgā 'dī bēzó í'dá sī rī njīzó, gō'dá ngá lédrē-lédrē rī lâ ró sū 'dī 'bá yī 'ásī rī drī tā átázó kī, "Ní ānī."

⁴Nīngá sī, má drī ōjīlā āzā rī 'bá rālē ōsānī kākā ndrīndrī ārī kátí rī drī rī ndrēzó. Gō'dá ófē drī-ācē trá ōjīlā gólā rī 'bá ōsānī 'dī drī rī drī āwā 'bāzó āngó drī, ā'dō ró bē ōjīlā drī ítōzó rī'á īyī úfúlī īyī vō 'ásī. Gō'dá ófē līgú āndrē gólā ōmbā 'ē ká rī trá gólā drī.

⁵Dī vosī rī, Kābīlīkī drī tītī kā ró rī 'dī drī vō nā lâ ró wárāgā 'dī bēzó trá í'dá sī rī njīzó. Gō'dá nīngá rī, ngá lédrē-lédrē nā lâ ró sū 'dī 'bá yī lāfálé sī rī drī ngāzó tā átálé kī, "Ní ānī." Nīngá sī, má drī ōjīlā āzā rī 'bá rālē ōsānī nīnī drī rī ndrēzó ācā trá. Gō'dá ōjīlā 'dī rī'á cú ngá ngá nyānyā ī'bī ká bē yī drīgá.

⁶Má drī gbórókō āzā ārízó tā átá'á kī, "Ōjīlā ā'dō ngá 'ē'ē 'ē'á mbārākā sī āmbā ĩtú kāḷū cé kō'bélé nā ĩfó ĩfī ká tāsī. Gólīyī ā'dō ngá 'ē'á kpá ĩtú kāḷū cé kō'bélé nī-kázīyá 'ā'ī-ārá ká tāsī. Gō'dá kpálé ā'dō bē ĩtī rī, nī ĩcá kō fē lō'wā gólīyī rī 'bá dō ngātá kpá ōdrá lōfólé rī ĩzálé." Má ĩsū tā trá kī, gbórókō má drī ārīlī trá 'dī ā'ū 'dī gólé ngá lédrē-lédrē sū 'dī 'bá yī ngá lésī.

⁷Gō'dá 'dī rī vosī rī, Kābīlīkī drī tītī kā ró rī 'dī drī vō sū lâ ró wárāgā 'dī bēzó trá í'dá sī rī njīzó, gō'dá ngá lédrē-lédrē ādūkū lâ ró rī drī ngāzó tā átálé kī, "Ní ānī."

⁸Gō'dá nīngá sī, má drī ōjīlā āzā rī 'bá rālē ōsānī fōrōyā-fōrōyā ōzō ōcīkā kátí rī drī rī ndrēzó ācā trá. Gō'dá ōjīlā gólā ōsānī rī 'dī drī rī úzī "'Ōdrādrī". Lāmū-āzī gólākā rú lâ rī'á "'Āvōró". Ófē drī-ācē trá gólīyī drī, ā'dō ró bē gólīyī drī ōjīlā úfúzó ālō sū āngó ká 'ásī āwā sī, lōfó sī, ngá lāzé sī, gō'dá kpá kōrōnyā ōnjī ōmā ká rī 'bá yī sī.

⁹Gō'dá nīngá sī, Kābīlīkī drī tītī kā ró rī 'dī njīlī bē vō njī lâ ró wárāgā 'dī bēzó trá í'dá sī 'dī rī, má drī tārābízā drī lâ ā'bālē ādī gólā édélé dáābō 'ásī rī sī rīzó ngá ājí bē ōzō bāhūrū kátí rī zālē drī lâ ngá fēfē ró Ōvārī drī rī ndrēzó. Gō'dá zélé lâ 'á rī, má drī ōjīlā gólīyī Ōvārī rī ĩfīfī ká ró úfúlī trá tā lēlē gólīyīkā úlī Ōvārī ká 'á rī tāsī gō'dá kpá tā īyā-īyā gólīyīkā Yésū rī tāsī rī ndrēzó.

¹⁰Ōjīlā 'dī 'bá yī rī trá tā átálé ngbálá-ngbálá ró kī, "Nī Ōvārī gólā Kúmú āngī āmākā rī, nī ĩ'dī rī'á ā'dō-ā'dō ánīkā drī 'bālē ngī ōjīlā ndrī ní drī 'bālē rī 'bá yī drī sī, nī gólā káyī vosī cé rī 'bá tā mbī 'élé ĩ'dī rī. 'Dōvó ní ātā drē tā āmā drī, ā'dō rī'á

cälé büüü ángô tú sísí drē ní drí tã ãmákã kîzó gō'dá ní drí kpá lâṅô fězó gólíyî rû jã 'bá trá ní rú gō'dá kpá gólíyî ãmã úfú 'bá rí yí drí yã?"

11Gō'dá 'dĩ vósí, Ôvârí drí ítã mvêêmvê trôzó fêlé gólíyî drí ãlô-ãlô cé tîṭí sôlé, tã tãndí gólíyîkã rí 'bá yí â'dálé. Gō'dá nîngá rí, Ôvârí drí ngãzó tã âátalé gólíyî drí kî, "Dôvó nî tē drē fínyáwá, tâlá ôjílã ícá drē kô, ôjílã ãzã 'bá yí ngá 'ē 'bá ãmákã ró rí 'bá yí áã'dô kpá úfú'á lâ íyî."

12Gō'dá nîngá sî, Kâbîlîkî drî tîṭí kã ró rí 'dî nîlî bē í'dá nî-kázíyá lâ ró wárãgã 'dî tî lâ bēzó 'dî rí, kôrô ñnyákú drí rû íyázó ònjí lâ ró gbî-gbî kînjî-kînjî, ñnîrîkúwá drí â'dézó ñtú lîfî gúndrî-gúndrî gō'dá párá lîfî drí kãzó wâlãkãkã árí kátí.

13Gō'dá ñbî'ñwá gólíyî úrú 'álã rí 'bá yí drí sîzó líkílí rî'á lô'délé ñnyákú drî rûütütü-rûütütü ôzô fê lô'wã kãgũmãã rî-kîkî drí rî'á íyálã gō'dá lô'délé ñnyákú drî rí kátí.

14Gō'dá vō úrú 'álã rí drí rû pãzó ngóló-ngóló ôzô gbürükü pãrē kátí, gō'dá âvîlî lîfî drî 'ásí. Gō'dá únî drí sîzó rî'á âvîlî vō íyíkã rí 'bá yí 'ásí vō 'ãí gólíyî lîmvú ândrê ító 'ã 'á rí 'bá yí bē.

15Á'dô trá nôtí, drē ãkpãkã'dã tã 'dî 'bá yí drí rû 'ē ãkó rí, ôjílã ndrî ãkí ãkó, kúmú gólíyî ãngó drîlî rí 'bá yí, ãmbã-ãmbã ájú 'bū 'bá yí kã rí 'bá yí, gólíyî ngá-tî bē düü rí 'bá yí, gólíyî drî-ãcê bē rí 'bá yí, ngá 'ē 'bá yí gō'dá ôjílã ãzã 'bá yí bē ndrî drí ngãzó íyî lâralé íyî lâpîlî ügî 'ásí, únî lâfálé 'ásí,

16ãwó ngōngô bē únî yí drí rövô yí bē kî, "Nî ânî âsîlî ãmã drî, ã'dô ró bē Ôvârí ôzó ãmã ndrêê kô, gō'dá kpá ã'dô ró bē ãmã drí 'bēzó cú ãwã Kâbîlîkî drî tîṭí kã ró rí 'dî kã 'ásí.

17Kâyî rí 'dî ãcã trá, kâyî gólã gólíyî ãwâlãkã drí ãcãzó tú lâ rí ñ'dî, gō'dá ôjílã ãzãkã ícã kô íyî nyãányã pãlé gólíyî ândrá sî."

TÃ Â'DÃ 7

1Dĩ vósí rí, má drí kpá tã ãzã ndrêzó. Tã má drí ndrêlé rí rî'á mälâyíkã ãzã 'bá yí zãlô sù rî'á íyî âdré'á êsê ãngó kã drî, ngá ndrîngî lâ sù rí 'bá yí 'ásí ndrî. Gólíyî rî'á cú drî-ãcê bē Ôvârí ngá lésí ñlî ândrê ònjí têtê âyézó vîlî ãngó drî sî ndrî. Gólíyî rû ñlî ândrê ngá ndrîngî sù 'dî 'bá yí 'ásí rí trá gágá, tâlá ñlî ngá ndrîngî sù 'dî 'bá yí 'ásí rí ôzó rî kô vîlî. Ítí rí, ñlî vî gō'dá kô vō ãzãkã 'á ãlôlã, gō'dá lé lîmvú drî sî fê yí bē.

2Gō'dá nîngá sî, má drí kpá mälâyíkã Ôvârí kã ãzã gólã ânî 'bá ôjî lésí ró rí ndrêzó. Gólã cú rî'á kãngã Ôvârí kã bē yí drîgã lâmbé ró. Nîngá rí, gólã drí mälâyíkã sù 'dî 'bá yí âzízó gō'dá tã âtázó gólíyî drí kî, 'dôvó gólíyî ãâyê drē drî kô ñlî rú sî ãngó fûlî.

3Gólíyî ôtē drē té büüü ôzô óólô'bã lâmbé Ôvârí kã trá ndrî kãkãrã ngá 'ē 'bá Ôvârí kã rí 'bá yí ándrá-gã-sîlî lâ yí 'ásí rí.

⁴Gõ'dá nĩngá sĩ rĩ, òjílã dũũ lãmbé Ôvârí kâ lô'bãzó trá ándrá-gá-sílí lâ ìyí 'á kàngá sĩ rĩ 'bá yí â'dázó ndrĩ má drí. Ólã gólĩyí cãlé kútũ kámá-ãlô-drĩ-lâ-ngâ-nyâ'dĩ-rĩ-drĩ-lâ-sũ (144,000). Gólĩyí rĩ'á 'bãsurú mũdrĩ-drĩ-lâ-ngâ-rĩ òrĩ òjílã Ísĩrã'élẽ kâ rĩ 'bá yí kâ 'ásĩ ndrĩ.

⁵Gólĩyí rĩ'á òzõ rãlé trá nõ kâtí, Kútũ mũdrĩ-drĩ-lâ-ngâ-rĩ 'bãsurú Yúdã kâ rĩ 'ásĩ Kútũ mũdrĩ-drĩ-lâ-ngâ-rĩ 'bãsurú Rũbénẽ kâ rĩ 'ásĩ Kútũ mũdrĩ-drĩ-lâ-ngâ-rĩ 'bãsurú Gádã kâ rĩ 'ásĩ Kútũ mũdrĩ-drĩ-lâ-ngâ-rĩ 'bãsurú Āsérã kâ rĩ 'ásĩ Kútũ mũdrĩ-drĩ-lâ-ngâ-rĩ 'bãsurú Nãfãtãlĩ kâ rĩ 'ásĩ Kútũ mũdrĩ-drĩ-lâ-ngâ-rĩ 'bãsurú Mãnásẽ kâ rĩ 'ásĩ Kútũ mũdrĩ-drĩ-lâ-ngâ-rĩ 'bãsurú Sĩmónã kâ rĩ 'ásĩ Kútũ mũdrĩ-drĩ-lâ-ngâ-rĩ 'bãsurú Lãvĩ kâ rĩ 'ásĩ Kútũ mũdrĩ-drĩ-lâ-ngâ-rĩ 'bãsurú Ísãkãrã kâ rĩ 'ásĩ Kútũ mũdrĩ-drĩ-lâ-ngâ-rĩ 'bãsurú Zãbũlãnã kâ rĩ 'ásĩ Kútũ mũdrĩ-drĩ-lâ-ngâ-rĩ 'bãsurú Yõsépã kâ rĩ 'ásĩ Kútũ mũdrĩ-drĩ-lâ-ngâ-rĩ 'bãsurú Bẽnĩmónã kâ rĩ 'ásĩ.

⁹Dĩĩ vósĩ rĩ, má drí òjílã tĩlĩlĩ ndrẽzó. Ícã kô gólĩyí lãlé. Òjílã òrĩ 'ásĩ cé tĩtĩ, gõ'dá vò ãngó 'ásĩ rĩ 'bá yí 'ásĩ ãkĩ ãkó, gõ'dá tĩ òjílã drí rĩ'á âtã bê lâ rĩ 'bá yí cé tĩtĩ ndrĩ 'dó bê rĩ'á tólã. Gólĩyí bê rĩ'á âdrẽ'á vò gólã Ôvârí drí rĩzó kĩtĩ ìyĩkã drĩĩ gõ'dá Kãbĩlĩkĩ drĩ tĩtĩ kâ ró rĩ bê rĩ ándrá. Gólĩyí sò 'dó ítã mvẽẽmvẽ 'ĩ, gõ'dá kpã rĩ'á mbĩrã bí bê ìyĩ drĩgã sĩ.

¹⁰Gõ'dá gólĩyí ndrĩ 'dó rĩ'á lóngó ngõ'á ìyĩ kĩ nĩ rĩ, "Ôvârí kúmũ ãmãkã, mã lũyĩ nĩ, tãlã ní pã ãmã trá. Kãbĩlĩkĩ drĩ tĩtĩ kâ ró, mã lũyĩ nĩ, tãlã nĩ rĩ'á ãmã pã 'bá 'ĩ."

¹¹Mãlãyĩkã ndrĩ Ôvârí kâ rĩ 'bá yí âdrẽ ìyĩ trá kĩtĩ ạngĩ gólãkã 'dĩ rú sĩ, gõ'dá kpã gólĩyí sĩsĩ-lésĩ ró rĩ 'bá yí ndrĩ ngã lédrẽ-lédrẽ sũ 'dĩ 'bá yí bê. Gólĩyí ngã ndrĩ 'dó ìyĩ lĩfĩ ãkólẽ vũdrĩ gõ'dá Ôvârí rĩ ìnjĩzó.

¹²Gõ'dá gólĩyí kĩ nĩ rĩ, "Ãwô-'dĩ, ãwô-'dĩ. Rĩ'á Ôvârí ãmãkã rĩ 'dĩ, ìcã trá òjílã ndrĩ drí ânĩ lũyĩlĩ, ãwô-ítĩ 'ẽzó ní drí gõ'dá kpã ânĩ ìnjĩlĩ. Nĩ 'dĩ mbãrãkã ndrĩ lĩpĩ 'ĩ, gõ'dá kpã tã nĩnĩ lĩpĩ 'ĩ, gõ'dá kũmũ bê zãã gbãdũ. Ãã'dô ítĩ."

¹³Gõ'dá nĩngá sĩ, sĩsĩ lé 'bá ãlô drí ngãzó ãmã ìjĩlĩ kĩ, "Nĩ nĩ òjílã ítã mvẽẽmvẽ sò 'bã nõ 'bá yí trá yã? Nĩ nĩ vò gólĩyí drí ânĩzó rĩ trá yã?"

¹⁴Ítĩ rĩ, má drí tã-drĩ lôgõzó gólã drí kĩ, "Ãmbã ãmãkã, ní â'dô ìcã'á nĩ tã 'dĩ â'dálẽ má drí." Ítĩ gólã kĩ má drí rĩ, Nõõ 'bá yí rĩ'á òjílã gólĩyí lãnõ ândrẽ njĩ 'bã trá ìyĩ drĩĩ, gõ'dá rĩ 'bá ìyĩ trá tã lãlẽ sĩ Ôvârí 'á rĩ 'bá yí 'dĩ. Gólĩyí jĩ ítã ìyĩkã rĩ 'bá yí trá Kãbĩlĩkĩ drĩ tĩtĩ kâ ró rĩ ãrĩ lâ sĩ, ã'dô ró bê ítã rĩ 'dĩ 'bá yí drí wãzó bê ngbãngbã kólã-kólã.

¹⁵Tã ífĩ gólĩyí drí rĩzó âdrẽlé kĩtĩ Ôvârí kâ ándrá ùrĩ ãkó rĩ 'dĩ rĩ'á 'dĩ. Gólĩyí rĩ'á Ôvârí rĩ lũyĩ'á ìtũ gõ'dá ngãçĩ zĩ jó Ôvârí kâ 'á. Gõ'dá Ôvârí rĩ gógó ífĩfĩ lâ â'dô sũ'á gólĩyí rú, tãlã tã ãzãkã òzó gólĩyí dõõ kô.

¹⁶Lõfó 'é gólĩyí kô ó'dĩ gõ'dá kpã lĩmvũ lôvó bê. Ìtũ ãmẽ zãã gólĩyí kpã kô ó'dĩ, tãlã Kãbĩlĩkĩ drĩ tĩtĩ kâ ró kúmũ gólĩyĩkã ró rĩ â'dô gólĩyí vò ndrẽ'á òzõ lôkĩ 'bã drí kãbĩlĩkĩ ìyĩkã vò lâ ndrẽrẽ kâtĩ. Gólã â'dô gólĩyí bĩ'á ãjĩlĩ lĩmvũ lédrẽ-lédrẽ ãfẽ 'bã rĩ mvũlĩ óró

sê 'bá kô rî 'álâ. Gõ'dá Ôvâri â'dô ìlindrî lî'á ngbá gólîyî lîfî sî. Ìzã lànõ kâ ícá gõ'dá kô gólîyî 'èlê kpá ó'dí.

TĀ Ā'DĀ 8

¹Dĩ vósî rî, Kábîlîkî drî títî kâ rî 'dî drî vò bélé njî-drî-lâ-rî lâ ró rî njîzó. Gõ'dá gólâ njîlî bê í'dá rî 'dî zôényê ítî rî, ngá cé títî drî ágízó rîlî kó njürû dĩdî cälê ìtú-pá ãlô rî ító 'à lâ kâtí.

²Nĩngá sî, mālāyíkā njî-drî-lâ-rî gólîyî rî 'bá ìyî trá ãnyî Ôvâri lăgátî 'dî 'bá yî ófê gúníyá trá gólîyî drî ãlô-ãlô.

³Gõ'dá mālāyíkā āzâ drî ngāzó ânîlî âdrélé tārābízā rîzó ngá ājî bê òzō bāhūrū kâtî rî zālê drî lâ rî ândrá. Tārābízā 'dî gólâ drî lâ â'bālê âdî gólâ dáābō 'ásî rî sî rî 'dî rî'á kîfî Ôvâri kâ ândrá. Mālāyíkā 'dî cú rî'á sāānî āzâ êdélê dáābō 'ásî rîzó ngá ājî bê 'dî zālê 'á lâ rî bê yî drígá. Ófê ngá ājî bê 'dî trá rōō, ā'dô ró bê gólâ drî òcîkâ lâ ê'bélé kpākâ ãlô rātāā bê òjîlā ndrî Ôvâri kâ drígá sî tārābízā 'dî drî ngá fêfê ró Ôvâri drî.

⁴Gõ'dá nĩngá sî, òcîkâ lâ òngâ ró bê kûlî-kûlî ùrû Ôvâri ngálâ rātāā òjîlā Ôvâri kâ kâ rî 'bá yî bê.

⁵Dĩ vósî, mālāyíkā rî 'dî drî lāsî ìlā âtrōzó tārābízā 'dî drî sî dĩû 'bālê sāānî dáābō ró 'dî drî gõ'dá dälê āngó drî gõ'dá mōgbará drî ndrōzó lî-lî-lî gõ'dá lăgû-lăgû bê nâ-nâ. Nĩngá sî ìnyákú drî rû ìyázó kōgbō-kōgbō.

⁶Dĩ vósî rî, mālāyíkā njî-drî-lâ-rî gólîyî â'dó 'bá ìyî gúníyá njî-drî-lâ-rî 'dî 'bá yî bê rî drî ngāzó ìyî 'dêlê gúníyá rî 'dî 'bá yî êdélê njāā vólê.

⁷Gõ'dá, gólâ sîsî rî drî íyíkâ rî vōzó. Gõ'dá ítî rî, sî lāsî bê, rû ònjá 'bá trá ārî bê ãlô rî drî â'dézó ìnyákú drî. Lāsî â'dê gõ'dá ãlô nâ 'ásî ngá āngó kâ rî 'bá yî lôzālê, fê yî bê gõ'dá kpá òmā yî bê ndrî.

⁸Nĩngá sî gõ'dá, gólâ rî lâ ró rî drî kpá íyíkâ rî vōzó. Gõ'dá ítî rî, ngá āzâ ókîzō únî āngî kâtî, vê'á lāsî ró áâvû trá lîmvû ândrê 'á, gõ'dá lîmvû ândrê ãlô nâ 'ásî rî drî rû jázó â'dólê ārî ró.

⁹Ítî rî, ãlô nâ 'ásî ngá lédrê-lédrê lîmvû 'dî 'á rî kâ drî ôdrāzó, gõ'dá kpá ãlô nâ 'ásî kōlóngbō lîmvû 'dî 'á rî 'bá yî kâ drî òñōzó cînyî-cînyî.

¹⁰Gõ'dá gólâ nâ rî drî kpá íyíkâ rî vōzó. Ítî rî, 'bî'bîwá ândrê drî â'dézó 'bûlê lésî nyā ókîzō ãlîká ótó 'î kâ rî 'dî. Gõ'dá drîlâ áyágá lîmvû bê gõ'dá óró yî bê rî 'bá yî ãlô nâ 'ásî lâ ìzāzó ndrî.

¹¹Úzî 'bî'bîwá rî 'dî rû lâ "'Gîgî'", tālâ gólâ 'ê ãlô nâ 'ásî lîmvû kâ trá 'dó â'dólê ãlî ró. Gõ'dá ítî rî, òjîlā dĩû ôdrā trá lîmvû rî 'dî mvûmvû lâ drî sî.

¹²Gõ'dá nĩngá sî, mālāyíkā sû lâ ró rî drî kpá ngāzó íyíkâ rî vólê. Gõ'dá ítî rî, ìtú lîfî ũrûkâ, gõ'dá kpá párá lîfî, gõ'dá 'bî'bîwá lîfî yî bê drî â'dézó 'dó āgû ìnîrîkúwá ró,

ã'dô ró bê võ ì'í drí á'dózó mvũmvũ ró. Gõ'dá võ ì'í drí á'dózó kpá yú'dáwá ìtú-pá ùrùkà ìtú kà sī gõ'dá kpá ìtú-pá ùrùkà ngácì kà sī.

¹³Nĩngá sī, má drí árí ndrèzó rĩ'á ngã'á ùrú 'bũú ágá 'álá. Drílá áwó ngõzó ngbálá-ngbálá kī, "Ìzã kőkõ, ìzã kőkõ. Ìzã kőkõ trá áca'á gólíyí rĩ 'bá ãngó 'á rĩ 'bá yí drĩ, òzõ gólíyí áarĩ ìyí gũníyá áwó gólíyí nã mǎlǎyíkã lǎkí 'bá nã rĩ 'bá yí drí 'è'á võ lâ rĩ trá rĩ."

TĀ Ā'DĀ 9

¹Nĩngá sī, mǎlǎyíkã gólá nĭ lâ ró rĩ drí gũníyá íyíkã rĩ átrõzó kpá võlé. Gõ'dá má drí òjílã ázã òzõ ì'bĭ'bĭwá kátí rĩ ndrèzó á'dè trá ìnyákú drĩ 'bũú lésí. Ófē mǎfõtáá 'bú ándrē dĭ ngĭlĭ-ngĭlĭ rĩ kã trá gólá drĭgá 'bú rĩ 'dĭ tĭ lâ nĭjzõ.

²Ītí rĩ, òjílã rĩ 'dĭ drí 'bú ándrē rĩ 'dĭ tĭ lâ nĭjzõ. Gõ'dá kôrô 'wãã òcĭkã gólá ânĭ 'bá gúndrĭ-gúndrĭ rĩ drí võ ámbĭzó áfõlé ìvĭ 'álá. Gõ'dá drílã ìtú lĭfĭ lĭmózõ kpũú-kpũlũ-kpũkpũ ndrĩ, gõ'dá võ jǎlé á'dólé ngácì ró.

³Nĩngá òcĭkã rĩ 'dĭ 'ásĭ rĩ, òmbĭ drí ádízó áfõlé ònjĭ lâ ró ìnyákú drĩ bĕlé sĕrĕ-sĕrĕ. Ófē mbârākã trá òmbĭ rĩ 'dĭ 'bá yí drí ngá lôzãzó òzõ ótónyĭ drí ngá lôzãrĕ rĩ kátí.

⁴Áátã tã trá kpá òmbĭ rĩ 'dĭ 'bá yí drí kĭ, gólíyĭ ònyã òmã bĭ gõ'dá fĕ bĭ bê kô'dáwá. Gõ'dá võ lâ 'á rĩ, gólíyĭ òlõzã bê-rĩ òjílã gólíyĭ á'dó 'bá cú ĩtĭ lãmbé Ôvãrí kã ákó ìyĭ ándrá-gá-sĭlĭ 'ásĭ rĩ 'bá yí ĩ'dĭ.

⁵Ólĕé tã-drĭ kô òmbĭ rĩ 'dĭ 'bá yí drí òjílã úfúzõ úfũ. Bĕ-rĩ, gólíyĭ òlõ'è òjílã lârákô ĩ'dĭ cǎlé párá nĭ. Lãrákô 'è'è rĩ 'dĭ òõfĭ ró bê lâzélé òjílã rĩ 'dĭ 'bá yí rú òzõ ótónyĭ drí 'díyĭ zãrĕ trá nĭ rĩ kátí.

⁶Gõ'dá párá nĭ rĩ 'dĭ 'bá yí 'á rĩ, òjílã á'dô ìyĭ tã lĕ'á ôdrãzó, gõ'dá ôdrã lĕé tã kô gólíyĭ úfúzõ.

⁷Ômbĭ rĩ 'dĭ 'bá yí lĕndrĕ ángĭ ángĭ ró gõ'dá kpá ùrĭ-gã-dĕ ró òzõ òsãní gólíyĭ 'bálé trá nĭãã áwã 'ézõ rĩ 'bá yĭ kátí. Gólíyĭ cú rĩ'á drĭ-gbádá bê lãgũ-lãgũ ró rõwã-rõwã. Nĭlĭ lâ yĭ lĕndrĕ òzõ òjílã mvá kã rĩ 'bá yĭ tĭ.

⁸Gõ'dá drĭ-'bí lâ yĭ 'dó rĩ'á ácĕ-ácĕ mĭlĭyá-mĭlĭyã òzõ òkó ùrùkã 'bá yĭ drĭ-'bí lâ kátí. Gõ'dá gólíyĭ sĭ 'dó rĩ'á ngĭlĭ-ngĭlĭ cĭcĭ ró òzõ kãmĭ kã rĩ 'bá yĭ tĭ.

⁹Ágásĭ lâ yĭ rĩ'á kãgã'dã ĩtĭ òzõ áđĭ gólá ájú 'bũ 'bá yĭ kã rĩ'á ásalá ìyĭ ágásĭ 'á ìyĭ pǎlé ájú 'bũ võ 'ásĭ rĩ 'bá yĭ kátí. Gõ'dá úfú lâ yĭ áyĭ rĩ'á òzõ áràbíyã òsãní drí rĩ'á òsélã nĭzó ájú 'bũlĭ rĩ 'bá yĭ áyĭ lâ yĭ kátí kĭ-kĭ-kĭ.

¹⁰Gólíyĭ kpá cú ávĭ bê, gõ'dá ávĭ lâ yĭ 'dĭ tĭ áđũkũ 'ásĭ rĩ, ó'dógófĭ 'dó bê òzõ ótónyĭ kátí. Mbârākã lâñõ fĕzó òjílã drí párá nĭ 'dĭ rĩ'á ávĭ rĩ gógó cú ó'dógófĭ bê 'dĭ 'á.

¹¹Kúmú gólá òmbĭ rĩ 'dĭ 'bá yĭ drĭlĭ rĩ rĩ'á mǎlǎyíkã ònjĭ gólá rĩ 'bá 'bú ándrē 'dĭ vó lâ ndrĕlé rĩ ĩ'dĭ.

¹²Nõõ rĩ'á tã áđũkũ lâñõ ángĭ sĭsĭ rĩ kã ĩ'dĭ. Gõ'dá lâkĭ lâñõ ázã 'bá yĭ rĩ 'è 'bá trá ácálé rĩ 'bá yĭ ĩ'dĭ.

¹³Gõ'dá nĩngá sī, mālāyíkā gólā njī-kázíyá lâ ró rī drī kpá gúníyá íyíkā rī vózó. Gõ'dá gólá vô bê trá rī, gbórókō drī tā átázó tārābízā rízó ngá ǎjī bê rī zālé drī lâ rī zēlé lésī ró.

¹⁴Ítí rī, gbórókō 'dī drī tā átázó mālāyíkā gólā njī-kázíyá ró cú gúníyá bê rī drī kī, "Ní ìnjī mālāyíkā Sātānā ká gólíyī sū òmbélé ìyī trá lĩmvú zǐlī Yũfērétē 'dī rú 'dī 'bá yī vólé."

¹⁵Gõ'dá ítí rī, mālāyíkā rī 'dī 'bá yī ìnjízó, ǎ'dô ró bê nĩlī nĩ'á ǎlô nā 'ásī òjílā ká ǎngó drī sī ndrī rī úfúlí. Óòmbē mālāyíkā sū rī 'dī 'bá yī tólá sísí 'dī rĩ'á ìtú-pá rī gólá Ôvārí drī 'bálé trá kǎyī rī gógó 'dī sī, gõ'dá párá rī gógó ndrô rī 'dī 'á rī tēlé.

¹⁶Mālāyíkā 'dī 'bá yī, má ndrē ǎjú 'bū 'bá gólíyíkā trá ndrī òsánī bê. Áá'dá gólíyī lālā má drī ndrī rĩ'á zālô mĩllyóní kámá-rī (200,000,000). ǎjú 'bū 'bá rī 'dī 'bá yī 'dó rĩ'á ngá ǎjú 'bū ká bê ǎdī 'ásí ǎ'bô-ǎ'bô ró gólíyī ǎgásí ǎkólé. ǎdī rī 'dī rĩ'á kǎákā ró òzô lǎsí kátí, gõ'dá kpá kǎ'dǎ-kǎ'dǎ ró òzô lĩmvú ǎndrē drī kátí, gõ'dá kpá rĩ'á lâwá-lâwá ró. Gõ'dá òsánī rī 'dī 'bá yī drī lâ rĩ'á òzô kǎmī kátí. Lǎsí, òcíkā bê gõ'dá kpá ngá ǎjī gǎgǎ bê rĩ'á ǎfô'á sī-'bálé lâ ìyī 'ásí.

¹⁸Gõ'dá ǎlô nā 'ásí òjílā ká ǎngó 'á rī drī òdrǎzó, tǎlā ngá-tī nā ǎfô 'bá òsánī sī-'bálé 'ásí 'dī 'bá yī drī sī.

¹⁹Mbārākā òsánī 'dī 'bá yī ká òjílā úfúzó ì'dī sī lâ rī rĩ'á gólíyī sī-'bálé 'ásí gõ'dá gólíyī ǎví bê. Gólíyī ǎví drī rĩ'á òzô ìnjī drī kátí. Òsánī rī 'dī 'bá yī ǎví drī lâ ìcā kpá rĩ'á òjílā òcílí òzô ìnjī kátí.

²⁰Gõ'dá rī, òjílā gólíyī lâkí 'bá òdrā 'bá kô rī, lēé ìyī kó kô zǎâ drī ǎdílí. Gólíyī sô trá zǎâ rĩ'á lĩfí 'bálé ngá gólíyī òzô òjô yī kátí rī vó, gõ'dá kpá rízó zǎâ rĩ'á ngá gólíyī òjílā drī êdéle nĩ òzô mélé kátí lǎndrī yī bê rī ìnjílí ì'dī Ôvārí pǎtī rī ìnjī-ìnjī lâ vó 'á. Ngá rī 'dī 'bá yī ìcā kô vô ndrēlé, ngátá tā ǎrílí gõ'dá kpá ngátá lǎmúlí.

²¹Òjílā rī 'dī 'bá yī ǎyé òjílā ǎzī úfū-úfū kpá kô'dáwá, ngátá òlē, ngátá ngbángá fēfē, ngátá ǎvē gõ'dá ùgū bê rī kpá kô. Gólíyī sô drī trá zǎâ rĩ'á 'élé ìyī ì'dī.

Tǎ Á'DÁ 10

¹Nĩngá sī, tā ndrī 'dī 'bá yī vólé drī lâ 'ásí rī, má drī mālāyíkā ǎzā ndrēzó, gólá ǎnī 'bá cú mbārākā ǎngí bê 'būú lésí ìnyákú drī rī. Mbārāsāsā lǎgū-lǎgū lĩmô rú'bá lâ trá ndrī. ǎjúní kpá bê rĩ'á gbāâ dīrī gólá rī drī rú sī. Gólá rī nĩlī rĩ'á òzô ìtú kátí lǎgú'á lǎwū-lǎwū, gõ'dá gólá rī pá yī rĩ'á òzô fē ǎlī gólá lǎsí drī rúlí gõ'dá rĩ'á cĩ'á nyānyā rī kátí.

²Mālāyíkā rī 'dī rĩ'á cú wārǎgǎ bí fĩnyáwá bê yī drīgá ìnjī-ìnjī lâ ró. Gólá ǎnī ìyī pá-ágó tólé lĩmvú ǎndrē drī gõ'dá kpá ìyī pá-lĩjī tózó ìnyákú drī.

³Gõ'dá gólá drī trézó gbórókō ǎmbá sī úlī bê úrú òzô kǎmī drī tā dīrī kátí. Gõ'dá gólá trélé bê trá rī, má drī gózó mōgbárá úfū-úfū kpērē-kpērē rī 'bá yī ǎrílí ǎndálá njī-drī-lâ-rī. Mōgbárá úfū-úfū 'dī rĩ'á úlī 'í.

⁴Gõ'dá mōgbará 'dī ûfũ bê trá úlĩ bê ândâlâ n̄jĩ-drĩ-lâ-rĩ, ítĩ rĩ, mâ trá ãnyĩ 'ě'á tâ gólĩyĩ má drĩ ârĩlĩ 'dĩ 'bá yĩ ãgĩlĩ, gõ'dá Ôvârí rĩ úlĩ drĩ â'úzó 'bũũ lésĩ kĩ, "Nĩ ãgĩ tâ 'dĩ 'bá yĩ kô, nĩ âyê tâ rĩ 'dĩ 'bá yĩ rĩlĩ tâ kírĩwá ró."

⁵Gõ'dá nĩngá sĩ, mālāyĩkã gólâ pá-ágó lâ drĩ 'bālê lĩmvũ ândrê drĩĩ gõ'dá pá-lĩjĩ lâ drĩ 'bázó ãnyákú drĩĩ 'dĩ drĩ íyĩ drĩ-ágó ãngázó gólê 'bũũ 'álâ ró.

⁶Gõ'dá drĩlâ ngázó tâ 'bālê mbârâkã Ôvârí gólâ rĩ 'bá zãã gbádú ãdũkũ ãkó rĩ kã 'á, Ôvârí gólâ vò úrú 'álâ rĩ 'bã 'bá ãngó drĩ bê gõ'dá kpá ngá lédrê-lédrê 'á lâ rĩ 'bá yĩ bê ndrĩ rĩ. Gólâ kĩ nĩ rĩ, "Ôvârí tée tâ ãzã gõ'dá kô. Ītũ-pá âcã trá ĩ'dĩ nũ."

⁷Nĩ ârĩ drê, õzõ mālāyĩkã gólâ n̄jĩ-drĩ-lâ-rĩ lâ ró rĩ õvô gũnĩyã trá rĩ, Ôvârí â'dô tâ íyĩkã 'bālê trá rĩ 'ě'á rũ ndêlé, nyê õzõ gólâ drĩ â'dálê trá sĩsĩ tâ ãngũ 'bá íyĩkã gólĩyĩ rĩ 'bá tâ âtĩ-âtĩ íyĩkã â'dálê õjĩlã drĩ rĩ 'bá yĩ drĩ rĩ tí kĩ nĩ rĩ, yĩ tée ngá ãzã gõ'dá kô ãmbã õjĩlã íyĩ ífĩfĩ kã ró rĩ 'bá yĩ pãzó gõ'dá lâñõ fêzó gólĩyĩ tâ íyĩkã gã 'bá dó rĩ 'bá yĩ drĩ."

⁸Gõ'dá nĩngá sĩ, má drĩ kpá Ôvârí rĩ úlĩ ârízó 'bũũ lésĩ kĩ, "Dõvó nĩ nĩ wárãgã fĩnyáwá tĩ lâ ãnjĩlĩ ãnjĩ 'dĩ trõlê mālāyĩkã gólâ rĩ 'bã âdrêlé gõ'dá pá lâ ãlô rĩ drĩ 'bázó lĩmvũ ândrê drĩĩ gõ'dá ãzã rĩ drĩ â'dózó íyĩkã ãnyákú drĩĩ 'dĩ drĩgã sĩ."

⁹Gõ'dá ítĩ rĩ, má drĩ ngázó nĩlĩ mālāyĩkã 'dĩ ngálâ wárãgã rĩ 'dĩ âtrõlê. Gõ'dá gólâ kĩ má drĩ rĩ, "Nĩ trõ, nĩ nyã ró. Â'dô â'dó'á ôrê-ôrê ró õzõ ápé kãtĩ nĩ drĩ nyãrê lâ 'á, gõ'dá â'dô â'dó'á õnjĩ ró nĩ 'á lâ."

¹⁰Ítĩ rĩ, má drĩ wárãgã rĩ 'dĩ trõzó drĩgã lâ sĩ gõ'dá nyãlé. Wárãgã rĩ 'dĩ rĩ'á ôrê-ôrê ró pãtĩĩ õzõ ápé kãtĩ âmã sĩ-'bálê 'á, gõ'dá má tẽ bê má 'á rĩ, rĩ'á õnjĩ ró.

¹¹Gõ'dá nĩngá sĩ rĩ, mālāyĩkã 'dĩ drĩ tâ âtázó má drĩ kĩ, "Dõvó nĩ rĩ zãã tâ âtĩ-âtĩ Ôvârí kã âtálê õrĩ ndrĩ ãngó drĩ kã rĩ 'bá yĩ drĩ ãkĩ ãkó gõ'dá kpá kúmú gólĩyĩkã rĩ 'bá yĩ drĩ, â'dô ró bê gólĩyĩ drĩ drĩ âdĩzó tâ õnjĩ ĩyĩkã rĩ 'bá yĩ 'ásĩ."

TÃ Â'DÃ 11

¹Dĩĩ vósĩ rĩ, ódrĩ fê mvã ngã ĩ'bĩ kã fêzó má drĩgã. Yésũ kĩ má drĩ rĩ, Nĩ ngã úrũ nĩ'á vò gólâ õjĩlã âmákã drĩ rĩzó rãtãã 'elê Ôvârí drĩ rĩ ĩ'bĩlĩ, gõ'dá nĩ ĩ'bĩ ró kpã tãrãbĩzã gólâ rĩzó ngã ãjĩ bê rĩ zãlé drĩ lâ rĩ. Gõ'dá nĩ lâ ró bê kpã õjĩlã rĩ 'bã rãtãã 'elê Ôvârí drĩ tólã rĩ 'bã yĩ.

²Kpálê ítĩ rĩ, nĩ ĩ'bĩ ã'dĩ-drĩ gólâ jó ãngĩ Ôvârí kã 'dĩ kã kô. Nĩ âyê ĩ'bĩ ãkó lâ, tãlã ã'dĩ-drĩ rĩ 'dĩ rĩ'á õrĩ ãzã 'bã yĩ ndrĩ rĩ kã. Ôrĩ ãzã 'dĩ 'bã yĩ â'dô ĩyĩ Yêrõsãlémã rĩ rũ'á rĩzó 'á lâ párá nyã'dĩ-rĩ-drĩ-lâ-rĩ ãjú 'bũ 'bã tâ trõ 'bã trá rĩ yĩ 'bã yĩ ró.

³Mã â'dô tâ mbĩ 'bã âmákã rĩ rĩ 'bã yĩ jõ'á. Gólĩyĩ â'dô ítã ĩzã kã sõ'á, tãlã gólĩyĩ â'dô tâ ĩyã'á õjĩlã ndrĩ drĩ drĩ âdĩzó. Mã â'dô drĩ-ãcê âmákã tâ âmákã âtázó õjĩlã drĩ kãyĩ kũtũ-ãlô-kãmã-rĩ-drĩ-lâ-ngã-nyã'dĩ-nã (1,260) sĩ rĩ fẽ'á gólĩyĩ drĩ.

4Nĩ ndrê drê, fê rĩ gólĩyĩ rĩ 'bá dō lōfōlé 'dĩ 'bá yĩ gō'dá kpá lám̄bā rĩ âdré 'bá ãnyĩ Ôvârí gólâ ãngó drĩ 'bā 'bá rĩ ândrá 'dĩ 'bá yĩ ĩ'dĩ lām̄bé rĩ 'bá tã mbĩ 'bá rĩ 'dĩ 'bá yĩ â'dalé rĩ ĩ'dĩ.

5Ōzō òjílā āzā ālō ũũjũ tã trá 'ězō tã ònjĩ 'élé tã mbĩ 'bá rĩ 'dĩ 'bá yĩ drĩ rĩ, lāsĩ â'dô âfō'á gólĩyĩ sĩ-'bálé 'ásĩ òjílā rĩ gólĩyĩ ãjú-'bá-ãzí ró 'dĩ 'bá yĩ lôzālé ôdrālé ngbá. Látĩ rĩ 'dĩ 'á rĩ, òjílā āzā gólâ tã ũũ 'bá tã ònjĩ 'ězō gólĩyĩ drĩ rĩ, pātĩĩ ãdũkũ gólâ 'dĩ kã íyĩkã ĩnyákũ kãâ â'dô 'dē'á nĩ gólâ bílĩ.

6Kâyĩ gólĩyĩ tã mbĩ 'bá rĩ 'dĩ drĩ rĩzō rĩ'á tã âtĩ-âtĩ Ôvârí kã íyálé rĩ, gólĩyĩ rĩ'á cú drĩ-âcê bê ôzê 'bázō 'dĩlĩ kô, gō'dá kpá drĩ-âcê bê ĩm̄vũ ĩnyákũ drĩ rĩ 'bá yĩ ôjázō â'dólé ārí ró, gō'dá kpá lãṅō tĩ dũũ ākĩ ākō ãngó 'á rĩ 'bá yĩ 'bálé â'dólé, òzō gólĩyĩ drĩ njĩlĩ 'élé rĩ tí.

7Ōzō gólĩyĩ òndē tã íyâ-íyâ tã âtĩ-âtĩ Ôvârí kã 'dĩ kã trá rĩ, kōrōnyã ândrê ũjã ũrĩ-gã-dē gólâ ãjú 'bũ 'bá Sātánā kã ró rĩ â'dô âfō'á 'bũ ândrê dĩ ngĩlĩ-ngĩlĩ 'dĩ 'ásĩ 'dēlé òmbā bê tã mbĩ 'bá rĩ 'dĩ 'bá yĩ drĩ. Gólâ â'dô gólĩyĩ úfú'á.

8Gō'dá tã mbĩ 'bá 'dĩ 'bá yĩ ävō lâ yĩ â'dô âyĩ'á látĩ ąngĩ gólĩyĩ jãrĩbã kã rĩ 'bá yĩ 'á vō Kúmú ãmákã Yésũ rĩ füzó rĩ 'á. Úlĩ m̄nĩgō sĩ rĩ, úzĩ jãrĩbã rĩ 'dĩ trá Sōdómō, gō'dá kpá Māsĩrĩ, tãlā òjílā rĩ 'bá vō 'dĩ 'bá yĩ 'ásĩ rĩ ĩ'dĩ rĩ 'bá òjílā Ôvârí kã úfúlĩ rĩ 'bá yĩ ĩ'dĩ.

9Gólĩyĩ ävō â'dô âyĩ'á vũdrĩ kâyĩ nã cú ító 'â lâ bê, òjílā òrĩ cé tĩtĩ ãlō-ãlō â'dô íyĩ ânĩ'á ndrēlā. Gólĩyĩ â'dô gã'á dó tã mbĩ 'bá 'dĩ 'bá yĩ ävō lâ yĩ trólé 'bálé 'bũ 'á.

10Ōjílā ãngó drĩ sĩ gólĩyĩ rũ jã 'bá trá Ôvârí rũ rĩ 'bá yĩ â'dô â'dó'á íyĩ äyĩkō ró, tãlā òjílā rĩ 'dĩ 'bá yĩ ävō lâ tãsí. Ítĩ rĩ, gólĩyĩ â'dô ngá fēfē fē'á íyĩ äzí-ãzí yĩ drĩ, tãlā tã âtĩ-âtĩ òjílā rĩ 'dĩ 'bá yĩ drĩ íyálé 'dĩ 'bã òjílā trá ndrĩ òmbā ró.

11Gō'dá kâyĩ nã cú ító 'â lâ bê rĩ vósĩ, mã Yōwánĩ ndrê Ôvârí trá rĩ'á lôvó-lôvó lédrē-lédrē kã rĩ vō'á ävō rĩ 'dĩ 'bá yĩ 'á, gō'dá ävō rĩ yĩ drĩ ngãzō âdrélé úrũ lédrē-lédrē ró íyĩ. Ítĩ rĩ, ũrĩ tã 'dĩ kã drĩ gãzō òjílā rōō gólĩyĩ tã rĩ 'dĩ ndrē 'bá trá 'dĩ yĩ rũ.

12Nĩngá sĩ, Ôvârí drĩ tã âtázō 'bũũ lésĩ ngbálá-ngbálá tã mbĩ 'bá rĩ 'dĩ 'bá yĩ drĩ kĩ, "Nĩ ânĩ nōlé." Ítĩ rĩ, gólĩyĩ drĩ ngãzō nĩlĩ mbārāsāsã lãgũ-lãgũ 'ásĩ nĩ'á filĩ vō gólâ Ôvârí kã rĩ 'álâ, ãjú-'bá-ãzí ndrĩ gólĩyĩkã rĩ ĩfĩ drĩ lâ yĩ 'á.

13Gō'dá 'wãâ kōrō ĩnyákũ drĩ ngãzō rũ íyálé gbĩ gbĩ gbĩ rōō lâ ró. Ítĩ rĩ, ãlō mũdrĩ 'ásĩ jó jãrĩbã 'dĩ kã kã ũrũkã lâ drĩ lô'dézō gō'dá òjílā úfúlĩ zālō kútũ njĩ-drĩ-lã-ngã-rĩ (7,000). Gō'dá ũrĩ drĩ gãzō òjílā ãmbúkũ lãkĩ 'bá lédrē-lédrē ró rĩ 'bá yĩ rũ, gō'dá gólĩyĩ drĩ 'dézō rĩ'á Ôvârí rĩ ĩnjĩlĩ ũrĩ drĩ. Gólĩyĩ kĩ, "Ôvârí gólâ 'bũũ 'álâ rĩ ĩ'dĩ rĩ'á ãmbã kōrō."

14Dĩ ĩ'dĩ rĩ'á lãṅō ândrê ândrê rĩ lâ ró rĩ 'bá yĩ ĩ'dĩ, gō'dá ngbãângbãno rĩ, lãṅō ândrê nã lâ ró 'ē 'bá 'ē'á â'dólé rĩ ĩ'dĩ nō.

15Dĩ vósĩ, mālãyĩkã njĩ-drĩ-lã-rĩ lâ ró rĩ drĩ ngãzō gũnĩyã íyĩkã rĩ vólé. Gō'dá 'wãâ má drĩ òjílā dũũ gbórókō ârízō úlĩ átã'á 'bũũ lésĩ ngbálá-ngbálá kĩ, "Ngbãângbãno,

Ôvârí yî Yésũ gólâ drí âjólé ãngó nõ 'á rî bê, gólîyî ï'dî Kúmú ró kúmú ndrî ãngó 'á nõ 'bá yî drîlî ãdûkû ãkó zãâ."

¹⁶Gõ'dá sîsî lé 'bá gólîyî nyâ'dî-trá-drî-lâ-ngâ-sû gólîyî rî 'bá kîťî kûmû ïyîká kâ drî Òvârí ândrá rî drí ngãzó ïyî drî âsôlé ïnyákú drîťî gõ'dá Ôvârí rî ïnjîlî.

¹⁷Gólîyî kî, "Ôvârí Kúmú ãmákâ, nî rî'á mbârâkâ ndrî lípî ró, ní â'dô trá bê kó ïtô vò 'ásî gõ'dá kpá â'dó 'bá bê ngbãângbânô, mã 'ê ãwô-ïťî ní drí, tãlâ nî cú rî'á mbârâkâ ãmbá bê, gõ'dá tã ánikâ â'dâ trá kî, nî rî'á kúmú 'î ãngó drîlî.

¹⁸Õrî ndrî rî'á ïyî 'álé âdrâ bê rôô ní rú, gõ'dá ãndrô nõ rî trá rî'á kâyî gólâ gólîyî drí 'álé âdrâ ánikâ gólîyî rú rî ndrêzó rî ï'dî. Kâyî gólâ ní drí lâñô fêzó gólîyî ndrî ôjîlâ ánikâ úfú 'bá rî 'bá yî drí rî âcâ trá. Gõ'dá kâyî gólâ ní drí drî-'â fêzó lâjô'bá ánikâ tã ângû 'bá ró rî 'bá yî drí gõ'dá gólîyî ndrî áni ïnjî 'bá ró rî 'bá yî bê rî ï'dî nõ. Kâyî âcâ trá ôjîlâ gólîyî ãngó 'á rî 'bá âzî-âzî âdólé tã ònjî 'êlé rî 'bá yî úfúzô."

¹⁹Gõ'dá nîngá sî, jó tîlî-tî jó Ôvârí kâ kâ gólâ 'bûu 'álâ rî drí rû njîzó hõwêê. Jó 'dî 'á tólâ rî, mã ndrê sãndúkû gólâ cú tã-drî lêlê Ôvârí kâ 'bãlé ôjîlâ ïyîká bê rî bê yî 'á rî trá. Íťî rî, vò drí lâgúzô ndrãndrá, mõgbará drí lôndrózó, gõ'dá ïnyákú drí rû ïyázô kõgbô-kõgbô, gõ'dá sî drí lô'dézô ònjî lâ drîťî.

TÃ Â'DÃ 12

¹Nîngá sî, mã drí tã lârákô ândrê 'bûu 'álâ rî ndrêzó. Mã ndrê ôkó ãzâ trá, gólâ sô íta lâgû-lâgû ïtú kâtî ï'dî yî rú, gõ'dá gólâ rî'á âdré'á párá drîťî. Gólâ sô ngá gólâ ï'bî'bîwá múdrî-drî-lâ-ngâ-rî rî 'bá yî lô'izô dîrî gbãã rú lâ sî rî ï'dî yî drîťî.

²Õkó rî 'dî cú rî'á 'â bê gõ'dá gólâ trá ãnyî 'ê'á tîlî. Gõ'dá mvá lâzé-lâzé tîlî rî kâ drí sî rî, gólâ drí trêzó úrû.

³Nîngá sî, mã drí kpá tã lârákô ãzâ ndrêzó. Mã drí ïnî ândrê kãákâ ùrî dã 'bá ãkî mã rú rî ndrêzó. ïnî rî 'dî drî lâ yî rî'á njî-drî-lâ-rî cú í'yá bê rî'á zãlô múdrî. Gõ'dá gólâ sô ápã kúmú kâ rî ï'dî drî 'dî 'bá yî drîťî sî ãlô-ãlô.

⁴Gólâ drí íyî ãvî 'dî 'bãzó kóyô'bî ró gõ'dá ãlô nâ 'ásî ï'bî'bîwá kâ 'bûu 'álâ rî 'bá yî âkûlî volé lô'délé ïnyákú drîťî. ïnî ândrê 'dî trá rî'á âdré'á ôkó gólâ 'ê 'bá trá mvá tîlî 'dî ândrá, tãlâ ôzô úútî mvá rî 'dî trá rî, kôro yî drí têzó lâ volé.

⁵Mã ndrê ôkó 'dî tî mvá trá mvá ágô ró. Mvâ rî 'dî â'dô â'dó'á kúmú ró õrî ndrî gólîyî ãngó 'á rî 'bá yî drîlî, gõ'dá gólâ â'dô kpá lâñô fê'á ãmbá gólîyî tã ònjî 'ê 'bá rî yî drí. Gõ'dá útîlî bê mvá 'dî trá rî, ódrî ïngázô lâ trólé 'wãã nîzó ï'dî bê lâ Ôvârí ngálâ.

⁶Nîngá sî rî, mvá rî 'dî ândrê lâ drí rãzó volé òmã 'álâ. Tólâ rî, Ôvârí êdê vò trá gólâ drí rîzó, gólâ rî vò ndrêlé kâyî kútû-ãlô-kámá-rî-drî-lâ-ngâ-nyâ'dî-nâ (1,260) sî.

⁷Gõ'dá nîngá sî, mã drí ãjú 'dê 'bá vò Ôvârí kâ rî 'álâ rî ndrêzó. Gõ'dá mãlâyîká Ôvârí kâ ãmbá ró zîlî Mãyîkôlô gõ'dá gólîyî 'dê 'bá gólâ vósî rî 'bá yî bê drí ngãzó ïyî ãjú 'bûlî ïnî ândrê 'dî bê gõ'dá kpá gólîyî 'dê 'bá gólâ vósî rî 'bá yî bê. ïnî ândrê

'dĩ gólíyí 'dē 'bá gólâ vósí rí 'bá yí bē 'bū ìyí àjú trá tákányí. Lé ìtí rí, Mâyíkōlō yí àjú 'bū 'bá íyíkâ rí 'bá yí bē dī kōrō gólíyí drī sī àjú 'bū 'bá gólâkâ rí 'bá yí bē.

⁹Gõ'dá ìtí rí, Mâyíkōlō yí drí ìnī àndrē 'dĩ rüzó gõ'dá àdrólé volé vō 'bū 'álâ rí lésí àvūlī àngó drī ndrī 'dó gólíyí 'dē 'bá trá gólâ vósí rí 'bá yí bē. Ìnī àndrē rí 'dĩ rú lâ rí'á Sātánā, gólâ ì'dí rí'á kúmú líndrī ònjí rí 'bá yí kâ. Gõ'dá gólâ kpá ì'dí ìnī gólâ àkú ró sísí nā 'bá yí sī, rí 'bá trá rí'á òjílā ndrī àngó drī 'á rí 'bá yí àdólé rí gõ'dá kpá būú ngbāngbānō rí ì'dí.

¹⁰Gõ'dá nīngá sī, má drí àzákōlā 'dĩ gbórókō lâ àrízó ngbálá-ngbálá vō 'bū 'álâ rí lésí kī, "Òvârí pā òjílā íyíkâ trá. Òjílā ndrī ndrē gólâ rí mbârākā àkī Kúmú ró 'dĩ trá, gõ'dá gólíyí ndrē mbârākā àkī Krístō gólâ drí njílí àmā pā 'bá ró rí, kâ rí kpá trá. Nī ndrē drē, Sātánā gólâ rí 'bá trá rí'á àdrélé Òvârí àndrá kárá rílí tã lô'bálé ì'dí àmā àdrúpī yí rú rí, áadrō gólâ trá volé Òvârí ngá lésí àvūlī àngó drī 'á.

¹¹Gõ'dá àmā àdrúpī yí trō tã gólâ drígá sī, tãlâ gólâ lô'bã tã ònjí bē gólíyí rú Òvârí drí rí, gólíyí kī gólâ drí rí, 'Òvârí àyē àmā trá tã ònjí àmákâ 'ásí, tãlâ Yésū Kápílíkí drī títí kâ ró rí úfú trá àmā vō 'á.' Gólíyí pē gólâ, tãlâ gólíyí rí trá tã lēlē sī tã Yésū kâ 'á, òzō kpálé úfú gólíyí tã lâ tãsí rí.

¹²Bē trá ìtí rí, 'dōvó gõ'dá, Àyíkō! Àyíkō! Ànī òjílā gólíyí ndrī rí 'bá 'bū 'álâ rí 'bá yí àà'dō àyíkō ró. Gõ'dá ìzã kōkō, ìzã kōkō ànī òjílā gólíyí ndrī rí 'bá àngó drī 'á tólâ rí yí drí! Nī à'dô à'dó'á lānō àndrē bē, tãlâ Sātánā cã trá àngó drī 'ásí. 'Dōvó gólíyí ìzã ògã ànī līfí. Sātánā rí'á òmbã ró tãlâ gólâ nī trá kī nī rí, Òvârí àà'dô bí 'é'á kàyí íyíkâ rí 'bálé rú ndèlé."

¹³Gõ'dá ìnī àndrē ònjí 'dĩ nī bē trá kī, àvū yí trá volé 'bū lésí ìnyákú drī nólé rí, drílâ ngázó rí'á òkó gólâ mvá tī 'bá trá nō drólé.

¹⁴Kpálé ìtí rí, ódrí úfú fēzó rī òkó rí 'dĩ drí, tãlâ gólâ òngã ró bē ì'dí sī lâ òzō àrì kátí ngá pālé volé ìnī ònjí 'dĩ drígá sī, nī'á vō èdélé trá gólâ rí nyáányã drí òmã 'álâ nã 'álâ, 'dĩ tãlâ órì ró gólâ rí vó ndrélé tólâ ndrō nã sī cú ító 'á lâ bē.

¹⁵Gõ'dá nīngá sī, ìnī ònjí 'dĩ drí līmvú lò'dézó yí 'ásí áyágá àndrē kátí gólé òkó 'dĩ ngálâ, tãlâ līmvú rí 'dĩ ùdī ró bē gólâ bē volé.

¹⁶Lé ìtí rí, ìnyákú drí lãfã nyízó rī līmvú 'dĩ sēzó ngbá volé gõ'dá òkó 'dĩ drí ngá pázó.

¹⁷Tãlâ tã 'dĩ tãsí rí, ìnī ònjí 'dĩ drí à'dózó òmbã ró rō òkó 'dĩ bē, gõ'dá drílâ ngázó nī'á àjú 'būlī òkó 'dĩ mvá lâ yí àzã gólíyí à'dó 'bá ndrī òjílā rí 'bá tã 'bã'bã gólíyí Òvârí kâ rí ìnjílí, gõ'dá kpá tã pätí gólâ Yésū drí à'dalé trá gólíyí drí rí 'bá yí bē.

TÃ À'DÃ 13

¹Nīngá sī, ìnī ònjí rí 'dĩ drí ngázó nī'á àdrélé līmvú àndrē tī 'álâ. Gõ'dá ìnī àndrē ònjí 'dĩ òtírí rī àdrélé līmvú àndrē 'dĩ tī tólâ rí, má drí kōrōnyã àzákōlâ ùrī-gã-dē ró rí ndrēzó rí'á àfō'á līmvú àndrē 'dĩ 'ásí. Kōrōnyã rí 'dĩ cú rí'á drī bē nī-drī-lã-rī,

gõ'dá kpá cú í'yá yí bê zālô mùdrí. Gólâ âsâ ápã kúmú kâ rí 'bá yí ì'dí í'yá 'dĩ 'bá yí drī sī ãlô-ãlô cé tītī. Gõ'dá gólâ âmã Ôvârí rí rú trá ìgílí drī 'dĩ 'bá yí rú sī

²Kõrõnyã 'dĩ rú'bá lâ rĩ'á òzõ ãlígí kâtí, gõ'dá pá lâ yí ìnyágó lâ yí bê ìyíkã rĩ'á òzõ kõiõnyã rĩ'á zĩlã bíyã rí kâtí, gõ'dá tĩ lâ rĩ'á òzõ kãmĩ kâtí. Ìnĩ 'dĩ fẽ mbârãkã ìyíkã trá kõiõnyã rí 'dĩ drí tã yí drí lèlé rí 'èzõ.

³Gõ'dá kõiõnyã rí 'dĩ drī lâ ãlô rí rĩ'á cú lâzé ândrê bê gólâ rí 'bãlé â'dólé òkĩzõ úfũ trá fũfũ rí kâtí gõ'dá lâzé rí 'dĩ jã trá jãjã. Ítí rí, òjĩlã ndrī ãngó drī 'á rí 'bá yí tĩ lâ yí drí â'dízó kõiõnyã rí 'dĩ drí sī, gõ'dá gólĩyĩ drí ngãzõ rĩ'á ìnjĩlã.

⁴Ítí rí, òjĩlã ndrī 'bã ìyĩ lãnjĩ trá ìnĩ ândrê 'dĩ rú, tãlã gólâ fẽ mbârãkã trá kõiõnyã rí 'dĩ drí. Gólĩyĩ ìnjĩ kpá kõiõnyã rí 'dĩ nyãányã lâ tã âtã sī kĩ, "Ã'dĩ ìyíkã ì'dĩ ãmbã ró òzõ kõiõnyã nõ kâtí yã? Ã'dĩ â'dô ìcã'á rú fũlĩ gólâ bê rí nĩ yã?"

⁵Ãyê kõiõnyã rí 'dĩ trá ìyĩ ârúfĩ ìyĩ 'bãlé â'dólé òvârí ró, gõ'dá kpá â'dólé mbârãkã bê párá nyã'dĩ-rĩ-drī-lã-ngã-rĩ sī.

⁶Gólâ ngã trá rĩ'á úlĩ Sãtãnã kã âtálé ì'dĩ Ôvârí rú, â'dô Ôvârí kã rú, vò Ôvârí kã rú gõ'dá kpá gólĩyĩ ndrī rí 'bã Ôvârí bê 'bũũ 'álã rí 'bá yí rú.

⁷Sãtãnã fẽ mbârãkã trá gólâ drí ãjú 'bũzõ òjĩlã Ôvârí rí nyãányã kã bê, gõ'dá kpá tã trõzõ vólé drīgã lâ yí 'ásĩ. Gõ'dá Sãtãnã fẽ kpá mbârãkã trá gólâ drí â'dózó kúmú ró òrĩ drīlĩ ndrī ãkĩ ãkó, gõ'dá gólĩyĩ 'bãlé ìyĩ rôlé.

⁸Òjĩlã ndrī ãngó drīlĩ gólĩyĩ rú jã 'bã trá Ôvârí rú rí 'bã yí â'dô ìyĩ kõiõnyã 'dĩ ìnjĩ'á, gõ'dá â'dó kô gólĩyĩ rú lâ ìgílí trá ãkũ ró nã sī ãkpãkã'dã Ôvârí 'bãã drē ãngó kô búkũ Kãbĩlĩkĩ drī tītĩ kã gólâ fũlĩ trá rí kã 'á rí 'bã yí ì'dĩ. Búkũ rí 'dĩ rĩ'á gólâ òjĩlã gólĩyĩ â'dó 'bã lédrē-lédrē ró zãã gbãdú rí 'bã yí rú lâ yí ìgĩzõ 'á lâ rí ì'dĩ.

⁹Òjĩlã gólâ â'dó 'bã cú bĩ bê rí, 'dõvó gólâ ããrĩ úlĩ má drí 'è'á âtálã nõ 'bã yí.

¹⁰Òzõ Ôvârí ònjĩ nĩ trá òmbélé 'bãlé gãñĩmã 'á rí, gõ'dá tã pãtĩlĩ ró, ãã'dô ání òmbé'á trólé 'bãlé gãñĩmã 'á. Gõ'dá òzõ Ôvârí ònjĩ nĩ trá 'è'á fũlã lĩgũ ândrê sī rí, pãtĩlĩ ãã'dô ání fũ'á té lĩgũ ândrê sī. Ítí rí, 'dõvó ãñĩ òjĩlã Ôvârí kã ããtũ fĩlĩ kãpĩ gólã lãnõ kã rí sī, gõ'dá rĩzõ bê lĩfĩ 'bã'bã sī kúmú drīlĩ.

¹¹Gõ'dá 'dĩlĩ vósĩ rí, má drí kõiõnyã ngĩlã lâ ùrĩ-gã-dē ró rí ndrēzõ, gólâ áfõ trá ìnyákú 'ásĩ. Í'yã lâ yí rĩ'á zālô rĩ òzõ kãbĩlĩkĩ í'yã kâtí, gõ'dá âtã úlĩ gbórókõ bê òzõ ìnĩ ândrê 'dĩ kã rí tĩ.

¹²Gõ'dá kõiõnyã rí gógó 'dĩ ândrê kõiõnyã gólâ sĩsĩ â'dó 'bã cú lâzé ândrê gólâ jã 'bã kpá trá 'dĩ bê rí ândrã, gõ'dá gólâ kpá cú mbârãkã ãlõlã gólâ sĩsĩ 'dĩ kã rí tĩ rí bê. Mbârãkã rí 'dĩ sī rí, gólâ 'bã òjĩlã ãngó 'á gólĩyĩ rú jã 'bã trá Ôvârí rú rí 'bã yí ãkĩ ãkó kõiõnyã gólâ sĩsĩ rí ìnjĩlĩ ì'dĩ.

¹³Kõiõnyã gólâ rĩlã ró 'dĩ 'è tã tĩ drí â'dízó drĩlã yí sī rí trá rõõ. Gólâ 'bã lãsĩ â'délé vũdrĩ 'bũũ lésĩ ìnyákú drīlĩ òjĩlã ndrī lĩfĩ drī 'á.

14 Gólâ âdô òjílâ gólíyî rû já 'bá trá Ôvârí rú ndrî ãngó drî rî 'bá yî trá, tâlá tâ dùú tî drí â'dízó drílâ yî sî mbârâkâ lâ yî fêlé trá gólâ drí rîzô tâ rî 'dî 'élé rî 'bá yî sî. Gólâ 'ê tâ gólíyî tî drí â'dízó 'dî 'bá yî 'dî kōrōnyā sîsî lâzé lâ drí jâlê trá nã 'bázó â'dólé ìnjîlî ìnjî. Gólâ âtâ tâ òjílâ drí kōrōnyā gólâ sîsî lâzé bê gō'dá já 'bá trá 'dî líndrí lâ êdéle.

15 Ófê mbârâkâ trá gólâ drí, ã'dô ró bê lédrê-lédrê fêzó líndrí kōrōnyā sîsî 'dî kâ òjílâ drí êdéle 'dî drí, ã'dô ró bê líndrí rî 'dî drí ícázó úlî âtálé. Gō'dá ófê mbârâkâ kpá drílâ òjílâ ndrî gólíyî tâ-drî lê 'bá kô líndrí kōrōnyā sîsî 'dî kâ ìnjîzô rî 'bá yî úfúzó.

16 Gō'dá gólâ lô'bã kpá lâmbé ngá lípî kâ rî 'bá yî trá òjílâ ndrî rú sî, 'dî rî'á òjílâ àngî àngî, òjílâ tâkó, ngá-tî dùú 'bá, ngá àkó lé 'bá, rãgî gō'dá kpá gólíyî â'dó 'bá rãgî ró kô rî 'bá yî bê. Ôlô'bã lâmbé rî 'dî gólé drî-ágó lâ yî 'á ngátá ándrá-gá-sîlî lâ yî 'ásî.

17 Òzô nî ãzâ ã'dô trá cú ítí lâmbé rî 'dî àkó rî, ngá gîgî ngátá ngá lâzî-lâzî trá yû'dawá ní drí. Lâmbé rî 'dî rî'á kōrōnyā 'dî rú lâ í'dî gō'dá â'dâ kpá ngá lâlá gólâ rî rú 'dî â'dá 'bá rî í'dî.

18 Òzô nî ìsû tâ mánîsî rî, nî â'dô nî'á lâ kî, úlî ìtô ngá lâlá gólâ 666 nô kâ rî'á òjílâ rú ì.

TĀ Ā'DĀ 14

1 Gō'dá má drí ngá ãzâ ndrêzó. Ngá gólâ má drí ndrêlé rî rî'á jârîbã Ôvârí kâ rî í'dî, úlî mánîgô sî rî, úzî Ziyónã. Ngá lédrê-lédrê sù rî 'bá yî gō'dá gólíyî sîsî-lésî ró rî 'bá yî rî'á ìyî Ôvârí lâgátî sî dîrî. Má ndrê Kábîlîkî drî tîtî kâ rô gō'dá òjílâ dùú cãlé kútû kámá-âlô-nyâ'dî-rî-drî-lâ-ngâ-sû (144,000) bê 'dó âdré'á tólâ gólâ bê Ôvârí ándrá. Ígî Kábîlîkî rî 'dî rú lâ trá átá lâ bê òjílâ rî 'dî 'bá yî ándrá-gá-sîlî lâ yî 'ásî ndrî kâkârà.

2 Gō'dá má drí lôngó gólâ 'bûú lésî rî ârízó, lû'û-lû'û lâ rî'á òzô lìmvû gólâ rî 'bá lâdãlé, ngátá lâsólé òlé drî sî rûú rî kâtî, gō'dá kpá òzô mōgbárá drí ndrōrê kâtî, âsô-âsô ró bí 'á òzô kû'dî ãwó kâtî.

3 Òjílâ dùú 'dî 'bá yî rî'á lôngó ó'dí ngō'á Ôvârí rî lûyízó. Òjílâ ãzãkã ãlô ícá kô lôngó rî 'dî nîlî ngólé, cé òjílâ gólíyî kútû kámá-âlô-nyâ'dî-rî-drî-lâ-ngâ-sû Yésû drí drî lâ yî tîlî trá rî 'bá yî í'dî.

4 Òjílâ rî 'dî 'bá yî ìnjî ìyî Ôvârí í'dî. Gólíyî ìzãã tâ kô ìyî nyãányã drí 'dêzó ôvârí âbãrãdãgô ró rî 'bá yî vósî. Gólíyî 'dê ìyîkã zãã Kábîlîkî drî tîtî kâ rî vósî, vò drílâ nîzó 'á lâ rî 'bá yî 'ásî, tâlá Kábîlîkî rî 'dî nî gólíyî nî, gō'dá gî gólíyî kpá nî lôgólé ìyî òjílâ ndrî ãngó drî kâ lâfálé sî â'dólé ngîngî lâ òjílâ Ôvârí kâ ró gō'dá ìyî nyãányã bê.

5 Òjílâ rî 'dî 'bá yî ádó ìyî ázî-ázî ònjô sî rî kô. Sâtãná áãñóó tâ gólíyî rú tâ ònjî tãsî rî kpá kô ãlôwálã.

6Nĩngá sī, má drí mālāyíkā Ôvârí kâ āzâ ndrēzô rī'á ngā'á 'būû ágá 'álâ. Gólâ rī'á cú tâ âtî-âtî Ôvârí kâ gólâ ādūkū lâ ró drī ādīzô rī bê iyálé òjílâ āngó drī ākí ākó rī yí drí, ā'dô ró bê gólīyī drí drī ādīzô tâ ònjí iyíkâ rī 'bá yí 'ásī.

7Gólâ iyâ tâ âtî-âtî rī 'dī trá ngbálá-ngbálá kī nī rī, "Ānī òjílâ, nī rô Ôvârí! Nī ìnjī gō'dá nī lūyī ró āmbā gólâkâ rī, tálâ ìtú lâ âwû trá āndrō gólâ drí tâ òjílâ kâ kīzô. Ítí rī 'dōvó, nī tī 'ā'ī vūdrī gólâ drí, gólâ 'būû 'bā 'bá nī āngó drī bê gō'dá ngá ndrī kākârà ākí ākó 'álâ rī 'bá yí bê rī drí."

8Gō'dá nĩngá sī, mālāyíkā āzâ drí â'dézô gólâ sīsī 'dī vó gō'dá tâ âtálé kī, "Jāřibā āngí zīlī Bābīlónā 'dī, ó'ê trá úfúlâ, tálâ kúmú jāřibā nā kâ nā rī òjílâ āngó kâ ādólé ndrī, ā'dô ró bê gólīyī drí rīzô ôvârí ābārādāgō ìnjīlī rī'dī, òzō òkó gólâ rī 'bá āgô ādólé òdrá sī āyīlī yí bê āvē drí rī kâtī."

9Gō'dá nĩngá sī, mālāyíkā gólâ nā lâ ró rī drí âcázô, gō'dá drílâ tâ âtázô kpá ngbálá-ngbálá kī, Òjílâ āzâ gólâ kōrōnyā āndrē ūrī-gâ-dē ró 'dī líndrī lâ ìnjī 'bá rī, ngátá òjílâ āzâ gólâ ā'dó 'bá cú lāmbé kōrōnyā rī 'dī kâ bê ándrá-gá-sīlī 'á ngátá drí 'á yā rī,

10Ôvârí ā'dô ā'dó'á òmbā ró gólâ bê, gólâ ā'dô òdrá gālāhā rī mvū'á ìgā mvá òmbā ònjí tētē Ôvârí kâ rī kâ rī 'ásī. Áā'dô gólâ rī 'bā'á mvūlâ zāā ngbálá, gō'dá gólâ ā'dô ìzā kōkō nā'á yí drī lāsī sī gō'dá bārūtī sī mālāyíkā Ôvârí rī nyāányā kâ rī 'bá yí āndrá Kābīlīkī drī tītī kâ rī bê.

11Gō'dá òcīkā lāsī tībē gólâ rī zā 'bá 'dī kâ 'dī ndēé rú kô ālōwálâ. Ítí rī, òjílâ gólīyī rī 'bá kōrōnyā āndrē 'dī ìnjīlī líndrī lâ bê, gō'dá kpá gólīyī ā'dó 'bá iyī lāmbé lâ bê rī 'bá yí ícā iyī kô rīlī tâ ā'dī sī kpálé ngácī sī ngátá ìtú sī.

12Ítí rī, 'dōvó òjílâ Ôvârí kâ òrī iyī tâ lēlē sī Ôvârí 'á. Gō'dá gólīyī ò'ê ngá gólīyī Ôvârí drí rī'á tâ lâ 'bālé gólīyī drí 'élé rī rī'dī, gō'dá līfī 'bā'bā rī'dī ālô Yésū vó.

13Gō'dá nĩngá sī, má drí òjílâ āzâ gbórókô lâ ārízô 'būû lésī kī nī rī, "Ní ìgī tâ nōtí. Ôvârí ā'dô āndrâ-tāndī fē'á òjílâ gólīyī rī 'bá drē zāā tâ lēlē sī Kúmú Yésū 'á rī 'bá yí drí, kâyī gólīyī drí ôdrázô lājó'bá Ôvârí kâ ró rī tú." Gō'dá gólâ âtâ tâ kī, "Āwô, Líndrī Tāndī Ôvârí kâ âtâ tâ pātīlī 'ī ìtōlé āndrō nô rī, lōsī āngí gólīyíkâ ndē rú trá, gólīyī ā'dô rī'á tītī ró, gō'dá gólīyī ā'dô ā'dó'á āyīkô ró, tálâ gólīyī ā'dô drī-â úsú'á ngá gólīyī drí 'élé trá rī 'bá yí tāsī."

14Gō'dá má drí ngá āzâ ndrēzô. Ngá má drí ndrēlé rī rī'á mbārāsāsā āngí mvēēmvē 'ī, gō'dá 'dīyī pā 'bá úrú lésī rī rī'dī rī'á mbārāsāsā āngí mvēēmvē 'dī drīlī. Gólâ cú āpā drī-â ró dáābō 'ásī rī bê yí drīlī, gō'dá kpá cú līgú ngá āmvú 'ásī rī 'bá yí ònō kâ bê yí drīgá.

15Nĩngá sī, mālāyíkā jó Ôvârí kâ lésī rī drí âcázô, gō'dá drílâ tâ iyázô ngbálá-ngbálá òjílâ gólâ rī 'bá rīlī mbārāsāsā drīlī 'dī drí kī nī rī, "Ní trō līgú áníkâ 'dī, gō'dá ní nī ró bê ìtōlé ādrúgú nōlé, tálâ ìtú lâ âwû trá āndrō. Ítí, ādrúgú āngó drī nô kâ gólīyī ā'dó 'bá ndrī òjílâ Ôvârí kâ ró rī trá nyé līnjī-līnjī lâ ró nōlé."

16Ítí rí, 'wāā òjílā mbārāsāsā drī 'dī drí ngāzó ãdrúgú tā lâ 'bālé trá 'dī ñolé. Gólā ñō ãdrúgú rí 'dī trá ndrī.

17Gō'dá nīngá sī, mālāyíkā āzā drí kpá âcázó jó Ôvârí kâ rí lésī. Gólā kpá cú rī'á lígú ngá ámvú kâ līnjí 'bá trá rí òñō kâ bê yí drígá. Lígú rí 'dī rī'á cīcī ró néné.

18Nīngá sī, mālāyíkā āzā drí kpá âcázó tārābízā rīzó ngá ãjī bê rí zālé rí tī lésī ró. Gólā íyíkā í'dī gólā rī 'bá rī'á lāsí gólā rīzó ngá ãjī bê rí zālé rí vó lâ ndrēlé rí. Gō'dá drílā tā âtázó mālāyíkā gólā lígú cīcī bê rí drí kī, "Ní ndrē fē lō'wā āngó drī 'á, gólā rī'á zīlā gārāpē rí līnjí, gō'dá kâ trá. Fē lō'wā rí 'dī â'dā òjílā ndrī āngó drī 'á gólīyī Ôvârí rí rō 'bá kō rí 'bá yí í'dī. Bê ítí rí, ní trō lígú ñōzó lâ."

19Ítí rí, mālāyíkā 'dī drí lígú trōzó nī'á ívī bê lâ gō'dá fē lō'wā 'dī 'bá yí āgāzó trōlé nī'á dālā vō édélé rīzó zālā òdrá kátí rí 'álā. Vō rí 'dī â'dā lâñō ìzā kōkō bê Ôvârí drí rī'á fēlā rí í'dī.

20Vō rí 'dī rī'á gārā drī Yērōsālēmā 'ásī. Ózā fē lō'wā rí 'dī līmvú lâ drí âfōzó òzō ārī kátí vō rīzó zālā 'dī 'á dīlī òzō līmvú áyágá kâ rí kátí, 'dīlī âcē lâ rī'á kīlōmítírī kámá-nā gō'dá fifi lâ rī'á ānyí mítírī rī.

TĀ Ā'DĀ 15

1'Dīlī vósī, má drí tā lārākō āndrē āzā ndrēzó kpá 'būū 'álā gólā cú tī drí â'dízó drílā sī rí. Tā lārākō rí 'dī â'dā tā gólā 'ē 'bá â'dólé ãtī 'álā rí í'dī. Má ndrē mālāyíkā ñī-drī-lā-rī ndrī 'dó sāānī lâñō ìzā kōkō kâ bê kpá ñī-drī-lā-rī. Ìzā kōkō rí 'dī 'bá yí rī'á ìzā kōkō gólīyī ãdūkū lâ ró rí 'bá yí í'dī, tālā Ôvârí â'dô 'alé ādrā íyíkā rí 'ē'á â'dílī gólīyī sī.

2Ngá má drí ndrēlé rí 'bá yí í'dī rī'á nōtí. Sísí rí, má ndrē ngá āzā kpá òzō līmvú āndrē kátí, kã'dâ-kã'dâ gō'dá ngbángbá ókīzō ngānā kátí, gō'dá kpá njārā-njārā òzō lāsí kátí. Ôjílā trá rī'á íyī ādré'á lāgátí lâ sī. Ôjílā rí 'dī 'bá yí í'dī rī'á gólīyī tā trō 'bá trá ãjú 'á kōrōnyā āndrē ūrī-gā-dē ró 'dī drígá sī, gō'dá līndrī lâ bê gō'dá kpá ngá lālā tībē gólā rí rú â'dā 'bá rí bê rí. Ôvârí fē kū'dí trá gólīyī drí cālē íyī lūyízó.

3Ôjílā rí 'dī 'bá yí ngō lōngó gólā Músā ngá 'ē 'bá Ôvârí kâ ró rí drí ngōlé ākū ró ākū ró nā 'bá yí sī Ôvârí drí gólīyī pāzó rí í'dī. Lōngó 'dī â'dā kpá tā Ôvârí drí òjílā pāzó tālā Kábīlīkī gólā fūlī āmā tāsī drī tītī 'bá ró rí tāsī rí í'dī. Gólīyī kī, "Ní Ôvârí, rī'á āmā līpī 'í. Ní í'dī rī'á gólā mbārākā ndrī līpī ró rí. Tā áníkā 'ēlé rí 'bá yí rī'á tā ángí 'í, gō'dá tā tī drí â'dízó rí 'bá yí í'dī. Ní rī'á Kúmú 'í òrī āngó drī rí 'bá yí drīlī. Ní 'ē tā 'dó mbīmbī ró.

4Ní Kúmú āmākā, òjílā āzākā yū'dawá gólā ánī rō 'bá kō ró rí. Ôjílā āzākā yū gólā 'ē 'bá kō â'dô-â'dô tándí áníkā rí ñnjīlī. Ní í'dī rī'á cé Ôvârí ālō 'í. Ôjílā òrī kâ ndrī â'dô íyī ánī'á ánī ñnjīlī, tālā gólīyī nī trá kī, ní rī'á tā kī 'bá 'í. Ní í'dī rí 'bá tā kīlī mbī gō'dá kpá pātīlī ró rí. Ní rí trá lâñō fēlé òjílā ánī gā 'bá dó rí 'bá yí drí."

5'Dīlī vósī rí, má drí jó ángí Ôvârí kâ 'būū 'álā rí ndrēzó. Jó 'álā rí, má drí gūgū gólā búkū gólīyī tā 'bā'bā Ôvârí kâ drí rīzó rīlī rí ndrēzó. Gūgū rí 'dī tī lâ trá hōwēē.

⁶Nĩngá sī, mālāyíkā njì-drī-lâ-rī gólīyī 'ē 'bá ìzā kōkō njì-drī-lâ-rī rī 'bá yī dālé 'dī 'bá yī drí àfōzó jó rī 'dī 'ásī. Gólīyī sō ítá mvēemvê lậgù-lậgù ró rī 'dī, gō'dá gólīyī kpá cú rī'á ìyī bāgó êdélé trá dáābō 'ásī rī bē gbāā ìyī ágásí 'ásī.

⁷Gō'dá ãlô ngá lédrē-lédrē sù rī 'bá yī 'ásī rī drí ânīzó sāánī félé ãlô-ãlô mālāyíkā 'dī 'bá yī drí cé tịtị. Ìzā kōkō gólâ ãngó drī drí 'ē'á ùsúlâ tãlâ tã ònjí tāsī Ôvârí gólâ rī 'bá zāā gbádú rī drígá sī rī ìcâ dũu sāánī rī 'dī 'bá yī 'á. Sāánī 'dī 'bá yī ìcâ trá dũu ngá gólâ òmbā Ôvârí kâ â'dá 'bá òjílâ gólīyī gólâ rī gā 'bá dó rī yī drí rī sī.

⁸Wāā ró, òcīkā límô jó rī 'dī 'alé lâ trá ndrī tãlâ āmbā gō'dá mbârākā Ôvârí kâ rī sī. Ôcīkā 'dī â'dá kī, Ôvârí gólâ gārē rī rī'á tólâ gō'dá kpá gólâ mbârākā lípì ró rī. Ítí rī, òjílâ āzākā yū'dáwá ìcálé filí jó rī 'dī 'alá, té ìzā kōkō gólīyī njì-drī-lâ-rī gólīyī mālāyíkā drí â'dózó ì'dí bē lâ yī sāánī 'á rī 'bá yī â'dô rù ndē'á zālô.

TÁ Á'DÁ 16

¹Dī vósí rī, má drí Ôvârí rī gbórókō árízó vávává tá átá'á jó gólâkâ lésí mālāyíkā njì-drī-lâ-rī 'dī 'bá yī drí kī, "Ní ní nī'á sāánī gólīyī njì-drī-lâ-rī 'dī 'bá yī trólé, ní gō ró bē ìzā kōkō gólīyī ìcá 'bá trá dũudũ 'á lâ yī sī 'dī 'bá yī dālé volé ãngó drī 'á, tãlâ mâ trá òmbā ró tá árí ãkō gólīyíkâ drí sī."

²Ítí rī, mālāyíkā sísí lâ ró rī drí nīzó gō'dá ngá íyíkâ rī dālé ìnyákú drī. Gō'dá kôro 'wāā lãzé ândrê ândrê jã 'bá kó kô ró rī gō'dá kpá lâzé 'bá ãkī, ndrô lô'dê rī drí ngázó rī'á òjílâ ndrī gólīyī â'dó 'bá trá cú lãmbé kōrōnyā ândrê gólâ rôlé rōô 'dī kâ bē, gō'dá kpá gólīyī rī 'bá gólâ rī líndrí ìnjílí rī 'bá yī bē rī nyalé ònjí lâ drī.

³Gō'dá nĩngá sī, mālāyíkā rī lâ ró rī drí kpá ngá íyíkâ rī dázó lĩmvú ândrê 'á. Gō'dá 'wāā lĩmvú 'dī lífí lâ drí rù jázó â'dólé òzō ãvō árí lạní 'bá lạní rī kátí. Ítí rī, ngá lédrē-lédrē ndrī lĩmvú 'dī 'á rī 'bá yī drí ôdrázó ngbá volé.

⁴Nĩngá sī, mālāyíkâ gólâ nâ lâ ró rī drí kpá ngá íyíkâ rī dázó ndrī áyágá lĩmvú bē rī 'bá yī 'ásí gō'dá kpá óró yī 'ásí ndrī. Gō'dá ítí rī, lĩmvú 'dī 'bá yī lífí lâ yī drí rù òjázó 'dó òzō árí kátí.

⁵Gō'dá nĩngá sī, má drí tá árízó, mālāyíkâ gólâ rī 'bá ní rī'á lĩmvú vó ndrélé ndrī rī átâ tá ní kī, "Ní gólâ â'dó 'bá trá lédrē-lédrê ró kó ítô vō 'ásí, ní 'dī rī'á â'dô-â'dô ánikâ drí 'bãlé ngī òjílâ ndrī rī 'bá yī drī sī rī, gō'dá rī'á lédrē-lédrê ró ngbāangbānō, gō'dá gólâ â'dô 'bã'á rílí zāā gbádú rī, ìzā kōkō ní drí tá ìsũ 'bázó trá drī lâ 'dī rī'á mbĩmbĩ pătĩ lâ ró.

⁶Òjílâ rī 'dī 'bá yī gólīyī ùfũ sísí lâ sī gólīyī rī 'bá tá âtí-âtí Ôvârí kâ pélé rī 'bá yī trá gō'dá òjílâ Ôvârí kâ rī 'bá yī bē, ní fē árí trá òjílâ 'dī 'bá yī drí mvülí. 'Dī rī'á lạnō gólâ ìcá 'bá té mbĩ rī 'dī."

⁷Gō'dá nĩngá sī, má drí kpá ázákôlâ 'dī 'bá yī gbórókô lâ árízó anyí tārābízā rízó àbélèngowá zálé drī lâ rī zélé tá átá'á kī, "Rī'á tá pătĩ 'ì. Ôvârí Kúmú àmákâ, Ní mbârākâ rōô lípì ró rī 'dī, Ní rī zāā tá pătĩ ró rī átálé 'dī kàyì vósí kárá, Ní fē lạnō gólâ ìcá 'bá té mbĩ rī 'dī."

8Gõ'dá nĩngá sī, mālāyíkā gólā sū lâ ró rī drí kpá ngá íyíkā rī âdāzō ĩtú lĩfĩ, ă'dô ró bê drílā vō zāzō âmê-âmê ró hăwũ-hăwũ ôzō lâsĩ kâtí, gõ'dá drílā ôjílā lôzāzō.

9Ítí rī, ôjílā ndrī vê ĩyī trá ònjí lâ drī ngá âmé drí sī. Drī âdīzō tā ònjí ĩyíkā rī 'bá yī âyézó rī vō lâ 'á rī, gõ'dá gólīyī lô'dā Ôvārí gólā á'dó 'bá nĩ mbârākā bê ĩzā kōkō rī 'dĩ 'bá yī drīlĩ rī rú lâ ĩ'dĩ. Gõ'dá gólīyī 'bāá lănjĩ ămbā gólākā rú kpá kô.

10Nĩngá sī rī, mālāyíkā gólā njī lâ ró rī drí ngá íyíkā rī dāzō 'bădrī kũmũ kōrōnyā ândrē ònjí ró rī kâ drī. 'Wāâ vō 'bădrī kũmũ gólākā zélé rī drí ăńízō ndrī gúndrī-gúndrī. Gõ'dá ôjílā gólākā rī 'bá yī trá ndrī rī'á ĩyī sī-gílí ôcí'á ngá lâzé-lâzé lăņō rī kâ 'dĩ drí sī.

11Gõ'dá gólīyī lô'dā Ôvārí 'bũũ 'álā rī tălā ngá lâzé-lâzé gõ'dá lâzé gólīyī mā drā 'dũwā ró rī 'bá yī tāsī. Kpálé rī, gólīyī âyé drē zāâ tā ònjí ĩyíkā kô.

12Gõ'dá nĩngá sī, mālāyíkā gólā njī-kázíyá lâ ró rī drí kpá ngá íyíkā rī dāzō áyágá ândrē lĩmvũ bê zílí Yũfêrētē rī 'á. Ítí rī, lĩmvũ áyágá rī 'dĩ kâ drí sēzó ndrī tōkórō gõ'dá 'ízó rílí kăgă'dā, tákō 'dĩ âyé 'dĩ ândrā-tândĩ 'ĩ lătĩ ró kúmú ăngí ăngí rī 'bá yī drí ămbāzō ăjú 'bũ 'bá íyíkā rī 'bá yī bê gólé ôjī lésĩ ró.

13Gõ'dá nĩngá sī, má drí lăjó'bá Sătánā kâ zălô nâ 'dó ôzō ăngbā kâtí rī 'bá yī ndrēzó. Ălô rī ăfō ĩnĩ ândrē ònjí 'dĩ sī-'bálé lâ 'ásĩ, gõ'dá ălô rī kōrōnyā ũrī-gă-dē ró sīsĩ lâzé lâ drí jălé trá 'dĩ sī-'bálé lâ 'ásĩ. Gõ'dá ălô rī ăfō tā ăngũ 'bá gólā ònjógó 'bá ró kĩ 'bá nĩ rī, yī ăâtâ 'dĩ tā ătĩ-ătĩ Ôvārí ngá lésĩ rī ĩ'dĩ rī sī-'bálé lâ 'ásĩ. Tă ăngũ 'bá 'dĩ rī'á kōrōnyā ũrī-gă-dē rī lâ ró gólā ăfō 'bá trá ĩnyákú 'ásĩ rī ĩ'dĩ. Gólā ĩ'dĩ ôjílā ădó 'bá rī'á kōrōnyā sīsĩ ăfō 'bá lĩmvũ 'ásĩ rī ĩnjílĩ rī.

14Lăjó'bá Sătánā kâ gólīyī nâ 'dĩ 'bá yī rī'á cú ĩyī mbârākā bê tā tĩ drí ă'dízó rī 'bá yī 'ězó. Sătánā ăjô gólīyī trá kúmú ndrī gólīyī ôrĩ gólīyī ăngó drī rī 'bá yī kâ ngálā gólīyī ê'bélé tũ vō ălô 'á ă'dólé ăjú 'bũlĩ Ôvārí gólā mbârākā ndrī lĩpĩ ró rī bê kăyĩ Ôvārí rī gógó drí njílĩ trá lăņō fēzó íyī ăjú-'bá-ăzĩ yī drí rī tú.

15Úlĩ Yésũ Krístô drí rī'á ătălā kĩ, "Má ă'dô ăcá'á ăgólé kpá ó'dĩ nyĩ ró, ôzô ũgú gólā ănĩ 'bá ngá ũgũlĩ rī kâtí. Ítí rī, ănĩ lĩfĩ ômbā ănĩ rú ítá sölé gõ'dá ă'dólé njăâ. Ítí rī, Ôvārí ă'dô ă'dó'á ăyĩkô ró ănĩ bê. Gõ'dá ănyĩ 'é ănĩ kô, ôzô ăgô gólā ũgú drí ítá lâ ũgũlĩ gõ'dá rī 'bá lămúlĩ ũndú ró ô'bĩ lăfálé rī kâtí."

16Gõ'dá nĩngá sī, lăjó'bá Sătánā kâ gólīyī nâ 'dĩ 'bá yī drí kúmú 'dĩ 'bá yī ê'bézó ndrī ôjílā gólīyíkā rī 'bá yī bê vō ălô 'á. Vō 'dĩ úzĩ rú lâ |iĂrômăgédônô|r tĩ Yúdă yī kâ rī sī.

17Nĩngá sī, mālāyíkā gólā njī-drī-lă-rĩ lâ ró rī drí ngá íyíkā rī dāzō lă'búlĩ ĩlĩ 'á. Gõ'dá 'wāâ Ôvārí drí tā ătázó văvărăvă ró kītĩ íyíkā kũmũ kâ jó ăngí gólākā lésĩ rī drī sī kĩ, "Tă ătĩ vó trá."

18Nĩngá sī, vō drí lăgúzó nă-nă, mōgbárá drí ôsízó ngbêrê-ngbêrê, gõ'dá ĩnyákú drí rú ĩyázó gbĩ-gbĩ. Gõ'dá rú ĩyâ-ĩyâ lâ rī 'dĩ lăvũ trá kôrô ăzâ 'bá yī drī sī, kô Ôvārí 'bā ăngó bê rī.

¹⁹Gõ'dá jārībā ândrê Bābīlōnā 'dī drí lāfá nyīzō zālō nā. Lātī rī 'dī 'á rī tã ònjī-ònjī òjílā Bābīlōnā ká rī 'bá yí ká já Ôvārí drī sī kô. Gólá 'bā gólīyī lānō mvūlī īgā mvá gólākā 'alé gīī ká òzō òdrá gólá gālāhā rī kátí rī 'ásī. Gõ'dá jārībā gólīyī ndrī āngó drī 'á rī 'bá yí drí lô'dézó dínyí-dínyí òdrālé.

²⁰Gõ'dá ākīrī gõ'dá úní yí drí àvīzō ālô-ālô ngbá līfī drī 'ásī zāā gbádú.

²¹Gõ'dá nīngá sī, sīī ngbāngā-ngbāngā òzō kúní úngū kátí rī 'bá yí drí lô'dézó úrú lésī òjílā drīī. Sīī úngū rī 'dī 'bá yí ālô-ālô lānjī lā kílō nyā'dī-rī-drī-lā-ngā-múdrī. Ítí rī, òjílā lô'dā Ôvārí trá tālā sīī lô'dé 'bá ònjī lā ró gólīyī drīī 'dī tāsī.

TĀ Ā'DĀ 17

¹Gõ'dá 'dīī vósī, ālô mālāyīkā gólīyī njī-drī-lā-rī 'dī 'bá yí ká sāánī bē rī drí ngāzō tā átálé má drí kī, "Ní ānī, má ā'dô īzā kōkō gólá Ôvārí drí 'é'á fēlā òjílā Bābīlōnā ká rī 'bá yí drí rī ā'dá'á ní drí. Bābīlōnā rī'á jārībā gólá 'dīlī ānyī áyágá gólīyī dūū rī 'bá yí lāgātī rī ī'dī. Gólá rī'á òzō òkó gólá rī 'bá āgō ādólé òdrá sī āyīlī yí bē āvē íyīkā drí sī rī kátí, tālā òjílā gólākā 'dī 'bá yí ādô kúmú ąngí ąngí gólīyī òrī ndrī ká āngó drīī rī 'bá yí trá, ā'dô ró bē gólīyī drí rīzō òvārī ābārādāgō īnjīlī ī'dī."

³Gõ'dá nīngá sī rī, mbārākā Líndrī Tāndí Ôvārí ká ká drí fīzō má 'á gõ'dá mālāyīkā 'dī drí ámā trōzō nī'á 'bālā vō òjílā āzākā ākó rī 'á. Gõ'dá vō rī 'dī 'á tólā rī, má drí òkó āzā ndrēzō, gólá rī'á rīlī kōrōnyā ândrê kākā drīī. Ígī lā'dá trá Ôvārí rú kōrōnyā rī 'dī rúbá lā 'ásī ndrī. Gõ'dá kōrōnyā rī 'dī rī'á cú drī bē njī-drī-lā-rī kpá í'yá bē zālō múdrī.

⁴Ōkó rī 'dī sō ítá kākā lāgī lā drí ā'dólé rōō rī ī'dī. Gõ'dá gólá lô'ī yí kpá ngá lāgú 'bá lāgú rī 'bá yí sī. 'Dīī rī'á tómó òmvô ká īnjī drī ká gõ'dá tālālā bí ká bē, éédē dáābō 'ásī gõ'dá kpá kúní lāgú-lāgú ró rī 'bá yí 'ásī. Gõ'dá gólá kpá cú rī'á īgā mvá édélé dáābō 'ásī rī bē yí drīgá. Gõ'dá īgā mvá rī 'dī rī'á dūū pí'dī-pí'dī tã Sātānā ká rī 'bá yí bē gõ'dá kpá tã ònjī-ònjī gólá drí rī'á 'ēlā rī 'bá yí bē.

⁵Gólá rī ándrá-gá-sīlī 'á rī āzākólā 'dī īgī rú lā trá úlī mánīgō sī kī nī rī, |scBĀBĪLŌNĀ,|d |scJĀRĪBĀ ĄNGĪ ĀNDRĒ ĀGŌ ĀDÓ 'BĀ KĀ NDRĪ|d |scGŌ'DĀ KPĀ TĀ KĀKĀRĀ NDRĪ ĀNYĀ RÓ RĪ 'BĀ|d |scRŪ 'ĒLÉ KÓ KŌ RĪ 'BĀ YÍ KĀ.|d

⁶Má ndrē òkó rī 'dī kpá trá òdrá ró, tālā gólá mvū òjílā ífífí Ôvārí ká ró gólá drí úfúlī trá tālā tã lēlē gólīyīkā Yésū 'á rī tāsī rī yí ārī lā yí trá. Gõ'dá má ndrē òkó rī 'dī bē tólā rī, rī'á tã lārô ró má drí, tālā Ôvārí fēé drē lānō gólá drí kô.

⁷Nīngá sī rī, mālāyīkā 'dī drí ngāzō ámā ījīlī kī nī rī, Ánī tī à'dī tã 'dī drí sī ā'dô tāsī yā? Ní īsū tã kô! Má ā'dô tã kíríwá òkó rī 'dī tāsī rī ngī'á ní drí gõ'dá kpá kōrōnyā gólá drī bē njī-drī-lā-rī gõ'dá í'yá yí bē múdrī gólá drí rīzō rī'á rīlī drī lā 'á 'dī bē.

⁸Sísí rī, kōrōnyā rī 'dī kó rī'á lédrē-lédrē ró. Gõ'dá ngbāāngbānō rī, gólá ā'dó kô lédrē-lédrē ró. Gõ'dá kpálé ítí rī, gólá ā'dô āfō'á volé 'bú ândrê gólá ngīlī-ngīlī ādūkū ākó 'dī 'ásī lédrē-lédrē ró. Ōjílā ndrī āngó drī 'á, tī lā yí ā'dô à'dī'á, òzō gólīyī òtírī kōrōnyā rī 'dī ndrēé lédrē-lédrē ró kpá ó'dí rī. Ōjílā rī 'dī 'bá yí, īgīī gólīyī rú

kô búkũ òjílã gólíyí á'dó 'bá lédrē-lédrē ró ãdũkũ ãkó rí 'bá yí kâ 'á. Búkũ rí 'dĩ rĩ'á búkũ gólã òjílã Ôvârí kâ rú lâ yí ìgĩzó 'á lâ drē ãkpākã'dã sísí Ôvârí 'bãã àngó kô rí ï'dí. Gõ'dá kōrōnyā 'dĩ, Ôvârí á'dô fũ'á lâ kpá volé.

⁹Dõvó tã nô òfí drē ãnĩ drĩ. Drĩ gólíyí n̄jĩ-drĩ-lã-rĩ 'dĩ 'bá yí á'dã únĩ n̄jĩ-drĩ-lã-rĩ òkó 'dĩ drí rĩzó rĩlí drĩ lâ rí 'bá yí ï'dí.

¹⁰Drĩ gólíyí n̄jĩ-drĩ-lã-rĩ 'dĩ 'bá yí á'dã kpá kúmú àngí gólíyí n̄jĩ-drĩ-lã-rĩ rí 'bá yí ï'dí. Gõ'dá kũmũ kúmú n̄jĩ gólíyí n̄jĩ-drĩ-lã-rĩ 'dĩ 'bá yí 'ásí rí 'bá yí kâ ndē rú trá, gõ'dá ãlô rí íyíkã drē zãã kúmú ró, gõ'dá ãlô rí ácã íyíkã drē kô. Ôzõ gólã ãlô 'dĩ ããcã trá rí, gólã á'dô rĩ'á kúmú ró cé fĩnyáwá ïtí.

¹¹Kōrōnyā gólã á'dó 'bá trá sísí lédrē-lédrē ró gõ'dá nõô rí á'dó 'bá lédrē-lédrē ãkó 'dĩ ï'dí kúmú n̄jĩ-drĩ-lã-nã lâ ró rí ï'dí, gbõ lé rí, gólã rĩ'á ãlô gólíyí n̄jĩ-drĩ-lã-rĩ sísí rí 'bá yí lãfálé sĩ àgõ 'bá kpá ó'dí rí ï'dí, gõ'dá Ôvârí á'dô kpá gólã rí fũ'á 'wãã.

¹²Í'yá gólíyí mũdrí ní drí kpá ndrēlé trá 'dĩ 'bá yí á'dã tã kúmú gólíyí mũdrí gólíyí kũmũ ïtõ 'bá drē kô. Gõ'dá rí, Ôvârí á'dô drĩ-ãcê fẽ'á gólíyí drí kũmũ 'ézõ ãlô-ãlô kōrōnyā 'dĩ bē cé k̄yí fĩnyáwá sĩ rí ï'dí.

¹³Látĩ tã ïsũ-ïsũ kúmú gólíyí mũdrí 'dĩ 'bá yí kâ rí kâ ndrĩ rĩ'á ãlô, gõ'dá gólíyí á'dô mbârãkã gõ'dá drĩ-ãcê bē fẽ'á kōrōnyā 'dĩ drí.

¹⁴Gõ'dá gólíyí á'dô àjú 'bũ'á Kábĩlíkĩ drĩ tĩtĩ Ôvârí kâ bē. Gõ'dá lé rí, gólíyí ícã kô tã trõlé Kábĩlíkĩ 'dĩ drígá sĩ. Gólã á'dô tã trõ'á nĩ gólíyí drígá sĩ, tãlã gólã rĩ'á Kúmú 'ĩ kúmú ãzĩ drĩlĩ ndrĩ, kũmũ gólãkã rí rĩ'á gãrã. Gõ'dá òjílã gólãkã drílã n̄jĩlĩ rí 'bá yí gõ'dá kpá tã lē 'bá ïyí gólã 'á p̄p̄ĩs̄lĩ ãlô sĩ 'dĩ á'dô ïyí kpá tã trõ'á Kábĩlíkĩ Ôvârí kâ 'dĩ bē.

¹⁵Áyágá dũũ ní drí ndrēlé trá 'dĩ 'bá yí rĩ'á võ gólã àgõ ádó 'bá àndrē 'dĩ drí rĩzó rĩlí rí ï'dí. Gõ'dá áyágá rí 'dĩ 'bá yí rí rĩ'á õ'bí gólíyí õrĩ ndrĩ 'ásí, gõ'dá võ tĩ ãlô-ãlô àngó drĩ sĩ àgõ ádó 'bá 'dĩ drí rĩzó kúmú ró drĩ lâ rí 'bá yí á'dálé ï'dí.

¹⁶Gõ'dá kōrōnyā kããkã í'yá lâ mũdrí 'dĩ 'bá yí bē á'dô ïyí gã'á dó òkó 'dĩ lôvó lâ 'bãlé, gõ'dá gólíyí á'dô 'dē'á òkó 'dĩ drĩ gõ'dá àyézó lâ ùndú ró. Gólíyí á'dô gólã rí ã'wã nyã'á ngbã volé gõ'dá gólã rí zãzó lãsĩ sĩ dãmú-dãmú.

¹⁷Gõ'dá ïtí rí, Ôvârí 'bã kúmú àngí mũdrí 'dĩ 'bá yí nĩ drĩ 'bélé tã ïsũ ãlô sĩ òkó 'dĩ fũzó volé, õzõ yí drí lélé rí kãtí. Rĩ'á Ôvârí ï'dí gólã kúmú 'dĩ 'bá yí 'bã 'bã mbârãkã gõ'dá drĩ-ãcê bē fēlé kōrōnyā kããkã 'dĩ drí, á'dô ró bē kúmú 'dĩ 'bá yí drí ícãzó tã Ôvârí drí 'bãlé trá sísí rí 'élé.

¹⁸Nĩ ndrē drē, òkó gólã ní drí ndrēlé 'dĩ á'dã jãrĩbã àndrē gólã á'dó 'bá kúmú ndrĩ àngó drĩ 'á rí 'bá yí drĩlĩ kúmú ró rí ï'dí.

TÃ Á'DÃ 18

¹Gõ'dá 'dĩ vósí rí, má drí mālãyíkã ãzã ndrēzó ànĩ'á 'bũũ lésí, àngó drĩ 'á nõngã gólã cú rĩ'á mbârãkã bē gãrã. Võ ï'ĩ ànĩ trá gólã ngã lésí võ ïwálé võ tĩ àngó drĩ 'á rí 'bá yí 'ásí cé tĩtĩ.

²Ítí rí, gólâ drí ngãzó trêlé úrú mbârâkã sî rōô kî nî rí, Jārībā ạngí Bābīlōnā 'dī áá'dô úfú'á lâ trá, gō'dá áyézó lâ ándró ró. Gō'dá á'dô rú jǎ'á cé vō gólâ líndrí ōnjí gō'dá lājó'ba ndrī Sātānā kâ rí 'bá yí drí rīzó rīlí 'á lâ rí ró. Lōgōnō, bívō, lābāgū gō'dá kōrōnyā gólīyī ōjīlā mvá drí lôvó lâ yí 'bālê kô'dáwá rí 'bá yí trá rǎ'á iyī rú ê'bé'á tólâ.

³Áá'dô gólâ rí úfú'á trá, tálâ gólâ ádô ōjīlā ōrī tị kâ ndrī āngó drī kâ ró rí 'bá yí, ngá iyī trá 'dó rǎ'á tǎ ázâ-ázâ kpōnyā ōkó kpā kâ rí 'élé gólâ bê. Gólīyī rí iyī trá ōdrá gólâkâ mvūlí gō'dá kúmú ạngí ạngí āngó drī 'á rí 'bá yí ndrī 'dó rí iyī nīlí gólâ drí 'bā 'álâ rǎ'á áyīlí gólâ bê. Ngá lǎzị 'bá āngó drī kâ rí 'bá yí á'dô iyī trá ngá-tị bê dūū, tálâ ōjīlā jārībā 'dī kâ rí 'bá yí lē iyī tǎ ngá kâ rōô iyī íffí drí ōzō ōkó gólâ ávê 'bá ró rí kâtí.

⁴Gō'dá nīngá sī, má drí āzákôlâ 'dī gbórókô lâ árízó 'būū lésī kî nî rí, Ôvârí kī, Ānī ōjīlā ámakâ ró rí 'bá yí, nī ngá úrú, nī áyê ró jārībā 'dī, tálâ nī á'dô ró bê cú ítí ngá āzākã ákó 'élé tǎ 'ě'ê ányâ sū 'bá kô gólâkâ rǎ'á 'ělâ 'dī bê. Ōzō nī āáyê gólâ kô'dáwá rí, nī á'dô lânō nǎ'á ānī drī kpākã ālô gólâ bê.

⁵Dōvó nī ndrê drê, tǎ ōnjí gólâkâ rí 'bá yí ndrī já Ôvârí drī sī kô, tálâ tǎ ōnjí rí 'dī 'bá yí trá rǎ'á iyī ádrō-ádrō lâ yí ró, ōzō ngá ádrō-ádrō ạngí kâtí ítólê kó ñnyákú drī sī cǎlé būū úrú 'álâ.

⁶Dōvó ítí rí, tǎ ōnjí gólâkâ 'élé trá rí 'bá yí āāgō ākpā gólâ drī. 'Dōvó gólâ ūūsú ró lânō gólâ á'dó 'bá ándâlâ rī gǎrǎ lânō gólâ drí 'élé trá ázī-ází drí rí 'bá yí drī sī. Gólâ lôrô ōdrá ōnjí gǎlāhā ázī-ází drí mvūlí, 'dōvó ítí rí, gólâ ūmvú ōdrá á'dó 'bá ōnjí lâ ró ándâlâ rí rí.

⁷Gólâ fê ngá-tị tǎndí tǎndí dūū āmbá trá ndrī 'dó iyī nyāányâ drí. Gō'dá ngbāngbānō rí, 'dōvó gólâ ūnī drê ízā kōkō ngá ákō kâ bê 'dī vō lâ 'á. Tálâ gólâ rǎ'á áru-áruwá 'bá 'í rōô, gō'dá tǎ ísū-ísū bê iyī nyāányâ drí kī, "Mâ rǎ'á ōzō kúmú ạngí kâtí, má á'dó kô ōzō áyízị kâtí ízā ró, lânō úsú mâ kô gō'dá ámâ 'bālê ízā ró."

⁸Gō'dá tálâ tǎ ísū gólâkâ trá ítí ró rí drí sī rí, lânō ándrê á'dô 'dê'á gólâ drī. Ngá lǎzé á'dô gólâ rí 'é'á kǎyī ālô sī, gólâ á'dô 'bǎ'á tǎ ísū ró. Lōfó á'dô gólâ rí 'é'á gō'dá lǎsị á'dô kpá gólâ rí zǎ'á. Ôvârí Kúmú ámakâ rí rǎ'á cú mbârâkã bê. Ítí rí, rǎ'á gólâ rí á'dó 'bá tǎ gólâkâ kīlí rí.

⁹Gō'dá kúmú ạngí ạngí gólīyī ndrī ōrī 'ásí sísị áyí 'bá trá gólâ bê rí 'bá yí, gō'dá kpá áyīkō 'é 'bá trá gólâ bê rí 'bá yí, ōzō ōndrê iyī ōcīkã trá ngá'á lǎsị gólâ rí 'bá jārībā 'dī zǎlé rí kâ rí, gólīyī á'dô ízā ngō'á.

¹⁰Ítí rí, ūrī á'dô gólīyī 'é'á, tálâ gólīyī ndrê lânō trá rǎ'á 'dê'á ōjīlā 'dī 'bá yí drī, 'dī gólīyī á'dô ádré'á gǎ jêjê ró gō'dá rǎ'á tǎ átalé kī, "Wúúwú, Bābīlōnā! Ízā kōkō, ízā kōkō! Jārībā mbârâkã ákī, lânō áníkâ rí á'dê trá gbō 'wǎá ró, úúfú nī trá cé ítú-pá ālô sī."

¹¹Ngá lǎzị 'bá āngó drī rí 'bá yí á'dô iyī kpá ízā ngō'á tálâ jārībā 'dī tāsī, tálâ ōjīlā á'dô 'bǎ'á yú'dáwá ngá gólīyíkâ gīlí.

12'Dĩ rĩ'á ngá á'dó 'bá ǒzō nǒo yí kátí rĩ 'bá yí, dáábō, kúní lậgú 'bá rĩ 'bá yí, ítá lậgĩ lâ yí drĩ 'bǎlé rǒo lâ rǒo ró rĩ 'bá yí, fê tǎndĩ rĩzó ngá ưừkậ 'bá yí êdélé rĩ 'bá yí, ìnjígó sị yí, ngá sūsū êdélé ậđĩ 'ásĩ, gō'dá kúní mvêêmvê ró rĩ 'bá yí bê rĩ, gírĩfā yí, dō gólĩyĩ ặjị bê rĩ 'bá yí gǎfǎlǎ gō'dá ǎlókō gólĩyĩ á'dó 'bá ǒzō múrặ kátí rĩ 'bá yí, gō'dá dō gólĩyĩ rĩ 'bá kǒlé cú ặjị bê tũrũ-tũrũ rĩ 'bá yí, ồdrá, dō tǎndĩ rĩ 'bá yí, ítĩ, kặbịlịkị yí ỗsǎnĩ ǎrǎbĩyǎ gólǎ ỗsǎnĩ drĩ rĩ'á sêlǎ rĩ, gō'dá ỗjilǎ gólĩyĩ rặgị rĩ ró rĩ 'bá yí bê rĩ'á gĩlǎ ỉyĩ ỗzō kǒrǒnyǎ 'bǎ kǎ yí kátí rĩ 'bá yí ỉ'đĩ.

14Gō'dá ngá lậzị 'bá 'đĩ 'bá yí á'dô ỉyĩ tǎ á'tá'á kĩ, "Wúúwú, Bǎbĩlónǎ, ngá-tị ndrĩ ǎmǎ drĩ lặfị 'bǎzó vó lâ yí rú 'á rĩ 'bá yí ặvị ỉyĩ trá ndrĩ. Ngá-tị ǎmǎkǎ dũu rĩ 'bá yí đĩ trá lặmvũ bê ngbǎ, gō'dá mǎ ícǎ kō úsúlǎ ó'đĩ."

15Gō'dá ngá lậzị 'bá 'đĩ 'bá yí, ưừ ấ'dô gǎ'á gólĩyĩ rú tǎlǎ lậnỗ jặrịbặ 'đĩ kǎ sĩ, gólĩyĩ á'dô ấdré'á gĩa jặjặ ró,

16gō'dá á'dô ỉyĩ tǎ á'tá'á kĩ, "Wúúwú, Bǎbĩlónǎ! Ỉzǎ kǒkō, ỉzǎ kǒkō! Ặyế ỉzǎ jặrịbặ ấndrế 'đĩ kǎ gǎ trá ǎmǎ lặfị. Sịsị nǎ rĩ, gólǎ rĩ'á ỗzō ỗkó gólǎ ítá lậgũ-lậgũ sō 'bá ỉ'đĩ rĩ kátí, gólǎ lậ'ỉ ỉyĩ nyǎányǎ trá ngá dáábō gō'dá kúní mvǎ lậgũ-lậgũ ró rĩ 'bá yí sĩ.

17Ngbǎngbǎnỗ rĩ, nyĩ ró, ngá-tị dũu gólǎkǎ 'đĩ 'bá yí đrǎ trá ndrĩ." Kǒlóngbỗ ấndrế ấndrế lặlặ yí gō'dá gólĩyĩ ndrĩ rĩ 'bá lỗsĩ 'élé lặmvũ 'á rĩ 'bá yí bê, á'dô ỉyĩ kpdata ấdré'á gĩa jặjặ ró.

18Gō'dá gólĩyĩ ndrế bê ỗcĩkǎ ấfỗ'á lặsị gólǎ rĩ 'bá jặrịbặ 'đĩ zǎlé rĩ kǎ rĩ, gólĩyĩ drĩ ỗtrếzó úrũ kĩ, "Álỗwǎlǎ kó ítỗ vỗ 'ásĩ rĩ, jặrịbặ ấzǎ kó yũ'dặwặ gặrặ gólǎ nỗo rĩ đrị sĩ."

19Ỉtĩ rĩ, gólĩyĩ drĩ ngǎzó ófó ỗmvólé lỗdǎlé ỉyĩ đrị sĩ lủlủ bê kĩ, "Wúúwú! Bǎbĩlónǎ! Ỉzǎ kǒkō, ỉzǎ kǒkō! Jặrịbặ ấndrế 'đĩ ỉzǎ lâ gǎ trá ǎmǎ lặfị. Ặkũ ró rĩ, ǎmǎ ỗjilǎ ndrĩ kǒlóngbỗ kǎ rĩ 'bá yí á'dô ỉyĩ trá ngá-tị bê dũu tǎlǎ jặrịbặ 'đĩ tǎsĩ, gō'dá nyĩ ró, gō'dá ấcǎ trá ặ'đĩ-drị ặgǎngbêlề ró.

20Ỗjilǎ ndrĩ 'bũu kǎ rĩ 'bá yí, 'dỗvó nĩ á'dô ặyĩkỗ ró, tǎlǎ úủfủ Bǎbĩlónǎ trá. Ặnĩ tǎ ặngũ 'bá Ỗvǎrĩ kǎ rĩ 'bá yí, gō'dá lặjố'bá Ỗvǎrĩ kǎ rĩ 'bá yí bê gō'dá kpdata gólĩyĩ ỗjilǎ Ỗvǎrĩ rĩ nyǎányǎ kǎ rĩ 'bá yí bê, nĩ á'dô ặyĩkỗ ró, tǎlǎ Ỗvǎrĩ fê lậnỗ trá đrịlǎ, tǎlǎ gólǎ ủfủ ấnĩ trá."

21Gō'dá nặngǎ sĩ, mǎlặyĩkǎ ấzǎkỗlǎ mbǎrǎkǎ ấkĩ bê rĩ drĩ ấnịzó kúní cú ỗzō gólǎ ngá 'ỉzó rĩ kátí rĩ trỗzó vủlị lặmvũ ấndrế 'á, gō'dá tǎ á'tázó kĩ, "Mĩ ndrế, jặrịbặ ấndrế Bǎbĩlónǎ kǎ 'đĩ ấđ'đô vũ'á lâ vủdrị ỉtĩ, gō'dá á'dô ặvị'á vólé.

22Gō'dá tólǎ rĩ, ócǎ gō'dá ngá kũ'đị kátí rĩ 'bá yí kō. Ngǎtǎ ngá gólĩyĩ rĩ'á vỗlǎ vỗvỗ rĩ 'bá yí óvó kpdata kō, lọngó ngōngỗ kpdata yũ. Gō'dá jặrịbặ rĩ 'đĩ 'á tólǎ rĩ, ỗjilǎ ấzǎkǎ yũ'dặwặ á'dólé ngá tǎndĩ ró rĩ 'bá yí êdélé gịlị gō'dá kpdata 'ặ'ỉ-ǎrǎ 'ỉlị.

23Ỗjilǎ yũ'dặwặ lǎmbǎ ỉ'ỉlị tólǎ. Gō'dá ặyĩkỗ ặfủ lặgị kǎ rĩ ícǎ kō á'dólé tólǎ kpdata ó'đĩ. Ngá lậzị 'bá gólĩyĩ Bǎbĩlónǎ kǎ rĩ 'bá yí á'dô ỉyĩ kpdata trá ỗjilǎ ặngị ặngị ró vỗ ndrĩ ấngó đrị 'á rĩ 'bá yí 'ásĩ. Ặấđỗ ỗrĩ ấngó đrị 'á rĩ 'bá yí trá ndrĩ ỗjỗ gólǎkǎ rĩ sĩ.

²⁴Gõ'dá Ôvârí fê lâṇõ trá Bâbilonã drí, tâlá gólâ úfû tâ ângũ 'bá gólíyî Ôvârí kâ rî 'bá yî trá, gõ'dá kpá òjílã Ôvârí rî nyáányâ kâ rî 'bá yî bê ângó drî sî ndrî."

TÃ Â'DÃ 19

¹Dĩi vósî rî, má drí òjílã ârízó düû 'bûû 'alâ lóngó ngõ'á iyî kí nî rî, "Ôvârí, mã lûyî nî. Nî rî'á âmâ pã 'bá trá rî ï'dî. Nî kpá cé ï'dî mbârâkã lípî 'î, gõ'dá nî kpá cé ï'dî òjílã drí ïnjîlí rî, tâlá kâyî vósî cé ní rî íyíkã zãã rî'á tâ pätîí ró rî átálé ï'dî. Ní fê lâṇõ gólâ ícã 'bá té gá rî trá â'dô-â'dô âníkã rî vó ró. Ní fê lâṇõ trá òjílã jãrîbã ángí 'dî kâ rî 'dî drí, Bâbilonã gólâ òjílã ângó drî 'á rî 'bá yî ízã 'bá ânyî tãsí rî, â'dô ró bê gólíyî drí rîzó ôvârí âbãrãdãgõ ïnjîlí rî. Ítí rî, Ôvârí, ní fê lâṇõ ícã 'bá ícã gólâ bê rî trá drílã, tâlá gólâ úfû ngá 'ê 'bá âníkã rî trá."

³Gõ'dá nîngá sî, òjílã 'dî 'bá yî drí kpá lóngó â'bézó ó'dí kí, "'Dõvó mã lûyî nî Ôvârí Kúmú âmákã, tâlá ní ízã jãrîbã ángí Bâbilonã 'dî trá lâṇõ gólâ tâ lá drí ícálé vîlí òjílã drîí sî kô rî sî."

⁴Gõ'dá 'dĩi vósî rî, sîsî-lésî ró nyâ'dî-trá-drî-lâ-ngâ-sû rî 'bá yî, gõ'dá ngá lédrê-lédrê gólíyî sù rî 'bá yî bê drí iyî 'ã'î tîzó vüdrî Ôvârí ândrá rî'á kííí íyíkã kûmû kâ rî drîí. Gõ'dá gólíyî drí tâ átázó kpãkã âlô kí, "Ãwô-'dî, 'dõvó mã lûyî nî Ôvârí."

⁵Nîngá sî, òjílã âzã kííí kûmû kâ Ôvârí kâ ngá lésî rî drí ngãzó tâ átálé kí, "Ãnî ndrî gólíyî ngá 'ê 'bá ró Ôvârí kâ ró rî 'bá yî, gólíyî gólâ rî ïnjî 'bá ró rî 'bá yî, 'dõvó nî lûyî Ôvârí, ânî ndrî âkí âkó, nî lûyî Ôvârí âmákã."

⁶Gõ'dá nîngá sî, má drí òjílã õ'bí äyî árízó rûû rûû rûû ókîzõ lîmvû rî 'bá lâsólé ôlé drîí sî rî kâtí, gõ'dá kpá mōgbará drí rîrî lôndrólé úfû-úfû bê rî kâtí. Gólíyî átã tâ trá kí, "Mã lûyî Ôvârí. Gólâ rî'á Kúmú 'î ângó drîlí ndrî. Gólâ rî'á Ôvârí âmákã. Gólâ ï'dî rî'á gólâ mbârâkã ndrî lípî ró.

⁷Dõvó ítí rî, mã â'dô kpãkã âlô äyîkõ ró, gõ'dá mã ïnjî ró gólâ kpá, tâlá kâyî ândrõ nõ rî'á kâyî gólâ Kâbîlíkî Ôvârí kâ drí 'êzó ôkó ó'dí íyíkã âtrólé rî ï'dî. Ôkó ó'dí rî 'dî êdê íyî nyáányâ trá njãã gólâ rî trõzó ágó ró.

⁸Ítí rî, Ôvârí fê ítã gólâ ó'dí ró mvêêmvê lâgû-lâgû ró kpírî-kpírî rî trá ôkó rî 'dî drí sólé." (Ítã ó'dí rî 'dî â'dã tâ 'ê'ê tãndí gólíyî òjílã Ôvârí kâ drí 'ê'á 'êlã rî ï'dî.)

⁹Gõ'dá nîngá sî, gólâ drí tâ átázó má drí tâ âzã îgîlí. Tã rî 'dî ï'dî rî'á nõtí. "Ã'dô 'bã'á tãndí ró â'dózó òjílã gólíyî Ôvârí drí tâ ícãrãzó trá gólíyî drí ânîzó âfû lâgî Kâbîlíkî kâ 'dî 'á rî 'bá yî lâfálé." Gõ'dá gólâ átã kpá má drí kí nî rî, úlí rî 'dî 'bá yî â'dô trá úlí pätîí 'î Ôvârí ngá lésî.

¹⁰Nîngá sî, má drí 'ã'î tîzó mãlâyíkã rî 'dî ândrá, â'dô ró bê tíkó gólâ rî ïnjîzó rî, gõ'dá gólâ kí má drí rî, "Ní 'ê tâ ítí lâ 'dî ró 'dî kô. Mã rî'á cé ngá 'ê 'bá Ôvârí kâ ï'dî, kpá õzõ ânî drí â'dórê ânî âdrúpî krístõ 'bá ró gólíyî ndrî tâ lê 'bá trá tâ gólâ Yésû drí â'dalé trá gólíyî drí rî 'á rî 'bá yî bê rî tí. Rî'á Ôvârí ï'dî gólâ ní drí ícálé ïnjîlá. Âmâ ndrî 'dó rî'á lâjõ'bã Ôvârí kâ ï'dî kpãkã âlô tâ ângũ 'bá yî bê, tâlá gólíyî lê tâ trá tâ Ôvârí kâ 'á búúú õdrã gólíyíkã tú, õzõ Yésû drí 'êlé rî tí."

11Gõ'dá 'dĩ vósĩ rĩ, má drí ngá ndrêzô būũ 'bũ 'álâ, gõ'dá má drí Yésũ rĩ ndrêzô rã'á òsánĩ mvêêmvê drĩ. Gólâ rĩ rú rĩ'á "'Ōjílâ ífííí"' gõ'dá kpá "'Pătĩí"' . Gólâ rĩ tã ndrĩ kílĩ mbĩ gõ'dá kpá lãnõ mbĩ rĩ fêlé ĩ'dĩ.

12Gólâ rĩ lĩfĩ rĩ'á òzõ lāsĩ kátĩ. Gõ'dá gólâ kpá rĩ'á ápã kúmú ạngĩ ạngĩ kã yĩ bê dũũ yĩ drĩ. Gólâ cú rĩ'á rú ãzã bê gólâ ãgĩlĩ trá gólâ rú rĩ. Tã ífĩ rú 'dĩ kã fĩ òjílâ ãzãkã drĩ kô gbõ cé gólâ rĩ nyãányã ĩ'dĩ élê.

13Gõ'dá gólâ sô ítã gólâ â'dó 'bã 'dó ãrĩ ró rĩ ĩ'dĩ. Úzĩ kpá gólâ rĩ rú, "'Úlĩ Ôvãrĩ kã".

14Ăjú 'bũ 'bã gólĩyĩ ndrĩ 'bũ 'álâ rĩ 'bã yĩ 'dê ĩyĩ trá 'dó gólâ vósĩ. Gõ'dá ăjú 'bũ 'bã yĩ sô ĩyĩ ítã lậgũ 'bã lậgũ ngbãngbã rĩ 'bã yĩ ĩ'dĩ. Gólĩyĩ ndrĩ kpá 'dó òsánĩ mvêêmvê drĩ sĩ.

15Lĩgũ mbêlêšõ cĩ ãkĩ drĩ âfôzô gólâ rĩ sĩ-'bálê 'ásĩ tĩbê gólâ drĩ 'êzô tã trôlê ĩ'dĩ sĩ lâ òjílâ òrĩ gólĩyĩ ndrĩ ãngó drĩ kã rĩ 'bã ĩyĩ Ôvãrĩ rĩ ãrĩlĩ kô rĩ 'bã yĩ drĩgã sĩ. Gólâ â'dô rĩ'á gólĩyĩ drĩ pĩdrĩgũ lậnjĩ-lậnjĩ kũmũ kã ậđĩ 'ásĩ rĩ sĩ. Gólâ â'dô kpá ặwặlặkặ Ôvãrĩ kã rĩ â'dá'á gólĩyĩ drĩ tã ònjĩ òjílâ kã tãšĩ. Ôvãrĩ gólâ mbãrãkã ndrĩ lĩpĩ ró rĩ â'dô òjílâ 'bã'á lãnõ ùsũlĩ òzõ fê lõ'wã ĩpĩlĩ mõrã 'á zãlê òdrã ró rĩ kátĩ.

16Ítã gólãkã rú gólâ rĩ pãrã'bũ drĩ 'á rĩ, Ôvãrĩ ãgĩ tã trá nõtĩ, |scKÚMÚ, KÚMÚ NDRĨ DRĨLĨ GÓLÃ KÚMŨ LÃ DRĨ Â'DÓLÉ|d |scNGÁ CÉ TĪTĪ DRĪĨ SĨ ǺKĪ ǺKÓ RĪ|d.

17Gõ'dá nĩngã sĩ, má drĩ kpá mālãyĩkã ãzã ndrêzô rĩ'á ãdrê'á mbĩ ĩtũ bê. Gólâ drĩ trêzô lõgõnõ yĩ ặzặlặ ndrĩ ãrĩwã gólĩyĩ kpã rĩ 'bã lõngálê 'bũ ãgálê lõgõnõ kátĩ rĩ 'bã yĩ bê. Nĩngã sĩ rĩ, gólâ drĩ tã ãtãzô ãrĩwã 'dĩ 'bã yĩ drĩ kĩ, "'Dõvõ nĩ ãnĩ rũ ê'bêlê ãvõ gólĩyĩ Ôvãrĩ drĩ 'ê'á ùfũlã rĩ 'bã yĩ lõnyálê. Nĩ ãnĩ kúmũ yĩ ã'wã gõ'dá ăjú 'bũ 'bã yĩ bê gõ'dá kpã gólĩyĩ sĩsĩ-lêšĩ rĩ 'bã yĩ bê ã'wã lâ yĩ lõnyálê gõ'dá kpã òsánĩ yĩ òjílã lõmbã 'bã drĩ lâ rĩ yĩ bê gõ'dá kpã òjílã lãrãkõ ndrĩ rĩ 'bã yĩ ã'wã lâ yĩ lõnyálê vólê."

19Gõ'dá nĩngã sĩ, má drĩ kõrõnyã ãndrê kããkã 'dĩ ndrêzô kúmũ ạngĩ ạngĩ gólĩyĩ òrĩ ndrĩ ãngó drĩ 'á rĩ 'bã yĩ kã bê gõ'dá ăjú 'bũ 'bã gólĩyĩkã rĩ 'bã yĩ bê. Êê'bê gólĩyĩ trá kpãkã võ ãlõ 'á ăjú 'bũlĩ òjílã gólâ rĩ 'bã òsánĩ mvêêmvê drĩ rĩ bê gõ'dá kpã ăjú 'bũ 'bã gólãkã rĩ 'bã yĩ bê.

20Gõ'dá ódrĩ kõrõnyã ùrĩ-gã-dê ró rĩ 'dĩ rũzô tã ặngũ 'bã gólãkã rĩ 'bã òjílã lãmbê kõrõnyã 'dĩ kã bê rĩ ãdólê tã lãrãkõ 'ê'ê sĩ, rĩ'á kõrõnyã 'dĩ lĩndrĩ lâ ĩnặlặ rĩ bê. Úvũ kõrõnyã 'dĩ tã ặngũ 'bã gólãkã rĩ 'bã ònjõ ãdólê 'dĩ bê kpãrặtặ lêdrê-lêdrê ró lặmvũ ãndrê gólâ rĩ 'bã kólê lặsặ bặrặtặ kã sĩ rĩ 'á.

21Lê ĩtĩ rĩ, ùũfũ ăjú 'bũ 'bã ặmbũkũ gólĩyĩkã rĩ 'bã yĩ lĩgũ mbêlêšõ cĩ ãkĩ gólâ ãfõ 'bã òjílã gólâ rĩ 'bã òsánĩ drĩ rĩ sĩ-'bálê lâ 'ásĩ rĩ sĩ. Gõ'dá ĩtĩ rĩ, ãrĩwã 'dĩ 'bã yĩ drĩ ặsặzô gólĩyĩ ã'wã lõnyálê tẽ būũ 'ã lâ ĩyĩ drĩ ãcãzô dũũdũ.

TÃ Â'DÃ 20

- ¹Gõ'dá nĩngá sī, má drí mālāyíkā āzā ndrēzō ânĩ'á 'bũú lésī āngó drī 'á nōngá. Gólá cú rĩ'á mǎfōtāā ątī 'bú ądūkū ākó dī ngīlī-ngīlī rī ká bē yī drīgá, gō'dá kpá nyārī ąngí tāmbarā kǎgā'dā rī bē.
- ²Ítí rī, gólá drí ĩnī āndrē ōnjí tētē 'dī rūzō, 'dī rĩ'á ĩnī gólá rī 'bá trá ndrō dũú sī, gólá rĩ'á zīlā Sātánā kúmú líndrī ōnjí rī 'bá yī drīlī rī ĩ'dī. Gō'dá mālāyíkā 'dī ōmbē gólá trá nyārī ąngí kǎgā'dā 'dī sī.
- ³Gō'dá mālāyíkā 'dī drí ĩnī rī 'dī trōzō vūlī kǎálū 'bú gólá dī ngīlī-ngīlī ądūkū ākó 'dī 'á, gō'dá mālāyíkā rī 'dī drí 'bú rī 'dī ątī lā â'bāzō gō'dá ĩcízō lā ngǎrǎ, tǎlā Sātánā ōzō kō kpá ngǎâ âfōlé ĩvī rĩ'á ōjílā âdólé āngó drī 'á, té bũúū ndrō kútū-ālō ōndē rú trá rī ĩ'dī. Ndrō kútū-ālō 'dī vósī rī, áá'dō ĩnī rī 'dī ĩnjí'á kǎyī fĩnyáwá sī.
- ⁴Gō'dá má drí kpá ōjílā āzā 'bá yī ndrēzō rĩ'á ĩyī kítī kúmū ká rī 'bá yī drīlī sī. Ōjílā rī 'dī 'bá yī ó'ē gólīyī trá lídrílí ó'dí lédrē-lédrē ró. Ôvārí fē drī-ácē trá ōjílā rī 'dī 'bá yī drí rīzō tǎ kílí. Gólīyī kpá rĩ'á ōjílā gólīyī úfúlí trá, tǎlā gólīyī átā tǎ trá trǎtǎtrǎ ō'bí 'á kī, Yésū ĩ'dī rĩ'á kúmú ĩyíkā ĩ'dī, gō'dá tǎlā gólīyī átā kpá úlí Ôvārí ká rī 'bá yī trá ōjílā drí rī tāsī rī 'bá yī ĩ'dī. Ōjílā rī 'dī 'bá yī ĩnjī ĩyī kōrōnyā āndrē ōnjí tētē 'dī kō, ngátá gólīyī gǎ kpá trá líndrī lā ĩnjīlī, ngátá lǎmbé lā 'bǎlé ĩyī ándrá-gǎ-sílí 'á ngátá drī 'á. Gō'dá gólīyī â'dō rĩ'á kpǎkǎ ālō Yésū yī bē kúmú ró ĩyī ndrō kútū-ālō sī.
- ⁵Gō'dá tǎ rī nō rĩ'á tǎ drī-káká lídrí-lídrí ká rī ĩ'dī. Ōjílā gólīyī 'é'á lídrílā ĩyī ōdrǎ 'ásī sísí rī 'bá yī, rĩ'á ōjílā ngīngí lā Ôvārí ká rī 'bá yī ĩ'dī. Āyīkō bē! Āyīkō bē! Gólīyī â'dō â'dó'á āyīkō ró. Ícá kō gólīyī drí ōdrǎzō ó'dí gólīyī lô'bē-lô'bē sī lĩmvú āndrē gólá rī 'bá kōlé lǎsí ró rī 'á. Ítí rī, gólīyī â'dō lósī 'é'á Ôvārí yī drí Yésū Krístō bē gólīyī sísí-lésí rī 'bá yī ró. Gō'dá gólīyī â'dō â'dó'á kúmú ró ĩyī Krístō bē ndrō kútū-ālō sī. Ndrō kútū-ālō 'dī vósī rī, ōjílā ąmbúkū gólīyī ōdrǎ 'bá trá rī 'bá yī â'dō ĩyī kpá lídrí'á ōdrǎ 'ásī, â'dō ró tǎ gólīyíkā kízō bē.
- ⁷Gō'dá ābī-ābī ámákā 'á rī, má ndrē tǎ trá nōtí. Ndrō kútū-ālō 'dī ōndē rú trá rī, Ôvārí ĩnjí Sātánā trá nyārī 'ásī. Gō'dá drílā âfōzō 'bú 'ásī.
- ⁸Nĩngá sī, gólá ngá trá nílí vō tī āngó drīlī rī 'bá yī 'ásī ākí ākó, nĩ'á ōjílā ōrī ká ndrī ádó bē gólīyī ê'bélé vō ālō 'á, ā'dō ró bē gólīyī drí ąjú 'büzō Ôvārí bē. Ōjílā trá rĩ'á dũú ōzō drī-'bí kátí.
- ⁹Nĩngá sī, má ndrē gólīyī drí ngǎzō vō kpǎlé āngó drīlī sī ndrī gō'dá cǎlé vō ōjílā Ôvārí ká drí â'dózō tū 'álā ālō rī kílí gbǎâ, 'dī rĩ'á ōjílā jǎrībǎ gólá Ôvārí drí lówó lā 'bǎlé rōō rī 'á rī yī ĩ'dī. Kpǎlé ĩtí rī, lǎsí â'dō â'dé'á 'bũú lésí gō'dá ąjú-'bá-ązí Ôvārí ká 'dī 'bá yī zǎlé ngbá vólé.
- ¹⁰Gō'dá nĩngá sī rī, má ndrē Ôvārí drí Sātánā gólá ōjílā rī 'dī 'bá yī ádó 'bá rī vüzō lĩmvú āndrē lǎsí bǎrútī ká ró rī 'á 'dó ndrī kōrōnyā ũrī-gǎ-dē ró 'dī 'bá yī bē, gō'dá kpá tǎ ąngū 'bá gólá ōnjō āgǎ 'bá trá rī yī bē. Gólīyī â'dō rĩ'á tólá ĩzǎ kōkō nǎlé ĩyī drīlī zǎâ gbádú ró.

¹¹Nĩngá sī, má drí Ôvârí rí ndrězó gólâ cú rĩ'á rĩlí gá kítĩ gólâkâ mvěemvê ró rí drĩ. Gõ'dá gólâ â'dâ rú bê rí, gõ'dá 'bũũ ängó drĩ bê drí ävĩzó ngbá volé má lĩfĩ sī.

¹²Gõ'dá nĩngá sī, má drí õjílã ndrĩ gólĩyĩ ôdrã 'bá trá rí 'bá yĩ ndrězó. 'Dĩ rĩ'á äřãkã gõ'dá 'dĩyĩmvá bê ndrĩ 'dó ädré'á iyĩ kítĩ Ôvârí kã ändrá. Ôjílã ndrĩ lêté 'bá trá lĩmvũ zélé rí 'bá yĩ äfõ trá volé iyĩ lĩmvũ 'ásĩ, gõ'dá gólĩyĩ ndrĩ lô'bãlé trá 'bú 'á rí 'bá yĩ äfõ trá kpá ndrĩ iyĩ ló'dé 'ásĩ. Gõ'dá kpá gólĩyĩ ôdrã 'bá ävõ lâ yĩ lô'bãlé 'bú 'á kô'dává rí, lĩdrĩ iyĩ kpá trá ndrĩ. Gõ'dá õjílã älo drí búkũ äzã 'bá yĩ ätrözó 'â lâ yĩ lônyĩlí, gõ'dá kpá õjílã älo rí drí búkũ gólâ cú õjílã gólĩyĩ 'ë 'bá rĩlí zãã gbádú ró rí 'bá yĩ rú lâ yĩ bê rí nyĩzó. Gõ'dá Ôvârí drí tã õjílã kã kĩzó älo-älo. 'Dĩ té rĩ'á ä'dô tã gólâ igĩlí trá tã 'ë'ë nĩ älo rí kã búkũ äzã 'dĩ 'bá yĩ 'á rí vó ró. Ítĩ rí, gólâ ä'dô tã nĩ älo rí kã kĩ'á kpá té ä'dô tã gólâ ní drí 'élé trá drě äkpã ní drãã kô rí vó ró.

¹⁴Õzõ õjílã äzãkã älo, gõ'dá gólâ rí rú iĩgĩ kô búkũ õjílã gólĩyĩ rĩ 'bá iyĩ lédrë-lédrë ró zãã gbádú rí 'bá yĩ kã 'á rí, úvũ gólâ iyĩkã kôro lĩmvũ læsĩ ró 'dĩ 'á. 'Dĩ vósĩ, õdrã gõ'dá trá yũ'dává ló'dé yĩ bê. Úufũ ngá rí 'dĩ 'bá yĩ trá lĩmvũ ändrë læsĩ ró rí 'á ngbã. Zĩ iyĩ lĩmvũ rí læsĩ ró 'dĩ rú lâ kĩ, "Õdrã rĩ lâ ró zãã" rí.

TÃ Ä'DÄ 21

¹Nõô tã gólâ 'bũũ äkũ rí gõ'dá kpá ñnyákú drĩ äkũ rí bê rí 'bá yĩ drí ävĩzó dĩ lĩfĩ drĩ 'ásĩ ndrĩ 'dó lĩmvũ ändrë ändrë yĩ bê rí tãsĩ. Má drí gõ'dá 'bũũ ó'dĩ gõ'dá ñnyákú ó'dĩ bê rí 'bá yĩ ndrězó rĩ'dĩ.

²Má drí jãřĩbã Ôvârí rí nyãányã kã, Yërõsãlãmã ó'dĩ ró rí ndrězó äř'á Ôvârí ngá lésĩ ró 'bũũ lésĩ. Gólâ rĩ'á sũsũ ró tákányĩ, õzõ õkõ ó'dĩ êdélé trá ítã lânjã sĩ gõ'dá lô'ĩlí kpá trá ngá sũsũ kôro äzã 'bá yĩ sĩ gõ'dá trá rĩ'á njãã iyĩ ágó rí tẽ'á rí kãtĩ.

³Tã lâ rĩ'á nõtĩ, má drí gbórókõ äzã äřízó kítĩ Ôvârí kã rí ngá lésĩ ró tã ätã'á kĩ, "Nĩ ndrë drë, 'bã Ôvârí kã trá rĩ'á ngbãangbãno õjílã gólâkã rí læfálé. Gólâ ä'dô rĩ'á gólĩyĩ læfálé 'á, gõ'dá gólĩyĩ ä'dô ä'dó'á õjílã jó 'alé gólâkã kã rí 'bá yĩ rĩ'dĩ. Äwõ, rĩ'á tã pãtĩ ró, Ôvârí rí nyãányã ä'dô rĩ'á gólĩyĩ læfálé 'á.

⁴Ítĩ rí, Ôvârí ä'dô ñlĩndrĩ gólĩyĩ lĩfĩ 'á rí lĩ'á ngbã volé, gõ'dá õdrã ñcã kô ä'dólé, gõ'dá ngá læzé yĩ bê gõ'dá kpá äwõ ngõngõ yĩ lâno yĩ bê ñcã iyĩ kpá kô ä'dólé. Tã rí 'dĩ 'bá yĩ ndë rú trá ñtõ võ lésĩ."

⁵Gõ'dá nĩngá sĩ, Ôvârí drí ngãzó tã ätálé kĩ, "Nĩ ndrë drë, mã trá ngã-tĩ cé tĩtĩ 'ë'á ndrĩ ä'dólé ó'dĩ ró. Nĩ igĩ úlí gólĩyĩ mã drí ätálé nõ 'bá yĩ. Úlí ämãkã ätálé rí 'bá yĩ rĩ'á pãtĩ ró, gõ'dá nĩ ñcã trá tã lælé 'á lâ iyĩ." Gõ'dá gólâ kĩ nĩ rí,

⁶Õndë tã tĩ trá kãkãřã ndrĩ. Ämã nyãányã ñtõ tã tĩ ndrĩ nĩ, gõ'dá ämã nyãányã ätĩ tã tĩ vó kpã nĩ ndrĩ. Mã ä'dô lĩmvũ fë'á gólĩyĩ ä'dó 'bá lĩmvũ lédrë-lédrë äfë 'bá lôvó ró rí 'bá yĩ drí cú ñtĩ gólĩyĩ drí gĩ äkõ lâ. Lĩmvũ rí 'dĩ rĩ'á óró ämãkã gólâ lédrë-lédrë äfë 'bã rĩ'dĩ rí 'ásĩ.

⁷Õjílã äzã älo gólâ tã ätũ 'bã gõ'dá rĩzó tã lælé sĩ mã 'á rí, ä'dô tã tĩ rí 'dĩ 'bã yĩ ùsú'á ndrĩ. Mã ä'dô ä'dó'á kpã gólâ rí ätã ró, gõ'dá gólâ ä'dô ä'dó'á ämã mvã ró.

⁸Gõ'dá òjílã gólíyí tã àtũ 'bá kô'dáwá gõ'dá kpá tã lèlè 'bã 'bá iyí kô má 'á rí 'bá yí bê, kpá gólíyí rí 'bá òvârí âbārādāgō āzā 'bá yí ìnjílí ỉ'dí gõ'dá kpá gólíyí òjílã úfú 'bá ró, gólíyí iyí trô 'bá drí 'á ágó ngátá òkó āzī-āzī ká àyízó rí 'bá yí, gólíyí ólé ró gõ'dá ójó ró gõ'dá kpá drí-'bá ró rí 'bá yí, gõ'dá gólíyí ònjō 'bá ró rí 'bá yí bê, áá'dô gólíyí lùvũ'á ndrī lāsí lĩmvũ àndrê ká rí 'bá kōlé zāā gbádú rí 'á, gõ'dá úzì 'dĩ rí'á òdrā rí lā ró zāā rí ỉ'dí.

⁹Gõ'dá nĩngá sī, má drí àlô mālāyíkā gólíyí lànō nji-drī-lā-rī ādā 'bá āngó drí 'á 'dĩ 'bá yí 'ásí rí ndrēzó. Gólā ànī gõ'dá tã átálé má drí kī nī rí, "Ní ànī má á'dô òkó ó'dí gólā kábīlīkī drí gīlī trá rí á'dá'á ní drí."

¹⁰Nĩngá sī, mbārākā Líndrī Tāndí Ôvârí ká rí ká drí fízó má 'á, gõ'dá mālāyíkā 'dĩ drí àmā trōzó àjílí únì tōrōngōlō rí àpírí lā 'álā. Gõ'dá mǎ cá bê tólā rí, gólā drí jārībā Ôvârí ká zīlī Yērōsālēmā ó'dí rí á'dázó má drí, àrī trá Ôvârí vá lésī 'būū lésī.

¹¹Ítí rí, jārībā rí 'dĩ rí'á lậgũ-lậgũ ró kặ'dặ-kặ'dặ, tǎlā Ôvârí bê rí'á tólā. Jārībā rí 'dĩ kpá rí'á kō'á njāā-njāā gõ'dá kpá lậgũ'á kặ'dặ-kặ'dặ ókĩzō ngānā 'í.

¹²Gõ'dá 'bárānā àndrê tōrōngōlō àbē kúnì mvá 'ásí rí bê rí'á gbāā jārībā rí 'dĩ rú sī, gõ'dá àtī fízó 'bárānā rí 'dĩ 'á tólā rí rí'á mùdrī-drī-lā-ngā-rī, 'dó mālāyíkā bê tì lā 'ásí cé títì rí'á lōkílā. Gõ'dá àtī rí 'dĩ 'bá yí tì sī àlô-àlô ígī 'bāsúrú rú mùdrī-drī-lā-ngā-rī òjílā Ôvârí ká rí 'bá yí ró rí rú lā yí trá 'bāsúrú rú àlô àtī àlô rí rú.

¹³Àtī tì gólíyí nā rí ndrê vō gōlé òjì 'álā ró. Gõ'dá nā āzā 'bá yí iyíkā ìtú drí 'dērē 'álā ró, gõ'dá āzā nā rí 'bá yí iyíkā gōlé lījì drí 'álā ró, gõ'dá àmbúkũ lā yí nā rí ndrê vō gōlé drí-ágó drí 'álā ró.

¹⁴Óbē 'bárānā rí 'dĩ gá kúnì úngũ mùdrī-drī-lā-ngā-rī rí drī. Gõ'dá kúnì úngũ rí 'dĩ 'bá yí drī sī àlô-àlô rí ígī lājó'á àlô gólā lājó'á mùdrī-drī-lā-ngā-rī Kábīlīkī ká rí 'bá yí 'ásí rí rú lā trá drī lā yí 'á sū cé.

¹⁵Mālāyíkā gólā rí 'bá tã átálé má drí 'dĩ cú rí'á fê mvá ngá ì'bī ká bê éédê dáábō 'ásí, á'dô ró bê rízó jārībā rí 'dĩ àcê lā, ngāngā lā úrú 'álā rí, gõ'dá lạngbạngú lā yí bê rí ì'bīzó.

¹⁶Jārībā rí 'dĩ àcê lā lạngbạngú lā bê rí rí'á ìcā-ìcā ró àlô. Ítí rí, mālāyíkā 'dĩ drí fê ngá ì'bī ká 'dĩ àtrōzó, gõ'dá drílā jārībā 'dĩ ì'bīzó ỉ'dí sī lā. Ítí rí, gólā úsú àcê lā rí'á kílōmítírì kútũ-rī-drī-lā-kámá-sũ (2,400 km), gõ'dá kpá lạngbạngú lā yí ngāngā lā úrú 'álā ró rí 'bá yí ì'bīzó rí, 'dó rí'á àlô.

¹⁷Gõ'dá nĩngá sī, mālāyíkā 'dĩ drí kpá 'bárānā kúnì mvá 'ásí jārībā 'dĩ bēzó 'dĩ njīnjī lā ì'bīzó gõ'dá rí'á ànyí mítírì nyá'dī-nā-drī-lā-ngā-njī-kázíyá.

¹⁸Éédê jārībā rí 'dĩ dáábō 'ásí lậgũ-lậgũ ró òzō ngānā kátì ítì. Gõ'dá gólíyí 'bã kúnì ònyí ró lậgũ 'bá ngbángbá ngānā kátì zīlī jásīpā rí ỉ'dí àbē 'bárānā 'dĩ ká bēzó.

¹⁹Kúnì úngũ gólíyí 'bárānā 'dĩ bēzó gá drí lā 'dĩ 'bá yí rí'á ndrī ngíngí, gõ'dá kpá ndrī rí'á iyí 'dó sūsũ ró. Kúnì mvá rí sīsí 'dĩ iyíkā rí'á jásīpā 'í, gõ'dá rí lā iyíkā lậgũ-lậgũ ró kặ'dặ-kặ'dặ ró, úzì rú lā sǎfirē, gõ'dá nā lā rí'á ngī lākā-lākā ró mvēēmvē

ítí, úzì rú lâ ágētē, gō'dá sù lâ íyíkâ ngbángbá lădă-lădă ítí, úzì rú lâ ěmērălădă, gō'dá njì lâ íyíkâ rí'á cú úrì bē ngíngí dūú, úzì rú lâ òníkísì, gō'dá njì-kázíyá lâ ró rí íyíkâ rí'á kăākâ ró, úzì rú lâ kărănēlívānī, gō'dá njì-drī-lâ-rī lâ ró rí íyíkâ rí'á ngbángbá lâwâ-lâwâ ró ítí, úzì rú lâ kīrīsōlătē, gō'dá njì-drī-lâ-nâ lâ ró rí íyíkâ rí'á kă'dă-kă'dă kă'dă-kă'dă ró ítí, úzì rú lâ bērlē, gō'dá njì-drī-lâ-sù lâ ró rí íyíkâ rí'á kpírí-kpírí lâwâ-lâwâ ró ítí, úzì rú lâ tōpáză, gō'dá mûdrī lâ ró rí íyíkâ rí'á kpírí-kpírí kă'dă-kă'dă ró ítí, úzì rú lâ kīrīsīpărásē, gō'dá mûdrī-drī-lâ-ngâ-ălô lâ ró rí íyíkâ wăyī-wăyī ró ítí, úzì rú lâ jāsínísì, gō'dá mûdrī-drī-lâ-ngâ-rī lâ ró rí íyíkâ lămúrī-lămúrī ró, gō'dá úzì rú lâ âmăsăsítī.

21 Átī tī ălô-ălô rí 'bá yī rí'á kúnì mvá mvēēmvē ōzō ïnjígó sí kătí zīlī pērēlē rí ĩ'dī, gō'dá lătī jārībă 'dī kă êédē ndrī dáábō nyăányâ lâ ró rí sī.

22 Má ndrē jó ąngí ăzākă jārībă 'dī 'á rızó Ôvărí rí ïnjīlī 'á lâ rí kô ălôwálă, tălă ôjīlă ndrī rí ĩyī Ôvărí gólă Kúmú ámakă ró mbârăkă ndrī līpī ró rí gō'dá Kăbīlīkī bē rí ïnjīlī vō gólă gólīyī drī â'dózó 'á lâ rí 'bá yī 'ásī.

23 Tólă rí, ĩtú yū pará bē, jārībă rí 'dī lēé gólīyī kô, tălă ngá ĩ'ī Ôvărí kă bē vō ĩwá'á tólă, gō'dá Kăbīlīkī rí nyăányâ kpá rí'á vō ĩ'í'á ngbángbá ōzō ĩtú kătí vō rí 'dī 'á.

24 Gō'dá ōrī ąngó drī 'á rí 'bá yī ndrī â'dô ĩyī tă Kăbīlīkī kă rí 'ě'á ĩ'dī. Gō'dá kúmú ąngí ąngí gólīyī ndrī ąngó drī kă rí 'bá yī â'dô ĩyī ĩyī nyăányâ fě'á drī-băláyī ró Kăbīlīkī rí ïnjīlī.

25 Átī tī jārībă rí 'dī kă â'dô rí'á kpá zăă tră. Áâ'băá gólīyī kô'dává ălôlă tălă ngăcī â'dô 'bă'á yū.

26 Ōrī cé tītī â'dô ĩyī ânī'á Ôvărí rí ïnjīlī ĩyī nyăányâ fěfě sī.

27 Kpálē rí, ngá ăzākă gólă Sătánă kă ró rí ĩcá kô fīlī tólă jārībă rí 'dī 'á, gō'dá kpá ĩtī gólīyī rí 'bá tă gólīyī Sătánă kă rí 'bá yī 'ělē ĩ'dī rí 'bá yī ndrī gólīyī ōnjō 'bá ró rí 'bá yī bē. Íyíngá rí'á cé ôjīlă gólīyī ĩyī rú ĩgī 'bá trá bŭkŭ gólă Kăbīlīkī kă gólă â'dó 'bá ôjīlă gólīyī cú rú lédrē-lédrē kă bē rí 'bá yī ĩ'dī.

TĂ Ā'DĂ 22

1 Gō'dá nīngá sī rí, mălăyíkă rí 'dī drī áyágă lĭmvŭ lâ drī â'dólē kă'dă-kă'dă lédrē-lédrē âfē 'bá ĩ'dī rí â'dázó má drī. Áyágă rí 'dī âdī ârálē 'dī kītī gólă Ôvărí yī kă Kăbīlīkī bē rızó rīlī rí ngá lésī.

2 Tólă sī rí, áyágă 'dī drī dĭzô kôrô lătī ândrē jārībă 'dī lăfálē sī rí 'ásī. Gō'dá fē gólă lédrē-lédrē fē 'bá rí mbâ trá áyágă rí 'dī gără drī lâ kpărătī kpărătī rí 'ásī. Fē rí 'dī rí 'wălē ândălă mûdrī-drī-lâ-ngâ-rī ndrô ălô vósī cé. Gō'dá bī lâ rí'á ōzō ălókô kătí rızó ôjīlă ōrī ndrī kă pĭpĭsĭlī lâ yī â'dĭlī lăņō tă ĩsŭ tă ōnjī kă rí kă 'ásī.

3 Gō'dá, jārībă 'dī 'á rí, tă ăzākă ĩcá kô rú ĩzălē tă ōnjī drī sī zăă ădŭkŭ ăkô. Ítī rí, Ôvărí yī kăbīlīkī bē â'dô ĩyī rí'á tólă gō'dá ôjīlă Ôvărí kă rí 'bá yī â'dô ĩyī Ôvărí rí ïnjī'á tólă.

⁴Gólíyî â'dô ìyî Ôvârí rî lîfî nyãányâ ndrě'á, gō'dá Ôvârí â'dô íyî rú ìgĩ'á gólíyî ándrá-gá-sílí 'ásí.

⁵Ítí rî, vō ícá kô â'dólé ìníríkúwá ró vō 'dî 'á tólâ ó'dí. Gō'dá òjílâ lěé vō í'í ìtú kâ ngátá lám̄bā kâ rî kô tólâ, tálâ Ôvârí rî nyãányâ â'dô â'dó'á gólíyî drí vō í'í ró, gō'dá gólíyî â'dô â'dó'á ìyî kúmú ró zãâ gbádú.

⁶Gō'dá tã ndrî 'dî 'bá yî vósí rî, mālāyíkā 'dî drí tã âtázó má drí kī, Tã gólíyî má drí 'ě'á âtálâ ní drí nō rī'á tã pātī'í, gō'dá ní drí tã lělé 'á lâ té ítí. Ôvârí âjô mâ nī tã âtî-âtî íyíkâ pélé ní drí, òzō gólâ drí tã ângū 'bá íyíkâ jōlé trá âkú ró nã sī tã âtî-âtî íyíkâ pélé òjílâ drí mbârākā Líndrí Tándí íyíkâ rî kâ sī rî tí.

⁷Yēsū âtâ tã kī nī rî, "Nī ârî drě, mâ trá âcá'á âgōlé ngbāangbānō." Gō'dá ítí rî, mālāyíkā 'dî kī, Â'dô â'dó'á tándí ró òjílâ ndrî drí úlî gólíyî ìgílí trá búkū nô 'á rî 'bá yî ârízó gō'dá ìnjílí tã ìsū lâ yî sī mǎnísí.

⁸Ítí rî, mâ Yōwání, ârî tã rî 'dî 'bá yî trá ndrî âmâ bí sī. Gō'dá má ndrê kpá trá âmâ lîfî sī. Ítí gō'dá má ârílí bē tã rî 'dî 'bá yî âmâ bí sī gō'dá kpá ndrězó lâ âmâ lîfî sī rî, má drí ngázó 'délé vūdrî mālāyíkā gólâ tã â'dá 'bá trá má drí 'dî pá lâ rú.

⁹Gō'dá mālāyíkā rî 'dî drí tã âtázó má drí kī, "Ní ìnjî mâ kô ítí lâ 'dî kâtí. Mâ rī'á cé ngá 'ě 'bá Ôvârí kâ í'dî, òzō ânî drí â'dórē kpá ânî âdrúpî yî bē, tã ângū 'bá yî bē gō'dá òjílâ ndrî tã lělé 'bā 'bá trá Ôvârí 'á, ngátá úlî búkū nô 'á rî 'bá yî ìnjî 'bá trá rî 'bá yî bē ndrî drí â'dórē ngá 'ě 'bá Ôvârí kâ ró rî kâtí. Rī'á cé Ôvârí í'dî ní drí ícálé ìnjílâ.

¹⁰"Tã gólíyî búkū nô kâ ânî 'bá trá Ôvârí ngá lésí nô 'bá yî, ní âtâ tã lâ yî òjílâ drí ngbálí-ngbálí, tálâ ìtú lâ âwú trá drílíyî 'ézó â'dólé ngbāangbānō 'wāâ.

¹¹Ítí rî, ìtú-pá lâkî trá ngbāâ dāwá ítí tã ìsū tã 'ě'ě bē jázó â'dólé tándí ró. Gō'dá kpálé ítí rî, òjílâ Sātánā kâ rî 'bá yî â'dô rī'á ìyî zãâ tã 'ě'ě Sātánā kâ rî 'bá yî 'élé í'dî. Gō'dá gólíyî rī 'bá tã tándí mbî rî 'bá yî 'élé í'dî rî â'dô rī'á zãâ, rī'á tã tándí mbî rî 'bá yî 'élé í'dî. Gō'dá òjílâ Ôvârí kâ ngîngî lâ ró rî 'bá yî â'dô ìyî rī'á zãâ òjílâ ngîngî Ôvârí kâ rî 'bá yî ró."

¹²Gō'dá nīngá sī, Yēsū drí kpá tã âtázó má drí kī, Mâ trá ânî'á ngbāangbānō 'wāâ. Òzō má ââcâ trá rî, má â'dô ngá fē'á òjílâ drí â'dô ngá 'ě'ě gólíyíkâ rî vó lâ ró.

¹³Mâ í'dî rī'á tã ndrî ìtō 'bá ró rî gō'dá kpá tã ndrî vó âtî 'bá ró rî.

¹⁴Ítí rî, â'dô â'dó'á tándí ró òjílâ gólíyî ítá ìyíkâ jî 'bá trá wālê ngbángbá rî 'bá yî drí, tálâ má â'dô gólíyî âyé'á fílí kôró âtî tî gólâ jārîbā 'dî kâ 'ásí. Gō'dá má â'dô kpá gólíyî âyé'á fê lō'wâ gólâ lédrē-lédrē âdūkū âkó âfē 'bá í'dî rî nyālê.

¹⁵Kpálé rî, òjílâ Sātánā kâ, gólíyî ólé ró, drî rû 'bá 'dāzî rî òkó bē rî 'bá yî, āzî-āzî úfú 'bá rî 'bá yî, gólíyî ôvârí âbārādāgō ìnjî 'bá í'dî rî 'bá yî gō'dá ònjō âgā 'bá rî yî ndrî 'dó, gólíyî ndrî rī 'bá tã 'dî 'bá yî 'élé rî 'bá yî fí kô âlōwálâ jārîbā rî 'dî 'á.

16Mâ Yésũ ɪ'dĩ. Má âjô mǎlǎyíkǎ ámakâ nĩ ânĩlĩ tǎ nô 'bá yĩ átálé ní drí, ǎ'dô ró bê ní drí lôpélâ ôjílǎ ámakâ drí ndrĩ. Má ɪ'dĩ rĩ'á gólâ Dǎwúdĩ rĩ ózōwá ró rĩ. Má kpá ɪ'dĩ zĩlĩ Mōrōbā rĩ. ɪ'dĩ 'dĩ.

17Líndrĩ Tǎndĩ Ôvǎrĩ kǎ gō'dá ôkó ó'dí Kǎbĩlĩkĩ kǎ, ôjílǎ Ôvǎrĩ kǎ ró rĩ bê, kpǎrǎtĩ átâ ɪyĩ tǎ trá kĩ, "Nĩ ânĩ â'dólé ngá ǎlô ró Yésũ bê" 'dōvó ôjílǎ ǎlô-ǎlô gólâ tǎ nô 'bá yĩ ârĩ 'bá trá rĩ ǎâtâ tǎ kpá kĩ, "Nĩ ânĩ â'dólé ngá ǎlô ró Yésũ bê. 'Dōvó ôjílǎ gólâ lĩmvũ lédrē-lédrē áfē 'bá rĩ lôvó lâ bê mvũlĩ rĩ, 'dōvó gólâ ǎânĩ â'dólé trólâ tǎkó ɪtĩ."

18Ítĩ rĩ, má sō drĩ-mbĩlĩ ôjílǎ ǎlô-ǎlô gólâ úlĩ búkũ nô kǎ â'dó 'bá Ôvǎrĩ tĩ sĩ nô ârĩ 'bá lâ kô rĩ yĩ lĩfĩ. 'Dōvó nĩ ádrô tǎ kô rōô, tǎlǎ Ôvǎrĩ ôzó kô lǎṅô tǎ lâ átálé búkũ nô 'á nō trōô 'bǎlé ǎnĩ drĩ.

19Ôzō nĩ ôôjǎ úlĩ búkũ nô 'ásĩ rĩ 'bá yĩ trá ǎnyâ ró rĩ, Ôvǎrĩ ícá kô ǎnĩ âyéélé fē lō'wâ gólâ lédrē-lédrē kǎ rĩ nyǎlé. Gō'dá gólâ âyé ǎnĩ kpá kô filĩ jǎrĩbǎ gólâ tǎ lâ ngĩlĩ búkũ nô 'á nō 'á.

20Gō'dá Yésũ gólâ rĩ 'bá zǎâ tǎ mbĩ 'élé ɪ'dĩ rĩ kĩ, "Má trá ácá'á ngbǎângbânō 'wǎâ." Ítĩ rĩ, má Yōwǎnĩ kĩ, "Kúmú Yésũ, ǎyē ní âcâ ngbǎângbânō 'wǎâ. ǎâ'dô ɪtĩ."

21Má 'ê rǎtǎǎ Kúmú Yésũ drí â'dózó tǎndĩ ró ǎnĩ bê. ɪ'dĩ 'dĩ.

Esclarecimento

Trata-se de iniciativa particular, com os seguintes objetivos: (i) colaborar para divulgação dos diversos textos bíblicos disponíveis, e, (ii) facilitar o acesso a esses textos, inclusive por meio de download.

Todo esforço em tornar a Palavra de Deus acessível a todos, em quaisquer localidades e falantes das mais diversas línguas, precisa ser um objetivo de todos os que são guiados pelo Espírito Santo. Ele inspirou o profeta Jeremias a dizer “não ensinará jamais cada um ao seu próximo, nem cada um ao seu irmão, dizendo: Conhece ao SENHOR, porque todos me conhecerão, desde o menor até ao maior deles, diz o SENHOR” (Jer. 31:34).

Jesus, também, falou assim: “e será pregado este evangelho do reino por todo o mundo, para testemunho a todas as nações” (Mat. 24:14).

Muitas organizações foram constituídas com o propósito de fazer a Bíblia disponível nas diversas línguas. Não é uma tarefa simples. Anos de trabalho, dedicação e entrega são necessários para esta tão extraordinária missão.

O texto deste trabalho está disponível na internet, em páginas eletrônicas de organizações que produzem ou divulgam bíblias, sem acréscimos de notas ou comentários. Assim, reconhecendo e respeitando os direitos que possuem sobre seus trabalhos, incumbe a todos os que amam a Palavra de Deus, o esforço em contribuir para amplificar sua divulgação.

Se possível, faça download do texto, para que sejamos, também, guardiões da Bíblia, e, com isso, preservando-a para as futuras gerações.

Divulga a Palavra de Deus, ela mostra o Caminho e permite a todos, que se conheça Sua vontade, em todos os lugares e épocas.

Marcel da Glória Pereira
2021, Vitória/ES - Brasil